Digitized by Google

M 6
27 C
11

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ADAGIA
OPTIMORVM VTRIVSQVE LINGVÆ SCRIPTORVM OMNIA,

QVÆCVNQVE AD HANC VSQVE diem exierunt.

PAVLI MANVTII STVDIO ATQVE induſtria, Doctiſſimorum Theologorum conſilio atque ope, ab omnibus mendis vindicata, quæ pium, & veritatis Catholicæ ſtudioſum Lectorem poterant offendere.

Cum plurimis ac locupletiſſimis Indicibus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO.EMANUELE

URSELLIS,
Ex Officina Cornelii Sutorii, impenſis
Lazari Zetzneri, Bibliop.

M. D. CIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

GREGORIO XIII
PONT. MAX.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM.

Nihil in rerum natura ſtabile, nihil firmum, omnia fluxa, omnia fallacia reperiri, & omnes iampridem affirmarũt, & ego nuperrimè, domeſtico exemplo doctus, nimis grauiter ſenſi. Cum enim Paullus Mannuccius, pater meus, Romam veniſſet, Tuaque benignitate fretus, ea aggredi in animo haberet, quæ ſtudioſis omnibus ſummam vtilitatem parerent: cum inquam in eo totus eſſet, ecce Tibi, mors eum rapuit, rapuit mihi patrem, rapuit (liceat mihi, quod ſentio, libere proloqui) præclarum, ac propè ſingulare veteris eloquentiæ exemplum. Quis enim, eius ſcripta legendo, & ſententiarum pondere, & verborum nitore referta, valde non commouetur? aut quis in eis natiuum quendam antiquitatis

Digitized by Google

characterem non agnoſcit? Sentiemus poſteri, quantum difficultatis inſit in eloquentia comparanda: cuique viuo maleuoli quidam obtrectatores inuidebant, eum nunc è medio ſublatum vel inuiti admirabuntur. Verum quid ago? Patris ne mei laudes perſcribere propoſui? Minime, etſi, ſi id etiam facerem, pietatem debitam præſtarem. Sed in hoc non me affectus aliquis mouet, verum iudicium, quod tametſi in me ſit exiguum, cum id tamen videam tot amicorum, non inſulſorum hominum, iudicio comprobari, non poſſum de meo peſſime exiſtimare. Hoc aſſequor certe, vt, patrem meum dum laudo, ſummas Tibi deberi gratias confitear, qui literatos homines Tua benignitate ſubleuandos, liberales diſciplinas, iamdiu prope exſules, ad patriam ſedem reuocandas cures. Tu inter alia, quæ ad ſummi Apoſtolatus curam pertinent, cum videas plurimum referre, vt S. Concilij Tridentini Decreta obſeruentur, omne ſtudium, omnemque auctoritatem Tuam eo confers, vt ne quid prætermittatur eo-

rum

*rum quæ Sanctiſsimi illi Patres ad Chriſtia-
næ Reipub. vtilitatem pertinere cenſuerunt.
Cumque ab eodem Concilio eidem Patri meo
demandatum fuiſſet munus perpurgandi li-
brum de veteribus vtriusque linguæ Pro-
uerbijs, ne, qui eorum ſtudio tenerentur, vl-
lam partem combiberent eius impietatis, quã
eius libri ſcriptor ſcriptis ſuis plurimam ad-
ſperſerat: feciſti, vt Pater meus emendatio-
nem ſuſciperet, quam cum, doctiſsimorum
Theologorum ope, Tuo iuſſu abſoluiſſet, paul-
lo poſt ipſe moritur. Hic liber cum edendus in
publicum eſſet, Tibi debitus, à Te proficiſcẽs,
quippe quem communicari omnibus iuſſeris
iure optimo à me S. T. inſcribitur. A me, tam-
quam ab eius filio, cui Tu id mandaueras. S.
Tuæ, tamquam ei, quæ bonum hoc omnibus
impertierit. Lætentur igitur homines, talem
nobis cõtigiſſe Paſtorem, qui inter alias, quas
multas habet, curas, præcipuam quoq; illam
habet, vt hæreticorum libri, detractis omni-
bus, quæ incautos lectores errore aliquo in-
uoluere poterant, publicentur. Quæ Tibi de-*

Digitized by Google

bentur gratiæ? quæ habebuntur in omni tempore à ſtudioſis hominibus, dum hoc volumẽ tractabunt? Verum Tu id non ſpectas: qui ipſum recte agere, non propter laudem, quæ apud mortales conſequitur, laudabile iudicas, ſed quod in omni tua vita vnum illud Tibi propoſitum fuit, vt recte agendo ætatem ageres. Quod cum ſemper feceris, ea es aſſecutus à Summo Deo, quæ ſumma in terris ſunt, Quod vt beneficium nobis idem Deus diuturnum quoque concedat (qui ex vita Tua tot commoda, tot ornamenta ſentimus) ſummis precibus obſecrare neque deſinimus, neque vnquam deſinemus.

Venetijs, Kal. Maij. M. D. LXXV.

Sanctitatis Tuæ

Humillimus ſeruus,

Aldus Mannuccius, P. F. A. N.

IOAN.

Digitized by Google

IOAN. GVADAGNI MONTERCHII CARmen ad Lectorem.

NEſcia mortalis mens, quæ fortuna ſecundet,
Quæue aduerſa premat, cur vno frangeris ictu?
Suſtulit iſta prior, terrarum compita plantis
Quæ omnia luſtrarunt prouerbia; reddidit iſta.
His igitur doctus nullo diſcrimine pectus
Præſcia quod munus fati, ſortiſque futuræ
Obiectat, comple; atque humeris cape grande trophæum
Ipſe volaturus puer inter numina Diuum.
Hæc noua Pieridum, inquam, munera candida pubes
Combibat, & præſens, quæ & conſectabitur AEuum?
Nam quod apud veteres complexa eſt attica Μίτης
Quidquid & in libris ſcalpſit ſaturnia Clio,
Inſtar apum hinc liceat liquentia ſugere mella,
Nectareos ſuccos, queis laus, & gloria ſurgit
Non ceſſit certe cuiquam, Duce, cautius ire
Vel Phœbo, quem Cinthos amat, vel clarior illa
Delos: Necque fauet cuiquam, tam Pallas, ad artes,
AEuo. Relliquias veterum, monumenta diſerta
Prælucens monſtrat codex: & dulcia vitæ.
Vertentes huic opta annos: nam vulnere ſecto
Totum collucet prorſusque tibi omnia Lector
Portat opus Phœbo, Aoniis, AEuoque dicatum.

AVCTO-

AVCTORES, QVORVM LOCI PASSIM, AVT emendantur, aut explicantur.

Ælius Lampridius
Æmilius Probus
Æſchines
D. Ambroſius
Ammianus
Angelus Politianus
Appuleius
Arati expoſitor
Argyropilus
Ariſtophanes
Ariſtoteles
Athenæus
D. Auguſtinus
Auſonius
Boetius
Catullus
Cælius Rhodiginus
M. Cicero
Q. Cicero
Demetrius Phalareus
Demoſthenes
Diogenes Laertius
Diogenianus
Diomedes
Dion Chryſoſtomus
Dion Pruſiæus
Dioſcorides
Donatus
Empedocles
Epicharmus
Etymologici auctor
Eubulus
Euſtathius
Feſtus Pompeius
Galenus
A. Gellius
Gratianus
Gregorius Nazianzenus
Herodotus
Heſiodi interpres
Heſychius
Horatius
Iulius Pollux
Iuuenalis
Laurentius Valla
Leonardus Aretinus
T. Liuius
Lucianus
Marſilius Ficinus
Martialis
Nicolaus Perottus
Nonius
Origenes
Ouidius
Perſius
Philoſtratus
Philoſtratus Iunior
Pindarus
Plato
Plautus
Plinius
Plutarchus
Polybius
Porphyrion
Quintilianus
Seneca
Silius Italicus
Sophocles
Statius
Stephanus
Stobæus
Strabo
Suetonius
Suidas
Sineſius
Terentius
Theodorus Gaza
Theocritus
Theognis
Theophraſtus
Valerius Maximus
Virgilius
Vitruuius
Vlpianus in Pandectis
Zenodotus.

ADA-

ADAGIA QVÆCVNQVE AD HANC DIEM EXIERVNT, ACCVRATE NVPER EMENDATA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA • VITTORIO EMANUELE •

QVID SIT PAROEMIA.

PAROEMIA, definitore Donato, eſt accommodatũ rebus temporibusq; prouerbium. Diomedes autem finit hunc ad modum: Parœmia eſt prouerbii vulgaris vſurpatio, rebus temporibusque accommodata, cum aliud ſignificatur quam dicitur. Apud Græcos ſcriptores variæ feruntur finitiones. A nonnullis deſcribitur hoc pacto, παροιμία ἐστὶ λόγος ὠφέλιμος ἐν τῷ βίῳ, ἐπικρύψει μετρίᾳ πολὺ τὸ χρήσιμον ἔχων ἐν ἑαυτῷ. id eſt, Prouerbium eſt ſermo ad vitæ rationẽ conducibilis, moderata quadam obſcuritate multam in ſeſe continens vtilitatem. Ab aliis hoc finitur modo. Παροιμία ἐστὶ λόγος ἐπικαλύπτων τὸ σαφὲς ἀσαφείᾳ. id eſt: Prouerbium eſt ſermo rem manifeſtam obſcuritate tegens. Neque clam eſt, complures alias, & apud Latinos & apud Græcos parœmiæ finitiones extare: verum eas omnes hic referre non arbitratus ſum operæ pretium fore: cum, quod in hoc opere præcipue propoſitum ſit, breuitatem illam, quam à docente requirit Horatius, vbique, quoad licebit, ſequi: tum, quod eandem fere cantilenam canunt, eodemque recidunt. maxime quod inter tam multas nulla reperitur, quæ vim naturamque prouerbii ſic complectatur, vt non aliquid vel redundet, vel diminutum ſit. Siquidem Donatus, ac Diomedes (vt interim alia non excutiamus) in omni parœmia requirere videntur inuolucrum aliquod, vt qui eam allegoriæ ſpeciem fecerint. Deinde γνωμικὸν, id eſt, ſententiale quiddam, expectant, cum addunt, Rebus, temporibusque accommodatum. Græcorum item quotquot ſunt finitiones, aut ſententiam ad vitam inſtituendam conducibilem, aut metaphoræ tectorium admiſcent: quædam vtrunque cum altero coniungunt. Atqui permulta reperies apud ἀκινήτους (id eſt neutiquam violandæ auctoritatis) ſcriptores, prouerbii nomine citata, quæ nulla metaphora tegantur. Rurſum non pauca, quę nihil omnino pertineant ad inſtitutionem vitæ, & à ſententiæ ratione prorſus ἐκ διαμέτρου, quod aiunt diſſideant. Exempla pro multis duo ſuffecerint.

μηδὲν ἄγαν, ne quid nimis, nemo non ponit inter adagia, nihil tamen habet integumenti. Et, τίς ἂν ἀπὸ θύρας ἁμάρτοι, hoc eſt, Quis aberret à foribus? ab Ariſtotele parœmiæ titulo refertur: at id non video quid conferat ad vitæ rationem. Iam vero non omne prouerbium allegoria quapiam tegi, vel ex Fabio liquet, cuius hæc verba ſunt, libro Inſtit. 5. Cui confine eſt παροιμίας genus illud, quod eſt velut fabella breuior. Videlicet palam indicat & alia parœmiarum eſſe genera, quæ non ſint allegoriæ confines. Quamquam haud inficias iuerimus, maximam adagiorum partem aliqua metaphoræ ſpecie fucatam eſſe. Tum optimas fatemur eas, quæ pariter & translationis pigmento delectent, & ſententiæ proſint vtilitate. Verum multo aliud eſt, commendare parœmiam, & quænam ſit optima demonſtrare: aliud, quid ea ſit in genere, definire. Nobis (quod grammaticorum pace fiat) abſoluta & ad noſtrum hoc inſtitutum accommodata parœmiæ finitio tradi poſſe, videtur ad hunc modum, Parœmia eſt celebre dictum, ſcita quapiam nouitate inſigne. Vt dictum, generis: celebre, differentiæ: ſcita quapiam nouitate inſigne, proprii vicem obtineat: quando quidem his tribus partibus perfectam conſtare definitionem, dialecticorum conſenſus eſt.

Quid Parœmiæ proprium, & quatenus.

ITAQVE peculiariter ad prouerbii rationem pertinent duo, τὸ θρυλλούμενον, καὶ καινότης, hoc eſt, vti celebratum ſit, vulgoque iactatum. Nam hinc etiam Parœmiæ Græcis vocabulum, videlicet ἀπὸ τοῦ οἴμου τὸ ὁδός, ὥσπερ τρίμμα καὶ παροδικόν, quod paſſim per ora hominum obambulet: & adagii Latinis, quaſi dicas circumagium, auctore Varrone. Deinde ſcitum, vt aliqua ceu nota diſcernatur a ſermone communi: Neque enim protinus, quod populari ſermone tritum ſit, aut figura nouatum, in hunc catalogum adlegimus: ſed quod antiquitate pariter, & eruditione commendetur, id enim ſcitum appellamus. Quibus ex rebus accedat nouitas adagiis, mox oſtendemus: nunc, quot modis celebritas contingat, paucis indicabimus. Veniunt igitur in vulgi ſermonem vel ex oraculis numinum: quod genus illud, οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι, id eſt, neque tertii, neque quarti. Vel à ſapientum dictis, quæ quidem antiquitas oraculorum inſtar celebrauit. quale eſt illud: δύσκολα τὰ καλά, hoc eſt, ardua quæ pulchra. Vel à poeta quopiam maxime vetuſto: vt Homericum illud:

-- ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω.

id eſt,

Rem factam etiā ſtultus, intelligit.

Item illud Pindaricum:

Ποτὶ κέντρον λακτίζεμεν. id eſt,

Contra ſtimulum calcitrare.

Et illud Sapphus:

Μήτε μοι μέλι, μήτε μέλισσα.

id eſt,

Neq; mel mihi, neque apis.

Siquidem, dum linguæ adhuc incorruptæ manerent: Poetarum verſus in conuiuiis etiam canebantur. Vel è ſcena, hoc eſt, tragicorum, & comicorum actis fabulis: quod genus illud ex Euripide, ἄνω ποταμῶν. rurſum illud ex Ariſtophane, βάλλ' ἐς κόρακας. Præcipue vero comœdia mutuo quodam commercio & vſurpat pleraque iactata vulgo, & gignit tra-

Digitized by Google

tradítque vulgo iactanda. Nonnulla ducuntur ex fabularum argumentis; vt ἄπληστος πίθος, ex Danaidum fabula. ᾅδου κυνῆ, Orci galea, ex fabula Perſei. Quædam trahuntur ex apologis: è quibus illud: At non videmus manticæ quod in tergo eſt. Aliquot ex euentu naſcuntur: ſicut hoc, ἄλλα μὲν Λεύκων, ἄλλα δὲ Λεύκωνος ὄνος φέρει, id eſt, Alia Leucon, alia Leuconis aſinus portat. Ex hiſtoriis aliquot mutuo ſumpta ſunt: quorum eſt illud: Romanus ſedendo vincit. Quædam profecta ſunt ex apophthegmatis, hoc eſt, ſcite breuiterque reſponſis: ſicut illud:

Ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, Σάμον θέλει:

Qui ſemetipſe non habet, Samum petit.

Sunt quæ ex verbo temere dicto ſunt arrepta; velut οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, id eſt, non eſt curæ Hippoclidi. Denique mores, ingenium ſeu gentis, ſiue hominis alicuius, ſiue etiam animantis, poſtremo rei quoq; vis quæpiam inſignis, ac vulgo nota locum fecerunt adagio: cuiuſmodi ſunt, σύροι πρὸς Φοίνικας, id eſt, Syri contra Phœnices: ἀκκίζειν, pro eo quod eſt, ficte recuſare quod accipere cupias, & ἀλώπηξ οὐ δωροδοκεῖται, id eſt, vulpes non capitur muneribus, & δὶς κράμβη θάνατος, Bis crambe, mors: & κληματὶς αἰγυπτία, Clematis Ægyptia.

Quibus ex rebus accedat nouitas Parœmiæ.

IAM, quod de nouitate diximus, id neutiquam ſimplex eſt. Nam hãc nonnunquam ipſa res ſecum adfert, vt κροκοδείλου δάκρυα, Crocodili lacrymæ. Nonnunquam eam figura conciliat: cũ per omnes ferme ſchematum ſpecies adagium varietur, quas ſingulatim perſequi non eſt neceſſe. eas duntaxat attingamus, quas frequentiſſime recipit. Metaphora pene ſemper adeſt: multas autem partes ea complectitur. Allegoria non minus crebra: quanquam & hæc quibusdam metaphoræ ſpecies eſt. Exemplum prioris: Res omnis in vado eſt. Poſterioris: λύκος ἔχανεν. Lupus hiat. Nec infrequens hyperbole, velut γυμνότερος λεβηρίδος. id eſt, Nudior exuuio ſerpẽtis. Nonnunquam vſque ad ænigma peruenit; quod auctore Quintiliano, nihil aliud eſt, quam obſcurior allegoria, quod genus, πλέον ἥμισυ παντὸς, id eſt, dimidium plus toto. Nonnunquam alluſio venerem adiungit parœmiæ, veluti βάλλ' οὕτως, id eſt, Sic ferito, & σύν τε δύ' ἐρχομένω, id eſt Duobus ſimul euntibus, &

Ὅττι οἱ ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. id eſt.

Ædibus in propriis quæ recta've, praua've fiant.

Aliquoties αὐτὴ διάλεκτος καὶ ἰδίωμα, id eſt, verbi proprietas, prouerbii ſimulacrum addit, vt ὠγύγιον κακόν, id eſt, ingens malum. Fit interdum, vt ipſum ἀμφίβολον, hoc eſt, ambiguitas, decus apponat prouerbio. Cuius generis eſt, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ, id eſt, Bos in lingua, & ὅσα μῦς ἐν πίσῃ, id eſt Quæcunque Mus in Piſa. Siquidem bos & animal ſignificat, & numiſma. Mus item animantis eſt nomen & item athletæ cuiuſdam vocabulum. Et Piſa nomen vrbis, acceſſione literulæ auctum, picem ſignificat; πίσσα. Nonnunquam ipſa eloquendi nouitas parœmiam efficit, vt ἐν οἴνῳ ἀλήθεια, id eſt, In vino veritas. Nam, ſi dicas ebrios vera loqui, non videbitur adagium. Item ſi dicas: Sine cibo & potu languet libido, nõ habebit adagii faciẽ. Contra:

Digitized by Google

Sine Cerere & Baccho friget Venus, nemo non agnoſcit adagii ſpeciem. Quanquam hæc ipſa nouitas, vt omnis alia, proficiſcitur à figura. Decorat interim & antiquitas, vt ἐγγύα, πάρα δ' ἄτη, Sponde, ſed præſto eſt iactura. Deniq; in parœmiis omnes τοῦ γελοίου, id eſt, ridiculi, formas inuenies. Sed hęc minutim perſequi, moleſtæ cuiusdam diligentiæ forte videatur. Tametſi de figuris prouerbialibus paulo poſt aliquanto copioſius dicturi ſumus.

Quomodo parœmia differat ab iis, quæ videntur illi confinia.

SVnt autem quædam affinia parœmiis, puta γνῶμαι, quas noſtri ſentẽtias appellant: ad hæc αἶνοι, qui à noſtris apologi vocantur: tum ἀποφθέγματα, quæ Latine, breuiter ac ſcite dicta, vertere licebit: præterea σκώμματα, id eſt, ſalſe dicta. Denique quicquid allegoriã, aut aliã quampiam figurã prouerbialem, ceu perſonam, præ ſe gerit. Ea tametſi difficile non ſit ab adagiorum genere ſecernere, ſi quis ad finitionem, tanquam ad gnomonem, & regulam, vnumquodque norit applicare: tamen, quo faciamus ſatis etiam imperitioribus, haud grauabimur rudius & pinguiore, quod aiunt, Minerua rem explicare, vt plane conſtet quid in hoc opere ſimus ſecuti. Primum inter ſententiam, & parœmiam eiusmodi ratio eſt, vt vtraque cum altera coniungi, vtraque rurſus ab altera queat ſeiungi, non aliter, quam album ab homine. Vt enim non ſtatim album quod homo, neque protinus homo quod album: nihil tamen vetat id album eſſe, quod ſit homo: Ita non raro fit, vt ſententia parœmiam complectatur: at non ſtatim quod parœmia fuerit, idem erit & ſententia, neque contra velut,

Auaro tam deeſt quod habet, quam quod non habet, &

Paſcitur in viuis liuor, poſt fata quieſcit.

non vt ſententię ſunt, ita ſunt & adagia. E diuerſo: Ego in portu nauigo, vt eſt prouerbium, ita ſententia non eſt. Rurſum, μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν, id eſt, ne puero gladium, pariter & parœmiæ ſententiæq; rationem complectitur, denique & allegoriæ. Neq; defuere tamen, potiſſimum apud Græcos, qui grauati non ſunt operam in hoc genere ſumere, γνωμολογίαν, id eſt ſententiarum collectionem, conſcribẽtes. αἶνον Aphthonius in Progymnaſmatis, ſimpliciter μῦθον, id eſt fabulam, vocat. huic ſunt, vt ait, varia ex inuentoribus cognomina, συβαρίτης, κίλιξ, κύπριος, αἰσώπειος. Quintilianus αἶνον ait a Græcis appellatum λόγον μυθικὸν, αἰσωποποιήτην, à Latinorum nonnullis apologationem, non ſatis in vſum recepto nomine. Neque negat, αἶνον, parœmiæ confinem eſſe: verum ita diſtinguit, vt αἶνος, totus ſit apologus, parœmia, veluti fabella breuior. Exempli loco poſuit: Non noſtrum onus, bos clitellas? Ad hunc quidem modum vſurpauit Heſiodus:

Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ἐρέω, φρονέουσι καὶ αὐτοῖς.

Ὧδ' ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον. id eſt:

Ænon principibus referam, norint licet ipſi,

Vocalem accipiter ſic affatus philomelam eſt.

Vtitur eundem ad modum & Archilochus & Callimachus. Etiam ſi Theocritus ἐν κυνίσκαις. αἶνον pro parœmia videtur vſurpaſſe, Αἶνος

Digitized by Google

θέλω λιγεπαί τις, ἥβα καὶ παῦρος ἂν ὕλαν. Iam vero apophthegmata non alio diſcrimine diſſidet à parœmiis, quã ſententiæ. Quemadmodum enim illud, ὃς αὐτὸς αὐτὸν οὐκ ἔχει, στόμιον θέλει, ſimul & adagium eſt & apophthegma, ita illud Simonidis ad quendam in conuiuio tacentẽ εἰ μὲν ἠλίθιος εἶ, σοφὸν πρᾶγμα ποιεῖς. εἰ δὲ σοφὸς, ἠλίθιον. i. Siquidem ſtultus es, ſapientem rem facis; ſi vero ſapiens, ſtultam. Itẽ illud: Decet Cæſaris vxorem non ſolum crimine, verumetiam criminis ſuſpicione vacare, apophthegma quidem eſt, at non item parœmia. Item: Soles duabus ſedere ſellis, ſimul & prouerbium & λοιδόριον eſt. Contra: Mater nũquam, pater perſæpe. Item illud Turonii: Ad molas ſunt, σκῶμμα quidem eſt, at non item adagiũ. Quãquam ſunt in hoc genere quædam adeo commode dicta, vt facile poſſint in adagiorum ordinem adſciſci, velut illud, μέχρι βωμῶν φίλος εἰμί, i. Vſque ad aras ſum amicus. Adeſt enim ſimul & breuitas, & ſententia, & figura. Hæc paulo verboſius inculcauimus, ne quid à nobis in hoc expectetur opere, niſi quod ſub parœmiæ cadit appellationem, neve quis per negligentiam præteritum exiſtimet, quod prudenter, cõſultoque, tanquam ab argumento alienum, prætermiſimus.

Commendatio Prouerbiorum à dignitate.

POrro autem ne quis hãc doctrinæ partem, tanquam nimiũ humilem, & impendio facilem, peneq; puerilem, faſtidiat, atq; aſpernetur, paucis exponamus, quantum hæc, ſicuti videntur, minutula apud antiquos illos obtinuerint dignitatis, deinde quantum adferant commoditatis, ſi quis in loco ſciteq; vtatur, poſtremo non vſq; adeo cuiuslibet eſſe, recte prouerbiis vti. Principio, cognitionem adagiorum nõ in poſtremis habitã apud ſummos viros, vel illud ſat argumenti eſt, quod primi nominis auctores non indigna duxerint, de quibus diligenter voluminibus aliquot cõſcriberent. Quorum primus eſt Ariſtoteles, nimirum tantus Philoſophus, vt vnus hic pro multis ſuffecerit, reliquit is, teſte Laertio, de parœmiis volumen vnum. Chryſippus item ad Zenodotum duos de prouerbiis libros conſcripſit. Scripſit eadem de re Cleanthes. Quorum virorum ſi labores extarent, nobis non fuiſſet neceſſe tanto ſudore quædam ex minutis iſtis ſcriptoribus, & iiſdem, vt indiligentibus, ita deprauatiſſimis etiam, expiſcari. Reperiuntur nonnulla prouerbiorum collectanea Plutarchi nomine, ſed paucula, eaque ferme nuda. Inter parœmiographos ſubinde citatur tum ab aliis, tum ab Athenæo in Dipnologia, Clearchus Solenſis, Ariſtotelis auditor, & Ariſtides, deinde Zenodotus, qui Didymi, Tarrhæique parœmias in compendium redegit. Citantur & Theophraſti prouerbia in commentariolis Demoſthenis. Vnde liquet & illos hiſce de rebus cõmentarios reliquiſſe. Neque nos fugit, id operis Zenobii nomine circunferri, verum, quoniam inueniuntur quædam apud Ariſtophanis interpretem, Zenodoti eius, qui Didymum, ac Tarrhæum in compendium redegerit, nomine relata, quæ ad verbum in huius commentariis leguntur, citra fraudem eſſe, quod is, quocunque fuerit nomine, (quid enim refert?) in hoc opere, Zenodoti titulo adducetur.

cetur. Hic præter alios Milonem quendam parœmiographum allegat. Citatur & Dæmon quiſpiam, cum ab aliis compluribus, tum ab eo, qui dictiones aliquot ex orationib. Demoſthenis, eſt interpretatus, qui multos de prouerbiis libros videtur compoſuiſſe. nam citatur liber 40. Extant & Diogeniani collectanea. Heſychii præfatio teſtatur ab ipſo copioſius explicata prouerbia, quæ nudius recenſuiſſet Diogenianus, etiamſi opus ipſum pugnat cum ſuo prologo, cum is nomenclaturam auctorum profiteatur, & prouerbiorum argumenta, hic ita nudus ſit, vt nihil eſſe poſſit magis. vnde in coniecturam adducimur, opus hoc copioſius ab auctore deſcriptum, poſt ab alio quopiam in compendium contractum. Suidas, qui & ipſe in hoc numero ponendus eſt, Theætetum quendam adducit, qui de prouerbiis conſcripſerit. Nec illud argumentum leue, quod inter bonos auctores, vt quiſque fuit eruditiſſimus eloquentiſſimuſque, ita quamplurimum adagiorum ſuis libris aſperſit. Et, vt à Græcis exordiar, quid magno illo Platone, ne dicam diuino, παροιμιωδέστερον, vt ſic dixerim? Ariſtoteles, ſerius alioqui philoſophus, haudquaquam grauatur ſuis illis diſputationibus parœmias crebras, ceu gemmulas, intertexere. Quem quidem, ſicut in cæteris, ita hac quoque in parte Theophraſtus eſt æmulatus. Plutarchus grauis ac pæne tetricus auctor, quam multis vndique ſcatet adagiis? quem nec piguit inter problemata quaſdam parœmias & proponere & excutere, idque Ariſtotelis exemplo. Iam, vt ad Latinos veniamus, omiſſis vtrqque in genere grammaticis, ac poetis, (niſi ſi quis in his Marcum Varronem exiſtimat annumerandum, qui Menippeis illis ſuis prouerbiales indidit titulos, vt plane conſentaneum ſit illum argumenta ſabularum non aliunde, quam à prouerbiis ſumpſiſſe mutuo) Romani Principes non exiſtimarunt inferius eſſe maieſtate Imperiali, vt, magnis de rebus conſulti, prouerbio reſponderent, quod etiam nunc extat in Digeſtis. οὔτε πάντα, οὔτε πάντῃ, οὔτε παρὰ πάντων, id eſt, Nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus. Apud Græcos hoc adagium fertur, ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκω, id eſt, E fructu arborem iudico. Pittacus philoſophus conſultorem ſuum ad pueros turbine ludentes mittit, à quibus de ducenda vxore prouerbio doceatur, audiatque, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Theognides autem:

οὐδὲ γὰρ ὁ Ζεὺς
Οὔθ' ὕων πάντεσσ' ἁνδάνει, οὔτ' ἀνέχων, i.
Non etenim cunctis placeat vel Iupiter ipſe,
Seu mittens pluuiam, ſeu cohibens pluuiam.

Quod ſi quem mouet antiquitatis auctoritas, nullum doctrinæ genus antiquius fuiſſe videtur quam parœmiarũ. In his ceu ſymbolis tota ferme priſcorum philoſophia continebatur. Quid aliud veterum illorum ſapientũ oracula, quam prouerbia? quibus tantum honoris habitum eſt olim, vt nõ ab homine profecta, ſed cælitus delapſa viderentur. E cælo, inquit Iuuena. deſcendit, γνῶθι σεαυτόν, i. noſce te ipſum. Proinde pro forib. templorum veluti digna diis inſcribebantur: paſſimq; columnis, ac marmorib. inſculpta viſebãtur, tanquam immortali digna memoria. Quod ſi minutula quæpiã res videtur ad

tur adagium, meminerimus iſta non mole, ſed pretio æſtimari oportere. Quis enim ſanus non pluris faciat gemmulas, quamuis perpuſillas, quã ſaxa quædam ingentia? & vt, auctore Plinio, in minutiſſimis animantibus, velut araneolo, culiceq́;, maius eſt naturæ miraculum, quam in elephanto, ſi quis modo propius contempletur: itidem in re literaria nõnunquam plurimum habent ingenij, quæ minima ſunt.

Ad quot res vtilis Parœmiarum cognitio.

Reliqvvm eſt, vt paucis oſtendamus, non minus vtilitatis ineſſe prouerbijs, q̃ olim adfuerit dignitatis. Conducit autem parœmiarũ cognitio, cũ ad alia permulta, tum potiſſimum ad quatuor: ad philoſophiam, ad perſuadendum, ad decus, & gratiam orationis, ad intelligẽdos optimos quosq́; auctores. Principio, ne cui mirum videatur, quod prouerbia dixerimus ad philoſophiæ ſcientiam pertinere, Ariſtoteles apud Syneſium exiſtimat nihil aliud eſſe parœmias, quam reliquias priſcæ illius philoſophiæ, maximis rerum humanarũ cladibus extinctæ, easque ſeruatas eſſe, partim ob compendium, breuitatemque, partim ob feſtiuitatem ac leporem: ideoque non ſegniter, nec oſcitanter, ſed preſſius, ac penitius inſpiciẽdas, ſubeſſe enim velut igniculos quosdam vetuſtæ ſapientiæ, quæ in peruestiganda veritate multo fuerit perſpicacior, quã poſteriores philoſophi fuerint. Plutarchus item (in commentario cui titulũ fecit, Quo pacto ſint audiendi poetæ) veterum adagia ſimilima putat ſacrorum myſteriis, in quib⁹ maximæ quæpiam res, ac diuinæ minutulis & in ſpecie pene ridiculis cæremoniis ſignificari ſolent. His.n. tam breuib⁹ dictis per inuolucrum quoddam eadem innui, q̃ philoſophiæ principes tot voluminibus tradiderunt. Neq́; enim aliud ſibi velle parœmiam illã Heſiodiam, πλέον ἥμισυ παντὸς, quã quod Plato tum in Gorgia, tum in libris Politicis, tam multis argumẽtis conatur oſtendere, βέλτιον εἶναι τὸ ἀδικεῖσθαι τοῦ ἀδικεῖν i. Satius eſſe iniuriã admittere, quã iniuriã inferre.

Ad perſuadendum conducere Prouerbia.

Qvod ſi cui ſatis non ſit ipſum ſapere, verumetiã aliis perſuadere cupiat, quam non inutilis ſit hæc prouerbiorum ſupellex, vel Ariſtoteles ipſe ſatis declarat, qui non ſemel in rhetorices præceptis, parœmias inter teſtimonia connumerat. Quemadmodum, inquiens, ſi quis ſuadere velit ne cum homine ſene copulet aliquis neceſſitudinem, vtitur huius prouerbij teſtimonio, μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, id eſt, Ne vnquam benefacias ſeni. Rurſum, ſi quis pſuadeat, vt liberos item interficiat, qui parẽtem occiderit, huic vſui futurum eſt hoc prouerbium.

Νήπιος, ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείποι. id eſt:

Stultus, qui natos, occiſo patre, relinquat.

Quantum autem adferãt ad perſuadendi facultatem momenti teſtimonia, cui non cognitum eſt? Neq́; mediocriter conducunt ſententiæ. At inter hæc quoque idem prouerbia collocat. Quinctilianus in Inſtitionum libris, cõpluribus locis prouerbiorum mentionem facit, tanquam non vna ratione ad benedicendum conducentium. Nam quinto libro parœmias exemplis coniungit, vt parem cum illis vim obti-

obtinẽtes,quorum eſt vel præcipua. Rurſum eaſdem eodem in libro in argumentorũ genere collocat, quas Græce πίστεις appellant. Quorum & frequentiſſimus vſus, & ad perſuadendum mouendumque non mediocris vtilitas. Quin magis ipſa Fabii verba libet adſcribere. Nec hæc quidem, inquit, vulgo dicta, & recepta perſuaſione populari, ſine vſu fuerunt teſtimonia. Sunt enim quodãmodo, vel potentiora etiam, quod non cauſis accommodata, ſed liberis odio & gratia mentibus, ideo tãtum dicta, factaq;,quia aut honeſtiſſima aut veriſſima videbantur. pauloque inferius: Ea quoque,quæ vulgo recepta ſunt, hoc ipſo, quod incertum auctorem habent, velut omnium fiunt. Quale eſt: Vbi amici ibi opes.Et:Conſcientia mille teſtes. Et apud Ciceronem: Pares cum paribus,vt eſt in veteri proverbio, facilime congregantur. Neq; enim duraſſent hæc in æternum, niſi vera omnibus viderentur. Hactenus Fabii verba retulimus. Idem autem paulo poſt deorum oracula parœmiis ſubnectit,velut his adfinia cognataque. Iam,quid Marcus Tullius,nonne in actione pro L. Flacco, proverbio fidem teſtibus abrogat? id eſt huiuſmodi, ἐν Καρὶ τὸν κίνδυνον, id eſt,In Care periculum. Annon in eadem totius gentis Græcorum in ferendis teſtimoniis fidem eleuauit hoc proverbio? Da mihi teſtimonium mutuum. Quid, quod ipſi etiam philoſophi paſſim ſuas rationes proverbiis fulciunt? Quo minus mirandum, ſi frequenter hiſtoriographi narrationis fidem ex adagio quopiam petunt. Adeo, quod in literis intercidit, quod titulis, quod coloſſis, quod marmoribus ſeruari non potuit, proverbio ſeruatur incolume: vt & hanc obiter adagiorum laudem indicem, quod τὸ πιθανὸν, id eſt, probabilitas, ad perſuadendum vel primas obtinet partes, quid, quæſo probabilius, quam quod nemo non dicit? Quid veriſimilius, quam id, quod tot ætatum, tot nationum conſenſus,& velut idem ſuffragium comprobauit? Ineſt nimirum, ineſt in his parœmiis natiua quædam, & genuina vis veritatis. Alioquin, qui fieri potuit, vt eandem plerunque ſententiam in centum dimanaſſe populos, in centum videamus transfuſam linguas, quæ ne tot quidem ſæculis, quibus nec pyramides obſtiterunt, vel interierit, vel conſenuerit? vt merito dictum illud videatur:Veritate nihil eſſe robuſtius. Deinde fit, neſcimus, quo pacto, vt ſententia proverbio quaſi vibrata, feriat acrius auditoris animum, & aculeos quoſdam cogitationum relinquat infixos.Nam longe minus tanges animum,ſi dixeris: Caduca, & breuis eſt hominis vita: quam ſi proverbium cites, Homo bulla. Poſtremo quod de riſu ſcribit Fabius,maximas difficultates cauſarum,quæ nullis argumentis diſſolui queant, ioco eludi, id vel maxime præſtat parœmia.

Ad ornatum conducere parœmiam.

Porro, quantum vel dignitatis,vel veneris adiũgat orationi tempeſtiuus proverbiorum vſus, non arbitror pluribus explicandum.Primum enim,quis non videt, quantum maieſtatis vel ex ipſa antiquitate concilient orationi? Tum,ſi quod ſchema,quod amplitudinem ac ſublimitatem apponat ſermoni, rurſum ſi ꝙ ad gratiam dictionis facit: denique,

ſi qua

Digitized by Google

ſi qua ratio feſtiuitatis (cum parœmia plerunq; per omnes figurarum ſpecies, per omnes facetiarũ formas varietur) nimirum quicquid illa ſolent adferre, conferet, ac genuinam quandam, peculiaremq; gratiam de ſuo inſuper adiunget. Proinde, ſi ſcite & in loco intertexantur adagia, futurum eſt, vt ſermo totus & antiquitatis ceu ſtellulis quibuſdam luceat, & figurarum adrideat coloribus, & ſententiarum niteat gemmulis, & feſtiuitatis cupedijs blandiatur: deniq; nouitate excitet, breuitate delectet, auctoritate perſuadeat.

Ad intelligendos auctores conducere Parœmiam.

IAm, vt non ſit alius parœmiarum vſus, certe ad intelligẽdos optimos quosque (hoc eſt vetuſtiſſimos) auctores, non vtiles modo ſunt, verum etiam neceſſarię. In quibus cum pleraq; ſunt deprauata, tum hæ vel deprauatiſſimæ ſunt: propterea quod vere ænigmaticum quiddam habeant, vt etiam à mediocriter eruditis non intelligantur: tum quod plerunque velut ex abrupto interſeruntur: nonnunquam etiam mutilatim vt ἄνω ποταμῶν, id eſt ſurſum fluminum. Aliquoties vnico verbo notantur, vt apud Ciceronem in Epiſtolis ad Atticum. Subueni, quæſo, dum eſt ἀρχὴ, id eſt principium. Indicat autem illud prouerbium:

Ἀρχὴν ἰᾶσθαι πολὺ λώιον ἢ τελευτήν, id eſt:

Principio præſtat, quam fini adhibere medelam.

Hæc itaq; multum offundunt tenebrarum ſi ignorentur. At rurſum lucis plurimum adferunt, ſi fuerint intellecta. Deniq; fit nonnunquam, vt ſcriptor tacite ad prouerbium alludat: quod ſi nos fugerit, etiamſi videbitur intellecta ſententia, tamen magna voluptatis pars aberit, ignorata parœmia.

Quod genus eſt Horatianũ illud:

--*Equus vt me portet, alat rex.*

Et apud Virgilium:

--*fatis nunquam conceſſa moueri,*
Apparet Camarina procul

Subeſt enim in illo prouerbium, ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει, in hoc, μὴ κίνει καμάριναν.

Commendatio a difficultate.

QVod ſi iuxta prouerbium, δύσκολα τὰ καλὰ, eaque vulgo ceu faſtidiuntur, quæcunq; facilia videntur: ne quiſquam arbitretur vſque adeo procliue, vel intelligere, vel ſermoni parœmiam intexere. Siquidem vt non mediocris eſt artificij, gemmulam ſcite includere annulo, & aurum purpuræ intexere, ita non eſt cuiuis parœmiam apte, decenterque orationi inſerere. Quodque Fabius ſcribit de riſu, nihil affectari periculoſius, idem de prouerbio non iniuria dixeris. Etenim in huiuſmodi, quemadmodum & in muſica, niſi ſummum præſtes artificem, ridiculus ſis: & aut laudẽ eximiam, aut riſum auferas oportet.

Quatenus vtendum adagijs.

PRoinde, quatenus, quibusq; modis vti conueniat adagijs, indicabimus. Ac primo loco meminiſſe oportebit, vt, quod eleganter Ariſtoteles in commentariis rhetoricis admonuit de adhibendis epithetis, id nos in vſurpandis adagiis obſeruemus: nempe vt illis vtamur non tanquam cibis, ſed veluti condimentis, id eſt, non ad ſatietatem, ſed ad gratiam. Præterea ne quouis inſeramus loco. quemadmodum enim ridiculum ſit, ſi quibusdam locis gemmam alligaris: itidem abſurdum, ſi nõ ſuo

loco adhibueris adagium. Quod vero Fabius libro Inſtitutionum 8. de ſententiis vſurpandis præcepit, id totidẽ ferme verbis de parœmiis præcipi queat. Primum, ne, quemadmodum dictum eſt, nimis crebriter vtamur. Denſitas.n. earum obſtat inuicem, quo minus eluceant, quemadmodum nec pictura, in qua nihil circumlitũ eſt, eminet. Ideoq; artifices etiam, cũ plura in vnam tabulam opera cõferunt, ſpatiis diſtinguunt, ne vmbræ in corpora cadãt. Subſiſtit.n. omnis parœmia, ideoq; poſt eã vtiq; aliud eſt initium. Vnde ſoluta fere oratio eſt, & è ſingulis non membris, ſed fruſtis collata, ſtructura caret. Porro, vt adfert lumẽ clauus purpuræ in loco inſertus, ita certe neminẽ deceat intertexta pluribus notis veſtis. Accedit hoc quoq; incommodi, ꝙ crebras captanti parœmias, nonnullas neceſſe eſt admiſcere vel frigidas, vel coactas. Non.n. poteſt eſſe delectus, vbi de numero laboratur. Poſtremo gratiam amittit quicquid aut immodicum eſt, aut intempeſtiuum. In epiſtolis tamen familiaribus licebit paulo liberius hoc genere ludere: in oratione ſeria, ſicuti parcius, ita etiam accuratius adhibendæ.

Varius prouerbiorum vſus.

Hoc in loco non ab re futurum arbitramur, ſi paucis indicabimus, quibus rationib. variari queat parœmiarũ vſus, vt poſſis idem adagium alia, atq; alia forma producere. Principio, nihil vetat interdum, quominus idem dictum ad complures ſenſus accõmodes: vt illud τετρημένος πίθος, id eſt, pertuſum dolium, vel ad obliuioſum, vel ad ꝓfuſum, vel ad auarum, vel ad futilem, vel ad ingratũ traduci poteſt. Effluit enim quicquid infuderis in animũ immemoris: apud prodigum nihil durat. auari cupiditas nunquam expletur: futilis, & garrulus nihil cõtinet: perit quicquid contuleris in hominem ingratum. Nonnunquam per ironiam ad contrarias etiam ſententias deflectitur: quod genus, ſi de mendaciſſimo quopiam loquens, dicas: ἄκουε τὰ ἐκ τρίποδος, id eſt, Audi è tripode dicta. Fit interim vt vnius voculæ commutatione diuerſis conueniat, vt ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, i. Hoſtium munera non munera: & πενήτων ἄδωρα δῶρα, κολάκων ἄδωρα δῶρα, ποιητῶν ἄδωρα δῶρα, vt idem adagium ad hoſtes, ad pauperes, ad aſſentatores, ad poetas deflectatur. Nam hoſtiũ munera perniciem adferre creduntur. &, ſi quid donãt pauperes, aut adulatores, aut poetę, captationes ſunt verius, quam munera. Breuiter ad omnia, in quæ quocunq; modo hæc ſimilitudo cõpetit, accommodes licebit. Illa ratio ferme communis omnibus, quoties à perſona ad rem, aut contra, fit deflexio. Ad perſonam, hoc pacto. Prouerbium eſt, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο, id eſt, ne Hercules quidem aduerſus duos: ego vero, Therſites magis, quã Hercules, qui poſſim vtriq; reſpondere? Ad rem torquebitur hoc modo, prouerbio dictum eſt, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο, ego qui poſſim pariter & morbo, & inopiæ tolerãdæ par eſſe? Variatur & inuerſione prouerbium, vt dictum eſt, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο, & tu vnus contra duos Hercules audes congredi? Item hoc pacto: Contra tritũ Græcis prouerbiũ: Expectatis carbonibus theſaurũ reperi. Et: Cõmutauimus, non χρύσεα χαλκείων, id eſt, aurea æreis: ſed plane χάλκεα χρυσείων, id eſt, ærea aureis. Præterea nonnunquã explicatur adagium, & cõfertur; nõnunquam ſimplex al-

Digitized by Google

plex allegoria refertur. Aliquoties ẽt mutilum proponitur, vt ſi quo reſpondente, quod nihil ad rem pertineat, dicas ἄμας ἀπήτουν, id eſt, falces poſtulabam. Et apud Ciceronẽ, τὰ μὲ διδώμενα, id eſt, quæ dantur. Interim ſatis eſt vnico verbo alluſiſſe, vt apud Ariſtotelem, omnes eiuſmodi inter ipſos κεραμεῖς, id eſt, figuli.

De Figuris prouerbialibus.

RELIQVVM eſt, vt ad parœmiarũ catalogũ accingamur, ſed ſi prius figuras aliquot prouerbiales oſtenderimus. Quædam enim dicta ſunt ſpecie non magnopere prouerbiali, quædam autem παροιμιώδει, (id eſt prouerbiali) figura, vt facile poſſint in parœmiarum ordinem cooptari. Igitur in totum, prouerbiorum generi confinis eſt omnis ſententia, præterea metaphora, peculiariter allegoria: & in his præcipue quæ ſumuntur à rebus inſignibus, & vulgo celebratis: vt a nauigatione, a bello. Quod genus ſunt illa: Secũdis nauigare ventis, naufragium facere, vertere vela, tenere clauum, & exhaurire ſentinam, & tradere ventis vela, contrahere vela. Item illa; Bellicum canere, & verſis gladiis pugnare, receptui canere, cominus atque eminus pugnare, conferre pedem, conferre manus, atque id genus alia ſexcenta. Quæ ſi paulo longius traducantur, abeunt in parœmiarum formam. Item quæ ducuntur à rebus notis, ac vehementer quotidiano ſenſui familiaribus, vt quoties corporis geſtus ad animi rem transferuntur, cuiusmodi ſunt: Premere pollicem, pro fauere: corrugare frõtem, pro moleſte ferre: ringi, pro indignari: exporrigere frontem, pro hilareſcere. Præterea quæ trahuntur à ſenſibus corporis, velut, Olfacere, pro reſciſcere; deguſtare, pro experiri: Prouerbii fere faciem habent, quoties quæ ſunt artibus peculiaria vocabula, alio detorquentur, vt δὶς διὰ πασῶν, id eſt, bis per omnia, a muſicis; ἐκ διαμέτρου, id eſt, ex dimetiente, à mathematicis. Itẽ, ſeſquipedalia verba: Incudi reddere, à fabris ærariis: Ad amuſſim, à fabris lapidariis: Nullam lineam duxi, a pictoribus: Extremum actum adiungere, à ſcenis. Interdum citra figuram tacita adluſio prouerbiale quiddam adfert. Ea tum erit optima, quoties ad auctorem, aut rem ſpectat magnopere celebrem, nulliq; incognitam, qualis eſt apud Græcos Homerus, apud Latinos Virgilius. Quod genus eſt illud apud Plutarchum, ἐπὶ μάρτυρές γε τῷ πλάτωνι πολλοί τ' ἀγαθοί τε πάρεισιν, id eſt, Quando quidem teſtes ſane Platoni multique boniq adſunt. Adluſum eſt enim ad morem ſacrorum, in quibus ſacerdos dicere conſueuit, Τίς τῇδε, id eſt, Quis hic? Deinde, qui aderant, reſpondebant, πολλοί τ' ἀγαθοί τε πάρεισι, id eſt, multique boniq; adſunt. Item illud apud Ciceronem ad Atticum: Σύν τε δύ' ἐρχομένω, id eſt: Simul duobus euntib. Et apud Lucianum: ἰατρῶν παῖδες, id eſt, medicorũ filii, pro medicis ipſis. Accedunt ad prouerbii ſpeciem & illa, bucolico carmini familiaria, ἀδύνατα, ἀναγκαῖα, ἄτοπα, ὅμοια, ἐναντία, id eſt, impoſſibilia, neceſſaria, abſurda, ſimilia, contraria.

Ἀδύνατα ſunt eiuſmodi:

Ἀλλ' ἴσος γὰρ ὁ μόχθος ἐπ' ᾐόνι κύματα μετρεῖν. id eſt:

Sed labor adſimilis metiri in littore fluctus.

Et apud Virgilium:

Ante leues ergo paſcentur in æthere ceruus.

Et ſi to

Et freta deſtituent nudos in littore piſces.

Αναγκαῖα ſunt huiusmodi:

Dum iuga mõtis aper, fluuios dum piſcis amabit.

Et apud Senecam:

Lucida dum current anneſi ſidera mundi.

Ατόπων exemplum hoc erit:

Atq; idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.

Contrarium hoc:

Nunc virides etiam occultãt ſpineta lacertos:

Me tamen vrit amor.

Item apud Theocritum:

Ηνίδε σιγᾶ μὲν πόντος, σιγῶντι δ' ἀῆται.

Αδ' ἐμὰ ὐ σιγᾶ στέρνων ἔντοσθεν ἀνία.

id eſt:

Ecce ſilet maris vnda, ſilent & flamina venti.

Haud tamẽ intra noſtra ſilent præcordia curæ.

Et ſimilium:

Torua leæna lupũ ſequitur, lupus ipſe capellam.

Et apud Theocritum:

Α αἴξ τὸν κύτισον, ὁ λύκος τὴν αἶγα διώκει.

id eſt:

Capra petit cytiſum, ſequitur lupus ipſe capellam.

Sunt & aliæ duæ figuræ maxime confines parœmiarum generi, quæ cõſtant, vel eiusdem, aut ſimilis iteratione vocis, vel contrariarũ contextu. Quod genus ſunt, ἀπό σ' ὀλῶ κακὸν κακῶς. κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν. id eſt: Perdam te malum male. Mali corui malum ouum. Et, θρέμμα σοφοῦ σοφὸν, id eſt, Alumnus ſapientis ſapiens. Id quod eſt apud Græcos comicos pariter ac tragicos pene ſolenne. Et: Eueniunt digna dignis Amico amicus. Malis malus. Bonis bonus. Vterque vtrique cordi. Suus rex reginæ placet. Et: Manus manum fricat. Graculus ad graculum. Contrariorum genus ſic habet, καὶ δίκαια κἄδικα, εὖ καὶ κακῶς, id eſt: Et iuſta & iniuſta, Probe & improbe, apud Ariſtophanem, ἑκοῦσι καὶ ἄκουσι, id eſt, Volentibusque & nolentibus, apud Platonem. Item, οὐδὲν ἔπος οὐδὲν ἔργον, id eſt, Nullum dictũ, neque factum. Apud noſtros item, Verũ vbi fas verſum atq; nefas. Facta atque infecta canebat. Quo tropo ſic vſus eſt Valerius Maximus, vt ad verum ſenſum non cohæreat, tantũ exaggeret: Obteſtantem, inquit, ſe, aduerſus omne fas & nefas, cum in ſummo eſſet Imperio, a te equite Romano fuiſſe trucidatum. Nam qui cõſiſtit, vt facinus nefarium dicatur eſſe factum aduerſus omne nefas? Quo iure, quaque iniuria. Quidvis & facere, & pati. Digna, atque indigna. Quid dixit, aut quid tacuit? Domi, bellique. Publice, priuatim. Quod ſcis, neſcis. Clamque, palamque. Iocaque, & ſeria. Manibus, pedibusque. Noctesque, diesque. Quæ prima, aut vltima ponas. Neque magnum, neque paruum. Iuuenesque, ſenesque. Diis, hominibusque plaudentibus. Ad hanc formam pertinent etiam hęc paſſim apud poetas obuia, παρθένος ἀπάρθενος. ἄνυμφος νύμφη. ἄγαμος γάμος. ἄπολις πόλις. δύσπαρις πάρις. δυσδαίμων εὐδαιμονία. ἄδωρα δῶρα. ἀδεὴς δέος. ἀπόλεμος πόλεμος. ἄκοσμος κόσμος. ἄχαρις χάρις. ἄπλουτος πλοῦτος. id eſt, Virgo non virgo. Sponſa, non ſponſa. Nuptiæ non nuptiæ. Ciuitas non ciuitas. Malus Paris Paris. Infelix felicitas. Non dona dona. Non metuendus metus. Non bellum bellum. Ornatus inornatus. Ingrata gratia. Inopes

Digitized by Google

Inopes opes. Hæc ἐναντίωσις nõnunquam accidit & in dictione compoſita, vt μωρόσοφος, id eſt: ſtulte ſapiens. & γλυκύπικρος, id eſt, dulciter amarus. Sic etiam, Plutarcho teſte, ſuum affectum vocant amantes ex voluptate & dolore mixtum, ita vt libenter contabeſcant. Huc pertinet & illa ἐναντίωσις αἰνιγματώδης, id eſt, contrarietas ænigmatica, vt φέρων οὐ φέρω, ἔχων οὐκ ἔχω, & Ἀνήρ τε οὐκ ἀνὴρ ὄρνιθα καὶ οὐκ ὄρνιθα, ἰδών τε οὐκ ἰδὼν, ἐπὶ ξύλου καὶ οὐ ξύλου, καθημένην, καὶ οὐ καθημένην, λίθῳ καὶ οὐ λίθῳ, βάλλει τε οὐ βάλλει, id eſt, Portans nõ porto, habens non habeo, vir, nõ vir, auem, & non auem, videnſque & non videns, in ligno & non ligno, ſedentem, & non ſedentem, lapide & non lapide, iaculatur & non iaculatur. Quod ænigma refertur & apud Athenæum ex Clearcho, & apud Tryphonem; cuius meminit Plato quoque. Huius formæ ſunt & illa: ἄγλωσσος λάλος, id eſt, elinguis loquax. τρωτὸς ἄτρωτος, id eſt, vulnerabilis inuulnerabilis. δασὺς λεῖος, id eſt, hirſutus læuis, ἄγονος γόνος, id eſt, fœtus non fœtus. Cuiusmodi permulta proponit, ac ſoluit Athenæus libro 10. Neque reſpuit adagiorũ ratio ænigmaticam obſcuritatem, quanquam alias improbatam; imo veluti familiarem libẽter amplectitur. Quod genus fuerit, ſi quis parum ſane locutum iubeat, Anticyram nauigare, aut porcum cædere, aut ſquillam é ſepulcris vellere, quorum primum eſt apud Horatium, alterum apud Plautum, tertium apud Theocritum. Proinde & oracula pleraq; in ius prouerbiorum abierunt, & Pythagoræ ſymbola ad parœmiarum naturam videntur pertinere. Præcipue peculiaris eſt adagiorum generi hyperbole, vt, Cælum territat armis, & Saxa clamore rumpit. & Riſu diffluo. maxime ſi qua metaphoræ ſpecies admiſceatur. Effertur varijs modis, vel per denominationem, vel per comparationem, vel per ſimilitudinem, vel per epitheton. Exempla ſunt: Alter Ariſtarchus. Et: Noſter hic Phalaris. Et: Stentore clamoſior. Velut leæna in Machæra. Stentorea vox. Neſtorea facundia. Neque vero pigebit ceu fontes aliquot indicare, a quibus genus hoc figurarũ duci poſſit.

Sumitur enim interdũ ab ipſa re, quoties hominem ſceleſtum, ſcelus appellamus: dedecoroſum, dedecus: peſtilentem, peſtem: lurconem, barathrum: tenebrionẽ, tenebras: contaminatum, labem: ſpurcũ, cœnum: contemtum, quiſquilias: impurum, ſterquiliniũ: portentoſum, portentum: moleſtũ, vlcus: carcere dignũ, carcerem. Quorum vnumquodque fere poteſt & per comparationẽ efferri, vt χρυσοῦ χρυσοτέρα, auro magis aurea. &, ipſa nequitia nequior, cæcitate cæcior, loquacitate loquacior, deformitate deformior, ipſa ſiti ſiticuloſior, paupertate pauperior, infortunio infortunatior, ipſa infantior infantia. Ad hanc claſſem pertinent & illa: Pater eſuritionum. Et: Omnis eloquentiæ fons. Et: Plus quam infantiſſimus. Et: Plus quam perditus.

Huic proxima ſunt, quæ à rebus ſimilibus trahuntur. vt, Melle dulcior. Pice nigrior. Niue candidior. Oleo tranquillior. Infima auricula mollior. Auro purior. Plumbo ſtupidior. id eſt, Stipite tardior. Litore ſurdior. Iracundior Adria. Æquore ſurdior. Spongia bibacior. Arenis ſitientior. Pumice ſiccior. Ære Dodonæo loquacior. Vitro fragilior. Pila volu-

Digitized by Google

volubilior. Cothurno inſtabilior. Clematide Ægyptia gracilior. Alno procerior. Cote durior. Sole clarior. Sydere pulcrior. Buxo pallidior. Sardois herbis amarior. Alga vilior. Ætna æſtuantior. Beta inſulſior. Trutina iuſtior. Spina diſtortior. Ampulla vanior. Pluma leuior. Vento inſtabilior. Morte odioſior. Barathro capacior. Labyrintho inuolutior. Corchoro vilior. Subere leuior. Dolio pertuſo incõtinentior. Laterna perlucentior. Clepſydra perſtillãtior. Fonte purior. Eurypo mobilior. Oculis charior. Luce lucidior. Vita antiquior. Rubo arefacto præfractior. Crambe recocta moleſtior. Clauo purior. Floralibus licẽtioſior.

Item ab animantibus: vt, Muliere loquacior. Paſſere ſalacior. Hirco libidinoſior. Ceruo viuacior. Cornice annoſior. Graculo magis obſtreperus. Luſcinia vocalior. Dipſade nocẽtior. Vipera virulentior. Vulpe fraudulentior. Echino aſperior, Porcello Acarnanio lenior. Anguilla magis lubricus. Lepore timidior. Limace tardior. Piſce ſanior. Piſce magis mutus. Delphino laſciuior. Phœnice rarior. Scropha fœcũdior alba. Nigro cygno rarior. Hydra magis verſipellis. Albo coruo rarior. Vulture edacior. Scorpijs improbior. Teſtudine tardior. Glire ſomniculoſior. Sue indoctior. Aſello ſtolidior. Hydris immitior. Dama pauidior. Hirundine bibacior. Cane rixoſior. Vrſo hiſpidior. Tipula leuior. Cuiusmodi quędam cõgerit & Lucianus. ὀργιλώτεροι μὲν τῶν κυνιδίων ὄντες, δειλότεροι δὲ τῶν λαγοῶν, κολακευτικώτεροι δὲ τῶν πιθήκων, ἀσελγέστεροι δὲ τῶν ὄνων, ἁρπακτικώτεροι δὲ τῶν γαλῶν, φιλονεικότεροι δὲ τῶν ἀλεκτρυόνων. i. Cum ſint iracundiores catellis, timidiores leporib⁹, adulantiores ſimiis, libidinoſiores aſinis, rapaciores felibus, cõtentioſiores gallis gallinaceis. Item Plutar. aduerſus vſuram. ἀπιθανώτερος ὢν κολοιοῦ, ἀφωνότερος πέρδικος, καὶ κυνὸς ἀγεννέστερος. id eſt. Cũ minus fidei tibi habeatur, quam graculo, magis mutus ſis, quã perdix, abiectior, ſeruiliorque cane.

Ducũtur à perſonis deorũ: Diana intactior. Ipſis Charitib⁹ humanior. Priapo ſalacior. Venere formoſior. Mercurio facũdior. Momo mordacior. Vertũno inconſtantior. Proteo mutabilior. Empuſa magis varius.

A perſonis fabuloſis: Tantalo ſitientior. Atreo crudelior. Cyclope immanior. Oreſte inſanior. Vlyſſe doloſior. Neſtore facũdior. Glauco ſtupidior. Iro pauperior. Penelope caſtior. Nireo formoſior. Tithono viuacior. Eriſichthone eſuriẽtior. Niobe fœcundior. Stentore clamoſior. Tireſia cæcior. Buſiride illaudatior. Sphinge inuolutior. Labyrintho intricatior. Dædalo ingenioſior. Icaro audacior. Gigantibus elatior. Gryllo ſtultior. Lynceo perſpicacior, Excetra pertinacior.

A perſonis comœdiarum: Thraſone Terentiano glorioſior. Demea iurgioſior. Mitione facilior. Gnathone adulantior. Phormione confidentior. Dauo verſutior. Thaide blandior. Euclione parcior.

A perſonis hiſtoriarum: Zoilo inuidentior. Catone ſeuerior. Timone inhumanior. Phalaride crudelior. Timotheo felicior. Sardanapalo nequior. Numa religioſior. Phocione iuſtior. Ariſtide incorruptior. Cræſo ditior. Craſſo nũmatior. Codro pauperior. Æſopo luxurioſior. Heroſtrato ambitioſior. Fabio cunctantior. Socrate patiẽtior. Milone robuſtior. Chryſippo acutior. Trachalo vocalior.

Digitized by Google

lior. Curione obliuiſior. Noſtri tẽporis Ariſtarchꝰ. Item, Præpoſterꝰ Cato.

A gentibus: Pœno perfidior. Scytha aſperior. Scythotauris inhoſpitalior. Cretenſi mendacior. Parthis vanior. Thracibus bibacior. Theſſalo perfidior. Care vilior. Sybarita faſtuoſior. Mileſiis effæminatior. Arabis ditior. Pygmæo breuior. Arcade ſtolidior.

Ab officiis: Lenone magis periurus. Cinædo mollior. Milite glorioſior. Areopagita triſtior. Tyranno violentior. Carnifice immanior.

De præmolliendis Parœmia.

IAM illud, tametſi minutulum humiliusq; videatur, tamen poſteaquam docendi munus ſuſcepimus, non grauabimur propter imperitiores admonere: videlicet, vt in vſurpãdis adagiis meminerimus, quod in verbis nouatis, aut durius tranſlatis fieri Fabius iubet, id quod ait à Græcis elegantiſſime præceptum eſſe, videlicet, προεπιπλήττειν τῇ ὑπερβολῇ, ita nos oportebit: προεπιπλήττειν τῇ παροιμίᾳ, hoc eſt, præcaſtigare, & velut occurrere parœmiæ, ſi quando vel obſcurior, vel alioqui durior videbitur. Recipit enim hoc genus, ſicuti paulo ſuperius oſtenſum eſt, & metaphoras quantumlibet duras, & nouationes vocum licẽtioſas, & hyperbolas parum pudentes, & allegorias ad ænigma vſq; obſcuras. Græci προεπιπλήττουσι his ferme modis, κατὰ τὴν παροιμίαν. ὥς φασι. φασὶ. τὸ λεγόμενον. τὸ τοῦ λόγου. ὡς παλαιός φησι λόγος. ὥσπερ λέγουσιν. ὡς λέγεται. ὡς λέγομεν παροιμιαζόμενοι. ὡς λέγουσιν οἱ παίζοντες. καλῶς εἴρηται, id eſt. Iuxta prouerbium, vt aiunt, aiunt, quod dicitur, quod dici ſolet, vt antiquum ait dictum, vt dicunt, vt dicitur, vt dicimus prouerbio, vt dicunt iocantes, recte dictum eſt. Iiſdem ferme orationibus vtuntur Latini, Aiunt, vt aiunt, vt eſt in veteri prouerbio, iuxta vulgo tritum ſermonem, quemadmodum vulgo dici conſueuit, vt vetus verbum vſurpem, vt adagio dictum eſt, vere hoc dicunt.

PROVERBIVM.

Amicorum communia omnia.

TA τῶν φίλων κοινά, id eſt. Amicorum cõmunia ſunt omnia. Ex hoc prouerbio Socrates colligebat, omnia bonorum eſſe virorum non ſecus, quam Deorum. Deorum, inquit, ſunt omnia. Boni viri deorum ſunt amici. Et amicorũ inter ſe communia ſunt omnia. Bonorum igitur virorum ſunt omnia. Refertur apud Euripidem in Oreſte,

κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων. id eſt:

Inter enim amicos cuncta ſunt cõmunia.

Idem in Phœniſſis,

κοινὰ γὰρ φίλων ἄχη. id eſt:

Cõmunis omnis eſt amicorũ dolor.

Idem in Andromacha,

Φίλων γὰρ οὐδὲν ἴδιον, οἵτινες φίλοι
Ὀρθῶς πεφύκασ', ἀλλὰ κοινὰ χρήματα. id eſt:

Nam vere amicis proprium prorſus nihil.
Sed inter ipſos cũcta ſunt cõmunia.

Terentius in Adelphis: Nam vetus quidem hoc verbum Amicorum inter ſe communia eſſe omnia. Teſtatur & apud Menandrum fuiſſe in eadem fabula. M. Tullius lib. offic. 1. Vt in Græcorum, inquit, prouerbio eſt. Amicorum eſſe omnia cõmunia. Citatur & ab Ariſtotele lib. Moraliũ 8. & à Platone de Legib. 5. Quo loco conatur demonſtrare, feliciſſimum reip. ſtatum, rerum omnium communitate conſtare, πρώτη μὲν τοίνυν πόλις τέ ἐστι καὶ πολιτεία καὶ νόμοι ἄριστοι, ὅπου τὸ πάλαι λεγόμενον ἂν γίγνηται

ται κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ὅτι μάλιστα. λέγεται δὲ ὡς ὄντως ἐστὶ κοινὰ τὰ φίλων. id eſt, Prima quidem igitur ciuitas eſt & reipublicę ſtatus, ac leges optimæ, vbi quod iam olim dicitur, per omnem ciuitatē quam maxime fieri poteſt obſeruabitur. Dictū eſt autem vere, res amicorum communes eſſe. Idem ait, felicem ac beatam fore ciuitatem, in qua non audirentur hæc verba: Meum, & non meum. Ariſtoteles lib. Polit. 3. temperat Platonis ſententiam, volens poſſeſſionem ac proprietatem eſſe penes certos, cæterum ob vſum, virtutem, & ſocietatem ciuilem, omnia communia, iuxta prouerbium Martialis lib. 2. iocatur in quendam Candidum, cui ſemper in ore fuerit hoc adagium, cum alioqui nihil impertiret amicis.

Candide κοινὰ φίλων, ſunt hæc tua Candide πάντα.
Quæ tu magniloquus nocte dieque ſonas.

Atque ita concludit epigramma:

Das nihil, & dicis Candide κοινὰ φίλων.

Eleganter Theophraſtus apud Plutarchum in commentariolo, cui titulus: περὶ φιλαδελφίας, Εἰ κοινὰ τὰ φίλων ἐστὶ, μάλιστα δεῖ κοινοὺς τῶν φίλων εἶναι τοὺς φίλους, i. Si res amicorum communes, maxime conuenit, vt amicorum item amici ſint communes. M. Tullius lib. de legibus primo videtur hoc adagium Pythagoræ tribuere, cum ait: Vnde enim illa Pythagorica vox, τὰ φίλων καὶ κοινὰ, καὶ φιλίαν ἰσότητα, i. Res amicorum communes, & amicitiam æqualitatem. Prætérea Timæus apud Diogenem Laertium, tradit hoc dictum primū à Pythagora profectum fuiſſe. A. Gellius Noctium Atticarum libr. 1. cap. 9. teſtatur Pythagoram non ſolum huius ſententiæ parentem fuiſſe, verum etiam huiuſmodi quandā vitæ, ac facultatum communionem induxiſſe.

Amicitia æqualitas. Amicus alter ipſe.

Hæc quoque ad Pythagoram auctorem referunt, quod eandem complectantur ſentētiam, τὴν φιλίαν ἰσότητα εἶναι, καὶ μίαν ψυχήν. τὸν φίλον, ἕτερον αὐτόν, i. Amicitiam ęqualitatem eſſe. & eandem animam. Et: Amicū, alterum ipſum. Neque enim quicquam non commune, vbi fortunarum æqualitas, neque diſſenſio, vbi idem animus, neque diuortium, vbi coagmentatio duorum in vnum. Ariſtoteles magnorum Moralium lib. 2. ὅταν βουλώμεθα σφόδρα φίλον εἰπεῖν, μία φαμὲν ψυχὴ ἡ ἐμὴ καὶ ἡ τούτου, i. Quoties volumus vehementer amicum dicere, vna, inquimus anima mea, & huius. Idem eodem lib. ἐστὶ γὰρ, ὡς φαμὲν, ὁ φίλος, ἕτερος ἐγὼ, i. Eſt enim, vt dicere ſolemus, amicus, alter ego. Plato lib. de legibus 6. citat tanquam vetus dictum, & ceu prouerbio iactatum. παλαιὸς γὰρ ὁ λόγος ἀληθὴς ὢν, ἰσότης φιλότητα ἀπεργάζεται, μάλα μὲν ὀρθῶς εἴρηται καὶ ἐμμελῶς, i. Nam vetus illud verbum & vere, & eleganter dictum eſt, æqualitatem amicitiæ auctorem eſſe. Neque tamen id ſentit Plato, iuuenibus ac ſenibus, doctis atque indoctis, ſtultis ac ſapientibus, robuſtis ac debilibus omnia æqualia exhibenda eſſe, ſed cuique pro ſua dignitate diſtribui oportere. Alioquin, quemadmodum ait inibi Plato: τοῖς ἀνίσοις τὰ ἴσα ἄνισα γίγνοιτ' ἄν. i. Inæqualibus æqualia, erunt inæqualia. Et, vt ſummum ius in ſummam iniuriam vertitur, ita ſumma æqualitas, ſumā

Digitized by Google

ſit inæqualitas. Quemadmodum feſtiuiter dixit Plinius, æqualitate in ferendis ſentẽtiis nihil inueniri poſſe inæqualius. Quanquam hoc quoque quidã ex Homero ſumtum exiſtimãt, apud quem illud aliquoties, ἶσον ἐμῇ κεφαλῇ, id eſt, Æque atque meum ipſius caput. Atq; hæc omnia Ariſtoteles libr. Moralium 9. prouerbij titulo citat.

Pythagoræ Symbola.

SED, quandoquidem in Pythagoræ mentionem incidimus, non grauabimur, & reliqua illius ſymbola, priſcis illis oraculorum inſtar celebrata, adſcribere, quæ quidem in præſentia licuit apud Græcos inuenire ſcriptores. Nam ea tametſi prima (quod aiunt) fronte ſuperſtitioſa quæpiam, ac deridicula videantur, tamen, ſi quis allegoriam eruat, videbit nihil aliud eſſe, quam quædam recte viuendi præcepta. Nihil enim opus eſt Tyrrhenorũ imitari ſuperſtitionem, qui hæc etiam citra vllam allegoriam obſeruant, vt teſtatur in Sympoſiacis Plutarchus. Idem in vita Numæ tradit quædam huius generis ſymbola Numæ conueniſſe cũ Pythagoricis.

Ne guſtaris, quibus nigra eſt cauda.

Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων, id eſt, Ne guſtes ex iis, quibus eſt nigra cauda. Interpretatur Plutarchus in commentariis De liberis inſtituendis, ne commercium habeas cũ improbis, & iis, q ſunt nigris, ac infamib⁹ moribus. Tryphon Grammaticus inter ęnigmatis exempla hoc quoq; commemorãs interpretatur hoc modo, ψευδῆ λόγον μὴ προΐεσθαι. τὸ γὰρ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι μελαίνεται, καὶ ἀμαυροῦται. id eſt, Ne mendacem ſermonem protuleris. Mendacium enim in extremis partibus nigreſcit, & obſcuratur. Quidam ad ſepiam piſcem referunt, qui atramento, quod in cauda geſtat, ſemet occulit. Quanquam Plinius libr. 32. capite vltimo, Melanurum inter piſces recenſet, cum de ſepiis multa prioribus libris diſſeruerit, vt videatur non idem eſſe Piſcis Melanurus, & Sepia. Theodorus Gaza Melanurum oculatam vertit, quem piſcem nominat tantum eo loco, quem modo indicauimus.

Stateram ne transgrediaris.

Μὴ ζυγὸν ὑπερβαίνειν, id eſt, Stateram ne tranſilias, hoc eſt, ne quid facias præter ius & æquum. Nam ſtateram olim æquitatis ſymbolũ habuiſſe vulgo, vel Doricum illud prouerbium indicat, σαχάνης δικαιότερος, id eſt, trutina iuſtior. Ad eũ modum interpretatur Demetrius Byzantius apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum decimo.

Chœnici ne inſideas.

Χοίνικι μὴ ἐπικαθίσαι, id eſt, Chœnici ne inſideas. Interpretatur diuus Hieronymus, de victu ne fueris ſolicitus in diem craſtinum. Eſt enim Chœnix demenſum, & cibus diurnus, vt apud Homerum Odyſſeas τ:

Οὐ γὰρ ἄεργον ἀνέξομαι, ὅς κεν ἐμῆς γε
Χοίνικος ἅπτηται.

Namq; opera immunẽ haud patiar
quicunq; meam vnquam
Chœnica contigerit.

Eodem pacto Laertius & Suidas exponunt. Porro ſeruis olim cibus diurnus chœnice diſtribuebatur, vt illi viciſſim operis penſum perſoluerẽt, quã ob cauſam Apollo Pythius Corinthios χοινικομέτρας appellauit, q ſeruos poſſiderent quadragies ſexies mille. Auctor Athenæus libro ſexto. Plutarchus autem longe diuerſius,

puta, nõ indulgẽdum ocio, ſed induſtria proſpiciẽdum victum, ne deſit in poſterum. Idem in Sympoſiacis huius ſymboli meminit, his quidem verbis: μετὰ τῆς πυθαγορικῆς χοίνικος, ἐφ᾽ ἧς ἀπηγόρευε καθῆσθαι, διδάσκων ἡμᾶς, ἀεί τι τοῦ παρόντος εἰς τὸ μέλλον ἀπολείπειν, καὶ τῆς αὔριον ἐν τῇ σήμερον μνημονεύειν, hoc eſt, Vna cum Pythagorica chœnice, in qua vetuit deſidere, docens nos vt ex eo, quod præſens eſt, ſemper aliquid in futurum relinquamus, & craſtini diei in hodierno meminerimus. Exiſtimat autem idem maiores ſignificare voluiſſe, quibus religioſum habitum eſt, menſas inanes tollere. Demetrius Byzantius apud Athenæum interpretatur, non oportere ſpectare tantum quæ præſentis diei ſunt, quin craſtinum ſemper eſſe expectãdum, propemodum cum Plutarcho conſentiens.

Ne cuiuis dexteram inieceris.

Μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιὰν, id eſt, Ne cuiuis porrigas dexteram, hoc eſt, Ne temere quemlibet in familiaritatem admittas, ſed deligas quem diligas. Idem citatur atque exponitur a Plutarcho, ἐν τῷ περὶ τῆς πολυφιλίας. Conuenit cum illo Solonis apohthegmate, quod ex Apollodoro refert Diogenes Laertius, φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὓς δ᾽ ἂν κτήσῃ μὴ ἀποδοκίμαζε, id eſt, Amicos ne cito pares, quos autem paraueris, ne reiice.

Arctum anulum ne geſtato.

Μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον, id eſt, Arctum anulum ne geſtato, hoc eſt, interprete diuo Hieronymo, Ne vixeris anxie. Et ne temere in ſeruitutem coniicias, aut in eiuſmodi vitæ inſtitutum, vnde te non queas extricare. Siquidem quiſquis anulum anguſtum geſtat, is ſibi quodammodo vincula iniicit.

Ignem ne gladio fodito.

Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν, id eſt, Ignẽ gladio ne fodito, hoc eſt, Ira percitum ne laceſſas, quin magis concedere conuenit, & blandis verbis tumidum animum placare. Ita diuus Hieronymus, & apud Athenæũ Demetrius Byzantius. Diogenes Laertius exponit, potentium & ferocium iracundiam non eſſe conuitiis exagitandam, propterea quod flamma, quo magis exagitatur, hoc magis atque magis inualeſcit. Neque diſſentit ab hoc interpretamento Plutarchus. Quanquam Plato libro De legibus ſexto ſic vſurpauit, vt de iis dici ſolitum videatur, qui fruſtra moliuntur, quod effici nullo pacto queat, oſtendens id luſus genus quoddam fuiſſe, vt ignem gladio diſſecarent. Ad eundem ferme ſenſum retulit diuus Baſilius in epiſtola ad nepotes, vt idem ſibi velint, Ignem gladio diſſecare, & Cribro haurire aquam. Huc nimirum adluſit Lucianus in ſecundo Verarum narrationum libro, cum ex inſulis fortunatis dimitteretur, fingens ſe à Rhadamantho admonitum, vt, ſi quando rediret in hunc noſtrum orbem, tria quædam obſeruaret, μὴ πῦρ μαχαίρᾳ σκαλεύειν, μήτε θέρμους ἐσθίειν, μήτε παιδὶ ὑπὲρ τὰ ὀκτωκαίδεκα ἔτη πλησιάζειν, id eſt, Ne gladio ignem diuerberaret, ne lupinis veſceretur, ne ſe puero decimumoctauum annũ egreſſo adiungeret. Si quidem horum meminiſſet, futurum, vt aliquando ad eam inſulam reuerteretur. Horatius hoc dicto videtur indicare crudelitatem cum inſania coniunctam. Amor.n. per ſe furor eſt, qui, ſi erumpat in pugnas ac cædes, ignis gladio ꝓfoditur.

Libro

Digitized by Google

Libro Sermonum ſecundo, ſatyra 3.

--his adde cruorem,

Atq; ignem gladio ſcrutare.

Cor ne edito.

Μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν, id eſt, Cor ne edito, hoc eſt, ne curis tuũ ipſius animum excrucies. Ad hũc modum enarrat Demetrius Byzantius apud Athenæum. Aut, Ne ſollicitudinibus vitam reddas breuiorem. Ariſtot.n. libro de partibus animalium tertio narrat, cor eſſe fontẽ omnium ſenſuum, vitæque ac ſanguinis. Ariſtophanes in Nebulis.

Ομως δ᾽ θυμὸν δακὼν ἔφην. id eſt:

Animum tamen mordens meum,
ſic inquam.

Item Theognis.

Καὶ δάκνομαι ψυχὴν, καὶ δίχα θυμὸν ἔχω. id eſt:

Et rodor mentem, ſumque animi ambiguus.

Videtur ex Homero ſumtum, apud quem eſt Iliados ζ.

Ἤτοι ὁ καππεδίον τὸ ἀλήϊον οἶος ἀλᾶτο,
Ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.

Solus at ille quidem vacuis errabat in agris
Cor adedens curis, hominum veſtigia vitans.

Et Ω.

Σὴν ἔδεται κραδίην, id eſt, tuum edis cor.

Item Odyſſeæ ι.

Ἔνθα δύω νύκτας, δύο τ᾽ ἤματα συνεχὲς αἰεὶ
Κείμεθ᾽ ὁμοῦ, καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες.

id eſt:

Hic ſoles, noctesq; duas conſedimus, vſque
Rodentes animum curis ſimul atq; labore.

Item Iliados α.

Σὺ δ᾽ ἔνδοθι θυμὸν ἀμύξεις·

id eſt:

Tu intus præcordia rodes.

Κυάμων ἀπέχεσθαι, id eſt, à fabis abſtineto. Huius ænigmatis varia reperitur interpretatio. Plutarchus in commentario De liberis educandis, ad hunc enarrat modum: Abſtinendum à tractandis reipublicæ muneribus, propterea quod antiquitus in creandis magiſtratibus ſuffragia per fabas vice calculorum ferebantur. Quãquam idem in Problematis diuerſam adfert cauſam: nempe quod omnia legumina ventum & humorem imputum adferant corporibus, atq; hanc ob cauſam ad Venerẽ incitẽt. In eadem ſententia M. Tullius item fuiſſe videtur, qui in libro De diuinatione primo ſcribit ad hunc modum: Iubet igitur Plato ſic ad ſomnum proficiſci corporib. affectis, vt nihil ſit, quod errorẽ animis perturbationemq; adferat. Ex quo etiã Pythagoreis interdictũ putatur, ne faba veſcerentur, quæ res habet inflationem magnam. Is cibus tranquillitatem mentis quærentib. conſtat eſſe contrarius. Ariſtoxenus tamen apud A. Gellium libro quarto, capite vndecimo refellit hanc opinionem, affirmans Pythagorã nullo legumine ſæpius vſum, quam fabis, quod is cibus & aluum ſenſim ſubduceret & læuigaret. Porro Gellius de cyamo non eſitato, cauſam erroris fuiſſe putat, quod in Empedoclis carmine, qui diſciplinas Pythagoricas ſectatus eſt, verſus hic inuenitur:

Δειλοὶ πάνδειλοι κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι.

id eſt:

Ah miſeri à cyamo, miſeri ſubducite dextras.

B 2 Opina-

Opinati enim ſunt plerique, *κύαμοι* legumentum vulgo dici. Sed, qui diligentius ſcitiusque carmina Empedoclis arbitrati ſunt, *κυάμους*, hoc in loco teſticulos ſignificare dicunt: eosque more Pythagoræ aperte atque ſymbolice, *κυάμους* appellatos, quaſi ſint *εἰς τὸ κυεῖν δεινοὶ*, & *αἴτιοι τοῦ κυεῖν*, id eſt, ad ferendum vterum efficaces, cauſæque ferendi vteri, & genituræ humanæ vim præbeant. Idcirco Empedoclem verſu iſto non à fabulo edendo, ſed à rei Venereæ proluuio voluiſſe homines deducere. De cauſis intellectæ fabæ hæc ex Ariſtotele refert Laertius, *φησὶ δ᾽ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ τῶν κυάμων, παραγγέλλειν αὐτὸν ἀπέχεσθαι τῶν κυάμων, ἤτοι ὅτι αἰδοίοις εἰσὶν ὅμοιοι, ἢ ὅτι ᾅδου πύλαις. ἀγόνατον γὰρ μόνον. ἢ ὅτι φθείρει ἢ ὅτι τῇ τοῦ ὅλου φύσει ὅμοιον, ἢ ὅτι ὀλιγαρχικόν. κληροῦνται γοῦν αὐτοῖς.* id eſt, Ait autem Ariſtot. in lib. de fabis, illum iuſſiſſe à fabis abſtineri, vel quod pudendis eſſent ſimiles, vel quod inferorum portis. vnum enim hoc legumen expers genituræ. vel quod corrumpat, vel quod vniuerſi naturæ ſimile, vel quod ad oligarchiam pertineat. Nam fabis ſortiuntur. Cum eo, quod poſtremo loco attigit Ariſtoteles, conuenit quorundam ſententia, qui putant Pythagoram hoc ænigmate deterruiſſe à capeſſenda republica. nobis magis etiam arridet, quod addit is, qui hiſtorias, quas Gregorius Nazianzenus attigit, collegit, Edere fabas, qui lucro corrupti ferunt ſuffragia. Plutarchus apud eundem Gellium teſtatur, Ariſtotelem ſcriptũ reliquiſſe, quod Pythagoras *μήτρας* & *καρδίας*, *καὶ ἀκαλήφης*, *καὶ τοιούτων τινῶν ἄλλων ἀπείχετο*, id eſt, vulua, corde, & marina vrtica, atque id genus quibusdam aliis abſtinuerit. Theon Grammaticus apud Plutarchũ in Sympoſiacis narrat, apud Ægyptios tantam eſſe fabarum religionem, vt eas neque ſerant, neque comedant, imo nec aſpicere fas ſit, Herodoto teſte. Quin & apud Romanos inter funeſta habebantur fabæ, quippe quas nec tãgere, nec nominare Diali Flamini liceret, quod ad mortuos pertinere putarentur. Nam & lemuribus iaciebantur laruis, & parentalibus adhibebãtur ſacrificiis, & in flore earum literæ luctus apparere videntur, vt teſtatur Feſtus Pompeius. Plinius exiſtimat ob id à Pythagora damnatã fabam, quod haberet ſenſus, & pariat inſomnia, vel quod animæ mortuorum ſint in ea. Qua de cauſa & in parentalib. aſſumitur. Vnde & Plutarchus teſtatur, legumina potiſſimum valere ad euocãdos manes. Varro ob hoc Flaminem ea non veſci tradit, quoniam & in flore eius literæ lugubres inueniuntur. Cæterum, quod Plutarchus in problematibus rerũ priſcarum inter cætera refert, ob id damnatas fabas, quod Lethes, & Erebi ſint cognomines, quid ſibi velit, nõ ſatis intelligebamus, niſi quod conſultis Græcis codicibus comperimus tãdem vel librarii, vel interpretis errorem. Siquidem & Græca habent: *πότερον ὡς οἱ πυθαγορικοὶ τοὺς μὲν κυάμους ἀφωσιοῦντο διὰ τὰς λεγομένας αἰτίας, τὸν δὲ λάθυρον καὶ τὸν ἐρέβινθον, ὡς παρωνύμους τοῦ ἐρέβους καὶ τῆς λήθης*, id eſt, An quod Pythagorici fabas quidem abominabantur ob cauſas, quæ feruntur, Lathyrum autem & Erebinthum, quod nomen à Lethe & Erebo deductum habeant? Hactenus Plutarchi verba retulimus. Lathyrus autem & Erebinthus ciceris genera ſunt. Lethe Græcis obliuionẽ ſonat.

Erebus

Erebus à caligine nomen habet: inauſpicatæ voces ſapientiæ ſtudioſis. Hic lapſus in hoc profuit, vt Latini codicis mendum oſtenderimus, ne quis ad eundem impingat lapidem.

Cibum in matellam ne immittas.

Σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν, i. Cibum in matellã ne immittas. Interpretatur Plutarchus, ne ſermonem vrbanum immittas in animũ hominis improbi. Nam oratio cibus eſt animi: Is corrũpitur & putreſcit, ſi in animum inſyncerum inciderit. Hoc eſt, quod apud Gellium admonet Epictetus, etiam atq; etiam vidẽdum, in cuiusmodi animum immittamus ſermonem. Etenim, ſi in vas inſyncerum immiſerimus, in acetũ, aut lotium verti. Huc adſit Horatius.

Syncerũ eſt niſi vas, quodcunq; infundis, aceſcit.

Ad finem vbi perueneris, ne velis reuerti.

Μὴ ἐπιστρέφεσθαι, ἐπὶ τοὺς ὅρους ἐλθόντα, id eſt, Ne reflectas vbi ad terminos perueneris. hoc eſt interprete Plutarcho, cũ aderit fatalis dies, viderisque vitę finem adeſſe, ęquo animo feras, neq; turpi vitæ cupiditate exanimeris. In vita Numæ paulo ſecus refert, βαδίζοντας εἰς ἀποδημίας, μὴ μεταστρέφεσθαι. hoc eſt, qui peregrinationẽ ingreſſi ſunt, ne reuertantur. Hieronymus aliter: Poſt mortẽ hanc, ne deſideres vitam. Quemadmodum vulgo quoſdam dicentes audimus Virgilianum illud:

O mihi præteritos referat ſi Iuppiter annos!

Superis impari numero, inferis pari ſacrificandum.

Τοῖς μὲν οὐρανίοις περισσὰ θύειν, ἄρτια δὲ τοῖς χθονίοις, id eſt, Superis quidẽ, imparibus ſacrificandũ; inferis vero, paribus. Sed refert tantum, vt ænigma Pythagoricũ, non interpretatur. Cæterum in problematib. Romanarum antiquitatũ, docet apud veteres primũ menſem diis cęleſtibus habitum ſacrum, ſecundũ vero diis inferis, in quo & luſtrationibus quibuſdam vti mos erat, & mortuis parentabant. Quin etiam totius menſis tres dies principes & auctores eſſe voluerunt, Calendarum, Nonarum, & Iduum, quos feſtos, ac ſacros habebãt veluti diis ſuperis dicatos: qui hos ſequerẽtur, hoc eſt, poſtridie Calendas, Nonas, & Idus, diis manibus attribuebant, ac proinde nefaſtos, ac religioſos iudicabant. Sic & apud Græcos tertius crater ſoſpitatori Ioui, ſecundus ſemideis ac dæmonib. tribuebatur. Principium autẽ omnis numeri eſt ἑνὰς cui aduerſatur δυὰς, inter pares numeros primus, nec finẽ habẽs, nec perfectus, cum ternio ſit abſolutus. Ac de numerorum quidem myſteriis multa reperias apud Platonẽ, & Pythagoricos, nonnulla etiam apud priſcos Theologos. Quod ad explicãdum huius ſymboli ſenſum attinet, arbitror illud ſignificatũ, Deum, quoniam mẽs ęſt ſimpliciſſima, & in ſeipſo perfecta, dotibus animi potiſſimũ delectari. Nam, quæ corporis ſunt, compoſita ſunt, ac propagatione in immenſum multiplicantur, cum animus ſit ſimplex, immortalis, & ſeipſo contentus.

Per publicam viam ne ambules.

Διὰ τῆς λεωφόρου μὴ βαδίζειν, Per publicam viam ne ambules. D. Hieronymus exponit: Ne vulgi ſequaris errores. Nunquam enim tam bene cum rebus humanis actum eſt, vt optima plurimis placuerint. Vnde quidam hoc ſic efferunt: Viã regiam declinato, per ſemitas ingreditor.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Tollenti onus auxiliare, deponenti nequaquam.

Φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συνεπιτιθέναι. D. Hieron. hoc ita refert: Oneratis ſuperimponendum onus, deponentibus non connitendum. Putatq; hunc eſſe ſenſum, Ad virtutem incedentibus augenda præcepta, tradentes ſe ocio relinquendos. Vnde proferendum hoc pacto, φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συναποτιθέναι, id eſt, Tollenti onus auxiliandum, haud adiuuãdus tamen qui deponat. Hoc admonendum putauimus, quod in quibuſdam impreſſis codicibus deprauatum eſt hoc ſymbolum.

Ollæ veſtigium in cinere turbato.

Χύτρας ἴχνος συγχεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ, id eſt, Ollæ veſtigium in cinere turbato. Plutarchus in Sympoſiacis interpretatur, nullum euidens iracundiæ veſtigium oportere relinqui: ſed ſimulatq; deferbuerit, atq; reſederit animi tumor, omnem præteritorum malorum memoriam penitus tollendam eſſe.

Vnguium, criniumq; præſegmina ne commingito.

Ἀπονυχίσμασι καὶ κουραῖς μὴ ἐπουρεῖν, μηδὲ ἐφίστασθαι, Vnguiũ criniumque præſegmina ne cõmingito, neque inſiſtito. Huius nullum adhuc interpretamentum reperimus. Verum coniicimus ſenſum hunc eſſe, ſi quos habeamus affines, aut cognatos humiles & inutiles, eos tamen non eſſe vſquequaq; ſpernendos, & contumeliis inſectandos.

Extra publicam viam ne deflectas.

Ἐκτὸς λεωφόρου μὴ βαδίζειν, i. Extra viam publicam ne ingrediaris. Hoc quoque refertur inter Pythagorica ſymbola à Diogene Laertio, tametſi ſuperiori diuerſum. Neque eſt, quod hanc miremur pugnantiam: quandoquidem, vt recte præceptum eſt, Loquendum vt plures, ſapiendum vt pauci: ita ſunt quædam, in quibus cum vulgo conuenire, dexteritatis eſt: ſunt rurſum, in quibus a vulgo quã maxime diſſidere virum bonum oportet. Recte Flaccus:

Interdum & vulgus rectum videt, eſt vbi peccet.

Quæ vncis ſunt vnguibus, ne nutrias.

Γαμψώνυχα μὴ τρέφειν, i. Quæ ſunt vnguibus vncis, ne nutrias. Rapacitatem fugito, interprete Tryphone. Equidem arbitramur cõuenire cum illo Æſchyli dicto, quod ſuo reddemus loco, Catulum leonis non eſſe alendum in rep. hoc eſt, non admittẽdos δημοβόρους, vt ait Homerus, βασιλέας, reges populi deuoratores, aut factioſos, & præpotentes, qui opus ciuium ad paucos contrahunt.

Aduerſus ſolem ne loquitor.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ λαλεῖν, Aduerſus ſolẽ ne loquitor, hoc eſt, Manifeſtis ne repugnes. Nam, quod maxime conſtat, maximeque in confeſſo eſt, id ſole clarius dicimus. Ergo contra ſolem loquitur, qui dicit. Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri.

Gladium acutum auertas.

Ὀξεῖαν μάχαιραν ἀποστρέφειν, id eſt, Enſem acutum auertas.

Opinamur innui a periculoſis negotiis abſtinendum. Nam fertur & aliud prouerbium, μὴ παιδὶ μάχαιραν, Ne puero gladium, ſubaudiendum committas.

Aduerſus ſolem ne meiito.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ ὀμιχεῖν, id eſt, Aduerſus ſolem ne meiito. Commendatur verecundia. Tametſi Plinius ſuperſtitioſam huius rei cauſam reddit libr. 28. cap. 6. verba ipſius ſunt: Augetria valetudinis ex vrina

vrina traduntur. Si mane candida, deinde ruſa ſit, illo modo cõcoquere, hoc concoxiſſe ſignificatur. Mala ſigna rubrę, peſſima nigrę. Mala bullantis & craſſæ: in qua quod ſubſidit, ſi albũ eſt, ſignificat circa articulos aut viſcera dolorem imminere. Eadem viridis, morbum viſcerum. Pallida, bilis. Rubens, ſanguinis. Mala, & in qua veluti furfures atq; nubeculæ apparent. Diluta quoque alba, vitioſa eſt. Mortifera vero craſſa, graui odore. Et in pueris tenuis ac diluta. Magi vetant eius rei cauſa contra ſolem lunamq; nudari, aut vmbram cuiusquam ab ipſa aſpergi. Heſiodus iuxta cõſtantia reddi ſuadet, ne Deũ nudatio aliquem offendat. Locus hic, quem Plinius citat, & ex quo ſymbolum Pythagoræ ſumtum apparet, eſt in opere, cui titulus: Εργα ϗ̀ ἡμέραι.

Μηδ' ἄντ' ἠελίοιο τετραμμένος ὀρθὸς ὀμιχεῖν.
Αὐτὰρ ἐπεί κε δύῃ, μεμνημένος, ἔς τ' ἀνιόντα.
Μήτ' ἐν ὁδῷ, μήτ' ἐκτὸς ὁδοῦ προβάδην οὐρήσῃς.
Μὴδ' ἀπογυμνωθείς. μακάρων τοι νύκτες ἔασιν,
Εζόμενος δ' ὅγε θεῖος ἀνὴρ πεπνυμένα εἰδὼς,
Η ὅγε πρὸς τοῖχον πελάσας εὐερκέος αὐλῆς. id eſt:

Aduerſus ſolem rectus ne meijto, verum vt
Occiderit, donec redeat facere iſta memento,
Sed neque progrediens, lotium diſperſeris vnquam
In ve vijs, extra ve vias, neq; membra renudes.
Micturus, ſiquidem diuis nox ſacra beatis.
At qui vir fuerit prudensq; triuq; recumbens
Siue domus muris admotus corpore, meiet.

Hirundinem ſub eodem tecto ne habeas.

Ομωρόφιους χελιδόνας μὴ ἔχειν, hoc eſt, Hirundines ne habeas ſub eodẽ tecto. Diuus Hieronymus, Ariſtotelis auctoritatem ſecutus, interpretatur abſtinendum a commercio garrulorum, & ſuſurronũ. Verum hoc interpretamentum refellitur apud Plutarchum Sympoſiacῶn decade octaua. Nam haud æquum videri, vt auem domeſticam, & humani cõuictus citra noxã amantem perinde vt ſanguinariam, & rapacem propellamus. Quod.n. de garrulitate cauſantur, id eſſe friuolum: cum gallos, graculos, perdices, picas, cumq; his alias cõplures multo magis obſtreperas, non arceamus a domeſtico contubernio: imo nihil pene minus hirundini conuenire, quam garrulitatem. Ne id quidem accipiendum videtur, quod quidam Pythagoricũ ſymbolum ad tragœdiã, quæ de hirundine fertur, referunt, quaſi triſte omen ſecum adferat. Nam hac ratione philomelam item eijci oportere, vt quæ ad eandem pertineat tragœdiam. Itaq; vero propius videtur, ob id improbatam hirundinẽ, quod eodem malo videatur obnoxia, quo infames habentur aues aduncis vnguibus. Siquidem carnibus victitat, & cicadas, animal maxime vocale, ac muſis ſacrum, venatur: præterea humi volans minutis animantibus inſidiatur, deinde ſola auium in tectis verſatur, nullam adferẽs vtilitatem. Nam ciconia, cum ne tecto quidem vtatur noſtro, tamen haudquaquam mediocrem cõtubernij gratiam refert bufones, ſerpẽtes, hoſtes hominum è medio tollens. Contra hirundo, poſteaquam ſub noſtro tecto ſuos educauit pullos, abit, nul-

Digitized by Google

la relata gratia communicati hoſpitii. Denique, quod eſt omnium grauiſſimū, duo duntaxat animalia domeſtica ſunt, quæ nunquam humano conuictu manſueſcunt, neq; tactum admittunt, neque conſuetudinem, neque vllius rei, aut diſciplinæ cōmunionem. Muſca ſemper pauitat, ne quid mali patiatur, ob hanc cauſam indocilis, ac ſemifera. Hirūdo item natura videtur hominē exoſum habere, proinde nec cicuratur, vtpote diffidens ſemper, ſemperque ſuſpicans mali quippiam. His de rebus recte Pythagoras conuictorem ingratum, parumq; firmum, hirundinis ſymbolo monuit ablegādum. Huiuſmodi ferme Plutarchus eo, quem oſtendimus, loco. Quibus illud vnum videtur addendum, Ciceronem, ſeu quiſquis is fuit, in rhetoricis ad Herennium, infidæ amicitiæ ſimilitudinem ab hirundinibus mutuari, quæ vere ineunte præſto ſint, hieme inſtante deuolent.

Stragula ſemper conuoluta habeto.

Τὰ στρώματα ἀεὶ συνδεδεμένα ἔχειν, id eſt, Stragula ſemper conuoluta habeto. Id his quoque temporibus inelegans, & inurbanū habetur, ſi quis ſtragula lecti non componat. Quid autem ſibi velit hoc ſymbolum, aliis diuinandum relinquimus. Tametſi ſuſpicamur commēdatam verecundiam, etiam his in rebus, quibus cogimur naturæ neceſſitati ſatisfacere.

In anulo Dei figuram ne geſtato.

Ἐν δακτυλίῳ, θεοῦ εἰκόνα μὴ περιφέρειν, id eſt, In anulo Dei imaginem ne circumferas. Fortaſſis admonet, non paſſim admiſcendam Dei mentionem.

Sellam oleo ne abſterſeris.

Ἐλαδίῳ τὸ θᾶκος μὴ ὀμόργνυσθαι, id eſt, Ne ſedē abſterſeris oleo. Nec huius interpretamentum occurrit. Forſan innuitur, non eſſe abutēdum rebus optimis ad ea, quibus neque dignæ videntur, neq; vtiles.

Coronam ne carpito.

Στέφανον μὴ δρέπτεσθαι, id eſt, Coronā ne carpſeris. D. Hieronymus aduerſus Rufinum interpretatur, vrbium leges obſeruandas eſſe, non violandas, neque reprehendēdas, quod vrbium turrita mœnia coronarum ſpeciem præbeant.

Quæ deciderint, ne tollito.

Τὰ πεσόντα μὴ ἀναιρεῖσθαι, id eſt, Quæ deciderint ne tollas. Admonet, vt aſſueſcamus moderatius cibū ſumere. Ariſtophanes in Heroibus, teſte Laertio, ſuperſtitioſam hui9 ſymboli cauſam adfert. Heroum enim eſſe quæ ceciderint è menſa, eoque nefas guſtare. Alii ſic efferunt: μηδὲ γεύεσθαι ἅττ' ἂν ἐντὸς τῆς τραπέζης καταπίπτῃ, id eſt, ne guſtate, quæcunque in menſa deciderint.

A gallo candido abſtineas.

Ἀλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ, id eſt, Albo gallo ne manum admoliaris, quod Menſi ſacer ſit, vtpote horarum nuncius.

Panem ne frangito.

Ἄρτον μὴ καταγνύειν, id eſt, Panem ne frangito. Admonet; non eſſe dirimendam amicitiam.

Salem apponito.

Τὸν ἅλα παρατίθεσθαι, id eſt, Salem apponito: Admonet, iuſtitiam, & æquitatem omni adhibendam negotio. Sal enim quicquid occupauerit ſeruat, & ex rebus puriſſimis conſtat, aqua, & mari.

In via ne ſeces ligna.

Ἐν ὁδῷ μὴ σχίζειν ξύλα, id eſt, In via ne ſeces ligna. Quidam exponunt, non

Digitized by Google

non eſſe discruciandam & abbreuiandam vitam curis & anxiis cogitationibus.

Ne libaris diis ex vitibus non amputatis.

Μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων, id eſt, Ne libaris diis ex vitibus non amputatis. Hoc ęnigma Plutarchus tribuit Numæ in ipſius vita, diuinās eo manſuetudinem commendari, quæ pars ſit pietatis. Quod enim purgatum non eſt, agreſte eſt: & farina conducit leniendis iis, quæ dura ſunt.

Ne ſacrificato ſine farina.

Μὴ θύειν ἄπερ ἀλφίτων, id eſt, Abſq; farina ne ſacrificato. Hoc ænigma morum manſuetudinem commendat, vt dictum eſt.

Adorato circumactus.

Προσκυνεῖν περιφερόμενος, id eſt, Adorandum circumactu corporis. Nimirum ad imitationem cæli perpetua vertigine circumacti. Cælum autem Deum antiquitas credidit. Plutarchus & hoc tribuit Numæ, ceu peculiare. Ac meminit quidem de cæli circumactu, cæterum addit & alias interpretationes: videlicet, cum ſacra ſpectent exortum ſolis, qui adorat vertens ſe circumacto corpore ad orientem, videtur ſemet ad Deum conuertere, factoque circulo per vtranque mundi partem vota facere. Subiicit & tertiam, quā videtur maxime probare, Corporis vertigine ſignificari rotas Ægyptias, ſentit de hieroglyphicis, quibus illi ſignificabant, nihil in rebus humanis eſſe ſtabile, aut perpetuum.

Adoraturi ſedeant.

Καθῆσθαι προσκυνήσαντας, id eſt, Adoraturi ſedeant, ſignificat vota certa concipere oportere, & in his, quæ ſunt optima, perſeuerare. Et hoc Plutarchus adſcribit Numæ, addens id fuiſſe velut augurium vota rata, firmaq; fore. Addit quibusdam hanc quietem videri diſtinctionem actionum, tanquam qui priori actioni finē impoſuerint, ſedentes apud deos, initium alterius actionis ab iisdem auſpicentur. Quidam arbitrantur alium ſubeſſe ſenſum, quod oporteat eos, qui ſacris operantur, non obiter ac velut aliud agentes, hoc facere, ſed vacuos, ac totos rei diuinę intentos. Vnde Plutarchus idem tradit, quoties pontifex auguria, ſeu ſacra aggrediebatur, præcones clamabāt, Hoc age. Ea vox hortabatur, vt, qui ſacra adirent, reuerenter, & attente id facerent. Idem in Problematibus rerum priſcarum refert, qui diis vota feciſſent, in templis manere, & quietem agere ſolitos, quod actiones huius vitę frequenter inuoluant hominem moleſtiis.

Surgens è lecto, veſtigium corporis confundito.

Ἀναστὰς ἐξ εὐνῆς συνταράττειν τὰ στρώματα, id eſt, Cum ſurrexeris, ſtragulas confundito. Videtur idem cum ſuperiore de ſtragulis complicandis.

A piſcibus abſtineto.

Ἰχθύων μὴ γεύεσθαι, id eſt, Piſces ne guſtato. Quamobrem Pythagoras ab vrtica marina iuſſerit abſtinere, fortaſſis illud in cauſa fuit, quod is piſcis Hecatæ ſit ſacer, propter myſterium ternionis, quem aiunt huic deæ dicatum. Sed, qua gratia reliquorum item piſcium eſum interdixerit, non æque promptum fuerit expedire. Quanquam apud Plutarchum in Quæſtionibus conuiualibus, quiſpiam huiusmodi cauſam adfert, Piſces quodammodo Pythagoricæ diſciplinæ contubernales videri, propter ἐχεμυθίαν, id eſt, ſilentium

tium. ita, vt etiam in prouerbium abierit, ἀφωνότερος ἰχθύος, id eſt, Magis mutus, quam piſcis. Theon grammaticus apud eundem Plutarchum diuerſam rationem allegat. Nam piſcem maris indigenam, & alumnum eſſe, elementi videlicet non ſolum alieniſſimi, verumetiam inimiciſſimi naturæ hominis. Neque enim deos hinc ali, quemadmodum de ſtellis opinantur Stoici, quin parentem & ſeruatorem regionis Ægyptiorum Oſiridem in hoc deiectum periſſe. Proinde nec aqua maris ad potum vtũtur, nec quicquam eorum, quæ in eo gignuntur, aluntur que purum, & ad hominis vſum accommodatum exiſtimant, vt cum quibus nec aerem communem, neque regionem habeamus communem. Quinimo aer hic, per quem reliqua omnia viuunt, aluntur que, illis perniciem adfert, tanquam præter naturam, citraque vſum & genitis, & viuentibus. Neque mirum, inquit, ſi ab animantibus abſtinent, propter elementum maris ab humana natura alienis, nec ob id idoneis, quæ cum noſtro ſpiritu, ac ſanguine miſceantur, quando neque nautas alloqui dignantur Ægyptii, ſi quando fiant obuii, quippe qui ex mari victum ſibi parent. Rurſum Sylla eodem in loco cauſam aliam adducit: nempe Pythagoram fere veſci ſolitum iis, quæ fuiſſent Diis immolata, primitiis illis dicatis. Atqui nullus piſcis idoneus ad ſacrificium. Plutarchus ipſe rationes ſuperiores ita refellit, vt dicat, hoc ipſo nomine magis oportere veſci piſcibus, quod peregrini generis eſſe videantur. Immane enim, planeque Cyclopicum eſſe, ſi, quæ ſunt eiuſdem generis, mutuo laniatu paſcantur. Nam, quod narrant, aliquando Pythagoram empto retium iactu, piſces captos emiſiſſe, non eos contempſit velut hoſtes, & alienigenas, ſed tanquam amicis iam factis, & captiuis pepercit, perſoluto illorum nomine pretio. Reddit autem duplicem cauſam, quare Pythagoræ non probaretur piſcium eſus, partim quod res cum iniuſtitia coniuncta videretur, perſequi, occidere, vorare animal, quod ipſa natura nullo pacto lędat hominem, aut lædere poſſit. Deinde, quod non ad neceſſitatem, ſed ad luxum, ſuperuacaneamque gulæ voluptatem pertineat piſcium eſus. Hinc eſſe quod Homerus fecerit, non Græcos ſolum, cum circa Helleſpontum militarent, à piſcibus abſtinentes, verumetiam Phæacas ipſos, alioqui heluones. Ne procis quidem lurconibus marinum obſonium appoſuit, cum vtrique inſulares eſſent. Nam apud hos maiorem fere videmus tum immanitatem, tum luxum. Neque ſocii Vlyſſis vnquam aut hamo, aut retibus vſi ſunt, donec farina ſuppeteret. Verum, omni commeatu abſumpto, paulo prius, quam ſacros Soli boues deuorarent, piſcari cœperunt, non obſonii cauſa, ſed ob famem depellendam. Commemorantur hoc loco apud Plutarchum & alia nonnulla de piſcium abſtinentia, ſed hæc ad ſymboli interpretationem ſatis eſſe viſa ſunt. Tribuitur Pythagoræ & illa nobilis ſententia, teſte Plutarcho in commentario De exilio, ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον, ἡδὺν δὲ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει, id eſt, Optimam vitæ rationem elige, eam iucundam reddet conſuetudo. Diuus Hieronymus hoc etiam dogma

Pytha-

Pythagoricum refert, quo vir ille totius moralis philoſophiæ ſummã complexus videtur. Δεῖ φυγαδεύειν πάντῃ τρόπῳ καὶ ἐκκόπτειν τὴν νόσον ἀπὸ τοῦ σώματος, τὴν ἀπαιδευσίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀσέλγειαν ἀπὸ γαστρὸς, τὴν στάσιν ἀπὸ πόλεως, τὴν διαφωνίαν ἀπὸ τῆς οἰκίας καὶ κοινῇ ἀπὸ πάντων τὸ ἀκρατές, id eſt, Fugare conuenit, ac modis omnibus reſecare morbum à corpore, inſcitiam ab animo, luxuriem à ventre, ſeditionem à ciuitate, diſcordiã à familia, in ſumma ab omni negotio intemperantiam.

Non bene imperat, niſi qui paruerit imperio.

Οὐκ ἔστιν εὖ ἄρχειν μὴ ἀρχθέντα, id eſt, Fieri non poteſt, vt bene gerat imperium, qui non tulerit imperium. Manet hoc adagium hodieque vulgo celebre, neminem rectè dominũ agere, qui non ante miniſtrum geſſerit. Citat autem Ariſtoteles Politicorum lib. 3. διὸ λέγεται καὶ τοῦτο καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι, μὴ ἀρχθέντα, id eſt, Quapropter illud etiam recte dicitur, Neminem bene imperium gerere, qui nõ ipſe prius ſub imperio fuerit. Rurſum eodem lib. τόν τε γὰρ μέλλοντα ἄρχειν καλῶς, ἀρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον, id eſt, Eum enim qui bene ſit adminiſtraturus imperium, aiũt imperium ferre prius oportere. Magis prouerbialiter extulit Plato, li. de Legibus 6. δεῖ δὴ πάντ' ἄνδρα διανοεῖσθαι περὶ ἁπάντων ἀνθρώπων, ὡς ὁ μὴ δουλεύσας οὐδ' ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου. id eſt, Iam illud oportet vnumquenque de mortalibus vniuerſis cogitare, qui non ſeruierit, eum haudquaquam dominũ fore laude dignum. Plutarchus in Ducem imperitum, οὔτε γὰρ πεπτωκότας ἐστὶν ὀρθοῦν, οὔτε διδάσκειν ἀγνοοῦντας, οὔτε ἀκοσμοῦντας κοσμεῖν, ἢ τάττειν ἀτακτοῦντας, ἢ ἄρχειν μὴ ἀρχομένους, id eſt, Neque enim lapſi pares ſunt alios erigere, neque inſcii docere, neq; incompoſiti componere, neque ordinare, inordinati, neq; imperare, qui imperium non ſit paſſus. Idem hoc laudis peculiariter tribuit Ageſilao, ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχειν μὴ ἀπαίδευτον τοῦ ἄρχεσθαι. id eſt, Veniſſe ad imperium non indoctum parere imperio. Seneca libro de ira. 2. Nemo regere poteſt, niſi qui & regi. Natum adagium à nobili illo Solonis apophthegmate, quod in eius vita refert Diogenes Laertius, ἄρχε, πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι. id eſt, Imperium gere, ſed vbi prius imperium ferre didiceris. Itaq; referri poteſt vel ad eos, qui prius alieno parendo imperio diſcunt imperium in alios gerere: vel qui prius cupiditatibus imperant ſuis, quã in alios exerceant imperiũ.

Adonidis horti.

Ἀδώνιδος κῆποι, id eſt, Adonidis horti, de rebus leuiculis dicebatur, parumq; frugiferis, & ad breuem, præſentemque modo voluptatem idoneis. Pauſan. teſtatur, Adonidis hortos olim in deliciis fuiſſe, lactucis potiſſimũ ac fœniculis frequẽtes, in quibus ſemina haud aliter atq; in teſta deponi conſueuerint: eoque rem in prouerbium abiiſſe, contra futiles, ac nugones homines, & voluptatibus ineptis natos: cuiuſmodi ſunt cantores, ſophiſtæ, poetæ laſciui, cupediarii, atque id genus alii. Erant autem ii horti Veneri ſacri, propter Adonidem eius amaſium, primo ætatis flore præreptum, atque in florem conuerſum. Horum mentionem facit Plato in Phædro: ὁ νοῦν ἔχων γεωργὸς, ὧν σπερμάτων κήδοιτο, καὶ ἔγκαρπα βούλοιτο γενέσθαι, πότερα σπουδῇ ἂν θέρους εἰς ἀδώνιδος κήπους ἀρῶν, χαίροι θεωρῶν καλοὺς ἐν ἡμέραισιν ὀκτὼ γιγνο-

μενους

μένους, ἤ ταῦτα μὲν δὴ παιδιᾶς τε καὶ ἑορτῆς χάριν δρῴη ἄν, ὅτε καὶ ποιεῖ; id eſt, Num agricola, qui ſapiat, ſemina quæ curæ haberet, quæque cuperet aliquando fructum adferre, æſtatis tempore, ſummo ſtudio in Adonidis hortos mittet, gaudetque ſpectare eos intra dies octo iam pulchros effectos: an ea quidem per luſum, ac feſti gratia faciat, ſi quando tamen fecerit? Item Plutarchus in commentario, cui titulus, περὶ τῶν βραδέως ὑπὸ θείου τιμωρουμένων, id eſt, de eo qui à numine ſero punitur: ἀλλὰ μικρός τις, καὶ κενόσπουδος ὁ θεός ἐστιν. ὥστε μηδὲν ἡμῶν ἐχόντων θεῖον ἐν αὐτοῖς, μηδὲ προσόμοιον ἀμωσγέπως ἐκείνῳ, καὶ διαρκὲς καὶ βέβαιον, ἀλλὰ φύλλοις, ὡς Ὅμηρος ἔφη, παραπλησίως ἀπομαραινομένων παντάπασι καὶ φθινόντων, ἐν ὀλίγῳ, ποιεῖσθαι λόγον τοσοῦτον, ὥσπερ αἱ τοὺς ἀδώνιδος κήπους, ἐπ' ὀστρακίοις τισὶ τιθηνούμεναι καὶ θεραπεύουσαι γυναῖκες, ἐφημέρους ψυχὰς ἐν σαρκὶ τρυφερᾷ καὶ βίου ῥίζαν ἰσχυρὰν οὐ δεχομένῃ βλαστανούσας, εἶτα ἀποσβεννυμένας ἀεὶ ὑπὸ τῆς τυχούσης προφάσεως, id eſt, Immo moroſior quiſpiam, & leuicularum rerum curioſus eſt Deus, qui, cum nihil habeamus diuinum in nobis, neque quod vllo modo ad illius ſimilitudinem accedat, quodque conſtet, ac ſtabile perpetuumque ſit, quin magis foliorum ritu, quemadmodum ait Homerus, vndequaq; marceſcamus, intereamusque breui: tantam noſtri curam habeat: non aliter, quam mulieres, quæ Adonidis hortos, ad dies pauculos vernantes, in teſtulis quibuſdam nutriunt, fouentque animas breui duraturas, in carne tenera, & ſolidam vitæ radicem non recipiente ſuppullulantes, ac mox ad quamuis occaſionem interituras. Meminit & Theocritus Idyllio Θ.

Παρ δ' ἁπαλοὶ κᾶποι πεφυλαγμένοι
ἐν ταλαρίσκοισι.
Ἀργυρίοις.
Adſunt & teneri calathis candentibus horti
Seruati.

Effertur parœmia etiam hoc modo, ἀκαρπότερος τῶν ἀδώνιδος κήπων, id eſt, Infructuoſior Adonidis hortis. Non diſſimili figura Iſæus apud Philoſtratum iuueniles voluptates appellat, ταντάλου κήπους, quod vmbris ac ſomniis perſimiles ſint, nec expleant hominis animum, ſed irritent potius. Similiter Pollux ſophiſtæ Athenodoris dictionem appellabat Tantali hortos, quod iuuenilis eſſet, ac leuis; ſpeciem præ ſe ferēs, quaſi eſſet aliquid, cum nihil eſſet.

Infixo aculeo fugere.

Βαλὼν φεύξεσθαι οἴει, id eſt, Iaculo immiſſo fugiturum te putas? Metaphora prouerbialis, vbi quis, dicto conuitio, ſeu maleficio quopiam peracto, ſtatim ſubducit ſeſe, ne vel tueri cogatur quod dixerit, aut ne mutuum recipiat. Eryximachus medicus in conuiuio Platonis Ariſtophani, diſcedere paranti, ne cōgeretur & ipſe laudare Cupidinem, ac iocis quibuſdam poeticis eludenti: Βαλὼν γε φαίνει, ὦ Ἀριστόφανες οἴει ἐκφεύξεσθαι, ἀλλὰ πρόσεχε τὸν νοῦν καὶ οὕτως λέγε ὡς δώσων λόγον ἴσως. μέντοι ἂν δόξῃ μοι ἀφήσω σε. id eſt, Vt vero, inquit Ariſtophanes, immiſſo in nos iaculo fugiturū te credis? Quin tu animum aduerte, atque ita loquere, tanquam rationem redditurus. Sane, ſi mihi videbitur, fortaſſis te dimittam. Vtitur item in Phædone, & in primo De repub. libro, quanquam hoc loco mutat metaphoram, & ad balneatorem iniecta aqua deſcendentem refert, ταῦτα εἰπὼν ὁ Θρασύμαχος ἐν νῷ εἶχεν ἀπιέναι

πιεῖν, ὥσπερ βαλανεὺς ἡμῶν κατάντλήσας κατὰ τῶν ὤτων ἀθρόον καὶ πολὺν τὸν λόγον, id eſt, Hæc locutus Thraſymachus, in animo habebat diſcedere, ceu balneator quiſpiam, offuſis in aures copioſis, ac multis verbis. Ac mox eodem in loco, οἷον ἐμβαλὼν μόνον, ἵνα τῷ ἴχνει ἀπιέναι, id eſt, velut iniecto dicto paras diſcedere. Reſpexit ad prouerbium Plutarchus in commentario De iis, qui tarde puniuntur, vt à numine: ἀλλ' οὐδ' εἰ βαλὼν, εἶπεν ἀπηλλάγη καλῶς εἶχε περιορᾶν τὸ βέλος ἐγκείμενον, id eſt, Quinetiam, ſi diſceſſit, inquit, immiſſo iaculo, non conuenit telum inhęrens negligere. Adluſit ad hanc parœmiam Ariſtoteles in tertio Naturalium auditionum libro. Refellens enim Anaxagoræ ſententiam, qui dixiſſet, infinitum immotum eſſe, & in ſeipſo conquieſcere, negat ſatis eſſe dixiſſe tantum, & aufugere, cum cauſam etiam reddere debuerit, quamobrem infinitum moueri non poſſet, οὐ γάρ, inquit, ἱκανὸν τὸ οὕτως εἰπόντα ἀπηλλάχθαι. Quadrabit igitur in eos, qui velut oracula quædam pronunciãt, aliis coniectandi materiam miniſtrantes, vt qui non interpretentur, quamobrem ita ſenſerint. Tranſlatum videtur ab apibus, aut veſpis, quæ, infixo aculeo, ſtatim aufugiũt. Id enim innuit Plato in Phædone. Poteſt & ad Parthos referri, qui, iaculo coniecto in hoſtem, mox equis verſis ſe fuga proripiunt, nec audent cominus congredi. Similimum eſt huic, quod eſt apud Ciceronem lib. de finibus bonorum quarto: Scrupulum, inquit, abeunti, ſed videbimus. Solet enim ſcrupulus eſſe moleſtus ambulantibus. Idem apertius in oratione pro L. Flacco: Flacco vero quid profuit? qui valuit tamdiu, dum huc prodiret, mortuus eſt aculeo iam dimiſſo, ac dicto teſtimonio.

Dodonæum æs.

Δωδωναῖον χαλκεῖον, id eſt, Dodonæum cymbalum, aut tintinnabulum. In hominem dici conſueuit improbæ, atque importunæ loquacitatis. Zenodotus citat ex Ariphoro Menandri. Tradit autem in Dodona duas fuiſſe ſublimes columnas, in altera poſitam peluim æream, in altera penſile pueri ſimulacrum, flagellum æreum manu tollentis, quoties autem ventus vehementius flauerit, fieri, vt, ſcutica impulſa, crebrius lebetem feriat, isque percuſſus tinnitum reddat, ad multum etiam temporis reſonantem. Alii referunt ad æra Corinthia, quæ præ cæteris clarius tinniant. Meminit huius adagii Stephanus in dictione Dodone. Iuuenalis ad adagium adluſiſſe videtur, cum ait:

Tot pariter pelues, tot tintinnabula credas
Pulſari.

muliebrem garrulitatem taxans. Suidas diuerſam adagii adfert interpretationem ex Dæmone. Ait enim oraculum Iouis, quod olim erat in Dodona, lebetibus æreis vndiq; cinctum fuiſſe, ita, vt inuicem ſeſe contingerent. Itaque neceſſum erat fieri, vt, vno quopiam pulſato, viciſſim & omnes reſonarent, ſonitu per contractum ab aliis ad alios ſuccedente. Durabatque in longum tempus tinnitus ille, videlicet in orbem redeunte ſono. Putatque parœmiam dictam in ſordidos, & quantumuis puſilla de re querulos. Verum Ariſtoteles hoc commentum vt ficticiũ refellit, adferens aliud interpretamentum, quod modo retulimus, de colu-

Digitized by Google

columnis duabus, & ſimulacro pueri, Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀδολεσχίας indicat, in Olympia porticum quandam fuiſſe, ratione mathematica ita cõpoſitam, vt pro vna voce multas redderet, atq; ob id ἑπτάφωνον, appellatam. Cumque hac confert homines inpẽdio loquaces, quos ſi verbulo tangas, continuo referunt tantum verborum, vt nullus omninò ſit garriendi finis. Meminit huius adagionis & Iulius Pollux libro ſexto, capite de loquacibus, his verbis. Τὸ ἐκ Δωδώνης χαλκεῖον.

Prora, vel Puppis.

Πρῴρα & πρύμνη. i. Prora vel puppis, M. Tullius libro Familiarium epiſtolarum vltimo, ſcribens ad Tironem ſuum, parœmiam hãc refert his verbis. Mihi prora, & puppis, vt Græcorũ prouerbium eſt, fuit à me tui dimittendi, vt rationes meas explicares. Prora itaque, & puppi, ſummam conſilii noſtri ſignificamus: propterea quod à prora & puppi, tanquam à capite, & calce, pendeat tota nauis. Apud Græcos inuenio pronũciatũm hoc pacto, τὰ ἐκ πρῴρας, & τὰ ἐκ πρύμνης ἀπόλλυται. id eſt, A prora pariter, atq; à puppi pereũt: ſiue, prora pariter, ac puppis perit, hoc eſt, ad internecionem. Philoſtratus in Heroicis: Ἀλλὰ δεῖ προσδεδέσθαι τῇ νηὶ, καθάπερ τὸν ὀδυσσέα, εἰ δὲ μὴ, καὶ τὰ ἐκ πρῴρας, φασὶ, καὶ ἐκ πρύμνης ἀπολεῖται. id eſt. Sed oportet Vlyſſis in morem naui alligatum eſſe; alioqui & prora, quod dici ſolet, & puppis perit. Neq; diſſidet hinc illud Theocriticum in Encomio Ptolemæi:

Ἀνδρῶν αὖ πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοισι λεγέσθω,
Καὶ πύματος & μέσσος. id eſt:
Aſt hominum in numero decantetur Ptolemæus,
Primus, & Vltimus, ac mediũs.

Item Virgilianum illud:

A te principium tibi deſinet,

Huc pertinet, quod Demoſthenes pronunciationem, τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον, καὶ τὸ τρίτον eſſe dixit, vniuerſam eloquentiam intelligens. Plato De legibus lib. 4. ὁ μὲν δὴ θεὸς, ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε, καὶ τελευτὴν, καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων i. Iam Deus quidem ipſe, quemadmodum vetuſto verbo dicitur, tum initium, tum finem, tum medium rerum omnium complectens. Plutarchus in commentario De liberis educandis: Οἷς ἓν πρῶτον, καὶ μέσον, καὶ τέλος τούτων ἐν τούτοις κεφάλαιον ἀγωγὴ σπουδαία, καὶ παιδεία νόμιμός ἐστι. i. e. Quod vna res, primum, & medium, ac poſtremum hic caput eſt, proba inſtitutio, legitimaque eruditio. Ariſtoteles libro Rhetoricorum tertio refert ex Alcidamante quodam, qui philoſophiã, legum vallum, ac foſſam appellarit, omne legum præſidium in philoſophia ſitum innuens. At philoſophus eam metaphoram tanquam duram, ac frigidam damnat: quaſi vero non durior ſit illa ſuperior, πρῴρα, καὶ πρύμνη. Verum in oratione ſeria, fortaſſis vitioſæ fuerint: in adagiis non item offendit durities, vt quæ ſæpenumero vel ænigmatum ſimilima ſint, eaq; ferme laudatiſſima videantur, quæ paulo longius detorta fuerint. Proinde, quoties ſummam totius negotij, & omne momentum, præſidiumque ſignificabimus, proram, & puppim, aut foſſam, & vallum dicemus. Quibuſdam omnium rationum prora & puppis eſt pecunia. Aduerſus Carthaginienſium vim Scipio foſſa pariter, & vallum erat, id eſt, præcipuum tutamentum.

Nihil

Digitized by Google

Nihil ad Parmenonis ſuem.

Οὐδὲν πρὸς τὴν παρμένοντος ὗν, id eſt, Nihil ad Parmenonis ſuẽ. De æmulatione dictũ, quæ longo interuallo abeſſet ab eo, quod imitaretur. Plutarchus in Sympoſiacis, quintæ Decadis ſecũdo problemate, quo pacto natum ſit adagium narrat ad hanc ferme ſententiam: Parmeno quiſpiã fuit ex hominum eorum genere, qui noſtris etiã temporibus varias animantium, & hominum voces ita ſcite imitantur, ac repræſentant, vt audientibus tantum, non etiam videntibus, veræ, non imitatæ voces videantur. Neq; deſunt, quos hoc artificium maiorem in modum delectet. Parmenon igitur hac arte vulgo vt iucundiſſimus, ita etiam celeberrimus fuiſſe perhibetur: quem cũ reliqui conarentur æmulari, ac protinus ab omnib⁹ diceretur illud: εὖ μὲν, ἀλλ᾽ οὐδὲν πρὸς τὴν παρμένοντος ὗν, hoc eſt, Recte quidem, verum nihil ad Parmenonis ſuem, quidam prodiit, veram ſuculam ſub alis occultatam geſtans. Huius vocem cum populus imitatitiam eſſe crederet, ſtatimque, ſicut ſolent, reclamarent, τί οὖν αὕτη πρὸς τὴν παρμένοντος, i. Quid hæc ad Parmenonis ſuem? vera ſue deprompta, ac propalam oſtenſa, refellit illorum iudicium: vtpote nõ ex vero, ſed ex imaginatione profectũ. Meminit idem Parmenonis, ac ſuis adumbratæ, in commentariis De audiendis poetis. Nec intempeſtiuiter vtemur hoc adagio, quoties aliquis, opinione deceptus, de re perperam iudicat. Veluti, ſi quis epigrammata parum eruditum, ac neotericum, ſupra modum admiraretur, perſuaſus antiquum eſſe. Rurſum, ſi, quod antiquum eſſet & eruditum, ceu nuperum damnaret. Tantum enim valet hæc imaginatio, vt eruditiſſimis etiam viris in iudicando imponat.

Syncretiſmus.

Συγκρητισμός. Cretico prouerbio dicebatur, quoties fieret, vt, qui modo videbantur hoſtes acerrimi, repente in ſummam concordiam redigerentur. Id quod frequenter euenire ſolet, maxime ſi quando malũ aliquod inciderit vtriſq; commune. Plutarchus in commentario. Περὶ φιλαδελφίας, id eſt, de fraterna caritate, recenſet, ſimulque explicat parœmiam his verbis: Ἔτι τοίνυν ἐκεῖνο δεῖ μνημονεύειν ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς διαφοραῖς, καὶ φυλάττειν τὸ τοῖς φίλοις αὐτῶν ὁμιλεῖν καὶ πλησιάζειν τότε μάλιστα, φεύγειν δὲ τοὺς ἐχθροὺς καὶ μὴ προσδέχεσθαι, μιμούμενον αὐτὸ γοῦν τοῦτο τὸ κρητῶν, οἱ πολλάκις στασιάζοντες ἀλλήλοις καὶ πολεμοῦντες, ἔξωθεν ἐπιόντων πολεμίων διελύοντο καὶ συνίσταντο, καὶ τοῦτο ἦν ὁ καλούμενος ὑπ᾽ αὐτῶν συγκρητισμός. id eſt. Præterea oportebit, & illud meminiſſe, fratribus inter ſe diſſidentibus, obſeruareque, vt potiſſimum eo tempore conſuetudinẽ habeas, & coniunctum cum illorum amicis. Rurſum: Inimicos fugias, neque admittas ad familiaritatem, illud videlicet Cretenſium exemplum ſecutus, qui frequenter cum factionibus, & bellis inteſtinis inter ſeſe pugnarent, inuadentibus aliunde hoſtibus, omiſſa cõtentione coniũcti ſunt: atq; is erat, quem illi ſyncretiſmum appellabant. Hactenus Plutarchus. Simile quiddam refert de Sudracis & Mallis Q. Curtius libro nono, quos alias bellare inter ſe ſolitos, periculi ſocietas iunxerat imminente Alexandro. Pertinet huc, quod alias ex Ariſtotele referemus: συνάγει τοὺς ἀνθρώπους τὰ κακά, id eſt, Conciliant homines mala. Adagium

gium recte accommodabitur & in illos, qui amicitiam ineunt: nõ quod ſeſe ex animo diligant, ſed quod alter alterius opis egeat: aut quo veluti coniunctis copiis communem inimicum peſſundent. Refertur & ab Apoſtolio quodam Byzantino, recentiſſimo apud Græcos prouerbiorum coaceruatore.

Qui circa ſalem, & fabam.

Περὶ ἅλα κ̀ κύαμον, id eſt, Iuxta ſalem, & fabam. In eos dicebatur, qui ſe ſimularent ſcire, quod neſcirent. Siquidem diuini reſponſuri, fabam, & ſalem apponebant. Vnde, qui inter ſeſe de rebus arcanis communicarent, τοὺς περὶ ἅλα καὶ κύαμον appellabant. Ad hunc quidem modum ſcriptum legitur in Diogeniano, reliquiſque Græcarum parœmiarum collectoribus. Verum Plutarchus in Sympoſiacorum problematum decade quarta, non fabam, ſed cuminum ſcribit, niſi forte deprauatus eſt codex: Ἐκεῖνο δέ πως ὑμᾶς λέληθε τοὺς περὶ ἅλα καὶ κύμινον, ὅτι τὸ μὲν ποικίλον ἐστι, τὸ δὲ ἥδιον, id eſt, At illud fortaſſe vos fugit, quod aiunt, qui iuxta ſalem, ac cuminum, quod illud quidẽ lautius, hoc ſuauius. Rurſum eiuſdem operis decade quinta: Ἐζήτει Φλῶρος, ἑστιωμένων ἡμῶν παρ᾽ αὐτῷ, τίνες ἂν εἶεν οἱ περὶ ἅλα καὶ κύμινον ἐν παροιμίᾳ λεγόμενοι, id eſt, Quærebat Florus, cum apud ipſum cænaremus, quinam eſſent, qui in prouerbio iuxta ſalem & cuminum dicerentur. Apollophanes autem grammaticus ſic eam quæſtionem diſſoluit, vt dicat adagium ſummam familiaritatem ſignificare. Siquidem, qui magnopere inter ſe familiares ſunt, hi vel ſalem, vel cuminum vna cœnant, neque requirunt apparatum vllum ciborum. Vnde & ille iocus eſt Octauii Cæſaris ad quendam, à quo fuerat conuiuio perparco, frugaliq; acceptus: Neſciebam me tibi eſſe tam familiarem. Huc pertinet etiam illud, quod ſuo loco referemus: ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν, id eſt, Non oportet transgredi ſalem, & menſam, hoc eſt, amicitiæ ius, quod his rebus conciliatur, non eſt violandum. Porro ſalis nomine frugalem victum innui, paſſim ex poetis licet cognoſcere. Horatius in Odis:

Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in menſa tenui ſalinum.

Idem in Sermon.

- Modo ſit mihi menſa tripes, &
Conchla ſalis puri.

Verum in diuinationibus videtur magis religionis cauſa ſolitus apponi. Cur autem hic honos ſali potiſſimum ſit habitus, quæritur apud Plutarchum in eo, quem modo citaui, loco. Nam & Homerus ſalem diuinum appellat, & Plato ſcripſit ſalem rebus diuinis amiciſſimum, familiariſſimumque. Proinde Ægyptii honoris cauſa prorſum à ſale abſtinẽt, adeo, vt, ne panibus quidem veſcantur ſale conditis. Tametſi Plutarchus arbitratur Ægyptios hac gratia potius abſtinuiſſe, ſi quando pure viuere vellent, quod præcipue libidinem irritare putetur, idque propter calorem. Præterea non eſt veri diſſimile, illos abdicaſſe ſibi ſalem, tanquam condimentum omnium ſuauiſſimũ, ita, vt non immerito, obſoniorum obſonium appellari poſſit. Nã ſunt, qui hac de cauſa ſalem gratiam nominarint, quod citra hunc omnia videantur inſipida, ingrataq;. Quanquam illud maxime diuinum in ſe ſal habere videtur, quod à corporibus vita deſtitutis putrefactionem, ac tabem arcet, neque ſinit prorſum inter-

interire, diu morti velut reſiſtens, animæque, quoad licet, vice fungẽs. Huius vt eſt officium animantia tueri continereque, neque ſinere compaginem dilabi, itidem ſal, animæ exemplo, cohibet corporũ harmoniam ad tabem tẽdentium, & membrorum inter ſeſe amicitiam conſeruat. Hac eadem ratione fulguris ignem ſacrum, ac diuinum arbitramur, quod ictorum corpora multo tempore perdurent, neq; putreſcant. Habet & illud quaſi diuinum ſal, ꝙ vim quandam gignendi genuinam habere credatur, vel hoc argumẽto, quod, ſicuti paulo ſuperius dictum eſt, ſeminalem vigorem expergefacit, acuitque. Proinde, qui canibus alendis dant operam, ſalſis carnibus ac ſalſamentis eos paſcunt, quo ad gignendum reddantur alacriores. Accedit huc, quod è nauibus marinis immenſa murium vis ſoleat enaſci. Neque deſunt, qui dicant, mulieres etiam citra virilem operam fieri grauidas, ſi ſalem lingant. Præterea putãt huc adluſiſſe poetas, qui non ſine cauſa finxerunt Venerem, geniturę principem, è ſalo natam fuiſſe, quam etiam ἁλιγενῆ, id eſt, ſaligenam cognominant. Quin iidem deos omnes marinos fœcundos, & plurimorum liberorum progenitores faciunt. Denique nullum eſt animal, neque terreſtre, neque volatile, perinde fœcundum, vt ſunt omnia marina. Huiuſmodi ferme multa de ſale diſſeruntur apud Plutarchum.

Duabus anchoris fultus.

Ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖ, id eſt, Duabus nixus in portu ſedet, ſubaudiendum anchoris. De firmis, & immotis, & qui rem ſuam probe conſtabilierũt. Ductum à nauibus intra portũ tuto manentibus à prora ſimul, & à puppi proiectis anchoris. Meminit Ariſtides in Panath. Ab eadẽ metaphora ductum eſt, quod aduerſus Cteſiphontem dixit Demoſth. Οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς, ſubaudiẽdum ἀγκύρας, id eſt, Haud eadem anchora nixus eſt, qua vulgus hominum.

Sine capite fabula.

Ἀκέφαλος μῦθος, id eſt, Sine capite ſermo, dicitur imperfectus ac mutilus. Plato lib. de Leg. 6. Οὔκουν δὴ πω λέγων γε ἄν, μῦθον ἀκέφαλον ἑκὼν καταλίποιμι, πλανώμενος γὰρ ἂν ἁπάντῃ τοιοῦτος ὤν, ἄμορφος φαίνοιτο, id eſt, Nequaquam profecto, poſteaquam dicendi partes ſuſcepi, ſermonẽ abſq; capite libens reliquerim. Etenim, ſi oberrans talis occurrat alicui, fœdus videretur. Rurſus in Gorgia: Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς μύθους φασὶ μεταξὺ θέμις εἶναι καταλείπειν, ἀλλ' ἐπιθέντας κεφαλὴν, ἵνα μὴ ἄνευ κεφαλῆς περιΐῃ, id eſt, At ne ſermones quidem interim aiũt fas eſſe deſerere, quin potius imponendum illis caput, ne ſine capite obambulẽt. Fortaſſis adluſit ad id, ꝙ refert Plut. in dialog. De defectis oraculis. Apud Cretenſes feſtum quoddam nouis, & abſurdis cæremoniis agebatur, oſtenſo hominis ſimulacro ſine capite. Hunc aiebãt Homerioni patrem fuiſſe, qui, cõſtuprata per vim Nympha, ſine capite fuerit repertus. Prouerbium refertur à Zenodoto.

Inter ſacrum, & ſaxum.

Tyndarvs apud Plautum, alter è captiuis, cum iam proditis dolis eſſet deprehenſus, nec haberet, quanã arte poſſet elabi. Nunc ego, inquit, omnino occidi. Nunc ego inter ſacrum, ſaxumq; ſto, nec quid faciam ſcio. Appuleius Aſini ſui libro vndecimo: Plurimum ergo duritia paupertatis intercedẽte, quod ait vetus

proverbium, inter ſacrum, & ſaxum poſitus cruciabar. Explicat autem Apuleius allegoriam adagii, videlicet adludens ad ſacerdotium, cui erat initiandus, & paupertatem ſaxo duriorem, per quam non ſuppetebant ſumptus. Sumptum apparet ex priſcis fœderis feriendi cæremoniis, in quibus Fecialis porcum ſaxo feriebat, hæc interim pronuncians: Qui prior populus fœdus rumpet, Iupiter ita eum feriat, quemadmodum ego porcum hoc lapide ferio. Sed vndecunque fluxit adagium, ſatis liquet dici ſolitum in eos, qui perplexi, ad extremum periculum rediguntur.

Inter malleum, & incudem.

Μεταξὺ τῆ ἄκμονος, καὶ σφύρας, id eſt, Inter incudem, & malleum. Huic non diſſimile refertur ab Origene, his quidem verbis; nam Græca deſideramus: Iam quoddam eſt apud nationes tritum vulgi ſermone proverbium, vt de his, qui anxietatibus, & ingentibus malis premuntur, dicant: Inter malleum ſunt, & incudem.

In cie nouacula.

Nec abhorret à ſuperioribus illud, quod ab Homero ſumptum, maximiſq; celebratum auctoribus, in adagionem abiit, ἐπὶ ξυρῦ ἀκμῆς, id eſt, In nouaculæ cuſpide, ſiue acie, pro eo, quod eſt in ſummo diſcrimine. Sic enim in Iliadis decimo loquitur Neſtor:

Νῦν γὰρ δὴ πάντεσσιν ἐπὶ ξυρῦ ἵσταται ἀκμῆς,
Ἢ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος ἀχαιοῖς ἠὲ βιῶναι. id eſt,

Nunc etenim cunctis ſita res in cuſpide ferri eſt,
Viuant ne, an triſti exitio abſumantur Achiui.

Sophocles in Antigone:

Φρόνει βεβὼς αὖ νῦν ἐπὶ ξυρῦ τύχης.

Sunt autem Tireſiæ vatis verba, Creontem admonentis, vt ſapiat, in tanto conſtitutus periculo. Rurſum in Epigrammatibus:

Εὐρώπης ἀσίης τε δορυσθενέες βασιλῆες,
Ὑμῖν ἀμφοτέροισιν ἐπὶ ξυρῦ ἵσταται ἀκμή. id eſt,

Europa atque Aſia reges Mauorte potentes
Nunc vobis vtriſq; nouacla in acumine res eſt.

De Menelao, ac Paride, ſingulari certamine decernentibus, vter Helena potiretur, Theocritus in Dioſc.

Ἀνθρώπων σωτῆρας ἐπὶ ξυρῦ ἤδη ἐόντων. id eſt,

Certa ſalus hominum iam ferri in cuſpide ſtantum.

Sumptum videtur à circulatoribus, qui in cuſpide gladiorum ingrediuntur, aut ab iis, qui ferrum manu contrectant, vt admonent .n hunc auctorem edita ſcholia.

Res eſt in cardine.

Hvic non omnino diuerſum eſt illud: Res eſt in cardine, quod Seruius proverbium eſſe admonuit, enarrans illud Maronis:

Haud tanto ceſſabit cardine rerum.

Putatque perinde valere, quaſi dicas: Res eſt in articulo. M. Tullius: In eo cardo rei vertitur, dixit, pro eo quod eſt, ex hoc tota res pendet. Quintilianus lib. 12. Nam, vt taceam de negligentibus, quorum nihil refert, vbi litium cardo vertatur. Idem lib. 5. Nam ſi fatetur, multis ex cauſis potuit cruēta eſſe veſtis; ſi negat, hic cauſæ cardinem ponit, in quo ſi victus fuerit, etiam in ſequentibus ruit. Sumptum ab oſtiis, quæ cardinibus ſuſtinentur, voluunturque.

Noua-

Digitized by Google

Nouacula in cotem.

Ξυρὸς εἰς ἀκόνην, id eſt, Nouacula in cotem. Dici ſolitum in eos, qui forte in eas res inciderunt, in quas minime volebant. Neq; nouacula poteſt incommodius cadere, quam ſi in cotem incurrat. Ab hoc nō ita multum abhorret illud Horatianum:

- Et fragili quærens illidere dentem
Infringet ſolido

Recte accommodabitur & in eū, qui lædendi cupidus, tandem hominem nactus eſt, à quo viciſſim lædatur, cum illi nocere non poſſit. Siquidem nouacula, ſi in molle quippiam inciderit, diſſecat, ſi in cotem retūditur. Huc reſpexit Tarquinius, qui dixit ſibi in animo eſſe, vt Actius Nauius augur nouacula cotem diſcinderet, ſignificans in cotem nihil poſſe nouaculam. quanquam ab augure factum, quod ille fieri poſſe nō credebat, refert Liuius lib. 1.

Caliga Maximini.

CALIGA Maximini, vulgo dictitatum eſt, in homines inſulſos, & immodicæ proceritatis. Id adagii refert Iulius Capitolinus, in vita Maximini Imperatoris. Nam, cum eſſet inquit, Maximinus pedum, vt diximus, octo & prope ſemis, calciamentum, id eſt, campagium regium, quidam in luco, qui eſt inter Aquileiam, & Arziam, poſuerunt, quod conſtat pede maius fuiſſe hominis veſtigio, atque menſura. Vnde etiam vulgo tractum eſt, cum de longis, atque ineptis hominibus diceretur: Caliga Maximini. Hactenus Iulius. Ergo prouerbium rectius vſurpabitur, ſi cum odio, contemptuve dicatur, propterea quod is Maximinus, vnde natum eſſe conſtat, inuiſiſſimus eſſet pariter & populo Romano, & Senatui: quippe Thrax natione, deinde ſordido genere, poſtremo moribus barbaris, ac feris. Quin etiam nunc homines inſignitæ proceritatis vulgo male audiunt, tanquam ſocordes, atque inertes.

Clematis Ægyptia.

HVIC confine eſt, quod à Phalereo Demetrio refertur, κληματὶς αἰγυπτία id eſt, Clematis Ægyptia. Id ait ioco dici ſolitum in eos, qui corpore præter modum procero, atque atro colore eſſent, natum haud dubie ab eius herbæ ſpecie, de qua meminit Dioſcorides lib. quarto. Plinius lib. 24. cap. 15. Itali, inquit, centunculum vocant, roſtratis foliis, ad ſimilitudinem capitis penularum, iacētem in aruis. Græci autem clematidem appellant. Sed, cum clematidis multæ ſint ſpecies, quas inibi recenſet Plinius, vna duntaxat proverbio locum feciſſe videtur, ea nimirum, quæ clematis Ægyptia cognomine dicitur. Dicitur autem, quod hanc maxime gignat Ægyptus, folio lauri longo, tenuique, aduerſus ſerpentes, & priuatim aſpides, ex aceto pota efficax, quæ eadem ab aliis daphnoides, ab aliis polygonoides vocatur. Laertius in vita Zenonis, ex auctoritate Apollonii, ſcribit, Zenonem gracili fuiſſe corpore, ſtatu procero, atra cute. Deinde auctorem citat Chryſippum, qui in ſecundo prouerbiorum ſuorum libro ſcripſerit, ob eam cauſam à quodam clematidem Ægyptiam fuiſſe dictum.

Res ad triarios rediit.

ROMANVM extat adagium, elegās cum primis, & annotandum. Res ad triarios rediit. Eo licebit vti, cum ſignificabimus rem eo periculi redactam eſſe, vt extremo conatu, ſummiſque viribus ſit enitendum, & ad ſuprema confugiendum cōſilia, quibus

Digitized by Google

bus ſi nihil proficiatur, iam nihil reliquum eſſe videatur, vnde ſubſidiū ſperare poſſis. Veluti ſi in diſceptatione quapiam literaria, mediocribus ambigentibus, ad vnum aliquē ſummæ doctrinæ virum rem deferre cogeremur. Aut in ancipiti negocio potentiſſimorum amicorum opem implorare compelleremur, quos non niſi maxima quadam ducti neceſſitate ſoleamus interpellare. Denique, ſi, cum vulgaribus illis conſiliis res explicari nequit, ad nouum aliquod, & egregie callidum confugitur. Quemadmodum Terentianus ille Phormio in ſui nominis fabula, cum ſignificaret neque in Antiphone, neque in Phædria, neque in Geta ſatis eſſe præſidii ad retundendam ſenis ſæuitiam: Ad te, inquit, Phormio ſumma redit. Natum eſt adagium à ratione, modoque componendi Romani exercitus. Refertur autem pariter, & explicatur a T. Liuio, primæ decadis libro 8. cuius verba libuit ſubſcribere: Poſtremo in plures ordines acies diſtribuebantur. Ordo enim ſexagenos, ſiue, vt alii legunt, ſexcenos milites, duos centuriones, vexillarium vnum habebat. Prima acies haſtati erant, manipuli quindecim, diſtantes inter ſe modicum ſpacium. Manipulus leues vicenos milites, aliam turbam ſcutatorum habebat. Leues autem, qui haſtam tantum, gæſaque gererent, vocabantur. Hæc prima frons in acie, florem iuuenum pubeſcentium ad militiam habebat. Robuſtior inde ętas totidem manipulorū, quibus principibus eſt nomen. Hos ſequebantur ſcutati omnes, inſignibus maxime armis. Hoc triginta manipulorum agmen, antepilanos appellabant, quia ſub ſignis iam alii quindecim ordines locabantur, ex quibus ordo vnuſquiſque tres partes habebat. Earum vnamquamque primum pilum vocabant. Tribus ex vexillis conſtabat. Vexillum centum octoginta tres, vt alii, ſex homines erant. Primum vexillum triarios ducebat, veteranum militem ſpectatæ virtutis. Secūdum rorarios minoris roboris ætate, factiſq;. Tertium accenſos, minimæ fiduciæ manum. Eo & in poſtremam aciem reiiciebātur. Vbi his ordinibus exercitus inſtructus eſſet, haſtati omnium primi pugnam inibant. Si haſtati profligarę hoſtem non poſſent, pede preſſo eos retrocedētes, in interualla ordinum principes recipiebant. Tum principum pugna erat, haſtati ſequebātur. Triarii ſub vexillis cōſidebant, ſiniſtro crure porrecto, ſcuta innixa humeris, haſtas ſubrecta cuſpide in terram fixas, vt haud ſecus quam vallo ſepta inhorreret acies, tenentes. Si apud principes quoq; haud ſatis proſpere eſſet pugnatum, à prima acie ad triarios ſenſim inferebantur, inde rem ad triarios rediſſe, cum laboratur, proverbio increbruit. Triarii conſurgentes, vbi in interualla ordinum ſuorum principes, & haſtatos recepiſſent, extemplo compreſſis ordinibus velut claudebant vias, vnoq; continente agmine, iam nulla ſpe poſt relicta, in hoſtem incidebant. Id erat formidoloſiſſimum hoſti, cum velut victos inſecuti nouam repente aciem exurgentem auctam numero cernebant. Hactenus T. Liuius. Cuius ex verbis ſatis arbitror liquere proverbiū, vt noſtra interpretatione iam non ſit opus. Item Vegetius de re militari lib. 2. declarat poſt omnes acies ſolere collocari triarios: omni armorum genere inſtru-

Digitized by Google

inſtructos, qui genu poſito ſubſidebant, vt, ſi primam aciem vinci contigiſſet, ab iis integrato prælio victoria repararetur. Modeſtus in libello de vocabulis rei militaris: Sextus, inquit, ordo poſt omnes à firmiſſimis, & ſcutatis, & omni genere armorum munitis, bellatores tenebat, quos antiqui triarios appellabant. Hi vt requieti, & integri acrius inuaderent hoſtes, poſt vltimas acies ſedere conſueuerunt, & ſi quid in primis ordinibus accidiſſet, de eorum viribus reparaturis ſpes tota pendebat. Flauius Vopiſcus in vita Firmi imperatoris, indicat robuſtiſſimum quenq; militem in triarios allegi ſolitum, docens eum neruis robuſtiſſimis fuiſſe, hoc argumento, quod triarium quoque vinceret.

Sacram anchoram ſoluere.

HVIC finitimum eſt illud, quod apud Græcos celebratur: ἱερὰν ἄγκυραν χαλάζειν, id eſt, Sacram ſoluere anchoram, quoties ad extrema præſidia confugitur. Translatum à nautis, qui maximam, ac validiſſimam anchoram ſacram vocant, eamq; tũ demum mittunt, cum extremo laborant diſcrimine. Lucianus in Ioue tragœdo: Ἄκουσον δὴ ἱερὰν, φασὶν, ἄγκυραν, καὶ ἣν οὐδεμιᾷ μηχανῇ ἀπορρήξεις, id eſt, Audi iam ſacram, vt aiunt, anchoram, quamq; nulla vi queas abrumpere. Sic enim appellat argumẽtum inſolubile. Rurſum Drapetis: Ἔδοξεν οὖν σκοπουμένοις τὴν ὑστάτην ἄγκυραν, ἣν ἱερὰν οἱ ναυτιλλόμενοι φασι, καθεῖναι, id eſt, Viſum eſt igitur, re perpenſa, extremam anchoram, quam nautæ ſacram nominant, demittere. Rurſum in Apologia: Μία μοι ἴσως ἐκείνη ἄγκυρα ἡ λοιπὴ ἄθραυστος, id eſt, Mihi fortaſſis vna illa anchora adhuc ſupereſt integra: id eſt, illud mihi adhuc ſupereſt, quo poſſim confugere. Euripides in Helena:

Ἄγκυρα δή μοι τὰς τύχας ὀχεῖ μόνη,
id eſt,
Mihi ab Ÿnica fortuna pendet anchora. hoc eſt, Vna dumtaxat ſpes mihi ſupereſt. Ariſtides in Themiſtocle: Καὶ ὥσπερ τῆς ἱερᾶς ἀγκύρας τῆς ἐκείνου φωνῆς ἐχόμενοι, id eſt, Ac velut à ſacra anchora de illius voce pendentes.

Mouebo talum à ſacra linea.

IDEM pollere putat Diogenianus, κινῶ τὸν ἀφ' ἱερᾶς, id eſt, Sacræ lineæ talum moueo. De iis, qui extrema parant experiri. Id Iulius Pollux lib. nono exponens, ait à ludo quopiam teſſerarum natum eſſe adagium. Luſum autem fuiſſe huiuſmodi, vt vtrique ludentium eſſent calculi quinque, totidem impoſiti lineis: vnde & Sophocles dixerit: πεσσὰ πεντάγραμμα, id eſt teſſeræ quinque linearum. Inter eas lineas, vtrinque quinas, vnam fuiſſe mediam, quam ſacram vocabant, vnde, qui talum mouiſſet, is ſacræ lineæ calculum mouere dicebatur. Id vero non fiebat, niſi cum res poſceret, vt ludens ad extrema confugeret auxilia. Vſurpat hoc adagium Plato lib. de Legib. quinto: καθάπερ πεττῶν ἀφ' ἱεροῦ. id eſt Tanquã à ſacra teſſera. Plutarch. in lib. qui inſcribitur: An ſeni ſit gerenda Reip. Τελευταίαν ὥσπερ τὴν ἀφ' ἱερᾶς ἐπάγουσιν ἡμῖν τὸ γῆρας, id eſt, Poſtremam nobis, tanquam à ſacra linea ſenectam allegant, hoc eſt, veluti cauſam grauiſſimam. Idem commentario de comparatione terreſtrium, ac marinorum: Φέρε, κινήσαντες τὸν ἀφ' ἱερᾶς, βραχέα περὶ θειότητος αὐτῶν καὶ μαντικῆς εἴπωμεν, id eſt, Age moto talo à ſacra linea, paucis de diuinitate eorum, & diuinatione dicamus. Rurſum

Digitized by Google

idem aduerſus Colotam Epicureũ: *Εὐθὺς οὖν τὸν ἀφ' ἱερᾶς κεκίνηκεν ὁ κολώτης*, id eſt, Protinus igitur talum à ſacra mouit Colotes, hoc eſt, ſtatim id quod eſt grauiſſimum, aggreſſus eſt, vt impugnaret Apollinis de Socrate iudicium. Idem in vita Marcii Coriolani de ciuitate Romana ob Coriolani minas perturbata: *ἄραντες τὴν ἀφ' ἱερᾶς ἀφῆκεν*. id eſt, Sublatam à ſacra linea teſſeram miſit. Deſperatis enim rebus ad Deorum religionem confugiebat, ſupplicatum miſſis ſacrificiis, æditiuis, initiatoribus, auguribus, &c. Huc adluſit & Theocritus in Bucoliaſtis.

Καὶ τὸν ἀπ' γραμμᾶς κινεῖ λίθον, id eſt, Atque à lineola lapidem mouet. De quo nobis & alias facta mentio.

Nudior Leberide.

Γυμνότερος λεβηρίδος, id eſt, Nudior leberide, de vehementer tenuibus. Leberis enim ſerpentis exuuium ſignificat, quo nihil poteſt eſſe inanius. Accidit autem hoc omnibus fere, quæ cortice integũtur, ſed molliore: velut ſtellioni, lacertæ, præcipue ſerpentibus, atq; hæc ferme bis exuunt, vere, & autumno, præſertim vipera. Serpenti primum ab oculis incipit decedere pellis, ita, vt obcæcari videatur iis, qui rem non intelligunt: atque vna nocte & die, ſenectus tota exuitur à capite vſque ad caudã. Ex inſectis reiuueneſcunt ſilpha, & culex: eaque, quorum pennæ vaginis obteguntur, vt ſcarabei, item locuſtæ & cicadæ. In genere marinorum exuit & cancer: idque ſæpius anno. Atq; hoc exuuium Græcis etiam *σύφαρ* dicitur: cuius mira ſentitur tum leuitas, tum ſiccitas, vniuerſo humore in nouum fœtũ conſumpto. auctor Ariſtoteles libr. de natura animantium octauo. Ait Suidas, Leberidem hominem fuiſſe ſupra modum pauperẽ: ita, vt vulgari ſermoni locum fecerit. Athenæus in Dipnoſophiſtis, *σεαυτὸν ἀποφαίνεις κενότερον λεβηρίδος*, i. Oſtendis teipſum inaniorem leberide.

Qui quæ vult dicit, quæ non vult audiet.

Si dixeris quæ vis, quæ non vis audies. Diuus Hieronymus in Rufinum nominatim prouerbii loco citat: Nihilq; ſuper hoc audies, inquit, niſi illud è triuio, Cum dixeris quæ vis, audies quæ non vis. Terentius in Andria:

Si mihi pergit quæ vult dicere, quæ non vult audiet.

Rurſum in prologo Phormionis:

Benedict⁹ ſi certaſſet, audiſſet bene.

Eodem adluſit in prologo Andriæ:

Deſinant maledicere, malefacta ne noſcant ſua.

Obſcurius etiam in prologo Eunuchi: Tum, ſi quis eſt, qui dictũ in ſe inclementius exiſtimet eſſe, ſic exiſtimet: ſciat, reſponſum, non dictum eſſe. Reſponſum enim vocat, conuicium conuicio redditum. Primus huius adagii pater Homerus fuiſſe videtur, apud quem hic verſus eſt in Iliadis Y.

Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις. id eſt,

Talia dicentur tibi, qualia dixeris ipſe.

Item Heſiodus lib. cui titulus, Opera & dies:

Εἰ δέ κε κακὸν εἴποις, τάχα κ' αὐτὸς μεῖζον ἀκούσαις. id eſt,

Fors male dicenti dicentur plura viciſſim.

Rurſus in eodem:

Εἰ δίκην ἄρξῃ.

Ἤτι ἔπος εἰπὼν ἀποθύμιον, ἢ καὶ ἔρξας

Δὶς τόσα τίσεαι μεμνημένος. id eſt,
-Si quod prior ipſe
Aut verbum, aut factū, dicaſve geraſve moleſtum.
Ad te cum duplici rediturum fœnore noris.

Euripides in Alceſtide:

-Ει δ' ἡμᾶς κακῶς
Ερεῖς, ἀκούσῃ πολλὰ κοὐ ψευδῆ κακὰ
id eſt,
-Si dixeris nobis male,
Mala inuicem permulta, nec falſa audies,

Longe venuſtius idē extulit Sophocles, citante Plutarcho:

φιλεῖ γὰρ γλῶτταν ἐκχέας μάτην,
Ακων ἀκούειν οὓς ἑκὼν εἴπῃ λόγους.
id eſt,
Etenim ſolet q dicta temere iecerit,
Audire nolens verba, quæ dixit volens.

Refertur ex Sophocle:

φιλεῖ γ πολλὴν γλῶσσαν ἐκχέας μάτην,
Ακων ἀκούειν οὓς ἑκὼν εἴπῃ κακῶς.
Qui multa temere verba fudit, is ſolet
Audire nolēs quæ volēs dixit male.

Quin etiam his noſtris temporibus eiuſmodi quiddam vulgo dictitant: Vt ſalutabis, ita reſalutaberis: hoc eſt, vt tua fuerit oratio, ita tibi reſpondebitur. Plautus: Contumeliam ſi dices, audies. Cæcilius in Chryſio, apud Gellium: Audibis male, ſi male dicis mihi. Eodem pertinet Euripideum illud apud auctores paſſim obuium, Αχαλίνων ςομάτων, ἀνόμου τ' ἀφροσύνης τὸ τέλος δυςυχία, id eſt, Infrænis oris, & iniquæ vecordiæ finis, ſeu vectigal, calamitas. Celebratur & hoc inter Chilonis apophthegmata: Μὴ κακολογεῖν τοὺς πλησίον, εἰ δὲ μὴ, ἀκούσεσθαι ἐφ' οἷς λυπήσεσθαι, id eſt, non eſſe maledicendnm iis, quibus cum agimus; alioquin audituros, quæ moleſtiam adferant. Huc arbitramur adſcribēdum verſiculum, quem Quintilianus vt vulgo iactatū citat:

Nec male reſpondit, male enim prior ille rogarat.

Sero ſapiunt Phryges.

Hoc prouerbium ex vetuſtiſſima tragœdia Liuii Andronici mutuo ſumtum eſt, quæ inſcribitur, Equus Troianus: Sero ſapiunt Phryges. Vſurpatur à Cicerone in epiſtolis familiaribus, In Equo, inquit, Troiano ſcis eſſe: Sero ſapiunt Phryges. Conuenit in eos, quos ſtulte factorum ſero pœnitet. Siquidem Troiani, tot iam acceptis cladibus, vix decimo demum anno de reſtituenda Helena conſultare cœperunt: quam ſi ſtatim initio repoſcenti Menelao reddidiſſent, innumerabilibus ſeſe calamitatibus ſubduxiſſent. Euripid. in Oreſte:

Οψέ γε φρονεῖς εὖ, τότε λιποῦσ' αἰσχρῶς δόμους id eſt,*
At nunc profecto ſerius ſapis bene,
Cū nūc penates turpiter reliqueris.

Nam verba ſunt ad Helenam Electræ. Refertur & à Feſto Pompeio prouerbii titulo. Demades, auctore Plutarcho, dicere ſolebat, Athenienſes nunquam decernere pacem, niſi pullis veſtibus indutos, innuens eos bellandi cupidiores, quam ſat eſſet, nec niſi clade ſuorum admonitos de pace cogitare.

Piſcator ictus ſapiet.

EANDEM habet ſententiam illud apud Græcos celebratiſſimū: ἁλιεὺς πληγεὶς νόον οἴσει, id eſt, Piſcator percuſſus ſapiet. Idq; ferut ab huiuſmodi quodam euentu natū: Cum piſcator quiſpiam piſcibus, quos intra rete tenebat, manum admouiſſet, atq; à ſcorpio piſce feriretur, ictus, inquit,

ſapiam. Itaq; ſuo malo doctus, cauit in poſterum. Plinius lib. 32. demonſtrat id eſſe peculiare draconi, & ſorpio piſci, vt lædant aculeis, ſi manu tollatur. Zenodotus ait parœmiam extare apud Sophoclem.

Factum ſtultus cognoſcit.

IDEM aliter effertur ab aliis, *ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω*, id eſt, Rem peractam ſtultus intellexit. Sumtum eſt autem ex Homero, qui pluribus locis hanc vſurpauit ſententiam. Vt in Iliados Π. & Υ.

Μή τ' ἀντίος ἵστασ' ἐμεῖο,
Πρίν τι κακὸν παθέειν. ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. id eſt:
-Mihi obuius ire caueto, prius quā
Noxæ aliquid capias: nam factum nouit & excors.

Huc adluſit Euripides in Bacchis:

Κακῶ γὰρ ἐγγὺς ὢν ἐμάνθανεν, id eſt:
Nam didicit affinis malo.

De Pentheo, qui ſero, nec niſi ſua pernicie doctus, cœpit reuereri Bacchum. Neq; huic diuerſum eſt, quod admonet ſenarius ille, inter Græcanicas ſententias celebris:

Ἡ δὲ μετάνοια γίγνετ' ἀνθρώποις κρίσις. id eſt:
Tum iudicant homines, vbinam pœnitet.

Eodem pertinet Virgilianum illud:

Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere diuos.

Item illud Demoſthenicum: Non emo tanti pœnitere. Vnde perquam eleganter Fabius apud Titum Liuium, Euentum, ſtultorum magiſtrum appellat: Nec euentus docet hoc, inquiens, qui ſtultorum magiſter eſt, ſed ratio. Plinius in Panegyrico, quē Traiano dixit, huiuſmodi ſeram, & infrugiferam prudentiam, miſeram vocat: Terror, inquit, & metus & miſera illa ex periculis facta prudentia, monebat, vt à rep. (erat autē omnino nulla respub.) oculos, aures, animos auerteremus.

Malo accepto ſtultus ſapit.

PAVLO diuerſius extulit Heſiod. eandem tamen ſententiam, cū ait in libro, cui titulus, Opera, & dies:

-Δίκη δ' ὑπὲρ ὕβριος ἴσχει,
Εἰς τέλος ἐξελθοῦσα, παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω. id eſt:
-Tandem ſua pœna nocentem
Conſequitur, paſſusq; ſapit tum deniq; ſtultus.

Ad quam ſentētiam videtur adludere & Homerus in Iliados Ψ. *ἵνα γνοίης ἀποτίνων*, id eſt, vti tuo damno cognoſcas. Plato in Sympoſ. *ἃ δὴ καὶ σοὶ λέγω ὦ ἀγάθων, μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τούτου, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων γνόντα εὐλαβηθῆναι, καὶ μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν, ὥσπερ νήπιον, παθόντα γνῶναι*, id eſt: Quæ ſane tibi quoque dico, Agathon, ne ab hoc fallaris, ſed, ex cognitis his, quæ nobis acciderunt, caueas: nec, iuxta prouerbiū, veluti ſtultus poſt acceptum malum ſapias. Huc referēdum & Plautinum illud in Mercatore: Feliciter is ſapit, qui alieno periculo ſapit. In eandem ſententiam Tibullus Elegiarū lib. 3.

-Felix, quicunq; dolore
Alterius, diſces poſſe carere tuo.

Huc adludunt & illæ ſero ſapientum voces: Nunc ſcio, quid ſit amor. Nunc ego & illam ſceleſtam, & me miſerum eſſe ſentio. Ah, vix tandem ſenſi ſtolidus. Videtur adagium ex illa vetuſtiſſima fabula manaſſe, de duobus fratribus, Prometheo, atq; Epimetheo, quæ quidem refertur apud Heſiodum, ad hanc ferme ſententiam: Iupiter iratus Prometheo propter ignem furto ſublatū è cęlo, ac mortalib. redditum: cupiensq; illū ſimili retaliare dolo, Vulcano negotium

Digitized by Google

gotium dat, vt è luto puellæ ſimulacrum quanto maximo poſſet artificio fingat. Id ſimulatq; factũ eſt, ſingulos Deos, deasque monet, vt ei ſimulacro ſuas quisq; dotes adiungerent. Vnde & virgini Pandoræ nomẽ affictum apparet. Hãc igitur, omnibus formæ, cultus, ingenii, linguæq; dotibus cumulatam, Iupiter cũ pyxide pulcerrima quidem illa, ſed intus omne calamitatum genus occulente, ad Prometheum mittit. Is recuſato munere, fratrem admonet, vt, ſi quid muneris ſeſe abſente mitteretur, ne reciperet. Redit Pandora, perſuaſoq; Epimetheo, pyxidem donat. Eam ſimul ac aperuiſſet, euolantibusque morbis ſenſiſſet Iouis ἄδωρα δῶρα, ſero nimirum ſapere cœpit. Vbi Heſiodus palam ad adagionem adludens ait:

Αὐτὰρ ὁ δεξάμενος ὅτε δὴ κακὸν εἶχ' ἐνόησεν. id eſt:

Accepit: tactusq; malo, tum deniq; ſenſit.

Idem ſignificat in Theogonia: Hæc inquit, peperit προμηθέα

Ποικίλον αἰολόμητιν, ἁμαρτίνοόν τ' ἐπιμηθέα.

Prometheum vafrum nominans, ac variis inſtructum cõſiliis, Epimetheum, poſt erratum ſapientem. Vnde & Pindarus in Pythiis, appellat illum ὀψίνοον, quaſi ſero ſapientem. Quod ipſa etiam indicant vocabula. Nam προμηθεὺς Græcis eum ſignificat, cui prius, quam rẽ aggrediatur, ſuppetit conſilium: ἐπιμηθεὺς, cui, re peracta, tum demum conſilium in mẽtem venit. προμηθεύεσθαι, eſt conſilio malis imminentibus occurrere. Lucianus in dialogo quodam, ex comico quopiam citat hunc verſiculũ, dictum in Cleonem, quod ſero, nec niſi confecto negotio ſaperet.

Κλέων προμηθεύς ἐστὶ μετὰ τὰ πράγματα. id eſt:

Rebus peractis eſt Cleon Prometheus.

Idem in calce eiusdẽ dialogi: ἐπεὶ τό γε μεταβουλεύεσθαι, ἐπιμηθέως ἔργον, οὐ προμηθέως ἐστίν, id eſt, Nam illud quidem poſt rem conſulere, Epimethei eſt, non Promethei. Effertur enim ad hunc modum parœmia: παθὼν τὰ δεινὰ φρενιμώτερος, i. Poſt mala prudentior. Rurſum hoc pacto: ἐξ ὧν ἔπαθες, ἔμαθες, id eſt, vt ſententiam magis, quam verba reddam, Quæ nocent, docent. At multo conſultius eſt, alienis malis prudentiorem reddi, iuxta Græcam ſententiam:

Βλέπων πεπαίδευμ' εἰς τὰ τῶν ἄλλων κακά. id eſt:

Aliena ſpectãs, doctus euaſi, mala.

Circũfertur & illud noſtrati vulgo iactatum: Mortales pudore, & iactura doctiores euadere.

Aliquid mali propter vicinũ malum.

LYSIMACHVS apud Plautum in mercatore: Nunc ego verum eſſe illud verbum experior, aliquid mali eſſe propter vicinum malum. Quibus ex Plauti verbis ſatis liquet, hãc ſententiam vulgari ſermone fuiſſe celebratam. Eam Heſiodus eleganter expreſſit in opere cui titulus, Opera & dies:

Εἰ γάρ τοι καὶ χρῆμ' ἐγχώριον ἄλλο γένηται,
Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί.
Πῆμα κακὸς γείτων ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.
Ἔμμορέ τοι τιμῆς, ὅστ' ἔμμορε γείτονος ἐσθλοῦ.
Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

Si qua domi inciderit tibi res, tunc illico omiſſis
Adſunt vicini zonis; cingũtur at ipſi

Affines. noxa eſt, vicinus vt improbus, ingens:
Contra ita maxima commoditas, ſi commodus adſit.
Deeſt honor huic, bona quem vicinia deficit, at nec
Intereat bos, ni vicinus vbi improbus adſit.

Neq; tantum inter priuatos vicinos hæc ſententia locum habet, verum etiam experimẽtis obſeruatum eſt, populos à vicinis ſubuerſos. Quemadmodum Ætolis, & Acarnanibus euenit, qui ſe mutuis cladibus euerterunt, inter ſe finitimi. Itẽ Carthaginienſib. & Byzantinis, quarum hiſtoriarum meminerũt Heſiodi interpretes. Huc videtur leuiter adluſiſſe Virgilius in Eclogis, cum ait:

Nec mala vicini pecoris contagia lædent, Et:
Mantua, væ miſeræ nimium vicina Cremonæ.

Admonet autẽ parœmia, vti bonorum conuictũ, & conſuetudinem expetamus, à malis nos, quam maxime poſſumus, abducamus. Proinde ſcitum eſt illud Themiſtoclis apud Plutarchum: qui, cum prædiũ quoddam venderet, hoc quoq; præconem addere iuſſit, ὅτι καὶ ἀγαθοὺς ἔχει γείτονας, id eſt, quod vicinos etiam haberet bonos, quaſi vicini commendatione futurum eſſet longe vendibilius. Neq; multum abhorret hinc illud eiuſdem Heſiodi carmen:

Πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ.
id eſt,
Sæpe mali malefacta viri populus luit omnis.

Manus manum fricat.

SOCRATES in Axiocho Platonis ait Prodico ſophiſtæ hũc Epicharmi comici verſic. ſemper in ore fuiſſe:

Ἡ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα κνίζει, δός τι καὶ λάβοις τι. id eſt,

Affricat manum manus, da quiddam, & aliquid accipe: videlicet, hominis quæſtum facete taxãs, qui neminem gratis doceret, & à quo ſe quoque, quæ tum dicturus eſſet, didiciſſe affirmabat, at ne id quidem gratuito, imo numerata mercede. Sententia digna tum homine Siculo, tum vafro poeta. Sic enim illum appellat Cicero. Monet autem, neminem ferme mortaliũ inueniri, qui velit in quempiam beneficium collocare, à quo non ſperet aliquid emolumenti viciſſim ad ſe reditturũ, ſed officium inuitari officio, beneficium beneficio prouocari. Idẽ adagium effertur & hoc pacto: χεὶρ χεῖρα νίπτει, id eſt, Manum manus lauat. Idem pollet vtraq; metaphora. Nam mutua commoditas eſt, quoties vel fricat, vel abluit manus manum. Circumfertur inter Græcanicas ſententias huiuſmodi diſtichon:

Ἀνὴρ γὰρ ἄνδρα καὶ πόλις σώζει πόλιν.
Χεὶρ χεῖρα νίπτει δάκτυλός τε δάκτυλον.
id eſt,
Vrbs ſeruat vrbem, ſeruat itidem vir virum.
Manus manum, digitumq; digitus abluit.

Vtitur eo & Seneca in ludicro libello de morte Cl. Cæſ.

Gratia gratiam parit.

EANDEM ſententiã Sophocl. ſimpliciter extulit in Oedipo Coloneo:

Ἡ χάρις χάριν φέρει. id eſt, Gratiam adfert gratia.

Rurſum apud eundem in Aiace Maſtigophoro:

Χάρις χάριν γάρ ἐστιν ἡ τίκτουσ᾽ ἀεί.
id eſt,
Beneficium ſemper beneficiũ parit.

Quod

Digitized by Google

Quod Heſiodus velut enarrans in 1. Georg.

Τὸν φιλέοντα φιλεῖν, καὶ τῷ προσιόντι προσεῖναι.

Καὶ δόμεν, ὅς κεν δῷ, καὶ μὴ δόμεν ὅς κεν μὴ δῷ.

Δώτῃ μέν τις ἔδωκεν, ἀδώτῃ δ' οὔτις ἔδωκεν. id eſt:

Æquum vt ametur amans: qui accedit, iungitor illi.

Da, tibi qui dederit; qui non dederit tibi, ne da.

Danti aliquis dedit, at non danti non dedit vllus.

Quibus ſignificatur beneficiū inuitari beneficio, & officium officio prouocari. Euripides in Helena:

Χάρις γὰρ ἀντὶ χάριτος ἐλθέτω. id eſt,

Beneficium beneficio reſpondeat.

Par pari referre. Ἴσον ἴσῳ ἐπιφέρειν.

TERENTIVS in Eunucho parœmiam vſurpat, ſuperiori non admodum diſſimilē: Par pari referto. Qua monemur, vt tales ſimus in alios, quales in nos illos experimur. Ac iuxta Medeam Euripideam, amicis ſimus amici, inimicis infeſti, in perfidos perfidi, parcos parci, clamoſos clamoſi, impudentes improbi: denique vtcunq; meritum merito ſimili retaliemus. Idem in prologo Phormionis: Quod ab ipſo allatum eſt, ſibi id eſſe relatum putet. Non inconcinne tum quoque vſurpauerimus, ſi quando verba verbis, blanditias blāditiis, promiſſa promiſſis penſamus. Huc pertinet illud non illepidum, quod refert Ariſtoteles libro moralium nono: Dionyſius citharœdum accerſiuerat, vt ſibi caneret in nuptiis: atque cum eo his pactus eſt legibus, vt, quo doctius, meliusque caneret, hoc copioſiorem ferret mercedem. Annixus eſt omni artificio citharœdus, vti quam ſcitiſſime caneret, ſperans ampliſſimum præmium. At poſtridie pactam mercedē repoſcenti muſico, qui cōduxerat ait iam perſoluiſſe ſeſe, ꝙ eſſet pollicitus, nempe par pari retuliſſe, proq; voluptate repoſuiſſe voluptatē, ſpē lucri ſignificans: q̄ quidē hoc maior fuerat, quo magis ex arte cātaſſet. Verū hoc loco negat philoſophus par pari relatū: propterea ꝙ alter id, ꝙ volebat, accepit: alter eo, ꝙ expetebat, fruſtratus eſt. Huc videtur reſpexiſſe Euripides, cum ait in Andromache:

Σώφρων καθ' ἡμᾶς σώφρον' ἀντιλήψεται,

Θυμούμενος δὲ τεύξεται θυμουμένων. i.

Modeſtus in nos ſentiet modeſtum item,

Commotus autem nos reperiet concitos.

Porro prouerbiū natū videri poteſt, à compotationib. veterū Græcorū, apud quos æqualib. cyathis bibere mos erat. Archippus in Amphitryone ſecunda apud Athenæum lib. 10.

Τίς ἐκέρασε σφῷν ὦ κακόδαιμον ἴσον ἴσῳ. id eſt,

Qui par ſceleſte miſcuit vobis pari?

Item Cratinus in Pytine:

Τὸν δ' ἴσον ἴσῳ φέροντ' ἔγωγ' ἐκτίσομαι. id eſt,

At par pari reddenti, ego reſpōdero.

Itē lib. 6. Οὐ διὰ τῶν ἐν τῇ ῥώμῃ ἴσον ἴσῳ τὸν ἰχθὺν πωλούντων. id eſt, Non per eos, qui Romæ piſcem vendunt, parem pari: ſentiens ſingulos pretio æſtimatos vendi. Erat hæc vox ἴσον ἴσῳ, ſolennis inter propinandum, vt ex eodē auctore facile liquet. Ea ſignificabant, aut pares eſſe cyathos, aut tantundem additū aquæ, quantum ineſſet vini. Huius formæ ſunt illa: paria facere, ꝓ pēſare ex æquo: & parē calculum ponere. Plin. ad Flaccū:

Acce-

Accepi pulcerrimos turdos, cũ quibus parem calculum ponere, nec vrbis copijs ex Laurentino, nec maris iam turbidi tempeſtatibus poſſum. M. Tullius lib. de Oratore ad Brutum: Par pari retulit ad ſchema rhetoricum, quo membra orationis pari ſyllabarum numero ſibi reſpondent. Nam, inquit, Cum aut par pari refertur, aut contrarium contrario opponitur, aut quæ ſimiliter cadunt verba, verbis cõparantur, quicquid ita concluditur, plerunque fit, vt numeroſe cadat.

Eadem menſura.

QVOD modo retulimus, videtur pariter & ad officij, & ad iniuriæ relationem pertinere, verum ad beneficii penſationem magis referẽdum, quod ait Heſiodus:

Αὐτῷ τῷ μέτρῳ ϗ λώϊον, αἴκε δύνηαι.

id eſt:

Aut menſura eadem, aut melius quoque, ſi qua facultas.

Quo docet, officium remetiendũ eſſe eadem mẽſura, aut etiam copioſiore, ſi ſuppetat facultas: prorſumq; hac parte imitandos eſſe fœcundos agros, qui ſementem depoſitã multo cum fenore reddere cõſueuerunt. Citatur à Luciano prouerbij vice in Imaginibus: αὐτῷ μέτρῳ, φασὶ, καὶ λώϊον, id eſt, Eadem menſura, quod aiunt, aut melius. M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum lib. 13. Ego autem me parabã ad id, quod ille mihi miſiſſet, vt αὐτῷ τῷ μέτρῳ ϗ λώϊον, ſi modo potuiſſem. Nam hoc etiam Heſiodus adſcribit, αἴκε δύνηαι.

Craſſa Minerua: Pingui Minerua.

MINERVA, iuxta poetarum fabulas, artibus, atque ingenijs præſidet. Vnde & illud fluxit: Inuita Minerua. Præterea illud: Pingui, ſeu craſſa Minerua, quod quidem iam olim Prouerbij vice celebratur. Columella lib. De re ruſtica duodecimo capit. 1. In hac autem, inquit, ruris diſciplina non conſideratur eiuſmodi ſcrupuloſitas, ſed, quod dicitur, pingui Minerua, quantumvis vtile continget villico tempeſtatis futuræ præſagiũ. Idem in primi libri præfatione: Poteſt enim nec ſubtiliſſima, nec rurſum, quod aiunt, pingui Minerua res agreſtis adminiſtrari. Idem libro 10. Nec tamẽ Hipparchi ſubtilitas, pinguioribus, vt aiunt, ruſticorum literis neceſſaria eſt. Dicitur pinguiore Minerua fieri, quod incõditius, ſimpliciusque, quaſique indoctius fit, non autẽ exquiſita arte, nec exactiſſima cura. Vnde & Priapus ille, cum rem obſcœnam, quam poterat vrbanius per inuolucra verborum petere, nudis verbis rogat.

Craſſa, inquit, Minerua mea eſt.

Et Horatius, Philoſophũ deſcribens, non exactis illis Stoicorum rationibus, atque argutijs inſtructum, ſed veluti citra artem, philoſophiam moribus exprimentem, neque tam diſertum, quam ſimplicem, ac ſyncerum.

Ruſticus, inquit, anormis ſapiens, craſſaque Minerua.

Aulus Gellius lib. 14. ca. 1. Nequaquam tamẽ id cenſebat in tam breui, exiguoq; vitæ ſpatio, quantouis hominis ingenio comprehendi poſſe, & percipi: ſed coniectari pauca quædam, &, vt verbo ipſius vtar, παχύτερον, id eſt, craſſius, & pingui Minerua.

Craſſiore Muſa.

Παχυτέρᾳ μούσῃ, id eſt: Craſſiore Muſa. Eandem parœmiam ſic extulit Quintilianus, Inſtitutionum oratoriarum libro 1. Libet propter quoſ-

Digitized by Google

quoſdam imperitiores etiam craſſiore, vt vocãt, Muſa, dubitationem huius vtilitatis eximere. Inuenitur aliquoties apud ſcriptores non inidoneos, Pinguiore formula, pro eo, quod eſt, planius, atque intelligibilius. Dictum eſt, & Latine loqui, pro eo quod eſt, Aperte, & ſimpliciter. M. Tullius in Verrem: Latine, me ſcitote, non accuſatorie, loqui. Idem in Philip. Sed vt ſolent ij, qui plane, & Latine loquuntur. In Priapeijs.

Simplicius multo eſt, da pædicare, Latine
Dicere.

Rudius, ac planius.

INELEGANTIVS quidem eſt illud apud Græcos, ſed idem tamẽ pollet; ἀμαθέστερον, καὶ σαφέστερον εἰπὶ, quod apud eundem refertur Gellium: Noſti enim, inquit, credo verbum illud vetus, & peruulgatum, ἀμαθέστερον εἰπὲ καὶ σαφέστερον, id eſt, Indoctius, rudiusque quodammodo loquere, & apertius; ac clarius fare. Sumtum apparet ex Ariſtophanis comœdia, cui titulus, βάτραχοι, id eſt, Ranæ.

Ἀμαθέστερόν πως εἰπὲ καὶ σαφέστερον,
id eſt:
Indoctius proloquitor, atq; clarius.

Quo carmine Bacchus Euripidis obſcuritatem taxat. Suidas & interpres admonent, ſubeſſe prouerbiũ, quod hunc ad modum feratur.

Σαφέστερόν μοι κ' ἀμαθέστερον φράσον,
id eſt:
Apertius mihi loquere, atque indoctius.

Inde ſumptum, quod antiquitus illi σοφοί, quos vocant, ſolebant myſteria ſapiẽtiæ quibuſdam ænigmatum inuolucris data opera obtegere, videlicet ne profana turba, ac nondum philoſophiæ ſacris initiata, poſſet aſſequi. Sic Plato numeris ſuis obſcurauit ſuam philoſophiam. Sic Ariſtoteles multa mathematicis collationibus reddidit obſcuriora.

Sus Mineruam.

TRITISSIMVM apud Latinos auctores adagium, ὗς τὴν Ἀθηνᾶν, i. Sus Mineruam, ſubaudiendum, docet, aut monet, dici ſolitum, quoties indoctus quiſpiam, atq; inſulſus eum docere conatur, à quo ſit ipſe magis docendus: aut, vt Feſti Pompeij verbis vtamur, cum quis id docet alterum, cuius ipſe eſt inſcius. Propterea quod Mineruæ artium, & ingeniorum, vt diximus, tutela tribuitur à poetis. Porro ſue nullum aliud animal magis brutũ, magiſq; ſordidũ, vt ꝙ ſtercoribus impẽſe gaudeat, vel ob iecoris magnitudinẽ, quæ ſedes eſt concupiſcentiæ, ac libidinis: vel ob narium craſſitudinem, & olfactũ hebetem, vnde fit, vt non offendatur fœtore: tum adeo pronum, ciboque deditum, vt, ſi forte ſurſum aſpicere cogatur, protinus ſtupore ſileat ob inſolentiam, vt tradit Alexander Aphrodiſeus. Nec eſt aliud magis indocile, proinde non ad vſum aliquẽ, quemadmodum pecudes nonnullę, ſed ad epulas dumtaxat à natura donatum videtur. Cui rei teſtis eſt Plinius libro 8. cap. 51. Animalium, inquit, hoc maxime brutũ, animamq; ei pro ſale datam, nõ illepide exiſtimabatur. Idem affirmat Varro li. De re ruſtica ſecundo: Suillum, inquit, pecus donatum à natura dicunt ad epulandum. Itaque his animam datam pro ſale, quæ ſeruaret carnem. Atque hæc quidem verba quid ſibi velint explicat M. Tullius libro De finibus bonorum quincto: Etenim omnium rerum, inquit, quas & creat natura, & tuetur, quæ aut ſine animo ſunt, aut non multo ſecus, eorum ſummum bonũ in corpore eſt,

vt

Digitized by Google

vt non inſcite illud dictum videatur in ſuem, animum illi pecudi datum pro ſale, ne putreſceret. Sunt autem beſtiæ, in quibus ineſt aliquid ſimile virtutis, vt in leonibus, vt in canibus, vt in equis, in quibus non corporũ ſolum, vt in ſuibus, ſed etiam animorum aliqua ex parte motus aliquos videm⁹. Vulgo inſipidos iſtos, & quaſi ventri atque abdomini natos, ſues, appellare conſueuimus. Quin & Suetonius in catalogo illuſtrium grammaticorum refert, Palæmonẽ arrogantia tanta fuiſſe, vt M. Varronem porcum appellaret, ſecum & natas, & morituras literas. Præterea, ſi quid indoctum atq; illiteratũ ſignificare volumus, id ex hara profectum dicimus. Quemadmodum M. Tullius in Piſonẽ: Ex hara productæ, non ſchola. Hinc igitur natum, adagium Sus Mineruam. L. Cæſar apud Ciceronẽ lib. de Oratore ſecundo: Sic ego, inquit, Craſſo audiente, primũ loquar de facetiis, & docebo ſus, vt aiunt, oratorem eum, quem cum Catulus nuper audiſſet, fœnum alios aiebat eſſe oportere. Idem Cic. lib. de Academicis quæſtionibus primo: Nam & ſi non ſus Mineruam, vt aiunt, tamen inepte quiſquis Mineruam docet. Hieronymus in Rufinum: Prætermitto Græcos, quorum tu iactas ſcientiã, & dum peregrina ſectaris, pene tui ſermonis oblitus es, ne vetere ꝓuerbio, Sus Mineruam, docere videatur. Vſurpat idem verbis cõmutatis in epiſtola ad Marcellam, cuius initium, Menſuram charitas nõ habet. M. Varro, & Euhemerus adagium ad fabulas retulerunt, id quod ex Feſti verbis licet conijcere. Quam rem, inquit, in medio, quod aiunt, poſitã, ineptis μύθοις inuoluere maluerunt, quam ſimpliciter referre. Celebratur à multis Demoſthenis ſcommá, qui cum Demades vociferaretur in eum: Δημοσθένης ἐμὲ βούλεται διορθοῦν ἡ ὗς τὴν Ἀθηνᾶν, i. Demoſthenes vult me corrigere ſus Mineruã: reſpõdit: αὕτη μέντοι πέρυσιν ἡ Ἀθηνᾶ μοιχεύουσα εἰλήφθη, id eſt. At qui nuper hæc Minerua in adulterio fuit deprehenſa. Dictum adluſit ad Mineruam virginem.

Sus cum Minerua certamen ſuscepit.

Cum hoc, aut idem, aut certe quã maxime finitimũ, quod apud Theocritum legitur in Hodœporis:

Ὗς ποτ' Ἀθηναίαν ἔριν ἤρισεν.

id eſt:

Cum diua eſt auſus ſus decertare Minerua.

Quoties indocti, ſtolidique, & depugnare parati, non verentur ſummos in omni doctrina viros in certamẽ literariũ prouocare. Theocriti enarrator ſic efferri vulgo παροιμίαν ſcribit, Ὗς ὢν πρὸς Ἀθήνην ἐρίζεις. id eſt.

Sus cum ſis, cũ Minerua contendis.

Scholiaſtes aliquis addit, eos ἐρίζειν dici, qui verbis certant, ἐρείδειν, qui factis, quo magis ridiculum eſt, ſi ſus indocilis certet cum Minerua, diſciplinarum præſide.

Inuita Minerua.

Latinis & illud eſt celebratiſſimum, inuita Minerua, pro eo quod eſt, refragante ingenio, repugnante natura, non fauente cælo. Cicero in Officiis: Inuita, vt aiunt, Minerua. idem libr. epiſtolarum familiarium duodecimo: Quinquatrib⁹, frequenti ſenatu, cauſam tuam egi, non inuita Minerua. Rurſum eiuſdem operis, lib. 3. Idque, quoniam tu ita vis, puta me non inuita Minerua facturum. Horatius:

Tu nihil inuita dices, facies ve Minerua.

Huc

Digitized by Google

Hnc adluſit Seneca cum dixit: Male reſpondere coacta ingeuia.

Abijt & taurus in ſyluam.

Ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν, i. Abijt & taurus in ſyluam. Paſtorale prouerbium, allegoria ſubturpicula, ſignificans diuortium, ac neglectum veteris amicæ. Tametſi licebit in vſum verecundiorem trahere hoc modo, ſi per iocum accommodabitur ad eos, qui priſtinos amicos negligere vidētur, & a familiariū, congerronumq; grege deſueſcere. Aut in illos etiam, qui a ſolitis deſciſcunt ſtudijs, diuerſumque vitæ ſequuntur inſtitutum. Theocritus in Idyllio, cuius titulus eſt Theonycho, nominatim etiam prouerbij vice refert:

Αἶνος θην λέγεταί τις, ἔβα καὶ ταῦρος
ἀν' ὕλαν.

Fertur & hoc olim, in ſiluam ſecedere taurum.

Queritur autem amans, ſe iam pridem ab amica relictū, plurimumque iam eſſe temporis oſtēdit, quod Cyniſca, id eſt, Catella (nam id erat nomen puellæ) ſe Lyco quodam oblectet, neq; omnino curet ad priſtinam redire conſuetudinē: nō magis, quam tauri, qui & ipſi nonnunquam à vaccarum armētis ſecedunt, & aut reliquis aggregantur tauris, aut ſolitarij per nemora vagantur, nullo feminarum deſiderio tacti. Eum ſeceſſum, eumque vaccarum neglectum, quaſiq; diuortium paſtores peculiari verbo vocant ἀτιμαγελεῖν, voce nimirum compoſita ἐκ τοῦ ἀτιμεῖν, τὸ ἀτιμάζειν, καὶ καταφρονεῖν, quod eſt deſpicere, negligereque, ac pro nihilo ducere: & ἐκ τοῦ ἀγέλη, quod armentum ſonat. Ac tum ἀτιμαγελεῖν, dicuntur tauri, cúm, ſegregati à vaccarum cōmercio, adeo non curant illas, vt nō modo coitum non appetant, ſed ne paſcuis quidem vti velint. Hunc animantis morem, ſimulque vocem ipſam ei tributam rei demonſtrat Ariſtoteles lib. de natura animalium ſexto, his verbis: ὁ δὲ ταῦρος, ὅταν ὥρα τῆς ὀχείας ᾖ, τότε γίνεται σύννομος, καὶ μάχεται τοῖς ἄλλοις. τὸν δὲ πρότερον χρόνον μετ' ἀλλήλων εἰσίν, οἳ καλεῖται ἀτιμαγελεῖν. πολλάκις γὰρ οἵγε ἐν τῇ ἠπείρῳ, οὐ φαίνονται τριῶν μηνῶν. ὅλως δὲ τὰ ἄγρια πάντα ἢ τὰ πλεῖστα, οὐ συννέμονται ταῖς θηλείαις πρὸ τῆς ὥρας τοῦ ὀχεύειν. Ea verba nos appendemus magis, quam annumerabimus, hoc modo: At taurus, cum tempus coitus adfuerit, tū demum incipit communibus cum vaccis paſcuis vti, cumque reliquis tauris dimicat. nam ante id temporis inter ſeſe paſcuntur, quod quidē appellant ἀτιμαγελεῖν. Sane qui ſunt in Epiro ꝓuincia tauri, ſæpenumero trium menſium ſpatio nō apparent. Porro fera animātia, aut omnia, aut certe pleraque ante tempus coeundi non aggregantur ad cōmunes cum feminis paſcuas. Illud admonitu dignum viſum eſt, in verſione Theodori Gazæ, pro Græca voce ἀτιμαγελεῖν, quam Romana lingua nullo pacto reddere poteſt; ſcriptū eſſe Coarmentari. Idq; verbi doctis etiam viris non parū caliginis offudit; ita vt deprauatum apud Ariſtotelem locum exiſtiment, commutataque lectione longe diuerſum ſenſum inducāt; putentq; Theodorum in transferendo nō mediocriter hallucinatū. At nos, tota re diligentius penſiculata, videre videmur Ariſtotelicorum verborū ſententiam citra vllius vocis cōmutationem adamuſſim quadrare: videlicet, taurum aggregari cū vaccis, & in ijsdem verſari paſcuis, appetēte coitus tempore, eiq; non conuenire cum reliquis taurorum armentis,

Digitized by Google

ſed bellum cum alijs gerere: reliquis autem temporibus tauros cum tauris ſocialiter ijſdem vti paſcuis, neq; feminarum conuictum ſequi, ſed inter ſeſe agere: quod idem accidat in feris ferme omnibus. Hanc autem taurorum cum tauris ſocietatē neglectis vaccarum armentis, vocari ἀτιμαγελεῖν. Quæſo, quid hic ſcrupuli, cur Ariſtotelicam lectionem mutandam exiſtimemus? niſi ſi quid offendit mutatus numerus, in ταῦρος, & εἰσὶν, id quod Ariſtoteli præſertim eo in opere pene familiare deprehēditur? Dictionem autem illam Coarmentari, non germanam, ſed ſuppoſititiam eſſe, dubium non eſt, & aut librariorum incuria, aut alicuius parum eruditi temeritate inductam: legendum eſſet vel Dearmentari, vel Abarmentari. Neque enim adduci poſſumus, vt credamus, Theodorum, hominem tam in omni doctrinæ genere abſolutum, fuiſſe lapſum, præſertim in voce, neque magnopere prodigioſa, nec inuſitata Græcis auctoribus: vtpote cuius vim vel ipſa ſtatim indicat etymologia: prætererea quæ apud Theocritum auctorem vſque adeo notum, vulgatumq; legatur, ἐν νομεῦσι, ἢ βουκόλοις, id eſt, in paſtore, ſiue bubulcis.

Χοἱ μὲν ἅμα βόσκοιντο καὶ ἐν φύλλοισι πλατάνων
Οὐδὲν ἀτιμαγελοῦντες.
Atque hi paſcuntur ſimul, inq; comantibus herbis.
Errant, & nonnulla gregis diuortia quærunt.

Ad hæc Suidas oſtendit: Ταῦρον ἀτιμάγελον appellatum τὸν τῆς ἀγέλης καταφρονοῦντα, id eſt: qui negligeret armentum. Huc videtur nonnihil adluſiſſe Virgilius in Sileno:

Ah, Virgo infelix tu nunc in montibus erras.
Ille latus niueum molli fultus hyacintho,
Ilice ſub nigra pallentes ruminat herbas:
Aut aliquam in magno ſequitur grege. claudite, nymphæ
Dictææ, nymphæ nemorū iam claudite ſaltus.
Si qua forte ferant oculis ſeſe obuia noſtris
Errabunda bouis veſtigia: forſitan illum,
Aut herba captum viridi, aut armenta ſecutum
Perducant aliquæ ſtabula ad Cortynia vaccæ.

Cum enim ait:

Ille latus niueum molli fultus hyacintho
Ilice ſub nigra pallentes ruminat herbas:

taurum innuit ἀτιμάγελον. Item, cū ait: Errabunda bouis veſtigia. Significat autem poeta taurū, quem adamabat Paſiphae, aut prorſus ἀτιμαγελεῖν, aut eatenus ἀτιμαγελεῖν, vt, ſuo armento neglecto, vaccas alias ſequeretur. Porro de pugna taurorū inter ipſos coitus tempore meminit idem Maro libro Georg. tertio:

Nec mos bellantes vna ſtabulare; ſed alter
Victus abit, longeq; ignotis exulat oris,
Multa gemens ignominiam, plagaſq; ſuperbi
Victoris, tum quos amiſit inultus amores.
Et ſtabula aſpectans, regnis exceſſit auitis.

• Nos quidem arbitramur hanc ipſam vocē, ſi deflectatur alio, prouerbialem eſſe, quemadmodū ſunt & illę καπρᾶν, & ἱπτομανεῖν, ad eamq; potiſſimū reſpexiſſe Theocritū, cum ait pro-

Digitized by Google

ait proverbio dici: Ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν. Scholia, quæ ferũtur in Theocritum, habent ἔβα κεν ταῦρος pro καὶ cõiunctione copulatiua, mutata κεν expletiua: addunt eſſe proverbium de his dici ſolitum, qui abeſſent non reuerſuri. Taurus enim, ſi ſemel aufugerit in ſiluam, capi non poteſt. Vnde non inconcinne quis dixerit maritum, diutius ab vxore ſecubantẽ, ἀκυμαγελεῖν, & eum, qui familiares deſierit inuiſere, ἀκμαγελεῖν, & qui diutius à Muſis ac librorũ abſtinuerit contubernio, ἀπμαγελεῖν. Itẽ, qui à conuictu hominum abhorreat, ſecumque viuat, ἀκμάγελον licebit appellare. Et, qui à legitimo contubernio aberrarit, ſeceſſeritque, non inepte dicetur ἀπμαγελεῖν. Nec prorſus abhorret ab hac forma, quod eſt apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata:

Οἴκοι δ' ἀταυρώτη διάξω τὸν βίον, id eſt

Domi absque Tauro cælibem vitam exigam.

Sic enim ſignificauit vitam cælibem fœminæ negligentis Taurum, id eſt maritum. Sic & Horatius:

- Pereat male quæ te
Lesbia quærenti taurum, monſtrauit inertem.

Annus producit, non ager.

Ἔτος φέρει, οὐχὶ ἄρουρα, id eſt, Annus producit ſegetem, non aruum. Hemiſtichion proverbiale, quod refertur à Theophraſto lib. de Plantis 8. Πρὸς αὔξησιν δὲ καὶ τροφὴν μέγιστα μὲν ἡ τοῦ ἀέρος κρᾶσις συμβάλλεται, καὶ ὅλως ἡ τοῦ ἔτους κατάστασις. εὐκαίρων γὰρ ὑδάτων καὶ εὐδιῶν καὶ χειμώνων γινομένων, ἅπαντα εὔφορα καὶ πολύκαρπα, κἂν ἐν ἁλμώδεσι καὶ λεπτογείοις ᾖ. διὸ καὶ παροιμιαζόμενοι λέγουσιν, οὐκ ἄλλως, ὅτι ἔτος φέρει οὐχὶ ἄρουρα, μέγα δὲ καὶ αἱ χῶραι διαφέρουσιν. i. Ad incremẽtũ autẽ, alimentũq; plurimum quidem cæli temperies, & in totum anni conditio iuuat. Etenim, ſi imbres, ſerenitates, & hyemes accidant opportunæ, cuncta felicius atq; vberius proueniunt, etiam in ſalſuginoſis, ac parum pinguibus agris. Vnde non ab re eſt, quod proverbio dicunt: Annũ producere fructum, non aruum. Veruntamen non parui refert, quæ ſit regionum ratio. Hic illud obiter admonendum duximus, in impreſſis exemplaribus legi, οὐ καλῶς, id eſt, non recte: atque hoc ipſum, vt noſtra quidem eſt opinio, οὐ καλῶς, partim, quod Theodorus Gaza verterit hoc loco: Non perperam: partim quod non perinde quadret ad Theophraſti ſententiam. Nam is fatetur verum eſſe, plurimum habere momenti cæli conditionem, id quod etiam proverbio teſtatum ſit, quo non ſine cauſa tota prouentus ratio tribuitur aeri, tamen nonnihil etiam diſcriminis ſitum eſſe in ipſo ſoli ingenio. Proinde legendum ſuſpicamur pro οὐ καλῶς, οὐκ ἄλλως, id eſt, non temere. Quanquam videmus & illud οὐ καλῶς, vtcunque poſſe defendi. Nimirum vt Theophraſtus improbet vulgare dictum, quod cælo momentum omne tribuit, cum à ſoli ratione magna pars pendeat. Nobis tamen ſuperior lectio magis adridet, atque huic noſtræ ſententiæ doctos calculum ſuum addituros exiſtimamus. Repetit idem adagium libro de cauſis plantarum tertio, rationem reddens, cur in frigidis pariter & calidis regionibus triticum proueniat, haud negans agri naturam nonnihil conferre ad fertilitatem, ſed multo maximũ momentum habere aerem circumfuſum, & cuiuſmodi cæli ventorumq; temperies contingat, tum ad quos

Digitized by Google

flatus oppoſitus ſit ager. Meminit & Plutarchus Sympoſiacis, decade 7. problemate 2. Porro, ſi libebit vſum proverbii dilatare, non intempeſtiuiter accommodabitur in hanc ſententiam, ſi quis dicat, ad virtutem educationem longe plus adferre momẽti, quam genus, ac plane perparui referre, quibus maioribus ſis natus, ſed multo maxime, quibus rationibus educatus, quibusque moribus ſis inſtitutus. Nam cœlum velut educat, quod progignit terra. Ad hoc adagii videtur adluſiſſe Euripides in Hecuba, quam ita loquentem facit.

- Οὔκουν δεινὸν, εἰ γῆ μὲν κακὴ
Τυχοῦσα καιροῦ θεόθεν, εὖ στάχυν φέρει.
Χρηστὴ δ' ἁμαρτοῦσ' ὧν χρεὼν αὐτὴν λυ-
χεῖν,
Κακὸν δίδωσι καρπὸν, ἀνθρώποις δ' ἀεὶ,
Ο μὲν πονηρὸς, οὐδὲν ἄλλο, πλὴν κακὸς,
Ο δ' ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο
Φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστὸς ἐστ' ἀεί.
Ἀρ' οἱ τεκόντες διαφέρουσιν, ἢ τροφαί,
Ἐχει γέ τοι τι καὶ τὸ τρεφθῆναι καλῶς
Δίδαξιν ἐσθλοῦ. id eſt,

- Non nouum ergo ſi mala
Fauente cælo terra fert ſegetem bonam,
Bona, deſtituta quibus opus fuerat, malum
Fructum edit. At mortalium quiſquis malus
Nil poſſit aliud eſſe, quam ſemper malus,
Frugi, vſq; frugi. Sors nec ingeniũ viri
Aduerſa vitiat, ſed probus ſemper manet.
Vtrum id parentum, an educantiũ magis?
Recte educari ſcilicet nonnullam habet
Doctrinam honeſti.

Videtur Hecuba pluſculum tribuere geniturӕ, quam inſtitutioni, miraturque, proinde non idem evenire in mortalium moribus, quod in proventu ſegetum accidat. Porro quanto plus valeat inſtitutio, quam genus, Lycurgus eleganter oſtendit, prolatis apud multitudinem duobus canibus, quorum alter ingeneroſa matre natus, propter inſtitutionem gnauiter feram eſt inſecutus, alter generoſis ortus parentibus, quod inſtitutus non eſſet, turpiter relicta fera, ad odorem panis, ac cibi reſtitit.

In vado.

METAPHORA proverbialis, In vado eſſe, pro eo, quod eſt, In tuto, citraque diſcrimen, ſumpta à natantibus, aut nauigantibus. Terentius: Omnis res in vado eſt. Plautus in Aulularia: Hæc propemodum iam eſſe in vado ſalutis res videtur. Vadum autem eſt aquæ fundus, in quo quisquis conſtiterit, is iam effugit periculum ne mergatur.

In portu nauigare.

AFFINIS eſt huic allegoria, *ἐν λιμένι πλεῖν*, id eſt, In portu nauigare, qua ſignificamus nos iam a periculo abeſſe. Propterea quod, qui mediis adhuc in fluctibus nauigant, ventorum & æſtus arbitrio nauigant. Contra, qui iam intra portum ſunt, nihil habent negocii, cum vndis, ac ventis. Vnde vulgatiſſima metaphora, hominem, in cuius præſidio conquieſcimus, portum appellamus. Et, qui ſeſe ad tranquillam tutamque aliquam vitæ rationem traducunt, in portum ſe recipere dicuntur. Terentius in Andria. Nunc huius periclo fit: Ego in portu nauigo. Maro paulo diuerſius in Æneidos libro ſeptimo:

Nunc

Nunc mihi parta quies, omniſq; in limine portus.

Bos laſſus fortius figit pedem.

Divvs Hieronymus oppido quam elegans adagium vſurpauit, ad beatum Aurelium Auguſtinum ſcribẽs, eumque deterrere cupiens, ne iuuenis ſenem provocet. Propterea quod tardius quidem ad pugnam excitantur hi, qui iam ſunt ætate quaſi feſſi: verum iidem grauius ſequiunt, atque vrgent, ſi quando ſenilis illa virtus irritata recaluit. Memento, inquit, Daretis & Entelli, & vulgaris proverbii, quod bos laſſus fortius figat pedem. A veteri trituræ more ductũ apparet, cum, circumactis à bubus ſuper manipulos plauſtris, grana excutiebantur: partim à rotis in hoc armatis, partim à taurorum vngulis. Poteſt adluſum videri & ad hoc, quod iuuenes corporis agilitate prępollent. Senes in ſtataria pugna, ac viribus ſuperiores ſunt, id quod & Virg. in Daretis & Entelli congreſſu declarat. Nec admodum hinc abludit illud, quod in Græcorum collectaneis poſitum reperitur, ἀτρέμας βοῦς, id eſt, Lente bos, ſubaudiendum mouet pedem. Nam ſenſim quidem mouet, at grauius premit.

Tota erras via.

Τῇ πάσῃ ὁδῷ ἀφαμαρτάνειν, id eſt, Tota aberrare via. Proverbium eſt in eos, qui vehementer aberrant. Terentius in Eunucho: Tota erras via, Translatum à viatoribus, qui nonnunquam ita ſolent aberrare à via, vt non ſine diſpendio quidem, tamen quo tendebant, perveniant: nonnunquam ſic aberrant, vt longe diuertant, & in diuerſum tendant. Vnde & Exorbitare dicuntur, qui à vero aberrant. Ariſtoteles in Ethicis: Haud tota aberrant via. Idem Naturalium libro primo ſcribit priſcos illos philoſophos naturalium cauſarum ſcrutatores, exorbitaſſe, ac velut è via depulſos, prorſus aberraſſe à vero. Sumptum eſt ex Ariſtophanis Pluto:

Η τῆς ὁδοῦ τὸ παράπαν ἡμαρτήκαμεν;
Viane tota prorſus exerrauimus?

Quin etiam hodie dictitant, eos in via eſſe, qui recto conſilio quippiam inſtituunt; extra viam, qui qua non oportet ratione rem aggrediũtur. Sunt ferme proverbiales & illæ metaphoræ doctis vſitatiſſimæ, Depellere à via, reducere in viam, monſtrare viam, facere viam, ſternere viam, aperire viam, pręcludere viam, intercludere viam. Cicero in prima Philippica: Quod ſi putas, totam ignoras viam gloriæ. Celebre habetur & illud apophthegma: Bene currunt, ſed extra viam: Καλῶς μὲν τρέχουσιν, ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ.

Toto cælo errare.

Hvic confine eſt, quod vſurpat Macrobius Saturn. lib. 3. Nunquamne, inquit, Prætextate, tibi venit in mentem, toto, vt aiunt, cælo erraſſe Virgilium? Sumptum videtur ex Ariſtophanis Ranis:

Εὐθὺς γὰρ ἡμάρτηκεν οὐράνιον γ' ὅσον τι

Ab Euripide dicitur in Æſchylum qui plurimum erraſſet in his, quæ dixerat. Metaphora ducta, vel a Phaethontis, aut Cereris fabula, vel à nauigantibus, qui cæli, ſyderumq; obſeruatione curſum moderantur: proinde naucleri, cum vehementer aberrant, in cæli parte longe diuerſa Cynoſuram imaginantur nonnunquam, totoque aberrant curſu. Niſi malumus cælum pro regione accipere, velut Horatius:

Cælum, non animum mutant, qui trans mare currunt.

Suo iumento ſibi malum accerſere.

Qvi ipſe ſibi malorum eſt auctor, ſuo iumento ſibi malum accerſere dicitur, tanquam ſuo ſumptu, ſuaq; opera, quaſi ſuopte plauſtro, malorum ſarcinam adportet ſibi. Plautus in Amphitryone: Ipſe homo ſibi a me malam rem accerſit iumento ſuo. Sumpta metaphora à plauſtris onerariis. Nam id quoque ſignificat iumentum, auctore Gellio lib. 20. cap. 1. aut certe ab animalibus tergo vectantibus onera.

Suo ſibi hunc iugulo gladio, ſeu telo.

Svo gladio, ſuove telo iugulari dicitur, qui ſuis ipſius dictis reuincitur, aut qui ſuopte inuento, dolove capitur: denique in quem quocunque modo, ſeu dictum, ſeu factum retorquetur, quod ab ipſo profectum ſit: veluti, ſi quis exemplo Protagoræ antiſtrephon dilemma in eum, qui propoſuerit, retorqueat: aut ſi, quemadmodum Phalaris, Perillum, mali repertorem, ſuo inuento conficiat. Itaque in Adelph. Terentii, Mitio ſenex, fratris Demeæ ſæuitiam increpans, huiuſmodi vtitur ſententia: Hoc vnum affert vitii ſenecta, attentiores ad rem ſumus, quam oportet. Eandem Demea paulo poſt in fratrem retorquens: Poſtremo, inquit, non meum illud verbum facio, quod tu Mitio bene & ſapienter dixti dudum. Vitium commune omnium eſt, quod nimium ad rem in ſenecta attenti ſumus: Hanc maculam nos decet effugere. Hac ratione cum Mitio conſtringeretur, adigereturque, vt agrum, quem rogabatur, daret: tum Demea, Suo, inquit, ſibi hunc iugulo gladio. Translata metaphora ab his, qui in pugna ſuis ipſorum telis aliquoties confodiuntur. Plautus in Amphitryone: Atque hunc telo ſuo ſibi, malitia ſua, a foribus pellere. Cicero pro Cæcinna: Aut tuo, quemadmodum dicitur, gladio, aut noſtro defenſio tua conficiatur neceſſe eſt. Huc adluſit Ouidius in epiſtolis Heroidum:

Remigiumque dedi, quo me fugiturus abires:

Heu patior telis vulnera facta meis.

Eodem pertinent & illa Ciceronis: In tuum ipſe mucronem incurras, neceſſe eſt. Rurſum. Hic eſt defenſionis tuæ mucro, in eum incurrat oratio tua, neceſſe eſt. Neque vehementer hinc abludit Liuianum illud lib. 2. de ſecundo bello Punico: Sentiebat Annibal ſuis ſe artibus peti. Lucianus in Piſcatoribus: ἃς παρ' ἡμῶν τὰ τοξεύματα, ὡς φὴς, λαβὼν, καθ' ἡμῶν ἐτοξεύσες, id eſt, Quæ quidem tela à nobis, vt fateris, ſumpta, aduerſus nos iaculatus es. Tradit Plutarchus, Braſidam ducem, educto è corpore telo, eodem confodiſſe eum, qui miſerat. Marius, vnus è triginta tyrannis, à milite quodam interemptus narratur à Trebellio Pollione, qui adoriens dixerit: Hic eſt gladius, quem ipſe feciſti: nam Marius ante imperium faber ferrarius fuerat, & eius militis opera in fabrili officina vſus. Hunc igitur vere ſuo gladio dixeris iugulatum.

Incidit in foueam, quam fecit.

Translatvm vel ab his, qui foueis effoſſis, aut reliquis id genus decipulis, inſidiantur feris; vel a bellis, in quibus aliquoties ſuffoſſis cuniculis hoſtis hoſtem captat.

Suo ipſius laqueo captus eſt.

Nota metaphora, nempe mutuo ſumpta ab his, qui inſtructis pedicis, auibus, aut feris inſidias tendunt.

Hanc

Hanc technam in teipſum ſtruxiſti.

EANDEM ſententiam aliter expreſſit Lucianus: Ὥστε σόφισμα κατὰ σαυτοῦ συντέθεικας, id eſt, Itaque commentum in tuum ipſius exitium reperiſti. De hæredipeta, qui, quum diuitem ex aſſe heredem ſcripſiſſet, ac teſtamentum protuliſſet, quo diuitem ad idem faciendum provocaret, tecti ruina ſubitò oppreſſus eſt, ac ſua reliquit illi, cuius facultatibus inhiarat. Vtendum erit, cum dolus, in alterum excogitatus, in caput auctoris recidit, ita vt non raro conſueuit accidere.

Turdus ipſe ſibi malum cacat.

HIS ſimilimum eſt illud Græcorum adagium: Κίχλα χέζει αὑτῇ κακόν, id eſt, Turdus ipſe ſibi malum cacat. In eos dici ſolitum, qui ſibiipſis miniſtrarent exitii cauſam. Siquidem viſcum, auctore Plinio, non prouenit, niſi maturatum in ventre ac redditum per auium aluum, maxime palumbium, ac turdorum. Cuius rei meminit & Seruius in ſextum Æneidos. Ariſtoteles item libro De natura animantium nono, tria turdorum genera facit, quorum primo ἰξοβόρον vocatum ait: aut, vt Atheneus, ἰξοφάγον, nimirum, quod viſco veſcatur. Quoniam autem viſco capiuntur aues, ipſæ ſibi malum cacant videlicet. Plautus paulo diuerſius extulit: Ipſa, inquiens, ſibi auis mortem creat. Quanquam non dubitemus affirmare, à Plauto, Cacat, non Creat fuiſſe ſcriptum: deinde locum à quopiã ſemidocto, & Græcanici proverbii ignaro, deprauatum, ſuppoſita voce adulterina Creat. Sophocles in Antigone:

Ὅς τις δ' ἀνωφέλητα φιτύει τέκνα,
Τί τὸν δ' ἂν εἴποις ἄλλο, πλὴν αὑτῷ πόνους
Φῦσαι, πολὺν δὲ τοῖσιν ἐχθροῖσιν γέλων, id eſt,

Inutiles quicunq; liberos ſerit,
Quid aliud hunc, quam ſibi creare dixeris
Ipſi dolores, atq; riſum maleuolis?

In hos igitur quadrabit parœmia aut in eos, qui potentes ſibi generos adſciſcunt, à quibus poſtea per vim opprimantur.

Ipſe ſibi mali fontem reperit.

EXTAT item apud eoſdem ſenarius proverbio celebratus, Αὐτὸς γὰρ εὗρε τοῦ κακοῦ τὴν πυτίαν. id eſt, Ipſius mali ſibi reperit coagulum. Aut, Αὐτὸς εὗρε τοῦ κακοῦ πηγήν, id eſt, Ipſe reperit mali fontem. Sic Æſch. in Perſis:

Νῦν κακῶν ἔοικε πηγὴ πᾶσιν εὑρῆσθαι φίλοις. id eſt,

Nunc mali fons eſt repertus, vt videtur omnibus.

Verſus eſt Trochaicus. Sunt enim & pernicioſi fontes, quorum aqua guſtata mortem, aut inſaniam adferat, quos præſtiterat non reperiſſe.

Capra gladium.

EODEM ferme pertinet, αἲξ μάχαιραν, id eſt, Capra gladium, ſubaudi, reperit. In eos dicitur, qui ipſi reperiunt, quo pereant. Ortum eſt autem adagium ab huiuſmodi quodam euentu. Olim, cum Corinthii Iunoni Acrææ (nam id illi cognomen) rem diuinam facere pararent, huius Iunonis ſtatuam aiunt à Medea poſitam fuiſſe: atque hi, qui ad præbendam hoſtiam erant conducti, defoſſo ſub terra cultro, oblitos ſeſe aſſimularent, capra pedibus excalpens, eum eruit, prodiditque: itaque mactata eſt. Quidam ſic efferunt parœmiam: αἲξ δῦσα τὴν μάχαιραν, id eſt, Capra cultrum præbens. Quidam hoc pacto: ὄις τὴν μάχαιραν, id eſt, Ouis cultrum.

Cornix ſcorpium.

His confine eſt & illud, Κορώνη τ̀ σκορπίον, id eſt, Cornix ſcorpiũ, ſubaudi, rapuit. Quadrat in hos, qui parant eos lædere, vnde tantundẽ mali ſint viciſſim accepturi. Quemadmodum cornix, correpto ſcorpio, arcuata illius cauda, vulnus accepit lethale, periitque. Extat ſuper hac re Græcum epigramma Archiæ, quod non grauabor adſcribere.

Εν ποτὲ παμφαίνοντι μελάντερος αἰθέρι ναίων,
Σκορπίον ἐκ γαίης εἶδε θορόντα κόραξ,
Ον μάρψας ὤρουσεν. ὁ δ᾽ αἴξαντος ἐπ᾽ οὔδας
Οὐ βραδὺς, ὀξύντερῳ πίζαν ἔτυψε βέλει,
Καὶ ζωῆς μιν ἄμερσεν. ἰδ᾽ ὅσσον ἐτεῦχεν ἐπ᾽ ἄλλῳ,
Ἐκ κείνου τλήμων αὐτὸς ἰδέξατο μόρον.

id eſt,

Scorpius è terra prorepſerat, idque vidente
Coruo, qui cælo victitat in liquido.
Corripuit viſum, fugitque: ſed hic vt humum ales
Contigerat, telo mox ferit, atq; necat.
Ecce tibi, quod in hunc auis inſidioſa parabat,
Inde ſibi acciuit ipſa necem miſera.

Atq; id in rebus humanis frequẽter vſu venire ſolet, vt, qui cepiſſe videatur, ipſe captus ſit. Quemadmodum & Horatius:

Græcia capta ferum victorem cepit.

Calidum prandium comediſti.

Hvc adludere videtur & Plautinum illud; Calidum hodie prãdium prẽdiſti, id eſt, Feciſti, quod tibi magno malo ſit futurum. Ab his ſumtũ, qui ſe noxiis, ac lethiferis ingurgitant cibis, poſtea ventris tormina ſenſuri.

Irritare crabrones.

Τὰς σφηκιὰς ἐρεθίζειν, id eſt, Irritare crabrones. Ad hanc ſentẽtiam referendum eſt & illud, quod eſt apud Plautum in Amphitryone, Irritabis crabrones. Id dictum eſt à poeta in mulierũ ingenium: quib. iratis ſi repugnes, magis prouoces, neque ſine tuo malo diſcedas. Eſt autẽ Crabro inſecti genus, affine veſpis, pertinaciſſimum, aculeoq; peſtilentiſſimo. Siquidẽ refert Plin. Naturalis hiſtoriæ lib. 11. ca. 21. crabronũ ictus haud temere ſine febri eſſe. Additque, traditum à quibusdam, ter nouenis huius animantis punctis interſici hominem. Ariſtoteles lib. de partibus animalium nono, præter alia, quæ de crabronib. commemorat, illud quoque tradit, cum in apũ genere quædam aculeis careant, vt fuci, & reges, veſpæ quoq; nonnullæ ſine aculeis inueniantur, nulli crabrones repeꝛiuntur non armati aculeo. Quanquam de duce, num aculeatus ſit, nonnihil addubitat. Vtitur hoc adagio diuus Hieronymus in quadã epiſt. Eandem ſententiam ſic idem extulit Plautus, mutata allegoria;

Baccha bacchanti ſi velis aduerſarier,
Ex inſana inſaniorem facies: feriet ſæpius.
Sin obſequaris, vna te ſoluas plaga.

Nam mos erat, vti Bacchanalia celebrantes obuios thyrſis ferirẽt. Ariſtophanes in Lyſiſtrata, nam hoc titulo inſcriptam comperi:

Ην μή τις, ὥσπερ σφηκιὰν βλίττῃ με κ᾽ ἐρεθίζῃ.

id eſt,

Niſi ſi quis vt veſpſarium, fraudet me, ſtimuletq;.

Adluſit huc, qui ſcripſit epitaphium Archilochi, poetæ maledici:

Ηρέμα

Ἠρέμα δὴ παράμειψον ὁδοιπόρε, μήποτε τοῦδε
Κινήσῃς τύμβου σφῆκας ἐφεζομένους.
id eſt,
Ne fors crabrones, qui huic inſidere ſepulcro,
Irrites tacitum carpe viator iter.

Xenophon lib. 4 indicat, vnde natum ſit: nimirum ab iis qui ſtudent eximere veſpas ab antris ſuis. ὁρῶ δ' ἔγωγ', ἔφη, καὶ ὁπόσοι σφῆκας ἐξαιρεῖν θέλοντες, ἐὰν μὴ ἐκθέοντας τοὺς σφῆκας πειρῶνται θηρᾶν, ὑπὸ πολλῶν τυπτομένους, id eſt, & ego, inquit, video etiam eos, quicunque crabrones excipere volunt, ſiquidem euolantes conentur venari, a multis feriri crabronib.

Leonem ſtimulas.

CONSIMILEM vim habet, quod à Diogeniano refertur: τὸν λέοντα νύττεις, id eſt, Leonem pungis, ſeu vellicas. De iis, qui potentem, ac ferocem in ſuum ipſius exitium prouocant, atq; extimulant. Notior eſt metaphora, quam vt ſit explicanda.

Malum bene conditum ne moueris.

IDEM pollet & illud: μὴ κινεῖν κακὸν εὖ κείμενον, id eſt, Ne moueris malum bene conditum, ſiue quieſcens. In eos, qui ſua ſtultitia ſibi turbas excitant: aut qui mala iam tempore ſepulta reſuſcitant, renouantq;. Prouerbium retuliſſe videtur Theognis hoc verſu:

Πολλάκι γὰρ τὸ κακὸν κατακείμενον ἔνδον ἄμεινον,
id eſt,
Nam perſæpe malum præſtat domi habere repoſtum.

Huic ſimilimum eſt illud:
--Sopitos ſuſcitat ignes.

Octipedem excitas.

CRATINVS in Thrattis apud Suidam, ὀκτώπουν ἀνεγείρεις, id eſt, Octipedem excitas, nimirum ſcorpium: cui pedes ſunt octo, ac plerunq; ſub ſaxis abditus cubat, quem non niſi tuo periculo ſuſcites propter venenum, quod in cauda geſtat.

Mouere Camarinam.

Κινεῖν τὴν καμαρίνην, id eſt, Mouere Camarinam, eſt ſibiipſi malum accerſere. Lucianus de Apophrade: ὁρᾷς ὡς ἄμεινον ἄν σοι ἀκίνητον τὴν καμαρίναν ἐᾶν, id eſt, Vides, quanto ſatius tibi fuerit, Camarinam immotam ſinere. Vnde natũ ſit adagium, Seruius grammaticus explicat, Virgilianum illum locũ enarrans in tertio Æneidos:

--Et fatis nunquã conceſſa moueri
Apparet Camarina procul.

Camarina, inquit, palus eſt iuxta oppidum eiuſdem nominis, quæ cũ olim, ſiccata, peſtilentiam creaſſet, conſuluerunt oraculum, an penitus eam deſiccare præſtaret. Vetuit Deus Camarinam moueri. At illi exſiccarunt, non obtemperantes oraculo, & ceſſauit quidem peſtilẽtia, ſed per eam ingreſſis hoſtibus pœnas dederunt neglecti oraculi. Eadem ferme commemorat & Suidas, illud inſuper addens, quibuſdam Camarinam eſſe fruticem, cuius ramos ſi quis cõmoueat, quatiatque, tetrum quendam odorem edere. Verum nobis ſuperior ſentẽtia magis videtur ad veriſimilitudinem accedere. Meminit huius adagii Stephanus quoq; verſu heroico, effertq; ad hunc modum:

Μὴ κίνει καμαρίναν, ἀκίνητος γὰρ ἀμείνων. id eſt,
Ne moueas Camarinam, etenim non tangere præſtat.

Ait autem Camarinam oppidum, & eiuſdem nominis paludem eſſe in Sicilia. Meminit & Silius libro 14. Maronem imitatus,

Et cui non licitum fatis Camarina moueri.

Anagyrum commoues.

SVPERIORI neutiquam diſſimile videtur illud apud Græcos celebratum, ἀνάγυρον κινεῖς, id eſt, Anagyrum commoues. In eos qui ſibiipſis malorum auctores eſſent; quique in ſuam ipſorum perniciem quempiam irritarent. Vnde ducta ſit parœmia, varie narratur ab auctoribus. Alii ad fruticis naturam referunt, cuius meminit in tertio libro Dioſcorides, quem quidem magyrum, quidam anagyrum appellent: nonnulli acopon, medicamentis quidem efficacem, verum odore maiorem in modum graui, maxime ſi manu teratur: cuius fructus guſtatus vehementem vomitum promouet. Vnde vel ab odoris moleſtia, quæ carpentem conſequitur, adagium ductũ videri poteſt, quandoquidem & acopi vocabulum indidem apparet repertum: vel à concitandi vomitus efficacia. Meminit huius & Plinius libro viceſimoſeptimo, ca. quarto. Sunt, qui dicant Anagyrum locum eſſe in Attica, qui ad tribũ pertineat Erectheidem, auctore Stephano, vbi frutex quidam grauiſſimi odoris plurimus proueniat: vt Anagyrum pro frútice non ſecus accipiamus, quam Anticyram pro elleboro: Rurſum alii Anagyrum genium quendam exiſtimant, qui propter violatum ſacellum ſuum vicinos omnes funditus euerterit. Atque huius adagii mentionem fieri apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata. Et ſane apud Ariſtophanem locus ſic habet:

Πόθεν εἴσιν, ἀναγυρουντόθεν νὴ τὸν δία.
Ο γοῦν ἀνάγυρός μοι κεκινῆσθαι δοκεῖ. i.
Vnde aduenis? ab Anagyro. ergo per Iouem
Anagyrus eſſe motus apparet mihi.

Suidas huiuſmodi ferme cõmemorat: Anagyraſium quendam genium fuiſſe, ſic à loco, quem diximus, cognominatum, qui ſenem vicinum, quod lucum ſuum incidiſſet, hunc ad modum vltus ſit. Senis concubinæ inſanum quendam amorem immiſit in illius filium, quæ cum adoleſcẽtis animũ pellicere non poſſet, eum vltro apud patrem detulit, quod ſeſe de ſtupro nõ deſineret interpellare. Pater, perſuaſus à muliere, filium è tecto præcipitem dedit, ac interemit. Deinde, facti pœnitẽs, ſemetipſum laqueo præfocauit. Poſtremo mulier ſeſe in puteũ abiecit.

Capra contra ſeſe cornua.

Η αἴξ καθ' ἑαυτῆς τὰ κέρατα, id eſt, Capra contra ſemetipſam cornua. Ad ſuperiorum claſſem pertinet, ab apologo natum. Capra quæpiam, cum eſſet iaculo vulnerata, circumſpectans, vndenam id mali ſibi eueniſſet, arcum contemplans caprinis cornibus compactum, dixit ad hunc modum, καθ' ἐμαυτῆς ἔφυσα τὰ κέρατα, id eſt, In meam ipſius perniciem produxi cornua.

Atlas cælum.

Ατλας τὸν οὐρανὸν, id eſt, Atlas cælum, ſubaudiẽdum, ὑπεδέξατο, id eſt, ſuſcepit. Dici ſolitum de iis, qui ſeſe magnis, & moleſtis inuoluũt negotiis, ipſiſque ſibi malum accerſunt. Nam hic cælũ hoſpitio excepit. Deprehenſus autem, quod illi ſtruxiſſet inſidias, præceps datus eſt in mare Atlanticum. Porro notior eſt, quã vt hoc loco ſit referenda de Atlante fabula, cælũ humeris & vertice ſuſtinente.

Deus ex improuiſo apparens.

Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς ἐπιφανείς, id eſt, Deus ex improuiſo apparens. In eos dicitur,

dicitur, quibus, in rebus perplexis, præter ſpem exoritur aliquis, qui ſalutem adferat, negotiiq; difficultatem expediat. Sumtum eſt à conſuetudine tragœdiarũ, in quarum pleriſque, machinis quibuſdam Deus aliquis oſtendebatur: idque non in ſcena ipſa, ſed è ſublimi, qui repente commutatis rebus fabulæ finem imponeret. Id quod teſtatur & M. Tullius libr. de Natura Deorum primo; vt, cum ſic ait: Quod quia quemadmodum natura efficere ſine aliqua mente poſſit, non videtis, vt tragici poetæ, cum explicare argumenti exitum non poteſtis, confugitis ad Deum, cuius operam profecto non conſideraretis, ſi immēſam, & interminatã in omnes partes magnitudinem regionũ videretis. Nec dubium eſt, quin Tullius imitatus hic ſit illud ex Platonis Cratylo: Εἰ μὴ ἄρα δή, ὥσπερ οἱ τραγῳδιοποιοί, ἐπειδάν τι ἀπορῶσιν, ἐπὶ τὰς μηχανὰς ἀποφεύγουσι, θεοὺς αἴροντες, id eſt, Niſi ſane, quemadmodum tragœdiarum ſcriptores, ſicubi hæſerint, ad machinas confugiunt, Deos ſuſtollētes. Quem Platonis locum, ob ignoratum prouerbium, Latinus interpres perperam, aut certe obſcure, vertit, nimirum hunc in modum: Niſi forte, quemadmodũ tragici, quoties ambigunt, commentitiis quibuſdã machinamentis ad Deos confugiunt. Ad eundem lapidem impegiſſe videtur, qui Lyſandri vitam tranſtulit è Plutarcho. Cum enim Lyſander inſtituiſſet innouare remp. perpenderetq; negotium eſſe difficilius, quam vt vulgaribus conſiliis poſſet expediri, fecit quod poetæ ſolent in tragœdia, fictis oraculis ac deorum religione ſtuduit quod conſtituerat efficere. Græca ſic habent, ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ μηχανὴν αἴρων πρὸς τοὺς πολίτας λόγια πυθόχρηστα καὶ χρησμοὺς συνετίθει καὶ κατεσκεύαζεν, id eſt, Quemadmodũ in tragœdia machinam tollens apud ciues, reſponſa velut à Pythio reddita & oracula componebat apparabatque. Idem ſubobſcure, ſed ſane quam eleganter indicat Ariſtoteles lib. I. τῶν μετὰ τὰ φυσικά, Ἀναξαγόρας τε γὰρ inquiens, μηχανῇ χρῆται τῷ νῷ πρὸς τὴν κοσμοποιίαν. ὅταν γὰρ ἀπορήσῃ διὰ τίνα αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἐστί, τότε ἕλκει αὐτόν, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται τῶν γινομένων ἢ νοῦν. Quæ quidem verba ſic licebit vertere. Nam Anaxagoras mente perinde quaſi deo quopiam tragico, qui repente ſolet oſtendi, vtitur ad cōdendum mundum. Etenim, cum hæret in explicanda cauſa, quare neceſſario ſit, tum illam adducit. Porro reliquis in rebus, quidvis potius cauſam facit eorum quæ fiunt, quam mentem. Vnde in Græcorum tragœdiis illud pene ſolenne eſt: πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων, id eſt, multæ formę deorum, &c. cum inducto numine fabulam explicāt: veluti in Oreſte Euripidis, Apollo in mediis tumultib. apparens res turbatiſſimas ſubito componit. Huius rei exemplum videtur ab Homero ductũ, qui, quemadmodum Iliad. primo, Palladem inducit, vt ferocientem Achillem compeſceret, ita compluribus aliis locis numen aliquod allegat. Quod quidem Horat. in arte poet. vetat in comœdiis fieri, niſi rerum difficultas maior ſit, quam vt poſſit humana ope explicari: Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus inciderit. Qua ratione Plautus in Amphitryone Iouem induxit, eoq; tragicocomœdiam vocat. Lucianus: in Philopſeude: Καὶ τὸ τοῦ λόγου, θεὸν ἀπὸ μηχανῆς ἐπι-

σκληθῆναί μοι τοῦτον ᾤμην ἀπὸ τῆς τύχης, id eſt, Ac, iuxta prouerbium, arbitrabar hũc mihi perinde quaſi deum quempiam repente apparẽtem, à fortuna fuiſſe adductum. Adluſit eodem in libro De mercede ſeruientibus. Οἰκεῖοι γὰρ τῆς τοιαύτης τραγῳδίας οὗτοί γε, ἤτιν' ἄλλον ἐκ μηχανῆς θεὸν ἐπὶ τοῦ καρχησίου καθεζόμενον, id eſt, Nã hi peculiariter ad huiuſmodi tragœdiam pertinent. Aut alium Deum quempiam de repente exortum, atque in antennis conſidentem. Huc reſpexit Euripides in Iphigenia Aulidenſi, θεὸς ἐγὼ πέφηνά σοι μέγιστος. id eſt, Equidem Deus tibi maximus apparui. Lucianus in Sectis, Ἐπιστὰς, τὸ τῶν τραγῳδῶν τοῦτο, θεὸς ἐκ μηχανῆς ἐπιφανείς, id eſt, Aſſiſtens, iuxta tragœdorum prouerbium, Deus ex improuiſo oſtenſus, apud Athenæum lib. ſexto, lurconem quendam querẽtem facit poeta neſcio quis, quod piſcium venditores vix oſtenſos piſces ſtatim ſubducerent.

Καὶ θᾶττον ἀποπέμπουσι τοὺς ὠνημένους,
Ἀπὸ μηχανῆς πωλοῦντες, ὥσπερ οἱ θεοί.

id eſt,

Et venditos mox eximunt aſpectui,
Venduntq;, tanquam ex machina, ritu Deûm.

Proinde quoties ſalus ex inſperato oſtenditur, id Deo ſolet adſcribi. Ita Plinius lib. 25. Quippe etiam in repertis alias inuenit caſus, alias, vt vere dixerim, Deus. Idem lib. 27. Hic ergo caſus, hic eſt ille, qui plurima inuenit in vita Deus.

Homo homini Deus.

NON admodum hinc abludit & illud: ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον, id eſt, Homo homini Deus. Quod dici ſolet de eo, qui ſubitam atq; inſperatam attulit ſalutem, aut qui magno quopiam beneficio iuuit. Antiquitas enim nihil aliud exiſtimabat eſſe deum, quam prodeſſe mortalibus. Vnde frugum, vini, legum auctores, & quicunq; ad vitæ commoditatem aliquid attuliſſet, eos pro Diis habebat adeo, vt & belluas quasdam pro numinibus coluerit, velut apud Ægyptios Ciconiam, quod ſerpentes, qui certo anni tempore ex Arabicis paludibus ſubuolant, obuiam profecta, arcere, conficereque credatur: apud Romanos Anſer colebatur, quod Capitolinam arcem expergefactis clangore cuſtodibus, ab irruptione Gallorum ſeruauit. Quod indicat M. Tullius, cũ libro de natura Deorum primo ſcribit: Concludam, Belluas à Barbaris propter beneficium conſecratas. Quin &, auctore Prodico Chio, corpora quædam inanima pro Diis habita ſunt, velut ſol, luna, aqua, terra, quod ad vitam conducere viderentur: quodq; horum commoditate mortales maiorem in modum delectarentur. Scythæ, quemadmodum in Toxaride teſtatur Lucianus, per ventum, & gladium, tanquam per Deos, iurant, propterea quod ille ſpirãdi ſit auctor, hic mortis. Sed quoniam, vt inquit Cicero, plurima homini ab homine vel cõmoda, vel incommoda, ſolent oriri, & Dei proprium eſt vel ſeruare, vel benefacere: idcirco, qui in graui periculo ſuccurrit, quive ingenti quopiam afficit beneficio, quoniam Dei quaſi vice fungitur, ei, cui prodeſt, Deus dicitur extitiſſe. Huic adſtipulatur illa ſolemnis apud Homerum, atq; Heſiodum clauſula:

Θεοὶ δωτῆρες ἐάων.

id eſt,

Dij bonorum largitores.

Et, quod ait Strabo libro decimo:

Recte

Digitized by Google

Recte dictum eſt, mortales tunc maxime Deos imitari, cũ benefici ſunt. Idem libro decimo ſeptimo tradit, Ægyptios quoſdam duplicem facere Deum, immortalem, qui rerum omnium ſit auctor, & mortalẽ ignoti nominis: tum à quibus beneficio ſint affecti, eos ferme pro Dijs colunt. Præterea vulgo quoque qui in rebus perplexis, ac deſperatis, aut ancipiti periculo ſeruantur, à Deo quopiã aiunt ſeſe ſeruatos. Horatius.

Sic me ſeruauit Apollo.

Rurſum in Odis, in bello per Mercurium, & iterum ab arboris ictu ſeſe Fauni ope ſeruatum ſcribit. Eodem adluſit Iuuenalis, cum ait:

Quadraginta tibi ſi quis Deus, aut ſimilis dijs,
Et melior fatis donaret homuncio.

Item Virgilius in Tityro.

O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit;
Namq; erit ille mihi ſemper Deus: illius aram
Sæpe tener noſtris ab ouilibus imbuet agnus.

Deinde reddit cauſam, quare ſit Cæſarem loco numinis habiturus, beneficium ſubtexens:

Ille meas errare boues, vt cernis, & ipſum
Ludere quæ vellem calamo permiſit agreſti.

Plinius Secundus, lib. Naturalis hiſtoriæ ſecundo, manifeſtius Græcam παροιμίαν indicauit, ſed tam impie ſentiẽs de Dijs, quã paulo poſt de animarum immortalitate, deq; corporum reſurrectione deſipienter. Nã cum & multitudinem Deorum irriſiſſet, & vni illi ſummo, quem aut mundum hunc, aut naturam eſſe putat, prorſus ademiſſet curam mortalium; Deus eſt, inquit, mortali iuuare mortalem. Et hæc ad æternam gloriam via. Hac proceres iere Romani, hac nunc cæleſti paſſu cũ liberis ſuis vadit maximus omnis æui rector Veſpaſianus Auguſtus, feſſis rebus ſubueniens. Hic eſt vetuſtiſſimus referẽdi bene merentibus gratiam mos, vt tales numinibus adſcribant. Quippe & omnium aliorum numina deorũ, & quę ſupra ſyderum retuli, ex omnium nata ſunt meritis. Hactenus Plinius. Ouidius:

Conueniens homini eſt hominem ſeruare voluptas,
Et meliꝰ nulla quæritur arte fauor.

Plutarchus in commentario, quẽ inſcripſit aduerſus principem indoctum, negat, Deos hoc nomine felices eſſe, quod quam diutiſſime viuãt, ſed quod virtutis ſint principes & auctores. Fieri poteſt, vt huius adagij ſit vſus neq; improbus, neq; incõcinnus, ſi quis hoc modo dicat. Cum tantis malis premerer, vt nemo mortalium aut vellet, aut poſſet opitulari, tu vnꝰ mihi præter ſpem extitiſti, tuoq; beneficio me non ſeruaſti modo periturum alioqui, verumetiam ornatiorem aliquanto feciſti, quam antea fuerim. Vt aut omnino nuſquam, aut in nobis certe duobus, locum habeat vetus illud Gręcorũ adagiũ, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut hoc modo: Literis debeo omnia, etiam vitam, ſed ipſas tibi debeo literas, qui mihi tua liberalitate ſuppeditas, alisque ocium meum. Quid autem eſt quod Græci dicunt, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον, ſi hoc non eſt? Aut hoc pacto: Qui mediocri beneficio iuuat, ſit ſane amicꝰ, verũ, q arte ſua, ſingulariq; cura, atq; induſtria vitam iam iã fugientem retinet, ac reſtituit, id quod vtique facit medicus, quid aliud eſt, quam quod Græci dictitant, ἄνθρωπος

ἀνθρώπου

ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut ſic: Eum in locum res erat deducta, vt ne ipſa quidem ſalus poſſet auxiliari. Ibi tu mihi veluti præſens quoddam numen extitiſti, &, mira celeritate depulſis incõmodis, in priſtinũ locum reſtituiſti, nec ſperantẽ, nec expectantẽ, vt intelligerẽ illud non temere dictũ à Græcis, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut ſic. In reliquis quidẽ rebus mihi ſemper amiciſſim9 fuiſti, in hac vero cauſa nõ amiciſſimus modo, verumetiam pene dixerim, quod Græci dicunt, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον.

Homo homini lupus.

Ἄνθρωπος ἀνθρώπου λύκος, id eſt: Homo homini lup9. Superiori quaſi diuerſum eſt, ac velut hinc effictum videtur, quod vſurpauit Plautus in Aſinaria: Homo homini lupus. Quo monemur, ne quid fidamus homini ignoto, ſed perinde, atque a lupo caueamus. Lupus eſt, inquit, homo homini, non homo, qui qualis ſit, non nouit.

Coturnix Herculem.

Ὄρτυξ ἔσωσεν ἡρακλῆα τὸν καρτερόν, id eſt:

Seruauit Herculem coturnix ſtrenuum.

Senarius eſt Græcis, prouerbij vice celebratus, quem tamen Zenodotus negat apud vllum veterum ſcriptorum inueniri. Cæterum dici ſolitum, de ijs, qui in periculo ſeruati eſſent ab ijs, à quibus minime ſperarant. Adagionis originem ad huiuſmodi fabulã referunt: Coturnicem quandam Herculi in delicijs fuiſſe, cuius nidore cum viua incenderetur, ille mortuus ſit in vitam reſtitutus. meminit huius fabulæ Athenę9 quoque libro nono, ſcribens, Herculem Iouis, & Aſteriæ filium, in Libyam proficiſcẽtem à Typhone fuiſſe interemtum; reuocatum autem in vitam odore coturnicis, illi ab Iolao admotæ, & ob eam cauſam Phœnices Herculi coturnicem ſacrificare.

Genius malus.

Ei quodquidẽ modo retulimus, Homo homini Deus contrariũ videtur, Genius malus, quẽ Græci dicunt ἀλάστορα, quo nomine vocamus eos, quibus incommodorum noſtrorum maximam partem acceptã ferimus, idque etiam hodie vulgato ſermone. Sunt enim omnino quidam his aut illis ita inauſpicati, vt tanquam fatũ quoddam malum, atq; in perniciem illorum nati, iure videri poſſint. Porro prouerbium apparet a priſcorum opinione profectum, qui ſingulis binos genios attribuunt, quos dæmones vocant: neq; hominibus modo, verumetiam locis, atq; ædibus, quorum alter perniciẽ nobis moliatur, alter iuuare ſtudeat. cuius ſententiæ fuit Empedocles, citante Plutarcho in libello de Animi tranquillitate. Quo pertinet illud Bruti, quod in eius vita memorat idem Plutarchus. Nam Bruto cum dies ille fatalis immineret, & in Aſiã nocte ferme intẽpeſta ex more vigilaret in tabernaculo, lucerna iam emoriente, videre viſus eſt perſonam quandam tragicam, & humana ſpecie maiorem. Atque ille protinus, vt erat animo interrito, percontatus eſt, quiſnam eſſet aut hominum aut deorum. Cui illa cum murmure: Tuus ſum, Brute, genius malus, Philippis me videbis. Eadem itaq; imago rurſus apparuit cõfligenti Philippis, quæ quidem illi pugna poſtrema fuit. Huic conſimilem quandam fabulam idem refert de M. Antonio, atque Auguſto: videlicet hos, reliquis quidem in rebus amanter, ſummaque inter ſeſe con-

cordia agitaſſe: cęterũ in ludis, quos ad æmulationem quãdam edebant, Octauium ſemper ſuperiorem eſſe ſolitum. Eam rem Antonium non mediocriter diſcruciaſſe. Fuiſſe autẽ in Antoniano comitatu magũ quẽpiam Ægyptium. Is, ſeu quod vere noſſet eius fatum, ſeu quod ad gratiã Cleopatræ fingeret, eum admonuit, vt a Cæſare ſe quantum poſſet ſeiungeret: quod ipſius genius, alacer alioqui, geniũ illius reformidaret: quoq; propi⁹ acceſſiſſet, hoc humidior deiectiorque videretur. Teſtatur & Plato, Socrati peculiarem quendam fuiſſe genium, de quo ſcripſit Apuleius, & Plutarchus. De genio ſenſiſſe videtur Terentius, cum ait in Phormione: Mihi vſu venit, hoc ſcio. Memini relinqui me, Deo irato meo. Bonum genium explicat Næuius in Stalagmonis apud Donatum: Adeo meo propitio meus homo eſt. Idem Perſius: Dijs iratis, genioq; ſiniſtro. Poſtremo prouerbium reſipiunt in genere omnia illa: Iratis Dijs, Propitijs dijs. Terentius Andria: Neſcio, niſi Deos iratos fuiſſe mihi ſatis ſcio; qui auſcultauerim ei. Horatius in Sermonibus:

-Immeritusq; laborat.
Iratis natus paries Dis: atq; poetis.

Idem rurſum:

-Vertumnis, quotquot ſunt, natus iniquis.

Idem in Odis:

Diuis orte bonis optime Romule
Cuſtos gentis abes.

Homerus, Iliados 1.

Θεὸς νύ τις ἐστὶ κοτήεις:

id eſt:

Deus quispiam iratus eſt.

Et Virgilius:

Dis equidem auſpicibus reor, & Iunone ſecunda.

Eodem pertinent & hæc: Solus à Dijs diligitur Antipho. Et: Dij nos reſpiciunt. Et: Modo Iuppiter adſit: Et: Si quem numina læua ſinunt. Et: Dexter adſit Apollo: atque id genus ſexcenta paſſim apud poetas obuia. Erit autem venuſtius, ſi ad ſpeciem deſcenderis. Vt: Hic ſcribit carmina, Muſis, quotquot ſunt, iratis. Canit irato Apolline. Eam cauſam egit ineptiſſime, planeque irata Suadela. Marte ſiniſtro pugnauim⁹. Neptuno propitio nauigauimus. Mercurio, opinor, irato, cum hoc veteratore ſum pactus. Irata Venere dat operam liberis, de eo, qui deformes filios pro generet. Inuita Minerua, qui parum feliciter artem exerceat.

Dextro Hercule, aut amico Hercule.

EIVSDEM eſt generis, ſed obſcurius, quod apud Horatium legitur:

Diues amico Hercule.

Et item apud Perſium:

O ſi
Sub caſtris crepet argenti mihi ſeria, dextro Hercule.

Quod quidem in eos competit, qui in accumulãdis opibus ſunt bene fortunati. Idque inde natum exiſtimant, quod Hercules moriturus dixerit, eos opulentos futuros, qui ſibi decimam bonorũ ſuorum partem conſecraſſent. Proinde locupletes pleroſq; ita facere ſolitos. Tametſi Plutarchus in problematis, huius conſuetudinis aliam adfert cauſam, puta quod ipſe quondam Hercules, boum, quos Geryoni abſtulerat, in Palatino decimã partem immolarit, vel quod Romanos ab Etruſcis decimari ſolitos liberarit.

Dis, hominibusq; plaudentibus.

PROVERBIALIS eſt & illa hyperbole, Dijs hominibusq; plaudentibus: pro

pro eo, quod eſt, Feliciter, atque auſpicato. Cicero ad Q. fratrem: Vatinium, a quo palam oppugnabatur, arbitratu noſtro concidimus, Dijs, hominibusque plaudentibus. Idem libro Epiſtolarum familiarium primo: Neque ſolum dixi, ſed etiam ſic facio, Dijs hominibusq; approbantibus. Rurſus ad Q. fratrem libro 3. in diuerſam ſententiam vertit prouerbium: Niſi noſter, inquit, Pompeius Diis, hominibusq; inuitis negotium inuerterit. Quanquam hoc ipſum per ſe, Deos hominesq;, prouerbiale nimirum eſt ob figuram, atque apud poetas pene ſolenne: Deū, atque hominum fidem, Diis, atque hominibus inuiſus. Neque Deos, neque homines metuit. Homerus:

Ἀθάνατοί τε θεοί, θνητοί τ' ἄνθρωποι.

id eſt:

Numina neſcia mortis, Mortalesq; homines.

Rurſum:

-Πατὴρ ἀνδρῶν τε, θεῶν τε.

id eſt:

-Parens hominumque, Deumque.

Bonis auibus. Malis auibus.

AD hoc genus pertinet & illud; Bonis aut malis auibus: cum rem feliciter, aut ſecus cedere ſignificamus. Ab augurum obſeruatione ſumtum. Horatius in Odis:

Mala ſoluta nauis exit alite,
Ferens olentem Meuium.

Et rurſum:

-Mala ducis aui domum.
Quam multo repetet Græcia milite.

Atque iterum alibi:

Scriberis Vario fortis & hoſtium
Victor Mæonij carminis alite.

Homerus Iliados ω.

Μ[illegible] μοι αὐτὴ.
Ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ.

Neue auis hic infauſta mihi pe re-xeris eſſe.

Verba ſunt Priami ad vxorem dehortantem, ne ſolus in caſtra Achillis proficiſceretur, Hectoris cadauer auro redempturus, ac multa triſtia, ita vt aſſolent mulieres, ominantem. Auerſa aui dixit Latinus quiſpiam tragœdiarum ſcriptor, qui de Agamemnone contra auſpicia ſoluente ita loquitur: Soluere imperat, ſecūdo rumore, auerſaque aui. Refertur a M. Tullio libro De diuinatione primo. Ad hanc formam referenda ſunt & illa: Fauſto omine, Bene ominata, Bonis auſpicijs, Inauſpicato, Felicibus augurijs, atque id genus alia, quæ ab augurum arte ſumpta in communem ſermonem abierunt.

Noctua volat.

Ex eadem ſuperſtitione manauit illud Græcanicum: γλαῦξ ἵπταται, ſiue ἵπτατο, i. Noctua volat, ſiue volauit. Nam priſcis Athenienſibus noctuæ volatus, victoriæ ſymbolum exiſtimabatur: propterea quod auis hæc Mineruæ ſacra crederetur, quæ quidem dicta eſt etiam male conſulta Athenienſium bene fortunare. Qua de re copioſius aliquanto dicemus in prouerbio, Athenienſium inconſulta temeritas. Inde, rebus felicius, atque ex animi ſententia ſuccedentibus, dici conſueuit: Noctua volat. Auctores Zenodotus, & Suidas. Non illepide dicitur volaſſe noctua, quoties res non viribus, ſed pecuniarum interuentu confecta creditur, quod Athenienſium numiſma noctuam haberet inſculptam. Vnde & illud: Laurioticæ noctuæ, quod alibi recēſetur. Plutarchus in vita Periclis tradit, illi, a ſuperiore nauis tabulato concionanti, noctuam ad dextram aduolaſſe, ac malo inſediſſe: quod omen

Digitized by Google

omen effecit, vt omnes irent in illius ſententiam.

Quarta luna nati.

Ἐν τετράδι γεγεννημένοι, i. Quarta luna nati, dicũtur, qui parum feliciter nati ſunt, vt auctor eſt Euſtathius in librum Iliados ſecũdum, propterea, quod Hercules hac luna natus feratur, cuius omnis vita voluptatum omnium expers, ac laborum plena fuit. Dici poteſt & in eos, qui laboribus ſibi neutiquam frugiferis fatigantur, Herculis videlicet exemplo, qui iuuandis alijs ſudauit, ſibi inutilis. Pyrrhus apud Lucium Florum dicebat, ſe ſibi videri Herculis ſidere natum: quod, quo pluribus victoriis Romanos conciderct, hoc acriores in ipſum coorirentur. Id quod Horatius eleganter transtulit ad Annibalem:

Vt hydra ſecto corpore firmior
Vinci dolẽtem creuit in Herculem.

Alba gallinæ filius.

Contra, feliciter natum, albæ gallinæ filium dicimus, Iuuenalis:

-Quia tu gallinæ filius albæ.

Vel quod læta, atq; auſpicata Latini albã vocant: vel quod prouerbiũ alludit ad fatalem illam gallinam, de qua meminit Suetonius Trãquillus in Galba, his quidem verbis Liuiæ: olim ſtatim poſt Auguſti nuptias Veientanum ſuum reuiſenti, prætervolans aquila gallinam albam, ramulum lauri roſtro tenentem demiſit in gremium. Cumque nutriri alitem, ac pangi ramulum placuiſſet, tanta pullorum ſoboles prouenit, vt hodie quoque ea villa ad gallinas vocetur. Tale vero lauretum, vt triumphaturi Cæſares inde laureas decerperent. Fuitque mos triumphantibus, alias cõfeſtim eodem loco pangere. Et obſeruatum eſt, ſub cuiuſq; obitum, arborem ab ipſo inſtitutam elanguiſſe. Ergo nouiſſimo Neronis anno, & ſylua omnis exaruit radicitus, & quicquid ibi gallinarũ erat, interijt. Cõueniet igitur adagiũ in eos, qui rara, & fatali quadam felicitate, ſucceſſuque rerum vtuntur. Huic diuerſum eſt illud apud eundem Iuuenalem:

-Nati infelicibus ouis.

Non abhorret huic, quod ſcribit M. Tull. lib. epiſtol. familiarium ſeptimo ad Curium: Cum enim ſalutationi nos dedimus amicorum, quę fit ex hoc etiam frequentius, quam ſolebat, quod quaſi auem albam videntur bene ſcientem ciuem videre, abdo me in bibliothecam. Veteres.n. ꝙ inauſpicatum haberi volebant, atrum, aut nigrum vocabant; ꝙ felix, album. Vnde apud Senecam Aſinius Pollio, Albutij ſentẽtias, quod inaffectatę eſſent & apertę, ſolitus eſt albas appellare. Quin & Gręcis λευκότερον εἰπεῖν dicitur, q clarius rẽ explicat.

Laureum baculum geſto.

Δαφνίνην φορῶ βακτηρίαν, i. Laureum porto baculum. Suidas tradit, ita ſolere loqui eos, qui eſſent ab aliquibus inſidijs appetiti, feliciterque periculum effugiſſent. Propterea ꝙ laurus credita eſt aduerſus venena remedium habere. Plinius lib. 15. demonſtrat laurum luſtrationibus adhiberi ſolitam. Videtur & aduerſus fulmen huius vis tueri, quandoquidem arborum vna non icitur fulmine. Id adeo verum credidit Cæſar Tiberius, vt nunquam non geſtaret capite coronam lauream, vt in ipſius vita prodidit Suetonius.

Grauiora Sambico patitur.

Δεινότερα σαμβίκου πάσχει. i. Atrociora Sambico patitur. In eos, qui cruciatibus exquiſitis torquetur, aut quibus

quibus inſignia mala accidunt. Prouerbium Plutarchus refert in Problematis Græcanicis, atque huiuſmodi quandam adfert cauſam. Sambicus quiſpiam Eleus, vna cum ſocijs aliquot, non paucas apud Olympia æreas ſtatuas concidit, vendiditq́;. Deinde maiora etiã auſus, Dianæ pręſidis templum diripuit. Eſt enim illius in Elide templum, quod Ariſtarcheũ nominant. At ille mox comprehenſus, dum ſocios prodere recuſat, annum perpetuum exquiſitis cruciatibus dilaceratus eſt, inter quos etiam animam efflauit. Atque hinc vulgo nata parœmia.

Fænum habet in cornu.

IN homines maledicos, ac feroces dicitur: Fœnum habet in cornu. Horatius in ſermonibus:

Fænum habet in cornu, longe fuge.

Inde tranſlatum, vt Acroni placet, quod antiquitus Bobus cornipetis fœnum pro ſigno in cornu appẽderetur, quo ſibi cauerent, qui forte occurriſſent. Idque ideo fieri ſolitum Plutarchus in Problematis autumat, quod copioſiore pabulo, non modo boues, ſed & equi, & aſini inſolentiores, ac ferociores reddantur. Vnde extat & Sophoclis dictum in tumidum quempiam, ac pręferocem; Tu, inquit, ferues, quaſi pullus pabuli copia. Huic adſtipulatur illud Solonis dictum apud Laertium: Τὸν μὲν κόρον ὑπὸ τοῦ πλούτου γεννᾶσθαι, τὴν δὲ ὕβριν ὑπὸ τοῦ κόρου, hoc eſt, ſatietatem naſci ex opulentia, ex ſatietate ferociam Dictum eſt autem aliquando, vt idem teſtatur Plutarchus, in M. Craſſum quod in cornu fœnum haberet, propterea quod haudquaquam impune laceſſeretur, homo prædiues ac potens, & ſimultatum perſequentiſſimus. At poſtea Cæſar dictus eſt ei fœnum detraxiſſe: quod omnibus illũ, vt cornipetam taurum fugientibus, ac formidantibus, ipſe primus auſus fuerit illi reſiſtere. Vſurpat adagium hoc etiã Diuus Hieronymus in epiſtola quadam minitans ijs, à quibus forte eſſet laceſſendus.

Cornutam beſtiam petis.

CONSIMILEM ferme ſenſum habet Plautinum illud: Cornutam beſtiam petis, de eo, qui laceſſit eum, qui paratus ſit retaliare iniuriã, quẽque nõ niſi tuo malo prouoces. Huc ſpectauit Horatius in Odis: Parata tollo cornua.

Dionyſius Corinthi.

Διονύσιος ἐν κορίνθῳ, id eſt. Dionyſius Corinthi. Prouerbialis allegoria, qua ſignificamus aliquẽ è ſumma dignitate atque Imperio, ad priuatam humilemque redactum fortunam, quemadmodum Dionyſius Syracuſarum tyrannus expulſus Imperio, Corinthi pueros literas, ac muſicam mercede docuit. Cicero epiſtolarum ad Atticum lib. 9. De optimatibus ſit ſane ita vt vis. Sed noſti illud: Διονύσιος ἐν κορίνθῳ. Quinctilianus Inſtit. orat. lib. 8. Eſt in exemplis allegoria, ſi non prædicta ratione ponantur. Nam, vt Dionyſium Corinthi eſſe, (quo Græci oẽs vtuntur) ita plura ſimilia dici poſſunt. Hic Cicero, cum ait: Noſti illud. & Quintilianus: Quo Græci omnes vtuntur, nimirum vterque vulgo iactatum fuiſſe ſignificat. Cæterum, vnde natum ſit adagium, Plutarchus aperuit, in libello, cui titulus, Περὶ τῆς ἀδολεσχίας, id eſt, De futili loquacitate. Laudans enim, breuiter & grauiter dicta, commemorat & illud a Lacedæmonibus reſponſum Regi Philippo,

Digitized by Google

lippo, bellum minanti, ferocientiq́;. *Διονύσιος ἐν κορίνθῳ*. Quibus vbi rex reſcripſiſſet, ſiquando in Laconiam duxiſſet exercitum, euerſurum ſe Lacedæmonios, verbo duntaxat reſponderunt, *αἴκα*, id eſt, Si Plato ter nauigauit in Siciliam, non ſine ſiniſtri rumoris aſpergine. Vnde Molon qui inimicum in Platonem gerebat animum, dicebat, non eſſe mirum, ſi Dionyſius eſſet Corinthi, ſed ſi Plato in Sicilia. Regem enim vrgebat neceſſitas: Platonem ſolicitabat ambitio.

In me hac cudetur faba.

TERENTIVS in Eunucho: At enim Iſthæc in me cudetur faba: hoc eſt, Donato interprete, in me malum hoc recidet, in me hæc vindicabitur culpa. Translatum vel à faba, quæ cum ſiliquis exuritur, ac batuitur, aut fuſtibus intertunditur, ita vt fit in areis more ruſticorum, non ipſa perinde laborat, ſed id demum, in quo cuditur. Alii malunt ad male coctam fabam referre, quæ ſi quando non maduerit, ſed dura permanſerit, ab iratis heris ſupra coqui caput ſaxo nonnunquam comminui conſueuit, tanquam fabam vlciſcentibus, non coquum: cum vniuerſum interim malum ad coquum perveniat.

Tute hoc intriſti, omne tibi exedundum eſt.

NON diuerſum ſuperiori Donatus admonuit illud, quod apud eundem poetam legitur in Phormione: Tute hoc intriſti, tibi omne eſt exedendum. Verba ſunt Phormionis paraſiti, qui quoniam fuerat auctor conſilii de ducenda puella, æquum eſſe putat, vt ſuo periculo rem item expediat. Translatum putat ab allíato ruſticorum mortario. Quæ quidem ſententia, vel hodie quoque vulgo noſtrati in ore eſt. Et altera huic ſimilima: Colo quod aptaſti, ipſi tibi nendum eſt: id eſt, tu incipiundi auctor extitiſti, nunc idem explices oportet.

Faber compedes, quas fecit, ipſe geſtet.

AVSONIVS in Trochaicis ſuis Terentiano proverbio confine quoddam ſubnectit, & poetæ metaphoram altera quadam interpretatur metaphora:

Tu moleſtus flagitator lege moleſta carmina.
Tibi quod intriſti, exedundum eſt, ſic vetus verbum iubet,
Compedes, quas ipſe fecit, ipſus vt geſtet faber.

Competit in eos, qui ſibiipſis auctores ſunt malorum. Videtur autem è Theognide poeta ſumptum, qui ait:

Οὔτις ἀνὴρ φίλε κύρνε πέδας χαλκεύεται αὐτῷ. id eſt,

Vincula nemo ſibi cudit cariſſime Cyrne.

Huic ſimile quiddam, humilius quidem, ſed tamen aptum vulgo dicitur: Flagellum ipſe parauit, quo vapularet. Idque ſumptum à pueris, aut ſeruis, qui coguntur aliquoties ipſi parare virgas, quibus vapulent.

Ipſi teſtudines edite, qui cepiſtis.

HIS confine proverbium refertur à Græcis ſcriptoribus.

Αὐτοὶ χελώνας ἐσθίεθ' οἵπερ εἵλετε.
id eſt,

Qui prendidiſtis, iidem edite teſtudines.

In eos iacitur, qui poſteaquam inconſulte quippiam adorti ſunt, alio-

rum implorant auxilium, quos ſuo negocio admiſceant. Parœmiam ex huiuſmodi quodam apologo natã exiſtimant. Piſcatores aliquot, iacto reti, teſtudines eduxerunt. Eas cum eſſent inter ſe partiti, neque ſufficerent omnibus comedendis, Mercurium forte accedentem inuitarunt ad conuiuium. At is intelligens ſe nequaquam humanitatis gratia vocari, ſed vt eos faſtidito cibo ſubleuaret, recuſauit, iuſſitque vt ipſi ſuas teſtudines ederent, quas cepiſſent. Sunt autem, auctore Plinio, in Carmania populi, qui teſtudinum carnibus victitent, vnde & nomen illis attributum, χελωνοφάγοις. Apud quos affirmant inueniri teſtudines tanta magnitudine, vt earum teſtis caſas integant.

Aderit Temeſæus genius.

Strabo libro Geographiæ ſexto refert Temeſam ab Lao primam vrbem eſſe Brutiæ, ipſius ætate dictam Tempſam, quam ab Auſoniis conditam, Thoantis comites Ætoli deinde tenuerint, atque his expulſis Brutii, demum Annibal & Romani funditus euerterint. Iuxta hanc ſacellum fuiſſe oleaſtris circumſeptũ Politæ cuidam ex Vlyſſis comitibus ſacrum. Hunc, quod eſſet à Barbaris violatus, graues iras in eo exercuiſſe: adeo, vt in proverbium abierit, dicerentq; cauendum, ne Temeſæus genius immineret: deinde Locrenſibus Epizephyreis vrbe potitis, Euthymũ quendam, vt inquit Ælianus, ex Italia, illuc veniſſe pugilem inclytum, & inſigni robore, qui & lapidem ingenti magnitudine geſtauerit, qui Locris oſtendi ſoleat. Hunc cum Polite congreſſum ac victorem a certamine diſceſſiſſe, atque ita finitimos huius opera liberatos à tributo, quod ille cõſueuerat extorquere. Quin & compuliſſe illum, vt, quod per vim abſtulerat, redderet etiam cum fænore. Atq; hinc proverbium natum putãt, iis, qui ſordidos & iniuſtos quæſtus faciunt, adfore Temeſæum genium, quo ſignificabant, aliquando dependenda cũ fænore, quæ præter ius, & fraude, ſeu vi rapuiſſent. Pauſanias in Eliacis paulo diuerſius rem narrat: nempe comitem quẽdam Vlyſſis, ob virginem conſtupratam occiſum fuiſſe, atque ob id laruas eius, niſi quotannis oblata virgine placarentur, graſſari ſolitas, ac perniciem adferre omni ſexui, atque ætati. Atq; hunc quidem eius loci genium vulgo fuiſſe creditum, quem Euthymus pugil Temeſam reuerſus compeſcuerit, virgine quam deuouerant, liberata atque in matrimonium accepta. Apud Strabonem locus in codice Græco videtur non vacare menda. Sic enim legimus: ὥστε τοὺς περιοίκους δασμολογεῖν αὐτῶν κατὰ τὸ λόγιον, καὶ παροιμίαν εἶναι πρὸς αὐτούς, μηδ᾽ εἰς τὸν ἥρωα τὸν ἐν τεμέσῃ λεγόντων ἐπικεῖσθαι αὐτοῖς. Fortaſſe tolerabilior erit lectio, ſi tolles coniunctionem ϗ, & pro λεγόντων reponas λεγόμενον. Cæterum cum Strabo recenſeat proverbium priusquam referat cohibitum heroem, indicat potius in eos dici ſolitum, qui potentiorem ſe laceſſunt. Etiamſi nihil vetat proverbium ad varios vſus accommodari.

Termeria mala.

Τερμέρια κακά, id eſt, Termeria mala, Veteri proverbio dicuntur ingentia, maxime, quoties mala, quæ quis in alios impegerit, aliquando in ipſius caput retaliantur. Huius adagii meminit Plutarchus in vita Theſei,

Digitized by Google

ſei, qui cum Herculis exemplo terras obiret, nocentes quos ſuperaſſet, eadem pœna ſolitus eſt afficere, quam illi per ſæuitiam in alios exercuiſſent. Nam Hercules Damaſcum de rupe editiſſima præcipitem dedit. Pulvridem parentauit. Antæum palæſtra ſuperatum occidit. Cygnum gladiatorum more confecit. Denique Termerum, humana capita confringentem, verberibus itidem contudit. Vnde in eos, in quos ſua malefacta retorquentur, proverbio dicitur, Termerium malum. In hanc ferme ſententiam Plutarchus in vita Theſei. Eſt autem ſupplicii genus, vel in primis fauorabile, cum pœna ſceleri reſpondet, quemadmodum de Thurino fumi venditore, fumo necato legimus. Et Perillo, quem Phalaris, æneo impoſitum tauro, ſuo ipſius inuento perdidit. Illud perquam feſtiuum, quod in vita Gallieni Imperatoris refertur. Cum quidam vitreas gemmas pro veris Imperatrici vendidiſſet, atque ea re deprehenſa, vindicari flagitaret: ille venditorem rapi iuſſit, tanquam leonibus obiiciendum: deinde caponem emittit, ac cunctis rem tam ridiculam admirantibus, per præconem denunciari iuſſit: Impoſturam fecit, & paſſus eſt, atque ita negotiatorem dimiſit. Sed de Termeriis malis Suida multo aliam adfert interpretationem: nempe locum quendam eſſe in Caria, cui nomen Termerio, quo tyranni interdum pro carcere ſoleant vti. Situm autem eſſe inter Melum, & Halicarnaſſum. Ex hoc cum poſtea prædarentur latrones, neque depelli poſſent, quod eſſet locus admodum munitus, abiiſſe in proverbium. Quanquam Stephanus Termeram vrbem in Lycia ponit, quam ait à Termero ſortitam vocabulum. Poſtremo Termeria mala dicta videri poſſunt, quaſi extrema mala. Nam τέρμα, Græce, finem ſignificat, & τερμερίαν ἡμέραν extremum vitæ diem vocant. Porro Latini, quod ſummum videri volunt, ac maximum, id extremum appellant. Vt extrema dementia, extrema inſania. Neque ſecus Græci, ἔσχατον κακὸν, extremum malum pro maximo dicũt. Et ἐσχάτων ἔσχατα, extremorum extrema, quaſi plus quam maxima.

Neoptolemi vindicta.

Νεοπτολέμειος τίσις, id eſt, Neoptolemi ea vindicta. Superiori ſimillimum eſt, vbi quis eadem patitur, cuiusmodi patrauit in alios. Id Pauſanias in Meſſeniacis refert, & exponit his verbis: Περιῆλθε μέντοι καὶ αὐτοὺς λακεδαιμονίους ἀνὰ χρόνον ἡ νεοπτολέμειος καλουμένη τίσις. νεοπτολέμῳ γὰρ τῷ ἀχιλλέως ἀποκτείναντι πρίαμον ἐπὶ ἐσχάρᾳ τοῦ ἑρκίου, συνέπεσε καὶ αὐτὸν ἐν δελφοῖς πρὸς τῷ βωμῷ τοῦ ἀπόλλωνος ἀποσφαγῆναι, καὶ ἀπὸ τούτου τὸ παθεῖν ὁποῖον τις καὶ ἔδρασε, νεοπτολέμειον τίσιν ὀνομάζουσιν. id eſt, Sane perſuaſit Lacedæmonios progreſſu temporis Neoptolemea, ſicut vocant, vindicta. Siquidem Neoptolemo, Achillis filio, qui Priamum in ipſis palatii focis occiderat, viciſſim euenit, vt & ipſe apud Delphos ad Apollinis aram occideretur: atque hinc ortum, vt, vbi quis idem patitur, quod in alios fecit, Neoptolemeam vindictam appellent. Euripides in Oreſte ſub perſona Apollinis de Neoptolemo:

Θανεῖν γὰρ αὐτῷ μοῖρα δελφικῷ ξίφει,
id eſt,
In fato enim illi eſt Delphico gladio mori.

Seruire ſcenæ.

M. Tullius ſeruire ſcenæ dixit, pro eo, quod eſt ſeruire tempori, & rebus præſentibus ſeſe accommodare. Translata ab hiſtrionibus fabularum metaphora, qui non ſuopte iudicio agunt, ſed hoc vnum ſpectant, vt quouis modo populi oculis placeant, alioqui explodendi, exſibilandique. Sic enim ſcribit ad Brutum: Tibi nunc populo, & ſcenæ, vt dicitur, ſeruiendum eſt. nam in te non ſolum exercitus tui, ſed omniũ ciuium, ac pene gentium coniecti ſunt oculi. Quadrabit & in eos, qui negocium aliquod ſusceperunt illuſtre, vnde neceſſe ſit, aut cum ſumma laude, aut ſumma cum infamia diſcedere propter plurimorum expectationem. Porro tempori ſeruiendum eſſe viro ſapienti, monuit & Phocylides.

Καιρῷ λατρεύειν, μὴδ᾽ ἀντιπνέειν ἀνέμοισιν. id eſt,

Temporibus ſemper cautus ſeruire memento,
Nec reflare velis aduerſum flamina venti.

Porro metaphora hæc ducta eſt à navigantibus, quos neceſſe eſt ſemel ingreſſos mare ventorum atque æſtus arbitrio ferri, fruſtra conaturos, ſi velint aduerſus iſta pugnare.

Vti foro.

HVIC affine eſt, τῇ ἀγορᾷ χρῆσθαι, vti foro, pro eo, quod eſt, Præſentem rerum ſtatum boni conſulere, & vtcunque ſeſe obtulerit fortuna, ita animum applicare. Terentius in Phormione: Sciſti vti foro. Donatus vulgare proverbium admonet eſſe, ductamque metaphoram a mercatoribus, qui non ante locum commercii præſcribunt quanti vendant, quæ advehunt, ſed ſecundum annonam fori, quam deprehenderint, conſilium de non vendendis, aut vendendis mercibus ſumunt. Seneca: Vtamur foro, & quod ſors feret, æquo feramus animo. Idem epiſtola 72. Sub manu naſci dixit, pro ex tempore. Ergo conſilium, inquit, ſub die naſci debet, & hoc quoque tardum eſt nimis; ſub manu, quod aiunt, naſcatur.

Polypi mentem obtine.

EXTAT apud Græcos adagium in hunc ordinem referendum, πολύποδος νόον ἴσχε, id eſt, Polypi mentem obtine. Quo iubemur pro tempore, alios atque alios mores, alium atque alium vultum ſumere. Quod in Vlyſſe videtur Homerus laudare, qui cum πολύτροπον appellat, id eſt, moribus verſatilibus. Adagium natum eſt à piſcis huius ingenio, de quo meminit Plinius libro nono capite 29. Præterea Lucianus in ſermone Menelai, ac Prothei: ſcribuntque colorem mutare maxime in metu. Nam perſequentibus piſcatoribus, petris affigit ſeſe; &, cuicunque petræ adhæſerit, eius colorem corpore imitatur: videlicet, ne queat deprehendi. Quin, vt refert Baſilius magnus, piſces, imagine falſa decepti, nonnunquam adnatant, vltro ſeſe prædoni offerentes.

Porro proverbium ſumptum eſt ex Theognide, cuius hoc diſtichon eſt de polypo. Citaturque a Plutarcho in libello περὶ πολυφιλίας.

Πολύποδος νόον ἴσχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ,
Τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.
id eſt,

Mentem habeas vafri polypi, qui protinus illa,
Se quibus admorit, ſaxa colore refert.

Clear-

Digitized by Google

Clearchus in proverbiis, teſte Athenæo, citat hoc diſtichon, tacito auctoris nomine:

Πολύποδος μοι τέκνον ἔχων νόον ἀμφίλοχ' ἥρως,
Τοῖσιν ἐφαρμόζων ὧν κε κατὰ δῆμον ἵκηαι.

id eſt,

Polypi ingenio mihi ſis nate Amphiloche heros,
Vt temet populo, quemcunq; acceſſeris, aptes.

Citat idem carmen Plutarchus ex Pindaro. Vnde & verſus ille proverbialis celebratur:

Ἄλλοτε δ' ἀλλοῖον τελέθειν, καὶ χώρῃ ἕπεσθαι. id eſt:

Proq; loco nunc hunc fieri, nunc expedit illum.

Qui nos admonet, vti nos ad omnem vitæ rationem accommodemus, ac, Proteum quendam agentes, prout res poſtulabit, in quamlibet formam transfiguremus. Plutarchus item *ἀλλοῖος γίνομαι*, dixit, pro eo, quod eſt, in diuerſam eo ſententiam. Quod quidem notat & Ariſtophanes in Pluto, qui monet viuendum eſſe *τρόποις ἐπιχωρίοις*, id eſt, moribus regionis, ac vernaculis. Eodem pertinet & illud, *νόμος καὶ χώρα*, id eſt, Lex etiam ipſa regio. Quo ſignificatum eſt, vnicuique regioni quædam peculiaria eſſe inſtituta, quæ hoſpites non damnare, ſed pro virili noſtra imitari, atque exprimere debeamus. Neq; quiſquam exiſtimet hoc adagio doceri fœdam adulationem, qua quidam omnibus omnia aſſentatur, aut vitioſam morum inæqualitatem, quam Horatius eleganter taxat in ſermonibus, quamq; hiſtorici notant in Catilina, atque in Anedio Caſſio Imperatore. Nam in Alcibiade dubites, vitione, an laudanda ſit: certe feliciſſima quædam & admiranda fuit morum, & ingenii dexteritas, qui ſic polypum agebat, vt Athenis, dicteriis, & ſalibus luderet, equos aleret, comiter & eleganter viueret. Idem apud Lacedæmonios radebatur, pallium geſtabat, frigida lauabat. Apud Thraces belligerabatur, ac potabat. Vbi vero perueniſſet ad Tiaphernem, deliciis, mollicie, faſtuque iuxta gentis morem eſt vſus. Sed eſt quædam difficilis, ac præfracta, moroſaque ſimplicitas imperitorum, qua poſtulant, vt omnes vbique ipſorum duntaxat moribus viuant, & quicquid aliis placet, id damnant. Rurſum eſt honeſta quædam ratio, qua boni viri nonnunquam alienis moribus obſecundant, ne vel odioſi ſint, vel prodeſſe non poſſint, aut vt è magnis periculis ſemet, aut ſuos eximant. Quemadmodum fecit Vlyſſes apud Polyphemum multa ſimulans, apud procos mendicum agens. Item Brutus adſimulata ſtoliditate. Quanquam nihil vetat in notandis vitiis vſum adagii latius trahere, nempe in homines verſatili quodam ingenio natos, qui talem vbique perſonam induunt, quales ſunt ij, cum quibus contigit agere. Quod genus eleganter deſcripſit Plautus in Bacchidibus: Nullus, inquiens, frugi eſſe poteſt homo, niſi qui bene & male facere tenet. Improbus cum improbis ſit, harpaget, furibus furetur quod queat. Verſipellem frugi conuenit eſſe hominem, pectus cui ſapit: bonus ſit bonis, malus ſit malis. Vtcunque res ſit ita animum habeat. Eupolis apud Athenæum:

Ἀνὴρ πολίτης πολύπους ἐς τὸν τρόπον.

id eſt,

Vrbanus homo, qui moribus ſit polypus.

Plutarchus in cauſis naturalibus citat ex Pindaro verſus hos.

Ποντίου θηρὸς χρωτὶ μάλιστα τὸν νόον προσφέρων, πάσαις πολίεσσιν ὁμιλεῖ. id eſt,

Marinæ belluæ colori maxime mentem accommodans, cum omnibus ciuitatibus conſuetudinem habet. Atq; eodem in loco cauſam reddit, cur id huic accidat piſci. Similem quandam metaphoram Ariſtoteles a chamæleonte duxit, primo moralium libro. Ait enim ſi quis à fortuna pendeat, cum illa ſubinde mutetur, futurum, vt veluti chamæleon quiſpiam identidem varietur, nunc felix, nunc miſer, vtcunq; fors alio, atque alio vultu reſpexerit, ita hunc quoq; vultum atque animum mutare. De chamæleonte meminit Plinius libro vigeſimooctauo, capipite octauo, ſcribens hoc animal magnitudine fermę par eſſe crocodilo: cæterum ſpinæ acutiore curuatura, & caudæ amplitudine diſtare. Nullum, inquit, animal pauidius exiſtimatur; & ideo verſicoloris eſſe demutationis. Plutarchus in commentario De adulatione, ſcribit chamęleontem quemvis imitari colorẽ, præterquam candidũ. Idem in Sympoſiacis conatur cauſam reddere de polypo, quamobrem non tantum mutet colorem, quod & hominibus accidit in metu: verumetiam ſeſe ad ſaxi, quodcunque id fuerit, colorem accommodet. Sunt & aues quædam quæ colorem pariter, & vocem mutent pro temporibus anni, vt auctor eſt idem Plinius libro 10. cap. 29. & Ariſtoteles libro de natura animantium nono. In voce mutanda principatum obtinet luſcinia. Vnde & apud Euripidem Hecuba Polyxenam imitari luſciniam iubet, ſeſeque in omnem vocem vertere, ſi quo modo queat Vlyſſi perſuadere, ne perimatur.

Cothurno verſatilior.

Εὐμεταβολώτερος κοθόρνου, id eſt, Verſatilior cothurno, dictum eſt in hominem parum cõſtantem, lubricaque fide, quive incertæ & ancipitis eſſet factionis: ſimilitudine ducta à calceamento, quod Græci *κόθορνον*, Latini mutata literula cothurnum vocant, quo mos erat vti tragœdiarum actoribus. Erat autem *τετράγωνον* & *ἀμφοτεροδέξιον*, hoc eſt, quadrangulum, & vtrilibet conueniens pedi, quodque vel dextro, vel ſiniſtro pedi poterat accommodari, Suidas addit eiuſmodi fuiſſe, vt viris pariter ac mulieribus congrueret. Quod idem teſtatur illud Maronis:

- Alte ſuras vincire cothurno.

Prouerbium autem duobus effertur modis, per comparationem *εὐμεταβολώτερος κοθόρνου*, & per denominationẽ, vt hominem ipſum, qui ſe diuerſis applicat partibus, *κόθορνον* appellemus. Sic. n. vocatus eſt Theramenes rhetor Athenienſis, Prodici Chii diſcipulus: propterea ꝙ, quaſi duabus ſederet ſellis, idem & populi, & triginta virum partibus ſtudẽs, & nunc huius, nunc illius factionis eſſe videretur, vel potius vtriusque. Plutarchus in præceptis ciuilib. *ἀλλ' ἐνταῦθα δεῖ μάλιστα τὸν Θηραμένους κόθορνον ὑποδυόμενον ἀμφοτέροις ὁμιλεῖν, καὶ μηδετέροις προστίθεσθαι.* id eſt, Sed hic oportet maxime Theramenis cothurnum induentem, cum vtrisque verſari, & neutris accedere. Lucianus in Amoribus, *ὡς καὶ ἐγώ γ' ἂν δεξαίμην, εἴπερ ἦν ἐν δυνατῷ, γενέσθαι Θηραμένης ἐκεῖνος ὁ κόθορνος, ἵνα ἄμφω νενικηκότες ἐξίοιτε*

ἴξισοι βαδίζοιτε id eſt, Itaque optarim ſane, ſi modo fieri poſſit, Theramenes ille fieri, qui cothurnus eſt dictus, vt ambo ex æquo victores diſcederetis. Idem in Pſeudologiſta, Καὶ ὁ μὲν κόθορνόν τινα εἶπεν, εἰκάσας αὐτοῦ τὸν βίον ἀμφίβολον ὄντα τοῖς ποιητικοῖς ὑποδήμασιν. id eſt, Et alius ei cothurni nomen impoſuit: nimirum mores hominis inconſtantes & ancipites, id genus calceamẽtis conferens. Plutarchus indicat & Niciæ duci ob morum vafriciem cothurni cognomen fuiſſe vulgo tributum. Male audit hoc nomine Marcus etiam Tullius. Homerus Martem, ni fallimur, ſubinde mutãtem partes, nouo verbo ἀλλοπρόσαλλον appellat. Nihil autem vetat, quo minus adagium in bonam trahatur partem, vt ſi quis hominem facilibus moribus, & quadam ingenii dexteritate, cum quouis hominum genere congruentem κόθορνον appellet: quam ob cauſam Homerus Vlyſſem πολύτροπον dixit, quod quamvis perſonam apte gereret, mendici, patrisfamilias.

Magis varius, quam hydra.

Ποικιλώτερος ὕδρας, id eſt, Magis varius, quam hydra. De callidis, ac doloſis, quod hydra ſerpens ſit verſicoloribus notulis diſtincta. Apte dicetur in vafros, ac verſipelles, aut etiam parum ſibi conſtantes. Refertur ſenarius hic apud Athenæum libro Dipnoſophiſton tertio:

Ἐποίησατ' αὐτὸν ποικιλώτερον ταῶ.

id eſt,

Feciſtis hunc pauonibus varium magis.

His affine eſt, quod Mnaſeæ Colophonio poetæ Salpæ cognomen populari ioco fuit inditum, eo quod in carmine varius eſſet. Nam is piſcis mire picturatus eſt, aureis rubentibusque lineis à ceruice ad caudam vſque per argentea latera certis interuallis deductis, cum alioqui ſit illaudati ſaporis.

Gygis anulus.

Γύγου δακτύλιος, id eſt, Gygis anulus. Quadrat vel in homines inconſtantib. moribus, vel in fortunatos, qui veluti virgula diuina, quicquid optant, id ſuo arbitrio conſequuntur. Huius adagii mentionem facit Lucianus in Votis, vbi quiſpiã optat ſibi cõplures anulos eiuſmodi, quales habebat Gyges, alium quo diteſceret, alium quo gratus & amabilis redderetur, alium per quem liceret volare, quocunq; libitum eſſet. Nam priſcorum ſuperſtitio plurimum tribuit anulorum efficaciæ, ita vt venditarentur incantamentis varie efficaces: alii contra morſus ferarũ: alii aduerſus calumniam, alii ad alia, vel depellẽda incommoda, vel commoda concilianda iis, qui geſtarent. Vnde apud Ariſtophanem in Pluto: Dicæus Sycophantę minanti iudicium:

Οὐδὲν προτιμῶ σου. φορῶ γὰρ πριάμενος
Τὸν δακτύλιον τονδὶ παρ' Εὐδάμου δραχμῆς.

id eſt,

Non facio te huius, quando geſto hunc anulum,
Pretio drachmæ, mercatus ipſum ab Eudamo.

Et rurſum in eadem fabula:

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος. i.

Attamen ad ictum Sycophantæ non ineſt.

Subauditur remedium. De anulo loquitur, alludẽs ad ferarũ morſus. Natum eſt autem prouerbium ex huiuſmodi quadam fabula, quam non grauatus eſt referre Plato libro de republ. ſecundo. Neque nos item pigebit hoc loco recenſere. Gyges quidam,

Digitized by Google

dam, Lydi pater, paſtor quiſpiam erat mercenarius, eius regis, qui per id tẽporis imperabat Lydorum populo. Cum autem eſſet aliquando ſæuiſſima tempeſtas coorta, imbrium maxima vis accidit, fulgura denique, terræ etiam quaſſatio, ita vt in ea regione, in qua tũ Gyges forte paſcebat armenta, terra ingenti hiatu ſeſe diduceret. Quod cum ille animaduertiſſet, ſolus (nam cæteri paſtores territi diffugerant) in hiatum deſcẽdit, atque ibi tum alia quædam dictu mira conſpexit, tum equũ quendam æneum ingentem, ac cauũ. Inerat feneſtra in equi latere, per eam vidit in eius aluo cadauer hominis, maius humana ſpecie. Huic nihil aderat veſtium, aut geſtaminũ, præter aureum anulum digito impoſitum. Eum vbi ſuſtuliſſet, regreſſus è ſpecu, paucis poſt diebus ad paſtorum cœtum rediit, in quo legatus de peculiorum rationibus, ad regem in menſes ſingulos referendis, creatus erat. Hic, cum apud alios aſſediſſet, animaduertit, vt, ſi quando forte gẽmã anulo incluſam introrſum verteret, repente fieret, vt à nemine conſpiceretur, ac proinde quaſi non adeſſet, ita de eo reliqui fabularentur. Quod quidem factũ admiratus, rurſum anuli palam extrorſum conuertit, moxque paſtoribus conſpicuus eſſe cœpit. Eius rei cum ille diligentius, & ſæpius feciſſet periculum, iamq; ſat exploratum haberet, hanc ineſſe vim anulo, vt, verſa ad ſe gemma, inconſpicuus eſſet, verſa ad alios, conſpicuus, effecit vt paſtorum nomine legatus ad regem mitteretur. Profectus & vxorem regiam ſtuprauit, & de rege trucidando, cum ea conſilium iniit. Denique, confecto illo, ipſe, regina in matrimoniũ ducta, è paſtore repente factus eſt rex, idque anuli fatalis beneficio. Meminit eiuſdem lib. de rep. 10. Refert & M. Tullius lib. de officiis tertio. Porro Herodotus libr. I. rem multo aliter narrat, nec vllam anuli facit mẽtionem. Huic ſimillimum illud: ἄδου κυνὴ, id eſt, Orci galerus, quod alio reddemus loco.

Virgula diuina.

AB hoc non admodum diſſidet virgula diuina, quoties quicquid optamus, id citra humanam operam, quaſi diuinitus nobis ſignificamus contingere. Propterea quod antiquitas, quemadmodum in anulis, ita & in virgis ferendis exiſtimauit aliquã fatalem, ac ceu magicam ineſſe virtutem. M. Cic. lib. de Officiis primo: Quod ſi nobis omnia, quæ ad victũ, cultumque pertinent, virgula, vt aiunt, diuina ſuppeditarentur. Citatur aliquoties & apud Noniũ Marcellum, Varro in Virgula diuina, vt appareat hunc fuiſſe titulum alicuius ex Menippeis, qui nimirũ & ipſi plerique feruntur prouerbiales. Adagium natum videri poteſt potiſſimũ ab illa virga Homerica, quam ille Palladi tribuit, adeo celebri, vt de ea Antiſthenes Cynicæ ſectæ conditor, librum conſcripſerit, eam cum ſuo, vt coniicio, baculo conferens. Huius locis compluribus meminit Homerus, cum Vlyſſem è ſene ſqualido repente in iuuenẽ vertit, nitidumq; facit, ac formoſulum, Odiſſeæ N.

Ὣς ἄρα μιν φαμένη ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' ἀθήνη. id eſt,

Sic effata virum virga demulſit Athena.

Eundem rurſus ex iuuene vertens in ſenem, Odyſſeæ π.

Ἄγχι παριςαμένη λαερτιάδην ὀδυσῆα

Ῥάβδῳ

Ῥάβδῳ ἐπιπληγυῖα πάλιν ποίησε γέροντα. id eſt,

Cominus aſſiſtens Ithacenſem Pallas Vlyſſem

Reſtituit ſenio diuina verbere virgæ.

Rurſum in eodem libro, cum eum iuuentuti reddit, ac robur adauget:

Ἦ καὶ χρυσείῃ ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη. id eſt,

Dixit, & aureola virga demulſit Athene.

Eundem ad modum Mercurio quoque vt incantatori virgam monſtrificam tribuit, quam caduceũ vocant, Odiſſeæ ω.

Ἔχε δὲ ῥάβδον μετὰ χερσὶν

Καλὴν χρυσείην, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει,

Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. id eſt,

Tum manibus virgam capit aureolam, atq; decoram,

Hac, quibus eſt viſum, demulcet lumina ſomno,

Atq; aliis rurſum diſſoluit lumina ſomno.

Eadem ferme repetit Odyſſeæ E. & Iliad. Ω.

Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα

Ἀμβρόσια, χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν

Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο.

Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει

Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. id eſt,

Mox vbi iam pedibus talaria ſubdidit aurea,

Pulchraq; & ambroſiam ſpirãtia, quæ ſimul illum

Aera per liquidum, ſimul ampla per æquora vaſta

Telluris, venti flatu comitante, ferebant.

Tum virgam capit, hac demulcet lumina ſomno

Quorumcunq; velit, ſomnum quoque pellit eadem.

Hunc imitatus Maro, ſic eiusdem caduceum deſcribit Æneidos 4.

Tum virgam capit. hac animas ille euocat orco

Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit.

Dat ſomnos, adimitque, & lumina morte reſignat.

Illa fretus, agit ventos, & turbida tranat Nubila.

Neq; Circæ ad ſua monſtra peragenda virga defuit in transformandis ſociis Vlyſſis, Odyſ. K. (ro.

Ῥάβδῳ πεπληγυῖα κατὰ συφεοῖσιν ἐέργνυ.

Οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλάς. id eſt,

Cõpulit in numerum porcorũ verbere virgæ

Percuſſos, & erant illis capita ecce ſuilla.

Rurſum paulo inferius:

Ὁππότε κέν σε Κίρκη ἐλάσῃ περιμήκεϊ ῥάβδῳ. id eſt,

Circe vbi te feriet prælonga verbere virga.

Aliquãto poſt, Vlyſſes ſolus, epoto Circes poculo, non transformatus in pecudem,

Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε καὶ ἔκπιον, οὐδέ με θέλξεν

Ῥάβδῳ πεπληγυῖα. id eſt,

Verum vbi porrectum poclum ebiberam, neq; virga illum me demulſit.

Denique, cum ad gratiam Vlyſſis, ſocios priſtinæ reſtituit figuræ, virgæ miniſterium adhibuit. Fortaſſis huc pertinet, quod regibus etiam virga tribuebatur, quam ſceptrum vocãt. Vnde apud Homerum aliquoties,

Σκηπτοῦχοι βασιλῆες, i. Sceptrigeri reges. Eodem reſpicit, quod alibi retulimus, laureum porto baculum.

Stultus ſtulta loquitur.

Euripides in Bacchis. Μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει. i. Nam ſtulta ſtulti oratio eſt. Totidem verbis Eſaias eam ſententiam extulit. Seneca ad Lucilium: Apud Græcos, inquit, in prouerbiū ceſſit: Talis hominibus fuit oratio, qualis vita. Hoc cuiuſmodi fuerit, parum liquet, niſi quod tale quoddā carmen extat, Græcis celebratum:

Ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται. i.
Hominis figura oratione agnoſcitur.

Democritus Philoſophus apud Laertium orationem εἴδωλον τοῦ βίου, id eſt, vitæ ſimulacrum, quandamq; velut vmbram eſſe dicebat. Qua quidem ſententia nihil dici poterat verius. Nam nullo in ſpeculo melius, expreſſiusq; relucet figura corporis, quam in oratione pectoris imago repræſentatur. Neque ſecius homines ex ſermone, quam ærea vaſa tinnitu dignoſcuntur.

Oculis magis habēda fides, quā aurib.

Ὤτων πιστότεροι ὀφθαλμοί. i. Oculis credendum potius quā auribus. Quę cernuntur, certiora ſunt, quam quæ audiuntur. Item Horatius:

Nec retinent patulæ cōmiſſa fideliter aures.

Idem in arte poetica:

Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
Quā quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus, & quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator.

Quāquam id quidem paulo alienius. Propius huc pertinet, q; Plautus manus Lenę vocat oculatas, non auritas, vt quæ id demum crederent, quod viderent. Rurſum, quod hiſtoria quam geſtarū rerum eſſe volunt, dicta ſit παρὰ τὸ ἱστορεῖν, quod eſt videre. Poſtremo figmentum illud Virgilianū de duabus apud inferos portis: Eburna, qua ſignificant ea, quæ per os exeunt, ob dentium eburnum candorem; Et Cornea, qua, quæ cōſpiciuntur oculis, voluit intelligi, ob pupularum nigrorem. In ſumma, ad cognitionem magis faciunt aures, ad fidem faciēdam certiores ſunt oculi. Vnde & vulgo, ſi quis fabulam narret, parum veriſimilem, rogare conſueuimus, num ea conſpexerit. Quod ſi neget, verum audiſſe modo, ridetur. Prouerbium refertur in epiſtola Iuliani ad Leōtium: ὁ λόγος ποῖος ὁ θούριος, ὦτα εἶπεν ἀνθρώποις ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. i. Sermo quidam Thurius dixit, aures hominibus minus eſſe fideles, quam oculos. Thurium appellauit, indicans Herodotum dicti auctorem, vel ob impetum diuinum, vel quod is ſcriptor apud Thurios vixit, & mortuus eſt. Sumptum eſt autem ex Chione, ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν. id eſt, Nam aures hominibus minus fideles ſunt, quam oculi.

Diomedis, & Glauci permutatio.

QVÆ refertur apud Homerum Diomedis, & Glauci permutatio, in prouerbium abijt, quoties inæqualem commutationem ſignificamus, hoc eſt, deteriora pro meliorib. reddita, χρύσεα χαλκείων, i. aurea pro æreis. Nam libro Iliados ſexto, poeta Glaucū quempiam inducit, Hippolochi filium, Lyciorū ducem, iactantiuſculum & oſtentatorem magis, quam pugnacem. Contra Diomedem vafrum, callidumque. Hi duo cōgrediuntur μονομαχησόμενοι, id eſt, ſingulari certamine inter ſe dimicaturi. At Glaucus, rogatus à Diomede, qſnam hominum, aut deorum eſſet, longa oratione natalium ſuorum ſeriem expoſuit, patriam Lyciam, ciuitatem

Digitized by Google

tatem Ephyram indicauit. Mox Diomedes, vtpote Græcus, hominis barbari ſtuporem ex orationis arrogantia intelligens, illudendum magis ratus, quam occidēdum, reſpondit ſuis maioribus cum illius progenitoribus vetus hoſpitium, ac neceſſitudinem interceſſiſſe, muneraque hoſpitalia, quæ xenia vocant, inter ipſos vltro, citroq; data. Iamq; defixa humi lācea, cœpit hortari, vt omiſſa pugna, maiorum ſuorum amicitiam inter ipſos renouarent, alterq; alteri in Lycia, alter in Argo hoſpitem præſtaret, ſimulatque incolumes in patriam rediſſent. Interim ſi quando forte fortuna occurriſſent, armis inuicem abſtinerent, inter ſe duntaxat religionem hoſpitij cuſtodientes, in reliquos nihilominus iure belli vſuri. Tum, ne id videamur, inquit, proditione magis, quam hoſpitij obſeruantia facere, arma inter nos permutem⁹, quo reliquus exercitus intelligat, nos maiorum neceſſitudine deuinctos eſſe. Quibus dictis, vterq; ex equo deſilijt, datis dextris, ac, fide pacta, veluti fœdus quoddam hoſpitij ſanxerunt, permutatis armis, ſed admodum inæqualibus.

Ἔνθ' αὖτε γλαύκῳ, inquit Homerus,

κρονίδης φρένας ἐξέλετο ζεὺς,
Ὃς πρὸς τυδείδην διομήδεα τεύχε' ἄ-
μειβε (βοίων.
Χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεα-

Iuppiter hic ſtupidum ſpoliauit pectore Glaucum,
Qui cum Tydide mutarit protinus arma, & (centum
Aurea dinarit ſibi reddenti aerea,
Lobus emenda daret demens, pro Vilibus, atque (iuuencis.
Quæ vix eſſe nouē dicas redimenda.

Vſurpatum eſt adagium paſſim a laudatiſſimis auctoribus. Plato in Phœdro, faciens Socratem Alcibiadi ſuo more reſpondentem, quod lucri cupidus formā corporis, forma mentis meliore commutare vellet, *καὶ τῷ ὄντι χρύσεα χαλκείων διαμείβεσθαι νοεῖς.* id eſt. Et cum his, quæ vere aurea ſunt, æreis cōmutare cogitas. Quanquam interpres pro æreis, vertit aurichalcum. Item Ariſtoteles quinto Moralium libro de iuſtitia. Qui vero dat ſua, quemadmodum Diomedi arma ſua dedit Glaucus, vt dicit Homerus, *χρύσεα χαλκείων*, & reliqua. Plutarchus, aduerſus Stoicos ſcribēs, eleganter huc torquet, vt dicat, non admodū iniquā fuiſſe permutationē Glauci, propterea ꝙ arma ferrea nō minus vſui ſint pugnaturis, q̄ aurea: ſed, qui corporis valetudinē anteponit honeſto, aut virtutē relinquit ob bonā corporis valetudinē, is vere ꝑmutat *χρύσεα χαλκείων.* Cic. in Epiſt. ad Atticū lib. 6. Habes ad omnia nō, vt poſtulaſti, *χρύσεα χαλκείων*, ſed paria paribus reſpōdimus. Vtrunq; prouerbium eſſe ſignificat Cicero, Par pari, de æquali penſatione, *χρύσεα χαλκείων*, de inæquali cōmutatione. Plinius iunior in epiſt. ad Flaccū: Recipiēs epiſtolas ſteriles, & ſimpliciter ingratas, ac ne illam quidē ſolertiā Diomedis in permutando munere imitantes. Martialis in epigrāmatis:

Tam ſtupidus nunquam nec tu puto Glauce fuiſti,
Χρύσεα donanti χάλκεα qui dederas.

A. Gellius Noctiū Atticarum li. 2. Cæcilianam tranſlationem cū ipſo Menandro, quē verterat, cōponens, atq; expēdens, oſtendensq; quantū a Græcanica venuſtate degeneret: Diomedis, inquit, hercle arma, & Glauci, non diſpari magis pretio æſtimata ſunt. Fit huius adagij mentio etiā in ꝓœmio Pandectarū iuris Cæſarei, his

his verbis. Noſtris temporibus talis legum inuenta eſt permutatio, qualem apud Homerum patrem omnis virtutis, Glaucus & Diomedes inter ſe faciunt, diſſimilia permutantes. Nam ille ſignificat pro relictis inutilibus, ac faſtidiēdis voluminibus, recepta tum meliora, tum breuiora, hoc eſt, permutationem factam vehementer inæqualem. Ergo conueniet vti, quoties officium aut munus longe impari munere penſatur, aut contra. Aut quoties aliquis rem pecuniariam auxit, ſed diſpēdio famæ: magiſtratū aſſecutus eſt, ſed iactura bonæ mentis: lautam fortunā reperit, ſed amiſit animi tranquillitatem.

Multa regum aures, atq; oculi.

Ὦτα καὶ ὀφθαλμοὶ βασιλέων πολλοὶ, i. Aures, atq; oculi regum multi, quod per exploratores obſeruent, qd quisque dicat, faciatve. Idem refertur à Luciano in libello, cui titulus, De mercede ſeruientibus, ac rurſus, aduerſus ineruditum. Eiuſdem meminit & Ariſtoteles in tertio Politicorum. Hoc genus homines Græci vocant ὠτακουστὰς, quos primus Darius minor adhibuit, ſibi diffiſus. Dionyſius Syracuſanus addidit προσαγωγίδας, id eſt exploratores, auctore Plutarcho. Allegoria inde ducta eſt, ꝙ regibus complures vbique ſunt exploratores, atque ob id oculi regum dicuntur, complures auſcultatores, quibus velut auribus vtuntur. Neq; deſunt manus, & pedes quamplurimi, fortaſſis ne ventres quidem. Vide, cuiuſmodi portentum ſit tyrannus, & quam formidandum, tot oculis, ijſque emiſſitijs, tot auribus, ijſq; tam aſininis, ac longis, tot manibus, tot pedibus, tot ventribus, ne reliqua parum honeſta commemorem, inſtructum. Ariſtophanes in Acharnenſibus, Pſeudartabam, regis oculum appellat, quod per eum cognoſceret, quid ageretur. Aliter autem Andromache apud Euripidē, filium vitæ oculum vocat:

Εἷς παῖς ὅδ' ἦν μοι λοιπὸς, ὀφθαλμὸς βίου.

id eſt:

Erat relictus gnatus hic mihi vnicus,
Vitæ oculus.

Propterea quod vnicum eſſet in vita oblectametum. Nam oculo nihil carius. Vnde, quos adamamus, oculos vocamus.

Longæ regum manus.

Quod ab Ouidio ſcriptum eſt:

An neſcis longas regibus eſſe manus.

Etiam vulgo in ore eſt: A regibus cauendum, quod eis prælonga ſint brachia. Nimirum, quod per ſuos, quibus brachiorū vice vtuntur, poſſint etiam procul diſſitos affligere. Poteſt & ad tempus referri, quod reges, etiam ſi diutius diſſimulent, ſoleant tamen aliquando pœnam ſumere de ijs, quibus infenſi fuerint: vel Homero teſte, apud quem Iliados A. Calchas ad hunc loquitur modum:

Κρείσσων γὰρ βασιλεὺς, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηι.
Εἴπερ γὰρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ.

id eſt:

Rex Deus eſt, quoties ſuccenſuit inferiori.
Quanquam etenim in præſens feruentem concoquit iram,
Poſt odit tamen, vſque odium dum expleuerit vltus.

Cla-

Digitized by Google

Clauum clauo pellere.

Ἥλῳ τὸν ἧλον ἐκκρούειν, id eſt. Clauum clauo pellere. καὶ πάτταλον παττάλῳ ἐξέκρουσας, id eſt, paxillum paxillo pepuliſti, id eſt, malũ alio malo depuliſti. Lucianus in Philopſeude, καὶ ἥλῳ, φασὶν, ἐκκρούεις τὸν ἧλον, id eſt.

Et clauo, quod aiũt, extundis clauũ. Idem in Apologia: Δέδοικα μὴ πρὸς τῇ ἐπιφερομένῃ κατηγορίᾳ κολακείας αἰτίαν προσλαβὼν, καὶ εὑρίσκωμαι, ἥλῳ, φασὶν, ἐκκρούων τὸν ἧλον, τῷ μείζονι τὸν σμικρότερον. i. Vereor, ne ſi ad intentatum crimen, etiã adulationis accuſationem adiunxero, clauũ, quod aiunt, clauo pellere videar, maiore minorem. Ariſtoteles lib. Politicorum quinto, cap. penultimo, ſcribit, tyrannis amicos eſſe viros improbos, & adulatores. Nam hos demũ illis vtiles eſſe, quippe malos ad mala. καὶ χρήσιμοι οἱ πονηροὶ, εἰς τὰ πονηρά. ἥλῳ γὰρ ὁ ἧλος, ὥσπερ ἡ παροιμία. i. Clauus enim clauo, ſubaudi, truditur, vt habet prouerbium. Syneſius ad Olympium: Λυποῦσι τὴν ἐκκλησίαν ἀλλότριοι πονηροί, διάβηθι κατ' αὐτῶν. πάτταλοι γὰρ παττάλους ἐκκρούονται. i. Eccleſiam vexant externi improbi, illos inuade. Nam paxilli paxillos excutiunt. D. Hieronymus ad Ruſticum monachum: Philoſophi ſeculi, inquit, ſolent amorem veterem amore nouo, quaſi clauum clauo, pellere. M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum libro quarto: Loci deniq; mutatione tanquam ægroti non conualeſcentes, ſæpe curandus eſt, etiam nouo quodam amore veterem amorem, tanquã clauum clauo eijciendum putant. Iulius Pollux in nono libro ſcribit, adagium eſſe natum a luſu quodam, qui κινδαλισμὸς vocetur, quo paxillum argilloſæ terræ infixũ, altero impacto paxillo excutiebant: Citatq; ſenarium hunc prouerbialem:

Ἥλῳ τὸν ἧλον, παττάλῳ τὸν πάτταλον.

id eſt:

Clauumque clauo, perticamque pertica.

Locus igitur adagio, non modo cum vitium vitio, malum malo, dolum dolo, vim vi, audaciam audacia, maledicentiam maledicentia retundimus: verumetiam, quoties rem, vtcunque moleſtam, diuerſa moleſtia profligamus: vt, cum libidinum incitamenta, laboribus obruimus: curam amoris alijs maiorib⁹ curis domamus. Euſebius in Hieroclem: Δαίμονας γὰρ ἀπελαύνει, ἄλλον ἄλλῳ, ἤ φασι, δαίμονι. i. Dæmonas enim abigit, alium alio, quemadmodũ aiunt, dæmone, mirum ni adludens ad hoc prouerbium. Nec abhorret his ille Publij Mimus:

Nunquam periclum ſine periclo vincitur.

Malo nodo malus quærendus cuneus.

Ad hanc ſententiam alludit & illud:

Malo nodo malus eſt quærendus cuneus.

Ita diuus Hieronymus ad Oceanũ: Interim iuxta vulgare prouerbium, malo arboris nodo malus cuneus requirendus eſt. Eo licebit vti, quoties malum ſimili malitia retundimus. Sumptum a ſectoribus roborũ, qui, ſiquando durior in ligno nodus inciderit, nolunt in eo periclitari ſecurim, verum cuneum quempiam durum magis, quã bonum inſerunt. Congruit huic illud Sophoclis apud Plutarchum: ἐν τῷ περὶ τῆς εὐθυμίας.

Πικρὰν χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ. id eſt:

Remedio amaro bilem amaram deluunt.

Malum malo medicari.

Τὸ κακὸν κακῷ θεραπεύειν, id eſt.

Malum malo medicari. Eſt malum aliud alio malo tollere. Sophocles in Aiace Maſtigophoro:

Εὔφημα φώνει, μὴ κακὸν κακῷ διδοὺς
Ἄκος, πλεῖον τὸ πῆμα τῆς ἄτης τίθει.
id eſt.

Bene ominata loquere, ne malum malo
Medicans, & hancce noxam adaugeas tibi.

Dehortatur Aiacem Tecmeſſa, ne malo inſaniæ addat alterum maius malum ſpontaneam cædem ſui. Et Herodotus in Thalia: μὴ τὸ κακὸν τῷ κακῷ ἰῶ. id eſt. Ne malo medearis malo.

Morbum morbo addere.

MORBVM morbo addere, id eſt, conduplicare malum. Euripides in Alceſtide:

Μὴ νοσοῦντί μοι νόσον
Προσθῇς. ἅλις γὰρ συμφορᾷ βαρύνομαι
id eſt.

Ne tu mihi morbo laboranti alterum
Appone morbum; nam ſat hoc premor malo.

Eiusdem figuræ eſt Homericũ illud Iliad. ξ.

Μή πω τις ἐφ' ἕλκει ἕλκος ἄρηται.
id eſt.

Vulneri vti nequis vulnus tibi forſitan addat.

Sophocles item:

Ἀδύτερον ἔπαισας ἐπὶ νόσῳ νόσον.
id eſt.

Morbo quidem morbum addidiſti tu alterum.

Non alienum eſt ab hac forma, quod eſt apud Homerum Iliados H. αἰνόθεν αἰνῶς, cum indicamus acerbis addi acerbiora. Sic enim ibi loquitur Menelaus:

ἦ μὲν δὴ λώβη τάδε γ' ἔσσεται αἰνόθεν αἰνῶς. id eſt.

Dedecori res iſta profecto dedecus addit.

Ignem igni ne adas.

Μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ, id eſt, Ne incendium incendio addas. Vſurpatur à Platone. Senſus liquet. Ne calamitatem adiungas calamitati, ne commotum magis etiam commoueas. Diogenianus putat à carbonario quodam eſſe natum, qui inualeſcente incendio conflagrarit, clamans interim μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ Plato libro De legibus ſecundo, vetat, ne pueri ad annum vſque duodeuigeſimum vinum bibant, ne, ſi vini calor acceſſerit ad feruorem ætatis, ignem igni ſuggerere videantur. Idem Plutarchus in Præceptis coniugalibus: μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ γένηται, id eſt, Ne ignis ad ignem accedat. Vtitur idem, cum alijs aliquot locis, tum in præceptis De valetudine: ἵνα οὖν μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ, ὥς φασι, πλησμονή τις ἐπὶ πλησμονῇ καὶ ἄκρατος ἐπὶ ἀκράτῳ γένηται. id eſt. Vt ne igitur ignis ad ignem, quemadmodum prouerbio dicitur, expletio ad expletionem, merum ad merum addatur.

Oleum camino addere.

AFFINEM huic habet ſententiam, Oleum camino addere, pro eo, quod eſt: Malo fomentum, ac velut alimoniam ſuppeditare, quo magis ac magis augeſcat. Horatius in Satyris.

Adde poemata nunc, hoc eſt, oleum adde camino. Id eſt, Adde maioris inſaniæ materiam. Vſurpat hoc diuus Hieronymus ad Euſtochium: Vinum, & adoleſcentia duplex eſt incẽdium voluptatis. Quid oleum flammæ adijcimus?

Oleo incendium reſtinguere.

Ἐλαίῳ πῦρ σβεννύεις, id eſt. Oleo reſtinguis incendium, dici ſolitum, vbi quis ea admouet remedia, quæ malũ magis ac magis exacerbent. Veluti, ſi quis

Digitized by Google

ſi quis animi triſtitiam fœdis voluptatib. obruere conetur. Aut ſi quis offenſum, iurgijs, & conuicijs velit placare. Quod ſi dicatur εἰρωνικῶς, nihil differet a proximo. Huc reſpexit Lucianus in Timone, cum ait: Si quẽ aſpexerit incendio conflagrantem, pice, atque oleo ſe velle reſtinguere.

Vlulas Athenas.

Γλαῦκας εἰς ἀθήνας, id eſt, Vlulas Athenas: ſubaudiendum, portas, aut mittis. Cõuenit in ſtultos negotiatores, qui merces eo comportant, vbi per ſe magis abundant, vt ſi quis in Ægyptum frumentum, in Ciliciam crocum inuehet. Venuſtius fiet, ſi metaphora ad res animi trãſferatur, vt ſi quis doceat doctiorem, carmina mittat poetæ, conſilium det homini conſultiſſimo. Cicero ad Torquatũ: Sed rurſus γλαῦκας εἰς ἀθήνας, qui hęc ad te. Idem ad fratrem: Et tibi verſus, quos rogas, hoc eſt, Athenas noctuã mittam. Ariſtophanes, ἐν ὄρνισιν.

Τί φῂς, τίς γλαῦκ' ἀθήναζ' ἤγαγε,
id eſt:

Quid ais? quis, oro, vehit Athenas
noctuam?

Vſurpat idem atque exponit Lucianus in Epiſtola ad Nigrinum: Porro parœmia inde fluxit, quod noctua in Attica plurima eſt, ei regioni quaſi peculiaris. Fertur autẽ verſari in Laureo Atticæ loco, vbi auri metalla ſunt, vnde & Laureoticæ noctuæ vocantur. Hæc auis Athenienſium populo quondam erat gratiſſima, ac Mineruæ ſacra habebatur, propter oculos cæſios, quibus etiam in tenebris perſpicit, quæ vulgus auium non videt. Vnde, & auſpicata conſilijs credebatur, id quod indicat prouerbiũ, γλαὺξ ἵπταται, id eſt, Noctua volat. Dictum eſt & illud de Minerua, quod Athenienſiũ male cõſulta, in bonum exitum verteret. Dęmon autem apud Ariſtophanis interpretem exiſtimat, non ob id ſolum dici, noctuas Athenas, quod Athenis noctuarum ſit copia, ſed quod in nummis etiam tum aureis, tum argenteis Athenienſium noctua inſcalpi ſolebat, vna cum facie Mineruæ. Porro nummus appellabatur τετράδραχμον, id eſt, quatuor drachmarum, cum antea ſoliti fuiſſent vti nomiſmatibus didrachmis, quorum inſigne erat bos: vnde etiam natum eſt prouerbium illud: Bos in lingua. Sunt, qui tradunt apud eoſdẽ fuiſſe triobolum, quod & hemidrachmium appellant. Nam drachma ſenos obolos continet. Trioboli nomiſma, ex vna parte Iouis effigiem habebat, ex altera noctuæ. Proinde abſurdum videbatur noctuam Athenas deportare, cũ illic paſſim omnia noctuis abundarent. De nomiſmate Athenienſi teſtatur & Plutarchus in vita Lyſandri, cum de ſeruo meminit, qui domini ſui furtum αἰνιγματικῶς indicans, ait: multas ſub tegulis cubare noctuas: oſtendens illic abditas pecunias, noctuis inſignitas.

Memorem mones, doctum doces, & ſimilia.

IDENTIDEM in Plautinis, ac Terẽtianis comœdijs occurrit: Memorem mones, & doctum doces. Idem pollet Græcanicum illud: λαλεῖς πρὸς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην, id eſt, Loqueris ei, qui ipſe rem calleat, καὶ εἰδότι λέγεις, id eſt, Scienti narras. Plato in Hippia maiore, εἰδότι μὲν ἐρεῖς ὦ σώκρατες, id eſt. Hæc ſcienti Socrates narrabis. Euripides in Hecuba:

Οὐ καινὸν εἶπας, εἰδότι δ' ὠνείδισας,
id eſt:

Dixti nouum nil, ſed probe ſcientibus
Hæc exprobraſti.

Home-

Homerus cum alias aliquoties, tum Odyſſ. P.

Γινώσκω, φρονέω, τάγε δὴ νοέοντι κελεύεις. id eſt.

Et noui, & teneo, iam narras iſta ſcienti.

Idem Iliados ψ de Neſtore admonente filiũ, *Μυθεῖτ' εἰς ἀγαθὰ φρονέων νοέοντι καὶ αὐτῷ.* id eſt:

Dixit amico animo, licet hæc per ſe ſapienti.

M. Tullius lib. Epiſt. ad Atticum nono, Mirãdum enim in modũ Cn. noſter Syllani regni ſimilitudinem concupiuit *εἰδότι λέγω.*

Si crebro iacias, aliud alias ieceris.

Aristoteles in libello De diuinatione, quæ fit ex inſomnijs, verſum huiuſmodi prouerbialem citat:

Si crebro iacias, aliud alias ieceris.

Quo ſignificatum eſt, oportere rẽ ſæpius tentare, neque defatigari protinus, ſi quando parum ex animi ſententia ceciderit. Futurum enim, vt iterum atque iterum periclitanti, felicius aliquando cadat. Ariſtotelis verba ſunt hæc: *ὥσπερ μὲν ἢ λέγεται. ἂν πολλὰ βάλλῃς, ἄλλοτ' ἀλλοῖον βαλεῖς.* Agit autem de inſomnijs melancholicorum, in quibus non exiſtimat eſſe diuinationem vllam, tametſi fit nõnunquam, vt quidẽ euentus ſomnijs illorum reſpondeant. Sed non eſſe mirandum, cum vitio naturæ plurima, ac varia ſomnient, aliquando exiſtere *συμπτώματα*, id eſt, caſus, qui forte pariter ſic eueniant, vt eſt ab illis ſomniatum. Themiſtius hunc locum ſic circumloquitur, interprete Barbaro: Nam, qui totum diem iaculantur aliquando collimãt, & præmium capiunt. Vetus adagium eſt: Si ſæpe iactaueris, aliquando Venerem iacies. Sunt, qui putent, nec abſurde, metaphoram à ſagittarijs, non ab aleatoribus eſſe ductam. Nam & hoc ſignificat *βάλλειν*. Subeſſe vero argutiam in eo verbo, quod in priore parte ſignificat mittere ſagittam, in poſteriore ferire. Fit autem, vt, qui crebrius iaculentur, vel fortuito aliquãdo ſcopum attingant. Tametſi M. Tullius libro De diuinatione ſecundo, de ſymptomatis agens, de quibus modo dictum eſt à nobis, ad vtrumque refert metaphorã. Quis eſt enim, inquit, qui totum diem iaculans nõ aliquando collimet? Totas noctes ſomniamus, neque vlla fere eſt, qua non dormiamus, & miramur aliquãdo id, quod ſomniamus euadere? Quid eſt tam incertum, quam talorum iactus? Tamen nemo eſt, quin, ſæpe iactans, Venerem iaciat aliquãdo, nonnunquam etiam iterum, ac tertium. Porro Veneris iactum in hoc luſus genere fuiſſe quendam feliciſſimum, palam arguit apud Suetoniũ Octauius Auguſtus in epiſtola quadã ad Tiberium: Inter cœnam, inquit, luſimus *γεροντικῶς* & heri, & hodie. Talis enim iactaris, vt quiſque Canem aut Senionem miſerat, in ſingulos talos ſingulos denarios in mediũ conferebat, quos tollebat vniuerſos qui venerem iecerat, Hactenus Auguſtus. Quadrabit & in eos, qui caſu, non arte quippiam aſſequuntur. Extat & hodie vulgo iocus prouerbialis in cæcum, qui cornicem iaculo fixerit.

Malum conſilium.

Malvm conſilium conſultori peſſimum. Senarius eſt prouerbialis in eos, in quorum caput recidit, quod alijs perperam conſuluerunt. Siquidem, vt dicunt Græci, *ἱερὸν ἡ βουλή*, id eſt, Sacra quædam res eſt conſilium. Atque vt eſt libenter accipiendum, cum res poſtulat, ita eſt religioſe, citraq;

Digitized by Google

citraque fraudem dandum, ſi quis egeat. Alioqui non defuturum eſt numen aliquod, quod pœnas repetat ab eo, qui rem ſacram, ac diuinam, perfidia violarit. Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 4. cap. 5. putat adagium hoc ex hiſtoria quadam natum, eamque ex annalibus Maximi, narrationibusque Verrii Flacci refert ad hunc modum: Statua Romæ in comitio poſita Horatii Coclitis viri fortiſſimi de cælo tacta eſt. Ob id fulgur piaculis luendum, aruſpices ex Hetruria acciti, inimico atque hoſtili in populum Romanum animo, inſtituerant eam rem contrariis religionibus procurare, atque illam ſtatuam ſuaſerunt in inferiorem locum perperam transponi, quẽ ſol oppoſitu circum vndiq; aliarum ædium nunquam illuſtraret. Quod cum ita fieri perſuaſiſſent, delati ad populum proditique ſunt: & cum de perfidia confeſſi eſſent; necati. Conſtititque eam ſtatuam perinde, vt veræ rationes poſt compertæ monebant, in locum editum ſubducendam, atque ita in area Vulcani ſublimiore loco ſtatuendam. Eaque res bene & proſpere Reip. ceſſit. Tunc igitur, quod in Hetruſcos aruſpices animaduerſum, vindicatumq; fuerat, verſus hic ſcite factus, cantatusque à pueris, vrbe tota fertur:

Malum conſilium, conſultori peſſimum eſt.

Hactenus quidem Gellius. Porro Valerius Maximus lib. 7. rem quandam haud diſſimilem memorat de Papirio Curſore, qui cum conſul Aquiloniam obſideret, velletque prœlium committere cum hoſtibus, niſi ſi quid auſpicia refragarentur, ac cõſultus pullarius ſuaderet, vti cõmitteret, cum aues infauſta nunciaſſent, re cognita pullarium in prima acie conſtituit. Is primo traiectus telo violatam religionem expiauit. Meminit huius rei T. Liuius decad. 1. lib. 10. Nec diſſimile eſt quod refert Socrates in hiſtoria tripartita, Eutropius Eunuchus, dum ſtudet in quoſdam, qui ad templum confugerant, animadvertere, perſuaſit Imperatori, vt ferretur lex, qua templi religio nulli prodeſſet nocenti. Lata lege, factum eſt, vt Eutropius, cum offendiſſet Cæſarem, confugeret ſub altare, vnde protractus capite plexus eſt; ſuo ipſius conſilio perditus. Virgilius tacite notauit parœmiam in Æneidos 12. lib. cum ait:

- Cadit ipſe Tolumnius augur,
Primus in aduerſos telum qui torſerat hoſtes.

M. Varro lib. de re ruſt. 3. cap. 2. palam citat adagium his verbis: Opinor inquam, non ſolum, quod dicitur, Malum conſilium conſultori eſſe peſſimum, ſed etiam bonum conſilium ei, qui conſuluit, & qui conſulitur, bonum habendum. Sophocles in Electra:

Βουλῆς γὰρ οὐδὲν ἐστιν ἔχθιον κακῆς,
id eſt,
Res nulla conſilio nocentior malo.

noxam ad eum referens, cui conſilium datur. Apparet autem ſenariũ hunc Latinum, id quod & Gellius admonuit de Græcis illis Heſiodi verſibus expreſſum eſſe, qui leguntur in opere, cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι.

Οἱ αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων.
Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη. id eſt,

Ipſe ſibi nocet is, alium qui lædere quærit.
Conſultum male conſultori peſſima res eſt.

Plutarchus in commentario De audiendis poetis, exiſtimat huius verſiculi eandem eſſe ſentẽtiam, quę ſit dogmatis Platonis in Gorgia: vbi Socrates dicit, peius iniuriam facere quam iniuriã pati, & damnoſius eſſe malo afficere, quam affici. Extat in hanc ſententiam & Apologus Græcus non inuenuſtus, nec omnino indignus, quem his commentariis adiungamus. Leonem ob ſenectam ægrotantem, & ea cauſa ſuo in luſtro continentem ſeſe, cætera quidem animantia officii gratia viſebant regem ſuum, excepta vulpe. Proinde lupus, nactus opportunitatẽ, accuſauit vulpem apud Leonem læſæ maieſtatis, quę pro nihilo haberet eum, penes quem rerum erat ſumma, nec ob contemptum ad viſendum acceſſiſſet: atq; interea intervenit in lupi fabula vulpes, & extremam ſermonis partem audiuit. Itaq; Leo conſpecta vulpe, protinus aduerſus eam infremuit. At illa, poſtulato ad purgandũ ſeſe ſpatio. Et quis, inquit, omnium, qui huc convenerunt, tantum tibi profuit, quantum ego, quo quoquo verſum circumcurſitaui, tibiq; morbi remedium à medicis reperi? Cũq; Leo protinus edixiſſet, vt remedium aperiret: Si viuum, inquit, lupum excories, & illius pellem induas, convaleſces. Leo credulus, continuo lupum inuaſit, & interemit. Quo extincto, riſit aſtuta vulpes, calumniatoris malum conſilium in ipſius recidiſſe caput. Carmen autem refertur à Plutarcho & hunc in modum:

Ος δ' ἄλλῳ κακὰ τεύχει, ἑῷ κακὸν ἧπατι τεύχει.

Damna parans aliis, proprio parat epati damna.

Suum cuiq; pulchrum.

PROVERBIALIS ſententia, Suum cuique pulchrum, in eos, quibus ſua qualiacunq; ſunt, tamen ſtudio quodam magis, quam iudicio, placent. Eſt autem a communi mortalium ingenio ſumpta, quibus vſque inſita eſt illa φιλαυτία, id eſt, amor ſui, vt neminem tam modeſtum, tam attentum, tam oculatum inuenias, quin in propriis æſtimãdis, quadam animi propenſione corruptus cæcutiat, atque hallucinetur. Proinde vere ſcripſit Ariſt. lib. Rhet. 2. ἐπεὶ δὲ φίλαυτοι πάντες, καὶ τὰ αὑτῶν ἀνάγκη ἡδέα εἶναι πᾶσιν. οἷον ἔργα, λόγους, διὸ καὶ φιλοκόλακες ὡς ἐπιτοπολύ, id eſt, Quoniam autem omnes ſui ſunt amãtes, & ſua cuique iucunda eſſe neceſſum eſt, vt facta dictaq;: idcirco plerumq; etiam aſſentatoribus gaudent, Id tametſi omnibus generaliter verum eſt, vt ſit, quemadmodum ait Horatius, Cæcus amor ſui, tamen in artifices, atq; ex his potiſſimum in poetas, ad hęc in amantes pręcipue quadrare videtur. Etenim rectiſſime ſcripſit Ariſtoteles quarto Moralium libro. Suo quenq; artificem opere impenſe delectari, non aliter, quam rebus quibusdam ex ſeſe prognatis. Neque ſecus adamant, ſua carmina poetæ, quam parentes liberos. Eſt enim artificis opus, quaſi quidam ingenii fœtus, de quo Socrates ait, rectius iudicare obſtetricem quam matrem ipſam. Sponſis item amantibus mos eſt, ſuam cuique ſponſam certatim extollere. Cuius rei ſat magnum exemplum extat de Tarquiniis adoleſcentibus. Vnde & hodie vulgo ſcite dicunt. Nullum reperiri deformẽ amaſium. Propterea quod amanti vel non pulchro pulcherrima videantur. Quam ſententiam eleganter extulit Theocritus in Ecloga 6.

Η γὰρ

— Ἦ γὰρ ἔρωτι,
Πολλάκις ὦ Πολύφαμε τὰ μὴ καλὰ,
καλὰ πέφανται.

id eſt,

— Etenim haud raro Polypheme,
Quæ minime ſunt pulchra, ea pulchra videntur amori.

Plato proverbium extulit in Lyſide, ſed inuerſe, καὶ κινδυνεύει, inquit, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶναι. id eſt, Periculum eſt, ne iuxta vetus adagium, amicum ſit, quod pulchrum eſt. Quaſi non ideo pulchrum haberi debeat aliquid, quod ſit amicum, ſed ideo oporteat eſſe amicum, quod ſit pulchrum. Huc pertinet & illud, quod ſcribit M. Tullius lib. De finibus 5. Suo enim quiſque ſtudio maxime ducitur. Et rurſum in primo Officiorum: Quorum vterq;, ſuo ſtudio delectatus, contempſit alterum. Quanquam hoc venia dignum, hactenus communem illam φιλαυτίαν valere, vt ſuis quiſque liberis, ſuis artibus, ſuo inſtituto, ſuis inuentis, ſuæ patriæ paulo impenſius faueat, niſi eo vſque cæcitatis nos rapiat, vt & virtutes alienas calumniemur, & noſtris blandiamur vitiis, eaque virtutum nomine donemus. Ac ſibi quiſque ſit, quod ſibi fuit Suffenus Catullianus, aut Meuius Horatianus. Quod vitii Flaccus in Epiſtolis notans: Dum mala, inquit, delectent mea me, vel denique fallant. Atque hoc loco Porphyrio indicat Horatium reſpicere vulgatam ſententiam, quod homines ſuis malis non ſolum non doleant, verumetiam delectentur: Eaque de re Græcum adagium eſſe celebratum, verum id adagium vitio librariorum deſideratur in ſcriptura. Eodem pertinet, quod alibi dixit Horatius:

Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipſa hæc
Delectant, veluti Balbinum polypus Agnæ.

Nam Balbino ſtulto amanti, etiam polypus Agnæ amicæ, ſuaue quiddam olere videbatur. Eſt autem polypus vitium narium graue olentium, itidem vt hircus alarum. Vnde & polypoſos, & hircoſos dicimus. M. Tullius ad Atticum lib. 14. Accipe, inquit, à me, mi Attice, καθολικὸν θεώρημα, earum rerum, in quibus exercitati ſumus ſatis. Nemo vnquam, neque poeta, neque orator fuit, qui quenquam meliorem ſe arbitraretur. Hoc etiam malis contingit. Quid tu Bruto putas ingenioſo, & erudito, de quo etiam experti ſumus? Nuper in edicto ſcripſeram rogatu tuo, Meum mihi placebat, illi ſuum. Quinetiam, cum ipſius precibus adductus pene ſcripſiſſem ad eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, ſed etiam tibi ſcripſit, ſibi illud, quod mihi placeret, non probari. Quare ſinamus, quæſo, quemque ſibi ſcribere. Suam cuique ſponſam, mihi meam, Suum cuique amorem, mihi meum. Non ſcite. Hoc enim Attilius poeta duriſſimus. Hactenus Cicero. Cuius ex verbis apparet hos duos verſiculos: Suam cuique, & cætera; ex Attiliana quapiam fabula ſumptos eſſe. Idem Tullius libro Tuſculanarum quæſtionum quinto: Muſicorum vero perſtudioſum accepimus, poetam etiam Tragicum, quam bonum, nihil ad rem. In hoc enim genere neſcio quo pacto magis quam in aliis ſuum cuique pulchrum eſt. Adhuc neminem cognoui poetam, & mihi fuit cum Aquinio amicitia, qui ſibi non optimus

Digitized by Google

videretur. Sic ſe res habet. Te tua, me delectant mea. Eandem ſententiam Plautus in Sticho, diuerſis verbis, ſed nimis quam eleganter extulit. Suus, inquit, rex reginæ placet. Sua cuique ſponſa ſponſo. Huc referendum & Theocriticum illud:

Καὶ γὰρ θὴν, οὐκ εἶδος ἔχω κακόν, ὥς με λέγοντι. id eſt,

Nec mihi forma profecto mala eſt, ſi vera loquuntur.

Id imitans Maro:

Nec ſum adeo informis, nuper me in littore vidi,

Cum placidum ventis ſtaret mare.

Apertius adluſit ad adagium Flaccus, in epiſtola quadam.

- Iouis auribus iſta

Seruas, fidis enim manare poetica mella

Te ſolum, tibi pulcher.

Tibi pulcher, dixit, pro tibi ipſi placens. Eſt autem hemiſtichium carminis heroici.

Patriæ fumus, igni alieno luculentior.

Proverbii faciem habet, atque ad eandem pertinet ſentẽtiam, quod eleganter ſcripſit Lucianus in Encomio patriæ. *Καὶ ὁ τῆς πατρίδος αὐτῷ καπνὸς λαμπρότερος ὀφθήσεται τοῦ παρ' ἄλλοις πυρός*, id eſt, Ac patriæ fumus luculentior homini videtur, quam ignis alibi. Philoſtratus in Ariadne: *ὁ Θησεὺς δὲ ἐρᾷ μὲν, ἀλλὰ τοῦ τῶν Ἀθηνῶν καπνοῦ. Ἀριάδνην δὲ οὔτε οἶδεν ἔτι οὔτε ἔγνω ποτέ*, id eſt, Theſeus vero amat quidem, ſed Athenarum fumum. Nam Ariadnen neque vidit adhuc, neque etiamdum cognouit. Apud Homerum, terræ natalis fumum Vlyſſes optat videre ſurgentem, vnde & ductum proverbium. Sic enim legitur Odyſ. A.

Ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρῴσκοντα νοῆσαι ἧς γαίης. id eſt.

Exoptans oculis ſurgentem cernere fumum

Natalis terræ.

Viua vox.

Viva vox olim dicebatur, non ſcripta, ſed ab ipſo pronunciantis ore percepta quaſi viuida, atq; efficax. Nam viua nonnunquam dicuntur, quæ natiua ſunt, non factitia, vt Viuo de marmore, & Viuoque ſedilia ſaxo. Ineſt autem rebus natiuis aliquid gratiæ genuinæ, quod ars nulla queat imitatione conſequi. Porro ſcriptura vox quæpiam eſt, ſed quaſi factitia, veræque vocis vtcunque imitatrix. Deeſt actus, motusque, hoc eſt, vita. Siquidem actio, vt auctor Fabius, orationis quaſi vita eſt. Rerum inuentio, oſſium inſtar eſt, ordo neruos imitatur, elocutio carnem, cutem, coloremque: memoria ſpiritus vice fungitur, quibus omnibus accedit pronunciatio, velut motus quidam vitalis. Nullum enim certius argumentum vitæ, quam motus. Vnde & flumina viua dicuntur, & argentum viuum. Contra mortua, quæ torpent, languentque. Cicero libro Tuſculanarum quæſtionum ſecundo: Licet enim ſatis exemplorum ad imitandum ex lectione ſuppeditet, tamen viua illa, vt dicitur, vox alit plenius, præcipueq; præceptoris. Idem ad Atticum lib. 2. Vbi ſunt nunc, qui aiunt *ζώσης φωνῆς*; Quãto magis vidi ex tuis literis, quã ex illius ſermone, quid ageretur. Porro, quod Cicero protulit abruptum, ac mutilum, hoc quidam ſuppletum de ſuo, ad hunc modum: *ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶναι*. Plinius Iunior in epiſtola quadam ad nepotem: Præterea magis, vt vulgo dicitur, viua vox afficit. Nam, licet acriora ſint, quæ legas, altius tamen in animo ſedent,

Digitized by Google

dent, quæ pronunciatio, vultus, habitus, geſtus etiam dicentis adfigit. Seneca epiſt. 5. Plus tamen tibi & viua vox & conuictus quam oratio proderit. Diuus Hieronymus in præfatione generali: Habet neſcio quid latentis energiæ viua vox, & in aures diſcipuli de doctoris ore transfuſa, fortius ſonat. Hactenus ille. Vnde celebratum illud Æſchinis, de Demoſthene, τί δὲ εἰ αὐτοῦ θηρίου ἀκηκόειτε. id eſt, Quid autem, ſi ipſam audiſſetis belluam? Et illud: In ſcriptis Demoſthenis, magnam Demoſthenis partem abeſſe.

Muti magiſtri.

QVOD modo retulimus, vſurpauit & Aulus Gellius: atque huic alterum quoddã diuerſum adiecit: Quoniam, inquit, vocis, vt dicitur, viuæ penuria erat, ex mutis, quod aiũt, magiſtris cognoſcerem. Mutos magiſtros libros ſentiens, qui loquũtur quidem nobis, vt apud Platonem ait Socrates, ſed dubitanti non ſatis cõmode reſpondent. Nec illepide profecto literæ, muti vocantur præceptores. Propterea quod mutorum eſt non voce, ſed nutibus, ſignisque loqui. Idẽtidem & libri, notulis quibusdam, & ſignificantibus figuris nobiscum fabulantur. Quemadmodum enim voces, ſenſorum animi, velut εἴδωλα quæpiam ſunt, auctore Ariſtotele, ſic literarum figuræ, vocũ ſimulacra quædam recte dicuntur. Neque mirandum, ſi quidem ἀρχέτυπον illud pectoris exemplar efficacius repræſentat, ac transfundit affectus animi, quam alterum illud, quod non rem ipſam, ſed imitationem imitatur. Neque illud temere quæri ſolet à multis, vtrum ſit ad eruditionem comparandam conducibilius ζώσῃ φωνῇ χρῆσθαι, ἢ τοῖς ἀφώνοις διδασκάλοις. hoc eſt, plus ne cõferat lectio, an auſcultatio. Et habet res vtraq; ſua quædam peculiaria cõmoda. Nã ex libris tum eruditiora ferme ſunt, quæ diſcuntur, tum plura. Tantum enim quisq; diſcit, quantũ ingenii celeritate conſequi, memoriæ fidelitate complecti poteſt. Adde, quod hi præceptores nunquam gravantur operam ſuam nobis impertire. Atque horum vt vberior, ita paratior copia. Accedit huc & otium illud, & cogitationis ſecretum. Licet preſſius inſpicere ſingula, licet retractare, licet expendere. At e diuerſo minore iactura, tum ingenii, tum oculorum, tum valetudinis cõſtant, quæ à præceptore diſſerente percipimus, maxime ſi is dicat, quem & miremur, & amemus. Deinde inſidunt altius animo, & hærent tenacius, & occurrunt promptius. Quare conſultum erit, alterum ſtudii genus cũ altero coniungere, & vbi viuę vocis erit copia, libentius auſcultare quam legere, ſi modo mediocri ſit eruditione, quem audis. Vbi non erit, libenter, quaſi non minus operę precium facturus ſis, ad libros confugere, ſed optimos. Denique ea figura libri dicti ſunt muti magiſtri. M. Tullius legem appellat mutum magiſtratum, magiſtratum legem loquentem: & qua Plutarchus poeſim appellat picturam loquentem: & picturam, mutam poeſim.

Frons occipitio prior.

PRISCIS agricolis celebratum adagium, atque inſtar ænigmatis iactatũ: Frons occipitio prior. Quo ſignificauit antiquitas rectius geri negotium, vbi pręſens, ac teſtis adeſt is, cuius agitur negotium. Prior dictum eſt, pro potior, meliorque. Alioqui, quis ignorabat frontem prio-

priorem eſſe capitis partem, occipitium poſteriorem? Tametſi hæc amphibologia commendat nõnihil dicti gratiam, quod ob antiquitatem oraculi inſtar habebatur. Extat autem apud Catonem libro de Re ruſtica, capite quarto: Si bene, inquit, ædificaueris, libentius & ſæpius venies, fundus melior erit, minusque peccabitur: fructi plus capies, frons occipitio prior. Plinius item in eandem ferme ſententiam, libro hiſtoriȩ mundi decimo octauo, cap. quinto: Eum tamen, inquit: qui bene habitet, ſæpius ventitare in agrum, frõtemq; Domini plus prodeſſe, quam occipitium nõ mentiuntur. Rurſum eiusdem libri capite ſexto: Et ideo maiores fertiliſſimum in agro oculum Domini eſſe dixerunt. Ariſtoteles OEconomicorum libr. I. videtur hanc ſentẽtiam apud Perſam quempiam referre, ſubnectens alterã huic ſimilem, quȩ à Libe quodam ſit profecta. Sed ſatius fuerit ipſius adſcribere verba, ſi quis forte deſiderabit; καὶ τὸ τοῦ πέρσου καὶ λίβυος ἀπόφθεγμα εὖ ἂν ἔχοι, ὁ μὲν γὰρ ἐρωτηθεὶς τί μάλιστα ἵππον πιαίνει, ὁ τοῦ δεσπότου ὀφθαλμὸς ἔφη. ὁ δὲ λίβυς ἐρωτηθεὶς, ποῖος κόπρος ἀρίστη, τὰ τοῦ δεσπότου ἴχνη, ἔφη. id eſt, Atq; illud Perſæ, Libysque reſponſum, recte ſeruabitur. Nam alter, interrogatus, quæ res potiſſimum ſaginaret equum: reſpondit, oculus domini. Alter, rogatus, quod ſtercus eſſet optimum, domini veſtigia, inquit. Vterque ſignificauit, domini præſentiam plurimum habere momenti ad rem bene gerẽdam. Item Columella putat rem malam eſſe, frequẽtem fundi locationem, peiorem tamen vrbanum colonum, qui per familiam mauult agrum, quam per ſe colere. Huc pertinet illud, quod refertur à Gellio, ꝙ cum quidam corpulentus ac nitidus equum haberet macilentum, ac ſtrigoſum, rogatus, quid eſſet in cauſa: reſpondit mirum nõ debet videri, ſi equo ſuo eſſet habitior, quãdoquidem ipſe ſe paſceret, equũ curaret ſeru⁹, Plutarchus in cõmentario De liberis educandis, Καὶ ζαδίω δὴ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ ὑπποκόμου χάριεν, ὡς οὐδὲν οὕτω πιαίνει τὸν ἵππον, ὡς βασιλέως ὀφθαλμός. id eſt, Hinc & illud elegãter dictum ab equiſone, nihil perinde ſaginare equum, vt regis oculum. Huius figuræ eſt, quod Æſchylus in tragœdia, cui titulus Perſe, domini præſentiã, oculũ domus vocat:

> Ομμα γὰρ δόμων, νομίζω δεσπότου παρουσίαν. id eſt,
>
> *Nam domus oculũ eſſe domini iudico præſentiam.*

Eodem pertinet, quod per quam venuſte dixit T. Liuius. Non ſatis feliciter ſolerȩ procedere, quæ oculis agas alienis. Innuit tale quiddam & Terentius in Eunucho, cum ait: Ita vt fit, domini, vbi abſunt: ſignificans abſentib. heris miniſtros omnia facere indiligentius, & peccare licentius: nempe hæc omnia eo tendunt, vt quisque ſuum negotium præſens curet, neq; magnopere fidat alienæ induſtriæ. Id nulli magis obſeruandum, quam principi, ſi modo principis animum gerat, hoc eſt, ſi publicum commodum cordi habet.

Aequalis æqualem delectat.

SIMILITVDO mater eſt beneuolentiæ, conſuetudinisque, & familiaritatis cõciliatrix. Vnde videmus iuuenes inter ſe libenter conuenire, ſenes cum ſenibus congregari, doctos doctorum conuentu capi, improbos congredi cum improbis, bibones cum bibonibus, nautas amare nautas, diuitibus eſſe neceſſitudinem

dinem cum diuitibus, atque in vniuerſum ſimilia ſimilibus gaudere. In hanc ſententiam extant aliquot veterum prouerbia, quorum eſt illud ἧλιξ ἥλικα τέρπει. id eſt, Æqualis æqualem delectat. Quod vſurpans M. Tullius in Catone maiore, Pares autem, inquit, cum paribus, vt eſt in vetere prouerbio, facillime congregantur. Nam prima familiaritatis conciliatio proficiſcitur ab ętatis æqualitate, quam Græci vocant ὁμηλικίαν. Ad quod adludens Homerus in Odyſſeæ O.

Αὐτὰρ καὶ ὁμήλικες εἰμέν.

id eſt,

Quinetiam ſumus æquaui.

Huc reſpexit Plato primo De repub. libro, apud quem Cephalus, qui ſe teſtatur iam perueniſſe ἐς γήραος οὐδὸς, id eſt, ad ſenectæ limen, ait πολλάκις γὰρ συνερχόμεθά τινες εἰς ταυτὸ παραπλησίαν ἡλικίαν ἔχοντες, διασώζοντες τὴν παλαιὰν παροιμίαν. id eſt, Sæpe numero pleriq; conuenimus ferme æquales, antiquum illud ſeruantes prouerb. Ariſt. 2. Rhetoricorũ libr. recenſens, quæ quibus ſunt iucunda, ſcribit, in totum ea natura ſeſe inuicem delectari, quæ genere ſint coniuncta, aut ſimilia, vt hominem homine, æquum æquo, adoleſcentem adoleſcente. Atque huc tendere prouerbia vulgo iactata: ἧλιξ ἥλικα τέρπει. Item id genus alia quædã. Verba illius hæc ſunt: τὰ συγγενῆ δὲ κατὰ φύσιν ἀλλήλοις ἐστὶν ἅπαντα. τὰ συγγενῆ καὶ ὅμοια ἡδέα ὡς ἐπιτοπολὺ, οἷον ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ, καὶ ἵππος ἵππῳ, καὶ νέος νέῳ, ὅθεν καὶ αἱ παροιμίαι εἴρηνται, ὡς ἧλιξ ἥλικα τέρπει. καὶ ὡς ἀεὶ τὸ ὅμοιον. καὶ ἔγνω ὁ θὴρ θῆρα. καὶ ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιόν. καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Theognis ait, amicitiam cohærere inter æquales, vicinos, & ſenes.

Πάντες μὲν τιμῶσιν ὁμῶς, ἴσοι, οἵτε κατ' αὐτὸν
Οἰκοῦσι χώρης, οἵτι παλαιότεροι.

id eſt,

Omnes hi ſeſe venerantur, amantque viciſſim,
Vicini æquales viribus, atq; ſenes.

Nec alienum eſt ab hoc prouerbio, quod Empedocles ait apud Ariſtotelem libro De anima primo, animam eſſe quiddam ex omnibus elementis conflatum, imo ipſam horum quidvis eſſe, & vnumquodque cognoſcere, eo quod habet affine quiddam cum ſingulis. vnde Plato in Timæo dicit, animam ex elementis conſtare. Empedoclis verſus ſic habent:

Γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ,
Αἰθέρι δ' αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀΐδηλον,
Στοργῇ δὲ στοργὴν, νεῖκος δέ τε νείκεϊ λυγρῷ.

Quos verſus quoniam initio deſperabamus, commodius verti poſſe, ab Argyropylo verſos ſubiecimus:

Terram nam terra, lympha cognoſcimus aquam,
Ætheraq; æthere, ſane ignis dignoſcitur igni,
Sic & amore amor, ac triſti diſcordia lite.

Quanquam in primo verſu ſuſpicamur à librariis vndam verſam in aquam. Poſt amicorum rogatu noſtra addidimus qualiacunque.

Terra quidem terra ſentitur, lymphaq; lympha,
Ætherq; æthere purus, at igni noxius ignis.
Dulcis amore amor, atq; odio funeſta ſimultas.

Digitized by Google

Argyropylus, explendi carminis gratia, pro vno verbo ὀπώπαμεν duo reddidit, cognoſcimus, & dignoſcitur, duo epitheta prætermiſit, δῖον καὶ ἀίδηλον. Deinde voci repetitæ gratiam bis perdidit, in aquā, & vndam, in diſcordia, & lite. Sic & Sane aduerbium de ſuo attexuit. Nos amori addidimus epitheton, ſed quod fuerat additurus poeta, ſi per metri leges licuiſſet, quandoquidē voci contrariæ addidit ſuum, νείκει λυγρῷ. Nō hæc dicuntur, vt ſugillemus virum de ſtudiis optimis optime meritum, ſed vt iudicio proficiant adoleſcentes, quibus hæc potiſſimum ſcribuntur. Philoſophorum quiſpiam, Zenon, ni fallimur, apud Auguſtinum prodidit, animam ipſam eſſe numerum ſeipſam mouentem, atq; hanc ob cauſam rebus numeroſis natura capi delinirique: veluti muſicis modis afficiūtur & pueri, cognato quodam naturæ ſenſu, cum prorſus neſciant, quid ſit muſica. Ariſtoteles hoc ipſo, quem modo retulimus, loco, definitionem hanc adducit, tacito auctoris nomine.

Simile gaudet ſimili.

Ομοιον ὁμοίῳ φίλον, id eſt, Simile gaudet ſimili. Ariſtoteles libro Moralium octauo: ὅμοιον ὁμοίου ἐφίεται, id eſt, Simile appetit ſimile. Item lib. 9. Ομοιον ὁμοίῳ φίλον. id eſt, Simile ſimili amicum. Vnde eſt & illud: ὁμοιότης τῆς φιλότητος μήτηρ, id eſt, Similitudo mater amoris. Quare, vbi abſoluta ſimilitudo, ibi vehementiſſimus amor, id quod indicat fabula Narciſſi. Agathon in conuiuio Platonis: ὁ γὰρ παλαιὸς λόγος εὖ ἔχει, ὡς ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει. id eſt, Scite quidem veteri prouerbio fertur, ſimile ſimili ſemper hærere. Plutarchus in cōmentario, cui titulus, quo pacto ſit amicus ab adulatore dignoſcendus, refert huiuſmodi ſenarios:

Γέρων γέροντι γλῶτταν ἡδίστην ἔχει,
Παῖς παιδί. καὶ γυναικὶ πρόσφορον
 γυνή,
Νοσῶν τ' ἀνὴρ νοσοῦντι, καὶ δυσπραξίᾳ
Ληφθεὶς ἐπῳδός ἐστι τῷ πειρωμένῳ.

id eſt,

Seni ſenilis lingua iucūdiſſima eſt,
Pueroque puer, & mulier apta femina.
AEgrotus itidem ægroto, & in malis ſitus
Exercito malis placet, atque congruit.

Diogenes Laertius, oſtēdens quædam imitatum Platonē ex Epicharmi ſcriptis, adducit & illud, Quod canis cani videtur pulcherrima, & boui bos, & aſina aſino, & ſus ſui. Diximus alibi, Suum cuique reginæ placere regem. Plato libr. de legib. octauo; φίλον μέν που καλοῦμεν, ὅμοιον ὁμοίῳ, κατ' ἀρετήν, καὶ ἴσον ἴσῳ. id eſt, Amicum quidem vocamus ſimile ſimili, quo ad virtutem, & æquale æquali. Quanquam adagium recte transferetur & ad illos, quos ſimilitudo conciliat vitiorum. In quos eſt illud Catulli.

Pulcre conuenit improbis cinædis.

Item illud Martialis:

Vxor peſſima, peſſimus maritus,
Miror non bene conuenire vobis.

Illud item Iuuenalis;

Magna inter molles concordia.

Semper ſimilem ducit Deus ad ſimilem.

POTEST autem adagium ex Homero natum videri, apud quem Odyſſeæ P. Melanthius caprarius conſpicatus Eumæum ſubulcum, ipſum Vlyſſem ſecum adducentem, ſed habitu

Digitized by Google

bitu ſpecieq; pannoſi, ſcomma iacit in vtrunq;, quaſi duo inter ſe ſimiles bene conueniſſent:

Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ κακὸς κακὸν ἡγηλάζει

Ὡς αἰεὶ τὸν ὅμοιον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὅμοιον. id eſt,

Nunc adeo malus ecce malum comitatur, vt vſq;

Ad ſimilē Deus adducit ſimilemq; paremq;.

Ariſtoteles libro Moralium 8. prouerbii loco refert.

Ὅθεν τὸν ὅμοιον φασὶν ὡς τὸν ὅμοιον.

id eſt,

Vnde ſimilem aiunt ad ſimilem.

Semper graculus aſſidet graculo.

Ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν ἱζάνει. id eſt, Adſidet vſq; graculus apud graculū. Refertur à Diogeniano prouerbialis ſenarius; notaturq; ab Ariſtotele libro Rhetoricorum, quem modo citauimus, vbi inter alia complura huius ſententiæ prouerbia, hoc quoq; commemorat. Item lib. Moralium 8. καὶ κολοιὸς ποτὶ κολοιόν, id eſt, & graculus, inquit, ad graculū. Græcis eſt trochaicus dimeter, haud dubium, quin ex poeta quopiam decerptus. Eleganter vſurpauit adagium Gregorius in quadam ad Eudoxium epiſtola, Κολοιὸν δὲ ποτὶ κολοιὸν ἱζάνειν, καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις. id eſt, Graculum autem aſſidere graculo, audis & à prouerbio. Porro graculorum conuentus olim notos fuiſſe, teſtatur M. Varro lib. de Re ruſtica 3. Vnde Plutarchus in libr. de Polyphilia, οὐκ ἀγελαῖον ἐστιν οὐδὲ κολοιῶδες, id eſt, non armentarium eſt, neq; graculeum. Quin huic aui nomen inditum, à κολλῶ, quod eſt conglutino. M. Varro graculos quoque Latinis inde dictos vult, quod gregatim volent. Quintilianus non probat, aſſeuerans dictione ab auium voce confictam.

Cicada cicadæ cara, formica formicæ.

Cæterum, quod Ariſtoteles in eo loco quem modo citauimus, addidit: & ſi qua ſunt id genus alia, dubium non eſt, quin ſenſerit illa, quæ ſunt apud Theocritum Idyllio 9.

Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ,

Ἴρηκες δ' ἴρηξιν. id eſt,

Formica grata eſt formicæ, cicada cicadæ,

Accipiter placet accipitri.

Porro nota eſt formicarum politia, & cicadarum conuentus.

Figulus figulo inuidet, faber fabro.

Ab hac forma velut excipiendi ſunt qui in eadem arte verſantur, propterea quod inter hos artificii ſimilitudo magis æmulationem conciliat, quam beneuolentiam. Quorum mutuam inter ipſos inuidiam Heſiodus in opere, cui titulus, Opera & dies, compluribus metaphoris indicauit, haud tamen damnans id genus artificum concertationem, imo probans, ac laudans: Propoſuerat enim poeta duplex æmulationis genus, quorum alterū ſit vtile, pulcrumque mortalibus, alterum fœdum, ac pernicioſum. Hoc homines ad rixas, ac bella concitari, propter opum, honorumque certamina: illo vero tanquam exemplis propoſitis, ad induſtriam, & honeſtas artes expergeſieri. Honeſtam igitur æmulationem his verbis deſcribit.

-- Ζηλοῖ δέ τε γείτονα γείτων

Εἰς ἄφενον σπεύδοντ' ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσιν,

Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ τέκτο-
νι τέκτων,
Καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοι-
δὸς ἀοιδῷ.

Quos verſus longe elegãtiſſimos in hoc duntaxat vertimus, vt intelligantur. Nam venuſtatem vix quiſquam aſſequatur, nedum ego.

Semper vicinus vicino eſt æmulus, hunc vt
Condere cernit opes properantem gnauiter. atqui
Cõcertatio conducit mortalib. iſta.
Odit ita fabrum faber, figuloque moleſtus
Eſt figulus, cantor cantorem liuidus odit.

Vſurpantur cum alias frequenter apud diuerſos auctores, tum apud Ariſtotelem libro Moralium ſecundo. Rurſum eiusdem operis lib. 8. parœmiæ vice refertur, κεραμεῖς πάντας τοὺς τοιούτους ἀλλήλοις φασὶν εἶναι. id eſt, Omnes huiusmodi figulos inter ſeſe aiunt eſſe. Figulos inuidos dixit, nimirum adludens ad Heſiodium adagium. Item Rhetoricorum lib. 3. ὅθεν εἴρηται, καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ, id eſt, Vnde dictum eſt, Et figulus figulo. Citat ibidem & hunc ſenarium,

Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται.
id eſt,
Etenim inuidere didicit ipſa affinitas.

At eſt ſimilitudo, quam in Sympoſiacis Plutarchus μάχιμον dicit, hoc eſt, bellacẽ, ac pugnacem: qualis eſt gallorum gallinaceorum: qualisque eſt inter ſophiſtas, mendicos, poetas, cantores, & ob hoc vetat id genus hominum in conuiuiis coniungi, ne quid oriatur rixæ. Eſt altera: quam ἐπιεικῆ vocat, cuiusmodi eſt graculorum inter ſe. Ad hanc pertinent nautæ, agricolæ, venatores, aliptici. Atque ob id recte copulantur in accubitu. Ad hæc amantes, niſi contingat eos eandem amare.

Cretenſis Cretenſem.

Ὁ Κρὴς τὸν Κρῆτα, i. Cretenſis Cretenſem, ſubaudi, quod erit commodum ſententiæ, prouocat, conatur circumuenire, aut tale quippiam. Quoties improbus agit cum improbo, perfidus cum perfido. Sumtum adagium à Cretenſium moribus, quos plurimis conuiciis inceſſuit antiquitas.

Cretenſis cum Æginета.

EANDEM obtinet ſententiam, Κρὴς πρὸς αἰγινήτην. id eſt, Cretenſis cum Ægineta, ſubaudiendum, agit. Quadrat in pariter improbos, qui mutuis inter ſe fallaciis agunt. Nam Æginetæ quoque olim male audierunt, in quos etiam oraculum illud quidam editum putant: οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι. id eſt, Neque tertii, neq; quarti.

Vulpinari cum vulpe.

Ἀλωπεκίζειν πρὸς ἑτέραν ἀλώπεκα,
id eſt,
Cum vulpe vulpinare tu quoq; inuicem.

Senarius eſt prouerbialis: Cum aſtutis aſtutus agito. Horatius:

Nunquam te fallãt animi ſub vulpe latentes.

Ariſtophanes in veſpis:

Οὐκ ἔστιν ἀλωπεκίζειν.
id eſt,
Non licet vulpinari.

Quod autem nos ἀλωπεκίζειν vertimus vulpinari, ne quis hoc verbi tanquam noſtrum, ac nouum aſpernetur, citatur ex M. Varrone à Nonio Marcello. Sic enim auſus eſt dicere Varro vulpinari pro ἀλωπεκίζειν, quemad-

Digitized by Google

quemadmodum Horatius Iunenari dixit pro ναυίζειν. Vide Prouerbium Βυττιγίζειν.

Cretiza cum Cretenſi.

Πρὸς κρῆτα κρητίζειν. i. Aduerſum Cretenſem cretiza, i. aduerſus mendacem mendaciis vtere. Vſus eſt Plut. in vita Lyſandri, πρὸς κρῆτα ᾗ ἄρα τὸ τοῦ λόγου κρητίζων. Rurſus in vita Pauli Æmilii, Τοὺς μὲν ἐπισαμένους ἀκριβῶς αὐτὸν, οὐκ ἔλαθεν κρητίζων πρὸς κρῆτας, id eſt. Eos quidem, qui hominem penitus norant, haud latuit, quod cum Cretenſibus arte Cretica vteretur: propterea quod Cretenſium vanitas, de Iouis apud ſe ſepulcro, multaque id genus mentientium, in vulgi fabulã abierit, id quod palam teſtatur Epimenidis ille verſiculus:

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.

id eſt:

Cretenſes ſemper mendaces, mala beſtia, ventres pigri.

Huius autem carminis initium, Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, vſurpauit Callimachus poeta Cyrenẽſis in hymno, ſcribens aduerſus Cretenſes in laudem Iouis, ac vanitatis eos arguens, quod iactitarẽt illius ſepulcrum eſſe apud ſe, cum is eſſet immortalis. Quo reſpiciẽs Ouidius: Nec fingunt, inquit, omnia Cretes. Vnde κρητίζειν, Græci pro mentiri dicunt. Suidas aliam adagionis cauſam indicat, ſcribens Idomeneum Cretenſem, cum illi negotium eſſet datum, vt æs, quod è ſpoliis ab hoſtibus detractis collectũ erat, distribueret, ſibi partem longe optimam delegiſſe. Vnde congruere videtur etiam in illos, qui fraudat alios, ſuiſque commodis impenſius vbique ſtudent. Idem putat adagium quadrare etiam in eos, qui fruſtra mendaciis agunt aduerſus artificem mentiendi. Quemadmodum vulgo dicunt, difficilimum eſſe furari apud fures, ita difficilimum mẽdaciis imponere mendacibus.

Cum Care cariza.

Hvic ſimillimum refert Diogenianus, πρὸς κᾶρα καρίζεις. id eſt. Cũ Care cariſſas: Ruſtice agis cum ruſtico, barbare loqueris barbaro, craſſe cũ craſſo. Cares populi ſunt Phrygiæ, de quibus alio loco dicemus, quorum mores prouerbiis aliquot facere locum.

Cretenſis mare.

Ὁ κρὴς τὴν θάλασσαν, i. Cretẽſis mare, ſubaudiendũ neſcit, an metuit, Hanc parœmiam refert pariter, atq; exponit Strabo Geographiæ libr. 10. ſcribens olim Cretenſes nauigandi peritia, rerumq; maritimarũ vſu principatum tenuiſſe: atque hinc antiquitus increbruiſſe prouerbium, Cretenſis mare neſcit, in eos, qui neſcire fingerent, quod egregie callẽrent. Etenim, qui conſentaneum eſt, Cretenſes, cum ſint inſulares, ignorare, quo cinguntur vndequaq;? Vſus eſt eodem & Ariſtides in Pericle: ὁ κρὴς τὸν πόντον. Zenodotus ſcribit apud Alcæum extare. His affine eſt, quod habet Horatius in epiſt. ad Octauiũ:

Ipſe ego, qui nullos me affirmo ſcribere verſus,
Inuenior Parthis mendacior.

quod Parthi tum maxime pugnent, cum fugam ſimulant.

Ad vmbilicum ducere.

Extant apud auctores aliquot abſoluẽdi parœmiæ, quarum de numero eſt illa: Ad vmbilicum ducere, pro eo, quod eſt, librum finire, atque abſoluere. Sunt enim vmbilici, interprete Porphyrione, ornamenta quædam oſſea, aut lignea, corneave, vmbilici noſtri formã imitantia, q̃ volumi-

luminibus iam abſolutis addebantur; atq;hinc prouerbialem figuram eſſe natam, Ad vmbilicum peruenit, id eſt ad finem. Horatius in Epodis:

Deus deus nam me vetat,
Inceptum celeres promiſſum carmẽ iambos

Ad vmbilicum ducere.

Martialis in quarto Epigrammatum libro:

Ohe iam ſatis eſt, ohe libelle,
Iam peruenimus vſque ad vmbilicos.
Tu procedere adhuc & ire quaris.

Idem libro quinto:

Qui cedro decorata, purpuraque,
Nigris pagina creuit vmbilicis:

Idem in tertio:

Cedro nunc licet ambules perunctus,
Et frontes gemino decens honore,
Pictis luxurieris vmbilicis,

Rurſum in vndecimo:

Explicitum nobis vſque ad ſua cornua librum,
Et quaſi perfectum, Septitiane, refers.

Verũ haud ſcimus, poſſit ne prouerbium hoc alio, quam ad librum, aut carmẽ, transferri, niſi purior fiat metaphora.

Summum faſtigium imponere.

ILLVD generalius eſt: Summum faſtigiũ imponere, pro eo, quod eſt, rem omnibus ſuis partibus abſoluere. Exempla reperies apud Ciceronẽ libro Officiorum tertio, apud Pliniũ in Epiſt. aliquoties. Translatum ab ędificatoribus, qui, perfecto demum ædificio, faſtigiũ aliquod ſolent imponere. Quibus ſicuti fundamentũ prima inſtituendi operis pars eſt, ita faſtigium ſuprema eſt iam abſoluti. Vnde, quemadmodum fundamenta iacere, trãſferunt ad id, quod eſt inſtituere quippiam: itidem faſtigium addere, traducunt ad rei perfectionem, ſummamq;, vt vocant, manum. Huic confine, quod à Græcis dicitur, τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκε, id eſt. Colophonem impoſuit.

Summam manum addere.

EANDEM vim habet, Summam manũ addere. Mirum, ni metaphora ab artificibus translata, qui primum rude quoddam operis ſimulacrum effingunt, atq; hanc primam appellant manum, deinde formãt expreſſius, poſtremo ſumma cura expoliunt, atque hanc ſupremam, ſeu ſummam manum vocant. Ouidius:

Nec tamẽ illa legi poterunt patienter ab vllo,
Neſciat his ſummam ſi quis abeſſe manum.

Mox pro eodem dixit, Vltimam limam.

Ablatum mediis opus eſt incudibus illud,
Defuit & ſcriptis vltima lima meis.

Seneca ad Lucilium: Vino deditos delectat potatio extrema, illa quæ mergit, quæ ebrietati ſummam manum imponit. Eadẽ figura dicimus, nihil deeſſe præter extremam manũ. Exempla crebriora ſunt apud ſcriptores, quam vt hic referat repetere.

Supremum fabulæ actum addere.

IN eandem formam referendum eſt illud: Supremum fabulæ actum addere, pro eo, quod eſt, extremum finem imponere, à poetis comœdiarum, aut tragœdiarum ſcriptoribus adſcitum, qui fabulas ſuas in actus quoſdam distribuunt. Vnde illud Horatianum.

Nec ſit quinto productior actu.

Solent

Digitized by Google

Solent autem in extremo actu, plurimum artis addere, ſicuti ſcribit M. Tullius ad Quintum fratrem: Illud te ad extremum & oro, & hortor, vt, tanquam poetæ boni, & actores induſtrij ſolent, ſic tu in extrema parte, & concluſione muneris, ac negotij tui diligentiſſimus ſis, vt hic tertius annus imperij tui, tanquam tertius actus perfectiſſimus, atq; ornatiſſimus eſſe videatur. Idem ad Atticum libro 13. Etenim hæc decantata erat fabula, ſed complere paginã volui. Cicero in Catone transfert ad vitam peractam. Quemadmodum & Apuleius libro Floridorum 3. de Philemone comico loquens: Renũciauerunt, inquit, Philemonem poetam, qui expectaretur, vt in theatro fictum argumentum finiret, iam domi veram fabulam conſummaſſe. Enimuero iam dixiſſe rebus humanis valere & plaudere. Ad hanc formam pertinet, quod apud Noniũ ait Lucilius: Sarcinatoris eſt, ſummum ſuere centonem optime.

Cataſtrophe fabulæ.

CVIVSLIBET exitium rei, prouerbiali figura, cataſtrophen vocamus. Porro inter figuras prouerbiales illud admonuimus, vnicuique diſciplinæ, atque artificio ſua quædam eſſe peculiaria vocabula, quæ quemadmodum in ſacrorum cęremoniis, ac magicis precaminibus fieri conſueuit, pene ſuperſtitione quadam vſurpãtur. Ea quoties in aliud quippiam trahuntur, fere prouerbij ſpeciem obtinẽt: velut ex militari diſciplina, receptui canere, & locum deſerere, & prima acies, & res ad triarios redijt. Ex muſica præludiũ pro præfatione, aut ingreſſum negotij, Summa & ima chorda, pro clamoſa & graui voce. Et eadem oberrare chorda, pro eo, quod eſt in eadem re peccare ſæpius. Porro fabula omnis, vt oſtendit Donatus, in tres partes diſtribuitur, in πρότασιν, ἐπίτασιν, καταστροφήν. Protaſis eſt primus ille tumultus iam quaſi gliſcens. Epitaſis, turba feruidiſſima. Cataſtrophe, ſubita rerum commutatio. Vnde Lucianus eleganter exitum, euentumq; negotij cataſtrophen appellat, cum alias, tum in commentario De mercede ſeruientibus. ἐπὶ πᾶσι δὴ ἥτις αὐτοῖς ἡ καταστροφὴ τοῦ δράματος γίνεται. id eſt, Poſt omnia denique, quæ illis cataſtrophe fabulæ contingit: hoc eſt, quis exitus ſeruitij. Et in Alexandro Pſeudomante: τοιοῦτο τὸ τέλος τῆς ἀλεξάνδρου τραγῳδίας. i. Eiuſmodi finis tragœdiæ Alexandri. Idem in vita Peregrini: αὖθις ὁρῶ γελῶντά σε ὦ καλὲ κρόνιε τὴν καταστροφὴν τοῦ δράματος. Rurſus video te, ô bone Cronie, ridentem fabulæ cataſtrophen.

A capite vſque ad calcem.

CVM rem totam ſignificamus, à capite vſque ad calcem dicimus. Cuius adagij triplex eſſe poteſt vſus. Aut enim ad corpus referetur, aut ad animum, aut ad rem: qui duo poſteriores plus obtinent venuſtatis, nimirũ quo plus habent figuræ. Ad corpus, apud Homerum Iliados ψ.

Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς. i. A capite vſq; pedes. Itẽ Theocritus in Bucoliſco:

Καί με ἀπὸ τᾶς κεφαλᾶς ποτὶ τὼ πόδε
συνεχὲς εἶδεν.

id eſt:

Me à capite vſq; pedes luſtrauit lumine totum.

Plautus in Epidico, Contempla, Epidice, ab vnguiculo ad capillum ſummum. Horatius:

-Talos à vertice pulcer ad imos.

M. Tullius pro Roſcio Comœdo: Non ipſum caput, & ſupercilia illa peni-

penitus abraſa, olere malitiam, clamitare calliditatem videntur? Non ne ab imis vnguibus vſque ad verticem ſummum, ſi coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura, ex fraude, fallacijs, mendacijs, totus conſtare videtur? Ad rem, vt apud Ariſtophanem in Pluto:

Ακουε τοίνυν, ὡς ἐγὼ τὰ πράγματα
Ἐκ τῶν ποδῶν ἐς τὴν κεφαλὴν σοὶ πάντ' ἐρῶ.

Audi ergo quando totum ego negotium
A pedibus vſque tibi ad caput percenſeo.

Quanquam hic comicus ioci cauſa præpoſtere poſuit pedes, & caput. Ad animum hoc pacto poterit transferri. Ego tibi mores, & ingenium illius, breuiter, hominem quantus eſt à ſummo, vt aiunt, capillo ad imum vſque calcaneum depingam. Quanquam exemplũ M. Tulii, quod modo retulimus, magis ad animum, quã ad corpus videtur pertinere. Quinetiam diuiditur adagium, cum caput negotii vocamus præcipuum auctorem: perinde vt & fontem dicimus. Terentius: Te eſſe huic rei caput. Itẽ apud Græcos, τὸ κεφάλαιον τοῦ πράγματος. Lucianus in Tyrannicida, τῆς τυραννίδος κεφάλαιον, ideſt, tyrannidis caput. Et Plato lib. De legibus 3. τὴν τῶν στάσεων πηγὴν, dixit, id eſt, ſeditionũ fontẽ, Et Ad calcẽ venire. In calce operis. In extremo literarum tuarum calce. Ab ipſo exordiri capite. A calle ad caput recurrere. Atq; id gen⁹ aliæ loquendi formulæ, quæ paſſim apud auctores obuiæ ſunt. Plutarch⁹ aduerſus Stoicos: ἐκ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος. id eſt, Ab ingreſſu & initio vſque ad coronidem.

Curſu lampada trado.

Cvrsv lampada tradere, prouerbialis metaphora, pro eo, quod eſt: partes tuas quaſi ſucceſſione in alium atq; alium transferre. Lucretius:

Et quaſi curſores vitai lampada tradunt.

De animantibus agit, quæ ſucceſſione propagantur, vita per vices ab alijs in alia transfuſa. M. Varro lib. De re ruſtica 3. cap. 15. Sed, ò Merula Axius noſter, ne, dum hoc audit, phyſicam addiſcat, quod de fructu nihil dixi, nunc curſu lampada tibi trado. Quibus verbis ſignificat, ſe alteram ſermonis partem Merulæ tradere: iſque in dicendi vicem ſuccedit. Lucretius videtur imitatus Platonem, qui lib. de Legibus 6. ſcribit, ciues oportere liberis generandis, atque educandis operam dare, vt vitam, quam ipſi à maioribus accepiſſent, viciſſim quaſi tædam ardentem poſteris tradant. Eodem pertinet Perſianum illud:

Qui prior es, cur me in decurſu lampada poſcis?

Ariſtophanes in Ranis,

Λαμπάδα δ' οὐδεὶς οἷός τε φέρειν
Ὑπ' ἀγυμνασίας ἔτι νυνί.

id eſt,

Iam nemo queat geſtare facem,
Quod non curant exerceri.

Taxat ignauiam, atque inertiam ciuium. Quo loco interpres addit, in trib. certaminibus ſolere veteres geſtare faces, id eſt, vt illi dicebant, λαμπαδουχεῖν, in Prometheis, in Vulcanijs, & Panathenaicis. Porro Prometheus creditur primus hoc ludorum genus inſtituiſſe, hunc quidem ad modum, vt currentes facẽ ardentem geſtarent. Eam defatigatus proximo in manum dabat: Is idem de-

defeſſus alii, ac deinceps alius alij, ſucceſſione tradebāt inuicem, hiſtoriæ Prometheæ quaſi ſimulacrum repræſentantes, quemadmodum ferulam, qua cæleſtem ignem exceperat, ne rurſus extingueretur, perpetuo motu iactarit, in terram deuolans. Huius rei mentionem facit Plato lib. de Rep. primo: ſignificans λαμπάδας etiam in honorem Mineruæ ſolere celebrari. Pauſanias autem in Atticis, ritum horum ludorum deſcribit copioſius. Meminit & Herodotus, ſed obiter in Vrania, oſtendens eum morem a Perſis repertum, vt, diſpoſitis equis atque curſoribus, alius alii mandata velut lampada traderent, quo celerius perferri poſſent. Auctor rhetorices ad Herenniū: Non enim quemadmodum in palæſtra, qui tædas ardentes accipit, celerior eſt, in curſu continuo, quam ille qui tradit, ita melior imperator nouus, qui accipit exercitum, quam ille qui diſcedit. Propterea quod defatigatus curſu, integro facem: hic peritus imperator imperito exercitum tradit. Itaq; lampadem tradere dicitur, qui iam vel delaſſatus, vel emeritus, in alios munus gerendum ab ſe transfert. Et inuicem lampada tradere, qui, quod ait Terētius, tradunt operas mutuas, & aliis alii viciſſim ſuppetias ferunt.

Principium dimidium totius.

Ἀρχὴ ἥμισυ παντός. i. Principium dimidium totius. Hoc adagio ſignificatum eſt, maximam difficultatis partem in aggrediundo negotio ſitā eſſe. Hemiſtichium eſt Heſiodi, citante Luciano in Hermotimo. Refertur & ab Ariſtotele libro quinto Politicorum: Ἡ δὲ ἀρχὴ λεγέται ἥμισυ εἶναι παντός. Plato lib. de Legib. ſexto. ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς, ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου, καὶ τό γε καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε. Τὸ δὲ ἐστὶν τε ὥς ἔμοιγε φαίνεται πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, καὶ οὐδεὶς αὐτὸ καλῶς γενόμενον ἐγκεκωμίακεν ἱκανῶς. i. Nam in prouerbiis quidem initium totius facti dimidium dicitur. atq; illud nimirum recte cœpiſſe, omnes vndique laudibus ferimus. At iſtud, vt mihi quidem videtur, plus eſt, quam dimidium. Neque quiſquam hoc, vbi recte fit, ſatis pro merito laudarit. Suidas hæc ex Marino quodam refert: γέγονε δὲ ἡμῖν ἡ ἀρχὴ μόνον, οὐδὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἥμισυ τοῦ παντὸς, αὐτὸ δὲ ὅλον τὸ πᾶν. i. Fuit autem nobis initium illud, non tantum initium, neq; iuxta prouerbium dimidium totius, ſed ipſum in ſolidum totum. Ariſtoteles item libro Moralium primo: Principium enim plus, quam dimidium totius eſſe videtur. Horatius in Epiſtolis:

> *Dimidium facti, qui cœpit, habet. ſapere aude.*

Auſonius:

> *Incipe, dimidium facti eſt cepiſſe, ſuperſit*
> *Dimidium, rurſum hoc incipe, & efficies.*

Plutarchus in libello, cui titulus, Quo pacto ſint audiēdi poetæ, citat ex Sophocle carmen hoc:

> Ἔργου δὲ παντὸς ἤν τις ἄρχηται καλῶς,
> Καὶ τὰς τελευτὰς εἰκός ἐσθ' οὕτως ἔχειν.
> *Negotij cuiuſq;, ſi bene cœperis,*
> *Et finem item bonum fore, probabile eſt.*

Satius eſt initiis mederi, quam fini.

> Ἀρχὴν ἰᾶσθαι πολὺ λῷον ἢ τελευτήν.

id eſt:

> *Multo quam finem, meditari initia præſtat.*

Refertur a Suida prouerbij loco. In eandem ſententiam Theognis,

Ζητοῦμεν δ' ἕλκει φάρμακον φυομένῳ. id eſt;

Pharmaca naſcenti ſunt adhibenda malo.

Similiter Perſius ſatyra 3.

Elleborum fruſtra, cum iam cutis ægra tumebit,

Poſcentes videas, venienti occurrite morbo.

Atque item Ouidius:

Sero medicina paratur,

Cum mala per longas inualuere moras.

Admonet adagium, minore negotio tolli malum ſtatim initio, cum adhuc recens eſt, quam poſteaquam inueterauerit. Pueros, à vitijs arcendos, dum adhuc tenera, ac tractabilis ætas: ſarciẽdas protinus offenſas, ne in ſimultatem exoleſcant. Minima vitanda mala, ex quibus maiora ſolent pullulaſcere. Occaſiones euitandas, quæ mali quippiam pariturae videantur.

Serere ne dubites.

RVSTICANVM adagium, ſed non indignum, quod in hoc volumen referatur: Serere ne dubites. Quo monemur, ne quando pigeat eiuſmodi rerum aliquid moliri, à quibus nihil omnino diſpendij, plurimum emolumenti poſſit proficiſci, ſi nõ in præſens, certe in poſterum, ſi non nobis, at ſaltem poſteris. Columel. libro De re ruſtica 12. Quare vulgare illud de arborum poſitione, ruſticis vſurpatum: Serere ne dubites. Nam ædificatio nõnunquam exhaurit fructus: negotiatio pendet à fortuna, neque paucis male ceſſit. Eundem ad modum, ex alijs aliud, atque aliud eſt vel incommodi, vel periculi: ſed ex arboribus conſerendis plurimum capitur commoditatis, neque magno tamen impendio conſtat. Eandem ſententiam Virgilius, addita figura, ſic extulit, lib. Georgicorum 2.

Et dubitamus adhuc ſerere, atque impendere curam?

Talaria induere.

EXTAT apud M. Tullium prouerbialis allegoria: Talaria induere, pro eo, quod eſt, fugam adornare, quaſiq; velle quopiam auolare. Sic enim ſcribit ad Atticum libro 14. Nemo eſt iſtorum, qui otium nõ timeat. Quare talaria induamus. Sumptum ab Homero, qui Mercurium, auolaturum aliquo, frequenter adornat talaribus:

Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα

Ἀμβρόσια, χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν,

Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν, ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο, id eſt,

Mox, vbi iam pedibus talaria ſubdidit aurea,

Pulcraq;, & ambroſiam ſpirantia, quæ ſimul illum

Aera per liquidum, ſimul ampla per æquora vaſta

Telluris, venti flatu dominante ferebant.

Quem Homeri locũ Virgilius veluti interpretãs, in quarto Æneidos:

Et primum, inquit, *pedibus talaria nectit*

Aurea, quæ ſublimem alis, ſiue æquora ſupra,

Seu terram rapido pariter cum flamine portant.

Itaque Talaria induere dicemus eos, qui parant aufugere. Nam hoc ipſum Auolare, & Reuolare, apud M. Tullium pro fugere, & redire frequens eſt.

Tricæ, Apinæ.

TRICAS, & Apinas vulgo res futiles, ac nugatorias dicebant.

Martia-

Digitized by Google

Martialis:

Quæcunque luſi iuuenis, & puer quondam,
Apinaſq; noſtras.

Idem alibi:

Sunt apinæ, tricæq; & ſi quid vilius iſtis.

Vnde & Tricari ſimili figura dicebant nugas agere. Cicero cũ alias, tum ad Atticum lib. 15. Tricatur ſcilicet, vt homo talis. Et rurſum: Balbus, inquit, tricatur. Adagium ab euentu natum. Nam Tricam, & Apinam oppida fuiſſe quondam Apuliæ, demonſtrat Plinius libro Naturalis hiſt. 3. cap. 11. referens Europæ ſinus: Diomedes, inquit, ibi deleuit gentes Monadorum, Dardorumque & vrbes duas, quæ in proverbii ludicrum vertere, Apinam, & Tricam. Stephanus oſtendit Tricam vrbem fuiſſe Theſſaliæ, ſortitam id nominis à Trica, Penei filia. Nonius Marcellus tricas impedimenta, & implicationes interpretatur, ἀπὸ τῶν τριχῶν, id eſt, à pilis, quibus inuoluuntur pulli gallinacei. Vnde dictum ſit extricare, & intricare. Lucilius apud eundem, Tricones appellat, qui nugis homines remorentur. Et Tricinus quæſtus, pro tardo, ſeu ſicco. Et Varro tricas Attellanas, nugas impeditiſſimas. Equidem non negauerim in voce adluſum ad pilos. Cæterum ab oppido dictum proverbium, vero propius eſt. Plin. lib. 7. cap. 48. oſtendit, oues laudari ſolitas breuitate crurum, & ventris veſtitu, quibus is nudus eſſet, eas apicas appellauit, ceu reticulas, damnataſque.

Corycæus auſcultauit.

Κωρυκαῖος ἠκροάζετο, id eſt, Corycæus auſcultauit. Vbi quis id, quod agit, conatus diſſimulare, tamen à curioſis deprehenditur. Vnde natum ſit adagium, ex auctoribus adſcribemus. Corycus mons eſt Pamphyliæ præcelſus, ac portuoſus, atque ob id pyratarũ inſidiis opportunus, quos ab eo monte Corycæos vocabant. Hi nouam inſidiandi rationem excogitarant. Siquidem diſperſi per portus Coryci montis, miſcebant ſeſe negotiatoribus, vt quiſque forte appulerat, ſubauſcultantes, & quid rerum portarent, & quo nauigare deſtinaſſent, denique quo tempore decreuiſſent ſoluere. Quæ ſimulatque cognouerãt, renunciabant piratis, cum quibus ſocietatem maritimorum latrociniorum exercebant. Atque ita per occaſionem ſimul adorti, nauigantes ſpoliabant. Quæ res vbi mercatoribus eſſet comperta, pleraque occultabant, ac diſſimulabant, inſidiarum metu. Sed, cum ne ſic quidem laterent, ſubodorantibus omnia Corycæis, res in proverbium abiit, τοῦτο κωρυκαῖος ἠκροάζετο, id eſt, Hunc Corycæus auſcultauit. De re vehementer diſſimulata, deprehenſa tamen. Suidas ait, Corycon Pamphyliæ promontorium eſſe, cui ſubiecta ſit vrbs Atalea. Eius vrbis ciues, ne vexarentur ipſi à prædonibus, qui ſeſe in promõtorii arcem receptabant, per alios portus diſſipati ſubauſcultabant, quinam appuliſſent, & quo tenderent, eaq; prędonibus renunciabant. Idem ex Ephoro refert, Corycæos conuenas quoſpiam fuiſſe, qui condiderint oppidulum in Lydia ſub cacumine Coryci in mare ꝓſpectãtis, finitimos Myoneſſo. Hos ſolitos ſeſe negotiatorib. in portũ appellentib. admiſcere, quaſi negotiatores eſſent & ipſi, mercium aliquid empturi: deinde quæ cognouiſſent Myoneſſiis renunciabant. Myoneſſii nauigãtes adoriebantur,

prædam ablatam, aut precia, quibus ſeſe negotiatores redimebant, quæ Græci λύτρα vocant, cum Corycæis partientes. At Stephan. tradit, Corycũ montem eſſe altiſſimum, finitimũ Teo Ioniæ oppido, cui ſubiectus ſit eiuſdem nominis portus. Quo loco meminit & de piratarum inſidiis, & ꝓverbio. De Lydiæ Coryco ſentit & Strab. cuius verba ſubſcribã ex lib. 14. Πρὶν καὶ ἐλθεῖν ἐπὶ ἐρυθρὰς, πρῶτον μὲν ἔραι πολίχνιόν ἐστι τηίων, εἶτα κώρυκος ὄρος ὑψηλὸν, καὶ λιμὴν ὑπ᾽ αὐτῷ κασύστης, καὶ ἄλλος ἐρυθραὶ λιμὴν καλούμενος, καὶ ἐφεξῆς πλείους ἕτεροι. φασὶ δὲ τὸν παράπλουν τοῦ κωρύκου πάντα λῃστήρια ὑπάρξαι τῶν κωρυκαίων καλουμένων, εὑραμένων τρόπον καινὸν τῆς ἐπιβουλῆς τῶν πλοϊζομένων. κατεσπαρμένους γὰρ ἐν τοῖς λιμέσι, τοῖς καθορμιζομένοις ἐμπόροις προσφοιτᾶν, καὶ ὠτακουστεῖν τί φέροιεν καὶ ποῦ πλέοιεν, εἶτα συνελθόντας ἀναχθεῖσι τοῖς ἀνθρώποις ἐπιτίθεσθαι καὶ καθαρπάζειν. ἀφ᾽ οὗ δὴ πάντα τὸν πολυπράγμονα καὶ κατακούειν ἐπιχειροῦντα τῶν λάθρα καὶ ἐν ἀπορρήτῳ διαλεγομένων, κωρυκαῖον καλοῦμεν, καὶ ἐν παροιμίᾳ φαμὲν, τοῦ δ᾽ ἂν ὁ κωρυκαῖος ἠκροάζετο, ὅταν δοκῇ τις πράττειν δι᾽ ἀπορρήτων, μὴ λανθάνῃ δὲ, διὰ τοὺς κατασκοποῦντας καὶ φιλοπευστοῦντας τὰ μὴ προσήκοντα. id eſt, Priuſquam perveniatur Erythras, primum occurrit oppidulum Eræ Teium, deinde Corycus mons excelſus, atque huic ſubiectus portus Caſyſtas, mox alius portus dictus Erythrę, dein alii complures. Narrant autem Corycum pręternauigantibus omnia plena latrociniis eſſe quorũdam, quos Corycæos appellant. Hi nouum inſidiarum genus commenti fuerant in nauigãtes. Siquidem diſperſi per portus, negotiatores, qui forte appulerunt, adibant, ſubauſcultabantq; quid rerum ferrent, quo nauigarent: deinde illos in altum reuerſos collecti adoriebantur, ac ſpoliabant: vnde factũ eſt, vt quemuis curioſum, auidũ auſcultandi, quæ clanculum & in occulto dicuntur, Corycæum vocemus, prouerbioq; dicamus, Hunc Corycæus auſcultauit, quoties aliquis ſibi viſus eſt egiſſe, dixiſſeve clam, cum tamen non latuerit, propter eos, qui ſubauſcultant, ac ſciſcitari ſtudent, quæ nõ oportet. Hactenus Strabo. In cuius verbis nõ videtur abeſſe deprauatio: vna tolletur, ſi pro λῃστήρια legas λῃστῶν: altera ſi legas τῶν λάθρα καὶ ἐν ἀπορρήτῳ πραττομένων, καὶ διαλεγομένων. ſic enim legiſſe videtur interpres. Itaq; cum duæ ſint ciuitates eiuſdem nominis, ad vtramque referunt prouerbium auctores. Stephanus oſtendit & in Cilicia ciuitatẽ Corycum eſſe, quæ portu, ſaloq; cingitur, vt ait Põponius Mela, anguſto tergore continenti adnexa, cui vicina ſpecus illa multorũ literis nobilitata. Iam Cilices piratas fuiſſe accepimus. Hanc eandem arbitror eſſe cum ea, quam in Pamphylia ponunt Zenodotus & Suidas, quod Pamphylia Ciliciæ ſit cõtigua, atq; olim bona Ciliciæ pars imputabatur in Pamphyliam. Idem Stephanus indicat & inſulam fuiſſe eius nominis. Rurſus Cretæ promõtorium eſſe Coryciam, & eiuſdẽ nominis portum Æthiopiæ. Inducunt & comici Deum quempiam Corycæum, exaudientem, atq; auſcultantem, quæ gerantur, ſicuti Menander in Enchiridio, Dexippus in Theſauro, apud Suidam: quod tribus verbis attigit & Heſychius, indicans Corycum Græcis ſonare vas coriaceum, aut nauim, aut lanceam. Vſurpat hoc adagium M. Tullius lib. ad Atticum decimo, epiſtola vltima: Itaque poſthac non ſcribam ad te, quid

Digitized by Google

quid factúrus ſim, ſed quid fecerim. Omnes κορυκαῖοι vidétur ſubauſcultare, quæ loquor.

Fortes fortuna adiuuat.

CICERO Tuſc. quæſt. lib. 2. Fortes enim non modo fortuna adiuuat, vt eſt in veteri proverbio, ſed multo magis ratio. Citatur alibi ex Ennio. Vſurpatur in Æneide Maronis. Atq; adeo paſſim ab omnibus. Ouid. Faſt. lib. 2.

- Audentes forsq; , Deúsque iuuat.

Idem adluſit

- Audaces adiuuat ipſa Venus.

Rurſum T. Liuius belli Macedonici lib. 4. Fortes fortunam adiuuare aiebant. Admonet adagium, fortiter periclitandam eſſe fortunam. Nam his plerunque res proſpere cedere. Propterea quod id genus hominibus fortuna quaſi faueat, infenſa iis, qui nihil audent experiri, ſed veluti cochleæ perpetuo latent intra teſtas.

**Currentem incitare.*

Τὸν τρέχοντα ὀτρύνειν, id eſt, Currentem incitare, eſt, adhortari quempiá ad id, ad quod iam ſuapte ſponte tendit. Atque hac figura mitigamus vel præcludimus magis, offenſam admonitionis. Cicero ad Caſſium: Vt Cæſarem in Italia viderem, ſic enim arbitrabamur, eumque multis honeſtiſſimis viris conſeruatis, ad pacem currentẽ, vt aiunt, incitarem. Idem ad Quintũ fratrem li. 2. Quare facis tu quidem fraterne, quod me hortaris, ſed me hercle, currentem nunc quidem. Rurſus ad Atticum: Quod me hortaris, vt eos dies conſumam in philoſophia explicanda: currentem tu quidem. Idem in Oratore: Facilius enim eſt, currentem, quod aiunt, incitare, quam commouere languentem. Plin. ad Cannium: Scin te ſtimulis non egere, me tamẽ tui caritas euocat, vt currentẽ quoq; inſtigem. Ducta eſt metaphora ab iis, qui curſu certant, quibus acclamatio ſolet addere velocitatem. Lucianus ex Homero citat ad Nigrinũ: Θάρρει ἀγαθέ. τοῦτο γάρ τοι τὸ τοῦ ὁμήρου, σπεύδοντα καὶ αὐτὸν παρακαλεῖς, id eſt, Bono es animo, quando quidem, iuxta Homericum illud, hortaris eum, qui ipſe ſua ſponte properet. Extat autem Iliad. θ.

Ἀτρείδη κύδιστε, τί με σπεύδοντα καὶ
αὐτὸν
Ὀτρύνεις. id eſt,
Quid me ſponte mea properantem
maxime Atrida.
Extimulas?

Eodem adluſit Odyſ. α.

Ὣς εἰπὼν ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν ἀ-
θήνην. id eſt,
Iamdudum promptam, ac cupientem, his Pallada dictis
Excitat.

Itaq; currentem incitamus, cũ ad id vocamus aliquem, ad quod ſuapte cupiditate fertur, ac propẽdet. Quẽadmodũ meminit Dion, Timotheũ cantorem quempiam certa quadam cantione, quæ Palladis vocatur, Alexandri Magni animũ repente ad belli cupiditatem incitare ſolitum. Atq; incitabat ille quidem, ſed ſpõte currentem, vtpote natura ſanguinariũ, & belli ſcientiſſimum. Alioqui Sardanapalum illum πάναβρον, id eſt, molliſſimũ, iiſdem modis haud vnquam commouiſſet. Terentius in And. torſit in malam partem, omiſſa metaphora, ſi hic non inſanit ſatis ſua ſponte inſtiga. Huc pertinẽt illa M. Tul. familiaria, E curſu revocare. In principio Topicorũ, E curſu ipſo revocauit volũtas tua. Et in curſu eſſe, & curſum interrumpere.

Digitized by Google

Calcar addere currenti.

EANDEM ſententiam, aliunde ducta metaphora, extulit Plinius iunior in epiſtola quadam ad Pompeium Saturnium. Flagitabas, vt tibi aliquid ex meis ſcriptis mitterem, cum ego id ipſum deſtinaſſem. Addidiſti ergo calcaria ſponte currenti. Translatione ſumpta ab equitibus, qui nonnunquam etiam ſponte currentibus equis, quo currant celerius, calcar addunt. Ita nobis calcar addit, qui extimulat languentes: addit currentibus, qui cupiditatem ac ſtudium noſtrum auget, acuitq;. Ouidius:

Non opus admiſſo ſubdere calcar equo.

• Sunt autem ferme proverbiales in totum illæ metaphoræ: Subdere calcar, ſubdere ſtimulos: quemadmodum & illæ, Iniicere frænum, compeſcere fræno, revocare fræno. M. Tullius ad Atticum: Adſcribit etiam, & quaſi calcar admouet. Idem ad eundem lib. 6. Sed alter, vt dixit Iſocrates in Ephoro & Theopompo, & frænis eget, alter calcaribus. Plato lib. de Legib. 9. ἄριστ' ὦ κλεινία. σχεδὸν τί με ὥσπερ φερόμενον ἀνακρούσας ἀνήγειρες, id eſt, Opportune me, Clinia, impetu currentem retudiſti. Et illud Ciceronis: E medio curſu revocauit.

In triuio ſum.

Ἐν τριόδῳ εἰμὶ λογισμῶν, id eſt, In triuio ſum conſilii. In eos, qui dubitant, quiq; incerti ſunt animi, hæſitantes, quid potiſſimũ eligant. Trãslatũ ab iis, qui faciunt iter, & ſi quãdo triuium occurrerit, addubitant, quam viam oporteat ingredi. Nam viam pro ratione conſilii frequenter apud Græcos auctores reperies, vt apud Euripidem in Hecuba, τῶν ὁδὸν βουλευμάτων, id eſt, Tuorum viã conſiliorum. Theognis, ἐν τριόδῳ ἕστηκα, id eſt, In triuio conſiſto. Adludit huc & Plato lib. de Leg. 7. vetans, ne, ſi qua res admiranda atque inuſitata occurrerit, protinus ad eam amplectendam accurramus, ſed, perinde quaſi ad triuium aliquod venerimus ignari viæ, conſiſtamus, neque ante pergamus, quam perueſtigatum ſit, quo quæque ducat via, Καθάπερ, inquit, ἐν τριόδῳ γενόμενος.

Bis, ac ter, quod pulchrum eſt.

Δὶς καὶ τρὶς τὸ καλὸν, id eſt, Iterum ac tertio, quod pulchrum eſt, ſubaudi, dicendum eſt. Vſurpatur a Platone cum aliis in locis, tum in Philebo, ὧν καὶ πρότερον ἐμνήσθημεν, νῦν δ' ἡ παροιμία δοκεῖ ἔχειν, τὸ δὶς καὶ τρὶς τόγε καλῶς ἔχον ἐπαναπολεῖν τῷ λόγῳ δεῖν, id eſt, De quibus & ante meminimus. Ceterum bene videtur proverbio dictum, quod egregium ſit, id iterum, ac tertio in ſermone repeti oportere. Idem in Gorgia: καὶ δὶς γάρ τοι καὶ τρὶς φασι καλὸν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν καὶ ἐπισκοπεῖσθαι, id eſt, Atqui pulchrum aiunt, ea, quæ pulchra ſunt, iterum ac tertio tum dicere, tum conſiderare. Rurſum lib. de Leg. 6. λέγω δὲ καθάπερ εἶπον νῦν δή. δὶς γὰρ τόγε καλὸν ῥηθὲν οὐδὲν βλάπτει, id eſt, Dico autem, quemadmodum modo dicebam. Nam nihil lædit, quod pulchrum ſit bis dicere. Lucianus in Dipſadibus, citans eundem Platonem, Κόρος, inquit, οὐδεὶς τῶν καλῶν, id eſt, Nulla ſatietas rerum honeſtarum. Omnino ea vis ineſt rebus egregiis, vt, quo ſæpius, ac preſſius inſpiciãtur, hoc magis ac magis placeant, vt ait Horatius:

Quæ, ſi propius ſtes,
Te capiet magis, ac decies repetita placebit.

Contra, quæ fucata ſunt, aut vulgaria

Digitized by Google

garia, nonnunquam initio adrident nouitate ipſa, mox repetita ſordeſcunt. Quemadmodum Plin. lib. 15. cap. 14. meminit de ſylueſtri quodam pomi genere, quod vnedonem vocant, propterea quod vnum tantum edi poſſit. Eſt etenim inhonorum, vt ait: atq; hinc nominis ratio.

Fratrum inter ſe iræ ſunt acerbiſſimæ.

Si quando ſimultas inciderit inter fratres, ea ſolet eſſe atrocior, quam vulgarium inimicorum. Suppetunt abunde multa ex hiſtoricis exempla: Cain & Abel: Romuli & Remi: Iacob & Eſau. Antonini Seueri Imperatoris filii in Getam odium, vſque adeo ſæuum, ac pertinax fuit, vt ne morte quidem illius atrociſſima potuerit ſaturari, quin & in omnes illius amicos ſæuiret. Quã de re fertur adagium, idque commemoratur ab Ariſtotele lib. Politicorum 7. παρ' οἷς γὰρ ὀφείλεσθαι εἶναι τὴν εὐεργεσίαν ὑπολαμβάνουσι, πρὸς τῷ βλάβει καὶ ταύτης ἀποστερεῖσθαι νομίζουσιν. ὅθεν εἴρηται, χαλεποὶ γὰρ πόλεμοι ἀδελφῶν. καὶ οἱ τὸ πέρα στέρξαντες, οἱ δὲ καὶ πέρα μισοῦσιν, id eſt, A quibus, inquit, deberi beneficium, exiſtimant, àb iiſdem non ſolum fraudari beneficio, ſed inſuper lædi ſe putant. Vnde proverbio dicitur, Acerba enim bella fratrum. Et, qui ſupra modum amant, iidem & ſupra modum oderunt. Hactenus Ariſtot. Huc reſpexit Euripides in Iphigenia Aulidenſi.

Δεινὸν κασιγνήτοισι γίγνεσθαι λόγους
Μάχας θ' ὅταν ποτ' ἐμπέσωσιν εἰς ἔριν.

id eſt,

Res dira, verbis inuicem altercarier,
Dictisq; fratres dimicare mutuis,
Si quando lis inciderit aut contentio.

Taurum tollet, qui vitulum ſuſtulerit.

Adagium in fornice natum, vti videtur, ſed quod ad vſum verecundiorem commode torqueri poſſit, ſi quando ſignificabimus maiora peccaturum adultum, qui puer vitiis minoribus aſſueuerit. Extat in fragmẽtis Arbitri Petronii, his quidem verbis: Obſtupui ego, & nec Gitonẽ vereeundiſſimum puerum ſufficere huic petulantiæ affirmaui, nec puellam eius ætatis eſſe, vt muliebris patientiæ legem poſſit accipere. Itaq;, inquit, Quartilla, minor eſt, quam ego fui, cum virum paſſa ſum? Iunonem meam iratam habeam, ſi me vnquam meminerim virginem fuiſſe. Nam infans cum paribus inquinata ſum, & ſubinde prodeuntibus annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perveni. Hinc etiam natum eſt proverbium illud, vt poſſe dicatur taurum tollere, qui vitulum ſuſtulerit. Non abſurdum videtur, adagium ad Milonis Crotoniatæ factum referri, qui quotidie vitulum aliquot ſtadiis geſtare ſolitus, eundem, taurum factum, citra negotium geſtaſſe legitur. Atque ita quadrabit in eos, qui paulatim rebus etiam maximis adſueſcunt.

Viuorum oportet meminiſſe.

Vivorvm meminiſſe oportet. Vetus adagium in eos, qui plurimũ de vita defunctis loquũtur, id quod vulgo putant ominoſum, mortuos in ore habere, eosq; velut citatos in ſermonem adducere. Vnde & M. Varro lib. de lingua Latina tertio, putat lethum ἀπὸ τῆς λήθης, id eſt, obliuione, dictum, quaſi in obliuionem abire conveniat, qui vita exceſſerit, atque in funeribus ſic quondam

Digitized by Google

à præcone dici ſolere; Ollus letho datus eſt. Refertur adagium à Cicerone lib. 5. de Finibus bonorũ & malorum. Vbi cum Piſo, deinde Q. Cicero dixiſſent, ſe vehementer commoueri recordatione clarorum virorum, ex cõtemplatione locorum, in quibus aliquando viui verſati fuiſſent, & vterque recenſuiſſet, quorum memoria potiſſimum delectaretur: tum Pomponius Atticus, quaſi iocans: At ego, inquit, quem vos, vt deditum Epicuro, inſectari ſoletis, ſum multum equidem cum Phędro, quem vnice diligo, vt ſcitis, in Epicuri hortis, quos modo præteribamus, ſed veteris prouerbii admonitu viuorum memini. nec tamen Epicuri licet obliuiſci, ſi cuipiam, cuius imaginem non modo in tabulis noſtri familiares, ſed etiam in poculis, & anulis habent. Hactenus Cicero. Plautus item in Truculento: Dum viuit, hominem noueris, dum mortuus eſt, quieſcas. Thaletis dictum iure celebratur, Oportet non minus abſentium amicorum, quam præſentium memores eſſe.

Cum laruis luctari.

Cvm laruis luctari, dicuntur ii, qui vita defunctos inſectantur maledictis. Suida Ariſtophanem citat, qui ſcripſerit:

Παῦε παῦ᾽ ὦ δέσποθ᾽ Ἑρμῆ,
Νεκρὸν γὰρ ὄντα τὸν Κλέων᾽ ἐλοιδόρει.

id eſt,

Compeſce, cõpeſce here Mercuri, mortuo enim Cleoni conuiciatus eſt. Lucianus in Sectis: Σκιομαχῶσι πρὸς ἡμᾶς ἀπόντας. id eſt, Vmbraticam pugnam aduerſus nos abſentes pugnant. Sentit autem de mortuis & abſentibus. Meminit huius Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi, ad hunc modum, Nec Plancus illepide, qui cum diceretur Aſinius Pollio orationes in eum parare, quæ ab ipſo, aut liberis poſt mortem Planci ederentur, ne reſpondere poſſet: Cum mortuis nõ niſi laruas luctari. Quo dicto ſic repercuſſit illos, vt apud eruditos nihil impudẽtius videretur. Ariſtoteles in rhetoricis citat Platonem ex Politia, qui ſcripſerit eos, qui mortuos adlatrarent, videri ſimiles catellis, qui lapides iactos morderent, ipſos qui læſiſſent, non attingerent.

Iugulare mortuos.

Hvic ſimile videt᷑, Iugulare mortuos, pro eo, quod eſt, inſectari defunctos, & pugnare cum iis, qui iam extincti ſint. Translatum à bellis, in quibus ignauum, ac ridiculum ſit, proſtratos, atque interfectos iugulare: rurſus cum viuis congredi, forte. Refertur à Laertio in Menedemo. Is Bionem, cum diuinos ſtudioſe inſectaretur, ait iugulare mortuos, nimirum iam exploſos, & omnium ſententia reprobatos. Ariſtophanes ἐν ὄρνισι ſcripſit, τοὺς τεθνηκότας ἀποκτείνειν, id eſt, defunctos occidere. Fiet lepidior metaphora, ſi paulo longius detorqueatur. Vt ſi quis dicat eum iugulare mortuos, qui librum impugnet, à nullo non damnatum: aut diſputet aduerſus ſententiam, omniũ ſuffragiis iam olim reiectam: aut ſi quis vituperet rem, omnibus per ſe deteſtatam.

Cygnea cantio.

Κύκνειον ᾆσμα. id eſt, Cygnea cantilena. Refertur inter Græcanica prouerbia. Notatur & ab Æliano in opere, De naturis animalium, prouerbii vice. Conuenit in eos, qui ſupremo vitæ tempore facunde diſſerunt, aut extrema ſenecta ſuauiloquẽtius ſcribunt, id quod fere ſolet accidere

ſcripto-

Digitized by Google

ſcriptoribus, vt poſtrema quæq; minime ſint acerba, maximeq; mellita, videlicet per ætatem matureſcẽte eloquentia. Porro cygnos, inſtante morte, mirandos quoſdam cantus edere, tam omnium literis eſt celebratum, quam nulli vel cõpertum, vel creditum. Nam Lucianus negat, ſe vel vidiſſe cygnos, cũ in Pado flumine nauigaret. Ælianus addit cygnos non canere, niſi flante zephyro vento, quem Latini fauonium dicunt. Martialis:

Dulcia defecta modulatur carmina lingua,
Cantator cygnus funeris ipſe ſui.

Neq; deſunt philoſophi, qui huius rei cauſam etiam addere conantur, affirmantq; id accidere propter ſpiritus per collum procerum & anguſtum erumpere laborantes. Diuus Hieronymus, in quodam laudans ſenilem eloquentiam, commemoratis aliquot ſcriptorib. Hi omnes, inquit, neſcio quid cygneum vicina morte cecinerũt. Idem in epitaphio Nepotiani: vbi eſt ille ἐργοδιώκτης noſter, & cygneo canore vox dulcior. Meminit adagii & Athenæus libro Dipnoſo. 14. ex auctore Chryſippo: referens quendam adeo impenſe delectatum fuiſſe dicteriis, vt cũ eſſet a carnifice trucidandus, dixerit ſe velle mori, decantata cygnea cãtione: ſentiens, opinamur, dictum aliquod ſalſum, quod ſimul atq; prolocutus eſſet, nõ detrectaretur emori. M. Tullius præfans in librum De oratore tertium, de L. Craſſo ita loquitur: Illa tanquam cygnea fuit diuina hominis vox, & oratio, quam quaſi expectãtes poſt eius interitum veniebamus in curiam, vt veſtigium illud ipſum, in quo ille poſtremum inſtitiſſet, contueremur.

Neſtorea eloquentia.

CONSIMILEM ad modum Neſtoris Pyliorum ducis facũdia in prouerbium abiit, ſi quando ſenilẽ ſuauiloquentiã ſignificamus. Nam huic Homerus, vt tria ſecula, ita plus quã mellitam quandam facũdiam affingit. Sic enim ait in Iliados α.

Τοῖσι δὲ νέστωρ
Ἡδυεπὴς ἀνόρουσε λιγὺς πυλίων ἀγορητής.
Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. id eſt,

Poſt hos aſſurgit Pylius dux ille diſertus
Neſtor, cuius ab ore fluit vox melle liquenti Dulcior

Quem locum imitans Theocritus, auctore Plutarcho in Bucolicis:

Οὕνεκά οἱ γλυκὺ μοῖσα κατὰ στόματος χέε νέκταρ.

Propterea, quod in os illi predulce camœna
Infudit nectar.

Huc ſpectat & Horatianum illud:

-Fidis enim manare poetica mella
Te ſolum.

Lepos Atticus. Eloquentia Attica.

INTER reliquos Græciæ populos, lepos quidam, & feſtiuitas quaſi vernacula ac peculiaris adeſt Atticis, adeo vt & in prouerbium abierit, Atticus lepos, Attica eloquentia, pro ſumma. Terentius in Eunucho. Dixin' in hoc Atticam eſſe eloquentiam? Cum inſulſum, atque inuenuſtum militem rideret. Diuus Hieronymus ad Pammachium, Iouinianum, vt opinamur, irridens. Hæc, inquit, Plautina eloquentia, hic lepos Atticus, & Muſarum, vt dicitur, eloquio comparandus. Quanquam illud de Muſarũ eloquio ad M. Varronis elogiũ de Plauto celebratũ reſpicit, qui dixit, Muſas ipſas, ſi Latine loqui

loqui voluiſſent, Plautino ore fuiſſe locuturas. Huc adluſit & Lucianus in libello De mercede ſeruientibus: κἂν εἴτι σολοικίσωντες τύχωσιν, αὐτὸ τὸ τῆς ἀττικῆς καὶ τοῦ ὑμηττοῦ. id eſt, Quod ſi quando quid etiam ruſtice dixerint, hoc ipſum mere Atticum, atque ab Hymetto profectum videri volunt. Eſt autem Hymettus mons Atticæ, mellificio nobilis, vnde & mel Atticum, & Hymettia mella. Quæ præcipua fuiſſe teſtatur & Martialis in Xeniis:

Hoc tibi Theſei populatrix miſit Hymetti
Palladis à ſyluis nobile nectar, apis.

Mandrabuli more res ſuccedit.

Επὶ μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, id eſt, Res Mandrabuli ordine ſuccedit, hoc eſt, in dies in peius labitur. Inde natum, quod Mandrabulus quidam, cum theſaurum repeciſſet, primum auream ouem poſuit Iunoni Samiæ, proximo anno argēteam, tertio æream. Lucianus de mercede ſeruientibus. Ἀλλὰ χαίρεις γε, καὶ σεαυτὸν ἐξαπατᾷς, καὶ ἀεὶ τὰ μέλλοντα βελτίω γενήσεσθαι νομίζεις. τὸ δ᾽ ἔμπαλιν ἢ σὺ ἤλπισας γίγνεται, καὶ ὡς ἡ παροιμία φησὶν, ἐπὶ μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, καθ᾽ ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, ἡμέραν ὑποσμικρυνόμενον, καὶ εἰς τοὐπίσω ἀναποδίζον. id eſt, Tu tamen, vtcunque gaudes, tibiq; ipſi imponis, ſemperque credis meliora futura, quæ ſequentur: atqui id cōtra, quam ſperaras, euenit, planeque, iuxta prouerbium, ad morem Mandrabuli tibi negotium procedit, dum in ſingulos, vt ita dixerim, dies fit minus, ac deterius, atque in tergum retrocedit. Alciphron in epiſtola quadam: Καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐπὶ τὰ μανδραβούλου χωρεῖ τὰ πράγματα. id eſt, iuxtaque prouerbium, ad exemplū Mandrabuli res ſuccedunt. Non intempeſtiuiter itaque dicitur in eos, qui in deterius abeūt. Quemadmodum Menedemus apud Plutarchum, permultos Athenas venire ſtudii cauſa: principio ſapientes, deinde philoſophos, poſtea rhetoras, poſtremo idiotas euadere. Nec alienum fuerit hic nobilem illam Platonis ſententiam adſcribere, ex libr. De legib. primo: Τὸ νικᾶν αὐτὸν, πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη. τὸ δ᾽ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ᾽ ἑαυτοῦ, πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον. id eſt, Si quis ipſe ſeipſum vincat, omnium victoriarum tū prima, tum optima eſt. Rurſum ipſum ſeipſo inferiorem eſſe, omniū & turpiſſimum eſt, & grauiſſimum. Vincit enim ſeipſum, qui proficit in melius: at ſeipſo inferiorem euadere, eſt deteriorem reddi.

Mature fias ſenex.

MATVRE fias ſenex, ſi diu velis eſſe ſenex. Latinorum prouerbiū, quo monemur, vt integra adhuc ætate deſiſtamus à laboribus iuuenilibus, ac valetudinis curam agere incipiamus, ſi velimus eſſe viuaci, ac diuturna ſenecta. Nam ſenectutis ſors, otium & quies. Vſurpatur à Catone maiore apud Ciceronem: Neque enim, inquit, vnquam aſſenſus ſum veteri illi, laudatoque prouerbio, ꝙ monet mature fieri ſenem, ſi diu ſenex eſſe velis. Hoc quanquam Catoni non probatur, homini duro, quique ſibi nec extrema ſenecta remittendis laboribus indulſerit, tamen audiendum nobis, maxime ſi de vitiis iuuentæ ſentias, puta libidine, bibacitate, turbulentia vitæ, quæ niſi quis mature reliquerit, aut nunquam perueniet ad ſenectam, aut breuem habiturus eſt ſenectam.

Digitized by Google

Senis doctor.

Γεροντοδιδάσκαλος, id eſt, Senis doctor. Citatur ſæpiuſcule titulus hic à Nonio Marcello, inter titulos fabularum Varronis, quem dubium nõ eſt prouerbialem eſſe, ſicuti ſunt alii plerique. Conuenit in eum, qui in re ſera, atque intempeſtiua fruſtra ſumit operam. Siquidem, vt eſt iuuenta docilis, atque in quemvis habitum ſequax, ita ſenecta intractabilis, tarda, atque obliuioſa. Proinde Theognis:

Μή με δίδασκ᾽, οὔτοι τηλίκος εἰμὶ μαθεῖν. id eſt,

Ne doceas, me ætas iam facit indocilem.

Euripides in Bacchis:

Γέρων γέροντα παιδαγωγήσω σ᾽ ἐγώ.

id eſt,

Senem ſenex & ipſe te erudiuero.

Atq; hic quidem verſus inuentus eſt in Sophoclis Philoctetа, qué celebrem ac prouerbialem fuiſſe teſtatur Gellius lib. Noctium decimotertio, c. 17. Varro titulum ſuũ ſumpſiſſe videtur ex Euthydemo Platonis, vbi Socrates narrat, Connum, præceptorem ſuum, à quo ſenex fidibus canere didicit, ludibrii cauſa à pueris vocatum fuiſſe γεροντοδιδάσκαλον. Ad hanc ſententiam pertinet, quod dixiſſe ferunt Diogenem: Νεκρὸν ἰατρεύειν καὶ γέροντα νουθετεῖν ταυτὸν εἶναι. id eſt, Mortuo mederi, & ſenem admonere idem eſſe. Quanquam inutilis eſt ſententia, quæ ſenes deterret à diſcendis iis, quæ neſcire turpe eſt.

Senis mutare linguam.

Cvm ad omnem diſciplinam tardior eſt ſenectus, tum potiſſimum ad diſcendam linguam, quæ facultas maxime pueris à natura data eſt. Quapropter etiam vulgo compertiſſimum, pueros facile quamvis exprimere linguam: contra natu grandiores, aut non aſſequi, aut parum feliciter imitari. Inde prouerbium, Senis mutare linguam, de fruſtra, atque intempeſtiue laborantibus. Diuus Hieronymus, præloquẽs in quatuor Euangelia, Pius, inquit, labor, ſed periculoſa præſumtio, iudicare de cæteris, ipſum ab omnibus iudicandum: ſenis mutare linguam, & caneſcentem mundum ad initia retrahere paruulorum. Quo ſignificatur, adultam ætatem ad omnia minus eſſe tractabilem, quam rudes illos, ac teneros annos, id quod eleganti metaphora dictum eſt a Naſone:

Quæ præbet latas arbor ſpatiantibus vmbras,
Quo poſita eſt primum tempore, virga fuit.
Tunc poterat manibus ſumma tellure reuelli,
Nunc ſtat, in immenſum viribus aucta ſuis.

Quare tũc formandi mores, cum mollis adhuc ætas: tunc optimis aſſueſcendum, cum ad quidvis cereum eſt ingenium. Nam, poſteaquam annis iam ceu diriguit animus; & vix dediſcimus, quæ perperam didicimus; & quæ neſcimus, non ſine maximo negotio nobis inculcãtur. Neque hæc diximus, vt adultiores à diſcendo deterreantur, cum nulla ſit ætas ad diſcendum ſera, ſed vt pueros ad diſcendi ſtudiũ acuamus. Ne hoc quidem prætermittendum, quanquam vulgo iactatum: Senex pſittacus negligit ferulam. Adagii ſenſus tametſi per ſe non eſt obſcurus, tamen magis liquebit ex Apuleii verbis, quæ ſunt in libro Floridorum ſecundo de pſittaco: Quæ ruſticũ noſtrum

ſtrum ſermonem cogitur æmulari, ferrea clauicula caput tunditur, imperium magiſtri vt perſentiſcat. Hæc ferula diſcenti eſt. Diſcit autem ſtatim pullus vſque ad duos ætatis ſuæ annos, dum facile os vti conformetur, dum tenera lingua vti conuibretur. Senex autem captus, & indocilis eſt, & obliuioſus. Hactenus Apuleius. Indicat & Plinius lib. 10. cap. 42. miram eſſe docilitatem huic aui, verum non niſi primis duobus vitę annis. His finitimum eſt, quod vulgo quidem, attamen haudquaquam ineleganter dicitur: Serum eſſe, canes vetulos loris aſſuefacere.

Caſcus caſcam ducit.

Neqve longe hinc diſſidet illud, quod Varro refert libro de lingua Latina tertio: Caſcus caſcā ducit: quoties ſimilis ſimilem delectat, vetulus vetulā, deformis deformem, improbus improbum. Nam antiquitus caſcum dicebatur, quod nos vetus appellamus: idque, vt auctor eſt idem Varro, lingua Sabinorum, quæ in Oſcam vſque linguam radices egerit, qua Caſnar ſenex dicitur, eoque Ennium, vt Oſcæ linguæ peritum, ſcripſiſſe:

Quam primum caſci populi genuere Latini.

Caſcos Latinos priſcos appellat M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum lib. 1. Itaque vnum illud erat inſitum priſcis illis, quos appellat caſcos Ennius. Citat autem Varro adagium, tanquam ex Manilio quodam profectum, qui dixerit, non eſſe mirum, ſi caſcum caſca duxiſſet, quoniam is canoras faciebat nuptias. Videtur eſſe iocus in anum vetulo nuptam, adluſumque ad vocem caſci, perinde quaſi deducatur à canendo. Refertur ibidem epigramma Papinii cuiuſdam, quod ſcripſit in adoleſcentem nomine Caſcam.

Ridiculum eſt, cum te Caſcam tua caſca dicit.

Opinor adoleſcentem duxiſſe vetulam, proinde abſurdū videri, quoties caſca, id eſt, vetula, maritum iuuenem, veluti ſuo ipſius nomine Caſcam vocaret. Fortaſſe prouerbii iocus ad priſcum nuptiarum morem ſpectat, quem refert Plutarchus in Problematis. Qui deducebant ſponſam in domū ſponſi, iubebāt his verbis alloqui, Vbi tu Caius, ego Caia.

Bis per omnia.

Δὶς διὰ πασῶν, id eſt, Bis per omnia. Hoc prouerbio diſcrimen ingens, ac lōgiſſimum interuallum ſignificabant. Vnde quæ pugnantiſſima inter ſeſe viderentur, totoq; diſſidere genere, ea δὶς διὰ πασῶν inter ſe diſcrepare dicebant. Lucianus in lib. De conſcribenda hiſtoria: Καὶ τὸ τῶν μουσικῶν δὴ τοῦτο, δὶς διὰ πασῶν ἐστὶ πρὸς ἄλληλα. hoc eſt, Denique, iuxta muſicorum prouerbium, δὶς διὰ πασῶν interuallo ſeſe mutuo reſpiciunt. Idem in Apologia: Ἀλλά μοι ἐκεῖνο συννόησον, ὡς πάμπολυ τὰ τοιαῦτα διαφέρει, ἐς οἰκίαν τινὸς πλουσίου ὑπόμισθον παρελθόντα δουλεύειν, καὶ ἀνέχεσθαι ὅσα καί φησι τὸ βιβλίον, ἢ δημοσίᾳ πράττοντά τι τῶν κοινῶν, καὶ ἐς δύναμιν πολιτευόμενον, ἐπὶ τούτῳ παρὰ βασιλέως μισθοφορεῖν. διελθὼν δὴ καὶ ἰδίᾳ καθ' ἑκάτερον, σκόπει. εὑρήσεις γὰρ τὸ τῶν μουσικῶν δὴ τοῦτο, δὶς διὰ πασῶν τὸ πρᾶγμα, καὶ τοσοῦτον ἐοικότας ἀλλήλοις τοὺς βίους, ὅσον μόλυβδος ἀργύρῳ καὶ χαλκὸς χρυσῷ, καὶ ἀνεμόνη ῥόδῳ, καὶ ἀνθρώπῳ πίθηκος. μισθὸς μὲν γὰρ δὴ κἀκεῖ, κἀνταῦθα, καὶ τὸ ὑπ' ἄλλῳ τάττεσθαι, τὸ δὲ πρᾶγμα παμπόλλην ἔχει τὴν διαφοράν.

νίαν. id eſt, quin illud mihi iam conſidera, quam maximo hæc inter ſeſe diſcrimine diſtare, videlicet in opulenti cuiuſpiam ædes adſcriptum, ſeruire ſeruitutem, & ea omnia perferre, quæ libellus ille meus commemorat: & publice populi negotium gerentem, ac pro virili remp. adminiſtrantem, hoc nomine ab Imperatore ſalarium accipere. Age, perpende hæc, & vtrumque per ſe, priuatimque contemplare. Reperies nimirum, iuxta illud muſicorum, prouerbium, δὶς διὰ πασῶν, negotio diſcrimen ineſſe. Et has duas vitæ rationes tantum inter ſe conuenire, quantum affinitatis eſt plumbo cum argento, æri cum auro, anemonæ cum roſa, homini cum ſimia. Nam merces quidem accipitur & illic, quemadmodum hic quoque, & vtrobique contingit, vt alijs ſubiectus pareas. Cæterū ipſius negotij non mediocris eſt diſſonantia. Hactenus Lucianus. Adagium, vt is etiam indicauit, ex arte muſica mutuo ſumptum eſt. Nam Macrobius commentario in Somnium Scipionis ſecūdo, quinque ſpecies harmoniarum commemorat: διὰ τεσσάρων, διὰ πέντε, διὰ πασῶν, διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε, & δὶς διὰ πασῶν. Ex compoſitis harmonijs: διὰ τεσσάρων, & διὰ πέντε, conſtituitur διὰ πασῶν, cui nominis hoc inditum eſt, quod abſolutam reddat ſymphoniam, vt mihi videatur huc etiam illud reſpicere prouerbium, quod alio loco cōmemorabimus. ἅπαντ' ὀκτώ. Similiter Plutarchus, & quicunq; veterum, vel apud Græcos, vel apud Latinos, de muſicæ diſciplina conſcripſerunt, Harmoniarum metā figūt in ea, quæ vocatur δὶς διὰ πασῶν. Boetius item libro De muſica primo, tradit, antiquitus harmonicam rationem heptachordo duntaxat cōſtitiſſe, hoc eſt, fidibus ſeptem, quarum ima, ὑπάτη dicebatur, ſumma νήτη. Deinde alias chordas adijcientibus alijs, ita creuit vocū numerus, vt ad duplicatum heptachordum perueniretur. Atque hic progrediendi finis futurus videbatur, niſi quod ipſe ſymphoniarum ratio μέσην illā, quæ in heptachordo locum nomini congruentem obtinuerat, & vtroq; ad extremam relata chordam, harmoniam διὰ τεσσάρων edebat, deſiderare videretur. Hac igitur adiecta, & in ſuum immiſſa locum, ad quindecim chordas peruentum eſt, quarum extremam alterā, προσλαμβανόμενον dixere, alteram νήτην ὑπερβολαίων. Ita fit, vt μέση vtroque relata, reddat harmoniam διὰ πασῶν: rurſum extremarum vtralibet ad μέσην relata, eādem conſtituat harmoniam. Porro ſumma relata ad imam ſymphoniā reddat, quam vocant δὶς διὰ πασῶν, propterea quod hac, qua dixi, ratione, bis, complectatur eam harmoniam, cui nomen, διὰ πασῶν. Quoniā autem hac fini conſtitit hormonica ratio, nec vlterius procedere licuit, tractum eſt in popularem ſermonē, vt quæ lōgiſſimo diſcrimine inter ſe diſſita eſſent, ea δὶς διὰ πασῶν diſtare dicerent: perinde quaſi dicas adeo ſeiuncta, vt magis ſeiungi non queant. Cui ſimilimum illud, ἐκ διαμέτρου, id eſt, ex diametro.

Vbi timor, ibi & pudor.

Ἵνα δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς, id eſt. Vbi timor, ibi & pudor. Prouerbialis ſententia, quæ hodie quoque vulgo manet, cui ſimilis illa Terentiana: Omnes deteriores ſumus licētia. Et maxima pars hominū formidine fuſtis à malefactis tēperat. Plato libro De legibus quīto: Ηδ' ἄδικα ἀναισχυντίαν ἐνίτεινε. id eſt.

id eſt. Audacia vero parit impudentiam. ἄδειαν autem vocant, cum abeſt metus. Itē in Euthyphrone citat ex poeta quopiam. Eſt enim hemiſtichion carminis heroici:

ἵνα γὰρ δέος ἔνθα καὶ αἰδώς,
id eſt:
Vbi enim timor, & pudor illic.

Suidas indicat eſſe Epicharmi.

Foras Cares, non amplius antiſteria.

Θύραζε κᾶρες, οὐκ ἔτ' ἀνθεστήρια.
id eſt:
Cares foras: peracta enim anthiſteria:

Dici conſueuit, vbi quis ſemper eadem ſibi ſperat commoda, aut idē ſemper licitum fore credit, quod aliquando pro temporis ratione fuerit permiſſum. Veluti ſi quis ſemel expertus cuiuspiam liberalitatem, ſubinde redeat, aliquid muneris petens: aut cum pueri permiſſam ſibi ad tēpus feriandi, ludendique facultatem vltra tempus prorogant. Originem prouerbij tradunt ad hunc modum: Athenienſibus menſis quidam ἀνθεστηριὼν appellabatur, quod is plurimos flores progigneret. In hoc feſta quæpiam agebantur, & conuiuia liberiora, quemadmodum in Saturnalibus fieri conſueuit apud Romanos, in quibus & ſeruis accumbere licebat, feriatis interim ab opere. Exactis autem ferijs, cum iam ad ſolitas operas reuocarentur, hoc pacto dicebant heri, Foras Cares, non iam amplius anthiſteria. Cares autē ſeruos appellabant, quod ea gens mercenariis operis quæſtum factitaret, velut omnium ſerui quicunq; conduxiſſent. Sunt qui dicāt, Cares olim Atticæ regionis partem obtinuiſſe. Athenienſes autem, cum Anthiſteriorum ſolennitatem agerent, ſolere Cares in ciuitatem, atque in domos receptos ad feſti communionem admittere, deinceps, peracto ſolennitatis tempore, ſi quos è Caribus offendiſſent in vrbe ceſſantes, per iocū dicebant:

Θύραζε κᾶρες, οὐκ ἔτ' ἀνθεστήρια.
id eſt:
Exite Cares, acta enim anthiſteria.

Sonat autem ea vox Græca, perinde, quaſi dicas, Floralia Latine, quorum licentia multorum literis notiſſima. Non diuerſum eſt, quod ait Seneca in iudicio in Claudium ſcripto, Non ſemper erunt Saturnalia. Nam Saturnalibus, ſeruis quoque libertas erat.

Fures clamorem.

Οἱ φῶρες τὴν βοήν, id eſt, Fures clamorem, ſubaudiendum, timent, aut ſenſerunt. Quadrabit in eos, qui, ſibi conſcij, metuunt ne deprehendātur: aut qui peracto maleficio fugitant, pauitantque. Habet autem hoc cum omnis malefacti conſcientia, tum præcipue furti, vt hominem trepidum reddat, ac lucifugam. Hoc adluſit Virgilius:

Et cum clamarem, quo nunc ſe proripit ille,
Tityre, coge pecus, tu poſt carecta latebas.

Funiculum fugiunt miniatum.

Τὸ σχοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλτωμένον,
id eſt:
Vitant ſinopi collitam reſtim rubra.

Apte dicetur, vbi quis properat officio ſuo fungi, non ex animo, ſed ne in mulctam incidat. Carmen ſumptum ex Ariſtophane, cuius interpres, & item Suidas huiusmodi ferme commemorant. Athenienſium magiſtratus varijs modis conati

nati ſunt efficere, vt populus quam maxime frequens ad cōcionem ventitaret: obiectis enim repagulis quibusdam vias reliquas occludebant, quæ non ducerent ad forum: tum merces tollebāt ex mercatu, ne quid hac gratia ibi ceſſaretur: deniq; funē pararant rubro colore, quem μίλτον, id eſt, interprete Plinio, minium vocant Latini, nonnulli cinabarim appellant, oblitum. Hoc duo miniſtri publici populum cingentes, agebant in concionem. Studebat quisq; funiculum effugere, propterea ꝙ quisquis colore notatus appareret contagio funis, is mulctam pendere cogebatur. Vnde, qui notam metuunt, eos eleganter dicemus φεύγειν τὸ χοινίον μεμιλτωμένον, id eſt, fugere funiculum miniatum.

Fortunatior Strobilis Carcini.

Εὐδαιμονέστερος καρκίνου στροβίλων, id eſt. Fortunatior Carcini Strobilis. Ironia prouerbialis, in infelicem, & improbum. Carcinus poeta quispiā fuit, cuius filij dicti ſunt Strobili ab Ariſtophane, quos & γλυκυτραχήλους vocat, id eſt, dulciceruicos. Iocus autem ſumtus eſt à nominum adluſione. Nam Græce Carcinus cancrum, Strobili cochleas ſignificāt. Vtrumq; genus diſtortum, ac fœdum. Adagiū recenſetur apud Suidam, & Zenodotum. Extat apud Ariſtophanem in Pace.

Feſto die ſi quid prodegeris.

Plavtvs in Aulularia ſub perſona ſenis Euclionis. Feſto die ſi quid prodegeris, profeſto egere liceat, niſi peperceris. Schema prouerbiale. Admonet autem, ne in ſumptibus ſolennibus ita profuſi ſimus, vt non ſuppetat quo feramus quotidianos. Nam feſti dies vel ſacris offerendis, vel diurnis epulationibus, vel ludis in honorem deorum, vel ferijs obſeruandis celebrabantur: profeſti ad rei priuatæ, publicæque adminiſtrationem concedebantur. Accommodabitur non perperam & in eos, qui iuuenes rem prodigunt, eſurituri ſenes, quive intempeſtiue ꝓfundunt, poſtea deſideraturi.

Felis Tarteſſia.

Γαλῆ ταρτησσία, id eſt, Felis Tarteſſia. De magnis, & ridiculis dicebatur. Tarteſſij ſunt in Iberia, apud quos feles maximæ naſci dicuntur. Fortaſſe non inepte dicitur & de rapacibus. Ariſtophanes in Veſpis:

Ὥσπερ με γαλῆν κρέα κλέψασαν
Τηροῦσιν ἔχοντ' ὀβελίσκους.

id eſt:

Nunc vti felem rapta carne,
Obſeruant geſtantem veruа.

Item Lucianus, cum ait, ἁρπακτικώτεροι τῶν γαλῶν, id eſt, rapaciores felibus: nimirū & ipſe felium ſignificat rapacitatem vulgo notā fuiſſe.

Feli crocoton.

Γαλῇ κροκωτόν, id eſt. Feli crocoton, ſubaudiendum, das, aut addis. Dici ſolitum, quoties honos additur indignis, & quos haudquaquam decet. Aut cum datur quippiam iis, qui munere non norunt vti, veluti ſiquis à muſis alieniſſimo belliſſimum donaret librum. Crocoton veſtis genus eſt rotundæ, ac fimbriatæ, qua diuites vtebantur matronæ. Apud Nonium in dictione Richa, refertur inter veſtes delicatas & crocōton. Sic enim arbitramur legendum, Mollicinam crocotam, chirodatam Richā. Ac, teſte Plutarcho, quidam Herculem pingebāt κροκωτοφόρον, Omphale ſeruientem. Sumptum adagium ab apologo Stratidis, quem alio loco narrauimus. Porro vox hæc γαλῆ, felem ne ſignificet, an muſtelam, an

quem

quem vulgo catum appellant, quoniam inter eruditos controuerſum eſt, aliis iudicandum relinquimus.

Muſtelam habes.

Γαλῆν ἔχεις, i. Muſtelam habes. In eum quadrat, cui omnia ſunt inauſpicata, tanquam fatis, ac diis iratis, vt aiunt. Olim creditum eſt, hoc animal inauſpicatum, infauſtumq; eſſe iis, qui haberent, domiq; alerent, vt non admodum diſſideat, ab illis, Equum habet Seianum, &, Aurum habet Toloſanum. Vnde nunc etiam apud quaſdam gentes, nominatim apud Britannos, infelix omen habetur, ſi, cum paratur venatio, aliquis muſtelam nominet, cuius etiam occurſus vulgo nunc habetur inauſpicatus. Adagiũ refertur à Diogeniano.

Faſtuoſus Maximus.

Κόμπος μάξιμος, id eſt, Faſtuoſus Maximus, in eum dicebatur, qui ſibi plus ſatis arrogaſſet in ſapientia. Sũptum à moribus Maximi cuiuſpiam arrogantis, & ſibi immodice placentis. In nonnullis exemplaribus inueni κομπᾶς μάξιμος. Græcis κόμπος arrogantiam, inſolentiamque ſignificat, vnde κομπεῖν, & κομπάζειν. Proinde & Euripides γλώσσης τε κόμποι, i. Linguæq; faſtus. Recenſetur & hoc in Diogeniani Collectaneis.

E multis paleis paullum fructus collegi.

Ἐκ πολλῶν ἀχύρων ὀλίγον καρπὸν συνήγαγον. i. Ex multis paleis parum fructus collegi, i. multo labore non multum emolumenti ſum conſecutus, aut è verboſo ſermone paullulũ bonæ ſententiæ percepi, ex ingenti volumine minimum doctrinæ retuli. Translatum ab excuſſoribus tritici.

Oportet remum ducere, qui didicit.

Δεῖ κώπην ἐλαύνειν μαθόντα, i. Oportet remum impellere eum, qui didicerit. Vnumquemque decet eam artem exercere, quam antea doctus ſit. Refertur a Plutarcho in commentariolo, cui titulus, ὅτι διδακτὸν ἡ ἀρετή. Idem admonet Horatianum illud in Arte poetica:

Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis.
Indoctusque pilæ, diſciue, trochiue quieſcit:
Ne ſpiſſæ riſum tollant impune coronæ.
Qui neſcit, verſus tamen audet fingere.

Quin & hodiernis temporibus huiuſmodi vulgo iactatur adagiũ: Qui luſus non nouit legem, abſtineat.

Ex ipſo boue lora ſumere.

Ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνειν, i. Ex ipſo boue lora ſumere dicuntur, qui quo lædant quempiã, id ab ipſo què lædunt accipiunt. Veluti ſi quis verſibus inceſſeret eũ, à quo carminis componẽdi rationem didiciſſet: aut tyrannus pecuniam extorqueat à ciuibus, qua ſatellitium ad opprimendam ciuitatem alat, aut ſi quis rhetorices præſidiis rhetoricem oppugnaret. Metaphora ſumpta ab agricolis, qui lora cædunt è boum tergoribus, quibus boues vinciunt. Plutarchus in commentario, cui titulus, ὅτι οὐκ ἐστι ζῆν ἡδέως, Τί ἂν λέγοι τις, ἀρκεῖ γὰρ ἡ φύσις τῆς σαρκὸς ὕλην ἰσχυρὰν νόσων ἐν ἑαυτῇ, καὶ τοῦ δὴ τὸ παιζόμενον, ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνουσα, τὰς ἀλγηδόνας ἐκ τοῦ σώματος. i. Quid igitur dixerit quiſpiam? Satis eſt ipſa corporis natura, morborum materiam in ſe continens, ac iuxta quod ioco dici ſolet, tanquam ex ipſo boue lora ſumẽs, ita ex ipſo corpore dolores.

Digitized by Google

Ex vno omnia ſpecta.

Ἐξ ἑνὸς τὰ πάνθ᾽ ὅρα, id eſt, Ex vno omnia ſpecta. Vergil. item:

-Et crimine ab vno
Diſce omnes.

Admonet adagium ex vnius euentus experimento, reliquorum ſimilium coniecturam oportere facere. Refertur à Suida. Tametſi is oſtendit in eos dictum, qui perperam ex vno quopiam æſtimant omnia. Legit enim non ὅρα, ſed ὁρᾷ.

Ex aſpectu naſcitur amor.

Ἐκ τοῦ εἰσορᾶν γὰρ γίγνεται ἀνθρώποις ἐρᾶν. id eſt:

Amor ex videndo naſcitur mortalibus.

Senarius prouerbialis, admonens, oculos amorem potiſſimum conciliare. Non enim amatur incognitũ: ex conuictu naſcitur amor mutuus. Et oculi præcipue ſunt ad amandum illices. In his enim peculiaris animi ſedes. Et in his aiunt poetæ, Cupidinem excubantem ſua iacula mittere. Maro velut indicauit adagium cum ait:

Vt vidi, vt perij, vt me malus abſtulit error.

Rurſum in Georgicis:

-Vritque videndo
Femina.

Item apud Terentium, Chærea viſa duntaxat virgine, quam impotenter cœpit ardere. Iuuenalis prodigij loco refert de cæco amante:

Qui nunquam viſa flagrabat amore puellæ.

Legimus, philoſophos quoſdam, & inter hos Democritum, ſibimet oculos ademiſſe, tanquam omnium malarum cupiditatũ auctores. Quapropter piorum hominum eſt meminiſſe, haudquaquam eſſe tutum videre, quod non licet concupiſcere. Prouerbij meminit Diogenianus.

E ſublimi me derides.

Ἀφ᾽ ὑψηλοῦ μου καταγελᾷς. i. E ſublimi me derides. De eo, qui cum faſtu ridet quempiã ac deſpectim. Translatum ab ijs, qui ex edito loco verba faciunt. Vnde & Deſpicere dictum à Latinis pro contemnere, quod quisquis in eminenti loco eſt, is veluti tutior negligit eum, qui ſtat in humiliore loco.

Extra lutum pedes habes.

Ἐκ τοῦ πηλοῦ πόδας ἔχεις, i. Extra lutum pedes habes, hoc eſt, emerſiſti è periculo, aut extra periculum conſtitutus es. A viatoribus ſumptum. Simile illi, ἔξω βελῶν i. extra iaculum. Et in luto dicũtur hæſitare, qui moleſtis inuoluuntur negotijs, vnde ſe nequeant explicare.

Ex vmbra in ſolem.

Ex vmbra in ſolem educere, eſt rem prius abditam, & otioſam, in publicum, & in communem vitæ vſum deducere. Translatum ab athletis, quibus mos, ſolis, & pulueris patientia confirmare corporis robur. Delicatorum autem eſt, in vmbra latitare. Venuſtius fiet, ſi ad animi rem torqueatur: veluti ſi quis dicat, philoſophiam à Socrate ex vmbra in ſolem eſſe productam. Exempla paſſim apud ſcriptores obuia.

Excubias agere in Naupacto.

Φρουρῆσαι ἐν ναυπάκτῳ, i. Excubare Naupacti. Achiui capta Naupacto, Pauſaniam excubiis, cuſtodiæq; præfectum interfecerunt, auctore Theopompo. Vnde res in iocum vulgi videtur abiiſſe, aduerſus eos, qui peunt ignauia ſua, aut qui munus odioſum, ac plenum diſcriminis adminiſtrant. Refertur à Zenodoto. Suidas effert ad hunc modum. Φρουρήσεις ἐν

Digitized

ἐν ναυπάκτῳ, id eſt. Excubabis Naupacti. Is adfert & aliam adagionis originem. Cum ijs, qui Naupactum præſidio tuebantur, perpuſillum ſalarij dependeretur, atq; illi plurima, quæ ad rem pertinebant, emerent, militari ioco iactatum eſt, vt apparet, in eos qui fruſtra ſudarent, quos ſua ſpes fruſtraretur. Naupactus autem, Ætoliæ ciuitas, quam tum Philippus obtinebat, à compingendis nauibus dicta, quod illic Heraclidæ primum nauim extruxerint.

Deuotionis templum.

Ἀρᾶς ἱερὸν, id eſt. Execrationis templum. In eos dicebatur, qui crebris execrationibus vti conſueuerunt. Erant autem antiquitus etiam publicæ quædam deteſtationes, velut apud Athenienſes, in eum, qui viam non mõſtraſſet erranti: Item deuotiones hoſtium, quarum meminit Macrobius & Horatius in odis.

Diris agam vos, dira deprecatio
Nulla expiatur victima.

Heſychius indicat, templum execrationis fuiſſe Athenis, cuius meminit Ariſtophanes in Horis, dici porro de graui calamitate. Alibi, ni fallimur, nobis dictum eſt de execrationibus tragicis, quas Diogenes philoſoph⁹ iocabatur ſibi occurriſſe, quod viueret ἀνέστιος, ἄπολις, ἄπατρις, ἀχρήματος, ἄστατος, καὶ ἐφημερόβιος. id eſt. Carens domo, ciuitate, patria, pecunia, nullam habens certam ſedem, & in diem viuens. Prouerbium refertur à Diogeniano.

Expertes inuidentiæ muſarum fores.

Ἄφθονοι μουσῶν θύραι. id eſt. Candidæ muſarum ianuæ. De his dictitatum, qui literaturam ſuam candide, libenterque impertiunt alijs, & ad docendum prompti, propenſique ſunt. Neque male congruet etiam in dociles, iuxta id, quod alibi commemorauimus, ἀνεῳγμέναι μουσῶν θύραι, id eſt. Apertæ muſarum ianuæ.

Eurybatizare.

Εὐρυβατίζειν, id eſt. Eurybatizare, eſt improbis vti moribus. Eurybatus ex Cercopibus vnus fuit, inſignitæ improbitatis homo. Huius meminit Lucianus in Pſeudomante: ὑπὲρ τοὺς κέρκωπας, ὑπὲρ τὸν εὐρύβατον, φρυνώνδαν, ἢ ἀριστόδημον, ἢ σώστρατον. id eſt. Vltra Cercopas, vltra Eurybatum, aut Phrynondam, aut Ariſtodemum, aut Soſtratum. Neque vero vnus duntaxat huius nominis fuit, infamis verſutia, morumque improbitate. Nam & Epheſius quidam Eurybatus fuit, qui cum à Crœſo cum multa pecuniarum vi miſſus eſſet, vt exercitum contraheret, ad Cyrum defecit, vt auctor eſt Ephorus. Alij malunt ad Eurybatum referre, qui fuiſſe perhibetur alter è Cercopibus, vt diximus. Duris ad Eurybatum refert Vlyſſis ſocium. Nicander prodidit Eurybatum quendam Æginenſem fuiſſe longe verſutiſſimum, ſceleſtiſſimumque. Neque vero deſunt qui dicant hoc nomine furem fuiſſe quempiam aſtutia ſingulari: is, cum deprehenſus, captusque ſeruaretur, cuſtodes in conuiuio animi cauſa iuſſerunt, vt oſtenderet, quibus nam modis conſueuerit domos conſcendere. Cumque illum initio renuentem, ſcilicet tanquam inuitus facturus eſſet, rogarent inſtantius, ac vix tandem perſuaſiſſent: ille aptatus ſpongijs, ac ſtimulis, ferreisque retinaculis, quas ἐγκεντρίδας Græci vocant, parietem cœpit conſcendere. Porro ſuſpectantibus illis, & artificij nouitatem admirantibus, Eurybatus, prehenſo laqueari, per tegulas aufugit, priuſquam illi domum circumire

cumire

euiiire potuerint. Atq; hunc ad modum deluſis cuſtodibus periculum euaſit. Meminit huius & Euſtathius in 1. Iliad. admonens eam vocem ambigue pronunciari, εὐρύβατον καὶ εὐρυβάτην, dictum autem παρὰ τὸ εὐρυβάζειν, quod late graſſaretur. Itaque peculiariter conueniet in eum, qui deprehenſus, arte quapiam elabitur.

Faciunt & ſphaceli immunitatem.

Καὶ σφάκελοι ποιοῦσιν ἀτέλειαν, id eſt, Faciunt & ſphaceli immunitatē. Athenis celebratum proverbium de his, qui quouis prætextu quod volunt aſſequuntur. Natum aiunt ab euentu huiusmodi. Piſiſtratus tyrānus decimas exigebat ab Athenienſibus eorum, quæ in agris proueniſſent. Itaque cum aliquando obambularet, videretque ſenem quendam in ſaxis quibusdam, hoc eſt, loco petricoſo laborantem, rogabat, quosnam fructus inde colligeret. At is, reſpondens, Dolores, inquit, & ſphacelos, atq; horum decimas exigit Piſiſtratus. Porro tyrannus, admiratus hominis libertatem, decimas Athenienſibus remiſit. Ea res in vulgi ſermonem abiit, etiam ſphacelos immunitatem parere. Sphacelus autem morbi genus eſt, quod ex immodica defatigatione ſolet accidere. Quidā putant eſſe tormina articulorum, quidam oſſium tabem. Theophraſt. lib. De cauſis plantarum 5. demonſtrat & plantarum radicibus vitium accidere, quod ab hominum morbo σφακελισμὸς appelletur. Adagium recenſetur a Suida. Heſychius indicat, quemlibet dolorem grauem ſphacelum dici.

Et meum telum cuſpidem habet acuminatum.

IPSISSIMAM proverbii ſpeciem habet, quod ſcriptum eſt apud Homerum Iliadis Y. ſub Hectoris perſona:

Ἐπειὴ καὶ ἐμὸν βέλος ὀξὺ πάροιθεν.

id eſt,

Telum quando meum quoq; cuſpide acuta eſt.

Recte vtemur, quoties fatebimur nos inferiores quidem eſſe, verum non deeſſe tamen, quo queamus nocere. Cui ſimile Virgilianum illud:

- Et noſtro ſequitur de vulnere ſanguis.

Item illud apud Ouidium:

Et mihi ſunt vires, & mea tela nocent.

Ignaui vertitur color.

Τοῦ κακοῦ τρέπεται χρώς. id eſt Ignaui vertitur color. Plutarchus in cauſis naturalib. problemate, quam ob rem polypus colorem mutet, hoc tāquam proverbio iactatum adducit, Διὸ καὶ λέλεκται, τοῦ μὲν κακοῦ τρέπεται χρώς, id eſt, Ignaui vertitur color. Nā id accidit in metu, vt vultus exalbeſcat, maxime timidis, videlicet ſanguine ad vitalia refugiente. Pluſculum accedit veneris, ſi ad animum transferatur: veluti ſi dicas, philoſophum nihil omnino formidare eorum, quæ vulgus horret, Τοῦ μὲν γὰρ κακοῦ τρέπεται χρώς, id eſt, Vertitur ignaui ſane color. Porro proverbium natum eſt ex Homericæ Iliados N. Carmen ſic habet:

Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς
ἄλλυδις ἄλλῃ,
Οὐδέ οἱ ἀτρέμας ἧσθ', ἐρητύετ' ἐν
φρεσὶ θυμός,
Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους
πόδας ἵζει,
Ἐν δέ τέ οἱ κραδίη μεγάλα στέρνοισι
πατάσσει,
Κῆρας οἰομένῳ. πάταγος δέ τε γίνετ'
ὀδόντων.

Τοῦ δ' ἀγαθοῦ, οὔτ' ἂρ τρέπεται χρὼς, οὔ-
τέ τι λίην
Ταρβεῖ. id eſt,
Vertitur ignaui color, euariatque
ſubinde,
Nec mens certa manet, verum huc
illucq; vacillat.
Ac migrans è corde pedes in vtroſq;
reſidit.
Palpitat & valide cor et præcordia
ſubter,
Fata putanti animo, occipiũt quoq;
ſtridere dentes.
Contra forti, nec variat color, at
neq; valde
Horreſcit.

Ad conſilium ne acceſſeris, ante quam voceris.

Μὴ πρότερον εἰς βουλὴν παρέλθῃς, πρὶν ἂν κληθείης, id eſt, Ad conſilium ne acceſſeris, prius quã voceris. Hæc ſententia, quæ nunc nomine Catonis celebratur, proverbialis fuiſſe videtur, vel Plutarcho teſte, cuius hæc verba ſunt lib. *συμποσιακῶν* 1. *Ἄτοπος μὲν οὖν, ἔφη, καὶ παροιμιώδης Μενέλαος, εἴγε σύμβουλος ἐγένετο μὴ παρακεκλημένος*, id eſt, Ridiculus igitur, inquit, & proverbio obnoxius Menelaus, ſiquidem conſultor factus eſt, non acceritus. Niſi quis mauult hæc ad illam referre parœmiam:
Ἄκλητοι δειλοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασι.
quod alias referemus.

Iucũdiſſima nauigatio iuxta terram, ambulatio iuxta mare.

Plvtarchvs primo Sympoſiacõ. libro, veluti vulgo iactatum citat, *Πλοῦς μὲν ὁ παρὰ γῆν, περίπατος δὲ ὁ παρὰ θάλατταν ἥδιστος*, id eſt, Nauigatio iuxta terram, rurſum ambulatio, quę fit iuxta mare, iucundiſſima eſt. Recte torquebitur ad eam ſententiam, vt dicamus ita demum eſſe iucundiſſimum vnumquodq;, ſi diuerſi generis admixtu temperatum adhibeatur: veluti ſi in luſibus nõnihil eruditionis aſpergas, rurſum in ſtudiis aliquid ludicrum admiſceas. Similimũ eſt huic, ꝙ ex Philoxeno poeta citat idẽ in cõmentario, quẽ inſcripſit, quomodo ſint audiendi poetæ, *Τῶν κρεῶν τὰ μὴ κρέα ἥδιστά ἐστι, καὶ τῶν ἰχθύων οἱ μὴ ἰχθύες*, id eſt, Ex carnibus quæ carnes non ſunt, ſuauiſſimæ: itẽ ex piſcibus, qui non ſunt piſces. Itidem philoſophia admixta poematis magis delectat: & poeſis admixta philoſophiæ, magis capit animum.

Cupidinum crumena porri folio vincta eſt.

Πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώντων δέδεται βαλάντιον, id eſt, Porri folio amorum vincta eſt crumena. Refertur eodem in loco, quem modo citauimus, ſed præſtat ipſius verba ſubſcribere: *Ὃ δὲ ἄν τις μάλιστα θαυμάσειεν, φειδωλὸς ἀνὴρ καὶ μικρολόγος ἐμπεσὼν εἰς ἔρωτα, καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρος, ἀνεθεὶς καὶ μαλαχθεὶς, ἁπαλὸς καὶ ὑγρὸς καὶ ἡδίων. ὥστε τουτὶ τὸ παιζόμενον μὴ πάνυ φαίνεσθαι γελοῖον. ὅτι πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώντων δέδεται βαλάντιον. ἐλέχθη δὲ καὶ ὅτι τῷ μεθύειν τὸ ἐρᾶν ὅμοιόν ἐστι. ποιεῖ γὰρ θερμοὺς καὶ ἱλαροὺς καὶ διακεχυμένους*, id eſt, Quodq; vel maxime miretur aliquis vir parcus, & ſordidus, ſimul ac in amorem inciderit, non aliter, quam igni impoſitũ ferrum, fit mollior ac tener, lentus ac ſuauior, vt nõ vſquequaque deridiculum videatur illud, quod ioco populari dicitur, Cupidinũ crumenas porri folio vinctas eſſe. Dictum eſt autem ob eam cauſam, ꝙ amor adſimilis ſit ebrietati. Reddit enim calidos, & hilares, & effuſos. Plutarchus itaq; ſentire videtur, proverbium adludere ad porri naturã, cuius vis eſt calefacere, ciere vrinam, irritare Venerem, mouere menſes, &

aluum

Digitized by Google

aluum inflare, quemadmodum docet Dioſcorides libro ſecundo. Suidas oſtendit hoc adagium dictum de iis, qui per amorem immoderatos faciunt ſumptus, luxuque indulgent, quemadmodum ſolent in comœdiis amantes. Plutarchus in libello, quem inſcripſit ἐρωτικὸν, hoc quoque inter cæteras Cupidinis, ſiue amoris laudes cõmemorat, quod è ſordido ſplendidum, è parco liberalem, è triſti ciuilem, è timido audacem reddit hominẽ. Proinde Cupidinis loculi, porri folio vincti dicuntur, quod facile ſoluantur, vel quod admodum fragile ſit porri folium, vel quod huius genuina vis, ſoluere corpus, ac mouere.

Quem fortuna pinxerit.

Ὃν τύχη μέλανα γράφει, τοῦτον οὐ πᾶς χρόνος δύναται λευκᾶναι, id eſt, Quẽ fortuna nigrum ſcripſerit, hunc non vniuerſum æuum candidum reddere poteſt. Hoc eſt, cui fortuna refragatur, huic, quidquid tentauerit, infeliciter cedet. Adluſum eſt ad nigros & albos calculos ſuffragiorum. Recenſetur in collectaneis Apoſtolii.

Qui mori nolit ante tempus.

ATHENÆVS in ſermonibus conuiuialibus, de Sybaritis huiuſmodi refert proverbium: Ὁ βουλόμενος ἐν Συβάρει μὴ πρὸ μοίρας ἀποθανεῖν, οὔτε δυόμενον, οὔτε ἀνίσχοντα τὸν ἥλιον ὁρᾶν δεῖ, hoc eſt, Qui non velit apud Sybaritas ante diem fatalem mori, eum haud oportet ſolem conſpicere, nec occidentem, nec orientem. Hoc ideo vulgo iactatum ſcribit, quod Sybaritarum ciuitas in humili loco, ac velut in conualle ſita fuerit, vt æſtatis tempore mane pariter ac veſperi frigus immenſum ſentirent, meridie intolerandum ardorem. Cicero lib. De finibus bonorum ſecundo, docet idem dictum in quoſdam Aſotos, cui genti nomen inditum eſt à luxu vitæ. Nam ſub ſolis occaſum erant ebrii, mane ſtertebant. Columella in proœmio rerum ruſticarum, vſurpat in ganeones, qui noctes libidinibus & ebrietate, dies ſomno vel ludo conſumunt. Mox deinde, inquit, vt apti veniamus ad ganeas, quotidianam cruditatem Laconicis excoquimus, & exuſto ſudore ſitim quærimus, noctesque libidinibus, & ebrietatibus, dies ludo, vel ſomno conſumimus. Ac nos dicimus fortunatos, quod nec orientem ſolem videmus, nec occidentem.

Barbæ tenus ſapientes.

Ἐκ πώγωνος σοφοί, καὶ ἀπὸ πώγωνος σοφισταί, καὶ ἀπὸ πώγωνος φιλόσοφοι, id eſt, Barbæ tenus ſapientes, & ſophiſtæ, & philoſophi. Sic appellabantur, qui præter barbam & pallium nihil haberent philoſophi. Vſurpatur aliquoties apud Plutarchum in Sympoſiacis. Huc adluſit Horatius, cum ait:

-Iuſſit ſapientem paſcere barbam.

Lucianus item ſubinde iocatur in philoſophorum τὸν βαθὺν πώγωνα, id eſt, profundam barbam. In Eunucho Bagoas ait: Si philoſophum oporteat ex barba metiri, hircos primam laudem ablaturos. Similiter Martialis:

Propendet mento nec tibi barba minor.

Inter lapides pugnabant, nec lapidem tollere poterant.

Plutarchus quartæ decadis Sympoſiacæ. 1. problemate: ἰδὼν δὲ τὸ παιδίον ἅμα τῷ Φίλωνι τὸν ἄρτον χρώμενον, ἄλλου δὲ μηδενὸς δεόμενον, ὡς Ἡρακλεις ἔφη, τοῦτ᾽ ἄρ᾽ ἦν τὸ λεγόμενον.

Ἐν δὲ λίθοις ἐμάχοντο, λίθον δ᾽ οὐκ ἦν ἀνελέσθαι. id eſt,

Digitized by

Vbi vero videret miniſtrum puerum vna cum Philone, vtentem pane, neq; præterea quidquam requirentem: Papæ, inquit, hoc nimirum erat illud, quod vulgo dici ſolet:

Pugna erat in ſaxis, neq; ſaxum tollere quibant.

Apparet dictum in eos, qui præſenti commodo non fruantur, vel ob ignauiam, vel ob peruerſam de rebus opinionem, vt qui vel ſaxum grauentur ex aceruo tollere, quo repellant aduerſarium. Refertur idem carmen apud Athenæum libro 10. & aliud ſubiicitur veluti conſimilis ſententiæ:

Δίψῃ δ' ἐξόλλυμαι, ὕδωρ δ' ὑπερεῖχε γενείου.

id eſt,

Deperire ſiti, ſuperante ad labra liquore.

Piſcis repoſitus.

Ἀποκείμενος ἰχθὺς, id eſt, Repoſitus piſcis, in proverbium abiiſſe videtur, aduerſus eos, qui nihil ſeruant in poſterum. Nam piſces olim in deliciis erant. Et prudentis eſt, è cibis ſemper aliquid habere ſepoſitum, quo ſubitum excipiat hoſpitem, nec Achillem Homericum imitari, ad quem cum accedunt oratores, aut Priamus, domum inanem, ac famelicam offendunt. Videtur autem ſic efferendum adagium: Τὸν ἀποκείμενον ἰχθὺν, οὐ δεῖ εἰς τὸ μέσον ἕλκειν, id eſt, Piſcem repoſitum non oportet in medium retrahere. Plutarchus in Sympoſiacis: Ἐγὼ δὲ γελάσας, ἐκεῖνον δὲ εἶπον, ὦ ἑταῖρε τὸν ἐκ τῆς παροιμίας ἀποκείμενον ἰχθὺν οὐχ ἑλκόμενον εἰς μέσον μετὰ τῆς πυθαγορικῆς χοίνικος, id eſt, At ego ridens: quin illum, inquam, de quo proverbium fertur, repoſitum piſcem, qui in medium non trahitur vna cum chænice Pythagorica. Licebit accommodare ad ſermonem, aut fabulam, per ſe non admodum venuſtam, quæ tamen iteretur non ſine tædio. Conveniet in parcum ac de craſtino ſollicitum.

Non eſt eiuſdem, & multa, & opportuna dicere.

Χωρὶς τότ' εἰπεῖν πολλὰ, καὶ τὰ καίρια,

id eſt,

Seiuncta ſunt hæc, multa & apta dicere.

Senarius proverbii vice celebratus, admonet vitandam multiloquentiam, quod fere labi neceſſe ſit, quiſquis multum loqui conetur.

Pſaphonis aues.

Ψάφωνος ὄρνιθες, id eſt, Pſaphonis aues. Vbi quis noua quapiam arte famam captat, vt cum aliquis ſubornat, a quibus laudetur, eiſque veluti dictat encomia, quibus apud vulgus celebrari velit. Narrāt in Libya fuiſſe quendam nomine Pſaphonē, qui, diuinitatis opinionem affectans, quam plurimas aues cepit vocales, & humani ſermonis dociles: eas ſonare docuit hæc verba, Μέγας θεὸς ψάφων, id eſt Magnus deus Pſaphon: atq; ita doctas emiſit in montes. At illæ, quæ didicerant, canebant, ac reliquas item aues ſonare hoc docebant. Porro Libyes, cum ignorarent commentum, credentes id diuinitus accidere, Pſaphoni rem diuinam facere inſtituerunt, ipſumq; in deorum numerum retulerunt. Proverbium in collectaneis Apoſtolii reperitur.

Aut regem, aut fatuum naſci oportere.

ANNÆVS Seneca, vir amœniſſimi, vt Tacitus ait, ingenii, quod quidem ex eo liquet libello ludicro, quem ſcripſit in Claudium Cæſarem, huiuſmodi refert adagium, in eo, de quo

Digitized by Google

quo modo diximus opuſculo, Aut regem, aut fatuum naſci oportet. Sed præſtat illud ipſius verbis aſcribere. Ego, inquit, ſcio me liberum factũ, ex quo ſuum diem obiit ille, qui verum proverbium fecerat, aut regem, aut fatuum naſci oportere. Rurſum in eodem libello: Occidit in vna domo Craſſum Magnum, Scriboniam, Baſſioniam, Aſſarios, nobiles tamen. Craſſum vero tam fatuum, vt etiam regnare poſſet. Iterum alio in loco obſcurius quidem, ſed tamen eodem adluſit carmine,

Abrupit ſtolida regalia tempora vitæ.

Proinde primum omnium, principis animus omnibus erroribus liberandus eſt, vt perſpiciat, quid vere honeſtũ, quid vere glorioſum, quid vere magnificum. Deinde inſtillandum turpitudinis odium, & amor honeſti, quo videlicet perſpiciat, quid principem deceat, & nihil appetat, niſi quod ſit bono, ac ſalutari principe dignum. Vt honeſtum vbi ſit videat, & hoc vno metiatur omnia, nec vnquam ab hoc aberret ſcopo. Atq; hanc vocant ſapientiam, qua neceſſe eſt, vt princeps tanto cæteros antecellat mortales, quanto dignitate, opibus, ornatu, potẽtiaq; antecedit. Eo ſpectat, quod Ægyptii ſimulacrum principis ita repræſentabant, vt oculum pingerent, cum ſceptro. Nimirum, quod oculus in corpore, id ver⁹ princeps in republica. Quod ſol in cælo, princeps in populo. Sol oculus mundi, princeps oculus multitudinis. Quod animus in homine, id princeps in ciuitate. Animus ſapit, corpus obtemperat. Et imperat quidem animus corpori ſed corporis bono, nec ſibi gerit regnum veluti tyrannus, ſed ei, cui præſidet. Deniq; Dei moderantis vniuerſa, ſalutaris princeps viuam imaginẽ refert. Atq; eo magnificẽtior eſt princeps, quo propius ad archetypi ſui formam acceſſit. Deus nihil nõ perſpicit, nihil non ſentit, nullis corrũpitur affectibus. Ita potentiſſimus eſt vt idem ſit optimus. Omnibus bene facit, etiam indignis. Sed ea res, ſi niſi nus mutari poteſt, proximum tamen erat, diligenti inſtitutione ſuccurrere: &, ſi non licet idoneũm imperio deligere, enitendum eſt, vt idoneum imperio faciamus eum, quemcunq; fortuna nobis dedit. Videmus, qua ſolicitudine, qua cura, qua vigilantia paterfamilias educat puerum, vnius fundi dominum futurum. Quanto igitur maiori cura inſtituendus eſt is, qui vel magno omnium bono futurus ſit bonus, aut magno omnium exitio malus, & de cuius vnius nutu ſalus aut pernicies pendebit orbis? Hic nobis iam tum infantulis adhibendus erat artifex quiſpiam egregius. Non enim recte fingitur princeps, niſi cum ſe nondum intelligit eſſe principem. Statim adſciſcendus formator, in quo deligendo conveniet & hoc eſſe diligentiores, quod principem inſtituere licet. Hic in pectuſculum adhuc vacuum, ac ſequax inſtillet opiniones principe dignas, muniat optimis de honeſto decretis, oſtendat diſcrimen veri principis, ac tyranni, ſubiiciat oculis, quã deo propinqua res eſt ſalutaris rex, quã tetra bellua, quamq; abominanda tyrannus. Admoneat eum, qui ſibi gerit imperiũ, non Reipub. prædonem eſſe, non principem: nihil intereſſe inter piratas, & principes piratarum animo præditos, niſi quod hi, quo ſunt potentiores, hoc maiorem adferunt per-

perniciem rebus humanis. Inculcet, quam multis hominũ millibus, imo quã vniuerſo mundo prodeſſe queat, ſi is vnum ſapientem, ac bonum præſtiterit virum. Ad hoc, vt princeps ſit aliquis, non ſatis eſſe natum fuiſſe, non ſatis eſſe vetuſtas imagines, non ſceptrum, non diadema. Animus ſapientia præcellens, animus pro publica incolumitate ſemper ſolicitus, & nihil ſpectans, niſi commune bonum, principem facit. Præmoneat, ne ſe vel applauſibus ſtultæ plebeculæ, vel adulatorum laudibus metiatur. Ne quid agat impulſu odii, amoris, irę, aut vllius affectus inſtinctu. In creandis magiſtratibus, in condendis legibus, in cæteris muniis, vnicum tantum ſpectet ſcopum, nempe honeſtum, & publicam vtilitatem. Non ſatis eſſe, ſi ipſe nemini faciat iniuriam: officialium quoque ſuorum integritatẽ præſtandam eſſe principi. Doceat, vt ad bene merendum de bonis ſit propenſiſſimus, ad ignoſcendum facilis, ad puniendum nõ aliter accedat, quam amicus medicus, membrum deploratum amputaturus, aut inuſturus: vt omnia ſtudioſe vitet, vnde perſpiciat reipublicæ magnum malum fore. Hæc, atque huiuſmodi decreta, ſunt animo puerili, ſapientũ apophthegmatis, & laudatorum principum exemplis infigenda. Sed iam ad rem redeamus. Dictum eſt igitur: Aut fatuum, aut regem naſci oportere, quod huiuſmodi ferme fuerint barbari reges apud veteres.

Minutula pluuia imbrem parit.

Ψεκάδες ὄμβρον γεννῶσαι. id eſt, Minutæ guttulę imbrẽ parientes. Quoties res initio puſilla creſcit in maius. Quemadmodum apud Plautum in Menæchmis:

Nunc in te cadunt folia, poſt cadent arbores.

Quare in minutis vigilandum, ne paulatim incidamus in maxima incommoda, admonente prouerbiali ſenario:

Εἰ μὴ φυλάσσεις μικρ᾽ ἀπολεῖς τὰ μείζονα. id eſt,

Maiora perdes, parua ni ſeruaueris.

Eſt enim pſecas tenuis irroratio, qualem reddunt & nebulæ dẽſiores.

Citra vinum temulentia.

Ἄοινος μέθη. id eſt, Ebrietas absque vino. Theophraſtus, vt teſtatur in Sympoſiacis Plutarchus, *τὰ κουρεῖα ἄοινον μέθην ἐκάλει*, id eſt, Tonſtrinas ebrietatem absq; vino vocabat. Propterea quod illic deſidentes, ſermonibus ita temulenti redderentur, vt non aliter effutirent quidquid eſſet in animo, quam inter pocula ſolent ebrii, voces interdum per temulentiam effutientes per iugulum, vt ait Plinius, redituras. Horatius inſolentiam, ebrietatem appellat: Fortunaque dulci ebria. Vulgo panariam ebrietatem appellant arrogantiam, licentiamq; morum, quæ ſecundis rebus comes eſſe cõſueuit. Et eſt hæc quidem non paulo periculoſior illa, quam vinum adduxit. Siquidem vini æſtus pauculis horis, aut etiã ſomno deferueſcit: hæc multis in omnem vſq; vitam durare conſueuit.

Palmam ferre.

PALMAM ferre, & palmam tribuere, & palmam præripere, & his conſimiles orationes, tametſi pꝑter frequentem vſum ſimplices eſſe videantur, tamen prouerbiali ſchemate dictæ ſunt. Neq; enim palma per ſe victoriam ſignificat, ſed arborem *ἐμπεδόφυλλον*, id eſt, perpetuo virentem frondibus, quam Græci *φοίνικα* vocant.

vocant. Cur autē ab hac potiſſimum ſumta ſit metaphora, illud arbitramur in cauſa fuiſſe, quod, quemadmodum in conuiuialibus quęſtionibus refert Plutarchus, hæc vna fuerit communis omnium ſacrorum certaminum corona, cum alioqui ſinguli ludi peculiares quasdam arbores, aut herbas haberent, quibus victores inſigniebātur: veluti laurum, oleam, myrtū, apium. Prætetea ſunt, qui putent hanc arborē initio Phœbo ſacram fuiſſe ante laurum, & antiquiſſimum victoris inſigne fuiſſe palmam, non aliam quampiam arborem. Quamobrem autem hæc arbor potiſſimum delecta ſit ad eum vſum ab antiquis, A. Gellius cauſam reddit libro Noctium Atticarū tertio, cap. ſexto, ſcribens arbori palmæ peculiare quiddā ineſſe, quod cum ingenio fortium virorum conueniat. Nam, ſi ſuper eius, inquit, lignum magna pondera imponas, ac tam grauiter vrgeas, oneresque, vt magnitudo oneris ſuſtineri non queat, non deorſum palma cedit, nec infra flectitur, ſed aduerſus pondus reſurgit, & ſurſum nititur, recuruaturq;: huiusq; tam ſtupēdæ rei citat auctores, Ariſtotelē in ſeptimo problematum libro, & Plutarchum in octauo Sympoſiacorum. Et Plutarchi quidē verba ſuper hac re reperi in eo, quē Gellius citat lib. Φοίνικος γὰρ ξύλον, ἂν ἄνωθεν ἐπιθεὶς βαρυπιέζῃς, οὐ κάτω θλιβόμενον ἐνδίδωσιν, ἀλλὰ κυρτοῦται πρὸς τοὐναντίον, ὥσπερ ἀνθιστάμενον τῷ βιαζομένῳ. τοῦτο δὴ καὶ περὶ τοὺς ἀθλητικοὺς ἀγῶνάς ἐστι, τοὺς μὲν ὑπ' ἀσθενείας καὶ μαλακίας εἴκοντας αὐτοῖς πιέζουσι κάμπτοντες. οἱ δὲ ἐρρωμένως ὑπομένοντες τὴν ἄσκησιν οὐ μόνον τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς φρονήμασιν ἐπαίρονται καὶ αὔξονται, id eſt, Nam palmæ lignum, ſi ſuper impoſito pondere grauiter premas, haud deflectitur deorſum, verum in contrarium curuatur: perinde quaſi reſiſtēs oneri vim facienti. Hoc ipſum ſane accidit & in certaminib. athletarum. Etenim, qui per imbecillitatem, animiq; mollitiem cedunt illis, eos premēdo deflectunt. At, qui fortiter in eo ſtudio perdurant, hi non modo corporis robore, verū etiam animi prudentia prouehuntur, atq; augentur. Idem affirmat Plinius lib. 16. c. 42. Pondus, inquiens, ſuſtinere validæ, abies, larix, etiam in trāsuerſum poſitæ. Robur, olea incuruātur, ceduntq; ponderi: illæ remittuntur, nec temere rumpuntur, priusq; carie, quam viribus deficiunt. Et palma arborum valida: in diuerſum. n. curuatur. At populus contra omnia inferiora pandatur: palma è contrario fornicatur. Idē affirmat Theophraſtus libro de Plantis quinto. Hoc virilis animi robur, cū palmæ genuina vi congruens, Virgilius ſcitę deſcripſit, cum ait:

Tu ne cede malis, ſed contra audentior ito,
Quam tua te fortuna ſinet.

Nec abhorret hinc Horatianū illud:

Duris vt ilex denſa bipennibus
Nigra feraci frondis in Algido
Per damna, per cædes, ab ipſo
Ducit opes, animumq; ferro,
Non hydra ſecto corpore firmior,
Vinci dolētem creuit in Herculem,
Monſtrumue ſummiſere Colchi
Maius Echioniaue Thebæ.
Merſes profundo, pulcrior euenit,
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretq;
Prælia coniugibus loquenda.

Relinque quippiam & Medis.

Λιπὲ τι καὶ μήδοις, id eſt, Reliquum

 facito

facito aliquid & Medis. Prouerbialis iocus in eos, qui ex conuiuio nihil reliqui faciunt, aut qui facultates vniuerſas abliguriunt. Plutarchus in Sympoſiacis: Ἡμῖν μὲν οὖν τοῖς Βοιωτοῖς τό, λειπέτι καὶ Μήδοις, διὰ στόματός ἐστιν, ἐξ οὗ Μῆδοι τήν τε Φωκίδα καὶ τὰ ἔσχατα τῆς Βοιωτίας ἄγοντες καὶ φέροντες ἐπέτρεχον, id eſt, Nobis quidem Bœotis illud in ore eſt: Relinque quippiam & Medis. Ex quo Medi & Phocidem ipſum, & extremos Bœotiæ terminos incurſarunt, omnia vexātes miſcentesque populationibus. Subiicit autem, quod etiam vulgo hodie dictitatur: λειπέτι καὶ ξένοις ἐπελθοῦσιν, id eſt, Relinquito quippiam & hoſpitibus aduenturis. Adagium ad varios vſus trahi poteſt: aut per ironiam, vt ſi dicas diuiti, indignis & ſumtuoſis hæredibus ſuas opes deſtinanti relinquere. Relinque quippiam & Medis, hoc eſt, comparce tu quod diſſipent ii, qui tibi male volunt, aut immodice profuſo, aut intemperantius garrulo, quemadmodū in Phormione Terentius: Parce ſodes, vt poſſis cum illa.

Deorum manus.

Θεῶν χεῖρες, Deorum manus. Olim per ironiam dicebantur efficacia illa pharmaca, quæ plurimis ex rebus, & è longinquo petitis conficiuntur: quibus hodie tum medici, tū pharmacopolæ vulgo faciunt imposturam. Plutarchus quarta decade τῶν συμποσιακῶν, ſimul & prouerbium refert, & Eraſiſtratum citat, hujusmodi medicorum mixturas improbantem: Ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅτ' ἂν μιγνύντες τὰς βασιλικὰς καὶ ἀλεξιφαρμάκους ἐκείνας δυνάμεις, ἃς θεῶν χεῖρας ὠνόμαζον. Ἐρασίστρατος δὲ ἐλέγχει τὴν ἀτοπίαν καὶ περιεργίαν, ὁμοῦ μεταλλικά, καὶ βοτανικά, καὶ θηριακά, καὶ τὰ ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάττης, εἰς τὸ αὐτὸ συγκεραννύντας. καλὸν γάρ, ταῦτα ἐάσαντας ἐν πτισάνῃ καὶ σικύᾳ καὶ ὑδρελαίῳ τὴν ἰατρικὴν ἀπολιπεῖν. ἀλλὰ νὴ Δία τὸ ποικίλον ἐξάγει, καὶ γοητεύει τὴν ὄρεξιν, id eſt, Quin multo magis cum regales illás & efficaces variorum remediorū mixturas conficiunt, quas deorum manus appellarunt. Eraſiſtratus autem coarguit abſurditatem, & curioſitatem eorum, qui ſimul & metallica, & herbaria, & ferina, quæque terra gignit, quæque mare, in vnum commiſcuerunt. At bene haberet, ſi his omiſſis in ptiſana, & cucurbita, & hydrelæo medēdi artem finiſſent. Verum per Iouem ipſa rerum varietas imponit nobis, & appetentiam illicit. Hactenus Plutarchus. Meminit huius adagii Galenus, tractatu 6. citans ex Erophilo. Libet obiter & C. Plinii verba hoc loco ſubſcribere, quibus medicorum mixturas taxat. Ea ſunt in præfatione libri 24. Hinc, inquit, nata medicina. Hæc ſola naturæ placuerat eſſe remedia, parata vulgo, inuentu facilia, ac ſine impendio, ex quibus viuimus. Poſtea fraudes hominum, & ingeniorum capturæ, officinas inuenere iſtas, in quibus ſua cuique homini venalis promittititur vita. Statim compoſitiones, & mixturæ inexplicabiles decantantur. Arabia atq; India in remedio æſtimantur. Hulceriq; paruo medicina à rubro mari imputatur, cum remedia vera quotidie pauperrimus quisque cœnet. Nam, ſi ex horto aut petatur herba, vel frutex quæratur, nulla artium vilior fiet. Hactenus Plinius.

Quot homines, tot ſententiæ.

NIHIL vel hodie vulgo tritius eſt, quā hęc Terentiana ſententia: Quot homines, tot ſententiæ. Cui ſimilis eſt

eſt apud eundem & illa : Suus cuiq; mos eſt. Perſius item :

Mille hominum ſpecies, & rerum discolor vſus.
Velle ſuum cuiq; eſt, nec voto viuitur vno.

Eodem pertinet & illud epigrammaticum, quod dictum eſt, inueniri qui non recuſent agris paternis cedere: qui velit ingenio cedere, reperiri neminem. Horatius decentiſſimam addidit allegoriam :

Tres mihi conuiuæ prope diſſentire videntur.
Poſcẽtes vario multum diuerſa palato.

Idem primam omniũ Odam huius argumento ſententiæ cõſcripſit, aliis ſtudiis alios duci, aliis alia cordi eſſet. Adluſit faceti ſſime Terentius in Phormione, cum è tribus aduocatis primus ait, ſecundus negat, tertius deliberandum cenſet. Eam ſententiam Euripides in Phœniſſis latius explicuit:

Εἰ πᾶσι ταὐτὸ καλὸν ἔφυ, σοφόν θ' ἅμα,
Οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις.
Νῦν δ' οὔθ' ὅμοιον οὐδὲν οὔτ' ἴσον βροτοῖς
Πλὴν ὀνομάσαι· τὸ δ' ἔργον οὐκ ἔστι τόδε. id eſt,

Cunctis idem ſi pulchrum, & egregium foret,
Nulla eſſet anceps hominibus contentio.
At nunc ſimile nil, nil idem mortalibus,
Niſi verba forſan inter iſtos conueniunt,
Arte tamen factisq; cõmunis nihil.

Idem in Hippolyto coronato:

Ἄλλοισιν ἄλλος θεῶν τε κἀνθρώπων μέλει. id eſt,

Hic is, hic illis, & homo cordi eſt, & deus.

Huc reſpexit Homerus in Odiſſeæ ξ.

Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις. id eſt,

Namq; aliis alia res arridentque, placentque.

Eum auſculta, cui quatuor ſunt aures.

INTER Græcanicorum prouerbiorum collectanea refertur: ἄκουε τοῦ τὰ τέσσαρα ὦτα ἔχοντος, id eſt, Eum auſculta, cui quatuor ſunt aures. Huius adagionis, huiuſmodi quoddam interpretamentum adfert Zenodotus. Oraculo quondam fuiſſe reſponſum Entimo Cretenſi, & Antiphemo Rhodienſi, vt eum obſeruarent, cui quatuor eſſent aures. Is autem erat prædo quidam Phœnix, quem cauendum eſſe monebat oraculum. Porro, quod quatuor aures habere dictus eſt, non ſatis liquet, vere ne habuerit, an per allegoriam ſit accipiendum, quod quatuor locis exploratores haberet diſpoſitos. Verum illi, cum dei reſponſum tãquam ridiculum negligerent, in prædonem inciderunt, atque ab eo ſunt extincti : Itaque ex hoc euentu vulgo natã eſſe parœmiam exiſtimant. Sed nobis magis arridet, quod idem ex Ariſtophane grammatico refert, Lacedæmonios Apollinis ſimulacrum ita ſolere fingere, vt quatuor haberet aures, & manus totidem : vel quod, vt auctor eſt Soſibius, hac figura viſus ſit illis apud Amyclas pugnantibus: vel ſignificantes, vt conicimus, viro prudẽti res quam plurimas tum audiendas eſſe, tum vſu vitæ periclitandas. Porro creditum eſt antiquitus, nulla oracula fuiſſe certiora,

quam Apollinis. Vnde iactatum etiam illud, τὰ ἐκ τρίποδος. Atque ita monet prouerbium, audiendos eſſe illos, qui diuturno complurium rerum vſu præ cæteris ſapiunt, ita vt fere faciunt ſenes. Vnde & apud Homerum laudatur Neſtoris oratio, tanquam omnium auditu digniſſima: & in Odyſſeæ ſecundo libro, Ægyptium heroa ſenem primo loco loquentem facit:

Ος δὴ γήρᾳ κυφὸς ἔην, καὶ μυρία ᾔδη.
id eſt,
Qui iam incuruus erat ſenio, ſed plurima norat.

Eodē ſpectauit Euripides in Phœniſſis, ad quem locum adluſit Lucianus in Hercule Gallico:

Ω τέκνον, οὐχ ἅπαντα τῷ γήρᾳ κακὰ
Ετεόκλεες πρόσεστιν, ἀλλ' ἡ ἐμπειρία
Εχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον.

Verba ſunt Iocaſtæ iam anus ad Eteoclem adoleſcentem filium. Ea nos ſic vertimus:

O gnate Eteocles, cuncta nequaquam mala
Adſunt ſenectæ: nam per experientiam
Vſumque rerum, dicere haud nihil rudi
Poteſt iuuenta melius, ac prudentius.

Idem nunc vulgus noſtratium effert, ſub ſordida quidem, ſed tamen apta metaphora, cum aiunt: Proſpectandum vetulo latrante cane: hoc eſt, nequaquam negligendum, quoties ſenes periculum cauendum admonent. Canes enim vetuli non latrant temere, quemadmodum iuuenculi.

Semper feliciter cadūt Iouis taxilli.

Αἰεὶ γὰρ εὖ πίπτουσιν οἱ Διὸς κύβοι.
id eſt,
Semper cadunt feliciter tali Iouis.

Senarius eſt prouerbio celebratus, diciq; ſolitus in eos, quibus res omnes perpetuo quodam fortunæ fauore, ex animi ſententia cederent. Apparet translatum à talorū iactu, vbi fortaſſis antiquitus obſeruatum eſt, Iouis talos feliciores eſſe. Nam mos erat iactibus alearum, ominis cauſa, Deorum, aut hominū nomina præfari. Vnde & Veneris iactus inter felices numeratur, vel prouerbio teſte: Si ſæpe iacies, aliquando Venerē iacies, Niſi malumus ad Iouis victoriam, Iunoniſq; victæ fabulam referre. Sunt, qui putāt quadrare in eos, qui factis ſuis dignas pœnas dependerint, quaſi Ioue non ſinente culpam inultam. Sed videtur nō abſurde dici poſſe & in viros fortunatos, ac prępotentes, quorum etiam parum recte factis applauditur, atteſtante verſu prouerbiali.

Ως εὐκόλως πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύχαι.
id eſt,
Quam facile ſemper res cadunt potentium.

Ab hac ſententia non abhorrēt illud Euripidis in tragœdia, cui titulus Phœniſſæ:

Πάντα δ' εὐπετῆ θεοῖς. id eſt,
Sunt cuncta diis procliuia.

Tum illud Homero frequēs: Θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται, id eſt, Cæleſtes omnia poſſunt.

Theſſalorum commentum.

Θετταλῶν σόφισμα, id eſt, Theſſalorum commētum, varias ad res accommodari ſcribit Suidas: tum ad eos, qui in acie locum deſerunt: tum ad illos, qui cultu delicatiore vtuntur: tum ad hos, qui dolis quēpiam circumueniunt. Natum autem arbitrātur ex huiuſmodi quapiam hiſtoria: Arato Theſſalo cuidam, oraculo

Digitized by Google

culo reſponſum eſt, caueret, ne clanculum vinceretur ab ijs, qui maiore, ſplendidioreque voto oraculum aduerſus ipſum ambirent. Quod ille ſimulatq; audiuit, votum nuncupat, ſexcentum hominum capita Deo ſacrificaturum. Deinde poſteaquam ea, quorũ gratia voverat, ex animi ſententia confeciſſet, votum, ac ſacrum perſoluere ſine fine cunctabatur, tanquam neque pium ſatis, neque dignum Apolline. Qua quidem ex re natum aiunt, vt poſtea quotannis hecatomben ei Deo polliceri ſint ſoliti, neq; reddere tamen, quod eſſent polliciti. Theſſalorum fraudulentiam notat & Euripides in Phœniſſis:

Καί πως νοήσας ἐτεοκλῆς τὸ θεσσαλῶν
Εἰσήγαγε τὸ σόφισμ' ὁμιλίᾳ χθονός,

id eſt:

At ſentiens hoc Eteocles, mox Theſſalam
Adhibuit artem gentis ob commercium.

Idem alibi:

Πολλοὶ παρῆσαν, ἀλλ' ἄπιστοι θετταλοί.

id eſt.

Multus quidem aderat, lubrica tamen fide,
Grex Theſſalorum.

Idem declarat Demoſthenes in Olynthiaca prima: Εἶτα τὰ τῶν θετταλῶν, ταῦτα γὰρ ἄπιστα μὲν ἦν δήπου φύσει καὶ ἀεὶ πᾶσιν ἀνθρώποις. id eſt. Accedũt, inquit, ad hæc res Theſſalorum, quæ profecto cunctis quoque mortalibus natura, ſemperque infidæ fuerunt. A quibusdã ſic refertur hoc adagium: ἀεὶ γὰρ τὰ τῶν θεσσαλῶν ἄπιστα. id eſt. Semper enim res Theſſalorum infidæ. Ariſtophanis enarrator ab Iaſone natum prouerbiũ exiſtimat, quod is Medeæ promiſſam fidem ſoluerit. quod quidẽ illa illi exprobrat apud Ouidium in Hercidũ epiſtolis. Prouerbii meminit & is, qui fragmenta nobis Athenæi tradidit.

Theſſalorum alæ.

Θεσσαλικαὶ πτέρυγες, id eſt. Alæ Theſſalicæ. Prouerbiali ioco quondam dicebatur in veſtes manicatas, quas Græci χειροδότους vocant: quod hoc genere per luxum, ac delicias vterentur Theſſali. Apud Maronem hoc amictus genus, tanquã parũ virile, Troianis ab hoſtib. opprobatur.

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

Et apud Plautum quidam cultu Punico, velut auis exotica, ridetur propter manicas, aut angulos, alarũ inſtar, vtrinque propendentes, atque extantes.

Theſſala mulier.

Θεσσαλικὴ γυνή, id eſt. Theſſalica mulier. In veneficas, malarumq; peritas artium dici ſolitum. Propterea quod ea gens præter cæteras hoc nomine notata eſt, id quod ex Apuleiano Aſino pluribusq; ſcriptorib. alijs ſatis liquet. Vnde Horatius in Odis:

Quæ ſaga, quis te ſoluere Theſſalis
Magus Venenis quis poterit Deus?

Plautus in Amphrytrione veneficum appellat Theſſalum. Et Strepſiades apud Ariſtophanem in Nubibus conſulit Socratem, an adhibenda ſit Theſſala incantatrix, quę lunam cælo detrahat, quo minus in Neomenia cogatur æs alienum reddere. Eam ſuperſtitionem in Theſſalos à Medea profectam exiſtimant: quæ cum illac fugeret, per aerem vecta, ſcriniolum veneficijs, ac magicis herbis plenũ deiecerit, eaq; ſparſa ſuppullulaſſe. Quin & Plinius libri trigeſimi ca. 1. docet, magiã ad Theſſalos vſque propagatam, diu ab ea gente cognomen obtinuiſſe, adeo vt Menan-

Menander quoque, literarum ſubtilitatibus peritus, Theſſalam cognominarit fabulam, cōplexam ambages feminarum detrahētium lunam.

Feras, non culpes, quod vitari non poteſt.

A. Gellivs ſcribit, Publij Mimi ſententias aliquot, ad communem ſermonem accommodatiſſimas, vulgo circumferri ſolitas. è quibus hæc vna eſt, quovis philoſophorum dogmate ſalubrior: Feras, non culpes, quod vitari non poteſt. Quibus verbis admonemur, vt mala fatalia, quæ nulla ratione poſſint neq; declinari, neq; propelli, ſaltem animi æquitate leniātur. Nec aliud tametſi verbis aliis docet Euripides in Phœniſſis, cum ait:

-Δεῖ φέρειν τὰ τῶν θεῶν.

Toleranda fata numinum.

Idem in eiusdem tragœdiæ calce:

Τὰς γὰρ ἐκ θεῶν ἀνάγκας θνητὸν ὄντα δεῖ φέρειν.

id eſt:

Quippe mortalem neceſſe eſt ferre fata numinum.

Homerus Odyſſeæ lib. 9.

Νοῦσόν γ' οὔπως ἐστὶ διὸς μεγάλου ἀλέασθαι.

id eſt:

Nulli vas vitare malum ex Ioue rege profectum.

Huc pertinet & illud ſcitum Varronis dictum. Vxoris vitium aut tollendum eſſe, aut ferēdum. Item adagium, quod ſuo dicemus loco: Μὴ πρὸς κέντρον λακτίζειν. id eſt. Ne contra ſtimulum calcitres.

Surſus verſus ſacrorum fluminum feruntur fontes.

Proverbialis allegoria, qua quippiam præpoſtere fieri ſignificamus, legitimasque rerum vices inuerti: quod genus ſit, ſi puer ſenem admoneat, diſcipulus præceptorem docere conetur, ſeruus imperare domino. Sumptum eſt adagium ex Euripidis Medea:

Ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαί,
Καὶ δίκη, καὶ πάντα πάλιν στρέφεται.
Ἀνδράσι μὲν δόλιαι βουλαί, θεῶν δ'
Οὐκ ἔτι πίστις ἄρηρε.

Quibus verbis chorus indicat, priſtinum rerum ordinem inuerti: viros iam dolis muliebribus vti, neq; manere promiſſis: contra mulieres audere virilia. Vſurpat hāc parœmiam Lucianus in Terpſione, vbi hæredipeta deluſus Plutonē incuſat, quod ipſe iuuenis adhuc morte præreptus eſſet ſuperſtite ſene., quem captauerat, idque contra naturalem ordinē, ἄνω γὰρ ποταμῶν τοῦτο γε, inquit. Rurſus idem in Apologia libelli, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Πολλὴ γοῦν ἡ διαφωνία τοῦ νῦν βίου πρὸς τὸ σύγγραμμα, καὶ τὸ ἄνω τοῦ ποταμοῦ χωρεῖν, καὶ ἀνεστράφθαι τὰ πάντα, καὶ παλινῳδεῖν πρὸς τὸ χεῖρον, τοῦτο ἂν εἴη. i. Longe, inquit, lateque à ſcriptis tua nunc diſſidet vita. Iamque illud, quidem aiunt, accideret, vt ſurſum verſus incedant flumina, cunctaque pariter inuerterentur, atque in deterius recantarentur. Vſurpat & Diogenes Laertius in vita Diogenis Cynici narrans, quemadmodū Diogenes, vbi perinde quaſi dominus eſſet, non ſeruus, hero ſuo mandaret, vt quod erat iuſſus faceret: atq; ille prouerbio reſpondiſſet, ἄνω ποταμῶν ἱερῶν. Atqui, ſi medicum, inquit, ęgrotus, eſſes ęre tuo mercatus, vtrum illi monenti pareres, an iſtum ad modum reſponderes ἄνω ποταμῶν. Vſurpat & Ariſtoteles in Meteorologicis. Eodem adluſit Virgilius in Æneide, cum ait:

Amnis & Adriacas retro fugit Aufidus vndas.

Vbi

Digitized by Google

Vbi Seruius admonet ſubeſſe prouerbium de re neque veriſimili, neq; cōſiſtente, Flaccus in Odis ſic extulit:

Quis neget arduis
Pronos relabi poſſe riuos
Montibus, & Tiberim reuerti:
Cum tu coemptos vndiq; nobiles,
Libros Panæti, Socraticam & domum,
Mutare loricis Iberis
Pollicitus meliora, tendis?

Vbi prouerbium annotauit Porphyrion.

Item Ouidius in Heroidum epiſtolis:

Cum Paris Oenone poterit ſpirare relicta,
Ad fontem Xanthi verſa recurret aqua.
Xanthe retro propera, verſaque recurrite lymphæ,
Suſtinet Oenonen deſeruiſſe Paris.

Item Propertius:

Fluminaq; ad caput incipiunt reuocare liquores.

Ad felicem inflectere parietem.

Aristophanes in comœdia, cui titulus Ranæ, belliſſimum vſurpat adagium, quod vtinā in literis duntaxat extaret, non etiam in omnium prope mortalium vita:

Ταῦτα μὲ πρὸς ἀνδρός ἐστι
Νοῦν ἔχοντος καὶ φρένας, καὶ
Πολλὰ περιπεπλευκότος,
Μετακυλίνδειν αὑτὸν ἀεὶ
Πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον.

id eſt:

Nam viri prudentis illud,
Atq; cordati, catiq;
Multum aqua cui nauigatum, vt
Semper ad felicius ſe
Cantus inflectat latus.

Prouerbium autem ita cōmodius effertur: πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον μετακυλίνδειν. id eſt, In felicem parietē vergere. Ariſtophanis interpres tranſlatum exiſtimat ab his, qui naui vehuntur: qui, ſi quando nauis alterum latus fluctu deprimatur, protinus in alterum tranſcurrunt, quod altius extat ab vndis. Dicetur & in hos, qui commodi ſui reſpectu ſemper ad potentiores, ac fortunatiores amicos applicant ſeſe: ac quemadmodū muſcæ ad culinæ nidorem aduolāt, ita fortunam potiorem in amicitia, non fidem ſequuntur. Aut qui, dum eſt anceps exitus belli, quietē agunt: porro, ſimul atque iam inclinarit fortuna, ac appareat, vtra pars ſit victoriam reportatura, protinus ad eam adiunguntur. Hoc animo legitur fuiſſe Metius ille Virgilianus, & Polymneſtor, qui, victricia arma ſecutus, magis quam hoſpitii fidem, Polydorum obtruncat, & auro vi potitur. Huiuſmodi genus hominū eleganter notat idem Ariſtophanes in Pluto. Siquidem hic Chremylus iam diues factus, quæritur ſeſe obtundi huiuſmodi ſalutatoribus, qui aurum olfecerant:

Βάλλ' ἐς κόρακας. ὡς χαλεπόν εἰσιν οἱ φίλοι
Οἱ φαινόμενοι παραχρῆμα, ὅτ' ἂν πράττῃ τις εὖ.

id eſt:

Malā in crucem: vt res eſt moleſta, vbi illico
Ad res ſecundas demum amici prouolant.

Eodem pertinet Euripideum illud ex Medea:

Πένητα φεύγει πᾶς τις ἐκποδὼν φίλος.

id eſt:

Tenuem, atq; egenum cuncti amici deſerunt.

Antiphanes in Progonis, citante Athenæo lib. 6.

Μὲ

Μή μοι πότ' ἔλθῃς ὅτ' ἂν ἐγὼ πράττω κακῶς. id eſt:

Ne tu mihi adſis, quādo res cedunt male.

Interpres prouerbium ſubeſſe admonet, dici ſolitum in eos, qui tum amicorum cōſuetudinem deſerunt, cum in periculis verſantur. Cæterum poetam verbis in contrarium verſis ad parœmiam adluſiſſe, quæ recte ſic efferri conſuerit.

Μή μοι πότ' ἔλθῃς ὅτ' ἂν ἐγὼ πράττω καλῶς. id eſt:

Ne tu mihi adſis, quando res ſunt proſperæ.

Ad hoc facit & illud apud Euripidem in Oreſte:

-Τοὺς φίλους
Ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοῖς φίλοισιν ὠφελεῖν.
Ὅτ' ἂν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί χρὴ φίλων;
Ἀρκεῖ γὰρ αὐτὸς ὁ θεὸς ὠφελεῖν θέλων.
id eſt:

Iuuare amicos rebus afflictis decet.
Quorſum opus amicis, cum benigna ſors fauet?
Siquidem ipſa per ſe ſufficit Rhamnuſia,
Volens ſecundis adiuuare fauoribus.

Idem poeta propius adluſit ad adagium in eadem tragœdia, niſi quod ſententiam ad præcones retulit:

Τὸ γὰρ γένος τοιοῦτον ἐς' ἐπὶ τὸν εὐτυχῆ
Πηδῶσ' ἀεὶ κήρυκες. ὅδε δ' αὐτοῖς φίλος,
Ὃς ἂν δύνηται πόλεος ἐν τ' ἀρχαῖσιν ᾖ.
id eſt:

Namque id genus ſunt vſque præcones, vti
Feliciorum partibus ſe accommodent,
Amentq; demum hunc, qui ſit inter principes,
Reique qui temperet habenas publicæ.

Idem in Hercule furente:

Καὶ τῶν καλῶν μὲν ὅς τις ἀπολαύει θέλει,
Συμπλεῖν δὲ τοῖς φίλοισι δυστυχοῦσιν, οὔ.
id eſt:

Cui res ſecundæ, huic nauiganti quilibet
Comes ire quærit, non item infelicibus.

Huc pertinet, quod Ariſtoteles li. Moralium Eudemiorum 7. prouerbium dictum oſtendit, *χρόνον δεικνύναι τὸν φιλοῦντα*. id eſt. Tempus indicare, quis vere amet. Tēpeſtas enim arguit amicitiam, ac fucatos illos amicos detegit.

Amico amicus.

QVOD eſt apud Terentium in Phormione: Solus eſt homo amico amicus: Donatus indicat eſſe parœmiam, atque ita legi apud Apollodorum, cuius vtiq; Phormio Græca eſt: *Μόνος ἐπίσταται φιλεῖν τοὺς φίλους*. id eſt. Solus nouit diligere amicos. Ariſtopha. apud Athenæum:

Ἀλλ' οὐδὲν μέλει
Τῶν σκωμμάτων μοι, τῶν φίλων γὰρ ὢν φίλος
Ἔργοισι χρηστός, οὐ λόγοις ἔφυν μόνον.
id eſt:

-At nil moror dicteria,
Amico amicus cum ſiem, factis: neque
Verbis modo prodeſſe propoſitum mihi,
Sed re ſimul, factisque.

Ipſa figura prouerbium præſefert, quemadmodum initio demonſtrauimus. Quadrabit in eos, qui nullum officium refugiunt, modo gratum faciant amicis. Huic affine videtur illud Euripidis in Medæa:

Βαρεῖας

Βαρεῖαν ἐχθροῖς καὶ φίλοισιν εὔμενῆ.
id eſt:
Beneuolam amicis, rurſus aſperam hoſtibus.

Theocritus in Aita:

Ἀλλήλους δ' ἐφίλησαν ἴσῳ ζυγῷ, ἦ ῥα τότ' ἦσαν
Χρύσειοι πάλαι ἄνδρες, ὅτ' ἀντεφίλησ' ὁ φιληθείς. id eſt:
Par amor ambobus, mortales aurei olim
Viuebant, tum cum redamabat amatus amantem.

Ariſtoteles apud Laertium crebro ſolitus dicere, *ὦ φίλοι, φίλος οὐδείς*, ſignificans veram amicitiam interiiſſe inter mortales.

Muneribus vel dij capiuntur.

QVOD ſcripſit Ouidius:
Munera (crede mihi) *capiunt homineſque, deoſque.*
Placatur donis Iupiter ipſe datis,

Euripides in Medea, vulgi ſermone fuiſſe celebratum oſtendit, cum ait:
Πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος.
Χρυσὸς δὲ κρείσσων μυρίων λόγων βροτοῖς. id eſt:
Donis vel ipſos dictitant flecti deos.
Certe inter homines, mille dictis luteum
Præpollet aurum prorſus, ac præponderat.

Celebratur & hic verſiculus, quem etiam vſurpauit Plato libro tertio Politiæ.
Δῶρα θεοὺς πείθει καὶ αἰδοίους βασιλῆας.
id eſt:
Cum diuis flectunt venerãdos munera reges.

Vnde Seneca, philoſophi cuiusdã apophthegma referẽs, ait: Omnium eſſe dulciſſimum accipere.

Manum de tabula.

M. TVLLIVS in epiſtola quadam: Heus tu manum de tabula, magiſter adeſt citius, quam putaramus. Videtur autem hac prouerbiali figura, Manum de tabula, admonuiſſe, vt deſiſteret à ſcribendis dicteriis. Adluſum autem apparet ad Apellis nobiliſſimi pictoris dictũ, qui cum Protogenis opus immenſi laboris, ac curæ ſupra modum anxiæ miraretur, ait omnia ſibi cum illo paria eſſe, aut illi meliora, ſed vno ſe præſtare, quod manum ille de tabula neſciret tollere, memorabili præcepto, nocere ſæpe nimiam diligentiam. Hęc Plinius lib. 35. cap. 10. Proinde, ſi quando admonebimus, vt recedat aliquis ab opere, negotiove, quod in manibus habet, iubebimus illum manum de tabula tollere. Peculiariter autẽ conueniet in quoſdam ſcriptores plus ſatis accuratos, & moroſæ cuiusdam diligẽtiæ, qui ſine fine premunt ſuas lucubrationes, ſemper aliquid addẽtes, adimentes, immutantes.

Emere malo, quam rogare.

M. TVLLIVS in Verrinis actionibus adagii vice citat, Emere malo, quam rogare. Quo ſignificatum eſt, haudquaquam gratis accipi, quod precibus emitur, imo nihil emi carius, quam quod roganti datur. Durum enim illud verbum ingenuis animis, Rogo: nec inter amicos vnquam expectandum, auctore Seneca. Tranſlatum à veterum conſuetudine, qua vicinus à vicino ſupellectilem commodato rogabat, quam ipſe forte domi non habebat. Hunc aũt morem antiquitus fuiſſe, ex Plauti tum Aulularia, tũ Rudentibus licet cognoſcere. L. Apuleius in Floridis: Neque enim leui mercede emit, qui precatur, aut paruum pretiũ accipit, qui rogatur, adeo, vt omnia vtenſilia emere potius velis, quam rogare.

Idem

Idem innuit, obſcurius quidem, ſed eleganter, Græcis celebratum prouerbium, quod alio reddemus loco, ἴυχυ τῷ πλησίον ἔχειν, ἐπὶ πλέον ἢ τῇ χύτρᾳ. id eſt. Precare vicino vt habeat, magis autem ollæ. Significat autem, optandum quidem, vt vicinum habeas locupletem, à quo queas vtendum ſumere, quod ipſe domi non habes, verum multo ſatius eſſe, te ipſum domi poſſidere, quicquid poſtulat vitæ vſus.

Manum non verterim. Digitum non porrexerim.

PROVERBIALIS hyperbole, Manũ non verterim, pro eo, quod eſt, nihil omnino laboro, aut mea nihil refert. Nihil enim facilius, quam manum vertere. Extat præter alios apud Apuleium in Apologia magiæ. Quid de me, inquit, Mezentius ſentiat, manum non verterim. Item Cicero libro quinto De finibus: Ne manum quidem verſuros fuiſſe Idem eius operis lib. 3. Chryſippus quidem, & Diogenes detracta vtilitate, ne digitum quidem eius cauſa porrigẽdum eſſe dicebant, quibus ego vehementer aſſentior. Agit illic de gloria, ſiue bona fama, quæ ſit omnino contemnenda, ſi nihil adferat vtilitatis, iuxta illud è Satyra:

Gloria quantalibet, quid erit ſi gloria tantum eſt?

De pollice verſo diximus alibi. Quintilianus libro vndecimo ſcribit: manuum geſtus tantum habere momenti in pronuntiatione, vt propemodum velut altera lingua pro omnibus verbis loquatur. Sed admirationi proprie conuenit ille geſtus, quo manus modice ſupinata, ac per ſingulos à minimo collecta digito, redeunte flexu ſimul explicatur, atq; conuertitur. Interrogationi cõgruit ille, cum vertimus manum, vtcunq; compoſita eſt. Quin & hodie manũ erectam inuertimus, quoties diſcrimen minimum ſignificamus. In ſermone, quem modo citauimus ex Quintiliano, quod eſt Pro omnibus verbis, putamus rectius legi, Pro omnibus membris, vt intelligas, quidquid cæterarum corporis partium geſtu ſignificari poteſt, id ſolam præſtare manum. Apud Plutarchum in vita Timoleontis, quidam miſſus ad Andromachum, poſt multa inhumaniter, ac barbarice dicta, manum denique porrexit, ac modo ſupinam, mox pronam oſtendit, minitans hoc geſtu ſe ſubuerſurum illorum ciuitatem. At Andromachus ridens, niſi quod manu ſimiliter ſupinata, ac mox verſa, iuſſit illum quam primũ abire, niſi vellet talem reddi nauem ipſius.

Semper Leontini iuxta pocula.

Ἀεὶ λεόντιοι περὶ τοὺς κρατῆρας, id eſt. Semper Leontini iuxta crateres. In voluptarios quadrabit, aut in eos, qui ſemper ijſdem ſtudijs ſunt addicti. Leontini Siciliæ populi ſunt, quos vbi Phalaris expugnaſſet, ne quando rebellionem pararent, ademptis armis ad compotationes, & voluptates reiecit: atque hinc natum adagium, quod refertur à Diogeniano.

Ceſtreus ieiunat.

Κεστρεὺς νηστεύει, id eſt. Ceſtreus ieiunat. De famelicis, & voracibus dici conuenit. Vnde &, qui fame oſcitant, κεστρεῖς dicũtur, & κεστρεύειν quod conuicium olim in Athenienſes iactum tradit Heſychius. Alij malunt referre ad eos, qui vitam innocuam agunt, & ab aliorum iniurijs abſtinent, nec vllum emolumentum ex ſua innocentia ferunt. Etenim Ceſtreus

ſtreus piſcis genus quoddam, quod, reliquis mutua deuoratione victitantibus, vnum ab aliorum carnibus abſtinet, ideoq; non capitur eſca, ſed in limum abdit ſeſe, atque ibi perdurat, & vt arbitrantur nonnulli, limo paſcitur. Quin captus etiam non alitur eſcis, aut vllo animante, cum ſit acutis dentibus. Quin ipſe impune deuoratur à lupo, atque ob id quia non ſit edax, parum eſt eſculentus. In metu vero caput occultat, arbitrans totum corpus iam eſſe tutum. Vnde & Ariſtoph. apud Athenæum.

Ἆρ' ἔνδον ἀνδρῶν κεστρέων ἀποικία.

id eſt,

Num intus virorum Ceſtreum colonia?

Adludit ad Ceſtrinam Chaoniæ partem.

Et apud eundem Diphilus:

Κεστρεὺς ἂν εἶναι εἴξειν νηστείας ἄκρας.

id eſt,

Ceſtreus futurus ob inediam grauiſſimam.

Rurſum libro ſeptimo refert ex Anaxandride.

Τὰ πολλὰ ἄδειπνος περιπατεῖ, κεστρεύς ἐστι νῆστις. id eſt,

In cenis obambulat fere, ieiunus ille mugil.

Refertur adagium à Zenodoto, Diogeniano, Suida, Athenæo libro Dipnoſoph. 7. qui quidem præter alia complura, & illud adſcribit, piſcem à nonnullis appellari ploten, & a congro devorari, vt congrum ipſum à muræna. Theodorus Gaza mugilem vertit.

Vbi amici, ibi opes.

PLAVTVS in Truculento: Verum eſt verbum quod memoratur: Vbi amici, ibidem opes. Citatur & à Fabio proverbii vice, lib. Orator. inſtit. 5. Senſus eſt, potiores eſſe amicos, quã pecuniam, & ad vitæ præſidium plus habere momenti amicos citra pecuniam, quam abſq; amicis opes. Vnde & apud Scythas, auctore Luciano, is habebatur ditiſſim⁹, qui certiſſimos, & optimos amicos poſſideret. Verum ſi quis ad huius ſæculi mores reſpiciat, adagium inuertendum exiſtimabit. Vbi opes, ibi amici. Quandoquidem

Vulgus amicitias vtilitate probat. &

Illud amicitiæ quondam venerabile nomen

Proſtat, & in quæſtu pro meretrice ſedet.

Terra volat.

Ἡ γῆ πέτεται, id eſt, Terra volat. De re vehementer abſona, quæq; nullo pacto fieri queat. Suidas hoc adfert exemplum τοῦ ἀδυνάτου. Iulianus in epiſtola quadam proverbii nomine refert mutato verbo, κούφη ἡ γῆ, καθάπερ ὁ λόγος, id eſt, leuis terra, quemadmodum dicitur. Adagium hoc ad illorum affinitatem pertinet, quę retulimus alibi, Ζεὺς ἄπαις, id eſt, Iuppiter orbus. Et

Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri.

Ilias malorum.

Ἰλιὰς κακῶν, id eſt, Ilias malorum. De calamitatibus maximis ſimul & plurimis. Propterea quod in Iliade Homerica nullum mali genus non recenſetur. Vnde ex hac docti putant tragœdiarum argumenta fuiſſe ſumpta, ſicut ex Odyſſea comœdiarum. Eſt autem opus verboſum, vigintiquatuor voluminibus vix abſolutum. Vnde & quamuis orationem plus ſatis prolixam, Iliade longiorem vocant, vt Æſchines aduerſus Demoſthenem, ταῦτα δ' εἰπὼν διεξιὼν ἀναγνῶναι ψήφισμα τοῦ γραμματέως, μακρότερον μὲν τῆς ἰλιάδος, κενότερον δὲ τῶν

Digitized by Google

λόγων ὡς εἴωθε λέγειν, id eſt, His dictis decretum ſcribæ legendum tradit, prolixius quidem Iliade, vanius autem verbis iis, quæ dicere conſueuit. Euſtathius inuertit adagionem ad hunc modum, καὶ παροιμία μὲν τοι κακῶν ἰλιάδα φησίν, αὕτη δὲ καλῶν παντὸς ἰλιάς, id eſt, Iliadem malorum proverbium ait, at hæc omnium bonorum Ilias. Syneſius in epiſtola quadam ad fratrem: καὶ ὅλως κακῶν ἂν ἰλιὰς περιέστη τὴν πόλιν ἡμῶν, id eſt, In ſumma, malorum Ilias circumſtetit vrbem noſtram. Plutarchus in præceptis coniugalibus, ὁ δὲ ἐκείνων ἰλιάδα κακῶν ἕλλησι καὶ βαρβάροις ἐποίησεν, id eſt, At illorum nuptiæ Iliada malorum Gręcis, ac Barbaris inuexerunt. Loquitur enim de coniugio Paridis & Helenæ, quod inæſtimabilium malorum fuit cauſa. Vtitur & M. Tullius in epiſt. ad Atticum. Tanta malorum impendet Ilias.

Lerna malorum.

Λέρνη κακῶν, id eſt, Lerna malorum, de malis item plurimis ſimul in vnum congeſtis, & accumulatis. Parœmiam Strabo commemorat, lib. Geographiæ octauo ſcribens, Lernam lacum fuiſſe quempiam, Argiuorum ac Mycenæorum agro communem, in quem cum paſſim ab omnibus purgamenta deportarẽtur, vulgo natum proverbium, λέρνη κακῶν, id eſt, Lerna malorum. In hoc loco poetæ fingunt hydram illam ſeptem capitum conſtitiſſe, quam Hercules igni Græco confecerit. Eam autem hydram Heſiodus ſcribit ex Echidna & Typhaone prognatam, alitam à Iunone: nimirum in odium Herculis. Zenodotus ait, locum quempiam fuiſſe in Argolica, in quem cum omne ſordium genus promiſcue coniicerent, fœtidas inde ac peſtilentes nebulas ſolitas exhalari. Quanquam rectius autumat, vt adagium ad Danaidum fabulam referatur. Nam ferunt Danaum quinquaginta iuuenes, Ægypti filios, quibus totidem filias ſuas collocarat, omnes eadem nocte trucidaſſe, atque horum capita in eum locum fuiſſe congeſta. Hinc ortum eſſe proverbium. Neque vero negat fieri potuiſſe, vt contumeliæ cauſa in eundem locum, in quo capita compoſuerat, iuſſerit & purgamenta comportari. Itaque, quoties hominem ſignificamus vehementer infamem, atque omni turpitudinis genere contaminatum, aut cœtum hominum peſtilentium, quaſique ſentinam & colluuiem facinoroſorum, recte dicemus λέρνην κακῶν, id eſt, Lernam malorum. Apud Heſychium. Cratinus comicus theatrum, quod ex varia mixtaque hominum colluuie conſtaret, λέρνην θεατῶν appellauit.

Theſaurus malorum.

Θησαυρὸς κακῶν, id eſt, Malorum theſaurus. Ad eundem modum inuenitur cum alibi, tum apud Euripidem in Ione:

Οἴμοι, μέγας θησαυρὸς ὡς ἀνοίγνυται
Κακῶν. id eſt,
Me miſeram, vt ingens panditur
theſaurus ac
Penus malorum.

Extat inter Græcanicas ſententias huiuſmodi ſenarius.

Θησαυρός ἐστι τῶν κακῶν κακὴ γυνή.
id eſt,
Theſaurus eſt mulier malorum, ſi
mala eſt.

Vſurpauit adagium Plautus in Mercatore:

Tu quidem Theſaurum huc apportaſti mali.

Acer-

Aceruus bonorum.

Ἀγαθῶν σωρὸς, id eſt, Bonorum aceruus. De opibus ingentibus. Vnde & frequenter extructas dapes, extructas opes, & cumulatas opes pro copioſis legimus, tanquam aceruatim congeſtas, neque pondere, neq; numero, ſed ipſo cumulo infuſas. Ariſtophanes in Pluto:

Ἡμῖν γὰρ ἀγαθῶν σωρὸς εἰς τὴν οἰκίαν
Ἐπεισπέπαικεν, οὐδὲν ἠδικηκόσιν.

id eſt,

Nobis bonorum aceruus influit in domum
Sine fraude nemini patrata iniuria.

Idem in eadem fabula:

Ὡς ἀγαθὰ συλλήβδην ἅπαντά σοι φέρω.

id eſt,

Vt agminatim cuncta tibi fero bona,

Rurſum in eadem fabula per iocum in malam partem flexit:

Δηλοῖς γὰρ αὐτῶν σωρὸν ἥκειν χρημάτων ἔχοντα. id eſt,

Veniſſe narras, qui ferat pecuniarum aceruum.

Verba chori ſenilis, cui Carion ſeruus iocans ita reſpondet:

Πρεσβυτικῶν μὲν οὖν κακῶν ἔγωγ' ἔχοντα σωρόν. id eſt,

Imo ſenilium ferat qui ad vos malorum aceruum.

Adluſit autem ad ſenectutem illorum iam capulo vicinam. Nam σωρὸς per ὀμικρὸν tumulum ſignificat ſepulcralem, σωρὸς per ὠμέγα cumulum, atque aceruum. Proinde conſentaneum eſt, ſeruum eius vocis ſyllabam data opera perperam pronunciaſſe. Hæc atque id genus alia tum fiunt venuſtiora, quemadmodum iam ſæpius admonuimus, ſi paulo longius à ſimplici ſenſu detorqueantur. Veluti, ſi quis dicat, in aliis oratoribus alias atq; alias emi-nere dicendi virtutes, in M. Tullio vno τῶν πάντων ἀγαθῶν σωρὸν εἶναι, id eſt, Omnium bonorum aceruum eſſe. Reſipiunt huius adagii naturam illa Ciceroni familiaria, Cumulare officiis, Cumulatiſſime ſatisfacere, Cumulus meritorum.

Bonorum myrmecia.

Ἀγαθῶν μυρμηκία, id eſt, Bonorum myrmecia, de immẽſis opibus. Nam Myrmecia Græce ſignificat cauernã, aut agmen formicarum. Quãquam ab illis formicis ſumptum videri poteſt, de quibus meminit Plin. lib. 11. cap. 301. quas ait eſſe colore felium, magnitudine luporum Ægypti. Eas in ſeptentrionali Indorum, qui Dardæ vocentur, regione aurum è cauernis egerere. Erutum hyberno tempore, Indi furantur æſtiuo feruore, conditis propter vaporem intra cuniculos formicis: quæ tamen odore ſolicitatæ provolant, neque raro lacerant, quamuis prævelocibus camelis fugientes. Atque huc videtur reſpexiſſe Diuus Baſilius, cum ſcribit ad nepotes, quicquid vltra neceſſitatem vſus ſupereſſet, ſiue id eſſet Lydia gleba, ſiue formicarum auriferarum opus, hoc magis eſſe contemnendum, quo minus eſſet eo opus. Quanquam nihil prohibet, quo minus ad noſtras formicas referatur, non ſolum propter innumerabilem agminum multitudinem, verumetiam propter genuinam quandam animantis in accumulando penore induſtriam, ore trahentis quodcunque poteſt, atque addentis aceruo, quemadmodum ſcripſit Flaccus. Qua quidem ex re factum opinamur, vt antiquitus formicarum cœtus opulentiam portenderit. Quemadmodum teſtatur Cicero libro de

Diuinatione primo: Midæ, inquiens illi Phrygio, cum puer eſſet, dormienti formicæ in os tritici grana congeſſerunt. Ditiſſimum fore prędictũ eſt. Quod evenit. Huc alluſit Theocritus in Encomio Ptolemæi.

Μυρμάκων ἅτε πλοῦτος ἀεὶ κέχυται
μογλόντων. id eſt,
Nec ſecus, ac formicarum ſemper
properantium
Diuitiæ ſunt extructæ.

Idem in Syracuſanis:

Μύρμακες ἀνήριθμοι καὶ ἄμετροι. i.
Formicæ numeroq; modoq; carẽtes.

turbam hominum frequentem ſignificans. Huic affine generi eſt, quod Plato lib. de repub. 9. τὸ τῶν ἡδονῶν σμῆνος dixit, id eſt, voluptatum examen: & Socrates apud Plutarch. Cheronenſem, ἀρετῶν σμῆνος, id eſt, virtutum examen, pro turba, numeroque immenſo. Porro locus, quem adducit Plutarchus, eſt in Memnone Platonis. Confine eſt his, quod idem adducit in Cratylo, σμῆνος σοφίας, id eſt, examen eruditionis. Item quod apud Athenæum lib. 8. Alexis ſcripſit in Pamphila:

Παρέθηκε τὴν τράπεζαν, εἶτ' ἐπεισφέρων
Ἀγαθῶν ἁμάξας. id eſt,
Appoſita menſa eſt, plauſtra deinceps intulit bonorum.

Dathus bonorum.

Δάθος ἀγαθῶν, id eſt, Dathus bonorum, in eandem ſententiam dici conſueuit. Eſt autem Dathus Thaſſiorum colonia iuxta Strymonem, cum alioquin opulenta, ac florens, tum quod habet etiam auri venas, vt hinc in proverbium abierit, Δάθος ἀγαθῶν, id eſt, Dathus bonorum, de conferta rerum opulentia. Proverbii præter alios meminit Suidas, apud quem legimus δατὸς non δάθος.

Thaſſus bonorum.

Θάσος ἀγαθῶν, id eſt, Thaſſus bonorum. Similiter natum adagium, nempe a loci fertilitate. Nam Thaſſus inſula eſt iuxta Thraciam. Zenodotus huiuſmodi quãdam fabulam refert: Calliſtratus orator, demigrãs Athenis, perſuadere conatus eſt Athenienſibus, vt regionem, quæ ex aduerſo erat, incoleret, multa ſplendida de eius feracitate iactitans, & quod auri venas haberet, & quod glebam optimam. Deniq; in ſumma, inquit, Thaſſus bonorum eſt, hinc in vulgi ſermonem abiiſſe, θάσος ἀγαθῶν, id eſt, Thaſſus bonorum, de iis, qui ſplendida pollicentur.

Hoſtium munera non munera.

PRISCORVM ſuperſtitio credidit, obſeruanda vel maxime munera, a quibus, quo animo mitterentur. Propterea quod quę darentur ab iis, qui nobis male cuperent, exitio pleramq; fuiſſe conſtaret. Ita vt fuit pyxis illa fallax, per Pandoram à Ioue Prometheo miſſa. Quemadmodum fuit & veſtis, qua Medea nouam nuptam Iaſonis donauit. Rurſum veſtis illa, quam Deianira miſit Herculi. Proverbiorum interpretes exiſtimãt hanc parœmiam ex hiſtoria natam, quę refertur apud Homer. Ilia. lib. 7. Narrat autem Hectorem & Aiacem, inita amicitia, dona inter ſeſe permutaſſe, atq; Hectorẽ Aiaci donaſſe gladium, Aiacẽ Hectori dediſſe baltheũ: deinde pariter ambob. ſuum munus exitio fuiſſe. Siquidem Aiax victus ab Vlyſſe, cognitisq; iis, quę per inſaniã tũ dixerat, tũ fecerat, eodẽ gladio ſibi necẽ cõſciuit. Itẽ Hector per occaſionem balthei occiſus eſt ab Achille iuxta muros Troianos. Adagium refertur apud Sophoclem in Aiace Maſtigophoro, ſed ita refertur, vt non ab A-

Digitized by Google

ab Aiace natum, ſed tanquam vetus iam tum ab eo videatur vſurpari. Siquidem is, poſteaquam mori decreuiſſet, execratur eum gladium, quem quondam ab inimiciſſimo dono acceperat, eumq; ſibi fuiſſe inauſpicatiſſimum ait, neq; quicquam omnino poſtea feliciter apud Argiuos ſucceſſiſſe. Deinde ſuſpicionem hanc vulgato dicto confirmans ait,

Ἀλλ' ἔστ' ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία,
Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κοὐκ ὀνήσιμα.
id eſt,
Quin verum id eſt mortalium prouerbium,
Non eſſe dona, dona quæ veniant tibi
Ab hoſte, verum inauſpicata, ac noxia.

Hac de re fertur epigramma Græcum huiuſmodi:

Ἕκτωρ Αἴαντι ξίφος ὤπασεν, Ἕκτορι δ' Αἴας
Ζωστῆρ'. ἀμφοτέρων ἡ χάρις εἰς θάνατος. id eſt,
Aiaci datus enſis ab Hectore, baltheus Aiace
Hectori, vtriq; ſuum donum erat exitio.

Rurſum ex alio quodam epigram.

Οὕτως ἐξ ἐχθρῶν αὐτοκτόνα πέμπετο δῶρα
Ἐν χάριτος προφάσει μοῖραν ἔχοντα μόρου. id eſt,
Atq; ita ab hoſte hoſti veniunt lethalia dona.
Quæ ſtudii ſpecie fata necemq; ferunt.

Huc ſpectat & illud, quod apud Euripidem Medea recuſans Iaſonis xenia, tanquam perniciem allatura:

Κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς, inquit, *δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει.* id eſt,
Lædit, iuuat nil improbi munus viri.

Seruius oſtendit & Virgilium huc adluſiſſe, cum ait in Æneid. lib. 4.

- Enſemq; recludit
Dardanium, nõ hos quæſitum munus in vſus.

De gladio loquitur ab Ænea relicto, quo Dido ſeſe confodit, quem Æneam hoſtem, & impium eadem vocat.

Huc referendus proverbialis ille ſenarius.

Λόγον παρ' ἐχθροῦ μή ποτ' ἡγήσῃ φίλον. id eſt,
Ab hoſte dicta ne vnquam amica duxeris.

Et alter huic ſimilis,

Ἐχθροῖς ἀπιστῶν μή ποτ' ἂν πάθοις βλάβην. id eſt,
Diffiſus hoſti, nil feres vnquam mali.

Proverbium accommodari poterit etiam ad illos, qui pauperes munuſculis quibuſdam captãt diuites, ad eum modum liberalitatem illorum velut elicientes. Neq; enim hoc eſt dare munus, ſed flagitare. Vnde Plutarchus in commentariolo, *περὶ Εἶ τοῦ ἐν Δελφοῖς*, probat, quod Dicæarchus Archelao dictum ab Euripide putat,

Οὐ βούλομαι πλουτοῦντι δωρεὰς πένης,
Μή μ' ἄφρονα κρίνῃς, ἢ διδοὺς, αἰτεῖν δοκῶ. id eſt,
Donare pauper diuiti velim nihil,
Ne ſtultus habear ſcilicet, ſi muneris
Titulo, atq; ſpecie dona videar poſcere.

Quadrabit & in eos, qui per artes magicas dæmonũ vtũtur obſequiis. Nam ea demum exeũt in perniciem vtentium: & in hæredipetas: poſtremo, qui quouis officio captant, non ex animo, ſed aliud ſpectantes. Itaque mutatione vocalæ nouabitur parœmia: nempe hoc pacto:

Κολάκων ἄδωρα δῶρα, & πενήτων ἄδωρα δῶρα. Denique ποιητῶν ἄδωρα δῶρα. quemadmodum admonuimus in operis initio.

Dauus ſum, non Oedipus.

OEDIPI ingenium ſcite proponendis ſimul & diſſoluẽdis ænigmatum ſcyrpis nobilitatum eſt, propter diſſoluta Sphingis ꝓblemata, adeo vt in prouerbium abierit eius nominis appellatio. Velut apud Terentium in Andria, ſeruus, diſſimulans intelligere quod herus dixerat, Dauus, inquit, ſum, non OEdipus. Id quod commutato nomine poteſt ad quemlibet accommodari : Paulus ſum, non OEdipus : Antonius ſum, non OEdipus. Quin ipſa per ſe figura prouerbialis eſt, poteſtque ad eundem modum fingi ex quavis vel perſona, vel re vulgo nobilitata. Vt, Qui poſſim hæc omnia meminiſſe? Petrus ſum, non Lucullus. Qui poſſim tantis ſufficere laboribus? Nicolaus ſum, non Hercules. Qui potero rem tam duram perſuadere? Ricardus ſum, non Cicero. Sed Terentiano dicto ſimile eſt illud Euripidis in Hippolyto coronam geſtante,

Οὐ μάντις εἰμὶ τἀφανῆ γνῶναι σαφῶς, id eſt,

Non ſum augur, abdita ſcire vti queam palam.

Itidem in Hecuba,

Οὔτοι πέφυκα μάντις, ὥστε μὴ κλύων
Ἐξιστορῆσαι σῶν ὁδὸν βουλευμάτων.
id eſt,

Diuinus haud ſum, nec, niſi audiero, queam
Viam tuorum noſſe cogitatuum.

Ergo torqueri poterit in eos, qui de induſtria loquuntur obſcurius, & αἰνιγματικῶς, aut in eos, qui vel ob imperitiam, vel ſuperſtitioſam incognitarum vocum affectationem, ſtylum obſcurant, ac vate magis egent, quam lectore. Cuiusmodi fuiſſe Heraclitum, tum Plato locis aliquot, tũ Ariſtoteles Rhetoricæ artis lib. 3. teſtatur, additq; eam hominis obſcuritatem ex ancipiti verborum cõpoſitione fuiſſe profectam, cum incertum eſſet, vtrum verbum aliquod eſſet referendum, ad ſuperiora ne, an ſequentia. Proinde ad huius intelligendos libros Socrates Delio quopiam natatore opus eſſe dixit. Ad q̃ adludẽs Martialis, ita iocatur in Sextum obſcuritatis affectatorem.

Non lectore tuis opus eſt, ſed Apolline libris.
Iudice te maior Cinna Marone fuit.

Eundem Heraclitũ cũ ſuo vitio, Iouiniano diuus opprobat Hieronymus. Quanquam Laertius ſcribit eũ philoſophum, ſi quando libeat, oratione luculentiſſima vti, vt appareat ex induſtria affectatã obſcuritatem: adeo vt diſcipulis etiam ſolitus ſit præcipere σκότιζε, id eſt, obſcura.

Finem vitæ ſpecta.

EXTAT apud Herodotum hiſtoria lõge notiſſima, quemadmodum Solon Crœſo reſponderit, nemini competere nomen beati, niſi qui feliciter vitæ curſum peregiſſet. Quod referens Iuuenalis.

- Quẽ vox, inquit, *facunda Solonis*
Reſpicere extrema iuſſit ſpatia vltima vitæ.

Hanc ſententiam copioſius extulit Sophocles in OEdipo tyranno:

Ὥστε θνητὸν ὄντ', ἐκείνην τὴν τελευταίαν ἰδεῖν
Ἡμέραν, ἐπισκοποῦντα μηδέν' ὀλβίζειν, πρὶν ἂν
Τέρμα τοῦ βίου περάσῃ μηδὲν ἀλγεινὸν παθών. id eſt,

Itaque mortali ſupremus ille fatorum dies

Vſque

Digitized by Google

Vſque reſpectandus, vt ne quē beatum iudicet,
Quin mali nihil vniuerſum paſſus æuum exegerit.

Eadem paulo diuerſius idem extulit in Trachiniis.

Λόγος μὲν ἐστ' ἀρχαῖος ἀνθρώπων φανεὶς,
Ὡς οὐκ ἂν αἰῶν' ἐκμάθοις βροτῶν, πρὶν ἂν
Θάνοι τις, οὔτ' εἰ χρηστὸς, οὔτ' εἴ τῳ κακός. id eſt,

Vetus inter homines extat hoc prouerbium,
Haud poſſe quenquam quempiam cognoſcere,
Bonus an malus ſit, antequam fatalibus
Defunctus annis, vltimum obierit diem.

Conſimiliter Euripides in Andromache:

Χρὴ δ' οὔποτ' εἰπεῖν οὐδέν' ὄλβιον βροτῶν
Πρὶν ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς. id eſt,

Ne quempiam pronunties mortaliū
Vnquam beatum, citius, atque mortuo
Illo, ſupremum videris vitæ diem.

Idem in Troadibus:

-Τῶν δ' εὐδαιμόνων
Μηδένα νομίζετ' εὐτυχεῖν πρὶν ἂν θάνῃ. id eſt,

Ne quempiam horū, quos benignis flatibus
Fortuna prouehit, beatum enuncies
Prius atq; vita exceſſerit feliciter.

Eadem repetit aliis verbis in Heraclidis:

-Τῇ δὲ νῦν τύχῃ
Βροτοῖς ἅπασι λαμπρὰ κηρύσσει μαθεῖν,
Τὸν εὐτυχεῖν δοκοῦντα μὴ ζηλοῦν, πρὶν ἂν
Θανόντ' ἴδῃ τις, ὡς ἐφήμεροι τύχαι. i.

-Cæterum hoc rerum ſtatu
Mortalibus denunciat palā omnib⁹
Docetque, ne qui proſperis ſucceſſib⁹
Vti videtur, hunc beatum exiſtimēt
Prius, atque demigraſſe vita viderint.
Vſque adeo ſunt mutabiles rerum (*vices.*

Ouidius in Metam. ſic extulit:

-Sed ſcilicet vltima ſemper
Expectanda dies homini eſt: diciq; beatus
Ante obitum nemo, ſupremaq; funera debet.

Quin hodieque paſſim omnibus eſt in ore, Ab exitu rem ſpectandam eſſe.

Poſterioribus melioribus.

Inter Græcanicas parœmias refertur, δευτέρων ἀμεινόνων. id eſt, Alteris melioribus. Quo ſignificabant, ea, quæ prima experientia parū bene ſucceſſerant, ſecunda nonnunquā commodius euenire, & prioris conſilii erratum, poſteriore cōſilio corrigi. Quod quidem nonnulli putant à Sacris ortum, in quibus ſi prima victima non fuiſſet litatum, iterabant ſacrum, meliora ſperantes. id quod ſatis indicat leno Plautinus, qui ſæpius Veneri cęſa victima litare non poterat. Plato lib. de legib. 4. videtur ad talorum iactum, aut luſum cōſimilem referre. Propterea ꝙ non raro fit, vt, cui luſus incommode ceciderit, is de integro nouari ludum, atque iterari poſtulet, ſperans fore, vt iam felicius ludat. Ait enim, Πάλιν οὖν, οἷον φασὶν οἱ παίζοντες, ἀμεινόνων ἐξ ἀρχῆς δευτέρων ἐπαναπολήσωμεν. id eſt, Rurſum igitur, quemadmodum ludentes dicere conſueuerunt, ſecundis denuo melioribus repetamus. Quanquam & hoc loco παίζοντες referri poteſt nō ad luſum aliquem, ſed iocū magis prouerbialē. Sed inter-

Digitized by Google

terpretamento priori Tullius adſtipulatur, qui ſecundo De diuinatione libro ſic ait: Quæ eſt autem inconſtantia deorum, vt primis minentur extis, bene promittant ſecundis? Idē in Philippicis oratione duodecima: Poſteriores.n.cogitationes, vt aiunt, ſapiētiores eſſe ſolent. Idē ad Quintum fratrem: Ego vero nullas δευτέρας φροντίδας habere poſſum in Cæſaris rebus, hoc eſt, nullum idoneum reperio conſilium, quo ſuperioribus malis poſſim mederi. Huc reſpexit & Dauus ille Terentianus, cum ait:

Hac non ſucceſſit, alia aggrediamur via.

Quin eodem adluſiſſe videtur & Ariſtoteles primo τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ lib. cum ait: Δεῖ δὲ εἰς τοὐναντίον καὶ τὸ ἄμεινον, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀποτελευτῆσαι. Loquitur de iis, qui, cauſarum naturalium admiratione prouocati, accedunt ad philoſophandum. Quos cauſis cognitis vult iam deſinere mirari, & ad meliora conuerti. Porro prouerbium videri poteſt ex Euripidis ortum tragœdia, cui titulus, Hippolytus coronatus,

Κἀν βροτοῖς,
Αἱ δεύτεραί πως φροντίδες σοφώτεραι.

id eſt,

Siquidem ſolet mortalibus prudentior
Poſterior eſſe aliquando cogitatio.

Verba ſunt nutricis ad Phædram quaſi recantantis, ac palinodiam canentis ſuperioris orationis, poſteaquam videt eam de moriendo cogitare. Reſpexit huc & in Supplicibus:

Ἀλλ' ἐν δόμοισι μὲν ὅτι μὴ καλῶς ἔχῃ,
Γνώμαισιν ὑστέραισιν ἐξορθούμεθα,
Αἰῶνα δ' οὐκ ἔξεστιν.

id eſt,

In ædibus ſi quid parum recte eſt, licet
Corrigere poſterioribus ſententiis,
At non item æuum.

Inde & μετάνοια dicta Græcis, quod poſterior cogitatio perſpicit aliter agendum fuiſſe.

Actum eſt.

PROVERBIALITER his verbis etiam hodie deſperationem ſignificamus, Actum eſt. Græce πέπρακται. Euripides in Hippolyto coronato:

Φεῦ φεῦ πέπρακται, βασιλὶς οὐκ ἔτ' ἔστι δή.

id eſt,

Eheu peracta res, hera occidit palā.

Terentius in Eunucho: Actum eſt, ilicet, periſti. Donatus exiſtimat, Actum eſt, ſumtum à iure, ilicet à iudicio, periſti à ſupplicio. Nam hæc tria pariter verba, incremento quodam indicant deſperationem. Quoniam autem fas non erat reſcindere iudicum ſententiam, & eadem de rebus iudicium adipiſcier, vt ait Terentius, vulgo receptum eſt, vt de negotiis deſperatis actum eſſe diceretur. Etiamſi poſtea repertum eſt, vt quidam per iudicem in integrū reſtituerentur. Aut certe ideo dictum eſt, actum eſt, quod quicquid peractum eſt, hoc iam infectum eſſe non poteſt, iuxta prouerbiales ſententias, quæ teſtantur, ne Deo quidē permiſſum eſſe, vt, quod factum ſit, efficiat infectum. Plautus: Niſi quid rei præſidium apparas, acta hæc rès eſt. Certum eſt mori. Dicimus autem vel abſolute, Actum eſt, vel cum adiectione quapiam huiuſmodi: Actū eſt de Republ. Actū eſt de tuis omnibus. Actum eſt de rebus humanis. Actum eſt de tua ſalute, ni vigilas.

Fumos Vendere.

NIMIS quam elegans adagium extat apud Martialem: Fumos vendere, pro eo, quod eſt, principum beneuolen-

Digitized by Google

neuolentiam, ſimulato commendationis officio, per occaſionem familiaritatis, pretio vendere. Nam fumus initio quidem magnum quiddam eſſe videtur, verùm euaneſcit illico. Martialis carmen hoc eſt:

Vendere ne vanos circum palatia fumos,
Plaudere nec Cano, plaudere nec Glaphyro.

Vnde & præſtigioſam rerum magnarum ſpem, atq; oſtentationem, fumum ac nebulas vocamus. Diuus Hieronymus contra Rufinum: De tanta librorum ſylua vnu ſurculum, ac fruticem proferre non potes. Hi ſunt veri fumi, hæ nebulæ. Nam Rufinus opprobrarat Hieronymo, quòd poetarum literas quaſi fumos obiiceret virginibus non intellecturis. At Hieronymus prouerbii telum imperite tortum, in eũ retorquet doctus, indicans eo verbo nõ obſcuritatem, ſed inanem, ac falſam oſtentationem ſignificari. Plutarchus de Deo Socratis: τὸν δὲ τύφον ὥσπερ τινὰ καπνὸν φιλοσοφίας εἰς τὰς σοφιστὰς ἀποσκεδάσας id eſt, Faſtum autem, ceu fumum quendam philoſophiæ, in ſophiſtas diſperſit. Porro genus hoc hominũ, maximam aularum regaliũ peſtem, Ælius Lampridius eleganter, ac luculẽter exponit in Imperatoris Heliogabali vita. Eius verba libuit ſubſcribere: Zoticus, inquit, ſub eo tantum valuit, vt ab omnibus officiorum principibus ſic haberetur quaſi domini maritus eſſet. Erat præterea idem Zoticus, qui hoc familiaritatis nomine abutens, omnia Heliogabali dicta, ac facta venderet, fumis quam maxime diuitias enormes ſperans, cum aliis atque aliis polliceretur, omnes falleret. Egrediensque ab illo ſingulos audiret: dicens, de te hoc locutus ſum, hoc de te audiui, hoc de te futurum eſt. Vt ſunt homines huiuſmodi, qui, ſi admiſſi fuerint ad nimiam familiaritatẽ principum, famam non ſolum malorum, ſed & bonorum principum vẽdunt: & qui ſtultitia, vel innocentia imperatorum, qui hoc non perſpiciunt, infami rumigeratione paſcũtur. Hactenus ille. Cæterum adagium fecit inſignius, Thurini Verconii ſupplicium, quod quidem in vita Alexandri Seueri, idẽ Ælius refert ad hunc modum: Solus, inquit, poſt meridiem, vel matutinis horis, idcirco nũquam aliquos videbat, quod ementitos de ſe multa cognouerat, ſpeciatim Verconium Thurinum, quem cum familiarẽ habuiſſet, ille omnia vel fingendo ſic vendiderat, vt Alexandri quaſi ſtulti hominis, & quem ille in poteſtate haberet, & cui multa perſuaderet, infamaret imperium. Sicque omnibus perſuaſerat, quod ad nutum ſuum omnia faceret. Denique hac illum arte deprehendit, vt quendam immitteret, qui à ſe quiddam publice peteret, ab illo autem occulto, quaſi præſidium poſtularet, vt pro ſe Alexandro ſecreto ſuggereret. Quod cum factũ eſſet, & Thurinus ſuffragium promiſiſſet, dixiſſetque ſe quædam imperatori dixiſſe, ſed in eo pendere, vt adhuc impetraret, euentum vendens. Cumque iterum iuſſiſſet Alexander interpellari, & Thurinus quaſi aliud agens, nutibus annuiſſet, neque tamen interim quidquam dixiſſet: impetratum aut eſſet, quod petebatur, Thurinus autem ab illo, qui metuerat, fumi venditor ingentia præmia percepiſſet, accuſari eum Alexander iuſſit: probatis per teſtes omnibus, & quibus præſentibus quid accepiſſet, & qui-

bus audientibus quid promiſiſſet, in foro tranſitorio ad ſtipitem illum ligari præcepit, & fumo appoſito, quẽ è ſtipulis, & lignis humidis fieri iuſſerat, necauit, præcone dicente: Fumo punitur, qui vẽdidit fumum. At, ne in vna tantũ cauſa videretur crudelior fuiſſe, quæſiuit diligentiſſime antequã damnaret, & inuenit Thurinum ſæpe etiam in cauſis ab vtraque parte accepiſſe, cum euentus venderet, & ab omnib. qui aut̃ præpoſituras, aut prouincias acceperãt. Atque inibi paulo poſt: Nec dedit alicui facultatem vel fumorum vendendorum de ſe, vel ſibi de aliis male loquendi, maxime occiſo Thurino, qui illum quaſi fatuum, & væcordem ſæpe vendiderat. Quid autem dixerit forum tranſitoriũ, ipſe in eiuſdẽ vita videtur explicare, cum alio quodam loco ſic ait: Qui de eo fumum vẽdiderat, & à quodam militari centum aureos acceperat, in crucem tolli iuſſit per eã viam, qua eſſet ſeruis ſuis ad ſuburbana imperatoria iter frequentiſſimum. Porro genus illud ſupplicii Auidius Caſſius imperator primus excogitaſſe legitur, vt ſtipitem prælongum poneret, pedum centum octoginta, id eſt, materiam, & è ſummo vſq; ad imum damnatos ligaret, & ab imo focum apponeret, incenſiſque aliis, alios fumi cruciatu, timore etiam necaret. Hactenus ille. Immane profecto ſupplicium, ſed tamen factis tam peſtilentibus dignum. Vtinamque noſtri temporis principes Alexandrum Seuerum curent imitari, qui, cum eſſet ethnicus, præterea Syrus genere, poſtremo vehementer adoleſcẽs, tamen adulatoribus, delatoribus, iudicibus furacibus, fumi venditoribus, atque id genus aulæ peſtibus vſque adeo erat infenſus, vt vir alioqui morib. placidiſſimis his demum eſſet implacabilis.

Anchora domus.

SIMILI figura apud eundem Euripidem Hecuba Polydorum familiæ, gentiſq; anchoram nominat.

Ὡς μόνος οἴκων ἄγκυρά τ' ἡμῶν.

id eſt,

Qui iam ſolus generis ſupereſt anchora noſtri.

Porro anchoram Græcis pro refugio prouerbialiter vſurpari ſolere, alibi notauimus, cum Sacram anchoram exponeremus. Deniq; quicquid illud eſt, cui innitimur, cuiuſq; fulcimur fiducia, anchoram vocant, ſumta à nauibus metaphora, quæ cũ anchoris fultæ ſunt, veluti defenſæ à fluctibus quieſcunt. Vnde & illud apud Ariſtidem in oratione Panathenaica prima: Πάντες ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν ἔδοξαν οἱ Ἕλληνες. id eſt, Omnes Græci ſibi videbantur in portu quodam eſſe, duabus nixi anchoris, quaſi gemino fulti præſidio.

Contra ſtimulum calces.

Πρὸς κέντρα λακτίζειν. id eſt, Contra ſtimulos iactare calcem, eſt fruſtra repugnare iis, quos vincere nequeas, aut eos prouocare, qui laceſſiti noceant, aut reluctari fatis, & incommodum, quod euitare non queas, impatienter ferendo, non ſolum non effugere, verum etiam conduplicare. Veluti, ſi quis vxorem nactus rixoſam aſſidue cum ea litiget, nihil ꝓfecturus, niſi ꝙ illam reddat rixoſiorẽ. Terẽtius in Phormione: Nam quæ inſcitia eſt aduerſum ſtimulum calces? Donatus παροιμίαν eſſe admonet cũ eclipſi, deeſſe.n. iactare, ꝙ vnico verbo Græci dicunt, λακτίζειν. Plaut⁹ in Truculẽto: Si ſtimulos

pugnis

Digitized by Google

pugnis cædis, manibus plus dolet.
Euripides in Bacchis:

Θύοιμ' ἂν μᾶλλον, ἢ θυμούμενος
Πρὸς κέντρα λακτίζοιμι θνητὸς ὢν θεῷ,
id eſt:

Potius ſacra illi fecerim, quam calcibus
Stimulos ferire coner, iracundia
Citus in deum, mortalis ipſe cum ſiem.

Pindarus in Pythijs, Ποτὶ κέντρον δέ τι λακτιζέμεν τελέθει. id eſt. Contra ſtimulum autem calcitrare eſt. Metaphora ducta eſt à bobus, quos agricolæ lignis præacutis à tergo fodiunt, vnde & βουκένται, dicuntur in prouerbio.

Πολλοὶ βουκένται, παῦροί δέ τε γῆς ἀροτῆρες. id eſt.
Multi boum ſtimulatores, pauci autem terræ aratores.

Quod ſi quando calcibus repugnent aduerſus ſtimulū, grauius etiam læduntur boues: tantum abeſt, vt ſtimulo noceant. Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀοργησίας, cuiuſdam meminit Cteſiphontis pancratiaſtæ, qui per iracundiam mulæ calcitranti recalcitrarit.

In aurem dicere.

Εἰς οὖς λέγειν, id eſt. In aurem dicere, vel hodie vulgo dictitant, pro eo, quod eſt, clanculum, ac ſecreto committere: Tranſlatum ab iis, qui, propius admoti, ad aurem inſuſurrant, quæ nolint ab alijs exaudiri. Vnde & illud apud Homerum aliquoties.

Ἄγχι σχὼν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πευθοίατ' οἱ ἄλλοι. id eſt.
Admoto capite, reliqui ne audire valerent.

Horatius in Sermonibus:

—In aurem
Dicere neſcio quid puero.

Euripides in Ione.

Δεῦρ' ἔλθ', ἐς οὖς γὰρ τοὺς λόγους εἰπεῖν θέλω, id eſt.
Accede, in aurem vt quæ volo tibi eloquar.

Lucianus in Gallo, Πρὸς οὖς τισὶ τῶν συρακουσίων κοινολογούμενος, id eſt. Ad aurem cum Syracuſanis quibusdam communicans.

Nec obolum habet, vnde reſtim emat.

Proverbialis hyperbole, in eos, qui maxima rei familiaris inopia laborant, Lucianus in Timone, Χθὲς μὲν οὐδ' ὀβολὸν, ὥστε πρίασθαι βρόχον, ἐσχηκότας, id eſt. Qui pridie ne obolum quidem habebant, quo laqueum emerent. Pauperrimus autē ſit oportet, qui tenuitatis tædio ſeſe laqueo præfocare velit. Porro plus quam pauperrimus videtur, cui ne nummulus quidē ſuppetit, vt reſtim emat, qua ſe ſuſpendat.

Hinnulus leonem.

Proverbialis eſt allegoria, ὁ νέβρος τὸν λέοντα, id eſt. Hinnulus leonē: ſubaudiendum cepit, vicit, aut prouocat, aut id genus aliquid pro ratione ſententiæ: quoties præpoſtero rerum ordine, qui viribus multo eſt inferior, ſuperat potentiorem. Lucianus de captatore teſtamenti, qui iuuenis à ſene, captator à captato captus eſt: τοῦτο ἐκεῖνο τὸ τῆς παροιμίας, ὁ νέβρος τὸν λέοντα, id eſt, Hoc eſt illud, quod prouerbio dicunt, Hinnulus leonem. Huc reſpexit quiſquis fuit, qui ſcripſit Megaram Herculis:

Ἡ ῥά τι ἄλγεα πάσχει ἀπείριτα φαίδιμος υἱὸς
Ἀνδρὸς ὑπ' οὐτιδανοῖο, λέων ὡσεί θ' ὑπὸ νέβρου. id eſt.
An quoniam immenſis affligitur inclyta proles
A viro inerte, leonem vt ſi hinnulus vrgeat acrem?

Non

Non inconcinne trahetur ad id quoque, quoties ſit, vt longe inferior laceſſat potentiorem, aut multis partibus indoctior certet cum eruditiſſimo.

Iungere Vulpes.

De re palam abſurda dicitur, Ζεύγνυε τὰς ἀλώπεκας, Vulpes iungere. Virg. in Palæmone,

Qui Bauium non odit, amet tua carmina Mæui,
Atq; idem iungat Vulpes, & mulgeat hircos.

Eſt enim vulpes animal ab aratro vehementer alienum.

Mulgere hircum.

Τράγον ἀμέλγειν, id eſt, Mulgere hircum: eundem habet ſenſum: Lucianus in vita Demonactis, inter huius feſtiuiter dicta commemorat & illud: Cum conſpiceret duos quoſdam philoſophos, vtroſque pariter indoctos, inter ſe diſcrepantes, & alterum quidem ridiculas quaſdam quæſtiones proponentem, alterum item aliena, neq; quidquam ad rem facientia reſpondentem: Quid, inquit, amici, an non horum alter hircum mulgere videtur, alter cribrum ſupponere? Refertur a Diogeniano his verbis: Πότερον ὁ τὸν τράγον ἀμέλγων, ἢ ὁ τὸ κόσκινον ὑποτιθεὶς, ἀφρονέστερος, i. Vtrum ſtultior, qui mulget hircum, an qui cribrum ſupponit? cum vterque pariter abſurde faciat. Ad hoc ſane nō abludit illud: Similes habēt labra lactucas: Et: Dignum patella cooperculum.

De aſini vmbra.

Ὑπὲρ ὄνου σκιᾶς, i. Super aſini vmbra: pro eo, quod eſt: De re nihili. Sophocles in Cedalione apud Suidam, τὰ πάντ᾽ ὄνου σκιά. i. Cuncta aſini vmbra: hoc eſt, nugæ, nihiliq; res. Apud eundem Ariſtophanes in Dædalo, περὶ τοῦ γὰρ ὁ πόλεμος νῦν ὑμῖν ἐστι, περὶ ὄνου σκιᾶς. id eſt. Qua de re nunc inter vos bellum eſt: nimirum de aſini vmbra. Citatur ab eodem & Ariſtoteles, ἐν διδασκαλίαις, qui fabulam quandam extare dixerit hoc titulo, ὄνου σκιά, id eſt, aſini vmbra, Archippi comœdiā opinor ſentiens, de qua meminit Zenodotus. Lucianus in Sectis, πάντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, περὶ ὄνου σκιᾶς μάχονται οἱ φιλοσοφοῦντες. id eſt. Omnes, vt ita dixerim, de aſini vmbra depugnant philoſophi. Ariſtophanes in Veſpis, περὶ τοῦ μάχη νῷν περὶ ὄνου σκιᾶς, id eſt. De quo pugna eſt nobis? de aſini vmbra. Demoſthenes in Philippica quadam, πρὸς ἅπαντας περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμῆσαι. i. Cum omnibus in præſentia de Delphica vmbra digladiari. Proinde ſunt, qui credāt, hoc adagii primum ab auctore Demoſthene natum fuiſſe, fabulam huiuſmodi referentes: Cum aliquando Demoſthenes quendam in cauſa capitali defenderet, ac iudices haberet parum attentos, ſed dicenti obſtreperent, ille, Paulliſper, inquit, aures mihi præbete, ſi quidem rem narrabo nouam, ac lepidam, atque auditu iucūdam. Ad quæ verba cum illi iam aures arrexiſſent, adoleſcens, inquit, quiſpiam aſinum cōduxerat, rerum quiddam Athenis Megaram deportaturus. Inter viam autem cum æſtus meridianus ingraueſceret, nec inueniret, quonam vmbraculo ſolis ardorem defenderet, depoſitis clitellis, ſub aſino ſedens, eius vmbra ſemet obtegebat. Cæterum id agaſo non ſinebat, hominem inde depellens, clamanſq; aſinum eſſe locatum, non aſini vmbram. Alter item ex aduerſo tendebat, aſſeuerans etiam vmbram aſini ſibi conductam eſſe. Atque ita inter eos acerrima rixa in longum

pro-

Digitized by

producta eſt, ita, vt etiã ad manus venerint: hoc pertinaciter affirmante, non conductam eſſe aſini vmbram, illo pari contentione reſpondente, vmbram etiam aſini cõductam eſſe. Demum in ius ambulant. Hæc locutus Demoſthenes, vbi ſenſiſſet iudices diligenter auſcultantes, repente cœpit a tribunalibus deſcẽdere. Porro reuocatus a iudicibus, rogatusq;, vt reliquum fabulæ pergeret enarrare: De aſini, inquit, vmbra libet audire, viri cauſam de vita periclitantis audire grauamini. Paulo aliter narrat Plutarchus in vita Demoſthenis, his quidẽ verbis: *Λέγειν δέ ποτε κωλυόμενος ὑπὸ ἀθηναίων ἐν ἐκκλησίᾳ, βραχὺ ἔφη βούλεσθαι πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν. τῶν δὲ σιωπησάντων, νεανίας εἶπεν θέρους ὥρᾳ ἐμισθώσατο ἐξ ἄστεος ὄνον μεγάραδε. μεσούσης δὲ τῆς ἡμέρας καὶ σφοδρῶς φλέγοντος τοῦ ἡλίου ἑκάτερος αὐτῶν ἐβούλετο ὑπὸ τὴν σκιὰν, εἶργον δὲ ἀλλήλους, ὁ μὲν μεμισθωκέναι τὸν ὄνον οὐ τὴν σκιὰν λέγων, ὁ δὲ μεμισθωμένος, τὴν πᾶσαν ἔχειν ἐξουσίαν. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπῄει. τῶν δὲ ἀθηναίων ἐπεχόντων, καὶ δεομένων πέρας ἐπιθεῖναι, εἶθ᾽ ὑπὲρ μὲν ὄνου σκιᾶς, ἔφη, βούλεσθε ἀκούειν, λέγοντος δὲ ὑπὲρ σπουδαίων πραγμάτων οὐ βούλεσθε.* id eſt. Cum in concione dicenti obſtreperent Athenienſes, ait ſe breuiter illis velle narrare quiddam. At, ſilentio facto, Adoleſcens, inquit, æſtatis tempore aſinum mercede cõduxerat, vt eo ab vrbe Megarã proficiſcens vteretur. Porro meridie cũ ſol acriter æſtuaret, vterque cupiebat ſub vmbram aſini ſuccedere. Verum alter alterum arcebat, cum hic diceret aſinum conductum eſſe, non vmbram. Rurſus alter, qui conduxerat, ſe plenum habere ius reſponderet: atque hæc locutus, diſcedere parabat. Retinentibus autem Athenienſibus, vtque reliquam fabulæ partem adderet, orantibus: Ita, ne, inquit, de aſini vmbra audire cupitis, de rebus ſeriis loquentem auſcultare non vultis? Quidam aiunt, aſinum Athenis non Megaram, ſed Delphos fuiſſe conductum, quod idem apparet ex verbis Demoſthenis, qui Delphicam vmbram nominat, in calce orationis De pace: *Οὐκοῦν εὔηθες καὶ κομιδῇ σχέτλιον, πρὸς ἑκάστους καθ᾽ ἕνα οὑτωσὶ ἤδη προσενηνεγμένους, περὶ τῶν οἰκείων, καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων, πρὸς ἅπαντας περὶ τῆς ἐν δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμῆσαι.* id eſt. An non igitur ſtultum, ac vehementer miſerum, ſingulos aduerſus ſingulos ita commiſſos de rebus propriis, ac maxime neceſſariis, cum vniuerſis de vmbra Delphica nunc depugnare? Apuleius in Aſino, iocatur ex ſeſe natum. Vſurpauit hoc adagium Menander in Enchiridio, & Plato in Phædro, cum ait: Oratores imperitos impudenter, ac periculoſe facere, quoties apud plebem imperitam & ipſam, non vmbram aſini, rem videlicet leuem, ac nullius momenti, ſed turpia pro honeſtis laudant: *Μὴ περὶ ὄνου σκιᾶς*, inquit, *ὡς ἵππου τὸν ἔπαινον ποιούμενος, ἀλλὰ περὶ κακοῦ ὡς ἀγαθοῦ.* Procopius in Epiſtola quapiam, *Καὶ αὐτὸς δὲ οἶμαι, περὶ τῆς τέχνης ὦ σοφώτατε τἀναντία φρονῶν, σκωμμάτων ὡς ἔοικε χάριν, ὄνου φασὶ σκιὰν ἐγκαλεῖς.* id eſt. Ipſe etiam, opinor, doctiſſime, de arte pugnãtia cum ſentias, deridendi, ſicut videtur, gratia, de aſini, quod aiunt, vmbra lite moues. Vſus eſt eodem Origenes in præfatione libri tertij, quem ſcripſit aduerſus Celſum. Sed iamdudum tempus, vt ab aſini vmbra digrediamur, ne quis iure nõ rideat, *περὶ ὄνου σκιᾶς* plus ſatis curioſos.

De lana caprina.

Hvic ſimillimum eſt illud Latinorum

Digitized by Google

norum adagium, de lana caprina, quod à ſimili quopiam euentu natū apparet, contentioſe decertantibus duobus, vtrum lanas haberet caper, an ſetas. Aut alioqui de villis caprinis dimicantibus, re videlicet inutili, minimique momenti, cuiasmodi iocus fertur & de aſini lana. Horatius in epiſtolis ad Lollium:

Alter in obſequium plus æquo pronus, & imi
Derſor lecti, ſic nutum diuitis horret,
Vt puerum ſæuo credas dictata magiſtro
Reddere, vel partes mimum tractare ſecundas.
Alter rixatur de lana ſæpe caprina,
Propugnat nugis armatus.

Loquitur de moroſis in amicitia, qui quantumlibet friuola de cauſa litem cum amico ſuſcipiunt.

De fumo diſceptare.

HVIC confine eſt illud, quod apud Ariſtophanē legitur in Nubib⁹: Καὶ λεπτολογεῖν ἤδη ζητεῖ, καὶ περὶ καπνοῦ στενολεσχεῖν. In philoſophos dictū, qui de fumo, hoc eſt, de rebus nihili nimium anxie diſputant. Ineſt autē non parum comici ſalis in illis ipſis verbis ad iocum confictis, λεπτολογεῖν, στενολεσχεῖν: quorum alterum ſignificat de rebus tenuibus, ac friuolis diſceptare: alterum, de meris nugamentis ſolicitum, & anxium torqueri. Quapropter etiam Socratis ſcholam φροντιστήριον appellat.

Talpa cæcior.

REFERTVR a Suida, ac Diogeniano, τυφλότερος ἀσπάλακος, id eſt: Cæcior talpa: de iis, qui ſupra modum cæcutiunt, aut qui minime iudicant. Nam iucundior fiet metaphora, ſi quidem ad animum transferatur. Plin. vndecimo libro ſcribit, ex quadrupedum genere, talpæ viſum deeſſe, oculorum tamē ineſſe effigiem, ſi quis prætētam detrahat membranam. Atque hinc ortum adagium.

Cæcior leberide.

AD eandem ſententiam pertinet illud, Τυφλότερος λεβηρίδος, id eſt, Cæcior leberide. Citatur ex Ariſtophane. Eſt autem Leberis, quemadmodum oſtendimus & alibi, pellis illa ſicca, quam ſerpentes, cicadæ, & ſi quod aliud animantis genus, exuunt, quoties ſibi iuuentam renouant. In hac enim apparet effigies duntaxat oculorum, ac membranula quædam tenuiſſima, qua ſerpētum oculi prætegu̅ntur. Sunt, qui tradāt, hoc, quod notiſſimum eſt de ſerpentibus, ac cicadis, etiam piſcibus quibusdam accidere. Eam vero pellem Lycophron in iambico carmine Syphar appellat:

Σύφαρ θανεῖται πόντιον φυγὼν σκύφος. id eſt:

Syphar interibit, tectum vt effugit maris.

Syphar autem συμβολικῶς, idque ſuo more, ſenem appellat, vel quod ætas ea cæcutiat, vel quod iam effœta, atque arida, ſucco, viribusque deſtituta ſit. Sophron in Mimis:

Τί μὰν ξύσιλος, τί γὰρ σύφαρ ἀντ' ἀνδρός, id eſt:

Quid enim Xyſilus, quid Syphar pro viro?

Xyſilum appellās aridum, & pruriginoſum ſenem, παρὰ τὸ ξύειν: aut Syphar, quaſi iam non hominem ipſum, ſed pellem duntaxat exuccam, atque inanem. Quod quidem & ipſum prouerbium reſipit. Aiunt autem leberidem proprie ſignificare membranam extremam, qua fœtus vaccarum obtegitur, in qua & ipſa

Digitized by Google

veſtigia duntaxat oculorum apparent. Adagium trifariam effertur, τυφλότερος λεβηρίδος, id eſt. Cæcior leberide: & γυμνότερος λεβηρίδος, id eſt, Nudior leberide: & κενώτερος λεβηρίδος, id eſt, Inanior leberide.

Tyreſia cæcior.

A notiſſima fabula ſumptum, τυφλότερος τειρεσίου, id eſt. Cæcior Tireſia. Iuuenalis:

Nec ſurdum, nec Tireſiam quenquam eſſe Deorum.

Tireſiam prouerbiali figura pro cæco dixit, quemadmodum Horatius pro paupere Irum: *Intererit multum, diues ne loquatur, an Irus.*

Hypſea cæcior.

Non diſſimili figura dixit Horatius in Sermonibus:

-Ne corporis optima Lyncei
Contēplans oculis. Hypſea cæcior, illa
Quæ mala ſunt ſpectes.

Satis apparet, parœmiam ab Hypſea muliere quapiam infami, notæque cæcitatis, eſſe profectam.

Sine ſacris hæreditas.

Vbi qua commoditas de improuiſo præter ſumptum obiecta eſſet, veteres ſine ſacris hęreditatem vocabant. Et omnino, quidquid citra noſtram operam alicūde obtigiſſet lucri, quaſi prouerbialiter hæreditatē appellabant. Ergaſilus paraſitus apud Plautum in Captiuis: Sine ſacris hæreditatem ſum adeptus effertiſſimam. Et alibi: Annona eſt, ſine ſacris hæreditas. Nam hæredes alioqui vel pro ſalute laborantis, vel in parentalibus defuncti, ſacra quædā ſuo ſumptu factitare mos erat. Idem Plautus alibi: Mihi tales hæreditates non ſæpe obueniunt. Cicero in Verrem actione quinta: Hic Verres hæreditatem ſibi veniſſe arbitratus eſt, quod in eius regnum, ac manus venerat iſte. Andreas Alciatus Prætermiſſorum libro I. mauult adagionis originem ad priſci iuris conſuetudinem referri. Lex enim duodecim tabularum ſic habebat: Sacra priuata perpetua manento. Ea verba interpretatur Cicero libro De legibus 2. vt omnis, ad quē patris familias pecunia perueniret, is teneretur ſacra celebrare. Refertque Scæuolæ pontificis interpretationem, qua traditū eſt quinq; modis adſtringi ſacris hæreditatem. Proinde ad quos ex iure propinquitatis redibat hęreditas, tenebantur communium ſacrorū ſocietate: Suauius autē eſſe ſolet, quod inopinato contingit boni, quemadmodum ſine ſacris hæreditas. Hæc, aliaq; doctiſſime ſane diſſerit Alciatus. Porro in Plautino dicto alluſum videtur ad Græcorū illud adagium: ἄθυτα ἱερὰ καταθίειν. i. Non ſacrificata ſacra deuorare. Itē ad Heſiodiū illud:

Ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιρρέκτων ἀνελόντα Ἐσθίειν. id eſt:
Ante ſacrum factum, cibum ab illis tollere raptum, Atq; edere.

Inter cæſa & porrecta.

Elegans in primis adagium extat apud M. Tullium in epiſtolis ad Atticum: Ea multa, inquit, imo omnia, quorum κεφάλαιον, ne quid inter cæſa, & porrecta, vt aiunt, oneris mihi addatur, aut temporis. Videtur ſignificare cunctationem, & ancipitem hæſitationem, ac velut interuallum illud, inter omittendum, quod cœptum eſt, & incipiēdum, quod nouari oportet. Sumptum eſt autem è priſco auſpiciorum ritu, in quib. inter cæſa, & porrecta ſacerdos cæremonias quaſdā agebat, quemadmodum teſtatur M. Varro lib. De lingua Lati-

Digitized by Google

Latina ſecundo. Nam flamen Dialis, inquit, auſpicatur vindemiam, & vt iuſſit vinum legere, agna Ioui facit, inter cuius exta cæſa, & porrecta flamen prorſus vinum legit. Porro, quod exta cæſa protogationem tẽporis apud veteres ſignificauerint, declarat Cicero libro De diuinatione ſecundo: Quid enim inquiens, habet aruſpex, cur pulmo inciſus etiam in bonis extis dirimat tempus, & proferat diem?

Penſum perſoluere.

Pensvm perſoluere, eſt tuas implere partes, debitoque perfungi officio. Tranſlatum a lanificio muliebri, in quo ſingulis certum lanæ pondus in opus diſtribuebatur. Plautus in Perſa: Penſum meum, quod datum eſt, cõfeci. Idem in Bacchidibus: Ego penſum meum lepide accurabo. Et M. Tullius libro De oratore tertio: Nunc ad reliqua progrediar, meque ad meum munus, penſumque reuocabo. Varro de re ruſtica: Nos noſtrũ penſum abſoluimus. Hieronymus ad Ruſticum: Et operis tui penſa perſoluas. Verum, quo longius erit detorta metaphora, hoc erit adagium venuſtius. Veluti, ſi ad ſermonem, ad ſtudium, ad officium, aut alias animi res referatur.

Ne per ſomnium quidem.

Οὐδ' ὄναρ, id eſt. Ne in ſomnio quidem. Græcis prouerbialiter dictum eſt, pro eo quod eſt, nulla ratione, nullo tempore. Alioqui nemo fere tam omni felicitate deſtitutus, quin aliquando per quietem vel ſomniet lætiora quæpiã. Lucianus ἐν τῷ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, Οὐδ' ὄναρ λευκοῦ ποτε ἄρτου ἐμφορηθείς. id eſt. Ne per ſomnium quidem vnquam albo pane ſatiatus. Idem vſurpauit in Gallo, cum ait, regibus ne per ſomniũ quidem aliqua re iucunda frui licere, ὑφ' ὧν οὐδ' ὄναρ ἀπολαῦσαί τινος ἡδέως ἐγγίνεται. Rurſus περὶ τοῦ ἠλέκτρου, Ἄδοντα δὲ ἡδὺ, καὶ οἷον σὺ φὴς, οὐδ' ὄναρ ἀκηκόαμεν. id eſt. Porro ſuauiter canentes, & eo modo, quo tu prędicas, ne per ſomnium quidem audiuimus. Huc eleganter alluſit Theocritus ἐν βουκολίσκῳ, apud quem Eunica puella ciuilis, ruſticum, baſium dare conantem, ab ſe repellit, dicens tantum abeſſe, vt illi datura ſit baſium, vt hoc ne per ſomniũ quidem oporteat ſperare. Carmen ſic habet:

Ἔῤῥ' ἀπ' ἐμεῖο.
Βουκόλος ὢν μ' ἐθέλεις κῦσαι, τάλαν, οὐ μεμάθηκα,
Ἀγροίκως φιλέειν, ἀλλ' ἀστικὰ χείλεα θλίβειν,
Μή τύγε μευ κύσσῃς τὸ καλὸν στόμα, μηδ' ἐν ὀνείροις.

id eſt,

Aufer te hinc procul, inq; malam rem,
Tu mihi ſuauiolum dare vis, homo ruſticus: atqui,
O miſer, haud didici dare baſia agreſtibus vnquam;
Sed magis vrbanis ſoleo oſcula figere labris.
Non mihi tu nitidum os labris ſordentibus vnquam
Contigeris, nec per ſomnum.

Vtitur eodem & M. Tullius in Epiſtolis ad Atticum: πολιτικὸς ἀνὴρ, οὐδ' ὄναρ quiſquam inueniri poteſt. Theocritus in Megara Herculis vxore, τόδ' οὐδ' ὄναρ ἤλυθεν ἄλλῳ. id eſt. Quod alij ne per ſomnum quidem accidit. Galenus περὶ φυσικῶν δυνάμεων. lib. 2. Καὶ ταῦτα οὐκ ἐχρῆν ἀγνοεῖν τὸν Ἐρασίστρατον, εἴπερ καὶ κατ' ὄναρ ποτὲ τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου συνέτυχεν. id eſt. Atque, hæc oportebat nõ eſſe ignota Eraſiſtrato,

ſi

ſi modo vel in ſomnis vnquam illi cũ Peripateticis incidiſſet conſuetudo. Solent autem vel extremæ ſortis homines aliquãdo magnifica quædam ſomniare, quemadmodum apud Lucianum Micyllus, qui per ſomnium opulentiſſimus, experrectus, cerdo quiſpiam erat Iro pene pauperior. Nam ſomniare, ſperandi genus eſt. Vnde & Virgilius in Bucolicis, ſpes inanes amantum ſomnia vocat:

- An qui amant, ipſi ſibi ſomnia
fingunt?

Huc reſpexit & Flaccus in Satyris, cum ait:

Cum te ſeruitio longo, curaq; leuarit,
Et certum vigilans quarta ſit partis Vlyſſes
Audieris heres.

Itaque Ne per ſomnium quidem, perinde valet, quaſi dicas, quod ne ſperare quidem audeas. Plutarchus in libello, quem ſcripſit aduerſus Stoicos, adagium extulit paulo diuerſius, ὧν οὐδ' ὀνείρατα λαβεῖν μᾶλλόν ἐστι παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας, id eſt, quorum ne ſomnia quidem magis capere licet extra communes cogitationes. Diuus Chryſoſtomus aduerſus Iudæos concione tertia ſic extulit, οὐδ' ὡς ὄναρ.

Per nebulam, per caliginem, per ſomnium.

QVARVM rerum ambiguam quandam, ac tenuem, peneq; euanidam memoriam aut intelligentiam obtinemus, eas res per nebulam recordari, per ſomnium meminiſſe, per caliginẽ videre, prouerbio dicimus. Vt, quæ puelli vidimus, ſenes quaſi per ſomnium recordamur, vix tenuibus quibuſdam ſimulacris rerum inhærentibus animo noſtro, qualis eſt ferme vulgarium inſomniorum memoria. Porro, quod per mediam nebulam intuemur, eius confuſam duntaxat imaginem, ac velut vmbram incertam aſpicimus. Cuiuſmodi ſunt, quæ per caliginem cernuntur in tenebris. Hinc igitur ducta metaphora. Huiuſmodi ſermonis formæ frequenter obuiæ ſunt apud ſcriptores. Plautus in Pſeudulo: Sunt, quæ te volumus percunctari, quæ quaſi per nebulam noſmet ſcimus, atque audiuimus. Idem in Captiuis duobus: In memoriam regredior, audiſſe me quaſi per nebulam. M. Tullius libro De finibus quinto: In infirma ætate, imbecillaque mente, vis naturę per caliginem cernitur. Plato de legibus lib. 7. ἃ δὴ λέγω, δεῖ λῶστῃ πειρητέον οἷον δείγματα ἐξενεγκόντα εἰς φῶς. νῦν γὰρ λεγομένοις ἔοικε κατά τι σκότος. id eſt, Cæterum, quæ dico, conandum eſt, vt velut exemplis in lucem prolatis reddamus perſpicua. Nam hæc videntur ſimilia iis, quæ dicuntur per caliginem quandam. Eodem in lib. legitur καθ' ὕπνον, id eſt, per ſomnum, ſiue in ſomnis.

De aſini proſpectu.

Περὶ ὄνου παρακύψεως, id eſt, De aſini proſpectu. Vetus adagium dici ſolitum in eos, qui ridendo titulo quempiam calumniantur, aut de friuolis rebus aliquem in ius vocant. Euentus, qui fabulæ præbuit occaſionem, varie narratur ab auctoribus. Quidam huiuſmodi quædam memorant. Figulus quiſpiam varias auium formas finxerat, easque in officina collocatas habebat. At aſinus quidã, inobſeruantius ſequentẽ agaſone, inſerto per officinæ feneſtellam capite, pariter & aues, & reliqua vaſa deiecit, comminuitque. Is, cuius erat officina, agaſonem in ius vocat. Cumque rogaretur ab omni-

bus, quanam de re litem moueret? De aſini, inquit, proſpectu. Alii aues non fictiles, ſed veras fuiſſe volunt, quę aſino, ſicuti dictum eſt, per feneſtram immittente caput, diſturbatæ perticam ruperunt, reliquaque vaſa ſubvetterunt. Reliqua fabulæ vtcunque conveniunt. Lucianus in aſino ſuo parœmiam hanc fingit ex ſe natam, quod, dum aſinus conaretur obliquato capite per feneſtram proſpicere, quid ageretur, tum ſeſe, tum dominos ſuos prodidit. Eamq; rem magno omnium riſu exceptam, in adagionem abiiſſe, ἐξ ὄνου παρακύψεως, id eſt, ex aſini proſpectu. Porro iuxta Luciani ſentētiam, magis quadrabit in eos, qui ſtoliditate ſua, dum inepte ſtudent diſſimulare, ridicule produntur. Hunc Luciani locum æmulans Apuleius in 9. Metamorphoſeos ſuę libro, ſcribit ad hunc modum: Qua contentione, & clamoſo ſtrepitu cognito, curioſus alioqui, & inquieta procacitate præditus aſinus, dum obliquata ceruice per quandam feneſtrulam, quidnam ſibi vellet tumultus ille, proſpicere geſtio, vnus è commilitonibus, caſu fortuito conlimatis oculis ad vmbram meam, cunctos teſtatur in coram. Magnus denique continuo clamor exortus eſt. Et emerſis protinus ſcalis, iniecta manu quidam me veluti captiuum detrahunt, iamque omni ſublata cunctatione, ſcrupuloſius contemplantes ſingula, ciſta etiam illa reuelata, repertum, productumque & oblatum magiſtratibus miſerum hortulanum, pœnas ſcilicet penſurum, in publicum deducūt carcerem, ſummoq; riſu de meo proſpectu cauillari non deſinunt. Vnde etiam de proſpectu, & vmbra aſini, natum eſt frequens proverb. Hactenus Apuleius.

Suo ipſius indicio periit ſorex.

Cvi confine eſt illud Terentianū ex Eunucho: Egomet meo indicio miſer quaſi ſorex hodie perii. Verba ſunt Parmenonis, qui, deluſus à Pythia, prodiderat ſe ſeni. Donatus admonet, eſſe proverbium in eos, qui ſuapte voce produntur. Atque hinc exiſtimat ductam eſſe metaphoram, quod ſoricum proprium ſit vel ſtridere clarius, quam mures, vel ſtrepere magis cum obrodunt friuola, ad quam vocem multi ſe intendentes, quamuis per tenebras noctis transfigunt eos. Vſurpat hoc adagium diuus Aurelius Auguſtinus in primo De ordine libro erga ſuum Licentiū, qui dum pulſata tabula, ſoricē ſtrepitu abſterret, ipſe ſeſe prodebat Auguſtino, quod vigilaret. Alluſit eodem Origenes homilia in Geneſim tertia. Sed videbor, inquit, ipſe meis indiciis captus.

Induitis me leonis exuuium.

Ἐνδύετέ μοι τὴν λεοντῆν, id eſt, Induitis me leonis exuuium. In eos dici ſolitum, qui ſuſcipiunt negociū maius facultate, quique ſe magnificentius gerunt, quam pro ſua conditione. Quidam ab Hercule ſumptum putant, cuius hic ornatus erat, vt leonis exuuio tegeretur, deinde altera manu clauam, altera geſtaret arcū: atque hoc ornatu deſcendit ad inferos, Cerberum extracturus. Huc alludens Ariſtophanes in Ranis, Bacchum fingit, Herculis inſtar, leonis exuuio, clauaque inſtructum, ad inferos deſcendere parantem, vt Euripidem cum Æſchylo certantem audiret. Ridetur autem ab Hercule, quod id geſtaminis neutiquam illum deceret, vtpote mollem, & effæminatum. Eodem pertinet, quod Menippus illeLucianicus eodem ornatu

Digitized by Google

natu ſe ab inferis rediſſe adſimulat. Nihil autem prohibet, quo minus proverbium ad apologum illum referatur, cuius meminit Lucianus in Piſcatore: Apud Cumanos aſinus quiſpiam, pertæſus ſeruitutem, abrupto loro in ſyluam aufugerat. Illic forte repertum leonis exuuium corpori applicabat ſuo. Atque ita pro leone ſe gerebat, homines pariter, ac feras voce, caudaque territans. Nam Cumani leonem ignorant. Ad hunc igitur modum regnabat aliquandiu perſonatus hic aſinus, pro leone immani habitus, ac formidatus. Donec hoſpes quiſpiam Cumas profectus, qui ſæpenumero viderat & leonem, & aſinum, atque ob id non erat difficile dignoſcere, aurium prominentium indicio, neque non aliis quibusdam coniecturis aſinum eſſe deprehendit, ac probe fuſtigatum reduxit, dominoque agnoſcenti reddidit. Interim autem riſum non mediocrem concitabat omnibus Cumanis aſinus iam agnitus, quos dudum creditus leo, metu propemodũ exanimauerat. Cumanos autem hic appellat, non qui ſunt in Italia, ſed qui ſunt in Æolide ſupra Leſbum. Nam & Leſbii & Cumani notati ſunt ſtoliditatis, vt indicat Stephanus. Vſurpat hoc adagium Socrates Platonicus in Cratylo, negans oportere deterreri ſeſe magnitudine diſputationis inſtitutæ, poſteaquam ſemel leonis pellem eſſet indutus. Lucianus in Pſeudologiſta: οὐ δὲ δεῖ τινος, τοῦ ἀποδύσοντος τὴν λεοντὴν, ὡς φανερὸς γένοιο, κανθήλιος ὢν, εἰ μή τις ἄρα ἐξ ὑπερβορέων ἄρτι ἐς ἡμᾶς ἥκοι, ἢ ἐς τοσοῦτον κυμαῖος εἴη, ὡς μὴ ἰδὼν εὐθὺς εἰδέναι ὄνον ἁπάντων ὑβριστότατον ὄντα, μὴ περιμείνας ὀγκωμένου προσέτι ἀκούειν, id eſt, Nec opus eſt quopiam, qui tibi leonis exuuium detrahat, quo palam fiat te Canthelium eſſe, niſi quis ſane ab ipſis Hyperboreis hoſpes modo ad nos advenerit, aut vſque adeo Cumanus ſit, vt qui viderit, non protinus intelligat te aſinorum omnium aſinum ferociſſimum eſſe, aut expectet, vt te præterea rudentem audiat. Euſebius Cæſarienſis aduerſus Hieroclem, οἰχήσεται μὲν ἡμῖν φιλόσοφος, ὄνος δὲ τῇ τοῦ λέοντος ἐπικρυπτόμενος δέρει, id eſt, Abibit nobis quidem philoſophus, cæterum aſinus leonis intectus pelle. Demutauit nonnihil de proverbio Lucianus in Philopſeude, cum ait: τοσοῦτον χρόνον ἐλελήθει με, ὑπὸ τῇ λεοντῇ γελοιόν τινα πίθηκον περιστέλλων, id eſt Tantum temporis non animaduerti eum ſub leonis exuuio ridiculam quandam ſimiam tectam habere.

Midas auriculas aſini.

Μίδας ὄνου ὦτα, id eſt, Midas auriculas aſini. Refertur à Diogeniano. Natum à fabula notiſſima Midæ, regis Phrygiæ, cui Phœbus, quod ſtolide Panem canentem ſibi prætuliſſet, aſininas affixit auriculas. Quas cum diu mitra occuluiſſet, tandem à tonſore animaduerſum eſt, ac prolatum in vulgus. Porro adagium recte dicetur, vel in ſtolidos, & craſſis auribus, pinguiq; iudicio homines, vel in tyrannos, quibus cum aures ſint aſininarum inſtar longæ, procul etiam audiunt; velut auſcultatoribus dimiſſis, qui audita referant. Quos Plutarchus in libro de curioſitate, ὠτακουστὰς appellat, & προσαγωγίδας. Eoque Lucianus in libello, cui titulus, Non eſſe facile credendum delatoribus, calumniæ depingens imaginem, Midæ aures illi tribuit, propter ſtudium ſubauſcultandi, captandique, quid alii rerum faciant:

ἐν δεξιᾷ τὶς ἀνὴρ κάθηται τὰ ὦτα παμμεγέθη ἔχων : μικροῦ δεῖν τῆς τοῦ μίδου προσεοικότα. id eſt, Ad dexteram vir quiſpiam ſedet, auriculis maximis, quales ferme Midæ fuerunt. Ariſtophanes in Pluto:

Μίδας μὲν οὖν, ἢν ὦτ' ὄνου λάβητε.

id eſt,

Midas quidem itaq;, ſi aſini aures ſumatis.

Quo loco interpres admonet proverbii de auriculis aſininis, eiusque cõmenti varias allegat cauſas. Quosdam auctores eſſe, Midam hunc ob contemptum aliquando, vituperatumq; Bacchi numen, in aſinũ fuiſſe conuerſum. Alii narrant, cum aliquando præteriret aſinos huius dei, atq; eos affeciſſet iniuria, iratũ Bacchum, Midę auriculas aſininas addidiſſe. Sunt, qui dicant, huic aures natura prælongas fuiſſe, & aſininarum inſtar prominentes, atq; hinc fabulę iocum ortum eſſe. Quanquam pluribus placet, hac allegoria ſignificatum, Midam, vtpote tyrannum, Corycæos, ac ſubauſcultatores dimittere ſolitum, per quos quæcunque per omnem regionem vel fierent, vel dicerentur, cognoſceret, nimirum illis vtens aurium vice. Proinde, cum vulgus admiraretur, ab illo reſciri etiã ea, quæ clam, ac procul fierent, occaſionem fabulæ dederunt, vt Midas diceretur auriculas aſini habere: vel quod nullum aliud animal acrius audiat, quam aſinus, excepto mure: vel quod aures habeat omnium longiſſimas. Perſius:

Auriculas aſini quis non habet?

Ferunt nonnulli primum à poeta ſcriptum fuiſſe.

Auriculas aſini Mida rex habet.

Deinde metu Cæſaris ſcripturam mutaſſe, *Quis non habet?*

Hinc illæ lacrymæ.

Ex Andria Terentiana per alluſionem proverbialiter vſurpatum videtur ab Horatio: Hinc illæ lacrymæ. Vſurpauit ad hunc modum M. Tullius in actione pro M. Cælio: Hinc illæ lacrymæ, nimirum & hæc cauſa eſt horum omnium ſcelerum, atque criminum. Dicetur autem de rei cauſa aliquandiu diſſimulata, quæ vere tandem deprehẽdatur. Sumuntur autem frequenter id genus alluſiones a claris auctoribus & in proverbii vicem transferuntur, etiam ſi nulla figura proverbialis adſit. Quod genus illud ex Homero ſæpius iteratum in Epiſtolis Ciceronis ad Atticum, *αἰδέομαι Τρῶας*, id eſt, Vereor Troianos.

Hæc Helena.

Non diſſimili figura dixit Lucianus in Eunucho, *Αὕτη ὦ πάμφιλε ἑλένη, ὑπὲρ ἧς ἐμονομάχουν*, id eſt, Hæc ipſa erat Helena, pro qua digladiabantur. Loquitur autem de duobus Peripateticis, mercedis, ac lucri cupiditate turpiter apud iudices contendentibus. Alluſit ad monomachiam, id eſt, ſingulare certamen, quod inter Menelaum & Paridem factum deſcribit Homerus Iliad. lib. 3.

Ebur atramento candefacere.

Ebur atramento candefacere, eſt genuinæ formæ cultum, atque ornatum externum inducere, quo decus illud natiuum obſcuretur magis quam illuſtretur. Proinde lena Plautina puellæ naturali forma præditæ, tamen ceruſſam ad oblinendas malas poſtulanti: Vna, inquit, opera ebur atramento candefacere poſtules. Propterea quod omne lenociniũ rebus natura pulchris dehoneſtamentum afferat, non venuſtatem.

Veluti

Digitized by Google

Veluti, ſi quis veritatem, qua nihil eſt pulchrius, rethorum pigmentis conetur exornare. Porro, quemadmodum ceruſſa ad candorem cōciliandum adhiberi conſueuit, itidem purpuriſſa ad tingendas rubore malas. Simili forma dixit in Moſtellaria: Noua pictura interpolare vis opus lepidiſſimum.

Syncerum vas incruſtare.

EODEM ferme pertinet Horatiana metaphora, quæ in Sermonum lib. I. legitur Sat. 3.

At nos virtutes ipſas inuertimus, atque
Syncerum cupimus vas incruſtare.

Hoc eſt, quæ per ſe recta ſunt, ea nominibus alienis impoſitis deprauamus, atque obtegimus. Quanquā poteſt & ad ſuperiorem ſententiam eleganter accommodari: hoc eſt, cū rebus per ſe decentibus tectorium inducimus, quod tegat, & obſcuret natiuum decus, non augeat.

Pulchrorum, etiam autumnus pulcher eſt.

Τῶν καλῶν καὶ ὀπώρη καλή. id eſt, Pulchrorum, etiam autumnus pulcher. Metaphora proverbialis nata ex Archelai apopthegmate, quod ab eo dictum Plutarchus refert in Euripidem, qui iam pubeſcentem, atque exoletum Agathonem in conuiuio ſuauiabatur. Non abludit ab illo Homerico, quod alio reddemus loco, ἐκ τῆς καλάμης γινώσκειν, id eſt, E culmo cognoſcere. Vernis enim mēſibus nihil non tenerum ac nitidum, cum omnia adhuc in flore, aut in herba ſunt. Cæterum autumni tempore poſteaquam iam in culmos, aut caulem excreuerunt, horridiora videntur. Quadrat igitur in ea, quæ cum natura ſint egregia, ne tum quidem faſtidienda videntur, cum maturuerunt. Alioqui nihil fere tam fœdum, quod non aliquando niteat ætate. Dicetur non inceleganter & in eos, qui belle portant ætatem.

Magnorum fluminum nauigabiles fontes.

SIMILI metaphora videtur dictum & illud, quod refert, ac notat Fabius in octauo Inſtitutionum libro. Magnorum fluminum nauigabiles fontes ſunt. Eam ſententiam ait ſe iuuene decantatam fuiſſe. Significat autem, præpotentium quantulacunque, plus pollere, quam vniuerſas tenuium opes. Cæterum notat Fabius hoc ſententiarū genus, quod palam falſæ videantur.

Generoſioris arboris ſtatim planta cum fructu eſt.

Similimam huic eodem loco ſubiicit: Generoſioris arboris ſtatim planta cum fructu eſt. Quo quidem id innui videtur, egregia, beneque nata ingenia, ſtatim matureſcere, & ad frugem pervenire. Taxat Fabius & hoc ſententiæ genus. Nobis tamē viſum eſt in adagiorum catalogum has quoque referre, quod vulgo celebres fuiſſe teſtatur; & impudentior hyperbole, ſicut paulo ſuperius dictum eſt, non reiicitur ab hoc genere.

Cornicum oculos configere.

M. Tullius in oratione pro Muræna ſcribit ad hunc modum: Deinde etiam ſi quid apud maiores noſtros fuit in iſto ſtudio admirationis, id enunciatis veſtris myſteriis, totum eſt cōtemptum, & abiectum. Poſſet agi lege, necne, pauci quondam ſciebant. Faſtos enim vulgo non habebant. Erant in magna potentia, qui conſulebantur, à quibus etiam dies tanquam à Chal-

Digitized by Google

dæis petebantur. Inuentus eſt ſcriba quidam Cn. Flauius, qui cornicum oculos confixerit, & ſingulis diebus ediſcendos faſtos populo propoſuerit, & ab ipſis iureconſultis, eorum ſapientiam compilarit. Itaque irati illi, quod ſunt veriti, ne dierũ ratione peruulgata, & cognita, ſine ſua opera lege poſſet agi, notas quaſdam compoſuerunt, vt omnibus in rebus ipſi intereſſent. Idem in actione pro L. Flacco: Hic Hercule cornici oculum, vt dicitur: nam hunc Hermippum hominẽ eruditum, ciuẽ ſuum, cui debebat eſſe notiſſimus, percuſſit. Porro prouerbiũ natum ſit ex apologo quopiam, an ex euentu, an ex metaphora ſumtum, non ſatis liquet. Vndecunque fluxerit, perinde valere videtur, cornicum oculos cõfigere, quaſi dicas, nouo quodam inuento veterum eruditionem obſcurare, efficereque, vt ſuperiores nihil ſciſſe, nihil vidiſſe videantur. Effertur autem per ironiam. Nec admodũ diuerſe vſurpauit Macrobius lib. Saturnaliũ ſeptimo. Et quia inquiens, his loquẽdi labyrinthis nos impares fatemur, age Vecti, hortemur Euſtachium, vt recepta cõtraria diſputatione, quidquid pro vario cibo dici poteſt, velit communicare nobiſcum: vt ſuis telis lingua violenta ſuccumbat, & Græcus Græco eripiat hunc plauſum, tanquam cornix cornici oculos effodiat. Hactenus Macrobius. Illud nõ ab re fuerit admonere lectorem, vt etiam atque etiam conſideret, num cornicum viuacitas, & concordia huic adagioni locum fecerit. Siquidem cornix antiquitus Concordiæ ſymbolum erat. Eiuſdem viuacitas etiã Græco prouerbio celebrata eſt. Vt is videatur cornicũ oculos velle cõfigere, quiſquis ea, quæ antiquitas magno conſenſu approbauit, damnare, ac reſcindere conetur. Nec admodũ abſurdum, ſi quis in hunc modum accipiat, vt dicatur oculos cornicum configere, qui perſpicaciſſimis, oculatiſſimiſque viſum adimat, offundatq; tenebras: aut rem ipſiſſimam acu, quod aiunt, tangat: tantus videlicet artifex, vt non ſolum ſcopum, aut auem, verum & ipſos oculos iaculo feriat.

Gladiatorio animo.

PROVERBII ſpeciem habet, quod legimus in Phormione Terentiana. Hem gladiatorio animo ad me affectant viam. Quo ſignificatur, ita tendi ad nocendum alteri, vt id cum proprio etiam periculo tentetur, animo pertinaci, paratoq; vel perdere, vel perire. Nam gladiatori compoſito ad certamen hæc pugnæ propoſita ſors eſt, aut occidere, ſi occupauerit; aut occumbere, ſi ceſſauerit. Ariſtoteles audaciã huiusmodi, cum propriæ ſalutis contemtu coniunctam, Celticam appellat.

Fruſto panis.

FRVSTO panis, pro re quantumlibet puſilla, ac vili, noſtris quoque temporibus vulgo dictitant. M. Cato in oratione quadam M. Cælio vilitatem opprobrans, non loquendi tantum, verum etiam tacẽdi: Fruſto, inquit, panis conduci poteſt, vel vti taceat, vel vti loquatur. Citatur locus ab A. Gellio in Noctibus Atticis. Videtur hyperbole ſumta, vel à canibus, quos fruſto panis inuitare ſolemus, vel à mendicis.

Quem mater amictum dedit, obſeruare.

QVEM mater amictum dedit, obſeruare, pro eo, quod eſt, pueriliter ex alieno præſcripto viuere, legitur apud

Digitized by Google

apud Quintilianum libro quinto. Nam, quid, inquit, illa miſerius lege, veluti præformatas infantibus literas proſequentium, & vt Græci dicere ſolent, quem mater amictum dedit, ſolicite cuſtodientium? Quibus ex Fabii verbis apparet, Græcis in prouerbio fuiſſe. Vſurpat autem, & indicat adagium Lucianus in Nigrino: καὶ πόθεν ὁ ζαὼς οὗτος. ἢ τάχα τῆς μητρός ἐστι αὐτοῦ. id eſt, Et vnde hic pauo. Atque fortaſſis materna veſtis eſt. Dicuntur hæc ſcommata in eum, qui verſicolore veſte amictus aduenerat. Plutarchus in commentario de Fortuna Alexandri, ἣν ἐκ νηπίου παιδὸς, φυλάττοντα τὴν ἀναβολὴν, ἣν ἡ πάτριος αὐτῷ συνήθεια, καθάπερ τιτθὴ περιέθηκε. id eſt, More puelli ſeruantem amictum, quem illi patriæ conſuetudo veluti nutrix addiderat. Quin hoc ipſum, quo nihil iam tritius, Ex præſcripto viuere, prouerbiali metaphora dictum apparet, tracta videlicet à pueris, quibus, vt inquit Plato, ἐν τῇ χαρτίδι, id eſt, in tabula graphiaria doctor exẽplar præſcribit, quod imitãtes, literarum notulas cõſueſcant effingere. Hoc imitationis genus, velut addictum, ac ſeruile, ridet Horatius:

O imitatores ſeruum pecus, vt mihi ſæpe.
Riſum, ſæpe iocum, veſtri mouere tumultus.

Et Fabius nihil putat ad bene dicendum inutilius, quam ita ſeruire præceptis artis, vt non auſis digitum latum ab illis diſcedere, ſi quando cauſæ ratio poſtulabit.

Quid diſtent æra lupinis.

Proverbii faciem habet, quod eſt apud Horatium:

Nec tamen ignorat, quid diſtent æra lupinis.

Id eſt: nouit diſcrimen rerum vilium, & pretioſarum. Agit autẽ Horatius de iis, qui beneficia non ita conferunt in quosvis, velut abiiciãt, ſed ita collocant, vt expendant, & eius meritum, ac dignitatem, cui præſtant, & pretium muneris, quod largiuntur. Porro lupini vilitatem prouerbialiter notauit & Iuuenalis:

Tunicam mihi malo lupini,
Quam ſi me toto laudet vicinia pago.

Notat & Lucianus in libello De mercede ſeruientibus, cum rogat, num vſque adeo defuerit lupini, & aquæ fontanæ copia, vt in eam ſeſe coniiceret ſeruitutem.

Me mortuo, terra miſceatur incendio.

Extat Græcus ſenarius παροιμιώδης apud Suetonium Tranquillum in vita Neronis:

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί.
id eſt,
Me mortuo conflagret humus incendiis.

Quod cũ à quodã ſermone communi diceretur: Nero, reſpondens, Imo, inquit, ἐμοῦ ζῶντος, i. Me viuo, alludens ad vrbis incendium, quod paulo poſt effecit. Meminit huius prouerbii M. Tullius lib. De finib. bonorũ tertio. Quoniamq; illa vox inhumana, & ſcelerata dicitur eorũ, qui negant ſe recuſare, quo minus ipſis mortuis, terrarũ omnium deflagratio conſequatur, quod vulgari quodã verſu Græco pronunciare ſolent. Item Seneca lib. de Clementia ſecundo, cũ dicit, multas voces magnas, ſed deteſtabiles, in vitam humanam perueniſſe, celebresq; vulgo fieri, vt illam, Oderint, dum metuant. Cui, inquit, Græcus verſus ſimilis eſt, qui ſe mortuo terram miſceri ignibus iubet.

Digitized by Google

Mare cælo miſcere.

MARE cælo miſcere. Prouerbialis hyperbole eſt, pro eo, quod eſt, omnia perturbare, nihilque non facere. T. Liuius: Quid eſt, quod cælo terram, terræ cælum miſceant? Idem alibi: Quid tandem eſt, cur cælum ac terras miſceant? Iuuenalis:

-Clames licet, & mare cælo
Confundas, homo ſum.

Lucianus in Dialogo Promethei, & Mercurii: τί οὖν διὰ τοῦτο ἐχρῆν τὸ τοῦ λόγου, τῇ γῇ τὸν οὐρανὸν ἀναμεμίχθαι. id eſt, Quid igitur oportebat ea gratia, terræ, quod dici ſolet, miſcere cælum? Virgilius in quinto, de Iunone omnia tentante:

-Maria omnia cælo Miſcuit.

Idem paulo diuerſius in duodecimo:

-Non ſi tellurem effundat in vndas
Diluuio miſcens, cælumve in tartara ſoluat.

Ariſtophanes in Lyſiſtrata, nõ diſſimili figura dixit:

Τὰ δ᾽ ὑπέρτερα νέρτερα θήσει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης. id eſt,
-Quin & ſupera infera reddet
Iuppiter altifremus.

Plutarchus in vita Romuli ſic vſurpat, vt cælum terræ miſceant, qui ex hominibus deos, ex diis homines faciunt, & quæ ſunt hominum fabulantur de diis: ἀπογινώσκειν μὲν οὖν παντάπασι τὴν θειότητα τῆς ἀρετῆς, ἀνόσιον καὶ ἀγεννὲς, οὐρανῷ δὲ μιγνύειν γῆν, ἀβέλτερον. id eſt, In totum abnegare diuinitatem virtutis, impium eſt, & ingeneroſum: cæterum cælo miſcere terram, ſtuporis eſt.

Miſcebis ſacra profanis.

CONSIMILI figura dixit Horatius:

-Miſcebis ſacra profanis.

Id eſt, Nihil non facies. Itẽ, Confundens faſque nefaſque. Apud veteres multum erat diſcriminis inter res hominum, ac res deorum, adeo, vt Homerus etiam vocabula diſcernat, quibus Dii conſueuerunt vti, à vocibus humanis. Et Pythagoras à quibuſdam iuſſerit abſtineri, quod numinibus eſſent conſecrata. Vnde, qui nihil habent penſi, quique nihil non audent, miſcent ſacra profanis.

Omnium horarum homo.

QVI ſeriis pariter, ac iocoſis eſſet accommodatus, & qui cum aſſidue libeat conuiuere, eum veteres omnium horarum hominem appellabant. Atque ita vocatum Aſinium Pollionem, auctor eſt Fabius. Apud Suetoniũ Tiberius duos quoſdam combibones ſuos, iucundiſſimos, & omnium horarum amicos profiteri ſolet, etiam codicillis. Eiuſmodi amicum eleganter ſimul, & graphice depinxit Ennius, ſub perſona Gemini Seruilii. Carmen, quanquam extat apud Aulum Gellium noctium Atticarum libro duodecimo, c. 4. tamen non grauabimur adſcribere:

Hocce loquutus, vocat quicum bene ſæpe libenter
Menſam ſermonesq; ſuos, rerumq; ſuarum
Comiter impertit, magna cũ lapſa diei
Pars foret, è ſummis rebus, paruisq; gerundis
Conſilio, induforo, lato, ſanctoq; ſenatu.
Cui res audacter magnas, paruasque, iocumq;
Eloqueret: quæ tincta malis, & quæ bona dictu
Euomeret, ſi quid vellet, tutoque locaret.
Quocum multa volup', ac gaudia, clamque palamq;

Inge-

Ingenium , cui nulla malum ſententia ſuadet,
Vt faceret facinus,leuis tamē,haud malus, idem
Doctu' fidelis, ſuauis homo , facundus,ſuoq;
Contentus,atq; beatus, ſcitus,ſecūda loquens,in
Tempore cōmodus , & verborū vir paucorum.
Multa tenens antiqua , ſepulta, & ſæpe vetuſtas
Quæ facit,& mores,veteresque,nouosq; tenentem.
Multorum veterum leges , diuumque,hominumque
Prudentem, qui multa loquive, tacerev e poſſit.

Talis & inter philoſophos fuiſſe traditur Ariſtippus: qui Dionyſii iuſſu cum cæteris nec in feminea purpura ſaltare detrectauit, Platone recuſante, addens vel in Bacchanalibus oportere pudicum eſſe. Hinc Horat.

Omnis Ariſtippum decuit color.

Contra, qui ſuis quibusdam ſunt moribus , neque faciles ad cuiusvis hominis conuictum , perpaucorum hominum homines dicuntur , vt apud Terētium. Apud Horatium autem, Communi ſenſu plane caret, inquimus.

Veritatis ſimplex oratio.

Refertur in Diogeniani collectaneis hoc adagium. Extat autem in Phœniſſis Euripidis,ad hunc modum:

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,
Κοὐ ποικίλων δεῖ τ' ἔνδιχ' ἑρμηνευμάτων.
Ἔχει γὰρ αὐτὴ καιρόν. ὁ δ' ἄδικος λόγος
Νοσῶν ἐν αὑτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.

id eſt,
Simplex , vafris nec eſt egens ambagibus
Interpretum : ſiquidem ipſa per ſe congruit.
At ſermo iniquus , quia per ſe ſit morbidus,
Medicamenta exquiſita depoſcit ſibi.

Citatur à Seneca epiſtola 49. Nā, vt ille ait tragicus , veritatis ſimplex oratio eſt. Prouerbium vſurpabitur, vel in rhetores ac poetas , qui mendacia verborū lenociniis fucare ſolent. Vel in blandiloquos , qui quod non ex animo dicant,ſolent accuratius adornare ſermonem , ac veros affectus hoc diligentius imitari verbis,quo magis vacant affectibus:

Vt , qui conducti plorant in funere, dicunt,
Ac faciunt prope plura dolentibus ex animo :

Cum interim ſimplex illa, ruſticanaq; veritas, negligat id genus orationis fucos : Τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην. id eſt, Ficus ficus, ligonē ligonem appellans. Vel in aſtrologos , qui vaticinia ſua verbis ambiguis efferunt , ne queant deprehēdi, ſitque rima quæpiam, per quam elabantur. Denique in eos, qui perplexe loquuntur, dum verum diſſimulant. Nam hoc indicio ſæpenumero deprehenditur vanitas , velut in Eunucho Terentiana :

Pergin' ſceleſta mecum perplexe loqui ?
Scio , neſcio , abiit, audiui , ego non adfui,
Non tu iſthuc mihi dictura aperte es, quidquid eſt ?

Tunica pallio propior eſt.

Apud Plautum in Trinummo le-

gitur allegoria prouerbialis. Tunica pallio propior eſt. Quo ſignificatũ, ex amicis nos aliis, atq; aliis magis eſſe deuinctos, neq; parem omnium habendam eſſe rationem. Apud veteres primum in officio locũ habebant parentes, proximũ pupilli noſtræ fidei crediti, tertium clientes, quartum hoſpites, quintũ cognati & affines, vt indicat Gellius lib. 5. ca. 13. Præterea quædã negotia propius aliis ad nos pertinere. Pallium extrema veſtis apud Græcos, quemadmodum apud Romanos toga. Tunica toga tegebatur, vt frequenter apud Homerum, *χλαῖναν*, & *χιτῶνα*, ſimul nominantur.

Genu ſura propius.

Γόνυ κνήμης ἔγγιον, id eſt, Genu ſura propius. Qui Græcas parœmias collegerunt, aiunt, hoc adagiũ ex euentu quodam eſſe natum. Cum in prælio quidam cõſpiceret duos amicos, pariter de vita periclitãtes, fratrem, & conſobrinum, neque poſſet vtriq; ſimul ferre ſuppetias, omiſſo conſobrino fratrem defendit, atque hanc interim ſententiã pronunciauit, quę poſtea tranſierit in prouerbium, *γόνυ κνήμης ἔγγιον*. Id refertur ab Ariſtotele lib. Moralium nono: Accedunt, inquit, eodem & prouerbia vniuerſa, vt Anima vna, & Amicorũ communia ſunt omnia, & Amicitia eſt æqualitas, & Tibia genu propinquius. Theocritus in Idyllio, cui titulus Charites, tribuit hoc adagium viro tenaci, qui ſibi viuat, neque quidquam velit impertiri amicis.

Πᾶς δ' ὑπὸ κόλπω χεῖρας ἔχων πόθεν
αὔξεται ἀθρεῖ
Ἀργύρεος, οὐδ' ἂν ἰὸν ἀποτρίψας τινὶ
δοίη,
Ἀλλ' εὐθὺς μυθεῖται, ἀπωτέρω ἢ γόνυ
κνάμα,
Αὐτῷ μοί τι γένοιτο. id eſt,
Verum quisque ſinu dextram occulit, illud & vnum
Cogitat, vnde ſibi congeſta pecunia creſcat,
Nec cuiquam abſterſa rubigine donet amico.
Imo ſtatim hoc, Mihi ſura genu lõginquior, inquit?
Ipſi malum aliquid detur mihi.

Athenæus libro nono eo deflexiſſe videtur, vt dicat de iis potius, quæ proprius ad rem pertinent. Ex hoc igitur Plautus ſuum illud effinxiſſe videtur: Tunica pallio propinquior. Confinis eſt huic adagio illa Heſiodi ſententia:

Μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον.
id eſt,
Sed nec germano quicquam eſt aquandus amicus.

Eſt enim inter hos, quos amamus habendus ordo. Nihil autem vetat, quo minus ad rem torqueatur, quod genus, ſi quis dicat maiorem habendam eſſe vitæ, quam pecuniæ, corporis, quam veſtis, animi, quam corporis rationem, recte adduxerit, *γόνυ κνήμης ἔγγιον.*

Omnes ſibi melius eſſe malunt, quam alteri.

EANDEM ferme ſententiam Terentius ſimpliciter extulit in Andria:

Verum illud verbũ eſt, vulgo quod dici ſolet,
Omnes ſibi eſſe melius malle, quam alteri.

Rurſus in eadem fabula prouerbium ad perſonam detorſit:

Heus proximus ſum egomet mihi.

Ariſtoteles libr. Moralium Eudemiorum ſeptimo, *Δοκεῖ γὰρ ἐνίοις μάλιστα ἕκαστος αὐτὸς αὑτῷ φίλος*, id eſt, Nonnullis enim videtur quemq; ſibi potiſſimum amicum eſſe: Idẽ Plato

libr.

libr. de legibus. 5. Τοῦτο δ' ἐστὶν ὃ λέγουσιν, ὡς φίλος αὑτῷ πᾶς ἄνθρωπος φύσει τέ ἐστι, καὶ ὀρθῶς ἔχει. Hoc eſt autem, quod aiunt, vnumquemque natura ſibi amicum eſſe, idq; recte fieri. Sed Terentianam ſententiam Euripides extulit in Medea:

Ὡς πᾶς τις αὑτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ.

id eſt.

Quod quiſque ſemet plus amico diligit.

Vel ſic:

Quod quiſq; ſe plus atque amicum diligit.

Rurſum in Græcarum ſententiarum collectaneis:

Φιλεῖ δ' ἑαυτοῦ πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα.

id eſt:

Nemo ſeipſo diligit quenquam magis.

Φίλαυτοι.

Qui ſibi vehementer placent, quique ſuis ipſorum commodis impenſe ſtudent, aliorum rebus vel neglectis, vel etiam afflictis, à Græcis eleganter *φίλαυτοι* vocantur. Vitium ipſum *φιλαυτία* dicitur. Quod appoſite circumloquens Horatius.

Cæcus, inquit, *amor ſui.*

Id vitii Plato malorum omnium fontem autumat. Ariſtoteles nono Moralium libr. ſatis indicat hanc *φιλαύτου* probroſam appellationem, ceu prouerbialem vulgo iactatam fuiſſe, cum ait, homines ſui ſupra modum amantes à multitudine male audire, quippe qui fœdo, infamiq; cognomine vocētur *φίλαυτοι*. Contra, qui ſibi diſplicent, putiduli vocantur. Martial.

Altera rancidula eſt, altera putidula eſt.

Eſt autem id vitium fere inſitum, vt ſua cuiq; magis probentur, quam aliena, quod tamen eximie videtur fuiſſe in Afris. id quod eleganter notat Galenus libro *τῶν φυσικῶν δυνάμεων* primo: *Οὕτως ἄρα δυσαπότρεπτον κακόν ἐστιν ἡ περὶ τὰς αἱρέσεις φιλοτιμία, καὶ δυσέκνιπτον ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ ψώρας ἁπάσης δυσιατώτερον.* Adeo de ſectis contentio malum eſt, quod ægre excutitur, & cum primis inelui bile, denique quauis ſcabie inſanabilius.

Extra telorum iactum.

Ἔξω βελῶν id eſt. Extra telorum iactum, pro eo quod eſt, in tuto, citraque periculum. Tranſlatum a bellis, vbi qui nolunt feriri iaculis, longius ſemouent ſeſe, quam vt poſſint contingi iactu teli, aut in loco à iaculis defenſo ſe continent. Vnde illud frequēs apud hiſtoricos: Iam ad teli iactum peruenerant. Q. Curtius libr. 3. Iam in conſpectu, ſed extra teli iactū vtraq; acies erat. Idem lib. 4. Vt extra teli iactum eſſent. Ac rurſum: Nondū ad teli iactum peruenerant. Quod Græci dicunt *ἐντὸς βελῶν*. Neque vero tantum ij dicuntur *ἔξω βελῶν* eſſe, qui longius abſunt, quam vt iaculo contingi poſſint, verum etiam qui vtcunque tuti ſunt. Seneca lib. De beneficijs 7. ſimili tropo dixit. Extra ictum: Iniuriam Deo ſacrilegus quidem non poteſt facere, quem extra ictum ſua diuinitas poſuit. Lucianus in Votis: *ἐπισκοπεῖν ἔξω βελῶν ὑπεραιωρούμενον.* Optat quiſpiam pennas, vt è ſublimi ſpectare poſſit dimicantes, ipſe tutus à iaculis. Idem, *καὶ ἔξω ἦν βέλους.* id eſt, Iamque extra teli cōiectum erat. Polyphemus de Vlyſſe, qui iam fugerat, vt eum Cyclops telo aſſequi non poſſet, Odyſſeæ K. ad finem. Idem rurſus, *αἱ δὲ μοῦσαι διὰ τί ἄτρωτοι, καὶ ἔξω βελῶν εἰσιν*, id eſt, Cur muſas non feris, atque à tuis telis ſunt

Digitized by Google

ſunt tutæ? Adluſit huc idem in Nigrino, καὶ καθάπερ ὁ Ζεὺς τὸν Ἕκτορα ὑπεξαγαγὼν ἐμαυτὸν ἐκ βελέων φασὶν, ἐκ τῆς ἀνδροκτασίης ἐκ θ' αἵματος, ἐκ τε κυδοιμοῦ, τὸ λοιπὸν οἰκουρεῖν ἐγνώκειν. id eſt. Quemadmodum Iuppiter Hectorem, ita meipſum à iaculis eximens, vt aiunt. Atque a cæde virum, atq; à ſanguine, deque tumultu, reliquũ vitę tempus domi ſedere deſtinabam. Eſt autem apud Homerum Iliados ξ.

Ἐξ βελέων, μή πού τις ἐφ' ἕλκει ἕλκος ἄρηται. id eſt:

Extra tela, vti ne quis vulnus forſitan addat

At vulnus.

Contra, quem obnoxium periculo videri volemus, hunc ἐντὸς τοῦ βέλους dicere poterimus. Lucianus in Baccho, οὐδ' ἐντὸς τοῦ βέλους γενέσθαι ὑπομείναντες. id eſt. Ne tantiſper quidem manentes, vt intra teli iactum eſſet. Virgilius in vndecimo.

Iamq; intra iactum teli progreſſus vterque.

Poſt principia.

EANDEM ferme ſententiam habet, Poſt principia. Sumptum à bellis, in quib. tutiſſimus locus eſt poſt principia. Siquidem in prima acie ſtabãt haſtati, in ſecunda principes, robuſtior ętas: hos ſequebantur ſcutati omnes, maxime inſignes armis, poſt hos triarij, & rorarij, quemadmodum indicat T. Liuius Decadis primæ lib. 8. Itaque nullus in acie locus tutior, quam poſt principia. Terentius in Eunucho:

Tu hoſce inſtrue, hic ego ero poſt principia.

Inde omnibus ſignum dabo. Erat autem hic locus timido nebuloni conueniens, id quod videns Gnatho, Illuc, inquit, eſt ſapere, vt hoſce inſtruxit, ipſius ſibi cauit loco. Idem hoc Pyrrhus factitauit. Donatus admonet eũ vſum verbo militari. Porro Vegetius libro De re militari ſecundo teſtatur, principales in acie milites, proprie dici principia. Sic enim ait; Antiqua ordinatione legionis expoſita, principalium militum, & vt proprio verbo vtar, principiorum nomina, ac dignitates ſecundũ præſentes matriculas indicabo. Auxius apud Varronem: Ego vero, vt aiunt, poſt principia in caſtris. In prouerbio, Res ad triarios redijt, plura de his comperies.

Procul à pedibus equinis.

Ἐκ τῶν ποδῶν ἱππείων, id eſt. Procul à pedibus equinis. Etiam hodie vulgo dicitur, cum ſignificant fugiendum eſſe periculum. Hac voce monere conſueuerunt, vt quiſque ſibi caueret in certaminibus equeſtrib⁹, ἔξω τῶν ποδῶν ἱππείων, id eſt, Extra pedes equinos. Eam deinde vulgus prouerbij vice vſurpauit.

Porro à Ioue, atq; fulmine.

Πόρρω Διός τε, καὶ κεραυνοῦ, id eſt. Procul à Ioue pariter, atque à fulmine. Refertur à Diogeniano. Admonet, non eſſe agendum cũ præpotẽtibus, qui nutu poſſint perdere ſi quando libeat, maxime cum regibus, ac tyrannis. Habent enim fulmen, quando commoueantur. Porro Ioui fulmen attribuunt poetæ, & reges quidam hac effigie ſuos coloſſos fingi voluerunt, auctore Plutarcho. Citatur à Suida huiuſmodi hemiſtichion:

Ἀλεῦ ἀπὸ μείζονος ἀνδρός.

id eſt:

Maiorem vitato virum.

Refertur & hoc à Diogeniano inter adagia. Monet autem, parum eſſe tutum habere commercium cum prin-

principibus, quibus quod libuit licet, & in quos apposite dixeris illud Græcorum apophthegma: *Μέγας ὁ κίνδυνος βούλεσθαι ἃ μὴ δεῖ, τὸν ἃ βούλεται ποιεῖν δυνάμενον*. id eſt. Ingens periculum, velle quæ non decet eum, qui poſſit quicquid voluerit efficere. Huc pertinet, quod Calliſthenē admonuit Ariſtoteles, vt cum Alexandro aut raro loqueretur, aut iucunda. Item, quod refert Plutarchus in vita Solonis: is ſpretus eſt à Crœſo, quod de felicitate nimium libere reſpondiſſet. itaque, cum Æſopus fabularum ſcriptor admoneret illum, *ὅτι τοῖς βασιλεῦσι δεῖ ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἥδιστα ὁμιλεῖν*, i. quod cum regibus aut quam minime, aut quam iucundiſſime colloquēdum eſſet: Solon retorſit dictum hunc in modum, *μὰ Δία ἀλλ' ὡς ἥκιστα, ἢ ὡς ἄριστα*, i. non per Iouem, imo potius aut quam minime aut optime. Adluſit ad prouerbium Ouidius, hoc attactus fulmine.

Viue tibi, quantumque potes prælustria vita.
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit.

Septem conuiuium, nouem conuicium.

Septem conuiuium, nouem conuicium. Elegans vel ob ipſam *παρονομασίαν* ſententia, qua ſignificatum eſt, in conuiuium paucos adhibendos eſſe, alioqui fore tumultuoſum, atq; inſuaue. Quod ſignificans Horatius:

-Locus eſt, inquit, *& plurib. vmbris,*
Sed nimis arcta premunt olida conuiuia capræ.

Extabant antiquitus leges, quæ præſcriberent ſimul & moderatum conuiuarum numerum, & ſumptus modicos. M. Terentius Varro apud Celſum cenſet conuiuas intra Gratiarum, & Muſarum numerū oportere conſiſtere, ne aut plures ſint ſeptem, aut pauciores tribus. Sed hoc adagium vetat ad Muſarum vſq; numerum peruenire. Plinius libro viceſimo octauo, capite ſecundo ſcribit, Seruium Sulpitium cōmentum fuiſſe cauſam, cur ominoſum eſſet menſam relinquere, quod illis temporibus nondū numerabantur conuiuæ plures quinque. Chærephon apud Athenæum libro 6. videtur admittere conuiuas vſque ad triginta, duntaxat in nuptiis. Cæterum, quibus datum erat negotium numerandi conuiuas, *γυναικονόμους* appellant. Refert inibi fabulam non illepidam: Paraſitus, cum inuocatus veniſſet ad nuptias, & poſtremus accumberet, gynæconomi numeratis conuiuis, iuſſerunt illum abire, quod contra legem, ſuper numerum triginta ſecutus eſſet. At ille, Numerate, inquit, denuo, à me ſumentes initium. Hoc pacto non erat futurus ſupernumerarius. Refertur apud Iulium Capitolinum in vita L. Veri Imperatoris: Et notiſſimū quidem, inquit, eius fertur tale conuiuiū, in quo primum duodecimus accubuiſſe dicitur, cum ſit notiſſimum dictum de numero conuiuarum, Septem conuiuium, nouem vero conuiciū. Conuicium autē dixit pro clamore, quaſi cōuocium. Torqueri poteſt ad polyphiliā, aut ad turbam rationū in argumentando, aut exemplorū in ſuadendo: aut etiam ad polytechniam. Quavis in re turba confuſionem parit, ac moleſtiam.

De gradu deiĳcere.

Proverbialis allegoria, De gradu deiicere: pro eo, quod eſt, animo conſternari, ac velut à ſtatu mentis dimoueri. M. Tullius Officiorum

ciorum lib. 1. Fortis vero animi eſt, & conſtantis, non perturbari in rebus aſperis, nec tumultuantem de gradu deiici, vt dicitur, ſed præſentis animi vti conſilio. Conſimilis figuræ eſt, In gradum reponere, quaſi in priſtinũ locum reſtituere. Quinctilianus inſtitutionum lib. 4. Aut ſi quid titubauerint, opportuna rurſus eius, à quo producti ſunt, interrogatione velut in gradum reponãtur. Ad eandem formam pertinent, Mouere loco, Deturbare gradu, Reſtituere in locum.

Poſt mala prudentior.

Μετὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος. id eſt, Poſt acerba prudentior. Vbi quis ſuo malo fit cautior, non aliter, quam qui guſtato veneno, non prius intelligunt eſſe venenum, quam nòxiam eius vim ſentire cœperint. Finitimũ eſt ei, quod alibi dicetur:

Ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω id eſt:

At nouit rem factam denique ſtultus.

Item ei:

Κλέων προμηθεύς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα. id eſt:

Rebus peractis, eſt Cleon Prometheus.

Adagium recenſetur in Collectaneis Apoſtolii, quem equidẽ auctorem non adducerem in medium, niſi cogeret inopia magis idoneorum.

Ex ouo prodÿt.

Ἐξ ὠοῦ ἐξῆλθεν, id eſt. Ex ouo emerſit. Aiunt dici ſolitũ de magnopere formoſis, ac nitidis: quaſi neges cõmuni hominum more natos, ſed ex ouo, more Caſtoris, & Pollucis. Siquidem eſt in poetarum fabulis, Ledam Tyndari filiam, ex Iouis concubitu duo peperiſſe oua, è quorum altero prodiere gemini Caſtor, & Pollux, inſigni forma iuuenes: ex altero nata eſt Helena, cuius fórma literis omnium eſt nobilitata.

Non eſt cuiuslibet Corinthũ appellere.

ΟΥ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθον ἔσθ' ὁ πλοῦς. i. Non eſt datum cuiuis Corinthum appellere. Vetuſtum iuxta, ac venuſtũ adagium de rebus arduis, & aditu periculoſis, quaſque non ſit cuiuslibet hominis affectare. Inde natum, ꝙ, vt refertur apud Suidam, nec facilis, nec ſatis tutus ſit nautis in Corinthiacum portum appulſus. Nam Strabo lib. Geographiæ 8. alio refert originem prouerbij, nempe ad luxum, & meretrices Corinthiorum. Oſtendit enim Corinthum, quod in Iſthmo eſſet, duosq; haberet portus, alterum aduerſus Aſiam, alterũ Italiæ oppoſitum, negociatorum frequentia locupletiſſimã fuiſſe. In eadem templum fuiſſe Veneri ſacrum, adeoq; locupletatum, vt plus mille puellas haberet, quas Corinthii Veneri conſecrarant, vt in eius honorẽ proſtarent. Itaque harum gratia frequens in vrbem multitudo vndique confluebat, vnde ciuitas maiorem in modum ditabatur: quin etiã negotiatores, hoſpites ac nautæ, propter vrbis luxum, deliciasq; immoderatos ſumtus facientes exhauriebãtur. Atq; hinc manaſſe vulgo prouerbiũ, Cuiuslibet non eſt Corinthum appellere. Horatius, & A. Gelliꝰ ad Laidem nobile ſcortum referunt adagium. Nam ille in Epiſtolis ad hunc modum ſcribit:

Principibus placuiſſe viris, non vltima laus eſt,
Non cuiuis homini contingit adire Corinthum,
Sedit, qui timuit, ne nõ ſuccederet.

Ad Ariſtippum videlicet adludens, quem Laidi conſueuiſſe notum eſt, & ita conſueuiſſe, vt gloriaretur ſe

vnum

vnum habere Laidem, reliquos haberi à Laide. Hic, nempe Gellius lib. 4. c. 7. ex Phocione Peripatetico huiuſmodi refert hiſtoriam: Lais, inquit, Corinthia, ob elegãtiam, venuſtatemq; formæ grandem pecuniam demerebat. Conuentusq; ad eam ditiorum hominum ex omni Græcia celebres erant, neque admittebatur, niſi qui dabat, ꝙ popoſcerat. Poſcebat autem illa nimiam quãtitatem. Hinc aiunt natum eſſe illud frequẽs apud Græcos adagium:

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθον ἐσθ' ὁ πλοῦς.

Quod fruſtra iret Corinthum ad Laidem, qui non quiret dare, quod poſceretur. Ad hanc ille Demoſthenes clanculum adit, &, vt ſui copiam faceret, petit. At Lais μυρίας δραχμάς, id eſt, decem drachmarũ millia popoſcit. Tali petulantia mulieris, atque pecuniæ magnitudine ictus, expauidusque Demoſthenes auertitur, & diſcedens, Ego, inquit, pœnitere tanti non emo, οὐκ ὠνοῦμαι μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν. i. Non emo decem drachmarum millibus pœnitudinẽ. Alii malunt in genere ad omnes Corinthiorum meretrices referre, quarum rapacitatem etiã vetus comœdia taxauit. Ariſtophanes in Pluto:

Καὶ τὰς γ' ἑταίρας φασὶ τὰς Κορινθίας
Ὅταν μὲν αὐτάς τις πένης πειρῶν τύχῃ
Οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐὰν δὲ πλούσιος
Τὸν πρωκτὸν αὐτὰς εὐθὺς ὡς τοῦτον τρέπειν.

Quos equidem verſiculos haud grauaremur Latinos facere, ſi, quam ſunt elegantes, tam eſſent etiam verecũdi. Strabo meminit apophthegmatis cuiusdam meretricii, ex quo licebit earum auaritiam coniicere. Nam, cum matrona quædam cuipiã huius ordinis probro obiiceret inertiam, quod nihil ageret operis, nulloque lanificio exerceretur: Imo, inquit, ego illa qualiscunque ſum, iam ternas telas exiguo temporis ſpatio pertexui. Nobis tamen non videtur abſurdum, ſi parœmia referatur ad periculoſam in Corinthum nauigationem, de qua meminit eodem in libro Strabo. Vt hinc poſtea deriuata ſit ad alios vſus. Paraſitus ille Comicus eleganter detorſit prouerbiũ:

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐπὶ τράπεζαν ἐσθ' ὁ πλοῦς. id eſt:

Adire menſam, haud hominis eſt cuiuslibet.

Citatur autem à Stobæo, ex Nicolao quodam poeta comico. Meminit, & exponit hanc parœmiam & Euſtathius, enarrans nauium catalogum, additque eam imitatam ex illo verſu Sophocleo:

Οὐκ ἐνθάδ' οἱ πλοῖ τοῖσι σώφροσι βροτῶν. id eſt:

Nõ à modeſtis nauigatur huc viris.

Extat hic verſus, cuius meminit Euſtathius, apud Sophoclem in Philoctecta. Proinde duplex erit vſus adagij, vel cũ ſignificamus rem eſſe maiorem, quam pro viribus eius, qui conatur aggredi, veluti ſi quis parũ felici natus ingenio, parumq; viatico inſtructus, deſtinet ſequi literas: vel quoties aliquis negotium parum tutum aggredi parat, quod non temere ſoleat feliciter euenire, veluti ſi quis apud iudices δωροφάγους litem inſtituat nunquam finiendam, aut principum aulis ſeſe addicat, aut bellum ſuſcipiat. Nihil enim fere horũ ita bene conſueuit euenire, vt non pœniteat conſilij.

Satis quercus.

Ἅλις δρυός, id eſt. Sat quercus. Vetus adagium in eos, qui, relicto victu ſordido, ad elegantiorẽ, lautioremq; digre-

digrediuntur. Inde profectum, quod priſci illi mortales rudes, atque inculti, ſimulatq; Ceres vſum frumenti monſtrauit, glandibus victitare deſierunt. Quamquam Plin. lib. 16. teſtatur, & ſua ætate multas gentes glande victitaſſe: apud Hiſpanos etiam in delicijs habitam: adeo, vt bellariorum vice ſecundis menſis inferretur. Huiuſmodi nimirum tragemata conueniebant ijs, quibus dentifricij loco lotium eſſet. Nec inconcinne quadrabit in eos, qui, relicta antiqua illa virtute, ad mores, conſiliaque ſui ſæculi ſeſe transferunt, ac recentiorum moribus incipiunt vti. Hunc ad modum videtur vſus Cicero, ſcribens ad Atticum libro ſecundo in epiſtola, cuius initium: Multa me ſollicitant: Clodij contentiones quæ mihi proponuntur, modice me tangant, etenim vel ſubire eas videor ſumma cum dignitate, vel declinare nulla cum moleſtia poſſe. Dices fortaſſis, ἅλις tanquam δρυός. Saluti, ſi me amas, conſule.

Feneſtram aperire & ſimiles metaphoræ.

Aperire feneſtram, pro eo, quod eſt, occaſionem, ac velut anſam miniſtrare. Terentius ἐν ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ: Hui quantam feneſtram ad nequitiam patefeceris. Verum hoc non niſi in malam partem, illud etiam in bonam, Aperire ianuam: Plinius Suetonio Tranquillo: Atque adeo illa actio mihi aures hominum, illa ianuam famæ patefecit. Plutarchus in libro de Oſiride: μεγάλας μὲν τῷ ἀθέῳ λεῷ κλισιάδας ἀνοίγοντας. id eſt. Magna impiiq; plebi repagula aperientes. Eiuſdem formæ & illud Ciceronis pro Planco: Quanquam qua nolui ianua in cauſam ingreſſus ſum. Item illa: Aperire viam, Præſtruere viam, Præcludere viam, Iacere fundamenta: quorum alibi meminimus. Diuerſo quidē ſenſu philoſophus quidam Cynicus dictus eſt θυρεπανοίκτης, quod in omnium ædes irrumperet, reprehenſurus, ſi quid diſpliceret: ſed tamen ea vox torqueri poteſt ad eos, qui cæteris viam aperiunt.

Anſam quærere, & conſimiles metaphoræ.

Ansa eſt, qua quippiam prehenditur, ac tenetur. Hinc ducta metaphora, varias adagiorū formas præbuit. Plautus in Perſa: An non vides hunc anſam quærere? id eſt, captare occaſionem reſcindendæ, irritandæque pactionis. Quod quidem à Græcorum tractum eſt figura, apud quos frequens eſt, λαβὴν ζητεῖν, παρέχειν λαβήν. id eſt, anſam quærere, præbere anſam. Ariſtophanes in Lyſiſtrata.

Εἰ γὰρ ἐνδώσει τις ἡμῶν ταῖς δὲ κἂν
σμικρὰν λαβήν,
Οὐδὲν ἐλλείψουσιν αὗται λιπαρᾶς χειρουργίας. id eſt:

Si qua per nos vel puſilla data ſit
anſa feminis,
Pinguis ipſæ nil relinquunt protinus chirurgiæ.

Plato libro De legibus tertio. ἐ ὁ λόγος ἡμῖν οἷον λαβὴν ἀποδίδωσιν: id eſt. Et ipſe ſermo nobis velut anſam præbet. Ariſtides in Pericle: τὴν τοῦ βασκαίνειν δοκεῖν παρέχειν λαβήν. id eſt, Anſam præbere, vt inuidere videatur. Idem adſimili figura dixit in Timone: Οὐδὲ δίδωσι χώραν τῇ βλασφημίᾳ. id eſt, Neque dat locum conuicio. Rurſum Plato libro De legibus ſeptimo: Vt contentionis anſas multis præbuerint. Rurſum De republica libro octauo, indicat metaphoram ſumptam à palæſtritis, quorum hæc ars eſt, ſic componere corpus, vt prehendi non poſſint: πάλιν τοίνυν,

ὥσπερ

ὥσπερ παλαιστὴς, τὴν αὐτὴν λαβὴν πάρεχε, id eſt, Rurſus igitur tanquam palæſtrita eandem anſam præbe. Eodē pertinet, In easdem anſas incidere, & anſam arripere, anſam præterire, anſam negligere: & ſi qua ſunt alia. Epictetus in Enchiridio ſuo ſcripſit, vnicuique rei binas eſſe anſas, alteram, qua teneri poſſit, alteram, qua non poſſit. Arripiendum igitur vnūquodque ea qua poſſit teneri, id eſt, bona vndique excerpenda, mala toleranda. Philoſophus quidam adoleſcentes nullis mathematicis diſciplinis inſtructos noluit admittere, quod diceret illis deeſſe anſam philoſophiæ. Plutarchus autem in libello De audiendis poetis, eleganter ſcripſit, multas eſſe corporis partes, per quas ſeſe inſinuant vitia, virtuti vero vnicam eſſe anſam, aures adoleſcentulorum ſi puræ fuerint, nullisq; aſſentatorum & corruptorum hominum ſermonibus occupatæ.

Cyclopis donum.

Κύκλωπος δωρεά, id eſt, Cyclopis munus: pro eo quod eſt, munus inutile. Cuiuſmodi ſunt ferme tyrannorum & latronum beneficia, qui ſolent hoc ipſum magni beneficii loco imputare, quod aut minus, aut ſerius noceant. In hanc ſententiam Cicero Philippica 2. Quod eſt aliud, P. C. beneficium latronum, niſi vt commemorare poſſint iis ſe vitam dediſſe, quibus non ademerint. Lucianus ἐν καταπλῷ. Οὐ πάνυ μὲ ἡ τοῦ κύκλωπος ἐκείνη εὐφραίνει δωρεά, τὸ ὑπισχνεῖσθαι, ὅτι πύματον ἐγὼ τὸν οὖτιν κατέδομαι, id eſt, Haud admodum me Cyclopis illud donum delectat, videlicet, quod ita pollicetur: Ego Vtin poſtremum deuorabo. Verba ſunt Micylli Cerdonis, qui, cum eſſet queſtus, quod non ſtatim cum aliis in cymbam Charontis reciperetur, atque hoc ipſum Clotho parca, beneficii vice imputaret, quod interim tantillum moræ lucri faceret, ne deſcenderet ad inferos, ad hunc modum reſpondit: Neque dubium quin Lucianus Homericum locum retulerit, qui eſt in Odyſſeæ lib. 9. vbi Cyclops Polyphemus, delectatus dulci vino, quod illi donarat Vlyſſes, munus promittit, quo accepto ille ſit magnopere gauiſurus, vt denuo ſibi miniſtret de ſua lagena. Dedit Vlyſſes ſpe muneris iterum atque iterum. Porro, vbi iam vino delinitum crederet mitius reſponſurum, repoſcit Vlyſſes munus promiſſum. Cui Cyclops hunc in modum reſpondit:

> Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι μετὰ οἷς ἑτάροισι
> Τοὺς δ' ἄλλους πρόσθεν. τὸ δέ τοι ξεινήιον ἔσται. id eſt,
> *Poſt ſocios mihi, poſtremusq; vorabitur Vtis,*
> *At reliqui primi: hoc ex me tibi munus habebis.*

Cæterum οὖτις Græce, nullum ſignificat: quod nomen ſinxerat Vlyſſes, quo Polyphemum poſſet deludere.

Tuis te pingam coloribus.

Tuis te pingam coloribus, id eſt, Talē te deſcribam, qualis es. Tranſlatum à pictoribus, qui nonnunquā faciem hominis ita, vt eſt, exprimūt, ac repræſentant, nonnunquam alienis fucant coloribus. Aut etiam adluſum eſt ad Æſopicam corniculam, quæ ſe coloribus alienis venditauit. Diuus Hieronymus in Rufinum. Poſſem & ego te tuis coloribus pingere, & inſanire contra inſanientem. Ibidem rurſum: Scire enim te iactas crimina, quę tibi ſoli amiciſſimo ſim confeſſus, & hæc in medium prolaturum, meisque me coloribus

eſſe pingendum. Plinius in pręfatione hiſtoriæ mundi. Et, ne in totum videat Græcos inſectari, ex illis nos velim intelligi, pingique coloribus, quos in libellis his inuenies. Et Cicero libro Epiſtolarum ad Quintum fratrem 2. epiſt. vlt. Tuis coloribus, meo penicillo. Quãquam hoc paulo diuerſius.

Ornatus ex tuis virtutibus.

HINC non multum abludit illa ironia Terentiana. Ornatus ex tuis virtutibus. In Adelphis. Si regnum poſſiderem, ornatus eſſes ex tuis virtutibus, id eſt, haberes præmia tuis factis digna. Nam olim reges honorem habebant iis, qui facinus aliquod præclarum edidiſſent.

Domi Mileſia.

Οἴκοι τὰ μιλήσια, id eſt, Domi Mileſia. In eos dici ſolitum, qui ibi domeſticum luxum celebrant, vbi minime probatur. Nam domi liberum eſt vnicuique ſuo more viuere. Hoſpitis autem eſt, vt eorũ, apud quos diuerſatur, & cultum, & mores tum laudet, tum imitetur, quoad poteſt, certe ſua non iactet, aliena damnãs. Id quod facere ſolent quidam homines imperiti, qui, quocunque terrarum venerint, omnium omnia vituperant, ſua nimis importune laudibus tollunt, etiam vitia pro ſummis virtutibus efferentes. Refertur adagium ab Angelo Politiano in Miſcellaneis, additq, inde natum, quod olim Mileſio cuidam hoſpiti, cum apud Lacedæmonios delicias patrias extolleret, ad hunc modum reſponſum fuerit: οἴκοι τὰ μιλήσια, μὴ γὰρ ἐνθάδε, id eſt, Domi, non hic Mileſia, huius ſententiæ citans auctorem Zenodotum quendam adagiorum collectorem. Feruntur quidem Zenobii cuiusdam collectanea, quem an ille Zenodotum appellet, nondum ſatis liquet, verum in his collectaneis huiusmodi quandam inuenimus fabulam, quam eandem refert Suidas. Ariſtagoras quidam Mileſius Lacedæmonem profectus, poſtulabat, vt Ionibus a Perſis bello vexatis ſuppetias ferrent. Is autem, cum in concionem prodiiſſet, inſolita apud Lacedæmonios veſtitus mundicie, aliisque deliciis Ionicis affluens, quidam ex Ephoris eum hoc dicto ſubmonuiſſe fertur, οἴκοι τὰ μιλήσια, id eſt, domi Mileſia. Porro Ephorus Lacedæmoniorum eſt magiſtratus, cuius munus eſt de contractibus cognoſcere, vt Auctor eſt Ariſtoteles tertio libro Politicorum: alioqui vox ipſa ſonat, quaſi dicas inſpectorem. Cæterum Athenæus libro 12. cauſam adagionis ſecus narrat, nempe Mileſios luxum Colophoniorum imitatos, morbum ſuum finitimis etiam regionib. tradidiſſe. Hoc nomine cum male audirent, ſeſe admonebant, vt domi ſuis deliciis vterentur, nõ etiam traducerent. Effertque proverbium ad hunc modum: οἴκοι τὰ μιλήσια καὶ πιχώρια: καὶ μὴ ἐν μέσῳ, id eſt, Domi Mileſia, ác vernacula, non in propatulo. Vt autem Lacedæmoniorum ſeueritas multorum literis eſt celebrata, ita Mileſiorum luxus in hominum ſermonẽ abiit, adeo vt quidquid molle, parumq; virile velint intelligi, Mileſium appellent. Vnde Ariſtides quidam lib. ſuo, fabulis obſcœnis ſcatẽti, titulum indidit, μιλησιακῶν. Et Lucian. in Amoribus, ſermones amatorios laſciuos, Mileſios vocat. Martianus Capella: Nam certe, inquit, μύθους poeticę etiam diuerſitatis delicias Mileſiacas. Quin & Apuleius in carmine iambico, quo

aſinum

aſinum ſuũ auſpicari voluit, demulcẽtes, & prurientes narrationes ſuas ſermonem Mileſium vocat. Iulius Capitolinus in vita Clodii Albini, Mileſias, inquit, nonnulli eius dicũt, quarum fama non ignobilis habetur, quãuis mediocriter ſcriptæ ſunt. Et hæc de fabulis Apuleianis dici teſtantur ea, quæ paulo poſt citat ex epiſt. Seueri: Maior fuit dolor, quod illum pro literato laudandum duxiſtis, cum ille næniis quibusdam anilibus occupatus, inter Mileſias Punicas Apuleii ſui, & ludicra litteraria conſeneſceret. Hactenus Capitolinus. Quod autem ſui Apuleii dixit, illuc pertinet, quod & Albinus ipſe, itidem vt Apuleius Afer eſſet. Cæterũ præcipua Mileſiorum mollicies in veſtitu, propterea quod apud illos texta eſſent omniũ molliſſima. Vnde & Tyrius Maximus Mileſios δι-μαλθπτέτυς vocat, nimirum a cultus elegantia. Virgilius in Georg. delicatiſſima vellera, Mileſia nominat. Horatius item:

Alter Mileti textam, cane peius, & angue
Vitabit chlamydem:

veſtem molliculam, parumq; ſeuerã ſignificans. Ariſtophanes in Ranis: Στρώμασι μιλησίοις ἀνατετραμμένος, id eſt, Stragulis Mileſiis inuolutus. Horum meminit & Theocritus, & complures alii ſcriptores. Sed ad intelligendum adagii ſenſum, iam plus ſatis. Adluſit ad proverbium Euripides in Helena:

Οὐκοῦν ἐκεῖ που σεμνὸς ἦσθ', οὐκ ἐνθάδε.

id eſt,

Magnificus illic forte eras, non hic item:

Adluſit & Antiphanes apud Athenæum libro quarto his quidem verſibus:

Ἐν Λακεδαίμονι
Γέγονας, ἐκείνων τῶν νόμων μεθεκτέον
Ἐστιν. βάδιζ' ἐπὶ δεῖπνον εἰς τὰ φιδίτια.
Ἀπόλαυε ζωμοῦ, καὶ φόρει τὰς βύστακας.
Μὴ καταφρόνει. μηδ' ἑτέρ' ἐπιζήτει καλά.

id eſt,

Quando agis apud Lacedæmonem,
Viuas oportet moribus Laconicis.
Cænatũ eas in Phiditia Laconica,
Nigro fruare iure, quod ibi apponitur,
Geſteſque byſtacas, caue contempſeris
Quidquam, boniſve aliud requiras inſuper.

Menſe maio nubunt malæ.

ROMANORVM adagium extat apud Naſonem: Menſe Maio nubunt malæ. Dici poteſt in mulieres intempeſtiuæ libidinis: aut in eos, qui alieno tempore quidquam faciunt: aut qui parum auſpicato quid aggrediuntur. Nam olim inauſpicatum exiſtimabatur, mulieres Maio Menſe nubere, ſiue quod eo menſe vmbra Remi occiſi a fratris Celere, creditur apparuiſſe nutritio ſuo Fauſtulo, atque Accæ Laurentiæ, mandaſſeque, vt manibus ſuis iuſta perſoluerentur. Vnde & Romulo auctore, feſta Remuria dicta, poſteritas mutata litera Lemuria, velut à lemuribus appellare cœpit. Et vmbris maiorum his diebus parentari ſolitum: atque ob id dies illi inter ferales habiti, ac nuptiis nefaſti. Ouidius in Faſtis:

Nec vidua tedis eadem, nec virginis apta
Tempora, quæ nupſit, nec diuturna fuit.
Hac quoq; de cauſa, ſi te proverbia tangunt,
Menſe malas Maio nubere vulgus ait.

Plutarchus in Problematis alias quaſdam cauſas refert, quam ob rem hoc menſe abſtineretur à nuptiis.) vel quod medius intercedat inter Aprilem, Veneri ſacrum, & Iunium, Iunoni dicatum: (quarum vtraque dea nuptiis præſidet. Proinde propter auſpicium deæ, aut maturantes paulum, nubebant Aprili, aut puſillum prorogantes, Iunio) vel propter funeſta quædam piacula, quibus per id temporis vtebantur Romani, hominum effigies de ponte in Tiberim præcipitantes, cum antea Græcos conſueuiſſent. Atque ob id Flaminiã Iunonis ſacerdotem, quaſi luctum illis diebus agere, nec vllo ſolenni cultu ſolitam vti. vel quod Maius à natu maioribus, Iunius à Iunioribus denominatus eſſe videatur Porro nuptiis grandior ætas, vt intempeſtiua, ita inauſpicata. Quapropter ſcripſit Euripides:

Ἀλλ' ἤ τὸ γῆρας τὴν κύπριν χαίρειν ἐᾷ,
Ἥτ' ἀφροδίτη τοῖς γέρουσιν ἄχθεται.

id eſt,

Verum ſenecta iubet valere Cypridem,
Et ipſa rurſum inſenſa ſenibus eſt Venus.

Ouem lupo commiſiſti.

Τῷ λύκῳ τὴν ὄιν, id eſt, Lupo ouem. Terentius in Eunucho: Sceleſta, ouem lupo commiſiſti. De Chærea ephebo, cui velut eunucho virgo ſoli credita eſt. Donatus admonet prouerbium eſſe, quod contineat femineã reuerentiam, meretricium ſenſum. Concinne hoc vtemur, quoties ei ſeruandum aliquid committitur, cuius gratia cuſtodem magis oporteat adhiberi. Cicero tertia Philippica: Etenim in concione dixerat ſe cuſtodem futurum vrbis, vſque ad calendas Maias, ad vrbem exercitum habiturum. O præclarum cuſtodem, ouium, vt aiunt, lupum: cuſtos ne vrbis, an direptor & vexator eſſet Antonius? Vnde quadrare videtur, quoties inimico negocium committitur, quique nobis peſſime velit: propterea quod lupus & agnus genuino quodam odio diſſident. Id quod oſtendit etiam Homerus in Iliad. 10.

Ὡς οὐκ ἔστι λέουσι, καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά,
Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν,
Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν. id eſt,

Fœdus vti non tutum homini, ſæuoq; leoni,
Vtq; ouibus prorſum cõcordia nulla lupisq;,
Sed ſemper cupiunt male, ſeq; odere viciſſim.

Item Horat. in Odis,

Lupis & agnis quanta ſortito obtigit,
Tecum mihi diſcordia eſt.

Huc adſcribendũ illud, quod refert Suidas: Πρὶν ἢ λύκος ὄιν ποιμανεῖ, i. Prius etiam lupus ouem paſcet: de re neutiquam veriſimili. Huic confine Plautinũ illud in Milite: Bono cella ſuppromo credita. Sed propius accedit, quod eſt in Truculento: Nã oues illius haud longe abſunt à lupis.

Muſtelæ ſeuum.

Γαλῇ στέαρ, id eſt, Muſtelæ pingue, ſubaudiendũ, das, aut cõmittis. Cum ea dantur, quorũ qui accipiũt, natura ſunt appetentiſſimi. Gaudet n. hoc animal præcipue ſeuo. veluti ſi quis laudaret laudis auidiſſimum: aut ad bibendum provocaret, natura biboſum: aut ad aleam inuitaret, quibus hic ludus impendio gratus eſſet. Refertur adagium à Diogeniano.

Nullam

Digitized by Google

Nullam hodie lineam duxi.

Τήμερον οὐδεμίαν γραμμὴν ἤγαγον, Hodie nullam lineam duxi. Ab Apelle pictore natum adagium: in eos quadrat, quibus ceſſatum ab exercitio ſtudii, artisque ſuæ. Id refertur à Plinio lib. 35. cap. decimo, cuius verba non grauabimur in hoc commentarium tranſcribere: Scitum eſt, inquit, inter Protogenem, & eum quod accidit. Ille Rhodi viuebat, quo cum Appelles adnauigaſſet, auidus cognoſcendi opera eius, fama tantum ſibi cogniti, continuo officinam petit. Aberat ipſe, ſed tabulam magnæ amplitudinis in machinam aptatam picturæ anus vna cuſtodiebat. Hæc Protogenem foris eſſe reſpondit, interrogauitque, à quo quæſitum diceret: Ab hoc, inquit Apelles: arreptoque penicillo, lineam ex colore duxit ſummæ tenuitatis per tabulam. Reuerſo Protegene, quæ geſta erant, anus indicauit. Ferunt artificem protinus contemplatum ſubtilitatem, dixiſſe: Apellem veniſſe. Non enim cadere in alium tam abſolutũ opus: ipſum tunc alio colore tenuiorem lineam in ipſa illa duxiſſe, præcepiſſeque abeuntem, ſi rediſſet ille, oſtenderet, adiiceretque hunc eſſe quem quæreret. Atque ita evenit. Reuertitur enim Apelles, ſed vinci erubeſcens, tertio colore lineas ſecauit, nullum relinquẽs amplius ſubtilitati locum. At Protogenes, victum ſe confeſſus, in portum deuolauit, hoſpitem quærens. Placuit ſic eam tabulam poſteris tradi, omnium quidem, ſed artificum præcipue miraculo. Conſumptam eam conſtat priore incendio domus Cæſaris in palatio, auide ante à nobis ſpectatam, ſpacioſiore amplitudine, nihil aliud continentem, quam lineas viſum effugientes, inter egregia multorum opera inani ſimilem, & eo ipſo allicientem, omnique opere nobiliorem. Apelli fuit alioqui perpetua conſuetudo, nunquam tam occupatam diem agendi, vt non lineam ducendo exerceret artem, quod ab eo in proverbium venit. Hactenus Plinius. Cæterum ad hanc lineam, qua protinus agnitus eſt à Protogene, reſpexit Statius in Hercule Vindice Epitrapezio, cum ait:

Linea quæ veterem longe fateatur
Apellem.

Neq; natare, neq; literas.

Μήτε νεῖν, μήτε γράμματα, id eſt, Neq; natare, neque literas, ſubaudiendum nouit. In eos dicitur, qui ſupra modum indocti ſunt, nihilque prorſus bonarum artium in pueritia didicerunt. Nam hæc duo ſtatim diſcebant pueri Athenis. Atque adeo Romæ quoque, id quod ſatis declarat Suetonius in Auguſto: Nepotes, inquiens, & literas, & natare: aliaque rudimenta per ſe plerunque docuit. Idem de Caligula prodidit, quod ad cætera magnopere docilis, natare tamen neſcierit, velut poſtremum hoc nemo neſciret. Plato lib. De legib. 3. Τοὺς δὲ ἐναντίον ἔχοντας τούτων, ὡς σοφούς τε προσρητέον ἂν, κἂν τὸ λεγόμενον, μήτε γράμματα, μήτε νεῖν ἐπίστωνται: Qui vero contra affecti, ſapientes appellandi, etiamſi neq; literas, vt dicitur, neq; natare ſciant. Item Ariſtides in apologia cõmuni 4. oratorum, Ἀλλ' ὡς τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, οὔτε γράμματα, οὔτε νεῖν εἰδότας ἐλέγχειν ἀξιῶν, id eſt, Sed perinde coarguendum exiſtimas, quaſi qui, quemadmodum dici conſueuit, neque literas, neque natare norit.

Digitized by Google

Mordere frenum.

MORDERE frenum D. Brutus lib. Familiarium epiſtolarum vndecimo poſuiſſe videtur, pro eo, quod eſt, vel leuiter repugnare ſeruituti. Si frenũ momorderis, peream, ſi te omnes, quotquot ſunt, conantem loqui ferre poterunt. hoc eſt, ſi vtcunq; ſignificaueris te ſeruitutem iniquo animo ferre. Ad hanc ſententiam faciunt, quæ reſpondet Cicero: Si timidus, inquiens, eſſem, tamen iſta epiſtola omnem mihi metum abſterſiſſes: ſed, vt mones, frenum momordi. Etenim, qui, te incluſo, omnẽ ſpem habuerim in te, quid nunc putas? Quanquã Papinius in Epithalamio Stellæ, & Violantillæ in diuerſum ſenſum vſurpauit, nempe pro eo, quod eſt, ſeruitutem accipere, frenumque recipere:

Fama tace, ſubiit leges, & frena
momordit.

Id eſt, Admiſit vincula matrimonii. Quanquã, an etiam in hunc ſenſum verba Ciceronis accipi poſſint, doctis excutiẽdum relinquitur. Prouerbium ſumtũ videtur è fabula Æſchyli, quæ inſcribitur Prometheus, in qua ſic loquitur Mercurius:

Τέγγῃ γὰρ οὐδὲν, οὐδὲ μαλθάσσῃ λιταῖς
Ἐμαῖς, δακὼν δὲ στόμιον ὡς νεοζυγὴς
Πῶλος βιάζῃ, καὶ πρὸς ἡνίας μάχῃ. i.

Precib. nihil miteſcis inflexus meis.
Sed frena mordens, pullus indomitus velut,
Ferociens pugnas habenas vincere.

Manibus, pedibusq;.

EXTREMVM conatum ſignificantes, dicimus, Manibus, pedibusque. Nã per manus declaratur induſtria conficiendi negocii, per pedes maturandi celeritas. Dauus in Andria Terentiana. Ego hoc Pamphile tibi pro ſeruitio debeo, conari manibus, pedibusque. Vtitur hoc adagio ſemel atque iterum Æſchines in oratione contra Demoſthenem. Homerus Iliados Y.

Ἀλλ' ὅσσον μὲν ἐγὼ δύναμαι χερσίν τε
ποσίν τε. id eſt,

Imo quidquid ego poſſum manibus,
pedibusque.

Omnibus neruis.

EVNDEM habet ſenſum, Omnibus neruis, id eſt, ſumma vi, ſummoque ſtudio. Nã robur, iuxta philoſophos, in neruis ſitum. Vnde & neruos intendere, expedire neruos, & neruoſa dicimus, quæ vegeta validaque, minimeq; languida. Cicero ad Q. Fratrem: Sic contende omnibus neruis, & facultatibus. Idem lib. 15. Epiſt. famil. Omnes neruos in eo contendas. Item Verrinarum actione ſecunda: In quo omnes neruos ætatis, induſtriæq; meæ contenderem.

Velis equisque.

SIMILEM conatum ſignificat, velis, equisque, ad fugiendum, aut aſſequendum magis, quam ad efficiendum. M. Tullius ad. Q. Fr. libro ſecundo. Sic ego, qui in iſto homine colendo tam indormiui diu, te mehercule ſæpe excitante, curſu corrigam tarditatem, cum equis, tum velis. Quo quidem loco, in vulgatis exemplaribus, pro Velis, Viris ſcriptum habetur. Idem Officiorum li. 3. Quibus obſoletis floret Epicurus, eiuſdem fere auctor, adiutorq; ſentẽtiæ. Cum his equis, velisque vt dicitur, ſi honeſtum tueri, ac retinere ſentẽtia eſt, decertãdum eſt. In quibus exemplis vſus eſt eadem metaphora paulo diuerſius, vt qui illic reſpexerit ad celeritatem, hic ad vtrumque pugnæ genus equeſtre, ac nauale.

Digitized by Google

Remis veluque.

HVIC ſimilimum eſt, Remis veliſque. Inde tranſlatum, quod, cum nauis ſimul, & remigio, & velo impellitur, ſummus eſt nautarũ conatus. Cicero lib. Tuſcul. quæſt. 3. Terra res eſt, miſera, deteſtabilis, omni cõtentione, velis, vt ita dicam, remisq; fugienda. Idem in prima Philippica. Tum vero tanta ſum cupiditate incenſus ad reditum, vt mihi nulli neque remi, neque venti ſatisfacerent. Plautus in Aſinaria. Remigio, veloq; quantumcunq; poteris feſtina, & fuge. Cum remigio nauis impellitur, Græci δεύτερον πλοῦν, id eſt, ſecundarium curſum appellant. cũ velis fertur, dicitur ἱστιοδρομεῖν, cum ſecundis ventis, οὐριοδρομεῖν. Vertit in diuerſum, hoc eſt, in ſignificationem tarditatis, metaphoram Ariſtophanes, ἐν ἐκκλησιαζούσαις.

Νῦν μὲν γὰρ οὔτε θέομεν, οὔτ' ἐλαύνομεν. id eſt,

Neq; currimus nunc, nec alias impellimur.

Interpres exponit. Neque ventis, neq; remis nauigamus. Quanquam nihil prohibet ad equeſtrem curſum referri. Virgilius ſimpliciter extulit in Æneidos tertio.

Læuam cuncta cohors remis, ventisq; petiuit.

Ad hanc formam pertinet, quod ait Plato lib. De legib. 9. Τὰς δὲ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί. id eſt, Malorum autem conſuetudines fugito irreuerſim, hoc eſt, ne reſpiciens quidem à tergo. Alluſit autem ad Eurydices fabulam, cui lex erat dicta, ne reſpiceret. Et Virgilius,

Transq; caput iace, ne reſpexeris.

Nauibus, atq; quadrigis.

PRO ſummo ſtudio, ſummaque feſtinatione, Flaccus dixit, Nauib. atq; quadrigis, in Epiſtolis:

Strenua nos exercet inertia, nauibus, atq;
Quadrigis petimus bene viuere, quod petis hic eſt.

Plutarchus aduerſus vſuram: Μηδὲ σὺ γε ἱπποτύνας τε μένειν, μηδ' ὀχήματα ζυγωτά, κερασφόρα, καὶ κατάργυρα, ἃ τόκοι ταχεῖς καταλαμβάνουσι καὶ παρατρέχουσιν, ἀλλ' ὄνῳ τινὶ τῷ τυχόντι καὶ καβάλλῃ χρώμενος φεῦγε πολέμιον καὶ τύραννον δανειστήν. id eſt, Ne vero, tu aut equitatum oppertus fueris, aut vehicula iugalia cornigera, & argento picta, quæ celeres vſuræ aſſequuntur, & prætercurrunt, verum aſino quopiam, quemcunq; forte nactus fueris, aut caballo, fuge hoſtem, ac tyrannum fœneratorem.

Citis quadrigis, Iouis quadrigis.

CITIS quadrigis fugere, & Iouis quadrigis fugere, pro eo, quod eſt, quam ocyſſime fugere, legitur apud Plautum. ab Homero tranſlatum, qui diis quadrigas affingit, quib. quo lubitum ſit repente rapiantur, ex Olympo in terras, rurſus è terris in cælum. Ad quas alluſit Cicero, ſcribens Q. Fratri: Quoniam ſcribis poema noſtrũ ab eo probari quadrigis poeticis, modo mihi date Britanniam, quam pingam coloribus tuis, meo penicillo. Plaut⁹ in aulularia: Quod iubeat, citis quadrigis properet perſequi. Liuius primæ decadis libro quinto narrat Camillum captis Veiis, ita triumphantem ingreſſum vrbem; vt curru equis albis iuncto veheretur, & ob id eum triumphum clariorem fuiſſe, quam gratiorem, quod Solis, ac Iouis currum æquiparaſſe moliretur.

Digitized by Google

Equis albis præcedere.

VBI quem aliis quapiã in re longe ſuperiorem ſignificabant, longoque anteire interuallo, cum albis equis præcedere dicebant, vel quod antiquitus equi albi meliores haberentur: vel quod victores in triumpho albis equis vectari ſoleant; vel quod albi equi fortunatiores & auſpicatiores eſſe credãtur, vt ad equeſtre certamen referamus metaphoram. Quod quidẽ indicat Apuleius, cum ait: Poſtquam ardua montium, & roſida ceſpitum, & gleboſa camporum emerſi, me equo indigena peralbo vehens, iam eo quoque admodum feſſo. Neque enim temere addit, vel indigena, id eſt, Theſſalico, vel albo: nã vtrumq; pertinet ad emphaſim pernicitatis. Horatius in Sermonibus de Perſio quodam:

Durus homo, atque odio qui poſſit
vincere regem,
Confidens, tumidusq; adeo ſermonis amari,
Siſennas, Barros vt equis præcurret
albis.

Erant autem Siſenna, & Barrus homines quidem inſignita maledicentia: etiam ſi Acron barros legit, vt ſi epitheton. Neque diſſimile huic Plautinum illud in Aſinaria: Nam, ſi huic occaſioni tẽpus ſeſe ſubterduxerit, nunquam ædepol albis quadrigis indipiſcet poſtea. Græci ſimpliciter dicunt περιππεύειν, pro longe antecellere, quod equeſtris curſus ſit expeditior.

Mordicus tenere.

MORDICVS tenere eſt, ſumma pertinacia tueri, quod Græci vocant ὀδὰξ. M. Tullius Acad. quæſt. lib. 1. Nam ab omnib. eiuſmodi viſis, perſpicuitatem, quam mordicus tenere debemus, abeſſe dicemus: Diuus Aurelius Auguſtinus in epiſtola quapiam ad diuum Hieronymum: Illi me plus mouent, qui, cum poſterius interpretarentur, & verborum, locutionumq; Hebræarum viam, atq; regulas mordicus, vt fertur, tenerent: non ſolum inter ſe non conſenſerunt, ſed etiam reliquerunt multa. In eundem ſenſum dixit Seneca libro de beneficiis 7. Vtraque manu; Hæc, inquit, Demetrius noſter vtraque manu tenere proficientem iubet, hæc nuſquam dimittere.

Terra, marique.

FACIEM prouerbialem habet & illud, Terra, marique: quoties extremum conatum, ſtudiumque ſignificamus. Theognis:

Χρὴ γὰρ ὁμῶς ἐπὶ γῆν τε, καὶ εὐρέα νῶ-
τα θαλάσσης
Δίζεσθαι χαλεπῆς κύρνε λύσιν πενίης.

id eſt,

Paupertatis enim duræ, terraque
marique
Quærere Cyrne aliquod conuenit
effugium.

Et Horatius:

Per mare pauperiem fugiẽs, per ſa-
xa, per ignes.

Molli brachio, Leui brachio.

HIS pene diuerſum eſt, Molli brachio, & Leui brachio, cum indiligẽtem operam ſignificamus. Cicero epiſtolarum ad Atticum lib. 2. Quod me quodammodo molli brachio de Pompeii familiaritate obiurgas, nolim, ita exiſtimes. Idem ad eundẽ lib. 4. Conſules, qui illud leui brachio egiſſent, rem ad ſenatum detulerunt.

Omni telorum genere oppugnare.

REPERITVR apud idoneos ſcriptores, Omni telorũ genere oppugnare,

gnare, pro eo, ꝗ eſt, modis omnibus inſectari. Metaphora ſumta videri poteſt ex illo verſiculo Homerico:

Ἐγχεΐ τ' ἄορί τε μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν, id eſt,
Haſtiſq;, gladiiſq;, & ſaxis grandibus vrgent.

Cui finitimum eſt, Cęſim, ac punctim. Nam his duobus modis hoſtem impetimus.

Cominus, atque eminus.

AD eandem formam pertinet *ἐγγύθεν καὶ πόῤῥωθεν*, id eſt, Cominus atque eminus. Translatū & hoc à bello, in quo nunc conſerti pugnant gladiis, nunc machinis procul tela in hoſtem torquentes. Id ſi ad animi res transferatur, fiet venuſtius. Cum hominibus habenda pax, cęterum cum vitiis cominus, atq; eminus pugnandum. Qui cominus pugnant, *συστάδην μάχεσθαι* dicuntur, qui haſtis, *διὰ δοράτων μάχεσθαι* dicuntur.

Omnem mouere lapidem.

Πάντα λίθον κίνει, id eſt, Vnūquemque moue lapidem, hoc eſt, omnia experire, nihilque intentatum relinque. Quod adagiū hoc pacto natum eſſe plerique ferunt: Xerxes, Græcos bello adortus, cum eſſet apud Salaminem ſuperatus, ipſe quidem inde ſe mouit, verum Mardonium reliquit, qui ſuo nomine bellum proſequeretur. At, cum hic quoq; in Plateis parum proſpere pugnaſſet, fugatusque eſſet, fama vulgo inualuit, Mardonium intra ambitum tentorii ſui theſaurum ingentē humo defoſſum reliquiſſe. Hac ſpe pellectus Polycrates Thebanus, eum agrum cōmercatus eſt. Verum, vbi iam multum, diuque theſaurum quæſiſſet, neq; quidquam proficeret, Delphicum oraculum conſuluit, qua ratione poſſet eas pecunias inuenire. Apollo reſpondit his verbis: *πάντα λίθον κίνει*, id eſt, Vnum quenque moue lapidem. Id ſimul atq; feciſſet, multam auri vim reperiſſe ferunt. Sunt, qui metaphoram ſumtam exiſtimēt ab his, qui cancros venantur in litore. Nam hi plerunque ſub ſaxis latitant, quæ mouent, qui cancros quærunt. Effertur adagiū, etiam ad hunc modum: *πάντα κινήσω πέτρον*, id eſt, Omnem mouebo petram, hoc eſt, omnia periclitabor. Euripides in Heraclidis: *πάντα κινῆσαι πέτρον*, ſentiens nihil non fieri. Plinius Iunior in quadam epiſtola: Ego iugulum ſtatim video, hunc premo. Premit certe, quod elegit, ſed in eligendo frequenter errat. Reſpondi poſſe fieri: vt genu eſſet, aut tibia, aut talus, vbi iugulum putaret. At ego, inquam, qui iugulum perſpicere nō poſſum, omnia pertento, omnia experior, *πάντα* deniq; *λίθον κινῶ*. id eſt, Omnē lapidem moueo. Diuus Baſilius ad nepotes. Ad quod vt viaticum paremus, omnis lapis, vt dici ſolet, mouendus eſt. Fortaſſe huc alluſit & Theocriticum illud in Bucoliaſtis:

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον.

De Galatea laſciuiēte, atq; omnia tentante, quo Polyphemū in ſe prouocaret, id ꝗ alibi retulimus. Scholiaſtes admonet, prouerbio dici, ſignificans idem valere, quod *πάντα κάλων σείειν*, id eſt, omnem mouere funem. Addit metaphoram ſumtam à ludo quopiam, in quo qui non poteſt alia ratione vincere concertationem, mouet à linea lapidem, qui dicitur rex. Nam quod affert de ſtatua ſaxea, quam ſua forma mouere poſſit Galatea, coactius eſt, mea quidem ſententia.

Omnem rudentem mouere.

Πάντα κάλων σείειν, id eſt, Omnem funem mouere. Aliunde ducta metaphora: ſenſum eundem efficit. Ariſtophanes in Equitibus:

Νῦν δεῖ σε πάντα δὴ κάλων ἐξιέναι,
Καὶ λῆμμα θούριον φορεῖν, καὶ λόγους ἀφύκτους.

Quorum verſuum hic eſt ſenſus,

Nunc te neceſſe eſt omnem rudentem expedire,
Et lemma ferre vehemens, ac rationes ineuitabiles.

Lucianus in Pſeudomāte: Καὶ πάντα κάλων ἐκίνουν, ἀμύνασθαι βουλόμενος. id eſt, Atque omnem mouebam funem, hominem vlciſci cupiens. Apollonius in epiſtola ad Euphratem: πάντα φασὶ δεῖν τὸν ἔμπορον κάλων σείειν. id eſt, Negotiatorem aiunt omnem funem mouere oportere. Vſurpauit & Plato in dialogo, cui titulus Siſyphus, σκοπῶμεν νὴ Δία, ὑπερφυῶς μὲν οὖν τὸ λεγόμενον γε πάντα κάλων ἐφιέντες, καὶ πᾶσαν φωνὴν ἱέντες, id eſt, Conſideremus itaque, per Iouem, exacte, omnem quod aiunt rudentem laxantes, & omnem vocem emittentes. Iulius Pollux libro de vocabulis rerum primo, ἐπλέομεν πάντα ἀνασείσαντες κάλων, καὶ ἅπασι κάλοις. id eſt, Nauigamus omni moto rudēte, & omnibus rudentibus. Ad eum modum ſignificat difficilem nauigationem, in qua ſint omnia tentanda.

Omnem iacere aleam.

OMNEM iacere aleam, eſt, rem vniuerſam periclitari, fortunæque arbitrio committere. Siquidē alea fortunæ ludus eſt magis, quam artis. Vnde prouerbiali figura, ſi quando ancipitem rei euētum ſignificamus, quaſi non ab arbitrio iacientis, ſed à fortuna pendentis, aleā iaci dicimus. Ita Terentius in Adelphis, vitam hominum perinde dixit eſſe, quaſi cum ludas teſſeris, vt quod iactu non cecidit, id arte vt corrigas. Lucianus in dialogo, cui titulus, ὑπὲρ τῶν εἰκόνων,

Τολμήσω ἀναῤῥίψαι τὸν κύβον. id eſt,
Audebo teſſeram iacere.

Euripides in Rheſo.

-Χρὴ δ' ἐπ' ἀξίοις πονεῖν,
Ψυχὴν προβάλλοντ' ἐν κύβοισι δαίμονος. id eſt,

Par eſt labore digna ferre præmia,
Quicunq; vitam fortis obijcit aleæ.

Ariſtides in Pericle: Καὶ ὡς ὑπὲρ πάντων κύβος ἀνεῤῥίπτετο, σωμάτων, χρημάτων, δόξης, ἡγεμονίας, id eſt, Vna ſuper omnibus alea iaciebatur, vita, pecuniis, fama, principatu. C. Cæſar ad Rubiconem, qui fluuius Italiam à Gallia disterminat, pauliſper ſecum hæſitans, animoque reputans, quam arduam rem moliretur, poſteaquam oſtento eſt animus additus: Eamus, inquit, quo deorum oſtenta, quo inimicorum iniquitas vocat, iacta eſto alea. Plutarchus in apophthegmatis ad hunc modum dixiſſe refert, πᾶς ἀνεῤῥίφθω κύβος. id eſt, Omnis iacta ſit alea. Ad quod alludens Lucanus:

-Cadat alea fati,
Alterutrum merſura caput.

Plutarchus in vita Coriolani, extremā aleam in eundem ſenſum vſurpaſſe videtur, ὥσπερ ἔσχατον κύβον ἀφιείς. i. Velut extrema iacta alea. Item Petronius Arbiter:

Iudice fortuna cadat alea.

M. Tullius lib. De diuinatione 2. Nō perſpicitis aleam quandā ineſſe hoſtiis deligēdis, præſertim cum res ipſa doceat. Cum enim triſtiſſima exta ſine capite fuerint, quibus nihil videtur eſſe dirius, proxima hoſtia litatur ſæpe pulcherrime. Hic Tullius

aleam

Digitized by Google

aleam dixit, caſum. Prouerbium deſumtum videtur ex Menandro. Nam Athenæus libro decimotertio, hæc citat illius carmina è comœdia, quæ inſcribitur Arrhephorus, ſiue Tibicina:

Οὐ γαμεῖς ἐὰν νοῦν ἔχῃς, τοῦτον καταλιπὼν τὸν βίον.
Γεγάμηκα γὰρ αὐτός, διὸ τοῦτό σοι παραινῶ μὴ γαμεῖν.

id eſt:

Siquidem ſapis, ne coniugem vnquam duxeris.
Duxi ipſe, proinde ſuadeo ne duxeris.

Huic alter reſpondet:

Δεδογμένον τὸ πρᾶγμα, ἀνερρίφθω κύβος. id eſt.

Decreta res eſt, eſto iacta hac alea.

Gręci verſus apud Athenæum nõnihil corrupti ſunt ſcribarum inſcitia. ſed nullo negotio poſſunt reſtitui. Sic enim ſcriptos primũ arbitror.

Οὐ γαμεῖς εἰ νοῦν ἔχεις γε, καταλιπὼν τοῦτον βίον,
Γεγάμηκα γὰρ αὐτός. διὸ τοῦτον μὴ γαμεῖν
Νῦν σοὶ παραινῶ.

Plato vitam humanam, teſte Plutarcho, ſimilem eſſe dixit alearum ludo, in quo & iacere oporteat accommoda, & iis, quæ ceciderunt, recte vti. Quid cadat, in fortunæ manu eſt: diſtribuere vero recte, quæ forte ceciderũt, id in nobis ſitum eſt. Quã collationem imitatus fuiſſe videtur Terentius in Adelphis.

Vela ventis permittere.

NEQVE diſſimili figura dixit Quinctilianus in præfatione Inſtitutionum oratoriarũ: Permittamus vela ventis, & oram ſoluentibus bene precemur, hoc eſt, editionis ancipitem euentum vtcunq; cadet experiamur. Similimum eſt illud apud Senecam in Agamemnone: Fluctibus dedi ratem, hoc eſt, rem fortunæ arbitrio commiſi. Theognis.

Οὕνεκα νῦν φερόμεσθα καθ' ἱστία λευκὰ βαλόντες. id eſt:

Quare nunc ferimur tedentes carbaſa ventis.

Venuſte Græcis πλησίστιος φέρεσθαι dicitur, qui toto pectore, ſummoque conatu rapitur ad aliquid: Ita Plutarchus in Catone ſeniore de Scipione. Hunc Cato reprehendebat, quod largitione corrumperet. Scipio reſpondit, ſibi non opus eſſe queſtore nimium diligenti, cum ipſe πλησίστιος, id eſt, plenis velis ad bellũ raperetur. Ouidius:

Et, quoniam magno feror æquore, plenaque ventis
Vela dedi.

Sub omni lapide ſcorpius dormit.

Ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος εὕδει.

Sub omni lapide ſcorpius dormit, aut (vt metri quoque ratio ſeruetur, eſt enim anapæſticus dimeter)

Eſt ſub lapide ſcorpius omni.

Admonet adagium, cauendum eſſe, ne quis apud captioſos, & calumnioſos temere loquatur: quidquid enim attigerit, periculum eſſe, ne mordeatur. Conſtat autem ſcorpios ſolere ſub ſaxis cubitare; quæ ſi quis tollat incautius, fit, vt ictus vulnus accipiat. Conueniet & in moroios, qui quidvis cauſari ſolent, vel in pigros, qui friuola quædam prætexentes ſuffugiunt laborem Ariſtophanes ἐν Θεσμοφοριαζούσαις.

Τὴν παροιμίαν δ' ἐπαινῶ
Τὴν παλαιάν. ὑπὸ λίθῳ γὰρ παντί που
Χρὴ μὴ δάκῃ ῥήτωρ ἀθρεῖν. id eſt:
Sermo mi vetus probatur,
Nam decet lapide ſub omni
Mordeat ne rhetor, obſeruare.

Nican-

Digitized by Google

Nicandri commentator hunc ſenarium citat ex Captiuis Sophoclis:

Ἐν παντὶ γάρ τοι σκορπίος φρουρεῖ λίθῳ.

id eſt:

Etenim ſub omni lapide ſcorpius excubat.

Hoc eſt: nihil tutum, & omnia cauenda.

Aſinus ad lyram.

Ὄνος λύρας, ſubaudi ἀκροατὴς, id eſt. Aſinus lyræ auſcultator. In eos, qui propter imperitiam nullo ſunt iudicio, craſſisq; auribus. Hunc titulum prouerbialem M. Varro ſatyræ ſuæ cuidam indidit. Eiusdem apud Gellium extant hæc verba è ſatyra, cui titulus, Teſtamentum: Si quis mihi filius vnus, pluresve in decem menſibus gignuntur: ſi erunt ὄνοι λύρας, id eſt, aſini ad lyram, exhæredes ſunto. ὄνους λύρας, appellat indociles bonarũ artium, atque intractabiles. Diuus Hieronymus ad Marcellam. Quos ego cum poſſem meo iure contemnere, aſino quippe lyra ſupflue canit, tamen ne nos ſuperbiæ, vt facere ſolent, arguãt. Et idem aduerſus Vigilantium. Quanquam ſtulte faciã, magiſtro cunctorũ magiſtros quærere, & ei modũ imponere, qui loqui neſcit, & tacere nõ poteſt. Verum eſt illud apud Græcos prouerbium, ὄνος λύρας. Lucianus de his, qui mercede ſeruiunt. Τί γὰρ κοινὸν φασὶ λύρᾳ καὶ ὄνῳ, id eſt. Quid enim cõmercij, quod dici ſolet, aſino cum lyra? Idem aduerſus indoctum. ὄνος λύρας ἀκούεις κινῶν τὰ ὦτα, id eſt. Sed aſinus lyram audis, auriculas mouens. Vnde & hoc pacto effertur adagium: ὄνος τὰ ὦτα κινῶν, i. Aſinus auriculas mouens. Rurſum ad hunc modum: ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει, id eſt. Aſino quidã narrabat fabulam, at ille auriculas mouebat. In eos, qui, cum nihil intelligant, tamen, perinde quaſi nihil non intelligãt, ita nutibus alludunt, aut arrident dicentibus. Eſt autem aſino naturale, ſubinde mouere auriculas, veluti ſignificanti ſe iam intelligere, cum nihil etiam audierit. Aliquando referunt ad aſinum non auſcultantem lyram, ſed ipſum canere conantem. Lucianus: Καὶ μάλιστα ὁπόταν ᾄδῃ καὶ ἁβρὸς εἶναι θέλῃ, ὄνος αὐτολυρίζων φασί, id eſt. Maxime ſi quãdo canit, cupitq; feſtiuus, ac lepidus videri, aſinus, vt aiunt, ipſe lyra canẽs. Idem in Pſeudologiſta: τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, ὄνον κιθαρίζειν πειρώμενον ὁρῶν. i. Iuxta hoc ipſum, quod vulgo dici ſolet, aſinum cõſpiciens cithara canere tentantem. Citatur & hic verſiculus:

Ὄνος λύρας ἤκουσε, καὶ σάλπιγγος ὗς.

id eſt:

Aſinus lyram auſcultauit, & porcus tubam.

Recte torquebitur in eos, qui indecore tentant artificium, cuius ſunt imperiti, & à quo natura abhorrent. Feſtiuiter inuertit adagium Stratonicus apud Athenęum libro Dipnoſophiſtarum 8. Erat Cleon quiſpiã, cui nomen inditum boui, is, cum ſcite caneret voce, cæterum lyra non perinde vteretur, Stratonic⁹, vbi canentem audiſſet: Olim, inquit, aſinus ad lyram dictus eſt, nunc vero bos ad lyram.

Sus tubam audiuit.

Σάλπιγγος ὗς ἤκουσε, id eſt. Tubam ſus audiuit. In eos quadrabit, qui res quidem egregias audiunt, verum eas neque intelligunt, neque mirantur. Aut in eos, qui iis, quæ audiunt, neq; gaudent, neq; commouentur. Equi tubarum clãgore cõcitantur ad bellum: ſuem abigat citius, quam animet

Digitized by Google

met ad pugnam. Extat apud Suidam huiuſmodi ſenarius:

Ονος λύρας ἤκουε, καὶ σάλπιγγος ὗς.

id eſt:

Aſinus lyram, ſus audijt ſtolidus tubam.

Nihil graculo cum fidibus.

NIHIL graculo cum fidibus, id eſt, Nihil ſtolidis, & imperitis cum bonis literis. Nam graculus auis eſt ineptæ, moleſtæque garrulitatis, atque obſtrepera, adeo, vt à voce, qua ſonat, nomen inditum putent; auctore Quintil. 1. Inſtit. libr. Tum ſui generis conuentus amat, quo mutuo garritu ſtrepitus fiat odioſior. Porro cithara ſilētium poſtulat, & aures attentas. A. Gellius Noct. Atticarum extrema lucubratione, ſane quā eleganter hoc adagiū torquet in quoſdam pinguiore ingenio homines, ſtolidaque loquacitate præditos, profanos, *ἀμούσους*, id eſt, à muſarum ſacris alienos.

Nihil cum amaracino ſui.

ATQVE ei cōtinenter ſimile quoddam ſubnectit: Nihil cum amaracino ſui: hoc eſt, ſtolidis vel optima putent, diſplicentque. Amaracinus herbæ genus, Siculorum lingua à Cinyræ Cyprij Regis eiuſdem nominis filio dictum, quem in hāc herbam conuerſum fuiſſe, fabulis proditum eſt. Cæterum Seruius in primum Æneidos ſcribit Amaracum puerum fuiſſe regis vnguentarium, qui caſu lapſus dum ferret vnguēta, maiorem confuſione odorem creauit, vnde & optima vnguenta amaracina dici cœperint: hunc poſtea in herbam amaracum fuiſſe cōuerſum. Eadem dicitur & ſanſucum, & aliis atque aliis nominibus, vt auctor eſt Dioſcorides in tertio libro, aitque gratiſſimi eſſe odoris, atque totam odoratam. Plin. libr. 13. cap. 1. inter vnguenta nobilia, & amaracini facit mentionem, refertque quondam in Coo fuiſſe laudatiſſimum, poſtea eodem in loco prælatum Melinum: deinde docet variis vnguentis admiſceri ſanſucum, quemadmodum & Telino: quinetiam ex ſimplicis amaraci ſucco nobiliſſimum vnguētum confici. Idem libro 21. cap. 22. ſcribit in Cypro ſanſucum laudatiſſimum, & odoratiſſimum naſci, eiusq; varia oſtendit remedia: atque ex eo oleum quoque fieri, quod amaracinum, ſeu ſanſucinum vocetur. Cum igitur huiuſmodi ſit amaracinum, contra ſue nihil immundius, nihil ſordium amantius, quamobrē dixit Virgilius:

Immundi meminere ſues.

Præterea Flaccus:

-Vel amica luto ſus.

Et:

Lutulenta ruit ſus,

nihil profecto minus conuenit roſtro ſuillo, quam deliciæ vnguentariæ, quippe cui id demum dulce olet, quod cœnum olet. Maxime quod inter vnguenta, peculiari quadam naturæ proprietate, amaracinū inimicum eſt ſuillo generi, ita, vt illis veneni inſtar ſit, ſiquidem credimus Lucretio, cuius in 6. libro hi ſunt verſus:

Denique amaracinum fugitat ſus, & timet omne
Vnguentum, nam ſetigeris ſubus acre venenum eſt.

Suem olim Ægyptij belluam vſq; adeo ſpurcam ducebāt, vt, ſi quis vel transiens contigiſſet, continuo properaret ad flumen, ſe pariter, ac veſtē abluturus. Subulcos etiam indigenas adeo inuiſos haberi, vt nec in tēpla recipiantur, nec ad matrimoniū, aut

aut affinitates admittantur, auctor Herodotus lib. 2. Ad hoc adagium adluſiſſe videtur M. Tullius, cum ait: Illi alabaſtrus vnguenti plena putet: id eſt, optima ꝓ peſſimis diſplicẽt. Simile quiddam dici poſſet de Scarabæo, cui vnguentum pro ſtercore eſt, oletum pro vnguento: id quod vulgo quoque dici ſolere, propemodum innuit Plutarchus in commentario, in quo Stoicorum dogmata cum poetarum dictis componit: λέγονται οἱ κάνθαροι τὸ μύρον ἀπολίπειν, τὰ δὲ δυσώδη διώκειν. id eſt, Aiunt Scarabæos vnguentũ fugere, graueolentia ſectari.

Aſinum ſub freno currere doces.

Asinvm ſub freno currere doces, hoc eſt, doces indocilẽ. Nam equus ad curſum idoneus, aſinus ad equeſtrem curſum inutilis. Horatius:

Infelix operam perdas, vt ſi quis aſellum
In campum doceat parentem currere freno.

Acron admonet, prouerbialiter dictum de aſino. Eſt autem diuerſum illi, quod alibi retulimus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id eſt, Equum in campum.

Alienam metis meſſem.

Ἀλλότριον ἀμᾷς θέρος, id eſt. Alienã metis meſſem. Duplex eſt vſus huius adagij, quippe quod pariter, & in eos conuenit, qui commoditatibus aliena partis opera potiuntur: & in hos, qui negotium non ſuum parum diligenter curant. Ducta metaphora à vetuſto more, quo vicini ruſtici in demetenda ſegete mutuam inter ſeſe operam commodabant. Fit autem hominum more, vt in ſuopte quiſq; negotio longe ſit attentior, quam in alieno. Id quod eleganter admonet Apologus ille de Caſſita, quem non pigeret referre, niſi promptum eſſet cuilibet apud A. Gellium legere. Poteſt & eo referri, quod aliquoties fit, vt, eiectis ijs, qui ſementem fecerunt, alij in eorum locum ſuccedant, citraque laborem alienis fruantur ſudoribus. Vnde Maronis illud:

- En queis conſeuimus agros?

Ariſtophanes in Equitibus: Τ' ἀλλότριον ἀμῶν θέρος, id eſt, Alienam metẽs meſſem. Dictum eſt in Cleonem, qui in rem paratam, multiſque laboribus à Demoſthene prius labefactã veniens, Pylo capta, gloriam omnẽ victoriæ in ſe tranſtulit, Demoſtheni præter inuidiam nihil relictum. Cui confine eſt illud Homeri ex Odyſſeæ lib. 1.

Ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν.
id eſt.
Quandoquidem impune victum comedunt alienum.

Eandem ſententiam Ariſtophanes in eadem fabula ſic extulit:

Ἐγὼ δὲ περιπατῶν γ' ἀπ' ἐργαστηρίου
Ἑψαντος ἑτέρου τὴν χύτραν ὑφειλόμην
id eſt:
Ego obambulans ab officina longius
Alio coquente, ollam paratam ſuſtuli.

Penelopes telam retexere.

Penelopes telam retexere, eſt inanem operam ſumere, & rurſum deſtruere quod effeceris. Natũ ex Homero, qui libro Odyſſeæ ſecũdo fingit, Penelopen Vlyſſis vxorem, procos iam vrgentes, hac conditione deluſiſſe, vt tum ſe promitteret nupturam, vbi telam, quam habebat in manibus, abſoluiſſet. Quam conditionem poſteaquam illi accepiſſent, mulier aſtuta, quod interdiu texuiſſet, id noctu retexere cœpit.

Erla

Digitized by Google

Ενθα καὶ ἠμαλίη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱςόν,
Νύκτας δ' ἀλλύεσκεν ἐπὴν δαΐδας παραθεῖτο.

id eſt.

Illa diurna quidem ingentem contexere telam,
Verum eadem admotis ſoluebat nocte lucernis.

Vſurpat hoc adagium Plato in Phædone. Item Cicero Academ. quęſt. lib. 2. Quid, quod eadem, inquit, illa ars, quaſi Penelopes telam retexẽs, tollit ad extremum ſuperiora? Sentit autem de dialectica, quæ ijsdem illis orationibus, quibus confirmauit aliquid, rurſum ſoluit, ac deſtruit, vt nihil iam actũ videatur. Seneca De beneficijs quincto. Quid enim boni eſt, nodos operoſe ſoluere, quos ipſe vt ſolueres feceris? Ariſtides in defenſione quatuor oratorũ: καὶ οὐκ οἶδα ὅντιν' ἱςὸν ἀναλύοντες. ὅσον γὰρ ἂν προσγένωνται τῆς σοφίας, τοσοῦτ' ἀφαιροῦσι μεγάλα φρονοῦντες. id eſt. Et telam neſcio quam retexentes. Quãtum enim faciunt compendij in ſapientia, tantum rurſum diſpendij, dũ arrogantes euadunt. Hoc quoniam alijs prouerbijs, quæ mox dicemus, ſubnectit, indicat nimirum & hoc eſſe prouerbium.

Annoſam arborem tranſplantare.

Γεράνδρυον μεταφυτεύειν, id eſt, Vetulam arborem transplantare In eos dicitur, qui ſero, atque exacta iam ætate conantur dediſcere, quibus diu iuuenes aſſueuerint. Aut ſimpliciter de ijs, quæ fruſtra molimur. Neque enim loco mouenda arbor, vbi iam alte fixerit radices, ſed cum plantula adhuc eſt. Nam veteres negabãt arborem transferri oportere, vel minorem bima, vel maiorem trima: teſte Plinio. Videtur autem adagium ad quercum peculiarius pertinere, quæ omnium altiſſime radices agit: Vt & ἀπὸ τῆς δρυὸς γεράνδρυον. Siue quod hanc arborem omnium primam arbitrantur fuiſſe. Quapropter & Ioui ſacra arbor, & ſylua Dodonæa querna fuit, vnde prima omnium oracula reddita creduntur. Eleganter vſus eſt hoc adagio Seneca lib. Epiſtolarũ 13 Epiſtola prima: Hæc, inquit, ſi nimium triſtia videbũtur, villæ imputabis, in qua didici ab Ægialo diligentiſſimo patrefamilias (is enim nunc huius agri poſſeſſor eſt) quamuis vetus arbuſtum poſſe transferri. Hæc nobis ſenibus diſcere neceſſariũ eſt, quorum nemo non oliuetum alteri ponit.

Arenam metiris.

Ἄμμον μετρεῖς, id eſt. Arenæ modũ quæris, ſiue metiris, hoc eſt, rem infiniti laboris, atque inexplicabilem inceptas. Aut, fruſtra conaris, quod nequeas efficere. Athenęus libro ſexto Alexidem quendam adducit, qui innumera dixerit ψαμμακόσια, velut æquantia numerum arenarum, ὀνόμασι δὲ χρώμενον ψαμμακοσίοις. id eſt, nominibus vtens arenagiuta, vt Grecæ vocis figmentum imitemur. Plato in Theæteto: Μᾶλλον αὐτὸν λελήθειν ἢ οἱ τῆς θαλάσσης λεγόμενοι χόες. id eſt. Magis illum latet, quam maris, vt dicitur, arenæ.

Vndas numeras.

Κύματα μετρεῖς, id eſt, Vndas numeras. Eundem cum proximo ſenſum habet. Virgilius vtranque parœmiam eleganter attigit lib. Georgicon ſecundo.

Quem ſi ſcire velit, Libyci velit æquoris idem
Diſcere quam multæ zephyro turbentur arenæ.
Aut vbi nauigiis violentior incidit Eurus.
Noſſe,

Noſſe, quot Ionii veniant ad littora fluctus.

Theocritus in Charitibus:

Ἀλλ' ἴσος γὰρ ὁ μόχθος ἐπ' ἀόνι κύματα μετρεῖν,
Ὅσσ' ἄνεμος χέρσονδε μετὰ γλαυκᾶς ἁλὸς ὠθεῖ. id eſt,

Nanque perinde fiet, quaſi ſi numerare labores,
Quod venti è pelago trudant ad litora fluctus.

Videri poteſt ab Æſopico quodã apologo natum adagium, quem refert Lucianus in Sectis: Olim quendam in maris litore ſediſſe, conantẽ ſingulas vndas pernumerare: cumq; vndas vndis trudentibus, obrueretur, animoque male angeretur, quod eas numero complecti non poſſet, adẽs callida vulpes opportuno cõſilio ſic hominem ſubleuauit. Quid angeris, inquit, propter vndas, quæ præter eunt? Hinc numerare incipias oportet, illas miſſas facias.

Surdo oppedere.

Παρὰ κωφῷ ἀποπαρδεῖν. id eſt. Apud ſurdum crepitum edere. Dicitur, vbi quid fruſtra fit. Aut vbi peccatur apud ſtupidos, qui non queant ſentire. Siue cum conuiciis inceſſitur is, qui perinde negligit, quaſi non audiat. Refertur à Diogeniano, & à Suida.

Aranearum telas texere.

Τὰ ἀράχνια ὑφαίνειν. id eſt. Aranearum telas texere. Eſt in re friuola, nulliusque frugis, infinitum, atque anxium capere laborem. Refertur prouerbii vice à diuo Baſilio in initio enarrationis Hexameron. Vnde & apud Diogenem Laertium in vita Zenonis, philoſophus quidam rationes dialecticas, aranearum textis ſimiles eſſe dicebat, quæ cum operoſum quiddam, atque exactum præ ſe ferant, tamen nugatoriæ ſint, atque imbecilles. Et alius quiſpiam leges cum aranearum textis comparabat, quæ cum à magnis auibus facile diſcinderentur, muſcas duntaxat irretirent.

Laterem lauas.

FERVNTVR huic confines aliquot apud Græcos parœmiæ, quibus operam inanem ſignificamus, veluti πλίνθον πλύνεις, id eſt, Laterem lauas, id quod vſurpat Terentius in Phormione, Loquar ne? incendam: Taceam? inſtigem. Purgem me? Laterẽ lauem. Theocritus in Charitibus:

Καὶ ὕδατι νίζειν θολερὰν ἰοειδέϊ πλίνθον.
id eſt.

Et nigram ſilicem lauiſſe liquentibus vndis.

Lapidem elixas.

CVI ſimillimum eſt, quod refertur apud Ariſtophanem in comœdia, cui titulus σφῆκες, λίθον ἕψεις, id eſt, Lapidem decoquis: pro eo, quod eſt, inaniter laboras. Ἀλλ' ὅτ' ἂν ἀντιβολοίη τις, κάτω κύψας ἂν εἶπω, λίθον ἕψεις, ἔλεγεν. id eſt. Quin, vbi quis obſecrauerit, demiſſo ſic capite, lapidem decoquis, inquit. Neque enim vnquam molleſcit lapis, quantumuis diutina coctione. Generaliter conuenit in quamuis inanem operam, ſpeciatim in hominem durum, nulliſque precibus molleſcentem.

Æthiopem lauas. Aethiopem dealbas.

EANDEM vim habent, αἰθίοπα σμήχεις, id eſt, Aethiopem lauas. Et, αἰθίοπα λευκαίνεις, id eſt, Aethiopem dealbas. Lucianus in libro contra indoctum: ἐκ τῆς παροιμίας, αἰθίοπα σμήχειν ἐπιχειρῶ. id eſt, Ac, iuxta prouerbium, Æthiopem lauare conor. Nam natiuus ille Aethiopum nigror, quem Plinius ex vicini ſyderis vapore

putat

Digitized by Google

putat accidere, nulla abluitur aqua, neque vlla ratione candeſcit. Hoc item peculiariter quadrabit, cum res parum honeſta verborum fucis adornatur, aut cum laudatur illaudatus, aut docetur indocilis. Adagium ortum videri poteſt ab Æſopica fabula. Nam quidam mercatus Æthiopem, & exiſtimans eum colorem non natura, ſed ſuperioris domini negligentia accidiſſe, nihil non adhibuit eorum, quibus veſtes candefieri ſolent: adeoque perpetuis lotionibus miſerum diuexauit, vt illum in morbum impulerit, colore, qui fuerat, manente.

Arare litus.

Αἰγιαλὸν ἀρῶν, id eſt, Arare litus. Eſt ſterilem operam ſumere. Auſon. ad Theonem:

Quid geris extremis poſitus telluris in oris
Cultor arenarum vates, cui litus arandum?

Significans, eum inaniter laborare. Huius peculiaris vſus erit, cum officium impenditur in eum, à quo nihil ſis fructus aliquando percepturus, veluti, ſi quis doceat, ὄνον λύρας, aut beneficium collocet in ingratū. Salſitas enim facit, vt littorales oræ ferme ſint ſteriles: quod etiam proverbio teſtatum eſt: ἁλμυρὸν γειτόνημα, id eſt, Salſuginoſa vicinia pro ſterili. Eſt autem adeo ſterilis humor marinus, vt nec arbores ferat. Atque huiuſce rei varias adfert cauſas Plutarchus in commentario De cauſis naturalibus, primo ſtatim problemate.

Arenæ mandas ſemina.

Εἰς ψάμμον σπείρεις, id eſt, Arenæ mandas ſemina. Propterea quod ſteriles arenæ maxime littorales, nec idoneæ ad ſementem. Oenone Paridi apud Ouid.

Quid facis, Oenone, quid arenæ ſemina mandas?
Non profecturis littora bobus aras.

Atqui in Brabantia ſunt agricolæ tam induſtrii, qui ſitientiſſimas arenas cogant & triticum ferre.

In aqua ſementem facis.

Εἰς ὕδωρ σπείρεις, id eſt, In aqua ſementem facis. Theognis.

Ἶσον καὶ σπείρειν πόντον ἁλὸς πολιῆς.

id eſt,

Par vt qui æquoreis ſemina mandet aquis.

Loquitur de his, qui beneficium conferunt in ingratos, atque improbos homines: idque perinde perire dicit, quaſi ſementem facias in vndis marinis. Ariſtophanis interpres & hoc pacto effert proverbium, κατὰ θαλάττης σπείρεις, id eſt, in mari ſementem facis.

In ſaxis ſeminas.

Κατὰ πετρῶν σπείρεις, id eſt, In ſaxis ſementem facis. Nam hoc terræ genus fere ſterile eſt, vel quia non poteſt aratro proſcindi, vel quia, quod ſatum eſt, non habet, quo radices agat.

Ignem diſſecare.

Εἰς τὸ πῦρ ξαίνειν, id eſt, Ignem diuerberare. Ad hanc formam pertinet, quanquam hoc inter Pythagorica retulimus ſymbola. Ariſtides in communi defenſione 4. Rhetorum: ἐλελήθεις δ' ἄρα σαυτὸν, ἁπάσαις ταῖς παροιμίαις ἐνεχόμενος, εἰς πῦρ ξαίνων, καὶ λίθον ἕψων, καὶ σπείρων τὰς πέτρας, id eſt Non intelligebas autem teipſum omnibus illis proverbiis obnoxium eſſe: quod ignem diuerberares, quod lapidem elixares, quod in ſaxis ſementem faceres? Taxat Platonem, qui apud Dionyſium tyrannum nullum omnino fecerit operæ pretium.

In aqua ſcribis.

Καθ' ὕδατος γράφεις, ἢ εἰς ὕδωρ γράφεις, id eſt, In aqua ſcribis, hoc eſt, nihil agis. Lucianus in Tyranno: Παίζεις ὦ Χάρων, ἢ καθ' ὕδατός φασιν ἤδη γράφεις, παρὰ Μικύλλου τινὰ ὀβολὸν περιμένων, id eſt, Vtrum ludis, Charon, an iam in aqua, quod aiunt, ſcribis, qui quidem à Micyllo obolum aliquem expectes? Plato in Phædro: Οὐκ ἄρα σπουδῇ αὐτὰ ἐν ὕδατι γράψει μέλανι, σπείρων διὰ καλάμου, id eſt, Nũ hæc ſtudioſe in aqua ſcribet nigra, ſeminans calamo? Extat huiuſmodi ſenarius inter ſententias Græcas:

Ἀνδρῶν δὲ φαύλων ὅρκον εἰς ὕδωρ γράφε. id eſt,

Hominum improborum inſcribe iuſiurandum aqua.

Id ita deprauat Xenarchus in Pentathlo apud Athenæum lib. 10.

Ὅρκον δ' ἐγὼ γυναικὸς εἰς οἶνον γράφω. id eſt,

Inſcribo vino, ſi qua iurat fœmina.

Item Catullus:

- Mulier cupido quod dicit amãti,
In vento, & rapida ſcribere oportet aqua.

In arena ædificas.

Εἰς ψάμμον οἰκοδομεῖς, id eſt, In arena ædificas. Non conſiſtit, quod ſuper arenam ſtruxeris. Proinde recte vſurpabitur, vbi quis negotium aggreditur inutile futurum, vtpote non recte iactis ante fundamentis.

Ventos colis.

Ἀνέμους γεωργεῖς, id eſt, Ventos colis. Colis autem dico, pro eo, quod eſt, agricolationem exerces. Refertur à Zenodoto, dicitur in eos, qui è ſuis laboribus nihil fructus reportant.

Ferrum natare doces.

Σίδηρον πλεῖν διδάσκεις, id eſt, Ferrum fluitare doces. De iis, qui rem conantur, quæ, repugnante natura, nequaquam fieri poſſit.

Cribro aquam haurire.

Κοσκίνῳ ὕδωρ ἀντλεῖ, ἢ ἐπιφέρει, id eſt, Cribro aquam haurit. Quod etiam in obliuioſos non inconcinne dicetur. Plautus in Pſeudolo: Non pluris refert, quam ſi imbrem in cribrũ geras. Id autem olim inter ἀδυνάτων habitum, vel illud eſt argumento, quod inter prodigia refertur, Tutiam, virginem Veſtalem, aquam cribro tuliſſe, anno ab vrbe condita ſexcenteſimonono, teſte Plinio libro 28. cap. 2. Cuius meminit Dionyſius Halicarnaſſeus lib. Romanarum antiquitatum ſecundo. Sumptum à fabula Danaidum puellarum, quas Plato ſcripſit apud inferos hoc pœnæ genus pendere, vt aſſidue aquam in dolium pertuſum vaſis item pertuſis inferant. Alciphron in epiſtola Galeni ad Cyrtonem: Καὶ τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο εἰς Δαναΐδων τὰς ἀμφορέας ἐγχέομεν πίθους. id eſt, Ac, iuxta proverbium, amphoras in Danaidum dolia infundimus. Lucianus in Timone: Ὥσπερ ἐκ κοφίνου τετρυπημένου. id eſt, Tanquam è cophino perterebrato. Effertur & hunc ad modum: εἰς πίθον τετρυμμένον ὕδωρ ἀντλεῖς. id eſt, In dolium pertuſum aquam hauris. Plautus in Pſeudolo: In pertuſum ingerimus dicta doliũ, operam ludimus.

Apud fimum odorum vaporem ſpargis.

Εἰς κόπρον θυμιᾷς, id eſt, In fimum aromatum odorem ſpargis. Nam perit omnis fragrantia, fimique fœtore vincitur. Eſt apud Suidam. Conveniet autem in eos, qui rem egregiam indignis adhibent, quod genus eſt illud: In lente vnguentum.

Oleum

Digitized by Google

Oleum & operam perdidi.

EODEM pertinet & illud, quod eſt apud Plautum in Pœnulo: Tum pol ego & oleum, & operam perdidi: id eſt, quidquid inſumpſi, ſeu rei, ſeu laboris, id fruſtra inſumptum eſt. Metaphora ducta eſt à gladiatorum, ac palæſtritarum certaminibus, in quibus certaturi, vnguentis quibusdam oleaceis perungebantur. Cicero in Epiſtolis: Nam, quid ego te athletas putem deſiderare, qui gladiatores contempſeris? in quibus ipſe Pompeius profitetur ſe & oleum, & operam perdidiſſe. Quanquam poteſt & ad lucubrantium lucernas referri, ſicuti Cicero feciſſe videtur, ſcribens ad Atticum libro decimotertio. Ante lucem cum ſcriberem contra Epicureos, de eodem oleo, & opera exaraui neſcio quid ad te, & ante lucem dedi. Idem ad eundem alibi: Non defleamus, ne & oleum, & opera noſtræ philologiæ perierit: ſed conferamus tranquillo animo. Quo quidem in loco plus habet gratiæ, quod ad rem animi translatum ſit. Ergo hic oleum pro ſumptu poſitum eſt. Nam & ſic effertur adagium. Plautus in Rudentibus: Et operam, & ſamptum perdunt. Eodem pertinet etiam illud, quod coruus ille ſalutator ſonare didicerat: Opera, & impenſa periit. Cuius fabulæ meminit Macrobius lib. Saturnalium 2. Eam (quoniam haudquaquam indigna memoratu videtur) non grauabor adſcribere, idque ipſius verbis. Sublimis, inquit, Actiaca victoria revertebatur Octauius. Occurrit ei inter gratulantes coruum tenẽs, quem inſtituerat hoc dicere: Aue Cæſar, victor, Imperator. Miratus Cęſar officioſam auem viginti millib. nummûm emit. Socius opificis, ad quem nihil ex illa liberalitate pervenerat, affirmauerat Cæſari illum habere & alium coruum, quem vt afferre cogeretur, rogauit. Allatus verba, quæ didicerat, expreſſit. Aue victor Imperator Antoni. Nihil exaſperatus, ſatis duxit iubere illum diuidere donarium cum contubernali. Salutatus ſimiliter à Pſittaco, emi iuſſit eũ, Idem miratus in Pica, hanc quoque redemit. Exemplum ſutorem pauperem ſolicitauit, vt coruũ inſtitueret ad parem ſalutationem, qui impendio exhauſtus, ſæpe ad auem non reſpondentem dicere ſolebat, Opera, & impenſa periit. Aliquando tamen coruus cepit dicere dictatam ſalutationem. Hac audita, dum tranſit Auguſtus, reſpondit: Satis domi ſalutatorum talium habeo. Superfuit coruo memoria, vt & illa, quibus dominum querentem ſolebat audire, ſubtexeret, Opera, & impenſa periit. Ad quod Cæſar riſit, emique auem iuſſit, quanti nullam adhuc emerat. Hactenus Macrobii verba reddidimus. Diuus Hieronymus ad Pammachium, videtur huic adagio velut alterum quoddam adagium ſubtexuiſſe: Oleum perdit, & impenſas, qui bouem mittit ad ceroma. Siquidem hoc ipſum, bouem ad ceroma mittere, proverbium ſapit, pro eo, quod eſt, docere indocilem: aut ad id muneris quempiam aſciſcere, ad quod obeundũ minime ſit idoneus, videlicet ingenio repugnante. Nam ceroma dicitur vnguentũ, quo olim vngebantur athletæ, id ex oleo certisq; terræ generibus conficiebatur. Porro ad certamina bos inutilis eſt.

Reti ventos venaris.

Δικτύῳ ἄνεμον θηρᾷς, id eſt, Reti ventos captas. De fruſtra laborantibus: aut qui ſtulte ſequuntur ea, quæ

nulla ſit aſſequendi ſpes: Aut qui rem inanem inaniter captant. Nam vtre contineri ventus poteſt, reti nequaquam.

Tranquillum æthera remigas.

Αἰθέρα νήνεμον ἐρέσσεις, id eſt, Aere tranquillo remigas. Apud Zenodotum refertur de incaſſum laborantibus: perinde eſt, quaſi dicas, aerem diuerberas, remigantium more.

Mortuum flagellas.

Νεκρὸν μαστίζεις, id eſt, Mortuum flagellas, in eos, qui obiurgant illos, qui nihil prorſus obiurgatione commoueantur: Aut qui vita defunctos inſectantur, ac lacerant.

Ollam exornas.

Χύτραν ποικίλλεις, id eſt, Ollam exornas, ſiue picturas. De iis, qui in re vehementer abſurda fruſtra conantur. Ineptus enim labor, ollæ vaſi contempto, & culinariis vſibus deſtinato, picturæ lenocinium adhibere. Cui ſimilimum quiddam vulgo iactatur, bracteis aureis inaurare iuglandium putamina.

Ouum adglutinas.

Ὠὸν κολλᾷς, id eſt, Ouum glutino compingis. Refertur à Diogeniano. Ridicule laborat, qui fractum oui putamen glutino ſarcire, & coagmẽtare conetur.

Vtrem cædis.

Ασκὸν δέρεις, id eſt, Vtrem cædis, aut Vtrem excorias. Extat apud Ariſtophanem in Nubibus. Ad quod alluſiſſe videtur Apuleius in Aſino, cum meminit de tribus vtribus à ſe percuſſis, ac vulneratis. Sumptum vel à Bacchi ſacris, vel ab iis, qui percuſſis vtribus inanem mouent ſtrepitum.

Vtrem vellis.

Hvic ſimillimum, ἀσκὸν τίλλεις, id eſt, Vtrem vellis. Vel quod non ſentiat, vel quod pilis careat.

Actum agere.

Terentivs in Phormione: Ohe, actum, aiunt, ne agas, τὸ πραχθὲν μὴ πράξῃς. A iudiciorum conſuetudine ſumptum, qua fas non eſt iterum agere cauſam, de qua iam ſit pronunciatum.. Plautus: Rem actam agis, id eſt, incaſſum laboras. Q. Fabius apud T. Liuium Dec. 3. lib. 8. Scio multis veſtrum videri, patres conſcripti, rem actam hodierno die agi, & fruſtra habiturum orationem, qui tanquam de integra re, de Africa prouincia ſententiam dixerit. M. Tullius libello De amicitia, indicat dici ſolitum de negocio, quod præpoſtere geritur. Sed, cum multis, inquit, in rebus negligentia plectimur: tum maxime in amicis & deligendis & colendis. Præpoſteris enim vtimur conſiliis, & acta agimus, quod vetamur proverbio.

Cotem alis.

Ακόνην σιτίζεις, id eſt, Cotem alis. Dicitur in homines edaces, plurimumq; cibi: qui nihilo tamen habitiores inde reddantur. Nam in Cotis macilentiam hodieq; vulgo iactatur adagium, cum aiunt, tam pinguem, quam cotem, macilentum quempiã eſſe ſignificantes. Hermolaus Barbarus in epiſtola quadam ad Picum interpretatur hoc proverbium pro male collocare beneficium, vnde non ſit reditura gratia: vt affine ſit illi, ꝙ alibi dicetur: Ale luporum catulos, cum ex beneficio redit mala gratia.

Hylam inclamas.

Ὕλαν κραυγάζεις, id eſt, Hylam inclamas. De fruſtra vociferãtibus: aut in genere, de nihil proficientibus. Ab huiuſmodi caſu natũ adagium. Hylas, Theodamantis filius, cũ eſſet inter argonautas formoſus adoleſcens, adamatus eſt ab Hercule. Is cum eſſet

Digitized by Google

eſſet in Myſia, forte aquatum egreſſus, in fonte periit: vnde & a Nymphis adamatus ac raptus fingitur. Ad hunc veſtigandum miſſus eſt Polyphemus, qui ingenti vociferatione nomen inclamabat Hylæ, neque quidquam tamen profecit. Atque hinc ortum proverbium. Virgilius videtur ad nautarum clamorem retuliſſe, cum ait:

His adiungit, Hylam nautæ quo
fonte relictum
Clamaſſent, vt littus Hyla, Hyla o-
mne ſonaret.

Meminit huius & Theocritus in Idyl. N.

Τρὶς μὲν ὕλαν ἄϋσεν, ὅσον βαθὺς ἤρυε
λαιμός.
Τρὶς δ' ἂν ὁ παῖς ὑπάκουσεν, ἀραιὰ δὲ
ἵκετο φωνή. id eſt,

Ter quanto potuiſſet Hylam cla-
more vocabat,
Mugitum intendens imo de gutture
vocis.
Ter puer audiit, ac tenuis vox per-
culit aures.

Nihil obſtat, quo minus ad ſacrorum conſuetudinem referatur, quæ in Hylæ rapti memoriam ſunt inſtituta: in quibus Hylæ nomen inclamabatur. Id fuerit venuſtius, atque concinnius, vbi quis rem abſentem fruſtra deſiderat, vel deplorans, vel optans. Vt ſi quis, ad inopiam redactus, optaret ſibi centum talenta, quæ quondam habuiſſet. Ad hanc parœmiam reſpexiſſe videtur Ariſtophanes in Pluto:

Ποθεῖς τὸν οὐ παρόντα καὶ μάτην καλεῖς.
id eſt,

Deſideras abſentem inaniter vo-
cans.

De Mercurio dictum, placentas illas deplorante, quas in ſacris conſueuerat aliquando edere.

Inaniter aquam conſumis.

Ἄλλως ἀναλίσκεις ὕδωρ, id eſt, Inaniter conſumis aquam. In eos quadrabit, qui fruſtra ſuadent. A priſco more iudiciorum ſumptum, in quibus ad clepſydræ modum dicebatur. Æſchynes contra Demoſthenem, oſtendit primam aquam infundi ſolere actoribus, alteram patronis, tertiã iudicibus, ad pœnam conſtituẽdam, niſi primis ſententiis reus fuiſſet abſolutus. Et Demoſthenes Æſchynem provocat, vt vel in ſua aqua, ſi poſſit, dicat, quod decretum fuiſſet ipſo vnquam auctore ſcriptum: ἀναστὰς καὶ ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι εἰπάτω. Huc adludens Lucianus, ἐν τῷ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, in rhetorem quendam iocatur, qui apud barbaros in conuiuio diceret, non ad aquæ, ſed ad amphorę vinariæ modum. Idem in Bis accuſato: Ἐκείνης γὰρ τό γε νῦν ῥέον, id eſt, Nam illius ſane in præſentia fluit aqua. Videtur id ſubindicare Plato in Theæteto, cum ait, quosdam πρὸς μικρὸν ὕδωρ: id eſt, ad puſillum aquæ docere poſſe, quæ geſta ſint. Idem in eodẽ: Κατεπείγει γὰρ ὕδωρ ῥέον, id eſt, Vrget enim aqua fluens, quod oratoris ſit ad pręſcriptas clepſydras dicere. Apuleius in Aſino aureo: Rurſum præconis amplo boatu citatus accuſator quidam ſenior exurgit & ad dicendi ſpacium, vaſculo quodam inuicem colli graciliter fiſtulato, ac per hoc guttatim defluo, infuſa aqua, populum ſic adorat. Plinius iunior Falconi: Et qui iubere poſſet tacere quemcunq;, huic ſilentiũ clepſydra indici. Idem Arriano: Dixi horis pœnæ quinque. Nam viginti clepſydris, quas ſpacioſiſſimas acceperam, ſunt additę quatuor. Quintilianus lib. 12. Et ſi quid ipſe tibi ſumas, probandum eſt, & laboratam, congeſtamq

Digitized by Google

dierum, ac noctiũ ſtudio actionem, aqua deficit. M. Tullius in calce ſecundi libri Tuſculanarum quæſtionum, Cras ergo ad clepſydram, ſic enim dicimus. Idem de Oratore lib. 3. de Pericle loquens. At hunc, inquit, non clamator aliquis ad clepſydram latrare docuerat, ſed, vt accepimus, Clazomenius ille Anaxagoras, vir ſummus in maximarum rerum ſcientia. Philetas apud Athenæum li. 2. τοσαῦτα ὥσπερ οἱ ῥήτορες πρὸς ὕδωρ εἶπον. i. Tantum, vt ſolét rhetores, ad aquam dixi. fuerat auté de aqua ſermo. Hinc captata eſt adluſionis gratia. Demades iocabatur in Demoſthenem ὑδροπότην, quod cæteri quidem ad aquam dicerent, Demoſthenes ad aquam ſcriberet. Philoſtratus in Adriano ſophiſta τοὺς ἀπὸ κλεψύδρας appellat ſophiſtas, qui aqua exercebantur. Porro priſci lineis, & vmbris horas diſtinguebant. P. Scipio Naſica primus reperit clepſydrã, qua nubilo quoque die, & noctibus, horæ diſtinguerentur. Nunc pro clepſydris clepſammis, & αὐτομάτοις vtuntur horologiis.

In aere piſcari, Venari in mari.

Eivsdem generis ſunt & illa, quæ Plautus vſurpat in Aſinaria: In aere piſcari, & In mari venari iaculo. Quadrabunt ſimpliciter in eos, qui fruſtra moliutur τὰ ἀδύνατα, aut qui præpoſtere ibi quærunt aliquid, vbi ne ſperari quidem poſſit. Vt ſi quis in magiſtratibus vitam tranquillam, in voluptatibus beatam, in opibus felicem quærat Itaq; Libanus ſeruus ab hero ſuo Demeneto iuſſus, vt vxorem ipſius argento defraudaret, ſignificans nulla ratione fieri poſſe, vt a muliere tenaciſſima quidquã auferretur: Iube, inquit, vna me opera piſcari in aere, venari autem iaculo in medio mari.

Aquam è pumice poſtulas.

Svperiori non admodum diuerſum, quod apud eundem poetam legitur: Aquã è pumice poſtulare, pro eo, quod eſt, fruſtra ab alio petere, cuius ipſe, à quo petas, maxime ſit indigus. Nihil enim pumice lapide ſiccius, nihil ſiticuloſius. Perinde ac ſi quis ab indoctiſſimo doceri poſtulet, ab inconſultiſſimo conſilium expectet, ab egeno munus, ab inope præſidium: denique ab auaro, ac tenaci pecuniam. Plautus: Nam tu aquam è pumice nunc poſtulas, qui ipſus ſitiat. Pumex, inquit idem, non æque eſt aridus, atque hic ſenex. Eſt autem Pumex lapis cauernoſus, quo ſolent poliri codices: naturæ adeo ſiccæ, vt, ſi in vrceum bullientem immiſeris, feruorem extinguat: non ſolum ad tempus, ſed in totum. Nec aliud in cauſa putat eſſe Theophraſtus, niſi quod vehementiſſima ſiccitate ſpumam totam a ſe trahere nitatur. Meminit & de Chio quopiam Eudemo, qui pumice acri conſperſo aceto, munire ſeſe conſueuerit, vt poſt ſeptimam ellebori potionem, nec balneis, nec vini potatione prouocaretur ad vomitum.

Nudo veſtimenta detrahere.

Ad hanc ſententiam pertinet hoc quoque, quod ab eodem eſt vſurpatum poeta, Nudo veſtimenta detrahere, pro eo, quod eſt, ab eo ſperare emolumentum, cui ne ſit quidem, quod auferri queat. Sic enim idem Libanus in Aſinaria Plautina admonitus ab hero, vt ab ipſo per fallaciam argentum abraderet, quo filio emeretur amica, Maximas, inquit, nugas agis, Nudo detrahere veſtimenta

menta me iubes. Adducit & D. Chryſoſtomus prouerbium vulgo iactatum, quo dicebant, nec a centum viris vnum nudum ſpoliari poſſe. Apuleius Aſin. lib. 1. ſcripſit nudum nec a decem palæſtritis poſſe ſpoliari.

Anthericum metere.

Τὸν ἀνθέρικον θερίζειν. id eſt, Anthericum metere, dicebantur, qui laborem inanem, ac ſterilem caperet. Anthericus, herbæ genus, quod meti nõ poſſit, ſed velli manib. neceſſe eſt, velut & linum. Antherices vocantur ſumma ſpicarum faſtigia, ſiue atheres. Herodotus Aſphodeli caules antherices vocat, teſte Suida: quos & tenaciores ait eſſe, quam vt frangi queant. Antherici meminit & Plin. lib. 21. cap. 17. In Græcorũ commẽtariis eſt promiſcue poſitum antherices, & Atherices.

Ex arena funiculum nectis.

Ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκειν, id eſt, Ex arena funiculum nectere. Eſt, fruſtra conari, quod nulla ratione poteſt effici. Quid enim ſtultius, quã ex arena, quæ nullo modo cohæreſcit, funẽ velle nectere? Prouerbium vtrumque, nempe tum hoc, tũ quod proxime retulimus, vſurpat Ariſtides in cõmuni defenſione quatuor oratorum: Καταδύντες δὲ εἰς τοὺς χηραμοὺς, ἐκεῖ τὰ θαυμαστὰ σοφίζοντες, σκιᾷ τινὶ λόγους ἀναπλάττοντες, ἔφης ὦ Σοφόκλεις, τὸν ἀνθέρικον θερίζοντες, τὸ ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκοντες, οὐκ οἶδα ὅντιν' ἱστὸν ἀναλύοντες. id eſt, Verum abdentes ſeſe in receſſus quoſdam, illic admirandam illam comminiſcuntur ſapientiam, vmbra quadam attrahẽtes verba, quemadmodũ abs te dictum eſt Sophocles, Anthericum metẽtes, ex arena nectentes funiculum, & haud ſcio quam retexentes telam. Significat his adagiis, vmbraticũ illud philoſophorum ſtudium nihil omnino fructus adferre. Columella in præfatione carminis De cultura hortorũ. Nam, etſi multa ſint eius quaſi mẽbra, de quibus aliquid poſſumus effari, tamen eadem tam exigua ſunt, vt, quod aiunt Græci, ex incomprehenſibili paruitate arenæ funis effici non poſſit. Prouerbium peculiariter accõmodabitur ad vſus huiuſmodi, ſi quis conetur in cõcordiam redigere, motib. longe diſſimilimos, & inter quos nihil omnino conuenit, aut ſi quis orationẽ ex argumentis diſſonis contexat, quaſi Chimeram quandam fingens, & huiuſmodi monſtrum, cuiuſmodi deſcribit Horatius. Humano capite, equina ceruice, reliquis item mẽbris ex variis animantiũ generib. ita collatis:

-Vt turpiter atrum
Deſinat in piſcem, mulier formoſa
ſuperne.

Ab aſino lanam.

CVI finitimum eſt illud, ὄνου πόκας ζητεῖς, id eſt, Aſini lanas quæris. De iis, qui ſtulte quærunt ea, quæ nuſquam ſunt. Effertur adagium etiam ad hunc modum: ὄνου πόκαι, id eſt, Aſini lanæ. Ariſtophanes:

Τίς εἰς τὸ λήθης πεδίον, τίς εἰς ὄνου πόκας. id eſt,
Aſini quis ad lanas? quis in lethes
ſolum?

Per aſini lanam, res vanas ſignificans, & quæ nuſquã ſunt. Trimeter Græcis conſtat ſi tollas alterum, τίς.

Aſinum tondes.

EVNDEM ſenſum habet, τὸν ὄνον κείρεις, id eſt, Aſinum tondes. De his, qui rem abſurdam, atque inutilem aggrediuntur, propterea quod aſinum neque pectere poſſis propter villos, neq; tondere cum lanam non

habeat. Huius meminit Ariſtophanes in Ranis.

Lupi alas quæris.

Λύκου πτερὰ ζητεῖς, id eſt, Lupi alas quæris. De iis, qui quærunt ea, quæ nuſquam ſunt. Aut vbi quis verbo duntaxat territat, alioqui rem nunquam facturus, quod minatur. Neque enim fieri poteſt, vt lupus alatus inueniatur. Prouerbium recenſetur à Suida.

Quæ apud inferos.

Eodem loco interpres admonet & huius adagii, tanquam eundẽ habentis ſenſum, τὰ ἐν ᾅδου, id eſt, Ea, quæ apud inferos. Citatque Ariſtarchum auctorem: idque inde natum putat, quod Cratinus ſinxerit quendam apud inferos funem torquentem, aſinum autem arrodentem ea, quæ ille iam torſiſſet, atque ita inaniter laborare, qui torquebat. Quãquam illud τὰ ἐν ᾅδου, generaliter ad omnia pertinet, quæ poetarum fabulis traduntur, nulli credita, niſi pueris: vnde, cum inania, ſomniiſq; ſimilia ſignificabimus, apte dicemus τὰ ἐν ᾅδου. Athenæus libro Dipnoſophiſtarum quarto refert, Democritum ſcripſiſſe volumen, cui titulus fuerit, τὰ περὶ τῶν ἐν ᾅδου, prodigioſis, vt coniectandum eſt, refertum fabulis: & hinc poteſt videri ductum prouerbium.

Contorquet piger funiculum.

Hvic adeo ſimile eſt, vt idem videri poſſit, quod de Ocno, id eſt, pigro aſino, refert Pauſanias in Phocidis, apud Ionas, vt ait, celebratum: συνάγει ὄκνος τὴν θώμιγγα, id eſt, Torquet piger funiculũ. Ipſius verba ſuper hac re ſubſcribam: Μετὰ δὲ αὐτοὺς ἀνήρ ἐστι καθήμενος, ἐπίγραμμα δὲ ὄκνον εἶναι λέγει τὸν ἄνθρωπον. πεποίηται μὲν πλέκων σχοινίον, παρέστηκε δὲ θήλεια ὄνος ἐπεσθίουσα τὸ πεπλεγμένον ἀεὶ τοῦ σχοινίου. τοῦτον εἶναι τὸν ὄκνον, φιλεργόν φασιν ἄνθρωπον, γυναῖκα δὲ ἔχειν δαπανηράν, καὶ ὁπόσα συλλέξαιτο, ἐργαζόμενος, οὐ πολὺ ἂν ὕστερον ὑπὸ ἐκείνης ἀνήλωτο. οἶδα δὲ καὶ ὑπὸ ἰώνων, ὁπότε ἴδοιεν τινὰ πονοῦντα ἐπὶ οὐδενὶ ὄνησιν φέροντι, ὑπὸ τούτου εἰρημένον, ὡς ὁ ἀνὴρ οὗτος συνάγει τοῦ ὄκνου τὴν θώμιγγα. id eſt, Poſt hos vir quidam eſt ſedens, titulus indicat eum, ὄκνος eſſe. Factus eſt autẽ ad hunc modum, vt ipſe funiculum torqueat, aſtante aſella, quæ quod tortum fuerit aſſidue abrodat. Hunc Ocnum ait hominẽ eſſe induſtrium, operique intentum, ſed vxorem habere ſumtuoſam, ac prodigam, vt, quidquid is ſuo labore corraſerit, id mox abſumatur ab illa. Cognitum eſt nobis, etiam ab Ionibus dici ſolere, ſi quem conſpexiſſent in re quapiam elaborantem, quæ nihil afferret emolumenti, hic homo funiculum Ocni contorquet. Videtur argumentum picturæ ſumtum ab occaſione vocis ancipitem obtinentis ſignificatum. Siquidem συνάγειν τὸν βίον, aiunt Græci, pro comparare victum. Colligit autem, qui rem auget; diſſipat, qui profundit. Atq; hoc quidem argumentum apparet olim multorum artificum operibus fuiſſe celebratum. Siquidem Plinius in hiſtoria mundi inter Socratis egregii pictoris argumenta, commemorat & de aſino ſpartum arrodente. Et piger, inquit, qui appellatur ocnos, ſpartum torquens, quod aſellus arrodit. Fertur idem picturæ genus & Delphis fuiſſe à Polygnoto Thaſio dicatum. Quo quidem negant deſidem, & ignauum ſignificatum, quemadmodũ exiſtimat Varro, imo labo-

Digitized by Google

laborioſum magis, & induſtriũ, ſed cui ſit vxor prodiga. Eoque Pauſanias ait, non marem aſellum, ſed feminam in pictura fuiſſe. Idem argumẽtum, marmore cælatũ, Romæ duobus viſitari locis, nempe in Capitolio & in hortis Vaticanis, Hermolaus Barbarus teſtis eſt. Vſus eſt hoc adagio & Propertius:

Dignior obliquo funem qui torqueat ocno,
Æternuſque tuam paſcat aſelle famem.

Verum illud interim admirandũ, cur Plinius eũ ſcripſerit appellatum ocnum, id eſt, pigrum, qui funem torqueret, ac non magis aſellum arrodentem. Maxime cum Propertius non eum Ocnon appellet, qui torquet, ſed illi torqueri funem: vt aſinum intelligas citius, quam torquẽtem. Meminit huius adagii Plutarchus in commentario περὶ τῆς εὐθυμίας, Ἀλλ' ὥσπερ ἐν ᾅδου ζωγραφούμενος σχοινοπλόκος, ᾧ ὄνῳ παρέστηκεν ἐπιβοσκόμενον καταναλίσκει τὸ πλεκόμενον. id eſt, Sed, quemadmodum apud inferos depictus is, qui funem torquet: cui adeſt, qui depaſcẽs abſumit id, quod tortum fuerit.

Littori loqueris.

Αἰγιαλῷ λαλεῖς, id eſt, Littori loqueris. Refertur à Græcis adagiorum collectoribus. Dictum in eos, qui fruſtra vel ſuadent, vel orant: perinde quaſi ſurdo loquantur. Nam littora propter aſſiduum fluctuum fragorem ſurda dicuntur. Ouidius:

Surdior ille freto clamãtem nomen Oreſtis,
Traxit inornatis in ſua tecta comis.

Vento loqueris.

SVIDAS addit & hoc, Ἀνέμῳ διαλέγῃ, id eſt, Vento loqueris. Pro eo, quod eſt, inaniter. Nam ventus omnia diſſipat, cogitque euaneſcere. Vnde & auris diſcerpta mandata dixit Virgilius, quæ abierant in obliuionem. Plautus in Moſtell.

Hic neſcit quidem niſi ſanus fabulari vento.

Cõſimili figura apud Athenæum legitur: γῇ καὶ οὐρανῷ λαλεῖν, id eſt, Cælo ac terræ loqui.

Mortuo verba facit.

Νεκρῷ λέγεις μῦθον εἰς οὖς, id eſt, Mortuo ad aurem fabulam narrãs. Plautus, Mortuo verba nunc facio. Terẽtius: Verba fiunt mortuo. Rurſum Plautus: Nihilo pluris refert, quam ſi ad ſepulchrũ mortuo dicat iocum. Pertinet huc, quod eſt apud Æſchylum in Agamemnone.

Ἔοικα θρηνεῖν ζῶσα πρὸς τύμβον μάτην. id eſt,
Fruſtra ad ſepulchrum viua ploro mortui.

Surdo canis. Surdo fabulam narras.

EANDEM vim habet, κωφῷ ᾄδεις, id eſt, Surdo canis. Virgilius in Bucolicis:

Non canimus ſurdis, reſpondent omnia ſyluæ.

Horatius:

-Narrare putaret aſello.
Fabellam ſurdo.

Terentius in Heautontimorumeno:

Ne ille haud ſcit, quam mihi tunc ſurdo narret fabulam.

Item T. Liuius de bello Macedonico libro 10. Quæ vereor, ne vanis auribus cecinerint. Æſchylus in ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις:

Ἤκουσας ἢ οὐκ ἤκουσας, ἢ κωφῇ λέγω. i.
An audiſti, an non audiſti? nũ ſurdo loquor?

 Adlu-

Adluſit huc Ouidius Amorũ lib. 3.

Quid iuuat ad ſurdas ſi cãtet Phemius aures?
Quid miſerũ Thamyram picta tabella iuuat?

Ortũ videtur à ridiculo caſu, quo ſæpe fit, vt hoſpes incidat in ſurdum, quem percunctetur multa, ridentibus iis, qui ſurdum nouerunt.

Fruſtra canis.

Ἄλλως ᾄδεις, i. fruſtra canis. Πρὸς κενὴν ψάλλεις, id eſt, In vanum cantas. De iis, qui fruſtra ſuadent. A cantoribus dictum, qui, cum ingrati ſunt auditoribus, inaniter canunt, cum à nemine audiantur, aut qui canunt, ſuo ſumptu, nihil auferentes præmii. Nam cantilenam Græci prouerbiali metaphora frequenter appellant orationẽ. Inde eſt illud Euripidis Hecuba. Ἥξει τι μέλος, id eſt, Veniet aliqua cantilena. Et eandem cantilenã canis, & Ad aures occinere, & παρὰ τὸ μέλος φθεγξάμενος, i. præter cantũ ſonans. Vſurpauit adagium hoc, ac ſimul expoſuit Lycophron poeta:

Τοὶ γὰρ ψαλάξεις εἰς κενὸν νευρὰς κτύπον
Ἄσιτα, κἀδώρητα φορμίζων μέλη. i.
Itaq; ciebis irritos fidium ſonos,
Ieiuna, & indonata pulſans carmina.

Interpres addit prouerbiũ ad hũc etiam efferri modum: Εἰς κενὸν κρούεις τὰς χορδάς. i. Fruſtra pulſas chordas. Sumtum autẽ à citharœdis, qui ſic canunt, vt nihil accipiant muneris, & domi cibum capiant, hoc eſt, ſuo ſumtu, ſuoq; victu, quemadmodum ait Plautus, aliis cantent. Niſi cui videbitur ad apologum Æſopi referẽdum, de tibicine fruſtra piſces inuitante cantilenis. Nam audierat Arionis fabulam.

Lapidi loqueris.

Λίθῳ διαλέγῃ, Lapidi loqueris. Eũdem ſenſum habet. Et apud Terentium in Heaut. lapis pro ſtupido, brutoq; homine ponitur aliquoties. Non inſcitum eſt, quod refert Laertius: Cuidam interroganti, quanam in re melior eſſet euaſurus filius, ſi erudiretur, Si nihil aliud, inquit Ariſtippus, certe in theatro non ſedebit lapis ſuper lapidem.

Parieti loqueris.

Πρὸς τὸν τοῖχον λαλεῖς, id eſt, Parieti loqueris. Et hoc quoque refertur à Græcis collectoribus. Effertur & ad hunc modũ, Διὰ τοίχου λαλεῖν, id eſt, Per parietem loqui. Dici conſueuit, vbi quis rei quippiam faceret vehementer abſurdæ. Fortaſſis ab amantibus ſumtum: qui ad fores, ac feneſtras, aut etiam parietes amicarum perinde loquuntur nonnunquam, quaſi ſenſus aliquis illis adſit. Plautus in Truculento vſurpat pro eo, quod eſt tacituro loqui: Ego, inquit, ero paries, loquere tu.

Nugas agere.

LATINIS perinde, atque Græcis tritum adagium, Nugas agere, pro eo, quod eſt, rem friuolam, ac nihili facere, ſeu fruſtra conari, λῆρον ληρεῖς, Atticis familiare, id eſt, Nugas nugaris. Ariſtoph. in Nebulis, Socratem ſubtilium nugarum antiſtitem vocat, quaſi friuolarum argutiarum auctorem, Σύ τε λεπτοτάτων λήρων ἱερεῦ. λῆρος μακρὸς dixit Galenus lib. περὶ δυνάμεων φυσικῶν 2. Λῆρος οὐ μακρός ἐστιν ἅπασα τῶν πόρων ὑπόθεσις εἰς φυσικὴν ἐνέργειαν. id eſt, Magnæ igitur nugæ ſunt omnis pororũ ſuppoſitio ad vim naturalem. Iucundius fit, cum refertur ad perſonam, velut apud Athenæum lib. 6.

Digitized by Google

Οἱ δὲ ποιηταί, φησι, λῆρός εἰσιν.
id eſt:
Porro poetas nugas eſſe prædicat.

Dicunt & ὑθλεῖς, id eſt, deliras, ac deſipis, quod eſt translatum ab aniculis, quæ poſteaquam ætatis vitio cœperint deſipiſcere, futiles quaſdã nugas blaterare ſolent. Auſonius ad Paullum:

Phœbus iubet verum loqui.
Et ſi Pierias patitur lirare ſorores,
Nunquam ipſe torquet αὔλακα.

In quibus verſibus obſcurior eſt adluſio, ac prope inepta. Nam homo bilinguis pariter ad vtrunq; ſermonem, & duplicem nominis ſignificatum reſpexit. Siquidem λῆρος Græcis nugas ſignificat, & liræ, ſeu porcæ Latinis vocantur ſulci. Nam agricolæ primum proſcindunt, deinde cõminuunt glebas, poſtremo lirant. Proinde ſubtexuit, nunquã ipſe torquet αὔλακα. Olim enim agriculatores delirare dicebantur, qui à recto ſulcorum ordine deflecterent. Inde transſumtũ ad eos, qui deſipiſcunt.

In cœlum iacularis.

Ἐς τὸν οὐρανὸν τοξεύεις, i. In cœlum ſagittam torques. Eſt apud Zenodotũ, ac Suidã, de iis, qui fruſtra laborant; aut qui audent eos laceſſere, quos non poſſunt lædere. nihil enim ferire poteſt, qui in cœlum torquet, niſi quod diuos videtur petere. At non raro fit, vt iaculum in ipſum mittentem recidat.

Delphinum cauda ligas.

Δελφῖνα πρὸς τὴν οὐραῖον δεῖς, i. Delphinũ cauda alligas. In eos, qui quippiam incaſſum conantur. Propterea quod Delphinus cauda ſit lubrica, nec ea parte teneri queat, aut quod cauda ſit valida, cuius agitatione fertur & naues aliquando ſubuertere, vt hac parte ſit inuictus. Quadrabit & in eos, qui ea via quempiam aggrediuntur, qua nequaquam poſſit ſuperari.

Cauda tenes anguillam.

Ἀπ' οὐρᾶς τὴν ἔγχελυν ἔχεις, id eſt. Cauda tenes anguillam. In eos apte dicetur, quibus res eſt cum hominibus lubrica fide, perfidisque, aut qui rem fugitiuam, atq; incertam aliquã habent, quam tueri diu non poſſint.

Folio ficulno tenes anguillam.

HVIC diuerſum eſt illud, τῷ θρίῳ τὴν ἔγχελυν, i. Folio ficulno anguillã, ſubaudiendum, tenes. Vbi quis, alioqui fugax, & lubricus, arctiore nodo tenetur, quam poſſit elabi. Nam fici folium ſcabrum eſt, vt cui nomen etiam inditum ab aſperitate ſcripſerit Plutarchus: atque ob id ad tetinendam anguillam natura lubricam, vel maxime idoneum.

Medius teneris.

HVIC ſententiæ confine eſt illud apud Ariſtophanem in Ranis, νῦν ἔχῃ μέσος, i. Nunc medius teneris. De eo, qui ſic tenetur, vt extricare ſeſe nulla ratione poſſit. Translatum à palæſtritis, atq; athletis, qui, ſi quem medium corripuerint, facile vincũt. Sunt autem verba Æaci ad Bacchũ: Ἀλλὰ νῦν ἔχῃ μέσος, id eſt, At nũc medius tenere. Eodem pertinet illud apud Terentium: Sublimem mediũ arriperem.

Delphinum natare doces.

Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις, id eſt. Delphinum natare doces. In eos competit, qui monere quempiam conãtur in ea re, in qua cum ſit ipſe exercitatiſſimus, nihil eget doctore. Nam Delphinus in natando perniciſſimi impetus eſt, ita, vt non modo ſuperet omne natatilium genus velocitate, verũ etiam terreſtrium animantium, vt auctor Ælianus lib. duodecimo

Digitized by

cimo. Quin & naues tranſilit, ſeq;, contento ſpiritu, teli in morem eiaculatur.

Aquilam volare doces.

Αετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις. id eſt. Aquilam volare doces. Diuerſa metaphora ſententiam eandem declarat. Quod enim Delphini inter piſces, id Aquila inter volucres. Quibus id etiam commune, quod vterque παιδεραςὴς eſſe narratur. Alluſiſſe videtur huc Gregorius in epiſtola quadam ad Eudoxum rhetorem, Τὰς πολλὰς ἔα χαίρειν, καὶ εἶναι κολοιὰς πλήσιν ἀετὰς δοκιμάζοντας. Sine volare vulgus, ſine eſſe graculos, qui volatum aquilarum probent.

In eodem hæſitas luto.

TERENTIVS in Phormione: In eodem hæſitas luto. In eos competit, qui ſic implicãtur negotio cuipiam, vt ſe nequeãt extricare. A viatoribus translatum, qui, ſimulatque in lutũ inciderint, cum alterum pedem conantur educere, altero altius immerguntur. Rurſum, vt hunc extrahant, alter quem eduxerant, denuo eſt infigendus. Eodem alludens Horatius:

Ne quidquam, inquit, *cœno cupiẽs euellere plantam.*

Huic ſimile eſt: *In eodem hæſitare veſtigio.* Q. Curtius lib. 4. Tertium diem metu exangues, iam armis ſuis oneratos in eodem veſtigio hærere.

In aqua hæret.

VSVRPATVR huic non diſſimile prouerbium à M. Tullio lib. Officiorum 3. Dicit ille quidem multa multis locis, ſed aqua hæret, vt aiunt. Significat autem Epicurum parum ſecum in diſputando conſtare, ſeque ipſum inuoluere, dum ea, quæ dicit alibi, pugnãt cum ijs, quę dixit alibi, atque ita quaſi fluctuare, neque in ſolido conſiſtere. Id quod euenire ſolet ijs, qui, cum aberrent à vero, verborũ fucis rem inuoluunt. Trãslatum apparet vel à fluitantibus, qui, vado deſtituti, huc atq; illuc iactantur; quoque magis ſe commouent, hoc maiore periculo laborant. Aut certe ab oratorum clepſydra, de qua meminimus alibi, vt cum in aqua hærere dicamus, qui ſeſe, deſtillata iam aqua, tamen è cauſa non poteſt expedire. Cicero ad Q. Fratrem li. 2. Quod idibus, & poſtridie fuerat dictum de agro Campano actum iri, non eſt actum. In hac cauſa mihi aqua hæret. Incertum, vtrum ſignificet, eam actionem integram ſibi relinqui, an cauſam eſſe inextricabilem. Huc referendum illud, quod paulo ſuperius ex Quinctiliano citauimus. Et laboratam, congeſtamq; dierum, ac noctium labore actione, aqua deficit. Nec abhorrent ea, quæ poſt dicemus in prouerbio, Hæret in vado.

Multa cadunt inter calicem, ſupremaque labra.

SVLPICIVS Apollinaris grammaticus apud Aulum Gellium in noctibus Atticis li. 13. c. 17. duo quædam adagia notat, alterum Græcum, alterum Latinum, quorum amborũ eadem ſit ſententia. Græcus eſt verſiculus, inquit, hexameter παροιμιώδης.

Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρυ. id eſt.

Multa cadunt, inter calicem, ſupremaq; labra.

Quo monemur, nihil tam certum ſperari, neq; quidquam tam eſſe vicinum, quod non repentinus aliquis caſus queat interuertere. Adeoq; non eſſe tutum venturis fidere, vt vix etiã illa ſint certa, quæ manib. tenemus. Originem adagii quidem ad huiuſmodi

Digitized by Google

modi, fabulam referunt. Ancæus Neptuni, & Aſtypaleę Phęnicis filius, cum vitem ſereret, grauiterq; miniſtris inſtaret, vrgeretq;: quidam, operis tædio commotus in herum, negauit futurũ, vt ex ea vite herus vnquam vinum guſtaret. Poſt, vbi vitis prouenilſet feliciter, atque vuæ maturuiſſent, herus exultans, ac geſtiẽs, ſeruum eundem accerſit, atq;, vt ſibi vinum infundat, iubet. Deinde, iam calicem admoturus ori, ſeruo, quæ dixiſſet, redegit in memoriam, quaſi vanam exprobrans diuinationẽ. At ille ſententiam hanc hero reſpondit. Inter calicẽ, ac ſumma labia, multa poſſe interuenire. Seruili ſententiæ fauit euentus. Nam inter loquendũ priusquam illę vinum hauriret, alter quidam miniſter ingreſſus, nunciat vinetum ab apro quopiam immani vaſtari. Quibus auditis, Ancæus, depoſito poculo, protinus in aprũ fertur, à quo inter venandum percuſſus interiit. Vſurpauit hoc adagii Lycophron in Iambicis.

Εγὼ ὃ τλήμων σὺν κακῷ μαθὼν ἔπος
Ως πολλὰ χείλευς ϗ δεπαστραίων πολῶν
Μέσῳ κυλίνδει μοῖρα παμμήτων βροτῶν.

id eſt:

Miſer aſt ego meo dicta cognoſcens
malo,
Vt plurima inter poculum, ac labrũ
ſolet
Vertiſſe fatum, res agens mortaliũ.

Interpres citat Ariſtotelem auctorem, qui & ipſe de Ancæi fabula meminerit, in qua illud variat, Ancæo, vitem inſtituenti, vatem accerſitum quempiam prædixiſſe, non futurum vnquam, vt ex ea vinum guſtaret, &, expreſſo in calice vino, vatem irriſiſſe tanquam ψευδόμαντιν. Reliqua conueniunt cum iis, quæ ex aliorum retulimus cõmentariis. Feſtus Pompeius ab augure quopiã vicino, qui forte pręterierit, prędictum indicat. Lycophron autẽ alio detorſit, nẽpe ad Agapenorem patrem, & Ancæũ, Actoris, & Eurythemiſtidis filium, & ad aprum Calydonium. Dionyſius apud Zenodotum, mauult parœmiã ad Antinoum referre, de quo meminit Homerus in Odyſſeæ 22. Is Antinous erat vnus ex procis Penelopes, cui, poculum tenenti, iamque bibere paranti, Vlyſſes iugulum telo transfixit. Atque ita manibus elapſo poculo, concidit, atq; interiit. Sed non ab re fuerit, Homericum carmen adſcribere:

Η, ϗ ἐπ' Ἀντινόῳ ἰθύνετο πικρὸν οἰστόν.
Η τοι ὁ καλὸν ἄλεισον ἀναιρήσεσθαι
ἔμελλε,
Χρύσεον, ἄμφωτον, ϗ δὴ μετὰ χερσὶν ἐνώμα
Ωφρα πίοι οἴνοιο. φόνος δέ οἱ οὐκ ἐνὶ θυμῷ
Μέμβλετο, τίς κ' οἴοιτο μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσι,
Μοῦνον ἐπὶ πλεόνεσσι, ϗ εἰ μάλα καρτερὸς εἴη,
Οἱ τεύξειν θάνατόν τε κακὸν ϗ κῆρα μέλαιναν.
Τὸν δ' ὀδυσσεὺς κατὰ λαιμὸν ἐπισχόμενον βάλεν ἰῷ.
Αντικρὺ δ' ἁπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή,
Εκλίνθη δ' ἑτέρωσε, δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρὸς
Βλημένου, αὐτίκα δ' αὐλὸς ἀνὰ ῥῖνας παχὺς ἦλθεν
Αἵματος ἀνδρομέοιο.

id eſt:

Telum, hæc fatus, in Antinoũ contorſit amarum.
At pulcram is paterã iam iam tollebat vtrinq;
Auritam, atq; auro nitidam: iam iamq; manu illam

Admo-

Admotabat vti biberet: neque pecto-
re eadem
Voluebat pauido (quis enim fore
crederet vnquam,
Vnus vt in tanto conuiuarũ agmi-
ne, quamquam
Viribus anteeat, mortem ſibi, ni-
graq; fata.
Moliretur) at huic iugulum cõfixit
Vlyſſes
Tollenti calicem, iaculum penetra-
uit acutum,
Et contra è ceruicibus exijt area
cuſpis.
Voluitur in latus ille, calix ſimul
excidit icto
E manibus: mox inde cruor de na-
ribus ingens
Emicat.

Nec alienum eſt hoc loco meminiſſe, quod Iulio Cæſari velut exprobranti vaticinij vanitatem, reſponſum eſt: Veniſſe Calendas Martias, non etiam præteriſſe.

Inter os, & offam

LATINVM eſt huiuſmodi, Inter os, & offam. Quod à cibis ſumendis ſumptum eſt, quemadmodum Græcanicum illud à potu. Nam olim Romani victitabant offis, vt teſtis eſt Valerius Max. Itaque perinde valet inter os & offam, quaſi dicas inter os & cibum. Porro prouerbium refertur apud Gellium ex oratione quadam Catonis, de ædilibus vitio creatis, his quidem verbis: Nunc ita aiunt, in ſegetibus, & in herbis bona frumenta eſſe. Nolite ibi nimiam ſpem habere. Sæpe audiui, inter os, & offam multa interuenire poſſe. Verum inter offam, atque herbam, ibi vero lõgam interuallum eſt. Feſtus ita refert adagium, Inter manum, & mentum.

Ita fugias, ne præter caſam.

EXTAT apud Terentium in Phormione cum primis venuſtum adagium: Ita fugias, ne præter caſam: quo quidem admonemur, ne ſic aliquod vitium fugiamus, vt in aliud maius incauti deuoluamur. Noſtrapte culpa facimus, inquit, vt malos expediat eſſe, dum dici nimiũ nos bonos ſtudemus, & benignos. Ita fugias, ne præter caſam, quod aiunt. Verba ſunt Demiphonis ſenis, ſemet accuſantis, quod, dum auari famã plus ſatis cupide ſtuderet effugere, ſtulti reprehẽſionem incurriſſet. Donatus adagij metaphoram hunc ad modum enarrat, ſi modo commentum hoc Donati videtur eſſe. Ita fugito, ne tuam caſam prętermittas, quæ ſit tibi tutiſſimum exceptaculum. Aut ita fugias, ne præter caſam, vbi cuſtodiri magis & prehendi fur, & mulctari verberibus poteſt. Aut verbum erat, inquit, furem exagitantis, & interea prouidentis, ne ante caſam tranſeat, ne in prætereundo etiam inde aliquid rapiat. Hanc veluti diuinationem, incerta, ac varia coniectantium quis ferret, niſi videremus & iuris interpretibus & Gręcorum adagiorum enarratoribus hunc eũdem eſſe morem? Prima interpretatio nobis magis arridet. Quidam enim calore fugiendi, etiam ea prætercurrunt, vbi commode poterant quieſcere. Quod vnica voce Græci παραφέρεθαι vocat, id eſt, perperam præterire, ac prætervehi, ab eo, quod amplectendum erat, aberrantem. Opinamur ad hoc adagium reſpexiſſe Lucianum in Nigrino, cum ſcribit, καὶ τοῦτο δὲ ἐν ταῖς τραγῳδίαις καὶ κωμῳδίαις λεγόμενον, ἤδη καὶ παρὰ θύραν βιαζόμενοι. id eſt. Et hoc, quod in tragœdijs, & comœdijs dicitur, Iam & pręter caſam incitati.

Euſtata

Digitized by Google

Euitata Charybdi in Scyllam incidi.

Τὴν χάρυβδιν ἐκφυγὼν, τῇ σκύλλῃ περιέπεσον. Iambici ſunt dimetri ἀκέφαλοι, quos caſuſne effuderit, an ars finxerit, incertum. Horum hic eſt ſenſus. Euitata Charybdi, in Scyllam incidi, hoc eſt, dum vito grauius malũ, in alterum diuerſum incidi. Sumtum adagium ab Homerica fabula, quæ narrat, Vlyſſem, dum metu Charybdis propius ad Scyllam nauẽ admouet, ſex è comitum ſuorum numero perdidiſſe. Quidam aiunt Scyllam Niſi, Megarenſium Regis, fuiſſe filiam, quæ propter aureum crinem ademptum patri, in monſtrum hoc marinum conuerſa ſit, vt meminit Pauſanias in Corinthiacis. Cui videtur aſſentiri Virg. in Bucolicis, cum ait:

Quid loquar, aut Scyllam Niſi, quã fama ſecuta eſt
Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris,
Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis?

Seruius indicat, Scyllam Phorci, & Crateidis nymphæ filiam. Hanc cum amaret Glaucus, Circe, qui illius amore tenebatur, quod eum in Scyllam propenſiorem eſſe videret, fontẽ, in quo nympha lauare conſueuerat, magicis venenis infecit. In quem cũ illa deſcendiſſet, pubetenus in varias mutata eſt formas. Nam id Circæ peculiare, in ferarum figuram homines vertere. Horrens itaque ſuam deformitatem, ſeſe in mare præcipitem dedit, ac fabulæ præbuit argumentum. De rei veritate, diuerſa eſt ſcriptorũ opinio. Salluſtius putat eſſe ſaxum in mari prominens, quod procul viſentibus muliebrem formam imitetur, in quod illiſi fluctus, quoniam & luporum eiulatum, & canum latratum videntur imitari, finxerunt illam à pube huiuſmodi feris ſuccinctam eſſe. In Græcorum commentarijs inuenimus, triremem fuiſſe quãdam miræ pernicitatis, cui nomen fuerit inditum Scyllæ, παρὰ τὸ σκυλεύειν, ꝙ hac graſſantes piratæ mare Tyrrhenum, ac Siculum infeſtarent, reliquasque naues, quotquot præteriſſent, diſpoliarent, atque hinc natam fabulam. De Charybde vero narrant poetarum fabulæ, hanc feminam fuiſſe voraciſſimam, quæ, quod Herculis boues rapuiſſet, à Ioue fulmine icta, in mare præcipitata eſt, & in huiuſmodi verſa monſtrum, quod adhuc priſtinam ſeruat naturam. Abſorbet enim vniuerſa, quæqꝫ abſorbuerit, ea circa Taurominitanum egerit litus, vt Salluſtius eſt auctor. Vnde tanquam prouerbio ſcortum vorax, & auiditatis nunquã ſatiatæ, Charybdim appellat Horatius:

Ah miſer
Quanta laboras in Charybdi,
Digne puer meliore flamma.

Seruius ait Scyllam in Italia eſſe, Charybdim in Sicilia. Virgilius in Aeneidos lib. 3. tranſitum hunc inter duo pericula anguſtum eleganter deſcribit,

Hæc loca, inquiens, *vi quõdam vaſta conuulſa ruina*
(Tantum æui longinqua valet mutare vetuſtas)
Diſſiluiſſe ferunt, cum protinus vtraqꝫ tellus
Vna foret, venit medio vi pontus, & vndis
Heſperium Siculo latus abſcidit, arvaqꝫ & vrbes
Littore diductas, anguſto interluit æſtu.

Dextrum

Digitized by Google

Dextrum Scyllæ latus, læuum implacata Charybdis.
Obſidet.

Et idem alibi:

Inter vtranque viam lethi diſcrimine paruo,
Ni teneant curſus.

Homerus Odyſſeæ M. periculum vtrunque multis verbis deſcribit, facitque Circen admonētem Vlyſſem, vt ad Scyllam potius inflectat curſum, quam ad Charybdim, propterea quod præſtet ſex è ſocijs deſiderari, quam pariter omnes interire, declarans nimirū plus diſcriminis eſſe in Charybdi, quam in Scylla.

Μὴ σύγε κεῖθι τύχης ὅτε ῥοιβδήσειεν,
Οὐ γάρ κεν ῥύσαιτό σ' ὑπ' ἐκ κακοῦ, οὐδ' ἐνοσίχθων
Ἀλλὰ μάλα σκύλλης σκοπέλῳ πεπλημένος ὦκα
Νῆα πάρεξ ἐλάαν, ἐπειὴ πολὺ φέρτερόν ἐστι
Ἓξ ἑτάρους ἐν νηὶ ποθήμεναι, ἢ ἅμα πάντας

id eſt.

Abſit vt illic tum fueris, cum faucibus vndas
Illa reſorbuerit, neque enim è diſcrimine tanto
Ipſe vel eripiat Neptunus, verum age Scyllæ
Vicinus ſcopulo, celeri præteruehe curſu,
Quandoquidem comites ſex multo perdere præſtat,
Quam vt ſemel exitium quotquot ſunt, auferat omnes.

Adagio trifariam vti licebit, vel cum admonebimus, ſi quando in eas rerum anguſtias deuentum fuerit, vt citra diſpendium diſcedi non queat, è duobus malis, id, quod leuius eſt, eligamus, videlicet Vlyſſis exemplo, & magis in eam vergamus partem, vbi minus ſit iacturæ. Quod genus, ſi quis pariter & de ſalute & de pecunia periclitaretur, malit propior eſſe pecuniæ, quam vitæ periculo, propterea quod facultatum iactura vtcunque ſarciri poteſt, vita ſemel amiſſa nunquam reſtituitur. Vel cum oſtendemus negotium anceps, & periculoſum, in quo ſumma moderatione ſit opus, vt in neutram pecces partē. Hic iam non habebitur ratio, vtrum maius ſit periculum: verum hoc tantum intelligitur, ingens vtrobique diſcrimen ſubeſſe. Prioris exemplum fuerit: Memento longe ſatius eſſe in diſpendii Scyllam incidere, quam in valetudinis Charybdim. Præſtabilius eſt in rei pecuniariæ iacturam, velut in Scyllam incurrere, quam in infamiæ Charybdim incidere. Poſterioris hoc: Curandum, vt ita populo ſtudeas, ne principis offendas animum. Caute, circumſpecteque rem gerito, memor tibi inter Scyllam, & Charybdim eſſe curſum. Tertius fuerit modus, ſi inuertas, hoc pacto. Dum parum eruditus videri times, in arrogantis opinionem incurriſti. hoc eſt plane, quod dicitur, dum Scyllam vitas, in Charybdim incidiſti. Celebratur apud Latinos hic verſiculus, quocunque natus auctore, nam in præſentia non occurrit:

Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdim.

Fumum fugiens, in ignem incidi.

Κάπνον γε φεύγων, εἰς τὸ πῦρ περιέπεσον, id eſt. Dum vito fumum, flammam in ipſam decidi. Senarius eſt prouerbialis, ſuperiori ſententiæ finitimus. Lucianus in Necyomantia, ἐλελήθειν ἐμαυτὸν ἐς αὐτὸ φάσι τὸ πῦρ ἐκ τοῦ κάπνου βιαζόμενος. id eſt,

Igno-

Ignoraueram autem, quod iuxta proverbium, ex fumo in ipſum ignẽ compellerer. Vtitur & Plato lib. De repub. 8. cum ait, populum, dum recuſat ingenuis ſeruire, quaſi vitato fumo in flammam incurrere, videlicet, vt ſeruis etiam ſeruire cogatur. Huc alluſit Horatius, cum ait in ſermonibus:

- Nam fruſtra vitium vitaueris illud,
Si te alio prauum detorſeris.

Et in arte poetica:

In vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte.

Plutarchus, περὶ δυσωπίας. Τῇ δὲ δυσωπίᾳ συμβέβηκεν ἀτεχνῶς φυγούσῃ κάπνον ἀδοξίας, εἰς πῦρ ἐμβάλλειν ἑαυτήν, id eſt, Ineptæ autem verecundiæ illud haud dubie accidit, vt fumum fugiens infamiæ, in ignem coniiciat ſeſe, id eſt, in aliud maius.

Latum vnguem, ac ſimiles hyperbolæ proverbiales.

TRANSVERSVM digitum, aut vnguem diſcedere, frequenter eſt apud Ciceronem, pro eo, quod eſt, quam minimo ſpacio. Fit autem feſtiuior metaphora, quoties his verbis perfectam imitationem, ac plenum vndequaque conſenſum ſignificamus, vt Academicarum quæſtionum lib. 2. Ab hac regula mihi nõ licet transuerſum, vt aiunt, vnguem diſcedere. Ibidem: Vbi enim aut Xenocratem ſequitur, cuius libri ſunt de oratione loquendi, multi & multum probati: aut ipſum Ariſtotelem, quo profecto nihil eſt acutius, nihil politius? A Chryſippo pedem nunquam. Loquitur de Antiocho, qui reliquis contẽptis, Chryſippum per omnia ſequeretur. Rurſus Academicarum quæſt. lib. 2. Quibus conceſſis digitum progredi nõ poſſunt. Idem ad Atticum: Mihi certiſſimum eſt, ab honeſtiſſima ſententia digitũ nunquam. Rurſus ad eundem lib. 13. Curandum eſt, atq; hoc in omni vita ſua quenque, à noſtra conſcientia trãsuerſum vnguem non oportere diſcedere. Idem in epiſtolis familiaribus: Vrge igitur transuerſum vnguem, quod aiunt, à ſtilo. Sunt illa quidem minus figurata, ſed tamen proverbialia, quæ loquitur Plautin. Euclio in Aulularia: Si tu hercle ex iſthoc loco digitum transuerſum, aut vnguem latum exceſſeris. Et Cicero in Verrem: Digitum non diſcedebant. Idem ad Atticum lib. 13. epiſt. 1. Pedem adhuc è villa egreſſi non ſumus, ita magnos, & aſſiduos imbres habebamus. Idem Academicarum quæſtionum lib. 2. Non quæro ex his illa initia Mathematicorum, quibus non conceſſis, digitum progredi non poſſunt. Metaphora partim ſumpta videtur ab iis, qui tabulam, aut ſaxum, aut ſimile quippiam digitis latis metiuntur, quoties exquiſite rei modus ſpectatur, nam reliqua cubitis metiri ſolemus. Minima menſurarum, latus digitus eſt. Partim à iugerum menſoribus, qui ſtadiis, paſſibus, & vt minima menſura, pedibus, ſoli ſpatiũ metiuntur. Vulgo etiam nunc dicunt: Culmum latum, ſimili figura, pro eo quod eſt, ne tantulum quidem.

Pedem vbi ponat, non habet.

VNDE & illa proverbialis hyperbole ducta videtur apud Ciceronẽ frequens: Pedem vbi ponat, non habet, pro eo, quod eſt, ne tantillum quidem agri poſſidet, lib. epiſt. ad Atticum 13. Ariobarzanis filius Romam venit: vult, opinor, regnum aliquod emere à Cæſare. Nã, quomodo nunc eſt, pedem vbi ponat, in ſuo non habet. Idem Philippicarum ſecunda:

 Quid

Quid erat in terris, vbi in tuo pedem poneres? Rurſum lib. 7. ad Atticum: Pedem in Italia vide nullum eſſe, qui non in iſtius poteſtate ſit. Idem lib. De finibus 4. Quid enim ſapientia? Pedem vbi poneret, non habebat, ſublatis officiis omnibus. Conveniet autem in hominem inſignite tenuẽ, atque inopem, cui ne veſtigium quidem pedis ſit in agrorum poſſeſſionibus. Apud eundem eſt iocus in fundum, quem poſſis mittere funda.

Iterum eundem ad lapidem offendere.

Δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν αἰσχρὸν εἰσκρούειν λίθον. id eſt,

Iterum ad eundem turpe lapidem impingere.

Senarius elegans, ac proverbialis refertur a Zenodoto in collectaneis adagiorum. Cicero epiſt. famil. lib. 10. Culpa enim illa, bis ad eundem, vulgari reprehenſa proverbio eſt, Ouid. lib. Triſtium 2.

At nunc tanta meo comes eſt inſania morbo,
Saxa memor refero rurſus ad iſta pedem.

Vſurpatur ab Auſonio in epiſtola quadam. Etenim, inquit, popoſciſti tu, vt tua epiſtola ad eundem lapidẽ bis offenderes. Ego autem, quæcunque fortuna eſſet, ſemel erubeſcerem. Eſt autem, Bis ad eundem lapidem offendere: iterum eadem in re peccare. Nam primus error, vel Grçco adagio, veniam meretur: iteranti culpam venia dari non ſolet. Inter Græcanicas ſententias celebratur & hæc:

Δὶς ἐξαμαρτεῖν ταὐτὸν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ. id eſt,

Sapientis haud eſt, bis in eodem labier.

Extat & Græcum epigramma, incertum cuius,

Εἴ τις ἅπαξ γήμας, πάλιν δεύτερα λέκτρα διώκει,
Ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον.
id eſt,

Altera connubium experto cui ducitur vxor,
Hic ſi acta repetit æquora ſæua rate.

Fertur & Publianus Mimus, non alienus ab hac forma:

Improbe Neptunum accuſat, qui iterum naufragium facit.

At Scipio ſapienti ne ſemel quidem errarę permittit, vt dicat, *οὐκ ᾤμην*, id eſt, non putaram.

Eadem oberrare chorda.

HORATIUS in arte poetica, ſententiam haud diſſimilem, diſſimili metaphora extulit:

Et citharœdus, inquiens,
Ridetur, chorda qui ſemper oberrat eadem.

A cantoribus ducta translatio eſt, quibus vehementer fœdum ſit, in iiſdem fidibus ſæpius peccare. In eos igitur concinne dicetur, qui vel in ſimili re crebrius peccant, vel culpam eandem iterum atque iterum committunt. Primus enim lapſus vel caſui datur, vel imprudentiæ, iteratus ſtultitiæ tribuitur, aut inſcitiæ.

Non tam ouum ouo ſimile.

Extant apud auctores aliquot ſimilitudinis adagia, quorum de numero eſt, Non tam ouum ouo ſimile, de rebus indiſcretæ ſimilitudinis. Cicero Academicarum quæſtionum lib. 2. Videsne, vt in proverbio ſit, ouorum inter ſe ſimilitudo? Tamen hoc accepimus, Deli fuiſſe complures ſaluis rebus illis, qui gallinas alere quæſtus cauſa ſolerent. Ii, cum o- uum

Digitized by Google

uum inſpexerant, quæ id gallina peperiſſet, dicere ſolebant, Neque id eſt contra nos: nam nobis ſatis oua internoſcere. Idem proverbium refertur & à Fabio Quintiliano. Vſurpatur & à Seneca in libello, quem in Claudium Imp. luſit.

Non tam lac lacti ſimile.

IDEM pollet, & à Plauto vſurpatur in Amphitryone: Neque lacte lacti magis eſt ſimile, quam ille ſimilis eſt mei. Dicit̃ à Soſia de Mercurio, qui huius aſſumpſerat figuram. Idem in Milite: Tam ſimile, quam lacte lacti eſt. Lacte autem in recto à Plauto vſurpatur.

Non tam aqua ſimilis aquæ.

EANDEM vim obtinet, quod vſurpat Plaut⁹ in Menæchmis. Nec aqua aquæ, nec lacte lacti, crede mihi, vſquam ſimilius, quam hic tui eſt, tuq; huius. Ad hanc formam & illud ex eadem ſcena. Tam conſimilis eſt, quam poteſt ſpeculum tuum. Rurſum in Milite. Nam è ſummo puteo ſimilior nunquam poteſt aqua aquę ſumi.

Quam apes apum ſimiles.

HIS M. Tullius illud etiam adiungit in Academicis quæſt. Vt ſimilia ſunt, & oua ouorum, & apes apum. Vbi iocatur in Democriti mũdos, vſquequaque ſimiles inter ſeſe. Simili forma dicunt, Quam ouis eſt oui ſimilis.

Acanthia cicada.

Ἀκάνθιος τέττιξ, id eſt, Acanthia cicada. In indoctos, atque infantes, aut muſices ignaros torqueri proverbio ſolitum. Auctor eſt Stephanus Byzantius, iuxta oppidum Ætoliæ Acanthum cicadas alibi vocales mutas eſſe, atque hinc ortum adagium, cuius auctorem citat Simonidem. Plinius Naturalis hiſtoriæ lib. 11. cap. 27. ſcribit in agro Rhegino cicadas omnes ſilere, vltra flumen in Locris canere. Idem teſtatur Pauſanias libro rerum Eliacarum ſecundo. Strabo lib. Geographiæ ſexto refert Rheginum agrum a Locrenſi dirimi fluuio, cui nomen Alex. Cicadas autem, quæ in Locrenſi verſantur ripa, ſonantius ſtridere, cum in Rhegino ſint mutæ. Huius rei hanc eſſe cauſam coniectat, quod Rheginorum regio, cum ſit vmbroſa, atq; opaca, cicadarum pelliculas humore torpefaciat. Eaſdem in agro Locrẽſi, quod ſit aprica, ſolis arefactas ęſtu ſtridorem aptius emittere. Auget autem miraculum Rheginenſium cicadarum etiam fabuloſe celebrata vocalitas vicinarum: Nam idem Strabo, Timæum citat auctorem, quondam in Pythiorum certamine Eunomum Locrenſem, & Rheginenſem Ariſtonem, in canendi certamen veniſſe, Ariſtonem Apollinem invocaſſe Delphicum, vt ſibi canenti foret auxilio, quod à Delphis Rheginenſes olim eſſent profecti. Eunomus reſpondit, Rheginenſibus ne certandum quidem omnino de muſica, apud quos cicada vocaliſſimum animal voce careret. Vtriſque certantibus, cum in Eunomi cithara vna inter canendum chorda frangeretur, cicada ſupervolans aſtitit, ac vocem alioqui defuturam, ſuo cantu ſuppleuit. Atque ita victor declaratus, ſtatuã citharœdi poſuit, cum cicada citharæ inſidente. Huiuſmodi ferme tradit Strabo.

Eadem penſari trutina.

EADEM penſari trutina, id eſt, eadem lege. Horatius in Sermon.

- Hac lege in trutina ponetur eadem.

N 2 Idem

Idem in epiſtolis:

- Romani penſantur eadem
Scriptores trutina.

Convenit cum illa iureconſultorum regula, Patere legem, quam ipſe tuleris. Sine vt eo pacto tecum agatur, quo tu cum aliis egeris.

Perſius,

- Examenq; improbum in illa
Caſtiges trutina.

Huic ſimilimum, Ad eandem exigere regulam, ἴσῳ σταθμῷ, id eſt, æquali trutina, ſiue lance. Plutar. Ἀλλ' ἴσῳ σταθμῷ πᾶσιν ἡ κακία προστεθειμένη μολυβδὶς ὥσπερ δίκτυον κατέσπασεν, id eſt, Sed æqua lance omnibus, addita malitia ceu plumbum rete detraxit.

Zonam perdidit.

ZONAM perdidit. Caſtrenſe proverbium in ἀχρημάτους, id eſt, eos qui nihil habent nummorum, à Græca quadam fabula tractum Acron admonet. Porphyrion à militum conſuetudine, qui, quidquid habent, in zona ſecum portant. Cuiuſmodi ſane hominem perquam venuſte deſcribit Lucilius, citante Nonio:

Cui neq; iumentum eſt, nec ſeruus, nec comes vllus:
Bulgam, & quidquid habet nummorum, ſecum habet omne:
Cum bulga cœnat, dormit, lauat: omnis in vna
Spes hominis bulga, hac deuincta eſt cætera vita.

Nam Bulgam appellat Lucilius folliculum, ſiue crumenam, & ſacculum de brachio propendentem. Sic enim & Horatius:

Suſpenſi laeuo tabulas, loculosq; lacerto.

Tametſi Feſtus Bulgam Gallicum vocabulum autumat. Conſimili modo Gracchus loquitur apud Gelliũ. Cum Roma profectus ſum, zonas, quas plenas argenti extuli, eas ex prouincia inanes retuli. Horatius in Epiſtolis: Ibit eo, quo vis, qui zonam perdidit. Plautus in Pœnulo. Tu, qui zonam non habes, qui in hanc veniſti vrbem? aut quid quæris? in quibus Plauti verbis duplex eſt alluſio, & ad veſtem Pœnorum more diſcinctam, & ad pecuniam, quæ in zona geſtatur, citra quam in vrbe ſumptuoſa non ſat commode viuitur. Peſcennius Niger apud Spartianum vetuit, ne milites zonam ſecum deferrent in bellum, ſed ſi quid haberent pecuniæ, publice commodarent, recepturi poſt prœlium: ſimul & ipſis luxuriei materiam eripiens, & hoſti prædam, ſi quid aduerſi eueniſſet. Eſt apud Lampridium in Alexandro: Miles non timet, niſi veſtitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in zona.

Cocta numerabimus exta.

COCTA numerabimus exta. Diomedes grammaticus, vbi proverbiũ definit, hoc exempli vice ſubiecit. Cuius hunc adſcribit eſſe ſenſum, Ex euentu ſciemus. Huic confinis color ille comicus. Res indicabit. Nam vt ait Ouidius:

Exitus acta probat.

Et apud Græcos, αὐτὸ δείξει, id eſt, ipſa res indicabit.

Multa nouit vulpes, verum echinus vnum magnum.

Πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα. i. Ars multa vulpi, aſt vna echino maxima. Zenodot. hunc ſenariũ ex Archilocho citat. Dicitur in aſtutos, & variis conſutos dolis. Vel potius, vbi ſignificabimus, quosdam vnica aſtutia plus efficere, quam alios diuerſis

technis

technis. Nam vulpes multiiugis dolis ſe tuetur aduerſus venatores, & tamen haud raro capitur. Echinus, quem dicunt herinaceum eſſe, (nam hoc loco de terreſtri, non de piſce fit mentio) vnica duntaxat arte tutus eſt aduerſus canum morſus. Siquidem ſpinis ſuis ſemet inuoluit in pilæ ſpeciẽ, vt nulla ex parte morſu prendi queat. Citantur apud eundem Zenodotum huiuſmodi quidam verſus ex Ione Chio, tragico poeta. Quos eoſdem ex eodem citat in ſermonibus conuiuialibus Athenæus è tragœdia, cui titulus: Phœnicia.

Ἀλλ' ἐν γε χέρσῳ τὰς λέοντος ᾔνεσα,
Καὶ τὰς ἐχίνου μᾶλλον οἰζυρὰς τέχνας,
Ὃς οὔτ' ἂν ἄλλων θηρίων ὀσμὴν μάθῃ,
Στρόβυλος ἀμφ' ἄκανθαν εἱλίξας δέ-
μας
Κεῖται δακεῖν τε καὶ θίγειν ἀμήχανος.

id eſt,

Leonis artes in ſolo ſane probo,
At magis echini comprobo miſeros
dolos,
Qui ſimul odorem belluarum ſen-
ſerit,
Se contrahit ſpinis operto corpore,
Tutus iacens, morſuq; tactuque o-
mnium.

Refertur proverbium, ac ſimul ad carmen alludit Plutarchus in commentario, cui titulus, *πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, χερσαῖα ἢ θαλάσσια*, id eſt vtra animantia prudentiora, terreſtria, an marina. Eius verba ſubſcribam: *τῶν δὲ χερσαίων ἐχίνων ἡ μὲν ὑπὲρ αὐτῶν ἄμυνα καὶ φυλακὴ παροιμίαν πεποίηκε.*

Πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.
Προσιούσης γὰρ αὐτῆς ὥς φασιν οἷον
Στρόβυλος ἀμφ' ἄκανθαν εἱλίξας
δέμας
Κεῖται θίγειν τε καὶ δακεῖν ἀμήχανος.

id eſt,

Iam vero terreſtrium echinorum in tuenda ſeruandaque incolumitate ſua, ſolertia proverbio locũ fecit.

Ars varia vulpi, aſt vna echino ma-
xima.
Siquidem cum illa aggreditur, quẽ-
admodum aiunt,
Flexibile ſpinis corpus obuoluens
ſuis,
Tutus iacet, ſic, vt nec ore tangier
Vlla queat ratione, nec morderier.

Plutarchus, aut quiſquis eſt eius operis auctor, verſibus intermiſcuit ſua quædam verba, ne quis id errore noſtro factum ſuſpicetur. Sed omniũ copioſiſſime huius animantis ingenium, & aſtutiam deſcribit Plinius libro 8. capite 37. Præparant, inquit, & herinacei cibos, ac volutati ſupra iacentia poma, affixa ſpinis, vnum non amplius ore tenentes portant in cauas arbores. Iidem mutationem aquilonis in auſtrum, condentes ſe in cubile, præſagiunt. Vbi vero ſenſere venantem, contracto ore, pedibus, ac omni parte inferiore, qua raram & innocuam habent lanuginem, convoluuntur in formam pilæ, ne quid comprehendi poſſit præter aculeos. In deſperatione vero vrinam ex ſe reddunt tabificam tergori ſuo, ſpiniſque noxiam. Reliqua qui cupiet cognoſcere, è loco, quem indicauimus, petat. Hæc ad proverbii ſenſum potiſſimum attinebant. Celebre eſt & piſcis echini ingenium, qui ſæuitiam maris præſagiens, correptis lapillis operit ſeſe, vt mobilitatem ſtabiliat pondere, ne nimia volutatione atterat ſpinas, quod aſpicientes nautæ, pluribus mox anchoris nauigia infrenant. Auctor Plinius lib. 9. cap. 31. Vulpem autẽ verſipellem eſſe, variis

N 5 inſtru

Digitized by Google

inſtructam artibus, cum alii cõplures apologi, tum ille peculiariter indicat, qui refertur à Plutarcho in Moralibus. Cum aliquando pardus vulpem præ ſe contemneret, quod ipſe pellem haberet omnigenis colorum maculis variegatam, reſpondit vulpes, ſibi id decoris in animo eſſe, quod illi eſſet in cute. Neq; vero paulo ſatius eſſe ingenio præditum eſſe vafro, quam cute verſicolore. Græci ſolertem, ac variis armatũ dolis, *ποικιλόφρονα* vocant, & *ποικιλομῆτιν* Latini vafrũ, & verſipellem. Narratur & alius quidam apologus, ab hoc prouerbio non multum abludens. Cũ aliquando vulpes in colloquio, quod illi erat cum fele, iactaret ſibi varias eſſe technas, adeo, vt vel peram haberet dolis refertam, feles autem reſponderet, ſibi vnicam duntaxat artem eſſe, cui fideret, ſi quid exiſteret diſcriminis, inter confabulandum repente canum accurrentium tumultus auditur, ibi feles in arborem altiſſimam ſubſiliit, cum vulpes interim à canũ agmine cincta capitur. Innuit fabula, præſtabilius eſſe nonnunquam vnicum habere conſilium, modo id ſit verum, & efficax, quam plures dolos, conſiliaque friuola. Veluti ſi quis pauper multiiugis artibus ſollicitaret animum puellæ, diues autem vnũ hoc haberet, quod eſt apud Ouidium, quantum libet accipe, recte dixerit.

Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.

Simulare cupreſſum.

Horatius in arte poetica:

-Et fortaſſe cupreſſum
Scis ſimulare, quid hoc? ſi fractis enatat expes
Nauibus, are dato.

Acron prouerbium eſſe admonet, ortum ab imperito quopiam pictore, qui præter cupreſſum nihil nouerat pingere. A quo cum naufragus quidam petiiſſet, vt vultũ ſuum exprimeret, ac naufragiũ ſuum depingeret, interrogauit ille, num ex cupreſſo vellet aliquid adiici. Res ea primum in iocum, deinde etiam in adagionem abiit. Concinne vſurpabitur in eos, qui, quod didicerunt, id vbique intẽpeſtiuiter inculcant, cum ad rem nihil attineat.

Flamma fumo eſt proxima.

Apvd Plautum extat in Curculione. Flamma fumo eſt proxima. Commonet adagium, periculũ mature fugiendum eſſe, quique malum euitare cupiat, ei vitandam prius occaſionem. Vt, qui corrumpi nolit, ab improborum abſtineat conſuetudine, qui cum puella cubare nolit, ne det oſculum. Nam & illud protinus addit poeta:

Fumo comburi nihil poteſt, flamma poteſt.

Fumus enim indicium eſt flammæ mox erupturæ.

Ad reſtim res rediit.

Terentivs in Phormione: Opera tua ad reſtim mihi quidem res rediit planiſſime. Hoc adagio ſumma rerum deſperatio ſignificatur. Nam in hac ſolent quidam amentes ad laqueum confugere. Iuuenalis:

Ferre potes dominam ſaluis tot reſtibus vllam?

Eodem pertinet etiam illud. Suſpendio deligenda arbor.

Paupertas ſapientiam ſortita eſt.

Πενία δ' τὴν σοφίαν ἔλαχε, i. Paupertas ſapiẽtiam ſortita eſt. Zenodotus citat ex Euripide. Alii tribuunt Ariſtoni. Ignaua eſt opulentia, verum inopia multarum artiũ repertrix eſt, id quod ipſa iactat apud Ariſtophanem

nem in Pluto, artium omniũ inuentionem ſibi vindicans. Virgilius:

-Labor omnia Vincit
Improbus, & duris Vrgens in rebus egeſtas.

Ouidius:

Ingenium mala ſæpe mouent.

Perſius:

Magiſter artis, ingeniique largitor
Venter.

Circumfertur hic quoq; verſiculus apud Græcos:

Πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος.

id eſt,

Magiſtra multorum improba exiſtit fames.

Xenophon πενίαν appellauit σοφίαν αὐτοδίδακτον: ἃ γὰρ ἐκείνη τοῖς λόγοις πείθει, αὕτη τοῖς ἔργοις ἀναγκάζει, hoc eſt ſapientiam, quæ citra doctorem contingit: etenim, quod hæc perſuadet oratione, ad hoc illa re ipſa compellit. Theoc. in Piſcator.

Ἁ πενία Διόφαντε μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει,
Αὕτα τῶ μόχθοιο διδάσκαλος.

id eſt,

Vnica paupertas Diophantes ſuſcitat artes,
Ipſa laborandi doctrix, ſtudiique magiſtra.

Huc ſpectat & illud, quod Iuppiter aurei ſæculi tam paratam rerum copiam ſummouit:

Vt Varias Vſus meditando extunderet artes.

Item Mimus ille non inelegans:

Hominem experiri multa paupertas iubet.

Poteſt & illuc referri prouerbiũ, quod videmus accidere, vt penes Midas, & improbos homines ſit opulentia, doctique, probique fere tenui ſint fortuna. Qua quidẽ de re extant duo problemata, Ariſtotelis titulo: quorũ altero rogat, qui fiat, vt paupertas apud probos viros plerunque verſetur. Redditq; huiusce rei varias cauſas, ſiue ꝙ improbi per fas nefasque malunt parare diuitias, quam cum paupertate contubernium diutinum habere: proinde fugit illos, quibus videatur maximorum flagitiorum occaſio futura, ad illos deflectit, quos exiſtimat ſeſe recte, modeſteque vſuros. Siue, quod inops & virium, & conſilii, quippe femina, plus auxilii ſibi futurum ſperat apud πολυδάκρυας ἄνδρας, vt habet prouerbium. Siue, quod cum ipſa ſit mala, malos vitat, ne ſi πῦρ ἐπὶ πῦρ, id eſt, malum acceſſerit malo, iam fiat intolerabile, atq; immedicabile. In altero rogat, quid in cauſa ſit, vt opes a malis fere poſſideantur, non item a bonis. An quia cæcæ ſunt, inquit, & ob id errant in delectu? Hæc quoniam poeticen, aut ſophiſticen ſapiunt magis, quam philoſophum, præſertim ſerium, vix videtur eſſe veriſimile, ab Ariſtotele fuiſſe profecta. Quod autem dixit de cæcis diuitiis, id ſumtum eſt potiſſimum ex Ariſtophanis Pluto. Quo in loco Plutus, qui deus eſt diuitiarum rogatus, vnde cæcitatis malum obtigiſſet, reſpondit ad hunc modum:

Ὁ Ζεύς με ταῦτ᾽ ἔδρασεν ἀνθρώποις φθονῶν.
Ἐγὼ γὰρ ὢν μειράκιον, ἠπείλησ᾽ ὅτι
Ὡς τοὺς δικαίους καὶ σοφοὺς καὶ κοσμίους
Μόνους βαδιοίμην, ὁ δ᾽ ἐμ᾽ ἐποίησεν τυφλόν,
Ἵνα μὴ διαγιγνώσκοιμι τούτων μηδένα.
Οὕτως ἐκεῖνος τοῖσι χρηστοῖσι φθονεῖ.

id eſt,

Hæc me malo mulctauit ipſe Iuppiter.
Rebus videlicet inuidens mortaliũ.

Nam

Nam olim puer minabar id fore, vt ad probos,
Doctos, modeſtos, tantum adirem. at Iuppiter
Oculos in hoc ademit, vt ne quempiam
Horum liceret iam mihi dignoſcere,
Adeo bonæ ille frugis inuidet viris.

Hunc locum imitatus Lucianus in Timone, conſimilia quædam de Pluto narrat, quem non cæcum modo facit, verumetiam claudum, cæcum quidem ſemper, ac tũc demum claudicantẽ, quoties ad bonos viros mittitur, alias pedibus perniciſſimis.

Ollæ amicitia.

Χύτρας φιλία, Ollæ amicitia. In amicos iſtos vulgares quadrabit, quos patina, non beneuolentia conciliat. De cuiuſmodi Iuuenalis:

Te putat ille ſua captum nidore culina,
Nec male coniectat.

Hos arcanæ literæ, menſæ amicos nominant. Plutarchus item in libello, cui titulus: Quo pacto dignoſcas adulatorẽ ab amico: id genus homines, αὐτολη κύθους καὶ τραπεζέας, vulgo dici ſolitos narrat, ꝙ ventriculi, cibiq; cauſa diligant, non ex animo: quique tum præſto ſunt, quoties audiunt, κατὰ χειρὸς ὕδωρ. Nam Ariſtophanes grammaticus apud Athenæum lib. 9. tradit lotionem manuum, quæ præcedebat cœnam, vocari κατὰ χειρὸς, à cœna, νίψασθαι. In eoſdem, ni fallimur, dictum eſt illud à Menandro comico, citãte Athenæo:

Οἱ δὲ κατὰ χειρῶν λαβόντες περιμένουσι φίλτατοι.
Manibus vt data eſt aqua, hærent tunc amici maxime.

Effertur ad hunc modum parœmia ζεῖ χύτρα, ζῇ φιλία, id eſt, Feruet olla, viuit amicitia.

Antiquiora diphthera loqueris.

Ἀρχαιότερα διφθέρας λαλεῖς, id eſt, Antiquiora dipthera loqueris. In eos quadrat, qui nugas narrant, aut de rebus nimium priſcis, & iampridem obſoletis. Nam diphthera res quædam erat ex priſcis illis fabulamentis relicta. Siquidem aiunt diphtheram pellem fuiſſe eius capræ, quæ Iouem lactarit, in qua creditum eſt antiquitus, illum omnia ſcribere, quæ fierent. Vnde, quæ nec in hiſtoricorum literis extarent, nec in hominũ memoria ſeruarentur, ea velut ex Iouis diphthera petita dicebãtur. Quin ſubinde apud Ariſtophanem, ἀρχαῖα παλαιὰ, id eſt, priſca, atque antiqua, pro nugamẽtis leges, quod antiquitas fere fabuloſiſſima ſit, opinamur, & ἀρχαϊκῶς, pro eo, quod eſt, deliranter, ac ſtulte. Simili modo vocamus κρονικὰ vetera, & obſoleta, deſitaque. Sic apud Athenæum libro 7. quiſpiam, Arrianus, opinamur, ταῦτα σιτία κρονικά ἐστιν ὦ ἑταῖρε. id eſt, Iſthæc Saturnia ſunt, o amice, cibaria. Poetæ fingunt, Saturnum regno pulſum, & huius loco regnare Iouẽ.

Auribus lupum teneo.

EXTAT apud Terentium in Phormione. Antiphoni adoleſcenti vxor erat domi, quã nec eiicere poterat, vel, quia non libebat, quod in eam deperiret, vel quod integrum non erat, cum eſſet iudicum ſententiis addicta, neq; rurſum retinere quibat, propter patris violentiam. Et, cum à patruele felix diceretur, vt qui domi poſſideret id, quod amabat. Imo, inquit, quod aiunt, auribus teneo lupum. Nam, neque quo modo amittam à me inuenio, neq; vti retineam ſcio.

Digitized by Google

ſcio. Moxq; leno quaſi referens parœmiam, ait ſibi idem vſu venire in Phædria, quem neque retinere poterat, qui nihil numerabat, neq; repellere, quod eſſet improbe blãdus, ac montes aureos polliceretur. Donatus Græcam parœmiam Græcis adſcribit verbis. Τῶν ὤτων ἔχω τὸν λύκον, ὔτ' ἔχειν, ὔτ' ἀφεῖναι δύναμαι, id eſt, Auribus lupum teneo, neque retinere, neque amittere poſſum. Suetonius in Tiberio. Cunctandi cauſa erat motus vndique imminentium diſcriminum, vt ſæpe lupum tenere ſe aurib⁹ diceret. Plutarchus in præceptis ciuilibus, λύκον ὔ φασιν τῶν ὤτων κρατεῖν. id eſt, Aiunt lupum non poſſe teneri auribus, cum homines hac parte maxime ducantur, nimirum perſuaſione. Dicitur in eos, qui eiusmodi negotio inuoluuntur, ꝙ neque relinquere ſit integrum, neque tolerari poſſit. Videtur ab euentu quopiam natum, vt alia pleraque. Aut inde certe, quod, vt lepus auribus quippe prælongis commodiſſime tenetur, ita lupus, quod aures habet pro corpore breuiores, teneri iis non poteſt, neque rurſum citra ſummum periculum è manibus dimitti, bellua tam mordax. Cæcilius apud A. Gellium lib. 15. cap. 9. eandem ſententiam, ſed citra metaphoram extulit. Nam hi ſunt, inquit, amici peſſimi, fronte hilaro, corde triſti, quos neque vt apprehendas, neque vt amittas ſcias. Huc adluſit Theognis, etiamſi alienius.

Ἀργαλέως μοι θυμὸς ἔχει περὶ σῆς φιλότητ**ος**

Οὔτε γὰρ ἐχθαίρειν, ὔτε φιλεῖν δύναμαι. id eſt,

Pectora noſtra tui quã mire amor efficit, vt quem (queã.
Non odiſſe queã, ſed nec amare

Vnde videtur illud effictum.

Nec tecũ poſſum viuere, nec ſine te.

Refertur & a M. Varrone pro exemplo adagionis. Auribus lupum teneo.

Neceſſarium malum.

HVIC finitimum eſt illud ἀναγκαῖον κακὸν, id eſt, Neceſſarium malum, de iis, quos neque reiicere poſſis, quod quibusdam in rebus opus ſit eorum opera, neq; commode ferre, quod viri ſint improbi. Natum videtur ex Hybrææ cuiusdam apophthegmate, de quo meminit Strabo li. 14. Cũ haberet Euthydamus tyrannicum quiddam, multis alioqui nominibus vtilis ciuitati, ita, vt cum vitiis virtutes paria facere viderentur, Hybræas orator in oratione quadam ſic de illo locutus eſt. Malum es, inquit, ciuitatis neceſſariũ. Nam nec tecũ viuere poſſumus, nec ſine te. Alexander item Seuerus Imperator, rationales, quos tollere decreuerat, poſteaquam perpendiſſet eos citra Reip. incommodum tolli non poſſe, neceſſarium malum appellabat. Huiusmodi fuit & P. Cornelius Rufinus, furax quidem & impendio auarus, ſed idem egregius Imperator, à quo Fabricius Luſcinus compilari maluit, quam ſub haſta venire, quemadmodum refert Gellius libr. 4. & Cicero de Oratore lib. 2. Torqueri poterit & in vxores, cum quibus incommode viuitur, ſed absque his Reſpubl. omnino conſiſtere non poteſt. Poteſt & ad rem accõmodari. Veluti ſi quis dicat pharmacon, rem quidem moleſtam, neceſſariam tamen. Eurip. in Oreſte:

Ἀνιαρὸν μὲν τὸ κτῆμα, ἀναγκαῖον δ' ὅμως. id eſt,

Moleſta cũ ſit res, neceſſaria tamen.

Nō abhorret ab hac forma, quod Plinius ſcribit oraculo proditū fuiſſe, lib. 18. cap. 6. Quonam igitur, inquit, modo vtiliſſime coluntur agri? Ex oraculo ſcilicet, malis bonis. Hoc velut ænigmate ſignificatum eſt, agros quam minimo poteſt impendio colendos eſſe.

Non abſq; Theſeo.

Οὐκ ἄνευ Θησέως, id eſt, Haud abſque Theſeo: Cum ſignificamus rem alieno auxilio cōfici: Aut cum ſignificamus rerum omnium cōmunionem, ac ſocietatem. Nam Zenodotus ſcribit, Theſeum permultis viris fortiſſimis, in certaminibus auxilio fuiſſe, quippe qui & Meleagro adfuit in conficiendo apro Calydonio, auxiliatus & Pirithoo pugnanti cum Centauris, item Herculi cum Amazonibus belligeranti. Fabula de apro ſic habet: OEneus, Meleagri pater, cū de primitiis annui prouentus diis libans, Artemidem prætteriſſet, illa irata aprum immanem in agros Calydonios immiſit, omnia populantem, ad quem conficiēdum OEneus præſtantiſſimum quemque exciuit, præmiis ad id propoſitis. Inter multos certauit & Meleager, qui belluam confecit, ſed accerſito ad auxilium Theſeo. Reliquum fabulæ nihil ad prouerbii ſenſum attinet. De Pirithoo ſic fertur: Pirithous, Hippodamiæ procus, Centauros, quod eſſent ſponſæ cognati, conuiuio accepit. Qui ſimul atque mero incaluiſſent, ſponſæ vim afferre cœperunt. Coorta pugna, Theſeus, Pirithoo auxilium ferens, complures centauros trucidauit. De Hercule ſic narrant: Cum Euryſtheus Herculi iniunxiſſet, vt Hippolytæ, Amazonum Reginæ, balteum adimeret, atque ille, pacta facturus, eſſet profectus, Iuno ſemper illi infeſta, induta formā Amazonis, famam paſſim diſſipauit, aduentare hoſpitem, vel verius hoſtem, qui, violata regina, balteum, quē geſtabat, inſigne regni, per vim reciperet. Quod vbi auditum eſſet, Amazones in Herculem parant arma. Hercules, ratus hæc non errore, ſed dolo geri, Hippolyta occiſa balteum abſtulit. Deinde quo magis vlciſceretur Amazonas, bello eas adortus eſt, & oppreſſit, ſed Theſei adiutus opera. Refertur hoc adagium & à Plutarcho in eius vita, ſignificatque Theſeum, ſicuti dictum eſt, multis auxilio fuiſſe, tamen ex pleriſque certaminibus nullum retuliſſe præmium: atq; huius rei citat auctorem Herodotum. Alluſit ad prouerbiū Ariſtides in oratione ad Thebanos de auxiliis: καὶ ὅτε τοίνυν Ἡρακλεῖ φίλου ἐδέησε, Θησεὺς αὐτὸν Ἀθήναζε ἀγαγὼν ἀνακτᾶται. id eſt, Cumq; ſanè & ipſi Herculi opus eſſet amico, Theſeus illum Athenas deductū refouet, refocillatque. Proinde, quoties facinus aliquod alieno nomine celebratur, alterius tamen opera potiſſimum peractum, veluti ſi quis librum ſuo nomine publicet, in quo ſit doctioris alicuius adiutus opera, concinne notabitur hoc adagio: οὐκ ἄνευ Θησέως, id eſt, Non abſque Theſeo: Aut ſi quis dicat, nullam fortunam ſibi iucundam eſſe poſſe, ἄνευ Θησέως.

Sphæra per præcipitium.

EIVSMODI prouerbium refertur ab Euſtathio in Iliados Homeri librum ſecundū, ἡ σφαῖρα κατὰ πρανοῦς, id eſt, globus per decliue, ſubaudiendum, voluitur, aut mittitur. Perinde eſt, quaſi dicas, currentem incitare. Nam ſphæra vel ſuapte ſponte facile per locum decliuē deuoluitur. Nec

male

male quadrabit in eos, qui vitæ genus aliquod nacti ſunt, ad quod videntur eſſe natura propenſi, vt conueniat cum illo, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id eſt, equum in planiciem.

Magis mutus, quam piſces.

Ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων, id eſt, Magis mutus ipſis piſcibus. Prouerbialis metaphora de vehementer infantibus, atque infacundis. Conueniet & in hominem immodicæ taciturnitatis. Horatius in Odis:

> *– O mutis quoque piſcibus*
> *Donatura cygni, ſi libeat, ſonum.*

Piſces enim nullam edunt vocem, exceptis perpaucis, inter quos canis marinus. Lucianus aduerſus indoctum: μᾶλλον δὲ τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος εἶ. id eſt. Imo vero magis es mutus, quam piſces. Rurſus in Gallo: πολὺ ἀφωνότερος ἔσομαι τῶν ἰχθύων, i. multo magis ero mutus, quam piſces. Vnde Plutarchus in Sympoſiacis exiſtimat Pythagoricos à piſcibus abſtinuiſſe, quod hos quaſi ſuę diſciplinę domeſticos agnoſcerent, propter ἐχεμυθίαν, id eſt, ſilentium, quod inter animãtium genera piſcibus eſt proprium. Nam cæterorũ ſua quibusq; vox eſt. Aues permultæ canoræ ſunt: quędam & humanum ſermonem referunt. Atq; adęo terreſtrium quoq; manticora apud Ægyptios, ſi Plinio credimus. Solis piſcibus nulla vox. Cauſam affert Ariſtoteles, quod his neq; pulmo ſit, neque arteria, neque guttur. Etiamſi ſint nonnulli, qui ſonitum quedam, ac ſtridorem edunt: quorum de numero ſunt delphinus, lyra, chromis, voca, (quem hinc dictũ apparet quod vocem edat, Mercurio ſacrum, prodidit Athenęus lib. 7.) pecten. Verum eum ſonum non naturalibus organis vocis edi putat: ſed vel attritu branchiarum, vel ab interioribus, quæ ſunt circa ventrem. Plutarchus exiſtimat Græcis ἰχθῦς hinc appellari, quod vocem habeant compreſſam. Et Lucianus in Halcyone: ἄφωνα γὰρ δὴ πάγχυ καθ' ὕδατος διαιτώμενα, i. Nam muta ſane, quæ in aqs degunt. Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum octauo, citat auctorem Mnaſeam Patrenſem, qui prodiderit, in Clitorio amne Arcadiæ piſces eſſe vocales. Item Philoſtephanum, qui ſcripſerit, in fluuio Aorno, qui Pheneũ vrbem interfluit, piſcibus dictis pœcilis vocem eſſe ferme qualis eſt turdorum. Tametſi Ariſtoteles adimit omnibus piſcibus vocẽ, excepto ſcaphro, & porco fluuiatili. Veteres aũt quemvis piſcẽ vocabãt ἔλλοπα, quod vocem edere non poſſet: ἴλλειν ſiquidem eſt, εἴργειν, id eſt, cohiberi, & ὄψ vox. Vnde apud Theocritũ ἐλλοπιεύειν pro piſcari. Addit Athenæus, Pythagoricos à cæteris animantibus non prorſus abſtinere, ſed quibusdam ex his veſci, quædam etiam ſacrificare, ſolos piſces non guſtare, quaſi ſacros ob ἐχεμυθίαν quam Pythagoras docuit.

Turture loquacior.

Τρυγόνος λαλίστερος, id eſt. Turture loquacior. In garrulos & impendio loquaculos homines dici ſolitum. Sumpta metaphora ab auis natura, quæ nõ ore tantum, ſed etiam poſtica corporis parte clamare fertur, ob id opinamur, quod vocem edens, etiam illam mouere videatur. Citatur apud Zenodotum ex Plotio Menandri. Ælianus libro 12. cap. 10. meminit huius prouerbii, deque aue vtraq; corporis parte loquaci. Theocritus in Syracuſanis, mulieres quaſdam loquaculas, turtures appellat.

> *Τρυγόνες ἐκκναισεῦντι πλατειάσδοισαι ἅπαντα.*

Rana

Rana Seriphia.

Βάτραχος ἐκ σερίφου. id eſt. Rana Seriphia. In homines mutos, & canendi; dicendiq; prorſus imperitos dicebatur. Inde natū, quod Seriphiæ ranæ in Scyrum deportatæ non edebant vocem. In hunc modum collectanea Græcorū prouerbiorum decerpta è libris Didymi, Tarrhæi, & aliorum. Totidem verbis Suidas. Et βάτραχος σερίφιος, id eſt, rana Seriphia. Proditum enim eſt in Seripho inſula ranas mutas haberi. Meminit huiusce rei Plin. lib. 8. cap. 58. Cyrenis, inquit, mutæ fuere ranæ: illatis è continente vocalibus, durat genus earū. Mutæ ſunt etiamnum in Seripho inſula. Eædem alio translatæ canunt, quod accidere & in lacu Theſſaliæ Sicendo tradunt. Quanquam in vulgatis exemplaribus cicadarum Seriphiarum mentio fit, non ranarū: ſed germanam lectionē Hermolaus ex fide veterum codicum reſtituit. Seriphus autem vna eſt inſularum, quas Græci σποράδας vocant. Non videntur autem ſatis conuenire verba Plinij cum Græcorum commentariis. Nam hic ait mutas eſſe in Seripho, illi negant vocem edere deportatas in Scyrum quaſi in Seripho vocales, in Scyro obmuteſcerent. Verum attentius intuenti rem, nihil eſt abſurdi. Seriphus ranas habebat mutas. Eas vt rem prodigioſam deportabāt in Scyrum, quas cum Scyrij mirarentur eſſe mutas, præter ingenium ranarum indigenarum, dicebant βάτραχος ἐκ σερίφου, Ea vox abiit in prouerbium:

Alij ſementem faciunt, alij metent.

Ἄλλοι μὲν σπείρουσιν, ἄλλοι δ' ἀμήσονται; id eſt. Alii quidem ſemētem faciunt, alii vero metent. Quod citra metaphoram etiam ad hunc modum efferunt: ἄλλοι κάμον, ἄλλοι ὤναντο. id eſt, Alii laborarunt, alii perceperunt emolumentum. His ſimilimum eſt illud Fabii dictum apud Liuium libro ab vrbe condita 10. Quam arborem conſeruiſſet, ſub ea legere alium fructum, id indignum eſſe dicere. Huc alluſit Heſiodus, cū ſcribit in Theogonia de Fucis:

> Ἀλλότριον κάματον σφετέρην ἐς γαστέρ' ἀμῶνται.
>
> id eſt:
>
> *Atq; metunt ventrem in proprium ſudorem alienum.*

Theognis item:

> Οὔτι γὰρ ἂν προκαμὼν, ἄλλῳ κάματον μεθέδοιης.
>
> id eſt:
>
> *Ante tibi exhauſtos alij ne trade labores.*

Cōſimili figura dictum eſt à Diocletiano, nōdum Cæſare: Ego apros occido, ſed alter fruitur pulpamento. Refertur autem in illius vita ad hanc ferme ſententiam: Cum Diocletianus apud Tungros in Gallia, in minoribus adhuc locis militans, in caupona quadam moraretur, & cum Druiade quadam muliere familiarē conſuetudinem haberet, illaq; parſimoniam hominis incuſaret, ioco, non ſerio reſpondiſſe fertur, tum ſe fore liberalem, cum Imperator fuerit. Ad hoc illa: Noli, inquit, iocari, Diocletiane: plane Imperator eris, ſimul ac aprū occideris. Quam quidem mulieris vocem ominis arripiēs vice, ſtudioſe ſectari cœpit apros in venatu: haud intelligens videlicet ominis ænigma, quod euentus poſtea explicauit. Nam Numerianus imperator, factione Arrii Apri, ſoceri ſui, interemtus fuerat. Qua re prodita, milites Diocletianū vindicem creāt, & Au-

Digitized by Google

& Auguſtum conſalutant. Ille itaq; pro concione, quo Druiadis dictum expleret, Aprum manu ſua confodit addens Maronianum illud:

Ænea magni dextra cadis.

Cæterum interea dum adhuc priuatus ille multos apros confeciſſet, nec affulgeret vſquam Imperii ſpes dicere ſolitum ferunt. Ego quidem apros occido, verũ alter fruitur pulpamento.

Aliena iacis.

Ἀλλότρια βάλλεις, id eſt. Aliena iacis. Quoties rẽs parum ex animi ſententia cadit. Translatum ab iis, qui ludunt alea, quibus iacientibus interdum ea cadunt, quæ minime ſunt ad victoriam accommodata. Proinde, ſi quando fruſtratur nos ſpes, recte dicemus, ἀλλότρια βάλλειν. Adagiũ refertur à Diogeniano.

Aliam quercum excute.

Ἄλλην δρῦν βαλάνιζε, id eſt, aliam quercum excute. In eos conuenit, qui ſine fine petunt aliquid, aut qui continenter ab eodem mutuum poſtulant. Hos hoc adagio licebit ablegare, vt, nobis omiſſis, aliorũ aures ſuis precibus ſolicitent. Parœmiam hinc natam putãt, quod olim mortales glandibus victitabant, Cereris vſu nondum reperto. Has qui quercubus excuſſis colligebant, mercede ad id cõducti, balaniſtas, id eſt, glandium collectores, ſiue glandiarios, appellabant. Qui ſi quando circunſpicerent, ſi quæ glandes etiamdum in arbore reliquæ eſſent, prætereuntes per iocum acclamabant: Aliam quercum excute. Eam vocem vulgus arreptam vertit in prouerbium. Nõ incõcinne accommodabitur ad negotium relinquendum, ex quo iam nihil emolumenti poteſt capi. Aut mutandum amicum, qui iam vtilis eſſe deſijt. Aut pręceptorẽ mutandũ, vnde nihil eſt, quod amplius diſcas.

Nuces relinquere.

Nvces relinquere, eſt, omiſſis ſtudiis, ac nugis puerilibus ad grauiora, magisque ſeria conuerti. Perſius:

-Et nucibus facimus quæcunq; relictis,
Cum ſapimus patruos.

Translata metaphora, vel à venuſta nuptiarum cæremonia, in quibus ſponſus vxorem ducens nuces ſpargebat, vtpote iam pueritiæ renuncians. Ita Catull⁹ in carmine nuptiali:

Da, puer, propere nuces.
Concubine nuces da.

Virgilius in Bucolicis ecl. 8.

Sparge, marite, nuces.

Quanquam Plin. lib. 15. c. 22. cauſas alias affert, quam ob rem nuces in nuptialibus cæremoniis conſueuerint antiquitus adhiberi. Sed præſtat ipſius referre verba: Nuces, inqt, iuglandes, quãquam & ipſe nuptialium Feſceninorum comites, multũ pineis minores vniuerſitate, eædemque portione ampliores nucleo. Nec non & honor his naturæ peculiaris, gemino protectis operimẽto, puluinati primũ calicis, mox lignei putaminis. Quę cauſa eas nuptiis fecit religioſas, tot modis fœtu munito, ꝙ eſt veriſimilius, quam quia cadendo tripudium, ſonumve faciant. Feſtus item indicat, in nuptiis à pueris nuces ſpargi ſolitas, vt nouæ nuptæ, intranti domũ noui mariti fauſtũ eſſet auſpicium. Addit Seruius, pueros catamitos, tum à turpi Seruitio recederent, ſolitos nuces ſpargere, ſignificãtes ſe poſthac omnia puerilia ſpernere. Vel hinc igitur, vel certe à puerorum luſibus, qui nucibus peraguntur, ductum prouerbiũ videri poteſt. Nam, talis, ac nucibus olim luſitaſſe pueros, vel Horatius teſtis: cum ait:

-Te

Digitized by Google

- Te talos, Aule, nucesq;.

Proinde ad hanc prouerbij formã pertinebunt & reliquæ illæ figuræ: Nunquam à nucibus recedere, Redire ad nuces, Nuces abijcere, Nuces intermittere, Nucib. indulgere, Nuces repetere, atq; id genus alia.

Bis pueri ſenes.

Δὶς παῖδες οἱ γέροντες. id eſt. Bis pueri ſenes. Vna eſt ex illis prouerbialib. inſcriptionibus ſatyrarum Varronis. Quadrabit in eos, qui, prouectiore cum ſint ætate, tamen puerilib. quibusdam ſtudijs intempeſtiuiter, atq; indecore detinentur. Aut in ſenes ætatis vitio deſipiſcentes, tanquam iterum in pueritiam reuolutos. Seneca, Non, inquit, bis pueri ſumus, vt vulgo dicitur, ſed ſemper: verum hoc intereſt, quod maiora nos ludimus. Plato lib. De republ. 1. Οὐ μόνον ἄρ᾽ ὡς ἔοικεν, ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ᾽ ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. id eſt. Non ſolum igitur ſenex, vt videtur, bis erit puer, ſed ipſe etiam temulentus. Ariſtophanes in Nubibus:

> *Φήσεις νομίζεσθαι σὺ παιδὸς τοῦτο τοὔργον εἶναι,*
> *Ἐγὼ δέ γ᾽ ἀντείποιμ᾽ ἄν, ὡς δὶς παῖδες οἱ γέροντες.*

id eſt.

> *Pueri, inquies, tibi videri facinus illud eſſe.*
> *Reſpondeo ipſe contra, ſenes bis eſſe pupos.*

Sophocles in Peleo:

> *Πηλέα τὸν αἰάκειον οἰκουρὸς μόνη*
> *Γεροντάγωγῶ κἀναπαιδεύω πάλιν.*
> *Πάλιν γὰρ αὖθις παῖς, ὁ γηράσκων ἀνήρ.*

id eſt:

> *Ego Peleum Æaco ſatum, pueri in vicem,*
> *Senem puella moderor, atque tempero.*
> *Nam iterum puer, quisquis ſeneſcit, redditur.*

Theopompus, Δὶς παῖδες οἱ γέροντες ὀρθῷ τῷ λόγῳ, id eſt. Pueros bis eſſe ſenes, recte dicitur. Plato, Ἄρ᾽ ὡς ἔοικε δὶς γέροντ᾽ ἂν παῖς γένοιτο. id eſt. Similis videtur bis ſeni puer ſenex. Antiphõ: Γεροντοτροφία προσέοικε παιδοτροφίᾳ, id eſt. Senẽ nutrire, perinde eſt, quaſi nutrices puerum. Lucianus in dialogo, cui titulus, τὰ πρὸς κρόνον, Οὕτω γὰρ ἂν τὴν παροιμίαν ἐπαληθεύσαιμι, ἥ φησι, παλιμπαίδας τοὺς γέροντας γίγνεσθαι. id eſt. Sic enim fiet, vt verum videatur adagium, quo dici ſolet, ſenes rurſum repueraſcere. Huc pertinet, quod lib. De lingua Latina tertio ſcribit Varro, identidem in Atellanis haberi pupum ſenem, quod Oſci ſuapte lingua vocent caſnar. Nã veteres pupum, puerum vocabant. Neque vero prouerbium ideo tantũ eſſe dictum, quod ſenes ætatis culpa deſipiſcant: verumetiam, quod omnibus modis in ſenibus iam velut exacta vita ad initium recurrere videbatur, quemadmodum ſcite dixit Ariſtoteles in problemate quodam, in quo quærit, quo nam pacto ſint accipienda, quæ priora dicuntur, ac poſteriora. Primum enim redit albor ſimul, & raritas capillitij, quorum vtrunq; pueris familiare: deinde balbuties, velut altera infantia. Præterea gingiua exarmata dentibus, aut certe perpaucis, & eis vacillantibus inſtructa, quod & ipſum cum infantibus cõmune. Quinetiam ſenibus omne corpus ad puerilem decreſcit modũ: conſimilis virium imbecillitas. Iam vero cibi quoque conſimiles vtrique congruunt ætati. Poſtremo morum ineptia, leuitas animi, & hoc ipſum, nihil ſapere, in ſenibus infantiam quandam referre videtur. Auctor eſt enim

Digitized by Google

enim in Politicis Ariſtoteles, poſt annos duodequinquaginta ingenij vigorem euaneſcere. Quapropter Euripides in Bacchis ait,

Τὸ γῆρας ὑμῶν εἰσορῶ νοῦν οὐκ ἔχον,
Veſtram vbi ſenectam video mentis indigam.

Vnde fit, vt ſenes pueris mire delectentur, quaſi ſimiles iam ad ſimiliũ amorem propenſi.

Sexagenarios de ponte deijcere.

SEXAGENARIOS de ponte deijcere, eſt, natu maiores, perinde quaſi deliros, & ad omne vitæ munus inutiles, in otium reijcere, atque ab omni functione negotiorum relegare. Inde natum, quod olim ſexagenarijs ferendorum ſuffragiorum ius non erat, ætate velut à publicis munijs dimiſſa. Vel quod olim iuuentus Romana, quo ſola ferret ſuffragia, ſenes inualidos de pontibus præcipites dederit. Nam de ponte ſuffragia ferri iam cœperant, atq; ea ſententia magis probatur Siſinnio Capitoni apud Feſtum Pompeium, quam vulgata illa, qua putant, poſt vrbem à Gallis liberatam, ob cibatus inopiam ſexagenarios in Tiberim de ponte deijci cœptos. Varro libro De vita patrum ſecundo, honeſtam cauſam, religioſamq; patefacit: cum in quintũ gradũ peruenerant, atq; habebãt quinquaginta annos, tum deniq; erant publicis negotijs liberi, atq; expediti, & ocioſi. Ideo in prouerbium quidam putant veniſſe, Sexagenarios de põte deijci oportere, quod ſuffragium non ferant, quod per pontem ferebatur. Nonius Marcellus: Sexagenarios per pontem mittendos, male dici popularitas intellexit. Macrobius Saturnalium lib. 1. Adimere vis doctis viris, in verborum comitijs ius ſuffragandi, ac tanquam ſexagenarios maiores de ponte deijcere? Ouidius in Faſtis:

Pars putat, vt iuuenes ferrent ſuffragia ſoli,
Põtibus infirmos præcipitaſſe ſenes.

Vnde & depontani dicuntur ſenes, iam velut emeriti, & à ciuilibus negotijs in otium remiſſi. Plato libro De legibus ſexto, loquens de magiſtratu τῶν νομοφυλάκων, id eſt, legib. ſeruandis præfectorum, nõ admitti: ad eum magiſtratum gerendũ minorẽ annis quinquaginta, nec ſinit in eo perſeuerare maiorẽ ſeptuaginta: vt, ſi quinquagenarius magiſtratum inierit, viginti annos eum adminiſtret: ſin ſexagenarius, decem duntaxat. Licebit autem vti prouerbio, vel in odium ætatis, tanquam ad nihil iam vtilis, & ab omni vitæ munere relegandæ: vel ſimpliciter in eos, qui ꝓpter ætatis imbecillitatem rude iam donati ſunt, ac ſolidorum munerum vacationem acceperunt.

Crambe bis poſita, mors.

Δὶς κράμβη θάνατος. id eſt. Crambe bis, mors eſt. Plin. lib. 20. c. 9. inter braſſicæ ſpecies, tertio loco refert & cramben. Dioſcorides lib. 2. crambes tres ſpecies facit. Quarũ prima, præterquam quod alias ad multa remedia efficax eſt, etiam ebrietatis, & crapulæ incommoda tollit, ſi crudam edas ante cœnam ex aceto: vt indicauit M. Cato. Ariſtoteles in cauſa putat eſſe, quod, cum ipſa ſit frigida, & ſuccum habeat dulcem, ac diſcutientem, fit, vt vinoſos humores in aluum detrahat, tenues humores in veſicam delabantur, ipſa in ventriculo remanens, corpus refrigeret. Atque ita humoribus vtrinque deductis, & refrigerato corpore, ceſſare crapulã. Ineſt autem peculiaris quædam vis cram-

crambes,obſiſtendi vino, vt, ſi in vineto ſeratur, vinum proueniat dilutius. Proinde apud Ægyptios, & Sybaritas ſolenne erat, ante omnia ſumere cramben coctam: quibusdam mos erat ex amethyſtino vaſculo crambes ſemen ante compotationẽ capere,quo citra periculum ebrietatis indulgere vino poſſent. Huiusmodi fere Athenæus lib. 1. addens illud, priſcis cramben, ac raphanum pro eodem habitã. Vnde Theophraſtus prodidit, vitem etiamnum viuam raphani odorem fugere. Verũ, vt ad prouerbium redeamus;Suidas ſcribit illam antiquitus in cõuiuijs adhiberi ſolere, verum recoctã adeo nauſeam afferre, vt Græcis in faſtidij prouerbium abierit. Quoties enim rem iterum,atque iterum repetitam nõ ſine moleſtia ſignificabant, dicebant δὶς κράμβη θάνατος,id eſt.bis crãbe mors: hoc eſt,κράμβη δίσεφθος crambe recocta. Ad hoc adagij Politianus arbitratur alluſiſſe Iuuenalem, cum ſcribit in Satyra ſeptima.

Declamare doces, ô ferrea pectora Vecti,
Cum perimit ſæuos claſſis numeroſa tyrannos.
Nam, quæcunq; ſedens modo legerat, hæc eadem ſtans
Proferre,atq; eadem cantabit verſibus iiſdem.
Occidit miſeros crãbe repetita magiſtros.

Cramben repetitam appellat declamationẽ maximo cum tædio iterum atque iterum audiendam. Finitimum eſt illi,quod alio commemorauimus loco, ὁ διὸς κόρινθος, id eſt. Iouis filius Corinthus.Contrarium illi, δὶς ϗ τρὶς τὸ καλόν. id eſt. Bis & ter, quod eſt pulcrum. Quod enim per ſe præclarum,id vel decies repetitum vt inquit Horatius, placere ſolet. Quod ineptum, id primo guſtu cõmendatione nouitatis vtcunque toleratur: cæterum iteratum,haud iam ferendum, faſtidium affert. Et tamen erat priſcis admodum celebris hæc herba, adeo,vt nec religione careret, & ob hoc μάντις vocata:per eandem iurare mos erat, præſertim apud Iones,καὶ μὰ τὴν κράμβην,vt hinc quoq; faſtidij prouerbiũ ortum videri poſſit,auctor Athenæus libro Dipnoſophiſtarum nono.

Ne Hercules quidem aduerſus duos.

Μηδ᾽ ἡρακλῆς πρὸς δύο, id eſt. Ne Hercules quidẽ aduerſus duos, hoc eſt,Nemo vſq; adeo viribus excellit, vt vnus pluribus par eſſe poſſit. Neq; indecorum eſt cedere multitudini. Erit autem ſuauior metaphora, ſi ſignificabimus neminem quantumuis eruditum aduerſus duos in diſputando ſufficere: aut eundem hominẽ pluribus negotijs ſuſtinendis non eſſe ſimul parem: aut nõ poſſe reſiſti precibus duorum rem eandem petentium Poterit & aliam in formam verti prouerbium, ad hunc modum: Si negant vel Herculem aduerſus duos eſſe parem, qui nam ego tam imbecillis aduerſus duos Hercules ſtabo? Quanquam obiter huius vſum prouerbij, in operis huius veſtibulo paucis oſtendimus. Plato lib. De legibus vndecimo: ὀρθὸν μὲν δὴ, πάλαι τε εἰρημένον ὡς πρὸς δύο μάχεσθαι τἀναντία, χαλεπὸν, καθάπερ ἐν ταῖς νόσοις, πολλοῖς τε ἄλλοισι. id eſt. Verum eſt illud, & iam olim prouerbio celebratum, arduum eſſe aduerſum duo, eaque contraria pugnare, quemadmodum in morbis, alijsque compluribus. Significat nobis eſſe geminam

geminam

Digitized by Google

minam pugnam, tum aduerſus diuitias, tum aduerſus egeſtatem. Idem in Phædone vſurpauit, vbi Socrati, per iocum hortanti, vt Cebetem, ac Symmiam confutet argumentatione, reſpondet Phædon: ἀλλὰ πρὸς δύο οὐδ' ἡρακλῆς λέγεται οἷός τε εἶναι, id eſt, At vero contra duos, ne Hercules quidem dicitur ſuffeciſſe. Eodem adluſit Catullus in carmine nuptiali, cum ait:

- Noli pugnare duobus.

Hæc ſententia tametſi non iiſdem verbis aliquoties legitur apud Homerum, vt in Odyſ. Y.

Χαλεπὸν γὰρ ἐρυκακέειν ἕνα πολλούς.
id eſt,

Difficile, ac durum eſt, vnum compeſcere multos.

Telemachus ita loquitur de ſe, ac procis.

Idem Iliad. E.

Αἰνείας δ' οὐ μεῖνε θοός περ ἐὼν πολεμιστής
Ὡς εἶδεν δύο φῶτε παρ' ἀλλήλοισι μένοντε id eſt,

Haud ſtetit Æneas alioqui ſtrenuus armis,
Conſpexit ſimulatq; duos conſiſtere iunctos.

Occaſionem adagii varie narrant. Quidam aiunt Molionidas adortos aliquando Herculem ex inſidiis, atq; illum hominum multitudine territum, non auſum contra reſiſtere, ſed fuga ſaluti conſuluiſſe, idque in vulgi ſermonem abiiſſe. Vero propius eſt, quod refert Suidas, Herculem conſtituto certamine Olympiaco, fretum viribus ſuis, primum auſum certare cum duobus, & vtroſq; confeciſſe. Hos aiunt fuiſſe Cteaton, & Eurytum, Neptuno patre, & Moliona matre prognatos. Deinde proxima Olympiade conſimili modo cõgreſſum fuiſſe cum duobus quibuſdam, atque ab his fuiſſe ſuperatum. Quamquam ſunt, qui hos exiſtimẽt fuiſſe Læum, & Pherandrum, ſed qui vicerint Herculem, non qui victi diſceſſerint. At Plato in Euthydemo longe diuerſam ab his hiſtoriam adducit, puta Herculem cum hydra pariter, & cancro quodam immani, qui è mari emerſerat, congreſſum, inferiorem diſceſſiſſe, atque ob id Iolai nepotis auxilium imploraſſe. In eo dialogo Socrates cum duobus fratribus ſophiſtis, & vt ſunt illi, contumelioſis diſputans, quaſi cum duobus monſtris vnus congreſſus, cum illi probro obiiceret Dionyſodorus, quod fugeret, neque ad interrogata reſpõderet, ad hunc modũ reſpõdit: Εἰκότως γὰρ, εἶπον ἐγώ. ἥττων γάρ εἰμι καὶ τοῦ ἑτέρου ὑμῶν. ὥστε πολλοῦ δέω μὴ οὐ δύο φεύγειν. πολὺ γάρ που εἰμὶ φαυλότερος τοῦ ἡρακλέους, ὃς οὐχ οἷός τε ἦν τῇ τε ὕδρᾳ διαμάχεσθαι (σοφιστρίᾳ οὔσῃ καὶ διὰ τὴν σοφίαν ἀνιείσῃ εἰ μίαν κεφαλὴν ἀποτμηθείη τοῦ λόγου, πολλὰς ἀντὶ τῆς μιᾶς) καὶ καρκίνῳ ἑτέρῳ τινὶ σοφιστῇ, ἐκ θαλάττης ἀφιγμένῳ νεωστί μοι δοκεῖν, καταπεπλευκότι. ὃς ἐπειδὴ αὐτὸν ἐλύπει, οὕτως ἐκ τοῦ ἐπ' ἀριστερᾶ λέγων καὶ δάκνων, τὸν ἰόλαον τὸν ἀδελφιδοῦν βοηθὸν ἐπεκαλέσατο. ὁ δὲ αὐτῷ ἱκανῶς ἐβοήθησεν. ὁ δ' ἐμὸς ἰόλεως πατροκλῆς εἰ ἔλθοι, πλέον ἂν θάτερον ποιήσειεν, id eſt, Non iniuria, inquam, fugio. Nam, cum alterutri ſim impar, cur non fugiam ambos? Equidem Hercule multo ſum imbecillior, qui tamen pugnare pariter non valuit & aduerſum hydram ſophiſticã, cui propter ſapientiam pro vno ſermonis capite amputato multa repullulabant, & aduerſum cancrum ſophiſtam quendam è mari profectum, & nuper, vt arbitror, aduectum. A quo cum

O Her-

Hercules ad ſiniſtram, angeretur, verbiſq; acriter morderetur, nepotis ſui Iolai auxiliũ implorauit, qui abunde illi ſuccurrit. Meus autem Iolaus Patroclus ſi venerit, magis alteram certaminis partem ſuſtineret. Mordaci videlicet allegoria, Socrates è fratribus Sophiſtis alterum hydram, alterum cancrum nominat, ſe Herculem, Cteſippum, Iolaum.

Vnus vir, nullus vir.

Εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ, id eſt, Vnus quidem vir, nullus eſt. Senſus eſt, nihil egregium præſtari poſſe ab vno homine, omni auxilio deſtituto. Huc pertinet, quod ait Euripides in Heraclidis: μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη, Nam ſolitariæ manus inualida pugna eſt. Item illud eiuſdem: εἷς ἀνὴρ οὐ πάνθ᾽ ὁρᾷ, id eſt, Vir vnus haud videt omnia. Poterit ad varios vſus deflecti proverbium, vel ad inſuauem vitam, ſi non adſit convictor amicus: vel ad iudicium haudquaquam vni committendum: vel ad ſtudium literarum, quod citra ſocium, & eiuſdẽ, vt aiunt, æmulum Muſæ, plane friget: vel ad quoduis deniq; peragendum negotium, quod citra alterius adminiculum commode confici nõ queat. Adagii mentionem facit Zenodotus.

Aſinus inter ſimias.

Ὄνος ἐν πιθήκοις, id eſt, Aſinus inter ſimias. Vbi quis incidit in homines naſutos, & contumelioſos, ipſe ſtolidus, à quibus impune rideatur. Extat apud Aulum Gellium lib. 2. cap. 23. apud quem Menander comicus in fabula, cui titulus, Plotium, maritũ, de vxoris iniuria querentem inducit his verbis: ὄνος ἐν πιθήκοις τι, τὸ λεγόμενον ἐστὶ δὴ τοῦτο, id eſt, Aſinus inter ſimias, vulgo quod aiunt, ſane iſtud. Conſtat autem, ſimiam animal eſſe petulantiſſimum, adeo, vt non vereatur etiam leonem per laſciuiam agitare, natibus illius affixa. Quin & hodie vulgo ſimile quiddam dicunt, Noctua inter cornices, vbi ſtupidior aliquis in homines petulantes, ac dicaces incidit. Nihil autem vetat, quo minꝰ generaliter vſurpetur, vbi quis in negotium incidit vehemẽter moleſtum, aut in infortunium aliquod, vnde ſe non queat extricare.

Aſinus inter apes.

Ὄνος ἐν μελίτταις, id eſt, Aſinus inter apes. Conſimilem habet cũ proximo ſenſum, dici ſolitum, vbi quis infeliciter incidit in homines improbos, atque importunos. Metaphora per ſe liquet. Quanquam adagium ab euentu quopiam natum videri poteſt. Meminit Suidas.

Aſinus in vnguento.

Ὄνος ἐν μύρῳ, id eſt, Aſinus in vnguento. Cum deliciæ adhibentur iis, quos haudquaquam decent, neque qui vel vti norunt illis, vel delectantur. Nam aſinus culmos, ac fœnum mavult, quam aurum, vel vnguentũ, quo etiam offenditur. Locus fuerit huic adagio, ſi quando indoctus aliquis in optimos incidat auctores, quos ob inſcitiam aut negligat, aut etiam deprauet. Siue cum amuſo cuipiam cum eruditiſſimis viris viuere contigerit, quorum tamen conſuetudine neq; frui nouerit, neq; omnino gaudeat. Refertur à Diogeniano proverbium.

Neq; cælum, neq; terram attinget.

Οὔτε γῆς, οὔτ᾽ οὐρανοῦ ἅπτεται, id eſt, Neq; cælum, neq; terram attingit. De re vehementer abſurda, atq; aliena, quæq; nulla vicinitate pertineat ad id, de quo agitur. Lucianus in Pſeudomante: ὅκτω μοι χρησμοὺς ἐπιτεμ-

Digitized by Google

πέμψιν, ὄυτ γῆς φασιν, ὄυτ᾽ οὐρανοῦ ἁπτομένους, id eſt, Octo mihi miſit oracula, ſed quæ neque cælum, vt aiunt, neque terram attingerent. Ariſtides in Cimone leuiter alludens ad proverbium, indicat metaphoram ſumptam ab iis, qui in medio pendent aere, vtrinque liberi.

Nihil ad verſum.

Οὐδὲν πρὸς ἔπος, id eſt, Nihil ad carmen. De iis, qui longe diſcrepant ab iis, quæ propoſita ſunt. Translatum videtur a ſcena, vbi hiſtrio ſaltatu, geſtuq; carminis genus repræſentat. Et haud ſcimus, an alius fuerit, qui recitaret verſus, alius, qui geſticularetur. Apparet enim vnum aliquem fuiſſe recitatorem, cuius eſt illa vox in calce comœdiarũ: Calliopius recenſui. Nec alioqui apparet, quorſum pertineat, quod admonet Cicero ab hiſtrione deligi fabulã, ad quã natura ſit appoſitus, quod in prologo Comœdiæ Terentianæ qui, prologum dicit, queritur clamoſas fabulas ad ſe deferri, minus laborioſas ad alios. Quod ſi ſaltatio parum reſpondiſſet ad numeros carminis, aiebant: Οὐδὲν πρὸς ἔπος. Lucianus in Philopſeude: Οὐδὲν πρὸς ἔπος ταῦτά φασιν, οὐδὲ περὶ τούτων εἰρόμην, id eſt, Iſta nihil ad carmen, vt dici ſolet, neque enim de iis interrogabam. Qui in choreis non reſponderet ad numerum ſaltationis, eum ἀχόρευτον appellabant, isq; ἀχορεῖν ἔπος dicebatur. Andreas Alciatus, hoc ſæculo nõ modo iuris Cæſarei, verumetiam omnium ſtudiorum decus, nec minus ſuſpiciẽdus ob rarum quendam ingenii candorem, quam ob exactã omnium liberalium diſciplinarum peritiam, lib. Diſpunctionum ſuarũ 2. conſentit quidem nobis in ſenſu, vſuque proverbii, ceterum de origine nonnihil diſſentit, mavultque ab oraculis eſſe natum, quæ quondam carmine reddebantur, præſertim heroico; cuius inventor fuerit Pythius Apollo. Græcis autem ἔπος dicitur, quod ἔπονται τὰ πράγματα τοῖς χρησμοῖς, id eſt, quod res oraculis reſpõdeant. Hanc enim etymologiam affert Euſtathius in principio Iliados Homericæ: vnde probabilius eſſe iudicat Alciatus noſter, quoties evenirent, quæ promiſſis, aut propoſito, non quadrarent, dici ſolitum, οὐδὲν πρὸς ἔπος. Vſus eſt eo Vlpianus in Pandectis lib. 11. Tit. de interrogatoriis actionibus; cap. 12. Quod autem ait prætor, omnino nõ reſpondiſſe, poſteriores ſic acceperunt, vt omnino non reſpondiſſe videatur, qui ad interrogata non reſpondit, id eſt, οὐδὲν πρὸς ἔπος. Suidas indicat nonnunquã vſurpari οὐδὲν πρὸς ἔπος, pro temere, ac de nihilo, ſiue abs re. Adducit hos verſ. ex poeta, neſcio quo:

Οὐδὲν πρὸς ἔπος οὕτως ἀνοήτως ἐκβαλῶ,
Πρὶν ἐκπύθωμαι πᾶν τὸ πρᾶγμ᾽ ὅπως ἔχει. id eſt,

Adeo ne temere, & inſcienter effutiam,
Prius atq; rem omnem, vt ſeſe habet, cognouero?

Prior verſus Græcus conſtabit, ſi legas, pro οὕτως κ᾽ οὕτως. Vſurpauit idẽ Ariſtophanes in Concionatricibus, quem locum retulimus proverbio, Extra cantionem.

Nihil ad fides.

Οὐδὲν πρὸς τὴν χορδὴν, id eſt, Nihil ad chordam. In eos, quorum vita vehementer eſt inæqualis, quorumve mores ab oratione diſſident. Lucianus De ſaltatione: ἐ μηδὲν ὥς φασι, πρὸς τὴν χορδὴν, ἕτερα γὰρ ὁ κτύπος, ἕτερα δ᾽ ὁ ῥυθμὸς λέγει. id eſt. Nihil ad chor-

chordam, vt dici ſolet, nam alia pes, alia loquitur rythmus. Idem in Meretriciis: καὶ ὅτι εὖ πρὸς τὴν κιθάραν ὁ πούς, id eſt, Et quod pes probe reſpōderet ad cytharam. Plutarchus in cōmentar. De verecūdia: Καίτοι οὐ διὰ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν ἀμετρίαν, ὡς Πλάτων ἔλεγε, καὶ πόλεις πόλεσι καὶ φίλοι φίλοις διαφερόμενοι, ἔσχατα δρῶσι τε καὶ πάσχουσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν περὶ τὰ νόμιμα καὶ δίκαια πλημμέλειαν. id eſt, Haudquaquam ob id, quod pes a lyra diſſentiat, ſicut ait Plato ciuitates cum ciuitatibus, amici cum amicis conflictantes, exterma tum faciunt, tum patiuntur, ſed quod circa leges, atq; ęquitatem peccetur. Locus autem, quem citat Plutarchus, eſt in lib. De legib. 7. ἀποδιδόντας πρόσχορδα τὰ φθέγματα τοῖς φθέγμασι. τὴν δὲ ἑτεροφωνίαν καὶ ποικιλίαν τῆς λύρας, ἄλλα μὲν μέλη τῶν χορδῶν ἱεισῶν. ἄλλα δὲ τοῦ τὴν μελῳδίαν συνθέντος, τοῦ ποιητοῦ, καὶ τὰ λοιπά, i. Reddentes voces cum lyræ ſono cōcordes. Porro vocis diſcrepantiam, diuerſitatemq; quoties alios modos edunt chordæ, alios is, qui cantilenā compoſuit, & cętera. Videtur ad hoc proverbium alluſiſſe diuus Auguſtinus in epiſtola quadam ad Licentiū: Aut ſi ego canto, inquit, tu autem ad aliam vocem ſaltas, nec ſic quidem me pœnitet. Habet enim ſuam hilaritatem ipſa cantatio, etiam cum ad eam membra non mouet, cui plena charitatis modulatione cantatur.

Formica camelus.

Μύρμηξ ἢ κάμηλος, id eſt, Formica camelus. De vehementer inæqualibus, & modo minimis, modo maximis, q; perinde ſit, quaſi repente camelus in formicam vertatur. Lucianus in prima epiſtola Saturnalium: ὡς δὲ νῦν ἔχομεν, μύρμηξ ἢ κάμηλος, ὡς ἡ παροιμία φησί. i. Nam, vt nunc viuitur à nobis, formica camelus, quemadmodum proverbio dicitur. Loquitur de opib. inæqualiter inter mortales diſtributis, vt huic plurimum ſuperſit, huic multum deſit. Neque intempeſtiue dicetur in eos, qui ſibi non conſtant, in vtranque partem immodici. Quod genus hominum deſcribit Euripides in Troad.

Τίς δ' ὧδε πηδῶς ἄλλοτ' εἰς ἄλλους τρόπους,
Μισεῖς δὲ λίαν, καὶ φιλεῖς ὃν ἂν τύχῃ.
id eſt,
Quid ita modo hos modo in hoſce mores tranſilis?
Odiſti acerbe, amasque nimium quemlibet.

Os ſublinere.

Os ſublinere, pro eo, quod eſt, dare verba, & arte quadam illudere, reperitur aliquoties apud auctores. Nonius Marcellus tractum putat à ridiculo quodam luſus genere, quo dormientibus ora pinguntur. Plautus in Aulul. Fidei cenſebam maximam fidem eſſe. Ea ſubleuit os mihi peſſime. Idem alibi: Os mihi probe ſublitum eſt. Idem in Epid. Ego, ſi adlegaſſem aliquem, ad hoc negocium minus hominem, quam doctum, minusque ad rem callidum, os ſublitum eſſet. M. Varro in Myſteriis apud Nonium: Æs defraudaſſe cauponem, bonam luto obliuiſſe, cū portitores æra induxere. Sophocles in Antig.

Ορῶσι χ' οὗτοι, σοὶ δ' ὑπίλλουσι στόμα.
id eſt,
Vident & hi, ſed os tibi ſublinunt.

Virgilius item in carmine Bucolico, pueros inducit per luſum, Silenī faciem mori ſucco oblinentes.

- Iamq; videnti
Sanguineis frontem moris & tempora pingit.

Ille

Ille dolum ridens, Quo vincula nectitis inquit?

Dare verba.

Dare verba, paſſim obuium eſt apud omnes auctores, pro eo, quod eſt fallere. Perſius Sat. 4.

– Vt mauis, da verba, & decipe neruos.

Terentius,

Cui verba dare difficile eſt.

Ouidius,

– Verba dat omnis amans.

Idem eleganter tranſtulit ad fallendas animi curas:

Detineo ſtudiis animum, falloque labores:

Experior curis & dare verba meis.

Sed tum frequentiora, tum expoſitiora ſunt exempla, quam vt operæ pretium ſit ea perſequi. Tantum illud admonendum, nonnihil Veneris acceſſurum proverbio, ſi longius a ſimplici detorqueatur oratione, videlicet ad fraudem, impoſturamve, quæ vel citra verborum fucos peragitur. Quod genus fuerit, ſi quis dicat mundum hunc dare verba ſuis cultoribus, & alchemiſticam, quam vocant artem, dare verba ſui ſtudioſis, & eum ſibiipſi dare verba, qui ſibi pollicetur haudquaquam ſperanda.

Addere manum.

Illud non inuſitatius, quod eſt apud Plautum in Perſa, addere manũ, pro eo, quod eſt, ludibrio habere. Translatum ab iis, qui, manu ad aurem porrecta, motaque quempiam irrident. Plautina verba ſunt hæc. Quid ais, crux, ſtimulorum tritor? Quomodo me hodie verſaſti, vt me in tricas coniecisti? Quomodo de Perſa manus mihi addita eſt? Item in Pœnulo: Quo pacto auarę Veneri pulchre adii manum. Rurſum in eadem ſcena. Ego faxo poſthac Dii Deæque cæteri contentiores magis erunt, atque auidi minus cum ſcribunt, Veneri vt addiderit leno manum. Idem in Aulularia: Ita illis impuris omnibus adii manum. Iterum in Caſina: Satin' lepide addita nobis manus merito? Quanquam varie ſcriptum inuenitur, nunc adii, nunc addita. Videtur rectius legi, addidi, vt accipiamus ſumptam metaphoram ab irridentium geſtu, cuius meminit Perſius:

Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas.

Circumtondere comam.

Περικείρειν τοὺς πλοκάμους, id eſt, Circumtondere comam, Græcis in proverbio eſt, pro eo, quod eſt, ludibrio habere. Nam id luſus gratia fieri ſolet ſtupidis, vt eis non ſentientibus cæſaries circumtondeatur. Lucianus in Miſanth. ἐκάθησο τοὺς πλοκάμους περικειρόμενος ὑπ' αὐτῶν, id eſt, Sedebas, cum tibi cęſaries ab illis circumtonderetur. Vſurpat idem in Pſeudomante.

Fucum facere.

Fucum facere, pro eo, quod eſt, impoſturam facere, & artificioſa diſſimulatione deludere, frequens eſt apud bonos auctores. Terent. in Eunuch. Per alienas tegulas veniſſe clãculum, fucum factum mulieri. Quo loco, factum, ſupinum eſt, non participium. Q. Frater ad Ciceronem: Si eum, qui tibi promiſerit, fucum vt dicitur, facere velle ſenſeris, vt te id audiſſe & ſcire diſſimules. Nam fucus herbæ genus, quam Græci φῦκος vocant, tingendis lanis vtile. Vnde ſimpliciter fucum pro colore reperire licet, & fucare pro colorare. Horatius in Odis:

Digitized by Google

-Stercore fucatus crocodili.

Maxime ſi colorem nõ natiuum, aut genuinum, ſed artificioſum, ac velut adulterinum ſignificemus, vt idem Horatius:

-Nec amiſſos colores
Lana refert medicata fuco.

Proinde medicamentũ illud, quo cuti ſuperinducto mulierculæ vitia formæ diſſimulant, quaſiq; perſonã aſſumunt, fucum vocant. Plautus: vitia corporis fuco occulunt. Vt autem fucus eſt color arte additus, ita perſona facies eſt non vera, ſed appoſititia. Vnde eleganter dictum à Seneca: Vt perſonã malit, quam faciem: id eſt, videri malit, quam eſſe. Lucretius item libro tertio:

Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Eliciũtur, & eripitur perſona, manet res.

Cor. Tacit. in Dialogo De Oratoribus: Ita nec præceptor deerat optimus quidem, & electiſſimus, qui faciem eloquentiæ, non imaginẽ præſtaret. Itaq; perſonatos dicimus, qui aliud præ ſe ferunt, quam ſint. Quin & offucias vocant inania quædã rerum ſimulacra, quæ veluti præſtigiis quibusdam, oculis intuentium imponunt. Græci ſimplici verbo φενακίζειν vocant, & φενακισμὸν, huiusmodi impoſturam, φένακα, fuci artificem. Qui ſcripſit Etymologicum Græcum, auctor inſincerus, & impurus, vocem deductam exiſtimat παρὰ τὴν πηνίκην, quæ Græcis coma dicitur appoſititia. Latini galericulum appellant. Quin & colorem pro fuco vſurpauit Iulianus citante Vlpiano lib Pand. 14. Tit. ad ſenat. conſul. Maced. cap. 9. Sed Iulianus, inquit, adiicit, ſi color quæſitus ſit, vt filiusfamilias, qui mutuam pecuniam acceptuṛus erat, fideiuberet. Quin & rhetores, probabilẽ rationem, quam ad defenſionem commenti ſunt, colorem appellant. Iuuenalis:

Dic aliquem nobis, dic Quintiliane colorem.

Et hærente ſummo rhetore, vxor deprehenſa impudentiſſimo colore ſe tuetur.

-Conuenerat olim
Vt faceret tu quod velles, nec non ego poſſem
Indulgere mihi.

Album calculum addere, & ſimiles figuræ.

Λευκὴν ψῆφον προσθεῖναι, id eſt, Album calculum addere, pro approbare, ſubinde legimus apud doctos. Inde ſumptũ, quod antiquitus miſſis in vrnam calculis, ita ferebantur à iudicibus ſententiæ, vt albis abſoluerent, nigris damnarẽt. Qui ſi forte fortuna fuiſſent æquales, tamen liberabatur reus, eiusq; rei cauſam Ariſtoteles copioſiſſime reddit in problematibus. De calculorũ more meminit Ouid. Metam. lib. 15.

Mos erat antiquis, niueis, atriſque lapillis,
His damnare reos, illis abſoluere culpa.
Tunc quoq; ſic lata eſt ſentẽtia triſtis, & omnis
Calculus immitem dimittitur ater in vrnam.
Quæ ſimul effudit numerãdos verſa lapillos,
Omnibus è nigro color eſt mutatus in album.

Plinius iunior in epiſtola quadã: Nam, quo magis intendam limam tuam, confitebor & ipſum me, & contubernales, ab editione non abhorrere: ſi modo tu fortaſſe errori noſtro

noſtro album calculum adieceris, id eſt, ſi noſtrum hunc errorem tuo iudicio comprobaris. Lucian' in Apolog. οὐκ ἐν παρέργῳ θέμενος, τὴν λευκὴν παρὰ σοῦ καὶ πλήρη μοι ἐνεχθῆναι. id eſt, Haud paruo æſtimans, ſi mihi contingat, album abs te plerumque ſuffragiū auferre. Plato libro De legibus 2. οὐκ ἂν ἐπιθείμην ταύτην ψῆφον, id eſt, Haud poſuerim hunc calculū. Huc adſcribendum, quod Alcibiades, nolens ſeſe iudicum permittere ſententiis, ait, Ne matri quidem cōfidere velle, ſed etiam hanc in eiusmodi periculo ſuſpectam habiturū, ne nigrum calculum pro albo ſubiiceret. Ariſtides in Pericle, ſimplici verbo dixit, ἐπιψηφίζειν, pro comprobare, eamque vocem tanquam Platonicam vſurpat.

Creta notare. Carbone notare.

AD hanc formam pertinent & illa: Creta notare, pro eo, quod eſt, approbare; & Carbone notare, quod eſt, damnare. Propterea quod Pythagoras aiebat id, quod eſſet colore candido, ad boni naturam pertinere; quod atro, mali. Vnde & felicia alba dicimus, infames nigros. M. Tullius in actione pro Cæcinna de teſte Sexto Clodio Phormione: Nec minus niger, inquit, nec minus confidens, quam ille Terentianus Phormio. Et Horatius:

-Hic niger eſt, hunc tu Romane caueto,

Idem in ſermonibus:

Sani an creta, an carbone notandi?

Quem imitatus Perſius, ait in quinta Satyra:

Quæq; ſequenda forent, & quæ vitanda viciſſim,
Illa prius creta, mox hæc carbone notaſti.

Rurſum Horatius in Odis:

Creſſa ne careat pulcra dies nota.

Cādidum calculum Creſſam notam appellat, quo veteres dies fortunatos ſignare cōſueuerunt. Tametſi ſunt, qui hoc loco pro Creſſa legunt Threſſa, quod hic mos fuiſſe perhibetur Thracibus. Ad hanc formam pertinet etiam illud, Vnione ſignare, quod ſæpius apud auctores eſt, pro eo, quod eſt, inter felicia, proſperaq; numerare. Ductum à veterū ſuperſtitione, qui vnumquemque anni diem, miſſis totidem in vrnam, aut, vt apud Scythas, in pharetram, calculis, ſignabant, quem arbitrabantur proſperum abiiſſe, candido calculo, aut creta, quem egregie felicem, vnione: contra, quem inauſpicatum, nigro lapillo notabant. Iuuenalis,

Hunc, Macrine, diem numera meliore lapillo.

Huius ſuperſtitionis meminit Plin. lib. 7. c. 40. Vana, inquiens, mortalitas, & ad circumſcribendam ſeipſam ingenioſa, computat more Thraciæ gentis, quæ calculos colore diſtinctos, pro experimento cuiusque diei in vrna condit, ac ſupremo die ſeparatos dinumerat, atque ita de vnoquoque pronuntiat. Quid, quod iſte calculi candore illo laudatus dies originem mali habuit? Hactenus Plin. Plutarchus in vita Periclis hiſtoriam refert ab his non abhorrentem, quam fortaſſis non ab re fuerit hic ipſius verbis adſcribere: Ὀκτὼ μέρη διελὼν τὸ πᾶν πλῆθος, ἐπεκλήρου, καὶ τῷ λαβόντι τὸν λευκὸν κύαμον, εὐωχεῖσθαι καὶ σχολάζειν παρεῖχε, τῶν ἄλλων μαχομένων. διὸ καὶ φασὶ τοὺς ἐν εὐπαθείαις τινὶ γενομένους, λευκὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀπὸ τοῦ λευκοῦ κυάμου προσαγορεύειν, id eſt, Vniuerſam multitudinem partit' in octo partes ſortibus vtebatur, & cui

contigiſſet alba faba, huic cæteris pugnantibus permittebat in conuiuiis, atque otio agere: quapropter etiam aiunt eos, quibus res aliquæ ſuauiter ſuccedunt, eum dië album vocare, nimirum ab alba faba. Ad hanc viciniam pertinet, quod, quæ præcipua ſunt, ea melioris notæ eſſe dicimus, veluti cum L. Tull. alicui ſalutem dici iubet de nota meliore. Triſtem notam dixit Liuius Deca. 1. lib. 4. Poſthumius nulla triſti nota eſt inſignitus, id eſt, nulla crudelitatis infamia aſperſus.

Calculum reducere.

CALCVLVM reducere, eſt, mutare factum, cuius te pœniteat. Aut vertere conſilium rei non ſatis commode inſtitutæ. Nonius citat Ciceronem in Hortenſio. Itaque tibi concedo, quod in duodecim ſcrupis olim, vt calculum reducas, ſi te alicuius dati pœniteat. Translatum apparet, aut à ratiocinantibus, aut, quod eſt vero propius, à ludo latrunculario. In ſumma, prouerbii ſpeciem habent, quæcunque à calculis finguntur metaphoræ. Vt, ad calculos vocare, pro eo, quod eſt, rationem inire, & æſtimare. M. Tullius dialogo De amicitia: Hoc quidem eſt nimis exigue, & exiliter ad calculos vocare amicitiam, vt par ſit ratio datorum, & acceptorum. Valer. Max. lib. 4. c. de liberalitate: Si ad calculos reuocetur, paruum, vtpote ſeptem iugeribus, & hoc in Pupinia abditis, redactum: ſin animo prærogantis omni pecunia maius. Et, Ad calculos reuerti, eſt redire ad rationem, ac reſpectum, conſiliumque. Cicero ad Atticum: Quare nunc ſaltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, vt non ſolum glorioſis conſiliis vtamur, ſed etiam paulo ſalubrioribus. Et in epiſtolis Plinianis, Mouere calculos, pro eo, quod eſt, proponere rationes. Et ponere, inquit, in vtraque parte calculos, id eſt, vtrinque rationes expendere: Et: Hic calculus accedat, id eſt, hoc momenti adiungatur. Neque quidquam prohibet eadem ratione dici, Decedere calculum, & Detrahere calculum.

Theta præfigere.

Θ præfigere, pro damnare, Perſius:

Et potis es vitio nigrum præfigere theta.

Auſonius in pœdagogum liguritorem, carmine Choriambico:

Miſelle doctor, ô tibi ſit obſcæno,
Tuumq; nomẽ theta ſectilis ſignet.

Sunt, qui hoc ad figuram Græcanicæ literæ referant, quod ea cordis humani transfixi ſpeciem quodammodo repræſentet. Sed vero ſimilius, quod ſcribit Aſconius Pedianus, olim in iudiciis ſortes, quæ mittebantur in vrnam, triplicem notam habere ſolere. Ac, Θ, quidem damnationis fuiſſe ſymbolum, T. abſolutionis, Α, ampliationis, id eſt, quoties ſignificabant ſibi parum adhuc liquere, ac denuo cauſam agi oportere.

Stellis ſignare, obelo notare.

Ἄστροις σημειοῦσθαι, ἢ ἄστροις τεκμαίρεσθαι, id eſt, Stellis notare. Euſtathius in 5. Odyſſeæ librum, admonet dictũ de his, qui longam, ac deſertam viam peragunt, adeo, vt neceſſum habeant regionum ſitum, ſtellarum obſeruatione ſignare. Ductam autem eſſe metaphoram à nauigantibus, qui, cum eouſq; profecti ſunt à terra, vt iam cælum vndiq; & vndique pontus, ſtellarũ indicio curſum moderari ſolent, maxime Cynoſuræ, & Helices, teſte Arato ἐν φαινομένοις,

Οἱ τὴν

Οἱ τὴν μὲν κυνόσουραν ἐπίκλησιν καλέουσι,
Τὴν δ' ἑτέρην ἑλίκην. ἑλίκῃ γε μὲν ἄνδρες ἀχαιοὶ
Εἰν ἁλὶ τεκμαίρονται ἵνα χρὴ νῆας ἀγινεῖν.
Τῇ δ' ἄρα Φοίνικες πίσυνοι περόωσι θάλασσαν.
Ἀλλ' ἡ μὲν καθαρὴ καὶ ἐπιφράσσασθαι ἑτοίμη,
Πολλὴ φαινομένη ἑλίκη πρώτης ἀπὸ νυκτὸς,
Ἡ δ' ἑτέρη, ὀλίγη μὲν, ἀτὰρ ναύτῃσιν ἀρείων,
Μειοτέρη γὰρ πᾶσα περιστρέφεται στροφάλιγγι,
Τῇ καὶ σιδόνιοι ἰθύντατα ναυτίλλονται.

Quorum carminum interpretationem adſcribamus ex Germanici Cæſaris interpretatione:

Hic Iouis altrices Helice, Cynoſuraq́ fulgent.
Dat Graijs Helice curſus maiorib. aſtris,
Phœnicas Cynoſura regit: ſed candida tota
Et liquido ſplendore Helice, nitet haud prius Vlla,
Cum ſol Oceano fulgentia condidit ora,
Stella micat cælo ſeptem quæ Creſia flammis.
Certior eſt Cynoſura tamē ſulcantibus æquor,
Quippe breuis totam fido ſe cardine Vertit,
Sidoniamque ratem nunquam ſpectata fefellit.

Et Aratum imitatus Ouidius, lib. de Triſtibus quarto:

Magna minorq́ feræ, quarum regis altera Graias,
Altera Sidonias, Vtraque ſicca, rates.

Idem indicat Virgilius in quinto, de Palinuro loquens:

Talia dicta dabat, clauumq́ affixus & hærens,
Nunquam amittebat, oculosq́ ſub aſtra tenebat.

Idem alibi:

Cuncta notat tacito labentia ſydera cælo.

Conſimiliter Homerus cũ alias, tum Odyſſeæ lib. 5.

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
Ἥμενος, οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Πληϊάδας ἐσορῶντι καὶ ὀψὲ δύοντα βοώτην.
Ἄρκτον θ', ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
Ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται καί τ' ὠρίωνα δοκεύει,
Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο.

id eſt,

Ille quidem nauim arte regens, clauo aſſidet hærens,
Nec ſinit illapſo torpeſcere lumina ſomno,
Pleiadas, ſeroque recondentem ora Bootem
Suſpectans, Vrſamq́, alio cognomine plauſtrum,
Quæ fixa Vſque loco ſe circumflectit eodem,
Et nũquam Oceani liquidis aſpergitur Vndis.

Vnde *ἄστροις σημειοῦσθαι τὴν ὁδὸν* videntur ii, qui notulis quibusdam, & coniecturis arte deprehenſis, rem alioqui peruestigatu difficilem inquirunt, aut aſſequuntur: aut qui ſignis quibusdã multo ante colligũt, quid ſit euenturum. Poſtea deflexum eſt, vt ſtellas prænotare dicantur, qui quippiam velut animaduertendum

inſigniunt. Cui diuerſum ὀβελίζειν, id eſt, veru prænotato quaſi iugulare, ac damnare. Translatum ab Ariſtarcho, qui Homeri carmina in corpus redegit, atque in libros digeſſit, verſus nothos, hoc eſt, adulterinos, & ſubdititios, qui non viderentur ſapere venam illam Homericam, ὀβελίσκοις, id eſt, minutis verubus prænotatis damnans; contra, qui viderentur inſignes, ac genuini, ἀστερίσκοις, id eſt, ſtellulis illuſtrans. Quin hoc ipſum Ariſtarchi cognomen in prouerbium abiit, quod is eum damnandi notulis, probandique morem excogitarit. M. Tullius Attico: Totum hunc locum in ariſtocratia ego varie meis orationibus, quarum tu Ariſtarchus es, ſoleo pingere, de flamma, de ferro, (noſti illas ληκύθους) valde grauiter pertexuit. Atticum vocat ſuarum orationum Ariſtarchum, id eſt, cenſorem & emendatorem, quod illi mos fuerit, ſi quæ parum probaſſet in ſcriptis Ciceronis, ea ceris rubris notare. Quod quidem alibi declarat idem M. Tullius, libro ad Atticum 16. Quæ mihi florentia viſa ſunt tuo iudicio. Cerulas enim tuas miniatulas illas extimeſcebam. Idē ad Dolabellam: Profert alter, opinor duobus verſiculis expenſum. Alter Ariſtarchus hos ὀβελίζει. Ego, tanquā criticus antiquus, iudicaturus ſum. Item M. Varro de ling. Latin. Ariſtarchos appellat, criticos Grammaticos, qui de libris iudicant. Et Horat. Fiet Ariſtarchus, id eſt, caſtigator, & expenſor alieni ſcripti. Et D. Hieronym. ſubinde quempiam, ſui temporis Ariſtarchum vocat, quod arbitrio ſuo alia damnaret, alia probaret.

Notari vngui, & ſimilia.

Ad eandem formā pertinent hæc quoque. Notare vngui, quod ſoleat vngui ſignum apponi, vbi quid parum placet. Horatius dixit. Tranſuerſo calamo ſignum apponere, pro eo, quod eſt, damnare. In eundē ſenſum, Cenſoria virgula, legitur identidem apud Diuum Hieronymum, pro caſtigandi, notandique auctoritate. Item apud Quintilianum libr. Inſtit. 1. Qua quidem ita ſunt ſeuere vſi veteres grammatici, vt non verſus modo cenſoria quadam virgula notare, &c. A cenſoribus Romanis traductum, quorum partes erant notare, ſi quid in moribus ciuitatis dignum emendatione iudicaſſent, ac multam dicere. Eodem pertinent ſpongia, lima, cælum, quæ in emendationis prouerbium abierunt. Spōgia deletur, quod non placet. Lima detrahitur, atque expolitur, quod redundat, quodque incultum eſt. Cælo deformatur item, ac fingitur id, quod eſt rudius. Proinde in ſpongiam incubuiſſe dixit Auguſtus Aiacem ſuum, quem deleuerat. Et elimata dicuntur expolita. Et ſculpturam orationis, cultum dicunt.

Stylum vertere.

Stylum vertere, eſt mutare, quod ſcripſeris. Horatius in ſermonibus:

Sæpe ſtylum vertas.

Antiquitus in tabellis ceratis ſcriptitabant ſtylo graphiario, cuius altera parte, nimirū acuta, per æquor cereum ducta, literas exarabant, altera latiore rurſum obliterabant, q̄ exaraſſent. Hieronym. aduerſus Ruſin. Quamdiu non renuebam laudationem tuam, ſequebaris vt magiſtrum, fratrem, & collegam vocabas, & catholicum in omnibus fatebaris. Poſtquā vero non agnoui laudes tuas, & me indignum tanti viri præco-

præconio iudicaui, vertis ſtylum, & omnia laudata prius, vituperas, de eodem ore & dulce proferes, & amarum. Hieronymus imitatus eſt Ciceronem, qui Verrinarum actionum 4. ſcribit in hũc modũ: Timuit aliquãdo, & commotus eſt: vertit ſtylum in tabulis ſuis, quo facto cauſam omnẽ euertit ſuam. Inuenitur & ſtylum infigere, & ſtylo appetere, pro eo, quod eſt, ſcriptis inſectari, atque inuehi.

Omne tulit punctum. Omnium calculis.

OMNE tulit punctum, & cunctorũ calculis, legimus, pro eo, quod eſt, omnium ſententia, & comprobatione. Quorum prius translatum eſt à cõſuetudine comitiorum, vbi tabella circũferri cõſueuit, in qua puncto appoſito ſignificabant, cui candidatorum ſuffragarentur. Poſterius à iudiciorum ſortibus, de quibus paullo ſuperius meminimus. Horatius:

Omne tulit punctum, qui miſcuit vtile dulci.

Nam, qui iucunda modo ſcribũt, ijs duntaxat placẽt, qui voluptatem appetunt. Contra, qui vtilia, ab ijs tantum probantur, quibus vtilitas q̃ritur. At, qui voluptatem cum vtilitate coniunxit, is omniũ ſuffragio laudabitur. Idem in Epiſtolis:

Diſcedo Alcæus puncto illius, ille meo quis?
Quis niſi Callimachus?

Item in epigrammate Choriambico, quod refertur à Porphyr.

Ciconiarum Rufus iſte conditor,
Hic eſt duobus elegantior Plancis:
Suffragiorum puncta non tulit ſeptem.

Ariſtides in Themiſtocle; ἡ κοινὴ ψῆφος ἐκλήων. id eſt, qui eſt communis Græcorum calculus, dixit, pro eo, quod erat, totius Græciæ conſenſus. Cicero libro Tuſc. q. 2. Quæ ſian ma eſt, per quam non cucurrerunt, qui hæc olim punctis ſingulis colligebãt? Agit autẽ de magiſtratibus, qui ſingulorum ciuium ſuffragijs mandabãtur. Apuleius Aſini ſui lib. 6. Certe calculo cunctorum, vtcunq; mors ei fuerat deſtinata: id eſt, omnium ſuffragijs, ſententijsque.

Cumani ſero ſapiunt.

Ὀψὲ αἰσθάνονται οἱ κυμαῖοι. id eſt. Sero ſapiunt Cumani. Id adagium refertur à Strabone Geographiæ lib. 13. Putatq; eos vulgo male audiſſe, tanq̃ ſtupidos, atq; inſulſos, ob hanc cauſam, quod ducentis annis portus vectigalia exegerint, hoc nomine, vt vrbem ædificarent. quæ dare tamen nõ deſierũt, cum iam vrbs eſſet extructa. Adijcit & aliam fabulam. Cumanos, publica pecunia mutuo accepta, porticus conſtruxiſſe, deinde, cum pecuniam eam ad diem præſcriptum non reddidiſſent, à deambulatione fuiſſe prohibitos. Aliquanto poſt, cum ingens eſſet pluuia, creditores ludibrij cauſâ præconem miſiſſe, qui publicarent edictum, vti Cumani porticus ſubirent. Atque ita voce præconis admonitos ſubijſſe: inde natũ adagiũ, Sero ſapere Cumanos, qui non niſi moniti ſenſerint deſugiendam eſſe pluuiam. Notat & Stephanus, Cumanos, ac Lesbum male vulgo audiſſe ſtupiditatis nomine. Prouerbium autem non ſentit de Cuma Italiæ, ſed Æolidis, quæ eadem dicta fuiſſet Amazonium & Phriconitis, aut, vt Herodotus lib. 1. Phriconis. Simillimum illi. Sero ſapiunt Phryges. Nihil enim vetat, quo minus dicatur & in illos, qui non niſi ſuo malo doctι parent recte monentibus.

Mala

Mala attrahens ad ſeſe, vt Cæcias nubes.

Καὶ ἐφ' αὑτὸν ἕλκων ὥστε καικίας νέφος. i. Sic mala ſibiipſi, vt Cæcias nubem attrahens. Verſus eſt ſenarius, prouerbio celebratus, in eos, qui ſibiipſis litium, ac negotiorum materiam pariunt, accerſuntque. Ducta ſimilitudine ab eius venti natura, cui nomen cæcias, quem Plinius media inter aquilonem, & exortũ regione flare ſcribit, & vnum contra aliorum ſeptentrionalium ventorum naturã, nubes nõ pellere, ſed attrahere. Quin ipſius hæc ſunt verba. Ventorum, inquit, etiam frigidiſſimi ſunt, quos à ſeptentrione diximus ſpirare. Vicinus his corus. Hi & reliquos compeſcunt, & imbres abigunt. Humidi auſter, & africus, & præcipue auſter Italiæ. Narrant & in Ponto cæciam in ſe trahere nubes. Hactenus Plinius. Ariſtoteles libro De mundo putat cæciam circa ortus æſtiuos flare, additque hunc à nonnullis eundem haberi cum illo, quem alii θρασκίαν nominant, flatque proximus argeſtæ. Quid autem in cauſa ſit, vt hic ventus nubes non more reliquorum à ſe propellat, ſed ad ſe vocet, Ariſtoteles in Meteorologicis conatur oſtendere. Vel quod alius, inquit, ventus reflet aduerſus eodem tempore: vel quod hic è ſublimi cœli parte ſpirans, puta orientali, non tranſuerſus per terram feratur, ſed recuruata linea, propter reflexũ, vnde exortus eſt, eo recurrit. Atque ita fit, vt nubes ad ſeſe cogat. Vnde idem in libro De mundo, cæciam inter eos vẽtos numerat, qui ἀνακάμψιπνοι, id eſt, reſupinati flatus vocantur. In Problematis autem ſectione 26. duas huiusce rei cauſas reddit. Alteram hanc eſſe putat, quod eodem tempore reflet alius ventus cæciæ contrarius. Altera non diſſonat ab iis, quæ retulimus: nempe cæciam ſpirare ab eminentiore cæli regione, nimirum ab ea, quæ vergit ad orientem: hanc autẽ eſſe editiorem, quam occiduã, colligit ex magnitudine, & altitudine maris occidentalis. Itaque fieri, vt cæcias occiduam regionem aduerſus inuadens, nubes contrahat, easque ſuo in ſe reflexu ad ſe trahat. Huius rei mentionem facit & Plutarchus in vita Sertorii, ſcribens, hunc ducem, animaduerſa cæciæ natura, qui tum ſorte flabat, Cacitanos, aut, vt Græci codices habẽt, Characitanos hoſtes ad deditionẽ coegiſſe ad hunc modum: E regione ſpeluncarum, in quibus illi ſe continebant, obiecit aggeres cinericios. Quibus incurſatione equitum concitatis, cæcias tantum pulueris in fauces ſpeluncarum deuexit, vt, cum ferre non poſſent, ſeſe Sertorio in manus darent. Refertur adagium ab Aulo Gellio, libro 1. cap. 22. idque ex Ariſtotele. Refertur & à Theophraſto, libro De natura ventorum. Sed ab hoc, atque item ab Ariſtotele refertur, vt videatur etiã in bonam partem dici poſſe. At enim, ἕλκων ἐφ' αὑτὸν τὸν πλοῦτον ὥσπερ ὁ καικίας νέφη. i. Attrahens ad ſeſe diuitias; vt cæcias nubes. Plutarchus in cõmentario, cui titulus, Quo pacto quis poſſit ab inimicis iuuari: ὡς γὰρ ὁ καικίας τὰ νέφη, οὕτως καὶ ὁ φαῦλος βίος ἐφ' αὑτὸν ἕλκει τὰς λοιδορίας. i. Quemadmodũ enim cæcias nubes, itidem improba vita, probra ad ſeſe attrahit. Vſurpat idem in bonã partem in Præceptis politicis. Vnde de re quavis dici poſſe videtur in vtrãlibet partem. Vt. Hic ad ſeſe eruditorum hominum gregem attrahit, perinde vt cæcias nubes. Hic vndique pecu-

pecunias attrahit ad ſeſe, quemadmodum cæcias nubes. Hunc omnes bonæ felicitates non aliter ſequuntur, quam cæcias nubes. Nuſquam abſunt iurgia, vbicunque hic adeſt: neq; enim ſecus ad ſeſe lites attrahit, q̃ cęcias nubes. Conſimiliter ad rem referri poteſt. Res eſt tumultuoſa, ambitio, quippe inuidiam, ſimultatem, profuſionem, atque id genus alia incommoda, non aliter attrahit ad ſe, quam cæcias nubes. Modeſtia cunctorum hominum beneuolentiam allicit ad ſeſe, itidem vt cæcias nubes.

Oleum in auricula ferre.

OLEVM in auricula ferre. Eſt apud Martialem. Quo loco non ſatisfacit interpres Domitius Calderinus, vir alioqui probe doctus. Nam poeta taxare videtur hominem rigida, ſupinaque aure. id quod etiam Græci notant, ἀν' οὖς ἔχων, ἀντὶ τοῦ ἄνω τὸ οὖς ἔχων. i. Sublimem, & ſupinam aurem habens. Carmen Martialis eſt huiuſmodi.

Narratur quidam belle dixiſſe Marulle,
Qui te ferre oleum dixit in auricula.

Porro, vt in Problematibus ſcripſit Ariſtoteles, aures aqua infuſa offenduntur, oleo non item. Quin, ſi forte aqua in aurem inciderit, oleo infuſo medemur, dum lubrica facta aure, aqua defluit. Proinde & vrinatores oleum auribus inſtillare conſueuerunt, quo minus aqua lædātur. Hinc itaq; videtur natum adagium, nempe à geſtu eorum, quibus eſt aliquid liquoris infuſum, quod ne effluat, aurem ſupinät, quaſi auerſantes ac faſtidientes audire. Neque tamen negauerimus poſſe referri ad aſſentatores, qui velut oleum in aurem inſtillāt, dum iucunda loquuntur magis, quam ſalutaria. Cui diuerſum eſt illud Perſianum:

Auriculas teneras mordaci radere vero.

Verum, cui placet hic ſenſus poſterior, in auriculam, accuſandi caſu legat oportet. Quod quoniam & prouerbii ſpeciem præ ſe gerit, & vulgo iactatum Martialis indicat, non eſt prætereundum.

Quid, ſi cælum ruat?

Τί εἰ οὐρανὸς ἐμπέσοι, id eſt, Quid, ſi cælum ruat? Ironia prouerbialis in eos, qui tutiſſimis etiam in rebus ridicule timent. Hoc vnde manarit, Ariſtoteles indicat libro τῶν μετὰ τὰ φυσικά quinto ſcribens priſcis illis, & rudibus mortalibus perſuaſum fuiſſe, cęlum hoc, quod videbant imminere, Atlanticis humeris ſuſtineri. Quod ſi ille ſe ſubduxiſſet, fore, vt è ſublimi in terram decideret. Idque non ſolum poetarum figmentis fuiſſe proditum, verum etiam à phyſicis nõnullis affirmatum. Plutarchus in libello De facie, quæ apparet in orbe lunæ, citat Phenacem quendã, q metuerit, ne luna decideret in terram, quique commiſeratus ſit vicem eorum, qui lunæ forent ſubiecti, cuiuſmodi ſunt Æthiopes, ac Taprobani, ſi tantum pondus in eos rueret: idem veritus de terra, cæloque, niſi columnis Atlanticis fulcirentur. Theognis:

Ἐν μοι ἔπειτα πέσοι μέγας οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν
Χάλκεος, ἀνθρώπων δεῖμα παλαιγενέων. id eſt:

Deinde meo vaſtus capiti illabatur Olympus
Ferreus, antiqui quod metuere viri:

Terentius, ἐν ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ; Quid ſi redeo ad illos, q aiunt; Quid, ſi nunc

ſi nunc cælum ruat? Alluſit huc Horat. in Odis:

Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ.

Vmbram ſuam metuere.

Τὴν αὐτοῦ σκιὰν φοβεῖται, id eſt, Suã ipſius vmbrã metuere, dicuntur, qui pueriliter trepidant, vbi nihil omnino ſit periculi. Translatũ vel ab his, qui forte conſpecta corporis ſui vmbra, ſubito expaueſcunt. Vel a melancholicis quibusdam, qui, auctore Ariſtotele, propter oculorum imbecillos ſpiritus, in aere proximo veluti ſuam quandam imaginem contemplantes, arbitrantur ſeſe ſuos videre manes. Socrates in Phædone Platonis: Tu vero tuam, quemadmodum dici ſolet, metuens vmbram, id eſt, tibi ipſi diffiſus. Q. ad Ciceronem de Conſulatu petendo. Alter vero, quo, dii boni ſplendore eſt. Primum nobilitate eadem, qua Catilina. Num maiore? Non, ſed virtute. Quamobrem, qui manium vmbrã ſuam metuit, hunc negliges quidem. Quanquam is locus non vno modo erat deprauatus in codicibus. Plutarchus Sympoſiacorum problematum decade ſeptima, ὁ μὲν τῆς σκιᾶς ἀνακινούμενος ὄνομα καὶ δυσχεραίνων, ἀληθῶς σκιὰν δόξει φοβεῖσθαι. id eſt. Qui vmbræ nomen refugiat, ac moleſte ferat, is vere vmbram videbitur formidare. Agit autem de vmbris ita vocatis, qui non ipſi vocati a conuiuatore, ſed vocatum ſequentes, adeunt conuiuium.

Vel muſcas metuit præteruolitantes.

PROVERBIALIS eſſe videtur hyperbole, quam refert Ariſtoteles ſeptimo de repub. lib. ἀλλὰ δεδιότα μὲν τὰς παραπετομένας μυίας. id eſt, Qui muſcas, inquiens, etiam præteruolitantes metuat. id eſt, quamvis friuola de cauſa. Idem ſimilem quandam commemorat in Moralium ſeptimo, loquens de iis, qui vſque adeo natura ſunt timidi, vt, etiam ſi ſorex obſtrepat, protinus expaueſcant.

Funem abrumpere nimium tēdendo.

Ἀπορραγήσεται τεινόμενον τὸ καλώδιον, i. Abrumpetur tenſus funiculus. In eos dici ſolitũ, qui, dum extrema experiuntur, alienant a ſe eos, cum quibus agunt, & vniuerſæ rei iacturam faciunt, dum plus ſatis attenti ſunt ad lucrum. Lucianus in dialogo quodam, matrem lenam facit obiurgantem filiam, quod amatorem in conuiuio nimis peruicaciter contẽpſerit, periculum autem eſſe, ne præter modum exacerbatus, atq; irritatus iuuenis amorem pariter, & commodum alio cõuertat. καὶ ὅρα, inquit, μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀπορρήξωμεν πάνυ τείνουσαι τὸ καλώδιον. id eſt, Ac vide, ne, iuxta prouerbium, abrumpamus, dum nimium tendimus, funiculum. Pindarus apud Plutarchum, καὶ λύοντι τὸ τῶν δυσφόρων σχοινίον μεριμνῶν. id eſt, Atque intolerabilium curarum funiculum ſoluenti. Quamquam hoc ab adagio nõnihil eſt diuerſum, magisque congruit cum illo, quod eſt apud Senecam in Epiſtolis ad Lucilium, de explicanda catena negotiorum, atque adeo obrumpenda, ſi nequeat explicari. Prouerbium generaliter trahi poterit ad quemlibet conatum immodicum, & ob id in malum aliquod erumpentem. Nec abhorret Mimus ille Publianus:

Furor fit, læſa ſæpius patientia.

Atque alter huic conſimilis, eiuſdem opinamur, etiamſi Senecæ nomine feratur:

Bonus animus læſus, grauius multo iraſcitur.

In

Digitized by Google

In matellam immeiere.

Ἐς τὴν ἀμίδα ἐνουρεῖν, i. In matellam immeiere. Cum ſordide tractantur, aut ad munus aliquod parum honeſtum adhibentur ii, qui non indigni videantur, vtpote ipſi ſordidi, atque inhoneſti, quaſique ad contumelias ferendas facti. Lucianus de mercede ſeruientibus. Οὐδὲν οὖν οὔτ' αὐτοὶ δεινὸν πάθοιεν ἄν, οὔτ' ἐκεῖνοι ὑβρισταὶ δοκεῖεν ἐς τὴν ἀμίδα φασὶν ἐνουροῦντες. i. Itaque nec hi quidquam indignum, aut acerbũ patiantur, neque illi eos contumeliis afficere videantur, ſi, quod aiunt, in matellam immingant. Siquidem ad hunc vſum quaſi naſcitur matella. Ex aduerſo Martialis Baſſum quendam ioco taxat, qui in aureum vas incacaret, cum vitro biberet.

Ventris onus miſero, nec te pudet, excipis auro
Baſſe: bibis vitro, carius ergo cacas.

Riſus Ionicus.

Γέλως ἰωνικὸς, id eſt. Riſus Ionicus. In molles, & voluptarios dicitur. Nã Ionum mollicies, perinde vt Sybaritarum faſtus, in prouerbium abiit, quod alteri Græcorum, alteri Barbarorum eſſent luxurioſiſſimi. Athenæus libro Dipnoſophiſtarum duodecimo, de luxu Ionum locutus, ait, extare parœmiam auream, quæ mores eius gentis teſtificetur, hanc, vt opinamur, intelligens. Idem lib. 14. docet, ſaltationis genus olim fuiſſe laſciuum, ac petulãs, quod Ionicum diceretur. Valerius Maximus libro rerum memorabilium ſecundo, prodidit, Ionas primos, vnguenti, coronarumque in conuiuio dandarum, & ſecundæ menſæ conſuetudinem haud parua luxuriæ irritamenta reperiſſe. Maximus Tyrius in diſſertatione, cui titulus, Quis ſit philoſophiæ finis, Crotoniates, inquit, Olympicum oleaſtrum adamat, Spartiates armaturam, venationes Cretenſis, luxum Sybarites, Ion choros. Hinc Horatius in Odis:

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo.

Laſciuas ſaltationes, & parum decoras geſticulationes ſignificans. Vnde & apud Ariſtophanem ἰωνικῶς, pro eo, quod eſt, ἁβρῶς. id eſt, molliter ac delicate.

Riſus Megaricus.

Γέλως μεγαρικὸς, id eſt. Riſus Megaricus, in eos dicendum, qui parum tempeſtiue iocantur, quique, quod vetat Quinctilianus, malunt aliquoties amicum, quam dictum perdere. Aut quorum artes iam in contemtũ abierunt, ſucceſſione maiorum artificum obſcuratæ. Neque male quadrabit in ſenes, qui, ætate aliena, luſus quoſdam indecoros, ac voluptates iuueniles turpiter conſectantur. Nam Ionica comœdia viguit ad tẽpus: deinde in contemtum venit, irriſa ab Athenienſibus. De riſu intempeſtiuo celebratur & hic ſenarius:

Γέλως ἄκαιρος ἐν βροτοῖς δεινὸν κακόν.
id eſt:
Non in loco ridere pergraue eſt malum.

Riſus Chius.

Γέλως χῖος, id eſt, Riſus Chius, de molli, laſciuoque luxu. Quandoquidem & Chiorum mores taxauit vetus comœdia. Adagium commemoratur a Diogeniano.

Quidquid in buccam venerit.

Qvidqvid in buccã venerit, Quoties libere quoſpiam, ac tuto loqui, ſignificamᵘ, incircumſpecte, & quidquid

quid forte fortuna in animum inciderit. Quemadmodum apud fidos amiculos facere ſolemus, apud quos impune quiduis nugamur, atq; effutimus. M. Tullius ad Atticum, libro 14. Aut, ſi nihil erit, quod in buccam venerit, ſcribes. Idem libro duodecimo, Quid cum coram ſumus, & garrimus quidquid in buccam venit? Recte torquebitur & in eos, qui temere, atque inconſiderate loquuntur, perinde, quaſi ſermo illis non in pectore naſcatur, ſed in faucibus.

Quidquid in linguam venerit.

HVIC plane Germanum eſt illud quod vſurpat Lucianus in libello, De ratione conſcribendi hiſtoriam. ἐπινοοῦντες δὲ καὶ ἀναπλάττοντες, ὅτιπερ ἐπ' ἀκαιρίαν γλῶτταν, φασὶν, ἔλθῃ, id eſt. Comminiſcentes, affingentesque, quidquid verbi temere in linguam, vt aiunt, venerit. Plato dictum hoc libro de republic. octauo citat ex Æſchylo Tragico poeta. Vſurpauit & Athænæus libro Dipnoſophiſtarum quinto, κατὰ γὰρ τὸν εἰπόντα ποιητὴν, ὅτιπερ ἐπ' ἀκαιρίαν γλῶτταν ἔλθῃ. id eſt. Iuxta poetam, qui dixit: quidquid temere in linguam venerit. Hoc velut interpretans Iſocrates in oratione panathenaica, ὅμοιος ἂν εἶναι δόξαιμι τοῖς εἰκῆ, καὶ φορτικῶς, καὶ χύδην ὅτι ἂν ἐπέλθῃ λέγουσι. id eſt. Similis videbor ijs, qui temere, & arroganter, ac futiliter, quidquid in mentem venerit, loquuntur.

Momo ſatisfacere, & ſimilia.

Τῷ μώμῳ ἀρέσκειν, id eſt, Momo ſatisfacere. Prouerbialis eſt hyperbole. Heſiodus in Theogonia & Momi cuiuſdam meminit, quem ait, Nocte matre, Somno patre progenitum. Huic deo mos eſt, ipſum quidem nihil operis edere, ſed aliorum deorum opera curioſis oculis contemplari, &. ſi quod eſt omiſſum, aut perperam factum, id ſumma cum libertate carpere. Nam μῶμος Græce reprehenſionem ſonat. Ariſtoteles De partib. animalium lib. 3. meminit huius, qui naturam incuſarit, quod bobus cornua in capite, ac non in armis potius addiderit, videlicet quo vehementius poſſint ferire. Ad quod alluſiſſe videtur Lucianus, cum in ſecundo Verarum narrationum libro ſcribit, ſe vidiſſe boues quoſdã, quibus cornua ineſſent, non in fronte, quemadmodum reliquis, ſed ſub oculis. Idq; ita viſum eſſe Momo. Huius idem Lucianus cum alijs compluribus locis meminit, tum in Dialogo de hæreſibus, huiusmodi quandam de eo fabulam refert. Mineruam, Neptunum, & Vulcanum de principatu artificij inter ſe cõtendiſſe. Et, vt quisque artis ſuæ præcipuũ aliquod ſpecimen ederet, Neptunum taurum quendam finxiſſe. Mineruam domũ excogitaſſe, Vulcanum hominem compoſuiſſe. Momus delectus arbiter certaminis, & artis expenſor. Ille inſpecto vniuscuiusque opere, prͨter alia, quæ in reliquorum operibus reprehendit, illud potiſſimum in hominis opificio notauit, quod artifex non in pectore feneſtras, aut oſtiola quędam addidiſſet, quo perſpici poſſet, quid in corde lateret, quod illi ſpecuoſum alioqui, multisque receſſibus ſinuoſum finxiſſet. Cuius fabulæ mentionem facit & Plato. Philoſtratus in epiſtola quadam ad vxorẽ, de Momo ſcribit in hanc ferme ſententiam: Hunc in Venere nihil alioqui, quod reprehenderet, inueniſſe, niſi quod ſandaliũ illius calumniabatur, vt ſtridulum, nimisq; loquax, ac ſtrepitu moleſtum. Quod ſi Venus citra

citra ſandalium inceſſiſſet, ita vt emerſit à mari, totā nuda; nullam omnino anſam carpendi Momus inveniſſet. Qui quidem deus tametſi non petinde gratus eſt, atque cæteri, propterea quod pauci veram reprehenſionem libenter admittant, tamen haud ſcimus, an vllus alio è maxima poeticorum deorum turba ſit vtilior. Quamquam nunc noſtri Ioues excluſo Momo ſolam Euterpen audiant, blanda ſalutaribus anteponentes. Hic igitur Momus varias adagiorum formas ſuppeditat. Vel cum Plato de repub. lib. 6. ſcribit, philoſophiæ ſtudium eſſe eiuſmodi, vt ne à Momo quidem poſſit reprehendi. Vel cum Venus Lucianica, iam itura in iudicium, negat ſe dubitaturam, etiamſi Momus ipſe iudicaturus eſſet. Vel cum Cicero ſcribit ad Atticum lib. 5. Quod me maxime hortaris, & quod pluris eſt, quam omnia, in quo laboras, vt etiam Ligurino Momo ſatisfaciam, moriar, ſi quidquam fieri poterit elegantius. Ergo proverbii ſpeciem habebunt omnes id genus formulæ. Haud dubitem tecum vel Momo iudice decertare. Inculpatior eſt eius viri vita, quam vt vel Momus ipſe poſſit carpere. Hanc faciem ne Momus quidem poſſit reprehendere. Nec Momum iudicem recuſarim. Hæc vel Momo ipſi ſatisfaciant. Et ſi quæ fingi poſſunt conſimiles. Ad hanc formam pertinet illud Ouidianum de forma Adonidis:

Laudaret faciem liuor quoque.

Breuiter omnes id genus hyperbolæ proverbii faciem obtinent, veluti Terentianum illud, Ipſa Salus, ſi cupiat, ſeruare domum hanc non poſſit, de familia deplorata. Item de loco vehementer munito: Hanc arcem ne Mars quidem ipſe expugnarit. De homine præfracto, ac pertinaci: Huius animum ne Vertumnus quidem ipſe vertit. De fœmina ſupra modum viroſa: Huius fœminæ libidinem ne Priapus quidem ipſe ſatiarit. De re neutiquam probabili: Iſtud ne Pitho ipſa perſuaſerit. De re tacitu difficili: Hoc ne Harpocrates quidē ipſe, aut Angerona continere queat. In tāto rerū ſtrepitu ne Somnus quidem ipſe ſomnum ceperit. De homine præter modum ſuſpicaci & diffidenti, Iſte ne Fidei quidem ipſi fidem habeat. Hic vel Argum fallat, de vehementer aſtuto. Hic miſerior eſt, quam vt ei vel ipſa inuidere poſſit inuidentia. Verum de his loquendi formulis admonuimus in operis huius initio.

Cælo, ac terræ loqui.

Qui fruſtra vociferantur, cælo, ac terræ loqui dicuntur. Sic enim ſolent, qui diffidunt hominum præſidiis, exclamare, ô cælum, ô terra. Theognetus apud Athenæum lib. 3. ac rurſus lib. 15.

Πεφιλοσόφηκας, γῇ τε καὶ οὐρανῷ λαλῶν,
Οἷς οὐδέν ἐστιν ἐπιμελὲς τῶν λόγων.

id eſt,

Terrà loquens cæloque philoſophatus es,
Sed hiſce nulla eſt cura ſermonis tui.

Confine eſt illi, quod alibi retulimus, Vento loqueris.

In portu impingere.

Est apud Quintilianum in Inſtitutionibus, In portu impingere, pro eo, quod eſt, ſtatim in ipſo operis ingreſſu peccare. Vſurpatur & à diuo Hieronymo in Apologia ſecunda aduerſus Ruffinum: Statim de portu egrediens, nauim impegi. Idem

ad Pammachium: Egredientes de portu ſtatim impegimus. Sumptum à nauigantibus, qui magno cum dedecore, priusquam portu exierint, nauim illidunt. In diuerſum ſenſum inflexit Papyrius Fabianus, referente Seneca in controuerſiis: Nauim in portu mergis, de ſene, qui luxuriari cœperat aliena ætate. Apte dicetur in omnes, qui, negocio iam propemodum cum laude confecto, in extremo degenerant. Idem eſt apud Græcos, ἐν τῷ λιμένι προσκρούειν, id eſt, In portu impingere. Nilus quidā, Græcus auctor, ita refert, μὴ ἐπαίρου, μή πως τὸ ναυάγιον ἐν τῷ λιμένι γίνηται, id eſt, Ne efferaris animo, ne forte naufragium tibi fiat in portu.

In limine deficere, aut offendere.

Hvic proximum ſit illud, In limine offendere, aut deficere. Translatum ab iis, qui domum egreſſuri, ſtatim in limine pedem offendunt, priꝰ quam quidquam occœperint agere. Virgilius:

- Cur indecores in limine primo
Deficimus.

Id eſt, ſtatim, ac vix dum inito bello. Duriuſcule dixit Q. Curtius lib. 6. In ipſo limine victoriæ ſtamus: pro eo, quod eſt, proxima eſt victoria. Huic contrarium eſt, quod in epiſtolis ad Lucilium ſcribit Seneca: In ſummo deficit cliuo. Ducta translatione ab iis, qui, conſcenſo propemodum monte, tum delaſſantur, cū proximi ſunt cacumini.

Cantherius in porta.

Confine eſt ſuperioribus, Cantherius in porta. Natum à Sulpitio Galba quodam, cui cum, prouinciā exituro, cantherius in porta cecidiſſet: Rideo, inquit, cantheri, in porta, cum tam longum iter ſis iturus, iam laſſum eſſe te, cum vix dum ſis ingreſſus. Quod dictum in prouerbium abiit. Refertur adagium a Feſto Pompeio in dictione Ridiculus: atque is indicat convenire, cum quis in principio rei vix incoatæ deficit animo. Quid autem ſit Cantherius, dilucide exponit; nempe equus exectis teſtibus: vt hoc differat cantherius ab equo, quo maialis à verre, capus à gallo, veruex ab ariete.

Citra puluerem.

Ἀκονιτὶ, id eſt, Citra puluerem Græci dicunt, contingere, quo quis facile, citraq; negotium potitur. Translatum vel ab Aphe, id eſt, à pulueris contactu, quo ſe ſpargebat in palæſtrico certamine congreſſurus: vel certe à puluere, quo non indecore ſordidari ſcripſit Horatius eos, qui certant Olympia, quive bellum gerunt. Plinius libro 35. Alcimachus Dioxippum, qui Pancratio olympia citra pulueris tactum, quod vocant ἀκονιτὶ, vicit. Aulus Gellius libro 5. Ouandi, inquit, cauſa eſt, cum deditione repente facta, ſine puluere, vt dici ſolet, incruentaque victoria obvenit. Horatius in Epiſt.

Quis circum pagos, & circum compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui ſpes,
Cui ſit conditio dulcis, ſine puluere, palma?

Invenitur & ἀνιδρωτὶ, id eſt, citra ſudorem, & ἀναιμωτὶ, id eſt, citra ſanguinem.

Deſerta cauſa.

Ἐρήμη δίκη, id eſt, Deſerta cauſa, cum nemo repugnat. Translatum à iudiciis, vbi nonnunquam altera pars cedens tradit cauſam adverſario. Itaque deſerta cauſa vincere, eſt vin-

Digitized by Google

vincere nullo contrapugnante. Lucianus in Ioue tragœdo: Ὡς τε τί ἄλλο, ἢ ἐξ ἐρήμης κρατεῖν οὕτω δόξομεν, id eſt, Itaque quid aliud videbimur feciſſe, quam deſerta cauſa viciſſe? Idem in Toxaride: Καὶ τοσαύτας πόλεις ἐρήμην ὑπὸ σοῦ ἁλῶναι, id eſt, Totque ciuitates, nullo defendente, abs te capi. Vſurpat & Socrates in apologia apud Platonem: ἐρήμην κατηγοροῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός, id eſt: Deſerta cauſa, nullo defendente accuſantes. Iureconſulti compoſita voce ἐρημοδίκια vocant. Ita Paulus, Pandect. lib. 4. tit. de minoribus, cap. & ſi ſine dolo. Item & in Eremodiciis ei ſubvenitur. Conſtat autem omnis ætatis hominibus reſtitutionem Eremodicii præſtari debere, ſi doceant ſe ex iuſta cauſa abfuiſſe. Rurſum lib. 46. Titulo iudicatum ſolui, cap. quum quærebatur. Si interpoſita iudicatum ſolui ſtipulatione, quis reum non defenderet, poſtea ex Eremodicio ſententiam eſſet paſſus, an ob rem iudicatam clauſula committatur, &c. Rurſum in Codice libro 3. Tit. de iudiciis, cap. properandum. Sin autem reus abfuerit, & ſimilis eius proceſſerit requiſitio, quemadmodum pro perſona actoris ediximus, etiam abſente reo Eremodicium contrahatur. Hæc Iuſtinianus. Eſt igitur ἐρημοδίκιον, cum altera parte abſente fertur ſententia.

Citra arationem, citraque ſementem.

QVÆ citra noſtram operam caſu nobis eveniunt ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα contingere dicunt Græci. Lucianus in Paraſito: Ὅτι δὴ μόνος κατὰ τὸν σοφὸν Ὅμηρον οὔτε φυτεύει χερσὶ φυτόν, οὔτε ἀροῖ, ἀλλὰ τὰ ἄσπαρτα, καὶ τὰ ἀνήροτα πάντα νέμεται, id eſt, Quod videlicet vnus, iuxta egregium illum Homerum, Nec manibus plantat, nec arat, verũ citra ſementem, citra arãdi laborem fruitur omnibus. Idem in Rhetorum didaſcalo: Σοὶ δὲ ἄσπορα, καὶ ἀνήροτα φυέσθω πάντα, id eſt, Tibi porro citra ſeminandi, arandique laborem proveniant omnia, id eſt, citra ſtudium. Natum apparet adagium à fabula inſularum fortunatarum, de quibus Horatius in Odis:

Reddit vbi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret vſque vinea.

Sumptum eſt autem, opinamur, ex Homero, qui Odyſſeæ lib. 9. Cyclopum terram deſcribit ad hunc modum:

Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ὑπερφιάλων ἀθεμίστων
Ἱκόμεθ', οἵ ῥα θεοῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισιν
Οὔτε φυτεύουσι χερσὶ φυτόν, οὔτ' ἀρόωσιν.
Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα, καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται
Πυροὶ καὶ κριθαί, ἠδ' ἄμπελοι αἵτε φέρουσιν
Οἶνον ἐριστάφυλον, καὶ σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει. id eſt,

Venimus in terram quam magnanimi Cyclopes
Et legum expertes habitant, hi numine freti
Diuûm, nec manibus terra plantaria figunt,
Vomere nec ſegetem proſcindunt, quin ea cuncta,
Nullo ſemente, & nullo naſcuntur aratu
Ordea, frumentum, pleniſque onerata racemis
Vineta, & largis hæc Iuppiter imbribus auget.

Dormientis rete trahit.

Εὕδοντι κύρτος αἱρεῖ, id eſt, Dormienti rete capit. In eos, quibus citra conatum obtingunt ea, quæ cupiũt. Natum ex euentu, quod aliquando acciderit, vt dormientibus piſcatoribus piſces forte retibus inuoluti caperentur. Quidam ad Timotheum Imp. Athenienſium referunt, cui, quod multa feliciter obtingerent, magis commoditate fortunæ, quam ipſius opera, εὐτυχοῦς, id eſt, felicis cognomen inditum. In huius inuidiã pingebant nonnulli fortunam ad rete cogentem vrbes, illo iuxta dormiente. Quos ille ſic eluſit, auctore Plutarcho, vt diceret: Si huiuſmodi vrbes capio dormiens, quid me facturum arbitramini, ſi vigilaro? Huc alluſit Terentius, cum ait in Adelph. Quid credebas dormienti hæc tibi confecturos deos? Et illam ſine tua opera in cubiculum iri deductum domum? Non diſſimili forma dictum eſt apud T. Liuium libro ab vrbe condita 7. Vnicum belli ducem, qui nihil agenti ſibi de cælo deuolaturam in ſinum victoriam cenſet. M. Tullius in Verrem actione vltima: Sed non idem mihi licet, quod iis, qui nobili genere nati ſunt, quibus omnia populi Romani beneficia dormientibus deferuntur. Quin & hodie vulgo dicitur in id genus homines, Fortunatior eſt, quam ſapientior. Et Eupolis comicus apud Athenæum.

- Ὦ πόλις πόλις
Ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς.

id eſt,

- O ciuitas, o ciuitas,
Vt tu quidem es felix magis quam prouida.

Congruunt, quæ dicentur in prouerbio, Athenienſium inconſulta temeritas.

Cum mula pepererit.

Adagium peruetuſtum, Cum mula pepererit, quoties ſignificamus aliquid nunquam futurum, aut adeo raro ſolere accidere, vt improbum, ac ſtultum videatur ſperare. Ortum videri poteſt ex eo, quod refert Herodotus in Thalia. Cum Babyloniorum vrbs obſideretur à Dario, quidam Babylonius, conuitiis inſectans Darium, atque exercitum: Quid, inquit, iſtic deſidetis, Perſæ? Quin potius abſceditis, tunc expugnaturi nos, ἐπὰν ἡμίονοι τέκωσι, id eſt, cum mulæ pepererint: videlicet ratus id nullo vnquam tempore futurum, propterea quod natura ſteriles ſunt mulæ. At paulo poſt euenit, vt Zopyro mula quæpiam pareret, quo quidem oſtento in ſpem capiendæ Babylonis erectus eſt, ac cepit. Huic ſimile quiddam refertur à Suetonio in vita Galbæ Cæſaris. Huius auo procuranti fulgur, cum aquila de manibus exta rapuiſſet, & in frugiferam quercum contuliſſet, ſummum, ſed ſerum imperium portendi familiæ, reſponſum eſt. Atq; ille irridens: Sane, inquit, cum mula pepererit. Quod omen ita arripuit Galba, vt cum poſtea res nouas molientem, nihil æque confirmarit, ac mulæ partus: cæteriſque, vt obſcœnum oſtentum, horrentibus, ſolus pro lætiſſimo acciperet, memor ſacrificii, dictique auiti. Plinius libro octauo, cap. 44. de mularum ſterilitate ſcribit hunc in modum: Obſeruatum eſt, è duobus diuerſis generibus nata, tertii generis fieri, & neutri parentum eſſe ſimilia. Eaque ipſa, quæ ita nata ſunt, non gignere in omni animalium genere, idcirco mulas non parere. Huius rei cauſam affert Alexander Aphrod..eus, quod ſemina na-

Digitized by Google

na natura & habitu diuerſa, ſi commiſceantur, tertium quiddam ab vtroque diuerſum conficiunt, vimq; ſimplicium prorſus amittunt: veluti ſi miſceas album nigro, abolitis vtriſque coloribus redditur fuſcus ab vtroque diuerſus, quem Græci λευκόφαιον appellant. Sed multo exactius de his Ariſtoteles lib. De generatione animalium 2. cap. 6. refellens Democriti & Empedoclis rationes. Quanquam proditum eſt in annalibus Romanorum mulas peperiſſe ſæpe, verum id prodigii loco habitum, vt eodem in loco, quem modo citauimus, teſtatur Plinius. Theophraſtus vulgo parere in Cappadocia tradit. Ariſtoteles libro De natura animalium 1. cap. 6. tradit mulas coire, ac gignere in Syria ſupra Phœnicem, ſed eſſe id animal ibi ſui generis, etiam ſi ſimile.

Ad Græcas Calendas.

HVIC affinem habet ſenſum, Ad Græcas calendas, pro nunquam: propterea quod Græci non habent calendas more Latinorum, ſed νεμηνίας id eſt, nouilunia. Atque ad Lunæ recurſus Græci ſoluebant vſuras. Vnde Strepſides in Nubibus Ariſtophanis, optat ſibi incantatricem quampiam, quæ carminib. ſuis efficiat, ne quando Luna exoriatur: ſic enim fore, vt non reddat vſuras: quandoquidem trapezitæ ad lunas, mutuam dant pecuniam, & lunis vſuræ creſcunt. Huc itaque reſpexit Auguſtus, cum diceret ad Græcas calendas ſoluturos, quos nunquam reddituros mutuum ſignificabat. De quo in ipſius vita ſcribit Tranquillus ad hũc modum: Quotidiano ſermone quædam frequentius & notabiliter vſurpaſſe eum literæ ipſius αὐτόγραφοι oſtentant. In quibus identidem, cum aliquos nunquam ſoluturos ſignificare vult, ad calendas Græcas ſoluturos ait. Huic ſimile eſt, quod nunc inter eruditos iactatur, Anno magno Platonis, quem exiſtimant nunquam futurum.

Aceſſæi luna.

Ακεσαίου σελήνη, id eſt, Aceſſæi luna. Dictum in comperendinatores, qui nouam ſubinde cauſam comminiſcuntur, quo negotium proferant, à nautæ cuiusdam moribus ortum, cui Aceſſæo fuerit nomen. Is, cum eſſet ignauus, ita prorogare conſueuit nauigationem, vt ſe diceret lunam magis opportunam expectare. Nam Græci, præcipueque ex his Lacedæmonii, quidquid eſſent rerum auſpicaturi, ſuperſtitioſe lunam obſeruabant. Id quod tacite notat Euripides, cum in Iphigenia in Aulide reſpondet Agamemnon, tum nupturam filiam, vbi lunæ dexter circulus advenerit, videlicet de plena luna ſentiens. Lucianus in libello de Aſtrologia, palam refert Lycurgum legem inſtituiſſe Lacedæmoniis, ne prælium inirent ante plenilunium. In eam ſuperſtitionem iocatur Ariſtophanes, τῇ πανσελήνῳ. id eſt, plenilunio, ſero aut nunquam futurum ſignificans. Etenim cum Datis & Artaphernes, ductores Regis Perſarum in Marathonem irrupiſſent, plenilunium obſeruabant, vt tum exirent in prælium. Ergo prius, quam illi venirent, Athenienſes bellum aggreſſi ſunt. Hiſtoriæ meminit Herodotus lib. 6. Inde quaſi proverbio de cunctantibus, & quauis occaſione rem proferentibus, dicitur, ἐν τῇ πανσελήνῳ, id eſt, plenilunio. Adagium refertur à Diogeniano. De lunis Laconicis, & alibi nonnihil nobis dicetur.

Vbi per harma fulgurarit.

Ὁπότ' ἂν δι' ἅρματος ἀστράπτῃ, id eſt, Vbi per Harma fulgurat. De iis, quæ nimis cunctanter, ac ſero, aut admodum raro fiunt: aut cũ nimis anxie, ac ſuperſtitioſe captatur rei gerendæ opportunitas. Strabo libr. Geographiæ nono, vnde natũ ſit adagium, indicat, ſcribens vicum quempiam eſſe deſertum, atque infrequentem apud Mycaletum Bœotię, ſeu Mycaleſſum Tanagræi iuris, quem Harma, id eſt, currum nominant. Rurſum alterum ab hoc diuerſum, eiuſdem tamen nominis in Attica, quæ quidem tribus ex Atticæ populo Tanagræ ſimilis, atque ob hanc ſimilitudinem nominis quoque communionem ſortitum. Cæterum Harma Bœotiæ ſic vocatum, quod Amphiarao excuſſo currus inanis in eum locum delatus ſit, vbi nunc ſacellum eius extat. Alii ferunt, Adraſto fugiente, currum eius eo loco confractum fuiſſe, ipſum Arionis opera ſeruatum: hinc natam parœmiam, ὁπότ' ἂν δι' ἅρματος ἀστράπτῃ, id eſt, Vbi per harma fulgurat, videlicet Pythicis vatibus fulgur aliquod certũ, quod ex eo loco veniret, obſeruantib. eoque viſo ſacra Delphos mittentibus. Obſeruabant autem ad menſes tres, ſingulis menſibus tres dies, noctesque totidem: idque è Iouis fulguralis foco, qui eſt in muro inter Pythium, & Olympium. Hæc ferme Strabo. Vſum adagii Plutarchus palam indicat in Sympoſiacis: Οἱ γὰρ, inquiens, σπανίως καὶ δι' ἅρματος, ὥς φασιν, ἑστιῶντες, ἀναγκάζονται τὸν ὁπωσοῦν ἐπιτήδειον ἢ γνώριμον καταγράφειν, id eſt, Etenim, qui raro, & per Harma, vt aiunt, conuiuium exhibent, hi coguntur vtcunque accommodum, ac notum deſcribere. Itaque de raris, & incertis dici ſolitum videtur. Poterit & per iocum accommodari ad ea, quæ nunquam euentura credamus, quemadmodum aiunt, ad Græcas calendas.

Lydius lapis, ſiue Heraclius lapis.

Λίθος ἡρακλεία, ἢ λίθος λυδὴ, id eſt, Heraclius, ſiue Lydius lapis. In eos dicitur, qui vehementer acri, exactoque iudicio ſunt. Refertur à Theophraſto lib. De natura lapidum. Ait enim lapidem quendam eſſe, qui Lydius, ſeu Heraclius dicatur, qui argentum cuiuſmodi ſit arguat. Hunc quidam Magnetẽ putant, velut Herculanum, qui ferrum ad ſeſe trahit: vnde nomen etiam additum σιδηρίτῃ: ſed ex Theophraſti verbis ſatis liquet βάσανον ſignificari, quem Latini vocant indicem, in quem Battus ille paſtor apud Ouidium transfiguratus eſt, manente nimirum etiamnum in lapide prodendi ſtudio. Nec Heraclium vocatum ab Hercule, ſed ab Heraclea, Lydiæ ciuitate. De hoc meminit Plinius lib. 33. c. 8. his quidem verbis: Auri, argentique mentionem comitatur lapis, quem coticulam appellant, quondam non ſolitus inueniri, niſi in flumine Tmolo, vt auctor eſt Theophraſtus, nunc vero paſſim, quem alii Heracleum, alii Lydium vocant. Sunt autem modici, quaternas vncias longitudinis, binaſque latitudinis nõ excedentes. Iis coticulis periti, cum è vena, vt lima rapuerint experimẽtum, protinus dicunt, quantum auri ſit in ea, quantum argenti, vel æris, ſcrupulari differentia, mirabili ratione non fallente. Huc alluſit Theocrit. in Aita:

Λυδίῃ ἶσον ἔχειν πέτρῃ στόμα. id eſt,
Vt Lydio lapidi par os habeam.

Nimi-

Nimirum quo in variis oſculis optime iudicaret, cuius eſſent: ſic enim ineptiunt amantes. Scholiaſtes putat hos lapides apud Lydos inueniri, & hinc prouerbium ortum. Et, ne dubites, quin de indice loquatur, ſequitur,

> -Χρυσὸν ὁποίη
> Πειρῶνται μὴ φαῦλον ἐτήτυμον ἀργυραμοιβοί. id eſt,
> *Cuius ab effectu explorat menſarius aurum*
> *Sitne probum.*

Adagium accõmodari poteſt vel ad perſonam, vel ad rem. Ad perſonam, hoc pacto: Tu ſcriptorũ meorum optimus iudex, planeque, quod dici ſolet, ἡρακλεία λίθος. Item hoc modo: In penſitandis, æſtimandisq; ingeniis emũctiſſimæ naris, ac prorſus Lydius, vt aiunt, lapis. Ad rem transfertur hoc pacto: Adoleſcentium ingenia libertas aperit: viris cõmiſſum imperium, Lydius, quod aiunt, lapis eſt.

Amuſſis alba.

Λευκὴ στάθμη, id eſt, Alba amuſſi, hoc eſt, nullo delectu, ac citra diſcrimen. Aulus Gellius in Noctibus Atticis: Namque illi omnes, & eorum maxime Græci, multa, & varia lectitantes, in quas res cunque inciderant, alba, vt dicitur, linea, ſine cura diſcriminis, ſolam copiam ſectati conuertebant. Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀδολεσχίας: Ἐστὶ μὲν οὖν ἀτεχνῶς, ἡ λευκὴ στάθμη πρὸς τοὺς λόγους ἀδόλεσχος, id eſt, Eſt igitur plane alba linea erga ſermones garrulus, propterea quod nullo delectu quauis de re quiduis nugetur. Effertur & expreſſius adagium à nonnullis, Λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη, id eſt, In albo lapide alba linea. Diciturque vel in eos, qui nullo ſunt iudicio, vel in ſtupidos, vel in eos, qui incertis probant, aut ſignificant incerta. Sophocles in Cidalione apud Suidam:

> Τοῖς μὲν λόγοις τοῖς σοῖσιν οὐ τεκμαίρομαι.
> Οὐ μᾶλλον, ἢ λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη. id eſt,
> *Nihilo mihi plus indicat ſermo tuus,*
> *Quam lapide in albo ſignat alba linea.*

Citatur à Nonio Marcello Lucilius libr. 30. ſed corrupte, vt opinamur: quod genus ſunt pleraque illius: Et amabat omnes: nam diſcrimen non facit, neq; ſignificat linea alba. Vſurpatur & à Platone in dialogo, cui titulus, Charmides, vbi Socrates ait, ſe erga formoſos adoleſcentes perinde eſſe, vt albam amuſſim in albo lapide, propterea quod neq; diſcerneret ſatis inter formas, & omnes ex æquo amaret. Solet enim funiculus ille minio oblini, quo diſcrimen faciat, vnde & rubricam vocauit Perſius:

> -*Ac ſi oculo rubricam dirigat vno.*

Eadem per eadem.

Αὐτὰ δι' αὐτῶν, id eſt, Eadem per eadem. Refertur in collectaneis Diogeniani, de his, qui ſemper eadem inculcant, aut eadem aſſidue faciunt. Non diſſimile illi, quod alio reddidimus loco, ὁ Διὸς Κόρινθος, id eſt, Iouis Corinthus. Poteſt & in eos torqueri, qui res nugaces nugaciter tractant, veluti ſi quis in auctorem indoctum indoctos ſcribat commentarios, aut in obſcœnum obſcœnos.

Ad amuſſim.

FREQVENS eſt apud auctores, ad amuſſim, examuſſim, examuſſatim, amuſ-

amuſſatim, pro eo, quod eſt, exquiſita diligentia, atque exactiſſima cura. Gellius lib. 1. cap. 4. Ad hæc omnia ſcripta antiquiora tam curioſe ſpectabat, aut virtutes penſabat, aut vitia rimabatur, vt iudicium factũ eſſe ad amuſſim diceres. Et Amuſſitata pro examinatis, apud Noniũ. Tranſlatum à fabris lapidariis, aut lignariis, qui funiculo illo regulari, operis æqualitatem explorant. Quanquam Feſtus in dictione examuſſim teſtatur, amuſſim quibuſdam eſſe non lineam, neq; regulam, ſed ferramentum, quo fabri in poliendo vtantur. Perſius de poeta abſoluta carmina componẽte, quod modo citauimus,

-Scit tendere verſum,
Non ſecus, inquit, *ac ſi oculo rubricam dirigat vno,*

Item in carmine de viro bono, quod Virgilio tribuunt:

Ne quid hiet, ne quid protuberet angulus, æquis
Partibus vt coeant, ne quid deliret amuſſis.

Vſurpat idem Baſilius ad nepotes, cum iubet vnamquamque diſciplinam ad finem felicitatis referre, perinde quaſi lapides, iuxta Doricum prouerbium, ad amuſſim dirigentes. Natum videri poteſt apud Homerum Odyſſeæ ε. cũ loquitur de Vlyſſe nauem ſibi fabricante:

Ξέσσε δ' ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνε. id eſt,
Expoliit multa arte, ſuperq; induxit amuſſim.

Rurſus Iliados ο.

Ἀλλ' ὥς τε στάθμη δόρυ νήιον ἐξιθύνει
Τέκτονος ἐν παλάμῃσι δαήμονος, ὅς ῥά τε πάσης
Εὖ εἰδῇ σοφίης, ὑποθημοσύνῃσιν Ἀθήνης. id eſt,

Materiam veluti naualẽ exæquat amuſſis,
Ducta fabri docti digitis, qui calleat artem,
Quæcunq; eſt, teneatq; probe, monitrice Minerua.

Eſt apud eundem, & aliis aliquot locis.

Ad vnguem.

Ad vnguem, eundem habet ſenſum. A marmorariis ſumta metaphora, qui ſuperinducto vngui, commiſſuras explorãt marmorum. Horatius:

-Fonteius ad vnguem
Factus homo, id eſt, abſolutus.

Idem in arte,

-Carmen reprehendite, quod non
Multa dies, & multa litura coercuit, atq;
Perfectum decies non caſtigauit ad vnguem.

Virgilius ſecundo Georgic. lib.

Nec ſecius omnis in vnguem
Arboribus poſitis ſecto via limite quadret.

Perſius:

-Vt per leue ſeueros
Effundat iunctura vngues.

Macrobius Saturnaliũ lib. 1. Nec quiſquam alius tam futilis poſſet eſſe iudicii, qui Romani anni ſic ad vnguem, vt aiunt, emendatum ordinem non probaret. Ad conſimilem modum Græci, quod exactum ſit, & impenſis accuratum, διόνυχον vocant. Plutarchus de præceptis bonæ valetudinis: Ἡ μὲν οὖν ἀκριβὴς σφόδρα καὶ δι' ὄνυχος λεγομένη δίαιτα, id eſt, Itaq; vehementer exacta, quæ ad vnguem obſeruata dicitur victus ratio. & ἐξονυχίζειν, pro ἀκριβῶς ἐξετάζειν. Quam vocem vſurpat & Athenæus lib. 3. ἐξονυχίζεις δὲ πάντα τὰ περιπίπτοντα τοῖς συνδιαλεγομένοις τὰς ἀκάνθας, id eſt,

Porro

Digitized by Google

Porro ad vnguem exploras omnia, quæ congruunt iis, qui cum ſpinis diſputant.

Incudi reddere.

ELEGANTER Horatius, incudi reddere, dixit, pro eo, quod eſt, refingere, ac mutare, corrigereque:

Et male tornatos incudi reddere verſus.

Conſimili forma dicunt recoquere. Quintilianus lib. 12. Sed præcipue tamen Apollonio Moloni, quẽ Romæ quoque audierat, Rhodi rurſus reformandum, ac velut recoquendum dedit. Item Horatius:

-Recoctus Scriba ex quinqueuiro.

Lesbia regula.

LESBIA regula dicitur, quoties præpoſtere, non ad rationem factũ, ſed ratio ad factum accommodatur. Et cum lex moribus applicatur, non mores ad legẽ emendantur: aut quoties princeps ſe populi moribus accommodat, cum contra conueniat plebem ad principis arbitriũ vitam inſtituere, ſi modo princeps ipſe ad honeſti regulam, ac ſcopum reſpiciat. Huius adagii mentionem facit Ariſtoteles, quinto Moralium libr. Τοῦ γὰρ ἀορίστου ἀόριστος καὶ ὁ κανών, ὥσπερ καὶ τῆς λεσβίας οἰκοδομῆς ὁ μολύβδινος κανών. πρὸς γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ λίθου μετακινεῖται, καὶ οὐ μένει ὁ κανών. id eſt, Siquidem infinitæ rei infinita item regula, quemadmodum plumbea Leſbiæ ædificationis regula. ad lapidis enim figuram transmouetur, neque manet regula.

Indignus, qui illi matellam porrigat.

HYPERBOLE prouerbialis eſt, de vehementer inæqualibus, ac ne vlla quidem ex parte conferendis. Martialis:

Diſperеam, ſi tu Pyladi præſtare matellam
Dignus es, aut porcos paſcere Pirithoi.

Nam ſordidiſſimum obſequium eſt, micturienti matulam exhibere, quo qui ſit indignus, is videlicet nimium inferior videtur. Vnde D. Hieronymus in epiſtola ad Nepotianũ, inter ſordida captatorum miniſteria hoc quoque commemorat. Ipſi, inquit, apponunt matulam, obſident lectũ. Plutarchus in apophthegmatis Laconicis refert, puerũ quẽdam Spartanũ ab Antigono captũ, ac venditum, paruiſſe quidem emtori in omnibus, quæ non eſſent indecora ingenuis. Cæterum iuſſus afferre matulam detrectauit obſequium, addens, nõ ſeruiam: Surgente domino, puer, ſenties, inquit, quem emeris, ſimulque conſcenſo tecto ſeſe præcipitem dedit. Extat & hodie vulgo tritiſſimus ſermo, Indignus eſt, qui illi calceos detrahat. Quin etiam negant eodem die nominandos, quos admodum inæquales volunt videri.

Scopa diſſoluta. Scopas diſſoluero.

HOMINES nihili, nulliusque prorſum conſilii, Cicero ſcopas diſſolutas nominat, ſcribens ad Atticũ epiſtolarum libr. 7. his quidem verbis. Cæſarem vidi Minturnis ad 8. Calendas Februarias mane, cum abſurdiſſimis mandatis, non ad homines, ſed ſcopas diſſolutas, vt ad ipſum ille mihi videatur irridendi cauſa feciſſe. Idem in oratore perfecto, agẽs contra eos, qui numeros orationis contemnunt, ſcopas diſſoluere dixit,

Digitized by Google

pro eo, quod eſt, rem prorſus inutilem efficere. Nam ſcopæ colligatæ, & ſpeciem videntur habere qualemcunque, & ad verendum pauimentum ſunt accommodatæ. Porro, ſi diſſolueris, nihil inutilius, nihil inelegantius. Tulliana verba ſunt hæc: Sed, ſi quos magis delectent ſoluta, ſequantur ea ſane: modo ſi quis Phidiæ clypeum diſſoluerit, collocationis vniuerſam ſpeciem ſuſtulerit, nõ ſingulorum operum venuſtatem: vt in Thucydide, orbem modo orationis deſidero, ornamenta comparent. Iſti autem, cum diſſoluunt orationem, in qua nec res, nec verbum vllum eſt, niſi abiectum, non clypeum, ſed vt in prouerbio eſt, etſi humilius dictum, tamen conſimile eſt, ſcopas, vt ita dicam, mihi videntur diſſoluere.

Apertis tibijs.

Apertis tibiis, id eſt, clariore voce. Translatum à tibicinibus, qui quædam obturatis tibiarum foraminibus, quaſiq; preſſiore ſono canunt, quædam apertis tibiis, acriore ſonitu. Quintilianus Inſtitutionum lib. 11. Illa pene apertis, vt aiunt, tibiis, qui, quocunque inciderunt, veterem conſuetudinem fori, & priſtinum morem iudiciorum requirunt. Venuſtior erit metaphora, ſi quis dicatur apertis tibiis inuehi in quempiam, id eſt, nõ clanculum obtrectare, ſed palam inſectari, lacerareque conuiciis: aut apertis tibiis laudes cuiuſpiam celebrare, id eſt, palam, & magnifice. Fortaſſis ad hanc ſententiam pertinet ſenarius ille Græcus, quem citat Tullius in Epiſtolarum ad Atticum libro 2. ex poeta neſcio quo: Cn. quidem, inquiens, noſter, plane iam quid cogitet, neſcio:

Φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι.

id eſt,

Neque enim minutis iam ille ſpirat tibiis.

Videtur autem innuere, Pompeium ingentia promittere per legem Agrariam, & rem maximam moliri. Athenæus lib. 4. refert tibiarum genus, quas Anacreon ἡμιόπυς appellat, cæteris minores, ſonoque minus claro: quod ipſum indicat cognomen.

Quid opus erat longis canere tibiis.

Dion lib. 1. huiuſmodi quoddã adagium refert, τί γάρ με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν, id eſt, Quorſum attinebat me longis tibiis canere? Idque aiunt conuenire in eos, qui ſumpſiſſent inanem operam, aut ſumtum. Ductum ab Othone, qui poſt cęſum Galbam fecerat ſacrum, in quo exta inauſpicatos exitus portendebant. Itaq; pœnitens ſumptus, & operę fruſtra inſumtæ, fertur ita dixiſſe, τί με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν, quæ verba deinde in vulgi fabulam abierunt. Olim in ſacris, longis tibiis cani ſolitum eſt, qui mos poſtea ſublatus, auctore Plutarcho. Meminit huius & Suetonius in vita Othonis. Poſtridie quoque, inquit, in augurando tẽpeſtate orta, grauiter prolapſum, identidem obmurmuraſſe, τὶ γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς, id eſt, Quid mihi cum longis tibiis? Quo quidem loco demiramur, quid commouerit quenquam, nõ obſcuri nominis interpretem, vt reiectis Suetonii verbis velut adulterinis, Dionis ſupponenda putaret, quaſi vero nefas ſit: auctoribus eandem ſentẽtiam diuerſis explicare formis; aut quaſi nõ elegantius etiam dixerit Suetonius, quam Dion.

Vtinam

Vtinam mihi contingant ea, quæ ſunt inter Corinthum, & Sicyonem.

Eustathius, enarrans Iliados ſecundum lib. ait hunc verſum olim prouerbio fuiſſe celebratum.

Εἴη μοι τὰ μεταξὺ κορίνθου, καὶ σικυῶνος. id eſt.

Sit mihi quod Sicyonem interiacet, atque Corinthum.

Id inde venit in adagium, quod vrbs vtraque eſſet opulentiſſima, agriq; longe feraciſſimi interiacerẽt. Ariſtophanes in Auibus, indicat ex oraculo natum.

Ἀλλ' ὅταν οἰκήσωσι λύκοι πολιαί τε κορῶναι

Ἐν ταὐτῷ τὸ μεταξὺ κορίνθου, καὶ σικυῶνος. id eſt.

Cornix cana, lupusq; vbi eadem ſede morantes

Quod ſpatium Sicyonem dirimit, atq; Corinthum.

Interpres adſcribit, Aeſopo conſulenti de parandis opibus, ita reſpõſum fuiſſe.

Εἰ τὸ μέσον κτήσαιο κορίνθου, καὶ σικυῶνος. id eſt.

Si teneas quod agri Sicyonem, interq; Corinthum eſt.

Refertur & à Zenodoto, atq; item Athenæo libro Dipnoſophiſtarum quinto. Conueniet, vbi quis optat ingentia. Poterit & per iocum torqueri in eum, qui quod aſſequi non poteſt, id votis tamen quaſi ſomniat. Simili figura dictum eſt illud Theocriti in Ergatinis.

Αἴθε μοι ἦς ὅσα Κροῖσόν ποκα φαντὶ πεπᾶσθαι. id eſt.

Quæ Cræſum tenuiſſe ferunt, vtinam illa mihi ſint.

Deum eſſe, Deum facere.

Hyperbolæ ſunt prouerbiales de ſingulari laude dignis. M. Tullius in Oratoris ſui lib. 2. In quo tu mihi, inquit, de⁹ eſſe videris, id eſt, ſingularis ac ſummus. Terentius in Adelphis. Deum te facio, id eſt, ſummis laudibus effero. Inde natũ, ꝙ priſci mortales, ſi quem ob egregias, ac minime vulgares virtutes ſuſpiciebant, eum deum, ac dijs genitum aiebant. Id ꝙ euenit Alexandro Magno, Scipioni Africano, Octauio Auguſto, cumque his alijs compluribus. Cui quidẽ rei Ariſtoteles adſtipulatur Moralium lib. 7. Hanc, inquiens, virtutem heroicam velut homine maiorem, & diuinitati proximam vocant. Hinc & Homerus Priamũ de Hectore loquẽtem facit, ad hunc modum Iliados ω.

Οὐδὲ ἐῴκει

Ἀνδρός γε θνητοῦ παῖς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο. id eſt.

Nec iam hominis ſane mortalis filius ille

Eſſe videbatur, ſed diuo ſemine natus.

Porro Laconibus, vt idẽ teſtatur, peculiaris hic erat mos, vt, cum vehementer quempiam admirarentur, diuum virum appellarent. Idem cõmemorat Socrates apud Platonem in Menone, *καὶ οἱ λάκωνες, ὅταν τινὰ ἐγκωμιάζωσιν ἀγαθὸν ἄνδρα, θεῖος φασιν ἀνὴρ οὗτος.* id eſt. Et Lacones, quoties laudant aliquem virum bonum, diuinus, inquiunt, vir hic. Inde illa apud Homerum ſolennia: *θεῷ ἴκελος καὶ θεοειδής*, id eſt. Deo ſimilis, & diuina ſpecie. *καὶ ἰσόθεος, καὶ ζάθεος*, id eſt, Deo par, & admodum diuinus. Contra, inſigni improbitate viros, belluas appellamus, idque etiam vulgo tritiſſimum eſt. Diuus Hieronymus, ad Aurelium Auguſtinum ſcribens, per Ironiam torſit in quoſdam, non contentos communi hominum iudicio,

ſed noua quædam deſiderãtes, Deos illos appellans. Quinctilianus Inſtitutionum lib. 1. hominem omnibus numeris conſummatum, vulgo mortalem Deum dici ſolitum indicat. Nam, ſapientes, inquit, formantes eum, qui ſit futurus conſummatus vndique, &, vt dicunt, mortalis quidam Deus, non modo cognitione cæleſtium, vel mortalium putant inſtituendum, &c.

Sæpe etiam eſt holitor valde opportuna locutus.

Avlvs Gellius in Noctibus ſuis lib. 2. c. 6. teſtatur hunc verſiculum olim prouerbio fuiſſe celebratum:

Πολλάκι καὶ κηπωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν.

id eſt:

Sæpe etiam eſt holitor valde opportuna locutus.

Quo quidem admonemur, non eſſe faſtidiendam ſalutarem ſententiam propter auctoris humilitatem: nam fieri nonnunquam, vt aliquis, infimæ ſortis, ac notæ vir, aut minime doctus, dicat quiddam haudquaquam aſpernandum etiam ſummis viris. Huic reſpondet illud Cęcilianũ apud Ciceronem in Tuſculanis quęſtionibus, Sæpe eſt etiam ſub pallio ſordido ſapiẽtia. Neq; diſſonat Plautinũ illud in Captiui duo: Vt ſumma ſæpe ingenia in occulto latent. Porro, quod ad Græcum attinet adagiũ, lectorem admonendum putauimus, hunc quidem ad modũ in omnibus, quos adhuc viderim, Gellianis codicibus inueniri ſcriptum. Verum, dũ ſurſum ac deorſum in Græcis auctoribus oberramus, forte fortuna in collectaneis quibusdam, nullũ quidem auctoris titulum præferẽtibus, ſed eiusmodi tamen, vt aut Stobæi, aut certe ex hoc decerpta viderẽtur, huiusmodi carmen inuenimus, citatum ex Æſchyli tragœdia, cui titulus Phryges:

Πολλάκι τοι καὶ μωρὸς ἀνὴρ κατακαίριον εἶπε.

id eſt:

Sæpe etiam ſtultus fuit opportuna locutus.

Quæ ſententia totidem verbis etiam vulgo nunc dicitur, a viro ſtulto nonnunquam ſapiens dictum proficiſci. Reſpondet autem ad illam, quã ſuperius ex Euripide citauimus.

Μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει.

id eſt:

Nam ſtulta ſtultus loquitur.

Etenim hoc tametſi vere dictum eſt, tamen fit nõnunquam, vt fatuus vel caſu, vel imprudens aliquid egregie dicat, & ad rem vehementer accommodatum. Id quod accidere ſępenumero videmus. Quid enim potuit vel ab homine ſalſiſſimo dici accommodatius, quam quod narrat Suetonius dictum à quodam, qui mente parum conſtabat, in Pompeium, & Iulium Cæſarem: Salue Rex, ſalue Regina. Cum Pompeius regni affectati laboraret inuidia, Cæſarem rumor eſſet Nicomedi Regi vxoris vice fuiſſe.

Copiæ cornu.

Ἀμαλθείας κέρας, id eſt. Copiæ cornu. Cum affatim omnia ſupereſſe ſignificamus, copiæ cornu dicimus. Trãslatum a peruetuſta fabula, quæ varie narratur apud auctores. Quidã ad hunc modum narrant, Rhea Iouem enixa, metu patris infantem in Creta occuluit, nutriẽdum à duabus nymphis, Adraſtea, & Ida, Meliſſei filiabus. Hæ nutricauerunt illum capræ cuiusdã lacte, cuius nomen fuerat Amalthea: eam capram Iuppiter iam

Digitized by Google

iam adultus in ſydera retulit, vocaturque a Græcis αἲξ οὐρανία, id eſt, capra cæleſtis. Huius alterum cornu nymphis nutricibus dedit, videlicet officii præmium: hanc adiiciens facultatem, vt, quidquid optaſſent, id illis ex eo cornu largiter ſuppullularet. Ouidius Faſtorum libro quinto, paulo diuerſius fabulam narrat, hoc pacto:

Nais Amalthea, Cretæa nobilis Ida
Dicitur in ſyluis occuluiſſe Iouem.
Hic fuit hædorum mater formoſa duorum,
Inter Dictæos conſpicienda greges,
Cornibus aeriis, atque in ſua terga recuruis,
Vbere quod nutrix poſſet habere Iouis.
Lac dabat illa Deo, ſed fregit in arbore cornu,
Truncaq; dimidia parte decoris erat.
Suſtulit hoc nymphe, cinxitque decentibus herbis,
Et plenū pomis, ad Iouis ora tulit.
Ille, vbi res cæli tenuit, ſolioque paterno
Sedit, & inuicto nil Ioue maius erat.
Sydera nutricem, nutricis fertile cornu
Fecit, quod dominæ nunc quoque nomen habet.

Legimus & Herculem Ætolis donaſſe copiæ cornu, propter coercitū cornu fluminis Acheloi: quare regionem illam, antea ſterilem, fertiliſſimam reddidit: cornu nimirum laborum duritiem ſignificante, frugibus feracitatem. Hunc igitur titulum Phocion quidam Peripateticus libro ſuo indidit, vt teſtatur Aulus Gellius. Plinius item oſtēdit Græcos aliquot hanc inſcriptionem nimis arrogantem ſuis commentariis impoſuiſſe, tanquam nihil in eis non contineretur, & quiduis inde peti, atque accipi poſſit. Lucianus de mercede ſeruientibus, Καὶ ἕξεις τῆς ἀμαλθείας κέρας, καὶ ἀμέλξεις ὀρνίθων γάλα id eſt. Et habebis copiæ cornu, & lac gallinaceū emulgebis. Philoſtratus Dionem ſophiſtam appellat ἀμαλθείας κέρας velut omni genere virtutū expolitum. Plautinus quidam ſeruus, epiſtolam quādam copiæ cornu vocat, quod plurimum ex ea commodorum capi poſſet. Aulus Gellius li. 14. cap. 6. Et ſimul dat mihi librum grandi volumine, doctrinis omnigenis, vt ipſe dicebat, præſcatentem. Accipio cupidus, & lubens, tanquam ſi copiæ cornu nactus eſſem. Apud Athenæum Philoxenus ſecundam menſam varijs cupedijs inſtructam, copiæ cornu vocat. Citatur à Suida carmen huiuſmodi,

Ἐνθ' ἵνα μοι βίος ἐστὶν ἀμαλθείας κέρας αἰγός. id eſt.

Capra vbi Amalthea præbet mihi pabula cornu.

Carmen eſt heroicum. Effertur adagium hoc quoq; pacto, αἲξ οὐρανία, id eſt, capra cæleſtis. Comœdia vetus notat Polyagrum quendam vxorem ad quæſtum proſtituentem, quā cæleſtem capram vocat, ob immenſum quæſtū, vt teſtatur Plutarchus, in commentario de audiendis poetis, Εὐδαίμων πολύαγρος οὐράνιον αἶγα πλουτοφόρον τρέφων. id eſt, Fortunatus Polyager, id eſt, multorum agrorum poſſeſſor, cæleſtem capram opes afferētem alens. Idem alibi aduerſus Stoicos, ὁ δὲ τὴν στωϊκὴν λαβὼν ἀμαλθείαν. id eſt, At qui Stoicam acceperit Amalthæam, irridēs paradoxa Stoicorū, qui ſuo ſapienti tribuunt vniuerſa, diuitias, libertatem, ſanitatem, regnum. Horatius in Odis:

Beata pleno Copia cornu

La

Lac gallinaceum.

Ορνίθων γάλα, id eſt, Gallinarum lac, eundem habet ſenſum. Dicitur enim in opulentos, & quibus quidvis rerum ſuppeditat. Aut de raris inuentu, atque ob id pretioſis: vt ſit hyperbole, ſignificās nihil omnino deeſſe. Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi, irridens Græcorum delitioſas quaſdā, & magnificas inſcriptiones: Cerion, inquit, inſcripſere, quod volebant intelligi fanum, alii κέρας ἀμαλθείας, quod copiæ cornu. velut lactis gallinacei ſperare poſſis in volumine hauſtum. Ariſtophanes in Veſpis:

Εγὼ γὰρ οὐδ᾽ ἂν ὀρνίθων γάλα
Αντὶ τοῦ βίου λάβοιμ᾽ ἄν, οὗ με νῦν ἀποστερεῖς.

id eſt:

Non lac hercle gallinaceum
Hacce pro vita capiam, quam mi adimis in præſentia.

Euſtathius in quartum Odyſſeæ, citat hoc adagium ex Anaxagoræ fabula, cui titulus, ὠά. Rurſum Ariſtophanes comicus in fabula, cui titulus, ὄρνιθες,

Δώσομεν ὑμῖν
Αὐτοῖς, παισὶ, παίδων παισὶν
Πλουθυγίειαν, εὐδαιμονίαν,
Βίον, εἰρήνην, νεότητα, γέλωτα,
Χορούς, θαλίας, γάλα τ᾽ ὀρνίθων,
Ως τε παρέσται ὑμῖν κοπιᾶν
Τ᾽πὸ τῶν ἀγαθῶν. id eſt:

Dabimus vobis ipſis, filiis, filiorū filiis, opulentiam bonæ valetudinis, felicitatem, facultates, pacē, iuuentam, riſum, choros, feſta, lac gallinarum, vt ſitis præ bonorum copia laboraturi. Strabo Geographiæ libro 14. narrat de Samiorum agris, quod eſſent omnium rerum ampliter feraces, illud vulgo iactatū eſſe, quod lac etiam ferrent gallinaceum. Idem teſtatur hoc adagium apud Menandrum comicum inueniri. Athenæus libro Dipnoſophiſtarum nono, ex mediç comœdiæ ſcriptore quopiam Mneſimacho, ſenarios hos adducit, καὶ τὸ λεγόμενον,

Σπανιώτερον πάρεστιν ὀρνίθων γάλα,
Καὶ φασιανὸς ἀποτετιλμένος καλῶς.

Id eſt: Et quod dicitur prouerbio:

Lac ſuppetit, res rara, gallinaceū, ac
Plumis reuulſis phaſianus approbe.

Rurſum libro nono adducit ex Numenio:

Ηδ᾽ ὅπερ ὄρνιθος καλέεται γάλα.

id eſt:

Atque quod gallina dicitur lac.

Idem libro tertio indicat, quibusdā lac gallinaceum eſſe, album oui.

Non omnibus dormio.

Non omnibus dormire dicuntur, qui non omnibus inſeruiunt, neque per omnia gerunt morem. Translatum putant à maritis quibusdā nimis obſequentibus, qui vxores ſuas adulteris ſcientes produnt, ſomnum interim inter pocula ſimulantes, vt adultero, quod libet, liceat. Quod genus obſequij notans Iuuenalis:

-Doctus, inquit, *ſpectare lacunar,*
Doctus & ad calicem vigilanti ſtertere naſo.

Plutarchus in libro, cui titulum fecit, ἐρωτικῷ. Cum Galba quiſpiam conuiuio Mœcenatem accepiſſet, ſentiretque iam è nutibus hominem inflammatum in vxorem ſuam, ſenſim demiſit caput, perinde quaſi dormiret. At, cum interea famulus qusipiam ad menſam accedens, vinum clam tolleret, ibi iam vigil, & oculatus, Infelix, inquit, an neſciebas me ſoli Mœcenati dormire? Meminit huius adagij, &ad hunc, quem dixi, modum exponit Feſtus Pompeius,

Digitized by Google

peius, citans ex Lucilio, tractum oſtendens à Capio quodam, qui Parencho dictus ſit, quod ſimularet dormientem, quo impunitius eius vxor mœcharetur. Idē indicat huius rei meminiſſe Lucilium. Vſurpat & M. Tull. libro familiarium epiſtolarum ſeptimo: Olim, Non omnibus dormio, ſed ego, mi Galle, non omnibus ſeruio. Videtur indicare Cicero alterum, pata, non omnibus dormio, vetus fuiſſe, alterum nempe, non omnibus ſeruio, nouum. Vtrunq; certe prouerbiale, ſed prius illud pertinet ad conceſſionem iuris, hoc poſterius ad obſequium impendendum. Idem Tullius epiſtolarum ad Atticum libro 13. Eſt bellum aliquem odiſſe libenter, &, quemadmodum dicitur, non omnibus ſeruire. Qui quidem locus non videtur carere mendo. Fortaſſe enim ſcriptum erat, & quemadmodum non omnibus dormire, ita non omnibus ſeruire. Quin & hęc ipſa vox, ſeruire, non vacat metaphora, cum dicimus, ſeruire ſcenæ, ſeruire tempori, ſeruire vitiis, ſeruire ingenio vxoris, ſeruire populo, ſeruire commodis priuatis, pro eo, quod eſt, nihil non facere, quo ſatisfacias.

Sardi venales.

Σαρδιανοὶ ὤνιοι, id eſt, Sardi venales. In eo libello, cui titulus eſt, De viris illuſtribus, quem alii Plinio, nonnulli Suetonio tribuunt, vtriusque reclamante ſtylo, huiusmodi quoddam adagium refertur, Sardi venales, de negotio infinitæ prolixitatis, atque inexplicabili. Idque hinc eſſe ortum tradunt, quod Tiberius Sempronius Gracchus, cum altero conſulatu Sardiniam domuiſſet, tantum ex ea captiuorum adduxit, vt longa venditione res in prouerbium abierit. Plutarchus in Problematis Romanorum, aliam affert cauſam, nimirum olim inoleuiſſe morem apud Romanos ſolennem, vt, qui ludos ederent in Capitolio, Sardos venales pronunciarent, prodiretque puer quiſpiam, per ludibrium monili cinctus, quod bullam vocant. Eum morem hinc ortū putat, quod Veientes Etruſcorum populi, multum temporis cum Romulo bellum geſſiſſent, quodq; horum vrbem poſtremam Romulus expugnaſſet. Etiam ſi T. Liuius lib. 1. narrat, victos quidem à Romulo Veiētes, ſed tamē victorē ab vrbe munita abſtinuiſſe. Vnde & regem ipſum, & cum hoc captiuos quam plurimos Romam deductos, venales pronunciauit. Porro, cum Lydi ab initio fuerint Etruſci, quemadmodum teſtatur & Herodotus lib. 1. Lydorum autem caput erat Sardis, inde factum, vt Etruſcos Sardorum nomine pronunciarit venales. Refert eadem Plutarchus in vita Romuli, licet aliquanto diuerſius. Debellatis Veiis, captus eſt illorum dux, qui, cum eſſet prouectæ ætatis, viſus eſt rem imprudentius geſſiſſe, quam pro ætate. Vnde mos inoleuit, vt, quoties Romani ob partam victoriam immolarent victimam, ſenem purpura indutum per forum in Capitolium inducerent, bullaq; ad collum appenſa, quod tum erat puerorum inſigne, præco Sardianos venales pronunciaret. Etruriæ caput Veii ſunt, & Etruſci Sardianorum coloni putantur. Vſus eſt hoc adagio M. Tullius lib. Epiſtolarum familiarum 7. ad Gallū: Habes, inquit, Sardos venales, alium alio nequiorem. Sentit Cicero de contemptis, & improbis: &, ni fallimur, patria quoq;

Sar-

Digitized by Google

Sardis. Nam ita ſcribit paullo ante hunc locum: Id ego in lucris pono, non ferie hominem peſtilentiorem patria ſua.

Daſypus carnes deſiderat.

Δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ, id eſt. Daſypus carnes deſiderat. Dicitur in eos, qui ea requirunt ab alijs, quæ ipſis affatim ſunt domi. Eſt enim Daſypus de genere leporum. Lepus autem, vt auctor eſt Plinius lib. 8. cap. 55. animal eſt innocuum, eſculentum, & fœcundum, omnium prędæ naſcens. Solus, pręter daſypodem ſuperfœtat, aliud educans, aliud in vtero pilis veſtitum, aliud implume, aliud incoato gerens partu. Dictus eſt autem daſypus à pedibus hirſutis, ac villoſis.

Tute lepus es, & pulpamentum quæris.

SVNT, qui exiſtiment cum proximo idem eſſe, quod legitur in Eunucho Terentiana: Tute lepus es, & pulpamentum quæris. Dictum eſt autem à milite glorioſo in adoleſcētem Rhodium, qui ſcorto ſuo alludebat, ipſe ea ætate, qua ſcorti vicibus fungi poſſet. Donatus allegoriam varijs modis exponit, indicans prouerbium hoc in molles conuenire, propterea quod lepus à poſteriore parte, hoc eſt, à lumbis, & clunibus pulpamentum de ſe præbeat, eaque corporis parte lautiſſimus ſit: vel ꝙ eum canes, amatorum inſtar, ſequatur: vel quod lepus à Phyſicis dicatur incerti ſextus, modo mas, modo femina. Quæ commēta frigidiora videntur. Flauius Vopiſcus in Numeriano Imperatore, ſcribit adagium Terentianum, Liuij eſſe Andronici, vetuſtiſſimi Romanorum comici.

Vno faſce complecti.

VNO faſce complecti, legitur apud eundem Plinium, pro eo, quod eſt, eadem opera, & coniunctim agere, non ſeparatim. Verebamur, inquit, ne nos dies, ne nox, ne latera deficerent, ſi tot crimina, tot reos vno velut faſce complecteremur. Tranſlatum eſt ab ijs, qui res multas ſimul colligant, quo commodius geſtari queant. Id Græci dicunt συλλήβδην, id eſt, comprehenſim.

Salem, & menſam ne prætereas.

Ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν, id eſt Salem, & menſam ne pręterea. Ne negligas amiculorum conſuetudinem, aut ne violes amicitiæ iura. Nam his rebus olim conciliabantur amici, & familiares antiquitus mutua inter ſeſe conuiuia actitabant. Quemadmodum teſtatur etiā Diogenes Laertius in vita Pythagoræ. Et adſtipulatur Theocritus in Hyla:

Οἱ μίαν ἀμφω ἑταῖροι ἀεὶ δαίνυντο τράπεζαν.

id eſt.

Qui ad menſam ſemper eandem
Cænabant ambo, fidi nimirum vt amici.

Loquens de Hercule, ac Telamone. Tum Euripidis Hecuba, Polymneſtoris exaggerans facinus, hoſpitalis etiam menſæ facit mentionem:

Κοινῆς τραπέζης πολλάκις τυχὼν ἐμοί.

id eſt.

Menſa receptus ſæpe cōmuni mihi.

Inde eſt, quod, vt docet apud eundem Laertium Alexander in commentarijs Pythagoricis, Pythagoras vetabat frangi panem, videlicet, ne diſſecaretur, quod amicos copularet. Idem cenſuit, ſalem potiſſimum in menſa apponendum, quod æquitatis, ac iuſtitiæ nos admoneat, vt ꝙ & ſeruet, tueaturque quidquid occuparit, & ex liquidiſſimis rebus aqua, mari-

mariq; fiat. Origenes aduerſus Celſum lib. 2. Parium quempiam Iambographum adducit, qui Lycomantem inſectatus ſit, quod ſalem, ac menſam eſſet prætergreſſus. Certe apud Macedones patrio ritu fœdus, quod ſanctiſſimum vellent haberi, ſic inibant, vt panem gladio diuiſum vterque libaret. Auctor Q. Curtius lib. 8.

Baceli ſimilis.

Ἴκελος βακήλῳ, καὶ βάκηλος εἶ, id eſt, Bacelo ſimilis, & Bacelus es. In cinædos, ac parum viros dictum, aut in magnos quidem corpore, ſed animo ſtupidos. Tractum a forma, moribusque Baceli cuiusdam. Ait Suidas, Bacelum proprie ſignificare eũ, qui ſit exectus, eoq; in molles dici, quod hoc morbo potiſſimũ laboret illud hominum genus. Antiphanes in Caribus, Bacelum quẽpiam taxat apud Athenæum lib. 4.

Οὐχ᾽ ὁρᾷς ὀρχούμενον
Ταῖς χερσὶ τὸν βάκηλον, οὐδ᾽ αἰσχύνεται.
id eſt,
An Bacelum non vides,
Manibus ſuis ſic ſaltitantem, nec pudet?

Meminit huius Suetonius in vita Auguſti, ſcribens eum peculiari vocabulo, Bacelum pro ſtulto aſſidue ſolitum dicere, quanquam in vulgatis codicibus Baceolus ſcriptum eſt. Hermolaus exiſtimat & apud Quintilianum recte pro Bagoa, Bacelum legi poſſe. Verba Fabii ſunt hæc: At vero ſtatuarum artifices, pictoresq; clariſſimi, cum corpora ſpecioſiſſima pingendo, fingendove effingere cuperent, nunquam tamen in hunc inciderunt errorem, vt Bagoam, aut Megabyſum aliquem in exemplum operis aſſumerent ſibi. Verum non videtur, cur Fabiana ſcriptura mutanda ſit, cum βαγώας barbara lingua ſignificet Eunuchum, quo nomine Lucianus philoſophum quendam inducit, qui vultu, corporisque figura eunuchum præſeferret. Quin & Ouidius de Amoribus, ſeruum puellæ cuſtodem Bagoum appellat.

Quem penes eſt dominam ſeruandi
cura Bagoe.

Batalus es.

Βάταλος εἶ, id eſt, Batalus es. Olim in effeminatos per contumeliam dicebatur. Plutarchus oſtendit id cognominis Demoſtheni puero inditum fuiſſe, & ab inimicis probro obiectum. Porro cognominis huius idem varias affert rationes, vel quod Batalus quiſpiam fuerit tibicen, mollis & effeminatus, qui muliebribus ſandaliis primum omnium in ſcenam prodierit, ac muſicam, vt ita dixerimus, euirarit, vel quod poetæ cuidam obſcœno nomen fuerit Batalo, vel quod apud Atticos Batalus appellata ſit ea pars corporis, quæ verecunde nominari nõ poteſt. Meminit huius rei Libanius. Idẽ nempe Demoſthenes, iam prouecta ætate, ſimili cõtumelia dictus eſt Argas, ſiue quod hoc nomine fuerit quiſpiam malarum auctor legum, ſiue quod, vt exiſtimat Suidas, ſerpentis genus ſit Argas. Dicunt item Græci βαταλίζεσθαι, pro eo, quod eſt, turpiter atque effeminate viuere.

Bene plauſtrum perculit.

RVSTICORVM proverbium eſt, Bene plauſtrum perculit. Apparet dici ſolitum in eos, qui quempiam impellunt, quo ſuapte ſponte iam propendebat. Translatum à plauſtris onuſtis, quæ quo exonerentur, ſolent everti. Fit autem id commodius in eam partem, in quam propter

Digitized by Google

ſolum decliuius inclinant. Donatus indicauit hoc adagium exponens in Eunucho hæc Parmenonis verba: Perculeris iam tu me? Ab hac ſententia non abhorret Plautinum illud in Curculione: Qui monet, quaſi adiuuat. Verba ſunt lenonis, qui libetius ſit mutaturus fidem, admonitus à trapezita, quod tamen vel citra monitorem erat facturus. Idem eleganter expreſſit Sophocles apud Plutarchum in vita Artaxerxis:

Ταχεῖα πειθὼ τῶν κακῶν ὁδοιπορεῖ.

id eſt,

Rerum malarum facilis eſt perſuaſio.

Plerique ad deteriora procliues ſunt.

In Care periculum.

Ἐν καρὶ τὸν κίνδυνον, id eſt, In Care periculum, ſubaudi, facito, hoc eſt, in homine, aut re viliore, fac periculoſam experientiam, in qua ſi parum feliciter ceſſerit, non multum ſit diſpendii capiendum. Huic adagio Carum mores fecere locum. Hic populus eſt, vt auctor eſt Mela Pomponius, incertæ originis, vt quos alii αὐτόχθονας, id eſt, indigenas, nonnulli Pelaſgos, alii Curetes exiſtiment, gens vſque adeo armorum, pugnæq; amans, vt aliena etiam bella mercede conducti ſoliti ſint agere. Vnde Theocritus in Encomio Ptolemæi: Φιλοπτολέμοις τε κάρεσσι dixit, id eſt, *Bellandiq; auidis Caribus.*

Item Herodotus in Euterpe, oſtēdit Cares barbaro, ſeruilique fuiſſe ingenio, & ad quiduis malorum ferendum paratos, mercede propoſita. Id quod indicat & Ariſtophanes in Auibus, Εἰ δὲ δοῦλός ἐστι καὶ κάρ, id eſt, Quod ſi ſeruus eſt & Car. Strabo libro Geographiæ 14. narrat, Cares tota quondam erraſſe Græcia, paſſimque ſtipendiis meruiſſe. Ceterum in rebus bellicis vſque adeo præcelluiſſe, vt paſſim apud poetas arma bellica Carica nominentur, quemadmodum Anacreon Caricam loricam, Alcæus Caricam criſtā dixit, ad quam alludit Ariſtophanes in Auib. Suidas ſcribit, Cares primos mortalium mercede militaſſe, vt qui vitam ſuam vilem haberent. Hos igitur, qui conduxerant primos in acie collocare conſueuerant, vt primos hoſtiū impetus ſuo exciperent periculo, aut vbi fortuna belli difficilima videretur, illic obiiciebantur. Perſæ ſua lingua κάρδακας appellabant, qui rapto viuebant. Carum laudem his temporibus æmulari videntur Heluetii, gens bello nata, ſimplex alioqui, ac minime malum hominum genus, planeque dignum, vt quidem ſentimus, quod hac quoque nota vacaret, & in literis, & in cæteris honeſtis ſtudiis egregie valiturum, ſi relictis bellis huc animum appellerent. Vſurpat hoc adagium Socrates apud Platonem in Euthydemo, iubens in ſe potius fieri periculum transformationis, velut in homuncione Care, quem ſi perdas, non admodum grauis ſit iactura. Εἰ δὲ ὑμεῖς οἱ νέοι φοβεῖσθε, ὥσπερ ἐν καρὶ ἐν ἐμοὶ ἔστω κίνδυνος, ὡς ἐγώ, ἐπειδὴ καὶ πρεσβύτης εἰμί, παρακινδυνεύειν ἕτοιμος, καὶ παραδίδωμι ἐμαυτὸν Διονυσοδώρῳ τούτῳ, ὥσπερ τῇ μηδείᾳ τῇ κόλχῳ. ἀπολλύτω με, καὶ εἰ μὲν βούλεται, ἑψέτω. εἰ δ' ὅ, τι βούλεται τοῦτο ποιείτω, μόνον χρηστὸν ἀποφηνάτω. id eſt, Quod ſi timetis vos iuuenes, in me, tanquā in Care fiat periculum. Nam & ipſe quandoquidem ſenex ſum, paratus ſum ſubire periculum, meq; ipſū trado huic Dionyſodoro, quaſi Medeæ Colchicæ, perdat me, & ſi velit, in lebete coquat me. Sin minus, quid-

quid

Digitized by Google

quid voluerit, id faciat, tãtum vt me reddat probum. Idem in Lachete huc reſpexit, cum ait: Cogitandum eſſe iis, qui primum docere incipiunt, & artis ſuæ periculum cum magno iuuenum periculo faciunt, non Carem quempiam mercenarium, ſed ciuium liberos in diſcrimen adduci. Et hunc imitatus Ariſtides in oratione Panathenaica, ἐν δὲ τῷ Καρὶ καὶ οὐκ ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασι τὰς πείρας ποιούμενοι, id eſt, In Care vero, non in ſuis ipſorum corporibus facientes periculum. Vſus eſt eodem M. Tullius in actione pro L. Flacco: Quid, inquit, de tota Caria? nonne hoc veſtra voce vulgatum eſt, Si quid cum periculo experiri velis, in Caria potiſſimum eſſe faciendum? Quem quidem locum apparet eſſe vitiatum, & in Care legendum eſſe, non in Caria. Huic diuerſum eſt illud, Aureo piſcari hamo, quod alibi reddemus.

In dolio figularem artem diſcere.

ITEM illud, ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν μανθάνειν, id eſt, In dolio figulariam artem diſcere. De iis, qui protinus maximis in rebus artificii ſui capiũt experimentum, cum paulatim à minutis ad ſumma proficiſci conveniat. Neque enim figulus ſtatim à dolio, id eſt, vaſe maximo artem auſpicatur ſed a puſillis quibusdam vaſculis, in quibus non ſit graue diſpendium, ſi quid ſecus accidat. In hanc ferme ſentẽtiam vſurpat Plato in Lachete: Σκοπεῖν χρὴ μὴ οὐ ἐν τῷ Καρὶ ἡμῖν ὁ κίνδυνος κινδυνεύηται, ἀλλ' ἐν τοῖς υἱέσι τε καὶ ἐν τοῖς τῶν φίλων παισὶ, καὶ ἀτεχνῶς τὸ λεγόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν ἡμῖν συμβαίνῃ, ἐν πίθῳ ἡ κεραμεία, id eſt, Conſiderare oportet, ne hoc periculum nobis fiat, non in Care, ſed in filiis ſimul, atque amicorum liberis, ac plane contingat, quod proverbio dicitur, in dolio figulina. Dicæarchus ad aliam ſententiam torquet proverbium, vt admoneat vnumquemque artificem in ſuis negociis exerceri oportere, velut aurigam in ducendis curribus; nauclerum in gubernanda naui, medicum in curãdis morbis. Tanquam abſurdum ſit, figulum in aurigatione verſari, re videlicet aliena, ac nõ magis in dolio. Atque ita huc pertinebit illa ſententia:

Quam quiſq; nouit artem, in hac ſe
exerceat.

Et Horatianum illud in epiſtolis:

Nauim agere ignarus nauis timet, abrotanum ægro
Non audet, niſi qui didicit dare, quod medicorum eſt
Promittunt mediti, tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti, doctiq; poemata paſſim.

Sic propemodum vſurpat Gregorius Theologus in Apologia De fuga: ὡς τό γε παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρεῖν, πρὶν αὐτοὺς ἱκανῶς παιδευθῆναι, καὶ ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν τὸ δὴ λεγόμενον, ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ψυχαῖς ἐκμελετᾶν τὴν εὐσέβειαν, λίαν ἐμοὶ φαίνεται ἀνοήτων, id eſt, Itaq; alios velle docere, priusquã ipſi ſatis edocti ſint, & in dolio, quod aiunt, figulinam, in aliorum animis meditari pietatem, mihi quidem videtur hominum inſigniter deſipientium.

Ne ſutor vltra crepidam.

HVic finitimum eſt illud, Ne ſutor vltra crepidam, id eſt, Ne quis de his iudicare conetur, quæ ſint ab ipſius arte, profeſſioneq; aliena. Quod quidem adagium natum eſt ab Apelle, nobiliſſimo pectore. De quo Plinius lib. 35. cap. 10. ſcribit in hunc modum: Idem perfecta opera propo-

nebat in pergula tranſeuntibus, atq; poſt ipſam tabulam latens, vitia, quę notarentur, auſcultabat, vulgum diligentiorem iudicem, quam ſe præferens: feruntque a ſutore eſſe reprehenſum, quod in crepidis vna intus pauciores feciſſet anſas. Eodem poſtero die ſuperbe ob emendationem priſtinæ admonitionis cauillantē crus, indignatum proſpexiſſe, denunciantem, ne ſupra crepidam ſutor iudicaret. Quod & ipſum in proverbium venit. Hactenus Plinius. Huic ſimilimum eſt, quod refert Athenęus. Stratonicus citharœdus fabro ſecum de muſica contendenti, Non ſentis, inquit, te vltra malleum loqui? Eodem pertinet, quod huius nepos in epiſtolis ſcripſit, de artificio non recte iudicare quenquam, niſi & ipſum artificem. Quodque primo Moralium libro dixit Ariſtoteles, earum rerum vnumquenque iudicem eſſe idoneum, quarum ſit eruditus. Et quod idem ſcripſit lib. 2. Naturalium, cæcum diſputare de coloribus. Quæ verba iam inter noſtri temporis ſcholaſticos in proverbium abierunt, quoties quiſpiam de rebus ignotis diſputat. Ad eandem ſententiam referendum, quod ait Fabius Pictor apud Quintilianum, felices futuras artes, ſi ſoli artifices de iis iudicarent.

Dii facientes adiuuant.

Varro libro de re ruſtica primo: Et, quoniam, vt aiunt, dii facientes adiuuant, prius inuocabo deos. Significat diuinam opem non ceſſantibus, ſed induſtriis, & pro ſua virili conantibus auxilio eſſe ſolere. Huc eſt referendum illud Homericum carmen, quod iam velut in proverbium abiit:

Τηλέμαχ᾽ ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται.

id eſt,

Hæc partim ipſe tuo perpendes pectore tecum,
Partim aliquis diuûm tibi ſuggeret.

Idem M. Tullius vſurpauit lib. epiſt. ad Atticum 9. Omnia vobis imparatis agenda: Sed tamen,

Ἄλλα μὲν αὐτὸς,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id eſt,
Partim ipſe inuenies, partim ſors ſuggeret ipſa.

Cum Minerua manum quoq; moue.

Hvic finitimum eſt, *σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει*, id eſt, Auxiliante Minerua manum interim moue. Monet adagium, ne fiducia diuinæ opis induſtriam remittamus. Convenit peculiariter in mulieres, quæ lanificiū exercent, fauente quidem, atque inuocata Minerua: ſed nihilo ſegnius interim operi inſiſtētes. Sunt, qui putent, ab agaſone quopiam natum, cuius aſinus cum luto infixus hæreret, deberetque illi ſuccurrere, otioſus Herculem implorabat. Huic reſpondiſſe deum, vti interim manum admoueret aſino laboranti, atque ita demum numen affuturum. Alii diuerſam huic fabulam afferunt, puta, quendam, cum eſſet decertaturus, Mineruam conſuluiſſe, num futurum eſſet, vt victor diſcederet. Reſponſum eſt fore. Verum, cum ille ingreſſus in theatrum, in certamine manibus ſtaret otioſis, percuſſum ab aduerſario victum fuiſſe. Ad hoc adagium pertinet elegantiſſimum illud carmen, quod ex Agathonis tragœdia citat Ariſtoteles, libro Moralium Eudemiorum 5.

Digitized by Google

Τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τύχη τέχνην.

id eſt,

Fortunam vt ars, fortuna ita artem amat inuicem.

Citatur a Suida ſenarius hic in eandem ſententiam:

Αὐτός τι νῦν δρῶν, εἶτα τοὺς θεοὺς κάλει.

id eſt,

Fac interim aliquid ipſe, dein deos voca.

Noſtro Marte.

QVOTIES, nullis auxiliis adiuti, noſtropte ingenio, propriisque viribus rem peragimus, noſtro Marte peragere dicimus. Aut etiam cum noſtro periculo res geritur. M. Tull. lib. Officiorum 3. Hanc igitur partem relictam explebimus nullis adminiculis, ſed, vt dicitur, Marte noſtro. Hactenus ille. Idem Philippica 2. de Deiotaro loquens. Rex enim ipſe ſua ſponte, nullis commentariis Cæſaris, ſimulatque audiuit eius interitum, ſuo Marte res ſuas recuperauit. Cod. lib. 2. titulo. Ne liceat potentioribus, cap. 1. Bene admodũ conſtituit Claudius conſultiſſimus princeps, parens noſter, vt iactura cauſæ afficerentur hi, qui ſibi potentiorum patrocinium aduocaſſent, vt hoc propoſito metu, iudiciariæ lites potius ſuo Marte decurrerent, quam potentiorum domorum opibus niterentur. Rurſus lib. 3. tit. De iudiciis, cap. 11. Illo proculdubio obſeruando, vt ſi neque per alterutram litigantium partem, nec per iudices ſteterit, quo minus lis ſuo Marte decurrat, ſed per patronos cauſarum, licentia detur iudici. Translatum videtur ab Imperatoribus, qui ſuis ipſorum auſpiciis, & copiis bellum ſuſtinent, ſiquidem Plautus etiam, Meis copiis, dixit, pro meo Marte. Sapiunt prouerbium etiam illa, Vario Marte, Dubio Marte, Iniquo Marte. Huic adagio pene diuerſum eſt illud, quod alibi retulimus, οὐκ ἄνευ Θησέως, id eſt, Non abſq; Theſeo.

Nequidquam ſapit, qui ſibi non ſapit.

SENTENTIA vel hodie vulgo frequẽtiſſime iactata, fruſtra ſapere, qui ſibi non ſapiat. Plato in Hippia maiore, Καὶ πολλοῖς, inquiẽs, συνδοκεῖ, ὅτι τὸν σοφὸν, αὐτὸν αὑτῷ μάλιστα δεῖ σοφὸν εἶναι. id eſt, Idem itidem & pleriſque videtur, quod oportet eum, qui ſapiat, ipſum ſibi maxime ſapientem eſſe. Vſurpat & Cicero in epiſtola quadam ad Trebatium, oſtendens ex tragœdia Medea ſumptam: Et, quando, inquiens, cœpi agere Medeam, illud ſemper memento:

Qui ſibi ipſe ſapiens prodeſſe nequit, nequidquam ſapit.

Eſt autem verſus trochaicus. Idem Epiſtolarum familiarum libro 13. ad Cæſarem Imperatorem: Itaque ab Homeri magniloquentia confero me ad vera præcepta Εὐριπίδου:

Μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.

Quem verſum ſenex Præcilius laudat egregie. Idem lib. de Diuinatione 1. citat ex Ennio in aſtrologos, Qui ſibi ipſimet non ſapiunt, alteri monſtrant viam. Quibus diuitias pollicentur, ab his drachmas ipſi petunt. Citatur à Luciano in Apologia:

Μισῶ σοφιστὴν, ὅς τις οὐχ αὑτῷ σοφός.

id eſt,

Sapientem eum odi, qui ſibi ipſe non ſapit.

Eundem Alexander torſit in Calliſthenem, qui ſe moribus eorum, quibuscum viuebat, non accommodaret, ſed præſeferebat, nihil eorum, quæ illic gerebantur, ſibi placere. Eaque libertas optimo viro attulit

Digitized by Google

exitium, cum Anaxarchus philoſophus omnium adulatorũ abiectiſſimus, haberetur in pretio. Huius generis eſt illud apud Suetonium:

Aſpice felicem ſibi, non tibi, Romule, Syllam.

Cantherium in foſſa.

CANTHERIVM in foſſa: ruſticum prouerbium: ſed tamen è re militari natum. Hoc licebit vti, quoties quis ad id negotii trahitur, in quo nequaquam valeat. Aut vbi res vehementer erit impedita, periculoſave. Refertur à T. Liuio, decadis tertiæ lib. 3. Narrat autem, cum Fabius Capuam obſideret ſecundo bello Punico, Iubellium Tauream, inter equites Campanos nobiliſſimum, è Romanorum exercitu quemvis ad ſingulare certamen euocaſſe, auſumq; prodire Claudium Aſellium. Deinde, vbi diutius vterque alterum libero campo eluſiſſet, Campanus in cauam viam deſcendere iuſſit, alioqui equorum, non equitum fore certamen. Eo cum Romanus, re, quam verbis, ferocior, exemplo deſcendiſſet, rurſum eluſit Taurea ſermone, qui poſtea in ruſticũ verſus eſt prouerbium: Minime ſcis, inquiens, cantherium in foſſa? Quanquam ex Liuianis verbis parum liquet adagii ſenſus, tamen coniecturis facile deprehenditur. Pugnat autem cum illo, quod alibi dicemus: τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id eſt, equum in planiciem. Etenim, quemadmodum plurimum valet equus in planicie, ita minime valet in foſſa.

Tantali talenta.

Τάλαντα ταντάλου, id eſt, Tantali talenta. De immenſis opibus. Nam Tantalus Phryx ob luculentas diuitias in fabulam hominum venit, ita vt fingatur & apud inferos ſimile quiddam pati, cuiuſmodi ſolent inter congeſtas opes tenaces iſti diuites. Horatius:

Tantalus à labris ſitiens fugientia captat
Pocula, quid rides? mutato nomine, de te
Fabula narratur.

Oſtendit, allegoriam figmenti ad diuites ſordidos pertinere. Vſurpatur adagium à Platone in Euthyphrone. Suidas ait eſſe & apud Epicharmum, & apud Anacreontem. Effertur & ad hunc modum, cum venuſta quadam vocum alluſione: τάλαντα ταντάλου ταλαντίζεται, id eſt, Tantali talenta talentizat: hoc eſt, librat, & accumulat. Porro, Tantalum prædiuitem fuiſſe, teſtatur vel illud ex tragœdia carmen apud Plutarchum, libro De exilio.

Σπείρω δ' ἄρουραν δώδεχ' ἡμερῶν ὁδόν. id eſt,

Idem dierũ duodecim ſero iugera.

Idem alibi ingentes diuitias, πλοῦτον ταντάλειον appellat, id eſt, opes Tantalicas, Antiphanes apud Athenæum lib. 6.

Οἷαν ποτ' εἶχε ἐ θρίβων ὁ ταντάλου
Μαλακὸν ταλάντοις ἐκταλαντωθεὶς ἀνὴρ. id eſt,

Qualem olim habebat & Thribon, qui molliter
Exutus eſt ipſis talentis Tantali.

Pelopis talenta.

CONSIMILI figura Theocritus in Idyllio Θ. dixit Pelopis talenta:

Μή μοι γᾶν πέλοπος, μή μοι χρύσεια τάλαντα
Εἴη ἔχειν, μηδὲ πρόσθε θέειν ἀνέμων.
id eſt,

Non Pelopis mihi ſint agriq;, auriq; talenta,

Nec

Nec ventos celeres anteuolaſſe pede.

Porro talentū apud Atticos, maxima pecuniæ ſumma erat. Talentum minus valebat libras ſexaginta, talentum magnum octoginta. Vnde illud in Phormione:

Si quis daret talentum magnum.
Imo malum.

Et Ariſtophanes:

Ἀλλ' ἐγώ γ' Ὀπούντιος
Οὐκ ἂν γενοίμην ἐπὶ ταλάντῳ χρυσίου.

- At ego ſane Opuntius
Nolim eſſe, ſi quis det talentum mi aureum.

Id eſt, Nolim eſſe luſcus, vel quantalibet pecunia.

Midæ diuitiæ.

Μίδου πλοῦτος, καὶ μίδου πλουσιότερος, id eſt, Midæ opes, & Mida locupletior: in prouerbium abierunt, propter immenſas eius regis opes, quæ fabulis quoque compluribus fecere locum. Statius in Surrentino Pollii:

Viue Mida gazis, & Lydo ditior auro.

Fuit hic Midas Phrygiæ tyrannus, cui, iuxta poetarum figmenta, conceſſum a diis eſt, vt, propter Bacchū hoſpitio acceptū, quod vellet, optaret; accepturus quidquid optaſſet. Optauit, vt, quidquid corpore contigiſſet, protinus in aurum verteretur. Hiſtoricorum literis proditum eſt, huic puero dormiēti formicas in os grana tritici congeſſiſſe: reſpondiſſe augures, omnium mortalium illum ditiſſimum futurum, atq; ita eueniſſe. Huic Plinius primum attribuit locum inter inſigniter diuites, lib. 33.

Non omnino temere eſt, quod vulgo dictitant.

APVD Ariſtotelem vſurpatur prouerbii vice, & apud eruditos iam olim in prouerbium abiit nobilis illa Heſiodi ſententia: ἣν ἅπαντες ᾄδουσι, quemadmodum ait Ariſtides in defenſione Periclis, quæ dicit, non vſquequaque irritum eſſe ſolere, quidquid rumore populi iactatum fuerit. Ea eſt in operis volumine ſecundo, cui titulus, Opera & dies:

Δεινὴν δὲ βροτῶν ὑπαλεύεο φήμην.
Φήμη γάρ τε κακὴ πέλεται, κούφη μὲν ἀεῖραι
Ῥεῖα μάλ', ἀργαλέη δὲ φέρειν, χαλεπὴ δ' ἀποθέσθαι.
Φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥντινα πολλοὶ
Λαοὶ φημίζουσι. θεός νύ τις ἐστὶ καὶ αὐτή.

id eſt,

Rumores hominum cures vitare moleſtos.
Fama malum eſt, oritur, ſurgitque facillima: verum
Difficile hanc perferre, graue eſt, ſedare coortam.
Nam non vlla quidem prorſum perit irrita fama,
Per populos quacunq; volat, quia numen & ipſa eſt.

Poteſt bifariam accipi ſententia: nimirum aut non plane falſum videri, quod plurimis eſt in ore, quodq; populi conſenſus approbat: aut non prorſus aboleri poſſe rumorem etiam falſum, qui iā in vulgus dimanarit. Proinde admonet, vt ſolicite caueamus, ne vel falſo per temeritatem in fabulam vulgi venire contingat. Quod autem famam deam dixit, cū Homero ſenſit, qui compluribus locis ὄσσαν ſuam inducit. ſic enim deam ipſam appellat. Et hunc æmulatus Virgilius in quarto Æneidos:

Hæc paſſim dea fœda virûm diffudit in ora.

Domum cum facis, ne relinquas impolitam.

Cvm nulla huius poetæ ſententia non ceſſerit in prouerbium, tamen eas libentius recèſebimus, quæ, propter ænigmatis inuolucrum, propius accedunt ad ſpeciem prouerbialem: quod genus eſt illa ex eodem, quem modo citauimus, libro.

Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν,
Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. id eſt,
Neue domũ fabricans, linquas mutilamq; rudemq;,
Ne forte inſideat cornicans garrula cornix.

Proculus interpres admonet locum hunc bifariam accipi. Quibusdam videri, monere poetã, vti quisque domicilium ante hyemem abſoluendum curet, ne tum non habeat, quo depellat frigoris moleſtiam. Hyemem enim cornicis indicatam ſymbolo, videl. auis hybernæ. Porro, cum ſemper alias, tum maxime mẽſibus hybernis οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος, id eſt, Eſt grata domus, domus optima: quemadmodum in prouerbio eſt. Alii putant ſignificatum, ædificium ſemel inſtitutum, non oportere ſemiperfectum relinquere, ne vulgo riſui ſis: &, qui pterierint, obloquantur, carpantq; leuitatẽ tuam, qui, quod cœperis, nõ abſoluas. Eam autem obtrectantium petulantiam per cornicem voluit indicare poeta: nempe auem garrulam, & obſtreperam: vt hinc etiam verbum prouerbiale ductum ſit, κρώζειν. At ipſi Proculo magis probatur, vt καθολικῶς accipiamus, vnicuiq; negocio, quod ſemel inſtituerimus, finẽ idoneum imponendum, vt nihil omnino deſideretur, & vbique connitendum ad perfectionem. Id quo longius auocabitur à ſimplici ſermone, hoc venuſtius fiet, & magis prouerbiale. Veluti ſi quis adhortetur aliquem, ne literarum ſtudium deſerat, ſed laudabiliter inſtitutis ſummam imponat manum, ne vulgo ludibrio ſit, quod à bene cœptis deſtiterit, Heſiodium hoc obiiciens.

Ne à chytropode cibum nondum ſacrificatum rapias.

Ænigmaticvm eſt & illud, quod eo loco continenter ſequitur:

Μηδ' ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιῤῥέκτων ἀνελόντα
Ἔσθειν, μηδὲ λόεσθαι. id eſt,
Neue à chytropode ſublatam protinus eſcam
Ante ſacrum, neq; lotus edas.

Indicat & M. Tullius, irreligioſum fuiſſe, cibum è patella edere. Scribit enim ad hunc modum libro de Finibus ſecundo: Atqui reperiemus Aſotos primum ita non religioſos, vt edant de patella: deinde ita mortem non timentes, vt illud in ore habeãt ex Hymnide. *Mihi ſex mẽſes ſatis ſunt vitæ ſeptimũ orco ſpondeo.* Eſt aũt verſus trochaicus. Suet. in Vitellio prodit, cum illum adeo non profundæ modo, verum etiam intempeſtiuæ fuiſſe gulæ, vt ne in ſacrificio quidem vnquam, aut vllo itinere temperarit, quin inter altaria ibidem ſtatim viſcus & farra è foco pene rapta manderet, circaque viarum popinas fumantia obſonia, vel pridiana, atque ſemeſa. Quantum ad ſimplicẽ attinet ſenſum, docet, ne ritu pecudum ad cibum capiendum irruamus, ſed ita demũ edamus, ſi prius inde primitias diis immolauerimus. Antiquitus enim, vt auctor eſt in Sympoſiacis Plutarchus,

Digitized by Google

chus, inter res ſacras habebatur & menſa quotidiana. proinde cibum ſumturi, diis cōſecrabant τὰς ἀπαρχὰς, hoc eſt, primitias: ac deinde nō indecore, neque tumultuanter, ſed religione quadam ad cōuiuium accedebant lotis manibus, non aliter, quam ad ſacrum epulum. Qui mos & hodie durat apud bene moratos Chriſtianos. Sed prouerbialius fiet, ſi intelligamus, non eſſe ſpoliandos, nec inhumanius expilandos miniſtros, aut ſeruos noſtros, verum & illis aliquam pecuniæ portionem relinquendam, quo viuant. Fortaſſis quadrauerit & in hos, qui præpropera auiditate cōmodum auferre ſtudent, prius quam oporteat: & quodammodo meſſem facere, prius quā maturuit ſeges: veluti ſi quis legatū, aut promiſſum ſtatim è veſtigio flagitet, cum ciuilius ſit in dies aliquot ſilere: aut ſi quis, modo nactus imperium, protinus incipiat populum exactionib. ſpoliare: aut ſi quis ſponſam puellam, non expectata ætate, nec expectatis nuptiarum cæremoniis, properet amplecti. Sumtum eſt à ritu ſacrorum, in quibus olim epulabātur. Huc pertinet & illud, quod alibi retulimus ex Athenæo libr. nono, ἀπὸ τηγάνου, id eſt, a patella frixoria. Libro ſexto refert hunc ſenarium ex Pherecrate:

Ἀπὸ τηγάνου τ' ἔφασκεν ἀφύας φαγεῖν. id eſt,

Si ſeſe apuis dixit e ſarragine.

Quidam pro lopade τήγανον dixere, quod Iones ἤγανον. Hinc compoſita ἀποτηγανίζειν. Ita Phrynicus apud Athenæum libro 6. ἡδὺ δ' ἀποτηγανίζειν ἄνευ συμβολῶν, id eſt, Iucundum eſt à ſartagine tollere ſine ſymbolis, id eſt, ſi nihil ſit ſoluendum, & ſi id liceat immuni. Rurſus alias apud hunc ipſum ex Archeſtrato: ἀφαρπάζουσ' ὀβελίσκου. id eſt, Rapiens a veru. De muliere, quæ ſacra nondum immolata deuorare dicta ſit: Apud eundem lib. 6. Anaxandrides:

Τῶν ζωγράφων μὲν ἡ καλὴ χειρουργία,
Ἐν τοῖς πίναξι κρεμαμένη θαυμάζεται.
Αὕτη δὲ σεμνῶς ἐκ λοπάδος ἁρπάζεται
Ἀπὸ τοῦ ταγήνου τ' εὐθέως ἀφανίζεται.
id eſt,

Pictoris opera pulchra, tabula penſili
Spectantur, ac ſpectata ſunt miraculo, at
Rapiuntur hæc è lopade pulchre, ac protinus
Redduntur ipſa euanida è ſartagine.

In genere poterit accommodari ad quemvis, qui negotium irreuerenter, & illotis, vt aiunt, pedibus aggreditur.

Hæc potior.

PLVTARCHVS in Problematib. Græcanicis prouerbium quoddā refert ad hunc modum. Ἀπὸ τίνος ἐρρέθη τὸ παροιμιῶδες, αὕτη κυρία; Δίνων ὁ Ταραντῖνος στρατηγῶν, ἀνὴρ δὲ ὢν ἀγαθὸς ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἀποχειροτονησάντων αὐτοῦ τινα γνώμην τῶν πολιτῶν, ὡς ὁ κῆρυξ ἀνεῖπε τὴν νικῶσαν, αὐτὸς ἀνατείνας τὴν δεξιὰν, ἀλλ' εἶπε, κρείσσων. οὕτως γὰρ ὁ Θεόφραστος ἱστόρηκε. προσιστόρηκε δὲ καὶ ὁ Ἀπολλόδωρος ἐν ῥυτίνῳ τοῦ κήρυκος, αὕτη πλείους εἰπόντος, ἀλλ' αὕτη, φάναι, βελτίους. καὶ ἐπικυρῶσαι τὴν τῶν ἐλαττόνων χειροτονίαν. Horum verborum hic ferme ſenſus, Vnde fluxit illud, quod prouerbii vice dicitur, Hæc victrix? Dinon Tarētinus, ductor exercitus, vir apprime fortis, reique bellicæ ſane quam peritus, cum in concione dixiſſet ſententiam, eaque ciuium ſuffra-

ſuffragiis eſſet reiecta: deinde præco pronunciaret ſententiã, quæ vinceret, ſublata dextera, hæc, inquit, potior. Nam ad hunc modum retulit Theophraſtus. Cæterum Apollodorus in Rhytino illud adiunxit, cũ preco reſpondiſſet, at hæ ſententiæ numero plures ſunt, Dinonem protinus ſubieciſſe, ſed hæ meliores. Atque ita pauciorum ſententiam fuiſſe promulgatam. Quibus ex verbis coniicere licet, ita vulgo dici ſolere, ſi quando ſignificaretur cõſilium aliquod eſſe præſtantius, & conducibilius, etiamſi pluribus ſecus videretur. Aut vbi, qui numero pauciores eſſent, facultate præponderarent. Quod genus fuerit, vt res exemplis demonſtretur. Maxima pars hominum voluptate, lucriſq; felicitatem metitur, perpauci virtutem amplectuntur. Caue, ne quid te moueat multitudinis exemplũ, αὕτη γὰρ κρείσσων. Imo nemo pene eſt in toto principis famulitio, qui tibi nõ bene velit: ſed vnus tibi refragatur, qui tantum vbique valet, vt in ipſum fere principem agat tyrannum: Quare, ſi res è ſuffragiis penderet, viceras. Sed αὕτη κυρία. Porphyrion leuiter, ceu digito, prouerbiũ indicat, exponens eum locum in Horatianis Epodis:

Eamus omnis execrata ciuitas,
Aut pars indocili melior grege.

Quanquam deprauate, ſicut opinamur, legitur in multis exemplaribus κιῤῥόνον νικᾷ. Caſtigate legetur, ni fallimur, κρειῤῥόνων νικᾷ, hoc eſt, præſtantiorum victoria. Nam Oda concionalis eſt, ac fugam decerni iubet, communib. omniũ ſuffragiis. Quod ſi fieri nõ queat, vt id, quod eſt optimum, multitudini probetur, ſaltem vincat ea ſententia, quæ ſit potior, etiamſi paucioribus ſuffulta ſuffragiis. Ad id faciunt, quæ Plato ſcripſit libr. de leg. I. pulcherrimum eſſe victoriæ genus, cũ turba cedit potioribus: & in decernendo magis ſpectatur pondus ſuffragiorum, quam numerus. Verba Platonis ex eo, quẽ diximus libro, ſunt hæc: ἐν ὁπόσαις μὲν γὰρ οἱ ἀμείνονες νικῶσι τὸ πλῆθος καὶ τοὺς χείρους, ὀρθῶς ἂν αὕτη κρείττων τε αὑτῆς λέγοιθ' ἡ πόλις, ἐπαινοῖτό τε ἂν δικαιότατα τοιαύτῃ νίκῃ, τοὐναντίον δέ, ὅπου τἀναντία, id eſt, Quibuscunque ſiquidem in ciuitatibus meliores qui ſunt, ii vincunt multitudinem, ac deteriores: ibi reſpublica ſeipſa ſuperior, recte dicetur, & huius victoriæ nomine meritiſſimo laudabitur: ſecus autẽ, vbi ſecus accidit. Eodem reſpexit Plinius, cum quæritur in Epiſtolis, numerari ſententias, non expendi. Huc pertinet Liuianum etiam illud: Maior pars vicit meliorẽ. Indicat idem Homerus Iliados libro primo.

- Ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ. id eſt,
-Quando ſuperant iam deteriora.

Neq; vero prætereundum hoc loco, ꝙ de Zenone philoſopho memorat Diogenes Laertius. Zenon, cum videret Theophraſtum magnifieri, laudarique, quod plures haberet auditores, ad hunc reſpõdit modum: Ἐκείνου μὲν χορὸς μείζων, οὑμὸς δὲ συμφωνότερος, id eſt, Maior quidem eſt illius chorus, at meus melius cõſonans. Itaque locus fuerit adagio, ſiue cum negabimus ſpectandum, quam multis placeamus, ſed quam bonis: ſiue cum ſuadebimus, id ſequi oportere, non quod plurimis placeat, ſed quod per ſe ſit optimum factu, etiamſi pauciſſimorum calculis approbetur. Siue cum dicemus, vnius, aut alterius ſtudium pluris æſtimandum, qui vel opibus, vel gratia, vel auctoritate præpolleat, quã multitudi-

titudinis beneuolentiam, quæ numero tantum ſuperior ſit, reliquis omnibus inferior. Quemadmodum apud Plautum quiſpiam contemnere ſe dicit minutos illos deos, modo Iouem vnum ſibi propitium habeat. Nec abſurde trahetur in vſum, quoties vna vis plus poteſt reliqs omnibus: vt ſi qs dicat: Hæc cauſa plurib. probatur, pluribus fulcitur rationibus, nititur æquo, dictatur à legibus, verum altera κυρία. Sic enim volo, ſic iubeo. Nam omnia cedant neceſſe eſt, quoties rex huiusmodi promit oraculum, quale profert apud Homerum Agamemnon:

Εἰ δέ κε μὴ δώησιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι.

id eſt.

Ipſe equidem eripiam, ſi tradere
forte grauentur.

De cuiusmodi Lucianus in captiuo, καὶ τὸ δίκαιον ἐν τῇ χειρὶ τιθεμένων. id eſt. Qui ius in manu reponunt, quiq; ius in manu poſuerunt. Pyrrhũ è liberis quidam adoleſcens admodum, interrogabat, cuinam eſſet relicturus regnũ. Is reſpondit, ὅς ἂν, inquit, ὑμῶν τὴν μάχαιραν ὀξυτέραν ἔχῃ. Quicunque veſtrum acutiorem habet gladium. Id dictum Plutarchus in eius vita non arbitratur multum abeſſe ab illa tragica execratione.

Θηκτῷ σιδήρῳ δῶμα διαδοχᾶν τὼς ἀδελφὼς.

id eſt.

Fratres acuto diuidãt ferro domus
Vices habenda.

In hos igitur, qui vi rem gerunt, & quibus, vt Ennius ait, ferro geritur res, quibus ius eſt in armis, & quibus leges inter arma ſilent, per ironiam recte torquebitur, αὕτη κρείσσων, καὶ αὕτη κυρία. Nam Græcis κύριος non ſolum dominum ſignificat, verum etiam eum, qui prævalet auctoritate. Et Suidas indicat concionem illis κυρίαν dici, in qua ſoliti ſint creari magiſtratus. Ariſtophanes in Acharnenſibus κυρίαν ἐκκλησίαν appellat, in qua ἐκύρουν τὰ ψηφίσματα, id eſt, vincebant ſuffragia. Nonnunquam ad rem refertur, vt apud Euripidem in Iphigenia Aulidenſi,

Οὑμὸς, οὐχ ὁ τοῦδε μῦθος κυριώτερος
λέγειν. id eſt.

Plus valere noſtra debet, quam hu-
ius hic oratio.

Significat enim ſeruus, quanquã eſſet conditione inferior Menelao, tamen hoc ſe potiorem eſſe, quod iuſtiorem haberet cauſam. Non abhorret hinc, quod M. Tullius dixit in Piſonem: Sed omitto, vt ſit factus vterque noſtrum. Sit ſane fors domina campi.

Delius natator.

Δήλιος κολυμβητής, Delius natator. Olim vulgo dicebatur admodũ natandi peritus, quique poſſet in ſumma natare aqua. Natum adagium, aut certe factum illuſtrius ex Socratis apophthegmate. Cum enim huic Euripides librum obtuliſſet Heracliti, cui cognomen additum σκοτεινός propter affectatam ſcriptorum obſcuritatem, rogaretq;, cuiusmodi videretur, reſpondiſſe fertur hoc pacto, Ἃ μὲν συνῆκα γενναῖα, οἶμαι δὲ καὶ ἃ μὴ συνῆκα, πλὴν δηλίου δεῖται κολυμβητοῦ εἰς τὸ μὴ ἀποπνιγῆναι ἐν αὐτῷ. id eſt. Quæ quidem intellexi, præclara: arbitror autem & ea, quæ non intellexi: quanquam natatore Delio opus, vt ne quis in eo præfocetur. Hæc Socrates, alludens ſimul & ad prouerbium, & ad Heracliti ſenſus nimium abſtruſos, ac ꝓfundos: vt, niſi natator inſigniter peritus cõtigiſſet, periculũ eſſet, ne lector in eo libro ſuffocaretur, merge-

Digitized by Google

mergereturque. Laertius in Heraclito refert hoc dictum ad Cratetem quendam, qui primus Heracliti librum de natura Græcis inuexerit, & hoc elogio commendarit.

Dicendo dicere diſcunt.

Ἐκ τοῦ λέγειν τὸ λέγειν πορίζεται, id eſt, Dicendo conſequimur, vt dicamus. Syrianus, Hermogenis interpres, Euagoram ſophiſtam taxat, qui dicendi facultatem non putarit ratione, ſed vſu duntaxat conſtare, fieríque, vt dicendo cōſequeremur dicendi facultatem. *Ἀξιοῦντος δὲ*, inquit, *κατὰ τὴν συρφετὴν παροιμίαν, τὸ λέγειν ἐκ τοῦ λέγειν πορίζεσθαι*. id eſt, Exiſtimātis, iuxta vulgare prouerbium, dicendi facultatem dicendo cōtingere. Vſurpauit & M. Tull. lib. 1. De oratore, In quo, inqt, fallit eos, quod audierunt, dicendo homines vt dicant efficere ſolere. Verumetiā illud dicitur, peruerſe dicere, homines peruerſe dicēdo facilime conſequi. Plinius libro Epiſt. 6. Video etiam multos paruo ingenio, literis nullis, vt bene agerēt agendo conſecutos. Latius autē patet adagium, nempe ad cuiusvis rei peritiam, quā potiſſimum vſus ſuppeditat, optimus rerum omniū magiſter. Proinde prouerbiales erunt omnes id genus: fabricando fabricā diſces, canendo muſicam, militando militarem artem, ſcribendo diſces ſcribere.

Multi, bonique.

Πολλοὶ κἀγαθοί, i. Multi, bonique. Prouerbiali figura dicebatur olim. Translatum à ritu ſacrorum, in quibus ſacrificulus rem diuinam facturus dicebat, *τίς τῇδε*, i. Quis hic? Dein qui aderant, reſpōdebant, *πολλοὶ κἀγαθοί*. i. Multi & boni. Atque hęc partim ominis cauſa dicebantur: oportebat enim in ſacris *εὐφημεῖν*, hoc eſt, bene ominata dicere: partim, vt, ſi qs eſſet ſibi cōſcius admiſſi piaculi, diſcederet à myſteriis. Plutarchus in Sympoſiacis, *Ἐπεὶ μάρτυρές γε τῷ Πλάτωνι πολλοί τ᾽ ἀγαθοί τε πάρεισιν*. id eſt. Quandoquidem Platoni teſtes adſunt multiq; boniq;. Sed de hoc ante meminimus, Quo quidem alluſit & Ariſtides in Pericle, *Ἀλλ᾽ ὥς γ᾽ ἂν εἷς τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἀνεπίφθονον αὐτῷ καὶ καθαρὰν τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε*. id eſt. Verum velut vnus è numero honeſtorum, ac bonorum, citra inuidiā, ac purum illi reddidit teſtimonium. Quin etiam Homericum illud iam prouerbij vice receptum eſt, *Ἠΰς τε μέγας τε*. Magnusque bonusque. Eſt ſubinde & apud Ariſtophanem. Prouerbium igitur locū habuerit, quoties aut teſtes, aut iudices, aut conuictores ſignificamus idoneos, ac neutiquam reiiciendos.

Heroum filij noxa.

Ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα. id eſt, Virorum heroum filii noxæ. Veteribus illud obſeruatum fuit, præſtantium virorum filios multum à progenitorum moribus abfuiſſe. Vnde & Demoſthenes dixit, *Τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὥσπερ εἱμαρμένη εἴη, φαύλους ἀποβαίνειν τοὺς υἱούς*. id eſt, A viris egregiis, perinde quaſi fato quodam id accidat, improbos proficiſci filios. Quæ quidem Demoſthenis ſententia refertur ab Ariſtide in Cimone. Interpres, quisquis is fuit, homo nec indiligens, nec indoctus, hoc loco prouerbiū citat, quod modo retulimus. Manet & hodie vulgatus iocus: ex ſapientiſſimis patribus ſtultiſſimos propagari liberos. Euripides in Heraclidis, generaliter hāc ſententiam ad omnes mortales retulit.

Ἕνα γὰρ ἐν πολλοῖς ἴσως
Εὕροις ἂν ὅστις ἐστὶ μὴ χείρων πατρός.

id

id eſt:

Vnum forſan inter plurimos
Inueneris, qui patre nō ſit nequior.

Adſtipulatur huic ſententiæ locis aliquot Homerus, nominatim Odyſſeæ E.

Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται,
Οἱ πλέονες κακίες, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείες   id eſt,

Æquat rara patrē ſoboles, ſed plurimi ab illis
Degenerant, pauci ſuperant probitate parentem.

Declamat hoc argumentum Ælius Spartianus in Seuero Cæſare, multis exemplis declarans: ita fere vſu veniſſe, vt viri, ſeu virtute, ſeu literis, ſeu fortunæ indulgentia inſignes, aut nullos omnino liberos habuerint, aut tales reliquerint, vt magis ex vſu rerum humanarū fuerit, illos absq; liberis decedere.

Nunquam ex malo patre bonus filius.

Evripides hanc ſententiam prouerbio celebrem fuiſſe teſtatur, ex malo patre non progigni bonos liberos:

Φεῦ φεῦ, παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει.
Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός.
id eſt.

Heus heus, vt illud dictitant recte, probum
Patre ab improbo non poſſe naſci filium.

Adſtipulatur huic dicto prouerbium illud: κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, i. Mali corui malum ouum. Item illud Theognidis.

Οὔτε γὰρ ἐκ σκύλλης ῥόδα φύεται.
id eſt.

Nō etenim ex ſquillis roſa naſcitur.

Atq; id genus alia, quæ ſuis referentur locis.

Alio relinquente fluctu, alius excepit.

Aristides in Themiſtocle: Θεμιστοκλέα δὲ τὰ δεύτερα ἀεὶ τῶν προτέρων μείζονα ἐξεδέχετο, καὶ τὸ τῆς παροιμίας αὐτῷ περιειστήκει, τὸ μὲν γὰρ ἔλιπεν αὐτὸν κῦμα, τὸ δ᾽ ἐγκατελάμβανεν, ἕως διεξῆλθε διὰ τῶν τρικυμιῶν νικῶν. id eſt, Themiſtoclē poſteriora ſemper maiora prioribus excipiebant, atque illud, quod prouerbio dicitur, illi accidit: Nam hæc illum reliquit vnda, illa vero excepit, donec per tricymias victor euaſiſſet. Videtur autem verſus fuiſſe prouerbialis, quem Ariſtides ad vſum ſuæ ſententiæ nonnihil detorſit. Legit integre ad hunc modum:

Τὸ μὲν μ᾽ ἔλιπε κῦμα, τὸ δ᾽ ἐγκατελάμβανεν.   id eſt:

Hæc me reliquit vnda, at illa corripit.

Sumpta metaphora à periculoſe nauigantibus, qui ſemper poſt vnius impulſum fluctus, alium expectant, ſuccedentibus inuicem procellis. Atq; etiam numerant vndarum inſultus, periclitantes nautæ. Nam decimam quanq; maxime formidant, quam veteres decumanam appellabant. Græci grauiſſimas illas procellas, τρικυμίας vocant. Nec inconcinne deflectetur ad incurſus malorum, cum, vt fere fit, calamitas calamitati ſuccedit, iuxta prouerbialem illum verſiculum:

Fortuna obeſſe nulli contenta eſt ſemel.

Duobus pedibus fugere.

Ἐκ δυοῖν ποδοῖν καταφεύγειν. id eſt, Duobus pedibus cōfugere. Ariſtides in oratione Panathenaica: ἣ μὲν αὐτὸ τοῦτο πρῶτον, τὸ πάντας τοὺς ἐν χρείᾳ βοηθείας καταφεύγειν ἐπὶ τὴν πόλιν, ὥσπερ

ὥσπερ ἐν δυοῖν ποδοῖν ὡς ἀληθῶς, καὶ μηδεμίαν τῶν ἄλλων πόλεων ὁρᾶν, μέγα καὶ φανερὸν σύμβολόν ἐστι, καὶ στήλης ἄμεινον, τοῦ προέχειν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. id eſt, Atqui primum illud ipſum, quod quibuscunq; opus eſſet auxilio, ad hanc cõfugerent ciuitatem, plane tanquam duobus pedibus, neq; vllam aliã reliquarum ciuitatum reſpicerent, magnum, & euidens argumentum eſt, ac monimentum columna præſtantius, eam protinus ab initio præcelluiſſe. Is, qui ſcholiis quibusdã, haud quaquam contemnendis, hunc auctorem illuſtrauit, admonet, prouerbium ductũ ab iis, qui feſtinant curſu, vt non diſſimile videatur illi, ἀμφοτέραις χερσὶν, i. Ambabus manibus, quo prouerbio ſedulitatem, celeritatemq; peragendi negotii ſignificamus. Vel a nauigãtibus, perinde quaſi dicas, duobus clauis. Nam gubernaculum nauis pedem appellant, q̃ eo nauis, cum huc atque illuc vertitur, velut ingredi videatur. Itaque confine fuerit illi, quod alibi diximus, ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν. Vt alterutrum ſenſum accipiamus, aut ſummo ſtudio, ſummaque celeritate illos ad vrbem confugere ſolitos, aut tutiſſimũ illic omnium receptaculum fuiſſe. Quamquam Ariſtophanes ἐν ὄρνισιν, ad celeritatis ſignificationem retulit, cum ait:

Ἀνεπτόμεσθ' ἐκ τῆς πατρίδος ἀμφοῖν ποδοῖν.

id eſt:

E patria vtroque deuolauimus pede.

Interpres admonet, à nauibus ſumptum, ſecundo vento currentibus: ſenſum autem eſſe hunc: Summa vi, ſummoque conatu.

Quis aberret a ianua.

Τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, id eſt. Quis aberret à ianua? Dici ſolitum, vbi quis penitus aberrat à vero, totoque fallitur iudicio. Vſurpatur ab Ariſtotele τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ lib. 2. ipſa ſtatim in fronte: & in omnibus quidem exemplaribus, quæ videre contigit, θύρας per υ ſcriptum reperitur. Præterea ianuam vertit Argyropylus, nec malus interpres, nec philoſophus cuiquam aſpernandus. Ad hæc Auerrois, hunc enarrans locum, palam declarat ſeſe de ianua ſenſiſſe. Denique in commentariis Alexandri Aphrodiſei, conſimili modo θύρας inuenitur. Quod ſi quo modo fas eſſet, à tot exemplaribus, à tantis auctoribus diſſentire, nobis quidem magis probabilis lectio videatur, ſi θήρας legatur per η, non per υ. Quod autẽ θύρας irrepſit, mirandum non eſt. Primum, quod perfacilis erat lapſus vnius literulæ deprauatione. Deinde metaphoræ ratio magis obuia, magisque ad manum ſita, fieri potuit, vt doctis etiã philoſophis impoſuerit. Quippe quibus fabula non perinde nota fuerit, vt communis illa ſimilitudo de domus ingreſſu, deq; primis cognitionis principiis. Poſtremo de codicum inter ſe conſenſu nequaquam mirandum videbitur iis, qui ſunt vel mediocriter in penſitandis, conferendisq; codicibus exercitati. Fit enim ſæpenumero, vt vnius archetypi mendum, modo veri fucum aliquẽ præſeferat, in vniuerſam deinde veluti poſteritatẽ librorũ propagetur, Καὶ παῖδας παίδων καὶ τοὶ μετόπισθε γίνωνται. Neq; vero hæc dicũtur, quod hac de re, ſi quis forte diuerſum ſentiat, digladiari velimus, vel quod hoc ſit ab noſtro inſtituto alienum, vel quod non ignoremus, quam lubrica, plenaque diſcriminis res ſit, in tantis auctoribus quidquã immu-

Digitized by Google

immutare. Tantum coniecturas, quibus adducimur, in medium afferemus. Quæ ſi cui videbũtur idoneę, noſtræ ſubſcribet opinioni: ſin minus, veterem ſentẽtiam hoc iam obtinebit libentius, quod etiam in dubium vocata vicerit. Primum igitur omnium nobis ſcrupulum haud mediocrem iniecit vetuſtiſſimus ſimul, & emendatiſſimus codex orationũ Ariſtidis rhetoris, in quo non ſolum θήρας inuenimus ſcriptũ, verum etiã indicatam fabulam, antiquiſſimam, pariter & auctorem, vnde prouerbium hoc Ariſtotelicum, ni fallimur, dimanarit. Igitur Ariſtidis in oratione, cui titulus, Pericles, verba ſunt hæc: Οὐκοῦν πρὶν ἕνα τῶν ἀντιπάλων ἑλεῖν ἕνα τῶν φίλων θηρεύσας ἄγεις, καὶ πέπονθας ταὐτὸ τῷ πινδάρου πηλεῖ, ὃς τῆς θήρας διήμαρτε, καὶ τὸν εὐρυτίωνα φίλτατον ὄντα αὐτῷ προσδιέφθειρε. id eſt. Itaque, priusquam aduerſariorum quempiam ceperis, vnum ex amicis venatu nactus adducis. Atq; idem accidit tibi, quod apud Pindarũ Peleo, qui aberrans à fera, quam petebat, Eurytionem, quem ſibi cariſſimum habebat, interemit. Adſtipulantur hoc loco ſcholia, quę extant in hunc auctorem, nullo quidem certo titulo, veruntamen ſicuti res indicat, hominis nec indiligentis, nec indocti. Proinde non grauabimur, & huius adſcribere verba, ſi quis forte fortuna requiſiturus eſt, μέμνηται, inquit, ἐν ὕμνοις πίνδαρος, ὅτι τὸν εὐρυτίωνα τὸν τοῦ ἴρου τοῦ ἄκτορος παῖδα ἕνα ὄντα τῶν ἀργοναυτῶν, συνθηρεύοντα ἄκων ἀπέκτεινε πηλεύς. φίλον δὲ λέγει, ἐπειδὴ συγγενὴς τούτου ἦν, πηλεὺς γὰρ πρὸ θέτιδος, θυγατέρα ἄκτορος τὴν πολυμήλην εἶχε γυναῖκα, ὁ δὲ ἄκτωρ πατὴρ ἴρου, ὃς παῖδα ἔσχε τὸν εὐρυτίωνα. i. Meminit in hymnis Pindarus, quẽ admodum Eurytionem Iri, cui pater Actor, filium ex Argonautis vnum, ſecum venantem imprudens occiderit Peleus. Amicum autem vocat, quod huic eſſet affinis. Nam Peleus ante Thetidem, Polymelã habuerat vxorem Actoris filiam. Porro Actor Iri pater erat, cui filius Eurytion. Proinde non diſſimile veri videtur, ex Pindaro profectum adagium, quod tacito, ſicuti fere facit, aucteris nomine vſurpauit Ariſtoteles, vt intelligamus illum τῆς θήρας διαμαρτεῖν, qui non ſolum feram ea parte non ferit, quam deſtinarat, verum toto aberrat captu, ne attingẽs quidem, quod appetebat. Iam vero neq; poſtulamus, vt quisquam hæc probet: niſi videbuntur cum Ariſtotelis ſententia, vel ad amuſſim, vt aiunt, congruere. Diſſerit enim eo loco philoſophus de rerum naturalium cognitione, quæ ſit eadem & facilis, & difficilis. Facilitatis illud argumentum adducit, quod ea nemini non aliqua ex parte contigit: difficultatis, quod exacte nulli. Neminem autem fuiſſe, qui nihil omnino veritatis in rerum cognitione naturalium attigerit, id prouerbio veluti fulcit, τίς ἂν, inquiens, θήρας ἁμάρτοι. Tanquam ſingulorum exactam tenere ſcientiam, perinde ſit, quaſi ſi quamcunque partem deſtinaris, eam citra errorem ferias. Rurſum vbique labi, ſit velut à toto corpore aberrare, & in aliud longe diuerſum ceu telum deflecti coniecturam. Verum, quo curioſo etiam Lectori, ac δυσπείστῳ fiat ſatis, ipſius Ariſtotelis, ex eo, quem diximus, libro, verba ſubſcribentur, Ἡ περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ μὲν χαλεπὴ, τῇ δὲ ῥαδία. Σημεῖον δὲ, τὸ μήτε ἀξίως μηδένα δύνασθαι τυχεῖν αὐτῆς μήτε πάντας ἀποτυγχάνειν, ἀλλ' ἕκαστον λέγειν τι περὶ τῆς φύσεως, καὶ καθ' ἕνα μηδὲν, ἢ μικρὸν ἐπιβάλλειν αὐτῇ,

ἐκ

Digitized by Google

ἐκ πάντων δὲ συναθροιζομένων γίνεσθαί τι μέγεθος, ὥστ᾽ εἴπερ ἔοικεν ἔχειν, καθάπερ τυγχάνομεν παροιμιαζόμενοι, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι. ταύτῃ μὲν εἴη ῥᾳδία, τὸ δὲ ὅλον τ᾽ ἔχειν καὶ μέρος μὴ δύνασθαι. δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς. id eſt. Veritatis conſideratio partim difficilis eſt, partim facilis. Huius rei illud argumentum eſt, quod neque quiſquam illam ſit aſſecutus pro rei dignitate, neque ruſum omnino fruſtratus ſit aliquis: ſed cum vnuſquiſque aliquid de natura differat, fit, vt vnuſquiſque per ſe nihil, aut paulum afferat ad illam momenti: verum ex omnibus in vnũ collectis aliqua magnitudo conflectur. Itaque, ſi res ad eum videtur habere modum, quemadmodum prouerbio dicimus, quis non attigerit oſtium? hoc quidem nomine facilis fuerit. Cæterum habere totum, partem autem non poſſe, difficultatem illius declarat. In his philoſophi verbis non apparet, quis locus ſit ianuæ. Verum illa ſimilitudo principiorum & oſtij, præbuit, ni fallimur, erroris anſam. Quin potius, ἁμαρτάνειν τῆς θύρας, Ariſtoteles ſentit eum, qui nulla ex parte conſequitur, quod petit, id quod mox τὸ ὅλον ἔχειν, vocat, quaſi confuſim, ac generatim habere: cui contrarium τὸ μέρος ἔχειν, facit, velut exacte tenere, & non ſolum feram vtcunque, ſed hanc, aut illam belluæ partem, quam maxime velis, attingere. Tametſi in hunc locum interpres tam multos affert ſenſus, vt nullum idoneum percepiſſe videatur. Idem admonet etiam lectionem aliam alijs placere. Quod quoties fit, protinus ſuboritur ſuſpicio, mendum aliquod ſubeſſe. Alioqui ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ, id eſt, Simplex veritatis oratio, quemadmodum vere dixit Euripides. Iam vero telum illud reſtat potiſſimum, Alexander Aphrodiſeus, qui, præterquam, quod tota eius oratio noſtræ ſententiæ palam ſuffragatur, nominatim etiã admonet, prouerbij metaphoram a ſagittarijs eſſe ductam, quorum nemo ſolet a lato aberrare ſcopo, nimirum cuiuſmodi eſt tota bellua, cum ab exili ſcopo nonnunquam aberrent. Sed præſtiterit & huius verba eatenus ſubſcribere, quatenus ad prouerbij pertinent explanationem: Δοκεῖ δέ μοι διὰ τοῦ μὲν τοὺς πολλούς τι ἐπιβάλλεσθαι λέγειν περὶ αὐτῆς, καὶ μηδένα αὐτῶν πάντῃ διαμαρτάνειν, δείκνυσθαι τὸ κατὰ φύσιν ἡμῖν εἶναι, τὴν δὲ τὴν πραγματείαν. διὰ δὲ τοῦ μηδένα κατ᾽ ἀξίαν εἰρηκέναι περὶ αὐτῆς, τὸ μέγεθος αὐτῆς ἐνδείκνυσθαι καὶ τὴν χαλεπότητα, καὶ ὅτι μὴ χρὴ πάρεργον ποιεῖσθαι τὴν ζήτησιν αὐτῆς. ἔχεσθαι μὲν γὰρ αὐτῆς χρὴ, ὅτι ἡμῖν ἐστι κατὰ φύσιν, μὴ παρέργως δὲ, ὅτι ἐστὶ χαλεπή. περιλείπει δ᾽ ἂν ἡμᾶς δι᾽ ὧν εἴρηκε, καὶ ἐπὶ τὸ μήτε καταφρονεῖν αὐτῆς ὡς ῥᾳδίας πάντῃ, μήτε ἀπογινώσκειν, ὡς πάντῃ χαλεπῆς. ὡς εἴπερ ἔοικεν ἔχειν καθάπερ τυγχάνομεν παροιμιαζόμενοι τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, ὅτι τὸ πάντας τι ὑγιὲς εἰρηκέναι τοὺς περὶ αὐτῆς λέγοντας σημεῖον ἂν εἴη, τοῦ ῥᾳδίαν αὐτὴν εἶναι ἔδειξε τῇ παροιμίᾳ προσχρησάμενος τῇ, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι. ἡ λέγεται μὲν ἐπὶ τῶν εὐκόλων καὶ μηδὲν χαλεπὸν καὶ δυσεύρετον ἐχόντων. εἴρηται δὲ ἀπὸ τῶν τοξοτῶν, τῶν ἐπὶ σκοπὸν τοξευόντων. οὗτοι γὰρ ἂν μὲν στενὸς ὁ προκείμενος ᾖ σκοπὸς οὐ ῥᾳδίως αὐτοῦ τυγχάνουσιν. ἂν δὲ ᾖ πλατὺς, οὐ χαλεπὸν τὸ τούτου τυγχάνειν, διὸ καὶ πάντες τυγχάνουσι ῥᾳδίως τούτου, id eſt. Videtur autem mihi quod permulti tẽtant de ea differere, neq; quiſquam illorũ omni ex parte fallitur, hoc argumento demonſtrare, tractationem hanc nobis naturalem eſſe. At ruſum, quod nemo pro dignitate, pleneq; de illa ſit locutus, ex hoc & amplitudinem illius, & diffi-

difficultatem argui poſſe. Simulque illud admonere, non oportere obiter, aut indiligenter veſtigationem illius peragere: imo ſectandam quidem eſſe, propterea quod ad eam natura propenſi videamur: at rurſum non oſcitanter, eo quod ſit difficilis. Atq; his verbis adhortatur nos, vt eã neq; contemnamus, tanquam omnino facilem, neq; rurſum per deſperationem ab ea deterreamur, tanquam admodum difficili. Itaque ſi perinde videtur habere, quẽadmodum proverbio dicimus, quis nõ attigerit ianuam? Quod omnes aliquid recte dixerint, quicunq; de ea ſunt locuti, id facilitatem illius arguere, adhibito proverbio demonſtrat. Nempe illo, quis non attingat oſtium? Quod quidem vſurpari conſueuit, de rebus factu procliuibus, in quibus omnino nihil inſit vel difficile, vel arduũ. Sumptum eſt autem à ſagittariis, ad ſcopum propoſitum iaculantibus. Siquidem ii, ſi ſcopus fuerit minutus, facile fit, vt fallant, neque feriant: ſin autem amplus, haud difficile feriũt. Hactenus Alexandri verba retulim⁹, è quibus ſatis abunde liquet, θύρας legendum, non θύρας. Quanquam totum hoc, quidquid eſt, eruditorũ iudicio relinquimus. Etenim, ſi quis erit, cui ianua illa impẽdio placebit, habiturus eſt, quo ſuffragium ſuum non omnino abſurde tueri poſſit. Haud enim ſcimus, an & antiquitus fieri ſoleat, quod hodie nonnullis in locis videmus, vt aggeres, qui ſcopũ ſuſtinent, à lateribus, atq; item à tergo muris defendantur, ſuperne imminente tecto, vt ingreſſus ille, qui patet, ianuæ ſpeciem habere videatur. Porro vehementer imperitus ſit oportet, qui non ſolum non attingat ſcopum, aut aggerem, verum etiam ab ipſo aberret ingreſſu, quem difficile non ſit vel cuiuis attingere. Nobis tamen vero propius videtur, vt ad Pindaricam fabulam referatur adagium. Sed ſuper hoc, quemadmodum diximus, docti pronunciabunt. Nos, commentatoris officio functi, ſat habuimus, quod apud auctores invenerimus, quodque nobis videatur, id expendendum in mediũ proponere. Affine videtur huic proverbio, quod apud Platonem legitur in Phędro: Λυσίας τοῦ παντὸς ἡμάρτηκε. i. Lyſias prorſũ aberrauit. Alluſit huc leuiter Lucianus in Timone, cũ ait: Iouis fulmen, quod in Anaxagoram philoſophum torſerat, fallente manu, ab ipſo quidem aberraſſe, cæterũ in Caſtoris ac Pollucis templum fuiſſe detortum. Nec abhorrent ab hac forma, Toto aberrare cælo, & Tota aberrare via. quæ retulimus alias.

Salſuginoſa vicinia.

Ἁλμυρὸν γειτόνημα, id eſt, Salſuginoſa vicinia. De ſterili, agreſti, atque inhumana vicinia dicebatur. Ariſtides in Themiſtocle: Ἔστω τὸ γειτόνημα ἁλμυρὸν ὥς φασιν, id eſt, Sit ſalſa, vt aiunt, vicinia. Interpres adſcripſit, adagiũ ex Alcmane Lyrico poeta ſumptum. Plato lib. De legibus 4. μάλα γε μὴν ὄντως, ἁλμυρὸν, καὶ πονηρὸν γειτόνημα, id eſt, Haud ſane vere; ſalſuginoſa, malaq; vicinia. Transferri poteſt vel ad negotium multi quidem laboris, at parum frugiferum, vel ad vicinos moleſtos. Traductum ab agris mari finitimis, qui plerunq; ſolent ad culturam inhabiles eſſe. Proinde Virgilius etiam terram ſalſam, vt minime feracem, damnat. Ad hæc videmus homines & ipſos litorales fere cæteris inhumaniores, tãquam immanitatis nonnihil ex immaniſſimo contrahant elemento.

R Ad

Digitized by Google

Ad fractam canis.

Πρὸς ῥηγνῦσαν ᾄδεις, id eſt, Ad fractam canis, ſubaudi, vel chordam, vel citharam. Suidas oſtendit dici ſolitum de iis, qui fruſtra laborant. Antiquis mos erat ad citharam canere, in qua ſi qua chorda rupta ſit, ad eam fruſtra vocem accommodes, cum illa non reſpondeat. Fabulam de cicada, fractæ fidis vicem ſupplente, diximus alibi. Quanquam non inſcite accommodabitur, vbi non reſpondetur officiis alicuius, aut vbi quis ſuadet obſtinato, aut orat inexorabilem.

Vtre territas.

Ἀσκῷ ἢ ἀσκίῳ μορμολύττεσθαι, id eſt, Vtre terrere, ſiue terreri. Dici ſolitũ, quoties inanem formidinem aut cõcipit aliquis aut incutit. Sumptum ab iis, qui vaſorum inanium ſtrepitu pauefaciunt pueros, aut alioqui formidoloſos, vel potius qui vaſorum huiusmodi ſonitu propellunt aues, vt indicat in Auibus Ariſtophanes. Extat apud Diogenianum, atq; huic finitimum putat, ἀσκῷ φαυλίζειν. Heſychius vnica dictione pronunciat, ἀσκωφλαυελίζειν, pro inani metu. Putat idem valere, τῇ σκιᾷ μορμύσσῃ, id eſt, vmbra territas.

Leonem larua terres.

Μορμολυκίοις ἐκφοβεῖς τὸν λέοντα, id eſt Laruis terres Leonem. Apud eundem refertur. Conveniet de minis inanibus, ac terriculis deridendis. Quanquam, vt inquit Plinius, hoc tale, tamque ſæuum animal rotarum orbes circumacti, currusque inanes & gallinaceorum criſtæ, cantusque etiam magis terrent, ſed maxime ignes. Adagium vſurpat Seneca lib. 2.

Principatus Scyrius.

Ἀρχὴ σκυρία, id eſt, Imperium Scyrium. De frigido, tenuiq; regno. Scyrus inſula, quam olim incoluere Pelaſgi, & Cares, petricoſa, & infrugifera, nec vllius bonæ rei ferax. Suidas addit, quosdam referre proverbium ad Theſeum, qui cum inuaſiſſet ditionem Lycomedis, atq; huius vxorẽ ſolicitaſſet ad ſtuprum, præcipitatus ſit: vnde videtur ſæuum imperiũ dictum principatus Scyrius. Legimus & de ſaxis Scyroniis, quod an ad hoc proverbium pertineat, neſcimus. Iuxta priorem interpretationem adagium eleganter accommodabitur ad munus aliquod, vnde præter inanem titulum, & moleſtam adminiſtrandi curam nihil emolumenti capitur. Auctor Zenodotus.

Poſt Lesbium cantorem.

Μετὰ λέσβιον ᾠδόν, id eſt, Poſt Lesbiũ cantorem. Hoc adagio ſignificabãt, aliquem non primas, ſed ſecundas tenere partes. Finitimum illi, Οὐδὲν πρὸς τὴν Παρμένοντος ὗν, id eſt, Nihil ad Parmenonis ſuem, Lacedæmonicum proverbium, hac natum occaſione, quemadmodum narrat Suidas: Cum Lacedæmoniorum res ſeditionibus tumultuarentur, conſultum oraculum iuſſit, vti Leſbium cantorem accerſerẽt. Accerſitus itaq; Terpander Leſbius, nimirum Antiſſeus, & ad Lacedæmonios miſſus. Is canendo ſic illorum animos deliniuit, vt ſeditionem omnem ſedaret, redactis in concordiam ciuibus. Qua ex re factũ eſt, vt Lacedæmonii Lesbiis cantoribus primas in arte muſica partes tribuerent, & ſi quem alium canentem audiſſent, protinus dicerent, μετὰ λέσβιον ᾠδόν, id eſt, Poſt Leſbium muſicum. Zenodotus proverbium hoc citat ex Cratini fabula, cui titulus Chiron. Meminit huius adagii Plutarch. in commentario, quem inſcripſit περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρου-

μεμωρευμένων. Nihil autem vetuerit, quo minus proverbium etiam ad rem deflectatur, veluti ſi quis affirmās quærendam eruditionem, ſed poſt paratam pecunia, dicat, μετὰ λέσβιον ᾠδόν.

Callippides.

Καλλιππίδης olim proverbio dicebatur, qui in moliendis negotiis, cū multa ſe facturum minaretur, nihil tamen conficeret: aut quemadmodū ait Terentius, qui ſedulo mouens ſeſe, nihil promoueret. M. Tull. ad Atticum, lib. 13. Quod ad me de Varrone ſcribis, ſcis me antea orationes, aut aliquid id genus ſolitum ſcribere, vt Varronem nusquā poſſem intexere. Poſtea autem quam hæc cœpi φιλολογώτερα, Varro mihi denunciauerat magnam ſane & grauem προσφώνησιν. Biennium præteriit, cum ille καλλιππίδης aſſiduo curſu nullum cubitum proceſſerit. Quibus verbis Cicero notat M. Varronis tarditatē, qui, cum magnas quasdam ſpes oſtenderet, re nihil vnquā abſolueret. Suetonius Tranquillus in Tiber. Ad extremum vota pro itu ac reditu ſuo ſuſcipi paſſus eſt, vt vulgo iam per iocū Callippides vocaretur, quę curſitare, ac ne cubiti quidem menſuram progredi, proverbio Gręco notatum eſt. Hactenus Tranquil. Parū autem liquet, vtrum omnis proverbii ratio ſita ſit in Callippidis cognomine, ꝙ à pulchritudine equorum eſt dictu: an aliud quoddam fuerit proverbiū, quod in Callippidē ſit dictum: quēadmodum ex Suetonii verbis coniectura ſumi poſſe videtur. Deinde, quis hic fuerit Callippides, cuius tardam celeritatem notarit adagiū, non ſatis perſpicuum eſt, niſi quod haud diſſimile veri videtur accipiendū eſſe de Callippide tragœdiarū hiſtrione: cuius meminit Plutarch. in Apopht. Laconicis, his quidem verbis: Ἃ δὲ τοὺς ἄλλους ἑώρα θαυμάζοντας, ἐδόκει μηδὲ γινώσκειν. καὶ ποτὲ καλλιππίδης, ὁ τῶν τραγῳδιῶν ὑποκριτὴς, ὄνομα καὶ δόξαν ἔχων ἐν τοῖς ἕλλησι καὶ σπουδαζόμενος ὑπὸ πάντων, πρῶτον μὲν ἀπήντησεν αὐτῷ καὶ προσεῖπεν, ἔπειτα σοβαρῶς εἰς τοὺς συμπαρεγγύντας ἐμβαλὼν ἑαυτὸν ἐπεδείκνυτο, νομίζων ἐκεῖνον ἄρξεσθαί τινος φιλοφρονήσεως. τέλος δὲ εἶπεν, οὐκ ἐπιγινώσκεις με ὦ βασιλεῦ, οὐκ ἤκουσας ὅς τις εἰμι, ὁ ἀγησίλαος ἀποβλέψας εἰς αὐτὸν, ἀλλ᾽ οὐ τύ ἐσσι καλλιππίδας, ὁ δεικηλίκτας, οὕτω δὲ λακεδαιμόνιοι τοὺς μίμους καλοῦσι. Quorū verborum hæc ferme ſentētia eſt. Quarum rerum admiratione reliquos teneri videbat, eas ipſe ne cognoſcere quidem videbatur. Evenit aliquādo vt Callippides, tragœdiarum hiſtrio, multi nominis, atq; opinionis inter Græcos, & ab omnibus in pretio habitus, primum illi fieret obuius, ac ſalutaret: deinde arrogātius inter reliquos regis aſſectatores admiſceret ſeſe, oſtentaretq; ratus futurum, vt ille prior aliquid comitatis inciperet exhibere. Tandem, cum diceret etiā, Non agnoſcis me, rex, nec qui ſim audiſti? Ageſilaus, contemplātus hominem. An non tu es, inquit, Callippides ille dicelicta? Na ſic appellant Lacedæmonii mimos. Hæc Plutarchus. Δείκηλον autem apud Græcos ſimulacrum, ac repręſentatione, imitamenq; ſignificat, vt auctor eſt Eudem⁹. Vnde Lacedęmonii mimi vocabulū duxiſſe videētur, ꝙ ipſū et ἀπὸ τῆς μιμήσεως, i. ab imitatione dictum eſt nobis. Licet igitur conicere, Callipidē hūc, aut quiſquis is fuit, ita geſticulationib. vti ſolere, vt cū mira agilitate moueri videret̄, a loco tamē nō diſcederet. Meminit hui⁹ nominis ēt in Nebulis Ariſtoph. indicās cā vocem ἀπὸ τῶν ἵππων eſſe deductam.

Balneator.

Βαλανεὺς, id eſt, Balneator, ſiue balnei caupo. Id nominis vulgato conuicio dicebatur in hominem alienarum rerum plus ſatis curioſum. Propterea quod huiuſmodi genus hominum, quoniam in otio viuit, neq; ſuis negociis deſtinetur, aliena curare conſueuit. Quemadmodum ille Damaſippus Horatianus:

- Aliena negocia curans,
Excuſſus propriis.

Cuiuſmodi ſunt & tonſores. Vnde idem Horatius:

- Opinor,
Omnibus & lippis notum, & tonſoribus eſſe.

Plato libro De republica 1. videtur vſurpare in verboſos. Quanquam germana inter ſe vitia ſunt, curioſitas & garrulitas, teſte vel Horatio:

Percunctatorem fugito, quia garrulus idem eſt.

Meminit adagii Diogenianus.

Baccha more.

Βάκχης τρόπον, id eſt, Bacchæ more. De tetricis, ac taciturnis dictitari ſolitum, quod eſſent huiuſmodi Mænades illæ, Bacchico afflatæ furore. Auctor idem Diogenianus. At Iuuenalis retulit ad vitam intemperantem.

Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia viuunt.

A laſſo rixa quæritur.

Seneca de ira lib. 3. proverbium huiuſmodi refert, A laſſo rixa quæritur: Aut, Laſſus rixā quærit. Quod in quem ſenſum antiquitus fuerit vſurpatum, non ſatis liquet. Quod ſi coniecturas ſequi licet, apparet dictum in quoſdam moroſiores, & ad rixandum procliuiores, non quod offendantur, ſed quod alioqui animo male affecti ſunt, vt ſunt difficiles ac ſubmoroſi, quibus fortuna adverſa eſt. Sed ipſius Senecę verba ſubſcribentur, ex quibus proverbii ſenſus hic colligi poterit. Ideo, quibus ſtomachus ſuſpectus eſt, proceſſuri ad res agendas maioris negocii, bilem cibo temperent, quam maxime mouet fatigatio, ſiue quia calorem inedia compellit, & nocet ſanguini, curſumque eius venis laborantibus ſiſtit, ſiue quia corpus attenuatum, & infirmum, incumbit animo. Certe ob eandē cauſam iracundiores ſunt, valetudine aut ætate feſſi. Fames quoque, & ſitis, ex eiſdem cauſis vitanda eſt. Exaſperat enim & incēdit animos. Vetus dictum eſt, A laſſo rixam quæri. Æque autem & ab eſuriente, & ab omni homine, quem aliqua res vrit. Nam, vt hulcera ad leuē tactum, deinde etiam ad ſuſpicionē tactus condoleſcunt, ita animus affectus, minimis offenditur: adeo, vt quoſdam ſalutatio, epiſtola, oratio, & interrogatio ad litē evocent. Nuſquam ſine querela ægra tanguntur. Hactenus Seneca. Huc pertinet, quod ſcribit Plinius lib. 22 cap. 24. Sic & in laſſitudine proniores eſſe ad iracundiam, & in ſiti.

Gladiator in arena conſilium capit.

Gladiator in arena conſilium capit. Admonet, è re nata mutādum aliquando conſiliū, & tempori, quod aiunt, ſeruiendum. Refertur & hoc ab Annæo Seneca lib. epiſt. ad Lucilium 3. Iam intelligis, inquit, educendum eſſe te ex iſtis occupationibus ſpecioſis, & malis. Sed quomodo conſequi poſſis, quæris. Quædam non niſi a pręſente monſtrantur. Nō poteſt medicus per epiſtolas, cibi, aut balnei tempus eligere. Vena tangēda eſt. Vetus proverbium eſt, Gladia-

diatorem in arena capere conſilium. Aliquid aduerſarii vultus, aliquid manus mota, aliquid ipſa inclinatio corporis, intuentem monet. Quid fieri ſoleat, quid oporteat, in vniuerſum & mandari poteſt, & ſcribi. Tale conſilium, non tantũ abſentibus, ſed etiam poſteris datur. Illud autem quãdo fieri debeat, aut quemadmodum, ex longinquo nemo ſuadebit. Cum rebus ipſis deliberandum eſt. Hactenus ille. Cæſar Commentario belli Gallici 5. Quod plerunque his accidere conſueuit, qui in ipſo negocio conſilium capere coguntur. Dicimus & E re nata conſilium capere.

Inelegantior Libethriis.

Ἀμουσότερος λειβηθρίων, id eſt, Indoctior Libethriis. Proverbialis hyperbole, quadrans in hominem admodum idiotam, & ab omni Muſarum commercio prorſus alienum. A gentis huius agreſti imperitia ſumptum eſt proverbium. Tradunt enim Libethrios, muſices, ac poetices, breuiter omnium elegantiorum diſciplinarum ſtolidiſſimos contemptores fuiſſe, adeo, vt apud hos quidam occiſum Orpheum exiſtiment, quorum de numero Zenodotus eſt, qui Libethrios gentem Perſicæ ſcribit fuiſſe. Seruius Libethrum fontem quempiam eſſe credidit, vnde Virgilius in Melibæo Muſas Libethridas cognominarit. Plinius lib. 4. mentionem facit Libethræ fontis, quem conſtituit in Magneſia, quæ Theſſaliæ regioni adiungitur. Solinus Libethrũ vocat genere maſculino. Strabo itẽ libro Geographiæ 9. Libethri meminit: Hoc in loco, inquit, conſecrata eſt Muſis ædes, fonsq; Caballinus, & Libethridum ſpelunca nympharũ. Qua ex re ſuſpicari licet, eos, qui & Helicona, & Pieriam, & Libethrum, & Pimpliam eisdem Muſis conſecrarũt, Thraces extitiſſe. Pieres autem vocabantur, quibus extinctis loca hæc Macedones nunc poſſidẽt.

Domeſticum theſaurum calumniari.

Τὸν οἴκοι θησαυρὸν διαβάλλεις, id eſt, Domeſticum theſaurũ calumniaris, ſiue traducis, hoc eſt, tua ipſi⁹ carpis, lacerasq;. Similimum illi, quod alibi retulimus, Horatiano: Vineta ꝓpria cædere. Ariſtid. rhetor in Pericle: Τὸν οἴκοι θησαυρὸν διαβαλοίμεθ' ἄν, εἰ τούτων διασύροιμεν. id eſt, Domeſticũ theſaurum inſimulabimus, ſiquidẽ iſtis obtrectabimus. Nullus autẽ ſanæ mentis, quæ domi recõdita habet, traducit ac reprehendit, ſed ſuis quisq; fauet, alienis inuidet. Conveniet & in illos, qui ſua ipſorum arcana non celant.

Qualis vir, talis oratio.

ANNEVS Seneca in epiſt. quas ſcripſit ad Lucilium li. 20. Apud Græcos, inquit, in proverbiũ ceſſit, Talis hominibus fuit oratio, qualis vita. Grȩcum id proverbium extat apud Ariſtidem, in 2. Rhetoric. aduerſus Platonem defenſione: Οὐκ ἀπᾴδει δὲ ἡ παροιμία τούτων ἣ λέγουσα, οἷος ὁ τρόπος, τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸν λόγον, καὶ πάλιν τὸ ἕτερον ὡσαύτως. id eſt, Non diſſonat aũt ab iis adagiũ, quo dicunt, cuiusmodi ſunt mores, eiusmodi & orationem eſſe. Ac rurſum: Qualis ſit oratio, tales item eſſe mores. Ad eandem facit ſententiam, quod inter Solonis apophtegma commemorat Diogenes Laertius: τὸν λόγον εἴδωλον εἶναι τῶν ἔργων. id eſt, Orationem factorum eſſe ſimulacrum. Perſius 5. Satyra, ſententiam hanc allegoria texit, cum ait:

- Pulſu dignoſcere cautus,
Quid ſolidum crepet, & picta tectoria lingua,

Nimirum innuens, haud aliter animum hominis ex oratione ſpectari, quam vaſa dignoſcuntur crepitu, quem reddunt digito pulſata.

Idem in Satyra 3.

-Sonat vitium percuſſa, maligne
Reſpondet, viridi non cocta fidelia limo.

Idq; prouerbii non ſolum locum habet, cum improbum, aut probum virum arguit oratio, verumetiam cũ ex ſtylo perpendimus ingenium cuiuſque, omnemque mentis habitum ex ipſa dictionis ratione coniectamus. Etenim tumidi, ſtylus turgidus; abiecti, humilis; exanguis, aſperi, ſcaber; amarulenti, triſtis, ac maledicus; deliciis affluentis, picturatus, ac diſſolutus. Breuiter omne vitæ ſimulacrum, omnis animi vis, in oratione, perinde vt in ſpeculo, repræſentatur, ac vel intima pectoris, arcanis quibusdam veſtigiis deprehẽduntur. Itaq; Seneca Mæcenatis delicias, ac mollitiem ex ipſa hominis dictione colligi ſcribit. Huc pertinet, quod Socrates apud Platonem iubet loqui Charmidem, vt eum videat, nimirum hominem ex oratione æſtimaturus. Idem in Gorgia negat ſe noſſe Archelaum Perdicæ filium, quod nunquam cum eo venerit in colloquium. At vulgo prædicant ſe noſſe hominem, quem viderint tantum, cum animus hominis non perſpiciatur, niſi ex oratione.

Η ψελλὴ οὐ πιπλεύει.

Η ψελλὴ οὐ πιπλεύει, id eſt, Balba nõ crepit. Iocus prouerbialis, vbi quis ſua mala conatur diſſimulare, quæ præ ſe fert, etiam cum diſſimulat. Veluti, ſi quis neget ſe blæſum eſſe, idq; ipſum non poſſit, niſi blæſe dicere. Dictum eſt.n. πιπλεύει pro πιστεύει. Propterea, quod, qui linguæ vitio laborant, in literis duabus, ſigma, & rho, potiſſimum laborant. Refertur a Suida. Notatus eſt & Alcibiadis labdaciſmus, qui pro ρ litera, λ ſolitus ſit pronunciare, non linguæ vitio, ſicut arbitramur, ſed magis ob delicias. Apud Ariſtophanem in Veſpis, vbi quiſpiam pro θέωρος θέωλος, proque κόρακος κόλακες, dixiſſet, ὁλᾷς θέωλον: τὴν κεφαλὴν κόλακος ἔχει, alter ſubiicit:

Ορθῶς γε τοῦτ᾽ ἀλκιβιάδης ἐτραύλισεν. id eſt,
Recte Alcibiades hæc quidem eballbutiit.

Noſtris ipſorum alis capimur.

Τοῖς αὐτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεθα, id eſt, Noſtris ipſorum pẽnis capimur. Ariſtoph. in Auibus.

Ταυτὶ μὲν ἠκάσμεθα κατὰ τὸν αἰσχύλον,
Τάδ᾽ οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς. id eſt,
Atq; hic quidem conieciimus, iuxta Æſchylum,
Hæc non ab aliis, imo pennis propriis.

Æſchylus autem, vt admonet interpres, in fabula, cui titulus Myrmidones, hoc prouerbium appellat, λιβυστικὸν, quod ex apologo Libyco dictum ſit. Fertur autem apologus huiusmodi, aquilam ictam ſagitta, cum inſpexiſſet iaculum ad imaginem pennarum effictum, imitatumque dixiſſe.

Τάδ᾽ οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς
Αλισκόμεθα. id eſt,
Hæc non ab aliis, imo pennis propriis
Capimur.

Vſus eſt hoc Athenæus lib. 11. Καὶ ταῦτα οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς σεαυτοῦ πτεροῖς κατὰ τὸν θαυμάσιον αἰσχύλον ἁλίσκῃ, id eſt, Idq; non ab aliis, ſed tuis ipſius

ipſius alis caperis, vt egregius ille dixit Æſchylus. Conuenit in eos, qui ipſi præbent occaſionem ſui mali, vt Chremes Terētianus ἐν ἑαυτὸν τιμωρούμενος, cum ſeruum hortatur, vt technam aliquā in Menedemū intendat, à quo mox ipſe deluditur dolis.

Bonæ fortunæ, ſiue Boni genii.

Ἀγαθοῦ δαίμονος, id eſt, Boni genii, vel bonæ fortunæ, ſubaudi, nomine, ſermo eſt bene ominantis in re quapiam aggrediunda, quemadmodum & illud Perſianum: Hoc bene ſit. Itaque feſtiuius erit, cùm ad iocum trahetur de eo, qui rem incœptat, leuem quidem illam, ſed perinde laborans quaſi eſſet maxima. Velut ſi ſordidus quiſpiam tandem vini cadum relineret, aut caſeum diu ſeruatū aliquando proponeret ἀγαθοῦ δαίμονος. Zenodotus & item Ariſtophanis interpres oſtendit, prouerbium hinc eſſe natum, quod olim peracto conuiuio, ſublataque menſa, meracum inferri cōſueuit. Iſq; calix ἀγαθοῦ δαίμονος, id eſt, boni genii appellatur. Huius commēti auctorem citat Theopompum interpres Ariſtophanis in Veſpis. Nec diuerſum eſt, quod affert ex Apollodoro. Cui ſententiæ ſuffragari videtur Ariſtophanes in Equitibus.

Μὰ δί' ἀλλ' ἄκρατον οἶνον ἀγαθοῦ δαίμονος. id eſt,

Non per Iouem, verum boni genii merum.

Item in Veſpis:

Μηδέποτε πίοιμ' ἀκράτου μισθὸν ἀγαθοῦ δαίμονος. id eſt,

Ne merum vnquam bibere detur, præmium genii boni.

Idem in eodem:

Καὶ σπεῖσον ἀγαθοῦ δαίμονος. id eſt,

Ac boni libato genii nomine:

Paulo diuerſius in Pace:

Νῦν γὰρ ἡμῖν ἁρπάσαι πάρεστιν ἀγαθοῦ δαίμονος. id eſt,

Nam boni genii licet nunc rapere nobis nomine.

Quāquam Athenæus lib. Dipnoſophiſt. 11. palam demōſtrat, à lotione, qua cœnati vtebantur, calicē inferri ſolere, qui dicebatur ἀγαθοῦ δαίμονος. Qui ſane mos hodieq; durat Germanis. Id poculum oſtendit dictū μετάνιπτρον, quod a lotis manibus afferretur, qui mos & hodie diligenter ſeruatur apud Britannos. Antiphanes in Lampade:

Δαίμονος ἀγαθοῦ μετάνιπτρον ἐντραγεῖν. id eſt,

Boni dei metanipt[r]on deuorare.

Rurſus idem:

Ἀλλὰ μὴν δαίμονος ἀγαθοῦ μετάνιπτρον.

Hunc calicē quiſquis accepiſſet, præbibebat alteri cuipiam, vt idem auctor indicat. Erat autē mos apud veteres, vt propinantes, aut bibituri, deum quempiam, aut hominē ominis cauſa præfarētur, eumq; gignendi cauſa proferebant. Quemadmodum apud Lucianū in Lapithis Alcidamus Cynicus, ſponſæ Herculis nomine propinat. Item Horatius:

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer auguris.

Aliis magis placet hinc ductum adagiū, quod antiquitus primus calix ἀγαθοῦ δαίμονος ſit appellatus, eaque voce ominari ſoleant, ob Bacchum, ceu vernaculum, ac domeſticum deum. Quin ēt menſis cuiuſq; diē à primo proximum, ἀγαθοῦ δαίμονος appellitabant antiquitus. Fertur & apud Thebanos ſacellum fuiſſe ἀγαθοῦ δαίμονος. Denique eſt & inſula quædam huius nominis in mari Indico, quemadmodum oſtendit Stephanus. Plutarchus conuiualium

Quæſtiuncularum decade tertia, demonſtrat antiquitus fuiſſe morem, vt non guſtarent vinum, niſi prius libaſſent alicui de eo, quo potus illius ceu pharmaci, ſibi innoxius eſſet, & ſalutaris. Atque Athenis quidem vndecimo menſis die immolabant vini primitias, eumque diem pithœgiam appellabant. Aſt apud Bœotos ſeptimo menſis ineuntis die, ſacris peractis bono dæmoni, guſtabāt ab exorto Zephyro, quod is ventus præcipue ſuſcitet, moueatque vinum, adeo, vt, quod illum effugerit, videatur iam duraturum. Menſis autem is vocabatur προστατήριος. Ariſtides in Themiſtocle videtur ad hoc alluſiſſe prouerbium, cum ait, Ἀλλὰ καθίστη τοῖς ἕλλησιν ἀντ' ἀγαθοῦ δαίμονος, id eſt, Verum conſtitit Græcis boni genii vice. Quanquam hoc magis referendum ad id, quod alibi diximus, Bonus genius, & malus genius.

Ad aquam malus.

Ἐφ' ὕδωρ κακὸς, id eſt, Ad aquam malus. In infimæ ſortis homines olim dicebatur, ac ſordidiſſimis quæſtibus addictos, propterea quod antiquitus infames habebantur, multoque omnium contemptiſſimi, qui litigantib. aquam ſubminiſtrare cōſueuerunt. Nam alias admonuimus, veteres ad clepſydrarum menſuram in iudiciis dicere ſolitos. Infundebatur & certantibus per clepſydras aqua. Eam aquam tenues quidam, ac nullius frugis homines infundebant, diſpenſabantque. Porro, qui hoc miniſterio fungebantur, Athenis habebantur reiecti, rei pariter, ac bonæ famæ indigi, non aliter, quam Romanis legibus notantur ſcenici, & aliorū publicorum certaminum miniſteria quædam. Eſt aliud huic confine, βάλλ' ἐς ὕδωρ, id eſt, aufer in aquam, id eſt, in malam rem.

Phocenſium execratio.

Φωκέων ἀρὰ, id eſt, Phocēſium execratio. De iureiurando multis vinculis adſtricto. Nam olim in fœderibus, quo minus violarentur, adhibebant non ſolum promiſſa, dextras, & ſacrificium, verū execrationes in caput eius, quicunque non ſtaret pactis, id quod ex Euripide licuit colligere, cuius hi verſus in Iphigenia Aulidenſi,

> Ὅρκους συνάψαι, δεξιάς τε συμβαλεῖν
> Μνηστῆρας ἀλλήλοισι, καὶ δι' ἐμπύρων
> Σπονδὰς καθεῖναι, κἀπαράσασθαι τάδε.

Eorum verſuum ſententiam nos olim ſic vertimus:

> *Vt coirent iureiurando proci,*
> *Atq; inter ipſos iungerent dextras, ad hæc*
> *Adolenda diuū ponerēt aris ſacra:*
> *Ac ſemetipſi adſtringerent, diris ad id*
> *Caput obligantes execrationibus.*

Prouerbium autem, vt ad id redeamus, ab huiuſmodi profectū eſt caſu. Phocenſes, Ioniæ populus, olim communi populi conſilio patriū ſolum reliquerunt, adacti deuotionibus, atque execrationibus quibuſdam, ne quiſquam de repetenda patria cogitaret. Itaque iuxta Dianæ oraculum, Ariſtarcha duce, Galliam Narbonēſem adierunt, ibiq; ciuitatem florentiſſimam Maſſiliam condiderunt. Cuius hiſtoriæ mentionem faciunt, Herodotus lib. primo, Strabo quarto. Meminit & Horatius libro Epodon.

> *Forte quid expediat cōmuniter, aut melior pars*
> *Malis carere quæritis laboribus.*

Nulla

Digitized by Google

Nulla ſit hac potior ſententia, Phocæorum
Velut profugit execrata ciuitas.
Agros, atq; lares patrios, habitandaq; fana,
Apris reliquit, & rapacib. lupis.

Deinde, qui fuerit eiuſmodi ritus execrationis, aperit.

Sed iuremus in hac, ſimul imis ſaxa renarint
Vadis leuata, ne redire ſit nefas.
Neu conuerſa domum pigeat dare lintea, quando
Pad⁹ Matina lauerit cacumina,
In mare ſeu celſus procurrerit Apenninus,
Nouaque monſtra iunxerit libidine
Mirus amor, iuuet vt tigres ſubſidere ceruis,
Adulteretur & columba miluio,
Credula nec flauos timeant armēta leones.
Ametque ſalſa lauis hircus æquora.
Hæc, & quæ poterunt reditus abſcindere dulces,
Eamus omnis execrata ciuitas.

Stephanus Φωκαίαν vrbem Ioniæ facit, cuius denominatiuum Φωκαιεὺς, iuxta Herodotum, καὶ Φωκαεὺς, & alteram eiuſdem nominis in Mycala Cariæ. Eſt autem & Φωκὶς Bœotiæ regio, iuxta Parnaſſum, à quo denominatiuum Φωκεῖς, καὶ Φωκικοί. Hoc idcirco viſum eſt admonere, quòd quidam affinitate nominum labi vidētur. Siquidem à Phocæis, ſiue Phocenſibus Ioniæ ductum eſt hoc prouerbium, à Phocicis Bœotiæ natum eſt, quod alibi referemus, Phocenſium, ſeu Phocidentium deſperatio. Prouerbium refertur à Zenodoto.

Sybaritica oratio.

Συβαριτικοὶ λόγοι, id eſt, Sybaritici ſermones. Heſychius narrat Ακωπον quempiam, Sybaritam opinamur, ſummo ſtudio incubuiſſe, vt orationis quoque genus haberet lautum, & opiparum, hinc iocum prouerbialem ortum, vt oratio nitidior, & accuratior, Sybaritica diceretur. De luxu Sybaritarum in apparandis cōuiuiis, dictum eſt in prouerbio, Sybaritica menſa. Sic & Aſiaticum dicēdi genus venit in prouerbium. Fit enim fere, vt, qualis vita, talis ſit oratio. Congruet & in orationem arrogantem, atque ampulloſam. Nam & faſtus nomine notati ſunt Sybaritæ per plateas.

A linea incipere.

Ἀπὸ γραμμῆς ἄρχεσθαι, id eſt, à linea incipere dicuntur, qui ab ipſo rei exordio ſumunt initium. Ariſtides ſophiſta in Themiſtocle. Αὕτη πρώτη θεμιστοκλέους ἐξέτασις καὶ κρίσις, ἐντεῦθεν ὁρᾷ τὸν ἄνδρα ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενος, id eſt, Hoc primū Themiſtoclis ſpecimen, ac probatio. Hinc virum ſpectato, à linea exorſus. Is, qui in hunc auctorem addidit ſcholia, putat hoc prouerbium finitimum illi, ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος, id eſt, A lare exorſus: ſed magis videtur cognatū illis, quæ diximus alibi, A capite, A carceribus. Sic enim vocabant vnde primum emittebātur equi, quod ipſum & oppidum vocatur, auctore Feſto. Sumta eſt autem metaphora ab his, qui curſu certant in ſtudiis. Nam iis linea quædam ducitur, ad quam ex æquo ſtent, donec currēdi ſignum accipiant, vt oſtendit Ariſtophanis interpres in eo, quem mox citabimus, loco. Tertullianus libro aduerſum Marcionem primo: Age igitur ad li-

Digitized by Google

neas rurſus, & ad gradum. Ad lineas dixit pro eo, quod eſt, ab integro.

A carceribus.

Ἀπὸ βαλβίδων, id eſt, A repagulis, ſiue carceribus. Eandem habet ſententiam cum eo quod proxime retulimus, Ariſtophanes in Veſpis:

Καὶ μὴν εὐθύς γ' ἀπὸ βαλβίδων περὶ τῆς ἀρχῆς ἀποδείξω.

id eſt,

Atqui protinus a carcerib. de fonte rei reſerabo.

Id eſt, ἀπ' ἀρχῆς εὐθέως. Interpres oſtendit, vt modo diximus, metaphoram mutuo ſumptam à ſtadiis, in quibus carceres erant repagula quædam, vnde curſus initium erat, quæ Græci βαλβίδας, ſeu ἀφετηρίας appellant: iuxta has linea tendebatur, cui inſiſtebant curſuri. Vnde frequentes illæ apud Latinos etiã ſcriptores formulæ, à carceribus ad metam, à meta ad carceres. Quæ quidem exempla citauimus alibi.

Noua hirundo.

Νέα χελιδών, id eſt, Noua hirundo. Suidas hoc adagiũ citat ex Auib. Ariſtophanis, fallẽte ſicut opinamur, memoria. Nã extat apud hunc poetam in Equitibus, his verſibus.

Ἐξηπάτων γὰρ τοὺς μαγείρους, ἐπιλέγων τοιαυτί,
Σκέψασθε παῖδες, οὐχ ὁρᾶθ', ὥρα, νέα χελιδών.
Οἱ δ' ἔβλεπον, κἀγὼ 'ν τοσούτῳ τῶν κρεῶν ἔκλεπτον. id eſt,

Etenim coquos ego feſelli, fatus hac ad illos:
Spectate pueri, non videtis ver, noua ecce hirundo:
Illi tuentur, interim autem ſuſtuli ipſe carnes.

Interpres admonet, prouerbiali figura dictũ, ac perinde valere, quaſi dicas initium veris, propterea quod id tẽporis appareat hæc auis. Quemadmodum & Horatius:

Zephyris & hirundine prima.

Suidas ait, dici ſolere, quoties verba darentur alicui. Sumptum a ioco puerili. Nam hi, data opera, nouam hirundinem aſſimulantes videre ſeſe, oſtendunt aliis: deinde contemplantibus illis, & intentis, interim quod volunt ſurripiunt. Theognis apud Athenæũ lib. 8. declarat, Rhodiis ſolemne fuiſſe quotannis publicis votis inuitare hirũdinem ſub tẽpus vernum, quod illi χελιδονίζειν appellabant, acclamantes in hunc modum: ἦλθε ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς, id eſt, Veni, veni, hirundo, pulchra tempora adducens, ac pulchros annos. Proinde quadrabit in eos, qui falſa ſpe quapiam iniecta fallunt, ac nocent.

Iouis, & regis cerebrum.

Διὸς ἐγκέφαλος, id eſt, Iouis cerebrum: καὶ βασιλέως ἐγκέφαλος, id eſt, Regis cerebrum. De cibo vehementer opiparo, ac ſuaui. Aut de molliter, delicateque viuentibus. Clearchus apud Zenodotum ſcribit, opiparas epulas apud Perſas, Iouis, ac regis cerebrum appellari. Athenæus lib. 12. docet, Sardanapalum iis, qui voluptate aliquam eſſent cõmmenti, Iouis, ac regis cerebrum apponere ſolitum, cibum, opinamur, exquiſitum. Idem libr. 14. Iouis cerebrum inter ſecundæ menſæ delicias annumerat. Apud Apuleium in prima Apologia citatur Ennius.

Quid ſcarũ præterii, cerebrum Iouis pene ſupremi.
Neſtoris ad patriã hic capitur, magnusq; bonusq;.

Ephip-

Ephippus apud Athenæum, διὸς ἐγκέφαλον, id eſt, Iouis cerebrũ inter ſecundæ mẽſæ lautitias commemorat. Idem cibum prælautum νέκταρος ἄνθος vocat, id eſt, nectaris florem. Atque alibi vinum, τῆς ἀφροδίτης γάλα, id eſt, Veneris lac, ab Ariſtophane nominatum docet. Rurſum alio in loco ſuaues cibos, τῆς ἑλένης βρώματα, id eſt, Helenæ cibos dictos indicat.

Non mouenda moues.

Ἀκίνητα κινεῖς, id eſt, Non mouenda moues. Quadrabit aut in eos, q moliuntur ἀδυνάτον aliquid, aut qui res ſacras violant, aut qui pacta mutant, ſiue qui conuiciis inceſſunt eos, quibus ob auctoritatem debetur reuerentia. Zenodotus inde natũ putat, quod fas non ſit mouere neq; aras, neque ſepulcra, neq; ſacella, quibus reuerentia, quædam ac religio debetur. Plutarchus in commentario De dæmonio Socratis, ſcribit hanc vocem editam cuidam euocãti manes amici defuncti, τὰ ἀκίνητα μὴ κινεῖν. Idem ἐν τῷ ἐρωτικῷ vſurpat in eum, qui receptam de diis opinionem cõuellere videbatur. Meminit huius Plato libro De legibus 8. proferens legem, quam Iouis terminalis appellat, ne quis vicini ciuis, aut hoſpitis limites agrorum moueat, ne quis itẽ vrbis, aut regionis pomeria moueat, malitque quiſq; ſaxum ingens mouere, quam exiguum lapidem, fœdere, iureque iurando fixum, νομίσας, inquit, τὰ ἀκίνητα κινεῖν ἀληθῶς τοῦτο εἶναι, id eſt, Exiſtimans hoc eſſe vere, quod dicitur, non mouenda mouere. Idem lib. De legibus 11. ἐπὶ πολλοῖς γὰρ δὴ λεγόμενον εὖ τὸ μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα. id eſt Inter multa illud recte ſane dicitur: Ne moueris non mouenda. Meminit & eiuſdem operis libro tertio. Et in Epigrammate quodam ita legitur:

Ἀκίνητον ἀπλίζω οὐδ' ἀίδης. id eſt:

Immota haud tangit ne Libitina quidem.

Sophocles in Antigone:

Ὄρσεις με τ' ἀκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι. id eſt:

Cogeris me non mouenda perloqui.

Idem in Oedipo Coloneo:

Ἀλλ' οὐ γὰρ αὐδᾶν ἡδὺ τ' ἀκίνητ' ἔπη. id eſt:

Neq; enim ſuaue eſt verba in auras eloqui,

Quæ ſit nefas mouere.

Plutarchus in libello De auſcultando: ἐπιθυμία κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους, i. Cupiditas chordas mouens non mouendas. Idem περὶ τῆς ἀδολεσχίας,

Κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους φρενῶν. id eſt:

Fides mouens minime mouendas mentium.

Eleganter huc alluſit oraculum, quod extat in Eratone Herodoti:

Κινήσω καὶ δῆλον, ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν. id eſt:

Et Delum, quamvis ſit adhuc immota, mouebo.

Simul enim reſpexit ad fabulam, ſiue mauis hiſtoriam, Delon antea fluitantem, poſtea fixam in gratiam Apollinis: Vnde Maro: Immotamq; coli dedit, & contemnere ventos.

Neque mel, neque apes.

Μήτε μέλι, μήτε μελίσσας. i. Neque mel, neque apes. In eos dici ſolitum, qui recuſant incommodum ferre, ꝗ ſit cum commodo quopiam cõiunctum. Veluti ſi quis apes, quod ſint aculeatæ, nolit perpeti, is nec melle quidẽ, quod optat fruetur. Res enim mortalium ita temperauerunt ſuperi, vt ſemper incõmoditas comes ſit

commo-

cõmoditatum. Tryphon grammaticus in figuris hoc exemplum affert parœmiæ, citatque ex Sappho poetria Lesbia:

Μήτ' ἐμοὶ μέλι, μήτε μέλιττα.

id eſt:

Neque mihi mel, neque apis.

Celebratur Mimus ad hanc faciens ſententiam:

Feras, quod lædit: vt, quod prodeſt, perferas.

Eodem pertinet illud Plautinum: Fortiter malum qui patitur, poſt potitur bonum. Idem obſcurius quidẽ, ſed tamen eleganter innuit Homerus, vt opinamur, per herbam moly, cui radicem nigram, florem lacteum attribuit, radicis nigræ ſymbolo laboris moleſtiã ſignificans, qua peruenitur ad animi tranquillitatem, virtutis abſolutæ præmium.

Tuſsis pro crepitu.

Βὴξ ἀντὶ πορδῆς, Tuſſis pro crepitu. Dici ſolitum, quoties aliquis perplexus, aliud pro alio ſimulat. Veluti, ſi quis, in adulteræ domo deprehenſus, fingeret ſe quippiam mercatum veniſſe. Tranſlatum ab iis, qui crepitũ clara tuſſi diſſimulant, quod genus homines etiã hoc tempore non raro magno cum riſu deprehenduntur.

Cornicibus viuacior.

Ὑπὲρ τὰς κορώνας βιβιωκώς, id eſt, Cornicibus viuacior. De vehemẽter annoſis, prouerbialis hyperbole. Ab auis eius prodigioſa viuacitate ſumpta, de qua ita ſcribit Plutarchus in commentario, qui inſcribitur. *Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων*, citans Heſiodum, ſub perſona Naidis, ætates animalium varias ſic complectentem:

Ἐννέα τοι ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη
Ἀνδρῶν ἡβώντων, ἔλαφος δέ τε τετρακόρωνος.
Τρεῖς δ' ἐλάφους ὁ κόραξ γηράσκεται· αὐτὰρ ὁ φοῖνιξ
Ἐννέα τοὺς κόρακας, δέκα δ' ἡμεῖς τοὺς φοίνικας
Νύμφαι ἐϋπλόκαμοι, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο.

id eſt:

Ter tria ſecla hominis transmittit garrula cornix,
Quatuor at peragit cornicis tempora ceruus.
Ceruinam ætatem coruus ter præterit ater,
Coruinos annos nouies agit Indica phœnix.
Atqui criſpicomæ, ſoboles Iouis alma Tonantis,
Egredimur decies phœnicia ſecula nymphæ.

Hos verſus Heſiodios interpretatus videtur quidam, quiſquis fuit. extat autem carmẽ inter reliquas Maronis appendices. Eſtq; huiusmodi.

Ter binos, deciesq; nouem ſuperexit in annos
Iuſta ſeneſcentum quos implet vita virorum.
Hos nouies ſuperat viuendo garrula cornix,
Et quater egreditur cornicis ſecula ceruus.
Alipedem ceruũ ter vincit coruus, at illum
Multiplicat nouies phœnix reparabilis ales.
Quem vos perpetuo decies prauertitis æuo
Nymphæ Hamadryades, quarum longiſſima vita eſt.
Hi cohibent fines viuacia fata animantum,
Cætera ſecreti nouit Deus arbiter æui.

Eandem hanc Heſiodi ſententiã oppido quam commode, breuiterq; reddit Plinius: Heſiodus, inquiens, corni-

Digitized by Google

cornici nouẽ noſtras attribuit ætates: quadruplum eius ceruis: id triplicatum coruis. Etiam ſi nonnullis auctoribus hæc fabuloſa videntur. Inter quos Ariſtoteles arbitratur homine nullum aliud animal eſſe viuacius, excepto vno elephãto. Martial.

Et cornicibus omnibus ſuperſtes.

De anu nimium viuace.

Item Horatius in Odis:

-Seruatura diu parem
Cornicis vetula temporibus Lycen.

Eodem pertinet, quod philoſophus ille moriens, cornicibus inuidiſſe legitur longæuitatem, quam natura negaſſet homini. Syneſius in epiſtola quadam: Εἰκὸς ἐστι κορώνης ἐνιαυτοὺς ἄρξαι παρ' ἡμῖν, τὸν δικαιότατον. id eſt, Conſentaneum eſt, iuſtiſſimum principem, cornicis annis apud nos imperaturum eſſe.

Tithoni ſenecta.

Τιθωνοῦ γῆρας, id eſt, Tithoni ſenecta. Fabulæ tradunt Tithonum adamatum ab aurora in cælum ſublatũ fuiſſe, atque illius ſucco perfuſum, ad tantam perueniſſe ſenectutem, vt tandem optauerit, vt in cicadam verteretur. Lucianus in quodam dialogo: καὶ ὑπὲρ Τιθωνὸν ἔζη ὁ γέρων. id eſt, Atq; vltra Tithonum viuebat ſenex. Huius Tithoni perſonam inducit Ariſto Chius in libro de ſenectute, propter viuacitatis miraculum, vt teſtatur in Catone M. Cicero. Suidas adagium refert hunc in modũ, καταγηράσαις Τιθωνοῦ βαθύτερον. id eſt, Seneſcas Tithono profundius.

Neſtorea ſenecta.

ITIDEM certe apud Latinos Neſtoris anni in prouerbium abierunt, cui tres ætates attribuit Homerus in Odyſſeæ tertio:

Τρὶς γὰρ δή μιν φασὶν ἀνάξασθαι γένε' ἀνδρῶν. id eſt:

Illum iam exegiſſe hominum tria ſecula fama eſt.

Idem affirmat in primo Iliados:

Quod ipſe Neſtor de ſe teſtatur apud Ouid. 12. Met.

-Vixi
Annos bis centum, nunc tertia viuitur ætas.

Vbi ætas pro centum annis vſurpatur. Et Iuuenalis:

-Atque ſuos iam dextra computat annos.

Tertiam ætatem indicans. Breuiter prouerbii faciem habebit, quidquid ab iis ſumetur, qui inſigni viuacitate fuerunt. Vt phœnice viuacior, quem Heſiodus ſcribit, nouem corui ætates viuere: & ceruo viuacior: coruo viuacior: & Tireſia viuacior, quem tragœdia fingit ſex ætates hominum vixiſſe. Et Seribus viuacior, quos Græcis hiſtoriis proditum eſt, trecentos annos viuere. Quod genus exẽpla ſi quis deſideret, legat Lucianum de Macrobiis, id eſt, longæuis, & Plin. 7. libri caput quadrageſimum octauum.

Vltra penſum viuit.

LEPIDVM eſt, quod ait Lucianus in Philopſeude: ὑπὲρ γὰρ τὸ ἄτρακτον ἤδη βιοῖ, id eſt, Iam enim vltra fuſum viuit: hoc eſt, viuit vltra fatalẽ diem. Alluſum ad Parcarum fuſos, quibus æuum mortalium euolui fabulantur poetæ. Quin & Philoſophi metã vitæ fatalem, periodum appellant, quam prætercurrere nulli fas ſit.

Facile, cum valemus, recta conſilia ægrotis damus.

IN Andria Terentiana ab adoleſcente non admodum cordato, cordatiſſima ſimul, & elegãtiſſima ſententia profertur. Facile, cum valemus, recta conſilia ægrotis damus. Tu, ſi hic ſis, aliter ſentias. Ea nata vide-

Digitized by Google

videtur ab oraculo Thaletis philoſophi. Nam is, vt auctor eſt Laertius, interrogatus, quod nam eſſet difficillimum, reſpondit γνῶναι σεαυτὸν, id eſt, noſſe ſeipſum: quid facillimum, reſpondit ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι, id eſt alteri cõſilium dare. Comicus autem trãſlationis gratiam admiſcuit. Euripides in Alceſtide:

Μὴ νῦν ὑπέρβαιν᾽, ἀλλ᾽ ἐναισίμως φέρε.
id eſt.

Ne nimius hic dolor eſto, ſed modice feras.

Verba ſunt Herculis Admetum cõſolantis ſup vxoris morte. At ille:

Ῥᾷον παραινεῖν, ἢ παθόντα καρτερεῖν.
id eſt.

Facilius eſt monere, quam ſitum in malis
Animo imperare.

Fertur & huic ſimilis ſentẽtia prouerbialis:

Ἅπαντες ἐσμὲν εἰς τὸ νουθετεῖν σοφοί.
Αὐτοὶ δ᾽ ἁμαρτάνοντες, οὐ γινώσκομεν.
id eſt.

In admonendo ſapimus omnes, verum, vbi
Peccamus ipſi, nõ videmus propria.

Ducta eſt ſententia à communibus hominum morib. Omnes enim ægrotantibus recte præcipiunt, quid fugiendum, quid agendum, & obiurgant nonnunquam, quod ſalutis cauſa non obtemperent bene monẽtibus. Ipſis, poſteaquam in morbum inciderint, non ſuccurrunt illa præclara monita, ſed alijs item monitoribus, & obiurgatoribus eſt opus. Porro cupiditas omnis animi morbus eſt, quo velut excæcatus, aut non perſpicit, aut ſi pſpicit ſequi nõ vult ea, q̃ ſunt ad ſalutẽ neceſſaria. Nã Phædria Terẽtianus prudẽs, & ſciens in flammam manũ mittit, & viuus, videnſq; petit. Item Horatius fugienda ſequitur, fugiens quæ profore credit. Perſpicit auarus aliquando, quam prodigioſa res ſit ambitio. Contra ambitioſus auari morbũ peruidet, & vterq; alteri in alieno malo recte conſulit, neuter in ſuo ſapit.

Quæ ſupra nos, nihil ad nos.

Τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, id eſt. Quæ ſupra nos, nihil ad nos. Dictum Socraticum, deterrens à curioſa veſtigatione rerum cæleſtium & arcanorum naturæ. Refertur prouerbij vice à Lactantio libro 3. capite 20. Ex his, inquit, vnum eligam, quod ab omnibus ſit probatum, celebre. Hoc prouerbium Socrates habuit: Quod ſupra nos, nihil ad nos. Vertere licebit & in contrarium, Quæ infra nos, nihil ad nos. Vbi ſignificamus res leuiuſculas, quam vt nobis curæ eſſe debeant.

Notum lippis, ac tonſoribus.

QVÆ iam in ora vulgi abierunt, omnibus tonſoribus, ac lippis nota dicuntur, propterea quod olim in tonſtrinarum conſeſſibus omnes rumores narrari conſueuerunt. Quod indicat Ariſtophanes in Pluto:

Καὶ τὸν λόγον γ᾽ ἦν νὴ τὸν Ἡρακλέα
πολύς.
Ἐπὶ τοῖσι κουρείοισι τῶν καθημένων,
Ὡς ἐξαπίνης ἀνὴρ γεγένηται πλούσιος.
id eſt.

Hercle profecto ſermo erat videlicet
In officicinis deſidentium frequens
Tonſorijs, hominem repente diuitẽ
Factum eſſe.

Et apud Terentium Antipho, in tonſtrina, de puella cognoſcit. Item Horatius de tonſtrina.

-Gaudent vbi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.

Idem in Sermonibus.

-Opinor,

Omnibus

Digitized by Google

Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe.

Vbi prouerbium explicuit ſignificans rem vulgo iactatam. Nam lippi in tonſorum officinis deſident, expectentes remedium oculorum. De tonſorum garrulitate complura lectu digna recenſet Plutarchus in libello, quem ſcripſit De futili loquacitate. Quorum vnum illud referre non pigebit. Cum aliquando, inquit, in tõſtrina ſermo eſſet de Dionyſio, diceretur que tyrannidẽ illius adamantinam eſſe, & inexpugnabilem, ridens tonſor, Haeccine, inquit, loqui vos de Dionyſio, in cuius iugulo ego ſubinde teneo nouaculam? Quod dictum ſimulatque Dionyſius reſciſſet, tonſorem in crucem ſuſtulit, atque ita, quod ait Plinius, voces per iugulum rediere in auctorem. Vt autem tonſorum genus vſque adeo loquax ſit, id exiſtimat eſſe in cauſa, quod in eorum officinas loquaciſſimi quiq; conueniant, deſideantque, quorum aſſiduo conuictu garrulitatis morbo inficiũtur & ipſi. Quas ob res Theophraſtus, vt idẽ teſtis eſt Plutarchus, τὰ κυρεῖα, ἄοινα συμπόσια, id eſt, ſine vino cõpotationes appellauit, quod illic loquacitate ceu temulenti reddantur homines. Simili infamia laborant balneatores, quod illic quoque deſideant otioſi, garriẽtes quidlibet. Quin hinc factum eſt, vt veteres ærarias officinas λέσχας dixerint, vt indicauit Ioannes Grammaticus, quod hibernis frigoribus huc ſeſe turba tenuium temporis gratia conferre conſueuerit, ibique deſidens otioſis fabulis tempus fallere. Hæc loca, velut ignauis apta, Heſiodus iubet vitare agricolam.

Πὰρ δ' ἴθι χάλκειον θῶκον καὶ ἐπαλέα λέσχην
Ὥρῃ χειμερίῃ. id eſt.
Menſibus hibernis valeat ferraria ſedes,
Ac nuga tepida.

Optat ephippia bos piger optat arare caballus.

Oppido quam eleganter extulit Horatius:

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

Vitium illud ſignificans humanis ingenijs inſitum, vt ſemper alienam ſortem magis mirentur, ſuam contemnant, ac faſtidiant, optent inexperta, experta damnent. Siquidem ephippia vocantur, quas vulgo ſellas equeſtres appellãt, additas in hoc, vt cõmodius ſedeat eques. Veteres bubus arabant, non equis. Videtur eſſe ſumpta allegoria ex apologo quopiam. Citra metaphoram dixit Terentius: Noſtri noſmet pœnitet.

Fertilior ſeges eſt alieno in aruo.

Ovidius mutauit metaphoram, eundem explicans ſenſum:

Fertilior ſeges eſt alieno ſemper in aruo
Vicinumque pecus grandius vber habet.

Perſius ſatyra ſexta.

Securus & angulus ille
Vicini, quia pinguior.

In eandem ſententiam celebratur & Mimus vnus, ex illis Publii ab Aulo Gellio laudatis:

Aliena nobis, noſtra plus alijs placent

Et Horatius:

Qui fit, Mecænas, vt nemo, quam ſibi ſortem,
Seu ratio dederit, ſeu fors obiecerit, illa
Contentus viuat, laudat diuerſa ſequentes?

Facem

Fæcem bibat, qui vinum bibit.

HAVD dubium, quin prouerbialiter dixerit Ariſtophanes in Pluto, fæcem epotandam eidem, qui vinum ebrius ebiberit, id eſt, qui fruitus ſit optimis, eundem boni conſulere debere deteriora.

Ὅμως δ᾽ ἐπειδὴ καὶ τὸν οἶνον ἠξίους
Πίνειν, συνεκποτέον ἐστὶ τὴν τρύγα.
id eſt.
At, vbi haud grauatus bibere vinũ es, fæx item
Tibi nunc eidem eſt ebibenda ſcilicet.

Verba Chremyli de muliere, quæ quondam vernans, ac florens ætate placuerat, tum anus faſtidiebatur à iuuene.

Crœſo, Craſſo ditior.

APVD Græcos opulentia Crœſi, Lydorum regis, in prouerbiũ abijt, præſertim nobilitata dicto Solonis. Apud Romanos item M. Craſſi, cui cognomentum etiam Diuitis additum eſt. Hic negabat diuitem eſſe, niſi qui redditu annuo legionẽ tueri poſſet. In agris ſuis ſeſtertium vicies mille poſſedit. Commemorantur & alij nonnulli apud Plinium lib. 33. ca. 10. & item 3. qui immodicas opes poſſederunt, atque in his eſt Ariſtoteles, cuius hæredes in auctione ſeptuaginta patinas vęnum produxiſſe leguntur. Verum non itidem in vulgi ceſſere ſermonem. Proinde nihil attinet hoc loco referre. Feſtiuior erit adagij figura, ſi numerum etiam commutemus, vt D. Hieronymus: Crœſos licet ſpires, & Darios, literæ marſupium nõ ſequuntur. Horatius & Arabum gazas dixit, pro cumulatiſſimis opibus, non ſine ſpecie prouerbiali, quemadmodum & Perſicos apparatus, pro nimis exquiſitis ac ſumptuoſis.

Pactoli opes.

Τὸν πακτωλοῦ πλοῦτον, id eſt. Pactoli diuitias, pro ſummis opibus alicubi dixit Philoſtratus. Eſt autem Pactolus Lydiæ fluuius, ex mõte Tmolo profluens, aureis ſcatens harenis, vnde χρυσοῤῥόας, à poetis cognominatus. Cuiusmodi narratur & Tagus in Iberia, & Ganges in India, & Hebrus in Thracia. Plinius addit Padum in Italia, negatq; vllum eſſe aurum abſolutius, quam id, quod in fluuijs reperitur, vtpote curſu ipſo, trituque perpolitum. Horatius in Epodis:

Sis pecore, & multa diues tellure licebit,
Tibiq; Pactolus fluat.

Iuuenalis.

Tanti tibi non ſit opaci
Omnis arena Tagi, quodq; in mare voluitur aurum.

Has hyperbolas in varios vſus accommodare licebit. Veluti ſi quis dicat. Hos tantos ſumptus ſuſtinere nemo queat, ne ſi Pactolus quidem illi domi fluat. Huius hominis cupiditatem ne Tagus quidem ipſe poſſit explere. Nihil mediocre ſperabat, ſed totos Pactolos, ac Tagos animo conceperat. Aut Pactolos pollicebatur, id eſt, diuitias effertiſſimas.

Iro, Codro pauperior.

CONTRA, Iri, & Codri paupertas prouerbio locum fecit. Ouidius:

Irus erit ſubito, qui modo Crœſus erat,

De Codro Iuuenalis.

Tota domus Codri rheda componitur vna.

De Iro mentionem facit Homerus Odyſſeæ Σ. ſcribitq; eum publicum fuiſſe mendicum apud Ithacenſes, corpore, ſpecieque prægrandi, à matre dictum Arnæum, à iuuenibus Irum fuiſſe nominatum, quod iret nuncius,

Digitized by Google

nuncius, quo iuſſus eſſet. Cum hoc commiſſus Vlyſſes, cum haberetur & ipſe pro mendico, eiicit hominem. Quin & Hecale paupertate nobilis eſt, cuius meminit Plautus in Ciſtellaria: Siquidem eris vt volo, nunquam Hecale fies. Meminit & Ouidius:

Cur nemo eſt Hecalen, nulla eſt quæ ceperit Irum.
Nempe quod alter egens, altera pauper erat.

His formulis quot modis vti liceat, in operis ingreſſu ſatis oſtendimus.

Myſorum poſtremus.

Μυσῶν ἔσχατος, id eſt, Myſorum extremus. Strabo Geographiæ lib. 12. refert Myſorum populum vſq; adeo contemptum fuiſſe, vt proverbio locum fecerit. Id vſurpat M. Tullius in oratione pro Lucio Flacco. Quid, inquit, porro in Græco ſermone tam tritum, atque celebratum eſt, quam ſi quis deſpicatui ducitur, vt Myſorum vltimus eſſe dicatur? Idem ad Q. Fratrem: Niſi me forte Paconii neſcio cuius hominis, ne Græci quidē, at Myſi aut Phrygis potius, querelis moueri putas, nimirum gentis eius contemptum declarans. Summum itaque deſpectum, & infimam humilitatem hoc adagio ſignificabimus.

Myſorum vltimus nauigat.

Ἔσχατος μυσῶν πλεῖν, id eſt, Myſorum poſtremus nauigare, proverbiali ioco dicebatur, qui fruſtra laboraret. Origo proverbii, ſicuti fit in pleriſque, nō vno narratur modo. Quidam tradunt, olim Græcis peſtilentia laborantibus, oraculo reſpōſum eſſe, vt ad vltimum Myſorum nauigarēt. Ac primū quidē ambigebant, quid ſibi vellet oraculum. Tandem diu circumacti repererunt Æolidem in extremis Myſorum eſſe ſitam, atque eo demigrandum eſſe monuiſſe numen. Alii ſcribunt, Telepho, poſt interemptos auunculos, conſulenti Pythium, quo gentium ſibi demigrandum foret: nam antiquitus mos erat homicidis ſolum vertere: reſpōſum, vti ad extremam Myſorum regionem ſeſe conferret: veniſſeque in Teuthraniam, quæ Myſiæ extrema pars, atq; eius loci principatum obtinuiſſe. Sunt, qui dicant, hunc non ob cædem auunculorum fugiſſe, ſed vti matrem quæreret, quam in Teuthrania tandem invenerit. Proverbium autem dictitatum, vbi dura quæpiam imperarentur, factuq; difficilia.

Tangere vlcus.

Κινεῖν ἢ θίγειν τὸ ἕλκος, id eſt, Mouere ſeu tangere vlcus, eſt, mouere dolorem, eiusq; rei facere mentionem, quæ nos magnopere vrat, Terent. Quid minus neceſſe fuit, quam hoc vlcus tangere? Quo loco Donatus admonet ſubeſſe proverbium. Octauius Auguſtus, vt auctor eſt Tranquillus, filiarum Iuliarum, & neptis infamem vitam, morte ipſa grauius tulit, nec eas aliter appellare cōſueuit quam tres vomicas, aut tria carcinomata ſua, nimirum quod earum non ſine magno dolore ſuo recordaretur. Hanc metaphoram M. Tul. oppido quā eleganter expreſſit in Clodium, qui populū fame iam exaſperatum, concionibus inſuper ſeditioſis in rabiem agebat. Vt tu, inquit, in hoc vlcere tanquam vnguis exiſteres. Plutarchus de adulatione: Κρυφίου δὲ λόγου κινήσαντες ἕλκος, id eſt, Arcani ſermonis cum mouiſſes vlcus.

Odorari, ac ſimiles aliquot metaphoræ.

TRANSlationes, quæ ducuntur à corporis ſenſibus, quoniam velut ad

manum ſunt,&quaſi de proximo ſumuntur, omnes ferme proverbiales ſunt,quemadmodum admonuimus in operis huius initio. Velut odorari pro reſciſcere, & ſagaciter deprehenſum atque animaduerſum cognoſcere. Odor,pro ſuſpicione ac rumore. Cicero: Eſt nonnullus odor dictaturæ. Olfacere, apud Terentiũ in Adelphis,pro deprehendere. Subolere, apud eundem, pro ſuſpectum eſſe.Obolere,pro moleſtum eſſe,aut eſſe in ſuſpicione.Vnde & Naſuti dicũtur, & Emunctæ naris,& Muccoſis naribus.Deniq;Naſus ipſe in proverbium abiit pro iudicio.Horatius:

Non quia nullus
Illis Naſus erat.

Et putent, quæ diſplicent. Huc pertinent & illa, Olet mendacium. Redolent Atticiſmum. Olent lucernam. Itidem Guſtum rei vocamus, veluti primam illam experientiam, & deguſtationem,quaſiq; ſpecimen. Cicero adAtticum:Hominem deguſtes. Idem ad eundem.Et Latinus ille tuus Atticiſmus ex interuallo reguſtandus. Vnde & Saliuam primam dicimus primum illum guſtum, quẽ pueri tanquam à nutricibus imbibimus. Et palato ſatisfacere dicitur, quod animo placet. Et deuorare dicimur, cum rem,alioqui acerbam, veluti citra ſenſum perferimus; trãslatione ſumpta ab iis, qui amara catapotia, tanquam inuito palato, ſolent abſorbere. Vnde aliquoties apud Ciceronem & Fabium,Deuorare tædium, Abſorbere moleſtiam. Affinia ſunt illa,Sapiunt arrogantiã, Reſipiunt iuuenile quiddam. Concoquere item, pro vincere moleſtiã. Nauſeare, cum tædio audire. Euomere, dicere, quod dolor non ſinebat reticere. Et Expuere miſeriam ex animo. Conſputare, pro laceſſere maledictis. Deſpuere,pro cõtemnere. Stomachari,pro indignari. A viſu item multæ ducuntur metaphoræ, vt Oculis ferre, pro vehementer amare,curæque habere. In oculis eſſe, Obuerſari oculis, pro eo, quod eſt recordari, & in memoria cogitationeq; eſſe. Reſpicere, curam agere, & rationem habere. Proſpicere, in poſterum conſulere. Deſpicere, faſtidire. Suſpicere,mirari. Conniuere,pro data opera diſſimulare. Cæcutire, Allucinari, pro falli iudicio. Verum hæc longius perſequi, nec huius eſt inſtituti &infiniti fuerit operis. Quare, quamquam iſtiuſmodi videntur ad proverbiorum cognationem pertinere, tamẽ ea minutius,exactiusq; conquirere,non eſt ſententia.

Mihi iſtic nec ſeritur, nec metitur.

PLAVTVS in Epidico,ſane quam elegans adagium vſurpauit: Mihi,inquiens,iſtic nec ſeritur,nec metitur: id eſt, iſta res nihil ad me pertinet, vt quæ neq; meo fiat periculo, neq; emolumento. Metaphora notiſſima eſt. Etenim, qui ſementem facit, is ſuo impendio, ſuoq; periculo facit: qui metit, compendium accipit, & in tuto eſt. Diuerſum eſt huic, quod eſt apud Plautum in Mercatore: Tibi aras, tibi occas, tibi ſeris, tibi eidem metis.

Ab ipſo lare.

Ἀφ' ἑστίας ἄρχου,id eſt,A lare incipe, hoc eſt,à domeſticis,ac familiaribus initium ſumito.Recte dicetur in magiſtratus, & alienæ vitæ cenſores, quorum officiũ eſt,vt inprimis ſuos, ſuorumque vitam corrigant. Nam *ἑστίαν* Græci vocant, quem nos Larem,ac Veſtam vocamus. Ariſtophanes *σφηξίν*.

Oὐ

Οὐκ ἀλλ' ἵνα
Ἀφ' ἑστίας ἀρχόμενος ἐπιτρίψω τινά.
id eſt,
Non, verum vt aliquem, exorſus à lare obteram,

Ductum à vetuſto ritu ſacrorum, in quibus primitiæ laribus immolabantur. Ariſtocritus, citante interprete, fabellam huiusmodi refert. Cum deuictis Titanibus Iupiter imperio potitus eſſet, Veſtæ permiſit optionem, vt quidquid vellet eligeret è regni partibus. Illa primum virginitatem popoſcit: deinde ſacrorum omnium, quæ diis immolarent homines, primitias. Inde abiiſſe in conſuetudinem, vt in omni ſacro primæ partes lari tribuerentur. Vſus eſt hoc adagio Plato in Euthyphrone: Βουλοίμην ἂν ὦ σώκρατες, ἀλλ' ὀρρωδῶ μὴ τοὐναντίον γίγνηται. Ἀτεχνῶς γὰρ ἀφ' ἑστίας δοκεῖ μοι ἄρχεσθαι κακουργεῖν τὴν πόλιν, ἐπιχειρῶν ἀδικεῖν. id eſt, Equidem cupiam, verum vereor, ne res in diuerſum exeat. Nam mihi quidem lædendæ Reipublicæ ab ipſo lare facere videtur initium, cum re tentat lædere. Plutarchus in libello de Polyphilia: Πρῶτον μὲν οὖν ὥσπερ ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενοι. id eſt, Primum igitur velut à lare exorſi. Totidem ferme verbis vtitur in commentario, Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων. Vſurpat & in libello, quem ſcripſit aduerſus Herodotum. Ariſtides in Pericle: Ὁ δ' ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος τῆς αὐτὸς αὑτοῦ, τὸ σύμμετρον ᾑρεῖτο, πρὸ τοῦ πλείονος. id eſt, At ille à ſuo ipſius exorſus lare, maluit æqualitatem ſequi, quam reliquos antecellere. Interpres admonet dici ſolitum de iis, qui ab ipſo ſtatim initio, vel boni ſunt, vel mali. Quaſi dicas, ab ipſis incunabulis, quod Lar ſtatim naſcentes excipiat.

Propria vineta cadere.

Hvic affine eſt illud Horatianum:
Vt vineta egomet cadam mea.

Id eſt, vt à me ipſo incipiam, & poetas ipſe poeta carpam, ac lacerem. Tranſlatum videri poteſt vel ab amputantibus vineam, vel ab iis, qui per iniuriam nouellas vites lædunt. Horatius in Epiſtolis:

Multa quidem nobis facimus mala ſæpe poetæ,
Vt vineta egomet cadam mea.

Ædibus in noſtris quæ praua, aut recta geruntur.

Avlvs Gellius ſcribit hunc Homericum verſiculum, qui eſt Odyſſeæ δ. proverbii vice ſemper in ore fuiſſe:

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακῶν τ' ἀγαθῶν τε τέτυκται. id eſt,
Ædibus in noſtris quæ praua aut recta gerantur.

Quod alii tribuunt Socrati, Diocles aſcribit Diogeni, vt refert Laertius. Socrates autem hoc dicto dehortans a ſtudio rerum naturalium, ac ſupernaturalium, item à diſciplinis mathematicis, reuocabat ad curã moralis philoſophiæ, quod hæc tractat ea, quæ proprie ad nos pertinent. Plutarchus in commentario De ſeruanda bona valetudine, proverbii vice vſurpauit: Εἰ μᾶλλον αὐτὸν οἴεται προσήκειν γεωμετρίας ἢ διαλεκτικῆς ἢ μουσικῆς ὀρθῶς μεταποιούμενον, ἢ ζητεῖν καὶ μανθάνειν βουλόμενον,

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. id eſt,

Si magis officii ſui putat eſſe, vt in geometriæ, dialecticæ, muſicæq; ſtudio verſari videatur, quam vt inquirat, cupiatq; cognoſcere,

Ædibus in propriis quæ praua, aut recta gerantur.

Quo verſu monemur, vt ea potiſſimum, quę ad nos ipſos pertinent curemus

remus, externa, atq; aliena ne inquiramus. Quo vitio feſtiuiter Martialis Ollum quendam notat, qui malorum alienorum erat obſeruator curioſiſſimus, & taxator acerrimus, cum ipſe vxorē haberet adulteram, filiam viro maturam, deberetque etiamnum pro togula. Diogenes Cynicus, cui carmen hoc, vt modo diximus, ſemper in ore conſueuit eſſe, grammaticos nimis ridicula facere aiebat, qui tanto ſtudio Vlyſſis mala inquirerent, ſua ignorarent. Huc referri poteſt & illud apud Homerum pene ſolemne: Habetur enim Iliad. ζ. Odyſ. α. θ. & φ.

Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε. id eſt,

Quin in tecta abiens, tua propria munia cura.

Plutarchus πολυπραγμοσύνην definit φιλομάθειαν ἀλλοτρίων κακῶν, id eſt Curioſitatem, ſtudium aliena mala cognoſcendi. Atq; id hominum genus lamiis ſimiles ait, quæ domi oculos reconditos habent foras egreſſuræ reponunt. Atque ita fit, vt domi cæcutiant, foris ſint oculatiſſimæ. In huiuſmodi præpoſtere oculatos eleganter torſeris illud Sophoclis de ſenibus dictum:

Πόῤῥωθε λεύσσων, ἐγγύθεν δὲ πᾶς τυφλός.

id eſt,

Procul videns, ſed comminus videns nihil.

Nam in ſenibus accidit, vt propius admota non cernant, longius ſemota videant, atq; huius rei cauſam reddit Plutarchus Conuiuialium quæſtionum 1. decad.

Tecum habita.

PROXIMVM Homerico carmini videtur & illud eiuſdem Perſii:

Tecum habita, vt noris, quam ſit tibi curta ſupellex.

Id eſt, domi tuæ viuito, vt intelligas, quā tenuis ſit tua fortuna. Trāslatum ab iis, qui in principum familiis agunt, & vt vulgo fit, ex alienis opibus, perinde quaſi ſuis, intumeſcūt, quibus ſi domi viuendum ſit, vix ſalinum habeant, quod apponant. Tecum igitur habita, id eſt, tuapte ſupellectile te metire, ac tuis ipſius malis bonisve te ipſum expende. Haud ſcimus, an huc pertineat, quod ſcribit M. Tullius in Catone maiore, Secum, vt dicitur, viuere.

Meſſe tenus propria viue.

Idem diuerſa explicuit metaphora Perſius Sat. 6.

Meſſe tenus propria viue.

Id eſt, Sumptum facito pro modo facultatum tuarum. Ab agricolis traductum, qui ſumptus annuis agrorū proventibus metiuntur. Neq; enim res conſiſtere poteſt, cum quæſtum ſuperat ſumptus, quemadmodum ait Plautus. Oſtentatorem diuitiarum elegante verbo Alexis apud Athenæum lib. 6. πτωχαλαζόνα dixit, eodem verbo declarans faſtum cū paupertate coniunctum.

Tuo te pede metire.

AD eandem ſententiam pertinet illud Horatianum:

Metiri ſe quemq; ſuo modulo ac pede verum eſt.

Lucianus in libello, cui titulus, ὑπὲρ τῶν εἰκόνων: Ἀλλὰ διαγκρίνῃς καὶ παραμετρῇς τῷ οἰκείῳ μέτρῳ ἑκάτερον, id eſt, Verum diiudices, dimetiariſque propria vtrunq; menſura. Nimirum hoc eſt, quod dixit Horat. ſuo modulo, οἰκείῳ μέτρῳ, &, tanquam interpres ſui, adiecit, ac pede. Pindar⁹ itē:

Χρὴ δὲ κατ' αὐτὸν αἰεὶ παντὸς ὁρᾷν μέτρον. id eſt,

Oportet autem iuxta ſuam quenque conditionem vniuſcuiuſque rei ſpecta.

Digitized by Google

ſpectare modum. Et Ariſtophanes in Auibus:

Οὐκ ἀναμετρήσεις σεαυτὸν ἀπιὼν ἀλ-
λαχῇ. id eſt,
Non ipſe te remetieris hinc loci
Alio profectus.

Monet adagium, ne quis ſe dilatet vltra conditionem ſuam, neve ſeipſum ex aſſentatorum laudibus, aut vulgi opinione, aut fortunæ fauore, verum propriis ac veris dotibus, animique virtutibus æſtimet. Translatũ ab iis, qui corporis humani modum, pedum numero æſtimant. Porro iuſta cuiusque hominis menſura, 7. ipſius pedibus conſtat, ſi quid pictoribus, & ſtatuariis credimus. Eodem pertinet illud Martialis:

Qui ſua metitur pondera, ferre poteſt.

Non videmus manticæ quod in tergo eſt.

Catullus in Scazonte:

Sed non videmus, manticæ quod in
tergo eſt.

Id eſt, Non videmus noſtra ipſorũ vitia, cum aliena curioſis oculis perſpiciamus. Proverbium natum eſt ex Apologo quopiam Æſopico, qui fertur huiusmodi apud Stobæum: Αἴσωπος ἔφη δύο πήρας ἕκαστον ἡμῶν φέρειν, τὴν μὲν ἔμπροσθεν, τὴν δ᾽ ὄπισθεν, καὶ εἰς μὲν τὴν ἔμπροσθεν ἀποτιθέναι τὰ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα, εἰς δὲ τὴν ὄπισθεν τὰ ἑαυτῶν. Quorum verborum hæc ferme ſententia, Finxit Æſopus ſingulos mortales binas habere manticas, hoc eſt, peras, alteram ante pectus, alteram à ſcapulis, tergoq; propendentem. Sed in priorẽ, inquit, aliena vitia immittimus, in poſteriorem noſtra. Perſius:

Vt nemo in ſeſe tentat deſcendere,
nemo,
Sed præcedenti ſpectatur mantica
tergo.

Horatius:

Reſpicere ignoto diſcet pendentia
tergo.

D. Hieronymus: Sed illa eſt vera inter amicos reprehenſio, ſi noſtra opera non videntes, aliorum, iuxta Perſium, manticam conſideremus.

Feſtucam ex alterius oculo
eiicere.

Hanc humani ingenii cæcam φιλαυτίαν poetarum literæ notarunt. Horatius:

Cum tua, inquiẽs, pervideas oculis
mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis
acutum,
Quam aut aquila, aut ſerpens Epi-
daurius?

Idem alibi,

Qui ne tuberibus propriis offendat
amicum
Poſtulat, ignoſcat verrucis illius æ-
quum eſt.

Quod ipſum proverbii ſpeciem euidentem ante ſe gerit. Tubera maiora vitia dixit, verrucas minora, quę alibi næuos appellauit.

Intra tuam pelliculam te contine.

Intra tuam pelliculam te contine. Porphyrion proverbium eſſe admonet, quo vetamur, obliti ſortis noſtrę, maiora conari, quam pro noſtra facultate. Idq; inde ſumptũ putat, quod olim ductores in pellibus hoc eſt, pelliceis tentoriis dormitarent. Sed videtur rectius referri ad aſinum illum Cumanum, quem Apologi fabulantur adaptaſſe ſibi leonis exuuium, atque ita ſeſe ad tempus pro leone geſſiſſe. Verum eam illi magno fuiſſe malo, cum agnitus, & magno omnium riſu, aliena, appoſititiaque exutus pelle, fuſtibus ad necem cæderetur. Neque abſurde quis ad Cle-

Digitized by

ad Cleonẽ Atheuienſem referat, qui ex Byrſopola, hoc eſt, coriario creatus exercitus ductor, fortuna fauente, victoriam reportauit, capta Pylo, ſuam ipſius ciuitatem furto ſpoliauit, atq; ad eum modum ad ſummas opes euectus eſt, tandem per alium eiectus, maleq; acceptus, pœnas dedit, quod nõ in propria pelle quieſſet. Hic inducitur in Ariſtophanis comœdia, cui titulus Equites, neque non aliis locis ſubinde mordetur ab eodem poeta. Huc nimirum videtur alluſiſſe Plautus, cum militem glorioſum, & iactabundum fingit elephantino corio circumtectũ, non ſuo, ſiue quod ſtolidum ſignificaret, ſiue quod maiora, quam pro facultate, loquentem. Horatius.

Et merito, quoniam in propria non
pelle quieſſem.

Martialis in ſutorem quendam, qui Cleonis exemplo, prius ad ſummas euectus diuitias, vt venti erant, ita velum in altũ ſuſtulit: deinde ad priſtinam rurſus inopiam largitionibus ſuis redactus eſt, vt nihil iam eſſet niſi cerdo.

Luſiſti, inquit, *ſatis eſt; ſed te, mihi*
crede, memento
Intra pelliculã cerdo tenere tuam.

Item Seneca in Epiſtolis: Sapientem vndiq; ſubmouent, & intra cutem ſuam cogunt. Id citra metaphoram ſic extulit Ouidius:

Crede mihi, bene qui latuit, bene
vixit, & intra
Fortunam debet quiſque manere
ſuam.

Alluſit huc & Lucianus in Imaginibus, *οὐκ ἔτι μένουσι ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων*, id eſt, Non iam manent in his, quæ adſunt: de his, qui, fortunæ ſucceſſibus elati, ſuæ cõditionis non ſatis meminerunt. Denique non abſurdum videtur, ſi prouerbium referatur ad Marſiæ excoriati fabulam, qui quoniam parũ memor ſuæ conditionis, auſus eſt cum Apolline certare, ſua pelle exutus eſt.

Pennas nido maiores extendere.

Est apud Horatium in Epiſtolis, non dubium, quin prouerbialis metaphora, Pẽnas nido maiores extendere, pro eo, quod eſt, rem, fortunamque, quam mediocrem, aut tenuem à maiorib. acceperis, auctiorẽ reddere. Quod quidẽ, ſi virtute fiat, ſumma laus eſt: tantum abeſt, vt vitio dandum exiſtimemus.

Me, inquit, *libertino natum patre,*
& in tenui re,
Maiores pœnas nido extendiſſe lo-
queris,
Vt, quantum generi demas, virtu-
tibus addas.

Translatum ab auium pullis, qui ſic grandeſcũt, ſubnaſcentib. plumis, vt materno nido capi non poſſint.

In tuum ipſius ſinum inſpue.

Hac noſtra tẽpeſtate multis regionibus hoc circumfertur adagiũ. Iubent enim hominem aliena vitia taxantem, in ſuum ipſius ſinum inſpuere, tanquam admonentes, vt domeſticorum malorum recordatione deſinat arrogantius inſectari vitam alienam. Idem antiquis fieri ſolere, colligi vtcunque poteſt ex verbis Plinianis, qui lib. 28. cap. 4. ſcribit hunc in modum: Veniam quoq; à deis, ſpei alicuius audacioris petimus, in ſinum ſpuendo. Idem in eodem capite ſcribit, ex auctoritate Salpæ, torporem ſedari quocunque membro inſtupente, ſi quis in ſinum expuat. Quorum vtrunq; non prorſus abhorret à noſtro vulgato prouerbio. Siquidem, qui carpit aliena,

ſpe qua-

Digitized

ſpe quadam improba peccat, quaſi ſperet ſibi nihil ſimile à quoquā opprobrari poſſe, cum nemo ſit, qui non aliquo vitio teneatur. Et qui proprii mali, quaſi ſui ipſius ſenſu caret, ceu torpore quodam tenetur. Seneca libro de beneficiis ſeptimo: Fortaſſe vitium, de quo quereris, ſi te diligenter excuſſeris, in ſinu inuenies. Lucianus in apologia De mercede ſeruientibus, καὶ ὅτι οὐκ εἰς τὸν κόλπον πτύσας πρότερον ἠξίους κατηγορεῖν, Id eſt, Quodque non prius in tuum ipſius ſinum inſpueris, quam accuſare cœperis. Idem in Votis, ὑπερμαζᾷς γε ὦ ἀδείμαντε, ϗ ἐς τὸν κόλπον οὐ πτύεις οὐδὲ οἶσθα ὅπως ἂν ναυκληρεῖς. Iocatur quiſpiam in amicum, quod tanquam oblitus ſui, opes immenſas imaginaretur, neque in ſinum ſpueret, vt agnoſceret, quisnam eſſet. Idem indicat Theocritus Ecloga ſexta. Nam Polyphemus, cum paulo arrogantius ſuam formā extuliſſet.

-Ὡς μὴ βασκανθῶ δ᾽ τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.

Ταῦτα γὰρ ἁ γραῖα με κοτυτταρὶς ἐξεδίδαξεν.

Quorum carminū hęc ferme ſententia eſt. Ne quid me lædat inuidia, neue noceat faſcinatio, ter in meum inſpui ſinum. Nam id me Cotyttaris anus docuit. Scholiaſtes addit eū morem ſua etiamnum ætate duraſſe mulierculis, vt abominantes inuidiam in ſinum expuant. Refert & Callimachi verſum:

Δαίμων, τί κόλποισιν ἐπιπτύουσι γυναῖκες. id eſt,

O fortuna, ſinum mulier cur conſpuit omnis?

Nec fortaſſe pertinet, φ ait Lucianus in Necromātia, Τρὶς ἄν μου πρὸς τὸ πρόσωπον ἀποπτύσας, id eſt, Poſteaquam ter mihi deſpuiſſet in faciem.

Nec alienum hinc eſt, quod in ſecunda Satyra ſcripſit Perſius:

-Frontemq;, atq; vda labella
Infami digito, & luſtralibus ante ſaliuis
Excipiat.

E ſimili ſuperſtitionę profectum eſt, quod indicat Athenęus libro primo, priſcos ad depellenda mala ſolitos ter abſtergi. Refert verſiculum hunc Cyrenæi:

Τρὶς δ᾽ ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασιν ἄμεινον. id eſt,

Ter vero abſterſis, melius bona numina donant.

Noſce teipſum.

AD eam ſententiam pertinēt tria illa, inter omnia ſapiētū apophthegmata vel maxime celebrata, adeo vt, quemadmodum in Charmide teſtatur Plato, pro foribus templi Delphici ab Amphictyonibus inſcripta, veluti digna deo viſerētur. Quorum primum eſt γνῶθι σαυτὸν, Noſce teipſum. In quo modeſtiæ, mediocritatiſque commendatio eſt, ne nobis vel maiora, vel etiam indigna ſequamur. Nam hinc omnis vitæ peſtis oritur, quod ſibi quiſque blanditur, &, quantum aliis præter æquum detrahit, tantum ſibi philautiæ vitio præter meritum tribuit. M. Tullius ad Q. Fratrem libr. tertio. Et illud γνῶθι σαυτὸν, noli putare ad arrogantiam minuendam ſolum eſſe dictum, verum etiam vt bona noſtra norimus. Fertur hic quoq; ſenarius inter ſententias prouerbiales:

Τὸ γνῶθι σαυτὸν πανταχοῦ 'στι χρήσιμον. id eſt,

Vbiq; confert, vt teipſum noueris.

Citatur à Nonio Marcello Satyra quædam Varronis, hoc titulo γνῶθι σεαυτὸν. Ouid. de Arte amandi

- Fama celebrata per orbem
Litera, cognoſci quæ ſibi quemque iubet.

Iuuenalis:

- E cœlo deſcendit γνῶθι σεαυτόν.

Ouidius hanc ſententiam ad Pythagoram auctorem refert. Platonicus Socrates ab Apolline profectam arbitratur. Plato in Phædro, οὐ δύναμαί πω τὸ κατὰ δελφικὸν ἐπίγραμμα γνῶναι ἐμαυτόν, id eſt, Nondum poſſum meipſum iuxta Delphicā inſcriptionem cognoſcere. Sunt, qui ex Homero, tanquam Oceano, hanc quoque mutuo ſumptam exiſtiment, apud quem Hector, cum in reliquos omnes impetum faceret, tamen Aiacem vt ſe præſtantiorem declinauit. Sic enim ait poeta:

Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην τελαμωνιάδαο. id eſt,

Congreſſum Aiacis fugit Thelamone creati.

Diogenes Thaleti tribuit. Apud hūc Antiſthenes Phemonoæ adſcribit: cæterum Chilonem vſurpaſſe. Thales autem, rogatus, Τί ἐστι δύσκολον; ἔφη, τὸ ἑαυτὸν γνῶναι. τί εὔκολον; ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι, id eſt, Quid eſt difficile? reſpondit, ſeipſum noſſe. Quid facile? alterum admonere. Macrobius primo in Scipionis ſomnium commentario tradit, cuidam, Delphicum oraculum conſulenti, quonam itinere poſſet ad felicitatē peruenire, reſponſum ad hunc modum: Si teipſum cognoueris. Id autem oraculum redditum fuit Crœſo, vt auctor eſt Xenophon in Pœdia Cyri. Citatur à Gnomologis Græcis hic ex Antiphane ſenarius:

Εἰ θνητὸς εἶ βέλτιστε θνητὰ καὶ φρόνει. id eſt,

Præclare, ſi mortalis es, mortalia fac cogites.

Eandem ſententiā ſic extulit Pindarus, θνατὰ θνατοῖς πρέπει, id eſt, Mortalia mortales decent. Demonax, interrogatus, quando cœpiſſet philoſophari, Poſteaquam, inquit, cœpi noſſe meipſum. Socrates, quod Apollinis oraculo ſolus eſſet ſapiens iudicatus, cum Græcia tot haberet ſophos, ſic interpretatur, quod cæteros profitentes ſe ſcire, quod neſciebant, hoc nomine vinceret, quod ſciret ſe nihil ſcire, & hoc vnum ſe ſcire profitebatur. Cæterū hanc Socratis modeſtiam vicit Anaxarchus, qui prædicabat ſe ne id quidem ſcire, quod nihil ſciret. Apud Menandrum Comicum quiſpiam corrigit hoc omnib. laudatiſſimum dictum:

Κατὰ πόλλ' ἄν ἐστιν οὐ καλῶς εἰρημένον
Τὸ γνῶθι σεαυτόν, χρησιμώτερον γὰρ ἦν
Τὸ γνῶθι τοὺς ἄλλους. id eſt,

Multis modis dictum videtur perperam,
Cognoſce teipſum, magis enim in rem fuerat hoc,
Cognoſce cæteros.

Ne quid nimis.

Alterum diuerſis verbis eandem ferme ſentētiam complectitur, μηδὲν ἄγαν, id eſt, Ne quid nimis, quā quidem, tāquam vulgo celebratam, Terentius in Andria etiam Soſiæ libertini perſonæ tribuit. Diogenes Laertius Pythagoræ adſcribit. Ariſtoteles tertio Rhetoricorum libr. ad Biantem auctorem refert, tractans de iuuenum immoderatis affectib. quos ait, vbique nimia vehementia peccare: nam & amare nimium, pariter & odiſſe nimium. Senes non itē, ſed vt ipſius Ariſtotelis vtar verbis, κατὰ τὴν βίαντος ὑποθήκην, καὶ φιλοῦσιν ὡς μισήσοντες, καὶ μισοῦσιν ὡς φιλήσοντες.

λήσοντες, id eſt, Iuxta Biantis admonitionem, & amant tanquam oſuri, & oderunt tanquam amaturi. Sunt, qui Thaleti tribuant. Sunt, qui Soloni, teſte Laertio. Plato quodam loco ex Euripide citat. Neque deſunt, qui ad Homerum veluti fontem referant: cuius hi verſus ſunt in Odyſſeæ.O.

Νεμεσσῶμαι δὲ καὶ ἄλλῳ
Ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς κ' ἔξοχα μὲν φιλέῃσιν,
Ἔξοχα δ' ἐχθαίρῃσιν. ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα. id eſt,

Mihi nequaquam is placet hoſpes,
Qui valde præterque modum ſimul odit, amatq́;
Sed puto rectius eſſe, vt ſint mediocria cuncta.

Idem in Iliados K.

Τυδείδη, μήτ' ἄρ με μάλ' αἴνεε, μήτ' ἔτι νείκει. id eſt,

Ne nimis aut laudes, Tytida, aut vituperes me.

Ad Heſiodum quidē referre malimus. Cuius illud eſt in opere, cui titulus, ἔργα καὶ ἡμέραι,

Μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. id eſt,

Menſuram ſerua, modus in re eſt optimus omni.

Euripides cum aliis aliquot locis, tum in Hippolyto coronato:

Οὕτω τὸ λίαν γ' ἧσσον ἐπαινῶ
Τοῦ μηδὲν ἄγαν. id eſt,

Sic equidem minus approbo, quidquid
Eſt vehemens, quam quod vulgus ait,
Ne quid nimium.

Pindarus apud Plutarchum, σοφοὶ δὲ καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν ἔπος, αἴνεσαν περισσῶς, id eſt, Sapientes hoc verbum, Ne quid nimis, præter modum laudarunt. Sophocles in Electra:

Μήθ' οἷς ἐχθαίρεις ὑπεράχθεο μήτ' ἐπιλάθου. id eſt,

Ne nimium, præterque modum te torqueat ille,
Quem odiſti, ſed nec neglexeris immemor hoſtem.

Plautus in Pœnulo: Modus omnibus in rebus, ſoror, eſt optimus. Eodem pertinet Homericum illud Iliados N.

Πάντων μὲν κόρος ἐστὶ καὶ ὕπνου, καὶ φιλότητος,
Μολπῆς τε γλυκερῆς, καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο. id eſt,

Cunctarum rerum ſaties contingit, amorisq́;,
Et ſomni, & blandæ citharæ, choreæq́; decentis.

Id imitatus videtur Pindarus in Nemeis:

Κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι, καὶ τὰ τέρπν' ἄνθε' ἀφροδίσια.

Id eſt, Satietatem habet & mel, & iucūdi flores venerei. Plin.lib. 11. Perницioſiſſimū autem, & in omni quidem vita, quod nimium. Horatius:

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos vltra, citraq́; nequit conſiſtere rectum.

Rurſus idem:

Virtus eſt medium vitiorum vtrinque redactum.

Phocylides:

-Πάντων μέτρον ἄριστον, i. Omniū modus optimus.

Et Alpheus in Epigrammate:

Τὸ μηδὲν γὰρ ἄγαν, ἄγαν με τέρπει.
id eſt,

Hoc Ne quid nimium, nimis placet mi.

Quintilianus ſcripſit, modum in pronunciatione regnare, quēadmodum in cæteris omnibus. Denique Plutarchus in Camillo docet, pietatem

tatem eſſe mediam inter contemptum numinum, & ſuperſtitionem: ἡ δ' εὐλάβεια, καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν, ἄριστον, id eſt, Pietas autem, &, quod aiunt, Ne quid nimis, optimum eſt. Nihil autem eſt rerum omnium, in quo non peccari queat nimietate, præter amorem Dei, quod aliis verbis fatetur & Ariſtoteles, pro deo ſupponens ſapientiam. Huc pertinet, quod ex poeta quopiam refert Athenæus libro primo, de laudibus vini.

Παύσας δ' ἐκ κραδίας, ἀνίας ἀνδρῶν ἀλαπάξει
Πινόμενος κατὰ μέτρον, ὑπὲρ μέτρον δὲ χερείων. id eſt,
Atque omnes hominum pellit de pectore curas,
Si modice biberis, ſin abſque modo, nociturum eſt.

Sponde, noxa præſto eſt.

Ἐγγύα, πάρα δ' ἄτη, id eſt, Sponde, ſed noxa præſto eſt. Quæ quidem omnia Socrates apud Platonem putat ad eandem ſententiam pertinere. Nam, qui pro altero fideiubet, id pollicetur, quod non ſit in ipſo ſitum præſtare, nempe fidem alienam. Sed primum illud Apollini tribuit, reliqua duo a mortalib. adiecta credit. Plin. lib. 7. cap. 32. cuncta pariter adſcribit Chiloni, ſed ita, vt oraculorum vice fuerint habita. Rurſus, inquiens, mortales oraculorum ſocietatem dedere Chiloni Lacedemonio, tria præcepta eius Delphis conſecrando aureis literis, quæ ſunt hæc: Noſſe ſe quemque. Et nihil nimium cupere. Comitemque æris alieni, atque litis eſſe miſeriam. Explicuit Plinius, quid ſit ſpondere. Fideiubemus enim pro eo, cui creditur pecunia, & ſæpe fit, vt fideiuſſor cogatur creditori numerare pecuniam. Fideiubemus, & apud iudices, de ſiſtendo reo, atque illo fallente plectuntur vades. Et hoc dictum ad Homerum auctorem referunt. Cuius hoc eſt carmen Odyſſ. θ.

Δειλαί τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγύαι ἐγγυάασθαι.

Cherſias apud Plutarchum in conuiuio Platonis, refert ad fabulam Homericam de Ate, quæ, quod adfuerit Iouis ſponſioni, de natiuitate Herculis, ab eo præcipitata eſt in terram. Citantur, ac laudantur hæc tria apophthegmata a Plutarcho in libello de futili loquacitate.

Nouit quid album, quid nigrum.

Οἶδε τὸ λευκὸν, καὶ τὸ μέλαν, id eſt, Nouit quid album, quid nigrum. Duplicem in ſententiam accipi poteſt: Aut nouit diſcrimen recti, prauique: aut nouit id, quod nemo vel indoctus ignorat. Nam euidentius eſt albi, nigrique diſcrimen, quam vt quiſquam non videat. Ariſtophanes in Equitibus.

Νῦν Ἀρίγνωτον γὰρ οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἐπίσταται,
Ὅστις ἢ τὸ λευκὸν οἶδεν, ἢ τὸν ὄρθιον νόμον. id eſt,
Nunc Arignotum lyriſten nullus eſt, qui neſciat,
Qui album nouerit, rectoſve nouerit modos.

Interpres oſtendit, exponitque prouerbium. Videtur eſſe tractum a priſcis illis mortalibus, qui duos tantum naturales colores nouerant, album, & nigrum, teſte Pompeio.

Albus, an ater ſis, neſcio.

Albvs, an ater ſis, neſcio. Solet dici de homine vehementer ignoto. Cicero Philippica ſecunda: Me nemo niſi amicus fecit hæredem: vt cum illo

Digitized by Google

illo commodo, ſi quod erat, animi cuidam dolor iungeretur. Te is, quem nunquam vidiſti, L. Rubrius Caſſinas fecit hæredem. Et quidem vide, quam te amarit is, qui albus, aterve fueris, ignorans, fratris filium præterijt. Quintilianus in vndecimo Oratoriarum inſtitutionum lib. Negat, inquit, ſe magnifacere aliquis poetarum, vtrum Cæſar ſit albus, an ater homo: Catullum, digito indicans, cuius in Cæſarem hoc extat carmen:

Nil nimium ſtudeo, Cæſar, tibi velle placere,
Nec ſcire, vtrum ſis albus, at ater homo.

Apuleius in apologia Magiæ: Etiam libenter te nuper vſque, albus an ater eſſes, ignorabam, adhuc hercle non ſatis noui. Diuus Hieronymus aduerſus Heluidium: Quis te, oro, ante hanc blaſphemiam nouerat? Quis dupondio ſupputabat? Conſecutus es, quod volebas. Nobilis es factus in ſcelere. Ego ipſe, qui contra te ſcribo, cum in eadem vrbe tecum conſiſtam, qua balbutis & erubeſcis, albus, vt aiunt, an ater ſis, neſcio. Horatius in extrema epiſtola:

Vultu mutabilis albus, & ater.

Quo loco Porphyrion admonet prouerbiali figura dictum, albus & ater, pro eo, quod eſt bonus & malus; & Horatium album, aut ad liberalẽ, aut lætum reddidiſſe, atrum ad ſordidum & ærumnoſum. Huc feſtiuiter alluſit Mateon apud Athenæum libro quarto de Sepia loquens:

Η μόνη ἰχθὺς ἰῶσα, τὸ λευκὸν καὶ μέλαν οἶδε.

id eſt.

Quæ cum ſit piſcis, ſola album nouit & atrum.

Eſt enim Sepia colore albo, ſed ſuccum habet atrum, quem ſpargit in metu, ne deprehendatur.

Non noui natos.

SIMILLIMA huic figura eſt, Natum non noui, pro eo, quod eſt, prorſus, ac modis omnibus ignoro. M. Tull. lib. Familiarium epiſtolarum nono ad Papyrium: Nam mihi ſcio iam à regibus vltimis allatas eſſe literas, quibus mihi gratias agunt, quod ſe mea ſententia reges appellauerim, quos ego non modo reges appellatos, ſed omnino natos neſciebam. Simillimum eſt illi, quod eſt apud Ariſtophanem in Veſpis: ὅς με οὐδ' ἂν ζῶντ' ᾔδει. id eſt. Qui me ne viuum quidem nouiſſet: id eſt, nullam omnino mei rationem habuiſſet. Item Theocritus in Pharmaceutria:

Οὐδ' ἔγνω πότερον τεθνάκαμες, ἢ ζοοὶ εἰμές.

id eſt:

Non etiam illud, utrum ſim viua, an mortua, nouit.

In eandem ſententiam vſurpauit Plautus in Euclione: Non magis me reſpicias, quam ſi natus nunquam ſiem.

Odi memorem compotorem.

Μισῶ μνάμονα συμπότην, id eſt, Odi memorem compotorem. In eos, qui quæ inter amicos & inter pocula dicuntur liberius, foras eliminant. Lucianus in Lapithis, ex poeta quopiam citat Martialis:

Μισῶ μνάμονα συμπόταν, Procille.

Iocatur enim poeta in Procillum quempiam, qui inter pocula iuſſus poſtridie cœnatum venire, venit ſerio perinde quaſi quæ inter vina dicuntur, pondus habere debeant. Huius prouerbii meminit Plutarchus in Sympoſiacorũ primo ſtatim problemate, vbi quærit, num conueniat in conui-

Digitized by Google

uiis philoſophari. Putat autem dictũ aduerſus eos, qui præter modum inſtant, & vrgent in cõuiuiis, ad bibendum impellentes, exigenteſque præſcriptum poculi modum. Solent enim nonnulli, non admodum auidi bibendi, ſic effugere, vt interiectis ſermonibus cõuiuas in obliuionem auocent. Deinde, ſi quis forte memor exigat, mẽtiuntur iam ebibiſſe ſeſe. Dores autem in Sicilia ἐπιστάθμους, id eſt, conuiuiorum, ſeu menſurarum præfectos, Mnamonas appellant, quos Latini Modiperatores vocant, teſte Nonio, quod bibendi modum imperent. Vnde prouerbiũ quadrare videbitur in eos, qui modũ in conuiuio præſcriptum, nimium exacte requirant. Aliis magis videtur, vt prouerbium admoneat ἀμνηστίαν, hoc eſt, obliuionem omnium, quæ in conuiuiis vel fiunt, vel dicuntur. Id enim teſtatum eſſe & maiorũ fabulis, qui Baccho ſimul & ferulam & obliuionem conſecrarint, nimirum hoc innuentes, non oportere meminiſſe, ſi quid in conuiuio peccatum ſit, aut certe leuem admodũ, ac puerilem reprehenſionem ſufficere. Nam ferula pueros cædi ſolitos, vel Iuuenalis indicat,

Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus.

Idem Plutarchus alias eodem in opere narrat, Lacedæmoniis hunc fuiſſe morem, vt, ſi quem amicum, aut hoſpitem in domum acciperent, oſtenſis foribus dicerent, ταυτῇ οὐκ ἐξέρχεται λόγος, id eſt, Hac non egreditur ſermo. Damnat autem hanc cõſuetudinem, propterea quod ſentiat, in conuiuiis ſermonibus vtendum non ineptis, ſed eruditis ac frugiferis, quos efferri ſit honeſtum, & conducibile. Refert idem in vita Lycurgi, ex cuius inſtitutione, qui natu maximus erat, ſtabat ad oſtium, & ad conuiuium ingredientibus dicebat, oſtenſis foribus. διὰ τούτων ἔξω λόγος οὐκ ἐκπορεύεται, id eſt, Per haſce nullus ſermo progreditur foras. Horatius hoc quoque inter iucundi conuiuii commoditates commemorat:

- Ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet.

Huc pertinet ille Græcorum Senarius:

Τὸν γὰρ γυναικὸς ὅρκον εἰς οἶνον γράφω. id eſt:

Inſcribo vino, ſi qua iurat femina.

Innuens irrita eſſe ſolere quęcunque in compotationibus effutiuntur. Alluditur autem ad prouerbiũ, quod alibi retulimus, εἰς ὕδωρ γράφειν, id eſt, In aqua ſcribo, de re euanida. Huc adſcribendum, quod, quemadmodum in Sympoſiacis teſtatur Plutarchus, veteres Bacchum obliuionis filium finxerant, idque per iocum inuertit apud hunc quiſpiam, dicens patrem potius obliuionis appellandum fuiſſe quam filium; quod vinum, præſertim immodicum, vel ante ſenectam adimat homini memoriam.

Duabus ſedere ſellis.

Dvabvs ſedere ſellis, eſt, incertarum eſſe partiũ, & ancipiti fide, ambabus ſatisfacere velle. Quo verbo noue cõpoſito, ἀλλοπρόσαλλον, Homerus appellat Martem, id eſt, nunc his, nunc illis partibus fauẽtem. Macrobius in Saturnalibus cœnis: Laberius Mimus in ſenatum à Cæſare lectus, cum à Cicerone ad cõſeſſum non reciperetur, dicente, Reciperem te, niſi anguſte ſederem, nimis mordaciter reſpondit, Atqui ſolebas duabus ſellis ſedere: obiiciens tanto viro lubricum fidei. Sed id, quod Cicero dixit,

Digitized by Google

dixit, niſi anguſte ſederemus, ſcomma erat in Cæſarem, qui in ſenatum paſſim tam multos admittebat, vt eos quatuordecim gradus capere nõ poſſent. Hactenus Macrobius. Eſt autem omnium conſenſu turpiſſimum, cum vtraque parte colludere. At Solon legem tulit, qua punirentur hi, qui in ciuitatis tumultu neutri partium adhæſiſſent.

Duos parietes de eadem dealbare fidelia.

Hvic finitimum videtur illud, Duos parietes de eadem dealbare fidelia; pro eo, quod eſt, eadem re duplicem inire gratiam, eademq; opera duos pariter demereri. Curius ad Ciceronem: Sed, amice magne, noli hanc epiſtolam Attico oſtendere: ſine eum errare, & putare me virum bonum eſſe, nec ſolere duos parietes de eadem fidelia dealbare. Volebat enim Curius pariter & Attico, & Ciceroni videri ſummus, ac de ſe vno fructum quidem Ciceronis, mancipium autem Attici facere. Tractum videtur ab his, qui parietibus opus albarium ſuperinducunt. Legitur & huiusmodi Græcum adagium apud Suidam, δύο τοίχους ἀλείφειν, id eſt, Duos linis parietes.

Vnica filia duos parare generos.

His ſimile quiddam etiam nunc vulgo dicunt, dignũ videlicet, quod vel vnum inter antiquitatis adagia connumeretur, Vnica filia geminos vis parare generos. Vbi quis idẽ beneficium duobus ſimul pollicetur, aut pro eodem officio, quod alteri præſtiterit, à duobus gratiam repoſcit.

Neſcis, quid ſerus veſper vehat.

Nescis, quid ſerus veſper vehat. Ex Menippeis Varronis ſatyris citatur hic titulus, tum ab A. Gellio, tum à Macrobio: neq; dubitandum, quin prouerbialis, ſicut ſunt & alii plerique. Quo ſalubriter admonemur, ne præſentium ſucceſſuum proſperitate ſublati, futuri curam abiiciamus. Neque vlla de re ſecuri ſimus, prius quam exitũ viderimus. Idem hodie quoq; vulgo dicunt, diem nondum ad veſperam decurriſſe, cum ſignificant diuerſum exitum poſſe accidere. Apparet Maronem ad parœmiam alluſiſſe, cum ait primo Georg. libr.

Denique quid ſerus veſper vehat.

Agens de prognoſticis occaſus. Poteſt referri & ad illam Solonis ſentẽtiam: ὅρα τέλος μακροῦ βίου. id eſt, Specta finem longæ vitæ. Tit. Liuius Decad. 5. lib. 5. In ſecundis rebus nihil in quenquam ſuperbe, ac violenter conſulere decet, nec præſenti cedere fortunæ, cum, quid veſper ferat, incertum ſit. Hoc alluſit Philippus rex apud eundem Decad. 4. libr. 9. cum Theſſalis reſpõdens minacem clauſulam adiecit, nõdum omnium dierum ſolem occidiſſe.

Multi thyrſigeri, pauci Bacchi.

Πολλοὶ τοι ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε βάκχοι. id eſt:

Plures thyrſigeros, paucos eſt cernere Bacchos.

Carmen hexametrum prouerbio Græcis celebratum, quo ſignificatũ eſt, compluribus mortalium adeſſe virtutis inſignia, aut etiam famam, qui tamen vera virtute vacent. Non enim omnes poetæ, qui ſe eo titulo circumferunt. Non omnes generoſi, qui torquem geſtant auream. Neque πωγωνοφορία, aut τριβωνοφορία, quemadmodũ loquitur Plutarchus, philoſophum facit, hoc eſt, geſtata barba, aut geſtatum pallium. Tranſlatum a cæremoniis Bacchanalium, in

in quibus thyrſos, id eſt, haſtas quaſdam vitteas, quatiebant afflati furore. Vſurpatur à Platone in Dialogo, cui titulus Phædon. Alluſit huc eleganter Plutarchus in libello, quem ſcripſit aduerſus Colotam: Εἷς τῶν ἑταίρων ἀριστόδημος ὁ αἰγιεὺς, οἶσθα γὰρ τὸν ἄνδρα τῶν ἐκ τῆς ἀκαδημίας, οὐ ναρθηκοφόρον, ἀλλὰ ἐμμανέστατον ὀργιαστὴν πλάτωνος. i. Quidã amicus Ariſtodemus Agienſis: nam hominem noſti, Academicorum nõ thyrſigerum, ſed ardentiſſimum myſten Platonis. ναρθηκοφόρον appellat, nomine, & cultu duntaxat Academicum, non re. Scitum eſt & illud Herodis Attici in palliatum, crinitum, barba ad pubem vſque porrecta: video barbam & pallium, philoſophum non video.

Non omnes, qui habent citharam, ſunt citharœdi.

M. Varro libro De re ruſtica ſecundo, eandem ſententiam extulit diuerſa metaphora: Sed non omnes, inquit, qui habent citharam ſunt citharœdi. Huc adſcribendum videtur, quod lepide ſcripſit Seneca, quendã perſonam malle, quam faciem. Faciem vocat, vbi qs talis videtur, qualis eſt: perſonam, cum præſefert aliquis, quod non eſt. Poteſt & ad auaros torqueri, ſi neges eos diuites, qui poſſident opes, ſed qui recte norint vti. Vti non eſt citharœdus, quiſquis tenet citharam, ſed qui cithara recte nouerit vti.

Plures thriobolos, paucos eſt cernere vates.

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες. id eſt. Plures thriobolos, paucos eſt cernere vates. Simile carmen eſt ſuperiori, eodem modo Græcis celebratum. Philochorus apud Zenodotum auctor eſt, olim tres nymphas, Apollinis nutrices, Parnaſſum incoluiſſe, quæ Thriæ dicerentur; vnde poſtea receptum ſit, vt calculi, ſorteſq; diuinorum Thriæ vocarentur. Vnde Thrioboli, qui thrias in vrnam diuinam iaciunt. Sunt, qui affirment rationem diuinandi per ſortes à Mineruа fuiſſe repertã, quæ cum magis floreret, quam oracula Delphica, mendax, & vana reddita eſt, idq; opera Iouis, Apollini gratũ facere cupientis. Deinde, vbi rurſum mortales Delphica frequentarent oracula, Pythiã ad hunc modũ dixiſſe,

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες.

Multi qui boues ſtimulent, pauci aratores.

CONSIMILEM habet ſententiam & hic verſus:

Πολλοὶ βουκένται, παῦροι δέ τε γῆς ἀροτῆρες. id eſt:

Qui taurum ſtimulent multi, ſed rarus arator.

Multi præſeferunt, quod nõ ſunt. Siquidem antiquitus arabãt bubus, vt ante dictum eſt: eos extimulabant prælonga arundine, aut haſtili cuſpide quapiam acuminato. Qui mos & hodie durat apud Italos.

Simia in purpura.

Πίθηκος ἐν πορφύρᾳ, id eſt, Simia purpurata. In varios vſus poteſt adhiberi parœmia, nempe vel in hos, qui, tametſi magnifico cultu ſint ornati, tamen, cuiuſmodi ſint, ex ipſo vultu, moribuſque cognoſcitur: vel in hos, quibus dignitas indecora additur: vel quoties rei, per ſe fœdæ, aſcititia, peregrinaque ornamenta indecenter admouentur. Quid enim tam ridiculum, quam ſimia veſtita purpurea veſte? Atque id

Digitized by Google

id tamen nõ fato fieri videmus apud iſtos, qui ſimias habent in delitiis, vt, quam maxime poſſunt, ad humanũ morem ornẽt, ac veſtiant, aliquoties & purpura, quo parum attentos, aut imperitos fallant, proq; homine ſalutetur ſimia, aut, ſi deprehẽſus fuerit fucus, res magis ſit ridicula. Et Ammianus li. 14. Antigonum quendam amictu tenus philoſophum appellat. De barbæ tenus ſapientibus antea nobis dictum eſt.

Simia ſimia eſt, etiam ſi aurea geſtet inſignia.

Πίθηκος ὁ πίθηκος, κἂν χρύσεια ἔχῃ σύμβολα, i. Simia ſimia fuerit, etiamſi aurea geſtet inſignia. Superiori reſpondet, admonens fortunæ ornamenta non mutare hominis ingenium. Citatur adagium à Luciano in oratione cõtra ineruditum. Natum videtur à ſimiis illis Ægyptiis ſaltationem humanam imitantibus. Lucianus refert apologũ in hunc modum: Rex quidam Ægyptius ſimias aliquot inſtituit, vt ſaltandi rationẽ perdiſceret. Vt enim nullum animal ad figuram hominis propius accedit, ita nec aliud actus humanos aut melius, aut libentius imitatur. Artem itaq; ſaltandi protinus edoctæ ſaltare cœperunt, inſignibus indutæ purpuris, ac perſonatæ. Multoque iam tempore maiorem in modum placebat ſpectaculum, donec è ſpectatoribus facetus quiſpiam, nuces, quas clanculum in ſinu geſtabat, in mediũ abiecit. Ibi ſimiæ, ſimul atque nuces vidiſſent, oblitę chorec̨, id eſſe cęperunt, quod ante fuerant, ac repente è ſaltatricibus in ſimias redierunt. Cõtritisq; perſonis, dilaceratis veſtibus, pro nucibus inter ſe depugnabant, non ſine maximo ſpectatorum riſu. Narratur apologus non abſimilis de ſele, quam Venus belle adornatam in pediſſequarũ ordinem aſciuerat, ac ſatis apte ἐγυναίκιζε, donec, mure è cauo quopiam in medium procurrente, declarauit ſeſe nihil aliud eſſe, quam felem.

Aſinus apud Cumanos.

Ονος παρὰ κυμαίοις, id eſt, Aſinus apud Cumanos. Cõpetit in eos, qui, cum ſint inepti, ridiculique, tamen apud ignotos ipſa nouitate habentur in pretio. Aut in eos, quibus honos aliquis præter meritum additus à fortuna, tumorem, & inſolentiam, ita vt fere fit, conciliat, id quod elegãter notat Demoſthenes Olynthiacarum orationum prima: τὸ γὰρ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν, τοῖς ἀνοήτοις γίνεται. i. Felicitas enim & rerum ſucceſſus, qui contigerit immerenti, ſtultis vęſaniæ cauſam præbere ſolet. Cui cõgruit illud ex Æſchylo citatum:

Η βαρὺ φόρημ᾽ ἄνθρωπος εὐτυχῶν ἄφρων. id eſt:

Graue pondus amens, rebus vtens proſperis.

Narrauimus alibi fabulam de aſino fugitiuo, qui apud Cumanos ſe geſſit pro leone.

Ira omnium tardiſſime ſeneſcit.

Ο θυμὸς ἔσχατον γηράσκει, id eſt, Ira poſtremum ſeneſcit. Huic diuerſum illud Ariſtotelis apophthegma, qui, auctore Laertio, rogatus, quæ res q̃ ocyſſime cõſeneſceret, reſpondit beneficium. M. Tullius vtrunque complexus: Cui placet, inquit, obliuiſcitur: cui dolet, meminit. Nam vulgo mortales iniuriæ tenaciſſime meminiſſe ſolent, benefactorum quam facilime obliuiſci. Græcum adagiũ videtur ex Sophocle ſumtum, cuius in Oedipo Coloneo hæc ſunt verba:

Θυμὸς

Θυμοῦ γὰρ οὐδὲν γῆράς ἐστιν ἄλλο, πλὴν
Θανεῖν, θανόντων οὐδὲν ἄλγος ἅπτεται.

id eſt.

Senecta nulla obtingit iracundiæ
Niſi mors: ſepultos nullus attingit dolor.

Hoc idem innuit Homerus lepidiſſimo ſane figmẽto de Litis, & Ate. Hanc deam facit, quæ noxas, ac turbas ſoleat immittere rebus mortaliũ, atque ipſam quidem acribus oculis, ac præuelocibus eſſe pedibus. Cæterum poſt eam multo inueruallo cõſequi Litas deas, quæ, quod Ate turbauerit, ſarcire moliãtur. Has & ſtrabis oculis fingit, & pedibus claudis, illud nimirum innuens: offenſas eſſe citas, reconciliationes eſſe tardas: propterea quod iniuriæ diu meminiſſe ſolent homines. Carmen ipſum Homeri ſubſcribamus ex Iliados li. 9.

Καὶ γάρ τε λιταί εἰσι διὸς κοῦραι μεγάλοιο.
Χωλαί τε ῥυσαί τε παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ,
Αἵ ῥά τε καὶ μετόπισθεν ἄτης ἀλέγουσι κιοῦσαι.
Ἡ δ' ἄτη σθεναρή τε, καὶ ἀρτίπος, οὕνεκα πάσας
Πολλὸν ὑπεκπροθέει, φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν
Βλάπτουσ' ἀνθρώπους, αἱ δ' ἐξακέονται ὀπίσσω
Ὃς μὲν τ' αἰδέσεται κούρας διὸς ἆσσον ἰούσας
Τὸν δὲ μέγ' ὤνησαν, καὶ τ' ἔκλυον εὐξαμένοιο.
Ὃς δέ κ' ἀνήνηται καί τε στερεῶς ἀποείπῃ,
Λίσσονται δ' ἄρα ταί γε δία κρονίωνα κιοῦσαι,
Τῷ δ' ἄτην ἅμ' ἕπεσθαι, ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ.

Quorum verſuum non indolem, neque gratiam, ſed ſententiam vtcunque reddemus Latinis auribus.

Nam Litas etiã genuit Saturnius ingens,
Rugoſas, pedibus claudis, ac lumine læſas,
Quæ Ates à tergo veniunt, medeantur vt illi.
Ipſa Ate, pedibusq; valens, & robore præſtans,
Proinde gradu celeri longe præuertitur, omnes
Occupat, & terras prior aduenit illa per omnes
Mortales lædens: verum hæ poſt terga ſequuntur.
Sarturæ quidquid commouerit illa malorum:
At vero natas Ioue qui reueretur, & audit,
Se ſimul ac adiere, huic commoda plurima grata
Conciliant, huiusq; viciſſim vota receptant.
Reijcit at ſi quis præfracte & pernegat illis,
Tunc adito Ioue patre, precantur, vt ilicet Ate
Huic adſit, pœnasq; ſuo det deniq; damno.

Eiusdem Ates fit mentio Iliados τ. vbi Iuppiter, imputans huic deæ, quod à Iunone deceptus eſſet, illam capillis arreptam in terras præcipitẽ dedit, interdicens, ne vnquam rediret in cælitum contubernium.

Si vultur es, cadauer expecta.

CAPTATORES teſtamentorum, & heredipetæ, vulgata metaphora vultures appellantur, quod ſenibus orbis ceu cadaueribus inhient. Nam huic aui proprium, cadaueribus tantum viuere. Vnde & natura tantum illi ſagacitatis addidit, auctore Plinio, vt biduo, aut triduo præuolet illuc, vbi cadauera ſint futura: eoque, vt refert vere Magnus ille Baſilius, ingenti

genti agmine ſolet comitari caſtra militum. Hoc minus nocens, quam ſint homines iſti diuitum funeribus imminentes, quod neq; fruges attingit, neque vllum animal, quantumuis imbelle, occidit, aut inſectatur, tantum cadauera, vel eorum, quæ ſponte interierunt, vel ab aliis relicta ſunt, depaſcitur. In quibus tamen abſtinet a ſui generis, id eſt, auium cadaueribus. Quemadmodũ & Plutarchus docet in problematis rerum antiquarum, ne quid interim afferamus ex Ægyptiorum opinione, qui dicunt vultures omnes eſſe feminas, nec aliter ex euro concipere, quam è zephyro grauidæ fiunt arbores. Vnde mirum eſt, hanc auem innocentiſſimam apud homines tam male audire. Proinde, qui diuites audent aut accuſare, aut veneno tollere è medio, milui vocantur: qui vero duntaxat obſequiis, & adulationib. aucupantur, vt miſceãtur teſtamento, vultures proverbio dicuntur. Seneca lib. epiſt. 15. epiſt. 96. Si vultur es, cadauer expecta. Martial. lib. 6.

Amiſit pater vnicum Silanus.
Ceſſas mittere munera Oppiane?
Heu crudele nefas, malaq; Parca,
Cuius vulturis hoc erit cadauer?

Diogenianus in Collectaneis meminit huius adagii, ſed alia figura, ἅπερ γύπες, id eſt, vulturum ritu. Admonet autem dictum de iis, qui vel ob hæreditatis, vel alterius alicuius emolumenti ſpem inſidiantur cuipiam.

Coruum deluſit hiantem.

HAVD diſſimili figura dictum eſt ab Horatio in eum, qui captatorem ſuum arte fruſtratus fuerat,

- Coruum deluſit hiantem.

Nam hæc quoq; auis cadaueribus imminet.

- Plerunq;, inquit, *recoctus*.
Scriba ex quinqueviro coruum deluſit hiantem.

Loquitur de Corano, qui Naſicæ ſocero, ſpe teſtamenti per dolum oſtentata, moriens, nihil præter plorare reliquit. Videtur autem hoc adagium effictum & imitatum ad illud Græcorum, λύκος ἔχανεν, id eſt, Lupus hiat. Vt itidem dicere liceat, lupum deluſit hiantem, & κόραξ ἔχανεν, id eſt, Coruus inhiabat.

Cornicari.

QVIN & Græci proverbio κρώζειν, dicunt, pro eo, quod eſt, inhiare prędæ, aut inepte garrire. Ariſtophanes in Pluto,

Σὺ μὲν οἶδ᾽ ὃ κρώζεις, ὥς ἐμοῦ τὶ κεκλοφότες
Ζητεῖς μεταλαβεῖν. id eſt,
Quid crocites ſcio, nempe ſi quidquam rei
Furto inuolarim, vt hinc tibi partẽ feras.

Interpres admonet eſſe proverbiũ in eos, qui, cornicum more, fruſtra cornicantur. Sunt autẽ verba Chremyli ſenis, qui ait ſe non ignorare, quid ſibi vellet Blepſidemus, ſurſum ac deorſum vertens orationem, dum ſtudet furti confeſſionem elicere, nimirum vt conſcius in prædæ partem veniret. Perſius Sat. 5.

Neſcio quid tecum graue cornicaris inepte.

Vſus eſt & D. Hieronymus in epiſtola ad Ruſticum monachum.

In vino veritas.

Ἐν οἴνῳ ἀλήθεια, id eſt, In vino veritas, paſſim apud auctores vſurpatum adagium, ſignificans ebrietatem animi fucum tollere, & quidquid in pectore conditum eſt, in apertum proferre. Plin. lib. 15. cap. 22. ſcripſit, vinũ vſq; adeo mentis arcana prodere,

vt mortifera etiam inter pocula loquantur homines,& ne per iugulum quidem rediturasvoces contineant: vulgoque, inquit, veritas attributa vino eſt. Celebratur & Perſæ cuiuſdam apophthegma,qui negauit tormentis opus eſſe ad exquirendum verum: vino enim rectius elici: quod approbans Horatius in Odis:

Tu lente, inquit, *tormentum ingenio admoues*
Plerunq; duro, tu ſapientium
Curas, & arcanum iocoſo
Conſilium retegis Lyæo.

Idem in arte poetica:

Reges dicuntur multis vrgere cululis,
Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent,
An ſit amicitia dignus.

Rurſum alibi:

Quid non ebrietas deſignat? operta recludit.

Effertur & ad hunc modum apud Athenæum lib. 2. parœmia, οἶνος καὶ ἀλήθεια, id eſt, Vinũ, & veritas. Quod largius poti non tantum effutiunt ſua arcana, verumetiam audacius in alios loquuntur. Apud Plutarchum in vita Artaxerxis, Sparamixas Mithridati, per vinũ quiddam inſolentius elocuto, φθόνος μὲν οὐδεὶς ὦ μιθριδάτη, ἐπεὶ δὲ φασιν Ἕλληνες, οἶνον καὶ ἀλήθειαν εἶναι. id eſt, Nulla quidem inuidia eſt, ô Mithridates; cæterũ, quando Græci dicunt, vinum & veritatẽ eſſe, &c. Celebratur à Græcis hæc quoq; ſententia proverbialis, τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος, ἐπὶ τῆς γλώσσης τοῦ μεθύοντος. id eſt, Quod in corde ſobrii, id in lingua ebrii. Theognis:

Ἐν πυρὶ μὲν χρυσόν τε, καὶ ἄργυρον ἴδριες ἄνδρες
Γινώσκουσ', ἀνδρὸς δ' οἶνος ἔδειξε νόον.

id eſt,

Aurum, aut argentum fabris dignoſcitur igni,
Vinum hominis prodens arguit ingenium.

Athenæus hunc ſenarium citat ex Euripide:

Κάτοπτρον γὰρ εἴδους χαλκός ἐστ', οἶνος δὲ νοῦ. id eſt,

Forma ære lucet, vina produnt pectora.

Apud eundem Ephippus:

Οἴνου σε πλῆθος πόλλ' ἀναγκάζει λαλεῖν,
Οὐχ οἷον μεθύοντά φασι τ' ἀληθῆ λέγειν. id eſt,

Vis multa vini, multa te cogit loqui:
Loqui proinde vera dicunt ebrios.

At idem lib. 10. refert Anacharſidis dictum, ὅτι ψευδεῖς δόξαι τοῖς μεθύουσι γίγνονται, id eſt, quod falſæ opiniones accidunt temulentis: ac mox narrat quiddam haud infeſtiuum. Quidam è conuiuis dixerat Anacharſidi, Vxorem duxiſti admodum deformem. At ille, Prorſus, inquit, idem mihi videtur, ſed, heus puer, porrige poculũ meracius, vt illam faciam formoſam. Non ſolum igitur amanti, verum etiam ebrio τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται, quemadmodum inquit Theocritus. Atqui, verum qui poteſt dicere, qui labitur rerum iudicio? Sed veritas nõ ſemper reſpondet mendacio, verum interdum ſimulationi. Poteſt autem fieri, vt ex animo loquatur, qui tamen falſum dicat; & verum dicat, qui non vere loquatur. Poſtremo proverbium non ſentit de inſana temulentia, quæ facit, vt, quæ fixa ſunt, videantur ambulare; & quæ ſimplicia, videantur multiplicia: ſed de moderata, quæ dyſopiam, ac fucum excutit. Alcibiades in Sympoſio Platonis: τὸ δ' ἐντεῦθεν οὐκ ἄν μοι ἠκούσατε λέγοντος

εἰ μὴ

εἰ μὴ πρῶτον μετὰ τὸ λεγόμενον οἶνος ἄνευ τε παίδων, καὶ μετὰ παίδων, ἐστὶν ἀληθής, id eſt, Quæ vero nunc ſequuntur, nõ prius audieris, quam proverbium illud recenſeamus: Vinum & cum pueritia, & ſine pueritia, veridicum eſt. Quibus ex verbis liquet, idem de pueritia, quod de vino, proverbio iactatum fuiſſe. Durat & hodie vulgo tale proverbium, non audiri verum, niſi à tribus hominum generibus, pueris, ebriis, & inſanis. Huc adſcribendum arbitramur verſiculum illum proverbialem:

Ἡ γλῶσσ' ἁμαρτάνουσα τ' ἀληθῆ λέγει.

id eſt,

Verum ſolet prolapſa lingua dicere.

Nam verum eſſe creditur, quod exciderit imprudenti, quandoquidẽ id demum vacat fictionis ſuſpicione. Ex huiusmodi lapſu colliguntur & omnia certioris fidei.

Sæpe Neoptolemi pro nomine nomẽ Oreſtis
Exit, & errore vocis vt omen amo.

Denique M. Tullius in Topicis, inter ea, quæ certam faciunt fidem, commemorat pueritiam, ſomnum, imprudentiam, vinolentiam, inſaniam.

Bos in lingua.

Βοῦς ἐπὶ γλώττης, id eſt, Bos in lingua. In eos, qui non audent libere, quod ſentiunt, dicere. Translatum, vel à robore animantis, quaſi linguã opprimens, non ſinat eam eloqui. Vel hinc, quod Athenienſium numiſma quondam bouis obtinuit figuram. Item apud Romanos Seruius Rex, ouium, ac boum effigie primus ſignauit æs, auctore Plinio lib. 18. c. 3. Idẽ teſtatur Plutarchus in Problem. rerum priſcarũ, quod priſcis omnis fere poſſeſſio erat in gregibus, & armentis. Vnde & à pecoribus dictam pecuniam volunt. Itaq; qui mulctæ pendendæ metu deterriti reticerent, aut qui pecunia corrupti loqui non auderent, bouem in lingua dicebantur habere. At Iulius Pollux 9. de rerum vocabulis lib. proverbium hoc exponens, his ferme conſentanea cõmemorat, addens ipſam numiſma bouem vulgo vocari ſolere. Proinde in Deliacis ſpectaculis, ſi cui munus dandum erat, præconem pronunciare ſolitum: Tot boues illi dabuntur, Bouem autem valuiſſe duabus drachmis Atticis, vnde fuiſſe, qui crederẽt hoc numiſma Deliorũ fuiſſe proprium, non Athenienſium. Addit itẽ in Draconis legibus extare mentionem, περὶ τοῦ ἀποτίνειν δεκάβοιον. id eſt, De pendendis decem bubus, id eſt, nummis decem. Neque defuiſſe, qui ſenſerint, Homerum quoq; de numiſmate locutum, non de animante, cum ait:

Χρύσεα χαλκείων ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων.

Verum hanc opinionem alio in loco refellit Iulius Pollux, oſtendens illam fuiſſe commutationem rerum citra nummos. Qui ſcripſit ſcholia in Homerum lib. 2. tradit bouẽ apud priſcos in honore fuiſſe, cum multis de cauſis, tum præcipue, quod Apolloni ſacrum ſit animal. Itaq; in altera parte numiſmatis inſculpebant bouem, in altera faciem regiam. Adagium autem effert ad hunc modum, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ βέβηκεν. id eſt, Bos in lingua incedit: admonens, id dici ſolitum, vbi quis pecuniæ cauſa taceret. Theognis:

Βοῦς μοι ἐπὶ γλώσσῃ. id eſt,
In lingua mihi bos.

Philoſtratus in vita Apollonii: γλῶτταν τε ὡς πρῶτος ἀνθρώπων συνέσχε, βοῦν ἐπὶ αὐτῇ σιωπῆς εὑρὼν δόγμα,

 id eſt,

id eſt, Linguam primus hominũ coercuit, bouem in illa, ſilentii inveniẽs decretum. De Pythagora loquitur, ſilentii auctore. Item in Scopeliano ſophiſta: οὐ χρὴ θαυμάζειν εἰ πεπεδημένοι τὴν γλῶτταν ἐνίοις βοῦν ἀφωνίας ἐπ' αὐτὴν βεβλημένοι, id eſt, Neq; mirandum eſt, ſi quidam, linguam habentes vinctam, boue ſilentii eam occupante. Extat apud Æſchylum in Agamemnone:

Τὰ δ' ἄλλα σιγῶ, βοῦς ἐπὶ γλώττης μέγας
Βέβηκεν. id eſt,
Taceo cætera, linguam occupauit bos quidem Ingens.

Argentanginam patitur.

Ἀργυράγχην πάσχει, id eſt, Argentanginam patitur. Superiori finitimum eſt, natum ex hiſtoria, quam refert Aulus Gel. in Noctibus Atticis, atq; item Plutarch. in vita Demoſthenis. Ea eſt huiusmodi. Cum aduerſus Mileſiorum legatos, qui auxilii petendi cauſa Athenas venerant, acriter in concione dixiſſet Demoſthenes, obſiſteretq; quominus impetraturi poſtulata viderentur, cauſa in diem poſterum reiecta, legati Demoſthenem ipſum adierunt, magnaque pecuniæ ſumma, ne contra ſe diceret, redemerunt. Poſtridie, cum res denuo foret agẽda, Demoſthenes, multa lana collo circũuoluto, in concionẽ prodiit, fingens ſeſe συνάγχην, id eſt, anginã pati: eamque rem impedimento eſſe, quo minus ex more diceret. Tum è populo quiſpiam, cui ſimulatio ſubolebat, exclamat, eũ non συνάγχην, ſed ἀργυράγχην pati. Eſt autem ſynanche morbi genus, quem vulgus medicorum, deprauate ſquinantiam appellat. Hunc Aretæus Cappadox lib. 1. commemorat inter morbos acutos, oſtendens bifariam appellari vel κυνάγχην, quod in mali canibus ſit familiare, vel συνάγχην, quod ſpiritum coarctet ac præfocet.

Equus me portat, alit rex.

Ἵππος με φέρει, βασιλεὺς με τρέφει.
id eſt,
Me rex alit, ac me portat equus.

Refertur inter Græcorum adagia, atq; addunt hinc natum. Iuuenis quidam ſub rege Philippo ſtipendia faciebat. Is, cum admoneretur, vt miſſionem peteret, ſeſeq; à militia abdicaret, negauit ſe facturum, his quidẽ verbis:

Ἵππος με φέρει, βασιλεὺς με τρέφει.
id eſt,
Equus me portat, rex me alit.

Significans ſe commodiſſime viuere, vt qui & pedibus alienis ingrederetur, & aliena pecunia paſceretur. Huc alluſit Horatius, cum in epiſtolis ſub Ariſtippi perſona ſic ait:

- Rectius hoc, &
Splendidius multo eſt, equus vt me portet, alat rex.

Quo quidem in loco Acron huius admonet proverbii, cuius etiam meminit Diogenianus. Apparet è tragœdia quapiam aſcitum. Eſt enim carmen anapæſticum dimetrum.

Etiam corchorus inter olera.

Καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις, id eſt, Etiã corchorus inter olera. Dici ſolitũ in homines nullius pretii, qui tamen in numero aliquo ſtudeant haberi. Nã κόρχορος, oleris genus eſt viliſſimi, ꝙ Plinius lib. 21. in catalogo olerum recenſet. Idem alibi commemorat inter herbas ſponte naſcentes. Scribit autem corchorum Alexandrini cibi herbam eſſe, conuolutis foliis, ad ſimilitudinẽ mori, multis remediis vtilem. Meminit proverbii Theophraſtus lib. De plantis 7. cap. 7. Corchorum

Digitized by Google

rum referens inter olera, quæ vel co-ɫta, vel cruda poſſint edi, verum ob amaritudinem proverbio eſſe infamem. Suidas & Heſychius auctores ſunt, nonnullis piſcem exiſtimari corchorum, contemptiſſimum, nulliusq; pretii, qualis ſit hippurus. Ariſtophanes in Veſpis: κἆθ' ἥψαυσα τοῦ κορχόρου, id eſt, Deinde corchorum attigimus. Nec hic tacuit interpres de proverbio.

Graculus inter muſas.

Cvi non diſſimile videtur, κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις, id eſt, Graculus inter muſas. Indoctus inter doctiſſimos: infantiſſimus inter eloquentiſſimos. Recte dicetur & in homines oſtentatione falſę doctrinæ ſeſe iactantes, & viris eruditis impudenter obſtrepentes. Eſt enim Graculus auis minime canora, ſed tamen odioſe garrula, atque obſtrepera. Confine eſt his, quod in Bucolicis ait Virgilius:

- Sed argutos inter ſtrepere anſer olores.

Cygnos canoros eſſe ſic omnium poetarum literis eſt decantatum, vt nihil ſit celebratius, etiam ſi nemini contigit hunc audire cantum. Nec deſunt philoſophi, qui huiusce rei rationem quoq; reddere conentur. Ælianus addit, eos non canere, niſi flante Fauonio. Vnde fertur etiam proverbium, κύκνειον ᾆσμα, id eſt, Cygnea cantio. Contra, anſeres moleſto quodam ſtridore obganniunt. Proinde, cum indoctus inter eruditos garrit, in tẽpore vſurpabitur adagium, Anſer inter olores.

In lente vnguentum.

Τὸν ἐπὶ φακῇ μῦθον, id eſt, In lenticula fabulam, ſubaudi, narras. Vbi quis mentionem inducit vilis cuiuspiã, & nihili hominis, aliis de viris egregiis verba facientibus: Ad hunc quidem modum legitur in omnib. vulgatis exemplaribus, apud A. Gelliũ, lib.13. cap.27. Verum placet Hermolai caſtigationi ſubſcribere, qui locũ hunc ita reſtituit, vt legat, τὸ ἐν φακῇ μύρον, id eſt, In lente vnguentũ. Quadrat autem in hominem, aut in rem quampiam, quæ neutiquam in tempore adhibeatur iis, quibus minime congruit. Veluti ſi philoſophum iuuenem laſciuientium conuiuio miſceas: aut inter pocula de rebus grauibus incipias diſputare. Quemadmodum videlicet lenticulæ vili legumini inepte quis admiſcuerit vnguẽtum. Siquidem, auctore Dioſcoride, & oculorũ aciem hebetat, ſtomacho grauis, inteſtinis noxia, neruis, pulmoni, & capiti inimica, gignit turbulenta inſomnia. Dicetur etiã, vbi plura inter ſe diſſimilia confundentur. Verba Frontonis apud Gellium ſunt hæc: Videte tame, ne exiſtimetis ſemper, atq; in omni loco, mortales multos, pro multis hominibus eſſe dicẽdum: ne plane fiat Græcum illud de Varronis ſatyra proverbiũ, τὸ ἐν φακῇ μύρον, id eſt, In lente vnguentum. Idem vſurpauit M. Tullius lib. ad Atticum 1. Legati, inquit, cum auctoritate mitterentur, qui adirent Galliæ ciuitates, darentq; operam, ne eæ cũ Heluetiis ſe iungerent. Legati ſunt Q. Metellus Creticus, & L. Flaccus, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον. Lentulus Clodię filius. Tametſi hic quoque locus eodem mendo laborat, quo Gellianus ille. Citatur autem adagium ab Ariſtotele, lib. De ſenſu & ſenſili. ἀληθὲς γὰρ ὅπερ Στράττιδης εἶπε σκώπτων Εὐριπίδην, ὅταν φακῆν ἕψητε, μὴ ἐπιχεῖν μύρον. id eſt, Nam verum eſt, quod ait Stratis Euripidẽ taxans, vbi lenticula coquitur, non oportere vnguentum infundere. Quo ſane loco, quæ porTenta

tenta habeat noſtri vulgati codices, nihil attinet commemorare. Citat & Athenæus lib. Dipnoſoph. 4.

Παραινέσαι σφῷν τι βούλομαι σοφὸν,
Ὅταν φακῆν ἕψητε μὴ 'πιχεῖν μύρον.

id eſt,

Vos admonere callidum quiddam volo,
Vbi lens coquitur, vnguenta nequa infundite.

Ex Phœniſſis Stratidis, Comici Poetę. Citat & ex Sopatri Necya: *ἰθακὸς ὀδυσσεὺς, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, πάρεστι, θάρσει θυμέ.* id eſt, Ithacenſis Vlyſſes, in lente vnguentum, adeſt, aude anime. Adducit & Clearchum, prouerbiorum collectorem, qui hoc quoq; recenſuerit prouerbii titulo, *τὸ ἐν φακῇ μύρον.* addens extare apud Varronem, compluresque Latinorũ vſos eo prouerbio, quibus incognitum tamẽ ſit, vnde Varro deſumpſerit eum iambicum. Huc nobis videtur Ariſtophanes alluſiſſe, cum ait,

Κἀπιφυτεύσεις ἕρπυλλον ἄνω
Καὶ μύρον ἐπιχεῖς. id eſt,
Præterea ſeres ſerpillum ſurſum,
Et vnguentum infundes.

Porro vnguentum intelligimus oleum odoratum, ac velut vnguentarium. Alioqui plebeiũ oleum admiſcere lenti, nihil prodigioſum. Athenæus libr. 2. citat hunc trimetrum ex Eupolide:

Ὄψῳ πονηρῷ πολυτελῶς ἠρτυμένῳ.

id eſt,

Conditum opipare vile malumque obſonium.

Eſt autem apud ſcriptores hoc legumen cum primis celebre, quemadmodum bulbus, cepe, & allium: nonnulli etiam encomium lentis ſcripſere. Quędã per ſe pulchra ſunt, quæ tamen ſibi non congruunt. Elegantis igitur eſt, ſcire, quid cui conueniet. Diocles Philoſophus habitus eſt *ὀψοφάγος*. Hic cuidam interroganti, vter piſcis eſſet melior, congrus, an labrax, nobis dictus lupus: alter, inquit, elixus, alter aſſus. Sic Flaccus de poeta: Bello malus, vtilis vrbi. Quoties munus delegatur minus accõmodo, apte dixeris, *ἐν φακῇ μύρον.* Adiicietur & hoc: apud auctores dictionem hanc comperimus varie ſcriptam, nunc acute, *φακὴν*, nũc circumflexe, *φακῆν*, quod cum tam crebro occurrat, vix inſcitia, caſuve factum videri poteſt. Vnde coniicimus, *φακῆν* dictam ex contractione, pro *φακέαν*. Nam *φακέας* legimus apud Athenęum. Idem *λεοντῆν* dictam admonet, pro *λεοντέαν*. Hæc igitur, quibus placet origo, malunt dicere *φακῆ*, quibus magis placet forma communis, origine neglecta, ſcripſerunt *φακὴ*, & *φακὴν*.

Anulus aureus in naribus ſuis.

VBI res quæpiam per ſe præclara illic adhibetur, vbi minime addecet. Vt, ſi ſtulto cõtingãt opes, fatuæ forma, genus ignauo, eloquentia viro improbo, magiſtratus imperito. His enim rebus non modo non ornantur, verum etiam magis ridiculi fiũt. Olim autem anulis quibuſdam aureis in auriculas inſertis, ornari ſeſe credebant, maxime barbari. Inſeritur & ſuillis naribus anulus æreus, quo minus noceant agris roſtri ſuffoſſione, quæ peculiaris eſt huic animanti, quapropter & agricolationẽ mõſtraſſe creditur. Quod ſi anulum aureum roſtro ſuillo inſeras, res ſit oppido quam ridenda. Celebratur apud Græcos Menandri verſiculus ab hac ſentẽtia non admodũ abhorrẽs.

Μισῶ πονηρὸν χρηστὸν ὅταν εἴπῃ λόγον. id eſt,

Odi

Odi improbum, qui verba proſequitur proba.

Huc pertinet illud, quod memorat in Noctibus A.Gellius: Cũ quiſpiam improbatæ famæ vir ſententiam dixiſſet Reipub. conducibilẽ, iuſſerunt eandem ab alio quopiam integro, bonoq; viro pronunciari, atque illius nomine decerni, quo abſurdum exiſtimarẽt, à malo viro bonum conſilium, aut bonam ſententiam proficiſci. His adiungendũ eſt illud Antiphonis apud Athenæũ li. 6.

Σαπρὸν σίλουρον ἀργυροῦς πίνακ᾽ ἔχων. id eſt,

Putrem Silurũ quadra habens argentea.

Quidam Silurum exiſtimant eum eſſe, quem nunc vulgo Sturionem dicimus, piſcem multo omniũ laudatiſſimum.

In eburna vagina plumbeus gladius.

HVIC cõfine eſt illud, ἐν ἐλεφαντίνῳ κολεῷ τὸ μολύβδινον ξίφος, id eſt, In eburna vagina plũbeus gladius, natũ ex Diogenis Cynici apophthegmate. Nam, cum adoleſcens quiſpiam, inſigni forma, fœdum quiddam, atque obſcœnum dixiſſet: Ex eburna, inquit, vagina plumbeum gladium educis.

Omnia octo.

Πάντα ὀκτώ, id eſt, Omnia octo. Cũ nihil deeſſe ſignificamus, aut cum multa inter ſe ſimilia videtur. Parœmiam hinc natam exiſtimant: Steſichorꝰ poeta in oppido Catana ſplendide ſepultus fertur, monumẽto diligenti quadam ratione ex omnibus octonis constructo, octo gradibus, angulis octo. Atq; hinc prouerbium increbruiſſe ἀπάντα ὀκτώ. Meminit huius & Iulius Pollux in nono, agẽs de luſu taxillorum, quem ait numeris conſtare, in quibus ſit vnus, qui Steſichorius appelletur, nimirum octo: idq; cognominis ſumptum eſſe ab eius monumẽto. Sunt qui dicant, eũ, qui Corinthios in vnã ciuitatẽ coegit, ciues vniuerſos in octo tribus distribuiſſe, atque hinc ortum vulgi ſermonem. Neque deſunt, qui ſcribant, idq; Euandro, vt citant, auctore, octo deos eſſe, qui rerum imperent ſummæ, ignem, aquam, terram, cœlum, lunam, ſolem, mithram, noctem. Mithram autem Perſæ, eundem cum ſole exiſtimant. Rurſum alii dicunt octo fuiſſe certaminũ ſpecies in Olympiis, atq; inde ductum adagium, Omnia octo. Quod ſi nobis quoq; conceditur in ænigmate diuinare, non abſurde natum videri poteſt a fabula, quã narrat Plutarchus in commentario de Dæmonio Socratis. Deliis, ac cæteris Græcis oraculo reſponſum fuiſſe apud Ægyptios, ita demum malorum finem fore, ſi aram, quæ in Delo erat, duplaſſent. Qui cũ non intellexiſſent, quid ſibi vellet oraculum, ridicule duplatis ſingulis aræ lateribus, imprudentes ſolidum octuplum effecerunt, ob inſcitiam proportionis, quæ lõgitudine duplum reddit. Cæterum hac in re conſultus Plato, geometriç cum primis peritus, reſpondit deum Græcis imperitiam exprobraſſe: monere, vt geometriæ darent operam. Delectatum apparet hoc prouerbio Heliogabalum Imperatorem, cui morem hunc fuiſſe ſcribit Ælius Lampridius, vt ſimul ad cœnam vocaret octo caluos, octo luſcos, octo podagroſos, octo ſurdos, octo nigros, octo prælongos, & octo præpingues & obeſos.

Omnia idem puluis.

Πάντα μία κόνις, id eſt, omnia idem

puluis. De indiſcreta ſimilitudine. Lucianus ἀλλὰ πάντα μία ἡμῖν κόνις φασὶ, id eſt, Quin nobis omnia idē, quod aiunt, puluis. Alludens ad defunctorum cineres, inter quos nihil apparet diſcriminis. Confine illi, quod alio demonſtrabimus loco, eiuſdem farinæ. Siquidem antiqui farinam pollinem vocabant.

Currus bouem trahit.

Ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν ἐλαύνει, id eſt, Currus bouem ducit, de re, quæ præpoſtere geritur. Veluti, ſi vxor præſcribat marito, ſi diſcipulus reprehendat præceptorem, ſi populus imperet principi, ſi ratio pareat affectui. Lucianus in Terpſione: Νῦν δὲ τὸ τῆς παροιμίας, ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν πολλάκις ἐκφέρει, id eſt, Nunc id euenit, quod vulgo dici ſolet, Plauſtrum ſæpenumero bouem ipſum aufert. Tranſlata metaphora à plauſtris per decliue retro labentibus, vnaque ſecum bouem auferentibus.

Ab equis ad aſinos.

Ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους, id eſt, Ab equis ad aſinos. Vbi quis à ſtudiis honeſtioribus ad parum honeſta deflectit, veluti ſi quis è philoſopho cantor, è mercatore caupo, ex œconomo coquus, è fabre fieret hiſtrio. Quadrabit item, vbi quis è conditione lautiore ad abiectiora deuenerit. Procopius ſophiſta in epiſtola quapiam: Τὸ δὴ λεγόμενον, ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους μεταβεβήκαμεν, id eſt, Iuxta prouerbium, ab equis ad aſinos tranſiuimus.

Ab aſinis ad boues tranſcendere.

Hvic diuerſum eſt illud Plautinum, Ab aſinis ad boues tranſcendere, pro eo, quod eſt, ex humiliore conditione ad ditiorū partes tranſire. Sic enim apud Plautum in Aulularia, Euclio, cuius pauperculi diues quidam expetebat affinitatem. Venit hoc mihi in mentem, Megadore, te eſſe hominem diuitem, factioſum, me item eſſe hominem pauperum pauperrimum. Nunc, ſi filiam locaſſem meam tibi, in mentem venit, te bouem eſſe, & me eſſe aſellum. Vbi tecum cōiunctus ſiem, vbi onus nequeam portare pariter, iaceam ego aſinus in luto, tu me bos haud magis reſpicias, natus quam ſi nunquam ſiem. Et te vtar iniquiore, & meus me ordo irrideat, neutrobi habeam ſtabile ſtabulū, ſi quid diuortii fiat. Aſini me mordicus ſcindant, boues incurſent cornibus. Hoc magnum periculum eſt, me ab aſinis ad boues tranſcendere. Hactenus Plautus. Videtur allegoria ex Apologo quopiam mutuo ſumpta; qui nobis in præſentia non ſuccurrit.

Ab aſino delapſus.

Ἀπ' ὄνου καταπεσών, id eſt, Ab aſino delapſus. In eos dicitur, qui inconſulte quippiam agunt, & imperite: aut in eos, qui à præſentibus cōmodis, quibus ob inſcitiam vti neſciūt, excidunt. Eſt autem in Græcis verbis faceta alluſio ad finitimam orationem, mutato accentu, ἀπὸ νοῦ, id eſt, à mente delapſus, tanquam væcors & mentis impotens. Vtitur hoc adagio Plato lib. De legib. 3. Δεῖν φαίνεταί μοι γε, οἷόνπερ ἵππον τὸν λόγον ἑκάστοτε ἀναλαμβάνειν, καὶ μὴ καθάπερ ἀχάλινον κεκτημένον τὸ στόμα, βίᾳ ὑπὸ τοῦ λόγου φερόμενον, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν, id eſt, Mihi ſane videtur ſermo, velut equus, vndequaque reſtringendus, ne tanquam os habēs effræne, impetu abreptus, iuxta prouerbium, ab aſino tanquam à mente excidat.

Digitized by Google

excidat. Vtitur item Plutarchus in Gryllo. Rurſum Ariſtophanes in Nubibus:

Κακῶς γὰρ οὕτως εἶχες, ὥς γέ μοι δοκεῖς.
Ἵππους γ' ἐλαύνων ἐξέπεσον νὴ τοὺς θεούς.
Τί δῆτα ληρεῖς, ὥσπερ ἀπ' ὄνου καταπεσών. id eſt,
Mali, vt videtur, accidit tibi quippiam.
Ita per deos, equos agens, miſer excidi.
Quid hac ita, vt delapſus aſino blatteras?

Primus verſus dicitur à Strepſiade, Daniſtam irridente, quod pecuniam filio ſuo mutuo datam repetat. Alter eſt Daniſtæ, iuuenem tacita illuſione notantis, qui ſtudio alendorum equorum pecuniam eam abſumpſerat. Tertius rurſum Strepſiadis, dicentis illum delirare, perinde quaſi non ab equis, ſed ab aſino decidiſſet, hoc eſt, ἀπὸ νοῦ, id eſt, à mente. Quandoquidem & Latinis mente delapſi dicuntur, qui mente exciderunt. Suetonius in Auguſto: Rectorem quoque ſolitus apponere ætate paruis, aut mente lapſis. Quidam huic quoque prouerbio huiuſmodi affingunt fabulam. Duo quidam, cum in deſertis locis aſinum quempiã forte fortuna nacti eſſent, contendere inter ſeſe cœperunt, vter eum, vti ſuum, domum abduceret: nam vtrique pariter à fortuna videbatur obiectus. Hac interim de re illis inuicem altercãtibus, aſinus ſeſe ſubduxit, ac neuter eo potitus eſt. Atque hinc prouerbium natum autumant. Sed magis placet in adagio captatam fuiſſe alluſionem, de qua diximus, maxime quod videamus grammaticis id ſtudio fuiſſe, vt omnib. adagiis fabulam aliquam, aut hiſtoriam, vel commentitiam, adiungerent. Vt autem Suetonius dixit mente lapſos, ita Vlpianus titulo de magiſtratibus conueniendis, Facultatibus lapſos dixit, qui redacti eſſent ad inopiam.

Telluris onus.

Γῆς βάρος, id eſt, Terræ onus. De homine vehementer inutili, qui nihil aliud, quam terram, ſuo pondere grauet. Refertur inter adagia Græcanica, natum ex Homero, apud quẽ Achilles Iliados Σ. hoc pacto loquitur, indigne ferens otiũ, & quod nõ ineat prælium cum reliquis copiis:

Ἀλλ' ἧμαι παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. id eſt,
Nauibus aſſideo, telluris inutile pondus.

Rurſum in Odyſſeæ Y.

Οἷον μὲν τινα τοῦτον ἔχεις ἐπίμαστον ἀλήτην
Σίτου καὶ οἴνου κεχρημένον, οὐδέ τι ἔργων
Ἔμπαιον οὐδὲ βίης, ἀλλ' αὔτως ἄχθος ἀρούρης. id eſt,
Quem tandem nobis erronẽ adducis edacem,
Enectumq; fame, vinique, & panis egenum,
Artibus edoctum nullis, neq; viribus vllis
Pollentem, ac tantum telluris inutile pondus?

Vtitur eo Plato in Theæteto, οἴονται γὰρ ἀκούειν, ὅτι οὐ λῆροί εἰσιν, γῆς ἄλλως ἄχθη, id eſt, Exiſtimant enim ſe non haberi pro nugis, & inutilibus terræ oneribus. Nec illepidum, nec prorſus, ni fallimur, ἀπροσδιόνυσον eſt, quod memorat Athenæus lib. 8. Stratonicus quidã citharœdus Corinthi peregrinabatur: hunc cum anicula quædã fixis oculis intueretur,

idque diu, tandem, Quid, inquit, tibi per deos vis, mater, aut quid me ſic continenter intueris? Demiror, inquit, illa, ſi matris vterus te decem menſes ferre potuit, cum ciuitas angatur, vnum duntaxat diem te portans. In tales quadraret epitaphium, quod Timocreontis Rhodii poetæ, cæterum voracis, ac bibacis ſepulchro inſcriptum indicat Athenæus lib. 10.

Πολλὰ πιὼν καὶ πολλὰ φαγὼν, καὶ πολλὰ κακ᾽ εἰπὼν
Ἀνθρώπους, κεῖμαι Τιμοκρέων ῥόδιος. i.
Multum edi, multumq; bibi, mala plurima dixi in
Mortales, iaceo hic Timocreon Rhodius.

Arabius tibicen.

Ἀῤῥάβιος αὐλητὴς, id eſt, Arabius tibicen, aut ἀῤῥάβιος ἄγγελος, id eſt, Arabius nuncius. In eos dic ſolitum, qui à ſemel cœptis nunquam deſiſtunt. Quod vitii Flaccus cantoribus peculiare eſſe ſcripſit, vt iuſſi cãtare, nunquam adducantur vt incipiant; ſi iniuſſi cœperint, nunquam deſinant. Citatur ex Menandro: ἀῤῥάβιον ἄρ᾽ ἐγὼ κεκίνηκα αὐλόν, Arabiam ego hercle tibiam excitaui. Meminit adagii Iul. Pollux, c. de loquacibus, ad hunc modum: ἀῤῥάβιος αὐλός, id eſt, Arabia tibia. Citatur & Cantharus in Medea: Κιθαρῳδὸν ἐξηγείρατο ἀῤῥάβιον, id eſt, Citharœdum excitauit Arabium. Celebratur Græcis & hic verſiculus de tibicine Arabio:

Δραχμῆς μὲν αὐλεῖ, τεττάρων δὲ παύεται. id eſt,
Drachma canit, ſed quatuor compeſcitur.

Quod paululo pretio prouocaretur ad canendum, non niſi magna mercede deſiſteret. Adagiũ hinc natum exiſtimant, quod olim tibiis canendi artem non diſcebant ingenui, tanquam ſordidam, ſed hanc ſola mancipia exercebant, quæ plerunq; ex Arabibus producebantur. Deinde ingenuis vſque adeo placere cœpit, vt indoctus haberetur, quiſquis huius eſſet rudis, donec Alcibiades tibias abiiceret, oris deformitate conſpecta ad ſpeculum. Conueniet & in eos, qui laborant morbo, quẽ Græci vocant ἀπεραντολογίαν, id eſt, qui dicendi finẽ facere neſciunt. In quos extat illud Sophoclis,

Ἀνὴρ γὰρ ὅστις ἥδεται λέγων ἀεὶ,
Λέληθεν αὑτὸν τοῖς ξυνοῦσιν ὢν βαρύς. id eſt,
Quicunq; gaudet continenter proloqui,
Is ſe grauem eſſe, quotquot adſunt, non videt.

Artem quæuis alit terra.

Τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει, id eſt, Artem quæuis alit regio. Prouerbialis ſententia, qua ſignificatum eſt, certiſſimum viaticum eſſe eruditionem, aut artificium aliquod. Nam hæc neq; eripi poſſunt a latronib. & quocunq; terrarum abeas, te comitantur, nihil afferentia ſarcinæ. Suetonius ſcribit, aliquãdo Neroni prędictum à mathematicis, fore, vt Imperio deſtitueretur: vnde vocem illam Neronis celeberrimam extitiſſe, τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει, quo maiore venia meditaretur citharœdicam artem, principi gratam, priuato neceſſariam. Itaque, cum intelligeret ſibi pereundum, illud identidẽ dictitabat, Qualis artifex pereo, velut indignum eſſet, qui tantus eſſet muſicus, vt vbiuis gentium viuere poſſit, nunc fame ad mortem adigi. Nec enim aſſentimur hoc loco interpre-

Digitized by Google

terpretum ſentētiæ, qui locum apud Suetonium hunc ſecus enarrant. Idem nullo conuicio magis offenſus eſt, quam quod quidam illum malum citharœdum appellaſſet. Idem euenit Dionyſio Syracuſano tyranno, qui Imperio exutus Corinthi ludum aperuit, ac pueros literas, & muſicam docuit. Apparet autem ſenarium eſſe, quem citat Suetonius, ſed paucarum ſyllabarum commutatione deprauatum, fortaſſis ſic reſtituetur:

Τὸ τέχνιόν γε πᾶσα γαῖα ἐκτρέφει.

Fertur inter Græcorum ſententias huiusmodi ſenarius, ab hoc prouerbio non admodum diſſidens:

Λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη.

id eſt.

Ars ipſa inopiæ portus eſt mortalib.

Hoc eſt. Vnicum confugium in egeſtate ars eſt. Vnde, qui ſapiunt, etiam ſi ſuppetat abūde res familiaris, tamē liberos ſuos opificium aliquod diſcere cogunt: quo, ſi contingat, vt fortuna auferat opes, aut in exilium ire iubeantur, ſit, quo ſibi victum parent. At nunc plerique, quibus domi nihil eſt, in diuitū familijs conſeneſcunt: vnde ſi pellantur, aut mendicandum ſit, aut tollendum, quod nō poſuerunt, contra Platonis legem. Qui ſcripſit Cornucopiæ Latinum, citat ſimilimum huic prouerbium, Sua cuique ars pro viatico eſt. Honeſtiſſimum ſane viaticum, modo ars ſit honeſta.

Non eras in hoc albo.

NON eras in hoc albo, hoc eſt, Non eras in hoc numero. Translatū ab albata tabula, in qua quondam ſcribebantur nomina iudicum. Plin. in præfatione hiſtoriarū mundi: Cū hanc operam conducerem, non eras in hoc albo: i. non eras in eorum numero, quos hæc lecturos credebam. Erat & Album prætoris, in quo leges, & formulæ deſcribebantur. Pandectarum lib. 1. tit. de Edendo, ex Vlpiano eum quoque edere Labeo ait, qui producat aduerſarium ſuū ad album, & demonſtret, quid dicturus ſit. Atq; hoc ſane loco, aduerſarium non declarat eum, qui cum lis eſt, ſed tabulas ex tēpore notatas memoriæ gratia. In quem ſenſum M. Tullius vſus eſt in oratione pro Roſcio, idq; non ſemel. Andreas Alciatus exiſtimat legendum. Aduerſaria, non Aduerſarium, libro Diſpunctionum tertio. Item ſecundo eiuſdem operis li. tit. 1. multa fit mentio de albo. Quintilianus libro Inſtitutionū vndecimo. Quorum alij ſe ad album, & rubricas tranſtulerunt, videlicet leguleios, & formularios irridens, qui non ex libris Iuriſprudentium, ſed ex albo prætoris iuris ſcientiam diſcerent. T. Liuius Decadis primæ libro nono. Ciuile ius repoſitum in penetralibus pontificum euulgauit, faſtosq; circa forum in albo propoſuit, vt, quando lege agi poſſet, ſciretur. Apuleius Metamorphoſeωs lib. ſexto, meminit albi. Siquidem Iouem, allocuturum deos, ita facit exordiri: Dei cōſcripti muſarum albo. Quibus in verbis ſubeſſe videtur obſcura quidem, ſed faceta alluſio ſcriptoris, ad deos à poetis confictos, quaſi ij demum in deorū numero ſint, quos illic Muſæ, quibus afflati ſcribunt poetæ, conſtituerint.

Oleo tranquillior

OLEO tranquillior, Hyperbole prouerbialis, in homines minime iracundos, leniq; ingenio præditos, à liquoris natura ſumpta, quo nihil magis tacitū, magisq; lene. Plautus in Pœnulo: Ita hanc canem faciam tibi

tibi oleo tranquilliorem. Eſt autem vſque adeo tranquilla olei natura, vt mare quoque rem omnium ſæuiſſimam tranquillet, atq; ob id vrinantes aiunt oleum ore ſpargere, quod mitiget elementi naturam aſperam, lucemq; deportet. Auctor eſt Pli. li. 2. Idem confirmat Plutarchus: &, cur ita fiat, rationem reddit in libello De cauſis naturalibus. Rurſus in conuiuialium quæſtiuncularum Decade ſexta, cauſam afferens, cur Homerus inter tot liquores, oleum duntaxat appellarit ὑγρὸν, id eſt, humidum, ſiue liquidum, oſtendit oleo nihil ineſſe aſperum, ſed vndique leue eſſe, & ob id maxime reddere imagines more ſpeculorum. Præterea nec motum, aut percuſſum ſtrepit, quemadmodũ humores reliqui, nec luctatur cum igni, ſed tacite paſcit. Denique non eſt alius liquor, qui tam late diffundatur, cum inũgitur corpori, aut ſerius ſicceſcat, aut æque molliat ac leniat. Vtitur hoc adagio & Plato in Theæteto de ſcientia, placida ingenia, quæ leniter, ac trãquille ad diſciplinas, & diſputationes accedunt, oleo molliter fluenti comparans, ὁ δ' οὕτω λείως τε καὶ ἀπλαίςως καὶ ἀνυσίμως ἔρχεται ἐπὶ τὰς μαθήσεις καὶ ζητήσεις μετὰ πολλῆς τῆς πρᾳότητος, οἷον ἐλαίου ῥεῦμα ἀψοφητὶ ῥέοντος, ὥστε θαυμάσαι τὸ τηλικοῦτον ὄντα οὕτω ταῦτα διαπράττεσθαι. id eſt. At hic adeo leniter, ac circumſpecte, ſimulque expedite ingreditur ad diſciplinas, quæſtionesque, multa cum manſuetudine, olei in morem, citra ſtrepitum fluentis, vt admireris, tantus cum ſit, hæc ad eum modum agere.

Auricula infima mollior.

HVIC ſimilimum, quod M. Tull. vſurpat in epiſtolis ad Q. Fr. libro 2. Tu, inquiens, quemadmodum me cenſes oportere eſſe in Rep. & in noſtris inimicitiis, ita & eſſe, & forte auricula infima ſcito molliorem. Ammianus lib. 19. In aliis nimiũ ſeuerus, in hoc titulo, ima, quod aiunt, auricula mollior. Tranſlata metaphora ab ea auriculæ parte, qua non eſt aliud in humano corpore mollius, aut flexibilius, lentiusq;: vt quæ nec oſſe rigeat, neque cartilagine dureſcat, neque neruis intendatur.

Apio mollior, aut mitior.

Ἀπίου πεπαίτερος, id eſt, Apio mitior. Simili figura dictũ eſt a Theocrito:

Καὶ τὴν μὰν ἀπίοιο πεπαίτερος.

id eſt:

Et iam certe apio manſuetior.

Eſt autem apius Græcis raphanus, aut pyri genus.

Spongia mollior.

EIVSDEM eſt generis, τῆς σπογγιᾶς μαλακώτερος, id eſt, Spongia mollior. Sic enim aſſentator quiſpiam loquitur apud comicum quempiam citãte Plutarcho in commentario De diſcrimine adulatoris & amici.

Ἐμοὶ νικόμαχε τοῦτον τὸν στρατιώτην τάξατε,
Ἂν μὴ ποιήσω πέπονα, μαστίγου ὅλον,
Ἂν μὴ ποιήσω σπογγιᾶς μαλακώτερον
Τὰ πρόσωπον. id eſt:

Nicomache, me iſti militi opponas velim,
Niſi pepona loris, quantus eſt, effecero;
Niſi ſpongia illi molliorem qualibet
Reddidero vultum.

Ad eundem modum dicebant, Pepone mollior. Theopompus apud Athenæum lib. 2. Μαλακωτέρα πέπονος καὶ σικύου μοὶ γέγονε. i. Molliora mihi Pepone, & cucumere facta ſunt. Ad hanc formã pertinet, quod idem citat

citat ex Epicharmo, *Πραΰτερος ἐγώ γε μαλάχης*. i. Mitior equidem malua, quod ea herba vim habeat leniēdi. Idem, Cinædo mollior. Plautus in Aulularia, Ita fuſtib⁹ ſum mollior magis, quam vllus cinædus. Nam priſci ſaltatores & pantomimos cinædos vocabant, quod cum geſticulatione canerent. Similiter Catullus:

Cinæde Thalli mollior cuniculi capillis.

Felicibus ſunt & trimeſtres liberi.

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. id eſt: *Felicibus ſunt & trimeſtres liberi.* Senarius prouerbialis ſin principū, ac diuitum felicitatem, quibus per adulationem omnia laudi vertūtur, quique ſibi nihil non licere putant, adeo, vt ꝙ in homine plebeio perinde, vt ſummum ſcelus damnatur, in illis virtutis titulo celebretur. Vnde nata ſit parœmia, Suetonius Trāquillus declarat, Claudii Cæſaris vitam his verbis exordiens: Patrē Claudii Cęſaris Druſum, olim Decimum, mox Neronem prænomine, Liuia, cum Auguſto grauida nupſiſſet, intra menſem tertium peperit, fuitque ſuſpicio ex vitrico per adulterii conſuetudinem procreatum. Statim certe vulgatus eſt verſus:

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία.

id eſt:

Potentibus ſunt menſium & partus trium.

Nam menſe ſeptimo, decimo, & vndecimo, legitimi ſunt part⁹: quarto & octauo, neque vitales fere, & per quam rari: menſe tertio, nulli partus editi leguntur. Auctor Plin. lib. 7. cap. 5.

Aurem vellere.

AVREM vellere veteres dicebant, admonere: à priſco ritu ſumpta figura, quo in ius ducturi quempiam, aurem vellicabant, anteſtantes eum, quem quaſi teſtem meminiſſe volebant. Inde Horatianum illud in Sermonibus:

Et licet anteſtari, ego vero
Oppono auriculam.

Siquidem, vt frons antiquitus erat ſacra Genio, veluti ſcribit in Maronis Silenum Seruius, vt digiti Mineruæ, genua Miſericordiæ, ita auris Memoriæ deæ, quam Græci *μνημοσύνην* vocant. Virgilius in Sileno:

Cum canerē reges, & prælia, Cynthius aurem
Vellit, & admonuit paſtorem, Tityre, pingues
Paſcere oportet oues, deductum dicere carmen.

Quod imitatus Calphurnius in Bucolicis:

Vellit nam ſæpius aurem
Inuida paupertas, & dicit, Vilia cura.

Nonnihil decoris adiunxit prouerbio Calphurnius, quod ad rem transtulit. Quanquam poteſt paupertas hoc loco pro dea accipi. Seneca lib. De beneficiis 4. Nec tanquam munus dabo, ſed verba mea redimā, & aurē mihi peruellam, damno caſtigabo promittētis temeritatem. Rurſus libro 2. Loquar mecum, & mihi aurem peruellam: hoc eſt, ero mihiipſi monitor, ne ſimiliter peccem. Vtitur in hunc modū & aliis aliquot locis, vt in epiſtola quadam. Sit ergo aliquis cuſtos, & aures ſubinde peruellat, abigatque rumores, & reclamet populis laudantibus.

Alter Hercules.

PROVERBIALIS hyperbole, *οὗτος ἄλλος Ἡρακλῆς*, id eſt, Hic alter Hercules. De viro præſtrenuo, ac laborū tole-

tolerantiſſimo. Extat hoc titulo fabula quæpiam ex Menippeis Terentii Varronis, mirum ni prouerbiali. Ariſtoteles libro Moralium Eudemiorum 7. Ὁ γὰρ φίλος βούλεται εἶναι, ὥσπερ ἡ παροιμία φησίν, ἄλλος ἡρακλῆς, ἄλλος οὗτος. id eſt. Nam amicus cupit eſſe, ſicuti prouerbio dicitur, alter Hercules, alter hic. Plutarch⁹ ſcribit, id cognominis vulgo Theſeo attributũ, quod multa fortiter patraret exemplo Herculis. Laertius in vitis philoſophorum oſtẽdit, & Cleanthẽ philoſophum alterũ Herculem vulgo dictum fuiſſe, quod eſſet omniũ laborum patientiſſimus, adeo, vt nocturnis hauriendo è puteo aquam victũ diurnum pararet. vnde & Φρεαντλῆς dictus pro Cleanthe, & nihil tamen ſegnius egregiam operam interdiu nauaret philoſophiæ. Clearch⁹ apud Zenodotum aliam fabulam affert, vnde hoc ſit natũ adagium. Ait enim; Briareũ, qui & ipſe Hercules dictus eſt, profectum Delphos, ſublatis inde theſauris aliquot, ac monumentis, ex iis, quæ eo in loco ſeruabantur, iuxta veterem quandam conſuetudinem, ad columnas, quas Herculis cognominant, ſeſe contuliſſe, atque itidem illis, quæ illic erant, fuiſſe poſitum. Deinde Tyrium Herculẽ veniſſe Delphos, vt oraculum conſuleret, deumq; reſpondiſſe, οὗτος ἄλλος ἡρακλῆς, id eſt, Hic alter Hercules, atque oraculum in adagionem abiiſſe. Nec deſunt, qui huius dicti originẽ referant ad Titormũ quendam buſſequam, qui multis exemplis Milonẽ ſuperarit. Is, ſe profitens ſuperatum, ſublatis in cælum manibus, dixit, ὦ Ζεῦ, μὴ τοῦτον ἡρακλέα ἡμῖν ἕτερον ἔπεμψας, O Iup[illegible] nobis Hercu-le[illegible]

Φαντί νιν ἡρακλῆα βίῃ καὶ κάρτος ἐ[illegible]σθιν. id eſt:

Viribus Alcidæ hunc certare, & robore dicunt.

Subiicitque paſtor:

Κἠμ' ἔφαθ' ἁ μάτηρ πολυδεύκεος [illegible] ἀμείνω,

id eſt:

Me quoq; Pollucem mater præcellere dixit.

Erat enim hic excellens in pugilum certamine. Et Græculus adulator apud Iuuenalem, diuitem imbecillum Herculi æquat, Antæum procul a tellure tenenti. Macrobius lib. Saturnalium 3. ſcribit in hunc modum: Salios autem Herculi propter vbertatẽ doctrinæ altioris aſſignat: quia is Deus & apud Pontifices idem qui & Mars habetur. Et ſane ita Menippea Varronis affirmat, quę inſcribitur, ἄλλος οὗτος ἡρακλῆς, quia, cum de Hercule multa loqueretur, eundem eſſe cum Marte probauit. Apud Latinos quoque Rutiello cuidam prodigioſis viribus, Herculis nomen attributum. Is mulum ſuum tollebat, vt ſcribit M. Varro citante Plin. lib. 7. At Hippocrati medico, quod peſtilentiam ab Illyriis venientem prædixiſſet, dimiſſis ad auxiliandum circa vrbes diſcipulis, Græcia ob meritum eoſdẽ decreuit honores, quos Herculi. nam & is ἀλεξίκακος habitus eſt. Auctor idem Plin. eodem libro. Quin nomen hoc Herculis videtur vulgari ſermone ad oẽs viros egregie fortes transferri ſolere, non aliter, quam Catonis ad graues, & ſapientes. Nam Varro quadraginta tres Hercules enum[illegible] hoc nomine hono[illegible]nes, qui fortite[illegible] Teſtatur [illegible]libus, hoc [illegible] fuiſſe commune,

mune, & ante Amphitryonis priuignum. Sic & Achilles appellabantur inſigni fortitudine duces: quorum de numero fuit Lucius Sicinius Dentatus, ob ingentem fortitudinē Romanus Achilles appellatus, quod cētum & viginti prælijs cum hoſte pugnaſſet, nec vllam haberet cicatricē auerſam. Auctor A. Gellius lib. 2. c. 11. Denique rationem, aut argumentū Achilleum vocant, quod ſit inſuperabile, & inſolubile.

Bipedum nequiſſimus.

Bipedum nequiſſimus, de homine vehementer improbato, quique vel pecudes nequitia ſuperet. Dictum eſt in Regulum quēdam oratorem, quē Plinius in epiſtolis ſubinde ſuis pingit coloribus, vbi & adagium hoc refertur: ſed ante hunc Cicero torſerat in Clodium in oratione pro domo ſua, Hoc tu proſcriptore, hoc conſiliario, hoc miniſtro, omnium nō bipedum ſolum, ſed etiam quadrupedū impuriſſimo Remp. perdidiſti. Conſimili figura Alexander Imperator apud Ælium Lampridiū: Nuper certe, patres, meminiſtis, cum ille omniū non ſolum bipedum, ſed etiam quadrupedū ſpurciſſimus, Antonini nomen præferret. Heliogabalum ſignificans, Imperatorum vnum omniū effeminatiſſimum, & quem optimo iure Romanū Sardanapalum poſſis dicere. Addit autem in hoc ſermone nominis generalitas gratam quandam, & nouam ἔμφασιν, quemadmodum & nullum animal pro nullo homine vulgo dicimus.

Adamantinus.

Ἀδαμάντινος, id eſt, Adamantinus, pro eo, … , aut infatigabili … incredibilis … ū fecit: … ad hunc modum: Incudibus adamantes deprehenduntur, ita reſpuentes ictum, vt ferrum vtrinq; diſſultet, incudesq; etiam ipſæ diſſiliant. Quippe duritia inenarrabilis eſt, ſimulq; ignium victrix natura, & nunquam incaleſcēs. Vnde & nomen indomita vis, Græca interpretatione accepit. Hactenus Plinius. Vnde, quidquid inuictum, atque inexpugnabile, id adamantinum vocamus. Heſiodus:

Ἀλλ' ἀδάμαντος ἔχει κρατερόφρονα θυμόν. id eſt:

Durus at his animus ſolido ex adamante creatus.

Theocritus in Amaryllide:

Καί κέμ' ἴσως ποτίδῃ, ἐπεὶ οὐκ ἀδαμάντινα ἐντί. id eſt:

Me quoq; reſpiciet, neque enim eſt adamantina forſan.

Eodem pertinet, quod Homerus Vulcanum fingit, adamantinis vinculis irretientem Venerem, & Martem: quod Maro portas, & columnas inferorum ex adamante fabricatus eſt. Socrates in Gorgia Platonis, rationes adamantinas vocat, id eſt, inexpugnabiles. Rurſus libro de Republica 10. ἀδαμαντίνως ἔχειν dixit, pro firmiter tenere, ἀδαμαντίνως δεῖ δὴ ταύτην δόξαν ἔχοντα, εἰς ᾅδου ἰέναι. id eſt. Oportet nimirum adamātine ſentēntiam hanc obtinentem ad inferos proficiſci. Plutarchus in vita Dionis, ἐκ δὲ τούτου προϊοῦσα καὶ νεμομένη κατὰ μικρὸν ἡ περὶ τὸ μειράκιον ἄνεσις, τοὺς ἀδαμαντίνους δεσμοὺς ἐκείνους, οἷς ὁ πρεσβύτερος Διονύσιος ἔφη δεδεμένην ἀπολιπεῖν τὴν μοναρχίαν, ἐξέτηξε καὶ διέφθειρεν. id eſt. Ex hoc autē progreſſa, ac paulatim ſerpens circa adoleſcentem remiſſio, adamantina illa vincula, quibus ſenior Dionyſius dixerat ſe relicturū adſtrictam monarchiā, ſoluit, ac perdidit. Horatius in Odis

Cum

Quis Martem tunica tectum adamantina.

Item alibi:

-Si figit adamantinos
Summis verticibus dura neceſſitas
Clauos.

Itidem Auguſtinus aduerſus Manichæum: Sed cum oſtendere cœpero certas, neceſſariasq; rationes, quæ illas propoſitiones adamantinis, vt dicitur, catenis innexæ conſequuntur. Deniq; ſcriptoribus aliquot, propter infatigatam ſtudij tolerantiam, adamantini cognomen inditum, vt Didymo grammatico, & Origeni Theologo. In conſimilem ſenſum vſurpat Pindarus in Iſthmijs encomio quinto, laudans Lamponē quēdam inter fortes fortiſſimum, qualis eſt Naxia cos inter reliquas.

Φαίης κέ νιν ἄνδρ' ἐν ἀθληταῖσιν ἔμμεν
Ναξίαν πέτραις ἐν ἄλλαις
Χαλκοδάμαντ' ἀκόναν.

id eſt.

Diceres ſane eum virū inter athletas eſſe Naxiam in cæteris ſaxis, ferrique domitricem cotem. Pli. lib. 36. c. 7. meminit Naxij marmoris, quod diu fuit in pretio, & hinc cotes dictas naxias, quæ in inſula Cypro naſcerentur. Eſt autem Naxus vna Cycladum, haud procul à Paro, cuius marmora celebrantur ob cādorem. Pindari interpres ponit Naxum hanc in Creta, qui ſecutus incertum. Plinius ponit Naxum opidum in Sicilia. Stephanus indicat hoc nomen, vt pleraque ſunt, compluribus locis eſſe cōmune. Addit Creticam cotem appellatam Naxiam, quæ eadem dicta ſit *ναξίας*. Subindicat autem, hoc prouerbium magis pertinere ad dijudicandum, & prodendum, quod fallebat, quam ad robur, quemadmodū ante de Lydio lapide diximus. Vnde conſiderandum, an in Plinio pro Cypro legendum ſit Creta, aut Naxo.

Ferreus, Aheneus.

SIMILI figura, Ferrea, atq; ahenea dicuntur, quæ ſolida, firmaq; ſignificamus. Virg.

Non mihi ſi centum linguæ ſint, oraq; centum,
Ferrea vox.

Quo quidem in loco videtur expreſſiſſe illud Homericum ex ſecundo Iliados lib.

Οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν,
Φωνὴ δ' ἄρρηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη.

id eſt.

Non mihi ſi ſint ora decem, totidem quoq; linguæ,
Vox infracta, animusq; mihi ſimul æreus adſit.

Horatius in prima epiſtola:

-Hic murus aheneus eſto.

De decreto animi nō conuellēdo. Homerus Iliados X.

Η γάρ σοί γε σιδήρεος ἔνδοθι θυμός.

id eſt.

Ferrea nimirum tibi mens in pectore clauſa eſt.

Idem Odyſſeæ E.

-Οὐδέ μοι αὐτῇ
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων,

id eſt.

-Neq; enim mihi ſcilicet ipſi
Ferreus eſt animus ſub pectore, ſed miſereſcens.

Et Iliados Ψ:

Σιδήρεον μένος πυρός.

id eſt.

Ferream incendij vim dixit.

-Ἐν δὲ πυρὸς μένος ἧκε σιδήρεον.

id eſt.

Ferrea vero ignis venit in præcordia virtus.

Paullum

Paulo diuerſius eſt, quod Cicero Attilium ferreum ſcriptorem vocat, pro duro, atque imperito. Nam in artibus dura dicuntur, quę parum ſunt artificioſa, contra mollia, quæ ſumma arte perfecta. Verba M. Tullii lib. De finibus 1. ſunt hæc: Electram tamen male conuerſam Attilii mihi legendam putem. De quo Licinius, ferreum ſcriptorem, verum, opinor, ſcriptorem, vt tamen legendus ſit. Eundem in libris de Diuinatione duriſſimum & malum poetam vocat.

Cornea fibra.

NEQVE diſſimili figura dixit Perſius,

- Neq; enim mihi cornea fibra eſt.

Nam cornua & duriſſima ſunt, & ſenſu carent, quemadmodum & vngues. Quanquam poteſt & a corno arbore Corneum dici, cuius lignum duriſſimum eſſe conſtat. Perſii carmen in 1. ſatyra ſic habet,

Non ego, cum ſcribo, ſi forte quid aptius exit,
Quando hæc rara auis eſt, ſi quid tamen aptius exit,
Laudari metuam, neq; enim mihi cornea fibra eſt.

Vnde, qui carent humanis affectibus, robur, adamantem, ſilicem, ferrum, cornu in pectore geſtare dicuntur.

Aiacis riſus.

Αἰάντειος γέλως, id eſt, Aiacinus riſus. In eos, qui temere ac vecorditer rident. Id quod appoſite dicetur in homines mortiferis voluptatibus gaudentes, breui perituros: aut qui malefactis gaudent, mox pœnas daturi. Cuiuſmodi riſum eleganter deſcribit Homerus in Odyſ. Y.

Μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς Ἀθήνη
Ἄσβεστον γέλον ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα.
Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελοίων ἀλλοτρίοισιν.
Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον, ὄσσε δ' ἄρα σφίων
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὠΐετο θυμός. id eſt,

Deinde procis riſum commouit diua Minerua.
Haud compeſcendum, mentemq; excuſſit, at illi
Protinus attoniti malis riſere alienis.
Mandunt interea tabentes ſanguine carnes.
Lumina complentur lacrymis, mẽs anxia mæret.

Adagium natum eſt ex hiſtoria Aiacis. Is adeo grauiter tuliſſe legitur Vlyſſem ſibi prælatum in capeſſenda ſucceſſione armorum Achillis, vt pręe dolore in inſaniam verſus ſit, itaque gladio diſtricto in gregem pecorum inſiliit, exiſtimans ſeſe Græcorum copias cædere. Tum duos quoſdam maximos ſues à trabe ſuſpenſos flagris cecidit, arbitrans hos eſſe Agamemnonem, atq; Vlyſſem, quorum alteri vt iudici, alteri vt victori potiſſimum erat iratus. His igitur ſuibus plurimo cum riſu inſultauit, addens conuitia, quæcunq; ſuggerebat ſplẽdida bilis. Deinde, poſtea quam reſipuiſſet, partim pudore, partim metu, ſibi mortem conſciuit. Nec intempeſtiuiter torquebitur in eos, quibus riſus oboritur nulla de cauſa, quem vulgò dicunt, aut inſaniæ, aut ſtultitiæ argumentum eſſe. Atteſtatur & ſenarius ille proverbialis:

Γελᾷ δ' ὁ μωρὸς κἄν τι μὴ γελοῖον ᾖ.
id eſt,
Ridet fatuus, vt nulla riſus cauſa ſit.

Canis vindictam.

Κυνὸς δίκην, id eſt, Canis vindictam. Macedonicum adagium, in eos, qui præter expectationem pœnas dant iis, quos aliquando læſerunt. Natum ab Euripidis, tragici poetæ, interitu. In Macedonia vicus quiſpiam eſt, qui Thracum dicitur, propterea quod olim a Thracibus ſit inhabitatus. Hic cum canis quidam Archelai regis aberraſſet, Thraces de more ſuo mactatum ſacrificarunt ac deuorarunt. Quod vbi comperiſſet Archelaus, talentum eis mulctam dixit. Verum, cum illi ſoluẽdo non eſſent, Euripidem ſubornarunt, qui regem exoraret, vt ſibi mulctam remitteret, ita vt fecit. Poſtea vero, cum Euripides in ſylua quadam ſolus eſſet, & Archelaus a venatu reuerteretur, canes Euripidem cinctum diſcerpſerunt, deuoraruntque. Exiſtimatum eſt autem, eos canes ex eo prognatos fuiſſe cane, quem Thraces ſacrificarant. Hinc adagium apud Macedonas increbruit, Canis vindictam; ſubaudiendum, paſſus eſt, aut aliud commodius. Valerius Maximus lib. 9. cap. de morte non vulgari, refert, Euripidem, cum ab Archelao, rege Macedonum, cœnæ adhibitus fuiſſet, domum a conuiuio repetentem, a canibus fuiſſe diſcerptum. Eos canes ab æmulo quopiam immiſſos fuiſſe, confirmat Aulus Gellius Noctiũ Atticarum lib. 15. cap. 20. Suidas addit, hos æmulos fuiſſe Arridæum Macedonem, & Crateuam Theſſalum poetam, quos Euripidis gloria vrebat. Hi finxerunt eum a regiis canibus dilaceratum fuiſſe. Sunt, qui narrent, eum non a canibus, ſed a mulieribus fuiſſe dilaniatum, cum intempeſta nocte Craterum adoleſcentem peteret, Archelai amaſium. Teſtatur enim & Gellius, Euripidem *μισογύνην*, id eſt, mulierum oſorem fuiſſe. Sed, quod ad ſuperiorem attinet opinionem, fabulam non vſquequaque diſſimilem narrat Plutarchus in dialogo De comparatione terreſtrium animantium, & marinorum. Pyrrhus, inquit, rex, iter faciens, canem reperit, corpus hominis interfecti ſeruantem: cumque cognouiſſet eum tertium iam diem impaſtum manere, nec a cadauere diuelli, iuſſit extinctum ſepeliri, canem ſecum adducendum curauit. Paucis poſt diebus militum delectus eſt actus, omneſque regem ſedentem præteribant. Aderat & canis, quietus interim, donec domini interfectores prætereuntes conſpicatus eſt: in hos protinus iratus, cum clamore irruit, ac ſæpius allatrauit, ſubinde reſpectans Pyrrhum, adeo, vt non ſolum ipſi Pyrrho, ſed & omnibus, qui aderant, ſuſpicio naſceretur: Proinde, cum & aliæ nonnullæ coniecturæ, ita vt fit, accederent aliunde, duo comprehenſi ſunt, & facinus confeſſi, ſupplicio ſunt affecti. Addit & Heſiodi interfectores, ab ipſius cane proditos, ſupplicium dediſſe. Subiicit his, quod ſua memoria dicit accidiſſe. Quidam irrupit in Æſculapii templum, ſublatis aureis & argenteis aliquot monumentis: clam, & ignotus, vt putabat, aufugit. At canis, templi cuſtos, cui nomen Capparus, (nam indignus qui periret *ἀνώνυμος*) cum videret neminem æditurorum ſua voce commoueri, fugientem ſacrilegum eſt inſecutus, ac primum quidem ſaxis petitus, haud tamen diſcedebat. Exorto die, non accedebat propius, ſed procul oculis obſeruans ſectabatur, nec cibum obiectum capiebat. Rurſum iuxta dor-

mientem cubabat & ipſe, & abeuntem ad conſimilem modum inſequebatur, quod ſi qui viatores fuiſſent obuii, iis cauda adblandiebatur, in illum vnum latrabat, ac ſæuiebat. Hæc cum ab aliis alii didiciſſent, ſimulque & canis & hominis figuram cognouiſſent, ſacrilegum apprehenderunt, & ad ſupplicium duxerunt, cane præcedente hilari iam, ac geſtiente, quod maleficum eſſet venatus. Vnde ei cani de publico paſtus decretus eſt, eiusque rei cura ſacerdotibus mandata. Verum, vt ad proverbium redeamus, appatet apte dici poſſe & in hunc ſenſum, quoties auctor illati mali diſſimulatur. Velùti, cum veneno tollitur inimicus, & ſpargitur in vulgum rumor, illum febri periſſe: aut, cum princeps, immiſſis in ædes alicuius ſatellitibus, omnia diripit, & fama diſſipatur à latronibus fuiſſe ſpoliatas: aut cum tyrannus ſubvertit eum, cui male vult, deinde facti inuidia confertur in magiſtratus, tanquam illo inſcio fecerint. Videtur hinc fluxiſſe, quod hodie paſſim apud Germanos dictitant, vbi quid accidit incommodi certi, incerto auctore, quodque nemini poſſis imputare, id canis accidiſſe morſu.

In tuo regno.

QVOD cuiusque priuatum eſt, regnum eius dicitur. Inde & Melibœus Virgilianus:

Poſt aliquot mea regna videns mirabor ariſtas.

Scæuola apud Ciceronem in Oratore, Id, niſi in tuo regno eſſemus, non tuliſſemus, id eſt, in tua villa. Nam Craſſo loquitur in Tuſculano, quæ villa tum erat Craſſi. Quin etiam vulgo iactatur adagium, Suæ quenque domi regem eſſe: quod tamen ab ipſa vſque antiquitate manaſſe videtur. Quandoquidem apud Homerum Odyſſ. A. verſiculus hic extat,

Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο, id eſt,

Ædibus in noſtris ego regem geſſero ſane.

In tuo luco, & fano eſt ſitum.

IN tuo luco, & fano, legitur apud Plautum, pro eo, quod eſt, in tua poteſtate, tuo arbitrio, tua tutela, tua manu. Translatum à fanis, & lucis, numinibus dicatis. Nonnihil diuerſum eſt, quod ait M. Tullius in oratione pro Aulo Cæcinna: In meis caſtris, præſidiisque verſaris: id eſt, mecum facis, & pro me pugnant, quæ dicis.

Intra ſuas præſepes.

SIMILI figura dicit Plautus in Caſina, Scit, ſi id impetret, futurum quod amat intra præſepes ſuas: pro eo, quod eſt, certum ac paratum. Nã, quod intra ſepta noſtra clauſum ſit, id tuto, certoq; poſſidemus. Dictum eſt autem in ſenem, dantem operam vt ancilla, quam amabat, villico ſuo nuberet, hoc quidem conſilio, vt inſciente vxore, cum liberet, ea ruri potiretur. Idem in Rudentibus: Ad herum arbitrum vocat me hic intra præſepes meas.

In ære meo eſt.

QVEM nobis officiis obſtrictum, ſignificamus, ita vt iam totus certoq; noſter ſit, cum in ære noſtro dicimus eſſe. Nam antiquitus omnis pecunia ærea erat, auri vſu nondũ reperto in feriendis numiſmatis. Legitur apud Cic. li. ep. famil. 13. Et me hercle ſemper ſic in animo habui, te in ęre meo

eſſe, propter Lamiæ noſtri coniunctionem, & ſingularem neceſſitudinem. Item lib. 15. Marcum Fabium quod mihi amicum tua commendatione das, nullum in eó facio quęſtum. Multi enim anni ſunt, cum ille in ære meo eſt, & a me diligitur.

A teneris vnguiculis.

Ἀπὸ τῶν ἁπαλῶν ὀνύχων, id eſt, A teneris vnguiculis, pro eo, quod eſt, à prima pueritia. Translatum à catulis, quorum vnguiculi nondum durue- runt. M. Tullius, A teneris, vt Græci dicunt, vnguiculis. Flaccus in Odis:

- Et inceſtos amores
De tenero meditatur vngui.

Plutarchus in libello De puerorũ inſtitutione, Ὡς ἂν ἔνδοθεν καὶ τὸ δὴ λεγόμενον ἐξ ὀνύχων ἀγαπῶσι τὰ τέκνα, id eſt, Vt intrinſecus, & quod dicitur, ab vnguiculis ament liberos, hoc eſt, à prima ſtatim infantia. De matribus loquitur, quæ ſuis vberibus lactant fœtus ſuos.

Ab incunabulis.

Evndem habet ſenſum. Ab incunabulis, id eſt, à primis vitæ rudimentis. Plautus in Pſeudolo, Sed hic ſeruus Caryſto huc qui advenit, quid ſapit vſq; a cunabulis? Item Titus Liuius, Ab incunabulis imbutum odio tribunorum. M. Tullius oratoris incunabula vocat primam illam à fundamentis inſtitutionem. Et Virgilius:

Gentis cunabula noſtra.

Aurelius lib. Pandectarum 1. tit. de officio præfecti prætorio. His cunabulis præfectorum auctoritas initiata in tantum meruit augeri, vt appellari à præfectis prætorio non poſſit. Ariſtoteles in Ethicis lib. 2 dicit, ἐκ νηπίων, ἐκ νέων. Quorum poſterius citat ex Platone. Eſt autem is locus apud Platonem libro De legibus 10. νῦν ἂν πειθόμενοι τοῖς μύθοις οὓς ἐκ νέων παίδων ἔτι ἐν γάλαξι τρεφόμενοι, τροφῶν τε ἤκουον καὶ μητέρων, &c. id eſt, Nunc vero credentes fabulis, quas à pueris, cum adhuc lacte aleremur, à nutricibus, ac matribus audiuimus. Similiter & Crepundia pro prima ætate accipiuntur.

Cum lacte nutricis.

Cognatvm eſt his, quæ ſuperius retulimus, Ab incunabulis, A teneris vnguiculis. Cicero Tuſc. quæſt. lib. 3. Nunc autem, ſimul atque editi in lucem, & ſuſcepti ſumus, in omni continuo prauitate, & in ſumma, opinionum peruerſitate verſamur: vt pene cum lacte nutricis errorem ſuxiſſe videamur.

Ante victoriam encomium canis.

Πρὸ τῆς νίκης τὸ ἐγκώμιον ᾄδεις, id eſt, Ante victoriam encomium canis, In eum, qui præpropere gloriatur, re nondum confecta. Nam apud Græcos, qui rem ſtrenue geſſiſſent bello, oratione quapiam, aut carmine laudabantur, quæ laudatio proprie Encomium dicitur. Extat enim Theocriti carmen in laudem Ptolemæi, cui titulus, Encomium: & Luciani Demoſthenis encomium. Apud Romanos, orationes, ſupplicationes, triumphi, præmia virtutis erant, vnde liceat dicere, Antequam viceris, triumphum paras. Plato in Lyſide, Πρὶν νενικηκέναι, ποιεῖς τι καὶ ᾄδεις εἰς ἑαυτὸν ἐγκώμιον, id eſt, Priuſquam viceris, & facis, & canis de teipſo encomium. Non abludit hinc, quod ait Plato in Thæteto, Φαινόμεθα ἀγεννοῦς ἀλεκτρυόνος δίκην πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν, id eſt, Videbimur, galli ignaui more, priuſquam

quam vicerimus, à ſermone deſilientes canere. Siquide hic mos animanti, cantu victorem ſe teſtari. Huc pertinet illud, quod alibi retulimus ex Solonis auctoritate, ὅρα τέλος μακροῦ βίου. Tum illud Pindari in Iſthmiis, ἔστι δ᾽ ἀφάνεια τύχας καὶ μαρναμένων, πρὶν τέλος ἄκρον ἱκέσθαι, id eſt, Eſt autē incerta fortuna etiam pugnantium, priuſquam ad ſummum finem perueniatur.

Omnes attrahens, vt magnes lapis.

Πάντας γ᾽ ὑφέλκων οἷα μαγνῆτις λίθος. id eſt,

Cuncta attrahens haud aliter, ac
magnes lapis.

Hoc carmen Suidas citat ex Piſide. Videtur proverbiale. Metaphora ducta à natura lapidis, ferrum ad ſe trahentis, & attractum tenentis, quē quidam eūdem putant cū eo, quem Heracleum vocant, cuius alibi mentionem fecimus in prouerbio, Lydius lapis. Hoc miraculi Plinius verbis attollit lib. 36. c. 16. ad hunc modum, Quid lapidis rigore pigri? Ecce ſenſus, manusque tribuit illi. Quid ferri duritia pugnacius? Sed cedit, & patitur mores, trahiturque à Magnete lapide, domitrixq; illa rerum omniū materia, ad inane neſcio quid currit, atque vt propius venit, aſſiſtit, tenetur que, & complexu hæret. Sideriten ob hoc alio nomine appellant: quidam Heracleon. Magnes appellatus eſt ab inuentore, vt auctor eſt Nicander, in India repertus. Hactenus Plinii verba reddidimus. Inter multas Magnetis ſpecies, Æthiopicum commemorat, attractu vſque adeo efficaci, vt non ferrum modo, verumetiam alterum Magnetem ad ſe trahat. Eoque tantus huius lapidis honos, vt argento expendi ſoleat. Commemorat & Hæmatiten, non perinde in attrahendo ferro violentum, ſed alio inſignem miraculo. Siquidem, vt eſt colore ſanguineo, nam hinc etiam vocabulum, ita ſi teratur, ſanguinem reddit. Huius igitur lapidis tam prodigioſa vis proverbio locum fecit. Citat Suidas Euripidem ex Oeneo:

- Ὥς τε μαγνῆτις λίθος
Τὴν δόξαν ἕλκει, καὶ μεθίστησιν πάλιν.
id eſt,
- Sicuti Magnes lapis
Mentem trahit, transfertq; rurſum
ac demouet.

Confine eſt illi, quod alibi diximus:

Ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἕλκων, ὥς τε καικίας νέφος.
id eſt,
Ad ſe attrahens, vt Cacias nubes
trahit.

In ſiluam ligna ferre.

In ſiluam ligna ferre, eſt, aliquem iis rebus augere velle, quibus ipſe maxime abundet. Horatius in Sermonibus.

Atq; ego cum Græcos facerem natus mare citra
Verſiculos, vetuit me tali voce Quirinus
Poſt mediam noctem viſus, cum inſomnia vera,
In ſiluam non ligna feras inſanius, ac ſi
Græcorum malis magnas implere cateruas.

Eadem ratione dicimus. In mare deferre aquam: quorum vtrunq; nos epigrammate quodam coniunximus.

Largiri numeros tibi Petre, hoc eſt.
Silua ligna, vago mari addere vndas.

tibi oleo tranquilliorem. Eſt autem vſque adeo tranquilla olei natura, vt mare quoque rem omnium ſæuiſſimam tranquillet, atq; ob id vrinantes aiunt oleum ore ſpargere, quod mitiget elementi naturam aſperam, lucemq; deportet. Auctor eſt Pli. li. 2. Idem confirmat Plutarchus: &, cur ita fiat, rationem reddit in libello De cauſis naturalibus. Rurſus in conuiuialium quæſtiuncularum Decade ſexta, cauſam afferens, cur Homerus inter tot liquores, oleum duntaxat appellarit ὑγρὸν, id eſt, humidum, ſiue liquidum, oſtendit oleo nihil ineſſe aſperum, ſed vndique leue eſſe, & ob id maxime reddere imagines more ſpeculorum. Præterea nec motum, aut percuſſum ſtrepit, quemadmodũ humores reliqui, nec luctatur cum igni, ſed tacite paſcit. Denique non eſt alius liquor, qui tam late diffundatur, cum inũgitur corpori, aut ſerius ſiceſcat, aut æque molliat ac leniat. Vtitur hoc adagio & Plato in Theæteto de ſcientia, placida ingenia, quæ leniter, ac trãquille ad diſciplinas, & diſputationes accedunt, oleo molliter fluenti comparans, ὁ δὲ οὕτω λείως τε καὶ ἀπλαίστως καὶ ἀνυσίμως ἔρχεται ἐπὶ τὰς μαθήσεις καὶ ζητήσεις μετὰ πολλῆς τῆς πρᾳότητος, οἷον ἐλαίου ῥεῦμα ἀψοφητὶ ῥέοντος, ὥστε θαυμάσαι τὸ τηλικοῦτον ὄντα οὕτω ταῦτα διαπράττεσθαι. id eſt. At hic adeo leniter, ac circumſpecte, ſimulque expedite ingreditur ad diſciplinas, quæſtionesque, multa cum manſuetudine, olei in morem, citra ſtrepitum fluentis, vt admireris, tantus cum ſit, hæc ad eum modum agere.

Auricula infima mollior.

Hvic ſimilimum, quod M. Tull. vſurpat in epiſtolis ad Q. Fr. libro 2. Tu, inquiens, quemadmodum me cenſes oportere eſſe in Rep. & in noſtris inimicitiis, ita & eſſe, & forte auricula infima ſcito molliorem. Ammianus lib. 19. In aliis nimiũ ſeuerus, in hoc titulo, ima, quod aiunt, auricula mollior. Tranſlata metaphora ab ea auriculæ parte, qua non eſt aliud in humano corpore mollius, aut flexibilius, lentiusq; : vt quæ nec oſſe rigeat, neque cartilagine dureſcat, neque neruis intendatur.

Apio mollior, aut mitior.

Ἀπίου πεπαίτερος, id eſt, Apio mitior. Simili figura dictũ eſt a Theocrito:

Καὶ τὰν μὰν ἀπίω πεπαίτερος.

id eſt:

Et iam certe apio manſuetior.

Eſt autem apius Græcis raphanus, aut pyri genus.

Spongia mollior.

Eivsdem eſt generis, τῆς σπογγιᾶς μαλακώτερος, id eſt, Spongia mollior. Sic enim aſſentator quiſpiam loquitur apud comicum quempiam citãte Plutarcho in commentario De diſcrimine adulatoris & amici.

Ἐμὲ νικόμαχε πρὸς τὸν στρατιώτην τάξατε,
Ἂν μὴ ποιήσω πέπονα, μαστίγου ὅλον,
Ἂν μὴ ποιήσω σπογγιᾶς μαλακώτερον
Τὸ πρόσωπον. id eſt:

Nicomache, me iſti militi opponas velim,
Niſi pepona loris, quantus eſt, effecero;
Niſi ſpongia illi molliorem qualibet
Reddidero vultum.

Ad eundem modum dicebant, Pepone mollior. Theopompus apud Athenæum lib. 2. Μαλακώτερα πέπονος καὶ σικύου μοι γέγονε. i. Molliora mihi Pepone, & cucumere facta ſunt. Ad hanc formã pertinet, quod idem citat

citat ex Epicharmo, Πραΰτερος ἐγώ γε μαλάχης. Mitior equidem malua, quod ea herba vim habeat leniẽdi. Idem, Cinædo mollior. Plautus in Aulularia, Ita fuſtib⁹ ſum mollior magis, quam vllus cinædus. Nam priſci ſaltatores & pantomimos cinædos vocabant, quod cum geſticulatione canerent. Similiter Catullus:

Cinæde Thalle mollior cuniculi capillis.

Felicibus ſunt & trimeſtres liberi.

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. id eſt: *Felicibus ſunt & trimeſtres liberi.* Senarius prouerbialis ſin principũ, ac diuitum felicitatem, quibus per adulationem omnia laudi vertũtur, quique ſibi nihil non licere putant, adeo, vt ꝙ in homine plebeio perinde, vt ſummum ſcelus damnatur, in illis virtutis titulo celebretur. Vnde nata ſit parœmia, Suetonius Trãquillus declarat, Claudii Cæſaris vitam his verbis exordiens: Patrẽ Claudii Cęſaris Druſum, olim Decimum, mox Neronem prænomine, Liuia, cum Auguſto grauida nupſiſſet, intra menſem tertium peperit, fuitque ſuſpicio ex vitrico per adulterii conſuetudinem procreatum. Statim certe vulgatus eſt verſus:

Τοῖς εὐτυχοῦσι κ̀ τρίμηνα παιδία.
id eſt:

Potentibus ſunt menſium & partus trium.

Nam menſe ſeptimo, decimo, & vndecimo, legitimi ſunt part⁹: quarto & octauo, neque vitales fere, & per quam rari: menſe tertio, nulli partus editi leguntur. Auctor Plin. lib. 7. cap. 5.

Aurem vellere.

AVREM vellere veteres dicebant, admonere: à priſco ritu ſumpta figura, quo in ius ducturi quempiam, aurem vellicabant, anteſtantes eum, quem quaſi teſtem meminiſſe volebant. Inde Horatianum illud in Sermonibus:

-Et licet anteſtari, ego vero
Oppono auriculam.

Siquidem, vt frons antiquitus erat ſacra Genio, veluti ſcribit in Maronis Silenum Seruius, vt digiti Mineruæ, genua Miſericordiæ, ita auris Memoriæ deæ, quam Græci μνημοσύνην vocant. Virgilius in Sileno:

Cum canerẽ reges, & prælia, Cynthius aurem
Vellit, & admonuit paſtorem, Tityre, pingues
Paſcere oportet oues, deductum dicere carmen.

Quod imitatus Calphurnius in Bucolicis:

Vellit nam ſæpius aurem
Inuida paupertas, & dicit, Vilia cura.

Nonnihil decoris adiunxit prouerbio Calphurnius, quod ad rem tranſtulit. Quanquam poteſt paupertas hoc loco pro dea accipi. Seneca lib. De beneficiis 4. Nec tanquam munus dabo, ſed verba mea redimã, & aurẽ mihi peruellam, damno caſtigabo promittẽtis temeritatem. Rurſus libro 2. Loquar mecum, & mihi aurem peruellam: hoc eſt, ero mihiipſi monitor, ne ſimiliter peccem. Vtitur in hunc modũ & aliis aliquot locis, vt in epiſtola quadam. Sit ergo aliquis cuſtos, & aures ſubinde peruellat, abigatque rumores, & reclamet populis laudantibus.

Alter Hercules.

PROVERBIALIS hyperbole, οὗτος ἄλλος Ἡρακλῆς, id eſt, Hic alter Hercules. De viro præſtrenuo, ac laborũ tole-

tolerantiſſimo. Extat hoc titulo fabula quæpiam ex Menippeis Terentii Varronis, mirum ni prouerbiali. Ariſtoteles libro Moralium Eudemiorum 7. Ὁ γὰρ φίλος βούλεται εἶναι, ὥσπερ ἡ παροιμία φησὶν, ἄλλος ἡρακλῆς, ἄλλος οὗτος. id eſt. Nam amicus cupit eſſe, ſicuti prouerbio dicitur, alter Hercules, alter hic. Plutarch⁹ ſcribit, id cognominis vulgo Theſeo attributũ, quod multa fortiter patraret exemplo Herculis. Laertius in vitis philoſophorum oſtẽdit, & Cleanthẽ philoſophum alterũ Herculem vulgo dictum fuiſſe, quod eſſet omniũ laborum patientiſſimus, adeo, vt noctu hauriendo è puteo aquam victũ diurnum pararet. vnde & Φρεαντλῆς dictus pro Cleanthe, & nihil tamen ſegnius egregiam operam interdiu nauaret philoſophiæ. Clearch⁹ apud Zenodotum aliam fabulam affert, vnde hoc ſit natũ adagium. Ait enim; Briareũ, qui & ipſe Hercules dictus eſt, profectum Delphos, ſublatis inde theſauris aliquot, ac monumentis, ex iis, quæ eo in loco ſeruabantur, iuxta veterem quandam conſuetudinem, ad columnas, quas Herculis cognominant, ſeſe contuliſſe, atque itidem illis, quæ illic erant, fuiſſe potitum. Deinde Tyrium Herculẽ veniſſe Delphos, vt oraculum conſuleret, deumq; reſpondiſſe, οὗτος ἄλλος ἡρακλῆς, id eſt, Hic alter Hercules, atque oraculum in adagionem abiiſſe. Nec deſunt, qui huius dicti originẽ referant ad Titormũ quendam buſſequam, qui multis exemplis Milonẽ ſuperarit. Is, ſe profitens ſuperatum, ſublatis in cælum manibus, dixit, ὦ ζεῦ, μὴ τοῦτο ἡρακλῆα ἡμῖν ἕτερον ἐσπείρας, O Iuppiter, num hunc nobis Herculem alterum genuiſti? Huc pertinet illud Theocriti in Paſtoribus:

Φαντί νιν ἡρακλῆα βίῃ καὶ κάρτος ἐρίσδειν. id eſt:

Viribus Alcidæ hunc certare, & robore dicunt.

Subiicitque paſtor:

Κῆμ' ἔφαθ' ἁ μάτηρ πολυδεύκεος ἦμεν ἀμείνω,

id eſt:

Me quoq; Pollucem mater præcellare dixit.

Erat enim hic excellens in pugilum certamine. Et Græculus adulator apud Iuuenalem, diuitem imbecillum Herculi ęquat, Antæum procul à tellure tenenti. Macrobius lib. Saturnalium 3. ſcribit in hunc modum: Salios autem Herculi propter vbertatẽ doctrinæ altioris aſſignat: quia is Deus & apud Pontifices idem qui & Mars habetur. Et ſane ita Menippea Varronis affirmat, quę inſcribitur, ἄλλος οὗτος ἡρακλῆς, quia, cum de Hercule multa loqueretur, eundem eſſe cum Marte probauit. Apud Latinos quoque Rutiello cuidam prodigioſis viribus, Herculis nomen attributum. Is mulum ſuum tollebat, vt ſcribit M. Varro citante Plin. lib. 7. At Hippocrati medico, quod peſtilentiam ab Illyriis venientem prædixiſſet, dimiſſis ad auxiliandum circa vrbes diſcipulis, Græcia ob meritum eoſdẽ dęcreuit honores, quos Herculi. nam & is ἀλεξίκακος habitus eſt. Auctor idem Plin. eodem libro. Quin nomen hoc Herculis videtur vulgari ſermone ad oẽs viros egregie fortes transferri ſolere, non aliter, quam Catonis ad graues, & ſapientes. Nam Varro quadraginta tres Hercules enumerat, additq; hoc nomine honoratos fuiſſe omnes, qui fortiter quippiam egiſſent. Teſtatur & Macrobius in Saturnalibus, hoc nominis compluribus fuiſſe commune,

Digitized by Google

mune, & ante Amphitryonis priuignum. Sic & Achilles appellabantur inſigni fortitudine duces: quorum de numero fuit Lucius Sicinius Dentatus, ob ingentem fortitudinẽ Romanus Achilles appellatus, quod cẽtum & viginti prælijs cum hoſte pugnaſſet, nec vllam haberet cicatricẽ auerſam. Auctor A. Gellius lib. 2. c. 11. Denique rationem, aut argumentũ Achilleum vocant, quod ſit inſuperabile, & inſolubile.

Bipedum nequiſſimus.

BIPEDVM nequiſſimus, de homine vehementer improbato, quique vel pecudes nequitia ſuperet. Dictum eſt in Regulum quẽdam oratorem, quẽ Plinius in epiſtolis ſubinde ſuis pingit coloribus, vbi & adagium hoc refertur: ſed ante hunc Cicero torſerat in Clodium in oratione pro domo ſua, Hoc tu proſcriptore, hoc conſiliario, hoc miniſtro, omnium nõ bipedum ſolum, ſed etiam quadrupedũ impuriſſimo Remp. perdidiſti. Conſimili figura Alexander Imperator apud Ælium Lampridiũ: Nuper certe, patres, meminiſtis, cum ille omniũ non ſolum bipedum, ſed etiam quadrupedũ ſpurciſſimus, Antonini nomen præferret. Heliogabalum ſignificans, Imperatorum vnum omniũ effeminatiſſimum, & quem optimo iure Romanũ Sardanapalum poſſis dicere. Addit autem in hoc ſermone nominis generalitas gratam quandam, & nouam ἔμφασιν, quemadmodum & nullum animal pro nullo homine vulgo dicimus.

Adamantinus.

Ἀδαμάντινος, id eſt, Adamantinus, pro eo, quod eſt inexorabilis, aut infatigabilis. Huic prouerbio incredibilis huius lapidis durities locũ fecit: de qua Plin. libro 37. ſcribit ad hunc modum: Incudibus adamantes deprehenduntur, ita reſpuentes ictum, vt ferrum vtrinq; diſſultet, incudesq; etiam ipſæ diſſiliant. Quippe duritia inenarrabilis eſt, ſimulq; ignium victrix natura, & nunquam incaleſcẽs. Vnde & nomen indomita vis, Græca interpretatione accepit. Hactenus Plinius. Vnde, quidquid inuictum, atque inexpugnabile, id adamantinum vocamus. Heſiodus:

> Ἀλλ' ἀδαμάντιος ἔχει κρατερόφρονα θυμόν. id eſt:
>
> *Durus at his animus ſolido ex adamante creatus.*

Theocritus in Amaryllide:

> Καί κέ μ' ἴσως ποτίδῃ, ἐπεὶ οὐκ ἀδαμαντίνα ἐστί. id eſt:
>
> *Me quoq; reſpiciet, neque enim eſt adamantina forſan.*

Eodem pertinet, quod Homerus Vulcanum fingit, adamantinis vinculis irretientem Venerem, & Martem: quod Maro portas, & columnas inferorum ex adamante fabricatus eſt. Socrates in Gorgia Platonis, rationes adamantinas vocat, id eſt, inexpugnabiles. Rurſus libro de Republica 10. ἀδαμαντίνως ἔχειν dixit, pro firmiter tenere, ἀδαμαντίνως δεῖ δὴ τὴν ταύτην δόξαν ἔχοντα, εἰς ᾅδου ἰέναι. id eſt. Oportet nimirum adamãtine ſententiam hanc obtinentem ad inferos proficiſci. Plutarchus in vita Dionis, ἐκ δὲ τούτου προϊοῦσα καὶ νεμομένη κατὰ μικρὸν ἡ περὶ τὸ μειράκιον ἄνεσις, τοὺς ἀδαμαντίνους δεσμοὺς ἐκείνους, οἷς ὁ πρεσβύτερος διονύσιος ἔφη δεδεμένην ἀπολιπεῖν τὴν μοναρχίαν, ἐξέτηξε καὶ διέφθειρεν. id eſt. Ex hoc autẽ progreſſa, ac paulatim ſerpens circa adoleſcentem remiſſio, adamantina illa vincula, quibus ſenior Dionyſius dixerat ſe relicturũ adſtrictam monarchiã, ſoluit, ac perdidit. Horatius in Odis

Qua

Quis Martem tunica tectum adamantina.

Item alibi:

-Si figit adamantinos
Summis verticibus dura neceſſitas
Clauos.

Itidem Auguſtinus aduerſus Manichæum: Sed cum oſtendere cœpero certas, neceſſariasq; rationes, quæ illas propoſitiones adamantinis, vt dicitur, catenis innexæ conſequuntur. Deniq; ſcriptoribus aliquot, propter infatigatam ſtudij tolerantiam, adamantini cognomen inditum, vt Didymo grammatico, & Origeni Theologo. In conſimilem ſenſum vſurpat Pindarus in Iſthmijs encomio quinto, laudans Lamponē quēdam inter fortes fortiſſimum, qualis eſt Naxia cos inter reliquas.

Φαίης κέ νιν ἄνδρ᾽ ἐν ἀεθληταῖσιν ἔμμεν
Ναξίαν πέτραις ἐν ἄλλαις
Χαλκοδάμαντ᾽ ἀκόναν.

id eſt.

Diceres ſane eum virū inter athletas eſſe Naxiam in cæteris ſaxis, ferrique domitricem cotem. Pli. lib. 36. c. 7. meminit Naxij marmoris, quod diu fuit in pretio, & hinc cotes dictas naxias, quæ in inſula Cypro naſcerentur. Eſt autem Naxus vna Cycladum, haud procul à Paro, cuius marmora celebrantur ob cādorem. Pindari interpres ponit Naxum hanc in Creta, qui ſecutus, incertum. Plinius ponit Naxum opidum in Sicilia Stephanus indicat hoc nomen, vt pleraque ſunt, compluribus locis eſſe cōmune. Addit Creticam cotem appellatam Naxiam, quæ eadem dicta ſit *ναξίας*. Subindicat autem, hoc prouerbium magis pertinere ad dijudicandum, & prodendum, quod fallebat, quam ad robur, quemadmodū ante de Lydio lapide diximus. Vnde conſiderandum, an in Plinio pro Cypro legendum ſit Creta, aut Naxo.

Ferreus, Aheneus.

SIMILI figura, Ferrea, atq; ahenea dicuntur, quæ ſolida, firmaq; ſignificamus. Virg.

Non mihi ſi centum linguæ ſint, oraq; centum,
Ferrea vox.

Quo quidem in loco videtur expreſſiſſe illud Homericum ex ſecundo Iliados lib.

Οὐδ᾽ εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ᾽ εἶεν,
Φωνὴ δ᾽ ἄῤῥηκτος, χαλκοῦν δέ μοι ἦτορ ἐνείη.

id eſt.

Non mihi ſi ſint ora decem, totidem quoq; linguæ,
Vox infracta, animusq; mihi ſimul æreus adſit.

Horatius in prima epiſtola:

-Hic murus aheneus eſto.

De decreto animi nō conuellēdo.

Homerus Iliados X.

Ἦ γὰρ σοί γε σιδήρεος ἔνδοθι θυμός.

id eſt.

Ferrea nimirum tibi mens in pectore clauſa eſt.

Idem Odyſſeæ E.

-Οὐδέ μοι αὐτῇ
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ᾽ ἐλεήμων,

id eſt.

-Neq; enim mihi ſcilicet ipſi
Ferreus eſt animus ſub pectore, ſed miſereſcens.

Et Iliados Ψ:

Σιδήρεον μένος πυρός.

id eſt.

Ferream incendij vim dixit.

-Ἐν δὲ πυρὸς μένος ἧκε σιδήρεον.

id eſt.

Ferrea vero ignis venit in præcordia virtus.

Paullum

Paulo diuerſius eſt, quod Cicero Attilium ferreum ſcriptorem vocat, pro duro, atque imperito. Nam in artibus dura dicuntur, quę parum ſunt artificioſa, contra mollia, quæ ſumma arte perfecta. Verba M. Tullii lib. De finibus 1. ſunt hæc: Electram tamen male conuerſam Attilii mihi legendam putem. De quo Licinius, ferreum ſcriptorem, verum, opinor, ſcriptorem, vt tamen legendus ſit. Eundem in libris de Diuinatione duriſſimum & malum poetam vocat.

Cornea fibra.

NEQVE diſſimili figura dixit Perſius,

- Neq; enim mihi cornea fibra eſt.

Nam cornua & duriſſima ſunt, & ſenſu carent, quemadmodum & vngues. Quanquam poteſt & a corno arbore Corneum dici, cuius lignum duriſſimum eſſe conſtat. Perſii carmen in 1. ſatyra ſic habet,

Non ego, cum ſcribo, ſi forte quid aptius exit,
Quando hæc rara auis eſt, ſi quid tamen aptius exit,
Laudari metuam, neq; enim mihi cornea fibra eſt.

Vnde, qui carent humanis affectibus, robur, adamantem, ſilicem, ferrum, cornu in pectore geſtare dicuntur.

Aiacis riſus.

Αἰάντειος γέλως, id eſt, Aiacinus riſus. In eos, qui temere ac vecorditer rident. Id quod apposite dicetur in homines mortiferis voluptatibus gaudentes, breui perituros: aut qui malefactis gaudent, mox pœnas daturi. Cuiusmodi riſum eleganter deſcribit Homerus in Odyſ. Y.

Μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς Ἀθήνη
Ἄσβεστον γέλον ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα.
Οἱ δ᾽ ἤδη γναθμοῖσι γελοίων ἀλλοτρίοισιν.
Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον, ὄσσε δ᾽ ἄρα σφίων
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δὲ ὠΐετο θυμός. id eſt,

Deinde procis riſum commouit diua Minerua.
Haud compeſcendum, mentemq; excuſſit, at illi
Protinus attoniti malis riſere alienis.
Mandunt interea tabentes ſanguine carnes.
Lumina complentur lacrymis, mẽs anxia mœret.

Adagium natum eſt ex hiſtoria Aiacis. Is adeo grauiter tuliſſe legitur Vlyſſem ſibi prælatum in capeſſenda succeſſione armorum Achillis, vt prę dolore in inſaniam verſus ſit, itaque gladio diſtricto in gregem pecorum inſiliit, exiſtimans ſeſe Græcorum copias cædere. Tum duos quoſdam maximos ſues à trabe ſuſpenſos flagris cecidit, arbitrans hos eſſe Agamemnonem, atq; Vlyſſem, quorum alteri vt iudici, alteri vt victori potiſſimum erat iratus. His igitur ſuibus plurimo cum riſu inſultauit, addens conuitia, quæcunq; ſuggerebat ſplẽdida bilis. Deinde, poſtea quam reſipuiſſet, partim pudore, partim metu, ſibi mortem conſciuit. Nec intempeſtiuiter torquebitur in eos, quibus riſus oboritur nulla de cauſa, quem vulgò dicunt, aut inſaniæ, aut ſtultitiæ argumentum eſſe. Atteſtatur & ſenarius ille proverbialis:

Γελᾷ δ᾽ ὁ μωρὸς κἄν τι μὴ γελοῖον ᾖ.
id eſt,

Ridet fatuus, vt nulla riſus cauſa ſit.

Canis vindictam.

Κυνὸς δίκην, id eſt, Canis vindictam. Macedonicum adagium, in eos, qui præter expectationem pœnas dant iis, quos aliquando læſerant. Natum ab Euripidis, tragici poetæ, interitu. In Macedonia vicus quiſpiam eſt, qui Thracum dicitur, propterea quod olim a Thracibus ſit inhabitatus. Hic cum canis quidam Archelai regis aberraſſet, Thraces de more ſuo mactatum ſacrificarunt ac deuorarunt. Quod vbi comperiſſet Archelaus, talentum eis mulctam dicit. Verum, cum illi ſoluẽdo non eſſent, Euripidem ſubornarunt, qui regem exoraret, vt ſibi mulctam remitteret, ita vt fecit. Poſtea vero, cum Euripides in ſylua quadam ſolus eſſet, & Archelaus a venatu reuerteretur, canes Euripidem cinctum diſcerpſerunt, deuorarunt que. Exiſtimatum eſt autem, eos canes ex eo prognatos fuiſſe cane, quem Thraces ſacrificarant. Hinc adagium apud Macedonas increbruit, Canis vindictam; ſubaudiendum, paſſus eſt, aut aliud commodius. Valerius Maximus lib. 9. cap. de morte non vulgari, refert, Euripidem, cum ab Archelao, rege Macedonum, cœnæ adhibitus fuiſſet, domum a conuiuio repetentem, a canibus fuiſſe diſcerptum. Eos canes ab æmulo quopiam immiſſos fuiſſe, confirmat Aulus Gellius Noctiũ Atticarum lib. 15. cap. 20. Suidas addit, hos æmulos fuiſſe Arrideum Macedonem, & Crateuam Theſſalum poetam, quos Euripidis gloria vrebat. Hi finxerunt eum a regiis canibus dilaceratum fuiſſe. Sunt, qui narrent, eum non a canibus, ſed a mulieribus fuiſſe dilaniatum, cum intempeſta nocte Craterum adoleſcentem peteret, Archelai amaſium. Teſtatur enim & Gellius, Euripidem μισογύνην, id eſt, mulierum oſorem fuiſſe. Sed, quod ad ſuperiorem attinet opinionem, fabulam non vſquequaque diſſimilem narrat Plutarchus in dialogo De comparatione terreſtrium animantium, & marinorum. Pyrrhus, inquit, rex, iter faciens, canem reperit, corpus hominis interfecti ſeruantem: cumque cognouiſſet eum tertium iam diem impaſtum manere, nec a cadauere diuelli, iuſſit extinctum ſepeliri, canem ſecum adducendum curauit. Paucis poſt diebus militum delectus eſt actus, omneſque regem ſedentem præteribant. Aderat & canis, quietus interim, donec domini interfectores prætereuntes conſpicatus eſt: in hos protinus iratus, cum clamore irruit, ac ſæpius allatrauit, ſubinde reſpectans Pyrrhum, adeo, vt non ſolum ipſi Pyrrho, ſed & omnibus, qui aderant, ſuſpicio naſceretur: Proinde, cum & aliæ nonnullæ coniecturæ, ita vt fit, accederent aliunde, duo comprehenſi ſunt, & facinus confeſſi, ſupplicio ſunt affecti. Addit & Heſiodi interfectores, ab ipſius cane proditos, ſupplicium dediſſe. Subiicit his, quod ſua memoria dicit accidiſſe. Quidam irrupit in Æſculapii templum, ſublatis aureis & argenteis aliquot monumentis: clam, & ignotus, vt putabat, aufugit. At canis, templi cuſtos, cui nomen Capparus, (nam indignus qui periret ἀνώνυμος) cum videret neminem æditorum ſua voce commoueri, fugientem ſacrilegum eſt inſecutus, ac primum quidem ſaxis petitus, haud tamen diſcedebat. Exorto die, non accedebat propius, ſed procul oculis obſeruans ſectabatur, nec cibum obiectum capiebat. Rurſum iuxta dor-

Digitized by Google

mientem cubabat & ipſe, & abeuntem ad conſimilem modum inſequebatur, quod ſi qui viatores fuiſſent obuii, iis cauda adblandiebatur, in illum vnum latrabat, ac ſæuiebat. Hæc cum ab aliis alii didiciſſent, ſimulque & canis & hominis figuram cognouiſſent, ſacrilegum apprehenderunt, & ad ſupplicium duxerunt, cane præcedente hilari iam, ac geſtiente, quod maleficum eſſet venatus. Vnde ei cani de publico paſtus decretus eſt, eiusque rei cura ſacerdotibus mandata. Verum, vt ad prouerbium redeamus, apparet apte dici poſſe & in hunc ſenſum, quoties auctor illati mali diſſimulatur. Veluti, cum veneno tollitur inimicus, & ſpargitur in vulgum rumor, illum febri periſſe: aut, cum princeps, immiſſis in ædes alicuius ſatellitibus, omnia diripit, & fama diſſipatur à latronibus fuiſſe ſpoliatas: aut cum tyrannus ſubuertit eum, cui male vult, deinde facti inuidia confertur in magiſtratus, tanquam illo inſcio fecerint. Videtur hinc fluxiſſe, quod hodie paſſim apud Germanos dictitant, vbi quid accidit incommodi certi, incerto auctore, quodque nemini poſſis imputare, id canis accidiſſe morſu.

In tuo regno.

QVOD cuiusque priuatum eſt, regnum eius dicitur. Inde & Melibœus Virgilianus:

Poſt aliquot mea regna videns mirabor ariſtas.

Scæuola apud Ciceronem in Oratore, Id, niſi in tuo regno eſſemus, non tuliſſemus, id eſt, in tua villa. Nam Craſſo loquitur in Tuſculano, quæ villa tum erat Craſſi. Quin etiam vulgo iactatur adagium, Suæ quenque domi regem eſſe: quod tamen ab ipſa vſque antiquitate manaſſe videtur. Quandoquidem apud Homerum Odyſſ. A. verſiculus hic extat,

Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο, id eſt,

Ædibus in noſtris ego regem geſſero ſane.

In tuo luco, & fano eſt ſitum.

IN tuo luco, & fano, legitur apud Plautum, pro eo, quod eſt, in tua poteſtate, tuo arbitrio, tua tutela, tua manu. Tranſlatum à fanis, & lucis, numinibus dicatis. Nonnihil diuerſum eſt, quod ait M. Tullius in oratione pro Aulo Cæcinna: In meis caſtris, præſidiisque verſaris: id eſt, mecum facis, & pro me pugnant, quæ dicis.

Intra ſuas præſepes.

SIMILI figura dicit Plautus in Caſina, Scit, ſi id impetret, futurum quod amat intra præſepes ſuas: pro eo, quod eſt, certum ac paratum. Nã, quod intra ſepta noſtra clauſum ſit, id tuto, certoq; poſſidemus. Dictum eſt autem in ſenem, dantem operam vt ancilla, quam amabat, villico ſuo nuberet, hoc quidem conſilio, vt inſciente vxore, cum liberet, ea ruri poteretur. Idem in Rudentibus: Ad herum arbitrum vocat me hic intra præſepes meas.

In ære meo eſt.

QVEM nobis officiis obſtrictum, ſignificamus, ita vt iam totus certoq; noſter ſit, eum in ære noſtro dicimus eſſe. Nam antiquitus omnis pecunia ærea erat, auri vſu nondũ reperto in feriendis numiſmatis. Legitur apud Cic. li. ep. famil. 13. Et me hercle ſemper ſic in animo habui, te in ęre meo

eſſe, propter Lamiæ noſtri coniunctionem, & ſingularem neceſſitudinem. Item lib. 15. Marcum Fabium quod mihi amicum tua commendatione das, nullum in eo facio quæſtum. Multi enim anni ſunt, cum ille in ære meo eſt, & à me diligitur.

A teneris vnguiculis.

Ἀπὸ τῶν ἁπαλῶν ὀνύχων, id eſt, A teneris vnguiculis, pro eo, quod eſt, à prima pueritia. Tranſlatum à catulis, quorum vnguiculi nondum duruerunt. M. Tullius, A teneris, vt Græci dicunt, vnguiculis. Flaccus in Odis:

- Et inceſtos amores
De tenero meditatur vngui.

Plutarchus in libello De puerorũ inſtitutione, Ὡς ἂν ἔνδοθεν καὶ τὸ δὴ λεγόμενον ἐξ ὀνύχων ἀγαπῶσι τὰ τέκνα, id eſt, Vt intrinſecus, & quod dicitur, ab vnguiculis ament liberos, hoc eſt, à prima ſtatim infantia. De matribus loquitur, quæ ſuis vberibus lactant fœtus ſuos.

Ab incunabulis.

Eundem habet ſenſum. Ab incunabulis, id eſt, à primis vitæ rudimentis. Plautus in Pſeudolo, Sed hic ſeruus Caryſto huc qui advenit, quid ſapit vſq; a cunabulis? Item Titus Liuius Ab incunabulis imbutum odio tribunorum. M. Tullius oratoris incunabula vocat primam illam à fundamentis inſtitutionem. Et Virgilius:

Gentis cunabula noſtra.

Aurelius lib. Pandectarum 1. tit. de officio præfecti prætorio. His cunabulis præfectorum auctoritas initiata in tantum meruit augeri, vt appellari à præfectis prætorio non poſſit. Ariſtoteles in Ethicis lib. 2. dicit, ἐκ νηπίων. ἐκ νέων. Quorum poſterius citat ex Platone. Eſt autem is locus apud Platonem libro De legibus 10. νῦν ἂν πειθόμενοι τοῖς μύθοις οὓς ἐκ νέων παίδων ἔτι ἐν γάλαξι τρεφόμενοι, τροφῶν τε ἤκουον καὶ μητέρων, &c. id eſt, Nunc vero credentes fabulis, quas à pueris, cum adhuc lacte aleremur, a nutricibus, ac matribus audiuimus. Similiter & Crepundia pro prima ætate accipiuntur.

Cum lacte nutricis.

Cognatum eſt his, quæ ſuperius retulimus, Ab incunabulis, A teneris vnguiculis. Cicero Tuſc. quæſt. lib. 3. Nunc autem, ſimul atque editi in lucem, & ſuſcepti ſumus, in omni continuo prauitate, & in ſumma, opinionum peruerſitate verſamur: vt pene cum lacte nutricis errorem ſuxiſſe videamur.

Ante victoriam encomium canis.

Πρὸ τῆς νίκης τὸ ἐγκώμιον ᾄδεις, id eſt, Ante victoriam encomium canis, In eum, qui præpropere gloriatur, re nondum confecta. Nam apud Græcos, qui rem ſtrenue geſſiſſent bello, oratione quapiam, aut carmine laudabantur, quæ laudatio proprie Encomium dicitur. Extat enim Theocriti carmen in laudem Ptolemæi, cui titulus, Encomium: & Luciani Demoſthenis encomium. Apud Romanos, orationes, ſupplicationes, triumphi, præmia virtutis erant, vnde liceat dicere, Antequam viceris, triumphum paras. Plato in Lyſide, Πρὶν νενικηκέναι, ποιεῖς τε καὶ ᾄδεις εἰς ἑαυτὸν ἐγκώμιον, id eſt, Priuſquam viceris, & facis, & canis de teipſo encomium. Non abludit hinc, quod ait Plato in Thæteto, Φαινόμεθα ἀγεννοῦς ἀλεκτρυόνος δίκην πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν, id eſt, Videbimur, galli ignaui more, priuſquam

quam vicerimus,à ſermone deſilientes canere. Siquide hic mos animanti,cantu victorem ſe teſtari.Huc pertinet illud, quod alibi retulimus ex Solonis auctoritate,ὅρα τέλος μακροῦ βίου. Tum illud Pindari in Iſthmiis, ἔστιν δ' ἀφάνεια τύχας καὶ μαρναμένων, πρὶν τέλος ἄκρον ἱκέσθαι, id eſt, Eſt autē incerta fortuna etiam pugnantium, priuſquam ad ſummum finem perveniatur.

Omnes attrahens, vt magnes lapis.

Πάντας γ' ὑφέλκων οἷα μαγνῆτις λίθος. id eſt,

Cuncta attrahens haud aliter, ac magnes lapis.

Hoc carmen Suidas citat ex Piſide. Videtur proverbiale. Metaphora ducta à natura lapidis, ferrum ad ſe trahentis,& attractum tenentis, quē quidam eūdem putant cū eo, quem Heracleum vocant,cuius alibi mentionem fecimus in prouerbio, Lydius lapis. Hoc miraculi Plinius verbis attollit lib.36.c.16.ad hunc modum, Quid lapidis rigore pigriꝰ? Ecce ſenſus,manusque tribuit illi. Quid ferri duritia pugnacius?Sed cedit,& patitur mores, trahiturque à Magnete lapide,domitrixq; illa rerum omniū materia,ad inane neſcio quid currit, atque vt propius venit, aſſiſtit, tenetur,que,& complexu hæret. Sideriten ob hoc alio nomine appellant: quidam Heracleon. Magnes appellatus eſt ab inuentore,vt auctor eſt Nicander,in India repertus. Hactenus Plinii verba reddidimus. Inter multas Magnetis ſpecies,Æthiopicum commemorat, attractu vſque adeo efficaci,vt non ferrum modo, verumetiam alterum Magnetem ad ſe trahat. Eoque tantus huius lapidis honos,vt argento expendi ſoleat.Commemorat & Hæmatiten,non perinde in attrahendo ferro violentum, ſed alio inſignem miraculo. Siquidem, vt eſt colore ſanguineo, nam hinc etiam vocabulum,ita ſi teratur, ſanguinem reddit. Huius igitur lapidis tam prodigioſa vis proverbio locum fecit.Citat Suidas Euripidem ex Oeneo:

- Ὥς τε μαγνῆτις λίθος
Τὴν δόξαν ἕλκει, καὶ μεθίστησιν πάλιν.
id eſt,
- Sicuti Magnes lapis
Mentem trahit, transfertq; rurſum ac demouet.

Confine eſt illi, quod alibi diximus:

Ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων, ὥς τε καικίας νέφος.
id eſt,
Ad ſe attrahens, vt Cacias nubes trahit.

In ſiluam ligna ferre.

In ſiluam ligna ferre,eſt, aliquem iis rebus augere velle, quibus ipſe maxime abundet. Horatius in Sermonibus.

Atq; ego cum Græcos facerem natus mare citra
Verſiculos, vetuit me tali voce Quirinus
Poſt mediam noctem viſus,cum inſomnia vera,
In ſiluam non ligna feras inſanius, ac ſi
Græcorum malis magnas implere cateruas.

Eadem ratione dicimus. In mare deferre aquam:quorum vtrunq; nos epigrammate quodam coniunximus.

Largiri numeros tibi Petre, hoc eſt.
Silua ligna, vago mari addere vndas.

Vtrunq; congruit cum eo, quod alio retulimus loco, vlulas Athenas.

Lumen ſoli mutuas.

Τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζεις, id eſt, Lumẽ ſoli mutuum das. Cum docemus doctiſſimum, monemus vehementer prudentem: aut, cum conamur exponere, q̄ per ſe ſunt clariſſima; aut ſermone celebrare, quæ ſua ſponte ſat illuſtria ſunt. Sol enim fons omnis luminis putatur, qui lucẽ mutuare ſolet, non mutuo accipere. Refertur in iis Collectaneis, quæ Plutarchi titulo circumferuntur. Et ſimile quiddam apud Fabium de iis, qui per ſe clara conantur illuſtrare, eos perinde facere, quaſi ſi quis ſtudeat clariſſimo ſoli mortale lumen inferre.

Fontes ipſi ſitiunt.

FONTES ipſi ſitiunt, Ironia prouerbialis in eos, qui petunt ab aliis, quod ipſis affatim abũdet domi. Cic. ad Q. frat. Tibi quod rogas, quoniam ipſi fontes iam ſitiunt, ſi quid habeo ſpatii, ſcribam. Significat fratrem magis abundare verſibus, quos tamen à ſe petat, perinde quaſi carminum indigens. Idem ad Attic. lib. 12. Non ad διψῶσαν κρήνην, ſed ad κρήνην eum veniſſe, vt ſcribis, in tantis præſertim anguſtiis.

Ipſa olera olla legit.

IPSA olera olla legit. In eos quadrabit, qui ſuum ipſorum vitium in aliud quippiam reiiciunt: aut, qui ſic ad ſcelus aliquod quaſi facti ſunt, vt non poſſint non peccare. Catullus in Cæſarem:

Mẽtula mœchatur, mœchatur mentula certe.
Hoc eſt, quod dicunt, ipſa olera olla legit.

Nam olla coquendis oleribus nata eſt: vel quod abſurdiſſimum ſit, ſi quis dicat ollam legere olera, quæ non coquet, niſi quis immiſerit. Nõ igitur olla in cauſa eſt, ſed qui iniicit mala olera. Non eſt admodum huic diſſimile, quod ex Homero ceu prouerbiale citat Tertullianus, ipſum ferrum virum attrahit. Id à nobis alio dictum eſt loco, in prouerbio, Tollenda mali occaſio. Item, ipſa olla lenticulam attigit.

OEdipi imprecatio.

Οἰδίποδος ἀρά, id eſt, OEdipi imprecatio. De tragicis, & ingentibus malis. Qui Græca colligunt adagia, citant ex Æſchylo huiuſmodi fabulam: Eteocles, & Polynices, de more patri ex vnoquoq; ſacro partẽ anteriorem mittebant. Cum autem aliquando per imprudentiam, atque incogitantiam, coxam, hoc eſt, poſteriorem partem miſiſſent, ille, exiſtimans id non obliuione, neq; imprudentia, ſed contumeliæ cauſa factum, imprecationibus diris eos eſt execratus. Alii narrant, OEdipum, ſimulatque cognouiſſet ſe parricidam eſſe, tum autem cum matre conſuetudinem habuiſſe, ſuis ipſius manibus oculos ſibi eruiſſe. Quæ res vbi eius loci incolis cognita eſt, OEdipum expulerunt vrbe. Ille, in exilium abiens, filios, quod patrem in calamitate non defenderent, execrationibus deuouit. Quæ quidem neutiquam irritæ fuerunt: nam iuuenes mutua cæde extincti ſunt: Mater ſibi mortem conſciuit: OEdipus ipſe fulmine ictus interiit. Cuiuſmodi autem fuerint huiuſmodi imprecationes, Diogenes Cynicus apud Laertium propemodũ indicat, qui per iocũ dicere ſolitus erat, ſibi τὰς τραγικὰς

Digitized by Google

γικὰς ἀρὰς, id eſt, Tragicas execrationes occurriſſe. Eſſe enim ſine domo, ſine ciuitate, priuatum patria, pauperem, palantem, vitam in diem agentem. Sophocles in Tyranno, fingit OEdipum (ignarum etiamnũ de quo Phœbus dixiſſet exigendo, tanquam qui ciuitatem ſuis ſceleribus pollueret) multa dira in eũ, hoc eſt, in ſe, precantem. Eurip. in Phœniſſis:

Ἀρὰς ἀρᾶται παισὶν ἀνοσιωτάτας,
id eſt,

Diriſſimas preces precatur liberis.

Verba Iocaſtæ de OEdipo. Idem de OEdipo Coloneo, ſic OEdipum imprecantem facit Polinici, vt fraterna manu occideretur, viciſſimq; occideret,

-Τὰς δ' συλλαβὼν ἀρὰς
Ἃς σοι καλοῦμαι, μήτε γῆς ἐμφυλίου
Δορὶ κρατῆσαι, μήτε νοστῆσαί ποτε
Τὸ κοῖλον Ἄργος, ἀλλὰ συγγενεῖ χερὶ
Θανεῖν, κτανεῖν θ' ὑφ' οὗπερ ἐξελήλασαι.
Τοιαῦτ' ἀρῶμαι καὶ καλῶ τὸ Ταρτάρου
Στυγνὸν πατρῷον ἔρεβος. & reliqua
quæ ſequuntur, id eſt,

Hæc te ſequantur agmine imprecamina.
Tibi quæ imprecor, vti neue natali ſolo
Potiare bello, neue ad Argos poſtea
Redire liceat, imo faterna manu
Perimaris, ac viciſſim eum dedas neci,
Qui te expulit, fratrem. Iſta vobis imprecor,
Teſtorque patrii triſte numen tartari.

Horatius hoc genus imprecationis diras vocat in Odis:

Diris agam vos: dira deprecatio
Nulla expiatur victima.

Huiuſmodi autem parentum in liberos deuotiones eſſe formidãdas, Homerus quoque teſtatur Iliados ι. Cum Phœnix narrat ſe paternis execrationib. obnoxium fuiſſe, idq; cõtigiſſe quod illi fuerant imprecatæ. Carmen Homeri ſic habet:

Μή ποτε γούνασιν οἷσιν ἐφέζεσθαι φίλον υἱὸν
Ἐξ ἐμέθεν γεγαῶτα, θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαράς. id eſt,

Orat, ne in genibus proles aliquando ſideret
Ex me nata ſuis, diique audiuere precantem.

Efficimus pro noſtris opibus mœnia.

Efficimus pro noſtris opibus mœnia. Quadrat in tenui fortuna, paruisq; facultatibus, homines, qui tamen ipſi quoq; pro rei modulo viuunt laute. Plautus in Sticho: Quib. diuitiæ ſunt domi, ſcaphiis, & cantharis batrochis bibunt. Nos noſtro Samiolo poterio, tamẽ viuimus nos, tamen efficimus pro opibus noſtra mœnia. Hactenus Plautus. Itidem vulgo dicitur hodieque, Puſillæ auiculæ puſillos nidulos conſtruunt.

Omnium rerum viciſſitudo eſt.

Terentius in Eunucho: Omniũ rerum viciſſitudo eſt. Quæ ſententia ſignificat in rebus mortalium nihil eſſe perpetuum, nihil ſtabile, ſed omnia velut æſtuario quodam fluxu, refluxuque decedere, atq; accedere. Atque his vicibus fortunæ ab aliis ad alios transferuntur imperia, opes, gloria, voluptas, eruditio, denique quidquid eſt, aut commodorum, aut incommodorum. Sophocles in OEdipo Coloneo has rerum humanarum vices eleganter deſcribit.

- Μόνοις οὐ γίγνεται

Θεοῖσι γῆρας, οὐδὲ κατθανεῖν ποτέ.
Τὰ δ' ἄλλα συγχεῖ πάνθ' ὁ παγκρατὴς χρόνος.
Φθίνει μὲν ἰσχὺς γῆς, φθίνει δὲ σώματος.
Θνήσκει δὲ πίστις, βλαστάνει δ' ἀπιστία.
Καὶ πνεῦμα ταὐτὸν, οὔποτ' οὔτ' ἐν ἀνδράσιν
Φίλοις βέβηκεν, οὔτε πρὸς πόλιν πόλει.
Τοῖς μὲν γὰρ ἤδη, τοῖς δ' ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ
Τὰ τερπνὰ, πικρὰ γίγνεται, καὖθις φίλα.

Quorum carminum ſententiam vtcunq; reddemus.

-Solis deis
Nũquam ſenecta moleſta, nec mors accidit.
At reliqua miſcet cuncta tẽpus n - potens.
Terra per hoc vis, atque robur interit,
Simulq; noſtri corporis perit vigor,
Moritur fides, perfidia pullulat inuicem.
Nec animus idem, nec eadem flagrantia
Haud vnquam amico durat erga amiculum,
Nec ciuitati in ciuitatẽ permanet,
Siquidem his ſtatim, illis poſt puſillum temporis,
Iucunda qua fueran , ar ara, ac triſtia, &
Ingrata dudum, grata fiunt inuicem

Homerus item Iliados Z.
Νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας.
id eſt,
Nunc his, nunc illis contingit vincere.

Item Iliados Σ.
Ξυνὸς ἐνυάλιος καί τε κτανέοντα κατέκτα. i. Communis Mars, inque vicem perimit perimentem. Neq; vero prętereundum hoc loco belliſſimum eiusdem poetæ figmẽtum de duobus doliis, ex quibus Iuppiter varie miſcet res mortalium. Carmen extat in Iliados vltimo libro, quod non ab re fuerit adſcribere.

Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει
Δώρων οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἐάων.
Ω μὲν καμμίξας δώῃ Ζεὺς τερπικέραυνος,
Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅγε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ.
id eſt,
Dolia namq; Iouis duo ſtant in limine, plena
Munerib. qua is donat: in hoc mala ſunt, bona in illo,
Hinc miſcens diſpenſat acuto fulmine gaudens,
Nunc mala diſtribuens, ac triſtia, nunc bona rurſum.

Tractum videtur adagium ab Æſopi reſponſo. Is enim, rogatus, auctore Laertio, quid ageret Iupiter, reſpondit, τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῖ, τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῖ, id eſt, Deprimit excelſa, & tollit humilia. Euripides in Ione,

Τὰ θνητὰ τοιαῦτα, οὐδὲν ἐν ταυτῷ μένει. id eſt,
-E iuſmodi mortalium
Sunt res, vt in eodem nihil duret ſtatu.

Euripides in Icetidibus.
Ὁ γὰρ θεὸς πάνθ' ἀναστρέφει πάλιν.
id eſt,
Fortuna cuncta verſat in contrarium.

Theognis in ſententiis,
Ζεὺς γάρ τοι τὸ τάλαντον ἐπιρρέπει ἄλλοτε ἄλλῳ,
Ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε δ' οὐδὲν ἔχειν. id eſt,

Nunc

Digitized by Google

Nunc etenim huic libram inclinat, nunc Iuppiter illi,
Vt modo ſis diues, nil modo poſſideas.

In quibus verſibus Theognis, vt illud obiter indicemus, alluſit ad locum Homericũ in Iliados θ. vbi Iupiter aureis lancibus expendit Troianorum, ac Græcorum fata. Fertur in eam ſententiam huiusmodi verſiculus,

Τὰ θνητὰ πάντα μεταβολὰς πολλὰς ἔχει id eſt,
Varias vices, res obtinent mortalium.

Celebratur & hoc dictum, *κύκλος τὰ ἀνθρώπινα*, i. Circulus res mortalium, vt ſubaudias, ſunt, quod circũagantur, & velut in orbem recurrant, fortuna verſante rotam. Item Pindarus in Therone,

– Ῥοαὶ δ' ἄλλοτε ἄλλαι
Εὐθυμιᾶν τε μετὰ καὶ πόνων ἐς ἄνδρας ἔβαν.

Quorum carminũ ſenſus eſt, Iucunda, ac triſtia, æſtus in morem, viciſſim accidere mortalibus. Homerus locis aliquot appellat *ἑτεραλκέα νίκην*, id eſt, Victoriã alternatim nũc his, nunc illis obtingentem.

Iucunda vicißitudo rerum.

Μεταβολὴ πάντων γλυκὺ, id eſt, Iucũda rerum omniũ viciſſitudo. Sententia prouerbialis, cum ab aliis paſſim auctorib. vſurpata, tum vero ab Ariſtotele 2. Rhetoricarũ præceptionum lib. *Καὶ τὸ μεταβάλλειν ἡδύ. εἰς φύσιν γὰρ γίγνεται μεταβάλλειν, τὸ αὐτὸ ἀεὶ ὑπερβολὴν ποιεῖ τῆς καθεστώσης ἕξεως. ὅθεν εἴρηται, μεταβολὴ πάντων γλυκὺ*, id eſt, Varietas quoque, viciſſitudoque iucunda. Fit enim iuxta naturam trãsmutatio. Quod autem ſemper idem ſtati, perpetuique habitus, parit ſatietatem. Vnde illud dictum eſt: Viciſſitudo rerum omnium iucunda. Vſurpatur ab eodem lib. Moralium Eudemiorum 7. Sumptum apparet ex Euripidis Oreſte, *Μεταβολὴ πάντων γλυκὺ*, id eſt, Mutatio iucũda rerum eſt omnium. Eodem alluſit Virgilius in Bucolicis.

Alternis dicetis: amant alterna camœnæ.

Fertur & Mimus quidam in hanc ſententiam non illepidus:

Nil iucundum, niſi quod commendat varietas.

Item alter huic conſimilis:

Bonarum rerum conſuetudo peßima eſt.

Ea rerum natura, eiusmodi ſenſus humani faſtidium, vt nihil eſſe poſſit tam ſuaue, quod nõ abeat in nauſeam, ſi paulo diutius vtare; nihil tam egregium, quod idem diu placere poſſit. Vnde & illud Iuuenalis:

Voluptates cõmendat rarior vſus.

Varietas autem tantam in omni re vim habet, vt commẽdatione nouitatis, interdum & peſſima pro optimis placeant.

Inuitis canibus venari.

INVITIS canibus venari. Hoc adagio ſignificatum eſt, non ſat feliciter ſuccedere, quod a nolentibus extorquetur. Neque eorum officio vtendum, qui non ex animo operam ſuam nobis cõmodant. Apud Plautum in Sticho Panegyris, patri interminans, ne ſe, ſuamque ſororem inuitas viris collocet: Stultitia eſt, inquit, pater, venatum ducere inuitas canes. Additque ſententiam, qua metaphoram explicat: Hoſtis eſt vxor, inuita, quæ ad virum nuptum datur.

Inuitos boues plauſtro inducere.

SIMILE dictum etiam hodie perſeuerat

uerat vulgo celebratum, incommodum eſſe, bubus inuitis plauſtrũ ducere, aut inuitis equis plauſtrum agere. Videtur autem ex Theognide ſumptum.

Μή μ' ἀέκοντα βίῃ κεντῶν ὑφ' ἅμαξαν
ἔλαυνε. id eſt,

Inuitum ne me ſcutica, ſtimuliſque ſubactum
Vt ſtudeas vnquam ducendo inducere plauſtro.

Velocem tardus aſſequitur.

Κιχάνει τοι βραδὺς ὠκὺν, id eſt, Aſſequitur celerem tardus. In eum cõpetet, qui virib. imbecillior, arte, atque ingenio vincit potẽtiorem. Natum adagium ex Odyſſeæ Θ. vbi lepidiſſima narratur fabula, quemadmodum Vulcanus claudus, cũ ſuſpectam haberet vxorem Venerẽ, quod furtim cum Marte congrederetur, nec vires ſuppeterent, quibus adulterum deprehenderet, ad artes, atq; ingenium confugit. Lectum ſuum adamantinis, atq; inuiſibilibus catenulis circumuinxit: quod vbi feciſſet, foras abire ſe ſimulat. Deinde, cũ in arctiſſimis eſſent cõplexib. Mars, & Venus, vinculis illis hoc magis irretiti, quo magis ſe circumagerent, ecce tibi repente redit Vulcanus, & prodente Sole, deos omnes adhibet, deprehenſi adulterii teſtes. Quo loco Homerus:

Κιχάνει τοι βραδὺς ὠκὺν,
Ὡς καὶ νῦν Ἥφαιστος ἐὼν βραδὺς εἷλεν
Ἄρηα (ἔχουσι,
Ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν, οἳ ὄλυμπον
Χωλὸς ἐὼν τέχνῃσι, τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφέλλει. id eſt,

Nonnunquã aſſequitur tardus celeremq́; citumq;.
Sic vti nunc Vulcanus, vt eſt veſtigia tardus,
Mauortem cepit, qui perniciſſimus vnus
Cunctorum quicunq; tenent ſupera aſtra deorum.
Et, quanquã eſt claudus pede, rem tamen arte peregit.
Proinde etiã debent pœnas depreſſus adulter.

Eodem pertinet apologus de vulpe, & coruo, prædam eandem curſu petentibus, quam vulpes, celeritate impar, ingenio ſibi vindicauit. Item de cancro, curſu cum vulpe certante. Item de corydo auicula, volatu certante cum aquila. Accidit huiuſmodi quiddam & in piſcibus, vt, qui tardiſſimi ſint, arte capiant velociſſimos. Quorum de numero eſt Raia, quæ abdens ſeſe locis arenoſis, aut limoſis, capillamentis illis ſuis porrectis, piſces allicit, allectosq; ad os vſque pertrahit. Item Torpedo abſcondit ſeſe in arena, limove: ac piſces forte incidentes torpore afficit, atque ita depaſcitur. Qua quidem arte venatur etiam hominem. Occultat ſeſe & Paſtinaca, Græcis Trigonis dicta, ſed diuerſa ratione. Atque ita fit, vt, cum ſint ipſæ ſegnes, tamen aliquando capiantur, mugilem habentes in aluo. Auctor eſt Ariſtoteles libro de naturis animalium nono. Plinius autem libro nono teſtatur, mugilibus præcipuam eſſe velocitatem, vt aliorum piſcium vim timentes, transuerſa nauigia ſuperiactent. Theognis adagium retulit ad hunc modum.

Καὶ βραδὺς εὔβουλος εἷλεν ταχὺν ἄνδρα διώκων. id eſt,

Callidus, ac tardus celerem inſectando prehendit.

Aquilam teſtudo vincit.

A b hac non diſcrepat illud quod refert

refert Diogenes Laertius in vita Menedemi philoſophi, ex Achæi poetæ ſatyra, cui titulus Omphale,

Ηλίσκετ' ἄραγε καὶ πρὸς ἀσθενῶν ταχὺς
Καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς ἐν βραχεῖ χρόνῳ. id eſt.

Capta eſt profecto celer ab imbecillibus,
Et aquila tempore in breui à teſtudine.

Hos ſenarios ait vſurpare ſolitum Menedemum in eos, qui ſecum in ciuilibus honoribus contenderent. Accipi poteſt per ironiam, aut ſimpliciter, vbi quis potentiorem arte vincit, &, quod viribus non poteſt, aſſiduitate conficit.

Intempeſtiua beneuolentia nihil à ſimultate differt.

SENARIVS eſt Græcis prouerbij vice celebratus:

Ακαιρος εὔνοι' οὐδὲν ἔχθρας διαφέρει.
id eſt.

Par odio importuna beneuolentia.

Suidas in dictione *ἄκαιρος* narrat hoc verſu Hippolytum reſpondiſſe Phædræ nouercæ, dicenti ſe illius amore captam eſſe. Quadrabit in eos, qui, dum officioſi ſtudent eſſe, non habita temporis ratione, nocent, aut moleſti ſunt ſedulitate. Veluti qui nõ apto tempore obiurgant amicum: aut qui immodicis, & intempeſtiuis laudibus conciliant homini inuidiã; aut qui pecuniam ſuppeditant adoleſcenti, qua fiat deterior. Fertur & alter huic conſimilis:

Φίλος μὴ βλάπτων οὐδὲν ἐχθροῦ διαφέρει
id eſt.

Cum nocet amicus, nihil ab hoſte diſcrepat.

Huc reſpexit Horati⁹ in epiſtolis:

Nil moror officium, quod me grauat.

Rurſum alibi:

Sedulitas autem, quem ſtulte diligit, vrget.

Itidem Seneca libro de beneficijs 2. Sæpe, inquit, nihil intereſt inter amicorum munera, & hoſtium vota. Quidquid illi accidere optant, in id horum intempeſtiua indulgẽtia impellit, atque inſtruit. Quid autẽ turpius, quam quod euenit frequentiſſime, vt nihil interſit inter odium, & beneficium? In his Senecæ verbis, pro Vota, quod nos ex vetuſtis exemplaribus repoſuim⁹, vulgati codices habebant Acta. Id admonendum erat, ne quis ignarus vt mendum tollat, quod in multis ante hac vſu venit. Prouerbio accedet nonnihil gratiæ, ſi paullo longius deflectatur: veluti ſi dicas: nullos æquę nocere bonis literis, atq; hos, qui ſedulo quidem, at parum feliciter tractant eas. Aut neminem magis officere famæ, quam ineptum præconem. ſecundam fortunam nocentiorem eſſe aduerſa.

Noſce tempus.

Γνῶθι καιρόν. id eſt, Noueris tẽpus, Celebratur in primis inter ſeptem ſapientum apophthegmata: ac, vt alia pleraque, pluribus auctoribus adſcribitur, à nullo non vſurpatum. Heſiodus:

Μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος.
id eſt.

Obſeruato modum, nam rebus in omnibus illud
Optimum erit, ſi quis tẽpus ſpectauerit aptum.

Huc alluſit Theocritus in Idyllio λ.

Αλλὰ τὰ μὲν θέρεος, τὰ δὲ γίγνεται ἐν χειμῶνι.
id eſt:

Verum alia æſtiuo, atque hiberno tempore fiunt.

Quin

Quin & Iſocrates ad Demonicũ ſcribit, iniucundum in omni re eſſe, quidquid intempeſtiuum ſit. Adeo cunctis in negotiis plurimum habet momenti, temporis, & opportunitatis obſeruatio. Idem admonent Græcorum ſententiæ:

Ὡς μέγα τὸ μικρόν ἐστιν ἐν καιρῷ δοθέν. id eſt:

Vel maxima eſt puſilla res loco data.

Rurſus alia:

Καλὸν τὸ καιρῷ πάντος εἰδέναι μέτρον. id eſt:

Res bella cunctis noſſe temporis modum.

Præterea Pindarus in Pythiis:

Ὁ δὲ καιρὸς ὁμοίως παντὸς ἔχει κορυφάν. id eſt:

Tempus pariter in omni re faſtigiũ obtinet.

Item illud Horatij:

Dulce eſt deſipere in loco.

Tantam vim habet opportunitas, vt ex honeſto inhoneſtũ, ex damno lucrum, ex voluptate moleſtiam, ex beneficio maleficium faciat, & contra: breuiterq; rerum omnium naturam permutet. Hæc in aggrediundo, conficiendoq; negotio præcipuum habet momentum: vt non ſine cauſa veteres videãtur eam diuinitate donaſſe: tametſi apud Græcos mas eſt hic Deus, appellaturque καιρός. Eius ſimulacrum ad hunc modum fingebat antiquitas: Volubili rotæ pennatis inſiſtens pedibus, vertigine quã citatiſſima ſemet in orbem circumagit, priore capitis parte capillis hirſuta, poſteriore glabra, vt illa facile prehẽdi queat, hac nequaquam. Vnde dictum eſt, Occaſionem arripere. Ad quod erudite ſimul, & eleganter alluſit quiſquis is fuit, qui verſiculũ hunc conſcripſit:

Fronte capillata, poſt hæc Occaſio calua.

Sed libet & Poſidippi ſuper hac re carmen adſcribere, quod quamobrem Politianus omittendum exiſtimarit, admiramur. Eſt autem huiuſmodi:

Τίς πόθεν ὁ πλάστης; σικυώνιος, οὔνομα δὴ τίς;
Λύσιππος. σὺ δὲ τίς; καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.
Τίπτε δ' ἐπ' ἄκρα βέβηκας; ἀεὶ τροχάω. τί δὲ ταρσούς
Ποσσὶν ἔχεις διφυεῖς; ἵπταμ' ὑπηνέμιος.
Χειρὶ δὲ δεξιτερῇ τί φέρεις ξυρόν; ἀνδράσι δεῖγμα
Ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
Ἡ δὲ κόμη, τί κατ' ὄψιν; ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι.
Νὴ Δία τ' ἐξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντά με ποσσίν,
Οὔτις ἔθ' ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.
Τοῖον ὁ τεχνίτης με διέπλασεν εἵνεκεν ὑμέων
Ξεῖνε, καὶ ἐν προθύροις θῆκε διδασκαλίην.

Quos verſus nos ita vertimus; nõ quo cum archetypo Græco certaremus, ſed craſſiore, ſicuti ſolemus, Minerua planeque ex tempore: videlicet vt intelligi duntaxat poſſit ab his, qui Græce neſciunt.

Quæ patria artifici? Sicyon. quo nomine? nomen
Lyſippo dictum eſt. ipſe quis es? loquere.
Illo ego cuncta domans Occaſio. cur, age, pinnis
Inſiſtis? Voluorque, ac rotor aſſidue.
Cur gemina in pedibus geſtas talaria? dicam.
Huc illuc volucrem me leuis aura rapit.

Quid

Quid dextra ſibi vult inſerta nouacula? ſignum hoc,
Quod qua vis acie ſim mage acuta, docet.
Tecta capillitio facies quidnam admonet? Illud,
Quiuis ut me, quoties offerer, arripias.
Cur autem capitis pars poſticaria caluet?
Quem ſemel alatis præterij pedibus,
Is quanquam volet, inde cito me prendere curſu,
Haud liceat, ſimul ac vertero terga viro.
Hac itaq; idque tua me finxit imagine cauſa,
Hoſpes, ſcalptoris ingenioſa manus,
Spectandamq; domus hic prima in fronte locauit,
Scilicet vt cunctos & moneam, & doceam.

Non ab re fuerit & Auſonianum epigramma ſubſcribere, quod, vt admonet Politianus, è Græco videtur effictum, quanquam aliis nonnullis diuerſum, tum illo potiſſimum nomine, quod hic additur pœnitentia comes. Carmen ſic habet:

Cuius opus? Phidiæ, qui ſignum Pallados, eius
Quiq; Iouem fecit, tertia palma ego ſum.
Sum dea, quæ rara, & paucis Occaſio nota.
Quid rotulæ inſiſtis? ſtare loco nequeo.
Quid talaria habes? volucris ſum, Mercurius quæ
Fortunare ſolet, trado ego cum volui.
Crine tegis faciem? cognoſci nolo, ſed heus tu
Occipiti caluo es: ne tenear fugiẽs.
Quæ tibi, iuncta comes? dicat tibi. dic rogo, quæ ſis?
Sum dea, cui nomẽ nec Cicero ipſe dedit.
Sum dea, quæ facti, non factique exigo pœnas.
Nempe vt pœniteat, ſic Metanœa vocor.
Tu modo dic quid agat tecum? ſi quando volaui,
Hæc manet: hanc retinent quos ego præterij.
Tu quoque dum rogitas, dum percunctando moraris,
Elapſam dices me tibi de manib⁹.

Olet lucernam.

Τὸν λύχνον ὄζει, id eſt, Lucernam olet. De re meditata, multoque ſtudio elucubrata. Inde ductum, quod ſtudioſi ad lucernam vigilantes ſoleãt elaborare, ſi quid accuratius velint excudere. Iactatum olim in Demoſthenem, illius ἐνθυμήματα τὸν λύχνον ὄζειν, i. Enthymemata lucernã olere, quod omnia de ſcripto diceret, ac præmeditatus domi. Vnde & illud de eodem celebratur elogium: quod plus olei, quam vini, conſumſerit. Erat enim abſtemius, & ὑδροπότης, atque extrema etiam ſenecta ad lucernulam illam ſuam exercebatur.

Ariſtophanis, & Cleanthis lucerna.

Ariſtophanis, & Cleanthis lucerna, propter inſignem ſtudii diligentiam in prouerbium abiit. Vt is ad Ariſtophanis, aut Cleanthis lucernam dicatur lucubrare, qui ſummo ſtudio, exquiſitaque cura ſingula penſitat. Varro libro De lingua Latina primo. Quod non ſolum ad Ariſtophanis lucernam, ſed etiam ad Cleãthis lucubrem, nolui præterire, qui

qui poetarum modo verba, vt ſignificant, expediunt. Videtur autẽ adagium ſentire de Ariſtophane grammatico. Neque fama caruit etiam Epicteti lucernula, quæ poſt illius mortem magno ęre redemta eſt. Cęterum, quod ait Iuuenalis:

Hæc ego non credam Venuſina digna lucerna?

Magis pertinet ad inueſtigationẽ, quam ad lucubrationem.

De plauſtro loqui.

LIBERTAS veteris comœdiæ eouſque progreſſa eſt, vt non ſolum ciuium primates, verumetiam Deos nominatim taxaret: id quod apparet ex Ariſtophane, qui in Pluto Iouem, Mercurium, Æſculapium, reliquosq; Deos omnes contumelioſe tractat. Bacchum item in Ranis, non admodum honorifice. Quoniam autẽ apud priſcos illos huiuſmodi fabulæ in plauſtris agebantur à iuuenibus, ore fęce collito, ne poſſent agnoſci, qui magna licentia in obuium quęque dicteria iaciebant, inde natum adagium, ὡς ἐξ ἁμάξης λαλεῖν, id eſt, Tãquam è plauſtro loqui, de iis, qui palam, ac libere conuiciantur. Id notat Ariſtophanes in Nebulis, dicens, Οὐ μοῖ σκώψῃ, οὐδὲ ποιήσῃς ἅπερ οἱ τρυγοδαίμονες οὗτοι, id eſt, Non me ludes, nec mi facies ea, quæ trygodæmones iſti. Niſi malumus hæc referre ad cõſuetudinem, quæ poſterioribus etiã ſeculis durauit apud Athenienſes. Nã in feſto, quod Lenæũ appellant, mos erat poetas, inter ſe concertare ſcriptis carminibus, ad riſum concitandum accommodatis, quæ ſedentes in plauſtris pronunciabant, inuicem ſibi conuicia dicentes. Sunt, qui ad Eleuſinia ſacra, quæ Magna vocantur, referunt: in quib. mulieres curru vehebantur, atque interim, dum veherentur, ex more mutuis conuiciis ſeſe laceſſebant. Lucianus in Ioue tragœdo. Ὡς δαιμόνων οὐδενὸς φείδεται, ἀλλ᾽ ἐξ ἁμάξης παῤῥησιάζεται, καὶ μάρπτει ἑξείης, ὅς τ᾽ αἴτιος, ὅς τε καὶ οὐκί. id eſt. Vt nulli Deorum parcit, verũ è plauſtro liberè loquitur. Corripiens ſimul inſontem, pariterq; nocentem. Obiicit & Demoſthenes Æſchini, quod in ſe, veluti de plauſtro, dicenda, & non dicenda protuliſſet. Vnde hoc ipſum, Veteris comœdiæ licentia, prouerbii quiddam ſapit. Diuus Hieronymus ad Ruſticum monachum, Ego enim neminem nominabo, nec veteris comœdiæ licentia certas perſonas eligam, atque perſtringam. Alluſit huc Ariſtophanes in Equitibus:

Οἴμοι σὺ δ᾽ οὐδὲν ἐξ ἁμαξουργοῦ λέγεις.
id eſt:

Heu mihi, nihil tu loqueris è plauſtrario.

Siquidẽ ἁμαξουργοὶ vocantur plauſtrorum fabri.

Plauſtra conuiciis onuſta.

EODEM alluſit Lucianus, cum ait in Eunucho, καὶ ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν κατεσκέδασαν ἀλλήλων, id eſt, Et ſolida plauſtra conuiciis onuſta inter ſe effundebant. Loquitur de duobus philoſophis inter ſeſe contumelioſe altercantibus. Significat autem ὑπερβολικῶς tantum conuiciorum, quantum plauſtro poſſit vehi. Quæ quidem ipſa figura ad prouerbii naturam pertinet, cum dicemus, plauſtra promiſſis onuſta, & naues pollicitis onuſtas, pro maximis, ampliſſimisque promiſſis. Nam & ἁμαξιαῖα, id eſt, plauſtralia, Græci vocant magnifica, faſtuoſaque, à plauſtris ducto nomine. Alexis apud Athenæum lib. 9.

lib. 9. detorſit in bonam partem, παρέθηκε τὴν τράπεζαν, εἶτα περιέφερεν ἀγαθῶν ἁμάξας, id eſt, Appoſita menſa eſt, ac dein circumtulit rerum bonarum plauſtra.

Tollat te, qui non nouit.

Tollat te, qui non nouit. Si cuius dolos iam non ignotos eſſe nobis ſignificabimus, neq; poſthac poſſe ab illo falli, concinne dicemus, Tollat te, qui non nouit. Refertur a Quinctiliano lib. 6. Simile eſt, inqt, quod dicitur παροιμία, & prouerbia opportune aptata, vt de homine in aquam lapſo, vt alleuaretur, roganti: Tollat te, qui non nouit. Hæc Fabii verba, alioqui ſubobſcura, velut interpretatur Horatius in Epiſtolis, agens de ſcurra Plano, qui, ſpōte ſua ſæpe cadens, tanquam crure fracto, miſerādis vocibus prætereuntes implorabat, vt humo tolleretur. Peregrinus quiſpiam, ac doli ignarus, ſi quādo alleuaturus acceſſiſſet, a ſcurra ludibrio habebatur. Verum, vbi iam illius ſimulatio pleriſque innotuiſſet, isque aliquando, crure vere fracto, tolli precaretur, nemo ſubuenit, omnibus Planum ſolitos agere ludos arbitrantibus. Nimirum euenerat homini, quod Ariſtotelem dixiſſe ferunt, qui, rogatus quidnam lucri facerent mendaces, hoc, inquit, vt nec vera dicentibus habeatur fides. Verſus Horatii ſunt hi:

Nec ſemel irriſus, triuiis attollere curat
Fracto crure Planum, licet illi plurima manet
Lacryma. per ſanctum dicat iuratus Oſirim
Credite, non ludo, crudeles tollite claudum.
Quare peregrinum, Vicinia rauca reclamat.

Porro vocem hanc Planus, Aulus Gellius libro 16. capite 7. commemorat inter verba inuſitata, quibus vſus ſit Mimus Laberius, aitq; ſignificare ſycophantam. Quanquam eodem nomine vſus eſt M. Tullius, eodem ſignificatu, in oratione, quam dixit pro Cluentio. Eſt autem dictio Græca πλάνος, ſignificatque tum erronem, tum impoſtorem. Poteſt & hoc pacto efferri adagium, Quære hoſpitem, aut quære peregrinum, quemadmodū extulit Flaccus. Conueniet & in eos, à quibus aliquando ſumus deluſi, eaque experientia facti cautiores, minusque creduli. Simile eſt illud Iuuenalis:

Circuit, & fatuos non inuenit.

Nam fatui facile decipiuntur. Nec abludit hinc Græcum illud, Οὐκ αὖθις ἀλώπηξ, id eſt. Non iterum vulpes, ſubaudi, decipitur.

Oppedere, & Oppedere contra tonitrua.

Oppedere, prouerbialiter, pro reclamare, & contemnere, reperimus vſurpatum. Horatius in Sermonibus: Vin' tu curtis Iudæis oppedere? Ariſtophanes in Pluto:

Καὶ τῆς πενίας ἀντιπεπαρδεῖν.

Rurſum in eadem alibi:

Καὶ τῆς πενίας καταπαρδεῖν.

id eſt:

At paupertati oppedere triſti.

Quod iam diuites facti paupertatem negligere poſſent.

Idem in Nubibus:

Καὶ βούλομαι ἀντιπεπαρδεῖν αὐτὸς τῆς βροντῆς.

id eſt:

Voloq; ipſum oppedere contra cæli tonitru.

Verba ſunt Strepſiadis adorantis nubes,

nubes, & contemnentis tonitrua Iouis. Interpres addit natum ex artificio quodam in ſcena repræſentari ſolito, lapillis ex amphora in vas quoddam æneum præcipitatis, atq; ita tonitrui ſtrepitum imitantibus: vt hoc ſit velut obſtrepere tonitruis. Non opinamur alluſum ad veterum poppyſſandi conſuetudinem. Antiquitus enim cũ fulguraret, poppyſmatibus obſtrepebant, id remedio fore rati, ne quid læderet fulgur. Ariſtophanes in Veſpis, Κἂν ἀστράψῃ, ποππύζουσιν. id eſt. Quod ſi fulguraro, poppyſsãt. Vnde quidam per iocum, veluti perperam imitantes aliorũ poppyſmata, crepitum ventris edebant. Cyclops apud Euripidem in eiusdem nominis tragœdia, Iouis tonitrum contemnens, loquitur hoc pacto.

Εἶτ᾽ ἐκπιὼν γάλακτος ἀμφορέα, πέπλον
Κρούω, Διὸς βρονταῖσιν εἰς ἔριν κτυπῶν.
id eſt.
Vbi lactis epotauero amphoram, peplum
Quatio, Iouis ex pari tonitribus obſtrepens.

In antro Trophonij vaticinatus eſt.

Ἐς τροφωνίου μεμάντευται, id eſt, In Trophonij antro vaticinatus eſt. De homine vehementer triſti, tetricoq; propterea quod olim creditum eſt, eum, qui in Trophonij ſpecum deſcendiſſet, poſtea nunquam ridere. Ariſtophanes in Nubibus,

Ὡς δέδοικ᾽ ἐγώ
Εἴσω καταβαίνων ὥσπερ ἐς τροφωνίου.
id eſt:
-Vt videlicet horrui,
Haud aliter, ac ſubiens ſpecũ Trophonij.

Porro hiſtoria de Trophonio varie narratur à Græcis. Quidã aiunt hunc Trophonium in ſecandis ſaxis ſummum artificem fuiſſe, fanumque ſubterraneum extruxiſſe in Lebadia, Bœotiæ regione, quod Trophonij vulgo cognominatum eſt, nimirum ab artifice. Dein, qui ſciſcitarentur oracula, in aditu ſpecus ſedere ſolitos, nudos: atque inde flatu quodam abripi ſub terram. Geſtare autem ſecum placentas quaſdam, quas lemuribus, & ſerpentibus occurrentibus objicerent. Deinde, percepto oraculo, turſus per alium hiatum in ſummam terram reſtitui. Alij narrant hoc pacto: Agamedes Stymphali, q̃ eſt Arcadiæ pars rex erat: is vxorem duxit Epicaſten, cujus filius erat Trophonius. Ij eius tempeſtatis mortales omnes artificio ſuperabant, ac Delphicum templum extruendum receperant, atque in Helide ærarium quoddam cõdiderant Augeæ, vbi aurum ſuum reconderet: qui poſtea, ſoluta lapidis cuiusdam commiſſura, quam in hoc ipſum reliquerant, noctu ingreſſi, pecuniam furari conſueuerunt, ſocio Gercyone, Agamedis germano, atque Epicaſtæ filio. Quæ res cum vehementer perplexum haberet Augeam, forte fortuna accidit, vt Dædalus, Minoem fugiens, ad eũ diuerteret. Hunc exorauit Augeas, vt arte quapiam fures hos inueſtigaret. At Dædalus laqueos quoſdam ſummo artificio conſtituit, quibus Agamedes captus eſt. Id conſpiciens Trophonius, non eſſe effugium, capite Agamedis amputato, ne poſſet agnoſci quis eſſet, vna cum Gercyone Orchomenon aufugit. Hos cum Augeas, auctore Dædalo, perſequeretur, & illic aufugerent: alter nempe Gercyon, Athenas, vt teſtatur Callimachus, in Arcadiam, alter vero in Leba-

Lebadiam Bœotiæ regionem. Vbi parato ſibi domicilio ſubterraneo per omnē vitam perſeuerabat. Quo defunćto, vulgo creditum eſt, illic certa reddi oracula, ac Trophonio perinde vt deo ſacrificari cœptum. Quidam aiunt, Agamedem, & Trophonium Dædali opera ſuffuratos aufugiſſe, & Trophonio fugienti terram hiatu diductam, viuumq; abſorbuiſſe circa Lebadiam. Aliquot poſt annis, cum Bœotii peſtilentia laborarent conſultum oraculum reſpondit. Trophonii manibus honorem habendum eſſe. At illi, cum eſſent ignari, vbi nam terrarum illius eſſet monumentum, apum indicio repererunt. Nam, vbi eas conſpicerent, è cauo quodam ſubſcatentes, coniectarunt eum eſſe locum. Quare viſum eſt aliquem in id antrum demittere, qui rem exploraret. Quidam igitur ingreſſus, duos dracones obuios habuit: quibus obiectis oſſis mellitis, illæſus euaſit. Vnde & mos inoleuit, vt antrum Trophonii ſubituri placentas aliquot ſecum deferant. Priuſquam autem ſubirent, certis diebus cæremoniis præſcriptis luſtrabantur, pure interim agentes: deinde ſtola ſacra ornati deſcendebant, haſtas manu geſtantes, vt aiūt nonnulli, quo vim ſerpentiū depellerent. M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum libro 1. tradit, Trophonium, & Agamedem, exædificato templo Apollini Delphico, venerantes deum laboris ſui mercedem petiſſe, nihil quidem certi, ſed quod eſſet optimum homini: quibus Apollo ſe id daturum oſtendit, poſt diem ab illo tertium, qui vt illuxit, mortui ſunt reperti. Recentiores ita tradūt, Trophonium virū quempiam fuiſſe ſupra modum gloriæ famelicū, Empedocliq; ſimilimum, extructoq; ſibi ſubterraneo domicilio oracula reddidiſſe: deinde, vbi ille fame interiſſet, genium quēdam in id immigraſſe, atque oracula reddere perrexiſſe: poſt ſuperſtitione mortalium plures in id antrum demiſiſſe ſeſe, ac dies complures fuiſſe commoratos. Plutarchus in commentario de dæmonio Socratis, narrat Timarchū quēdam in Trophonii ſpecū ingreſſum, poſteaquam illinc rediſſet, prodigioſa dictu narraſſe ſibi viſa. Meminit & Cicero lib. De natura deorum 3. huius Trophonii. Meminit Herodotus in 1. Sed plurima de hoc nugamento nugatur apud Philoſtratum Apollonius, vir noſtro iudicio dignus, qui non alia de re philoſophari debuerit. Ridet locis aliquot Trophoniū hunc Lucianus, adamātinus omniū ſuperſtitionum inſectator: per cuius antrum & Menippus ſe iotatur ab inferis rediſſe. Huius antri mentionem facit Euripides in Ione:

Τί θέσπισμ' ἐκ τροφωνίου φέρεις.

id eſt,

Quod ex Trophonii refers oraculum?

Item in eadem:

Σηκὸς δ' ἐπιστρέφεις τροφωνίου. id eſt,

Templa adis Trophonii.

Quæ nos de Trophonii antro retulimus, partim ex Ariſtophanis interprete, partim ex Zenodoto ſumus mutuati.

Excubiarum cauſa canens.

Φρουρᾶς ᾄδων, id eſt, Excubiarū gratia canens. Dicebatur olim in hominem vigilantem, ac diligentem: inde ductum, quod, qui excubias agunt, canere conſueuerunt, veluti vigiliarum tædium cantu ſolentur, vel ne interim obdormiſcant. Sic ait Strepſiades in Nubibus Ariſtophanis male acceptus in ſchola Socratis:

Φρῦδα τὰ χρήματα, φρουδὴ χροιά,
Φρουδὴ ψυχή, φρουδὴ δ' ἐμβάς.
Καὶ πρὸς τούτοις ἐπὶ τοῖσι κακοῖς,
Φρυγὸς ᾄδων ὀλίγου φροῦδος γεγένημαι.

id eſt,

Caſſi nummi, caſſusq́; color.
Caſſa eſt anima, caſſa ſolea.
Hisq́; malis accedit & illud,
Dum canto vigil, pene interii.

Effertur autem bifariam parœmia, φρυγὸς ᾄδων, καὶ φρυγὺς ᾄδων. Alluditur ad hanc vocem φρούδος, quæ ſignificat caſſum, & inanem.

Sale emptum mancipium.

Ἁλώνητον ἀνδράποδον, id eſt, Sale emptum mancipium. In barbarum quempiam, ac vilem homuncionem olim dicebatur. Nam negotiatores olim in mediterranea ſalem importantes, mancipia reportabant à barbaris. Et Thraciæ genti peculiaris erat mos, mancipia ſale commutare. Vnde comicus quidam:

Θρᾷξ εὐγενὴς εἶ πρὸς ἅλος ἠγορασμένος. id eſt,

Generoſius es Thrax ſale redemptus ſcilicet.

Huiusmodi ferme referuntur à Zenodoto.

Salis onus, vnde venerat, illuc abiit

Ἁλῶν δὲ φόρτος ἔνθεν ἦλθεν ἔνθ' ἔβη.

id eſt,

Sal abiit illuc, vnde demanauerat.

Senarius proverbialis in eos, qui parta tueri nequeunt. Aut in eos, quibus male parta male dispereunt. Natum adagium ab euentu. Negotiator quidam nauem onuſtam ſale vehebat, nautis dormitantibus, influxu aquæ marinæ ſentina vehemẽter adaucta, & ſalem vniuerſum ſoluit ac corrupit, & nauem ipſam demerſit: itaque quod ex aqua marina natum fuerat, nam hinc concreſcit ſal, in eandem denuo liquefactum eſt.

Salem vehens dormis.

FERTVR & his verbis adagium ex eodem euentu natum, ἅλας ἄγων καθεύδεις, id eſt, Salem portans dormis. Quadrabit in eum, qui in re periculoſa ſocorditer atque indiligenter agit, propterea quod ſal influxu ſentinæ facile corrumpitur.

Male parta, male dilabuntur.

RESPONDET ſuperiori ſententiæ, quod eſt in 2. Ciceronis Philippica: Sed, vt eſt, inquit, apud poetam neſcio quem, Male parta, male dilabũtur. Quod autem de auctore dubitat Tullius, eſt apud Plautum in Pœnulo, Male partum, male disperit. Feſtus Pompeius ex Næuio citat. Male parta, male dilabuntur.

Qui ſe non habet, Samum habere poſtulat.

Ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, Σάμον θέλει.

id eſt,

Qui ſemetipſe non habet, Samum cupit.

In eos conveniet, qui impudenter quippiam poſtulant. Aut qui minora curant, maiorum negligẽtes. Natum ex hiſtoria quapiam, cuius meminit Plutarchus in apophthegmatis Laconicis. Athenienſes, vrbe victori tradita, poſtularunt, vt Samum duntaxat ſibi relinqueret. Atque is reſpondit ad hunc modum, Cum veſtri non ſitis, alios habere poſtulatis. Atque hinc ducta parœmia:

Ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, Σάμον θέλει.

id eſt,

Qui ſemetipſum non habet, Samum petit.

Dion ſophiſta in libello περὶ τοῦ ἀπιστεῖν, eleganter accommodat in alium

Digitized by Google

lium ſenſum, ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐ φιλεῖ, πῶς ἄλλον φιλεῖ, id eſt, Qui ſibiipſi nõ eſt amicus, quomodo alteri eſt amicus? Quadrabit & in eos, qui imperium affectant in alios, cum ipſi ſibi nequeant imperare.

Occulta muſices nullus reſpectus.

OCCVLTAE muſices nullus reſpectus. Græcis quondam celebratum adagium: cuius ſenſus eſt, Quamuis egregias ingenii dotes, ſi non proferas, perinde eſſe, quaſi non habeas. Quo videtur alluſiſſe Perſius, cum ait:

Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter.

Refertur à Suetonio in vita Neronis Imperatoris, quem ſcribit, imperatoriæ dignitatis oblitum, vſq; adeo muſices ſtudioſum fuiſſe, vt non modo nihil omitteret eorum, quæ generis eius artifices vel conſeruãdæ vel augendæ vocis gratia factitaret, verumetiam in ſcenam prodire concupiuerit: ſubinde inter familiares Græcum proverbium iactans, Occultæ muſicæ nullum eſſe reſpectũ. Vſurpat idem Aulus Gellius libro Noctium 13. cap. vlt. Noſti, inquit, magiſter verbum illud ſcilicet vetus: egregiam muſicam, quæ ſit abſcondita, eam eſſe nulli rei. Vſurpatur à Luciano in Harmonide: Οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἀποῤῥήτου φασὶ, καὶ ἀφανοῦς τῆς μουσικῆς, id eſt, Nulla enim vtilitas occultæ, quemadmodum proverbio dicunt, & abſtruſæ muſices. Alluſit huc haud dubie Ouidius, cum ait:

Tu, licet & Thamyram ſuperes, atq; Orphea cantu,
Non erit ignota gratia magna lyra.

Sunt autem nonnulli mortales, qui vel natiuo quodam ingenii vitio, vel data etiam opera, quę ſciunt, diſſimulant, & aliis grauantur impertire. His illud nonnunquam euenire ſolet, vt pro indoctis negligantur. His adſcribendum, quod Græci τυφλὸν πλοῦτον appellant, id eſt, cæcas diuitias, reconditas opes, & abſtruſas. Ad hunc modum vocat Plutarchus compluribus locis, atque item Lucianus. Hoc dictum Plutarchus in vita Lycurgi teſtatur vulgo apud Lacedæmonios fuiſſe iactatũ, quod illic Plutus ſeruaretur inhonoratus non aliter, quam imago picta inanimis & immobilis. Sic enim Lycurgus inſtituerat rempublicam, vt diuitiæ nec vſui cuiquam eſſe poſſent, nec ornamento.

Ficulnus.

LIGNVM ficulnum, vt fragile, atq; ad omnia ferme inutile, proverbiis aliquot locum fecit. Nam ἄνδρα σύκινον, id eſt, virum ficulnum appellãt mollem, atque inutilem, vt Theocritus in Ergatinis:

- Μή παριών τις
Εἴπῃ σύκινοι ἄνδρες. ἀπώλετο, χὤ ὗτος ὁ μισθός. id eſt,
Ne quis præteriens dicat, ficulni homines ſunt.
Atq; hæc deperiit merces.

Scholiaſtes admonet, proverbium ductum à ligno ficus, inutili, fragili, & inualido, vnde dictum & Ficulnũ præſidium, pro inutili. Apud Ariſtophanem in Fucis quidam interrogat τίνος ξύλου σύ, id eſt, Cuius ligni tu? Reſpondetur συκίνου, id eſt, ficulni. Quo loco monet interpres, ex ficulno ligno fumum exiſtere acerrimum ac moleſtiſſimum. Apud eundem in Pluto Sycophanta minatur, ſi quem nactus eſſet ſuę ſortis virum ficulnũ, vlturum iniuriam.

Ἐὰν δὲ σύζυγον λάβω τινὰ, καὶ σύκινον. id eſt,

Si quempiam nanciſcar eiusdem iugi

Virum, atq; ficulnum.

Rurſum apud eundem in eadem fabula:

Καὶ σύκινον τὸν ἰσχυρὸν τοῦτον θεὸν,
Ἐγὼ ποιήσω, τήμερον δοῦναι δίκην,
id eſt,

Ficulnum ego hercle, ac prapotentē iſtum deum
Compulero pœnas hoc die dependere.

Ficulnum deum appellans imbecillum, ac nullarum virium. Huc alluſit Horatius, cum Priapum ita loquentem facit,

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum.

Ac paulo poſt:

- Pepedi
Diffiſſa nate ficus.

Ficulnam mentem dixit Lucianus ἐν τῷ πρὸς τὸν ἀπαίδευτον.

Χωλὴν μὲν ἔχων, καὶ συκίνην γνώμην.
id eſt,

Claudam habens ac ficulnam mentem.

Eodem reſpexit Alexander Pſeudomantis, libros Epicuri lignis exurens ficulnis, nullius pretii philoſophum ſignificans. Et συκίνη ἐπικουρία, id eſt, ficulnum auxilium, pro inualido, atq; inutili. Ariſtophanes in Lyſiſtrata:

Ὃς ἦν ἂν ἡμῖν συκίνη ἐπικουρία, id eſt,
Ficulna nobis qui erat opitulatio.

Et συκίνη μάχαιρα, id eſt, Ficulna machæra, pro calumnia. Et συκίνη ναῦς, id eſt, Ficulna nauis, pro vili minimique pretii nauicula. Quin apud Naxios Bacchum, quem βακχία dicunt, viteum effingunt: alterum, quē μειλίχιον appellant, ficulnum. Nam ficus illi μείλιχα vocant. Exiſtimant autem Bacchum non vini tantum, ſed & ficuum auctorem. Sic ferme Athenæus lib. 3. Diuerſa figura dicit Theocritus in Aita, χρύσειοι πάλαι ἄνδρες, id eſt, aurei quondam viri. Item Præſidium ſacrum, & Anchora ſacra, & Robur adamantinum.

Lupi illum priores viderunt.

Lupi illum priores viderunt. In raucum dicitur, & cui vox repente ſit adempta. Feſtiuius dicetur in eos, qui metu alicuius obticeſcunt, alioqui feroces. Virgilius in Ecloga, cui titulus Mœris:

- Vox quoq; Mœrim
Iam fugit ipſa; lupi Mœrim videre priores.

Seruius admonet, phyſicos auctores eſſe, ineſſe eam vim lupis, vt ſi quē hominem priores viderint, ei vocem adimant. Neque deſunt Philoſophi, qui huiusce rei cauſam reddere conantur. Socrates apud Platonem libro De repub. 1. rem ad allegoriam vertit, dicens Thraſymachum ſibi vocem ademturum fuiſſe, ni forte fortuna prior conſpexiſſet. Καὶ ἐγὼ, inquit, ἀκούσας ἐξεπλάγην, καὶ προσβλέπων αὐτὸν ἐφοβούμην, καί μοι δοκῶ, εἰ μὴ πρότερος ἑωράκειν αὐτὸν, ἢ ἐκεῖνος ἐμὲ, ἄφωνος ἂν γενέσθαι. Theocritus in Idyllio Ξ.

Οὐ φθεγξῇ, λύκον εἶδες. id eſt,
Edere non poteris vocem, lupus eſt tibi viſus.

Illud interim obſeruatione dignū, Theocritum vertiſſe ſententiam, cū negat eum proloqui poſſe, non qui à lupo ſit viſus, ſed qui lupum viderit. Sed alluſit duntaxat ad proverbium Theocritus, cum ſignificaret riualem conſpectum, cuius nomen erat Lupus.

Quæcunq; in ſomnio videntur.

Ὅσα ἐν ὀνείρῳ βλέπεις, id eſt, Quæcunque per ſomnium vides. De votis immo-

immodicis dicitur. Nam quidquid optaris, id ſomniare contingit quibuslibet, ſicuti Micyllus ille Lucianicus diuitem ſe, ac præpotentem ſomniat. Apud Theocritum piſcator ſomniat aureum piſcem. Et infimæ ſortis homines nonnunquam reginarum coniugium ſomniant. Paſtor quidam apud Theocritum in Ecloga nona:

Ἔχω δέ τοι ὅσσ' ἐν ὀνείρῳ
Φαίνονται, πολλὰς μὲν ὄϊς, πολλὰς δὲ χιμαίρας. id eſt,
Poſſideo quæcunque ſolent ſub nocte videri
In ſomnis, vim magnam ouiũ, multaſque capellas

Interpres admonet, proferri hunc in modum, *ὅσσα ἐν ὀνείρῳ φέρειν.* id eſt, Ferre quidquid in ſomno videtur. Citat & verſum Homericum:

Οὐδ' εἴ μοι τόσσα δοίη, ὅσσα ψεύδονται ὄνειροι. id eſt,
Nec mihi ſi tantum dederis quam multa ſopitis
Somnia vana ferunt.

Eſt autem apud hunc poetam Iliados α. ſed paulo aliter:

Οὐδ' εἴ μοι τόσσα δοίη, ὅσσα ψάμαθός τε κόνις τε. idest,
Nec mihi ſi tantum dederis, quantum extat arena, ac Pulueris.

Videtur huc alluſiſſe Pſeudocicero in Saluſtium: Vnde tu, qui modo ne paternam quidem domum redimere potueris, repente tanquam ſomnio beatus, hortos pretioſiſſimos, villam Tiburti, & Cæſaris reliquas poſſeſſiones paraueris.

Bona Porſena.

BONA Porſenæ dicebantur, quæ velut ab hoſtibus erepta paruo veneunt. Eãm appellationem Liuius ab vrbe condita 2. ſcribit ad ſuam vſque ætatem duraſſe: putatque inde natam, quod in bello ſoleant bona Porſenæ venire Romæ, eaq; conſuetudo vna cum titulo perſeuerarit & pace, quod alioqui is mos hoſtiliter bona vendendi non congruat tam pacatæ regis perfectioni, quod ſi minus probatur exiſtimat eam conſuetudinem à mitiori principio fuiſſe natam. Illud arbitratur vero proximum, quod Porſena diſcedens ab Ianiculo ex fœderis lege, caſtra opulenta, conuecto ex propinquis, ac fertilibus Etruriæ aruis commeatu, Romanis dono dedit, inopi tum vrbe ab longinqua obſidione. Ea deinde ne populo immiſſo diriperentur, hoſtiliter veniſſe, bonaque Porſenæ appellata, gratiam muneris magis ſignificante titulo, quam auctionem fortunæ regiæ. Fortaſſe non inepte dicetur in res, quæ dono cuiuspiam aut fortunæ commoditate citra noſtram operam, contingunt. Nam Liuius non indicat vſum adagii.

Leonina ſocietas.

LEONINA ſocietas eſt, cum omne commodum ad vnum aliquem redit, reliquis vi fraudatis. Extat in Pandectis, in quibus ex Vlpiano refert Ariſto, Caſſium reſpondiſſe, ſocietatem talem coiri non poſſe, vt alter lucrum tantum, alter damnum ſentiret, & hanc ſocietatem leoninã ſolitum appellare. Cæterum Caſſianam appellationem, haud dubium prouerbialem, ex Æſopi Græci apologo natam apparet, qui talis circumfertur. Leo, aſinus, & vulpes ſocietatem inierant, vt quod venatu cœpiſſent, id in commune partirentur. Prædam vbi erant nacti, leo iubet, vt aſinus partiatur. Ille, vt eſt ſtolidus, in tres æquas portiones diſtribuit. Qua gratia mox indigna-

dignatus leo, quod cæteris æquaretur, aſinum adortus dilaniat. Reſtabat vulpes, eam de integro partiri iubet, illa totam ferme prædam leoni attribuit, ſibi vix paucula quædam ſeruans. Leo, comprobata diſtributione, rogat, quisnam illam artem partiendi docuiſſet. Et vulpes, Calamitas, inquit, aſini.

Ex tripode.

Τὰ ἐκ τοῦ τρίποδος, id eſt, Ex tripode dicta. Dici ſolitum de iis, quæ vehementer vera, atque indubitata videri volumus. Effertur variè adagiũ, ὡς ἐκ τρίποδος, id eſt, Tanquam ex tripode dicta. τάδε ἐκ τρίποδος, id eſt, Hæc ex tripode dicta, id eſt, certiſſima, perinde, quaſi ex Apollinis oraculo profecta. M. Tullius in epiſtola quadam ad Brutum: Hæc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta. Tranſlatum à tripode, vel Delphica, vel Pythia. Nam hæc duo oracula quondam ſummam fidem apud mortales obtinuerunt. De Pythio teſtatur Strabo lib. Geographiæ nono, fuiſſe quondam celebratiſſimũ, idque liquere theſauris ingentibus ĩnibi conſtructis, in quos ſacræ conferrentur pecuniæ, tum operib. præſtantiſſimorum artificum: deinde ludis Pythiis illic celebratis, denique ĩnnumerabilibus oraculis, quæ mãdata literis extarent. Tripodem ita deſcribit, Auctores, inquit, certi memorant, diuinum ipſum domicilium, profundam, & curuam eſſe ſpeluncam, non admodum lato patentem ore. Atqui hinc auram reddi, ſacro efflante numine. Excelſum autem oſtio imminere tripodẽ, quem ſimul atque Pythia vates inſcenderit, hauſto diuinationis ſpiritu, reſponſa edere, partim metro, partim oratione libera. Comicus, Non Apollinis magis verum, atque hoc reſponſum eſt. Plato lib. de legibus duodecimo: Ne ſi Pythius quidẽ affirmauerit. Quin illæ quoque figuræ prouerbium reſipiunt: Quidquid dixerit, oraculum videri vult. Quidquid dixerit, legem eſſe vult. Stoicorum δόγματα, id eſt, decreta. Et, quod apud Plinium de medicis ait Cato, Et hoc puta vatem dixiſſe: id eſt, exiſtima verum fore, quod dixi. Ipſe Plinius alibi, Vtinamque falſum hoc, & non à vate dictum, quamplurimi iudicent. Et Plutarchus in commentario, De dignoſcendo adulatore ab amico: Εὖτ' ἀκούσας ὅτι ἂν εἴπῃ, χρησμὸν εἰληφέναι φήσας, οὐ γνώμην ἀπιών. id eſt, Cum is audito quidquid dictum fuerit, ita diſcedit, vt exiſtimet ſe oraculum accepiſſe, non ſententiam. Cæterum ab his nonnihil diuerſa ſunt, quæ Athenæus ſecundo dipnoſophiſtarum libro commemorat, nempe in Bacchi certaminibus præmium fuiſſe tripodem, atque ob id, qui vera dicerent, vulgo de tripode loqui dictos. Tripodem autem fuiſſe lebetẽ tribus fultum pedibus. Huius duo erant genera, alterum Apollinis, ob veritatem oraculorum, alterum Bacchi, in quo vinum miſcebatur, quod ebrii vera loquantur, quemadmodum dictum eſt in prouerbio, In vino veritas. Simili figura dixit Galenus libr. περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo, velut ex adyto. Ἀπεφήνατο γὰρ ὁ λύκος οὗτος ὥσπερ ἐξ ἀδύτου τινὸς χρησμὸν ἀποφθεγγόμενος, περίττωμα τῆς τῶν νεφρῶν θρέψεως εἶναι τὸ οὖρον, id eſt, Pronunciabat enim lupus iſte, perinde quaſi ex adyto quopiam redderet oraculũ, quod ſuperfluum eſt ex nutrimento renum, id eſſe vrinam.

Folium

Folium Sibyllæ.

FOLIVM Sibyllæ apud Latinos eandem vim obtinet. Iuuenalis:

Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.

Id eſt, rem indubitatam.

Ariſtophanes in Pace,

Οὐ μετέχω τούτων, οὐ γὰρ ταῦτ' εἶπε Σίβυλλα. id eſt,

Haud equidem agnoſco, neq; enim canit iſta Sibylla.

Ductum adagium à Cumana Sibylla, cuius oracula cum primis celebrantur. Huic autem mos erat, vt teſtatur M. Varro, in palmarum foliis oracula ſcribere. Quod ſecutus eſt Virgilius in tertio Æneidos.

Inſanam vatem aſpicies, quæ rupe ſub ima
Fata canit, foliiſq; notas, & nomina mandat.
Quæcunque in foliis deſcripſit carmina virgo,
Digerit in numerum, atq; auro ſecluſa relinquit.
Illa manent immota locis, neque ab ordine cedunt.

Item in ſexto:

- Foliis ne tantum carmina manda,
Ne turbata volent rapidis ludibria ventis.

Frater viro adſit.

Ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη, id eſt, Frater viro adſit. De fido auxilio dici ſolitum, propterea quod in rebus periculoſis vix vnquam frater ſolet fratri deeſſe. Apud Platonem ſecundo De republica libro, Adimantus, Glauconis aduerſus Socratē diſputantis partes excipiēs, Nondum, inquit, Socrates, ſatis hac de re diſſerū. Cur ita? Nempe, quia id nondum eſt dictum, quod maxime dictum oportuit. Tum Socrates, οὐκοῦν τὸ λεγόμενον, ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη, id eſt, Igitur frater adeſto viro, vt habet prouerbium: quare tu, ſi quid hic prætermiſit, adiuua. Idem ex Homero ſumptum adagiū teſtatur in Protagora, vbi Socrates, Prodicum aduocans, vt Simonidem eiuſdem ciuitatis hominem à Protagoræ calumnia tueatur. Videor equidem, inquit, aduocare te, quemadmodū ait Homerus, Scamandrum ab Achille obſeſſum Simoentem aduocaſſe:

Φίλε κασίγνητε, σθένος ἀνέρος ἀμφότεροί περ
Σχῶμεν. id eſt,

Frater amice hominis pariter compeſcere vires
Ambo huius ſtudeamus.

Eſt autem is locus in Iliados φ. Rurſum Iliados χ. ſimiliter Hector iam impar Achilli Deiphobum fratrem inuocat, vti ferat ſuppetias. Pallas enim illi apparuerat Deiphobi ſpecie, ac deceptus Hector, fruſtra inclamat,

Δηΐφοβον δ' ἐκάλει λευκάσπιδα μακρὸν ἀΰσας. id eſt,

Deiphobum fratrem intento clamore vocabat.

A quo cum deſtitueretur, diem fatalē eſſe intellexit. Plutarchus in vita Cæſaris refert, Caſcam, Cæſare retinente gladium, fratris auxilium ad hunc modum imploraſſe, idque verbis Græcis, ἀδελφὲ βοήθει.

Ne temere Abydum.

Μὴ εἰκῇ τὴν Ἄβυδον, id eſt, Ne temere Abydum, ſubaudiendum, nauiges. Ne quid graue periculum ſuſcipias ſine cauſa idonea. Veluti, ſi quis admoneat, ne ſe facile conijciat aliquis in aulam principis, quod ea res non omnibus feliciter cedat: aut ne compotationibus temulentis ad-

miſceat ſeſe, quod fere non contingat abire ſine malo, aut ne poetarum attingat literas, quod animos complurium ſoleant corrumpere. Athenæus lib. 12. narrat, Alcibiadem, poſteaquam a tutoribus accepiſſet ſuas facultates, Abydum Helleſponti nauigaſſe, atque illic luxu, deliciisque fuiſſe corruptum, vt non diſſimile ſit illi,

Non cuiuis homini contingit adire Corinthum.

Male audiebat Abydena gens, quod calumniatrix eſſet, vt intelligas ea gratia non eſſe tutum illic verſari. Meminit adagii Stephanus, & Suidas. Stephanus ſic effert adagium, *εἰ μὴ δ᾽ εἰκῇ τὴν ἄβυδον πατεῖν*, id eſt, Si ne temere quidem Abydum calcare: id eſt, ne quis confidenter illam ingrediatur: indicat vſurpari de temerariis, addens hoc iaci ſolitum in eos, qui Abydum Inſulæ Mileti incolebant.

Vna hirundo non facit ver.

Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, id eſt, Vnica hirundo non efficit ver, hoc eſt, vnus dies non ſat eſt ad parandã virtutem, aut eruditionem. Aut non vnum aliquod bene factum, bene dictumve ſufficit ad hoc, vt viri boni, aut boni oratoris cognomen promerearis: plurimis enim virtutibus ea res conſtat. Aut, vt certum aliquid cognoſcas, non ſatis eſt vnica coniectura. Quod ſi permultæ conueniant, tum denique probabilis fuerit coniectura. Siquidem fieri poteſt, vt vna quæpiam hirundo caſu maturius appareat. Sumptum ab hirundinis natura, quæ veris eſt nũcia: nam hyeme deuolat. Vnde Horatius.

-Zephyris, & hirundine prima.

de primo vere ſentiẽs. Ariſtoteles lib. Moralium primo, *Τὸ γὰρ ἔαρ οὔτε μία χελιδὼν ποιεῖ, οὔτε μία ἡμέρα*, id eſt, Ver enim nec vna hirundo facit, nec vnus dies. Et beatum eodem modo, felicemve nec vnus dies, nec breue efficit tempus. Ariſtophanes in Auibus,

Δεῖσθαι δ᾽ ἔοικεν οὐκ ὀλίγων χελιδόνων.

id eſt,

Multa videtur opus habere hirundine.

Interpres indicat alluſum ad prouerbiũ quod modo retulimus, *Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ*. Huic affine videtur illud Sophocleum in Antigona.

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ᾽ ἥτις ἀνδρός ἐσθ᾽ ἑνός.

id eſt,

Namque vnius quæ ſit viri, haud eſt ciuitas.

Etenim, quemadmodum vna hirundo nõ facit ver, ita nec vnus homo facit ciuitatem, nec vnus nummus diuitem.

Da mihi mutuum teſtimonium.

Δάνεισόν μοι μαρτυρίαν, id eſt, Da mihi mutuum teſtimonium, hoc eſt, Da mihi tuum teſtimonium recepturus itidem meum, ſi quando deſiderabis. In eos recte iaciendum, qui ſe mutua ratione laudant, ac prædicant: aut qui mutuo ſtudio ſibi inuicem ſuffragantur, aut qui ad gratiã teſtificantur, neglecta religione. M. Tull. pro L. Flacco, repudians, eleuansque Græcorum teſtium fidem. Veruntamen, inquit, hoc dico de toto genere Græcorum, Tribuo vel literas, do multarum artium diſciplinam: non adimo ſermonis leporem, ingeniorum acumen, dicendi copiam. Deinde, ſi qua ſibi alia ſumunt, non repugno. Teſtimoniorum religionem, & fidem nunquam iſta natio coluit, totiusq; huiusce rei, quæ ſit vis,

Digitized by Google

ſit vis, quæ auctoritas, quod pondus, ignorant. Vnde illud eſt, Da mihi teſtimonium mutuum? Non Gallorum, non Hiſpanorum putatur. Totum iſtud Græcorum eſt, vt, etiam qui Græce neſciunt, hoc quibus verbis a Græcis dici ſoleat, ſciant. Quibus ex verbis M. Tullii ſatis liquet, adagium hoc ætate illa multo fuiſſe tritiſſimum.

Mutuum muli ſcabunt.

MVTVVM muli ſcabunt. Vbi improbi, atque illaudati ſe viciſſim mirantur, ac prædicant. Translatum à mulis, qui, ſicuti reliqua iumenta, ſeſe inuicem dentibus ſcabere ſolẽt. Citatur hic titulus, Mutuum muli ſcabunt, à Nonio Marcello inter reliquos Menippearũ titulos M. Varronis, mirum ni prouerbialis. Auſonius in altera præfatione monoſyllabarum: Sed, vt, quod per adagionem cœpimus, prouerbio finiamus: mutuo muli ſcabunt. Meminit huius & Varro li. de lingua Latina tertio. Symmachus in epiſtola quadã, Mutuum, inquit, ſcabere mulos, cui prouerbio ne videar eſſe confinis, præconium virtutum tuarum, preſſo dente reſtringo. Non videtur autem adagium recte accipi poſſe, niſi malam in partem: veluti ſi indoctũ indoctus, deformem deformis, improbũ improbus viciſſim laudaret. Cuiusmodi fabulam memorat Horatius de duobus fratribus, qui ſe mutuum ſcabebant, ac mutuo officio alterum alter viciſſim efferebãt laudibus:

Frater, inquit, *erat Romæ, conſulti rhetor, vt alter*
Alterius ſermone meros audiret honores,
Gracchus vt hic illi foret, hic vt Mutius illi.

Idem, poetas indoctos notãs, qui tamen inuicem ſe recitantes audiebant, ac laudabant,

Diſcedo Alcæus puncto illius, ille meo quis?
Quis? niſi Callimachus?

Tradunt operas mutuas.

HVIC confine eſt Terentianum illud ex Phormione: Tradunt operas mutuas. De adoleſcentibus, qui ſe viciſſim in peccatis defenderent. Translatum videtur ab agricolis vicinis, qui mutuam inter ſeſe operam commodare ſolent. Aut ab artificibus, qui mutua nonnunquam vtuntur opera: maxime fabri ærarii.

Senes mutuum fricant.

HVC pertinet & iocus ille in prouerbium verſus, de ſenibus mutuo ſe fricantibus. Narrat autem fabulam Ælius Spartianus in Adriani Imperatoris vita. Is Adrianus in balneo veteranũ quempiam, ſeruuli penuria, ſeſe marmorib. affricantem conſpicatus, eum & ſeruulis aliquot, & ſumptib⁹ donauit. Quod reliqui veterani, feliciter ceſſiſſe videntes, cœperunt & ipſi complures ſub oculis Imperatoris ſeſe marmoribus affricare, vt hoc modo principis elicerẽt benignitatem. At ille, euocatis ſenibus, iuſſit, vt alius alium viciſſim defricarent, atque ita pueris nihil opus fore. Is iocus poſtea in vulgi fabulam ceſſit. Celebratur & Scipionis Æmiliani apophthegma, Iumenta, quod manibus carent, alieno egere frictu. Quo ſignificatum eſt, eos, qui res egregias gerere non poſſunt, egere præcone, quo famam ſibi comparent.

Fricantem refrica.

Τὸν ξύοντα ἀντιξύειν. id eſt, Scalpen-

tem viciſſim ſcalpe. Refertur in Diogeniani collectaneis. Par eſt de merente bene, bene mereri, & officium officio penſare. Suidas ab aſinis metaphoram translatam exiſtimat inuicem morſicantibus: & in vtranq; partem dici poſſe, qui ſe mutuis officiis adiuuant, aut qui ſe mutuis cõtumeliis afficiunt. In quam ſententiam celebratur & Mimus ille non illepidus, Senecæ titulo, ſed falſo:

Ab altero expectes, alteri quod feceris.

Ariſtides in communi defenſione quatuor oratorum. Τὸν ξύοντα δ᾽ ἀντιξύειν καὶ τοῖς ὄνοις ἡ παροιμία δήπου δίδωσι. περικλέα δὲ καὶ τοῖς λέουσι μᾶλλον, ἢ τοῖς ὄνοις εἰκάζειν φαῖεν ἂν ὁμηρίδαι, id eſt, Scalpentem inuicem ſcalpere, etiam aſinis videlicet tribuit prouerbium. Porro Periclem cum leonib. magis, quam cum aſinis, eſſe conferendum dixerunt Homerici. Huc pertinet illud, χεὶρ χεῖρα νίζει, id eſt, Manus manum lauat. Quod citat in Axiocho Plato.

Διὰ παντὸς δὲ ἦθος ἐστὶν αὐτῷ θρυλεῖν
τὸ ἐπιχάρμειον.
Ἁ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα νίζει, δός τι καὶ λάβε τι. id eſt,

Semper illi mos erat in animo volvere illud Epicharmi dictum:
Abluit manum manus, da aliquid,
& aliquid accipe.

Et melius trochaicus tetrameter Græcus conſtabit, ſi pro λάβε τι legas λάμβανέ τι. Quod idem alio loco citauimus, ſed aliter, mendoſum exemplar ſecuti, cũ Græcus Plato nondum eſſet ad manum, quem conſulere poſſemus. Cuius rei viſum eſt commonefacere lectorem, ne quis hoc nomine nobis calumniam ſtruat, quod temere Platonis ſcripturam inuerterimus. Quantum autem ad ſententiam pertinet, nihil omnino referri, νίζει legas, an κνίζει, quandoquidem, vt manus manui mutuum præſtat officium lauando, itidem & ſcalpendo.

Æqualem vxorem quære.

Τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, id eſt, Æqualem tibi vxorem ducito. Adagium admonet, ne quis, cupiditate, aut ambitione allectus, ſe potentiorem ducat vxorem. Nam eiuſmodi ferme connubia inauſpicato cedere. Plutarchus in libello de Liberis educandis parẽtes admonet, vt eiuſmodi liberis ſuis vxores deſpondeant, quæ non ſint multo vel ditiores, vel potentiores. Prudenter enim dici prouerbio, Tuæ ſortis vxorem ducito. Celebratur & hoc inter ſapientum apophthegmata, atque à nonnullis Pittaco adſcribitur, Γάμει ἐκ τῶν ὁμοίων, id eſt, Vxorem ducito ex æqualibus. Nam, ſi duxeris ex potentioribus te prognatam, dominos tibi parabis, non affines. Diogenes Laertius in vitis philoſophorum huiuſmodi quiddam commemorat, quod quidem affirmat & Callimacho non ineleganti epigrammate celebratũ eſſe. Adoleſcẽs quidam Atarnetes, Pittacon conſuluit, vtra ſibi è duabus ducenda eſſet vxor. Nam duæ offerebantur: altera par opibus ac genere: altera vtroq; ſuperior. At ille, ſublato ſcipione, quo nitebatur, admonuit, vti pergeret ad triuia ciuitatis, quo pueri luſus cauſa cõueniunt: eos conſuleret, & ꝙ illi dediſſent conſilii, id ſequeretur. Pueri ex prouerbiali cantione reſponderunt. Æqualem vxorem eſſe ducendam. Itaq; adoleſcens, altera præterita, duxit æqualem. Idem Dioni ſuadet Callimachus. Hæc autem ſententia hoc impenſius

penſius

Digitized by Google

penſius placuit Pittaco, quod ipſe nobiliorem ſe duxerat Draconis ſororem, cuius imperium, faſtidiaque moleſtiſſime legitur tuliſſe, vt hoc dictum non in tempore,ſed ſuo malo videatur reperiſſe. Extat autem epigramma, id eſt huiuſmodi:

Ξεῖνος ἀταρνείτης τις ἀνείρετο πίτ̃α-
κον οὕτω,
Τὸν μιτυλιωαῖον παῖδα τὸν ὑῤῥαδίου.
Ἄττα γέρον, δοιός με καλεῖ γάμος, ἡ
μία μὲν δὴ,
Νύμφη, καὶ πλούτῳ καὶ γενεῇ κατ' ἐμὲ,
Η δ' ἑτέρη, προβέβηκε. τί λώιον, εἰ δ' ἄ-
γε μοι σὺ
Βούλευσον ποτέρην εἰς ὑμέναιον ἄγω.
Εἶπεν. ὁ δὲ σκίπωνα γεροντικὸν ὅπλον
ἀείρας
Ηνὶ δὲ κεῖνοι σοι πᾶν ἐρέουσιν ἔπος
Οἱ δ' ἄρ' ὑπὸ πληγῇσι θοὰς βέμβικας
ἔχοντες
Εστρεφον εὐρείῃ παῖδες ἐνὶ τριόδῳ.
Κείνων ἔρχεο φησὶ μετ' ἴχνια. χ' ὁ μὲν
ἐπέστη (ἔλα.
Πλησίον, οἱ δ' ἔλεγον, τὴν κατὰ σαυτὸν
Ταῦτ' ἀίων ὁ ξεῖνος ἐφείσατο μείζονος
οἴκου
Δράξεσθαι, παίδων κληδόνι συνθέ-
μενος
Τὴν δ' ὀλίγην ὡς κεῖνος ἐς οἶκον ἐπή-
γετο νύμφην,
Οὕτω καὶ σὺ δίων τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.

Quos verſus,quoniam Ambroſius Camaldulenſis, Diogenis interpres, non omnino infeliciter Latinos fecit, haud grauabimur adſcribere:

Hoſpes Atarnites rogitauit Pittacon olim,
Sic Mitilenæon, Hyrradioq; ſatū,
Magne ſenex,gemina cupiunt mihi nubere,quarum
Et genere, atque opibus conuenit vna mihi:
Altera præcellit, quid præſtat conſule, dicque,
Vtra ex his potius ſit capienda mihi?
Hic, baculum tollens, ſic, tela ſenilia, dixit,
Conſilium pueri, quod petis, expedient,
Queis celer in gyrum iactatus verbere turbo
Aſſiduo latus vertitur in triuiis.
I, ſequere illorum monitus. ſic fatur, at ille
Scitatur, referunt, Tu tibi ſume parem.
Quæ poſtquā audiuit, monitis puerilibus hærens,
A magnis hoſpes abſtinuit thalamis.
Atq; parem paruas latus traduxit in ædes.
Sic Dion æqualem, ſi ſapis, ipſe cape.

Eſt autē allegoria à turbine puerili, qui flagellis circumagitur. Agebat enim quiſq; pro ſuis viribus turbinem ſibi congruentem. Deianira apud Ouidium ad ſuum ſexum trāstulit prouerbium:

Quam male inæquales veniunt ad aratra iuuenci,
Tam iuueni magno coniuge nupta minor.
Non honor eſt, ſed onus, ſpecies læſura ferentes:
Si qua voles apte nubere,nube pari.

Plutarchus De liberis educandis, τὸ γὰρ τὴν κατὰ σαυτὸν ἐλᾶν σοφὸν, id eſt, Sapientis eſt, vxorem ſibi parem, congruamque ducere. Huc adſcribendum putauimus carmen illud ex Theſmophoriazuſis, Ariſtophanis titulo inſcripta:

Δέσποινα γὰρ γέροντι νυμφίῳ γυνὴ,
id eſt:

Regina ſiquidem mulier eſt ſponſo ſeni.

Idem

Idem admonet verſus ille Euripideus in Rheſo:

Οὐκ ἐξ ἐμαυτοῦ μειζόνων γαμεῖν θέλω.

id eſt:

Nolim ex potentioribus me coniugem.

Neq; vero ſolum id ſpectari conueniet, vt par ſit vxor generis claritate, aut modo rei familiaris, verum vt ætas nõ admodum diſcrepet, vt forma, vt vitæ genus. Poteſt & longius trahi nimirum ad negotium ſuſcipiendum, cui ſis cõficiendo par, & idoneus. Item ad vitæ genus aptum, & ad amicum tuis accommodum moribus.

Ne my quidem facere audet.

Qvi metu non auderent hiſcere, ij quõdam negabãtur my facere audere. Refertur adagium a Varrone, libro De lingua Latina 3. Putat enim ille muſſare verbum deductum a my literæ vocabulo, quaſi *μύζειν*, ꝓpterea quod muti non amplius ſonare queant, quam my. Eſt enim ea litera maxime omnium muta, præſertim in fine, mire os contrahens, & occludens. Verba Varronis ſunt hęc: A quo idem dicit, quod minimum eſt, neq;, vt aiunt, *μῦ* facere audent. Videtur eſſe carmen Ennianum: Nam hunc paulo ſuperius citauerat. Dicit, quod minimum eſt, neque, vt aiunt, my facere audent. Eſt autem Gręcis *μύζω*, tum ſugo, tum naribus vocem reddo. Ariſtophanes *ἐν θεσμοφοριαζούσαις*,

Τί μύζεις, πάντα πεποίηται καλῶς.

Cum enim Mneſilochus dixiſſet, *μὺ, μῦ*, id eſt, mu, mu, Euripides reſpondet:

Quid muſſitas? peracta ſunt cuncta optime.

Et apud Latinos Mutire, ac Muſſare, id eſt, tacite ferre, & quaſi vocem abſorbere. Terentius:

Muſſitanda iniuria adoleſcentium.

Virgilius:

Muſſat rex ipſe Latinus.

Apud Ariſtophanem in Equitibus, duo priuatim apud ſe queſturi quædam de vitiis ciuitatis, ſenarium hunc concinunt:

Μὺ, μῦ, μὺ, μῦ, μὺ, μῦ, μὺ, μῦ, μὺ, μῦ, μὺ, μῦ.

Ex quo licet coniicere hanc eſſe vocem loqui formidantium.

Ne gry quidem.

Μηδὲ γρὺ φθέγγεται, id eſt, Ne gry quidem loquitur: hyperbole item prouerbialis apud Græcos, pro eo, quod eſt, ne tantulum quidem. Nam Gry, minimum quiddam ſignificat, aut ſordes vnguium, rem videlicet viliſſimam, aut vocem ſuillam, quã edere ſolent ii, qui grauãtur ſermone reſpondere, aut numiſma minutiſſimum. Ariſtophanes in Pluto:

Καί με προσβιάζεται,
Καὶ ταῦτ' ἀποκρινόμενος τὸ παράπαν,
οὐδὲ γρύ.

id eſt:

Meq; Vi ſubigit ſimul,
Atq; interim rogatus, hæc quid ſibi Velint.

Prorſum nihil reſpondet, ac ne gry quidem.

Hinc & verbum deductum *γρύζειν*. Idem in eadem fabula:

Γρύζειν δὲ καὶ τολμᾶτον ὦ καθάρματε.

id eſt:

Grunnire Vero audetis etiã perditi?

Philoſtratus in vita Apollonii, *Οὐδαμοῦ ἐφθέγξατο, οὐδ' ὑπήχθη γρύξαι*, id eſt, Haud quaquã locutus eſt, neq; adduci potuit, vt, vel hiſceret. Huius vocis vſus admodum frequens eſt apud Ariſtophanem.

Pili

Digitized by Google

Pili non facio.

Est Latinis hæc familiaris hyperbole: Non facio pili. Ne pilo quidē melior, cum minimū quiddam momenti ſignificant. Catullus: Non faciunt pili cohortem. Cicero ad fratrem. Ego enim ne pilo quidem minus te amabo. Idem: Interea de Cappadocia, ne pilum quidem. Tametſi in vulgatis exemplaribus pileū hoc loco ſcriptum eſt. Quod quidē adagium etiam his temporibus nulli nō eſt in ore. Pili vilitas etiam Græcis in prouerbio fuit. Vnde ἄξιος τριχὸς, id eſt, dignus pilo, in hominem nihili. Quo durior erit translatio, hoc venuſtior. Nam, Pili non facio, præter hyperbolen, nihil pene habet figuræ. At Ne pilo quidem doctior, Ne pilo quidem iniucundior, Ne pilo quidē honoratior, atq; id genus orationes, quoniam paulo longius recedunt à ſimplici ſermone, pluſculum accipiunt gratiæ.

Nauci non facio.

Navci eſſe, & Nauci facere, pro eo, quod eſt, nihili eſſe, & nihili facere, ſæpiuſcule apud Plautum reperietur. Quid autem Nauci ſignificet, ſeruus quidam Plautinus, cum ea voce eſſet vſus, tamē ſcire ſe negat. Plautus: Qui homo timidus erit in rebus dubiis, nauci non erit. Grammatici quidā, inter quos Pompeius Feſtus, aiunt Nauci ſignificare nucis putamen, aut oleæ nucleū, aut eam membranulam, quæ viſitur in medio nucis iuglandis interſita: deniq; rei cuiusvis putamen, quod Græci ἀπόψημα, nauci vocatum exiſtimant. Quidam à voce Græca deducunt νάκη, quod declarat pellē caprinam. Sunt & aliæ de Nauci ſententiæ, quas qui volet cognoſcere, legat Feſtum in dictione Naccæ. Nauci non habeo, dixit Ennius apud M. Tullium libro de Diuinatione primo. Non habeo deniq; nauci Marſum augurem.

Flocci non facio, aut Flocci facio.

Eadem ratione dictum eſt, Flocci facere, & Ne flocci quidem facere, pro eo, quod eſt, ne tantuli quidem facere. Eſt autem Floccus, particula lanæ, quæ inutilis à vellere diuellitur, atq; euolat, aut certe ſimile quiddam nullius momenti. Exempla paſſim apud auctores obuia ſunt, vt nō videatur operæ pretium hoc inculcare loco.

Huius non facio.

Ad hanc formam pertinet illud Terentianum, ex Adelphis; Huius quidquam non faciam. Donatus admonet, eſſe δεικτικὸν, demonſtrantis aut floccum, aut ſtipulam, aut ſummum digitum, aut huiusmodi quippiam. Athenæus libro 12. prodidit, Sardanapali ſtatuam, ipſius monumento impoſitam, hoc geſtu digitorum, vt ſignificaret res humanas omnes prorſus eſſe contemnendas, ac ne digituli quidem crepitu dignas.

Vitioſa nuce non emam.

Apvd Plautum eſt in Milite: Vitam tuam vitioſa nuce non emam, pro eo, quod eſt, ne minimo quidē. Et vulgo dicimus, Caſſa nuce non emerim, & Putamine nucis nō emerim. Ariſtophanes in Pace:

Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδ᾽ ἂν ἰσχάδος μιᾶς.
id eſt:
Non emerim nec vnica quidem nuce.

Conſimile his, quod legitur apud eundem Plautum, citante Feſto: Nō ego iſtud verbum empſitem titiuillitio. Nam hoc verbo Latinos nihili

rem

rem ſignificare ſolitos, quemadmodum & Græci dicunt, πιπολὸ. Quamuis Nonius putet, pipolo conuicii vocem fuiſſe. Plautus in aulularia: Ita me bene amet lauerna, iam niſi vaſa reddi iubes, pipulo hic differam ante ædes. Rurſum Burubata, qua voce vſus eſt Næuius, pro nauigatoriis, auctore Feſto.

Ne teruncium quidem inſumpſit.

Est aliquoties apud Ciceronem hyperbole teruntii, quod apparet eſſe genus minutiſſimi numiſmatis, ad Atticum: Atque etiam ſpero, toto anno Imperii noſtri, teruncium ſumptus in prouincia nullum fore. Idem ad Atticum libro quinto, Caue putes quicquam homines magis vnquam eſſe miratos, quam nullum teruncium me obtinente prouinciam, ſumptus factum eſſe in Rempublicam, neq; in quenquam meorum. Idem in Cani. De præda & mea teruncium, non attigit quiſquam. Plautus in Captiui duo: Neque ridiculos iam teruncii faciunt: quemadmodum Græci dicunt ἡμιωβόλιον, pro re viliſſima. Varro libro de Lingua latina quarto Teruncium à tribus vnciis: hoc eſt, quarta libelli parte dictum putat. Confine illi: Ne nummus quidem plumbeus, hyperbole prouerbiali dictum, pro minimo pecuniæ. Plautus in Caſina: Cui homini hodie peculi numus nõ eſt plumbeus. Idem in Trinummo: Cui ſi capitis res fiet, nummum nũquam credam plumbeum.

Homo trioboli.

Itidem Plautus in Pœnulo hominem trioboli dixit, pro nequiſſimo, planeque nullius pretii. A nummo minutiſſimo. Conſimili figura dixit Ariſtophanes in Veſpis, pro vilibus verſibus, τριχοινίκων ἐπῶν. Gregorius in epiſtolis de vili, contemptoque dixit, μᾶλλον ἀνδράποδον ὀλίγων ὀβολῶν ἄξιον, id eſt, Imo potius mancipium paucis obolis dignum. Dicuntur & Triobolares. Huc referendum & alterum illud: μικρὸν τοῦ ὀβόλου τίμιον, id eſt, exiguũ oboli pretium. Quod ex Maryca Empedoclis Suidas citat.

Homo treſſis.

Consimili modo Perſius treſſem agaſonem appellat, contemptiſſimum homuncionem. Idem:

Et centum Græcos curto centuſſe licetur.

Id eſt, minimo. Treſſem autem dixit, noue, quaſi tribus aſſibus æſtimandum. Aſſis autem erat ærei nummuli genus. Perſianum carmen ſic habet in quinta Satyra:

Heu ſteriles veri, quibus vna Quiritem
Vertigo facit. hic dama eſt, non treſſis agaſo.

Confine Hieronymianum illud: Quis te dupondio ſupputabat? Iuſtinianus in præfatione Pandectarum, noluit adoleſcentes legum ſtudioſos, veteri non minus ridiculo, quam friuolo cognomine, nuncupari dupondios, ſed Iuſtinianos nouo.

Dignus pilo.

Ἄξιοι τριχὸς, id eſt, Pilo digni, dicuntur Græcis, nulla bona re digni, quod pilo nihil contemptius.

Ariſto-

Ariſtophanes in Ranis:

Εἰ πώποτ' ἦλθον δεῦρ' ἐθέλω τεθνηκέναι,
Ἢ κλέψα τῶν σῶν ἄξιον ἢ καὶ τρίχος.

id eſt:

Si quando veni huc, emori ſane volo, aut
Si quid tuorum ſuſtuli, dignum pilo.

Adagium commemoratur à Diogeniano. Hinc non multum abluſit Cicero ad Q. Fratrem libr. ſecundo. Nihil eſt quod vereare: ego enim de pilo quidem minus me amabo.

Nec vno dignus.

Ἄξιος οὐδὲ μονάδος, καὶ ἄξιος ἑνός, id eſt, Ne vno quidem dignus, & vno dignus, de viliſſimo. Tranſlata metaphora à iactu talorum, in quo μονὰς, id eſt, vnionis numerus infimus erat. Demum vbique in rationibus numerorum minimum quiddam eſt vnio, ac ne numerus quidem, vt autumant philoſophi. Ex aduerſo, quem multi pretii ſignificant, hunc πολλοῦ τινὸς ἄξιον, id eſt, multa re dignum, trita figura Græci dicunt, & τοῦ παντὸς ἄξιον, id eſt, quavis re dignum, & ediuerſo ὀλίγου ἄξιον, id eſt, paulo dignum, quem contemnunt. Gregarium autem eſt, ac plebeium, vnius duntaxat hominis vice ſupputari. Proinde Homerus Iliados Λ. cum medici dignitatem explicare vult, ait:

Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

id eſt:

Vnus homo medicus multis æquandus honore eſt.

Ad quod reſpexit Plato libro De legibus quinto. Ὁ μὲν γὰρ ἑνὸς, ὁ δὲ πολλῶν ἀντάξιος ἐστιν, id eſt, Nam hic quidem pro vno, ille pro pluribus aliis æſtimandus eſt. Ad hanc formã pertinent & illæ rhetorum figuræ, cum aiunt, vnum aliquem ſibi pro theatro eſſe, & vnius cuiuſpiam iudicium pluris ſe facere, quam infinitæ multitudinis.

Dignus obeliſco.

Ἄξιος ὀβελίσκου, id eſt, Dignus obeliſco, dignus quovis honore. Summis enim viris eiuſmodi columnæ, ac pyramides erigebantur, magnificis inſcriptæ titulis, aut ingentes coloſſi; ſic enim ſtupidi principes olim fingi gaudebant. Tametſi prouerbium ancipitem habet ſententiam, propterea quod Ariſtarchus obeliſcis iugulare ſit ſolitus, quæ parum probaret. Meminit huius præter alios Suidas.

Aureus in Olympia ſtato.

QVEM ſummo præmio dignum Græci ſignificant, ei dicere ſolent. Aureus in Olympia ſtatuere. Lucianus in Pſeudologiſta, χρυσοῦς φασὶν ἐν Ὀλυμπίᾳ σταθῆναι, id eſt, Aureus, vt aiũt, in Olympia ſtato. Quod is honos id ætatis præcipuus haberetur, loco tam celebri, ſtatuam inter illuſtres viros habere. Huc alluſit Virgilius cum ait:

Si fætura gregem ſuppleuerit, aureus eſto.

Plato in Phædro, Ὑπισχνοῦμαι χρυσῆν εἰκόνα ἰσομέτρητον εἰς Δελφοὺς ἀναθήσειν, id eſt, Polliceor me ſtatuam auream tibi æqualem Delphis collocaturum. Ibidem paulo poſt, Παρὰ τῶν Κυψελιδῶν ἀνάθημα σφυρήλατος ἐν Ὀλυμ.

ὀλυμπίᾳ σαθητι id eſt. Inter ſtatuarum Cypſelidarum monumenta, in Olympia fabrefactus ſtato. Interpres fortaſſis χρυσήλατος, legit, aut certe ſomniauit, vt qui verterit aureùm. Porro reges Corinthij dicuntur Cypſelidæ, a Cypſelo, qui, pulſis Bacchidis è Corintho, ibidem imperio eſt potitus, ſummasque coegit diuitias, cuius rei argumentum, inquit Strabo τὸ ὀλυμπιάσιν ἀνάθημα κυψέλω σφυρήλατος χρυσοῦς ἀνδριὰς εὐμεγέθης. Alluſit huc & Philoſtratus in Apollonij vita, καὶ στεφανώσουσί σε ὀλυμπίᾳ, id eſt, & coronabũt te in Olympia. Nõ diſſimili figura dixit Perſius, Satyra 2.

Præcipui ſunto, ſitque illius aurea barba.

Quibusdã enim ſignis aurea barba conſueuit addi.

Quauis re dignus.

Ἄξιος τοῦ παντὸς, id eſt. Quauis re dignus. Refertur ab omnibus Græcorum adagiorũ collectoribus. Vtitur Plato in Sophiſta, καὶ τοῖς μὲν δοκοῦσιν εἶναι τοῦ μηδενὸς τίμιοι, τοῖς δὲ ἄξιοι τοῦ παντὸς, id eſt. Alijs videntur nulla re digni, alijs rurſus quantauis: Similiter dixit Terentius: Hominem quantiuis pretij. Quanquam huius adagionis modo eſt facta mentio.

Dignus Argiuo clypeo.

Ἄξιος εἶ τῆς ἐν ἄργει ἀσπίδος. id eſt. Dignus es Argiuo clypeo. De generoſo, ac maiorem in modum venerando, inde ſumptum, quod olim apud Argiuos ex more pueri incorrupti, purique clypeos quosdam geſtantes, pompas agebant. Isque honos erat illi ætati, priſco quodam inſtituto decretus.

Dignum propter quod vadimonium deſeratur.

Vbi rem maximi momenti volemus ſignificare, quæque vel quantouis diſpendio debeat experi, dignam eſſe dicemus, cuius gratia vadimoniũ deſeratur. Nam, qui vadati ſunt, non niſi ſummo ſuo periculo abeſſe poſſunt. Plinius ſecundus in præfatione Naturalis hiſtoriæ: Inſcriptiones, inquit, propter quas vadimonium deſeri poſſit, hoc eſt, quarum gratia omnia ſint poſthabenda, vel maxime ſeria. Seneca De beneficijs lib. 4. Vadimonium promittimus, tamen deſeritur. Non in omnes datur actio. Deſerentem vis maior excuſat. Hæc Senecæ verba declarant, vehementer vrgens eſſe oportere, quod excuſet vadimonij promiſſi deſertorem. Horatius:

-Et caſu iam reſpondere vadato
Debebat.

Ridet improbum garrulum, qui maluerit periclitari de cauſa, quam à nugis diſcedere. Cõſimilis eſt forma, quaſi pro aris focisq; dimicare, cum de re cara, ſeriaque certamen eſt. Nec diſſimili ſchemate dixit Celſus, libro Pandectarum ſexto, titulo de rei vendicatione, Laribus ſepulcrisque auitis carere. Finge, inquit, pauperem, qui, ſi reddere id cogatur, laribus, ſepulcrisque auitis carendum habeat: ſufficit tibi permitti tollere ex his rebus, quæ poſſis, dum ita ne deterior ſit fundus, quam ſi initio non foret ædificatum.

In vtramuis dormire aurem.

In vtramuis dormire aurem, eſt animo otioſo, ſecuro, vacuoque eſſe. Terent. in Heauton. Ademptum tibi iam faxo omnem metum, in aurem vtramuis otioſe vt dormias. Vtitur eo & Baſilius in epiſtola quadam, ſed malam in partem, ita, vt ſupinam ſecuritatem intelligi velit. Menander in Plotio apud Gellium:

Ex

Digitized by Google

Ἐπ' ἀμφοτέραν γ' ἐπίκληρος ἦ, μέλλει καθευδήσειν. id eſt,

In aurem vtranq́; , quandoquidem dotata eſt, cubet.

Sic enim vertit neſcio quis.

In dexteram aurem.

Eodem ſenſu dixit Plinius, In dexteram aurem. Ita enim ſcribit Romano ſuo : Nihil quod in dexteram aurem, fiducia mei, dormias, nõ impune ceſſatur, id eſt, nihil eſt, quod ſis ſecurus. Sic enim admonẽt medici, vt in primo ſomno, qui profundiſſimus eſſe conſueuit, in aurem dexteram incumbamus: cum experrecti redormire cupimus, in ſiniſtrã. Porro, qui leni ſomno vult vti, in neutram incumbit aurem, quo facilius expergefiat.

Porrectis dormire pedibus.

Hvic affine eſt illud, *ἀποτείναντα τὼ πόδε καθεύδειν*, id eſt, Porrectis pedibus dormire. Lucianus de mercede ſeruientibus, *καὶ τοῦτο δὴ τὸ τῆς εὐχῆς ἀποτείναντα τὼ πόδε καθεύδειν*, id eſt, Iamque tandem, quod optari ſolet, obtigit, vt porrectis pedibus dormias. Ad eandem figuram pertinet, quod in Ariſtophanis Pluto dixit Mercurius, *ἀναβάδην ἀναπαύομαι*, id eſt, Sublatis pedibus requieſco, & ſupinus per otium. Et ſupinitatem, negligentiam, incogitantiamq́; ſignificamus.

Naſo ſuſpendere.

Naso ſuſpendere, eſt, vafre ac ſubdole irridere. Plinius lib. 11. cap. 37. docet, à ſuę ętatis hominibus naſum ſubdolæ irriſioni fuiſſe dicatum. Nã apud veteres auctores nihil huiuſmodi legitur. Verba Plinii ſubſcribamus : Et altior homini tantum (quem noui mores ſubdolæ irriſioni dicauere) naſus. Horatius in Sermonibus :

- Naſo ſuſpendis adunco.

Idem alibi :

- Balatro ſuſpendens omnia naſo.

Perſius de Horatio, qui vafre tectèq́; rideat :

Callidus exterſo populum ſuſpendere naſo.

Idem alibi :

Diſce, ſed ira cadat naſo, rugoſaq́; ſanna.

Vnde naſuti vocantur, qui doctè norint alios irridere.

Martialis :

Non cuicunq́; datum eſt, habere naſum,

Idem :

Et pueri naſum Rhinocerotis habent.

Idem rurſum :

Naſutus ſis vſque licet, ſis denique naſus.

Perſius :

- Rides, ait, & nimis vncis
Naribus indulges.

Græci ſimplici efferunt verbo, *μυκτηρίζειν, ἀντιμυκτηρίζειν*, id eſt, irridere, viciſſim irridere, *ἀπὸ τοῦ μυκτῆρος*, id eſt, naſo. Caſſius ad Ciceronem, libro epiſtolar. familiarium 15. Quosque vbi ridiculo, aut ſcommatico dicterio læſeris, velint ruſtice gladio *ἀντιμυκτηρίσαι*, id eſt, viciſſim naſo ſuſpendere.

Dignus, qui cum in tenebris mices.

Qvi certiſſima eſſet fide, eum dignum dicebant, qui cum in tenebris micaretur. Cicero libro Officiorum 3. Hoc nonne eſt turpe, dubitare philoſophos, quæ ne ruſtici quidem dubitant, à quibus natum eſt id, quod tritum eſt vetuſtate proverbium. Cum enim fidem alicuius, bonitatemque laudant, dignum eſſe dicunt, qui cum in tene-

bris mices. Idem De finibus libro 2. Cur iuſtitia laudatur, an verum eſt tritum vetuſtate proverbium, qui cum in tenebris mices? Eſt autem Micare, luſus genus quoddam, quod adhuc apud Italos durat, vt repente porrectis digitis, certantium vterq; numerum diuinet. Huius Cicero mentionem facit libro De diuinatione 2. Quid eſt enim ſors? Idem propemodum, quod micare, quod talos iacere, quod teſſeras. M. Varro: Micandum erit cum Græco. vtrum ego illius numerum, an ille meum ſequatur. Nemeſianus in carmine Bucolico: Digitos iactare micantes. Meminit Diuus Auguſtinus lib. de Trinitate 8. cap. 5. Nam id, inquit, vbi volumus, facile habemus, vt alia omittam, vel micando digitis tribus. Porro, qui cum micas in tenebris, ei liberum eſt, ſi velit fallere. Proinde dignus, qui cũ in tenebris mices, dicitur, qui ſit vſque adeo certa fide, vt nec ſi tuto poſſit, velit quempiam mendacio fallere. Habent Græci ſimile quiddam: Dignus hic eſt, cui vel iniurato fidem habeas: Οδ' ἀνὴρ κ' ἀνώμοτος πιστεύειν ἄξιος, id eſt, Hic vir dignus, cui credas etiam iniurato. Cui diuerſum: Ne iurato quidem illi crediderim.

Ex Iouis tabulis teſtis.

Ἐκ τῆς διὸς δέλτων ὁ μάρτυς, id eſt, Ex Iouis tabulis teſtis. Apud Græcos dicebatur, pro certo & indubitabili teſte. Lucianus in libello de mercede ſeruientibus. Εἴ τις εἴπῃ μοιχὸν ἢ παιδεραστὴν, τοῦτο ἐκεῖνο ἐκ τῆς διὸς δέλτων ὁ μάρτυς, id eſt, Si quis te adulterum, aut pæderaſtem dixerit, is protinus, iuxta id, quod dici ſolet, ex Iouis tabulis teſtis. Alluſum eſt, ad diphtheram, in qua Iupiter omnia mortalium acta deſcribere fingitur à poetis.

Atticus teſtis.

Ἀττικὸς μάρτυς, id eſt, Atticus teſtis, legitur in Collectaneis Diogeniani, pro probatiſſimo, atq; incorruptiſſimo teſte. Quod ſi quis per ironiam torqueat in teſtem vanum, non inconcinne dixerit.

Attica fides.

Ἀττικὴ πίστις, id eſt, Attica fides, legitur apud eundem de minime vanis minimeque periuris: inde natum, quod apud Atticos templum eſſet Fidei deæ conſtructum. Cuius meminit etiam Plautus in Aulularia. Velleius Paterculus meminit his quidem verbis: Si quis hoc rebellandi tempus, quo Athenæ a Sylla captæ ſunt, imputat Athenienſibus, nimirum veri, vetuſtatisq; ignarus eſt. Adeo enim certa Athenienſium in Romanos fides fuit, vt ſemper, & in omni re, quidquid ſyncera fide gereretur, id Romani Attica fide fieri prædicarent. Quint. lib. 12. cap. de genere dicendi, ſcribit hunc in modum: Quos ego exiſtimo, ſi quod in his finibus vberius inuenerint ſolũ, fertilioremve ſegetem, negaturos Atticam eſſe, quod plusquam acceperit ſeminis reddat, quia hanc eius terræ fidem Menander eludit. Ex his colligimus, Atticam fidem dictam, quod nec detraherent pactis, nec adderent. Talis erat & ſoli fides non admodum feracis, cum agrorum fides laudetur, ſi cum fœnore reddant quod creditum eſt.

Græca fide.

Ἑλληνικῇ πίστει, id eſt, Græca fide, reperitur, pro certa idem fide. Fortaſſis idem cum proximo niſi malumus per ironiam accipere. Auſonius ad Paulum:

Nobis-

Digitized by Google

Nobiſcum inuen εἰς κατηνόπλια, ſi libet vti.

Non Pœna, ſed Græca fide.

Idem de Philone, villico ſuo:

Mutuatur ad Græcam fidem.

Plautus Græcam fidem dixit, vbi non verbis; neque ſtipulationibus, ſed præſente pecunia res agitur. Sic enim apud eum loquitur Clareta lena in Aſinaria: Diem, aquam, ſolem, lunam, noctem, hæc argento non emo. Cætera, quæ volumus vti, Græca mercamur fide, id eſt, numerata pecunia. Euripid. in Iphigenia Taurica: πιςὸν ἑλλὰς οἶδεν οὐδὲν, id eſt, Græcia nequaquam nouit fidem. Hoc ſane nomine ea natio peſſime audiit olim.

Punica fides.

Pœnorum perfidia in proverbiũ abiit, quod ea gens peculiariter periurii, vanitatiſque notata ſit, quemadmodum abunde teſtatur T. Liuius. Cuius hæc verba ſunt libro 2. de bello Punico: Quæ Punica religione ſeruata eſt fides ab Hannibale. Idem belli Punici ſecundi libro 1. Has tantas viri virtutes ingentia vitia æquabant, inhumana crudelitas, perfidia plusquam Punica, nihil veri, nihil ſancti, nullius dei metus, nullum iuſiurandum, nulla religio. His coloribus depingit Hannibalem. Subindicat idem Q. Curtius, in Tyriis Pœnorum auxilio deſtitutis. Rurſum Maximinus apud Iulium Capitolinum: Afri, inquiens, fidem Punicam præſtiterunt: & quod modo citauimus ex Auſonio, Pœna fide. Saluſtius in Iugurthino: Comperio Bocchum magis Punica fide, quam ob ea, quæ prædicabat, ſimul Romanos, & Numidam ſpe pacis detinuiſſe. Plautus: Nemo me Pœnus punicior, alludens ad morum perfidiam. Pœni fœdifragi ſemper habiti. Idem in Pœnulo, Et is omnes linguas ſcit, ſed diſſimulat ſciens ſe ſcire, Pœnꝰ plane eſt, quid verbis opus?

Altera manu fert lapidem, altera panem oſtentat.

Qui coram blandiuntur, clam obtrectantes, palam amicos agunt, clãculum nocent: aut qui hic proſunt, illic lædunt, falſam beneficii ſpem oſtentant, vt nacti occaſionem funditus perdant, ij dicuntur altera manu portare lapidem, altera panem oſtentare. Translatum ab iis, qui canes, oſtentato pane, pelliciunt: deinde accedentibus ſaxum illidunt. Euclio Plautinus in Aulul.

Nunc petu cum pollicetur, aurum inhiat, vt deuoret:
Altera manu fert lapidem, panem oſtentat altera.

Diuus Hieronymus ad Rufinum: Hæc apud te amice potius expoſtulare volui, quã laceſſitus publice deſæuire, vt animaduertas me reconciliatas amicitias pure colere, & non iuxta Plautinam ſententiam, altera manu lapidem tenere, panem offerre altera. Eodem eleganter alluſit, ſcribens ad eundem Rufinum: An tibi ideo panem non damus, quia hæreticorum cerebro lapidem illidimus? Simile quiddam habet Gregorius Theologus in epiſtola ad Euſebium epiſcopum Cęſarienſem, ὥσπερ ἄν τις ἑνὸς ἀνδρὸς τῇ μὲν τῶν χειρῶν καταψήχοι τὴν κεφαλὴν, τῇ δὲ παίοι τὴν παρειάν. id eſt, Perinde quaſi quis eiuſdem viri altera manu ſcabat caput, altera malam feriat.

Ex eodem calidum, & frigidum efflare.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξάγειν, id eſt, Eodem ex ore cali-

calidum ac frigidum proferre. Bilingues, & qui eundem modo laudant, modo vituperant, ex eodem ore calidum, ac frigidum ſpirare dicuntur. Natum ex Apologo quopiã Aniani fabulatoris. Satyrusquidam, cum vehementer algeret, hyberno gelu ſupra modum ſæuiente, a ruſtico quodam inductus eſt in hoſpitiũ. Admiratus autem, cur homo inflaret in manus ori admotas, rogauit, cur ita faceret: is reſpondit, vt frigidas manus halitus tepore calefaceret. Deinde, vbi extructo foco, appoſita menſa, in pultem feruidam rurſum inflaret, magis etiam admiratus, ſciſcitatus eſt, quid hoc ſibi vellet: vt pultem, inquit, nimium feruentem halitu refrigerem. Tum Satyrus, ſurgens à menſa: Quid ego audio, inquit? Tun' eodem ex ore pariter & calidum, & frigidum efflas? Valebis, neque enim mihi ratio eſt, cum eiuſmodi homine commune habere hoſpitium. At huiusce rei, quam Satyrus admirabatur, cauſam reddit Ariſtotéles in Problematis, Sectione 34. problemate 7. idque ideo fieri putat, quod, qui vehementius efflat, is non moueat vniuerſum aerem, ſed ore contractiore paululum venti exſpiret, vt calor ab ore profectus, à reliquo aere, quem ob impetum plurimum mouet, continuo euaneſcat, atque in frigus abeat. Id quod ſecus fit in eo, qui faucibus apertis aerem exhalat. Ex eodem ore emanat dulce, & amarum. Huc adſcribi poterit, quod refert 2. lib. Plinius, plus quam prodigioſum, fontem eſſe quendam in Dodona, qui, cũ ſit frigidiſſimus, & faces ſi quis ardentes immergat, extinguat: ſi extinctę admoueantur, accendit. Quæ omnia torquere licebit in rethores, qui eadem norunt laudare, & vituperare, eleuare atque attollere. Item in Iureconſultos, qui cauſam eandem nunc tuentur, nunc impugnant. Ad eum ſenſum detorſit Plutarchus, quod Circe eadem virga mentem adimit ac reddit: pecudes facit, & homines. Extat apud Græcos hic ſenarius proverbialis:

Τὸν αὐτὸν αἰνεῖν ϗ ψέγειν ἀνδρὸς κακοῦ.

id eſt,

Laudare eundem, carpereq;, viri eſt mali.

Athenæus lib. 4. docet eſſe fiſtulæ genus, à Græcis dicitur *μάγαδις*, ſiue *παλαιομάγαδις*, quod idem & grauem, & acutam vocem reddit. Vnde verſum adducit ex Alexandride,

Μάγαδιν λαλήσω, μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν. id eſt,

Grande, ac puſillum Magade proloquar ſimul.

Id Græcis dicitur *μαγαδίζειν*, ſonare ſimul duas voces, grauem, & acutam, *διὰ πασῶν*, vt vocant muſici. Ariſtot. ſectionis 19. problem. iuxta Græcos codices, 18. iuxta Theodori verſionem 17. vtitur eo verbo *μαγαδίζειν*, quærens, cur hæc ſola harmonia, quam diximus, ſonetur magade. Rurſus in problem. 39. iuxta Græcos codices, *μαγαδίζουσι δὲ ἐν τῇ διὰ πασῶν συμφωνίᾳ*, id eſt, Magadiſſant in concentu diapaſon.

Oculatæ manus.

OCVLATAS manus dixit Plautus, quæ promiſſa velint exhiberi re, non oratione promitti. Nam oculos habere, quibus videant exhibita, aures non habere, quibus audiant pollicitationes. Ita lena quædam in Aſinaria adoleſcenti, montes aureos pollicenti, cum illa nihil commoueretur promiſſis: Semper, inquit, oculatæ noſtræ ſunt manus, credunt, quod

Digitized by Google

quod vident. In eadem erat ſententia leno ille Terentianus Sannio. Nunquam inquit, & ego adeo aſtutus fui, quin, quidquid poſſem, mallem auferre in præſentia potius. Huc alluſit Chærea in Eunuch. Fac nunc promiſſa vt appareant.

Cæca dies, & oculata dies.

Plavtvs item cæcam diem, & oculatam, pro die, qua non numeratur præſens pecunia, & qua numeratur. Sic enim leno quidam loquitur in Pſeudolo: Eme die cæca hercle oleum, id vendito oculata die, iam hercule vel ducentæ fieri poſſunt præſentes minæ. Hoc eſt, eme non præſente pecunia, ſed in diem pacta, revende pecunia præſente. Vocant & Iuriſconſulti cæcam diem, & cæca teſtimonia, quæ ſcripto perhibentur abſentibus. Nam cæca ſunt non tantum quæ non vident, ſed quæ non videntur, & abſunt.

Lentiſcum mandere.

Σχῖνον διατρώγειν, id eſt, Lentiſcum mandere, vel arrodere, Græco proverbio dicũtur ii, qui nimio comendi corporis ſtudio ſuperfluunt: Nam ex lentiſco dentifricium fieri conſueuit. Is eſt puluiſculus quidam cãdidandis dentibus comparatus. Fiebant & dentiſcalpia ex lentiſco, hoc eſt, cuſpides quædam purgãdis dentibus accommodæ. Martialis in Apophoretis:

Lentiſcum melius, ſed, ſi tibi frondea cuſpis
Defuerit, dentes penna leuare poteſt.

Quin & Dioſcorides lib. I. indicat, lentiſci ſuccum ex aqua decocta figere vacillantes dentes, ſi eo colluantur: tum & cuſpides hinc factas, ſi affricentur, vtiles eſſe dentibus abſtergendis. Huiuſmodi igitur, quibus dentiſcalpium ſemper in ore eſt, lentiſcum arrodere dicuntur & σχινοτρῶγες, id eſt, Lentiſci arroſores appellantur. Nam dentium cura, olim vt delicatis probro dabatur, & Apuleio inter reliqua crimina obiectum eſt, quod dentifricium paraſſet. Recte transfertur adagium & ad reliquum totius corporis cultum.

Vnico digitulo ſcalpit caput.

Molles, atque effeminati vno digito caput ſcalpere dicuntur, nimirum ſoliciti, ne comam ſtudioſe compoſitam perturbent. Id primum dictum putant a Caluo poeta in Pompeium, hinc in omnes parum viros translatum. Iuuenal. Satyr. 9.

Qui digito ſcalpunt vno caput.

Molles, & impudicos ex geſtu notans. Porro geſtum eum antiquitus impudicitiæ habitum argumentum, teſtatur in epiſtolis Seneca: Rerum, inquiens, omnium, ſi obſeruentur, indicia ſunt. Et argumentnm morum ex minimis quoque licet capere. Impudicum, & inceſſus oſtendit, & manus mota, & vnum interdum reſponſum, & relatus ad caput digitus, & flexus oculorum. Improbum interdum riſus, inſanum vultus, habitusque demonſtrat.

Summo digito caput ſcalpere.

Τῷ ἄκρῳ δακτύλῳ τὴν κεφαλὴν κνᾷν, id eſt, Summo digito caput ſcalpere. Idem eſt cum proximo. Lucianus in Rhetorum præceptore, deliciis effeminatum hominem deſcribit his verbis: Ἐν τούτοις δὲ πάνσοφόν τινα, καὶ πάγκαλον ἄνδρα, διασεσαλευμένον τὸ βάδισμα, ἐπικεκλασμέ-

νον τὸν αὐχένα, γυναικεῖον τὸ βλέμμα, μελιχρὸν τὸ φώνημα, μύρων ἀποπνέοντα, τῷ δακτύλῳ ἄκρῳ τὴν κεφαλὴν κινούμενον, id eſt, Inter hæc autem virum quendam egregie ſapientem atq; inſigni forma, lubrico inceſſu, fracta ceruice, muliebri aſpectu, voce mellita, olentem vnguenta, caput ſummo digito ſcalpentem.

Phryx plagis emendatur.

PHRYX plagis emendatur. In barbaros, ſeruilique ingenio homines dicitur, qui non pudore, neque monitis, ſed verberibus redduntur meliores. Cum contra generoſus animus, vt ait Seneca, rectius ducatur, quam trahatur. Cicero pro L. Flacco in teſtes Aſiaticos: Aſia veſtra conſtat ex Phrygia, Myſia, Caria, Lydia. Vtrum igitur noſtrum, an veſtrum eſt hoc prouerbium? Phrygem plagis fieri ſolere meliorem. Adagium ita refertur apud Suidam verſu trochaico:

> Φρὺξ ἀνὴρ πληγεὶς ἀμείνων καὶ διακονέστερος. id eſt,
> *Verberatus Phryx melior, & obſequens erit magis.*

Oſtēdit Athenæus; è Phrygia mitti ſolere mancipia laudatiſſima,

> Ἀνδράποδ' ἐκ Φρυγίας, ἀπὸ δ' Ἀρκαδίας ἐπικούρους. id eſt,
> *Mancipia ex Phrygia, ſed ab Arcadia auxiliares.*

Nihil ſacri es.

Οὐδὲν ἱερὸν ἐπιδέξῃς, id eſt, Nihil es ſacri. Sermo contemnentis prouerbialiter. Siquidem Græci, quidquid præclarum, ac vehemēter conducibile videri vellent, id ſacrum appellabant, vt ἱερὸν βουλὴ, Sacra res cōſilium, & ἱερὰν πόλιν, id eſt, Sacram ciuitatem dixit Ariſtides, tanquam omnium tutatricem, &, quod alio citauimus loco, ἱερὰν ἄγκυραν, id eſt, Sacram ancoram. Plutarchus in vita Pelopidæ, Sacri præſidii mentionem facit. Theocritus in Hodœporicis,

> Ἀλλ' ὦν αἶγα λαβὼν ἔριφον θύε· ἔστι μὲν οὐδὲν
> Ἱερόν. id eſt,
> *Hædum igitur, ſi vis, age iam depone, quanquam*
> *Nil ſacri eſt.*

Verba ſunt contemnentis pignus. Qui prouerbii tradunt originem, aiunt, Herculem, conſpecta Adonidis imagine, contempſiſſe, his verbis, οὐδὲν ἱερὸν εἶ, id eſt, Nihil es ſacri. Seu quod exiſtimaret, iis duntaxat habendum eſſe diuinitatis honorem, qui de genere mortalium eſſent bene meriti: ſiue quod fures, qui in eius templum aufugiſſent, non eſſent in tuto, propter loci religionem, quemadmodum in aliorū deorum ſacellis. Nunc accommodatur ad quamvis rem deſpicatui habitam. Ab hac interpretatione non diſcrepant, quæ refert Theocriti ſcholiaſtes, huius commenti auctorem citans Cleandrum.

Nihil ſanum.

SVMMAM morum corruptionē, & nullum honeſti reſpectū his verbis Græci ſignificant, οὐδὲν ὑγιὲς, id eſt, Nihil ſanum. Exempla paſſim in comœdiis, tragœdiisque Græcorum ſunt obuia. Ariſtophanes in Pluto:

> Πυνθανόμενος εἰ χρὴ μεταβαλόντα τοὺς τρόπους,
> Εἶναι πανοῦργον, ἄδικον, ὑγιὲς μηδὲν,
> Ὡς τῷ βίῳ τοῦτ' αὐτὸ νομίσας ξυμφέρειν. id eſt,
> *Scitatum an expediret, vt in contrarium*
> *Verſo inſtituto, priſtiniſque moribus,*

Iniquus

Iniquus eſſet, ſubdolus, ſani nihil,
Ratus iſta vita commodis conducere.

Andromache in ſui nominis tragœdia apud Euripidem ita deſcribit Spartanorum mores.

Ὦ πᾶσιν ἀνθρώποισιν ἔχθιστοι βροτῶν,
Σπάρτης ἔνοικοι, δόλια βουλευτήρια,
Ψευδῶν ἄνακτες, μηχανοῤῥάφοι κακῶν,
Ἑλικτὰ, κ᾽ οὐδὲν ὑγιές. id eſt,
Heus omnium mortalium iniquiſſimi,
Spartam incolentes, fraudulenti conſilii,
Mendaciorum principes, & opifices
Tecti malorum, tortiles, ſani nihil.

Ariſtophanes ἐν θεσμοφοριαζούσαις (ſi modo nõ fallit titulus) de feminis:

Τὰς οἰνοπότιδας, τὰς προδότιδας, τὰς λάλους,
Τὰς οὐδὲν ὑγιὲς, τὰς μέγ᾽ ἀνδράσιν κακόν. id eſt,
Vini bibaces, proditrices, garrulas,
Nihilque ſanum, maximum viris malum.

Vbi plane prouerbialiter dixit: οὐδὲν ὑγιὲς, pro perditiſſimis. M. Tullius ad Atticum libro decimoquinto: Quid quæris? οὐδὲν ὑγιὲς. Id velut interpretans in epiſtola, quæ præceſſit ab hac tertia: Quid quæris? nihil ſynceri.

Dionis gry.

Τὸ δίωνος γρῦ, id eſt, Dionis gry. Recte dicetur, aut vbi quempiam magno animo contemnimus, ac ne reſponſo quidem dignũ habemus: aut cum rem nihili ſignificamus. Nam de gry alio diximus loco. Adagium ortum ex euentu. Dion, Alexandrinus natione, præcipuam in philoſophia laudem eſt conſecutus. Huic erat frater luctator, nomine Topſius. Itaque, cum quidam ex eius cõcertatoribus Dionem probris inceſſerit, fanda, atque infanda in eum euomens, multa interim turba ad conuicium, vt fit, affluente, ipſe ne verbo quidem reſpondit maledictis, videlicet philoſophiæ dogmatũ memor. Cæterum, vbi iam intra ædium ſuarum veſtibulum eſſet, nam conuiciator eo vſque fuerat proſecutus, nihil iracundiæ præ ſe ferens, hoc tantum reſpondit, οὐδὲ γρῦ, id eſt, Ne gry quidem. Iuuenis autem, animi impotens, laqueo ſe præfocauit. Ea res in vulgi fabulam abiit.

Cæcus cæco dux.

Τυφλὸς τυφλῷ ὁδηγός, id eſt, Cæcus cæco dux. Vti licebit, quoties indoctus indoctum docere, inconſultus imprudenti conſilium dare conabitur. Alluſit ad prouerbium M. Tullius libro De finibus vltimo: C. autem Druſi domum compleri conſultoribus ſolitam accepimus, cum, quorum res eſſet, ipſi non videbant, cæcum adhibebant ducem. Hæc Cicero. Druſus enim Iureconſultiſſimus, aliis proſpiciebat animo, cum corporis oculis nihil cerneret. Cui cõfine eſt Horatianum illud: Cæcus iter oſtendit. Horatius ad Scæuam:

Cæcus vti ſi monſtret iter, tamen aſpice.

Quod quidem Porphyrion perinde dictum autumat, quaſi dicas: Sus Mineruam. Præpoſtere enim res geritur, cum cæcus videntibus iter cõmonſtrare conatur: Apud Ariſtophanem in Pluto, Carion ſeruus ſtomachatur in herum, quod ipſe videns, Plutum oculis captum ſequeretur.

Ὅστις ἀκολουθεῖ κατόπιν ἀνθρώπου τυφλοῦ,

Τὐναντίον δρᾶν, ἢ προσῆκ' αὐτῷ ποιεῖν.
Οἱ γὰρ βλέποντες τοῖς τυφλοῖς ἡγούμεθα,
Οὗτος δ' ἀκολουθεῖ, κἀμὲ προσβιάζεται.

id eſt,

Luminibus vt qui captum, & orbum homunculum
Sequatur à tergo; hoc agens præpoſtere.
Nam, qui videmus, ducimus cæcos: at hic
Sequitur, ſimulq; cogit eadem facere me.

Cæca ſpeculatio.

Ἀλαοσκοπὴ, id eſt, Cæca ſpeculatio. Compoſita Græcis eſt dictio, ἀπὸ τοῦ λάειν, quod eſt videre, inde ἀλαὸς cæcus, & σκοπεῖν, i. inſpicere. Ita Suidas, ex Homero citans. Etymologus addit alias coniecturas ex Methodio, citans idem dictum. Suidas prouerbialem dictionem admonet, quoties aut conniuent, quibus datum eſt negotiũ, aut ipſi nihil vident, quib. obſeruandi partes ſunt delegatæ. Trãſlatum ab iis, qui è ſpeculis ſublimibus diligenter circumſpectant vndique, &, quod viderint, aliis renunciant. Homerus aliquoties hoc hãbet, Οὐδ' ἀλαοσκοπίην εἶχε, quod Etymologus citat ex Methodio. Pro eo, quod eſt, haudquaquam cæcutienter ſpeculatus eſt. Vti conueniet, quoties ſignificabimus, aliquem rem ſagaciter odoratum, ac deprehendiſſe.

Sine cortice nabis.

SINE cortice nare dicuntur, qui iam per ætatem non egent cuſtode morum; aut qui eo doctrinæ proceſſerunt, vt iam præceptorum opera non habeant opus. Horat.

Simul ac durauerit ætas
Membra, animumq; tuum, nabis
ſine cortice.

Id eſt, citra cuſtodem, ac pædagogum ipſe te reges, ac moderaberis. Acron prouerbii admonet: putatq; metaphoram mutuo ſumptam à iuuenibus, qui, cum primitus natare diſcunt, corticibus, aut ſuberibus vẽtri ſubligatis natant: deinde exercitatiores, citra huiusmodi adminicula natare incipiunt. Plautus in Aulularia: Quaſi pueris, qui nare diſcunt, ſcyrpea induitur ratis, Qui laborẽt minus, facilius vt nent, & moueant manus. Eſt autem Græcis φελλὸν, ſiue φέλλος, (nam varie ſcribunt) quod Latini vertunt ſuber, (ſic enim vertit Theodorus) Cortex arboris ſemper fluitans, & ob id aptus nauibus præſertim ancoralibus, (indicat enim ancoræ locum, vt à nautis caueatur) & piſcantium tragulis: ſuſtinet enim ſummos retium funes: vtilis & cadorum obturamẽtis, poſtremo & feminarum calceatui menſibus hibernis, vnde ioco prouerbiali apud Græcos cortices arborum dicuntur. Meminit Plin. lib. 16. cap. 8. Lucianus in Veris narrationib. narrat φελλόποδας, vnde Græci φελλοβάειν dicunt ſupernatare. Et φελλεῖς loca, quæ paullulo terræ tegunt ſaxa.

Vt poſſumus, quando, vt volumus, non licet.

Ζῶμεν γὰρ οὐχ ὡς θέλομεν, ἀλλ' ὡς δυνάμεθα. id eſt,
Non vti libet, ſed vti licet, ſic viuimus.

Senarius prouerbialis, quo monemur, tempori, ac neceſſitati ſeruiendum eſſe. Terẽtiana Miſis in Andria, rogata, quam Athenis vitam agerent, verecunde ſeni meretricium quæſtum

quæſtum confitens: Vt quimus aiũt, quando, vt volumus, non licet. Cæcilius in Plotio, apud Donatum: Viuas vt poſſis, quando non quis, vt velis. Item Plato in Hippia maiore. Τοιαῦτα ὦ ἱππία τὰ ἡμέτερά ἐστιν οὐχ' οἷα βούλεταί τις (φασὶν ἄνθρωποι ἑκάστοτε παροιμιαζόμενοι) ἀλλ' οἷα δύναται, id eſt, Eiuſmodi ſunt, Hippia, res noſtræ, non quales quis optaret, ſicuti prouerbio dicitur vſquequaque, ſed quales eſſe poſſunt. Alluſit eodem & in Cratylo: ὅπως ἂν δυνώμεθα προειπόντες, id eſt, Præfati vtcunque potuerimus. Sic enim modeſtiæ gratia præfantur, qui negotium aliquod ſuſcipiunt. Huc pertinẽt & illæ Græcorum ſententiæ:

> Βουλόμεθα πλουτεῖν πάντες, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. id eſt,
> *Omnes cupimus, at non licet diteſcere.* Et:
> Πάντες καλῶς ζῆν θέλομεν, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. id eſt,
> *Bene viuere omnes volumus, at non poſſumus.*

Nemini ſua fortuna ſatisfacit, & aliud votis deſtinat. Vſus erit, vbi ſignificabimus noſtra nobis parũ placere, verum facultatem deeſſe, non animum: videlicet fortunam eſſe parum commodam, aut vitam non ſatis integram, aut epiſtolam non ſatis eruditam.

Athenienſium inconſulta temeritas.

Ἡ τῶν ἀθηναίων δυσβουλία, id eſt, Athenienſium inconſulta temeritas. Quadrat in eos, quibus male conſulta vertũt bene. Nam id olim vulgo tributum eſt Atheniẽſibus, quod ipſi quidem ſocorditer conſultarẽt, parumque proſpicerent, verum Minerua, ciuitatis præſes, illorum male inſtituta, bene vertere conſueuit. Simile eſt huic, quod hodie quoque vulgo dicunt. Eſt fortunatior, quam prudentior, de quoqiam non ſuapte induſtria, ſed fortunæ commoditate ſucceſſu rerum vtente. Eupolis apud Suidam, & Athenæum libr. decimo, in Athenienſium mores.

> Οὓς δ' οὐκ ἂν εἵλεθ' οὐδ' ἂν οἰνόπτας πρὸ τοῦ,
> Νυνὶ στρατηγοὺς λαβόντες μέν. ὦ πόλις πόλις
> Ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς. id eſt,
> *Quos ante hac nec præfici conuiuio*
> *Quiſquam tuliſſet, nunc videmus ſcilicet*
> *Belli duces. o ciuitas, o ciuitas,*
> *Fortuna vt es feliciore, quam ſapis.*

Porro Athenienſium incogitantiam notat & Ariſtophanes hoc verſu, in Nubibus:

> Φασὶ γὰρ δυσβουλίαν τῇδε τῇ πόλει προσεῖναι. id eſt,
> *Læua conſilia ferunt huic adeſſe ciuitati.*

Quo loco interpres adſcribit fabulam huiuſmodi: Cum Neptunus, à Minerua victus, non poſſet Attica regione potiri, iratus immiſit illis δυσβουλίαν, id eſt, læua, ſtultaque conſilia: hoc deinde vitium Athenienſibus ἐπιχώριον, hoc eſt, vernaculum fuiſſe. Idque Mineruam non mutaſſe: cæterum, quod illi male ſtatuiſſent, illa in bonos exitus vertebat. Alluſit huc idem Ariſtophanes in Veſpis:

> Γλαῦξ γὰρ ἡμῶν πρὶν μάχεσθαι τὸν στρατὸν διέπτατο. id eſt,
> *Vlula noſtras ante pugnam peruolarat copias.*

Eodẽ leuiter alluſiſſe videtur Demoſthenes, cum ait in Olynthiaca prima, in ipſa ſtatim fronte: Ἀλλὰ καὶ

τῆς ὑμετέρας τύχης ὑπολαμβάνω, πολλὰ τῶν δεόντων ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐνίοις ἂν ἐπελθεῖν εἰπεῖν, id eſt, Sed & veſtræ fortunæ arbitror, nonnullis ex tempore venire in mentem, vt dicant ea, quæ ad rem pertineant. Verum hoc vitii manifeſtius exprobrat illis in alia quadam oratione, dicens, alios homines ſolere conſultare prius, ac deinde rem aggredi: contra Athenienſes poſt rem factam tum conſultare. Theognis:

Πολλοί τοι χρῶνται δειλαῖς φρεσί, δαίμονι δ' ἐσθλῷ
Οἷς τὸ κακὸν δοκέον γίγνεται εἰς ἀγαθόν. id eſt,

Multis læua quidem mens eſt, ſed numina dextra,
Queis bene vertit & id, quod temere inſtituunt.

Ariſtophanes in Concionatricib.

Λόγος τί τοι τίς ἐστι τῶν γεραιτέρων,
Ὅς ἂν ἀνόητα καὶ μωρὰ βουλευσώμεθα
Ἅπαντ' ἐπὶ τὸ βέλτιον ἡμῖν ξυμφέρειν.

id oſt,

Eſt ſermo quidā ductus à maiorib.
Fatua licet ſtatuamus ac vecordia
In melius attamen omnia nobis cedere.

Medium carmen Gręcum carebit vitio, ſi tollatur cōiunctio καὶ, quanquam editio Aldina habebat. Et apud Liuiū ſubinde nominatur fortuna Romana. Nec abhorret hinc, quod alibi retulimus, εὕδοντι κύρτος αἱρεῖ, id eſt, Dormienti rete tollit.

Vbi non ſis, qui fueris, non eſt, cur velis viuere.

CICERO in epiſtola quadam lib. 7. Familiarium, ſentētiam huiuſmodi veteris prouerbii citat. Vetus eſt, inquiens, Vbi non ſis, qui fueris, non eſſe, cur velis viuere. Sumptum eſt à communi mortalium affectu, qui nihil minus tolerādum putant, quā vt inter eos neglecti, aut etiam notati viuant, apud quos aliquando cum ſplendore, atq; auctoritate ſint verſati. Adeo, vt exilium vbiuis præoptent potius, aut etiam è vita decedere, quam mutatæ fortunæ pudorem perpeti. Id quod notauit Euripides in Hecuba, quam ita facit loquentem, vt dicat, ſibi pudorem in cauſa eſſe, quo minus obtueatur Polymneſtorem. Pudere enim in tam calamitoſo rerum ſtatu, conſpici ab eo, cui aliquādo viſa ſit florens. Idem in Alceſtide:

Τί μοι ζῆν δῆτα κύδιον, φίλοι,
Κακῶς κλύοντι, καὶ κακῶς πεπραγότι.

id eſt,

Poſt hæc, amici, cur mihi ſit viuere
Cordi, male audienti, & affecto male.

Ad eandem facit ſentētiam, quod apud Sophoclem ait Aiax,

Αἰσχρὸν γὰρ ἄνδρα τοῦ μακροῦ χρῄζειν βίου
Κακοῖσιν ὅστις μηδὲν ἐξαλλάσσεται.

id eſt,

Eſt turpe, vitam prorogare longius
Quiſquis malis nil explicat ſeſe ſuis.

Itē paulo poſt in eadem tragœdia,

Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
Τὸν εὐγενῆ χρή. id eſt,

Verum aut decore viuere ingenuum virum
Decet, aut decore oppetere mortem.

Fertur hic quoq; ſenarius,

Ζῆν αἰσχρὸν οἷς ζῆν ἐφθόνησεν ἡ τύχη.

id eſt,

Fortuna quibus inuidit aſpera viuere,
Hos indecorum, ac turpe velle viuere.

Sed propius ad Ciceronis ſentētiam accedit locus ille apud Euripidem in Hecuba, vbi Polyxena ratiocinatur,

Digitized by Google

cinatur, ſibi non eſſe cauſam, cur optaret viuere, quod omnibus ornamẽtis priſtinæ fortunæ iam eſſet ſpoliata.

Τί γάρ με δεῖ ζῆν, ᾗ πατὴρ μὲν ἦν ἄναξ
Φρυγῶν ἁπάντων, τοῦτό μοι πρῶτον
βίου.
Ἔπειτ' ἐθρέφθην ἐλπίδων καλῶν ὕπο
Βασιλεῦσι νύμφη.

id eſt.

Quæ namq; vitæ cauſa iam ſupereſt
mihi?
Vt cui pater rex omniũ fuerit Phry-
gum.
Etenim rudis mi lucis hoc initium.
Dein ſpes in amplas educabar, re-
gibus Deſponſa.

Et reliqua, quæ ſequuntur. Sunt enim lõgiora, quam vt hic putemus eſſe percenſenda.

Premere pollicem, Conuertere pollicem.

ANTIQVITVS in pollice fauoris erat, ſtudijque ſignificatio. Qui faueret, pollicem premebat: qui minus faueret, pollicem conuertebat. Qui geſtus in prouerbium abierunt, vt iam premere pollicem dicatur, qui quoquo pacto fauet: conuertere, qui male vult. Pli. lib. 27. cap. 2. Pollices, cum faueamus, premere etiam prouerbio iubemur. Iuuen.

- Conuerſo pollice vulgi,
Quemlibet occidunt populariter.

Horatius Vtroq; pollice dixit, pro ſummo fauore,

Conſentire ſuis ſtudiis qui crediderit te,
Fautor vtroq; tuum laudabit pollice ludum.

Porphyrion enarrat hunc ad modum, Vtroque pollice, id eſt, vtraque manu, *συνεκδοχικῶς*. Synecdoche, a parte totum. An, qui vehementius laudat, manus iungens, iungit pollicem cum proximo. Acron hoc pacto, Vtroque pollice, *συνεκδοχικῶς*, manu vtraque, ſublataque pariter, ac ſæpius mota. Hic enim geſtus valde laudantium eſt. Sane vtrunque, ſicut ex ijs conijci licet, prouerbij origo fugit.

Faciem perfricare, Frontis perfricta.

FRONS habita eſt antiquitus pudori ſacra, & facies item. id quod & prouerbio teſtatum eſt, quo dicunt, pudorem eſſe in oculis. Inde frontem, aut faciem prouerbio perfricuiſſe dicuntur, qui pudorem omnem dedidicerunt, velut abſterſo manu à vultu pudore. Translatum apparet à geſtu quorundam, qui dicturi, facturive quippiam apud ignotos, manu faciem perfricant, id quod ruſticani cuiusdam pudoris indicium eſt, quem coneris peruincere. Hunc geſtum Quintilianus notat inter vitia pronuntiationis libro vndecimo: Vitioſa enim, inquiens, ſunt illa, intueri lacunaria, perfricare faciem, & quaſi improbam facere. Plutarchus ſcribit hunc geſtum peculiarem fuiſſe M. Tullio, vt dicturus, læua faciem demulceret. Alioqui non inficias it ipſe Cicero, initio dicendi trepidantiorem fuiſſe ſeſe. Fabi⁹ lib. nono, citat hæc ex Caluo: Perfrica frontem, & dic te digniorem, qui prætor fieres, quam Catonem. Significat id eſſe dictu vehementer improbum. Plinius in præfatione naturæ hiſtoriarum; Perfricui faciem, nec tamen profeci, quando alia via ingens occurris. M. Tull. Tuſc. q. lib. 3. in eundem ſenſum dixit, Perfricare os: Quid tergiuerſamur, Epicure? nec fatemur eam

nos

nos dicere voluptatem, quã tu idem, cum os perfricuiſti, ſoles dicere? Seneca lib.5.epiſtola 40. Perfrices frontem oportet, & ipſe te non audias. Huc pertinent etiam illa, quod effrontes appellamus inuerecundos. Et, Qua fronte audebis hæc facere? Quod enim Horatius dixit:

- Clament periiſſe pudorem
Cuncti pene patres.

Id Perſius imitatus:

-Exclamet, inquit, *Melicerta periiſſe*
Frontem de rebus.

Item illa, Quo ore obiurgabis filium: Et, Os impudens, Os durum, Os ferreum, cum impudẽtiam indicamus. Ouidius:

Non tibi plus cordis, ſed minus oris adeſt.

Non plus audes, aut ſapis, ſed minus pudet.

M. Tullius in Verrem, Os hominis, inſignemq; impudẽtiam cognoſcite. Idem in Philippica quinta. Sed illud os, illam impuritatem. Idem pro C. Rabirio Poſthumo: Quod habent os, quam audaciam? Rurſus in Oratore. Quod tamen os eſt illius patroni, qui ad eas cauſas ſine vlla ſcientia iuris audet accedere? In Philippica vndecima. Audiſſet furentis introitum Dolabellæ, vocem impuram, atque os illud infame. Martialis libro nono:

Santonica medicata dedit mihi pocula virga,
(Os hominis) mulſum me rogat Hippocrates.

Homericus Achilles Agamemnonem κυνώπην appellat, id eſt, canino adſpectu, & apud eundem:

Κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο. id eſt:
Canis habens oculos, cor cerui:

impudentiam ſignificans cum timiditate coniunctam. Denique, haud ſcimus, an huc pertineat, quod apud Athenæum in Dipnoſophiſtis adducitur è Cyrenæo poeta:

Τρὶς δ' ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασιν ἄμεινον. id eſt:
Porro ter abſterſis diui donant meliora.

Subindicat impudentius id poſtulare, vt, quæ ſint acta in conuiuio, narret.

Frontem exporrigere, frontem contrahere.

FRONTEM explicare, cum hilareſcimus: contrahere, cum ringimur, (hoc eſt, vbi quid moleſtum eſt,) dicimur. Plinius in libro vndecimo: Frons & aliis, ſed homini tantum triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, ſeueritatis index. Terentius:

Exporge frontem.

Horatius in Odis:

Sollicitam explicuere frontem.

Idem alibi:

Deme ſupercilio nubem.

EXPORRECTA fronte, hilariter. Porrectiore fronte mecum loquaris oportet, apud Plaut. Obducta fronte, corrugata fronte, contracta fronte, caperata fronte. Plaut. Caperat frons ſeueritudine. Quod quidem à caprinis cornibus translatum volunt. Et nubila frons, ſerena frons, explicata frons.

Attollere ſupercilium, Ponere ſupercilium.

PLINIVS, Supercilia, inquit, homini, & pariter, & alterne mobilia. Et in his pars animi. Negamus, annuimus. Hæc maxime indicant faſtus. Superbia aliubi conceptaculũ, ſed hic ſedem habet: in corde naſcitur, huc ſubit, hic pẽdet. Nihil altius ſimul

Digitized by Google

ſimul, abruptiusq; inuenit in corpore, vbi ſolitaria eſſet. Hactenus ille. Inde prouerbio. Attolli ſupercilium dicimus, arrogantiam ſignificantes: Adduci ſupercilium, faſtidium indicantes. Citat & Suidas, ἀνασπῶντες τὰς ὀφρῦς, καὶ τὰς γνάθους φυσῶντες, id eſt. Cõtractis ſuperciliis, inflatis buccis. Quod Græci vnico verbo dicunt κατοφρυᾶσθαι. Lucianus à perſona ad rem tranſtulit, ſermonem arrogantem, ac ſuperciliosum appellãs κατωφρυωμένους λόγους. Poni dicitur ſuperciliũ, cum à faſtu receditur. Et faſtoſos homines ſupciliosos nominamus. Denique ſimpliciter ipſum ſupercilium pro faſtu, atque arrogantia ponitur. Philoſophorum ſupercilium quis ferat? Porro, quod Plinius ait, ſuperciliis annuere nos, atque renuere, Homerum ſecutus eſt, apud quem verſus hic aliquoties legitur:

Ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ᾽ ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. id eſt:

Sic ait, atque ſuperciliis pater annuit atris.

Id æmulatus Maro:

Sic ait, & totum nutu tremefecit Olympum.

Bibe helleborum.

Aristophanes in Veſpis, πῖθ᾽ ἐλλέβορον. id eſt, Bibe helleborũ. Quo dicto ſignificat inſanire quempiam. πῖθι vero dixit, non πῖνε, quod, vt admonet interpres, hoc ad ſimplicem potum referunt grammatici, illud ad potionẽ pharmacorum. Idem oſtendit & verbum hinc eſſe fictum, ἐλλεβοριᾶν καὶ ἐλλεβορίζειν, pro inſanire. Quique parum animo conſtant, ἐλλεβόρου δεῖσθαι, id eſt, Helleboro opus habere dicuntur. Atque ijdem apud Latinos etiam auctores, helleborum edere, & helleboro ſeſe purgare, prouerbio iubẽtur: propterea quod antiquitus plurimus vſus fuerit huius herbæ ad leuanda mentis, & capitis vitia. Plin. lib. Nat. hiſtoriæ 25. cap. 5. hellebori duo facit genera, ſicut & Dioſcorides libro quarto: Candidũ, quod Italia veratrum album appellat: & nigrum, quod alii vocant entomon, etiam ſi in Dioſcoride atomon legimus. Alii polyrrhizon, plerique Melampodion vocant, ab inuentore Melampode vate, vel eiuſdem nominis paſtore, quod is animaduertiſſet eo purgari capras, deinde dato eorum lacte ſanauit Prœtidas furentes. Sed Aulus Gellius, Plinium ſecutus, ait, coloris diſcerniculum non in ſemine, neque in virgultis, ſed in radice apparere. Candido vomitiones cientur, eoque ſtomachum, & ventrẽ ſuperiorem purgat. Nigro aluus inferior diluitur. Vtriusque periculoſa ſumptio, ſed albi vt præſtantior, ita periculoſior. Quod ipſum tamen adeo vulgatum eſſe cœpit, vt pleriq;, ſtudiorum gratia, ad peruidenda acrius, quæ commentabantur, ſæpius ſumtitauerint. Nominatim autem Carneades Academicus, ſcripturus aduerſum Stoici Zenonis libros, candido helleboro ſuperiora corporis purgare ſolitus legitur, ne quid ex corruptis in ſtomacho humoribus, ad domicilia vſque animi redundaret, & inſtãtiam, vigoremq; mentis labefaceret. Nigri vero religioſum etiam vſum fuiſſe, teſtatur Plinius. Siquidem hoc & domos ſuffiebant, purgabantq;, aſpergentes & ſeſe, & pecora. Tum ſolenni cum precatione colligebatur, & ſupſtitioſius, vt meminit etiã Theophraſtus. Primum enim gladio circumſcribebatur, deinde, qui ſucciſurus erat, exortũ ſolis ſpectabat, preca-

caba

cabaturque, vt id ſibi liceret, diis cōcedentibus, facere. Obſeruabat & aquilæ volatum, quæ ſi propius aduolaſſet, moriturū eo anno, qui ſuciderat, auguriū erat. Ex Plinio igitur colligere licet, vtrumq; genus, tū candidum, tum nigrum, cum ad alia complura mala, tum aduerſus melācholiam remediū efficax habere. Vnde & prouerbium natum, quod tamē varie effertur. Plaut. in Menæchmis: Non poteſt hæc res trium iugerum helleboro obtinerier. Demoſthenes Æſchinem in actione monet, vt ſeſe purget helleboro. Lucianus in Dialogo Menippi, ac Tantali: ληρεῖς, ὦ τάνταλε, καὶ ὡς ἀληθῶς ποτοῦ δεῖσθαι δοκεῖς ἀκράτου γε ἐλλεβόρου νὴ δία, i. Deſipis, Tantale, & vt vere dicam, helleboro poto tibi eſt opus, eoque ſane meraco. Et apud eundem Rhadamāthus, in ſecundo Verarum narrationum libro, ita pronūciat, vt Aiax traditum ab Hippocrate helleborū bibat, prius quā in heroum cōſortium recipiatur, alludēs ad eius inſaniam. Ibidem legitur, nō licuiſſe Chryſippo in beatorū inſulam immigrare, niſi quartum iam ſumto helleboro. Nimirum illuc alluditur, quod ter in vita bibiſſe memoratur, vt teſtatur etiā Petronius in carmine quodam. Horatius:

Expulit helleboro morbum, bilemq; meraco.

Ouidius in epiſt. Ponticis lib. 4.

I, bibe, dixiſſem, purgantes pectora ſuccos,
Quidquid & in tota naſcitur Anticyra.

Perſius:

Anticyras melior ſorbere meracas.

Inſanum ſignificans.

Auſonius ad Theonem:

Helleborumque bibas Samij Lucumonis acumen.

Nauiget Anticyras.

Πλεύσειεν εἰς ἀντικύρας, id eſt, Nauiget Anticyras. Horatius eleganter nouauit adagii quaſi faciem, cum ait in Sermon.

Nauiget Anticyras.

Quibus verbis Stoicum inſanum ſignificat, quique mentis morbo laboraret, eſſetque ſapientis indignus nomine, cū nemo ſapiens niſi ſanus. Dictum eſt autem eadem figura, qua Græci dicunt πλεύσειας εἰς μασσαλίαν, id eſt, Nauiges Maſſyliam. Strabo libro Geographiæ nono, duas Anticyras commonſtrat, & in altera, quæ ſit poſt Criſſam oppidum, helleborum naſci, in altera eiuſdem nominis, quæ ſit ad ſinum Maliacum, & Oetam montem, optime temperari. Atque in eam quam plurimis è regionibus adnauigari ſanitatis gratia. Pauſanias in vltimo libro ſcripſit, ſupra Anticyram montes eſſe magnopere petricoſos, in his copioſe prouenire helleborum, nigro purgari aluum, albo vomitum cieri, ac ſuperiora corporis purgari. Stephanus addit, Anticyrenſem quempiam fuiſſe, qui Herculem, helleboro dato, liberarit inſania. Horatius:

Si tribus Anticyris caput inſanabile nunquam
Tonſori Licino commiſerit.

Tres Anticyras dixit pro vniuerſo helleboro, ſignificās deploratam, & immedicabilem inſaniam. Simili figura, quos indicant eſſe parum integræ mentis, & hodie iubent deportari Chelam. Ad hanc formam pertinent illa, Tonſoris eget, aut Curatore eſt opus. Horatius:

Nec tonſore putas, nec curatoris egere.

Tutores enim dabantur pupillis, curatores mente captis. Sic & Columella

mella libro 1 cap.3.ſcribit, Catonem dicere ſolitum, eum, qui agrum incoleret, nec ſalubri cœlo, nec ſerti ẽ, velut commotæ mentis ad agnatos, ac gentiles eſſe deducendum. Varro libro De re ruſtica 1. cap.2. Qui ſalubrem locum negligit, mente captus eſt, atque ad agnatos, & gentiles deducendus. Cic. lib.2. De inuentione. Si furioſus exiſtet, agnatorum, gentiliumq; in eo, pecuniaq; eius poteſtas eſto. Nam duodecim tabulæ furioſis ius adimunt adminiſtrandi res ſuas, & ad gẽtiles, agnatosq; transferunt; quemadmodum legimus libro Inſtitutionum primo, titulo de Curatoribus; & Pandectarum libro vigeſimoſeptimo, titulo vltimo de curatore furioſi. Rurſum eiusdem operis libro primo, titulo duodecimo octauo, de Officio præſidis. Et apud Ciceronem libro tertio Tuſculanarum quæſt. Qui ita ſit affectus, eum dominum eſſe rerum ſuarum, vetãt XII. tabulæ. Verba XII. tabularum ſunt hæc: Prodigo, & furioſo bonorum ſuorũ adminiſtratio interdicta eſto, & in curatione agnatorum ſunto.

Strychnum bibit.

Στρύχνον ἔπινεν, id eſt, Strychnum bibit, in inſanos item cõpetit, à Strychni herbæ natura, quæ, vel guſtata, ſtatim inſaniam parit. Dioſcorides in quarto, quatuor ſtrychni genera facit. E quibus poſtremum μανικὸν vocat, id eſt, inſanum. Plinius lib. 21. cap. 31. cum duo ſtrychni genera ſalutaria demõſtraſſet: Tertio, inquit, folia ſunt ocymi, minime diligenter demonſtranda. Remedia enim non venena tractamus; quippe inſaniam facit: paruo quoque ſucco. Quamquam & Græci auctores in iocum vertere. Drachmæ enim pondere luſum pudoris gigni dixerunt, ſpecies varias, imaginesque conſpicuas obuerſari demonſtrantes. Duplicatum hunc modum legitimam inſaniam facere: quidquid vero adiiciatur põderi, repræſentari mortem. Hoc eſt venenum, quod innocentiſſimi auctores ſimpliciter Dorycnion appellauere, ab eo, quod hoc cuſpides in prœliis tingeretur, paſſim naſcente. Dioſcorides ſcribit, Strychni radicem cum vino potam, menſura < viſa quædam, ac ludibria non iniucunda parere: duplicato modo ſumptam, ſtuporem triduanum inducere: quadruplicato potã, adimere vitam: remedio eſſe, ſi multum, ac largiter biberis, ac reuomueris. Vnde magis videtur cõgruere in φιλαύτους, & ſibi placentes, &, vt Flaccus inquit, ſibi pulcros. Nam Theophraſtus tradit, qui Strychnum ederint, ſibi videri pulcerrimos. Cuiusmodi multos homines videmus, qui ſibi nulla in re diſplicere poſſunt, perinde quaſi Strychno victitent. Eſt diuerſum inſaniæ genus, quo quidam ſibi diſplicent in omnibus; ſed alterum vulgatius eſt, & immedicabilius.

Ede naſturtium.

Ἔσθιε κάρδαμον, id eſt, Ede naſturtiũ. In ſocordem, ignauum, hebetem, ſtupidum, olim dicebatur, propterea quod huic efficaciam ineſſe credant, erucæ contrariam: vim enim, vigoremque animi ſuſcitare, Venerem coercere, cum illa è diuerſo Venerem acuat, vim mentis hebetet, vnde & nomen apud Græcos habere videtur κάρδαμον, quaſi cor domans. Plinius libro 19. cap. 8. Naſturtium, inquit, nomen accepit à narium tormento. Et inde vigoris ſignificatio, prouerbio id vocabulum vſurpauit, veluti torporem excitantis. Græcis à cor-

à corde nomen habet. Dioſcorides tradit, naſturtio vim eſſe ſimilẽ erucæ, & ſinapi, quod attinet ad acrimoniam in nares erũpentem. Cæterum, quod ait, naſturtio ſtimulari Venerem, diſſentit à Plinio. Ariſtophanes ἐν Θεσμοφοριαζούσαις. ἰχθὺς ἔφαγον κάρδαμα. τί καρδαμίζεις, id eſt: Edi heri naſturtia. Quid naſturtiaris? Idem in Veſpis:

Ὀξυθύμων, καὶ δικαίων, καὶ βλεπόντων κάρδαμα.

id eſt.

Acrium, ac iuſtorum, & oculis qui exhibent naſturtia.

Porcum immola.

NEQVE prætereundum exiſtimamus, quod Plautus in Menæchmis, porcum ſyncerum, & ſacrum immolare iubet eum, quem mentecaptum ſignificat. Adoleſcẽs, quibus hic precijs porci veneunt ſacres, ſynceri, nũmum vnum en à me accipe. Iube te piari de mea pecunia: Nam ego quidem inſanum eſſe te certo ſcio. Opinamur, quod veterum vſu, qui cuiuspiam irati numinis intemperijs ageretur, hoc piaculo ſe ſoleat purgare. Idem paullo poſt in eadem fabula: Nam tu quidem hercle certo non ſanus ſatis Menæchme, qui nunc ipſus maledicas tibi. Iube, ſi ſapias porculum afferri tibi. Horatius in Sermonibus:

Immolet æquis
Hic porcum Laribus.

Loquitur de eo, qui iam ab inſania reſipuiſſe videretur.

Multa Syrorum olera.

Πολλὰ σύρων λάχανα, id eſt, Multa Syrorum olera. Dicetur aut in magicæ artis peritos, & herbis maleficis eam exercentes, aut in eos, qui rebus vilibus abundant. Fortaſſis recte dicetur & in eos, qui in rebus nõ multę frugis, nimiũ inſumunt operæ, quippe non in agris exercendis, ſed in hortis colendis occupati, quæ plus afferant voluptatis, quam emolumenti. Prouerbium refertur à Plinio libro vigeſimo, capite quinto, vbi, commemoratis varijs remedijs herbæ Staphylini, quam eandem & paſtinacam erraticam vocant, hæc ſubnectit: Syria in hortis operoſiſſima, inde quoque prouerbium eſt Græcis: Multa Syrorum olera. Similimam Staphylino herbam ſerit, quam alij gingidion vocant. Hactenus Plinius. Vt autẽ exiſtimemus parœmiam in maleficos quadrare poſſe, illa nos coniectura commouet, quod paullo ante Orpheum citauerat auctorem, Staphylino amatorium ineſſe. Neq; Syrorum mores vulgo nota caruiſſe, vel adagium illud teſtatur, σύροι πρὸς τοὺς φοίνικας, id eſt, Syri contra Phœnices. Atque in hoc prouerbio miſeretur noſtri Cælius Rhodiginus, qui tam inſigniter torqueamur, neque quidquam tamen ipſe ſubleuat.

Melle litus gladius.

MELLE litus gladius. In pernitioſam adulationem dici ſolitum. Plin. li. 21. tradit, Heracleæ in Ponto, ab eisdem apibus aliquando mella reddi pernitioſiſſimum habentia venenum. Quæ qui ederint, abijciunt ſe humi, refrigerium quærentes. Nam ſudore diffluunt. Id cur fiat, pabulum in cauſa eſt. Ea eſt herba alba, quam ægolethron appellant. Alluſum eſt autem ad morem barbaricum, qui ſolent tela venenis tingere, quo vulnus eſſet immedicabile: præſentiſſimum malum erat oleum incendiarium, quod illitum telo, ſicubi hæſiſſet in corpore, tenaciter cremabat, incendium aqua iniecta irritabatur,

ſolo

Digitized by Google

ſolo puluere inſperſo conſopiri poterat. Auctor Marcellinus lib. 23.

Letale mulſum.

Θανάσιμον μελίκρατον, id eſt, Letale mulſum. Eandem cum ſuperiori habet ſententiam. Diogenes, formoſa ſcorta, θανάσιμον μελίκρατον, id eſt, Letiferum mulſum, appellare cōſueuit, tametſi nihil vetabit, & in aſſentationem, in fœdas voluptates torquere, breuiter, quidquid ita iucundum eſt, vt idem ſit perniciosum. Legimus & mellitum venenum apud Plinium, & idem Diogenes orationem ad gratiam comparatam, auriumq; pruritum, μελιτηρὴν ἀγχόνην, id eſt, Melleam præfocationem appellabat, quod aſſentatione quidem delectaret, ceterum mendacio ſtrangularet admittentem. Ad hanc formam attinet, quod refert Irenæus lib. 3. cap. 19 Lacte gypſum male miſceri, præſeus enim venenum habet gypſum, & additum lacti fallit.

Linum lino nectis.

Λίνον λίνῳ συνάπτεις, id eſt, Linum lino connectis. Huius adagii duplicem apud Græcos interpretes ſenſum inuenimus. Quorum alter eſt, Infirmis infirma copulas, friuola friuolis: alter. Eadem non eiſdem rationibus facis, aut dicis. Cteſippus in Platonis Euthydemo: Haud tu quidem linum, vti proverbio dicitur, lino connectis, ſi pater tuus pater eſt omnium. Eſt autem ironia in ſophiſtam, qui friuolis argutiis id ſibi collegiſſe videbatur. Ariſtoteles in 3. libro, τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, diſputans de infinito, vbi Parmenidis ſententiam præfert ſententiæ Meliſſi. Meliſſus enim ipſum infinitum totum dixerat. At Parmenides totum dixit eſſe finitum, à medio æque diſtans. Fieri enim, inquit, non poteſt, vt infinitum cum toto atq; vniuerſo, perinde atq; cum lino linum nectatur. Ipſa philoſophi verba ſubſcribamus, ſi quis forte requiret, διὸ βέλτιον εἰητέον Παρμενίδην Μελίσσου εἰρηκέναι. ὁ μὲν τὸ ἄπειρον ὅλον φησίν, ὁ δὲ τὸ ὅλον πεπεράνθαι, μεσσόθεν ἰσοπαλές, οὐ γὰρ λίνον λίνῳ ἐστὶ συνάπτειν, τῷ ἅπαντι καὶ ὅλῳ τὸ ἄπειρον. Suidas hoc adagium ex Stratidis citat Politia. Proculus item in diſcutiendis quæſtionibus, quæ exoriūtur ex dictis Platonis, quodam in loco ſic vtitur, vt videatur convenire in eum, qui copulat inter ſe pugnantia, oſtendens, quemadmodum Plato de Homero diuerſa, pugnantiaq; dixerit: οὐ γὰρ λίνον λίνῳ συνάπτειν ἐστί, τὸ τοιαῦτα ἀλλήλοις συμπλέκειν, id eſt, An non enim linum lino connectere eſt, iſta inter ſe copulare? Huic affine eſt, quod apud Athenæum lib. 6. ex Thebano poeta, Pindaro, ni fallimur, citatur: ποτικολλῶν ἅτε ξύλον παρὰ ξύλῳ, id eſt, Agglutinans ceu lignum ligno. Prior enim dixerat de paraſitis: is, qui hoc dicit, ſermonem ſuſcepit de adulatoribus ſuperiori congruentē.

Seneſco ſemper multa addiſcens.

Γηράσκω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος.
id eſt,
Diſcenti aſſidue multa, ſenecta venit.

Hic pentameter ex elegiis Solonis in proverbium abiit, ſignificat autē, vſu vitæ, multaque rerum experientia parari prudentiam. Conuenit cū ea, quæ citatur apud Gellium, ſententia.

Vſus me genuit, peperit mater memoria.

Citatur à Platone lib. de Rep. 7. Rurſum in dialogo De philoſophia, quęrens quiſpiam, num philoſophia ſit πολυμαθία, Quid aliud, inquit, eſt

philoſophari, quam id facere, quod dixit Solon? Dixit autem:

Diſcenti aſſidue multa, ſenecta venit.

At nobis quidem videtur ſemper aliquid diſcendum ei, qui in Philoſophum ſit euaſurus, ſiue iunior ſit, ſiue ſenior, vt quam plurima diſcat in vita. Citat & in Lachete. Seneca in epiſtola quadam ad Lucilium Tamdiu diſcendum eſt, quamdiu neſcias, &, ſi prouerbio credimus, quamdiu viuas. Citatur ſemel atque iterum apud M. Tullium in Catone maiore. Quin etiam Terentianus ille Demea Solonis ſententiam retulit, cum ait: Nunquam ita quiſquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit, quin res, ætas, vſus ſemper aliquid adportet noui, Aliquid moneat, vt illa, quę te ſcire, credas, neſcias: & quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies. Alluſit huc cuiuscunque eſt verſiculus ille, neque inſcitus, neque inelegans, Senecæ nomine celebratus. E Publianis autem mimis vnum eſſe ſuſpicamur, hac adducti coniectura, quod in hoc numero quosdam reperimus, qui nominatim ab Aulo Gellio ſub Publii titulo referuntur. Senarius autem hic eſt:

Diſcipulus eſt prioris poſterior dies.

Vita doliaris.

Ζωὴ πίθου, id eſt, Vita dolii, prouerbio dicitur vita frugalis, parca, & ab omni ſtrepitu, atque ambitione ſemota. Breuiter talis, qualem Diogenes nobilis ille Cynicus Athenis egiſſe legitur, vnico contentus pallio, baculo, quo canes abigeret, dolio de palo ſuſpenſo pro domicilio libenter vtens, crudis herbis, & aqua ſimplici victitans, pane excauato pro catino, manu caua poculi vice ſolitus vti: idq; à puero quodam didiciſſe ſe prædicabat, quem forte ad eum modum aquam haurientem viderat. Porro, vt in dolio habitaret, inde ſibi dicebat in mentem veniſſe, quod cochleas contemplatus, nihilo aliud eque commodam domicilium iudicaſſet, vnde prorepere ad ſolem, & vbi ſe conderet a ventis, atque æſtu. Poterit torqueri & in eos, qui nimium ſordide, nimisq; dure, atq; immunde viuunt. Hos ita depingit Eubulus comicus apud Athenæum libro 2. Ανιπτόποδες, χαμαιεύνάδες, ἀερίοικοι, id eſt, Illotis pedibus, humi cubãtes, in aere domicilium habentes. Idem lib. 4. de Pythagoricis, ex Antiphane:

Ἐν τῷ ὑπομεῖναι μικρὸν ἀσιτίαν, ῥύπον,
Ῥῖγος, σιωπὴν, στυγνότητ', ἀλουσίαν.

id eſt,

Inedia, ſordes ſunt ferendæ paululum,
Silentium, triſtitia, frigoris rigor,
Simul ferendum corpus expers balnei.

Ad hanc formam torqueri poterit Hamaxobiorum (ea gens eſt Sarmatiæ) appellatio, vt Hamaxobii dicantur, qui dure, ſordideque viuant. Nomen hinc inditum genti, quod iis plauſtra ædium vice ſint.

In diem viuere. Ex tempore viuere.

In diem viuere, eſt, præſentibus rebus contentum viuere, atque ex parato, minime ſolicitum de futuris. Quæ vita Græcis dicitur καθημερινὸς βίος, & καθημερόβιοι, qui ad eum viuunt modum. Theocritus in Idyllio N.

Οἱ θνατοὶ πελόμεσθα, τὸ δ' αὔριον οὐκ ἐσορῶμες. id eſt,

Mortales ſumus, haud ſunt nobis craſtina curæ,

Ariſtophanes in Equitibus:

Digitized by Google

Κριθὰς παρέξω σοι καὶ βίον καθ' ἡμέραν. id eſt,

Ego affatim tibi ſuppeditauero ordeum, &

Victum diurnum.

Homerus Odyſ. Φ.

Νήπιοι, ἀγροιῶται, ἐφημέρια φρονέοντες. id eſt,

Agreſtes, ſtolidi, tantumq; diurna ſcientes. Perſius:

Atq; ex tempore viuis.

Id eſt, citra ſolicitudinem futurorum. Vnde & Ex tempore dicere, id eſt, citra præmeditationem. M. Tul. Philippica 5. ſimili forma dixit, In horam viuere. Quæ non faciebat Hannibal, qui multa ad vſum reſeruabat, hæc ij, qui in horam viuerent, non modo de fortunis, & de bonis ciuium, ſed ne quidem de vtilitate ſua cogitauerunt. Nec abludit ab hac ſpecie, quod ſcribit Horatius in Arte poetica. Et mutatur in horas, hoc eſt ſubinde.

Vita macerata.

Βίος μυμαλαγμένος, id eſt, Vita macerata, ſeu permollita. De molliter viuẽtibus, quibus ex facili omnia ſuppetunt. Refertur a Diogeniano, Zenodoto, & Suida. Translatum arbitramur à leguminibus, aut ſalſamentis maceratis, iamque ad eſum accommodatioribus: aut à tritico iam molito, piſto, ac ſubacto. Cui diuerſum eſt, βίος ἀκανθώδης, id eſt, Vita ſpinoſa.

Ipſa dies quandoq; parens, quandoq; nouerca eſt.

Vᴇʀsᴠs eſt Heſiodi in libro de obſeruatione dierum auſpicatorum, atque inauſpicatorum, qui deinde in proverbium abiit, longo hominũ æuo probatus, vt apud Gellium refert Phauorinus philoſophus, is eſt huiuſmodi:

Ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ. id eſt,

Ipſa dies quandoq; parens, quandoq; nouerca eſt:

Eo verſu ſignificatum eſt, non omni die bene eſſe poſſe, ſed iſto bene, atque alio male. Inde translatum, quod matres bene volunt liberis, nouercæ oderunt priuignos. Proinde Plinius dubitare ſe dicit, vtrum natura ſæpius nouerca ſit, an mater, vt quæ tot venena, tot item remedia progignat.

Nunc pluit, & claro, nunc Iupiter æthere fulget.

Diverſa metaphora rem eandem explicuit Theocritus in Batto:

Χ' ὠ ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει. id eſt,

Nunc pluit, & claro, nunc Iupiter æthere lucet.

Id eſt, Aliquando res aduerſæ ſunt, aliquando ſecundę, quemadmodum cælum nunc ſerenum eſt, & placidũ, nunc turbidum, ac tempeſtuoſum. Huic affinis eſt allegoria Pindarica, è Pythiis hymnis. Non ſemper eoſdẽ flare ventos, ſed nunc hos, nũc alios.

Ἄλλοτ' ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων. id eſt,

Alias alii flatus ſublimiter volantium ventorum.

Idem in Iſthmiis hymno quarto: Ἄλλοτε δ' ἀλλοῖος οὖρος πάντας ἀνθρώπους ἐπαΐσσων ἐλαύνει, id eſt, Sed alias alius ventus omnes efflans agit.

Plus aloes, quam mellis, habet.

Pʟᴠs aloes, quam mellis, habet. Proverbialis metaphora, perinde declarãs, ac ſi dicas, plus moleſtiæ, quã voluptatis. Nam aloe frutex quidam eſt, odore graui, guſtu amariſſimo, cuius meminit Dioſcorides libro 3.

Plautus in Amphitryone, Ita cuique comparatum eſt in ętate hominum, ita diis placitum, voluptati vt mœror comes conſequatur. Quin incommodi plus, malique adſit, boni ſi obtigit quid. Apud eundem alicubi legitur, vitam hominis plus aloes, quã mellis habere. Et Iuuenalis de vxore.

Plus aloes, quam mellis, habet.

Apuleius citra metaphoram ſic extulit in Floridis. Sed verum verbum eſt profecto, quod aiunt, nihil quidquam tam proſpere diuinitus hominibus datum, quin & tamen admixtum ſit aliquid difficultatis. Has rerum humanarum vices, ac triſtium, lætorumq; mixturam Homerus Iliados vltimo libro, perquam elegãter indicauit, figmento duorum doliorum, quæ ſcribit in Iouis limine ſita eſſe, quorum alterum ſit plenum triſtibus, alterum lætis. Ex quibus ille mortalium fortunas temperans.

Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅγε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. id eſt,

Nunc lætis vitam miſcet, nunc triſtibus idem.

Quemadmodum & ſuperius indicauimus. Verum admodum maligne temperat Iuppiter Homericus, nimio plus admiſcens malorum, quam bonorum, vt ſi ſuam quiſque fortunam ad calculos vocet, minima ſit futura ratio eorum, quæ nobis ex animi ſententia euenerunt. Id quod elegãter dictum eſt a Pindaro in Pythiis hymnis, *ἓν γὰρ παρ' ἐσθλὸν πήματα σύνδυο δαίονται βροτοῖς ἀθάνατοι*, id eſt Ad vnum enim bonum duo pariter incommoda diſtribuunt mortalib. immortales. Plin. lib. 27. ſententiam inuertit, cum ait, nihil eſſe tam malum in rerum natura, cui non boni quippiam ſit adiunctum. Quandoquidem compertum eſt, etiam aconito, quo nõ aliud venenum nocentius, ineſſe remedium, cum ad alia, tum ad oculorum vitia. Ad eundem modum Euripides, citante Plutarcho;

Οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά,
Ἀλλ' ἐστί τις σύγκρασις. id eſt,

Bona ſeparare non licet malis, ſed eſt
Mixtura quædam.

Naues onuſtæ conuitiis.

Adsimili figura dixit Homerus Iliados Y. conuitia, quorum onus, nauis centiremis non queat portare: cuiusmodi Lucianus dixerat, *ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν*, vt ante dictũ eſt. Carmen Homeri ſic habet:

Ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ', οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο. id eſt,

Probrorum ſupereſt ambobus copia ſumma,
Quorum onus haud portet centum ratis incita remis.

Affine & illi, quod alio dicetur loco,

Οὓς οὐκ ἂν αἴροιντ' οὐδ' ἑκατὸν Αἰγύπτιοι. id eſt,

Quos tollere nec centum queant Ægyptii.

Hermippus apud Athenæum lib. 1. deſcribens, quid à quaque regione ſoleat importari, verſiculum hunc ioco admiſcet,

Καὶ παρὰ Περδίκκου ψεύδη ναυσὶν πάνυ πολλαῖς. id eſt,

Atq; à Perdicca ratibus mendacia multis.

Notans Lyciorum mores. Nam Perdicia pars eſt, ac portus Lyciæ. Lycias ſortes notat, & Virgilius Æneid. 4. veluti vanas.

Tol-

Tollere cornua.

Tollere cornua, pro eo, quod eſt animo efferri, nunc quoque vulgo tritiſſimum eſt. Horatius de Baccho:

Et addis cornua pauperi.

Ouidius item de ebrietate:

Tunc veniunt riſus, tunc pauper
cornua ſumit.

Tranſlatum à pecoribus, quæ cornibus oppoſitis minantur. Horatius in Epodis:

Namq; in malos acerrimus,
Parata tolli cornua.

Tollere criſtas.

Tollere criſtas. Diuerſa metaphora, ſenſus idem. Iuuenalis:

Quid apertius? & tamen illi
Surgebant criſtæ. id eſt, Sibi placebat.

Tranſlatum ab auibus criſtatis, in quibus criſtæ erectiores alacritatis, atque animorum indicia ſunt, niſi ad militũ criſtas referre malumus, quo ſane hominum genere nihil nec inſolentius, nec ſtolidius. In hanc ſententiam Ariſtophanes in Pace dixit, detrahere criſtas, ἥπερ ἡμῶν τοὺς λόφους ἀφεῖλε, id eſt, quæ nobis criſtas detraxit. Videlicet, reddita pace. Cõtra, Submittere faſces dicuntur, qui de iure ſuo cõtendunt, ac legitimam poteſtatem vltro ad priuatam mediocritatem demittunt. Plinius lib. 7. cap. 30. Cn. Pompeius, confecto Mithridatico bello, intraturus Poſidonii profeſſione ſapientiæ clari domum, fores percuti de more à lictore vetuit, & faſces lictorios ianuę ſubmiſit, is cui ſe oriens, occidensq; ſubmiſerat. M. Tullius in Bruto: Cum enim in maximis cauſis verſatus eſſes, & cum tibi ætas noſtra iam cederet, faſcesq; ſubmitteret. Et apud T. Liuium in 2. ab vrbe condita: Publicola, ſubmiſſis faſcibus, in concionẽ aſcendit.

Animus in pedes decidit.

Qui vehementer conſternantur, atque expaueſcunt, iis animus in pedes decidere dicitur. Quin hodie vulgo audimus: Totus animus mihi erat in pedibus, pro eo, quod eſt, vehementer eram exanimatus, Homerus Iliados O.

Τάρβησαν, πᾶσιν δὲ παραὶ ποσὶ κάππεσε θυμός. id eſt,

Pauor ingruit ingens
Omnibus, inq; pedes animus mox
decidit imos.

Veſpa cicadæ obſtrepens.

Σφὴξ βομβεῦν τέττιγος ἐναντίον, id eſt,

Scilicet obſtrepitans argutæ veſpa
cicadæ.

Apud Theocritum eſt in Hodœporis. Nam his verbis contemnit quidã paſtor paſtorem, à quo prouocatur. Quadrabit in eum, qui certat longe impar cum ſuperiore. Aut qui negocium faceſſit longe ſe præſtantioribus. Quod genus eſt illud: Catulus leonem allatrans.

Pica cum luſcinia certat. Epopa
cum cygnis.

Conſimilem habent ſententiam, quæ leguntur apud eundem in eadẽ Ecloga:

Οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας
ἐρίσδειν,
Οὐδ' ἔποπας κύκνοισι. id eſt,

Haud fas eſt Lacon, philomelam vt
prouocet vnquam
Pica, nec argutis epopa obſtrepat
improba cygnis.

Pilos pro lana.

Τρίχας ἀντ' ἐρίων, id eſt, Pilos pro lana. Prouerbialiter apparent dicta etiam illa, apud eundem poetam in Hodœporis, de re vehementer inæquali

quali, aut de negotio ſupra modum abſurdo:

Τίς τρίχας αἶγ᾽ ἐρίων ἀποκείρατο; τίς δὲ παρ᾽ οἴτας
Αἰγὸς πρωτοτόκοιο κακὴν κύνα βούλετ᾽ ἀμέλγειν. id eſt,
Quis vnc lanarum ſetas detondeat vnquam?
Quis capra pro primipara vilē velit amens
Emulgere canem?

Capra pilos habet potius, quam lanam, ouis lanigera eſt. Hæc dicuntur in paſtorem, qui certaturus hœdum opponebat agno.

Tibiam tubæ comparas.

Αὐλὸν σάλπιγγι συγκρίνεις, id eſt, Tibiam tubæ comparas. Refertur à Diogeniano. Conuenit in res ſupra modum impares, propterea quod exilem vocem edat fiſtula, tuba prægrandem.

Cicadæ apem comparas.

Τέττιγα τὴν μέλιτταν συγκρίνεις, id eſt, Cicadæ comparas apem. Nam cicada cum maior, tum canora, cum apis ſit non modo minuto corpuſculo, verum etiam pene muta. Lucianus in Rhetorum doctore, prouerbium vtrumque attingit: *τοσοῦτον ὑπερφωνοῦντα εὑρήσεις, ὁπόσον ἡ σάλπιγξ τοὺς αὐλοὺς, καὶ οἱ τέττιγες τὰς μελίττας*, id eſt, Inuenies tanto voce ſuperiorem, quanto tuba ſuperat tibias, apes cicadæ.

Teſtudinem pegaſo comparas.

Χελώνην πηγάσῳ συγκρίνεις, id eſt, Teſtudinem pegaſo comparas. De rebus nequaquam inter ſe cōferendis. Pegaſus equus erat volucer, ſi fabulis credimus: teſtudine nihil tardius. Virgilius in Tityro aliquot diſſimilitudinis formulas congeſſit:

Sic canibus catulos, ſimiles ſic matribus hœdos
Noram, ſic paruis componere magna ſolebam.
Verum hæc tantum alias inter caput extulit vrbes,
Quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi.

Aliter catuli longe olent, aliter ſues.

APVD Plautum legitur in Epidico ſordidior quidem metaphora, ſed tamen ad rem ſignificandam apta: Aliter catuli longe olent, aliter ſues. Quo dicto ſignificatum eſt, non veſte dignoſci hominem ab homine, verum ineſſe natiuum quiddam, genuinum, ac propriū in vnoquoque, quod in ipſo vultu, oculiſq; eluceat, quo liberū à ſeruo, generoſum à ruſtico, probū ab improbo facile diſcernas. Atque hic eſt hominis veluti peculiaris quidam odor, quo deprehenditur, ſi quis modo ſit ſagaci nare. Huc alluſit Martialis lib. 6.

Cum bene ſe tutam per fraudes mille putauit.
Omnia cū fecit, Thaida Thais olet.

Huc pertinet etiam illud cuiusdā apud Fabium: Ne faciem quidem liberi hominis habet. Quod cū a quodam eſſet dictum deformi ſpecie, retorſit aduerſarius, affirmās recte dictum, cum nō eſſe liberum, cui non ſit faciés liberalis.

Vt ſementem feceris, ita & metes.

ELEGANTISSIMA metaphora dixit Cicero: Vt ſemētem feceris, ita & metes, id eſt, reportabis præmium tuis factis dignum. Plautus in Epidico: Sed, vt acerbum eſt, pro benefactis cum malam meſſem metas, i. cū pro beneficio maleficiū reportes. Et apud Platonem: Quam hic meſſem facturus eſt? Haud ſane bonam.

Huc

Digitized by Google

Huc reſpicit illud Euripidis in Hecuba:

Ὑμεῖς δὲ ἔχηθ' ὅμοια τοῖς βουλεύμασιν. id eſt,

Habeatis at vos inſtituto congrua.

Deniq; illud pene ſolenne eſt apud Græcos poetas, κακῶς κακοί. Ariſtophanes in Equitibus:

- Οὐ δὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι

Πλὴν γραμμάτων. καὶ ταῦτα μὲν κακῶς κακά. id eſt,

- Neq; Muſicam doctus ſcio,

Sed literas tantum, atque eas malas male.

Illud item frequens, ἀπό σ' ὀλῶ κακῶς κακόν, id eſt, Te malum perdam male. Interpres admonet figuræ prouerbialis, qua de re dictum eſt in huius operis veſtibulo. Ruſum Euripides in Hecuba:

- Τὸν μὲν κακὸν

Κακόν τι πάσχειν, τὸν δὲ χρηστὸν εὐτυχεῖν. id eſt,

Bonis bene euenire, ſed malis male.

Idem in eadem fabula:

- Ἀλλ' ἐπὶ τὰ μὴ καλὰ

Πράσσειν ἐτόλμας, τλῆθι καὶ τὰ μὴ φίλα. id eſt,

- Quin vbi quæ non decent

Haud veritus es patrare, fer quæ non libent.

Perquam feſtiuum eſt, quod de Diogene refert Laertius: Super cœnam quidam illi obiiciebant oſſa, veluti cani, quod Cynicus eſſet, eam contumeliam ille ſic penſauit. Acceſſit propius, & iuxta illos ſtans mingebat, viciſſim illis canem agens. Sed propius huc pertinet, quod idem refert in Zenone, qui ſeruum in furto deprehenſum cædebat. Seruus interim clamabat, in fa is fuiſſe, vt furaretur. At Zeno, Illud etiam, vt cæderis. Seruus, quoniam audierat herum diſputante m de neceſſitate fatorum, eam prætexuit ſuo commiſſo: ſed cito retorſit Philoſophus.

Carica muſa.

Καρικὴ μοῦσα, id eſt, Carica muſa, καρικὰ αὐλήματα, id eſt, Cariçe cantiones. De lugubri, aut ruſtica, atque indocta, ſeu moleſta cantione dici ſolitum. Quadrabit in poetam, aut oratorem indoctum. Antiquitus de triſti, ſtridulaque, & inamœna cantione dicebatur, propterea quod, vt tradit Athenæus libro Dipnoſophiſton 4. Cares itidem vt Phœnices in luctu tibiis vti ſolent magnitudine palmi, lugubre quiddam, & ſtridulum ſonantibus. Eas autem tibias, Phœnicum lingua, gringos vocari, quod iis in Adonidis luctu ſoleant vti. Porro Adonidem γίγγλον, id eſt, Gringen appellãt. Hinc eiſdem verbum γιγγραίνω. His confinia tradit Iulius Pollux lib. 4. niſi quod ibi γίγγραν inuenimus ſcriptum. Caricam muſicam notat Ariſtoph. in Ranis:

Σκολιῶν μελῶν τε καρικῶν αὐλημάτων. id eſt,

Obliqua Meliti, & Caricorum carmina,

Modosq; tibiarum.

Eadẽ καρικὰ αὐλήματα veteres σκολιὰ, id eſt, obliqua, vocabant: vel à tibiarum ſpecie, vel ab obliquo in cõuiuiis canendi ordine, de quo meminerimus in prouerbio, Ad Myrtum canere. Meminit & Plato apud Athenæum in Laconibus:

Αὐλοὺς δ' ἔχουσά τις κόριοκα, καρικὸν μέλος

Μελίζεται. id eſt,

Calamos habens puella, Caricum melos

Modulabitur.

Plato quoque Philoſophus libro De legib. ſeptimo, mentionem facit

Caricæ muſæ, quam interpretatur ἐπικηδείαν ᾠδὴν, id eſt, Lugubrem cantionem. Heſychius indicat, inde ductum, quod ad pompas funebres cõduci ſoleant è Caria feminæ, quę lamentantium perſonam agerent. Itaque orationẽ indoctam, & inamœnam recte dixeris καρικὴν μοῦσαν. In quam conuenit illud Sopatri apud Athenæum lib. 4.

Πηκτὶς δ' ἡ μούση γαυρῶσα βαρβάρως.
id eſt,
Pectis camœna iactitãs ſe barbara.

Pectis autem organi genus eſt, duabus chordis inſtructum. Idem Athenæus dubitat, an Caria ſit eadem dicta Phœnice. Nam Phœnices fiſtulas, ſiue calamos, γίγγρους appellant, vocabulo, vt videtur, à ſtridore ſoni effictо. Cum his conſentiunt, quæ Plato ſcribit lib. De legibus, quemadmodum citabimus, ſeptimo: καὶ εἴ ποτ' ἄρα δεῖ τοιούτων γίγνεσθαι τοὺς πολίτας ἐπηκόους, ὁπόταν ἡμέραι μὴ καθαραί τινες, ἀλλ' ἀποφράδες ὦσι, τότ' ἥκειν δέον ἂν εἴη μᾶλλον χορούς τινας ἔξωθεν μεμισθωμένους ᾠδούς, οἷον περὶ τοὺς τελευτήσαντας μισθούμενοι καρικῇ τινι μούσῃ προπέμπουσι τοὺς τελευτήσαντας, & cætera, id eſt, Et ſi quãdo oportet ciues iſtiusmodi lugubrium auditores fieri, cum dies fuerint non puri, ſed nefaſti, cum magis cõueniet venire choros aliquos muſicos aliunde conductos, quemadmodum hi, qui ad funera conduci ſolent, Carica quadam muſa, deducunt vita defunctos. Carum barbariem in dicẽdo taxat Homerus 2. Iliados lib.

Νάστης αὖ Καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων. id eſt,
Naſtes ducebat Cares, queis barbara vox eſt.

Vnde & populari dicto Græcis καρβάζειν, ſiue καρβαΐζειν, aut καρβανίζειν dicuntur, quibus barbarus eſt, & agreſtis ſermo. Et M. Tull. apud Quintil. in capite de pronunciatione dicit, illos ex Lycia, & Caria oratores in epilogis bene canere, nimirum reprehendens illorum pronunciationẽ. Strabo libro Geographiæ 14. oſtẽdit Cares occaſione frequenter fuiſſe mixtos Græcis, & tamen barbare, craſſeque ſonuiſſe linguam Græcorum, quod idem euenit Græcis in lingua Romana, & nobis in lingua Britannica. Hoc vitium Strabo παχυστομίαν, κακοστομίαν, & βαρβαροστομίαν vocat. De Cantionibus Carum, & Phrygum meminit & Marcus Tullius in Bruto. Erat & ſaltationis genus tumultuoſum, ac militare, vnde nonnunquam ſaucii diſcedebant. nam ab armatis peragebatur, quod Iulius Pollux libr. quarto καρικὸν appellat.

Attica muſa.

CVI diuerſum, ἀττικὴ μοῦσα, id eſt, Attica muſa, pro venuſta lepidaque oratione. Nam inter dicendi genera laudatur in primis Atticum. Diogenes Laertius, & Plutarchus in vita Platonis ſcribit, id cognominis vulgo tributum fuiſſe Xenophonti, vt Attica muſa vocaretur, propter admirabilem quandam hominis in dicendo venuſtatem. Vnde & Atticam eloquentiam, & Atticum leporem appellant, quemadmodum indicauimus alibi. Sed ad hominem accommodatum, erit venuſtius, præſertim ſi accedat ironia: veluti, ſi inelegantem aliquem, & ab omnibus literis, & gratiis alieniſſimum, Atticam muſam voces. Nam amuſi vocantur omnes huiuſmodi.

Eodem bibere poculo.

EODEM bibere poculo, eſt, iiſdem affici

Digitized by Google

affici incommodis, maliſq; communibus obnoxium eſſe. Plautus in Caſina: Vt ſenex eode hoc poculo, quo bibi, biberet. Translatum vel a bibendi certaminibus, vel ab iis, qui metuunt venena. Idem hodieq; noſtrati vulgo tritiſſimum manet. Etenim, ſi quando minantur, ſe parem gratiam relaturos, aiūt ſe de eodem potaturos poculo. Taxat Martialis quendam, qui conuiuis vinum dilutum & acerbum apponebat, cū ipſe de exquiſitiſſimo biberet, qui mos & hodie pleriſq; diuitibus. atque hinc prouerbium natum videri poteſt. Fit autem interdum, vt, qui imprudentes poculum acerbum guſtarint, ſtudeant & alios illicere, vt ex eodē bibant. Paulo diuerſius eſt, quod ait Ariſtophanes in Equitibus:

Οὔποτ' ἐκ ταὐτοῦ μετ' ἡμῶν πίεται
ποτηρίου. id eſt,
Ille nobiſcū haud eodem potat vnquam poculo.

Taxat Fellatorem.

In planiciem equum.

Ἐς πεδίον τὸν ἵππον, id eſt, In planiciem equum. Quoties quis ad id prouocatur, in quo plurimū valet, quoque vel maxime gaudet. Equus in campo, tanquam in ſua eſt harena. Apud Lucianum in captiuo, cū ipſe iudices poſtularet, Plato reſpondet, *τοῦτο ἐκεῖνο εἰς πεδίον τὸν ἵππον*, id eſt, Hoc ipſum, quod dici ſolet, equum in planiciem, videlicet hominē Rhetoricum ſignificans, & in agēdis cauſis exercitatum. Plato in Theæteto, *ἱππέας εἰς πεδίον προκαλεῖς, Σωκράτην εἰς λόγους*, id eſt, Equites in planiciem prouocas, Socratem ad diſputādum. Tametſi quidam codices *ἵππον* habent hoc loco, non *ἱππέα*. Syneſius in epiſtola quadam: *Ἐπ' αὐτὸ δὴ τοῦτο παρακαλῶ. ἵππον εἰς πεδίον, πρὸς τὸ δὴ τὸ τοῦ λόγου προτρέπειν ἡγούμενος*, id eſt, Ad hoc ipſum certe prouoco, equum in planiciem iuxta id, quod dicitur, adhortari me putans. Translatum videtur a militia. Nam quoties res eſt pediti cū equite, pedes fugit campeſtria, ſectaturq; loca impeditiora.

Acanthida vincit cornix.

ACANTHIDEM ſuperat cornix. Calphurnius Bucolicus poeta, ecloga ſexta:

Aſtyle credibile eſt, ſi vincat acanthida cornix;
Vocalem ſuperet ſi turpis aedona bubo.

Acanthis enim vocalis eſt auis, & in primis canora. Cornix obſtrepera quidem, ſed minime canora. Achanthidem Theodorus nunc ſpinum vertit, nunc ligurinum, quin & aedona Græce dixit. Sic autem pronunciandum, vt ae faciūt duas ſyllabas. Nam Græcis *ἀηδὼν* luſciniā ſignificat. Plinius Græca voce dixit achanthidem, quaſi dicas ſpinulā, eo quod in ſpinis viuat, eoque aſinos habet inuiſos, quod hoc animal ſpinæ florem deuoret. Eſt autem auium minima, tantæ fœcunditatis, vt pariat duodena. Auctor Plinius libro decimo, capitibus ſexageſimo tertio, & ſeptuageſimoquarto.

Prius teſtudo leporem præuerterit.

Πρότερον χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα, id eſt, Prius teſtudo leporem curſu prætererit. De re neutiquam veriſimili. Teſtudine nihil tardius. Vnde & teſtudineum inceſſum dicimus, & apud Ciceronem in libris de Diuinatione, quiſpiam teſtudinem, tardigradam, & domiportam vocat. Lepus autē celeritate præcellit. Meminit

Digitized by Google

minit hui' adagii Diogenianus. Huius generis ſunt illa apud Theocritum in Thyrſide:

Νῦν ἴα μὲν φορέοιτε βάτοι, φορέοιτε δ' ἄκανθαι,
Ἁ δὲ καλὰ νάρκισσος ἐπ' ἀρκεύθοισι κομάσοι,
Πάντα δ' ἔναλλα γένοιτο, καὶ ἁ πίτυς ὄχνας ἐνείκοι
Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, καὶ τὼς κύνας ὥλαφος ἕλκοι,
Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. id eſt,

Nunc violas proferte rubi, producite ſpinæ,
Iuniperuſque comet Narciſci flore decenti,
Omnia vertantur, portet pyra mitia pinus
Poſtquam obiit Daphnis trahat & iam cerua moloſſos,
Montib. in ſummis Philomela noctua cantet.

Cancros lepori comparas.

Καρκίνους δασύποδι συγκρίνεις, id eſt, Cancros lepori comparas, de ſupra modum diſſimilibus. Etenim, vt leporum celeritas, ita & cancrorum tarditas nota eſt. Similimum eſt illi, quod proxime retulimus. Refertur & hoc apud eundem. Suidas addit *καρκίνος λαγὼν αἱρεῖ*, id eſt, Cancer leporem capiet: de abſurdis, quę que fieri nullo modo poſſunt.

Terræ filius.

Olim homines, obſcuro, ignotoque genere prognati, terræ filii dicebantur, propterea quod terra ſit omnium communis parens. Vel quod, iuxta quorundam etiam hiſtorias, primitus mortales è terra naſcebantur. Tertullianus in Apologetico aduerſus Gentes: Nam & terræ filios vulgus vocat, quorum genus incertum eſt. Apud Athenæum lib. 10. legitur, *γηγενὴς ἄνθρωπος*, id eſt, è terra genitus homo. M. Tullius ad Atticum lib. 1. Et huic terræ filio, neſcio cui, committere epiſtolam tantis de rebus non audebam. Idem ad Trebatium libro Familiarium epiſtolarum ſeptimo: Cn. Octauius, tuus familiaris ſummo genere natus, terræ filius. Perſius:

Præſto eſt mihi Manius heres,
Progenies terræ, quare ex me, quis mihi quartus
Sit pater: haud prompte, dicam tamen: adde etiam vnum,
Vnum etiam, terræ eſt iam filius.

Iuuenalis:

Vnde fit, vt malim fraterculus eſſe gigantum.

Ad prouerbium palam alludens. Nam gigantes è terra progenitos poetæ fabulātur. Huc pertinet, quod apud Euripidem Ion Xuthum percunctatur:

Γῆς ἆρ' ἐκπέφυκα μητρός; id eſt,
Num ſatus tellure matre?

Atque ille reſpondet:

Οὐ πέδον τίκτει τέκνα.
id eſt,
Non parit natos ſolum.

Apud Pauſaniam, Strabonem, atque alios id genus auctores, legimus populos quoſdam *αὐτόχθονας* appellatos, qui nō alio referant originem ſuam, quemadmodum pleriq; faciunt, verum ex ipſo ſolo nati videri velint, quorum de numero ſunt Athenienſes. Qui ſibi nobilitatem virtute peperiſſent, nullis maiorū imaginibus illuſtres, noui homines dicebantur. Porro ignoti, & ſubito apparentes, incertum, qua regione profecti, Cæli filii vocabantur, quaſi è cælo demiſſi. Neque diſſimili ratione

Digitized by Google

tione ὠρανοπετεῖς, id eſt, de cælo lapſi dicebantur,

Iuuenalis:

Tertius è cælo cecidit Cato.

Quanquam hoc magis conuenit in homines eximia virtute. Plutarchus in inuectiua, quam ſcripſit aduerſus Herodotum, de naui quadã vnde ſubito vox eſt edita Adimanto: ὁ δὲ κέλης οὗτος ἦν ὡς ἔοικεν ὠρανοπετής, id eſt, Nauis autem illa erat, vt videtur, è cælo delapſa. Atque hic ſermonis color ſumptus eſt è tragœdijs, in quibus machinis quibusdam ſic repente oſtendebantur perſonæ populo, vt è cælo veniſſe videri vellent. Apud Romanos noui homines dicebantur, qui, maioribus obſcuris nati, ſuis virtutibus innotuiſſent, quod M. Tullius, ab inimicis probro obiectũ, ipſe gloriæ ſibi vertit.

Ex quercubus, ac ſaxis nati.

HVIC finitimum eſt illud Homericum. E quercu, & ſaxis prognatus, quod quadrabit vel in hominem obſcuro genere, vel in eum, qui ſit agreſti, atque effero ingenio, moribusq; immanibus. Inde ductum adagium, quod antiquitus in cauis quercubus, tectorum vice victitarent homines, atque hinc è quercubus nati fingebantur. Inde illud:

Et duro robore natos.

Præterea creditum eſt, ex ſaxis à Deucalione, Pyrrhaq; proiectis, mortalium genus abſumptum diluuio, inſtauratum fuiſſe. Homerus in Odyſſ. T.

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης.

id eſt:

Nam neq; fatidica quercu ſatus es, neq; ſaxo.

Id imitatus Pallada in epigrammate.

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυὸς εἶ οὐδ' ἀπὸ πέτρης, φασίν. id eſt:

Neque te, quod aiunt, quercus, aut lapis edidit.

Alluſit ad id feſtiuiter Plato lib. de Repub. 8. ἢ οἴει ἐκ δρυός ποθεν, ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίνεσθαι, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν, id eſt. An exiſtimas è quercu quacumque, aut rupe reſpublicas naſci, ac non potius ex moribus corũ, qui in republica verſantur? In crudeles, & immites conuenit illud Theocritum in Æpolo de Cupidine:

*Ἦ ῥα λεαίνας
Μασδὸν ἐθήλαζε, δρυμῷ τέ μιν ἔτρεφε μάτηρ.* id eſt:

*Scilicet ille leænæ
Vbera ſuxit, & in nemore hunc genitrix fera pauit.*

Deorum cibus.

Θεῶν τροφή, id eſt, Deorum cibus. De prælautis epulis dicebatur, propterea quod Homer⁹ fingit deos nectare, atque ambroſia victitare, nec ob id vnquam ſeneſcere. Tranquillus in Nerone. Parricidia, inquit, & cædes à Claudio exorſus eſt. Cuius necis etſi non auctor, at conſcius fuit. Neque diſſimulauit, vt qui boletos, in quo cibi genere venenum is acceperat, quaſi deorum cibum, prouerbio Græco collaudare ſit ſolitus. Horatius in epiſtolis:

O noctes, cænæq; deum.

Ariſtophanes in Ranis, ἐς μακάρων εὐωχίας, Regum aulica conuiuia ſignificans.

Tertius Cato.

TERTIVS Cato, prouerbialis eſt ironia. In viros impendio tetricos, atq; alienæ vitæ cenſores. Nam duorum Catonum, ſenioris, cui nomen Cenſorio, & minoris, cui nomen

Vticenſi,

Digitized by Google

Vticenſi, grauitas pariter, atq; integritas, vulgo celebratiſſima quondã fuit, Adeo, vt cælo demiſſi dicerentur, vt bellum cum vitijs gererent: Iuuenalis:

Habeat iam Roma pudorem,
Tertius è cælo cecidit Cato.

Sapientum octauus.

Hvic per omnia ſimilimum eſt illud Horatianum in Sermonibus, Sapientum octauus. In eum, qui ſibi multum tribuat in ſapientia. Numerantur enim apud Græcos ſeptem ſapientes, eorumque apophthegmata oraculorum vice celebrantur, etiamſi de nominib. magna inter ſcriptores varietas eſt. De numero certo cõſtat inter omnes: vnde per ironiam ſapientum octauum dicebant, dignum, qui ſeptem illis adderetur. Horatius:

Hæc mihi Stertinius ſapiẽtum octauus.

Item Auſonius:

Sapienſque ſupra Græcia ſeptẽ viros
Octauus acceſſit ſophos.

Bis dat, qui cito dat.

Meminimvs autem apud Senecã alicubi legere, Bis dat, qui cito dat. Idem lib. De beneficijs 2. Ingratum eſt beneficiũ, quod diu inter manus dantis hæſit. Quæ ſententia monet, haud cunctanter, haud grauatim opitulandum amicis, cum opus eſt, ſed vltro non expectatis precibus deferendum officium. Inter epigrammata Græca fertur & hoc diſtichon, nomine tituloq; Luciani.

Ὠκεῖαι χάριτες γλυκερώτεραι, ἢν δὲ βραδύνῃ
Πᾶσα χάρις κενὴ, μὴ δὲ λέγοιτο χάρις.

Id carmẽ Latine non poteſt commode verti, propterea quod lepos, & argutia epigrammatis ſita ſit in hac voce χάρις, quæ Græcis aliquando beneficium ſignificat, aliquãdo gratiam, qua commendatur aliquid, aliquando deam ipſam. Citatur ſimilis apud Auſon. ſententia Græca.

Ἁ χάρις ἁ βραδύπους, ἄχαρις χάρις.

Eſt autem initium carminis Heroici, ex Epigrammate quopiam, Tardum beneficium, ingratum eſt. Eam ille ſic vertit.

Gratia, quæ tarda eſt, ingrata eſt: gratia namque,
Cum fieri properat, gratia grata magis.

Rurſumq; aliter vertit idem:

Si bene quid facias, facias cito. nam cito factum
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.

Vnde & Hector apud Euripidem in Rhæſo contemnit, ac damnat auxilium ſero delatum amicis:

Μισῶ φίλοισιν ὕστερον βοηδρομεῖν.

id eſt:

Odi equidem amicis ſerius ſuccurrere.

Extat & Mimus non inuenuſtus in hanc eandem ſententiam;

Bis eſt gratum, quod opus eſt, vltro ſi offeras.

Item alter huic adſimilis.

Beneficium inopi bis dat, qui dat celeriter.

Honos alit artes.

Id, quod eſt apud Marcum Tullium, Honos alit artes, videtur eſſe ſumptum ex Ariſtophanis Pluto:

Οὔτι γὰρ ὁ μισθὸς οὐδεὶς, οὐδ' ἡ τέχνη.

id eſt:

Neque præmium vllum eſt, ars nec ipſa item viget,

Colligit enim non eſſe conſentaneum,

neum, Athenis vllos eſſe bonos medicos, cũ medicis nulla ſint pręmia. Diogenianus autem hoc intra adagia commemorat. Huc alluſit Martialis, cum ait,

Sint Mæcenates, non deerunt, Flacce, Marones,
Virgiliumque tibi vel tua rura dabunt.

Et Ariſtoteles ſcribit, honorẽ eſſe præmium virtutis. Ac priſcorum leges, non ſolum comminabãtur pœnam maleficis, ſed & præmijs, & honoribus inuitabant ad recte agendũ. Pindarus in Iſthmijs, hymno nono, tanquã vulgo celebrem ſententiam citat: ἔςι δέ τις λόγος ἀνθρώπων, τετελεσμένον ἐσλὸν μὴ χαμαὶ σιγᾷ καλύψαι, i. Eſt autem dictum quoddã inter homines celebre, Bonum peractum nõ eſſe in terra occultandum ſilentio. In hoc autem prædicanda ſunt recte facta virorum illuſtrium, vt cæteris præluceant ad capeſſandam virtutem.

Multis ictibus deijcitur quercus.

Πολλαῖσι πληγαῖς δρῦς στῤῥὰ δαμάζεται.
Multis rigida quercus domatur ictibus.

Senarius hic extat in Diogeniani Collectaneis, de re factu quidem ardua, quæ tamẽ aſſidua induſtria peruincatur. Huic non diſſimile videtur Heſiodium illud:

Εἰ γάρ κεν τὸ σμικρὸν ἐπὶ σμικρὸν καταθεῖο,
Καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, ταχά κεν μέγα καί τι γένοιτο
Si paullum paullo adijcies, facíesq; ita crebro,
Mox magnum quiddam tibi conficietur, & ingens.

Id quod non tantum ad lucri naturam pertinet, quod ex minutiſſimis ſæpe maximum cõflatur, verum etiam ad induſtriam aſſiduam: quæ ſi vehemens non ſit, tamen, ſi perpetua, atque indefatigata fuerit, res difficilimas quoq; facile cõficit. Quemadmodum vnicus ictus nihil afferre momenti videtur ad deijciendũ molem querni roboris, verum ea crebris ictibus facile proſternitur.

Cauda pilos equinæ paullatim vellere.

CAVDÆ pilos equinæ paullatim vellit, qui, quod viribus, atque impetu fieri nequit, id tempore, atque aſſiduitate conficit. Horatius in Epiſtolis:

Vtor permiſſo, caudæque pilos vt equinæ
Paullatim vello, demo vnum, demo etiam vnum,
Dum cadat eluſus ratione ruentis acerui,
Qui redit ad faſtos, & virtutem æſtimat annis.

Natum è facto quodam ducis Sertorij, cuius rei meminit Plutarchus in eius vita. Hic enim, cum, ſuis copijs, ex barbara turba conflatis, rationibus perſuadere non poſſet, in re militari plus habere momenti conſilium, quam vires temerarias, poſtea quam illi parũ feliciter pugnaſſent, duos proponit equos, alterum macilentum, atq; inualidum, alterum vegetum, cauda piloſa. Atq; inualido illi iuuenem adhibet prægrandi corpore, & admirandis viribus. Contra, vegeto illi puſillum, & imbecillum admouet homuncionem. Hic, ſingulos pilos paullatim vellens, breui ſpatio totam depilauit caudam. Iuuenis è diuerſo, caudam omnem ſimul manibus vtriſque comprehenſam, vi,

atq;

Digitized by Google

atq; impetu conatur reuellere. Qui cum fruſtra ſudaret, riſui fuit circumſtantibus. Sub hæc aſſurgẽs Sertorius, cuius conſilio, iuſſuque hæc fuerant acta, Videtis, inquit, commilitones, quanto plus poſſit ingenium, quam vires.

Virum improbum vel mus mordeat.

Κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρὸν.

id eſt:

Sceleroſum mordeat & mus.

Hemiſtichium heroicum. Quo ſignificatum eſt, quacunque ratione vindictam non deeſſe malis, ſed eos aliquo pacto meritas dare pœnas. Competit & in eos, qui de re quantumvis friuola rixam mouent, ſeque læſos queruntur, & offenſos ſimulant, ne quid dent. Refertur adagiũ inter Græca epigrammata:

Φασὶ παροιμιακῶς, κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρὸν.

id eſt:

Vulgo aiunt, vel murem etiã mordere ſceleſtum.

At is, quiſquis eſt, nam incertus auctor, inuertit prouerbium, dicens: Bonos viros vel à mure morderi, malis ne draconẽ quidem audere dentes admoliri: hoc eſt, inſontibus paſſim noceri, propterea quod ii impune lædi poſſe videantur, vtpote non relaturi iniuriam.

Vel capra mordeat nocentem.

Κἂν αἲξ δάκῃ ἄνδρα πονηρὸν.

id eſt:

Mordebit vel capra nocentem.

Ita reperitur in Collectaneis Diogeniani. Senſus nihil diſcrepat à proximo. Nam capra minime alioqui mordax eſt, niſi quod improbis omnia ſunt infeſta. Suidas indicat orthographiam: cum enim ad hoc refertur, hoc eſt, cum ſignificat hominem afflictum, ac miſerum, vult primam acui, πόνηρος, vnde & πονήρως ἔχειν, dicuntur, quibus res ſunt aduerſæ: & Ariſtophanes in Pluto:

Πονήρους γ' εἴπας ἡμῖν ξυμμάχους.

id eſt:

Auxilia nobis miſera ſanè p̃dicas.

Cum ad animum, vltimam acui, πονηρὸς, id eſt, improbus, & πονηρῶς improbe. Nam, cum dicimus πονηροῦ κόμματος, & πονηρὸν ὕδωρ, quod hominis eſt, ad rem inanimam transferimus, quemadmodum frigus ſceleratum, & fallaces diuitias dicimus.

Litem mouebit, ſi vel aſinus canem momorderit.

CELEBRATVR Græcis & hic ſenarius prouerbialis:

Δίκην ὑφέξει κἂν ὄνος δάκῃ κύνα.

id eſt:

Litem mouebit, ſi vel aſinus mordeat canem.

Quadrabit in eos, qui de re quantumvis exigua litem ſuſcitant. Natũ videtur ab euentu quopiam. Extat autem apud Iureconſultos actio ex lege, ſi quadrupes damnum dederit. Refertur à Zenodoto & Suida, quanquam ad vtrunque ſcriptum eſt, μακροῖς pro μικροῖς, quorum hoc nobis videtur ſenſus expoſcere.

Litem parit lis, noxa item noxam parit.

Δίκη δίκην ἔτικτε, καὶ βλάβη βλάβην.

id eſt:

Litem parit lis, noxa item noxam parit.

Senarius in rixoſos, & litium auidos dici ſolitus, quibus lis ex lite, alia ex alia naſcitur: negotium ſeritur ex negotio, iniuria propagat iniuriam. Extat apud Suidam.

Digitized by Google

Bonus dux bonum reddit comitem.

Ὁ καλῶς ἄγων, ἐμποιεῖ τὸ καλῶς ἕπεσθαι, id eſt, Qui bonum ducem pręſtat, is bonum reddit comitem. In principe ſitum eſt, vt ſit bene morata ciuitas. Prudens, & incorruptus magiſtratus, & probos, & integros reddit ciues. Bonus paterfamilias domum efficit bene inſtitutam. Doctus, ac diligens pręceptor eruditum reddit diſcipulū. Frugi maritus vxorem in ſuos trahit mores. Vnde, quisquis præfectus eſt negotio, debet in primis operam dare, vt ipſe ſuo fungatur officio, prius quam ab aliis officium exigat. Sumpta eſt metaphora à militia, in qua fere, qualiscunque fuerit dux, eiusmodi ſolet eſſe miles. Refertur in Græcorum Collectaneis, ſed ἀδέσποτον. Extat autem apud Plutarchum, auctorem minime vulgarem, in vita Lycurgi, ἀλλ' ἡ πειθαρχία μάθημα μέν ἐστι ἄρχοντος, ἐμποιεῖ γὰρ ὁ καλῶς ἄγων, τὸ καλῶς ἕπεσθαι, id eſt, Vt populus dicto ſit audiens, hoc diſcit a principe. Nam, qui bonum præbet ducem, is facit, vt alii bene ſequantur.

Amyclas perdidit ſilentium.

Τὰς ἀμύκλας ἀπώλεσεν ἡ σιγή, id eſt, Amyclas perdidit ſilētium. Quibusdam eruditis, in quibus eſt auctor operis haud quaquam aſpernandi, quod inſcribitur Copiæ cornu, placet hoc ad prouerbiorum ordinem pertinere, neque nos ab illorum ſententia magnopere diſſidemus. Conſentaneū enim eſt, rem vulgari ioco fuiſſe iactatam. Innuit autem adagiū Virgil. Æneid. lib. decimo, cum ait:

Fuluumque Camertem,
Magnanimo Volſcente ſatum, ditiſſimus agri
Qui fuit Auſonidum, & tacitis regnauit Amyclis.

Videlicet epitheto notum eius euentum indicans. Eum Seruius interpres enarrat hunc in modum. Cū apud Amycleos ſubinde nunciaretur hoſtium aduentus, idque falſo, & ob eam rem ciuitas frequenter inani terrore quaſſaretur, latā lege cautum eſt, ne quis vnquam hoſtis nunciaret aduentum. Atqui poſt euenit, vt vere iam aduenirent hoſtes. Quod cum nemo nunciaret, propter legis interdictum, ciuitas de improuiſo capta eſt. Qui caſus, vt apparet, populari ioco dedit occaſionem, vt dicerent, Amyclas ſilentio periiſſe, ſi cui ſua taciturnitas fuiſſet incommodo. Citat idem Lucilium: Mihi neceſſe eſt loqui. Nam ſcio Amyclas tacendo periiſſe. Accipiendæ ſunt autem hoc loco Amyclæ, non vt ſit vna è centum illis vrbibus Laconiæ, quam Lacedæmonis filius condidit, ſed oppidum quoddam ſitum inter Caietam, & Tarracinam, conditum ab iis Laconibus, qui comites Caſtoris, & Pollucis fuerunt, eique nomen indidere, quo Laconicas illas Amyclas referret. Seruius exiſtimat, Laconas Pythagoricæ diſciplinæ fuiſſe ſequaces. Quoniam autem interdixiſſe creditus eſt Pythagoras σαρκοφαγίαν, hoc commento, quod diceret humanas animas in animātium corpora demigrare, & ob eam rem prohibuiſſe, ne quod animal occideretur, (quemadmodum atteſtatur & Iuuenalis: A cunctis animalibus abſtinuit qui, tanquam homine) nefas eſſe ducebāt, ſerpentes, qui ex vicinis paludibus naſcebātur, occidere. Quorum tanta increuit multitudo, vt ciuitatem eam deleuerint, teſte etiam Plinio. Poteſt igitur & hinc

hinc ortum videri vulgare dictum, Amyclas ſilētio periſſe, quod Pythagorici dogmatis obſeruatio perniciem illis attulerit, quorum primū eſt, ἐχεμυθία, id eſt ſilentium, quod in quinquennium indicebat iis, qui ſuæ philoſophiæ vellēt initiari, ſicut declarat Aulus Gellius. Porro, quod ait Seruius, Lacones Pythagoricæ fuiſſe factionis, non recordamur apud alium auctorem legiſſe, niſi quod Plutarchus in Sympoſiacis tradit, Tyrrhenos huius philoſophi decretis vſque adeo fuiſſe addictos, vt etiam ea, quæ ille ſymbolis illis præcepit, ridicula ſuperſtitione ſoliti ſint obſeruare. Aut igitur ex his erant Amyclei, aut eiuſdem inſtituti ſectatores. Meminit de Amyclarum ſilentio Silius Italicus:

Quaſq; euertere ſilentia Amiclæ.

Meminit & Catullus (niſi fallit inſcriptio carminis) de Vere, quod nuper nobis Aldus Manutius noſter exhibuit, in antiquiſſima quadam Galliæ bibliotheca repertum:

Sic Amyclas, dum tacebant, perdidit ſilentium.

Prouerbium ad varios vſus accōmodare licebit, veluti ſi vbi quis pecuniam creditam perdidiſſet, quod non appellaſſet debitorem, aut iure præſcriptionis, vt vocat, excidiſſet à poſſeſſione, Amyclarum ſilentium appellet, aut ſi quis audacius agens cauſam ſuam, iuſſuſque tacere, reſpondeat, τὰς ἀμύκλας ἡ σιγὴ ἀπώλεσεν. Hoc inutile ſilentium Græci vocant δυσωπίαν, atque huic diuerſum vitium ἀδολεσχίαν. De vtroq; extant Plutarchi præcepta.

Timidior es proſpiciente.

Δειλότερος εἶ τοῦ παρακύπτοντος, id eſt, Formidoloſior es eo, qui proſpectat. Dicitur in hominem ſupra modum pauidum. Id ortum aiunt ex huiuſmodi fabula. Quidam, natura timidus, audita Herculis fama, abdiderat ſe præ metu in ſpecum quēdam: deinde, cum aliquando proſpectaret, & Herculem forte fortuna prætereuntem vidiſſet, immodico metu exanimatus eſt, ac protinus diriguit in ſaxum verſus, quod adhuc viſitur ſpecie viri, velut à ſpecu proſpicientis. Vnde τ παρακύπτοντα, ſaxum illud vocant. Suidas auctor. meminit Zenodotus, quemadmodū & mox ſequentis.

Timidior Piſandro.

Δειλότερος πεισάνδρου, id eſt, Timidior Piſandro. Dicebatur olim & hoc in immodice formidoloſos. Aiunt autem Piſandrum fuiſſe quempiam prodigioſa timiditate, adeo, vt anxius eſſet, ne ſuam ipſius animam alicubi videret, quæ ſe viuum reliquiſſet. Idem videtur cum illo Ciceronis, Vmbram ſuam metuere.

Diomedea neceſſitas.

Διομήδειος ἀνάγκη, id eſt, Diomedea neceſſitas. De iis, qui, vi adacti, non ſponte quid faciunt. Vſurpatur à Platone libro de Republica ſexto: διομηδεία λεγομένη ἀνάγκη ποιεῖν αὐτῷ πάντα ἃ ἂν οὗτοι ἐπαινῶσι, id eſt, Diomedea, vt dicitur, neceſſitas eſt, facere omnia quæcunque iſti probarint. Quidam originem adagii referunt ad Thracium illum Diomedem, qui ſolitus fertur hoſpites ſuos compellere, vt cum filiabus ſuis deformiſſimis rem haberent: quo facto, eoſdē interimebat. Vnde fabula ſpargit, Diomedis equas homines pabuli vice eſitare ſolitas, videlicet filias à viris agitatas, equas appellans. Et ſane

in

in hunc ſenſum interpretatur Ariſtophanis enarrator in Concionatricibus, vbi verſus hic habetur.

Καὶ ταῦτ' ἀνάγκη μοὔστι διομηδεία γε.

Quærit adoleſcens, num qua ſit neceſſitas ſibi ſectari anum. Reſpondet illa, eſſe, & quidem Diomedeam. Alii referunt ad Diomedem ducem Græcorum, huiuſmodi commētum afferentes: Cum Diomedes & Vlyſſes communi opera ſublato Palladio, rediret noctu, Vlyſſes, quo facti gloriam in ſe vnum transferret, deſtinabat occidere Diomedem præcedentem, ac Palladium ſecum portantem. Itaque, cum enſem in caput illius a tergo vibraſſet, Diomedes, animaduerſa ad lumen lunæ gladii vmbra, ſubtraxit ſe plagæ, correptumque Vlyſſem, vinctis manibus pręcedere compulit, gladio lato ſubinde cædes illius tergum. Hinc Diomedea neceſſitas. Huiuſmodi fere Suidas, ac Zenodotus.

Ad priſtina præſepia.

Εἰς ἀρχαίας φάτνας, id eſt, Ad priſtina præſepia. In eos dicebatur, qui è vita quapiam lautiore excuſſi, ad priſtinam tenuitatem rediguntur. Aut contra de iis, qui reſtituuntur in priſtinam fortunam, vnde exciderant: aut qui ad ſolitum contubernium ſeſe recipiunt. Tranſlatum ab animantibus, quibus nota, familiariaq; præſepia gratiſſima ſolent eſſe. Vſurpauit & Plautus in Curculione, Tormento non retineri potuit ferreo, quin reciperet ſe huc eſum ad præſepim ſuam.

Alia vita, alia diæta.

Ἄλλος βίος, ἄλλη δίαιτα, id eſt, Alia vita, alia viuendi ratio. In eos quadrabit, qui, cōmutata in melius fortuna, pariter & vitæ rationem, moreſq; commutant. Tranſlatū ab iis, qui lautius incipiunt viuere, vbi res lautior obtigit. Huc alluſit Ariſtophanes in Pluto, cum ait:

Ἐπειδὴ πλουτῶν οὐκ ἔθ' ἥδεται φακῇ.
Πρὸ τοῦ δ' ὑπὸ τῆς πενίας ἅπαντα κατήσθιεν. id eſt,
Dein diuitem factum, nihil iam lēs iuuat.
At pauper antehac deuorabat quaslibet.

De iuuene, iam anum amicam faſtidiente, poſtea quam deſiiſſet egere. Alluſit huc Horatius:

Non eadem eſt ætas, non mens.

Per medium anulum traharis oportet.

Διὰ δακτυλίου δεῖ σε ἑλκυσθῆναι, id eſt, Per anulum trahendus es. In eū quadrabit, qui ſit vehementer extenuato, graciliq; corpore, ſeu morbo, ſeu cura, ſeu ſtudio, ſeu qua alia re. Ariſtophanes in Pluto:

Διὰ δακτυλίου μὲν οὖν ἐμέ γ' ἂν διελκύσαις. id eſt,
Itaq; profecto per anulum me traxeris.

Verba ſunt anus volentis ſe videri vſq; adeo maceratam atq; exhauſtam dolore, vt per anulū trahi poſſet. Opinamur autem adagiū eſſe ſumptū a luſu, quo ouum aceto maceratum per anulū trahitur. Cuius rei meminit Plinius lib. 10. cap. 60. Magicum erat, aliquid per anulū traiicere. Nā cerebrum capræ per anulum aureum traiectum, prius quam lac daretur infantibus, inſtillabatur cōtra comitiales, cæteroſq; infantium morbos, veluti teſtatur idem lib. 28. cap. 10.

Anus bacchatur.

Γραῦς βακχεύει, id eſt, Anus bacchatur. In eos dici ſolitum, qui præter ætatem indecore laſciuiunt. Nam Bacchanalium licentia iuuenculis

Digitized by Google

vtcunque permittitur, aniculis certe fœdiſſima eſt. Quandoquidem inſaniæ ſpecies eſt, aut vetulam amare, aut potare, aut choros ducere, aut reliquis puellaribus luſibus indulgere.

Anus hirciſſans.

Γραῦς κινητριῶσα, id eſt, Anus hirciſſans. De anu adhuc intempeſtiua libidine prurienti, & vt ait Plautus, catuliente. Ariſtophanes in Pluto:

- Ἀλλ' ἠπίστατο

Γραὸς κινητριώσης τὰ φορτία κινητιάσειν.

id eſt,

- *Verum nouerat*

Anus capriſſantis vorare viatica.

De iuuene, cui anus libidinoſa omnia ſuppeditabat, quo viciſſim ab illo voluptatem auferret. Nota eſt hircorum libido, odorque, qui & ſubantes conſequitur.

Flere ad nouercæ tumulum.

Πρὸς τὸν μητρυιᾶς τάφον δακρύειν, id eſt, Ad nouercæ tumulum lacrymari, eſt ſimulare geſtu dolorem, cum re gaudeas. Neque enim conſentaneum eſt, priuignum moleſte ferre nouercæ mortem, nihilo ſecius tamen officii cauſa nonnunquam ad tumulum illacrymat. Quod idem de diuitis hæredibus non inconcinne dicetur, in quos extat Publianus ille mimus, cum primis elegans.

Hæredis fletus, ſub perſona riſus eſt.

Celerius elephanti pariunt.

SVNT, quibus hoc quoque inter adagia videtur annumerandũ, quod ſcriptum eſt apud Plinium Secundum in præfatione hiſtoriæ mundi. Nam de grammaticis, inquit, ſemper expectaui parturiri aduerſus libellos meos, quos de grammatica edidi, & ſubinde abortus fecere iam decem annis, cum celeri is etiam elephanti pariant. Hactenus Plinius. Itaque cunctationem immodicam, & quorundam nimis lenta molimina, his verbis licebit ſignificare. Porro de elephantorum partu Plautus in Sticho, Audiui ſæpe hoc vulgo dicier, ſolere elephantum grauidam perpetuo decem eſſe annos. Huic adſtipulatur Plinius libro 9. Decem annis geſtare in vtero: vulgus exiſtimat. Etiamſi Ariſtoteles biennio parere putat, nec ſæpius, quam ſemel, ſingulos gignere. Theophraſtus refert, arborem quandam Indicam nõ ferre ante centum annos. Latinis parturire dicuntur, qui moliuntur, animoque deſtinant aliquid. Proinde licebit adagium etiam in hanc vertere formam. Quando tandem paries, obſecro, quod tot iam annos parturis, vt nec elephanti diutius?

A mortuo tributum exigere.

Ἀπὸ νεκροῦ φορολογεῖν, id eſt, A mortuo tributum exigere dicebantur, qui per fas nefasque diuitias vndecunq; congerunt. Citat Ariſtoteles lib. Rhetoricorum 2. κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρει, id eſt, Vel a defuncto vectigal aufert. oſtendens dici ſolitum in eos qui turpiter vndecunq; lucrum aucuparentur è rebus minutis ac ſordidis, veluti Veſpaſianus è lotio: aut è turpibus, velut è lenocinio, quæſtuque corporis: aut cum a quibuslibet extorquetur, ab amicis, a tenuibus, à mendicis, poſtremo vel à mortuis. Probro datum eſt Romanis principibus, quod ſuffoſſis Corinthiorum monumentis, æra Corinthia ſuſtulerunt, ipſo etiam vocabulo rei turpitudinem exprobrante. Nam ad eum ſublata modum, νεκροκορίνθια, dicta ſunt. Attici φόρον vocant emolumentum, ſiue vectigal, quod

quod ex re quapiam fertur, etiam pecuniarum. Qui prædas huiusmodi colligunt, φορυλόγυς appellant, inuiſum omnibus hominum genus, & optimo iure inuiſum. Deductum eſt autem φόρος, a verbo φέρειν, quod eſt ferre, a quo Latinis quoque dictum fœnus, qua voce veteres non vtebantur, niſi de proventu terræ, quę veluti gratiſſima debitrix, pro ſingulis granis aliquoties centena reddidit. Siquidem præter naturam eſt, quemadmodum in Politicis ſcripſit Ariſtoteles, vt pecunia pecuniam pariat. Opinamur hoc proverbium, aut idem, aut certe vehementer cognatum eſſe illi, quod alibi retulimus:

Αἰτεῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα.

id eſt,

Ipſis farinas poſcit à ſtatuis quoq;.

Per iocum enim pro vectigali farinas poſuit, quod ad cibum referantur omnia, & defunctis ſigna ponebantur, memorię cauſa. Proinde, qui vectigal hinc quoque corradit, is à mortuis extorquere videtur. Apud veteres autem magna fuit ſepulturæ religio, & ſepulcrorum immunitas.

Larus parturit.

Κέπφος ὠδίνει, id eſt, Cepphus parturit. Antiquitus dicebatur in eos, qui pollicerentur ingentia, nihil dignum promiſſis exhiberent. Aiunt Cepphum, ſiue Cemphum auiculam eſſe ſtupido ingenio, vnde & in proverbium ſtoliditatis abiit, quam nõnulli larum appellant, alii, quorum eſt Theodorus Gaza, fulicā vertunt: eam viuere ſpuma marina, plumis, ac pennis eſſe copioſis, corpore puſillo, cum parturit, vociferari. Hinc natum proverbium, Larus parturit, vbi quis magna præſefert, puſilla præſtiturus. Hæc ferme ſcribit interpres Ariſtophanis, in comœdiam Pacem. Heſychius tradit, eſſe autem leuiſſimam circa mare verſantem, quæ facile vento moueatur, eoque hominem inconſtantem ac leuem cepphon dici. Plinius lib. 8. cap. 19. meminit cepphi quadrupedis, quod Pompeius ex Ægypto deportatum Romanis oſtenderit, cuius pedes poſteriores humanis pedibus, priores manibus erant ſimiles. Id negat poſtea Romæ viſum. Verum id quidem nihil ad proverbium.

Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus.

Ὤδινεν ὄρος, εἶτα μῦν ἀπέτεκεν.

id eſt,

Mons parturibat, deinde murem prodidit.

Senarius proverbialis, dici ſolitus in homines glorioſos, & oſtentatores, qui magnificis promiſſis, tum vultus, veſtitusq; auctoritate miram de ſe mouent expectationem: verum vbi ad rem ventum eſt, meras nugas afferunt. Vtitur hoc adagio Lucianus in libello, cui titulus, Quemadmodum oporteat hiſtorias conſcribere: dicit enim ſic reclamari à vulgo in Cupidinem, Herculis, aut Titanis perſonam aſſumentem, ὠδίνει ὄρος. Athenæus in Dipnoſophiſtis lib. 14. refert, quod Tachas Rex Ægyptiorum huiusmodi ſcommate tetigerit Ageſilaum Lacedæmoniorum regem, cum ad eum veniſſet, ſuppetias illi laturus in bello, ὤδινεν ὄρος, Ζεὺς δ' ἐφοβεῖτο, τὸ δ' ἔτεκεν μῦν, id eſt, Parturiit mons, Iuppiter autem metuit, at ille peperit murem. Erat autem Ageſilaus puſillo corpore. Porro dicto offenſus, reſpondit: φανήσομαί σοι ποτὲ καὶ λέων, id eſt, Atqui aliquando tibi videbor leo. Poſt e-

Digitized by Google

venit, vt, exorta ſeditione apud Ægyptios, cum Ageſilaus non adeſſet regi, coactus ſit ad Perſas fugere. Porro Græcis videtur eſſe carmen anapæſticum. Vtitur & Horatius in Arte poetica:

Quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu?

Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus.

Porphyrion ex Æſopi apologo quopiam natum exiſtimat. is fertur eiuſmodi. Cum olim quidam rudes, atque agreſtes homines viderent in monte terram intumeſcere, mouerique, concurrunt vndique ad tam horrendum ſpectaculum expectantes, vt terra nouum aliquod, ac magnum portentum ederet, monte nimirum parturiente, foreque, vt Titanes rurſum erumperent, bellum cũ diis redintegraturi. Tandẽ, vbi multum diuque ſuſpenſis attonitisque animis expectaſſent, mus prorepſit è terra, moxque riſus omnium ingens exortus.

Aureos montes polliceri.

Χρυσᾶ ὄρη ὑπισχνεῖσθαι, id eſt, Aureos polliceri mõtes. Proverbialis hyperbole, de iis, qui immenſa promittũt, ſpesque ampliſſimas oſtentant. A Perſarum arrogantia ducta, qui propter auri venas, montes aureos iactabant. Plautus in Sticho. Neque ille ſibi mereat Perſarum montes, qui eſſe aurei perhibentur. Atque idem in Milite, in eandem ſententiam dixit Argenti montes. Tum argenti montes, non maſſas habet. Terentius in Phormione, Is ſenem per epiſtolam pellexit, modo non montes auri pollicens, quo quidem loco illud obiter admonendum, quod vulgus interpretum arbitramur latere, Modo nõ dictum, pro eo, quod eſt apud Græcos μονονουχὶ, id eſt, tantum non. id perinde valet, quaſi dicas, propemodum. Nam tantum nõ Græcanico more reperies, tum apud Liuium, tum apud Suetonium, neq; ſemel apud Valerium Maximum. Apuleius in prima actione Apologiæ ſuæ. Qui ſi eſt auaritia egenus, & ad omne lucrum inexplebilis, nec mõtibus auri ſatiabitur. Diuus Hieronymus in Rufinum, vt cum montes auri pollicitus fueris, ne ſcorteum quidem nummum de theſauris tuis proferas. Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσι,

Κἄχεζεν ὀκτὼ μῆνας ἐπὶ χρυσῶν ὀρῶν. id eſt,

Menſes & octo cacauit in auri mõtibus.

Cacauit, dixit, pro deſedit, laſciuia comœdiæ veteris. Phœnix Colophonius apud Athenæum lib. 12. de Nino rege prædiuite loquens, ex monte fecit mare, ait, Ὃς πελάγη χρυσίου πόντον, id eſt, mare poſſidens auri. Paulo diuerſius dixit Saluſtius in Catilinario, Maria monteſque polliceri cœpit. Ad eundem modum Perſius:

Magnos promittere montes.

Vt hyperbole magnitudinis ſit nõ in aureis, ſed ſimpliciter in ipſis mõtibus.

Ambabus manibus haurire.

Αντλεῖν ἀμφοτέραις, id eſt, Haurire ambabus, ſubaudi, manibus. De iis dici conſueuit, qui ſummo conatu quippiam agunt. Itidem Ariſtophanes in Equitibus:

Κ' ἀμφοῖν χεροῖν μυστιλᾶται τῶν δημοσίων. id eſt,

Vtraq; manu bona diſpergens publica ſugit.

Huic confine eſt illud Homericum ex Iliados H.

Οἰδ'

Οὐδ' ἐπὶ δεξιά, οὐδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν. id eſt,

Noui equidem clypeum dextra, laua, mouere.

Inuenitur & illud ἀμφοῖν δωρούμενος, id eſt, Ambabus manibus largiens, id eſt, affatim, & prodige, aut etiam perbenigne. Plato in Sophiſta: & τὸ λεγόμενον οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον, ἀλλ' ἀμφοῖν χρὴ, id eſt, Et, quod dici ſolet, nequaquam altera prendendum manu, quin magis ambabus. Nonnihil ab hac forma recedere videtur, quod ſcriptum eſt apud Ariſtidem in Cimone, qui citat hunc locum ex hymno poetæ cuiuspiam, μέγα δ' ἔστενεν ἀσία ὑπ' αὐτῶν πληγεῖσ' ἀμφοτέραις χερσὶ, κράτει πολέμου, id eſt, Grauiter autem gemuit Aſia, ab illis percuſſa ambabus manibus, robore belli. Vicinius illud, quod eſt apud eundem in oratione Panathenaica, ὁ δὲ ἀμφοτέρᾳ τῇ χειρὶ παρῆν, ἄγων τοὺς μέχρι τῆς ἀττικῆς ἕλληνας ὁμοῦ καὶ βαρβάρους, id eſt, At ille vtraque aderat manu, ducens vſque ad Atticam Græcos ſimul, ac barbaros. Quanquam hoc loco poteſt etiam citra figuram dictum accipi, vt intelligamus vel de terreſtribus pariter, ac maritimis copiis, vel de barbaris, ac Græcis. Quandoquidem & militum manum dicimus, vt apud Virgilium:

- Iuuenum manus emicat ardens.

De plena manu dictum eſt alias, quod Greci dicunt ὀμπνίᾳ χειρὶ, quaſi dicas, diuite manu, vnde & Cererē ὄμπνιον cognominant, quemadmodum nos almam, quod affatim alat, & ὄμπνιον ὕδωρ, quod copioſe nutriat.

Aquilam noctua comparas.

Αετὸν γλαυκὶ συγκρίνεις, id eſt, Aquilam noctuæ comparas.
Martialis in Scazonte:

Aquilaeque ſimiles facere noctuas quaris.

Aquila viſus acerrimi, adeo, vt ἀσκαρδάμυκτος, id eſt, non conniuens aduerſus ſolem intueatur. Et ſunt, qui tradant, hanc auem hoc experimento probare, degeneres ne ſint pulli, an genuini. Contra noctua, ſolis lumen modis omnibus refugit. Pindarus quodam loco graculos cū aquila confert.

Congregare cum leonibus vulpes.

Congregare cum leonibus vulpes, eſt, res impares, diſſimilesq; permiſcere. Martialis:

Quid congregare cum leonibus vulpes?

Vulpes dolis nititur, leo virib. fidit. Quanquam vtrunq; coniunxit Pindarus, indicans virum fortem leonē oportere præſtare in exhauriendis certaminum laboribus, vulpem in conſiliis: Sic enim in Iſthmiis ſcribit, Τόλμᾳ γὰρ ἐοικὼς θυμὸν ἐριβρεμετᾶν θηρῶν λεόντων ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ, id eſt, animo ſimilis frementibus leonibus in ferendis laboribus, conſilio vero vulpes.

Aquila in nubibus.

Αετὸς ἐν νεφέλαις. id eſt, Aquila in nubibus, pleriq; interpretantur de re magna quidem illa, ſed quam nō facile aſſequaris: alii de iis, qui longe reliquis præcellunt. Ariſtophanes in Equitibus:

- Ὥπερ ἥδομαι
Ὡς ἐν νεφέλῃσιν αἰετὸς γενήσομαι.
id eſt,
- Gaudeo iſtoc nomine,
Quod aquila fiam in nubibus videlicet.

Verba ſunt populi Athenienſis, promittentis ſibi futurum, vt orbi

vniuerſo imperet. Et paulo inferius in eadem Comœdia, tanquam oraculum pronunciatur,

Αἰετὸς ὡς γίγνει, καὶ πάσης γῆς βασιλεύσεις. id eſt,

Quippe aquila es, terraq; omnem dominaris in orbem.

Dicuntur & hęc de populo Athenięſi, niſi forte placet alluſio, ad ſpes huius principatus inanes. Rurſum in Auibus, *αἰετὸς ἐν νεφέλῃσι γενήσεαι*, id eſt, Aquila in nubibus fies. Interpres admonet, alludere poetam ad oraculum, quondam Athenięſibus redditum, quo prædicabatur, futurum, vt Athenienſes tanto interuallo reliquas vrbes ſuperarēt, quanto Aquila in nubibus reliquis auibus eſſet ſublimior. Pindarus item in Nemeis, quem locum modo attigimus, ſe vocat aquilam, Bacchylidem æmulum graculum, videlicet quod illum immenſo vinceret interuallo:

Αἰετὸς ὠκὺς ἐν πετανοῖς
Ὃς ἔλαβεν αἶψα τηλόθεν μεταμαιόμενος
Δαφοινὸν ἄγραν ποσί,
Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται.

Quorum carminum hæc eſt ſententia: Aquila pernix inter volucres, quæ repente aduolans eminus, corripuit cruentam prædam, loquaces autem graculi humi paſcuntur.

Volantia ſectari.

Hvic affine eſt, quod vſurpat Ariſtoteles tertio *τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ* libro, *τὰ πετόμενα διώκειν*, id eſt, Volātia ſectari. loquitur autem de vehementer obſcuris, & quæ difficilimū ſit perueſtigare. Cui non diſſimile eſt illud:

Eſt aliquid, quo tendis, & in quod dirigis arcum?
An paſſim coruos ſequeris teſtaque, lutoq;?

De iis, qui nullum certum vitæ ſcopum ſibi proponunt, ſed ex tempore viuunt, ad quamvis occaſionem mutabiles.

Ibyci grues.

Αἱ Ἰβύκου γέρανοι, id eſt, Ibyci grues. Græcis in prouerbiū abierunt. quod dici cōſueuit, quoties ſceleribus nouo quodam, & improuiſo caſu proditis, ſceleſti pœnas dant iis, quos læſerunt. Id ex huiuſmodi quodam euentu natū memorant. Ibycus poeta quidam, cum in latrones incidiſſet iam occidendus, grues forte ſuperuolantes obteſtatus eſt. Aliquanto poſt tempore, cum iidem latrones in foro ſederent, rurſumq; grues ſuperuolarent, per iocum inter ſe ſuſurrabant in aurem, *Αἱ Ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισιν*, id eſt, Adſunt Ibyci vltores, eum ſermonem aſſidentes in ſuſpicionem rapuerunt, maxime deſiderato iam pridē Ibyco. Rogati, quidnam ſibi vellet ea oratio, hæſitanter, atq; inconſtanter reſpōderunt, ſubiecti tormentis facinus cōfeſſi ſunt. Atq; ita velut gruum indicio pœnas Ibyco dederunt, ac potius ſuo ipſorum indicio, vt dicitur, perierūt. Huiuſmodi ferme Plutarchus in commentario de futili loquacitate: Meminit huius adagii Auſonius in monoſyllabis:

Ibycus vt periit, vindex fuit altiuolans grus.

Extat ſuper hac re Græcum epigramma, titulo Antipatri, quod non grauabimus adſcribere.

Ἴβυκε, λῃσταί σε κατέκτανον, ἐκ ποτὲ νήσου
Βάντες ἐρημαίην ἄστιβον ἠιόνα,
Πολλ' ἐπιβωσσάμενον γεράνων νέφος, αἵ τοι ἵκοντο
Μάρτυρες, ἄλγιστον ὀλλυμένῳ θάνατον.

Οὐδὲ

Οὐδὲ μάτην ἰάχησας ἐπὶ ποιητὶς ἐριννύς

Τῶν δὲ διὰ κλαγγὴν τίσατο σεῖο φόνον

Σισυφίην κατὰ γαῖαν, ἰὼ φιλοκερδέα φῦλα

Ληϊστέων, τί θεῶν οὐ πεφόβησθε χόλον.

Οὐδὲ γὰρ ὁ προπάροιθε κτανὼν αἴγισθος ἀοιδὸν

Ομμα μελαμπέπλων ἐκφυγεν εὐμενίδων. id eſt,

Quondam ad deſertum venientes Ibyce littus,
Vitam prædones eripuere tibi,
Sæpe gruum nubem implorantis, quæ tibi teſtes
Aduenire necis cum mererere tua.
Attamen haud fruſtra, ſi iudè clangore volucrum
Siſyphio eadem eſt Eumenis vlta ſolo.
Latronum genus heu cupidum lucri, atq; rapinæ,
Cur vos nequaquam terruit ira deum?
Quando nec Ægiſthus, vatem qui occiderat olim,
Atrarum occurſus fugerat Eumenidum.

Meminit huius poetæ M. Tullius libro Tuſculanarum quæſtionum 4. cuius poema maxime laſciuum fuiſſe teſtatur.

Veriora iis, quæ apud Sagram acciderunt.

Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ σάγρᾳ, id eſt, Veriora iis, quæ apud Sagram acciderunt. Dictum olim in incredulos, quiq; nõ niſi magno malo docti credunt. Refertur a Strabone lib. Geographiæ ſexto. Poſt Locros, inquit, Sagra fluuius labitur, in cuius ripa Caſtoris, & Pollucis aræ ſitæ ſunt, ad quas decem Locrorum millia, vna cum Rheginis, aduerſus Crotoniatas, numero cen ties ac tricies mille, Marte collato victoriã reportarunt. Ex quo euentu natum eſt in incredulos adagium, Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ σάγρᾳ, id eſt, Veriora iis, quæ apud Sagram acciderunt. Addidere plerique, quo die certamen initum eſt, iis, qui in Olympiis erant, eum belli euentum nunciatum fuiſſe: tanta celeritate nunciatæ pugnæ veritas cõperta eſt. Meminit huius pugnæ Iuſtinus lib. 20. Tametſi de numero occiſorum a Strabone diſſentit. Meminit & Euſtathius in Bœotiã Homeri, additq; dici ſolitum de rebus, veriſſimis quidem illis, at non creditis. Poſtremo meminit & M. Tullius De natura deorum 2. Nam de Sagra, inquit, Græcorum etiam eſt vulgare prouerbium, qui, quæ affirmant, certiora eſſe dicunt, quam illa, quæ apud Sagram.

Rudem accipere. Rude donare.

RVDEM accipere, pro, dimitti à munere. Rude donare, pro dimittere, crebriter apud idoneos auctores obuia ſunt. Inde ducta metaphora, quod antiquitus gladiatores, quib. permiſſum erat à gladiatorio munere ceſſare, rude donati dicebantur. Ea ceſſatio dabatur virga, quam rudem appellabant, vnde hoc modo dimiſſi, Rudiarii vocantur. Proinde, quicunq; à munere quovis in ocium reſtituuntur, vel ob ætatem, vel ob imbecillitatem, rudem accepiſſe dicentur. Horatius in prima epiſtola:

Spectatum ſatis, & donatum iam rude, quæris,
Mæcenas, iterum antiquo me includere ludo.

Item Iuuenalis:

Ergo ſibi dabit ipſe rudem, ſi noſtra mouebunt
Conſilia.

Ouidius:

Sic igitur tarda vires adimente ſenecta
Me quoque donari iam rude tempus erat.

M. Tull. Philippicarum ſecundo: Tam bonus gladiator rudē tam cito accepiſti? Lepidior erit metaphora, ſi longe traducatur, veluti, ſi quis adhortetur quempiam, vt à ſtudiorum laboribus abſtineat, ſibique rudem impartiat: aut qui vitam aulicam reliquerit, eum aulicæ vitæ rudiarium appellemus. Huic ferme cōtrarium videtur, quod ait Fabius, Acutæ eloquentiæ candidatus: quanquam equidem hoc loco legendum eſſet, Auitæ, pro Acutæ, & bonarum literarum candidatus. Nam candidati proprie dicuntur, qui magiſtratum ambiunt. Quod ſi transferatur alio, transibit in prouerbii ſpeciem.

Mali corui malum ouum.

Κακῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, id eſt, Mali corui malum ouum. Apte vſurpabitur, quoties à malo præceptore diſcipulus malus proficiſcitur: ex improbo patre filius improbus: ex patria illaudata vir illaudatus: denique facinus ſceleratum ab homine ſceleſto. Metaphoram alii referunt ad naturam animantis, quæ nec ipſa eſt idonea cibis humanis, nec ouum parit ad quidquam vtile. Sunt, qui dicant, fieri, vt coruorum pulli parentes ipſos deuorent, ſi forte non paſcant illos ad ſatietatem, & hinc ductum adagium: alii malūt ad huiusmodi fabulā referre: Corax quidam primus Syracuſis, poſt mortem Hieronis, inſtituit artem rhetoricen mercede profiteri. Cū hoc adoleſcens quidam Tiſias hac lege pactus eſt, vt tum demum mercedem ſolueret, vbi iam artem perdidiciſſet. Dein, vbi, iam arte cognita, præmium reddere cunctaretur, Corax in ius diſcipulum vocat. Ibi iuuenis huiusmodi dilemma proponit percūctanti, quis eſſet artis finis, vbi Corax reſpondiſſet, perſuadere dicendo. Age, inquit, ſi perſuadeo iudicibus, me nihil debere, non reddam, quia vici cauſam: ſin minus perſuadeo, non reddam, quia non perdidici artem. At Corax Tiſiæ dilemma tanquam vitioſum, & ἀντίστρεφον, in diſcipulum retorſit ad hūc modum, Imo, inquit, ſi perſuades, dabis, quia tenes artem, & debes ex pacto: ſin minus, dabis, quia ſententiis iudicum damnatus. Quod commentum tam vafrum, tamque callidum vbi iudices audiſſent, admirati verſutiam adoleſcentis, ſucclamarunt, κακῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. Sunt, qui narrent hoc ſucclamatum à corona circumſtantium, cum alter alteri litem intēderet. Huiusmodi ferme leguntur in Prolegomenis in Hermogenis rhetoric. Ex hac fabula, ni fallimur, efficta eſt ea, quam narrat A. Gellius in noctibus Atticis libro quinto, c. 10. de Protagora ſophiſta, & huius diſcipulo Euathlo: quæ tametſi longiuſcula eſt, & in promptu ſita, tamen quod omnium lepidiſſima videatur, non pigebit adſcribere. Gellius igitur, oſtenſo vitioſo dilemmate, (quod Antiſtrephon vocant, propterea quod totidem verbis poſſit in aduerſarium retorqueri:) Quale eſt, inquit, prouulgatum illud, quo Protagoram ſophiſtarum acerrimum vſum eſſe ferunt aduerſus Euathlum diſcipulum ſuum. Lis namque inter eos, & cōtrouerſia ſuper pacta mercede hæc fuit. Euathlus, adoleſcens diues, eloquentiæ diſcendæ, cauſarumq;

rumq; orandi cupiens fuit. Is in diſcipulum Protagoræ ſe dedit, daturumque promiſit mercedem, grandem pecuniam, quantam Protagoras petiuerat: dimidiumque eius dedit iam tunc ſtatim prius quam diſceret: pepigitque, vt reliquũ dimidium daret, quo primũ die cauſam apud iudices oraſſet, & viciſſet. Poſtea, cum diutule auditor, aſſectatorque Protagoræ fuiſſet, & in ſtudio quidem facũdiæ abunde promouiſſet, cauſas tamen non reciperet, tempusque iam longum tranſcurreret, & facere id videretur, ne reliquum mercedis daret: capit conſilium Protagoras, vt tum exiſtimabat, aſtutum, petere inſtituit ex pacto mercedem, litem cum Euathlo conteſtatur. Et, cum ad iudices coniiciendæ, conſiſtendæque cauſæ gratia veniſſet, tum Protagoras ſic exorſus eſt: Diſce, inquit, ſtultiſſime adoleſcens, vtroq; id modo fore, vti reddas quod peto, ſiue contra te pronunciatum erit, ſiue pro te. Nam, ſi contra te lis data erit, merces mihi ex ſententia debebitur, quia ego vicero, ſin vero ſecundum te iudicatum erit, merces mihi ex pacto debebitur, quia tu viceris: Ad ea reſpondit Euathlus: Potui, inquit, huic tuæ tam ancipiti captioni iſſe obuiam, ſi verba ipſe non facerem, atque alio patrono vterer. Sed maius mihi in iſta victoria proludium eſt, cum te non cauſa tãtum, ſed etiam in argumento vinco. Diſce igitur tu quoque, magiſter ſapientiſſime, vtroque modo fieri, vti non reddam quod petis, ſiue contra me pronunciatum fuerit, ſiue pro me. Nam, ſi iudices pro mea cauſa ſenſerint, nihil tibi ex ſententia debebitur, quia ego vicero: ſin contra me pronunciauerint, nihil tibi ex pacto debeo, quia ego non vicero. Tum iudices dubioſum hoc, inexplicabileque eſſe, quod vtrinque dicebatur, rati, ne ſententia ſua, vtramcunq; in partẽ dicta eſſet, ipſa ſeſe reſcinderet, rem iniudicatam reliquerunt, cauſam in diem longiſſimum diſtulerunt. Hactenus Gellius. Quid autem? an non optimo iure iudices hoc ſaltem ſententiæ vice pronunciare debuerunt, κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν? Narrat eandem fabulam L. Apuleius in Floridorum libris, nõ dicamus copioſius: neque enim poteſt copioſius referri, quam a Gellio denarrata eſt, ſed tamen floruléntiùs, &, vt ita dixerimus, picturatius. Meminit Euathli Ariſtophanes in Fucis, atq; item in Acharnenſibus.

Ab impiis egreſſa eſt iniquitas.

Significat, ab impiis ſemper mali quippiam exoriri, a bonis nihil malorum proficiſci.

Idem propemodum dicitur apud Græcos verſu prouerbiali:

Γνώμης γὰρ ἐσθλῆς ἔργα χρηστὰ γίγνεται. id eſt,

Probis ab animis facta promanant proba.

Lemnium malum.

Λήμνιον κακόν, id eſt, Lemniũ malum, de malis immenſis, ac miſerandis. Hiſtoria, vnde natum adagium, varie narratur, neque magni refert eam anxie perſequi. Herodotus in Eratone, & prouerbii, & hiſtoriæ meminit, in hanc ferme ſententiam: Pelaſgi, ex Attica per vim expulſi, Lemnon incolebant. Huius iniuriæ cũ pœnas de Atticis ſumere cuperent, probeq; cognitos haberent dies feſtos, ac ceremonias illorum, collatis inſidiis, vxores Athenienſiũ abduxerunt,

runt, cum Mineruæ ſacra facerent in Braurone: hisq; in Lemnum nauigio aſportatis, concubinarum vice ſunt abuſi. Cæterum mulieres, cum plurimos liberos parerent, omnes & Atticis moribus inſtituerunt, & Attice loqui docuerunt; ita factum eſt, vt nec miſcere cõiugia cum puellis Pelaſgicis vellent, &, ſi quãdo Pelaſgus quẽpiam pulſare conaretur, omnes cõglobati Attici huic ſuppetias ferrent. Breuiter adeo inualeſcebat pubes Attica, vt plerisq; in rebus priores tenere videretur. quare viſum eſt Pelaſgis, vt filios ex Atticis mulierib. ſuſceptos trucidarent. Idq; perfecerunt, occiſis vna & matribus, deinde, ſterilitate, orbitate, peſtilentia, reliquisque plurimis adacti malis, Delphicum oraculum cõſuluerunt, qua via calamitatib. leuari poſſent. Hinc igitur ait per omnem Græciam increbuiſſe prouerbium, vt ingentia, miſerandaque mala, Lemnia dicerentur. Partim igitur hinc natum adagium putat, partim illinc, quod aliquando Lemniæ mulieres graueolentia maritorũ offenſæ, eos vniuerſos ſuſtulerunt, auxilio Thoantis. Cuius rei meminit Euripides in Hecuba:

Καὶ λήμνιον ἄρσένων ἀρσένων ἐξώκισαν.
id eſt,
Mareſq; Lemno ſuſtulere feminæ
Funditus.

Item Seneca in Agamemnone:
Et ſcelere Lemnon nobilem.

Cicadam ala corripuiſti.

Τέττιγα πτερῦ συνείληφας, id eſt, Cicadam ala corripuiſti. Dicitur in eos, qui quempiam prouocant minime ex vſu ſuo. Lucianus in Pſeudologiſta, ſcribit Archilochum poetam iambographum, & ad male dicẽdum egregie inſtructum, ad hunc modum reſpondiſſe cuidam, à quo fuerat conuicio prouocatus. Τὸν τέττιγα πτερῦ συνείληφας. Eſt autem huius inſecti mira quædam, & prodigioſa loquacitas, maxime efferueſcente ſole. Plinius negat iis vocem eſſe, ſed ſtridorem cum tractu: cumque ſonum emittit non alis, quemadmodum muſcæ, apes, culices: nam iis ſtridor ſimul cum volatu deſinit, at cicadæ ſi preſſeris alas, vehementius etiam perſtrepit, ſed in pectore ſubeſſe ait duos ſpecus, attrituque membranæ, mobili accedente ſpiritu, per hos è viſceribus ſonum edi. Ergo, quemadmodum, ſi cicadam natura garrulam ala prehenſas, clarius obſtrepit, ita, ſi poetico homini præbeas occaſionem ſimultatis, non modo non tacebit, ſed clarius obſtrepet, & omnem bilem chartis illinet atris. Proinde Platonem aiunt admonuiſſe, ne quis hominem poetam ſibi faceret inimicum. Et Horatius, Genus irritabile vatum, dixit.

Tenedia bipennis.

Τενέδιος πέλεκυς, id eſt, Tenedia ſecuris. Conueniet aut in eos, qui nimium ſeuere iudicant, ac puniunt: aut qui celeriter expediunt controuerſias, & litium ambiguitates. Inde tranſlatum, quod olim rex Tenedi, ſecurim geſtans, lites audire conſueuit; cauſaq; iudicata, protinus eum, qui feciſſet iniuriam, ſecuri percutere: aut quod Tenedius quidam rex legem tulit in adulteros, vt vtriusq; corpus ſecuri concideretur, eiusque legis exemplum etiam in filium edidit. proinde in numiſmate iuſſiſſe inſculpi, altera ex parte ſecurim, altera duos vultus ex eadẽ ceruice prominentes. Cuius rei meminit & Stephanus

phanus in vrbium catalogo. Plutarchus in commentario de Pythijs oraculis, oſtendit ſecurim typum, atq; inſigne fuiſſe Tenediorum, idq; propter cancros, qui ſunt apud illos in loco, qui dicitur Aſteriū. Verba Plutarchi, ſi quis forte requiret, ſunt hęc: *Ὥσπερ ἀμέλει σελινούντιοι ποτὲ χρυσοῦν σέλινον ἀναθεῖναι λέγονται, καὶ τενέδιοι τὸν πέλεκυν ἀπὸ τῶν καρκίνων τῶν γινομένων περὶ τὸ καλούμενον ἀστέριον παρ' αὐτοῖς. μόνοι γὰρ ὡς ἔοικεν ἐν τῷ χελωνίῳ τύπον πελέκεως ἔχουσι.* Lucianus in Philopſeude: *Τοῦτ' ἐκεῖνο, ἥκειν γάρ μοι νομίσας, πέλεκυν ἐπὶ τὰ ψευσμάτων*, id eſt, Ratus enim iuxta illud, quod vulgo dici conſueuit, ſecurim quandam mihi veniſſe ad incidēda mendacia. Videtur alluſum ad Alexādri Magni factum, qui nodum inſolubilem in Midæ plauſtro enſe diſſecuit, quemadmodum oſtendimus alibi. Meminit & Pauſanias in Phocicis, ſed originem adagionis ad aliam fabulam refert. Scribit autē ſecurim inter anathemata fuiſſe, monumentum Periclīti, cuius pater Euthymachi⁹ Tenedius, qua de re vetuſta fertur fabula: Cycnon filiū fuiſſe Neptuni, ac regnaſſe in Colonis. Porro Colonę erāt in terra Troiona, contra inſulam, cui nomē Leucophrys. Porro, cū Cycnus haberet filiam, nomine Hemitheam, ac filium nomine Tennē ex Proclea, ea fuerat Clytij filia ſoror Caletoris, quem Homerus in Iliados *ο*, tradit interfectum ab Aiace, quod is Caletor in Proteſilai nauim ignem inieciſſet. Hæc igitur cum eſſet defuncta huic ſucceſſit Philonome, Craugaſi filia, quæ cum adamaret Tennen, ac reiecta fuiſſet, mentitur apud maritum, quod ipſa nolens ab eo fuerit de ſtupro ſolicitata. Cycnus, vxoris mendacio perſuaſus, Tennen vna cum ſorore ciſtæ incluſum abijcit in mare. Cæterum incolumes appulſi ſunt in inſulam Leucophryn, cui poſt à Tenne nomen verſum ſit Tenedos. Cycnus tandem, vbi comperiſſet ſe deceptum, nauigat ad filium, ſimul & agniturus errorem ſuum, & veniam deprecaturus. Cum autem appuliſſet Cycnus, & nauim ab arbore quapiam, aut ſaxo religaſſet, Tennes præ iracundia ſecuri funes incidit. Vnde prouerbium dici cœptum de ijs, qui pertinaciter negarent aliquid: Hic eſt, qui Tenedia ſecuri hoc aut illud incidere poſſet. Huic non diſſimilis hiſtoria refertur in prouerbio, Tenedius homo.

Theſaurus carbones erant.

Ἄνθρακες ὁ θησαυρὸς πέφυκεν, id eſt. Carbones theſaurus erant. In eos competit, qui ſpe ſua fruſtrantur, quique magnificis rebus expectatis, meras nugas reperiunt. Ex euentu quopiam natum videtur, quo quispiam, theſauri ſpe fodiens, carbones defoſſos inuenit. Eaq; res in riſum, vulgiq; ſermonem abijt. Nam antiquitus carbones in terra defodi ſolēt, ad indicandos agrorum terminos, propterea quod, vt teſtatur in opere de ciuitate Dei Diuus Auguſtinus, nulla res magis durabilior, magisq; perpetua, quam carbones ſub terra defoſſi. Lucianus in Zeuxide: *Τὸ δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς ἦσαν*, id eſt. Verum, iuxta prouerbium, theſaurus noſter carbones erant. Rurſum in Philopſeude: *Τὸ γοῦν τοῦ λόγου ἐκεῖνο, ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς πέφηνας*, id eſt, Proinde iuxta id, quod dici ſolet: tu nobis, qui theſaurus credebaris, carbones exhibiſti. Idem in Timone de auro inuento.

Διὰ

Δέδια γοῦν, μὴ ἄνθρακας εὕρω ἀνεγρόμενος, id eſt, Vereor itaque, ne expergefactus carbones reperiam. Rurſus in Votis: Καὶ ἄνθρακές σοι ὁ θησαυρὸς ἔσται, id eſt, Ac theſaurus tibi carbones fuerint. Alciphron in epiſtola quadam: Οὐ σποδὸς μοι πάντες οἱ θησαυροὶ γενήσονται, id eſt, Non omnes theſauri mihi cinis erunt?

Satius eſt recurrere, quam currere male.

Πάλιν δραμῆσαι μᾶλλον, ἢ δραμεῖν κακῶς. id eſt:

Satius recurrere, atque vti curras male.

Senarius prouerbio celebratus, cuius hic eſt ſenſus: Præſtat mutare conſilium in melius, quam in male inſtitutis pergere. Lucianus aſinus ſententiã hanc ſecum voluebat, non admodum aſininam:

Ἔκρινα τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου,
Πάλιν δραμῆσαι μᾶλλον, ἢ δραμεῖν κακῶς. id eſt:
Viſum eſt tandem, iuxta vulgi ſermonem,
Potius recurrere, atque currere perperam.

Quin & hoc ſeculo vulgo dictitant, non prorſus aberrare eum, qui medio è curſu recurrat: ſignificãtes, probandos eos, qui mature reſipiſcunt ab ſtultitia.

Solus currens vicit.

Μόνος θέων ἐκράτει, id eſt, Solus currens vicit. De iis, qui vincunt nemine contra certante. Translatum à ſtadiis. Nihil autem eſt negotii vincere, ſi nemo tecum certet. Concinne dicetur in eos, qui ſibi placent, quaſi pulcre cauſam ſuã probarint, cum nullus adſit, qui cõtra disputet. Lucianus in imaginib⁹: Ῥᾷστον δὲ οἶμαι τοῦτό ἐστι κατὰ τὴν παροιμίαν, μόνον θέοντα κρατεῖν, id eſt, Haud eſt difficile, iuxta prouerbium, cum ſolus curras, vincere. Affine illi, quod alias recenſuimus, ἐρήμην νικᾶν, id eſt, Desertã cauſam vincere. Nec alienum ab illo, ἀκονιτὶ νικᾶν, id eſt, Citra puluerem vincere. Et ἀνιδρωτὶ νικᾶν, id eſt, Citra ſudorem vincere; quorum alibi meminimus.

Leonem ex vnguibus æſtimare.

Ἐκ τῶν ὀνύχων λέοντα γινώσκειν, id eſt, Ex vnguibus æſtimare leonem, eſt, ex vna quapiam coniectura negotiũ vniuerſum perpẽdere, ex paucis multa, ex minimis maxima cõiicere. Natum videtur adagium à Phidia ſtatuario, qui, ſicut narrat Lucianus in Hæreſibus, inſpecto leonis duntaxat vngui, quantus eſſet totus leo, perpendit, totumque ex indicio vnguis effinxit. Plutarchus in commentario De defectis oraculis, videtur ad Alcæum referre. Sic enim ſcribit: Οὐ κατ' Ἀλκαῖον ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα γράφοντες, id eſt: Non Alcæi more leonem ex vnguibus depingentes, hoc eſt, ex re minima, maxima colligentes. Philoſtratus in vita Apollonii: Οἷον ἐξ ὄνυχος ἤδη ὁρῶ, id eſt, Qualem ex vngui iam eſſe video. Baſilius magnus ad maximum Philoſophum: εἰκόνες ὄντως τῶν ψυχῶν εἰσιν οἱ λόγοι. κατεμάθομεν οὖν σε διὰ τοῦ γράμματος, ὅσον, φασίν, ἐξ ὀνύχων τὸν λέοντα, id eſt, Animi imago re vera eſt oratio. proinde cognouimus te ex literis, non aliter, quam leonem, vt aiunt, ex vnguibus. Fit autem hoc mathematica ratione, ſicuti docet Vitruuius libro tertio, vt ex membro vel minimo, totius corporis modus colligatur. Quemadmodum Pythagoras Herculani corporis menſuram, ex Piſano ſtadio quod Hercules ſuis pedibus

Digitized by Google

dibus fuerat metatus, ratiocinatus eſt. Sic ex vnius arteriæ pulſu, medici de tota hominis valetudine iudicant: ſic ex vnica epiſtola doctrinam omnem æſtimamus: ex vnico reſpō-ſo, totam hominis ſapientiam perpendimus.

Cauda de vulpe teſtatur.

Η κέρκος τῇ ἀλώπεκι μαρτυρεῖ, id eſt, Cauda de vulpe teſtificatur. In eos dici ſolitum, qui puſilla in re, cuiuſmodi ſint, declarant. Eſt autem vulpi cauda pro corpore maior, ac piloſior, vt non ſit facile celare. Alioqui canis videri poſſit. Vnde quadrabit de exitu declarante, cuiuſmodi fuerint reliqua. Quidam primo aggreſſu agni, in euentu vulpes comperiuntur.

E fimbria de texto iudico.

Ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα γινώσκω, id eſt, E fimbria textū omne cognoſco. hoc eſt, ex vno aliquo puſillo reliquorum facimus coniecturam. Translatum à negotiatoribus, qui, inſpecta texti margine, facile de vniuerſo, cuiuſmodi ſit, iudicant.

De guſtu cognoſco.

Ἐκ γεύματος γινώσκω, id eſt, Ex deguſtatione iudico, hoc eſt, ex minima experientia. Ductum item à negotiatoribus, qui, guſtato duntaxat vino, aut oleo, de reliquo mox pronunciant. Eſt enim cuiuſque arboris fœtui ſuus quidam ſapor, & indoles, & forma quoq; peculiaris: quæ quoties mutarentur in diuerſum, pro oſtento habitum fuit, vt eleganter Theophraſtus in hiſtoria plantarum libro ſecundo, capite quarto. Vnde Plinius: Ad eum, inquit, guſtum tibi reliqua promitto. Seneca: Et guſtum tibi dare volui. Et deguſtationē huiuſmodi experientiā vocamus. Haud alienum fuerit huc aſſcribere, quod Irenæus refert prouerbii nomine, vt diſcas mare ſalſum eſſe, nihil opus totum ebibere. Siquidem è paucis guttis deprehendere licet, quale ſit vniuerſum mare.

Æthiopem ex vultu iudico.

Τὸν αἰθίοπα ἐκ τῆς ὄψεως γινώσκω, id eſt, Æthiopē ex ipſo vultu cognoſco. Præfert quiſque aliquo ſigno, cuiuſmodi ſit moribus. Præſefert enim Æthiops, nigrore vultus, intortis capillis, labris tumentibus, dentium candore, patriam ſuam. Nam veſtem mutare poteſt Æthiops, faciem non poteſt.

De fructu arborem cognoſco.

Ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκω, id eſt, E fœtu cognoſco arborem: è factis hominem iudico. Nam ſimulatio nec diuturna poteſt eſſe, nec fieri poteſt, quin, alicunde cedēs naturæ, prodat animi morbum.

In tenebris ſaltare.

Ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι, id eſt, In tenebris ſaltare. Eſt, rem gerere clanculum, nullo teſte, nulloque iudice. Translatum ab iis, qui choros ducunt, quos in tenebris nemo queat diiudicare, recte ne, an ſecus moueāt pedes. Lucianus in Sectis, Ἐν σκότῳ φασὶν ὀρχοίμεθα, id eſt, In tenebris, vt aiunt, ſaltaremus. Quibus ex verbis videtur adagium dici poſſe etiam in illos, qui temere, nulloque iudicio, nulla certa ratione rem agunt. Sentit enim Lucianus, nos, philoſophia deſtitutos, tanquam in tenebris ſaltaturos, vt, quidquid in manus venerit, id eſſe credamus, quod quærebatur. Apparet huc tacite alluſiſſe Platonem libro de Republ. octauo.

Ira

Ἵνα μὴ σκοτεινῶς διαλεγώμεθα, πρότερον ὁριζώμεθα, id eſt, Ne tenebroſe diſſeramus, prius definiamus, Nam qui confuſe diſputat, velut in tenebris ſaltat.

Areopagita.

Ἀρεοπαγίτης, id eſt, Areopagita. De triſti ſeueroq; dicebatur, aut etiã de iudice vehemẽter incorrupto. Inuenitur & Σκυθρωπότερος Ἀρεοπαγίτου, id eſt, Triſtior Areopagita. Athenis ſumma erat Areopagitarum auctoritas: hi erant iudices, qui de capitalibus cauſis pronunciabãt, tanta integritate, vt noctu atque in tenebris, nõ interdiu, neq; luci cauſas cognoſcerent: quo non dicentes, ſed duntaxat quæ dicerentur ſpectarent. Id ita eſſe, teſtatur Lucianus in Sectis. Adluſit ad prouerbiũ Cicero ad Atticum libro 2. Senatus ἄρειος πάγος, nihil cõſtantius, nil ſeuerius, nil fortius. Idem eiuſdem operis libr. 4. Ex quo intellectum tres τοὺς Ἀρεοπαγίτας, ambitum, comitia, interregnũ, maieſtatem, totam denique Rempublicam flocci non facere.

Atticus aſpectus.

Ἀττικὸν βλέπος, id eſt, Atticus aſpectus, perinde eſt, quaſi dicas, os impudens. In eos dicebatur, qui vultu ipſo præ ſe ferebant impudentiam, dicendique confidentiam. Nam hoc vitio notati ſunt Atticorum mores, Ariſtophanes in Nubibus:

> Ἐπὶ τοῦ προσώπου τ' ἐστὶν ἀττικὸν βλέπος.
>
> id eſt:
>
> *Ac vultu in ipſo aſpectus Atticus eminet.*

Sic enim loquitur Strepſiades de filio ſocratica è ſchola redeunte, quẽ ex ipſa fronte coniicit, malam cauſam agere poſſe, quod neſcimus quid Atticæ aſtutiæ ſimul atq; impudentiæ præferret. Quin & Achilles apud Homerũ Agamemnonem appellat κυνώπην, ob impudentiam. tales & κυνοβλῶπας dici, admonet Heſychi⁹.

Lari ſacrificant.

Ἑστίᾳ θύουσιν, id eſt, Lari ſacrificant. In tenaces dicetur, qui de ſuis nemini quidquam impartiunt: aut in cõuiuas edaces, qui nihil appoſitis epulis mittunt amicis: neque quidquam faciunt reliquum. Nam antiquis religioſum erat, ex iis, quæ laribus immolabantur, aliquid foras efferre. Huc adluſit Ariſtophanes in Pluto, apud quem Carion Mercurio obſecranti, vt aliquid ſibi de ſacrificio, ꝙ intus agebatur impertiant: ἀλλ', inquit, οὐκ ἐκφορά, id eſt, Efferre nequaquam licet. Item in eadem fabula mulieri volenti pro foribus ſpargere bellaria:

> Ἔνδον γε, inquit, παρὰ τὴν ἑστίαν, ὥσπερ νόμος,
>
> Οὐδὲν ἐκφέρειν πρεπῶδές ἐστιν ἀλλὰ εἰσφέρειν.
>
> id eſt:
>
> *Intus profecto, vt moris eſt, apud Larem,*
>
> *Nam nefas efferre quidquam, inferre ſed decet magis.*

Apud Romanos auctore Plutarcho, nefas erat menſam prorſus inanem tolli: vel quod innuerent ſemper aliquid reſeruandum in tempus poſterum: vel vt aſſueſcerent temperare cupiditati, à præſentibus abſtinentes: vel vt hoc pacto ſeruorum animos ſibi conciliarent, cum quibus menſam aliquo pacto communem habere viderentur: vel quod religioſum haberetur in ſacris quidquam vacuum conſpici. Porro menſa ſacra quædam res eſt. Cato libro De re ruſtica monet, vt villica certis

diebus

Digitized by Google

diebus Lari ſacrificet pro copia, addita foco corona. Huic diuerſum adagium fingi poterit τῇ ἑκάτῃ θύειν, id eſt, Hecatæ ſacrum facere. Siquidem in huius deæ ſacris, ij, qui cœnā inferebant, ipſi nihil inde guſtabant, neque quidquam auferebant præter tumultum & fumum, vt inquit in Sympoſiacis Plutarchus. Idem fieri conſueuit, ſi quid inferebatur reliquis diis, quos ἀποτροπαίους appellāt. Torquebitur in eos, qui aliis conſulunt, non ſibi, aliis parant opes, ipſi non fruuntur.

Proteruiam fecit.

ERAT hoc religioſum in nōnullis etiam aliis hoſtiis, ne quid ex ſacris epulis relinqueretur: aut, ſi quid reliquū eſſet, id igni abſumeretur. Porro id genus ſacrificii Romani Proteruiā appellant. Vnde celebratur illud Catonis feſtiuiter dictum in Albidium quendam, qui patrimonium vniuerſum luxu abſumſerat, vnis exceptis ædibus, quæ incendio cōflagrarunt: Proteruiam, inquit, fecit propterea quod ea, quæ comeſſe non potuerit, quaſi cōbuſſiſſet. Auctor Macrobius lib. Saturnalium ſecundo. Ad hoc facit, quod apud Athenæū libro octauo, Theocritus Chius Diocliti Gurgiti, qui, deuorato piſce calido, dixit ſe cælum exuſſiſſe: Vnum, inquit, illud tibi ſupereſt, vt mare ebibas, atque ita tres res omnium maximas confeceris, terram, mare, cælum. At, quoties ſumptus ſuperat quæſtum, nec morbus decedit iam in naturam verſus, quid ſupereſt, niſi vt ad malas artes vertant ſeſe, quo luxui ſemper gliſcenti ſuppeditet pecunia? Si legū ſeueritas coerceret talium intemperantiā, non eſſent tam multi, quibus ſupplicia vel infligere cogeretur, vel cōdonare. Per aleam enim, chartas, ſcorta, cōpotationes, & otiū venitur ad æs alienū, mox ad rapinas, & ſycophantas. Curritur in militiā, redeunt cū præda non ab hoſtibus parta. His rudimentis exercitati, nullu horrent facinus. Apud veteres erāt leges ſumtuariæ, atq; adeo Corinthi, quæ ciuitas erat cæteris corruptior, tamē lex erat oppoſita, ſūmtuoſius, quam pro rei familiaris modo, viuentibus. Eam apud Athenæum libro ſexto Diphilus refert hiſce verſibus:

Τοιοῦτο νόμιμόν ἐστι βέλτισ' ἐνθάδε
Κορινθίοις, ἐν ἄν τιν' ὀψωνοῦντ' ἀεὶ
Λαμπρῶς ὁρῶμεν, τοῦτον ἀνακρίνειν πόθεν
Ζῇ καὶ τί ποιῶν. κἂν μὲν οὐσίαν ἔχῃ,
Ης αἱ πρόσοδοι λύουσι τἀναλώματα,
Ἐᾶν ἀπολαύειν τοῦτον ἤδη τοῦ βίου.
Ἐὰν δ' ὑπὲρ τὴν οὐσίαν δαπανῶν τύχῃ,
Ἀπεῖπον αὐτῷ τοῦτο μὴ ποιεῖν ἔτι.
Ὃς δ' ἂν δὲ μὴ πείθηθ' ἐπέβαλον ζημίαν.
Ἐὰν δὲ μηδ' οὐδὲν ἔχων ζῇ πολυτελῶς,
Τῷ δημίῳ παρέδωκαν αὐτόν. ἡράκλεις.
Οὐκ ἐνδέχεται γὰρ ζῆν ἄνευ κακοῦ τινος
Τοῦτον, συνιεῖς ἀλλ' ἀναγκαίως ἔχει
Ἢ λωποδυτεῖν νύκτωρ, ἢ τοιχωρυχεῖν,
Ἢ τῶν ποιούντων ταῦτα κοινωνεῖν τισιν,
Ἢ συκοφαντεῖν κατ' ἀγορὰν, ἢ μαρτυρεῖν
Ψευδῆ. τοιοῦτον ἐκκαθαιρόμεθα γένος.

id eſt:

Hoc lege cautum eſt hic apud Corinthios
Si quempiā obſonare ſemper ſplendide
Videmus, hunc rogamus, vnde vinat, &
Quid faciat operis: ſi facultates habet,
Vt reditus harum ſoluere expenſas queat,
Perpetimur illum perfrui bonis ſuis.
Sin forte ſumptus ſuperat ea, quæ poſſidet,

Probi-

Digitized by Google

Prohibemus huic, ne faciat hoc in
poſterum.
Ni pareat, iam plectitur multa
grauι.
Sin ſumptuoſe viuit is, qui nil ha-
bet,
Tradunt eum tortorib. Proh Her-
cules.
Nec enim licet vitam abſque malo
vllo degere
Talem ſcias, ſed eſt neceſſe aut no-
ctibus
Abigere prædam, aut fodere muros
ædium,
Aut hæc patrantum iungier com-
mercio,
Aut in foro agere ſycophantam, aut
perfidum
Præbere teſtem. Nos genus hoc mor-
talium
Eijcimus hac ex vrbe, velut purga-
mina.

Hic funis nihil attraxit.

Αὕτη μὲν μήρινθος οὐδὲν ἔσπασεν. id eſt: Funis quidem iſte piſcium attraxit nihil. Senarius prouerbialis, quo ſignificabant operam fruſtra ſumptã, neque ex ſententia eueniſſe, quod quis conabatur. Translatum ab hamato funiculo piſcantibus, qui ſæpe hamum retrahunt inanem. Natum videtur ex fabula Ariſtophanis, cui titulus, θεσμοφοριάζουσαι, vbi legitur hic Senarius. Ad adagium alluſit idẽ in Veſpis: Ἀλλ' οὐκ ἔσπασεν, id eſt, Atqui non attraxit. De eo, qui tetenderat patri laqueum, ne quo exiret.

Semper tibi pendeat hamus.

Ad ſimili metaphora dixit Ouid. in Amoribus:

Caſus vbique valet, ſemper tibi pen-
deat hamus,
Quo minime credis gurgite piſcis
erit.

Semper experienda fortuna, & omnis tentanda occaſio. Simile illi: Omnem mouere lapidem.

Diues aut iniquus eſt, aut iniqui hæres.

Divus Hieronymus ad Hedibiã ſcribit in hunc modum: Vnde & illa vulgata ſententia nobis videtur eſſe veriſſima: Diues, aut iniquus, aut iniqui hæres. Quod ſi verum eſt illud Heſiodium, nõ omnino temere eſſe quidquid vulgo dicũt mortales, prouerbium hoc haud oſcitanter expendendum eſt ijs, qui ſuis opibus ſtulte ſe iactant. Neque enim fere parantur ingentes opes ſine fraude. Et aut ipſe poſſeſſor eas per fas nefaſq; congeſſit, aut certe ſucceſſit ei, qui has ea parauit via. Plato lib. De legibus 5 Ὥς τε ὁ λόγος ἡμῖν ὀρθὸς, ὡς οὐκ εἰσὶν οἱ παμπλούσιοι ἀγαθοί. id eſt. Ita verum eſt, quod vulgo dicimus, admodum diuites non eſſe bonos. Circumfertur apud Græcos & hic verſiculus ex Menandri comœdijs:

Οὐδεὶς ἐπλούτησε ταχέως δίκαιος ὤν.
id eſt:
Nunquam vir æquus, diues euaſit
cito.

Huc reſpexit ille, qui Syllæ, iactanti ſeſe, dixiſſe legitur: Quo modo vir bonus eſſe potes, qui tantas poſſideas opes, cum à patre nihil tibi ſit relictum? Refert Plutarchus in illius vita.

Herculanus nodus.

Ἡράκλειον ἅμμα. id eſt. Herculeus nodus, pro vinculo arctiſſimo, atque indiſſolubili, legitur apud eruditos. Seneca ad Lucilium: Vnus tibi nodus, ſed Herculeus reſtat. Sic enim vocat ſyllogiſmum, qui vix diſſolui poſſet. Quod in eos quadrabit, q ſunt arctiſſima neceſſitudine copulati.

Idq;

Digitized by Google

Idq; vnde ſit natum, Plutarchus propemodum indicat in Alexandri vita. Scribit enim, Alexandrum Magnum ſubacto oppido Gordio, Midę regia, viſere voluiſſe plauſtrum illud celebre, mirando artificio ex corni libro connexum. De quo talis fama apud barbaros increbuerat, quiſquis eius nodos explicuiſſet, ei totius orbis imperium portendi fatis. Alexander enſe diſſecuit. Ariſtobulus ſcribit cũ facilime diſſoluiſſe, nempe adempto clauo, quo temoni iugum annectitur. Alluſit huc Auſonius, ſcribens Paulino ſuo, Nę tu Alexandri Macedonis peruicaciam ſupergreſſus es? qui fatalis iugi lora, cum ſoluere nõ poſſet, abſcidit, & Pythiæ ſpecu, quod nefas erat patere, penetrauit. Rurſus ad eundem in carmine,

Ocius illa iugi fatalis ſoluere lora
Pellaeum potuiſſe ducem reor, abdita opertis
Principiis, & vtroq; caput celantia nodo.

Nodum autem eum, quem oſtendit Hercules, religioſum ac ſacrum apud priſcos fuiſſe, ſatis liquet ex iis Plinii verbis, quæ ſunt in hiſtoria mundi, lib. 28. cap. 7. Ac vulnera nodo Herculis pæligare, mirum quantum ocyor medicina eſt. Atq; etiam quotidiani cinctus tali nodo, vim quandam vtilem habere dicuntur. Feſtus Pompeius oſtendit antiquitus fuiſſe morem, vt noua nupta laneo cingulo præcingeretur, vincto nodo Herculis: quem vir ominis gratia ſoluebat in lecto, vt & ipſe felix eſſet in liberis ſuſcipiendis: nam Hercules ſeptuaginta libros reliquit. Athenæus libro 11. tradit Heracliotas Bœotiæ gentem hoc inſigni à cæteris diſtingui, ὅτι ἔπεισιν ἐπὶ τῶν ὤτων αὐτοῖς ὁ λεγόμενος ἡρακλεῖος δεσμὸς, id eſt, quod ſuper aures geſtent vinculum, quod Herculanum dicitur. In conſimilem ſenſum M. Tullius vſurpauit, Trabali clauo, actione in Verrem 6. Et vt hoc beneficiũ quemadmodum dicitur, trabali clauo figeret, cum conſilio cauſam Mamertinorum cognoſcit. Meminit & Horatius clauorum Trabalium.

Fuere quondam ſtrenui Mileſii.

Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι μιλήσιοι.
id eſt,
Fuere quondam ſtrenui Mileſii.

Hoc ſenario notabant eos, qui à priſtina fortuna defluxiſſent, aut à maiorum moribus degeneraſſent. Breuiter in omnes quadrabit, qui deſierunt eſſe quod erant, facti deteriores. In ſenem, in pauperem factum è diuite: in priuatum, qui quandoque regnarit: in obſcurum, qui aliquando floruerit. Origo prouerbii varie narratur à Græcis. Quidam aiunt Mileſios olim belli gloria pręter cæteros floruiſſe, adeo, vt quoſcunque bello laceſſerent, eos ſuperarent. Proinde Polycrates Samiorum tyrannus, bellum quoddam geſturus, cum in animo haberet Mileſios ſocios ad eam rem accerſere, oraculum ſuper eo negocio conſuluit. Deus reſpondit. Quondam fuere ſtrenui Mileſii. Alii diuerſam afferunt fabulam. Cum Cares bellum aduerſus quoſdam molirentur, ſtatuiſſentque eius gentis auxiliis vti, quæ tum eſſet inter finitimos pollentiſſima, quidam Mileſios accerſendos cenſuerunt, alii cum Perſis res componendas. Itaque conſultus hac de re Apollo, reſpondit modo dictum ſenarium. Diſſipato per omnem Aſiam oraculo, Mileſii propemo

Digitized by Google

pemodum omnes in prælio cũ Perſis collocato, cæſi ſunt. Itaq; oraculum cum riſu in proverbium abiit. Rurſum alii ſcribunt: Cares, cum Dario belligerantes, iuxta vetus quoddam oraculum, quo monebantur, vt fortiſſimos auxilio advocarent, in Brãchidas fuiſſe profectos: atq; eius loci deum conſuluiſſe, num Mileſiorũ auxiliis oporteret vti, atque eum reſpondiſſe: Quondam fortes fuiſſe Mileſios, ſignificantem videlicet, eos iam imbelles eſſe, & deliciis effeminatos. Verum hoc commentum ex ipſa temporis ratione coarguit Zenodotus. Siquidem hunc ſenarium legimus apud Anacreontem, qui floruit ætate Cyri, Perſarũ regis, a quo Darius fuerit tertius. Angelus itaque Politianus maluit ad Mileſiorũ mores in mollitiem verſos referre: quẽadmodum facit & Athenæus libro Dipnoſ. 12. Vſurpat hoc adagium ſemel atq; iterum Ariſtoph. in Pluto:

Καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις εἶπεν ἀποπέμπων,
ὅτι
Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι μιλήσιοι.

id eſt,

Ac præter hæc renunciauit hoc quoque,
Fuiſſe quondam ſtrenuos Mileſios.

Dicitur autem ſub perſona adoleſcentis, qui revocatus ab anu, quam pauper aliquando diuitem emolumenti gratia coluerat, tunc diues effectus, eandem exhauſtam faſtidit. Alluſit eodem in Veſpis, iocans in ſenes,

Ὦ πάλαι ποτ' ὄντες ὑμεῖς ἄλκιμοι μὲν ἐν χοροῖς,
Ἄλκιμοι δ' ἐν μάχαισιν,
Καὶ κατ' αὐτὸ δὴ τοῦτο μόνον, ἄνδρες μαχιμώτατοι,
Πρὶν ποτ' ἦν πρὶν ταῦτα. νῦν
Δ' οἴχεται γε, κύκνου πολιώτερα δή. i.

O qui quondam fortes fuiſtis in choreis, fortes in pugnis: & ſecundum hoc denique tantum viri pugnaciſſimi: prius olim fuerunt, prius iſta: nunc vero perierunt, cygno magis cani iam. Ariſtophanes in Ranis notat *μιλησια στρώματα*, id eſt, ſtragulas Mileſias, vt deliciis effeminatorum. Vſurpatur & a Synelio in epiſtola quadam ad Philoſophon mulierem, ſignificans ſeſe a priſtina felicitate redactum ad calamitatem.

Fuimus Troes.

Ἦμεν τρῶες, id eſt, Fuimus Troes. Hic loquendi color in Græcanicis tragœdiis adeo paſſim obuius eſt, vt tanquam in adagiũ abierit, vbi periiſſe quempiam ſignificant: Euripides in Hecuba: *Κἀγὼ γὰρ ἦν ποτε*, id eſt Et quondam ego fui. Sophocles in Electra:

Ἀπωλόμην δύστηνος· οὐδέν εἰμ' ἔτι.

id eſt,

Miſeranda perii, nulla ſum poſthac ego.

Id imitatus Virgilius 2. Æneidos libro:

- Fuimus Troes, fuit Ilium & ingens
Gloria Teucrorum.

Rurſum alibi:

Et campos vbi Troia fuit, extinctã ſignificans.

Eandem ſententiam diuerſa metaphora extulit Ouidius lib. De triſtibus:

Nos quoque floruimus, ſed flos fuit ille caducus.
Flammaq; de ſtipula noſtra, breuiſq; fuit.

Ad eandem figuram pertinet & illud ex Terentiana fabula, cui titulus *ἑαυτὸν τιμωρούμενος*. Immo habui, Chreme, tanquam periiſſe ſignificãs.

Item

zed by Google

Item illud ex Rudentibus Plauti. Miſerum iſtuc verbum & peſſimum eſt, habuiſſe. Præterea nobilis illa vox M. Tullii de coniuratis ſupplicio affectis. Vixerunt: cum occiſos ſignificaret. Hanc ſermonis figuram ex antiquiſſima illa Lacedæmonii chori cantilena putant increbuiſſe. Eius chori mentionem facit Plutarchus in libello, cui titulus, Quo pacto laudare ſe quiſpiam citra inuidiam poſſit. Meminit & Diogenianus in Græcorum adagiorū Collectaneis. Conſtabat autem is chorus triplici ſerie, atque orbe, ſenum, puerorum, iuuenum. Senum hæc erat cantio:

Αμμες δέ πότ᾽ ἦμες ἄλκιμοι νεανίαι.

id eſt,

Nos fuimus olim ſtrenui iuuenculi.

Deinde puerorum hæc erat:

Αμμες δέ γ᾽ ἐσσόμεσθα πολλῷ κάῤῥονες.

id eſt,

Præſtantiores nos futuri olim ſumus.

Poſtremo iuuenum hæc erat:

Αμμες δέ γ᾽ εἰμὲν, αἰ δὲ λῇς αὐγάσδεο.

id eſt,

At nos ſumus, vel experire, ſi velis.

Hunc chorum, quem τριχορίαν vocant, inſtituit apud Lacedæmonios Tyrtæus, iuxta triplex ætatum diſcrimen. Nam pueritia ingreſſus eſt vitæ; virilis ætas, progreſſus; ſenecta exitus.

Pyrauſtæ interitus.

Πυραύστου μόρος, id eſt, Pyrauſtæ interitus. In eos dicebatur, qui ſibiipſis exitium accerſunt. Ait enim Zenodotus, Pyrauſtam inſectū eſſe, quod lucernis aduolet, atque ita exuſtis alis concidat, pereatque. Citat autem hunc ex Æſchylo ſenarium:

Δέδοικα μωρὸν κάρτα πυραύστου μόρον.

id eſt,

Magnopere ſtultum metuo pyrauſtæ exitium.

Tradit eadem de Pyrauſta Ælianus De natura animātium libr. 12. citans eūdem ex Æſchylo locum. Meminit de Pyrauſta & Plinius lib. 11. c. 36. Gignit, inquiens, aliqua & contrarium natura elementum, ſiquidem in Cypri ærariis fornacibus ex medio igni maioris muſcæ magnitudine, volat pennatum quadrupes, appellatur Pyralis, à quibuſdam Pyrauſta, aut, vt nonnulli codices habent, pyrotus. Quamdiu eſt in igne, viuit: cum euaſit longiore paulo volatu, tunc emoritur. Cuiuſmodi ferme tradidit Ariſtoteles lib. 5. De animalibus, è niue vetuſtiore vermē naſci, qui niue exemptus non viuat. Eum nos vidimus in Alpibus. Quod ſi placet ad hoc referre adagium, cōueniet & in eos, qui ὠκύμοροι ſunt, id eſt, qui celeriter intereunt. Nec inuenuſte deflecteretur in eos, qui nuſquam viuere poſſunt, niſi in propria patria: ſi contingat agere peregre, rebus omnibus offenduntur.

Poſt feſtum veniſti.

Κατόπιν τῆς ἑορτῆς ἥκεις, id eſt, Poſt feſtum veniſti. Refertur à Diogeniano. Dicitur in eos, qui negocio cuipiam egregio non interfuerunt: propterea quod ſerius, iam re peracta, acceſſerint. Socrates in Gorgia Platonis: ἀλλ᾽ ἦ τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν, καὶ ὑστεροῦμεν, id eſt, Num, inquit, poſt feſtum, quemadmodum dici conſueuit, venimus, ac ſerius? Legitur & hoc pacto: παναθηναίων κατόπιν, id eſt, Poſt Panathenæa. Item πυθίων ὕστερον ἥκεις, id eſt, Poſt Pythia veniſti.

Merx vltronea putet.

MERCES vltroneæ putent, id eſt, Ingrata ſunt, quæ vltro non petentibus offeruntur. Translatum videtur à negotiatoribus, qui merces à venditore vltro oblatas, ſuſpectas habere ſolent, quaſi ſtudeant eas extrudere. Adagium refertur à Diuo Hieronymo in quæſtionibus Hebraicis: Tritum, inquit, proverbium eſt, vltroneas putere merces. Vnde & nos de induſtria dicenda reticemus, vt auidius velis audire, quæ tacita ſunt. Vſurpat idem in epiſtola ad Demetriadem virginem. Ab hac ſententia non abludit illud Ouidianum:

Quod venit ex facili, faciles, ſegneſque tenemus.

Quod ſpe quodq; metu torſit, habere iuuat.

Quin vulgo etiamnum in ore eſt, vltro delatum obſequium plerunq; ingratum eſſe. Cui tamen refragetur Mimus ille non inſulſus:

Bis eſt gratum, quod opus eſt, vltro ſi offeras.

Illotis pedibus ingredi.

Ἀνίπτοις ποσὶν ἀναβαίνειν, id eſt, Illotis pedibus ingredi. Eſt, confidenter, atque imperite rem egregiam aggredi, tanquam profane, & irreuerenter. Translatum à ſacrorum cæremoniis, in quibus omnia pura, lotaque iubebantur exhiberi. Lucianus in Demonactis vita, Οὐ μὴν ἀνίπτοις γε ποσὶ τὰ τοῦ λόγου, πρὸς ταῦτα ἧκεν, id eſt, Haudquaquam illotis, vt aiūt, pedibus ad iſta venerat, hoc eſt, neutiquam inexercitatus, neque rudis. Idem in Rhetorum præceptore notat eos, qui ἀνίπτοις ποσὶν, id eſt, nullis bonis diſciplinis inſtructi, ad rhetoricum munus accedunt. Æneas ſophiſta in epiſtola quadam: Οἱ μὲν πολλοί, τὸ δὴ λεγόμενον, ἀνίπτοις ποσὶν ἐπιπηδῶσι τοῖς ἱεροῖς, id eſt, Pleriq; quidem illotis, quod aiunt, pedibus irrumpunt ad ſacra. Aulus Gellius in Noctibus: Illotis, quod aiunt, pedibus & verbis, reprehendit doctiſſimi hominis orationem. Macrobius Saturnal. lib. 1. Illotis pedibus prætereunt. De literatoribus loquitur, qui reconditam illam in Virgiliano poemate doctrinam negligunt. Huiuſmodi Galenus libro De virtute ſimplicium remediorum 7. ἀμυήτους vocat, καὶ βεβήλους. καὶ οὐδὲν, inquit, ἴσως θαυμαστόν, εἴγε καὶ μυστηρίων βίβλους ἐτόλμησαν ἔνιοι τῶν ἀμυήτων ἀναγινώσκειν. ἀλλ' οὔτ' ἐκείνας ἔγραψαν οἱ γράψαντες τοῖς βεβήλοις, οὔτ' ἐγὼ ταῦτα τοῖς μὴ περὶ τὰ πρῶτα γεγυμνασμένοις, id eſt, Ac fortaſſis haudquaquam mirū eſt, ſi & myſteriorum libros quidam ſacris non initiati ſunt auſi legere. At eos libros nec illi, qui ſcripſerunt, ſcripſerant profanis, nec ego hæc ſcribo iis, qui nondum in primis rudimentis ſunt exercitati. In genere ſermonem omnem parum verecundum, nimiſque procacem, ac petulantem, illotum proverbio vocant.

Illotis manibus.

Ἀνίπτοις χερσὶν, id eſt, Illotis manibus. A Diogeniano refertur, pro eo, quod eſt, irreuerenter, atque imparate. Translatum item à ſacrorum puritate. Heſiodus in Operibus & Diebus vetat, ne quis mane Ioui libet vinum χερσὶν ἀνίπτοις, id eſt, manibus illotis.

Μηδέ ποτ' ἐξ ἠοῦς Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον
Χερσὶν ἀνίπτοισιν μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν. id eſt,

Ne vnquam mane Ioui vinum libaueris ardens

Illotis

Illotis manibus, neq; diuum præteruelli.

Ac ne vel amnem quiſpiam ingrediatur, aut fontem χεῖρας ἄνιπτος, idem vetat, id eſt, manibus illotis. Vnde χέρνιβος apud Homerum crebra mentio. Ea vox perinde ſonat, quaſi dicat manuum lotionem, à qua rem diuinam antiquitus auſpicabantur, atque etiam conuiuium, vtpote rem ſacram. Gregorius, cognomento Theologus, in Apologia De fuga ſua in Pontum coniungit vtrunque. ἀνίπτοις χερσὶν, ὃ δὴ λέγεται, καὶ ἀμυήτοις ποσὶ τοῖς ἁγιωτάτοις ἑαυτοὺς ἐπεισάγουσιν, id eſt, Illotis, vt dici ſolet, manibus, ac profanis pedibus, ſemet rebus ſacratiſſimis ingerunt. Caius lib. Pandec. 1. Titulo de Origine iuris: Si in foro, inquit, cauſas dicentibus nefas, vt ita dixerim, videtur eſſe, nulla præfatione facta iudici rem exponere, quãto magis interpretationem promittentibus inconueniens erit, omiſſis initiis, atque origine non repetita, atque illotis, vt ita dixerim, manibus, protinus materiam interpretationis tractare? Vtrunque proverbium recte vſurpabitur in eos, qui vel audacius vel parum inſtructi rebus his, quibus oportuit, negociũ inuadunt: veluti, ſi quis principis munus capeſſat, nulla neque virtute, neque ſapientia, neque rerum vſu præditus.

Aquilæ ſenecta.

Ἀετοῦ γῆρας, id eſt, Aquilæ ſenecta. In ſenes dicebatur bibaces magis, quam edaces. Nam Plinius libro 10. cap. 3. refert, aquilas neque ſenio, neque ægritudine oppetere, ſed fame: in tantum ſuperiore accreſcente roſtro, vt aperiri non queat. Eoq; aquilam tantum in ſenecta bibere, aut de præda ſanguinem ſugere: cum nullæ fere aues aduncis vnguibus vtantur potu, præter tinnunculum & miluum: quanquam hi quoque perquam raro bibant. Auctor Ariſtoteles libro De natura animalium 8. Sed idem libro 9. narrans de aquilæ roſtro eadem ferme, quæ Plinius, addit huic rei datam fabulam, quæ ſignificat hoc ideo accidere aquilæ, quod olim, cum homo eſſet, hoſpiti fecit iniuriam. Terentius in Heautontimorumeno. Viſa vero eſt, quod dici ſolet, Aquilæ ſenectus. Verba ſunt Syri, adulantis hero, quod pridie ſtrenue bibiſſet in conuiuio. Eſt autem veluti peculiaris ſenibus bibacitas. Siue quod natura frigus ætatis, vini calore penſare deſiderat: ſiue quod vini hilaritas minuit ſenectutis moleſtiam. Vnde Plato quoque, cum iuuenibus in totum interdixerit vſum vini, viris moderatum permiſerit, ſenibus largiores compotationes concedit. Tum, cur ſenectus ſit vinoſior, cauſam reddit etiam Alexander Aphrodiſeus in problemate quarto ab vltimo, quod ætas ingraueſcens minuat calorem, vinum autem humectet ſimul & calefaciat. Vnde & vulgo lac ſenum dicitur. Fertur & priſci Catonis Sæpe mero caluiſſe virtus, vt inquit Flaccus.

Aquila ſenecta, Corydi iuuenta.

Ἀετοῦ γῆρας, κορύδου νεότης, id eſt, Aquilæ ſenecta, Corydi iuuenta. De viuida, viridique ſenecta, quæ præſtantior ſit aliquorum iuuenta. Nam anus aquila præſtat Corydo auiculæ, etiam ætate integra. Citra allegoriam extulit Euripides in Andromache:

Πολλῶν νέων γὰρ, κἂν γέρων εὔψυχος ᾖ
Κρείσσων. id eſt,

Multis enim iuuenibus ante ſtat
ſenex,
Cui mens adeſt generoſa.

Camelus vel ſcabioſa complurium aſinorum geſtat onera.

Κάμυλος καὶ ψωρῶσα, πολλῶν ὄνων ἀνατίθεται φορτία, id eſt, Camelus etiam ſcabioſa, complurium aſinorum tollit onera. De iis, qui vſque adeo præcellunt quoſdam, vt etiam ſenes, aut alioquin ægroti, præſtantiores tamen ſint illis integris. Aut de his, qui, rebus parum proſperis, tamen plus valent ob priſtinæ fortunæ reliquias, quam alii rebus integris. Vſus eſt Syneſius.

Palinodiam canere.

Παλινῳδεῖν, id eſt, Palinodiam canere, eſt, diuerſum ab his, quæ prius dixeris, dicere, atque in contrarium vertere ſententiam. Translatum eſt à Stheſichori Lyrici poetæ facto: cuius meminit Plato in Phœdro. Is, cum Helenam carmine vituperaſſet, oculis orbatus eſt. Intelligens autem (Achille, ſicut ſcribit Pauſanias in Laconicis, Helenæ iuſſu nunciante) cæcitatis ſuæ cauſam, protinus palinodiam cecinit: Helenamque prius vituperatam laudauit, itaque viſum recepit. Hunc Socrates iocatur ſeſe velle imitari, & amoris vituperati prius canere palinodiam, quam orbetur oculis. Sonat autem Græce παλινῳδία, quaſi dicas recantationem. Quo quidem verbo Flaccus vſus eſt in Odis, promittens palinodiam amicæ, quam contumelioſe carmine prouocarat:

-Dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumq́ue reddas.

M. Tull. ad Atticum: Expecta palinodiã diuinam. Vſurpauit hoc adagium nominatim prouerbii vice Ioannes Chryſoſtomus. Item Plato in epiſt. ad Dionyſium tertia.

Vertere vela. Funem reducere.

VERTERE vela, eſt, in diuerſum mutare ſententiam, vitæque inſtitutum. Horatius in Odis:

Nunc retrorſum
Vela dare, atque iterare curſus
Cogor relictos.

Translata metaphora à nauigantibus, qui curſus errorem verſis velis corrigunt. Hanc Perſius in quinta Satyra nonnihil nouans, Funem reducere dixit, pro eo, quod eſt, inſtitutum mutare in diuerſum:

Quæ dederam ſupra, repeto, funemque reduco.

Venia primum experienti.

Συγγνώμη πρωτοπείρῳ, id eſt, Venia primum experienti. Refertur à Diogeniano. Ignoſcendum his, qui rudes nouo quopiam in negotio incipiunt verſari, ſi quid per imperitiam peccarint. Chryſoſtomus ſententiam extulit in homilia quadam: καὶ τὸ μὴ ἐν ἀρχῇ πεσόντι συγγινώσκομεν ἅπαντες διὰ τὴν ἀπειρίαν, id eſt, Et ei, qui lapſus eſt in initio, veniam damus omnes, ob imperitiam. Fertur & hoc, Συγγνώμη τῷ πρῶτον ἁμαρτάνοντι, id eſt, Veniam primũ delinquenti. Pindarus in Hymnis, τὰς δύο ἀμπλακίας φερεπόνους, dixit, quod iteratum facinus, non oportet impunitum eſſe. Alibi retulimus δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον. Celſus lib. Pandect. 1. Tit. de legibus & ſenat. Nam ad ea potius debet aptari ius, quæ & frequenter fiunt, & facile, quam ad ea, quæ perraro eueniunt, quia, quæ ſemel, aut bis, vt ait Theo-

Digitized by Google

Theophraſtus, accidunt, contẽnunt legiſlatores. Theophraſti Græca ſic habent : τὰ γὰρ ἅπαξ ἢ δὶς παραβαίνουσι νομοθέται.

Euripus homo.

Εὔριπος ἄνθρωπος, id eſt, Euripus homo. In inconſtantes, ac morib. inæqualibus homines dicetur. Quadrabit & in fortunæ vices : quæ res mortalium, velut æſtu quodam, ſurſum ac deorſum iactat: vt recte dixerit Plautus in Captiui duo: Dii nos, quaſi pilas, homines habent. A maris Euripi prodigioſa quadam reciprocandi celeritate ducta metaphora. Eſt autem Euripus, maris pars inter Aulidem Bœotiæ portum, & Eubœam inſulam :cuius meminit Strabo libro nono, & Plin. libro ſecundo. Et quorundam tamen, inquit, priuata natura eſt, velut Tauromitani Euripi ſępius, & in Eubœa ſepties die, ac nocte reciprocãtis, tam rapida conuerſione, vt, quemadmodũ auctor eſt Pomponius Mela, ventos, ac etiam plena ventis nauigia ſetos, ac etiam plena ventis nauigia ſecum portet. Neq; dum huius tã ſtupendæ rei cauſa ſatis idonea peruestigata eſt à ſcriptorib. Etiamſi T. Liuius, ſecundi belli Punici lib. octauo, à ventis quibusdã illic flantib. ita rapi credit. Seneca in Hercule OEtæo:

Euripus vndas flectit inſtabilis vagas,
Septemq; rurſus flectit, & totidem refert,
Dum laſſum Titan mergit Oceano iubar.

Boëtius item :

Exæſtuantis more fertur Euripi.

Cicero pro Cn. Plancio: Quod fretum, quem Euripum, tot motus, tãtas, tam varias habere creditis agitationes, cõmutationes, fluctus, quantas perturbationes, & quantos æſtus habet ratio comitiorum? Obiicit Æſchines Demoſtheni, quod, ſubinde commutata factione, Euripũ ipſum inconſtantia ſua viciſſet. Vnde Græci Euripiſton, hominem incerta fide vocant. Gregorius Theologus in Epiſtola quadam ad Sophronium equitum magiſtrum, ὁρᾷς οἷα τὰ ἡμέτερα, καὶ ὅπως κύκλος τις τῶν ἀνθρωπίνων περιτρέχει πραγμάτων, νῦν μὲν τῶν, νῦν δὲ τῶν ἀνθούντων καὶ ἀπανθούντων, καὶ οὔτε τοῦ εὐπραγεῖν ἑστῶτος ἡμῖν, οὔτε τοῦ δυστυχεῖν, ὃ δὴ λέγουσιν, ἀλλὰ τάχιστα μετακινουμένου καὶ μεταπίπτοντος, ὡς αὔραις εἶναι μᾶλλον πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος, ἢ ἀνθρώπων εὐημερίᾳ, id eſt, Vides, quæ ſit cõditio rerum noſtrarum, vtq; rota quædam negotiorum humanorũ curſu circumagatur, nũc his, nunc illis florentibus, ac marcentibus, dum neque proſperitas, neq; aduerſitas, vt aiunt, nobis conſtat, ſed quam ociſſime in diuerſum mutatur, ac tranſilit, vt auris, ac literis aquæ inſcriptis fidere liceat citius, quam humanæ felicitati. His verbis pulchre depingit Euripũ humanæ conditionis. Inuenitur & τύχη εὔριπος, id eſt, Fortuna volubilis. Nihil enim hac inſtabilius, & εὔριπος διάνοια, quod cogitatio nũc huc nunc illuc feratur.

Endymionis ſomnum dormis.

Ἐνδυμίωνος ὕπνον καθεύδεις, id eſt, Endymionis ſomnũ dormis. In eos quadrabit, qui ſeſe immodico ſomno ſaginant, aut qui diuturno in otio verſantur, nec vllis ſe negotiis exercent, ſed mollem, feriatamq; agunt vitam. Natũ à fabula notiſſima Endymionis. is erat puer apprime formoſus, ac Lunę adamat⁹. Cui quidẽ illa à patre Ioue precib. impetrauit,

uit, vt, quidquid optaſſet, id ferret. Optauit Endymion, vt perpetuum dormiret ſomnum, ἀθάνατος, καὶ ἀγήρως μένων, id eſt, Immortalis perſeuerans, & expers ſenii. Vſus eſt hoc adagio Ariſtoteles decimo Moraliũ libro, colligens neque otium conuenire diis, neque rurſus vllam aliam actionem illis dignam videri, præter contemplationem. Porro, cum conſtet inter omnes, illos viuere, cõſentaneum eſt eoſdem & agere quippiam: Neque enim, inquit, oportet eos Endymionis, vt aiunt, dormire ſomnum. Cicero libro de Finib. quinto, differens id maxime nobis inſitũ à natura, vt agamus aliquid: Itaque, inquit, ne ſi iucundiſſimis quidem nos ſomniis vſuros putemus, Endymionis ſomnum nobis nolimus dari, idque ſi accidat, mortis inſtar putemus. Idem Tuſc. quæſt. lib. 1. Quanquam, qui leuiorem faciũt, ſomni ſimilimam volunt eſſe. Quaſi vero quiſquam ita nonaginta annos velit viuere, vt, cum ſexaginta cõfecerit, reliquos dormiat. Ne ſues quidem id velint, non modo ipſe. Endymion vero, ſi fabulam audire volumus, quando in Latmio obdormiuit, qui eſt mons Cariæ, nondum eſt experrectus.

Vltra Epimenidem dormit.

Ὑπὲρ τὸν ἐπιμενίδην καθεύδεις, id eſt, Vltra Epimenidis ſomnum dormiuiſti. In eos dicetur, qui perpetuũ agunt otium. Hiſtoria de Epimenide Cretenſi extat in Noctib. Gellianis, extat & apud Diogenem Laertium. Is, ambulando feſſus, in ſpecum quendam ſubierat, illic obdormiuit: nec experrectus eſt a ſomno ante exactos annos 57. Meminit huius Plin. lib. 7. cap. 52. his verbis, Magna quidem fabuloſitate, quam equidem & in Gnoſio Epimenide ſimili modo accipio: puerum, æſtu, & itinere feſſum, in ſpecu ſeptem & quinquaginta dormiſſe annis; rerum faciẽ, mutationemque mirantem, velut poſtero experrectum die: hinc pari numero dierum, ſenio ingruente, vt tamen in ſeptimum & quinquageſimum atq; centeſimum vitæ duraret annum. Lucianus in Timone: Ὑπὲρ τὸν ἐπιμενίδην γὰρ κεκοίμησαι, Nã ipſum etiam Epimenidem ſomno viciſti.

Matura ſatio ſæpe decipit, ſera ſemper mala eſt.

COLVMELLA de re ruſtica ſcribit hũc in modum: Sed cum omnia in agricultura ſtrenue facienda ſunt, tum maxime ſemẽtis. Vetus eſt agricolarum prouerbium: maturam ſationem ſæpe decipere ſolere, ſeram nunquam, quin mala ſit. Hactenus Columella. Admonet adagium, in omni negotio maturãdum eſſe, neque paulo ſatius eſſe, occupare tempus legitimum, quam ſerius aggredi. Velut, ſi quis admoneat, vt puer, tenera adhuc ætate, præceptoribus committatur erudiendus. Cõſultius enim anteuertere, quam prouectioribus annis tum demum incipere.

Fames Meliaa.

Λιμὸς μηλιαῖος, id eſt, Fames Meliæa. De fame extrema, deque rebus difficilimis. Eſt enim Melus oppidũ Theſſaliæ, quod Nicias, Athenienſium dux, obſedit, expugnauitque, nõ tam machinis bellicis, quam fame. Hæc ferme Suidas. Idem effert hoc pacto, λιμῷ μηλίῳ, famé Melia. Meminit huius hiſtoriæ Thucydides in quinto. Prouerbium eſt apud Ariſtophanem in Auibus:

Τὰς

Τὰς δ' αὖ θεὺς ἀπέκτεινε λιμῷ μηλίῳ. id eſt,

Iterum deos fame enecatis Melia.

Saguntina fames.

SAGVNTINA fames conſimili ratione in prouerbium venit. Hiſtoriæ meminerunt T. Liuius, Val. Maximus, & M. Tullius in Philippicis. Eſt autem Saguntum Hiſpaniarum oppidum, iuxta flumen Hiberum, ſocietate, fœdereque coniunctum cum Romanis. id longa Pœnorum obſidione, fameq; eo redactum eſt, vt ciues, extructo in foro igni, quidquid erat pretioſarum rerum, in eũ coniicerent, ac poſtremo, ſeq; ſuoſq; liberos eodem præcipitarent, ne venirent in hoſtium manus. Auſonius: Iam iam pereſam, iam Saguntina fame Lucaniacum liberet. Græci vehemẽtem & intolerandam famem, quæque λειποθυμίαν inducat, βούλιμον appellant, & βουλιμιᾶν dicuntur, qui animo deficiunt, præſertim ob inediam. Ariſtoteles ſectione octaua, problemate quarto, quærit, cur in frigore & hibernis menſibus homines magis βουλιμιῶσι, nam hoc verbo vtitur. & quam Ariſtoteles vocat βουλιμίαν, Theodorus vertit famem caninam. Mos erat olim apud Græcos, famem virgis ex ædibus eiicere, dicentes, ἔξω βούλιμον, ἔσω πλοῦτον καὶ ὑγιείαν, id eſt, Foras famem, intro diuitias, & ſanitatem.

Famis campus.

Λιμοῦ πεδίον, id eſt, Famis campus. In ciuitates dicitur, ingenti fame preſſas. Eſt aũt locus quiſpiam hoc nomine. Addunt, cũ aliquando illic ſumma fame laboraretur, apud Athenienſes oraculum admonuiſſe, vt famem, loco deſignato, certis piaculis, placarẽt, illi deſignarunt campum, qui eſt poſt ærarium. Atq; hinc eum locũ, famis campum appellant.

Elephantum ex muſca facis.

Ἐλέφαντα ἐκ μυίας ποιεῖς, id eſt, Elephantum ex muſca facis, id eſt, res exiguas verbis attollis, atq; amplificas. Lucianus in Muſcæ encomio: Πολλὰ δ' ἔτι ἔχων εἰπεῖν, καταπαύσω τὸν λόγον, μὴ καὶ δόξω κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐλέφαντα ἐκ μυίας ποιεῖν, id eſt, Multa adhuc commemorare poſſem, ſed finem dicẽdi faciam, ne videar & ipſe, iuxta tritum prouerbium, ex muſca elephantum facere. Sumptum videri poteſt ex Homero, qui inter prælia deorum, & heroum, muſcæ improbitatem deſcribit, cum hac inuictũ, & acrem bellatorem conferens Menelaum Iliad. ρ. Quin & D. Auguſtinus libro contra Manichęos de duabus animabus, non dubitat muſcam conferre, ac præferre ſoli, velut animal inanimi.

Elephantus non capit murem.

Ἐλέφας μῦν οὐχ ἁλίσκει, id eſt, Elephantus non capit murem. Generoſus, & excelſus animus negligit prædas viles, ac lucella minuta. Vir egregie doctus non inſectatur minutulos iſtos literatorum ſimios. Homo prępotens non offenditur iniurioliſ tenuium.

Aquila thripas aſpiciens.

Αἰετὸς θρῖπας ὁρῶν, id eſt, Aquila thripas aſpiciens. De magnis, qui puſilla negligunt. Eſt θρὶψ auicula quædam minutiſſima, quam aquila cum videat, vt eſt oculatiſſima, haud tamen dignatur perſequi, vtpote prædam vnguib. ſuis parum dignam. Ad hunc quidem modum inuenitur in commentariis Græcorum, verum

haud ſcimus, an mendoſe: nam thripas vermiculi genus eſt.

De pilo pendet. De filo pendet.

Ἐκ τριχὸς κρέμαται, id eſt, De pilo pendet. De re vehementer periculoſa. Videtur natū ab hiſtoria illa Dionyſii tyranni, propter gladium de pilo in caput impendētem. Ad quod alluſit Perſius Satyra tertia:

Et magis auratis pendens laquearibus enſis

Purpureas ſubter ceruices terruit.

Citatur hic verſiculus apud Macrobium lib. Saturnalium 1. ex Ennianorum annalium libro tertio:

Hac noctu filo pēdebit Etruria tota.

Id eſt, verſabitur in ſummo diſcrimine. Hoc dicto non eſt aliud hodie vulgo tritius. Syneſius in epiſtola quadam ἀπὸ λεπτοῦ φασὶ μίτου τὸ ζῆν ἠρτῆσθαι, id eſt, Aiunt vitam de tenui pēdere filo. Eodem pertinet dictum illud Laconicū, cuius meminit Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis. Nam, cum quiſpiam Lampen Æginitan efferret, tanquam longe ditiſſimū, propterea quod multa poſſideret nauigia, Lacon quidam, οὐ προσέχω ἔφη τῇ εὐδαιμονίᾳ ἐκ σχοινίων ἠρτημένῃ, id eſt, Nihil, inquit, moror felicitatem de funiculis pendentem. Nimirum innuens, nauticas opes incertas eſſe, ac fortunæ ludibriis obnoxias.

Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri.

Eſt verſus prouerbialis apud Horatium in Epiſtolis, dicendus in eos, qui ad inſaniam vſque impudentes, non verentur & confeſſa negare, & manifeſto falſa pro certis affirmare: deniq; quiduis dicere, ne victi in diſputando videantur. Qualem Plato inducit ſophiſtam Euthydemū, qui canem aiebat ſuum patrem eſſe, & eundem patrem omnium, & omnes omnia ſcire, atque id genus portenta pertinaciter, ne coargueretur, aſſeuerabat. Carmen Horatianum eſt huiuſmodi:

Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri.

Nimirum inter ſanos cōuenit, & nucem corticem habere durum, & baccam oleæ, lapillum intus durum. Proinde ludit operam, quiſquis cū id genus hominib. diſceptat, qui dicunt lucem tenebras, & tenebras lucem. Simile eſt quod affert Galenus De virtute ſimplicium remediorum lib. 2. quoſdam Anaxagoram auctorem citaſſe, qui pronūciaſſet niuem non eſſe albam. Verba Galeni ſic habent: καί τινες ἐξ αὐτῶν, καὶ τὸν Ἀναξαγόραν ἐπικαλοῦνται μάρτυρα, περὶ χιόνος ἀποφαινόμενον ὡς οὐκ εἴη λευκή. Atque iſtorum nonnulli, etiam Anaxagoram teſtem adducunt, qui de niue pronunciarit, quod non ſit alba.

Iuppiter orbus.

Ζεὺς ἄγονος, id eſt, Iuppiter orbus. Vbi quis palam falſa aſſeuerat. Conſtat enim Ioui quam plurimos eſſe liberos, vtpote deo longe mulieroſiſſimo, ſalaciſſimoque: qui non vna tantum corporis parte gignat, ſed è femore Bacchum, è cerebro Palladem produxerit.

In mari aquam quæris.

Ἐν θαλάσσῃ ζητεῖς ὕδωρ, id eſt, In mari quæris aquam. Ibi quæris, perinde quaſi difficile inuentu, vbi nihil aliud occurrat: veluti ſi quis in moribus ſceleſtiſſimi hominis vnū aut alterum admiſſum veſtiget, cum tota vita ſit contaminata: aut ſi quis in ſcriptoribus indoctis pauca captet, quæ reprehēdat, cum nihil occurrat

non

Digitized by Google

non reprehendendum. Martialis, ſi meminimus: Per mare, inquit, quæris aquam. Item Propertius Elegiarum libro primo:

-Nunc tu
Inſanus medio flumine quæris aquam.

Fluuius cum mari certat.

Ποταμὸς θαλάττῃ ἐρίζεις, id eſt, Fluuius cum mari certas. vbi minimi cũ maximis certamen ſuſcipiunt. Eſt autem locus quiſpiã, vt auctor eſt Suidas in Leonide, cui nomen ποταμιοί. id eſt, fluuij. Huius incolæ ποτάμιοι, quaſi fluuiales dicuntur. Hi notati ſunt, quod quamplurimos in ſuam ciuitatem adſcriberent, quos ea non ſatis commode caperet. Atque hinc prouerbij iocus, quod, cum fluuius eſſet, id eſt, locus non admodum amplus, mare videretur æmulari, cum omnes vndecunque in ſeſe reciperet.

Balbus balbum rectius intelligit.

BALBVS balbum rectius intelligit, id eſt, Barbarus barbari orationem. Ita enim natura comparatum eſt, vt, qui balbutit, hoc eſt, parum expedite loquitur, melius intelligat ſermonem illius, qui & ipſe conſimili modo balbutiat, quã qui integre, & articulare loquatur. Concinne dicetur in eos, quib. indoctis indocta magis & nota ſunt, & placent. D. Hieronymus hoc adagio cuiuſdam ſtultitiam tangit. Et idcirco, inquit, ſe eruditum putat, quia Iouinianum ſolus intelligit. Eſt quippe prouerbium, Balbum melius balbi verba cognoſcere. Hæc ille. Porro Iouiniani ſtylum, vt portentoſum, & vehementer obſcurum, idem Hieronymus miris ſalibus deridet in præfatione librorum, quibus illius coarguit errores.

Herbam dare.

HERBAM dare, pro eo, quod eſt, victorem agnoſcere, ac ſe victum fateri, paſſim obuium eſt apud doctos. Inde ſumptum, quod, vt eſt auctor Feſtus Pompeius, id erat paſtoralis vitæ indicium, propterea quod antiquitus curſu, aut alio quopiã certamine, ſuperati, herbam ex eodẽ ſtatim loco decerptam, aduerſario porrigebãt, victoriæ agnitæ ſymbolum. Plinius libr. 22. cap. 4. loquens de corona obſidionali graminea: Dabatur, inquit, viridi è gramine, decerpto inde, vbi obſeſſos ſeruaſſet aliquis. Namque ſummum apud antiquos ſignum victoriæ erat, herbam porrigere victos, hoc eſt, terra, & altrice humo, & humatione etiam cedere. Quem morem, inquit, etiam nunc durare apud Germanos ſcio. Idem libro octauo, ca. 5. de elephante: Mirus nanq; pudor eſt, victusque vocem fugit victoris, terram, ac verbenas porrigit. Feſtiuius autem erit adagium, ſi ad literariam victoriam transferatur.

Vt canis è Nilo.

QVI leuiter, ac velut obiter artẽ quampiam, aut auctorem deguſtãt, hi ceu cani è Nilo deguſtare dicẽtur. Id adagij natum eſt ex apopthegmate quodam, cuius meminit Macrobius Saturnalium libro ſecundo: Id eſt huiuſmodi: Poſt fugam Mutinenſem, quærentibus, quid ageret Antonius, quidam familiaris eius reſpondit: Quod canis in Ægypto, bibit, & fugit. Nam in illis regionibus conſtat, canes, raptu Crocodilorum exterritos, bibere, & fugere. Solinus ait, eos non niſi currentes lambitare, ne deprehendantur.

Haſtam

Haſtam abijcere.

HASTAM abiicere, dixit M. Tullius in oratione pro Murena, pro eo, quod eſt, cauſæ diffidere, & contentionem relinquere. Translatũ à malitia. Deſperat enim quiſquis arma in bello abiicit, & aut fugam ſpectat, aut mortẽ exſpectat. Græci ſimplici vocabulo ῥιψάσπιδας vocãt timidos, & in bello fugitiuos, nimirũ ab clypei iactu. Id cognominis Demoſthenes in prælio quodam emeruit: tam ignauus in bello, quam in concionibus inuictus. Cleonymus apud Ariſtophanem in Fucis, ἀσπιδαποβλὴς appellatur. Plato libro de legibus duodecimo declarat ῥιψάσπιδος nomen multo probroſiſſimum eſſe.

Arena cedere.

CONFINE eſt huic, Arena cedere, pro, deſiſtere à certamine, & victoriam vltro concedere. Translatum à pugna gladiatoria. Sic & Horatius:

Iam Scytha laxo meditantur arcu
Cedere campis.

In arenam deſcendere.

IN arenam deſcendere, pro eo, quod eſt, certamen inire. A gladiatoria item arena translatum, de qua Flaccus:

Ne populum extrema toties exoret
arena.

Quæ ſi ad rem animi transferantur, metaphoram habebunt prouerbialem. In exemplis referendis, quoniam paſſim obuia ſunt, non arbitrati ſumus, vel immorãdum nobis, vel remorandum lectorem. Meam arenam dixit Plinius in epiſtolis, pro mea functione. Ita enim ſcribit Fabato: Itaque Bœtico Priſco, quantũ plurimum potuero, præſtabo, præſertim in arena mea, hoc eſt, apud centumuiros.

Auſtrum perculi.

AVSTRVM perculi, id eſt, Operam luſi: eſt apud Plautum in Epidico. Aer enim verberantis ictum cedens eludit. Sumptum videri poteſt vel ab iis, qui exercentur ad artem gladiatoriam, enſem per aera ventilantes. Vel ab hiſtoria, cuius meminit Aulus Gellius de gente quadam, quæ cum hoc vento bellum geſſit.

Ne vmbram quidem eius nouit.

SIMILIMVM eſt huic illud, quod vſurpat Marcus Tullius in epiſtola ad Atticum libro octauo: O hominem amentem, & miſerum, qui ne vmbrã quidem τοῦ καλοῦ viderit. Plutarchus περὶ πολυφιλίας. Menandrũ citat, qui beatum dixerit eum, qui vel σκιὰν φίλου, id eſt, amici vmbram habeat. Et apud Athenæum, paraſitus quiſpiam panes rancidos & atros in conuiuium illatos, ἄρτων σκιὰς appellauit: quaſi manes panium, non panes. Quanquam adagium magis videtur ductum ab antiqua pictura, quæ rem duntaxat vmbris ruditer repræſentabat. Et nota eſt ſpecus Platonica, in qua qui deſidẽt, rerum vmbris oblectantur.

Prima facie, Prima fronte.

SAPIVNT & hæc quoque prouerbium maxime cum ad res incorporeas referuntur: Prima facie, Prima fronte, pro eo, quod eſt, primo obtutu, & priuſquam preſſius, ac diligentius conſideres. Fallit enim plerunque primus ille aſpectus, neque raro caligant oculi pudore quodam. Deinde, iterum atque iterum contemplati, perſpicimus quædam, quæ

nos

Digitized by Google

nos antea fefellerant, & primum illud oculorum iudicium quaſi recantamus. Huius adagii frequẽs eſt vſus apud ſcriptores Latinos, nominatim apud Quinctilianum libro duodecimo. Papinianus libro duodecimo, tit. de Condictione ſine cauſa, Ceſſare condictio prima facie videtur. Item libro 16. titul. ad Senatuscon. Velleianum, Cum prima facie quidem alienam, re vera autem ſuam obligationem ſuſcipiat, & aliis item aliquot locis. Celſus libro 22. tit. de Probationibus, capite Quingenta: Prima fronte æquius videtur, vt petitor probet quod intendit, &c.

Intus & in cute.

INTVS, & in cute notus eſt, modis omnibus cognitus: perinde quaſi dicas, foris, atque intus notus. Perſius:

Ad populum phaleras, ego te intus,
& in cute noui.

Id eſt, aliis fucum facito, mihi plane notus es, neque potes impoſturam facere. Et ſummam cutem primam illam rei quaſi frontem, ac ſpeciem vocamus. Auſonius in præfatione in periocha Homeri: Hæc eius ſpecies apparet, ſummam cutem primi operis intuenti. Et Horatius:

Introrſum turpis, ſpecioſus pelle
decora.

A limine ſalutare.

HVIC pene diuerſum eſt, A limine ſalutare. Plurimum vetuſtatis obtinebit & hoc; ſi ad res incorporeas deflectatur. Veluti ſi quis dicatur theologiam à limine duntaxat ſalutaſſe, qui videlicet neque valde diuturnam, neque præcipuam operam impenderit, ſed rudimenta modo deguſtarit. Seneca epiſtola quadrageſimanona: Nec ego nego proſpicienda iſta, ſed proſpicienda tantum, & à limine ſalutanda. Agit de dialecticorum argutiis, quas abunde ſatis exiſtimat leuiter attigiſſe. Trãſlatum à vulgaribus iſtis amicis, qui non admittuntur in penetralia, ſed procul, atque à limine ſalutant, ac deinde diſcedunt.

Primoribus labijs deguſtare.

PRIMORIBVS labijs deguſtare, eſt, leuiter quippiam attingere. Ductum ab ijs, qui cibum, aut potum tenuiter deguſtant, nihil inde in ſtomachum transmittentes. Cicero pro Cœlio: Equidem multos & vidi in hac ciuitate, & audiui, non modo qui primoribus labiis deguſtaſſent genus hoc vitæ. Idem de natura deorum libro ſecundo. Is cum dixit fore ſempiternum, hunc cenſes primis, vt dicitur, labiis deguſtaſſe phyſiologiam? id eſt, naturæ rationem. Quinctilianus libro duodecimo. Sed hoc transeo, de quo neminem, qui literas, vel primis, vt aiunt, labiis deguſtarit, dubitaturum puto. Procopius ſophiſta in epiſtola quadam, πάλιν δὲ ταύτην ἐμεμφόμην, εἰ τοσοῦτο γεύουσα πράγματος ἄκρῳ δακτύλῳ φασὶν, εἶτα τὴν ἡδονὴν ἀφαιρήσεται, id eſt, Rurſum in hanc ſtomachabar, ſi cum tantam rem ſummo, vt aiunt, digito deguſtandam prębuiſſet, deinde voluptate ſpoliaret. Quibus in verbis illud noue dictum, quod digito guſtum tribuit: niſi hoc ſenſit, qui leuiter deguſtant, eos rem deguſtandã ſummo digito admouere linguæ.

Summis labiis.

SVMMIS labiis Græci paulo diuerſius vſurpant, nempe, cum quis verbis duntaxat ſimulat quippiam, non

non autem ex animo facit. Lucianus in apologia, καὶ κατ' ἄκρου χείλους φιλοσοφῶν, id eſt, Ac ſummis labiis philoſophum agẽs. Item in Dialogis amatoriis ἐπ' ἄκρου τοῦ χείλους τοὺς ὅρκους ἔχουσι, id eſt, Summis in labiis iuſiurãdum habentibus. De amatoribus loquitur, qui venereum iurant iuſiurandum, non ex animo. Seneca libro primo, cap. 10. Non à ſummis labris iſta venerunt, habent hæ voces fundamentum. Ad eundem modum Diuus Hieronymus in epiſtola ad Ruſticum monachum, Vt non leui, inquit, citatoque ſermone, &, vt ita loquar, ſummis labiis hoſpites inuitemus.

Extremis digitis attingere.

Hvic germanum eſt, Extremis attingere digitis, pro eo, quod eſt, leuiter attingere, quod ita demũ adagium videbitur, ſi metaphora acceſſerit. M. Tull. in eo loco, quem modo citauimus: Equidem multos & vidi in hac ciuitate, & audiui, non modo qui primoribus labiis guſtaſſent genus hoc vitæ, & extremis, vt dicitur digitis attigiſſent, ſed qui totã adoleſcentiam voluptatibus dediſſent, emerſiſſe aliquando, & ſe ad frugem bonam, vt dicitur, recepiſſe. Græci ſic efferunt. τῷ ἄκρῳ ἅψασθαι δακτύλῳ, id eſt, Summo contingere digito. Ita Baſilius in epiſtolis: οἶδα δὲ αὐτὸς, εἰ καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ τοῦ γλυκυτάτου μέλιτος τῆς παρ' ὑμῖν ἐκκλησίας ἀπελαυσάμεθα πέρυσιν, i. Noui & ipſe, tametſi ſummo digito mel dulciſſimũ veſtratis eccleſiæ guſtauim⁹ anno ſuperiore. Trãſlatum videri poteſt a luctantibus. Nã Græci vocant ἀκροχειρίζεσθαι, colluctari cum quopiam citra reliqui corporis congreſſum, ſed ſummis duntaxat digitis. Lucianus in Demonactis vita, Οὐδὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ ἁψάμενος, id eſt: Neque ſummis, vt aiunt, digitis attigerat. Euripides hyperbolem citra metaphoram vſurpauit in Iphigenia Aulidenſi:

Οὐχ' ἅψεται τῆς θυγατρὸς Ἀγαμέμνων ἄναξ,
Οὐδ' εἰς ἄκραν χεῖρα.

id eſt:

Haud filiam cõtinget Agamemnon tuam,
Non vel manu primore.

Dimidium plus toto.

Πλέον ἥμισυ παντὸς, id eſt, Dimidiũ plus toto, ænigma prouerbiale, quo commendatur aurea mediocritas. Refertur, & exponitur à Platone lib. De legibus 3. ἆρα οὐκ ἀγνοήσαντες, τὸν ἡσίοδον ὀρθότατα λέγοντα, ὡς ἥμισυ τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλέον. ὁπόταν ᾖ τὸ μὲν ὅλον λαμβάνειν, ζημιῶδες, τὸ δὲ ἥμισυ μέτριον, τότε τὸ μέτριον τοῦ ἀμέτρου πλέον ἡγήσατο ἄμεινον ὂν χείρονος, id eſt, Nonne, quod ignorauerint Heſiodũ recτiſſime dicẽtem, dimidium ſæpenumero plus eſſe, quam totum, videlicet cum totum accipere noxium fuerit, dimidium autem moderatum, ibi moderatũ immoderato plus eſſe duxit, vtpote quod ſit deteriore melius. Ad eundem modum enarrant Heſiodi interpretes: nimirum in toto ſignificatum eſſe τὴν πλεονεξίαν, in dimidio τὴν ἰσότητα. Siquidem, qui dimidio contentus eſt, is in medio conſiſtit: contra quiſquis ad totum vſque progreditur, is, mediocritatem prætergreſſus, ad extremum perueniat oportet. Meminit eiuſdem adagii & libro de RepubI. quinto. Rurſus libro De legibus ſexto, declarans in ciuitate præcipuum eſſe, vt eximiis viris cõmittantur magiſtratus. Λεγεὶ γὰρ λέ-

Digitized by Google

γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου, καὶ τὸ καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε. τὸ δ' ἐστὶν ὡς ἐμοὶ φαίνεται πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, id eſt, Principium enim totius negotii dimidium dicitur in prouerbiis, ac bene cœpiſſe ab omnibus vbique laudatur. Cæterum hoc mihi ſane plusquam dimidium videtur. Plato alludit ad vocis amphibologiam, nam ἀρχὴ Grecis & principium rei, & magiſtratum ſonat. Pittacus apud Laertium, vbi ſe ſponte abdicaſſet magiſtratu, agri ſibi a Mitylenæis relicti dimidium reſécuit, auctore Soſicrate, dicens, dimidium prȩſtabilius eſſe toto. Idem pecuniam à Cræſo miſſam recuſauit, reſpondens, ſibi dimidiō plus eſſe, quam vellet. Carmen extat apud Heſiodum libro primo operis, cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι. Scribit enim ad fratrem Perſam in hunc modum:

Ἤδη μὲν γὰρ κλῆρον ἐδασσάμεθ', ἄλλα τε πολλὰ
Ἁρπάζων ἐφόρεις μέγα κυδαίνων βασιλῆας
Δωροφάγους, οἳ τήνδε δίκην ἐθέλουσι δικάσσαι,
Νήπιοι οὐδ' ἴσασιν, ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς,
Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.

Quos verſus vtcunque vertimus ad hunc modum:

Iamq; patris nobis erat hercíſcunda facultas,
At tu vltra ſortem rapiebas plurima, reges
Doniuoros tibi concilians, qui ſoluere litem hanc
Affectant. verum ſtulti neſcire videntur,
Dimidium quam ſit toto præſtantius, & quam
Magna ſit vtilitas maluæ, aſphodeliq; virentis.

Quid autem ſit Aſphodelus, videtur olim parum inter eruditos cōſtitiſſe. Quandoquidem Gellius lib. 18. hanc quæſtionem in ſtudioſorū cōuiuiis propoſitam fuiſſe prædicat, tāquam de re paucis cognita. Theodorus alicubi vertit Albucum. Quod autē ad huius adagii pertinet enarrationē, ex multis Luciani locis colligere licet, aſphodelum herbam eſſe plebeiam, ac vilem: atque hac victitare manes, apud quos nullus luxus, nulla ſit ambitio. Quinetiam apud Theocritum Idyllio ſeptimo, aſphodelus inter ruſticanas herbas commemoratur.

Κνύζᾳ τ' ἀσφοδέλῳ τε πολυγνάμπτῳ τε σελίνῳ.

Proinde Poeta, regum, ac locupletum immoderatos luxus taxat, illorum faſtibus, popularium mediocritatem anteponens. Plutarchus item in conuiuio ſeptem ſapientum, locū hunc Heſiodium putat ad frugalitatis admonitionem eſſe referendum. Suidas ex euentu natam parœmiam exiſtimat huiuſmodi quandam afferens fabulam. Duo fratres erāt, quorum alter moriens, fratri teſtamento mandauit, & filii, quem pupillum relinquebat, tutelam, & facultatum illius procurationem. At is, cum eſſet eiuſmodi, cuiuſmodi vulgo ſunt homines: nimirum vt plus apud eum valeret lucrum, quam pietas: pueri res occupare conatur, idq; dum molitur, etiam ſua perdidit. Deinde poſtulanti, vt ſui ratio haberetur, quo poſſet in locum meliorem reſtitui, reſponſum eſt ad hunc modum:

Νήπιος οὐκ ἐνόησεν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός.

id eſt:

D.mi-

Dimidium, quam ſit toto præſtantius iſtud
Haud nouit ſtultus.

Suidas citat ex Marino quodam: γέγονε ἢ ἡ ἀρχὴ, ὐκ ἀρχὴ μόνον, ὐδὲ κτ̀ παροιμίαν, ἥμισυ τῦ παντὸς, αὐτὸ δὲ ὅλον τὸ πᾶν, id eſt, Contigit autem nobis principatus, non principatus tantum, neque (iuxta prouerbium) dimidium totius, ſed ipſum totũ vniuerſum. Regum igitur eſt, dimidium totius; totũ auferre, tyrannicum. Idq; prouerbium trifariam licebit vſurpare: primum, cum mediocritatem illam vere auream efferemus, citra quam nihil eſt in rebus humanis, nec honeſtum, nec iucundum, nec laudatum: mediocritatem autem opportunitate metimur, quemadmodum Heſiodum imitatus ait Pindarus:

Ἕπεται δ᾽ ἐν ἑκάςῳ μέτρον, νοῆσαι δὲ
καιρὸς ἄριςος,

id eſt:

Adeſt vnicuiq; rei modus, ad eum cognoſcendum optima opportunitas. Etenim pro loco, quod alias nimium eſt, alias erit parum. Idem in Nemeis hymno vltimo:

Κέρδων δὲ χρὴ μέτρον θηρεύεμεν,
Ἀπροσίκτων δ᾽ ἐρώτων ὀξύτεραι μανίαι.

id eſt:

In lucris autem oportet modũ ſectari. Nã immẽſarum rerum cupiditates vehemẽtiores habent inſanias. Altera vtendi ratio fuerit, cum æqualitatem anteferemus, quam Pythagoras dixit amicitiæ tum parentem, tum altricem, cõtra inæqualitatem, diſcordiarum, bellorumq; matrem: id quod eleganter extulit Euripides in Phœniſſis:

Κεῖνο κάλλιον τέκνον,
Ἰσότητα τιμᾶν, ἣ φίλους ἀεὶ φίλοις,
Πόλεις τε πόλεσι, ξυμμάχους τε ξυμμάχοις
Συνδεῖ, τὸ γὰρ ἴσον, νόμιμον ἀνθρώποις ἔφυ.
Τῷ πλέονι δ᾽ αἰεὶ πολέμιον καθίσαται
Τοὔλασσον, ἐχθρᾶς δ᾽ ἡμέρας κατάρχεται.
Καὶ γὰρ μέτρ᾽ ἀνθρώποισι καὶ μέρη
ςαθμῶν
Ἰσότης ἔταξε, κἀριθμὸν διώρισε,
Νυκτός τ᾽ ἀφεγγὲς βλέφαρον, ἡλίου
τε φῶς
Ἴσον βαδίζει τὸν ἐνιαύσιον κύκλον,
Κοὐδέτερον αὐτοῖν φθόνον ἔχει νικώμενον,
Εἶθ᾽ ἅλιος μὲν, νύξ τε δουλεύει βροτοῖς.

id eſt:

Illud, nate, fuerit pulcrius,
Æqualitatem amplecti, amicos hæc enim
Glutinat amicis ſemper, vrbes vrbibus,
Sociosq; ſocijs nectit, etenim æqualitas
Cum legibus reſpondet, atque concinit.
At, quod minus ſit, cum hoc, quod eſt plus prælium
Vſq; habet, & hinc diſcordiarum exordia.
Siquidem modos cunctorum, & æquilibria
Æqualitas mortalib. præſcripſit, &
Præfinijt numeros, & atræ noctis, ac
Lucis diurnæ ſecuit hæc diſcrimina,
Vt annuum æquis vicibus exigant ſimul
Orbem, nec altera alteri vnquam inuiderit
Superata, deinde noxq; ſolq; ſeruiunt
Mortalibus. & reliqua.

Tertia vtendi ratio, ſi quando deterrebimus ab inferenda iniuria, ſuadebi-

debimusque ſatius eſſe, iuxta Platonis ſententiam, iniuriam in ſeſe admittere, quam inferre alteri. Nam id ſibi velle proverbium hoc demonſtrat Plutarchus in commentario De audiendis poetis. Huc pertinet quod de Dario refert Plutarchus. Cum enim Præfectos prouinciarum ad ſeſe accerſitos, percunctatus eſſet, num grauia eſſent attributa, atque illi reſpondiſſent, eſſe mediocria, iuſſit de ſingulis dimidium pendi, indicans eſſe ſatius dimidium accipere cum benevolentia prouincialium, quam totum odio ſuorum. Noſtra ſententia non ſemper aſpernandum illud comici Syri conſilium: Potius quam venias in periculum, ſerues ne, an perdas totum, dimidium, ſiue vt legunt alii, diuiduum face.

Serpentis oculus.

Ὄφεως ὀφθαλμός, id eſt, Serpentis oculus. De his dici conſueuit, qui acribus & intentis intuerentur oculis. Ab animante ſumpta metaphora. Sunt enim huic animanti oculi duriores ac perſpicaces. Vnde Flaccus:

Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut ſerpens Epidaurius?

Ne moueto lineam.

Μὴ κίνει γραμμήν, id eſt, Ne moue lineam. Pindaricorum hymnorum enarrator, exponens eum locum, Οὕτω δ᾽ ἔδωκε Λίβυς ἁρμόζων κόρᾳ νυμφίον ἄνδρα, ποτὶ γραμμᾷ μὲν αὐτὰν στᾶσε. (Loquitur autem de Antæo, qui iuuenibus deſponſam filiam extrema ſtatuerit linea, vt qui primus ad eam curſu perveniſſet, is vxorem abduceret domum) recenſet huiusmodi proverbium: Μὴ κίνει γραμμήν, id eſt, Ne moueris lineam. Idque tranſlatum exiſtimat à more veterum, qui metam ducta linea ſignabant, in qua præmium propoſitum erat, quod auferret victor. Ducebatur autem & altera linea pro carceribus, quemadmodum alibi diximus, vnde curſus erat initium. Igitur vtraque linea proverbii miniſtrauit occaſionem ἀπὸ γραμμῆς, id eſt, ab ipſo initio, & Μὴ κίνει γραμμήν, id eſt, Ne moueas metam. Significat autem, non eſſe mutandas leges, neque prætereundos fines rerum præſcriptos. Huc peculiarius pertinet Theocriticum illud ἐν βουκολιάσταις:

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον. id eſt,
Atq; è lineola lapidem mouet.

Alludit ad flumen Galateæ, ſaxum aliquod ab extrema ripa ſecum auferens. Eſt & ſacra linea in teſſerarum luſu, de qua dictum eſt alias.

Eandem tundere incudem.

Eandem incudem aſſidue tundere, eſt indefatigabili aſſiduitate in operis alicuius ſtudio perſeuerare. Metaphora ducta à fabris, crebis ictibus incudem ferientibus, atq; ita tandem aliquādo ferri rigorem perpetuo labore vincētibus. M. Tullius lib. de oratore 2. Ego autem, ſi quem nunc plane rudem inſtitui ad dicendum velim, iis potius tradā aſſiduis, vno opere eandem incudem, die noctuque tundentibus. Convenit in grammatiſtas ac literatores, quibus ſine fine eadem ſunt inculcanda pueris, vt hæreant aliquando.

Cicada vocalior.

Τέττιγος λαλίστερος, id eſt, Cicada vocalior. Dicebatur in hominem impendio garrulum, aut admodum muſicum, propterea, quod hoc inſectum, rore duntaxat viuens, cantu potiſſimum delectetur. Et quosdam ita muſicæ deditos, vt neglecto cibo

Cc peri-

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

pituri fuerint inedia inecicadas à diis mutatos, narrat apud Platonem Socrates in Phædro. Et Theocritus in Daphnide:

Τέττιγος ἐπεὶ τύγε φέρτερος ἄδεις.
id eſt,

Quippe canis melius quacunq; cicada.

Apud Diogenem Laertium refertur Timonis carmen in Platonis eloquentiam,

Τῶν πάντων δ' ἡγεῖτο πλατύστατος, ἀλλ' ἀγορητὴς
Ἡδυεπὴς τέττιξιν ἰσογράφος, οἵθ' ἑκαδήμου
Δένδρει ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι. id eſt,

Cunctos anteibat latiſſimus ille, ſuauis
Orator, cuius non cedunt ſcripta cicadis,
Quæ ſuper arboribus reſident lucis in opacis,
Ac mittunt vocem modulato gutture amœnam.

Eſt autem alluſio, quam Latinus interpres nõ poteſt reddere, in πλάτυστος ad Platonem, & in ἑκαδήμου ad illius Academiam. Alluſum item ad carmen Homeri Iliados γ. de ſenibus, qui ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι, id eſt, Vocem floridam emittunt. Apud Athenæum lib. 6. paraſitus quiſpiam ſeipſum depingens, λαλεῖν, inquit, τέττιξ, id eſt, garrulitate cicada ſum. Et apud eundem lib. 11. Theopompus τέττιξ κελαδεῖ, id eſt, Cicada ſtridet, quod tamen illic videtur boni ominis cauſa dici.

Ἀντιπελαργεῖν.

Ἀντιπελαργεῖν apud Græcos eſt, mutuam officii vicem rependere, maxime nutricandi, fouendique eos, à quibus aliquando fueris enutritus, aut inſtitutus, vt ſi liberi parentes ætate feſſos viciſſim alant, foueantq; aut ſi diſcipulus præceptorem inuicem erudiat. A ciconiæ natura ſumptum, quæ Græce pelargus dicitur. Ea inter aues vna pietatis ſymbolum obtinet. Extat autem lex pietatis magiſtra, quæ edicit, vt liberi parentes alant, aut vinciantur. Ad id reſpexiſſe videtur Homerus Iliad. Δ. cum ait:

Οὐδὲ τοκεῦσι
Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰὼν. id eſt,

Nec nutricandi officium genitoribus vnquam
Perſoluit charis, breue at illi contigit æuum.

Eodem alluſit Euripides in Oreſte:

Καὶ μὴν τίνοι γ' ἂν τῇ τεθνηκυίᾳ τροφάς. id eſt,

Atqui rependet mortua altura vicem.

Hanc itaque legem, quam pleriq; etiam mortales negligunt, ſola ciconia inter omnia animantium genera exprimit. Siquidẽ reliqua tantiſper amant, agnoſcuntque parentes, dum egent illorum ad nutricationem opera: Vna ciconia parentes ſenecta defectos, viciſſim alit, & volandi impotentes humeris geſtat. Quorum poſterius laudatur in Ænea, cui inde Pii cognomen: alterum miris laudibus fertur in puella, quę matrem captiuam complures dies ſuis vberibus aluit. Hanc ob cauſam, vt auctor eſt Suidas, antiquitus in regum ſummo ſceptro ciconiæ figura ponebatur, in imo hippopotamus: vt ipſo geſtamine admonerentur, pietatem plurimi facere oportere, violentiã cohibere. Nam hippopotamus animal efferum eſt, ac violentum: atque adeo impium, quippe quod interfecto patre matrem init, teſte Plutarcho in com-

Digitized by Google

in commentario, cui titulus, Vtra animantia ſint prudentiora, terreſtria an aquatilia. Laborant infamia impietatis & viperæ, quod perfracta matris aluo naſcantur. Item ſcorpiones, & aranei, qui poſt incubatus officium à ſuis fœtibus interimuntur. Teſtis Ariſtot. lib. De natura animalium 5. De ciconiarum pietate Plinius lib. 10. cap. 23. teſtatur his verbis, Ciconiæ nidos eoſdem repetunt. Genitricum ſenectam inuicem educant. Quin & diuus Baſilius ciconiarum nobis pietatis erga parentes exemplum proponit. Eodem alluſit Crates Cynicus, ſcribens Hipparchiæ vxori de filio nato, cum pollicetur ſibi curæ futurum, vt illum matri ciconiam pro cane remittat in ſenecta. Canes enim vocantur Cynicæ ſectæ philoſophi. Significat igitur, puerum fore pium, qui parentem iam decrepitam mutuo foueat. De ciconiarum pietate meminit & Ariſtophanes in Auibus:

Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν τοῖσι ὄρνισιν νόμος
Παλαιὸς ἐν τοῖς τῶν πελαργῶν κύρβεσιν.
Ἐπὴν ὁ πατὴρ ὁ πελαργὸς ἐκπετησίμους
Πάντας ποιήσῃ τοὺς πελαργιδεῖς τρέφων
Δεῖ τοὺς νεοττοὺς τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν. id eſt,

Nobis quidem auibus peruetuſta lex viget,
Ciconiarum inſcripta tabulis, vt ſimul
Ciconia parens educauerit ſuos
Ciconiadas, & iam volucres euaſerint,
Pulli viciſſim nutriant patrem ſuum.

Vtitur eodem Plato in Alcibiade primo. Sed nemo profecto venuſtius, nemo felicius, quam Angelus Politianus in quodam epigrammate:

Κοὔτι γε θαῦμα
Εἴ γε νέοι τὴν γραῖαν ἀντιπελαργέομεν·

id eſt, Si nos Latini, olim Grçcorum literis educati, nunc Græciam, velut anum, atque effœtam, viciſſim ſuas doceamus literas. Porro huiuſmodi officium, quod liberi viciſſim in parentes collocant, Græci vnico verbo dicunt, γηροβοσκεῖν, ſeu γηροτροφεῖν, & γηροκομεῖν. Extat in hanc ſententiam huiuſmodi ſenarius:

Ἰσχυρῶς βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς,
id eſt,
Viuax eris, ſenes parentes confouens.

In quadrum redigere.

IN quadrum redigere dixit M. Tullius in De claris oratoribus, pro eo, quod eſt, in ordinem, aptamque ſtructuram concinnare. Sumptum ab iis, qui arbores aut lapides mathematicis gnomonibus exæquant, vt vndequaque congruant inter ſeſe: proinde, quod convenit, quadrare dicimus. Virgilius Georgicon libro 3.

Indulge ordinibus, nec ſecius omnis in vnguem
Arboribus poſitis, ſecto via limite quadret.

De fæce haurire.

M. Tullius in catalogo illuſtrium oratorum, figura mirum ni prouerbiali, dixit: De fæce haurire, pro eo, quod eſt, ſordida quæpiam, ac plebeia, nimiſque humilia perſequi. Vſurpat hoc proverbium Atticus eo, quo diximus, libro, in Ciceronem, qui tempus tereret in commemorãdis oratoribus quibuſdam obſcu-

Digitized by Google

ris, ac nullius pene nominis. Mutuo ſumptum à ſordidis iſtis, qui vinum vna cum ipſa fæce hauriunt, ne quid omnino reliquum faciant in dolio, vnde & plebis infimam fæcem dicimus.

In laqueum inducere.

In laqueum inducere, & In caſſes inducere, eſt, arte ſic concludere quempiam, vt iam nullum ſit effugium. Qui mos fuit Socrati Platonico, ſuis illis rogatiunculis eo depellere ſophiſtas, vt negarent, quæ prius affirmauerant; quæ negauerāt, affirmarent; denique nihil non dicerent. Quintilianus lib. Institutionū 5. Turbantur enim, & à patronis diuerſę partis in laqueum inducuntur. Græci, qui iam capti teneantur, ἐμβρόχους vocant. Ouidius:

Decidit in caſſes præda petita meos,

Euripides in Hippolyto coronato:

Κρεμαστοῖς ἐν βρόχοις ἠρτημένη. id eſt,

Penſilibus irretita caſſibus.

Ibidem paulo poſt:

Λῦσαι τ' ἄνασσαν ἐξ ἐπισπαστῶν βρόχων. id eſt,

Heram è tenacibus expedire caſſibus.

Bœotica ſus.

Η βοιωτία ὗς, id eſt, Bœotica ſus. Vetuſtiſſimum adagium, olim in ſtolidum, & indoctum hominem iaci ſolitum, vſurpatur à Pindaro in Olympiacis:

Ἔπειτ' ἀρχαῖον ὄνειδος ἀλαθέσι λόγοις φεύγομεν βοιωτίαν ὗν.

Admonet Æneam Choro didaſcalum, ita curet canendum hymnum, vt vetus illud probrum veris rationibus liceat effugere, quod in amuſos dici conſueuerit, βοιωτία ὗς. Interpres originem proverbii refert ad hunc modum. Qui priſcis temporibus Bœoticam regionem incolebāt, ὕαντες appellabantur, gens barbara & agreſtis: proinde quidam deprauata voce, pro ὕαντας ὗας, id eſt, ſues appellabant. Idque ſcomma ceſſit in proverbium, vt primum in Bœotos diceretur: ab his in quoſuis indoctos, inconditos, moribusque ruſticanis homines torqueretur, βοιωτία ὗς. Interpres citat eundem Pindarū ex Dithyrambis:

Ἦν ὅτε σύας τὸ βοιώτιον ἔθνος ἔλεγον. id eſt,

Erat, cum Bœoticam gentem ſues Vocarent.

Citat & ex Cratino: Αὗται δ' εἰσὶ συβοιωτικὸν πεζοφόρον γένος ἀνδρῶν, id eſt, Iſti ſunt Sybœoticum pedeſtre genus virorum, dictione ridicula compoſita ex ſue & boue. In Commentariis Græcorum inuenitur, βοιώτιος νοῦς, id eſt, Bœoticus animus, pro ſtupido, brutoque. Plutarchus in commentario: περὶ τῆς πολυφιλίας indicat Atticos ſtupidi, bardi, inſulſi, denique & ſuis cognomen indidiſſe Bœotis, potiſſimū ob edacitatem. Cui adſtipulatur Athenæus li. 10. referens hos verſus ex Eubulo:

Πονεῖν μὲν ἄμμες, καὶ φαγεῖν μὲν ἀνδρικοί,

Καὶ καρτερῆσαι, τοὺς δ' Ἀθηναίους λέγειν

Καὶ μικρὰ φαγέμεν, τοὶ δὲ Θηβαῖοι μέγα. id eſt,

Sumus ad bibendum, atque ad Vorandum ſtrenui,

In his Valemus. Athenienſes dicere

Prompti, edere pauca, multa Thebani ſolent.

In Græcis verſibus apparet πονεῖν ſcriptum pro πίνειν, aut πιεῖν, & μὲν pro γὰρ & τοὶ pro οἱ. Idem Eubulus in Europa.

Κτίζε

Κτίζε βοιωτῶν πόλιν,
Ανδρῶν ἀρίστων ἐσθίειν δι' ἡμέρας.
id eſt,
Vrbem parauit ille Bœotis viris,
Diem per omnem ingurgitare ſtrenuis.

Rurſus ex Eubuli altera fabula:
Οὕτω σφόδρ' ἐστὶ τοὺς τρόπους βοιώτιος.
id eſt,
Vſque adeo mores obtinet Bœoticos.

Idem approbat multis multorum auctorum teſtimoniis. Sunt autem inter ſe cognata vitia πολυφαγία, & ſtoliditas. Atq; hinc Herculem Thebanum edacem faciunt, ſed eundem à literis alieniſſimum, adeo vt præceptorem ſuum trucidarit. Fuit autem & hic Bœotus, nimirum Thebis natus. Rurſum Plutarchus De dæmonio Socratis: Ἀνεγείρειν τὸ κατὰ βοιωτῶν ἀρχαῖον εἰς μισολογίαν ὄνειδος, id eſt, Refricare vetus illud aduerſus Bœotios de literarũ odio probrum. Quanquam ipſe Plutarchus Bœotus fuit, homo quiduis citius, quam ſtupidus. Denique quoniam conſtat vel ob Romanum imperium latiſſime propagatum, vel ob commercia negociatorum, voces Germanicæ, Gallicæ, Britannicæque linguæ fuiſſe mixtas, ſuſpicamur à Græcis ad nos dimanaſſe, quod hominem ſtupidum, ac nullo mentis acumine præditum vulgo dicimus Bot, pro Bœoto, proprium enim huic linguæ, voces quamuis multarum ſyllabarũ in vnam ſyllabam contrahere.

Cribro diuinare.

Κοσκίνῳ μαντεύεσθαι, id eſt, Cribro diuinare, eſt coniectura ſagaci rem deprehendere, Aut ſtulte de rebus occultis diuinare. Lucianus in Pſeudomante: κοσκίνῳ, τὸ τοῦ λόγου, μαντευόμενος. id eſt, Cribro, quod aiunt, vaticinans. Meminit & Theocritus in Idyl. 3.

Εἶπε καὶ Ἀγροιὼ τἀλαθέα κοσκινόμαντις.
id eſt,
Cribro vaticinans, verum mihi dixit Agræo.

Porro genus hoc diuinandi ſuſpenſo cribro in hodiernum vſque tempus durat apud quoſdam ſuperſtitioſos. Apud veteres vaticinia peragebantur cribro, lauro, & tripode.

Hydram ſecas.

Ὕδραν τέμνεις, id eſt, Hydram ſecas. Eſt apud Platonem lib. De Rep. 4. ἀγνοοῦντες, inquit, ὅτι τῷ ὄντι ὡς ὕδραν τέμνουσι. id eſt, Ignari ſe reuera tanquam hydram ſecare. Eſt autem hydram incidere, ita vnum aliquod incommodum tollere, vt in eius locum alia plura recipias. Adagium natum à fabula hydræ Lernęæ, quam alii centum fuiſſe capitum aiunt, alii octo, è quibus vnum erat immortale. Cum hoc monſtro multum, diuque conflictatus eſt Hercules, propterea quod vno reciſo capite, plura renaſcerentur. Plutarchus in commentario De fortuna Alexandri, ὕδραν τέμνων ἀεί τισι πολέμοις ἀναβλαστάνουσαν, id eſt, Hydram ſecans ſemper aliquibus bellis repullulantem. De Alexandro loquitur, cui, vno bello confecto, ſubinde aliud, atque aliud exoriebatur. Cyneas cognita Romanorum multitudine identidem poſt acceptam cladem copias inſtaurantiũ dixit, Pyrrhum ſibi videri aduerſus Lernæam hydram pugnare. Hinc Horatius in Odis:

Non hydra ſecto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Accommodari poterit ad eos, qui litib. inuoluuntur nunquam finiẽdis.

Digitized by Google

Lis enim litem parit, & ſæpenumero pro vna enecta tres ſubnaſcuntur. Seneca quodam in loco ſcribit, negotia ſordida, quæ nos auocant à ſtudio ſapientiæ, abrumpi poſſe, explicari non poſſe, quod negociũ ex negocio ſeratur, & occupationi occupatio, velut vnda ſuccedat vndæ.

Ne ramenta quidem. Ne feſtuca quidem.

NE ramenta quidem ditior, hyperbole prouerbialis, cum alias aliquoties apud Plautum, tum in Rudentibus: Nunquam hercle hinc hodie ramenta fies fortunatior, perinde quaſi dicas ſtupa ditior, ita, vt vulgo loquuntur. Simili figura dixit Ariſtophanes in Lyſiſtrata:

Λιποῦσα μηδὲν ἐνθαδὶ, κινοῦσα μηδὲ κάρφος. id eſt,

Nihil hic cũ reliquerit, mouerit ne feſtucam quidem.

Idem in Veſpis:

Ὕπνου δ' ὁρᾷ τῆς νυκτὸς οὐδὲ πασπάλην. id eſt,

Noctu haud videt ſomni ne paſſalam quidem.

Interpres ait, πασπάλην ſignificare minutiſſimum quippiam. Quibusdam ea vox magnetem lapidem declarat. Subnectit eodem in loco conſimilem figuram:

Ἢν δ' οὖν καταμύσῃ κἂν ἄχνην. id eſt,

Quod ſi vel achnen flexerit ſomno caput, ἄχνη vero ſignificat minutiſſimum, ac leuiſſimum illud, quod è ſpicis excuſſis euolat. Qua voce vſus eſt & Homerus Iliados ε.

Ὡς δ' ἄνεμος ἄχνας φορέει ἱερὰς κατ' ἀλωάς. id eſt,

Vt vento tenues ſacra area iactitat achnas.

Hebraicarum periti literarum affirmant, illam, quam vocem Hieronymus vertit puluerem, ſecutus ſeptuaginta, qui tranſtulerunt χνοῦν, idem Hebræis ſonare, quod Græcis ἄχνη.

Sacrum ſine fumo.

Ἄκαπνος θυσία, id eſt, Sacrificium abſq; fumo, de nimium tenui cõuiuio, & in quibus nihil cocti obſonii apponitur. Tranſlatum à pauperculorum ſacris, molas, thuſculum, lac, aut corollas offerẽtium, cum dii nidorem illum expectent vna cum fumo ſubuolantem, iuxta Homerum. Lucianus in Amoribus, Βουφάγος μὲν ὁ δαίμων ὦ Λυκῖνε, καὶ τοῖς ἀκάπνοις, ὥς φασι, τῶν θυσιῶν ἥκιστα τερπόμενος, id eſt, Sane perquã edax deus eſt Lucane, quiq; fumi expertibus ſacris haudquaquam gaudeat. In eum ſenſum vſus eſt & Athenæus, ἄκαπνα γὰρ ἀεὶ ἀοιδοὶ θύομεν, id eſt, Nam poetæ ſemper ſacra ſine fumo ſacrificamus.

Non eſt cura Hippoclidi.

Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, id eſt, Non eſt Hippoclidi curæ. Siue, vt carmen reddamus, Non curat Hippoclides. Eſt enim verſus iambicus, dimeter catalecticus. Hoc adagio ſignificabant ſe quippiam negligere, neque magnopere laborare. Natum autem eſt ex hiſtoria, quam pluribus verbis narrat Herodotus in Eratone. Vt autem in pauca cõferamus, hic Hippoclides erat Tiſandri filius, qui cũ multis aliis iuuenibus Cliſthenis Sicyonii filiam ambiebat. Verum cum Cliſthenes procos toto anno probaret, & Hippoclides in conuiuio indecoram quandam ſaltationem edidiſſet, ſublatis in altum pedibus, pater offenſus inhoneſto iuuenis luſu, ait, Ὦ παῖ Τισάνδρου ἀπωρχήσαό γε μὴν τὸν γάμον, id eſt, Fili Tiſandri, à nuptiis tua ſaltatione excidiſti. At ille proti-

Digitized by Google

protinus reſpondit, Οὐ φροντὶς ἱπποκλείδῃ, id eſt, Haud curat Hippoclides. Ea vox, vt teſtatur Herodotus, in prouerbium abiit. Id dictũ in ipſum retorquet Herodotum Plutarchus in libello, quem aduerſus eum ſcripſit, Δοκεῖ μοι καθάπερ ἱπποκλείδης, ὁ τοῖς σκέλεσι χειρονομῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης, εἰπεῖν ἂν ἐξορχησάμενος τὴν ἀλήθειαν, οὐ φροντὶς ἱπποκλείδῃ, id eſt, Videtur mihi, velut Hippoclides cruribus manuum vice in mẽſa geſticulans, poſtquam à veritate deſultauit, dicere, non eſt curæ Hippoclidi. Lucianus in apologia, Ἱκανὸν ἂν εἴ μοι τὸ, οὐ φροντὶς ἱπποκλείδῃ, id eſt, Mihi ſuffecerit illud, quod dicitur, haud curat Hippoclides. Idem in Hercule, Καὶ ὁ ἱπποκλείδης οὐ φροντιεῖ, id eſt, Neq; laborabit Hippoclides. Mentionẽ huius adagii facit & Euſtathius in Iliados Homericæ primum librũ ſcribens. Alluſit huc Ariſtophanes in Veſpis, ſæpius repetens illud, ὀλίγον μοι μέλει, id eſt, Leuiter mihi curæ eſt.

Canis in præſepi.

Ἡ κύων ἐν τῇ φάτνῃ, id eſt, Canis in præſepi. In eos dicitur, qui nec ipſi fruuntur re quapiam, neq; reliquos item ſinunt vti, veluti ſi quis egregios codices incluſos diligenter adſeruet, quos nec ipſe vnquam euoluat, nec aliis euoluendi faciat copiam. Quemadmodũ canis in præſepi nec ipſe veſcitur hordeo, & equum vetat veſci. Lucianus aduerſus indoctum, Ἀλλὰ τὸ τῆς κυνὸς ποιεῖς, τῆς ἐν τῇ φάτνῃ κατακειμένης, ἣ οὔτε αὐτὴ τῶν κριθῶν ἐσθίει, οὔτε τῷ ἵππῳ δυναμένῳ φαγεῖν ἐπιτρέπει, id eſt, Verum haud aliter facis, quam canis ille in ſtabulo cubans, qui cum ipſe non edat hordeum, tamen haud ſinit equum, qui poſſet edere, id facere. Vtitur eodem in Timone. Citatur apud Suidam in prouerbio, οὐδὲν πρὸς τὸν διόνυσον, ſed tacito auctoris nomine, τῇ φάτνῃ προσάγεις τὸν κύνα, καὶ πρὸς τὸν διόνυσον ἄγεις οὐδὲν; id eſt; Ad præſepe ducis canem, nihil autem adducis ad Bacchum: hoc eſt, adfers quæ ad rem nihil attinent, ex his vero, quæ pertinebant ad cauſam propoſitam, nihil adfers. Simile quiddam refert Athenæus libro ſexto, de gente quadam Galatarum, qui dicuntur Cordiſtæ: abominantur aurum, nec importãt in ſuam regionem, nihilo ſecius tamen alios non deſinunt eo ſpoliare. Aiunt eam gentem eſſe reliquias Galatarum, qui ſub duce Brenno ſpoliarunt oraculum Delphicum, quos inſecutus Bathanatus dux, inclementer tractauit. Hinc auri odium, cuius gratia tantum paſſi ſint malorum, quod tamen aliis inuident.

Captantes capti ſumus.

Αἱροῦντες ἡρήμεθα, id eſt, Captantes capti ſumus. Cum res præpoſtere euenit, vt ipſi circumueniamur ab iis, quibus conabamur imponere. Id quod non raro ſolet vſu venire, vt in eas incidamus pedicas, quas aliis ſtruxeramus. Sæpe fit, vt qui ſimulat amorem, quo puellam in amorem pelliciat, ipſe vere incipiat amare. Et qui dat operam, vt inuitatiunculis alium conetur efficere temulentum, ipſe reddatur ebrius: & qui finitimũ moliatur imperio depellere, ipſe ſuũ amittat imperium. Sic & Horatius:

Græcia capta ferum victorem cepit.

Videtur eodem alluſiſſe Plato, cũ ita ſcribit in Theæteto, Δοκεῖ μοι ὦ Σώκρατες μάλιστα ἁλίσκεσθαι ὁ λόγος ἀλισκόμενος, i. Mihi videtur ô Socrates,

maxime capi ratio, quæ captabat. Sophocles in OEdipo Coloneo,

Γνῶθι δ' ὡς ἰσχὺν ἔχῃ, κ σ' εἶλε θηρῶν θ' ἡ τύχη. id eſt,

Scito quod tenens teneris, teq; captantem, inuicem

Fortuna cepit.

Plautus in Epidico, Iã captor ipſe captus eſt. Lucianus in meretriciis dialogis, Καὶ ἑάλωκα ὁ κακοδαίμων, κ συνείλημμαι πρὸς αὐτῆς, id eſt, Et cepi miſer, & ſimul ab illa captus ſum. Translatum aut à bello, aut piſcatione, ſeu venatu.

In venatu periit.

FESTIVIVS dixit Lucianus in Toxaride, Αὐτή τε ἀπώλετο ὑπὸ τ' ἄγρας, id eſt, Et ipſa venatu periit, hoc eſt, dum adoleſcentem venatur, ſtudetque irretire, etiam ipſa ſeſe perdidit. Quin etiã illa ipſa: Venari laudem, aucupari famam, prouerbiales ſunt metaphoræ, velut, Expiſcari, pro ſciſcitari, atq; exquirere.

In laqueos lupus.

Εἰς πάγας ὁ λύκος, id eſt, In laqueos lupus. Cũ improbus quiſpiam tandem in extremum adducitur diſcrimen. Etenim cum lupus animal ſit inſidioſiſſimum, applauditur ab omnibus, ſi quando contingat illum irretiri, ac protinus acclamant omnes, εἰς πάγας ὁ λύκος. Refertur à Zenodoto.

Annoſa vulpes haud capitur laqueo.

Γέρων ἀλώπηξ οὐχ' ἁλίσκεται πάγῃ, id eſt, Vulpes anus laqueis capi haud vllis poteſt. Senarius prouerbialis dicendus in eum, qui longa ętate, multaq; rerum experientia callidior eſt, quam vt arte, doliſq; capi queat.

Vulpes haud corrumpitur muneribus.

Ἀλώπηξ οὐ δωροδοκεῖται, i. Vulpes non corrumpitur muneribus. Suidas huius adagii Cratinum citat auctorem. De callidis, ac verſutis, quos haud facile ſit obiecto munuſculo, aut aſſentatiũcula, pollicitisve fallere. Larus enim, & aliæ quædam aues eſca capiuntur, vulpes nõ item. Verbum autem, δωροδοκεῖν, ſumptum eſt à concionibus, aut iudiciis, in quibus nonnulli pecunia corrupti dicunt ſententiam.

Atticus in portum.

Ἀττικὸς εἰς λιμένα, id eſt, Atticus in portum. In eos dicebatur, qui illic virtutem oſtentare ſolent, vbi tutum eſt, atque vbi nihil opus. A nautis Atticis ſumptum, qui portum ingreſſuri oſtentandi ſui gratia magnifice ſeſe gerebant, in ipſa re, hoc eſt, in prælio nauali, non perinde ſtrenui.

Capra Scyria.

Αἲξ σκυρία, id eſt, Capra Scyria. Zenodotus huius prouerbii Chryſippum citat, tũ auctorem, tum interpretem. Conuenit in eos, qui beneficium maleficio corrumpunt, aut qui virtutes adiunctis vitiis contaminant, atque obſcurant, quive recte inſtituta nõ recte finiunt. Veluti capra Scyria, quod fera ſit, mulctrũ, quod lacte impleuerat, ipſa rurſus euertit, atque hoc modo beneficium, quod dederat, eadem perdidit. Alii putant dici in eos vnde plurimum emolumenti capitur, propterea quod eius regionis capræ maximam lactis vim reddere dicantur. Id quod affirmat & Athenæus Dipnoſophiſtarũ lib. 1. citans hoc Pindari carmen.

Σκύ-

Digitized by Google

Σκύριαι δ' ἐς ἀμέλξιν γάλακτος αἶγες ἐξοχώταται. id eſt,

Scyriæ vero ad emulgēdum lac capræ præſtantiſſima.

Suſpendio deligenda arbor.

In re vehementer indigna, neq; vllo pacto toleranda, veteres arborem ſuſpendio deligendam eſſe dicebant. Inde natum, q͛ olim in Theophraſtum philoſophum præcipuum meretricula quædam nomine Leontium auſa ſit ſcribere. Plinius ſecundus in præfatione hiſtoriarum naturæ: Ceu vero neſciā aduerſus Theophraſtum, hominem in eloquentia tantum, vt nomen diuinum inde inuenerit, ſcripſiſſe etiam feminam, & prouerbium inde natum, ſuſpendio arborem eligendam. Hactenus Plinius. Finitimum huic eſt illud apud Euripidem in Alceſtide:

Ἄξια & σφαγᾶς τάδε
Καὶ πλέον, ἢ βρόχῳ δέρην
Οὐρανίῳ πελάσσαι. id eſt,

Heus iſta cade digna ſunt,
Vel potius, vt laqueo gulam
Præfocet aliquis pendulo.

Plautus in Curculione, Mea præda illa eſt, Proin tu te in laqueum duas. Iuuenalis:

Ferre potes dominam ſaluis tot reſtibus vllam.

Et apud Plautum, qui vitæ tædio tenebatur, optat nummum, quo reſtim emat. Nec enim ſontes ſibi deligunt arborem, ſed aguntur in crucem. Cæterum qui cogitant de conſciſcenda nece, ſolent alii aliud ſuſpendii genus eligere, vt appareat illos hoc agere non impotentia mentis, ſed certo, deſtinatoq; conſilio.

Minerua felem.

Ἀθηνᾶ τὸν αἴλουρον, id eſt, Mineruæ felem, ſubaudiendum, cōparas. Cum multo inferiora cum præſtantioribus cōparantur, quod leuicula quapiam in re conueniant. Quid enim habet Minerua dea cum fele cōmune, præter glaucorem oculorū? Nam is oculorum color Mineruæ tribuitur, qui & noctuis adeſt, & felibus. Vnde apud Homerū etiam epitheton, γλαυκῶπις Ἀθήνη. Eſt & hoc felibus commune cum noctuis, quod & noctu cernunt, & pariter inſidiantur muribus. Refertur apud Zenodotum & Suidam. Etymologus indicat diſcrimē orthographiæ, quo ἔλουρος pro gente, eſt enim Scythiæ à paludibus dicta, ſcribitur per ι. pro animante, per diphthongum αἴλουρος, quaſi dicas Torquicaudam, aut Trahicaudam, quod tamē apud auctores negligitur.

Animam debet.

Τὴν ψυχὴν ὀφείλει, id eſt, Animam debet, Donatus prouerbium eſſe admonet, de eo, qui immodico ære alieno teneatur, vt plus quam omnes facultates debeat, ac deniq; ſeipſum debeat. Terentius in Phormione: Quid ſi animam debet. Erat enim antiquitus lex, vt qui ſoluendo non eſſet, is nexus addiceretur creditori, luiturus corpore, id eſt, opera, quod ære non poſſet. Extat apud Gellium lex duodecim tabularum, quæ iubebat diſſecari corpus eius, qui multis creditoribus deberet, nec eſſet ſoluendæ rei.

Summum ius ſumma iniuria.

Svmmvm ius ſumma iniuria, hoc eſt, Tū maxime diſceditur ab æquitate, cum maxime ſuperſtitioſe hæretur legū literis. Id enim ſummum ius appellatur, cum de verbis iuris contenditur, neque ſpectatur quid ſenſerit is, qui ſcripſit. Nam voces, ac

literæ, quaſi legum ſumma cutis eſt. Eam ineptiam quorũdam ſuperſtitioſorum iuris interpretum, copioſe ſimul, & eleganter illudit M. Tull. in actione pro Murena. Terentius, Verum illud Chreme dicũt, ius ſummũ ſæpe ſumma malitia eſt. M. Tull. Officio. lib. 1. Ex quo illud, ſummum ius, ſumma iniuria, factum eſt iam tritum ſermone prouerbium. Columella 1. rei ruſticæ lib. Nec ſane eſt vindicandum nobis, quidquid licet. Nam ſummũ ius antiqui ſummam putabant crucem. Citatur & Celſus adoleſcens lib. Pandect. 45. titulo De verborum obligatione. Capit. Si ſeruum Stichum: qui ſcripſerit quæſtionẽ eſſe de bono & æquo, in quo genere plerunq; ſub auctoritate iuris ſcientiæ periculoſe erratur. Itidem Paulus libro 15. titulo, De regulis iuris: In omnibus quidem, maxime tamen in iure æquitas ſpectanda eſt. Simili figura Seneca libro De ira primo dixit, ſummo animo. Si intelligis non ex alto venire nequitiam, ſed ſummo, quod aiunt, animo inhærere.

Ne ignifer quidem reliquus eſt factus.

Οὐδὲ πυρφόρος ἐλείφθη, i. Ne ignifer quidem ſuperfuit, vbi ſignificamus, omnes ad vnum interiiſſe adeo, vt ne quidem ſit parcitum, qui ignem præferat exercitui. Nã priſcis mos erat, vt vates aciem præcederet, lauro coronatus, ac facem geſtans. Ab hoc belli vim abſtinebãt vtrinque, quod nefas ducerent, in virum ſacrum ferrum ſtringere. Proinde ſi crudelem aliquam ſtragem ſignificare voluiſſent, ne ignifero quidem parcitum aiebant. Meminit huius adagii Euſtathius Iliados μ. enarrans hos Homeri verſus:

Οὐκ ἔτ' ἔπειτ' οἴω οὐδ' ἄγγελον ἀπονέεσθαι.
Ἄψορρον ποτὶ ἄστυ. id eſt,
Haud equidem fore credo, vti ſit redituruſ ad vrbem
Hinc poſthac aliquis vel nuncius.

Admonet hoc quoq; figuram habere prouerbialem, οὐδὲ ἄγγελος ὑπελείφθη, id eſt, Ne nuncius quidem relictus eſt, quoties ſignificamus ad vnũ omnes extinctos, vt ne vnus quidem effugerit, qui rem geſtam renunciaret. Nam is vel dedita opera relinqui ſolet ab hoſte.

Thracium commentum.

Θρᾴκια παρεύρεσις, id eſt, Thracium commentum, ſiue inuentum. Apud Zenodotum legitur, torquendum in eos, qui pacta eludunt callido vafroq; aliquo commento. Porro vnde id prouerbium natum fuerit, indicat Strabo libro Geographiæ nono, ex Ephoro auctore. Thraces pactis cum Bœotiis aliquot dierum induciis nihilo ſegnius incurſiones agebant nocturno tempore. Hos cũ propulſaſſent Bœotii, atque expoſtularent, quod violaſſent inducias, reſponderunt Thraces, ſe nihil præter facta feciſſe, pactos enim eſſe de diebus, noctibus incurſaſſe. His ferme ſimilia refert Zenodotus, nempe Thraces conſtitutis decem dierum induciis, noctu impreſſionem feciſſe in Bœotios, iam negligentius agentes induciarum fiducia, atque ex his nonnullos trucidaſſe, aliquot viuos abduxiſſe, deinde expoſtulantibus de violatis pactis Bœotiis, reſpondiſſe, dies, non noctes, pacto contineri. Ea res prouerbio locum fecit, Θρᾴκια παρεύρεσις, id eſt, Thracium inuentum. Eſt enim proprie παρεύρεσις, excogitata cauillatio, qua

pactum

Digitized by Google

pactum eludimus, quas Plautus ſutelas vocat. Et Terentius: Ne quid ſuo aſſuat capiti. Addunt enim extra pactionem commẽti quippiam, quo rem omnem ſubuertunt.

Romanus ſedendo vincit.

ROMANVS ſedendo vincit. Vetus prouerbium in eos, qui tranquilli, atque otioſi, tamen quæ volunt efficiunt, aut qui non viribus, ſed arte rem gerunt. Marcus Varro libro De re ruſtica primo, capite ſecundo, Vultis igitur interea vetus prouerbiũ, quod eſt, Romanus ſedendo vincit, vſurpemus, dum iſte venit. Ex hiſtoria Fabij cunctatoris natum arbitramur, qui Hannibalem iuueniliter exſultantem ſua patientia fregit, de quo extat verſus ille Ennianus:

Vnus qui nobis cunctando reſtituit rem.

Citatur apud Ciceronem in Catone maiore. Vſurpatus eſt diuinitus à Marone lib. 6. Quamquam Liuius libro de bello Macedonico primo refert ſimile quiddam de Sulpicio conſule. Quibus, inquit, ſi vndique circumuentus copijs foret, ſedentem Romanum debellaturum credi potuerit.

Scopum attingere.

Τυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, id eſt. Scopũ attingere. Eſt voti compotem fieri, aut coniectura rem ipſam aſſequi. Lucianus in Icaromenippo, καὶ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ εἴκασας, id eſt. Tuaque coniectura haud procul abeſt à ſcopo. & ἀποτυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, id eſt, Nõ attingere ſcopum, & διαμαρτάνειν τοῦ σκοποῦ, id eſt, Aberrare a ſcopo, atq; id genus aliæ figuræ omnes prouerbium ſapiunt. Hoc adagio feſtiuiter vſus eſt Diogenes in puerum ſaxa in crucem iaculantem. Euge, inquit, continges tandem aliquando ſcopum. Pindarus in Nemeis hymno nono, ἀκοντίζων σκοποῦ ἄγχιστα μοισᾶν. id eſt, Proxime iaculans ad ſcopum Muſarum. Idem hymno ſexto, ἔλπομαι μέγα εἰπὼν, ἄντα σκοποῦ τυχεῖν, id eſt, Spero quod magna pollicitus ſcopum attingam. Dicitur & ἔξω σκοποῦ βάλλειν, hoc eſt, extra ſcopum iaculari, vbi quis loquitur aliena ab eo quod agitur. Vſus eſt Gregorius Nazianzenus in Monodia.

Simia non capitur laqueo.

Ο πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται βρόχῳ, id eſt Simia non capitur laqueo. In callidos tergiuerſatores dici ſolitum, qui coargui non queunt. Id olim dictum eſt in Heraclidem, qui per imprudẽtiam perperam citarat ex Dionyſio, quod erat apud Sophoclem. Miſſum eſt exemplar, vt ibi conſpecto carmine agnoſceret ſuum errorem. Hic quoque tergiuerſanti, nec lapſum agnoſcenti, dicentiq; caſu fieri poſſe, vt in diuerſis poetis verſus conſentiant, ſcripſit quiſpiam, ſimiam haud capi laqueo. Auctor Diogenes Laertius. Carmen Græcum ſic habet:

Γέρων πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ.
Αλίσκεται μὲν, μετὰ χρόνον δ' ἁλίσκεται.

id eſt:

Laqueo vetuſtus ſimius non prenditur,
Capitur quidem ille, capitur autem ſerius.

Largitio non habet fundum.

M. TVLLIVS lib. Offi. 2. Omnino, inquit, meminiſſe debemus, id quod à noſtris hominibus ſæpiſſime vſurpatum, iam in prouerbij cõſuetudinem venit, largitionem fundum non habere. Quo dicto ſignificabant ſtulta

ſtulta liberalitate quantaslibet opes exhauriri, vel effluere potius. Tranſlatũ videtur à pertuſo dolio Danaidum apud inferos. Quæ fundo carent Græci vocant ἀπύθμενα. Vnde Parthenius apud Athenæum libr. 11. ἀπύθμενον φιάλην dixit.

Inexplebile dolium.

Ἄπληστος πίθος, id eſt, Inexplebile dolium. Varius eſt huius adagionis vſus. Quadrat enim primum εἰς τοὺς ἀδδηφάγους, id eſt, In glutones, edaceſque, congruentius autem in iſtos bibacitate inexplebili, qui quo plus biberint, hoc plus ſitiunt, quemadmodum olim dictum eſt de Parthis. Sic enim Feſtus ſenſiſſe videtur: nam locus mutilus eſt, qui dolium pertuſum dixerit, cum ventrem ſignificaret, quanquam natura quoque venter inexplebilis eſt, quod quidquid per os infuderis, id aliis viis excernitur. Quadrabit & in obliuioſum, cui ſi quid eruditionis infundas, protinus effluit, quique prius obliuiſcatur, quam perdidicerit, cuiusmodi Stepſiadem facit Ariſtophanes in Nebulis:

> Ὅς τις σκαλαθυρμάτι᾽ ἄττα μικρὰ μανθάνων,
> Ταῦτ᾽ ἐπιλέλησαι πρὶν μαθεῖν.

id eſt:

> *Huiusmodi minutulas qui argutias*
> *Prius, atq; didicit, dedidicerit immemor.*

Sic propemodum vſus eſt Plautus in Pſeudulo, In pertuſum ingerimus dolium, operam ludimus. Competet etiam in homines præter modum profuſos, quemadmodum indicauit Ariſtoteles libro Oeconomicorum primo: καὶ γὰρ τὸ κτᾶσθαι δυνατὸν χρὴ εἶναι, καὶ φυλάττειν, εἰ δὲ μὴ, οὐδὲν ὄφελος τοῦ κτᾶσθαι: τῷ γὰρ ἠθμῷ ἀντλεῖν τοῦτ᾽ ἐστιν, ὁ λεγόμενος πίθος τετρημμένος, id eſt, Siquidem oportet eiuſmodi eſſe, qui norit & parare, & parata tueri. Alioqui nihil profuerit paraſſe, propterea quod hoc ſit cribro haurire, quodq; prouerbio dicunt, pertuſum dolium. Congruit item in auaros, quorum cupiditatibus nihil eſt ſatis; verum quo magis implētur opibus, hoc magis inanes eſſe vidētur. Quod eleganter illo Solonis carmine teſtatum eſt apud Plutarchum in libello περὶ φιλοπλουτίας,

> Πλούτου δ᾽ οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνθρώποισι.

id eſt:

> *Non eſt fixus opum finis mortalibus vllus.*

Zenodotus & tartarum ipſum recte accipi inexplebile dolium putat, quod tot milibus defunctorum nũquam expleatur. Quadrabit & in eos, qui male ab aliis rapiunt, quæ male item profundant in alios. Vſurpatur & de fruſtra laborantibus, quemadmodum alio demonſtratum eſt loco, velut apud Catullum.

> *Dolia virgineis idem ille repleuerit vrnis.*

Adagium natum à notiſſima fabula puellarum Danaidum, quæ ob ſponſos necatos has pœnas apud inferos dare dicuntur, vt ſitulis perſtillantibus aquam hauriant, atque in dolium item pertuſum infundant, graui nimirum, ſed inutili labore. Cuius fabulæ mentionem facit Horatius in Odis:

> *Et inane lympha*
> *Dolium fundo pereuntis imo.*

Item Tibullus:

> *Et Danai proles, Veneris quæ numina læſit,*
> *In caua Lethææ dolia portat aquas.*

Memi-

Meminit huius Lucianus in Timone. Et Ariſtoteles libro Politicorum ſexto. Rurſus Lucianus in Hermotimo, Ἐπιῤῥεῖ γὰρ κατὰ τὴν παροιμίαν τὸ πρᾶγμα ἐξαντλούμενον, ἐς τὸ ἔμπαλιν, ἢ ὁ τῶν Δαναΐδων πίθος, id eſt, Affluit enim, dum exhauritur negotiũ, laborque, & contra fit, atque in Danaidum dolio. Vſurpauit & Plato, cum aliis aliquot locis; tũ in Gorgia.

Cum adſit Vrſus, veſtigia quæris.

Ἄρκτου παρούσης τὰ ἴχνη ζητεῖς, id eſt, Vrſi præſentis veſtigia quæris. De iis dicitur, qui timiditate pręſens negotium declinant, atque ad alias nugas dilabuntur. Tranſlatum à formidoloſis venatoribus, qui ſe diſſimulant ſenſiſſe vrſum, & veſtigia pſequi fingunt, quo abſint à periculo. Hoc genus homines Plato de Republ. libro quinto ſcripſit ſimiles eſſe τοῖς κυνιδίοις, ἃ τοὺς λίθους δάκνει, τὸν βαλόντων οὐχ ἁπτόμενα, id eſt, Catulis, qui lapides mordent, cum eos, qui iecerint, non auſint attingere. Ab hoc non eſt alienum, quod ſcribit Plutarchus in vita Luculli. Nam illum cum hortaretur Achelaus, vt relicto hoſte in Pontum traiiceret, ſic enim fore, vt protinus omnium rerum potiretur: Οὐκ ἔφη δειλότερος εἶναι κυνηγῶν, ὥστε τὰ θηρία παρελθὼν ἐπὶ κενοὺς αὐτῶν φωλεοὺς βαδίζειν, id eſt, Negauit ſe timidiorẽ eſſe venatoribus, vt præteritis feris, ad inania illarum luſtra vellet ire.

Boni ad bonorum conuiuia vltro accedunt.

Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴενται.

id eſt:

Sponte bonis mos eſt conuiuia adire bonorum.

Hexameter prouerbialis, tũ vſurpandus, vbi vir bonus, fiducia virtutis & amicitiæ, quæ generalis inter omnes probos intercedit, ad ſui ſimilem accedit, non expectatis vulgaribus iſtis inuitatiunculis. Quidã natum putant ab Hercule, qui cum Ceti Trachinii domum inuocatus inuiſeret, hunc verſiculum primus dixerit. Fertur & trimeter iambicus in eandem ſententiam.

Ἀκλητοὶ κωμάζουσιν εἰς φίλους φίλοι.

id eſt:

Conuiua amico amicus vltro etiam venit.

Tacite notauit adagium Homerus in ſecundo Iliados:

Αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος.

id eſt:

Illi vocalis Menelaus venerat vltro.

Scholiaſtes indicat, hoc verbo fuiſſe ſignificatam Menelai fortitudinem in bello. Exilis enim vox formidoloſum arguit, & βοὴ apud Græcos interdum Bellum declarat, quemadmodum & hodie apud Germanos. Zenodotus in collectaneis diuerſa ſententia citat hoc adagium ex Eupolidis comœdia, cui titulus Chryſogenes.

Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ δειλῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν.

id eſt:

Vltro adeunt hominis timidi conuiuia fortes.

Idem ferme ſignificat Plato in Sympoſio, Ἵνα καὶ τὴν παροιμίαν διαφθείρωμεν μεταβαλόντες, ὡς ἄρα καὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν αὐτόματοι ἀγαθοί, id eſt, Vt & prouerbium perdamus, hunc ad modũ inuertentes: Boni ad bonorũ conuiuia vltro veniunt. Sentire videtur Plato, Homerum feciſſe Menelaum deteriorem ad præſtantioris

tioris acceſſiſſe conuiuium, quod Agamemnō bello valuerit, Menelaus fuerit imbellis. Citatur hic locus & ab Athenæo libro quarto. Tametſi non hanc opinamur Homeri mentem fuiſſe, cum virtutis addat elogium:

Βοὴν ἀγαθὸς μενέλαος.

id eſt:

Voce bonus Menelaus.

Et cum aliquot locis illum fortiſſime rem gerentem inducat, alicubi etiam ἀρηΐφιλον cognomento honeſtet. Apud Athenæum lib. 1. ex Cilatino, quidam qui inuocatus ad conuiuium acceſſerat, ita loquitur, Ἀγαθὸς ἂν πρὸς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἑστιασόμενος ἥκον, κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων, id eſt, Bonus enim ad bonos viros conuiuaturus veni. Nam res amicorum communes.

In puteo cum canibus pugnare.

Ἐν φρέατι κυσὶ μάχεσθαι, id eſt, In puteo cum canibus pugnare. Dici ſolitum, vbi cuipiam negotium incidit cum homine rixoſo, & contentioſo, à quo ſe nequeat extricare. Effertur etiam hoc pacto ἐν φρέατι κυνομαχεῖν, voce compoſita.

Mihi ipſi balneum miniſtrabo.

Ἐμαυτῷ βαλανεύσω, id eſt, Ipſe mihi balneator ero, vbi quis ſuis ipſius inſeruit commodis. Aut vbi quis, nō expectato alieno officio, ipſe ſuum agit negotiū. Ariſtophanes in Pace:

Ἀλλ' εἰ ταῦτα δοκεῖ κἀγὼ 'μαυτῷ βαλανεύσω.

id eſt:

Balneum & ipſe mihi, ſi hæc vobis grata, pararo.

Interpres admonet tranſlatum à balneis, in quibus ceſſante balneatore, ipſi qui lauant, aquam hauriunt, atque infundunt. Zenodotus putat & ad eos referri poſſe, qui glandes in ignem iniectas coquunt. Fortaſſis haud abſurde referetur ad glandium excuſſores. Nam Græcis βαλανεύς, balneariū cauponem ſignificat, βάλανος glandem, atq; hinc anceps prouerbii interpretatio.

Vir fugiens haud moratur lyræ ſtrepitum.

Ἀνὴρ δὲ φεύγων οὐ μένει λύρας κτύπον.

id eſt:

Hunc qui fugit ſtrepitus lyræ haud remorabitur.

Senarius prouerbialis in eos, qui in rebus periculoſis, ac ſeriis, properandi ſtudio negligunt leuiora. Nam qui fugit in bello non putat ſibi liberum, ac vacuum, vt cantorem aliquem auſcultet. Idque ad complures res accōmodari poteſt. Veluti ſi dicas nō eſſe rebus friuolis, ac voluptuariis nugandum, cum hęc vita tot periculis ſit obnoxia. In hanc ſententiam eleganter Seneca in epiſtola quadam ad Lucilium. Trāſcurramus, inquit, ſolertiſſimas nugas, & ad illa, quæ nobis aliquam opem ſunt latura, properemus. Nemo, qui obſtetricem parturienti filiæ ſolicitus accerſit, edictum, & ludorum ordinem perlegit. Nemo, qui ad incendiū domus ſuæ currit, tabulam latrunculariam perſpicit, vt ſciat quomodo alligatus exeat calculus. At me hercle vndique tibi omnia nūciantur, & incendiū domus, & periculum liberorum, & obſidium patriæ, & bonorum direptio. Adiice his naufragium, motusque terrarum, & quidquid aliud timeri poteſt. Inter iſta diſtrictus, rebus nihil aliud, quam animum oblectantibus vacas. Plutarchus in libello, quem ſcripſit de εἰ Delphico:

Οὐ

Digitized by Google

Οὐ ναῦϐλα κωκυτοῖσιν, οὐ λύρα φίλη.
id eſt:
Ingrata naubla, ingrata lugēti lyra.

Caninum prandium.

CANINVM prandium prouerbio dicebatur abſtemium, & in quo nullum vinū biberetur, propterea quod peculiari naturæ proprietate canes à vino abhorrent. Id adagii refertur ab A. Gellio libro Noctium Atticarum 13. capite vltimo, his quidem verbis. Eius autem loci, in quod id prouerbium eſt, verba hæc ſunt, nimirum ex M. Varronis Satyrarum libro, qui ὕδωρ χρυσεῖον, id eſt, Aqua ingens inſcribitur. Non vides apud Mneſteum ſcribi, tria genera eſſe vini, nigrum, album, medium, quod vocant, κιῤῥὸν, id eſt, giluum, nouum, vetus, mediū? Et efficere nigrum virus: album vrinam, mediū πέψιν, id eſt, concoctionem. Nouum refrigerare, vetus calefacere, medium vero eſſe prandium caninū. Quid ſignificet, inquit Gellius, prandium caninum, rem leuiculam diu, & anxie, quæſiuimus. Prandium autem abſtemium, in quo nihil vini potatur, caninum dicitur, quoniam canis vino caret. Cum igitur medium vinum appellaſſet, quod neq; nouum, neq; vetus eſſet, & plerunq, homines ita loquantur, vt omne vinum aut nouum eſſe dicant, aut vetus, nullam vim habere ſignificauit neq; noui, neque veteris, quod medium eſſet: idcirco pro vino non habendum, quia neque refrigeraret, neq; calefaceret. Hactenus Gellius. Plutarchus in Sympoſiacis ſcribit, Theophraſtum ioco vocare ſolitū, ἄοινα συμπόσια τὰ κυρεῖα, quemadmodum alias admonuimus.

Vir fugiens & denuo pugnabit.

Ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται. i. *Qui fugerit, rurſum ille præliabitur.*

Senarius prouerbialis, quo monemur non protinus abiicere animum, ſi quid parum feliciter ſucceſſerit. Nam victos poſſe vincere contingit. Proinde Homerus ἑτεραλκέα νίκην vocat, id eſt, viciſſim, nunc apud hos, nunc apud illos pollentem. Apud eundem Iliados Θ. Alexander ſic loquitur Hectori:

Νίκη δ' ἐπαμείϐεται ἄνδρας.
id eſt:
Alterna viris victoria cedit.

Idem alibi Iliados γ.

Νῦν μὲν γὰρ μενέλαος ἐνίκησεν ξὺν ἀθήνῃ,
Κεῖνον δ' αὖθις ἐγώ.
id eſt:
Palladis auxilio nunc victor abit Menelaus.
Illum ego ſed poſthac pugna ſuperaro viciſſim.

Demoſtheni probro datum eſt ab inimicis, quod in eo prælio, quo Philippus Macedonum rex Athenienſes apud Cheroneam vicit, clypeo abiecto fugiſſet, eaque gratia ῥίψασπις ignominioſo cognomine vocat⁹ eſt. Verum id probri Demoſthenes, homo non admodum verecundus, prouerbiali, notiſſimoque verſiculo legitur eludere ſolitus:

Ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται.

Huic confine eſt illud Daui Terentiani. Hac non ſucceſſit, alia aggrediundum eſt via. Vſurpat adagiū Tertullianus in lib. De fuga in perſecutione. Sed omiſſis, inquit, quidā diuinis exhortationibus, illum magis Græcū verſiculum ſecularis ſententiæ ſibi adhibent. Qui fugiebat, rurſum præliabitur, vt & rurſus forſitan fugiat. Et quando vincet, qui cum fugerit victus eſt?

E ſti-

Digitized by Google

E ſtipula cognoſcere.

Ex τῆς καλάμης γινώσκειν, id eſt. E ſtipula iudicare, dicimus, quoties è veſtigijs quibusdam in ſenecta reliquis, cōiecturam facimus, cuiusmodi quis fuerit in adoleſcentia, translata metaphora ab ſegetibus. Homerus in ξ. Odiſſeæ.

Ἀλλ᾽ ἔμπης καλάμην γε σ᾽ ὀΐομαι εἰσορόωντα
Γινώσκειν. id eſt:
Attamen inſpecta ſtipula te ſuſpicor illud
Conijcere.

Vtitur hoc adagio Lucianus in Pſeudomante, quem nos olim Latinum fecimus. Ariſtoteles in Rhetoricis καλάμην ſenectam interpretatur. Ὅταν γὰρ, inquit, τὸ γῆρας εἴπῃ καλάμην, ἐποίησε μάθησιν, καὶ γνῶσιν διὰ τοῦ γέροντος, ἄμφω γὰρ ἀπηνθηκότες, id eſt. Etenim cum ſenectam dixit culmum, ſenem oſtendit, ac repræſentauit. Nam vtrique defloruerunt. Ariſtophanes in Veſpis non diſſimili figura vſus eſt:

Ἀλλ᾽ ἐκ τῶν λειψάνων
Δεῖ τῶνδε ῥώμην νεανικὴν ἔχειν.
id eſt:
Verum è reliquijs robur horum colligi
Iuuenile oportet.

Dicimus item, ex fragmentis, ex ruina rem cuiusmodi fuerit coniectare.

Eodem cubito.

Τῷ αὐτῷ πήχει, id eſt, Eodem cubito, hoc eſt, eadem regula, eadem menſura. Vtitur hoc aliquoties Lucianus, cum alias, tum in libello De ratione cōſcribēdę hiſtorię, καὶ ὅλως πῆχυς εἷς, καὶ μέτρον ἀκριβὲς, id eſt, In ſumma cubitus vnus, atq; exacta regula. Ariſtophanes in Ranis.

Καὶ γὰρ ταλάντῳ μουσικὴ σταθμήσεται,
Καὶ κανόνας ἐξοίσουσι καὶ πήχεις ἐπῶν,
In lance enim librabitur poetica,
Promentq; regulas, cubitosq; carminum.

Non diſſimili figura dixit Cornelius Tacitus libro De oratoribus in p̄fatione, cum ait, ſe quæ à præſtantiſſimis viris acceperat, ijsdē numeris ijsdemq; rationibus perſequi velle. Pli. Epiſ. lib. 8. dixit, pari libra. Illud fortaſſe παρεργότερον, at non inutile fuerit, admonere, pleraſq; metaphoras à menſuris ductas eſſe prouerbiales, vt penſiculare rem, penſitare factum, rependere beneficium, remetiri gratiam, librare negotiū, expendere cauſam, renumerare beneficiū, æquilibrium officij, retaliare conuitium, atque id genus alia.

Ne altero quidem pede.

Μηδὲ τὸν ἕτερον πόδα, i. Ne alterum quidem pedem diſcedere. Lucianus in Harmonide. Idem in Sectis, Οὐδὲ πώποτε ἐξ Αἰθιοπίας τὸν ἕτερον πόδα προελθὼν, id eſt. Qui ex Æthiopia nunquam vel alterum promouerit pedem. Annumerandum illis, quæ retulimus alibi, latum digitum, & latum pedem, latum vnguem, quibus vel conſenſus opinionum, vel ſtudij aſſiduitas ſignificatur, velut illo, nocte, dieque: quod aliter extulit T. Liuius belli Maced. 1. Alij in caſtris ſine ſtationibus per ſomnū, vinumq; diem noctibus æquabant.

Ex diametro oppoſita. Diametro diſtant.

Ex διαμέτρου, id eſt, Ex diametro. De vehementer inter ſe pugnātibus olim dicebatur, ſumpta metaphora à geometris, apud quos p̄fectiſſima oppoſitio ex diametro eſt. Lucianus

in

in Tyranno, ἐκ διαμέτρου γὰρ οἱ βίοι, φασί, id eſt, Noſtra enim & illorum vita, ex diametro; quemadmodum aiunt, inter ſe diſtat. Athanaſius in libro quodam de ſynodo Nicæna, οἱ κατὰ διάμετρον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀντικείμενοι τῇ Σαβελλίου γνώμῃ. Qui iuxta diametrum, vt ita loquamur, aduerſantur Sabellii ſententiæ. Baſilius in epiſtola quadam ad Athanaſium, κατὰ διάμετρον dixit. Diametrus enim eſt recta linea, figuram, qua longiſſime patet, ex æquo ſecans, velut diametrus orbis eſt, quæ ſic à ſummo ad ſummum tenditur circulum, vt per centrum eat, definitore Macrobio in Somnium Scipionis libro 2. Nec ab hoc diſſentit Euclidis diffinitio. Latini lineam hanc, dimetientem vocant. Nam Græcis διάμετρος παρὰ τὸ διαμετρεῖν, id eſt, à dimetiendo. Nominis cauſam reddit Ariſtoteles in Problematis, Sectione 15. problema. 2. Cognatum eſt illi, quod alio recenſuimus loco, δὶς διὰ πασῶν.

Audi quæ ex animo dicuntur.

Ἄκουε τ' ἀπὸ καρδίας, id eſt, Audi quæ dicuntur ex animo. Nam ſeria, quæque citra diſſimulationem dicuntur ex animo dici dicuntur, eaque ex corde proficiſci vulgus ait. Lucianus in Ioue Tragœdo, Οὐκοῦν ἀκούετε ὦ θεοὶ τἀπὸ καρδίας, φασί, id eſt, Itaque audite dii nimirum ex animo dicenda, ſicut proverbio dicitur. Nam adulatorum & ſimulantium oratio in faucibus naſcitur, non in corde. Plutarchus in commentario, quem inſcripſit, quo pacto quis poſſit aſſentatorem ab amico dignoſcere, refert hos ſenarios:

Ἐμοὶ γὰρ εἴη πτωχὸς, εἰ δὲ βούλεται,
Πτωχοῦ κακίων, ὅστις ἂν εὔνους ἐμοὶ,
Φόβον παρελθὼν τ' ἀπὸ καρδίας ἐρεῖ.

id eſt,

Mendicus vtinam ſit mihi, vel ſi libet
Mendicum & infra, qui mihi volens bene
Timore poſito, poſſit ex animo loqui.

Ad hanc figuram pertinet illud Plautinum, corde amare: item illud perſequi corde, animo, & viribus. vtrunque eſt in Captiui duo. Contrarium eſt huic, A ſummis labris, pro eo quod eſt, non ex animo. Seneca in Epiſt. ad Lucilium, Non à ſummis labris iſta veniunt.

Aut bibat, aut abeat.

AVT bibat, aut abeat. Quo quidem adagio monemur, vt aut tépori, locoque nos accommodemus, aut ab hominum conſuetudine nos ſubducamus. Quemadmodum Cato feciſſe legitur, qui, cum non poſſet ſumere vultum Floralium licentiæ convenientem, diſceſſit è theatro. Natum à priſcis illis Græcorum ſympoſiis, hoc eſt, compotationibus, in quibus mos erat, talis ſortiri quempiam, qui conuiuio quaſi præſideret, ac decreta conuiuialia præſcriberet, quæ νόμους, id eſt, leges appellabant. De hiſce legibus Valerius Valentinus iocoſo carmine conſcripſit, cui titulum fecit Tapullæ, teſte Feſto Pompeio. Porro præfectum βασιλέα, hoc eſt, regem nominabant. Plutarchus συμποσίαρχον vocat. Varro apud Nonium, Modimperatorem à Latinis vocatum ſcribit, quaſi modum imperantem, ne quis aut plus ſatis biberet, aut parum. Athenæus libro 10. ex Eupolidis auctoritate docet huic præfectos rei οἰνόπτας dictos, ab aliis ὀφθαλμούς. Huius conſuetudinis meminit & Horatius in Odis:

Nec regna vini ſortiere talis,

Digitized by Google

Ex legibus iocoſis hæc vna fertur, aut bibat, aut abeat. Commemoratur à Cicerone, libro Tuſculanarum quæſtionum 5. Mihi quidem, inquit, in vita ſeruanda videtur illa lex, quæ in Græcorum conuiuiis obtinet. Aut bibat, inquit, aut abeat. Et recte. Aut enim fruatur aliquis pariter cũ aliis voluptate potandi, ne ſobrius in violẽtiam vinolentorum incidat, aut diſcedat. Sic iniurias fortunæ, quas ferre nequeas, defugiendo relinquas. Hactenus ille. Quidam ſic efferunt, ἢ πῖθι, ἢ ἄπιθι, id eſt, aut bibe, aut abi. Quanto ciuilior hæc lex, quam ea quam Empedocli in conuiuio præſcripſit conuiuii præfectus, vt aut biberet, aut vinum in caput illius effunderetur. Eam rem tam indigne tulit Empedocles, vt poſtridie coacto concilio, & inuitatorem cuius opera id erat factum, & ſympoſiarcham reum peregerit, damnãdosque curarit. Refert Diogenes Laertius.

Domi habet, domi naſcitur.

AD eandem pertinet metaphoram: Domi habere: Nam id domi dicimus habere, quod in nobis ſitum eſt, nec neceſſe eſt ab aliis mutuo ſumere. Translatum apparet ab ea conſuetudine foris rogandæ ſupellectilis, quam domi deſideres. Terentius in Adelph. Phy, domi habet, vnde diſcat. M. Tullius ad Varronem, Sed quid ego nunc hæc ad te, cui domi talia naſcuntur? Idem Academicarũ quæſtionum libro 2. Deſine quæſo communibus locis, domi nobis iſta naſcuntur, id eſt, hæc oratorum ſunt propria. Proinde dixeris eleganter: Quid in rebus iſtis felicitatem venaris? domi habes, vnde beatus eſſe queas. Regum eſt domi conſilium habere, non ab aliena pendere ſententia.

Confringere teſſeram.

APVD Plautum in Ciſtellaria confregiſſe teſſeram dicitur, qui ſibi reditum in domum aliquam præcluſit. Siquidem cum amans dixiſſet ſe iureiurando adſtrictum, vt lenæ filiã duceret, orans ne ſe periurum fieri pateretur, illa reſpondens, Abi, inquit, quærere, vbi tuo iuriiurando ſatis ſit ſubſidii. Hic apud nos iam Alceſimarche, confregiſti teſſeram. Eſt autem teſſera ſymbolum hoſpitale, quo prolato cognoſcebantur hoſpites, ſi quando rediſſent.

Frigidam aquam ſuffundere.

FRIGIDAM aquam ſuffendere, Plautus in Ciſtellaria videtur vſurpaſſe pro eo, quod eſt, inſtigare clãculum. Sic enim in ea fabula meretrix queritur de matronis maritos ſuos in meretricum odium, quoad poſſunt, inflammantibus. Ita noſtro ordini palam blandiuntur, clam, ſi occaſio vſquam eſt, aquam frigidam ſubdole ſuffundunt. Viris cum ſuis prædicãt nos ſolere, ſuas pellices eſſe aiunt. Translatum apparet ab iis, qui certaminibus equeſtribus aquam equis aſpergebant, quo refocillati currerent acrius, atque hoc pacto ad curſum inſtigabant. Cuius miniſterii meminerunt etiam Pandectæ iuris Cæſarei libro 3. Titulo de iis, qui infamia notãtur, ex Vlpiano, his quidẽ verbis: Et generaliter, ita omnes opinantur, & vtile videtur, vt neq; thymelici, neque xyſtici, nec agitatores, nec qui aquam equis ſpargunt, cæteraque eorum miniſteria, qui certaminibus ſacris deſeruiunt, ignominioſi habeantur. Hactenus Vlpian. Id fiebat, opinamur, in Olympicis, aut ſimilibus certaminibus, nonnun-

Digitized by Google

nunquam & ob hanc cauſam, ne rotæ agitatione feruefcētes, flammam conciperent. Niſi ſi cui magis probatur, vt traductum putetur ab iis, qui ioci, ludibriive cauſa, clanculum aquam infundunt in cōuiuii locum, aut ab his, qui ludibrii cauſa, aqua conſpergunt aliquem, qui balneatorum iocus eſt. Vnde & Iulius Pollux lib. 7. docet πλύνειν interdum vſurpari pro conuitiari. Sic Ariſtophanes in Pluto, πλύνον με ποιῶν ἐν τούτοις ἀνδράσιν. Queritur quiſpiam quod contumeliæ cauſa conſperſus ſit aqua multis præſentibus. Sed probabilius eſt translatum ab officinis ærariis, vbi fabri ſubinde frigidam in ignem aſpergunt, quo ignis ſit vehementior.

In ſenem ne quod collocaris beneficium.

Γέροντι μηδέποτε μηδὲν χρηστὸν ποιῶν, id eſt,

Ne quid vnquam beneficii collocaris in ſenem.

Refertur nominatim proverbii vice, ab Ariſtotele, lib. Rhetoricorum 2. καὶ ὅς τις συμβουλεύει μὴ ποιεῖσθαι φίλον γέροντα, τούτῳ μαρτυρεῖ ἡ παροιμία, μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, id eſt, Qui conſulit, ne quis cum ſene ineat amicitiam, huic teſtimonii loco eſt proverbium, ne quando bene merearis de ſene. Dicitur hodieque vulgo. Neque in ſenem, neque in puerum collocandum eſſe beneficium, propterea quod alter non refert, alter non meminit. Extat & huiusmodi quoddam apud Diogenianum adagium, Μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντας, μηδὲ γυναῖκα, μηδὲ παῖδα, μηδὲ κύνα τινὸς, μηδὲ λάλον κωπηλάτην, id eſt, Ne quid beneficii colloces, neq; in ſenes, neq; in mulierem, neq; in puerum, neq; in canem cuiuſpiam, neq; in garrulum remigem, propterea quod perire videatur, quod in eiusmodi genus hominum inſumitur. Seneca de beneficiis 3. Sic fit, vt præceptores, eorumq; beneficia intercidant, quia totam pueritiam relinquimus: ſic fit, vt in adoleſcentiam noſtram collata pereant, quia ipſa nunquā retractatur.

Stultus, qui patre caſo liberis pepercit.

SVPERIORI protinus illud ſubtexuit Ariſtoteles, & quidem proverbii nomine. καὶ τοὺς υἱοὺς ἀναιρεῖν, ὧν καὶ τοὺς πατέρας.

Νήπιος, ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείποι. id eſt,

Et qui ſuadeat occidere liberos, quorum patrem occideris, huic atteſtatur hoc proverbium. Stultus qui patre occiſo liberos relinquat. Refert idem poſtea inter ſententias: Fatuus qui occiſo patre liberis pepercit. Eſt autem verſus proverbialis:

Νήπιος, ὃς πατέρα κτείνας υἱοὺς ὑπολείπει. id eſt,

Eſt fatuus, qui patre perempto pignora linquit.

Vſus eſt & Herod. in Clione, ὁμοίως γάρ μοι νῦν φαίνομαι πεποιηκέναι, ὡς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παίδων αὐτοῦ φείσαιτο, id eſt, Nam mihi nūc perinde feciſſe videor, ac ſi quis occiſo patre, liberis illius parcat. Hoc adagiū vſurpaſſe ſcribitur Philipp⁹ Macedo, cum liberos etiam è medio tolleret, quorum parentes occiderat. Fertur vox militum, qui Maximinum Imp. trucidarunt vna cū filio, ex peſſimo genere, ne catulum quidem eſſe relinquendum. Huc pertinet Homericum illud ex Odyſ. γ.

Ὡς ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι Ἀνδρός. id eſt,

Vt bene habet caſo prolem ſupereſſe parenti.

Χρηστολόγος.

Χρηστολόγοι dicebantur, atque hodie quoque vulgò dicuntur, qui probe loquuntur, & improbe faciunt. Dictum autem peculiariter in Pertinacem Imp. quemadmodum in huius vita teſtatur Iulius Capitolinus.

Figuli opes.

Κεράμειος πλοῦτος, id eſt, Fictiles diuitiæ. De rebus incertis, fragilibus ac neutiquam duraturis. Quemadmodum figulorum vaſa facile comminuuntur quolibet caſu. Refertur adagium à Diogeniano.

Lepus dormiens.

Λαγὼς καθεύδων, id eſt, Lepus dormiens. Quadrat in eum, qui, quod non facit, id facere ſeſe adſimulat, aut quod facit, id ſe facere diſſimulat. Qualem quidam arbitrantur fuiſſe Vlyſſis ſomnum, cum à Phæacibus in Ithacam inſulam exponeretur, auctore Plutarcho. Nam leporem patentibus genis dormire, cum alii permulti tradunt auctores, tum Plinius lib. 11. cap. 37. id quod etiam hominibus nonnullis ait accidere, quos Græci κορυβαντιῶντας appellant. Neque perperam dicetur & in timidos. Adagium à multis auctoribus refertur.

Sero Iupiter diphtheram inſpexit.

Ὁ Ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας. id eſt, Inſpexit, & ſi ſero, pellem Iupiter. Senarius proverbialis in eos, qui ſero quidem, ſed aliquando tamen pro malefactis dant pœnas. Antiquitas enim credidit Iouem omnia in ſua diphthera, hoc eſt, pelle caprina ſcribere, ac multa quidem pro tempore diſſimulare, verum aliquando de improbis pœnas ſumere. Belle quadrabit & in principes, qui diu diſſimulata maleficia tandem puniunt.

Aut mortuus eſt, aut docet literas.

Ἤτοι τέθνηκεν, ἢ διδάσκει γράμματα.

Aut periit, aut profecto literas docet.

Senarius proverbialis, quo ſignificabant olim, cuipiam omnino male eſſe, tametſi parum liqueret, quid rerum ageret. Is autem hac occaſione venit in vulgi ſermonem, auctore Zenodoto. Athenienſes duce Nicia parum feliciter aliquando pugnauerunt aduerſus Siculos, permultis occiſis, pleriſque captiuis in Siciliam abductis, qui Siculorum filios literas docere coacti ſunt. Proinde pauci, qui fuga elapſi redierant Athenas, rogati quid hic, aut ille faceret in Sicilia, modo memorato verſiculo reſpondebant. Aut periit, aut docet literas.

Opertet teſtudinis carnes aut edere, aut non edere.

Ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. id eſt,

Teſtudinis carnem aut edas, aut non edas.

Trimeter proverbialis in eos, qui negocium ſuſceptum frigide ducũt, neque explicantes, neq; relinquentes. Sunt qui putent hoc dictum ab auctore Terpſione profectum eſſe: quorum eſt Athenæus lib. 8. declarans hunc primum præcepiſſe de gaſtrologia, editis regulis, per quas liqueret, à quibus eſſet abſtinendum, quibus contra veſcendum: inter quas erat & hæc de teſtudine, ἢ φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. Addunt, teſtudinis carnem ſi modice edatur, ventris tormina facere: rurſum, ſi copioſe, lenire. Cuiuſmodi quiddam & de lactucis refert Plinius. Perinde quaſi dicas: aut bellandum eſt, aut non bellandum, aut ſtudendum, aut non ſtudendum. Nam pleræque res ſunt quas

Digitized by Google

quas ſi facias acriter, plurimum conducunt: ſin ignauiter, officiunt. Velut eæ, quæ mediocritatem non recipiunt, quod genus eſt muſica, poeticaque. Sunt rurſus quædam, quæ deguſtaſſe ſit ſatis. Quo de genere putauit eſſe philoſophiæ ſtudium Ennianus ille Neoptolemus, & Callicles Platonicus.

Bonæ leges ex malis moribus procreantur.

MACROBIVS Saturnalium libro 3. Vetus verbum eſt, inquit, Leges bonæ ex malis moribus procreantur. Nam ſicuti medicorum pharmacis nihil opus foret, niſi morbis laboraretur, ita legibus ferundis nihil opus eſſet, niſi perperam viueretur. Vnde apud Æginetas olim pecuniaria pœna mulctabatur is, qui legis inſtituendæ dediſſet occaſionem. Auctor Ariſtoteles li. Rhetoricorum 2. Cornelius Tacitus lib. 15. Vſu probatum eſt, leges egregias, exempla honeſta, apud bonos ex delictis aliorum gigni. Huc pertinet quod Solon ἐρωτηθεὶς, διότι μὴ κατὰ πατροκτόνου νόμον ἔθηκε. διὰ τὸ ἀπελπίσαι, εἶπεν, id eſt, Rogatus quam ob cauſam non tuliſſet legem in parricidas, reſpondit quod non ſperaſſet futurum parricidam.

Bos alienus ſubinde foras proſpectat.

Βοῦς ἀλλότριος τὰ πολλὰ ἔξω βλέπει. id eſt, bos alienus ſubinde foras proſpectat. De iis qui apud alienos non ſatis ex animi ſententia tractantur, eoque ſæpius ſuos deſiderant. Vnicuique domi, ac velut in ſuis præſepibus iucundiſſima vita, peregre permulta ſunt, quæ lædant, plurima deſunt. Alluſiſſe videtur ad hoc proverbium Plutarchus in Sympoſiacis, decade 8. problem. 2. ὅπως δὲ ἑαυτῶν μὴ καταφρονῆτε, μηδ' ἔξω βλέπητε παντάπασιν. id eſt, Verum ne vos ipſos contemnatis, neve foras proſpiciatis, id eſt, Ne aliunde petatis, quod ab ipſis Platonis interpretibus ſumi poteſt. Proinde recte dicetur, ἔξω βλέπειν, qui non contentus ſuis aliunde pendet. Vſurpat & in libello, περὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ κακίας.

Septimus bos.

Ἕβδομος βοῦς, id eſt, Septimus bos. Olim in ſtupidos, brutosq; dicebatur, vnde celebratus ſenarius:

Τὸν ἕβδομον βοῦν ἡ σοφὴ παροιμία,

id eſt,

Venuſtum adagium ſeptimum narrat bouem.

Id hinc ortum eſſe tradunt, quod antiquitus poſt ſextam lunam bouis imaginem è farina pinſere conſueuerint, qui ſeptimam lunam cornibus referret. Sunt qui malint hinc natum, quod cum apud veteres ſex animantium genera mactari diis ſoleant, ouis, ſus, capra, bos, gallina, anſer: pauperes non habentes viuum animal, quod immolarent, bouis ſimulacrum è farina fingere conſueuerunt: is, quoniam ſenſu, vitaque careret, in ſtoliditatis abiit proverbium. Citatur apud Suidam Euripides in Erechtheo, & Achæus in Iride, qui proverbium hoc vſurpauerint, tametſi verſus illorum non refert.

Indus elephantus haud curat culicem.

IN epiſtolis, quæ Phalaridis nomine ferũtur, extat huiusmodi quoddã adagium, κώνωπος ἐλέφας ἰνδὸς οὐκ ἀλεγίζει, id eſt, Culicem haud curat elephãtus Indicus. Dictum eſt autem ob ſingularem duritiem cutis elephantinæ, qua fertur etiam iacula excutere, tantum abeſt, vt culicis

morſu poſſit oſtendi. Adhiberi poterit, quoties ſignificabimus excelſis animis leues, & vulgares iniurias eſſe negligendas.

Lutum luto purgari.

Πηλῷ πηλὸν καθαίρειν, id eſt, Lutum luto purgari, dicitur, vbi res ſordida ſordibus tollitur, hoc eſt, cum ſordes non tolluntur, ſed aut mutantur, aut augentur etiam. Apollonius in epiſtola quadam, ἀλλ' οὐδ' ἐκείνους ἱερέας ἔπεισε, μὴ πηλῷ πηλὸν καθαίρεσθαι, Loquitur de ſacerdotibus, qui deorũ aras ſanguine polluerent, eamque expiationem eſſe ducerent. Huc pertinet Diogenis dictum. Is ingreſſus balneum ſordidũ, qui hoc, inquit, lauant, vbi lauant? indicans talibus balneis conſpurcari corpora potius, quam purgari. Idem accidit Alexandrinis, qui in vrbibus alunt vim ibidum in hunc vſum, quod ſerpentes, ac macellorum ſordes deuorent, verum ſuis immunditiis omnia rurſus conſpurcant.

Cyclopica vita.

Κυκλώπιος βίος, id eſt, Cyclopica vita, pro vita vehementer effera, ac barbara, quæ neque legibus, neque diſciplina ciuili conſtet, neque religione deorum gubernetur. Qualem deſcribit Homerus Odyſſeæ libr. 9. ſub perſona Polyphemi:

Νήπιός εἰς ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
Ὅς με θεοὺς κέλεαι ἢ δειδίμεν, ἢ ἀλέασθαι.
Οὐ γὰρ κύκλωπες διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν,
Οὐδὲ θεῶν μακάρων. id eſt,

Deſipis, aut certe longinquis, hoſpes, ab oris
Hic ades, vt qui me iubeas curáve moueri,
Siue timore Deum, neq́ enim Cyclopica turba
Curamus, ſummumve Iouem, diuosve beatos.

Eodem in libro:

Τῶν δ' ἀνδρῶν πειρήσομαι, οἵ τινές εἰσιν,
Ἤ οἵ γ' ὑβρισταί τε, καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι,
Ἠὲ φιλόξεινοι, καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής.
id eſt,

Quod genus hoc hominum experiar iam, ſintne feroces,
Agreſtes, aequiq́ rudes, an & hoſpitii ius
Obſeruent, animo reuerentes numina diuum.

Homerũ æmulatus Euripides Cyclopem hoc pacto loquentem facit:

Ζηνὸς δ' ἐγὼ κεραυνὸν οὐ φρίσσω ξένε,
Οὐδ' οἶδ' ὅτι Ζεύς ἐστ' ἐμοῦ κρείσσων θεός. id eſt,

Atque hoſpes ego fulmen Ioui non horreo,
Neq́ me Iouem præſtantiorem habeo Deum.

Strabo libr. Geographiæ vndecimo ſcribit, hoc vulgo dictum in Albanorum gentem, quod Cyclopum agerent vitam, vtpote neque culturæ ſtudioſi, & ad omnem vitæ cultum inertes, & rudes.

Similes habent labra lactucas.

SIMILES habent labra lactucas. Vbi ſimilia ſimilibus cõtingunt, veluti præceptori parum docto diſcipulus indocilis: improbo populo magiſtratus improbus: contumelioſo patrono contumelioſus actor: vxori moroſæ maritus moroſus: breuiter quoties mala malis, digna dignis eueniunt. Natum adagium ab aſino carduos paſcẽte. Eſt autem lactuca herba mollis, ac tenera, quæ

tamen

Digitized by Google

tamen nõ admodũ ſit diſſimilis carduo, præſertim ſyluestri. Itaq; quemadmodum carduus ſpinoſus eſt, atq; maiorem in modum aſperis foliis, & caule, denique ipſo etiam flore, itidem & aſini labris nihil durius, ac petricoſius, vt illis non alia lactuca magis apta videatur. Porro carduos lactucarum vice etiam in conuiuiis à nonnullis apponi ſolere, teſtis eſt Iulius Capitolinus in vita Pertinacis Imperatoris. Plinius item lib. 19. de carduis in hunc modum: Poterant videri dicta omnia, quæ in pretio ſunt, niſi reſtaret res maximi quæſtus, non ſine pudore dicenda. Certũ eſt quippe carduos apud Carthaginem magnam, Cordubamq; præcipue, ſeſtertium ſena millia è paruis his reddere, quoniam portenta quoque terrarum in ganeam vertimus, etiam ea, quæ refugiunt quadrupedes conſciæ. Vſurpat, ſimulq; interpretatur prouerbium diuus Hieronymus, ſcribens ad Chromatium in hunc modum. Secundum illud quoque, de quo ſemel in vita Craſſum ait riſiſſe Lucilius: Similem habent labra lactucã, aſino carduos comedente, videlicet vt perforatã nauim debilis gubernator regat, & cæcus ducat in foueam, & talis ſit rector, quales illi, qui reguntur. Hactenus ille. Fuit autem hic Craſſus auus eius Craſſi, qui pugnans aduerſus Parthos interiit, cuius ſigna poſtea retulit Auguſtus. Numeratur is inter eos, qui nunquam in vita riſiſſe feruntur, eaque gratia ἀγέλαστοι, id eſt, irriſibiles cognominati. M. Tull. in actionibus, Craſſum Licinium, auctore Lucilio, ſemel duntaxat in vita riſiſſe teſtatur. Plinius libro Naturalis hiſtoriæ ſeptimo, capite decimo nono: Ferunt, inquit, Craſſum auum Craſſi in Parthis interempti, nunquam riſiſſe, ob id agelaſtum vocatum, ſicuti nec fleſſe multos. Diuus Hieronymus contra Ruffinum: Ego certe vt homini ſeueriſſimo riſum moueam, vt imiteris aliquãdo Craſſum, quem ſemel in vita riſiſſe ſcribit Lucilius. Meminit & Macrobius libro Saturnalium ſecundo.

Dignum patella operculum.

Hvic ſimillimum eſt illud, quod ab eodem Hieronymo refertur in epiſtola ad Chromatium: Dignũ patella operculum. In mea enim, inquit, patria ruſticitas vernacula. Deus venter eſt, & in diem viuitur, & ſanctior eſt ille, qui ditior eſt. Acceſſit huic patellæ iuxta tritum populi ſermone prouerbium, dignum operculum. Idem aduerſus Rufinũ. Quod librum Euſebii pro Pamphili verteres, quod tuũ quaſi operculum venenatæ patellæ imponeres. Plato in Hippia maiore differens de pulchro ac decoro, quiddam habens non abhorrens ab hoc prouerbio, πάπερον πρέπει, φήσει, ὅταν τις τὴν χύτραν, ἣν ἄρτι ἐλέγομεν, τὴν καλὴν, ἕψῃ, ἔτνους καλοῦ μεστὴν, χρυσῆ τορύνη αὐτῇ, ἢ συκίνη. id eſt, Vtrum inquiet, vbi quis ollam illam pulchrã, de qua modo loquebamur, igni admouerit, pulchris fabis plenam, decet illã aurea torynne, aut ficulna? Quod Græce dictum eſt, τορύνη, Platonis interpres vertit tudeculam. Etymologus indicat, τορύνην vocem eſſe Atticis peculiarem, quæ illis ſignificat διεγείρειν. Suidas ait inſtrumentum eſſe, quo mouetur olla.

Si iuxta claudum habites, ſubclaudicare diſces.

Plvtarchvs in libello de liberis educandis, ἂν χωλῷ παροικήσῃς, ὑποσκάζειν

σκάζειν μαθήσῃ, id eſt, Si iuxta claudum habitaris, diſces ſubclaudicare. Pindari interpres extulit hunc in modum:

Χωλῷ παροικεῖς κἂν ἐνὶ, σκάζειν μάθοις. id eſt,

Claudo vel vni ſi propinquus manſeris,
Diſces & ipſe claudicare protinus.

Huc pertinet illud Heſiodiū, nobis alibi dictum: πῆμα κακὸς γείτων, &c. Ea vero rerum humanarum eſt infelicitas, quod facilius tranſiliunt vitia, quam bona. Et tamen verum eſt, quod ait Heſiodus, ὥσπερ κἀγαθὸς μέγα ὄνειαρ. Ita Pindarus in Nemeis hymno 7. εἰ δὲ δεύεταί ἀνδρὸς ἀνήρ, τί φαῖμεν γείτονα ἔμμεν νόῳ φιλήσαντά γ' ἀτενεῖ γείτονι, χάρμα πάντων ἐπάξιον, id eſt, Si vir viro eget, quid dicemus vicinum eſſe vicino, animo conſtanti amicum? Gaudiū omni re dignum. Quāquam videmus nec lectionem, nec interpretationem huius loci cōſtare Græcis. Quidam enim pro δεύεται legūt γεύεται, referuntq; ad commodorum, aut incommodorū communicationem, quam homo capit ab homine, maxime à vicino. Et legendum videtur γείτον' ἔμμεν, vt reſpōdeat participio φιλήσαντα. Interpres adducit & illud ex Heſiodo:

Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί. id eſt,

Vicini incincti, cincti venere propinqui.

Notum eſt & illud Themiſtoclis, qui pſcripto agro iuſſit & hoc præconē addere reliquis dotibus, quod bonum haberet vicinum. Prouerbium admonet, pernicioſam improborum hominum conſuetudinem, propterea quod cum corporis, tum maxime animi vitia contagio ſerpunt in vicinum. Naſo:

Dum ſpectant oculi læſos, læduntur & ipſi.
Multaq; corporibus tranſitione nocent.

Id Ariſtoteles exiſtimat potiſſimū vſu venire in morbis oculorū, quod ea corporis pars maxime ſit mobilis. Itē in ſcabie, quod in ſumma ſit cute, & humore glutinoſo, ad vicinum permanet. Poſtremo in omnib. morbis, qui è ſpiritu corrupto naſcuntur, vt peſtis, quod ſpiritus facile ab alio in alium traiiciatur. Denique eſt occultus quidam naturæ conſenſus, qui fit vt oſcitare incipiat, qui viderit oſcitantem, & micturiat, qui meientem conſpexerit, auctor eſt Alexander Aphrodiſęus. Et balbutire diſcit, quiſquis aſſidue cum balbo viuit. Morum autem ſcabiem affricat conuictor conuictori. Ariſtoteles ſectione 6. problem. 4. quærit, quare lippitudo, tabes, & ſcabies contagio migrent ad alios, nec idem accidat in omnibus morbis. Plutarchus in cōmentario, De ratione dignoſcendi verum amicum ab adulatore, ſcribit tantam habere vim aſſiduā conſuetudinem, vt imprudentes etiam imitemur vitia eorum, quibuſcum viuimus. Quemadmodum Platonis familiares eius gibbum imitabātur, Ariſtotelis amici balbutiē eiuſdem exprimebāt. Alexandri Macedonum regis familiares ceruicis inflexum, & vocis in dicendo aſperitatem effingebant. Plato de leg. 2. eleganter indicat, quomodo fallat contagium: πότερον εἰκὸς, εἰ καὶ ἀναγκαῖον ταυτὸ εἶναι, ὅπερ ὅταν τις πονηρῶν ἤθεσι ξυνὼν κακῶν ἀνθρώπων, μὴ μισῇ, χαίρει δὲ ἀποδεχόμενος, ψέγῃ δὲ ὡς ἐν παιδιᾶς μοίρᾳ, ὀνειρώττων αὐτοῦ τὴν μοχθηρίαν, τότε ὁμοιοῦσθαι δήπου ἀνάγκη τὸν χαίροντα ὁποτέροις ἂν χαίρῃ. id eſt, Vtrum probabile,

…d by Googl…

bile, an potius neceſſariū hoc ipſum eſſe, quod cum quis cum prauis hominum improborum moribus conflictatur, non odit, ſed gaudet magis approbans, quanquam veluti per iocum reprehendit, ſomnians ſuam ipſius malitiam, tunc profecto neceſſe eſt, vt ſimilis euadat gaudens vtriſcunq; gaudeat.

Corrumpunt bonos mores colloquia praua.

EODEM pertinet ille Menandricus ſenarius:

Φθείρουσιν ἤθη χρηστ' ὁμιλίαι κακαί.

id eſt,

Mores bonos conuictus inficit improbus.

Conſimilē huic ſententiam refert Ariſtoteles nono Moralium lib. Celebratur & hic ſenarius à Græcis:

Κακοῖς ὁμιλῶν καὐτὸς ἐκβήσῃ κακός.

id eſt,

Malus ipſe fies, ſi malis conuixeris.

Quanquā autem alienius ab hoc inſtituto videtur huiuſmodi cōquirere, tamen illud aſcribemus ex Senecæ de ira lib. 3. ſi non magnopere pertinens ad prouerbii declarationem, certe ad vitam inſtituendam in primis cōducibile. Sumūtur, inquit, à conuerſantibus mores. Et, vt quædam in cōtactis corpore vitia tranſiliunt, ita animus mala ſua proximis tradit. Ebrioſus cōuictores in amorem vini traxit. Impudicorū cœtus, fortemque, & ſi liceat, virum emollit. Auaritia in proximos virus ſuum transtulit. Eadē è diuerſo ratio virtutum eſt, vt omne quod ſecum habent, mitigent. Nec tam valetudini profuit vtilis regio, & ſalubrius cælum, quam animis parum firmis in turba meliorum verſari. Quæ res quantum poſſit, intelliges, ſi videris, feras quoque conuictu noſtro manſueſcere, nulliq; immani beſtiæ vim ſuam permanere, ſi hominis contubernium diu paſſa eſt. Huc vſque Senecæ verba reddidimus. Porro cum omnis contubernii cōflictatio, plurimum habet momēti ad corrigenda, deprauandaque mortalium ingenia, tū præcipue valet oratio, quæ quidem ex arcanis illis animi penetralibus deprompta, genuinā quandam, & occultā vim, atque, vt Græce dicamus melius, ἐνέργειαν ſecum affert, eumque in auditoris animum, in quem illabitur, transfundit, præſentaneum venenum, ſi peſtilēs fuerit: remediū efficax, ſi ſalutaris. Iam vero, quod de colloquio dictum eſt, idem oportet & de ſtudiis accipere. Qui vitam omnem in Ethnicis conterunt literis, gentiles euadunt. Qui præter obſcœnos auctores nil euoluunt, moribus obſcænis. Etenim lectio colloquium quoddam eſſe videtur.

Annus clibanum.

Ἄννος κλίβανον, id eſt, Annus clibanum. In eos olim dicebatur, qui nouæ quippiam rei reperiſſent. Nam Annus quidam Ægyptius clybanorum vſum, in quibus panes coquerent, fertur excogitaſſe. Siquidem priſci pulte, polentaque victitabant, cocti panis vſum neſcientes. De ratione coquendi panis in furnis, permulta Plinius lib. 18. cap. 11. & hinc rei vocabulum etiam inditum. Nam Plautus in Aulularia artopteſiā vocat. Seneca in epiſtola quadam ad Lucilium oſtēdit, antiquitus panem manuum tractatione ſubactum, feruenti cinere, teſtaq; percoqui ſolere, deinde paulatim repertos furnos, & alia genera, quorum feruor ſeruiret arbitrio. Hic panis dicebatur κλιβα-

νιτης. Meminit huius adagii tum Suidas, tum Ariſtophanis interpres ἐν ἀχαρνεῦσι. Quanquam exemplaria pleraq; ἄνθρωπος habēt, in vno duntaxat loco αὐνὸς ſcriptum reperitur, quod quidem magis arridet, vt vocabulum ſit proprium.

Magiſtratus virum indicat.

Ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσιν, id eſt, Imperia demonſtrant virū. Dimeter iābicus ꝓuerbio celebratur. Quidam Pittaci Mitylenæi putant apophthegma. Sunt qui Soloni tribuant, quorum de numero Sophocles eſt, vt ferunt. Ariſtoteles quinto Moralium libro Biantis nomine citauit. Item Theophraſtus in prouerbiis, quanquam ea non extant, Bianti adſcribit Hoc adiiciendum putauimus, ne ne quis cauilletur, ſententiam eſſe, nō prouerbium. Quanquam & Plutarchus in vita Ciceronis oſtendit & fuiſſe prouerbio celebratum dictū, loquens hunc in modum: ὃ δὴ δοκεῖ μάλιστα, καὶ λέγεται τρόπον ἀνδρὸς ἐπιδεικνύναι, καὶ βασανίζειν, ἐξουσία, καὶ ἀρχὴ πᾶν πάθος κινοῦσα, καὶ πᾶσαν ἀποκαλύπτουσα κακίαν, Δημοσθένει μὲν οὐχ ὑπῆρχεν, id eſt, Quod autem videtur, ac dicitur, maxime mores hominis oſtendere, atque explorare, nimirum poteſtas ac magiſtratus, omnē mouens affectum, & omnem aperiens malitiam, id Demoſtheni quidē non adfuit. Sophocles in Antigone:

> Ἀμήχανον δὲ παντὸς ἀνδρὸς ἐκμαθεῖν
> Ψυχήν τε καὶ φρόνημα, καὶ γνώμην, πρὶν ἂν
> Ἀρχαῖς τε, καὶ νόμοισιν ἐντριβὴς φανῇ.

id eſt,

> *Fieri haud poteſt, cuiuſpiā vt peruoueris*
> *Animum, atque mentem, ſiue ſenſum, ni prius.*

Imperia nactus geſſerit ciuilia.

Senſus eſt, in vita priuata vix ſatis perſpici poſſe mores & ingeniū hominis. Verum ſi committas imperium, vt quod libeat, idem liceat, tum demum apparere, quo ſit animo. Eleganter inuertit Epaminondas, cui cum Thebani per cōtumeliam magiſtratum quempiam ſordidum, & contemptum mandaſſent, non contempſit, ſed ea cura geſſit, vt muneri prius contemptiſſimo dignitas, & auctoritas accederet, dicens: Οὐ μόνον ἡ ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἀνήρ, id eſt, Non ſolum magiſtratus virum oſtendit, ſed magiſtratum vir. Meminit Plutarchus in præceptis ciuilibus.

Idem Accii, quod Titii.

EXTABAT olim adagium, apud M. Varronem ſatyra, cui titulus. Teſtamentum, referturq; apud A. Gellium in Noctibus Atticis. Idem Accii, quod Titii. Quod ſi quis, inquit, vndecimo menſe κατ' ἀριστοτέλην natus eſt, Accio idem, quod Titio ius eſto. Nimirum ſignificans eodem ſibi iure futurum, filium decimo menſe natum, quo eum, qui natus ſit vndecimo: Sumptum videtur à iuriſconſultorum conſuetudine Titii, & Accii vocabulum pro quibuslibet duobus ſubinde vſurpantium.

Caput ſine lingua.

AB hoc non admodum abludit ille Liberianus trimeter,

> *Caput ſine lingua pedaria eſt ſententia.*

Competit in eos, qui in conſultationibus, aut diſceptationibus ipſi quidem nihil habent, quod dicant, verum aliorum ſententiis annuunt. Nam pedarii ſenatores dicebantur ii, qui in ſenatu quidem ſedebant,

Digitized by Google

verum ſententiam non rogabantur, ſed in aliorum ſentētias pedibus diſcedebant. Vnde referente Feſto Pōpeio in dictione Pedarius, à Lucilio dicti ſunt Agipedes, quod pedum diſceſſione dicerent ſententiam. Refertur à Gellio Noctium Atticarum lib. 3. ca. 18 Habet & crocodilus caput ſine lingua, ſed dentibus armatum.

Corpus ſine pectore.

PROVERBIALI figura dixit Horatius in Epiſtolis ad Albium:

Non tu corpus eras ſine pectore, dij tibi formam,
Dij tibi diuitias dederant, artemq; fruendi.

Item Ouidius in Heroinis.

Hunccine tu ſperas hominem ſine pectore, dotes
Poſſe ſatis forma, Tyndari, noſſe tua?

Perinde vero dictum eſt corpus ſine pectore, quaſi dicas, ſine mente. Nam ſapientiam, & ingenium in pectore, atque in corde conſtituunt. Vnde & Cordatos appellamus prudentes. Et Iuuenalis, tardum, ac ſtolidum ſignificans.

-Cum laua in parte mamilla
Nil ſalit Arcadico iuueni.

Carite cera dignus.

OLIM notari indignos, atque improbos, & nequam homines, Cærite cera dignos, prouerbio vocabant, nimirum Cæritem ceram inſignem ignominiam appellantes. Horatius:

Quid deceat, quid non obliti, Carite cera
Digni, remigium vitioſum Ithacenſis Vlyſsis.

Acron, & Porphyrion huiuſmodi tradunt originem adagij. Romani, Cæritibus bello ſubactis, eam dixere conditionem, Ne ſuffragij ius haberent, ne leges vllas aut ederent, aut haberent. Eamque ignominiam in adagium abijſſe. Meminit de tabulis Cæritibus & Aulus Gellius li. 16 cap. 13. Primos autem municipes, inquit, ſine ſuffragij iure Cærites eſſe factos accipimus. Conceſſumque illis, vt ciuitatis Romanę honorem quidem caperent, ſed negotijs tamen atque oneribus vacarent, pro ſacris bello Gallico receptis, cuſtoditisque. Hinc tabulæ Cærites appellatæ verſa vice, in quas cenſores referri iubebant, quos notæ cauſa ſuffragijs priuabāt. Confine videtur illi, quod alibi diximus, Sutorium atramentum.

Dij laneos habent pedes.

MACROBIVS lib. Saturnalium primo capite ſexto, ſcribit in hunc modum. Cur autem Saturnus ipſe in compedibus viſatur, Verrius Flaccus cauſam ſe ignorare dicit. Verum Apollodori lectio ſuggerit: Saturnum Apollodorus alligari ait per annum laneo vinculo, & ſolui ad diem ſibi feſtum, id eſt, menſe hoc Decembri. Atque inde prouerbium dictum, Deos laneos pedes habere: ſignificari vero decimo menſe ſemen in vtero animatum in vitam grandeſcere: quod donec erumpat in lucem mollibus naturæ vinculis detinetur. Hactenus Macrobius. Lucianus itē in Cronoſolone, Saturnum in compedibus fingi ſolere ſignificat. Atque huius figmenti rationem reddit in libro de Aſtrologia, nempe, quod orbis Saturni longiſſime à nobis ſemotus ſit, ob hoc in tartara coniectum finxere, ex aeris profunditate ſumpta occaſione. Deinde ꝙ motus ſit omnium tardiſſimi, vt quaſi ſtare videatur, compe-

compedibus alligatū finxerunt. Plutarchus in Problematis ſcribit, Tyris fuiſſe morem, vt deorum ſtatuis vincula iniicerent. Ænigma prouerbii indicat, deos ad ſcelerum vltionem lente quidem procedere, ſed tamen aliquando de malefactis pœnam ſumere vel inopinato. Sic interpretatur Porphyrio, demonſtrans, quod ſcribit Horatius libro Odarum tertio, oda ſecunda:

Raro antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna claudo:

affine eſſe prouerbio, quo dicitur, deos iratos, pedes lanatos habere, quia nonnunquam tarde veniunt nocentibus.

Zenone moderatior.

Ζήνωνος ἐγκρατέστερος, id eſt, Zenone temperantior. Teſtatur & Laertius in Zenonis vita, philoſophum hunc tum in victu, tum in voluptatibus Venereis vſque adeo patientem ac parcum fuiſſe, vt crudis duntaxat veſceretur, ac pallio prætenui tegeretur. Vnde & Philemon in comœdia taxat hominem, qui poſt panem obſonii loco caricis vteretur, aquam vini loco biberet, ac diſcipulos eſuriem doceret. Hinc & in vulgi ſermonem abiit, Zenone temperatior. Philemonis verſus apud Diogenem ex fabula, cui titulus Philoſophi, ſunt huiuſmodi:

Εἰς ἄρτον ὄψον ἰσχάδας, ἐπιπιεῖν ὕ-
δωρ,
Φιλοσοφίαν καινὴν γὰρ οὗτος φι-
λοσοφεῖ,
Πεινῆν διδάσκει καὶ μαθητὰς λαμβάνει.

id eſt:

Poſt panis eſum, caricenmq; obſo-
nium
Aquam bibens perdurat inde ſim-
plicem.
Nouum enim philoſophiæ celebrat
hic genus.
Docet eſurire, ac diſcipulos ita illi-
cit.

Quanquam ſunt, qui verſus hos Poſidippo tribuant, non Philemoni, velut idem admonet Laertius.

Syloſontis chlamys.

Ἡ συλόσωντος χλαμύς, id eſt, Syloſontis chlamys. Refertur à Diogeniano, dici ſolitum in hos, qui ſe cultu, veſtituq; iactitant, ac venditant. Videtur haud abſurde dici poſſe & in eos, quibus munus exiguum in tempore, magno cum fœnore rediit. Hiſtoriæ, quæ prouerbii dederit occaſionē, meminit Herodotus in Thalia, quanquam apud hunc χλανὶς legitur, non χλαμύς. χλανὶς autē veſtis militaris. Meminit & Strabo Geographiæ libro 14. Hiſtoria ſic habet: Syloſon quidam, cum ſenſiſſet Dariū Hyſtaſpis filium, cum adhuc priuatus ageret, chlamyde quadam ſua admodum bella impenſius fuiſſe delectatum, eam vltro dono miſit. Cuius tam tempeſtiuę liberalitatis memor Darius, cum iam rebus eſſet præfect⁹ totam & vrbem, & inſulam Samiorū Syloſonti in manus tradidit, vnius veſtis munus tam opulento regno compenſans. Mentionem facit huius rei Valerius quoq; Maximus, lib. Memorabiliū quinto, titulo de gratitudine. Porro, quod alii chlamydē ſeu chlanidem vocāt, hic amiculum appellat, id eſt, pallii genus.

Opera Syloſontis ampla regio.

Ἕκητι συλοσῶντος εὐρυχωρίη.

id eſt:

Per Syloſontem regio facta eſt am-
plior.

Senarius in prouerbium verſus, quem

quem refert Strabo lib. Geographiæ 14. Nam Syloſon, munificentia Darii, mortuo Policrate, Samiorum adeptus tyrannidem, cum acerbius exerceret imperium, ita vt fere ſolent ii, qui ab humili fortuna repente ad res amplas proueuntur, & ob hanc cauſam inſula desereretur ab incolis, prouerbio dici cœptum:

Εκητι Συλοσῶντος εὐρυχωρία.

id eſt:

Spatioſa regio eſt Syloſontis gratia.

Conuenit in acerbe gerentem magiſtratum aut in principem malum, cuius vitio deſeratur ab incolis regio. Venuſtius reddetur longiore deflexu, veluti ſi in hominẽ πλεονέκτην, qui domum aliquam compilarit, dicatur: aut in profuſum ac prodigum, cuius luxu loculi facti ſunt inanes.

Phalaridis imperium.

Φαλάριδος ἀρχὴ, id eſt, Phalaridis principatus. Refertur inter Græcas parœmias. Recte dicetur in eos, qui crudelius exercent Imperium, aut poteſtatem ſibi delegatam. Ortum adagium à Phalaride, Agrigentinorum tyranno, quem ſua crudelitas nobilitauit. Inter multa autem crudelitatis exempla celebratur in primis æneus ille taurus Perilli, ſiue Perilai (nam ſic appellat Lucianus) inuentum, quo ſubiecto igni mortales viui ſic exurebantur, vt pro eiulatu humano mugitum ederent morientes. Eum taurum exuſto primum in eodem artifice, Delphos miſiſſe legitur, vt Phœbo dicatus, in eius templo reponeretur, monumentum futurũ, ſimul & artis exquiſitiſſimę, & inuẽti crudeliſſimi, & pœnæ merito in auctorem retortæ. Verum Delphi munus, vt à tyranno miſſum, repudiarunt. Hæc ferme leguntur apud Lucianum. Simili figura dictum legimus φαλαρισμὸν, pro immani crudelitate. Cicero ad Atticum libro ſeptimo. Nam iſtum quidem, cuius φαλαρισμὸν times, omnia teterrime facturum puto. Idem in actione contra Piſonem: Quoniam, inquit, Phalarin grammaticum habemus, id eſt, qui perperam ſcripta etiam capite punit.

Complurium thriorum ego ſtrepitum audiui.

Πολλῶν ἐγὼ θρίων ψόφους ἀκήκοα.

id eſt:

Thriorum ego ſtrepitum audiÿ complurium.

Senarius eſt prouerbialis, quo minas, & inanem clamorem nos contemnere ſignificamus. Quemadmodum Thais illa Terentiana ſæuas, & glorioſas Thraſonis minas pro nihilo ducit, magnum nebulonem appellans. Ariſtophanes in Veſpis:

Ὡς ἐγὼ πολλῶν ἀκούσας, οἶδα θρίων τὸν ψόφον.

id eſt:

Thria noui quid ſtrepant, vt ſæpius qui audiuerim.

Porro thria à Græcis dicuntur ficulna folia, quæ, cum incenduntur, minacem quendam edunt ſtrepitũ, & formidandum iis, quibus ante nõ ſit auditus, alioquin inanem, & contemnendum. Niſi mauis legere θριῶν, ſic enim Grꝙci vocant calculos, quos in vrnam mittunt ſortilegæ, cum diuinant, quemadmodum admonuimus alibi. Solent huiuſmodi diuinatrices aliquando è ſortibus dira prædicere, quo ſtultos, ac credulos terrent, cum ſæpenumero nihil eueniat eorum, quæ minantur.

Digitized by Google

Ne inter apia quidem ſunt.

Οὐ δ' ἐν σελίνοις εἰσίν, id eſt, Ne in apio quidem ſunt, pro eo, quod eſt, ne ingreſſum quidem aut initium rei attigerunt. Sumpta metaphora ab iis, qui hortos ingrediuntur. Nam antiquitus extremus ille hortorum ambitus, apio conſerebatur, quem qui nondum præteriiſſent, velut in horti limine adhuc eſſe videbantur. Ariſtophanes in Veſpis:

Οὐ δὲ μὲν οὐδ' ἐν σελίνῳ π' ἐστὶν, οὐδὲ ἐν πηγάνῳ. id eſt:

In apio nondum eſt vel ipſo, ſed nec in rutis adhuc.

Hoc eſt, nec initium habet eorum, quæ ſunt futura. Interpres & aliam quandam hoc loco refert ſententiam, volens adagium ad gymnicum agonem pertinere, ad quod qui præpararẽt infantes, ſtatim vt eſſent nati, in apio collocare cõſueuerunt. Itaque perinde dictum videtur, Ne in apio quidẽ, quaſi dicas, ne in primis quidem rudimentis. Rutam autem comic⁹ addidit riſus cauſa, quod apiũ prælocutus fuerat. Porro morẽ apio coronandi putant iam olim ab Hercule inductum, poſt interfectũ Nemeæ leonẽ, quod & Pindarus indicare videtur alicubi. Nam in Nemeis hymno quarto dicit: ἵνα ἐν ἀγῶνι βαρυκτύπῳ θάλησε κορινθίοις σελίνοις, id eſt, Vbi in certamine tumultuoſi floruit Corinthiacis apiis. Significat quendam in certamine Neptuni Iſthmico coronatum fuiſſe à Corinthiis.

Podex lotionem vincit.

Πρωκτὸς λουτροῦ περιγίνεται, id eſt, Podex lotionem vincit. Calliſtratus apud Ariſtophanis interpretem, adagium hoc retulit ad eos, qui ſeſe in malum aliquod adigunt, propterea quod ea corporis pars, etiam ſi lauetur, ſemet rurſum inquinat, ita, vt ipſa ſit in cauſa, quo minus lauari poſſit. Quadrabit etiam, vbi quid fruſtra ſignificabimus, veluti ſi quis nocentem carcere redimat, atque ille mox iterato commiſſo ſemet eodem præcipitet. Aut, ſi quos reconcilies, mox in priſtinam relapſuros ſimultatem, aut caſtiges incorrigibile ingenium, quod genus eſt mulierum. Conueniet & in illos, qui ſuo ipſius vincunt malo. Veluti, ſi quis morum intractabilitate obtineat, ne poſthac obiurgetur à præceptore. Putant, adagium videri ſumptum ab iis, potiſſimum, qui cita ſunt aluo; quos Nonius Forioſos appellat. Ariſtophanes in Veſpis:

Πρωκτὸς λουτροῦ περιγενόμενος. id eſt:

Podex peruincens loturam.

Itidem & morbus dicitur vincere artem, curamve medici, cum eſt immedicabilis. Ex veterum monumentis deprehendes, fuiſſe morem publicum, vt poſt exoneratam aluum adhiberetur eius partis lotio, quæ, tamen ſubinde erat repetenda. Martialis inter Iſſæ Catellæ laudes commemorat, quod poſt depoſitum vẽtris onus rogaret lauari. Legimus & barbarum quendam, ſeruitutis impatientem, ligno, cui ſpongia erat addita tergendo podici, in gulam adacto ſibi conſciuiſſe necem.

Conſcientia mille teſtes.

QVINCTILIANVS Oratoriarum inſtitutionum libro quinto hãc ſententiam, vt prouerbialem citat, Conſcientia mille teſtes. Senſus interprete non eget. Quis enim neſcit conſcientiam rem eſſe vnam omniũ efficaciſſimam, adeo, vt nulla tormenta

menta melius prodant maleficium, quam conſcientia, nullus carnifex ſeuerius puniat, quam hæc? Vnde & illud:

Heu quam difficile eſt, crimen non prodere vultu.

Extat & Græcanica ſententia. συνείδησις πλήττει τὴν ψυχήν, id eſt, Conſcientia verberat animum. Iuuenalis item:

-Et ſurdo verbere cædit.

Hanc ſenſere poetæ, cum de diris, & vltricibus furiis fabulantur.

Myſorum præda.

Μυσῶν λεία, id eſt, Myſorum præda. In eos olim dicebatur, qui impune a quibuslibet læduntur, ac diripiuntur. Ortum adagium à Myſis quos aiunt quondam finitimorum incurſationibus male vexatos fuiſſe, quo tempore Telephus rex peregre agebat. Vtitur hoc adagio Ariſtoteles libro Rhetoricorum primo tractans de locis coniecturalibus, καὶ τοὺς ὑπὸ πολλῶν ἀδικηθέντας, καὶ μὴ ἐπεξελθόντας, ὡς ὄντας κατὰ τὴν παροιμίαν, μυσῶν λείαν, id eſt, Eos item, inquit, qui à compluribus affecti iniuria, non curant de vlciſcendo. Nam vt trito dicitur prouerbio, Myſorum hi præda ſunt. Hoc eſt, paſſim ab omnibus inceſſuntur, propterea quod, veterem ferendo iniuriam, inuitant nouam. Vſus eſt Demoſthenes aduerſus Æſchinem. Quo quidem in loco ſcioli deprauarunt pro Myſorum, miſerorum, in translatione Leonardi Aretini. Citatur & ex Stratidis Medea, & Iambis Simonidis.

Vltra ſepta tranſilire.

Ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν, id eſt, Septa tranſilire. Congruit vel in eos, qui rem quampiam nouam, & incredibilem deſignant, longeque ſupra vulgarium hominum facultatē. Vel in hos, qui à re propoſita digrediuntur. Vel in illos, qui præſcriptos ſibi terminos, & poteſtatis mandatæ modum tranſeunt. Natum adagium a Phayllo quodam pentathlo Opuntio, vt quibusdam placet, Crotoniata, qui tum ſaltu, tum diſco mirum in modum valuiſſe legitur. Hæc ferme Suidas. Extat & inſcriptio ſtatuæ illius huiusmodi:

Πέντ' ἐπὶ πεντήκοντα πόδας πήδησε
Φάϋλλος.
Δισκεύει δ' ἑκατὸν, πέντ' ἀπολειπομένων. id eſt:

Quinque ſupra quinquaginta pedes ſaliit Phayllus: Diſcum autem iacit centum, exceptis quinque. Meminit huius adagii Plato in Cratilo, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἅλλεσθαι, id eſt, Et vltra ſepta ſalire. Refert & Iulius Pollux libro De rerum vocabulis tertio. Lucianus in Somnio, ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἤδη πηδᾷ, id eſt, Vltra ſepta iam tranſilit. Cicero de Oratore libro primo. Et quaſi certarum artium forenſibus cancellis circumſcriptam ſcientiam. Idem in actionibus: Ab his cancellis, quibus me circumſcripſi, declinauero. Locus enim is, in quo celebrabantur ludi forenſes, foſſis, cancellis, aut aliis id genus ſeptis erat circumſcriptus.

Pſyrice facta.

Psyra, inſula quæpiam eſt, haud procul à Chio, cuius meminit & Homerus libro Odyſſeæ tertio, Pſyriam appellans:

Ἢ καθύπερθε χίοιο νεοίμεθα παιπαλοέσσης
Νήσου ἐπὶ ψυρίης, αὐτὴν ἐπ' ἀριστέρ' ἔχοντες. id eſt:

Certe

Certe ſupra Chium redibamus aſperam. iuxta inſulam Pſyram, ipſam Chium à ſiniſtris habentes. Strabo Pſyra pronuntiat pluratiue, & neutrali genere. Meminit huius & Plinius lib. mundanæ hiſtoriæ 5. Ea inſula, quoniam eſſet & perpuſilla, & ignobilis, in contemptus, ac vilitatis prouerbium abijt, vt, quæ ſordide, parumq; magnifice fierent, Pſyrice facta dicerentur. Hæc ferme Stephanus. idem citat Cratinum:

Ψύρα τὸν διόνυσον ἄγοντες.

id eſt:

In Pſyra Bacchum ducentes.

Eundem rurſus in Nemeſa:

Ψύρα τε τὴν σπάρτην ἄγεις.

id eſt:

In Pſyra Spartam ducis.

Bos Cyprius.

Κύπριος βοῦς, id eſt. Cyprius bos. In brutum, ac ſtolidum iaci ſolitum, ꝓpterea ꝙ Cyprij boues magis bruti ferãtur, quippe qui ſtercore humano paſcãtur. Refertur à Suida, ac Diogeniano. Interpres Ariſtophanis in Plutũ, ſcribit Bœotios boues σκατοφάγους fuiſſe, i. oletum edentes. Hoc autem nomine Ariſtophanes medicos appellat, quod in curandis ægrotis ſordida quędam tractent, lotium, aut ventris excremẽta contemplantes. Sed de Cyprijs bubus conſentit Plin. lib. 28. capite vltimo, narrans Cyprios boues hominum excrementa appetere, non paſtus cauſa, ſed vt hoc remedio torminibus medeantur.

Cyprio boui merendam.

Festvs Pompeius verſum hunc Sotadicum citat ex Ennio.

Cyprio boui merendam.

Oſtenditque conuenire, quoties conuiua ſordidus, & inſipidus ſordido atq; inſipido accipitur conuiuio. Originem adagij refert eandem, quã nos modo commemorauimus. Feſtiuius erit, ſi ad res animi deflectatur, vt ſi quis apud ſpurcos ſpurce loquatur, apud indoctos indocte.

Equum habet Seianum.

Eqvvm habere Seianum, olim prouerbio dicebatur in calamitoſum, & ad extremam inopiam redactum. Allegoria ſumpta eſt ab equo quodam fatali, cui à Cn. Seio domino nomen inditum eſt Seiano. is ex Diomedeis equis prognatus fuiſſe creditus eſt. Fuit inſigni quidem ſpecie, verum eiuſmodi quodã fato, vt quiſquis eius equi poſſeſſor eſſet, is cum omni domo ad internecionem vſque deperiret. Id quod Cn. Seius ipſe capitis damnatus, ac miſerando affectus ſupplicio, deinde & Dolabella bello interfectus, poſt hunc Caſſius ab hoſtibus occiſus, deinceps Antonius deteſtabili exitio perditus, probauit. Hunc equum C. Baſſius Argis ſe vidiſſe refert, haud credibili pulchritudine, vigoreque, & calore exuperantiſſimo, nempe puniceo. Hoc adagium & refert, & copioſius explicat Aulus Gellius, libro Noctium Atticarum tertio, capite nono. Fieri poteſt, vt hæc de equo ſuperſtitio manarit ab equo illo durateo, cuius Odyſſeæ 9. meminit Homerus, qui fatalem interitum attulit Troianis. Ad quod alludens Maro.

Scandit, inquit, *fatalis machina muros.*

E diuerſo quędam fataliter eſſe felicia credidit veterum ſuperſtitio. Nam auctor eſt Trebellius Pollio in libro de triginta tyrannis, vulgo perſuaſum

ſuaſum fuiſſe, res iis feliciter cedere, qui Alexandri Magni imaginem, auro argentove expreſſam geſtarent. Nec hodie deſunt, qui gladios in bello fortunatos, & huiusmodi quasdam nugas pollicentur principibus. At magis mirandum, eſſe, qui iſtiusmodi impoſtoribus credant.

Aurum habet Toloſanum.

Hvic ſimilimum eſt illud, Aurum habet Toloſanum. In eum, qui magnis, ac fatalibus afficitur malis, nouoq;, ac miſerando exitio perit. Refertur ab Aulo Gellio eodem loco, quem modo citauimus, in hunc modum. Eadem ſententia eſt illius quoque veteris proverbii, quod ita dictū accipimus. Aurum habet Toloſanū. Nam cum oppidum Toloſanum in terra Gallia, Q. Cepio conſul diripuiſſet, multumq; auri in eius oppidi templis fuiſſet, quisquis ex ea direptione aurum attigit, miſero, cruciabiliq; exitu periit. In plerisq; codicibus Gellianis hactenus legebatur in terra Italia, ſed mēdoſe, cum Strabo & Iuſtinus Toloſam ponant in Gallia. Meminit auri Toloſani M. Tullius lib. De natura deorum 3. Cognoſce, inquit, alias quæſtiones auri Toloſani, coniurationis Iugurthinæ. Strabo lib. Geograph. 4. admonet hāc pecuniam Toloſanam, Delphicæ pecuniæ partem fuiſſe. Brennus enim, Prauſus natione, Tectoſagis auxiliantibus Delphos incurſauerat: deinde (quemadmodum refert Iuſtinus lib. 22.) cum Tectoſagi ſe in antiquam patriam Toloſam recepiſſent, peſtilentia laborare cœperunt: à qua non prius ſunt liberati, quam haruſpicum reſponſis moniti, aurum, argentumq; ſacrilegio quæſitum, in Toloſenſem lacum mergerent: quod omne magno poſt tempore Cepio Romanus conſul abſtulit. Quod quidem ſacrilegium exitium attulit tum ipſi Cepioni, tum illius copiis. Erant autem auri pondo 110. millia, argenti pondo quinquies decies centum millia. Scribit enim Strabo, Toloſanos ex priuatis fortunis auxiſſe ſacram pecuniam, vt magis deum ſibi reconciliarent. Narrantur & alia quædam hoc loco à Strabone de auro Toloſano ex Poſidonio: verum, quoniam ad adagionis enarrationem non magnopere pertinere videbantur, ſat habuimus locum indicaſſe,

Polypi caput.

Πολύποδος κεφαλὴ, id eſt, Polypi caput In hominem varium, & in quo pariter & vitia quædam, & virtutes inuenias, cuiusmodi Catilinam deſcribit Saluſtius. Competit & in rem ex qua non parum commoditatis capere queas, ſed quæ eadem nonnullis incommodis noceat. Allegoria ducta eſt ab eius piſcis capite, quod (ſicuti teſtatur Plutarchus in libello, cui titulus, quomodo ſint adoleſcentibus audiendi poetæ) eſu quidem ſuauiſſimum & eſculentum, cæterum ſomnia parit triſtia, ac prodigioſa. Vnde huius eſum interdicebant iis, qui cuperent ex inſomniis præſcire futura: quemadmodum & fabarum, vt teſtis eſt idem Plutarchus in Sympoſiacis. Proinde poeticen Polypi caput vocat, in qua ſicuti ſunt permulta cognitu, tum iucunda, tum frugifera, ita ſunt nonnulla, niſi caueas, peſtilentia. Porro ex huiusmodi rebus, id, quod ineſt commoditatis, conveniet excerpere; quod noxium, vitare. Iuxta Simonidis doctrinā apiculas imitari, quæ, præteritis reliquis, ad ea duntaxat

xat aduolant, vnde poſſint aliquid ad mellificium idoneum excerpere, nec aliud colligunt, quam quod ſit vſui futurum. Proverbium integre refertur apud Plutarchum hoc pacto:

Πουλύποδος κεφαλῇ ἐνὶ μὲν κακὸν ἔνδε καὶ ἐσθλόν id eſt,

In polypi capite ineſt quidem malum, ineſt & bonum.

Itidem Theognis in ſententiis de vino prædicat:

Ἐσθλὸς, καὶ κακός ἐσσι. id eſt,

Bonum ac malum es.

Poſſet ad hanc formam torqueri fabula de haſta Achillis, quæ vulneris auxilium tulit, eadem, quæ vulnus inflixerat.

Æſtate penulam deteris.

Ἐν θέρει τὴν χλαῖναν κατατρίβεις, id eſt, Æſtate penulam deteris. Refertur à Zenodoto, Diogeniano, Suida. Recte dicetur in eum, qui res neceſſarias temere, nec in tẽpore profundit, aliquando futuras vſui, ſi ſeruentur. Id quod vulgo factitant adoleſcẽtes, qui facultates patrias ſtulte prodigunt in iuuenta, quibus ſuſtinenda fuerat imbecillitas ſenectæ. Neque male quadrabit in eos, qui corporis vires in voluptatib. fruſtra conſumunt, quas in obeundis negociis ſeriis poſtea ſunt deſideraturi. Nam χλαῖνα ſumma veſtis eſt, quæ pro tempore ſumitur ad ventos, pluuiam, frigusve depellendum, quaſi Latine dicas penulam. Iuuenalis:

- Et multo ſtillaret penula nimbo.

Quanquam & Latini Lænæ vocabulo vtuntur, pro eo, quod Græci χλαῖναν appellãt. Nonius indicat eſſe genus veſtis militaris, quæ ſit omniũ extima, veluti chlamys, pallium, & penula. Apud Diogenẽ Laertium tale quiddam obiicit Philemon comicus in Craterem, quod æſtate gereret pallium craſſum, hyeme laceram tunicam, videlicet quo diſceret temperantiam, ac tolerantiam.

Feſtina lente.

Σπεῦδε βραδέως, id eſt, Feſtina lente. Proverbium hoc non inuenuſtam ænigmatis ſpeciem præ ſe fert, propterea quod conſtat ex verbis inter ſeſe pugnantibus. Ideoque referendum eſt ad eam formam, quam in operis huius initio demonſtrauimus, nimirum eorum, quæ per ἐναντίωσιν, id eſt, contrarietatem efferuntur. Quod genus eſt illud, δυσδαίμων εὐδαιμονία, id eſt, infelix felicitas. Nec abſurde coniectaſſe videatur, ſi quis effictum exiſtimet ex eo, quod eſt apud Ariſtophanem in equitibus, σπεῦδε ταχέως, id eſt, Propera propere, vt illuſor quiſquis is fuit, τὴν ἀναδίπλωσιν in ἐναντίωσιν commutarit. Ad hunc autem figuræ colorem, atq; ad hanc alluſionis facetiam, nõ mediocrem gratiam adiũgit tam commoda, tamque abſoluta breuitas, quæ & ipſa velut in gemmis, itidem & in adagiis, peculiariter decere videtur, & ad pretii miraculum facere. Etenim, ſi vim ac ſententiam æſtimes, quam hæc tam circumciſa vocum breuitas in ſe complectitur, quam ſit fœcunda, quam grauis, quam ſalutaris, quam ad omnem vitæ rationem late patens, profecto facile diſceſſeris in hanc ſententiam, vt in tanto proverbiorum numero non arbitreris vllum aliud eſſe, perinde dignum, quod omnibus incidatur columnis: quod pro templorum omnium foribus deſcribatur, & quidem aureis notis: quod in principalium aularum valuis depingatur, quod primatium inſcalpatur anulis: quod regiis in ſceptris exprimatur:

Digitized by Google

matur: denique quod omnibus vbique monumentis repræſentetur, propagetur, celebretur, vt quod tantopere expediat ſemper cuiusque obuerſari animo, quo nusquam non occurrat oculis, nulli quidem mortalium non maximo futurum vſui, præcipue tamen principibus, & iis, quibus, vt verbis dicamus Homericis,

Λαοίτ' ἐπιτετράφαται ϗ τόσα μέμηλε. id eſt,
Commiſſi populi, ac tam multa negocia curæ.

Quandoquidem à plebeiæ ſortis hominibus, ſi quid forte ſit, vel prætermiſſum ſocordia, vel admiſſum temeritate, quemadmodum iactura leuior, ita & incommodum, quod acceptum eſt, faciliore remedio ſarcitur. At vero principis vel vnica ceſſatio, ſemelve præcipitatum conſilium, deum immortalem, quas tempeſtates nonnunquam excitat, quãtas rerum humanarum ruinas ſecum trahit? Rurſum ſi adſit τὸ σπεύδειν βραδέως, hoc eſt, maturitas quædam, ac moderatio ſimul ex vigilantia, lenitudineque temperata, vt neque per temeritatem quidquam faciat pœnitendum, neque per ſocordiam quidquam prætereat, quod ad Reip. commodum pertinere videatur: quid eſſe poteſt hoc imperio felicius, firmius, ſtabiliusque? quàmquam hęc felicitas haudquaquam ipſis Imperii terminis circumſcribitur, quin vndique longe lateque ad finitimos populos dimanat, nec vſquam æque locum habet Heſiodium illud:

Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.

Proinde exiſtimemus proverbium hoc, ſi quod aliud, optimo iure, βασιλικόν, id eſt, Regium appellari debere, non tantum ob eam, quam modo diximus, cauſam, verumetiam quod duobus his vitiis ingenia principum fere peculiariter videantur eſſe confinia. Homerus Agamemnoni vitioſam quandam animi mollitiem, hoc eſt, τὸ βραδέως affinxiſſe videtur: vt eius nullum egregium facinus afferatur, aut animoſum, niſi cum ob ereptam Chryſeidem ſtomachatur, & Achillem ſua ſpoliat Bryſeide. Rurſum Achilli parum moderatos impetus, hoc eſt, τὸ σπεύδειν attribuit, niſi ſi cui tum σπεύδειν βραδέως videtur, cum in conſilio diſtricto gladio regem impetiturus, à Pallade coercetur, admonitus, vt intra conuitia duntaxat indignetur. Atqui hoc ipſum erat impotentis animi, in frequenti principum conſeſſu, tot probris, tam manifeſtis conuitiis in eum debacchari, penes quem rerum erat ſumma. Achillem imitatus videtur Alexander ille Magnus, ac plane vicit, quippe quem couſque præcipitem egerit impetus animi, vt in amiciſſimos etiam ferrum diſtrinxerit. Agamemnonem Sardanapalus eſt æmulatus, ſed ita æmulatus, vt longo præceſſerit interuallo. Perpaucos autem reperias, qui, proverbium hoc ſecuti, temperatiuam celeritatem cum prudenti tarditate recte miſcuerint, niſi quod pro multis vnus ſufficit Fabius ille Maximus, cui cognomen etiam additum Cunctatori: qui cum ſibi laudem peperit immortalem, tum Romano Imperio cunctando reſtituit rem, aliorum Ducum inauſpicata celeritate iam ad extrema redactam. Itaque non ſine cauſa eſt factum, vt hoc σπεῦδε βραδέως in tantum ariſe-

riſerit duobus Imperatoribus Romanis omnium facile laudatiſſimis, Octauio Auguſto, & Tito Veſpaſiano, quorum vtrique ſingularis quædam aderat animi magnitudo, cum incredibili quadam lenitate, facilitateque coniuncta: vt, cum amabili morum popularitate, omnium animos ſibi deuinxiſſent, nihilo ſecius tamen pari diligentia, ſi quando res virum poſtularet, celeriter res maximas confecerint. Octauius igitur hoc dicto tam impenſe delectatus eſt, quemadmodum in Noctibus Atticis libro 10. capite 11. narrat Aulus Gellius, & hunc ſecutus Macrobius Saturnalium libro 6. vt non in ſermonibus modo quotidianis crebrius vſurparet, verum etiam epiſtolis ſuis frequenter inſereret, admonens his duabus vocibus, vt ad rem agendam adhiberetur ſimul & induſtriæ celeritas, & diligentiæ tarditas. Quod quidem Gellius Latinis exiſtimat vnico verbo dici, matura. Nam Maturari, quod neque præpropere fiat, neque ſerius, quam oporteat, ſed ipſo in tempore. In hunc ſenſum vſurpaſſe Maronem, cum ait Æneidos libro primo, Maturate fugam. Quanquam omnino vox hæc apud auctores ſignificat idem, quod Feſtinare, ſed ita feſtinare, ne tempus legitimum antevertas. Si quidem Feſtinata recte dixeris etiam præpropera, Maturata non dixeris. Neque diſſident ab his, quæ Suetonius tradit in huius vita: Nihil, inquiens, minus in duce perfecto, quam feſtinationem, temeritatemque convenire arbitrabatur. Crebro itaque illa iactabat. Σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλὴς γὰρ ἐστ' ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηγός. Hæc ferme Suetonius. Eſt autem verſus trochaicus tetrameter catalecticus ex poeta quopiam decerptus, cui Cæſar de ſuo ſubiecit στρατηγός. Cuius hæc eſt ſententia: Feſtina lente. Nam, qui tuto, citraque lapſum rem gerit, melior eſt, quam audax, & confidens. Tutiora ſunt enim, quæ lentis conſiliis prouidentur, quam quæ calidis conſiliis properantur. Iam vero dictum idem Tito Veſpaſiano placuiſſe, ex antiquiſſimis illius numiſmatis facile colligitur: quorum vnum Aldus Manutius, vir de omni antiquitate præclare meritus, ſpectandum exhibuit argenteum, veteris, planeque Romanæ ſcalpturæ, quod ſibi dono miſſum aiebat à Petro Bembo, patritio Veneto, iuuene cum inter primos erudito, tum omnis literariæ antiquitatis diligētiſſimo perveſtigatore. Numiſmatis character erat huiuſmodi: Altera ex parte faciem Titi Veſpaſiani cum inſcriptione præfert, ex altera anchoram, cuius medium ceu temonem Delphin obuolutus complectitur. Id autem ſymboli nihil aliud ſibi velle, quam illud Auguſti Cæſaris dictum, σπεῦδε βραδέως, indicio ſunt monimenta literarum hieroglyphicarum. Sic enim vocantur ænigmaticæ ſcalpturæ, quarum priſcis ſæculis multus fuit vſus, potiſſimum apud Ægyptios: qui nefas eſſe ducebant, ſapientiæ myſteria literis communibus vulgo profano prodere, ſed, ſi quid cognitu dignum iudicaſſent, id animantium, rerumque variarum expreſſis figuris ita repræſentabant, vt non cuiuis ſtatim promptum eſſet conicere, verum, ſi cui ſingularum rerum proprietates, ſi peculiaris cuiuſque animantis vis, ac natura cognita, penituſque perſpecta fuiſſet, is demum, collatis eorum

Digitized by Google

rum ſymbolorum coniecturis, ænigma ſententiæ deprehendebat. Veluti, cum Ægyptii Oſirim ſuum, quem eundem ſolem eſſe putant, ſignificare volunt, inſcalpunt ſceptrum, inque eo ſpeciem exprimunt oculi, nimirum innuentes hunc deum eſſe, regalique poteſtate ſublimem, cuncta deſpicere, quia ſolem, Iouis oculum appellat antiquitas: Huiuſmodi ferme refert Macrobius libro Saturnalium primo. Item annum hoc modo demonſtrabant: Effingebant ſerpentem ita circumuolutum, vt caudam ore teneret inſertam, innuentes annum ſemper iiſdem vicibus temporum reciprocantibus in ſeſe recurrere. Vnde Seruius autumat apud Græcos, ἐνιαυτοῦ vocabulum attributum anno, atque huc reſpexiſſe Maronem, cum ait: Atque in ſe ſua per veſtigia voluitur annus. Etiam ſi Horus Ægyptius, cuius extant duo ſuper huiuſmodi ſymbolis libri, ſerpentis ſcalptura non annum, ſed æuum repræſentari tradit: annum autem tum Iſidis, tum Phœnicis imagine. Scripſit his de rebus Plutarchus in commentario de Oſiride, & Chæremon apud Græcos teſtimonio Suidæ, cuius ex libris excerpta ſunt ea, quæ nos nuper conſpeximus huius generis monumenta, in quibus etiam hęc inerat pictura: Primo loco circulus, deinde anchora, quam mediam Delphinus obtorto corpore circumplectitur, Circulus (vt indicabat interpretamentum adſcriptum) quoniam nullo finitur termino, ſempiternum innuit tempus. Anchora, quoniam nauim remoratur, & alligat, ſiſtitq;, tarditatem indicat. Delphinus, quod hoc nullum aliud animal celerius, aut impetu perniciore, velocitatem exprimit: quæ, ſi ſcite connectas, efficient huiuſmodi ſententiam: ἀεὶ σπεῦδε βραδέως, id eſt, Semper feſtina lente. Porro hoc ſcripturæ genus non ſolum dignitatis plurimum habet, verum etiam voluptatis non parum, ſi quis modo rerum proprietates penitus perſpectas habuerit, id quod partim contingit ſollerti contemplatione rerum cauſarumque naturalium, partim liberalium cognitione diſciplinarum. Veluti, ſi quis ex Ariſtotelicis libris, quos de naturali auditu inſcripſit, probe teneret analogiam quandam eſſe, & ſimilitudinem inter magnitudinem, motum, ac tempus, nam horum trium vnumquodque pariter in eodem exiſtunt. Siquidem, vt tempus adhæret motui, ita motus adhæret magnitudini. Quod in magnitudine punctum, hoc momentum in tempore, impetus in motu (liceat enim interim ſic appellare, quod in motu minimum eſt atque indiuiſibile. Neque enim de vocibus laborandum, ſi de re conveniat.) Iam igitur, ſi in recta linea magnitudinem conſideres, duo puncta reperies, quorum alterum ſit initium duntaxat, alterum finis tantum, hoc eſt, vnde quaſi fluit longitudo, & in quod deſinit. In eadem, ſi motum conſtituas, duos item reperies impetus, alterum vnde motus oritur, alterum, in quem deſinit. Horum ea ratio eſt, vt, qui initium eſt, tantum eius motus initium ſit, qui finis, tantummodo finis. Motum tempus neceſſario comitatur. Eſt enim huius veluti regula, cuius naturam ſi ſeparatim contemplare, duo vides momenta, (liceat enim ita lo-

qui) alterum temporis illius initiũ, alterum finem. Rurſum autem, ſi in eadem linea cõſideraris, puncta magnitudinis ,impetus motus, momẽta temporis ,quæ media intercedunt inter initium, & finem, vides horum vniuſcuiuſq; velut ancipitẽ eſſe naturam. Etenim ad initium relata, fines ſunt , ad finem , initia. Proinde vbi finita erit magnitudo, ibi ſimul & finitus motus , & tempus finitum ſit, oportet. Finita eſt autem ea magnitudo, in quam tale competit initium , vt idem finis eſſe non poſſit: talis inquam finis,vt in eundem non cadat ratio principii, id quod euenit in omnibus figuris, excepta circulari,ſeu ſphærica. Nam vt in hac nullum certum eſt punctum, quod proprie dici queat initium , nullũ item, quod ita ſit finis , vt tantum eam recipiat appellationem ; ita nec momentum huiuſmodi vllum eſt , nec impetus. Vnde conſequitur , vt ibi neque finita ſit magnitudo , neque motus finitus , neque finitum tempus. Rurſum , vbi quodlibet magnitudinis punctum , ſimul & initium, & finis eſſe poteſt , ibi magnitudinẽ infinitã eſſe neceſſe eſt. Ad eandẽ rationẽ,vbi quilibet impetus, vel principiũ motus eſſe poteſt,vel finis, illic motus videtur infinitus. Demũ, vbi quodvis momentum,ſimul vel initium temporis eſſe poteſt, vel finis, ibi tempus infinitum oportet eſſe. Sed infinitum tempus æternũ vocamus, quod quidem æterno reſpõdet motui. Motus æternus magnitudinem item æternam requirit. Hæc nõ poſſunt competere , niſi in ſphæricam, aut circularem magnitudinem. Vnde philoſophi quidam æternitatem mundi collegerunt , quod animaduerterent cæli vniuerſi,ſyderumque, & ſphæricam eſſe figuram , & motũ item eſſe ſphæricum. Porro non ſolum in huiuſmodi magnitudinem, circuli ratio quadrat , verum etiam motus huic adhærens , circulus eſt quidam. Item tempus , cum dimetiens motum, non reſpuit appellationem circuli , quemadmodum teſtatur etiam Ariſtoteles quarto περὶ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως lib. Hæc igitur atque id genus alia, qui ex philoſophorum diſciplinis perdidicerit , is facile coniectabit, quam ob rem Ægyptii circulo ſempiternum tempus exprimere voluerint. Iam vero Delphini vim naturamque paucis inſpiciamus. Tradunt auctores hunc incredibili velocitate , & admirabili impetu reliquum animãtium genus longo interuallo poſt ſe relinquere. Proinde Oppianus libro De naturis piſcium ſecundo, Delphinos non cũ quibuslibet auibus , ſed cum aquilis confert :

Ὅσσον γὰρ κούφοισι μετ' οἰωνοῖσιν ἄ-
νακτες
Αἰετοὶ, ἢ θήρεσσι μετ' ὠμηστῇσι λέον-
τες,
Ὅσσον δ' ἀριστεύουσιν ἐν ἑρπυστῆρσι δρά-
κοντες
Τόσσον καὶ δελφῖνες ἐν ἰχθύσιν ἡγεμο-
νῆες.

id eſt,

Quippe citas quantum inter aues, inſignis honore
Regalis , reliquas aquila præuertitur omnes,
Inque feris leo crudilioris , ſæuique dracones
Serpentum in genere exſuperant, tantum impete Delphin
Eximius vincit regnantes æquore piſces.

Confert

Confert & iaculo:

-Διὰ γὰρ βέλος ὥστε θάλασσαν
Ἴπταντες.

id eſt,

-Namq; per æquora lata ſagittæ
More volant.

Denique confert etiam vento, vel turbini potius, ac procellæ ventorum:

Ἄλλοτε μὲν βαθὺ κῦμα διατρέχει ἠύτε
λαῖλαψ.

id eſt,

- Alias aliquando per vndas
Turbinis in morem decurrit.

Plinius lib. hiſtoriæ mundi nono cap. octauo, Ariſtotelis ſecutus ſententiam, haud quaquam ab his diſcrepantia refert, videlicet Delphinum omnium animalium perniciſſimum eſſe, neq; id ſolum inter maritimi generis, verumetiam volucri quavis ocyorem, quovis acriorem telo. Singularem autem huius velocitatem hoc potiſſimum argumento colligi, quod, cum os habeat longo diſſitũ interuallo à roſtro, nempe medio pene ventre (quæ res in conſectandis piſcibus non mediocrem illi moram afferat neceſſe eſt: neque enim niſi reſupinus, atque conuerſus corripit) tamen vix vllus eſt piſcium qui illius effugiat celeritatem. Nec ignorat ipſe hanc naturæ dotem, ſed veluti laudis, animive cauſa certat aliquoties cum nauigiis, plenis velis euntibus. Eſt enim præcipue *φιλάνθρωπος* Delphin, quin *παιδεραστὴν* aiunt nonnulli, & ob id capitalis eſt hoſtis Crocodili, quo non aliud animal infenſius homini. Itaq; non paueſcit hominem, vt alienum, verum obuiam nauigiis venit: alludit exſultans, certat etiam, & quamvis plena præterit vela. Quinetiam in mugilum venatu apud ſtagnum Laternam magnifice declarat, quantum valeat celeritate,, quantum polleat ingenio, quantum denique bene velit homini. Iam vero, quid dicetur de impetu vix credibili? Siquidem, vbi fame concitatus, fugientem in vada ima perſecutus piſcem, diutius ſpiritum continuit, non aliter, quam arcu emiſſus ad reſpirandum emicat, tantaque vi exilit, vti plerunque vento turgentia vela nauium ſaltu transuolet. Quod igitur ſymbolum magis conueniebat ad exprimẽdum acrem illum, & indomitum animi impetum, quam Delphini? Porro ad ſignificandam tarditatem, cunctationemque, non male quadrabat *ἐχενηὶς* piſcis, quem Latini Remoram vocant, verum, quoniam huius figura parum cognobilis videbatur (nam præterquam quod admodum puſillus eſt, nec vlla inſigni nota diſcernitur) magis ad id placuit anchoræ ſymbolum, quæ, ſi quando pericloſe nauigatur ob véros nimium ſecundos, ibi curſum immoderatum nauis figit, ac retinet. Itaque dictum hoc *σπεῦδε βραδέως*, ex ipſis vſque priſcæ philoſophiæ myſteriis profectum apparet, vnde adſcitum eſt à duobus omnium laudatiſſimis imperatoribus, ita, vt alteri adagionis eſſet loco, alteri inſignium vice, vtriusque moribus, ingenioque mire quadrans. Nunc vero in Aldum Manutium Romanum, ceu tertium heredem, deuenit.

Haud equidem ſine mente reor, ſine numine diuum.

Nam huius eadem, quæ quõdam Titio Veſpaſiano placuerunt, celebratur inſignia, nõ notiſſima modo,

verumetiam gratiſſima, quibuscunque vbivis terrarum bonæ literæ, vel notæ ſunt, vel caræ. Neq; vero ſymbolum hoc tum illuſtrius fuiſſe crediderimus, cum, inſcalptum imperatorio numiſmati, negotiatorũ manibus terendum circumferretur, quã nunc, cum vbique gentium, vel vltra Chriſtiani imperii terminos, vna cũ omnigenis vtriusq; linguæ voluminibus propagatur, agnoſcitur, tenetur, celebratur ab omnibus, qui liberalium ſtudiorũ colunt ſacra: præſertim iis, qui ad veram, atque antiquam adſpirant eruditionem: ad q̃ reſtituendam vir is quaſi natus, & ab ipſis, vt ita dixerimus, fatis factus, ſcalptusque videtur: tam ardentibus votis vnum hoc optat, tam infatigabili molitur ſtudio, vſque adeo nullum refugit laborem, vt literaria ſupellex & integra, & ſyncera, puraque bonis ingeniis reſtituatur. Quã quidem ad rem quantam iam attulerit momenti, res ipſa nimirum indicat. Quod ſi pulcherrimis, planeque regiis Aldi noſtri votis Deus aliquis bonis literis amicus adſpirauerit, & ſi quidem numina læua ſinant, intra paucos annos illud futurum pollicemur ſtudioſis, vt quidquid eſt bonorum auctorũ in quatuor linguis, Latina, Græca, Hebraica, Chaldaica, tum autem in omni genere diſciplinarum, id vnius huius opera, & plenum habeant, & emendatũ, nullamque iam literariæ ſupellectilis partem quisquam deſideret. Cuius rei ſi cui libebit, velut ex deguſtatione coniecturam facere, Plinianas epiſtolas, quæ propediem ex Aldina officina prodibunt in lucem, cum vulgatis exemplarib. conferat, quodque ibi deprehenderit, idem in aliis expectet auctoribus, Herculanum mehercule facinus, ac regio quodã animo dignum, rem tam diuinam, quaſi funditus collapſam, orbi reſtituere, latentia perueſtigare, eruere retruſa, reuocare extincta, ſarcire mutila, emendare tot modis deprauata, præcipue vulgarium iſtorum excuſorum vitio, quibus vnius etiam aureoli lucellum antiquius eſt, quam vel vniuerſa res literaria. Adde iis, quod, quantumlibet exaggeres eorum laudem, qui reſpublicas ſua virtute vel tuentur, vel etiam augent, in re certe profana, tum anguſtis circumſcripta ſpatiis verſantur. At qui literas collapſas vindicat, nã id pene difficilius, quam genuiſſe, primum rem ſacram molitur, & immortalem, tum non vnius alicuius prouinciæ, ſed omnium vbique gentium, omnium ſæculorũ negotium agit. Poſtremo quondam Principũ hoc munus erat, inter quos præcipua Ptolomæi gloria. Quanquam huius bibliotheca domeſticis & anguſtis parietibus continebatur. Aldus bibliothecam molitur, cuius non alia ſepta ſint, quam ipſius orbis. In hãc digreſſiunculam nõ abs re exſpatiati ſumus, nempe quo ſtudioſi hoc impenſius his inſigniis & faueant, & delectentur, poſteaquam cognouerint à tam inclytis auctoribus fluxiſſe: præterea, quid ſibi velint, intellexerint. Denique cum meminerint, quantũ bonæ rei Delphinus ille polliceatur, ſi quis modo Deus pulcherrimis conatibus dexter adfuerit. Sed digreſſionum iam modus eſto. Nunc ad adagionis enarrationem noſtra ſeſe referat oratio. Trifariam vti licebit prouerbio: primum, ſi quando admonebimus, diutius deliberandũ, priusquã aggrediare negotiũ: poſtea, quam ſtatueris, tũ velociter peragendum,

Digitized by Google

gendum, vt ad conſultandi moram pertineat anchora, ad cõficiendi celeritatem Delphinus. Huc pertinet Salluſtianum illud: Antequam incipias, conſulto, vbi conſulueris, mature facto opus eſt: Quam ſententiam Ariſtoteles recenſet ſexto Moralium libro, tãquam vulgo iactatam. Aiunt, inquiens, de quibus iam deliberaris ea celeriter eſſe peragenda, cunctanter autẽ conſultandum. Cuius auctorem Biantem fuiſſe teſtatur Laertius, qui ſolitus ſit admonere βραδέως ἐγχειρεῖν τοῖς πραττομένοις, ὃ δ' ἂν ἕλῃ, βεβαίως τηρεῖν διαμένειν, id eſt, Cunctanter aggrediendum negocium, verũ in ſuſcepto conſtanter perſeuerandum: Nec admodum abludit hinc Mimus Publianus opinamur: Diu apparandum eſſe bellum, vt vincas celerius. Idem ille: Deliberare vtilia, mora tutiſſima eſt. Adde iis prouerbium illud, ἐν νυκτὶ βουλή, id eſt, In nocte conſilium. Præterea Sophocleum illud in OEdipo tyranno:

Φρονεῖν γὰρ οἱ ταχεῖς, οὐκ ἀσφαλεῖς.

id eſt,

Periculoſa eſt præpropera prudẽtia.

Addendũ his illud Platonis, quod alibi citauimus. Qui plus ſatis feſtinat initio, ſerius ad finem peruenit. Paulo diuerſius eſt, ſed tamen ad hãc referẽdum formam, quod ait Quintilianus: Præcox illud ingeniorum genus non temere, peruenire ad frugem. Et, quod vulgo dicũt. Qui pueri adhuc, & velut ante tempus ſapiunt, eos in ſenectute ſtultos euadere. quod Actius approbare videtur, qui apud Gellium ait, ſibi in iuuenilibus ingeniis itidem vt in pomis immaturis placere acerbitatem: nam hæc demum matureſcere. Porro maturitas tempeſtiuam affert ſuauitatem, reliqua ante tempus putreſcere. Alter vſurpandi modus fuerit, cum admonebimus affectus animi rationis velut habenis reprimendos eſſe. Siquidem Plato animum hominis in tres partitus partes, rationem, iracundiam, concupiſcentiam, in hoc Philoſophiæ ſummam ſitam eſſe putat, ſi affectus pareant rationi, non aliter, quam regi, cui quidem ob id ipſum ſedem in cerebro, velut in arce datã exiſtimat. Peripatetici, quorum ſignifer Ariſtoteles, affectus, qui ſunt animorũ impetus quidam, ceu ſtimulos quoſdã a natura datos exiſtimant, quibus ad virtutis vſum excitemur, quanquam reclamantibus Stoicis, & nominatim Seneca in libris, quos ad Neronem ſcripſit, de ira. Putant enim effectus huiuſmodi non modo nihil cõducere ad virtutem, verum etiam officere: quanquam ne iſti quidem inficias eunt, in animo ſapientis illius, quem imaginantur, relinqui primos impetus, anteuertere ſolitos rationi, quos funditus exſtirpare non queas. Verum ii, ne cõſequatur aſſenſio, protinus à ratione reiiciuntur. Hoc innuit Homerus, cum Iliados primo, Pallas à tergo adſtat Achilli, iamque manum admouentem gladio, coercet. Igitur violentos illos animi motus, Delphinum recte dixeris: ancoram moderatricem ſapientiam. Seneca ſcripſit, nulli rei prodeſſe moram, niſi iracundiæ. Imo quidquid impenſe cupimus, aut odimus, ibi ſalutaris eſt mora. Plutarchus in apophthegmatis Romanorum narrat Athenodorum philoſophum, cum ob ſenium impetraſſet ab Octauio Auguſto veniam redeundi domum, admonuiſſe illum, vt ne quid iratus diceret, faceretve, prius quam viginti

quatuor Græcorũ literas apud ſe nominatim recenſuiſſet. Quo audito, reſpondit, ſibi illo adhuc opus eſſe, quo diſceret & tacendi artem, atque hoc prætextu totum annum hominem apud ſe detinuit. Huc ſpectat etiam Terentianum illud : Vide, ne nimium calidum hoc ſit modo. Sunt autem quædam ingenia, quibus calcaribus eſt opus : ſunt, quibus freno. Proinde recte veteres illi à Delphino ancoram complecti voluerunt quod oporteat alterum altero temperari, & vtrunque cum altero cõiungi, quo videlicet eiuſmodi quidã animi habitus exiſtat, qualem Plato conflari putat ex muſica, gymnaſticaque, ſi pariter exerceantur. Tertia vtendi ratio fuerit, cum admonebimus, in omni negocio vitandam præcipitẽ celeritatem: quod vitii quibuſdam ingeniis peculiariter inſitũ eſt, vt illis in omni re quãtulacunq; mora longa videatur. Huiuſmodi feſtinationis comites eſſe ſolent, error & pœnitẽtia, iuxta verſiculum illũ apud Græcos celebrem:

Προπέτεια πολλοῖς ἐστὶν αἰτία κακῶν.

id eſt,

Multis malorum eſt cauſa præcipitantia.

His occinẽdum nobile illud Catonis dictum, Sat cito, ſi ſat bene. cuius mentionem fecit diuus Hieronymus, ſcribens ad Pammachiũ in hæc verba: Scitum eſt illud quoque Catonis, Sat cito, ſi ſat bene: quod nos quondam adoleſcentuli, cum à perfecto oratore in præfatiuncula diceretur, riſimus. Meminiſſe te puto erroris mutui, cum omne Athenæum ſcholaſticorum vocibus cõſonabat, Sat cito, ſi ſat bene. Hactenus Hieronymus. Quadrabit & in illos, qui præpropere famam affectant, maturamq; paratam, ac magnam, quam ſolidam, & perpetuam. Solent enim præcocia ſubito flaceſcere. Quod autem paulatim accreſcit, durabile eſt. Horatius:

Creſcit occulto velut arbor æuo
Fama Marcelli.

Et Pindarus in Nemeis hymno 8. *Αὔξεται δ' ἀρετά, χλωραῖς ἐέρσαις ὡς ὅτε δένδρεον ἀΐσσει, σοφοῖς ἀνδρῶν ἀερθεῖσα ἐν δικαίοις τε πρὸς ὑγρὸν αἰθέρα*, id eſt, Augeſcit autem virtus, veluti cũ arbor virenti rore ſurgit, ſapientes inter viros ſublata, iuſtoſque, ad liquidum æthera. In ſumma, quicunque vel ſocordia peccant, vel immoderato impetu, iis illud Octauii Cæſaris, *σπεῦδε βραδέως*, ſimul ſymbolum illud olim Titi Veſpaſiani, nunc Aldinum, oportebit in memoriam reuocare, vt Delphini, atque anchoræ meminerint.

Placide bos.

Ἀτρέμας βοῦς, id eſt, Lente bos, ſubaudiendum, incedit, aut ſimile quippiam. Congruet in illos, qui placide, ac paulatim, citraque tumultum, ſed tamen aſſiduitate rem conficiunt. Equorum laus eſt velocitas. Boues nõ valent celeritate, ſed viribus & aſſiduitate pollent, non impetu. Proinde in pugna ſtataria, vel leonib. formidandum animal, & ad exhauriendos ingentes labores appoſitum. Eodem pertinet illud: Bos laſſus fortius figit pedem. In ſacris precibus tradit Plutarchus in commentario de Oſiride, & Iſide, mulieres Helæas publicis, ac ſolennibus votis ad hunc modum ſolitas Bacchũ inuocare, vt accederet *βοέῳ ποδὶ*, id eſt, Bubulo pede, ſiue quod huic animanti, cum ſit viribus immenſis præditum, deinde tanta corporis mole, tamen peculiare

liare videatur mollit r, quaſique pedetentim ingredi, nulloq; ſtrepitu, vel quod bouis pedes arua calcatu reddunt meliora, cum reliquorum animantium noceant.

Tacito pede.

Huic ſimillimum eſt, quod indicauit quisquis is fuit, certe haudquaquam indiligens ſcriptor, qui Rethoricā Ariſtotelis exponit, ἡσύχῳ ποδὶ, id eſt, Tacito pede, ſeu lento pede, cum cautim, ac pedetentim ad rem accedimus. Apud Latinos aliquando ſecius vſurpatur tacito pede, pro furtim, ac clanculum, vt apud Ouidium:

Tempora labuntur, tacitisq; ſeneſcimus annis

Id imitatus Columella in carmine:

-Tacito nam tempora greſſu
Diffugiunt, nulloq; ſono conuertitur annus.

Cumini ſector.

IMPENDIO parcus, ac ſordidus, olim prouerbio κυμινοπρίστης, id eſt, Cumini ſector dicebatur. Teſtis & Ariſtoteles libro Moralium quarto: Τούτων δὲ καὶ ὁ κυμινοπρίστης καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος. id eſt, Ex hoc genere eſt Cumini ſector, & quisquis eiusmodi. Meminit & Theocritus Idyllio K.

Κάλλιον ὦ πιμελητὰ φιλάργυρε τὰς φακὰς ἕψειν
Μὴ 'πιτάμῃς τὰν χεῖρα καταπρίων τὸ κύμινον.

id eſt:

Lenticulā coquere, paſtor tibi præſtat auare,
Ne fodias digitos, cupiens ſecuiſſe cuminum.

Scholiaſtes non diſſimulat vulgo ſic dici ſolitos, homines præter modum frugales, ac parcos. Item Alexis in Philocalo apud Athenæum libro octauo:

Ἀλλ' οἶδ' ὅτι
Κυμινοπρίστης ὁ τρόπος ἐστί σου πάλαι.

id eſt:

Ceterum noui probe,
Cyminopriſtæ olim eſſe iam mores tibi.

Eſt autem Cuminum per ſe quidem exilis herba, tum præcipue genus Aethiopicum, quod Hippocrates, auctore Plinio, regium appellat, quod olim ſerebatur a male precantibus, auctore Plutarcho, atque ita felicius prouenire creditum eſt. Quo magis quadrat in hos huiusmodi cōuicium, qui ob parcimoniam male audiunt. Item Plutarchus Conuiuialium quæſtionum decade ſecunda, ſignificat hominem vehementer parcum, Cuminum appellari ſolere. Siquidem, loquens de ijs dicterijs, quæ citra dolorem dici poſſunt, Velut, inquit, ſi quis hominem ſplendidum, ac benignum, Cimbicon appellet, aut Cuminum. Eſt autem κίμβικον Græcis apicula, ſeu parſimonia, Suida interprete. Heſychius legit cymbion, addens dici ſolitum in parcos: κύμβον autē dici fundum ollæ fictilis. Ariſtoteles libro, quem modo citauimus, ait, homines perparcos κύμβικας vulgo dici ſolitos: Iulius Pollux βέμβικας, opinamur, quod per domum obambulent ſemper murmurantes. Nam βέμβιξ trochus eſt, quo ludunt pueri. Apud eundem mulier impendio ſordida ὀβολοστάτις, vir ὀβολοστάτης dicitur, quaſi minutiſſima quæque ad ſtateram expendens, vnde & ὀβολοστατεῖν. Euſtathius autē indicat eosdem & λιμοκίμβικας, & κυμινοκίμβικας dici, putatq; vocē dictā ab auro adulterino. Heſychius addit eoſdē vocari καρδαμογλύ-

μογλύφας, quod aliquid deſculpant è naſturtio ob parcimoniam. Nec deſunt, qui eoſdem κνίφας, & κνίπας, ſiue κνίφας (nam vtrumque ſcriptum reperimus) vocant. eſt autem Cnips animalculum culici non diſſimile.

Ficos diuidere.

HVIC affine eſt, quod refert Martialis lib. Epigram. 5. σῦκα μερίζειν, i. Ficos diuidere, vnde licebit & cognomen fingere συκοπρίςυ. Martialis carmen eſt huiuſmodi: Quadringenta ſecat, qui dicit συκαμέριζε. Sordidum, ac parcum ſignificans, etiam ſi ditiſſimum. Captatus autem eſt iocus ex vocis amphibologia ſectoris.

Myconius caluus.

Μυκώνιος φαλακρὸς id eſt, Myconius caluus. Strabo lib. Geographiæ decimo refert, vulgo Myconios caluos dici ſolitos, quod in ea inſula vitium hoc quaſi gentilitium ſit, atq; omnibus ferme commune. Idem affirmat Plinius libro 11. cap. 37. Meminit & Stephanus. Eſt autem Myconus vna Cycladum inſularum. Quanquam Herodotus in quarto ſcribit, in Scythia quoque gentem eſſe ab ipſo natali caluam. Admonet & Donatus grammaticus, Hecyram interpretãs Terentianam, prouerbio dictum Caluus Myconius, citatque Lucilii teſtimonium: Myconi omnis calua iuuentus. Tuetur autem Terentium, qui à nonnullis hoc loco imperitiæ nomine reprehenderetur, quod, cũ Apollodorus caluum dixerit, ipſe criſpum mutauerit: putatque poetam non inſcitia, ſed facetius etiam per ironiam dixiſſe criſpum, quam ſi caluum dixiſſet. Quod quidem etiã ipſum prouerbiũ reſipit de raris inuentu: velut, ſi quis Scytham dicat eruditum, aut Pœnum fidum. Erit autem elegantius adagium, ſi caluos homines, raroque capillitio, ſimpliciter Myconios, appellemus: perinde, vt ſi quis faſtuoſum Sybaritam nominet, negociatorem Phœnicem. Notati ſunt olim & alio nomine Myconii, quod ob tenuitatem alienas cœnas captarent: proinde, qui inuocati ad cõuiuium venirent, Myconii more venire dicebantur. Inuehitur enim in Periclem Archilochus apud Athenæum in primi libri fragmentis, ὡς ἄκλητος ἐπεισπαίων ἐς τὰ συμπόσια μυκονίων δίκα, velut, qui inuocatus ingereret ſe ad conuiuia Myconiorum more.

Cum aqua fauces ſtrangulet.

ARISTOTELES Moralium libro ſeptimo citat huiuſmodi quoddam adagium, ὁ δὲ ἀκρατὴς ἔνοχος τῇ παροιμίᾳ, ἐν ᾗ φαμὲν, ὅταν τὸ ὕδωρ τὴν φάρυγγα πνίγῃ, τί δεῖ ἔτι πίνειν, id eſt, Intemperans autẽ obnoxius eſt prouerbio, quo dicimus, Cum aqua fauces ſtrangulet, quid iam opus eſt bibere: Refert idem in eundem vſum libro Moralium Eudemiorum ſexto, diſputans de eo, qui prudens intemperantiæ vitio noxia ſequitur, haud quaquam ignorans, quid ſit optimum: hunc autem longe inſanabiliorem eſſe eo, qui falſus opinione non expetenda expetit. Vſurpauit & Galenus alicubi: ὅταν τὸ ὕδωρ πνίγῃ τί ἐπιῤῥοφήσομεν, id eſt, Cum aqua præfocat, quid inſuper ſorbebimus: Fortaſſis Galenus ſcripſerat, τί ἔτι ῥοφήσομεν. Quadrat in eos, qui in abſurdiſſima ſententia pertinaciter manent, vel manifeſta negantes, quibuſcum fruſtra diſceptes. Conſtat enim faucibus ſiti arentibus aquam eſſe remedio, ac ſoluere præfocationem.

Digitized by Google

nem. Conſine illi quod alibi diximus:

Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri.

Dimidio vitæ nihil differunt felices ab infelicibus.

ARISTOTELES Moralium lib. 2. ὁ δ' ἀγαθὸς, ὁ κακὸς ἥκιστα διάδηλος καθ' ὕπνον, ὅθεν φασιν, οὐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἀλλων, id eſt, Porro probus, atq; improbus nequaquã in ſomno dignoſcuntur. vnde natum eſt, vt dicant, felices nihil à reliquis diſtare dimidio vitæ. Idem refert lib. Eudemiorum 2. reddens hanc cauſam, quod dormientes nihil agant. Ex actionibus autem naſcitur felicitas, aut infelicitas hominis. Proinde non inſcite dixit Ariſton apud Plutarchum in commẽtario de contentione ignis & aquæ: Ὀλίγου χρόνου τοῦ βίου τοῖς ἀνθρώποις διδομένου, ὕπνος οἷον τελώνης τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ τούτου, id eſt, Cum exiguum vitæ tempus datũ ſit hominibus, ſomnus velut publicanus dimidium eius aufert. Plato libro De legibus ſeptimo. Καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος, id eſt, Nullus enim dormiens alicuius eſt pretii, nihilo magis, quam is, qui viuus non eſt. Prouerbium conſolatur parum fortunatos. Somnus enim adimit nobis noſtri ſenſum, vnde fit, vt neq; miſeris moleſta ſit ſua calamitas, neque fortunatis iucũda felicitas. Præterea felicitas, iuxta philoſophos, ſita eſt in actu rationis per habitum virtutis, ſomnus autem quies eſt animi, bonis pariter, ac malis communis.

In eadem es naui,

M. TVLLIVS Epiſtolarum familiarium libro ſecũdo ad Curionem: Etſi, vbicunque es, vt ſcripſi ad te antea, in eadem es naui, tamen, quod abes, gratulor. In eadem es naui, dixit, pro eo, quod eſt, in communi periculo. Siquidem ad eos, qui eodem vehũtur nauigio, periculum naufragii communiter pertinet, neque magnopere refert, in prora ſint, an in puppi, an carina, cum nihilo magis abſint à diſcrimine. Idem alibi: Hoc miror enim, queror que quenquam hominem ita peſſundare alterũ velle, vt etiam nauim perforet, in qua ipſe nauiget: hoc eſt, vt Rempublicã euertat, cum qua ſit etiam ipſi pereundum. Ariſtophanes in Veſpis:

Περὶ τῆς πόλεως γάρ ἐστι τοῦ σκάφους ὅλου. id eſt:

De ciuitate eſt, naue de tota puta.

Eſt autem familiare poetis à nauibus ad Rempublicam ſimilitudinem mutuari.

Qui arat oliuetum.

COLVMELLA de Re ruſtica libro ſexto, parœmiam huiusmodi refert, Quin etiam, inquit compluribus interpoſitis annis, oliuetum putandum eſt. Nam veteris prouerbii meminiſſe conuenit, Eum, qui aret oliuetum, rogare fructũ, qui ſtercoret exorare; qui cædat, cogere. Alluſit huc Virgilius primo Georgicon:

Exercetq; frequens tellurem, atque imperat aruis.

Huic adagio locus fuerit, vbi ſignificabimus, fieri non poſſe, quin voto potiatur is, qui curam extremã impenderit. Vulgaris enim diligentia quaſi rogat, mediocris impetrat, extrema cogit. Alluſio fit ad eos, qui à principibus improbo ſtudio, officioq; ſic impetrant, vt non precibus, ſed vi videantur impetraſſe.

Difficilia, quæ pulcra.

Δύσκολα τὰ καλά, id eſt, Ardua, quę pul-

pulcra. Extat apud Platonē in Hippia maiore in calce dialogi, τὴν γὰρ παροιμίαν ὅτι ποτὲ λέγει τὸ, χαλεπὰ τὰ καλὰ, δοκῶ μοι εἰδέναι, id eſt, Nam, ꝙ ait prouerbium, dificilia eſſe, quæ pulcra ſunt, videor mihi intelligere. Et in Cratylo, circa initium, παλαιὰ παροιμία, ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά ἐστιν, id eſt, Vetus prouerbium eſt, difficilia eſſe, quæ ſunt egregia. Citatur alicubi à Luciano. Item à Plutarcho in libello De liberis inſtituēdis, prouerbii nomine. Quidam prodiderunt, Pittacum, vbi ſemet abdicaſſet imperio, dixiſſe, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, id eſt, Difficile bonum eſſe. Porro Solonem, Pittaci mollitiem, atque ignauiam, taxantem, dixiſſe, χαλεπὰ τὰ καλὰ, id eſt, Difficilia, quæ honeſta: vtriusq; dictum in prouerbium abiiſſe. Vſurpauit Plato libro de Republica quarto, ἴσως γὰρ ὦ Σώκρατες τὸ λεγόμενον ἀληθὲς, ὅτι χαλεπὰ τὰ καλὰ, id eſt, Fortaſſis enim verum eſt, ô Socrates, quod dici ſolet, difficilia eſſe, quæ pulcra ſunt. Vſus eſt eodem libro Politiæ ſecundo, πάντες γὰρ ἐξ ἑνὸς στόματος ὑμνοῦσι, ὡς καλὸν ἡ μὲν σωφροσύνη τε, καὶ δικαιοσύνη, χαλεπὸν μέντοι, καὶ ἐπίπονον, id eſt, Omnes enim vno ore canunt, Honeſtam quidem rem eſſe temperantiam, ac iuſtitiam; ſed difficilem tamen, ac laborioſam. Vtitur eiusdem operis libro ſexto, ac ſeptimo, & aliis compluribus locis. Sunt, qui hinc arbitrentur natam parœmiam: Periander Corinthius, initio populariter, ac moderate gerebat imperium, poſtea, verſis moribus, tyrannice agere cœpit. Id ſimul atque cognitum eſſet Pittaco Mitylenæo, diffiſum de ſui ipſius animi conſtantia, magiſtratum depoſuiſſe, relictoq; imperio in exilium abiiſſe. Percunctātibus deinde quibusdam, qua gratia fugiſſet imperiū, reſpondiſſe, quod admodum eſſet arduum, probum eſſe, propter mutatum Periandrum: quibus auditis, Solonem addidiſſe ſuum apophthegma, χαλεπὰ τὰ καλά. Huc ſpectat illud quoque, quod meminit Plutarchus in commentario, περὶ δυσωπίας, Platonem, cum Heliconem quēdam Dionyſio, datis literis, commendaſſet, ſcribens illum virum probum, ac modeſtum, adſcripſiſſe in calce epiſtolæ, γράφω δέ σοι ταῦτα περὶ ἀνθρώπου, ζώου φύσει εὐμεταβόλου, id eſt, Hæc autem tibi ſcribo de homine, videlicet animante natura mutabili. Nec abſurde quis referat ad celeberrimā illam Heſiodi ſententiam:

> Τὴν μέν τοι κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι
> Ῥηιδίως, ὀλίγη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
> Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
> Ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν
> Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι
> Ῥηιδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα.

id eſt:

> *Omnino vitium facile eſt contingere cuivis.*
> *Eſt via ad id breuis, & vicina in ſede moratur.*
> *Contra virtutem ſudoribus vndiq; diui*
> *Præſepſere, & longus ad hanc, perq; ardua callis,*
> *Aſper & eſt primum: ſed, vbi alta cacumina victor*
> *Contigeris, iam fit facilis, licet ardua dudum.*

Neque quidquam eſt tritius eo, quod dixit Ariſtoteles libro Moralium ſecundo: περὶ τὸ χαλεπώτερον

ἀλλ καὶ τέχνη, καὶ ἀρετή, id eſt, Et ars, & virtus circa id verſatur, quod eſt difficilius. Eodem pertinet, Litera Pythagoræ diſcrimine ſecta bicorni. Item de duplici via apud inferos, quarum altera ducit ad campos Elyſios, altera ad malam rem. Diximus alibi de Litis, & Ate, quæ fabula declarat, multo difficilius eſſe bene facere, quam male; ſarcire cōcordiam, quam rumpere. Eam ſententiam Pindarus extulit in Pythiis, hymno quinto: ῥᾴδιον μὲν πόλιν σεῖσαι καὶ φαυροτέροις, ἀλλ' ἐπὶ χώρας αὖθις ἕσσαι δυσπαλὲς δὴ γίνεται ἐξ ἀπίνας, εἰ μὴ θεὸς ἁγεμόνεσσι κυβερνατὴρ γένηται, id eſt, Facile eſt ciuitatem commouere, etiam malis. cæterum, in locum priſtinum illico reponere, difficile ſane eſt, ni Deus principibus gubernator contingat. Retulimus alibi, quod in ſeditione etiā Androclides abiectiſſimus belli ducem agat. Et nos hac ætate vidimus, per quos quanti tumultus excitati ſint. Celebratur elegans Lacedæmonii dictū, apud quem cum quidam laudibus veherent Philippum, quod ciuitatem opulentiſſimam euertiſſet: Atqui, inquit, non poſſet talem condere.

Colophonia ferocitas.

Κολοφώνια ὕβρις, id eſt, Colophonia ferocitas. In inſolentes, qui ferociter deſpiciunt, & affligunt humilioris fortunæ homines. Aut in eos, quibus ſua ferocitas exitium attulit. Sumptum ab arrogantia, ſuperbiaq; eius gentis. Refertur à Diogeniano in Adagiorum collectaneis. Theognis:

Ὕβρις καὶ μάγνητας ἀπώλεσε καὶ κολοφῶνα. id eſt:

Perdidit & Colophona ferox mens
& Magnetes.

De gentis huius ferocia non nihil dictum eſt nobis in prouerbio, Colophonis ſuffragium.

Nemini fidas, niſi cum quo prius
modium ſalis abſumſeris.

VVLGO apud noſtrates circumfertur adagium, haud fidendum eſſe cuipiam, niſi cum quo prius modiū ſalis abſumpſeris. Significat autem, hominis ingeniū non poſſe perſpici, niſi diuturno cōuictu, longoq; commercio. Apparet, prouerbium hoc ab antiquitate profectum eſſe. Quādoquidem Ariſtoteles lib. Moraliū 8. ſimile quiddā refert his quidem verbis: Ἔτι δὲ προσδεῖται χρόνου καὶ συνηθείας. κατὰ τὴν παροιμίαν γὰρ, οὐκ ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλήλους πρὶν λεγομένους ἅλας συναναλῶσαι. id eſt, Præterea autē ſpatio temporis & cōſuetudine opus eſt. Siquidem, iuxta prouerbium, fieri non poteſt, vt nos mutuo pernoſcamus, antequam ſalis, quem dicunt, modium pariter abſumpſerimus. Idem Moralium Eudemiorum libro ſeptimo: Διὸ εἰς παροιμίαν ἐλήλυθεν ὁ μέδιμνος τῶν ἁλῶν, id eſt, Quapropter in prouerbium abiit Salis modius. Eodem in libro refert illud quoque ex poeta quopiam hemiſtichium, ni fallimur:

-Οὐδ' ἄνευ χρόνου φίλος-,
id eſt:

Non eſt amicus abſque temporis
mora.

Addit ex Theognide:

Οὐ γὰρ ἂν εἰδείης ἀνδρὸς νόον οὐδὲ γυναικὸς
Πρὶν πειραθείης ὥσπερ ὑποζυγίου.
id eſt:

Haud noſſe ingeniumve viri licet, aut muliebre,
Vt nec iumenti, ni experiare prius.

Notat hanc parœmiā & Plutarchū in

in commẽtario περὶ φιλαδελφίας. his quidem verbis, Τοὺς μὲν γὰρ ἀλλοτρίους, ὡς ἔλεγε θεόφραστος, οὐ φιλοῦντα δεῖ κρίνειν, ἀλλὰ κρίναντα φιλεῖν. ὅπου δὲ ἡ φύσις ἡγεμονίαν τῇ κρίσει πρὸς εὔνοιαν δίδωσιν, οὐδὲν ἀναμένει τὸν θρυλλούμενον τῶν ἀλῶν μέδιμνον, ἀλλὰ συγγεγέννηκε τὴν ἀρχὴν τῆς φιλίας, ἐνταῦθα δεῖ μὴ πικροὺς εἶναι μηδὲ ἀκριβεῖς τοὺς ἁμαρτημάτων ἐξεταστάς. id eſt, Alienos enim, quemadmodum ait Theophraſtus, nõ oportet amantẽ iudicare, ſed amare, poſtea quam iudicaris. Siquidem, vbi natura ipſa dux eſt ad beneuolentiã præcedens iudicium, neq; exſpectans illum vulgo celebratũ Salis modiũ, quippe quæ amicitię ſeminarium inſeuerit, ibi nõ oportet acerbos, & exquiſitos eſſe delictorum expenſores. Meminit huius parœmiæ & M. Tullius in ſermone de amicitia: Verum illud eſt, quod vulgo dicitur, Multos modios ſalis ſimul edendos eſſe, vt amicitię munus expletum ſit. Huc pertinet illud quoque Sophoclis in Oedipo:

Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσιν μόνος,
Κακὸν δὲ κἂν ἐν ἡμέρᾳ γνοίης μιᾷ.

id eſt:

Mora temporis probum arguit tantum virum,
At improbum vel vnico agnoſcas die.

Huc pertinet etiam ille ſenarius prouerbialis:

Ἦθους δὲ βάσανός ἐστιν ἀνθρώποις χρόνος.

id eſt:

Nota morum, & index tempus eſt mortalibus.

Idem admonet illud Epicharmi:

Νῆφε, καὶ μέμνησ' ἀπιστεῖν.

id eſt:

Sobrius ſis, ac memineris nemini confidere.

Verſus integer refertur apud Cic. li. epiſt. ad Atticum primo: Atq; ita tamen nouis amicitijs implicati ſumus, vt crebro mihi vafer ille Siculus inſuſurret Epicharmi cantilenam illam ſuam.

Νᾶφε, καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν, ταῦτα νεῦρα τῶν φρενῶν.

Sic enim carmẽ Trochaicum è veſtigijs codicum reſtituimus, nequis temere deprauet. Nam quod νᾶφε dixit pro νῆφε & μέμνασο pro μέμνησο, διαλέκτου proprietas eſt. Cicero in libello de petitione cõſulatus: Quamobrem Epicharmion illud teneto, neruos, atque artus eſſe ſapientiæ, non temere credere. Item illud Euripidis in Helena:

-Σώφρονος δ' ἀπιστίας
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν χρησιμώτερον βροτοῖς.

id eſt:

-Prudente diffidentia
Haud alia res vtilior eſt mortalib.

Inuenimus citatum mutilatim ad hunc modum:

Ἀλῶν μέδιμνον ἀποφαγών.

id eſt:

Modium ſalis poſtquam ederis.

Quo quidem licebit vti, ſi dicas: Vide, quid agas, qui tua arcana credas iſti, nondum ἀλῶν μέδιμνον ἀποφαγών. Aut ſic: Tum demum iſti fidas ἀλῶν μέδιμνον ἀποφαγών. Eſt autem iambic⁹ dimeter, ex poeta quopiam ſumptus.

Leporem non edit.

ANTIQVITVS ſuperſtitioſe creditum eſt, eſu leporinæ pulpæ conciliari formam. Vnde exſtat iocus Martialis in Gellium libro quinto, quæ miſſo lepore addebat ex vulgata opinione ad muneris commendationem:

Formoſus ſeptem, Marce, diebus eris.

Id

Digitized by Google

Id poeta in ipſam torquens, quæ deformis eſſet,

Si me non fallis, inquit, ſi verū lux mea dicis,
Ediſti nunquam, Gellia, tu leporem.

Plinius lib. 28. cap. 9. ſcribit, leporem in cibis ſumptum gratiā corporis in 7. dies conſeruare. Lampridius ſcribit, poetam quendam in Alexandrum Seuerum, quod quotidie veſceretur leporina, ita luſiſſe,

Pulchrum quod vides eſſe noſtrum regem,
Quem Syrum ſua detulit propago,
Venatus facit, & lepus comeſus,
Et quod continuum capit leporem.

Primum carmen vitiatum eſt. Hos verſus cum quidam ex amicis ad Alexandrum detuliſſet, reſpondiſſe fertur in hanc ſententiam:

Pulchrum quod putas eſſe veſtrum regem
Vulgari miſerande de fabella,
Si verum putas eſſe, non iraſcor.
Tantum tu comedas velim lepuſclos,
Vt fias animi malis repulſis
Pulcher, ne inuideas liuore mentis.

Si vides lector parum obſeruatas metri leges, memineris Imperatorem ſcripſiſſe, cuius eſt præſcribere leges, non parere. Eſt autem & piſcis lepus appellatus, qui venenum habet immedicabile, ſi quis imprudens ederit. In Indico mari etiam contactu necat hominem, auctore Plinio: lenta tabe conſumit. Malum hac deprehenditur nota, quod piſcem olent, qui ederint. Huic homo viciſſim peſtilens eſt, cuius contactu protinus emoritur. Hoc cibis admixto, multos ſuſtulit Domitianus: eodem Titium fratrem ſuſtuliſſe creditur, vt auctor eſt Philoſtratus in Apollonii vita. Proinde in hos qui contabeſcunt, nec vlla medicorum ope poſſunt reſtitui, dici poterit, Edit leporem marinum.

Plena manu.

PLENA manu, pro eo, quod eſt, ampliter, copioſe, prolixe, minimeq; maligne. Translatum ab iis, qui non minutim, & parce, ſed plena manu largiuntur. Cicero ad Atticum libro 2. At hercle alter familiaris tuus Horatius, quam plena manu, quam ornate noſtras laudes in arte ſuſtulit. Seneca in Declamationibus: Liberaliter hodie & plena manu faciam. Idem in ludicro, quod ſcripſit in Claudium Cæſarem: At Lacheſis, quæ & ipſa homini formoſiſſimo faueret, fecit illud plena manu, & Neroni multos annos donat. Fit lepidius, quo magis ad animi res transfertur.

Sine riuali diligere.

SINE riuali diligere, dicuntur, qui ſtulte mirantur, quod nemo alius concupiſcat. Veluti ſimia catulos ſuos & miratur, & amplectitur, & indocti poetæ ſuas nugas ſoli diligunt. Sumpta eſt allegoria ab amantibus, quibus eſt amica deformis, & quam alius nemo velit. Exſtat adagium in Epiſtolis Auſonianis. M. Tullius ad Atticum lib. 6. Huius nebulonis oratione ſi Brutus moneri poteſt, licebit eum ſolus ames, me æmulum nō habebis. Item libro ad Q. Fratrem 3. O dii, quam ineptus, quam ſe ipſe amans, ſine riuali. Horatius in Arte poetica:

Nullum vltra verbum aut operam ſumebat inanem.
Quin ſine riuali teq; & tua ſolus amares.

Barbarus ex triuio.

Βάρβαρος ἐκ τριόδου, id eſt, Barbarus ex triuio. In hominem dicebatur extremæ humilitatis, ac prorſum nullius pretii, perinde quaſi dicas, extremum, ac vilem ſeruulum alicunde è triuiis emptum, non dono datum, aut domi natum. Lucianus in eum, à quo fuerat Prometheus appellatus. Οἷος ἐκ τριόδου βάρβαρός τις παρὰ μικρόν, id eſt, Qualis pene barbarus quispiam è triuio. Quanquam quidam hoc loco legunt non Barbarus, ſed βόρβορος ἐκ τριόδου, id eſt, Cœnum è triuio, quæ lectio ſola probanda eſt, propterea quod eo loco de luto fiat mentio, non de barbaro quopiã. Item Plato lib. De Repub. 7. καὶ τῷ ὄντι ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινι, id eſt, Ac reuera in cœno quopiam barbarico. Loquitur de anima demerſa tenebris ignorantiæ.

Rara auis.

RARA auis, proverbio dicebatur res quæuis noua, & inuentu perrara. Perſius:

- Si forte quid aptius exit,
Quando hæc rara auis eſt.

Iuuenalis:

Rara auis in terris, nigroq; ſimillima cygno. Idem,
- Coruo quoq; rarior albo.

Quin & Phœnicis raritas in proverbium abiit. Ducta allegoria ab auibus peregrinis & inuſitatis, quæ nonnunquam caſu in noſtram regionem deuolant, vel miraculi gratia deportantur. Vnde illud ſæpius iteratum apud Ariſtophanem:

Τίς ἐστιν ὄρνις οὗτοσί, id eſt,
Quæ eſt auis? De hoſpite, & ignoto.

Compreſſis manibus.

COMPRESSIS ſedere manibus, dicitur in ocioſos, & nihil aliud, quã ſua fata, deplorantes. Titus Liuius ab vrbe condita libro 7. Cur veteranus dux fortiſſimus bello, compreſſis, quod aiunt, manibus ſedeas.

Ioca ſeriaq;.

QVOTIES omnia noſtra cum aliquo communicamus, cum eo ioca ſeriaque conferre dicimur. M. Tullius libro De finibus bonorum 2. At qui cum ioca ſeriaque, vt dicitur, qui cum arcana, qui cũ occulta omnia? Tecum optime, deinde etiam cum mediocri amico. Donatus in Adelphos, huiusmodi ferme figuras omnes, quæ conſtant ex contrariis, proverbiales exiſtimat. Quod genus ſunt, Fanda infanda: Quo iure quaque iniuria, Facta atque infecta, Digna atque indigna, Faſque nefaſq;: Clamq; palamque, Terraq; mariq;, Noctesq; diesque, Iuuenesq; ſenesq;, Neque in minimo neque in maximo, Neque deos neque homines veretur, Vocatus atque invocatus, Re ſalua & perdita: atque alia huius generis innumerabilia, de quibus meminimus & in initio operis.

Ea tela texitur.

PROVERBIALIS allegoria. Ea tela texitur, pro eo quod eſt, eiusmodi negocium in manibus eſt, & res inceptantur tales. Translatio ſumpta à textoribus telam inſtituentibus. M. Tullius in extremo de Oratore libro. Quamquam ea tela texitur, & ea incitatur in ciuitate ratio viuendi, ac poſteritati oſtenditur, vt eorum ciuium, quos noſtri patres non tulerunt, ſimiles habere cupiamus. Plautus dixit Exordiri telam, pro incipere negocium: Exorſa eſt hęc tela non omnino peſſime mihi. Attinet eſt il-

Digitized by Google

ri, quod alibi dicemus, Exordiri telam.

Multas amicitias ſilentium diremit.

Πολλὰς φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν, id eſt, Multas amicitias ſilentium diremit. Admonet adagium, aſſiduo conuictu, ac frequentibus alloquiis, neceſſitudines ali, intermiſſione & abſentia diſſolui. Meminit huius Ariſtoteles libro Moralium 8. Ἐὰν δὲ χρόνιος ἡ ἀπουσία γίνηται, καὶ τῆς φιλίας δοκεῖ ἡ ἀπουσία λήθην ποιεῖν. ὅθεν εἴρηται πολλὰς δὴ φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν. id eſt, Quod ſi diuturna fuerit abſentia, videtur & neceſſitudinis obliuionem afferre: vnde dictum eſt illud, multas amicitias ſilentium diremit. Verſus vt refertur in Collectaneis, diminutus eſt vna ſyllaba. Ab Ariſtotele citatur integer Heroicus:

Plurium amicitias ſoluere ſilentia ruptas.

Apud Athenæum lib. 5. citantur ex Anonymo poeta verſus hi:

Οὐ χρὴ συμποσίοισι φίλους ἀπέχεσθαι ἑταίρους
Δηρὸν, ἀνάμνησις δὲ πέλει χαριεστάτη αὕτη. id eſt,

Non diu amicorum menſis decet abſtinuiſſe,
Quippe animi memoris res hæc renouatio bella eſt.

Figuratius, atque ob idipſum elegantius eſt illud Alphii fœneratoris dictum apud Columellam: Bona nomina nonnunquam mala fieri, ſi nunquam interpelles. Ille nomina, iureconſultorum more, debitores vocat, & interpellare, ſubinde creditum repoſcere. Vox autem Græca, ἀπροσηγορία, non ita commode reddi Latine poteſt: neque enim ſimpliciter ſignificat ſilentium, ſed illud ſilentium, cum quis non appellat, ac ſalutat amicum.

Eiuſdem muſæ æmulus.

Eiusdem artis, aut diſciplinæ ſtudioſi, eiuſdem muſæ æmuli dicũtur. Vſurpatur apud A. Gellium proverbii vice. Græci ὁμοτέχνους appellant eiuſdem artis opifices.

Lolio victitant.

Ænigmate proverbiali lolio victitare dicuntur luſcioſi, & cæcutiẽtes, quos Græci, teſte Nonio, Myopes vocant. Plautus in Milite: Mirum eſt lolio victitare te, tã vili tritico. Quid iam? Quia luſcioſus. Verbero, ędepol tu quidem cæcus, haud luſcioſus. Lolium autem Plinius inter frugum peſtes commemorat, vna cum carduis, ac tribulis. Virgil. in Bucol.

Infelix lolium, & ſteriles dominantur auenæ.

Item Georg. lib. 1.

Mox & frumentis labor additus, vt mala culmos
Eſſet rubigo ſegniſq; horreret in aruis
Carduus, intereunt ſegetes, ſubit aſpera ſylua
Lappæq; tribuliq; interq; nitentia culta
Infelix lolium, & ſteriles dominantur auenæ.

Ineſt autem lolio peculiare quoddam malum, vt oculis caliginem inducat, id quod indicat Ouid. lib. Faſtorum 1. cum ait:

Et careant loliis oculos vitiantibus agri.

Hinc nimirum iocus proverbialis.

Intus canere. Aſpẽdius citharœdus.

Qui priuati commodi impendio ſtudioſi eſſent, ac fere, quidquid rerũ agerent, id omne ad domeſticam referrent vtilitatem, ij proverbio, Intus canere, iidẽ apud Græcos Ἀσπέν-

διοι κιθαρισαὶ, id eſt, Aſpendii citharistæ dicebantur. M. Tull. in Verrem actione 3. Atque etiam Aſpendium citharistam, de quo ſæpe audiſtis, (id quod eſt Græcis in proverbio) quem omnia intus canere dicebant, ſuſtulit, & in intimis ædibus ſuis poſuit, vt etiam illum ipſum artificio ſuo ſuperaſſe videatur. Faceтiſſime taxauit Cicero Verris rapacitatem, qui intus canentem in intimis ædibus collocarit, hoc eſt, plus quam intus cecinerit. Idem in Rullum aduerſus legem agrariam: Atque hoc carmen hic tribunus plebis, non vobis, ſed ſibi intus canit. Nam oſtendit Tullius in ea oratione, legem, tametſi popularis videretur, haud tamen populi, ſed decemvirûm vtilitati repertam. Porro de Aſpendio citharœdo Aſconius Pedianus ad hanc ferme ſententiam enarrat: Vulgares citharœdi, cum canunt, vtriusque manus funguntur officio, ita, vt dextra plectrum teneant, id, quod foris canere appellant: ſiniſtra digitis chordas carpant, quod quidem intus canere vocant. Difficile autem viſum eſt, quod Aſpendius citharœdus faciebat, qui nequaquam vtraque vteretur manu, ſed omnia, id eſt, totam cantionem intus, & ſiniſtra tantum manu complecteretur: atque ita tacita, leuique modulatione ſiniſtra contactis chordis, cantilena peragebatur, vt vox ad citharœdum dumtaxat, aut proxime aſſiſtentem perveniret. Hinc fluxiſſe proverbium, vt furaces homines Aſpendii citharistæ Græcis vulgo dicerentur, quod vt hi carminis, ita illi furtorum eſſent occultatores. Fatetur Aſconius adagionem etiam in illos apte dici, qui multum inteſtinis ſuis commodis conſulunt præter honeſtatem. Neq; diſcrepat interpretamentum, quod affert Zenodotus ex Zenone Myndio in adagiorum Collectaneis. Porro Aſpendius Pamphyliæ ciuitas eſt auctore Stephano, vnde Aſpendii dicebantur, apud quos Citharœdi hoc artificio præcelluiſſe videntur. Ad hoc proverbium apparet alluſiſſe Plinium lib. 28. cap. 5. cum ait, Verum id remediis cecinit, non epulis.

Equi ſenecta.

Ιππυ γῆρας, id eſt, Equi ſenecta. Proverbium in eos dici ſolitum, qui, præclaris rebus geſtis in iuuenta, poſtea quam conſenuerint, ad ſordidas curas ſemet abiiciunt. Allegoria ſumpta à generoſis equis, qui ſenio facti ſegnes, in piſtrinu, aut carrum, aut aliud id genus opus detruduntur: olim in pretio habiti, dum viribus integris eſſent. Plutarchus in libello, cui titulus, An ſeni ſit adminiſtranda Respub. Οὐ παντάπασιν δόξει τῦτο δὴ τὸ καλούμενον, ἵππυ γῆρας ἐπάγεσθαι μηδενὸς ἀναγκάζοντος, id eſt, An non is plane videbitur equi ſenectã, quemadmodum vulgo vocant, accerſere, nemine compellente? Cum hoc convenit Ennianum illud, quod refertur à Cicerone in Catone Maiore:

Sicut fortis equus, ſpatio qui forte ſupremo
Vicit Olympia, nunc ſenio confectus quieſcit.

Si tibi amicum, nec mihi inimicum.

Plato in Theæteto: Αλλ' εἰ οὕτως ὦ Θεόδωρέ σοι φίλον, οὐδ' ἐμοὶ ἐχθρόν, φασιν οἱ παροιμιαζόμενοι, id eſt, Si iſtud tibi amicum, Theodore, nec mihi eſt inimicum: quemadmodum proverbio dicunt. Hoc eſt, ſi tibi res placet, mihi non diſplicet. Captata eſt autem in figura vocum pugnantiâ: deinde

inde τὸ ἀμφίβολον φίλου, καὶ ἐχθροῦ, quorum vtrunque è perſonis ad res detorquetur: quanquam ad perſonas relata ſunt vſitatiora. Vſus erit, quoties alienæ obſequimur volūtati.

Rana Gyrina ſapientior.

PLATO in Theæteto: Οἱ ἡμεῖς μὲν αὐτὸν ὥσπερ θεὸν ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφίᾳ. ὁ δ' ἄρα ἐτύγχανεν ὢν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων βατράχου γυρίνου, id eſt, Nos illum tanquam deum ob ſapientiam admirabamur: at ille nihilo magis antecellebat prudentia, quam rana Gyrina. Sumptum eſt adagium ab informi partu ranarum, quem Græci γυρίνους vocant, à figura corporis in gyrum orbiculati: quo fit, vt mira celeritate ſe quo velint voluant, verſentque, quemadmodum teſtatur quiſquis is fuit, qui ſcripſit Etymologicon Græcarum dictionum. Meminit gyrinorum & Heſychius. Suidas etiam Ariſtophanis adducit teſtimonium:

Οἷον πατέρες βοῶσι γυρίνων. id eſt, *Quemadmodum patres clamāt gyrinorum.*

Nec ab his abhorrent, quæ tradit Plinius lib. 9. cap. 51. Ranæ, inquit, ſuperveniunt, prioribus pedibus alas feminę mare apprehendente, poſterioribus clunes. Pariunt minimas carnes nigras, quas gyrinos vocant, oculis tantum, & cauda inſignes: mox pedes figurantur, cauda findente ſe in poſteriores. Mirumque ſemeſtri vita reſoluuntur in limum, nullo cernente, & rurſus vernis aquis renaſcuntur, quæ fuere natæ, perinde occulta ratione, cum omnibus annis id eveniat. Hactenus Plinii verba recenſuimus. Meminit & Aratus αὐτόθεν ἐξ ὕδατος πατέρες βοόωσι γυρίνων, id eſt, Inde gyrinorum clamant per ſtagna parentes. Porro, cum ranæ tribuitur loquacitas, quæ ſtoliditatis ſolet eſſe comes, minimum mentis ineſſe oporret gyrinis, quos vix deprehēdas animal eſſe, niſi mouerentur.

In puteo conſtrictus.

PLATO in Theæteto: Τί γὰρ χρήσῃ ἀφύκτῳ ἐρωτήματι, τὸ λεγόμενον, ἐν φρέατι συνεχόμενος, id eſt, Cur enim vtaris inexplicabili quæſtione, in puteo, quemadmodum aiunt, conſtrictus? Quadrabit in eos, qui in anguſtias eas redacti ſunt, vt extricare ſeſe nullo modo poſſint. Non admodum abludit ab illo ἐν φρέατι κυνομαχεῖν, id eſt, In puteo cum cane pugnare. Item illo, Canterium in foſſa.

In eaſdem anſas veniſti.

PLATO in Phædro: Περὶ τούτου μὲν ὦ φίλε, εἰς τὰς ὁμοίας λαβὰς ἐλήλυθας, id eſt, Quantum ad iſtam rem pertinet, amice, in eaſdem anſas veniſti, id eſt, nihilominus teneris, nec potes effugere quin dicas. Item Ariſtid. in communi 4. oratorum defenſione: Ὡς εἶχεν ἂν πάλιν ὁ Καλλικλῆς εἰς αὐτὰς λαβὰς ἐπανελθεῖν, id eſt, Itaq; Callicli erat in eaſdē anſas recidēdum. Quadrat in eum, qui ſic irretitus eſt, vt, quocunq; ſe vertat, teneatur, nec explicare ſeſe poſſit. Huic ſimilimum eſt, quod ſcribit Lucianus in Hermotimo: Οἰόμενος γὰρ ἐκπεφευγέναι, εἰς τὸν αὐτὸν κύρτον ἐμπέπτωκας, id eſt, Nam arbitratus effugiſſe te, in eandem naſſam incidiſti. Item illud, quod alibi dicetur, κύκλῳ περιέλκειν.

Qui poſſim ab hoc epulo abeſſe?

PLATO in Phædro: Πῶς γὰρ οἷός τε εἴην τοιαύτης θοίνης ἀπέχεσθαι, id eſt, Qui poſſim ab hoc epulo abſtinere? De re vehementer ſuaui, atq; expetenda, quod genus eſt feſtum aliquod conuiuium. Alluſum eſt, ad eam fabulā, qua tradunt Dianam iracunde tuliſſe, quod cum reliqui dii adhibiti eſſent

ſent ab OEneo ad ſacrũ epulum, ſola fuiſſet præterita, ſolaq; domi ſederit, ſecum ſtomachans, quod nihil ex illo nidore ſentiret. Qua de re meminit Lucianus in Lapithis. Item in libello De ſacrificiis.

Dulcis cubitus.

Γλυκὺς ἀγκὼν, id eſt, Dulcis cubitus. Abominantis eſt ſermo, aut cum aliud dicimus, aliud ſentientes. Plato in Phædro: Γλυκὺς ἀγκὼν, ὦ Φαῖδρε, λέληθέ σε ὅτι ἀπὸ τοῦ μακροῦ ἀγκῶνος τοῦ κατὰ τὸν Νεῖλον ἐκλήθη, καὶ πρὸς ἀγκῶνι λανθάνει σε, ὅτι οἱ μέγιστον φρονοῦντες τῶν πολιτικῶν, μάλιστα ἐρῶσι λογογραφίας, καὶ καταλείψεως συγγραμμάτων, id eſt, Num, Phædre, fugerat te, quod dulcis cubitus à longo illo, qui in Nilo eſt, cubito dictus eſſet. Quin ẽt præter cubitum illud fugit te, quod, qui rerum ciuilium ſunt peritiſſimi, cõſcribendarum orationũ, ac poſteris reliquendarum ſunt cupientiſſimi. Hactenus Plato. Ancon autem Nili pars eſt, in qua nauigantes plurimũ ſudant, & periclitantur. Vnde prouerbio dicebant κατ᾽ εὐφημισμὸν, γλυκὺς ἀγκὼν, ideſt, Dulcis cubitus, quaſi deprecãtes eius loci diſcrimina. Id autem perinde valet, quaſi dicas: εὔφημα φώνει, id eſt, bona verba, aut bene ominata loquere. Sunt, qui è Comico Platone natum exiſtimẽt. is in fabula, cui titulus, Phaon, ſenem facit amantem tibicinam, atq; hæc loquentem: Ω χρυσοῦν ἀνάδημα, ὦ τοῖσιν ἐμοῖσι τρυφεροῖς τρόποις, ὦ γλυκὺς ἀγκὼν, id eſt, O aureum amiculum: ô meis delicioſis moribus gratus cubitus. Suidas ſcribit anconem Carthaginenſib. vocari domicilium obſcurum, ac profundum, in quod coniici ſolent, ſi quibus indignaretur tyrannus. Præterea ſumma mõtium iuga, Ancones vocari. Deniq; præter alia gurgitem, ac tumorem fluminis circa ripas, propter anfractũ, & amnis repercuſſum, Anconem dici, à cubiti figura, ni fallimur, ducta ſimilitudine, quod quibusdam locis ripa excurrat, promineatq; ſpecie cubitali. Vnde & oppidis ac locis aliquot Anconis inditũ eſt vocabulum, vt Anconi, Picentinorum ciuitati, teſte Stephano. Item Ouid. libro Transform. vltimo:

Et ſpiſſi litoris ancon. vt quidam legũt. Valerius Argonauticon lib. 4.

Quid memorem quas Iris aquas,
quas torqueat Ancon?

Vnde non abſurde, κατ᾽ ἀντίφρασιν quis acceperit, ſicut placet Zenodoto. Nã alii putant per exclamationẽ dictũ. Athenæus libro Dipnoſophiſtarum 12. oſtendit Anconem locum quẽpiam fuiſſe Sardis, voluptatũ miniſteriis paratũ, in quo popinę, ſcorta, atq; aliæ id genus deliciæ. Dulcis igitur Ancon, ob blandimenta voluptatum, ſed in eo complures naufragium faciebant. Idem indicat, Polycratẽ apud Samios mulieres aliquot voluptatũ architectrices inſtituiſſe, ad exemplum Anconis, ducis Sardorum, eumq; locum Laura dictũ fuiſſe, ſiue Samiorum flores. Idem addit, Omphalem, eius gentis reginã, per vim virgines dominorum cum eorũ ſeruis incluſiſſe ad ſtuprum, ne ſola haberetur impudica. Lydos aũt eum locum, in quo feminæ cõſtuprabantur, γλυκὺν ἀγκῶνα dixiſſe, ſceleris atrocitatem verbo mitigantes. Vocẽ autẽ dictam putat ab eo, quod illic gerebatur. Etymologus indicat ἀγκῶνα dici locũ oſſibus durum, παρὰ τὸ ἐπάγειν τὴν χεῖρα, id eſt, ab adducenda manu, velut ἄγνυσθαι, id eſt, frangẽdo: ſiue ab ἄγχειν, id eſt, à præfocando. Heſychius adiicit & murorũ flexus

xus, ἀγκῶνας vocari. Breuiter, quid quid in cubiti ſpeciem inflectitur, ἀγκὼν dicitur, quemadmodum ſunt & citharæ Ancones.

Bos ad præſepe

Βοῦς ἐπὶ φάτνῃ, id eſt, Bos ad præſepe. In emeritos dici conſueuit, quiq; iam ob ætatem otio, vitæq; molliori indulgent. Effertur & ad hunc modum: Βοῦς ἐν αὐλίῳ, id eſt, Bos in ſtabulo. Congruit & in eos, qui nullis honeſtis negotiis exercētur, ſed turpi otio, atq; abdomini ſeruiunt. Philoſtratus in Caſſandra, Ἀλλ' ἐν μειρακίοις καὶ γυναίοις βοῦς ἐπὶ φάτνῃ, id eſt, Verum inter adoleſcentulos ac mulieres, bos ad p̄ſepe. De Agamemnone loquitur, voluptariam agente vitam. Effertur item ad hunc modum, Βοῦς ἐπὶ αὐλίῳ γέρων, id eſt, Bos in ſtabulo ſenex. Rurſum hoc modo, Βοῦς ἐν αὐλίῳ κάθη, id eſt, Bos in ſtabulo deſides. De iis, qui molliter, & in otio viuunt. Athenæus libr. 8. refert quiddam non illepidum, nec alienū ab hoc prouerbio. Cantor quidam imperitus, cum Stratonicū excepiſſet conuiuio, inter pocula oſtētabat illi artem. Cum autem eſſet ſplendidum, ac magnificum conuiuium, ac Stratonicus eo fruſtraretur, non habens alterum, qui cum ſermocinaretur, confregit poculum, ac popoſcit maius, multoſque cyathos cum accepiſſet, ſoliq; calicem oſtendiſſet, affatim bibens obdormiit, cætera fortunæ committens, cum autē forte comeſſabūdi quidam ſuperueniſſent cantori, ex notis, Stratonicus illico factus eſt ſobrius. Ii, cum audiſſent, quod ſemper multum vini bibens fuiſſet inebriatus, compendio reſpondit, Inſidiator enim, & ſceleratus ille cantor, tāquam bouem ad præſepe, data cœna, occidit. Quod in Athenæi verbis legimus ψαλλόμενος, opinamur legendū σφαλλόμενος. Congruet & in illos, qui in ſuum aluntur exitium, quemadmodum ij, qui ſe voluptatibus mundi explent, orco quid aliud quam victimæ nutriuntur, veluti bos ad præſepe?

Ne genu quidem flexo.

Οὐδὲ γόνυ κάμψας id eſt, Ne genu quidem flexo. Philoſtratus in Antæo, καὶ οὐδὲ γόνυ, φασὶ, κάμψας ἀποδυέται πρὸς τὸν Ἀνταῖον, id eſt, Ac ne genu quidem curuato aduerſus Antæum exſuitur. Idem in Herode: Ἐνταῦθα ἔφη γόνυ κάμψωμεν, id eſt, Hic, inquit, genu flectamus. Dictū eſt autem ὑπερβολικῶς, pro eo, quod eſt, ne tātulum quidem. Etenim, qui iam incipit ad quietem componere ſeſe, primū genu flectit. Itaque perinde valet, κἂν γόνυ κάμψας, quaſi dicas, citra reſpirationem, ſine omni intermiſſione. Sumptū apparet ex Æſchyli Promethæo, vbi Vulcanus ſic loquitur:

Ἀνθ' ὧν ἀτερπῆ τήνδε φρουρήσεις πέτραν
Ὀρθοστάδην ἄϋπνος, οὐ κάμπτων γόνυ.
id eſt,
Ideo petram ſeruabis hanc inamabilem,
Inſomnis adſtās, nec genu vnquam flexeris.

Niſi mauis eſſe mutatum ex Homericæ Iliados η vbi de Hectore ſic loquitur Menelaus:

Φημί μιν ἀσπασίως γόνυ κάμψειν, αἴ κε φύγῃσι
Δηΐου ἐκ πολέμοιο. id eſt,
Ille lubens genua flectet, puto, ſi modo triſti
Fugerit è bello.

Quo properas, num ad Ephebum?

PHILOSTRATVS in vita Apollonii: Ὅτε μειράκιον λόγους, ποῖ τρέχεις ἢ ἐπὶ

Digitized by Google

ἢ ἐπὶ τὸν ἔφηβον, ἐπ' ἐκείνῳ τε ἐλέγετο, καὶ παροιμιώδη τιμὴν ἔχειν, id eſt, Ac Cilicibus celebratum dictum, quo curris, num ad Ephebum? de illo quoque ferebatur, adagiique vim obtinebat. Parum liquet, quid ſibi voluerit Cilicium illud adagium, niſi forte ſumptum eſt ab Apollinis oraculo, ad quod vndique feſtinabatur: fingebatur autem imberbis Apollo, quemadmodum & Bacchus.

Et puero perſpicuum eſt.

Καὶ παιδὶ δῆλον, i. Et puero perſpicuum. De re ſupra modũ perſpicua, cõfeſſaque. Vtitur & Plato quodam in loco, quem ante commonſtrauimus, & Philoſtratus in vita Apollonii. Eſt in epiſtolis Baſilii, τοῦτο καὶ παιδὶ γνώριμον, id eſt, Hoc & puero notum. Finitimũ illi, quod alibi retulimus, καὶ τῷ τυφλῷ δῆλον, id eſt, Vel cæco perſpicuum.

Ne in Melampygum incidas.

Μὴ τῷ μελαμπύγῳ περιτύχοις, id eſt, Ne in Melampygum incidas, in laſciuos, & iniurioſos homines quadrat. Eſt autem comminantis, ne quando incidant in eum, qui malefactorum pœnas de iis ſumat. Vtitur hoc adagio Philoſtratus in Apollonii vita, libr. 2. Καὶ τοῦτο ἴσως ἦν τὸ μελαμπύγου τυχεῖν. id eſt, Et hoc fortaſſis erat in Melampygum incidere. Ariſtophanes in Lyſiſtrata.

Καὶ μυρωνίδης γὰρ ἦν τραχὺς ἐντεῦθεν,
Μελάμπυγός τε τοῖς ἐχθροῖς ἅπασιν.
id eſt,

Et Myronides enim erat hirſutus illinc, Melampygusque hoſtibus omnibus. Melampygũ dixit quaſi vindicem, vltoremque. Porro Melampygus Græcis ſignificat eum, qui nigro ſit podice, quo quidem cognomento notatus eſt Hercules, quod eam corporis partem, non Lydorum more vulſam, neq; candidam, quemadmodum effeminati ſolent, ſed nigris pilis hirſutam, ac ſyluoſam haberet. Nam Græci quemadmodum molles, & imbelles, factosq; deliciis πυγάργους, καὶ λευκοπύγους appellant, itidem è diuerſo fortes, ac ſtrenuos μελαμπύγους vocare conſueuerunt, vt auctor eſt Lycophronis interpres. Idem oſtendit parœmiam ad hunc quoq; modum efferri: Οὔπω μελαμπύγῳ περιτύχησας, id eſt, Nondum in Melampygum incidiſti. Prouerbium ex huiuſmodi quadam hiſtoria natum exiſtimãt, quam partim ex Suida, partim ex Gregorii Nazianzeni enarrationibus adſcribemus. Olim duo quidam fratres erant, omni genere maleficiorum paſſim in omnes debacchantes, vnde & ex morum atrocitate nomina repererunt. Nam alter Paſſalus dictus eſt, alter Achemon; ſiue, vt alicubi legit᷑, Achmon. Hos mater, nomine Sennonis, vbi videret atrocia facinora paſſim patrantes, iuſſit cauere, ne quando in Melampygum inciderẽt. Euenit deinde, vt Hercules aliquando ſub arbore quadam dormiret, armis in eandem reclinatis. Acceſſerunt Cercopes, ſiue Perperi fratres, (vtrunque enim ſcriptum inuenitur) & Herculem dormiẽtem ipſius armis aggregi tentarunt. Ille protinus ſenſit inſidias, & correptos, ac vinctos de claua à tergo ſuſpendit, leporum ritu, atque ad eum modum geſtabat. Illi pendẽtes capitibus deorſum demiſſis, cum Herculis poſticum nigris pilis horridum, atque hiſpidum viderent, materni moniti memores, ſuper hac re inter ſeſe confabulantur.

Quod

Quod ſimul ac audiſſet Hercules, hoc çognomine delectatus, & in riſum effuſus, eos vinculis ſolutos dimiſit. Notat hanc hiſtoriam Plutarchus in libello de diſcrimine amici, & adulatoris, cũ ait Herculem Cercopibus fuiſſe delectatum. Meminit & Herodotus in ſeptimo, de loco, dicto lapide Melampygo, & Cercopum ſede. Quo ſane loco lapſus eſt inſigniter Laurentius Valla: quod fabulam hanc aut neſciret, aut certe non meminerit. Plutarchus in libello De puerorum educatione refert & hoc inter Pythagorica ænigmata: Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων, id eſt, Non guſtanda, quæ nigra ſunt cauda. Atque hunc in modum interpretatur, abſtinendum à conuictu mortalium atrorum, & improborum. Quanquam hoc a prouerbio diuerſum.

Noctuinum ouum.

Γλαυκεῖον ᾠόν, id eſt, Noctuinum ouum. Refertur à Nicolao Perotto in Copiæ cornu, prouerbii loco, nec explicatur tamen. Fortaſſis antiquitus abſtemium, & à vino abhorrentem, hoc adagio ſignificabant. Philoſtratus enim in vita Apollonii, libro tertio, de ouo noctuæ rem oppido quam prodigioſam refert. Itaque ſatius eſt ipſius referre verba: Τὴν γλαῦκα, inquit, χρὴ ἐπιφυλάττειν οὗ νεοττεύει, καὶ τὰ ᾠὰ ἀνάσπαντα δοῦναι μάσασθαι τῷ βρέφει, συμμέτρως ἕψοντας. εἰ γὰρ βρώσεταί τι τούτων πρὶν οἴνου γεύσασθαι, μῖσος πρὸς τὸν οἶνον αὐτῷ ἐμφύσεται, καὶ σωφρονέστατα διακείσεται, id eſt, Obſeruandũ, vbi loci niduletur noctua, deinde oua ſubducere oportebit, eaque mediocriter cocta infanti mandenda dare. Quod ſi quid ex his ederit, prius quam deguſtarit vinum, inſeretur illi vini odium, adeo, vt in omnem vitam quam maxime ſobrius ſit futurus. Ælianus libro de naturis animantium primo, fabulam refert paulo magis etiam quam hæc eſt, anilem. Eam quoq; præſtiterit ipſius auctoris recenſere verbis: Οἱ πελαργοὶ λυμαινομένας αὐτῶν τὰ ᾠὰ νυκτερίδας ἀμύνονται πάνυ σοφῶς. αἱ μὲν προσαψάμεναι, ἀνεμιαῖα ἐργάζονται καὶ ἄγονα αὐτά. Οὐκοῦν τὸ ἐπὶ τούτοις φάρμακον, ἐκεῖνό ἐστι. πλατάνου φύλλα ἐπιφέρουσι ταῖς καλιαῖς, αἱ δὲ νυκτερίδες ὅτ' ἂν αὐτοῖς γειτνιάσωσι, ναρκῶσι καὶ γίνονται λυπεῖν ἀδύνατοι, id eſt, Ciconiæ noctuas oua ſua perdere ſolitas arcent miro ingenio. Nam hæ contactu reddunt ea ſubuentanea, ſteriliaque. Remedium igitur aduerſus hęc illud adhibent. Platani frondes in nidum conuehunt, quas noctuæ poſteaquã contigerint torpeſcunt, ita vt iã nocere nõ queant. Hactenus Ælianus. Sunt, qui negent noctuinum ouum inueniri. Prouerbium itaque quadrabit vel in hominem nihili, nulliusque frugis, iuxta fabulamentum Æliani: vel in rem raram inuentu, iuxta horum ſententiam.

Amazonum cantilena.

Ἀμαζόνων ᾆσμα, id eſt, Amazonũ cantilena, in delicatos, ac laſciuos, & parum viros, Philoſtratus in Apollonii vita, lib. quarto. Μειράκιον τῶν ἁβρῶν οὕτως ἀσελγὲς νομιζόμενον, ὡς γενέσθαι ποτὲ καὶ τῶν ἀμαζόνων ᾆσμα, id eſt, Adoleſcẽs de numero mollium vſq; adeo laſciuus habitus, vt aliquando Amazonum quoque fuerit cantio. Quid autem ſibi velit Amazonum cantio, nondum ſatis compertum eſt apud idoneos auctores. Niſi ſi cui placet, vt accipiamus, Amazones ludibrii cauſa in molles viros cantilenas ſolere celebrare. Quod ſi fas ſit

Digitized by Google

mutare ſcripturam, nequaquam diſpliceat, vt pro ἀμαζόνων μαζονόμων legamus. Sic enim appellant lancis genus prægrande, quo cibi inferuntur, in conuiuium. Mos autem erat antiquitus, vt epulæ lautiores tibicine præcedente inferrentur, vt accipenſer. Horatius in extrema Satyra:

Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes
Membra gruis:

Verum hoc interim eſto ſomniũ, donec ab eruditis certius aliquid proferetur. Quod ſane deſperandũ non eſt, indies in lucem emergentibus nouis auctoribus.

Tantali horti.

Ταντάλου κῆποι, id eſt, Tantali horti. De bonis, quibus tamen frui non liceat, aut de iis, quæ videantur aliquid eſſe, cum nihil ſint. Philoſtratus in vita Apollonii, lib. 4. Τὰς ταντάλου ἔφη κήπους εἴδετε ὡς ὄντας οὐκ εἰσί, id eſt, Tantali hortos videtis, inquit, eſſe, cum non ſint. Nota eſt fabula de Tantalo apud inferos ad aquam ſtante, deque pomis in caput imminentibus, cum ſitiens interim, atque eſuriens neutra poſſit cõtingere. De his nonnulla retulimus prius in prouerbio Adonidis horti.

Res ſacra conſultor.

Σύμβουλος ἱερὸν χρῆμα, Conſultor res ſacra. Zenodotus ex Epicharmo refert. Senſus eſt adagionis, plurimũ vtilitatis afferre bene conſulentem: aut religioſe, pureque dandum conſilium iis, quibus eſt opus. Plato in Theage: Ἀλλὰ μὴν δή, ὦ Δημόδοκε, καὶ λέγεταί γε σύμβουλον ἱερὸν χρῆμα εἶναι, id eſt, Quin illud etiam dicitur, Demodoce conſultorẽ rem eſſe ſacram. Idẽ in epiſtola ad Perdiccam: Δίκαιον δ' εἶμι καὶ ξενικὸν, καὶ ἱερὸν ξυμβουλὴν λεγομένην ξυμβουλεύειν, id eſt, Æquum eſt eſt autem, vt & hoſpitale, & ſacrum, vt dicitur, cõſilium impertiam. Suidas indicat dictũ, vbi deliberatur de rebus periculoſis, vt ſimile videatur illi, Sacram anchoram iacere. Effertur & ad hunc modum: ἱερὸν ἡ συμβουλή, id eſt, Res ſacra conſilium. Exſtat inter Græcas ſententias hic ſenarius:

Ἱερὸν ἀληθῶς ἐστὶν ἡ συμβουλία.
id eſt,
Res eſt profecto ſacra conſultatio.

Ante myſteria diſcedere.

Ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, id eſt, Ante myſteria diſcedere, eſt, re nondũ abſoluta ſubducere ſeſe. Sumpta metaphora à ſacris, in quibus profani iubebantur abire, cum iam eſſent peragẽda myſteria, initiati manebant, nec fas erat niſi peractis ritibus abire. Plato in Menone: Εἰ μὴ, ὥσπερ χθὲς ἔλεγες, ἀναγκαῖόν σοι ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, ἀλλ' εἰ περιμείναις τε καὶ μυηθείης, id eſt, Niſi, quemadmodum heri dicebas, tibi fuerat ante myſteria diſcedendum: verum, ſi & permaneas, & myſteriorum particeps fias, & cætera, quæ ſequuntur.

Ex vno multa facere.

Ἐξ ἑνὸς πολλὰ ποιεῖσθαι, id eſt, Ex vno multa facere, prouerbio dicebatur, qui rem quampiam minutim ſecabant. Quadrabit in eos qui idem aliis, atque aliis modis variant: vt non iam vnum, ſed plura videantur. Plato in Menone: Καὶ παῦσαι πολλὰ ποιῶν ἐκ τοῦ ἑνός, ὅπερ φασὶ τοὺς συντρίβοντάς τι ἑκάστοτε οἱ σκώπτοντες, id eſt, Ac parce ex vno plura facere, quo dicto taxant eos, qui rem quampiam vndecunq; comminuunt. Narratur apud

Digitized by Google

apud Titum Liuium belli Macedonici libro 5. non illepida fabula de caupone quodam, qui ſuis vnius carnes tam vario coctas apparatu proponebat, vt dux Romanus, admiratus, rogaret, vnde nam media bruma ſuppeteret tanta venatus copia. Tum atridens caupo, confeſſus eſt; eas omnes ciborum ſpecies ex vno ſue domeſtico confectas fuiſſe. Neq; ſecus iſti faciunt, inquit, qui cõmemorandis variis, & horrendis nominibus, vos territant, cum hæc omnia vna gens ſit.

Iouis Corinthus.

O διὸς κόρινθος, id eſt, Iouis filius Corinthus. In eos dici ſolitum, qui ſemper eadẽ aut dicunt, aut faciunt, Pindarus, in Nemeis hymno 7. ταῦτα ἢ τρὶς τετράκις τ' ἀμπολεῖν, ἀπορία τελέθει τέκνοισιν ἄτε μαψυλάκας διὸς κόρινθος. Negat ſe velle iterum atque iterum eadem iterare: perinde quaſi pueris nugas narraret διὸς κόρινθος. Nã μαψυλάκας eum ſignificat, qui fruſtra nugas effutit. Interpres hoc loco fabulam affert, ad prouerbium non multum pertinentem, tamen adſcribetur. Aletes, inquit, conſuluit Dodonæum oraculum, quod tum Iouis erat, num Corinthiorum imperio potiri poſſet. Reſponſum eſt, tum illum potiturum, cum quiſpiã illi glebam daret, aut ruder, idque die multarum coronarum: nam id addidit. Itaq; Corinthum profectus panem ab ruſtico quopiam petijt, is glebam porrexit. Senſit ille iam perfectum oraculum, animumque ad ad capeſſendum imperium adiecit. Parentabatur eo die manibus, eamque ob cauſam, cum pleraque ciuitas in monumẽtis abeſſet, accedens, reperit Creontis filias iam paciſcentes de imperio. Harum natu minimæ perſuadet, ſi velit adiutare ſe ſimul atque principatum eſſet conſecutus illam ducturum vxorẽ. Illa, imperij cupiditate, prodit ciuitatem, ac portis apertis, Aletem admittit. Is itaq; victor, Iouis Corinthũ eam appellat, quod ex Iouis oraculo contigiſſet. Deinde ſubtexit aliam fabulam, cũ aliorum interpretamento fere cõuenientẽ. Ea eſt huiuſmodi: Olim Megarenſes Corinthijs erant vectigales. Cæterum, cum illorum imperium inſolentius grauatim ferrent, ac defectionem pararent, miſſus eſt legatus Corinthiorum nomine, qui apud plebem Megarenſem cum alia multa ferociter dixit, tum illud indignabundus, ac vociferans intonuit, Οὐκ ἀνέξεται ὁ διὸς κόρινθος id eſt, Non feret Iouius filius Corinthus. Id vbi ſæpius iteraret, cõcitatus populus, ſuc clamare cœpit, Feri feri Iouis Corinthum, ſimulq; legatum expulerunt. Erat autẽ Corinthus hic Corinthiorum rex, Ioue prognatus: tametſi Pauſanias in Corinthiacis negat ſe apud auctores ſerios reperiſſe, Corinthum Iouis fuiſſe filium: ſed vulgus duntaxat Corinthiorum ita prædicare. Vſurpat adagium Plutarchus in commentario, quem inſcripſit aduerſus Stoicos: Πολὺς οὖν ὁ διὸς κόρινθος ἐπὶ τὸν λόγον αὐτοῦ ἀφιᾶται, τοῦ γὰρ ὑπέρου περιτροπὴν, ἵνα μὴ σκώπτειν δοκῇς, ἔασον. id eſt, Multus igitur Iouis Corinthus ad orationẽ illorum admittitur. Nam piſtilli circumuolutionem, ne mordere videaris, omitte. Ariſtophanes in Ranis:

—Τουτὶ τί ἦν πρᾶγμα
Ἀλλ' ἢ διὸς κόρινθος ἐν τοῖς στρώμασι.

id eſt:

Quid aliud hæc erat res,
Niſi Iouis Corinthus in ipſis ſtragulis?

Verba

Verba ſunt miniſtri, Bacchi ταυτολογίαν notantis, qui dixerat.

Αἴρεις ἂν αὖθις αὖ γε παῖ τὰ ςρώματα.

id eſt:

Hac rurſus iterum, tolle miniſter
ſtromata.

Idem in Concionatricibus:

Ὅτι δὴ ἀνασκοπουμέναις ἐφαίνετο
Ὁ διὸς κόρινθος.

id eſt:

Vbi denuo conſiderantibus, Iouis
Apparuit Corinthus.

Philoſtratus in Antipatro Sophiſta: Ὠθούντων δὲ αὐτὸν τῶν συγγενῶν ἐς τὸν γάμον, καὶ διὸς κόρινθον ἡγουμένων τὸν ἀντίπατρον, id eſt, impellentibus autem illum cognatis ad nuptias, & Iouis Corinthum exiſtimantibus Antipatrum. Quamquam hic Iouis Corinthum vſurpaſſe videtur pro homine magnopere felici. Vſurpat hoc adagium & Socrates apud Platonem in Euthydemo: Ἀλλ᾽ ἀτεχνῶς, τὸ λεγόμενον, ὁ διὸς κόρινθος γίγνεται, id eſt, Sed prorſus, id, quod dici ſolet, Iouis Corinthus fit. Conuenit cum illo, quod alibi retulimus, δὶς κράμβη, id eſt, Bis crambe. Neq; ſolum vti licebit, cum eadem iterum atque iterum dicuntur, verum etiam cum in eodem negotio nimium aſſidue perſiſtitur. Veluti, ſi quis cibum ſemper eundem apponat, aut, ſi quis ſemper ſtudiis literariis incũbat, aut aſſidue venetur, vt hinc iam oboriatur ex aſſiduitate ſatietas, recte dicemus, ὁ διὸς κόρινθος. Moleſtum eſt enim, quidquid perpetuum, vel Pindaro teſte in Nemeis, Ἀλλὰ γὰρ ἀνάπαυσις ἐν παντὶ γλυκεῖα ἔργῳ. κόρον δ᾽ ἔχει καὶ μέλι καὶ τὰ τερπνὰ ἄνθ᾽ ἀφροδίσια, id eſt, Verũ enim vero intermiſſio in omni negotio iucũda. Accipiunt autem ſatietatem & cantilenæ, & amœni floſculi Venerei. In nonnullis exemplaribus pro μέλη ſcriptum erat μέλι. Sic in epigrammate:

Πᾶν τὸ περιττὸν ἄκαιρον, ἐπεὶ λόγος
ἐςὶ παλαιὸς
Ὡς καὶ τοῦ μέλιτος τὸ πλέον ἐςὶ χολή.

id eſt:

Inſuaue eſt, quidquid nimium eſt.
Nam dicitur olim,
Mel quoque, ſi immodica eſt copia,
bilis erit.

Illud admonitu non inutile eſt, prouerbium bifariam accipi poſſe. Nam & hoc oſtendit interpres Pindari, vel cum eadem iterãtur ſæpius, vel cum ii, qui initio magnifice loquuntur, minanturq; ferociter, poſtea timide fugiunt: id quod euenit legatis Corinthiorum, qui, cum ſæpius illud intonuiſſent in concione: Δικαίως ςενάξει ὁ διὸς κόρινθος, εἰ μὴ λάβοιτο δίκας παρ᾽ ὑμῶν, id eſt, Merito ſuſpirabit Iouis Corinthus, niſi pœnas ſumſerit de vobis: poſtea, cum ad manus eſſet ventum, ignauiter aufugerunt. Nec illud prætereundum, adagionem accõmodari poſſe, tum ad rem, tum ad perſonam. Ad rem, hoc pacto. Iam millies audiui, non poſſum diutius ferre τὸν διὸς κόρινθον. Ad perſonas: vt, ſi quis hominem, eadem ſemper inculcantem, τὸν διὸς κόρινθον appellet. Indicat & hoc interpres Pindari.

Teſtula tranſmutatio.

Ὀςράκου περιςροφὴ, id eſt, Teſtulæ conuerſio. De rebus repente in diuerſum commutatis. Lucianus in Apologia, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Ἔπειτα πάντων ἐκλαθόμενος ὀςράκου φασὶ μεταπεσόντος, ἑκὼν ἑαυτὸν φέρων εἰς δουλείαν, οὕτω περιφανῆ, καὶ περίβλεπτον ἰὼν, id eſt, Deinde, oblitus omnium, teſtula, vt aiunt, tranſmutata, volens ipſe ſemet in ſeruitutem vſque adeo mani-

Digitized by Google

manifeſtariam,& inſignem coniecit. Incertum vtrum ſumta ſit metaphora à ludi genere quodam, quē oſtracinda Græci vocant. (Hunc innuit Plato in amatoriis, nēpe in Phædro: Φυγὰς δὴ, inquit, γίγνεται ἐκ τούτων, καὶ ἀποστερηκὼς ὑπ' ἀνάγκης, ὁ πρὶν ἐραστής, ὀστράκου μεταπεσόντος ἵεται φυγῇ μεταβαλών. ὁ δὲ ἀναγκάζεται διώκειν ἀγανακτῶν, καὶ ἐπιθεάζων, id eſt, Tādem profugus fit ab his: &, dum neceſſario priuatus eſt is, qui prius erat amator, teſtula in diuerſum verſa, fuga ſe proripit immutatus. At ille cogitur inſequi, indignans, deosq; obteſtans.) an ab Oſtraciſmo ſuffragiorum genere quodam, quod per calculos, ac fabas ferebatur: in hoc repertum, vt per id ciues, qui vel opibus immodicis, vel nobilitate, vel gloria, vel alia quavis inſigni virtute multitudinis inuidiam in ſe prouocaſſent, in exſulium decenne relegarētur. Hoc pacto fuit eiectus & Ariſtides: non aliam ob cauſam, niſi quod moleſtū eſſet populo, iuſti cognomē illi vulgo tributum. Ferebatur autē oſtraciſmus ad hunc modum. Oſtraci, id eſt, teſtulæ viritim in comitiis dabantur. In eis, quem quisque vellet vrbe cedere, literis inſcriptis indicabat: hos deinde omnes in fori locū quendam cancellis circumſeptum deportabant: Porro magiſtratus, quibus hoc datum erat negotii, primum vniuerſos recenſebant, qui, niſi plures ſex millibus fuiſſent, nihil conficiebatur. Deinde, ſemotis vniuscuiusque calculis, is, qui pluribus calculis damnatus erat, ad decennium in exſulium ire iubebatur: ita tamen, vt illi liberū interim eſſet fructus ſuos accipere. Erat itaque oſtraciſmus non improbitatis caſtigatio, ſed vulgaribus animis inſitæ inuidiæ placatio. Antiquatus eſt autem hic oſtraciſmus, eiecto per hunc Hyperbolo quopiam homine contempto, atque humili. Huiusmodi ferme referuntur à Plutarcho in vita Ariſtidis. Ab hoc igitur oſtraciſmo, quoniam magna vulgi licentia, ac temeritate peragebatur, ac repente præſtantiſſimi cuiusque ciuis fortunam commutabat, nō abſurde videri poteſt ductum adagium. De luſu oſtracorum Iulius Pollux in hūc fere modum tradit. Pueri, ducta in medio linea, duas in partes ſeſe diſtribuebāt, quarum altera intra oſtracum, altera extra dicebatur. Deinde, mittente quopiam ad lineam teſtam, vtrius partis ſuperior extitiſſet aliquis, hūc inſequebantur, qui illi adhærebant, reliquis in fugam conuerſis. Cæterū è fugientibus qui comprehenſus eſſet, is conſidebat, aſinus dictus teſtaque proiecta dicebat, Nox dies. Nā interior teſtæ pars pice ſublita erat, quæ nocti reſpondebat. Hoc autem luſus gen⁹ appellabatur ὀστράκου περιστροφή, id eſt, Teſtæ conuerſio. Plato libro de Republica ſeptimo, videtur ad luſus genus referre, cum ita loquitur: Τοῦτο δὲ ὡς ἔοικεν οὐκ ὀστράκου ἂν εἴη περιστροφή, ἀλλὰ ψυχῆς περιαγωγὴ ἐκ νυκτερινῆς τινὸς ἡμέρας εἰς ἀληθινὴν τοῦ ὄντος οὖσαν ἐπάνοδον, id eſt, Iſtuc ſane, vt videtur, non fuerit teſtæ conuerſio, ſed mentis circumductio, ex nocturno quodam die ad eius, quod vere eſt, aſcenſum euntis. Agit de philoſophia, quæ à falſis bonorum ſimulacris educit animum ad verorum bonorum cognitionem.

Alterum pedem in cymba Charontis habere.

EXTREMÆ, decrepitæque ſenectæ homines, etiam hodie vulgo dicun-

dicuntur alterum pedem in ſepulcro habere. Nec hinc abhorrent, quæ ſcribit Lucianus in Apologia: Πρὸς αὐτῷ δὲ ἤδη τῷ αἰακῷ γενόμενον, καὶ μόνον οὐχὶ τὸν ἕτερον πόδα ἐν τῷ πορθμείῳ ἔχοντα, id eſt, Qui iam ſit Æaco ipſi vicinus, quiq; iam tantum non alterum pedem in cymba Charontis habeat. Idē in Sectis, Καὶ τὸν ἕτερον πόδα, φασὶν, ἐν τῇ σορῷ ἔχων, id eſt, Et alterum pedē, vt aiunt, in tumulo habens. Pomponius libro Pandectarum 40. titulo de fideicommiſſ. libert. cap. Apud Iulianum, dixit his verbis. Ego diſcēdi cupiditate, quā ſolam viuendi rationem optimam, in octauum & ſeptuageſimum annum ætatis duxi, memor ſum huius ſententiæ, quam dixiſſe fertur Iulianus: Etſi alterum pedem in ſepulcro haberem, adhuc addiſcere quædam vellem. Haud ſcimus an huc pertineat, quod Lucianus ſcribit in Votis: ὅς γε δὴ ἐν τῇ νηὶ ἕτερον πόδα ἔχει, id eſt, Qui quidem iam alterum pedem habeat in naui. Plutarchus in cōmentariolo De puerorum inſtitutione, notat, ſenes vulgato conuicio vocari ſolere κρονολήρους καὶ σοροδαίμονας. Quod iam ætate deſiperent, & foſſæ cōfines eſſent, magisq; buſtuariæ laruæ, quam homines. Plautus Acherontium ſenem dixit. Terentius Silicernium: & Capularem dixit neſcio quis. Græci τυμβογέροντας vocant, auctoribus Heſychio & Suida, ac πεμπέλους extremæ ætatis homines; illos, quod tumulo ſint proximi; hos quod breui mittēdi ſint ad inferos, παρὰ τὸ πέμπειν, quod eſt mittere, & ἰλὸς palus, quod qui moriuntur, crederentur per Stygiam paludem tranſmitti ad inferos.

Cauam Arabiam ſerere.

Τὴν κοίλην ἀραβίην σπείρειν, id eſt, Cauam Arabiam ſerere. Pro fruſtra ſudare, aut in re perdifficili, nec admodum frugifera operam ſumere. Lucianus in Apologia: Ὡς τὴν κοίλην ἀραβίην σπείρειν ἐπιχειρεῖν, id eſt, vt cauam Arabiam ſerere aggrediatur. Significat autē paluſtrem Arabiæ partem, neutiquam idoneam ſementi. Plutarchus περὶ τῆς ἀδολεσχίας. Τῶν μὲν γὰρ περὶ τὰς ἀσίας εὐκαταφερῶν ἄγονον εἶναί τι σπέρμα λέγουσι. τῶν δὲ ἀδολέσχων ὁ λόγος ἀτελὴς καὶ ἄκαρπός ἐστι, id eſt, Aiunt enim ſterilem eſſe ſationem humilium Aſiæ regionum: at loquaculorum ipſa oratio inutilis eſt, atq; infrugifera.

Lynceo perſpicacior.

LYNCEI perſpicacitas in prouerbium abiit. Plinius natural. hiſtor. libro ſecundo, cap. 17. Nouiſſimam, inquit, lunam, primamque eadem die vel nocte, nullo alio in ſigno, quā in ariete conſpici, id quod paucis mortalium contingit. Et inde fabula cernendi Lynceo. Sunt, qui tradunt, Lynceum primum reperiſſe fodinas metallorum, æris, argenti, auri. Et hinc vulgo natam fabulā, quod ea quoque videret, quæ ſub terra forent. Teſtis Lycophronis interpres. Meminit huius & Plato in epiſtola quadam. Ariſtophanes in Pluto:

Βλέπειν τ' ἀποδείξω σ' ὀξύτερον τοῦ
λυγκέως

id eſt:

Faxo, vt videas vel Lynceo ipſo acutius.

Lucianus in Hermotimo, Σὺ δὲ ὑπὲρ τὸν λυγκέα ἡμῖν δέδορκας, καὶ ὁρᾷς τὰ ἔνδον, ὡς ἔοικε διὰ τοῦ στέρνου, id eſt, Tu vero nobis ipſo etiā Lynceo perſpicacior es, qui, ſicuti videtur, per pectus ipſum, quæ ſunt intus cernis. Idem in Icaromenippo: Πῶς νῦν καθάπερ λυγκεὺς

λυγκεὺς ἐξαίφνης γεγένημενος ἅπαντα διαγινώσκεις. Qui nunc repente, quaſi Lynceus quidam effectus, cuncta diſcernis? Horatius in prima epiſtola ad Mæcenatem.

Non poſſis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi.

Marcus Tullius M. Varroni: Quis eſt tam Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat? Apollonius in Argonauticis ſcribit hunc Lynceum vſq; adeo fuiſſe perſpicacem, vt etiam terram ipſam oculorum acie penetraret, quæque apud inferos fierent, peruideret:

Λυγκεὺς δὲ, καὶ ὀξυτάτοις ἐκέκαστο
Ὄμμασιν, εἰ ἐτεόν γε πέλει κλέος ἀνέρα κεῖνον
Ῥηϊδίως καὶ νέρθε κατὰ χθονὸς αὐγάζεσθαι.

id eſt:

At miro viſus pollebat acumine Lynceus,
Si modo vera eſt fama, virum quæ prædicat illum,
Perfacile inſpexiſſe ſub altis condita terris.

Plutarchus in commentario, quẽ ſcripſit aduerſus Stoicos, teſtatur, famam fuiſſe de Lynceo, ꝙ ſaxa quoque, & arbores oculorum acie penetraret. Pauſanias in Corinthiacis tradit Lynceum, Danao vita defuncto, regni ſucceſſionem ſuſcepiſſe. Pindarus in Nemeis hymno decimo, meminit Lyncei, qui ex Taygeto monte viderit Caſtorem, & Pollucem ſub quercus trunco latitantem, & horum alterum iaculo vulneraſſe. Pindari interpres citat hiſtoriam rerum Cypriarum, Ariſtarchum, & Didymum.

Quod in animo ſobrij, id eſt, in lingua ebrij

Τὸ ἐν καρδίᾳ τοῦ νήφοντος, ἐπὶ τῆς γλώττης ἐστὶ τοῦ μεθύοντος, id eſt, Quod in corde ſobrii, id eſt, in lingua ebrii. Prouerbialis ſententia, quam refert in Collectaneis Diogenianus. Vſurpat Plutarchus, idque prouerbii nomine in libello, cui titulus περὶ ἀδολεσχίας. Nec prætereundum illud Herodoticum: Οἴνου κατιόντος, ἐπιπλέουσιν ἔπεα, id eſt, Subſidente vino, ſupernatant verba. Nam ſobrios aut metus, aut pudor cohibet, quo minus effutiant ea, quæ ſatius putarint ſuppreſſiſſe. At vinum & pudorem diſcutit, & timorem abigit. Vnde fit, vt temulenti ſæpenumero non contineant voces per iugulum redituras. Pindarus in Nemeis, θαρσαλέα δὲ παρὰ κρητῆρα φωνὰ γίνεται, id eſt, Audax iuxta craterem vox fit, ſiue quod vinum affert confidentiam; ſiue quod in conuiuio tutum eſt magnifice loqui; ſiue quod, qui vicit, merito, citraque periculum laudatur.

Virgultea ſcaphula Ægæum tranſmittere.

Ἐπὶ ῥιπὸς τὸν αἰγαῖον διαπλεῦσαι, id eſt, Virgulto Ægæum tranſmittere. In eos dicitur, qui rem ſupra modum arduam leui opera conficere tentãt. Lucianus in Sectis, Ἐπὶ ῥιπὸς, ὡς παροιμία φησὶν, τὸν αἰγαῖον ἢ ἰόνιον διαπλεῦσαι θέλοντες, id eſt, Virgulto, quemadmodum prouerbio dicitur, Ægæũ, aut Ionium mare tranſmittere cupientes. Citatur hic ſenarius à Suida. Extat autem apud Ariſtophanem in Pace:

Κέρδους ἕκατι κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοι.

id eſt:

Cauſa lucelli nauiget & in vimine:

Taxa:

Taxat Simonidem, tanquam lucri cupidiorem, quod ad quæſtum ſcriptitarit carmina. Porro ῥὶψ vimē eſt flexibile, aut ramus ſalignus, παρὰ τὸ ῥίπω, videlicet, quod inflectatur ob lentitudinem. Citatur & hic.

Σὺν τῷ θεῷ πλῶν, κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοι.

id eſt:

Quiſquis ſecundo nauigarit numine,

Is vel ſaligno nauigarit vimine.

Exſtat & hic inter ſententias prouerbiales, citatus item ab Ariſtophanis interprete:

Θεοῦ θέλοντος, κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις.

id eſt:

Deo fauente, nauiges vel vimine.

Phœnice viuacior.

LVCIANVS in Sectis, Ἢν μὴ φοίνικος ἔτη βιῷς. id eſt. Ni Phœnicis annos vixeris. De Phœnicis viuacitate diximus alibi. Cuius etiam raritas prouerbio fecit locum, Phœnice rarior: quale eſt illud: Coruo quoque rarior albo. Negant enim phœnicē eſſe niſi vnicam, ſi qua fides ſcriptoribus.

Cum plurimum laborauerimus, eodem in ſtatu ſumus.

LVCIANVS in Sectis, καὶ κατὰ τοὺς παροιμιαζομένους, πολλὰ μοχθήσαντες, ὁμοίως ἐσμὲν. id eſt. Ac, iuxta prouerbium, cum multum laborauerimus, itidem vt antea ſumus. De fruſtra laborantibus. Quod euenit ijs, qui poſt diuturnum ſtudium nihilo reperiuntur eruditiores, poſt longam negotiationem nihilo ditiores.

Aquam in mortario tundere.

Ὕδωρ ὑπέρῳ πλήττειν. id eſt. Aquam piſtillo tundere. Lucianus in Sectis. Ὥσπερ εἴτις ἐς ὅλμον ὕδωρ ἐγχέας ὑπέρῳ σιδηρῷ πλήττοι. id eſt. Tāquam ſi quis aquam in mortarium infuſam ferreo piſtilo tundat. Quadrat in eos, qui laborant inaniter: ſiquidem aquam ſi quis vel ętatem contundat, nihil aliud erit, quā aqua. Lucianus in eodem opere: Οὐκ εἰδὼς, ὅτι κἂν ἀποβάλῃ φασὶ τοὺς ὤμους πλήττων ὕδωρ ὁμοίως τὸ ὕδωρ μένει. id eſt, Ignarus, quod, etiam ſi humeros, vt aiunt, verberando decutias, tamē aqua manet aqua. Suidas ad hunc effert modum: Ἀναπολεῖς τοὺς ὤμους ὕδωρ πίσσων, ὁμοίως ὕδωρ μένει. id eſt, Verſas ſcapulas aquā pinſens, aqua tamen æque aqua manet. Quantumuis doceas ὄνον λύρας, quantumlibet admoneas ſtupidum, ſui ſimilis eſſe pergit.

Gnomon, & regula.

QVOD eſt in re quapiam præcipuum, & ad quod vnum reliqua omnia conferuntur, regulam & gnomonem prouerbio vocabant. Lucianus in Harmonide: Ὅτι τὸ κεφάλαιον ἀρετῆς ἁπάσης, ὁ γνώμων, φασὶ, καὶ ὁ ὀρθὸς κανὼν τῶν τοιούτων. id eſt, Quod eſt caput omnis virtutis, gnomon, vt aiūt, & recta regula. Idem in Scytha: Οὗτός σοι ἑλληνικὸς κανών, id eſt, Hic tibi Græcanica regula. Itē in Sectis: Τοῦτον κανόνα, καὶ σάθμην ἀκριβῆ τοιούτων, id eſt, Hāc regulam, & amuſſim certiſſimam rerum eiuſmodi. Porro ad regulam exæquant fabri ſtructuram. Iidem vtuntur & gnomonibus. Conſtat autem Gnomon è duabus lineis rectis, quas vtrinque dimetiēs diſſecto quadrangulo conſtituit.

Ne in tonſtrinis quidem.

LVCIANVS in libello, cui titulus, quomodo conſcribenda ſit hiſtoria, Οὔτε τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, ἐπὶ κουρείων τὰ τοιαῦτα μυθολογούντων ἀκούσας. i.

Qui

Qui nec in tonſtrinis, quod dici ſolet, talia fabulantes audierit. Quod in tonſorum officinis fere otioſi deſideant, & ſuam quiſque fabulam afferat in medium, vnde Flaccus:

— Gaudent vbi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.

Item alibi: *— Opinor*
Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe.

Cuius alibi meminimus.

In foribus vrceum.

Ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν, id eſt, In foribus aqualem. Nam hoc verbo vſus eſt Plautus. Ariſtoteles lib. Rhetoricorum I. τὸ δὲ τέλος ἀγαθὸν, ὅθεν ταῦτα εἴρηται, κὰδ δέ κεν εὐχωλὴν Πριάμῳ, καὶ αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. καὶ ἡ παροιμία δὲ τὸ ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν. id eſt, Finis autem bonus, vnde illa dicta ſunt, Et laudem Priamo. Præterea, Turpe diu manſiſſe. Iam vero proverbium etiã illud, Vrceum iuxta fores. Interpres quiſpiam, nam librum ἀνώνυμον ſuppeditarat vir eruditiſſimus Baptiſta Egnatius, ait ſignificari rem cõtemptam, ac vilem. Negliguntur enim, quæ paſſim ſunt obuia, quæque facile quibuslibet contingunt. Itaque vrceum in forib. poſitum nemo ſtudet tollere, procliue enim. Verum vniones in ſcriniis reconditos magis expetunt. Plutarchus περὶ πολυφιλίας, ait, rubum vltro hærentem negligi, ac præteriri, vineam, oleasque experi, recenſens hanc ſententiam, Οὐ γὰρ αἱρετέον πάντων τὸ ῥᾳδίως ἁλισκόμενον, id eſt, Non eſt tollendum, quod admodum facile conſequi licet. Item in epiſtolis Seneca: Multi aperta transeunt, condita, & abſtruſa rimantur. Furem ſignata ſollicitant. Vile videtur quidquid patet, aperta effractarius præterit. Hos mores habet populus, hos imperitiſſimus quiſque, in ſecreta irrumpere cupit. Porro proverbium imperfectũ ac mutilum videtur. Quãdoquidem Ariſtoteles ad eum modum pleraque refert, tanquam alioqui per ſe ſatis nota. Apparet eſſe hemiſtichium Iambici trimetri, à Comico quopiã mutuo ſumptum.

Haudquaquam difficile, Athenienſem Athenis laudare.

ARiſtoteles lib. Rhetoricorum I. Ὥσπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, οὐ χαλεπὸν Ἀθηναίους ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινεῖν. id eſt, Quemadmodum enim dixit Socrates, haud difficile eſt, Athenienſes Athenis laudare. Citat idem, eodem in opere, de prooemiis agens, Haud quaquam eſſe difficile, Athenienſes laudare apud Athenienſes, verum apud Lacedæmonios id fore difficile. Exſtat autem in Menexeno Platonis, idque in adagionis locum ceſſit. Dictum eſt autem, propter encomia, orationesque panegyricas, quæ Athenis ex more exhibebantur iis, qui fortiter oppetiiſſent in bello, in quibus quoniam plurima dicebantur in laudem populi Athenienſis, pronis auribus audiebãtur: propterea quod ſuis quiſque laudibus fauet.

Exigua res eſt ipſa iuſtitia.

ARiſtoteles libro Rhetorices I. Διὸ καὶ τὴν δικαιοσύνην φασὶ, μικρὸν εἶναι, id eſt, Vnde etiam aiunt, ipſam iuſtitiam, exiguum quiddam eſſe. Quo proverbio ſignificabant, non multum afferre momenti, ſi probus ſis, niſi talis etiam habearis, & opinionem longe plus valere, quam rem ipſam. At quanto melius Æſchylus in tragœdia, cui titulus ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, de Amphiarao:

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος ἀλλ' εἶναι θέλει.
Βαθεῖαν ἄυλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος.
id eſt,

Neq; enim videri, at eſſe vir cupit optimus,
Mentis profunda ſegete perfruens bona.

Rectius Socrates, admonens, vt talis quiſq; ſit, qualis haberi velit. Modeſtius Euripides in Oreſte, probans opinionem, vbi res ipſa non adeſt, tanquam optimo proximam:

Κρεῖσσον δὲ τὸ δοκεῖν κἂν ἀληθείας ἀπῇ.
id eſt,

Res ipſa vt abſit, optima eſt opinio.

Itidem Terentius in Adelphis: Si tibi iſtuc re ipſa non dolet, at ſimulare certe eſt hominis.

Occaſione duntaxat opus improbitati.

ARiſtoteles lib. Rhet. I. Καὶ πρὸς οὓς ἔχουσι πρόφασιν, ἢ προγόνων, ἢ αὐτῶν, ἢ φίλων, ἢ ποιησάντων κακῶς, ἢ μελλησάντων, ἢ αὐτοὺς, ἢ προγόνους, ἢ ὧν κήδονται. ὥσπερ γὰρ παροιμία, προφάσεως δεῖται μόνον ἡ πονηρία, id eſt, Aut aduerſus quos occaſionem habent, ſiue progenitorum nomine, ſiue ſuo ipſorum, ſiue amicorum, ſiue eorum, a quibus beneficio fuerunt affecti, aut curę habiti ipſi, vel maiores ipſorum, vel eorum pro quibus ſoliciti ſunt. Quemadmodum enim prouerbio dicitur, Occaſione duntaxat opus eſt malitiæ. Quadrabit in nocēdi cupidos, qui, ne temere læſiſſe videantur, cauſas prætexunt. Celebratur hic mimus Publii, in hanc ſententiam:

Maleſacere qui vult, nuſquam non cauſam inuenit.

Circumfertur & hodie vulgo apud noſtrates adagium non vſquequaq; ſpernendum, Facile fuſtem inueniet, qui cupit cædere canem. Eodem ſpectat Terentianum illud: Fingit cauſas, ne det ſedulo. Item illud Martialis:

Iraſci tantum felices noſtis amici,
Non quia ſic meruit, ſed iuuat hoc facere.

Fortaſſis huc alluſit & Euripides, cum ſic ait in Iphigenia Aulidenſi:

Ἐπὶ βραχείας προφάσεως ἴδοι μόνον,
Ἐφ' ἧς σ' ἐγὼ καὶ παῖδες αἱ λελειμμέναι
Δεξόμεθα δέξιν, ἥν σε δέξασθαι χρεών.
id eſt,

Occaſione tantum opus fuerit leui,
Vt & ipſa, quiq; mihi ſuperſunt liberi,
Te rurſus accipiamus iſtunc ad modum,
Quo te accipi par eſt.

Citant & hunc ſenarium ex Menandro;

Μικρὰ πρόφασίς ἐστι τοῦ πρᾶξαι κακῶς.
id eſt,

Ad praue agendum parua ſatis occaſio eſt.

Vel à mortuo tributum auferre.

Κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρει, id eſt, Etiam à mortuo tollit. In hominem vndecunq; per fas nefasq; lucrum captātem. Ariſtoteles libro Rhetoric. 3. tractans de iis, quæ pudenda habeantur, Οἷον inquit, πενήτων ἢ τεθνεώτων ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ ἀπὸ νεκροῦ φέρειν, ἀπὸ αἰσχροκερδίας γάρ. id eſt, Veluti, ſi quis exigat a pauperibus ſiue defunctis, vnde etiam illud ortum eſt adagium: Etiam à defuncto tollere? propterea quod id à turpi lucri cupiditate proficiſcitur. Finitimum eſt illū:

Αἰτεῖ γὰρ καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα.
id eſt,

Ipſis vel à ſtatuis farinas poſtulat.

Natum à tyrannis, qui & à ſepulchris aut defunctorum ſtatuis, vectigal

Digitized by Google

gal colligũt. Legitur in epiſtola quadam ad Craterem Diogenis, Καὶ τοὺς ἀνδριάντας τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ προσιὼν αἴτει τὰ ἄλφιτα, id eſt, Adi & ſtatuas, quæ in foro ſunt, atq; ab his cibum poſcito.

Pudor in oculis.

Ἐν ὀφθαλμοῖς ἡ αἰδώς, id eſt, In oculis pudor. Horum nos pudet, quæ in propatulo ſunt. Adſpectus enim vel incutit, vel renouat etiam pudorem. Vnde fit, vt pueri, cum pudeſcunt, oculos tegant. Et apud Platonem Socrates, dicturus de amore, ob pudorẽ oculos tegit, nimirum huc alludens. Hinc & poetæ Cupidinem, quod ſit improbiſſimus, cæcum fingunt. Eodem pertinet illud Ciceronis, Epiſtolam non erubeſcere. Videmus etiam eos, qui oculis capti ſunt, a verecundia plurimum abeſſe. Huc ſpectauit Ouidius cum ait, noctem, vtpote cæcam, pudore vacare.

Nox, inquit, & amor, vinumq; nihil moderabile ſuadent.
Illa pudore vacat, Liber amorque metu.

Refertur adagium ab Ariſtotele lib. Rhet. 2. Καὶ τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς, καὶ τὰ ἐν φανερῷ. ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ. id eſt, Et ea, quæ ſunt oculis expoſita, quæque in propatulo ſunt. Vnde & illud proverbio dicunt, Pudorem in oculis eſſe. Citatur & apud Athenæum libro 13. Idem in Problematis, cauſam inquirens, quamobrem pudefactis erubeſcant aures, iratis oculi, huius adagii teſtimonium citat. Ἢ ὅτι, inquit, ἡ μὲν αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς, κατάψυξίς τις μετὰ φόβου. ὥστε εἰκότως ἀπολείπει τὸ θερμὸν τοὺς ὀφθαλμούς, χωριζόμενον δὲ εἰς τὸν δεκτικώτατον φέρεται τόπον. τοιοῦτος δὲ ὁ ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ὤτων, ὁ γὰρ ἄλλος ὀστώδης. ὀργιζομένοις δὲ ἐπανέρχεται τὸ θερμόν. μάλιστα δὲ γίνεται φανερὸν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς διὰ τὴν χρόαν οὖσαν λευκήν. id eſt, An propterea, quod pudor in oculis frigus quoddam adducit vna cum metu, atque ob id merito calor deſtituit oculos? Is vero demigrans inde fertur ad locum ſui maxime capacem. Eſt autem huiuſmodi ſumma pars aurium, nam reliqua pars eſt oſſea. Rurſum iratis calor ſuffunditur: idq; potiſſimum apparet in oculis, propter albicantem illorum colorem: Refertur hic verſus ex Euripide:

Αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς γίνεται τέκνον.
id eſt,
Mea gnata, in oculis naſcitur hominum pudor.

Ariſtophanes in Veſpis:

Ἀλλὰ τούτοις γε οὐκ ἔνι
Οὐδ' ἐν ὀφθαλμοῖσιν αἰδὼς τῶν παλαιῶν ἐμβάδων. id eſt,
Cæterum iſtis haud ineſt
Calciamentis vetuſtis, nec vel in oculis pudor.

Huc referri poteſt & illud, quod Ariſtoteles lib. Rhet. 1. ex Sapphone citat:

Αἰδώς κέν σε οὐκ εἶχεν ὄμματα,
id eſt,
Non eſſet tibi pudor in oculis.

Hinc & illæ figuræ, Quo ore, qua fronte audebis obiurgare filium? Et illud apud Ciceronem in epiſtolis ad Atticum, Nec enim conquiſitores, φαινοπροσωπεῖν audent. Quin & hodie vulgo dicunt, Non audebis faciẽ oſtendere. Apud Euripidem in Iphigenia Aulidenſi, Menelaus iubet Agamemnoni, vt ſeſe adſpiciat, videlicet, quo facti pudeat.

Βλέψον εἰς ἡμᾶς, ἵν' ἀρχὰς τῶν λόγων ταύτας λάβω.
id eſt,
Adſpice in nos recta, vt hoc capiam loquendi exordium.

Iſque reſpondet:

Μῶν τρέσας, οὐκ ἀνακαλύψω βλέφαρον, ἀτρέως γεγώς. id eſt,

Num verebor lumina in te tollere,
Atreo ſatus?

Fortaſſis huc adſcribendum erat, quod apud Homerum Achilles Agamemnonem *κυνώπην* vocat, ob impudentiam, velut oculis caninis, & inuerecundis.

Conciliant homines mala.

Συνάγει τοὺς ἀνθρώπους κακά, id eſt, Conciliant homines mala. Sententia proverbialis, quæ declarat id, quod vulgo fit, ex hoſtibus nonnunquam amicos fieri propter malum aliquod incidenſs vtriſque commune. Ariſtoteles lib. Rhet. 1. *Οὐδὲν γὰρ κωλύει ἐνίοτε ταὐτὸ συμφέρειν τοῖς ἐναντίοις. ὅθεν λέγεται, ὡς τὰ κακὰ συνάγει τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ᾖ ταὐτὸ βλαβερὸν ἀμφοῖν*, id eſt, Nihil enim vetat, quo minus idem conducat ambobus aduerſariis. Vnde dicitur illud, Concliari homines malis, quoties idem vtriſq; noxium fuerit. De ſyncretiſmo diximus alibi. Quin huc quoque poteſt deflecti proverbium, vt dicamus, indoctum fauere indocto, infantem infanti, nepotem nepoti. Neque enim bonarum modo rerum ſimilitudo conglutinat neceſſitudinem, verum etiam ex malis communibus ſæpenumero mutua naſcitur beneuolentia. Amant fere inter ſe, qui ſimul fecere naufragiū, qui militarunt vna, qui ſimul capti fuerunt ab hoſte: denique, qui corporis, aut animi morbis iiſdem laborant.

Ama, tanquam oſurus; oderis, tanquam amaturus.

Δεῖ φιλεῖν ὥσπερ μισήσοντα, μισεῖν δὲ ὥσπερ φιλήσοντα, id eſt, Sic amandum tanquam ſis oſurus, ſic oportet odiſſe tanquam ſis amaturus. Hanc Biantis ſententiam Ariſtoteles in lib. Rhetoricorum ſatis indicat in proverbium abiiſſe, cum ita ſcribit, *ὅτι οὐ δεῖ, ὥσπερ φασὶ φιλεῖν, ὡς μισήσοντα, ἀλλὰ μᾶλλον μισεῖν, ὡς φιλήσοντα*, id eſt, Non eſt amandum quaſi ſis oſurus, quemadmodum aiunt,: ſed ita exercendum odium, tanquam ſis aliquādo amaturus. Ac paulo inferius, *δεῖ φιλεῖν, οὐχ ὥσπερ φασὶν, ἀλλ' ὡς ἀεὶ φιλήσοντα*, id eſt, Oportet amare non quemadmodum aiunt, ſed tanquam ſemper amaturum. Commonſtrat enim illic philoſophus, quo pacto refellendæ, corrigendæque ſint ſententiæ vulgo receptæ, atque inculcatæ. M. Tullius in ſermone De amicitia ſcribit, Scipioni vſque adeo non placuiſſe dictum hoc Biantis nomine celebratum, vt negaret vllā vocem inimiciorem amicitiæ reperiri potuiſſe, quam eius, qui dixiſſet, ita amare oportere, vt ſi aliquando eſſet oſurus: nec vero ſe adduci poſſe, vt hoc, quemadmodum putaretur à Biante dictum eſſe crederet, qui ſapiens habitus eſſet vnus è ſeptem: ſed impuri cuiusdam, aut ambitioſi, aut omnia ad ſuam potentiam revocantis eſſe ſententiam. Quonam enim modo, inquit, quiſquam amicus eius eſſe poterit, cuius ſe putabit inimicum eſſe poſſe? quin etiam neceſſe erit cupere, & optare, vt quam ſæpiſſime peccet amicus, quo plures det ſibi tanquam anſas ad reprehendendum. Rurſum autem recte factis, commodiſque amicorum neceſſe erit angi, dolere, inuidere. Quare hoc quidem præceptum, cuiuscumq; eſt, ad tollendam amicitiam valet. Illud potius præcipiendum fuit, vt eam dili-

Digitized by Google

diligentiam adhiberemus in amicitiis parandis, vt ne quando amare inciperemus eum, quem aliquando odiſſe poſſemus. Hactenus Cicero. Refertur ab eodem Ariſtotele paulo ſuperius, ac repetitur lib. Moralium Eudemiorum 7. hic ſenarius:

Οὐδεὶς ἐραστὴς, ὅς τις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ,
id eſt,
Non eſt amicus hic, qui amare deſinit.

Qui emolumenti cauſa amat, potius eo, quod concupiſcebat, amare deſiit. At bonorum amicitia, quoniam virtuti nititur, immortalis eſt. Exſtat autem hic verſus apud Euripidem in Troadibus. Diogenes Laertius mutilum adagium refert, ἔφασκε φιλεῖν ὡς μισήσοντας· τοὺς γὰρ πλείστους εἶναι κακούς, id eſt, Iubebat amare tanquam oſuros; plurimos enim eſſe malos. Huc adſcribendus Mimus ille Publianus, qui eſt apud Aulum Gellium:

Iam amicum habeas, poſſe vt fieri inimicum putes

Et alius eiuſdem, ſed Senecæ titulo:

Ita crede amico, ne ſit inimico locus.

Sophocles item in Aiace Maſtigophoro:

Ἐγὼ δ᾽ ἐπίσταμαι γὰρ ἀρτίως, ὅτι
Ὅ τ᾽ ἐχθρὸς ἡμῖν, ἐς τοσόνδ᾽ ἐχθαρτέος
Ὡς καὶ φιλήσων αὖθις. ἔς τε τὸν φίλον
Τοσαῦθ᾽ ὑπουργῶν ὠφελεῖν βουλήσομαι
Ὡς αἰὲν οὐ μενοῦντα. τοῖς πολλοῖσι γὰρ
Βροτῶν ἄπιστός ἐσθ᾽ ἑταιρείας λιμήν.
id eſt,
At ipſe didici nuper, vt ſi quando ſim
Inimicus vlli, hunc oderim hactenus, velut
Aliquando amicum habiturus: erga amicum item
Officia ſic exerceam, vt qui non ſiet
Semper futurus amicus: etenim plurimis
Sodalitatis portus eſt tutus parum.

Atticus aduena.

Ἀττικὸς πάροικος, id eſt, Atticus aduena. In violentos, & feroces vicinos dicebatur. Durys apud Zenodotum ait, ex Atticorum moribus natum, quod olim finitimos è ſedibus ſuis exigere conſueuerint. Craterus inde manaſſe putat, quod Athenienſes, qui Samum miſſi fuerant, indigenas expulerint. Notatur adagium ab Ariſtotele libro Rhetoricorum tertio: ἔτι, inquit, ἔνιαι τῶν παροιμιῶν καὶ γνῶμαι εἰσιν, οἷον μαρτύριαι, Ἀττικὸς πάροικος, id eſt, Ad hæc nonnulla prouerbia ſunt, & ſententiæ, tanquam teſtimonia, vt Atticus aduena. Proinde proprie quadrabit in eos, qui ita nuper in munus aliquod aſciti ſunt, vt ſuperiores eiiciant.

Purpura iuxta purpuram diiudicanda.

Ἡ πορφύρα παρὰ τὴν πορφύραν διακριτέα, id eſt, Purpura ad purpuram diiudicanda eſt. Certiſſimum iudicium ex collatione naſcitur. Vnde emptores, mercaturi purpuram, ne fallantur, alteram adhibent purpuram. Licebit vti, quoties negabimus, inſaniam, aut inſcitiam indoctorum plene deprehendi, niſi cum eloquentium, & eruditorum ſcriptis conferantur. Etenim, ſi vel Salluſtium conferas cum Cicerone, iam velut obmuteſcit ille, alioqui per ſe diſertiſſimus. Refertur adagium à Phœbammone ſophiſta in commentario De figuris rhetoricis. Meminit & Iſocrates in oratione Panathenaica, Ἀλλ᾽ ὥσπερ τὴν πορ-

φύραν καὶ τὸν χρυσὸν θεωροῦμεν καὶ δοκιμάζομεν ἕτερα παραδεικνύοντες. id eſt, Sed quemadmodum purpuram, & aurum conſideramus, ac probamus, purpuram cum purpura cōferentes. Haud arbitramur prorſus ἀπροσδιόνυσον fore, ſi de conferenda purpura locum huc adſcripſerimus ex Aureliano Flauii Vopiſci. Meminiſtis, inquit, fuiſſe in tēplo Iouis Opt. Max. Capitolini pallium breue purpureum, laneſtre: ad quod cum matronę, atque ipſe Aurelianus iungeret purpuras ſuas, cineris ſpecie decolorari videbantur cæteræ, diuini comparatione fulgoris. Hoc munus rex Perſarum, ab Indis interiorib. ſumptū, Aureliano dediſſe perhibetur, ſcribens: Sume purpuram, qualis apud nos eſt. Nam poſtea diligentiſſime & Aurelianus, & Probus, & proxime Diocletianus, miſſis diligentiſſimis cōfectoribus, requiſiuerunt tale genus purpuræ, nec tamen inuenire potuerunt. Dicitur enim ſandix Indica talem purpuram facere, ſi curetur. Alluſit huc Quintilianus libro 12. cap. De generibus dicendi, agens de dictione, quæ ꝙ mediocris eſt, per ſe habet admirationē, ſed, admotis iis, quæ ſunt eximia, deſinit eſſe admirationi. Habet, inquit, admirationem, neque immerito, nam ne illud quidem facile eſt, ſed euaneſcūt hæc, atque moriuntur comparatione meliorum: vt lana tincta fuco, citra purpuras placet: at ſi contuleris, etiā lacernæ conſpectu melioris obruatur, vt Ouidius ait.

Saturniæ lemæ.

Κρονικαὶ λῆμαι, id eſt, Saturniæ lemæ. In cæcutientes ac ſtupidos dicitur: præſertim in eos, qui ætatis vitio deſipiſcunt. Eſt enim Lema humor in oculis concretus, vnde Lippitudo naſcitur. Deriuatur autē ἀπὸ τοῦ λεύω, id eſt, video, & μὴ negatiua particula, quod eiuſmodi lacrymæ craſſæ oculos occupantes viſui officiant. Ariſtophanes in Pluto:

> Ἀλλ' ὦ κρονικαῖς γνώμαις ὄντως λημῶντες τὰς φρένας ἄμφω.
>
> id eſt,
>
> *Saturninis animis vere, lippitis ſenſibus ambo.*

Γνώμαις dixit pro λήμαις. vnde λημῶ Græcis lippio, cæcutioq; ſignificat. Porro Saturniæ dicuntur, quaſi ſeniles, ac veteres, propterea quod κρόνος, id eſt, Saturnus, podagroſus, ac ſenex à poetis fingitur, & temporū deus: quaſi χρόνος. ἀρχαῖα vero, id eſt, Priſca, & antiqua, Græci nonnunquam ſtulta vocāt. Plato in Euthydemo; ἔχων φλυαρεῖς, καὶ ἀρχαιότερος εἶ τοῦ δέοντος, id eſt, Nugaris, ac ſtultior es, quam decet. Et κρονικώτερα, μωρότερα. & κρόνους nugas, ac deliramenta. Timothæus apud Athenæum libro tertio. Νέος ὁ Ζεὺς βασιλεύει. τὸ παλαιὸν δ' ἦν Κρόνος ἄρχων, id eſt, Iuuenis regnat Iuppiter. Olim autē principatum tenebat Saturnus: Ariſtophanes in Veſpis:

> Καὶ τοὺς τραγῳδούς φησιν ἀποδείξειν κρόνους
> Τὸν νοῦν. id eſt,
> *Seſe tragœdos mente Saturnos ait*
> *Mox redditurum.*

Idem in Nebulis:

> Καὶ πῶς ὦ μωρὲ σὺ καὶ κρονίων ὄζων, καὶ βεκκεσέληνε. id eſt,
> *Et quomodo, o ſtulte, & Saturnalia olens, & lunaris?*

Dionyſodorus in Euthydemo Platonis Socratem Saturnū vocat, bardum, ac ſtupidum ſentiens, οὕτως, inquit, εἶ κρόνος, id eſt, Adeo es Saturnus. Alluſit huc Lucianus in Timone: Λημᾷς, καὶ ἀμβλυώττεις πρὸς τὰ γινόμενα,

Digitized by Google

νύμφαι, id eſt, Cæcutis ac lippis ad ea, quæ patrantur. Atq; inibi paulo inferius, καὶ καθ᾽ ὀλίγον χρόνον σὲ ὦ θεῶν ἐνδοξότατε, ἀποφαίνουσι, παρωσάμενοι τῆς τιμῆς, id eſt, Et paulatim Saturnũ te, ô deorum præclariſſime reddũt, depellentes ab honore. Plutarchus ætate deſipientes oſtendit vulgo κρονολήρους, appellatos fuiſſe, id eſt, Saturni more delirantes: videlicet, ꝓpter aniles fabulas, quæ de hoc deo referuntur. Eas refert idem Plutarchus in commentario de facie apparenti in orbe lunæ: Saturnum in inſula quapiam fortunata, profundo in antro dormire, ſaxa complexum aurea. Cæterum hunc ſomnum illi accidere ex vinculis in eum vſum arte confectis à Ioue. Aues autem, quæ in ſcopuli cacumine verſant̃, afferre illi ambroſiam, vniuerſamque inſulam mira fragrantia compleri, è rupe, velut è fonte ſcatente: adeſſe dæmones, qui Saturnum obſeruent, & inſeruiant. Hos olim cum illo amicitia coniunctos fuiſſe, cum diis, atque hominibus imperaret: multaq; de futuris rerum euentibus ex ſe prędicere. Sed maxima, maximiſque de rebus ſic efferunt, vt Saturni ſomnia videantur. Nam, quidquid cogitarit Iuppiter in animo, id ſomniare Saturnum. Huiuſmodi quædam nugamẽta de Saturno commemorantur in hoc libello. Iam illud eruditi lectoris iudicio relinquitur, nunquid ad hoc adagium pertineat, ꝙ Pythagorici συμβολικῶς mare, Saturni lacrymam appellant, vt teſtatur idem auctor, commentario de Iſide, & Oſiride. Siquidem eſt aqua marina nõ ſalſa ſolũ, & amara, ſed craſſior item, & impurior reliquis.

Cucurbitas lippire.

Κολοκύνταις λημᾶν, id eſt, Lippire cucurbitas. Ad ſuperiorẽ adagii formam pertinet. Ariſtoph. in Nubib.

Νῦν γὰρ δή τοι ἤδη καθορᾷς αὐτάς, εἰ μὴ λημᾶς κολοκύνταις. id eſt,

At nũc ipſas plane cernis, niſi fors lippis Colocyntis. κολοκύνθας Græci vocant, quas nos cucurbitas. Verba ſunt Socratis, oſtendentis nubes, hoc eſt, niſi plane nihil vides, & tantas habes in oculis lemas, quantæ ſunt cucurbitæ.

Ollas lippire.

Χύτραις λημᾶν, id eſt, Ollas lippire, Prouerbialis hyperbole, proximæ ſimilima. Lucian⁹ aduerſus ineruditũ, ac multos coemẽtẽ libros, χύτραις, inquit, λημῶντες, id eſt, Ollas lippientes, Lacrymas indicãs, ollis æquales. Hoc adagium vtrunque quoties ad animum refertur, fit elegantius & iucundius: veluti, ſi quis hominem craſſi iudicii, ac vehementer cæcutientis, & turpiter errantis, dicat lippire non lemis, ſed ollis.

Odium agreſte.

Μῖσος ἄγριον, id eſt, Odium agreſte. Atrox odium veteres ſic appellabant, propterea quod ruſtici plerunque μισάνθρωποι ſunt, & acerbius, atque implacabilius oderunt. Lucianus contra indoctum, Μῖσος δὲ ἄγριον φασὶν παρὰ πάντων ἔχεις ἐπὶ τῇ βδελυρίᾳ. id eſt, Laboras autẽ agreſti, ſicuti dicitur, omnium odio, propter inſolentiam. Vnde & ciuitatem appellamus morũ comitatem, humanitatemque. Et apud Iureconſultos ciuilis actio diſcernitur à criminali. Deinde Græci, quidquid barbarum immane, aut crudele volunt intelligi, id ἄγριον vocant.

Megarenſes neq; tertii, neq; quarti.

Μεγαρεῖς οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι, id eſt,

Digitized by Google

eſt, Megarenſes neque tertii, neque quarti. Dicebatur olim in homines ſupra modum ignauos, & contemptos, nulloq; honore dignos. Natū adagiū ex oraculo quodam. Id quidam, inter quos Stephanes Mneas, & Ion, Æginenſibus, alii Megarenſibus redditum exiſtimant. Narrat itaque Mneas, cum Æginenſes in Achaia debellaſſent Ætolos, ac decimam pentecontorum cepiſſent (ea eſt nauis remigum quinquaginta) hanc Apollini Pythio victoriæ monumentum dedicarunt. Rogabantque Deum, quinam eſſent Græcorum præſtantiſſimi, arbitrantes futurū, vt ob eam victoriam ipſis prima laus ab Apolline tribueretur. Oraculum hunc ad modum reſpōdit,

Ἵππον θεσσαλικὴν, λακεδαιμονίην τε γυναῖκα,
Ἄνδρας δ' οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς Ἀρεθούσης.
Ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν δ' εἰσὶν ἀμείνονες, οἵ τε μεσηγὺ
Τίρυνθος ναίουσι καὶ ἀρκαδίης πολυμήλου
Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κέντρα πτολέμοιο.
Ὑμεῖς δ' αἰγιέες, οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι,
Οὐδὲ δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτ' ἐν ἀριθμῷ id eſt,

Theſſala equa præſtat reliquis, mulierq; Lacæna.
Porro viri potant qui pulchra fluenta Arethuſæ.
Hos quoq; præterea, media gens incola vincit
Tirynthi, Arcadiæque bidentibus inclytæ albis,
Argiui ſtimuli bellorum, armisque potentes.
At vos, Ægini, neq; tertius accipit (*ordo,*
Nec quartus, neq; biſſenus, neque deniq; veſtri
Vlla vſquam ratio eſt, nuſquā numerusve, locusve.

Qui ſcripſit commentariolos in Theocritum, refert hoc epigramma paulo diuerſius, nimirum ad hunc modum;

Γαίης μὲν πάσης τὸ πελασγικὸν ἄργος ἄμεινον,
Ἵπποι θρηΐκιαι, λακεδαιμόναι τε γυναῖκες
Ἄνδρες δ' οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς Ἀρεθούσης.
Ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν δ' εἰσὶν ἀμείνονες, οἵ τε μεσηγὺ
Τίρυνθος ναίουσι, καὶ ἀρκαδίης πολυμήλου,
Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κέντρα πτολέμοιο.
Ὑμεῖς δ' ὦ μεγαρεῖς οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι,
Οὔτε δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτ' ἐν ἀριθμῷ.

Callimachus itē in epigrammatis ad Megarenſes retulit prouerbium:

— Τῆς δὲ Γαλαίνης
Νύμφης ὡς μεγαρέων, οὐ λόγος, οὐδ' ἀριθμός. id eſt,

Sed veluti Megarenſibus accidit olim,
Nymphæ infelicis, non locus, aut ratio.

Item Theocritus in Catellæ amore,

Ἄμμες δ' οὔτε λόγῳ τινὸς ἄξιοι, οὐδ' ἀριθμητοί,
Δύστανοι μεγαρῆες, ἀτιμοτάτῃ ἐνὶ μοίρῃ. id eſt,

Noſtri nec ratio eſt, numero neque ponimur vllo
Extremæ ſortis veluti quondā Megarenſes.

Eſt & inter amantes ordo, cum hic primus eſt apud amicam, ille ſecundus, alius tertius, aut quartus. Quemadmodū & in teſtamentis eſt primus, ſecundus, & tertius heres. Effertur et hac forma prouerbium, τῶν μεγα-

Digitized by Google

τῶ μεγαρέων ἄξιοι μερίδος, id eſt, Megarenſiũ parte, ſeu loco digni. Huc ſpectat & Homericum illud Iliados β

Οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ. id eſt,

Nuſquã in conſiliis, nuſquam numeratur in armis.

Refertur ex Euripide:

Δειλοὶ γὰρ ἄνδρες οὐκ ἔχουσιν ἐν μάχῃ
Ἀριθμὸν, ἀλλ' ἄπεισι κἂν παρῶσ' ὅμως. id eſt,

Formidoloſi nullũ habent in prælio
Numerum, ſed abſunt, licet ibi adſint maxime.

Hanc figuram & Latini videntur exprimere. M. Tull. Nemine eſſe puto, qui modo in aliquo numero ſit, hoc eſt, qui ſit alicuius momenti, alicuius pretii. Idem Philip. 2. Bomabalio quidã pater, homo nullo numero, nihil illo cõtemptius. Plutarchus in Sympoſiacis, Τῶν δὲ ἐμῶν πολιτῶν ὥσπερ μεγαρέων οὐδεὶς λόγος, id eſt, Atqui meorũ ciuium, veluti Megarenſium nulla ratio. Idẽ alias in eodem opere. Τῶν δὲ δημοκριτείων, ἔφη, εἰδώλων, ὥσπερ αἰγιέων ἢ μεγαρέων ἀριθμὸς οὐδεὶς, οὐδὲ λόγος, id eſt, Atqui Democriticarum, inquit, imaginum, perinde vt Megarenſium, aut Æginenſium, nullus numerus, neque reſpectus. Arbitramur & Ariſtophanẽ huc leuiter alluſiſſe, cũ ſcribit in Acharnenſibus:

Ὡς χρὴ μεγαρέας μήτ' ἐν γῇ, μήτ' ἐν ἀγορῇ,
Μήτ' ἐν θαλάττῃ, μήτ' ἐν ἠπείρῳ μένειν i.
Megarẽſib. nefas manere eſſet neq;
In terra alicubi, nec foro, nec in mari,
Neq; continente.

Siquidem excludens Megarenſes quatuor locis, nimirũ ad illud reſpexit, ἔτι τίπαρ. Quanquam in verſibus opinamur, non abeſſe mendum, videl. in μήτ' ἐν γῇ, niſi forte quarto loco ſibi permittit ſpõdeum, quemadmodum permittit anapæſtũ. Nobis ſubolet huc & M. Tullium alluſiſſe, cum in Bruto ſuo ſic loquitur: Duob⁹ igitur ſummis Craſſo, & Antonio. L. Philippus proxime accedebat, ſed longo interuallo, tamen proximus. Itaq; cum, etſi nemo intercedebat, qui ſe illi anteferret, neq; ſecundum tamen, neq; tertiũ dixerim. Nec. n. in quadrigis cũ ſecũdum numerauerim, aut tertiũ, qui vix è carcerib. exierit, cũ palmam iã primus acceperit, nec in oratorib. qui tantũ abſit a primo, vix vt eodẽ curriculo eſſe videatur. Simili forma M. Tull. in Academicis li. 2. dixit quintæ claſſis Democritum: Quis, inquit, hunc philoſophũ non anteponat Cleanthi, Chryſippo, reliquisq; inferioris ætatis, qui mihi cum illo comparati, quintæ claſſis videntur? i. poſtremi ordinis. E diuerſo primæ claſſis dicuntur, qui cæteris præferuntur; & nulla claſſe, qui prorſus contempti. Translatũ è claſſib. in quas Seruius Tullius rex diuiſit populũ Romanũ pro cẽſus modo. Florus epitome 49. dixit vltimæ ſortis homine vehemẽter obſcurũ. Andriſcus, inquit, vltimæ ſortis homo, Perſei regis ſe filiũ ferens, &c. Item epitome 19. C. Glauciã dixit vltimæ ſortis hominẽ. Hoc fiet lepidius, ſi transferatur ad animi res: veluti, ſi dicas, vltimæ ſortis ingeniũ; aut orationem cum aliorum ſcriptis vix cõferendã, extremæ claſſis orationem. Ad hanc pertinet formam, cum dicunt hominem primæ notæ, poſtremæ notæ. & M. Tullius, ſalutẽ appellat de meliore nota, ſalutationẽ accuratam. Ad perſonam accommodauit Catullus:

Et quisquis de meliore nota.

Id tranſlatum videtur à negotiatoribus, qui vino, aut panno notam affigunt, indicātem mercis pretium.

Lepus pro carnibus.

Λαγὼς περὶ κρεῶν, id eſt, Lepus de carnibus, ſubaudi, periclitat^r. In eos dicitur, qui ob aliquam ſui vtilitatem in diſcrimen vocantur. Nam leporem non inſectamur, quod noceat, ſed quod pulpamentum habeat. Eſt enim animal & eſculentum, & timidum, atq; inerme: vt natura, hominum eſcis leporē genuiſſe videatur. Rheginenſes autem vulgo lepores dicti ſunt, vtpote pauidi ac formidoloſi. Effertur etiā ad hunc modum adagium, ὁ λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν τρέχει, id eſt, Lepus pro carnibus currit. De iis, qui, magno ſuo periculo, aut capitis etiam diſcrimine, atque ob id acriter decertant. Tranſlata metaphora à venatu, in quo lepus, quoniam intelligit ſeſe ad necē peti, pernicioſiſſimo curſu fugit, adeo, vt non raro deficiat, medioq; in curſu exanimetur. Qua de re Plutarchus in Commētario de terreſtrium, & marinorum animantiū prudentia, narrat quiddam haud quaquam indignum, quod hoc inſeratur loco: Οἱ δὲ τοὺς δασύποδας διώκοντες, ἐὰν μὲν αὐτοὶ κτείνωσι, ἥδονται διασπῶντες καὶ τὸ αἷμα λάπτουσι προθύμως. ἐὰν δὲ ἀπογνοὺς ἑαυτὸν ὁ λαγὼς, ὃ γίνεται πολλάκις, ὅσον εἶχε πνεύματος, ἀναλώσας εἰς τὸν δρόμον ἐκλίπῃ, νεκρὸν καταλαβόντες οὐχ ἅπτονται τὸ παράπαν, ἀλλ᾽ ἵστανται, τὰς οὐρὰς κινοῦντες. ὡς οὐ κρεῶν χάριν, ἀλλὰ νίκης, καὶ φιλονεικίας ἀγωνιζόμενοι, id eſt, Porro canes, cum leporem inſequuntur, ſi quidem occiderint ipſi, gaudent dilacerare, atque alacres ſanguine ſeſe contaminant, oblinuntque. Quod ſi lepus, deſperans de ſeſe, quemadmodum accidit ſæpenumero, quidquid habet halitus, id omne quam intenſiſſimo curſu conſumpſerit, atq; ita defecerit, canes exanimē repertum omnino non attingunt, verum conſiſtunt mouentes caudam, perinde, quaſi non carnium gratia decertarint, ſed magis de victoria contenderint. Chaon apud Ariſtophanem in Ranis.

Δοῦλον οὐκ ἄγω
Εἰ μὴ νεναυμάχηκε τὴν περὶ τῶν κρεῶν.
id eſt,
Seruum haud veho, nauale ni peregerit
Certamen, ac pro carnibus pugnauerit.

Adſcribit hoc loco Ariſtophanis interpres, apud Arginuſam, ſeruos nō pro pecunia, aut alio quovis pręmio, ſed pro vita dimicare ſolere. Idem in Veſpis:

Ποιήσω δακεῖν τὴν καρδίαν
Καὶ τὸν περὶ ψυχῆς δρόμον δραμεῖν.

i. Effecero, vt cor mordeas, curſumq; curras pro capite ac vita. Idem in eadem fabula:

Η λαγὼν ἢ λαμπάδα ἔδραμες. id eſt, Leporem cucurriſti, anne lampadem magis? Plutarchus in Dialogo, quē ſcripſit aduerſus Epicurum: Παπαὶ εἶπον ἔγωγε γελάσας, εἰς τὴν γαστέρα τοῖς ἀνδράσιν ἔοικας ἐναλεῖσθαι, καὶ τὸν περὶ τῶν κρεῶν ἐπάξειν, id eſt, Papæ, inquam ridens, in ventrem ipſum viris inſultum facturus videris, & ad curſum qui pro carnibus dicitur, adacturus. Significat autem eum Epicureos in ſummum diſcrimen adducturum, ꝙ aduerſus voluptatis aſſertores propoſuiſſet, nec iucunde viui poſſe ſecundum Epicurum. Alluſum eſt ad Priſcas hiſtorias, quæ referunt, aliquoties bellum natum inter populos ob direptas è ſacrificiis carnes. Ita Pindarus in Nemeis.

Ira

Digitized by Google

Ἵνα κρεῶν νὶν ὑπὲρ μάχας ἔλασιν.

id eſt:

Vbi pro carnibus pugnas geſſit.

Carpathius leporem.

Ὁ καρπάθιος τὸν λαγών, id eſt, Carpathius leporem. Dicebatur in eos, qui ſibi rem noxiam arcerſerent. Hinc deductum adagium, quod, cum in Carpathiorum inſula lepores non eſſent, illi curarunt importandos alicunde. Verum, vbi eius animantis magna vis increuiſſet, vt eſt mira fecunditas, fruges inſulæ populari cœperunt. Refert & interpretatur parœmiam Iulius Pollux, quinto de rerum vocabulis libro. Addit nec in Ithacenſium inſula naſci lepores, nec in Sicilia fuiſſe, priuſquam Anaxilas Rheginenſis eos importaſſet, vnde victor in Olympiacis, Rheginenſium numiſmati currum inſcalpſit, & leporem. Refert item, & interpretatur Ariſtoteles libro Rhetoricorum tertio.

Γρύζειν.

Γρύζειν, prouerbio dicunt hiſcere, ſeu mutire. Sunt, qui putent γρύζειν eſſe, vocem ſuillam edere, deductum ἀπὸ τοῦ γρῦ, de quo meminimus alibi. Vnde & Grylli nomen effictum apud Plutarchum, & Grunij Corocottæ porcelli, cuius meminit D Hieronymus. Ariſtophanes in Pluto:

Γρύζειν δὲ καὶ τολμᾶτον ὦ καθάρματε,

id eſt:

Audetis & mutire ſceleratiſſimi:

Idem in eadem fabula:

Ἀλλὰ φθείρου, καὶ μὴ γρύζης.

id eſt:

Imo pereas, neue quid hiſcas.

Simili figura Terentius dixit in Adelphis: Quid gannis? Et in Phormione: Quod illi ad aurem obganniat.

Nullum animal. Quod animal.

PROVERBIALIS videtur & illa figura, Nullum animal, & Quod animal. Ariſtoph. in Pluto,

Πενία γάρ ἐστιν ὦ πόνηρ᾽, ἧς οὐδαμοῦ

Οὐδὲν πέφυκε ζῶον ἐξωλέστερον.

id eſt:

Inopia namque eſt heu, miſer, quæ ſcilicet

Haud aliud vſquam eſt animal exitialius.

Idem ἐν νεφέλαις:

Τοῦτο δ᾽ ἔσθ᾽ ὁ τόκος τί θηρίον,

id eſt:

Vſura at ipſa quæſo, quæ nam bellua eſt:

M. Tull. ad Atticum, Terentij veſtigium nullum agnoui, Metagenes certe perijt. Fecit iter per poſſeſſionē in qua animal reliquum nullum eſt. Nec abludit ab hac figura Plinianum illud, Regulus bipedum nequiſſimus.

Ne muſca quidem.

HVIC affinis eſt & illa prouerbialis hyperbole, Ne muſca quidem, qua maximam hominum ſolitudinem ſignificamus. Plautus in Truculento: Quas tu mulieres mihi narras? Vbi muſca nulla femina eſt in ædibus? Huc alluſit Vibius Criſpus orator delectationi natus, vt ait Fabius:

Cuius erant mores, qualis facundia,

Quemadmodum ſcripſit Iuuenalis, cum, rogatus, ecquis eſſet cum Cæſare in conclaui, reſpondit, Ne muſcam quidem intus eſſe. Ancipiti ioco Domitiani conſuetudinem notans, cui mos erat quotidie ſibi ſecretum horarium captare, nec interim aliud fere agebat, niſi quod muſcas captas ſtylo configeret.

Commu-

Digitized by Google

Communis Mercurius.

Κοινὸς ὁ ἑρμῆς, id eſt, Communis Mercurius. Lucianus in Votis, Οὐκοῦν τὸ προχειρότατον τοῦτο, κοινὸς ἑρμῆς φασι, καὶ ἐς μέσον κατατίθει φέρων τὸν πλοῦτον, id eſt, Itaque, quod paſſim in ore eſt omnibus, communis, vt aiunt, Mercurius, opesque in medium allatas depone. Plutarchus in libello, cui titulus, ὅτι μάλιστα τοῖς ἡγεμόσι δεῖ τὸν φιλόσοφον διαλέγεσθαι. ἀλλ' ἀμουσίᾳ, καὶ ἀπειροκαλίᾳ τὸν κοινὸν ἑρμῆν ἐμπολαῖον καὶ ἔμμισθον γενέσθαι, id eſt, Sed imperitia, & inelegantia communem Mercurium, cauponatorem, & quæſtuoſum factum eſſe. Quidam hinc natam parœmiam arbitrantur, quod Mercurius, vt eſt furtorum auctor, ac repertor, primus oſtendit, quæ furto parta ſint, ea in medium communiter oportere deponere. Alii malunt huc referre, quod Mercurius ſit orationis auctor, per quam inter homines omne commercii genus conſtat: vnde & medius inter ſuperos, atque inferos à poetis fingitur, pariter ſuperis deorum gratus, & imis, quod ſermo animi interpres, ſummos cum infimis, reges cum plebe conciliet. Extat ſuper hac re fabella non illepida Ariſtidis in ſecundo libro, quem aduerſus Platonem conſcripſit in defenſionem Rhetorices. Eam hoc magis libuit adſcribere, quod is auctor haudquaquam adhuc vulgo notus eſt. Νεωστὶ γὰρ ἀνθρώπων γεγονότων καὶ τῶν ἄλλων ζώων, θόρυβος πολὺς ἦν κατὰ τὴν γῆν καὶ ταραχή. οὔτε γὰρ αὐτοῖς σφὶν εἶχον, ὅτι χρήσονται. οὐδὲ γὰρ ἦν οὐδὲν τὸ συνάγον, ἀλλ' οἱ μείζους τοὺς ἐλάττους ἦγον. οὔτε τοῖς ἄλλοις ζώοις εἶχον ἀνταρκεῖν. πᾶσι γὰρ πάντων ἀπελείποντο, ἄλλοις ἄλλων. τάχει μὲν τῶν πτηνῶν ἁπάντων, ὅπερ οὖν ὅμηρος ἔφη τοὺς πυγμαίους πάσχειν ὑπὸ τῶν γεράνων, πᾶσι τοῖς τότε ὑπὸ πάντων συνέβαινε τῶν ἀλκίμων ὀρνίθων. κατ' ἰσχὺν αὖ πόρρω, καὶ τῶν λεόντων, καὶ τῶν κάπρων, καὶ πολλῶν ἄλλων ἦσαν. ὡς ἀπήλλακτο σιγῇ. καὶ μὴν τῇ γε κατασκευῇ τοῦ σώματος, οὐ μόνον τῶν κοράκων, ἀλλὰ καὶ τῶν κοχλιῶν ἀπελείποντο, οὐδεὶς αὐτῶν ὑπάρχων αὐταρκής. φθειρομένου δὲ οὕτως τοῦ γένους καὶ κατὰ μικρὸν ὑπορρέοντος, καταιδῶν ὁ προμηθεὺς ἀεί πως ὢν φιλάνθρωπος ἀνέρχεται πρεσβεύων τῆς ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, οὐχ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων πεμφθεὶς, οὐδὲ γὰρ πρέσβεις ἦν πώποτ' εἰδέναι, ἀλλ' αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ. ὁ δὲ ζεὺς τοῦ τε προμηθέως ἀγασθεὶς δίκαια λέγοντος, καὶ ἅμα καθ' ἑαυτὸν εἰληφὼς λογισμὸν τοῦ πράγματος, τῶν αὑτοῦ παίδων ἑρμῆν κελεύει ῥητορικὴν ἔχοντα ἐλθεῖν εἰς ἀνθρώπους. ὁ μὲν οὖν προμηθεὺς καθάπερ ἐπίσης ἅπασι τάς τε αἰσθήσεις, καὶ τ' ἄλλα μέλη τοῦ σώματος, οὐχ οὕτως ἐκέλευεν, ὥσπερ θεωρικοῦ διάδοσιν διελεῖν, ἵνα πάντες ῥητορικῆς ἐφεξῆς μετέχοιεν, ὥσπερ ὀφθαλμῶν, χειρῶν, καὶ ποδῶν, ἀλλ' ἐπιλεξάμενον τοὺς ἀρίστους, καὶ γενναιοτάτους, καὶ τὰς φύσεις ἐρρωμενεστάτους τούτοις ἐγχειρίσαι τὸ δῶρον, ἵνα ὁμοῦ σφᾶς τε αὐτοὺς, καὶ τοὺς ἄλλους σώζειν ἔχοιεν. Ἀφικομένης δὲ τῆς ῥητορικῆς εἰς ἀνθρώπους, οὕτως ἐκ θεῶν ἠδυνήθησαν μὲν οἱ ἄνθρωποι τὴν μετὰ τῶν θηρίων δίαιταν χαλεπὴν ἐκφυγεῖν, ἐπαύσαντο δὲ ἐχθροὶ πάντες ὄντες ἀλλήλοις ἐν κύκλῳ. κοινωνίας δὲ εὗρον ἀρχήν. καταβάντες δὲ ἐκ τῶν ὀρῶν, ἄλλοι κατ' ἄλλα μέρη τῆς οἰκουμένης ἐπλησίασαν, τό γε πρότερον ὕπαιθροι, μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη λόγου νικήσαντος, πόλιν τε κατεσκευάσαντο. καὶ διεκρίθησαν, οὐχ ὥσπερ πρότερον ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' εἴς τε συντάξεις κοινωνιῶν, καὶ τοὺς πόλεων ἡγεμόνας νόμους ἔθεντο, καὶ ἄρχοντας καὶ πολιτείαν ἐνόμησαν, καὶ θεοῖς χαριστήρια ἀνήγαγον πρώτας ἀπαρχὰς ποιησάμενοι τὰς ἀπὸ τῶν λόγων, αἷς ἔτι καὶ νῦν χαίρειν μάλιστα τοὺς θεοὺς λόγος αἱρεῖ, ὅτι καὶ γνωρίσαι πρῶτον αὐτοῖς τοὺς θεοὺς ὑπῆρξεν ἐντεῦθεν. οὕτως ἄνθρωπος ἤρθη μέγας ἐξ ἀσθενοῦς καὶ σαθροῦ

καὶ ἀρ-

Digitized by Google

καταρχὰς. καὶ περίεισι καταφρονούμενος, ὡς οὐδὲν πρᾶγμα, κύριος ἐστιν ἐξ ἐκείνου τοῖς ἐν τῇ γῇ τοῦτο ὅ τι βούλεται χρῆσθαι, πρόβλημα ποιησάμενος ἀντ' ἄλλου φυλακτηρίου τὸν λόγον. καὶ ὁ μῦθος ἡμῖν ταύτην ἐχέτω τὴν τελευτήν. Quæ ſi quis Latine malit, ſenſum vtcumque reddemus. In initio cum recens eſſent homines nati, magnus inter hos, ac reliqua animantia tumultus erat, perturbatioque ſuper terram, propterea quod non poſſent inuicem vti ſeſe. Nec enim vlla res intercedebat, quæ illos conciliaret: verum, qui potentiores erant, opprimebant inferiores. Neque ſatis erant idonei, vt reliquis animantibus reſiſterent. Omnibus enim illis omni ex parte inferiores erant, aliaque in re ab aliis vincebantur. Veluti ab vniuerſo genere volucrum celeritate. Vnde factũ eſt, vt quod ait Homerus Pygmæis accidere à gruibus, id tum temporis paſſim à robuſtioribus auibus paterentur mortales. Rurſum quantum ad vires attinebat, longe ſuperabantur, & à leonibus & ab apris, & aliis item compluribus. Atq; hunc in modum ſilentio peribant. Iam vero, quo ad monitionem ornatumq; corporis, non coruis modo, verum etiam cochleis cedebant, neq; cuiquam ex ipſo ſuppetebat, quod ad tuendam vitam erat opus. Itaque, cum ad eum modum interiret hominũ genus, ac paulatim dilaberetur, Prometheus, vt ſemper eſt hominum ſtudioſus, orator adſcendit in cælum, mortaliũ nomine, non ille quidem miſſus ab eis (neq; enim dum id temporis legatos vllos erat cernere) ſed ipſe vltroneus abiit. At Iuppiter partim in gratiam Promethei, maxime qui iuſta poſtulare videretur: partim negotio apud ſeſe conſiderato, filium ſuum Mercuriũ iubet ad homines deſcendere, Rhetoricen ſecum adducẽtem. Edixit autem, vt eam mortalib⁹ impertiret, non quemadmodum Prometheus omnibus ex æquo, ſenſus, reliquaq; corporis membra, perinde quaſi theatralem pecuniam diſpertiens, vt omnes ex equo Rhetorices eſſent participẽs, non aliter, quam oculorum, manuum, ac pedum: ſed vt præſtantiſſimos quoſque, ingenioq; generoſiſſimo, & indole pollentiſſima præditos deligeret, atque iis demum munus hoc impertiret, vt pariter & ſuam ipſorum & aliorum incolumitatem tueri poſſent. Porro, poſteaquam Rhetorica iam ad mortales perueniſſet, cum negotiũ, quod habebant, cum belluis moleſtiſſimum, licebat effugere, tum vero deſierunt vndequaq; inter ſeſe ſimultatem exercere, reperto commerciorũ initio. Digreſſique de montibus, alii in aliam orbis partem iungebantur, principio quidem ſub dio viuentes: poſt autem vbi verbis inter ſe communicaſſent, & ciuitatem condiderunt, ac diſtributi ſunt: non quemadmodum antea, temere, verum in ordines plebis, ac belli duces, ſanctiſque legibus, tu principes, tum Reipublicæ ſtatũ inſtituerunt. Diis munera cœperunt offerre, primitias auſpicantes ab oratione. Quibus nunc quoq; vel maxime gaudere deos cõſentaneum eſt, quandoquidem hac contigit, vt primum eſſe deos cognoſceremus. Hinc deinceps ita creuit homo, vt, qui initio debilis fuerat, atque inualidus, poſtea in altum tolleretur; quique antea pro nihilo habitus, ac deſpectus erat, deinceps factus eſt omnium, quæ ſunt in terra, dominus, cui quibus vti liberet, ius eſſet, non alio propugnaculo ſibi

para-

parato, quam oratione. Atq; hic nobis ſit fabulæ finis. Hactenus Ariſtides. Extat, ſi ſatis commeminimus, fabella nō diſſimilis apud Platonem in Protagora.

Ale luporum catulos.

THEOCRITVS in Hodœporis: *Θρέψαι καὶ λυκιδεῖς, θρέψαι κύνας ὥς τυ φάγωντι.* id eſt:

Paſce canes, qui te lanient, catulosq; luporum.

Prouerbium eſt, teſte interprete, in eos, qui læduntur ab iis, de quibus bene meriti ſint, aut in ingratos. Addit ille dictum Socratis, *κακῶς ποιῶν τὸ, θρέψαι λύκους.* Malis faciens bene, nutri lupos. Nam plerumque ſolet id vſu venire illis, qui catulos luporum enutriunt. Extat ſuper hac re nō inelegans Epigramma, quamquam incerto auctore, de oue lupi catulum alente ſuis vberibus:

Τὸν λύκον ἐξ ἰδίων μαζῶν τρέφω, οὐκ ἐθέλουσα,
Ἀλλά μ' ἀναγκάζει ποιμένος ἀφροσύνη.
Αὐξηθεὶς δ' ὑπ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ πάλι θήριον ἔσται.
Η χάρις ἀλλάξαι τὴν φύσιν οὐ δύναται.

id eſt:

Lacto lupum vberibus propriis non ſponte, ſed horſum
Me demens adigit paſtor, vt id faciā.
In me rurſus erit fera poſtquam creuerit ex me.
Natura haud vnquam vertitur officiis.

De canibus autem ſumptum eſt ex Actæonis fabula, à ſuis ipſius canibus dilacerati. Nam & hoc indicāt enarratores Theocriti. Ex quibus facile liquet, quodnam ſit illud prouerbium antiquum, cuius meminit M. Varro in libris De re ruſtica, tractans de canibus alendis: Diligenter, inquit, vt habeant cibaria, prouidendum. Fames enim hos ad quærendū cibum ducit, ſi non dabitur, & à pecore abducet, ſi non præbebitur. Niſi, vt quidam putant, & illuc peruenerint, vt prouerbium attollant antiquum, vel etiam vt aperiant de Actæone, atque in dominum afferant dentes. Idem in Phœbo citante Nonio: Crede mihi plures dominos comedere ſerui, quam canes. Quaſi id Actæon occupaſſet, & ipſe prius ſuos comediſſet, &c. Huc vſque Varronis relata. Cæterum legimus, & leones, & dracones, nutriciis ſuis gratiā officii retuliſſe. Verum nulla eſt fera tam ingrata, quæ ſit cum hominibus ingratitudine conferenda.

E dolio hauris.

Ἐκ πίθου ἀντλεῖν, id eſt, E dolio haurire, dicebatur olim, qui abundaret rebus optatis. Eſt enim dolium vas vinarium ingens, vnde largiter haurire licet: neque facile ſentitur detrimentum, videlicet in tanta copia. Theocritus ἐν ἐργατίναις.

Ἐκ πίθω ἀντλεῖς δῆλον, ἐγὼ δ' ἔχω οὐδ' ἅλις ὄξος.

id eſt:

Dolia plena fluunt tibi, ſed mihi vix ſat aceti eſt.

Scholiaſtes admonet, prouerbium dici ſolitū de iis, quibus adeſſet benigna rerum copia. Diuitum eſt habere dolia, pauperes vappam bibunt è lagenis. Nam vini vis, quo copioſior eſt, hoc ſuauior eſſe conſueuit, vbi paulum eſt liquoris, celerius vapeſcit. Admonet & Heſiodus, dimidiato dolio parcendum eſſe, quod ſera ſit in fundo parcimonia. Huic ſimilimum eſt, quod ſubinde occurrit apud Chryſoſtomum, ἐκ πηγῶν, id

id eſt, è fontibus, quoties vberem, paratamque rerum copiam ſignificat. M. Tullius in Bruto, dicit eos è dolio potare, qui vinum adhuc feruens bibunt: quod vinum expreſſum primum doliis excipitur, vbi deferbuerit aliquantulum, conditur in vaſa. Ipſius verba præſtat adſcribere: Vt, ſi quis, inquit, falerno vino delectetur, ſed eo nec ita nouo, vt proximis conſulibus natum velit, nec rurſus ita vetere, vt Opimium, aut Anicium cōſulem quærat. Atqui eæ notæ ſunt optimæ. Credo, ſed nimia vetuſtas non habet eam, quam quærimus, ſuauitatem, nec eſt iam ſane tolerabilis. Num igitur, qui hoc ſentiat, ſi is potare velit, de dolio ſibi hauriendū putet? Minime, ſed quandam ſequatur ætatem. Sic ego iſtis cenſuerim, & nouā quaſi de muſto, & lacu feruidam orationem fugiendam, nec illam præclaram Thucydidis nimium veterem tanquam Anicianam notam perſequendam. Hactenus M. Tull. Nec eſt alienum ab hac forma, quod Athenęus libro vndecimo ex Hipponacte citat, *ἐκ πέλλης πίνειν*, id eſt, è mulctro bibere. Scazontes Hipponactei ſic habent:

Ἐκ πελλίδος πίνοντες, οὐ γὰρ ἦν αὐτοῖς
Κύλιξ, ὁ παῖς γὰρ ἐμπεσὼν, κατέαξε.

id eſt:

Mulctro bibentes: nam calix eis deerat,
Quippe hunc miniſter forte fregerat lapſus.

Vna cum ipſo caniſtro.

Αὐτῷ κανῷ, id eſt, Vna cum ipſo caniſtro. Quadrat in eos, qui rem intemperanter profundunt, deuorantque, & abliguriunt. Mos enim erat antiquis, vt teſtatur Didymus, vt cœnæ caniſtris inferrentur. Citatur apud Zenodotum Plato:

Λυγράκανας ἀπεξάπατ' αὐτῷ κανῷ.

id eſt:

Ipſo caniſtro cuncta rapuiſti ſimul.

Prius locuſta bouem pariet.

PRIVS locuſta bouem pariet, *περὶ ἀδυνάτου*. M. Varro de lingua Latina libro tertio refert ex Ennio verſum hunc:

Atque prius pariet locuſta lucam.

Nam Lucas antiqui boues appellabant ob magnitudinem.

Per tenebras, quæ apud Quercum.

Τὸ περὶ δρῦν σκότος, id eſt, Per tenebras, quæ apud Quercum. De ingenti, ac fatali calamitate dicebatur. Zenodotus apud Ariſtotelem citat auctorem, in politiā Samiorū, Prienenſium plurimos à Mileſiis occiſos fuiſſe iuxta locum, cui nomen Quercus. Vnde receptum, vt Prienenſium mulieres, eius calamitatis memores, per tenebras, quæ circa Quercum eſſent, iurarent. Huius hiſtoriæ ſimul, & adagii meminit & Plutarchus in Problematis, ad hanc ferme ſententiam. Cum bellū eſſet inter Prienenſes, & Samios, initio mediocribus damnis inuicem ſeſe afficiebant: deinde, iuſto prælio commiſſo, mille Samii a Prienenſibus occiſi ſunt. Septimo poſt anno congreſſi cum Mileſiis, primos quoſque ciuium, ac nobiliſſimos ſimul vno prælio amiſerunt. Quo tempore Bias ille ſapiēs Samum a Prienēſibus orator miſſus, egregiam laudem adeptus eſt. Poſt eam itaq; calamitatem atrocem, ac miſerandam, Prienenſium feminæ per tenebras, quæ circa Quercum erāt, obteſtari, ac deierare, cœperunt, quod liberos, parentem, maritos, cariſſima

riſſima quæque pignora eo loco perdidiſſent.

Concupiuit aſſam farinam.

Ηρατο ὀπλῶ ἀλεύρω, id eſt, Concupiuit aſſam farinam. In eum dicebatur, qui, domeſticam tenuitatem pertæſus, apud alios lautiorem vitam quæſiſſet. Dictum eſt autem in Platonem, qui, relictis Athenis, ter in Siciliam ad Dionyſium nauigauit, quo fortunam ſuam redderet lautiorem, quemadmodum interpretantur æmuli. Nam hanc profectionem probro illi datam fuiſſe, teſtatur etiam Ariſtides in oratione, qua tuetur oratores quatuor, aduerſus Platonis calumniam. Et Diogenes, auctore Laertio, cum animaduertiſſet Platonem in opiparo quodam conuiuio à reliquis temperantem cibis, & oleis duntaxat vtentem, taxauit hominis ambitioſam abſtinentiam. Τί ὁ σοφὸς εἰς σικελίαν πλεύσας τῶν τραπέζων τούτων χάριν, νυνὶ παρακειμένων οὐκ ἀπολαύεις, id eſt. Quid homo ſapiens, cum ob huiuſmodi menſas in Siciliam nauigaris, nunc appoſitis non frueris? Ad quod ita Platonem reſpondiſſe narrat: Νὴ τοὺς θεοὺς διόγενες κἀκεῖ τὰ πολλὰ πρὸς ἐλαίας καὶ τὰ τοιαῦτα ἐγινόμην, id eſt, Per deos, Diogenes, & illic plerumque oleis, atque id genus cibis vtebar. Ad quod ruſum Diogenes, τίνος οὖν ἔδει πλεῖν εἰς συρακούσας, ἢ τότε ἀττικὴ οὐκ ἔφερεν ἐλαίας, id eſt, Quorſum igitur attinebat Syracuſas nauigare? Num id temporis Attica non ferebat oleas? Theocritus in Cyniſcis,

Ηρατο μὰν καὶ τῆνος ἐμὶν δοκεῖ, ὀπλῶ ἀλεύρω.

id eſt:

Nam puto & hic aſſa correptus amore farinæ.

Porro farinam aſſam, nouam, & lautiorem victus rationem vocat, propterea quod priſcos illos pulte duntaxat victitaſſe legimus, videlicet clibano coquendi panis vſu nondum reperto. Vnde & Annus ille Ægyptius, qui primus panarium clibanum excogitauit, in prouerbii iocū abijt, tanquam qui rem nouam eſſet commentus, quemadmodum alibi retulimus. De delicijs coquendi panis, multa recenſet Plinius libro 18. cap. 11.

Batti Silphium.

Βάττου σίλφιον, id eſt, Batti Silphium, Græci nouum, & rarum quempiam honorem prouerbio vocant. Ariſtophanes in Pluto:

-Οὐδ᾽ ἂν εἰ δοίης γέ μοι
Τὸν πλοῦτον αὐτὸν, καὶ τὸ βάττου σίλφιον.

id eſt:

Nec ſi mihi donaueris
Ipſumq; Plutum, ipſumq; Batti Silphium.

Negat ſe ſycophanta quieturum, etiam ſi præmium quantumuis magnum detur. Idem in Equitibus,

-Τὸν καυλὸν οἶσθ᾽ ἐκεῖνον
Τοῦ σιλφίου τὸν ἄξιον γενόμενον; οἶδα μέντοι.

id eſt:

Noſti ne ſtipitem illum,
Qui dignus habitus Silphio eſt? notus quidem eſt mihi ille.

Interpres diuerſam originem adagionis adſcribit. Battus a Thera iuxta Cretam inſulam, profectus, oraculo monitus Apollinis, vel, vt alij tradūt, domeſtica pulſus ſeditione, Cyrenen condidit. Cui cum Afri beneficii memores ſummum honorem habere ſtuderent, donarunt illi Silphium herbam apud illos omnium pulcerrimam: ſimulque numiſma ferientes, in cuius altera parte regia facies era:

erat inſcalpta, altera Silphium, quo fuerat à ciuitate donatus. Cuius rei meminit & Ariſtoteles in Republica Cyreneorum. Sed fuſius narrat Herodotus in Melpomene, addēs, apud Libyas regem Battum appellari, & hoc nomine compellatum ab oraculo, ſignificante fore regem. Sunt, qui dicunt imaginem fuiſſe datam: ſunt rurſum, qui anulum, in quo ciuitas erat expreſſa, regi Silphium deferens. Porro Silphium inter herbas primam gloriam obtinet, cuius & folia, & fructus, & caulis, & ſuccus precioſiſſimus ſit. Vnde Ampeliotæ (ea gens quædam eſt Africæ) Delphis Silphii caulem conſecratum ſuſpenderunt, vt auctor eſt Alexandrides. Hæc ferme affert in Plutum: nec diſſident, quæ Suidas memorat. At idem in Equites ſcribit, Silphium fruticem eſſe inamœni odoris: rurſus iuxta alios amœni, & ad medicamenta vtilem, cuius vſum primus inveniſſe creditur Ariſtæus Apollinis, & Cyrenæ filius, qui & mellis inveniſſe traditur. Illud quid ſibi velit neſcimus. Ariſtophanis interpres ait in altera nomiſmatis parte inſculptam βασιλείαν, id eſt, regnum, ſeu regiam ſi transferas tonum: pro eo Zenodotus legit Ammonē, ſic enim habet, καὶ τοὺς νομισμάτους, ἐπὶ μὲν θατέρου ἄμμωνα, ἐπὶ δὲ θατέρου σίλφιον ἐτύπωσαν. id eſt, Nomiſmatis altera parte Ammonem, in altera Silphium expreſſerant. Ammonem, vt arbitramur, ſentiens Iouem regnorum largitorem, ſiquidem Homero credimus. Huius Batti meminit & Pindarus in Pythiis: Χρῆσεν οἰκιστῆρα βάττον καρποφόρου λιβύας, id eſt, Reſpondit habitatori Batto frugiferæ Africæ. Eruditi quidam putant Silphium laſerpitii genus eſſe.

Ne malorum memineris.

Μὴ μνησικακήσῃς, id eſt, Ne malorum memoriam refrices. Thraſybulus, vbi ciuitatem Athenienſium triginta tyrannorum ſæuitia liberaſſet, plebiſcitum interpoſuit, ne qua præteritarum rerum mentio fieret. Quā malorum obliuionem Athenienſes ἀμνηστίαν vocant, auctor Valer. Max. lib. 4. Rerum memorabilium, titulo de animi moderatione. Meminit & M. Tullius in 1. Philippica, his quidem verbis: In quo templo, quantū in me fuit, ieci fundamenta paucis, Athenienſiumque revocaui vetus exemplum, Græcum etiam verbum vſurpaui, quod tum in ſedādis diſcordiis vſurpauerat ciuitas illa, atque omnem memoriam diſcordiarum, obliuione ſempiterna delendam cenſui. Ariſtophanes in Pluto:

Μὴ μνησικακήσῃς εἰ σὺ Φυλὴν κατέλαβες id eſt,

Mala ne acta refrices, Phyla ſit capta eſt tibi.

Interpres inter alia tale quoddam commentum adſcribit. Thraſybulus occupato loco quodam, cui nomen Phyla, triginta tyrannos ſuſtulit, poſt vbi arrogantius quoddam dixiſſet, audiſſe, μὴ μνησικακῆσαι, id eſt, Ne malorum memoriam revoces, idque dictum in proverbium abiiſſe. Probus Æmylius refert, poſt exactos tyrannos Thraſybulum hanc tuliſſe legem, ne quis de præteritis actis accuſaretur, aut mulctaretur, ea lex dicta eſt obliuionis. Idem ſocios volentes contra legem ſęuire in eos, cum quibus reditum erat in gratiam, publice cohibuit, & legem latam confirmauit. Huic pro tantis meritis præmii loco data eſt corona ex duab. virgulis oleaginis, & hoc ciuili honore vir prudens contētus fuit. Admonet ad-

agium, non eſſe re[illegible]ricandam commemoratione præteritorum malorum memoriam. Sunt autem apud Ariſtophanem verba Mercurii ad Carionem ſeruum. Plato lib. De leg. 4. Φράσω γὰρ, οὐκ ἐπὶ μνησικακεῖν βουλόμενος ὑμῖν, id eſt, Dicam certe, non autem quod velim præteritorum malorum memoriam vobis refricare. Sumptũ videtur ex Homero, apud quem aliquoties hic verſus, nempe Iliados Z. Θ. Τ.

Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ

Verum hæc, facta quidem, mæſti licet ire ſinamus.

Hunc tanquam proverbialem ſubinde vſurpat Tull. ad Atticum ſcribens. Eodem ſpectat & illud eiusdem Odyſſ. Θ.

- Ἔπος δ' εἴπερ τι βέβακται
Δεινὸν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι. id eſt,

- Si dictum eſt verbum durius vllum,
Id procul abripiant venti per inane procella.

Plutarchus περὶ τῆς φιλαδελφίας, δεῖ ἐν ἀμνηστίᾳ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τίθεσθαι. id eſt, Oportet eum diem obliuioni tradere. Erit hic vſus proverbii, ſi iuxta vulpinum illud conſilium, admonebimus aliquem, ne præteritorum malorum memoria ſemet affligat, quandoquidem, quod factum eſt, infectum fieri non poteſt. Lucianus in Caucaſo: Ἐς δὲ τὸ λοιπὸν ταμιεύσασθαι τὸ μῖσος καὶ μνησικακεῖν, καὶ ἑωλόν τινα μνήμην διαφυλάττειν, ἄπαγε οὔτε θεοῖς πρέπον οὔτε ἄλλως βασιλικὸν, id eſt, Cæterum inpoſterum diem reponere odium, & malorum meminiſſe, ac pridianam quandam memoriam reſeruare, apage, neq; diis dignum, neque alioqui regale.

Mentam belli tempore neq; ſerito, neq; edito.

Μίνθην ἐν πολέμῳ, μήτ' ἔσθιε, μήτε φύτευε. id eſt,

Mentam nec comedas, nec plantes tempore belli.

Ariſtoteles problematum ſectione 20. ſtatim initio refert hoc adagium, cauſam veſtigãs, vnde dictum hoc in ora vulgi pervenerit. Arbitratur autem eſſe cauſam, quod menta corpori frigus adducat, eius rei argumentum eſſe, quod ſemen genitale minuat; frigus autem aduerſari fortitudini, atque audaciæ, ſicut oſtendit ſectionis 14. vltimo problemate, cum ait eos, qui natura ſint frigida, formidoloſiores eſſe, contra qui calida, audaces. Poteſt & in eũ ſenſum deflecti paroemia, vt admoneat, ne quid alieno tempore fiat, quod officiat, quemadmodum menta bellum inituris eſt inutilis.

Ad coruos.

Βάλλ' ἐς κόρακας. id eſt, Abi ad coruos, perinde valet quaſi dicas, abi in malam rem, atq; in exitium. Ariſtophanes ἐν νεφέλαις,

Βάλλ' ἐς κόρακας, τίς ἐσθ' ὁ κόψας τὴν θύραν, id eſt,

Apage ad coruos, quis eſt qui pepulit oſtium?

Rurſum in Pluto:

Οὐκ ἐς κόρακας. id eſt,

An non ad coruos?

Iterum in eadem fabula,

Ἔρρ' ἐς κόρακας θᾶττον ἀφ' ἡμῶν. id eſt,

Ocius hinc ad coruos abeas.

Reperitur apud hunc poetam & aliis pleriſque locis. Plutarchus in commentario, quem ſcripſit aduerſus Herodotum, taxat eum, quod Iſagoram ad Cares, velut ad coruos relegarit, id eſt, quod eum Carem fecerit.

terit. Eleganter dictum eſt à Diogene Cynico: Κρεῖττον ἐστιν ἐς κόρακας ἀπελθεῖν ἢ ἐς κόλακας, id eſt, Satius eſt ad co uos deuenire, quam ad adulatores, quod hi & viuos, & bonos etiam viros deuorarent. Zenodotus ſcribit, in Theſſalia locum eſſe quendam, cui nomen inditum Coruis, in quem nocentes præcipites dabantur, atque huius adagii Menandrum etiam meminiſſe. Quoſdam autem originem adagionis ad huiuſmodi quandam hiſtoriam referre. Bœotiis quondam Arnam incolentibus oraculo prædictum eſt, futurum, vt è finibus expellerentur, ſimul atque corui albi apparuiſſent. Euenit deinde, vt adoleſcentes aliquot per laſciuiam, ac temulentiam coruos, quos cœperant, gypſo oblitos, rurſum emitterent. Quos vbi vidiſſent volantes Bœotii, recordantes oraculum, arbitrabantur adeſſe tempus, quo forent ſuis è ſedibus eiiciendi, ſummopere perturbati ſunt. Cæterum adoleſcentes territi & ipſi tumultu, profugerunt, ac locum quẽdam ſibi mercati ſunt, cui nomen Coracon, id eſt, coruorum. Contigit aliquanto poſt, vt Æoles, eiectis Bœotiis, Arnam occuparent. Apud quos hic deinde mos receptus, vt maleficos relegarent in eum locum, cui nomen erat Corui. Ariſtophanis interpres paulo diuerſius hanc recenſet hiſtoriam, nempe Bœotiis aliquando à Thracibus ſubuerſis, ac profligatis, reſpondiſſe deũ vt ibi ſedem figerent, vbi coruos albos conſpexiſſent. cõſpexiſſe autem in Theſſalia iuxta ſinum Pagaæticũ circumvolantes coruos quoſdam ſoli ſacros, quos pueri per luſum gypſatos dimiſerant. Bœotii vero, rati iam perfectum oraculi ſymbolum, inibi ſedem conſtituerunt. Sunt, qui parœmiam ad coruorum volatum referant, quod in deſertis fere locis volitare conſueuerint. Vt prouerbiũ conueniat cum illo, In extremas ſolitudines publicitus deportandum. Euripides in Hecuba:

– Οὐχ ἔστι τάχος
Νήσων ἐρήμων αὐτὸν ἐκβαλεῖτέ ποι.

id eſt,

– Non huncce ſolitarias
Quantum poteſt aliquo auferetis in inſulas?

Stratonicus citharœdus, apud Athenæum lib. 8. detorquet in cantorem quendam. Is, cum ei neſcio quid moleſtus eſſet, ψάλλ', inquit, ἐς κόρακας. depraũata per iocum voce ψάλλε, pro βάλλε.

Mitte in aquam.

Βάλλ' ἐς ὕδωρ, id eſt, Mitte in aquã, hoc eſt, aufer è medio. Dicitur vel in hominem, vel in rem exitio dignam. Tractum à ſupplicio quorundam, qui in profluentem, aut mare præcipitabantur. Quæ pœna peculiaris erat parricidis apud Romanos. Vnde Philoſophus in timone iubet aurum abiici in mare, quod aliquando feciſſe legitur Crates iſte Thebanus. Horatius:

Vel nos in mare proximum
Gemmas, & lapides, aurum & inutile
Summi materiam mali
Mittamus ſcelerum ſi bene pœnitet.

Sed non abſurdum videtur, ſi referatur ad aquam clepſydrarum diſpenſandam: vt intelligas in ius trahendum, & ad prouerbium, quod alio diximus loco, ὑφ' ὕδωρ ὁ πονηρός, id eſt, ſub aquam malus. Effertur adagium etiam hoc pacto, βάλλ' εἰς ὄλεθρον, id eſt, abi in perniciem.

In Beatam.

Βάλλ' εἰς μακαρίαν, id eſt, Aufer te in

Beatam. Quibusdam placet dictum, κατ' εὐφημισμὸν, pro eo, quod eſt, in rem malam. Fingunt enim, apud inferos locum eſſe quendam, cui nomen μακαρία. Ariſtophanes in Equitibus:

Ἄπαγ' ἐς μακαρίαν ἐκ ποδῶν.

Aufer te hinc procul in Macariam.

Ad conſimilem ferme modum Athenæus Dipnoſophiſtarum libro 1. εἰς μακαρίαν τὸ λουτρὸν, id eſt, In beatam balneum. Deuouet enim balneum, vnde male fuerat affectus. Plato in Hippia maiore, Βάλλ' εἰς μακαρίαν τὸν ἄνθρωπον, id eſt, Aufer in beatam hominem. Alii fabulam huiuſmodi allegant. Narrant Macariam Herculis filiam fuiſſe, de qua prædictum erat oraculo, vt ſe vltro morti obiiceret, ſic enim Athenas fore liberas ab incurſione Euryſthei, ſi quis Heraclidarum ſe ſponte offerret ad necem. Itaque, Hercule defuncto, cũ Euryſtheus illi⁹ liberos inſectaretur, atque illi ad Miſericordiæ aram confugiſſent, Athenieſes, recuſantes eos in hoſtium manus tradere, cum Euryſtheo bellum ſuſceperunt. Porro, edito oraculo, futurum, vt Athenienſes ab Euryſthei incurſatione liberarentur, ſi quis è liberis Herculis ſemet inferis deuoueret, Macaria ſeſe ſpontaneæ morti obtulit. Quo facto congreſſi cum hoſtibus Athenienſes victoriam reportarunt, cum aliis quam plurimis interfectis, tum Euryſtheo ipſo, ab Hylo, ſiue Iolao Herculis filio, perempto, cuius caput amputatum ad Alcmenam detulit. Illa defuncti oculos effodit. Cæterũ Athenienſes, Macariæ tumulum floribus, & coronis decorantes, dicebant: Βάλλ' εἰς μακαρίαν, id eſt, Mitte in Macariam. Hinc igitur ortum adagium. Primum de his ferebatur, qui ſeſe per virtutem in periculum ſponte demitterẽt, deinde de quouis piaculo dici cœptum. Pauſanias refert, Macariam eſſe paludem in Marathone, in qua magna vis Perſarum perierit, ignoratione viarũ in ipſam prolapſa, qua ex re natum videri poteſt proverbium. Huc alluſit Stratonicus citharœdus apud Athenæum lib. 8. qui, iratus diſcipulo Macedoni, quod nihil recte faceret, εἰς μακεδονίαν, inquit, ex Macaria faciens Macedoniam, ſimul alludens ad illud proverbium, Domi non hic Mileſia.

Alabanda fortunatiſſima.

Ἀλάβανδα Καρῶν εὐτυχεστάτη, id eſt, Alabãda Carum fortunatiſſima. Stephanus in commentario de vrbibus tradit, Alabandam Cariæ ciuitatem eſſe cõditam à Care, à cuius filio nomen ſortita ſit. Siquidem is, poſtquã in equeſtri prelio ſtrenue nauaſſet operam, Alabandus eſt dictus. Cares enim ſua lingua Ala vocant equum, Banda victoriam. Eamq; vocem ait Romanis etiam in vſu fuiſſe, vt bandam victoriam dicerent. Equidem opinamur hinc Germanis durare vocẽ eam, qua præpotentem, & antiquæ nobilitatis principem, Bãderum vocant, vt qui victor olim hoc honoris virtute bellica ſibi pepererit. Addit ex Philoxeni in Odyſ. Homeri commẽtariis, ſolœciſmi genus eſſe, quod Alabãdiacum vocetur: veluti, ſi quis μὴ pro οὐ ponat, aut apud nos nõ pro ne, aut quod pro vt. Quandoquidem Homerus quoq; Caras βαρβαροφώνους appellat. Iuuenalis in 3. Sat. Alabandam recenſet inter vrbes, barbaricis deliciis, ac luxu perditas:

Hic alta Sicyone, aſt hic Amydone relicta:

Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus aut Alabandis.

Ste-

Digitized by Google

Stephanus admonet, olim Alabandam inter Cariæ ciuitates opulentiſſimam, ac florentiſſimam fuiſſe, vt proverbio quoq; locum fecerit, quod modo retulimus. Quadrabit igitur, vbi volemus intelligi fortunam amplam, & vitæ genus voluntarium, quamquam à literis & virtutis ſtudio alienum. Veluti, ſi dicat aulicus, aut negotiator quiſpiam, Alii ſe in literis macerent, alii cum paupertate philoſophentur, ἀλάβανδα καρῶν εὐτυχεστάτη. Itaq; confine fuerit illi, quod alio dictum eſt loco, εὐδαίμων ὁ κόρινθος, id eſt, Felix Corinthus. Poterit & per irriſionem vſurpari, veluti, ſi ioceris in quempiam parum egregium, qui tamen in gēte vehementer barbara, craſſaque præcellere videatur, ἀλάβανδα καρῶν, &c.

Rubo arefacto præfractior.

Ἀγναμπτότερος βάτος αὖος, id eſt, Rigidiſſimus rubus aridus, Aut ἀγναμπτότερος βάτου αὔου, id eſt, Rigidior arido rubo. Proverbialis eſt cōparatio, in difficilem, atq; inexorabilem, ac præfractum, & ſuorum, vt vulgo vocant, morum hominem. Quod genus homines Græci vocant αὐθεκάστους, id eſt, Suo quodam inſtituto viuētes, expertesq; ſenſus communis. Refertur adagium à Suida ſimul, & à Zenodoto. Ductum admonet à rubo, qui, ſimulatque exaruit, rumpi poteſt, inflecti nequaquam. Vnde & in ſenes accommodatius dicetur, ætatis vitio difficiliores.

Triſtis ſcytale.

Ἀχνυμένη σκυτάλη, id eſt, Triſtis ſcytale. De re triſti, ſeriaque dicebatur, aut de nuncio, qui dolorem afferret. Meminit huius Ariſtophanes in Lyſiſtrata. Refertur à Diogeniano. Quin Ariſtophanes grammaticum librum conſcripſit περὶ τῆς σκυτάλης ἀχνυμένης, citaturque ab Athenæo lib. Dipnoſophiſtarum 3. Plutarchus in cōuiuio ſeptem ſapientum, τὴν τοῦ αἰθίοπος ἐπίταξιν, οὐδὲν ἄν τις ἄλλο, πλὴν ἀχνυμένην σκυτάλην προσείπη, id eſt, Æthiopis mandatum iſtud, quid aliud appelles, quam ſcytalā triſtem? M. Tullius ad Atticum: Habes ſcytalam Laconicam. Quod quidem videtur nō abſurde, vel ad epiſtolam perbreuem, vel ad obſcuram & arcanis de rebus conſcriptam, vel ad ſollicitam, ac triſtia nunciantem ac mandantem accommodari poſſe. Quid ſit autem Scytale Laconica, docet A. Gellius Noctium Atticarum lib. 17. cap. 9. Sed ipſius verba prǣſtiterit adſcribere. Lacedǣmonii autem, inquit, veteres, cum diſſimulare & occultare literas, publice ad imperatores ſuos miſſas volebant, ne, ſi ab hoſtibus exceptæ forent, conſilia ſua noſcerentur, epiſtolas id genus factas mittebant. Surculi duo erāt teretes, oblongi, pari craſſamento, eiusdemq; longitudinis, deraſi atque ornati conſimiliter. Vnus imperatori in bellum proficiſcenti dabatur: Alterum domi magiſtratus, cum iure, atque cum ſigno habebant. Quando vſus venerat literarum ſecretiorum, circum eum ſurculum lorum modicǣ tenuitatis, longum autem quantum rei ſatis erant complicabant, volumine rotundo, ac ſimplici, ita vt oræ adiūctæ vndiq; & cohærentes lori quod plicabatur coirent. Literas deinde in eo loro per transverſas iuncturarum oras, verſibus ab imo ad ſummum proficiſcentibus, inſcribebant. Id lorum literis ita prǣſcriptis reuolutum ex ſurculo, imperatori commenti illius conſcio mittebant. Reuolutio autem lori literas truncas, atque mutilas reddebat, membraque eorum

Digitized by Google

rum, & apices in partes diuerſiſſimas ſpargebat. Propterea, ſi id lorum in manibus hoſtium inciderat, nihil quidquam cõiectari ex eo loco quibat. Sed, vbi ille, ad quem erat miſſum, acceperat, ſurculo compari, quem habebat, capto, ad finem perinde vt debere fieri ſciebat, circumplicabat, atq; literæ per ambitum eundem ſurculi coaleſcentes, rurſum coibãt, integramq; & incorruptam epiſtolam, & facilẽ legi præſtabant. Hoc genus epiſtolæ Lacedæmonii σκυτάλην, id eſt, loricatũ ſurculum, appellant. Hactenus A. Gellius. Meminit huiusce rei Plutarchus in Lyſandro: cui Pharnabazus rex ſuppoſiticia ſcytala impoſuit. Suidas eadẽ ferme refert, quæ Gellius de ſcytala. Strabo Geographiæ lib. 1. hyperbolam hanc quoq; commemorat. Ager anguſtior eſt, quã ſcytala Laconica.

Hirundinum muſea.

Χελιδόνων μουσεῖα, id eſt, Hirundinum muſea. Ariſtophanes in Ranis:

Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ στωμύλματα,
Χελιδόνων μουσεῖα, λωβηταὶ τέχνης.

id eſt,

Sunt iſta folia, & ſtulta blateramina,
Muſea hirundinum, artis ac ſubuerſio.

Interpres admonet, prouerbium eſſe in impendio loquaces, & obſtreperos. Hirundines enim inepto garritu plus tædii auditoribus afferre, quam voluptatis. Eſt enim hæc auis minime canora, ſed moleſto quodã ſtridore. Vnde apud Pythagoricos loquacitatis ſymbolum eſſe meruit, cum vetant, ne quis hirundinem ſub eodem habeat tecto. Apte dicetur in poetas indoctos, oratores loquaces magis, quam eloquentes, aut in cœtum hominum inepte loquacium.

Luſciniæ nugis inſidentes.

Ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι, id eſt, Luſciniæ nugis inſidẽtes. Proximum illud ad imperitos, & tamen garrulos conuenit, hoc ad eruditos, qui tamen immodice ſuo ſtudio delectentur. Quod genus ſunt poetę potiſſimum. Plaut. in Bacchid. ad puellam tranſtulit, Metuo, inquit, ne luſciniolæ defuerit cãtio. Quanquam in Græco prouerbio iocoſa deprauatio videtur ineſſe, vt pro λόγχαις dictum ſit λέσχαις. Sumptum eſt autem ab incredibili canendi tum ſtudio, tum arte, quæ huic auiculæ tribuitur. Siquidem, (vt narrat Plin. lib. 10. cap. 29.) diebus, ac noctibus quindecim continuis citra intermiſſionem canit, dẽſante ſe frondium germine. Multis nominib. admiratione digna auis. Primũ tanta vox in tam paruo corpuſculo, tam pertinax ſpiritus: deinde in vna perfecta muſicę ſcientia. Modulatus editur ſonus: & nunc continuo ſpiritu trahitur, in longum, nunc variatur inflexo, nũc diſtinguitur conciſo, copulatur intorto, promittitur, reuocatur, infuſcatur ex inopinato, interdum & ſecum ipſa murmurat, plenus, grauis, acutus, creber, extẽtus, vbi viſum eſt, vibrans, ſummus, medius, imus. Breuiter, omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquiſitis tibiarum tormentis ars hominũ excogitauit. Ac, ne quis dubitet artis eſſe, plures ſingulis ſunt cantus, & nõ idem omnibus, ſed ſuus cuique. Certant inter ſe, palamque animoſa contentio eſt. Victa morte finit ſæpe vitam ſpiritu prius deficiente, quam cantu. Meditantur aliæ iuniores, verſusq; quos imiten-

imitentur, accipiunt. Audit diſcipula intentione magna, & reddit, vicibusque reticent. Intelligitur emendatæ correctio, & in docente quædam reprehenſio. Hæc & alia nonnulla de luſciniarũ cantu refert Plinius, quo diximus loco.

Aſinus portans myſteria.

Ὄνος ἄγων μυστήρια, id eſt, Aſinus portans myſteria. In eum dicebatur, qui præter dignitatẽ in munere quopiam verſabatur. Veluti, ſi quis, ignarus literarum, bibliothecæ præfectus eſſet. Ariſtophanes in Ranis:

Νὴ τὸν δί' ἐγὼ γ' ὄνος ἄγων μυστήρια.
Ἀτὰρ οὐ καθέξω ταῦτα τὸν πλείω χρόνον. id eſt,

Ita per Iouem ſum aſinus vehens myſteria.
Verũ iſta nõ iam ſuſtinebo diutius.

Interpres affirmat, inde natũ adagium, quod olim quibus ad peragẽda ſacra Eleuſinia opus erat, aſino impoſita deportabantur. Quadrabit & in eos, quorũ opera aliis duntaxat eſt vſu, cũ ad ipſos præter moleſtiam nihil interim redeat. Veluti, ſi quis cibos aliis geſtet, quibus ipſi non liceat veſci. Huc alluſiſſe videtur Apuleius, cum ſe fingit aſinũ Cererem deam circumferetem. Suidas adſcribit, Demonem ad lapidẽ molarem referre, quẽ Græci ὄνον appellant: propterea, quod in ſacris molis frumẽtariis coronas imponere conſueuerint. Itaq; torquebitur eleganter in eos, quibus immerentibus honos habetur. Veluti, cũ indoctis doctoris titulus, pileum, & anulus, aliaque id genus inſignia attribuuntur.

Iterum tranquillitatem video.

Αὖθις αὖ γαλήν' ὁρῶ, id eſt, Rurſum deniq; tranquillitatem adſpicio. Ariſtophanes interpres prouerbiũ eſſe ſcribit, quo nos ſignificam⁹ è malis emergere, fortunã in melius cõmutata. A nauigantibus ducta metaphora, quibus, conquieſcẽte procella, grata ſolet eſſe tranquillitas. Ariſtophanes in Ranis.

Ἔξεστι δ' ὥσπερ Ἡγέλοχος ἡμῖν λέγειν,
Ἐκ κυμάτων γὰρ αὖθις αὖ γαλήν' ὁρῶ.
id eſt,

Vt Hegelochus nobis item fas dicere.
Tranquillum ab vndis, rurſus iterum conſpicor.

Hegelochus erat hiſtrio quiſpiam tragœdiarũ, nequem vox ignota remoretur. Notat autem obiter Ariſtophanes Euripidis ταυτολογίαν, apud quem hic verſus eſt in Oreſte.

Αὖθις αὖ γαλήν' ὁρῶ.

Quam eandem irriſit etiam Stratis. Quãquam videtur & alluſio ſubeſſe in Græcanicis verbis γαλῆν ὁρῶ, id eſt, fele video, & γαλήν' ὁρῶ, id eſt, tranquilla video. Atqui viciſſim Euripides apud eum comicum, Æſchylum taxat, qui bis idem dixerit, in hiſce verſibus:

Δὶς ταὐτὸν ἡμῖν εἶπεν ὁ σοφὸς Αἰσχύλος,
Ἥκω γὰρ εἰς γῆν, φησί, καὶ κατέρχομαι.
Νὴ τὸν δί', ὥσπερ εἴ τις εἴποι γείτονι,
Χρῆσον σὺ μάκτραν, εἰ δὲ βούλει, κάρδοπον. id eſt,

Sapiens bis idem eſt nobis locutus Æſchylus.
Ad terram enim, inquit, venio, & accedo. Velut
Si per Iouem, vicino ita quis dicat ſuo:
Mactram, aut caniſtrum, ſi libet, mihi commoda.

Pintharus in Iſthmiis:

Ἀλλὰ νῦν μοι γαιάοχος εὐδίαν ὄπασεν ἐκ χειμῶνος. id eſt,

Sed nunc Neptunus mihi tranquillitatem præbuit ex tempeſtate.

Septennis cum ſit, nondum edidit dentes.

Ἑπλετὴς ὢν ὀδόντας οὐκ ἔφυσεν, id eſt, Cum ſit ſeptem natus annos, nõdum tamen dentes produxit. Ariſtophanis interpres admonet ꝓuerbio dici ſolere. Quadrare videtur in eũ, qui, natu grandis, tamẽ adhuc quaſi puerum agit. Aut qui diu commoratus alicubi, nihil adhuc auctoritatis, aut honoris ſit aſſecutus. Metaphora mutuo ſumpta videtur ab infantibus, quibus circiter annum ætatis ſeptimum, omnes dentes ſoleant enaſci. Ariſtophanes in Ranis:

-Σκάψωμεν ἀρχίδημον,
Ὃς ἑπλέτης ὢν, οὐκ ἔφυσε φράτορας.
id eſt,
-Taxemus Archidemum,
Septennis hic nondum tribules edidit.

Vbi poeta, captans iocandi occaſionem, pro ὀδόντας, φράτορας, mutauit. Taxat enim obiter Archidemum quempiam, qui morem Athenienſium neglexerat, apud quos hoſpes ſeptem annos in ea verſatus ciuitate, in ciuium numerum adſcriptus, iam velut in cognationem, ac ius illorum adſciſcebatur.

De pulchro ligno vel ſtrangulare.

Ἀπὸ καλοῦ ξύλου κἂν ἀπάγξασθαι, id eſt, De pulchro ligno etiam ſtrangulari cõuenit. Admonet parœmia, calamitatem tolerabiliorem eſſe, ſi cum honeſtate fuerit coniuncta, & dedecore vacuerit. Ariſtophanes in Ranis ad prouerbium alludens:

-Ἐξ ἀξίου γοῦν τοῦ ξύλου
Ἤν τι καὶ πάσχητε, πάσχειν τοῖς σοφοῖς δοκήσετε. id eſt,

-Digno ſi quid è ligno rei
Perferetis, ferre cordatis videbimini viris.

Quaſi minus miſerum ſit ſuſpendium, ſi ex arbore pendeat inſigni. Circumfertur huic ſimillimum prouerbiũ etiam hodie apud noſtrates: Si demergẽdus ſim, in aqua pura me demergã: hoc eſt, ſi pereundum eſt, honeſta morte perire ſatius. Poteſt referri ad eos, qui vincũtur quidem, ſed a victore tam inſigni, vt honeſtius, & optabilius videatur ſic vinci, quam alios quoſdam viciſſe. Vnde eſt Virgilianum illud:

Æneæ magni dextra cadis.

Et apud Ouidiũ, Aiax pudendum ſibi putat cum Vlyſſe vel certaſſe, etiamſi victor diſceſſerit.

-Mecum, inquit, certaſſe feretur.

Item apud Homerũ Iliados φ. ad hunc modum loquitur Achilles:

Ὥς μ᾽ ὄφελ᾽ Ἕκτωρ κτεῖναι ὃς ἐνθάδε γ᾽ ἔτραφ᾽ ἄριστος
Τῷ κ᾽ ἀγαθὸς μὲν ἔπεφν᾽, ἀγαθὸν δέ κεν ἐξενάριξε,
Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι. id eſt,

O ſi me necet, hic qui egit fortiſſimus Hector:
Tum gnauus gnaui victus virtute perirem.
Nunc me fata volunt obſcura morte perire.

Pindarus in Pythiis hymno tertio, non diſſimili ſenſu dixit καλὸν πῆμα, id eſt, pulchra noxa: de Ixione loquitur, qui, deceptus imagine Iunonis, ſibi parauit exitium.

Non Chius, ſed Cius.

DIDYMVS prouerbium ſubeſſe putat in his Ariſtophanis verbis, οὐ χῖος ἀλλὰ κῖος, id eſt, non Chius, ſed Cius, ꝓpter vulgato ſcommate notatam

Digitized by Google

tatam gentis inconſtantiam, ac volubilitatem, pro tẽporis ratione cõmutãtis inſtitutum, ac idem ad fortunæ commoditatem accommodãtis. Ariſtophanis carmina è Ranis ſunt hæc, in Theramenem:

Πέπλωκεν ἔξω τῶν κακῶν, οὐ χῖος ἀλλὰ κῖος. id eſt,

Euolauit è malis, haud Chius, ſed Cius.

Quanquam hoc loco Ariſtarchus Cous legit, non Cius. Theramenes enim Cous fuiſſe dicitur. Fortaſſis alluſum, ad id, quod is Theramenes fuerit Prodici Coi diſcipulus. Huius mentionem facit & Lucianus in Amoribus, *ὥστ' ἔγωγε ἂν δεξαίμην, εἴπερ ἦν ἐν δυνατῷ, γενέσθαι θηραμένης ἐκεῖνος ὁ κόθορνος*, id eſt, Itaque & ipſe quoque, ſi fieri poſſit, optarim Theramenes fieri ille cothurnus. Niſi forte alluſum eſt ad vocum affinitatem, cum res longe diſcrepet. Nam Chii male audiebant ob mores effeminatos, cum Cii nec tibicinas, nec meretrices reciperent in ciuitatem, vt indicat Athenæus lib. 13. Itaque, qui paulo ante nugator, mox veluti alius ſumat vultum tetricũ, in hunc recte dicetur: *οὐ χῖος, ἀλλὰ κῖος.* Ariſtarchus, qui legit Cous, videtur ad taxillorum luſum ſpectaſſe, in quo iactus qui Cous dicitur, habebat ſex: Chius vnum duntaxat: Itaq; Cous felicior erat iactus. Quo dicto, indicat Theramenẽ nunquam infeliciter conſuluiſſe. Eupolis, qui legit Cius, putat Theramenẽ adſcitum in Ciorum ciuitatem, cũ natus eſſet Cous. Didymus tamen effert prouerbium *οὐ χῖος, ἀλλὰ κῖος*, vt mutatio nominis indicet hominis verſatile ingenium, ac tempori ſeruiens, ſemper ad potiorem partem ſeſe accommodans. Huiuſmodi ferme referũtur in Cõmentariis eius fabulæ. Porro de Cothurno diximus alibi.

Extra oleas.

Ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν φέρεται, i. Extra oleas fertur. Vbi quis terminos præſcriptos trãsgreditur, aut aliena, nec ad rem pertinentia facit, dicitve. Ariſtophanes in Ranis:

Μή σε ὁ θυμὸς ἁρπάσας
Ἐκτὸς οἴσῃ τῶν ἐλαιῶν.
id eſt,

Ita nec te concitum rapiat extra oliuas.

Interpres adagium hinc natũ ait, Stadia, in quibus currendi certamina peragebãtur, oleis per ſeriem poſitis, vtrinq; ſepiebantur, quas præterire non licebat: proinde, qui præteriiſſet oleas, extra ſtadium currere videbatur.

Coronam quidem geſtans, cæterum ſiti perditus.

Στέφανον μὲν ἔχων, δίψῃ δ' ἀπολωλώς. i. Coronam quidem geſtans, cæterum ſiti perditus: In temulentum, & lurconem apte torquebitur, quique obligurita re, redactus ſit ad inopiam. Ariſtophanes in Equitibus:

Ὥσπερ κοννᾶς, στέφανον μὲν ἔχων αὖον,
δίψῃ δ' ἀπολωλώς, id eſt,

Quemadmodum Connas coronã quidem geſtans aridam, verum ſiti perditus. Taxat autẽ Cratinum comicum tanquam ebrioſum, ac delirantem. Effertur adagiũ, & ad hunc modum apud Diogenianum:

Δελφὸς ἀνὴρ στέφανον μὲν ἔχων, δίψῃ δ' ἀπολωλώς. id eſt,

Vir Delphus cùm portet ſerta, ſiti exanimatur.

Natum eſt a moribus Connæ cuiuſdam. Is primum erat tibicen vinoſus, atque in conuiuiis aſſidue corona-

ronatus potabat. Nam priſcis mos erat in compotationib. coronas geſtare. Deinde è tibicine factus eſt Olympionices, atque in Olympiis ſæpe victor coronam tulit (vnde Cratinus eum πολυςίφανον vocat.) Alioqui pauperrimus, neq; tantillo ditior factus ſuis victoriis. Nihil enim habuiſſe fertur, præter oleaſtrum.

Aphya in ignem.

Ἀφύα ἐς πῦρ, id eſt, Aphya ad ignē. Prouerbium in ea, quæ celeriter intereunt, aut abſumuntur, ſiue quæ facile, ac ſtatim conficiuntur. Nam Aphya piſcis genus candidum, molle, ac tenerū, quod, admotum igni, protinus decoquitur. Vnde meretrices aliquot, aphyas dictas indicat Athenæus lib. 13. quod eſſent candidæ, graciles, & oculis prægrandibus. Talis enim apua. Frigitur autem in oleo feruenti: vnde fertur & illud apud Græcos, ἀφυῶν τιμὴ ἔλαιον, id eſt, Aphyarum honor oleum: ac protinus, vt contigerunt oleum feruens, iam decoctæ ſunt: adeo, vt ilico cum oleo ſtridant, ſtatimque percoctæ tollantur è patella. Hunc piſcem Suidas ſcribit etiam ἀφρὸν, id eſt, ſpumam appellari, propter candorem, & ἐγγραυλεῖς complura commemorans eius genera. Athenæus lib. 7. quibuſdam & ἀφρύην dici, nimirum à ſpuma, & ob id Veneri ſacrum, quod eam poetarum fabulæ gignāt è ſpuma maris. Idem eorum, quæ ſupra diximus, Clearchum adducit auctorem, addens & ad hunc modum efferri parœmiam, εἶδε πῦρ ἀφύα, id eſt, Aphya vidit ignē. Quaſi vidiſſe modo ſufficiat ad decoctionem. Itaque, ſi puella iam nubilis ſtatim ſponſo viſo incaleſcat, conueniet εἶδε πῦρ ἀφύα. Non diſſimile ei, quod alibi recenſuimus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id eſt, Equum in planiciem.

Boliti pœnam.

Βολίτου δίκην, id eſt, Boliti pœnam dicunt, vbi quis de re friuola, nihilique plectitur. Bolitus autem Græcis ſignificat ſtercus quodvis, ſed proprie bubulum. Porro Solon legem tulit, quæ pœnam minabatur etiam iis, qui bubulum ſtercus furto ſuſtuliſſent. Huc alluſit Ariſtophanes in Equitibus:

Τοῖς βολίτοις ἡττώμενος.

id eſt,

Bubulis ſtercoribus victus.

Heſychius putat Græcis idē βόλβιτον & βόλιτον, niſi quod prius illud Ionum ſit peculiare: Idem indicat Etymologus. Sic autē appellari bouis excremēta, quod liquidiora ſint, quam cæterorum animantium. Citat autem & Hipponactem, qui βολίτου κασιγνήτην dixerit feminam, opinamur, extreme contemptam. Et βολίτινον velut è bubulo ſtercore cōflatum. Cynulcus apud Athenæum lib. 13. ἀλλὰ βολίτινον ἔχων θάτερον σκέλος, id eſt, Sed è bubulo ſtercore cōflatum habens alterū crus. In Phryſiorum agris videre eſt domos bolitinis parietibus, in aliis bubulū ſtercus ad ignis materiam ſiccari. Quin & hodie noſtrates, quem inſigniter contemnunt, βόλιτον appellant.

Haud vnquam arcet oſtium.

Οὐδέ ποτ᾽ ἴσχει ἡ θύρα, id eſt, Haud vnquam arcet oſtium. Interpres Ariſtophanis parœmiam admonet eſſe de iis, qui impendio ſunt hoſpitales, quorum fores ſemper patentes neminem excludunt. Sumptum ait ex Eupolidis comœdia, cui titulus Φίλοι.

Digitized by Google

λει. Eleganter accommodabitur, vel ad credulum, qui quodvis mendacium admittat auribus, vel in mulierem nulli negantem.

Semper aliquis in Cydonis domo.

Ἀεί τις ἐν κύδωνος, Semper aliquis in Cydonis domo. Cydon Corinthius quiſpiam erat, adeo inſignis hoſpitalitate, vt etiam prouerbio locum fecerit. Refertur à Suida pariter, & à Zenodoto, neque non ab Ariſtophanis interprete. Hæc cum non careant gratia, quotiens ſimpliciter accommodantur ad homines φιλοξένους, tamen pluſculum habebunt Veneris, ſi ad animum deflectantur: veluti, ſi quis admoneat pium hominem, ne ſinat animum ſuum quibuslibet cogitationibus patere.

Summis vnguibus ingredi.

Ἐπ' ἄκρων ὀνύχων, id eſt, Summis vngulis. Metaphora prouerbialis in eos, qui auidius auſcultant. Nam ij ſolent ſemet in ſummos pedes erigere. Καὶ ἐπ' ἄκρων ὀνύχων βαδίζων, id eſt Summis ingrediens pedum vnguibus, in faſtuoſos. Refertur adagium ab Ariſtophanis interpete ἐν ἀχαρνεῦσι, putatq; huc alluſiſſe poetam, cum ait:

> Εὐθὺ διὰ τοὺς στεφάνους ἐπ' ἄκρων τῶν πυγιδίων ἐκάθησθε,
>
> id eſt:
>
> Summis natibus mox reſidetis, animos addente corona. Id eſt, Effemini, vobisq; placetis.

Haud impune vindemiam facies.

Οὐκ ἐρήμας τρυγήσεις, id eſt, Haud impune vindemiam facies. In eos competet, qui, nullo ſeruante, impune decerpunt vuas. Ariſtoph. in Veſpis; Ἀλλ' οὐκ ἐρήμας ᾤεθ' οὕτω ῥᾳδίως τρυγήσειν. id eſt, At ne exiſtimetis vos adeo facile, atq; impune vindemiam facturos. Nam ἐρήμας Græci fieri dicunt, quod fit nullo prohibente, nulloque obſiſtente.

Confine eſt illi, quod alio referemus loco:

> Γλυκεῖ' ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος
>
> id eſt:
>
> *Eſt dulce pomum, verum vbi cuſtos abeſt.*

Solent enim vitibus, & pomarijs adhiberi cuſtodes, præſertim autumno, cum iam maturi fœtus furē inuitant. Itidem dicunt, ἐρήμην κατηγορεῖν, & ἐρήμην δίκην γράφειν, ἢ καταχρίνειν, quemadmodum indicauimus alibi.

Mens eſt in tergoribus.

Ὁ νοῦς ἐστὶν ἐν τοῖς σκύτεσιν, id eſt, Animus eſt in tergoribus. De ſolicitis dictitari ſolitum, quique malum aliquod imminens timere videntur. Ariſtophanes in comœdia, cui titulus Pax:

> Ἡμάρτομεν ταῦτ', ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε.
>
> Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ' ἐν τοῖς σκύτεσιν.
>
> id eſt:
>
> *Peccauimus quidem iſta: ſed veniā dabis.*
>
> *Tum namq; noſter animus in corijs erat.*

Methaphora ſumpta eſt, vel à loris, quibus cæduntur ſerui. (Nam hęc è bubulis tergoribus ſecantur: Vnde Plautinum ęnigma. Vbi viuos homines mortui incurſant boues) vel à clypeis, qui bubulo corio ſolent obduci. Proinde congruet, vel in eos, qui flagra metuunt: vel in hos, quos belli impendentis metus habet ſolicitos. Non diſſimile Terentianum illud ex Eunucho. Iamdudum animus eſt in patinis. Item illud Ariſtophanicum in Veſpis de homine litium auido:

Ὁ νοῦς

Ο νῦς πέτεται νύκτωρ περὶ τὴν κλεψύδραν. id eſt:

At volat animus noctu circa clepſydram.

Breuiter, quacunque in re ſumus intenti, in ea re dicimur eſſe.

Σκύτη βλέπει.

Σκύτη βλέπει, id eſt, Vt verbo verbum reddatur, Tergora tuetur. Confine proximo, quo ſignificabant, quempiam præ ſe ferentem vultu, quod mali quippiam inſtare ſuſpicaretur: idque coniecturis aliquibus colligeret veluti, ſi quis conſpectis boum tergoribus, bellum futurum colligeret, quod his integantur clypei. Citatur Adagium ex Eupolidis fabula, cui titulus Chryſogenes:

Απεχνῶς μὲν οὖν, τὸ λεγόμενον, σκύτη βλέπει. id eſt:

Plane, quod aiunt, obtuetur tergora.

Fortaſſe nec illud abſurdum fuerit, hinc natum prouerbium dicere, quod in clypeis barbaricę quępiam, & horrendæ facies depingi, ſculpive ſolent barbarorum, aut Cyclopum, aut belluarum etiam, vt eam ob cauſam qui truculento eſſent vultu, σκύτη βλέπειν dicerentur. Athenęus libro tredecimo: Οὐ πολλάκις σωφρονήσαντες, καὶ διδάξαντες σκύτη βλέπειν, id eſt, Qui nihilo te fecit emendatiorem, tantumq; docuit toruum obtueri. Sentit enim, diſcipulum à philoſopho nil aliud didiciſſe, quam ſuperciliũ, & vultus truculentiam. Quamquam hoc adagium in ſua duntaxat lingua gratiam habere poteſt. Ariſtophanes in Veſpis:

Εγὼ σε τήμερον βλέπειν σκύτη ποιήσω. id eſt:

Ego hoc quidem ſaxo die, te tergora obtueri.

Cochleare creſcet.

Δοῖδυξ αὔξει, id eſt, Cochleare creſcet. Chryſippus apud Zenodotum, & Ariſtophani interpretem ait, hanc parœmiã dici ſolere in puſillos homunciones per ironiam. Nam cochleare & puſillũ eſt, & contortum. Ariſtophanes in Equitibus:

Σκεύη δύο χεσπίνω, δοῖδυξ ἠδὲ τορύνη. id eſt:

Duo vtilia vaſa, cochleare, & toryna.

Eſt autem Toryna, qua mouetur olla.

Conna calculus.

Κόννου ψῆφος, id eſt, Connæ calculus. In hominem, aut rem nihili, nulliusque momenti. Prouerbium manauit à Conna quopiam citharœdo, ſiue (vt quidam volunt) lyriſta, ex eorum numero, qui citra vocem organo canebant. Sunt, qui dicunt, Connam fuiſſe quendam extremæ ſortis hominem, qui deuorato patrimonio, pauperrimus fuerit. Calliſtratus, apud Ariſtophanis interpretem, ad hunc modum effert parœmiam, κόννου θρῖον, id eſt, Connæ ficulnum folium, quod eo luſitare ſit ſolitus, Ariſtophanes in Fucis:

Σὲ μὲν ἡγοῦνται κόννου ψῆφον, id eſt, Te quidem Connæ ſuffragiũ exiſtimant: hoc eſt, nihili ducunt:

Vnicum arbuſtum haud alit duos erithacos.

Μία λόχμη οὐ τρέφει δύο ἐριθάκους, id eſt, Idem arbuſtum nõ alit duos erithacos. Zenodotus auctor eſt, hoc adagio notatos illos, qui ex rebus minutis feſtinant diteſcere. Sed videtur non intempeſtiuiter dici poſſe in eos, quibus parum conuenit, nec in eodem munere concorditer verſari

ſari queunt. Eſt autem Erithacus, auis quædam ſolitaria, vt eodem in ſaltu non temere niſi vnam inuenias. Hanc Theodorus Gaza nunc Syluiā, nuc rubeculam interpretatur. Thomas magiſter ait, à quibusdam ἐριθία vocari ab aliis ἐριθυλον, à plerisq; ἐριθακον. Ariſtophanes eleganter ad hoc alluſit adagium in Veſpis:

Οὐ γάρ ἄν ποτε
Τρίφειν δύνατ' ἂν μία λόχμη κλέπτα δύω. id eſt:

Non enim fieri poteſt,
Fures vnquam ſaltus alat vnus duos.

Non omnino diſſimile eſt huic, ꝙ dixiſſe fertur Alexander Magnus, Mundum non capere duos ſoles.

Pedibus ingredior, natare enim non didici.

Πεζῇ βαδίζω, νεῖν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι. id eſt:

Ambulo pedes: nandi imperitus ſcilicet.

Prouerbialis ſenarius, in eum, qui maiorum rerū imperitus, minutioribus negotiis ſeſe exercet. Aut qui, propter imperitiam, priuatus, & humilis viuit: aut qui ſeſe neceſſario confert ad aliud genus: quandoquidem ad illud, aut illud, nequaquam eſt idoneus, veluti ſi quis negotiator fiat, ad literas indocilis. Refertur huic aſſimilis verſus:

Πεζῇ βαδίζων, οὐκ ἐπίσταμαι σκάπτειν. id eſt:

Fodere imperitus, pedibus ambulo meis.

Apud Ariſtophanem in Auibus ſycophanta ſimiliter excuſat ſuam profeſſionem: τί γὰρ πάθω: σκάπτειν οὐκ ἐπίσταμαι, id eſt, Quid, quæſo facerem quando fodere neſcio? Huc referendum: σκάπτειν οὐ δύναμαι. Foſſionem enim, pro quavis opera mercenaria poſuit Ariſtophanes in Veſpis:

Σύγγνωθι, κιθαρίζειν γὰρ οὐκ ἐπίσταται. id eſt:

Ignoſce, neque enim cantere doctus eſt chely.

Nimirum alludens ad vulgatum adagium: perinde, quaſi dicat: Reliquarum imperitus artium, furto tātum rem parat. Idem in Equitibus:

Οὐ δὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι. id eſt:

Ne muſicam quidem ſcio.

Vna domus non alit duos canes.

Εἷς οἶκος οὐ δύναται τρέφειν τοὺς δύο κύνας, id eſt, Eadem domus non bene canes alit duos. Prouerbio iactatus ſenarius, in eos, inter quos parū cōuenit propter idem lucrum, quod communiter expetunt. Sic idem munus, non fert duos ambitioſos, quorum vterque conetur tenere primas. Refertur ab Ariſtophanis interprete.

Vallus vitem decipit.

Ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον ἐξηπάτησεν, id eſt, Vallus vitem decepit. Vbi quispiam ab eo fallitur, aut læditur, à quo pendebat, cuiusq; fidei nitebatur. Traductum à Vallis, quibus alligatæ fulciuntur vites. Fit autem interdum, vt illi radicibus actis, ramis, ac frondibus ſuis vitem ſtrangulent, aut proſtrati palmitem ſecum trahant. Ariſtophanes in Veſpis:

Εἶτα νῦν ἐξηπάτησεν ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον. id eſt:

Itane circumuenit ipſe vineam palus ſuam?

Trepidas in morem galli cuiuspiam.

Ἐπτήξας ὥς τις ἀλέκτωρ, id eſt, Trepidas

pidas tanquam gallus gallinaceus. In male affectum, & cõmotum, aut etiam pauitantem, opportune dicetur: πτήσσειν enim Græcis fugitare ſignificat, atq; expaueſcere, peculiariter autem de auibus dicitur. Ariſtophanes in Veſpis:

Πτήσσει Φρύνιχος ὥσπερ ἀλέκτωρ.

id eſt:

Galli in morem Phrynichus horret.

Fuit hic Phrynichus Melanthæ filius, Athenienſis tragœdiarum ſcriptor, quem Athenienſes mille drachmis multarunt, quod Mileſiorum excidium tragœdia complexus eſſet. Quod quidem non adſcripturi eramus inter adagia, niſi commentarius Ariſtophanis hoc nominatim prouerbii loco retuliſſet. Meminit huius & Plutarchus in Alcibiade, qui cum antea fuiſſet ferox, & inſolens, ex Socratis familiaritate, cuius ſingularem integritatem ſuſpiciebat, cœpit eſſe manſuetus, ac modeſtus. Citat autem hunc ſenarium è poeta quopiam:

Ἔπτηξ' ἀλέκτωρ ὡς, κλίνας πτερόν.

Pauidus refugit, more gallinacei,
Cum victus alas illi ſummittit ſuas.

Meminit huius & in vita Pelopidæ. Certamen autem gallorũ apud veteres ſolenniter, ac publicitus exhibebatur. Cæterum, quamquam animal natura pugnax eſt, tamen gallus, vbi ſe ſentit imparem in conflictu, mire deiectus, ac ſupplex profugit, riſum præbens ſpectatoribus.

Non magis parcemus quam lupis.

Οὐ φεισόμεθα μᾶλλον ἢ λύκων, id eſt, Haud magis parcemus, ac lupis. Ariſtophanis interpres prouerbialem figuram eſſe admonet, inde natam, quod antiquitus lex ad interficiendos lupos etiam præmio inuitabat apud Atticos. Etenim, qui lupi catulum interemiſſet, huic talentum: qui adultum occidiſſet, duo talenta dabantur. Vnde & Apollinem λύκειον, καὶ λυκοκτόνον cognominarunt. Ariſtophanes in Auibus:

Φεισόμεθα γάρ ἢ τῶν δὴ μᾶλλον ἢ λύκων.

id eſt:

Quid enim his magis parcemus, atque ipſis lupis?

Niſi ſi qua vidit auis.

Πλὴν εἴτις εἶδεν ὄρνις, id eſt, Niſi ſi qua vidit auis. Hyperbole prouerbialis de re vehementer occulta. Ariſtophanes in Auibus:

Οὐδεὶς εἶδεν τὸν θησαυρὸν τὸν ἐμὸν, πλὴν εἴτις ἂν ὄρνις.

id eſt:

Nemo meum vidit theſaurum, niſi forſan ſi qua auis vſquam.

Suidas etiam hunc verſiculum citat ex Ariſtophane:

Οὐδεὶς μεθεωρεῖ, πλὴν ὁ παραπτάμενος ὄρνις.

id eſt:

Nemo me contuetur, niſi præteruolans auis.

Perdicis crura.

Πέρδικος σκέλος, id eſt, Perdicis tibia. Perdix caupo quiſpiam erat claudus, ab Ariſtophane locis aliquot notatus, vnde & in prouerbium abiit. Cuius mentionem fecit Ariſtophanes grammaticus in prouerbiis orationis ſolutæ. Dicebatur in crura gracilia, diſtortaque. Refertur à Suida, περδίκειος πούς, id eſt, Perdicis pes. In loripedes quadrat. Citatur hoc

hoc carmen apud Athenæum in primi libri fragmentis:

Εγχει πιεῖν μοι καὶ τὸ πέρδικος σκέλος.

Αμίδα δότω τις, ἢ πλακοῦντά τις δότω. id eſt:

Infunde bibere, & crura perdicis mihi.

Matulam det aliquis, aut placentam porrigat.

Verum haud videtur hoc ad prouerbium admodum facere.

Tolle calcar.

Αἶρε πλῆκτρον ἀμυντήριον, id eſt, Tolle calcar vltorium. Extat adagiũ in Ariſtophanis Auibus:

Αἶρε πλῆκτρον, εἰ μάχει.

id eſt:

Tolle calcar, ſi pugnas.

In eum dici ſolitum, qui iam vltionem non parat. Mutuo ſumpta metaphora à gallis pugnam inituris, quibus ferrei ſtimuli quidam alligari ſolent, quo ſe tueantur inter certandum. quanquam, auctore Ariſtotele libro De animalibus ſecundo, capite duodecimo, natura calcar addidit ex auiũ genere iis, quæ ob corporis molem ſint ad volatum minus idoneæ. Cuiusmodi ſunt galli. Id cõfirmat Plinius libro decimo, capite vigeſimo primo. Et regnum, inquit, in quacumque ſunt domo, exercent: dimicatione paritur hoc quoq; inter ipſos, velut ideo tela adnata cruribus ſuis intelligentes: nec finis ſæpe commorientibus.

Minus habet mentis, quam Dithyramborum poeta.

Διθυραμβοποιῶν νοῦν ἔχεις ἐλάττονα. id eſt:

Minus ſapis ſcriptoribus Dithyrãbicis.

In ſtupidos, ac furioſos torquetur. Adagium annotatur ab Ariſtophanis interprete in Auibus. Sumtum a poëtis Dithyrambicis, qui, Baccho afflati furebant. vnde & Horatius:

Aut inſanit homo, aut verſus facit,

In Odis, Pindari grandiloquentiam attollens, Seu, inquit, per audaces noua dithyrambos verba deuoluit, numeriſque fertur Lege ſolutis. Philoſtratus in Sophiſtis immoderatam in dicendo vehementiã, ac granditatem aliquoties appellat τὸ διθυραμβῶδες, eosque dicit ἐκβακχεύειν, & ὑπερβακχεύειν.

Cercyræa ſcutica.

Κερκυραία μάστιξ, id eſt, Cercyręum flagrum: De re ſuperuacaneo cultu exornata. Quadrabit & in ea quibus ornatus additur neutiquã decorus, aut congruus. Cercyræis (quoniam crebris ſeditionibus agitabantur) mos erat geſtare flagra ingentia, anſis eburneis exornata. Quidã aiunt, ea duplicia fuiſſe. Itaque in prouerbium abierunt. Auctor interpres Ariſtophanis in Aues. Lycurgus rhetor, cum ob immodicam linguæ libertatem è concione eiiceretur, exclamauit, ὦ κερκυραία μάστιξ ὡς πολλῶν ταλάντων ἀξία εἶ, id eſt, O Cercyræa ſcutica, quam multa vales talenta. Notans populum inutilem. magno tamen alendum. Refert Plutarchus in vita decem rhetorum.

Larus.

Κέπφος λάρος, id eſt, Cepphus larus. In garrulũ, ac vecordem dicebatur, pręcipue qui cuiusvis rei cupiditate deceptus capitur: Ab auis ingenio ductum, quã ſpuma marina gaudere tradunt. Capitur autẽ ad hunc modum, Obiicitur ſpuma primum longio-

longiore interuallo. Deinde propius, propiusque. Poſtremo manibus geſtantes exhibent. Larus itaque cibi auiditate captus comprehenditur. Ariſtoph. vtitur in Pluto, Interpres admonet cognomen eſſe prouerbiale. Rurſum in Nebulis Cleonem Larũ vocat, quod furtis, ac rapinis inhiaret. Lucianus in libello De mercede ſeruientibus, σαυτὸν δὲ παρακαλέσας θαρρεῖν, ἐπιχείρει τῇ ἄγρᾳ εἰ θέλεις, καθάπερ ὁ λάρος, ὅλον καταχανὼν τὸ δέλεαρ, id eſt, Sumpta vero fiducia, venatum aggredere, ſi videtur, Lari in morem, totam eſcam ore deuorans. Athenæus libro Dipnoſophiſtarum 10. indicat autem hanc Herculi attributam à priſcis, quod & ille fuerit ἀδηφάγος, atque itidem βουφάγον eſſe vocatam. Olim præcipuus gurgitũ luxus erat in piſcibus, id quod omniũ libri teſtantur, quicunque vel apud Græcos, vel apud Latinos ſcripſerunt de hoc genere. Proinde congruet & in obſonatores, quod Larus auis piſcium ſit appetens.

Cepphus parturit.

Κέπφος ὠδίνει, Larus parturit. Dicebatur in eos, qui pollicerentur ingentia, deinde nihil promiſſis dignũ præſtarent. Eſt enim Larus auis, multa plumarum copia circumtecta, cæterum carnibus exiguis: pariens autem vociferatur. Recenſetur adagiũ ab Ariſtophanis interprete, in comœdia, cui titulus, Pax. Confine eſt illi:

Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus.

Canis feſtinans cæcos parit catulos.

Ἡ κύων σπεύδουσα τυφλὰ τίκτει, id eſt, Canis feſtinans cæcos parit catulos. In eos iaciebatur, qui, nimio feſtinandi ſtudio, rem parum abſolutam edunt: vt, ſi quis operis parum elimati præcipitet editionem. Hinc natum, quod canis, quia celerius pariat, catulos cæcos velut adhuc immaturos edit. Ariſtoteles libro De generatione animalium 4. demonſtrat, id potiſſimum euenire in animantibus, quæ multifidis ſunt pedibus, & numeroſum alunt fœtum, vt vulpes, vrſa, leæna, canis, lupa. Nam hæc omnia cæcos pariunt catulos: quædam etiam informes adhuc edunt. In cauſa putat, quod, cum corporis humor non ſufficiat alendo tã numeroſo fœtui, natura partum imperfectum potius educit. Galenus item libro, quem conſcripſit de ſemine, τὰς δὲ κύνας ἤδη πού καὶ ἡ παροιμία φησὶν τυφλὰ τίκτειν ὑπὸ σπουδῆς, id eſt, Canes vero etiam prouerbio iactatũ eſt, ob feſtinationem cæca parere. Quamquam canum catulos Galenus mauult imperfectos dici, quam cæcos: cum talpæ proprie cææ dicantur. Animantia, quæ fœtus edunt cæcos, ἀλαοτόκα vocantur Græcis, quaſi Latine dicas Cæcipara. Alludit ad parœmiam Ariſtophanes in Pace:

Ἡ κώδων ἀκαλανθὶς ἐπειγομένη τυφλὰ τίκτει.

id eſt:

Cæca parit properato Acalanthis tinnula nixu.

Et interim Græci grammatici dubitant, quid ſit Acalanthis: alij putant nomen inſignis canis, deductũ παρὰ τὸ ἀκάλον θεῖν, id eſt, quod placide currat. Sunt rurſus, qui ſuſpicentur auem eſſe. κώδων autem tintinabulum eſt, quo in ædibus magnatũ, & hodie in collegijs, conuocantur familiares ad officium. Alij ſuſpicantur dictum, παρὰ τὸ ἀκαλεῖν, id eſt, à blan-

Digitized by Google

à blandiendo, quod notis abblandiens canis, allatrat hoſpites. Sic diuinant, Ariſtophanis interpres, Etymologus, & Suidas.

In canis podicem inſpicere.

Ariſtophanes ἐν ἐκκλησιαζούσαις,

Τούτῳ μὲν εἶπον ἐς κυνὸς πυγὴν ὁρᾶν.

id eſt,

Canis quidem hunc inſpicere iuſſi podicem.

Interpres admonet vulgo dici ſolere in cęcutientes: adſcribens & hũc trochaicum:

Ες κυνὸς πυγὴν ὁρᾶσθαι καὶ τριῶν ἀλωπέκων. id eſt,

In canis deſpicere podicem, triumque vulpium.

Alluſit eodem & in Acharnenſibus, Τοῖς ὀξίναις φυσῶντι τὸν πρωκτὸν κυνὸς, Obſcœnius eſt, quam vt vertere libeat. Has profecto nugas pigeret adſcribere, ni propoſitum eſſet operi ſuſcepto per omnia ſatisfacere, καὶ δεῖ ἔλαχον σπάρτην κοσμεῖν.

Tentantes ad Troiam peruenerunt Graeci.

THEOcritus in Syracuſis, tentando, atque experiendo quantumlibet etiam ardua perfici, figura proverbiali ſignificans,

Ες τροίαν, inquit, πειρώμενοι ἦλθον ἀχαιοί.

Καλλίστα παίδων, πείρα θὴν πάντα τελεῖται. id eſt,

Tentando ad Troiam venere Pelaſgi.

Cuncta, puellarum pulcherrima, perficit vſus.

Deum ſequere.

PLVTARchus in libello De audiendo, refert hoc adagium, quod & inter ſeptem Gręciæ ſapientum oracula celebratur, ἕπου θεῷ, id eſt, Sequere Deum. Putat hunc eſſe ſenſum, Obtempera rationi. Quaſi cuique debeat oraculum eſſe, quidquid in pectore dictauerit ratio. Vnde & Virgilius dixit:

An cuique deus ſua dira cupido.

Cui verſus ille Græcis celebratus adſtipulatur.

Ο νοῦς γὰρ ἡμῖν ἐστὶν ἐν ἑκάστῳ θεός.

id eſt,

Ineſt enim ſuus cuique animus, deus.

Et Menander apud Plutarchum.

Ο νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός. id eſt,

Nam noſter animus numen eſt.

Et conſimilia quædam apud Lucanum dicit Cato Vticenſis. Sumptum videtur ex Homericæ Iliadis lib. 1. vbi Achilles Palladi obtemperans hæc dicit:

Οσκε θεοῖς ἐπιπείθηται, μάλα τ᾽ ἔκλυον αὐτοῦ. id eſt,

Qui diis paruerit, promt huius vota receptant.

Apud eundem eſt hoc hemiſtichiũ non vno loco poſitum, καί τις θεὸς ἡγεμόνευε, id eſt, Quin & diuum aliquis ductor fuit. Plato in Critone, ἔα τοίνυν, ὦ κρίτων, καὶ πράττωμεν ταύτῃ, ἐπειδὴ ταύτῃ ὁ θεὸς ὑφηγεῖται. id eſt, Sine igitur ô Crito, & hoc pacto agamus, quandoquidem hac nos ducit Deus. Cicero libro de finibus 3. commemorat inter præcepta veterũ ſapientum, quæ conſtat proverbiorum vice celebrata. Quæque ſunt, inquit, vetera præcepta ſapientum, qui iubent tempori parere, & ſequi deum, & ſe noſcere, & nihil nimis.

Lingua quo vadis.

Γλῶσσα ποῖ προβαίνεις, πόλιν ὀρθώσουσα, καὶ πάλιν ἀνατρέψουσα; i. Lingua quo vadis? Erectum ciuitatem, eandem denuo ſubverſura. Refertur a Suida, Zenodoto, Diogeniano. Docet linguam plurimum vtilitatis afferre

mortalibus, & eandem rurſum plurimam afferre perniciem, tametſi membrum corporis ſit per quam exiguum. Bias, referente Plutarcho in libello De audiendo, rurſum in alio, De loquacitate, Amaſidi, Ægyptiorum tyranno, iubenti, vt ſibi, quod eſſet in victimæ, quam ad illũ miſerat, carnibus & optimum, & peſſimum mitteret, linguam reſectam miſit, innuens huius vſum eſſe præcipuum, ſiue prodeſſe cupias ſiue nocere.

Ollas oſtentare.

Χύτρας ἐπιδεικνύναι, id eſt, Ollas oſtentare, eſt, rem per ſe ridiculam ac ſordidam, perinde, vt maximam, efferre. Plutarchus in libello, De auſcultando, taxans ſophiſtas, quibus mos erat ἀδόξους, id eſt, infames materias verborum fucis exornare, cũ vomitum, febrim, Buſiridem, atq; id genus alia laudant, καὶ νὴ Δία, inquit, χύτρας ἐπιδεικνύμενοι, id eſt, Ac per Iouem ollas oſtentantes. Non quod prorſus improbandum ſit, ſi quis vel exercendi vel laxandi ingenii gratia, ludat nonnunquam in huiuſmodi argumentis, modo iocus ſit eruditus & cum voluptate miſceat nonnihil vtilitatis. Quandoquidem ridentem dicere verum, quid vetat? Immo fit, vt citra offenſam, & gratius irrepat in animos mortalium veritas, huiuſmodi lenociniis commendata, adeo, vt Aulus Gellius non dubitet ridiculas Æſopi fabellas tetricis illis, & è cœlo delapſis Stoicorum dogmatis anteponere. Luſit & ipſe Plutarchus in Gryllo, feſtiuiter ſane, ſed ita tamen, vt philoſophum iocari, nõ ſcurram, poſſis agnoſcere. Ergo prouerbium affine fuerit illi, quod alibi dictum eſt, χύτραν ποικίλλεις, id eſt, Ollã variegas.

Puer glaciem.

Ὁ παῖς κρύσταλλον, id eſt, Puer glaciem. Dicebatur in eos, qui, cum retinere quippiam non poſſint, nolũt tamen amittere. Veluti, ſi quis magiſtratum recuſet deponere, cui gerendo ſit impar, aut a munere nolit abſolui, quod tueri tamen non poſſit. Competet & in eos, qui ſponte nolint a ſe amouere, quod tamen aliquanto poſt ſit elapſurum. Vt, cũm opes vrgemus, premimusque, mox nihilominus nos relicturas. Aut, cũ rem noxiam vrgemus, nec volumus amittere, quod lædit. Refertur à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Meminit Plutarchus, & explicat lib. De futili loquacitate. Sumptum videtur è Sophocle, qui amorem comparat pueris, qui glaciem conſpectam arripiunt manibus, ac delectantur: ſed ea mox liqueſcente, nec facile poſſunt abiicere lubricam maſſam, nec retinere noxiam. Itidem amor nec excuti poteſt ob voluptatem adiunctam, nec retineri ob moleſtias admixtas voluptatibus maiores.

Vnum ad vnum.

Ἓν πρὸς ἓν φασιν, inquit Lucianus, id eſt, vnum ad vnum, nimirum figuram prouerbialem eſſe ſignificans, cum exactius ſingula ſingulis componantur. Theocritus in Paſtore:

Ἐμὶν δέ τυ βουκολιάσδῃς
ἓν ποθ' ἕν, id eſt, ſi libet ad verbum reddi,

Tu vero mihi paſcito boues
Vnum ad vnum.

Sic enim quidam eruditi legunt. Plato lib. De legibus 5. δεῖ δὲ πάντ' ἄνδρα ἓν πρὸς ἓν τοῦτο σπεύδειν. Reddetur & hoc ad verbum, Oportet autẽ omnem, vnum ad vnum, ad hoc feſtinare, hoc eſt, pro ſe quemque. Idem in libro 6. ἓν ἐφ' ἓν παρέχειν.

Vti-

Digitized by Google

Vtitur & lib. 1. plane proverbiali figura, ἓν πρὸς ἕν. Rurſum lib. 4. ἀνθ' ἑνὸς ἕν. Tranſlatum videri poteſt à prœlio, quoties acriter res geritur, ſingulis aduerſus ſingulos dimicantibus. Niſi malumus ad Laconicum illud apophthegma referre. Narrat enim Plutarchus in libello de futili loquacitate, Lacedæmonios aliquãdo vnum legatum ad Demetrium regem miſiſſe. Cumque ſtomacharetur tyrannus, vociferareturq; Vnum inquiens, ad me Lacedæmonii? legatum nihil attonitum reſpondiſſe. Vnum ad vnum. Nec abſurde dixeris, à mathematicis mutuo ſumptũ, quorum eſt hæc loquendi figura peculiaris, ἓν πρὸς ἕν, id eſt, Vnum ad vnum, ſic enim proportionem conſtare dicunt, quam vocant, parilitatis, ſiue æqualitatis.

In nocte conſilium.

Ἐν νυκτὶ βουλή, id eſt, In nocte conſilium. Admonet adagium, non eſſe præcipitandum conſilium, neq; ſtatim ad primos animi impetus quippiam agendum. Nox autem propter ſolitudinem ac ſilentium, vel maxime ad conſiderandum, conſultandumque de rebus grauibus eſt idonea. Præterea ſæpenumero fit, vt ſomnus, ſedata cupiditate, priſtinam ſententiam vertat. Vnde etiam vulgo dicitur ab idiotis noſtratibus, ſuper hac re indormiam, vbi ſignificãt ſe per otium deliberaturos. Porro præceps conſilium inauſpicatum eſſe ſolere, & vulgato ſermone dicitur, & eleganter admonuit Sophocles apud Plutarchum libello de garrulitate:

Οὐ γάρ τι βουλῆς ταυτὸ καὶ δρόμου τέλος.
id eſt,
Curſus enim haud eſt finis idem, & conſilii.

Siquidem in curſu vincit, qui celerrimus ſit, in conſultando cunctatio tutior eſt, periculoſa celeritas. Plutarchus in Sympoſiacis, decad. 7. problem. 9. citat Platonem, qui ſcripſerit, apud Lacedæmonios, ni fallimur, fuiſſe νυκτερινὸν σύλλογον, id eſt, Nocturnum cõventum grauiſſimorum, ad quem difficilimæ cauſæ reiiciebantur. Addit, apud veteres noctẽ εὐφρόνην fuiſſe vocatam, παρὰ τὸ εὖ φρονεῖν, à bene ſapiendo.

Vbi quis dolet, ibidem & manum habet.

Ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὴν χεῖρ' ἔχει.
id eſt,
Vbi dolet quis, ibi & manum frequens habet.

Senarius proverbialis, quem refert Plutarchus lib. De futili loquacitate. Natum eſt dictum à naturali hominum conſuetudine, qua fit, vt ei corporis parti, quæ dolet, frequenter manus admoueamus. Tempeſtiuiter vtemur, cum ſignificabimus, quempiam ea tractare, deque iis libenter verba facere, quæ mouent animum. Stobæus idem refert ad hunc modũ:

Ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὸν νοῦν ἔχει.
id eſt,
Vbi quis dolet, illic & mentem habet.

Alluſiſſe videtur ad proverbiũ Cicero. epiſt. ad Attic. libro 3. Sed non faciam, vt aut tuum animum angam querelis, aut meis vulneribus ſæpius manum afferam. Item Plaut. in Perſa. Quaſi lippo oculo me meus herus vtitur, manum abſtinere haud quit tamen. Plutarchus huc torquet, Vbi quid ſiue dolet ſiue delectat, ibi quiſque linguam habet. Sic Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus; & Pindarus taxatur, vt φιλάργυρος, quod multus in laudando auro. Nam hoc

Digitized by Google

pacto ſtatim auſpicatur Olympia, ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ χρυσὸς, αἰθόμενον πῦρ ἅτε, διαπρέπει νυκτὶ μεγάνορος ἔξοχα πλούτου, id eſt, Optima quidem aqua, cæterum aurum, velut ardens ignis, eminet noctu, magnificas ſupra opes. Rurſum in Iſthmiis hymno tertio, Καὶ μεγασθενῆ νομίζουσι χρυσὸν ἄνθρωποι περιώσιον ἄλλων, id eſt, Et multipotens iudicarunt aurum homines eximium in cæteris.

Plus apud Campanos vnguenti, quam apud cæteros olei fit.

Plinivs naturalis hiſtoriæ lib. 18. cap. 11. In Campania tamen, inquit, laudatiſſimus campus eſt. Montibus ſubiacet nimboſis, totis quidem 40. mill. paſſ. planitie. Gratia terræ eius, vt protinus ſoli natura dicatur, puluerea ſumma, inferior bibula, & pumicis fiſtulans vice. Montium quoque culpa in bonum cedit. Crebros enim imbres percolat atq; trãſmittit. Nec diluit, aut madore voluit propter facilitatem culturæ. Eadem acceptum humorem nullis fontibus reddit, ſed temperat: & concoquens, intra ſe vice ſucci continet. Seritur toto anno, panico ſemel, bis farre. Et tamen vere ſegetes, quæ interquieuere fundunt roſam, odoratiorem ſatiua. Adeo terra non ceſſat parere. Vnde vulgo dictum, Plus apud Campanos vnguenti, quam apud cæteros olei fieri. Quantum autem vniuerſas terras campus circumcampanus antecedit, tantum ipſum pars eius, quæ Laboriæ vocatur, quem Phlegræum Græci appellant. Hactenus Plinius. Si cui placebit adagium ad allegoriã trahere, poterit accommodari, vel in regionem, vel in hominem adeo cæteris antecellentem, vt apud hũc maior ſit exquiſitarum rerum copia, quam apud alios mediocrium, aut vulgarium.

Ne via quidem eadem cum illo vult ingredi.

Μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν βαδίζειν, id eſt, Ne via quidem eadem ingredi dicũtur, qui extremo diſſidẽt odio, adeo, vt non ſolum menſa, tectove cõmuni non ſuſtineãt vti, ſed ne via quidẽ communi velint ambulare. Vnde & vulgata dicunt ironia, Vſque adeo illum amat, vt ſi forte fortuna fuerit obuius, in aliam deflectat viam. Plutarchus in commentario, περὶ φιλαδελφίας, τῷ δὲ ἀδελφῷ μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν οἰόμενος δεῖν βαδίζειν, id eſt, Cum fratre vero ne via quidem eadem ſibi putans ingrediendum eſſe. Huic cõgruit proverbialis ille verſiculus:

Κακῷ σὺν ἀνδρὶ μηδ' ὅλως ὁδοιπόρει, id eſt,

Viro ſceleſto ne via fueris comes.

Extra cantionem.

Παρὰ τὸ μέλος, id eſt, Extra cantũ, agi dici ve dicunt, quod ad rem non pertinet. Etiam ſi proverbio in alienam transfuſo linguam, perit genuina illa gratia. Siquidem παρὰ μέλος, perinde ſonat, quaſi dicas, parũ modulate, parum concinne, parũ apte, parum decore. Nam, quod in muſica eſt μέλος, id in vita decorum. Lucianus in Eunucho: καὶ ἐφ' ὧν ἄν τις ᾐδέσθη παρὰ μέλος τι φθεγξάμενος, id eſt, Et apud quos vereretur aliquis præter cãtum quippiam dicere, id eſt, quod à re eſſet alienius. Imitatus eſt hanc figuram ex Platone, qui lib. De legibus 3. ſcribit ad hunc modum: παρὰ μέλος ἡμῖν γὰρ ἂν δοκεῖς φθέγξασθαι, id eſt, Præter cantilenam mihi dicturus fuiſſe videris. Et in Critia: Παρὰ μέλος δὲ εἴπη περὶ αὐτῶν ἀκούοντες εἴπομεν, δίκην τὴν πρέπουσαν ἐπιθεῖναι, id eſt, Quod ſi quid

quid extra cantionem imprudentes de ipſis ſumus locuti, cōgruam pœnā exigere. Ariſtophanes in Concionatricibus, eleganter vnico verbo dixit, παραχορδεῖν, pro eo, quod eſt, abſona nec ad rem facientia loqui.

- προσέχων ὅπως
Μηδὲν παραχορδῆς ὧν δεῖ σ' ἀποδεῖξαι. i.
Attente cauens,
Vt ne quid alienum loquare, & abſonum
Ab his tibi quæ ſunt probanda.

Ariſtot. lib. Rhet. 3. notat, à poetis quibusdam dictum, ἄχορδον καὶ ἄλυρον μέλος, cantionem diſſonam, nec fidibus reſpondentem. Apte torquebitur in eos, qui ſecus viuunt, quam docent. Finitimum eſt huic, quod alibi retulimus, οὐδὲν πρὸς ἔπος, nihil ad verbum, ſeu nihil ad carmen. Quo quidem Ariſtoph. ἐν ἐκκλησιαζούσαις, noue vtitur pro temere.

Οὐ γὰρ τὸν ἐμὸν ἱδρῶτα καὶ φειδωλίαν
Οὐδὲν πρὸς ἔπος κ' ἀνοήτως ἐκβαλῶ.
id eſt,
Neq; enim meo ſudore quod parauerim,
Meaq; parcimonia, temere, ac nihil
Ad rem profudero.

Οὐδὲν πρὸς ἔπος, Scholia exponūt, ὡς ἔτυχε, ἕνεκα μηδενὸς, id eſt, temere & absque cauſa. Poſterior verſus Græcus non conſtat ſuis pedibus. Reſtituetur, ſi legamus οὐδέν τι πρὸς ἔπος κ' ἀνοήτως ἐκβαλῶ. Quod carmē, quidem duximus ſatius, vel alieniore citare loco, quam eo ſtudioſum fraudare lectorem. Natum, vt videtur, ab apophthegmate Themiſtoclis, qui Simonidi poetæ, petenti quiddam à ſe parum æquum, reſpondit ad hunc modum: Neq; tu bonus eſſes poeta, ſi præter cantum caneres, neque ego bonus princeps, ſi præter leges iudicem. Sumptum eſt a b antiquis cantoribus, qui vocem ad lyram accommodabant. Aut certe à concentu vocalium muſicorum, vbi ſi quis diſſonat ab harmonia, grauiter offendit aures. Lucianus ἐξαγώνια vocat, quæ ad cauſam non pertinent. M. Tull. ὁδοῦ πάρεργα, quę aliena à re ꝓpoſita.

Ignis, mare, mulier, tria mala.

CIRCUMfertur apud Græcos & hic trimeter proverbialis:

Πῦρ, καὶ θάλασσα, καὶ γυνὴ, κακὰ τρία.
id eſt,
Ignis, fretumq; & mulier, hæc mala tria.

Nam incendio nihil formidabilius, mare item periculoſiſſimum eſt. Vnde & Æſchylus in Perſis:

Αμαχον κῦμα θαλάσσης id eſt,
Maris haud vincitur vnda.

His autem ſimilimum quiddam eſſe mulierem ſentit parœmia. Porro, mulierem omnem eſſe malam, per quam venuſte ſignificauit Lacon quidam, qui, cum vxorem duxiſſet perpuſillam, dicebat, è malis, quod minimum eſſet, eligendum. Fatetur & apud Euripidem Medea, feminarum genus eſſe malum:

Ἀλλ' ἐσμὲν οἷον ἐσμὲν, οὐκ ἐρῶ κακὸν,
Γυναῖκες. id eſt,
Sumus quidem quales ſumus nos feminæ,
Neq; enim mala auſim dicere.

Euripides apud Planudem in vita Æſopi, inter omnia mala principatū tribuit mulieri.

Πολλαὶ μὲν ὀργαὶ κυμάτων θαλασσίων,
Πολλαὶ δὲ ποταμῶν, καὶ πυρὸς θερμοῦ πνοαὶ,
Δεινὸν δὲ πενία, δεινὰ δ' ἄλλα μυρία,
Πλὴν οὐδὲν οὕτω δεινὸν, ὡς γυνὴ κακή.
id eſt,
Furore multo ſæuit iratum mare,
Pronique fluuii, & ignis acris impetus,

Inopia acerba, acerba alia quam plurima,
Sed nil ita acerbum, & noxium, vt mulier mala.

Falces poſtulabam.

Αμας ἀπῄτυν, id eſt, Falces poſtulabã. In eos, qui reſpondent id, quod ad rem nihil attinet. Plutarchus in commentario, περὶ ἀδολεσχίας admonet, vt qui velit accurate reſpondere, mentem rogantis diligenter perdiſcat: ne illud fiat, quod prouerbio dici conſueuit ἄμας ἀπῄτυν. Eſt autem ſenarius prouerbialis apud Suidam, & Zenodotum:

Αμας ἀπῄτυν, οἱ δ' ἀπηρνοῦντο σκάφας. id eſt,
Falces petebam, at hi ligones denegant.

Videtur hinc natum, quod agricolæ cuipiam, à vicino falcem commodato petenti, negauerit ille, ſibi ligonem eſſe domi. Theocriti ſcholiaſtes in Paſtoribus annotauit, Atticis ἄμlω dici, quod cõmunis Græcorũ lingua vocat δίκελλαι, ſiue σκαπάνlω, id eſt, ligonem, quod ſi σκάφη, idem ſignificat, quod σκαπάνη, ridiculum erit in reſponſo, perinde, ac ſi ſi quis petenti gladium, neget ſe habere enſem. Sunt, qui ſentiãt σκάφlω eſſe poculi genus, aut vaſis caui.

Alba auis.

Λευκὸς ὄρνις, id eſt, Alba auis: pro re noua, atq; auſpicata dixit M. Tullius in epiſt. familiaribus libro ſeptimo: Cum enim ſalutationi nos dedimus amicorum, (quæ fit hoc etiam frequentius, quam ſolebat; quod quaſi albam auem videntur, bene ſentientem ciuẽ videre) abdo me in bibliothecam. Quadrabit & in rem admodum rarã, & inuſitatam, ꝙ aues perpaucæ ſint hoc colore; Ita Iuuenalis:

-Coruo quoq; rarior albo,
De albæ gallinæ filio dictũ eſt alibi.

In alieno choro pedem ponere.

Ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθέναι, id eſt, In alieno choro pedem ponere: eſt ſeſe miſcere negotiis alienis, & aliorũ ſibi vindicare partes. Plutarchus in commentario, quem inſcripſit. Quo pacto ſeipſum aliquis citra inuidiam laudare poſſit, τὸν μὲν γὰρ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθέντα, περίεργον ἡ παροιμία καὶ γελοῖον ἀποδείκνυσι, id eſt, Eum quidem, qui alieno choro pedem imponit, curioſum, ac ridiculum eſſe prouerbium declarat. Idem in Sympoſiacis, ἐγὼ δὲ καίπερ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθεὶς, εἶπον, id eſt, Ego vero, tametſi pedem in alienum inferens chorum, dicebam, hoc eſt, reſpondens de re, quæ ad philoſophi profeſſionem non pertinebat. Affinis eſt huic adagio metaphora perquam elegans, neque diſcrepans à ſpecie prouerbiali, qua vſus eſt Ariſtides in Miltiade, μιλτιάδlω δὲ τὸν ἐν μαραθῶνι, τοῦ χοροῦ τάξομεν id eſt, Porro Miltiadem, qui eſt apud Marathonem, qua chori parte collocabimus? Interpres addit, metaphoram ſumptam à choris Dionyſiacis. Certe cõſtat, mutuo ſumptum, à choreis, ac ſaltationibus. Quibus ſi quis ignotus admiſceat ſeſe, derideatur, atque exſibiletur ilico. Plato in Euthydemo. Τὴν δὲ σοφίαν τοῦ χοροῦ τάξομεν, ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ἢ πῶς λέγεις, id eſt, Hanc ſapientiam in quo choro ſtatuemus, inter bona, aut quid cenſes?

Ne magna loquaris.

Μὴ μεγάλα λέγε, id eſt, ne grandia loquaris. Refertur à Diogeniano. admonet, temperandum eſſe à magniloquentia, iactantiaque, qua nihil omnium intolerabilius. Dictum eſt autem

autem propter Nemeſim deam, quæ grandiloquentiam huiuſmodi non ſinit impunitam M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum libro quarto, epiſtola octaua:

Μήπω μέγ' εἴπῃς πρὶν τέλος ἀθλήσῃς. id eſt,

Ne quando iactes, ni prius perfeceris.

Ariſtophanes in Ranis.

Ὦ σεμνότατ' ἀνδρῶν μὴ μεγάλα λίαν λέγε. id eſt,

Mirande vir, ne magna nimium dixeris.

His verbis Bacchus reprimit Euripidem, per arrogantiam ſemet anteponentem Æſchylo. Sophocles in Aiace flagellifero.

Μηδὲν μέγ' εἴπῃς, οὐχ ὁρᾷς ἵν' εἶ κακοῦ. id eſt,

Ne magna loquere, non vides, quo in ſis malo?

Theocritus in Cyclope.

Μηδὲν μέγα μυθεῦ. id eſt,

Ne quid ſublime loquaris.

Theognis:

Μήποτε Κύρν' ἀγοράασθ' ἔπος μέγα. οἶδε γὰρ οὐδεὶς

Ἀνθρώπων ὅτι νὺξ χ' ἡμέρα ἀνδρὶ τελεῖ.

id eſt,

Verbum Cyrne caue magnum ne dixeris unquam.

Neſcis, quidnam homini noxve, dies ve ferat.

Plato in Phædone, *Μὴ μέγα λέγε, μή τις ἡμῖν βασκανία περιτρέψῃ τὸν λόγον τὸν μέλλοντα λέγεσθαι*, id eſt, Ne loquere grandia, ne qua nobis inuidia futuram orationem interturbet. Antiquitas enim finxit deã Nemeſim, iactantiæ vltricem. Ita Pindarus in Iſthmiis hymno quarto: *Ἀλλ' ὅμως καύχημα κατάβρεχε σιγᾷ, Ζεὺς τάδε καὶ τὰ νέμει*, id eſt, Attamen gloriationẽ obnubila ſilentio. Iuppiter hæc, & illa partitur. Eſt enim vnica placandæ inuidię ratio, ſi quid accidit boni, ad auctorem Deum referatur. Idem in Nemeis hymno decimo. *Ἐστι δὲ καὶ κέρδος ἀνθρώπων βαρὺς ἀντιάσαι*, id eſt, Eſt autem graue in hominum inuidiam incidere. Eſt enim inuidũ mortalium ingeniũ, nec vlla re citius ſaturatur, quam audiendis laudibus. Idem eiuſdem operis hymno quinto, *αἰδέομαι μέγα εἰπεῖν*. Huc alluſiſſe videtur Virgilius, lib decimo:

Dixerat ille aliquid magnum.

Inuenitur ſæpius & *μέγα φρονεῖν*, pro eo, quod eſt, inſolentẽ, atq; elatũ eſſe. Sophocles in OEdipo tyranno.

Φρονεῖν γὰρ ὡς γυνὴ μέγα. id eſt,

Sentire enim altum vt femina.

Extat & ſenarius prouerbialis:

Ὅτ' εὐτυχεῖς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει. id eſt,

Ne quid tume, cum res ſecundæ maxime.

Et *μέγα πνέειν*, id eſt, Magnum ſpirare. Eurip. in Bacchis.

Κἂν πνέων ἔλθῃ μέγα. id eſt,

Quamuis magnum ſpirans venias.

Eleganter Horatius huiuſmodi grãdiloquentiã, ampullas, & ſeſquipedalia verba vocat in Arte poetica.

Proiicit ampullas, & ſeſquipedalia verba.

Terentius in militẽ glorioſum. Et magnifica verba. Legimus & *τραγικῶς λέγειν*, id eſt, Loqui tragice, & *ἐκτραγῳδίζειν*, pro eo, quod eſt, magnificis verbis efferre. Horatius in Epiſt.

Et ſpirat tragicum ſatis, & feliciter audet.

Tametſi non fugit, poetam hoc loco ſimpliciter dixiſſe, ſpirat tragicum.

Exercitatio poteſt omnia.

Μελέτη πάντα δύναται, id eſt, Cura omnia

omnia poteſt. Laertius hanc ſententiam Periãdro tribuit, qui Iſthmum etiam tentarit perfodere. Significat autem, nihil eſſe tam arduum, quod diligentia, curaque non efficiatur. Virg. in Georg.

- Labor omnia vincit
Improbus. & duris vrgens in rebus egeſtas.

Exſtat apud Græcos prouerbialis ſententia: θεοὶ τἀγαθὰ τοῖς πόνοις πωλοῦνται, id eſt, Dii bona laborib. vendunt. Huc alluſit Horatius:

Perrupit Acheronta Herculeus labor.

Sophocles in Electra:

Πόνου τοι χωρὶς οὐδὲν εὐτυχεῖ. id eſt,
Citra laborem nihil bene eſt.

Fertur & verſus Menandri,

-Πάντα τὰ ζητούμενα
Δεῖσθαι, μερίμνης φασὶν οἱ σοφώτεροι. id eſt,
Quæcunque votis expetuntur, prædicant
Egere curis, qui valent prudentia.

Simplicius Antiphanes,

Τῆς ἐπιμελείας πάντα δοῦλα γίγνεται. id eſt,
Domat, atque ſubigit cuncta diligentia.

Quanquam autem in præſentia non eſt neque propoſiti, neq; operis huius, quidquid ad huiusmodi ſententias facit, in vnum conuerrere, tamen haud grauabimur, (quãdoquidem caſus obtulit) adſcribere verba Senecæ ex libro de ira ſecundo. Atq; nihil eſt, inquit, tam difficile, & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat aſſidua meditatio. Nullique ſunt tam feri, ſuiq; iuris affectus, vt non diſciplina perdomẽtur. Quodcunq; imperauit animus, obtinuit. Quidam nunquam ridere conſueti ſunt. Vino quidam, alii Venere, quidam omni humore interdixere corporibus. Alius contentus breui ſomno vigiliam indefatigabilem extendit. Didicerunt tenuiſſimis, & aduerſis funibus currere, & ingentia, vixq; humanis toleranda viribus onera portare, & in immenſam altitudinem mergi, ac ſine vlla reſpirandi vice perpeti maria. Mille ſunt alia, in quib. pertinacia impedimẽtum omne tranſſcendit, oſtenditque nihil eſſe difficile, cuius ſibi ipſa mens patientiam indixerit.

Quid primum, aut vltimum?

Τί πρῶτον, ἢ τί ὕστατον, id eſt, Quid primum, aut vltimum? Figura prouerbialis, qua vtimur, quoties aut rerum copiam tantam ſignificamus, vt hæſitemus, vnde potiſſimum exordiamur: aut cum, perplexi, dubitamus, quid primum agere debeamus. Lucianus in libello, cui titulus, De mercede ſeruiẽtibus, ἐ τί σοι πρῶτον ὦ φιλότης, ἢ τί ὕστατον, φασὶ, καταλέξω τούτων ἃ πάσχειν ἢ ποιεῖν ἀνάγκη τοὺς ἐπὶ μισθῷ συνόντας, id eſt, Quidnam tibi primum, amice, aut quid poſtremum, vt dici ſolet, commemorem, ex his, quæ & pati, & facere coguntur ii, qui mercede ſeruiunt? Porro Lucianus deſumpſit ex Odyſſeæ libro nono, in quo Vlyſſes ad hunc loquitur modum:

Τί πρῶτον, τί δ᾽ ἔπειτα, τί δ᾽ ὑστάτιον καταλέξω. id eſt,
Quid primum, quid mox, & quæ tandem vltima dicam?

Iuuenalis:

Quo te circumagis? quæ prima, aut vltima ponas?

Eiusdem characteris eſt illud Euripidis in Iunone inſaniente:

Ω μοι τίν᾽ ὑμῶν πρῶτον, ἢ τίν᾽ ὕστατον
Πρὸς

Πρὸς σέρνα θῶμαι. id eſt,

Quem veſtrum ohe, quem pectori admoueam meo primum, vltimumve.

Dente Theonino rodi.

Theonino dente rodi dicuntur, qui conuiciis lacerantur. Sumptum à Theone poeta quodam rabioſæ loquacitatis, petulantiſſimæq; maledicentiæ, vnde & Auſonius in carmine Hendecaſyllabo, poetā quempiam indoctum, & mordacē Theonem appellat:

Nec poſthac metues vbiq; dictum:
Hic eſt ille Theon poeta falſus,
Bonorum mala carminū Lauerna.

Horatius in Epiſtolis:

Dente Theonino qui circūroditur.

Neq; diſſimili figura eſt vſus in epiſtola ad Iulium Florum:

Hic delectatur iambis,
Ille Bioneis ſermonibus.

Acron admonet, Bionem philoſophum fuiſſe, qui mordaciſſimis dialogis lacerauit poetas, ſic, vt nec Homero parceret. Porphyrion autumat Ariſtophanis comici patrem fuiſſe. Zoili quoque mordacitas propemodum in prouerbio eſt, ſed vt inuidum intelligas magis, quā oblatratorem. Horatius hoc vitium alibi ſuccum loliginis vocat, & ſalem nigrum, quod cum morſu addat & famæ maculam.

Hipponacteum præconium.

Hipponacteum præconiū, pro infami nota dixit M. Tullius, nimirū prouerbiali ſchemate, in Epiſtolis familiaribus, de Tigellio quodam ita ſcribens: Eumque addictum iam tū puto eſſe Calui Licinii Hipponacteo præconio. Nam Hipponax poeta fuit Iambographus, amarulentus, ac notæ mordacitatis, qui, auctore Dionyſio Halicarnaſſeo, trimetrum Archilochium de induſtria in Scazontem infregit, cum inimicos lacerare vellet, quo videlicet feriret fortius. Hic Bupalum, & Anthermon, quod ab his deformi ſpecie pictus eſſet, verſibus iambicis inſectatus legitur. Erat autē Hipponacti notabilis in vultu fœditas: quāobrem quidam imaginem eius propoſuere in ridentium circulis, quorum aliquot ſuis carminibus creditur ad laqueum compuliſſe. Negat id eſſe verum Plinius libro triceſimo ſexto, capite quinto.

Archilochia edicta.

Adagionis faciem habet & illud, quod Cicero ſcribit ad Atticū, libro ſecundo: Itaque Archilochia in illum edicta Bibuli, populo ita ſunt iucunda, vt eum locum, in quo proponuntur, præ multitudine eorum, qui legunt, tranſire nequeamus. Archilochia edicta, contumelioſa vocat, ac virulenta. Archilochi poetæ mordacitas vulgo celebratiſſima fuit. Is Lycamben ſocerum, à quo fuerat repudiatus, huiusque filiam adeo virulentis verſibus inſectatus eſt, vt vterque ſe laqueo præſocauerit.

Archilochi patria.

Ἀρχιλόχου πατρίς, id eſt, Archilochi patria. Diogenianus teſtatur hoc dici ſolere de mordacibus, ac maledicis. Videas enim populos nonnullos natura dicaces, cuiusmodi fuiſſe feruntur Siculi.

Genuino mordere.

Qvi clamculum obtrectant, lacerantq; quempiam, cum Genuino mordere dicuntur. Perſius:

– Et genuinum fregit in illis.

Lucilium ſentiens poetam Satyricum. Item diuus Hieronymus: Poſſim reſpondere, ſi velim: poſſim genuinum læſus infigere. Dentes autem genuini ſunt omnium reconditiſſimi, ac propemodum operti gingiua. Sero emergunt homini, nempe circiter annum vigeſimum, multis & octogeſimo, vt auctor eſt Plinius libro vndecimo, capite trigeſimo ſeptimo. Et ob id haud ab re, liuoris, atque obtrectationis morbo dicati. Poteſt non abſurde referri & ad viperæ denticulos illos, quibus eã venenum infundere putãt. Plinius eodem, quod modo citauimus, capite. Nam hi quoque ſunt viperis ſub gena fiſtuloſi. Poteſt & ad canes referri, qui poſtremis dentibus oſſa duriora circumrodunt. Omnis autem obtrectatio morſus dicitur. Vnde Ariſtophanes iocatur, in anulo non ineſſe remediũ aduerſus ſycophantæ morſum. Diogenes apud Laertiũ, rogatus, cuiusnã animãtis morſus eſſet pniciosiſſimus: Ex feris, inquit, obtrectatoris; ex cicurib⁹ adulatoris. Hoc venenũ Horatius Loliginis ſuccum appellat.

Aureo piſcari hamo.

Avreo piſcari hamo, dicuntur, qui mediocris commodi cupiditate periculum adeunt, vt maximarum rerum faciant iacturam. Cõmemoratur inter facete dicta Octauii Cæſaris à Suetonio. Fit enim nonnunquam, vt piſcis hamum etiam ipſum ſecũ auferat. Porro metaphoræ pleræque à piſcatione ductæ, prouerbii vice ſunt vſurpatæ. Sicut Expiſcari apud Terentium, pro eo, quod eſt, diligenter elicere, atque exquirere. Vorare hamum, apud Plautum. Semper tibi pẽdeat hamus, apud Naſonem. Quod ſi quis pugnet, Auguſti dictũ non eſſe prouerbium, certe prouerbiale eſt, nec indignum, quod in hũc ordinem allegatur. Poteſt fieri, vt quibusdam etiam hoc libuerit, aureo hamo piſcari. Siquidem, auctore Suetonio, Nero Cæſar reti aurato, funibus purpura, coccoque nexis, piſcari ſolitus eſt. Proinde quoties ſic ambimus quippiam, vt, ſi potiamur optatis, mediocre ſit emolumẽtum, ſin fallat ſpes, damnum ingens, apte dicemur, aureo piſcari hamo. Id quod frequenter vſu venit iis, qui ſcrutantur abditas terræ venas, ſed frequentius, qui vulgo dicuntur Alcumiſtæ, de quibus apud Athenæum libro ſexto, venuſte dixit Phalereus Demetrius. ὅτι πολλάκις καταναλώσαντες τὰ φανερὰ τῶν ἀδήλων ἕνεκα, ἃ μὲν ἤμελλεν οὐκ ἔλαβον, ἃ δ' εἶχον ἀπέβαλον, id eſt, Quod frequenter certis conſumptis incertorum gratia, quæ ſe capturos ſperabant, non ceperunt; quæ vero habebant, abiecerunt.

Sapientia vino obumbratur.

Plinivs hiſtoriæ mundi libro vigeſimotertio, cap. primo, Vinũ ieiunos bibere nouitio inuento inutiliſſimũ eſt. Curas, vigoremq; animi impedit, ad procinctum tendentib. ſomno accõmodatum, ac ſecuritatibus: iamque dudum hoc fuit, quod Homerica illa Helena ante cibũ miniſtrauit. Sic quoq; in prouerbium ceſſit, Sapientiam vino obumbrari. Hactenus Plinius. Porro, quod Plinius citat, eſt Odyſſeæ quarto.

Homines frugi omnia recte faciunt.

M. Tvllivs libro Tuſculan. q. 4. Frugalitatis nomen tanquam ad caput referre volumus; quod niſi eo nomine

Digitized by Google

nomine virtutes continerētur, nunquam illud tam peruulgatum eſſet, vt iam prouerbij locum obtineret: Homines frugi, omnia recte facere. Hactenus Cicero. Docet adagium, quoſdam improbos homines certis in rebus nonnunquam eſſe vſui, ac præclare ſe gerere, verum vbique ac perpetuo præſtare virum integrum, atque inculpatum, id eius demum eſſe videtur, qui natura, vereque ſit probus. Alludit ad hanc ſententiam Euripides in Hecuba, cum ait:

Ανθρώποις δ' ἀεὶ
Ὁ μὲν πονηρὸς, οὐδὲν ἄλλο πλὴν κακὸς,
Ὁ δ' ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο
Φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστός ἐστ' ἀεί.

id eſt:

-Cæterum in mortalibus
Quiſquis malus, nil aliud eſſe, quā malus:
Frugi vſq; frugi eſt, non enim ingenium grauis
Fortuna vitiat, ſed probus ſemper manet.

Idem in Iphigenia in Aulide:

Ὁ δ' ὀρθὸς,
Ἐσθλὸν σαφὲς ἀεί,
At, qui probus,
Is palam eſt ſemper probus.

Ariſtoteles libro Moralium ſeptimo: Τότε γὰρ ἀγαθὸν ἁπλοῦν, τὸ δὲ κακὸν πολύμορφον. καὶ ἀγαθὸς μὲν ὅμοιος ἀεὶ, καὶ οὐ μεταβάλλεται τὸ ἦθος, ὁ δὲ φαῦλος. καὶ ὁ ἄφρων οὐδὲν ἔοικεν ἕωθεν καὶ ἑσπέρας, id eſt, Si quidem, quod bonum, idem ſimplex, contra, quod malum, id varium eſt. Et, qui bonus, is ſemper ſui ſimilis, neque vnquam commutat mores. At, quiſquis improbus, & ſtultus, haudquaquā idem eſſe videtur mane, & veſperi.

Fallacia alia aliam trudit.

TERENTIVS in Andria: Fallacia alia aliam trudit, Donatus admonet, prouerbiali figura dictum. Sumptum à conſuetudine conantium fallere, ac dolos dolis conſarcinantium, ne deprehendantur. Vnde Conſutis dolis dixit Plautus. Et Sutelas appellat huiuſmodi techuas. Et δόλους ὑφαίνειν apud Homerum, id eſt, dolos texere.

Sera in fundo parcimonia.

PROVERBIALIS ſētētia, apud Senecam in prima epiſtola. Sera in fundo parcimonia, digna profecto quæ omni ſcrinio, omni cado, omni cellæ penuariæ inſcribatur. Admonet, in tempore parcendum rebus neceſſarijs, neque imitandum profuſorum vulgus, qui tum denique incipiunt parcere, poſteaquam viderint minimum ſupereſſe. Erit elegantior ſententia, ſi traducatur ad res animi, veluti, ſi quis admoneat iuuenes, ne ſinant optimos illos annos inaniter effluere, ne illis eueniat, quod pleriſque ſolet euenire, vt iam natu grandes animum ad res honeſtas applicent, &, cum perpuſillum vitæ ſuperſit, tum tempori parcere incipiāt. Seram enim in fundo parcimoniam eſſe. Prouerbium ſumptum apparet ex Heſiodo, cuius hi ſunt verſus in opere, cui titulus, Opera, & dies,

Ἀρχομένου δὲ πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι,
Μεσσόθι φείδεσθαι. δειλὴ δ' ἐπὶ πυθμένι φειδώ. i.

Plena vbi dolia ſunt, aut iam prope inania ſunt,
Tum ſatiare, ſed in medio fac parcior eſto.
Abſurdum ſiquidem, & graue, in imo parcere fundo

Alluſit huc Perſius Satyra 2.

-Donec deceptus, & expes,
Nequidquam fundo ſuſpiret nummus in imo.

Plutar-

Plutarchus in Sympoſiacis Decadis ſeptimæ, problemate tertio, indicat, poetam admonuiſſe, tum eſſe bibendum vinum, cum eſt optimum. Vinum autem in medio ſaluberrimum, optimumq; eſſe potu, quemadmodum ſumma pars olei potiſſimum laudatur, mellis infima. Primum, quod vini vis calor eſt, is autẽ videtur maxime colligi circa mediũ, proinde id optimũ eſſe ſeruare. Deinde vini pars inferior vicina fæcis corrumpitur, ſumma pars ab aere proximo lęditur. Nam aerem inimicum eſſe vino, vel illud ſatis arguit, quod dolio pleno vinum minus vappeſcit, quam ſemipleno. Tum, quod terra defoſſa, vt aer attingere non poſſit, quam diutiſſime vigorem ſuũ conſeruat. Theocritus item in Charitibus:

Κεινᾶς ἐπὶ πυθμένι χηλῶς.

id eſt:

Vacua fundo capſa. ſcrinium inane ſignificans.

Sybaritica menſa.

Συβαριτικὴ τράπεζα, id eſt, Sybaritica menſa. De conuiuio dicebatur nimium apparato. Natum à gentis eius moribus. Eſt enim Sybaris oppidum vicinum Crotoni, vt teſtis eſt Herodotus lib. 5. Stephanus indicat poſtea Thurion appellatum. Vnde Sybaritæ dicti, gens in architectura voluptatum operoſiſſima, Suida teſte, luxu, deliciisq; adeo notablis, vt, quidquid effeminatum, quidquid molle, quidquid accurata, atque ambitioſa luxuria paratum eſſet, id vulgo Sybariticum diceretur. Vnde Ouidius in libro Triſtium ſecũdo ſcribens ad Auguſtum:

Nec qui compoſuit nuper Sybaritida, fugit.

Sybaritida vocat opus Hemitheonis cuiuſdam cinædi Sybaritæ, de generibus voluptatum & obſcœnarum deliciarum. Item Martialis libro duodecimo:

Qui certant, inquit, *Sybariticis libellis.* Philo Hebræus in vita Moyſi, Sybariticas nequitias vocat laſciua poemata. Maximus Tyrius in diſſertatione tertia de voluptatibus, Sybariticas ſaltationes cõmemorat. Ariſtoteles libro Moralium Eudemiorũ primo, Smyndiridem quoque Sybaritam comparem Sardanapalo inter voluptuarios nominauit. Suidas fabulas aniles, aut parum pudicas, Sybariticas appellatas ſcribit. Idem refert, Sibaritas inſtituiſſe, vt equi ad tibiæ cantum ſaltare condiſcerent. Et luxurioſos Sybaritas appellatos, & Sybariſſare, Sybaritarum ritu deliciis indulgere, dictum. Adſtipulatur & Quinctilianus libro tertio: Frugalitas, inquiens, apud Sybaritas forſan odio foret. Plutarchus in conuiuio ſeptem ſapientũ, tradit, apud Sybaritas hunc fuiſſe morem, vt mulieres abuſque anno priore ad conuiuium vocarentur, quo ſe per otium auro, veſtibusq; poſſent exornare. Hæc, atque huiuſmodi ferme referuntur ab Angelo Politiano Miſcellaneorum capite 15. Cęterum conuiuium Sybariticum depingit, ac miſſus Sybaritici meminit Ælius Lampridius in Heliogabali vita, Imperatoris luxu perditiſſimi, adeo vt nomen inuenerit, vulgo dictus Apicius. Lampridii verba hæc ſunt. Semper, inquit, ſane aut inter flores ſedit, aut inter odores pretioſos. Amabat ſibi pretia maiora dici earum rerum, quæ menſæ parabantur, orexin in cõuiuio hanc eſſe aſſerens. Sexcentorum ſtruthionũ capita vna cœna multis exhibuit

ad

Digitized by Google

ad edenda cerebell i. Exhibuit aliquando & tale conuiuium, vt haberet viginti & duo fercula ingentium epularum, ſed per ſingula lauaretur, & mulieribus vterentur, & ipſe, & amici cum iureiurando, quod efficerent voluptatem. Celebrauit item tale conuiuium, vt apud amicos ſingulos ſinguli miſſus appararentur, &, cum alter maneret in Capitolio, alter in Palatio, alter in Cælio, alter trans Tyberim, &, vt quisque manſiſſet, tamen per ordinem in eorum domibus ſingula fercula ederentur, ireturque ad omnium domos. Sic vnum conuiuium vix toto die finitũ eſt, cum & lauarent per ſingula fercula, & mulieribus vterentur. Sybariticum miſſum ſemper habuit ex oleo, & garo, quem quo anno Sybaritæ repererunt, perierunt. De Sybaritarum tum luxu, tum interitu, permulta commemorat & Athenæus in Dipnoſophiſtis, cum alibi, tum libro duodecimo, in quibus & illud, Sybaritas nullam artem recipere in ſuam ciuitatem, quæ ſine ſtrepitu nõ poteſt exerceri, veluti fabrorum ærariorum, aut lignariorum, ac ſimiliũ, ne quid ſit quod dormientibus obſtrepat. Ob eandem cauſam gallum gallinaceum fas non eſt in ciuitate ali. Alia præterea deliciarum argumenta refert illic, ſi cui vacat legere. Ariſtophanes, ἐν εἰρήνῃ, συβαρίζειν dixit, pro eo, quod eſt, opipare, ac genialiter viuere.

> Ἤδη δ' ἐξέσται τοῦθ' ὑμῖν,
> Πλεῖν, μένειν, κινεῖν, καθεύδειν,
> Ἐς πανηγύρεις θεωρεῖν,
> Ἑστιᾶσθαι, κοτταβίζειν,
> Συβαρίζειν. id eſt:

Iam vero licebit vobis nauigare, manere, mouere, dormire, in feſtis ſpectare, conuiuio accipi, cottabo ludere, Sybariſſare. Gregorius Theologus ad Baſilium ſimili tropo menſam luxu redundãtem, Alcinoi dixit, οὐχ ὡς λωτοφάγου πενίαν, ἀλλ' ὡς ἀλκινόου τράπεζαν, id eſt, Non ad lotophagorum inopiam, ſed Alcinoi menſam.

Sybaritica calamitas.

Συβαριτικὴ συμφορά, id eſt, Sybaritica clades. Stephanus tanquam prouerbium notauit. Porro, quemadmodum Sybaritæ perierint, idẽ narrat ad hunc modum. Oraculum huiusmodi acceperant:

> Εὐδαίμων συβαρῖτα, πανευδαίμων, σὺ μὲν αἰεὶ
> Ἐν θαλίῃσι θεῶν τιμῶν γένος αἰὲν ἐόντων,
> Εὖτ' ἂν δὴ πρότερον θνητὸν θεοῦ σεβίζῃ
> Τηνίκα σοι πόλεμός τε, καὶ ἐμφύλιος στάσις ἥξει.

id eſt:

> *Felix omnino felix Sybarita futur⁹,*
> *Dum rebus lætis venerabere numina diuum.*
> *At, ſimul atque illis mortalis homo anteferetur,*
> *Tum veniet bellumque tibi, atque domeſtica turba.*

Euenit deinde, vt Sybirita quispiam ſeruum loris cæderet in agro, qui, cum ad numinis aram confugiſſet, nihilominus perſequente domino cædebatur. Quod vbi vidit ſibi nihil profuiſſe numinis reuerentiam, protinus ad monumẽtum patris herilis confugit, atque ibidem religione commotus herus, deſtitit à cædendo. Itaque, iuxta dei reſpõſum, à Crotoniatis euerſi ſunt Sybaritæ. Ælius Lampridius in vita Heliogabali, ſcribit, eos eodem anno periſſe, quo miſſum ex oleo, & garo reperiſſent: quem ob id Sybariticum voca-

vocabant, vt modo diximus. Cæterū de Sybaritarum luxu, deque calamitate, permulta retulit Athenæus libro duodecimo, ſi cui hæc non ſatis faciunt. Quadrabit adagium in eos, qui neglectu deorum, aut ob intemperantem luxum, ſubuertuntur.

Sybaritæ per plateas.

Συβαρῖται διὰ πλατείας, id eſt, Sybaritæ per plateas. Contra faſtuoſius ingredientes per viam, ſeſeque velut oſtentantes. Sumtum adagium à faſtu, luxuque Sybaritarum. Africanus in oratione, quæ Ceſtis inſcribitur: Sed enim, inquit, Sybaritæ faſtu prȩturgidi. Venuſtius erit, ſi paulo longius detorqueatur: veluti, ſi de homine inſolentius ſe gerente, aut arrogantius de ſe loquente, aut de ſtylo phaleratiore, dicas: συβαρίτης διὰ πλατείας. Cognatum eſt illi, quod alio dictum eſt loco, δρυοπαγίτης. Refertur adagium à Suida, atque Zenodoto.

Syracuſana menſa.

Συρακουσία τράπεζα, id eſt, Syracuſana menſa, prælauta, atque opipara dicebatur. Syracuſani enim, vt erant olim opibus florentiſſimi, ita voluptatibus, ac deliciis addictiſſimi. Lucianus in dialogo Simili, ac Polyſtrati: καὶ τράπεζαι, inquit, ὑπὲρ τὰς ἐν σικελίᾳ, id eſt, Ac menſæ Siculis lautiores. Athenæus libro duodecimo: διαβόητοι δὲ εἰσιν ἐπὶ τρυφῇ καὶ αἱ τῶν σικελῶν τράπεζαι, id eſt, Celebres ſunt ob delicias & Siculorum menſæ. Addit, ex Clearchi auctoritate, Siculos dicere, apud ſe mare quoq; dulce eſſe, quod gaudeant eduliis, quæ mare porrigit. Meminit Siculæ mēſæ Diogenes in epiſtola quadam ad Ariſtippum. Item Ariſtides in Pericle. Denique Strabo libro ſexto, & hȩc, aliaque plura commemorat. Plutarchus in vita Niciæ ex Diphilo refert, παχὺς, ἐνθυλακωμένος σιάλῳ σικελικῷ, id eſt, Pinguis, & abdomine Siculo ſtercoratus, ſiue ſaginatus: quod miramur, quare Latinus interpres vertendum putarit, Delibutus, cū ὄνθος ſignificet ſtercus bubulum, vtiliſſimum agrorum lȩtamen. Plato in epiſtola quadam ad propinquos Dionis, negat ſibi felicem illam vitam, in Siculis, Italicisque menſis, ac reliquis voluptatibus ſitam, vnquam placuiſſe. De Syracuſanorum luxu meminit & Ariſtoteles in Politia eius gentis, addēs, Dionyſium minorem nonnunquam ad nonageſimum vſq; diem ebrium perſeueraſſe, atque ob eam rem cœcutientibus, ac vitioſis oculis fuiſſe. Narrat Theophraſtus, apud Athenæum amicos illius, & compotores, in conuiuiis aſſimulare ſolitos, non videre ſeſe vel cibos, vel calices appoſitos: videlicet, ad eum modum adulantes regi cœcutienti, Vnde διονυσιοκόλακες ſunt appellati. Apud eundem Ariſtophanes ἐν δαιταλεῦσιν.

Ἀλλ᾽ οὐ γὰρ ἐμάθετε ταῦτα ἐμοῦ πέμποντος,

Ἀλλ᾽ μᾶλλον πίνειν, ἔπειτ᾽ ᾄδειν κακῶς,

Συρακουσίαν τράπεζαν συβαρίτιδας τ᾽ εὐωχίας, id eſt, Atqui hæc quidem me duce non didiciſtis, verum bibere potius, deinde male canere, Syracuſanorum menſam, Sybariticaque conuiuia. Item Plato de Rep. tertio, Συρακουσίαν δὲ, ὦ φίλε, τράπεζαν, καὶ σικελικὴν ποικιλίαν ὄψου, ὡς ἔοικας οὐκ αἰνεῖς, id eſt, Syracuſanam, amice, menſam, & Siculam in obſoniis varietatē non videris approbare. Athenæus libro 14. citat Cratinum, qui prælautam culinam, ac bene fumantem, ac ſuauiter olentem deſcribens, ita loquitur:

Οἰκεῖ

Οἰκεῖ τις, ὡς ἔοικεν, ἐν τῷ χάσματι
Λιβανωτοπώλης, ἢ μάγειρος σικε-
λικός. id eſt:

Habitare mihi hoc videtur aliquis in ſpecu,
Qui thura odora vendit, aut Siculus coquus.

Apud eundem mox Ariſtophanes quoque laudat Siculos coquos, vt arte condiendi præſtantes. Verum his temporibus Siculi frugalitatem Hiſpanicam, & Italicam ſic imitantur, vt propemodum ſuperent, huiusq; prouerbii gloriam plane perdiderunt Quanquam Athenæus in Dipnoſophiſtis, inter opiparas menſas etiam Italicas recenſet. At his ſane temporibus priſcam illam frugalitatis laudem ſibi vindicarũt, quemadmodum & Græci ad priſtinam illam temulentiæ gloriam poſtliminio redierunt. Vnde Fauſtus Aurelianus, Foroliuienſis, poeta non ſolum laureatus verumetiam Regius, atque etiam ſi diis placet, Regineus, vetus cõgerro meus, qui plus quam triginta iam annos in celebertima Parriſiorũ Academia poeticen docet, in carmine, quod de pauimento Parriſienſi inſcripſit, adagionem in Anglos, deriuauit:

-Menſa, inquiens, *Britanna placet.*

Spithama vitæ.

Σπιθαμὴ τοῦ βίου, id eſt, Spithama vitæ, hoc eſt, modus vitæ perpuſillus. Prouerbialis eſt figura, mutuo ſumpta a rerum menſoribus, apud quos Spithama, ſeu palmus digitos duodecim continet, quantum ferme longiſſimo digitorum porrectu cõplecti licet. Quin hodie quoque puſillum homunculum palmum, aut pugillum hominis appellant idiotæ noſtrates. Translatum a fabris, qui quatuor digitis coniunctis metiuntur materiam. eam menſuram appellat palæſtram. interdum diducta manu a ſummo pollicis, vſque ad ſummum digiti medii, quam vocant σπιθαμήν. Refertur adagium a Diogeniano.

Noua Hymettia, falerna vetera.

Macrobivs libro Saturnaliũ ſeptimo: Cur Diſari mel, & vinum diuerſis ætatibus habentur optima? Mel, quod recentiſſimum: vinum, quod vetuſtiſſimum. Vnde eſt & illud prouerbium, quo vtuntur gulones: Mulſum, quod probe temperes, miſcendum eſt nouo Hymettio, Falerno vetulo. Quod adagium non videmus vbi nobis poſſit vſui eſſe, ſed tamen adſcripſimus, ne nihil omnino de popinis mutuati videremur. Niſi forte placeat eo torqueri, vt dicamus, è diuerſis rebus quædã optime conflari.

Qui multa rapuerit, pauca ſuffragatoribus dederit, ſaluus erit.

Ælivs Lampridius in vita Alexandri Seueri. Idem, inquit, addebat ſẽtẽtiam de furibus notam, & Græce quidem, quæ Latine hoc ſignificat. Qui multa rapuerit, pauca ſuffragatorib⁹ dederit, ſaluus erit. Quæ Græce talis eſt:

Ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δοὺς, ἐκφεύ-
ξεται. id eſt:

Qui multa tollit, pauca dat, ſeruabitur.

Admonet adagium, (id quod noſtris quoq; temporibus vulgo factitant fures non omnino ſtupidi) non niſi magnis prædis iniiciendam manum, vt ſuperſit, quo iudicem, ſi forte ſit opus, corrumpant, atq; exoculent. Cæterum, qui parua tollunt, deprehenſi pendent, vt pote quibus nihil ſit, quod impertiant præfectis.

In

In ſimpulo.

M. TVLLIVS libro de legibus tertio, agens de lege tabellaria, hoc eſt, de iure ferendorum per tabellam ſuffragiorum, Et auus quidem noſter, inquit, ſingulari virtute in hoc municipio, quoad vixit, reſtitit M. Gratidio (cuius in matrimonio ſororem, auiam noſtram, habebat) ferenti legem tabellariam. Excitabat enim fluctus in ſimpulo, vt dicitur, Gratidius, quos poſt filius eius Marius in Ægæo excitauit mari. Hactenus Cice. Quantum igitur coniectura conſequi licet, in ſimpulo fieri dicebatur quod vel clanculum, vel in re minuta, atque humili fieret. Eſt enim ſimpulum, auctore Feſto, vas paruum, non diſſimile cyatho: vnde mulieres, rebus diuinis deditæ, ſimpulatrices vocantur. M. Varro ſcribit, vas eſſe minutim fundens, in cuius locum ſucceſſerit Epichyſis: vnde veteres res minutas, nulliusq; pretii ſimpularias appellabant. Plinius libro 35. capite 12. In ſacris quidem etiam inter has opes non myrrhinis, cryſtallinisve, ſed fictilib. prolibatur ſimpulis innocentius. Atteſtatur & M. Varro, cum apud Nonium & Marcellum ait, deos ipſos vili ſimpulo inuitari. Item Apuleius. In hodiernum, inquit, populus Romanus diis immortalibus ſimpulo, & Catino fictili ſacrificat. Sunt qui pro Sympulo legant Sympuuium, cuius meminit Iuuenalis ſatyra 6.

-Aut quis
Sympuuiũ ridere Numæ, nigrumq; catinum,
At Vaticano fragiles de monte patellas
Auſus erat.

M. Tullius in Paradoxis. Quid autem Numa Põpilius? minusne gratas dijs immortalibus capedines, ac fictiles vrnulas fuiſſe, quam delicatas aliorum pateras arbitramur? Polemon apud Athenæum lib. 2. tradit, ad ipſius etiamnum ætatem Græcos quosdam bibere ſolitos ex fictilibus, velut Argiuos in publicis conuiuijs, ac Lacedæmonios in feſtis, aut epinicijs, aut nuptijs virginum. Proinde non abſurdum videtur, ſi quis exiſtimet ſumptam allegoriam à puerorũ luſu, quo ſolent per fiſtulã anguſtam in ſimpulum inflantes, quaſi fluctus quosdam, & aquæ ſtrepitum excitare.

Proteo mutabilior.

Πρωτέως ποικιλώτερος, id eſt Proteo mutabilior, in vafrum, & verſipellẽ competit. Lucianus in ſacrificijs, Iouem ποικιλώτερον αὐτοῦ πρωτέως appellat, quod ſe ſubinde in alias, atq; alias formas transfiguraret. Plato in Ione, Ἀλλ' ἀτεχνῶς, ὥσπερ ὁ πρωτεὺς, παντοδαπὸς γίγνῃ, στρεφόμενος ἄνω, καὶ κάτω, id eſt, Sed prorſus, Protei in morem, in omnem ſpeciem verteris, ſurſum, ac deorſum teipſum diſtorquens. Horatius in eos, qui facile vertunt ſententiam.

Quo teneam vultus mutãtem Protea nodo?

Idem alibi:

Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus.

Protea vocat tergiuerſantem & quem Græci vocant δυσφώρατον, id eſt, Deprehenſu difficilem. Porro fabulam Protei notiorem arbitramur, quam vt hic ſit recenſenda. Extat apud Homerum Odyſſeæ 4. & apud Maronem quarto item Georgicon. Simili figura diceretur & Vertumno inconſtantior. Nã hic deus in omnigenã ſpeciẽ ſeſe variat, vnde & nomẽ reperit apud Latinos. Horatius:

Vertu-

Digitized by Google

Vertumnis, quotquot ſunt, natus iniquis.

Huius meminit Ouidius, deſcribens quemadmodum, amans Pomonam deam, alias ſubinde formas aſſumpſerit. Et δύμεταβολώτερος ἐμπούσης, id eſt, Empuſa mutabilior. Cuius mentionem fecit Lucianus in commentario De ſaltationibus: Ἴδοις τ' ἂν οὖν αὐτοὺς πρὸς τὸ αὐτὸν καιρὸν ὠκέως διαλλαττομένους, καὶ αὐτὸν μιμουμένους τὸν Πρωτέα. εἰκάζειν δὲ χρὴ καὶ τὴν ἔμπουσαν τὴν ἐς μυρίας μορφὰς μεταβαλλομένην, id eſt, Videbis igitur ipſos eodem in tempore ſubito in aliā transfigurari ſpeciem, atque ipſum referre Proteum. Quin & Empuſæ exemplum conferre oportet, quæ ſeſe in innumerabiles vertit formas.

Meminit huius Ariſtophanes in Ranis:

Καὶ μὴν ὁρῶ νὴ τὸν δία θηρίον μέγα.
Ποῖόν τι; δεινὸν παντοδαπὸν γοῦν γίγνεται.
Τότε μὲν βοῦς, νυνὶ δ' ὀρεύς, τότε δ' αὖ γυνὴ
Ὡραιοτάτη τις. ποῦ 'στι; φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω.
Ἀλλ' οὐκέτ' αὖ γυνή 'στιν, ἀλλ' ἤδη κύων.
Ἔμπουσα τοίνυν γ' ἐστί id eſt,

At maximam profectò video belluam.
Qualem? Nouam, quæ in cuncta ſubito vertitur,
Modo bos, modo autē mula, rurſum fœmina
Pulcherrima. Age vbi eſt? recta ad illam iam feror.
At rurſus haud eſt mulier, imo iam canis.
Empuſa proinde eſt.

Interpres adſcribit. Empuſam ſpectrum quoddam eſſe, quod ab Hecate ſoleat emitti videndum miſeris, & calamitoſis. Id ſubinde conſueuit aliis, atque aliis formis exhibere ſeſe. Quidam exiſtimant meridianis horis apparere ſolitum iis, qui parentāt manibus. Sunt, qui hanc ipſam, Hecaten affirment eſſe, narrant autem, vno videri pede, vnde & nomen inditum putant ἔμπουσαν, οἱονεὶ ἐνίποδα; Demoſth. ait Æſchynis matrem, cui ipſe Leucothoæ nomen mutaſſet, appellatā fuiſſe Empuſam, eo quod quæſtus gratia quiduis & faceret, & pateretur.

Amicus magis neceſſarius, quàm ignis, & aqua.

Ἀναγκαιότερος πυρὸς, καὶ ὕδατος ὁ φίλος, id eſt, Amicus magis neceſſarius, quam ignis, & aqua. Hyperbole proverbialis, admonens neminem eſſe tam diuitem aut potentem, quin opus habeat amicorū officiis. Quēadmodum enim citra ignem & aquā non conſtat hominum vita, ita nec ſine conſuetudine atque opera familiarium, quos ob id ipſum Latini neceſſarios vocant, vt amicitiam neceſſitudinem. Innuit adagium, duo quędam maxima commoda colligi ex amicitia, voluptatem & vſum. Nihil eſt enim neq; iucundius igni, neque vtilius aqua. Quamobrem ſcripſit Horatius:

Nil ego contulerim iucundo ſanus amico.

Item Euripides apud Plutarchum:

Εἰς ὄμματ' ἀνδρὸς φιλίου ἐμβλέψαι γλυκύ. id eſt,

Dulce eſt tueri hominis amici lumina.

Recenſetur adagium à Plutarcho commentario, quem inſcripſit, Quo pacto ſit dignoſcendus aſſentator ab amico: Καθ' ὃ δὴ καὶ λέγεται, πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος, id eſt Quapropter dicunt etiam, amicum igni quoque, & aqua magis neceſſarium eſſe. Exſtat & apud Ariſtot. in

 Mora-

Moralibus, & apud Ciceronem in Lælio. Hodieque vulgus indoctum habet in ore, quod eſt veriſſimum. Tolerabilius viui ſine pecuniis, quã ſine amicis.

Lupus circum puteum chorum agit.

Λύκος περὶ τὸ φρέαρ χορεύει, id eſt, Lupus circum puteum chorum agit. In eos dicetur, qui ſumpta inaniter opera, ſpe ſua fruſtrantur. Aiunt enim lupo morem eſſe, vt ſi quando ſitiat, nec tuto ſe poſſit demittere, circum puteum oberret, fruſtra inhians aquæ, quam non poſſit contingere. Sunt, qui parœmiam inde ductam exiſtiment, quod aliquando veniat vſu, vt lupus pecudem aliquẽ, aut hominem inſectetur: qui poſteaquam ſe in puteum quempiam altiorem metu demiſerit, obambulat ille, velutique ſaltantium in modum, in orbem circumagitur, prædæ cupiditate, qua tamen potiri nõ queat. Plutarchus in commentario, cui titulus, Quomodo poſſit adulator ab amico dignoſci: ᾧ χρώμενοι συναπολλύουσιν αὑτοὺς, τὴν περὶ τὸ φρέαρ ὄρχησιν ἀτεχνῶς ὀρχούμενοι, id eſt, Qua qui vtuntur, ſeipſos quoque in perniciem adducunt, re vera ſaltationẽ illam circum puteum ſaltantes. Loquitur autem de dicacitate intemperanti, & virulenta, qua fit, vt nec illis quidquam vtilitatis afferamus, in quos dicimus, & nobis ipſis maximum malum conciliemus. Refertur adagium à Zenodoto, Suida, Diogeniano.

Lydius currus.

Λύδιον ἅρμα, id eſt, Lydius currus. Hoc ſcommate notabantur, qui in certamine quopiam longe cæteris eſſent inferiores & παρὰ λύδιον ἅρμα θεῖς, id eſt, Iuxta Lydium currũ curris. Plutarchus in libello, quem inſcribit, De dignoſcendo aſſentatore ab amico, Τὸν δὲ κρείττονα τρέμει καὶ δέδοικεν, οὐ μὰ δία παρὰ λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχνεύων, ἀλλὰ παρὰ χρυσὸν ἑφθόν, id eſt Cæterum ſuperiorem metuit, ac veretur, non hercle ad currum Lydium pedes ingrediens, ſed ad aurum purum. Refertur adagium a Diogeniano. Quidam ad Pelopem Lydum referunt, qui ſuo curru vicerit Oenomaum ſocerum, in quib. eſt Gregorius Nazianzenus, ſic vſurpans, vt dicat, ſe tanto eſſe inferiorem eximiis Baſilii virtutibus, quantum pedes abeſt a Lydio curru. Effertur & ad hunc, vt diximus, modum parœmia: Παρὰ λύδιον ἅρμα θεῖν. id eſt, Præter Lydium currum currere: aut, iuxta Lydium currum, vt pedes intelligatur certare cum Lydio curru velociſſimo, quod quidem certamẽ nimis inique comparatum videatur. Achilles apud Euripidem in Iphigenia Aulidenſi, pedeſtri curſu certat cum quadriga, & vincit. Plutarchus in vita Niciæ è Pindaro allegat. Οὐ γὰρ μὰ δία, inquit, παρὰ λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχνεύων, ὥς φησι πίνδαρος, id eſt, Non enim per Iouem iuxta Lydium currum pedes incedens, vt inquit Pindarus. Herodotus lib. 1. tradit olim Lydios præ cæteris equitatu valuiſſe, nec aliter fere niſi ex equis pugnare.

Cinclus.

Κίγκλοι, id eſt, Cincli, ruſticano proverbio dicebantur præter modũ pauperes, quibus neq; domus eſſet, neq; quidquam, quod ſuum poſſent dicere. Qualem Catullus deſcribit Furium, cui neq; villula fuerit, neq; domus, neq; arca. Cinclus enim auis quædam eſt imbecillis, atq; inualida, ita vt non poſſit ipſa ſibi proprium nidum

Digitized by Google

nidũ parare, proinde oua nidis ſupponit alienis. Vnde & ruſtici vertetunt in adagionem, vt mendicos, & errones Cinclos vocent. Auctor Ælianus lib. De naturis animantium 12. Quod genus homines Græci ἀνεστίους vocant, hoc eſt, expertes penatium. Suidas tradit, Cinclum auem eſſe maritimam, gracilem, nulloque ferme corpore, cui peculiare ſit clunium pennas ſubinde mouere, vnde & nomen additum σεισοπυγίδι, nimirum ab agitatione caudæ: Eam proverbio feciſſe locum, quo Menãder ſit vſus in Thaide?

Πτωχότερος εἶ Λεβηρίδος καὶ Κιγκάλου.

id eſt,

Mendicior Leberide, atq; Cincalo,

Hinc κιγκλίζειν, pro eo quod eſt, commoueri, & obſtrepere.

Quæ ſub alis ſunt.

Αἱ ὑπὸ μάλης πράξεις, i. Facta ſubalaria, Proverbiali figura dixiſſe videtur. Plutarchus in commentario, quod inſcribitur, Quo pacto ſit dignoſcendus adulator ab amico: Πάνυ, inquiens, καὶ σπουδῆς ἁπάσης ἀπολειπόμενος, ἐν ταῖς ὑπὸ μάλης πράξεσιν ἀπροφάσιστός ἐστιν, id eſt, Ad laborem, & res honeſtas ſegnis, in his rebus, quæ ſub ala fiunt, nihil recuſat. De adulatore loquitur, ad honeſta officia tum pigro, tum inutili, ad voluptuaria miniſteria prompto, videlicet ad ſcortum cum fide adducendũ, ad comparanda obſonia, ad inſtruendum conuiuium. Equidem opinamur, ob id adulationi ſub alis ſedem datam eſſe, quod hæ corporis partes titillationem præcipue ſentiant, ſiue ob cutis tenuitatem, ſiue quod inſolitus nobis earum contactus partium; ſiue quod is locus venulas habeat, quibus frictu calefactis, eiusmodi naſcatur delectatio. Ariſtoteles ſectione 35. problem. 2 indicat, ſub alis potiſſimum, ac ſub pedum veſtigiis fieri titillationem, conieƈtans in cauſa eſſe, vel quod ibi cutis ſit mollior, vel quod contactus ſit inſolens, quod idem vſu venit in auribus. Quid autem aliud eſt adulatio, quam aurium pruritus quidã & gargarizatio? Vnde Lucianus in dialogo quodam Charontis, Menippi, & Mercurii, philoſophum quempiam omnibus exuens vitiis, ἓν ἔτι τὸ βαρύτατον ὑπὸ μάλης ἔχει. τί δὲ, Μένιππε; κολακείαν ὦ Ἑρμῆ, πολλὰ ἐν τῷ βίῳ χρησιμεύσασαν αὐτῷ. id eſt, Vnum quiddam adhuc ſub alis geſtat, quod eſt omnium grauiſſimum. Quidnã, Menippe? Adulationem, Mercuri, quæ illi plurimum attulit emolumenti in vita. Niſi ſi quis malit ὑπὸ μάλης, ita dictum, vt alibi Lucianus dixit, ὑπὸ κόλπου, ſub ſinu, ſignificans eum Veneris vſum, qui non vacat turpitudine. Nam oſcula, quæque ſupra ſinum fiunt, vtcumque cum honeſtate poſſunt cohærere: cæterũ infra ſinum, οὐδὲν ὑγιές.

Simul ſorbere, & flare, difficile.

TRANIO ſeruus apud Plautum in Moſtellaria, obiurgatus eſt ab hero, quod non maturius rediſſet. Cum ille ſe aliubi fuiſſe, diceret, nec ſimul apud herum eſſe potuiſſe, & illud, quod iuſſus fuerat, peragere: Si voles, inquit, verbum hoc cogitare, ſimul flare, ſorbereque, haud factu facile eſt. Commode vtemur hoc adagio, ſi quãdo ſignificabimus, negocia quæpiam id genus eſſe, vt pariter ab iiſdem tractari non queant. Veluti, ſi quis conetur ſimul & literis, & voluptatibus vacare, ſimul amoribus & parcimoniæ indulgere, ſimul vxori ſtudiiſque ſatisfacere: Quem-

Digitized by Google

admodum fieri non poteſt, vt quis eodem in tempore ſorbeat, hauſto ſpiritu, & flet, emiſſo halitu. Affine videtur huic adagio illud Phocionis ad Antipatrum: Οὐ δύνασαί μοι καὶ φίλῳ χρῆσθαι καὶ κόλακι, id eſt, Non potes me ſimul & adulatore vti, & amico. Ad hæc ſenarius ille, qui falſo Senecæ inſcribitur:

Amare, & ſapere, vix deo conceditur.

Quodq; ait, Terentium imitatus, Horatius:

- Nihilo plus explicet, ac ſi
Inſanire paret certa ratione, modoq;.

M. Tullius Philippica 11. Duas tamen res, magnas præſertim, nō modo agere vno tempore, ſed ne cogitando quidem explicare quiſquam poteſt.

Manum admouenti fortuna eſt implorãda.

Τὰν χεῖρα ποτιφέροντα δεῖ τὰν τύχαν ἐπικαλεῖν, id eſt, Manum admouenti fortuna invocanda eſt. Admonet adagium, ita fidendum eſſe diuino auxilio, vt nihilo ſegnius, quantum in nobis eſt, etiam ipſi noſtra adnitamur induſtria, alioqui non adiuturos ſuperos inertium, ac deſidioſorū vota. Plutarchus in Apophthegmatis Lacedæmonicis, refert, apud eã gentem deos, deaſque omnes haſtatos fingi ſolere: Venerem etiam ipſam armis indutam, tãquam ne illi quidem otium agant, ſed bellicis ſtudiis exerceantur: Addunt, inquit, & proverbium:

Τὰν χεῖρα ποτιφέροντα τὰν τύχαν καλεῖν, id eſt,

Manum admouenti ſunt vocanda numina.

Æſchylus apud Stobæum:

Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεός. id eſt,

Huic qui laborat, numen adeſſe aſſolet.

In eandem ſententiam Pindarus in Nemeis: Πρὸς ἄκρον ἀρετᾶς ἦλθον οἵ τε πόνων ἐγεύσαντο, σὺν θεῷ δὲ τύχᾳ. id eſt, Ad ſummum virtutis apicem pervenerant, qui guſtarunt labores, non autem ſine dei fortuna. Proinde nec ita fidendum induſtriæ, vt diuinam opem negligamus, nec ita rurſum pendendum ab illa, vt noſtrum prætermittamus officium. Alluſiſſe videtur huc Æſchyl. in Perſis:

Ἐγὼ δέ πως
Διὰ μακροῦ χρόνου τάδ' ηὔχουν ἐκτελευτήσειν θεούς,
Ἀλλ' ὅταν σπεύδῃ τις αὐτός, χ' ὠ θεὸς συνάπτεται. id eſt,

Plurimo iam tempore à deis
Optaueram hæc vt dextra conficerent mihi, at
Vbi vigilas ipſe, dii quoq; admonent manum.

Refertur ex eodem:

Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεός. id eſt,

Adeſſe gaudet ſed laboranti deus.

Nonnulli, quorum eſt Suidas, adagionis originem ad apologum referunt. Ruſticus quidam, cum plauſtrum hæreret in limo, otioſus invocabat Herculem. At ille, adſtans, Admoue, inquit, manum rotę, ac ſtimula boues, itaque deum invoca:

Τὴν χεῖρα προσφέροντα τὸν θεὸν καλεῖν.

Quam quiſq; norit artem, in hac ſe exerceat.

M. Tull. Tuſcul. quæſt. lib. 1. Sed hic quidem, quamuis eruditus ſit, ſicut eſt, hæc magiſtro concedat Ariſtoteli, canere ipſe doceat. Bene enim illo proverbio Græcorū præcipitur,

Quam quiſq; norit artem, in hac ſe exerceat.

Hacte-

Digitized by Google

Hactenus Cicero. Eſt autem ſenarius iambicus, admonens, vt quarum rerum ſumus periti, in his dumtaxat diſputandis, tractandiſq; verſemur: quarum vero ſumus rudes, eas doctioribus concedamus, neque profeſſionem alienam nobis vindicemus neq; in meſſem alienam mittamus falcem, neve ſutores vltra crepidam iudicemus. Apud Aulum Gellium Plato ex Euripide citat, ſed in ſenſum nonnihil diuerſum à Ciceroniano; nempe ſuo quemq; vitæ inſtituto, ſtudioque impenſæ delectari, quod in eo ſe laudem aliquam aſſecuturum confidat. Accidit, inquit, illis illud Euripidis: Qua in re clarus quiſq; eſt, ad eam properat, & diei partem illi plurimam impertit, in qua ipſe ſe exſuperet, contra, in qua ſtupidior ac nihili ſit, inde effugit, eamque contemnit. Porro verſus, quem Latine refert M. Tullius eſt apud Ariſtophanem in fabula, cui titulus σφῆκες. is eſt eiuſmodi:

Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. id eſt,

Quam quiſque nouit artem, in hac ſe exerceat:

Quo quidem loco interpres admonet, inter proverbia celebrari. Vſurpauit Stratonicus citharœdus apud Athenæum libro 8. Qui muſico cuipiam, qui prius fuerat holitor, de harmonia cum ipſo diſputanti, reſpondit, ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. Quamquam in editione Aldina legitur ἄδοι, pro ἔρδοι. Ad hoc proverbium alluſit Horat. ita ſcribens:

Nauem agere ignarus nauis, timet: abrotenum agro
Non audet, niſi qui didicit, dare. Quod medicorum eſt.
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti, doctiq; poemata paſſim.

Idem in epiſtola ad Villicum:

Quam ſcit uterq; lubens cenſebo exerceat artem.

Huc pertinet illud Pindaricum, quod refert Plutarchus in commentario, quem ſcripſit, περὶ τῆς εὐθυμίας, Ὑφ᾽ ἅρμασιν ἵππος, ἐν δ᾽ ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ᾽ ἰθύνει τάχιστα δελφίς. κάπρῳ δὲ βουλεύοντι φόνον, κύνα δεῖ τλάθυμον ἐξευρεῖν, id eſt, Equus in quadrigis, in aratro bos. Nauem ocyſſime prævertitur Delphinus, apro cædem molienti inueniendus eſt canis laborum patiens. Videlicet ſignificat, vnumquemque adhibendum ad id, quo valet. Athenæus lib. 8. Cum Ptolemæus cum Stratonico citharœdo contentioſius diſputaret de cithariſtica, ἕτερον, ἔφη, ἐστὶν ὦ βασιλεῦ, σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον, id eſt, Aliud eſt, inquit, rex, ſceptrum, aliud plectrum. Et apud Plinium lib. 45. cap. 10. Apelles Alexandro Magno, in officina multa imperite diſſerenti de pictura, comiter ſuaſit ſilentium, admonens, illum rideri à pueris, qui colores terebant.

Dedi malum, & accepi.

Dedi malum, & accepi. Bœticum adagium eſt, quo licebit vti, quoties eiuſmodi permutatio videbitur facta, vt malum pro malo ſit redditum & par pari relatum: veluti, ſi quis improbum generum dediſſet, ac nurum item improbam recepiſſet. Recenſetur, & explicatur a Plinio iuniore in Epiſtolis. Cæcilius, inquit, Claſſicus, homo fœdus, & aperte malus, proconſulatum in ea parte non minus violenter, quam ſordide, geſſerat, eodem anno, quo in Africa Marius Priſcus. Erat autem Priſcus ex Bœtica, ex Africa Claſſicus, inde dictum Bœticorum (vt plerumq; dolor etiam venuſtos facit) nõ illepidũ ferebatur,

Dedi malum, & accepi. Congruet & in eos, qui liberos ſuos committunt malis præceptoribus, & recipiũt eos peiores, quam tradiderant. Rurſum in eos, qui laceſſunt illos, vnde grauius læduntur. quod vſu venire tradunt iis, qui in Ægypto venantur onagros. Nam animal laceſſitum, frequenter calcitrando, lapides miſſos retorquet in iaculantes, tanto impetu, vt pectora inſequentiũ penetrẽt, aut caput fractis oſſibus diſplodant. Vnde & in inſtrumento bellico nomen inditũ. Auctor Ammianus li.23.

Carpet citius aliquis, quam imitabitur.

Μωμήσεταί τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται.
id eſt,
Reprehendet aliquis citius, atque imitabitur.

Senarius hic Apollodori pictoris operibus inſcribi conſueuit, qui primus vmbrarum imitationem inuenit, refertur ad hunc modum, μωμήσεταίτις θᾶσσον, ἢ μιμήσεται. Apte dicetur de re quapiam artis abſolutæ, atque inimitabili. Porro res egregias multo procliuius eſt carpere, quam æmulari. Cæterũ eſt elegans παρονομασία in duabus vocibus Græcanicis μωμήσεται, & μιμήσεται, quæ cum ſono minime diſtent, tamen res declarant longe diuerſiſſimas. Huc alluſit Plin. lib.37. cap.11. Imitati multi, æquauit nemo. Theognis in eandem ſententiam:

Μωμεῦνταί δέ με πολλοὶ ὁμῶς κακοὶ ἠδὲ καὶ ἐσθλοί,
Μιμεῖσθαι δ' οὐδεὶς τῶν ἀσόφων δύναται.
id eſt,
Carpunt me plures docti indoctique, imitari
Nos indoctorum de grege nemo valet.

In foribus adeſſe.

Περὶ τὰς θύρας, id eſt, In foribus adeſſe, dicitur allegoria prouerbiali, quod inſtat, iamque in proximo eſt. Plutarch. Πυρετοῦ περὶ θύρας ὄντος, id eſt, Cum febris in foribus adeſt.

Alia Lacon, alia aſinus illius portat.

Ἄλλα μὲν λάκων λέγει, ἄλλα δὲ λάκωνος ὄνος φέρει, id eſt, Alia quidẽ Lacon dicit, alia Laconis aſinus portat. Effertur apud quoſdam & ad hunc modum parœmia: ἄλλα μὲν λεύκων, ἄλλα δὲ λεύκωνος ὄνος φέρει, i. Alia Leucon, alia Leuconis aſinus portat. In eos dicebatur, quorum oratio diſſentiret à factis. Natum aiunt ab huiuſmodi quodam euẽtu. Agricola quiſpiam, nomine Leucon, ſolitꝰ eſt vtres melle plenos ſtoreis obuoluere. Rogatus autem ab exactoribus vectigalium, quidnam portaret, ordeũ ſe portare reſpondebat, videlicet, quo minus pecuniæ perſolueret. Sed, cum eueniſſet aliquando, vt lapſus in terram aſinus onus effudiſſet, accurrerunt exactores, in reponendis ſarcinis auxilio futuri. Verum, vbi interim cognouiſſent, mel in vtribus eſſe, non ordeum, Leuconem obtorto collo abduxerunt, tanquam qui ſe debito vectigali fraudaſſet. Atq; illud ridentes addiderunt, Alia Leucon, alia portat aſinus. Nam in nonnullis codicibus, Dicit, non additur, atq; ita, noſtra ſententia, dictum feſtiuius redditur. Ea vox poſtea verſa eſt in adagionem. Refertur a Zenodoto, & à Diogeniano.

Corpore effugere.

Corpore effugere, eſt, periculum iam imminens, ac pene premens, arte quadam declinare. Translatum à gladiatoribus, ictum modico corporis

poris flexu fallentibus. M. Tullius in Catilinam inuectione prima: Quot ego tuas petitiones, ita coniectas, vt vitari poſſe non viderentur, parua quadã declinatione, &, vt aiunt, corpore effugi. Hacten⁹ Cicero. Itaque, quoties aliquem diſcrimine quã minimo à periculo abfuiſſe ſignificabimus, corpore declinatũ malum dicemus. Minus enim periclitãtur, qui mœnibus, aut alio quopiam obiectu defenduntur: verũ, qui nudi telis obiecti, nihil habent, quo ſe tueantur, niſi cõmodo corporis deflexu, ii demum in extremo periculo verſari videntur. Pene diuerſa figura dixit Catullus:

Contra nos tela iſta tua euitamus amictu.

id eſt, Facile depellimus, non ſecus, quam muſcarum inſultus.

De alieno ludis corio.

De alieno corio ludere, prouerbio dicuntur, qui ſecurius agunt, ſed alieno periculo. Sumpta allegoria vel à coriariis, vel ab apologo quopiam, vel à ſeruis, qui, ſi quid peccatum ſit tergo dant pœnas. Apuleius in Aſino aureo libro ſeptimo. Quod ſi quomodo cæteri latrones perſenſerint, nõ rurſus recurres ad aſinum, & rurſum exitium mihi parabis. Reuera ludis de alieno corio. Verba ſunt aſini: puellam accuſantis, quod cũ prius illius culpa fuiſſet in diſcrimen adductus in fuga, nunc denuo cõmittat, vt ſit rurſum fugiendum, idq; ſuo potiſſimum periculo. Alluſum eſt autem ad aſini corium, quod mortuis detrahitur. Eſt ſimile quiddam & apud Plautũ, De meo tergo degitur coriũ, id eſt, res meo fit periculo. Neq; diſſimile, quod refert Feſtus, Pro ſcapulis, id eſt, pro periculo plagarum. Non admodũ abludit ab hac forma, quod Seneca iocatur in Declamationib. Cicero patri de corio Ceſtii ſatisfecit. Nam is Ceſtius erat ex eorũ numero, qui contemnebant Ciceronis ingenium. hic, cum forte accumberet in eodem cõuiuio cum Cicerone, M. Tullii filio, qui tũ Aſiã obtinebat, &, ſubmonẽte quopiam è famulis, cognitum eſſet, eum eſſe Ceſtium, cuius iudicio nihil ſciret M. Tullius: illico ſublatus è conuiuio, iuſſu eſt flagris cædi. Circumfertur apud noſtratium vulgus non abſimile huic prouerbiũ, Ex alieno tergore lata ſecari lora. Quo quidẽ ſignificant, vnumquemq; minus eſſe parcum in alieno, quam in ſuo. Tertullianus in libello De pallio, ſecus aliquanto vſurpauit: Hoc ſoli Chamæleonti datũ, quod vulgo dictum eſt, de ſuo corio ludere. Sentit, Chamæleontem pro ſuo arbitrio vertere colorem cutis.

In herba eſſe.

Vbi ſpem immaturã indicamus, ac longius adhuc abeſſe, vt cõſequaris, in herba eſſe dicimus. Sumpta metaphora a ſegetibus, teneris adhuc, & herbeſcentibus, de quibus nihil adhuc certi ſibi poſſit agricola polliceri, ꝓpterea quod plurimi caſus ſolent incidere, qui non ſinant cultorem optato potiri. Verum vbi iam demeſſam ſegetẽ in horrea conuexit, tum demum vtcunque tutum eſt bene ſperare. Ouidius in epiſtola Helenæ ad Paridem:

Sed nimium properas, & adhuc tua meſſis in herba eſt,
Hæc mora ſit voto forſan amica tuo.

Perſius in ſatyra ſexta,

Emole, quid metuis? occa, & ſeges altera in herba eſt.

Cornelius Tacitus in dialogo De oratoribus, in herba dixit, pro eo, quod eſt, momentaneum, moxque periturum, quia ante tempus decerptum. Agit illic de plauſu, qui datur poetis recitantibus ſua carmina. Omnis, inquit, illa laus intra vnum, aut alterum diem, velut in herba, vel flore, præcepta, ad nullam certam, & ſolidam peruenit frugem, nec aut amicitiam inde refert, aut cliētelam, aut manſurum in animo cuiusquam beneficium, ſed clamorem vagum, & voces inanes, & gaudium volucre.

In alieno foro litigare.

PROVERBIVM reſipit hęc quoque figura, In alieno foro litigare, pro eo, quod eſt, in re noua, cuique nondum aſſueueris, verſari. Habent enim diuerſa fora diuerſas litiū formulas, variasque tractandarum cauſarum rationes; quarum qui rudis ſit, is, tanquam hoſpes in peregrina regione, multa deſideret neceſſe eſt. Martialis in præfatione libri duodecimi, Accipe ergo rationem, in qua hoc maximum, & primum eſt, quod ciuitatis aures, quibus aſſueueram, quæro, & videor mihi in alieno foro litigare.

In ſeditione, vel Androclides belli ducem agit.

Ἐν δὲ διχοστασίῃ κἀνδροκλείδης πολεμαρχεῖ. id eſt,

Seditione orta dux eſt etiam Androclides.

Carmen Heroicum prouerbio celebratum, in homines contemptos, & humiles, qui per occaſionem aliquam incidentem, dignitatem ſortiuntur. Quemadmodum in rerum tumultu nonnunquam infimi quidam pro tempore regnant. Refertur à Suida, Diogeniano, atque item à Plutarcho in vita Niciæ, & apud eūdem in commentario, περὶ φιλαδελφίας. Effertur etiam ad hunc modum:

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς. id eſt,

Rebus turbatis, vel peſſimus eſt in honore.

Citat idem in comparatione Lyſandri, & Syllæ, niſi quod illic Aldina editio mendoſe habet, πάγκαλος pro πάγκακος. Rurſum effertur hoc pacto.

Ἐν γὰρ ἀμηχανίῃ καὶ καρκίνος ἔμμορε τιμῆς. id eſt,

Fert rebus deſperatis & cancer honorem.

Ad hanc ſentētiam pertinet & illud, Græcis prouerbii vice celebratum:

Καιροῦ τυχὼν γὰρ πτωχὸς ἰσχύει μέγα. id eſt,

Mendicus etiam plurimum in loco poteſt.

Inter indoctos etiam Corydus ſonat.

Ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται, id eſt, Inter amuſos etiam Corydus ſonat. Quadrabit in quoſdam, qui apud idiotas audent ſeſe velut eruditos venditare, inter doctos alioqui prorſus elingues. Id quod citra metaphoram eleganter extulit Euripides in Hippolyto coronato:

-Οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς
Φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. id eſt,

Apud eruditos, qui nihil valent, apud
Plebem imperitam præeminent facundia.

Corydus, viliſſimum auiculæ genus, minimeq; canorum, ſtrepit tamen vtcunque inter aues mutas, apud

pud luſciniam canens ferri nequaquam poſſet. Huc adſcribendum arbitramur, quod, vt refert Athenæus libro ſexto, non illepide dixit Philoxenus paraſitus, cognomento Pternocopis, in alterum paraſitum nomine Corydum: cum enim incidiſſet ſermo, quod turdi magno emerentur, præſente Corydo, de quo rumor erat obſcœni obſequii. At ego, inquit, memini Corydum obolo fuiſſe æſtimatum. Paraſitis autem ſolent indi nomina cõtemptus. Quanquam hic Corydus narratur in dictis fuiſſe lepidus. Corydum autem minime canorum eſſe, teſtatur & Græcum epigramma, licet ἄδηλον.

Εἰ κύκνῳ δύναται κόρυδος παραπλήσιον ᾄδειν,
Τολμῷεν δ' ἐρίσαι σκῶπες ἀηδονίσιν,
Εἰ κόκκυξ τέττιγος ἐρεῖ λιγυρώτερος εἶναι,
Ἴσα ποιεῖν καὶ ἐγὼ Παλλαδίῳ δύναμαι. id eſt,

Si corydus cygnum queat æquiparare canendo,
Noctua concertet ſi philomela tibi:
Coccyx ſi iactet ſe voce anteire cicadam,
Tunc ego Palladio par potero eſſe meo.

Quæuis terra patria.

- Πᾶσα γῆ, πατρίς. id eſt,
Quæuis terra patria.

Hemiſtichium eſt oraculi, quondam redditi Meleo Pelaſgo, de victoria conſulenti: cuius meminit & Mnaſeas, teſte Zenodoto, & Dionyſius Chalcidenſis. Admonet adagium, virum ſapientem, ac bonum, vbicunque gentium vixerit, felicem eſſe. Vnde & Socrates, interrogatus, cuiatis eſſet, κοσμικὸν, id eſt, mundanum, ſe eſſe reſpondit. Idem innuit Ariſtophanes in Pluto, cum ait,

Πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ' ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ.
id eſt,
Illic enim patria eſt, vbi tibi ſit bene.

Dicuntur hæc à Mercurio, cupiente, vel cælo relicto, in Chremyli iam diuitis adſciſci familiam. Vſqueadeo credebat ibi demum eſſe patriam homini, vbicunque feliciter ageret: illic exſilium, vbi parum commode viueret. Fertur hic quoq; verſiculus prouerbialis:

Τοῖς γὰρ καλῶς πράσσουσι πᾶσα γῆ πατρίς. id eſt,
Solum omne patria proſpere quicunq; agit.

Cicero Tuſculanarum quęſtionũ libro quinto, ſignificat eſſe dictum Teucri, ex tragœdia quapiam. Itaq; ad omnem rationem, Teucri vox accommodari poteſt, Patria eſt, vbicunque eſt bene.

Odium Vatinianum.

ODIVM Vatinianum, pro capitali, ac vehementer acerbo. Vatinius, in quem acerrime M. Tullius inuectus eſt, in tantum odium populi Romani peruenerat, iam detectis illius flagitiis, vt in prouerbium ceſſerit, Odium Vatinianum. Catullus:

- Munere iſto
Odiſſem te odio Vatiniano.

Odium nouercale.

CONSIMILI figura legimus, Odium nouercale, ꝓpterea quod nouercis omnibus innatum ſit fatale quoddam, & irreconciliabile odium in priuignos. id quod eleganter indicat epigramma Græcum, quod haud grauabimur adſcribere. Fertur autẽ titulo Callimachi, nec illo quidem indignum auctore.

Digitized by Google

Στήλην μητρυιῆς μικρὰν λίθον ἔστεφε κοῦρος,
Ὡς βίον ἠλλάχθαι, καὶ τρόπον οἰόμενος.
Ἡ δὲ τάφῳ κλινθεῖσα κατέκτανε παῖδα πεσοῦσα.
Φεύγετε μητρυιῆς καὶ τάφον οἱ πρόγονοι.

Quorum carminum elegantiam cum haud neſciremus nos non aſſecuturos, tamen, quo poſſent intelligi, vtcunq; vertimus,

Exiguo lapidi puer addit ſerta nouercæ,
Mutaſſe vt vitam, ſic ratus ingenium.
At puerum extinguit tumulo hæc illapſa nouerca
Priuigni exanimē vel tumulum fugite.

Euripides in Alceſtide:

Ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις
Τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα.

id eſt,

Hoſtis nouerca eſt ante natis liberis,
Nihiloq; mitior nocente vipera.

Perdidiſti vinum infuſa aqua.

Ἀπώλεσας τὸν οἶνον ἐπιχέας ὕδωρ.

id eſt,

Vini liquorem perdidiſti infuſa aqua.

Verba ſunt Polyphemi ex tragœdia Ariſtii, cui titulus Cyclops, teſte Chamæleonte in Satyris. Sic enim increpat Vlyſſem, vinum aqua temperantem. Antiquitus merum bibebant, non ſine noxa, donec Staphilius, Sirrheni filius, oſtendiſſet vinum aqua diluere. Nam huius hoc inuentum, teſte Plinio libro 7. Dicetur in eos, qui in initio quædam recte faciunt, deinde, quāvis leui de cauſa, benefacta malefactis ſubuertūt. Vlpianus apud Athenæū, in eum, qui *βαλλίζειν* dixerat, pro *κωμάζειν*, idque barbare, *Σὺ δ' ἡμῖν ἐκ γῆς συβώτου ὄνομα πριάμενος, ἀπώλεσας τὸν οἶνον, ἐπιχέας ὕδωρ*, id eſt, Tu vero nobis ex terra ſubulca vocabulum mercatus, perdidiſti vinum, infuſa aqua. Cyclops enim, vt barbarus ac temulentus, (talem inducit etiam Homerus) ſic exiſtimat vinum aqua corrumpi: cū è diuerſo, ſapientum iudicio, reddatur melius, ac ſalubrius. Vnde & Plato admonet, vt Bacchum, temulentum Deum, Nymphis ſobriis deabus temperemus. Idem docet epigramma Græcum Meleagri, id eſt huiuſmodi:

Αἱ νύμφαι τὸν βάκχον, ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλατο κοῦρος,
Νίψαν, ὑπὲρ τέφρης ὄρτι κυλιόμενον.
Τοὔνεκα σὺν νύμφαις βρόμιος φίλος. ἢν δ' ἄνευ εἴργῃς
Μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον.

id eſt,

Bacchus, vt è flammis puer exſiluiſſet, in vndis
Tinxerunt Nymphæ ſordidum adhuc cinere,
Hinc iunctus Nymphis eſt Bacchus gratus: at ignem
Ardentē capies, hunc niſi miſcueris.

Quanquam vinum largius dilutum illud habet noxæ, quod in poſterum diem grauius dolet caput, qui biberit, quam ſi merum bibiſſet. Ariſtoteles id eſſe putat in cauſa, ꝙ vinū per ſe craſſius, acceſſione aquæ factum ſubtilius, citius penetrat anguſta capitis foramina: meri noxam, cuius adhuc multam vim obtinet, eodem tranſmittens: præterea concoctu difficilius eſt.

Abiecit haſtam. Ῥίψασπις.

HASTAM abiicere, dicitur vtiq; prouerbiali figura, qui cauſę ſuę diffiſus, abiicit animum, ac deſinit contra conari. Cicero pro L. Murena, Vides,

Vides ne tu illum triſtem, demiſſum? Iacet, diffidit, abiecit haſtam. Græcis item prouerbiali conuicio dicuntur ῥιψάσπιδες, ignaui, ac timidi, quiq; in acie locum deſerunt, ac clypeum abijciunt: quo probro notatus eſt Demoſthenes. Lucianus in Ioue Tragœdo: Καὶ δῆλός ἐστιν ἀπορρίψων τὴν ἀσπίδα, id eſt, Ac plane videtur ſcutum abiecturus. Vſque adeo vero ꝓbroſum habebatur antiquitus clypeum abijcere, vt Lacedæmonij Archilochum è finibus ſuis iuſſerint excedere, quod ſcripſiſſet, ſatius eſſe clypeum abijcere, quam interire, teſte Plutarcho in Apophthegmatis Laconicis. Id Archilochi diſtichon refertur ab Ariſtophane in fabula, cui titulus εἰρήνη, eſtque huiuſmodi;

Ἀσπίδι μὲν σαίων τις ἀγάλλεται, ἣν παρὰ θάμνῳ
Ἔντος ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων.

id eſt:

Scuto aliquis gaudet Saiorum, ego quod bene pulchrum
Deſerui nolens inter opaca rubi.

Interpres admonet, Saios eſſe Thraciæ populos, aduerſus quos bellãs Archilochus, fugerit abiecto clypeo. Cuius exemplum poſtea ſecutus eſt Demoſthenes, ad dicendum, quam pugnandum, inſtructior. Notatur apud Ariſtophanem & Cleonymus hoc nomine, vt in Veſpis: Ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα. id eſt, Abiecit clypeũ. Quin & Iſocrates in oratione, quam ſcripſit de Pace, declarat, infames olim habitos, qui vel ordinem deſeruiſſent, vel clypeũ abieciſſent. Idem indicat Æſchines aduerſus Timarchum, quod qui non fuiſſet in bello, aut qui haſtam abieciſſet, ei non licebat in concione quidquam agere. Poſtremo Ariſtoteles lib. Moralium 5. inter ea, quæ lex vetat commemorat τὸ μὴ λιπεῖν τὴν τάξιν, μηδὲ φεύγειν, μηδὲ ῥίπτειν τὰ ὅπλα. id eſt, non deſerere ordinem, non fugere, non abijcere arma. Et aliquanto poſt, agens de iniuſtis, (qui tamen πλεονέκται dici non poſſunt, quod nihil capiant inde lucri) exempli loco ponit τοὺς ῥίψαντας ἀσπίδας διὰ δειλίας, id eſt, q̃ ob metum, & ignauiam clypeos abiecerunt. Tale quiddam, opinamur ſubindicat Horatius in Lyricis, cum ait:

Tecum Philippos & celerem fugam
Senſi, relicta non bene parmula.

Q. Curtius lib. 3. Tum cæteri diſſipantur metu, &, qua cuique patebat ad fugam via, erumpũt, arma iacientes, quæ paullo ante ad tutelam corporum ſumpſerant, adeo pauor etiã auxilia formidabat. Eſt aliquoties apud Iul. Cæſarem, Abiectis armis. Sed, quo lõgius receditur a ſimplici ſermone, hoc maior eſt adagij gratia, veluti, ſi quis eum, qui non reluctatur turpia ſuggerenti dæmoni, ſed ſtatim obſequitur, appellet Rhipſaſpidẽ. Huius prouerbij facta nobis eſt antea mentio.

Mentiuntur multa cantores.

Πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί. i. Multa mentiuntur cantores. In eos quadrabit, qui ad gratiam loquuntur, & auribus blandiuntur. Inde ductũ, quod cantores hoc modo ſpectantes, vt delectent, ac placeant, pleraque canunt in laudem auditorum falſa. Nihil enim veritate grauius, nihil aſſentatione ſuauius. Ariſtoteles lib. τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ primo, ἀλλὰ κατὰ τὴν παροιμίαν, πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί, id eſt, Sed, iuxta prouerbiũ, Multa mentiuntur poetæ. Eſt autem, niſi nos fallit memoria, hemiſtichium Homericum, de citharœdis, ſolitis

Digitized by Google

ſolitis in conuiuio canere. At hoc dictum quoſdam vſque adeo mouet, vt prorſus ab omnibus omniũ poetarum ſcriptis abſtineant, non minima portione eruditionis.

Acciſſare.

Ἀκκίζειν, id eſt, Acciſſare, Græco prouerbio dicebantur, qui, cum maxime cuperent accipere quippiam, tamen ficte recuſabant: qui mos hodie quoque multis durat. Scribunt, Acco mulierem fuiſſe quãpiam notæ ſtultitiæ, quæ ſolita ſit ad ſpeculũ, cum imagine ſua, perinde, atq; cum alia muliere, cõfabulari, vt hinc vulgo, quæ ſtultius, aut ineptius aliquid agerent, Acciſſare dicerentur, & Accus nomine compellerentur. Apparet, illud etiam moribus huius mulieris affuiſſe, vt recuſaret, quæ tamen cupiebat, vnde & Acciſmus, ficta huiuſmodi recuſatio dicatur. M. Tull. ad Atticum libro Epiſtolarum ſecundo. Hoc, opinor, certi ſumus, periſſe omnia: quid enim ἀκκιζόμεθα tam diu, id eſt, quid diſſimulamus? Lucianus in libello De mercede ſeruientibus. Ὁ δὲ ἀκκιζόμενος, ἄπαγε παρὰ σοῦ δ' ἐγώ; id eſt, At ille acciſſans: Aufer inquit: ego ne abs te? Idem in Amorib⁹: Πάντα δὴ τὸν πολλὸν ἀκκισμὸν, id eſt, Omni ſublato acciſmo, id eſt, tergiuerſatione. Rurſus in eodẽ ſermone, Πολὺς δὲ ὁ μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἀκκισμὸς, id eſt, Multus autem viris adeſt acciſmus. Item Philemon apud Atheneum libro 13. Οὐκ ἔστ' οὐδεὶς ἀκκισμὸς, οὐδὲ λῆρος, id eſt, Nec vllus eſt Acciſmus, aut nugatio. Plutarchus indicat, Acco, & Alphito mulieres fuiſſe, per quas feminæ deterrerent pueros à peccando. Vſurpat hanc vocem & Plato in Gorgia: Ἀλλ' ἀκκίζῃ ὦ Καλλίκλεις.

Scytha acciſſans aſinum.

Ἀκκιζόμενος σκύθης τὸν ὄνον, id eſt, Acciſſans Scytha aſinum. Aduerſus eos, qui verbis auerſantur, ꝙ re cupiunt. Id ad huiuſmodi fabulam referunt: Quidam, conſpecto aſini cadauere, Scythæ cuidam, qui forte aderat, dixit, En quod cœnes. Ille, primum aſpernatus, atque abominatus, poſtea tamen apparauit, cœnauitque. Ita ferme Suidas, & Zenodotus. Heſychius ſecus effert, σκύθης ὄνειον δαῖτα, id eſt, Scytha aſininum conuiuium, vt ſubaudias, reperit: ſi tamen hic locus apud Heſychium mendo vacat. Nam mutilum eſſe conſtat, & fortaſſis ὄνειον dictum eſt pro vtili: ſic, tamen, vt alluſum ſit ad aſinum.

Aut quinque bibe, aut tres, aut ne quatuor.

ATHENÆVS libro decimo, de bibacitate diſputans, ſcribit adagiũ huiuſmodi vulgo fuiſſe celebratum, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα, id eſt, Aut quinq; bibe, aut tria, aut ne quatuor. Præſcribit modum diluendi vini. Hæc autem temperatura maxime placebat antiquis: vt quinque vini cyathis duo adderentur aquæ, aut duobus vnus. Huius rei teſtem citat Ionem poëtam, qui ſcripſerit, vatem quendam Palamedi prædixiſſe, Græcos nauigaturos, qui cyathos ad vnũ biberent. Idem Nicocharem in Amymone, χαῖρε πέντε, καὶ δύο, id eſt, Salue quinque, & duobus. Præterea Amypſiam, ἐγὼ δὲ διόνυσος πᾶσιν ὑμῖν εἰμὶ πέντε καὶ δύο, id eſt, Ego autem Bacchus omnibus vobis quinque & duo. Verum hac de re copioſius aliquanto Plutarchus, τῶν συμποσιακῶν, Decade tertia, teſtans conuiuialibus cantiunculis celebratum fuiſſe, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέσσαρα, ne quis

Digitized by Google

quis temere Plauti verba commutet, nam apud hunc quoque referuntur. Atque in hanc rem iocatur Ariſton: Quemadmodum in muſica Hemiolii proportio ſymphoniam reddit diapente, dupla ſymphoniam efficit, quæ dicitur Diateſſaron, at eam, quæ vocatur Diateſſaron, ſymphoniam eſſe præter cæteras hebetem, & obſcuram, & epitrito conſtare. Itidem & in bibẽdi harmoniis tres eſſe ſymphonias vini ad aquam, Diapente, διὰ τριῶν, & Diateſſaron. Nam Diapente ſymphoniã ex Hemiolio conſtituit, ſi tres aquæ cyathi duobus vini cyathis admiſceantur. Quod ſi duobus admiſceas duos, dupli proportionẽ exſiſtere. Diateſſaron harmoniam fore, ſi vni vini cyatho tres aquæ cyathos addideris, atque hic eſſe epitritum: quæ proportio pertineat ad tres magiſtratus in Prytaneo ſapientes ac ſobrios, aut ad dialecticos, cum adductis ſuperciliis, de ſuis anxiis argutiis diſputant. Iam, ſi duos vni admiſceas, tonum naſci maxime turbulentum, & vt appellat ipſe, ἀκροθώρακα, Chordas mouentem non mouendas mẽtium: propterea quod per hunc nec omnino ſobrios eſſe licet, nec ſtultitiam mero immergere. Quod ſi duo tribus addideris, harmoniam exſiſtere omnium maxime muſicam, vt quæ ſomnos inuitet, tranquillitatem, ac ſummam quietẽ inducat. His ita per iocum dictis, adiecit Plutarchi pater, priſcos Ioui duas addidiſſe nutrices, Iten & Adraſtiam; Iunoni vnam, nempe Eubœã; Apollini duas, Alethiam & Corythalam; Baccho vero plures, quod hunc deum oporteat pluribus nympharũ menſuris manſuefactum, ac domitum, moderatiorem, ac mitiorem reddere. Significat autem, vinum multa aqua diluendum. Meminit huius adagii Plautus in Sticho, ſeruos compotantes inducens. Sed interim, Stratege noſter, cur hic ceſſat cantharus? Vide, quot cyathos hos bibimus. Tot, quot digiti ſunt tibi in manu. Cantio eſt Græca.

Καὶ πέντε πῖνε, ἢ τρία πῖνε, ἢ μὴ τέτταρα.

Quanquam hic Plauti iocus non caret ſuſpicione mendi. Quod autẽ prohibet Græca cantio, ne quatuor biberet, ad veterum ſuperſtitionem pertinet, qua creditum eſt, impares numeros ad omnia efficaciores eſſe, id quod Plinius intelligi putat in febribus, dierum obſeruatione. Porro de quaternione vitato in poculis, idem libro vigeſimo octauo, capite ſexto, ſcribit ad hunc modum: Numerum quoque quaternarium Democritus, condito volumine, & quare quaterni cyathi, ſextariive non eſſent potandi. Huc nimirum alluſit Horatius libro Odarum tertio:

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer auguris
Murenæ. tribus, aut nouem,
Miſcentur cyathis pocula cõmodis.
Qui muſas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates. tres prohibet ſupra,
Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis iuncta ſororibus.

Item Auſonius:

Ter bibe, vel toties ternos, ſic myſtica lex eſt.

Id eſt, Aut tres cyathos, ad numerum Gratiarum; aut nouem, ad numerum Muſarum.

Siculus mare.

Σικελὸς θάλασσαν, id eſt, Siculus mare, ſubaudi, proſpectat. De iis, qui denuo ſolicitantur ad ſubeundum periculum. Natum aiunt a Siculo

culo quodam, qui, cum ficos naui portans, naufragium feciſſet, ac deinde ſedens in littore, mare placidũ, ac tranquillum videret, velut inuitans ad iterandum nauigationem, dixiſſe fertur: Οἶδ᾽ ὃ θέλεις, σῦκα θέλεις, id eſt, Noui, quid velis, ficos vis. Recenſetur ab omnibus ferme prouerbiorum Græcorum collectoribus.

Ficum cupit.

Σῦκον αἰτεῖ, id eſt, Ficum petit. In eum dicebatur, qui commoditatis alicuius gratia blandiebatur. Inde natum tradant, quod olim Athenienſes agricolis blandiri ſolerent, vt ab illis ficos præcoquos acciperẽt, bene ominantes, ac precantes, vt in annum ſequentem fici feliciter prouenirent. Ruſtici vero, poſteaquam ſenſerant ciuium blandiloquentiam eo ſpectare, vt ficos acciperent, in prouerbium verterunt, vt commodi ſpe adulantem, ficos petere dicerent. Ariſtophanes in Veſpis:

Σὺ δέ γε νῦν σῦκά μ᾽ αἰτεῖς.

id eſt:

Tu vero nunc ficos à me petis.

Longum valere iuſſit.

Μακρὰν χαίρειν φράσας ταῖς ἐνταῦθα τιμαῖς, id eſt, Honoribꝰ, qui hic ſunt, longum valere iuſſis. Ea figura quoties ad rem, non ad hominem, refertur, haud dubie prouerbialis eſt. Rem igitur, à quo nos abdicamus, ei renunciare dicimur, ac longum valere iubere: Sumta metaphora ab iis, qui diſcedunt, diutius abfuturi, ſeu nunquam redituri. Eſt ſæpicule apud Lucianum, & item apud alios. M. Tull. in epiſt. ad Atticum libro 8. At ille, πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens, contulit ſe Brunduſium. Incertum, vtrum de philoſopho quopiam loquatur, qui, cum ſolitus eſſet multa præclara de honeſto loqui, quod in ipſo ſitum eſſet, poſtea, veluti renuncians philoſophiæ, ſibi conſuluerit: an de Pompeio, qui Cæſarẽ fugit in Græciam, incolumitatis rationem habẽs potius, quam dignitatis. Item Hippolytus apud Euripidem:

Τὴν σὴν δὲ Κύπριν πόλλ᾽ ἐγὼ χαίρειν λέγω.

id eſt:

Veneri tua multum valere renuncio.

Vſurpat Lucianus in Ioue Tragœdo. Idem in Apologia ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος interpretatur prouerbium his quidem verbis, τὸ γοῦν μακρὰν χαίρειν, τὸ μηκέτι φροντιεῖν δηλοῖ, id eſt, Hoc dictum, Longum valere, declarat, nobis non amplius curæ futurum. M. Tullius Epiſtolarum familiarium libro decimo quinto, pro μακρὰν χαίρειν dixit, Nũcium remittere: Virtuti, inquit, nuncium remiſiſti, delenitus illecebris voluptatis. Eadem forma dicimur Repudiare, aut Renunciare, aut Nũcium mittere iis, quæ ſpreta relinquimus, metaphora ſumpta à ſolemni more diuortii. Quo, qui diuertebat, dicere ſolet, Tua tibi habe. Sic enim Caius libro vigeſimoquarto, titulo ſecundo de diuortiis, & repudiis, capite Diuortium. In repudiis autem, id eſt, in renunciationibus, comprobata ſunt hæc verba, Tuas res tibi habeto: itẽ hæc verba, Tuas res tibi agito. His igitur verbis peragebatur diuortium in matrimonio. In ſponſalibus autẽ, inquit, diſcutiẽdis, placuit renunciationem interuenire oportere. In qua re hæc verba probata ſunt: Conditione tua non vtar. Ita Alcmena apud Plautum, Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas.

Huc

Digitized by Google

Huc alludens Cicero in Antonium, Frugi factus eſt, inquit, illam ſuas res ſibi habere iuſſit. Apud iureconſultos frequens eſt Nuncium mittere, quod fit pariter in matrimoniis, atque in ſponſalibus, licet diuerſa verborum formula, quemadmodum diximus. De rebus animi fiet iucundius, veluti, ſi quis dicitur ab aulica vita, aliove ſtudio, recedere, de eo ſic loquamur, Aulam ſuas ſibi res habere iuſſit. Philologiæ ſuas res ſibi habere iuſſit.

Ficus ficus, ligonem ligonem vocat.

Τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην
λέγων. id eſt:
Ficusq; ficus, ac ligonem nominans
Ligonem.

Senarius è comœdiis Ariſtophanis in adagionē traductus. Quadrat in eūm, qui, ſimplici & ruſticana vtēs veritate, rem, vt eſt, narrat, nullis verborum ambagibus, ac phaleris, obuoluens. Sunt enim apud Rhetores figuræ quædam, quibus fit, vt turpia honeſte, aſpera molliter, ſuperba modeſte, mordacia blande dicantur. At, qui craſſiore ſunt Minerua, rudius, ac planius eloquūtur, ſuo quidque nomine ſignantes. Lucianus in Ioue tragœdo. *Ἐγὼ γὰρ ὡς ὁ κωμικὸς ἔφη, ἄγροικός εἰμι, τὴν σκάφην σκάφην λέγων*, id eſt, Nam ego, quemadmodum ait Comicus, ruſticanus ſum, & ligonem ligonem appello. Rurſum in præceptis hiſtoriæ conſcribendæ, vult ſcriptorem, liberum & incorruptum eſſe, qui rem, vt eſt geſta, narrans, ficus ficus appellet, ligonem ligonem. Inuenitur ad hunc quoque modum.

Τὰ σῦκα σῦκα λέγων, καὶ τὴν κάρδοπον κάρδοπον, id eſt, Ficus ficus voco, panarium panarium. Ariſtophanes in Nebulis:

Οὐκ ἂν ἀποδοίην οὐδ᾽ ὀβολὸν ἂν οὐδενὶ,
Ος ἂν καλέσειε κάρδοπον τὴν καρδό-
πην. id eſt:
Ego nec obolum cuipiam perſoluerim,
Qui cardopum tantum vocarit cardopam.

Cardopus, arca panaria. Cæterum poeta facit Socratem nugantem, qui contendat, non eſſe dicendum *κάρδοπον* (quemadmodū dicebat Cleonymus) ſed *καρδόπην, ὥσπερ καλεῖς*, inquit, *τὴν σωστράτην*.

Domeſticus teſtis.

Οἴκοθεν ὁ μάρτυς, id eſt, Domeſticus teſtis. Vbi quis ipſe ſeſe laudat, quaſi domi teſtem habeat, nō aliunde adductum. Huic autem teſtium generi quam minima fides haberi ſolet, ac legibus ceu ſuſpecti reiiciuntur. Paulus Pandectarum libro 2. titulo de teſtibus, capite penultimo. Teſtes, quos accuſator de domo produxit, interrogari nō placuit. Rurſum Codic. libro quarto, eodem titulo. Etiam iure ciuili domeſtici teſtimonii fides improbatur. Lucianus in Ioue tragœdo, *Εὖγε, οἴκοθεν ὁ μάρτυς, φασίν*, id eſt, Euge, domo adductus teſtis, vt dici ſolet. Huc alluſiſſe videtur Seneca ad Lucilium, cum ſcribit in hūc modum. Expecta me puſillum, & de domo fiet remuneratio. Niſi quis malit illic Dono legere. Sunt Græci ſcriptores, qui dicant, hoc adagium conuenire in eos, qui prius mentiti, poſtea verum confitentur, veluti cōſcientia adacti, quæ pectoris teſtis eſt. Sic Plutarchus *τὴν οἴκοθεν κρίσιν* vocat, animi iudicium, quod non corrumpitur. Nec hinc multum abhorret, quod eſt apud Marcū Tull. De oratore libro ſecundo. Tertium vero illud, clamare, contra quā

decear,

deceat, & quam poſſit, hominis eſt, (vt tu, Ca ule, de quodam clamatore dixiſti) ſtultitiæ ſuæ quamplurimos teſtes domeſtico præconio colligentis. Domeſticum præconium appellauit, quod ipſe ſuam ſtultitiã traduceret. Idem in eius libri principio. Quos tum vt pueri refutare domeſticis teſtibus, patre & C. Aculeone propinquo noſtro, & L. Cicerone patruo ſolebamus. Hic ſimpliciter domeſticos teſtes appellat, propinqua cognatione iunctos. Nihil autẽ magis domeſticum eſſe poteſt, quam ſua cuique conſciẽtia. Idem M. Tull. Cicero li. Epiſt. famil. 2. ad Cælium, cuius initium, Raras tuas. Mea vero officia, ei nũ defuiſſe tu es teſtis, quoniam οἰκόθεν ὁ μάρτυς, vt opinor accidit Phania. Nam ita legendum ſuſpicamur, tametſi nonnulli lacunã expleuerant his vocibus κωμικὸς μάρτυς, niſi forte pro κωμικὸς magis placet, οἰκιακός. Idem in oratione pro L. Flacco, Neque in toto Æmonenſiũ teſtimonio, ſiue hic confictum eſt apparet, ſiue miſſum domo eſt, vt dicitur, commouebor. Terentius. Ego hanc domi coniecturam facio.

Bœoticum ingenium.

BOEOTII apud antiquos male audierũt vulgo, ſtoliditatis nomine, quemadmodum ſuperius oſtenſum eſt. Vnde, quidquid inſulſum eſſet, ac ſtultum, id Bœoticum dicebant. Lucianus in Ioue tragœdo, ἄγροικον τοῦτο εἴρηκας καὶ δεινῶς βοιωτικὸν, id eſt, Iſtud, quod dixiſti, prorſus agreſte eſt, & vehementer Bœoticum. Inuenitur, & βοιωτικὸς νοῦς, id eſt, Bœoticũ ingenium, pro ſtupido, ac ſtolido. Horatius in Epiſtolis:

Bœotum in craſſo iurares aere natum.

Plutarchus, ipſe Bœotus, cũ alijs aliquot locis, tum in commentario de carnium eſu, ſcribit ab Atticis notatos Bœotos, tanquam brutos, & ſtupidos, ac pingues, idque propter edacitatem, quemadmodum alibi meminimus, quod ea gẽs magis ſtuduit exercendis corporibus, quam animis excolendis. Vnde, teſte Stephano, quidam putauerunt nomen regioni inditum. Idem citat Ephorum, qui ſcripſerit, Athenienſes rei nauticæ fuiſſe ſtudioſos. Theſſalos equeſtris, Bœotos corporũ exercitamentis, Cyrenæos, curribus valuiſſe, Lacedæmonios circa leges fuiſſe diligentes.

Bœotica cantilena.

Βοιώτιος νόμος, Bœotica cantio dicebatur, ſi quibus rerum initia tranquilla, ac proſpera fuiſſent, poſteriora turbulẽta, ac triſtia. Vnde Sophocles ſcripſit.

Οτ' ἄυλις ᾄδῃ τὸν βοιώτιον νόμον.

id eſt:

Vbi quis cecinerit cantionem Bœoticam.

Natum ex hiſtoria, nam Bœotii primum liberam, ac pacatam agebãt vitam, deinde, mortuo Laio, in varias calamitates inciderunt, vt illorũ cantilena à læto initio in luctum deſiiſſe videatur. Citatur à Zenodoto. Ariſtophanes in Acharnenſibus vſurpare videtur pro cantione rudi, atque indocta.

Δεξίθεος εἰσῆλθ' ᾀσόμενος βοιώτιον.

id eſt:

Dexitheus intrat, qui canet Bœoticum.

Bœotica ænigmata.

Βοιώτια αἰνίγματα, id eſt, Bœotica ænigmata, dicebantur oblique, atq; obſcure dicta, quæque perdifficile perfici poſſent. Sumptum à fabula Sphin-

Sphingis, monſtri Thebani. Ea propoſuit Oedipo ænigma huiuſmodi: Τετράπους, δίπους, καὶ πάλιν τρίπους, id eſt, Quadrupes, bipes, ac rurſum tripes. Id Oedipus interpretatus eſt hominẽ eſſe, qui puer manibus quoque pedum vice nititur, deinde confirmato gradu duob. pedibus ſe ſuſtinet, donec ætas decrepita baculum ceu tertium pedem addat. Exſtat epigramma Sphingis ænigma complectens ad hunc modum:

Ἔστι δίπουν ἐπὶ γῆς καὶ τέτραπον, οὗ μία
φωνή,
Καὶ τρίπον· ἀλλάσσει δὲ φυὴν μόνον,
ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν
Ἑρπετὰ κινεῖται, ἀνά τ' αἰθέρα καὶ κατὰ
πόντον.
Ἀλλ' ὁπόταν πλείστοισιν ἐπειγόμενον
ποσὶ βαίνῃ,
Ἔνθα τάχος γυίοισιν ἀφαυρότατον πέ-
λει αὐτοῦ, id eſt,
Eſt bipes in terris, & quadrupes,
haud eadem vox,
Et tripes. immutat ſpeciem hoc ex
omnibus vnum,
Quæcunq; in terris reptant, volat
æthera circum,
Perq; mare: aſt, vbi iam pedibus cõ-
pluribus auctum
Accelerat greſſum, vietis tum ma-
xima membris
Segnities, ac torpor adeſt, minimũq;
vigoris.

Heſiodus itaq; in 2. Georg. lib. veтulum, ac ſenio iam incuruum, tripedem hominem appellat.

Τότε δὴ τρίποδι βροτῷ ἶσοι. id eſt,
Tunc iam tripedi mortali ſimiles.

Bouem in faucibus portat.

Βοῦν ἐπὶ γνάθοις φέρει. id eſt,
In faucibus portat bouem.

In edacem olim dicebatur, vt indicant Zenodotus, & Suidas. Natum vti cõiicimus, vel à Theagene athleta Thaſio, vel à Milone Crotoniata, quorum alter bouem ſolidum ſolus comedit, teſte etiam Græco epigrãmate: tũ auctore Poſidippo apud Athenæum, alter (vt narrat apud eundem Theodorus Hieropolites) in Olympiis taurum quadrimum humeris ſuſtulit, ac ſtadii ſpacio geſtauit, eumque eodem die ſolus comedit. Cuius rei meminit & Aulus Gellius in Noctibus Atticis.

Bœotis vaticinare.

Βοιωτοῖς μαντεύσομαι, id eſt, Bœotis vaticinare. Abominantis eſt ſermo, perinde, vt dicimus. Hoſtibus iſta vaticinare.

– Capiti cane talia demens
Dardanio. Et,
Hoſtium vxores pueriq; cæcos
Sentiant motus orientis Hædi, &
Æquoris nigri fremitum, &c. Et,
Hoſtibus eueniant conuiuia talia
noſtris.

Aptius autem dicetur in eum, qui triſtia vaticinatur, ſi quando precabimur, vt ea in ipſius caput recidant. Zenodotus ab euẽtu natum ſcribit, Heraclidem allegans auctorem. Olim, inquit, cum Thebani de belli euentu conſulerent oraculum, vates, quæ tum Dodonæ reſponſitabat, ait eos fore victores, ſi quid impie patraſſent. Itaque conſultorum quidã arreptam Myrtilam (nam id mulieris fatidicæ nomen) in lebetem, aqua calida feruentem, qui forte inibi aderat, iniicit. Sunt, qui narrent, Bombum diuinum quendam Thebanis de belli ſucceſſu ſciſcitantibus, reſpondiſſe, futurum, vt quamplurimos vincerent, ſi prius quempiam è ducibus immolaſſent. At illos Bombum ipſum interemptum immolaſſe, atq; hinc ortum prouerbium.

Digitized by Google

Arietem emittit.

Κριὸν προβάλλει, id eſt, Arietem obiicit. In rixæ, pugnæque cupidum dicebatur. Antiquitus enim bellu ſuſcepturi fecialem mittebant, qui arietem adductum in hoſtium fines immitteret, hoc ſignificans pacto, ciuitatem & agros illorũ hoſtibus compaſcuos fore. Auctor Diogenianus.

Argenti fontes.

Αργύρου κρῆναι λαλοῦσιν, id eſt Argenti fontes loquuntur. Hoc adagio notabantur ii, qui ſtolide quidem atq; indocte, ſed arroganter tamen & cõfidenter loquerentur, opibus videlicet ſuis freti. Vulgus enim diuitum, dulci, vt ait Horatius, fortuna ebriũ, hoc quoque putat ſuis diuitiis deberi, vt quidquid dixerint, id protinus velut eruditum, omnes ſuſpiciant & approbent. Quod notans Flaccus;

- Mea inquit, *contendere noli,*
Stultitiam patiuntur opes.

Item alibi:

Et, quidquid volet, hoc veluti virtute paratum,
Sperauit magna laudi fore.

Huc pertinet & mimus ille neutiquam inuenuſtus,

Fortuna, quem nimium fouet, ſtultum facit.

Item illud ex Antiphane, apud Stobæum,

Ο δ᾽ πλοῦτος ἡμᾶς, καθάπερ ἰατρὸς κακὸς,
Τυφλοὺς, βλέποντας παραλαβὼν, πάντας ποιεῖ. id eſt,

Opes enim nos, ſicuti medicus malus,
Vbi receperint, reddunt videntes ilico cæcos.

In eandem ſententiam Menander in ſeipſum lugente:

Τυφλος ὁ πλοῦτος, καὶ τυφλοὺς ἐμβλέποντας εἰς αὐτὸν δείκνυσιν. id eſt,

Cæca diuitia, atq; eos, qui ſe intuentur, cæcos reddunt.

Rurſum illud eiuſdem:

Ὑπερήφανόν τι γίγνεται λίαν τρυφή,
Ὅτε πλοῦτος ἐξώκειλε τὸν κεκτημένον,
Εἰς ἕτερον ἦθος, οὐκ ἐν ᾧ τὸ πρόσθεν ἦν.
id eſt,

Nimis insolens tum redditur laſciuia,
Quoties opes qui poſſidet, mores repens
Mutat in alienos priſtinis contrarios.

Diximus alias, Fœnum habet in cornu. Felicitatis comes eſſe ſolet ferocia. Pindarus in Iſthmiis, hymno 3. εἴ τις ἀνδρῶν εὐτυχήσαις ἢ σὺν εὐδόξοις ἀέθλοις, ἢ σθένει πλούτου, κατέχει φρασὶν αἰανῆ κόρον, ἄξιος εὐλογίαις ἀστῶν μεμίχθαι. id eſt, Si quis vir fortunatus fuit vel in glorioſis certaminibus, vel in opulentia, obtinet, vt aiunt, magnificam ſaturitatem, dignus qui laudibus ciuium admiſceatur. Quadrabit in eos quoque, quorum oratio, propter opum fiduciam, plus ſatis libera, atq; audax, videbitur. Nam, quẽadmodum paupertas timiditatem affert, itidem opulentia παῤῥησίαν, id eſt, loquendi confidentiam, adducere ſolet.

Terram pro terra.

Γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι. Proverbialis eſt figura, in hominem exulem, erronem, & incertis vagantem ſedibus. Ariſtophanes in Acharnenſibus,

Κἂν διώκειν γῆν πρὸ γῆς. id eſt,
Terram ante terram perſequi.

Item alibi:

Ἐγὼ δ᾽ φεύγων γῆν πρὸ γῆς φοβούμενος.
id eſt,

Solum at ego fugiens præ ſolo, trepidus metu.

Lucianus in Pſeudomante, Ἀλλ᾽ ἔδει γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι, id eſt, Sed oporte-

Digitized by Google

portebat ad terram pro terra vehi. Apud Latinos ſolū vertere dicuntur, qui exilii cauſa migrant alio. Alciphron in epiſtolis: Ἀναστᾶσα ὁπηνίποτε γῆν πρὸ γῆς φεύξομαι μᾶλλον, id eſt, Demigrans quolibet fugiam potius, terram terra commutans. M. Tull. in epiſtolis ad Atticum lib. 14. Hæc & alia ferre non poſſum: itaque γῆν πρὸ γῆς cogito. ſignificat, ſe de fugiendo cogitare.

Ne ad aures quidem ſcalpendas, otium eſt.

PRoverbialis eſt hyperbole, cum ne minimum quidem otii ſupereſſe ſignificamus: dicimus, nec tantillum vacui temporis eſſe, quod ad ſcalpendas aures ſit ſatis. Lucianus in bis accuſato: Οὐδ᾽ ὅσον κνήσασθαι τὸ οὖς, φασί, σχολὴν ἄγων, id eſt, Ac, ne tantiſper otioſus, vt aurem, ſicut aiunt, ſcalpere vacet.

Citius in naui cadens à ligno excīderit.

Θᾶττον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλου, id eſt, Citius alicui in nauigio cadenti lignum defuerit. Hyperbole proverbialis, qua tantam vbique copiam ſignificamus, vt quocunque te vertas, occurrat, quod quæris. Etenim, cum nauis ipſa vndiq; ſit lignea, non poteſt non in lignum incidere, quisquis in ea cadit, Lucianus in bis accuſato: Ὥς τις κατὰ τὴν παροιμίαν, θᾶττον ἂν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλου, ἢ ἔνθ᾽ ἂν ἀπίδῃ ὁ ὀφθαλμὸς, ἀπορήσῃ φιλοσόφου, id eſt, Itaque, iuxta proverbium, citius fiet, vt in naui lapſus, nō incidat in lignum, quam vt, quocunque aſpexerit oculus, philoſophum deſideret. Taxat Lucianus philoſophorum turbam tantam, vt omnia, vbiq; plena videātur, nec liceat effugere.

Epiſcythizare.

Ἐπισκυθίζειν. Lacedæmoniorum adagio dicitur, pro eo quod eſt, vinū merum intemperantius bibere. Et Achæus in Æthone Satyrico σκυθιστὶ πιεῖν, ſiue vt in quibusdam exemplaribus legitur, σκυθιστὶ πιεῖν dixit, pro eo quod eſt ἀκρατοπιεῖν, hoc eſt, meracius bibere. Athenæus lib. 10. Dipnoſophiſtarum, ex Herodoto, & Chamæleonte auctorib. refert Cleomenem regem Spartanum in cū Scythis agentem conſuetudinem, & illorum ἀκρατοποσίαν, id eſt, meri potationem imitantem, in inſaniā verſum fuiſſe, quemadmodum interpretātur Spartani. Locus eſt apud Herodotū lib. 6. cui titulum fecit Erato, addēs; hinc natum apud eoſdem Spartanos vulgare dictum, vt ſi quando velint ζωρότερον πιεῖν. hoc eſt, intemperantius bibere, dicant, ἐπισκύθισον, hoc eſt minimū infundito aquæ: pro eo, quod dicendum erat, ἐπίχυσον, id eſt, infunde aquam. Apud eundem lib. 11. Hieronymus Rhodius docet, σκυθίσαι dictum, pro μεθύσαι, & Athenæ dubitat, vtrum a Scythis Scyphus, id eſt poculi genus habeat nomen, vt σκύφος dictum ſit quaſi σκύθος. Nam vocem ſic immutatam oſtendit apud auctores extare. Quin & illud addit, Lacedæmonios, cum ſentirent barbaros Aſiaticos omnia dolis agere, vice Thimbronis eo legaſſe Dercyllidam, quod is nihil haberet ſynceritatis Laconicæ, ſed ingenium ſubdolum, ac ferum: exiſtimantes, huic nō poſſe dari verba, quē ob id σκύθον appellarūt Lacedæmonii, quaſi σκύφον. Scythæ autē, & Thraces ἀκρατοπόται vocantur, id eſt, meribibi, vnde plerumq; conuiuia illorum ſanguinolenta ſunt, & tumultuoſa. Apud eundem Anacreon, ἀκρατοποσίαν, σκυθικὴν πόσιν appellat, quod Cal-

limachus, verbo compoſito, dixit ζωροποτεῖν. Eleganter apud Athenęū lib. 10. dixit Sophocles:

Τὸ πρὸς βίαν πίνειν
Ἴσον κακὸν πέφυκε τῷ διψῆν βίᾳ. id eſt
Cogi ad bibendum, non minus graue eſt malum.
Quam ſi quis acrem perpeti cogat ſitim.

Commode deflectas licebit ad cuiuſuis rei intemperantem, & immodicum vſum.

Vinum caret clauo.

Athenæus eodem libro, de potationibus differens, huiuſmodi proverbium eleganter vulgo dici ſolere ſcribit, τὸν οἶνον οὐκ ἔχειν πηδάλια. id eſt Vinum non habere clauum: propterea quod ebrietas nihil conſulte, neq; moderate, vel dicit, vel facit: Obruitur enim ratio, quæ claui vice ſobrios moderatur, ac gubernat. Huc pertinet Ouidianum illud:

Nox, & Amor, Vinumque nihil moderabile ſuadent.
Illa pudore vacat, Liber, Amorque metu.

Non illepidum eſt, quod apud Athenæum lib. 11. refert Xenophon, apud Perſas fuiſſe vetitum, ne προχοΐδας inferrent in conuiuium. Id apparet fuiſſe vaſculi genus, quo vinum è cratere miniſtri effunderent in cyathum. Id factum eſt, ne ſupra modū bibentes, & animi, & corporis viribus deſtituerētur: & addit, eum morem adhuc apud illos ſeruari, nec enim inferri prochoidas, ſed nihilo ſecius tantum illos bibere, ὥστε ἀντὶ τοῦ εἰσφέρειν αὐτοὶ ἐκφέρονται, ἐπειδὰν μηκέτι δύνωνται ὀρθούμενοι ἐξιέναι, id eſt, Pro eo quod non inferuntur prochoides, ipſi efferuntur, poſteaquam non amplius poſſunt exire ſaltantes. Itaque vinolentia nullis minus ignoſcenda eſt, quam qui Reipub. clauum moderantur, hoc eſt, regibus & magiſtratibus. Nec vinum, nec ſomnus convenit aſſidentibus clauo, ſed interdum nulli magis indulgent vino, ſomnoque.

Vinum ſenem etiam vel nolentem, ſaltare compellit.

Ac rurſus ibidem hoc item carmē proverbio iactatum ſcribit.

Οἶνος ἀνάγει γέροντα καὶ οὐκ ἐθέλοντα χορεύειν. id eſt,
Vina ſenem, vt nolit, cogunt ductare choreas.

Admonet, nihil eſſe tam ineptum, neque tam alienum, ad quod non incitet ebrietas. Subiicit & aliud carmen non diſſimilis ſententiæ:

Οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἀναβάλλει. id eſt,
Inſanire facit ſanos quoque copia vini.

Idem libro 4. Dipnoſophiſtarum adducit proverbium ex Eripho quodam comœdiarum ſcriptore.

Λόγος γάρ ἐστ' ἀρχαῖος, οὐ κακῶς ἔχων.
Οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας, ὦ πάτερ,
Πείθειν χορεύειν οὐ θέλοντας. id eſt,
Recte vetuſto dicitur proverbio,
Quod vina ſenibus perſuadent, o pater,
Vti velint, nolint, choreas ductitent.

Huc pertinet illud Platonis lib. de leg. 1. Οὐ μόνον ἄρ', ὡς ἔοικεν ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. Itaque, vt videtur, non ſolum ſenex fuerit bis puer, verumetiam temulentus. Item Horatius:

Quod me Lucana iuuenem cōmendet amica,

Ranis vinum præminiſtras.

Βατράχοις οἰνοχοεῖς, id eſt, Ranis vinū infundis. In eum dicebatur, qui id miniſtraret, quo nihil eſſet opus ei,

ei, cui exhiberetur: veluti, ſi quis apud indoctos multa de philoſophia diſſerat. Ranis enim nihil opus vino aqua paluſtri magis gaudentibus. Explicatur adagium à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Pherecrates apud Athenæum in Coriano, *Ερρ' ἐς κόρακας, βατράχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ*, id eſt, Abi in malam rem, ranis pocillari te oportuit. Obiurgat enim pincernã, quod quatuor vini cyathis duos infuderit aquæ. Vnde licet coniicere, proverbium in hos quoque convenire, qui vinum immodica diluunt aqua, ita vt aquam, non vinum, bibere videãtur ranarum ritu.

Ouo prognatus eodem.

Fortaſſis ſimpliciter dictum eſt ab Horatio:

Ouo prognatus eodem.

Quandoquidem ad fabulam reſpicit Ledæ, quæ grauida ex Ioue in cygnum conuerſo, ouum peperit, vnde gemini prognati Caſtor & Pollux. Id ouum Pauſanias in Laconicis refert, oſtendi apud Lacedæmonios ſuſpenſum tæniis à teſtudine templi. Verum, ſi quis hoc dictum deflectat ad iiſdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore, aut ita conſimilibus ingeniis, vt eodem ouo nati videri poſſint, nihil æque fuerit proverbiale, veluti ſi dicas, Vultus, ingenium, mores, facta, ac prorſus omnia ſic huic cum hoc cõveniunt, vt iures eodem prognatos ouo. Ariſtoteles lib. De generatione animalium 5. oſtendit, id iuxta naturam fieri, vt ex eodem ouo duo pulli naſcantur, & quidem perfecti, ſi vitelli membrana dirimantur. Iidem, ſi cohæreant, & confundantur, fœtum edi monſtroſum.

De curru delapſus.

Ἐξημαξομένος, id eſt, De curru delapſus. In hodiernum quoq; vulgo durat adagium, in eum, qui, oblitus propoſiti, alio ſe transfert, aut qui in ſententia labaſcit, vt De curru delapſus, dicatur, quemadmodum Ab aſino delapſus. Ariſtoph. in Ranis.

Ἐξαμαξομένη φρήν. id eſt,

Animus à curru decidens, hoc eſt, aberrans ab inſtituto.

Natum apparet à fabula Phaethontis, quem ferunt curru excuſſum. Siquidem animus, velut auriga corporis eſt, & corpus ceu vehiculum. Eſt & apud Platonem de animabus è cœlo delapſis, quod curribus ſuis eſſent excuſſæ.

Numerus.

Homines nullius bonæ rei, Numerus proverbio dicuntur, etiam idiotis horum temporum. Ariſtoph. in Nebulis:

- Ὄντες λίθοι

Ἀριθμὸς, πρόβατ' ἄλλως νενασμένοι ἀμφορῆς. Horatius:

Nos numerus ſumus, & fruges conſumere nati,

Translatum videri poteſt à calculis, ad nihil aliud vtilibus, niſi ad numerum. Anacharſis, Plutarcho teſte, taxauit Athenienſes, qui nummis ad rationem dumtaxat vterentur. Quamquam magis arridet, vt ita Numerus dicatur, quemadmodũ dicunt, *ἐπίσιον ἄχθος ἀρούρης*, & *εἷς τῶν πολλῶν*, id eſt, vnus è plebe. Ita Flaccus, At ſum mi paullo infirmior, vnus multorum, etiam Græcam exprimens figuram. Et Seneca libro 1. epiſtola 10. Iſte homo non eſt vnus è populo. Inſignes nominantur. Qui nihil habent inſigne, turba ſunt, & numerantur tantum. Vnde Flaccus: Nos numerus ſumus. Et Virgil.

- Cadit & ſine nomine vulgus.

Digitized by Google

Summis vti velis.

Ακροις χρῆσθαι τοῖς ἱστίοις, id eſt, Summis vti velis. Prouerbiali metaphora dicuntur, qui maximo conatu adnituntur, atq; incumbunt: aut qui omnem captant occaſionem. Mutuo ſumptum à nautis, quibus mos eſt velum in altum tollere, quo currant celerius. Ariſtophanes in Ranis:

Ακροισι χρώμενος τοῖς ἱστίοισιν.

id eſt,

Vti ſupremis carbaſis.

Pindarus in Nemeis, hymno quinto: Δίδου φωνὰν, ἀνὰ δ' ἱστία τεῖνον πρὸς ζυγὸν καρχασίου, id eſt, Da vocem, ſurſum autem tende vela ad summum antennæ iugum. Vt cuique res ſunt ſecundæ, aut aduerſæ, ita velum in altum tollitur.

Summum cape, & medium habebis.

Ακρον λάβε, καὶ μέσον ἕξεις. id eſt, *Summa cape, & medio potieris.*

Hemiſtichium carminis Heroici. Vbi quod obſcurius, & pplexius dictum ſignificabant, admonentes, rē attentius expendēdam, hoc prouerbio conſueuerunt vti. Zenodotus hinc natum tradit, Æginetis patria pulſis, de quærenda ſede conſulentibus oraculum, reſponſum eſt hoc ænigmate, ἄκρον λάβε, καὶ μέσον ἕξεις. atq; illos, cacumine quodam montis occupato, circa medium incoluiſſe. Poteſt & in hanc accommodari ſententiam, vt admoneamur, ad res ſummas, & egregias eniti. ſic.n.futurum, vt ad mediocritatem perueniamus. Summum animo deſtinādum, vt ſaltem modicis potiamur.

Iniquum petendum, vt æquum feras.

Hvic affine, quod recēſet Quintilian. Inſtitutionū oratoriarū libro 4. Nec omnino ſine ratione eſt, q vulgo dicitur, Iniquum petēdum, vt æquam feras. A negotiatoribus ductum videri poteſt, qui callide merces longe minoris licentur, & multo pluris indicant, quam pro dignitate, quo pretium ſaltem æquum accipiant. Non fugit hæc ſententia Syrum illum Terētianum in Adelphis, cum Sannionem lenonem aſtu tractans poſtulat, vt puellam Æſchino dimidio pretii tradat, atq; hac arte efficit, vt leno ſortem ſolidam percupide, & rogans etiā accipiat. Iactatur & vulgo verbum huiuſmodi. Qui annititur, vt auream quadrigam ſibi comparet, vnam certe rotam aſſequetur. Equidē arbitramur huc alluſiſſe Senecam libro De beneficiis ſeptimo. Quæ, inquit, ideo petimus vltra modum, vt ad verſum ſuū redeant. Cum dicimus, meminiſſe non debet, hoc volumus intelligi, prædicare nō debet, nec iactare, nec grauis eſſe. Pulchre Seneca depinxit naturam hyperboles.

Ad ambas vſq; aures.

Μέχρι τῶν ἀμφοτίδων, id eſt, Vſque ad aures ambas impleri dicūtur, qui ſupra modum ingurgitāt ſeſe. Sumpta metaphora à vaſculis, ad anſas vſq; impletis. Exſtat apud Suidam.

Seruilis capillus.

Ανδραποδώδη τρίχα ὑποδεικνύειν, id eſt, Seruilem capillum prę ſe ferre dicuntur, qui agreſtibus, & inelegantibus ſunt moribus. Inde ductū, quod Athenis ſerui manumittendi capitis pilos deradebant. Plato ſcribit in Alcibiade, quoſdam ſeruiles pilos in animo geſtare, indoctos, & ſtupidos ſignificans. Citantur apud Suidam

hæc

Digitized by Google

hæc ex auctore quodam: πολλῶν συνειλεγμένων ἀνδρῶν οὐδὲ τὰ πάθη κατεσταλμένων, ἀλλ' ἔτι τὴν ἀνδραποδώδη τρίχα, φασὶν, ἐπιδεικνυμένων, id eſt, Multis collectis viris, neque compoſitis affectibus, ſed qui ſeruilem, vt aiunt, capillum adhuc præ ſe ferrent. Plinius lib. vndecimo, capite trigeſimoſeptimo, rem prodigioſam tradit, homines quoſdā hirſuto corde naſci. Pliniana verba ſunt hæc. Hirto corde gigni quoſdam homines produnt, nec alios fortiores eſſe induſtria: ſicut Ariſtomenem Meſſenium, qui trecentos occidit Lacedæmonios, ipſe conuulneratus, & captus, ſemel per cauernam latomiarum euaſit, anguſtos vulpium aditus ſecutus: iterum captus, ſopitis cuſtodibus ſomno, ad ignem aduolutus lora cum corpore excuſſit. Tertio capto, Lacedæmonii corpus diſſecuere cauſa videndi, hirſutumque cor repertum eſt.

Amyris inſanit.

Ἀμύρις μαίνεται, id eſt, Inſanit Amyris. Allegoria prouerbialis: qua recte vtemur, vbi quis ſub inſaniæ prætextu rebus ſuis conſulit. Aut, vbi quis, ſolus periculum proſpiciens, in tempore ſibi cauet, creditus interim vulgo deſipere: deinde rerum euentus docet, illum vnum ſapuiſſe. Vt hæc ſit vox velut opprobrantis ſocordiam iis, qui ſibi non proſpexerint mature, neq; ſapere cœperint, niſi accepto vulnere. Zenodotus ab hiſtoria natum ait huiuſmodi. Cum Sybaritæ florerent opibus, quendam Delphos amandarunt, qui de rerum ſuarum ſucceſſu ſciſcitaretur oraculum. Reſponſum eſt, Euertendā Sybaritarum fortunam, vbi plus honoris habere cœpiſſent hominib. quam diis. Euenit deinde, vt ſeruus, à domino vapulans, nequidquā ad deorū aras confugiſſet, poſt, ad heri monumentum confugiens, liberaretur a plagis, vt alibi dictum eſt. Quod ſimulatq; conſpexiſſet Amyris, collectis rebus ſuis, in Peloponneſum demigrauit, reliquis interim Sybaritis hominem velut inſanum ridentibus. Poſtea idē ob fictam inſaniam miraculo fuit, & prouerbio locū fecit. Citatur ab Euſtathio in ſecūdo Iliados libro, citatur autem ex Pauſaniæ rhetorico dictionario. Addit, quoſdā Thamyrim hūc appellare, quoſdam Amyrim, abiecta theta. Solet autem more hominū euenire, vt vati tum demū habeatur fides, ac laudetur, poſteaquam ipſis iam premimur malis. Proinde Caſſandra in tragœdia quapiam loquitur ad hūc modum, citante Plutarcho:

Καὶ πρὸς παθόντων, κἂν κακοῖσι κειμένων
Σοφὴ κέκλημαι, πρὶν παθεῖν δὲ μαίνομαι.

id eſt,

Sapienſque dicor his, malum qui ſentiunt.
Porro, antequam illud ſentiant, inſanio.

Sophocles, Laudiceni.

Qvi ad oſtentationem dicebāt, aut recitabant, vulgato cōuicio Sophocles, & Laudiceni dicebantur. Adagium natum, vt apparet, ætate Plinii minoris, cuius verba paulo altius repetemus, quo planius prouerbii ſententiam intelligere liceat. Nam in epiſtola quadam, adoleſcētium quorundam ridiculam in agēdis cauſis arrogantiam, & ambitionem taxans, ſic ait: At hercule ante memoriam meam, (ita maiores

natu ſolent dicere) ne nobiliſſimis quidem adoleſcentibus locus erat, niſi aliquo conſulari producente. Tanta veneratione pulcherrimum munus colebatur. Nunc, refractis pudoris, & reuerentiæ clauſtris, omnia patent omnibus, nec inducuntur, ſed irrumpunt. Sequuntur auditores actoribus ſimiles, conducti, & redempti mancipes. Conuenitur à cõductis, & redemptis in media baſilica, vbi tam palam ſportulæ, quam in triclinio dantur. Ex iudicio in iudicium pari mercede tranſitur. Inde jam non inurbane, σοφοκλεῖς, ἀπὸ τοῦ σοφοὺς καλεῖσθαι, vocantur: Iisdem Latinum nomen impoſitum eſt, Laudiceni. Hactenus Plinius. Vtroq; verbo notantur, qui facundi dici malebant, & videri, quam eſſe. Sophocles enim Græce dicitur ἀπὸ τοῦ σοφὸς, καὶ κλέος. At illi, dedita opera, perperam interpretabantur ἀπὸ τοῦ σοφοὺς καλεῖσθαι, id eſt, ab eo, quod ſapientes vocarentur. In hoc igitur eſt alluſio feſtiua ad poetæ tragici nomẽ: in Laudiceni vocabulo ad gẽtis nomen alluditur.

Quot ſeruos habemus, totidem habemus hoſtes.

MACROBIVS in cenis Saturnalibus. Vnde putas arrogantiſſimum illud manaſſe prouerbium, quod iactatur, Totidem nobis hoſtes eſſe, quot ſeruos? Nõ habemus illos hoſtes, ſed facimus. Meminit & Seneca epiſtola quadrageſimaſeptima: cuius verba ſublegiſſe videtur Macrobius, vt eſt omnium auctorum vere fucus. Admonet adagium, ne quid fidamus illis, neve ex animo nobis amicos arbitremur, qui nos metu colunt. Admonet idem Plato libro de Legibus ſexto, propterea quod ſeruorum animus nequaquam integer ſit, ſed mentis dimidium iis ademerit Iuppiter, Homero teſte, quos ſeruituti fecit obnoxios. Verus autem amor, libertatis eſt alumnus. Odit vero, quiſquis metuit. Vnde genuinũ quoddam odium inſitum videtur ſeruis in dominos. Verba Platonis ſunt hæc: Οὐ γὰρ ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης. οὐ δεῖ γὰρ οὐδὲ πιστεύειν αὖθις τὸν νοῦν κεκτημένον. ὁ δὲ σοφώτατος τῶν ποιητῶν φησὶν,

> Ἥμισυ γάρ τε νόου ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς
> Ἀνδρῶν, οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

id eſt, Nihil enim integrum, neq; ſanum, habet animus ſeruilis. Nã nihil oportet credere his, hominem qui ſapiat. Siquidem poeta doctiſſimus ait:

> *Dimidio mentis deprivat Iuppiter illos,*
> *Seruilis quoſcunq; viros ſors ceperit vnquam.*

Ad hunc modũ referuntur à Platone. Cæterum aliter habentur apud Homerum Odyſſeæ ρ, nimirũ hunc in modum:

> Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
> Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

Aſinius Capito, apud Feſtũ Pompeium, (nam is quoq; prouerbii facit mentionem) exiſtimat, hominũ errore perperam fuiſſe pronunciatum, propterea quod veriſimilius ſit, ſic eſſe dictum initio. Quot hoſtes, tot ſerui. Quod capti, victiq; ad ſeruitutem adducebantur. Vnde etiam dicta Mancipia.

Vocatus, atq; non vocatus Deus aderit.

ORACVLVM olim Lacedæmoniis reddi-

redditum abiit in prouerbium, Καλούμενός τε κἄκλητος θεὸς παρέσται, id eſt, Vocatus, & inuocatus Deus aderit. Vſus erit, vbi quid ſignificabimus, etiam non accerſitum, neq; curatum, tamen euenturum, velimus nolimus: puta ſenectam, mortem, malefactorũ pœnam. Horatius huc alluſit in Odis.

Nec ſatelles Orci
Callidum Promethea
Reuexit, auro captus. hic ſuperbum
Tantalum atq; Tantali
Genus coercet. hic leuare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus, atq; non vocatus audit.

Fortaſſis reſpexit huc & Terent. in Eunucho, Vt vocato mihi, atque inuocato, ſit locus ſemper.

Influit quod exhauritur.

Ἐπιρρεῖ τὸ ἐξαντλούμενον, id eſt, Affluit, quod exhauritur. Vbi quis fruſtra ſumit operã in re quapiam. Lucianus in Sectis, Ἐπιρρεῖ κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ πρᾶγμα ἐξαντλούμενον. ἐς τὸ ἄμπαλιν ἢ τῶν δαναΐδων πίθος. id eſt, influit, iuxta prouerbium, negotium, dũ exhauritur, atq; diuerſum quiddam accidit, atq; in Danaidum dolio: De philoſophiæ ſtudio loquitur, in quo, quãtumlibet operæ ſumpſeris, nunquam tamen deeſt, quod te laborib⁹ exerceat, & labor laborem ſerit. & iuxta Sophoclem,

Πόνος πόνῳ πόνον φέρει. id eſt,
Labore laborem fert labor.

Zenodotus carmen prouerbiale recenſet huiusmodi:

Ἄλλην μὲν ἐξηντλοῦμεν, ἡ δ' ἐπεισρέει.
id eſt,
Exhauſimus quidem illam, influit altera.

Sumptum à nautis, naui pertuſa fruſtra ſentinam exhaurietibus: tantum humoris accipientibus fiſſuris, quantum ab illis educitur. Videtur ad hãc parœmiam alluſiſſe Plato libro de legibus ſeptimo: Τί οὖν πολλὴ αὔξη ὅτ' ἂν ἐπιρρέῃ, id eſt, Quid igitur multum augumentum cum affluat? Quem ſane locum adducit Athenæus libr. Dipnoſophiſton quinto: Κατὰ γὰρ αὐτὸν δὴ τὸν πλάτωνα, ἐπιρρεῖ δή ὄχλος μοι τοιούτων γοργόνων, id eſt, Siquidem, iuxta ipſum iam Platonẽ, affluit mihi turba talium Gorgonũ. Seneca libro De ira ſecundo: Nunquid ille, cuius nauigium multam vndique, laxatis cõpagibus, aquam trahit, nautis, ipſique nauigio iraſcitur? Occurrit potius, & aliam excludit vim, deinde aliam egerit: manifeſta foramina præcludit, latentibus, & ex occulto ſentinam ducentibus, labore continuo reſiſtit: nec ideo intermittit, quia quantum exhauſtum eſt, ſubnaſcitur. Apud Athenæum libro quarto, cum in conuiuio poſt lentem rurſus aliter cocta lens apponeretur, quidam, alludens ad prouerbium, ait:

Καὶ τὴν μὲν ἐξηντλοῦμεν φακῆν, ἡ δ' ἐπεισρέει, id eſt,
Exhauſeramus lentem, ac influit altera.

Non diſſidet ab illo, τοῦ πρώτου περιγινομένου.

Tibicinis vitam viuis.

Αὐλητοῦ βίον ζῇς, id eſt, Tibicinis vitam viuis. In eum iaciebatur, qui laute quidẽ, ſed alieno viueret ſumptu. Tibicines enim, quoniam in ſacris olim adhibebantur, adeſſe ſolẽt & in cenis pontificialibus, idq; immunes. De hoc hominum genere, ni fallimur, ſentit Ariſtoteles, quærens in Problematis, quamobrem τεχνῖται διονυσιακοί, i. Artifices Bacchanales,

Digitized by Google

les, vim vnquã bonæ frugis eſſe conſueuerint. Reddit autem triplicẽ rationem. Siue quod neceſſariis artib. magnam vitæ partem occupati, non dãt operam philoſophiæ præceptis: Siue quod aſſidue in deliciis, ac volutatib. vitam agunt: Siue quod egeſtas etiã ipſa ad vitia ꝓpellit. Problema refertur a Gellio, lib. Noctiũ Atticarum 20. De tibicinibus, qui Roma Tibur receſſerant, narrat T. Liuius primæ Decadis libro 9. Poſteaquã perpelli nequibant, inquit, conſilio haud abhorrẽte ab ingeniis hominum, eos aggrediuntur. Die feſto alii alios, per ſpeciem celebrãdarum cantu epularũ, inuitant, & vino, cuius auidum ferme genus eſt, oneratos ſopiunt, atq; in plauſtra ſomno victos cõiiciunt, ac Romam deportant. Nec prius ſenſere, quam, plauſtris in foro relictis, plenos crapulæ lux eos reliquit. Refert̃ a Diogeniano, & Suida. Muſice viuere, dixit Plautus, pro eo, ꝙ eſt, voluptariam, & otioſam agere vitam. Huc reſpexit Terentius: Vide otium & cibus quid faciat alienus. Item Alexis apud Athenæum in Commorientibus.

Οὕτω τί τ' ἀλλότρι' ἐσθίειν, ἐςὶ γλυκύ.

id eſt,

Vſque adeo dulce eſt deuorare, non tua.

Et illud apud eundem Theopompi.

-Εὐελπίδου τἄρα ϛοι ὁ καλῶς ἔχον,
Τἀλλότρια δειπνεῖν τὸν καλῶς εὐδαίμονα.

-Sane eleganter dixit hoc Euripides,
Felicem eum eſſe, aliena qui vſque cenitet.

Scytharum oratio.

SCYTHARVM feritas apud Græcos in prouerbium ceſſit, vt, quidquid agreſte, quidquid barbarum, ac ſæuũ, intelligi vellent, id Scythicum appellarent. Eſt apud Lucianũ, cum aliis aliquot locis, tum in meretricio dialogo Chelidonii, & Droſæ, *τὰ μὲν ἀλλὰ ἡ ἀπὸ σκυθῶν ῥῆσις*, i. Reliqua quidẽ, Scytharũ oratio. Sentit, in calce literarũ fuiſſe quiddã mitius dictũ, reliqua nihil præ ſe ferre humanitatis. Quidam inde natum exiſtimant, quod Scythæ Dario regi nihil aliud reſponderint, quam *κλαίειν*, id eſt, vtploraret, quæ quidẽ ipſa etiam vox in prouerbium abiit, vt plorare iubeamus, quos contemnimus. Ælianus in epiſtolis: *Ἔστω σοι ἡ βίβλος, ἡ ἀπὸ σκυθῶν λεγομένη ἀπόκρισις, αὕτη. ἐγὼ μαίνομαι καὶ φρονῶ, καὶ μισῶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος*, id eſt, Itaq; Scytharum, ſicuti vocant, reſponſum hoc tibi ſit: Ego inſanio, & ſapio, & odi mortalium genus. Diogenes Laertius in Vitis philoſophorũ putat hoc prouerbium natum eſſe ab Anacharſidis aſperitate. Nam is, Scytha natus, inter celebres Philoſophos habitus eſt Athenis. Sed vero proximũ eſt, quod refert Athenæus lib. 12. Scythæ olim opibus, ac deliciis florentes, in tantam veniſſe ferociam, vt, quoscunque populos adiſſent, ſummas nares viris amputarent, horum mulieres Thracum vxoribus corpora ſubulis pungerent, denique cunctis ſub illorum dominatu lacrymoſa fuerit ſeruitus, vt in poſteros deriuatum ſit prouerbium, *ἡ ἀπὸ σκυθῶν ῥῆσις*, id eſt, Scythica iuſſio, ſiue præſcriptio; & *ἀποσκυθίζειν* dicatur, ferro cæſariem amputare, quod, præter Athenæum, indicat & Stephanus. denique *σκυθρωψ*, & *σκυθρωπος* pro toruo, triſti, auſtero, ac truculento, ab eius gentis morib. dictum videtur: & *σκύζεσθαι*, iraſci: quod ea gens ſit ſupra modum iracunda.

Accipit

Digitized by Google

Accipit & glebam erro.

Δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης.

id eſt:

Accipit & glebam erro.

Hemiſtichium carminis heroici, dici ſolitum in eos, qui nihil grauantur, aut aſpernantur: ſed, quidquid datur, quantumlibet puſillum, id boni conſulunt. Neque intempeſtiue dicetur etiam in illos, qui rerum inopia laborantes, quiduis vndecunque libenter accipiunt, donec ad fortunam cõmodiorem emergant. Originem adagionis ad huiuſmodi caſum referunt. Aletes quidam, Corintho pulſus, adhortante oraculo, tentauit, ſi poſſet in patriam redire. Atq; interim ruſtico cuipiam factus obuius, cibum mendicauit. Ille, ludibrij cauſſa, glebam ex agro ſublatã porrexit. Aletes eam, tanquã felix omen accipiens, effatus eſt:

Δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης.

Huius Aletæ mentionem facit & in Corinthiacis Pauſanias. Plutarch⁹ in Problematibus haud omnino diſſimilem hiſtoriam recẽſet, vnde prouerbium ortum videri queat. Ænianes inquit, poſt ſedes iam ſæpius aliunde alio transmutatas, tandem in agrum Inacho vicinum deſcenderũt: quem id tempus Inachienſes, & Achæi obtinebant. Oraculum autem proditum erat, ſi in agrum eos recepiſſent, futurum, vt veteres incolæ pellerentur: noui vero ſi quid à volentibus accepiſſent, agrum retinerent. Temo quidam igitur inter Ænianes vir ſollers, & cautus, ſumpta pera mendici habitu ad Inachienſes acceſſit. Ibi cum per riſum, & contumeliam rex mẽdicanti cibum, ceſpitem dediſſet, in peram coniecit, ac velut eo cõtentus, ſtatim è cõſpectu ſe ſubduxit: nec præterea quidquam rogauit. Seniores, tum rei nouitate, tum oraculi recordatione, ſubmoniti, rege adito, cenſent hominem neutiquam eſſe negligendum, nec è manibus omittendum. Quod vbi ſenſiſſet ille, fuga ſibi conſuluit: voraq; protinus Hecatombe, & Apolline inuocato, furtim abijt. Poſtea congreſſi prælio Ænianes, pulſis Achæis & Inachienſibus, illorum agros occupauerunt. Hæc ferme Plutarchus. Itaque competet in illos quoque qui magnum quiddam molientes, quiduis & patiuntur, & faciunt, vt voti ſui compotes aliquando fiant.

Stentore clamoſior.

PROVERBIALIS hyperbole, Stentore clamoſior. Iuuenalis:

Vt Stentora vincere poſſit.

Sumptum à fabula Stentoris: cuius meminit Homerus Iliados ε, eiq; ferream (hoc eſt, inuictam) attribuit vocem:

Στέντορι εἰσαμένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ.
Ὃς τόσον αὐδήσασχ᾽ ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα.

id eſt.

Stentoris in ſpecie validi, cui ferrea vox, qui
Quinquaginta alios æquans clamore, ſonoq;.

Græci μεγαλοφώνους appellant.

Optimum, aliena inſania frui.

OPTIMVM, aliena inſania frui. Plinius Secundus Naturalis hiſtoriæ lib. 18. cap. 5. nominatim prouerbii loco citat. Eodem, inquiens, pertinet, quod agricolam vendacem oportere eſſe dixit, fundum in adoleſcentia conſerendũ ſine cunctatione, ædificandũ nõ niſi cõſito agro, tunc quoq;

Digitized by Google

quoque cunctanter. Optimum eſt, vt vulgo dixere, aliena inſania frui, ſed ita vt villarum tutela non ſit oneri. Hactenus Plinius. Idem totidem verbis refertur à Plinio iuniore, in epiſtolis, de Reguli ſtultitia loquente, hominis ridicule ambitioſi, ſed tamen ad excitanda ſtudia nõ inidonei. Admonet adagium, vt ex aliorũ erratis ipſi cautiores efficiamur, & alienis periculis reddamur prudẽtiores: & aliorum deſipientia nobis ſapiendi præbeat occaſionem. Vulgo iactatus verſus eſt in eandem ſententiam:

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.

Cicero in epiſtola quadam, bellũ eſſe ſcripſit, ex aliorum erratis ſuam vitam in melius inſtituere. Plautus item: Feliciter ſapit, qui alieno periculo ſapit. Extat & huiuſmodi quidã mimus Publianus, vti coniicimus.

Ex vitio alterius ſapiens emendat ſuum.

Et Demea Terentianus iubet ex aliis exemplum capere. Poteſt & in hũc accipi ſenſũ, vt is dicatur aliena frui inſania, qui alienis fruitur malis, ipſe in tuto conſiſtens. Nulla enim voluptas minoris conſtat, neque vlla ſolet eſſe iucundior. Sumtum videri poteſt prouerbium, ex Sophoclis tragœdia, cui titulus, Aiax flagellifer. Apud quem, Aiace per inſaniam gloriante, quod hoſtes ſuſtuliſſet, cũ ſæuiſſet in pecudes, Pallas Vlyſſem ad hoc ſpectaculum inuitat, his verbis:

Οὐκοῦν γέλως ἥδιστος εἰς ἐχθροὺς γελᾶν. id eſt:

Ridere de hoſte, riſus eſt ſuauiſſimus.

Ingens telum neceſſitas.

INGENS telum, neceſſitas. De re ineuitabili. Liuius primæ Decadis libro quarto: Neceſſitate, quæ vltimum, ac maximum telum eſt, ſuperiores eſtis. M. Tullius de amicitia, Nec vero negligenda eſt fama, nec mediocre telũ ad res gerendas exiſtimare oportet beneuolentiam ciuiũ. Vtitur eodẽ adagio quodam in loco Plinius auunculus. Eſt aliquoties apud Liuiũ. Huic rei aliud inuenietur telum. Et eam rem hoc telo maxime parabant, vt pro conſilio, rationeque, ac via gerẽdi negotii capi videatur, fortaſſis ſumta metaphora à venantibus, qui telo appetunt, quod capere volunt. Vnde & certa dicentur Tela, cõſilia, quæ nunquam fallunt.

Aduerſum neceſſitatem ne Dij quidem reſiſtunt.

Ἀνάγκῃ οὐδὲ θεοὶ μάχονται, id eſt, Neceſſitati ne Dii quidem reſiſtunt. Hęc ſententia Simonidi tribuitur: ſumta eſt ex Homero. Refertur duobus locis à Platone, libris De legibus 7. & 5. ἀλλ' ἔοικεν ὁ τὸν θεὸν πρῶτον παροιμιασάμενος εἰς ταῦτ' ἀποβλέψας, εἰπεῖν, ὡς οὐδὲ θεὸς ἀνάγκῃ μή ποτε φανῇ μαχόμενος, id eſt, Sed apparet, eum, qui primum admiſcuit deũ prouerbio, hęc ſpectaſſe, cum dicit, quod ne Deus quidem vnquam viſus eſt cum fato pugnare. Idem in conuiuio, πολλὰ δὲ καὶ δεινὰ τοῖς θεοῖς ἐγίγνετο, ὡς λέγεται, διὰ τὴν τῆς ἀνάγκης βασιλείαν, id eſt, Multa vero, & acerba diis acciderũt, vt dicitur, ob neceſſitatis regnum. Item libro De legibus 5. ſcribit, τὴν ἀνάγκην οὐδὲ τοὺς θεοὺς βιάζεσθαι, id eſt, Ne deos quidem cogere poſſe neceſſitatem. T. Liuius, Pareatur neceſſitati, quam ne dii quidem ſuperant. Palladius: Neceſſitas feriis caret. Euripides in Helena:

Λόγος γάρ ἐστιν οὐκ ἐμὸς, σοφῶν δ' ἔπος,
Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον. i.

Namque

Digitized by Google

Namque illud eſt ſapientium dictum, haud meum,
Nihil neceſſitate dira fortius.

Extat apud Græcos verſus prouerbialis:

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πάντα δουλοῦται πάλαι. id eſt:

In ſeruitutem cūcta agit neceſſitas.

Euripides in Hecuba:

Στῤῥὰ γὰρ ἀνάγκη.

id eſt:

Rigida namque neceſſitas.

Horatius:

Si figit adamantinos
Summis verticibus dira neceſſitas
Clauos.

Poëtæ Neceſſitatē deam faciunt, Parcarum matrem, quæ & ipſæ ineluctabiles, atque inexorabiles vocantur. Hanc Neceſſitatem philoſophi fatum appellant, quæ eſt æterna rerum ſeries, neceſſario cohærentiū: cui veluti cedens Iuppiter apud Maronem:

Fata, inquit, *viam inuenient.*

Et tragicus quidam apud Senecam:

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Squillas à ſepulcro vellas.

Σκίλλας ἀπὸ σήματος τίλλειν, id eſt, Squillas à ſepulcro vellere iubebantur, qui parum ſanę mentis eſſe viderentur. Hac enim herba malum hoc expiabatur antiquitus. Theocritus in Hodœpor.

Σκίλλας ἰὼν γραίας ἀπὸ σήματος αὐτίκα τίλλοις. id eſt:

I, ſquillas ab anus quam primum velle ſepulcro.

Innuit, illum, quod in certamine canendi ſuperatus ſit, adeo iracunde ferre, vt periculum ſit, ne vertatur in inſaniam. Et alter ſimile quiddam refert.

Ἐνθὼν τὸν κυκλάμινον ὀρυσσέ νιν εἰς λίθον ἀλίνθω.

id eſt:

Hinc abiens finuio infodias Cyclaminon Halenti.

Dioſcorides libro 2. demonſtrat, Cyclaminon Romanis dici rapum, efficacem detrahendo è capite phlegmati. Atque inter cętera eius remedia hoc quoq; commemorat, ſuccū illius melli admixtū inſeri naribus, ac lanam hoc imbutam digito imponi, ad purgandam capitis pituitā. Huius radicem diſſectam reponi, aſſeruarique, non ſecus, ac ſquillæ. Denique contuſam, & in paſtillos redactam, valere aduerſus veneficia, quæ Græci Philtra vocant.

Iucundi acti labores.

IVCVNDI acti labores. M. Tull. libro De finibus bonorum & malorum ſecundo: Quid, ſi etiam iucunda memoria præteritorum malorū? vt prouerbia nonnulla veriora ſint; quam veſtra dogmata, vulgo enim dicitur: Iucundi acti labores. Ex ipſa hominum natura ſumptum adagiū, eſt enim hoc inſitum omnibus, vt iucunda cuiq; ſit anteactorum malorum, aut periculorum ſecura recordatio, commemoratioque, præſertim inſignium, fatalium, & quæ cum turpitudine coniuncta nō ſint; veluti bellorum naufragiorum, atq; id genus diſcriminum. Vnde dictum eſt ab Horatio:

-Gaudent vbi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nauta.

Hoc prouerbium ortum ab Homero, ceu fonte, à diuerſis deinde ſcriptoribus varie eſt vſurpatum. Extat autem apud hunc Odyſſeæ libro decimoquinto:

Digitized by Google

Νῶϊ δ' ἐνὶ κλισίῃ πίνοντέ τε δαινυμένω τε
Κήδεσιν ἀλλήλων τερπώμεθα λευγαλέοισιν
Μνωομένω. μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνήρ,
Ος τις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ καὶ πολλ' ἐπαληθῇ.

id eſt:

At nos, in ſcamnis veſcentes, atque bibentes
Triſtibus inter nos recreemus pectora factis,
Cōmemorando. etenim fit, vti poſt gaudeat actis,
Aſpera quiſquis multa tulit, per multa vagatus.

Citatur & locus hic, & prouerbiū ab Ariſtotele Rhetoricorum libro primo, vbi commemorat, quæ cuiq; natura vel iucunda ſint, vel moleſta. Virgilius libro primo Æneidos Homerum æmulatus.

Forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit.

Item in tragœdiis Seneca:

Quod fuit durum pati, meminiſſe dulce eſt.

Circumfertur Grçcis & huiuſmodi trimeter prouerbialis:

Ως ἡδὺ τοῖς σοφοῖσι μεμνῆσθαι πόνων.

id eſt:

Memoria dulcis iam peracti olim mali.

Cicero videtur indicare ſumtum ex Euripide. Nec male, inquit, Euripides. concludam ſi potero Latine. Græcum enim hunc verſum noſtis omnes:

Suauis eſt laborum præteritorum memoria.

Conſtat verſus, ſi pro ſuauis legas ſuaue, niſi malis, priſcorum more, elidere; aut, quod eſt commodiſſimum, omittere verbum, Eſt: niſi malis ſubiicere poſt Laborum.

Aulœdus ſit, qui citharœdus eſſe non poſſit.

M. TVLLIVS in oratione pro Murena, comparationem faciens iureconſultorum, & oratorum. Itaque mihi pleriq; videntur, inquit, initio hoc multo maluiſſe, poſt cum id aſſequi non potuiſſent, iſtuc potiſſimū ſunt delapſi. Vt aiunt in Grçcis artificibus eos aulœdos eſſe, qui citharœdi fieri non potuerint, ſic nonnullos videmus, qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris ſtudium deuenire. Hactenus Cicero. Recte dicetur in eos, qui malūt in multo inferiore ordine alicuius haberi momenti, quam inter excellentes negligi. Quemadmodū Iulius Cæſar maluit in frigido opidulo primus eſſe, quam Romæ ſecundus. Nec male quadrabit in eos, qui, deſperatione meliorum, ad humiliora ſeſe conferunt.

Colophonem addidit.

Τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκεν, id eſt, Colophonem addidit. Dici conſueuit, cū ſumma manus rei cuipiam imponitur, aut cum accedit id, ſine quo negotium confici nō poteſt. Originem adagionis indicat Strabo libro Geographiæ 14. ſcribens Colophonios olim cum naualibus copiis abūdaſſe, tum equeſtribus vſque adeo præcelluiſſe, vt, vbicunque gentium bellum gereretur, quod confici nō poſſet, Colophoniorum equitum auxilio profligaretur. Atque inde vulgo natum prouerbium, κολοφῶνα ἐπέθηκεν, id eſt, Colophonē addidit. Refertur à Diogeniano prouerbium. Indicauit & Feſtus Pompeius, ſcribens, Colophonem dici ſolere, cū aliquid finitum ſignificaretur, tametſi locū eum arbitramur non vacare mendo.

In

Digitized by Google

In eum ſenſum vſus eſt Plato De legibus ſecundo: Ἐπὶ τοίνυν τῆς μέθης χρείᾳ τὸν κολοφῶνα πρῶτον ἐπιθῶμεν, i. Itaq; de vſu temulentiæ primum Colophonem imponamus. etiã ſi apud Platonem legimus. χορείᾳ, præceſſit enim de chorea mentio. Ac mox. οὗτος ὦ ξένοι ἡμῖν, εἰ ξυνδοκεῖ, κολοφὼν ἐπὶ τῷ περὶ οἴνου λόγῳ ῥηθεὶς εἰρήσθω, id eſt, Hic nobis, hoſpites, ſi vobis idem videtur, Colophon ſermoni de vino habito dictus eſto. Idem in epiſtola ad Dionyſium tertia, τὸν κολοφῶνα, ὦ θαυμάσιε, ταῖς ὑποσχέσεσιν ἁπάσαις, νεανικῶς πάνυ ἐπέθηκας, id eſt; Colophonẽ, vir præclare, pollicitis omnibus maxime iuuenilem impoſuiſti. Ruſus in Theæteto. καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν κολοφῶνα ἀναγκάζω, προσβιάζων τὴν χρυσῆν σειρὰν, id eſt, Et ad hæc adigo Colophonem, vi cõpellens auream illam catenam. Sentit enim Socrates Homerum per auream catenam ſignificaſſe ſolem, cuius motu ſeruantur omnia, protinus interitura, ſi ſteterit. Præcipuum igitur argumẽtum, quo ꝓbet quiete corrumpi vniuerſa, motu ſeruari, appellat Colophonem. Itẽ Ariſtides in Themiſtocle, κἀνταῦθα κολοφὼν τοῦ λόγου, id eſt, Atq; hic orationis ſumma. Plutarchus in libello De muſica, tametſi ſtylus prope clamitat illius nõ eſſe: Τούτους τοὺς στίχους, ἀγαθὲ διδάσκαλε, κολοφῶνα τῶν περὶ τῆς μουσικῆς λόγων πεποίημαι, id eſt, Hos verſus bone præceptor, Colophonẽ eorũ, quæ de muſica diſputata ſunt, feci. Idem in libello De prudentia animantium dixit κορυφὴν: Ἵνα δὲ κορυφὴν ὁ λόγος ἐπιθεὶς ἑαυτῷ παύσηται, id eſt, Vt autẽ oratio ſibi faſtigium imponens, finẽ faciat. Gregorius Theologus in libello de fuga ſua, εἶμι γὰρ ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν κολοφῶνα τοῦ λόγου, i. Iam enim venio ad ipſum ſermonis Colophonem. Sunt, qui admoneãt, prouerbiũ vſurpari de extremis malis. Heſychius admonet, Colophonẽ interdum dici graculum, quod, vt opinamur, ſummis ædium faſtigiis auis ea ſoleat imponi, velut admonens, iuxta cornicem Heſiodiam, vt homines ſibi componant nidos, neque enim ſemper fore æſtatem. Latinis itẽm dictum eſt, Apicem imponere. M Tullius in Catone maiorẽ. Apex autẽ ſenectutis eſt auctoritas. Reliqua pete à prouerbio, quod alibi retulimus, Colophonium ſuffragiũ. Coronidem addere diximus alibi.

Nullum otium ſeruis.

Οὐ σχολὴ δούλοις, id eſt, Non otium ſeruis. Refertur ab Ariſtotele lib. Politicorum 7. Sumptum à ſeruorum conditione, quibus heri nullum cõcedunt otium: imo paulo plus etiam imponunt operæ, quam illi præſtare poſſint, vt quam ſunt in demenſo parci, tam ſint in operarum penſis liberales. Dicetur in eos, quibus, propter obnoxiam miniſteriis ſordidioribus conditionẽ, non vacat honeſtis diſciplinis operã dare. Nam artes liberales hinc dicuntur, ꝙ iis ingenui incumberent: vtpote quibus & otiũ, & res ſuppetebat. Accommodabitur haudquaquã inſcite & in improbos, quorum ingenium ita vitiis occupatur, vt nõ poſſint egregias artes perdiſcere. Nihil enim occupatius ſeruitute. Nulla autem ſeruitus grauior, quã ſi quis vitiis ſeruiat. Maxime cũ is plurimos habeat dominos, eosq; plurimum inter ſe diſſidentes, & ob id neutiquam eadem imperãtes. Etenim, ſi quãdo ſegnities iubet in medios dormire dies, auaritia contra iubet, prima luce adeſſe in portu, cum tenacitas indicit parſimoniam

amo

Digitized by Google

amor iubet profundere. Solus itaq; ſapiens & liber eſt, & in otio viuit.

Titanas imploras.

Τιτᾶνας καλεῖς, id eſt, titanas inuocas. Vbi quis, ſuis diffiſus viribus, alienum implorat auxilium. Sumptū à gigantum fabula, in qua Iupiter, ſuo timens Olympo, Titanas in auxilium acceſſiuit. Id quod prouerbiali quoque metaphora Latini veteres quiritari dicebant, auctore Nonio Marcello. Tractum à more Romanorum, qui vi oppreſſi, Quirites inuocabant. Sic enim appellant ciues Romanos. Refertur adagium à Diogeniano. Lepidior fiet allegoria, ſi longius à ſimplici figura recedat.

Homo bulla.

Πομφόλυξ ἄνθρωπος, id eſt, Homo bulla. Prouerbium hoc admonet, humana vita nihil eſſe fragilius, nihil fugacius, nihil inanius. Eſt enim bulla tumor ille inanis, qui viſitur in aquis momento temporis enaſcens ſimul & euaneſcens. M. Terentius Varro in præfatione, quam ſcripſit in libros De agricultura. Cogitans, inquit, eſſe properandum, quod, ſi, vt dicitur, homo eſt bulla, eo magis & ſenex. Annus enim octogeſimus admonet me, vt ſarcinas colligam, antequā proficiſcar è vita. Lucianus item in Charonte, vitas hominum bullis huiusmodi ſimiles facit, quarum aliæ, ſimulatque natæ ſunt, protinus euaneſcunt, aliæ paullo diutius durant, omnes breuiſſimis quibusdam interuallis, aliæ ſuccedunt aliis. Neque quidquam profecto potuit excogitari, quod melius repræſentaret, quam nihil ſit hæc vita noſtra. Primum, quanto diſcrimine prodimus in lucem? deinde quam deſtituta, quamuis obnoxia periculis infantia? quam fugax adoleſcentia? quam præceps iuuenta? Ariſtoteles in libris Politicis, itemque Rhetoricorum libro tertio, vigorem humani corporis tradit iam euaneſcere anno ferme trigeſimoquincto, animi vndequinquageſimo. Hippocrates extremam hominis ętatem terminat quadrageſimonono. Iam, ſi pueritiam, & ſenectam deducas de ratione æui, quæſo, quantulum eſt hoc, quod relinquetur? Et hoc ipſum tantis circumſcriptum anguſtiis, ſexcenta morborum genera quotidie infeſtant, nec pauciores imperunt caſus, ruinæ, venena, naufragia, bellum, terræmotus, lapſus, fulmen, & quid non: Alius acini granum glutiens, præfocatus eſt. Eſt, quem potus cum lacte pilus ſtrangularit. Neque defuit, cui ſtiria gelu durata, delapſa tecto, ſubitum attulerit exitium. Et hoc eſt animal illud, quod tātos molitur tumultus, cuiusque cupiditatibus orbis hic anguſtus eſt. Hoc loco Plinij verba adſcribere libet ex libro ſeptimo, vitæ fragilem breuitatem ſcite depingentis. Incertum, ac fragile nimirum eſt hoc munus naturæ, quidquid datur nobis. Malignum vero, & breue, in iis etiam quibus largiſſime cōtingit, vniuerſum vtique æui tempus intuentibus. Quid, quod æſtimatione nocturnæ quietis, dimidio quisque ſpatio vitæ ſuæ viuit: pars æqua morti ſimilis exigitur, aut pœnæ, niſi cōtingit quies, nec reputantur infantię anni, qui ſenſu carent: nec ſenectæ, in pœnam viuacis: tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ. toties inuocata morte, vt nullū frequentius ſit votum. Natura vero nihil hominibus breuitate vitæ præſtitit melius. Hebeſcūt ſenſus, membra

bra torquentur, præmoritur viſus, auditus, inceſſus: dentes etiam, ac ciborum inſtrumenta. Et tamen vitæ hoc tempus annumeratur. Ad bullarum ſimilitudinem accedit nobilis illa Homeri comparatio de caducis arborum foliis. Sic enim Glaucus apud hunc loquitur Iliad. 6.

Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν,
Φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει,
ἄλλα δέ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται
ὥρη. id eſt,

Tale quidem genus eſt hominum; quale eſt foliorum.
Quorum hæc ventus humi fundit, rurſum illa vireſcens
Profert ſilua ſimul veris iam afflauerit aura.

Hoc carmine Pyrrhonem Academicum peculiariter delectatum fuiſſe, teſtatur Diogenes Laertius. Rurſus Homerus Iliad. φ.

Οἳ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέν τε
Ζαφλεγέες τελέθουσιν, ἀρούρης καρπὸν
ἔδοντες,
Ἄλλοτε γ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι.
id eſt,

Frondibus arboreis ſimiles, nunc vbere fætu
Exuperant, latiꝗ; ſatis veſcuntur agrorum,
Nunc rurſum intereūt, euaneſcūtꝗ; caduci.

Idem alio rurſum loco quopiam:

Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο. id eſt,

Nil homine enutrit tellus infirmius alma.

Menander apud Plutarchum in libello conſolatorio ad Apolloniū:

Τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν λόγων, ἄνθρωπος εἶ.
Οὗ μεταβολὴν θᾶττον πρὸς ὕψος καὶ
πάλιν
Ταπεινότητα ζῷον οὐδὲν λαμβάνει.
Καὶ μάλα δικαίως, ἀσθενέστατον γὰρ ὂν
Φύσει μεγίστοις οἰκονομεῖται πράγμα-
σιν. id eſt;

Caput atque ſumma orationis hæc; homo es,
Quo non aliud eſt animal vſquam; quod modo
Surgat, modo cadat, citius atq; crebrius.
Ac iure ſane: quippe debiliſſimum
Cum ſit, negocia adminiſtrat maxima.

Euripides apud eundem:

Ὁ δ' ὄλβος οὐ βέβαιος ἀλλ' ἐφήμερος.
Καὶ ἡμέρα μία τὰ μὲν καθεῖλεν ὑψόθεν
Τὰ δ' ἦρ' ἄνω. id eſt;

Nec ſtabilis eſt felicitas.
Sed in diem durans, & vnicus dies
Et hæc ab alto traxit, hæc & ſuſtulit
Ab imo in altum.

Quo quidem in loco Demetrius Phalereus poetam alioqui laudatum ob elegantiā taxaſſe legitur, qui nō ἡμέραν μίαν, id eſt, vnū diē, ſed στιγμὴν χρόνου, id eſt, temporis punctū dicere debuerit. Pindarus vicit etiā Homericam ſimilitudinē: vt qui hominem non frondes, ſed vmbræ ſomniū vocarit. Locꝰ eſt in Pythiis hym. 8. Ἐπάμεροι· τί δέ τις; τί δ' οὔ τις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωποι. id eſt, Diurni. Quid autē aliquis? Quid autē nullus? Vmbræ ſomnium homo. Nihil inanius vmbra. Videtur enim eſſe, cum nihil ſit. At hæc quoq; reperit quiddam inanius, nimirum vmbræ ſomnium. Vt nemo poſſit dicere: Hic eſt aliquis: Neq; rurſū, Hic eſt nullus, quod tam ſubita ſit rerum humanarum immutatio, vt qui videtur aliquid eſſe, mox ſit nullus, & qui videtur periſſe; mox ſit aliquis. Æſchylus apud Stobæum, vmbræ fumi ſimilem facit hominis vitam:

Τὸ γὰρ βρότειον σπέρμ' ἐφήμερα φρονεῖ,
Καὶ πιστὸν οὐδὲν μᾶλλον ἢ καπνοῦ σκιά. i.

Caduca molitur genus mortalium,
Neq; certa res eſt vlla, nec tuta, haud magis
Atq; vmbra fumi.

Sophocles item in Aiace:

Ἄνθρωπός ἐστι πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον.
id eſt,
Nil aliud, ac vmbra, atq; flatus eſt, homo.

Pindarus in Nemeis hymno II. *εἰ δέ τις ὄλβον ἔχων μορφᾷ παραμεύσεται ἄλλων, ἔν τ' ἀέθλοισιν ἀριστεύων ἐπέδειξεν βίαν, θνατὰ μεμνάσθω περιστέλλων μέλη, καὶ τελευτὰν ἁπάντων γᾶν ἐπιεσσόμενος.* id eſt, Si quis autem, opes poſſidens, forma præcellat cæteris, & in certaminibus fortiter ſe gerens oſtendit robur, meminerit, quod membra circumfert mortalia, quod finem omnium terram aditurus eſt. Hãc ſententiam inſcribi conveniebat aulis, poculis, auleis, & inſignibus principum, potius quam illa glorioſa, Qui volet, & Adhuc longius, aliaq; huius generis. Nil autem venuſtius illa cõparatione, roſarum repente naſcentium, ſeneſcentium, & intereuntium cum hominum vita. Carmen extat titulo Maronis, quod etiam ſi Virgilianam venam non admodum reſipit, tamen ita ſcatet gratiis, leporibusque, vt ab auctore non ſolum eruditiſſimo, verum etiam feſtiuiſſimo, quisquis is fuit, profectum appareat. Huc pertinet, quod poetæ fingunt, mortales omnes a Parcarũ filis pendere, quib. inſectis protinus decidant, atq; alios quidem a candidis, alios à pullis ſuſpendit filis. Rurſum alios in ſublime ſublatos pendere, alios terræ vicinos. Omnium tamen hanc eandem eſſe ſortem, vt ſimul atq; inexorabilis Atropos pollice filum ſecuerit, illico decidat, is qui pendebat. Nec vllum eſſe diſcrimen; niſi quod maiore tumultu decidit is, qui pendebat altius. Rides, & hos luſus eſſe, iocosq; poeticos exiſtimas? Luſus quidem, ſed ſæuus ille, nimiumq; procax fatorum luſus: quẽ vtinam in gregarios, & inutiles homines dumtaxat exercerent, in quos convenit Homeri illud:

– *Ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης.*

Ac non etiam viros cæleſti præditos ingenio, tum autem principes optimos ante diem è medio tollerent. A quibus non ſolum non abſtinent hanc ludendi licentiam: verumetiã his quaſi dedita opera videntur inſidiari, nimirum ambitioſa quadã inuidentia, vt hoc ipſum ſibi licere declarent, palamq; faciant, omnẽ mortalem, quicunque is fuerit, ex æquo bullam eſſe.

Tanquam in ſpeculo. Tanquam in tabula.

Hyperbolę proverbiales ſunt & hę: *καθάπερ ἐν κατόπτρῳ, καὶ ὥσπερ ἐν γραφῇ*, id eſt, Tanquã in ſpeculo, tanquã in tabula. De re vehementer euidente, perſpicuaq;. Terent. in Adel. Denique inſpicere tanquã in ſpeculum vitas omnium iubeo. Plato lib. De legibus 10. *ὡς ἐν κατόπτροις*, id eſt, Tanquam in ſpeculis. Propterea quod inter multa, quæ rerum referunt imagines, velut aqua, ęs politum, gemmę quædam, nihil æque perſpicue reddit ſimulacra, vt vitrũ plumbo ſublitum. Nam vitrum quidem, vt rarum ac pellucidũ maxime capax eſt imaginum; verum acceptas non perinde continet ob pellucentiam: proinde ſublitum plumbum, ob nigrorem aliquem, naturæq; denſitatem, ſiſtit impreſſam imaginem, neque dilabi ſinit. Euaneſcunt enim ſimulacra, nõ ſecus, atque candelæ lumen in ſole, quoties excipiuntur in corpore nimium

Digitized by Google

mium tenui, perſpicuqq; velut in aere, pura aqua, cryſtallo, vitroque nō obſcurato corporis alicuius oppoſitu. Rurſum in nimium denſis, & obſcuris non hærent, velut in ſilice, lignove. Proinde natura, ſolertiſſima rerum omnium architectrix, oculū animantium ad ſpeculorum imaginem finxiſſe videtur, quippe parti pellucenti nigrorem quendam adiunxit a tergo, quo ſublato, protinus tollatur & vidēdi facultas. Vnde ſcite dictum eſt illud, Vt ſpeculum oculus eſt artis, ita oculum eſſe naturæ ſpeculum. Illud miraculo dignum, ſpeculum non modo clariſſime repræſentare ſimulacra rerum omniū, quæcunq; obiecta ſunt, verumetiam interualla, colores, motus, breuiter res ipſas pene dixerimus euidentius, quā ſunt, hoc vno diſcrimine, quod aduerſa refert. Cuius cauſa hæc eſt, quod ſpecies, quæ a corpore ſolido per aerem manat ad ſpeculi ſuperficiem, ſimplex, puraq; eſt, vnde fit, vt non alia ſit auerſa, quā aduerſa. Quibus de rebus acutiſſime multa diſſeruit Ambroſius Leo Nolanus in quæſtionibus ſuis. Iam ars picturæ a rudibus initiis profecta, eo ſubtilitatis excreuit, vt non oculis hominum, ſed etiam auibus, impoſuerit, effeceritq; vt veras res eſſe crederent, quæ coloribus erant fucata.

Salſitudo non ineſt illi.

Ἅλμη οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, id eſt, Salſitas non ineſt illi. In infacetos, & fatuos, ac ſtupidos. Sal enim primum, maximeq; commune condimentum videtur. Plinius lib. 31. indicat, metaphoram eſſe ſumptam ab vſu ſalis, ꝙ in omnibus cibis ſit condimenti vice, & auiditatem inuitet. Ergo hercle inquit, vita humana ſine ſale nequit degere, adeo neceſſarium elemētum eſt, vt tranſierit intellectus ad voluptates animi quoque. Nam ita ſales appellantur: omniſque vitæ lepos, & ſumma hilaritas, laborumq; requies non alio magis vocabulo conſtat. Atque hinc inſulſa oratio, quæ nihil habeat leporis, & Inſulſus homo, moribus inelegantibus. Contra ſalſum dicteriū, quod acrimonia quadam mordeat. Et ſales vocant feſtiuiter, & argute dicta, non ſine illecebra quadam mordacitatis. Seneca non vult ſales noſtros dentatos eſſe. Quintilianus Inſtitutionum libro 6. cap. de riſu: Salſum, inquit, in conſuetudine pro ridiculo tantum accipimus. Natura non vtique hoc eſt, quanquam & ridicula oporteat eſſe ſalſa. Nam & Cicero, Omne, quod ſalſum, ait eſſe Atticorum, non quia ſint maxime ad riſum compoſiti. Et Catullus, cum dicit,

Nulla in tam magno eſt corpore mica ſalis, non hoc dicit, nihil in corpore eius eſſe ridiculum. Salſum igitur erit, quod non erit inſulſum, velut quoddam ſimplex orationis condimentum, quod ſentitur latente iudicio, & velut palatum excitat, quod & a tædio defendit orationem. Saue tamen, vt ille, in cibis paulo liberalius aſperſus, ſi tamen nō ſit immodicus, affert aliquid proprie voluptatis, ita hi quoque in dicendo habent quiddam, quod nobis faciat audiendi ſitim. Hactenus ille. Porro Catulli carmen quod Fabius citat ſic habet:

Quinctia formoſa eſt multis, mihi candida, longa,
Recta eſt, hæc ego ſingula confiteor,
Totum illud, formoſa, nego: nam nulla venuſtas,
Nulla in tam magno corpore mica ſalis.

Quo quidem in loco ſtultiſſime carpit Fabium Catullianus interpres, quaſi poetæ verba parum perpenderit, cum ipſe dormitans Fabii verba parum perpenderit. Negat enim Fabius ſalſum vocari, quidquid ridiculum ſit, etiam ſi vulgo ſic vſurparent indocti. Adluſit ad hoc adagium Terentius in Eunucho: Qui habet ſalē, qui in te eſt, fatuum militem, & inſipidum, intelligi volens. Cui poſtea, ſimili ironia, Atticā tribuit eloquentiam. M. Tullius Philippica 2. At etiam quodam loco facetus eſſe voluiſti. Quam id, dii boni, non decebat, in quo eſt tua culpa nulla, aliquid enim ſalis ab vxore mima trahere potuiſti. Salem dixit feſtiuitatem. Refertur à Diogeniano & Zenodoto.

Acetum habet in pectore.

HVIC germanum eſt Plautinum illud in Bacchidibus: Nunc experiar, ſit ne acetum, tibi cor acre in pectore. Legitur & alias apud hunc ipſum: Ecquid habet acetum in pectore? pro eo, quod eſt. Num ſapit? Num quid habet aſtutiæ? Nam vt ſalſa, itidem & acida, palatum iuuant, acuuntque & irritant ſtomachum. Horatius in Sermonibus, lib. 1. Sat. 7. acetū pro mordacitate dixit.

At Græcus poſtquam eſt Italo perfuſus aceto.
Perſius exclamat.

Et hoc ipſum, Aceto perfundere, proverbii ſpeciem habet, ſicut & illud ex Serm. Horatianis:

- At idem quod ſale multo
Vrbem defricuit, charta laudatur eadem.

Solus ſapit.

NARRAT Diogenes Laertius, Chryſippum philoſophum vſque adeo ſibi placuiſſe, vt conſultus à quodam, cui potiſſimum filium ſuum philoſophiæ præceptis inſtituendum traderet, ſibi committendum reſponderit. Nam ſi quem inquit, alium me præſtantiorem arbitrarer, ipſe apud hunc philoſophiæ darem operam. Vnde & illud Homericum de eo vulgo iactatum fuiſſe, quod ſolus ſaperet, reliqui vero vmbræ ferrentur. Eſt autem apud Homerum Odyſ. κ. de vate Tireſia, cui vni Proſerpina dederit, vt etiam vita defunctus ſaperet, reliquas vmbras volitare, & eas quidem nihil aliud, quam vmbras:

Τῷ καὶ τεθνειῶτι νόον πόρε Περσεφόνεια,
Οἴῳ πεπνῦσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι.

id eſt,

Huic etiam exſtincto dederat Proſerpina mentem.
Solus vti ſaperet, reliquis volitantibus vmbris.

Vſurpatur & à Platone, tanquam proverbii loco. Vnde licet coniicere, carmen hoc Homeri vnum fuiſſe ex iis, quæ plurima Macrobius ſcribit, adagionum inſtar ſolere celebrari. Sic & Cato ſenior de Scipione Iuniore pronunciauit, vt narrat Plutarchus in Præceptis ciuilib. ac rurſum in Apophtheg. Romanorum.

Οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι.

id eſt,

Ille ſapit ſolus, volitant alii velut vmbra.

Apte dicitur de iis, qui tanto interuallo reliquos omnes poſt ſe relinquunt, vt illi nihil, niſi vmbræ, præ his eſſe videantur, planeq; quemadmodum Græci dicunt, λῆροι, καὶ φλυαρία, id eſt, Nugæ, deliriaque.

Canem excoriatam excoriare.

Κύνα δέρειν δεδαρμένην, id eſt, Canē excoriare excoriatam. Suidas ait, dici lo-

ci ſolere de iis, qui iterum ea patiuntur, quibus aliquando fuerunt afflicti. Ariſtophanes in Lyſiſtrata, nam hanc quoque nomine huius inſcriptam inuenimus:

Τὸ τοῦ Φερεκράτους κύνα δέρειν δεδαρμένην. id eſt,

Iuxta Pherecratem, detrahere cutē cani,
Detracta cui iam eſt.

Diogenianus ait convenire in eos qui fruſtra ſumunt operam. Sunt qui putent, magis convenire, cum quis affligit afflictū. Confine eſt illi, quod alibi diximus: *ἀσκὸν δέρεις*, id eſt, Vtrē excorias. Quod vſurpat Ariſtophanes in Nebulis.

Perq; enſes, perq; ignem oportet irrumpere.

Διὰ καὶ μαχαιρῶν, καὶ πυρὸς ῥιπτεῖν δεῖ. id eſt,

Perq; ignem eundum eſt, & per enſes impetu.

Cum ſignificamus quiduis periculi ſubeundum. Ariſtoph. in comœdia cui titulus Lyſiſtrata.

Κἂν με χρῇ διὰ τοῦ πυρὸς
Ἐθέλω βαδίζειν. id eſt,

Et ſi per ignem ſiet opus,
Tranſire cupio.

Et Terentius ait paraſitū non grauaturum, vel è flamma cibum petere. Calliç adulatores taxauit comœdia: *ὅτι οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐδὲ χαλκὸς εἴργει μὴ φοιτᾶν ἐπὶ δεῖπνον*, id eſt, Quod non ignis, non ferrum, neq; æs prohibuerit illos, quo minus ventitarēt ad cœnam. Hæc citat Plutarchus ex Eupolide. Refert eadem in libello de diſcrimine adulatoris & amici. Horatius item in epiſt.

Impiger extremos currit mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.

Ad illud Theognidis alluſit.

Χρὴ γὰρ ὁμῶς ἐπὶ γῆν τε, καὶ εὐρέα νῶτα θαλάσσης
Δίζεσθαι χαλεπῆς, κύρνε, λύσιν πενίης. i.

Oportet enim ſimiliter & ſuper terram, & ſuper lata terga maris paupertatis ſolutionem, ſeu liberationē Cyrne quærere. Idem alibi non ſolū per mare currendum cenſet, vt paupertatem fugiamus, verum etiam in mare deſiliendum, & ex altis, ac præruptis ſaxis præcipitandū, his verbis:

Ἣν δὴ χρὴ φεύγοντα καὶ εἰς μεγακήτεα πόντον (των.
Ῥιπτεῖν, καὶ πετρῶν, κύρνε, κατ' ἠλιβά-

M. Tull. Tuſculanarum quæſtionum libro 2. Quæ flamma eſt, per quam non cucurrerint, qui hęc olim punctis ſingulis colligebant, id eſt, Quid non vel fecerunt, vel perpeſſi ſunt?

Non impetam lingua.

Οὐκ ἐπιγλωττήσομαι, id eſt, Non inceſſam lingua. Figuræ nouitas in proverbium abiiſſe videtur, auctore Diogeniano. Ariſtoph. in Lyſiſt.

Περὶ τὸν Ἀθηνῶν δ' οὐκ ἐπιγλωττήσομαι. id eſt,

At lingua Athenas neutiquam inceſſam mea.

Heſychius citat Æſchylum in Heraclidis. Græcis, *ἐπιγλωττᾶσθαι* eſt, linguæ conuitiis inceſſere, quaſi dicas, Inlinguare, quemadmodum à vola dicimus Inuolare. Proprie vero pertinet ad male ominantes. Rapiuntur enim dicta in omen, velut in auguriū venturi mali, bonive. Vnde ſemper à maledictis temperandum. Pindarus in Pyth. hym. 4. inter cęteras virtutes laudat & linguam à maledictis temperantē: *Ὀρφανίζει μὲν κακὰν γλῶσσαν φαεννᾶς ὀπός.* id eſt, Priuans malā linguam voce dilucida. Interpres citat in hanc ſententiā carmēHeſiodi:

Μηδὲ κακῶν ἑτάρων, μηδ' ἐσθλῶν νεικητῆρα. id eſt,

Haud ſolitum ſociis certare boniſue, maliſue.

Vti licebit, cum ſignificabimus nos de re quapiam periculoſa nolle verba facere, veluti de rebus principum, aut potentum, οὐκ ἐπιγλωττήσομαι. Verbum inde ductum, quod, qui temere loquunt̃, ὅτι ἂν ἐπὶ γλῶτταν ἔλθοι loqui dicuntur, ſicut alibi monſtrauimus.

Arena ſine calce.

VT auctor eſt Suetonius, Caligulæ Cæſari vſque adeo placebat ardor, ac vis in dicendo, vt Senecæ orationem ſine calce arenam ſit ſolitus appellare, tanquam diſſolutum, ac neruis carentem, & ordine: quæ quodammodo cõpages eſt toti⁹ ſermonis ſuo quidque loco diſponens. Quanquam autem Caligula multa parũ integræ mentis dedit argumẽta, tamẽ in hoc iudicio minimũ aberrauit à ſcopo. Seneca fertur impetu quodam, minime ſeruiens ordini. Hoc inter egregias virtutes habet næui. Male cohęret arena, ni calcem admiſceas. Confine illi, quod alio dictum eſt loco: Scopæ diſſolutæ.

Lupus hiat.

Λύκος ἔχανεν, id eſt, Lupus hiat. Dicebatur, ſi quis, re multum ſperata, multumq; appetita, fruſtratus, diſcederet. Aiunt enim, lupum, prædæ inhiantem, ritu late diducto accurrere: qua ſi fruſtretur, obambulare hiantem. Ariſtophanes in Lyſiſtrata:

Οἷς πιστὸν οὐδὲν, εἰ μήπερ λύκῳ κεχηνότι. id eſt,

Queis nihil fidum, ac tutum eſt, inhianti niſi lupo.

Item Lucianus in Gallo, εἰσῄειν οὖν μάτην λύκος χανὼν παρὰ μικρόν, id eſt, Ingrediebar itaque, cum parum abfuiſſet vt lupus hians diſcederẽ. Dionyſius Sophiſta in epiſtola quapiam: ἆρα μὴ λέληθα ἐμαυτὸν εἰς παροιμίαν ἐλθὼν, ϗ γέγονα λύκος κενὸν διακενῆς, id eſt, Num inſciens in prouerbium incidi, factusq; ſum lupus fruſtra hians? Apud Athenæum lib. 14. citantur hæc ex Eubulo:

Ἔπειγ' ἔπειγε, μήποθ' ὡς λύκος χανὼν,
Καὶ τῶν δ' ἁμαρτὼν, ὕστερον συχνὸν δραμῇς. id eſt,

Properato propera, more ne lupina hians,
Fruſtratus his, in poſterum curras diu.

Porcellus Acarnanius.

Χοιρίσκος ἀκαρνάνιος, id eſt, Porcellus Acarnanius. In mollem, & amabilem, atq; in deliciis habitum dicebatur. Lucianus in Dialogis meretriciis, λεῖος μοὶ, φασι χαιρέας, καὶ χοιρίσκος ἀκαρνάνιος, id eſt, Læuis mihi, vt aiunt, Chæreas, & porcellus Acarnanius. Alluſum ad porcellũ, quem inducit Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσι, ſymbolum eorum membrorũ, quibus obſcenæ voluptates peraguntur.

Megaricum machinamentum.

Μεγαρικὴ μηχανὴ, id eſt, Ars Megarenſis, dicitur, cum dolo, & aſtu res agitur, non ſyncera fide. Olim enim Megarenſes vulgo male audiebant, tanquam fraudulenti, ac ficti, quod aliud ſentire ſoleant, aliud loqui, vt indicat Ariſtophanis interpres. Citatur apud Suidam hic ſenarius:

Ἀλλ' ἔστι γάρ μοι μεγαρικήτις μηχανά. id eſt,

Sed enim ars adeſt mihi quapiam Megarenſium.

Eſt autem apud Ariſtoph. in fabula, cui titulus, ἀχαρνῆς. Celebrantur Mega-

Digitized by Google

Megarenſiũ vaſcula fictilia, vide, nũ huc ſpectet prouerbium: deinde cõſtat, Euclidẽ Socraticũ fuiſſe Megarenſem, qui ſuſcepit ſcholam Megaricam. Hic fuit inſignis machinarum artifex. Fieri poteſt, vt hinc natum ſit adagium. Ad hæc eſt ciuitas eiuſdem nominis in Theſſalia Pontica, & de Theſſalico commento dictum eſt alias. Sphinges Megaricas poſt referemus.

Seruus ſeruo præſtat, dominus domino.

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. id eſt,

Seruoq; ſeruus potior eſt, herusque hero.

Senarius prouerbialis, admonẽs, in eodem hominum genere nõ ſtatim omnes æquales eſſe, verum hominum habendam eſſe rationem, nõ tantum conditionis. Veluti generoſus antecellit ſuopte genere plebeium. Verum eſt non mediocre diſcrimen inter generoſum, & generoſum, itidem inter plebeium, & plebeium, adeo, vt quoſdam plebeios nonnullis ingenuis anteponas. Ariſtoteles libro Politicorum I. τὰ μὲν ἐντιμότερα ἔργα, τὰ δὲ ἀναγκαιότερα, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν,

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. id eſt,

Quædam miniſteria honoratiora, quædam autem magis neceſſaria. Et iuxta prouerbium:

Heroque herus, ſeruoque ſeruus eſt prior.

Dædali opera.

Δαιδάλεια ποιήματα, id eſt, Dædalea opera, dicuntur, quæ nouo artificio fabricata ſunt, & admirando. Hinc natum, quod, cum veteres illi plaſtæ, formas animalium cæcas fingerent, & immobiles, Dædalus inſolito artificio primus & oculos induxit, & neruis quibusdam additis effecit, vt huc atque illuc mouerentur, adeo ſcite, vt ſpectantib. viuere, atq; ingredi viderẽtur. Vnde ferunt quædam Dædali ſigna vinciri pedib⁹, ne aufugiant. Huius rei meminit Plato in Menone: his quidem verbis, ὅτι τοῖς Δαιδάλου ἀγάλμασιν οὐ προσέσχηκας τὸν νοῦν· ἴσως δὲ, οὐδ' ἔστι παρ' ὑμῖν. πρὸς τί δὲ τοῦτο λέγεις; ὅτι καὶ ταῦτα ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ᾖ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει. ἐὰν δὲ δεδεμένα παραμένει. τί οὖν δή; τῶν ἐκείνου ποιημάτων λελυμένον μὲν ἐκτῆσθαι, οὐ πολλῆς τινος ἄξιον ἐστι τιμῆς, ὥσπερ δραπέτην ἄνθρωπον, (οὐ γὰρ παραμένει.) δεδεμένον δὲ πολλοῦ ἄξιον, id eſt, Quemadmodum nõ animaduertiſti Dædali ſigna. Fortaſſis ne ſunt quidẽ apud vos. Quorſum iſtuc dicis? Quemadmodũ illa quoque, ni reuincta fuerint, diſcedunt, atq; aufugiunt. Sin vincta ſint, cõſiſtunt. Quid tũ poſtea? Si quod ex illius operib. ſolutũ poſſideas, haudquaquã magno æſtimandũ, perinde quaſi ſeruũ poſſideas fugitiuum. Neque.n. apud te manet. Sin autem vinctum, id magno æſtimandũ ſit. Idem in Hippia maiore ſic refert, quaſi de priſcis, & obſoletis dici ſoleat, εἰ ἄρα νῦν ὦ Ἱππία ὁ Βίας ἀναβιοίη, γέλωτ' ἂν ὄφλοι πρὸς ὑμᾶς. ὥσπερ καὶ τὸν Δαίδαλόν φασιν οἱ ἀνδριαντοποιοὶ νῦν. εἰ γενόμενος τοιαῦτ' ἐργάζοιτο, οἷα ἦν ἀφ' ὧν τοὔνομα ἔσχε, καταγέλαστον ἂν εἶναι, i. Si ſane nunc, ô Hippia, Bias reuiuiſcat, riſum apud nos tulerit, quemadmodũ & horum temporum ſtatuarii de Dædalo narrant, ſi nũc viuẽs talia proferat opera, qualia erant illa, vnde famam, ac nomen adeptus eſt, derididiculum fore. Meminit & Ariſtoteles libro Polit. primo, de ſeruis loquens, quos ait nihil aliud eſſe, quam inſtrumenta

Digitized by Google

Viua: Εἰ γὰρ inquit, ἠδύνατο ἕκαστον τῶν ὀργάνων κελευσθὲν ἢ προαισθανόμενον, ἀποτελεῖν τὸ αὐτοῦ ἔργον, ὥσπερ τὰ δαιδάλου φασὶν, ἢ τοὺς τοῦ ἡφαίστου τρίποδας (οὕς φησιν ὁ ποιητὴς αὐτομάτους θεῖον δύεσθ' ἀγῶνα) οὕτως αἱ κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταὶ, καὶ τὰ πλῆκτρα ἐκιθάριζεν, οὐδὲν ἂν ἔδει οὔτε τοῖς ἀρχιτέκτοσιν ὑπηρετῶν, οὔτε τοῖς δεσπόταις δούλων, id eſt, Etenim, ſi fieri poſſet, vt vnumquodq; inſtrumẽtum, vel iuſſum, vel per ſe præſentiens, ſuum opus perageret, quemadmodum aiunt Dædali ſtatuas facere, & Vulcani tripodes, (quos poeta ſcribit vltro in diuinũ certamen prodiiſſe) itidem & pectines per ſe texerent, & plectra cithara canerẽt, haudquaquam opus haberent, neque architecti miniſtris, neq; domini ſeruis. Locus, quem citat Ariſtoteles, eſt apud Homerum Iliados 6. Meminit idem de anima lib. primo, refellens opinionem Democriti, cenſentis, animam ita mouere corpus, vt ipſa prius mota, moueret. Ait enim, Democritũ tale quiddam afferre, quale ſit apud Philippum comœdiarũ ſcriptorem. Is enim ſcripſit, à Dædalo ligneam Venerem fabricatam fuiſſe, quæ moueretur argento viuo infuſo: οἷον, inquit, δημόκριτος παραπλησίως λέγων φιλίππῳ τῷ κωμῳδοδιδασκάλῳ. φησὶ γὰρ τὸν δαίδαλον κινουμένην ποιῆσαι τὴν ξυλίνην ἀφροδίτην, ἐγχέαντα ἄργυρον χυτόν. Proinde prouerbium ad varios vſus poterit accommodari. Vel vbi res inuſitata arte cõfectas ſignificabimus. Nam Homerus artificioſa Dædala vocat:

Ὃς χερσὶν ἐπίστατο δαίδαλα πάντα
Τεύχειν. id eſt,
Qui manibus norat fabricari Dædala cuncta.

Item Pindarus in Olympiacis:

Καὶ δεδαιδαλμένοι ψεύδεσι ποικίλοις ἐξαπατῶντι μῦθοι. Et arte confictæ mendaciis variis fallunt fabulæ. Et Virg. Dædalam Circem vocat, quod nouis, & admirandis artibus homines verteret in feras. Quin & orationis poliendæ artifices λογοδαιδάλους, & obſoniorum peritos ὀψοδαιδάλους appellant Græci. Vel cum incõſtantiam & inſtabilitatem cuiuſpiam ſignificabimus. Sic enim apud Platonem in Eutyphrone, Socrates argumenta non conſiſtentia, Dędaleis operib. ſimilia videri dicit. Eutyphron autem reſpondet, Socratem ſibi pro Dædalo eſſe, quippe qui rationes ſuas non ſinat conſiſtere, rurſus coarguens, & euertens, quod paulo ante viſus ſit approbare.

Furemque fur cognoſcit, & lupum lupus.

Ἔγνω δὲ φῶρ τε φῶρα, καὶ λύκος λύκον.
Furemque fur cognouit, & lupum lupus.

Ariſtoteles ſeptimo lib. Moraliũ Eudemiorum hunc quoq; ſenarium citat inter adagia ſimilitudinis. Amãt enim vulgo mutuo, qui ſimilibus vitiis laborant, præcipue fures. Et lupi latronum inſtar collecti graſſantur. Videmus in quibuſdam ob arcanam ingeniorum cognationem protinus amorem naſci. Cõtra aduerſus alios odium ob naturæ diſſimilitudinem. Ad hanc ſimilitudinem, & diſſimilitudinẽ Democritus referebat omnes omnium rerum cauſas, adeo, vt interrogatus de cane ſemper eidem lateri incubante, quamobrem id faceret, reſponderit, ὅτι ἔχει τι κεραμίδι ὅμοιον ἡ κύων, id eſt, quoniam habet canis aliquid cum illo latere ſimile. Id obiter narrat Ariſtoteles libr. Magnorum moralium ſecundo, inter prouerbia ſimilitudinis, irridẽs Democri-

Digitized by Google

mocritum. Quid enim ſimile habet later cum cane? Nec tamen à Democrito multũ abſunt medici quidam, qui ad omnem percunctationẽ obiiciunt nobis occultam quãdam rerum proprietatem.

Terra amat imbrem.

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα. id eſt,
Nam terra gaudet imbre.

Vbi quis deſiderat ea, quę ſibi nouit accommoda, conducibiliaque: Citat hoc hemiſtichium, veluti prouerbiale, Ariſtoteles libro Moralium Eudemiorum ſeptimo, oſtendens, non ſolum ſimilitudinem conciliatricem eſſe amicitiæ, velut inter fures, graculos, & lupos; verum etiam diſſimilitudinem nonnunquam beneuolentiæ cauſam exiſtere: contra, ſimilitudinem odii. Nam terra, cum ſuapte natura ſit ſicca, amat imbrẽ, & figulus odit figulum, indoctus amat literatum: mulier virũ. Ibidem narrat ab Heraclito reprehenſum poetam, qui ſcripſit hoc carmen:

Ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν, καὶ ἀνθρώπων ἀπόλοιτο. id eſt,
Lis vt, nam ſublata, deos, homineſque relinquat.

Athenæus libr. 13. carmen ex Euripide citat:

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖ' ὅταν ξηρὸν πέδον. i.
Tellus quidẽ imbrem amat, ſolum cum eſt aridum.

Ariſtoteles libro Moraliũ Nicomach. 8. citat eandẽ ex Euripide ſententiam, ſed perturbato metro:

- Εὐριπίδης μὲν φάσκων,
Ἐρᾶν μὲν ὄμβρου γαῖαν ξηρανθεῖσαν,
Ἐρᾶν δὲ σεμνὸν οὐρανὸν πληρούμενον
Ὄμβρου, πεσεῖν εἰς γαῖαν. id eſt,
- Euripides cum ait,
Requirere imbrem terram, vbi ſiti aruit,
Dum viciſſim cælum, vbi iam nubibus
Impletur, optat in ſolum delabier.

Hoc affert ad confirmandã quorundam opinionem, qui dicebãt ſecus, quam haberent prouerbia diſſimile à diſſimili, contrarium à contrario appeti. Terra enim frigida, & ſicca appetit imbrem, qui, iuxta aeris naturam vnde venit, eſt calidus, & humidus: ac imber viciſſim appetit terram.

Herculana balnea.

Ἡράκλεια λουτρά, id eſt, Herculana balnea. De impendio feruentib. balneis dicebatur, quales legimus & thermas Neronianas. Ariſtophanes in Nebulis:

Ποῦ ψυχρὰ δῆτα πώποτ' εἶδες ἡράκλεια λουτρά. id eſt,
Vbinam frigida vnquam vidiſti Herculana balnea.

Interpres adſcribit, Ibycũ auctorem eſſe Vulcanũ muneris vice ſubmiſiſſe Herculi feruida balnea. Atque inde omnia calida balnea, Herculana dici cœpta, teſtatur idẽ Athenæus lib. 12. Porro Ariſtot. in Problematis Sectionis 24. Probl. vltimo oſtendit huiuſmodi balnea apud veteres habita ſacra, propterea quod ex ſulphure, ac fulmine, rebus natura ſacris proueniant. Piſandrus autem tradit, Mineruam Herculi feſſo calidum balneum ſuppeditaſſe. Vnde fit veriſimile, prouerbiũ recte dici poſſe, quoties ætate, aut labore quopiam fatigatis, miniſterium paulo diligentius ad refocillandas vires adhibetur. Nam Plato libro De legibus 6. γεροντικὰ λουτρά, id eſt, Senilia balnea calida vocat, eaque ſenibus exhiberi iubet. Siquidem veteres frigida lauabant, calida balnea valetudinariis duntaxat exhibebantur. At his

Digitized by

temporibus aurigæ quoque & nautæ lauant in thermis. Ac Germani maximam vitæ partem in hypocauſtis tranſigunt, pyrauſtarum inſtar. Pindarus quoque Olymp. 12. meminit horum balneorum, θερμὰ νυμφᾶν λουτρὰ βαστάζεις, id eſt, Calida Nympharum balnea frequētas, ſiue quod in ea ciuitate locus eſſet, cui nomen Calida balnea: ſiue quod ipſe, more Herculis, poſt multa certamina exhauſta, iam refocillaretur calidis balneis, quas Nymphæ Herculi laboribus fatigato ſubmiſiſſe ferūtur. Porro corpus hominis magnopere reuocari calidis balneis declarat in Nemeis Oda 4. οὐδὲ θερμὸν ὕδωρ τόσονγε μαλθακὰ τεύχει γυῖα, ὅσον εὐλογία φόρμιγγι συνάορος, id eſt, ne calida quidem aqua æque mollit ac refocillat membra, quantum laudatio citharæ aptata.

Aut ter ſex, aut tres teſſeræ.

Η τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι, id eſt, Aut ter ſex, aut tres teſſeræ. Si quando ſignificabim⁹ nos extrema periclitari velle, & aut plane vincere, aut prorſum vinci, hoc adagio tempeſtiuiter vtemur. Sumptum eſt à vetuſto teſſerarum luſu, in quo qui nouem iecisſet, is modis omnib. ſuperabat, qui tres, is longiſſime aberat à victoria. Nam antiquiores tribus teſſeris vti cōſueuerant, non quemadmodum nunc duabus. Teſſeram autem etiam iactum ipſum appellant, qui nonnunquam plenus eſt, interdum inanis. Itaque iactus ter trium, feliciſſimus erat, trium inanis. Meminit huius adagionis Iulius Pollux, libro de rerum vocabulis nono: Porro teſſeras easdem eſſe cum iis, quos Græci, κύβους, appellant, teſtis eſt A. Gell. lib. 1. cap. 20. κύβος enim, inquiens, eſt figura ex omni latere quadrata. Quadrantales ſunt, inquit M. Varro, teſſeræ, quib. in alueolo luditur, ex quo ipſæ appellatæ κύβοι. Zenodotus parœmiam hanc citat ex Pherecratis fabula, cui titulus Myrmecanthropi. Eſt enim clauſula carminis trochaici. Suidas & Æſchylum adducit ex Agamemnone:

> Τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι,
> Τρὶς ἓξ βαλούσης τῆς ἐμῆς φρυκτωρίας. id eſt,
> *Nam res herorum ſaxo vt optime cadant,*
> *Ter ſex vbi phryctoriæ iaciam mea.*

Vſurpatum eſt à Platone libr. De legibus vltimo: Τί οὖν δὴ ποιητέον, ἐχόντων τούτων οὕτως ὦ ξένε, τὸ λεγόμενον, ὦ φίλοι, ἐν κοινῷ, καὶ μέσῳ ἔοικεν ἡμῖν κεῖσθαι, καὶ ὑπερκινδυνευτέον περὶ τῆς πολιτείας ἐθέλομεν ξυμπάσης, ἢ τρὶς ἕξ, φασι, ἢ τρεῖς κύβους βάλλοντας, πάντα ποιητέον, id eſt, Itaque, cum hoc in loco res fuerint, quid faciendum cenſes, hoſpes? Iuxta id quod vulgo dicitur, amici, viſum eſt nobis par eſſe, vti rem in publicum, & in commune conferamus, velimusque de vniuerſa Rep. ſupremum ſubire diſcrimen, nihilq; non facere, ita, vt vel ter ſex, vel tres talos iaciamus.

Quanta mus apud Piſam.

Οσα μῦς ἐν πίσῃ, id eſt, Quāta mus apud Piſam, ſubaudi tulit, aut ſimile quippiam. De iis, qui vincūt, & optatis potiuntur, ſed nō ſine ſummo negotio, neque citra magnum incommodum ſuum. Suidas natum ait ab Athleta quodam, ſeu pugile Tarentino, qui in Olympiacis certaminibus, apud Piſam ſemel duntaxat victor diſceſſit, idque plurimis acceptis plagis. Plutarchus Simpoſiacōn com-

commētario quinto docet apud Piſam μονομαχίας, id eſt, ſingularia certamina celebrari ſolere, in quibus etiam ad cædem vſque affligebantur ij qui ſuccubuiſſent.

Mus picem guſtans.

Μῦς ἄρτι πίσσης γευόμενος, id eſt, Mus nunc picem guſtans. Quidam aiunt dici ſolere in eos, qui cū antea fuerint audaculi, & confidentes, poſtea, periculo deguſtato, plane timidi videntur. Nondum ſatis liquet, vtrum à mure in pice deprehenſo ſit tranſlata allegoria, ſicuti placet Diogeniano: an ab illo, de quo meminit Herodotus primo lib. in pice deprehenſo, atque ita pœnas dante: an à pugile illo Tarētino, de quo dictum eſt: vt in πίσσῃ ſit alluſio ad nomen vrbis, apud quam celebrantur certamina Theocritus in Idyllio ξ.

Νῦν δ' ἤδη ὡς μῦς, φαντὶ Θυώνιχε, γευόμεθα πίσσας.

id eſt:

Nunc, tandem, ſicuti mus, vt aiunt, Theonyche guſtauimus picem. Porro ſiue ad animal referas, ſiue ad pugilem, nomine murem, eadem ferme manet adagij ſignificatio, videlicet, experientiam male ceſſiſſe. Siquidem mus imperitus, ſi quando in picem, inciderit, aut perit, aut vix eluctatur: ac deinde periculi memor timet contingere. Et pugil ante ferox, & iactabundus, ſimulatque certamen Olympiacum expertus eſt, ſenſitque quanti conſtiterit ea victoria, deinceps abſtinuit. Huc ſpectat illud Horatianum.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuit,

Itidem iuuenes bellorum imperiti, facile bellum ſuſcipiunt. Senes experti, quantum malorum agmen ſecum trahat bellum, reformidant. Quare non intempeſtiue dicetur in eum, quem pœnitet experimenti: aut qui rem, parum fœliciter tentatam, iterum aggredi refugit. Finitimum illis, alibi dictis, Sero ſapiunt Phryges, & Cumani ſero ſapiunt, &, Piſcator ictus ſapiet. Eſt autem hæc vna præcipua peſtis vitæ mortalium, quod non perinde diſcimus cauere malum, atque admiſſo mederi. Quæritur hoc Plato libro De legibus decimo: οὐκ ἐπὶ τὸ μὴ δρᾷν τὰ ἄδικα τρεπόμεθα οἱ πλεῖστοι, δράσαντες δ' ἐξακεῖσθαι πειρώμεθα, id eſt, Non huc incumbimus plerique, ne committamus iniuſta, ſed, vt poſtea quam fecerimus, medeamur. Atqui, iuxta Plautum, Nimio ſatius eſt non admittere malum, quam ad miſſo mederi.

Delphicus gladius.

Δελφικὸν ξίφος, id eſt, Delphicus gladius. De re dicebatur, ad diuerſos vſus accommodabili. Quemadmodum ijsdem vaſculis, & poculorum vice in conuiuijs, & clypeorum vice in bellis vtebantur. Nam Delphicus gladius ad eum modum erat fabrefactus, vt eodem ſimul & ſacras mactarent victimas, & nocentes afficerent ſupplicio. Meminit huius gladij, cum Euripides in tragœdijs, tum Ariſtoteles Politicorum libro primo diſſerens naturam nō gignere ſingula ad plures vſus, ſed vnumquodque ad ſuum peculiarem, propriumque finem: οὐδὲν γὰρ ἡ φύσις ποιεῖ τοιοῦτον, οἷον χαλκοτύποι μάχαιραν δελφικὴν πενιχρῶς, ἀλλ' ἓν πρὸς ἕν, i.

Neque

Digitized by Google

Neque enim natura tale quippiam facit, quemadmodum ærarii fabri gladium Delphicum, quaſi per inopiam, ſed vnumquodque ad ſingula. Meminit itidem huius rei, libro De partibus animalium 4. tractans de linguis inſectorũ, quæ pluribus funguntur officiis, ſimul & tentantes cibum, & attrahẽtes, & ſpiculi vice aduerſus iniurias defendentes, id quod negat facere naturam, niſi coactam inopia, vt idem inſtrumentum ad vſus diſſimiles accommodet, quandoquidem ad defendendum magis appoſitum videatur, quod ſit acutiſſimum, ad guſtãdum, quod ſit fungoſum. Vbi enim, inquit, licet duobus vti ad duo opera, nec aliud impedit, nihil tale natura facere ſolet, quale per inopiã ars excuſoria obeliſcolychnium, ex veru lucernaq; componit. Attamen, ſi id fieri non poteſt, eodem ad plura abutitur. Vnde videtur ὀβελισκολύχνιον iucundius quadraturum prouerbio, quam Delphicum gladium, niſi forte hic ipſe Delphicus eſt gladius. Item Euripides in Oreſte:

Θανεῖν γὰρ αὐτῷ μοῖρα δελφικῷ ξίφει.

id eſt:

Fatale enim illi eſt, enſe Delphico mori.

Quadrabit igitur vel in pauperes, qui ob penuriam, eandem veſtem, aut aliam rem quampiam ad varios vſus accommodant: aut in vitioſum procœmium, & diuerſis cauſis applicabile. Licebit & in ſerium ſenſum accõmodare prouerbium, vt, ſi quis eruditionem Delphicũ appellet gladium, quod in omni ætate, omni vitæ cõditione ſit vſui. Nam literæ iuuenibus ſunt neceſſariæ, ſenibus iucundæ: pauperibus opes ſuppeditãt, opulentis adiungunt ornamentum: in rebus aduerſis ſolatio ſunt, in ſecundis gloriæ, claro natis genere ſplendorem augent, obſcuro genere natis, claritatis initium conciliant.

Antequam incipias, conſulto.

ANTEQVAM incipias, conſulto, vbi conſulueris, mature facto opus eſt. Hanc ſententiam Salluſtianam Ariſtoteles vt prouerbialem refert libro Moralium quinto, & Nicomachiorum ſexto, καί φασι πράττειν μὲν δεῖ ταχὺ τὰ δόξαντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως, id eſt, Et aiunt quidem mature faciunda, quæ decreta ſint: cæterum lente, cunctanterque deliberandum. Diogenes Laertius huius dicti auctorem facit Biantem. In hanc ſententiã copioſius diximus in prouerbio, σπεῦδε βραδέως. Laudatur hoc nomine Datames Æmilium probum, quod, vbi cogitaſſet, facere audebat cogitata, ſolitus cogitare prius quã conari.

Margites.

MARGITEN pro ſtupido dixit Lucianus in Hermotimo: Ἀλλ' οἴει μαργείτῃ τινὶ διαλέγεσθαι, id eſt, Sed exiſtimas te cum Margite quopiam loqui. Hunc ita deſcribit Homerus, citante Ariſtotele libro Moralium Nicomachion ſexto:

Τὸν δ' οὔτ' ἄρ σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν, οὔτ' ἀροτῆρα,
Οὔτ' ἄλλως τι σοφόν.

id eſt:

Hunc neq; foſſorem voluerunt numina diuûm
Eſſe, nec agricolam, nec in vlla præterea re
Scitum aut egregium.

Suidas docet, Margiten fuiſſe quẽpiam ob inſignem ſtultitiam celebrem, qui non potuerit numerare ſupra

ſupra quinque, ſponſam ductam nõ auſus eſt attingere, veritus, ne ſe apud matrem incularet. Cum iam eſſet factus iuuenis, rogauit matrem, an ex eodem patre nata eſſet. Quamquam hæc alii tribuunt Melitidi, alii Corœbo, de quibus ſuo dicetur loco. Satis apparet, vocem eſſe fictam à μὴ, & ἔργον, quod ad nullam actionem eſſet vtilis. Erat autem Margites, titulus operis, quod à quibusdam tribuebatur Homero. id, vt videtur, intercidit. Indicat hæc interpres Ariſtophanis in Auibus. Conuenit cum illo Heſiodio, Nulla in parte vtilis, qui nec ipſe ſapit, nec aliis obtemperat: & Nullo in numero.

Quod factum eſt, infectum fieri non poteſt.

Nihil hac ſententia vulgatius. Quod factum eſt, infectum fieri nõ poteſt. Extat apud Terentiũ in Phormione. Ariſtot. libro Moralium Eudemiorum quinto: τὸ δὲ γεγονὸς οὐκ ἐνδέχεται μὴ γενέσθαι, id eſt, Fieri non poteſt, vt, quod factum eſt, ſit infectum. Mox citat carmen ex Agathonis tragœdia.

Μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται,
Ἀγένητα ποιεῖν, ὅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα. id eſt:
Etenim illud vnum ipſi negatum eſt & Deo, vt
Infecta reddat, facta quæ fuerint ſemel.

Vſurpatur in epiſtolis Ciceronis ad Atticum nõ ſemel verſus ille Homericus, ex Iliados σ & τ.

Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ,
id eſt:
Iſta moleſta licet anteacta valere ſinamus.

Nec inſcitum Phocylidis carmen:

Μηδὲ παρερχομένοισι κακοῖς τεύχου τεὸν ἦτορ.
Οὐκ ἔτι γὰρ δύναται τὸ τετυγμένον εἶναι ἄτυκτον.
id eſt:
Neve malis iam præteritis animum excrucïaris.
Quod ſemel eſt factum, fieri infectũ haud queat vnquam.

Eandem ſententiam habet Pindarus Olympiorum hymno ſecundo:

Τῶν δὲ πεπραγμένων
ἐν δίκᾳ τε καὶ παρὰ δίκαν,
ἀποίητον οὐδ' ἂν
χρόνος ὁ πάντων πατὴρ
δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος. id eſt:

Eorum, quæ facta ſunt, ſiue iure, ſiue præter ius, nihil vt ſit infectum, nec tempus quidem efficere poſſit opere perfecto.

Mendacem memorem eſſe oportet.

Qvinctilianvs Inſtitutionum oratoriarum libro quarto, ſententiam hanc prouerbii vice citat: Mẽdacem memorem eſſe oportere. Item Apuleius in Apologia Magiæ ſecunda: Sæpe, inquit, audiui, non de nihilo dici: Mendacem memorem eſſe oportet. D. Hieronymus, Oblitus veteris prouerbii, Mendaces memores eſſe oportere. Satis liquet adagii ſenſus, nempe perdifficile eſſe, vt, qui mentitur, ſemper ſibi conſtet, niſi ſit ſumma memoria. Eſt autem fictarum rerum memoria non paulo difficilior quam verarum. Proinde plerumque deprehenduntur hoc pacto mẽdaciorum architecti, dum obliti, quæ prius dixerint, diuerſa à ſuperioribus loquuntur. Sic deprehenditur apud Terentium Dauus, ſic Pſyches Apuleianæ commentum a ſororibus ſentitur.

Malus

Malus cum malo colliqueſcit voluptate.

Κακὸς κακῷ γὰρ συντέτηκεν ἡδονῇ:

id eſt:

Etenim improbo vir eſt voluptati improbus.

Refertur ab Ariſtotele inter ſimilitudinis adagia, libro Moraliũ Eudemiorum ſeptimo: Malus malo iucundus, ob vitiorum commercium & ſocietatem.

Iuuenalis item:

Magis inter molles concordia.

Ab eodem in Magnis moralibus adducitur ex Euripide. Æſchines ad Timarchum citat ex Euripidis Phœnice eandem ſententiam:

Οςις δ' ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνὴρ
Οὐ πώποτ' ἠρώτησα, γινώσκων ὅτι
Τοιοῦτός ἐςιν οἷς περ ἥδεται ξυνών.

id eſt:

At cum malus quicunque gaudet viuere,
Nunquam rogaui: noui eum, quod talis eſt,
Cuiusmodi ſunt, queis amat conuiuere.

Amicitia ſtabilium, felicitas temperantium.

ARISTOTELES libro Moraliũ Eudemiorum ſeptimo, ſententiam hanc velut è medio ſumtam refert, Amicitiam eſſe ſtabilium, & felicitatem eorum, qui ſua ſorte contenti ſunt: Ορθῶς λέγεται ὅτι ἡ φιλία τῶν βεϐαίων, ὥσπερ ἡ εὐδαιμονία τῶν αὐταρκῶν. Amicitia virtute, non pecuniis, aut forma concilianda eſt. Etenim, ſi rebus caducis concilietur, caduca ſit & ipſa neceſſe eſt. Nihil autem in rebus humanis ſtabile, præter vnam virtutem, quæ ſola fortunæ ludibriis obnoxia nõ eſt. Deinde felicitas hominis non eſt in facultatibus ſita, quæ cupiditatem animi non explent, ſed irritant, verum in hoc, vt ſuam quiſque fortunam boni conſulat. Ariſt. libro Rhetorum ſecundo, pro exemplo ſententiæ ſimplicis, ac dilucidæ, ſi quis incipiat, ponit hunc verſiculum:

Οὐδεὶς ἐραςὴς ὅςις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ.

id eſt:

Haud quiſquam amator eſt, ni amarit iugiter.

Huic adſtipulatur illud Senecæ; Amicitia, quæ deſinere potuit, nunquam vera fuit.

Leonis catulum ne alas.

ÆSCHYLI ſententia prouerbialis refertur apud Ariſtophanem in Ranis:

Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν,
Μάλιςα δὲ λέοντα μὴ 'ν πόλει τρέφειν,
Ην δ' ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν.

id eſt:

Catulum nec alas leonis in republicá,
Ac maxime ipſum ne leonem alas ibi,
Quod ſi quis alitur, obſequendum moribus.

Refert hunc locum Valerius Max. libro ſeptimo, capite de ſapienter dictis. Admonet ænigma, non eſſe fouendam potentiam, quæ leges poſſit opprimere: quod ſi forte talis quiſpiam extiterit, non eſſe è Republica decertare cum illo, quem nequeas niſi magno Reipublicæ malo deuincere. Tyrannus aut ferendus eſt, aut non recipiendus.

Qui bene coniiciet, hunc vatem.

M. TVLL. in opere De diuinatione libro 2. ſcribit Græcum verſiculũ vulgo iactatum extare in hanc ſententiam:

tentiam: Qui bene coniiciet, vatem hunc perhibeto optimum. Citat autem eum verſiculum Plutarchus in libello De reſponſis Pythiæ: ὁ μὲν εἰκάζων καλῶς, ὃν ἄριστον μάντιν ἀνηγόρευκεν ἡ παροιμία, id eſt, Bene coniectans, quem optimum vatem appellauit prouerbium. Quamquam hic in Plutarcho locus mutilus erat & lacer: Attamen colligi poteſt carmē huiuſmodi fuiſſe:

Μάντις γ᾽ ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς.

Atque ita citāt ex Euripide in libro De defectis oraculis. Citat & M. Tullius libro ad Atticum ſeptimo. A te, inquit, expecto futura. μάντις γ᾽ ἄριστος. Huc alluſit Theocrit⁹ in Piſcatoribus, ſi modo Theocriti ſunt illa:

Οὗτος ἄριστος
Εστὶν ὀνειροκρίτας. ὁ διδάσκαλός ἐστι παρ᾽ ᾧ νοῦς.

id eſt:

Nemo
Somnia coniectat melius, quam mente magiſtra
Qui regitur.

Admonet adagium, futurorum præſcientiam non è ſortibus, aut auguriis petenda eſſe, ſed à prudentia. Siquidem, qui prudētia ſit præditus, is ex præteritorum, præſentiumque coniecturis facile proſpiciet, quid ſit euenturum. Proinde nō iniuria ſcripſit Ariſtoteles libro Moralium 7. Φρονίμων καὶ σοφῶν ταχεῖαν εἶναι τὴν μαντικὴν, καὶ μόνων, id eſt, prudentium, atque ſapientium hominum celerem eſſe diuinationem, & horū tantum.

Pannus lacer.

HOMINEM iam faſtiditum, & reiectum, ῥάκος πολυσχιδὲς appellant Græci, id eſt, pannum vndique lacerum. Sumta metaphora à veſte longo vſu detrita, atque ob id reiecta, cū noua fuerit in pretio. Sic autem quidam amicis vtuntur, vti veſtibus, dū vſui ſunt, ac vigent, amplectuntur, curant, oſtentant, ſimul atque vel ætate defecti ſunt, vel alioquin vtiles eſſe deſierunt, negligūt, ac reiiciunt. Lucianus: Ἄχρι δή σε τὸ τοῦ λόγου τοῦτο, ῥάκος πολυσχιδὲς ἐργασάμενος, ἐξώσῃ, id eſt, Donec, vbi te iam, iuxta id, quod dici ſolet, pannum vndique lacerum reddiderit, expulerit. Idem in eodem dialogo, nempe de Mercede ſeruientibus, ſimilitudinem affert de nouis calceis, qui tantiſper in pretio ſunt, dum noui nitent, iidem, vbi luto ſorduerunt, in angulum abiiciuntur aliquo, atque ibi nullo curante, ſitu, cimicibusque opplentur. Solon eos, qui exercerentur ad Olympiaca certamina, primū dicebat eſſe ſumtuoſos, & ob id Reipublicæ graues, vbi viciſſent, ob faſtum eſſe detrimēto ciuitati, poſtremo, cū ſenuiſſent, iam prorſus eſſe inutiles. Ad id exprimendum Laertius citat verſiculum Euripidis:

Τρίβωνες ἐκλιπόντες οἴχονται κρόκας.

id eſt:

Filis ſolutis lacera pereunt pallia.

Metum inanem metuiſti.

Ἀδεὲς δέδιας δέος, id eſt, Inanem metuiſti metum. Vbi quis formidat in re tuta. Virgilius:

Omnia tuta timens.

Ineſt autem in ipſa Græcanici dicti figura prouerbiale quiddam propter ἀντίθεσιν. Velut in his quoque: Ἄδωρα δῶρα, δεσμὸς ἄδεσμος, παρθένος ἀπάρθενος, νύμφη ἄνυμφος, κῆπος ἄκηπος, atque id genus aliis, de quibus iā nō ſemel admonuimus. Græci dicūt μορμολύττειν, nam μορμολύκειον Græcis perſona eſt, laruæ, aut malo genio ſimilis, qua pueros territant quidam.

Baſi-

Baſilius Athanaſio: ἦ κομιδῇ γ᾽ ἂν παῖς εἴην τὰ τοιαῦτα μορμολύκεια δεδοικώς, id eſt, Sane vehementer eſſem puer, ſi talibus terriculamentis expaueſcerem. Refertur adagium in Collectaneis Plutarchi, ſi modo titulo eſt habenda fides.

Multis paraſangis præcurrere.

Πολλοῖς παρασάγγαις ὑπερδραμεῖν. id eſt, Multis paraſangis præcurrere, dicitur, qui longo interuallo præcedit, multisq; partib. ſuperior eſt. Et apud Athenæum lib. Dipnoſophiſtarũ tertio Πολλοῖς παρασάγγαις ὑπερδραμόντες τὸν σικελιώτην διονύσιον, id eſt, Multis paraſangis ſuperantes Siculum illum Dionyſium. Id, quo magis ad animi res transferetur, hoc erit venuſtius. Paraſangam autem Perſæ triginta ſtadiorum ſpacium vocant vt locis aliquot indicat Herodotus, qua voce vſus eſt Lucianus in Icaromenippo: quem dialogum nos olim Latinitate donauimus.

Putre ſalſamentum amat origanum.

Clearchvs apud Athenæum libro tertio.

Σαπρὸς τάριχος τὴν ὀρίγανον φιλεῖ.
id eſt:
Putrida ſalſamenta amant origanum.

Origanum autem herba eſt acri ſucco, qualis & Thymbra. Quin & hodie frugi patresfamilias carnibus jam obolentibus addunt acetum origani loco, ne ſentiatur putris odor. Apte dicetur de re per ſe parum honeſta, aut iucunda, atque ob id exoticis condimentis & honeſtamẽtis egente. Qui mos etiam hodie ſordidis, vt piſcibus ſupputribus, (ne quid offendat edentes putor) acidã admiſceant. Veritas per ſe placet, honeſta per ſe decent. Falſa fucis, turpia phaleris indigent, hoc eſt, putre ſalſamentum origano.

Voracior purpura.

Athenævs libro tertio Dipnoſophiſtarum ex Apollodoro huiusmodi quoddam refert prouerbium: λιχνότερα τῶν πορφυρῶν, id eſt, Edaciora purpuris, idque ductum exiſtimat, vel à tincta purpura, quę omnia, quibus admota fuerit, velut ad ſeſe rapit, ſuoque colore res vicinas inficit, additque lucem: vel ab animante ipſo, quod, quidquid nactum fuerit, retinet, ac deuorat. Vtrunque propemodum licet è Plinij verbis colligere. Siquidem libro nono c. 36. de colore ſcribit in hunc modum: Sed purpurę florem illum tingendis expetitum veſtibus, in medijs habent faucibus. liquoris hic eſt minimi in candida vena. Vnde pretioſus bibitur, nigrãtis roſæ colore ſublucens, reliquum corpus ſterile. Ac paulo poſt: Hinc (aut, vt alij legunt, Huic) faſces, ſecuresque Romanæ viam faciunt. Idemque pro maieſtate in pueritia eſt: diſtinguit ab equite curiam: diis aduocatur placandis: omnemque veſtem illuminat: in triumphali miſcetur auro. Quapropter excuſata & purpuræ ſit inſania. De voracitate mox hæc ſubijcit: Lingua purpuræ longitudine digitali, qua paſcitur deuorando reliqua conchylia. Tanta duritia aculeo eſt. Conueniet in edaces: aut in eos, qui omnia in ſuum compendium vertunt. Tale quiddam cogitaſſe videntur poetæ, qui Midam finxerunt contactu corporis omnia vertentem in aurum.

Digitized by Google

*Tarichus aſſus eſt, ſimul atq; vi-
derit ignem.*

Τάριχος ὀπτὸς εὐθὺς ἂν ἴδῃ τὸ πῦρ.
id eſt,

*Tarichus aſſus mox vt ignem vi-
derit.*

Athenæus libro 3. proverbii loco citat. Eſt autem Tarichus, piſcis ſalſus, de quo nonnulla in proverbio, Si non adſunt carnes. idem eſt cum illo, ἀφύα ἐς τὸ πῦρ. Quod ante iam expoſuimus in proverbio, Aphya in ignem. Eodem in loco refert & hunc verſum ceu proverbialem:

Οὐκ ἂν πάθοι τάριχος, ὧν τις ἄξιος.
id eſt,

*Tarichus haud laturus eſt, queis
dignus eſt.*

*Non ſunt amici, amici qui de-
gunt procul.*

Τηλοῦ φίλοι ναίοντες οὐκ εἰσὶν φίλοι,
id eſt,

*Haud eſt amicus, amicus abſit ſi
procul.*

Hanc parœmiam recenſet Athenæus lib. Dipnoſoph. 4. eamque omnium μισανθρωποτάτην, id eſt, inhumaniſſimam vocat: videlicet quod abſentium amicorum memoriam obliterare videatur. Eſt omnino ex amicis, qui adſunt, vberior amicitiæ fructus, propter officia mutua, conſuetudinemq; quotidianam. Præterea vulgo fit, vt ſimulatque è conſpectu neceſſariorum ſeiuncti ſumus, obrepat obliuio quædam familiarium: vt id iam omnibus in ore ſit, Qui ſemotus ſit ab oculis, eundem ab animo quoque ſemotum eſſe. Ariſtot. lib. Moralium Nicomachiorum 8. fatetur locorum ſeiunctionē non dirimere quidem amicitiam, ſed tamen officia interrumpere. Et, quoniam vulgus amicitias vtilitate probat, ſublatis officiis, velut alumnis amicitię, emoritur & amicitia. Proinde Heſiodus, vicinos potiſſimū ad conuiuium vocandos eſſe monet.

Καλεῖν, inquiens, ὅς τις σέθεν ἐγγύθι ναίει. Terentianus item Chremes in propinqua amicitiæ parte ponit Vicinitatem.

Nec abludit hinc Propertius li. 3.

*Quantum oculis, animo tam procul
ibit amor.*

Quamquam non apparet, quamobrem Athenæo videatur adagium hoc vſq; adeo ab humanitate alienū. Quandoquidem, vt opinamur, non tam docet, quid nobis faciundū ſit, quam admonet, quid vulgo factitetur. Quotū autem quemq; reperias amicum tam certum, qui, ſi abſis, nō ſui diſſimilis eſſe incipiat? Proinde proverbio hoc, veluti Delphico gladio, vtrolibet pacto vtaris licebit: vt intelligas, aut non eſſe fidendū amicis, qui longo locorū interuallo ſeiuncti ſunt, aut non eſſe colendos amicos longinque diſſitos, vnde non queas multū ſentire commoditatis, ſed hos potius, quibus præſens præſentibus fruare.

*Perſæpe ſacra haud ſacrificata
deuorat.*

Ἄθυτα δ' ἱερὰ πολλάκις κατεσθίει. i.
*Perſæpe ſacra haud immolata de-
uorat.*

Senarius eſt apud Athenæum lib. 4. Simonidis, in mulierem quandam male moratam & auidam in conuiuiis. Concinne dicetur in eos, qui ventris impulſu, ſtatim ad deuorãdas epulas irrumpunt, nō exſpectatis cæremoniis. Neq; intempeſtiuiter dicetur in eos, qui non expectata iuris ratione, hæreditatem inuadunt, & aliena per vim occupãt. Ductū à victimis, quas fas non erat cõtingere, niſi

myſteriis peractis. Et Plato vult, etiam in conuiuiis prælibari diis, & menſam rem ſacram exiſtimauit antiquitas, teſte Plutarcho, vnde fit, vt his etiam temporibus nefas putent ἀνίπτοις χερσὶν, id eſt, illotis manibus accedere.

Chius dominum emit.

Χῖος δεσπότην ὠνήσατο, id eſt, Chius dominum mercatus eſt. In eos quadrabit, qui ſibiipſis malum accerſunt. Vſus eſt hoc adagio Eupolis in amicis, Athenæo teſte lib. Dipnoſoph. 6. Natum, ait, inde, quod cum Chii primi ſeruis mercenariis inſtituiſſent vti, poſtea, ſubacti à Mithridate Cappadoce, propriis ſeruis vincti ſunt traditi, vt in Colchorum regionem deportarentur, idque illis aliquãdo euenturũ oraculum prædixerat. Huius hiſtoriæ auctores citat Nicolaũ Peripateticum, & Poſidonium Stoicum. Nec Stephanus tacuit, hanc gentem primum vſam famulis θεράπουσι, quemadmodum Lacedæmonii vtebantur, quos vocabant εἵλωτας, id eſt, captiuos: Sicyonii quos dicebant κορυνηφόρους, id eſt, clauigeros, à claua: Itali Pelaſgis: Cretes quos appellant δμωίτας. Eſt autem Χῖος clariſſima Ionum inſula, habens eiuſdẽ nominis ciuitatem, Poſſeſſiuum circumflexe ſcribitur Χῖος.

Anima, & vita.

Ζωὴ, καὶ ψυχή, id eſt, Anima & vita, de re ſupra modum ſuaui. Proverbiũ natum in cubilibus, atque inde deductum in communem ſermonem. Videtur autem peculiare fuiſſe mulieribus. Iuuenal.

Ζωὴ καὶ ψυχή, modo ſub lodice relictas
Vteris in turba.

Item Martialis epigrammatũ lib. 10. in Læliam.

Ζωὴ καὶ ψυχή, laſciuum congeris vſque.
Proh pudor, Herſilia ciuis, & Ægeria.

Huc reſpexit Iuuenalis, cum ait:

Concumbunt Græce.

Heſiodus pecuniam, animã mortalibus eſſe dicit:

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι. id eſt,

Pecunia enim anima eſt miſeris mortalibus.

Et Ariſtoteles pecunias velut alteram hominis animam eſſe ſcripſit. Nihil autem eſt vita, neq; iucundius, neque carius.

Qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt.

Virgilius in Pharmaceutria:

Credimus, an qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt.

Seruius proverbialiter admonet dictum a poeta. Nam quod quiſque ſperat, facile credit. Et tarde, quę credita lædunt, credimus, vt ait Ouidius. Metus autem, & ſpes, vt eleganter, & vere ſcripſit Lucianus in Pſeudomãte, diuinationem & auguria repererunt. Qui impenſe cupiunt, ſuis votis vndecunq; blandiuntur, & quiduis in omen optati euentus trahunt. Rurſum, qui miſere metuunt, quãuis ex re ſolatium formidinis aucupantur. Non vſquequaq; diſcrepat ab hoc Terentianum illud, Mihi nõ fit veriſimile. Atqui ipſis commentũ placet. Non videtur alienum ab hac forma Theocriticum illud:

Πᾶσα κύων ἄρτως μαντεύεται, ἰχθύα κἠγών. id eſt,

Somnia cuncta canum panes, ego ſomnio piſcem.

Qui ſuis votis blandiuntur, ij Gręcis dicuntur ἑαυτοῖς ὀνειροπολεῖν, id eſt ſibi ipſis ſua interpretari ſomnia, ꝙ omnia rapiunt in alimentũ ſpei ſuæ.

Poly-

ed by Google

Polypi.

Polypi proverbio dicebantur olim, vel ſtupidi, ſtolidique, vel rapaces, & vncis vnguibus homines. Siquidem ob eam cauſam Polypo ſtultitiam tribuunt, quod ad manum captantis vltro mouetur, nec aliter capitur, niſi quod non cedat, auctore Athenæo. Adſcribitur autem rapacitas tenacitasq;, quod, quidquid brachiorum flagellis nactus fuerit, ſuctu trahat, ac retineat. Plautus in Aulularia. Ego iſtos noui polypos, qui vbi quidquid attigerint, tenent: Nihil autem vetabit, quo minus polypos appellemus eos, qui ſemet in omnem habitum vertunt, omnibus aſſentantes. Quos eleganter notat Phocylides,

Μηδ' ἕτερον κεύθης κραδίῃ νόον, ἄλλ' ἀγορεύων.

Μηδ' ὡς πετροφυὴς πολύπους κατὰ χῶραν ἀμείβου. id eſt,

Pectore neue aliud celes, aliudq; loquare,

Proq; loco variere, petris vti polypus hærens.

Ion, apud Athenæum lib. 7.

Στυγῶ μελαμπαικτῆρα πουλύπουν χρόας. id eſt,

Odi colore ſubinde vario polypum.

Huc pertinet, quod admonet Plautus, vt qui ſapit, bonus ſit bonis, malis malus. Hoc nomine laudat Pindarus in Nemeis hymno 4. quendã, *Μαλθακὸς μὲν φρονίμοις ἐσλοῖς, τραχὺς παλιγκότοις ἔφεδρος*. id eſt, Mollis erga bonos, aſper vero inſidiator erga moleſtos aduerſarios. Non abludit hinc, quod ibidem habetur hym. 3. *Ἐν παισὶ νέοισι παῖς, ἐν δ' ἀνδράσιν ἀνήρ, τρίτον ἐν παλαιτέροισι μέρος, ἕκαστον οἷον ἔχομεν βρότεον ἔθνος*, id eſt, Inter pueros teneros puer, inter viros autẽ vir. Tertia inter ſeniores pars, quodq; vt habemus mortale genus. Laudat Pindarus hominem omnium moribus & ætatibus ſeſe attemperantẽ. Eodem titulo laudat quempiam in Pythiis hym. 8. *Τὺ γὰρ τὸ μαλθακὸν ἔρξαι τε καὶ παθεῖν ὁμῶς ἐπίστασαι, καιρῷ σὺν ἀτρεκεῖ*, id eſt, Tu enim & humaniter agere noſti, & affectum ſumere tempori congruentem. Rurſum eiuſdem operis hym. 4. *Κεῖνος γὰρ ἐν παισὶ νέος, ἐν δὲ βουλαῖς πρέσβυς.* id eſt, Nam ille inter pueros iuuenis, in conſiliis vero ſenex. Idem eiuſdem operis hym. 2. *φίλον εἴη φιλεῖν, ποτὶ δ' ἐχθρὸν ἅτ' ἐχθρὸς ἐὼν λύκοιο δίκαν ὑποθεύσομαι.* id eſt, Amicum contingat amare, cæterum aduerſus inimicum tanquam inimicus, lupi more incurram, ſiue inſidiabor.

Nullus malus magnus piſcis.

Οὐδεὶς κακὸς μέγας ἰχθύς. id eſt,

Nullus malus magnus piſcis.

Ænigma proverbiale dici ſolitum in homines prægrandi quidem corpore, ceterum ingenio nullo. Clearchus in commentario de proverbiis apud Athenæum lib. 8. hinc ortum ſcripſit. Stratonicus citharœdus, cũ Porpin vidiſſet Rhodium citharœdum ingenti corporis mole, verum arte non perinde magnum, percunctantibus quibuſdam, quisnã is eſſet hunc ad modum reſpondit, *οὐδεὶς, κακός, μέγας ἰχθύς*, ancipiti dicto ſignificans illum, nullum, id eſt, nullius eſſe pretii, malum & improbum, magnũ corpore, deniq; piſcem, quia mutus eſſet, & infacundus ac male canorus. Theophraſtus De riſu fatetur dictũ quidem eſſe à Stratonico, ſed non in Porpin, verum in Simylam hiſtrionẽ, *μέγας, οὐδείς, σαπρός, ἰχθύς*, id eſt, Nullus, magnus, putris, piſcis. Sed elegãtius, quod retulit Clearchus, propter amphibologiam non inuenuſtam.

Ariſtoteles in eodem mox loco apud Athenæum ſuper hoc adagio fabulã huiuſmodi refert in Repub. Naxiorum. Apud Naxios, locupletes quidẽ plerique vrbem habitabant, cæteri vero ſparſi per vicos agebãt. In quodam itaq; vico, cui nomen Leſtadæ, Telegoras habitabat prædiues, ac nobilis, multæq; apud plebẽ auctoritatis, cui cum alii complures honores habebantur, tum præcipue muneribus quotidianis ciuium honorabatur, adeo, vt, qui vendebant, ſi quis minoris liceretur, quam vellet, dicere ſoliti ſint, ſe malle dono dare Telegoræ, quam tanti vendere. Quidam igitur adoleſcentes, cum piſcẽ ingentem licitarentur, ac piſcator ex more diceret, ſe malle Telegoræ dono mittere, quam tanti vendere, moleſte ferentes eadem audire toties, ſimulata benevolentia, ad Telegorã adduxerunt emptum piſcem. Quem cum ille libenter accepiſſet, tũ ipſum adorti ſunt; tum filias iam nubiles conſtuprarunt. Quod factum, indigne ferentes Naxii, abreptis armis inuadere conati ſunt adoleſcentes, tantaq; hinc orta ſeditio, vt Lygdamis, huius tumultus præfectus, poſt arrepta tyrannide patriam oppreſſerit. Hactenus Ariſtoteles. At hæc, nõ videmus, quid ad proverbium faciãt, niſi duo faciamus proverbia, quorũ hoc poſterius ſic efferatur, Citius Telegoræ donarim, quam tanti vendam. Nam Athenæus indicat Ariſtotelem de proverbio diſſeruiſſe. Videtur eſſe ſenarius, ſed inuerſo dictionum ordine perturbatus. Conſtabit ſi legas: *οὐδεὶς μέγας ἰχθὺς κακός.*

E ſquilla non naſcitur roſa.

PROVERBIALI figura dixit Theognis:

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὐδ' ὑάκινθος,
Οὐδέ ποτ' ἐκ δούλης τέκνον ἐλεύθερον.
id eſt,
Non etenim è ſquilla roſa naſcitur aut hyacinthus,
Sed neq; ab ancilla filius ingenuus.

Admonet adagium, è probis parentibus naſci liberos probos, ex improbis improbos. Simili forma dixit Horatius in Odis:

Neq; imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Venuſtius erit, ſi ad indocti doctoris indoctum diſcipulum referatur, ad improbi nutricii improbum alumnum. Pertinet adagium ad illam claſſem: *κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν*, id eſt, Mali corui, malum ouum. Et,

Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός.
id eſt,
Prolem probam haud pater progignet improbus.

Eſt autem Squilla, herbæ genus, nõ diſſimilis aloe, de qua multa Plinius in diuerſis locis.

Non omnia poſſumus omnes.

NON omnia poſſumus omnes, apud Virgilium in Pharmaceutria. Proverbialis ſententia, qua vix tritiorem aliam reperies. Sumpta videtur ex Homero, apud quem Iliad. N. Polydamas ſic alloquitur Hectorem:

Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν,
Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐσθλόν, τοῦ δέ τε πολλοὶ ἐπαυρίσκοντ' ἄνθρωποι. id eſt,
Haudquaquam poteris ſortirier o... nia ſolus.

Namq;

Namq; aliis diui bello pollere dederunt,
Huic ſaltandi artem, voce huic, citharaq; canendi.
Rurſum alii inſeuit ſagax in pectore magnus
Iuppiter ingenium, at multis eſt vtilis ille:

Item Odyſſ. θ.

Οὕτως οὐ πάντεσσι θεοὶ χαρίεντα διδοῦσι
Ἀνδράσιν, οὔτε φυήν, οὔτ' ἂρ φρένας, οὔτ' ἀγορητύν.
Ἄλλος μὲν γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ,
Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει. id eſt,

Non ita cæleſtes tribuit ſua dona quibusvis,
Seu formam, ſiue ingenium, vireſve loquendi.
Eſt etenim informis ſpecies cui contigit, atqui
Lingua dote Deus penſat diſpendia formæ.

Euripides in Rhœſo:

Ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πάντ' ἐπίστασθαι βροτῶν
Πέφυκεν, ἄλλῳ δ' ἄλλο προσκεῖσθαι γέρας.

Vt cuncta norit, nemini mortalium
Datum eſt: at alia dos adeſt alii viro.

Eodem pertinet, quod ſcribit Theognis:

Παύροις ἀνθρώπων ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ,
Ὄλβιος ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν.
id eſt,

Sunt pauci, quibus iiſdem & virtus ſuppetit, & res
Felix, cui ſimul hæc ſunt data ſorte Deûm.

Titus Liuius lib. 22. *Non omnia eidē dii dederunt. Vincere ſcis Hannibal, victoria vti neſcis.* Videtur Liuius retuliſſe illud ex Iliados ψ.

- Οὐδ' ἄρα πως ἦν.
Ἐν πάντεσσ' ἔργοισι δαήμονα φῶτα γενέσθαι. id eſt,

- Haud illud contigit vnquā, vt
Omnibus in factis callens appareat idem.

Huc pertinet & Pindaricum illud ex Nemeis:

Τέχναι δ' ἑτέρων ἕτεραι. id eſt,
Artes aliis aliæ.

Interpres oſtēdit, illud Atticis prouerbii loco dictum fuiſſe:

Ἄλλαι δ' ἄλλων ἐπιτεχνήσεις. id eſt,
Alia aliorum inuentiones.

Idem alibi:

Φυᾷ δ' ἕκαστος διαφέρομεν βιοτὰν λαχόντες, ὁ μὲν τὰ, τὰ δ' ἄλλοι.
Τυχεῖν δ' ἕν' ἀδύνατον εὐδαιμονίαν ἅπασαν. id eſt,

Natura differimus, vitam ſortientes, hic hanc, illam alii. Porro fieri nō poteſt, vt omnis felicitas vni contingat. Idem Olym. hym. 1.

Ἐπ' ἄλλοισι δ' ἄλλοι μεγάλοι. id eſt,
In aliis alii magni ſunt.

Idem expreſſius Encomio 8.

Ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλον ἔβαν
Ἀγαθῶν, πολλαὶ δ' ὁδοὶ
Σὺν θεοῖς εὐπραγίας. id eſt,

Alia ad alium venerunt bona, ſed diis fauentibus multę viæ felicitatis. Rurſus eiuſdem tituli hym. 9.

Ἐντὶ γὰρ ἄλλαι
Ὁδῶν ὁδοὶ περαίτεραι,
Μία δ' οὐχ ἅπαντας ἄμμε θρέψει
Μελέτα.

Sunt enim aliæ viæ aliis efficaciores, ſed non omnes nos alet vnū ſtudium.

Multa manus onus leuius reddunt.

VVLGO circumfertur adagium, Multis manibus onus reddi leuius.

Quo ſignificat, etiam difficilia facile cōfici, ſi quis non ipſe ſolus negotium aggrediatur, ſed in plures adiutores & auxiliares partiatur. Sumptum eſt à tollendis oneribus. Videtur autem ea ſententia ab ipſa vſque antiquitate in noſtram ætatem demanaſſe. Legimus. n. apud Heſiodum in opere, cui titulus, ἔργα καὶ ἡμέραι,

Πλείων καὶ πλεόνων μελέτη.

id eſt,

Plus poteſt & plurium induſtria.

Item Homerus Iliados M.

Ἀλλ' ἐφομαρτεῖτον· πλεόνων δέ τοι ἔργον ἄμεινον. id eſt,

Adſitis comites, multorū induſtria namque
Plus pollet, quam paucorum.

Ad hoc reſpexit Euripides in Phœniſſis:

Εἷς δ' ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ. id eſt,
Vir vnus aūt nemo cuncta deſpicit.

Rurſum in Heraclidis:

Μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη.

id eſt,

Inualida pugna eſt vnica tantum manus.

Eodem pertinet, quod alibi retulimus, εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ, id eſt, Vnus vir, nullus vir.

Sine Cerere, & Baccho friget Venus.

TERENTIVS in Eunucho, Verbum hercle hoc verum eſt, Sine Cerere & Libero friget Venus. Dicuntur hæc ſub perſona Chremetis, adoleſcentis ruſtici, qui ſobrius oderat meretrices, poſt idem potus non abhorret. Cibus. n. & potus, irritamenta ſunt libidinis. Elegāter autem Cererem pro cibo, Bacchū pro vino, Venerem pro libidine dixit, continenter in figura perſiſtens. Nam illud ipſum verbum Friget, metaphoram habet, quā Donatus à picatione vaſorū mutuo ſumptā autumat, quod frigida pix non adhæreat. Frigida ꝓfecto, nimiumq; affectata interpretatio, quod quidem tanti viri pace dictum ſit, ſi modo illius eſt interpretamentum. Ardent amantes, & frigent, quæ languent. Horatius:

Non. n. poſthac alia calebo Femina.

Et frigent in vxores mariti, qui non admodum amant. D. Hieronymus, Terētianam ſententiā craſſiore Minerua explicans, Diſtento vētre diſtenduntur ea, quæ ventri adhærent: ſignificans, libidinē eſſe gaſtrimargiæ comitem. Peculiariter autem vinum irritat libidinem. Euripides:

Οἴνου δὲ μὴ παρόντος οὐκ ἔστι κύπρις.

id eſt,

Abſente vino, nulla tūc adeſt Ven⁹.

In Græcorū collectaneis ita legitur:

Νεκρὸν ἀφροδίτη διονύσου δίχα, καὶ δήμητρος. id eſt,
Mortua res Venus ſine Baccho, & Cerere.

Cynicus apud Athenæū libro Dipnoſophiſtarū ſexto, refert eandem ſententiam his fere verbis:

Ἐν τῇ κενῇ γὰρ γαστρὶ τῶν καλῶν ἔρως
Οὐκ ἔστι· πεινῶσιν γὰρ ἡ κύπρις πικρά.

id eſt,

Nam ventri inani nō ineſt formarum amor.
Amara Venus eſt dira quos premit fames

Ac mox ſubiicit carmen Euripidis, quod ille mutuatus ſit ab Achæo Satyrico:

Ἐν πλησμονῇ τοι κύπρις, ἐν πεινῶντι δ' οὔ. id eſt,
Saturo Venus adeſt, famelica nequaquam adeſt.

Athenæus lib. Dipnoſophiſt. I. diſtichon adducit eandem cōplectens ſententiam:

Ἐν πλησμονῇ γὰρ κύπρις, ἐν δὲ τοῖς κακῶς
Πράττουσιν οὐκ ἔνεστιν ἀφροδίτη βροτοῖς. id eſt,
Saturis Venus adeſt, cæterum infelicibus,
Miſeriſq; nulla adeſt Venus mortalibus.

Apud hunc ipſum libr. 10. Ariſtophanes vinum, lac Veneris appellat, quod alat libidinem:

Ἡδύς τι πίνειν οἶνος, ἀφροδίτης γάλα. id eſt,
Vinũ bibenti ſuaue, lac Cypriæ deæ.

Huc pertinet epigramma, quod fertur incerto auctore:

Ἔρωτα παύει λιμός. εἰ δὲ μή, χρόνος,
Ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα τὴν φλόγα σβέσῃ,
Θεραπεία σοι τὸ λοιπὸν ἠρτήσθω βρόχος. id eſt,
Fames amorẽ ſedat: id ſi ſit minus,
Tempus medetur, ſin nec iſta extinguere
Flamam queant, tum reſtat, vt funem pares.

Idem intelligi voluit Apuleius, cum Veneri ebriam cœnam affingit, cũ interim eſuriat Pſyche. Quanquã Ariſtoteles indicat, immodicam vini potionem inutiles reddere ad coitũ. Nam dilui vim ſeminalem, atq; ob eam cauſam Alexandrum Magnum in Venerem parum fuiſſe ſtrenuum, quod eſſet vinoſus. Idq; Theophraſtum dixiſſe narrat Athenæus.

Nauiges in Maſſiliam.

Πλεύσειας εἰς τὴν Μασσαλίαν. Scribit Athenæus lib. 12. Maſſilienſes vſque adeo deliciis effeminatos olim fuiſſe, vt prouerbio dici conſueuerit, πλεύσειας εἰς τὴν Μασσαλίαν, id eſt, Nauiges in Maſſiliam. Non explicat quidem ille prouerbii ſenſum, ſed facile cõiicitur, in molles, & moribus, cultuq; parum virili torqueri debere. Plautus in Caſſina: Vbi tu es, qui colere mores Maſſilienſes poſtulas? Tametſi, quod ait Plautus, nobis potius referendum videtur ad ſeueritatem vitæ, quemadmodum Plutarchus in vita Ageſilai docet, Spartanam diſciplinam appellatam, ſeueram, minimeque deliciis indulgentem. Nam non alia gens laudatior, quam Maſſilienſium, ſi Ciceroni credimus, ſiq; vera memorat Valer. Maxim. libro 2. cap. De inſtitutis, multa commemorans de diſciplina eius ciuitatis, quæ nec mimos vllos in ſcenam admiſerit, ne parum pudicis fabularũ argumẽtis ciuium mores inficerentur, nec eos, qui, religionis prætextu, vitam inertem & otioſam ſectarentur, intra portas recepe-rit. Aliaque id genus de Maſſilienſium ſeueritate referũtur apud auctores, vt appareat, Athenæum non de Gallica Maſſilia, ſed de Lybica loqui, cuius meminit Virgil. quarto Æneidos lib.

Hic mihi Maſſilæ gentis monſtrata ſacerdos.

Quo quidem ex loco coniecturã facere licet, Maſſilos maleficiis olim infames fuiſſe, quemadmodum & Theſſalos. Cæterum, quoniam apud Athenæum Maſſalia eſt, non Maſſilia, fieri poteſt, vt nec ſit Maſſilia, quæ eſt Galliç Narbonẽſis, nec Maſſilia Maurorum, ſed tertia quçpiam. Licet hanc nominum differentiam interdum cõfundant Græci ſcriptores. Stephanus indicat hoc nomine fuiſſe ciuitatem Liguſticæ, Phocenſium coloniam, auctore Hecatæo: Timæum vero illud addere, cũ nauclerus adnauigaſſet, viſo piſcatori proiecto in terram fune, dixiſſe, Alliga rudentem. Et hinc loco nomen indi-

Digitized by Google

inditum Maſſalia: μάσσαι enim Æolibus eſt, quod alii dicunt δῆσαι, ἁλιεὺς piſcator: ex μάσσαι igitur & ἁλιεὺς dicta Maſſylia.

Nauiges Trœzenem.

Πλεύσειας εἰς Τροιζῆνα, id eſt, Nauiges Trœzenem. Euſtathius, enarrās ſecundum Homericæ Iliados librū, ait, dici ſolitum in eos, qui cū mento imberbi eſſent, tamen appoſititis pilis barbam virilem mentirentur. Addit inde natum, quod Trœzenis portus quiſpiam vulgo celebratus ſit nomine Barba. Eſt autem alter Trœzen in Maſſilia.

Attica bellaria.

Πέμματ' ἀττικά, id eſt, Bellaria Attica; De lautitiis, & cupediis. Transferri poteſt ad rem quamcunq; maiorem in modum ſuauem, ac iucundam. Plato Politiæ ſuæ lib. 3. ψέγεις καὶ ἀττικῶν πεμμάτων τὰς δοκούσας εἶναι εὐπαθείας, id eſt, Damnas & Attica bellaria, quæ videntur ad lautitias pertinere.

Nemo bene merito bouem immolauit, præter Pyrrhiam.

Οὐδεὶς εὐεργέτῃ βοῦν ἔθυσεν ἀλλ' ἢ πυῤῥίας, id eſt, Nemo bouem immolauit bene merito, niſi Pyrrhias. Hoc prouerbio quondam vtebantur, ſi quādo quis extitiſſet homo inſigniter gratus, qui beneficium acceptum ampliter repenſaret. Plutarchus in Quæſtionibus Græcanicis, vnde ſit natū adagium, enarrat ad hunc modum: Nauis quædam piratica appulit ad inſulam Ithacenſem, in qua forte fortuna ſenex quidam erat vna cum cadis fictilibus plenis pice. Pyrrhias quidā Ithacenſis, vt opinamur, negotiator, ſenem dato pretio redemit à piratis, non ob id, quod eo ſibi foret opus, ſed partim quod miſertū eſſet ſenilis fortunæ, partim hominis oratione perſuaſus. Emit autem vna cū ſene cados illos picarios, idq; auctore ſene. Deinde, profectis piratis, quo Pyrrhiæ gratiam referret ſenex, quod nō ob lucri cupiditatem, ſed ob beneuolentiam ſeſe liberū feciſſet, indicauit in cadis multam pecuniæ vim pici admixtam, abditā eſſe. Qua reperta, cum Pyrrhias de repente diuus eſſet redditus, cum magnifice collaudauit ſenis erga ſe gratitudinē, tum eidem bouem immolauit officii prçmiū. Atq; hinc re iam peruulgata natū prouerbiū, de gratia prolixe relata. Veteres enim regale ſacrum & magnificū, opiparumque cōuiuium βουθυσίαν appellabant.

Fumi vmbra.

Καπνοῦ σκιά, i. Fumi vmbra. Prouerbiali hyperbole id dixit antiquitas pro re qualibet vili. Sophocles in Antigone:

Τὰ δ' ἄλλα καπνοῦ σκιᾶς οὐκ ἂν πριαίμην. id eſt,
Reliqua fumi vmbra non emerim.

Cum omnis vmbra res quædā eſt inanis, tum vero fumi vmbram pene dixeris vmbrā vmbræ. Exſtat & hoc apud Ariſtophanē. De hoc alias nonnihil attigimus.

Viuum cadauer. Viuum ſepulcrum.

Ἔμψυχος νεκρός, id eſt, Viuum cadauer. Prouerbiali figura dixit Sophocles in Antigone:

- οὐ τίθεμ' ἐγὼ
Ζῆν τοῦτον, ἀλλ' ἔμψυχον ἡγοῦμαι νεκρόν. id eſt,
- Hunc ego viuere,
Haud arbitror, viuum at cadauer iudico.

Refer-

Refertur apud Athenæum libr.12. Euripides in Æolo apud Stobæum:

Φεῦ φεῦ παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει,
Γέροντες οὐδέν ἐσμεν ἄλλο πλὴν ὄχλος
Καὶ σχῆμ' ὀνείρων δ' ἕρπομεν μιμήματα.
Νοῦς δ' οὐκ ἔνεστιν, οἰόμεσθα δ' εὖ φρονεῖν. id eſt,
Heu heu, vetuſtum vt recte habet prouerbium,
Nil aliud atque turba nos ſenes ſumus,
Vmbraq; verũ ſerpim⁹ imitamina
Inſomniorum, cæterum mens haud ineſt,
Quanquam videmur ſapere nobis adprobe.

In eos dicetur, qui ſic viuunt, vt nihil dignum vita agant. Lucianus ſenem decrepitum, ἔμψυχον τάφον, id eſt, Viuum quoddam ſepulcrum appellat. Huc pertinet etiam illud Mimi cuiusdam Laberii apud Gellium:

Similis ſepulcris nil niſi nomen retineo.

Ex fronte perſpicere.

Ex fronte perſpicere dicimus, ꝙ ſtatim & velut ipſo protinus occurſu percipimus. Sumptum ab Phyſiognomicis, qui ſe profitentur ex oris lineamentis, reliquaq; corporis ſpecie, ingenium hominis poſſe deprehendere. M. Tull. ad Antoniũ: Non enim ſolum ex oratione, ſed etiam ex vultu, & oculis & fronte, vt aiunt, meum erga te amorẽ perſpicere potuiſſes. Id adagium etiam hodie vulgo tritiſſimum eſt. Q. Cicero ad fratrem de petitione conſulatus, frontem appellat animi ianuã: Cura inquit, vt aditus ad te diurni, atq; nocturni pateant: neque foribus ſolum ædium tuarum, ſed etiam vultu, & fronte, quæ eſt animi ianua: Quæ ſi ſignificat voluntatem abditã eſſe, ac retruſam, parui refert patere oſtium. Hæc Cicero. Vnde & vera fronte fieri dicuntur, quæ fiunt ex animo. Interdum enim aliud frons loquitur, aliud celat animus. Alluſit huc Ariſtophanes in Equitibus:

Ἐπίδηλον ἡμῖν τοῖς προσώποισιν ποιεῖν
Ἢν τοῖς ἔπεσι χαίρωσι καὶ τοῖς πράγμασιν. id eſt,
Nobis vt ipſis frontibus faciant palam,
An noſtra dicta, ac facta læti comprobent.

Spem pretio emere.

Est lucrum incertum, & in euẽtu ſitum, certo affectare damno. Teren. in Adelphis, Ego ſpem pretio non emo. Hanc ſententiam leno refert illi, Pecuniam in loco negligere, maximũ interdum eſt lucrum. Quadrabit potiſſimum in eos, qui ſpe rerum adducti maximarum, principum fauorem muneribus, obſequiisque captant. Certe ætatis, ac temporis impendio, quo non alius ſumptus carior. Nã ii quid aliud, quam ſpem pretio emunt? Figura mutuo ſumpta videtur à quodam emptionis genere, in quo cõſueuit alea rei, non res emi. Veluti, ſi quis retium iactum emat in piſcando, aut miſſilium prædam in venatu, aut ſi quid aliud eiusmodi. Qua de re multa fit mentio in Pandectis, lib.18. tit. de cõtrahenda emptione: veluti, cum quis emit prouentum agri in annum proximum, aut partum animantis: ſiue, cum emitur captus piſcium, aut auium, aut etiam miſſilium, quam illi vocant aleam: in partu tamen non tenetur emptor, ſi nihil natũ fuerit,

niſi forte hoc per ipſum actũ eſt, ne quid naſceretur: in alea tenet̃, quoniam ſpes empta eſt: tantum in miſſilibus euictio rei captæ perimit ex empto actionem.

Cælum territat.

PROVERBIALIS hyperbole apud Virgilium in Æneide:

- Et cælum territat armis.

Conuenit in minaces, & feroces, Thraſonesq; magniloquos. Sumpta videtur à bello Giganteo, quæ fabula notior, quam vt hic ſit repetenda. Confine huic illud Syneſii in epiſtola contra Andronicum, τῇ κεφαλῇ τὸν οὐρανὸν ἐξαράσσειν ἐπιχειρεῖ, id eſt, Capite cælum perrumpere conatur.

Subere leuior.

Φελλοῦ κουφότερος, i. Subere leuior. Prouerbialis hyperbole in homines inconſtantes, & lubrica fide. Suberis enim lignum cauernoſum, quod in aqua non ſidit, verumetiam retibus, & natantibus adligatur, ne poſſint ſidere. Horatius in Odis:

Quanquam ſydere pulchrior,
Ille eſt: tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Hadria.

Strabo lib. primo, inter hyperbolas prouerbiales hanc quoque commemorat, Subere leuior vmbra. Quanquam hic locus apud Strabonem non caret ſuſpicione mendoſitatis. Græca ſic habent: Καὶ καθάπερ εἰσί τινες ὑπερβολαὶ ἐπὶ ὑπερβολαῖς, ὡς καὶ τὸ κουφότερον εἶναι φελλοῦ σκιὰν, δειλότερον δὲ λαγὼς Φρυγὸς, ἐλάττω δὲ ἔχειν γῆν τὸν ἀγρὸν ἐπιστολῆς λακωνικῆς, Hæc ita vertit Gregorius Tifernas, ſiue Guarinus: Et, ſicut nonnulli ſuper exceſſibus exceſſus ſunt, vt iſtud, Leuiorem ſubere vmbram: & illud, Formidoloſiorem lepore Phrygẽ, & illud, Ager minorem tellurẽ habet, quam epiſtola Laconica. Primũ vmbram eſſe leuiorem ſubere, nõ eſt inſignis hyperbole, imo nulla potius eſt, vt iam demus, Græce recte dici, κουφότερον σκιὰν. Vnde hic pro σκιὰν legẽdum arbitramur σκιᾶς, vt ſic dicta ſit ſuberis vmbra, quemadmodũ dicimus Vmbræ ſomnium. Item δειλότερον λαγὼ Φρύγα, id eſt, timidiorẽ lepore Phryge, quomodo legiſſe videtur interpres. Nec abſurdum, ſi intelligamus Phrygium leporem, velut cæteris pauidiorem, quod ea gẽs imbellis habebatur, & effeminata deliciis. Pindarus in Pythiis hymno ſecundo metaphoram flexit ad laudem hominis, qui, quanquam preſſus calumniis malorum, non deiicit tamen animum, ſed ſe ſuapte natura recipit in apertum, vnde & φελλὸν ἀβάπτιστον appellat, id eſt, ſuber, quod tingi nequeat. Huc reſpexit Horatius Epiſtolarum lib. 1. de Vlyſſe loquens:

Dum ſibi dum ſociis reditum parat, aſpera multa
Pertulit, aduerſis rerum immerſabilis vndis.

Cubito emungere.

Ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος, id eſt, Cubito emungens. Prouerbialis ironia in hominem ſordidi quæſtus, & cõditionis abiectæ. A ſalſamẽtariis ducta, quibus mos eſt narium mucum cubito abſtergere, nimirũ manibus, muria, & ſalſugine oppletis. Bion philoſophus apud Suidam ex Laertio: ἐμοῦ πατὴρ μὲν ἦν ἀπελεύθερος, τῷ ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος, i. Meus pater erat libertinus, cubito emũgens. Celebratur ſcomma M. Tull. tortum in quendam ſalſamentarii filium, cuius tacito auctoris nomine meminit, q̃ ſcripſit

ſcripſit rhetoricen ad Herennium, in ſchematis ſpecie, quæ dicitur ſignificatio per cōſequentiam, Vt, inquit, Si ſalſamentarii filio dicas, Quieſce tu, cuius pater ſe cubito emungere ſolebat.

Iberæ næniæ

IBERAS nænias D. Hieron. nugas appellat, in præfatione, quam appoſuit Moyſis Pentateucho: Quod multi ignorātes, inquit, apocryphorum deliramenta ſectantur, & Iberas nænias libris authenticis præferunt. Idem in duodecim quæſtionibus: Et Iberas nænias, Ægyptiaque portenta ſectari. Iberas nęnias dicit, propter prodigioſas maleficiorum fabulas vulgo iactatas. Nam Iberos maleficiorum infamia laboraſſe, teſtis eſt in Odis Horatius. Niſi quis mauult ad flumen auriferum Tagum referre. Quamquam ipſe D. Hieron. in epiſtola aduerſus Vigilantium, ſatis indicat, de portentis, ac monſtris intelligendum, ſcribens in hunc modum. Et, quia ad radices Pyrenæi habitas, vicinusque es Iberiæ, Baſilidis, antiquiſſimi hæretici, & imperitæ ſcientię incredibilia portenta perſequeris. Athenæus in ſecūdo tradit, Iberos, cum eſſent opulentiſſimi, tamen ob parcimoniam ſemper ὑδροποτεῖν ſolitos, & μονοσιτεῖν, hoc eſt, aquam bibere, & ſolos cibum capere. Cæterum veſtitu fuiſſe ſumptuoſiſſimo. Citat hoc ex Athenæo Stephanus. Sed pro μικρολογίαν deprauatum eſt μακρολογίαν.

Siculæ nugæ, Gerra, Perſolæ nugæ.

SICVLÆ nugæ, prouerbio dicūtur res leuiculæ. Auſonius in epiſtola ad Symmachum, Cogitans, inquit, non illud Catullianum:

Cui dono lepidum, nouum libellum.

ſed amargoteron, & verius,

Cui dono illepidum, & rudem libellum, non diu quæſiui. Tu enim occurriſti, quē ego, ſi mihi poteſtas ſit, ex omnibus vnum ſemper eligerem. Miſi itaque ad te friuola, gerris Siculis vaniora. Porro Siculorum dicacitas nota eſt veterum literis. Nam Siculus fuit Epicharmus, ad cuius exemplar properare Plautus dictus eſt Horatio. Plautus autem in nugis, ac iocis, eſt immodicus, nec raro ineptus. Porro gerras Græci crates vimineas appellant. Ea vox poſtea vulgo pro nugamentis, rebusq; friuolis vſurpata eſt, auctore Feſto Pompeio, hac quidem occaſione. Athenienſes, cum Syracuſas obſiderent, & crebro gerras poſcerent, irridentes Siculi gerras clamitabant. Hinc in prouerbium ceſſit. Vnde & familiares, quiq; inter ſe nugas omnes communicant, Congerrones vocātur. Suidas neutro genere γέρρα refert, vt Perſicam vocē, quæ quidem, tum arma declarat, tū quoduis defenſaculum. Etymologicou Græcum addit, apud Siculos naturam muliebrem gerron appellari. γέρρας namque dici, commutatione literæ, quaſi δέρρας. Δέρας autem apud Græcos pellē ſignificat, & gerra proprie defenſacula ſunt pellicea. Plautus in Pœnulo: Scitū per tempus, hoc iam eſt verbum, ſi verbū vetus. Nam tuæ blanditiæ mihi ſunt, quod dici ſolet, gerræ germanæ. Ædepol liræ, liræ. Germanas dixit, non Germanicas, abſit, ſed meras, ac veras nugas. Quod autem Plautus vocat liræ, Gręci dicunt λῆρον, ſiue ληρήματα. Vocem dictam putant à λήθω, & ῥέω, quod dictum fallens memoriam, excidit. Quemadmodum & φλύαρον, & φλυαρίαν dictam à φλύω, & ῥέω,

quod

quod ſuperfluant, exundentque verbis garruli. Apud hunc ipſum Plautum & Perſolas nugas legimus, opinamur ob montes aureos, qui apud Perſas eſſe perhibentur.

Qui ſemel ſcurra, nunquam paterfamilias.

QVI ſemel ſcurra, nunquam paterfamilias. Porphyrion, enarrans Horatium, admonet fuiſſe prouerbium. Senſus eſt autem, eum, quem ſemel depuduerit, quique contemta fama ſcurram agere cœperit, vix vnquam ad bonam frugē redire. Scurra gaudet alieno cibo, paterfamilias parat, vnde domi viuat. M. Tullius in actione pro Publio Quinctio: Memini, vetus eſt, de ſcurra multo facilius diuitem, quam patremfamilias fieri poſſe. Fortuna crebro largitur opes indignis, at bonam mentem dat nemini.

Ægroto dum anima eſt, ſpes eſt.

ÆGROTO dum anima eſt, ſpes eſt. Sententia prouerbialis, admonens, ne in afflictiſſimis quidem rebus abiiciendam eſſe ſpem. M. Tull. ad Atticum: Vt ægroto dum anima eſt, ſpes eſſe dicitur, ſic ego, quo ad Pompeius in Italia fuit, ſperare non deſtiti. Sumtum videtur adagium ex Theocriti Batto:

> Θαρσεῖν χρὴ φίλε Βάττε, τάχ᾽ αὔριον
> ἔοσετ᾽ ἄμεινον:
> Ελπίδες ἐν ζωοῖσι, ἀνέλπιςοι δὲ θανόντες.
> Χὠ ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος,
> ἄλλοκα δ᾽ ὕει.

Hos verſus non ineleganter vertit Philelphus:

> *Fidere, Batte, decet: melius cras forſan habebis.*
> *Sperandum eſt viuis, non eſt ſpes vlla ſepultis.*
> *Nunc pluit, & claro nunc Iuppiter æthere fulget.*

Item Euripides in Troadibus:

> Οὐ ταὐτὸν, ὦ παῖ, τῷ βλέπειν τὸ κατθανεῖν·
> Τὸ μὲν γὰρ οὐδὲν, τῷ δ᾽ ἔνεισιν ἐλπίδες.

id eſt:

> *Non eſt idem, mi gnate, viuere, ac mori:*
> *Siquidem hoc nihil, ſpes ſunt in illo ſcilicet.*

Eodem pertinet fabula de Pandoræ pyxide, in cuius ſummo labro ſola ſpes hæſerit, reliquis omnib. morbis euolantibus.

Ad viuum reſecare.

M. TVLL. libro De amicitia, Ad viuum reſecare dixit, pro eo, quod eſt, rem exactius, quam ſat eſt, ac moroſius excutere. Sed hoc, inquit, primum ſentio, niſi in bonis amicitiam eſſe non poſſe. Neque id ad viuum reſeco, vt illi, qui hæc ſubtilius diſſerūt. Mutuo ſumta metaphora à tonſoribus, capillos, aut vngues reſecantibus. Nam ii ſępenumero moleſti ſunt, dum nimiū diligentes eſſe ſtudent. Idem in libris De finibus, dixit, Preſſius agere, pro exactius, & accuratius. Plautus in Bacchidibus, ſub perſona Chryſali: Tondebo auro vſque ad viuam cutem. Et hoc ipſum Tondere, pro deludere, Græcis in prouerbio eſt.

Hoſtimentum eſt, opera pro pecunia.

HOSTIMENTVM eſt, opera pro pecunia. Hoc adagium admonet, nihil gratuitum eſſe debere, ſed officium beneficio penſandum. Hoſtimentum autem, auctore Pompeio Feſto, beneficii penſatio eſt, à priſco verbo Hoſtire, & Redoſtire, quod eſt, paria referre. Ab eodem hoſtem dici putat Nonius, quod ex æqua cau-

Digitized by Google

cauſa pugnā ſuſcipiat. Sic lena apud Plautum in Aſinaria adoleſcenti reſpondet ſua exprobanti beneficia. Hoſtimētum eſt opera pro pecunia. Hoc eſt: Neuter habet, quod imputet alteri. Tu mulierē am ibas, miſſa eſt. Ego pecuniam, dediſti. T. Liuius: Nunquā nec opera ſine emolumento, nec emolumentum ſeruis ſine impenſa opera eſt. At in amicorum officiis alia ratio eſt, nec enim liberatur à debenda gratia qui gratiam retulit, nec permutatione officiorum fit, vt neuter alteri quidquā debeat. Confine illis, Manus manum fricat, & Scalpentem ſcalpe.

Vtramq; paginam facit.

Plinivs Hiſtoriæ mundi libro ſecundo, capite ſeptimo, de fortuna loquens, Huic, inquit, omnia expenſa, huic omnia feruntur accepta: & in tota ratione mortalium, ſola vtramque paginam facit. Prouerbii faciem habet illud, Vtramque paginam facit, ſumta metaphora à codicillis rationabilibus, duas habentibus paginas; alteram, quę indicat, quid ſit datum; alteram, quæ, quid acceptū ſit, oſtendit. Itaq; in rebus humanis fortuna vtramque facit paginam, id eſt, ſiue quid obtigit boni, ea laudatur, quaſi dederit; ſiue mali quid accidit, eadem inceſſitur, ceu malorū auctor.

Nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus.

Οὔτε πάντα, ὔτε πάντῃ, ὔτε παρὰ πάντων, id eſt, Nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus. Admonet adagiū, in muneribus accipiendis nō ſolum verecundiam adhibendam eſſe, verū etiam delectum. Sunt enim quædā, quæ neutiquam decorum ſit accipere. Eſt itē locus, eſt tempus quo pulcrum ſit recuſare munus oblatum. Sunt quidam, à quibus inhoneſtum ſit admittere donum. Laudat Horatius Telemachum Homericum, qui equos ab Menelao oblatos recuſarit. Hoc adagium citatur ab Vlpiano in Pandectis libro primo, titulo de officio proconſulis, ex epiſtola DD. Seueri, & Antonini imperatorum. Verba ipſa ſubſcribamus. Quantum, inquit, ad xenia pertinet, audi, quid ſentiamus. Græcum prouerbium eſt, ὔτε πάντα, ὔτε πάντῃ, ὔτε παρὰ πάντων, id eſt, Nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus. Nam inhumanum, à nemine accipere: ſed paſſim, viliſſimum eſt: & omnia, auariſſimum. Hactenus illi. Græca verba in omnibus exemplaribus deſiderabantur. Ea Politianus ex archetypis reſtituit, ne quid hūc interim debita fraudemus laude. Alluſit huc Theocritus in Thionycho:

-Αἰτεύμενος οὐκ ἀνανεύων
Οἷα χρὴ βασιλῆ. αἰτεῖν δὲ δεῖ οὐκ ἐπὶ παντί. id eſt:

-*Non ſolet ille negare rogatus*
Principe digna, nec eſt de re quacunque rogandum.

Tempus omnia reuelat.

Tertvllianvs, quem D. Cyprianus præceptorem ſuū appellare conſueuit, in apologetico contra Ethnicos, Bene autem, inquit, quod omnia tempus reuelat, teſtib⁹ etiam veſtris prouerbiis, atq; ſententiis. Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 12. cap. item 12. citat in hanc ſententiam hos Sophoclis verſus:

Πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδὲν, ὡς ἅπανθ᾽ ὁρῶν
Καὶ πάντ᾽ ἀκούων, πάντ᾽ ἀναπτύσσει χρόνος. id eſt:

Ob iſta, ne quid occulas, ſiquidem intuens
Cuncta, audiensq; cuncta proferet dies.

Idem

Idem in Aiace flagellifero:

Ἅπανθ' ὁ μακρὸς κ' ἀναρίθμητος
χρόνος
Φύει τ' ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται.
id eſt:
Cuncta pariter immēſus ordo tem-
porum
Occulta prodit, & idem prodita oc-
culit.

Eodem in loco Gellius admonet, quendam veterum poetarum. Veritatem temporis filiam vocaſſe, quod, licet aliquando lateat, tamen temporis progreſſu in lucem emergat. Fertur in eandem ſententiā hic quoque ſenarius prouerbialis:

Ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος.
id eſt:
At veritatem tempus in lucē eruit.

Et alter huic adſimilis:

Πάντ' ἀνακαλύπτων ὁ χρόνος πρὸς
φῶς φέρει.
id eſt:
Omnia ſub auras tempus aperiens
refert.

Idem opinamur ſenſiſſe Thaletē, cum ait, *τὸν χρόνον σοφώτατον ἁπάντων, ἀνευρίσκειν γὰρ τὰ πάντα*. Hoc eſt. Tempus omnium eſſe ſapientiſſimum, vt quod cūcta reperiat, eruatque. Nec aliud Pindarū in Olympiacis, cum ait:

Ἁμέραι δ' ἐπίλοιποι μάρτυρες σοφώ-
τατοι.
id eſt:
Poſteri dies ſapientiſſimi teſtes.

Idem alibi tempus omnium parentem appellat, quod nihil non fiat progreſſu temporis:

Ἀποίητον οὐδ' ἂν χρόνος ὁ πάντων πα-
τὴρ δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος.
id eſt:
Ne tempus quidem rerum omniū pater, poſſit quod factum eſt infectū reddere.

Habet eandem ſententiam Pindarus cum aliquot locis, tū Olymp. 10.

ὅτ' ἐξελέγχων μόνος
ἀλάθειαν ἐπήτυμον
χρόνος, τὸ δὲ σαφανὲς ἰὼν πόρσω
κατέφρασεν, id eſt:

Et ſolum tempus quod veritatem certam prodit, quodque latebat in obſcuro, progrediens enarrauit. Huc alluſiſſe videtur Virgilius in ſexto:

Subigitque fateri.
Quæ quis apud ſuperos furto lætatus inani
Diſtulit in ſeram commiſſa piacula
mortem.

Neque diſcrepat Euangelicum dictum apud Matthæum cap. 11. *οὐδὲν ἐστι κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται*, id eſt, Nihil opertum, quod non reuelabitur, & occultum, quod non ſcietur. Plutarchus in Problematis cauſam inquirit, cur antiquitus operto capite res diuina Saturno fieri conſueuerit. Atque id ſignificatum arbitratur, quod veritas plerumque tecta, ignorataq; ſit, ſed eadem aperitur tempore. Saturnus enim temporum auctor, ac Deus fingitur. Nam *κρόνος* Saturnus, *χρόνος* tempus. Nec aliud ſenſit T. Liuius, cum ait libro vigeſimoſecundo. A veritate laborare nimis ius ſæpe aiunt, extingui numquam. Seneca libro De ira ſecundo. Dandum ſemper tempus eſt: veritatem enim dies aperit.

Alpha penulatorum.

Martialis epigrammatum libro ſecundo:

Quem non lacernis Publius meus
vincit,
Non ipſe Codrus, Alpha penula-
torum.

Alpha vocauit præcipuū, & quaſi prima-

primatem, prouerbiali nimirum ſigura. Idem alias iocatur in quendã, offenſum, quod cum dixiſſet Alpha, monetque, vt huius iniuriæ talionẽ faciat, ſeque viciſſim Beta, ſi velit, appellet. Translatum à notulis literarum, quibus Græci numerum indicant. Eoſdem ſigniferos, & anteſignanos appellant, metaphora ſumta à militia. Quamobrem autem Alpha inter literas primum obtineat locum, Plutarchus non inſcite cauſas reddit τῶν συμποσιακῶν προβλημάτων Decade nona. Protogenes grammaticus è ſuo ludo cauſam adducit, primum, vocales iure præferri conſonantibus, quod citra illarum adminiculum ſonent, deinde, vocales ancipites merito præferri longis, ac breuibus, quod vtriusque generis vim complectantur. Cæterum inter ancipites recte primum locum Alpha tribui, quod in conficiendis ſyllabis, iota & ypſilon ſequatur alpha, velut in αὔριον, αἴας. Alpha numquã ſequatur illas duas, vt eandem efficiant ſyllabam, ſed reſilit, & propriũ tuetur principatum. At Hammonius mox diuerſam allegat cauſam, Cadmum ob id alpha principem inter literas locum tribuiſſe, quod Phœnicum lingua bos alpha vocetur, cui primum locum attribuendum putarit, non ſecundũ, aut tertium, quemadmodum fecit Heſiodus:

Οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε βοῦν
τ' ἀροτῆρα.

id eſt:

Primum ædes, deinde vxorem, inde
bouem agricolantem.

Nam his præſidiis putat opus eſſe, ſi quis cupiat famem, ac paupertatẽ effugere. Rurſum Plutarchus addit hanc cauſam, ſe à Lampria ſuo didiciſſe auo, Primam vocem naturalem, & articulatam reddi per alpha, propterea quod ſpiritus, qui eſt in ore, potiſſimum formatur, ac fingitur motu labiorum, quibus diductis, primum hic egreditur ſonus mire ſimplex, & nullius indigens negotii, vt neque linguæ requirat auxilium, ſed ea ſubiacente per ſpatium efferatur. Vnde & pueri naſcentes, primum hãc edũt vocem. Diſputatur & apud Platonem de alpha inter literas principatu. Quin & illa prouerbiũ ſapiunt, Primas tenere, Primas deferre, ſiue tribuere: &, Non poſteriores feram. quæ metaphoræ ſunt à partibus hiſtrionum in fabula, & apud Græcos, πρωτεύεσθαι: τὰ πρῶτα δοῦναι: καὶ τὰ πρῶτα φέρειν. Quod à fabularum actoribus ſumtum apparet, inter quos primas agunt, qui maximam fabulæ partem ſuſtinẽt, ſecundas, ac tertias, qui illis ſunt inferiores. Quanquam & in cauſarum actionibus ſunt πρωτολογίαι, δευτερολογίαι, & τριτολογίαι, quemadmodum ſunt πρωταγωνιστὴ, δευτεραγωνιστὴ, & τριταγωνιστὴ, quæ ſi commode transferuntur, ſpeciem habent prouerbii.

Saliuam imbibere.

Divvs Hieronymus, in Euangelia ploquens, Quis enim, inquit, doctus pariter, vel indoctus, cum in manus volumen aſſumſerit, & à ſaliua, quam ſemel imbibit, viderit diſcrepare, quod lectitat, nõ ſtatim erumpat in vocem? Eleganter profecto, prouerbialiq; figura dixit, Et à ſaliua, quã ſemel imbibit, id eſt, ab illo guſtu, quo puer imbutus eſt. Sumta metaphora ab infantibus, quibus præmanſum cibum nutrices in os inſerunt, nõ ſine ſaliua. Cui cum aſſueuerint, nihil iam illis ſapit, quod ab illius primæ ſaliuæ guſtu diuerſum ſit.

Proin

Proinde modis omnibus curandum, vt optimis aſſueſcamus. Idem ſolet accidere pleriſque noſtrum, vt, quidquid diſſideat ab ijs, quæ primis illis annis imbibimus, protinus diſpliceat. Aiunt & canes eos amare, quorum ſaliuam guſtarint. Verum malim ad ſuperiorem metaphorā referri. Huc ſpectare videtur & Perſianum illud:

Inq; luto fixum poſſis transcendere nummum,
Nec gluto ſorbere ſaliuam Mercurialem.

Quamquam magis referendum eſſet ad ficos Mercuriales, de quibus alias diximus: quos ioci cauſa quidā ſaliua oblinebant, vt ludibrio eſſent, qui tollerent, cum cōſimilem luſum præmiſerit de nummo infixo luto. Illud certe pertinet ad hoc prouerbium, quod eſt apud eundem in 6. Satyra,

Nec tenuem ſolers turdorum noſſe ſaliuam.

Saliuam pro guſtu dixit.

Quo ſemel eſt imbuta, &c.

Hvic non diſſimile eſt Horatianum illud:

Quo ſemel eſt imbuta recens, ſeruabit odorem
Teſta diu.

Proinde recte monet Fabius, vt ſtatim optima diſcantur, propterea quod nihil hæret tenacius, quam id, quod rudibus annis perceperimus. Et Ariſtoteles lib. Moralium Nicomachiorum ſecundo: οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως ἐθίζεσθαι ἐκ νέων, ἀλλὰ πάμπολυ μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν. id eſt, Itaque non paruī refert, hoc, an illo pacto protinus à pueris conſueſcamus, imo plurimū intereſt, vel potius omne in eo momentū eſt ſitū. Et Virgilianū illud ἐπιφώνημα in Georgicis:

Adeo à teneris cōſueſcere multum eſt.

Augiæ ſtabulum repurgare.

Αὐγείου βουστάσιον, id eſt, Augiæ bubile. Allegoria prouerbialis in hominem, aut in rem maiorem in modū inquinatam. Lucianus in Pſeudomāte: καὶ τὴν αὐγείου βουστασίαν, εἰ καὶ μὴ πᾶσαν, ἀλλ' εἰς δύναμίν γε τὴν ἐμαυτοῦ ἀνακαθήρασθαι πειράσομαι. id eſt, Et Augiæ bubile, ſi non omne, at certe pro mea viriliconabor ſubmouere. Oſtēdit autem, huius ſtabula tantum habuiſſe congeſti fimi, quantum ter mille boues pluribus annis reddere potuerint. Huius mentionem facit & Pauſanias in Eliacis, deque bubus, & fimo nonnihil meminit. In Græcis epigrammatis recenſetur inter Herculis labores Augiæ ſtabulum repurgatum. Quin & Seneca ludicro libello de morte Claudij Cæſaris vſurpat hoc prouerbium. In quos, inquit, ſi incidiſſes, valde fortis licet tibi videaris, maluiſſes cloacas Augiæ purgare, multo plus ego ſtercoris exhauſi. Etiam ſi prouerbium omiſſum erat in exemplari, quod primum ſecutus eſt Frobenius, id nos reſtituimus ex exemplari, cuius nobis copiam fecit ex ſua bibliotheca collegium liberales artes profitentium, in florentiſſima Louanienſium Academia. Neq; enim æquum arbitramur imputari vniuerſitati, quod paucorum ſeniculorum conſpiratione, tam odioſe repugnatum ſit hic bonis literis, ac linguis. Gregorius Theologus ad Baſilium Magnum: πῶς, inquit, παρέλθω τοὺς ἀκήπους κήπους ἐκείνους καὶ ἀλαχάνους, καὶ τὴν αὐγείου κόπρον ἐκ τῆς οἰκίας ἐκκαθαιρομένην, id eſt, Quomodo prætercam hortos illos incultos, & holeribus vacuos, atque Augiæ ſtercus

eus ex ædibus repurgatum? Sentit, vitam luxu perditam in melius correctam.

Periculoſum eſt, canem inteſtina guſtaſſe.

Χαλεπὸν χορίων κύνα γεῦσαι. id eſt, *Inteſtina canem ſemel adguſtaſſe, periclum eſt.*

Proverbiali allegoria dictum eſt à Theocrito in Idyllio 10. Admonet adagium, haud facile temperare à peccando, qui ſemel illecebrā illam, velut auctoramentum vitiorum, deguſtarit. Quemadmodum qui ſemel ſcortum attigerit, qui ſemel periurio ſiue furto rem auxerit, qui ſemel aulicam vitam ſit expertus. Effertur & ad hunc modum apud Lucianum: οὐδὲ κύων παύσαιτ᾽ ἄν, ἅπαξ σκυτοτραγεῖν μαθών, id eſt, Neque canis deſiturus eſt, qui ſemel corium edere didicerit. Theocriti Scholiaſtes indicat, hoc proverbium & huc in modum efferri, χαλεπὸν μαθοῦσα κύων σκυτοτραγεῖν, id eſt, Periculoſa res eſt canis, quæ didicit arrodere coria. Horatius in Sermonibus ſimili figura dixit:

Quæ ſi ſemel vno
De ſene guſtarit, tecum partita lucellum,
Vt canis à corio numquam abſterrebitur vncto.

Canis circum inteſtina.

Κύων παρ᾽ ἐντέροις, id eſt, Canis iuxta inteſtina Dicebatur, vbi quis res eas, quarū eſſet cupientiſſimus, propoſitas conſpiceret, quibus frui tamē non liceret. Canes enim oberrant circum inteſtina, deuoraturi, niſi fuſtem timerent. Suidas arbitratur accommodari poſſe in res inutiles, & inſuaues: inteſtina enim non facile deglutiri à canibus, ac deuorata reuomi plerumque.

Aureæ compedes.

Χρυσαῖ πέδαι, id eſt, Aureæ compedes. Proverbiali metaphora dicitur ſeruitus ſplendida, & amabilis, qualis eſt fere aulicorum vita. Diogenes in epiſtola quadam ſcriptum reliquit, Ariſtippum in aula regia aureis teneri compedibus, ne poſſet auolare. Seneca in dialogo quodam affectus, & rationis, Stulti eſt, inquit, compedes ſuas, quamuis aureas, amare. Loquitur de vxore formoſa: Horatius item de amica formoſa:

Tenetq; grata
Compede vinctum.

Herculana ſcabies.

Ἡράκλειος ψώρα, id eſt, Herculanā ſcabies: de ſcabie iucunda, facileque ſanabili, interprete Suida, aut quæ deſideret Herculana, id eſt, calida balnea. Narrāt enim, Herculi, laboribus illis ingentibus fatigato, Palladem, ac nymphas crebro balnea ſeruentia ſuppeditaſſe. Vſum huius adagii nō indicat neq; Zenodotus, neque Suidas, opinamur autem dici poſſe vel in eos, qui multo ſtudio aliove labore valetudinē offenderūt, vt quibus aliquo laxamento ſit opus; vel in eos, qui blandis adulationibus deliniti, veluti iucunda quadam ſcabie pruriunt.

Herculanus morbus.

Ἡράκλειος νόσος, id eſt, Herculanus morbus. Hunc Dicæarchus apud Zenodotum, eum exiſtimat eſſe, quem alii ſacrum, alii comitialem appellāt. Eſt autem ex eorum numero, quibus nulla medicorum ope ſuccurri poteſt: propterea quod diuinitꝰ immitti creditur, eoq; cognomen additum eſt ſacro. Apuleius in 1. defenſione diuinum appellatum putat, quod diuinam, id eſt, rationalem animi par-

tem violet. Naſci, quoties caro in humorem craſſum & ſpumidum, inimico igni colliqueſcit. Signa eſſe, graue caput, ceruicem torpentem, tempora pulſata, auris præcipue dextræ tinnitum. Deprehendi potiſſimum incenſo lapide gagate, & totæ figularis circumacta. In hunc aiunt Herculem incidiſſe, vel propter immenſos labores, vel immittente Iunone. Heraclitus arrogantiam ſacrũ morbum vocauit, vel quod id mali ſummos plerumque viros conſequi ſoleat, vel quod ſola mors remedium afferat. Herodotus in Thalia refert, Cambyſen, huic obnoxium morbo, quoſdam ſibi maxime familiares per inſaniam occidiſſe. Herculem item liberos ſuos interimentem inducunt tragici poetæ. Herculanus appellatus videtur, quod vt ille inuictus, ita hic nulla medicorum ope ſuperabilis. Quanquam Ariſtoteles in Problematis ſectione 30. problemate juxta Theodorum 1. putat Herculẽ vere huic morbo obnoxium fuiſſe, atque omnes adeo, qui vel ingenio, vel ſtudio philoſophiæ, vel in adminiſtranda repub. vel in aliis artibus excelluerunt, atræ bili obnoxios fuiſſe. Sane non videmus, quamobrem hoc debeat inter adagia referri, niſi ſacrum, aut Herculeum morbum appellemus tumorem animi, aut aliud aliquod vitium inſanabile, quod genus eſt in ſenibus auaritia, in mulieribus loquacitas. Nam in omnibus fere Græcorum Collectaneis proverbii titulo recenſetur.

Io Paan.

Io Pæan, acclamatio proverbialis, qua conſueuimus vti, re gnauiter & feliciter peracta, Cui non diſſimile videtur illud Homericum *βάλλ' οὕτως*, & apud Latinos, Macte virtute. Athenæus ex Clearchi 1. de proverbiis lib. citat, *ἰὴ παιῶν, ἰὴ παιὰν*, id eſt, Ie pæon ie pæan. Nam vtroq; modo ſcriptum reperitur. Natum hinc exiſtimant: Cum Latona ex Chalcide, Eubœę ciuitate, Dianam, & Apollinẽ in Delphos transportaret, euenit forte fortuna, vt iuxta ſpecum, in quo Pytho latitare dictus eſt, præteriret. Vbi vero iam proſiliens Pytho impetu ferretur in illos, Latona, mulierum more, territa, filii auxilium inclamauit his verbis, *ἰὴ παῖ*, id eſt, iaculare fili. Ibi Apollo, qui tum forte geſtabat arcum, miſſo telo, Pythonem interemit. Inde vox deflexa eſt, vt diceretur *ἰὴ παιῶν*. Idque, cum ter iterari conſueuerit in ſacris Apollini factis, quidam arbitrantur primum ortum eſſe carmen Hexametrum Heroicum, & Iambicum trimetrũ. Etenim, ſi pronuncies primis productis ſyllabis.

Ἰὴ παιὰν, ἰὴ παιὰν, ἰὴ παιὰν,

Hexametrum erit meris conſtans ſpondeis, ſin primis correptis, iambicum erit trimetrum puris iambis abſolutum. Cuius rei meminit etiam Terentianus grammaticus. Item Iulius Pollux in quarto demonſtrat, in Pythicis ludis quinque fuiſſe cantus ſpecies. *πεῖρα*, repræſentari Appollinem certaminis deſpiciẽtem locum: *κατακελευσμὸν* provocantem Pythonem, *ἰαμβικὸν* pugnantem, *σπονδεῖον*, vincentem, *καταχόρευσιν*, ouantem. Hinc vulgo proverbii vice receptum eſt, vt re feliciter peracta, acclamemus, *ἰὴ παιὰν*. Latini videntur *η* in *αι* commutaſſe. Ouidius in opere De arte amandi:

> *Dicite io paan, & Io bis dicite paan,*
> *Decidit in caſſes præda petita meos.*

Et in

Et in triumphis acclamabatur, Io triumphe: Horatius in Odis:

Non ſemel dicemus Io triumphe.

Nemo mortalium omnibus horis ſapit.

Plinius lib. 7. cap. De præſtantia gentium, Si verum facere iudiciũ volumus, ac repudiata omni fortunæ ambitione decernere, mortalium nemo eſt felix. Abunde igitur atque indulgenter fortuna decidit cum eo, qui iure dici nõ infelix poteſt: Quippe vt alia non ſint, certe, ne laceſſat fortuna, metus eſt. Quo ſemel recepto, ſolida felicitas non eſt. Quid, quod nemo mortalium omnib. horis ſapit? Vtinamque falſum hoc, & non a vate dictum quam plurimi iudicent. Ex quibus Plinii verbis coniicere licet, eam vocem, Neminem omnibus horis ſapere, velut oraculo proditam, in vulgi ſermonem abiiſſe. Senſus vel citra interpretem liquet: nempe, neminem eſſe, qui non aliqua parte vitę deſipiat ac peccet. Porro ſtultitiæ comes eſt infelicitas. Aut certe, ſi quod incidit infortunium, id ſtultitiæ ſolet imputari. Eodem pertinet, quod paulo poſt eodem in loco ſubnectit, Alius de alio iudicat dies, ſupremus de omnibus. Exſtat apud Ariſtophanem in Ranis, & huiusmodi ſenarius, quem illic indicat Euripidis eſſe:

Οὐκ ἔστιν ὅς τις πάντ᾽ ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ.
id eſt,
Haud viuit vllus omnibus felix modis.

Item Euripides in Supplicibus:

Τῶν γὰρ ἐν βροτοῖς
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν διὰ τέλους εὐδαιμονοῦν.
id eſt,
Siquidem vniuerſis rebus in mortalium
Nil continenter, & vndecunq; proſperum eſt.

Ad eundem modum Horatius:

- Nihil eſt ab omni
Parte beatum.

Simonides apud Stobæum,

Πάμπαν δ᾽ ἄμωμος οὔτις, οὐδ᾽ ἀκήρατος.
id eſt,
Nemo vacat prorſum malo, neq; crimine.

Sui cuiq; mores fingunt fortunam.

Cornelius Nepos in vita Pomponii Attici: Itaq; hic fecit, vt vere dictũ videatur, cuiq; mores fingunt fortunã. Et paulo poſt in eodem opere. Supra ſignificauimus, ſuos cuiq; mores plerumq; conciliare fortunam. E medio videtur ſumpta ſententia. Nam plerunq; videmus mala malis euenire, digna dignis, idq; vulgo dictitãt, Malus malũ reperit, & κακοῖς τρὶς κακά, id eſt, Malis, ter mala. Atteſtatur & verſiculus proverbialis:

Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ τ᾽ ἐσθλὰ καὶ δίδωσι θεός. i.
Viro bono fortuna ſuppeditat bona.

Item Menander citante Plutarcho:

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός. id eſt,
Nobis enim animus eſt Deus.

Et apud eundem Heraclitus: ἦθος ἀνθρώπου δαίμων, id eſt, Mores hominis Deus, ſiue fortuna. Eodẽ pertinet quod Alcman ſcripſit, fortunam eſſe ſororẽ εὐνομίας, πειθοῦς καὶ προμηθείας, i. Rectæ inſtitutionis, perſuaſionis, & prouidentiæ, vt refert Plutarchus in commentario De fortuna Romanorum. Plautus in Trinummo, Sapiens ipſe ſibi fingit fortunã. T. Liuius Decad. 4. lib. 1. de M. Portio Catone ita prædicat, In hoc viro tanta vis animi, ingeniiq; fuit, vt, quocunq; loco natus eſſet, fortunam ſibi ipſe facturus videretur. Pacatus in Panegyrico, Sua, inquit, cuique prudentia

Deus. Fulgentius in commentariis Virgilianis citat ex Teleſiaco Carneadis, Omnis fortuna in ſenſu ſapientis habitat. Opinamur, idē eſſe, quod adducit M. Tull. paradox. 5. Tametſi locus is habetur mendoſus, emēdandus tamen ad hunc modum: Cui quidem etiam quæ vim habet maximam, fortuna ipſa cedit, & ſicut ſapiens poeta dixit, Suis cuique moribus fingitur. Sentit enim fortunam fingi cuique ſuis moribus.

Inſana laurus adeſt.

Plinius lib. decimoſexto, cap. 45. Iuxta quorundam diſtinctionem 4. In eode, inquit, tractu portus Amyci eſt Bebrice rege interfecto clarus. Eius tumulus à ſupremo die lauro tegitur, quam inſanam vocant, quoniā ſi quid ex ea decerptum inferatur nauibus, iurgia fiant, donec abiiciatur. Hactenus Plinius. Nobis nō viſum eſt abſurdum hoc adagiis annumerare, quandoquidem res vſque adeo vulgata fuit, vt hinc arbor cognomē inuenerit. Itaque quadrabit in hominem rixarum auctorem, vt ſunt nonnulli; qui quocunque ſe vertūt, iurgia ſuſcitant.

Apologus Alcinoi.

Ἀπόλογος ἀλκινόου, id eſt. Apologus Alcinoi, de longis, & anilibus fabulamentis. Refertur à Diogeniano, & Iulio Polluce lib. 6. Sumptū ex Homeri Odyſſ. vbi Vlyſſes in conuiuio Alcinoi, Phæacum Regis, prodigioſas, ac derídiculas fabulas, & portentuoſa mendacia commemorat de Lotophagis, Leſtrygonibus, Circe, Cyclopibus, atque id genus aliis plurimis miraculis, fretus videlicet Phęacum inſcitia, barbarieque. Plato de Repub. lib. 10. Ἀλλ' οὐ μέντοι σοι ἦν δ' ἐγὼ ἀλκινόου γε ἀπόλογον ἐρῶ, ἀλλ' ἀλκίμου μὲν ἀνδρὸς ἦρος τοῦ ἀρμενίου, τὸ γένος παμφύλου, id eſt, Haud tibi ſum narraturus Alcinoi apologum, ſed excellentiſſimi viri Eris Armenii, genere Pamphyli. Narrat autem eo in loco fabulam, quæ cum Leſtrygonum Cyclopumque figmento facile certare poſſit. Scribit enim, cum hic inter multos cecidiſſet in prælio, decimoque poſt die cadauera cæſorum tollerentur, reliquis putribus, huius vnius cadauer integrum, atq; incorruptum adhuc apparuiſſe, domumq; deportatum, vt iuſtis cæremoniis ſepeliretur, die 12. cum eſſet imponendus rogo, reuixiſſe, ac ꝓdigioſa quædam narraſſe, quę diebus illis decem apud inferos, tum iens, tum rediens conſpicatus eſſet.

Canina facundia.

Saluſtius apud Nonium Marcellum, in dictione Rabula, Canina, vt ait Appius, facundia exercebatur. Quod quidem Appii dictum apud eruditos ſcriptores in adagionē ceſſit in quoſdam, qui tantum ad maledicendum eloquentiæ ſtudium exercerent, à rixa canum, & oblatratu ſumpto epitheto. Siquidem ρ litera, quę in rixando prima eſt, canina vocatur. Diuus Hieronymus in epiſtola ad Ruſticum monachum, Pomparum ferculis procedunt in publicum, vt caninam exerceant facundiam. Idem obtrectatores ſuos ſubinde canes appellat. Sumptum à genere philoſophorum, quos κυνικοὺς appellant, ſiue ob ſordidam vitam, ſiue quod obuios quoſq; mordent, cum mendicato viuāt, more canum.

Ilienſis tragœdos conduxit.

Ἰλιεὺς τραγῳδοὺς ἐμισθώσατο, id eſt, Ilienſis tragœdos conduxit. Vbi quis vltro provocat quempiam, vnde ſua audiat probra, veluti ſi Troiani acceſſant hiſtrionem, qui ipſis calamitates

rates, quas ſemel pertulere, denuo quaſi renouet. Lucian. in Pſeudolog. Ἐπεὶ γὰρ κατὰ τὴν παροιμίαν ἰλιεὺς ὢν τραγῳδοὺς ἐμισθώσω, id eſt, Poſteaquam enim iuxta proverbium, Ilienſis cũ ſis, tragœdos conduxiſti. Idem alibi, τὸ γοῦν τῶν ἰλιέων ἀτεχνῶς πεπόνθαμεν, τραγῳδόν τινα τοῦτον ἐφ' ἡμᾶς κεκινήκαμεν, ᾀσόμενον τὰς Φρυγῶν συμφοράς, id eſt, Itaque plane idem nobis accidit, quod Ilienſibus, vt qui iſtum ceu tragœdum quempiam aduerſus nos excitauimus, qui Phrygum cantet calamitates.

Tribus minis inſumptis, duodecim imputat.

Ironia proverbialis apud Ariſtophanem in Pluto:

Καὶ μὴν φίλος γ' ἂν μοι δοκῇς νὴ τοὺς θεοὺς
Τρεῖς μνᾶς ἀναλώσας γε λογίσασθαι δώδεκα. id eſt,

At certe amicus vt videtur per deos,
Vti pro minis tribus imputes duodecim.

Quadrabit in eos, qui nonniſi cõpendii ſui gratia colunt amicos, & pro quamuis exiguo officio, multũ beneficiorum expectant. Vulgo item aiunt. Pileum donat, vt pallium recipiat.

Oculus dexter mihi ſalit.

Ἄλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός. id eſt,
Salit mihi oculus dexter.

Vbi ſpes eſt, viſuros nos lætũ quippiam, & vehementer exoptandum. Ductum à muliercularum ſuperſtitione, quæ ex membri pruritu diuinare ſolent, quid ſit euenturum. Vnde illa apud Plautum non ſemel obuia, Prurit mihi tergum, pruriũt dentes, pruriunt pugni: & Vtrum dentes tibi pruriunt, an malæ? Theocritus in Amaryllide:

Ἄλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός, ἆρά γ' ἰδησῶ
Αὐτάν. id eſt,

En oculus dexter ſaliit mi, illam na videbo.

Eſt etiam apud Plautum: Supercilium ſalit. Hodieq; per iocum aiunt ſibi dextram tinniſſe aurem, ſignificãtes alicubi ſermonem de ſe abſentibus factum cum laude. Idque Plinius teſtatur, vulgo quandoq; creditum fuiſſe, vt qui laudaretur abſens, ei dextra tinniret auris, qui vituperaretur, ſiniſtra. Lucian. in Dial. meretriciis, ἦπυ, ὦ παρμένων, ἐβόμβει πὰ ὦτα ὑμῖν, ἀεὶ γὰρ ἐμέμνητε ἡ κεκτημένη μετὰ δακρύων, id eſt, Num vobis tinniebant aures, Parmeno? Nam hera aſſidue cum lacrymis veſtri meminerat.

Nebula in pariete.

Avſonius in epiſtola quadã ad Gregorium filium, nebulas in pariete dixit, pro re nihili, ſomniiq; ſimilima. An nunquam, inquit, vidiſti nebulã pictam in pariete? Carminis, quod ei ſubſcribitur epiſtolæ, lemma ſignificat friuolum, ac vanum. Nam nebula res eſt inanior, quam vt coloribus exprimi queat.

Ne ſis patruus mihi, Sapere patruos.

Patruorum in nepotes, ceu peculiaris, genuinaq; ſeueritas, proverbio locum dedit. Horatius in Odis,

Metuentis patruæ verbera linguæ.

Patruam linguam vocat ſeueram, & obiurgatricem. M. Tullius aduerſus Herẽnium: Fuit in hac cauſa quidam patruus, cenſor, magiſter. Obiurgauit M. Cœlium ſic, vt neminẽ vnquam parens. Horatius:

- Siue ego praue,
Seu recte hoc volus, ne ſis, patruus mihi.

Id eſt, ne me caſtiges. Ad hãc formam pertinet illud Perſianum:

Cum ſapimus patruos.

Digitized by Google

Id eſt, Poſtquam, abiectis puerilibus nugamentis, ſeueros mores induimus. Idem, Horatium æmulatus, vt ſolet, dixit. Ne ſis mihi tutor, id eſt, ne mihi præſcribas, atq; imperes.

Saxum voluere.

Λίθον κυλινδεῖν, id eſt, Saxum voluere, dicuntur, qui inexhauſto quopiam, atque inutili labore fatigantur. Terentius in Eunucho: Satis diu iam hoc ſaxum voluo. Donatus admonet, prouerbium fuiſſe in eos, qui inextricabili ſudore, ſed inutili affligerentur, tractumque putat à notiſſima Siſyphi fabula, ſaxum apud inferos ſurſum ac deorſum voluentis. Apte vero ſtolidum militem ſaxum vocat, cui ipſe fuerit Siſyphus, vafer, & callidus.

Capere prouinciam. Tradere prouinciam.

TRADERE prouinciam, figura prouerbiali dicuntur, qui negotium aliquod curandum committunt. Capiunt, ſuſcipiuntve prouinciam, qui rei curãdæ onus in ſe recipiunt. Metaphora ſumpta eſt à conſuetudine Romanorum, apud quos, qui magiſtratum gerebant, prouincias alias alii ſortiebantur. Exempla paſſim apud auctores obuia ſunt. Terentius in ſeipſum excruciante: Videlicet ille Cliniæ ſeruus, tardiuſculus eſt. Idcirco huic noſtro tradita eſt prouincia. Idem in Phormione: O Geta, prouinciã cepiſti duram. Plautus in Ciſtellaria. Abi tus, abi directus in tuam prouinciam. Officium illi delegatum prouinciam vocat.

Corinthus, & collibus ſurgit, & vallibus deprimitur.

STRABO libro Geographiæ octauo ſcribit, Corinthios opibus, & artibus egregiis præcelluiſſe, cæterum regionem illorum non admodum fuiſſe feracem, quod inæqualis eſſet, & aſpera, ac petricoſa. Eamque ob cauſam ſenarium hunc prouerbio iactatum fuiſſe.

Κόρινθος ὀφρύεταί τε καὶ κοιλαίνεται.

id eſt,

Alibi tumet Corinthus, alibi caua eſt.

Meminit & Euſtathius in Bœotiam Homeri. Huiuſmodi autem terræ genus non perinde ſementi idoneum eſt, atque campeſtris. Id adagium vbinam poſſit eſſe vſui, non ſatis videmus, niſi ſi quis detorqueat ad hominem intractabilem, aſpero ingenio, & ſibi ipſi inæqualem, parumque ſecum conſtantem. Cœlius Rhodiginus etiam atq; etiam contendit, adhibendum eſſe prouerbium, vbi ſignificabimus felicitatem aliquo incommodo vitiatam, vt eſt fere rerum humanarum conditio. Quem libentius ſequeremur auctorem, ſi, quod contendit, & aſſeuerat, vel vnius auctoritate probaſſet.

Crotone ſalubrius.

Κρότωνος ὑγιέστερον, id eſt, Crotone ſalubrius. De re nequaquam noxia, ſed vndequaq; ſalutifera. Zenodotus ab animante ſumptam parœmiam exiſtimat. Eſt enim Croton muſcæ genus: Theodorus Rediuum vertit. Hermolaus mauult Ricinum dici. Latine placidum, & innoxium, neque ſuctu, neque alia quapiam re moleſtum. Strabo libro Geographiæ 6. tradit hinc ortum, quod Crotoniatarum locus longe ſaluberrimus olim fuerit iudicatus, vel hoc argumento, quod breui temporis ſpatio quamplurimos produxerit, tũ athletas, tum philoſophos, hoc eſt, corporibus pariter, atq; animo præſtantes viros

viros: inter athletas pręcipuum Milonem, inter philoſophos Pythagoram. Idem eodem libro tradit, Myſcellum, & Architā pariter Delphos adiiſſe, vt de vrbe condenda conſulerent oraculum, & alterutrum pollicente deo, Architam opes delegiſſe, Myſcellum loci ſalubritatem: illum itaq; Syracuſas condidiſſe, hunc Crotonem, quarū vrbium altera ceſſit in prouerbium opulentiæ, altera ſalubritatis. Alluſit ad hoc prouerbium Pallada in epigrammate:

Οὐκ ἀλόγως ἐν διζυθίοις δύναμίν τινα φημὶ
Εἶναι ἐγὼ, χθὲς γοῦν δίζυθον ἐν χρονίῳ
Ἠπιάλῳ κάμνοντι πεπαρβαίῳ πιοῦσα,
Καὶ γέγονεν ταχέως οἷα κρότων ὑγιής. id eſt,

Diuinum quiddam, vimq; admirabilem ineſſe
Dizythiis, certe diximus haud temere.
Namq; here, quem febris longa, & quartana tenebat,
Iam delaſſatum conficiens miſere.
Dizython admoui, neq; erat mora longa, Crotone
Hoc vbi feciſſem, ſanior ille fuit.

Suida mauult, ad animalis ſimilitudinem referri, quod vndiq; ſui ſimile ſit, nec vllam habeat inciſionē. Nam ὑγιὴς interdum integrum dicitur, vt Integer vitæ, Integer mentis, pro quo Græci ὑγιής. Eſt autem inſecti genus, canibus, ac bubus infeſtū. Suſpicamur eſſe cuius ſine nomine meminit Plin. lib. 11. c. 34. Semper habet caput infixum ſanguini, cumque cibi exitum non habeat nimia ſatietate dehiſcit: Nunquam in iumentis gignitur, in bubus frequens, in canibus aliquando, in quibus omnia: in ouibus & capris hoc ſolum. Verum pro inſecto Stephanus indicat vltimam oportere acui, κροτών. Heſychius addit Crotonem dici genus gummi Ægyptii, cuius varias medicinas indicat Plinius lib. 24. cap. 11. Quidam aiunt, & Seſamidem dici Crotonem, fortaſſis eandem, quam Plinius lib. 25. capite quinto, appellat Seſamoides, quod ait helleboro admiſceri ſolitum, quo tutius ſumeretur; id eſt, ni fallimur, hellebori genus, quod Italia veratrum appellat. Quoniam hæc herba non ſolū corpus morbis alias immedicabilib' liberat, verū & animū purgat ab inſania. Non admodum diſſimile veri videtur, hinc ductum prouerbium, Crotone ſalubrior. Seſami meminit & Dioſcorides. Seſamæ Plin. lib. 15. cap. 7. meminit Seſami, quod ſit arboris genus, vnde confici ſolet oleū, quam alii vocant Cyci, voce, vt videtur, Ægyptia, alii Crotonē, alii Rhibim, alii Siſamum ſylueſtre. Ibidem indicat, & ex caſtaneis, & ex oriza fieri ſimile genus olei. Rurſum libro 22. cap. 25. meminit ſeſamæ cuius in remediis varios vſus indicat. Cæterū quid ſit Dizythum in epigrammate, nondum compertum eſt, niſi quod Plinius libro eodem circa finem, oſtendit zythum eſſe potionem apud Ægyptios repertam, ex frugib. hinc δίζυθον dictum videtur, quaſi dicas duplicem ceruiſiam. Hac ſibi medentur & hodie bibuli quidam.

Crotoniatarū poſtremus, reliquorum Græcorum primus.

Κροτωνιατῶν ἔσχατος, πρῶτος τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, id eſt, Crotoniatarū poſtremus primus reliquorum Græcorum. Strabo libro Geographiæ ſuæ ſexto, prouerbium hoc ait ortum

ob inſignē Crotoniatarum præſtantiam in certaminib. Græcanicis. Plurimos enim egregios athletas ꝓtulit ea ciuitas, adeo, vt in vno certamine Olympiaco, ſeptē viri, qui reliquos virtute præceſſerāt, omnes pariter fuerint Crotoniatæ. Huius gētis præcipuum decus Milo, literis omnium celebratus, qui ſepties continēter vicit Olympia. Hunc, ſi conſtitiſſet, nullus è veſtigio poterat educere. Malum tenenti nemo digitum corrigebat. De admirando, nec indigno vitæ interitu meminit Gellius. Adagioni locus erit, vbi genus aliquod tanto interuallo præcedere dicemus, vt, qui in hoc ſit vel infimus, in illo poſſit primus videri, veluti ſi quis dicat in re militari vel ignauiſſimum Græcorum præſtātiorem eſſe fortiſſimo Troianorū. Aut, qui ſit apud Italos infantiſſimus, apud Gallos eloquentiſſimum videri poſſe. Aut, qui citharœdus ſit deterrimus, eum aulœdorum principem haberi poſſe.

Ne decima quidem Syracuſanorum pars.

Οὐ δὲ τὴν δεκάτην τῶν συρακουσίων ἔχει, id eſt, Ne decimam quidem partem opum Syracuſanarum poſſidet. Strabo libro Geographiæ ſexto: *Συρακούσας δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἐκπεσεῖν πλοῦτον, ὥστε καὶ αὐτοὺς ἐν παροιμίᾳ διαδοθῆναι, λεγόντων πρὸς τοὺς ἄγαν πολυτελεῖς, ὡς οὐκ ἂν ἐκγένοιτο αὐτοῖς συρακουσίων δεκάτη*, i. Syracuſas eo diuitiarum perueniſſe, vt in prouerbium abierint. Siquidem de diuitibus, ac ſplendidis ita dicere ſolent, Ne decimam quidem Syracuſanarū opum partem aſſequi poſſent. Significabant autem, aliarum opes, quantūuis amplas, nihil eſſe ad Syracuſanas diuitias. Nō- nihil veneris acceſſerit prouerbio, ſi paulo longius detorqueatur, vt, ſi quis prælocutus, Ciceronem longo interuallo reliquos omnes poſt ſe relinquere, dicat, opulentam quidem, & vberem eſſe Quintiliani dictionem, verum hanc vix eſſe *τὴν συρακουσίων δεκάτην.*

Maleam legens, quæ ſunt domi, obliuiſcere.

Strabo libro Geographiæ octauo tradit, Corinthiorum vrbem in Iſthmo ſitam, duos habuiſſe portus, alterum Aſiam verſus, alterum Italiam. Verum, quod freti inſtar eſſet, nō ſine diſcrimine eo nauigari, velut olim in mari Siculo, maxime præter Maleam, propter reflantes inde ventos: Vnde & prouerbium celebratum fuiſſe,

Μαλέας δὲ κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε.

id eſt,

Maleam legens, quæ ſunt domi obliuiſcere.

Eſt autem malea promontorium Laconiæ, à Maleo, Argiuorum rege dictum, quod per quinque paſſuum millia in mari protenditur, auctore Seruio in 5. Æneidos, in quo libro Virgilius videtur ad parœmiam alluſiſſe, cum ait:

-Maleæq́ʒ ſequacibus vndis.

Item Statius ſeptimo Thebaidos libro:

-Et rauca circumſonat vnda Malea:

Itē in Tiburtino Manlii Vopiſci:

- Si Malea credenda ratis.

Significat & Homerus libro Odyſſeæ nono, periculoſam circa Maleam nauigationem fuiſſe: ſic Vlyſſem loquentem inducens:

Καὶ νύ κεν ἀσκηθὴς ἱκόμην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Ἀλλά με κῦμα ῥόος τε περιγνάμπτοντα μάλειαν

Καὶ

Καὶ βορέης ἀπέωσε, παρέπλαγξεν δὲ κυθήρων. id eſt,

Forſitan & patrias rediſſem ſoſpes in oras,
Sed me, dũ Maleam prætervehor, vndaq; fluctuſq;,
Et Boreas illinc pulſum admouere Cytheris.

Alluſit huc Ouidius in Heroinis:

Auſus es, o nimium, nimiumq; oblite tuorum,
Thracia nocturno tãgere caſtra dolo.

Nam ſuorũ obliti videntur, qui ſeſe temere periculis obiiciunt. Quandoquidem vna hæc præcipua cauſa vulgus à ſubeundis vitæ periculis deterrit, quod meminerint eſſe, quibus ſe ſaluo ſit opus, vt ait Flaccus, & quibus incolumes prodeſſe tum debeant, tum poſſint, extincti grauem allaturi luctum. Videbimur non intempeſtiuiter vti hac parœmia, ſi quando diſcrimen negotii ſuſcipiendi volemus oſtendere, aut non eſſe ſuſcipiendum, aut negligendam vitam.

Omnia ſub vnam Myconum.

Πάνθ' ὑπὸ μίαν μύκωνον, i. Omnia ſub vnam Myconũ. Strabo Geographiæ ſuæ lib. 10. Μύκωνος δ' ἐστὶν ὑφ' ᾗ μυθεύουσι κεῖσθαι τῶν γιγάντων τοὺς ὑστάτους, ὑφ' ἡρακλέους καταλυθέντας, ἀφ' ὧν ἡ παροιμία, πάνθ' ὑπὸ μίαν μύκωνον, ἐπὶ τῶν ὑπὸ μίαν γραφὴν ἀγόντων τὰ διῃρημένα τῇ φύσει. id eſt, Eſt autẽ Myconus, in qua fabulis proditum eſt, poſitos eſſe Gigantes poſtremos ab Hercule cõfectos. Vnde ductũ eſt illud prouerbium: Omnia ſub vnam Myconum, in eos, qui res natura diuerſas eodẽ titulo complectuntur. Quibus ex verbis magis colligitur vſus adagii, quã ratio: tametſi coniicere licet, quoniam ſumma Gigãtum, & reliquiæ ſub Mycono cõderentur, ſub ea Gigantes omnes iacere vulgo dictum, cum ſub aliis item montibus ſiti fuerint. Itaque, qui eodẽ in libro grammatica pariter, & theologica, item dialectica, & iuriſconſultorũ literas tradat, in eum non inconcinne dicetur, Omnia ſub eandem Myconum. Aut vbi diuerſa geſta, ab eo, quod poſtremo loco factum ſit, æſtimentur. Eſt autem Myconus, ex Cycladibus vna, teſte Stephano: qui prouerbii quoq; facit mentionem in dictione Myconus. At Zenodotus longe diuerſam affert fabulam, quæ prouerbio dederit occaſionem. Heleus, inquit, filiis ſuis, Hegetori, & Hippocli, mandarat, vt inſulas illas in mari ſparſas ſubigerẽt. Deinde, vbi Hegẽtor multas eſſet aggreſſus, Hippocles vnam Modo Myconum, velletque nihilominus reliquarum, etiam omniũ ex æquo particeps eſſe: cõſuluerunt ſuper hac re oraculum, quænam inſulæ Hippocli cederent: Reſpõdit, μία μύκωνος, id eſt, Vna Myconus. Vſus eſt eleganter Plutarchus primo συμποσιακῶν lib. μίαν μύκωνον ἀποφήνας τὸ συμπόσιον, id eſt, Vnam Myconũ faciens cõuiuium, ſignificans indiſtinctos adhuc conuiuas. Vnde & de indiſcretis dictum apparet.

Lerii mali.

Λέριοι κακοὶ, i. Lerii mali. In eos recte dicetur, qui pariter omnes gentis vitio ſunt improbi. Leriorum enim populus, ob inſignem malorum improbitatem, in prouerbiũ abiit, auctore Strabone libro Geographię 10. Citatque Phocylidis neſcio cuius verba hæc: Λέριοι κακοὶ οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ' οὔ. πάντες, πλὴν πατροκλέους, καὶ πατροκλέης λέριος, id eſt, Lerii mali, non vt hic malus, ille nequaquam: ve-

rum omnes, excepto Patroclo. Et Patroclus eſt Lerius. Leria inſula eſt vna ex Sporadibus contra litora Cariæ, quam Plinius Leron appellat, cum aliis aliquot locis, tum lib. 5. c. 31. Quod hoc dictum eſt in Lerios, Græca epigrammata detorquent in Chios: Epigramma ſic habet:

Καὶ τόδε δημοδόκου, χῖοι κακοὶ, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ᾽ οὔ·
Πάντες πλὴν προκλέους, ϗ προκλέης δὲ χῖος.

id eſt,

Hoc quoq; Demodoci, Chius malus, haud quidem hic, hic non:
Omnes abſq; Procle, Chius at ipſe Procles.

Apud Strabonem Græcum ſcriptura mendoſa eſt, cum προκλέης legendum ſit, non πιτροκλέης. Interpres vſus eſt codice caſtigatiore. quin ipſa carminis ratio reiicit, πιτροκλέης. Si addis, καὶ τόδε δημοδόκου, plenum erit diſtichon. Id reddetur venuſtius, ſi ab homine ad rem deflexeris: vt, ſi dicas, omnes prognoſtæ vani, vno excepto Venātio: & tamen prognoſtes eſt Venantius. Impii ſunt milites omnes, vno excepto Langio: & tamen miles eſt Langius. Græcorum prouerbium imitatus eſt Auſonius in Siluium quendam cognomento bonum, natione Brittonem, quæ natio & hodie apud Gallos vulgo male audit.

Ad phaſim vſq; nauigauit.

AVCTORE Strabone libro Geographiæ vndecimo, Phaſis eſt Euxini ſinus, & extremæ nauigationis meta, vel teſte prouerbio:

Εἰς φᾶσιν, ἔνθα ναυσὶν ἔσχατος δρόμος.

id eſt,

Ad Phaſim, vbi ſupremus curſus nauibus.

Per phaſim, Cholchidem ſignificauit, non flumen Phaſim, neque vrbem eiuſdem nominis ad flumen ſitam. Theocritus in Idyllio N.

Πεζὸς δ᾽ ἐς κολχὼς τε ϗ ἄξεινον ἵκετο φᾶσιν. id eſt,

Et Colchos pedes & te acceſſit inhoſpite Phaſis.

Pindarꝰ cōſimili figura in Iſthmiis hymno B. ἀλλ᾽ ἐπέρα ποτὶ μὲν φᾶσιν θερείαις, ἐν δὲ χειμῶνι πλέων νείλου πρὸς ἀκτὰς, id eſt, Sed tranſibat ad Phaſim quidem menſibus æſtiuis, hieme vero nauigans ad Nili ripas: id eſt, à Colchide in Ægyptum. Strabo enim putat, Phaſianos ab Ægyptiis oriundos, argumentum ſumens ex vſu lineorum, quorum tanta ſit vis apud Phaſianos, vt hinc exportentur etiam in alias regiones. Dicitur de iis, qui longinquas orbis regiones peragrarint. Eſt enim ipſa figura quaſi prouerbialis hyperbole. quo modo dixit & Iuuenalis:

Omnibus in terris, quæ ſunt à Gadibus vſque
Auroram, & Gangem.

Et Horatius in Odis:

Extremū Tanaim ſi biberis, Lyce.

Et Virgilius in Bucolicis:

At nos hinc alii ſitientes ibimus Afros:
Pars Scythiam, & rapidum Cretæ veniemus Oaxem.

Sumptum videtur ab Iaſonis fabula. Neq; diſſimile fuerit ſchema, ſi quis ad Herculis vſq; columnas dicatur nauigaſſe, aut vſq; ad Britannos, quos auctores extra mundi terminos ponunt. quod Oceano ſeparentur. Horatius in Odis, lib. tertio:

Viſam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inuiolatus amnem.

Idem in eadem oda.

Viſam Britannos hoſpitibus feros.

Idem

Digitized by Google

Idem rurſum:

Et vltimos orbis Britannos.

Myſorum, ac Phrygum termini diſcreti ſunt.

STRABO libro Geographiç duodecimo, regiones quaſdam commemorat inter ſe finitimas, puta Phrygum, Bithynorum, Myſorum, Dolonum. Item, qui iuxta Cyzicum accolunt, Mygdonum, ac Troianorũ. Neminem autem inficias ire, quin vnaquæque ſuis finibus ſit circumſcripta. Verum eos fines ad amuſſim dijudicare, id neutiquã facile. Porro de Phrygijs, ac Myſis prouerbium quoque vulgo iactatum fuiſſe verſibus trimetris.

Χωρὶς τὰ μυσῶν, καὶ φρυγῶν ὁρίσματα,
Τὸ δὲ διορίζειν χαλεπόν.

id eſt,

Sunt ſeparati Myſiorum termini,
Phrygumq́; , ſed finire perquam eſt arduum.

Huius rei cauſam adducit, quod hi populi non ſatis ſtabiliter tutati ſint ſuas ſedes, ſed ſubinde aliunde alio depulſi, terminos incertos reddiderint. Plinius libr. 5. Myſiam in Phrygia collocat. Plutarch. ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασι. Χωρὶς γὰρ ἔφη τὰ φιλοσόφων, καὶ ἰατρῶν, ὥσπερ τινῶν μυσῶν, καὶ φρυγῶν ὁρίσματα. id eſt, Separatã enim aiebat eſſe philoſophorum, ac medicorum profeſſionem, non aliter, ac Myſorum, ac Phrygum fines. Manent in hodiernum diẽ paſſim id genus de finibus gẽtium rixæ, longa ſerie temporum omnia confundente. Adagio licebit vti, de rebus toto genere inter ſeſe diſſidentibus, veluti ſi quis, ſentiẽs longe aliud ſpectare philoſophum, aliud oratorem, dicat, Χωρὶς τὰ μυσῶν. καὶ φρυγῶν. Aut de hominibus, inter quos nihil conuenit, nihilque commune intercedit, vt apud Euripidem Achilles:

Χωρὶς τ' ἀμὰ κἀγαμέμνονος,

id eſt:

Saparata ſunt mea res à bonis Agamemnonis.

Quod index auro, id aurum homini.

INTER multas Chilonis ſententias, hæc præcipue placuit eruditis, auctore Laertio: ἐν πλινθίναις ἀκόναις ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται, διδοὺς βάσανον φανεράν, ἐν δὲ χρυσῷ, ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τε νοῦς ἔδοκεν ἔλεγχον. i. In ſaxeis coticulis aurum exploratur, euidentem præbens ſpeciem. In auro vero proborum pariter, & improborum ingenium deprehenditur. Stobæus carmen hoc citat ex Antiphane:

Πλοῦτος δὲ βάσανος ἐστὶν ἀνθρώπου τρόπων.

id eſt:

Opes, vt index, hominis ingenium arguunt.

Alluſit huc Ariſtides in Themiſtocle: Ἐντεῦθεν ὅρα τὸν ἄνδρα, ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενος, καί μή μοι λόγῳ τὸν χρυσόν, ἀλλὰ τὴν βάσανον προσάγων σκόπει. i. Hinc virum ſpecta, à linea facto initio. Neque mihi, quod dicitur, aurum, ſed ipſum admouens indicem conſidera.

Caue Thoracem.

Φύλαττε τὸν θώρακα. i. Caue Thoracem. Strabo lib. Geographiæ 14. ſcribit, fluuium eſſe, nomine Letheũ, vicinum Libybus Heſperijs, huic imminere montem, cui nomẽ Thorax, in quo fama eſt, Daphitam grammaticũ cruci ſuffixũ fuiſſe, quod maledico carmine reges inceſſiuiſſet, vnde dictum

Digitized by Google

dictum illud manarit in vulgus, vt dicerent, φύλαττε τὸν θώρακα, id eſt, Caue à Thorace. Hoc velut ænigmate prouerbiali feſtiuiter admonebimus, frænandam eſſe linguam, ne voces, petulanter emiſſæ, per iugulũ aliquando redeant. Stephanus tantũ indicat Thoracem eſſe ciuitatem Ætoliæ, & item Magneſiæ: de prouerbio ſilet.

Magna ciuitas, magna ſolitudo.

STRABO Geographiæ lib. 16. Seleuciã ad Tigrim ait Babylone maiorem fuiſſe, ſed pleraque ſui parte deſertam, ac iure optimo de illa dici poſſe, quod de Megalopoli Arcadiæ ciuitate dixit comicus quiſpiam.

Ἐρημία μεγάλη 'στὶν ἡ μεγάλη πόλις.

id eſt:

Eſt magna ſolitudo, magna ciuitas.

Alluſum eſt ad nomen vrbis, cuius meminit & Plinius in quarto. Quadrabit in vrbes, aut domos, agros, aut hortos, aut aliud id genus quippiam, amplum quidem, & ſpatioſum, ſed parum excul um. Aut in librum ingentem quidem illum, verum impolitum, & illimatum.

Ad Scolon nec proficiſceris ipſe, nec alterum comitaberis.

STRABO lib. Geographiæ nono ſcribit, Scolon vicum eſſe quempiam Aſopiæ, ſub monte Citherone, ſedem inamœnam, incultam, infrugiferam, aſperam. Atque hinc vulgo prouerbium manaſſe:

Εἰς σκῶλον μήτ' αὐτὸς ἴμεν μήτ' ἄλλῳ ἕπεσθαι.

id eſt:

Nec per te Scolon ipſe, nec ulli alii comes ito.

Refert eadem totidem verbis Euſtathius in Bœotiam Homericam. Nam Scolon & Stephanus ponit in Bœotia. Nomen ex re videtur inditum: σκῶλος enim Græcis ſpinæ genus eſt. Quo prouerbio conueniet vti, ſi quando ſignificabimus modis omnibus abſtinendũ à conuictu cuiuſpiam, aut à loco, vbi nihil ſperandum, quod vel ad voluptatem faciat, vel ad emolumentum.

Oenoe charadram.

Οἰνόη τὴν χαράδραν, id eſt, Oenoe torrentis alueum. Nam charadra Græcis ſignificat eam terræ fiſſuram, quam aqua pluuia, aut torrens, nonnunquam terræmotus efficit. Zenodotus in Collectaneis adagiorũ ait, dici ſolitũ in eos, qui ſibi malum acceſſerent. Hinc eſſe natam parœmiã, quod Oenoe vicus quidã ſit Atticæ, quem qui incolebant, alueum quendam torrentis vicinum, ſuis finibus incluſerunt. Deinde, ingruente immodica vi aquarum, & ob id corruptis agris, agricolationem perdidiſſe. Strabo Geographiæ libro 8. duas Oenoas cõmemorat, alteram Eleutheris finitimam, alteram apud Marathonem, de qua vulgo iactata parœmia, οἰνόη τὴν χαράδραν, id eſt, Oenoe charadram. Effertur adagium ad hunc quoq; modum, οἰναῖοι τὴν χαράδραν, id eſt, Oenæi charadram, vbi quippiam acceſſitur ad commoditatem, vnde pernicies adfertur. Heſychius hoc prouerbium refert, & explicat ex Demone, prouerbiorũ auctore. Stephanus indicat, Oenoen eſſe vnam duarum ciuitatum, quas habet Icariã. Vnde dicuntur Oenæi.

Nihil ad Bacchum.

Οὐδὲν πρὸς Διόνυσον, id eſt, Nihil ad Bacchum. Vbi quis nugatur, quæ ad rem præſentem nihil attinent. Adagionis

Digitized by Google

gionis origo varia traditur. Zenodotus ait, antiquitus in choris Dithyrambos in Bacchum cani ſolitos. Deinde poetas, mutata conſuetudine, Aiaces, centauros, atque id genus fabulas cœpiſſe deſcribere. Proinde ſpectatores per riſum acclamaſſe. Nihil ad Bacchum. Quo conuicio moniti, deinceps ſatyros inducere cœperunt, ne dei prorſus obliti viderentur. Strabo Geographiæ ſuæ libro octauo, ſcribit, euerſa funditus à Romanis, propter violatos legatos, Corinthiorum vrbe, milites in opera quoque nobilia, quibus ea ciuitas præter cæteras abundabat, ludibriis inſultaſſe. Citatque teſtem Polybium, qui prædicet præſentem vidiſſe ſeſe tabulas quaſdam, abiectas in ſolum, in quibus milites talis luſerint. Quarum vna fuit ab Ariſtide depicta. Argumentum erat Bacchus. Hinc, inquit, quidam aiũt manaſſe, quod prouerbio dicitur, οὐδὲν πρὸς τὸν διόνυσον, id eſt, Nihil ad Bacchum. Suidas refert, Epigenem quendam Sicyonium tragœdiam de Baccho cõſcripſiſſe, quæ cum indigna Deo videretur, quoſdã è ſpectatoribus acclamaſſe, Nihil ad Bacchum, eamque vocem in prouerbium abiiſſe. Verum magis approbat eorum ſententiam, qui dicũt quondam poetas de Baccho fabularum argumenta conſueſſe tractare, eaque demum actitari ſolita. Deinde paulatim ad tragœdias ſcribendas conuerſos, alias fabulas, & hiſtorias ſcriptitaſſe, prætermiſſa Bacchi mẽtione, ſpectatores igitur acclamaſſe, Nihil ad Bacchum. Eiuſque ferme ſententiæ ſuffragatoerm citat Chamæleontem. Huic opinioni adſtruit Plutarchus in primo libro Sympoſiacon, oſtendens, ab Æſchylo, & Phrynicho natã parœmiam, qui fabulatum argumenta ad hiſtorias, & calamitates deflexerint. At Theætetus apud eundem Suidam, in opere de prouerbio, ſcribit Parrhaſium pictorem Bacchum ſumma arte finxiſſe. Itaque, cum apud Corinthios pictorum inter ipſos de arte certamen ageretur, & complures Bacchum pictum proferrent, quorum nullus ad Parrhaſii Bacchũ accederet, ſucclamaſſe populum, Nihil ad Bacchum. Apud eundem quidam, cum Corœbum, Vlyſſem illum vafrum, & verſipellem vocaſſet, audiit: Canem adducis ad præſepe, & nihil affers ad Bacchum. Vtroque prouerbio ſignificatum eſt, nimis inæqualem eſſe comparationem Corœbi cum Vlyſſe. Lucianus in Baccho, ἀλλὰ τί πρὸς τὸν διόνυσον οὗτος ὁ διόνυσος, εἴποι τις ἄν, id eſt, Sed dixerit quiſpiam, quid ad Bacchum hic Bacchus? id eſt, quid ad rem propoſitã pertinet hæc de Baccho fabula? Itaque videtur adagium quadraturum, vel de re ab inſtituto aliena, vel multo inferiore, vel contemnenda. Plutarchus in Sympoſiacarum quæſtionũ prima, de iis agẽs, qui anxios ſyllogiſmos, velut eum, quem Κυριεύοντα vocant, in poculis proponere ſolent, τί ταῦτα, inquit, πρὸς τὸν διόνυσον. Idem ibi, Πέμψω δὲ καὶ τὰ λοιπὰ ταχέως, ἂν ταῦτα δόξῃ μὴ παντελῶς ἄμουσα μηδὲ ἀπροσδιόνυσα εἶναι, id eſt, Mittam autem propediem & reliqua, ſi quidem hæc videbuntur non vſquequaque inſcita, neque nihil ad Bacchum pertinentia. Nouo quidem, ſed tamen opido quam eleganter dixit, ἀπροσδιόνυσα, tacite alludens ad prouerbium. Significat autem, οὐκ ἀπροσδιόνυσα, non aſpernanda, & ad rem pertinentia. Idẽ in eiuſdem operis libro quarto: Οἶμαι δὲ καὶ τῶν σαββάτων ἑορτὴν μὴ παντάπασιν ἀπροσ-

ἀπροσδιόνυσον εἶναι, id eſt, Arbitror autem nec ſabbathorum feſtum, nihil prorſus ad Bacchum pertinere. Athenæus lib. 2. ἀπροσδιονύσους λύσεις πραγματευόμενος, id eſt, Solutiones nihil ad rem pertinẽtes moliens: tertio, πάρχυλα μέλη dixit, modos non reſpondentes ad tibiam. Ac mox ἀκρότητα κύμβαλα, hoc eſt, cymbala non congruentia ad numeros ſaltationis. Sic enim vocat ſermones intempeſtiuos, aut nihil ad rem pertinentes, quos idẽ ἀμυσολογίας vocat. De huius formæ prouerbiis dictum eſt nobis alias, Nihil ad verſum. Pindarus in Nemeis, παρὰ μέλος ἔρχεσθαι dixit, pro eo, quod erat ſecus, quam conuenit loqui, μαθὼν δέ τις ἂν ἐρεῖ, εἰ παρὰ μέλος ἔρχομαι. M. Tullius libro ad Atticum 16. Sed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primo videbatur, quam ad has literas, quibus ego à te conſilium petieram, te mihi illa reſcribere. Tametſi quidam hoc loco pro ἀπροσδιόνυσον legunt ἀπροσδόκητον, hoc eſt, inopinatum, inexpectatum. Prouerbii ſpeciem habet, quod eſt apud eundem Ciceronem in Bruto, Sed domum redeamus. Id velut interpretans ſubiicit, id eſt, ad noſtros reuertamur. Vtimur & hodie ſermonis huius colore, quoties ſignificam⁹ nos à digreſſione ad id reuerti, quod inſtitueramus.

Sarcire centones.

PERIPHANES in Epidico Plautina, militi iam pugnas militari more paranti narrare: Quin tu, inquit, alium quæras, cui centones ſarcias, id eſt, quem tu glorioſis mendaciis, & conſarcinatis fabulamẽtis expleas. Solent enim homines glorioſi mendacium aliud ex alio cõnectere, nullum facientes neque finem, neque modum. Centones autem dicuntur veſtes è variis panniculis, ac diuerſis etiam interdum coloribus conſarcinatæ. Iuuenalis:

Intrauit calidum veteri centone lupanar.

Ad harum ſimilitudinem Centonem vocant carminis genus, ex diuerſis carminibus, & carminum fragmentis, hinc atque illinc accerſitis contextum, quaſiq; conſutum. Græci κέντρωνας appellant, addita litera, quam abiiciunt Latini. Extãt adhuc ὁμηροκέντρωνες, quorum meminit & D. Hieronymus: & Virgiliocentones Probæ mulieris: & Centon nuptialis Auſonii, qui legem etiam eius carminis tradit.

Quod dedi, datum nollem.

LENA Milenis in Ciſtellaria Plautina, Inter nouam rem, inquit, verbum vſurpabo vetus, Quod dedi, nõ datum vellem, quod reliquum eſt, nõ dabo. Significat, ſe pœnitere, quod puellæ fecerit copiam, de cætero nõ facturam. Vſus adagii fiet venuſtior, ſi paulo longius à ſimplici figura detorqueatur, veluti, ſi quis, indicans ſe ſuperioris operæ, quam in poetices ſtudium inſumpſerit, pœnitere, nec eſſe conſilii diutius in ea tempus terere, dicat, Quod dedi, datum nollem, quod reliquum eſt, non dabo.

Crocodili lacrymæ.

Κροκοδείλου δάκρυα, id eſt, Crocodili lacrymæ. De iis, qui ſeſe ſimulant grauiter angi incommodo cuiuſpiã, cui perniciem attulerint ipſi, cuiue magnum aliquod malum moliãtur. Sunt qui ſcribant, Crocodilum, conſpecto procul homine, lacrymas emittere, atque eundem mox deuorare. Cuiuſmodi propemodum erãt

lacry-

lacrymæ Baſsiani imperatoris, apud Aelium Spartianum. Lacrymabatur, quoties aut mentio fieret, aut imagines videret Getæ fratris, quem occiderat. Alij narrant hanc eſſe Crocodili naturam, vt, cum fame ſtimulatur, & inſidias machinatur, os hauſta impleat aqua, quam effundit in ſemita, qua nouit, aut alia quæpiam animantia, aut homines aquatum venturos: quo lapſos ob lubricum deſcenſum, neque valentes aufugere, corripiat, correptosque deuoret. Deinde, reliquo deuorato corpore, caput lacrymis effuſis macerat, itaque deuorat hoc quoque.

Bona eſt etiam offa poſt panem.

Ἀγαθὴ καὶ μάζα μετ᾽ ἄρτον.

id eſt:

Et poſt panes bona maza eſt.

Hemiſtichion carminis heroici. Zenodotus ait, de iis ſolere dici, qui penuria meliorũ amplectuntur deteriora. Nam Maza quiddam eſt pane cocto deterius, conflatum ex lacte & farina, quo ruſtici vice panis vti cõſueuerunt. Siquidem ὄπλον ἄλευρον, in deliciis olim fuiſſe alias demonſtrauimus ex Theocrito. Prouerbii ſpeciem habet, quod eſt apud Athenæum libro ſexto, licet huic diſsimile, πεινῶντι γὰρ ἀνδρὶ μάζα τιμιωτέρα χρυσοῦ τε καὶ ἐλέφαντος, i. Maza, ſiue offa eſurienti homini carior & auro, & ebore. Quo licebit vti cum indicabimus rem vſu non opinione æſtimandam. Ex his, quæ prodidit Athenæus de apparatu conuiuiorũ, liquet, mazam prius apponi ſolere, deinde panem. Verum conſumto pane, probatur & maza. Vt poſſumus, quando, vt volumus, non licet. Xenophon libro ſexto παιδείας, facit quendam conſolantẽ milites, qui defecti pane, maza veſci cogebãtur. Hoc cibo qui victitãt, dicuntur ἀλφιτοσιτεῖν, quemadmodum, qui pane, ἀρτοσιτεῖν.

Si non adſunt carnes, taricho contentos eſſe oportet.

Ἂν μὴ παρῇ κρέα, στερκτέον τῷ ταρίχῳ.

id eſt:

Probanda ſalſamenta egenti carnium.

Sunt qui dicant, τάριχον accipi pro piſce, ſed vili, putrique, qui idem ſit Aphya. Fortaſsis hic pro iure accipiẽdum tarichus. Nam quibus deeſt obſonium, ſolent pane in ius immerſo veſci. In Aphyas, & Tarichos creber iocus eſt in comœdiis. Senſus hic eſt, Vbi non eſt copia meliorum, boni conſulere oportet, quæcunque contingunt. Refertur a Diogeniano.

Agathonia cantio.

Ἀγαθώνιος αὔλησις, id eſt, Agathonia cantio. Recte dicetur de oratione blanda magis, quam frugifera. Agathon tibicen quiſpiam erat, cantilenarum ſuauitate maiorem in modũ aures deliniens. Nec huius mores diſsimiles muſicæ fuiſſe perhibentur. Laborauit enim infamia mollicici. Auctor & Suidas, & Zenodotus. Haud ſcimus, an hic ſit idem ille Agathon, in tragicorum certamine victor, in cuius epiniciis Plato celebrat illud nobile conuiuium. Huius multis modis Ariſtophanes in Theſmophoriis, carminum molliciem deridet.

Edax currus.

Ἀδδηφάγον ἅρμα, i. Edax currus, in glutones & voraces dicebatur, propterea quod currus multum abſumat vnguinis, ſiue ceromatis: ſiue, quod ſumptuoſa res ſit, equos, & currus alere, vnde & comicus Ariſtophanes

Digitized by Google

in Nebulis iocatur in Strepſiadem, quem filius ἱπποτροφῶν, ad inopiam redegerat, multo ære alieno contracto. Flauius Vopiſcus indicat, Aureliano in delicijs fuiſſe Phagonē quēdam, qui vno die ad menſam imperatoris ederit aprum integrum, centum panes, veruecem, & porcellum, biberit autem in fundibulo appoſito plus orca. Sed de hoc hominum genere plura Athenæus in Dipnoſophiſtis, apud quem libro 5. Socrates, cum quendam vidiſſet in conuiuio ſeſe intemperantius ingurgitantem opſonio: O vos, qui adeſtis, inquit, quidam ex vobis pane vtitur vt opſonio, opſonio vt pane. Venuſtius redderur, ſi deſlexeris ad animi vitium veluti, ſi dicas, Huius, aut illius principis amicitiam immodica pecunia parari, ac retineri, aliaque. Aut, Cupiditates inexplebiles eſſe, cum naturæ vſus perpauca poſtulet.

Sanguine flere.

Αἵματι κλαίειν, id eſt, Sanguine flere, prouerbialis hyperbole, ſignificans, nihil non fieri quo flectatur aliquis, ſic enim antiquitus loquebātur, Haud flectes illum, nec ſi ſanguine quidem fleueris. Itidem αἵματι δακρύειν, id eſt, Sanguine gemere. Durat hoc adagium in hodiernum etiam diem. Tranſlatum videtur à prodigijs, quibus interdum ſtatuæ ſanguineis guttis lacrymare videntur.

Pardi mortem aſſimulat.

Θάνατον παρδάλεως ὑποκρίνεται, id eſt, Pardi mortem ſimulat. Dicebatur, vbi quis aſtu perniciem alicui moliretur, veluti, cum Brutus ſtupidum, ac dementem ageret, vt in poſterū imperio potiretur. Id adagium ad quendam apologum referunt. In Mauruſia ſimiarū ingens copia. Pardalis autem animal eſt, natura ſimiis infeſtiſſimum: quas tamen viribus aſſequi non poteſt, nimirum illis in ſummas arbores ſubuolantibus. His itaque dolis in eas vtitur. Sternit ſe ſupinam ſub ramis, ac porrectis cruribus emori fingit ſeſe. Gaudent eo ſpectaculo ſimiæ conſidentes in arbore. Deinde, vbi iam mortuam arbitrantur, vnam aliquam emittunt, exploraturam, num vere mortuus ſit hoſtis. Illa, caurim ac pedetentim accedens, vbi nullum vitæ videt argumentum, (Pardale nimirum modis omnibus cadauer imitante) demum audet etiam cōſcendere. Quod ſimul atque reliquæ ſimiæ conſpexerint, iam, depoſito omni metu, deſcendunt, & Pardalim omnia ferentem circumſultant: poſtremo cōculcant, inſultantes ludibrij cauſa, donec Pardalis, ſentiens illas iam ſaltando defatigatas, derepente reuiuiſcens, aliam dentibus, aliam vnguibus corripit, d laniatque ac deuorat. Hanc fabulam (ne quid fuci fiat lectori) non reperimus apud idoneū auctorem, ſed in Græcis collectaneis cuiuſdam Apolonii Byzantii, cuius teſtimonium quodam in loco Politianus etiam refert, alioquin auctoris non admodum grauis.

Mandare laqueum.

Mandare laqueum, dicimur, ijs, quos vſqueadeo negligi à nobis ſignificamus, vt, ſi vel ſuſpendāt ſeſe nihil ad nos attineat. Iuuenalis de Democrito:

-Cum fortunæ ipſe minaci
Mandaret laqueum, mediumque
oſtenderet vnguem.

Confine

Confine illi, cum iubemus, οἰμώζειν, id eſt, plorare quempiam, & μακρὰ οἰμώζειν, id eſt, clare plorare: καὶ κλαίειν, ἐ μακρὰ χαίρειν, id eſt, flere, & lõgum valere.

Medium oſtendere digitum.

Medio item digito porrecto, ſupremum contemptum ſignificabãt: Martialis lib. 2.

- Et digitum porrigito medium.

Nam hunc digitum Martialis impudicum vocat:

Oſtendit digitum, ſed impudicum.

Perſius infamem.

Infami digito, & luſtralibus ante ſalivis.

Huc pertinet, quod apud Laertiũ Diogenes, vt alibi diximus, hoſpitib. quibusdam, Demoſthenem videre cupientibus, non indice digito, ſed medio porrecto, demonſtrauit, parũ virum innuens, & effeminatum. Ac paulo poſt eodem in loco, ſatis indicat porrectione digiti medii quippiã obſcœnum ſignificari, cum ait, inſanos haberi, qui medium porrigant digitum; qui indicem, non item. Itaque eodem in carmine duobus adagiis extremum contemptum indicauit Satyricus:

Mandaret laqueum, mediumq; oſtenderet vnguem.

Elegantius fiet vtrumq; ſi longius detorqueatur: Vt philoſophicis præceptis laqueum mandes, tu tuo viuito more. Et theologorum decretis negociatores medium vnguem oſtendunt, id eſt, plane contemnunt, ridentque.

Barbam vellere.

Τὸν πώγωνα τίλλειν, id eſt, Barbam vellere. Eſt illud quoque ſumptum à geſtu, Barbam vellere, quo ſummum contemptum, ac ludibrium ſignificamus. Horatius Serm. lib. 1.

- Barbam tibi vellunt
Laſciui pueri.

Perſius:

Idcirco ſtolidam præbet tibi vellere barbam
Iuppiter.

Idem alias,

Si Cynico barbam petulans Nonaria vellit.

Et Dionyſius Siculus, non dubitauit Æſculapio barbam auream detrahere. Lucianus in Timone de Ioue Olympio, ἐκάθησο τὺς πλοκάμυς περικειρόμενος, id eſt, Deſidebas, dum tibi circumtonderetur cæſaries. Et Barbam vellit mortuo leoni, qui ferox eſt in proſtratum: quod alias attigimus.

Malis ferire.

Μήλοις βάλλειν, id eſt, Malis petere, dicuntur, qui muneribus aſſequi ſtudent, quod optant; aut qui donis prouocant ad amorem mutuum. Ducta eſt allegoria a fabula Atalantæ, quã Hippomenes curſu ſuperauit, ſed arte proiectis inter currendum malis aureis, in quibus ſublegendis dum puella ſubinde remoratur, præceſſit, ac vicit iuuenis. Refertur adagium à Diogeniano. Plutarchus in Sympoſiacis indicat, olim fuiſſe morem, vt in eos, qui ſemper vincerent, mala, roſas, nonnulli etiam mala punica iacerent. Vt hinc quoq; videri poſſit ortum adagium, ac dictitatũ de iis, qui magnopere mirantur, ac probãt quempiam, aut etiam blandiuntur. Idem decad. 9. narrat, Anaxarchum, cum ab Alexandro poſt cœnam malis peteretur, ſurrexiſſe, dixiſſeq; hunc ſenarium ex Oreſte Euripidis:

Βεβλήσεταί τις θεῶν ὀργυποίῳ χερί.

id eſt,

Ferietur aliquis mox deûm humana manu.

Poteſt & ſimplicius accipi, Malis petere, cum quis ad amandũ laceſſitur,

tur, ac provocatur, ſic enim interpretatur Suidas. Vnde & illud apud Maronem:

Malo me Galatea petit laſciua puella. Et

Aurea mala decem miſi, cras altera mittam. Et

Ipſe ego cana legam tenera lanugine mala.

Et Acontius apud Ouidium Cydippæ malum inſcriptum in gremiũ mittit. Ariſtophanes in Nebulis: Μήλῳ βληθεὶς ὑπὸ πόρνης, id eſt, A ſcorto malo percuſſus. Interpres adſcribit, malum amoris eſſe ſymbolum, propterea quod Veneri ſit ſacrum. Vnde in certamine formarum, præmium malum erat aureum, idq; Veneri cõtigit. Theocritus in Cyclope:

Ηρᾶτο δ' οὐ ῥόδοις, οὐ μάλοις, οὐδὲ κικίννοις,

Αλλ' ὀλοαῖς μανίαις, id eſt,

Non malis, non ille roſis, non ille cicinnis,

Sed furiis magè peſtiferis adamabat.

Idem in Hodœporis:

Βάλλει καὶ μάλοισι τὸν αἰπόλον ἁ κλεαρίστα.

Olim munuſcula malis conſtabant. vnde Horat. in epiſt.

Fruſtis, & pomis viduas venentur auaras,

Excipiantq́; ſenes, quos in viuaria mittant.

Mare prius vitem tulerit.

Τὸ πέλαγος πρότερον οἴσει ἄμπελον, id eſt, Mare prius vitem feret. De iis, quæ nullo pacto fieri poſſint. Nam ſalſitudo vitibus inimiciſſima: Hinc Homerus & Heſiodus identidẽ pontum vocant ἀτρύγετον, quod illic nulla colligatur vindemia. Salſa terra fere ſterilis eſt frugibus, ſed vitibus inimiciſſima. Refertur apud Diogenianum.

Betizare, Lachanizare.

LAchanizare vulgo dicebant, pro languere, teſte Suetonio in vita Octauii Cęſaris, pro quo Auguſtus nouauit Betizare. Quadrabit & in inſulſos, & inſipidos. Catullus,

Languidior tenera cui pendens ſicula beta.

Item Martialis,

Vt ſapiant fatua fabrorum prandia beta,

O quam ſæpe petet vina, piperq́; coquus?

Eodem pertinet illud Diogenis Cynici dictum apud Laertium: Cum adoloſcentes quidam eum canem vocarent, ſeque cauturos dicerent, ne ab illo morderentur, bono animo eſſe iuſſit: canem enim haudquaquam veſci betis, mollitiem illorum notans. Bliteos appellant ſtupidos. Eſt βλίτον, herbæ genus, cui nomen etiam à ſtupore ſaporis inditum putant, quaſi βλὰξ, quæ vox bardum, & ſtupidum ſignificat. Ariſtophanes in Auibus, ὡς βλακικῶς διακονεῖς, Vt ſtupide miniſtras. Plautus in Truculento, Blitea & lutea eſt meretrix, niſi quæ ſapit in vino, ad rem ſuam. Laberius Mimographus apud Nonium Marcellum, bipedem & bliteam belluam appellat inſulſum & vecordem. Apud Menandrum quoq; mariti vxoribus ex blito conuitium faciunt, bliteas eas nominantes. Ariſtoph. in Nebulis, καί σε καλοῦσι βλιτομάμαν, id eſt, Teq; vocant bardũ ac ſtultum. Fieri poteſt, vt Gallica quoq; vox hinc manarit, quâ nunc vulgo contemptiſſimos, extremæq; notæ homines compellant Bliteros. addita litterula.

Promus magis, quam condus.

SAne quam elegans & proverbialis

lis Auſonii dimeter iambicus, Promusque quam condus magis, in quendam profuſiorem, qui parta ꝓdigere nollet, quærere, aut quæſita ſeruare non poſſet. Sumpta metaphora à rei familiaris diſpenſatorib. maximeq; penuariæ, quos Græci *ταμίας* vocant, quorum partes ſunt ad vſum familiæ promere (id eſt, proferre) quædam; alia condere, hoc eſt, ſeponere. Iam, qui tantum promit, is ad inopiam velis equisq; properat. Plautus in Truculento, Parce promos appellat, ſordidos, ac tenaces, & qui ſumptum libenter effugiunt.

Nodum in ſcyrpo quæris.

Nodum in ſcyrpo quæris. In anxiū dicebatur, nimisque diligentem, aut meticuloſum, qui illic ſcrupulū moueret, vbi nihil eſſet addubitandum. Hoc adagium refertur apud Plautū in Menæchmis, & verbis totidem apud Terentium in Andria: Feſtus ex Ennio citat:

Quæris & in ſcyrpo (ſoliti quod dicere) nodum.

nominatim proverbiali titulo referens. Donato iunci ſpecies eſt ſcyrpus, læuis atque enodis. Quanquam apud Gellium Scyrpi dicuntur captiunculæ, argutiæque. Niſi forte quis malit legere. In ſcrupo, quod hi lapilli læues ſint, ac rotundi.

Delphinum ſiluis appingit fluctibus aprum.

Horatius in Arte poetica, proverbiali ſchemate dixit:

Delphinum ſiluis appingit fluctibus aprum,

Indocti poetæ ſtultitiam taxans, qui multa non ſuo loco, neq; tempeſtiuiter, deſcribit, perinde, quaſi pictor Delphinum piſcem, iuxta Callimachi dictum, in nemoribus pingeret, rurſus aprum in vndis. Conſi-ne illi: *ἐν φακῇ τὸ μύρον*, id eſt, In lenticula vnguentum.

Cancer leporem capit.

Καρκῖνος λαγωὸν αἱρεῖ, id eſt, Cancer leporem capit. De re nequaquā veriſimili, dictuque abſurda. Velut, ſi quis dicat, ab indoctiſſimo ſuperari doctum.

Ne caprea contra leonem.

Μὴ πρὸς λέοντα δορκάς, id eſt, Ne caprea aduerſus leonem, hoc eſt, ne lōge inferior cum potentiore decertes. Dorcas enim ſilueſtris eſt capreolus. Refertur à Diogeniano. Suidas integrum refert ſenarium:

Μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἅψωμαι μάχης.
id eſt,
Ne cum leone caprea pugnam ſumpſero.

Homerus Odyſſ. Θ.

Ἀνδράσι δ' ἀνθ' ἑτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθέλοιμι. id eſt,
Cum potiore viro nolim certamen inire.

Pellem caninam rodere.

Pellem caninam rodere, proverbiali metaphora dixiſſe videtur Martialis, pro eo, quod eſt hominē maledicum, & improbum conuitiis inſectari. Sic enim ſcribit in obtrectatorem quendam, & oblatratorem:

Non deerunt tamen hac in vrbe forſan,
Vnus, vel duo, tresve, quatuorve,
Pellem rodere qui velint caninam.

Echino aſperior.

Ἐχίνου τραχύτερος, id eſt, Echino aſperior. In hominē intractabilem, & inſuauibus moribus dictum. Metaphora ſumpta ab animante, cuius duplex eſt genus: terreſtre, ſpinis obſitum: & maritimum, pinnata vndiq;

 teſtu-

Digitized by Google

teſtudine, ac ſpinis obductum, quib. ſe pedum vice voluit, auctore Plinio. Martialis:

Cortice depoſito mollis echinus erit.

Ariſtoteles lib. De generatione animantium 5. tradit, Echinum ipſum quidem puſillum eſſe, cæterum ſpinas habere, & longas & acutas. Athenæus Dipnoſophiſton lib 3. fabellam haud infeſtiuam refert è Demetrio Sceplio. Laconem quempiam vocatum ad cœnam, appoſitis Echinis, cum ignoraret, quo pacto ſoleant edi, nec obſeruaret, quomodo cæteri conuiuæ his veſcerentur, corripuiſſe quendam, & in os coniecisſe vna cũ ipſa teſta: porro, cum inter dẽtes strideret Echinus, & hominis os cibo miſere cruciaretur, O ſceleratum, inquit, edulium, neq; nunc te omittam tibi mitis, nec te poſthac vnquam ſumpſero.

Echinus partum differt.

Ἐχῖνος τ τόκον ἀναβάλλει, id eſt, Echinus partũ differt. De iis dici ſuetum, qui prorogarent quippiam ſuo malo: veluti, qui creditam pecuniã comperendinant, tamen aliquando reddendam vel maiore cum fœnore. Aiunt, Echinum terreſtrẽ, ſtimulata aluo, remorari partum, deinde, iam aſperiore, ac duriore facto fœtu, mora temporis, maiore cruciatu parere. Auctor Suidas. Plinius lib. 9. c. 25. tradit; piſcem, qui dicitur echineis, fluxum grauidarum ſiſtere, & vſque ad puerperium in vtero continere fœtum. Quamquam hoc ἀπροσδιόνυσον.

Prius duo Echini amicitiam ineant.

Πρὶν ἢ δύο ἐχῖνοι ἐς φιλίαν ἔλθοιεν, ὁ μὲν ἐκ πελάγους, ὁ δ' ἐκ χέρσου, id eſt, Prius echini duo inierint amicitiam, alter è mari, alter è terra. De iis, qui moribus ac ſtudiis ſunt inter ſe diſcrepantiores, quam vt ſpes ſit, aliquando inter eos neceſſitudinẽ coituram. Venuſtius erit ad rem deflexum. Nam eſt Echinus marinus, de quo multa Plinius & Ariſtoteles. Eſt & terreſtris, quem alio nomine vocant Erinaceum: illud commune, quod vterque ſpinoſus eſt, vnde & vocabulum inditũ. Refertur a Suida.

Non miſſura cutem, niſi plena cruoris, hirudo.

PRoverbii ſpeciem habet illud etiam Horatianum in arte poetica.

Non miſſura cutem, niſi plena cruoris, hirudo.

Quadrabit in homines nimium ſedulos, & quibusvis in rebus immodicos. Cuiusmodi nonnullos videas, qui cum ſemel cœperint, nullum faciunt finem, donec defatigati deſiſtant, nec rationem vllam habent alieni faſtidii, ſed ſuo tantum animo negocii modum metiuntur, haudquaquam memores vetuſtiſſimi ſermonis, admonentis, vt tum à luſu deſiſtamus, cum adhuc eſt iucundus, ne voluptatem odii moleſtia conſecuta contaminet. Nemo neſcit, hirudinẽ, vbi ſemel hæſerit corpori, nulla ratione poſſe reuelli, donec ſuctu ſanguinis expleta decidat. Quidam appellant ſanguiſugam, Græci βδέλλαν, ſiue βδέλλιον, linguam habet biſulcam, ac fiſtulatam, quam penitus infigit cuti. Meminit Plinius lib. 11. cap. 34. atque inibi de altero quodã animali, cui nomẽ nõ ſit, quod ſemper infixo ſanguini capite viuat, donec nimia ſatietate dehiſcat, & ipſi immoriens alimento, cum cibi non ſit exitus.

Mea eſt pila.

MEA eſt pila, id eſt, Vici, & voti ſum compos, aut, Res mihi in manu

manu eſt, apud Plautum in Truculento. Sumptum à notiſſimo pilæ ludo, cum multis inſequẽtibus, vnus aliquis præſtantior occupat. Conſimili figura dixit in Caſſina. Sed, ſi nunc vult hera facere officiũ ſuum, noſtra omnis lis eſt: id eſt, vicimus. Traducta metaphora à iudiciis.

Ab ouo vſq; ad mala.

Ab ouo vſque ad mala, proverbiali figura dixit Horatius in Sermonibus, Satyra 3. pro eo, quod eſt, ab initio conuiuii vſque ad finem.

- Si collibuiſſet, inquit, *ab ouo*
Vſq; ad mala citaret, io Bacche modo ſumma
Voce, modo hac reſonat quæ chordis quattuor ima.

Antiquitus enim cœnã ab ouis auſpicabantur, malis finiebant. Erit venuſtius, ſi longius trahatur, Ab ouo vſq; ad mala, i. toto colloquio, tota nauigatione, aut toto opere. Qui rem altius repetunt, quam oportet, notantur illo verſu Horatiano:

Nec gemino bellum Troianum ordiatur ab ouo.

Qui à primis initiis repetunt, ἐκ τῶν ῥιζῶν, id eſt, à radicibus, & à ſtirpib. imis exordiri dicuntur, qui nihil prętermittunt, ordine narrant, & à capite vſque ad calcem, quod alibi retulimus, Græcis ἄνωθεν dicitur, & ἀρχῆθεν.

Virtutem, & ſapientiam vincunt teſtudines.

Ivlius Pollux lib. 9. de rerum vocabulis, ſcribit hoc carmen olim proverbio celebratum fuiſſe:

Τὰν ἀρετὰν, καὶ τὰν σοφίαν νικῶντι χελῶναι. id eſt,

Et virtus teſtudinibus, & ſapientia cedit.

Eſt autem velut ænigma, innuens pecuniam longe plus poſſe, quã aut virtutem aut ſapientiam. Antiquitus enim Peloponneſiorum numiſma χελώνη, id eſt, teſtudo dicebatur, propter inſcalptam in eo teſtudinis figuram. Teſtem huius rei citat Eupolidem, qui in fabula, cui titulus, Captiui, ὀβολὸν dixerit καλλιχελωνον, id eſt, obolum pulchræ teſtudinis. Cõſimili figura dictum & illud: Multas noctuas ſub tegulis latitare: & Bos in lingua, quæ ſuis retulimus locis.

Sacra hæc non aliter conſtant.

Sacra hæc non aliter conſtant. Hoc adagio licebit vti, ſi quando fatebimur culpam, ſed quæ rei, locove cõveniat, veluti ſi quis in balneis agat impudentius, aut ruſticius in naui, aut in compotationibus ebriorum intemperantius, aut inter mulierculas ineptius, aut inter aulicos diſſimulantius, aut inter ſophiſtas loquacius, aut apud populum adulantius. Auſonius nuptialis Cẽtonis excuſans licentiam, Etenim fabula eſt, inquit, de nuptiis, & velit nolit, ſacra hæc aliter non conſtant. Sumptum à ſacris, quæ certis quibusdam cæremoniis peragũtur: de quibus ſi quid demutes, piaculũ admiſſum putetur. Plutarch. in comment. De audiendis poetis: Θυσίας μὲν γὰρ ἀχόρους καὶ ἀναύλους ἴσμεν, οὐκ ἴσμεν δὲ ἄμυθον οὐδὲ ἀψευδῆ ποίησιν, id eſt, Sacra. n. abſq; choris, ac tibiis nouimus. Nõ nouimus autem abſq; fabula, ac mendacio poeſim.

Sequitur ver hiemem.

Seqvitvr ver hiemem. Hoc adagio rerum vices ſignificamus neceſſario ſibi ſuccedentiũ, vt, ſi quis, ſuadens in rebus afflictis animũ fulciendũ ſpe meliorũ, dicat, Sequetur ver hyemem, id eſt, triſtibus ſuccedet lætiora. Ita Pindarus Iſthmyorum hym. 4. νῦν δ' αὖ μετὰ χειμέριον ποικίλων μηνῶν ζόφον χθὼν ὥτε φοινικέοις ἄν-

Digitized by Google

θες ῥόδοις, id eſt, Nunc vero rurſum poſt hibernam multiplicium menſium caliginem, terra veluti purpureis floret roſis. Auſonius in præfatione monoſyllaborũ, nonnihil abuſus eſt ꝓuerbio, Vt in vetere verbo eſt, Sequitur ver hyemem. Iam ſimilium nugarum ſubtexo nequitiam.

Venereum iusiurandum.

Ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος, id eſt, Venereum iuſiurandum non punitur. Senſus eſt, amãtium iuſiurandum irritum eſſe, neq; ad deos quidquam pertinere, tanquam iocoſum. Et auctore Naſone,

Iuppiter ex alto periuria ridet amantum,
Et iubet AEolios in freta ferre notos.

Et Horatius:

Ridet hoc inquam Venus ipſa, rident
Simplices nymphæ. Tibullus.
- Periuria ridet amantum
Iuppiter, & ventos irrita ferre iubet.

Citatur hoc adagium à Platone in Conuiuio: ὃ δὲ δεινότατον, ὥς γε λέγουσιν οἱ πολλοί, ὅτι καὶ ὀμνύντι μόνῳ συγγνώμη παρὰ θεῶν, ἐκβάντι τῶν ὅρκων. ἀφροδίσιον γὰρ ὅρκον, οὔ φασιν εἶναι. οὕτω καὶ οἱ θεοί, καὶ οἱ ἄνθρωποι πᾶσαν ἐξουσίαν πεποιήκασι τῷ ἐρῶντι, id eſt, Quodq; omniũ maximum eſt, vt ſane dicitur vulgo, vni etiam iuranti à diis parata eſt venia, ſi, quæ iurauit, non præſtiterit. Venereum enim iuſiurandũ negant eſſe. Adeo tum dii, tum homines nihil non permittunt amanti. In verbis Platonis videt̃ deeſſe vocula, ἐμποίνιμον. οὔ φασιν εἶναι ἐμποίνιμον. Meminit & Procopius in epiſtola ad Epiphanium vltima: καλῶς ἄρα ἤδει τὸ τῶν ἐρώντων πάθος ἡ παροιμία, κἂν ἐπιορκεῖν ἐθέλωσι, συγγνώμην αὐτοῖς ἐκ θεῶν ἐπαγγέλλεται, id eſt, Pulchre nouit amantiũ affectum prouerbium: etiam ſi peierare voluerint, veniam illis à diis pollicetur. Plato in Philebo apud Athenæum libro duodecimo: ὡς δὲ λόγος, καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ ἀφροδίσια, ἃ δὴ μέγιστα δοκοῦσιν εἶναι, καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν, ὥσπερ, καθάπερ παίδων, τῶν ἡδονῶν οὐδὲ τὸν λογισμὸν κεκτημένων, id eſt, Cæterum, quemadmodum dicitur, etiam in voluptatibus circa res venereas, quæ ſane videntur eſſe præcipuæ, periurium quoq; venia donatur à diis: perinde, quaſi voluptates puerorum inſtar ſint, qui nondum rationis ſunt compotes. Refertur & illud ex Callimacho:

Ὤμοσεν, ἀλλὰ λέγουσιν, ἀληθέας ἐν ἔρωτι
Ὅρκους μὴ δύνειν οὔατ' ἐς ἀθανάτων. id eſt,

Iurauit, verum vulgo dicunt, in amore
Quod iuras, aures non penetrare deum.

Prior verſus nõ caret mendo. Deflecti poteſt ad quodvis promiſſum, cuius fides præſtanda non videatur.

Tanquam meum nomen. Tanquam digitos.

PROVERBIALES hyperbolæ ſunt, Tanquam meum nomen, & Tanquam meos digitos, teneo: ſi quando promptam, certamq; memoriam ſignificare volumus. Martialis:

Totis dieb⁹, Afer, hæc mihi narras,
Et teneo melius iſta, quam meum nomen.

Iuuenalis:

Tanquam vngues, digitosq; ſuos.

Nihil magis meminimus, quam proprii nominis, vnde & vita defunctos olim ſuo nomine inclamabant.

Et

Et proprii nominis oblitum, dicimus prodigioſæ obliuiſcẽtiæ hominem. Antiquitus in digitis computus peragebatur. Exſtat ea de re libellus Bedæ. Quin hodieq; numerandi imperitum, & obliuioſum per iocum rogare ſolent, quot in manibus habeat digitos. Plutarchus in commẽtario, cui titulum fecit, Quo pacto quis intelligere poſſit ſe profeciſſe, ſcribit olim morem fuiſſe nomina digitorum ediſcere, hisque in metu tanquam remedio futuris vti. ipſius verba ſubſcribemus: Οἱ μὲν γὰρ ἐκμεμαθηκότες τὰ τῶν ἰδίων ὀνόματα δακτύλων, χρῶνται πρὸς τοὺς φόβους αὐτοῖς ὡς ἀλεξικάκοις, ἀτρέμα καταλέγοντες ἑκάστον, id eſt, Quidã enim ediſcunt ſuorum nomina digitorum, eisq; contra pauores vtũtur, tanquam ad depellenda mala remedium habeant, paulatim ſingulos recenſentes. Quæ vero ſint digitorũ apud Græcos vocabula, Gellius in Noctibus Atticis indicauit. Cælius Calcagninus, vt indicat Alexander, mauult intelligi de nominibus Dactylorum Idæorum: de quibus nonnihil attingemus in prouerbio; Celmis in ferro; licet in Plutarcho, *ἰδίων* legatur, non *ἰδαίων*.

Bonorum glomi.

Ἀγαθῶν ἀγαθίδες, id eſt, Bonorum glomi de opibus exſtructis, & affatim accumulatis. Sumpta metaphora à glomere textorio, cui fila ſunt obuoluta, aut certe ligno illo textorio, cui filorum maxima vis eſt obuoluta, quod idem πηνίον vocant. Prouerbii meminit Iulius Pollux lib. 7. cap. 10. indicans apud comicos eſſe frequentiſſimum. Videtur autem alluſum ad vocem in Agathide, & Agathis, perinde vt Thucidides in Euripidis epigrãmate Athenas τῆς ἑλλάδος ἑλλάδα, vocat id eſt, Græciæ Græciam. Etiamſi libro quinto tribuit hanc ſententiam Pindaro. Et quemadmodum ἔσχατα ἐσχάτων, id eſt, poſtrema poſtremorum: item κακὰ κακῶν, id eſt, mala malorum, dicunt Græci: quam quidem figuram Latini non agnoſcunt.

Rem acu attigiſti.

Est apud Plautum in Rudente Rem acu tetegiſti, pro eo, quod eſt, rem ipſam diuinaſti, nihil aberrans. Metaphora ſumpta videri poteſt à luſu quopiam, in quo diuinator, id quod alius notaſſet, ſumma acu tangebat, aut lineam, aut calculum, aut aliud quiddam ſimile. Igitur acu tãgere, perinde eſt, quaſi dicas, ipſiſſimum punctum attingere. Nam minutiſſima puncta denotantur acu.

Purgatis auribus.

Pvrgatis auribus pro attentis, & vacuis, prouerbium reſipit. Plautus in Milite:

Perpurgatis ambo damus tibi operam auribus.

Horatius in Epiſtolis:

Eſt mihi purgatam crebro qui perſonet aurem.

Perſius quinta Satyra:

Stoicus hic autem mordaci lotus aceto.

Nam ſordes in auribus collectæ auditum hebetãt, exemptæ reddunt acriorem.

Purior clauo.

Ἁγνότερος πηδαλίου, id eſt, Purior gubernaculo. Comparatio prouerbialis, de re vehementer inculpata, aut moribus vndequaque integris, & incontaminatis. Clauus enim nauticus aſſiduis fluctibus abluitur, vt nihil

hil ſordidum poſſit hærere. Adagium refertur à Suida.

De calcaria in carbonariam.

Qvoties fit, vt à re propoſita ad aliud quippiam longe diuerſum digrediamur, de calcaria ad carbonariam decurrere dicimur, ſiue, cum ex vno malo in aliud diuerſum incidimus. Tertullianus libro de carne Chriſti: Igitur, inquit, de calcaria, ꝙ dici ſolet, in carbonariã, à Marcione ad Apellem. Huic nõ diſſimile eſt illud Ciceronis in actione pro Murena: Reſpondebo igit᷑ Poſthumio primum, qui neſcio quo pacto, mihi videtur prætorius candidatus in conſularem, quaſi deſultorius in quadrigatum curriculum incurrere.

Datyli dies.

Δατύλυ ἡμέρα, id eſt, Datyli dies. Vbi res feliciter ſucceſſerunt. Sumptum à Datylo quodã, qui apud Athenieſes ſummos eſt honores conſecutus.

Monſtrum alere.

Monstrvm alitur, vbi quid occulti vitii latere ſignificamus: haud ſcimus, an inde ſumpta metaphora ꝙ monſtra ob pudorem clanculum aluntur, & occultantur. Siquidem Pamphilus in Andria Terentiana, quod prius repudiatꝰ gener, rurſum ad affinitatem repeteretur, ſuſpicans aliquid eſſe vitii in puella, quod celaretur: Repudiatus, inquit, repetor. Quamobrem? niſi ſi id eſt quod ſuſpicor, aliquid monſtri alunt. Ea quoniam nemini obtrudi poteſt, itur ad me.

Non curat numerum lupus.

Proverbivm ſapit Virgilianum illud in Bucolicis:

Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

Recte dicetur in hominem impudenter furacem. Exſtat hodieq; vulgo iactatum adagium, Lupus non veretur etiam numeratas oues deuorare. Porro fures paulo timidiores cõſueuerunt à rebus numeratis abſtinere manum, metu videlicet, ne hoc indicio deprehendantur. Huic affinis iocus ille facetus in ſeruum furacem, cui nihil erat domi, neque clauſum, neque obſignatum.

Spartam nactus es, hanc orna.

Ην ἔλαχες σπάρταν, κόσμει, id eſt, Spartam, quam nactus es, orna, ſiue adminiſtra. Admonet adagium, vt, quamcunq; prouinciam erimus forte nacti, ei nos accõmodemus, proque huius dignitate nos geramus. M. Tull. ad Attic. lib. 4. epiſt. 6. Reliquũ eſt: σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. Non mehercle poſſum. Et Philoxeno ignoſco, qui reduci in carcerem maluit. Idem ad eundem lib. 1. Eam cauſam, quam mihi dicis obtigiſſe σπάρταν, non modo nunquam deſeram, ſed, etiamſi ab illa deſerat in mea priſtina ſententia permanebo. Quod à Cicerone refertur, carmẽ eſt anapæſticum, è tragœdia quapiam, Spartã nactus es, hãc exorna. Theocriti Scholiaſtes indicat alluſum ad hoc prouerbium in Hodœporis:

Αὐτόθι μοι ποτίεχσθι, καὶ αὐτόθι βυκολιάσδευ.
Τὰν σαυτῶ πατέων ἔχε τὰς δρύας.

id eſt,

Mecum iſtic certa, ſimul iſtic paſcito tauros,
Et terram calcans propriam, ne deſere quercus.

Prouer-

Prouerbium igitur ad varios vſus licebit accommodare, vel cum admonebimus, vt ſuam quiſque perſonam, quam ſuſcepit, cū decoro tueatur. Maritus es, cura, quæ mariti ſunt officia. Aulicus es, aulicum age. Iudex es, ne iam amicum, aut inimicū, ſed iudicem agas. Principatus tibi contigit, principis officio fungere. Priuatus es, vt priuatum te gere. Sic propemodum vſus eſt Ariſtophanes, nam huic inſcribitur comœdia, cui titulus Θεσμοφοριάζουσαι:

Χρὴ γὰρ ποιητὴν ἄνδρα πρὸς τὰ δράματα
Ἃ δεῖ ποιεῖν, πρὸς ταῦτα τοὺς τρόπους ἔχειν. id eſt,
Decet poetam accommodari moribus,
Vtcumque ad argumenta, quæ tractauerit.

Vel cum iubebimus vnumquemque ſua ſorte contentum eſſe oportere, quæcunque contigit. Quemadmodum enim peritus gubernator in omni tempeſtate bonū præſtat nauclerum, ita vir ſapiens in omni fortuna ſapienter ſe gerit. Eſt ampla res familiaris, ſapiēter adminiſtra. Non eſt, vtere paupertatis cōmodis. Contigit eruditio, vtere ad bene viuendum. Plutarchus in commentario περὶ τῆς εὐθυμίας, admonens, vt ſuam quiſque ſortem boni cōſulat, σπάρτην, inquit, ἔλαχες, ταύτην κόσμει, id eſt, Sparta tibi obtigit, hanc exorna. In eodem libello monet hoc dictum à Solone proditum. Citatur autem ex Euripide.

Σπάρτην ἔλαχες, κείνην κόσμει,
Τὰς δὲ Μυκήνας ἡμεῖς ἰδίᾳ. id eſt,
Spartam nactus es, hanc guberna,
Sors eſt proprie noſtra Mycenæ.

Videntur verba eſſe Agamemnonis ad Menelaum. Quod confine eſt illi Platonico: τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι, id eſt, Quod præſens eſt, bene diſpone, ſiue boni conſule. Nunc vulgus hominum magis incūbit augendæ rei, quam bene adminiſtrandæ. Contra quā bene monet Socrates in Theæteto Platonis: κρεῖττον γάρ που σμικρὸν εὖ, εἰ πολὺ μὴ ἱκανῶς περᾶναι id eſt, Nā ſatius eſt, puſillum bene, quam multum non vt oportet peragere. Hanc igitur ſententiam paſſim in principum aulis inſculpi oportuit, σπάρτην ἔλαχες, ταύτην κόσμει. Principis munus eſt, modis omnibus reip. commodis prouidere, publicam tueri libertatem, alere pacem, excludere quam minimo ſuorū exitio maleficia, dare operam, vt ſanctos, & integros habeat magiſtratus. Nihil principi pulchrius, quam vt hoc quidquid eſt regni, quod fortuna dedit, ſua ſapientia, virtute, diligentia reddat ornatius. Contigit opidulum, imitare Epaminondam, fac, vt frigidum illud opidulum tua opera multo reddas celebrius, ac locupletius. Contigit fera, & intractabilis natio, da operam, vt eam paulatim cicurem, & legib⁹ obtemperantē reddas. Quaſdam nationes ingenium ac linguæ ſonus diſcernit, vt Germanos, & Hiſpanos, quoſdam ipſa natura diduxit, vt inſulares mari, Italos mari ſimul, & Alpium molibus. Nonnullis caſus ſuos terminos dedit. Si quiſque, quod nactus ſit, nitatur ornare, nimium vbiq; florebunt omnia.

Contigit & malis venatio.

Δίδονται καὶ κακοῖσιν ἄγρα, id eſt, Contigit & ignauis a venatu præda. Vbi quid feliciter obtigit immerenti, quodque fortunę magis, quam illius induſtriæ, ſit acceptum ferendum. Allegoria ſumpta à venatu, in

Digitized by Google

quo vel præcipue dominatur fortuna, Virtus minimum affert momenti. At eruditio nemini contigit niſi labore parta. Regnum obuenit dormientibus, opes affluunt ceſſantibus nonnunquam, honores accidunt etiam fugitantibus, cæterum, quæ vere bona ſunt, noſtra induſtria parentur oportet. Inde natum, quod olim mos fuerit, quod venatu captum eſſet, omnibus impartiri, etiam immerentibus. Ita Theocritus in Piſcatoribus:

Ὡς καὶ τὴν ἄγραν τὠνείρατα πάντα μερίζειν. id eſt,

Sic vti venatum partiri inſomnia cuncta.

Quemadmodũ arcana non committimus niſi ſelectis amicis, ita ſomnia narramus quibuslibet. Prouerbium refertur a Suida, & Zenodoto. Si pro διδόντα legas διδοῦ, ſiue δίδοτο, erit initium carminis trochaici. Nam probabile eſt, è poeta quopiam decerptum.

Ire per extentum funem

PROVERBIALI figura dixit Horatius, Ire per extentum funem, pro eo, quod eſt, rem factu perquam difficilem præſtare, neq; vel tantillum aberrare. Sumptum à funambulis, vt Acroni placet, qui non ſine ſumma arte, ſummoque vſu, per funem protenſum ingrediuntur. Quæ res, ſicuti coniicere licet, priſcis ingenti miraculo fuit, hodie nihil vulgatius. Horatii carmen hoc eſt.

Ille per extentum funem mihi poſſe videtur
Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit.

Lucernam adhibes in meridie.

Λύχνον ἐν μεσημβρίᾳ ἅπτεις, id eſt, Lucernam accẽdis in meridie, id eſt, facis non ſuo tempore, aut explicas, quæ per ſe ſunt clariſſima. Quorſum enim lucernis opus clariſſima luce? Natum videri poteſt à ridiculo Diogenis facto, qui, adhibita interdiu lucerna, rogatusque, quidnam ſibi vellet, reſpondit, ἄνθρωπον ζητῶ, id eſt, Hominem quæro, quemadmodum teſtatur Diogenes Laertius. Seneca libro De beata vita, indicat hoc fieri ſolere per ſuperſtitionem, ſi quando denunciabatur ira numinis: Cum, inquit, ſiſtrum aliquis concutiens ex imperio mentitur, cum aliquis ſecandi lacertos ſuos artifex, brachia, atq; humeros ſuſpenſa manu cruẽtat, cum aliqua genibus per viam repens vlulat, laurumque linteatus ſenex & medio lucernam die præferens, conclamat iratum aliquem deorum, cõcurritis, & auditis.

Soli lumen inferre.

QVINTILIANVS Inſtitut. orator. libro quinto, titulo de vſu argumentorum, ſimilima huic figuræ dixit, eum Soli lumen inferre, qui rem per ſe euidentiſſimam conaretur argumentationibus probare. Videtur idem cum illo, quod alio retulimus loco, ἡλίῳ τὸ φῶς δανείζειν, id eſt, Soli mutuare lumen.

Zoili.

ZOILI audax quidem, ſed parum felix mordacitas prouerbio locum fecit, vt vulgo Zoili vocentur, alienarum laudum obtrectatores, & alienorum laborum reprehenſores, Martialis.

Pendentem volo Zoilum videre.

Hic Zoilus ſophiſta quiſpiã fuit, hoc facinore potiſſimum nobilitatus, ꝙ Homerũ poetarum omnium principem, auſus eſt, libris aliquot in eum

Digitized by Google

in eum ſcriptis, inceſſere, vnde ὁμηρομάστιγος cognomen meruit, quod ipſum etiam abijt in prouerbium: ſic enim appellari cœpti nobilium au-ctorum caſtigatores, vel Plinio teſte in præfatione Hiſtoriæ naturalis. Et Virgiliomaſtiges, quorum de numero fuit Pero. Zoilus igitur commentarios in Homerum cōpoſitos Ptolemæo tyranno Ægyptiorum obtulit, ingens, videlicet, præmiū à rege ſperans. Verū, cum nihil mitteretur, penuria coactus, miſit, qui peterent. Ibi Ptolemęus ait, ſe mirari, cum Homeros, tot annos defunctus, tot hominum millia paſceret, Zoilum egere, Homero doctiorem. Deniq; per occaſionem ſupplicio affectus eſt. Quamquam de mortis genere diuerſa tradunt auctores.

Bona Cillicon.

Ἀγαθὰ κιλλικῶν, id eſt, Bona Cillicon, ſubaudiendum, facit, aut habet. Conuenit, vbi quis malefactis, ac fœdis artibus ſibi parauit opes. Huic adagio locum fecit Cillicon quidā, natione Mileſius, qui, prodita Prienenſib. Mileto patria, ampliter quidem, ſed fœde, ditatus eſt. Is, cum, proditionem moliēs, rogaretur, qd-nam eſſet facturus, reſpondit, πάντ' ἀγαθὰ, id eſt, Omnia bona. Vnde prouerbium effertur etiam ad hunc modum, πάντ' ἀγαθὰ ὡς ἔφη κιλλικῶν, id eſt, Omnia bona, velut inquit Cillicon. Auctores Suidas, & Zenodotus. Alludit huc & Ariſtophanes in εἰρήνῃ,

Οὐδὲν πονηρὸν, ἀλλ' ὅπερ καὶ κιλλικῶν,
id eſt:

Mali nihil, verum quod inquit Cillicon.

Interpres adiicit Cillicontis exitium. Prodita à Cillicontę inſula Theagenes quidam Syrius commigrarat Samum, atque illic vendebat carnes. Ab hoc cum Cillicon carnes emere vellet, tradidit illi, vt, ꝙ ſupereſſet, amputaret. At ille, porrecta machæra, manum hominis abſcidit: Iſta, inquiens, manu non prodes alteram ciuitatem.

Plumbeo iugulare gladio.

Plumbeo iugulare gladio, eſt, futili, leuique argumento conuincere quempiam. M. Tullius ad Atticum; Cum illum plumbeo gladio iugulatum tamen iri diceret. Idem in libris De finibus bonorum, frigidū argumētum, plumbeum appellat pugionem. Quemadmodum Aurelius Auguſtinus libro aduerſus Iulianum 3. Et tamē, inquit, dialecticorum quaſi iaculis oneratus acutis, in certamen procedis, & iactas plumbeos pugiones. Demoſthenes in oratione contra Ariſtogitonem prima: οὔτε γὰρ μαγείρῳ μαχαίρας οὐδὲν ἐστ' ὄφελος ἥτις οὐ τέμνεται, id eſt, Neque enim coquo machæræ vllus eſt vſus, quæ nō ſecat.

Leonem radere.

Λέοντα ξυρεῖν, Leonem radere, dicuntur, qui feroces, & præpotentes arte tractant, & illudunt magno ſuo periculo. Vſurpauit hoc adagiū Socrates apud Platonem lib. de Republica primo, negās, ſe vſqueadeò dementem eſſe, vt leonem auſit tondere, & Thraſymacho homini præferoci illudere: οἴει γὰρ ἄν με οὕτω μαίνεσθαι, ὥστε ξυρεῖν ἐπιχειρεῖν λέοντα, καὶ συκοφαντεῖν θρασύμαχον. Nam agni citra periculum tondentur, velluntur q;, leo nullo modo tractari vult. Ad hoc adagiū alluſiſſe videtur Martialis Epigrammatum libro decimo, cum ait:

Quare, ſi pudor eſt, Ligella, noli
Barbam vellere mortuo leoni.

Vertit

Digitized by Google

Vertit enim poeta in iocum, quaſi tutum eſſet, & ignauum, leonem iam non ſentientem vellere. Per leonem autem innuit pudenda muliebria. iam emortua ſenio. Id Ariſtides in Panathenaicis, ad Periclem à Platone taxatum refert: Ὡς δ' ὅρα μὴ λέοντα ξυρεῖν ἐπιχειρῶμεν, οὐ θρασύμαχον συκοφαντεῖν ἐπιχειροῦντες, ἀλλὰ κωμῳδεῖν περικλέα, καὶ ταῦτα δειλίας, id eſt, Itaque vide, ne leonem radere conemur, nõ Thraſymachum calumniari volentes, ſed Periclem taxare, præſertim de timiditate.

Ne mihi Suffenus eſſem.

Ne mihi Suffenus eſſem, ne mihi ipſi blandirer, ac ſtulte meipſum admirarer. Suffenus erat poeta longe ineptiſſimus, in aliorum vitia dicax, ad ſua cæcus. Itaque prouerbium receptum, vt, qui ſibi inaniter placerẽt, Suffeni dicerentur. Catullus in epigrammate:

Idem infaceto eſt infacetior rure,
Simul poemata attigit: neque idem vnquam
Æque eſt beatus, ac poema cum ſcribit,
Tam gaudet in ſe, tamque ſe ipſe miratur.

Ibidem:

Quem non in aliqua re videre Suffenum
Poſſis.

Suffeni ſimilimum Meuium facit Horatius, ſuis ignoſcẽtem vitiis, aliena mordaciſſime inſectantem.

-Egomet mi ignoſco, Meuius inquit.

Siculus omphacizat.

Σικελὸς ὀμφακίζει, id eſt, Siculus omphaciſſat. Omphaca Græci dicũt vuam acerbam, & immaturam, ἀπὸ τοῦ ὠμοὺς φαγεῖν, id eſt, quod crudi comedantur. Vnde dicebatur in eos qui libidine furandi quantumlibet vilia tollerent furto. Ductum à furacitate Siculorum. Non perperam diceretur & in illos, qui, ob immodicam & præproperam auiditatem, quo puſillum lucelli faciant ſibi, damnum ingens aliis inferunt. Sunt, qui credant, quadrare poſſe in eos, qui belliſſima quæque ſibi decerpunt: vt Syrus ille Terentianus. Zenodotus ait, ex Epicharmo ſumptum. Refertur & à Suida.

Anus ſimia ſero quidem.

Γέρων πίθηκος ἁλίσκεται μὲν, μετὰ χρόνον δ' ἁλίσκεται, id eſt, Anus ſimia ſero quidẽ capitur, ſed tamen aliquando capitur. Vbi verſutus aliquis, qui diu eluſerit, tandem dat pœnas. Valebit ad exhortandum, vt quiſq; veris rationibus agat, ſi velit eſſe tutus, ne fidat callidis quidem, ſed inhoneſtis conſiliis. Nullum enim tam inſtructum dolis, vt perpetuo fallat, ſed tandem caſus aliquis in apertum profert diſſimulatam malitiam.

Parni ſcaphula.

Τὸ πάρνου σκαφίδιον, id eſt, Parni ſcaphula. Conuenit in eos, qui, ob res minutulas, multũ litium, & querelarum mouent. Sumptum à Parno quopiam, qui, ob nauiculam ereptã, populo moleſtiſſimus fuiſſe legitur. Auctor Diogenianus. Cum enim huius cauſa frequenter ad populum deferretur, tandem in popularem iocũ abiit, velut illud, ὁ διὸς κόρινθος.

Ne puero gladium.

Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν, id eſt, Ne puero gladium, ſubaudiendum, cõmiſeris. Allegoria prouerbialis, admonens, non eſſe mandandam po-

teſta-

teſtatem vel adoleſcentibus, vel imperitis, ac ſtultis, qua tum in ſuam, tum aliorum perniciem ſint abuſuri. Ne iuueni commiſeris adminiſtrationem pecuniæ. Ne puero gladium. Ne regnum impuberi. Ne puero gladium. Ne magiſtratū mandaris ſtultis. Ne puero gladium. *Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν.* Plutarchus in libello, cui titulus, *Ὅτι καὶ γυναῖκας κακὰς παιδευτέον*, citante Stobæo: nam is liber nondum emerſit in lucem: *Μὴ παιδὶ μάχαιραν ἡ παροιμία φησίν. Ἐγὼ δὲ φαίην ἂν μὴ παιδὶ πλοῦτον, μὴ δὲ ἀνδρὶ ἀπαιδευσίαν*, id eſt, Ne puero gladium, ait prouerbium. Significat, pecuniam peſtiferam adoleſcentibus, viro inſcitiam. Idem in Problematis Sympoſiacis, *Εἰ δὲ μὴ, δοτέον ὥσπερ παισὶν ἀτρεμεῖν μὴ δυναμένοις, οὐ δόρυ καὶ ξίφος, ἀλλὰ πλαταγὴν, καὶ σφαῖραν*, id eſt, Sin minus, dare oportet, veluti pueris non valentibus conquieſcere: non haſtam, aut enſem, ſed crepitaculum; aut ſphæram. Vſurpauit & Athenæus libro Dipnoſophiſtarum quinto in philoſophum, cui commiſſum eſſet Imperium.

Lindij ſacrum.

Λίνδιοι τὴν θυσίαν, id eſt, Lindii ſacrum, ſubaudi, faciunt. Dicebatur in eos, qui inauſpicato rem diuinam faciebant. Sumptum ab hiſtoria, cuius meminit etiam Lactantius in Inſtitutionibus Chriſtianæ religionis, libro primo. Hercules olim agricolæ cuidam Lindio duos boues per vim eripuit, & mactatis illis conuiuium ſibi parauit. Senex autē Herculi comedenti, cum multa in eum male dicta congereret, voluptati pariter, & riſui fuiſſe, vt Herculem dixiſſe ferāt, nullum vnquam conuiuium ſibi iucundius accidiſſe. Sed haud ab re fuerit Lactantii verba ſubſcribere. Apud Lindum, inquit, quod eſt opidum Rhodi, Herculis ſacra ſunt, quorum a cæteris longe diuerſus eſt ritus: ſiquidem non *εὐφημίᾳ*, vt Græci vocant, ſed maledictis, & execratione celebrantur. Eaque pro violatis habet, ſi quando inter ſolemnes ritus vel imprudenti alicui exciderit bonū verbum. Cuius rei hęc ratio redditur, ſi tamen vlla eſſe in rebus vaniſſimis poteſt. Hercules cū eo delatus eſſet, famemque pateretur, aratorē quendam adſpexit operantem, ab eoque petere cœpit, vt ſibi vnum bouem venderet. Enimvero ille negauit fieri poſſe: quia ſpes ſua omnis colendæ terræ duobus illis iuuencis niteretur. Hercules, ſolita violentia vſus, quia vnum accipere non potuit, vtrumq; ſuſtulit. At ille infelix, cum boues ſuos mactari videret, iniuriam ſuam maledictis vltus eſt: quod homini eleganti, & vrbano, gratiſſimum fuit. Nam, dum comitibus ſuis epulas apparat, dumque alienos boues deuorat, illum ſibi amariſſime conuiciantem, cum riſu, & cachinnis, audiebat. Sed, poſtquam Herculi diuinos honores, ob admirationem virtutis, deferri placuit à ciuibus, ei ara poſita eſt, quam de facto *βούζυγον*, id eſt, bouis iugum, nominarunt, ad quam duo iuncti boues immolarētur, ſicut illi, quos abſtulerat aratori: eumque ipſum ſibi conſtituit ſacerdotem: ac præcepit, iiſdem maledictis ſemper in celebrandis ſacrificiis vteretur, ꝙ negaret ſe vnquam epulatum iucundius. Hucuſque Lactantiana reddidimus verba. Zenodotus addit, hunc apud Lindios inoleuiſſe morem, iubente etiam oraculo, vt, inter peragenda ſacra, conuitia quædam iactarētur. Meminit huius & Gregorius Nazian-

Digitized by Google

Nazianzenus in orationibus ſtelieuticis. Adagium ad multos vſus accõmodari poteſt, vel ad rixoſum conuiuium, ſeu diſputationem, vel ad rem quampiam, malis omnibus inſtitutam.

Megarenſium lacryma.

Μεγαρέων δάκρυα, id eſt, Megarenſium lacrymæ, dicebantur vel fictæ, nec ex vero dolore profectæ, vel vi adactæ. Diogenianus ad huiuſmodi refert hiſtoriam. Bacchius quidam Corinthius, Clytii, Megarenſium Regis, filiam vxorem duxerat. Ea defuncta Clytius complures virgines, & adoleſcentes Corinthum miſit, qui in funeralibus pompis puellam deplorarent, lacrymis vtique fictis:

Vt, quæ conducti plorant in funere, dicunt,
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo.

Contra Iuuenalis:

Ploratur lacrymis amiſſa pecunia veris.

Suidas aliam affert cauſam. Apud Megarẽſes enim permultam allii copiam eſſe: huius acrimonia multis exprimi lacrymas vel inuitis. Proinde apud Ariſtophanẽ, qui lacrymatur, allium olfacere, per iocum dicitur. Igitur, ſi ad ſimulatum dolorem accommodes, prouerbium affine fuerit illi, Flere ad nouercæ tumulum.

Ventus neque manere ſinit, neque nauigare.

Ἄνεμος οὔτε μένειν ἐᾷ, οὔτε πλεῖν, id eſt, Ventus neque manere ſinit, neq; nauigare. Philoctetes apud Æſchylum:

Ἔνθ' οὔτε μίμνειν ἄνεμος, οὔτε πλεῖν ἐᾷ.
id eſt:

Vbi nec manere, nec ire ventus annuit.

Similimum eſt illi, Lupum auribus teneo. Vſus erit, vbi quis in eas rerum anguſtias inciderit, vt nec relinquere negotium ſit integrum, nec abſoluendi ſit facultas. Mutuo ſumta metaphora à ſæuiſſima ventorum tempeſtate, cum nautis periculoſiſſima eſt nauigatio, neque tutum tamen anchoram iacere. Q. Curtius lib. 8. citra figuram extulit hoc pacto: Attonitisq; auribus ſtupens agmen, nec progredi, nec conſidere audebat. Refertur a Diogeniano.

Vulpes non iterum capitur laqueo.

Ἀλλ' οὐκ αὖθις ἀλώπηξ πάγαις, id eſt, At nõ iterum vulpes laqueis, ſubaudiendum capitur. Qui ſapit, οὐ δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν προσκρούει λίθον, id eſt, nõ iterum ad eundem offendit lapidem. Stupidi eſt hominis, in malum guſtatum iterum incidere. In Plutarchi Collectaneis effertur hunc ad modum, ἀλώπηξ διαφυγοῦσα πάγας, αὖθις οὐχ ἁλίσκεται, id eſt, Vulpes, quæ ſemel effugerit laqueos, non capitur iterum. Huic animanti natura ineſt aſtutia, quemadmodũ leonibus audacia. Sic Pindar⁹ in Iſthmiis hymno quarto, Τολμᾷ γὰρ εἰκὼν θυμὸν ἐριβρεμετᾶν θηρᾶν λεόντων ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ, id eſt, Virum fortem, ob robur, leoni; ob prudentiã, vulpi comparat. Confine eſt illi, quod alibi retulimus, Iterum ad eundem lapidem impingere: quod vſurpauit Gregorius Theologus in epiſtola quadam ad Boſphorium, δὶς γὰρ πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον προσπταίειν, τοῖς ἀνοήτοις μόνοις ἡ παροιμία δίδωσιν, id eſt, Bis enim ad eundem lapidem impingere, ſolis ſtultis concedit prouerbium.

Abydena

Abydena illatio.

Ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα, id eſt, Abydena illatio, ſiue irruptio. Dici ſolitum, vbi quis obſtrepit, aut conuiuantibus, aut aliud quippiam agentibus, & tumultu moleſtiam affert. Zenodotus ait extare prouerbium apud Eudoxum in fabula, cui titulus Suppoſiticius. Atque hinc eſſe natum, quod olim Abydenis mos fuerit, ſi quem ciuem, aut hoſpitem, acciperent cõuiuio, præterea in ſacris, ac ſolemnibus epulis, vt poſt vnguentum, & coronas, infantes à nutricibus inducerentur, circumferrenturque ſuauiandi. Vagientibus autem, & clamantibus pueris, garrientibus item, & obſtrepentibus nutriculis, conuiuiũ tumultuoſum, & iniucundum reddebatur. Ergo, cum amicis aliquot ſuauiter colloquentibus interueniet rabula quiſpiã, & immodice loquax, qui cõfabulationem ſua loquacitate ſit inamœnã redditurus, recte dicemus, ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα. Tametſi in quibusdam codicibus, ἐπιφώνημα legimus, id eſt acclamatio: verum, vt opinamur, mendoſe: quãdoquidem Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 14. mentionem facit huius adagij, demonſtrans, complurium auctorum teſtimonijs, ἐπιφορήματα dici bellaria, ſiue ſecundas menſas: ab inferendo, non ab acclamando. Quin & Stephanus ἐπιφόρημα legit, non ἐπιφώνημα. Itidem Zenodotus, & Suidas. Solus Heſychius legit ἐπιφώνημα, indicans & hoc dici in eos, qui hoſpites calumniabantur. Cæterum, quod in nonnullis codicibus ſcriptum viſitur, ἀβυδηνῶν, pro ἀβυδηνὸν, minimum intereſt ad ſenſum.

Mendici pera non impletur.

Πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται, id eſt, Mendici pera non impletur. Zenodotus ait, ex Callimacho ſumptum. Senſus per ſe liquet, nempe inexplebilem eſſe mendacitatem. Nam, quo plura dederis iis, qui animo ſunt mẽdico, hoc plura petunt. Deflecti poteſt vel ad improbos, qui ſemper aliquid flagitant ab amicis; vel in diuites, quibus nihil eſt ſatis. Aptiſſime congruet in illos, qui libidini, cupiditati, ambitioni, reliquisque id genus affectibus addicti ſunt. Nam iis illud euenit, vt, quo intemperantius explent ſeſe, hoc magis magisque ſitiant, eſuriantque.

Laconicæ lunæ.

Λακωνικὰς σελήνας, id eſt, Laconicas lunas, ſubaudiendum, cauſatis, aut eiusmodi quippiam. De promiſſis, aut pactis incertis, atque infirmis dicebatur. Nam, vt aiunt, Lacones, ſi quando pactum auxilium poſcerentur, lunas cauſabantur, atq; hoc prętextu ſuffugiebant, quod, vt teſtatur Lucianus, legem tuliſſet Lycurgus, ne prælium inirent, niſi plenilunio. In cæteris item negotiis auſpicandis, lunæ rationes ſuperſtitioſius obſeruabant: atque hinc occaſio prouerbii. Ad hoc alluſit M. Tullius in epiſtola quadam ad Atticum, cuius initium eſt, Dionyſius vir optimus, libro ſeptimo, Ego, quoniam 4. Non. Ian. cõpitalitius dies, nolo eo die Albanum venire, moleſtus familiæ. Veniam 3. Nonarũ. Igitur inde ad vrbem prid. Non. Tua σεληνὶς quę in diem incurrat, neſcio: ſed prorſus commoueri te incõmodo valetudinis tuæ nolo. Quanquam haud clam eſt, hoc loco in vulgatis codicibus ληνὶς ſcriptum eſſe, non σεληνὶς. Nonnulli λῆψις mutauerant: verum ſenſus huc vocat, vt σεληνὶς, id eſt, lunula, legamus. Cum enim ſignificaſſet, quos dies obſer-

obſeruaſſet, aut delegiſſet ipſe, veluti ſuperſtitioſior, adiecit de Attico, Tua Ianula in quem incidat diem, neſcio, Iudens & in illius ſuperſtitionem, ſed ita tamen, vt valetudinis rationem haberi velit ab Attico: Conuenit cum eo, quod alias recenſuimus, Acceſſei luna.

Lucerna pinguior, & Lecytho pinguior.

Λιπαρώτερος λύχνου. Λιπαρώτερος ληκύθου, id eſt, Pinguior lucerna, Pinguior lecytho. Videtur ironia prouerbialis in eos, qui, cum ſint edaces, nihilo tamen inde fiunt habitiores. quemadmodum lucerna plurimum abſumit olei, neque tamen fit vnquam ſaginatior. Fortaſſis non abſurde deflectetur in homines craſſo iudicio, aut luxui deditos, aut voluptarios. Refertur a Diogeniano.

Ad menſuram aquam bibunt, citra menſuram offam comedentes.

Μέτρῳ μὲν ὕδωρ πίνοντες, ἀμετρὶ δὲ μᾶζαν ἔδοντες, id eſt, Ad menſuram bibentes aquã, citra menſurã offam edentes. Zenodotus ſcribit, hũc verſiculum, oraculo proditum in Sybaritas, in vulgi ſermonem abijſſe, qui ob immoderatum luxum à Crotoniatis ſubuerſi ſunt: quemadmodum alibi retulimus. Vnde poterit accommodari, vel in eos, qui ex ſummis deliciis, opibusque rediguntur ad extremam inopiam, vel in eos, qui pręposteře ſunt ſordidi, parciſſimi in rebus minutiſſimis, in magnis negligentes: cuiusmodi pleroſque videas mortales. Eſt autem verſus heroicus, qui tamen in omnibus, quos adhuc vidimus, codicibus deprauate legitur. Reſtituetur autem hoc pacto.

Μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἀμέτρως μᾶζαν ἔδοντες.

Conſimilis formæ eſt illud Theocriti in Bucoliaſtis,

Καὶ φεύγει φιλέοντα, καὶ οὐ φιλέοντα διώκει. id eſt,

Auerſum inſequitur, rurſum auerſatur amantem.

In toga ſaltantis perſonam inducere.

SALTANTIS perſonam in toga inducere, eſt, quippiam facere neutiquã decorũ: veluti, ſi ſenex ineptiat: Aut, ſi quis ſerijs miſceat ludicra. Martialis in pręfatione ſecundi libri, Noli ergo, ſi tibi videtur, rem facere ridiculam, & in toga ſaltantis inducere perſonam. Toga, ciuium erat Romanorum, & honoris gratia ſumebatur ab ijs, qui iam exceſſiſſent è pueritia: depoſita prætexta, ipſo cultu virilem animum, ac mores profitentibus, vnde & virilis toga dicebatur. Hinc illud Ciceronis in Philip. Sumpſiſti virilem togam, quam ſtatim muliebrem ſtolam reddidiſti. Quin & pacis tempore geſtabatur, quemadmodum ſagũ in bello. Vnde M. Tullius in Philippicis ſubinde iubet, depoſitis togis ſaga ſumere. Et idem, Cædant arma togæ. Item Lucanus de Pompeio,

Prætulit arma togæ, ſed pacem armatus amauit.

Abronis vita.

Ἄβρωνος βίος, id eſt, Abronis vita. De molliter, ac delicioſe viuentibus. Sumptum à moribus Abronis cuiuſpiam, notæ luxuriæ: quemadmodũ apud nos Apicius, & Æſopus luxu nobilitati ſunt. Græci, quidquid delicatum, ac molle, *ἁβρὸν*, & *πάναβρον* appel-

Digitized by Google

appellant: vnde ἀβροδίαιτος, lauti victus, & opipare victitans. Refertur à Zenodoto.

Ineſt & formicæ & ſerpho bilis.

Ἔνεστι κἀν μύρμηκι κἀν σέρφῳ χολή.

id eſt,

Formicæ ineſt ſua bilis, & ſerpho ſua.

Admonet adagium, non eſſe contemnendum inimicum quempiam, nec vllum temere laceſſendum, quandoquidem nullum animal tam minutum aut imbecillum, quod irritatum non excandeſcat ira. Quadrabit & in homunculos, nullis præditos viribus, tamen vindictam moliẽtes, ira, vt ſolet, animos ſuppeditante. Serphus, minutulum animal, non diſſimile formicæ. Braſidas, auctore Plutarcho, cum manum in caricas temere miſiſſet, & à mure inibi forte fortuna latente morderetur, Papæ, inquit, vt nullum eſt animal tam puſillum, neq; tam inualidum, quod laceſſitum, non cupiat vlciſci ſeſe.

Locrenſe pactum.

Λοκρῶν σύνθημα, id eſt, Locrenſium pactum. De fœdifragis dictũ, cuiuſmodi quondam habiti Locrenſes, ꝙ fœdere prodito, quod cũ Peloponneſiis inierant, ad Heraclidarum partes defecerint. Vel vt quibusdam placet, quod Siculos cluſerint, non præſtita fide. Hæc propemodum Zenodotus. Refertur iisdem ferme verbis ab Euſtathio in Bœotiam Homeri.

Caſſioticus nodus.

Κασσιωτικὸν ἅμμα, Caſſioticus nodus. De moribus vafris ac verſutis, dici conſueuit. Caſſius mons eſt, & eiusdem nominis ciuitas in Ægypto vicina Peluſio. Et genti quaſi genuinum ac gentilitium eſt, miros quoſdam nodos nectere. Huic affine quod alio diximus loco, ἡράκλειον ἅμμα, id eſt, Herculeus nodus, quo arctiſſimam atque indiſſolubilem amicitiam ſignificamus. In caduceo Mercuriali duo ſunt ſerpentes, maſculus & femina, qui medio corporũ complexu nodum efficiunt Herculanum. Ab eo ſupernę partes ſic ad oſculum coeunt, vt flexu circulũ efficiant: infernæ ſimili flexu ad caducei capulum revocantur, quà parte item caudæ coeunt vtriusque. Hanc imaginem caducei, adhuc videre eſt in nomiſmatibus antiquis. E quibus opinamur ſymbolum ſuum mutuatus eſt Ioannes Frobenius, typographorum huius ætatis diligentiſſimus, niſi quod extra circulum, quem ſerpẽtes faciunt capitib. inter ſe coeuntes, addita eſt columba ſceptro inſidens. Hunc nodum Mercurio conſecrarũt Ægyptii, innuentes fœdera non oportere vnquam diſſolui, verum plurimum valere debere, vnde & Herculano cognomen additum. Quamquam Galli, & haud ſcimus, an etiam Ægyptii, non alium putant Herculem, quam Mercurium. Refertur apud Diogenianum, ac Suidam, adagium de Caſſiotico nodo. Stephanus aliter effert, nimirum hoc pacto, κασσιώτικα ἱμάτια, id eſt, Caſſiotica pallia niſi forte pro ἱμάτια, ſcriptum erat ἱμάντα, id eſt, lora.

Bonus cantor, bonus cupediarius.

Ἀγαθὸς ψάλτης, ἀγαθὸς ζωμοποιός, id eſt, Bonus cãtor, bonus cupediarius. In vituperium muſicæ artis dictum, quaſi eiusdem ſit hominis, aures delectare cantu, & palatum cupediis. Archidamus, Zeuſippi filius, cum quidam ſibi commendaretur hoc nomine, quod bonus eſſet cantor: At hic, inquit, apud nos bonus cupediarius.

Digitized by Google

Ad amuſſim applica lapidem, non ad lapidem amuſſim.

Plutarchus in commentariolo, cui titulus, Quo pacto quis intelligere poſſit ſe profeciſſe, trochaicum hunc proverbialem refert:

Πρὸς στάθμην πέτρον τιθέναι, μὴ πρὸς πέτρῳ στάθμην. id eſt,

Lapis amuſſi eſt applicandus, non amuſſis ad petram.

Admonet vitam ad leges eſſe corrigendam, non contra leges ad mores noſtros trahendas eſſe, vt id faciamus, quod honeſtum ſit; non id rectum exiſtimemus, quod facimus. De Lesbia regula retulimus alibi.

Extra quærere ſeſe.

Proverbiali ſchemate dictum à Perſio Satyra 1.

- Examenq; improbum in illa
Caſtiges trutina, nec te quæſiueris extra.

Id eſt, tuis te facultatibus metiaris, non populari opinione. Reſpondit illi, quod idem alibi dixit, Tecũ habita. Nam domi habemus, quæ proprie noſtra ſunt, nec aliunde petẽda. Qui non eſt contentus recti conſcientia, ſed famam ſpectat, ἔξω βλέπει. id eſt, foras proſpicere dicitur. Plutarchus in commentario, qui inſcribitur, Quemadmodum quis intelligere poſſit ſe profeciſſe, Δῆλος ἐστιν ἔξω βλέπων ἔτι, καὶ πρὸς δόξαν ἑλκόμενος. id eſt, Palam eſt illum adhuc foras proſpicere, & opinione, famaq; duci. Huc pertinet illud quoque, quod alibi retulimus.

Ἀλλότριος βοῦς πολλάκις ἔξω βλέπει.
id eſt,

Extraneus bos ſæpe proſpectat foras.

Nimirum domi multa deſideras. Porro ſapiẽs omnia ſua bona ſecum portat in ſe ipſo, totus inſtar mundi teres atque rotundus.

Aliorum medicus, ipſe vlceribus ſcatens.

Plutarchus in commentario, cui titulus, Quo pacto quis ab inimico iuuari poſſit, hunc ſenarium ex tragœdia quapiam allegat.

Ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.
id eſt,

Aliis medens, at ipſus vlceribus ſcatens.

In eos torquendus eſt, qui errata caſtigant, inceſſunt que aliena, intercutibus vitiis ipſi madentes. Illud vulgo tritiſſimum: Medice, tibi ipſi medicus eſto. Gregorius in Apologia de fuga ſua, ἢ τῆς παροιμίας πόῤῥω θεωρῶν, ἄλλοις ἰατρεύειν ἐπιχειροῦντες, αὐτοὶ βρύοντες ἕλκεσι, id eſt, Aut proverbium procul effugiamus, aliis mederi parantes, ipſi ſcatentes vlcerib. Non diſſimilem ſententiam refert M. Tull. Philippic. 12. Etenim, qui multorum cuſtodem ſe profitetur, eum ſapientes ſui primum capitis aiunt cuſtodem eſſe oportere. Xenophon in conuiuio ſimile quiddam indicat vulgo iactatum in diuinatores, οἱ μάντεις λέγονται δήπου ἄλλοις μὲν προαγορεύειν τὸ μέλλον, ἑαυτοῖς δὲ μὴ προορᾶν τὸ ἐπιόν, id eſt, Aiunt ſane diuinos aliis quidem prędicere futura, ſibi ipſis vero non proſpicere, quod inſtat.

Tragice loqui.

Τραγικώτερον λαλεῖν, id eſt, Tragice loqui. Eſt verbis vti magnificentioribus. Eſt enim tragicorum character ſublimis, amatq; tragœdia ampullas, & ſeſquipedalia verba. Menãder apud Plutarchũ in conſolatorio commentario ad Apollonium, Εἰ δ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις, ἐφ' οἷς περ ἡμεῖς ἔσπασας τὸν ἀέρα τὸν κοινὸν, ἵνα σοι τραγικώτερον λαλῶ, id eſt, Quod ſi iiſdem legibus, quibus & nos, hauſiſti communem

munẽ aetem, vt tibi Tragice loquar. Vtitur & Plato lib. De repub. 3. Gregorius Theologus in epiſt. quadam, Ἀλλ' οὐκ ἦν, οἶμαι, πράττοντα τραγικῶς, πανηγυρίζειν κωμικῶς, id eſt, Non licebat, cum ageres tragice, feſtum agere comice. Idem in epiſt. ad Baſiliũ, ὦ γῆ καὶ ἥλιε, ἀὴρ, καὶ ἀρετὴ, τραγῳδήσω γάρ τι μικρὸν, id eſt, O terra & ſol & virtus: quamquam ſuſpicamur, pro ἀρετὴ ſcriptum fuiſſe αἰθὴρ, quemadmodũ ex ἀὴρ fecerat ἀνὴρ. Nam, qui primus has epiſtolas edidit, adeo videtur callere Græce, vt vix legat. Eſt ſubinde apud Lucianum ἐκτραγῳδίζειν, pro eo, quod eſt, magnificentius eloqui, & rem verbis ampliorem reddere: & φορτικῶς λαλεῖν, pro grandius & faſtoſius dicere.

Tragicum tueri.

Τραγῳδικὸν βλέπειν, id eſt, Tragicũ tueri. Non diſſimili figura dixit Ariſtophanes in Pluto, πενίαν, id eſt, paupertatem, deſcribens:

Βλέπει γέ τοι μανικόν τι καὶ τραγῳδικόν.
id eſt,
Tragicum tuetur, ac furiale quippiam,

Quadrabit vel in faſtuoſos, vel in triſtes, ac luctuoſos.

Lingua iurauit.

Illud è tragœdia ceſſit in proverbium, ἡ γλῶσσ' ὀμώμοκεν, id eſt, Lingua iurauit. Vbi quis non præſtat fidem promiſſi: aut vbi non ex animo pollicetur. Eſt apud Euripidem in Hippolyto coronato:

Ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος.
id eſt,
Iurata lingua eſt, animus iniuratus eſt.

Hunc verſiculum inceſſiuerũt Comicorum conuitia. Ariſtophanes in Bacchis,

Ἡ φρένα μὲν οὐκ ἐθέλουσαν ὀμόσαι καθ' ἱερῶν,
Γλῶτταν δ' ἐπιορκήσασαν ἰδίᾳ τῆς φρενός. id eſt,
Aut mentem, quæ nolit per ſacra iurare,
Linguam autem iuratam, ſeorſum ab animo.

Item in Ranis, taxans Euripidem.

Ἡ γλῶττ' ὀμώμοκ', αἰσχύλον δ' αἱρήσομαι. id eſt,
Iurata lingua eſt, Æſchylum autẽ præferam.

Sic & Pindarus in Iſthmiis, encomio 5. laudans quendam cordatæ veracisque linguæ dicit,

Γλῶσσα δ' οὐκ ἔξω φρενῶν. id eſt,
Lingua vero non extra mentem.

Euripidis dictum citatur à Platone in Theæteto, ἐὰν ἀποκρίνῃ ὅτι ἐστὶν, Εὐριπίδειόν τι ξυμβήσεται, ἡ μὲν γλῶττα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἡ δὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος, id eſt, Si reſponderis eſſe, eveniet nobis quiddam Euripideum, lingua vobis erit irredarguta, cæterum mens non erit irredarguta.

Heri, & nudiustertius.

Χθὲς, καὶ πρώην, i. Heri & nudiustertius. Proverbialis hyperbole, tempus admodũ nuper actum ſignificãs. Plutarchus in comment. De contẽtione ignis & aquæ, ἡ δὲ πυρὸς χρῆσις, ἐχθὲς, φασὶ, καὶ πρώην ὑπὸ Προμηθέως, ἐκ πυρὸς, οὐκ ἄνευ ὕδατος ἦν, i. Atqui ignis vſus heri, ac modo, ꝗ aiunt, ſub Prometheo: ignis vita, non citra aquam erat. Eſt ſubinde apud Lucian. nominatim in lib. De mercede ſeruientib. Item Plato De legib. lib. 3. τὰ δ' ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, χθὲς, καὶ πρώην γεγονότα. id eſt, Quin & alia, quæ & aliis plurima, heri, vt ita loquar, ac nudiustertius acciderant. Alibi legimus, nec tamen occurrit locus, ὁ χθὲς, καὶ πρώην ἑαυτῷ ἔποπτος, id eſt, Qui heri, & nudiustertius

ſibi deos inſtituit. Plato in Alcibiade 2. Οἴμαι δή σε οὐκ ἀνήκοον εἶναι ἐνιά γε χθιζά τε, καὶ πρωιζὰ γεγενημένα, id eſt Arbitror autem tibi non inauditum eſſe, quædam & heri, & nudius tertius eſſe facta.

Non pluet poſt noctem, qua ſus agreſtis pepererit.

Plutarchus in commentario De cauſis naturalibus, verſum hunc ceu proverbio iactatum citat.

Μηκέτι νυκτὸς ὕειν, ἥκεν τέκῃ ἀγροτέρα σῦς. id eſt,

Non iam nocte pluet, ſus qua enitetur agreſtis.

Sues cicures ſæpius pariunt, ac diuerſis temporibus, feræ non niſi ſemel. Idque iiſdem ferme diebus, nimirum ineunte æſtate. Vnde negant fore pluuiam, poſteaquam ſus agreſtis pepererit, nimirum exactis iam menſibus pluuiis. Per iocum vſurpari poterit, ſi dicamus, res fore tranquilliores, poſteaquam moroſus ac rixoſus quiſpiam animo ſuo morē geſſit.

Cum diis pugnare.

Θεομαχεῖν, id eſt, Cum diis pugnare dicuntur, qui vel naturę repugnāt vel aduerſus neceſſitatem reluctantur. Sumptum à gigantum fabula. M. Tullius in dialogo De ſenectute. Quid enim aliud gigantum more bellare cum diis, niſi naturæ repugnare? Euripides in Bacchis:

Κ' οὐ θεομαχήσω, σῶν λόγων πεισθεὶς ὕπο. id eſt,

Cedam deis, parens tuis ſermonibus.

Fertur & huiuſmodi ſenarius inter ſententias proverbiales:

Θεῷ μάχεσθαι δεινόν ἐστι καὶ τύχῃ. id eſt,

Pugnare cum diis, cumq; fortuna, graue eſt.

Celebratur & illud Homericum:

Οὐκ ἔστιν πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι. id eſt,

Haud pugnare poteſt hominum cū numine quiſquam.

Id imitatus Pindarus,

Χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν. id eſt.

Non conuenit cum deo contendere.

Dorica muſa.

Δωρικὴ μοῦσα, id eſt, Dorica muſa. De munerum auidis. Ariſtophanes in Equitibus iocatur in Cleonem, quod nullam aliam muſicam diſcere potuerit, quam Doricam, videlicet alludens ad notiſſimas harmoniarū ſpecies, Doricam, Lydiam, Phrygiam & Bœoticam. Ludit autem verbo perperam deprauato, δωροδοκηστὶ pro δωριστί, ὅτος, inquiens, οὐ δύναται μαθεῖν, ἢν μὴ δωροδοκηστί, id eſt, Iſte diſcere haud poteſt, præterquam δωροδοκηστί. Eſt autem Græcis δωροδοκεῖσθαι, muneribus corrumpi, vt in gratiam alicuius dicas ſententiam, id quod Pythagoras appellat κυάμους ἐσθίειν, Fabas edere. Nam antiquitus fabis ſuffragia ferebantur. Itaq; συμβολικῶς, fabas edebant, qui quæſtum ex ea re facerent. Sic enim interpretatur is, quiſquis fuit, qui collegit hiſtorias, quas Gregorius Nazianzenus attigit. Quamquam exortus eſt nuper, qui Pythagoræ fabas vertit in oua, quod inſit animantis initium: κύαμον autem dictum, quaſi κύησιν. quem audiendum putaremus, ſi vel vnum auctorculum veterem, vel argumentum aliquod grauius allegaſſet. Heſiodus item principes corrupte iudicantes, δωροφάγους appellat, id eſt, doniuoros.

Ne ſupra pedem calceus.

Μὴ ὑπὲρ τὸν πόδα τὸ ὑπόδημα, id eſt, Ne vltra pedem calceus, id eſt, Ne maiora viribus ſuſcipias. Aut, ne magnificentius te geras, quam pro tua conditione. Lucianus in Imaginib.

μηδὲ

Digitized by Google

μηδὲ ὑπὲρ τὸ πόδα εἶναι τὸ ὑπόδημα, id eſt Neque maior pede ſit calceus. Rurſum in proxime ſequenti dialogo, ταῦτά σοι ἐκμετρα ἔδοξε, καὶ ὑπὲρ τὸ πόδα. id eſt, Hæc tibi viſa ſunt immodica, & quam pro menſura pedis maiora. Rurſum in Gallo, καὶ οὐχὶ κατὰ λόγον τοῦ ποδὸς, id eſt, Et haudquaquam iuxta pedis rationem.

Ne è quouis ligno Mercurius fiat.

Οὐκ ἐκ παντὸς ξύλου ἑρμῆς ἂν γένοιτο. id eſt, Non è quouis ligno Mercurius fingi poſſet. id eſt, Non omniũ ingenia ſunt accommodata diſciplinis. Quidam enim, vt ait Fabius, rus ablegandi ſunt. Sumpta eſt allegoria à fabris qui materiã deligunt. Quandoquidem ad alias res alias materias convenire, copioſe demõſtrat Theophraſt. lib De plant. 5. Item Plin. li. 16. Quidam ſuperſtitioſius exquirut materiam, vnde numen exſcalpant. Et quamquam Priapus ille, deus facilis, & craſſus, haud grauatur ficulnus eſſe, non tamen idem liceat in Mercurio, deo tam ingenioſo, totq; prædito artibus. Tametſi magis arridet, vt ad magicum Mecurii ſimulacrum referatur, quem non ex quauis materia, ſed certo ligno, ſcalpebant, alioqui non futurum idoneum ad magicæ artis vſum Vnde id quoque inter reliqua magici criminis argumenta obiectum fuerat Apuleio, ꝙ Mercurii ſigillum ſcalpendum curaſſet ligno buxi, quemadmodum oſtẽdit ipſe apologia Magiæ 1. Fortaſſis buxus ad id potiſſimũ deligebatur, vel quod hominis pallorem præſeferat, vel quod materies ſit omnium maxime æterna. Nam & aduerſus ignem quoque ferri rigorem obtinet, auctore Plinio. Apuleius in apologia Magiæ prima proverbium refert, ad auctorem Pythagoram; Non enim, inquit, Ex omni ligno, vt Pythagoras dicebat, debet Mercurius exſcalpi. Finitimum eſt huic, quod eſt apud Athenæum libro 5. Incertum autem, vtrum Democharis an Cratetis, Ἐκ θύμβρας οὐδεὶς ἂν δύναιτο κατασκευάσαι λόγχην, οὐδὲ ἐκ Σωκράτους στρατιώτην ἄμεμπτον, id eſt, Ex thymbra nemo queat conficere lanceam, neque è Socrate probum militem. Eſt autem Thymbra, oleris genus, aut fruticis, non diſſimile thymo, aut ſatureiæ. Cuius meminit Plinius lib. 19. cap. 8. condimentis aptum, vnde & θυμβροφάγοι dicuntur Græcis, qui acribus delectantur, quod dicetur & in eos, quibus res ſunt aſperæ. Rurſus Athenæus in eodem libro, ἀλλ' οὔτε ἐκ θύμβρας, ἔφη Δημοχάρης, λόγχη, οὔτε ἐκ τοιούτων λόγων ἀνὴρ ἀγαθὸς γίνεται, id eſt, Sed neque è thymbra, quemadmodum inquit Demochares, lancea, neque ex huiuſmodi ſermonibus vir bonus fit.

Non ſum ex iſtis heroibus.

Οὐκ εἰμὶ τούτων τῶν ἡρώων, id eſt, Non ſum de numero iſtorum heroum, id eſt, non ſum ex eorum numero, qui propenſiores ſunt ad lædendum, quam benemerẽdum. A geniis ſumptum, qui laceſſiti, ſæpe perniciẽ adferunt, perraro iuuant. Vnde, qui ſe commodum, non noxam, allaturos eſſe pollicebantur, hoc vtebãtur adagio. Zenodotus Menandrum citat ex Ephebis.

Noui Simonem, & Simon me.

Οἶδα σίμωνα καὶ σίμων ἐμέ, id eſt, Noui Simonem, & me Simon. De iis dicebatur, qui pares eſſent. Zenodotus & Suidas ſcribit, duos fuiſſe ductores, notæ vtrumq; improbitatis, Simonẽ & Niconem. Simonem autem, quod vitiis antecelleret, alterius famam obſcu-

Digitized by Google

obſcuraſſe. Vnde prouerbio, Simonem vnum nominant. Tradunt, hos duos Telchines fuiſſe, qui inducta in terram aqua Stygia, Arnon ædificarint. Vocantur autem apud Græcos Telchines, mali genii, ſiue homines faſcinatores, & malefici. Strabo lib. 10. meminit Telchinum, aitque nouem fuiſſe, qui, è Rhodo Rheam ſint comitati in Cretam. τελχῖνας autem dictos volunt, παρὰ τὸ θέλγειν, quod eſt, obſcurare, ſiue demulcere, quod homines illectos circũueniãt. Hinc & τελχίνειον, ſiue τελχινῶδες, dicunt, quidquid inſigniter eſt improbum, τελχινιάζειν, pro contentioſe, ac pertinaciter agere. Addit Etymologus, omnes Cretenſes τελχῖνας dici, & ipſam Cretam dictam τελχινίαν. Adagium vſurpat Chryſoſtomus in Babyla, ὢ δεξιᾶς τελχῖνος, id eſt, O dextram Telchinis. Sic enim appellat nocentem dextram.

Ne nimium callidum hoc ſit modo.

TERENTIVS in Eunucho, Vide ne nimium callidum hoc ſit modo. Donatus prouerbiũ eſſe demonſtrat, quanquam anceps eſt lectio. Poteſt enim vtrunque legi, & Calidum, & Callidum, vt prius illud adfeſtinatum cõſilium, alterum ad nimis aſtutũ referatur. Siquidem vtraque parum feliciter euenire ſolent, vel quæ nimium calent, id eſt, quæ præcipitantius inſtituuntur, vel quæ nimium audacibus aguntur dolis. Et ſicut, auctore apud Titum Liuium, Fabio maximo, temeritas non ſolum ſtulta, verũ etiam infelix plerunque eſt, ita verſutia nõnunquam ad ſummum diſcrimen adducit. Qui Callidum legunt, reſpicere videntur ad id quod paulo ſuperius dixerat Chærea, Nunquam vidi melius conſilium dari. Qui Calidum legunt per vnicum l, & noſtra quidem ſententia rectius, Græcam figuram agnoſcunt. Quoniam θερμὸν, illi tum ſceleſtum, tum præceps, & audax facinus vocant. Sic enim Penia in Pluto Ariſtophanica, de ſenibus, qui rem nouam moliuntur, vt Pluto cæco reſtituant oculos:

Ὦ θερμὸν ἔργον κἀνόσιον, καὶ παράνομον. id eſt,
Calidum o facinus, & impium, & nefarium.

Interpres exponit θερμὸν, παράδοξον, τολμηρὸν, ὀξύτατον, id eſt, Inauditũ, audax, & præceps, ac temerarium. Item Sophocles in Antigone.

Θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις. id eſt,
In frigidis tibi mens calet negotiis.

Obiurgatur Antigone, quod nimiũ auide cuperet ſepelire fratrem. Et Plutarchus Sympoſiacon Decade quinto, ſignificat ζωρότερον quibuſdam ſignificare τὸ θερμὸν, vt Achilles apud Homerum, iubens Patroclum miſcere ζωρότερον, exegerit celeritatem miniſterii. Quemadmodũ nos quoque, inquit, ſæpenumero iubemus miniſtris θερμότερον ἅπτεσθαι τῆς διακονίας, id eſt, Calidius ac celerius adire miniſterium.

Ne gladium tollas, mulier.

Μὴ μάχαιραν αἶρε θῆλυ. id eſt,
Ne macharam tolle, mulier.

Hemiſtichiũ eſt carminis trochaici. Ne ſuſcipias negotii molem, cum nequeas auxiliari. Virorũ enim eſt, Ἀμύνασθαι περὶ πάτρης, vt inquit Homerus. Poteſt & in hunc trahi ſenſum, Ne ſpem oſtendas, quam præſtare non poſſis. Ne mineris, aut ne laceſſas inimicum, cum laceſſitum nonqueas profligare. Brutus notat Cicero-

Digitized by Google

Ciceronem, quod Antonium cõcionibus ſuis irritaret, quem irritatum non potuerit comprimere: hoc eſt, gladium tolleret mulier.

Nec ſibi, nec aliis vtilis.

Qvi prorſus inutiles ſunt, & fruges conſumere nati, ſchemate prouerbiali, nec ſibi, nec aliis vtiles dicuntur. M. Tullius in libris Officiorum, Quamobrem, vt ante dixi, contemnuntur ii, qui nec ſibi, nec aliis proſunt, vt dicitur. In quibus nullus labor, nulla cura, nulla induſtria eſt. Sumptum eſt ex nobili illo carmine Heſiodi, ex opere, quod inſcribitur ἔργα, καὶ ἡμέραι, quod ſubinde citat Ariſtoteles:

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσῃ
Φρασσάμενος, τά τ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.
Ὃς δέ κε μήθ' αὐτῷ νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὃ δ' αὖτ' ἀχρήιος ἀνήρ. id eſt,

Omnia qui per ſe ſapiat, longe optimus ille eſt,
Multo ante expendens, quenā ſint optima factu:
Is tamen & frugi eſt, qui paret recta monenti.
At, qui nec per ſe ſapiat, neq; mente reponat
Ex aliis audita, vir vndiq; inutilis hic eſt.

Horum carminum ſentẽtiam T. Liuius ſane quam eleganter & commode reddidit. Sæpe ergo, inquit, audiui milites, eum primum eſſe virum, qui ipſe conſulat, quid in rem ſit; ſecundum eum, qui bene monenti obediat; qui nec ipſe conſulere, nec alteri parere ſcit, eum extremi ingenii eſſe. Huius generis haud paucos videas mortales, qui, cum ipſi ob mentis inopiam nequeãt diſpicere, quid facto ſit opus, dictu tamen mirum, quam ſint præfracti, quamq; non admittant alienũ conſilium, videlicet aſinum illum Horatianum referentes, qui, cum nec viam noſſet, nec duci pareret, in rupẽ præceps datus eſt. Heſiodi carmen Zeno, teſte Diogene, ſic inuertit.

Κεῖνος μὲν πανάριστος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ. id eſt,

Optimus ille quidem, qui paret recta monenti.
Rurſus at ille bonus, qui per ſeſe omnia nouit.

Videlicet anteponens eũ, qui bene pareret ei, qui bene ſaperet. Huic.n. intelligentiam duntaxat adeſſe, illi vero etiam vſum, & exercitationem.

Neque compluitur, neque ſole aduritur.

Οὔθ' ὕεται, οὔτε ἡλιοῦται, id eſt, Neque compluitur, neq; ſole aduritur. De eo dici ſolitũ, qui procul ab omni incõmoditate ſemotus, vitã ageret. Cui contrarium illud Horatianum.

- Sudauit, & alſit.

Et pulueris, & ſolis, & cæleſtis aquæ patiens latus. Negotiatores, milites, athletæ, nautæ, atque id genus homines ſoli ferendo, & imbribus tolerandis, aſſueſcant oportet. Qui domi molliter viuit, ab his malis abeſt. Quamobrem in hominem delicatum, & ad labores ferendos inhabilem, quadrabit. Ariſtophanes in Ranis, Bacchi mollitiem notans,

Καὶ μήτε θερμῶν, μήτ' ἄγαν ψυχρῶν φρονεῖς. id eſt,

Nec æſtuoſam, nec nimis cedo frigidam.

Refertur à Zenodoto prouerbium.

Simiarum pulcherrima deformis eſt.

Τῶν πιθήκων ὁ καλλίστος δύσμορφός ἐστι, id eſt, Simiarum pulcherrima deformis. Recte dicetur de iis, quæ ipſo genere ſunt vitioſa, neq; prorſus conferenda cum vel extremis eorum, quæ ſunt in honeſtorum ordine, veluti, ſi quis dicat, lenonem integerrimum eſſe periurum, aut honeſtiſſimum hiſtrionē infamem, aut optimum Meuii carmen malum eſſe. Citatur à Platone, & ad Heraclitum auctorem refertur.

Quærens obſonium, veſtem perdidi.

Ζητῶν γὰρ ὄψον, θοιμάτιον ἀπώλεσα, id eſt, Obſoniū dum quæro, veſtem perdidi. Vbi res peſſime cadit: aut cum, puſilla quædam captantes, maiora perdimus. Refertur à Suida, & ab aliis, nec indicant vnde ſit natum. Quanquam obſcurum non eſt, ab euentu profectum eſſe, quo fur quiſpiam, dum ſtudet cibum tollere, cōprehenſus, vix pallio quoq; relicto, effugit. Alluſit ad hoc prouerbium Ariſtophanes.

Διὰ ταῦτα δὴ καὶ θοιμάτιον ἀπώλεσας. id eſt,

Ob hac tibi veſtis quoque periit inſuper.

Citius elephantum ſub ala celes.

Lvcianvs in indoctum, θᾶττον ἂν πέντε ἐλέφαντας ὑπὸ μάλης κρύψειας ἢ ἕνα κίναιδον, i. Citius quinq; elephantos ſub ala tegas, quam vnum cinædū. De iis, qui diſſimulari nullo pacto poſſunt, quin notis aliquibus ꝓdant animi morbū. Eſt autem figura prouerbialis in hyperbole: cui cognatum illud apud M. Tullium ex Ennio, libr. de Oratore 2. Flammam à ſapiente facilius in ore ardēte opprimi, quam vt bona dicta teneat.

Felix Corinthus, at ego ſim Teneates.

Εὐδαίμων γε κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην τενεάτης, id eſt,

Fortunata Corinthus, at ipſe ſiem Teneates.

Tenea, vicus quidam, haud ꝓcul à Corintho, nemoroſus, & amœnus. Porro Corinthiorum opulentia inſignis fuit. Strabo libro 8. ſcribit, hūc verſum oraculo proditum fuiſſe cuidam Aſiano, cōſulenti, num præſtaret Corinthum demigrare. Vnde videtur, ſicut alia pleraque, in vulgi ſermonem abiiſſe: atque adeo refertur in catalogo Græcanicorum adagiorum. Tempeſtiuū fuerit hoc vti quoties in contentione duorū, non inficiabimur alterum per ſe pręſtantius, verum alterum magis arridere, placereque animo noſtro. Veluti, ſi quis dicat, equidem fateor iuris ſcientiam, & ad rem, & ad famā comparandam magis idoneam, quam ſit poetica, verum:

Εὐδαίμων γε κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην τενεάτης.

Sit illud melius, aut vtilius, hoc animo meo gratius. Strabo admonet, à quibuſdam pro τενεάτης perperam legi τεγεάτης. Nam Tegea ciuitas eſt Arcadiæ.

Aſinus in paleas.

Ὄνος εἰς ἄχυρα, id eſt, Aſinus in paleas ſubaudiendum, incidit. Dici ſolitum, vbi cuipiam fortuna lautior præter ſpē obtigerit, aut nactus forte fuerit aliquis, quo vel præcipue gaudeat, veluti, ſi quē oſtreorū auidum videas affatim veſcentem illis, non

non importune dixeris, ὄνος εἰς ἄχυρα, id eſt, Aſinus in paleas. In fragmentis ſecundi libri Dipnoſophiſtarum citatur hic ſenarius ex Philomenis Comœdiis:

Ὄνος βαδίζεις εἰς ἄχυρα τραγημάτων. id eſt,

Iam vadis aſinus in paleas tragematum.

Iucundius erit, ſi longius transferas: puta, ſi quis cupienter legat poetam, quo peculiariter delectetur. Conueniet & in hunc vſum, vbi quis inſcitia rem contaminat, veluti, ſi barbarus, & illiteratus, bonum auctorem malis commentariis inquinet. Gaudet enim aſinus volutatione, & omnia confundit hac laſciuia. Quod indicat Apuleius quoque, cum horti areolas omnes volutationibus corporis a ſe turbatas ſcribit. Adagium ab euentu natum eſſe, nemo non videt.

Alia voce pſittacus, alia coturnix loquitur.

PROVERBIALI ſchemate dixit Martialis in clamculariū quendam poetam, qui, corniculam Æſopicam referens, ſuos ineptos verſiculos nomine Martialis in vulgus ſpargebat, ratus futurum, vt titulo decepti lectores, Martialis eſſe crederent.

Credis hoc, Priſce,
Voce vt loquatur pſittacus coturnicis.

Conueniet in muſicos, aut poetas, longe diſpari ſtylo, longeq; diſſimili facultate. Pſittacus inter aues proxime voces humanas exprimit: coturnices, pugnaces magis, quam loquaces. Vnde Ouidius in Epitaphio pſittaci:

Ecce coturnices inter ſua prælia viuunt.

Caluus comatus.

CALVVS comatus, apud eundem Martialem, haud dubie figura prouerbiali:

Caluo turpius eſt nihil comato.

Rurſus idem,

Caluus cum fueris, eris comatus.

Apte dicetur in eum, qui veris bonis nudus, adſciticiis ſe venditat. Veluti, ſi quis indoctus aliena pro ſuis ederet, aut ſi quis diſſimulet, eſſe ſe, quod eſt, veluti, ſi ſenex, aſſuto galericulo, aut tinctis capillis, affectet videri iuuenis; ſi deformis, adhibito fuco velit haberi formoſa.

Primum Ægina optimos pueros alit.

Τὰ πρῶτ' ἀρίστους παῖδας Αἴγιν' ἐκτρέφει. id eſt,

Ægina primitus optimos pueros alit.

De re quapiam, quæ melioribus initiis cœpta, paulatim ad deterius delabitur, vt pleraq; mortalium faciunt. Exortum adagium, ob Achillem, Patroclum, Aiacem, Neoptolemum, quod hi virtute præcelluerint, cum eſſent Æginetæ. Concinit his Strabo libr. 8. oſtendens, ex hac inſula profectum Æacum cum ſua poſteritate. Nam Stephanus inſulæ nomen inditum putat ab Ægineta, Æaci matre. Eandem aliquādo maris imperium tenuiſſe, quæ ne cum Athenienſibus quidem in nauali ad Salaminē prælio de principatu certare dubitauerit, cū Perſæ Græciam inuaderent. Huius meminit etiam Homerus. Eſt autem Cycladum nobiliſſima, quæ diu dicta fuit OEnone, vt indicat idē Strabo, & Stephanus. Ob laborū autem tolerantiam, & induſtriam, frugalitatemque, dicti ſunt Æginetæ Myrmidones, cum.n. haberent terram ſuperne lapidoſam, inferne frumentis idoneam, fodientes, in cauernis habitare viſi ſunt formicarum more, & aſportandis lapi-

dibus quodámodo eius animátis induſtriam repræſentare. Deinde, labente morum integritate, male cœperũt audire Æginetæ, id quod prouerbiis aliquot teſtatũ eſt, quorum eſt illud, Æginenſes, neq; tertii, neque quarti, vt dictum eſt in prouerbio de Megarenſibus. Non diſſimile illi, Quondã fuerunt ſtrenui Mileſii.

Irriſibilis lapis.

Ἀγέλαστος πέτρα, id eſt, Irriſibile ſaxum. De re vehementer acerba, triſtique. Oſtẽdebatur olim ſaxũ quoddam in Attica, in quo ferebatur conſediſſe Ceres, cum, relicto cælo, ſuccenſis facibus, Proſerpinam à Plutone raptam quæreret. Porro, cum Eleuſinem perueniſſet, ibi triſtis in ſaxo quodam inſedit, ꝙ ob eam ipſam cauſam ἀγέλαστον appellabãt. Auctor Zenodotus. Quadrãbit in ſeueros, ac tetricos, quosque vocant ἀγελάστους. quorum in numero Socratem ponit Plinius, Periclẽ Ariſtides. Neq; perperam accõmodabitur ad rem magnopere moleſtam.

Agamemnonis hoſtia.

Ἀγαμέμνονος θυσία, id eſt, Agamemnonis victima. Quondam in duros, & perſuaſu difficiles dicebatur. Inde natum, quod, Agamemnone rem diuinam in Troia facturo, bos effugerit, vixq; multo negotio comprehenſus, reductus eſt. Tantum Zenodotus. Quadrabit etiam in eos, qui nolentes, & adacti quippiam agunt. Olim in ſacris ſpectabatur, vt hoſtia lenis, ac volẽs adſtaret. Quod ſi refracto fune profugiſſet, infauſtum omen habebatur. Nobis videtur & huc poſſe referri, quod Agamemnon in Aulide filiam Iphigeniam ſacrificauit, ſed admodum inuitus. Recenſetur à Zenodoto.

Mactata hoſtia lenior.

Mactata hoſtia lenior, prouerbiali figura dixit Horatius in Odis:

Mactata veniet lenior hoſtia.

De ſpõtaneis, ac manſuetis. Sumptum eſt à ſacrificiis, in quibus explorabatur hoſtia, ducto per frontem cultro, idq; mactare vocabant. Vnde, qui ſpectata ſunt virtute, eos Mactos virtute vocant.

Exiguum malum, ingens bonum.

Μικρὸν κακὸν, μέγ᾽ ἀγαθὸν, id eſt, Puſillum malum, ingẽs bonum. Admonet adagium, ex paululo incommodi, laboreq; exiguo, ſumma, maximaque cõmoda colligi. Refertur a Diogeniano. Nam diſcrepat hinc Muſonii ſententia, quam commemorat A. Gellius lib. 16. c. 1. ἄν τι πράξῃς καλὸν μετὰ πόνου, ὁ μὲν πόνος οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει. ἄν δὲ ποιήσῃς αἰσχρὸν μεθ᾽ ἡδονῆς, τὸ μὲν ἡδὺ οἴχεται, τὸ δ᾽ αἰσχρὸν μένει, id eſt, Si quid feceris honeſtum cum labore, labor abit, honeſtum manet. Si quid feceris turpe cum voluptate, voluptas abit, turpitudo manet. Eandem ſententiam Cato, minus quidem modulate, minusque rotunde, ſed tamen fideliter extulit ad hunc modum. Cogitate cum animis veſtris, ſi quid per laborem recte feceritis, labor ille a vobis cito recedet, benefactum à vobis, dum viuetis, non abſcedet. Sed, ſi qua per voluptatẽ nequiter feceritis, voluptas cito abibit, nequiter factum illud apud vos ſemper manebit.

Attici Eleuſinia.

Ἀττικοὶ Ἐλευσίνια, id eſt, Attici Eleuſinia, ſubaudiendum, καθ᾽ ἑαυτοὺς, id eſt, inter ſeſe. Duris apud Zenodotum, ait, parœmiã vſurpari ſolitam, ſi quando cõueniſſent inter ſeſe aliqui

Digitized by Google

qui ſecreto de re quapiã arcana tractantes. Ducta metaphora à myſterijs ſacrorum Eleuſiniorum, quæ in honorem Cereris agebantur apud Eleuſim, ſumma religione, myſticisque cæremonijs, à quibus arcebantur profani. Capitale autem erat, ex his myſterijs quidquam in vulgus efferre, cuiuſmodi videntur fuiſſe apud Romanos ſacra Bonæ deæ, quã eandem C. Baſſus apud Lactantium Fatuam appellatam tradidit. Nam hæc & noctu, & in operto fiebant, & excluſis maribus.

Hermionis vice.

Ἀνδ' ἑρμιόνος, id eſt, Hermionis vice, addendum, ex vſu ſententiæ, verbum, quod eam expleat, puta, fuero tibi, aut mea domus, aut hæc vrbs erit vobis, aut aliud ſimile quippiam. Valet autem perinde, quaſi dicas, loco aſyli tibi fuero, vel inſtar aræ, quæ te tutum reddat. Eſt Hermione, templum in Peloponneſo ſacrum Cereri, ac Proſerpinæ, ad quod qui confugerint, tuti ſunt, propter loci religionem. Zenodotus Ariſtophanem citat in Babyloniis, qui huius adagij fecerit mentionem. Effertur bifariam ea vox, ἅρμιον, καὶ ἑρμιόνα, vt ἀπὸ τῆς κάλυκος καλύκη. Auctor Stephanus.

Antronius aſinus.

Ἀντρώνιος ὄνος, id eſt, Antronius aſinus. Olim dicebatur, qui deformi, prægrandique mole corporis eſſet, ceterum ingenio ſtupido, bardoque. Antron autem ciuitas erat Theſſaliç, nomen inde ſortita, quod cauernis, & ſpecubus abundaret. Illic aiunt aſinos inſigni magnitudine quondam fuiſſe, vnde prouerbium increbuit. Auctores Stephanus, & Suidas. Attingit prouerbium & Homeri Scholiaſtes in Iliados β. Exſtat & hodie ioc⁹ vulgaris, in homines magno corpore, quaſi ij parum ſapiant, quaſique natura ſic paria facere gaudeat, vt, quod corporis addiderit moli, detrahat ingenio. Traditur à nonnullis, apud Antronios ingentes reperiri molares lapides, quorum qui ſubſternuntur, ob ſegnitiem, & quietem ὄνους vocant Grçci. Lapidem autem vocamus ſtupidum, & amentem.

Ventorum ſtationes.

Ἀνέμων στάσεις, id eſt, Ventorum ſtationes. De rebus multo vſu obſeruatis, perſpectisque. Apparet, parœmiam integre ſic eſſe pronunciandam, ἀνέμων στάσεις γινώσκουσιν οἱ ἐγχώριοι, id eſt, Ventorum ſtationes norunt indigenæ. Sunt enim plerisque regionibus ſui quidam venti, quorum naturam optime norunt incolæ regionis illis obnoxiæ, qualis eſt Athenienſibus Scyron, paullulum ab Argeſte deflexus, reliquæ Græciæ ignotus. Narbonenſi Galliæ Circius, à turbine, & vertigine, ſic appellatus, ſiue Certius, vt vocat Cato, ventus apud illos clariſſimus, nec vlli violentia inferior. Idem non modo in reliquis cæli partibus ignotus, ſed ne Viennam quidem, eiuſdem prouinciæ vrbem, attingens. At Auſter in Ægyptum non penetrat, vt auctor eſt apud Plinium Fabianus. Iapyx Apulis eſt familiaris, & Atabulus Apuliæ certis montibus, notus, ac peſtilens, vnde vocabulum inditum. Sunt & alij permulti cuiusq; regionis indigenæ, vt apud Gellium teſtatur Fauorinus. Ad hęc eſt nõnullis alia alijs regionibus vis, ac natura. Nam, vt teſtatur in Problematis Ariſtoteles

ſtoteles, Helleſpontias, qui idem Scyron vocatur, Atticæ terræ, inſuliſque vicinis imbrem affert. Aquilo Helleſponto, ac Cyrenæ, Auſter Leſbo. Atque hic, cum apud alios ſit tepidus, & pluuius, Africæ frigidus eſt, ac ſerenus, vbi rurſus Aquilo pluuius, auctore Plinio. Eteſię, quæ & ſtatis anni temporibus oriuntur, & certis horis diei ſpirant, & conquieſcuut, in Hiſpania, & Aſia flant ab oriente, in Ponto ab aquilone, in reliquis mundi partibus à meridie. Suidas hęc verba refert, incertũ, vnde ſumpta, ἐγχώριοι γὰρ οὐ μόνον τὰς τῶν ἀνέμων στάσεις κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀλλὰ καὶ ἤθη τῶν ἐγχωρίων ἀνθρώπων ἤδη κάλλιστα γινώσκουσιν, hoc eſt, Indigenæ enim non ſolum ventorum ſtationes, iuxta prouerbium, verum etiã indigenarum hominum mores pulcerrime norunt. Licebit in hunc vſum trahere, vt dicas, ſuæ cuique gentis ingenium eſſe cognitum, ſuos cuiq; familiares eſſe notiſſimos, ſuam cuiq; vxorem maxime eſſe cognitam, ſuam cuique notam artem, in qua ſit quam diutiſſime verſatus.

Venti campus.

Ἀνέμου πεδίον, id eſt, Venti campus. In hominem inſtabilem, leuem, & inconſtantem dicebatur. Refertur à Diogeniano. Nam in planicie venti liberius huc atque illuc diuagantur, nullo coerciti obſtaculo. Et Homerus ſubinde vana vocat ἀνεμώλια. Et ὑπηνέμια dicuntur, quæ ſolida non ſunt, ſed ſubuentanea. Denique inſtabiles ventoſos dicimus. Horatius.

Roma Tibur amo ventoſus, Tibure Romam.

Idem:

Non ego ventoſæ plebis ſuffragia venor.

Poſtremo domum vndique perflabilem, non illepide dixeris ἀνέμων πεδίον. Pindarus Olympiorum hymno ſecundo, varias rerum humanarum vices eleganter expreſſit.

Ῥοαὶ δ᾽ ἄλλοτ᾽ ἄλλαι
Εὐθυμιᾶν τε μετὰ καὶ
Πόνων εἰς ἄνδρας ἔβαν.

Nunc alii, nunc alii fluxus, & cum tranquillitate, & cum laboribus in homines venere. Hoc translatum videri poteſt & ab æſtuariis maris reciprocationibus. Cęterum in Encomio ſeptimo ſententiam eandem extulit, metaphora ſumpta à ventis, qui non ſemper ſpirant iidem.

Ἐν δὲ μιᾷ μοίρᾳ χρόνου
Ἄλλοτ᾽ ἀλλοῖαι διαΐσσουσιν αὖραι.

In vna parte temporis nunc hæ, nunc aliæ diſcurrunt auræ. Rurſus hymno 12. idem effert, metaphora ſumpta à teſſeris:

Πολλὰ δ᾽ ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν
Ἔμπαλιν μὲν τέρψιος, οἱ δ᾽ ἀνιαραῖς
Ἀντικύρσαντες ζάλαις,
Ἐσλὸν βαθὺ πήματος χρόνῳ.

Vbi cerui abijciunt cornua.

Ὅπου αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσιν, id eſt, Vbi cerui cornua abiiciunt. Hoc adagio ſignificabant velut αἰνιγματικῶς, quempiam in negotio difficili verſari. Siquidem cerui, cornua depoſituri, ſecedunt in loca aſpera, atque inacceſſa. Conueniet & in eos, qui à communi hominum conuictu ſubducunt ſeſe, Timonem illum Athenienſem, ob id ipſum μισάνθρωπον appellatum, imitantes. Quadrabit item, vbi locum vehementer abditum abſtruſumque ſignificabimus. Poſtremo, quod innuemus nuſquam inueniri, illic eſſe dicemus, vbi cerui cornua abiiciunt, vt

Digitized by Google

vt quemadmodum ad Græcas calendas, de tempore, itidem hoc de loco dicatur. Veluti ſi quis dicat ad hunc modum, Vbi geſtum eſt illud preclarum facin⁹, quod iactas? Illic opinor, ὅπου αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσιν. Plinius lib. 8. cap. 32. de ceruis cornua mutantibus ſcribit in hunc modum: Cornua mares habent, ſoliq; animalium omnibus annis, ſtato veris tempore, amittunt. Ideo ſub ipſam diem quam maxime inuia petunt. Latent amiſſis, velut inermes, ſed & ipſi bono ſuo inuidentes. Dextrum cornu negant inueniri, ceu medicamento aliquo præditum. Idque mirabilius fatendum eſt, cum & in viuariis mutent omnibus annis, defodi ab iis putant. Hactenus ille. Meminit huiusce prouerbii & Ariſtoteles libro De natura animantium nono, cuius verba non pigebit adſcribere. ἔτι δὲ ὁ ἄρρην ὅταν γένηται παχύς. (γίνεται δὲ σφόδρα πίων, ὀπώρης οὔσης) οὐδαμοῦ ποιεῖ ἑαυτὸν φανερὸν, ἀλλ᾽ ἐκτοπίζει ὡς διὰ τὴν παχύτητα εὐάλωτος ὤν. ἀποβάλλουσι δὲ τὰ κέρατα ἐν τόποις χαλεποῖς, καὶ δυσεξευρέτοις. ὅθεν καὶ ἡ παροιμία γέγονεν, οὗ αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσι. ὥσπερ γὰρ ὅπλα ἀποβεβληκυῖαι, φυλάττονται ὁρᾶσθαι. λέγεται δὲ ὡς τὸ ἀριστερὸν κέρας, οὐδείς πω ἑώρακεν. ἀποκρύπτειν γὰρ αὐτὸ, ὡς ἔχον τινὰ φαρμακείαν, id eſt, Præterea mas, poſteaquam pinguerit, (pingueſcit autem admodum, idq; autumno) nequaquam ſeſe conſpiciendum præbet: verum ſecedit è medio, quippe qui, propter corpulentiam, tum facile capi poſſit. Ad hęc abiiciunt & cornua locis aſperis, inuentuque difficilimis. Vnde prouerbium etiam natum eſt, Vbi cerui abiiciunt cornua. Nam, vt iam armis ſuis exſuti, cauent, ne conſpiciantur. Aiunt, ſiniſtrum cornu à nemine adhuc viſum eſſe. Abdere enim illud ceruos, tanquam remedium aliquod in ſe habeat. Quanquam Plutarchus in commentario De Pithiis oraculis oratione proſa redditis, oſtēdit, hoc oraculum editum fuiſſe de Procle tyranno, vt illi fugere, ac migrare liceret eo, vbi cerui cornu abiiciunt, ſignificante deo, vt defoderetur, & è medio prorſus tolleretur. Idem meminit adagii Sympoſiacon decade 7. problemate 2.

Verberare lapidem.

PLANESIVM meretrix apud Plautum, amatorem admonens, ne ſeruum, qui iam ad plagas obduruerat, occallueratque, pulſet, manui potius quam illi, nociturus. Noli, inquit, amabo, verberare lapidem, ne lædas manum. Apte dicetur, vbi quis obiurgat incaſtigabilem, aut docet indocilem, aut inanem operam ſumit in re quacunque.

Vorare hamum.

NEQVE minus elegans illud in Curculione, Meus eſt, hamum vorat. De lenone, cui fraus intendebatur, epiſtolam, qua decipiendus erat, lecturiente. Lucianus, καταπιεῖν τὸ ἄγκιστρον. Item apud Horatium in Epiſtolis:

Occultum viſus decurrere piſcis ad hamum.

Idem Plautus in Bacchidibus eandem ſententiam ſimili extulit metaphora, Nunc ab transenna hic turdus lumbricum petit. Alterum à piſcantibus, alterum ab aucupio ductū eſt. Nos item in epigrammate quodam ad hanc parœmiam ſic alluſimus:

Non ſtulti vſq; adeo ſumus futuri, vt
Guſtatum toties voremus hamum,
Vnco plus ſemel are ſauciati.

Vel

Vel ſero ſapiemus, & nocentem
Tandem carpere deſinemus eſcam.

Vulcanus tibi vaticinatus eſt.

Αφθὰς σοι λελάληκεν. id eſt, Vulcanus tibi vaticinatus eſt. Refertur à Suida. Dictum eſt vbi quis crederet ſe rem habere certam, velut ex oraculo auditam. Φθὰς apud Memphitios Vulcanus dicitur, vnde, literulæ acceſſione, ἀφθὰς, velut στάχυς ἄσταχυς.

C

Cantilenam eandem canis.

Τὸ αὐτὸ ᾄδεις ᾆσμα, id eſt, Cantilenam eandem canis. De eo, qui moleſtus eſt, ſæpius eadem inculcans. Nihil enim odioſius, quam quod ſemper idem eſt. Dorio leno in Phormione Terentiana, Cantilenam eandem canis. &, Mirabar ſi quid adferres noui. Familiare poetis eſt, nuncium, cantilenam appellare. Euripides in Ione:

Τίς ἤδε μοῦσα χ' ὁ φόβος τίνων πέρι.
id eſt:
Quæ cantio hæc, quibusve de rebus metus?

Idem in Hecuba:

Ἥξει τι μέλος γοερὸν γοεραῖς.
id eſt:
Aliqua accedet cantio triſtis triſtibus.

Sumptum eſt à cantoribus, qui, ſi quando diutius eandem occinant cantionem, tædium adferunt auribus. Proinde periti ſubinde variant carminis genus, quo ſatietatem deuitent.

Caligare in ſole.

APVD Quinctilianum legitur, vt eleganter, ita & prouerbialiter dictũ, Caligare in ſole, pro eo, quod eſt, in re clariſſima cæcutire: idque ſolet accidere vitioſis oculis, qui nihil vident in luce quam maxime perſpicua, videlicet ſenſum debilem obruente vi ſplendoris. Idem euenit noctuis, & luſcioſis. Nam iis lumen pro tenebris eſt. Non inuenuſte torquebitur in iſtos, qui velut obſcurũ cauſantur, quidquid eruditũ fuerit. Quibus tenebricoſa eſt vel Ciceronis oratio. Noctem enim in oculis circumferunt. Quemadmodum apud Senecam Portius dicebat, quendam ſpinas in pedibus habere, cum ſe per ſpinas ingredi quereretur, videlicet ingenii vitium in argumentum conferens. At pedes, inquit, tui ſpinas habent, non locus. Itidem iſti noctem, qua ſe prædicant offendi in bonis auctoribus, in oculis ſecum afferunt, non in libris reperiunt.

Bos aduerſus ſeipſum puluerem mouet.

Βοῦς ἐφ' ἑαυτῷ κονιεῖται, id eſt, Bos aduerſus ſeipſum puluerem mouet, ſiue feſtinat. Vbi quis ad ſuum ipſius malum volẽs lubensq; ducitur. Nam boues, vt ſunt manſueti, facile ſe præbent vinciendos, neq; grauatim obtemperant iugo. κονιεῖν enim Græcis ſignificat, feſtinandi ſtudio ciere puluerem. Quidam accommodant in eos, qui prudentes, ac ſcientes ſemet in præuiſum periculum iniiciunt, bouis in morem, qui ſibi patitur iniici vincula, quibus ad cædem ducatur. Refertur à Zenodoto.

Tragicus rex.

Τραγικὸς βασιλεύς, id eſt, Tragicus rex dici poteſt, vel faſtuoſus, ac turgidus; vel qui nomine dumtaxat rex ſit, cæterum viribus parũ polleat: quemadmodum Gallico prouerbio chartaceum regem appellant τὸν αὐτοκράτορα, ceu titulo regem verius, quam opibus, aut ditione. Dionyſius Pheræum,

Digitized by Google

arum, quod decem menſes potitus imperio, mox vita deceſſerit, τραγικὸν βασιλέα dixit. Nam in tragœdiis tantiſper durat imperium, dum fabula peragatur. Tum, depoſita perſona, qui paulo ante fuerat Agamemnon, aut etiam Iupiter, trelius homuncio diſcedit domum.

Contra retiarium ferula.

MARTIALIS in epiſtolari quadam præfatione, Denique videas, an te delectet contra retiarium ferula: id eſt, an id faciendũ tibi putes, quod nemo non damnet, atque exſibilet. Domitius Calderinus, interpres admonet, ſubeſſe prouerbium, dici ſolitum in eos, qui infirmo præſidio cõtra maxime inſtructum pugnarent. Quanquam idem paulo poſt alio dilabitur, népe huc, gladiatores olim, ſi minus placuiſſent, ferula cæſos eiici ſolere. Huic finitimũ eſt illud Gellianum libro Noctium primo, capite ſecundo. An non contra iſtum baculum moueas? heus, homo, quid mecum tibi. Itaq; ferulam, aut baculum mouere contra quempiam, eſt, refragari, & inſolentius repellere ſententiam. Eſt autem Ferula ligni genus, quo quondam pueri cædebantur, atque item milites, ſi quid contra diſciplinam facere viderentur. Opinamur idem factitare ſolere in ludis gladiatoriis huiusmodi certaminibus præfectos.

Mulier imperator, & mulier miles.

Γυνὴ στρατηγεῖ, καὶ γυνὴ στρατεύεται.
id eſt:
Et femina dux eſt, femina aque miles eſt.

Senarius eſt prouerbialis, quoties totum negotium ignauis cõmiſſum eſt, cumque & ii, qui præſunt, & ii, qui parẽt, pariter ſunt formidoloſi. Apud Athenæum libro tertio, citatur Alexis in fabula, cui titulus γυναικοκρατία. Natura feminã in hoc finxit, non vt imperet, ſed vt pareat, vel Græco verſiculo teſte:

Γυναικὶ δ' ἄρχειν οὐ δίδωσιν ἡ φύσις.
id eſt:
Natura nõ dedit imperare feminis.

Etenim, quod in homine ratio, & affectus, id in vita vir, & mulier, ac, iuxta Moyſen, demiurgus ille feminam viro ſubiecit. Tametſi Plato nõ omnino arcet mulierũ genus ab adminiſtranda Rep. ſi qua modo reperiatur idonea. Tacite videtur huc alluſiſſe Aeſchines contra Timarchũ, κατιδὼν γὰρ οἰκίαν πλουσίαν καὶ οὐκ εὐνομουμένην, ἧς ἡγεμὼν μὲν ἦν γυνὴ μέγα φρονοῦσα καὶ νοῦν οὐκ ἔχουσα, id eſt, Cum vidiſſet domum opulentam, maleq; gubernatam, cuius dux erat mulier ſuperba & excors. Iucundior erit ſententia, quoties longius deflectetur, veluti, ſi quis auctorem, ac præcipuũ Peripateticæ philoſophiæ ducem appellet Tartaretum. Ita Virgilius:

Tanti dux femina facti.

Sic Galenus alicubi Ariſtotelem appellat τοῦ λόγου πατέρα, quod ab ipſo profecta eſſet ſententia.

Trutina iuſtius.

Δικαιότερος σταχάνης, id eſt, Iuſtius trutina. Doricum prouerbium, de iis, qui inſigni, incorruptaque ſunt æquitate. Dores enim τὴν τρυτάνην, id eſt, trutinam, σταχάνην vocant. Eſt autem id libræ genus, quo vel minutiſſimum ponderis momentum ſentitur, dignoſciturque. Latini quoque exactam æqualitatem Aequilibrium appellant. Vnde & Aequa lance fieri dicitur, quod pari iure fit, citra perſonarum reſpectum. Ita Modeſtinus Pandect. lib. 42. titulo de re iudicata.

Quod

Quod & in perſona mulieris æqua lance ſeruari, æquitatis ſuggerit ratio. Item Iuſtinianus Cod.lib.5.tit. de naturalibus liberis. Quapropter ſancimus, in huiuſmodi caſibus omnes liberos, ſiue ante dotalia inſtrumenta edita ſunt, ſiue poſtea, vna, eademq; lance trutinari. Adſimili figura dixit Nicarchus in Epigrammate:

Γέγονεν δ' ὀρθότερος κανόνος.

id eſt:

Rectior eſt factus, regula quam vlla fiet.

Sterilior agrippo.

Ἀκαρπότερος ἀγρίππυ, id eſt, Sterilior agrippo. Laconicum adagium eſt, de ijs, qui extremæ ſunt paupertatis, neque quidquam facultatum poſſident. Quadrat & in ignauos, nulliusque induſtriæ homines: Lacones oleam ſilueſtrem agrippum vocant. Tantum Zenodotus, & Suidas.

Iouis ſuffragium.

Διὸς ψῆφος, id eſt, Iouis ſuffragiū dicebatur, ſacrum, & inuiolatum. Vnde ſententiam eius, cuius ſit velut irrefragabilis auctoritas, Iouis ſuffragium recte dixeris. Aut per ironiam, vbi quis arrogantius de re quapiam pronuntiat, ſuamque opinionē pro lege atque oraculo poſtulat accipi, ſubijcietur διὸς ψῆφος. Aiunt enim, locū, in quo Neptunus, & Minerua iudicium peregerunt, vtrius nomine auſpiciisq; ciuitas Athenienſium inſtitueretur, Iouis ſuffragium appellatum fuiſſe, Suidas Cratinum citat ex Archilochijs,

Ενθα διὸς μεγάλυ θῶκος πεσσοῖσί καλῦνται. i.

Magni vbi dicuntur tali, ſedesque Tonantis.

Nam & talis olim ferebantur ſuffragia, nimirum à ſortientibus.

In neruum ire.

In neruū ire, Donatus, aut quiſquis is fuit interpres Phormionis Terentianæ, demonſtrat eſſe prouerbiū, pro eo, quod eſt, decipere. Sumpta à ſagittarijs metaphora, quibus illud euenit interdum, vt, dum nimium tendunt arcum, rumpant, aut ſibi neruum aliquem fatigent, vt confine ſit illi, de quo dictū eſt alias, ἀπορρήξομεν τὸ χαλώδιον, πάνυ τεινόμενον. Dictū eſt autem, In neruum ibit, pro eo, quod eſt, in vincula ibit. Antiquitus enim, qui ſoluendo non eſſent, vincti tradebantur creditoribus, donec opera compenſarent creditam ſummam. Veretur enim adoleſcens amans, vbi eum in locum traheretur Phormio, vt aut puellam domum ducere cogeretur ex pacto, aut certe pecuniam acceptam renumerare: ni faciat, vinciendus, &, iuxta leges, corpore luiturus, quod ære non poſſet. Sibi magis conſulturum illum, vt vel prodat omne commentum, vel vere mulierem abducat. Porro, Conijcere in neruum, & Eximere è neruo, pro eo, quod eſt, ob æs alienum vinctos abducere. Sed verba Terentii ſubſcribemus: At enim non ducet, noui. Cæterum, cum argentum repetent, noſtra cauſa ſcilicet in neruum potius ibit.

Ipſe ſemet canit.

Αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ, id eſt, Ipſe ſuimet tibicē eſt, hoc eſt, ipſe cuiuſmodi ſit, factis ipſis declarat. Tibicines enim olim laudes fortium virorum decantabant. Proinde, qui recte geſtis ſibi ſatis magnam gloriam comparat, quorſum huic neceſſum eſt condu-

conducere buccinatorem laudum ſuarum? Adagium in vtramlibet partem poterit applicari, bonam, vel malam. Nihil huic opus tibicine, qui ſuis egregie geſtis ſat illuſtris eſt. Aut nihil opus huius vitam inſectari, ſatis per ſe fœdam, atq; infamem. Conveniet & in illos, qui ſemetipſos laudant, qui mos eſt gallis gallinaceis, etiam cum è pugna ſe proripuerunt. Plato in Theæteto, *Φαινόμεθά μοι ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν*: id eſt, Videmur mihi ignaui galli in morem, cum ante victoriam à ſermone reſilierimus, canere.

Ipſe dixit.

Αὐτὸς ἔφα, id eſt, Ipſe dixit. Quoties tantam eſſe cuiuſpiam auctoritatem ſignificāmus, vt ea vel citra rationem ad quiduis credendum ſufficiat. Adagium autem à Pythagora natum, qui, quo plus venerationis & auctoritatis, ſibi, ſuiſque conciliaret, in diſſertationibus dicere ſolitus eſt, *αὐτὸς ἔφα*, id eſt, Ipſe dixit: perinde, quaſi non ſua referret, ſed ab oraculo quopiam accepta. Ea vox deinde in vulgarem abiit ſermonem. Huiuſmodi ferme Suidas. Diogenes Laertius indicat hoc dictum a Pythagora Zacynthio manaſſe. Quamquam M. Tullius lib. De natura deorum I. ſecus rem narrat. Non enim, inquit, tam auctores in diſputando, quam rationis momenta quærenda ſunt. Quin etiam obeſt plerunque iis, qui diſcere volunt, auctoritas eorum, qui ſe docere profitentur. Deſinunt enim ſuum iudicium adhibere, id habent ratum, quod ab eo, quem probant, iudicatum vident. Nec vero probatur id, quod de Pythagoricis accepimus, quos ferunt, ſi quid affirmarent in diſputando, cum ex his quærerentur, quare ita eſſet, reſpōdere ſolitos, Ipſe dixit. Ipſe autem erat Pythagoras. Tantum opinio præiudicata poterat, vt etiam ſine ratione valeret auctoritas. Quintilianus in Inſtitutionibus, Nam & inuiti iudices, inquit, audiunt præſumentem partes ſuas: nec hoc oratori contingere inter aduerſarios, quod Pythagoræ inter diſcipulos contigit, poteſt, Ipſe dixit. Sed iſtud magis, minusve vitioſum eſt, pro perſonis dicentium. Alluſit horſum & Ariſtoph. *ἐν νεφέλαις*,

Φέρε τίς γὰρ οὗτος, ὁ ἐπὶ τῆς κρεμάθρας
ἀνήρ;
Αὐτός. τίς αὐτός; Σωκράτης. τίς Σωκράτης;
Ἴθ᾽ αὐτὸς ἀναβόησον αὐτόν μοι μέγα.
Αὐτὸς μὲν οὖν σὺ κάλεσον, οὐ γάρ μοι σχολή. id eſt;

Dic, age quis eſt iſte cremathræ inſidens homo?
Ipſe eſt. quis ipſe? Socrates. quis Socrates?
Abi ip[ſ]us ipſum voce magna mihi voca.
Quin ipſe magis accerſe, non mi eſt otium.

Quod autem dixit, *ὁ ἐπὶ κρεμάθρας* (vt hoc obiter indicem) riſus cauſa nouatum, cum Socratē intelligi vellet, animo ſuſpenſo nubes ſuſpicientem. Nam Cremathra vaſculum eſt penſile, in quo obſoniorum reliquiæ conſueuerunt reponi. Dicitur autem bifariam, ſimpliciter aliquoties, ſed frequētius per ironiam, veluti ſi quis Ariſtotelem, ceu oraculū, citāti dicat *αὐτὸς ἔφα*. rationē dicti flagitās, neq; contentus ſimplici ſcriptoris auctoritate. Conveniet etiā, quoties ſententiæ vel inuidiā vel defenſionē à nobis ad ipſum auctorē reiicimus. Iuuena.

Sic volo, ſic iubeo: ſic pro ratione voluntas.

Melius Horatius:

Nullius addictus iurare in verba magiſtri.

Illud admonendum videtur, αὐτὸς ἔφη, in hac parœmia perinde valere, quaſi dicas, dominus dixit, vt Pythagoras ab Ægyptiorum vatibus videatur didiciſſe figuram hanc prophetis familiaré. Ariſtoph. in Ranis:

Φράσον ταῖς ὀρχηστρίσιν, ὅτι αὐτὸς εἰσέρχομαι. id eſt,

Dic ſaltatricibus meipſum advenire.

Hoc eſt herum, quod is quodammodo & famulis miſſis advenire videatur. Huc pertinent, quæ nobis antea dicta ſunt in proverbio, Infixo aculeo. Sic Auguſtinus alicubi recenſens opinionem Manichæi, Hæc, inquit, Manichæus dixit, atque abiit; notans illum, quod ſat haberet dixiſſe, cum docendum eſſet, quod dixerat. Galenus item lib. περὶ φυσικῶν δυνάμεων, primo: ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰπών, ἐξαίφνης ἀπαλλάττεται καὶ σαφεῖ στόματι πλέοντων, ἀποπηδήσας ἄπεισι καταλιπὼν ἡμᾶς, ὡς μηδὲ πιθανῆς τινος ἀντιλογίας εὐπορῆσαι δυναμένους, id eſt, Hæc, & his ſimilia locutus, repente ore nihil vercunctante, quaſi labi non poſſet, verbis apertis abſoluit ſermoné, moxq; proripiens ſeſe abiit, nobis ita relictis, quaſi nihil omnino reperire poſſemus, quod vel probabiliter cõtradiceremus.

Teipſum non alens, canes alis.

Αὐτὸν οὐ τρέφων κύνας τρέφεις, id eſt, Cum temetipſum non alas, canes alis. In eum dicebatur, qui, cum per inopiam ſibi, quæ ſunt ad vitam neceſſaria, ſuppeditare non poſſet, conaretur, aut equos, aut famulos habere domi. Appoſite dicetur aduerſus iſtos, quibus cum ob rei familiaris anguſtiam vix ſuppetat, quo vitã ſuſtineant, tamen per ambitioné conantur faſtu veſtium, reliquoq; ſtrepitu potentes & opulentos imitari. Breuiter conveniet in omnes, qui, quæ ad voluptatem aut ſplendorem pertinent, curant, neglectis his, quæ magis ſunt neceſſaria. Porro neceſſariis prima debetur cura, dignitati poſterior: veluti, ſi quis in eruditione comparanda laboret, vitæ ſecurus, de qua periclitetur.

Terræ inteſtina.

Γῆς ἔντερα, id eſt, Terræ inteſtina. Dicebantur vilia, nulliusque pretii. Saxa vero, terræ viſcera dicuntur. Refertur à Diogeniano. Terræ enim inteſtina ſunt ſaxa: & lapides appellamus homines inutiles. Simile illi.

- Ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. id eſt,

- *Telluris inutile pondus.*

Tenedius tibicen.

Τενέδιος αὐλητής, id eſt, Tenedius tibicen, dicebatur teſtis falſus, & calumniator, hinc natum, quod Philonome tibicinem ſuum ſubornauit, qui teſtaretur apud Cygnum, ipſam a Tenne de ſtupro fuiſſe interpellatam, ac vi etiam tentatam. Hæc fermé Stephanus in catalogo vrbium. De Tenedo ſæpe iam dictum eſt alibi.

Cyrbes malorum.

Κύρβεις κακῶν, id eſt, Cyrbes malorum. De vehementer improbis, & omni facinorum genere cõtaminatis. Apud Athenienſes tabulæ quædam erant quadræ, in quibus leges deſcriptæ proponebantur, præterea variæ delinquẽtium pœnæ. Has illi κύρβεις appellant, apud Lucianum ἄξονες dicuntur. Non diſſimile eſt illi, quod alibi retulim⁹, ἰλιὰς κακῶν, id eſt, Ilias malorum. Simili figura apud Athenæum lib. 9. dixit Antiph. opinamur:

Καὶ

Digitized by Google

Καὶ ταῦτα μὲν μοι τῶν κακῶν παροψίδες. id eſt,

Et hic malorum mihi catinus exſtitit.

Solent enim in eodem diſco varia eduliorum genera apponi, ſed quæ voluptatem afferant. Quo gratior eſt tropus, deflectens in contrarium, quaſi dicas, Ilias bonorum.

Aries nutricationis mercedē perſoluit.

Κριὸς τροφεῖα ἀπέτισεν, id eſt, Aries alituram rependit. Citatur ex Menandro. Quadrat, vbi quis pro benefactis maleficium reponit. Allegoria ſumpta eſt ab eo, quod aries cornibus impetat, aut vas, in quo pabulū apponitur, ipſosque, quorum opera nutritus eſt, aut etiam nutritur, cornibus inceſſit. Effertur & ad hunc modum proverbium, κριοῦ διακονία, id eſt, Arietis miniſterium, pro officio collato in ingratum, qui beneficium iniuria pēſet. Huic affine, quod eſt apud Ariſtophanem in Veſpis, ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον, i. Vallus vitem.

A Dorio ad Phrygium.

Ἀπὸ δωρίου ἐπὶ φρύγιον, id eſt, A Dorio ad Phrygium venire dicebatur, qui à vita temperatiore ad luxum ſeſe convertiſſet, aut qui a fortuna mediocri ſe contuliſſet ad maiorem vitæ ſtrepitum. Sumpta metaphora à notiſſimis illis veterum harmoniarum generibus, in quibus Doriū moderatius: quemadmodum indicat Suidas, referens hæc verba ex incerto auctore: τὴν δὲ τροφὴν ἐκληρώσατο μετρίαν καὶ ἄθρυπτον, οὔτε κακουργοῦσαν διὰ πενίαν, οὔτε διὰ πλοῦτον βλακεύουσαν, ἀλλὰ μέσην, καὶ μουσικὴν, τὸν δώριον τρόπον τῆς τύχης ἀληθῶς ἡρμοσμένην. id eſt, Victum autem ſortitus erat moderatum, deliciarum expertem, neq; ſordidum, ac moleſtum ob inopiam, neque ob diuitias diſſolutum, ſed medium quendam, ac modulatum, vere ad Dorium fortunę modum attemperatum. Refert & aliū locum, ſuppreſſo auctoris nomine, ni fallimur: οὐ φαινόμεθα στρογγύλων λογαρίων, αὐτὰς δὲ τὰς θέσεις τῶν νοημάτων εἰς μέσον τιθέμενος μόνον, οὐ τῆς γλώττης τὸν τόνον ὑπὸ τῆς διαλέξεως εἰς ἐπιστροφὴν μεθαρμόσομαι, ἀπὸ δωρίου, φασὶν, ἐπὶ φρύγιον. Quæ tametſi difficile eſt apte vertere, ſi neſcias, quid præcedat, aut ſequatur, tamen apponamus diuinationem noſtram, donec locus occurrerit. Non videbor hominum rotunde loquētium verbula, ſed ipſos ſenſus in medium afferens, tantum nō ipſius linguæ tonum a diſputatione ad attentionem adaptauero. Quanquam apud Suidam legitur μόνον εἰ. Ex his verbis apparet, Dorium modū fuiſſe delicatiorem, Phrygium ſeueriorem. Apuleius Floridorum lib. 1. palam indicat, Doricam muſicam a Phrygia longe diuerſiſſimam fuiſſe, quandoquidem hæc ad religionem inflāmmabat animos, illa ad bellum inflāmabat. Apuleii verba ſic habēt. Tibicen quidam fuit Antigenidas, omnis voculæ melleus modulator, & idem omnimodis peritus modificator, ſeu tu velles Æolion ſimplex, ſeu Aſiū varium, ſeu Lydiū querulum ſeu Phrygiū religioſum, ſeu Dorium bellicoſum. Hacten⁹ Apul. cui ſi credimus, non poteſt eſſe tēperatus modus Dorius, qui ad bellū accēdit: niſi forte ituris in prœliū moderatius canebāt tibię, quod illic plus valeat ſibi prçſens animus quā furore percitus. Verū an in Apuleii verbis, pro Aeolion, legendum ſit, Ætolicum, ſiue Ætolium, & pro Aſium, Iaſſium, ſiue Iaſtium, ab Iade, ſiue ἰαςί, (vt Ionicum intelligas modum) doctis expendendum relinquitur. Quamquam his nō

 ſatis

ſatis congruunt, quæ refert Lucianus in Harmonide: καὶ ἑκάστης ἁρμονίας διαφυλάττειν τὸ ἴδιον, τῆς φρυγίου τὸ ἔνθεον, τῆς λυδίας τὸ βακχικὸν, τῆς δωρίου τὸ σεμνὸν, τῆς ἰωνικῆς τὸ γλαφυρὸν, id eſt, Vniuſcuiusq; harmoniæ ſeruare proprietatem, Phrygiæ diuinum impetum, quod Apuleius vertit religioſum, Lydię bacchanalem furorem, ſiue licentiam, Doricæ ſeueritatem, Ionicæ iucunditatem, quod Apuleius videtur tranſtuliſſe varium. Contra Dion in commentariis de regno refert, Alexandrum Magnum ad bellum accendi ſolere, Timotheo muſico Dorium incinente. Athenæus lib. 14. Doricæ harmoniæ tribuit τὸ ἀνδρῶδες, καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς, καὶ τὸ σφοδρὸν, id eſt, ſeueritatem, maieſtatem, ac vehementiam: vt quæ neq; diſſoluta ſit, neque hilaris, ſed triſtis, minimeque varia. Iam his recẽtior Boetius in præfatione libri De muſica, oſtendit, hanc artem ad mouendos affectus præcipuã habere vim, proq; ratione modorum, alios atque alios animi motus vel excitare, vel ſedare. Addit Pythagoram intentione modi Phrygii incitatum, adoleſcentem patria barbarum, quippe taurominitanum, vino temulentum, ira furentem, cum iam ædibus amicæ, quæ riualem admiſerat, ignem admouere tentaret, tibicina iuſſa ſpõdeos ſuccinere, ad ſobriam mentem revocaſſe. Boetius refert, iuuenem Phrygio modo fuiſſe incitatum, ac mutato modo ad ſe rediſſe, nec exprimit, in quem modum ſit mutatus Phrygius. M. Tullius, quem illic citat Boetius, neutrius meminit modi, tantum ait ſpondeorum incentione fuiſſe ſedatum adoleſcentem. Si Timotheus Dorio modo concitabat Alexandrum ad bellum, & hic adoleſcens ad expugnandam domũ Phrygio fuit accenſus, apparet modos hos non multum inter ſe diſcrepare. Lucianus Phrygio tribuit τὸ ἔνθεον, id eſt furorem, ſed ſacrum duntaxat. Huius autem furoris Plato tria facit genera: vnum quod poetis immittãt Muſæ: alterum, quod vatibus immittit Apollo: tertium, quod amantib. Cupido. Habet autẽ & Bacchus & Mars furorem ſuum. Itaq; iuuenis ille, triplici furore correptus, inſaniebat, Bacchi, Cupidinis & Martis. Pyrrhichios autem ad prælium acuere alias docuimus, vnde illud πυῤῥίχην ὀλίχειν de trucibus & commotis. Pyrrhichio autem cõtrarius eſt ſpondeus. Quod ni Boetius dixiſſet mutatum modũ, probabile eſſe poterat eundem modum Phrygium, & incitare Pyrrhichiis, & ſedare Spondeis. Et haud ſcimus, an Boetius, cum ait immutatũ modum, ſentiat nõ mutatas harmonias, ſed vocum celeritatem. Videtur locus proverbio, cũ ad diuerſa trãſitur, veluti ſi quis de rhetorum pręceptis ſermonem exorſus ad theologicam materiam digrediatur. Veteres, vt arbitramur, de generibus harmoniarum diuerſa tradiderunt, quod ipſa mutatis gentium moribus pariter ſint immutata. Priſcorum enim Aſianorum laudata eſt ſeueritas priusquam luxu effeminarentur. Idem vſu venit Laconibus, in quibus ſunt Dores. Hinc illa mixturarũ nomina ὑποδώριον, μιξολύδιον, ὑπερμιξολύδιον. Athenæus hypodorium modũ putat eundem eſſe cum Æolio, cui tribuit tumorem ac faſtũ, & ſubmolle quiddam. Quidam muſices ſtudioſi affirmãt difficilimum eſſe tranſitũ à Dorio ad Phrygiũ. Oſtendimus & alias, Phrygium melos, σκολιὸν appellatũ, & in funebribus næniis adhiberi ſolitum

litum

Digitized by Google

litum. Quod ſi Dorius cantus Phrygio diuerſus eſt, vtpote qui ad belli cupiditatem inflammet, conſentaneũ eſt illum Pyrrhichiis conſtitiſſe, quãdoquide Spondeo cõtrarius eſt Pyrrhichius. Verum de his harmoniarũ generibus permulta Plato in lib. De repub. Rurſus in Lachete docet hanc eſſe vere Doricã cantionem, & Græcam harmoniam, non Phrygiam, neque Ionicam, neque Lydiam, ſi vita concordet cum oratione bona. Nõ nulla Plutarchus in libro de muſica. Nos quantum ad percipiendum adagii ſenſum ſat eſt, attigimus.

A carcere.

Ἀπὸ βαλβῖδος, id eſt, A carcere, ſiue repagulo, id eſt, ab ipſo rei principio. Sumptum a certaminibus equeſtrib. vbi curſus initium eſt à carceribus, i. repagulis, finis meta. Itaq; cum exorſum negotii ſignificam⁹ ab ipſis carceribus dicimus: cum finem, ad metam vſque. Veluti ſi quis dicat fœdũ eſſe, ſi quis artifex ab ipſo ſtatim carcere peccet, aut neminem tam ignauum, qui non ἀπὸ βαλβῖδος ſtrenuus eſſe videatur. Extat apud Ariſtoph. Confine quod alibi poſitum eſt, ἀπὸ γραμμῆς, id eſt, A linea.

A cælo ad terram.

Ἀπὸ οὐρανοῦ μέχρι γῆς, id eſt, A cælo ad terram. Proverbialis figura, perinde valens, quaſi dicas quacunq; de re, ab extremo initio vſq; ad ſupremum finem. Sic apud Plautum in Perſa licitatori roganti, num ex puella quædam ſcitari liceret, venditor quantũ vellet percontari permittens, A cęlo, inquit, ad terram, quod lubet.

Mores amici noueris, non oderis.

Porphyrion in Horatium, hunc verſum proverbialem admonet fuiſſe.

Mores amici noueris, non oderis.

Eum nos inter Græcas ſententias repertum reſtituimus. Eſt enim huiuſmodi:

Φίλου τρόπους γίνωσκε, μισήσης δὲ μή.

Admonet in amicorum moribus quædam vitia diſſimulanda, ſic vt intelligantur quidem, ſed tamen tolerentur, ne ſeuerior, & oculatior in obſeruandis amici malis ſubvertas amicitiam. Atq; id præcepti locum habebit in leuioribus morbis, nõ in his quæ ad famam, aut ingens periculum pertinent amicorum. Non noſſe amici vitia, eſt hominis parum diligentis, quos diligat: odiſſe, parũ ciuilis. Noſcenda ſunt, vt aut corrigas, aut certe minuas: at non ſic, vt ob ea videaris amicum odiſſe. Siquidem nulli futurus eſt amicus, qui nihil vitiorum in amico ferre poſſit.

Bithus contra Bacchium.

Bithus, & Bacchius nobile par gladiatorum fuit, quorum mentionem Suetonius quoque fecit, pares arte, pares audacia. Proinde quoties duo æqualiter improbi contendunt inter ſeſe, ita vt neuter alteri velit concedere, non intempeſtiuiter dicemus, Bacchium cum Bitho commiſſum. Horatius in ſermon.

Compoſitus melius cum Bitho Bacchius.

Rupili, Perſiiq;, parem inter ipſos improbitatem & maledicentiã ſignificans. Quidquid inſigniter improbũ eſt, & ad omnem contentionem paratum, gladiatorium appellamus. Gladiatoria corporis firmitas, gladiatoria audacia, gladiatoriis animis ad me affectant viam. M. Tullius in Philippicis Antonii fratrem aliquoties Mirmyllonem appellat, vt in Philippica 6. Etiamne ab hoc Mirmyllone Aſiatico, ſenatus mandata, legatorum verba audientur?

Digitized by Google

Eſernius cum Pacidiano.

SIMILE fuerit illud ex Lucilio, Eſernius cum Pacidiano cōpoſitus. Erāt & hi gladiatores per omnia pares, longeq; omnium nobiliſſimi. M. Tullius in lib. De optimo oratorum genere. A me autem, quo maximis minima conferam, gladiatorum par nobiliſſimum inducitur. Æſchines tanquā Eſernius, vt ait Lucilius, non ſpurcus homo, ſed doctus, & acer, cum Pacidiano hoc componitur, optimus longe poſt homines natos.

Bis ſeptem plagis Polypus contuſus.

Δὶς ἑπτὰ πληγαῖς πουλύπους πληγμένος. id eſt,

Plagis adactus Polypus quatuordecim.

Dici ſolitum, vbi quis multo tandem malo fit emendatior. Quemadmodū accidit indomitis adoleſcentibus, qui plurimorū experiētia malorū tandem cicurantur. Conueniet & in eos, qui duriore ingenio præditi, non niſi grauibus ſuppliciis corriguntur. Aiunt Polypum piſcem captum diu multumq; tundi, cædique ſolere, quo mitior fiat, & ad eſum accommodatior. Auctor Zenodotus.

Mopſo Niſa datur.

SCHEMA prouerbiale videtur & illud apud Virgiliū in Pharmaceutria,

Mopſo Niſa datur:

cum præter omnium ſpem res præclara contigit cuipiam prorſus indigno, vt nihil iam non poſſe ſperari vel à quovis appareat.

Mopſo Niſa datur, quid non ſperemus amantes?

Eſt autem emphaſis in nominibus. Nam Mopſum dicens, intelligit infimum, abiectiſſimumque paſtorem. Niſam puellam inſigni forma. Non abludit hinc illud Sophoclis in Aiace flagellifero,

Οὐκ ἔστ' ἄελπτον οὐδέν. id eſt,

Nihil eſt, quod haud ſperare liceat.

In eandem ſententiam Linus apud Stobæum;

Ἐλπίζεσθαι χρὴ πάντ' ἐπεὶ οὐκ ἔστ' οὐδὲν ἄελπτον

Ῥάδια πάντα θεῷ τελέσαι, καὶ ἀνήνυτον οὐδέν.

Speres cuncta, nihil quod non contingere poſſit.

Omnia ſunt magnis facilu procliuia diuis.

Quid niſi victis dolor.

Τί ἄλλο, ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη, id eſt, Quid aliud, quam victis dolor? Vſurpandum, vbi palam fit in cōtumeliam quippiam. Sumptum à dicto Brenni palam illudentis Romanos in appendendo auro, quod ſtipulatus fuerat ab illis deſperantibus auxilium, vt è Romanis finibus abduceret Gallorū exercitū, ſed ipſius Plutarchi verba libitum eſt ſubſcribere: Εἶτα δόξαν τοῖς κρατίστοις, συνελθεῖν εἰς λόγους Βρέννον, καὶ Σουλπίκιον τὸν χιλίαρχον ῥωμαίων. ὡμολογήθη, τοὺς μὲν χιλίας λίτρας χρυσίου καταβαλεῖν, τοὺς δὲ λαβόντας ἐκ τῆς πόλεως, καὶ τῆς χώρας αὐτίκα ἀπελθεῖν. ἐπὶ τούτοις γενομένων ὅρκων, καὶ τοῦ χρυσίου κομισθέντος, τῶν δὲ κελτῶν περὶ τὸν σταθμὸν ἀγνωμονούντων, κρύφα τὸ πρῶτον, εἶτα φανερῶς ἀφελκόντων, καὶ διαστρεφόντων τὴν ῥοπὴν, ἠγανάκτουν ῥωμαῖοι πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ Βρέννος οἷον ἐφυβρίζων, καὶ καταγελῶν ἀποδυσάμενος τὴν μάχαιραν ἅμα, καὶ τὸν ζωστῆρα προσέθηκε τοῖς σταθμοῖς. Πυνθανομένου δὲ τοῦ Σουλπικίου τί τοῦτο; τί γὰρ ἄλλο εἶπεν, ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη, τοῦτο μὲν ἤδη παροιμιώδης λόγος γέγονε, id eſt, Itaque cum placuiſſet, vti principes in colloquium venirent Brennus, & Sulpitius

Roma-

Romanorum ductor, cõuenit vt Romani mille libras auri dependerent: hi ſimul atque accepiſſent aurum, ex vrbe, atq; ex agris diſcederent. Super his cum iusiurandum interceſſiſſet, iamq; aurum eſſet adductum, Gallique pactæ fidei immemores initio furtim, mox palam deprimerent, detorquerentq; lancem, Romanorum aduerſus illos coorta eſt indignatio. At vero Brennus tanquam per ludibrium, & irridendi cauſa enſem vna cum baltheo exutum lãcibus adpoſuit. Porro Sulpitio rogãti, quid hoc eſſet rei, Quid enim aliud, inquit, niſi victis dolor? Atq; id dictum iam in prouerbiũ abiit. Cuius meminit Feſtus Pompeius, illud addens: Cũ Camillus Brennum inſidiis circumuẽtum conciderct, & ille quereretur contra fœdus fieri, retorſit in eum ſuam vocem, Væ victis. Sic etenim Feſtus effert prouerbium. Vnde palam eſt, dolorem, non opprobrium in Plutarcho vertendum fuiſſe. Lapus interpres aut lapſus eſt, aut vſus eſt exemplari, in quo ſcriptum erat. pro ὀδύνη ὄνειδος. Huc alluſiſſe videtur Plautinus Ballio, Væ victis, cum victus vel iniquis conditionibus parere cogitur. Et, ni fallimur, Virgilius in Mœride,

Nunc victi triſtes, quoniam ſors omnia verſat.
Hos illi quod nec bene vertat, mittimus hædos.

Nonius Marcellus in dictione ceſtus, citat titulum Satyræ Varronianæ, Væ victis.

Aquam bibens nihil boni paries.

Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκης.
id eſt,
Aquam bibens probum, & vtile paries nihil.

Huius auctorem ferunt Demetrium Halicarnaſſeum, cuius ſenſus eſt, à poetis nihil præclarum, aut poſteritate dignum, aut venuſtum proficiſci, ſi biberint aquam, hoc eſt, ſi pauperes fuerint, & tenui victu. Horatius,

Nulla placere diu, neq; viuere carmina poſſunt,
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus.

Item Iuuenalis,

Quod ſi Virgilio puer, & tolerabile deſit
Hoſpitium, caderent omnes à crinibus hydri,
Surda nihil gemeret graue buccina.

Idem,

-Satur eſt cum dicit Horatius Ohe.

Demetrii Halicarnaſſei diſtichon huiuſmodi citatur à Zenodoto, etiamſi in epigrammatis refertur Nicerati titulo,

Οἶνός τοι χαρίεντι φέρει ταχὺς ἵππος ἀοιδῷ,
Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκης.

Quanquam apud Athenæum ſecus refertur verſus prior,

Οἶνός τοι χαρίεντι πέλει μέγας ἵππος ἀοιδῷ. id eſt,
Sane magnus equus lepido ſunt vina poetæ.

Iidem verſus referuntur ab Athenæo, ſecundo Dipnoſophiſtarum libro, ex epigrammate quodam, quod quidam ſcripſerat in Cratinum, qui frequenter in comœdiis taxatur vt vinoſus. Quin & Horatius eloquentiam vino tribuit,

Fœcundi calices quem non fecere diſertum? Martialis,
Poſſum nil ego ſobrius, bibenti
Succurrunt mihi quindecim poetæ.

Ariſtoteles libro De naturis animantium octauo, Pſittacum loquaciorem fieri putat, ſi vinum biberit.

Digna canis pabulo.

Ἀξία ἡ κύων τοῦ βρώματος, id eſt, Digna canis pabulo. Ferme proinde valet, ac ſi dicas, Dignus operari⁹ mercede ſua. Et vix quiſquam eſt tam inutilis miniſter, quin ſi non amplo ſalario, certe victu dignus eſſe videatur. Refertur à Suida. Quadrabit in hominem non vſquequaque reiiciendum, atque inutilem, aut in hominem aſſentatorem.

Canis digna ſede.

Ἀξία ἡ κύων θρόνου, id eſt, Canis digna ſede. Cum nouus honos obtigit cuipiam immerenti. Sumptum videtur à Meliteis canibus, quibus nonnullæ mulierculæ maiorem habent honorem, quam ipſis maritis. Niſi mauis referre ad Anubim Ægyptiorum deum. Porro conſtat canibus à dominis tantum honoris habitum, vt defunctis etiam monumenta ſtatuerint. Refertur à Diogeniano.

Si vinum poſtulet, pugnos illi dato.

Ἂν οἶνον αἰτῇ, κονδύλους αὐτῷ δίδου.
id eſt,
Si vina poſcat ille, pugnos porrige.

Vbi pro bonis rebus expectatis, diuerſa accipiuntur. Sumptus eſt hic ſenarius è tragœdia quapiã, de Cyclope, & Vlyſſe. Eſt autem notiſſima fabula, quemadmodum apud Homerum Vlyſſes Polyphemo Cyclopi vinum petenti ſubinde porrigit, quo ſimul atque iam temulentus, ſopitusque iaceret, palo præuſto oculum illi perterebrauit. Putant metaphoram à pueris ductam, qui petentes non petenda, nonnunquã colaphos recipiũt. Ter. in Phormione. Pugnos in ventrem ingere. Pugnos, plagas ipſas, vocat itidem vt Græci κονδύλους. Adagium refertur à Suida.

Pro perca ſcorpium.

Ἀντὶ πέρκης σκορπίον, id eſt, Pro perca ſcorpium. Vbi quis optima captans, peſſima capit. Nam perca piſcis eſt vel maxime laudatus, cuius identidem meminit Athenæus, gulonum delicias recenſens. Scorpius letalis eſt, quanquam eſt & piſcis huius nominis, contempti ſaporis, de quo magis ſentire videtur adagium. Simili figura dixit Lycophron.

Ὁ δ' ἀντὶ πιπὼ σκορπίον λαιμῷ σπάσας. id eſt,
At ſcorpium ille glutiens pipus vice.

Eſt enim pipo auis genus.

Pro beneficentia Agamemnonem vlti ſunt Achiui.

Ἀντ' εὐεργεσίας Ἀγαμέμνονα τίσαν Ἀχαιοί. id eſt,
Pro meritis male tractarunt Agamemnona Graii.

Quidam ad hunc efferunt modũ:
Ἀντ' εὐεργεσίας Ἀγαμέμνονα δῆσαν Ἀχαιοί. id eſt,
Pro benefactis vinxerunt Agamemnona Graii.

Dicebatur in ingratos, qui ꝓ ſummo beneficio ſummum remetiũtur maleficium. Agamemnon enim tot exhauſtis laboribus in expugnanda Troia, pro dignitate Græciæ, domũ reuerſus, veſte inexplicabili inuolutus, interfectus eſt a Clytemneſtra, auxiliante Ægiſtho adultero. Annotatum eſt, hoc vere accidere viris de repub. bene meritis, vt pro benefactis peſſimam gratiã tulerint à populo. Pindarus in Pythiis hymno quarto, φαντὶ δ' ἔμμεν τοῦτ' ἀνιαρότατον, καλὰ γινώσκοντ' ἀνάγκᾳ ἐκτὸς ἔχειν πόδα, id eſt, Aiunt autem hoc eſſe moleſtiſſimum, qui norit honeſta, neceſſitate foris habere pedem: hoc eſt, non frui bonis, cum ipſe bene

Digitized by Google

meritus ſit de aliis, ſed pro bene factis male audire.

Cane Tellenis cantilenas.

Ἄειδε τὰ Τέλληνος, id eſt, Cane cantiones Tellenis. Quidam dici putant de dicacibus, mordacibusque: quidam de inepte loquaculis. Nam Tellenem hunc, tibicinem quendã fuiſſe, poetam item carminum ineptiſſimorum. Alii tradunt, hunc iocos quoſdam verſibus lepidiſſimis deſcripſiſſe, non ſine multo ſale ſcommatũ Meminit huius Tellenis Diarchus Meſſenius apud Zenodotum. Item Plutarchus in Apophthegmatis.

Azanæa mala.

Ἀζαναῖα κακά, id eſt, Azanæa mala. Dici ſolitum, vbi quis in re perdifficili, & infrugifera plurimum ſumeret laboris. Aut vbi res eſſet cuipiam cum homine difficili, moroſo, intractabili, tenaci. Tradunt Azanæa regionem quampiam eſſe Arcadię, ſterilem, & culturæ inhabilem, in qua coloni multo ſudore parum fructus referunt. Hæc ferme traduntur à Græcarum parœmiarum collectoribus. Cæterum Stephanus de nominibus vrbium, veluti fontem aperit nobis huius adagii. Siquidem is cõplures refert Azanias, vnam quæ ſit Arcadiæ pars: in hac fontem quempiam eſſe, cuius aquam qui guſtarit, hunc vſque adeo à vino abhorrere, vt ne odorem ferat. Alteram Maſſiliæ, tertiam Phrygiæ, cuius mentionem fecerit etiam Strabo libro Geographiæ 12. De hac Hermogenes, citante Stephano, huiuſmodi quandam narrat fabulam. Cum illic frequentes eſſent villæ ruſticorum, orta ob ſterilitatem agrorũ fame, collecti paſtores rem diuinam fecerũt, fertilitatem à diis petentes. Cæterũ, cum dii non audirent illorum vota, perduraretq; agrorum ſterilitas, Euphorbus è paſtoribus quidam nouũ ſacrificii genus excogitauit. Immolauit enim ἐχῖνον, & ἴξιν, q̃ Phrygum lingua ſonat, vulpem, & Echinum. Hac hoſtia placatis diis agros feraces eſſe cœpiſſe, quod vbi finitimis paſtoribus eſſet cognitum, Euphorbo ſacerdotium, & imperium detulerunt: poſt loci nomen commutatum eſt, proque Azania ἰξανάγων vocatum, quod perinde ſonat Phrygio ſermone: quaſi Græce dicas, ἐχιναλώπεκα, Latine, echinovulpem. Huiuſmodi ferme Stephanus, ex quibus coniectari licet, ex ea fabula natam parœmiam.

Capra nondum peperit, hædus autem ludit in tectis.

Αἲξ οὔπω τέτοκεν, ἔριφος δ' ἐπὶ δώματα παίζει. id eſt,

Nondum enixa capra, at iam ludit in ædibus hædus.

Qui poſtrema, perfectaq; iam aggrediuntur præteritis iis, quæ præceſſiſſe oportuit. Aut qui gloriantur iam aſſecutos ſeſe, cuius ne fundamenta quidem ſunt iacta. Aut qui rem agunt prępoſtere. Prius eſt enim peperiſſe, quam vt hœdus ludat in tectis. Refertur à Zenodoto.

Reperit Deus nocentem.

Εὗρε θεὸς τὸν ἀλιτρόν, id eſt, Reperit Deus nocentem. Cum tandem vltio contingit improbis, quaſi diuinitus immiſſa. Theocritus in Idyllio decimo.

Εὗρε θεὸς τὸν ἀλιτρόν, ἔχεις πάλαι ὧν ἐπεθύμεις. id eſt,

Inuenit Deus impium, habes quæ olim cupiebas.

Theocriti Scholiaſtes indicat, prouerbium & alia forma ſolitum efferri, ὄψει θεὸς αἴτιον. Simile eſt Homericum illud Iliados Δ.

Εἴπερ γάρ τε καὶ αὐτίκ' ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν,
Ἔκ τε καὶ ὀψὲ τελεῖ, σύν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν. id eſt,
Quanquam etenim non punit Iupiter ilico ſontem,
At faciet tandem, & luerint ſua crimina magno.

Huc pertinet illud Sophocleum,

- Ὅτ' ἂν δὲ τις θεῶν
Βλάπτῃ, δύναιτ' ἂν οὐδ' ἂν ἰσχύων φυγεῖν. id eſt,
- Vbi quis deorum læſerit,
Nemo queat ſuffugere quamlibet potens.

Adſtipulatur autem ſenarius ille prouerbialis,

Θεοῦ δὲ πληγὴν οὐχ ὑπερπηδᾷ βροτός. id eſt,
Plagam deorum nullus hominum ſuffugit.

Pindarus item in Pythiis.

Θεὸς ὃ καὶ πτερόεντ' αἰετὸν κίχε, καὶ θαλασσαῖον παραμείβεται
Δελφῖνα, καὶ ὑψιφρόνων τιν' ἔκαμψε βροτῶν.

id eſt, Deus & alatam aquilam aſſequitur, & marinum præuertitur delphinum, & elatorum quempiam depreſſit mortalium.

Adſtipulatur huic ſententiæ & in Olympiis,

Εἰ δὲ θεὸν ἀνήρ τις ἔλπεταί τι λαθέμεν ἔρδων, ἁμαρτάνει. id eſt,

Quod ſi deum homo quiſpiam ſperat falſurum ſe, cum agit aliquid, errat.

Ignauis ſemper feriæ ſunt.

QVI vacant otio, feriari dicuntur, & otioſi feriati, & otium feriæ, quæ metaphoræ tamquam in prouerbium receptę ſunt. Theocritus in Bucolicis:

Ἀεργοῖς αἰὲν ἑορτά. id eſt,
Semper feria inertibus.

Nam feriis etiam ethnici à profanis negotiis abſtinebant. Qui fugitant laborem, optant dies feſtos, quo liceat otiari, ventrique, & voluptatibus indulgere. Siquidem antiquitus in hoc dabantur agricolis feriati dies aliquot, vt luſu reficerent laſſitudinem. Admiſcuerunt autem religionē, quo moderatiores eſſent luſus. Sed vt ad prouerbium reuertamur, apte accommodabitur in eos, qui nunquā non cauſſantur aliquid, quo ſint in otio, veluti quibus inſuaues ſunt literæ, nunc excuſant valetudinem, nunc occupationes rei domeſticæ, nonnunquam obſtat rigor hyemis, alias æſtatis feruor, interdum autumni periculoſum cælū. Demum auocat à libris, veris amœnitas, mox fugitura. Pranſi negant eſſe rem habendam cum libris, antequam concoxerit ſtomachus. Impranſis obſtrepit fames, quo minus libeat. Luci dicunt ignauum eſſe, domi deſidere. Cæterum ad lucernam vigilare, oculis inimicum. Si ſuppetit res domeſtica, quorſum opus, inquiunt, literis? Si deeſt, negant pauperem poſſe philoſophari. Iuuenis negat, æui florem curis ſenilibus abſumendum. Prouectior ait, valetudini parcendum.

Catulæ dominas imitantes.

Τὰς δεσποίνας αἱ κύνες μιμούμεναι, id eſt, Dominas imitantes catellæ. Vbi ſerui dominorum ferociam repræſentant, aut diſcipuli præceptoris reſipiunt arrogantiam, aut miniſtri principum faſtum. Breuiter quoties ii, qui ſubſunt, eorum exprimunt mores,

mores, ſub quorum imperio degunt. Vnde & illud Iuuenalis.

Maxima quæque domus ſeruis eſt
plena ſuperbis,

Videas autem & Melitæas opulentarum mulierum delicias, faſtum, laſciuiam, totamque ferme morum imaginem reddere. Vſurpatur hoc adagium à Platone, libro de repub. octauo, Ἀτεχνῶς γὰρ αἵ τε κύνες κατὰ τὴν παροιμίαν οἷαί περ αἱ δέσποιναι γίγνονταί τε δὴ καὶ ἵπποι, καὶ ὄνοι πάνυ ἐλευθέρως καὶ σεμνῶς εἰθισμένοι πορεύεσθαι κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐμβάλλοντες τῷ αἰεὶ ἀπαντῶντι, ἐὰν μὴ ἐξίστηται, id eſt, Palā enim tum catellæ, iuxta prouerbium, tales quales ſunt dominæ. Tum & equi, & aſini tales redduntur, qui aſſuefacti fuerint admodum libere, faſtuoſeq; per vias ingredi: ſemper incurſantes in obuium, ni cedat.

Tantali pœna.

Ταντάλειοι τιμωρίαι, id eſt. Tantali ſupplicia. De ijs dicendum, quibus adſunt quidem bona, verum his frui negatum eſt. A fabula Tantali ſumptum, quem poetæ fingunt, apud inferos aſſiſtere flumini ſitiētem, quod ſi quādo admouerit ſe potaturus, repente aquam labris contactam refugere. Tum capiti imminire arborem pomis onuſtam, ſed eam ſubito porrigenti manum alio ſubducere ſeſe, atq; ita miſerum præſente copia, inopia diſcruciari. Id olim in diuites parcos, & ſordidos dici vulgo ſolere, teſtis eſt Horatius in Sermonibus,

Tantalus à labris ſitiens fugientia
captat
Pocula: quid rides? mutato nomine
de te
Fabula narratur. congeſtis vndiq; ſaccis
Indormis inhians, & tamquam parcere ſacris
Cogeris, aut pictis tamquam gaudere tabellis.

Idem in Odis.

Magnas inter opes inops.

Gregorius Nazianzenus in epiſtola ad Baſilium eleganter detorquet ad huius mundi delicias, quæ nunquam explent animum παντάλειοι, inquit, τινὲς καὶ κατάκριτοι διψῶντες ἐν ὕδασι, τὴν ἐλεεινὴν ἐκείνην, καὶ ἄτροφον πανδαισίαν, id eſt Tantalij, & execrabiles ſitientes in aquis, miſerandam illam, & nihil alimoniç conferentem Pandæſiam. Πανδαισίαν autem Græci vocant conuiuium ex omni genere deliciarum apparatum.

Viro ſeni maxilla baculus.

Ἀνδρὸς γέροντος αἱ γνάθοι βακτηρία,
id eſt:

Maxilla ſenibus Scipionis eſt vice.

Dici ſolitū de ijs, qui ob defectas ætate vires, lautiore pariter, & copioſiore victu coguntur vti, quo quod ſenecta deterit, vtcunq; ſarciant cibo. Manet & in hodiernum ſenile verbū. Ego me dentibus meis ſuſtento. Eſt autem velut ænigmaticum, reliquos ingredi pedibus, ſenes dentibus. Etenim quod deceſſit natiuo corporis ſucco, id cibi, ac potus adminiculo ſarciendum. Videmus illud euenire vulgo, poſteaquam deſtituit ſenes edacitas illa, vitæ finem imminere.

Ne verba pro farina.

Μὴ λόγους ἀντ' ἀλφίτων.
id eſt.

Ne verba pro farinis.

Aduerſus eos iaciebatur, qui beneficium verbis, nō re dabant. Qui fero magnatum mos eſt, vti ſuos ſplendidis promiſſis alant. Bene autē admonet in Pandectis Pomponius iureconſul-

conſultus, peculium re, non verbis augendum eſſe. Quadrabit item in eos, qui beneficium pollicitis rependunt. Aut qui conſolantur oratione, cum auxilio ſit opus. Veteres quidquid ad victũ pertineret, ἄλφιτα vocabant. Apparet è comœdia quapiã ſumtum, eſt enim hemiſtichium carminis Iambici trimetri. De prouerbio Ariſtophanico, ἐλθεῖν πρὸς τὰ ἄλφιτα, dictum eſt alias.

Ancoras tollere.

Nonnullam prouerbii faciem habet, quod eſt apud M. Varronem in opere De re ruſtica, capite extremo, Ancoras tollere, pro eo quod eſt, moliri diſceſſum: quod genus & illud, Talaria nectere. Hæc ſunt huius verba: Interea redit ad nos Pauo. Et ſi vultis, inquit, ancoras tollere, latis tabulis ſortitio fit tribuũ, hoc eſt, ſi vultis omiſſa diſputatione hinc abire. Quanquam hic alluditur ad ambiguam tabularum ſignificationem, quæ tum nauticæ ſunt, tum forenſes, quibus ſuffragia ferebantur. Huic ſimile Quinctilianicum illud: Oram ſoluere. Nam ita plerique legunt.

Vino vendibili ſuſpenſa hedera nihil opus.

Vino vendibili ſuſpenſa hedera nihil opus, id eſt, Vera virtus non eget alienis præconiis. Aut res præclaræ per ſe placent, neque deſiderant exoticam commendationem. Sumtum apparet à cauponum more, qui vinariis tabernis ſignum hederaceum ſolent prætendere. Ita Plautus idem in Pœnulo. Inuendibili merci oportet vltro emptorem adducere, proba merx facile emptorem reperit. Horatius:

Vbi largius æquo
Laudat venales qui vult extrudere merces.

Canere ad myrtum.

Ἄδειν πρὸς μυῤῥίνην, id eſt, Ad myrtum canere, prouerbio iubebatur imperitus literarum & infacundus, quique non poſſet apud eruditos loqui. Hinc ſumpta metaphora, quod apud veteres mos eſſet, vt in conuiuiis ſinguli ſuam cantionẽ canerent, quod ſi quis cytharam accipere recuſaſſet, vtpote muſices ignarus, is per iocũ accepto ramo laureo, ſeu myrteo, cogebatur ad eum canere. Porro priſcis hunc canendi fuiſſe morem teſtatur & Fabius, libro Inſtitutionũ primo. Vnde, inquiens, etiam ille mos, vt in conuiuiis poſt cœnam circumferretur lyra: cuius cum ſe imperitum Themiſtocles confeſſus eſſet, vt verbis Ciceronis vtar, habitus eſt indoctior. Sed veterum quoque Romanorum epulis fides, ac tibias adhibere moris fuit. Plutarchus primo Sympoſiacon libro ſcribit, olim fuiſſe morem, vt in cõuiuio primum voce communi deum canerent παιωνίζοντες, vt ait, deinde myrteum ramũ vnicuique tradi ſolere, quem ἄ... vocatum exiſtimat, quod is, qui eum accepiſſet, caneret. Poſt lyra circumlata, qui peritus artis fuiſſet, eam accipiebat, canebatq; ſonum chordarũ ad vocem attemperans. Recuſantib⁹ autem muſices imperitis, σκολιὸν carmen dicebatur, ꝙ non eſſet vulgare, neq; cuivis facile. Alii dicunt myrtũ non ſolere ordine circumduci, ſed à ſponda ad ſpondam trãsferri, vt poſteaquã cecinisset is, qui in prima ſponda primus ſedebat, ei traderet, qui in ſecũdo lecto primus accumberet, hic rurſum tertii lecti primo. Deinde rurſum primi lecti ſecundus, ſecundo loco in ſecunda accumbenti ſponda traderet, eumque ad modum per omnes iret. Hæc ferme Plutarchus.

Admeti

Digitized by Google

Admeti nænia.

Ἀδμήτου μέλος, id eſt, Admeti nænia. De triſti, lugubrique cantione. Accommodari poterit ad orationē querulam, ac miſerabilem, Accipitur enim cantilenæ genus, quod σκολιὸν vocant, de quo multa Iulius Pollux. Dictum eſt autem obliquum, vel à tibiarum figuris, vel quod in conuiuiis, quemadmodū modo diximus, obliquo ordine à lecto in lectum flecterentur canēdi vices. Quidam huiuſmodi cantiones faciles, & illaboratas intelligunt, nimirum quales oportet eſſe, quæ inter pocula canuntur, & ex tempore. Verum de iis, deq; ſuperiore prouerbio, qui volet copioſius edoceri, legat Ariſtophanis interpretem, in eo, quem mox indicabimus loco. Adagiū ad huiuſmodi fabulam referunt. Admetus rex fuit Pheræorum, cuius armenta pauiſſe fingitur Apollo, mercede conductus, cum ex Olympo depulſus, humana ſpecie exularet apud mortales. Exilii cauſam hanc afferunt: Æſculapius Apollinis filius Chirone præceptore medicam artem perdidicerat, deinde ſanguine, qui ex Gorgonis fluxerat venis, à Pallade accepto, per hunc plurimos reſtituit ſanitati. Porro ſanguine, qui è ſiniſtris defluxerat venis, ad perniciē hominum vtebatur, qui è dextris, ad ſalutem. Quin fabulis vulgatum eſt, illum etiam vita defunctos quoſdam in vitam reuocaſſe. Quare ne pro deo haberetur apud mortales, cum id videretur præſtare quod deorum eſt proprium, Iuppiter illum fulmine percuſſit. Ob id indignatus Apollo, Cyclopes, qui Ioui fulmen illud fuerant fabricati, peremit. Quam rem indigne ferens Iupiter, Apollinem deſtinarat è cælo ad Inferos præcipitem dare, ſed Latonæ interuentus, precesq; mitiorem pœnam impetrarunt. Itaque cælo interdictum eſt, iuſſusque ſolum vertere, damnatus vt annum apud hominem mortalem mercede ſeruiret. Igitur ad Admetum profectus Apollo regis armenta ſicuti dictum eſt, paſcebat, & vt erat artifex, effecit, vt omnes vaccæ gemellos parerent. Cumque apud Admetum per quam humaniter eſſet habitus, vt patrono gratiam officii referret, à parcis impetrauit, vt cum in illarum fuſis Admeti fatalis dies volueretur, liceret hac lege mortem effugere, ſi quē alium reperiſſet, qui volens illius vice mortem oppetere vellet, ſuique capitis diſpendio illius vitam redimere. Ergo cum adeſſet dies ille fatalis, neque quiſquam inueniretur, qui mortis vicarius eſſe vellet, patre etiam, ac matre recuſantibus, vna Alceſtis vxor mariti vitam ſua cariorem habuit. Qua defuncta ſtridulæ quædam, & lugubres næniæ decantabantur aſſidue apud Admetum, donec mota Proſerpina, remiſit Alceſtidem. Aut, vt quidam dicunt, donec Hercules expugnato Orco, hanc ad ſuperos reduxit. Meminit περὶ τοῦ μέλους etiam Euripides in Alceſtide:

Διοσσὰ δ' ἦν μέλη κλύειν. id eſt:

At cantiones duplices audire erat.

Notat enim Ariſtophanes in Veſpis:

Ἄδει κλέωνος λαβόμενος τῆς δεξιᾶς
Ἀδμήτου λόγον, ὦ 'ταῖρε μαθὼν τοὺς
ἀγαθοὺς φίλει.

Τούτῳ τί λέξεις σκολιόν; id eſt:

Canit Cleonis apprehenſa dextra,
Verbum Admeti doctus, amice di
ligito probos.

Huic quid obliquum loqueris?

Miſcet Iambicis anapæſtica. Interpres citat hos verſiculos ex fabula Ciconiis:

Ὁ μὲν

Ο μὲν ἦδεν ἀδμήτου λόγον πρὸς μυῤῥίνην,
Ο δ' αὐτὸν ἠνάγκαζεν ἁρμοδίου μέλος.
id eſt:
Atque is quidem canebat Admeti modos
Ad myrtum, at alter adegit Harmodij melos.
Vt caneret.

Congerit & alia quædam non indigna cognitu, quæ licebit inde petere.

Bellum haudquaquam lacrymoſum.

Ἄδακρυς πόλεμος, id eſt, Bellum lacrymis carens, vbi victoria contigit citra cædem, & ſanguinem. Aut vbi quis è periculoſo quopiam negotio ſic extricauit ſeſe, vt nullo ſuo malo diſceſſerit, ſiue cũ rixoſi verbis inter ſe digladiantur, nec eſt quidquã periculi, ne veniatur ad manus. Aut vbi certamen agitur eiusmodi, vt neutri parti quidquam accidat incõmodi, velut in conflictatione literaria, in qua victus diſcedit eruditior, victor amicior. Natũ aiunt è vetuſto quondam oraculo Dodonæo, quo reſponſum Lacedęmoniis aduerſus Arcadas pugnaturis: ἄδακρυν πόλεμον ἔσεσθαι, i. Bellum ſine lacrymis futurum. Deinde contigiſſe illis victoriam nemine prorſus interfecto. Nos item incruentam victoriam vocamus, cum nulla cæde contingit victoria: & apud Græcos, ἀναιμωτὶ νικᾶν, id eſt, Citra ſanguinẽ vincere. Plutarchus in commentario de fortuna Romanorum, ἄδακρυν νίκην appellat eam, quã Paulus Æmilius de Perſa reportauit. Effertur prouerbium etiã ad hunc modum, ἀναίμακτον ἔστησε τρόπαιον, id eſt, Incruentum ſtatuit trophæum. Celebratur inter Pittaci oracula illud quoque: δεῖν τὰς νίκας ἄνευ αἵματος ποιεῖσθαι, Oportere victorias citra ſanguinẽ fieri. Auctor Laertius. Nec abhorret hinc illud, quod in Græcorum commentariis reperitur: πόλεμός τις ἀσίδηρος ἀνὰ τὴν ἑλλάδα κεκίνηται, id eſt, Bellum quoddam abſque ferro motum eſt in Græcia. Significat autem bellum, quod oratione, non armis peragitur. Atq; hæc tum magis erunt prouerbialia, ſi longius transferantur: vtputa, ad litem forenſem, contentionem, aut aliud id genus certamen.

Flet victus, victor interiit.

Κλαίει ὁ νικηθεὶς, ὁ δὲ νικήσας ἀπόλωλεν. id eſt:
Qui vicit, periit, plorant qui ſuccubuere.

Quoties vtraque pars magno ſuo malo diſcedit: ita vt plerunq; in bellis ſolet accidere. Item in litibus forenſibus, in contentionibus. Nam Heſiodus duas facit Eridas, quarum altera peſtifera ſit mortalibus, altera frugifera. In priore certaminis genere qui vicerit, diſcedit improbior, victus fit infelicior. In poſteriore, qui ſuperior euaſerit, diſcedit clarior: qui ſuperatus fuerit, diſcedit ſeipſo melior. Tradunt hoc natum à Sybillæ Erythrææ vaticinio, quod edidit de pugna apud Cheronæam commiſſa. Nam illic Athenienſes cum Thebanis victi perierunt: Philippus victor protinus à Pauſania ſublatus eſt. Meminit huius Georgius Gemiſtus in Hellanicis. Quamquam idem olim vſu venit Troianis, & Græcis, poſt inſaniſſimum bellum, pro mala muliercula tot annos geſtum. Nam Troia funditus euerſa eſt, Græci victores aut in reditu perierunt, aut domi repperere perniciem.

Timidè

Digitized by Google

Timidi nunquam ſtatuerunt trophaum.

Ἀλλ' εἰ γὰρ ἀθυμοῦντες ἄνδρες, οὔποτε.
Τρόπαιον ἐστήσαντο.

id eſt:

At enim trophaeum nobile haud vnquam viri
Statuere pauidi.

Suidas ex Eupolide citat. Vſurpatur à Platone in Critia: Ἀλλὰ γὰρ ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὔπω τρόπαιον ἔστησαν. Apte dicetur in eos, qui per animi ſocordiã, inertiamq; nihil egregium, nihil arduum audent aggredi: aut qui periculi metu à magnis abſtinent negotiis, cum inſignis gloria non niſi magnis periculis contingat. Neque triumphum egit quiſquam, qui non ſit auſus Martis euentũ experiri. Profertur & illud in timidos è Sophocle: πάντα γάρ τοι τῷ φοβουμένῳ ψοφεῖ, id eſt, Formidoloſo ſtrepunt omnia.

Vna cum ipſis manipulis.

Αὐταῖς ἀμάλλαις, id eſt, Cum ipſis manipulis. Cũ omnia funditus pereunt, hoc eſt, cum ne gluma quidem ſit reliquum. Prouerbium à ruſticis natum videtur. Refertur à Suida.

Ne Æſopum quidem triuiſti.

Οὐδὲ τὸν αἴσωπον πεπάτηκας, id eſt, Ne Æſopum quidem triuiſti. De vehementer ſtupidis, & imperitis. Refertur à Suida. Extat autem apud Ariſtophanem in Auibus:

Ἀμαθὴς γὰρ ἔφυς, κ' οὐ πολυπράγμων.
Οὐδ' αἴσωπον πεπάτηκας.

id eſt:

Indoctus enim es, neq; ſat ſolers,
Neque triuiſti ſaltem Æſopum.

Nam antiquitus Æſopi fabellas etiã vulgus idiotarum tenebat. Has igitur qui non legiſſet, nihil ſcire videbatur. Erat autem natione Phryx, ſeruus Xanthi, liber factus eſt ab Idmone cęco. Plato comœdiarum ſcriptor, fingit illum reuixiſſe. Ab hoc omnes fabellæ in quibus inducuntur animalia bruta, αἰσωποποιοῦσι dicuntur, quemadmodum in quibus homines, Sybariticæ, ſiue Sybaritides diminutione.

Vulpes bouem agit.

Ἀλώπηξ τὸν βοῦν ἐλαύνει, id eſt, Vulpes bouem ducit. Cum res abſurde geritur. Nihil enim vulpi cum agricolatione, veluti ſi quis poeta de rebus ſacris concionetur, aut leno tractet Rempublicam. Licebit & ad eum torquere, qui non ex animo, ſed alio ſpectans, fingit ſeſe quippiam velle facere. Extat & hoc apud Suidam.

Non ineſt remedium aduerſus ſycophanta morſum.

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος.

id eſt:

Aduerſus ictum ſycophanta non ineſt.

Subaudiendum φάρμακον, id eſt, remedium, dictum eſt in calumniã, cuius morſus non ſolum pernicioſiſſimus eſt, verum etiam ineuitabilis, quod clancularius plerunque. Olim remedia quædam anulis ineſſe creditum eſt: veluti aduerſus ſerpentium morſus, aut morbum aliquem, aut faſcinationem. Eſt apud Ariſtophanem in Pluto, apud quem iactanti anulum magicum, in quo remedium eſſet aduerſus omne malorũ genus, reſpondetur:

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος.

Quod imitatus videtur apud Athenæum libro tertio Ariſtophanes:

- Ἐὰν δ' ἄρα
Στρέφῃ με περὶ τὴν γαστέρ', ἢ τὸν ὀμφαλὸν,

Παρὰ Φερτάτου δακτύλιός ἐστι μοι δραχμῆς. id eſt:

Quod ſi mihi aluum torſerit,
Aut vmbilicū, eſt anulus drachma mihi
A Phertato emptus.

Indoctior Philonide.

Ἀπαιδευτότερος Φιλωνίδου, id eſt, Indoctior Philonide. Hic Melitenſis erat prægrandi corpore, ceterum inſulſus, & indoctus. Notatur aliquoties apud Ariſtophanem, vt mulieroſus, & in paraſitos profuſus.

Apage hoſpitem in tempeſtate.

Ἄπαγε ξένον ἐν χειμῶνι, id eſt, Apage hoſpitem in tempeſtate. Dici ſolitum vbi quis importunius aduenitet. Nam moleſtiam afferunt hoſpites, ſi quando in rebus aduerſis & afflictis ſuperueniunt. Quando familiares magis adeſſe conuenit ægrimoniæ leniiores. Si peregrini ſuperueniant, ad calamitatis moleſtiā accedit pudor, interdum maxima malorū pars. Recte accommodabitur, ſi quando petitur quippiam à principe negotijs parum lætis occupato. Admonet idē adagium ne quis externus domeſticis aliorum malis admiſceat ſeſe. Simile quiddam dixit Euripides in Alceſtide:

-Ἆρα τὸν ξένον
Στυγῶ δικαίως, ἐν κακοῖς ἀφιγμένον,
id eſt,
An non mihi iure optimo
Inuiſus hoſpes, qui in malis aduenerit?

Verba ſerui ad Herculem aduenientem, domo Admeti iam occupata luctu. Rurſus in eadem fabula:

Λυπουμένοις ὀχληρὸς εἰ μόλοι ξένος,
id eſt.
Moleſtus hoſpes triſtibus ſi aduenerit.

Dentem dente rodere.

Dentem dente rodere dicitur, qui carpit eum, qui neq; lædi queat, neq; ſentiat. Aut qui mordet pari mordacitate præditum quempiam. Martialis libro decimotertio, in obtrectatorem quendam:

-Quid dentem dente iuuabit
Rodere? carne opus eſt, ſi ſatur eſſe velis,

Simile illi, noli verberare lapidem.

Iouem lapidem iurare.

Iouem lapidem iurare dicuntur qui ſancte, & religioſe deierant. M. Tull. Epiſtolarum familiarum ſeptimo, ad Trebatium: Quomodo autem tibi placebit, Iouem lapidē iurare, cum ſcias iratum eſſe Iouem nemini poſſe? Sumptum à priſco feriendi fœderis ritu, quod à patre patrato manu tenente lapidem conceptis verbis peragebatur. Quemadmodū deſcribit T. Liuius, & Macrobius. Vtebantur & Arabes lapide in ferendis fœderibus, quemadmodum refert Herodotus in tertio. Adagium varie poterit vſurpari. Ego tibi ſuper hac re non dubitem, vel Iouem lapidem iurare, id eſt, quantūuis ſancte. Huic iniurato fidem habere malim, quam tibi Iouem lapidem, vt aiunt, iuranti. Iouem lapidem iurabat, nihil iſtiusmodi cogitatū fuiſſe, id eſt, magnopere aſſeuerabat. A. Gellius in Noctibus vſurpauit ad hunc modum: Iouem lapidem, inquit, quod ſanctiſſimum iuſiurandum eſt habitum, paratus ſum ego iurare, Virgilium hoc nunquam ſcripſiſſe. Apuleius in ſermone De Deo Socratis; Quid igitur iurabo per Iouem lapidem Romano vetuſtiſſimo ritu? Veteres per caput illius quem cariſſimū habebant iurabant. Romani per genium

Digitized by Google

nium principis, Socrates per canem, & anſerem, Zeno Citienſis per capparim, pleriq; per braſſicam, καὶ μὰ τὴν κράμβην, quod multis exemplis è veterum poematibus repetitis docet Athenæus lib. 9. eo quod huic diuinatoria quædam vis inſit, eoque & ſacram habitam tradit.

Cimmeriæ tenebræ.

Multam obſcuritatem, aut animi caliginem Cimmerias tenebras appellant. Lactantius Inſtitutionum diuinarum lib. 4. O cæcum pectus, ô mentem Cimmeriis, vt aiunt, tenebris atriorem. Et hunc velut æmulatus diuus Hieronymus vt Lactantianæ admirator eloquentiæ, Rogo, inquit, quæ tanta eſt cæcitas, & Cimmeriis, ſicut aiunt, tenebris inuoluta? Natum adagium a Cimmeriæ regionis prodigioſa obſcuritate. De qua Strabo lib. Geographiæ 1. ſcribit in hunc modum: Καὶ μὴν καὶ τὸν κιμμερικὸν βόσπορον οἶδε, τοὺς κιμμερίους εἰδώς, οὐδήπου τὸ μὲν ὄνομα τῶν κιμμερίων εἰδώς, αὐτοὺς δὲ ἀγνοῶν, οἱ κατ' αὐτὸν ἢ μικρὸν πρὸ αὐτοῦ μέχρις ἰωνίας ἐπιδραμόντες τὴν γῆν ἐκ βοσπόρου πᾶσαν. αἰνίττεται γοῦν τὸ κλίμα τῆς χώρας αὐτῶν ζοφῶδες, καὶ ὥς φησιν,

> Ἠέρι, καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
> Ἠέλιος φαέθων ἐπιλάμπεται.
> Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται. id eſt,

Quin Boſphorum quoque Cimmerium cognouit, vt qui Cimmerios non ignorarit. Neq; enim videlicet cum Cimmeriorum nomen cognitum habuerit, ipſos ignorauit, qui temporibus illius, vel paulo ante illius ætatem à Boſphoro ad Ioniam vſq; terram omnem percurſarint. Itaq; quonam in climate ſita ſit illorum regio, velut innuit, cum eam caliginoſam facit, & vt ipſius vtamur verbis, vmbris, ac nebulis tectam, ſiquidem

> *- Igneus illos*
> *Haud vnquam irradiat Phœbus, nox atra ſed illis*
> *Ingruit aſſidue.*

Porro locus quem Strabo citauit, quamquam verbis aliquot diuariãs à poeta, eſt apud Homer. Odyſſ. 11.

> Ἡ δ' ἐς πείραθ' ἵκανε βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο.
> Ἔνθα δὲ κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε, πόλις τε
> Ἠέρι, καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
> Ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν,
> Οὔθ' ὁπότ' ἂν στείχῃσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
> Οὔθ' ὅτ' ἂν ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προτράπηται,
> Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι. id eſt,
> *Aſt ille Oceani pervenit ſumma profundi.*
> *Illic ſunt populiq; & mœnia Cimmeriorum,*
> *Nubib. & cæca aſſidue caligine tecta.*
> *Illos haud vnquam radiis ſol aſpicit ardens,*
> *Nec quando aſtriferum curru petit arduus axem.*
> *Nec rurſum ad terras magno deuectus olympo,*
> *Sed nox incumbit miſeris mortalibus atra.*

Cimmeriorum mẽtionem facit etiam M. Tull. lib. Academicarũ quæſtionum 4. Et Cimmeriis quidem, quibus aſpectum ſolis, ſiue Deus aliquis, ſiue natura ademerat, ſiue eius loci quem incolebant ſitus, ignes tamen aderant, quorum illis vti lumine licebat. Iſti autem, quos tu probas, & cætera. Et in hac regione Naſo poeta Somno Deo regiam ædificauit, lib. Transformationum 11.

Eſt prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu,
Mons cauus, ignaui domus, & penetralia Somni,
Quo nunquam radiis Oriens, mediusve, cadensve,
Phœbus adire poteſt; nebula caligine mixta
Exhalantur humo, dubiaq; crepuſcula lucis.

Apud Græcos conſtanter per duplex m, ſcriptum invenitur, tametſi refragatur etymologia, quam adfert Euſtachius, autumans κιμμερίους, dictos, quaſi ἐν τῷ ἀέρι κειμένους. Sed veto propius eſt, κιμμερίους vocatos, quaſi χειμερίους, quamquam hic quoque m ſimplex.

Fruſtra Herculi.

Εἰκῆ τῷ ἡρακλεῖ. Fruſtra Herculi, ſubaudi calumniam ſtruxeris. De his dici conſueuit, qui ſic omnia ſua negotia gerunt, vt nemo queat, aut audeat calumniari. Nam Herculi mos erat res alienas vi abducere, non dolo. Conveniet aut in vehemẽter laudatum, probatumque, aut in præpotentem, quem inſimulare tutum nõ ſit. M. Cato Cenſorinus plus quadragies in ius vocatus fuiſſe memoratur, ſemper iudicum abſolutus ſententiis. Hunc Cæſar in Anticatonibus inſimulauit auaritiæ. Id Plutarchus perinde ſcribit eſſe, quaſi ſi quis Herculem inſimulet ignauiæ. Nihil enim minus in Herculem quadrat, quam hoc criminis. Sunt qui putẽt congruere, cum aliquis omnia facit impune, nec à quoquam accuſatur. Quemadmodum Hercules impune res alienas conſueuit abigere.

Ne in neruum erumpat.

Terentius in Phormione. Verum hoc ſæpe Phormio vereor, ne iſta fortitudo in neruũ erumpat deniq;. Quadrat in temerariam, inconſideratamq; audaciam, quæ plerunq; infelix eſſe ſolet, & in maximum malum aliquando adducere. Donatus interpres a ſagittariis ſumptam metaphoram exiſtimat: qui dum neruũ arcualem adducũt immodice, rumpunt nonnunquam, idque non ſine ſuo periculo.

Adraſtia Nemeſis. Rhamnuſia Nemeſis.

Ἀδράστεια νέμεσις, id eſt, Adraſtia Nemeſis, ſubaudiendum, adeſt, aut aderit, aut eiusmodi quippiam. Licebit vti vel in eos, quibus ob inſolentiam arrogantiamq; fortunæ commutationem minamur, vel qui a reb. florentibus ad calamitoſam fortunam redacti ſunt. Hanc quidam Nemeſim Deam eſſe putant, inſolentiæ & arrogantiæ vindicem, quæq; ſpes immoderatas, & vetet, & puniat, ἀδράστεια dicta ἀπὸ τοῦ α στερητικοῦ μορίου, ἐ δρασμοῦ, quod nemo nocens meritam pœnam vſquam effugerit: etiam ſi quando ſerius aſſequitur. Lucianus in meretriciis dialogis, Ἐστι τις θεὸς ἡ ἀδράστεια, καὶ τὰ τοιαῦτα ὁρᾷ, id eſt, Eſt dea quæpiam Adraſtia, videtq; iſta. Euripides in Rheſo,

Ἀδράστεια μὲν ἁ διὸς παῖς,
Εἴργοις στομάτων φθόνον. id eſt,
Adraſtia Iouis filia, arceas dictorũ inuidiam. Idem in eadem fabula,

Σὺν δ' ἀδραστείᾳ λέγων. id eſt,
Volente vero dixerim hoc Adraſtia.

Idem teſtantur etiam Epigrammata:

Ἡ νέμεσις προλέγει τῷ πήχει τῷ τε χαλινῷ,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν, id eſt,
Innuit hoc Nemeſis cubito, frenoq; gerendis,
Sit modus in rebus, dictaq; ſi enũ habeant.

Item

Item aliud:

Ἡ νέμεσις πῆχυν κατέχω. τίνος εἵνεκα; λέξεις.

Πᾶσιν ἀπαγγέλλω, μηδὲν ὑπὲρ τὸ μέτρον. id eſt,

Contineo Nemeſis cubitum. Quæ cauſa requires?

Nam cunctis iubeo rebus adeſſe modum.

Strabo libro Geographiæ 13. Adraſtiam dictam tradit non ab aufugiẽdo, ſed ab Adraſto rege, qui primus huic templum conſtituerit, idq; Antimachi poetæ verſibus confirmat:

Ἔστι δέ τις νέμεσις μεγάλη θεός, ἣ τάδε πάντα

Πρὸς μακάρων ἔλαχεν. βωμὸν δέ οἱ εἵσατο πρῶτος

Ἄδρηστος ποταμοῖο παρὰ ῥόον Αἰσήποιο.

Ἔνθα τετίμηταί τε, καὶ Ἀδρήστεια καλεῖται. id eſt,

Eſt quædam Nemeſis dea magna, cui omnia quædam hæc

Sunt data ſorte Deum. Aſt huic primus condidit aram

Adraſtus iuxta Aeſopi ſacrata ſluenta.

Atq; inibi coliturq;, tenetq; Adraſtia nomen.

Huius oppidi meminit Plinius lib. 5. cap. 32. his verbis, Parium colonia, quam Homerus Adraſtiam appellauit. Adraſtiæ deæ mentionem facit & Plato in Phædro. Ammianus lib. 14. Hæc, & huiusmodi innummerabilia vltrix facinorum impiorum, bonorumque præmiatrix aliquando operatur Adraſtia, atque vtinam ſemper, quam vocabulo duplici etiam Nemeſim appellamus. Hanc aiunt ex opinione veterum lunæ ſuperpoſitam, generali potentia præſidere fatis, omnia terrena deſpectantem, vt reginam, & arbitram rerum omnium, quæ præcipue faſtui inſenſa, nunc erectas mentium ceruices opprimit & eneruat, nunc bonos ab imo ſuſcitans ad bene viuendum extollit. Huic antiquitas addit pẽnas, celeritatis ſymbolum; dedit gubernaculum, & rotam, ſignificans illam per omnia diſcurrentẽ, ſingula moderari. Idẽ li. 22. Ideo intolerabilem, humanorũ ſpectatrix Adraſtia, aure, quod dicitur, vellens, monens vt caſtigatius viueret, &c. Zenodot. originẽ adagionis ad huiusmodi fabulam refert, quod quidẽ non admodũ ſanè lubentes, adſcribemus tamen, ne lectorẽ auidũ hac fraudaſſe videamur. Eteocles & Polynices poſt interitum Oedipi patris, de regno Thebanorũ hac lege pacti ſunt, vt imperiũ alternis annis adminiſtrarent. At Eteocles, nã huic ſorte primus obtigerat annus, exacto tempore recuſauit fratri vices regni tradere. Itaq; Polynices repulſus, in Adraſti ditionẽ Argos ꝓfugit, noctuq; appulit. Hic cũ forte Tydeum eſſet nactus, qui ob cædem perpetratã è Calydone ꝓfugerat, cũ eodem prœliũ conſeruit, inter quos clamore, tumultuq; coorto interuenit Adraſtus, & pugnantes diremit. Atque ibi ſimul recordatus oraculi cuiusdã, quo monitus fuerat, vt apro & leoni filias ſuas in matrimonium collocaret, vtrũq; ſibi generũ adſciuit. Habebant. n. in clypeis, alter apri, alter leonis figuram: Pollicitusque eſt ſe vtrunq; reſtiturum in patriam, Cũq; primũ Polynicis nomine Thebas fuiſſet adortus cæſis Argiuorum optimatibus, Adraſtus ſolus effugit. Interfectorum cadauer cum Thebani inſepulta abiicerent, neque ſepultura dignarentur, liberi cæſorum ad aram Miſericordiæ confugiẽtes parentum cadauera repoſcebant, Athenien-

Digitized by Google

nienſibus exercitum admouentibus Thebani cadauera reddiderũt. Quo tempore & Euadne Capanei vxor, ſemet in rogum abiiciens, vna cum viri cadauere combuſta eſt. Poſt id temporis filii Argiuorum qui perierant ad Thebas, nullam vnquam reportarunt victoriam, ſuis partam auſpiciis, ſed ſtipendiarii pro externis militabant. Diogenianus parœmiã effert ad hunc modum, ἡ νέμεσις παρὰ πόδας βαίνει, id eſt, Nemeſis ad pedes adeſt. Galenus denique libro De vſu partium humani corporis 6. μνημονεῦσαι, καὶ δεῖξαι τ ἀδραστίας ὡς οὐδεὶς ἐκφεύξεται θεσμόν, id eſt, meminiſſe, ac declarare, quod Adraſtiæ legẽ nullus effugiet. Ac paulo inferius, οὐκ εὐνοήσας οἶμαι τ τῆς ἀδραστίας θεσμόν. id eſt, Haud cogitans opinor Adraſtiæ legem. Minitatur medicis, qui falſa pro veris docent. Eadem appellatur Rhamnuſia, à Rhamnunte Atticæ loco cognominata, vbi quemadmodum oſtendit Zenodotus, huic deæ ſtatua eſt, ſolido lapide decem cubitorum magnitudine, Phidiæ opus. Fingebatur autem olim Veneris ſpecie, quãobrem & malum arborem dextra tenebat, vt auctor eſt Eudemus. Hoc adagium quamquam ſeparauit Zenodotus, tamen viſum eſt cum ſuperiore coniungere, cum nihil interſit præter commutatam cognominis vocem. Plinius lib. 28. cap. 2. Cur & faſcinationibus adoratione peculiari occurrimus? Alii Græcam Nemeſim invocantes, cuius ob id Romę ſimulacrum in Capitolio eſt, quamuis Latinum nomen non ſit.

Riſus ſyncruſius.

Γέλως συγκρούσιος. Riſum effuſiorem, Græci συγκρούσιον vocant, quod hominem quatiat, quem eundem quidam exiſtimant Sardonium eſſe. Putant autem, & recte putant hunc riſum graui viro vehemẽter indecorum eſſe, propterea quod videatur ab animo impotente proficiſci. Siquidẽ vt turpe eſt viro graui muliebri more eiulare, ſi quid doleat, ita gaudio immoderato in cachinnum effundi parum decorũ eſt. Simili figura Philoſtratus in Sophiſtis aliquoties dixit, πλατὺ γελᾶν, id eſt, late diductoq; ore ridere.

Roſam, quæ præterierit, ne quæras iterum.

Ῥόδον παρελθὸν μηκέτι ζήτει πάλιν. i. *Ne quære rurſum præteritam ſemel roſam.*

Ne te maceres deſiderio rerum, quę revocari, reſtituiq; non queunt, velut exactæ iuuentæ, formæ, virium, fortunæ. Nam vt nihil eſt gratius, ita nihil minus diuturnum. In eundẽ ſenſum dixit in Odis Horatius:

Mitte ſectari, roſa quo locorum
Sera moretur.

Habent enim roſæ ſuum tempus, ſed perbreue. At exquiſitius delicati, etiam alieno tempore roſam quærunt. Vnde quadrabit & in eos, qui iam ἔξωροι voluptates ſectantur, velut ſi nucibus ludat vir, aut amet, potiretve ſenex.

Roſam cum anemona confers.

Ῥόδον ἀνεμώνῃ συγκρίνεις, id eſt, Roſam cum anemona confers, vbi quis vehementer imparia inter ſe componit. Roſa priſcis in precio fuit. Anemona papaueris genus, cuius flos ſpecie quidem roſam imitatur, cæterum nulla odoris gratia. Paſſim naſcitur in agris, cum olim roſæ ſummus ſit habitus honos.

Rhodii ſacrificium.

Ῥόδιοι τὴν θυσίαν, id eſt, Rhodienſes ſacrificium, vbi res iurgiis, & verbis male ominatis peragitur. Refertur à Dioge-

Digitized by Google

Diogeniano. Idem eſt cum eo, quod paulo ſuperius retulimus, λίνδιοι τὴν θυσίαν, id eſt, Lindii ſacrum. Nam Lindus ciuitas in Rhodo eſt, teſte Stephano, à qua deductũ videri poſſit Londinum apud Britannos, quam vrbẽ Stephanus Lindonium vocat citatq; Martianum auctorem. Siquidem vtraq; inſula eſt, Rhodus & Britannia, ac vetus eius gentis lingua, quæ nũc Vualica dicitur, ſatis indicat, eã aut profectam à Græcis, aut certe mixtã fuiſſe. Ne mores quidem admodum diſſident à Græcanicis.

Rhodiorum oraculum.

Ῥοδίων χρησμὸς, id eſt, Rhodienſium oraculum. Vbi quis de re minuta nimium crebro, nimiumq; diligenter ſciſcitatur. Etenim Rhodienſes Lindiæ Mineruæ ſacrificantes, dies aliquot apud aram deæ conuiuia prorogabant, atque inibi perpetuo manebant. Cumque illis mos non eſſet maculam in ſacrificium inferre, ac ſuper hac re deum conſuluiſſent, atq; vt inferrent, reſpondiſſet, illi rurſus ambigere cœperunt, vtrum æream, an teſtaceam inferre deberent: ac denuo ſuper hoc adeuntibus oraculũ, indignatus Deus, neutram reſpõdit. Refertur à Diogeniano.

Ruſticanum oratorem ne contempſeris.

Ἀγροίκου μὴ καταφρόνει ῥήτορος, id eſt, Ruſticanum ne contempſeris rhetorem. Admonet adagium, ne quẽ ob imperitiã, infantiamve faſtidiamus. Neq; ſpectemus à quo, quove pacto dicatur, ſed quid. Qui valẽt eloquẽtia, non perinde curandum eſt, quid minentur, aut polliceantur. At penes quos ruſticana veritas eſt, ſi quid vel inculte dixerint, haudquaquam oportebit negligere. Siquidem huiusmodi plus ſolent efficere, quã loqui. Auctor Diogenianus.

Rus ciuitas.

Ἀγρὸς ἡ πόλις, id eſt, Rus ciuitas. Vbi quis in vrbe neglectis legibus, vi, proq; ſua libidine rem gerit. In ciuitatibus enim legibus ex æquo viuitur, in agris licẽtius agitur. Epicharmus apud Diogenianum, Ἀγρὸν τὴν πόλιν ποιεῖς, id eſt, E ciuitate rus facis. Quadrabit etiam in ciuitatẽ, in qua legum non magnus habetur reſpectus. Huc alluſit Seneca in ludicro libello, quem luſit in Claudium Imp. Vos mera mapalia feciſtis, volo ſeruetis diſciplinam curiæ.

Cicernus Bacchus.

Ἐρεβίνθιος διόνυσος, id eſt, Cicernus Bacchus. De re vehementer contempta. Sumptum adagium à potu ex leguminibus confecto, qui vinum imitatur. Veteres autem diuerſis rationibus vinum effingebant, quarum nonnullas commemorat Plinius lib. 14. cap. 16. Idem lib. 22. cap. 25. meminit de Zytho Ægyptiorum, Celia Hiſpanorum, Ceruiſia Gallorum. Erat id potus genus ex leguminib. coctum, quod inopia vini repertum eſt in his regionibus, quæ vitem non ferunt. Hinc natum videri poteſt, & illud quod alibi retulimus adagium, οὐδὲν πρὸς διόνυσον, id eſt, Nihil ad Bacchum, vt id dixerit quispiam guſtata ceruiſia. Porro contemptam, faſtiditamque fuiſſe ceruiſiam iis, qui eatenus aſſueuerant vino, vel Epigrãma teſtatur, quod Iuliano Imp. tribuũt. Id eſt huiusmodi:

Τίς; πόθεν εἶς διόνυσε; μὰ γὰρ τὸν ἀληθέα βάκχον

Οὔ σ' ἐπιγιγνώσκω, τὸν διὸς οἶδα μόνον.

Κεῖνος νέκταρ ὄδωδε, σὺ δὲ τράγου, ἦ ῥά σε κελτοὶ

Τῇ πενίῃ βοτρύων τεῦξαν ἀπ' ἀσταχύων.

Τῷ σὲ χρὴ καλεῖν δημήτριον, οὐ διόνυσον,
Πυρογενῆ μᾶλλον, καὶ βρόμιον, οὐ βρόμιον. id eſt,
Bacche quis? Vnde venis? Verum tibi deiero Bacchum,
Te haud noui, tantum eſt cognitus ille Iouis.
Is nectar redolet, hircum tu, dic agenum te
Effecis finxit Gallia vitis inops?
Non igitur Bacchum te dixero, ſed Cerealem,
Et frumentigenam, nec Bromium, imino Bromum.

Eſt autem Bromos hordei genus quoddam, ſed à Theophraſto lib. De plantis octauo, inter ea ponitur, quę pene ſyluestria ſunt, & immitia. Plinius potiſſimũ vſum eius generis putat, quod illius ſpuma cutem feminarum in facie nutrit. Nam quod ad potum ipſum attinet, inquit, præſtat ad vini transire mentionem.

Ne quare mollia, ne tibi contingant dura.

Μὴ τὰ μαλακὰ μάσσο, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς, id eſt, Ne quære mollia, ne dura feras. Refertur à Phurnuto in opere de natura deorum, capite de Muſis, & ita refertur, tanquam vulgo iactatum. Cõgruit in eos, qui dum nimis improbe, ac moroſe petunt, quæ volunt, offenſis iis à quibus petunt, accipiunt ea, quæ nolunt. Aut in eos, qui dum pręter modum captant voluptatem, incidunt in moleſtiam.

Ne Execeſtides quidem viam inuenerit.

Οὐδ' ἐξηκεστίδης ἂν εὕροι τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, id eſt, Ne Execeſtides quidem rectam viam inuenerit. De negotio perplexo, atq; inexplicabili. Execeſtides quidam vulgo male audiit, quod immodicus eſſet in peregrinationibus, vt omnes vias, quam maxime cognitas haberet. Idem taxatur ab Ariſtophane in Auibus.

Εἰ δὲ δοῦλός ἐστι, καὶ κάρ, ὥσπερ ἐξηκεστίδης. id eſt,
Quod ſi ſeruus eſt, & Car, quemadmodum Execeſtides.

Rurſum in eiuſdem fabulæ initio.

Οὐδ' ἂν μὰ δία γ' ἐντεῦθεν ἐξηκεστίδης. id eſt,
Non per Iouem hinc vel ipſe viam Execeſtides.

Subaudiendum, inuenerit. Vnde dici cœptum de his, qui tota aberraſſent via, aut qui difficili, inexplicabiliq; negotio diſtringerentur.

Hermonium officium.

Ἑρμώνιος χάρις, id eſt, Hermonium beneficium. Quoties aliquis ſtudet officii cauſa videri facere, quod alioqui coactus facit, non quo commodet cuipiam, ſed quod non liceat ſecus agere. Hanc parœmiam ad huiusmodi referunt fabulã. Gens quædam Pelaſgica, quæ Lemnum incolebat, nauibus transmiſit in Bæbronem, vel, vt Herodotus, Brauronem Atticæ regionem, atq; ex ea mulieres raptas abduxerunt. Poſt vbi peſtilentia laborarent, oraculo iuſſi ſunt Athenienſibus ſatisfacere, atq; ita futurum, vt peſtilentia liberarentur. Athenienſes rogati, quo pacto placari vellent, denunciarunt, vt Lemno decederent. Hanc conditionem cum audiſſent Pelaſgi, per iocum reſponderunt id facturos ſeſe, ſi quis Borea vento vnius diei nauigatione domo profectus Lemnum trãsmitteret. Euenit deinde, vt cũ Darius in Thracia agens, omnia vndique ſubigeret, Miltiades dux Atheniẽſium è Cherroneſo

roneſo ſoluens, Lemnum aggrederetur, Pelaſgis denuntians ſe Borea, vniusq; diei curſu adeſſe domo profectum, nam Cherroneſum tenebat, atque illic habitat. Itaque Hermon Pelaſgorum princeps Lemno ceſsit. Idq; cũ Darii metu compulſus faceret, adſimulabat tamen ſe volentem cedere, quo gratum faceret Athenienſibus. Huiusmodi ferme comperimus in Græcarum collectaneis. Æmilius Probus in Miltiade aliquanto diuerſius rem narrat. Cum Athenienſes decreuiſſent coloniam mittere in Cherſoneſum, quæ tum à Thracibus tenebatur, conſultus Apollo, quem ſibi ducem ſumerent ad expellẽdos Thraces, iuſsit vt Miltiadem adſciſcerẽt. Is Lemnum aggreſſus, poſtulauit, vt ſe ſponte dederent Atheniẽſibus. Lemnii per iocum reſponderunt, ſe id tum facturos, cum ille domo nauibus proficiſcens vento Aquilone veniſſet Lemnum. Nam hic ventus aduerſus eſt Athenis proficiſcentibus Lemnum. Miltiades ne illic tempus tereret, Cherſoneſum profectus eſt. Ea capta, rebusque illic ex animi ſententia ordinatis, rediit Lemnum, & ex pacto poſtulauit inſulam. Nam ſe vento Borea domo profectum veniſſe, quod in Cherſoneſo domum habebat, decreuerat enim illic manere. Itaq; qui Lemnum tenebant, ceſſere metu. Simplicius quidem Pamphilus ille Terẽtianus, negans liberi hominis officium eſſe, cum nihil mereatur, poſtulare id ſibi gratiæ apponi.

Ex arena funiculum nectis.

Ἐξ ἄμμου σχοινίον πλέκεις, id eſt, Ex arena funem nectis. In ſtulte, fruſtraq; conantem quippiam dicebatur; aut vbi quis ea connectere laboret, quæ nequaquam cohæreant. Appoſite dicetur in orationem, aut ſyllogiſmum male cohærentem. Vt affine ſit illis, Arena ſine calce, & Diſſolutæ ſcopæ. In hanc fere ſententiam vſurpauit Irenæus libro primo, Veluti faciunt qui colligunt Homerocentones. In ſumma quadrabit in quiduis ἀδύνατον, καὶ ἄτοπον, vt pertineat & ad illam formam, Laterem lauas, & Æthiopem dealbas.

Halcedonia ſunt apud forum.

Qvod dixit in Caſſina Plautus, Halcedonia ſunt circa forum, prouerbii ſpeciẽ gerit. Significatur hac voce tranquillitas, & ſilẽtium. Idem in Pœnulo, Niſi mihi illam tam trãquillam facis, quam mare eſt olim, cum ibi halcedo pullos educat ſuos. Extat etiam in Græcorum cõmentariis huiusmodi prouerbiũ ἀλκυονίτιδας ἡμέρας ἄγεις, id eſt, Halcyonios agis dies, de tranquillam & otioſam agentibus vitam. Ariſtophanes in Auibus:

Ἀλκυονίδας τ' ἦγεν ἡμέρας ἀεί.

id eſt,

Atque halcyonios duxit adſiduè dies.

Ab aue quadam marina ductum adagium, quæ Græcis Halcyon dicitur, Latinis Halcedo, vt auctor eſt M. Varro libro de lingua Latina tertio, ne quis Plautinum verbum deprauatum eſſe putet. Fabula de Ceyce, & Halcyone eſt apud Ouidiũ. De aue ſic refert Plinius lib. 10. c. 32. Halcyon paulo amplior eſt paſſere, colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & candidis admixtis pennis, collo gracili, & procero. Ea fœtificat bruma, qui dies Halcyonides vocantur. Neque apparent niſi mari tranquillo, maxime Siculo. Faciunt

autem ſeptem ante brumam diebus nidos, & totidem ſequentibus pariunt. Hi dies & nautis ſunt noti. Nam in his tempeſtatem nõ metuunt. Nidificant autem medio in mari. Nidi pilæ figura, paulum eminenti, ore perquam anguſto, grandium ſpongiarũ ſimilitudine, ex ſpinis aculeatis compacti, tanta duricie, vt ferro incidi nequeãt. Franguntur ictu valido, vt ſpuma arida maris. Hactenus Plinius. Lucianus de tranquillitate Halcyonidum dierũ teſtatur in dialogo, cui titulus ἀλκυών. Virgilius inter prognoſtica futuræ tempeſtatis hoc quoq; refert,

Non tepidum ad ſolem pennas in litore pandunt
Dilectæ Thetidi Halycones.

Meminit harum & Theocritus Idyllio 7.

Χ' ἀλκυόνες ϛορεσεῦντι τὰ κύματα, τάν τε θάλασσαν,
Τόν τε νότον, τόν τ' εὖρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ,
Αλκυόνες γλαυκαῖς νηρηΐσι ταί τε μάλιϛα
Ορνίθων ἐφίλαθεν, ὅσαις τέ περ ἐξ ἁλὸς ἄγρα. id eſt,

Halcionesq; vndas ſternunt, pelagusq; notumq;
Atq; Eurum extremam motantem flatibus algam,
Halycones, quas inter aues Nereides omnes
Vnice amant glaucæ, quacunq; ex æquore paſtum Venantur.

Empedoclis ſimultas.

Εμπεδοκλέους ἔχθρα, id eſt, Empedoclis ſimultas, dicebatur pertinax & irreconciliabilis. Empedoclem enim aiunt iis fuiſſe moribus, vt aſſidue ſimultatem cum aliquibus ſuſciperet, eamq; pertinaciſſime exercere. Quadrabit etiam, vbi quis leui de cauſa ex amico fit inimicus. Refertur à Diogeniano. Suidas ex Lyſia citat hæc verba, ᾤμην δ' ἔγωγε τοιαύτῃ φιλίᾳ συνηρμόσθαι, ὥστε μηδ' ἂν τὴν Ἐμπεδοκλέους ἔχθραν ἐμποδὼν ἡμῖν γενέσθαι, id eſt, Ego ſane putabam nos eiuſmodi neceſſitudine copulatos eſſe, vt ne Empedoclis quidem ſimultas nobis poſſit obſtare. Referendum ad illud, quod alio dictũ eſt loco. Odium Vatinianũ, & Odium nouercale.

Pluris eſt oculatus teſtis vnus, quam auriti decem.

PLAVTVS in Truculento, Pluris eſt oculatus teſtis vnus, quam auriti decem, hoc eſt, Longe maior eſt habenda fides referentibus ea, quæ viderint oculis, quam iis, qui narrant ab aliis audita. Idem innuunt poetæ, duas apud inferos inſomniorũ fingentes portas, alterã eburnam, per quam falſa inſomnia veniant ad ſuperos, alteram corneam, per quam vera. Virgilius Æneidos ſexto Homerum imitatus ex Odiſſeæ τ.

Sunt geminæ ſomni portæ, quarum altera fertur.
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris,
Altera candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falſa ad cœlum hac mittunt inſomnia manes,
His vbi tum natum Anchiſes, vnaque Sybillam
Proſequitur dictis, portaq; emittit eburna.

Seruius interpretatur per corneam portam, oculos intelligendos, quod colore ſint corneo: per eburnam dentes, nimirum oſſeos, & candidos. Per corneam egredi veras vmbras, quod ea demum certa ſint, quæ conſpi-

Digitized by Google

conſpicimus oculis. Per eburnã falſas, quod vana plerunque ſoleant eſſe, quæ fama percipiuntur. Itaque Æneas per eburnam portam dimiſſus, ſignificat pro falſis habenda, quæcunque de inferis narrarit poeta. Adagii meminit & Apuleius libro primo, Floridorum, narrans quemadmodum Socrates prouerbium inuerterit: Pluris eſt auritus teſtis, quam oculati decem. Nam cum conſpexiſſet adoleſcẽtem decorum, ſed diutine tacentem: Vt te videam, inquit, aliquid eloquere. Senſit itaque Socrates aurium indicium certius eſſe, quam oculorum, quod oculis non niſi corporis formam contueamur, ex oratione mentis habitum deprehẽdamus. Iuſtinianus Inſtitutionum libro tertio, de gradibus cognationum, oculatam fidem appellat, cum res ſubiicitur oculis. Vnde cæcam diem appellant, cum non protinus exhibetur pactum: oculatam, cum præſente pecunia res agitur.

Vulpi eſurienti ſomnus obrepit.

Πεινῶσαν ἀλώπεκα ὕπνος ἐπέρχεται, id eſt, Eſurienti vulpi ſomnus obrepit. Vbi quis inopia cibi dormit. Nã nonnullis pauperibus ſomnus loco paſtus, teſtãte verſiculo illo prouerbii inſtar celebrato:

Ὕπνος δὲ πεῖναν τὴν κακίσχατον δαμᾷ. id eſt,

Somnus domat famem malorum peſſimum.

Pauperem autem vulpem appellat, quod callida ſit inopia, & multarum repertrix artium, iuxta illud quod alibi retulimus, *πενία τὴν σοφίαν ἔλαχε*, id eſt, Paupertas ſapientiam ſortita eſt. Neq; perperam dicetur & in illos, qui diſſimulant, conniuentq; ad quædam, vt per occaſionem aliquid commodi ferant. Siquidem vulpes vrgente fame ſomnum aſſimulat, vt allectas aues capiat, deuoretque. Fit autem hoc phyſica quadam ratione, vt famem, ac ſitim extinguat ſomnus. Adagium recenſuit Diogenianus.

Ad deorum aures peruenit.

Εἰς θεῶν ὦτα ἦλθεν, id eſt, ad deorum aures peruenit. Vbi facinus aliquod clanculum patratum, reſciſcitur ab iis, qui poſſunt vel remunerari recte factum, vel punire ſecus admiſſum. Sic enim imaginantur poetæ, quæ recte, ſecusve gerantur in terris, ea per Mercuriũ explorata referri Ioui. Is deinde concilio deorum conuocato, de pœna ſtatuit. Et illud etiam nunc ſolemne in principum, & pontificum literis, Ad noſtras aures peruenit. Paulo diuerſius paſtor ille Virgilianus.

Et quoties, & quæ nobis Galatea locuta eſt,
Partem aliquam venti diuûm referatis ad aures.

De rebus egregiis, quaſq; deorum auribus dignas iudices.

Itidem Horatius:

Et Iouis auribus iſta Seruas.

Admirabiles in nectendis machinis Ægyptii.

Δεινοὶ πλέκειν τὰς μηχανὰς αἰγύπτιοι. id eſt,

Nectũt ſtupẽdas machinas Ægyptii.

De verſutis, & vt ait Plautus confutis dolis dictitatum. Torqueri poteſt & in perplexas ſophiſtarum argutias, ac ſyllogiſmorum inexplicabiles labyrinthos. Aut in ſycophantes, ac delatores, qui vera falſis permiſcendo nectunt calumnias. Ammianus 14. refert, Paulo cuidam qui pluri-

plurimos admirandis technis deferebat apud Conſtantium, vulgo cognomen inditum cathenæ, quod in complicandis delationibus nodos necteret inſolubiles. Celebrabantur olim Ægyptiorum opera ex variis lignorum fruſtulis miro quodã artificio connexa, quorum eſt & Herculanus nodus. Adagium hoc cognatũ eſt illi, quod alibi retulimus, κασσιώτικον ἅμμα, i. Caſſioticus nodus. Caſſium enim in Ægypto eſt, quemadmodum paulo ſuperius oſtendimus.

Aceſei, & Heliconis opera.

Ἀκέσεως, καὶ ἑλικῶνος ἔργα, id eſt, Aceſei, & Heliconis opera. Quæ ſingulari artificio confecta viderentur, ſic antiquitus appellabantur. Locum prouerbio fecerunt duo quidam celebratę artis artifices, Aceſeus natione Patarenſis, & Helicon Caryſtius. Hi primi contexuiſſe dicuntur peplum Palladis Poliadis: id enim cognomen Mineruæ, quæ in arce Athenienſium colebatur.

Aceſias medicatus eſt.

Ἀκεσίας ἰάσατο, id eſt, Aceſias medicatus eſt, dici ſolitum de re, quæ ſemper vergeret in deterius, quoque magis accuraretur, hoc peius haberet. Occaſionem adagio dedit Aceſias quidam medicus imperitus, & ſtupidus, qui dum cuidam pedum dolore laboranti mederi ſtudet, auxit dolorem. Vnde Ariſtophanes:

Ἀκεσίας, inquit, τὸ πρωκτὸν ἰάσατο.

Quod ea pars, quantumvis cures, tamen per ſe ſemper inquinetur. Auctor Diogenianus.

Agamemnonii putei.

Ἀγαμεμνόνεια φρέατα, id eſt, Agamemnonii putei. De nouis, & admirandis operibus dicebatur. Aiunt enim Agamemnonem, & circa Aulidem, & paſſim in omni Græcia puteos effodiſſe, ne per æſtum aquarum inopia laborari poſſet. Auctor Zenodotus.

De fera comediſti.

Ἀγρίου βέβρωκας, i. De fera comediſti. Dicebatur olim oſcitanti. Nam vulgo creditum carnẽ ferinam comeſſam crebras oſcitationes excitare. Venuſtius erit, ſi commode transferatur ad ſupinos, oſcitabundos, & negligentes.

Ruris fons.

Ἀγροῦ πηγή, id eſt, Ruris fons. De nimium laborioſis, & perpetuo operi aſſidentibus. Cuiusmodi fingit Menedemum Terentius. Conueniet itẽ & de negotio laborioſo, cuiq; nunquam exhauſti ſatis eſt. Nam hoc ipſum verbum πηγὴ hyperbolem habet copiæ, non tantum apud Græcos, verum etium apud Latinos.

Æſopicus ſanguis.

Αἰσώπειον αἷμα, id eſt, Æſopicus ſanguis. Delphi Æſopum quendam nihil commeritum interemerunt, eamque ob cauſam iratum numen dira illis vaticinabatur. Sunt qui putent hunc Æſopum eſſe, cuius nomine feruntur apologi. Traduntq; huiusmodi quædam ſuper illius interitu, tametſi fabulis, quam vero propiora. Cum Delphos profectus gentis illius iram in ſe conuitiis, & contumelioſis apologis concitaſſet, Delphi ſacra phiala in huius peram clanculum impoſita, Phocidem cõſecuti, comprehenſum ſacrilegii damnarunt, obteſtantemque, ac dira imprecantẽ, præcipitarunt. Mox oborta peſtilentia, conſultum oraculũ, admonuit vt Æſopi manes placarentur, itaq; Delphi monumentum

Æſopo

Digitized by Google

Aeſopo conſtituerunt. Cæterũ Græciæ principes, & eruditi, ſimulatque cognouiſſent indignam Aeſopi mortem, Aeſopicum ſanguinẽ vlti ſunt, ſublatis ijs, qui fuerant mortis auctores. Vnde dici ſolitum, aut vbi quis præter meritum acerba pateretur, aut vbi propter læſam innocentiam irati ſuperi, pœnam immittere viderentur. Meminit huius hiſtoriæ Plutarchus in commentario, cui titulus περὶ τῶν ὑπὸ θεῶν βραδέως τιμωρουμένων. Nempe Aeſopum multam auri vim accepiſſe à Crœſo, vti Delphis ſplendide ſacrificaret, & Delphorum ſingulis quatuor minas diſtribueret. Verũ cum incidiſſet illi neſcio quid diſſidij cum Delphis, ſacrum quidem fecit, cæterum pecuniam, quam acceperat diſtribuendam, Sardis miſit, Delphos indignos iudicans eo beneficio. Quamobrem irati, ſacrilegij condemnatum præcipitarunt è rupe quã Hyampeiam vocant. Eo facto deus indicauit terræ ſterilitatem, & morborum prodigioſorum vim inſtare, proinde territi Delphi, in publicis Græciæ conuentibus aſſidue per præconem clamabant, ſi quis eſſet qui pœnas Aeſopi nomine de ſe vellet ſumere. Tandem tertia generatione Samius Idmon aduenit, nihil affinis Aeſopo, ſed nepos eorum, qui Aeſopum Sami emerant, huic cum pœnas quaſdam dediſſent, malis leuati ſunt. Indicat eodem in loco Plutarchus, dici ſolere, quoties ſero pœna datur.

Manum ferulæ ſubduximus.

Et nos manum ferulæ ſubduximus, id eſt, nos quoque literas didicimus, & præceptorum opera ſumus vſi. Nam antiquitus literatores diſcipulorum manus ferula cædebant. Eſt autem ferula fruticis genus, quo non aliud leuius, vt indicat Plinius lib. 13. cap. 22. Græcis νάρθηξ dicitur, vtilis ad fulciendos vacillantes ætate ſenes. Vnde & Baccho, Silenoque ſacer, vt vino titubãtes fulciat, nec oneret tamen. Eſt enim ligno duriſſimo foris, licet intus lignũ nõ habeat. Hac exceptũ ignem cæleſtẽ poetæ fingunt Prometheũ deportaſſe in terras. Poſtremo hinc fiũt ſceptra pædagogorũ, vt Martialis appellat, quo terreãt magis, quam lædant. Notauit id eleganter Columella in carmine:

Nec manibus mitis ferulas.

Et ibidem:

Ferulaque minaces
Plantantur.

Vnde manum ferulæ ſubduxiſſe dicuntur, qui deſierunt in ludo literario verſari, neq; iam pueri docendi, ſed vtcumq; docti ſunt. Iuuenalis in prima ſatyra:

Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus, & nos
Conſilium dedimus Syllæ.

Hieronymus, ſubduximus accipere videtur, pro eo quod eſt ſubiecimus, ſuppoſuimus. Sic enim ſcribit ad Domnionem. Et nos didicimus literas, & nos ſæpe manũ ferulæ ſubduximus. Niſi forte manum ferulæ ſubducere pueri dicuntur, cum metu plagæ ſubtrahunt manum. Eſt ſimilis apud Græcos ſermonis color. Citatur apud Athenæum libro decimotertio Timocles:

Δεῖν δ' ἔτι
Ἀγωνιᾶσαι, καὶ ῥαπισθῆναί γε, καὶ
Πληγὰς λαβεῖν ἁπαλαῖσι χερσὶν ἡδύ γε. id eſt:

-Opus eſſe adhuc
Trepidare, & alapis cædi, & in teneras manus
Recipere plagas, res profecto ſuauis eſt.

Ad manus

Aetnæus cantharus.

Αἰτναῖος κάνθαρος, id eſt, Aetnæus ſcarabeus. De magnis, & fœdis. Ariſtophanes in Pace:

Οὐκ οἶδ᾽ ὅποι εἰσήγαγ᾽ αἰτναῖον μέ-
γιστον κάνθαρον.

Aetnæum autem dixit, quaſi prægrandem, quod in Aetna varii, maximique ſcarabei ſint: vel Aetnæus dixit, tanquam inſtar Aetnæ montis maximus. Porro ſcarabęus inſecti genus, quod è ſtercore, vt naſcitur, ita paſcitur. Fabulis quoque ante proditum eſt, Aetnam vnum è Gigantibus pręcipuum complexam fuiſſe, ac ſeruaſſe, ne cum reliquis periret fulmine. Vnde & illud: Οὔτε πῦρ οὐράνιον ἐπ᾽ αὐτὸν ἦλθεν, οὔτε αἴτνη πιέζει αὐτόν, id eſt, nec ignis cæleſtis illum attigit, nec Aetna illum premit. Auctor Diogenianus.

Extra chorum ſaltare.

Ἐκτὸς χοροῦ ὀρχεῖσθαι, id eſt, Extra chorum ſaltare dicitur, qui dicit, aut facit à re, quam propoſuit, alienum aliquid. Etenim qui choros agunt, certis limitibus, certiſque numeris adſtricti mouentur, vt liberum non ſit, quolibet euagari. Quod ſi qs diſcrepet à lege chori, ridiculus habeatur.

Exordiri telam.

Pleræque metaphoræ, quæ dicuntur à textrina, prouerbii faciem præ ſe ferunt. Plautus in Bacchidibus. Exorſa hæc tela eſt non male omnino mihi. Idem in Pſeudolo: Neque nunc quid faciam ſcio, Neque exordiri vnde occipias, habeas, Neque ad detexundam telam certos terminos. M. Tull. libro De oratore dixit, pertexere, pro perficere. Pertexe modo, inquit, Antoni, quod exorſus es. Rem enim, quam arte, conſilioque inſtituimus, exordiri dicimur. Et retexímus, quæ denuo refingimus. Itẽ illud ad Herennium: Ego te iam retexam ab exordio, id eſt, ab initio vitæ explicabo, qualis ſis. Cognatũ illi, quod alio commemorauimus loco: Ea tela texitur. στήμονα στῆσαι, Pollux citat ex Græcis auctoribus.

In caducum parietem inclinare.

Prouerbiali figura, in caducum parietem inclinare dicimur, cum nitimur, confidimusque rei parum firmæ, ducta metaphora ab ædificiis. Hadrianus Imperator de Commodo adoptato, & Imperii ſucceſſioni deſtinato, dictitare conſueuit, in caducum parietem inclinamus, & perdidimus quater millies ſeſtertiũ, quod populo, & militibus pro adoptione Commodi dedimus. Caducum autem parietem vocabat, quod eſſet valetudinarius, & rebus gerendis inhabilis eſſe videretur. Itẽ, qui ſenis præſidio nititur, qui forma ſuperbit, qui in caducis fortunæ bonis vitæ præſidia collocare, recte dicetur, in caducum inclinare parietem. Hinc proximum eſt illud Maronis:

In te omnis domus inclinata re-
cumbit.

Scipioni arundineo inniti.

Ad eandem formã pertinet quod apud Hebręos in prouerbio fuiſſe videtur. Arundineo inniti baculo, de eo, qui ſpes ſuas figit in his, qui non ſolum non poſſunt eſſe præſidio, verum etiam noceant deſtituto. Siquidem arundineus Scipio, non modo non ſuſtinet innitentem, verum etiã manum penetrat, ac vulnerat.

Homo Bombylius.

Βομβύλιος ἄνθρωπος, id eſt, Bombylius homo, dicitur verboſus, multique

tique ſtrepitus, cæterũ inutilis. Bombylius Græcis, apis, aut veſpæ genus, à ſonitu, ſicuti videtur, appellatum, ingens, ſed ad mellificium inutile, fauos ſibi nectit è luto. Et ingens apis, ac muſca, quã à ſtrepitu ſic dixerunt. Heſychius addit βομβυλίδας, Græcis dici bullas, quas naſci videmus ex aqua, quæ mox euaneſcũt. Item bombylion dici poculi genus, quod paulatim extillante potu ſonitum reddit in modum animantis, de quo dictũ eſt, quamquam & huic à bombo vocabulum. Apud Suidam quidam tibicinem, pro bombylio, βομβαύλιον dixit, addita litera α, παρὰ τὸ αὐλοῖς βομβεῖν. Quin & M. Tullius Philippica tertia meminit cuiusdam Bambalionis, hominis nihili, & impeditæ linguæ. Bambalio, inquit, quidá pater, homo nullo numero. Nihil illo contemptius, qui propter hæſitantiã linguæ, ſtuporemque cordis, cognomen ex contumelia traxerit. Heſychius ait Græcis βαμβαλεῖν eſſe labiis tremere. Nam id accidere ſolet hoc vitio linguæ laborantibus, quemadmodum & frigore horrentibus. Quãquam autem hæc vox variis modis deſcribitur, tamen eadem eſt origo, nimirum à ſono titubanter loquentium, aut vehementer algentium. Adagium refertur apud Zenodotum.

Buthus obambulat.

Βοῦθος περιφοιτᾷ, id eſt, Buthus oberrat. De leuibus, ac ſtolidis dicebatur. A moribus Buthi cuiusdã athletæ, qui vicerat in Pythiis ludis. Huius meminit Cratinus, ἐν χείρωσι, teſte Zenodoto. Meminit & Heſychius, indicans & Ariſtotelem alicubi de huius victoria meminiſſe. Fieri poteſt, vt huic id nominis inditum fuerit ab edacitate, quod ſolidos boues vorare ſoleat. Nam cognominatus eſt, & Hercules βουθοίνας, quod aliquando eſuriens quendam è bubus Theodamantis, quibus ille terram proſcindebat abductum, occidit, ac vorauit. Vnde videtur dici poſſe in edaces, id eſt, βουφάγους.

Bunas iudex eſt.

Βούνας δικάζει, id eſt, Bunas iudicat. In nonnullis codicibus ſcriptum eſt βυλίας, non βούνας, ſed deprauate. Vbi lis in longum profertur, nec vnquam explicatur. Parœmia nata à Buna quodam Athenienſi. Cum eſſet controuerſia inter Calidonios, & Eleos, vtrique rem ad arbitrium Bunæ detulerunt. Conuenerat autem, vt à manibus temperarent, donec ille de negotio pronũciaſſet. Quod vbi ſenſiſſet Bunas, de induſtria audiebat quidem vtramque partem, cæterum per fictas occaſiones rem in longum diſtulit, nec vnquã de lite voluit pronunciare. Auctor Mnaſeas apud Zenodotum.

Bos ſub iugum.

Βοῦς ἐπὶ ζυγὸν, id eſt, Bos ſub iugum, vbi quis aſſidue laborat, aut vbi ſe qs laborioſo inuoluit negotio. Ductum à bubus agricolis. Quin & hic erit locus vtendi, cum negabimus aliquem ad id trahendum negotii, ad quod adminiſtrandum parum ſit idoneus, ſed eum, qui ſit aptus, quod bos iugo ducendo natus videatur, non item canis, aut ceruus. Proinde cõſine fuerit illi, quod alio poſitum eſt loco, bos clitellas. Recenſet Zenodotus.

Tenui filo.

TENVI filo, pro ſtilo ſubtiliori, minusque grandiloqua oratione. Nã Rhetores tres faciunt orationis χαρακτῆρας, grandem, tenuem, & mediocrem,

diocrem, ſumpta metaphora à nentibus, aut certe à textoribus. Horatius:

- Tenui deducta poemata filo.

Auſonius in oratione, qua Gratiano Imperatori de conſulatu gratias agit. Tenuiori, inquit, filo, vt dicitur, deducta libauerim. Cui diuerſum erit, Craſſo filo, Craſſiore filo. Veluti ſi dicas, Barbaros craſſo filo tractare rem theologicam. M. Tullius libro De oratore ſecundo dixit, vberiore filo, pro copioſius: & in Senectute, aliud filum orationis, pro alio dicendi genere.

Tenui vena, diuite vena, tenui canali.

REM eandem alia reddunt metaphora, cum aiunt: Paupere vena, benigna vena, diuite vena. Venam autem appellant indolem, & vim genuinam ingenii, translatione ducta, vel à fontibus, quorum alii anguſtiore vena manant, alii tanta, vt flumen ingens efficiant: vel à metallis, quorum etiam venæ nō genere tantum, ſed & copia differunt. Similimum his eſt, quod ait Quinctilianus libro 11. Pleniore tamen hæc canali fluunt. Vos Albani tumuli, atque luci.

Υπερμαζᾷν.

Μάζα Græcis genus eſt cibi è ſimila tritici, quod, vt apparet, in deliciis erat, vnde vulgari ioco dicebant, ὑπερμαζᾷν, pro opipare, ſplendideque viuere, ſiue ob egregias mazas, ſiue quod aliquid his etiam lautius ſumerent. Eam vocem Iul. Pollux libro 7. indicat fuiſſe veterum, pro qua recētiores dixerint κριθιᾷν, à iumentis ductum, quibus hordeum placentæ ſunt. Illud mirum cum hoc verbum proferat ex Æſchylo, & Sophocle, cur recentiorum eſſe dicat, niſi forte apud recētiores cœpit vſitatius eſſe, quam ὑπερμαζᾷν. Euplous ad Thalaſſerotē: ὑπερμαζᾷς ἢ μέμηνας. Ἀκούω γάρ σε λοιδόρου γυναικὸς ἐρᾷν, id eſt, aut luxu diffluis, aut inſanis. Nam audio te captum amore mulieris maledicæ. Cōſimili forma dicebant ματτυάζειν, à Mattya cibi genere, quod Athenæus libro decimoquarto, recenſet inter ſecundæ menſæ delicias.

Ne propius ferire.

Οὐδ' ἴκταρ βάλλειν, id eſt, Ne proprius quidem ferire dicūtur, qui procul abſunt à ſcopo, multoque interuallo aberrant à re propoſita. Sumptum eſt ab imperitis ſagittariis, cuiusmodi, cum Diogenes ille Cynicus conſpexiſſet, proxime ſcopum conſedit: rogatus quid ſibi vellet, ne me feriat, inquit, innuens quidvis illum tacturum potius, quam ſcopum. Ergo qui nimium aberrant à ſigno, οὐδ' ἴκταρ βάλλειν dicebantur, perinde valet, quaſi dicas, οὐδὲν ὅμοιον, id eſt, Nihil ſimile. Ἀπὸ σκοποῦ dixit Homerus. Vſurpauit hoc adagium Plato libro de Republica nono: καὶ ταῦτα δὴ πάντα, πρὸς τύραννον πονηρίᾳ τε, καὶ ἀθλιότητι πόλεως παραβαλλόμενα, τὸ λεγόμενον οὐδ' ἴκταρ βάλλει, id eſt, Hæc quidem ſane omnia ad tyrannum collata, malitia miſeriaque ciuitatis, haud quaquā accedunt ad ſcopum, vt prouerbio dici ſolet. Suidas admonet, è linguæ proprietate dictum prouerbiū, velut, & illud quod proxime ſequitur. Huc alluſiſſe videtur Lucianus in Dialogo, quem inſcripſit, ὑπὲρ τῶν εἰκόνων. Μὴ εἶναι τῶν τηλικούτων ἀξίαν, μηδὲ ἐγγύς, id eſt, Neque enim eſſe me tantis laudibus dignam, ne prope quidem. Itē Ariſtides in Miltiade: οὐκ ἔστι ταῦτα οὐδὲ ἐγγύς, id eſt, Multum abeſt, vt hæc ita ſe habeant. Adagium hoc referendum

Digitized by Google

dum in gregem illorum, quæ commemorauimus alibi, τῆς θύρας ἁμαρτάνειν, & toto errare cælo, & tota errare via.

Diolygium malum.

Διωλύγιον κακὸν, id eſt, Ingens malum, ipſa loquendi figura prouerbialis eſt. Vtitur hoc adagio Plato in Theæteto, Οὐ μακρὰ μὲν, καὶ διωλύγιος φλυαρία, id eſt, Haud longa quidem, ac Diolygia nugacitas. Apud Suidam referuntur hæc ex auctore Damaſco, καὶ ταῦτα οὐδὲ διωλύγιος φλυαρία δόξειεν εἶναι, καὶ δικαίως, οὐ κατὰ γραῶν ὕθλον λεγόμενον, ἀλλὰ πέρα τοῦ μεγίστου φληνάφου, id eſt, Nonne hæc vel maxima nugamenta videbuntur? Sane videbuntur, & quidem merito. Non iuxta deliramenta, quæ vocant anicularum, ſed vltra maximas nugas. Chryſoſtomus aduerſus Iudæos oratione prima ait, μέγα διωλύγιον ὀλολύξαντες, id eſt, clare iubilantes vt vox procul queat exaudiri, loquitur de paſtoribus viſo lupo inter ſe vociferantibus. Vocis originem bifariam indicant. διωλύγιον quaſi διόλου ἰὸν, quod clamor nuſquã non penetret; & διωλύγιον quaſi διολλύον, id eſt, perdens, & exitium afferens. Dicitur autem prouerbium de eo, qui malo quopiam ingenti, ac diuturno tenetur.

Eadem tibi, & Pythia, & Delia.

Ταῦτά σοι καὶ πύθια, καὶ δήλια, id eſt, Hæc tibi, & Pythia, & Delia. Quoties ſupremũ aliquod opus ſignificamus. Perinde quaſi dicas hæc ſumma omnium, quæ geſturus es in vita. Citatur adagium ex Menandro. Natum aiunt ab oraculo quodam reddito Polycrati Samiorum tyranno. Nam is poſteaquã Rheneam inſulam cepiſſet, eamque conſecraſſet Apollini, conſtitutis apud Delum ludis pulcerrimis Delphos miſit, conſulturos, vtrum oporteret eos ludos Delios, an Pythios appellare. Reſpondit oraculum ταῦτά σοι καὶ πύθια, καὶ δήλια, futurum innuens, vt propediem excederet è vita, idque euenit. Itaque res in prouerbium verſa. Cęterum ſi ſcribas ταυτὰ, vertes eadem, ſi ταῦτα vertes hæc. Neque enim ad ſenſum magni refert.

Claue findere ligna, & ſecuri fores aperire.

Τῇ κλειδὶ τὰ ξύλα σχίζειν, τῇ δὲ ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν πειρᾷς, id eſt, Claue ligna findere, ſecuri vero fores aperire conaris, cum res præpoſtere geritur, veluti ſi quis liberos metu ſtudeat emendare, ſeruos beneficiis ſibi adiungere. Aut ſi quis apud imperitos philoſophicis rationibus agat, apud eruditos clamore, & improbitate vincere conetur. Refertur à Plutarcho in libello, cui titulus: περὶ τοῦ ἀκούειν.

Bellerophontes literas.

Βελλεροφόντης τὰ γράμματα, id eſt, Bellerophontes literas. Subaudiendum verbum aliquod accõmodum ſententiæ, adfert, aut aliud aliquod. Locus erit huic prouerbio, cum quis literas velut commendatitias perfert, quæ contra ipſum ſint deſcriptæ. Vulgo literas Vriæ vocant. Neque diſſimilis eſt hiſtoria apud Hebræos. De Bellerophonteis literis huiuſmodi fabulam commemorant Græci. Bellerophontes propter occiſum Bellerum, Argos exilio mutans, in Tirynthem peruenit, Prœtique regis hoſpitio eſt vſus. Interim Antea regis vxor, adoleſcentis amore correpta, cœpit illius animum

ad

Digitized by Google

ad ſtuprum ſolicitare, & ſui copiam obtulit. Ille vbi flagitium recuſaſſet, videlicet hoſpitij religione permotus, illa prior occupans, verſoque in odiū amore muliebri, Bellerophontem apud maritum occulte defert, tanquam ab illo fuiſſet de ſtupro interpellata. Quod vbi perſuaſiſſet, quoad poterat regis animum in perniciem iuuenis inſtigabat, ſemper ad aurem occinens illud Homericum.

Τεθναίης ὦ Προῖτ᾽ ἢ κάκτανε Βελλεροφόντην.

Aut morere Prœte, aut interfice Bellerophontem.

Prœtus itaque vere regio ingenio, & vt Homeri vtamur verbo *ἀγκυλομήτης*, veluti officij cauſa Bellerophontem ad Iobaten hoſpitem mittit, additis literis velut in illius commendationem ſcriptis. In his mandabat Iobatæ, vt iuuenem quoquo pacto tolleret è medio. Bellerophon vt eſt minime ſuſpicax innocentia, literas acceptas reddit, vt fuerant, obſignatas. Quas vbi perlegiſſet Iobates, quo Prœto gereret morem, aggreditur adoleſcentem honeſto titulo perimere. Nam hic ferme malorū principum mos. Animum iuuenis ſuapte ſponte ferocem, ad periclitādas vires, gloriamque parandam inflammat. Ac primum perſuadet, vt cum Chymæra congrediatur. Id erat monſtrum triforme.

Prima leo, poſtrema draco, media ipſa Chimera.

Id eſt, Caprina ſpecie. Hanc Bellerophontes equo inſidens alato, telo confixit, cōfecitq;. Poſt alijs, atq; alijs periculis obiecit iuuenem, à quibus omnibus cum ille victor rediret, rex & vires admiratus, & ex euentu coniectans innocentiam, literas Prœti oſtendit, generum adſciuit, ac moriens eidem Imperij ſucceſſionem tradidit. Itaque quiſquis imprudens aut nunciat, aut facit quippiam, quo ſe prodit, in eum recte dicetur: *Βελλεροφόντης τὰ γράμματα*, aut quicunq; ſub officij prætextu læditur. Adagiū recenſetur à Zenodoto. Plautus in Bacchidibus: Tace, nullus homo dicit, hæ tabellæ te arguunt. Quas tu attuliſti, hæ te vinciri iubent. Aha Bellerophontem iam tuus me fecit filius. Egomet tabellas detuli, vt vincirer, ſine. Effertur adagium in hunc etiam modū: *Βελλεροφόντης κατὰ σαυτοῦ*, id eſt, Bellerophontes aduerſus ſeipſum. Lucianus in Apologia: *τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. κατὰ σαυτοῦ ὁ Βελλεροφόντης γεγραφὼς τὸ βιβλίον.* id eſt, Qui Bellerophontes librum aduerſus teipſum ſcripſeris. Simili commento Rex Pharnabazus impoſuit Lyſandro. Refert Plutarchus in ipſius vita.

Cœno puram aquam turbans, nunquam inuenies potum.

Βορβόρῳ ὕδωρ λαμπρὸν μιαίνων οὔποθ᾽ εὑρήσεις ποτόν.

id eſt:

Si lympidam perrexeris.

Cœno aquam ſpurcare, nunquam quod bibas inueneris.

Carmen eſt Trochaicum, quod nos Hemiſtichio, & carmine eiuſdē generis expreſſimus. Dici ſolitum, vbi quis ea, quæ ſunt per ſe pulcherrima, contaminat admixtis ijs, quæ ſunt turpiſſima: Veluti ſi quis poeticæ admiſceat obſcœnitatem, ſuo vtique vitio. Nam ars per ſe ſyncera; aut amicitiam principis crebris offenſis irritet. Conueniet in hos quoq; quibus hæc vita grauis eſt, idque ipſorum culpa, quod animi vitio, quæ per ſe moleſta non ſunt, moleſtiam afferre videātur. Quod ſi adſit mens a ſtulti:

Digitized by Google

ſtultis affectibus immunis, quidquid acciderit, voluptati futurum eſt.

Charetis pollicitationes.

Αἱ χάρητος ὑποσχέσεις, id eſt, Charetis pollicitationes. Dici ſolitum, vbi quis facile, ac benigne promittit, iuxta illud Naſonis:

Promittas facito, quid enim promittere lædit?

Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.

Natum adagium a Charete quodam Athenienſium duce, qui quiduis cuiuis pollicebatur, at non præſtabat item, quod receperat. Narrãt & de Veſpaſiano filio. Cum admoneretur, ne tam facilis eſſet ad pollicẽdum, quod longe plura promitteret, quam præſtare poſſet, reſpondit, nõ oportere quemquam ab Imperatoris conſpectu triſtem diſcedere. Adagium refertur a Suida, nec dubitamus, quin ſumptum ſit ex Ariſtoph.

Ceſcon habitas.

Κίσκον οἰκεῖς, id eſt, Ceſcum habitas. In ſtupidum, & bardum dicebatur. Ceſcos Pamphyliæ ciuitas, cuius ciues ob vecordiam ſtultitiamque vulgo male audiebant. Iuxta Ceſcum vrbem fluuius erat, cui nomen ἄνους, id eſt, amens. Quamquam Suidas, qui & ipſe proverbii meminit, Ceſcum ponit in Cilicia, nõ in Pamphylia. Vnde & vulgari ſermone iactatum eſt: πόλις κίσκος νοῦν οὐκ ἔχουσα, id eſt, Ceſcus ciuitas mẽtis inops. Quadrabit & in cœtum, aut conciliabulum hominum ſtultorum. Convenit cum eo, quod alias oſtẽdimus, Bœotica ſus. Adagium recenſet Zenodotus. Illud obiter admonendũ, locum hunc in Suida deprauatũ haberi in dictione κίσκος, & pro κίσκον οὐκ ἔχειν, legendum eſſe κίσκον οἰκεῖν.

Circulum abſoluere.

Τὸν κύκλον ἀποτελεῖν, id eſt, Circulũ abſoluere, eſt rem omnibus numeris omnibusque partibus perfectã reddere. Vnde & κυκλοπαιδεία dicta, quę diſciplinarum omnium velut orbem abſoluerit, & ἐγκύκλιος παιδεία. Metaphora ſumpta videtur à mathematicis, apud quos circularis figura perfectiſſima abſolutiſſimaque iudicatur. Vnde illud non ſine cauſa laudatum carmen de ſapiente.

Mundi inſtar habens teres, atque rotundus,

Externa ne quid labis per leuia ſidat.

Confine illud, παντὶ ῥυθμῷ, id eſt, Omni numero. Ita Fabius in præfatione libri 8. Quam vt per omnes numeros, & penitus cognoſcere, ad ſummam ſcientiæ neceſſarium eſt, ita incipientibus ſimplicius, ac breuius tradi magis convenit, quod à muſicis ductum videtur.

Calidam veruti partem.

Τὸ θερμὸν τοῦ ὀβελοῦ, id eſt, Calidam veruti partem. Subaudiendum arripuit, aut ſimile quippiam: vbi quis per imperitiam negocii ea parte rem aggreditur, qua minime tutum fuerat aggredi. Aut vbi quis ob inſcitiã pro melioribus eligit peiora. Zenodotus ait huius adagii meminiſſe Sophoclem. Sumpta metaphora ab iis, qui per imprudentiam, eam veruti partem manu prehendunt, quæ calet, deinde offenſi reiiciunt, & alterã partem apprehendunt. Non vſquequaque diſſimile huic ἁλιεὺς πληγεὶς νοῦν οἴσει, id eſt, Piſcator ictus ſapiet, quod alio loco retulimus.

Titanicus aſpectus.

Τιτανῶδες βλέπειν, id eſt, Titanicũ tueri, hoc eſt, vultu Titanico obtueri. Titanicum autem toruum vocãt, ac tetricũ: ac cuiuſmodi fuiſſe feruntur veteres illi Titanes. Lucia. in Ti-

mone: Ἐκπετάσας γοῦν τὴν πώγωνα, καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνατείνας, καὶ βρενθυόμενός τι πρὸς αὐτὸν ἔρχεται τιτανῶδες βλέπων, id eſt, Itaq; promiſſa barba, reductiſq; ſuperciliis,ſecum murmurans neſcio quid accedit Titanico vultu aſpiciens. Idem in Icaromenippo, ὁ Ζεὺς μάλα φοβερῶς δριμύ τι καὶ τιτανῶδες εἰς ἐμὲ ἰδών, id eſt, At Iupiter admodū terribiliter,acriterq;,& Titanico me intuens vultu.

Thraces fœdera neſciunt.

Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται, id eſt, Thraces fœdera non norunt. Apud Thraces euenit, vt natu maximus quidam iaculo per pectus adacto interierit. Vnde Ionibus, & Æolibus veluti per ænigma dici cœptū: Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται, quod natu grandibus,honos magis debeatur apud hos, qui legibus viuunt. Porro Thracum barbariem,& immanitatē perfidiamq; ſatis arguit interemptus à Polymneſtore Polydorus, hoſpitii iure violato.Et Euripides inHecuba:

Τάχ' ἂν παρ' ὑμῖν ῥᾴδιον ξενοκτονεῖν,
Ἡμῖν δέ γ' αἰσχρὸν τοῖσιν Ἕλλησιν τόδε.

id eſt,

Iugulare forſitan hoſpitem, vobis leue eſt,
Nobis Achiuis iſtud oppido eſt graue.

Thunniſſare.

Θυννίζειν,Græci transferunt pro ſtimulare, pungereque, vel quod hic piſcis, quo ſit palato gratior, pungi ſoleat, vel quod ipſe piſcis adurat, pungatque contactu. Plin. lib. 9. ca. 15. rem auditu nouam memorat de Thynno. Ait in mari animalculum eſſe per quam exiguum, aranei magnitudine, ſcorpionis effigie: id ſe Delphino,& ei,qui gladius vocatur, crebro Delphini magnitudinem excedenti, ſub pinna affigit aculeo, tantoq; infeſtat dolore, vt in naues ſæpenumero exiliant. Athenæus lib. Dipnoſophiſtarū 7. prodidit Thynnorum generi, quos Athenienſes Thynnidas appellant, ſubter ventrē pinnam affixam eſſe,quæ vocetur athera. Addit piſci nomen inditum παρὰ τὸ θύειν, quod impetu feratur, præſertim,cū œſtro concitus agitur, id quod illi accidit circa ſolſtitium æſtiuum. Id eſt animalculum in capite ſpecie ſcorpii,magnitudine drachmæ. Quo malo ſic exagitantur,vt ex aquis ſubſiliant, non minus alte, quamDelphini.Atq;huius rei teſtem adducit Ariſtotelem. Lucian.in Ioue Tragœdo: Ἄπαγε, θυννῶδες τὸ ἐνθύμημα ὦ Πόσειδον, καὶ κομιδῇ παχύ, id eſt, apage Thunnicum enthymema Neptune,& ſupra modum pingue.Rurſum in eodem dialogo ad idem verbum alludes: Εἰ τ' ἀμὰ οὕτως ὑμῖν ἀποτεθύννισται, id eſt, Si mea vobis ita expuncta ſunt. Adagium recenſetur à Diogeniano.

Citius vſura currit, quam Heraclitus.

Θᾶττον ὁ τόκος Ἡρακλείτου περιιὼν τρέχει, id eſt, Citius vſura quā Heraclitus celerrimus currit. Admonet adagium abſtinendum a mutua pecunia quæ credatur ad vſuram. Nam opinione celerius recurrere diem vſurarium.Sumptum prouerbium ab Heraclito quodam celeritate currendi præter cæteros eximio atq;excellēti. IuxtaDoricam dialecton dictum eſt, Ἡρακλείτω, & περιιὼν, pro Ἡρακλείτου περιιών. Videtur carmen fuiſſe trochaicum tetrametrum catalecton paucis ſyllabis deprauatis.

Celerius, quam Butes.

Θᾶττον ἢ Βούτης, id eſt, Celerius, quā Butes. Hoc adagio ſignificabant aliquid quam primum abſolui, compen-

Digitized by Google

pendioq; explicari. Quemadmodum ſolent ii, qui paucis verbis, & iis trũce pronunciatis, longam ſententiam ſignificant. Aiunt hinc fuiſſe natum. Athenis inter picturas Stoæ portic⁹, depictus erat Butes quidam, atq; ita pictus, vt ſumma capitis pars cum oculis dumtaxat videretur, videlicet vt ſpectator imaginaretur reliquum corpus tegi montis obiectu, in quo ingrediebatur. In eius igitur pictura quoniam non multum operæ ſumpſerat pictor, proverbio iactari conſueuit de his, quæ facile perficiũtur. Auctor Zenodotus.

Lydus oſtium clauſit.

Λυδὸς τὴν θύραν ἔκλεισε, id eſt, Lydus oſtium clauſit. De furacibus dicebatur, quod Lydi non diſcederent, niſi re quapiam ſublata. Quod ſi permittitur nobis diuinare (cur autem non permittatur in re tam vetuſta, cũ nec auctor extet, nec interpres) malumus accipere de iis, qui rem quampiã obſcœnam aggreſſuri, fugitãt arbitros abduntq; ſeſe, propter Lydos mollitiei notatos. Vnde & Plaut. Lydum volſum appellat. Alluſit ad proverbium, atq; vtinam aperuiſſet etiam Plutarchus in commentario, quem ſcripſit aduerſus Colotam: Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καθάπερ ὁ λυδὸς ἐφ' αὑτὸν ἀνοίγειν οὐ θύραν μίαν, ἀλλὰ ταῖς πλείσταις τῶν ἀποριῶν, καὶ μεγίσταις περιβάλλειν τὸν ἐπίκουρον, i. At mihi videtur, quemadmodum Lydus aduerſus ſeipſum, non vnam aperire ianuam, ſed plurimis ac maximis difficultatibus Epicurum involuere. Niſi ſi cui magis placet, vt hic Plutarchi locus referatur ad illud, ꝙ alias dicetur, viro Lydo negociũ non erat. Heſychius meminit proverbii, ſed nihil addens præter hæc verba: Ἐπὶ τῶν μωροκλεπτῶν, de ſtulte furacibus. Verum hic prodidit nobis depravatam in aliis libris ſcripturã, legendumq; non ἔκλεισε, ſed ἐκίγκλισε, id eſt, mouit, ſiue tẽtauit. Fures enim imperiti dum non ſine ſtrepitu mouent oſtium, ſeſe produnt ſępius. κιγκλίζειν enim Græcis, auctore Suida, polyſemon eſt. Sonat enim σκαλεύειν, μοχλεύειν, ἦχον ποιεῖν, κινεῖν, id eſt, mouere, obdere peſſulum, ſtrepitum facere, attingere Hæc eſt autem præcipua furum ars, vt ſiue ingrediantur, ſiue egrediantur, abſq; ſonitu moueant oſtium. Ex his iam arbitramur eſſe perſpicuum, quid ſentiat Plutar.

Lydus in meridie.

Λυδὸς ἐν μεσημβρίᾳ, i. Lydus in meridie. In hominem inſatiatæ, aut etiam intẽpeſtiuæ libidinis dictitabatur. Narrãt Lydos adeo libidine perditos fuiſſe, vt non tantum noctu vacarent voluptati Venereæ, verumetiã ipſo meridie laſciuirent, manib. fœdum opus peragentes, vnde λυδίζειν dicunt Gręci, pro Lydorum more vitam agere. De gentis huius luſu, deliciisq; multa cõmemorat Athenęus lib. 12. Meminimus alibi, nimirum in proverbio, Sybaritica menſa, de conuiuio Sybaritico, in quo & Venus admiſcebatur. Porro nullum eſt tẽpus magis alienum à coitu, quã vel meridiei ob æſtuantem ſolem, vel conuiuii, propter ſpiritus circa ſtomachũ & concoctionem occupatos.

Caprarius in æſtu.

Αἰπόλος ἐν καύματι, i. Caprari⁹ in ęſtu. Conſimilẽ habet ſenſũ, videlicet intẽpeſtiuę libidinis. Nã his horis caprarii, dũ ſeductis gregib. in vmbra latitãt, laſciuire ſoliti ſcribũtur. Zenodot. vtrũq; refert adagiũ, & itẽ Suidas. Poterit ad quãuis voluptatẽ accõmodari non in tẽpore adhibitam.

Lydus cauponatur.

Λυδὸς καπηλεύει, id eſt, Lydus caupo-

natur. In effeminatos, & voluptatibus addictos iaciebatur. Ex huiuſmodi natum hiſtoria tradunt. Cyrus Rex deuictis Lydis imperauit ex conſilio Crœſi, vt cauponiam exercerét neque tractarent arma, ſed veſte ad terram vſque demiſſa vterentur, quæ olim mollitiem indicabat, vt ad eum modum veluti in feminas transformati, ad rebellionem fierét inutiles. Herodotus lib. 1. tradit, Lydos primos omnium caupones, & inſtitores extitiſſe. Heſychius tradit ab his inuenta ſpectacula, & hinc Romanos dixiſſe ludos. καπηλεύειν Græcis proprie dici, qui vendunt eſculenta. Proverbium ſapiunt & illa, quæ refert Suidas: λυδιάζω, ſeu λυδίζω, pro eo, quod eſt, Lydorum more viuo. Refertur à Suida.

Lydorum caryca.

Λυδῶν καρύκας, id eſt, Lydorum carycas antiquitus appellabant quidquid eſſet opiparum, & variis conditum cupediis. Nam caryca cibi genus Lydii, ex multiiugis lautitiis, & ſanguine confectum: Athenæus Dipnoſophiſtarum lib. 12. tradit, carycarum apparatum primum repertũ à Lydis. Effertur adagium integre ad hunc modum: Μήτε λυδῶν καρύκας, μήτε μαστίγων ψόφους, id eſt, Nec Lydorum carycas, nec flagrorum ſtrepitus ſubaudiendum volo, aut ſimile quidpiam, id eſt, nec blandimenta volo, nec conuitia, nec nimium blanda, nec rurſum aſpera nimium, de quo plura dicentur alias.

Lupinum potum.

Λυκεῖον ποτὸν, id eſt, Lupinum potum dicebant, vbi quis voluptatem ſuo periculo capitis emeret. Narrant duos erupiſſe fontes ſacros Apollini, quorũ alter vino ſcateret, alter melle, ad quos cum aues advolarét, arcu feriebantur. Porro Apollo ſuper cætera cognomina dictus eſt, & Lucius, ſiue à luce, quam aperit, ſiue a lupis interfectis. Auctores Zenodotus, & Suidas, admonentes penultimã eſſe circumflectendam. Nam λύκειον prima acuta, gymnaſium eſt Athenis, quod quidam a Piſiſtrato, quidam a Pericle conſtructum putant. Atque hinc ortum proverbium, confine illi, vt, Canis è Nilo.

Lupi decas.

Λύκου δεκάς, id eſt, Lupi decas. Dictum apparet in eos, ad quos inhoneſti lucri pars aliqua tametſi puſilla rediret. Aut in eos, qui largitionibus eſſent corrupti, alioſve corrũperent. Nam Athenis in foro, vbi cauſæ agebantur, Lycus quidam genius ſcalptus ſtabat, lupina ſpecie. Apud hanc ſtatuam Sycophantæ pecunia corrupti verſari conſueuerunt, velut apud deum quempiam ſui quæſtus præſidem, eiq; in dies ſingulos triobolus ſecabatur. Auctore Zenodoto, quaquam attigit & Heſychius. Suidas addit Sycophantas fuiſſe decem numero, veluti 10. viros refererentes. Meminit huius Ariſtoph. in Veſpis:

Θ' ἠρῷον εἴ πως ἐκκομίσαις τὸ τοῦ λύκου.

id eſt,

Si qua ſimulacrũ efferre poſſes Lyci.

Erat hoc quæſtus genus apud veteres inuiſiſſimum, eorum qui in ius vocabant, vt ex damnato dicta mulcta portionem aliquam præmii loco ferrent. Vnde & ſectores dicti ſunt, & quadruplatores.

Verba impertat Hermodorus.

Λόγοις γὰρ ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται. i.
Sunt Hermodori verba mercimoniũ.

In eum dicebatur, qui præter verba nihil afferret. Quemadmodum Laches in Hecyra Terentiana Pamphilum filium rogat, num vnam dum-

dumtaxat ſententiam ſecum è Lemno reportaſſet. Aut in eos, qui verba vendunt pecunia, quod in poetas, advocatos, fumi venditores, atque in id genus homines recte dici poterit. Natum aiunt ab Hermodoro quodam Platonis auditore, qui commẽtarios ab illo conſcriptos, in Siciliã deportare conſueuerit, atque inibi venditare. Vnde Siculi, vt ſunt dicaces, rem in proverbium verterunt, dicentes, Hermodorum pro mercibus importare verba. Cæterum ſophiſtæ & philoſophi lucubrationes ſuas λόγους appellant: Alluſit haud dubie huc M. Tull. lib. epiſt. ad Atticum 13. Dic mihi, placet ne tibi primum edere iniuſſu meo? Hoc ne Hermodorus quidem faciebat is, qui Platonis libros ſolitus eſt diuulgare, ex quo λόγοισιν ἑρμόδωρος. Porro licet Cicero mutilum adduxerit proverbium, tamen ſi addas ἐμπορεύεται conſtabit Græcus ſenarius. Hinc & λογέμποροι dictus, qui præter verba nihil affert.

Pomarius Hercules.

Μήλιος ἡρακλῆς, id eſt, Pomarius Hercules, Per contemptum dicebatur in eum, qui nomen quidem magnificum gereret, cæterum opibus nullis, nullaq; potentia pollens. Ab euentu natum. Narrat Suidas, cum ruſtici quidam Herculi bouẽ eſſent immolaturi, iſque rupto fune profugiſſet, nec eſſet ꝙ ſacrificaretur, malum abreptũ ſuppoſitis quatuor ramis crurum vice, deinde additis alteris duobus, ceu cornuum loco, bouem vtcunque ſunt imitati, idque ridiculum ſimulacrum pro victima ſacrificauerunt Herculi. Iulius Pollux lib. de vocabulis rerum 1. fabulã aliquanto ſecus narrat, nempe ad hunc modum. Solemne eſt inquit, apud Bœotos, Herculi malis rem diuinam facere. Cumq; iam adeſſet dei feſtum, & immolandæ victimæ tempus vrgeret, porro hoſtia erat aries, cum ea ſerius adduceretur, propterea quod Aſopus fluuius ita ſubito creuiſſet, vt transiri non poſſet, pueri, qui iuxta aram ludebant, ſacrificii ritum nihilominus peregerunt. Pulchro cuipiam malo quatuor ſtipulas vice pedum addiderũt, rurſum alias duas cornuum loco, imaginantes ſeſe ad eum modum arietem immolare. Creditu eſt Herculem hac victima magnopere delectatum, proinde manſiſſe apud Thebanos hunc morem, vt malis ſacrificaretur Herculi. Cognomen hinc additum deo, vt ἡρακλῆς μήλων, id eſt, Hercules malorum vocaretur.

Verecundia inutilis viro egenti.

Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι.

Ita legitur apud Homerum Odyſ. P. Citatur a Platone in Lachete. Ac mox,

Αἰδὼ δ' οὐκ ἀγαθὴν φὴς ἔμμεναι ἀνδρὶ προΐκτῃ.

Apud Heſiodum item:

Αἰδὼ δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ κομίζει. id eſt,

Verum homini pudor haudquaquã conducit egeno.

Is verſus in proverbium abiit. Admonet autem abiiciendum pudorẽ, quoties vrget neceſſitas. Eſt enim verecundia cum ad multa vehementer inutilis, tum maxime cum res poſtulat, vt omnia nobis ſint faciẽda, velut inutilis pudor eſt, qui deterret à diſcendo quod turpe eſt neſcire. Et vt ait Flaccus, incurata malus pudor vlcera celat. Idem alibi: Pudor, inquit, te malus vrget. Eodem alluſit Euripides in Iphigenia in Aulide:

Digitized by Google

Ομως δ' ὅσον γε δυνατὸν, αἰδεῖσθαι χρέων. id eſt,

Verũtamen pudere oportet eatenus,
Quo ad licet.

Homerus Iliados Ω. ſcribit verecundiam, ſeu reuerẽtiam plurimum ꝓdeſſe, & eandem officere plurimũ:

Οὐδ' ἐι αἰδὼς
Γίγνεται ἥ τ' ἄνδρας μέγα σίνεται, ἠδ' ὀνίνησιν. id eſt,

Nec pudor eſt illi, qui vel lædit vehementer,
Vel multum prodeſt homini.

Et videre eſt nonnullos hoc inutili pudore præditos, qui corporis incommoda cęlare malunt, quam amicorum ope tolli, quo ingenio fuiſſe legitur Apelles, cui & morbũ, & inopiam diſſimulanti candidus amicus furtim ſub ceruicale pondus auri ſubmiſit. Sed eorum multo maxima turba eſt, qui animi morbos, & egeſtatẽ inutili pudore diſſimulant. Atqui his fere accidit, vt poſt malo in apertum erumpente, tum miſerius, tum fruſtra erubeſcant.

Ventrem mihi obiicis.

COMMEMORANTVR & hi verſus in Græcanicorũ adagiorum collectaneis:

Γαστέρα μοι προφέρεις κάλλιστον ὄνειδος ἁπάντων,
Η πλήρης μὲν ἐλαφροτέρα, κενὴ δὲ βαρεῖα. id eſt,

Ventrem mi obiectas quo probrum haud pulchrius vllum.
Plenus is eſt leuior, grauis idem vbi pendet inanis.

Sane vbi prouerbium ſit nõ videmus, niſi in hoc, *κάλλιστον ὄνειδος*, quod apud Græcos prouerbii vice videtur vſurpatum. Euripides in Iphigenia Aulidenſi:

Καλόν γέ μοι τ' ὄνειδος ἐξωνείδισας. i.

Mihi opprobraſti probrũ honeſtum ſcilicet.

Aut in ea parte velut ænigmatica, leuis cum plenus eſt, grauis cũ inanis. Nam reliqua vaſcula, quo pleniora ſunt, hoc ſunt grauiora, quo magis inania, hoc leuiora. Contra venter, quo diſtentior cibo, hoc leuior eſt, propter auctos, excitatosque paſtu ſpiritus.

Turpe ſilere.

Αἰσχρὸν σιωπᾶν, id eſt, Turpe ſilere. Hoc licebit vti, quoties quis alterius exemplo extimulatur ad ſtudiũ, aut negotium aliquod ſuſcipiẽdum. Aut natum, aut certe vſurpatum ab Ariſtotele, qui cum Iſocrates rhetoricen doceret, æmulatione commotus, cœpit & ipſe pomeridianis illis ſuis *περιπατοῖς* dicendi artem docere, dicens illud: *Αἰσχρὸν σιωπᾶν λαλοῦντος ἰσοκράτους*, id eſt, Turpe ſilere loquente Iſocrate. M. Tullius in opere De oratore oſtendit è tragœdia quapiam mutuaſſe Ariſtotelem, paucis immutatis; ſcribit enim hũc in modum: Ariſtoteles cum florere Iſocratem nobilitate diſcipulorũ videret, quod ipſe ſuas diſputationes à cauſſis forenſibus, & ciuilibus ad inanem ſermonis elegantiã trãſtuliſſet, mutauit repente totam prope formam diſciplinæ ſuæ, verſumque quendam de Philoctetа paulo ſecus dixit. Ille enim turpe ſibi ait eſſe tacere cum barbaris, hic autem cum Iſocratem pateretur dicere. Ad Atticum libro ſexto. Ego, niſi Bibulus, qui dum vnus hoſpes in Syria fuit, pedem porta non plus extulit quam domo ſua, admiraretur de triumpho, æquo animo eſſem. Nunc vero *αἰσχρὸν σιωπᾶν*. Hoc nunc quidam abutuntur, nihil exiſtimantes turpius, quam ſilere,

Digitized by Google

lere, ne apud homines illiteratos parum eruditi, parumq; diſerti videantur. Vnde apud Lucianum præceptū illud: ἀπαιδεύτως ῥήτορας, μηδέποτε σιωπᾶν, id eſt, Ne vnquam ſile, propterea quod apud imperitos demum infans, & imperitus habeatur, qui non perpetuo garriat.

Munerum animus optimus.

Ξενίων δέ τε θυμὸς ἄριστος. id eſt, Verum in muneribus res præſtantiſſima mens eſt. Græcis hemiſtichium Heroicum prouerbiale, quo ſignificatur, in amicorum muneribus non eſſe ſpectandum rei miſſæ precium; ſed mittētis potius animum, vt Xerxes ille aquam manibus hauſtam, à ruſtico libenter accepit. Et quidam monet exiguum munus à tenui miſſum amico, perinde vt maximū boni conſulere. Plinius in præfatione diuerſa extulit metaphora. Verum & diis lacte ruſtici, multęq; gentes ſupplicant: & mola tantum ſalſa litant, qui non habent thura. Quin tritiſſimū hodie eſt, vt qui munus aliquod offerant, animum iubeant ſpectari, non rem. Refertur adagium a Phurnuto in opere de natura deorum.

Neſcit capitis, & inguinis diſcrimen.

QVI eo impudentiæ, vel cæcitatis potius deuenerunt, vt nullū prorſus faciant diſcrimē inter honeſtum, ac turpe, hi neſcire dicuntur, quid interſit inter caput, & inguen. Inter honeſta corporis mēbra caput primum obtinet locum, ac proinde recte nudatur, quæ vero ſub ventre ſunt, vt inhoneſta teguntur. Iuuenalis de muliere temulenta:

-Quid enim Venus ebria curat?
Inguinis, & capitis quæ ſint diſcrimina neſcit.

Prouerbiali figura dictum videtur.

Multitudo Imperatorum Cariam perdidit.

Πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν. id eſt,

Multi duces deperdidere cariam.

Admonet ſenarius, nihil eſſe perniciosius licentia multitudinis, dum nulli paretur, ſed pro ſua quiſque libidine rem gerit. Hanc Græci vocant ἀναρχίαν, malum pene tyrannide peius, quā nihil poteſt eſſe peius. Par autem malū eſt πολυαρχία cum eo, quod dicitur ἀναρχία. Idem docet Homericum illud Iliados libro ſecundo, quod ipſum in prouerbium abiit:

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω. id eſt,

Multos imperitare malum eſt, rex Vnicus eſto.

Nam his verbis Vlyſſes milites tumultuantes, in quibus erat & Therſites, compeſcit. Eum Homeri verſiculum vſurpauit Dion, cum videret Heraclidem moliri factionem. Auctor Æmilius Probus. Natum adagium à Caribus quondam florentiſſimis, poſtea per ciuiles ſeditiones eo redactis, vt etiā in vilitatis prouerbium abierint, quemadmodum alio docuimus loco.

Mus albus.

Μῦς λευκός, id eſt, Mus albus, apud Suidam: μῦς κακός, id eſt, mus malus, apud Diogenianum. In hominē laſciuum, & libidinis immodicæ dicebatur. Nam mures domeſtici ſalaciſſimi ſunt, præſertim albi. Ælianus miram eſſe murium ſalacitatem auctorum teſtimoniis docet, lib. 12. c. 10. Atque inter multa illud addit. Epicratem in fabula quapiam cū mulierem ſignificare vellet prodigioſæ libi-

Digitized by Google

libidinis, μυωνίαν appellaſſe, citatque prouerbium: μῦς λευκός, ex Philemonis comœdia. Vnde receptum videtur, vt inter amatoria blandimenta, quemadmodum paſſerculi, columbulæ, & id genus aliorum, itidem & muris cognomentũ vſurpetur. Martialis.

Nam cum me murem, cum me tua
lumina dicas.

Facies tua computat annos.

PROVERBIALI nimirum ſchemate dictum à Iuuenale in vetulam, iam ἔξωρον quidem, & ad Veneris luſus prorſum intempeſtiuam, ſed quæ verborum nequitiis puellam etiam dum ageret.

Facies tua computat annos.

Hoc eſt, frontis rugæ, numerum annorum tuorum præferunt, quanquam libido nondum in te conſenuit. Congruit huic apologus de Crocodilo, cui iactanti maiorũ ſuorum claritatem, & primas in certaminibus partes, vulpes ad hunc modum reſpondit: ἀλλὰ κἂν μὴ σὺ λέγῃς ἀλλ' ἀπὸ δέρματός γε φαίνῃ, ὡς ἐκ παλαιῶν ἐτῶν εἶ γεγυμνασμένος, i. Quin & ſi tu non dixeris, tamen ipſa pelle præ te fers, quod multos iam annos in certaminibus ſis verſatus. Habet enim hoc animal cutem, ceu laminis quibusdam duriſſimis aduerſus ictus armatam. Martialis in quendam, qui affectabat etiamnum puer videri puer:

In te, inquit, *reclamat ſed tua barba, vir es.*

Phœnice rarior.

Φοίνικος σπανιώτερος, id eſt, Phœnice rarior. De rebus aut etiam hominibus inuentu perquam raris. Natum adagium à fabula Phœnicis auis, de qua ſcribit Plin. lib. 10 cap. 2. Et ante omnes nobilẽ Arabiæ Phœnicem, neſcitur an fabuloſe, vnum in toto orbe, nec viſum magnopere. Aquilæ narratur magnitudine, auri fulgore circa collum, cætera purpureus, cæruleam roſeis caudam pennis diſtinguentibus, criſtis faciem, caputque plumeo apice honeſtante. Commemorantur hoc loco & alia quædã de Phœnice prodigioſa, quæ quoniam ad prouerbii ſentẽtiam nihil attinent, cui libebit inibi legenda relinquuntur. Ouidius in Transformationũ libro 15. ſub perſona Pythagoræ:

Vna eſt, quæ reparet, ſeq; ipſa reſeminet ales.
Aſſyrii Phœnica vocant, nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lacrymis, & ſucco viuit amomi.
Hæc vbicunq; ſuæ compleuit ſæcula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæq; cacumine palmæ,
Vnguibus, & duro nidum ſibi conſtruit ore,
Quo ſimul ac caſias, & nardi lenis ariſtas,
Quaſſaq; cũ fulua ſubſtrauit cynnama myrrha,
Se ſuper imponit, finitq; in odoribus æuum.
Inde ferunt totidem qui viuere debeat annos
Corpore de patrio paruum Phœnica renaſci.
Cum dedit huic ætas vires, oneriq; ferendo eſt,
Ponderibus nidi, ramos leuat arboris altæ,
Fertque prius, cunasq; ſuas, patriumq; ſepulchrum.
Perque leues auras Hyperionis æde potitus,

Ante

Digitized by Google

Ante fores ſacras Hyperionis æde reponit,

Extat de Phœnice carmen & Firmiani Lactantii non inconcinnum, per Muſas, neq; faſtidiendum.

Non eſt laudandus, ne in cœna quidem.

Οὐκ ἐπαινεθείης, οὐδ' ἐν περιδείπνῳ, id eſt, Non queas laudari, ne in parentalibus quidem. In hominem dicebatur vehemẽter illaudatum. Antiquis mos erat, præſertim Atticis in cœnis funeralibus, quas Græci περίδειπνα vocant, encomiis, epicediis, & epithaphiis laudare vita defunctum, etiamſi parum meruiſſet in vita. Siquidem, vt inquit Ouidius:

Paſcitur in viuis liuor, poſt fata quieſcit,

Vnde fit, vt viuos nonnunquam merita laude fraudemus, mortuis etiam immeritam tribuamus. Feſtus Pompeius docet, antiquitus ſolere conduci mulieres, quæ in funere nõ ſine laudibus lamẽtarentur vita defunctum, aliiſque lamentandi modum præirent, vnde & præficæ dictæ ſunt, quaſi præfectæ: citatque Næuii teſtimonium. Hæc quidem me hercle opinamur præfica eſt, q́ ſic mortuum collaudat. Fortaſſis hinc ductum eſt, quod antiquitus mos fuiſſe videtur, vt in compotationibus aliquorum, etiam viuentium laudes dicerẽtur. Quemadmodũ apud Platonem Alcibiades Socratis encomium refert, & apud Plutarchum, Alexãdrum Magnum laudat Calliſthenes. Eiuſmodi vero laudes non admodum ſpecioſæ videbantur, vt inter pocula decãtatæ. Nec abſurdum arbitramur, ſi quis ad priſcorum cõſuetudinem referat parœmiam, qua fieri ſolet, vt in cõuiuiis citharœdus aut deorum, aut inſignium virorum facta cantaret. Veluti apud Homerum in omnibus ferme conuiuiis. Apud Virgilium item:

- Cithara crinitus Iopas
Perſonat aurata.

Tametſi hæc quoq; laudes plerunque ad auditorũ gratiam fingebantur. Adagiũ refertur a Diogeniano.

Pedibus in ſententiam diſcedere.

QVID ſit pedibus in ſententiam diſcedere, & quid Pedaria ſententia ſatis explicuit Aulus Gellius libro 3. cap. 18 Id ſi transferatur ad quamlibet alienæ ſententiæ comprobationem, prouerbii formam accipiet. Veluti ſi quis dicat: Non eſt viri prudentis quidquid vxori libuerit, protinus in illius ſententiam pedibus diſcedere. Aut par eſt, vt affectus in rationis ſententiam pedibus diſcedat, non contra. Ego vero in tuam ſententiam manibus, pedibuſque, ac toto corpore diſcedo. Translatum eſt à veteri conſuetudine, quæ ſeruari conſueuit, quoties ingens erat turba ſuffragia ferentium. Liuius decadis primæ, libro 7. Vbi ſententiam meam vobis peregero, tũ quibus eadem placebunt, in dextrã partem taciti transibitis. Quæ pars maior erit, eo ſtabitur conſilio. Et aliquanto poſt: Quibus hæc ſalutaria videntur, agite dum in dextram partem pedibus tranſite. Omnes tranſierunt, vadentemque per intermiſſa cuſtodiis loca Decium ſecuti ſunt. M. Tullius Philippica 11. Dixit tamen ſi quis eorum, qui poſt ſe rogati eſſent, grauiorem ſententiam dixiſſet, in eam ſe iturum. Idem in epiſtola ad Lentulum: Perſpiciebant enim in Hortenſii ſententiam multis partibus plures ituros, quam aperte

Digitized by Google

Volcatio aſſentirentur. Ibidem: Frequenter ierunt in alia omnia. Idem Planco: Frequens eum ſenatus reliquit, & in alia omnia diſceſſit. Hæc oratio ferẽdorum ſuffragiorum diſceſſio dicebatur. Plinius nepos epiſtol. libro 2. Adriano, Sed cum fieret diſceſſio, qui ſellis curulibus adſtiterant, in Cornuti ſentẽtiam ire cœperunt. Tum illi, qui ſe collegæ annumerari patiebantur, in diuerſum tranſierunt. Qui ſententias interrũpebat, intercedere dicebatur. T. Liuius lib. ab vrbe condita 9. cũ omnes laudibus modo proſequẽtes virũ in ſententiam eius pedib. irent, tentata paulisper interceſſio eſt. Idem ab vrbe condita 5. In quam ſententiam cum pedibus iretur, cæteri tribuni militum nihil contradicere. Plinius maior libro 2. cap. 7. non nihil nouauit ſermonis formam, Sedere, inquiens, cœpit ſententia hęc, paritérque & eruditum vulgus, & rude in eam curſu vadit. Vehementer ac pręcipitanter aſſentiri dixit curſu vadere in ſententiam, & ſedere dixit pro placere. Nã Flauius Vopiſcus in vita Aureliani Imperatoris, indicat, & manuum porrectione ſententiam alienam comprobari ſolere. Sic enim ſcribit: Deinde aliis manus porrigẽtibus, aliis pedibus in ſententiam euntibus, plerisq; verbo conſentientibus, conditum eſt ſenatusconſultũ. Tale quiddam ſenſit & Salluſtius in bello Catilinario, cum ait: Sillanum poſtea permotum C. Cęſaris oratione, pedibus in ſententiam Tiberii Neronis iturum ſe dixiſſe, cæteros verbo, alios varie Cæſari aſſenſiſſe. Quintilianus dixit: Manibus, pedibusque in ſententiam diſcedere. Porro qui vultu quoque, ac geſtu ſignificant ſe aſſentiri, toto corpore in ſententiam diſcedere dicuntur. Suffragiorum genus quod porrectis manibus peragitur, Græci vocant χειροτονεῖν, & χειροτονία, quam vocem vſurpant & ſacræ literæ, vt 2. Cor. 8. χειροτονηθεὶς. Quinetiam ſubſcribere ſententiæ, ſubſcribere iudicio, ſubſcribere voluntati, ſuffragari, refragari, atque id genus aliæ metaphoræ, quoties longulę trahuntur ab oratione ſimplici, in prouerbii ſpeciem paulatim abeunt.

Suſtine, & abſtine.

Epictetus Cynicæ ſectæ philoſophus vniuerſa philoſophorũ dogmata, quæ ad humanæ vitæ pertineant felicitatem, quæq; tot voluminibus vix explicant cæteri, duobus verbis abſolutè cõplexus eſt, quæ iam olim prouerbii vice celebrantur à doctis, digna profecto, quæ omnibus parietibus, omnibus columnis inſcribantur, omnibus anulis inſcalpantur. Ea ſunt huiusmodi ἀνέχου, καὶ ἀπέχου, i. Suſtine, & abſtine. Quorum altero monemur, vt aduerſa fortiter toleremus: altero, vt ab illicitis temperemus voluptatibus. Referũtur in Noctibus Gellianis lib. 17. cap. 19. Apud Athenæũ refertur hoc carmen, tacito auctoris nomine.

Ἀγαθὸς ἀνὴρ λέγοιτ' ἂν ὁ φέρων τ' ἀγαθά

Ἀγαθὸς ἂν εἴη καὶ ὁ φέρων καλῶς κακά.

id eſt,

Bona quisquis affert, vir bonus vocabitur,

Bonus erit & ille, qui mala pertulerit bene.

Naturam expellas furca, tamen vſq; recurrit.

Cum videamus à Græcis quædã velut obtorto, quod aiunt, collo in prouer-

prouerbiorum aceruum trahi, cur verebimur eiuſmodi recenſere, quæ præter adagij figuram, ita venuſte dicta ſunt, vt venuſtius dici nõ poſſint? Quod genus eſt illud Horatii in Epiſtolis:

Naturam expellas furca, tamẽ vſq; recurret.

Senſus eſt, haud facile dediſci, quę nobis natura penitus indidit, atque inſeruit. Quod ſi quando vi fit, vel metu, vel pudore, vel alia quauis cauſa vt perſonam alienam ſumamus, facile per occaſionem redimus ad mores naturales. Velut qui metuunt peccare, non virtutis amore, ſed formidine fuſtis, ij ſimulatq; tollitur fuſtis, recurrunt ad mores priſtinos. Et Terentius: Si ſperat fore clam, rurſus ad ingenium redit. Ducta eſt metaphora a ramis, qui appoſita furca torquentur alio, quam natura poſuerat: qua ſublata rurſum vergunt eodem quo prius. Pindarus in Olympiis hymno 11. eandem ſententiam aliter extulit: τὸ γὰρ ἐμφυὲς, οὔτ' αἴθων ἀλώπηξ, οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντο ἦθος, id eſt, Nam ingeniũ, natiuamq; indolem, nec aſtuta vulpes, neq; pręualidi leones mutare querint. Quãtumuis enim cicures leonẽ, ſemper redit ad genuinam feritatem, neque vulpes vnquam obliuiſcitur fraudulentiæ natiuæ, quantumuis manſuefacta. Idem in eodem opere hymno 13. ἄμαχον δὲ κρύψαι τὸ συγγενὲς ἦθος, id eſt, Difficile eſt occultare natiuos mores. Item Horatius alibi.

- Tolle periclum,
Iam vaga proſiliet frænis natura remotis.

Nauis annoſa haud quaquã nauigabit per mare.

Ναῦς παλαιὰ πόντον οὐχὶ πλώσει, i. Nauis antiqua non nauigabit per mare. Congruit in eos, qui iam ob ætatis imbecillitatem ad res arduas obeundas, ſuſtinendaque pericula parum ſunt idonei, ac primum ipſi pereunt oppreſſi negotiorum magnitudine, & in diſcrimen adducuntur quorum res agitur. Nota eſt allegoria. Refertur adagiũ à Diogeniano.

Ni pater eſſes.

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθα, Ni pater eſſes. Hoc vulgo dici conſueuit, quoties honoris, aut metus cauſa conuitium reticebant, & conijciendum relinquebant. Plene ſic effertur:

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθ' εἶπον ἄν σ' οὐκ εὖ φρονεῖν.
id eſt:
Ni eſſes pater, te ſapere dicerẽ haud bene

Eſt autem verſus hic in Antigone Sophoclis. Sunt enim Hæmonis verba Creontem patrem obiurgantis, quod ſponſam filii pararet occidere. Itaq; quoties ſenis, aut potentis, aut alioqui venerandi ſententiam nobis haud quaquam probari ſignificabimus, cui tamen honoris cauſa nolimus refragari, veluti ſi quis opinionem Ariſtotelicam apud Peripateticos recte damnare vellet, loquetur ad hunc modum, Hæc habet ſententia grauiſſimum auctorem. Fortaſſis enim fas non eſt ab Ariſtotele diſſentire. Alioqui, Εἰ μὴ πατὴρ ἦν, hoc eſt, niſi auctoritati deferrem, habeo, quo refellam. Quod ſi mutilum efferas, pluſculum etiam habebit gratiæ. Refertur à Diogeniano.

Magnum os anni.

Μέγα στόμα τοῦ ἐνιαυτοῦ, id eſt, Magnũ os anni. Dicebatur quoties vberior rerũ prouentus, aut vilior annona animos, & loquendi libertatem adderet,

Digitized by Google

adderet, alioqui timidioribus. Solent enim ruſtici magnificentius loqui, largiusque polliceri, ſpe prouentus vberioris. Refertur à Suida, non admodum diſſidet ab illo: Fœnum habet in cornu. Item illo: Argenti fontes loquuntur.

Megarica ſphinges.

Μεγαρικαὶ σφίγγες, id eſt, Megaricæ ſphinges, ita ſcorta quædam vulgus olim appellabat, ſiue quod vulgo molles ſphictæ παρὰ τὸ σφίγγω dicuntur apud Græcos, ſiue quod apud Megarēſes nutrix ſphinx appelletur, ſiue quod Megarenſium mores improbi, fictique & populari conuitio quondam notati fuerint. Vnde Ariſtophanes in Veſpis, riſum Megaricum, de quo dictum eſt alibi, taxat:

Μὴ δ' αὖ γέλωτα μεγαρόθεν κεκλασμένον. id eſt:

Sed ne Megaricos rurſus infractos iocos.

Suidas refert & hunc verſiculum, ſed tacito, vt ſolet auctoris nomine.

Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν μεγαρική τις μηχανή. id eſt:

Nobis adeſt Megarica quædam machina.

Riſum, ſeu locum Megaricum, intelligit molliciem Megarenſium. Refertur in collectaneis Diogeniani.

Mellis medulla.

Μέλιτος μυελὸς, id eſt, Mellis medulla. De re maiorē in modum ſuaui dicebatur. Vnde & Ennius apud M. Tullium, M. Cornelium Cethegum, Suadæ medullam appellat, ob ſingularem ſuauiloquentiam. Nam quod optimum eſt, id natura videtur intime recondidiſſe. Vnde & illa paſſim obuia, In medullis, & medullitus amare; non diſſident à ſimulacro prouerbiali. Huius eſt formæ: τῆς ἰλιάδος ἰλιάς.

Meliores nanciſci aues.

Ἀμεινόνων οἰωνῶν τυχεῖν, id eſt, Meliores nanciſci aues dicuntur, quibus poſt res aduerſas ſuccedunt proſperiora. Nam vt apud Latinos auis, & ales interdum non animal, ſed omen ipſum, & augurium ſignificat, itidem apud Græcos οἰωνὸς, & ὄρνις, cum ὀρνιθὸς, non eodem accipiatur modo, quemadmodum indicat Euſtathius in primum Odyſſeæ librum. Horatius in Odis:

Mala ducis aui domum.

Idem alibi:

Mæonij carminis alite.

Homerus Iliados Ω.

Μηδέ μοι αὐτὴ
Ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ. id eſt:

Hicce mihi ne tu fueris mala in ædibus ales.

Rurſum eiuſdem operis M.

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. id eſt:

Optimum id augurium eſt, patriam virtute tueri.

Laborauit autem hac ſuperſtitione antiquitas, vt in magnis rebus aggrediundis auium occurſus obſeruaret, neque defuerunt, qui eam velut artem profiterentur. Atq; hinc apud Romanos augurum collegium. Iam pene exploſa eſt apud Chriſtianos huius profeſſionis ſuperſtitio, ſed ita vt in eius locum ſucceſſerit malum prope peſtilentius, atque adeo conduplicatum, nempe horum, qui ex aſtris futura pronunciant.

Aliud genus remi.

Ἄλλο γένος κώπης, id eſt, Aliud genus remi. Dicebatur olim, vbi quiſpiam

piam res nouas, & antea non viſas induceret. Aut vbi quis verſis moribus priſtinis, nouum, & inuſitatum vitæ genus inſtitueret. Hinc ortum aiunt, quod Hercules cum ad boues Erythræas nauigaret leonis exuuio carbaſi vice, claua mali loco, pro rudentibus pharetræ loris, pro remo arcu, denique pro nauigio lebete ſit vſus. Quod inuſitatum profecto nauigandi genus cum vidiſſent accolæ, acclamabant: ἄλλο γένος κώπης. Refertur in Plutarchi collectaneis.

Clamoſior lauro ardente.

Μείζονα βοᾷ δάφνης χλωρᾶς καιομένης, id eſt, Magis vociferatur, quam laurus viridis incẽſa, propterea quod Laurus adhuc virens in ignem conie-cta, maximos crepitus edit. Vnde & in maleficiis amatoriis incendi conſueuit, tanquam amantium querimonias repræſentans.

Daphnis me malus vrit, ego hanc in Daphnide laurum.

Refertur à Diogeniano.

Nunc leguminum meſſis.

Νῦν ὀσπρίων ἄμητος, id eſt, Nunc leguminum meſſis, id eſt, nunc tempeſtiuum, hoc, aut aliud agere, veluti ſi quis admoneat iuuenem nunc adeſſe tempus, parandæ gloriæ, parandæ eruditioni, parandis opibus idoneum, dicat, νῦν ὀσπρίων ἄμητος. Sumtum à ruſticis, qui tum maxime vigilant, nec ſinunt illud tempus per otium perire. Recenſetur à Diogeniano & Suida.

Nunc dij beati.

Νῦν θεοὶ μάκαρες, id eſt, Nunc dij beati. Vox erat velut adgaudentis & adgratulãtis, quoties nocẽtibus ſupplicium meritis dignum contigiſſet, perinde quaſi diis & iucundum, & honeſtum ſit, vt ſcelerati dent pœnas. Contra probroſum ſi viris improbis res ſecundæ ſint, videlicet iuxta ſententiam illam prouerbialem:

Θεῷ δ᾽ ὄνειδος τοὺς κακοὺς εὐδαιμονεῖν.

id eſt:

Probrum eſt deo, ſi res malis ſint proſpera.

Ouium nullus vſus.

Προβάτων οὐδὲν ὄφελος ἐὰν ὁ ποιμὴν ἀπῇ, id eſt, Ouium nulla vtilitas, ſi paſtor abſit. Admonet adagium ἀναρχίαν rem eſſe omnium pernicioſiſſimam. Nihil recte faciunt miniſtri, niſi adſit herus. Inutiles diſcipuli, quoties abeſt præceptor. Inutilis populus, niſi principis auctoritate gubernetur. Apparet ſenarium fuiſſe. Nam paucis ſyllabis commutatis reſtituetur hoc pacto:

Προβάτων γὰρ οὐδὲν ὄφελος ἂν ποιμὴν ἀπῇ.

id eſt:

Namq; vſus ouium nullus, vbi paſtor deeſt.

De huius animantis ſtultitia, quãque ſibi ſit inutile, ni paſtoris cura ſuccurrat, lege quæ alias ex Ariſtotele citauimus in prouerbio: Ouium mores.

Periculum proræ ſelis.

Κίνδυνος ἡ ἐν πρώρᾳ σελίς, id eſt, Periculum ſella proræ. Quoties in re quapiam præcipuum periculum, caputq; negotii eſſe ſignificamus. Nam hoſtes expugnaturi nauim, in prorã primum inſultum faciunt. Selis autem ſella eſt, quæ in proris eſſe conſueuit, ſi Zenodoto credimus.

Impete peritum artis.

Βάλλ᾽ εἰς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην; id eſt,

Iacu-

Iaculare in eum, qui nouit artem, vbi quis conuitium facit homini, qui norit & ipſe retorquere conuitium, aut qui carpit velut imperitum, qui non inferior ſit in artis ſciētia. Sumpta metaphora videtur ab iis, qui iaculo, aut ſaxo petunt eum, qui calleat ictum vel declinare, vel in iaculantem retorquere.

Philippi gallus.

Φιλίππου ἀλεκτρυών, id eſt, Philippi gallus. Hoc dictitari conſueuit, vbi quis de leui quopiam facinore, perinde vt maximo ſeſe iactaret. Nam Alectryon dux quidam erat Philippi Regis, quem Chares Athenienſis cōfecerit. Apparet autē Charetem hunc huius facti, nimium crebro, nimisq; inſolenter apud populum Athenienſem verba facere ſolere, vt hinc vulgo ſit vſurpatum. Recenſetur apud Zenodotum.

Parit puella, etiam ſi male adſit viro.

Τίκτει κόρη ὅταν κακῶς ἀνδρὶ παρείη, id eſt, Parit puella, cum male etiam adfuerit viro. Dici conueniet, quoties res facile conficitur ex ſententia, etiam ſi negligenter, & ignauiter geſta fuerit. Veluti puella propter ætatis felicitatem facile gerit vterum, etiam ſi cum viro non admodum viro rem habuerit. Non item anus, imo bis virū requirit ætas affecta mulieris. Egregium ingenium etiā ſub malo, & indiligente præceptore bonas literas aſſequitur. Contra ſi diſcipulus ſit ὄνος λύρας, præceptor etiā optimus, oleum perdit, & operam.

Paſetis ſemiobolus.

Τὸ πάσητος ἡμιωβόλιον, id eſt, Paſetis ſemiobolus. De re noua, ſtupendaq; & præſtigiis ſimillima. Veluti cū orator efficit, vt eadem cauſa primum optima, mox peſſima videatur, res eadem maxima, ſtatimq; minima appareat. Et cum ſophiſtæ demonſtrāt eundem & aſinum eſſe, & hominem. Aut vbi quis aſſeuerat id factū, quod citra magiam aliquam fieri non potuerit, licebit ἐπιφωνεῖν, πάσητος ἡμιωβόλιον, Nec intempeſtiuiter dixeris, cum quidam ita dāt munus aliquod, vt idem mox arte quadam ad ſe retrahant. Tradunt Paſetem quendam præſtigiarum, & magiæ peritia primum nomen meruiſſe. Is incantamentis quibusdam efficiebat, vt repente conuiuium omnibus inſtructum partibus adeſſe videretur: rurſum vbi libuiſſet, omnia protinus euaneſcebant. Emebat autē frequenter, preciumque rei numerabat, verum mox nummus non apud venditorem, ſed apud Paſetem reperiebatur. Huiusmodi ferme tradit Suidas.

Paruus ſemper tuus pullus.

Μικρὸς ἀεὶ ὁ σὸς πῶλος, id eſt, Paruus ſemper tuus pullus, vbi quis ob ſtaturæ breuitatem diu puer videri cupit. Conueniet & in hos, qui tametſi natu grandiores, tamen verborū deliciis affectant videri iuuenculi. Aut cum ob amorem caſcus caſcam puppam vocat, & ipſe viciſſim puppus audit, quod alias indicauimus. Ariſtophanis interpres admonet apud Græcos, quod cuique vehementer carum eſſet, id pullum illius appellari ſolere. Blandimur autem verbis diminutiuis, eoque in Equitibus quidam populo blandiens appellabat illum δημίδιον, id eſt, popellum, eoque mox audit: ὡς ἀπὸ μικρῶν εὔνους αὐτῷ ὑποδυμάτιον γεγένησαι, id eſt, vt è puſillis blandiciolis beneuolus illi

factus

ſactus es: parua vocat blanda, atque is viciſſim audit: καὶ σὺ γὰρ αὐτὸν πολὺ μικρυτέροις τούτων δωλισμασιν εἷλες, quod ipſe multo abiectius adulatus eſſet populo.

Phaſelitarum ſacrificium.

Φασηλιτῶν θῦμα, id eſt, Phaſelitarū ſacrificium tanquam vile, citraque ſanguinem. Sordidum, ac tenuem ſumptum hoc adagio ſignificabant. Tradunt enim apud Phaſelitas Pamphiliæ gentem moris eſſe, vt piſciculi ſalſi diis ſacrificentur. Auctor Zenodotus. Eudemius item ſcribit, eos Capro deo ſalſamentis rem diuinam facere, eiusque rei teſtem citat Callimachum. Finitimum eſt illi, Sine fumo ſacrum.

Peius Babys tibia canit.

Κάκιον βάβυς αὐλεῖ, id eſt, Peius Babys cantat. Hoc adagium iaci conſueuit in eos, quorum exercitatio ſemper vergit in peius. Quod genus ſunt oratores quidam, qui quo diutius dicunt, hoc dicūt indoctius. Refertur autem ad huiuſmodi fabulā. Ferunt Babym fratrem fuiſſe Marſyæ, qui non veritus eſt ipſum Apollinem ad canendi certamen euocare. A quo cum eſſet victus, ab eodem ſuſpenſus de pinu ſuſpēſus, excoriatus eſt. Deinde cum Apollo pararet Babym quoque perdere, interceſſit Pallas, admonens hunc vſque adeo infeliciter, & indocte tibiis canere, vt omnino negligendus eſſe videretur, κάκιον, inquiens βάβυς αὐλεῖ, id eſt, Deterius Babys tibiis canit. Quibus verbis cōmotus Apollo Babyn adeo contempſit, vt eum ne ſupplicio quidem dignum exiſtimaret, ſed ſuæ potius inſcitiæ iudicaret relinquendum. Vſurpabitur adagium & per comparationem, vt mentione facta de præceptore indocto, ſi quis de diſcipulo percunctanti, hoc pacto reſpondeat, κάκιον βάβυς αὐλεῖ. Neq; vero repugnamus, ſi quis hoc loco κάκιον, accipiat pro miſerius, vt ſit ſententia, Babym infeliciorem eſſe, dum indocte canēs omnibus eſt ridiculus, quam ſi tolleretur è medio. Meminit huius adagionis Athenæus lib. 14. oſtendens dici ſolitum de iis, qui in dies deterius canerent. Quanquam hic locus apud hunc auctorē deprauatus eſt in vulgatis exemplaribus, ni fallimur. Sic enim legimus, καὶ κίων ἢ βάβυς αὐλεῖ, id eſt, Et Cyon, aut Babys canit. Erroris anſam præbuit, quod paulo ante commemorans ineptos tibicines, quos Hipponax iambographus laceraſſet, nominauit. Cionem, Codulum, & Babyn. In collectaneis, quæ excudit Aldus, reperitur, τὸν βάβου χορόν, id eſt, Babys chorum, pro indocta, parumque modulata cantione, & fabulam adſcriptam huiuſmodi. Mæandro fluuio duo fuere filii, quorum Babys ſolitus eſt vnica tibia canere, Marſyas duabus Phrygio more. Cum autem ſuum vterque chorum haberet, & Babys inſcite tractaret tibiam, frater eo inſolentiæ ſublatus eſt, vt Apollinem quoque præ ſe contemneret, à quo cum eſſet excoriatus, iamque Babyi ſimilis pœna pararetur, Palladis interuentu exemtus eſt ſupplicio. Verum ſuſpicamur ſcripturam eſſe deprauatā, ac legendum eſſe τοῦ βάβυος χεῖρον, vt idem ſit cum eo quod modo retulimus.

Cercopum cætus.

Ἀγορὰ κερκώπων, id eſt, Cœtus Cercopum, de conciliabulo, conuentuq; verſutorum, & improborum hominū dicebatur. Narrant enim, Cercopes quoſ-

quoſdam in Epheſo fuiſſe, notæ fraudulentiæ viros, qui ſuis dolis conati ſint ipſi Ioui imponere. Hos admonuerat mater, ne in Melampygum inciderent, id quod euenit. Nã poſt ab Hercule vincti ſunt iuſſu Omphales. Quidam aiunt, quoſdam ob impoſturas, & malas artes, κέρκωπας, quaſi caudatos appellatos fuiſſe apud Epheſios, atque Athenienſes, vt idem ſit ſenſus huius adagionis, & illius cuius alibi meminimus, λύκου δεκάς. Torquet hoc conuitium Aeſchines in Demoſthenẽ: ὅτι μὲν οὖν ἦν ποθ' ὁ κέρκωψ, ἢ τὸ καλούμενον παιπάλημα, ἢ τὸ παλίμβολον, ἢ τὰ τοιαῦτα ῥήματα, οὐκ ᾔδειν πρότερον. νυνὶ δὲ ἐξηγητὴν τοῦτον λαβὼν τῆς πάσης κακοηθείας μεμάθηκα. i. Aliquãdo fuiſſe cercopem, aut quod dicitur pæpalema, aut palimbolum ante hac neſciebam. Nunc vero nactus hunc omnis malitiæ expoſitorem, didici. Videntur & illa duo verba pæpalema, & palimbolum fuiſſe iactata vulgo. Heſychius indicat παιπάλημα dictum hominem ποικίλον ἐν κακίᾳ id eſt varium in malitia: dictũ apparet à πάλλω, quod eſt moueo, & παι ſyllaba per conduplicationẽ adiecta eſt, cuius futurum παλῶ. & παιπαλᾶν eſt circumſpicere, ac ſcrutari, nihilq; non tentare. Rurſus παιπάλη, ſubtiliſſima pars frumenti cribro excuſſi. Concuſſione fit vtrumque, ſortitio, & frumenti purgatio. Vnde πάλος, ſors, & πάλη farina. Proinde qui ſe vertunt in omnia, pæpalematis ſcommate notati videntur, ſimul alluſum ſuſpicamur ad uoces. Nã παῖς puerum ſonat, & παλεύω venor, ſiue in retia duco. Idem exponit multis verbis quid ſit παλίμβολον, nimirum hominem, qui ſibi minime conſtat, ſed facile in diuerſum reuoluitur. Suſpicamur cõuitium ſumptum ab inſtrumentis ſic arte confectis, vt facile recurrant in diuerſum, atque hinc detortum in hominem lubricæ fidei.

Ceruinus vir.

Ἐλάφειος ἀνήρ, id eſt, Ceruinus vir, olim dicebatur formidoloſus, & fugę fidens magis, quam viribus. Ceruus enim animal curſu perniciſſimum, & in venatu pedibus ſibi quærit ſalutẽ. Vnde apud Homerum Iliados primo Achilles, vt vir fortis, Agamemnoni, velut imbelli, & ignauo conuitium facit ad hunc modum:

> Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο.

Obijcit illi temulentiam, impudentiam in occupandis aliorum prę-mijs, & cor ceruinum, quod ad congreſſum timidus eſſet. Ariſtoteles libro De natura animantiũ nono tradit, ceruo natiuam quandam ineſſe prudentiam, vt quod viribus tueri nõ poteſt, id efficiat ingenio: parere enim iuxta ſemitas, quo videlicet tutior ſit à belluis propter hominum frequentiam. Deinde poſteaquam peperit inuolucrum ſtatim exedit, ne deprehendatur: præterea hinulum ducens in ſtabula monſtrat, ac conſuefacit quo debeat refugere, ſi quod immineat periculum, id ait ſaxum eſſe abruptum.

Cercopiſſare.

Κερκωπίζειν, id eſt, Cercopiſſare dicuntur, vel qui laſciuiunt, aut qui adulantur. Metaphora ducta ab animantibus, quæ mota cauda adblandiũtur, vt Chryſippo placet, Suida teſte: vel qui moleſti ſunt, obturbantque, & obſtrepunt, vt vox deflexa ſit à Cercopibus illis Lydijs, quos Hercules, quod ſibi cum Omphale cubanti, petulantius obturbarent, amicæ iuſſu

Iuſſu vinctos de claua ſuſpēdit, quēadmodum retulimus in adagio: Ne in Melampygum incidas.

Vale carum lumen.

Χαῖρε φίλον φῶς, id eſt, Vale gratum lumen. Hoc apparet vulgo dici ſolitum, quoties extingueretur lucerna. Referunt autem ad fabulam, nō admodum caſtam, ſed docendi cauſa referendam tamen. Narrant enim anum quampiam, cum nuda libidinari pararet, extinxiſſe lucernam, ne rugæ, ſitusque corporis offenderet, & extinguentem dixiſſe, χαῖρε φίλον φῶς, id eſt. Vale amicum lumen. Quæ quidem verba ſuſpicamur hoc magis in vulgi iocum abiiſſe, quod iiſdem vtantur in tragœdiis exituri è vita, velut Polyxena in Hecuba Euripidis, Iphigenia in ſui nominis fabula, Alceſtis, Electra, alięq; complures. Tametſi Plutarchus Conuiuialium quæſtiuncularum, Decad 7. proble. 5. indicat dictum a quodam, qui amicæ prodeunti in conſpectum, cum ipſe vino, opinamur, cæcutiret, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς. Poterit ad varios vſus accommodari parœmia. Siue cū nos ſignificamus licentius agere velle. Nox autem tegit omne dedecus, & quoniam iuxta Naſonem, pudore vacat, accommoda videtur inhoneſtis, ac flagitioſis actionibus, quas eo Lucianus νυκτεπελιάς appellat. Huc alluſit Ariſtophanes in Concionatricibus, cum mulierem volentē deiicere aluum, ita loquentem facit.

Ἦ πανταχοῦ τοι νυκτός ἐστιν ἐν καλῷ.

id eſt,

An vero vbiq; eſt hoc honeſtum noctibus.

Siue cum relinquimus amicum, aut rem interius adamatam. Siue cū innuimus mulierem iam marcida forma, quæq; non poſſit niſi per tenebras adamari, χαῖρε φίλον φῶς. Aut cum ſignificabimus nobis periſſe rē longe cariſſimam. Siquidem diuus Ambroſius in homiliis, quas cōſcripſit in Euangelium Lucæ, refert ad huiuſmodi fabulam: Theotimo cuipiam, cum graui morbo oculorum laboraret, medici interminati fuerant, ne cum vxore rem haberet: ſi faceret, prorſus cæcitatem imminere: Verum is libidinis impatiens, nō potuit ſibi temperare, quin vxorē amplecteretur. Itaque cum iam medio Veneris calore ferueret, & in mentē veniſſet medicorum interdictum, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς, id eſt, Vale amicum lumen. Nimirum intelligēs ſe voluptatem eam perbreuem oculorum diſpendio emiſſe. Similis eſt apud Martialem fabula de Phrygē quodam luſco bibone, cui cum interdictum eſſet a medicis, ne biberet vinum, alioqui nihil viſurum, protinus admotis poculis:

Valebis, oculo inquit, exitum requiris?

Vinum Phryx, oculus bibit venenum.

Veniat hoſpes quisquis profuturus eſt.

Ξεῖνος ἔλθοι ὅστις ὀνήσει. id eſt,

Veniat qui proderit hoſpes.

Theopompus, citante Zenodoto, ſcribit hoc adagium ex Philippi regis apophthegmate profectum eſſe. Nā is, vbi Theſſalorum ciuitatē ſubuertiſſet, & hoſpites, quos inibi reperit, diuendidiſſet, per iocum dicebat:

Ξεῖνος ἔλθει ὅστις ὀνήσει.

Videtur ex oraculo, aut poeta quopiam ſumptū. Eſt enim hemiſtichiū carminis heroici. Admonet adagiū, eorū demum adventum eſſe gratum, qui commodi quippiam afferunt.

Digitized by Google

Ouidius:

Ipſe licet venias Muſis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Obolum reperit Parnœtes.

Ὀβολὸν εὗρε παρνοίτης, id eſt, Reperit obolum Parnœtes. Accommodari poterit ad illos, qui nouum aliquod excogitarunt præmium, quo illectent. Natum aiunt à Calliſtrato Athenienſium Reipublicæ principe, cui cognomen additum Parnœtes. Is enim inſtituit, vt in iudiciis & concionibus nummuli quidam diſtribuerentur. Quam rem Comicorum inſectatio vertit in proverbium.

Aperta muſarum ianua.

Ἀνεῳγμέναι μουσῶν θύραι, id eſt, Apertæ Muſarum ianuæ. Hoc adagio cōueniet vti, quoties aliquem facili, prompteque ingenio ſignificamus, & in percipiendis optimis diſciplinis celerem, quaſi Muſis fauentibus, & haud grauatim ſuppeditantibus. E diuerſo, qui tardiores ſunt, clauſis Muſarum ianuis diſcere dici poterunt. Aut ſi quando dicemus, non oportere celare doctrinam Muſarum munus, ſed candide, citraq; inuidiam impertire, tanquam lumen de lumine ſuppeditantes. Refertur à Zenod.

Martis campus.

Ἄρεος πεδίον, id eſt, Martis campus. Suidas ex Alexandridis Piſandro citat. In eos torquebatur, qui militati confidentia præditi viderentur, quique rem vi, non iudicio gererent. Non doctis dictis, ſed pugnis. Non ex iure manu conſertum, ſed improbis clamoribus. Et quibus ius eſt in armis; quos Heſiodus eleganter cōpoſita voce χειροδίκας vocat. Cæterū in quo quis valet, id Græci campum illius vocant.

Argenteis haſtis pugnare.

Ἀργυρέαις λόγχαις μάχεσθαι, id eſt, Argenteis haſtis pugnare dicuntur, qui cum negocium alio pacto confici nequit, muneribus & largitione perficiunt. Nihil autem tam arduum, quod pecunia non explicetur. Quemadmodum eleganter dictum eſt à M. Tullio actione in Verrem 2. Nihil eſſe tam ſanctum, quod non violari, nihil tam munitum quod non expugnari pecunia poſſit. Ortam aiunt parœmiam ab oraculo quodam Apollinis Pythii, qui Philippo regi cōſulenti, quo pacto poſſet victoria potiri, reſponderit ad hunc modum.

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα νικήσεις. id eſt,

Argenteis pugna telis, atq; omnia vinces.

Videlicet innuens, vt quoſdam largitionibus ad proditionem ſolicitaret, atq; ita cōſecuturum, quæ vellet.

Archytæ crepitaculum.

Ἀρχύτου πλαταγή, id eſt, Architæ crepitaculum. In hominem vehemēter garrulum, & obſtreperū iaciebatur. Archytas, crepitaculi genus æreū excogitauit, quod pueris luſitantibus daretur, ne quid interim ex vaſis domeſticis contingerent. Quemadmodum docet Ariſt. 8. lib. Politicorum. Suidas indicat Archytam fuiſſe Pythagoricum Empedoclis præceptorem. Quamquam huius nominis referūtur aliquot, tamen conſentaneū eſt hunc Tarentinum philoſophum eius organi fuiſſe opificem, vtpote qui fertur in mechanicis mire præcelluiſſe. Cuius & columba lignea celebratur, ita ratione mathematica librata, vti volaret. Quamquam Diogenes Laertius in huius vita teſtatur, huius nominis & architectum fuiſſe quendam, qui librum quoque con-

conſcripſerit de machina. Columbæ meminit & Aulus Gellius li. 10. c. 12. ex auctoritate Phauorini tribuens inuentum hoc Archytæ philoſopho. Sed vtriuscunque fuit inuentum, cõſentaneum eſt huiusmodi quoddam organum fuiſſe, quod ſuapte ſponte ſonaret. Vnde non abſurde torquebitur in eos, qui naturę vitio, quouis loco, quauis de re, & apud quosuis, quoduis garriunt, quos Gręci λάλους, ἀμετροεπεῖς, ἀκριτομύθους, & πολυμύθους appellant, Latini garrulos, locutuleios, rabulas, blaterones & linguaces: In quos Eupolis ſcite:

Λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν.

id eſt,

Ad garriendum pracipuus, & optimus,
Verum ad loquendum nemo minus idoneus.

Nec inſcite Epicharmus,

Οὐ λέγειν δεινὸς, ἀλλὰ σιγᾶν ἀδύνατος.

id eſt,

Nihil valebat eloquendi viribus,
Verum ſilendi habebat impotentiã.

Habebatur ſimile quiddam & apud Romanos, Citeriam appellabant. Erat ea effigies quædam arguta, & loquax, quæ ridiculi gratia in pompa vehi ſolita ſit. Vnde M. Cato in M. Cecilium: Quid ergo dicerem amplius, quem ego deniq; credo in põpa vectitatum iri, ludis pro Citeria, ac ſpectatoribus ſermocinaturum? Ergo proverbii ſpeciem habebunt orationes huiusmodi, Citeria loquacior, & præ hoc mutam dicas Citeriam, & vnus cũ multis Citeriis certare poſſit.

Aratro iacularis.

Ἀρότρῳ ἀκοντίζειν, id eſt, Aratro iaculari dicuntur, qui quippiam incircumſpecte faciunt, haud proſpicientes quid ſit in poſterum euenturum, aut qui ſuo magno incommodo conantur alterum lædere. Quisquis enim iacto aratro petit alium, is quo morem gerat iræ, ſemet re neceſſaria priuat, cuius vſum paulo poſt ſit deſideraturus. Recenſetur à Diogeniano. Translatum videri poteſt a belli temporibus, quibus vomeres, marræ & ſarcula, reliquaque agriculationis arma, in Martia diffinguntur arma. Plutarchus in commentario: περὶ τῆς εὐθυμίας vſurpat, veluti de re vehemẽter abſurda, οὐδὲ γὰρ ὁ τοξεύειν ἀρότρῳ βουλόμενος, καὶ τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, δυστυχής ἐστιν, id eſt, Neque enim is, qui vult aratro iaculari, & boue leporem venari, eſt infortunatus.

Atticus moriens porrigit manum.

Ἀττικὸς ὑπέχει τὴν χεῖρα κἂν ἀποθνήσκων, id eſt, Atticus porrigit manum, etiam cum moritur. Huic adagio locum fecit Athenienſiũ in munerib. captãdis & aucupandis lucris inſatiata cupiditas. Vnde & apud Ariſtophanem frequens iocus in τοὺς δωροδοκοῦντας. Auctor Diogenianus.

Argi collis.

Ἄργους λόφος, id eſt, Argi collis. Vbi quis ingentibus malis eſſet implicitus. Poteſt accommodari, vel ad locum vel ad negocium variis obnoxium calamitatibus. Natum aiunt à colle quodam, cui cognomen Argi, frequentibus homicidiis ac latrociniis infami.

Aſinus eſuriens fuſtem negligit.

Ὄνος πεινῶν ῥοπάλου ἀμελεῖ, id eſt, Aſinus eſuriens fuſtem negligit. In eos congruit, qui ventris, cõpendiiue gratia, quamuis contumeliam perferunt. Refert Ariſtoteles in lib. Moralium 3. ἐπεὶ οὕτω γε καὶ οἱ ὄνοι ἄνδρειοι ἂν εἶεν πεινῶντες, τυπτόμενοι γὰρ οὐκ ἀφίστανται τῆς νομῆς, i. Nam iſto pacto & aſi-

Digitized by Google

ni cum eſuriunt eſſent fortes, quod licet verberentur, non diſcedunt tamen à pabulo. Negans fortem eſſe cenſendum, qui quouis pacto tolleret incommoda. Alioquin aſinos lõge fortiſſimos futuros, qui dum eſuriunt, nullis verberibus a pabulo dimoueri queunt. Apparet ex Homero ſumptum, qui ſane quam eleganter deſcribit aſininam patiẽtiam Iliados λ.

Ὡς δ' ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραν ἰὼν ἐβιήσατο παῖδας
Νωθὴς, ᾧ δὴ πολλὰ περὶ ῥόπαλ' ἀμφὶς ἐάγη,
Κείρει τ' εἰσελθὼν βαθὺ λήϊον, οἱ δέ τε παῖδες
Τύπτουσιν ῥοπάλοισι, βίη δέ τε νηπίη αὐτῶν,
Σπουδῇ τ' ἐξήλασσαν ἐπεί τ' ἐκορέσσατο φορβῆς. id eſt,

Vt cum per ſegetes ignauus tranſit aſellus
Inuitis pueris, cui multus tergora circum
Iam crepuit fuſtis, neq; ſegnius ille profundam
Ingreditur ſegetem, pueri ſed fuſtibus illum
Cædentes ſtudio, tandem ac puerilibus aruo
Viribus eiiciunt, vbi paſtu expleuerit aluum.

Aut cucurbitæ florem, aut cucurbitam.

Ἢ κρίνον, ἢ κολοκύντην, id eſt, Aut florem, aut cucurbitam. Id perinde valet quaſi dicas: Aut mortem, aut vitam, aut lucrum, aut damnum, aut victoriam, aut contra. Græci cucurbitæ florem κρίνον appellant. Incertum autem vtrum mox euaneſcat, an cucurbitam ſit pariturus. Proinde per florem, mortem, aut fruſtratam ſpem ſignificabant, per cucurbitã vitalem. Diphilus apud Zenodotum: ἐν ἡμέραις αὐτὸς ἑπτὰ σοι γέρων θέλω παρασχεῖν κολοκύντην ἢ κρίνον, id eſt, Ipſe tibi ſenex intra 7. dies exhibere volo cucurbitam, aut crinon, id eſt, poſſum efficere, vt aut recte valeas, aut moriaris. Huic non diſſimile eſt illud, quod apud Homer. Odyſ. δ. dicit ſpectrũ apparẽs Penelopæ dormiẽti:

Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε, κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν. id eſt,

Is ſupereſt, aut interiit. Nam vera loquendum eſt.

Et quod ad huius imitationem Horatianus dixit Tireſias:

O Laertiade, quidquid dicam, aut erit, aut non.

Nuda gratia.

Αἱ χάριτες γυμναί, id eſt, Gratiæ nudæ. Admonet adagium, vt candide ac benigniter impertiamus amicis. Aut ne quid inter amicos fictum aut fucatum, verum nuda, ſimpliciaque omnia. Nam poetæ tres fingunt charites, id eſt, gratias, humanitatis, & benevolentiæ præſides. Hora. in Od.

Gratia cum nymphis, geminisq; ſororibus audet
Ducere nuda choros. Idem alibi:
Et ſolutis gratia Zonis.

Sunt qui parœmiam ad ingratos referant, quod ab iis gratiæ veluti diſpolientur, dum ſemper auferunt beneficii quippiam, nihil rependunt. Itaque conveniet in illos, qui ſua benignitate rediguntur ad inopiam largientes amicis quidquid nacti fuerint.

Crobyli iugum.

Κρωβύλου ζεῦγος, id eſt, Crobyli iugum. De ſocietate duorum pari improbitate dici conſueuit, vt de quibus eſt in Epigrammatis Martialis libro 8.

Vxor

Digitized by Google

Vxor peſſima, peſſimus maritus.
Miror non bene conuenire vobis.

Ductum prouerbium a Crobylo lenone quodam omnium ſceleſtiſſimo. Is duo ſcorta domi alebat, quorum lenociniis quam plurimos adoleſcentes in perniciem alliciebat, nec his contentus, eoſdem illectos furto compilabat. Vnde Crobyli iugum dictum, vel quod digni viderentur, qui tanquam pares improbitate cũ hoc copulari deberent, vel quod iugum, id eſt par ſcortorũ aleret domi.

Mylus omnia audiens.

Μύλος πάντ' ἀκούων, id eſt, Mylus omnia auſcultans. Dici ſolitum, vbi quis ſe diſſimularet audire fingeretq; ſurditatem, cum omnia tamen auribus curioſis captaret, auſcultaretq;. Tractum videtur a mola, vnde exploratores obſeruare ſoleant quæ fierent, nam μύλος molam ſonat Græcis, aut Myli curioſi cuiuſpiam moribus. Zenodotus teſtis eſt, Cratinũ hoc vſum adagio in Cleobulinis. Heſychius indicat Mylon fuiſſe poetam quempiam Comicum, præterea piſcis eſſe nomen, mullum opinamur ſentiens. Ad hæc μύλλος Græcis ſignificare, curuum, obliquum ac diſtortum. Scribit enim duplici λλ. De carcini Strobilis dictum eſt alias. Habent autem principes quidam & hoc ſycophantarum genus, qui ſe fingũt ſurdos ac mutos, quo magis audita referant.

Nos decem Rhodienſes, decem naues.

Ἡμεῖς δέκα ῥόδιοι δέκα νῆες, id eſt, Nos decem Rhodienſes, decem naues. In eos torquendum, qui nimium ſuis tribuunt viribus. Natum videtur à dicto Thraſonis cuiuſpiam, qui 10. homines, 10. nauib. oppoſuerit. Niſi malumus ad Homericũ illud referre.

Τληπόλεμος δ' ἡρακλείδης ἠΰς τε μέγας τε
Ἐκ ῥόδου ἐννέα νῆας ἄγεν ῥοδίων ἀγερώχων. id eſt,

Tlepolemusq; Heraclides, magnusq; bonusq;
Ter ternas naues Rhodiis præſtantibus aptas
E Rhodo egit.

Obliquus curſus.

Κάμπιμος δρόμος, id eſt, Obliquus curſus. Quoties res arte ac diſſimulanter agitur. Aut quoties aliud præ nobis ferentes alio tendimus, & cuniculis atq; ambagibus quibuſdam pergimus ad id, quod aſſequi conamur. Sumptum adagium à genere quodam curſus, qui κάμπιμος dictus eſt, propterea quod anfractibus certis ac flexibus perageretur. Vt in aliis impetus, & celeritas plurimum valuerit, in hoc ars & ratio plus habuerit momenti. Huiuſmodi curſus genus deſcribit Virgilius lib. 5.

Olli diſcurrere pares, atq; agmina terni
Diductis ſoluere choris, rurſusq; vocati
Conuertere vias, infeſtaq; tela tulere,
Inde alios ineunt curſus, aliosq; recurſus.

Ac paulo poſt:

Vt quondam Creta fertur labyrinthus in alta
Parietibus textum cæcis iter, ancipitemq;
Mille viis habuiſſe dolum, qua ſigna ſequendi
Falleret indeprehenſus, & irremeabilis error.

Poteſt & a nauigantibus traductum videri, cum reflantibus ventis, tranſuerſim nauigant.

Ne Iupiter quidem omnibus placet.

Theognis in ſententiis:

Οὐ γὰρ ὁ Ζεὺς
Οὐθ' ὕων πάντεσσ' ἁνδάνει, οὔτ' ἀνέχων. id eſt,
Neque Iuppiter ipſe,
Siue pluat, ſeu nō, vnicuiq; placet.

Hodieq; vulgo dicunt, neminem Inueniri, qui ſatisfaciat omnib. Nam aliis alia probantur. Et:

Tres mihi conuiuæ prope diſſentire videntur:
Poſcētes vario multum diuerſa palato.

Pindarus in Olympiorum 8.

Τερπνὸν δ' ἐν ἀνθρώποις ἴσον ἔσσεται οὐδέν. id eſt,

Inter homines nihil erit æque iucundū, videlicet quod alios alia delectant, & ſuum cuiq; pulchrum eſt.

Non perſuadebis, ne ſi perſuaſeris quidem.

Οὐ γὰρ πείσῃς, οὐδ' ἂν πείσῃς. id eſt,
Haud etenim perſuaſeris vnquam.

Nec ſi etiam perſuaſeris iſtud, prouerbiali ſchemate dictum ab Ariſtophane. Eſt autem hyperbolæ genus, qua ſignificamus tanquam *ἀδυνατώτατον* ἦ. Perinde quaſi dicas: Non credam, etiamſi videro.

Nouit hæc Pylæa, & Tyttygias.

Οἶδέ τε πυλαῖα ταῦτα, καὶ τυττυγίας. i.
Hæc & Pylea nouit, & Tyttygias.

Hoc velut ænigmate veteres innuebant, opes malis artibus quæſitas. Tyttygias plagiarius quiſpiam fuit, qui ſeruos, & res alienas, quas furto ſuſtulerat, in Pylæa, is eſt Arcadiæ locus, venditare conſueuit, atque hoc quæſtu diues euaſit. Auctor Zenodotus.

Polycrates matrem paſcit.

Πολυκράτης μητέρα τιμᾷ, id eſt, Polycrates matrem paſcit. Hoc adagium ex hiſtoria petunt, narrantes Polycratem Samiorum tyrannum, matres militū, qui in bello interiſſent, recenſuiſſe, eaſq; locupletioribus ciuibus nutriendas tradidiſſe, vnamq; his commendantem verbis *σοὶ ταύτην μητέρα δίδωμι*, id eſt, Hanc tibi do matrem. Vſum prouerbii nō adſcribit Zenodotus, proinde liberum eſt vnicuiq; coniicere, cui ſententiæ rectiſſime poſſit accommodari. Putamus non incommode poſſe vſurpari, quoties aliquis in commēdandis amicis eſt benignior, officioſiorque. Aut vbi quis alieno ſumptu de quopiam bene mereri ſtudet, ita vt aliis nūmos impendentib. ipſe præter officioſa quædā verba nihil inſumat.

Teipſam laudas.

Σαυτὴν ἐπαινεῖς, i. Laudas te ipſam, Hemiſtichium iambicum, quod accinitur, vbi quis ſeſe laudat, ſuiq; tibicinem agit. Plene ſic effertur:

Σαυτὴν ἐπαινεῖς ὥσπερ Ἀστυδάμας γύναι. id eſt,
Laudas teipſam mulier Aſtydamæ in modum.

Aſtydamas hiſtrio quiſpiam fuit Morſimi filius. Huic ſtatua in theatro ponenda decreta fuerat, quod in agendo Parthenæum ſeſe gnauiter, ac ſcite geſſiſſet. Itaque titulum ipſe conſcripſit, in quo ſuas laudes complectebatur, cumque in concionem attulit, vt approbatus adderetur ſtatuæ. Verum ſuffragiis populi decretum, ne moleſtus ille titulus inſcriberetur. Ea res primum comœdiæ iocis agitata, poſt in prouerbium abiit. Ita nunc quoque non infacete vulgus dictitat, malignos eſſe vicinos illi, qui ipſe laudator ſui fuerit. Recenſetur à Zenodoto. Titulus quem

Digitized by Google

quem Aſtydamas ſtatuæ ſuæ inſcripſit, extat etiamnum apud Suidam:

Εἴθ' ἐγὼ ἐν κείνοις γενόμην, ἢ κεῖνοι ἅμ' ἡμῖν,
Οἱ γλώσσης τερπνῆς πρῶτα δοκοῦσι φέρειν,
Ὡς ἐπ' ἀληθείης ἐκρίθην ἀφεθεὶς παράμιλλος·
Νῦν δὲ χρόνῳ προέχουσ' οἷς φθόνος οὐχ ἕπεται.

Eos verſus eleganter Latinos reddidit Conradus Goclenius, linguæ Latinæ publicus olim profeſſor in Academia Louanienſi, iuuenis vtriuſque linguæ ad vnguem doctus, & in vtroq; ſcribendi genere mirificus artifex, ſiue proſam orationem malis, ſiue carmen. Subſcribere viſum eſt:

Vixiſſent vtinam mecum illi, aut inter ego illos,
Quos penes eſt linguæ ſuauiloquentis honos.
Præmia prima equidem citra certamen haberem,
Nunc adimunt, in quos nil habet inuidia.

Vſurpauit & Iulianus in epiſtola quadam ad Baſiliũ: *ἐπῄνεσα γὰρ ἐμαυτὸν ὥσπερ Ἀστυδάμας*, id eſt, Laudaui meipſum vt Aſtydamas.

Syrbenæ chorus.

Συρβηνέων χορὸς, i. Syrbenæ chorus. De choreis incompoſitis, ac tumultuoſis olim dictitatum. Nam *σύρβη*, quidam vocem exiſtimant, qua ſubulci erga ſues vtũtur, vnde & *σύρβα* pro tumultu abutuntur. Cæterum Heſychius interpretatur, *σύρβα· μετὰ θορύβου*. Idem mox addit *σύρβη* Græcis ſonare thecam fiſtularem, vnde *συρβηνεὺς* dicatur tibicen, ac tumultuoſus. Vſurpat Athenæus libro 15. *Ἐπεὶ θόρυβος κατεῖχε τὸ συμπόσιον, ἔφη, τίς οὗτος ὁ συρβηναίων χορὸς*, id eſt, Cum conuiuium eſſet plenum tumultus. Quis, inquit, iſte Syrbenæorum chorus? Sic enim conſtanter refert hanc vocem Athenæus. Vſurpat idem pagina eiuſdem libri proxima: & aliquanto poſt ex Clearcho docet, quis ſit *συρβηναίων χορὸς*, videlicet in quo quiſque quod ſibi viſum fuerit, canat, nec auſcultet, quid præſcribit is, qui choro præſidet, quique docet quemadmodum oportet canere. Ducta videt͞ metaphora a diſſono illo porcorum grunnitu. Non intempeſtiue dicetur in homines inter ſe diſcordes, & querulos, aut vbi offendet aures imperitorum cantorum ſymphonia diſcors.

Heſiodi ſenecta.

Ἡσιόδειον γῆρας, id eſt, Heſiodia ſenecta. Longæuus, viuaxque ſic appellabatur. Fertur enim de Heſiodi longæuitate Pindari epigramma quoddam huiuſmodi.

Χαῖρε δὶς ἡβήσας, καὶ δὶς τάφου ἀντιβολήσας
Ἡσίοδ' ἀνθρώποις μέτρον ἔχων σοφίης.

Quod autem ait, eum bis pubuiſſe, ſignificat, extremam ſenectã, quaſi pueritiam referentem, iuxta prouerbium quod alibi retulimus, *δὶς παῖδες οἱ γέροντες*. Porro quod bis ſepultum, alludit ad hiſtoriam, cuius meminit Plutarchus in Cõuiuio ſeptem ſapientum. Cum ob ſuſpicionẽ interfectus eſſet in Locris, & cadauer eius abiectũ in mare, Delphinorum agmen illud exceptũ, in Rhium expoſuit. Illic cum Locrenſes ſacrum ex more peragerent, & recens Heſiodi cadauer agnoſcerent, rebus omnibus omiſſis, cædis auctores veſtigarunt: eos comprehenſos, viuos in mare præcipitarunt, ac domos incenderunt. Heſiodum in Nemeo ſepelie-

pelierunt. Sed occultant ſepulchrum propter Orchomenios, qui moniti oraculo, conabantur viri reliquias apud ſe ſeruare. Vnde conſentaneum eſt quemadmodum Homeri natiuitatem permultæ vrbes ſibi vendicãt, ita Nemeos ſimul & Orchomenios Heſiodi ſepulchrũ ſibi aſſerere. Niſi ſepultum ſemel accipere malumus, cum in mare proiectus eſſet. Proinde videto lector, ne pro ἀντιβολήσας legendum ſit ἀντιποιήσας, quod paternum admittit caſum, cum ſignificat conſequi, aut nanciſci.

Lotum guſtauit.

Λωτοῦ ἔφαγες, id eſt, Lotum guſtaſti, de iis dicebatur, qui diutius in peregrinis regionibus hærerent, velut obliti reditus. Neq; inconcinne dixeris in eos, qui ſimulatq; ſemel voluptatem inhoneſtam deguſtarint, ad priſtina ſtudia reuocari non queunt. Sumptum à fabula Lotophagorum, de quibus meminit Homerus Odyſſeæ lib. 9. narrans quemadmodum Vlyſſis ſocii guſtata apud Lotophagos populos herba loto, redire ad nauim noluerint, niſi verberibus adacti:

Ἀλλά σφι δόσαν λωτοῖο πάσασθαι.
Τῶν δ' ὅτις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπὸν,
Οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι.
Ἀλλ' αὐτοῦ βούλοντο μετ' ἀνδράσι λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι, μενέμεν, νόστου τε λαθέσθαι. id eſt,

Verum illis lotum deguſtãdum exhibuere.
Aſt horum quiſquis loti guſtarat amicum
Et ſuauem fructum, neque nuntia protinus illi
Vlla remittere cura, nec ipſe redire ſtudebat.
Verum inibi cum Lotophagis remanere volebant.
Obliti reditus, carpturi germina loti.

Eſt autem Lotus, quam eandem celtim dici docet Dioſcorides libro 1. arbor, de qua Plin. lib. 13. Tam dulcis ibi cibus, vt nomen etiam genti, terræque dederit, nimis hoſpitali, aduenarum obliuione patriæ. Eſt & herba eiuſdem nominis gratiſſima & ipſa palato, de qua permulta Theophraſtus libro De plantis quarto, capite nono. Reperimus & hoc prouerbium in collectaneis cuiuſdam recentioris, quod quoniam videbatur haud illepidum adſcripſimus,

Ex ore lupi.

Ἐκ λύκου στόματος, id eſt, E lupi rictu, vbi res quæpiam præter ſpem recipitur, quæ iam plane periiſſe videbatur, veluti cum pecunia erepta à prædonibus, aut rapaci tyranno, aliquo inopinato caſu recuperatur. Solent enim ſic recepta eſſe gratiora. Sic Flaccus in Odis: Vel hœdus ereptus lupo. Nota metaphora. Natum videtur ab Æſopica fabella, quæ narrat gruem, cum ſtipulata mercedẽ os, quod lupi gutturi inhæſerat, immiſſo capite eduxiſſet, præmium exigẽtem irriſam à lupo fuiſſe, cum is diceret, abunde magnum eſſe premium perſolutum, quod ex ore lupi caput incolume retuliſſet.

Boni viri lacrymabiles.

Ἀγαθοὶ δ' ἀριδάκρυες ἄνδρες.
id eſt,
At quiſquis probus, is multum lacrymabilis eſt vir.

De iis dicebatur, qui facile cõmouerentur

uerentur ad miſericordiam, ac precibus flecterentur. Nam illacrymaſſe dicunt, qui miſereſcunt. Ouidius:

-Quibus poſſint illacrymaſſe feræ.

Proinde Horatius Plutonē, quod nullis flectatur precibus, illacrymabilem appellat:

Nō ſi trecenis, quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris.

Et Dido Virgiliana Æneæ duriciem incuſans,

Num fletu ingemuit noſtro? nū lumina flexit?
Nū lacrymas victus dedit, aut miſeratus amantem eſt?

Poteſt & ad Heraclytum referri, res humanas perpetuo fletu ꝓſequi ſolitum. Contra duros, & inexorabiles, adamantinos, ferreos, & corneis fibris dicimus. Licebit & huc detorquere, quod boni fere cū paupertate rem habent, multaque coguntur perpeti. Adagium recenſetur à Zenodoto.

Bocchyris.

Βάκχυεις ſeu βόκχυεις, nam vtrūque reperitur. Plutarch. in vita Demetrii, Bocchorem vocat, indicans exactum iudicium, βοκχόρεως κρίσιν appellari ſolere. Rex quidam fuit Ægyptiorum, adeo notæ, & incorruptæ in iudicandis litibus iuſtitiæ, vt vulgo ſi quem magnopere iuſtum, & integrum ſignificare vellet, Bocchyrim appellarent, perinde quaſi Rhadamantum dicas, aut Minoem. Plutarchus in commentario De vitioſa taciturnitate teſtatur, fabulam de hoc iactatam fuiſſe, quod eſſet cum natura grauis, & auſterus, Iſis illi aſpidem immittere ſolita ſit, quæ capiti circūuoluta, ſuperbe hominem inumbraret, vt oſtento territus recte iudicaret. Adagium refertur à Suida. Dici poteſt & de iis, qui non temere de re quapiam pronunciant. Negant enim hunc regem ſolere ſententiam ferre, niſi de cauſa iam comperta, & certis argumentis deprehenſa, & tamen huius Bacchyris iudiciū quoddam reprehenſum fuit a meretrice Lamia. Adoleſcens quidam in Ægypto deperibat amore Theonidis meretriculæ. At illa pro nocte mercedem ingentem poſtulabat. Interim euenit, vt adoleſcens noctu ſomniaret ſe rem habere cum Theonide. Eo viſo liberatus eſt ab amore, deſiitq; ſcorto moleſtus eſſe. Illa vbi factum reſciuit, appellat adoleſcentem, petit pactam mercedem. Cum non cōueniret, itum eſt ad iudicē Bocchorem. Is cauſa cognita pronunciat, vt adoleſcens tantum pecuniæ afferret in vaſculo, quantum illa poſtulaſſet, eamq; præſente, ac inſpectāte Theonide, huc illucq; manu tenens volueret, & illa interim hæreret vmbræ, quaſi recte ſomnium vmbra penſaretur. At hoc iudicium vt iniquum reprehendit Lamia meretrix. Per ſomnū, inquit, adoleſcens amore coitus liberatus eſt, at vmbra Theonidem non liberauit amore pecuniæ. Hæc Plutarchus in vita Demetrii.

Camelus ſaltat.

Vbi quis indecore quippiam facere conatur, & inuita, ſicut aiunt, Minerua, camelum ſaltare dicebāt. Veluti ſi quis natura ſeuerus, ac tetricus, affectet elegans, ac feſtiuus videri, naturæ, genioque ſuo vim faciens. D. Hieronymus prouerbii nomine citat, torquetq; in Heluidium. Riſimus, inquit, in te prouerbium, Camelū vidimus ſaltitantem. Taxat Hieronymus hominis ineptiam, qui

Digitized by Google

cum à Muſis eſſet alieniſſimus, tamen diſertus haberi vellet.

Canis in vincula.

Κύων ἐπὶ δεσμά, i. Canis in vincula. Dicebatur, vbi quis ſeipſum in ſeruitutem, aut in malũ aliquod iniiceret. A canibus ſumtũ vltro ſe præbentibus vinciendos cibi lenocinio. Auctor Zenodotus. Heſychius indicat in eandem ſententiam dici: βοῦς ἐπὶ δεσμά, id eſt, Bos in vincula.

Chius ad Coum.

Χῖος πρὸς κῷον, i. Chius ad Coum. De comparatione vehementer inæquali dicebatur. Nam in ludo talorum iactus, qui Chius dicebatur, vnioni reſpondebat, Cous ſenioni. Quem Græci Chium dicunt, nos canem vocamus, & quem illi Coum, ſiue ἑξίτην, nos ſenionẽ. Porro quẽadmodum Cous inter felices iactus habebatur, ita Chius fuit inter infelices. Vnde Perſius:

-Quid dexter ſenio ferret
Scire erat in voto, damnoſa canicula quantum
Raderet.

Videtur autem ſenio per ſe felix, infelix haberi ſolere, ſi accederet canis. Sic enim Martialis:

Senio nec noſtrum cum cane quaſſat ebur.

Quod ſi verum eſt, adagium conueniet non ſolum in collationẽ rerum inæqualium, verum etiam pugnantium. Velut ſi quis cõferat plebeium cũ rege, Chius eſt ad Coum: ſi quis adoleſcentem cum ſene, contrarietas eſt, nõ ſolum inæqualitas. Adagii meminerũt Zenodotus, Heſychius, & Suidas, niſi quod Suidas pro ἐν habet ἰνδὸν, pro ἑξ ἕξω. Id vtrum ſcribæ culpa commiſſum ſit, an interior talis pars, & exterior intelligenda ſit, doctis excutiendum relinquimus. Fit autem interim alluſio ad gentes, quarum vtriusque mores nõ caruerint nota, ſed præcipue Chiorum. Ita ſimile fuerit illi: κρὴς πρὸς τὸν κρῆτα.

Lotum guſtauit.

OPTIMVM condimentũ fames. Inter apophthegmata Socratica celebratur. Irridebat hoc dicto luxũ Athenienſium, qui variis cupediis, & operoſis condituris conarentur efficere, vt cibus ſaperet palato, cum id optime præſtet fames condimẽtum vt optimum, ita & viliſſimum. Nihil enim ſuauius edi, quam quod editur ab eſuriente. Manet, hodieq; vulgo tritum prouerbium, famem efficere, vt crudæ etiam fabæ ſaccarum ſapiant. Antiphanes apud Strobæum:

Ἅπαντα ὁ λιμὸς γλυκέα πλὴν αὐτοῦ ποιεῖ. id eſt,
Præter ſeipſam cætera edulcat fames.

Quod fames facit in cibo, idem ſitis facit in potu. Darius enim in fuga cum aquam turbidam bibiſſet, & cadaueribus inquinatam, negauit, ſe vnquam bibiſſe iucundius, nimirum nunquam ſitiens biberat. Eandem ſententiam ſic apud Athenæum lib. 4. effert Xenophon: ἡδὺ μὲν μάζαν, καὶ κάρδαμα φαγεῖν πεινῶντι, ἡδὺ δὲ ὕδωρ ἀρυσάμενον ἐκ ποταμοῦ διψῶντα πιεῖν, id eſt, Dulce eſt mazam, & naſturtium edere eſurienti, dulce eſt ſitienti aquam è fluuio hauſtam bibere. Ibidem refert quiddam non infeſtiuum de Socrate, qui frequenter ad multam veſperam ambulare conſueuit ante ædes ſuas, percontantibus quid illic ageret, Obſonium, inquit, comparo in cœnam. De Diony-

Digitized by Google

Dionyſio, cui faſtidienti nigrum ius, quod in phiditijs apponebatur, coquus reſpondit, non eſſe mirum, cum deeſſent cõdimenta, de palæſtra, curſuque ante cœnam ſentiens, alias nobis dictum eſt. Aut natum à Socrate prouerbium, aut ab illo vſurpatum, quod vulgo ferebatur. M. Tullius in lib. De finibus bonorum 2. Diceret id, quod Socratem, qui voluptatem nullo loco numerat, audio dicentẽ, cibi condimentum eſſe famem, potionis ſitim. Licebit non nihil gratię addere prouerbio, ſi lõgius deflectatur, velut ad literarũ ſtudium, quod eo dulcius eſt, quo vehementius ſitiantur literæ. Et voluptates commendat rarior vſus.

Phani oſtium.

Ἡ Φάνου θύρα, id eſt, Phani oſtium. Id accinebatur, vbi qs fruſtra ſeruaſſet aliquid, veluti ſi cuius vxorem adulterio vitiari contingeret, quam tamen ille multa zelotypia ſeruaſſet. Natum aiunt à Phano quodam vſurario: vel vt alij dicunt, cæco, qui cum cellæ penuariæ oſtium ita obſtruxiſſet, vt citra ſtrepitum non quiret aperiri, tamen à miniſtro apertum eſt, ſublatumq; penu. Alij narrant, huic Phano vxorem fuiſſe parum ſpectatę fidei, quam quod is haberet adulterii ſuſpectam, atrii fores ſic occluſit, vt non niſi cum ſtridore, ſonituque poſſent aperiri. Verum illa cum per tegulas reciperet adulterum, vicini per iocum dicebant, ἡ Φάνου θύρα. Eaque vox poſtea ceſſit in vulgi ſermonem. Haud ſcimus, an ſit idem cum eo, quod refert Euſtachius in Odyſſeæ lib. vlt. Φανίου θύρα, A Phania quodam, qui finxerit ſibi multam opum vim domi reconditam eſſe.

Viro Lido negotium non erat.

Ἀνδρὶ λυδῷ πράγματα οὐκ ἦν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπρίατο, id eſt, Viro Lydo negotium non erat, at ipſe foras profectus parauit. Dici ſolitum, vbi quis impatiens otij, ipſe ſibi negotium, ac turbam arceſſit. Alluſiſſe videtur huc Plutarchus, aduerſus Coloтem: Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καθάπερ ὁ λυδὸς ἐφ' αὑτὸν ἀνοίγειν οὐ θύραν μίαν, ἀλλὰ ταῖς πλείσταις τῶν ἀπορίων, καὶ μεγίσταις περιβάλλειν τὸν ἐπίκουρον, i. Mihi vero videtur quemadmodum Lydus ille, in ſeipſum aperire non vnam ianuam, ſed maximis, ac plurimis difficultatibus circumuallare Epicurum. Sumptum à Crœſo Lydorum rege, qui antea felix rebusque florẽtiſſimis vtens, Cyrum in ſe prouocauit: à quo victus, in maximas calamitates deuenit. Auctor Zenodotus.

Ne vnquam viri ſenis.

Ἀνδρὸς γέροντος μή ποτ' εἰς πυγὴν ὁρᾶν. id eſt:

Tu ne viri vnquam inſpicito podicem ſenis.

Id eſt, ne requiras illud à quoquã, quod ab eo præſtari non poſſit. Veluti ſi quis à philoſopho requirat eloquentiam, ab oratore exactam colligendi rationem, à ſene facilitatem, & feſtiuitatem iuuenilem. Metaphora fœdior eſt, quam vt libeat interpretari, ſimul autem apertior, quam vt opus ſit. Zenodoto.

Amaa Azeſiam reperit.

Ἀμαία τὴν ἀζησίαν μετῆλθεν, id eſt, Amæa ad Azeſiam acceſſit. Dici conſueuit de re diu, multumq; quæſita, deſiderataque. Didymus auctor eſt, apud Trœzenios Cererem appellari Amæam: Proſerpinam, Azeſiam. Nota fabula de Proſerpina à Plutone ab-

ne abducta ad campos Elyſios, & Cerere toto orbe quærẽte filiam. Refertur à Plutarcho in Alexandrinenſium prouerbiorum collectaneis.

Tanquam heros in clypeo excipere.

Ἀλλ᾽ ὥσπερ ἥρως ἐν ἀσπίδι ξενίσαι σε βούλομαι, id eſt, Imo tanquam heros in clypeo te volo hoſpitio accipere. Dici ſolitum, vbi quis ſuis ipſius artibus, aut benefactis fretus, de amicis bene mereri conaretur. Inde dictum, quod antiquitus heroes aſſidue in armis agentes, velut in clypeo diuerſabantur: & ſi quid opus fuiſſet amicis, quod armis præſtari poterat, id prompte præſtabant, vtpote ſola virtute diuites. Et apud Homerum, heroes tergoribus bubulis accipiuntur, & apud Maronem, Euander Æneam villoſi pelle leonis accipit. Ex tergoribus autem integebantur clypei.

Iouis ſandalium.

Τοῦ διὸς σάνδαλον, id eſt, Iouis crepida. Per ironiam dicebatur in eum, qui magni quippiam videri vellet, propter principis alicuius familiaritatẽ, veluti ſi quis inſolens ſit, ac ferox, quod regius ſit coquus, aut imperatoris ſatelles, aut pontificius tonſor, appoſite dicetur, τοῦ διὸς σάνδαλον. Nihil autem vetat, quo minus & ad rem accommodetur: vt ſi quis equum regium, aut veſtem miretur, quemadmodum vulgus facere conſueuit nõ ob aliud, niſi quod regis ſit. Suidas ex Eupolide citat.

Lux affulſit.

Vbi melior rerum ſpes oſtendi cœperit, lucem adfulſiſſe dicunt. Euripides in Oreſte:

Ἥκει φῶς ἐμοῖς, καὶ τοῖς κακοῖς.

id eſt:

Meiſq; venit lumen, ac tuis malis.

De Menelao dictum, è cuius aduentu remedium aliquod malorum ſuorum ſperabant. M. Tullius in Antonianarum prima, Lux quædam videbatur oblata, non modo regno, quod pertuleramus, ſed etiam regni timore ſublato. Porro lumẽ fauſti ominis apud veteres fuiſſe, teſtis eſt & M. Varro libro De lingua Latina ſecundo. Putat enim mane diei inde dictum, quod antiquitus manũ bonum vocabant. Ad cuiuſmodi religionem Græci quoque cum lumen infertur, ſolent dicere, φῶς ἀγαθόν. Nos item illata lucerna fauſta inuicem precamur. Lumen enim vitam interpretãtur. Vnde inuiſam abrumpere lucem. Et tœdet cæli conuexa tueri. Euripides in Iphigenia in Aulide:

Τὸ φῶς τόδ᾽ ἀνθρώποισιν ἥδιστον βλέπειν. id eſt:

Lucem tueri eſt hominibus dulciſſimum.

Et apud Græcos βλέπειν, ſimpliciter dicuntur, qui viuunt. Ægyptii vitam lucernę ſymbolo reprę ſentabãt, quod nihil aliud exiſtimarent eſſe vitam, quam ignem humore, velut olei liquore, nutritum.

Lupus aquilam fugit.

Λύκος ἀετὸν φεύγει, id eſt, Lupus aquilam fugit, vbi periculum imminens euitari non poteſt. Aquilam enim alata cum ſit, fruſtra lupus fugit. Refertur à Diogeniano, meminit autem & Zenodotus. Nec indicant originem prouerbii. Numquam enim audiuimus aquilas moleſtas eſſe lupis.

Lupus ante clamorem feſtinat.

Λύκος πρὸ τῆς βοῆς σπεύδει, id eſt, Lupus ante clamorem feſtinat, vbi quis admiſſi conſcius, vltro timet, prius quam accuſetur. Siquidem lupus

Digitized by Google

pus ſimul atque prædam rapuit, mox properat aufugere, ne coorto ruſticorum clamore veniat in periculum. Auctor Diogenianus.

Lupo agnum eripere poſtulant.

Leno quiſpiam in Pœnulo Plautina: Lupo agnum eripere poſtulant, nugas agunt. Vbi quis fruſtra conatur prædam recipere, cui ſemel manus iniecit rapax aliquis. Improbum enim videtur ſperare futurum, vt lupus agnum ſemel abreptum amittat. Confine illi, quod alibi diximus, ἐκ λύκου ςόματος, id eſt, E lupi ore.

Viam qui neſcit ad mare, &c.

Plautus in Pœnulo: Viam qui neſcit, qua deueniat ad mare, eum oportet amnem quærere comitem ſibi, id eſt, qui rem commode conficere nequit, is quavis ratione conficiat neceſſe eſt. Poteſt & in hunc accommodari ſenſum, qui per ſe non ſapit, aliis obtemperet, qui plus ſapere videantur. Poteſt item in hunc, Qui recte vivendi rationem ignorat, eos ſibi proponat, quorũ vita laudata eſt. Fluuius etiam ſi longis ambagibus, tamen aliquando ad mare deducit, quandoquidẽ illuc infunditur. Huic confine eſt, qui viæ ignarus eſt, virgiferum adhibet. Cato Cenſorius in eos, qui ſubinde ambirent magiſtratum, non inſcite dicere ſolet, eos καθάπερ τοὺς ἀγνοοῦντας τὴν ὁδὸν ἀεὶ μετὰ ῥαβδούχων ζητεῖν πορεύεσθαι μὴ πλανηθῶσι, id eſt, Non aliter quã viæ ignaros ſemper velle cum virgiferis incedere, ne errarent. Magiſtratus enim ex more lictor, aut aliquis virgam geſtans præcedebat.

Volens nolente animo.

Ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ, id eſt, Volens inuito ſane animo. Hemiſtichium Homericum Iliados libro quarto. Dicendum, vbi quis fingit ſe nolle, quod cupit, aut contra. Terentius non diſſimili figura dixit in Andria: Tu voluntate coactus es tua. Nonnunquam de ambigente, animique incerto dicitur, vt apud Euripidem in Hecuba:

Ος δ' ἐθέλων τε καὶ θέλων.

id eſt:

At is volensque, & non volens.

Eſt etiam in arcanis prouerbiis Hebræorum: Pigrum velle, & non velle.

Vulturis vmbra.

Γυπὸς σκιὰ, id eſt, Vulturis vmbra. De nullius precii homine dicebatur. Refertur à Diogeniano. Sed magis quadrare videtur in hæredipetas, aut alioqui rapaces inhiantesque prædæ. Reſpondet illi: Si vultur es, cadauer expecta.

Præſens abeſt.

Παρὼν ἀποδημεῖ, id eſt, Præſens peregrinatur. In eum dicendum, qui nõ animaduertit ea, quæ dicuntur, cogitatione aliis in reb᷒ occupata. Vnde quos iubemus attentos eſſe, iis ſic loqui ſolemus. Hic eſtote, & hoc agite, & adeſte animis. Hodieque vulgo dicunt, cogitatione peregrinantem, domi non eſſe, ſed foris. Terentius in Eunucho. Cum iſto milite præſens, abſens vt ſies, id eſt, corpore quidem præſens, cæterũ animo ſemota. Contra qui amant, abſentes, præſentes ſunt, veluti de Didone Virgilius in 4.

Abſens abſentem, auditq́ue, videtq́ue.

Theocritus Cyrenẽſis Therapeutices libro primo ex Heraclito Epheſio adducit. Ἀξύνετοι ἀκούσαντες κωφοῖς ἐοίκασι, φάτις αὐτοῖσι μαρτυρεῖ, παρέοντας ἀπεῖναι, id eſt, Stolidi cum audierint,

dixerint, ſurdis ſunt adſimiles. Teſtar prouerbium illos præſentes abeſſe. Item Ariſtophanes in Equitibus:

Πρὸς τι τὸν λέγοντ' ἀεὶ
Κέχηνας, ὁ νοῦς δέ σου παρὼν ἀποδημεῖ.
id eſt:
Tu ſemper inhias ad loquentes, cæterum
Animus peregre eſt, mensque tua præſens abeſt.

Vna lauabor.

Παρλοῦμαι, id eſt, Vna lauabor. Dici conſueuit, vbi quis inſinuat ſe in ſocietatem alterius, aut vbi quis admittit aliquem in ſocietatem, vti qui pauperior eſt, ſumtum effugiat. Suidas ait olim fuiſſe morem, vt diuites vna cum pauperibus lauarent, vt quibus propria ſupellex ſtrigilum, ſpongiarum, guttorum, atq; id genus rerum non eſſet, diuitum vterentur ſupellectile. Citat idem Ariſtophanem ex Anagyro, ἀλλὰ πάντας χρὴ παραλοῦσθαι, & τὰς σπόγγους ἐᾶν, id eſt, Verũ oportet omnes lauare, ac ſpongias omittere. Tanquam hoc commoditatis latori ſint tenues, ſi cum diuitibus balneum ingrediantur, vt ſpongiis ſuis parcant. Vnde nobis videtur, non inconcinne dici poſſe, vbi quis leuiculam aliquam commoditatem, quam circa ſuum incõmodum præſtat, perinde vt ingens beneficiũ imputat. Quidam codex habet: παραδύομαι, velut vna mergor.

Pinus in morem.

Πίτυος τρόπον, id eſt, Piceæ ritu. Vbi qui funditus, radicituſque perit, ita vt nullo pacto reſtitui poſſit, piceæ ritu perditus dicitur. Nam piceã ſuccisã negãt ſuppullulaſcere. Meminit huius prouerbii Staphylus, citãte Diogeniano, meminit & Suidas.

Procridis telum.

Πρόκριδος ἀκόντια, id eſt, Procridis iacula. De iis, qui veluti certis telis, quidquid animo deſtinãt, aſſequuntur. Sumptum à notiſſima fabula, vel Ouidio narratore, libro Transformationum ſeptimo, de Cephalo, qui certo iaculo emiſſo, Procridem vxorem interemit, ratus feram eſſe. Huic diuerſum eſt illud Horatianum:

Non ſemper feriet, quodcunque minabitur arcus.

Id eſt, non ſemper aſſequeris quod cupis.

Promeri canes.

Προμέρου κύνες, id eſt, Promeri canes. Dici ſolitum, vbi quis nouo caſu pœnas daret iis, quos aliquando læſiſſet. Promerus regius quidam miniſter fuit. Is Euripidem tragicum poetam, ſupra modum exoſum habebat, delatus ab eodem aliquando, neſcio quo nomine apud regem. Quare poſtea canes quoſdam feros in poetam ſoluit, à quib⁹ ille deuoratus interiit. Proinde quoties potẽs quiſpiam offenſus, aliquos ſubornat, ſubmittitq; qui tibi negotium faceſſant, tempeſtiue dixeris, Προμέρου κύνες. Conuenit cum illo, quod alio dictum eſt loco, κυνὸς δίκην, id eſt, Canis vindictã. Recenſetur à Diogeniano.

Magiſtratum gerens, audi & iuſte, & iniuſte.

Ἄρχων ἄκουε καὶ δικαίως, κἀδίκως.
id eſt:
Princeps iniqua, & æqua pariter audias.

Sumptum aiunt hoc adagium ex Solonis elegiis, etiam ſi hic trimeter eſt iambicus. Admonet, vt qui in tractandis Reipublicæ muneribus verſatur, patientiſſimis ſit auribus, æquoq; animo

Digitized by Google

animo & bene, & male audire conſueſcat: neque facile populi vel laudibus, vel conuitiis à recto dimoueatur: Congruit huic illud Sophocleũ in Antigone:

Ἀλλ᾽ ὃν πόλις στήσειε, τόνδε χρὴ κλύειν,
Καὶ σμικρὰ, καὶ δίκαια, καὶ τἀναντία.

id eſt:

Sed quem inſtituerit ciuitas, & parua eum
Audire oportet, & æqua, & his contraria.

Poteſt & ad hoc accommodari, quod quidam Romanus imperator dixiſſe legitur, in ciuitate libera linguas item liberas eſſe oportere. Neq; vero mirum aut magnum, ſi principes permittant populo, quæ velint dicere, cũ ipſis liberum ſit, quæ velint facere. Præterea de principum factis vulgus varie pronunciare conſueuit, quod alius probat, alius damnat. Maiore autem animo oportet eſſe principem, quam vt huiuſmodi voces captandas, aut obſeruandas exiſtimet: tantum id ſpectet, quod ex vſu ſit reipublicæ. Huc Alexandri dictum pertinet, cui cum quidam renunciaſſet, eſſe, qui de ipſo male loqueretur: Regium eſt, inquit, male audire cum bene feceris.

Fulgur ex pelui.

Ἀστραπὴ ἐκ πυέλου, id eſt, Fulgur ex pelui. De minis inanibus eorum, qui lædere non queant. Fulgor enim, qui fulguris imitatione quadã è vaſculorum nitentium vibratione, aut ex aquis redditur, nocendi vim nullam habet, pueros modo territat. Habentur & hodie ſpecula quędam, quæ vibrata ad ſolem fulgur imitantur: verum id fulmen non eſt, quod montes, ac maria percutiat, vt inquit Plinius. Parœmiam recenſet Diogenianus. Ad quam alluſit Auguſtinus, in libro De quinque hæreſibus, Non nos hoſtium turba, non bellantium reuocet forma, non quaſi vitrea fulgentia terreant arma.

Ex inanibus paleis.

Ἀτὰρ ἐκ κενεῶν ἀχύρων τετρύγηκας σιτίον, id eſt, Atqui è puris paleis trituram frumenti facis, id eſt, Operã ſterilem, & infrugiferam ſumpſiſti. Natum à ruſticis adagium, cum male enatis ſegetibus, præter culmos & paleas nihil afferunt in horrea. Recenſetur à Diogeniano.

Atrei oculi.

Ἀτρέως ὄμματα, id eſt, Atrei oculi. De toruo, truculentoque aſpectu dicebatur. His enim oculis in tragœdiis inducebatur Atreus, qui Thyeſtæ fratri filios ipſius epulandos appoſuit, propter vxorem adulterio vitiatam.

Mutus Hipparchion.

Ἄφωνος ἱππαρχίων, id eſt, Mutus Hipparchion. Vbi quis repente obmuteſcit, cum maxime vox illius expectatur: id quod non raro conſueuit quibuſdam in cœtu dicturis euenire, vt ſubito velut attonitis vox faucibus hæreat. Quod aiunt accidiſſe Theophraſto, homini in circulis alioquin eloquentiſſimo. In huiuſmodi caſu igitur fuerit huic adagio locus. Narrant olim apud Græcos, duos pcipuos fuiſſe citharœdos Hipparchionem, & Rufinum. Cum autẽ in ſolemnib. ludis, qui decimo quoq; anno apud Iuliopolitas agebantur, eſſent inter ſe decertaturi: contigit, vt Hipparchion theatri ſtrepitu turbatus, obticuerit, eaque res in vulgi iocum abiit. Auctor Zenodotus.

Pecu-

Digitized by Google

Pecuniarum cupiditas Spartam capiet, præterea nihil

Α φιλοχρηματία σπάρταν ἑλοῖ, ἄλλο δὲ οὐδέν.

id eſt:

Vna fames auri Spartã capiet, ſubigetq;
Præterea nihil.

De ijs, qui ſola pecunia poſſunt expugnari, alioquin inuicti. Natum adagium ab oraculo, quo reſpõſum eſt Alcameni, & Theopompo Spartæ regibus, tum demum vincendos eſſe Lacedæmonios, cum aurum, & argẽtum in pretio cœperint habere. Reſpondet apophthegmati Philippi Macedonum regis, qui putauit nullam arcem tam munitam eſſe, quin capi poſſet, modo aſino pateret acceſſus onuſto auro. Reſpõdet & Danaes fabulæ, à qua nulla cuſtodia, auri inſultum arcere potuit. Meminit M. Tullius in ſecundo libro Officiorum, & Plutarchus in Laconicis.

Non decet principem ſolidam dormire noctem.

Inter pleraque Homeri carmina, quæ quõdam prouerbiorum vice celebrata fuiſſe teſtatur Macrobius, illud vel præcipue annumerauimus, quod eſt in Iliados libro ſecundo,

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. id eſt:

Haud dignum duce id eſt, noctem dormire per omnem.

Admonet parœmia, vigilantiam, ac ſolicitudinem maxime conuenire principibus; vt qui tantam negotiorum ſarcinam ſuſtineant humeris. Vnde & Virgilius Æneam ſuum alijs dormientibus, aut voluptati indulgentibus, aut vigilantem facit, aut certe excitat, fingitque cogitabundum, ſobrium, & de futuris agitantem animo:

At pius Æneas per noctem plurima voluens.

Et rurſum:

Ænea potes hoc ſub caſu ducere ſomnos?

Atque iterum:

-Vigilaſne Deum gens Aenea? vigila.

Huius rei præclarum exemplum præbuit Epaminondas ille dux Thebanus. Siquidem cum Thebani ciues feſtis quibusdam diebus ſolutius cõpotationibus indulgerent, licentiusque voluptatibus fruerentur, ille ſolus vigil, ac ſobrius arma luſtrabat, & vrbis obambulabat mœnia. Rogatus cur id faceret, reſpõdit ſe νήφειν, καὶ ἀγρυπνεῖν, ὅπως ἐξῇ τοῖς ἄλλοις μεθύειν, καὶ καθεύδειν, id eſt, ſobrium eſſe ſe, ac vigilare, quo reliquis liceret temulentis eſſe, ac dormire, quẽadmodum refert Plutarchus in libello Aduerſus ducem imperitum. Porro quæ modo retulimus ex Homero dicũtur ad Agamemnonem ſub perſona ſomnij, Neſtoris ſpeciem imitantis. Integrum carmen ſic habet:

Εὕδεις ἀτρέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο,
Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε. id eſt:

Belligeri Atridæ proles dormiſne Agamemnon?
Perpetuam noctem dormire haud principe dignum eſt,
Cui populi commiſſi, & tanta negotia curæ.

Eundem cæteris dormiẽtibus ſolum vigilantem facit Iliados κ.

Ἄλλοι μὲν παρὰ νηυσὶν ἀριστῆες παναχαιῶν

Εὗδον

Εὗδον παννύχιοι μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ,
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Ὕπνος ἔχε γλυκερὸς, πολλὰ φρεσὶν ὁρμαίνοντα. id eſt,

At reliqui Danaum proceres noctē vſq; per omnem.
Dormibant, placito correpti mēbra ſopore:
At non Atridem paſtorem Agamemnona plebis
Somnus habet dulcis, verſantem pectore multa.

Conſimilem ad modum Iouem vigilantem fecit Ilia. 2.

Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε, καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι, Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος,
Ἀλλ' ὅγε μερμήριζε κατὰ φρένας. id eſt,

Tū reliquos omnes, diuosq; viros q; tenebat
Pernox ſomnus. at inſomnis Saturnius vnus,
Pectore ſollicito voluebat.

Narrat Plutarchus in eodem commentario, quem modo citauimus, quiddam nec alienum ab hac parœmia, nec indignum memoratu, nimirum regi Perſarum hunc fuiſſe morem, vt ſemper vnum quempiam haberet cubicularium, cui hoc muneris erat mandatum, vt mane regium thalamum ingreſſus, his verbis illum expergefaceret: Ἀνάστα ὦ βασιλεῦ, καὶ φρόντιζε πραγμάτων, ὧν σε φροντίζειν μεσορομάσδης ἠθέλησε, id eſt, Surge rex, ac negotia cura, quæ te Meſoromaſdes curare iuſſit. Quod ſi quis princeps eruditus ſit, ac prudẽs, huic nihil opus fuerit huiuſmodi cubiculario monitore: ſed ipſa ratio ſemper in pectore tale quiddā inſonabit: φρόντιζε, & οὐ χρὴ παννύχιον. Plato 7. De leg. lib. multis modis vigilantiā commendát, maxime in principe. Eius verba ſunt: Ἐγρηγορότες δ' ἄρχοντες ἐν πόλεσιν νύκτωρ, φοβεροὶ μὲν κακοῖς, πολεμίοις τε ἅμα, καὶ πολίταις, id eſt, Principes, qui noctu vigilant in ciuitatibus, malis ſunt formidabiles ciuib. pariter & hoſtibus. Ac paulo ſuperius eodem in loco: Καθεύδων γὰρ οὐδεὶς, οὐδενὸς ἄξιος, id eſt, Nullus enim dormiens alicuius eſt rei. Dormiunt autem, qui oſcitanter agunt, quibus interdum ſuccedit, ſed raro. Proin recte Pindar. Olym. 10. Ἄπονον δ' ἔλαβον χάρμα παῦροί τινες. Gaudiū citra laborem pauci quidā aſſecuti ſunt.

Capram portare non poſſum, & impo̅nitis bouem.

Plutarchus in comment. cui tit. περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι.

Ἐπεὶ τὸ τῆς παροιμίας ἐστὶ γελοῖον,
Οἱ δ' οὐ δυνάμενοι τὴν αἶγα φέρειν, ἐπιτίθεταί μοι βοῦν. id eſt,

Tauro oneratis, cum nequeam portare capellam

Vbi quis, quod leuius eſt, recuſat, & quod multo ſit intolerabilius, imponi ſibi poſtulat. Veluti ſi quis impatientia paupertatis, nam ad id accommodat Plutarchus, vſuris inuoluat ſeſe, quod onus vix diuitibus ſit tolerabile.

Numquam enim meos boues abegerunt, nec equos.

Οὐ γάρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους. id eſt,

Non enim equos vmquam mihi ſubduxere bouesve.

Proverbiali figura videtur olim vſurpatum, pro eo quod eſt: Numquā me læſerunt, aut adfecerunt iniuria: Cum negamus nobis eſſe cauſam, cur illum aut illum odiſſe debeamus. Plutarchus in commentario de vitā-

da vſura: Καὶ ὅπως μή με οἴεσθε λέγειν πόλεμόν μοι ἐξενηνοχότα πρὸς τοὺς δανειστάς. οὐ γὰρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους, id eſt, Neq; vero me exiſtimetis hæc dicere, quod bellum mihi ſit cum vſurariis.

Numquam etenim vel equos mihi ſubduxere bouesve.

id eſt, numquam quidquam mei abſtulerunt. Id quo longius traducetur à ſimplici ſermone, hoc magis erit proverbiale. Sumptum eſt autem ex Iliados Homericæ lib. I. vbi Achilles contendens cum Agamemnone, negat ſibi cauſam eſſe, quamobrem cũ Troianis bellum ſuſcipiat, niſi vt illi morem gerat.

Οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἕνεκ' ἤλυθον αἰχμητάων
Δεῦρο μαχησόμενος, ἐπεὶ οὔ τι μοι ἄπιοι εἰσιν
Οὐ γὰρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὔτε μὲν ἵππους
Οὐδέποτ' ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ
Καρπὸν ἐδηλήσαντο. id eſt,

Haud ego Troiugenum huc acceſſi nomine, quo cum
His bellum gererem, neq; enim ſum læſus ab iſtis.
Numquam etenim vel equos mihi ſubduxere, bouesve
Nec Phthies vmquam ſegetumque, virumq; feracis
Sunt populati agros.

Dictum eſt autem ex antiqui ſeculi ritu, quo cum vita mortalium adhuc eſſet paſtoralis, prima belli cauſa erant abacta pecora: quemadmodum eleganter indicat Homerus Ilia. Σ. depingens Achillis clypeum:

Τοῖσι δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε δύο σκοποὶ εἵατο λαῶν.
Δέγμενοι ὁππότε μῆλα ἰδοίατο, καὶ ἕλικας βοῦς.
Οἱ δὲ τάχα προγένοντο, δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες,
Τερπόμενοι σύριγξι, δόλον δ' οὔ τι προνόησαν
Οἱ μὲν τὰ προϊδόντες ἐπέδραμον, ὦκα δ' ἔπειτα
Τάμνον δ' ἀμφὶ βοῶν ἀγέλας, καὶ πώεα καλὰ
Ἀργεννῶν οἰῶν, κτεῖνον δ' ἐπὶ μηλοβοτῆρας.

Et reliqua quæ ſequuntur: Quos verſus ne quis omnino contemptos quæratur, ita vertimus:

Dehinc procul his ſpeculatores populi vnus & alter
Obſeruant, ſi fors videant ouiumve boumve
Agmina, at hæc confeſtim adſunt, quæ pone ſequuntur
Paſtores duo, demulcentes pectora cannis,
Ignari fraudis: contra illi ex compoſito mox
Accurrunt, armenta boum, niueosq; bidentum
Concidere greges, caſis paſtoribus ipſis.

Felix qui nihil debet.

Εὐδαίμων ὁ μηδὲν ὀφείλων, id eſt, Felix qui nihil debet. Sententia Græcis celebrata: quam facile is veram dicet, qui periculum fecerit, quid ſit ære alieno obſtrictum eſſe. Qui nõ ſit expertus, is Plutarchi commentariũ euoluat De vitandis vſuris, quamq; ſit miſerum debere facile cognoſcet. Quid enim calamitoſius quã toties erubeſcere, toties perfricare faciem, fugitare, latitare, mentiri, diſſimulare: nunc ſupplicem agere, nunc flagitare: palam appellari, vitari, notari digito: breuiter numquam tui iuris eſſe? Nam hæc, cumq; his multa alia incommoda ſecum affert æs alienũ.

Extat

Digitized by Google

Extat in hanc ſententiam epigramma Græcum huiuſmodi, titulo Automedontis:

Εὐδαίμων πρῶτον μὲν, ὁ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλων,
Εἶτα δ' ὁ μὴ γήμας, τὸ τρίτον, ὅς τις ἄπαις.
Ην δὲ μανεὶς γήμῃ τις ἔχει χάριν, ἢν κατορύξῃ
Εὐθὺς τὴν γαμετὴν, προῖκα λαβὼν μεγάλην.
Ταῦτ' εἰδὼς, σοφὸς ἴσθι. μάτην δ' Ἐπίκουρον ἔασον
Ποῦ τὸ κενὸν ζητεῖν, καὶ τίνες αἱ μονάδες.

id eſt,

Qui nulli debet, fortunatiſſimus ille eſt,
Proximus huic cælebs, tertius orbus erit.
Quod ſi quis demens vxorem duxerit, illi
Hæc ita res demum commoda grata fieret:
Eveniat ſi ſors, vt grandi dote recepta,
Protinus vxorem deferat in tumulum.
Hæc doctus ſapies. Epicurum quærere fruſtra
Quæ ſit inane ſinas, quæque ſient monades.

Plutarchus in libello, cui titulus: *περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι*, ſcribit Perſis duo fuiſſe peccata: primum debere, proximum mentiri. Nam ea iudicabant cohærere, quod qui ſunt obæratí, ſæpius cogantur mentiri. Quod autem refert Plutarchus, eſt apud Herodotum lib. I.

Ad digituli crepitum.

QVI arrogantius, faſtuoſiusq; iubent quippiam, digituli crepitu ſignificare dicuntur. D. Hieronymus in epiſt. ad Ruſticum monachum vſurpauit, in ſuperciliosum quẽdam, & faſtidientem, qui dicturus, digituli crepitu ſilentium imperabat, deinde ſimili faſtu ſingulas voces, per interualla promebat, vt ſingultire crederes, non proloqui. Videtur autẽ hic geſtus fuiſſe dominorum, ſeruis humilius aliquid miniſterium innuentium. Martialis lib. 3. in Zoilum:

Digiti crepantis ſigna nouit Eunuchus.

Item in Diſtichis:

Cum poſcor crepitu digitorum, & verna moratur
O quoties pellex culcitra facta mea eſt.

M. Tullius lib. Officiorum 3. Itaque ſi vir bonus habeat hanc vim, vt ſi digitis concrepuerit, poſſit in locupletum teſtamenta nomen eius irrepere, hac vi non vtatur, ne ſi exploratum quidem habeat id omnino neminem vmquam ſuſpicaturum. Simile eſt illud de nutu Iouis, quod ex Homero citat Plinius in epiſtolis. Et nutu dicuntur efficere, qui minimo negocio rem conficiunt. Item ad omnes nutus obſequi, qui prompte morigerantur.

Suem irritat.

Ὗν ὀρίνει, id eſt, Suem irritat. In auidum rixarum dicebatur. Sus enim agreſtis provocatus, recta petit eum, à quo provocatus eſt. Sic enim narrant venandi periti, ſi quis ſuem lancea protenſa provocarit, etiam ſi iam ille ſequebatur alium quempiam, illico vertere curſum, & in provocatorem tendere, ne cuſpide quidem vitata.

Seruatori tertius.

Τὸν τρίτον τῷ σωτῆρι, id eſt, Tertiũ ſeruatori. Proculus Diadochus in commentario de tribus animi partibus, iuxta Platonis diuiſionem, deq; quatuor virtutum generibus, vſurpauit

pauit adagium hoc, his quidē verbis: Ἀλλὰ τούτων διαλυθέντων, καὶ τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν κατ᾽ οὐσίαν διακριθέντων, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι φασὶ, id eſt, His diſſolutis, animiq; partibus iuxta ſuam rationem diſtinctis, tertium ſeruatori, quod aiunt. Sentit autem Proculus, abſolutis duob. reſtare tertium, videlicet quo pacto 4. virtutes ad 3. illas animi partes poſſint referri. Proculus videtur Platonem imitatus in Charmide: πάλιν τοίνυν ἦν δ᾽ ἐγὼ τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἐπισκεψώμεθα, id eſt, Rurſum igitur, inquam, tertium ſoſpitatori, velut ab initio conſideremus. Eodem alluſiſſe videtur, licet tectius lib. De leg. 3. ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶσαν, καὶ θυμουμένην τὴν ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ, τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν, id eſt, Porro tertius vobis ſeruator videns principatum adhuc frementem & animoſum ceu pſallium iniecit illi, Ephororum potentiam. Sentit Lacedæmoniorum remp. trib. modis fuiſſe temperatam, ne erumperet in tyrannidem. Primum addita altera familia, ex qua reges creari liceret. Nā initio ex vna tantum fas erat. Deinde nobilium ac principum potentiæ oppoſita 28. ſeniorū auctoritas, quæ in grauiſſimis negociis regię par habebatur. Poſtremo 5. Ephororū magiſtratus, cui rex parere cogebatur, Hæc autem omnia putat numinis prouidentia fuiſſe procurata ad ciuitatis incolumitatem, eoq; dicit, tertius ſeruator. Sumptum eſt adagium ex Iſthmiorum hymno 6. Pindari, apud quem de tertio Iouis Soſpitatoris calice legimus ad hunc modum:

Εἴη δὲ τρίτον
Σωτῆρι πορσαίνοντας Ὀλυμπίῳ, Αἴγιναν κατασπένδειν μελιφθόγγοις ἀοιδαῖς, ſubaudi; Κρατῆρα.

Quorum carminum hæc ferme mēs eſt: Optat Pindarus, vt aliquando vincat Olympia Æginenſis, quo cōtingat tertium miſcere calicem Soſpitatori Ioui, non ſine laudibus, tū ipſius victori, tum Iouis Olympij. Craterem autem intelligit, aut ſimpliciter eum, qui ſumitur in conuiuiis victorialibus, aut κρατῆρα τῶν ᾠδῶν, id eſt, Calicem cantionum, quēadmodum alibi:

Γλυκὺς κρατὴρ ἀγαφθέγκτων ἀοιδᾶν.
id eſt,
Dulcis calix vocalium cantionum.

Quo quidem loco Pindaricus interpres oſtēdit antiquitus fuiſſe morem, vt in conuiuiis primus calix miſceretur Ioui Olympio, ſecundus heroibus, tertius Ioui ſeruatori. Teſtē huius rei citat Sophoclē ἐν Ναυπλίῳ.

Ζεῦ παυσίλυπέ τε, καὶ Διὸς σωτηρίου
Σπονδὴ τρίτου κρατῆρος. id eſt,
Curarum ademptor Iuppiterque & tertii
Libatio ſcyphi Soſpitatoris Iouis.

Citat & Æſchylum in Epigonis:

Λοιβὰς Διὸς μὲν πρῶτον ὡραίου γάμου
Ἥρας τε, εἶτα τὴν δευτέραν γε κεράσω
Ἥρωσι νέμω, εἶτα τρίτον Διὸς τοῦ σωτῆρος
εὐκταίαν λίβα. id eſt,

Libationes primum quidem Iouis tempeſtiuarum nuptiarum, Iunoniſque. Deinde ſecundum poculum heroibus tribuo. Deinde tertio loco Iouis Soſpitatoris optabilem ſtillā. Addit autem, hunc calicem σωτῆρος appellatum, quod hucuſque potatio citra ebrietatem, animiq; noxā conſiſteret. Vltra quem ſi quis progreſſus eſſet, iam ad libidnē, intemperātiamq; res vergere videretur, iuxta illud apud Apuleium Aſclepiadis dictum, exiſtimantis primum craterem pertinere ad ſitim, ſecundum ad voluptatem, tertium ad ebrietatem,

quar-

quartum ad inſaniam. Hunc autem eundem, διὸς σωτῆρος calicem appellant τέλειον, ſiue quod in hunc deſineret bibendi modus: ſiue quod hic numerus inter omnes abſolutiſſimus eſſe putatur, vt cui adſit & initium & medium, & finis, eoque rebus diuinis potiſſimum accõmodatur, & à Platone refertur ad animum, vtpote diuinum, & ob id ternione cõſtantem. Ne id quidem theologica ratione vacat, quod primam & vltimam pateram Ioui dicarint, mediam ſemideis. Primum enim heroibus medius locus competebat, vel quod iuxta Platonis ſententiam mediæ conditionis eſſent inter ſummos illos deos, οἱ ὄλυμπον ἔχουσι, vt inquit Homerus, quos Plato mẽtes autumat eſſe nullis obnoxias corporibus, & inter nos corporibus oneratos, & ob id affectibus, mortique obnoxios. Dæmonibus enim Platonici tribuunt corpora, tametſi non eiuſmodi, qualia ſunt noſtra, verum aerea, cuius opinionis ſe fuiſſe teſtatur & diuus Aurelius Auguſtinus in libello De natura dæmonum, & alias aliquoties. Vel quod iuxta poetarum fabulas ſemidei compoſitæ, mediæque ſunt originis, ex altero parente deo, altero homine: velut Hercules ex Alcmena & Ioue, Caſtor & Pollux ex Leda, & Ioue. Porro Iouẽ intelligunt mentem illam ſummam omnia ſimul cõplectentem, vt idem & initium, & finis ſit omnium: eamque ob cauſam ab hoc auſpicabantur potationem, & in eundem finiebant. Meminit Iouis Soſpitatoris non ſemel Ariſtophanes in Pluto, velut hoc loco:

> Τὸν οὖν δία τὸν σωτῆρα κ' αὐτός μοι δοκῶ
> Χαίρειν ἐάσας ἐνθάδ' αὐτοῦ καταμένειν. id eſt,
>
> *Mihi itaq; viſum ſoſpitatorem Iouem vt*
> *Valere ſinam, atq; hoc permaneam poſthac loco.*

Tradit interpres templum Athenis fuiſſe τοῦ διὸς σωτῆρος, quem eundem quidam ἐλευθέριον appellãt. διὸς σωτῆρος mentionem facit & Athenæus in Dipnoſophiſtis lib. 2. addens olim fuiſſe morem, vt cibis appoſitis mox vinum indilutum infunderetur, quo nimirum declararent, quanta vis eſſet boni dei. Deinde cum ſuo quisq; arbitrio diluiſſet, nomen Iouis Seruatoris præfabantur, innuentes ita temperatum vinum tuto citraq; noxam bibi. At idem lib. 11. propemodum docet, & poſt cœnam a lotis manibus inferri ſolere calicem Iouis Seruatoris, qui idem fuerit cum eo, qui dictus eſt ἀγαθοῦ δαίμονος, Diphilum adducens auctorem, qui ſcripſerit in Sapphone:

> Ἀρχίλοχε δέξαι τήνδε τὴν μετανιπτρίδα
> Μεστὴν διὸς σωτῆρος ἀγαθοῦ δαίμονος. id eſt,
>
> *Archiloche ſumito hanc tibi metaniptridem*
> *Plenam Iouis Soteris optimi dei.*

Adagio licebit vti, cum ſignificabimus nos ad id, quod in negotio poſtremum, ac præcipuum eſt accedere. Prius quam finem faciamus illud admonere libet, ex Pindari verbis, eundem videri Iouem Olympiũ, ac Soſpitatorem. Plutarch. conuiuialium quæſt. dec. 5. de trib. his calicibus loquitur, ni fallimur: Οὐδὲ γὰρ θεῷ θύοντες, πᾶσι τοῖς ἄλλοις θεοῖς, μάλιστα καὶ σὺν ναοῖς, καὶ βωμοῖς κατευχόμεθα, ἀλλὰ τριῶν κρατήρων κιρναμένων, τοῖς μὲν ἀπὸ τοῦ πρώτου σπένδομεν, τοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ δευτέρου, τοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ τελευταίου. Φθόνος γὰρ ἔξω θείου χοροῦ ἵσταται, id eſt, Neq; enim cum

deo rem diuinam facimus, reliquis omnibus diis, maxime cum templis & aris vota facimus. Sed tribus crateribus mixtis, aliis de primo libamus, aliis de ſecundo, aliis ex vltimo. Nam inuidia ſtat extra chorum diuinum. Meminit huius rei & decade ſeptima, demonſtrans, cum vni ſacrificabatur deo, omnibus ſimul vota fieri, ſed non nominatim.

Hyperi vertigo.

Ὑπέρου περιτροπὴ, id eſt, Piſtilli circumuolutio. Vbi quis ſemper idem agitat, neq; quidquam tamen explicat. Plato Comicus, opinamur, in Adonide, apud Zenodotum.

Εἶτα οὐχ ὑπέρου μοι περιτροπὴ γενήσεται. id eſt,

De hinc mihi vertigo piſtilli haud erit.

Plutarchus aduerſus Stoicos ſignificans, illorum rationes eodem reuolui: πολὺς οὖν ὁ διὸς κόρινθος ἐπὶ τὸν λόγων αὐτῶν ἀφιᾶται. τὴν γὰρ ὑπέρου περιτροπὴν ἵνα μὴ σκαίπλειν δοκῇς ἔασον, id eſt, Multus igitur Iouis Corinthus ad rationem illorum admittitur. Nā piſtilli circumuolutionem, ne redire videaris, omitte. Vnde videtur ſolere dici, cum eadem ſæpius iterantur nō ſine tædio. Dialectici peti principium aiunt, quoties eodem reuoluitur argumentatio. Heſychius interpretatur de his qui ſemper eadem aiūt, neq; quidquam interim proficiunt. Huic ita finitimum eſt, vt idem videri poſſit, quod Plato recenſet in Theæteto: ἡ μὲν σκυτάλης, ἢ ὑπέρου ἢ ὅτου δὴ λέγεται περιτροπὴ, id eſt, Scytalę quidem, aut piſtilli, aut ſi cuius alterius dicitur circumuolutio: cum ſermo in idem reuoluitur, quemadmodum illic Theætetus iubet aſſentiri rectæ opinioni, eum, qui rectam habet opinionem. Scytalem interpres vertit, ſcuticam, cum Plato loquatur de loro, quod ſurculo circumuoluitur.

Sus ſub fuſtem.

Ὗς ὑπὸ ῥόπαλον, id eſt, Sus ſub fuſtem. Vbi quis ſeſe in præſens diſcrimen, ac perniciem præcipitat. Nam ſues apud quosdā fuſte mactari mos eſt. Refertur à Suida. Zenodotus indicat extare apud Dinolochum.

Si bouem non poſſis, aſinum agas.

Εἰ μὴ δυναίμην βοῦν, ἔλαυνε ὄνον, id eſt, Si nequeas bouem, aſinum agito, id eſt, ſi non potes vt vis, vtcunque potes facito. Si fortuna ſplendidior nō contingit, eam ſortem quæ contingit, boni conſulas: ſi quod optas non licet, id quod eſt proximum, amplectere. Auctore Suida.

Siren amicum nunciat, apis hoſpitem.

Σειρὴν μὲν φίλον ἀγγέλλει, ξεῖνον δὲ μέλισσα. id eſt,

Hoſpitem apis, verum Siren prædicit amicum.

Quoties complures eadem de re bene ominantur: aut vbi ſuæ quiſq; ſpei blandiens ex quamlibet leuibus argumentis diuinat futurum, quod optat. Nam Sirē hoc loco non vnam ex illis virginibus Homericis ſignificat, verū inſecti genus, api non diſſimile. Auctore Suida. Quanquā apud Heſychium σείρη legitur, non σειρήν.

Etiam ſi lupi meminiſſes.

Εἰ καὶ λύκου ἐμνήσθης, id eſt, Etiam ſi lupi mentionem feciſſes, ſubaudiendū interueniſſet: Quoties præter expectationē interuenit is, de quo fuerat mentio: cognatum ei, quod alibi recenſuimus. Lupus in fabula. Id frequēter accidit in Comœdiis, ac Tragœdiis arte, curaq; ſcriptoris, vt de

quo

quo fiũt verba, mox interueniat. Accommodari poterit ad rem, veluti ſi apud auctorẽ protinus, vel caſu occurrat id, de quo vertebatur ſermo. Adagium refert Zenodotus. Plato in Phædro, λέγεται γοῦν ὦ Φαῖδρε δίκαιον εἶναι, καὶ τὸ τοῦ λύκου εἰπεῖν, id eſt, Aiunt igitur ô Phædre iuſtum eſſe etiam quod de lupo dicitur, narrare.

Similior ficu.

Ὁμοιότερος σύκου, id eſt, Similior ficu. Per iocum dicebatur, de vehemẽter inter ſe ſimilib⁹. Ducta metaphora à ficorum inter ipſas ſimilitudine. Plutar. aduerſus Stoicos: Θαυμαστὸν, καὶ παράδοξον εἰ μήτε φάττα φάττῃ, μήτε μελίττῃ μέλιττα, μήτε πυρῷ πυρὸς, ἢ σύκῳ, τὸ τοῦ λόγου, σῦκον, ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ γέγονεν ἀπαράλλακτον, id eſt, Mirum, & inopinabile, ſi neq; palumbus palumbo, nec api apis, nec tritico triticum, aut fico, quod eſt in prouerbio, ficus, ſemper adſimilis fuiſſet. Confine eſt iis, quæ retulimus alibi: Non tam ouum ouo ſimile, & Non lac lacti magis eſt ſimile.

Simul & da & accipe.

Ἅμα δίδου, καὶ λάμβανε, id eſt, Simul & da, & accipe. Vbi res eſt, cum homine parum certa fide, cui nõ ſit tutum quidquam credere, niſi ſtatim receperis, quod fueris ſtipulat⁹. Torquebitur ad eũ, qui non collocat officium aut munus ſuum, niſi iã certus de mutuo: nec ſpem emit pretio, quemadmodum ait Leno Terentianus. Ariſtoteles hanc parœmiam venuſtius extulit libro Moralium Nicomachiorũ octauo, taxans amicos, quos mutua cõciliat vtilitas, & perinde, vt in forenſibus cõmerciis non dant beneficium, ſed vendunt. ἡ μὲν πάμπαν ἀγοραία ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρα, ἡ δὲ ἐλευθεριωτέρα εἰς χρόνον, id eſt, Altera quidem omnino ſordida, & cauponaria compenſatio de manu in manum: Altera magis ingenua ad tempus. Alluſit philoſophus ad Comicum illud, quod citatur ab interprete Pindari.

Φοίνιξ γὰρ εὐθὺς γίγνομαι,
Τῇ μὲν δίδωμι χειρὶ, τῇ δὲ λαμβάνω.
id eſt,
Phœnix enim fio ilico.
Quippe altera manu do, & accipio altera.

Phœnices notãtur nimio cauponandi ſtudio. Vnde & Pindaro dictum in Pythiis hymno 2.

Τὸ δὲ μὲν κατὰ Φοίνισσαν ἐμπολὰν μέλος.

Phœnicum commutationem appellat cum datur aliquid, & viciſſim accipitur.

Semper me tales hoſtes inſequantur.

Ἀεὶ τοιοῦτοί με πόλεμοι διώκοιεν. i.
Me bella ſemper inſequantur talia.

Vbi quoſpiam libenter odimus, ac ſimultatem illorũ contemnimus: Eſt enim hominum genus, quos periculoſius ſit demeruiſſe, vt ait Seneca, quam offendiſſe: & quos magis expediat inimicos habere, quam amicos. Et quibusdã diſplicuiſſe, laudabile eſt. Et ſunt cũ quibus amicitia copulatũ eſſe dedecori ſit, ſimultate diſſidere pulchrum. Poteſt accõmodari & in eos, qui deſciſcunt ab amicitia, ſed vt inimici nihil queant nocere. Legitur & ad hunc modum:

Ἀεὶ τοιοῦτοί με πολέμιοι διώκοιεν.
id eſt,
Me ſemper hoſtes inſequantur hoc genus.

Anus Eriphus.

Γραῦς ἔριφος, id eſt, Anus hœdus. Apollodorus apud Zenodotum ait, anum quandam fuiſſe, quæ dicta ſit

dixerint, ſurdis ſunt adſimiles. Teſtatur prouerbium illos præſentes abeſſe. Item Ariſtophanes in Equitibus:

Πρός τι τὸν λέγοντ' ἀεὶ
Κέχηνας, ὁ νοῦς δέ σοι παρὼν ἀποδημεῖ.
id eſt:

Tu ſemper inhias ad loquentes, cæterum
Animus peregre eſt, mensque tua præſens abeſt.

Vna lauabor.

Παραλοῦμαι, id eſt, Vna lauabor. Dici conſueuit, vbi quis inſinuat ſe in ſocietatem alterius, aut vbi quis admittit aliquem in ſocietatem, vti qui pauperior eſt, ſumtum effugiat. Suidas ait olim fuiſſe morem, vt diuites vna cum pauperibus lauarent, vt quibus propria ſupellex ſtrigilum, ſpongiarum, guttorum, atq; id genus rerum non eſſet, diuitum vterentur ſupellectile. Citat idem Ariſtophanem ex Anagyro, ἀλλὰ πάντας χρὴ παραλοῦσθαι, καὶ τοὺς σπόγγους ἐᾶν, id eſt, Verũ oportet omnes lauare, ac ſpongias omittere. Tanquam hoc commoditatis laturi ſint tenues, ſi cum diuitibus balneum ingrediantur, vt ſpongiis ſuis parcant. Vnde nobis videtur, non inconcinne dici poſſe, vbi quis leuiculam aliquam commoditatem, quam circa ſuum incõmodum præſtat, perinde vt ingens beneficiũ imputat. Quidam codex habet: παραδύομαι, velut vna mergor.

Pinus in morem.

Πίτυος τρόπον, id eſt, Piceæ ritu. Vbi qui funditus, radicituſque perit, ita vt nullo pacto reſtitui poſſit, piceæ ritu perditus dicitur. Nam piceã ſuccisam negãt ſuppullulaſcere. Meminit huius prouerbii Staphylus, citãte Diogeniano, meminit & Suidas.

Procridis telum.

Πρόκριδος ἀκόντια, id eſt, Procridis iacula. De iis, qui veluti certis telis, quidquid animo deſtinãt, aſſequuntur. Sumptum à notiſſima fabula, vel Ouidio narratore, libro Transformationum ſeptimo, de Cephalo, qui certo iaculo emiſſo, Procridem vxorem interemit, ratus feram eſſe. Huic diuerſum eſt illud Horatianum:

Non ſemper feriet, quodcunque minabitur arcus.

Id eſt, non ſemper aſſequeris quod cupis.

Promeri canes.

Προμήρου κύνες, id eſt, Promeri canes. Dici ſolitum, vbi quis nouo caſu pœnas daret iis, quos aliquando læſiſſet. Promerus regius quidam miniſter fuit. Is Euripidem tragicum poetam, ſupra modum exoſum habebat, delatus ab eodem aliquando, neſcio quo nomine apud regem. Quare poſtea canes quoſdam feros in poetam ſoluit, à quib^9 ille deuoratus interiit. Proinde quoties potẽs quiſpiam offenſus, aliquos ſubornat, ſubmittitq; qui tibi negotium faceſſant, tempeſtiue dixeris, Προμήρου κύνες. Conuenit cum illo, quod alio dictum eſt loco, κυνὸς δίκην, id eſt, Canis vindictã. Recenſetur à Diogeniano.

Magiſtratum gerens, audi & iuſte, & iniuſte.

Ἄρχων ἄκουε καὶ δικαίως, κἀδίκως.
id eſt:

Princeps iniqua, & æqua pariter audias.

Sumptum aiunt hoc adagium ex Solonis elegiis, etiam ſi hic trimeter eſt iambicus. Admonet, vt qui in tractandis Reipublicæ muneribus verſatur, patientiſſimis ſit auribus, æquoq; animo

animo & bene, & male audire conſueſcat: neque facile populi vel laudibus, vel conuitiis à recto dimoueatur: Congruit huic illud Sophocleũ in Antigone:

Ἀλλ' ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν,
Καὶ σμικρὰ, καὶ δίκαια, καὶ τἀναντία.
id eſt:
Sed quem inſtituerit ciuitas, & parua eum
Audire oportet, & aqua, & his contraria.

Poteſt & ad hoc accommodari, quod quidam Romanus imperator dixiſſe legitur, in ciuitate libera linguas item liberas eſſe oportere. Neq; vero mirum aut magnum, ſi principes permittant populo, quæ velint dicere, cũ ipſis liberum ſit, quæ velint facere. Præterea de principum factis vulgus varie pronunciare conſueuit, quod alius probat, alius damnat. Maiore autem animo oportet eſſe principem, quam vt huiuſmodi voces captandas, aut obſeruandas exiſtimet: tantum id ſpectet, quod ex vſu ſit reipublicæ. Huc Alexandri dictum pertinet, cui cum quidam renunciaſſet, eſſe, qui de ipſo male loqueretur: Regium eſt, inquit, male audire cum bene feceris.

Fulgur ex pelui.

Ἀστραπὴ ἐκ πυέλου, id eſt, Fulgur ex pelui. De minis inanibus eorum, qui lædere non queant. Fulgor enim, qui fulguris imitatione quadã è vaſculorum nitentium vibratione, aut ex aquis redditur, nocendi vim nullam habet, pueros modo territat. Habentur & hodie ſpecula quędam, quæ vibrata ad ſolem fulgur imitantur: verum id fulmen non eſt, quod montes, ac maria percutiat, vt inquit Plinius. Parœmiam recenſet Diogenianus. Ad quam alluſit Auguſtinus, in libro De quinque hæreſibus, Non nos hoſtium turba, non bellantium reuocet forma, non quaſi vitrea fulgentia terreant arma.

Ex inanibus paleis.

Ἀτὰρ ἐκ καθαρῶν ἀχύρων τετρύγηκας σιτίον, id eſt, Atqui è puris paleis trituram frumenti facis, id eſt, Operã ſterilem, & infrugiferam ſumpſiſti. Natum à ruſticis adagium, cum male enatis ſegetibus, præter culmos & paleas nihil afferunt in horrea. Recenſetur à Diogeniano.

Atrei oculi.

Ἀτρέως ὄμματα, id eſt, Atrei oculi. De toruo, truculentoque aſpectu dicebatur. His enim oculis in tragœdiis inducebatur Atreus, qui Thyeſtæ fratri filios ipſius epulandos appoſuit, propter vxorem adulterio vitiatam.

Mutus Hipparchion.

Ἄφωνος ἱππαρχίων, id eſt, Mutus Hipparchion. Vbi quis repente obmuteſcit, cum maxime vox illius expectatur: id quod non raro conſueuit quibuſdam in cœtu dicturis euenire, vt ſubito velut attonitis vox faucibus hęreat. Quod aiunt accidiſſe Theophraſto, homini in circulis alioquin eloquentiſſimo. In huiuſmodi caſu igitur fuerit huic adagio locus. Narrant olim apud Græcos, duos pcipuos fuiſſe citharœdos Hipparchionem, & Rufinum. Cum autẽ in ſolemnib. ludis, qui decimo quoq; anno apud Iuliopolitas agebantur, eſſent inter ſe decertaturi: contigit, vt Hipparchion theatri ſtrepitu turbatus, obticuerit, eaque res in vulgi iocum abiit. Auctor Zenodotus.

Digitized by Google

Pecuniarum cupiditas Spartam capiet, præterea nihil

Ἁ φιλοχρηματία σπάρταν ἕλοι, ἄλλο δὲ οὐδέν.

id eſt:

Vna fames auri Spartã capiet, ſubigetq;
Præterea nihil.

De ijs, qui ſola pecunia poſſunt expugnari, alioquin inuicti. Natum adagium ab oraculo, quo reſpõſum eſt Alcameni, & Theopompo Spartæ regibus, tum demum vincendos eſſe Lacedæmonios, cum aurum, & argẽtum in pretio cœperint habere. Reſpondet apophthegmati Philippi Macedonum regis, qui putauit nullam arcem tam munitam eſſe, quin capi poſſet, modo aſino pateret acceſſus onuſto auro. Reſpõdet & Danaes fabulæ, à qua nulla cuſtodia, auri inſultum arcere potuit. Meminit M. Tullius in ſecundo libro Officiorum, & Plutarchus in Laconicis.

Non decet principem ſolidam dormire noctem.

Inter pleraque Homeri carmina, quæ quõdam prouerbiorum vice celebrata fuiſſe teſtatur Macrobius, illud vel præcipue annumerauimus, quod eſt in Iliados libro ſecundo,

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. id eſt:

Haud dignum duce id eſt, noctem dormire per omnem.

Admonet parœmia, vigilantiam, ac ſolicitudinem maxime conuenire principibus; vt qui tantam negotiorum ſarcinam ſuſtineant humeris. Vnde & Virgilius Æneam ſuum alijs dormientibus, aut voluptati indulgentibus, aut vigilantem facit, aut certe excitat, fingitque cogitabundum, ſobrium, & de futuris agitantem animo:

At pius Æneas per noctem plurima voluens.

Et rurſum:

Ænea potes hoc ſub caſu ducere ſomnos?

Atque iterum:

-Vigilasne Deum gens Aenea? vigila.

Huius rei præclarum exemplum præbuit Epaminondas ille dux Thebanus. Siquidem cum Thebani ciues feſtis quibusdam diebus ſolutius cõpotationibus indulgerent, licentiusque voluptatibus fruerentur, ille ſolus vigil, ac ſobrius arma luſtrabat, & vrbis obambulabat mœnia. Rogatus cur id faceret, reſpõdit ſe νήφειν, καὶ ἀγρυπνεῖν, ὅπως ἐξῇ τοῖς ἄλλοις μεθύειν, καὶ καθεύδειν, id eſt, ſobrium eſſe ſe, ac vigilare, quo reliquis liceret temulentis eſſe, ac dormire, quẽadmodum refert Plutarchus in libello Aduerſus ducem imperitum. Porro quæ modo retulimus ex Homero dicũtur ad Agamemnonem ſub perſona ſomnij, Neſtoris ſpeciem imitantis. Integrum carmen ſic habet:

Εὕδεις ἀτρέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο,
Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε. id eſt:

Belligeri Atridæ proles dormisne Agamemnon?
Perpetuam noctem dormire haud principe dignum eſt,
Cui populi commiſſi, & tanta negotia curæ.

Eundem cæteris dormiẽtibus ſolum vigilantem facit Iliados κ.

Ἄλλοι μὲν παρὰ νηυσὶν ἀριστῆες Παναχαιῶν

Εὗδον παννύχιοι μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ,
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Ὕπνος ἔχε γλυκερὸς, πολλὰ φρεσὶν ὁρμαίνοντα. id eſt,
At reliqui Danaum proceres noctē vſq; per omnem.
Dormibant, placito correpti mēbra ſopore:
At non Atridem paſtorem Agamemnona plebis
Somnus habet dulcis, verſantem pectore multa.

Conſimilem ad modum Iouem vigilantem fecit Ilia. 2.

Ἄλλοι μὲν ῥα θεοί τε, καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι, Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος,
Ἀλλ' ὅγε μερμήριζε κατὰ φρένας. id eſt,
Tū reliquos omnes, diuosq; viroſq; tenebat
Pernox ſomnus. at inſomnis Saturnius vnus,
Pectore ſollicito voluebat.

Narrat Plutarchus in eodem commentario, quem modo citauimus, quiddam nec alienum ab hac parœmia, nec indignum memoratu, nimirum regi Perſarum hunc fuiſſe morem, vt ſemper vnum quempiam haberet cubicularium, cui hoc muneris erat mandatum, vt mane regium thalamum ingreſſus, his verbis illum expergefaceret: *Ἀνάστα ὦ βασιλεῦ, καὶ φρόντιζε πραγμάτων, ὧν σε φροντίζειν μεσορομάσδης ἠθέλησε*, id eſt, Surge rex, ac negotia cura, quæ te Meſoromaſdes curare iuſſit. Quod ſi quis princeps eruditus ſit, ac prudẽs, huic nihil opus fuerit huiuſmodi cubiculario monitore: ſed ipſa ratio ſemper in pectore tale quiddã inſonabit: *Φρόντιζε*, & *οὐ χρὴ παννύχιον.* Plato 7. De leg. lib. multis modis vigilantiã commendat, maxime in principe. Eius verba ſunt: *Ἐγρηγορότες δὲ ἄρχοντες ἐν πόλεσιν νύκτωρ, φοβεροὶ μὲν κακοῖς, πολεμίοις τε ἅμα, καὶ πολίταις*, id eſt, Principes, qui noctu vigilant in ciuitatibus, malis ſunt formidabiles ciuib. pariter & hoſtibus. Ac paulo ſuperi⁹ eodem in loco: *Καθεύδων γὰρ οὐδεὶς, οὐδενὸς ἄξιος*, id eſt, Nullus enim dormiens alicuius eſt rei. Dormiunt autem, qui oſcitanter agunt, quibus interdum ſuccedit, ſed raro. Proin recte Pindar. Olym. 10. *Ἄπονον δ' ἔλαβον χάρμα παῦροί τινες.* Gaudiũ citra laborem pauci quidã aſſecuti ſunt.

Capram portare non poſſum, & imponitis bouem.

Plutarchus in comment. cui tit. *περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι.*

Ἐπεὶ τὸ τῆς παροιμίας ἐστὶ γελοῖον,
Οὐ δύναμαι τὴν αἶγα φέρειν, ἐπιτίθετέ μοι βοῦν. id eſt,
Tauro oneratis, cum nequeam portare capellam

Vbi quis, quod leuius eſt, recuſat, & quod multo ſit intolerabilius, imponi ſibi poſtulat. Veluti ſi quis impatientia paupertatis, nam ad id accommodat Plutarchus, vſuris inuoluat ſeſe, quod onus vix diuitibus ſit tolerabile.

Numquam enim meos boues abegerunt, nec equos.

Οὐ γάρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους. id eſt,
Non enim equos vmquam mihi ſubduxere bouesve.

Proverbiali figura videtur olim vſurpatum, pro eo quod eſt: Numquã me læſerunt, aut adfecerunt iniuria: Cum negamus nobis eſſe cauſam, cur illum aut illum odiſſe debeamus. Plutarchus in commentario de vitã-

da vſura: Καὶ ταῦτα μή με οἴεσθε λέγειν πόλεμον ἐξενηνοχότα πρὸς τοὺς δανειστάς. οὐ γάρ πώποτ᾽ ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους, id eſt, Neq; vero me exiſtimetis hæc dicere, quod bellum mihi ſit cum vſurariis.

Numquam etenim vel equos mihi ſubduxere boueſve.

id eſt, numquam quidquam mei abſtulerunt. Id quo longius traducetur à ſimplici ſermone, hoc magis erit proverbiale. Sumptum eſt autem ex Iliados Homericæ lib. 1. vbi Achilles contendens cum Agamemnone, negat ſibi cauſam eſſe, quamobrem cũ Troianis bellum ſuſcipiat, niſi vt illi morem gerat.

Οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἕνεκ᾽ ἤλυθον αἰχμητάων
Δεῦρο μαχησόμενος, ἐπεὶ οὔτι μοι αἴτιοί εἰσιν
Οὐ γάρ πώποτ᾽ ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους
Οὐδέποτ᾽ ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ
Καρπὸν ἐδηλήσαντο. id eſt,

Haud ego Troiugenum huc acceſſi nomine, quo cum
His bellum gererem, neq; enim ſum læſus ab iſtis.
Numquam etenim vel equos mihi ſubduxere, boueſve
Nec Phthies vmquam ſegetumque, virumq; feracis
Sunt populati agros.

Dictum eſt autem ex antiqui ſeculi ritu, quo cum vita mortalium adhuc eſſet paſtoralis, prima belli cauſa erant abacta pecora: quemadmodum eleganter indicat Homerus Ilia. Σ. depingens Achillis clypeum:

Τοῖσι δ᾽ ἔπειτ᾽ ἀπάνευθε δύο σκοποὶ εἵατο λαῶν.
Δέγμενοι ὁππότε μῆλα ἰδοίατο, καὶ ἕλικας βοῦς.
Οἱ δὲ τάχα προγένοντο, δύω δ᾽ ἅμ᾽ ἕποντο νομῆες,
Τερπόμενοι σύριγξι, δόλον δ᾽ οὔ τι προνόησαν
Οἱ μὲν τὰ προϊδόντες ἐπέδραμον, ὦκα δ᾽ ἔπειτα
Τάμνοντ᾽ ἀμφὶ βοῶν ἀγέλας, καὶ πώεα καλὰ
Ἀργεννῶν οἰῶν, κτεῖνον δ᾽ ἐπὶ μηλοβοτῆρας.

Et reliqua quæ ſequuntur: Quos verſus ne quis omnino contemptos quæratur, ita vertimus:

D. hinc procul his ſpeculatores populi vnus & alter
Obſeruant, ſi fors videant oviumve boumve
Agmina, at hæc confeſtim adſunt, quæ pone ſequuntur
Paſtores duo, demulcentes pectora cannis,
Ignari fraudis: contra illi ex compoſito mox
Accurrunt, armenta boum, niueasq; bidentum
Concidere greges, cæſis paſtoribus ipſis.

Felix qui nihil debet.

Εὐδαίμων ὁ μηδὲν ὀφείλων, id eſt, Felix qui nihil debet. Sententia Græcis celebrata: quam facile is veram dicet, qui periculum fecerit, quid ſit ære alieno obſtrictum eſſe. Qui nõ ſit expertus, is Plutarchi commentariũ euoluat De vitandis vſuris, quamq; ſit miſerum debere facile cognoſcet. Quid enim calamitoſius quã toties erubeſcere, toties perfricare faciem, fugitare, latitare, mentiri, diſſimulare: nunc ſupplicem agere, nunc flagitare: palam appellari, vitari, notari digito: breuiter numquam tui iuris eſſe? Nam hæc, cumq; his multa alia incommoda ſecum affert æs alienũ.

Extat

Digitized by Google

Extat in hanc ſententiam epigramma Græcum huiusmodi, titulo Automedontis:

Εὐδαίμων πρῶτον μὲν, ὁ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλων,
Εἶτα δ' ὁ μὴ γήμας, τὸ τρίτον, ὅς τις ἄπαις.
Ἢν δὲ μανεὶς γήμῃ τις ἔχει χάριν, ἢν κατορύξῃ
Εὐθὺς τὴν γαμετὴν προῖκα λαβὼν μεγάλην.
Ταῦτ' εἰδὼς, σοφὸς ἴσθι. μάτην δ' Ἐπίκουρον ἔασον
Ποῦ τὸ κενὸν ζητεῖν, καὶ τίνες αἱ μονάδες.

id eſt,

Qui nulli debet, fortunatiſſimus ille eſt,
Proximus huic cælebs, tertius orbus erit.
Quod ſi quis demens vxorem duxerit, illi
Hæc ita res demum commoda grata fieret:
Eveniat ſi ſors, vt grandi dote recepta,
Protinus vxorem deferat in tumulum.
Hæc doctus ſapies. Epicurum quærere fruſtra
Quæ ſit inane ſinas, quæque ſient monades.

Plutarchus in libello, cui titulus: *περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι*, ſcribit Perſis duo fuiſſe peccata: primum debere, proximum mentiri. Nam ea iudicabant cohærere, quod qui ſunt obærati, ſæpius cogantur mentiri. Quod autem refert Plutarchus, eſt apud Herodotum lib. 1.

Ad digituli crepitum.

QVI arrogantius, faſtuoſiusq; iubent quippiam, digituli crepitu ſignificare dicuntur. D. Hieronymus in epiſt. ad Ruſticum monachum vſurpauit, in ſuperciliosum quēdam, & faſtidientem, qui dicturus, digituli crepitu ſilentium imperabat, deinde ſimili faſtu ſingulas voces, per interualla promebat, vt ſingultire crederes, non proloqui. Videtur autē hic geſtus fuiſſe dominorum, ſeruis humilius aliquid miniſterium innuentium. Martialis lib. 3. in Zoilum:

Digiti crepantis ſigna nouit Eunuchus.

Item in Diſtichis:

Cum poſcor crepitu digitorum, & verna moratur
O quoties pellex culcitra facta mea eſt.

M. Tullius lib. Officiorum 3. Itaque ſi vir bonus habeat hanc vim, vt ſi digitis concrepuerit, poſſit in locupletum teſtamenta nomen eius irrepere, hac vi non vtatur, ne ſi exploratum quidem habeat id omnino neminem vmquam ſuſpicaturum. Simile eſt illud de nutu Iouis, quod ex Homero citat Plinius in epiſtolis. Et nutu dicuntur efficere, qui minimo negocio rem conficiunt. Item ad omnes nutus obſequi, qui prompte morigerantur.

Suem irritat.

Ὗν ὀρίνει, id eſt, Suem irritat. In auidum rixarum dicebatur. Sus enim agreſtis provocatus, recta petit eum, à quo provocatus eſt. Sic enim narrant venandi periti, ſi quis ſuem lancea protenſa provocarit, etiam ſi iam ille ſequebatur alium quempiam, illico vertere curſum, & in provocatorem tendere, ne cuſpide quidem vitata.

Seruatori tertius.

Τὸν τρίτον τῷ σωτῆρι, id eſt, Tertiū ſeruatori. Proculus Diadochus in commentario de tribus animi partibus, iuxta Platonis diuiſionem, deq; quatuor virtutum generibus, vſurpauit

Xx 2

pauit adagium hoc, his quidē verbis: Ἀλλὰ τούτων διαλυθέντων, καὶ τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν κατ' οὐσίαν διακριθέντων, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι φασὶ, id eſt, His diſſolutis, animiq; partibus iuxta ſuam rationem diſtinctis, tertium ſeruatori, quod aiunt. Sentit autem Proculus, abſolutis duob. reſtare tertium, videlicet quo pacto 4. virtutes ad 3. illas animi partes poſſint referri. Proculus videtur Platonem imitatus in Charmide: πάλιν τοίνυν ἦν δ' ἐγὼ τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἐπισκεψώμεθα, id eſt, Rurſum igitur, inquam, tertium ſoſpitatori, velut ab initio conſideremus. Eodem alluſiſſe videtur, licet tectius lib. De leg. 3. ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶσαν, καὶ θυμουμένην τὴν ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ, τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν, id eſt, Porro tertius vobis ſeruator videns principatum adhuc frementem & animoſum ceu pſallium iniecit illi, Ephororum potentiam. Sentit Lacedæmoniorum remp. trib. modis fuiſſe temperatam, ne erumperet in tyrannidem. Primum addita altera familia, ex qua reges creari liceret. Nā initio ex vna tantum fas erat. Deinde nobilium ac principum potentiæ oppoſita 28. ſeniorū auctoritas, quæ in grauiſſimis negociis regię par habebatur. Poſtremo 5. Ephororū magiſtratus, cui rex parere cogebatur, Hæc autem omnia putat numinis prouidentia fuiſſe procurata ad ciuitatis incolumitatem, eoq; dicit, tertius ſeruator. Sumptum eſt adagium ex Iſthmiorum hymno 6. Pindari, apud quem de tertio Iouis Soſpitatoris calice legimus ad hunc modum:

Εἴη δὲ τρίτον
Σωτῆρι πορσαίνοντας ὀλυμπίῳ, αἴγιναν κατασπένδειν μελιφθόγγοις ἀοιδαῖς, ſubaudi; Κρατῆρα.

Quorum carminum hæc ferme mēs eſt: Optat Pindarus, vt aliquando vincat Olympia Æginenſis, quo cōtingat tertium miſcere calicem Soſpitatori Ioui, non ſine laudibus, tū ipſius victori, tum Iouis Olympij. Craterem autem intelligit, aut ſimpliciter eum, qui ſumitur in conuiuiis victorialibus, aut κρατῆρα τῶν ᾠδῶν, id eſt, Calicem cantionum, quēadmodum alibi:

Γλυκὺς κρατὴρ ἀγαφθέγκτων ἀοιδᾶν.
id eſt,
Dulcis calix vocalium cantionum.

Quo quidem loco Pindaricus interpres oſtēdit antiquitus fuiſſe morem, vt in conuiuiis primus calix miſceretur Ioui Olympio, ſecundus heroibus, tertius Ioui ſeruatori. Teſtē huius rei citat Sophoclē ἐν ναυπλίῳ.

Ζεῦ παυσίλυπέ τε, καὶ Διὸς σωτηρίου
Σπονδὴ τρίτου κρατῆρος. id eſt,
Curarum ademptor Iuppiterque & tertii
Libatio ſcyphi Soſpitatoris Iouis.

Citat & Æſchylum in Epigonis:

Λοιβὰς Διὸς μὲν πρῶτον ὡραίου γάμου
Ἥρας τε, εἶτα τὴν δευτέραν γε κρᾶσιν
Ἡρωσι νέμω, εἶτα τρίτον Διὸς τοῦ σωτῆρος
εὐκταίαν λίβα, id eſt,

Libationes primum quidem Iouis tempeſtiuarum nuptiarum, Iunoniſque. Deinde ſecundum poculum heroibus tribuo. Deinde tertio loco Iouis Soſpitatoris optabilem ſtillā. Addit autem, hunc calicem σωτῆρος appellatum, quod hucuſque potatio citra ebrietatem, animiq; noxā conſiſteret. Vltra quem ſi quis progreſſus eſſet, iam ad libidnē, intemperātiamq; res vergere videretur, iuxta illud apud Apuleium Aſclepiadis dictum, exiſtimantis primum craterem pertinere ad ſitim, ſecundum ad voluptatem, tertium ad ebrietatem,

quar-

quartum ad inſaniam. Hunc autem eundem, διὸς σωτῆρος calicem appellant τέλειον, ſiue quod in hunc deſineret bibendi modus: ſiue quod hic numerus inter omnes abſolutiſſim⁹ eſſe putatur, vt cui adſit & initium & medium, & finis, eoque rebus diuinis potiſſimum accõmodatur, & à Platone refertur ad animum, vtpote diuinum, & ob id ternione cõſtantem. Ne id quidem theologica ratione vacat, quod primam & vltimam pateram Ioui dicarint, mediam ſemideis. Primum enim heroibus medius locus competebat, vel quod iuxta Platonis ſententiam mediæ conditionis eſſent inter ſummos illos deos, οἱ ὄλυμπον ἔχουσι, vt inquit Homerus, quos Plato mẽtes autumat eſſe nullis obnoxias corporibus, & inter nos corporibus oneratos, & ob id affectibus, mortique obnoxios. Dæmonibus enim Platonici tribuunt corpora, tametſi non eiuſmodi, qualia ſunt noſtra, verum aerea, cuius opinionis ſe fuiſſe teſtatur & diuus Aurelius Auguſtinus in libello De natura dæmonum, & alias aliquoties. Vel quod iuxta poetarum fabulas ſemidei compoſitæ, mediæque ſunt originis, ex altero parente deo, altero homine: velut Hercules ex Alcmena & Ioue, Caſtor & Pollux ex Leda, & Ioue. Porro Iouẽ intelligunt mentem illam ſummam omnia ſimul cõplectentem, vt idem & initium, & finis ſit omnium: eamque ob cauſam ab hoc auſpicabantur potationem, & in eundem finiebant. Meminit Iouis Soſpitatoris non ſemel Ariſtophanes in Pluto, velut hoc loco:

Τὸν οὖν δία τὸν σωτῆρα κ᾽ αὐτός μοι δοκῶ
Χαίρειν ἐάσας ἐνθάδ᾽ αὐτοῦ καταμένειν. id eſt,

Mihi itaq; viſum ſoſpitatorem Iouem vt
Valere ſinam, atq; hoc permaneam poſthac loco.

Tradit interpres templum Athenis fuiſſe τοῦ διὸς σωτῆρος, quem eundem quidam ἐλευθέριον appellãt. διὸς σωτῆρος mentionem facit & Athenę⁹ in Dipnoſophiſtis lib. 2. addens olim fuiſſe morem, vt cibis appoſitis mox vinum indilutum infunderetur, quo nimirum declararent, quanta vis eſſet boni dei. Deinde cum ſuo quisq; arbitrio diluiſſet, nomen Iouis Seruatoris præfabantur, innuentes ita temperatum vinum tuto citraq; noxam bibi. At idem lib. 11. propemodum docet, & poſt cœnam a lotis manibus inferri ſolere calicem Iouis Seruatoris, qui idem fuerit cum eo, qui dictus eſt ἀγαθοῦ δαίμονος, Diphilum adducens auctorem, qui ſcripſerit in Sapphone:

Ἀρχίλοχε δέξαι τήνδε τὴν μετανιπτρίδα
Μεστὴν διὸς σωτῆρος ἀγαθοῦ δαίμονος. id eſt,

Archiloche ſumito hanc tibi metaniptridem
Plenam Iouis Soteris optimi dei.

Adagio licebit vti, cum ſignificabimus nos ad id, quod in negotio poſtremum, ac præcipuum eſt accedere. Prius quam finem faciamus illud admonere libet, ex Pindari verbis, eundem videri Iouem Olympiũ, ac Soſpitatorem. Plutarch. conuiuialium quæſt. dec. 5. de trib. his calicibus loquitur, ni fallimur: Οὐδὲ γὰρ θεῷ θύοντες, πᾶσι τοῖς ἄλλοις θεοῖς, μάλιστα καὶ σὺν ναοῖς, καὶ βωμοῖς κατευχόμεθα, ἀλλὰ τριῶν κρατήρων κιρναμένων, τοῖς μὲν ἀπὸ τοῦ πρώτου σπένδομεν, τοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ δευτέρου, τοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ τελευταίου. φθόνος γὰρ ἔξω θείου χοροῦ ἵσταται, id eſt, Neq; enim cum

Digitized by Google

quo fiũt verba, mox interueniat. Accommodari poterit ad rem, veluti ſi apud auctorẽ protinus, vel caſu occurrat id, de quo vertebatur ſermo. Adagium refert Zenodotus. Plato in Phædro, λέγεται γοῦν ὦ φαῖδρε δίκαιον εἶναι, καὶ τὸ τοῦ λύκου εἰπεῖν, id eſt, Aiunt igitur ô Phædre iuſtum eſſe etiam quod de lupo dicitur, narrare.

Similior ficu.

Ὁμοιότερος σύκου, id eſt, Similior ficu. Per iocum dicebatur, de vehemẽter inter ſe ſimilibꝰ. Ducta metaphora à ficorum inter ipſas ſimilitudine. Plutar. aduerſus Stoicos: Θαυμαστὸν, καὶ παράδοξον εἰ μήτε φάττα φάττῃ, μήτε μελίττῃ μέλιττα, μήτε πυρῷ πυρὸς, ἢ σύκῳ, τὸ τοῦ λόγου, σῦκον, ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ γέγονεν ἀπαράλλακτον, id eſt, Mirum, & inopinabile, ſi neq; palumbus palumbo, nec api apis, nec tritico triticum, aut fico, quod eſt in prouerbio, ficus, ſemper adſimilis fuiſſet. Confine eſt iis, quæ retulimus alibi: Non tam ouum ouo ſimile, & Non lac lacti magis eſt ſimile.

Simul & da & accipe.

Ἅμα δίδου, καὶ λάμβανε, id eſt, Simul & da, & accipe. Vbi res eſt, cum homine parum certa fide, cui nõ ſit tutum quidquam credere, niſi ſtatim receperis, quod fueris ſtipulatꝰ. Torquebitur ad eũ, qui non collocat officium aut munus ſuum, niſi iã certus de mutuo: nec ſpem emit pretio, quemadmodum ait Leno Terentianus. Ariſtoteles hanc parœmiam venuſtius extulit libro Moralium Nicomachiorũ octauo, taxans amicos, quos mutua cõciliat vtilitas, & perinde, vt in forenſibus cõmerciis non dant beneficium, ſed vendunt. ἡ μὲν πάμπαν ἀγοραία ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρα, ἡ δὲ ἐλευθεριωτέρα εἰς χρόνον, id eſt, Altera quidem omnino ſordida, & cauponaria compenſatio de manu in manum: Altera magis ingenua ad tempus. Alluſit philoſophus ad Comicum illud, quod citatur ab interprete Pindari.

Φοῖνιξ γὰρ εὐθὺς γίγνομαι,
Τῇ μὲν δίδωμι χειρὶ, τῇ δὲ λαμβάνω.

id eſt,

Phœnix enim fio ilico.
Quippe altera manu do, & accipio altera.

Phœnices notãtur nimio cauponandi ſtudio. Vnde & Pindaro dictum in Pythiis hymno 2.

Τὸ μὲν κατὰ Φοίνισσαν ἐμπολὰν μέλος.

Phœnicum commutationem appellat cum datur aliquid, & viciſſim accipitur.

Semper me tales hoſtes inſequantur.

Ἀεὶ τοιοῦτοί με πόλεμοι διώκοιεν. i.
Me bella ſemper inſequantur talia.

Vbi quoſpiam libenter odimus, ac ſimultatem illorũ contemnimus: Eſt enim hominum genus, quos periculoſius ſit demeruiſſe, vt ait Seneca, quam offendiſſe: & quos magis expediat inimicos habere, quam amicos. Et quibusdã diſplicuiſſe, laudabile eſt. Et ſunt cũ quibus amicitia copulatũ eſſe dedecori ſit, ſimultate diſſidere pulchrum. Poteſt accõmodari & in eos, qui deſciſcunt ab amicitia, ſed vt inimici nihil queant nocere. Legitur & ad hunc modum:

Ἀεὶ τοιοῦτοί με πολέμιοι διώκοιεν.

id eſt,

Me ſemper hoſtes inſequantur hoc genus.

Anus Eriphus.

Γραῦς ἔριφος, id eſt, Anus hœdus. Apollodorus apud Zenodotum ait, anum quandam fuiſſe, quæ dicta ſit

Eripha, quod in virginitate cõſenuiſſet: perinde quaſi eadem & anus eſſet per ætatem, & puella, quod adhuc innupta. Sunt qui tradant locuſtam agreſtem, à nonnullis Mantin appellatã, in Sicilia γραιῶ ἐσίφον appellari. Aiunt autem quodcunq; animal aſpexiſſet, illi mali quippiam accidere. Proinde in mulierem veneficam & faſcinatricem quadrare videtur. Quod genus apud Horatium Canidia.

Anus ſaltat.

Γραῦς χορεύει, id eſt, Anus ſaltat. In eum conuenit, qui indecore quippiam facit: velut, ſi ſenex ludat nucibus: aut princeps exemplo Neronis muſicetur. Confine eſt illi, quod ſupra retulimus: Camelus ſaltat. Horatius in anum intẽpeſtiuę libidinis.

Te lanæ prope nobilem
Tonſa Luceriã, non citharæ decẽt,
Nec flos purpureus roſæ,
Nec poti vetulam fece tenus cadi.

Apud Plutarchum in vita Periclis legimus, Elpinicem quandam, cum eum indecoris conuiciis palam inceſſeret, nihil aliud reſponſi tuliſſe, quam verſiculũ illum ex Archilocho:

Οὐκ ἂν μύροισι γραῦς ἐοῦσα ἠλείφεο.

id eſt,

Vnguento anus cum ſis caueto inungier.

Quid autem ſecutus Lapus vertit, Haud vnguenti, vetula cum ſis oblita es, non ſatis cõiectamus, niſi forte pro ἀλείφεο legit, ἠλείθεο aut ἐλήθεο.

Anus ſubſultans multum excitat puluerem.

Γραῦς ἀνακορδήσασα πολὺν κονιορτὸν ἐγείρει. id eſt,

Anus ſubſultans, multum puluerem excitat.

In eos dici ſolitum, qui ob rerum experientiam, multum negotiorum aggrederentur. Videtur carmen hoc heroicum ſyllaba duntaxat deprauatum.

Anus velut equus profundam habebis foſſam.

Γραῦς ὥς τις ἵππος τὸν χαραδραῖον τάφον ἕξεις, id eſt, Anus velut equus, alte hiantem habebis ac nigrum ſpecum ſepulta. De iis, qui penitus abiiciuntur, tanquam prorſus inutiles. Equi poſteaquam conſenuerint, in altos terrarum ſpecus aliquo præcipitantur. Ita mulier olim amata, ſimul atq; defloruit forma, faſtiditur ab omnibus. Qualis eſt apud Horatium Lyce. ſimile illi: Equi ſenectus.

Aphyarum honos.

Ἀφυῶν τιμή, id eſt, Aphyarum honos. Quoties humilib. exiguus quiſpiam honos contingit. Nam Aphya piſciculus eſt vilis: cui coquendo nihil adhibetur præter oleum, quo frigitur. Vnde iactatum illud ἀφύας τιμήτ' ἔλαιον, id eſt, Aphyæ honos oleum.

Cur non ſuſpendis te?

Τί οὐκ ἀπήγξω, ἵνα Θήβησιν ἥρως γένῃ, id eſt, Quin te ſuſpendis, vt apud Thebanos heros fias? Apud alios ſummos honos habebatur iis, qui ſibi mortem conſciuiſſent, præſertim pro ſalute patriæ; vt apud Atticos Codro pro patria non timido mori: apud Romanos Deciis, & Quinto Curtio, M. Catoni Vticenſi, Bruto, & aliis pleriſque: apud Thebanos autem nullus honos habebatur iis, qui ſibi vim attuliſſent. Vnde per ironiam dictum putant, vt Thebis ſemideus fias. Dici poſſe videtur in eos, qui famæ ducti cupiditate, ſemer

Digitized by Google

met periculis grauibus obiiciũt. Refertur à Zenodoto.

Quid tibi Apollo cecinit?

Τί σοι ἀπόλλων κεκιθάρικεν, id eſt, Quid tibi Apollo cecinit cithara? hoc eſt, quid tibi reſpondit? Alluſum eſt autem ad Apollinis citharam, quam illi tribuunt poetæ. Vſus eſt hoc adagio Æſchylus in Aiace. Refertur à Zenodoto. Conueniet, vbi quis à principe redeuntem percunctabitur, quid reſponſi tulerit, Τί σοι ἀπόλλων κεκιθάρικεν.

Quid non fies, profectus Arbelas?

Τί οὐ γενήσῃ, ἐὰν ἀρβήλας, id eſt, Quid non fies, Arbelas profectus? De eo dici ſolitum, qui peregre proficiſces ingẽtia ſibi pollicetur, fretus gentis ad quam demigrat inſcitia, barbarieque: Siquidem Arbela Siciliæ ciuitas, auctore Stephano, cuius ciues male audiebant olim, vt ſtupidi, & quibus facile imponeretur. Apud hos igitur etiam contemptus alibi, magnum aliquid eſſe poſſit. Quanquam eſt huius nominis ciuitas in Perſide, cuius meminit Strabo libro 16. Et Quinto Curtio eſt oppidum Meſopotamiæ Darii copiarũ internecione nobile.

Bonus è pharetra dies.

Αγαθὴ ἐκ τῆς φαρέτρας ἡμέρα, id eſt, Bonus è pharetra dies. De die fortunato dicebatur. Tranſlatum à Scytharum cõſuetudine: quibus, vt narrat Philarchus, mos erat, vt veſperi prius quam dormirent, calculum in pharetram immitterent candidum, ſi forte is dies citra moleſtiam abiiſſet: atrum, ſi ſecus. Demum vbi quis vita decederet, eius pharetrã proferebant: in qua ſi plures candidos calculos reperiſſent, felicem pronũtiabant: contra, ſi plures nigros. Atque hinc vitæ ſummam æſtimabant: vnde prouerbio receptum eſt, vt dicerent bonum diem è pharetra eſſe, ſi quid ex animi ſententia accidiſſet.

Res Cannacæ.

Τὰ καννάκου, id eſt, Res, aut mala Cannacæ. Bifariam hac vtebantur parœmia, vel de rebus ob vetuſtatem admirandis, vel de lamentis, & comploratiónibus miſeris, ac lachrymoſis. Cannacas quiſpiam Phrygũ rex, quemadmodũ narrat Hermogenes in Phrygiis, qui cum præuidiſſet euenturum diluuium, conuocatis omnibus ad templa deorum, multis lachrymis ſupplicabat diis, vt id malũ auerterent. Vnde Herodes iambographus inquit, ὡς τὰ καννάκου κλαύσω, id eſt, Vt Cannacæ more prolem. Hæc referũtur à Zenodoto. Plinius libro triceſimoſexto, Cannacũm inter ſtatuarios nobiles recenſet. Stephanus in dictione Iconium, meminit adagii, niſi quod Annacũ appellat non Cannacum, aut Cannacam, & de fabula nonnihil euariat. Ait enim Annacum quendam vixiſſe ſuper annos trecentos. Itaque vndiq; conſulta oracula, quo vſque victurus eſſet. Reſponſum autem, mortuo Annaco peritura vniuerſa: quo defuncto, ſucceſſiſſe diluuium Deucalionis. Cæterũ audito reſponſo magnopere luxiſſe Phryges, atque hinc de graui luctu ortum prouerbium ἐπὶ ἀννακοῦ κλαύσειν.

Qui modus equitum.

Τίς τρόπος ἵππων, id eſt, Qui modus equorũ? Vbi quis nouam, ac peregrinam induceret cõſuetudinem: veluti ſi quis Italus Gallicis veſtibus

vteretur. Dictum videtur de hoſpitibus nouo quadrigarum genere inuectis. Metagenes in Thurioperſis apud Suidam: *Τίς τρόπος ἵππων, ὡς δ' ὀρχοῦνται τὸν βαρβαρικὸν τρόπον οὗτοι*, id eſt, Quis equorũ modus? Vt autem ſaltant hi more barbarico. Confinitatem habet cum illo, quod paulo ſuperius recenſuimus: *ἄλλο γένος κώπης*, id eſt, Aliud genus remi.

Chironium vulnus.

Χειρώνειον ἕλκος, id eſt, Chironium vulnus, immedicabile malũ appellabant: Chiron in bello aduerſus Centauros ictus ab Hercule, vulnus immedicabile accepit in pede, vnde & periit. Hinc natam parœmiã auctor Zenodotus. Virgilius autẽ noſter, nam huic carmen inſcribitur, Chironiam manum medicã vocat:

Viuit pectore ſub dolente vulnus,
Quod chironia nec manus leuaret.

Ab hoc Chirone centauro fertur educatus Achilles. Vnde Plato Comicus Damonem, qui ſub obtentu tradendæ muſices putabatur Periclẽ inſtituiſſe ad tyrannidem, taxat his verſibus:

Πρῶτον μὲν οὖν μοι λέξον ἀντιβολῶ, σὺ γὰρ
Ὡς φασιν ὁ χείρων ἐξέθρεψας Περικλέα. id eſt,
Primum quidem illud obſecro dicas mihi
Tu quippe Chiron educaſſe diceris Periclem.

Quem locum ita reddidit Lupus: Tu enim, vt aiunt, peſſime Periclem educaſti. Quin & in editione Aldina geminum vitium eſt. Primum enim verſus perperam diſtinctus eſt, deinde vt pro *ὦ χείρων*, legamus *ὁ χείρων*, id eſt, tu ille Chiron metri cogit ratio. Per tropum ſiquidem appellat Damonem Chironem, quod id fuerit Pericli, quod Chiron fuit Achilli, quem docuit quidem fidibus canere, ſed ad Centauricam ferociam eduxit. Hoc licet alieniore loco, viſum eſt ſtudioſis indicare, ne quis imprudens ad eum impingat lapidem.

Charontis ianua.

Χαρώντιος θύρα, id eſt, Charontica ianua. De imminente capitis periculo, ſiue de re magnopere triſti. Sic enim antiquitus appellabatur vna è carceris ianuis, per quam damnati iudicum ſententiis ad ſupplicium educebantur. Referunt Zenodotus, Heſychius, & Suidas: Charontis enim cymba fingunt animas ad inferos deduci. Hinc Ariſtophanes in Pluto, *ὁ δὲ χάρων τὸ ξύμβολον δίδωσι*, id eſt, Dat ſymbolũ Charon: ſignificans illi imminere mortem.

Maſchalam tollere.

Μασχάλην αἴρειν, id eſt, Maſchalam tollere dicebatur, qui auidius biberet. Sumptum à geſtu bibonum, inter ebibendum cyathos, gulam, ac mentum intẽdentium, & altius erigentium cubitos, ne quid reſideat in cyatho liquoris. Idem appellant *κωθωνίζειν, ἀπὸ τοῦ κώθωνος*, quod eſt poculi genus. Heſychius indicat *μασχάλην* eſſe partem proræ, quæ contineat *τέρθρον*, ſiue Antemonem. Antemonem autem volunt eſſe veli genus. Sunt qui dicant *μασχάλιον* eſſe caniſtrum è palma cõtextum, quod virga palmea maſchale dicatur, nõnunquam & pro fune poni. Alii contẽdunt maſchalam eſſe machinam, qua ſarcinæ deponuntur in naues, aut eximuntur è nauibus. Hinc iocus in eos, qui poculum tollunt in altum.

Digitized by Google

altum. Heſychius affert & hunc trochaicum tetrametrum citra nomenclaturam auctoris.

Ὡς ἄνω τὴν μαχάλην αἴρωμεν ἐμπεπλωκότες.

id eſt:

Surſum in altum vt irruentes erigamus maſchalam.

Fortaſſis huc alluſit Stratonicus citharœdus apud Athenæum libro octauo, qui notans ſingulas Grȩciȩ ciuitates: Βυζάντιον εἶπεν μαχάλην τῆς ἑλλάδος, id eſt, Byzantium dixit Græciȩ maſchalam, quod illic opinamur ſtrenue potaretur, ſiue quod eſſet emporium Græciæ. Eſt enim Thraciæ ciuitas, eadem dicta Conſtantinopolis. Adiungit prouerbio gratiam alluſio, quod ſunt pocula nauigij ſpecie, veluti cymbia, σκάφια, τριήρεις, & alia nonnulla. Refertur à Zenodoto. Meminit & Iulius Pollux libro ſeptimo, capite tertio, his quidem verbis, ἐπὶ δὲ τῶν μεθυόντων ἔλεγον τὸ μαχάλην αἴρειν, ὡς τοῦτο ἔθος ὂν τοῖς ἐν μέθῃ, id eſt, De ebriis vero dicebant maſchalam tollere, tanquam is mos ſit temulentis. Adducit & Homerici carminis teſtimonium.

Χεῖρας ἀνίσχοντες γέλῳ ἔκθανον,
Sublatis manibus riſu emori.

Ex his videtur non à tollendo poculo, ſed à geſtu gaudentium fuiſſe dictum. Certe manet & hodie apud Germanos milites, vt dextra ſublata lætitiam indicent animi.

Magis ipſe Phryx.

Μᾶλλον ὁ Φρύξ, i. Magis ipſe Phryx. Equidem conijcimus dictitatum, quoties ea magis probarentur, non quæ veriora ſint, ſed quæ adulantius dicta. Narrant Crœſum Lydorum regem aliquando percunctatum ſeptem illos ſapiẽtes, cui nam primum felicitatis titulum tribuerẽt. At cum varie reſponderetur, alijs dicentibus feras indomitas ſibi videri feliciſſimas, quod pro tuenda libertate mortem oppeterent: alijs ciconias, quod citra legem, ſuapte natura ius, piumque ſeruarent: Solone vero negante, quemquam appellandum felicem, prius quam ex vita deceſſerit, aſſiſtẽs Phrygius ille fabulator Æſopus: Tanto, inquit, rex cȩteros antecellis, quã to mare præſtat fluuiis. Id vbi rex audiſſet, reſpõdiſſe fertur, μᾶλλον ὁ Φρύξ. Ea vox in prouerbium ceſſit, equidẽ haud ſcimus an ita legendum ſit: μᾶλλον ὦ Φρύξ. vt ſit libẽter agnoſcentis eam laudẽ, & cum eſſet maxima, tamen aliquid etiam adiungi deſiderantis, vnde cum quis aperte nobis adulatur, ſuccinere licebit, μᾶλλον ὦ Φρύξ. Referunt Suidas, & Zenodotus.

Magis ſibi placet, quam Peleus in machæra.

Μέγα φρονεῖ μᾶλλον ἢ πηλεὺς ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ, id eſt: Magis ſibi placet, quã Peleus ſua machæra. In eum competit, qui præter modum re quapiam inſolens eſt, ac tumet. Aiunt autem hunc gladium à Vulcano fabrefactum, à diis dono datũ fuiſſe Peleo, virtutis illius, ac prudentiæ ſymbolum. Quo quidem ille vtens & in præliis, & venatibus, conſequebatur quidquid optabat. Zenodotus ait huius mentionem factam & apud Anacreontem, & apud Pindarum.

Generoſus es ex crumena.

Γενναῖος εἶ ἐκ βαλαντίου, id eſt, Generoſus es ex crumena. In eum iaciebatur, qui propter opulentiam generoſus haberi voluiſſet, alioquin obſcurus, & humilis. Pariũt enim nobilitatem

tem

Digitized by Google

tem & opes, non antiquæ ſolum, iuxta Ariſtotelem, verum etiam vndecunque, & quandocunque partæ. Solet autem hoc genus ferocius inſoleſcere, quam qui maiorum imaginibus clari ſunt.

Liberorum amantior, quam Gello.

Γελλὼ παιδοφιλωτέρα, id eſt, Puerorum amantior Gello. Dici ſolitum vel in eos, qui morte præmatura periiſſent, vel in eos, qui mira quidem charitate filios proſequerentur, ſed eoſdem indulgentia, deliciiſque corrumperent. Aiunt Gello virginem quampiam fuiſſe, quæ puella adhuc vita deceſſerit. Huius ſpectrum oberrare Leſbiis creditum eſt, ac pueros impetere. Vnde puerorum mortem, qui præmaturo fato perirent, huic Gello imputabant. Citatur Sappho, quæ huius fabulæ meminerit.

Gleba aruum.

Βῶλος ἄρουρα, id eſt, Gleba aruum, vbi quis exigua maximis apponit, credens ſeſe nonnihil iuuare: Proinde legendum ſuſpicamur: βῶλος ἀρούραν, aut ἀρούρᾳ, vt ſubaudias, προστίθεται, aut αὐξάνει, aut eiuſmodi quippiam. Nihil enim affert momenti, ſi gleba aruo adiungatur, quod perinde ſit, ac ſi quis aquam è lacu hauſtã infundat mari.

Glauci ars.

Γλαύκου τέχνη, id eſt, Glauci ars. Huius parœmiæ duplex eſt vſus. Conuenit enim vel in opus celeriter abſolutum, vel in id, quod eſt arte ſumma, ſummaque cura elaboratum. Quidam ortum exiſtimãt à Glauco quodam Samio, qui primus æris ferruminationem inuenerit. Alii à Libyco quodam, qui quatuor cymbala quædam fabricatus dicitur, certis ꝓportionibus ita inter ſe reſpondentia, vt primi ſpiſſitudo Epitriti ratione haberet ad ſecundum, ad tertium Hemiolii, ad quartum dupli. Ea pulſata muſicam quandam harmoniam reddebant. Auctor Zenodotus.

Noctua Lauriotica.

Γλαῦκες λαυριωτικαί, id eſt, Noctuæ lauriotICæ, hoc velut ænigmate pecuniarum vim ſignificabant. Laurios enim Atticæ regio eſt auri venis frequens. Porro nomiſmatis aureis noctuarum figura inſcalpebatur, quem admodum alio diximus loco. Interpres addit & tetradrachmis noctuam ſolere inſculpi. Ariſtophanes in Auibus:

Γλαῦκες ὑμᾶς οὔποτ' ἐπιλείψουσι λαυριωτικαί,
Ἀλλ' ἐνοικήσουσιν ἔνδον, ἔν τε τοῖς βαλαντίοις
Ἐννεοττεύσουσι.

id eſt:

Noctua vos non relinquent Lauriotica, ſed hæ
Ædibus aderunt in ipſis, inque loculis nidulos
Sibi parabunt.

Glaucus poto melle reſurrexit.

Γλαῦκος πιὼν μέλι ἀνέστη, i. Glaucus poto melle reuixit. Dici ſolitum, quoties aliquis vulgari rumore dictus mortuus, denuo prodit in publicum, & quaſi rediuiuus apparet iis, quibus perſuaſum fuerat eũ vita defunctum eſſe. Satis conſtat ab euentu natum. Nempe Glaucum quempiam præter omnium expectationem, guſtato mellito pharmaco reualuiſſe. Eamque rem in iocum popularem verſam fuiſſe. Quidam enarrant in hunc modum: Glaucus quidam poto melle

melle, ob bilem pene exanimatus eſt. Ad hunc multis accurrentibus medicis, polyidos herba, quam Draconem vocant, eum reſtituit.

Generoſior Codro.

Εὐγενέστερος Κόδρου, id eſt, Generoſior Codro. Per ironiam recte dicetur in iſtos, qui maiorum fumoſis imaginibus, & natalium antiquitate gloriantur. Codrus Melanthi filius fuit, Melāthus a Neleo ſextus. A quo Neleo prognatus & Neſtor. Hic igitur Melanthus, Meſſene patria pulſus venit Athenas, atque ibi cum Xantho Bœoto, qui tum Athenis imperabat, ſingulari certamine cōgreſſus, victor diſceſſit, & Athenienſium imperium occupauit. Cui ſucceſſit filius Codr⁹, ſingulari in patriam pietate pręcipue nobilis. Nam cum Atticis bellum eſſet aduerſus Dores, proditumq; eſſet oraculo, victoriam penes Athenienſem populum futuram, ſi rex illorum ab hoſtibus fuiſſet occiſus, Codrus patriæ gloriam ſua incolumitate cariorem habens, ignota ſpecie hoſtem prouocauit, & interemptus eſt. Reliquit autem filios duos, Mentorem, qui patri defuncto ſucceſſit in imperium, & Neleum, cuius auſpiciis colonia in Aſiam demigrauit. Hæc ferme Zenodotus.

Cadmea Victoria.

Κάδμειος νίκη, id eſt, Cadmea victoria. Huius adagii varium adducūt & ſenſum, & originem. Sunt qui putent inutilem victoriam, Cadmeam vocatam, propterea, quod Eteocles, & Polynices Thebani, cum de regni vicibus diſceptarent, ſingulari certamine congreſſi, vtriq; perierint. Cuiuſmodi victoriæ meminit Herodotus libro primo de Phocenſibus agēs. Vel quod Cadmei deuicerint quidē Argiuos cum Adraſto militantes, ſed ſuo malo. Poſteris enim illorum pœnas abunde magnas dederunt. Vel ꝙ Oedipus ſoluto Sphingis ænigmate, victoriā quidem à monſtro magnificam reportauit, verū poſt imprudens ſuam ipſius matrem duxit vxorem. Idque ſimulatq; reſciuit, oculos ſibimet eruit. Itaq; illius quoq; victoriæ parum felix exitus fuit. Sunt qui huc referāt. Cum Cadmus literas à Phœnicibus acceptas, Græcis tradere vellet, Linum, quod is quoque literas ſuas proferret, interemit. Deinde ciues Cadmum exegerunt, vt nec huic bono fuerit Linum ſuperaſſe. Plutarchus ſubſcribit primæ ſententiæ. Nā ad hunc modum ſcribit in commentario: περὶ τῆς φιλαδελφίας. Οὐ γὰρ ἑτέραν οἱ παλαιοὶ καδμείαν νίκην, ἀλλὰ τὴν περὶ θήβας τῶν ἀδελφῶν, ὡς αἰσχίστην καὶ κακίστην προσηγόρευσαν, i. Non enim aliam priſci Cadmeam victoriam, quam eam, quæ fuit fratrum apud Thebas, vt turpiſſimam, atque miſerrimam appellarunt. Idem περὶ παίδων ἀγωγῆς, oſtendit Cadmeam appellari victoriā, quoties pręſtat vinci quam vincere. Vſurpauit hoc adagiū Plato libro De legibus primo: παιδεία μὲν οὖν φέρει καὶ νίκην, νίκη δὲ ἐνίοτε ἀπαιδευσίαν. πολλοὶ γὰρ ὑβριστότεροι διὰ πολέμων νίκας γενόμενοι μυρίων ἄλλων κακῶν δι᾽ ὕβριν ἐνεπλήσθησαν. καὶ παιδεία μὲν οὐδεπώποτε γέγονε καδμεία, νῖκαι δὲ ἀνθρώποις πολλαὶ δὴ τοιαῦται γεγόνασί τε, καὶ ἔσονται, id eſt, Proinde eruditio etiam victoriam adfert: contra victoria nonnunquam imperitiam: eo ꝙ complures ob victorias bello partas inſolentiores facti, innumeris aliis malis propter violentiā repleti ſunt. At eruditio nunquam fuit Cadmea, victoriæ vero multæ profecto hominibus

minibus tales fuerunt, & futuræ ſunt. Ariſtides in Pericle. Ὡς τε τὴν καδμείαν νίκην ἡγεῖτο νικήσειν, id eſt, Itaque Cadmeam victoriam reportaturum ſeſe exiſtimabat. Quo quidem loco ſcholium adſcriptu præter alia, illud admonet ab iis, quæ retulimus, nonnihil diuerſum. Thebanos cæſis Argiuis, qui cum Polynice pugnarant, negaſſe ſepulturam. Qua inhumanitate exaſperati Athenienſes, Thebanos oppugnatos deuicerunt, & conſimilem ad modum vetuerunt, ne cadauera cæſorũ darentur ſepulturæ. Nec prorſus diſſonant ab his, nec prorſus congruunt, quæ ſcribit Pauſanias in Bœoticis. Scribit autem in hanc ferme ſentẽtiam: Commiſſo apud Iſmenum prælio in congreſſu victi ſunt Thebani, & compulſi in fugam intra mœnia ſeſe receperunt, tanquã Peloponneſii oppugnationis eſſent ignari. Porro cum illi magis ira, quam arte irruerent, non pauci à Thebanis è muro iaculis ſunt interempti. Poſtremo vicerunt & alios, in palantes, turbatosque facta impreſſione, ita vt totus exercitus, excepto Adraſto, interiret. Neq; paruo ea victoria conſtitit Thebanis, καὶ ἀπὸ ἐκείνου, inquit, τὴν σὺν ὀλέθρῳ κρατησάντων, καδμείαν ὀνομάζουσι νίκην, id eſt, Ex eo victoriam coniunctam cum exitio eorum, qui vicerunt, Cadmeam appellant. Sed vndecunq; natum eſt adagium, Cadmeam victoriam appellabant infelicem, etiã ipſis victoribus. Cuiusmodi fuit & Græcorum, quorum nulli nõ magno conſtitit capta Troia. Et medici Cadmeã victoriam vocant, cum ita depellitur morbus, vt ægrotus interim in remedio pereat, ſuccumbẽte natura.

Pecuniæ vir.

Χρήματα ἀνὴρ, id eſt, Pecuniæ vir. Hoc eſt, tanti quisque ſit, quantum poſſidet. Horatius:

> *Nil ſatis eſt*, inquit, *quia tanti quãtum habeas, ſis.*

Zenodotus ex Pindaro citat. Extat autem in Iſthmiis hymno ſecundo, his quidem verbis:

> Νῦν δ' ἐφίητι τ' ὠργείου φυλάξαι
> Ῥῆμα τῆς ἀληθείας ἄγχιστα βαῖνον
> Χρήματα, χρήματ' ἀνήρ.
> Ὃς φᾶ κτεάνων θ' ἅμα λειφθεὶς, καὶ φίλων.

Nunc ſubit illud, Argiui ſeruare dictum, ad veritatem proxime accedens. Pecuniæ pecuniç vir. Sic ait poſſeſſionib. ſimul deſtitutus, & amicis. Interpres Pindari teſtatur Chryſippum auctorẽ in prouerbiis, qui ſcripſerit eſſe Ariſtodemi Spartani. Idem interpres verſum, quem paulo ante recenſuimus ex Alcæo, refert hunc in modum, χρήματ' ἀνὴρ πενιχρὸς δ' οὐδεὶς πέλετ' ἐσθλὸς οὐδὲ τίμιος. Meminit apophthegmatis & Laertius in vita Thaletis, addens apud Lacedæmonios eſſe percelebre. Alcæi idem teſtantis hæc verba citantur apud Suidam, Ὡς γὰρ δή ποτ' ἀριστόδαμον φασὶν ἐν σπάρτᾳ οὐκ ἀπάλαμνον λόγον εἰπεῖν, χρήματ' ἀνὴρ, πενιχρὸς δ' οὐδὲ ἐσθλὸς, id eſt. Sic enim olim aiunt Ariſtodemũ apud Spartanos verbum non inſcitũ dixiſſe, Pecuniæ vir, pauper autẽ nunquam probus. Quidam ad ſeptem illos ſophos referre malunt. Ad hanc ſententiam pertinent illi verſus è comœdia quapiam:

> Τ' ἀργύριόν ἐστιν αἷμα, καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
> Ὅστις δὲ μὴ ἔχει τοῦτο μηδὲ κτήσατο,
> Οὗτος μετὰ ζώντων τεθνηκὼς περιπατεῖ.

id eſt:

> *Argentum anima & ſanguis eſt mortalibus.*

Hoc

Hoc qui caret, nec ſibi parauit ſedulo,
Viuos hic inter mortuus circumambulat.

Secundus verſus Græcis conſtabit, ſi tollas δὲ, aut ſi legas: μὴ'χει pro μὴ ἔχει. Tertius conſtabit ſi pro τεθνηκὼς legas: τεθνεώς. Celebratur & hic ſenarius, non alienus ab hac ſententia:

Βίος βίῳ δεόμενος οὐκ ἔστι βίος.
id eſt:
Vita haud vocanda eſt vita victus indiga.

Proinde quemadmodum apud Græcos βίος, itidem apud Latinos vita ſignificat, & vitam morti contrariam, & facultates quibus vitam ſuſtinemus.

Diues factus iam deſiit gaudere lente.

Ἔπειτα πλουτῶν οὐκ ἔθ' ἥδεται φακῇ.
id eſt:
Lenticula diuiti placere deſiit.

Lens legumen pauperum, ac tenuium cibus eſt. Quæ faſtiditur, ſimulatque lautior fortuna contigit. Vnde prouerbium in eos, quibus ad vberiorem conditionem euectis, faſtidio ſunt ea, quæ prius inopes, boni conſulebant. Sumptum eſt adagium ex Ariſtophanis Pluto. Dicitur enim illic in adoleſcentem, qui cum pauper haberet cõſuetudinem cum anu, nactus diuitias, cœpit illam faſtidire. Non diſſimile illi, quod alibi recenſuimus, ἄλλος βίος, ἄλλη δίαιτα.

Caluum vellis.

Φαλακρὸν τίλλεις, id eſt, Caluum vellis. Vbi inanem operam ſumit, aut vbi quis auferre conatur, quo vacat is, à quo petitur. Veluti ſi quis à paupere conetur extundere pecuniam, ab indocto literaturam. Similimum eſt illi Plautino: Aquã è pumice poſtulas. Rurſum illi: Nudo veſtimenta detrahere. Quin hodie quoque vulgus vbi ſignificat nihil eſſe, quod adimatur, volam manus oſtendens, iubet inde velli quippiã, quod ea corporis pars nemini non ſit calua.

Somnus abſit ab oculis.

Ὕπνος δ' ἀπίστω γλυκύθυμος ὀμμάτων.
id eſt:
Oculis abeſto leniens animum ſopor.

Vbi quis rem aggreditur, quæ ſummam diligentiam, curamque deſideret. Quod genus, ſi quis philoſophiæ capeſſat ſtudium. Sumptus eſt autem hic ſenarius ex Ariſtophanis Nebulis, apud quem dicitur ſub perſona Socratis adhortantis Strepſiadem, vt philoſophiæ daturus operã, omnia tum faciat, tum patiatur.

Phoci conuiuium.

Φώκου ἔρανος, id eſt, Phoci præmiũ, ſiue conuiuium. Dictitari ſuetum, vbi quis ſuo malo conuiuas acciperet. Tametſi nihil vetat, quo minus longius etiam traducatur: nempe ad quosvis, qui læduntur ab iis, de quibus benemeriti fuerint. Aiunt Phoco cuipiam filiã fuiſſe iam nuptiis maturam. Is procos, nam erant complures, conuocare ſolitus pręmia ſtatuebat, & conditionibus ſubinde nouis propoſitis nuptias prorogabat. Quãobrem indignati iuuenes Phocum in conuiuio trucidarunt. Auctor Zenodotus. Etiam ſi Plutarchus in Amatoriis narrationibus fabulam hãc diuerſe narrat. Euſtathius in primum Odyſſeæ, tres conuiuiorum ſpecies fecit, εἰλαπίνην quod ad ſplendorem, ac magnificentiam ſit apparatum. γάμον, quod ipſum etiam ſumptuoſius eſſe conſueuit. ἔρανον, ad quod pluri-

plurimi conueniunt, ſed ſuo quiſq; cibo, ſumptuque. Ea conuiuandi ratio præcipue probatur Heſiodo, propterea quod, cum plurimum habeat iucunditatis, minimum habeat ſumptus. Nam temperantius & editur, & bibitur, vbi quiſque de ſuo edit, ac bibit. Heſiodi carmẽ eſt huiuſmodi.

Ἐκ κοινῦ πλείστη δὲ χάρις δαπάνη τ' ὀλιγίστη.

Porro qui ſplendidiores affectarẽt videri, ij etiam ἔρανον tum de ſuo, tum lautius exhibebant. Homerus has tres cõuiuiorum formas ſimul complectitur:

-Τίπτε δέ σε χρεώ,
Εἰλαπίν', ἠὲ γάμος, ἐπεὶ οὐκ ἔρανος τάδε γ' ἐστίν.

Antiquior, quam chaos. & Saturnia tempora.

Χάους ἀρχαιότερος, id eſt, Antiquior quam chaos. De re nimium priſca, & obſoleta. Ibyc⁹, ποτᾶται δ' ἐν ἀλλοτρίῳ χάει, id eſt, Volat in alieno chao. Ac rurſum: ὁ δὲ φλυαρεῖ, καὶ μάτην ἡμῶν λῆρον καταχεῖ τοῦ χάους ἀρχαιότερον, & κρονίων ἀπόζοντα, id eſt, Hic autem nugatur, ac temere nugas in eos infundit antiquiores, quam chaos, ac Saturni tempora redolentes. Alludit adagium ad chaos, ad quod poetæ deorum, ac rerum omniũ originem referunt. Ouidius opificium mundi hinc auſpicatur.

Tanquam Argiuum clypeum abſtulerit, ita gloriatur.

Ὡς τὴν ἐν ἄργει ἀσπίδα καθελὼν σεμνύνεται, id eſt, Superbit tanquam Argiuum clypeum detraxerit. In faſtuoſos, & magnifice ſeſe gerentes dicebatur. Aiunt apud Argiuos tectum quendã eſſe clypeum clauis affixum, vt facile detrahi nõ poſſit. Alij dicunt, apud eos ordinem, ac delectum iuuenum viribus antecellentium, ἀσπίδα, id eſt, clypeum appellari. Auctor Zenodotus.

Tanquam conchylium diſcerpere.

Ὥσπερ κογχύλιον διελεῖν, id eſt, Tãquam concham dilacerare. De imbecillis, & viribus longe inferioribus dicebatur. Nam illiſæ ſolo rumpuntur conchæ, quo cibus eximatur, aut inciſo neruo, quo ſe contrahunt, ac diducunt, aperiuntur. Refertur apud Suidam.

Mutus magis, quam ſcapha.

Συστομώτερος σκάφης, id eſt, Magis elinguis, quam ſcapha. De ijs dici conſueuit, qui propter humilitatem conditionis apud præſtantiores non audent hiſcere. Natum hinc aiunt quod olim inquilini, & hoſpites alienæ Reip. ludis popularibus, in põpa incedebant, nauim geſtantes: vnde quoties hoſpitem, non ciuem ſignificabant, σκάφην, ἢ σκαφηφόρον, appellare conſueuerunt. Proinde vulgo ſic minitabantur: ποιήσω σε συστομώτερον σκάφης, id eſt, Reddam tibi os occluſius ſcapha. Etenim ijs, qui in Rep. viuunt nõ ſua, multa ſunt muſſitanda. Nam vti non cõuenit in aliena ciuitate curioſum eſſe, ita nec tutum eſt liberioris eſſe linguæ. Huius interpretamenti Suidas auctorem citat Theophraſtum in opere De legibus. Equidem in pleriſque codicibus, σιωπομάτερος ſcriptum reperimus, non συστομώτερος. Quæ lectio ſi cui magis arridebit, non reluctabimur, nempe vt metu contractum, & humilem accipias.

Nudus tanquam ex matre.

Γυμνὸς ὡς ἐκ μητρός, id eſt, Nudus vt ex matre. Prouerbialis hyperbole de vehemen-

Digitized by Google

vehementer paupere. Nudiſſimi enim naſcimur, ac ne pilis quidem tecti, nedum veſtibus, quod non item in cæteris animantibus accidit. Hoc dictum & hodie vulgo noſtrati eſt in ore, tam nudus, quã natus erat. Huic ſimile, quod alibi referetur: Tanquã è naufragio.

Eſt Pylus ante Pylum.

Plutarchus in libello, cui titulus: περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι, teſtatur hũc verſum apud Meſſenios proverbio fuiſſe celebratum:

Ἔστι πύλος πρὸ πύλοιο, πύλος γε μέν ἐστι καὶ ἄλλος. id eſt,

Eſt Pylus ante Pylum, ſiquidem eſt Pylus altera ſane.

Dictum apparet, vbi quid alteri præfertur velut antiquius & præſtãtius. Aut vbi aliquis iactat ſeſe, quaſi vel ſolus ſit, vel ſummus, cum reperiantur & alii, qui poſſint cum eo decertare. Pylus enim Meſſeniorum ciuitas, Neſtore nobilis, vt affirmant quidam. Hoc autem carmen Plutarchus hoc pacto commutauit.

Ἔστι τόκος πρὸ τόκοιο, τόκος γε μέν ἐστι καὶ ἄλλος. id eſt,

Vſura vſura prior, vſura altera ſane eſt.

In eos accommodari poteſt, quibus alia vſura ex alia naſcitur. Vnde natum ſit adagium, Euſtathius interpretans Homeri Bœotiam indicauit. Scribit enim iuxta eos, qui de populis conſcripſerunt, tres fuiſſe Pylos. Vnam Meſſeniæ, alteram Triphyliæ, tertiam Arcadiæ. Triphyliacam obtinuiſſe Neſtorem. Idem geographum teſtem adducit, Strabonem opinamur, qui tres item Pylos conſtituerit in Pelopõneſo. Tractat autem hac de re Strabo lib. Geographiæ 8. demonſtrans, fuiſſe multas huius nominis vrbes, quarum vna quæque ſibi vindicauerit Neſtorem, ob viri celebritatem. Quamquam idem poſt autumat Neſtoris patriam fuiſſe ex vtraque parte Alphei. Alluſit ad adagium Ariſtoph. in Equitibus:

Ἀλλὰ τόδε φράζευ, πρὸ πύλου πύλον, ἥν σοι ἔφραζεν
Ἔστι πύλος πρὸ πύλοιο. τί τοῦτο λέγει πρὸ πύλοιο; id eſt,

Hoc age dic Pylus ante Pylum eſt, quam tu mihi narras,
Eſt Pylus ante Pylũ. ſibi quid vult ante Pylum iſtuc?

Interpres adſcribit verſiculum, quem paulò ante citauimus è Plutarcho, proditum oraculo fuiſſe.

Iecit Achilles duas teſſeras, & quatuor.

Βέβληκ' Ἀχιλλεὺς δύο κύβω, καὶ τέσσαρα. id eſt,

Duas Achilles, quatuorq; teſſeras iecit.

Hunc verſum Suidas ex Euripidè citat. Quid autem ſibi velit adagiũ, nullus explicat. Niſi quod coniectare licet, dictum fuiſſe de iis, qui omni re vincerent, propterea quod is teſſerarum iactus felix eſſet. Interpres Ariſtophanis in Ranis Ariſtarchum citat, qui ſcripſerit hunc ſenariũ Euripidis nomine circumferri ſolitum, ſed falſo, cum ſit ἀδέσποτος. Apud Ariſtophanem vſurpat Bacchus in Æſchylum, victorẽ Euripidis, vnde apparet in fauſtis acclamationibus huius eſſe vſum proverbii.

E tardigradis aſinis equus prodiit.

Ἐκ βραδυσκελῶν ὄνων ἵππος ἄρξυστι.
i. E tardigradis aſinis equus emerſit. Cum clarus euadit quiſpiã obſcuro genere natus, aut quoties ab indocto præceptore proficiſcitur diſcipulus eruditus. Poteſt & per Ironiam proferri, & per negationem, vt

numquam ex aſinis naſcitur equus. Et, en tibi ex aſinis equum, id eſt, ex infimis parentibus arrogantem, & ferocem. Huic contrarium eſt, quod alibi retulimus, heroum filiæ noxæ, cum ex egregiis viris prognati, non reſpondēt maiorum virtutibus, quē admodum Socrates apud Platonem in Alcibiade priore, docet ambos Periclis filios Paralum & Xantippum fuiſſe ſtupidos, Cliniam euaſiſſe furioſum. Denique nullum illius opera factum ſapientem, cum Zenonis conſuetudine multi ſapientes euaſerint. Idem tractat in Menone, commemorans & Ariſtidem, qui filium habuit Lyſimachum nullius rei, præterea Thucydidem, cui duo fuerint filii, Mileſias & Stephanus. Neuter reſpondit virtuti paternæ. His addi poterat M. Tullius, qui filium reliquit illaudatum, & a patriis virtutibus plurimum degenerantem.

Epeo timidior.

Επειοῦ δειλότερος, id eſt, Epeo timidior. De magnopere pauido dicebatur. Ab Epeo quopiam dictum, notę timiditatis homine. Datum eſt hoc cognominis Cratino comico, per alluſionem fortaſſis, quod cum Oenoidis tribus princeps eſſet, in eo munere timidius ſe gereret.

Epheſia litera.

Εφέσια γράμματα, id eſt, Epheſiæ literæ. Dictum videtur de iis, qui mira felicitate, tamquam diuina virgula, quidquid optarent, aſſequerētur. Aiunt enim Epheſiis notulas quaſdā & voces magicas fuiſſe, quibus vtentes in omni negocio victores euaderent. Auctor Diogenianus. Euſtathius in Odyſ. Φ. tradit his literis vſum Crœſum in rogo. Fuiſſe autem verba quædam, obſcura, ænigmatibus ſimilima, neutiquam cohærentia, deſcripta in pedibus, zona, & corona Dianæ. Suidas addit huiuſmodi fabulam, in Olympiis Mileſium quempiam cum Epheſio palæſtra commiſſum nihil potuiſſe in conflictu, quod is Epheſius in talo Epheſias haberet literas. Quod ſimulac animaduerſum eſſet, ademptis literis Epheſium, qui iam 30. defatigarat, ſuccubuiſſe. Heſychius indicat fuiſſe priſcas quaſdam voces pro ſacris habitas, quib. impoſtores deinde multas addiderint. Priſcas putat has fuiſſe, ἄσκι, quod interpretatur tenebras, κατάσκι, lumen, αἴξ, ipſe, δαμναμενεύς ſol, αἴσιον, verum. Meminit harum & Anax.las apud Athenæum libro 12. Commemoratis enim philoſophi cuiuſdam deliciis ait, καὶ πρὸς τούτοις ἐν σκυταρίοις ῥαπτοῖσι φορῶν ἐφέσια γράμματα καλά, id eſt, Ad hæc, in conſutilibus pelliculis geſtans Epheſias literas pulchras. Nec deſunt hodie, qui huiuſmodi confictis vocibus imponant ſtultis. Illud ſatis apparet librariorum incuria cōmiſſum, quod cum Heſychius inter magicas voces recenſeat τετράξ, nō meminit tamen interpretans ſingulas.

Eodem in ludo docti.

Eodem in ludo docti dicebantur, ſimilibus vitiis laborantes, & improbitate pares. Hoc dictum adeo vulgo manet, vt nihil ſit tritius. Terentius in Hecyra, In eodem omnes mihi videntur ludo doctæ, ad malitiam. Solent enim ferme, qui communibus vſi ſunt præceptoribus, ingenio, moribusque convenire. Quod autē Terentius dixit in mulieres, omnes inter ipſas ſimilibus eſſe moribus, idē Græcus atteſtatur ſenarius:

Γυνὴ γυναικὸς πώποτ᾽ οὐδὲν διαφέρει.

i. *A femina nil femina vnquam diſcrepat.*

In-

Innuit autem proverbium nullam inueniri bonam mulierem.

Tanquam in phiditiis.

Ὥσπερ ἐν φειδιτίοις, id eſt, Veluti in phiditiis, vbi quid parcius, nimiumq; frugaliter actum ſignificabimus. Lacedæmonii publica loca habebant, in quibus cibum caperent. In his accipiebant hoſpites ac legatos ſuos, ſed apparatu perparco. Vnde & Græca vox ducta videtur à φειδοῦς, id eſt, parcendo. Quamquam ſunt qui malunt φιδίτια, dicta, quaſi φιλίτια, quod eiusmodi conuiuiis coiretur ſodalitas. Vtramque vocis etymologiam recenſet Plutarchus in vita Lycurgi. In priore abiicitur ε, è diphthongo, in poſteriore λ, vertitur in δ. Addit autem tertiam etymologiam, phiditia dicta quaſi ἐδίτια, à ſumendo cibo, quæ Græci præſertim Athenienſes vocant συσσίτια, Cretenſes ἄνδρια, quemadmodum ibidem indicat Plutarchus. Hoc genus conuiuiorũ Lycurgus inſtituit, ad excludendum luxum ac temulentiam. M. Tull. meminit Phiditiorum lib. Tuſculanarum quæſtionum 5. Quid, inquit, victum Lacedæmoniorum in phiditiis nonne videmus? Vbi cum tyrannus cenauiſſet Dionyſius, negauit ſe iure illo nigro, quod cenæ caput erat, delectatum: tum is qui illa coxerat, minime mirum, inquit, condimenta enim defuerunt. Quæ tandem inquit ille? Labor in venatu, ſudor, curſus ab Eurota, fames, ſitis. His enim rebus Lacedæmoniorum epulæ condiuntur. Quamquam hæc fabula ſecus narratur apud Plutarchum in Coronide, quam adiectam videmus apophthegmatis Laconicis, de Lycurgi inſtitutis. Erat apud Lacedæmonios & aliæ conuiuiorum ſpecies, quorũ vnum erat κοπὶς, quod certis ciborũ generibus inſtruebatur, alterum αἴκλον aliquanto ſplendidius. Omniũ frugaliſſimum erat, quod agebatur in phiditiis. Multa ſuper his Athenæus lib. 4. ſi cui libebit cognoſcere. Accommodari poterit & ad orationem, vt ſi quis neget ſe contentum ſimplici ſermone, velut in Laconicis phiditiis accipiatur, ſed deſiderare ſplendoris aliquid, & quod appetentiam irritet illecebra.

Equo ſeneſcẽti minora cicela admoue.

Ἵππῳ γηράσκοντι τὰ μείονα κίκελα ἐπίβαλλε, id eſt, Equo ſeneſcẽti minora cicela admoue. Admonet adagiũ, vbi vires per ætatem fatiſcunt, reſpirationem, ac refocillationem quandam à laboribus dandam, & decreſcente robore minuendos labores; augendam remiſſionem. Ductum aiunt ab equis militaribus, quibus ſeneſcentibus, leuius τρισίππιον admouebant. Eſt autem τρισίππιον, ceu rotula quædam, publica nota, quę igni candefacta, malis equorum imprimi conſueuit. Zenodotus oſtendit proverbium extitiſſe apud Craterem comicum in Samiis. Videtur carmen heroicum, ſi tantum legas: κύκλ' ἐπίβαλλε. Nam κείκελα nondum reperimus apud vllum auctorem, præter quam apud Zenodotum. Triſippii meminit Heſych. Videtur à. κείκελος aliquid eſſe, non diſſimile Triſippio.

Eretrienſium Rho.

Ἐρετριέων ῥῶ, id eſt, Eretrienſiũ Rho. Vbi quis crebrius & aſperius eam literam ſonaret. Quo nomine nunc male audiunt apud Gallos Piccardi. Notantur item, quibus Alcibiadis labdaciſmus impendio placebat. Ridetur Arrius à Catullo, quod

Chommoda dicebat, ſi quando commoda vellet

Dicere, & hinſidias Arrius inſidias.

Ac tum mirifice credebat ſe eſſe locutum,
Cum quantum poterat, dixerat hinſidias.

Adagium refertur à Diogeniano. Meminit Plato in Cratylo, οἶσθα νῦν ὅτι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἡμεῖς μὲν φαμὲν σκληρότης, ἐρετριεῖς δὲ σκληροτήρ, id eſt, Scis quod nos pro eodem dicimus ſclerotes, id eſt, durities, pro quo Eretrienſes ſcleroter; ex quo liquet Eretrienſes adamaſſe hanc literam ρ, quam loco σ, ſuppoſuerint, cum contra Athenienſes, eam verterint in σ, vt θαρσεῖν pro θαρρεῖν. Quoniam ea litera dicitur impetus, ac vehementiæ ſignificationem habere, videtur & in homines præcipites, ac violentos congruere proverbium.

Oeſtro percitus.

Οἴστρῳ παραπληγείς, id eſt, Oeſtro percitus, id eſt, ingenti animi cupiditate commotus, ac velut attonitus. Oeſtrum enim inſecti genus, horrẽdo ſtrepitu, vnde & nomen inditum apud Græcos. Nam Latini aſilum appellant. Hoc addito Iuno vaccam Io in furorem egit. Vnde poetæ diuino correpti furore, œſtro conciti dicuntur. Eſt apud Platonem, tametſi locus in præſentia non ſuccurrit, opinamur in Phædro. Vnde & οἰστρόπληγες dictione compoſita, pro inſano, οἰστρεῖν, & οἰστροπλατεῖν, pro inſanire.

In magnis & voluiſſe ſat eſt.

In magnis & voluiſſe ſat eſt.

Tibulliana hæc ſententia, nihil celebratius. Eam Angelus Politianus non inſcite vertit Græce:

Ἀρκεῖ δ᾽ ἐν μεγάλοις, καὶ τὸ θέλημα μόνον.

Apuleius Floridorum lib. 4. Maiore ſcilicet voluntate, quam facultate. Eoq; propenſius fortaſſe laudãdus eſt, quod omnibus bonis in rebus, conatus in laude, effectus in caſu eſt. Item M. Varro apud Gellium lib. 1. cap. 18. In quo non modo Lælii ingenium non reprehẽdo, ſed induſtriam laudo. Succeſſum enim fortuna, experientiam laus ſequitur. Conuenit, vbi quis maiora viribus conatus, tametſi rei ſuſceptæ magnitudini non facit ſatis, tamẽ hoc ipſo nomine laudem promeretur, quod rem pulcherrimam tentauerit.

In holmo cubabo.

Ἐν ὅλμῳ εὐνάσω, id eſt, In holmo cubabo. Dicebatur ab iis, qui ſe quippiam diuinatione cognitum ire minitabantur. Nam ὅλμον quidam vatem interpretantur. Alii tripodes Apollinis holmos appellatos fuiſſe. Tradit autem Ariſtophanes grãmaticus, citãte Zenodoto, eos, qui holmis indormiſſent, repente diuinãdi ſpiritum concipere. Addit Apollinẽ ob id ἔνολμον cognominatum à Sophocle. Quamquam apud Heſychiũ ὅλμος pro mortario ponitur. Apud Athenæum lib. 11. poculi genus eſt cornu adſimile, vt per iocũ torqueri poſſit & in bibones.

Eadem cera.

Ἐν κηρίον, id eſt, Idem fauus, dicebantur, qui vno ore idem affirmarent, aut qui inter ſe conſpiraſſent. Ductum à fauorum cellulis inter ſe cõnexis. Siue quod cera tenax, ſibiq; hærens. Siue quod olim in ceratis tabellis ſcribebant, vnde & Horatius: Cera laudatur eadẽ. Siue quod olim imagines è cera fingebantur, varia quidem forma, nunc deorum, nunc regum, nunc plebeiorum, ſed hæc omnia erant cera. Refert Zenodotus non diſſimile illi, quod alio diximus loco, Idem puluis, & Eadem farina.

In

In quinq; iudicum genibus ſitum eſt.

Εν πέντε κϱιτῶν γόνασι κεῖται. id eſt, In quinque ſitum genibus iudicum, id eſt, in alieno arbitrio res eſt poſita. Nam antiquitus quinque iudicibus datum erat negocium, vt de comicorum fabulis pronunciarent, vt teſtis eſt apud Zenodotum Epicharmus. Quamquam & apud Platonem quinque iudicum fit mentio, cum alias, tum in lib. de leg. 11. Εν πέντε δὲ τῶν νομοφυλάκων τοῖς νεωτάτοις εἶναι τὴν κϱίσιν, id eſt, Vt iudicium ſit penes 5. natu minimos ex nomophylacibus. Alluſum eſt autem ad illud Homero frequens.

Καὶ ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται, i.
In genibus ſunt hæc ſita diuûm.

Cum ſignificamus nõ eſſe noſtræ facultatis præſtare rei exitum, verũ hunc ſuperis, & fortunæ in manu eſſe. Pindarus in Olymp.

Νῦν δ' ἔλπομαι μὲν, ἐν θεῷ γε μὰν τέλος. id eſt,
Nunc ſpes quidem mihi, at in Deo ſitus exitus.

Fames, & mora bilem in naſum conciunt.

Soſia Plautinus in Amphitryone. Vetus adagium eſt, inquit, fames, & mora bilem in naſum conciunt, id eſt, latrante ſtomacho omnis mora bilem mouet. Quod autem dixit, bilem in naſum conciunt, convenit cum illo, quod ait Theocritus in Thyrſide:

- Εντί γε πικρὸς,
Καὶ οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται. id eſt,
- *Eſt enim acerbus,*
Atq; illi ſemper ſedet in nare aſpera bilis.

Ducta eſt metaphora ab animantibus iram narium flatu ſignificantibus. Vnde fabula de tauris ignem ſpirantibus. Quin hominibus etiam nonnullis ex naribus indicium iracundiæ. Vnde & corrugare nares dicuntur, quæ offendunt. Horatius:

- *Ne ſordida mappa*
Corruget nares.

Item Perſius in 5. Sat.

- *Sed ira cadat naſo, rugoſaque ſanna.*

Poteſt id trahi latius, nempe ad quemlibet vehementius aliquid cupientem, cui omnis mora quantumuis puſilla, longiſſima videtur, atteſtante Mimo:

Etiam celeritas in deſiderio mora eſt.

Huc reſpicit & Horatianum illud:

Vt nox longa quibus mentitur amica, dieſq;
Longa videtur opus debentibus, vt piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum,

Generoſior Sparta.

Ελευθεϱώτεϱος σπάϱτης, id eſt, Generoſior Sparta. Dicebatur excellẽti animo, minimeque timidus, aut humilis. Spartanis enim olim indoles aderat generoſa, & ingenium omnis impatiens ſeruitutis, ac velut imperio natum, vnde nec mœnibus vrbẽ cingebant, legibus ita iubentibus, abunde munitam arbitrantes fortibus viris. Fœdiſſimum autem exiſtimabant quempiam è pugna redire, niſi victorem: id quod epigrammate quoque teſtatum eſt. Nec tyrannidẽ in ſuam Rempub. admittebant, ſed æqua libertate parebãt legibus. Denique nihil humilioris operæ exercebant, ſed agriculturam, & artes ſedentarias per Helotas, id erat ſeruorum genus, peragebant.

Locrenſis bos.

Λοκρικὸς βοῦς, id eſt, Locrenſis bos. De re vili, aut de munere leuiculo dici poteſt. Cum aliquando Locrenſes publicum ſacrum facturi bouem deſiderarent, compoſito ex minutis lignis bouis ſimulacro, diis rem diuinam fecerunt. Atque hinc vulgus adagionem arripuit.

Ficulneus gladius.

Συκίνη μάχαιρα, i. Ficulnus gladius. De friuola cauſa dici poteſt, quæq; minimo negotio queat refelli. Dictus eſt autem ficulnus gladius ſycophanta, quod idẽ & mollis ſit, & calumniator. Meminit & Heſychius.

Ficum Mercurio.

Σῦκον ἐφ' ἑρμῇ, id eſt, Ficum Mercurio. De prõpto, & quibuslibet expoſito beneficio dicebat̃. Nam antiquitus mos erat, ſicubi ficus repertus fuiſſet, eum veluti Mercurio ſacrum ſuſpendere. Liberum autem erat tollere ficum Mercurialem, cuicunque libitum fuiſſet, vel quod is Deus furibus fauere creditus eſt, vel iuxta parœmiam illam, κοινὸς ἑρμῆς, Communis Mercurius. Huc opinamur alluſiſſe Perſium, cum ait:

Inq; luto fixum poſſis tranſcendere nummum,
Nec gluto ſorbere ſaliuam Mercurialem.

Vt indicatum eſt alibi.

Vt fici oculis incumbunt.

Ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔφυ, id eſt, Quemadmodum fici oculis innati. De iis dicebatur, qui pertinaciter vrgerent, premerentq; negotium aliquod. Sumpta ſimilitudine à ficis, hoc eſt, vitio, quod oculis adnaſcitur, nec facile poteſt auelli oculo incolumi. Ariſtophanes in Ranis:

Ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐπὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν ἔφυ. id eſt,
Vt ficus oculis imminẽs, ſic ille erat.

Accommodabitur haudquaquam inepte, & in hos, qui cũ graues ſint, & intolerabiles, tamen auelli non queũt niſi magno malo. Opinamur autem ficos hic dici, rigidum tumorem innaſcentem genis oculorum, ea res cum moleſtiſſima ſit, tamen non ſine periculo tollitur, quod oculo immineat parti vexationis, & tractatus impatientiſſimæ. Adagii mentionem facit Suidas.

Cum haſta, cum ſcuto.

Σὺν δορὶ, σὺν ἀσπίδι, i. Cum haſta, cũ ſcuto. Vbi quis omni conatu rem aggreditur. Ariſtophanes ἐν εἰρήνῃ.

Σὺν δορὶ σὺν ἀσπίδι τε. id eſt,
Cum haſta, cumq; ſcuto.

Item in Veſpis:

Ἐκδραμόντες δορὶ ξὺν, καὶ ἀσπίδι.
id eſt,
Expedita excurſione, cumq; ſcuto, & lancea.

Sumpta metaphora à milite armis omnib. inſtructo. Ad ſimilẽ vſum recte torquebitur Homericum illud:

Ἔγχεΐ τ', ἄορί τε μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν. id eſt,
Haſtaq; & gladio, ſaxiſq; ingentibus inſtant.

Quoties res omni vi geritur.

Viri ſenis aſtaphis caluaria.

Ἀνδρὸς γέροντος ἀσταφὶς τὸ κρανίον.
id eſt,
Viri ſenis velut vua paſſa cranium.

Admonet adagium inualidum, & flaccidum eſſe ſenile corpus, exhauſto ſucco, carnibusque adeſis. Lucianus in Tyranno de ſedibus: ἐπεὶ ἀσταφίδες γε πάντες ἤδη εἰσί, id eſt, Quãdoquidẽ iam omnes vuę paſſæ ſunt.

Rugo-

Digitized by Google

Rugoſæ enim, & flaccidæ ſunt vuæ paſſæ, propter ſuccum ſole decoctū. Vnde veteres, & vuas paſſas vocabāt ſenes paſſos, ob rugoſitatem. Lucilius citante Nonio:

Rugoſi, paſſiq; ſenes eadem omnia quærunt.

Poſt folia cadunt arbores.

Post folia cadunt in te arbores. Quoties admonebimus, leuiores iniurias ſi quis ferat, ſequi atrociores. Veluti arborum decidua folia negliguntur, verum aliquando fit, vt ipſæ arbores putres in caput ſubiecti decidant. Plautus in Menæchmis: Folia nunc cadunt. Nunc ſi triduū hoc hic erimus, tū arbores in te cadent.

Ante tubam trepidas.

Ante tubam trepidas, id eſt, animo conſternaris, priuſquam appareat periculum. Ab ignauis militibus ſumptum, qui pauitant, priuſquam bellicum canatur. Nam audita tuba, mirus quidam pauor ſolet militum animos inceſſere. Virgilius:

Cur ante tubā tremor occupat artus?

Qui ſermo ſi paulo lōgius detorqueatur, in prouerbii ſpeciē abibit.

Ameles angulus.

Ἀμελὴς γωνία, id eſt, Ameles angulus, id eſt, neglectus angulus, dicebatur, qui ſupinus, & oſcitabundus deſideret, nihil bonarū rerum tentans. Aiunt in Lybia locum eſſe, qui ἀμελὴς γωνία, hoc eſt, ſecur⁹ angulus vulgo dictus ſit, ob id fortaſſe quod neglectus, & incultus iaceret. Comperimus ſcriptum & ἀμελοῦς γωνία, id eſt, negligentis angulus. Recenſent Zenodotus, & Heſychius.

Vltra res Callicratis.

Ὑπὲρ τὰ Καλλικράτους, id eſt, Super fortunas Callicratis. De immenſis opibus dicebatur. Aiunt Caryſtium quempiam fuiſſe, nomine Callicratem, qui reliquos ciues opibus longe præſtiterit. Vnde ſi quem magnopere locupletem intelligi volebant, eum vel Caryſtii Callicratis facultates vincere dicebant. Ariſtoteles autem in Atheniēſium Republ. citante Suida, tradit Callicratem quendam è iudicum ordine fuiſſe, qui iudiciarias exactiones ſupra modum auxerit, atque hinc natam parœmiam de immodicis exactionibus.

Vulcanium vinculum.

Ἡφαίστειος δεσμὸς, id eſt, Vulcanium vinculum. Vbi quis nodis inextricabilibus eſſet illigatus, Vulcaniis vinculis teneri dicebatur. Sumpta denominatione ab adamantinis illis vinculis, quibus ad Homerum Vulcanus Venerem, & Martem ſic irretiuit, vt quo magis ſe conarentur explicare, hoc magis inuoluerentur. Homerus Odyſſeæ 8.

Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς χαλκεῶνα, κακὰ φρεσὶ βυσσοδομεύων.
Ἐν δ' ἔθετ' ἀκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα, κόπτε δὲ δεσμοὺς
Ἀῤῥήκτους, ἀλύτους, ὄφρ' ἔμπεδον αὖθι μένοιεν,
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε δόλον κεχολωμένος ἄρει,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς θάλαμον, ὅθι οἱ φίλα δέμνι' ἔκειτο.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἑρμῖσιν χέε δέσματα κύκλῳ ἁπάντῃ.
Πολλὰ δὲ καὶ καθύπερθε μελαθρόφιν ἐξεκέχυντο,
Ἠΰτ', ἀράχνια λεπτὰ, τά γ' οὔ κέ τις οὐδὲ ἴδοιτο
Οὐ δὲ θεῶν μακάρων. id eſt,

Ille domum petiit, qua ſtat ferraria fornax

Secũ imo interea penitus mala pectore voluens,
At trunco impoſita prægrandi incude, ſecabat
Vincula nulli vel rumpēda, vel effugienda,
In quibus impliciti ſimul, aſtrictique manerent.
At poſtquam inſidias Marti indignatus, & artes,
Abſoluiſſet, adit conclaue, vbi dulce cubile
Stabat, & hinc illinc fallacia vincula fulcris
Obligat, & ſummo ſuſpendit plurima tecto,
Mire tenuia, ſic telas vt araneolorum,
Sic vti nec poſſint oculis deprendier vllis,
Non vel diuorum.

Adagium refertur à Suida.

Vtinam domi ſim.

Οἴκοι θυοίμην, id eſt, Vtinam domi ſim. Dici ſolitum, vbi quis optat è malis, quibus implicitus eſt, emergere. Tranſlatum videtur ab iis qui in tempeſtate periclitantur. Nam nunc etiam ita vulgo loquũtur, qui periculoſe nauigant, οἴκοι θυοίμην. Refertur à Suida.

Vtinam male, quemadmodum inueniſti, eiicias.

Εἴθε φαύλως ὥσπερ εὗρες ἐκβάλοις τὴν ἔνθεσιν. id eſt,
Vtinam ita vt male reperiſti ius, & eiicias male.

Hoc eſt, vtinam quemadmodum malam tibi peperiſti famam, aut facultatem, ita & male perdas. Iuxta Plautinum illud, Male partum, male diſperit. Suidas hunc trochaicum, vt prouerbialem citat ex Ariſtophane, apud quem extat in Equitib. diciturq; inibi in Cleonem reipublicæ depeculatorem.

Vltro Deus ſubiicit bona.

Αὐτομάτως ὁ θεὸς ἀνίησι τὰ ἀγαθά, i. Vltro Deus ſubiicit bona. Quoties res citra noſtrã operam feliciter cadunt, quaſi Deo quopiam accurãte. Stobæus ſenarium hunc adducit ex Plutis Cratini;

Αὐτόματα τούτοις θεὸς ἀνίησι τὰ ἀγαθά. id eſt,
Vltro dona iſtis ipſe ſuppeditat Deus.

De dormientis reti dictũ eſt alias.

Vlyſſeum commentum.

Ὀδύσσειος μηχανή, id eſt, Vlyſſeum inuentum, callidum, aſtutum, & vafrum dicebatur. Vlyſſem Homerus vbiq; verſutum facit, ac diſſimulantem, ſimulantemque. Vnde eundem ſtatim initio Odyſſeæ, πολύτροπον appellat. Virgilius item:

Scelerumq; inuentor Vlyſſes.

Refertur apud Suidã. Plutarchus in Lyſandri vita declarat quid ſit Vlyſſeum commentum. Lyſandrum Lacedæmonii miſſa ſcytala domum reuocarant. Is metuens accuſationes Pharnabazi ſatrapæ, qui gratioſus erat Lacedæmoniis, dedit operam, vt cum illo veniret in colloquium. Ab eo multis precibus impetrauit, vt ſcriberet magiſtratui ſe nullis ab ipſo læſum iniuriis. Pharnabazus cũ Cretenſi quod aiunt Cretiſſans, cõſcripſit epiſtolam ex Lyſandri ſentẽtia, quam illi legendam tradidit, ſed clam ſcripſerat aliã ex ſui animi ſententia, ſigillo, & inſcriptione tam ſimili, vt dignoſci non quirent altera ab alteris, eamque tradit Lyſandro. Is nihil ſuſpicans, reddit: quam lectam cum illi commonſtraſſent Ephori,

phori, Lyſander intellexit nō ſolum Vlyſſem verſutum fuiſſe. In hanc ferme ſententiam Plutarchus.

Victitant ſucco ſuo.

PROVERBIALI figura dictum eſt in paraſitos. Victitant ſucco ſuo, qui ſi quando cœna contigit lautior, ingurgitant ſeſe. Rurſus vbi nulla arridet ſpes cœnatica, cogunturq; οἴκοθι viuere, fortiter ferunt inediam, & in conuiuii ſpem durant. Sumpta metaphora a cochleis, quæ per æſtū intra teſtam contractæ, vtcunq; ſucco ſuo aluntur, donec acciderit pluuia. Plautus in captiui duo:

Cum res, inquit, *prolatæ ſunt, cum rus homines eunt*
Simul prolatæ res ſunt noſtris dentibus.
Quaſi cum caletur, cochleæ in occulto latent,
Suo ſibi ſucco viuunt, ros ſi non cadit.
Itidem paraſiti rebus prolatis latent,
In occulto miſeri victitāt ſucco ſuo.

Viri infortunati procul amici.

Ἀνδρὸς κακῶς πράσσοντος, ἐκποδὼν φίλοι. id eſt,
Viri ſiti in malis amici ſunt procul.

Parœmia notat mores amicorum vulgarium, qui hirundinum ritu, pro ratione temporum aduolant, ac deuolant. Aduolant vbi res ſecundæ, deuolant ingruente rerū tempeſtate. Ariſtides in oratione Panathenaica nominatim adagii titulo vſurpauit: Καὶ τὴν παροιμίαν ἐνήλλαξεν. οὐ γὰρ ἐκποδὼν εἶναι κατέδειξε φίλους κακῶς πράξασιν, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ τῶν πρόσθεν διαφόρων ἐπὶ τοῖς ἀτυχήμασι φίλους πεποίηται, id eſt, Ac prouerbium inuertit. Declarauit enim haudquaquam eſſe procul amicos, eius cui res ſunt aduerſæ, verū etiam multos, qui antea diſſidebant, in rebus afflictis ſibi reddidit amicos. In hanc ſententiam extat & huiuſmodi ſenarius:

Τῶν δυστυχούντων εὐτυχὴς οὐδεὶς φίλος. id eſt,
Felix amicus nullus infelicibus.

Item alter huic ſimilis:

Κρίνει φίλους ὁ καιρὸς, ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ. id eſt,
Vt ignis aurum, amicum ita tempus arguit.

Ad hanc ſententiam palam alluſit Cicero lib. Famil. epiſt. 9. Nam etſi non facile diiudicatur amor verus, & fictus, niſi aliquod incidat eiuſmodi tempus, vt quaſi aurum igne, ſic beneuolentia fidelis, periculo aliquo perſpici poſſit. Cætera ſunt ſigna communia. Horatius:

Vilis amicorum eſt annona, bonis vbi quid deeſt.

Paſſim habentur amici, qui petāt: qui dent, perpauci. Pindarus in eandem ſententiam:

Οἴχεται τιμὰ φίλων τητωμένῳ
Φωτὶ, παῦροι δ᾽ ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν. id eſt,
Perit honos homini amicis orbato.
Sunt autem pauci mortales fidi in rebus afflictis.

Vias nouit, quibus effugit Eucrates.

Οἶδε τὰς ὁδοὺς ἅσπερ ἔφυγεν Εὐκράτης, id eſt, Nouit vias quibus effugit Eucrates. In eum quadrat, qui ſemper aliquā inuenit rimam, vt inquit Plautus, per quā elabatur, vt officiū ſubterfugiat. Ariſtoph. in Equitibus.

Εὐλαβοῦ δὲ μὴ ᾽κφύγῃ σε, καὶ γὰρ οἶδε τὰς ὁδοὺς
Ἅσπερ Εὐκράτης ἔφευγεν διὰ κυρηβίων. id eſt,
Caueto ne te effugerit, nouit vias

Quibus Eucrates effugerat per furfures.

Taxat autẽ obiter Eucratis mores, qui cum molitor eſſet, tamen rempub. adminiſtrarat. Quin & in Auibus taxat Execeſtidẽ quempiam, peregrinum, & erronem, cui viæ omnes notæ fuerint. Congruet in hominem aliquo prætextu ſuffugientem, ſi quando fides ſit præſtanda.

Viuit, incende ignem.

Ζῇ, καῖε πῦρ, id eſt, Viuit, incende ignem. Vbi in negotii periculoſi pũcto feſtinandum admonemus, & occaſionem arripiendam, vt cũ reperta ſcintillula properatur, ne pereat & illa. Simile illi: Nunc tuum ferrum in igne eſt. Refertur apud Suidam.

Venter auribus caret.

Γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα, id eſt, Venter nõ habet aures. Vbi de paſtu agitur, nõ admittuntur honeſtæ rationes. Atteſtatur huic ſenarius ille prouerbii vice Græcis celebratus:

Λιμῷ γὰρ οὐδὲν ἐστιν ἀντειπεῖν ἔπος. i.
Contra famem etenim nulla contradictio eſt.

Celebratur à Plutarcho Gellioq; dictum illud Catonis, ex oratione quadam, qua diſſuaſit legem agrariam. Eam ſic exorſus eſt, vt dicat, arduum eſſe ad ventrem verba facere, qui careat auribus. Nec inepte accommodabitur in eos, qui vẽtris addicti voluptatibus, nihil admittunt, quod ventri non ſit amicum. Seneca lib. 3. epiſt 21. Venter, inquit, præcepta non audit, poſcit, appellat. Non eſt autem moleſtus creditor, paruo dimittitur, ſi modo das illi, quod debes, non quod potes.

Cum puluiſculo.

Vel cũ puluiſculo dicimus, quoties omnia ſic tolluntur, vt nihil fiat reliqui, ne puluis quidem. Metaphora mutuo ſumpta videtur ab iis, qui frumentum ab area cõuerrunt, non ſine puluere. Plautus in Rudentibus. Conuerret hic iam me totum cum puluiſculo. Idem in Truculẽto: Quo citius rem ab eo auferant cum puluiſculo. Simili figura dixit Iuuenalis cum ærugine, pro eo quod eſt integre, & nulla parte diminutum.

Nunc ſi depoſitum non inficietur amicus,
Si reddat veterem cum tota ærugine follem.

Eodem pertinet euangelicum illud, quod iubentur etiam puluerem excutere apoſtoli, id eſt, ne minimum quidem ab eis auferre ſecum.

Valere pancratice.

Plavtvs in Bacchidibus, Valere pançratice dixit, pro eo quod eſt firma eſſe valetudine. Nam in Pancratiſtis robur corporis potiſſimum ſpectabatur. Pro eodem dixit, Valere athletice. Valere pugilice. Valere baſilice. Terentius item: Pugilem eſſe aiunt. De puella robuſtiore, & habitiore. Græci βασιλικῶς pro magnifice, prouerbiali figura dicunt. Neque is ſermo vulgo non tritus eſt, etiam hodiernis temporibus.

Fœdum eſt, & manſiſſe diu, vacuumq; rediſſe.

Versvs hic Homericus ex ſecundo Iliados libro, non dubium, quin adnumerandus ſit inter eos, quos Macrobius ſcribit in prouerbium abiiſſe:

Αἰσχρόν τι δηρόν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι. id eſt,
Turpe eſt & manſiſſe diu, vacuumq; rediſſe.

Conuenit, vbi quis longam de ſe conci-

concitauit expectationem, cui poſtea non reſpondeat: Veluti ſi quis ſtudij cauſa diu peregrinatus, domum redeat nihilo doctior. Aut ſi negotiator poſt diutinam abſentiam reuertatur, nihilo ditior. Aut ſi quis admodum lõgæuus, nihil præclari geſſerit in vita, quo ſe vixiſſe teſtaretur. M. Tullius prouerbii vice vſurpauit Epiſtolarum ad Atticum libro ſexto epiſtola, cui initium: Nunc quidem profectò.

Tragulam inijcere.

Plautus in Epidico: Tragulam in te inijcere adornant, id eſt, dolum aliquem in te ſtruunt. Et ibidem: Neſcio quam fabricam facit. Sic autem habet verſus tetrameter, trochaicus:

Tragulam in te inijcere adornat,
neſcio quam fabricam facit.

Vtraque figura prouerbialis videtur. Idem in Caſſina, Ego pol iſtam aliquorſum tragulam decidero. Rurſus in Pſeudolo, At volui inijcere tragulam in noſtrum ſenem. Huic ſimillimum quod dixit in Moſtellaria: Pilum inieciſti mihi. pilum enim haſtæ genus eſt.

Trium literarum homo.

Trium literarum homo, per Ironiam dici poteſt, in eum, qui generoſus, & ingenuus videri cupiat. Inde natum quod olim ingenui, prænomen, nomen, & adnomen, in literis aut inſignibus ſuis, tribus literis notare ſoleant. Vt pro Quinto Valerio Maximo, Q. V. M. Hinc vulgi iocus de trium literarum homine. Plaut. in Aulularia iocum alio detorſit, nẽpe in ſeruum furacem. Subijcit enim, Etiam fur, trifurcifer.

Trium dierum commeatum.

Trium dierum commeatus, cum inſtare paupertas extrema ſignificatur. Translatione ducta à militum commeatu. Et apud Ariſtophanem cum alias, tum in Acharnenſibus.

Καί μ' ἠπιτηρεῖν σιτί' ἡμερῶν τριῶν,

id eſt:

Mihiq; Vt reſeruem commeatum
tridui.

Interpres addit, antiquitus in bellum ituris edici ſolere, vt ſibi tridui non minus, commeatum pararent. Meminit in Equitibus.

Ἐγὼ πορίῶ καὶ τοῦτον
Ἡμερῶν τριῶν.

id eſt:

Præbebo & iſtum quod ſat eſt in triduum. Proinde tridui commeatũ dicemus minimas facultates, quæ vix ad tridui victum ſufficiant. Non diſſimili figura Terentius in ſeipſum excruciante, dixit decem dierum familiam.

Tragœdias in nugis agere.

Tragœdias in nugis agit, qui in re leuicula tumultum mouet. Et vt ait Terentius, magno conatu magnas nugas dicit. M. Tullius De oratore, lib. 2. Ne aut irriſione, aut odio digni putemur, ſi tragœdias agimus in nugis. Vſurpat idem Fabius lib. 6. cap. de peroratione. Nam in paruis, inquit, litibus has tragœdias mouere, tale eſt, quaſi perſonam Herculis, & cothurnos aptare infantibus velis. Quin hoc ipſum excitare tragœdiã, ſi alio quopiam deflectatur prouerbium reſipit. Vnde & Græcis: ἐκτραγῳδίζειν, & τραγικῶς λέγειν pro grauiter, ſiue acerbe.

Tranſuerſum agere.

Tranſuerſum agere dicitur, qui vi, & impetu quodam ab inſtituto deflectitur. Ita Laberius mimus apud Macrobium libro Saturnalium 2.

curſum

curſum fortunæ tranſuerſum vocat. Hunc enim C. Cęſaris benignitas inuitauit, vt eques Romanus, & ſenex prodiret in ſcenam. In prologo igitur quęritur pręter animi ſui ſententiam eo Cæſaris auctoritate fuiſſe compulſum.

Neceßitas, inquit, *cuius curſus tranſuerſum impetum*
Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt,
Quo me detruſit pene extremis ſenſibus, &c.

Ita qui præceps ira fertur, tranſuerſus rapi dicitur. Ductum apparet à nauigantibus, qui ſecundo vento recto curſu feruntur, flatu aduerſo, tranſuerſum aguntur.

Thraſybulo Dionyſium dicitis eſſe ſimilem.

Θρασυβούλῳ διονύσιον φάτ' εἶναι ὅμοιον, id eſt, Dionyſium Thraſybulo ſimilem eſſe dicitis. Dici ſolitum, vbi quis componit, quæ nimio interuallo inter ſe differunt. Dionyſius enim inter peſtilẽtiſſimos tyrannos commemoratur: Thraſybulus laudatus, quod reipublicæ ſtudioſiſſimus fuerit. Sumtum eſt è Pluto Ariſtophanis.

Tributis potiora.

Τὰ τῶν φόρων κρείττω, id eſt, Tributis potiora, dicebatur, vbi qs ex malefactis, & iniquitate cõmodum ingens reportaret. Refertur à Suida, & Zenodoto prouerbii nomine, nec pluribus explicatur. Harpocration in dictionario rhetorico ſcribit extitiſſe in oratione Hyperidis aduerſus Athenogenem. Inde natum opinamur, quod qui principum nomine tributum exigunt, fere plus extorquent, quum par eſt. Et principes ſic petunt, vt ab inuitis rapiant, ni dent, quod petitur. Cõgruit huic illud Pindari ex Pythiis hymno 8. κέρδος δὲ φίλτατον γ' ἑκόντος εἴ τις ἐκ δόμων φέροι, id eſt, Lucrum autem gratiſſimum, ſi quis ex volentis ædibus ferat.

Tragica ſimia.

Τραγικὸς πίθηκος, id eſt, Tragica ſimia. Prouerbiali conuitio dicebatur, qui fungeretur honoribus, opibusq; polleret, alioquin indignus. Simiam appellant homuncionem, vix hominem, ſed ſimulacrũ hominis magis. Tragicam addunt, propter fortunæ ſtrepitum, & perſonam additam. Demoſthenes in oratione pro Cteſiphonte, Æſchinem tragicam ſimiam appellat, quod cũ eſſet nequiſſimus, ſplendidis verbis probum ciuem ageret. Cuius prouerbii meminit Philoſtratus in Ariſtide. Diuus Hieronym⁹ in epiſtolis oſtendit hoc ſcomma iaci ſolere vulgo in Chriſtianos, ſed ab impiis, ethnicisque. Conuenit & in eos, qui barba, pallioq; philoſophos ſe profitentur, cum cætera cultui non reſpondeãt. Sic enim Plutarchus: Οὔτε γὰρ φιλοσόφους πωγωνοτροφίαι, καὶ τριβωνοφορίαι ποιοῦσιν, οὔτε ἰσιακοὺς αἱ λινοστολίαι, id eſt, neq; enim alere barbam, aut geſtare vile pallium philoſophum facit, neq; lineis veſtiri Iſiacos, hoc eſt, Iſidis ſacerdotes.

Tineas paſcere.

Tineas paſcere dicuntur, quæ neglecta ſitu pereunt. Ductum à veſtibus, aut libris diu reconditis, & intactis. Horatius in epiſtolis:

Contrectatus vbi manibus ſordeſcere vulgi
Cœperis, aut tineas paſces taciturnus inertes:
Aut fugies Vticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.

Titio

Titio ad ignem.

Δάλος ἐπὶ πῦρ, id eſt, Titio ad ignẽ, vbi quis applicatur ad eas res, ad quas natura propenſus eſt. Vt ſi mulieroſus, ad puellarum cõuictum; ſanguinis auidus, ad militiam; lucri ſitiens, ad mercaturam. Δαλὸν enim Græci vocant lignum ſemiuſtulatum. Non admodum abludit ab illo, εἰς ἀμίδα ἐνουρεῖν, id eſt, in matulam immeiere. Refertur à Suida & Zenodoto.

Tithymallus Laconicus.

Τιθύμαλλος λακωνικὸς, id eſt, Tithymallus Laconicus. In lippientes, oculiſque cæcutientibus homines dicebatur. Tithymallus herbæ gen⁹ apud Lacones repertum, lacteo ſucco manans decerptum, vnde quidam dixere Lactariam, ſingularis acrimoniæ, quo ſub noctem oculos illinebãt ad viſum acuendum. Huius Dioſcorides in quarto, plures ſpecies facit, deque oculorum remedio diligenter meminit. Adagium refertur apud Suidã, qui citat ex Ariſtophane de Neoclide lippo σκόροδ' ὁμοῦ τρίψαντα τιθυμάλλῳ, id eſt, Qui allium triuit ſimul cum tithymallo. Carmen autem extat in Concionatricibus:

> Τί δὲ μ' ἐχρῆν δρᾶν,
> Σκόροδ' ὁμοῦ τρίψαντ' ὀπῷ τιθυμάλλου ἐμβαλόντα τοῦ λακωνικοῦ
> Σαυτῷ περιαλείφειν τὰ βλέφαρα τῆς ἑσπέρας.

id eſt:

> *Simul cum opi liquore tereres allia,*
> *Tithymallon inſuper adderes Laconicum,*
> *Et obungeres tibi palpebras ſub veſperum.*

Vox dicta videtur à mamma nutricis, ſed apud alios per ſimplex λ, ſcribitur, licet Suidas ſcribat per geminum. Nec indicat interim vſum prouerbii. Si competit in lippos, dicendum eſt, Tithymallo opus habet, aut Tithymallũ terit. Nam tradunt huic efficacem eſſe acrimoniam, vt, cum ſuccus eius colligitur, cauendũ ſit, ne contingat oculos, & quoties ſumitur in ſtomachum, deuorare neceſſe eſt obuolutum, ne fauces radat. Huius ſucco medẽtur oculorum pituitæ. Multa de his Plinius libro 26. cap. 8. Cornelius Celſus in quincto, indicans eam herbam Latinis dici Lactucam marinam, vim ait habere exedendi.

Tinctura Sardonica.

Βάμμα σαρδωνικὸν, id eſt, Tinctura Sardonica. De colore præcellenti dicebatur, præcipuæ purpuræ: per iocũ autem transfertur ad eum, qui pudefit, aut qui ob plagas ſanguine tingitur. Sardo, ſiue, vt Heſychius ſcribit, Sardon, inſula ingens appoſita Italiæ, in qua variæ purpurarum tincturæ, laudatiſſimæque fiebant. Itidem & Tyrium muricem, oſtrumque Sarranum, legimus apud Latinos. Ariſtophanes in Pace:

> Ἣν ἐκεῖνος φησὶν εἶναι βάμμα σαρδινιακόν. id eſt:
> *Quam ille prædicat coloris eſſe Sardiniaci.*

Idem in Acharnenſibus:

> Ἵνα μή σε βάψω βάμμα σαρδινιακόν. id eſt:
> *Ne te linam colore Sardiniaco.*

Quam curat teſtudo muſcam.

Ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ μυῶν, id eſt, Quam curat teſtudo muſcam. Suidas ex auctore quodam refert hæc verba: τῷ δὲ Ἀγαμέμνονι τῆς Θερσίτου παῤῥησίας ἧττον ἔμελεν, ἢ χελώνῃ μυῶν, τὸ τῆς παροιμίας, id eſt, Agamemnon autem minoris faciebat Therſitæ maledicẽtiam, quam teſtudo muſcas, quemadmo-

Digitized by Google

admodum prouerbio dicitur. Teſtudini nihil nocere poſſunt muſcę propter teſtam, qua munita eſt. Confine illi, quod alibi memorauimus. Non curat culicem elephantus. Lepidius erit ad res animi detortum. Animus, virtute, ac philoſophia munitus, nihil plus timet fortunæ incurſum, quã teſtudo muſcas.

Sultior Morycho.

Μωρότερος εἶ μορύχου, id eſt, Stultior es Morycho. Siculum prouerbium, in eos, qui ridicule, ſtulteve quippiam facerent. Sed videntur peculiariter obnoxii huic adagioni, qui, domeſticorum negotiorũ negligentes, foris agunt, aliena curantes. Quod genus inducitur Ollus apud Martialẽ. Cuiusmodi ſunt & apud Plutarchum Lamię. Zenodotus tradit, apud Siculos Baccho cognomẽ eſſe Morycho, idq; inde datum, quod in vindemiis, huius dei facies muſto, ficisq; virentibus oblini conſueuerit, quod vtriusque arboris inuentæ laudem Baccho tribuũt veteres, vt teſtis eſt Athenæus libro Dipnoſophiſtarum ſecundo: παρὰ τὸ μορύξαι, τὸ μολῦναι, id eſt, à moryxε, quod eſt contaminare, vnde & Homerus μεμορυγμένος, dixerit, pro μεμολυσμένος. Bacchus autem vbique ridiculus, ac parum cordatus inducitur à poetis, vtpote deus temulentus, velut in Ranis Ariſtophanis, ideoque in huius ſacris ludicra quædam tanquam in eius contumeliam fiebant. Quin & cognomen additum contumeliæ cauſa, ἰρεβίνθειος. Apud Siculos huius ſimulacrum, nõ in templo, ſed extra fanum, ſub dio poſitum erat, iuxta ingreſſum, ſiue veſtibulum, confectum è lapide, cui nomen Pſella, arte Simmii cuiusdam Eupalami. Proinde vulgari ioco iactatum eſt de illo: μωρότερος εἶ μορύχου, ὃς τ' ἄνδον ἀφεὶς, ἔξω τῆς οἰκίας κάθηται, id eſt, Stultior es Morycho, qui, omiſſis his, quæ ſunt intus, foris extra domum deſidet. Zenodotus adagium citat ex epiſtola quadam Polemonis ad Diophilum. Quanquam alieniſſimum eſt ab ingenio, moribusque noſtris, veſtigandis, aut inſectandis aliorum erratis operam conterere, tamen non poſſumus hoc loco nobis temperare, quin ridendi magis, quam inſectandi cauſa proferamus cuiusdam non infimi nominis, inſcitiam ne dicamus, an ſocordiam. Principio prouerbium hoc è vulgatiſſimis Zenobii Collectaneis enarrans, Polemonem perinde citat, quaſi locum ipſe legerit. Id quod ſuo more facit, videlicet vt in abſtruſis, minimeque vulgatis auctoribus verſari videatur. Deinde Græca, quæ modo retulimus, indidem, ὃς τὰ ἔνδον ἀφεὶς, ἔξω τῆς οἰκίας κάθηται, reddit ad hunc modum: Qui relinquens habitationem interiorem, extra poſitam quærebat. Rurſum, quod habetur in iiſdem Collectaneis: μόρυχος δὲ διονύσου ἐπίθετον, ἀπὸ τοῦ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μολύνεσθαι, ἐπειδὰν τρυγῶσι, τῷ ἀπὸ τῶν βοτρύων γλεύκει, καὶ τοῖς χλωροῖς σύκοις, expreſſit hoc pacto, Morychus ſane epitheton eſt Bacchi: ἀπὸ τοῦ πρόσωπον αὐτοῦ μολύνεσθαι, id eſt, ab inquinando videlicet propriam faciem. inquinare namque ſolet eam Bacchus racemis, & viridibus ficis. Deinde, quod idem coaceruator etymologiã nominis reddens, ſcripſit; μορύξαι γὰρ τὸ μολῦναι, ſic interpretatus eſt Lepos Atticus noſtri temporis, μορύξαι, inquit, porro idem eſt, quod μολύναι, hoc eſt, ineptire, hoc eſt, deſipere. Iam illud quanto eſt, παντὸς μορύχου μωρότερος, quod de Bacchi ſtatua reddidit.

dit. Græca ſic habent, παρόσον ἔξω τοῦ νεὼ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἵστη παρὰ τὴν εἴσοδον ἐν ὑπαίθρῳ. Ea ſic extulit tranſmarina Venus. Præterea dicitur à ſimplicitate Bacchi, cuius ſimulacrum in aperto ſtatuitur apud Heſiodum. Vide, quot veneres in vno, eoque perbreui capite prodidit hic venuſtus. Primum Bacchus, faſtiditis penetralibus ædium ſuarũ, peregrinas ſectatur domos, deinde, cum ſaxeus ſit, (ſit enim de ſtatua mentio) tamen ipſe ſibi faciem racemis, & ficis oblinit, quo vindemiatores delectet. Ad hæc, cum idem ſignificent, μορύξαι, & μολῦναι, vtramque declarat, ineptire, & deſipere: verum his duntaxat, qui Venerem illam transmarinam vſquequaq; percalluerint. Denique, quod eſt omnium venuſtiſſimũ, è veſtibulo (ſiquidem, auctore Polluce, εἴσοδος templi vocatur, quod & προπύλαιον dicitur,) Heſiodum fecit, hoc eſt, è mutis ſaxis eloquentiſſimum poetã. Et habet tamen hic talis artifex quibus ſit admirationi, hoc eſt, ſimiles habent labra lactucas, cum innumera ſint in huius commentariis, pari flore reddita Græca, ὅτι ὀργανῶ, quod aiunt, ὅτι γῆς ἀπολόμενα, quæ vel ipſe ſaxeus Morychus rideat. Homo ſane ſuauis, atque adeo Moriæ beneficio felix, qui transmarinæ Veneris ſenſum requirat in allis, ipſe communi carens; &, vt videtur, marinæ, quam tranſmarinæ, Veneri familiarior. Sed præſtat, vt, omiſſis iocis, ad inſtitutũ negotium calamus recurrat. Iocatur in Morychum, & Ariſtophanes in Veſpis, ζῆν βίον γεννικὸν ὥσπερ μόρυχος, id eſt, Viuere vitã generoſam, quemadmodum Morychus. At Suidas indicat huius nominis poetam quempiam fuiſſe tragicum, cuius vita non caruerit luxus, ac mollitiei nota. Citatq; hoc in eum carmen Ariſtophanis. Extat autem in Acharnenſibus.

> ὦ φιλτάτη σὺ, καὶ πάλαι ποθουμένη,
> ἦλθες, ποθεινὴ μὲν τρυγῳδικοῖς χοροῖς,
> φίλη μορύχῳ.

id eſt:

> *Chariſſima, ac deſiderata iam diu,*
> *Optata ades, face ſublitis choris*
> *Grata & Morycho.*

Quattuor obolis non æſtimo.

Τεττάρων ὀβολῶν εἶναι οἴει, i. Quattuor obolorum eſſe puta. Simile illis, quæ alibi retulimus, Aſſis te non facio, & Dupondii non facio, & Teruncii non facio. Suidas hæc quoque refert, ſed tacito (qui frequens illi mos) auctoris nomine: τὴν παρρησίαν τὴν σὴν οἴει τεττάρων εἶναι ὀβολῶν, τὸ λεγόμενον, id eſt, tuam maledicentiam exiſtimato quattuor eſſe obolorum, quemadmodum dicitur. Et Diobolare vocant Latini, quod viliſſimum videri volunt.

Tenuem nectis.

Λεπτὴν πλέκεις, id eſt, Tenuem nectis. De pauperibus dictum, quibus plerunque tenuibus in rebus labor. Dicitur & λεπτὴ ἐλπὶς, id eſt, Spes tenuis, pro exigua: & λεπτὴ φροντὶς, id eſt, Tenuis cura, pro ſubtili, & curioſa, & λεπτὰ ξαίνεις, id eſt, Tenuiter diducis, in ſordidos, quique vel minutiſſimarum rerum habent rationem. Ducta metaphora à textoribus.

Terreſtria balnea.

Χθόνια λουτρά, id eſt, Terreſtria, ſiue inferorum balnea. Dictum videtur (nam coniectandum eſt) vbi quid ſero iam adhibetur, nulli futurum vſui ei, cui exhibetur. Veluti, ſi quis tum reo patrocinetur, poſtquam pronũciata fuerit irreuocabilis iudicum ſenten-

Digitized by Google

ſententia. Mos olim fuit, defunctis ad ſepulchrum balnea quædam inferre. Cadauera item ſepulturæ danda prius lauabantur. Vnde Ennius:

Tarquinii corpus bona fœmina lauit, & vnxit.

Fit & noſtra tempeſtate, vt defunctorum monumentis pie aquam inſpergant conſecratam.

Ter.

Ne illud quidem figura prouerbiali vacat, quod Græci numeri additione rem amplificāt, maxime ternionis: fortaſſis, quod is apud priſcos & abſolutiſſimus, & ſacer habetur: vt, quidquid ter dictum, aut factū eſſet, id ratum, & efficax haberetur, vnde in magorum myſteriis adhiberi ſolitus. Virgilius in Pharmaceutria:

Terna tibi hæc primum triplici diuerſa colore
Licia circumdo, terque hæc altaria circum
Effigiem duco. numero deus impare gaudet.

Et apud Theocritum, in eiuſdem tituli carmine:

Ἐς τρὶς ἀποσπένδω, καὶ τρὶς τάδε πότνια φωνῶ.

id eſt:

Ter libo, & hæc pronuncio myſtica verba:

Item in Cæremonijs funebribus:

-Et ſupremum ter voce ciemus.

Apud Euripidem in Hecuba præco ter iterato verbo ſilentium indicit:

Σιγᾶτ' ἀχαιοί, σῖγα πᾶς ἔςω λεώς.
Σίγα σιώπα.

id eſt:

Silere, Achiui, populus omnis ſit ſilens
Taciturnitate ſilentioq́.

Ariſtophanes in ranis:

Τούτοισιν ἀπαυδῶ, κ᾽αὖθις ἀπαυδῶ,
κ᾽αὖθις μάλ᾽ ἀπαυδῶ.

id eſt:

Iſtis recuſo, iterumq́ recuſo, rurſum
valde recuſo.

Paſſimque legitur nō ſolum apud poetas, verum etiam oratores: τρὶς μιαρὸς, τρὶς κατάρατος, τρὶς μακάριος, τρὶς μέγιςος, τρὶς ἄθλιος, id eſt, Ter ſceleſtus, ter exſecrabilis, ter beatus, ter maximus, ter infelix. Quod latini dumtaxat in carmine ſunt imitati. Virgilius:

O terq́ quaterq́ beati.

Ouidius:

Omnia bis dices vera fuiſſe mea.

Et illud etiam nunc vulgo familiare, vt, ſi quid aſſeuerent vehementius, id ter repetant. Vt hinc etiam adagium ortum videri poſſit. Strabo lib. Geographiæ primo, quod Homerus ſcribit, Charybdim ter in die reddere, quod abſorbuit, ter reſorbere, cum conſtet id nō fieri niſi bis in die, excuſat hac hyperbole, quaſi τρὶς non ſonet hic numerum, ſed vehementiā. Ad hanc ſermonis formam pertinet, quod eſt apud Platonem libro de repub. 10. καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶντες, οὐκ αἰσθάνονται τριττὰ ἀπέχοντα τοῦ ὄντος, id eſt, Et, cum vident illorum opera, non intelligunt ea tertio gradu abeſſe à veris. Agit de iis, qui è poetis ſumunt recte viuendi rationem, cum illi pro veris tradant phantaſmata. Durat huius ſermonis veſtigium & hodiernis diebus in lingua Gallica, qui, huius ſyllabæ adiectione, è comparatiuo faciunt ſuperlatiuum, niſi quod, inverſis literis, tre ſonant pro ter.

Theagenis pecunia.

Θεαγένους χρήματα, τάτ' αἰσχύνη, id eſt, Theagenis pecuniæ, quemadmodum

dum Æſchynis. Iocus proverbialis in eos, qui, pauperes cum eſſent, tamen diuites haberi volebant. Hoc morbo natus eſt vterque, & Theagenes, & Æſchynes. Vnde cognomẽ his additum σέλλοις, à Sello quopiam, inepte ambitioſo, qui, cum re eſſet per quam tenui, tamen affectabat videri locuples, vnde, qui hoc morbo laborabant, σελλίζειν dicebantur. Finitimũ ei, ꝙ alio dicetur loco, φανίυ θύρα, id eſt, Phaniæ ianua Proverbii meminit Ariſtophanes in Auibus:

Ινα καὶ τὰ θεαγένυς τὰ πολλὰ χρήματα
Τάτ' αἰσχίνυ γ' ἅπαντα. id eſt,
Vbi ſunt Theagenis plurima pecunia,
Et Æſchynis quidem vniuerſa.

Tantali lapis.

Ταντάλειον λίθον, id eſt, Tantali lapidem, vocant, imminens capiti periculum. Apud Suidam hæc referuntur, ἐπειδὴ τὸν ταντάλυ λίθον τῆς κεφαλῆς ἀπεσκευαζάμεθα, id eſt, Quandoquidẽ Tantali ſaxum capiti impendens excuſſimus. Plato apud Stobæum, ὐδ' εἰ τὸν λεγόμενον ταντάλυ λίθον ἐπηρτημένον τις ἔχοι, id eſt, Ne ſi Tantali quidem, quem vocant, lapidem imminentem haberet aliquis. Sumptum a fabula Tantali: quem quidam fingũt apud inferos, etiam hoc ſupplicii genus pati, vt ingens ſaxum ſic immineat capiti, vt iamiam caſurum videatur. Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 6. fabulæ originem refert hunc in modum. Tantalus, voluptatum auidus, cum in deorum conſortium admiſſus, impetraſſet optionem petendi quidquid vellet, à Ioue poſtulauit, vt ad eum modum iugiter viueret inter epulas, nihil hac re ducens felicius. At indignatus Iupiter promiſſum præſtitit, hominiſque optatis ſatiſfecit. Cæterum, ne frui poſſet appoſitis, ſaxum ingens iamiam caſuro ſimile ſupra verticem ſuſpendit, cuius metu non libeat quidquam attingere. Virgilius Æneidos ſuę lib. 6. commentum hoc ad Lapithas, Ixionem, ac Pirithoum refert:

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumq;
Quos ſuper atra ſilex, iamiam lapſura, cadenti
Imminet aſſimilis: lucent genialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulæq; ante ora parata
Regifico luxu. Furiarum maxima iuxta
Accubat, & manibus prohibet contingere menſas,
Exſurgitq; facem attollens, atq; intonat ore.

Vſurpat & Pindarus in Iſthmiis, hymno 7. ἐπειδὴ τὸν ὑπὲρ κεφαλᾶς γε ταντάλυ λίθον παρά τις ἔτρεψεν ἄμμι θεός. id eſt, Quandoquidem lapidem Tantali imminentem capiti aliquis nobis admouit Deus. Sentit autem metum inſtantis belli. Interpres citat ex Euripide:

Κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον,
Αἰρι ποτᾶται. id eſt,
Saxum paueſcens vertici quod imminet
Per aerem volat.

Gregorius Nazianzenus in epiſt. quadam ad Baſilium fratrem, vitam ſolicitam, ac periculis expoſitam, ταντάλειον ζωὴν appellat.

Surdior Toronæo portu.

Κωφότερος τορωναίυ λιμένος, id eſt, Surdior Toronæo portu. Aiunt, portum eſſe quendam Toronæ, Thraciæ ciuitatis, qui longis & anguſtis

Digitized by Google

duobus excurſib. porrigitur in mare, ita vt in ipſo portus receſſu nullus fluctuum fragor audiatur. Vnde proverbium in eos, qui non audiunt. Quamquam alii Toronem ponunt in Macedonia. Stephanus meminit etiam ſinus, cognomento Toronæi, à quo proverbium ductum videri poſſit. Niſi quod mare ſurdum vocatur, magno fragore reſonans, vt ob ſtrepitum vndarum præterea nihil exaudire liceat.

Surdior turdo.

Κωφότερος κίχλης, id eſt, Surdior turdo. Zenodotus ex Euboli Dionyſio citat. Aſcribit ſurditatem huic aui peculiarem, cum ſit loquaciſſima, vel proverbio teſte. Vnde concinne dicetur in eos, qui perpetuò blaterantes, ipſi non auſcultant, quid viciſſim ab aliis dicatur: quod vitium in multis licet deprehendere.

Effeminatorum etiam ora io effeminata.

Ἔνεισιν ἐν δειλοῖσι ἄνανδροι λόγοι.
id eſt,
Inertibus viris iners oratio.

Vt quiſque eſt, ita & loquitur. Refertur a Zenodoto. Cõfine illi, quod alibi retulimus, Fatuus ſtulta loquitur. Item illi, Qualis vir, talis oratio. Tametſi longe alium Drancem fecit Virgilius, lingua fortem bellatorem, re imbellem.

Stupidior Praxillæ Adonide.

Ηλιθιώτερος πραξίλλης ἀδώνιδος, id eſt, Stultior Praxillæ Adonide. In vehementer ſtupidos. Polemon apud Zenodotum, tradit Praxillam fuiſſe quampiam Sicyoniã poetriam, quæ in ſuis cantionibus Adonidem inducit ab inferis interrogatum, quid apud ſuperos pulcherrimum reliquerit, reſpondere, Solem, cucumeres, mala. Quod cum vehementer inſulſum videretur, cucumeres, & mala cũ ſole componere, proverbio dici cœptum in homines nullius iudicii.

Simonidis cantilena.

Σιμωνίδου μέλη. Simonidis cantilenę. De vafris, ac ſubdolis dictum eſt. Hunc tradunt primum aſtutiam, & quæſtum in artem induxiſſe. Erant illi duo ſcrinia, alterum gratiarum, alterum præmiorum: quæ cum poſt tempus aliquantum aperuiſſet, gratiarum arculam ſemper offendebat inanem, præmiorum, ſemper plenã. Hoc commento ſignificans ſe nolle gratis donare carmina. Meminit huius rei Plutarchus in libello περὶ τῆς πολυπραγμοσύνης. Vnde Ariſtophanes apud Suidam, ᾆσαι σιμωνίδου μέλη, id eſt, Cane Simonidis carmina. Meminit Ariſtophanes in Auibus:

Πρῶτον μὲν αὐτὸν τὴν λύραν λαβόντ' ἐγὼ ἐκέλευσα
Ἆσαι σιμωνίδου μέλος. id eſt,
Primum quidem ipſi iuſſi, vt ſumpta lyra ſonaret
Simonideam cantionem.

Ad duo ſcrinia alluſit Theocritus in Charitibus:

Ὀκνηραὶ δὲ πάλιν κενεᾶς ἐπὶ πυθμένι χηλοῦ. id eſt,
Rurſum at ignauæ vacuo intra ſcrinia fundo.

Si tibi machæra eſt, & nobis vrbina eſt domi.

Plautus in Bacchid. Si tibi eſt machæra, & nobis vrbina eſt domi. Quoties malum malo opponitur. Nam machæra & vrbina vtrumq; teli genꝰ eſt. Sunt autem apud Plautum Chryſali verba, minas referentis, & militis ſæuitiam iæuis item dictis retundentis. Placiades Fulgentius pro Vrbina legit, Veruina, & interpretatur teli genus oblongum. Simillimum eſt illis

lis, Par pari & Malo nodo malus quærendus cuneus.

Semper agricola in nouum annum diues.

Ἀεὶ γεωργὸς εἰς νέωτα πλούσιος. id eſt, *Agricola ſemper diues annum in proximum.*

De iis dictitatum, qui, ſpe futuri compendii, diuites ſunt, ac ſibimet, exſpectatione rerum amplarũ, blandiuntur. Ductum à colonis, qui ſemper proximæ æſtatis vberiorem proventum ſibi pollicentur, eaq; ſpe iam ſumptus nonnullos audent facere.

Semper virgines furiæ.

Ἀεὶ παρθένοι ἐριννύες, id eſt, Semper virgines furiæ. Proverbium obſcurius, deterret à peccando. Erynnies enim malefactorum vltrices corrupi non queunt, quo minus pœnas ſumant de iis, qui commeruerunt, atq; hac gratia dictæ virgines. Suidas è Sophocle citat.

Senex bos non lugetur

Γέρων βοῦς ἀπένθητος δόμοισι, id eſt, Bos ſenex vacat luctu domeſticorũ. Hoc eſt, ſenum mors, quod tempeſtiua videatur, non lugetur ab amicis. Quin & hodie, ſi quando nunciatur obitus hominis natu grandis, Nihil acerbũ inquiunt, haud periit in cunabulis. Mortem iuuenum complorant ij quoque, ad quos nihil attinet. Tale mortem deprecatur Solon apud Ciceronem lib. De ſenectute, Elogium autem Solonis, cuius meminit Tull. ſic habet:

Μηδέ μοι ἄκλαυστος θάνατος μόλοι, ἀλλὰ φίλοισι
Ποιήσαιμι θανὼν ἄλγεα καὶ στοναχάς.
id eſt,
Ne mi illugubris veniat mors, ſed mihi carus
Mærorem potius afferat, & gemitus.

Ennius contra:

Nemo me lacrymis decoret, neq; funera fletu Faxit.

Sed vterque recte ſenſit.

Solon vult mori carus, ac deſiderandus ſuis. Ennius non putat lugẽdam mortem, quam cõſequitur immortalitas. Refertur & hic verſus in Menandro:

Πικρὸν ἐστὶ χρῆμα γέρων ἐν οἰκίᾳ μένων. i.
Moleſta res eſt, in domo manẽs ſenex.

Sero veniſti, ſed in colonum ito.

Ὀψ᾽ ἦλθες, ἀλλά γ᾽ εἰς κολωνὸν ἴθι. i. *Serus ades, aſt colonon hinc te conferas.*

Iocus proverbialis aduerſus eos, qui poſt tempus advenirent: aut qui mercede quidpiam facerent. Porro Colonus eſt terra editior, in ſpeciem tumuli, ſeu collis. Huiuſmodi duo erant Athenis, alter iuxta Neptuni tẽplum, in quem equites conveniebãt, alter iuxta templum Vulcani, qui à foro ſeu mercatu dictus eſt *ἀγοραῖος*. Hinc Colonetæ dicti, qui mercede conducerentur, quod illic conſiſterent, qui conductorem quærebant. Huiuſmodi ferme Suidas.

Ad pedem.

Περὶ πόδα, id eſt, Iuxta pedẽ. Quod appoſitum, & vehementer accõmodatum eſt, id *περὶ πόδα* dicebatur. Sumpta metaphora à calciamentis, probe ad pedis menſuram quadrantibus. Vnde celebratur & illud Pauli Æmilii apophthegma, nouum calceum oſtendẽtis. Vos, inquit, videtis, bellum, ac nouum eſſe calceum; verũ qua parte pedem torqueat meum, id ego demum ſentio, ſignificans, Papyriam vxorem non eſſe ſuis accommodatam moribus. Suidas Platonẽ citat, poetam opinamur:

Digitized by

Ὡς ἐςί μοι τὸ χρῆμα τῦτο περὶ πόδα.
id eſt,
Vt hoc meo negocium quadrat pedi.

Sarpedonium litus.

Σαρπηδονία ἀκτὴ, id eſt, Sarpedonium litus. De re turbulenta recte dixeris: ſiue de vehementer clamoſis, & obſtreperis. Eſt enim huiuſmodi litus quoddam Thraciæ Neptuno ſacrum, quod aſſiduis fluctibus tunditur. Eſt & aliud eiuſdem nominis in Cilicia. Rurſum aliud iuxta Oceanum, vbi Gorgonibus ſedes eſſe ferunt.

Seruilior Meſſena.

Δυλότερος μεσσλώης, id eſt, Seruilior Meſſena. De minime liberis dicebatur, & alieno viuentibus arbitrio. Lacedæmonii Meſſenios, quod iterum atque iterum deſciuiſſent, in ſeruitutem redegerunt, eosque durius etiam, quam reliquos ſeruos, tractarunt, ne denuo res nouas moliri poſſent. Hiſtoria refertur à Pauſania in Meſſenicis, & a Iuſtino libro Epitomatum 3.

Seruus cum ſis, comam geris.

Δῦλος ὢν κόμλω ἔχεις, id eſt, Seruus cum ſis, comam habes. De eo, qui præter decorum quippiam faceret. Veluti, ſi quis, humili conditione, patriciorum cultum imitaretur. Apud Lacedæmonios enim ingenui comam alebant. Adagium refertur quidem à Suida, cæterum exſtat apud Ariſtophanem in Auibus:

Ἔπειτα δῆτα δῦλος ὢν κόμλω ἔχεις,
id eſt,
Ac deinde ſeruus cum ſies, portas comam?

Seruorum ciuitas.

Δύλων πόλις, id eſt, Seruorum ciuitas. De cætu, conuictuque hominum improborum, furacium aut ignobilium dici poteſt. Eſt hoc nomine ciuitas quæpiam in Libya, vt auctor eſt apud Suidam Ephorus in 5. apud Stephanum Hecatæus. In hanc ſi quis ſeruus lapidem importaſſet, continuo liber fiebat, etiam ſi peregrinus fuiſſet. Eſt & altera, cui nomen ἱεροδύλων, quod ſeruis dicata ſit, in qua vnum dumtaxat ingenuũ viuere tradunt. Eſt rurſum in Creta δυλόπολις χιλίανδρος, id eſt, Mille viris habitata, vt auctor eſt Soſicrates in 1. narratione rerum Creticarum. Eſt item alia iuxta Thraciam, πονηρόπολις, id eſt, Improborum ciuitas. In hanc Philippus collegiſſe dicitur, velut in ſentinam, infames, ac moribus improbatis, vt ſycophãtas, falſos teſtes, præuaricatores, & id genus alios, ad numerum duum millium, vt auctor eſt Theopompus, in rerum Philippicarum lib. 13. Teſtatur & Plutarchus in commentario De curioſitate. Eſt & in Ægypto regio quædam δυλόπολις appellata, teſte Olympianico. Plutarchus in Collectaneis proverbiorum, oſtendit, dici ſolitum de raris inuentu, effertque ad hunc modum, ὀυκ ἔςι δύλων πόλις, id eſt, Non eſt ſeruorum ciuitas. Non diſſimile, quod Plinius narrat de gente Heſſenorũ in Syria, ad quos fugitant vſquequaque nocentes. Quæ ſola toto in orbe, ſine vlla femina viuit, omni Venere abdicata, ſocia palmarum, in diem ex æquo conuenarum turba renaſcitur, longe frequentantibus quos vita feſſos ad mores eorum fortunæ fluctus agitat.

Samiorum flores.

Σαμίων ἄνϑη, id eſt, Samiorum flores. Vbi quis extremam voluptatem decerperet. Hoc autem nomine dicebatur locus quidam, in quo mulieres

Digitized by Google

lieres cum viris conuiuium agitabant, omniqueͤ genere voluptatum affatim explebant ſeſe. Quibus deliciis effeminati, poſtea ſubacti ſunt à Perſis, & in ſeruitutem acti. Stephanus admonet, Samum inſulam olim ἀνθεμοῦσαν, appellatam fuiſſe, nimirũ à floribus. Eandem παρθενίαν fuiſſe vocatam, videlicet à virginibus. Refertur adagium in Collectaneis, quę Plutarchi feruntur titulo. Meminit & Athenæus lib. 12. ex Clearcho, demonſtrans, locum ita vocatum, ob varias formas puellarum, quę, veluti flores arridentes, ad libidinem inuitabant. Atque quadrabit in ciuitatem, domum, deniq; hominem voluptatibus perdite addictum.

Summaria indicatura.

Ῥωπικὸν ὤνιον, id eſt, Summaria indicatura. De rebus vilibus, magno tamen emptis: Quemadmodum fit nonnunquam in auctionibus, cum non expenditur ſigillatim vniuſcuiuſque rei pretium, ſed multa ſimul congeſta pariter æſtimantur. Græcis enim ῥῶπες virgulta dicũtur, & ῥῶπον appellant faſciculum, ſeu ſarcinam è diuerſis rebus colligatam, aut varios colores ſimul confuſos. Fit autem ſæpenumero, vt emptor parum attentus in hoc emptionis genere circumveniatur. Adagium refertur à Diogeniano. Meminit & Suidas.

Regia vaccula.

Βασιλικὸν βοίδιον, id eſt, Regia bucula. De prodigioſa fęcunditate ferebatur, natum è miraculo rei geſtæ. Ætate Ptolemęi iunioris, vacca quędam eodem partu ſex edidit vitulos. Auctor Diogenianus. Simile illud Iuuenalis:

Pura à nuptiis.

Ἁγνὴ γάμων, id eſt, Rudis nuptiarum. Per ironiã dicebatur in impudicam, quod citra nuptias ſui copiã faceret. Horatius:

Nuptiarum expers, & adhuc proteruo
Cruda marito.

Rheginis timidior.

Ῥηγίνων δειλότερος, id eſt, Rheginis formidoloſior. Xenarchus apud Zenodotum, Sophronis, qui de menſibus ſcripſit, filius, in gratiam Dionyſii tyranni taxauit Rheginenſes vt ignauos in rebus bellicis, animique pauidi, quemadmodum teſtantur Græcorum adagiorum collectanea.

Rapina rerum Cinnari.

Ἁρπαγὴ τοῦ κιννάρου, id eſt, Direptio bonorum Cinnari. De facultatibus per tumultum direptis. Veluti, cum principes pręter ius in alienas fortunas iniiciunt manus. Timæus ſcriptum reliquit, Cinnarum quempiã fuiſſe, patria Selinuſum, arte lenonem, qui hoc quæſtu ad ſummas opes pervenerit. Is, quoad viuebat, pollicebatur ſe facultates omnes Veneri conſecraturum: cæterum moriens, populo diripiendas expoſuit. Huic non diſſimile, quod alibi commemorauimus, Porſenæ bona.

Rhadamantheum iudicium.

Ῥαδαμάνθυος κρίσις, id eſt, Rhadamanthi iudicium. De incorrupte iudicantibus. Rhadamanthus enim, manium iudex, neque muneribus, neque gratia deflectitur, quominus ſeuere iudicet. Accommodari poterit ad mortis neceſſitatem, maximis pariter, ac minimis ex æquo cõmunem. Iuxta illud Æſchyli, apud Ariſtophanem in Ranis:

Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ. i.
Vna è deis Mors nulla captat munera.

Item Horatius:

Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas,
Regumq; turres.

Item alibi:

Non ſi trecentis quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris.

Item Pindarus in Nemeis,

Ἀλλὰ κοινὸν γὰρ ἔρχεται
Κῦμ' ἀΐδαο. πέσε δ' ἀδόκητον
Καὶ δοκέοντα. id eſt,

Fluctus enim orci cõmuniter accidit, obruitq; tum opinantem, tum inopinum. hoc eſt, & iuuenem, & ſenem, aut pariter & nobilẽ, & obſcurum. Bifariam .n. interpretantur ἀδόκητον, καὶ δοκέοντα. Itẽ in Olympiacis,

Βουλαῖς ἐν ὀρθαῖς ῥαδαμάνθυος. i.
Rectis Rhadamanthi decretis.

Item alibi demonſtrans vnũ Rhadamanthum nec aſſentari cuipiam, nec quidquam ad gratiam facere: ὁ δὲ ῥαδάμανθυς εὖ πέπραχεν, ὅτι φρενῶν ἔλαχε καρπὸν ἀμώμητον, οὐδ' ἀπάταισι θυμὸν τέρπεται ἔνδοθεν; id eſt, Fortunatus Rhadamanthus, qui fructum iudicii ſortitus eſt inculpatum, neque impoſturis intus in animo delectatur. Vſurpat & Plato lib. de legib. 12.

Rhadamanthi iusiurandum.

Ῥαδαμάνθυος ὅρκος, id eſt, Rhadamanthi iusiurandum, dicebat, quod veriſſimum quidem eſſet, cæterum nullum deum adſciſceret. Socrates per canem, & anſerem iurare cõſueuit, ne quem deorum citaret: ſiue quod non crederet vllos eſſe deos, ſiue quod non arbitraretur eſſe boni viri, deos ſuorum negotiorum teſtes accerſere. Hoc autem iusiurandi genus ad Rhadamãthum referebant. Notauit adagium Ariſtides rhetor in Pericle, cum ait, ὥσπερ ἂν εἰ λέγοις τὸν ῥαδάμανθυν ἐθίζειν τοὺς ἀνθρώπους ἐπιορκεῖν, ὃ τοσοῦτον περιῆν εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης, ὥστε καὶ τελευτήσας τοῖς ἐκεῖσε ἀφικνουμένοις δικάζειν δοκεῖ, id eſt, Perinde, quaſi dicas Rhadamanthum mortales in cõſuetudinem adduxiſſe peierandi, qui vſque adeo pietate, iuſtitiaque præcelluerit, vt, etiam vita defunctus, iis, qui illuc appellunt, iudex eſſe credatur. Pythagorici per quaternionem iurare ſolent, quem τέτρακτυν appellant:

Οὐ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τέτρακτυν, id eſt,
Non per eum, à quo anima eſt datus ille quaternio noſtra.

Exiſtimant enim hunc numerum vſq; adeo ad animæ perfectionẽ pertinere, vt eum in arcanis venerentur. Auctor Macrobius primo commentario in ſomnium Scipionis. Pythagoras in Carminibus aureis, quaternionem, ſacrum animæ fontem vocat. Græci per caput alterius iurare conſueuerunt. Iuuenalis:

- Græcis nondum iurare paratis
Per caput alterius. Virgilius,
Per caput hoc iuro.

Litore loquacior.

Ῥαχίας λαλίστερος, id eſt, Litore loquacior. In rabulam, & obſtreperum dicebatur. Nam ῥαχία Græcis litus appellatur, præſertim ſcopulis, ac rupibus aſperum, quod aſſiduis tunditur fluctibus, non ſine fragore: vnde & Græca vox ducta videtur ῥαχία, quaſi τραχία. Nam ea vox ad omne, quod aſperum, ac ſpinoſum eſt, deflectitur.

Præſentem fortunam boni conſule.

Τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, id eſt, Quod adeſt, boni cõſule, καὶ τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι, id eſt, Quod adeſt æqui boniq; facere oportet. Admonet adagiũ, ne nos alienarum rerum cupiditate maceremus,

Digitized by Google

remus, ſed quæcunque contigit ſors, eam velut optimam amplectamur. Magna enim felicitatis pars, vt ſua cuiq; fortuna placeat. Plato in Gorgia, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι, κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ, id eſt, Neceſſum eſt mihi, ſicut videtur, iuxta vetus adagium, quod adeſt, boni conſulere, & hoc accipere, quod abs te datur. Cratinus in Pylæa:

Ἄνδρας σοφοὺς χρὴ τὸ παρὸν πρᾶγμ' ὡς καλὸν
Εἰς δύναμιν εὖ τίθεσθαι. id eſt,
Sapientum eſt Virorum, Vti, quod adeſt boni,
Tanquam bonum ſit, conſulant pro Viribus.

Affine illi, quod alibi retulimus, σπάρτην ἔλαχες, ταύτην κόσμει, id eſt, Spartã es nactus, eã dis[illegible]. Quod quidẽ carmen citat Stobæus ex Euripidis tragœdia, cui titulus, τήλεφος, id quod obiter admonendum duximus. Nam adagiũ ſuo dictũ eſt loco.

Qui omni in re, & in omni tempore.

AVLVS Gellius, explicãs vim μορίου στερητικοῦ, ait hunc ſenarium antiquiſſimum prouerbii vice celebratum fuiſſe.

Sed enim, qui in omni re, atque in omni tempore
Omni laude Vacat, is illaudatus eſt,
Is omnium peſſimus, deterrimusque eſt.

Admonet parœmia, fere neminẽ eſſe tam deplorati ingenii, qui non aliquando dicat, faciatve, quod laudem promereatur. Refertur iiſdem ferme verbis à Macrobio libro Saturnalium ſexto, ex quo nobis viſi ſumus deprehẽdiſſe manifeſtum errorẽ ſcripturæ in Gelliano libro per eruditum quempiam admiſſum. Is enim, non intelligens hos eſſe verſus. Sed enim qui in omni re, atque in omni tempore, &c. ſuſpicatus eſt Græcũ verſiculũ omiſſum à librariis, in eius locum ſuppoſuit hoc carmen,

Πολλάκι καὶ κηπωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν.

cum verſus, de quo ſentit Gellius, ſit Latinus, quem mox ſubiicit: Sed enim qui in omni &c. Id liquet ex Macrobio, qui locum hunc ad verbum pene ſuffuratus eſt in ſuos cõmentarios. Porro Græcus verſiculus nihil facit ad explicandam vim huius vocis Illaudatus: ſed obiter admixtus eſt, quaſi probandum eſſet, quod dixerat, neminem eſſe tam efflictis moribus, quin faciat, dicatve nonnunquam aliquid, quod laudari queat. Quo quidem loco rurſus Efflictis deprauatum eſt in Efferis: poteſt enim illaudatus eſſe, qui non ſit efferis moribus, ſed efflictos mores dixit perditos, & corruptos. Sunt autem tres ſenarii ſententiam abſoluentes: niſi quod alicubi videntur vitiati à ſcribis,

Sed enim, qui in omni re, atq; in omni tempore.

Hic primus pulchre conſtat: Conſtabit & alter, ſi legatur,

Qui omni Vacat laude, is Vir illaudatus eſt.

Nam dictiunculam Vir, etiam aurium ſenſus in hoc verſu videtur requirere. Conſtabit & tertius, ſi legas.

Iſq; omnium eſt deterrimusque ac peſſimus.

Locus eſt apud Gellium lib. 2. cap. 26. ſi quis volet conferre.

Qui è nuce nucleum eſſe Vult, frangat nucem.

QVI commodum appetit, ne fu-

giat laborem. Qui quærit voluptatem, prius experiatur ſudorem, ſine quo non paratur vera voluptas. Hãc ſentẽtiam Plautus figura ſane quam prouerbiali extulit. Qui è nuce, inquiens, nucleũ eſſe vult, frangit nucem. Qui quærit animi pabulum in arcanis literis, ſcrutetur ſub allegoriæ inuolucro conditum myſterium. Sic enim vſurpauit alicubi D. Hieronymus. Nux enim foris tũ dura eſt, tum amara, intus ſuauiſſimum condit cibum. Huc referẽdum illud Homericum figmentum de moly herba, quam ait radicem quidem habere nigram, ſed florem lacteum. Hanc ita deſcribit Odyſſeæ decimo.

Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος.
Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί, χαλεπὸν δὲ τ' ὀρύσσειν
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id eſt,
Atra quidem radix ſuberat, ſed lacteolus flos:
Moly vocãt ſuperi, mortalibus ardua res eſt
Euulſiſſe viris: cæleſtes omnia poſſunt.

Accommodari poteſt cum ad omnem diſciplinam, tum peculiariter ad grammaticam, quæ, cum ſit pueris amara, ſenibus iucunda eſt. Quadrauerit & in virtutis ſtudium, cuius initium acerbum, progreſſus facilis, finis iucundus.

Qui parentem laudabit, niſi infelices filii?

Τίς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ κακοδαίμονα τέκνα. id eſt,
Quis patrem laudet, niſi proles laudis inanis?

Carmen vulgo iactatũ de his, qui maiorum ſuorum facinora iactitãt, nimirum nihil habentes, quod de ſe ipſis vere prædicẽt, cuiusmodi Ponticũ quẽpiam ridet Iuuenalis Sat. 9.

— Sed te cenſeri laude tuorum,
Pontice, noluerim, ſic vt nihil ipſe futuræ
Laudis agas. Miſerũ eſt alienæ incumbere famæ.

Poterit in hanc quoque torqueri ſentẽtiam: Impii filii ſic laudant parentes, dum illos, ceu bonos, deſiderat populus, quod his lõge deteriores ferre non poſſit. Id quod nonunquam ſolet in principibus vſu venire, videlicet, vt, quem viuum oderãt, mortuum probent, ac requirant, filii comparatione bonum. Refert, & explicat, hoc adagium Plutarchus in vita Arati: *Παροιμίαν τινὰ παλαιὰν ὦ Πολύκρατες δείσας, μοι δοκεῖ, τὸ δύσφημον αὐτῆς ὁ φιλόσοφος Χρύσιππος. οὐχ' ὃν ἔχει τρόπον, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ᾤετο βέλτιον εἶναι διατίθεσθαι,*

Τίς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ εὐδαίμονες υἱοί.

Διονυσόδωρος δὲ ὁ Τροιζήνιος, ἐξελέγχων αὐτὸν, ἀντικατίθησι τὴν ἀληθινὴν οὕτως ἔχουσαν.

Τίς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ κακοδαίμονες υἱοί,

Καί φησι τοὺς ἀφ' αὐτῶν οὐδενὸς ἀξίους ὄντας, ὑποδυομένους δὲ προγόνων τινῶν ἀρεταῖς, καὶ πλεονάζοντας ἐν τοῖς ἐκείνων ἐπαίνοις, ὑπὸ τῆς παροιμίας ἐπιστομίζεσθαι, id eſt, Adagium quoddam vetus, ô Polycrates, Chryſippus philoſoph^9^, infamiam illius, vt mihi videtur, veritus, non vt habet, ſed vt ipſi viſum eſt melius, propoſuit:

Quis patrẽ laudarit, niſi felices filii?

Cæterum Dionyſodorus Trœzenius, redarguens illum, verum prouerbium denuo exponit. Id habet ad hunc modum,

Quis patrem laudet, niſi proles indiga laudis?

Aitque,

Digitized by Google

Aitque, eos, qui, ſi ſuis ipſorũ meritis æſtimentur, nullius ſint pretii, cæterum inſinuantes ſeſe maiorum ſuorum quibusdam virtutibus, atq; illorum laudib⁹ ſeſe immodice venditantes, hoc prouerbium ad ſilentium adigi. Hactenus Plutarchus. Vſurpauit in eundem ſenſum M. Tull. in Epiſtolis ad Atticum.

Nam iam illi non ſunt, at qui ſunt, mali.

Οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔτ' εἰσίν, οἱ δ' ὄντες, κακοί.

id eſt,

Partim haud quidem iam ſunt: at ii, qui ſunt, mali.

Dici ſolitum, vbi quis requirit ea, quæ quondam quidem exſtiterunt, verum temporum culpa perierunt. Eſt autem Ariſtophanis in Ranis, in qua fabula Bacchus inducitur deſcendens ad inferos, vt Euripidem, aut bonum aliquem poetam inueniret. Apud ſuperos enim neminem reperiri niſi malum.

Qui apud inferos ſunt terniones.

Τὰς ἐν ᾅδου τριακάδας, id eſt, Qui ſunt apud inferos terniones. Hoc adagio ridebantur ii, qui res abditas, & abſtruſas, curioſa quadam diligẽtia veſtigarent. Non abſurde torquebitur in eum, qui Homericas fabulas oẽs inanibus allegoriis interpretari conetur; aut Platonicorũ, & Pythagoreorum numeros explicare laboret. Aiunt terniones apud inferos honoratos eſſe, vt Hecatæ ſacros; cui quidem ob idipſum Trigla piſcis ſacrificatur, & ſimulacrũ eiuſdem in triuiis conſtitui mos erit. Ad quod reſpiciens Virgil.

Tergeminamq; Hecaten, tria virginis ora Dianæ.

Neq; quantum luſciniæ dormiunt.

Οὐδ' ὅσον ἀηδόνες ὑπνώουσιν, id eſt, Nec quantum luſcinię dormiunt. In eos conuenit, qui ſomni parciſſimi ſunt. Luſciniæ minimũ dormire feruntur, vel propter Ityn extinctũ: vel ob timiditatem. Sane magis arbitramur dictum quod luſciniæ vernis menſibus, per omnem fere noctem perpetuo cantu garriant.

Cuiusmodi portento me inuoluit fortuna.

Οἵῳ μ' ὁ δαίμων τέρατι συγκαθεῖρξεν.

id eſt,

Monſtro cui fortuna me implicauit.

Trimeter eſt Catalecticus. Dici conueniet, vbi negotium incidit cũ homine moroſo, difficilique, cũ quo non queas viuere, nec à quo te poſſis extricare. Carmen ſumptũ ex tragœdia Philoxeni poetæ, apud quem Vlyſſes incluſus in antro Cyclopis, hoc modo loquitur:

Οἵῳ μ' ὁ δαίμων τέρατι συγκαθεῖρξεν.

Refertur à Zenodoto.

Fixis oculis intueri.

Ἀτενὲς ὁρᾶν, id eſt, Defixis oculis obtueri. Si transferatur, prouerbialis erit figura, nempe, pro eo, quod eſt, Attentius, accuratiusque conſiderare. Fixius intueri, preſſius inſpicere. Sumptum eſt ab animantibus, qui ſtupentibus, nec vſquam dimotis oculis inſpiciunt id, quo delectãtur. Adagium recẽſetur à Diogeniano. Plutarchus in commentario De audiendo, Βαρὺς μὲν γὰρ ὁ ἀκροατὴς καὶ φορτικὸς ὁ πρὸς πᾶν ἄτεγκτος, καὶ ἀτενής, τὸ λεγόμενον, id eſt, Grauis enim auditor, ac moleſtus, qui ad ſingula ſtupet, & defixis eſt oculis, vti dicitur Marcus Tullius pro Lucio Flacco, Vt totam cauſam quam maxime intentis, vt aiunt, oculis, acerrime contemplemini.

Puluerem oculis offundere.

PVLVEREM ob oculos offundere dicitur, qui de induſtria rem obſcurat, & aduerſario iudiciũ eripit. Traductum videtur a militia. Sæpe fit enim, vt hoſtis, data opera, puluerem iciat in hoſtem. Hac arte Sertorius Romanus Cacitanos, (vt Græcus habet Characitanos) quoſdam vicit, auctore Plutarcho, cuius rei mẽtionẽ fecimus in adagio de Cæcia nubes attrahente. Vtitur hoc prouerbio præter alios diuus Hieronymus in Epiſtolis. M. Tullius gloriatur ſe in actione quadam iudicibus tenebras offudiſſe. Eſt apud Plautum in Milite, ſimile quiddam de glaucomate oculis oborto.

Pſecas, aut ros.

Ψεκὰς ἢ δρόσος, id eſt, Pſecas, aut ros. In crebrius exſpuentes dictitabatur, ψεκὰς enim adſperſio illa, ac velut irroratio vocatur, quoties minutiſſimis guttulis irrigamur, vt pluuia rori ſimilima. Primitus autem per luſum dictum eſt in Antimachum Lyricum poetam, quod ſubinde exſpuens eos, quibus cum loquebatur, cõſpergeret. Idem cognominis datum fuit & Olympico cuidam, quẽ nonnulli putant tuliſſe legem, ne quem nominatim taxarent poetæ, atq; ita factum, vt multo, quam prius, pauciores accederẽt ad certamen, & qui prodibant, laudarent, non carperẽt. Vnde huiuſmodi delinimẽta, ψεκὰς appellata videntur. Vocantur enim Pſecades ancillæ, quæ delicatarum matronarum capillos medicato fuco conſpergunt. Adagium refertur à Diogeniano. M. Tullius in epiſtolis ad Atticum, conſputare dixit, pro cõuitiis leuioribus aſpergere, nimirum ad hoc alludens adagium.

Hæſitantia cantoris tuſſis.

Ἀπορία ψάλτου βήξ, id eſt, Hæſitãtia cãtoris tuſſis. Suidas adagiũ neotericum eſſe monet. Dictũ videtur, quoties nõ ſuppetit, quod dicamus. idque velut aliud agentes diſſimulamus, velut apud Platonẽ Ariſtophanes, ne diceret in conuiuio, ſingultum fingit. Sumptum apparet à cantoribus, qui cum hærent in cantione, tuſſim ſimulant, vt hac videatur interrupta cantilena, non inſcitia. Confine putamus illi, quod alias dictum eſt, Tuſſis pro crepitu.

Extritum ingenium.

Παρεξηυλημένον νοῦν ἔχων, id eſt, Mẽtem habens euanidam. παρεξηυλημένον perinde ſonat, quaſi dicas Extibiatam. Ducta ſiquidẽ eſt metaphora à tibiarum linguis, quæ poſteaquam exciderint, inutilis eſt tibia.

Panagæa Diana.

Ἡ παναγαία ἄρτεμις, id eſt, Panagæa Diana dicebatur olim peregrinationẽ impenſius amans, errabundus, inſtabilis, nulla certa ſede conſiſtens. Siquidem Diana vagari dicitur apud poetas, & per nemora, mõteſque oberrare. Quin domicilium etiam ſubinde mutat, nunc apud ſuperos agens, nunc apud inferos. Ne ſpecie quidem ſemper eadem, ſed nunc pleno orbe, nunc mutila, nunc nulla.

Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

PAROEMIÆ ſpeciem præ ſe gerit illud Horatianum in Sermonibus:

Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

Dicendum vel in duos aliquos diuerſis laborãtes vitiis, vel in eundem ſui diſſimilem; nempe modo loquaciorem quam ſat ſit, modo impẽdio tacitu-

taciturnum, interdum pueriliter ineptum, interdum Catone ſeueriorẽ, nonnunquam profuſum, nonnumquam ſordidum. Siquidem, vt vitio dandum, ſi quis hircum oleat, ita adæque vituperandum, ſi quis oleat vnguenta. Nam paſtilli, pillulæ ſunt vnguentariæ. Alterum ſpurci eſt, alterum mollis.

Claudus optime virum agit.

Αριςα χωλὸς οἰφεῖ, ſiue, vt alias legitur, ὀχεῖ, id eſt, Optime claudus virum agit. Dici ſolitum, vbi quiſpiam ſuam ſortem, vel parum egregiã anteponit alienæ, tametſi præſtantiori. Ab Amazonũ apothegmate natum aiunt. Tradunt, morem Amazonibus fuiſſe quondam, vt pueros maſculos, detorta tibia, coxa ve, claudos efficerent. Porro, cum bellum eſſet illis aduerſus Scythas, atque illi eas conarentur illicere, vt ad ſeſe deſciſcerent, dicentes, futurum, vt poſthac non cum claudis, ac mutilis, ſed cum integris viris rem haberent, Antianira, Amazonum dux, reſpondit ad hunc modum: ἄριςα χωλὸς οἰφεῖ. Vſurpauit Athenæus lib. 13. ὄντως γὰρ ἄριςα χωλὸς οἰφᾷς, id eſt, vere enim claudus optime virum agis. Theocritus φιλοιφὼ appellat virum coitus auidum. Heſychius φίλοιφον dicit. Animaduerſum eſt etiam illud noſtris temporibus plerumq; qui tibiis ſunt mutilis aut quopiam membro trũci, eos ad vſum veneris reliquis magis idoneos eſſe, nimirum varia faciente natura. De claudo, quare ſit ſalacior ceteris, cauſam reddit Ariſtoteles in problematibus ſectionis 10. proble. 26. quod in hoc parum alimenti deorſum delabatur, ob crurum vitium, plus autem ſuperiora petat, & in ſemen vertatur.

Ogygia mala.

Ωγύγια κακα, id eſt, Ogygia mala Recte dicentur vel ingentia, vel antiqua. Nam vtrumque Græce ſignificat Ogygium. Alij malunt ad Ogygium, primum Thebanæ ciuitatis principem, referre. Huius filius Cadmus, ob filias ſuas in varias calamitates incidit. Quo reſpiciunt, qui Ogygia mala, pro atrociſſimis interpretantur. Huiusmodi ferme Suidas, niſi quod magis probat, vt Ogygia mala, vetuſta dicantur. Cæterum, qui Ogygia vetera dicunt, illud ſequuntur, quod olim Bœotiorum, ac Thebana regio, Ogygia dicta ſit. Quin & omnis Attica olim hoc habuit nominis ſicuti teſtatur Stephanus. Eſt & inſula peruetuſta, dicta Ogygia, in quam Vlyſſes naufragus emerſiſſe fingitur ab Homero. Vnde vox iam obſoleta velut in iocum prouerbialem abijt. Nec in figura ſita eſt huius prouerbii ratio, ſed in nouitatẽ vocis, vt in operis huius initio monuimus. Conſimili ratione, nec ſine prouerbij ſpecie, Græci priſcos, ac peruetuſtos, ὠγυίδας & ὠγυίυς appellant, à priſco quopiã deo, & multis iam ſæculis obſolete. Huiusmodi propemodum de Ogygijs Suidas, & Stephanus.

Omnia chnaumata.

Πάντα χναύματα, id eſt, Omnia chnaumata, dicebant olim, quoties omne negotium ſignificabãt. χναύματα enim Græci placentarum, atq; id genus ciborum fragmina vocant. Latini quoque reliquias belli, & reliquias Danaum dicunt ſimili figura. Refertur adagium à Zenodo.

Sic eſt ad pugnæ partes re peracta veniendum.

Plato in Gorgia, πολέμυ, καὶ μάχης φασὶ χρῆναι, ὦ σώκρατες, ὕτω μεταλαγχάνειν

χάνειν, id eſt, Ad belli, pugnæque munia, Socrates, ſic aiũt accedere oportere. Iocus erat ꝓuerbialis, vbi quis, negotio peracto, tum demum aduenirer. Quemadmodum ignaui milites ſolent, qui conflictu peracto, ſublatoque metu, tum deniq; ſolent adeſſe, vel ad colligendam prædam, vel ad epinicia, id eſt, epulum victoriale celebrandum. Nam verbum illud μεθαλαγχάνειν, tarditatẽ ſignificat, ac ſeram muneris functionem. Socrates autem, reſpondens, parœmiam explicat ſimili parœmia, ἆρα τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν, καὶ ὑστεροῦμεν, id eſt, Num poſt feſtum, quod aiunt, venimus, ſeroque adſumus? Sumtum videtur à Rhœſo, Thracum duce, quẽ apud Euripidem obiurgat Hector, ꝙ ſerius ad belli ſocietatem veniſſet, nimirum decimo demum anno:

Σύμμαχος μὲν οὔ, ξένος δὲ πρὸς τράπεζαν. id eſt:

Socius haud quidem aduenis, ſed hoſpes ad menſam, isque reſpondet:

Ἀλλ' ὕστερον μὲν ἦλθον, ἐν καιρῷ δ' ὅμως.
Σὺ μὲν γὰρ ἤδη δέκατον αἰχμάζεις ἔτος,
Κοὐδὲν περαίνεις.

id eſt:

Sero quidem, aſt in tempore aduenio tamen:
Nam tu quidem, iam prælians decennium,
Nihil explicas.

Alluſit huc, ni fallimur, Diogenes. Cum enim quidam inſcripſiſſet ædibus ſuis hunc titulum, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid ingrediatur mali. Diogenes adiecit aliam inſcriptionem. μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία, id eſt, Poſt bellum auxilium. Significans, ſero vocari Herculem depulſorem malorum, cum iam malus hoſpes immigraſſet in eas ædes.

Obſequium amicos, veritas odium parit.

Obſequium amicos, veritas odium parit. Senarius eſt prouerbialis apud Terentiũ in Andria, non admonens, quid oporteat fieri, ſed oſtendens, q̃d vulgo fiat. Vulgaris enim amicitia conſtat obſequiis. Nam, inuicem cõniuere ad familiarium vitia,

Hæc res & iungit, iunctos & ſeruat amicos.

At inter veros amicos, nihil eſt veritate iucundius, modo abſit aſperitas agreſtis, inconcinna, grauisque. Porro, qui vulgo plurimis ſtudet amicus eſſe, moribus alienis obſecundet, caueatque, iuxta Perſium, Auriculas teneras modaci radere vero. Non probari vero ſententiam hanc poetæ, ſatis indicat, cum ait, Namq; hoc tempore: id eſt, his corruptis moribus. Eandem ſententiam in Adelphis idem aliter extulit. Vt homo eſt, inquiens, ita morem geras. Donatus admonet prouerbialiter dictum. M. Tullius in Sermone De amicitia: Sed neſcio quomodo verum eſt, quod in Andria familiaris meus Terentius dixit: Obſequium amicos, veritas odiũ parit. Moleſta veritas eſt, ſiquidem ex ea naſcitur odium, quod eſt venenum amicitiæ. Sed obſequium multo moleſtius, quod peccatis indulgens, præcipitem amicum ferri ſinit. Maxima autem culpa in eo eſt, qui & veritatem aſpernatur, & in fraudem obſequio impellitur. Pindarus in Nemeis quinto, οὔτοι ἅπασα κερδίων φαίνοισα πρόσωπον ἀλάθει' ἀτρεκὴς, καὶ τὸ σιγᾶν πολλάκις ἐστὶ σοφώτατον ἀνθρώπῳ νοῆσαι. Sentit ſimplicem veritatem, non ſemper, vt eſt, proferẽdam, quod

damno-

damnoſa ſit, ſed ſapientis eſſe, nonnunquam celare ſuam ſententiam, in tempore prolaturus, cum fructus ſpes oſtenditur. Apud Athenæum libro quinto, citatur hic trimeter ex Agathone:

Εἰ μὲν φράσω τἀληθές, οὐχὶ σ' εὐφρανῶ,
Εἰ δ' εὐφρανῶ τι σ', οὐχὶ τἀληθὲς φράσω. id eſt:
Si vera dicam, tibi voluptati haud ero;
Si ſim voluptati, haud tibi vera dixero.

Obuiis vlnis.

Obviis vlnis, eſt apud Quinctil. pro eo, quod eſt auide, ſitienterque. Tranſlatum ab iis, qui porrectis vlnis properant in complexum eorum, quorum magno deſiderio tenebantur, quosq; cupidiſſime conſpiciunt. Legimus & Obuiis manibus. D. Hieronymus ad Pammachium, Condiſcipulum quondam, & ſodalem, & amicum, obuiis, vt aiunt, manibus excipio. Baſilius in præfatione dialogi, *ἀμφοτέραις χερσὶν*, id eſt, Ambabus manibus, eodem ſenſu ſcripſit. Hæc ſi ad rem animi detorqueantur, figuram prouerbialem habebunt. vt, Ego tuas literas obuiis vlnis excipiam.

Obliuionis campus.

Λήθης πεδίον, id eſt, Lethes campus. Dicetur, vel de vehementer obliuioſis: vel de rebus commenticiis, ac friuolis, quæ nuſquam ſint. Ariſtophanes, *τίς εἰς τὸ λήθης πεδίον*; id eſt, Quis in Lethes campum? Vulgus enim nugas eſſe credit, quæ de inferis tradunt poetæ. Et, vt Iuuenalis inquit:

Stygio nigras in gurgite ranas
Nec pueri credunt.

Omnia ſapientibus facilia.

Ἅπαντα τοῖς σοφοῖσιν εὔκολα.
id eſt:
Facilia cuncta ſunt viris ſapiētibus.

Nihil eſt tam arduum, quod prudenti conſilio non facile conficiatur. Aut, nihil tam acerbum, quod ſapiēs non æquo animo, facileque ferat, ratione cuncta leniente. Si addas verbum, conſtabit ſenarius. Ἐστι δ' ἅπαντα. Refertur à Zenodoto.

Omnia eſculenta obſeſſis.

Ἅπαντα γάρ τοι βρωτὰ πολιορκουμένοις. id eſt:
Cinctis ab hoste veſca ſunt & quælibet.

Senarius prouerbialis, Cum vrget neceſſitas, nihil non facimus. Et vehementer famelicis nullus non ſuauis eſt cibus. Natum ab vrbium obſidionibus, in quibus nonnunquam & canes, & feles, herbarū radices, nonnunquam humana excrementa, inopia cibi deuorantur.

Omnia ſimilia.

Ἅπαντ' ὅμοια, καὶ ῥοδῶπις ἡ καλή.
id eſt:
Similia cuncta, Rhodopis ipſa etiā decens.

Eadem eſt conditio mortalium: formoſi pariter, ac deformes ſeneſcunt, ac moriuntur. Rhodopis nomen eſt puellæ cuiuſpiam formæ celebris, cui nomen à roſeo adſpectu videtur inditum. De Rhodopé meretricula multa Herodotus libro ſecūdo, nonnulla Plinius libro 36. cap. 12. Cum Græcum carmen habeat *ῥοδῶπις*, mirum, cur Iuuenalis corripuerit:

-Dum Rhodopes vda terit inguina barba.

Refertur à Suida prouerbii loco.

Totus

Digitized by Google

Totus Echinus aſper.

Ἅπας ἐχῖνος τραχύς, id eſt, Totus Echinus aſper. In moroſos, & iniucũdis moribus quadrat. Echinus piſcis, & item Erinacius, vndique ſpinis obſeptus eſt, vt nuſquã impune poſſis attingere. Eſt & hominum huiuſmodi genus, cum quibus nulla ratione poſſis agere citra litem. Ariſtophanes in Pace:

Οὐδέ ποτ' ἂν θείης λεῖον τὸν τραχὺν ἐχῖνον.

id eſt:

Ex ſcabro in leuem nunquam vertetur Echinus.

Omnia bonos viros decent.

Ἅπαντα τοῖς καλοῖσιν ἀνδράσιν πρέπει, id eſt, Bonos probosque cuncta perdecent viros. Habet hoc improbitas, vt, ſi quis illaudatus, recte faciat, dicatve, tamen neſcio quo pacto non adſit decorum illud: Contra, veram virtutẽ decus quoddam comitatur, vt, quidquid vir bonus agat, id decorum eſſe videatur. Tametſi poteſt & hic accipi ſenſus. Cuncta formoſos viros decent: quod formæ gratia cõmendat & dicentem, & canentem, & quidvis agentem. Id erit venuſtius, ſi huc deflectat, vt dicas, in bonam partem accipi, laudarique, quidquid dixerint fecerintq; gratioſi apud principes: adeo, vt, quod huic capitale ſit futurum, illi laudem etiam pariat. Refertur à Diogeniano.

Omitte vatem.

Πάρες τὸν μάντιν, id eſt, Omitte vatem. Vti cõueniet, quoties alicui parcendum admonebimus, quod is eximius ſit & immunis habendus è vulgari ſorte. Veluti, ſi quis poetæ, theologo, ſacerdoti diceret, oportere parci. Antiquitus mos erat, vt augur coronatus ante aciem incederet: neque fas erat, hunc telis impetere, vtpote virum ſacrum. Poterit adagium etiã per ironiam vſurpari.

Oderint, dum metuant.

Oderint, dum metuant. Tyrannica vox, ſumta è tragœdia, & à nemine ſcriptorum non vſurpata. M. Tullio familiaris: quam etiam in vulgi ſermonem proceſſiſſe, ſatis indicat Seneca libro de Clementia ſecundo ſcribens, multas voces, magnas, ſed deteſtabiles, in vitam humanam perueniſſe, celebresque vulgo fieri, vt illam: Oderint, dum metuãt. Cui Græcus, inquit, verſiculus ſimilis eſt, qui mortuo terrã miſceri ignibus iubet. Idem libro De ira primo: Nam aliquæ voces ab iratis emittuntur, quæ magni videãtur animi, verum ignorantibus magnitudinem: qualis illa dira, & abominanda, Oderint, dum metuant. Syllano ſcias ſeculo ſcriptam. Licebit adagium per iocum vſurpare: veluti, ſi quis eruditione ſuperior de clancularijs hoſtibus, qui tamen ob metum hiſcere non audeant, dicat: Oderint, dum metuant. Conueniet & in diuites, qui dicunt illud Horatii:

Populus me ſibilat, at mihi plaudo
Ipſe domi, ſimul ac nummos cõtemplor in arca.

Item illud Iuuenalis:

- Tunicam mihi malo lupini,
Quã ſi me toto laudet vicinia pago.

Odis cane peius, & angue.

PRouerbiali figura dictum eſt & illud ab Horatio:

Alter Mileti textam cane peius & angue,
Vitabit chlamydem.

Sentit autem, vt opinamur, de cane rabiente. Quod ſi longius etiam tradu-

traducatur, magis erit prouerbiale, vt, Hic totus lucris addictus eſt: literas, quas amauit aliquando, nunc (quod aiunt) vitat cane peius, & angue. vel, Hic ſe totum adulatoribus permittit: amicos, à quibus verum audiat, vitat cane peius, & angue: Idem Horatius in Odis:

Cur oliuum
Sanguine viperino
Cautius vitat.

Plautus in Mercatore:

Nempe ruri vxor eſt tua, quam dudum dixeras
Te odiſſe aque atque angues.

Stultior Corœbo.

Ηλιθιώτερος κοροίβου, id eſt, Stultior Corœbo. Prouerbialis hyperbole, in ſtupidos, & vecordes. Corœbi ſtultitia vulgi fabula celebrata eſt, qui maris vndas numerare ſit conatus, cum non potuerit vltra quinque proſequi ſupputationem. Meminit huius Euſtathius in decimum Odyſſeæ, & Lucianus in Amoribus. Quanquam apud alios κορύβου, legimus per y. Adduntque quidam, Corybum hunc Mygdonis Phrygis fuiſſe filium, temporibus belli Troiani. Meminit & Virgilius Corœbi cuiusdam:

- Iuuenisque Corœbus
Venerat, inſano Caſſandræ captus amore,
Et gener auxilium Priamo, Phrygibusque ferebat.

Quo quidem in loco Seruius indicat ſumtum ex Euphorione. Hunc, inquit, Corœbum ſtultum inducit Euphorion, quem & Virgilius ſequitur, dans ei:

-Dolus, an virtus, quis in hoſte requirat?

Cum ſit turpiſſima dolo quæſita victoria.

Stupa ſeniculus.

Στυππεῖον γερόντιον, id eſt, Stupa, ſiue ſtipulaceus ſeniculus. De viribus effœto ſene. Similimũ illi, quod alio diximus loco, Homo bulla. Sumtum à ligno, quod iam exaruit, ex ſuccumque redditum eſt, & marcidum, in ſtipulæ morem. Stupa dicitur, quod è lino excutitur ſiccum, & inutile.

Phormionis thori.

Στιβάδες Φορμίωνος, id eſt, Thori Phormionis. De ſtratis ſordidis, ac frugalibus, minimeq; delicatis, qualia ſunt cubilia militaria, & quale ſibi apud Homerum parat Vlyſſes, ex arborum congeſtis frondibus, ac ramis humi ſubſtratis. Refertur à Suida. Phormio dux quiſpiã militum fuit, in perferendis militiæ incommodis notæ, ſicut coniicimus, patientiæ. Poterit & longius deflecti ad quamvis tractationem duriuſculam. Extat in Pace Ariſtophanis:

Εἰ γάρ μοι γένοιτ' ἰδεῖν ταύτην ἡμέραν ποτέ.
Πολλὰ γὰρ ἀνεσχόμην
Πράγματά τε καὶ στιβάδας ἃς ἔλαχε Φορμίων.

Id eſt, Vtinam mihi contingat videre hunc diem. Multas enim ſuſtinui tum moleſtias, tum culcitras, quas ſortitus eſt Phormio. Verſus ſunt chorici, eoque proſa vertimus.

Stultitia eſt, Iouem putare eſſe.

Τῆς μωρίας, τὸ Δία νομίζειν, ὄντα τηλικοῦτον, id eſt, Inſcitia eſt, natum tot annos, credere eſſe vllum Iouem. In eum accommodari poteſt, qui, grandis natu, dicit, aut ſentit abſurdum quippiam, cum propter ætatem nihil oporteat iam ignorare. Nõ cõuenit enim in natu grandes puerilis ſuper-

Digitized by Google

ſuperſtitio. Recenſetur à Suida. Carmen eſt Ariſtophanis in Nubibus,

Ιδοὺ γ' ἰδοὺ δὶ ὀλύμπιον, τῆς μωρίας

Τὸν δία νομίζειν ὄντα τηλικουτονί.

id eſt:

Ecce, ecce Olympiũ Iouem, dementia eſt,

Natum tot annos credere eſſe vllum Iouem.

Tuum tibi narro ſomnium.

Τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγοῦμαι, id eſt, Tuũ ſomniũ tibi narro, id eſt, Narro tibi, quod ipſe me rectius noſti. Apud Suidam hæc referuntur ex auctore quopiam, Εἰ γὰρ ἐγώ σοι νῦν αὐτὸν γνωρίζω, πέπονθα τὸ τῆς παροιμίας, τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγούμενος. id eſt, Quod ſi te tibi ipſi notum reddere coner, tum mihi acciderit id, quod prouerbio dicitur, vt tuum tibi ſomnium narrem. Plato libro De Repub. 8. Τὸ ἐμόν γ' ἔφη, ἐμοὶ λέγεις ὄναρ. id eſt, Meum quidem, inquit, mihi narras ſomnium. Traductum videtur ab his, qui ὀνειροπόλους, id eſt, ſomniorũ interpretes conſulunt: à quibus nonnulli hoc quoq; requirunt, vt quid ſomniarint, conijciant, quaſi parum ſit, ſi interpretentur. Ad eum modum ægroti quidam imprudentes à medicis exſpectant, vt viſo duntaxat lotio, diuinẽt & ſexum, & ætatem, & omnem morbi naturã, vbi, & vnde acciderit, quid ſentiant, ac propemodũ etiam, quid in febri ſomniarint.

Sponſi vita.

Νυμφίου βίος, id eſt, Sponſi vita, pro molli, ac delicata. Confine illi, quod alibi relatum eſt, muſica vita. Suidas ſenarium hunc adducit, qui exſtat apud Ariſtophanem in Auibus.

Υμεῖς μὲ ἄρα γε ζῆτε νυμφίου βίον,

id eſt:

Sponſi quidem profecto vitam viuitis,

Propterea quod proci frondibus, & ſertis coronari ſoleãt, & delicatius, nitidiusq; coli, vel quod molles videantur, nuptiis inhiantes. Apud Athenæum libro 8. Stratonicus citharœdus Rhodios λευκοὺς κυρηναίους, καὶ μνηστήρων πόλιν, id eſt, Albos Cyreneos, & procorum ciuitatem appellat. Niſi malumus ad Homericos illos Penelopes ſponſos referre, quibus nihil cordi erat præter conuiuia, citharam, choream, talos, diſcum, paraſitos, atque id genus alias voluptates. Vnde Horatius Homines luxu deditos, ſponſos Penelopes appellat.

Et ſtima fuit & erat.

Η μὲν κλίος, ἠδὲ καὶ ἦσθα,

id eſt:

Et dicebaris, eraſque.

Hemiſtichion prouerbiale, quoties facta reſpondent opinioni. Suidas meminit è poeta quopiam. Eſt enim fragmentum carminis Heroici.

Innocuus alium aſpiciam, meum habentem malum..

Εξάντης λεύσσω τὸ μὸν κακὸν ἄλλον ἔχοντα. id eſt,

Indemnis ſpectabo alium mala noſtra ferentem:

Hoc eſt, ex aliorum malis ipſe rebus meis conſulam, ἐξάντης, autem dixit, quaſi ἔξω τῆς ἄτης, id eſt, extra noxam ſitus, & illæſus. Similimum illi Plautino,

Feliciter ſapit, qui alieno periculo ſapit,

Simul & dictum, & factum.

Αμ' ἔπος, ἅμ' ἔργον. i. Simul dictum, ſimul & factum. Vbi quis citra morã id re præſtat quod verbis pollicetur. Latini,

Digitized by Google

Latini, Cum dicto, dicunt, pro eo quod eſt, ſtatim poſteaquam dixeris. Et Virgilius,

Et dicto citius tumida æquora placat.

Sumptum apparet ex Homero, apud quem eſt hoc carmen,

Αὐτίκ' ἔπειθ' ἅμα μῦθος ἔην, τετέλεστο δ' ἔργον. id eſt,

Mox, ſimul ac dictum eſt verbum, res ipſa peracta eſt.

Idem Græcis dicitur vnica voce, αὐτοβοεὶ, quod à militari clamore translatum videtur, quo nonnunquam funditur hoſtis priuſquam ad manus fuerit ventum. Sic vſus Thucydides. Theopompus vſus eſt, pro κατὰ κράτος, id eſt, vi ac virtute, non ex inſidiis. Quiſquis enim inſidias molitur hoſti, ſilet; qui fidit viribus ſuis, cum clamore irruit in hoſtem. Quidam putat dictum a bubus, vt deductum videatur ab aratibus, qui cum pollicentur ſe eodem die, id eſt, αὐθημερὸν aliquid operis abſoluturos, dicere ſolent αὐτοβοεὶ, hoc eſt, priuſquã disiungam boues. Transfertur ad cuiuslibet actionis celeritatem, vt perinde valeat, atq; παραχρῆμα, αὐτόθεν.

Obiicere canibus agnos.

Προβάλλειν τοῖς κυσὶν ἄρνας, id eſt, Obiicere canibus oues, dicebatur, qui imbellem & litium imperitum, calumniatoribus & exercitatis exponeret, quod id animal omnium maxime ſit imbelle. Refertur a Diogeniano, Hemiſtichium eſt heroicũ, ex oraculo quopiam, vt coniicimus, decerptum.

Nullius indigens Deus.

Ἀπροσδεὴς ὁ θεός, id eſt, Nullius egens Deus. Admonet parœmia, nullum eſſe mortalium tam abſolutum, in quo non aliquid deſideretur, vnum eſſe Deum, vndequaque perfectum: Dici poteſt & in diuites, aut plurimis præditos naturæ pariter ac fortunæ commoditatibus, tanquam Dei cuiuſpiam ſimiles, vt quibus omnia ſuppetant, quæcunque videntur ad perfectam felicitatem pertinere.

Nucleum amiſi, reliquit pignori putamina.

Plautus in Captiui duo, Nucleum amiſi, reliquit pignori putamina. Verba ſunt Hegionis, vbi reſciuiſſet, ſibi impoſitum eſſe, & herum amiſſum pro ſeruo, ſeruum pro domino retentum. Is enim, ex quo fructus exſpectabatur, aufugerat, eo relicto, ex quo nihil emolumẽti poterat capi. Allegoria per ſe liquet.

Nudo mandas excubias.

Γυμνῷ φυλακὴν ἐπιτάττεις, id eſt, Nudo cuſtodiam mandas. Quoties negocii quippiam mandatur ei, cui deeſt præſtandi facultas, obeundæque prouinciæ propter inopiã neutiquã idoneus eſt. Neq; enim nudus commode poteſt excubias agere propter rigorem nocturni frigoris, neque ad pugnam eſt idoneus inermis. Refertur a Zenodoto. Quo longius deflectetur, hoc erit proverbialius. Iniungis, vt aliquid in hunc poetam ſcribamus, verum iuxta vetus proverbiũ, γυμνῷ τὴν φυλακὴν ἐπιτάττεις. Neque enim eſt, quo meum interim ocium alam. Heſychius nõnihil diſſidet ab his, quæ à Suida, Zenodotoque traduntur: licet is locus apud hunc deprauatus habeatur in editione Aldina. Cæterum coniicimus ſenſum hunc eſſe: proverbium dici ſolere, vbi quid mandatur his, quibus nihil opus eſt. Propterea quod vel iniuſſi cogantur id facere, niſi fallimur ob id quod nudis nihil eſt, quod egeat aſſeruatore.

Nunc contingat ſeruari.

Νῦν γένοιτο σωθῆναι, id eſt, Nunc contingat ſeruari: Cum ſignificamus nos ſatis cauturos in poſterū, ſi modo liceat præſens periculum effugere. Hoc modo Dauus in Andria: Poſt hac incolumem ſat ſcio fore me, nūc ſi deuito hoc malum. Natum aiunt ex apologo quopiam. Aquila teſtudinem vnguibus rapuerat, eam parabat è ſublimi deiicere, quo teſta rupta carnibus veſci poſſet. In hoc itaque diſcrimine teſtudo optabat, vt in præſens incolumis eſſe poſſet, de reliquo ſibi curæ futurum, ne quando in ſimile periculum incideret, νῦν γένοιτο σωθῆναι, τοῦ δὲ λοιποῦ αὐτῇ μελήσει, id eſt, Nunc liceat incolumem eſſe, de reliquo mihi ipſi curæ fuerit. Quidam apologum narrant ad hūc modum, Teſtudini quondam inceſſiſſe volandi deſiderium. Aquilam oraſſe, vt ſe doceret. Cumq; illa negaſſet, fieri poſſe, quod natura refragaretur, illa nihilominus inſtabat. Itaq; paruit Aquila, ac Teſtudinem in ſublime vectam demiſit, vt volatum experiretur. Et cum timeret infelicem euentum, optauit, vt id temporis cōtingeret incolumem eſſe, νῦν σωθείην. Ita Diogenianus. Suidas hoc modo refert, νῦν σωθείην, ἵν' ἢ μοι δίδαγμα τοῦ τοῦ χρόνου λοιποῦ, id eſt, Vtinam nunc incolumis euadam, vt hoc mihi documentum ſit in reliquum tempus. Plinius facit tertium quoddam Aquilæ genus, quam alii morphnon, nōnulli plancum & anatariam, Homerus percnon vocauit: lingua caret eoque muta, ſed dentibus armata, nigerrima, prominentiore cauda. Huic ingenium eſt, teſtudines raptas frangere è ſublimi iaciendo. Atque hac ſorte ait Æſchylum poetam interiiſſe, cum prædictum eſſet, eum ruina periturum, iſque quo caueret, eum diem ſub dio perſeueraſſet. Nā aquila, decepta ſplendore capitis, caluitio renidentis ad ſolem, dum ſaxum eſſe putat, teſtudinem illiſit, vt fractæ carnibus veſceretur. Auctor Valerius Max. lib. 9. cap. 12.

Nunc bene nauigaui, cum naufragium feci.

Νῦν εὖ πεπλόηκα, ὅτι νεναυάγηκα, id eſt, Nunc bene nauigaui, poſteaquā naufragium feci. Quoties id, quod videtur incommodum fortuna præter ſpem vertit in bonum. Zenō Cittienſis, qui relictis prioribus præceptoribus, Crateris auditor eſſe cœpit, naufragio eiectus, dixiſſe legitur, εὖγε ποιεῖ ἡ τύχη προσελαύνουσα ἡμᾶς φιλοσοφίᾳ, id eſt, Bene facit fortuna, cum nos ad philoſophiam admouet. Auctor Suidas. Plutarchus in libello De vtilitate capienda ex inimico, meminit huius proverbii.

Nunc in regionem veni.

Νῦν εἰς χώραν ἦλθον, id eſt, Nunc in regionem veni. Ab iis dictitari ſolitum, qui tandem ſua ſponte illuc, quo oportuit, perveniunt, cum diu non quiuerunt. Fit enim plerunque, vt res diu quæſita non occurrat, tandem velut vltro veniat in mentem. Quidam ſic efferunt, Νῦν εἰς χώραν ἦλθες, id eſt, Nunc in regionem veniſti, vbi quis eo venit, quo ſe vēturum negarat.

Nunc illa advenit Datidis cantilena.

Νῦν τοῦτ' ἐκεῖν' ἥκει τὸ Δάτιδος μέλος. id eſt,

Nunc, id, quod aiunt, Datidis adeſt cantio.

Dicebatur, vbi quid lætum ac feſtiuum accidiſſet. Datis quiſpiam erat Perſarum ſatrapes, excelles in rei bellicæ gloria. Is Græce loqui conatus,

tus,cõſueuit dicere, ἥδομαι, & εὐφραίνομαι, καὶ χαίρομαι. id eſt, Delector, gaudeo,lætor. Ea cum ſæpius ac male Græce pronunciaret, res in vulgi iocum abiit. Auctor Suidas. Extat autem apud Ariſtophanem in Pace:

Νῦν τοῦτ' ἐκεῖν' ἥκει τὸ δάτιδος μέλος,
Ο διφόμενος ποτ' ᾖδε τῆς μεσημβρίας,
Ως ἥδομαι κὴ τέρπομαι κὴ χαίρομαι. i.

Adeſt,vt aiunt,cantilena Datidis,
Quod maſtuprans is cecinit in meridie,
Vt lætor,vt delector,vtq; gaudeo.

Interpres addit, Daſimum vſurpari pro barbariſmo, eo quod χαίρομαι dixerit pro χαίρω ſecutus vocum cõſonantiam, quemadmodũ apud nos ridetur, qui dixerit corpus meus, & domus tuus. Nam χαίρομαι Græcis non dicitur. Miror autem cur interpres huic velut ad finẽ ſubiunxerit.

Αμας ἀπήτων, οἱ δ' ἀπηρνοῦντο σκάφας

Ex quo coniectura ſumi poteſt, hoc proverbium natum ex inſcitia linguæ, quæ non raro præbet huiuſmodi riſus materiam,dum Germani geſtiunt loqui Gallice,aut Galli Germanice. Idem accidit in ſurdaſtris.

Non ſtatuar leæna in machæra.

Οὐ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυρεχνήστιδος.
id eſt,

Non ego leæna ſtatuar in tyrocneſtide.

Proverbium meretricium,cũ negat ſcortum ſui copiam facturum ſeſe. Nam in capulis militarium gladiatorum elephantes ac leones imponi ſolent. At hi procumbentes inſcalpuntur,ſiue ne lędant manum vtentis gladio, ſiue ne defringantur facile,ſi in pedes erecti fingerentur. Tyrocneſtis vox militaris videtur enſem ſignificans. Poteſt adagium & ad verecundiorem vſum detorqueri, vt ſi quis negãs ſe per omnia morem geſturum,inſeruiturumque pro libidine dicat, οὐ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυρεχνήστιδος. Adagium recenſet Suidas. Extat autem apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata.

Ne contra bouem opta.

Μὴ κατὰ βοὸς εὔχου. Ne contra bouem opta: Admonet adagium,non eſſe vitam inſtituendam iuxta votum animi, neq; quiduis ſperandum à ſuperis,ſed vt ea duntaxat ſibi quiſq; promittat,quæ poſſit induſtria cõſequi. Refertur in collectaneis Diogeniani. Vnde ſumpta metaphora parum liquet, niſi quod apparet ductam ab agricola, qui negligẽs adhibere bouis operam in colẽdis agris, optat vt citra ſuum laborem proveniat ſeges.

Non noſtrum onus,bos clitellas?

Qvintilianus Inſtitutionum orator. lib.5.parœmiæ,quam ait eſſe ceu breuem apologum,hoc affert exemplum. Non noſtrum onus, bos clitellas? Satis conſtat ex apologo ſumptum:verum quis ſit is apologus, equidem nondum reperimus: M. Tullius epiſt. ad Atticum lib. 5. in epiſt. cuius initium eſt, Laodiceam veni pridie Calen. ſextiles, videtur ad hoc adagium alludere,& nobis velut anſam coniectandi præbere. Inde, inquit, ire ad Taurum cogitabam, vt cum Maphragone collatis ſignis, ſi poſſem de ſeruo tuo decidere. Clitellæ boui ſunt impoſitæ. Illa ne? Non eſt noſtrum onus,ſed feremus: Quibus ex verbis, odorari licet, non noſtrum onus, bos clitellas, proverbiũ fuiſſe recuſantis munus aliquod veluti parum accommodatum ſibi. Neque enim boũ eſt, clitellis tergo impoſitis onera geſtare, ſed potius aſinorum ac mulorum. Proverbium vſurpauit & Ammianus lib. 16.

Digitized by Google

Nota res mala, optima.

Plautinum illud in Trinummo proverbiali ſchemate dictum videtur: Nota res mala optima eſt. Dictum eſt autem ſub perſona ſenis, ſuadere conantis amico, ne vxorem tametſi malam repudiaret, aliam ducturus: propterea, quod plerunq; fit, vt qui commutat, primum pro malo peius accipiat, tum ignotum pro noto, poſtremo inſuetum pro familiari. Tantum enim valet adſuetudo, vt mala quibus adſueuerimus, optima videantur. Contra quæ ſint optima propter inſolentiã peſſima videãtur. Adagiũ itaq; deterret, ne temere nouandis rebus ſtudeamus, vitemusque vitium illud, haud ſcimus an maximum, quod Græci φιλόκαινον appellant, id eſt, nouarum rerum appetentiam, cui comes alterum veluti Germanum, quod ἀψίκορον vocãt, quod mox faſtidiuntur paulo ante adamata. Convenit cum Plautina ſentẽtia, quod apud T. Liuium Pacuuius Calauius ſuadens Campanis, ne ſenatores mutare vellent populum iam re doctum dicere compulit, Notiſſimũ quodque malum maxime tolerabile eſſe. Huc pertinet & Ouidianum illud:

Quod male fers, adſueſce, feres bene. multa vetuſtas
Lenit.

Eodem pertinet & mimus ille, neſcio cuius,

Mulier tum demum eſt bona, cum aperte eſt mala.

Cognitum enim malum, aut vitamus, aut nos ad id accommodantes ferimus. Item ille, Conſueta vitia ferimus, non reprehendimus, Ariſto. lib. Moral. Nicomachiorum 7. ἀεὶ γὰρ πονεῖ τὸ ζῶον ὥσπερ καὶ οἱ φυσικοὶ λόγοι μαρτυροῦσι τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν φάσκοντες εἶναι λυπηρόν, ἀλλ᾽ ἤδη συνήθεις ἐσμὲν ὥς φασιν, id eſt, Semper enim animal laborat vt audiat, videatque, quemadmodum teſtantur & naturales ſermones, dum fatentur quidem eſſe moleſtum, ſed iam adſueuimus vt aiunt.

Inueni, non quod pueri in faba.

Strophilus ſeruus in Aulularia Plautina, aulam auri plenam à ſene defoſſam, furto ſuſtulerat, eamq; rẽ geſtiens indicare hero, reperi, inquit. Et rogatus quid reperiſſet, non quod pueri clamitant, inquit, in faba ſe reperiſſe: proverbiali nimirum figura magnum quiddam reperiſſe ſe ſignificans. Eſt enim Midas vermiculus quidam, qui fabis innaſcitur: hunc ſi quando nacti ſunt pueri, geſtiũt atq; exclamant, perinde quaſi magnum quiddam inuenerint.

Midas in teſſeris conſultor optimus.

Μίδας ὁ ἐν κύβοισιν εὐβουλότατος. I.
Midas qui in teſſeris conſultor optimus.

Proverbium à teſſerarum ludo natum. Eſt enim Midas iactus vocabulum. Refertur à Suida proverbii nomine. Perpendat diligẽs & eruditus lector, num εὐβολώτατος legi oporteat, vt verſus ſit iambicus trimeter:

Μίδας γὰρ ἐν κύβοισιν εὐβολώτατος. i.
In teſſeris iactus Midas proſperrimus.

Accommodari poterit adagium ad rẽ, quæ forte fortuna bene cadit.

Ni purges & molas, non comedes.

Αἰ μὴ καθάρῃς, καὶ ἀλίσῃς, οὐ μὴ φαγῇς. id eſt,

Niſi & repurges & molas, haud vnquam edes.

Digitized by Google

Id eſt, non continget tibi victus, niſi tuam item induſtriam adiunxeris. Ceres cum oſtenderet vſum frumenti Triptolemo, ita dixiſſe fertur. Videtur eſſe ſenarius è poeta quopiam vſurpatus, ſed deprauatus, conſtabit ſi legas κάλεσης. Poteſt transferri longius, non proderit tibi ingenii felicitas, niſi exercueris. Inutilis erit principum fauor, niſi te geſſeris vt oportet. Nihil conducet, quod doctum præceptorem nactus es, ni vigilaueris. Refertur à Diogeniano.

Nihil differs à Chærephonte.

Οὐδὲν διοίσεις χαιρεφῶντος τὴν φύσιν.

id eſt,

Nihil ore quidquam à Chærephonte diſcrepas.

In macilentum pallidumque dicebatur. Chærephon enim tragœdiarum ſcriptor fuit. Is Heraclidarum res proſecutus eſt. Quoniam autem in nocturnis lucubrationibus erat maiorem in modum extenuatus cõfectusque vulgari ioco taxatus eſt. Quin etiam noctuæ cognomen additum. Ariſtoph. in Nebulis:

Οὐδὲν διοίσεις χαιρεφῶντος τῦ φύσει.

id eſt,

Nihil figura à Chærephonte differes.

Alluſit idem in Pluto:

Οὐδὲν διοίσοντ' αἰσχρῶς

Τῶν ἡρακλειδῶν, ὐδ' ὀλίγον τῆ παμφίλυ.

id eſt,

Ne tantulum quidem
Ab Heraclidis differentem Pamphili.

Pamphilus enim in Stoa depinxerat Heraclidas ſupplices Athenienſibus, ad quos metu Euryſthei confugerant. Hos igitur vocat Heraclidas Pamphili.

Nihil ab elephante differs.

Ελέφαντος διαφέρεις ὐδὲν, id eſt, Ab Elephante differs nihil. In magnos & ſtupidos dicebatur: etiam ſi primã ingenii laudem Plinius tribuit Elephantis, ſed inter bruta: Verum corporis moles, & formæ fœditas adagio locum fecit. Refertur à Diogeniano. Videtur huc alludere Paleſtrio Plautinus, qui herum ſuum Elephãti corio circumtectum ait, nec plus habere ſapientiæ quam lapidem.

Ne intra veſtibulum quidem.

Οὐ δ' ἐντὸς ἱερῦ, id eſt, Ne intra veſtibulum quidem. In tumidos, feroces & inſoletes dici ſolitum, qui procul omnes à ſeſe ſubmouent. Lex erat Athenis, vt homicidio contaminati extra ſepta ſacrorum conſiſterent. Siquidem prima magnarum atria, ſolent patere quibuslibet. Ad hunc morem adagium videtur alludere.

Neq; cum malis, neq; ſine malis.

Ariſtophanes apud Suidam in Lyſiſtrata:

Κἄσ' ἐκεῖνο τ' ὔπος ὀρθῶς κὐ κακῶς εἰρημένον

Οὔτε σὺν πανολέθροισιν, ὔτ' ἄνευ πανολέθρων. id eſt,

Iſtud haud male, imo recte proditũ eſt proverbium,
Nec ſimul cum peſtibus, nec rurſus abſq; peſtibus.

De vxoribus dictum, cum quibus incommode ſane viuitur: ſed nec citra has conſtant familiæ. Simile illi, quod eſt in Epigrammatis:

Nec tecum poſſum viuere, nec ſine te.

Et quod alibi retulimus, ἀναγκαῖα κακά.

Citantur eodem loco verſus & hi:

Κακὸν γυναῖκες, ἀλλ' ὅμως ὦ δημόται
Οὐκ ἔστιν οἰκεῖν οἰκίαν ἄνευ κακῦ.

id eſt,

 Malum

Malum quidem vxor, attamen ci-
ues, ſine hoc
Nulli licet parare familiam malo.

Notum eſt illud Catonis, quod cum vxoribus incommode viuitur, at ſine illis omnino non viuitur.

Ne tria quidem Steſichori noſti.

Οὔτε τὰ τρία Στησιχόρου γινώσκεις, id eſt, Ne tria quidem Steſichori noſti. De vehementer indocto & imperito dici ſolitum. Adagium ſumptũ hinc exiſtimant, quod pleraque Steſichori poemata Epodica ſunt, quæ tribus cõſtant, στροφῇ, ἀντιστρόφῳ, καὶ ἐπῳδῷ. Strophe eſt prima ſeries variis metrorũ generibus incedens Antiſtrophus eſt iteratus per eadẽ ferme genera recurſus Epodus eſt diuerſi carminis accẽtio. His & alii tragici poetæ nonnunquam vtuntur, potiſſimum in choris.

Nephalia ligna.

Νηφάλια ξύλα, id eſt, Nephalia ligna. Dici poſſe videtur in abſtemios, & ab omni voluptate procul alienos. Apud Athenienſes, nephalia ligna vocabantur, quæ neque vitea eſſent, neque ficulna, neq; myrtea. Nephalia ſonat, quaſi dicas ſobria.

Nephalium ſacrum.

Νηφάλιος θυσία, id eſt, Nephalium ſacrificium. De conuiuio abſtemio non inepte dicetur: aut de conuiuio vehemẽter frugali, ſobrioque. Apud Athenienſes hoc genus ſacrificii exhibebatur Mnemoſynæ, Auroræ, Soli, Lunæ, Nymphis, Veneri, & Vraniæ. Nam in eo non libabatur vinum, ſed aqua melle diluta. Hæc ferme Suidas. Meminit & Iulius Pollux libro ſexto, capite tertio, addens νηφα. σύνη idẽ eſſe quod νηφάλια θύειν. Hoc ſacrificii genus ἄοινον dicebant, quemadmodũ cætera in quibus vinum adhibebatur, οἰνόσπονδα vocabant. Seleucus apud Athenæum libro ſecundo, negat, apud veteres fuiſſe morem, vt vini copia, aut aliud quidlibet deliciarũ inferretur in ſacrificia. Cum enim ſacrificia deorũ gratia peragerentur, vnde & θοίνας, & θαλίας, ac μέθας appellabant, θοίνας quod deorum gratia vino vterentur, θαλίας quod deorum gratia veſcerẽtur, conuenirentque, μέθας vero, ꝙ vt indicauit Ariſtoteles, μετὰ τὸ θύειν, id eſt, poſt ſacrificium vino vterẽtur, non conueniebat illic ventris negotium agere. Ibidem Epicharmus his verbis notat mores collapſos, ἐκ μὲν θυσίας θοίνη, ἐκ δὲ θοίνης πόσις ἐγένετο, ἐκ δὲ πόσιος κῶμος, ἐκ κώμου δ' ἐγένετο θυανία, ἐκ θυανίας δίκη, ἐκ δὲ καταδίκης πέδαι καὶ σφάκελος καὶ ζημία, id eſt, ex ſacrificio epulum, ex epulis facta eſt potatio, ex potatione commeſſatio, ex commeſſatione facta eſt ſubatio, ſiue ludus, ex ſubatione ſeu ludo lis, ex condemnatione compedes, ſphacelus & mulcta. Quãquam hic locus non caret ſuſpicione mẽdæ. Videtur enim deeſſe particula, ἐκ δίκης καταδίκη. Nõ diſſidet ab illo quod alio poſuimus loco, Caninum prandium.

Neglectis vrenda filix innaſcitur
agris.

Horatius Satyra tertia:

Neglectis vrenda filix innaſcitur
agris.

Mira admonuit allegoria, animũ honeſtis excolẽdum diſciplinis, alioqui futurum, vt inutili ſylua vitiorum occupetur. Filix enim herba inuiſa agricolis, quæ totos agros occupare ſolet, nec facile repurgatur, vbi ſemel occupauerit.

Nam-

Digitized by Google

Nauphracton tueri.

Ναύφρακτον βλέπεις. Nauphractō Græce claſſis eſt ad bellū inſtructa. Solent autem in triremibus magna quædam ineſſe foramina oculorum inſtar, per quæ remos inſerunt. Vnde velut ænigmatice dictum, claſſis more intueris : de his, qui latis ac prægrandibus, aut toruis & minacibus oculis quempiam aſpicerent. Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσι :

Πρὸς τῶν θεῶν ἄνθρωπε ναύφρακτον βλέπεις. id eſt,

Homo per deos, quiddam obtuere claſſicum.

Fortaſſis & hinc prouerbii iocus eſt natus, quod Athenienſes aliquoties feliciter nauali pugna rem geſſerint, velut apud Artemiſium & Salaminem, vnde ſublati animi. Vnde videtur dictum in turgidos & arrogantes.

Negotium ex otio.

Πρᾶγμα τ' ἐξ ἀπραξίας. i.

Ex otio negotium.

Hemiſtichium iambicū vſurpandum, vbi res præter opinionem euenit, & inde tumultus oboritur, vnde tranquillitatē & otium ſperabamus. Nam & iſtud multis vſu venit, vt dū ſectantes otium, fugiunt honeſtam induſtriam, incidant in turbas inexplicabiles. Auctor Suidas. Nec indicat vnde ſit natum.

Nauis aut galerus.

Πλοῖον ἢ κυνῆ, id eſt, Nauis aut galerus. De re ancipiti. Quod genus ſi quis de voce incognita diceret, aut piſcem ſignificat, aut cucurbitā. Nec inuenuſte dicetur in eos, qui cultu, moribusq; diuerſam perſonam præ ſe ferunt. Veluti ſi quis pallio philoſophico baltheū adderet militarem. Fragmētum eſt ſenarii ex Auibus Ariſtophanis πλοῖον ἢ κυνῆ, id eſt, Aut galerus, aut ratis. Sumptum ab hoc triremium genere, quas hodieque vulgo dicunt galeas, veluti dicas galeratas. Hæ ſic erant inſtructæ, vt remos alarum vice porrigerent, mouerentque. Cæterum ſummo malo galerum, ſeu petaſum inſtar Mercurii præferrent. Nam Peloponnenſes πίτασον, id eſt, galerum, appellant κυνῆν, ἀπὸ κυνὸς, à cane, quod hoc genus pilei primum è pellibus canum fieri conſueuit. Hinc iocus militaris videtur fuiſſe natus in elatos, & faſtuoſos, ſupercilioque arroganti. Itidem Feſtus Pompeius indicat quasdam naues onerarias appellatas Corbitas, quod in ſummo malo pro ſigno Corbem haberent. Quæ bello erāt paratæ, galeam habebant: quæ ad celeritatem, petaſum Mercurii ſignum geſtabant.

Mazam pinſuit à me piſtam.

Μᾶζαν γε μεμαχὼς τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην, id eſt, A me ante piſtā mazam iſte pinſuit. De his dici ſolitum, qui ſibi alienæ induſtriæ laudē vindicant, & magnam gloriam alieno labore partam, verbis in ſe transmouent, vt Terentianus ait Gnato. Maza cibi genus ex lacte & farina, ferme panis inſtar confectum. Parœmia refertur & ad hunc modū, Μᾶζαν ὑφαρπάσας τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην, id eſt, Subrepta maza quam pinſueram, vbi quis alienis fruitur laboribus. Sumptum eſt autem ex Equitib⁹ Ariſtophanis, quo loco carmen huiusmodi eſt.

Καὶ πρώην γ' ἐμοῦ

Μᾶζαν μεμαχότος ἐν πύλῳ λακωνικὴν,

Πανουργότατά πως περιδραμὼν ὑφαρπάσας

Digitized by Google

Αὐτὸς παρέθηκε τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην,
Ημᾶς δ' ἀπελαύνει. id eſt,
Cumq; ipſe pridem pinſuerim mazam in Pylo
Laconicã, iſte adcurrit aſtutiſſime.
Raptamq; mox adpoſuit, quam ego pinſui.
At ſubmouet nos.

Demoſthenes qui bello Peloponneſiaco dux fuit Atheniẽſium: is collega Nicia, Pylum vrbem diuturna obſidione in rerum omnium deſperationem adduxit. Cui ſucceſſit Cleon è coriario Imperator, qui alieno labore partã gloriam in ſe transtulit, paucis poſt diebus Pylo capta. Quæritur igitur in hac fabula Nicias ac Demoſthenes, de laude ſibi præerepta per Cleonem. Ariſtophanis hiſtoria narratur adeo non modo varie, verum etiam prolixe, vt non libeat referre. Indicatum eſt vnde peti poſſit.

Nauſon Naucrati.

Ναύσων ναυκράτει, id eſt, Nauſon Naucrati. Quoties aliqui ſimilia inuicem reſponderent. Veluti ſi quis herus ſalutatus herũ reſalutet. Et nebulo compellatus, nebulonem viciſſim cõpellet. Nauſon enim & Naucrates vtrumque à naue dicitur. Perinde quaſi dicas, nauta nautæ. Heſychius indicat vocem hanc confictam à Cratino Nauſon, à ſeruandis nauibus, & *ναυκράτης* à *ναῦς* & *κρατεῖν*: ſermonis color ſumptus eſt ab epiſtolis vt indicat Suidas, perinde quaſi dicas, Pompeius Pompilio ſalutem, aut iuuenis iuuenem appello. Huius formæ ſunt & illa *ἀγαθῶν ἀγαθίδες*, & *λαίκωνος λαικάπερος*. Tale quiddam innuit, ni fallimur, Ariſtophanes in Equitibus, *οὐδὲ ναυφάντης γε τῆς ναύσωνος*, vt ſubaudiatur *ἄρξει*. Arbitramur autem in prouerbio nauſonem eſſe non hominis nomẽ, ſed ciuitatis, quemadmodũ & Naucratis Ægypti ciuitas eſt.

Tolle tolle mazam, quam ocyſſime ſcarabeo.

Αἶρ' αἶρε μᾶζαν ὡς τάχιστα κανθάρῳ.
id eſt,
Mazam ſine mora pone pone cantharo.

Hoc verſiculo Ariſtophanes exorditur *εἰρήνην*, quem eruditi prouerbii loco referunt. Id vſurpare licebit, quoties ſordidus cibus immũdo cõuiuæ adponitur. Quidam miniſtris panes furfuraceos adponunt, furfur autem tritici purgamentum eſt. Vnde per furfuraceam mazam cibum aluo redditum innuit. Hinc enim vt naſcũtur, ita & aluntur canthari: quos Latini ſcarabeos vocant. Aperit id cum addit. *Δὸς μᾶζαν ἑτέραν ἐξ ὀνίδων πεπλασμένην*. id eſt, Mazam alteram da, è ſtercore aſini conditam. Porro maza confectio quædam erat ex farina & lacte, panem imitans. Similimum eſt illi, quod alio poſuimus loco, Cyprio boui merendam.

Non eſt meum negocium, multum valeat.

Οὐκ ἐστ' ἐμὸν τὸ πρᾶγμα, πολλὰ χαιρέτω. id eſt,
Multum valeat, haud eſt meũ negotium.

Quoties negabimus nos laborare de re, quæ nihil ad nos pertineat. Refertur à Diogeniano. Non diſſimile ei.

Ædibus in noſtris quæ praua aut recta gerantur.

Item illud quod eſt apud Ariſtophanem in Equitibus, *Τἀλλότριον ἀμῶν θέ-*

μῶν θέρος, id eſt, Alienam metuens meſſem, quidam ad eandem accommodant ſententiam, etiamſi comicus ſentit de eo, qui alienis fruitur laborib⁹. Propius huc pertinet quod ſcribit Pindarus in Nemeis hymno 1. Τὸ γὰρ οἰκεῖον πιέζει πάνθ᾽ ὁμῶς, εὐθὺς δ᾽ ἀπήμων κραδία κήδεος ἀμφ᾽ ἀλλότριον, id eſt, Quod enim proprium eſt premit vnumquemq; pariter. Cæterum protinus cor noxa vacat circa dolorem alienum.

Abominandus ſcarabeus.

Μύση κανθαρὶς, id eſt, Abominanda cantharis. De contemptiſſimo viliſſimoq; homunculo dicebatur. Cãtharides vermiculi ſunt letali veneno. Quanquam hoc loco magis cõuenit, vt ſit diminutiuum à cantharo ſcarabeo, quaſi dicas ſcarabeolus. Apud Suidam legitur μυσὶ κανθαρὶς, id eſt, muribus cantharis, quod quid ſibi velit neſcimus, ſuſpicamur mendum in ſcripto eſſe. Si legamus, μύση ſonat abominãda, ſi μυσὴ ſonat Myſiam cantharidem. Myſos autem olim fuiſſe cõtemptui, docuimus alias. hoc cõmentum maxime ꝓbatur.

Moleſtum ſapientem apud ſtultos loqui.

Ἀργαλέον φρονέοντα παρ᾽ ἄφροσι πόλλ᾽ ἀγορεύειν. id eſt,

Dicere multa graue eſt ſapientem apud inſipientes.

Nihil intractabilius homine ſtulto, qui quidquid recte dicitur, in diuerſam partem rapit. Proinde apud huiuſmodi aut ſilendũ eſt viro cordato, aut ratio moribus illorum accommodanda. Recenſetur à Diogeniano. Sed extat idem inter ſententias Theognidis.

Modio demetiar.

Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ, id eſt, Modio demetiar. Prouerbialis hyperbole, ingens & cumulatum ſperantis emolumentum. In magna ſiquidem rerum exuberantia, non heminis, neque congiis, ſed modio metimur. Integre ſic reddit Suidas.

Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ παρὰ τοῦ πατρὸς ἀργύριον. id eſt,

Modio paternam metiar pecuniam.

Tametſi ſunt qui negent idẽ eſſe Latinis modium & Græcis μέδιμνον.

Mens non ineſt Centauris.

Νοῦς οὐκ ἔνι κενταύροισι, id eſt, Mens non ineſt Centauris. In vecordes & ſtultos dicebatur, & qui conarentur ꝙ effici non poſſent. Nota eſt Centaurorum fabula. Adagium à Diogeniano refertur. Isq; conuenire putat in contentioſos, & alieni appetẽtes; propterea quod Centauris exitium attulerit rerum alienarum appetentia. Haud ſcimus an huc reſpexerit. Plato poeta apud Athenæum libro decimo:

Ὑμῖν γὰρ οὐδεὶς καθάπερ ἡ παροιμία,
Ἐν τῷ καπήλῳ νοῦς ἐνεῖναι μοι δοκεῖ.
id eſt,

Mens nulla vobis ſicut habet prouerbium,
Cauponi ineſt mens, vt quidem viſum eſt mihi.

Loquitur de mulieribus vinoſis. Ariſtophanes in Equitib. νοῦς οὐκ ἔνι ταῖς κόμαις, id eſt, mens non ineſt comis. Comas dixit pro Centauris, alludens interim ad ſtudiũ alẽdi equos, qui iubas habent.

Melle temetipſum perungis.

Ἐν μέλιτι σεαυτὸν καταπάττεις, id eſt, In melle temetipſum obuoluis, obliniſque, hoc eſt, molliter ſuauiterq; vitam agis, quaſi parũ ſit veſci melle, niſi totus ſis melleus. Extat apud Diogenianum.

Mercurius infans.

Ἑρμῆς ἀμύθητος, id eſt, Mercurius infans, elinguis, ſiue indoctus. Ironia prouerbialis, vbi quis fingit ſe rudem eius artis, cuius eſt callentiſſimus. Mercurius enim eloquentiæ diſciplinarumq; parens eſt. Non diſſimulandum arbitramur, in vulgatis exemplaribus haberi, ἑρμῆς ἀμύητος, id eſt, Mercurius profanus & non initiatus. Quæ lectio ſi cui magis ꝓbatur, ne nobis quidem admodum diſplicet. Quis enim myſteriorũ peritior, quã Mercurius interpres deorum, ſuperis & inferis ex æquo communis: deniq; μυσταγωγὸς ipſe, hoc eſt, myſteriis præfectus? Reſpondet illi quod eſt apud Ariſtidem in Pericle, ὁ κρῆς τ̃ πόντον, i. Cretenſis male.

Mendicorum loculi ſemper inanes.

Πτωχῶν κῆλαι ἀεὶ κεναὶ, id eſt, Mendicantium ſacculi ſemper inanes De edacibus dictũ & inſatiabilibus, cognatum ei, quod alio redditũ eſt loco, πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται, id eſt, Mendici pera non impletur. Vtrumque refert Suidas, quanquam κῆλας pro peris non inuenitur, ſed κηλάδας inuenitur pro vaſis farinariis, tametſi & ventres interdũ eo verbo ſignificantur, ob molliciem.

Meliacum nauigium.

Τὸ μηλιακὸν πλοῖον, id eſt, Meliacũ nauigium. In futilem & rimarum, vt ait Terentius, plenum, hac atque illac perfluentem, dictitatum videtur. Parœmiam ad hiſtoriam quampiam referũt. Ea ſic habet. Ariſtoteles quidam Meliacus deducendæ coloniæ præfectus, cum multi detrectantes nauigationem, varia cauſſarentur, & alii dicerẽt vxores ſuas aduerſa valetudine teneri, alii naues ſuas perſtillare, atq; his prætextibus domĩ manerent, ille indignatus, imprecatus eſt illis, vt nunquam haberent naues integras, & ſemper ſub vxorum imperio viuerent. Vnde quadraturũ videtur, vbi quis cauſas fingit, quo ſuffugiat officiũ. Eſt autem Melia Cariæ ciuitas, auctore Stephano. Suidas indicat & arboris genus eſſe Meliam, proferẽs exemplum ex Auibus Ariſtophanis.

Ἐζόμενος μελίας ἐπὶ φυλλοκόμου.

id eſt,

In melia reſidens frondoſa.

Et fortaſſis huius arboris materia inutilis eſt ad fabricam nauigiorum. Verum vt vera ſit fabula de populo Meliaco, certe adluſum eſt ad arborem.

Melanione caſtior.

Μελανίωνος σωφρονέστερος, id eſt, Melanione caſtior. Dicebatur, qui magnopere à mulierũ congreſſibus abhorreret. Aiunt Melanionem quendam odio mulierum, in ſolitudinem demigraſſe, perq; auia montium & nemorum, cane, quo vno conuictore vtebatur, feras inſectari ſolitum, nec vnquam domũ reuocari potuiſſe. Meminit adagii Ariſtophanes in Lyſiſtrata. Quanquam hæc inter æditas nõdum habetur: nos ſcriptam legimus. Simili figura dicetur, Hippolyto caſtior, nam & huic ſimile venandi ſtudium, ſimile odium feminarum.

Matris vt capra dicitur.

Τῆς μητέρος ὡς αἲξ καλεῖται, i. Matris vt capra dicitur. In ſpurios dictum videtur, quorũ pater incertus eſt, eaq; gratia à matre denominantur. Ductum ab hœdis, qui in caprilibus à matre dignoſcuntur, nã à patribus

tribus haud quaquam poſſis. Poteſt & in iocum verti prouerbium, velut, ſi quis per luſum neget ſe patrem agnoſcere, matrem ſcire, τῆς μητρὸς ὡς αἴξ καλοῦμαι. id eſt, Matris velut capra vocor. Manet etiam hodie vulgi iocus, quo dicunt, ſapientem eſſe filiũ, qui patrem ſuum norit. Hoc ab Homero manaſſe videtur, apud quem Odyſſeæ primo, Telemachus rogatus num Vlyſſis eſſet filius, reſpondet ad hunc modum:

Μήτηρ μέν τ' ἐμέ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔγωγε
Οὐκ οἶδ', οὐ γάρ πώ τις ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω.

id eſt:

Eſſe quidem illius mater me ait, aſt ego ſane
Neſcio, nemo ſuum patrẽ vnquam nouerit ipſe.

Quaſi locum in balneis.

Prouerbii ſpeciem habet, quod eſt apud Tertullianum libr. aduerſus Marcionem 3. Sed quia prior cis venit, & prior virtutum documenta ſignauit, icciteo quaſi locum in balneis, ita fidem occupauit, poſteris quibusque præripuit. Conueniet vti, vbi non ex merito datur locus, ſed ex vetuſtate. Apud priſcos vnusquisque ex annorum numero æſtimabatur. Iuuenalis.

- Atque vni cedit Homero
Propter mille annos.

Et Horatius ſtomachatur in eos, qui redeunt ad faſtos, & virtutem æſtimant annis. Non abhorret ab hoc quod hodie vulgo iactatur apud noſtrates, ſumptum ex lege molitoria: Qui primus venerit, primus molet.

Milium torno ſculpere.

Τὰς κέγχρους ἀποτορνεύειν, id eſt, Milij grana torno ſculpere dicebantur, qui rem abſurdã moliuntur. Milium enim minutius eſt, quã vt inde quidquam deſcalpi poſſit. Suidas ad hunc modũ effert parœmiam. Γελοιότερον ἀπεργάζῃ τῶν τὰς κέγχρους ἀποτορνεύειν ἐπιχειρούντων, id eſt, Magis ridicule facis, quam ii qui milii granula torno polire conantur.

Magnetum mala.

Μαγνητῶν κακά, id eſt, Magnetum mala. De malis ingentibus dictum videtur, aut ijs quæ in auctores ſuos recidunt. Cum Termeriis enim malis Magnetum mala coniunguntur, in his verbis, quæ citra auctoris nomen referuntur apud Suidam: κἂν τὰ μαγνητῶν κακά, κἂν τὸ τερμέριον, κἂν πᾶσαν ἁπλῶς ἐπιφθέγξωμαι τὴν τραγῳδίαν, id eſt, Nec ſi Magnetum mala, nec ſi Termerium, nec ſi totam in ſumma tragœdiam eloquar. Quamquã in Suida legendũ ſit τὰ τερμερίων, id eſt, mala Termeriorum, de quibus alias nobis dictum eſt. Sumptum apparet ab hiſtoria, quæ de Magnetibus afflictis meminerit, in quæ feruntur incidiſſe, violato numine quopiam. Strabo Geographiæ lib. 14. Magnetas cõmemorat olim opibus florentes, à Treribus gente Cimmerica funditus fuiſſe ſublatos: anno deinde proximo à Mileſiis locum fuiſſe occupatum, ſubindicans prouerbiũ ex Archilocho ſumptũ eſſe, qui meminit de Magnetum malis.

Complura maſculi canis cubilia.

Πολλαὶ κυνὸς ἄρσενος εὐναί.

id eſt:

Sũt canis infinita cubicula maſclĳ.

Hemiſtichium heroicum prouerbiale. Recte dicitur in hominem mulieroſum, peculiariter eum, qui non contentus certo thoro, paſſim per aliena cubilia volutari gaudeat.

Multa

Digitized by Google

Multa in bellis inania.

Πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου, id eſt, Multa belli inania. De inani ſuſpicione, aut pauore ſine cauſa oborto, quē Grçci πανικὸν vocant. Parœmiam hinc manaſſe putant, quod huiuſmodi panici terrores plerunque ſolent in bellis accidere. Vel ꝙ Lacedæmonii fundis quibuſdam & neruis crepitantibus vti conſueuerint ad terrorem incutiendum hoſti. Polybius apud Suidam, Cum luna defectum paſſa eſſet temporibus Perſei Macedonum regis, vulgo rumor increbuit, regis interitum ſignificari. Eaque res pariter & Romanis addidit animos, & Macedones conſternauit. Deinde ſubnectens adagium, Οὕτως, inquit, ἀληθές ἐστι τὸ περιφερόμενον, ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου, id eſt, Itaque verum eſt, quod vulgo circumfertur. Multa eſſe inania belli. M. Tullius epiſtolarum ad Atticum lib. 5. Interim ſcis eſſe quædam πανικά, dici item ἐκεῖνα κενὰ τοῦ πολέμου, rumore aduentus noſtri. Plutarchus in cõmentario περὶ τοῦ ἀκούειν, ὡς γὰρ πολέμου καὶ ἀκροάσεως πολλὰ τὰ κενά ἐστιν, id eſt, Vt enim belli, ſic & auditionis multa inſania ſunt. Reſpexit huc Q. Curtius libro tertio, Fama bella ſtare, & eum qui recedat fugere credi. Ac rurſum libro quinto. Ac fama maximum vtique in bello momentum. Item libro octauo, Fama enim bella conſtãt, & ſæpe etiã quod falſo creditũ eſt, viri vicem obtinuit. Sed apertius libro ſeptimo. Ea res, ſicuti pleraque belli vana & inania, barbaros ad deditionem traxit.

Militauit cum Eraſinade.

Ἐστρατήγησε μετ' Ἐρασινάδου, id eſt, Militauit cum Eraſinade. Vulgo per iocum dicebatur de his, quibus res vndequaque male procederent. Eraſinades dux quidam, Arginuſam obſederat. Infeliciter autem pugnatum eſt, ad internecionem extinctis cum aliis quotquot reſiſtebãt, inter quos erant Thraſyllus & Pericles, tum ipſo duce. Huius Eraſinadæ malis & illud acceſſit, quod accuſatus eſt, quod pecunias Helleſponticas furatus eſſet, Huiuſmodi ferme Suidas.

Mulieri ne credas, ne mortua quidem.

Γυναικὶ μὴ πίστευε μηδ' ἂν ἀποθάνῃ.
id eſt:
Ne fidem habeas, nec emorienti femina.

Hyperbole ꝓuerbialis. Vſqueadeo non eſt fidendum mulieri, vt etiam ſi morientem videas, putes fingere. De nouerca, quæ ſepulta quoque priuignum interemit, illapſa in pueri caput pyramide, meminimus alias. Refertur à Diogeniano.

Mulierum exitia.

Γυναικῶν ὄλεθροι, id eſt, Mulierum exitia. De his qui funditus ac miſerabiliter pereunt. Mulieres enim omnium fere calamitatum auctores fuiſſe viris dicuntur. Teſtis Pandora Heſiodia, teſtis bellum Troianum, teſtis Hercules à Deianira extinctus, teſtis Danaidũ fabula, teſtis Lemniarum mulierum hiſtoria, teſtis Cleopatra. Quanquam hæc magis cõueniebat ſtultitiæ virorum aſſcribere, qui tantum indulgeant mulierculis, vt velut amentes amore, in quoduis malum ſequantur: cum par fuerit, vt illis moderantibus, mulier natura ſtultior, ſimul & imbecillior, minus deſiperet. Quod enim anim⁹ eſt corpori, id virum oportebat eſſe mulieri. Verum quemadmodum vulgus ſua vitia corpori imputat, cum ab animo proficiſcantur, & ſtulti principes in ſaniſſi-

Digitized by Google

ſaniſſimos bellorum tumultus imputant populo, quorum ipſi ſunt auctores: ita viri reiiciunt in feminas, ſi quid ipſi delirauerint.

Multa noris oportet, quibus Deum fallas.

Γολλάκιν εἰδείης οἷς τὸν θεὸν ἐξαπατήσαις. id eſt;

Multa ſcienda, Deo quibus ipſi imponere poſſis.

Vbi quis fucum facere conatur ei, cui difficile ſit dare verba, propter aſtutiam ſingularem. Ab oraculo natum adagium. Sententiam aliter extulit Pindarus in Pythiis, hymno tertio de Apolline loquens, ψεύδεων οὐχ ἅπτεται, κλέπτει τέ μιν οὐ θεὸς, οὐ βροτὸς, ἔργοις οὔτε βουλαῖς, id eſt, Mendaciis nõ vtitur. Fallit autem illum non Deus, non homo, nec factis neque conſiliis.

Multi Mannij Ariciæ.

MAnnius apud Feſtum Pompeium, Dianæ Aricinæ lucum, qui & ipſe Aricinus dictus eſt, conſecraſſe legitur. Ex hoc Mannio Aricio, viro laudatiſſimo, quam plurimi extiterunt viri item clariſſimi, eodem nomine, vt hinc natum prouerbium: Multos Ariciæ Mannios eſſe. Sed longe diſſentit Aſinius Capito, exiſtimans prouerbium conuenire in deformes. verum hic locus apud Feſtum ita mendis corruptus eſt, vt nihil certi poſſit elici, præter hæc quæ retulimus.

Murus aheneus.

MVrus aheneus apud Horatium in Epiſtolis, vſurpatur pro certo & immutabili animi decreto, ſchemate nimirum prouerbiali:

-Hic murus aheneus eſto,
Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.

Vegetius grauem armaturam murum ferreũ exercitus appellat, veluti ſolidum & inexpugnabile munimentum. Adſimili figura Pindarus Olympiacon ſecundo. Hectorem appellat, ἄμαχον, ἀστραβῆ κίονα, id eſt, inexpugnabilem, immobilem columnam.

Multi te oderint, ſi teipſum amas.

Πολλοί σε ἴσοι μισοῦσιν, ἂν σαυτὸν φιλῇς. id eſt:

Multi te oderint, ſi temetipſum diligas.

Deterret à faſtu prouerbium & à Philautia. Multis enim diſpliceat oportet, qui ſibi nimium placet. Contra modeſtia, præcipua fauoris & beneuolentiæ conciliatrix. Suidas ait, nymphas faſtiditas à Narciſſo hoc dixiſſe quod modo retulimus. Concinit huic ſenarius ille:

Λίαν φιλῶν ἑαυτὸν οὐχ ἕξεις φίλον.
id eſt:

Nemo erit amicus, ipſe ſi te ames nimis.

Nulli minus ſunt appoſiti ad mutuum amorem ac beneuolentiam, quam qui ſeſe vehementer amant.

Malorum panegyris.

Κακῶν πανήγυρις, id eſt, Malorum panegyris. De malis agminatim ingruentibus, & inuicem ſibi ſuccedentibus. Panegyris enim apud Græcos dicebatur ſolemnis ille populi conuentus, ad ludos feſtos celebrandos, voce hinc compoſita, quod feſtis diebus vniuerſi conuenirent. Piſides apud Suidam:

Καὶ πάντες, ὥσπερ ἐν κακῶν πανηγύρει,
Ἄλλος κατ' ἄλλην συμφορὰν ἐδυστύχει.
id eſt:

Omnes ſimul malorum vt in panegyre
Alios tenebat aliud infortunium.

Home-

Digitized by Google

Homerus Iliados ſeptimo:

Ὡς μοι δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί.

id eſt:

Triſtia perpetuo vt mihi triſtibus excipiuntur.

Hipponax apud Athenæum libro 15.

Ἀνδρῶν οἱ δὲ νυῦ κίθι κακῶν κακά ῥαψῳδοῦσι.

Claudicat carmen, ſed recta incedet; ſi tollas καὶ vel νυῦ & pro κίθι legas κεῖθι. Auſonius in carmine nō inelegāter appellat catenatos labores, quod moleſtia moleſtiam excipiat in vita mortalium.

Magis impius Hippomene.

Ἀσεβέστερος ἱππομένους, id eſt, Magis impius, quam Hippomenes. Hic Athenienſium princeps filiam à ciue quopiam vitiatam, vna cum equo feroci concluſit in domicilio nec huic nec illi cibum præbens. Equus igitur fame in rabiem actus, puellam adortus confecit, deinde periit ipſe quoq; pabuli videlicet inopia: poſt hæc pater domum eſt demolitus, loco nomen inditum equi & puellæ. Recenſet adagium Diogenianus.

Maniuoro vinculo.

Χειροβρῶτι δεσμῷ, id eſt, Maniuoro vinculo. Sic quiſpiam appellauit manicas veſtium Ponticarum, quod manus offendant, atterantque. Idem obiicitur Troianis apud Virgilium:

Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.

Recenſet Zenodotus.

Malum Hercules.

Μῆλον ἡρακλῆς, id eſt, Malum Hercules. Dici conueniet, vbi quis munuſcula, quantumvis puſilla boni conſulit. Apollodorus apud Zenodotum in libris De diis prodidit, apud Athenienſes Herculi Alexicaco, hoc eſt, depulſori malorum, peculiare quoddam victimæ genus immolari ſolere. Cum enim eueniſſet aliquando, vt bos, quem erant mactaturi, profugiſſet, malo arrepto ſubditisq; ceu crurum vice quatuor ramis, additis item cornuum loco duobus, bouis imaginem quandam repræſentarunt, atq; id ridiculum ſimulacrum vice bouis immolarunt Herculi, quæ quidē res in vulgi fabulam abiit. Idem eſt cum eo, quod ante retulimus: μήλιος ἡρακλῆς, id eſt, Pomaceus Hercules, niſi quod vnius voculæ cōmutatione nonnihil immutatus & vſus prouerbii: nam illud de contempto dicitur, hoc de boni conſulente.

Manum habere ſub pallio.

Manum habere ſub pallio dicuntur, qui languēt otio. Quinctilianus libro duodecimo damnat eos, qui nunquam commouētur inter agendum, ſemperque manum, quod aiunt, habent ſub pallio. Quapropter, inquit, mihi falli multum videtur, qui ſolos eſſe Atticos credunt tenues & lucidos & ſignificantes, ſed quadam eloquentiæ frugalitate contentos, ac ſemper manum intra pallium cōtinentes. Hactenus Fabius. Sumtum eſt à geſtu rhetorum. Nam qui languent, manum occultant ſub pallio, qui commoti ſunt, proferunt: & agitatione manus brachiique pronunciabantur ea quæ contentionis pluſculum haberent. Subindicat hoc & Æſchines in oratione contra Timarchum, de ſobrietate priſcorum rhetorum loquens: ὥστε ὃ νυνὶ πάντες ἐν ἔθει πράττομεν, τὸ τὴν χεῖρα ἔξω ἔχοντες λέγειν, τότε τοῦτο θρασύ τι ἐδόκει εἶναι, καὶ εὐλαβοῦντο αὐτὸ πράττειν. id eſt, Itaque quod nunc omnes ex more facimus, vt inter dicendum manum extra pallium

Digitized by Google

lium habeamus, tum temporis confidentiæ tribuebatur, ac verebantur id facere. Addit Salamine ſpectari ſtatuam Solonis manuum intra pallium habentis.

In ſinu manum habere.

IN ſinu manū habere, dixit Theocritus, tenaces & ad largiendum pigros. Sic enim ait in Charitibus:

Νενίκηται δ' ὑπὸ κερδέων,
Πᾶς δ' ὑπὸ κόλπω χεῖρας ἔχων, πόθεν οἴσεται ἀθρεῖ
Ἀργυρ☉. id eſt:

Lucriq; cupidine victus
Inq; ſinu vnusquiſq; manus habet, illud & vnum
Spectat, qua ratione ſibi aucta pecunia creſcat.

Porro quod ait Sceuola libro Pandect. 22. Titulo de probationibus: In ſinu meo habui, pro eo quod eſt, in poteſtate mea clā habui, magis pertinet ad illud quod alibi nobis dictū eſt, in ſinu gaudere. Verba Caii ſunt hæc: Titio centum do, lego quæ mihi pertulit, quæ ideo ei nō caui, quod omnem fortunam & ſubſtantiam, ſi quā à matre ſuſceperat, in ſinu meo habui ſine vlla cautione.

Præmanſum in os inſerere.

M. Tullius in Oratore ſuo, libro 2. prouerbii vice vſurpat, præmanſum in os inſerere, pro eo quod eſt, rem in docendo nimis enucleare, nimisq; fruſtulatim tradere. Quod facere quidam adſolent, qui velut ingeniis auditorum diffidant ita nihil omittunt, inculcantes etiam minutiſſimas nugas. Sumta eſt figura à nutricibus, quæ pueris adhuc edentulis cibum præmanſum in os inſerunt. Verba Tullii ſunt hæc: Ego autem ſi quem nunc plane rudem inſtitui ad dicendum velim, his potius tradam aſſiduis vno opere eandem incudem die noctuq; tundentibus, qui omnes tenuiſſimas particulas, atque omnia minima manſa, vt aiunt nutrices, infantibus pueris in os inſerant. Aulus Gellius Noctium Atticarum libro quarto, capite primo, etiam ſi locus hic deprauatus ſit. Sic enim habent codices vulgati: Nam hoc quidem peruulgatum eſt, diffinitionem omnem ex genere & differentia conſiſtere. Sed ſi item præmandere, quod aiunt, poſtulas, faciam ſane id quoq; honoris tui gratia. Legendum videtur: Sed ſi idem me tibi præmandere, quod aiunt, poſtulas. Præmandere dixit, pro eo quod eſt, plus quā craſſe explicare rem alioqui non difficilem, niſi ſi quis plane ſit puer. Hoc adagii manet etiā hodie, cum aiunt: An non ſat tibi datam occaſionem eſſe. Nam poſtulas, vt tibi præmandatur etiam? Non diſſimile eſt huic, quod idem Cicero ſcripſit ad Atticū. Sed hæc hactenus, ne videar περὶ μικρὰ σπουδάζειν. etſi nunc quidem maxima mihi ſunt hæc. Et Græci μικρολογεῖν aiunt, pro eo quod eſt, circa minutula quempiam anxium eſſe.

Mali thripes, mali ipes.

Κακὰ μὲν θρῖπες, κακὰ δὲ ἶπες, id eſt, Mala quidē tripes mala rurſum ipes. De duplici malo dici ſolitum, vt non magni referat verū elegeris. Thrips enim Græcis vermiculus eſt, qui lignis innaſcitur, materiasq; vitiat. Ips item cornibus & viribus infeſtus. Extat apud eundem Diogenianum.

Mali bibunt improbitatis facem.

Κακοὶ πίνουσι πονηρίας τὴν ὑπέχλην. id eſt:

Mali bibunt iniquitatis turbidum.

Græcus

Grȩcus verſiculus videtur inuerſione dictionum deprauatus, quod non raro nobis deprehenſum eſt. Conſtabit hoc pacto:

Πίνετ' ὁμίχλην τῆς πονηρίας κακοί, ſiue *οἱ κακοὶ πονηρίας*.

Dici ſolitum, vbi pœna maleficis digna meritis contigiſſet. Translatum apparet ab ijs, qui vino limpido epoto, tandem ad fȩcem vſque proueniunt. Itaque voluptatem ex malefactis perceptā dolor ſupplicij conſequitur.

Lydio more.

Λυδίῳ νόμῳ, id eſt, Lydia lege, ſiue Lydia cantione. Conuenit quoties ariolatur aliquis, & augurijs diuinationibusque ſeruit. Hac enim ſuperſtitione Lydi laboraſſe feruntur. Alluſit ad harmoniȩ genus quod Lydiū dicitur. Nam & magorum preces, incantamenta vocantur & carmina. Meminit Diogenianus, & item Heſychius putans idem eſſe *λυδίῳ νόμῳ*, ac ſi dicas *μυσῷ νόμῳ* quod Lydi profecti ſunt a Myſis, & ipſi diuinationibus deditiſſimi. Addit aliam cauſam, quod Lydi flammeis muliebribus ſoleant ornare capita, vnde quadrare videtur in effeminatos. Atqui ſi nobis quoq; diuinare liceret, Lydi curribus & equitatu valuiſſe leguntur, ita *λύδιος νόμος* idem erit, cum eo, qui apud Suidam dicitur *ἁρμάτιος νόμος*, ſiue *ἁρμάτιον μέλος*, ita dictum quod primum inuentum ſit de Hectore, qui curru trahebatur, vt narrat Homerus.

Lydi mali, poſt hos Ægyptij &c.

Λυδοὶ πονηροί, δεύτεροι δ' αἰγύπτιοι,
Τρίτοι δὲ πάντων Κᾶρες ἐξωλέστατοι.

id eſt:

Lydi improbi, poſt hos ſecundi Ægyptij,
Tertijq; Cares perditiſſimi omnium.

Tempeſtiuiter vtemur, ſi quando mali cum malis conferentur, & collatus cum ſceleratioribus, ita demum minus illaudatus aliqs videtur. Velut apud Athenæum Antiphanes cum *ἰχθυοπώλας* feciſſet omnium ſceleratiſſimos, tamen excepit menſarios, his quoque nocentiores. Diogenianus.

Lutum ſanguine maceratum.

Theodorus Gadareus Tiberii Cȩſaris in arte rhetorica prȩceptor, perſpiciens in eo adhuc adoleſcente ſæuitiam quandam cum ingenij ſtupore coniunctam, inter obiurgandum illum, ſubinde vocare ſolet, *πηλὸν αἵματι συμπεφυρμένον*, id eſt, Lutum ſanguine maceratum, luto tarditatē innuens, ſanguine crudelitatem. Auctor Suetonius. Non omnino diſſimile, quod ſcurra quiſpiam Athenis iecit in Syllam *συκάμινον ἐσθ' ὁ σύλλας ἀλφίτῳ πεπασμένον*, id eſt, Morum eſt Sylla, farina variegatū. Quod enim Plutarchus dixit *συκάμινον*, interpres vertit morum. Notauit autem formā Syllȩ, in cuius facie alioqui candida, ſublucebat rubor non perpetuus, ſed veluti maculis inſperſis.

Libera capra ab aratro.

Ἐλεύθεραι αἶγες ἀρότρων, id eſt,
Immunes capra ab aratris.

Hemiſtichium heroici carminis prouerbiale dictum olim ab ijs, qui ſe ab onere quopiam, aut moleſtia liberatos glorientur. Veluti ſi quis paraſitus iactet, felicitatem ſuam, quod ab reipub. muni ͥ non vocetur, cum ad nullam honeſtam functionem ſit appoſit᷑. Zenodotus auctor.

Lis litem ſerit.

Ἔρις δ' ἔριν ἀντιφυτεύει. id eſt:
At lis ſeritur de lite viciſſim.

Hem ſti-

Digitized by Google

Hemiſtichium eſt heroicum. Reſecanda iniuria eſt, non retalianda. Alioqui quis erit reciprocandi malis finis, ſi viciſſim contumelia contumeliæ reddatur? Carmen extat inter præcepta Phocylidis.

Πειθοῦ μὲν γὰρ ὄνειαρ, ἔρις δ᾽ ἔριν ἀντιφυτεύει.

Germanum illi, quod alio commemorauimus loco:

Δίκη δίκην ἔτικτε, καὶ βλάβην βλάβη.

id eſt,

Litem parit lis, noxa item noxam ſerit.

Lignum tortum haud vmquam rectum.

Ξύλον ἀγκύλον, οὐδέποτ᾽ ὀρθόν. id eſt,

Numquam rectum tortile lignum.

Hemiſtichium Heroici carminis eſt hoc. Diſtorta, prauaque ingenia, vix vmquam ad bonam frugem traducuntur. Qui ſemel inueterauit in vitiis, raro fit vt ad bonam mentem redeat. Effertur ad hunc modum: τὸ ξύλον σκαμβὸν, οὐδέποτ᾽ ὀρθόν, id eſt, Lignum prauum nunquam rectum. Vſurpauit Galenus lib. de pulſuum differentia 4 ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ἀποκρινόμενοι πρὸς δὲ ἡμᾶς αὐτοὺς λέγοντες τὸ τοῦ κωμικοῦ, ὡς οὔτε στρεβλὸν ὀρθοῦται ξύλον, οὔτε γεράνδρυον μετατιθὲν μοσχεύεται, id eſt, Illis quidem nihil reſpondentes, cæterum apud nos ipſos dicentes illud è comœdia, quod nec tortum lignum ſit rectum, nec arbor annoſa, ſi trãsferatur, emittit ſtolones. Hic pro ἡμᾶς, excuſum erat ὑμᾶς, pro γεράνδρυον, γερύανδρον. Id admonuiſſe referebat, ne quis hanc ſcripturam corrũperet. Poſterius hoc proverbium ante recenſuimus. Horatius metaphoram vnde ducta ſit, oſtendit.

Naturam, inquiens, *expellas furca, tamen vſq; recurrit.*

Indicat enim ductam eſſe ab iis qui furca admota conantur arboris diſtortæ vitium emendare. Confirmat hoc & ſententia proverbialis:

Φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν οὐ ῥάδιον.

id eſt,

Ingenia praua vertere haud procliue ſit.

Lesbiis digna.

Λεσβίων ἄξια, id eſt, Leſbiis digna. De rebus irritis dicebatur, ob id, quod Leſbii ob vanitatem vulgo male audirent. Fortaſſis non male quadrarit & in ſordidos atque impuros. Nam hæc etiam nota quondam illis inuſta eſt. Vnde λεσβιεῖν dictum, pro eo, quod eſt polluere & conſpurcare. Ariſtophanes,

Μέλλουσιν ἤδη λεσβιεῖν τοὺς ξυμπότας.

id eſt,

Spurcabit, ac iam polluet conuiuium.

Lemnia manu.

Λημνίᾳ χειρὶ, id eſt, Lemnia manu, dictum eſt, pro eo quod eſt, nefaria, impia, crudeli. Natum ab hiſtoria proverbium, quam alias retulimus in Lemnio malo.

Lepus apparens, infortunatum facit iter.

Φανεὶς ὁ λαγὼς δυστυχεῖς ποιεῖ τρίβους.

id eſt,

Inauſpicatum iter obuius facit lepus.

Vulgo creditum etiam his temporibus, occurſum leporis omen eſſe parum felix, iter ingreſſis. Torqueri poteſt ad interventum cuiuſpiam, qui videatur incommodum aliquod allaturus. Meminit Suidas.

Lingua bellare.

Γλώττῃ πολεμίζειν, id eſt, Lingua bellare dicuntur, qui magnifice conuiu-

uitiantur, ac minantur hoſti, ſed cum tutum eſt. Sic enim Menelaus Græcorum ignauiam incuſat Iliad. H.

Ωμοι ἀπειλητῆρες ἀχαιίδες οὐκ ἔτ' ἀχαιοί, id eſt,

Heu Græcæ neq; iam Graii, tantūq; minaces.

Alluſit huc & Virgilius in Æneide:

- An tibi Mauors
Ventoſa in lingua, pedibusq; fugacibus iſtis
Semper erit?

Hæc enim Turnus in Drancem lingua pollentem in conſiliis, alioquin imbellem. Item Rutulos maledicos facit:

O vera Phrygia, neq; enim Phryges.
Et tunica manicas & habent redimicula mitra.

Sic autem loquitur Hector apud eundem Homerum Iliad υ.

Καί κεν ἐγὼν ἐπέεσσι καὶ ἀθανάτοισι μαχοίμην,
Ἔγχει δ' ἀργαλέον ἐπειὴ πολὺ φέρτεροί εἰσιν. id eſt,

Sane ego vel diuis poſſim contendere lingua,
Verum haſta durum, multo quia viribus illi
Præcellunt.

Porro vera fortitudo neq; maledica eſt, neq; minax, id quod innuit Homerus Iliad. lib. 5.

Τὸν δ' οὔτι προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Ἀλλὰ παρήϊξεν λελιημένος. id eſt,

Huic nihil omnino reſpondit belliger Hector,
Quin mage cominus inſiliit.

Et eiuſdem operis libro 3. fingit Græcos tacitos in prælium ire:

Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες ἀχαιοὶ
Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν id eſt,

At ibant taciti, vim ſpirantes Danaidæ,
Atq; animo prompti auxilium ſibi ferre viciſſim.

Et Ariſtophanes in Nebulis:

Πρῶτον βουλεύων καὶ τῇ γλώττῃ πολεμίζων. id eſt,

Poſcens conſultans, & lingua prælia miſcens.

De his eleganter apud Liuium dictum lib. ab vrbe cond. 7. In caſtris feroces, in acie pauidi. Apuleius verbo feſtiniter nouato, verbigerari dixit, pro verbis digladiari. Et Heſych. indicat, γλωσσαλγοῦντας dictos, qui pro armis lingua vterentur. Hoc nomine ſignari poſſent & qui aſpidis venenū in lingua circumferunt. Heraclitus ad Hermodorum, ἐν ταῖς γλώτταις ἔχετε τὰ ὅπλα ἀπεστερηκότες χρήματα, id eſt, In linguis habetis arma, poſteaquam abſtuliſtis pecunias. Cauſidicorum ac rhetorum eſt, γλώσσαις πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι, id eſt, Linguis bellare atque pugnare.

Larus hians.

Λάρος κεχηνώς, id eſt, Larus hians. Dicebatur, vbi quis auidius inhiaret prædæ. Eſt enim Larus auis auida, voraxque, quam eandē Græci κέπφον appellant. Ariſtoph. in Equit.

Λάρος κεχηνὼς ἐπὶ πέτρας δημηγορῶν.

Quæ Latine quidem commode reddi non poſſunt. Cleonem enim ob rapacitatem Larum vocat, quod quemadmodum auis in ſcopulis obuerſatur, ſi quid piſcium poſſit venari, ita ille verſaretur in Reipublicæ negociis adminiſtrandis, ſuum interim agens negocium. Plutarch, apud Athenæum lib. Conuiuialium 3.

Στῇ δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰών, χεῖλος δέ οἱ ἦν παρέστιος
Χαιρεφόων, πεινῶντι λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς. id eſt,

Digitized by Google

At vero adveniens in limine ſtabat
Charephoon paraſitus et vicinus, aut non
Diſſimilis, vulgo dicta eſt Larus, eſuriens.

Apud eundem lib. 8. refertur hic trimeter,

Ὀψοφάγους ὥστε τοὺς λάρους εἶναι σύρους. id eſt,

Eſſe vti laros opſoniorum auidos Syros.

Larum Theodorus Gaza vertit Gauiam, cuius mentionem facit Plinius, inter maritimas Halcyonem & mergum, lib. 10. cap. 32.

Late viuens.

Λάθε βιώσας, id eſt, Falle viuens. Admonet adagium in humili fortuna vitam eſſe feliciorem iis qui obſcure viuunt, & a publicis negociis ita ſemoti, vt cum vita deceſſiſſent, nemo illos vixiſſe ſentiret. Nam λάθε βιώσας, ad verbum commode non poteſt reddi, verum hanc habet ſententiam, quaſi dicas, nemo te ſentiat in vita fuiſſe. De hoc adagio recte dictum ſit nec ne Plutarchus commẽtarium conſcripſit, ſi modo non fallit inſcriptio. Alluſit ad id Horat.

Nec vixit male, qui natus moriẽsq; fefellit,

Id eſt, quem nemo ſenſit, nec prodeuntem in hanc vitam, nec excedentem è vita. Alluſit huc, ni fallimur, Ouidius in libris Triſtium:

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit & intra
Fortunam debet quiſque manere ſuam.

Recenſetur apud Suidam proverbii nomine.

Labyrinthus.

Λαβύρινθος, id eſt, Labyrinthum olim vocabant orationem, aut rem quampiam vehementer impeditam & inextricabilem. Veluti ſi quis philoſophiæ ſtudium Labyrinthum vocet, quod ſemel ingreſſis nullus vmquam ſit exitus. Aut voluptatis ſtudium Labyrinthum vocet, quod aditus ad eam procliuis, exitus difficilimus. Sumptum à Labyrintho Dædali, quod antrum fabulæ ponunt in Creta, ſinuoſum & inexplicabilibus ambagibus inextricabile, in quo ſeruabatur Minotaurus. Dictum putat Suidas παρὰ τὸ μὴ θύραν λαβεῖν, id eſt, quod oſtium non habeat, indicans & in garrulos ac nugaces competere, qui ſermonis nullum inueniunt exitum, ſi ſemel garrire cœperint. Gregorius Theologus in epiſtola ad Euſebium Cæſarienſem, torquet in verſipellẽ: ἐπειδὴ πρὸς ἄνδρα ποιοῦμαι τοὺς λόγους ὅτι ἀγαπῶντι τὸ ψεῦδος, καὶ τὸ ἐν ἑτέρῳ φωράσοντι πάντων ὀξύτατα, κἂν ὅτι μάλιστα σοφοῖς πλέκηται καὶ ποικίλοις λαβυρίνθοις, id eſt, Quomodo cũ eo viro loquor, qui non ſolum nõ amet mendacium, ſed & qui in alio poſſit quam ocyſſime deprehendere: etiãſi vel maxime callidis variiſq; labyrinthis inuoluatur. Huic non diſſimilis erat Mæander. Id erat picturæ genus ortum ab exemplo labyrinthorum, cuiuſmodi videmus & hodie in nõnullis pauimentis. Vtitur Pruden. in carmine, cuius initium Cultor Dei:

O tortuoſe ſerpens
Qui mille per Mæandros,
Frondeſq; flexuoſas
Agitas quieta corda.

Hinc & Mæandro Lydiæ fluuio nomen, quod flexuoſus erret.

Labore laborioſus.

Πόνῳ πονηρός, Id eſt, Labore laborioſus. Ipſa figura hyperbolem habet laboris immodici. Refertur à Suida proverbii titulo. Hac forma Theophilus apud Athenæũ lib. 13. dixit de inſi-

Digitized by Google

inſigniter formoſa & procera: κάλλει καλῆς, μεγέθει μεγάλης, τέχνῃ σοφῆς, Quaſi dicas, forma formoſam, magnitudine magnam, arte artificem, ſiue ſapientia ſapientem. Extat auté apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata. Subeſt autem & iocus ob amphibologiam vocis. πονηρὸς enim Grecis vt laborioſum ac miſerum, ita ſignificat & malum aſtutumque.

Laciadæ.

Ω λακιάδαι, id eſt, Laciadæ, vulgatum conuitium in mœchos. Populus quiſpiam eſt Atticæ Laciadarum, tribus Oeneidis, apud quos ingens raphanorum copia. His autem vtebantur in adulteros deprehenſos ludibrii cauſa. Refertur apud Suidam.

Laborem ſerere.

Πόνον σπείρειν, id eſt, Laborem ſerere, vulgo dicebantur, qui fruſtra laborarent, quaſi nihil fructus è labore reportaturi, præter laboré ipſum. Auctor Diogenianus.

Labrax Mileſius.

Λάβραξ μιλήσιος, id eſt, Labrax Mileſius. In ſtolidum & auidum dicebatur. Labrax enim piſcis genus lato oris victu, vnde eſcã totam vna cum ęre, faucibus corripit, atque ob id facile capitur. Vnde apud Plautum lenoni Labracis nomen. Ariſtot. hunc adnumerat inter eos, qui præda laniatuque viuunt. Lingua eſt oſſea, & adfixa, cor triangulum. Ariſtophan. apud Athenæum lib. 7. Labracem piſcium ſapientiſſimum appellat:

Λάβραξ ὁ πάντων ἰχθύων σοφώτατος.

Apud Miletum Aſiæ ciuitatem pręgrandes, & item plurimi Labraces eſſe dicuntur propter ſtagnum influes in mare. Gaudet enim hic piſcis aqua dulci. Ariſtophanes in Equit.

Ἀλλ' ὡ λάβρακας καταφαγὼν μιλησίους

Κολονήσεις. id eſt,

Haud cum lupos voraueris Mileſios,

Faces tumultum.

Nam quidam hunc piſcem eſſe putant, qui Latine Lupus dicitur.

Lauares Peliam.

Λάσεις τὸν πελίαν, id eſt, Laues Peliã. Dictum apparet, vbi quis ſalutem pollicitus adfert exitium. Aut vbi quis prodeſſe conatus, ingens addit malum. Ductum à notiſſima Peliæ fabula, quem dum filiæ à Medea perſuaſæ ſtudent ad iuuentam revocare, lebeti feruenti impoſitum occiderunt. Fortaſſis non intempeſtiuiter dicetur, vbi quis falſa ſpe ductus inanem ſumit operam. Veluti ſi quis arte, quam vocant Alchemicam, fretus, ſibi promittat futurum, vt è ſtãno fiat argentum, ex ære aurum. Refertur in adagiorum collectaneis, quæ Plutarchi feruntur nomine.

Iterum atq; iterum ad Pythum via.

Αὖθις αὖ πυθῶδ' ὁδός. id eſt,

Iterum atq; iterum Pythum verſus via.

Dictum de iis, qui moleſti ſunt eadem de re iterum atque iterum percunctando. Quemadmodum ſolent ignari viæ, quémcunque obuiũ habuerint, de via rogare. Porro Pythus ciuitas Apollini ſacra, quæ viſebatur à pleriſq;. Apparet è comœdia ſumptum. Eſt enim hemiſtichiũ iambicum: verum ex qua non indicat Diogenianus, & nobis non ſuccurrit. Finitimum illi, ὁ Δῖος κόρινθος, id eſt, Iouis Corinthus.

Cum Delphis ſacrificauerit, ipſe carnes abſumit.

Plutarchus 7. lib. τῶν συμποσιακῶν, hunc ſenarium veluti proverbialiter citat:

Δελ-

Digitized by Google

Δελφοῖσι φύσας αὐτὸς ὀψωνεῖ χρέας.
id eſt,

Carne ipſe Delphus immolata veſcitur.

Oſtendit dici ſolitum de iis, qui vocatis cōuiuis ipſi cibos adpoſitos deuorant, vt illis ſpectare tantum liceat, non veſci. In Delphicis enim ſacris, is qui immolarat victimam, ea veſcebatur. Contra fiebat his ſacris, quæ Hecatę inferebantur, ex quibus nihil redibat ad eum, qui offerebat, præter fumum & tumultum. Quamquam & in diuerſum ſenſum accipi poteſt, vt intelligamus Delphicū ſacerdotem nihil impertiri de victima ei, qui victimam dedit: ita fit aliquoties, vt edax conuiua, ſeu pluribus adductis edacibus vmbris, velut harpyis, cœnam omnem deuoret, eſuriente qui vocauit. Adagium torqueri poteſt etiam ad illos, qui beneficio, quod alii dediſſe videntur, ipſi fruuntur.

Ἰσθμιάζειν.

Ἰσθμιάζειν olim dicebantur, qui parum commode, parumq; ſalubriter viuerent, propterea quod Iſthmiorum ludorum tempus morbis eſſet obnoxium, ob ingentem hominum conventum. Meminit Suidas & Heſychius. Fortaſſe non abſurde dicetur in hos, qui fruſtra conātur, propter Iſthmi perfoſſionem à multis infeliciter tentatam. Qua de re dictum eſt nobis alibi copioſius.

Hyperberetæa.

Ὑπερβερεταῖα, id eſt, Hyperberetæa, dicebantur olim admodum ſerotina, quæque vix tandem advenirent. Apud Macedones extremus anni menſis. ὑπερβερεταῖος appellabatur. Vnde quæ in longum proferebātur, Hyperberetæa dicebantur, perinde quaſi apud Latinos dicas Decēbria. Et ὑπερβερεταῖοι, comperendinatores. Suidas exiſtimat eum eſſe menſem apud Macedones, quem nos octobrem vocamus, quod tum ſera ſit æſtas, & quæ tum proveniunt, poſt legitimum tempus provenire videantur.

Vlyſſis remigium.

Homines nequam & voluptatibus addictos Horatius in epiſt. Vlyſſis remigium appellauit, proverbiali nimirum figura:

Remigium vitioſum Ithacenſis Vlyſſi.

Vt qui nec à Circes poculis temperarint, nec à Lotophagis auelli potuerint, nec a Solis bubus abſtinuerint. Vnde Homerus Odyſ. 1.

Αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο
Νήπιοι. id eſt,

Ipſorum ſiquidem vecordia perdidit illos
Amentes,

Non diſſimili figura dixit, ſponſos Penelopes & Alcinoos, voluptarios & virtutis negligentes. Item alio loco Phæacem appellat, nitidum & bene curata cute:

- Vt poſſim pinguis Phæaxque reuerti.

De Phæacibus Homerus Odyſſ. libro 8.

Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη κίθαρίς τε χοροί τε
Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐναί. id eſt,

Nos vero ſemper capiunt, citharaq; chorīq;,
Et varia veſtes, & balnea calda, thorīq;

Idem de procis Penelopes, Odyſſ. libro 1.

Τούτοισιν μὲν ταῦτα μέλει, κίθαρις καὶ ἀοιδὴ,

Ῥεῖ, ἐπὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν. id eſt,

Iſtos ſollicitant hæc, concentus, citharaq;
Et facile, vt qui aliena ſient impune vorantes.

Zaleuci lex.

Ζαλεύκου νόμος, id eſt, Zaleuci lex. De edicto mandatoq; plus ſatis rigido, parumq; humano dicebatur. Zaleucus quidam Locrenſibus iis, qui vocantur Epizephyrii, leges tulit acerbiores, quales feruntur & Draconis fuiſſe leges apud Athenienſes, vere Draconis, vt ille dixit, non hominis. Nō diſſimile illis: Manliana imperia, & Phalaridis imperium. Meminit hiſtoriæ Valerius Maximus libro 7. c.5. Etenim cum filius Zaleuci ſecundum ius ab eo conſtitutum ob crimen adulterii, vtroq; oculo carere deberet, ac tota ciuitas in honorem pœnam adoleſcenti remitteret, repugnauit aliquādiu: poſtremo populi victus precibus ſuo prius, deinde filii oculo eruto, ſalua lege, ſupplicii modum temperauit.

Zopyri talenta.

Ζωπύρου τάλαντα, id eſt, Zopyri talenta. De præclaris factis, magnoq; æſtimandis. Hic Zopyrus & Darii regis amicus erat, qui ſibi nares & aures conſcidit, & omne corpus flagris cruentauit, vt iis argumētis Babyloniis fidem faceret, ſe Dario male velle, à quo tam immaniter eſſet acceptus. Itaque Babyloniorum ciuitatem ingreſſus, eam Dario prodidit. Vnde Darium dixiſſe ferunt, ſe vnum Zopyrum integrum malle, quam centum Babylonas capere. Et oblato malo granato, tantum optauit ſibi Zopyrorum, quantum ibi granorū ineſſet, vt narrat Herodotus libro tertio. Meminit Plutarchus in apophthegmatis. Adagium recenſet Zenodotus.

Vna ſcutica omnes impellit.

Μία μάστιξ πάντας ἐλαύνει. i. *Vna ſcutica incitat omnes.* Hemiſtichium Heroicum de negotio dictum, quod facile fieret, videlicet à promptis omnibus, ac ſuapte ſponte currētibus. Fortaſſis apte dicetur & in hos, quos eadem cauſa impellit, puta eadē ſpes lucri, ſtudium commune, idem amor aut odium. Sumptū ab aurigis. Auctor Suidas: Vſurpat Plutarchus in vita Lycurgi ſcribēs vrbem Lacedæmoniorum: ἀπὸ σκυτάλης μιᾶς καὶ τρίβωνος ἄρχουσαν τῆς Ἑλλάδος ἑκούσης καὶ βουλομένης, id eſt, Scytala ac ſago imperantem Græciæ ſpontaneæ volentique.

Tanquam Chalcidica nobis peperit vxor.

Ὥσπερ χαλκιδικὴ τέτοκεν ἡμῖν γυνή, id eſt, Tanquam Chalcidica peperit nobis vxor. De ea dicebatur, quæ liberos quāplurimos peperiſſet. Tradunt heroinam quandam fuiſſe nomine Comben, cui cognomen fuerit Chalcidi, quod prima arma ærea confecerit. Ea viro coniuncta centum liberos enixa dicitur. Sicuti proditum eſt in Euboicis annalibus, & atteſtatur Ariſtus Salaminius. Quidam ad Chalcidem Eubœæ ciuitatem referunt, quod è Chalcidenſium officinis ingens armorum æreorum & quadrigarū vis prodiret. Stephanus enim ab officinis ærariis vrbi nomen additum putat. Vſurpare licebit, vbi ſignificabimus, multum litium, bellorum, aut curarum aliunde natum.

His Medus non inſidiabitur.

Τάδε μῆδος οὐ φυλάξει, id eſt, Hæc Medus

Digitized by Google

Medus non obſeruabit. Cum Xerxes exercitum in Græciam traducere pararet, vt auctor eſt apud Zenodotum Dicæarchus, Græci deſperatis rebus facultates ſuas abſumpſerunt, ne multum reliquum fieret, quod hoſtis tolleret, ita dicentes, Hæc Medus non obſeruabit. Eaque vox in adagium abiit, vbi quis largius impenderet ſua, ne venirent in aliorum manus. Veluti ſi quis pecunias ſuas erogaret amicis, vt eas liberis turpiter abſumpturis ſubducat, recte dixerit, ταῦτα μῆδος οὐ φυλάξει. Aut ſi ciuis opulentus pecunias extruendis ædificiis abſumat.

In Orci culum incidas.

Ἄδου πρωκτῷ περιπέσοις, id eſt, In Orci culum incidas. Sermo perniciem & extremum exitium imprecantis. Recenſetur à Diogeniano, cognatum illis: βάλλ' ἐς κόρακας. βάλλ' ἐς μακαρίας.

Inuitus Iupiter nouit.

Ἄκων μὲν ὁ ζεὺς οἶδεν, id eſt, Inuitus quidem Iupiter nouit. Vbi quis pollicetur quippiam, ſed inuitus. In quibuſdam codicibus legitur, ἄκων μὲν ὡς ζεὺς οἶδεν, id eſt, Inuitus tanquam Iupiter cognouit. At videtur & recte quadraturũ, vbi ſeuerius pœnas dant nocentes, vt affine ſit ei quod alibi referimus ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας. Etenim qui ſero dat, aut punit, grauatim id facere videtur.

Excubias agere, aut ditari.

Φρουρεῖν ἢ πλουτεῖν, id eſt, Excubias oportet agere, aut diuitem eſſe. De iis dicebatur, qui ampliter facerent ſumptus de alieno. Nam vt diuites, quibus ampla res domi eſt, large profundunt, ita milites non parcunt opibus alienis, ſed prodigunt grauiter, & ſcelere parta perdunt ſceleratius. Athenienſes excubiis agendis inſulares magno ſtipendio cõducere ſolebant. Non diſſimile illis:

Ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει. i. *Equus me portat, alit rex.*

Intra ſeptimam.

Ἐντὸς ἑβδόμης, id eſt, Intra ſeptimã. Subaudi lunam. Edictum erat Athenis, ne ante ſeptimum diem menſis exercitum educerent. Recte fortaſſis vtemur hoc adagio, quoties admonebimus mature, ſuoque tempore negotium adgrediendum. Meminit Zenodotus, Suidas & Heſychius, nec præterea quidquam adſcribunt. Vide num alluſum ſit ad id, quod alio retulimus loco, ἕβδομος βοῦς, id eſt, ſeptimus bos. Et:

Τὸν ἕβδομον βοῦν ἡ σοφὴ παροιμία. id eſt,
Et ſeptimum venuſtus adagio bouem.

Quod pueris ſextum menſem egreſſis farinaceus bos fingi conſueuerit, qui lunæ primum apparentis cornua repræſentaret.

In cotyla geſtaris.

Ἐν κοτύλῃ φέρῃ, id eſt, In Cotyla portaris. Suſpicamur dictum de iis, qui arbitrio alieno, quo libitum eſſet, huc atq; illuc ducerẽtur. Aut vbi quis indulgentius foueretur. Tractum eſt adagiũ à genere luſus puerilis, qui dictus eſt, ἐν κοτύλῃ. Huius meminit Iulius Pollux libr. 9. de rerum vocabulis. Erat autem huiuſmodi: Vnus quiſpiam reductas in tergum manus coniungebat, ſtringebatque. Rurſum alter impoſitis in eas genibus tollebatur, ſuis interim manibus oculos geſtantis obtegens. Et ad hũc geſtatus modum, ἐν κοτύλῃ portari dicebat᷑, quod manuum com-

Digitized by Google

complexu geſtaretur. Nam κοτύλη Græcis cum alia permulta, tum manus etiam cauam partem ſignificat. Hunc luſum Iulius Pollux ait aliis item vocabulis appellari, velut ἐκπώδων & χυδησίνδων.

In apes irruiſti.

Εἰς μελίττας ἐκώμασας, id eſt, In apes inſiliſti. Vbi quis præter opinionem in ingens agmen, velut examen malorum immergitur, quemadmodum euenire ſolet iis, qui imprudentes in apum nidum incidunt. Circũuolantibus & impetentibus vndiq; illis, & fugientem etiam inſequentibus, haud facile diſcedit ſine vulnere quiſquis inciderit. Solent autem iuuenes commeſſabundi in conuiuium æqualiũ irruere, quemadmodum Alcibiades apud Platonem irruit in conuiuiũ Agathonis. Et Syrus in Adelphis de Demea qui ſe proripit in conuiuium filii. Abiit, commeſſatorem haud ſane commodum præſertim Cteſiphoni.

Orci galea.

Ἄϊδος κυνῆ, id eſt, Orci galea; dictari ſolitũ in eos, qui ſemet arte quapiam occultarẽt. Parœmiam ad huiusmodi fabulam referunt. Acriſio de maſculis liberis tollendis oraculum conſulenti reſponſum eſt, è Danae filia ipſius naſciturum filium, à quo occidendus eſſet, itaque tertius æreum thalamum ſubterraneũ parauit, in quo filiam incluſam adſeruabat, ne cũ viro quopiam rem habere poſſit. Iupiter autem amore virginis correptus, in aurum transformauit ſeſe, atque ita per impluuium in Danaes gremium illapſus, eam grauidam fecit. Natus eſt Perſeus. Quod ſimulatque reſciſſet pater, ipſam matrem vna cũ infante, ſcrinio incluſam in mare præcipitẽ dedit. Porro ſcrinio forte fortuna ad Seriphum inſulã delato, Dictys ſublatum ad ſe Perſeum aluit. Polydectes autem Dictys frater, qui Seriphiis imperitabat, Danaen amare cœpit. Verum Perſeo iam adulto, nõ potuit ea potiri. Proinde conuocatis amicis, & inter hos Perſeo, ait ſe velle certamen dicere ſuper Hippodamiæ OEnomai filiæ nuptiis. Perſeus autem exiſtimans ſi cum Gorgonis capite pugnaret, neminem poſſe obſiſtere, præter alia poſtulauit equos, ductuque Mercurii ac Palladis peruenit ad Phorci filias, Memphedem, Ennyo, & Dino. Has aiunt ſtatim natas anus fuiſſe, tum vnicum duntaxat oculum fuiſſe tribus, vnicum item dentem, his viciſſim inter ſe tres vtebantur. Hæc cum Perſeus abſtuliſſet, repoſcentibus illis, ait redditurum ſeſe, ſi viam commonſtraſſent, quæ ad nymphas duceret. Erant his nymphis alata talaria, & cibiſis quæpiam, quam arculam ſeu perã putant fuiſſe. Habebant & Plutonis galeam, quam qui geſtaret, is quoſcunque voluiſſet, videbat, ipſe nemini conſpicuus. His igitur inſtructus Perſeus, volucer iam ob talaria, ſicuti diximus, ad Gorgonas deuolauit. Erant autem Gorgones tres ſorores, Euryale, Stheno, Meduſa. Erant his capita draconum ſquamis obſita, præterea dentes maximi, ſuum inſtar, ad hæc manus & alæ, quib. per aera ferebatur. Aderat inſuper ea vis, vt obtuentes ſeſe, in ſaxa verterent. Porro ſola Meduſa è tribus mortalis erat. Hanc igitur impetit Perſeus. Et oculis defixis in clypeum æreum, per quem tamẽ ipſam Gorgonis imaginem aſpiciebat, manum porrigens, quam Pallas in Meduſam dirigebat, caput Meduſæ deſecuit.

Digitized by Google

ſecuit. Aduolantes reliquæ duæ ſorores, Perſeum quidem inſequebantur, verum cum illum ob galeã Plutonis videre non quirent, retro abiere. Itaque Perſeus reuerſus in Seriphum, Polydecten aggreſſus eſt, amicorum auxilium implorãtem. Quibus ad regiam concurrentibus, Perſeus Gorgonis oſtenſo capite, quotquot obtuerẽtur, in ſaxa vertit. Sublato igitur Polydecta, & Dicty in fratris locum inſtituto, Gorgonis caput Palladi dedit, galeam Mercurio, cumq; hac peram ac talaria, ille rurſum nymphis reſtituit. Reliquum fabulæ, quam longius proſequitur Zenodotus, quandoquidẽ ad enarrationem adagii nihil attinet, omittimus. Vtitur hoc Plato libro de Republica decimo, dicens ſemper honeſta propter ſe ſequi oportere, etiamſi quis Gygis anulum, vel Plutonis habeat galeam. Quibus ex verbis colligitur, eãdem eſſe huius prouerbii ſententiam, & illius, γύγυ δακτύλιος, id eſt, Gygis anulus. Vtrumq; enim à ſimili fabula natum eſt. Proinde recte accõmodabitur & ad eos, qui rara quadam felicitate quidquid volunt efficiunt. Cuius generis eſt etiam illud, virgula diuina. Vſus eſt & Origenes libr. I. aduerſus Celſum hæreticum, declarans magis conueniſſe, vt Chriſtus, in Ægyptum fugiens, ſubduceret ſeſe Herodis inſaniæ, quam ſi ſub Plutonis caſſide latitans eundem feſelliſſet. Adagium manaſſe videtur ex Homero, apud quem Iliados quinto, Pallas ſeſe Orci galea tegit, ne videretur à Marte:

Τὸν μὲ ἄρης ἐνάριζε μιαιφόνος, αὐτὰρ ἀθήνη

Δῦν ἄιδος κυνέην, μή μιν ἴδοι ὄβριμος ἄρης. id eſt,

Illi quidem cecidit iugulatum Marte cruento.

At ſe Orci texit galea Tritonia Pallas,

Ne Mars hanc virtute inſignis cernere poſſet.

Admonet interpres prouerbio dici, εἰσδύνειν ἄιδυ κυνέην, id eſt, inducere Orci galeã, de homine qui occultis inſidiis nocere molitur. Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν,

Λάβε δ' ἐμοῦ γ' ἕνεκα παρ' ἱερωνύμου,

Σκοτοδασυπυκνότριχα τὴν ἄιδος κυνῆν,

Εἶτ' ἐξάνοιγε μηχανὰς τὰς σισύφου.

id eſt,

Meaq; cauſa ſumito ab Hieronymo,

Orci galeam hiſpidam nigrantibus pilis,

Dein explicato dolos, & artes Siſyphi.

In fermento iacere.

Ἐν τῇ ζύμῃ κεῖται, id eſt, In fermento iacere dicebantur, qui animo eſſent ægro, quiq; iracundia turgerẽt: Plautus in Mercatore, Vxor tua in fermento iacet, pro eo quod eſt, intumeſcit ira. Idem in Caſſina, Nunc in fermento tota eſt. Ita turget mihi. Nota translatio. Fermentum enim & acorem habet & tumorem.

In eo ipſo ſtas lapide, in quo præco prædicat.

Chrysalvs ſeruus in Bacchidibus Plauti, ſenem irridens, quem argento defraudabat, O ſtulte, inquit, neſcis nunc venire te. Atqui in eo adſtas lapide, vbi præco prædicat. Quadrabit, vbi quis præſens, videns, audiensq; tamen deluditur. Nã vendi etiam hodie vulgo dicuntur, quibus fit impoſtura. Quod autem meminit lapidis, id traductum eſt à lapide quodam editiore, quem Romæ fuiſſe complurium auctorum teſtimonio cõſtat, vnde præcones in auctionibus res venales nunciabant.

Digitized by Google

Vnde M. Tullius viliſſimos homunculos de lapide emptos appellat. De colono dictum eſt alibi.

Inus dolores.

Ἰνῦς ἄχη, id eſt, Inus dolores. Ino Cadmi filia, ex Athamante duos peperit filios, Learchũ & Melicertam, præterea filiam Eurycleam. Athamas autem verſus in inſaniam, reliquos liberos arcu percuſſit, occiditque. Ino vna cum Melicerta ſeſe in mare abiecit: Et hanc quidem Megaras vndis adpulſam Megarenſes multo cum honore exceperunt, iuſta perſoluentes, Leucothoe nomine commutato: illum vero Corinthum delatum, Corinthii ſepelierunt, & in eius honorem Iſthmios ludos inſtituerunt: nomine item commutato vocantes Palæmonem. Hinc ortum adagium, vt intolerandum, & exanimantem, vt ita dixerimus, dolorem ſignificantes dicerent, ἰνῦς ἄχη. Nam Achos ꝓprie dolor dicit̃ apud Græcos, qui prorſus obſtupefacit, ſuique ſenſum adimit homini. Melycrates Tyrius apud eundem Zenodotum, vnde hæc retulimus, fabulam, quæ parœmiæ dedit occaſionem, narrat ad hunc modum. Athamanti prius fuerat vxor Nephele, ex qua duos ſuſtulit liberos, Hellen & Phrixum. Hac defuncta ſecundam duxit vxorem Ino. Ea veluti nouerca tendens inſidias Nepheles liberis, perſuaſit indigenis mulierib. vt ſemina in terram iacienda prius frigerent, id eſt, adurerent in ſartagine. Cæterum vbi res male eueniſſet, neq; quidquam is annus produxiſſet, Athamas in hac rerum anguſtia Delphos miſit, qui conſulerent oraculum. Verum Ino legatos muneribus corrupit, vt domum reuerſi dicerent, reſpondiſſe deum, ita demum penuriam annonę depellẽdam, ſi Hellen & Phrixũ occidiſſent. Itaque perſuaſus Athamas, Phrixum & Hellen ad aram admouit immolaturus. Verum dii miſerti, aurei velleris ariete vectos illos per aera ſuſtulerunt. Et Helle quidem cum ſeſe in arietis tergo nõ ſatis teneret, delapſa eſt in mare, quod ab ipſa Helleſponticũ appellatur. Phrixus autem in Colchicam regionem incolumis delatus eſt. Athamas ira deorum in rabiem verſus, Inus liberos aggreſſus eſt, quemadmodum modo demonſtrauimus.

In omni fabula & Dædali execratio.

Ἐν παντὶ μύθῳ καὶ δαιδάλου μῦσος, id eſt, In omni fabula & Dædali execratio. Quadrat in auctores atrociũ facinorum, aut ingentium calamitatum, vt frequenter illorum incidat mentio, ſed non ſine deteſtatione. Tradunt ab hac ortum fabula. Paſiphaë regina Cretæ, tauri amore capta, Dædalum exorauit, vt ſibi vaccam ligneam ad proximã veræ vaccæ ſimulationem effingeret. In hac incluſa mulier, è tauro concepit, ac Minotaurũ mõſtrum abominandum peperit. Minos autem certis de cauſis iratus, Athenienſibus indixit vt quotannis ſeptem virgines, & totidem adoleſcẽtulos mitterent Minotauro obiiciẽdos. Horum omniũ quoniã Dædalus cauſam dediſſe videretur, in eum vulgo dira imprecabantur, vnde res in prouerbiũ abiit.

In parte vel ignem prædetur aliquis.

Ἐν τῷ μέρει τις καὶ πῦρ σκυλευσάτω.
id eſt,

Prædetur aliquis per vires ignem quoque.

Suidas admonet dictum de iis, qui parum æqua referunt in commune. Cum

Cum enim res communis commiſſa fuerit manibus vnius aut paucorum, maxima pars penes eos hęret, qui diuidunt. Quid .n. nō prædetur, q prædatur ignē, qui ſic eſt natura cōmunis, vt ipſe nihilomin⁹ poſſideas, poſteaquam & aliis fueris impartitus. Amicitia facit omnia communia, verum vbi ventum eſt ad partitionem, quiſque ſtudet quod poteſt rapere. Neſcimus an ſcribæ vitio pro σκαλδίτω, deprauatū σκυλδίτω, vt pertineat ad ænigma Pythagoræ.

In nihil ſapiendo iucundiſſima Vita.

Sophocles in Aiace maſtigophoro ſub perſona Aiacis, qui iam ab inſania reſipuerat,

Ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν, ἥδιστος βίος.
Τὸ μὴ φρονεῖν γὰρ κάρτ' ἀνώδυνον κακόν. id eſt:
Suauiſſima hic eſt Vita, ſi ſapias nihil.
Nam ſapere nil, doloris expers eſt malum.

Hanc ſententiam docti citāt prouerbii loco. Cōſentaneum eſt autem, vulgo iactatum fuiſſe, vel eius argumento fabulæ quam Horatius narrat de quodam Argiuo, qui felicius exiſtimaret inſanire, quam ſapere & ringi.

- Pol me occidiſtis amici,
Non ſeruaſtis, ait, cui ſic extorta Voluptas,
Et demptus per Vim mentis gratiſſimus error,

Huic concinit illud Eccleſiaſtæ dictum: In multa ſapiētia, multa indignatio. Et: Qui addit ſapientiam, adiiciet & laborem. Heraclides Ponticus apud Athenæū auctor eſt, Traſylaum Axonenſem Pythodori filiū hoc in aniç genere correptum fuiſſe, vt exiſtimaret naues omnes quæ in Piræum appellerent, ſuas eſſe. Eas appellentes ſumma cū voluptate recipiebat. Soluentes dimittebat, ac proſequebatur. in ſumma felix erat, perinde quaſi tātarum rerum dominus. Siquid periſſet, non requirebat: ſi qd eſſet incolume, vehemēter gaudebat, alijs iactitans ſuam fortunam, donec Crito frater è Sicilia reuerſus correptum hominē traderet medico. Cæterum is ad ſe reuerſus, negauit vnquam ſuauius vixiſſe ſeſe, quam cum eo mētis errore teneretur. Siquidem cum tantum adeſſet voluptatum, nihil vnquam ſenſiſſe moleſtiæ.

Ignem palma.

Πῦρ παλάμῃ, id eſt, ignem palma, dici ſolitum, ſi quando protinus aliquid intellectum eſſet à quopiam, vt ſi ſcommate dicto ſtatim ſentiat aliquis in ſe dictum. Sumptum videtur ab iis, qui per luſum ignem admouēt manibus alienis, qui ſubito ſenſu excitati reſilire ſolent, riſumque mouere ſpectantibus.

Sub cultro liquit.

Sub cultro linqui dicitur, qui in præſentaneo periculo deſeritur. Sūta metaphora à victima, quæ iam iam ferienda ſub cultro eſſe dicitur. Confine illis, inter ſacrum & ſaxum. Inter malleum & incudem. Horatius in Sermo.

- Fugit improbus, ac me
Sub cultro liquit.

Non admodum abludit hinc Ariſtophanicum illud: ἐν ἐπιξήνῳ,

Ὑπὲρ ἐπιξήνου θέλησω τὴν κεφαλὴν ἔχων λέγειν,

id eſt:

Sum paratus Verba facere, caput epixeno admouens.

Eſt autem ἐπίξηνον, truncus, in quo coqui ſecant carnes. Eſt in eadem fabula multus deinde iocus in ἐπίξηνον.

Conuenit

Digitized by Google

Conuenit in eos, qui periculo capitis parati ſunt affirmare quidpiam.

Fores habet tritas, vt paſtorum caſa.

Τὴν θύραν ἔχει τετριμμένην ὥσπερ αἱ ποίμναι, id eſt, Oſtium habet tritum, vt ſunt caſæ paſtorum. Ironia prouerbialis in homines inhoſpitales, aditu difficiles, ſibi viuentes, ſemper occluſis foribus, quod paſtores procul ab hominum commercio ſemotos vix vnquã quiſquam interuiſat. Meminit Diogenianus.

Apio opus eſt.

Τοῦ σελίνου δεῖται, id eſt, Apio eſt opus. Ita loquebantur, quoties morbum capitalem innuebant, & vitę periculum imminere. Nam olim monumẽta defunctorum apio coronabantur. Plutarchus in Sympoſiacis: καὶ τοὺς ἐπισφαλῶς νοσοῦντας δεῖσθαι τοῦ σελίνου φαμὲν, id eſt, Et qui periculoſe ægrotant, iis dicimus apio opus eſſe. Idem prouerbii meminit & cauſam addit in vita Timoleonis. Subeſt autem adagio iocus, alludens ad coronas victorum, quæ ex apio fiebant, præſertim in ludis Iſthmiis, teſte Diphilo apud Athenæum libro ſexto:

Περὶ τῶν σελίνων μαχόμεθ' ὥσπερ ἰσθμίοις. id eſt:

Super apio certamus vt ſolet Iſthmiis.

Ialemo frigidior.

Ἰαλέμου ψυχρότερος, id eſt, Ialemo frigidior. De cautione, oratione, argumento, ioco, aut eiuſmodi re quapiam ſupra modum frigida, recte dicetur. Quidam aiunt Ialemon, lugẽtis vocem fuiſſe. Nam ἰαλεμίζειν Gręci dicunt pro complorare. Euripides in Troiadibus Ialemon accipit, pro eiulatione & luctu: οἷος ἰάλεμος, οἷά τε πένθη. Δάκρυά τ' ἐκ δακρύων καταλείβεται Ἡμετέροισι δόμοισι, id eſt, Qui eiulatus, quique luctus, lacrymæque ſuper lacrymas deſtillãtur in noſtris ædibus. Et Ariſtophanes apud Athenæum, grammaticus opinamur, in dictionibus Atticis, ἐν γάμοις, inquit, ὑμέναιος, ἐν δὲ πένθεσιν ἰάλεμος, id eſt, In nuptiis Hymenæus, in luctu Ialemus. Alii tradunt Ialemum Calliopes fuiſſe filium, infelicem, nulliusq; precii hominem, præſertim in cantu ſupra modum frigidum, vnde ἰαλέμου ᾠδὴν, id eſt, Ialemi cantilenam, pro frigida dicunt ac miſerabili. Martialis item iocãs in oratorem quendam frigidum ait, illum vnum idoneum eſſe, Qui Thermas refrigeret Neronianas. Heſychius indicat & hoc pacto efferri prouerbium ἰαλέμου οἰκτρότερος, id eſt, Ialemo miſerabilior. Idẽ indicat ἰάλεμον dici, quod nullius ſit precii, quemadmodũ Latini næuias appellant, cum ea vox proprie ſonet lugubres cantiones.

Humi hauris.

Χαμαὶ ἀντλεῖς, id eſt, Humi hauris. De inaniter laborante dicebatur. Nihil eſt enim quod è ſolo haurias, hoc eſt, ab imo putei fundo, ſi is ſiccus ſit. Apparet dici poſſe quoties exhauſta copia, non multum ſupereſt quod haurias. Zenodotus meminit.

Humi ſerpere.

HVMI ſerpit oratio, quæ preſſior humiliorque eſt, quam oportet, ſemper quaſi iacens, nunquam aſſurgẽs. Horatius:

- Nec ſermones ego mallem
Repentes per humum, quam res cõponere geſtas.

Idem in Arte poetica:

Serpit humi tutus nimium, timidusque procella.

Quod

Quod quidem aut à nauigantibus tranſlatū eſt, aut ab iis, qui procumbentes in terram ita repant, ne erectos turbo ventorum auferat. Gregorius Nazianzenus in oratione contra Eunomianos deflexit ad homines, oſtendens non eſſe cuiuslibet de rebus diuinis diſſerere. οὐ παντὸς οὐχ οὕτω τὸ πρᾶγμα ἄξιον, καὶ τῶν χαμαὶ ἐρχομένων, id eſt, Non eſt cuiusvis nec adeo vilis res, atque humi gradientium. Quanquam nihil vetat, & hic res aut actiones intelligi vulgares humilesque. Simillimum eſt huic, aut fortaſſis idem quod habent Pindarus in Olympiis: οὔτοι χαμαιπετέων λόγων ἐφάψῃ. Haud quaquam ſermones humi reptantes attingas. Idem in Pythiis: χαμαιπετὲς δ' ἄρ' ἔπος οὐκ ἀπέρριψεν, id eſt, Humile vero verbum non effutiuit. Sumpſiſſe metaphoram videtur ab auibus haud procul à terra ſubuolantibus, quod idem Pindarus tribuit graculis. κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται. Vt huic reſpondeat, Aquilæ in nubibus.

Holerum appoſitiones.

Αἱ τῶν λαχάνων προσθῆκαι, id eſt, Holerum additamēta. De re nullius momenti. Sumptum videtur vel ab holeribus appoſitis in menſa, vili nimirum cibo, vel auctariis holerum, quæ nonnunquam emtores ſordidi ac tenues requirunt. Auctor Diogenianus.

Fictilis homo.

Κεράμιος ἄνθρωπος, id eſt, Homo fictilis, id eſt, mollis, imbecillis, fragilis. Ductum à vaſis teſtaceis, quæ facile cōminuuntur. Finitimum illi: Homo bulla. In quibusdam codicibus legitur, κεραμεὺς ἄνθρωπος. In nōnullis, κέραμος ἄνθρωπος. Quorum poſtremum nobis magis arridet. Cerameus enim figulum ſonat, ceramos vas fictile. Sic & ficulnum hominem dicimus, ferreum, cereum, quernum, adamantinum. Contra ꝙ eximium videri volumus aureum dicimus. Inde illud poetis frequēs χρυσῆ ἀφροδίτη, id eſt, Aurea Venus. & τῆς δικαιοσύνης χρυσοῦν πρόσωπον, & χρύσεον ὄμμα τᾶς δίκας, id eſt, Iuſtitiæ vultus aureus, & iuſtitiæ oculus aureus, vt ex Pindaro, ni fallimur, refert Athenæus libro 12. Itidem hodie quoque aurea verba, gēmeos mores dicimꝰ, M. Tullius Academicarum quæſtionum lib. 2. de libello loquens, quem Crantor ſcripſit de luctu: Eſt enim, inquit, non magnus, verum aureolus, & vt Tuberoni pręcepit Panętius, ad verbum ediſcendus libellus. Quid quid autem vile, κεραμεοῦν ſiue κεράμειον, dicunt Græci. Ita Paulus homines appellat vaſa fictilia: ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν σκεύεσιν ὀστρακίνοις. M. Tullius actione in Verrem ſexta: tum illos cœpiſſe prætori dicere, putaſſe ſe id quod audiſſent alicuius precii ſcyphos eſſe Pamphyli. Luteum negotium eſſe, non dignum quod in ſuo argento Verres haberet. Et alicubi Luteum hominē appellat, contemptum, nulliusque precii, interdum ipſum Lutum.

Hipparchorum tabula.

Ἱππάρχων πίναξ, id eſt, Hipparchorum tabula. Dici conueniet, quoties haud impune futurum ſignificamus, ſi quid peccetur. A Syracuſanis natū adagium. Apud hos enim mos erat, vt Hipparchi, hoc eſt, equitum præfecti in tabellis deſcriberēt militum nomina, qui ordinem deſeruiſſent. Meminit Zenodotus. Heſychius indicat, apud Lacedæmonios Hippar-

Digitized by Google

parchum dici, qui iuuenibus præfectus eſſet. Is in tabula notabat eos, qui quippiam indecore feciſſent.

Heteromolia cauſa.

Ἑτερομόλιος δίκη, id eſt, Cauſa Heteromolia, dicitur apud Græcos, quæ ab altera duntaxat agitur parte, nullo præſente qui contradicat, ἀπὸ τοῦ ἑτέρου μολεῖν, id eſt, Quod alter duntaxat accedat. Similimum illi, ἐρήμη δίκη, id eſt, Deſerta cauſa. Vſurpabitur non ineleganter, vbi quis damnat abſentem, veluti cũ defunctorũ libros carpimus, recte ἑτερομόλιον δίκην quis dixerit. Apud Heſychium ſic effertur ἑτερόμενος δίκη.

Harmodij cantilena.

Ἁρμοδίου μέλος, id eſt, Harmodii cantio: De luguribus ac triſtibus dicebatur. Similimum illi, ἀδμήτου μέλος, id eſt, Admeti melos. Ariſtophanes cum aliis aliquot locis, tũ in fabula, cui titulus, ἀχαρνεῖς.

Οὐδὲ παρ' ἐμοί ποτε τὸ ἁρμόδιον ᾄσεται. id eſt:

Nec vnquam apud me carmen Harmodium canet.

Interpres indicat, cantilenæ genus fuiſſe, quod in compitis cani conſueuerit in Harmodium & Ariſtogitonem, quod hi Piſiſtratidarum tyrannidem ſuſtuliſſent. Eius carminis hoc erat initium, φίλτατε ἁρμόδι', οὔτι που τέθνηκας, id eſt, cariſſime Harmodi haud quaquam mortuus es. Refertur à Suida ac Diogeniano.

Haud canit paternas cantiones.

Οὐ πατρῷα κῶλα ᾄδει μέλη, id eſt, Haud paternas canit cantilenas. De eo iactatum, qui à paternis moribus degeneraret. Solent liberi maiorũ ſuorum cantiunculis, quas admodum pueri didicerunt, delectari. Terentius in Adelphis: Pol Æſchine haud paternum iſtuc dediſti.

Non certatur de oleaſtro.

Οὐ φυλλίας ὁ ἀγών, id eſt, Hoc certamen non eſt de oleaſtro. Quoties nõ de nugis, neque de gloria aut corollis, ſed de re ſeria ac pecunia ageretur. Siquidem in pleriſque certaminibus victoriæ præmium erat oleagina, aut querna, aut alioqui frondea corona. Meminit Diogenianus.

Haſta caduceum.

Δόρυ κηρύκειον, id eſt, Haſta caduceum. Dici ſolitum, quoties aliquis ſimul & minaretur, & ad concordiam inuitaret. Ex oraculo natum, quod huiuſmodi fertur:

Ἀνδρὶ γεφυραίῳ φίλος οἶκος.

id eſt:

Viro Gephyræo grata eſt domus.

Admoniti erant Gephyræi, vt ſequentes Athenienſium exercitum, vbi illos defeſſos conſpicerent, ibi manerent. Itaque cum Athenienſes ab Eumolpo oppugnarentur, ad Tanagram iter inſtituerunt, hac ſpecie, vt dux caduceum præferret, iuuentus armata à tergo conſequeretur, vt ſimul & pacem petere viderentur, & ad bellum nihilo ſegnius parati, ſi quis laceſſeret. Recenſet Suidas, & meminit Polybius libro hiſtoriarum 4. Legatum, inquit, ad Byzantios Aridicen miſere, & cum eo Polemoclem cum tribus triremibus, volentes id quod eſt in prouerbio, haſtam ſimul & caduceum Byzantiis mittere. Similimũ eſt huic quod eleganter vſurpauit D. Hieronymus. Scuto pacem petere.

Gallorum incuſare ventres.

Ἀλεκτρυόνων μέμφεσθαι κοιλίαν, id eſt, Gallorum incuſare ventrem. De edacibus, ac luxu multum abſumentibus facultatum. Huic enim animanti

Digitized by Google

manti venter mirifice calidus, ita vt omnia ſtatim concoquat. Ariſtophanes in Veſpis:

Ἀλεκτρυόνος μ' ἔφασκε κοιλίαν
ἔχειν,
Ταχὺ γὰρ καταπέψει τἀργύριον.

id eſt:

Mihi dixerat ventrem eſſe gallinacei,
Velociter enim cõcoquet hoc argentulum.

Hoc genus homines, Græci dicunt *καταπιεῖν τὴν οὐσίαν*, id eſt, deuorare ſubſtãtiam, id enim eſt atrocius, quã *καταφαγεῖν*. ſummam autem profuſionem, ac celerrimam indicant verbo *ἀφανίζειν*, id eſt, ſic abſumere, vt nuſquam appareat veſtigium. Vtitur his omnibus, ſed poſtremo frequentiſſime Æſchines in Timarchum, *πάντ' ἠφάνισεν*.

Ardens veſtis.

Αἴθεις πέπλος, id eſt, Ardens veſtis ſiue quemadmodum in aliis legitur exemplaribus, *αἴθεις ἐν πέπλῳ*, id eſt, Incenſus in veſte. Zenodotus prodidit dici ſolitum de iis, qui ſeditionẽ mouerent, calumniaſque ſererent. Exiſtimat autem adagium natum à veſte Neſſi Cẽtauri ſanguine infecta, quã à Deianira miſſam cum induiſſet Hercules, incenſus igni ſacro periit. Porro fabulam idem recenſet ad hanc ferme ſententiam. Reliquis Centauris expugnatis ac cõfectis ab Hercule, Neſſus vnus omniũ ſuffugerat. Is peruenit ad flumen Euenum, & in eius ripa verſans, ſolitus eſt adeuntes transmittere. Deinde euenit, vt Hercules in Trachinem ad Ceycem, vna cum Deianira proficiſceretur. Poſteaquam igitur ipſe iam fluuiũ transmiſiſſet Neſſo mandauit, vt Deianiram transferret. At is inter transuehendum, vim cœpit adferre mulieri. Quod ſimul ac Hercules intellexiſſet, videlicet illa vociferante, Neſſi præcordia iaculo perfodit. At is ſentiens letale vulnus, neq; ſe poſſe mortem effugere, mulierem arceſſit, ſi vis, inquiens, tibi amatorium efficaciſſimum parare, quo poſſis Herculem inflammare in amorem tui, & ſi quando deperibit aliam, in tui cupidinẽ reuocare, fac illum meo ſanguine perungas. Atq; ea perſuaſa, Neſſi ſanguinem è vulnere fluentem apud ſeſe ſeruauit. Itaq; poſtquam Trachinem adiiſſet, ac rurſum inde profectus, Oechaliam adortus ciuitatem cepiſſet, reliqua populatus, Iolen puellam captiuã ſecum abduxit. Immolaturus autem Ioui parenti victimas ob res bene fortunatas, ad Deianiram mittit, iubens vt ſibi veſtem aliquam magnificam mitteret. Illa certior facta de Ioles raptu, veritaq; ne Hercules illam pluris quam ſeſe faceret, vt eſt zelotypum mulierum genus, veſtem Neſſi cruore tinctam, imbutamq; mittit, phyltrum ſe mittere rata. Hanc indutus Hercules, rem diuinam peregit. Cæterum vbi calefacta veſte, venenum excitatum, corpus grauiter adurere cœpiſſet, auellere conatus eſt, verum iam ita penitus adhæſerat, vt non ſine carnibus ipſis reuelli poſſet. His itaque malis diſcruciatus Hercules, in Thrachinem deducitur. Interim illa, cognitis iis, quæ acciderant, ſuſpendio ſpontaneam mortem ſibi conſciuit. At Hercules iuſſit Hyllo, nam hunc ex Deianira ſuſtulerat natu iam grãdem, Iolen duceret vxorem. Quo facto, in monte Oeta rogum extruxit, eumque conſcendit. Porro cum illo iubente, nullus ex Herculis comitib⁹ auderet ignẽ ſubdere, videlicet metu conta-

Digitized by Google

contagij, paſtor quidam forte repertus, qui ignem immitteret, atq; huic officij prçmium ſua tela dono dedit. Ardente iam rogo ferunt nubem nõ ſine tonitru obſepſiſſe Herculem, atque ita ſublatum ad deorum cõſortium. Adagium referri non abſurde poterit & ad veſtẽ illam, quã Medea venenis imbutam, Iaſonis nouæ nuptæ dono miſit, quidam exiſtimant naphtha infectam fuiſſe. Itaque admotis vndique ex nuptiarum ritu tedis, flamma tranſilijt, pariter & puellam & patrem auxiliari cupientem exuſſit. Huius rei mentionem facit Euripides in tragœdia, cui titulus Medea.

Senecta leonis præſtantior hinnulorum iuuenta.

Γῆρας λέοντος κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν, id eſt:

Leo ſenex vigente potior hinnulo. Citatur apud Stobæum ex Hippothoonte poeta. Senectus viri fortis ac ſtrenui præſtantior eſt iuuenta quorundam ignauorum & imbecillium iuuenum. Venuſtius fiet, ſi longule transferatur. Veluti ſi quis ingenium docti ſenis & exercitati præferat ingenio parum eruditi iuuenis. Dicetur non inepte & in ſenectutem crudam, viridemque, animique viribus adhuc pollentem, in quam competet illud Euripides ex Ione:

Τὸ τοῦ ποδὸς μὲν βραδὺ, τὸ δὲ νοῦ ταχύ.
id eſt:

Tardus quidem pes, animus eſt velox tamen.

Eodem pertinet illud eiusdem in Andromacha,

Πολλῶν νέων γὰρ, κἂν γέρων εὔψυχος ᾖ
Κρείσσων. id eſt:

Gnauus ſenex & iuuenibus compluribus

Præſtat.

Ariſtophanes alicubi:

Ἐγὼ τοὐμὸν νομίζω γῆρας εἶναι κρεῖττον,
ἢ πολλῶν κοχίνους νεανιῶν.

id eſt:

Meam ſenectam præferendam exiſtimo
Complurium comis adoleſcentium.

Nudior paxillo.

Γυμνότερος πατάλου, id eſt, Nudior paxillo: De extremæ paupertatis homine dicebatur hæc hyperbole. Nam paxillis corticem quoq; detrahimus.

Herculei labores.

Ἡράκλειοι πόνοι, id eſt, Herculei labores, bifariam accipiuntur, partim plurimi atque ingentes, quique vires deſiderent Herculanas, quemadmodum vſurpauit Catullus:

Sed te, inquit, *quærere iam Herculis labos ſit.*

Item Propertius:

Deinde vbi pertuleris, quos dicit fama labores
Herculis.

Ac rurſum alibi:

Non labor Alcidæ.

M. Tull. lib. de Finib. 2. At cum de omnib. gentibus optimę mererere, cum opem indigentibus ſalutemque ferres, vel Herculis perpeti ærumnas. Sic enim maiores noſtri labores non fugiendos triſtiſſimo verbo ęrumnas etiam in deo nominauerunt: exigerem ex te &c. Partim Herculei labores dicuntur, qui ſunt eiusmodi, vt alijs quidem maximas adferãt commoditates, cæterum auctori ſuo nihil ferme fructus adducunt, præter aliquantulum famæ, plurimum inuidiæ: Idque ita fato quodam accidiſſe putant, ꝙ ἐν τετράδι γεννηθείη, id eſt, quarta natus luna credatur, ſicut alio dictum eſt loco. Homerus poetico

poetico more, cauſam in Aten deam & Iunonem reiicit, quæ infeſta Herculi, tamquam ex pellice nato, periculis omnibus illum obiecerit. Celebrantur igitur, atque etiam enumerantur a poetis Herculani labores, quorum omnium longe difficilimus ac maximus hydra Lernea, malum pertinax, ac propemodum inexpugnabile illi, qui iam omnia deuicerat. Cuius ſymbolo veteres inuidiam exprimere voluiſſe, ſatis indicat Horatius in Epiſtolis:

- Diram qui contudit hydram
Notaq; fatali portenta labore ſubegit,
Comperit inuidiam ſupremo fine domandam.

Conſueuit enim hæc teterrima peſtis pulcherrimorum facinorum eſſe comes, eximiamq; virtutem non aliter, quam vmbra corpus aſſequi, vt appoſite dixerit Ioſephus in opere De Iudęa capta: ἀμήχανον δ' ἐν ὀρθοπραγίαις φθόνον διαφυγεῖν, id eſt, Nulla ratione fieri poteſt, vt in recte factis effugias inuidiam. Quis enim vmbram effugiat inuidiæ, niſi pariter & virtutis lucem effugerit? Cohærent inuicem hæc duo, ac rem omnium optimam res omnium peſſima comitatur. Proinde Pindarus videtur non ſine cauſa ſcripſiſſe:

Τὸδ' ἄχνυμαι φθόνον ἀμειβόμενον
τὰ καλὰ ἔργα,

Grauiter & indigne ferens, nimirum quod eſt indigniſſimum, præclara facta inuidiæ præmio penſari. Neque vero parum concinne veteres illi videntur inuidentiæ ſymbolum Excetræ tribuiſſe, primum paluſtri malo, quod quemadmodum tradunt etiam naturalium cauſarum veſtigatores magis huic morbo ſint obnoxii, qui humili abiectoque animo præditi ſunt, ſunt autem, quibus ſanguis ineſt frigidior. Eamque ob cauſam & apud Naſonem:

- Inuidiæ domus eſt imis in vallibus
Abdita, ſole carens, non vlli peruia vento,
Triſtis, & ignaui pleniſſima frigoris, & quæ
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.

Neque vero cum ſimplici portento res, ſed centum armato capitib. quorum ſi quis vnum aliquod execuerit, in eius locum protinus duo ſuppullulent. Ea videlicet inuidentiæ natura eſt, vt ſi contra lucteris, magis ac magis irrites: ſi quando coneris ſplendore virtutis opprimere, tū inſurgat acrior & intumeſcat. Hic ſi recidas, illic maior oboritur. Carptim extingui non poteſt, vix tādem obruitur. Verum id perpaucis contigit, ac vix etiam ipſi Herculi. Quamquam enim liuor velut ignis, alta petit, eſt tamen omnino aliquid vſque adeo perfectum & illuſtre, vt eo non poſſit attingere. Quo loci perveniſſe ſeſe gloriatur Horatius, cum ait:

Inuidiaq; maior.

Ac rurſum alibi:

Et iam dente minus mordeor inuido.

Iam vero quid aliud eſt, quod obtrectatores iſti clancularii ſolent in eos euomere, qui pulcherrimis ſudoribus orbi prodeſſe conātes, præclarum aliquid moliuntur, quam merum virus, ac venenum plusquam lethale. Quandoquidem generoſis & excelſis animis ſua fama quam impetunt iſti, non paulo carior antiquiorque ſolet eſſe, quam ipſa vita.

Effugi malum, inueni bonum.

Ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον. id eſt, *Euaſi mala, ſum nactus meliora.*

Hemiſtichium proverbiale, dici ſolitum, ſi quando fortuna lautior cuipiam contigiſſet. Natum aiunt a ceremoniis nuptialibus. Nam Athenis mos erat, vt in nuptiis puer quiſpiam induceretur vndiq; ſpineis frōdibus, & quernis glandibus opertus, coronatusq; cunas geſtans panibus impletas. Dicebat autem hæc:

Ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον.

Ea vox bene ominabatur ſponſo ſponſæque tamquam ad meliorem vſq; fortunam profecturis. Malum enim vocabat ſpinas & glandes, panes bonum, propterea quod ſteriles ſpinæ, iuxta proverbium, quod alio poſuimus loco, *οὐ γὰρ ἀκάνθας*. Et glandibus victitabant agreſtes illi priſci, iuxta illud, *ἄλις δρυός, ἄλις δρυός*. Reperto frumentorum vſu glādium eſus faſtidiri cœptus. Demoſthenes in oratione pro Cteſiphonte ſignificat id dici ſolere ab iis qui initiabātur, cum peractis iniuriis, quibus agitabantur ante myſteria, iam ad honorem initiationis admitterentur. Nam Æſchyni obiicit, quod noctu miniſtrans initiandis, abſterſo luto iuſſit eos dicere:

Ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον.

Ariſtophanes in Pluto:

Ἐπειδὴ πλουτῶν οὐκ ἔθ' ἥδεται φακῇ.
id eſt,
Vbi diues eſt, haud lente gaudet amplius.

De iuuene, qui nactus Plutum faſtidiit anum, cui pauper morem geſſerat. Diuerſum eſt huic, quod Iulius Pollux lib. 6. refert ex Eupolide:

Οὐκ ἀπεγευστος, ὄξος ἡδέως πιεῖν.
id eſt,

Præſente vino bibere acetum maluit.

Adagium à Zenodoto refertur.

Ægypti nuptiæ.

Αἰγύπτου γάμος, id eſt, Ægypti nuptiæ, inauſpicatæ & infelices dicebantur. Sumptum à notiſſima fabula Ægypti, qui filios 50. totidem fratris filiabus maritos dedit. At hi præter vnum omnes a ſponſis iugulati ſunt. Torqueri poterit in ſimulatam amicitiam, aut in munus honoris gratia datum in ſpeciem, cum reuera quæratur pernicies ei cui datur. Ita nonnunquam ex affinitatibus aut fœderibus principum atrocia naſcūtur exitia.

Ædilitatem gerit ſine populi ſuffragio.

Plautus in Sticho: Sine populi ſuffragio, tamen ædilitatem hic quidem gerit. Vbi quis imperitior eſt in alieno negocio, aut in ædibus alienis. Nam Plautus ad paraſitum reſpicit in domo non ſua mandantem & imperantem, non aliter ac ſua. His confine eſt quod habetur apud Cicero. lib. 3. De leg. Sed quæro quid hac re ſit turpius, quam ſine provocatione Senator, legatus ſine mādatis. Item in 13. Philip. Senator voluntarius lectus ipſe à ſe.

Pax redimenda.

Divus Auguſtinus Hom. 10. narrat apud Pœnos huiuſmodi vetus ꝓverbiū fuiſſe celebre: Vt habeas quietum tempus, perde aliquid. Raro carent lite, qui nuſquam ſuſtinent de ſuo iure concedere. Magnum interdum eſt lucrum, iactura rei moleſtiā & inquietudinem excluſiſſe.

E duobus tria vides.

Ἐκ δυοῖν τρία βλέπεις, id eſt, E duobus tria vides. Iocus proverbialis in eos, qui vel ætate, vel ebrietate, vel alio

alio quopiam oculorum vitio cæcutiunt. Huc pertinet illud Maronis:

Et ſolem geminum, & duplices ſe oſtendere Thebas:

Item illud Iuuenalis:

- Et geminis conſurgere menſa lucernis.

In antiquis quibusdam exemplaribus inuenitur ſcriptum hoc pacto, ἐν δυοῖν τρία βλέπεις, id eſt, In duobus tria vides, idq; dici ſolitum, vbi quis aliud pro alio videt, fallentibus oculis. Venuſtius fiet, ſi ad animi iudiciū deflectatur.

Edentulus veſcentium dentibus inuidet.

Diuus Hieronymus epiſtolam illam eruditiſſimam, quam ad Magnū oratorem inſcripſit, huiusmodi clauſit proverbio: Cui quęſo, vt ſuadeas, ne veſcentium dentibus edentulus inuideat, & oculos caprearum talpa contemnat, hoc eſt, ne quod ipſi nō contigit, aliis inuideat. Sic enim eſt ferme hominum quorundam ingenium, vt quisque laudet quantum ſe ſperat aſſequi poſſe, ſi quid vltra vires ſuas eſſe ſenſerint, id negant diſci oportere. Breuiter paucos inuenias, qui quod in ſeſe deſperent, in aliis probent, idque non alia in re magis quam in literarum ſtudiis. Hieronymus videtur Græcam illam reddidiſſe ſententiam.

Αὐτὸς πενηθεὶς τοῖς ἔχουσι μὴ φθόνει.

id eſt,

Ne pauper ipſe iis inuide, qui poſſident.

Iidem veſcentes cepis.

Ταὐτὸν θύμον φαγόντες, id eſt, Qui idem ederunt thymum. Proverbiali figura dictum ab Ariſtophane in Pluto. Congruit in pauperes ac bonos viros inter ſeſe amicos. θύμον enim viliſſimum herbæ genus, quo tenues & agreſtes, vtcumque vitam ſuſtinent: quidam cepam agreſtem eſſe putant, etiam ſi diſſentiant Plinius & Dioſcorides. Suidas admonet agreſtis ac vilis herbæ genus eſſe, cuius eſu Comicus paupertatem veſcētium voluerit intelligi. Quemadmodum Heſiodus per maluam & aſphodelū tenues ſignificauit. Huic affine, quod ſcriptum eſt apud Iuuenalem:

- Quis tecum ſectile porrum
Sutor, & elixi veruecis labra comedit?

Solidos è clibano boues.

Ariſtophanes in Acharnenſibus:

Παρετίθει δ' ἡμῖν ὅλους
Ἐκ κριβάνου βοῦς.
Καὶ τίς εἶδε πώποτε βοῦς κριβανίτας;

id eſt,

Deinde nobis præbuit
E clibano totos boues, & quis rogo
Conſpexit vnquam clibano coctos boues?

Antiphanes apud Athenæum libro 4. facit quendam querentem de frugalitate Græcorum, qui paululum carnium apponerent, cum maiores ſoleant totos boues, ceruos & arietes aſſos apponere. Quin & regi Perſarum coquum, totum camelum aſſum, atque etiamnum calidum appoſuiſſe. Idem in eodem libro tradit ex Herodoto, apud Perſas diebus natalitiis fuiſſe morem, vt diuites bouem, aſinum, equum & camelum apponerent totos in clibano aut camino coctos. Proverbialis hyperbole de barbarica rerum copia, ſiue de lauticiis affatim ſubminiſtratis. Antiquitus enim in deliciis erant

Digitized by Google

cibi in clibano cocti. Primum enim panis in clibano decoqui cœptus, quem κλιβανίτην, id eſt, clibanarium vocabant, eaque res vſq; adeo viſa eſt noua, vt etiam proverbio locum fecerit: deinde carnes & piſces eodem modo coqui cœperũt. Vnde & thunni, & id genus alia, in clibano cocta, xeniorum vice miſſitabãtur amicis.

Drachma grando.

Δραχμὴ χαλαζῶσα, id eſt, Drachma grandinans. De lucro, quod tamquam cælitus emiſſum obtigit. Nam olim theatrale præmium drachma, quæ velut grandinis in morem in populum ſpargebatur. Id à Diophãto tradunt inſtitutum. Vnde ſi quando grando accidiſſet, per iocum aiebant: δραχμὴ χαλαζῶσα. Miſſilium mos nec hodie totus extinctus eſt. Auctor Zenod. Meminit & Heſych.

Duodecima artium.

Δωδεκαμήχανον, id eſt, Duodecim artium appellabant callidum, verſutum, verſipellem, vafrum, ac variis inſtructum dolis. Narrant ſcortum quoddam fuiſſe nomine Cyrenen, cui cognomentum inditum δωδεκαμήχανος, propterea quod in peragenda Venere duodecim figuris vſa fuiſſe dicatur. Imitatum eſt autem ex Hypſipyle Euripidis tragœdia, in qua δωδεκαμήχανον ἄστρον, ſcripſit, citante Suida. Refertur & in Ranis Ariſtophanis, tametſi interpres pro ἄστρον legiſſe videtur ἄντρον, vt intelligamus de membro pudendo muliebri. Ariſtophanes ſic habet, τολμᾷς σὺ τἀμὰ μέλη ψέγειν, ἀνὰ τὸ δωδεκαμήχανον κυρήνης μελοποιῶν, id eſt, Audes tu mea vituperare carmina, qui per 12. artes Cyrenes poemata fingis.

Duplices viros.

Διπλοῦς ἄνδρας, id eſt, Duplices viros proverbiali ioco vocabãt, qui eſſent lubrica & inſincera fide, quos nunc vulgo bilingues appellant. Dictũ eſt autem per alluſionem, quod pleraq; virorũ, nomina diſſyllaba ſint, præſertim ſeruorum, quorum gens vafrum, & fraudulentum habetur. Vnde ſenſus ambiguus eſt, poteſt enim accipi vel de eo, qui duabus ſederit ſellis, vel cui nomen ſit diſſyllabum. Zenodotus huiuſmodi citat epigramma:

Μισῶ τὸν ἄνδρα τὸν διπλοῦν πεφυκότα,
Χρηστὸν λόγοισι, πολέμιον δὲ τοῖς τρόποις. id eſt,

Equidem virum odi duplicem, ſermonibus
Probis amicum, cæterum hoſtẽ moribus.

Eſt aliquoties & apud Homerũ, Odyſſ. Σ.

Οἵ τ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσιν. id eſt,

Qui bene cum dicant, retro mala mente volutant.

Rurſum Odyſſ. P.

Ἐσθλ' ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον. id eſt,

Qui bene cum loquerentur, atrocia mente premebant.

Apud Platonem in Hippia minore citat aliquis hos Homeri verſus, qui dicuntur ab Achille ad Vlyſſem:

Χρὴ μὲν δὴ τὸν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποειπεῖν
Ὥσπερ δὴ φρονέω τε καὶ ὡς τετελέσθαι οἴω.
Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσιν
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθῃ ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ εἴπῃ. id eſt,

Nam decet ingenue quod ſentis voce profari.
Haud ſecus atq; Orci portas hominem execror illum
Quiſquis corde aliud celans, aliud ſonat ore.

Domi

Digitized by Google

Domi manere oportet belle fortunatum.

Οἴκοι μένειν δεῖ τ̀ καλῶς εὐδαίμονα. id eſt,

Domi manendum eſt, cuncta cui ſint proſpera.

Cui ſuppetit copia facultatum, is ſi velit felicem agere vitam, domi viuat. Nuſquam enim viuitur commodius, nuſquã liberius. Qui eget, peregrinando rem quærat, ac fortunæ experiatur aleam. Ita Menand.

Οἴκοι μένειν χρὴ καὶ μένειν ἐλεύθερον,
Ἢ μηκέτ' εἶναι τ̀ καλῶς εὐδαίμονα.
id eſt,

Domi manere oportet, vt liber ſiet,
Aut liber eſſe deſinat qui diues eſt.

Poteſt in hunc quoq; detorqueri ſenſum, Qui ſibi bene conſcius eſt, ne captet ex alienis laudibus gloria, ſed ſit ſuarum virtutum conſcientia contentus.

Per haſtæ cuſpidem currere.

Δι' ὀξείας δραμεῖν, id eſt, Per acutam currere dicebantur, qui in re magnopere periculoſa verſarentur. ὀξεῖαν n. haſtam, ſiue haſtæ cuſpidem vocant. Tranſlatum videtur vel à circulatoribus, qui per ſummas haſtarum & gladiorum cuſpides ingrediuntur. Vel à militari conſuetudine, qua fieri ſolet, vt qui mortem commeritus videretur, is nudus per medias copiarum haſtas, hinc atque hinc intentas, ire cogeretur. Nec abſurdum ſi de Thracia ſaltatione intelligatur, de qua nobis alias dictum eſt.

Alia Menecles, alia porcellus loquitur.

Ἄλλα λέγει Μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. id eſt,

Non eadem loquitur ſuccula, quæ Menecles,

Vbi quis multum verborum effutit, quæ nihil ad rem pertineant. Nobis ſubeſſe proverbium videtur, tametſi nondum ſatis liquet vnde natum ſit. Alludit ad illud Lucilius in epigrammate, quod quoniam eſt argutum & elegans, non pigebit ſubſcribere:

Χοιρίδιον καὶ βοῦν ἀπολώλεκα καὶ μίαν αἶγα,
Ὧν χάριν εἴληφας μισθάριον Μενέκλεις.
Οὔτε δέ μοι κοινόν τι πρὸς Ὀθρυάδαν γεγένηται,
Οὔτ' ἀπάγω κλέπτας τοὺς ἀπὸ Θερμοπυλῶν,
Ἀλλὰ πρὸς Εὐτυχίδην ἔχομεν κρίσιν, ὥστε τί ποιεῖ
Ἐνθάδε μοι Ξέρξης, καὶ Λακεδαιμόνιοι;
Πλὴν κἀμοῦ μνήσθητι νόμου χάριν, ἢ μέγα κράξω
Ἄλλα λέγει Μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. id eſt,

Succula bos, & capra mihi periêre Menecles,
Ac merces horum nomine penſa tibi eſt,
Nec mihi cum Othryade quidquã eſt, ve furtve negoti,
Nec fures vllos huc cito Thermopylis.
Sed contra Eutychidem nobis lis, proinde quid hic mi
Aut Xerxes facit, aut quid Lacedæmonii?
Ob pactum & de me loquere, aut clamauero clare,
Multo aliud dicit ſus, aliud Menecles.

Cum huius epigrammatis argumento convenit & illud, quod eſt apud Martialem lib. 6.

Non de vi, neq; cæde, nec veneno,
Sed lis eſt mihi de tribus capellis,
Vicini queror has abeſſe furto.
Hoc iudex ſibi poſtulat probari.

Tu Cānas, Mithridaticumq; bellū,
Et periuria Punici furoris,
Et Syllas, Mariosq; Mutiosq;,
Magna voce ſonas, manuq; tota.
Iā dic poſthume de tribus capellis.

In Martialis epigrammate hoc ipſum tota manu, prouerbii ſpeciem gerit. Solent enim rhetores in contentione manu rotata geſticulari. Vtrumque igitur in eum recte datur, qui ἐξαγώνια ἀπεσφενδόνησε, hoc eſt, extra cauſam quæ ſunt, & ad rem nihil attinent, dicit. Aliud ſus, aliud loquitur Menecles: &, dic de tribus capellis.

Haud annuncias bellum.

Οὐ πόλεμον ἀγγέλλεις, id eſt, Non annuncias bellum. Dici ſolitum, vbi quis rem oppido lætam annunciat, quod bellum ſit res omnium calamitoſiſſima, & tamen ad huius tumorem hodie pleriq; mortales hilareſcūt, nimirum ſceleratiſſimum illud Carum genus, qui malis humani generis aluntur. Iulianus in epiſtola ad Baſilium. ἡ μὲν παροιμία φησίν, οὐ πόλεμον ἀγγέλλεις, ἐγὼ δὲ προσθείην ἐκ τῆς κωμῳδίας, ὦ χρυσῶν ἀγγείλας ἐπῶν, id eſt, Prouerbio dicunt, haud bellum annuncias. Ego vero illud addiderim ex comœdia: O aureorū nuntius verborum. Conduplicauit prouerbium Iulianus, quādoquidem & hoc pūerbiale, χρυσῶν ἀγγείλας ἐπῶν. Sumptum eſt autem ex Ariſtophanis Pluto. Verba ſunt ſenū chorum explētium ad Carionem, qui Pluti annunciarat aduentum. Vſurpauit & Plato in Phædro: οὐ πόλεμόν γε ἀγγέλλεις, id eſt, Haud ſane bellum annūcias. Ac rurſum libro de Legib. tertio. Pindarus in Pythiis hymno 4. τῶν δ' ὁμήρου, καὶ τόδε συνθέμενος πόρσυν', ἄγγελον ἐσλὸν ἔφα τιμὰν μεγίσταν πρᾶγματι παντὶ φέρειν, id eſt, Quin ex Homeri dictis & illud conferens orna. Nuntium bonum ait honorē maximum in omni negotio ferre. Verſus autem quem citat Pindarus, hic adfertur ab interprete:

Ἐσθλὸν καὶ τὸ τέτυκται, ὅτ' ἄγγελος αἴσιμα εἰδῇ. id eſt,
Hoc quoq; præclarum eſt, vbi nuntius optima nouit.

Extat autem Iliados O.

Machinas poſt bellum afferre.

Τὰς μηχανὰς μετὰ τὸν πόλεμον κομίζειν, id eſt, Machinas poſt bellum adferre dicebantur, qui peracto negotio, ſero adhiberent apparatum. Brutus in epiſtola quadam ad Lycios: αἱ μηχαναὶ ὑμῶν μετὰ τὸν πόλεμον, ὡς ἡ παροιμία, ἐκομίσθησαν, id eſt, Veſtræ machinæ poſt bellum, vti prouerbio dicitur, adductæ ſunt. Adludit ad illud Platonis, quod alio reddidimus loco: οὕτως χρὴ τοῦ πολέμου μεταλαγχάνειν, id eſt, Ad iſtum modum oportet ad bellum accedere. De Melitide dicetur ſuo loco, quem aiunt in Troiam veniſſe, quo Priamo ferret ſuppetias, ciuitate iam capta.

Leuiſſima res oratio.

Κουφότατον πρᾶγμα λόγος, id eſt, Leuiſſima res oratio. Syneſius in epiſtola quadam ad Theophilum, προπετὴς ἄνθρωπος γλῶτταν, ἐντυχὼν ἀνδρὶ προπετεστέρῳ τὴν χεῖρα, καὶ τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, κουφοτάτου πράγματος, βαρυτάτην ζημίαν ἐξέτισε, i. Homo præcipiti lingua cum incidiſſet in virum manu magis pręcipiti, iuxta id, quod dici ſolet, rei leuiſſimæ, nēpe ſermonis, grauiſſimas pœnas dedit. Porro quod Syneſius adducit, propemodū videtur eſſe apud Platonem libro De legib. quarto, διότι κούφου καὶ πτηνοῦ λόγου

Digitized by Google

λόγων βαρυτάτη ζημία, id eſt, Propterea quod leuium ac volatiliũ verborum grauiſſima ſit pœna. Refertur & apud Plutarchum in libello περὶ ἀοργησίας, ex auctore Platone. Apud Homerum paſſim obuium eſt illud:

Ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. id eſt,

Verba volucria dixit.

Verba alata cognominat, quod facile euolent, ac reuolare neſciant. Proinde Horatius:

Et ſemel emiſſum volat irreuocabile verbum.

Eam ſentẽtiam citat ex Menandro:

Οὔτ' ἐκ χερὸς μεθέντα καρτερὸν λίθον
Ῥᾷον κατασχεῖν, οὔτ' ἀπὸ γλώσσης λόγον. id eſt,

Nec durus illi emiſſus è manu lapis,
Neq; ſermo lingua, facile compeſci valet.

Alibi indicauimus ἀπτέρους λόγους dici Græce, id eſt, verba ſine pennis, quæ premit apud ſe qui audiuit, nec ſinit ad alios euolare.

Non omnia eueniunt, quæ in animo ſtatueris.

Homerus Iliados Σ.

Ἀλλ' οὐ Ζεὺς ἄνδρεσσι νοήματα πάντα τελευτᾷ. id eſt,

Iuppiter haud quidquid animo cõceperis, illud
Perficit exemplo.

Pindarus in Olympiis:

Πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν. id eſt,

Multa mortalibus præter animi ſentẽtiam eueniunt, quod ipſum citauimus & alibi. Recte vtemur, quoties ſignificabimus, non euenire protinus quidquid ſpe votiſque concepimus.

Murem oſtendit pro leone.

Μῦν ἀντὶ λέοντος ἀπέδειξε, id eſt, Murem pro leone oſtendit, prouerbiali ſchemate dictum, pro eo quod eſt, ingentia pollicitus & fortia, longe diuerſa exhibuit. Syneſius in epiſtola quadam ad Anaſtaſium: ἐκκραγὼν γὰρ αὐτῷ δὶς που καὶ τρὶς καὶ τοῖς ἐξ ἁμάξης λοιδορησάμενος, καὶ πάντα ἐπαπειλησάμενος ἅπερ ἂν εἰρῆσθαι καὶ περὶ ἐμοῦ, παντὸς ἂν ἐτιμησάμην, ἀπέδειξε τὸ κάταρμα μῦν ἀντὶ λέοντος, id eſt, Cum inclamaſſet in illum bis aut ter, ac de plauſtro, quod aiunt, cõuitiis inſectatus, nihilque non in eum eſſet vociferatus, cum eiuſmodi vel à me ipſo dicta fuiſſe, maximi fecerim, deinde murem pro leone exhibuit ſcelus. Sumptum apparet à beſtiariis, qui ridiculi gratia multa polliciti, quaſi leonem immanem & inſolitæ magnitudinis emiſſuri, mox murem emittunt in caueam.

Inimicus & inuidus vicinorum oculus.

ALCIPPVS in epiſtola quadam ad Encymonem: δυσμενὴς καὶ βάσκανος ὁ τῶν γειτόνων ὀφθαλμός φησιν ἡ παροιμία, id eſt, Inimicus & inuidus vicinorum oculus, vt dictum eſt prouerbio. Extat autem apud Ariſtotelem libro Rhetoricorum ſecundo, Vicinus inuidet vicino, iuxta Heſiodi ſentẽtiam. Nec inuidemus iis, à quibus longo abſumus interuallo, ſed quos propemodum ſperamus adſequi. Vnde Flaccus:

- Inuidia, quia maior. Et alibi:

Et iã dente minus mordeor inuido.

Bona terræ.

Τὰ τῆς γῆς ἀγαθὰ, id eſt, Terræ bona. De bonis immenſis & omnigenis, quaſi dicas, quidquid terra progignit, omnium rerum parens, Menander in epiſtola ad Glyceram: βασιλικῶς ἐντρυφώμενος τὸ δὴ λεγόμενον

Digitized by

τοῦτο, τὰ τῆς γῆς ἀγαθὰ, id eſt, Regaliter pollicens, iuxta illud quod vulgo dicitur, Terræ bona. Finitimum illi, Montes auri pollicens.

Palumbem, pro columba.

Φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, id eſt, Palumbem pro columba, ſubaudi verbũ ad ſententiam accommodatum. In epiſtola Mormiæ cuiuſdam ad Chremetem, αὐλητρίδα δὲ λυσάμενος ἧς ἐτύγχανεν ἐρῶν, νύμφης στολὴν αὐτῇ περιβαλὼν ἐπεισήγαγέ μοι φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς φασὶν, ἑταίραν ἀντὶ νύμφης, id eſt, Redemptam tibicinam quam forte amabat, ſponſæq; ſtolam amictã mihi induxit colũbæ loco palumbem, vt aiunt, meretricem pro ſpõſa. Vſus eſt Plato in Theæteto: λαβὼν οἷον φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, id eſt, ſi velut accipiat palumbem pro columba. Error eſt in re, non in ipſa ſcientia. Palumbes autem columbis ſunt adſimiles. Conueniet, vbi quid deterius eſt, & adulterinũ pro eo, quod eſt præſtantius, ac legitimum ſupponitur.

Cilix haud facile verum dicit.

Κίλιξ οὐ ῥᾳδίως ἀληθεύει, id eſt, Cilix haud facile verum dicit. Dionyſius in Epiſtola ad Rufum ſcholaſticum, λόγος ἐστὶ παλαιὸς οὐ ῥᾳδίως ἀληθεύειν τοὺς κίλικας, id eſt, Vetus verbũ eſt, Cilices haud facile verum dicere. Quanquam ἀληθεύειν aliquoties eſt re præſtare quod dixeris. Quadrabit in hominem auidum lucri, & ob id ſæpenumero dicentẽ non quæ vera ſint, ſed quæ vtilia. Natum adagium à moribus eius gentis, quo nomine nunc vulgo notant Vltraiectinos.

Culicem elephanti conferre.

Κώνωπα ἐλέφαντι παραβάλλειν, i. Culicem elephanti conferre dicuntur, qui minima maximis comparãt. Libanus ad Caſilũ, τὸ δὲ ἐμὸν ἔοικεν, οἷον κώνωψ ἐλέφαντι παραβαλλόμενος. id eſt, Ego vero perinde ſum, quaſi culex cum elephante collatus. Huius generis eſt & Virgilianum illud:

Sic canibus catulos ſimiles, ſic matribus hædos
Noram, ſic paruis componere magna ſolebam: Et,
Si parua licet componere magnis.

Dum clauum rectum teneam.

Dvm clauum rectum teneam, id eſt, dum meo fungar officio. Significat autem, non imputandum euentum parum proſperum artifici, modo is præſtiterit quod artis eſt. Quintilianus lib. 2. Inſtitutionũ, prouerbiale fuiſſe demonſtrat. Nam & gubernator, inquiens, vult ſalua naue in portum peruenire: ſi tamen tempeſtate fuerit abreptus, non ideo minus erit gubernator, dicetque notum illud:

-Dum clauum rectum teneam.

Videtur hemiſtichiũ è poeta quopiam ſumptum. Nonnulli citant ex Ennio:

Dum clauum rectum teneam, nauimq; gubernem.

Hoc adluſit M. Tullius libr. epiſt. fam. 12. Vna nauis eſt iam bonorum omnium, quam quidem nos damus operam, vt rectã teneamus, vtinam proſpero curſu. Sed quicunque venti erunt, ars noſtra certe non aberit. Itidem Pindarus Pythiorũ hymno primo, νώμα δικαίῳ πηδαλίῳ στρατόν, id eſt, Guberna iuſto clauo exercitum.

Incus maxima non metuit ſtrepitum.

Ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους. id eſt,

Nihil

Nihil tumultus metuit incus maxima.

Excelſus animus non commouetur minis aut fortunæ ſæuientis procellis. Translatum ab incudibus fabrorum ærariorũ, quæ tametſi hinc atq; inde tundantur crebris malleorum ictibus, tamen haudquaquam loco commouentur. Virgilius huiusmodi conſtantem animum querno robori ſimilem facit. Idem de animo inexorabili:

Quam ſi dura ſilex, aut ſtet Marpeſia cautes,

Extat apud Græcos diſtichon integrum huiusmodi:

Ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους,
Καὶ νοῦς ἰσχύφρων πᾶσαν ἐλαύνει βίαν.

id eſt,

Strepitum ac tumultum maxima incus haud timet,
Conſtans nec animus quamlibet violentiam.

Veneri ſuem immolauit.

Ἀφροδίτῃ ὗν τέθυκεν, id eſt, Veneri ſuem immolauit. Dici ſolitum, vbi quis munus offert minime gratum. Inuiſus enim Veneri ſus propter Adonidem illius amaſium apri dente peremptum. Aut contra, cum quis aliũ in gratiam alterius lædit. Quẽadmodum caper mactatur Libero, non quia gratus, ſed quia nocuit.

Non licet bis in bello peccare.

Ἁμαρτεῖν οὐκ ἔνεστι δὶς ἐν πολέμῳ, id eſt, In bello bis errare non licet, in rebus periculoſis non tutum eſt labi. Nam ſi ſemel erretur, actum eſt de capite, nec eſt ſecundo errori locus. Vel quod in bello, quia cuncta tumultu peragantur, non detur ſpatium reuocandi reſtituendiq; ſi quid perperam ſit inſtitutum. Vnde Homerus, cum alibi, tum Iliados Π.

Ὀλίγη δὲ τ᾽ ἀνάπνευσις πολέμοιο. i.

At vero exigua eſt interſpiratio belli.

Proinde in his rebus, in quibus ſi ſemel erratum fuerit, non eſt quod inpoſterum ſarcias, cautim ac circumſpecte agendum, admonente vel Mimo illo non infeſtiuo.

Deliberandum eſt diu, quidquid ſtatuendum eſt ſemel.

Huc pertinet quod è Catone citat Vegetius. In aliis rebus ſi quid erratum eſt, poteſt poſtmodũm corrigi, præliorum delicta emẽdationem non recipiunt, cum ſtatim pœna ſequatur errorem. Aut enim cõfeſtim pereunt qui ignaue imperiteq; pugnauerunt, aut in fugam verſi, victoribus vltra pares eſſe non audẽt. Adagium videtur natum ex apophthegmate: cum Lamachus quendã manipuli ducem increpaſſet, quod perperam quiddam egiſſet, isq; reſponderet, ſe non iterum commiſſurum quod commiſerat: In bello, inquit Lamachus, ne licet quidem peccare bis: quod primus error ſæpe vitam adimat.

Panidis ſuffragium.

Πανίδου ψῆφος, id eſt, Panidis ſuffragiũ. In eos torquebatur, qui ſtulte atq; inerudite iudicarent. Aiunt Panidem hunc Chalcidis regem fuiſſe, qui Heſiodum Homero prætulerit: perinde quaſi dicas, Midæ ſuffragium, quod is quoque Panis agreſtem cantionem antepoſuerit Apollinis muſicæ. In genere conueniet in iudicia vulgi, cui fere ſemper peſſima pro optimis placuerunt. Huius ſuffragiis Menandrum aliquoties ſuperauit Philemon. Euripides cũ quinq; & ſeptuaginta tragœdias ſcripſerit, in ſolis quinque vicit. Plinius ætate ſua de recitatorib. ſcribit. Si quando

Digitized by

tranſibis, inquit, per baſilicã, & voles ſcire quomodo quisq; dicat, nihil eſt quod tribunal aſcendas, nihil quod præbeas aurem: facilis diuinatio, ſcito eum peſſime dicere, qui laudabit maxime. Quapropter Socrates in Critone Platonis, illud in primis vult eſſe ſapiēti fixum decretumque, ne quid opinione vulgi cōmoueatur, imo ſuſpectum habeat, quidquid ſenſerit vulgo vehementer adridere. Scitum eſt illud Antiſthenis apud Diogenem Laertium, cui cum dixiſſet quispiam, Multi te laudant, Quid, inquid, male feci? Huic ſimilimum quod Plutarchus in Apophthegmatis refert de Phorcione, cui dicenti cum populus Athenienſis præter morem alacribus ſtudiis aſſentiretur, conuerſus ad amicos, Quid hoc, inquit, eſt rei? Nunquid imprudens perperam?

Pattacione calumnioſior.

Πατταικίωνος συκοφαντικώτερος, id eſt, Pattæcione calumnioſior. Ab euentu natum. Nam Pattæcion quispiam infamis calumniator, cui cum mos eſſet bonis viris calūnias ſtruere, atque hoc tam fœdo quæſtu parare rem, tandem deprehenſus, conuictusque pœnas dedit capite. Huic præcipuū ſtudium fuit, probari nominis iuuenibus negotium faceſſere. Idem popularibus conuitiis lapidatus eſt, quod fur eſſet, & ædium perfoſſor. Talis fuit apud Athenienſes Hyperbolus. Refert Suidas.

Omni pede ſtandum.

Ολῳ ποδὶ, id eſt, Omni, ſiue toto pede, pro eo quod eſt, Summa vi, ſummoque niſu. Refertur à Suida. Quintilianus Inſtitut. Orator. lib. 12. Itaque in his actionibus, omni, vt agricolæ dicunt, pede ſtandum eſt. Videri poterat traductum ab iis, qui in acie conſtanter partes ſuas tuentur, neq; locum deſerunt: aut à palæſtritis, quorum artis eſt, ſcite pedem figere: niſi Quintilianus ab agricolis profectum eſſe teſtaretur.

Callum ducere.

PROVERBIALES metaphoræ ſunt, Callum ducere & occalleſcere, ſiquidem ad animum detorqueantur. Quintilianus libro 12. Et ingenio adhuc alendo callum inducere. Sæpiuſcule legimus apud M. Tulliū, occaluiſſe aures, cum aſſuetudo ſenſum mali adimit.

Extra organum.

QVINTILIANVS libro vndecimo. Et his diuerſa vox, & pene extra organum: cui Græci nomen amaritudinis dederunt, ſupra modum ac pene naturam vocis humanæ acerba. Extra organum dicetur, quod immodicum eſt, & extra vulgarem mēſuram. Veluti ſi quis leges Platonis huius ætatis ciuibus proponeret. Ductū eſt ab organo muſico, quod intra vigeſimam vocem conſiſtit. Conueniet item in vehementer clamoſum.

Toto organo.

QVINTILIANVS libro 11. Eſt enim quædam ad auditum accommodata non magnitudine, ſed proprietate ad hoc velut tractabilis: vtique habens omnes in ſe qui deſiderantur, ſonos, intentioneſque, & toto, vt aiunt, organo inſtructa. Hactenus ille. Proinde toto organo inſtructa recte dixeris, quæ numeris omnibus conſtant, & vndiq; quadrant. Sumptum & hoc à muſicorum inſtrumentis.

Vltra

Digitized by Google

Vltra linum.

Ὑπὲρ τὸ λίνον, id eſt, Vltra linū. Lucianus in Ioue redarguto: Οὐδὲν γὰρ οὕτω γίνοιτ' ἂν ἔξω τοῦ νόμου τῶν μοιρῶν οὐδὲ ὑπὲρ τὸ λίνον, id eſt, Neque enim quidquam ita fieri poterit, præter Parcarum legem, & vltra linum. Vltra linum dixit pro eo quod eſt, extra decretum fatale. Alluſum eſt autem ad fila trium Parcarū. Confine illi, quod alias retulimus: ὑπὲρ τὸν ἄτρακτον, id eſt, Vltra fuſum.

Omnia ſecunda, ſaltat ſenex.

Omnia ſecunda, ſaltat ſenex. Iocus prouerbialis, quo cōueniet vti, quoties res prius in periculum adducta, præter exſpectationem feliciter exierit. Seruius enarrans illum Maronis verſiculum ex tertio Æneidos libro:

Luſtramurq; Io..a. votisq; incendimus aras:

adagium refert explicatque his verbis. Sciendum ſane moris fuiſſe, vt piaculo commiſſo, ludi celebrarentur. Nam cum iracūdia matris Deûm Romani laborarent, & eam nec ſacrificiis nec ludis placare poſſēt, quidam ſenex ſtatis ludis Circēſibus ſaltauit, quę ſola fuit cauſa placationis. Vnde & natum prouerbium: Omnia ſecunda, ſaltat ſenex. Idem Seruius explicans locum eiuſdem poetæ in Æneidos octauo.

Vt celſas videre rates, atque inter opacum
Allabi nemus, & tacitis incumbere remis,
Terrentur viſu ſubito, cunctiq; relictis
Conſurgunt menſis, audax quos rumpere pallas
Sacra vetat.

Cum aliquādo, inquit, Romæ ludi Circenſes Apollini celebrarentur, & Hannibal nūciatus eſſet circa portam Collinam ingruere, omnes raptis armis cōcurrunt. Reuerſi poſtea cum piaculum formidarent, inuenerunt ſaltantem in circo ſenem quendam, qui cum interrogatus, dixiſſet ſe non interrupiſſe ſaltationem, ductum eſt hoc prouerbium, Salua res ſaltante ſene. Verrius apud Feſtum Pompeium huiuſmodi fabulam affert: C. Sulpitio, & C. Fuluio conſulibus M. Calpurnio Piſone prætore vrbis faciente ludos, ſubito nunciato hoſtium aduentu, è foro ad arma concurſum eſt. Sed poſtquam victores rediſſent in theatrum, ne ludi intermiſſi religionem afferrēt, & inſtaurari oportere dicerent, inuentū eſt ibi C. Pomponium libertinum, hominem grandem natu, ad tibicinem ſaltaſſe. Itaque gaudio non interruptę religionis editam vocem, nunc quoque celebrari. Sunt qui C. volumnium arbitrentur appellatum fuiſſe, qui ad tibicinem ſaltarit. Meminit huius & T. Liuius alicubi, ni nos fallit memoria. Huic finitimum eſt illud, quod alio diximus loco: γλαῦξ ἔπτατο, id eſt, Noctua volauit. Ariſtophanes in Veſpis.

Γλαῦξ γὰρ ἡμῶν πρὶν μάχεσθαι τὸ
ϛρατὸν διέπτατο.

id eſt:

Noſtra enim ante præliū vlula peruolauit agmina.

Significat victoriam non virtute militum, ſed Mineruæ dexteritatę contigiſſe.

Gladium dediſti, qui ſe occideret.

Adagii formam habet, quod ſcripſit Plautus in Trinummo. Gladium dediſti, q ſe occideret, id eſt, miniſtraſti materiam & adiumentum ad perniciem.

niciem. Veluti ſi quis amanti adoleſcenti pecuniam det in manum: aut iuueni temerario mandet magiſtratum: aut mulieri permittat quo lubeat eundi licentiam. Dedit & Æneas Didoni gladium quo ſe occidit. Quo quidem loco multa Seruius, quæ nobis alio loco dicta ſunt in prouerbio: ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα.

Alienum arare fundum.

Ἀλλοτρίαν ἀρῶσαν ἄρουραν, id eſt, Alienum aruum arare. Prouerbiali metaphora dictũ eſt pro eo quod eſt, alienum agere negotium, aut cum alienis vxoribus habere rem. Theognis in ſententiis:

Ἐχθαίρω δὲ γυναῖκα περίδρομον, ἄνδρα δὲ μάργον.
Ὃς τὴν ἀλλοτρίην βούλετ᾽ ἄρουραν ἀροῦν.
id eſt:
Eſt inuiſa mihi mulier vaga, inersque maritus,
Alterius fundum quiſquis arare cupit.

Plautus item de marito adultero: Fundum alienum arat, ſuum incultũ deſerit. Huic ſimilis color eſt apud iurecõſultos. Alienos irrigare agros, tuis ſitientibus. C. de ſeruit. & aqua. cap. præſes. Durum eſt & crudelitati proximum, ex tuis prædiis aquæ agmen ortum, ſitiẽtibus agris tuis, ad aliorum vſum, vicinorum iniuria propagari.

Fluuius, quæ procul abſunt, irrigat.

Ποταμὸς τὰ πόῤῥω ποτίζων, τὰ δ᾽ ἐγγὺς καταλείπει, id eſt, Fluuius quæ longe diſſita ſunt, irrigat, quæ proxima ſunt, præterit. De his dici conuenit, qui bene merentur de externis, & nihil ad ſe pertinentibus, ſuos negligunt. Refert Diogenianus. Apparet inde ductum, quod vbi fluuius oritur minor eſſe ſolet, minusque argillæ ſecum trahens: & quo longius receſſit a fonte, hoc eſt copioſior vberiorque.

Magno flumini riuulum inducis.

Ποταμῷ μεγάλῳ ὀχετὸν ἐπάγεις, id eſt, Magno flumini canalem inducis, id eſt, maximis rebus puſillum & inutile momentum addis. Commemoratur à Suida. Finitimum eſt illis: Syluæ addere ligna, mari aquam, ſoli lucernam.

Ne patris nomen quidem dicere poſſit.

Syneſius in epiſtola quapiam aduerſus Andronicũ: ἄνθρωπος οὐκ ἔχων εἰπεῖν ὄνομα πάππου, ἀλλ᾽ οὐδὲ πατρὸς φασι, id eſt, Homo qui aui nomen dicere non poſſit, imo ne patris quidem, vt aiunt. Quadrat in vehementer obſcuros & [illegible] rios, incertoque patre natos. Quod genus eſt & illud Iuuenalis:

Quorum nemo queat patriam monſtrare parentis.

Vnde Plutarchus exiſtimat ſpurios dictos nothos, quod duabus his literis prænotari ſoleant, S. P. hisque ſignificari, ſine patre.

Ne ſi bos quidem vocem edat.

Alciphron in epiſtola Glyceræ ad Menandrum: Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδενὶ τρόπῳ μὰ τὰς θεὰς, οὐδ᾽ εἰ βοῦς μοι, τὸ λεγόμενον, φθέγξαιτο πεισθείην ἄν, id eſt, Hoc autem nullo pacto crediderim, ne ſi bos quidem fuerit elocuta. Hinc dictum eſt quod in annalibus frequenter commemoratur bos humanam vocem reddidiſſe. Legimus, niſi fallimur, apud Platonem non diſſimili figura dictum, etiam ſi quercus eloqueretur. Nam olim è quercubus Dodonæis reddebantur oracula.

Ægeum

Ægeum nauigat.

Τὸν αἰγαῖον πλεῖ, id eſt, Ægæum nauigat, vt ſubaudias κόλπον. Ælianus in epiſtola quadam: Γεωργίαν καὶ γεωργεῖν ἀπολειπὼν ὁ γείτων λάχης ἐπιβὴς νεὼς, καὶ πλεῖ τὸ αἰγαῖον φασὶ, καὶ ἄλλα πελάγη μετρεῖ, ἐπικυματίζει, καὶ λάρου βίον ζῇ, καὶ ἀνέμοις μάχεται διαφόροις, id eſt, Vicinus Laches relicta agricultura & agricolationis vſu, nauẽ conſcendit, atque Ægeum, vt aiunt, nauigat, reliquaque metitur maria, & in fluctibus agens, lari vitam viuit, cumque variis ventis dimicat. Perſius item in quinta Satyra:

Ocyus ad nauem, nihil obſtat quin trabe vaſta
Ægeum rapias.

Arbitramur hoc mare cæteris eſſe periculoſius ob frequentes ſcopulos. Hinc eſt illa M. Tullii metaphora, in Diuinatione: Intelligo quam ſcopuloſo difficilique loco verſer. Nec infrequens apud Hieronymum: E ſcopuloſis locis enauigauit oratio, quoties ſentit expeditã quæſtionum difficultatem. Quadrabit igitur in hominem ob lucri ſtudium nihil omnino periculi recuſantem.

Liberi poetæ & pictores.

Lucianus in Dialogo quem inſcripſit, ὑπὲρ τῶν εἰκόνων. Καίτοι παλαιὸς οὗτος ὁ λόγος, ἀνευθύνους εἶναι ποιητὰς καὶ γραφέας, id eſt, Atqui vetus hoc dictũ eſt, liberos eſſe poetas ac pictores. Idẽ in Demoſthenis Encomio, τὸ μὲν δὴ ποιητικὸν φῦλον ἐλεύθερον, id eſt, Atqui poeticum genus liberum. Sentit autem liberum eſſe poetis & pictoribus impune quidquid velint fingere. εὐθύνη Græcis eſt cauſa ſiue accuſatio. Magiſtratum itaque de quo cogebatur rationem reddere qui ſuſceperat, ὑπεύθυνον appellabant. Liberum autẽ & de quo non exigebatur ratio ἀνεύθυνον. Indicat hoc Æſchinis oratio aduerſus Cteſiphontem. Diphilus apud Athenæum libro ſexto de poetis:

Οἷς ἐξουσία
Ἐστὶ λέγειν ἅπαντα καὶ ποιεῖν μόνοις.

id eſt:

- Quibus licet,
Et facere ſolis quidlibet atq; dicere.

Ad quod alluſit Horatius, cum ait:

- Pictoribus atque poetis
Quidlibet audẽdi ſemper fuit æqua poteſtas.

Nam poetæ numine aguntur, eoque illis fruſtra præſcribas. Seneca libro De vita beata primo. Siue Platoni, inquit, credimus fruſtra poeticas fores compos ſui pepulit, ſiue Ariſtoteli, nullum magnum ingenium ſine mixtura dementiæ fuit. Eſt autem plurimum cognationis inter poeticen, & picturam. Hinc eſt quod Simonides auctore Plutarcho: τὴν μὲν ζωγραφίαν ποίησιν σιωπῶσαν προσαγορεύειν, τὴν δὲ ποίησιν ζωγραφίαν λαλοῦσαν, id eſt, Picturam tacitam poeſim appellauit: poeſim autem loquentẽ picturam. Proinde Horatius:

Pictura poeſis erit.

Torqueri poteſt in eos, qui pertinaci & obſtinato ſunt ingenio, quoſque neceſſe ſit ſuis moribus relinquere. Aut in mulieres quibus nihil non permittitur, aut in principes quibus omnia laudi dantur.

Per tranſennam inſpicere.

Per tranſennam inſpicere. Prouerbiali nimirum figura dictum eſt, pro eo quod eſt, non propius neque ſingillatim, ſed procul & ſummatim inſpicere. Tranſlatum à negotiatoribus, qui mercibus quas contrectari nolunt, cancellos obiiciunt: quidam etiã vitrum pellucidum opponunt,

nunt, vt prætereuntibus procul modo contemplari liceat: nec explicant eas niſi licitatori idoneo. M. Tullius De oratore libro primo. Si in aliquã domum plenam ornamentorum, vel in villam veniſſes, ſi ea ſepoſita, vt dicis, eſſent, tuque valde ſpectandi cupidus eſſes, non dubitares rogare dominum, vt proferri iuberet: præſertim ſi eſſes familiaris: ſimiliter nunc petas à Craſſo, vt eam copiam ornamentorum ſuorum, quam constructam vno in loco, quaſi per transennam prętereũtes ſtrictim aſpeximus, proferat & ſuo quidque in loco collocet.

Ne de lite pronuncies.

M. Tullius libro Epiſtolarum ad Atticũ ſeptimo, Obſecro μήτε δίκην, præſertim in te, à quo nihil vnquam vidi temere fieri. Notauit Cicero carmen prouerbiale, quod citatur cum ab aliis multis, tum à Luciano libello De calumnia.

Μήτε δίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς.

id eſt,

Ne iudex fueris, partes ni audiueris ambas.

Nonnulli tribuunt Heſiodo, ſed falſo. Vnde Tullius ψευδησιόδειον appellat, cum ſit Phocylidis. Admonet autem non temere pronunciandum de quopiam, niſi re vltro citroque diligenter cognita. Citatur apud Ariſtophanem in Veſpis:

Ἦ που σοφὸς ἦν ὅστις ἔφασκε, πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς,
Οὐκ ἂν δικάσαις.

Sapiens fuit is, quiſquis dixit:

Prius ac partem audieris vtramq;
Ne iudicem agas.

Eandem ſententiam ſic extulit Euripides in Heraclidis:

Τίς ἂν δίκην κρίνοιεν, ἢ γνοίη λόγον,
Πρὶν ἂν παρ' ἀμφοῖν μῦθον ἐκμάθῃ σαφῆ.

id eſt,

De lite quis nam iudicet, aut quiò queas
Pernoſſe rem, prius atque partem audiueris
Vtramque?

Alluſit huc Seneca in Medea:

Qui ſtatuit aliquid parte inaudita altera,
Æquum licet ſtatuerit, haud æquus fuit.

Fertur inter Græcanicas ſententias & hic ſenarius:

Ἀνεξέταστον μὴ κόλαζε μηδένα.

id eſt,

Ne quempiam punito, rem ni expenderis.

Duobus pariter euntibus.

M. Tullius Epiſt. ad Atticum libro nono. Vna fuiſſemus, conſilium certe non defuiſſet, σύν τε δύ' ἐρχομένω. Idem Epiſt. famil. libro nono ad M. Varronem. Volebam prope alicubi eſſes. Si quid bonæ ſalutis, σύν τε δύ' ἐρχομένω. Appoſite citatur apud Platonem in Protagora, doces opinionem reddi firmiorem, ſi fuerit ab altero comprobata. Locus eſt apud Homerum Iliados K. vbi Diomedes ituros exploratum, quid agant Troiani, comitem poſtulat. Id enim fore tum iucundius, tum tutius. Carmen ſic habet:

Ἀλλ' εἴ τίς μοι ἀνὴρ ἅμ' ἕποιτο καὶ ἄλλος,
Μᾶλλον θαλπωρὴ, καὶ θαρσαλεώτερον ἔσται,
Σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν,
Ὅππως κέρδος ἔῃ, μοῦνος δ' εἴ πέρ τε νοήσῃ,
Ἀλλά τέ οἱ βράσσων τε νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις.

id eſt,

Digitized by Google

At mihi ſi qui alius veniat comes, ille futurus
Solamen, fueritque ſimul fiducia maior,
Si duo coniuncti veniant. Dein hic prior illo,
Si quid opus facto videt. At qui ſolus & vnus,
Quamuis perſpiciat, tamẽ eſt mens ſegnior illi, &
Conſilium tenue.

Apuleius in libello De dæmonio Socratis, autumat allegoriam non infrugiferam huic Homerico ſubeſſe figmento, videlicet periculoſis in rebus adhibenda duo, conſiliũ & opem. Vlyſſes quoniam prudentiſſimus fingitur, conſilii ſymbolum habet. Diomedes, vtpote iuuenis viribus antecellens, auxilii ſuſtinet imaginem. Apulei ex eo loco verba ſunt hæc: Itidẽ cum rebus ereptis & afflictis ſpeculatores deligendi ſunt, qui nocte intempeſta, caſtra hoſtium penetrent, nonne Vlyſſes cum Diomede deliguntur, veluti conſilium & auxilium, mens & manus, animus & gladius.

Manu ſerendum, non thylaco.

Τῇ χειρὶ δεῖ σπείρειν, ἀλλὰ μὴ ὅλῳ τῷ θυλάκῳ, id eſt, Manu ſementem facere oportet, non autẽ tota corbe. Corinnæ ad Pindarum poetam, vt auctor eſt Plutarchus in cõmentario quem inſcripſit, πότερον ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον, ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι. Modus in omni re ſeruandus, & pedetentim ab aliis ad alia trãſeundum. Ab agricolis ductum eſt, qui cum ſerunt, nõ ſemel effundũt ipſo vaſe, ſed manu rara ſpargũt ſemina, vt vniuerſo aruo occupando ſufficiant. Ad eundem modum ita diſpenſanda eſt benignitas, vt multis ſuppeditare poſſis. Ita moderandus eſt labor in literis, vt ad alia quoque vitæ munia ſuppetat animi vigor.

Gallos quid execas?

Γάλλους τί τέμνεις, i. Gallos quid exſecas? Quid actum agis? Nam Galli Cybelis ſacerdotes ſua ſponte ſunt exectis teſtib⁹. Quid ſpolias nudum? Cur affligis afflictum? Quamquam id ad quantumuis inanem operam ſignificandã conueniet. Quemadmodum illa: Laterem lauas, Actum agis.

Quanto aſinis præſtantiores muli.

Theognidis illud ipſiſſimam prouerbii faciem habet:

Γνοίης δ' ὅσσον ὄνων κρείσσονες ἡμίονοι.

id eſt:

Noris vti quanto muli aſinos ſuperent.

Dicendum vbi quis longo interuallo præcedit. Refertur apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum ſeptimo. Sumtum videtur ex Homero, cuius hi verſus ſunt Iliados κ.

Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἀπέην ὅσσον τ' ἐπὶ οὖρα πέλονται
Ἡμιόνων, αἱ γάρ τε βοῶν προφερέστεραί εἰσιν,
Ἑλκέμεναι νειοῖο βαθείης πηκτὸν ἄροτρον.

id eſt:

Verum vbi tantum aberat, quantum pars vltima ſulci
Mularum. Siquidem hæ bubus longe potiores
Ducere per pinguem ſegetem compactile aratrum.

Rurſum Odyſſeæ θ.

Τῶν δὲ θέειν ὄχ' ἄριστος ἔην Κλυτόνηος ἀμύμων
Ὅσσον τ' ἐν νειῷ οὖρον πέλει ἡμιόνοιιν,
Τόσσον ὑπεκπροθέων λαοὺς ἵκεθ' οἱ δ' ἐλίποντο.

id eſt:

Hos curſu anteibat Clytoneus ſplẽdidus omnes,
Quantum mularum ſulcus præcedit in aruo

Tantum

Tantum is præcurrens populos, metam attigit, illos
A tergo linquens.

Olim bubus, aſinis & mulis proſcindebant arua. Aratrũ igitur quod à mulis trahebatur, multo celerius perueniebat ad ſulci finem, cum arator inuertit aratrum, quam quod trahebatur à bubus. Heſiodus item mulos ταλαίργυς vocat.

Ne quid ſuo ſuat capiti.

Terentius in Phormione prouerbiali figura dixit, Ne quid ſuo ſuat capiti, pro eo quod eſt, ne quid mali illi conciliet. Expreſſum eſt ad illud Homericum Iliados ſexto.

Οὐκ ὄφελον πρώτοσι κατισαμένη κακὰ ῥάψαι.

An ſuere inuiſa non debebam mala Troiæ?

Idem Odyſſeæ τ.

Εἰνάετες γάρ σφιν κακὰ ῥάπλομϐμ ἀμφιέποντες
Παντοίοισι δόλοισι.
id eſt:

Annum illis nonum mala iam ſuimus, tentantes
Fraudibus omnigenis.

Rurſum Odyſſeæ π.

Τίη ἢ σὺ τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε
Ῥάπτεις; id eſt:

Cur tu Telemacho mortem ſuis, exitiumque?

Veſtis virum facit.

Εἵματα ἀνήρ, id eſt, Veſtis virum. Id hodie quoque vulgo tritiſſimum eſt. Aiunt enim ad hunc modum: Veſtitus virum reddit, qui habet, induat. Idem affirmat Quintilian. lib. Inſtit. 8. Et cultus, inquiens, conceſſus atque magnificus, addit hominibus, vt Græco verſu teſtatum eſt, auctoritatem. Hunc autem verſum, quem citat Fabius, opinamur eſſe illum apud Homerum Odyſſeæ ζ.

Ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει
Ἐσθλή. id eſt:

Quippe homini ex iſtis ſurgit bona fama decuſq;.

Paullo inferius in eodẽ libro quãtum momenti cultus veſtium adferat, ad conciliandam homini formã dignitatemque, ſatis indicat, cum Nauſicam puellam ita de Vlyſſe loquentem facit:

Πρόσθεν μὲν γάρ δή μοι ἀεικέλιος δόατ' εἶναι,
Νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν. id eſt,

Ante videbatur ſpecie fœdiſſimus eſſe,
Nunc diuis ſimilis, magnus quos paſcit Olympus.

Nam ante nudus, iam veſtes nitidas induerat Vlyſſes, ac protinus alius eſſe viſus eſt:

Ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης,
Κάλλει καὶ χάρισι σίλβων.
id eſt:

Deinde procul, veniens ad litora pontica ſedit
Fulgeſcens forma, atque leporibus.

Teneri calidis balneis.

Ἀπαλοὶ θερμολουσίαις, id eſt, Teneri calidis lauacris, in molles & luxu diffluentes dicebatur. Nam antiquitus calida balnea deliciarum nomine taxata fuiſſe, vel Homerus teſtis eſt Odyſſeæ θ. inter voluptariæ vitæ delicias ea commemorans,

Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη κίθαρίς τε χοροί τε,
Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐναί id eſt:

At

At ſemper cordi nobis, epulæq; choriique,
Cantusq; & varia veſtes, & balnea calda,
Concubitusq;.

Refertur adagium ab Eudemo his quidem verbis, Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις, ἁβροὶ μαλθακευνίαις, id eſt, Teneri calidis lauacris, delicati lectorum mollicie. Huc adluſit Perſius, cum ait,

Elixaq; nates labefactat forcipe adunca.

Dextrum pedem in calceo, ſiniſtrum in pelui.

Δεξιὸν εἰς ὑπόδημα, ἀριστερὸν εἰς ποδάνιπτρον, id eſt, Dextrum pedem in calceum, ſiniſtrum in peluim. Subaudi verbum ad ſentētiam accommodū, mittit, aut ponit. Suidas ex Ariſtoph. citat, aitque dici ſolere in eos, qui ſe norunt commode ad rei præſentis conditionem applicare, proq; loco, tempore, negociis, aliam atq; aliam ſuſtinere perſonam. Eſt autem carmen hexametrum heroicum:

Dextrum in calceolo, lænum vero in podoniptro.

Podoniptrum vas, in quo pedes lauantur, vnde & vocabulum inditū à Græcis.

Dædali alæ.

Δαιδάλου πτερά, id eſt, Dædali alæ: Dici ſolitum, vbi quis alioqui nō ſatis idoneus ad negocium conficiendum, artis alicuius, aut auxilii acceſſionem adiugeret. Aut cum quis vrgente neceſſitate, ad noua confugit conſilia. Nota fabula, quæ prouerbii miniſtrauit occaſionem nempe de Dędalo, qui nouo cōmento adiutis alis elapſus eſt è manibus Minois.

Date mihi peluim.

Δότε μοι λεκάνην, id eſt, Porrigite mihi peluim, vbi quid vehementer moleſtum eſſet, ita vt ferri iam diutius non poſſet, peluim ſibi porrigi iubebant, quaſi præ bile nauſeaq;, & faſtidio rerum vomituri: veluti ſi quis orationem ſupra modum indoctam non ferens, aut ſophiſticis nęniis offenſus dicat, Δότε μοι λεκάνην, id eſt, Porrigite mihi peluim. Refertur à Suida. Extat autem apud Ariſtophanem ἐν νεφέλαις. Et Plutarch. in Politicis citat è Platone comico.

Dares Entellum prouocas.

Dares Entellum provocas, & proverbii ſpeciem habet, & apud eruditos videtur in ius proverbii ceſſiſſe. Sic enim Hieronymus ad Auguſtū, Memento, inquit, Daretis & Entelli. Conveniet vti, ſi quando quispiam iuuenili temeritate laceſſet aliquem non perinde promptum ad ſuſcipiendum certamen, verum intolerandum, ſi ſemel inierit. Qui ſenum ferme mos, vt libēter ſuffugiant negocia, ſuſcepta pertinaciter gerant. Sumptum eſt ex 5. Æneid. libro, vbi Dares quispiam viribus fretus, & ferox iuuenta, vltro proſiliens in medium quemuis ad certamen provocat: adſurgente nemine, deterritisq; reliquis, iam perinde quaſi victor, præmium flagitat ab Ænea. At Entellus ſenex, & iam pridem ab huiusmodi genere certaminum feriatus, inſtigante partim Aceſte, partim veterum victoriarum memoria, tandē ſurgit ceſtibus dimicaturus. Is diu ſuo conſiſtens loco iuuenem inſolētius circumſiliētem tulit, donec fruſtrato ictu lapſus, pudore ſic recanduit, vt Daretem iam longe imparē plane confecturus fuerit, niſi eum Æneas intercedens eripuiſſet.

Ad cynoſarges.

Ἐς κυνόσαργες, id eſt, Ad Cynoſarges, proverbiali conuitio dicebatur,

quemadmodum εἰς μακαρίαν, καὶ εἰς κόρακας. Erat autem Cynoſarges locus in Attica quiſpiã, in quo nothi, ſpuriique exercebantur, cui nomen inditum, ἀπὸ κυνὸς ἀργοῦ, id eſt A cane albo, ſeu veloci. Nam Græcis ea vox ἀργὸς vtrunq; ſignificat. Qui collegit hiſtorias ex orationibus ſteleuticis Gregorii Nazianzeni, tradit Cynoſarges dictum ἀπὸ τοῦ κυνὸς καὶ σαρκὸς, commutato κ in γ. Nominis cauſam hanc adſcribunt. Cum olim Diomus quidam Athenienſis, auctore Stephano, nam Suidas Didymum ponit, ſacrificaret Herculi, canis quidã albus, aut vt alii dicunt, velox aquila, victimæ partem abreptam in locũ quendam depoſuit. Quo prodigio territus, cum deum conſuluiſſet, reſponſum eſt, vt eo in loco Herculi ſacellũ extrueret, in quem victima deportata fuiſſet. Nam eum Herculi placere. Porro, quoniam Hercules nothus fuit, vtpote ex adultera natus, & tamen virtute ſua diis æquum honorẽ adſecutus: idcirco viſum eſt, vt inibi qui ſpurii fuiſſent, & neq; patris neque matris nomine ciues, exercerentur. Nec abhorret ab his, quod ſcribit Plutar. in libello, quem inſcripſit ἐρωτικὸν, Εἰ δὲ οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθος δεῖ καλεῖν ἔρωτα θῆλυν καὶ νόθον ὥσπερ εἰς κυνόσαργες συντελοῦντα, τὴν γυναικωνῖτιν, μᾶλλον δὲ ὥσπερ αἰετόν τινα λέγουσι γνήσιον καὶ ὄρειον, ὃν Ὅμηρος μέλανα καὶ θηρευτὴν προσεῖπεν, Id eſt, Quod ſi igitur hunc quoq; morbum oportet vocare amorem femineum ac nothum, veluti in Cynoſarges conficientem nos in muliebre conclaue, magis autem, ſicut aquilam quandam dicunt gneſion, id eſt, ingenuam germanãq; ac montanam, quam Homerus nigram & venatricem appellat. Vnde vel contumeliæ cauſa dicebatur, εἰς κυνόσαργες, velut in ſpurium, vel imprecando, quaſi dicas, in malam crucem. Poſtea conſentaneum eſt hoc quoq; loco garrire cœpiſſe philoſophos, & ſophiſtas. Nam Suidas teſtatur tria fuiſſe gymnaſia, Lyceum, Cynoſarges, & Academiam. Meminit huius rei & Plutarchus in Themiſtoclis vita, quem aiunt fuiſſe nothum. Erat autem extra portas Athenienſium Herculis gymnaſium, quo ſpurii adoleſcentes ſeſe conferebant exercitii gratia, quod & ipſe deus nothus ac matre mortali natus eſſet. Huc Themiſtocles adhuc adoleſcẽs arte pelliciebat, & ingenuos aliquot adoleſcentes, quo paulatim tolleret nothorum & legitimorũ diſcrimen.

Cythnicæ calamitates.

Κυθνώδεις συμφοραί, id eſt, Cythnicæ calamitates. Zenodotus Ariſtotelem auctorem citat, Cythnios vſq; adeo diuexatos afflictosque fuiſſe ab Amphitryone, vt in proverbiũ abierint, κυθνώδεις συμφοραί, pro maximis cladibus & immenſis calamitatibus. Eſt autem Cythnus ex inſulis Cycladib. vna, contra Dryopidem ſita, teſte Stephano.

Cythonymi probrum.

Κυθωνύμου αἶσχος, id eſt, Cythonymi dedecus. In hominem dicebatur vehementer infamem, fœdiq; nominis, cuiusq; nomen iure ſupprimi debeat, vel ob malefacta vel ob calamitates. Vnde & Græca vox a celando nomine dicta. Et hodie dictitãt vulgo, tegendam ollam, quoties innuũt fœdius eſſe facinus, quam vt auctoris facienda ſit mentio. Auctor Zenodotus.

Cyziceni ſtateres.

Κυζικηνοὶ στατῆρες, id eſt, Cyziceni ſtateres. De re ſcite ſcalpta. Hoc enim ſubindicãt παροιμιολόγοι. Nam hi

Digitized by Google

hi nummi olim celebres erant, quod eleganter ſcalpti viderentur. Repręſentabant altera parte Cybelem deorum matrem, facie muliebri, altera leonis imaginem. At magis videtur fore locus proverbio, cum hominem ſignificamus inæqualem, ac ſui diſſimilem: aut qui longe aliud agat, quã præ ſe ferat. Quemadmodum nummi Cyziceni ex vno latere Cybelen oſtendebant effeminatam, ex altero leonẽ. Stater is valebat 28. drachmas Atticas, vnde & de re magni precii videtur poſſe dici. Cyzicus autem erat ciuitas Propontidis. Quidam eiuſdem nominis vrbem ponunt in Sicilia, proverbii præter alios meminit Suidas.

Cyrnia terra.

Κυρνία γῆ, id eſt, Cyrnia tellus, dicebatur regio latrociniis infamis, cuiuſmodi ferunt olim fuiſſe Cyrnũ. Eſt autem Cyrnus inſula quędam ad boream oppoſita Iapygiæ mellificio nobilis, auctore Stephano, verum ob latrocinia fuit inacceſſa nauigantibus. Plinius autumat hanc eſſe Corſicam, quam Græci Cyrnon appellauere. Gens hæc & hodie male audit. Proverbium non inepte detorquebitur in hominem alieni rapacem ac violentum. In collectaneis Zenobii per Aldum editis reperitur, κυρνία ἄτη id eſt, Cyrnia noxa.

Cinyræ opes.

Κινύρου πλοῦτος, id eſt, Cinyræ opes. De immenſis diuitiis dicebatur. Simillimum illi, Midæ opes. Nã huius regionem opulentiſſimam fuiſſe, Naſo ſatis indicat Metamorphoſeos libro 10.

Gratulor huic terræ, quod abeſt regionibus illis,
Quæ tantum genuere nefas. ſit diues amomo,
Cinnamaq; coſtumq; ſuum, ſudataq; ligno
Thura ferat, floresq; alios Panchaica tellus,
Dum ferat & myrrham.

Pindarus in Nemeis meminit Cinyræ prædiuitis: σὺν θεῷ γὰρ φυτευθεὶς ὄλβος ἀνθρώποισι παρμονώτερος, ὅσπερ καὶ κινύραν ἔβρισε πλούτῳ ποντίᾳ ἐν ποτὲ κύπρῳ, id eſt, Deo fauente felicitas hominibus ſtabilior, quæ ſane & Cinyram opibus cumulauit olim in marina Cypro. Proverbii meminit & Plato lib. De legibus 2. Ἐὰν δὲ ἄρα πλουτῇ μὲν κινύρα καὶ μίδου μᾶλλον, ᾖ δὲ ἄδικος, ἄθλιός τε ἐστὶν καὶ ἀνιαρῶς ζῇ. id eſt, Quod ſi ditior quidem fuerit, quam Cinyra aut Mida, ſit autem iniuſtus, & miſer eſt, & moleſtę viuit. Suidas in dictione καταγηράσκω refert hunc ad modum, καταγηράσαις τιθωνοῦ βαθύτερον, καὶ τοῦ κινύρου πλουσιώτερον, καὶ σαρδανάπαλου τρυφηλότερον, ὅπως τὸ τῆς παροιμίας ἐπὶ σοὶ πληρωθῇ, δὶς παῖδες οἱ γέροντες, id eſt, Conſeneſcas Tithono profundius, Cinyra ditius, Sardanapalo delicioſius, vt in te compleatur proverbium: Bis pueri ſenes.

Minus de iſtis laboro quam de ranis paluſtribus.

Μέλει μοι τῶν τούτων οὐδὲν, ἢ τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βατράχων, id eſt, Nihilo maior mihi rerum iſtarum cura, quam ranarum in limo verſantium. Proverbialis hyperbole qua ſignificamus nihil omnino ad nos pertinere negocium. Recte dicetur & in obtrectatores, quorum oblocutiones dicemus nos fortiter contemnere. Siquidem ranæ tametſi aſſidue obganniant, oblatrentque prætereuntibus, & odioſam illam cantionẽ iterent ſine fine, βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοάξ, tamen nemo commouetur.

Cucurbita ſanior.

Κολοκύντης ὑγιέστερος, id eſt, Cucurbita ſalubrior. Suidas & Zenodotus pro adagio referunt. Athenæus lib 3. citat hunc verſiculum ex Epichar.

Ὑγιέστερον τ' ἦν ἔτι κολοκύντας πολύ.

id eſt,

Eratq; longe ſanius cucurbita.

Verſus Græcus conſtabit, ſi legas ἔτι γε. Nam vt nos adduximus, habetur in Athenęo edito per Aldum. Vnde ſit natum non indicat. Proinde diuinandum id inde ductum, vel φ cucurbita non facile læditur aeris vitio, propter cruſtum quo tegitur, vel quod ea variis remediis efficax eſſe perhibetur, quemadmodũ indicat Dioſcor. lib. 2. Item Plin. lib. 20. cap. 3. Nec vna tantum ſpecies ad remedia, valet & ſatiua, quam Græci κολοκύνθην appellãt, valet inanis intus ſylueſtris, quam Gręci ſomphon, vt ait Plinius, dicunt, valet & ſatiua minor κολοκυνθίς, quaſi dicas cucurbitulam. Nobis videtur non abſurde ductam hinc proverbium, quod cucurbita vndique turgeat, integra, nec vermiculis obnoxia. Eſt autem integritas & obeſitas corporis, ſanitatis argumentum. Cognatum illi quod alias receſuimus: κρότωνος ὑγιέστερος, id eſt, Crotone ſalubrior.

Cum deo quiſq; & gaudet & flet.

Σὺν τῷ θεῷ πᾶς καὶ γελᾷ κ' ὀδύρεται.

id eſt,

Deo volente quiſq; ridet, atq; flet.

Admonet adagium rerum humanarum celerem eſſe commutationẽ, neq; in nobis ſitum, vt res perpetuo ſecundæ ſint, verum vtcunq; fortunę libitum fuerit, ita vel ſecundis rebus attollimur, vel aduerſis affligimur. Extat hic verſiculus apud Sophoclẽ in Aiace flagellifero. Idem ſibi vult illud Euripideum ex Iphigenia Aulidenſi:

Οὐκ ἐπὶ πᾶσί σ' ἐφύτευσ' ἀγαθοῖς,
Ἀγάμεμνον Ἀτρεύς.
Δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι.
Θνητὸς γὰρ ἔφυς κἂν μὴ σὺ θέλῃς,
Τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν' ἔσται. id eſt,

Non te ſeuit ad omnia læta
Agamemnon Atreus.
Gaudere atq; dolere neceſſe eſt.
Mortalis enim es Sin tu nolis,
Tamen eueniet, ſic diis placitum.

Cum deo fit Græcis, quod fit fauente numine. Cõtra ſine deo, quod abſque deorum fauore. Pindarus in Pythiis hym. 5. οὐ θεῶν ἄτερ, id eſt, Nõ ſine diis. Idem eiusdem operis hymno 9.

Ὠκεῖα δ' ἐπειγομένων ἤδη θεῶν πρᾶξις ὁδοί τε βραχεῖαι. id eſt,

Velox actio iam diis accelerantibus
breuesq; via.

Rurſus hym. 10.

Θεῶν τελεσάντων,
Οὐδὲν ποτὲ φαίνεται ἔμμεν ἄπιστον.

id eſt,

Cum dii peregerint nihil videtur
eſſe incredibile.

Et Virgilius:

Haud equidem ſine mente reor, ſine numine diuûm,

Ita quod præter ſpem vltro obtingit, diuinitus fieri dicitur. Ariſtophanes in Equit.

Ἀλλ' οὗτος προσέρχεται.
Ὥσπερ κατὰ θεὸν εἰς ἀγοράν. id eſt,

Sed ipſe in concionem prodit huc
Tanquam Deo volente.

M. Tullius in Verrem actione 5. Qui Metello diuinitus hoc venit in mentem? Et Horatius lib. 3. Oda 4. Non ſine diis animoſus infans. Et σὺν ταῖς μούσαις, id eſt, muſis fauentibus, σὺν τοῖς θεοῖς, id eſt, diis bene iuuantibus. Feſtiuum eſt quod de Stratoni-

Digitized by Google

tanico refert Athenæus lib. 8. Is cũ eſſet parum inſignis citharœdus, haberetque in ludo ſuo nouem Muſarum imagines & Apollinis vnam, diſcipulos duos, rogatus à quopiam quot haberet diſcipulos, σὺν θεοῖς, inquit, δώδεκα ludẽs amphibologia, σὺν θεοῖς, accipi poteſt, annumeratis diis, aut diis fauẽtibus. Porro veteres pręcipuũ numen tribuebãt fortunę, cui tribuitur quidquid feliciter aut ſecus euenit: de qua Demoſthenes in oratione ad Philippi epiſtolam: μεγάλη γὰρ ῥοπή, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον ἡ τύχη ἐστὶ πρὸς ἅπαντα τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, id eſt, Magnum enim momẽtum, imo verius totum eſt ipſa fortuna ad omnes hominum actiones. Item Æſchynes in Apologia: περὶ τῆς παραπρεσβείας, ἡ τύχη πάντων ἐστὶ κυρία id eſt, In fortunæ manu ſunt omnia.

Cum Coryco luctari.

Πρὸς κώρυκον γυμνάζεσθαι, id eſt, Aduerſus Corycum luctari dicebatur, qui ſumeret inanem operam, opinamur Corycum palęſtritẽ fuiſſe quẽpiam inuictum. Niſi malumus Corycum eſſe manticam coriaceam, vt adagium adfine ſit illi, Vtrem vellis. Verum hoc ſenſu Heſychius ſcribit per ω & υ. Suidas ſcribit per ο & υ. Porro talis pugna pugnata eſt Apuleio in Theſſalia.

Curetum os.

Κουρήτων στόμα, id eſt, Curetum os. Dici ſolitum ſi quando quis numine afflatus loqui videretur, propterea quod Curetes Cybeles comites furore quodam ſacro perciti, diuinare viderentur. Refertur à Zenodoto. Meminit & Heſychius.

Melius nobis eſt quam heri.

PROverbialem habere figuram videtur illud Ariſtophanis in Pluto:

Ὦ βλεψίδημ' ἄμεινον ἢ χθὲς πράττομεν.
id eſt,

O Blepſideme melius atq; heri mihi eſt.

Cum ſignificamus fortunã in melius commutatam. Item illud Theocriticum, quod alio citauimus loco:

Τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον. id eſt,

Melius cras forſan habebit.

Nam heri & cras, pro præterito futuroque tempore poſita ſunt.

Cretenſes ſacrum.

Οἱ κρῆτες τὴν θυσίαν, id eſt, Cretenſes ſacrum, ſubaudi faciunt, aut ſimile quidpiam. Adagium Zenodotus ad huiuſmodi refert fabulam: Tempeſtate iactatus Agamemnon, delatus eſt in Cretam, ingreſſusq; Polyrrhenen (nam id eſt Cretę inſulæ oppidũ, ab ouium copia ſic appellatum, auctore Stephano) rem diuinam fecit. Interea vero captiui conſcenſis nauibus aufugerunt. Quæ res cum illi renunciaretur, fertur dimidiatum & imperfectum ſacrificium, & iam incenſam victimam reliquiſſe, curriculoq; ad maris litus ꝓperaſſe, perturbatum maiorem in modum animoque conſternatum. Ibi vix vnam reperiſſe nauem reliquã, qua deuectus eſt, multum imprecatus malorum eius inſulæ cultoribus. Vnde ſi qua res per tumultum, ac turbulente fieret, κρητικὴν θυσίαν, id eſt, Cretenſe ſacrum vocabant. Nobis videtur quadraturum, vbi quis non fruitur his, quæ parauit. Quemadmodum vſu venit Agamemnoni, cuius victimas deuorauere Cretenſes.

Simul & miſertum eſt, & interiit gratia.

Ἅμ' ἠλέηται καὶ τέθνηκεν ἡ χάρις.
id eſt,

Simul & miſertum eſt interiitque gratia.

 Sena-

Senarius prouerbialis apud Zenodotum, dici ſolitus in ingratum, qui ſimul atque leuatus eſt malis, deſinit meminiſſe beneficiorum eius, cuius opera reſtitutᵘˢ eſt: iuxta illud, Si dolet meminit: ſi placet obliuiſcitur: cum cõtra admoneat prouerbium:

Χάριν λαβὼν μέμνησο, δοὺς ἐπιλάθου. id eſt,

Memineris accepti, dati obliuiſcere.

Idem docet in Moralibus Seneca:

Beneficii accepti meminiſſe oportere, dati obliuiſci.

At nunc ita eſt ingenium vulgi, vt fragilis ſit beneficiorum memoria, iniuriarũ tenax. Et iuxta Plautum: Si quid iuues, pluma leuior gratia: ſi quid offendas, plumbeas iras gerunt. Celebrantur in eandem ſententiam hi quoq; verſus:

Αεὶ δ᾽ ὁ σωθεὶς ἐστιν ἀχάριστος φύσει. id eſt,

Seruatus vſq; ingratus eſt, & immemor.

Μετὰ τὴν δόσιν τάχιστα γηράσκει χάρις. id eſt,

Poſt munus illico cõſeneſcit gratia.

Morſus aſpidis.

Δῆγμα ἀσπίδος, id eſt, Morſus aſpidis. De malo immedicabili, aut de lingua vehementer virulenta. Refertur adagium ab Apoſtolio Byzãtio, non admodũ memorabili auctore, niſi nos meliorum inopia compelleret. Quanquam hunc nec Politianus grauatus eſt quodam in loco citare teſtem. Circumfertur Græcus verſiculus, adagio concinens.

Ἰὸς πέφυκεν ἀσπίδος κακὴ γυνή. id eſt,

Telum aſpidis profecto mulier improba.

Ælianus primo de naturis animãtiũ libro tradit aduerſus viperarum, omniumq; ſerpentiũ morſus remediũ inueniri, aſpide vna excepta, præcipue ſi de rana guſtarit, vt ait libro proximo. Solius huius ictum omni cura potentiorem eſſe. Nec ab vllo vinci, præterquam à muliere, quæ vel aſpectu contractuq; ſolo necet, quorum alterum cum regulo, alterum cum aconito commune. Nicander item in Theriacis:

Ἀσπίδα φοινίεσσαν ἀμυδρότατον δάκος ἄλλων. id eſt,

Aſpida crudelẽ, cuius ſuper omnia morſus
Immedicabilis eſt.

Plinius prodidit, aſpidẽ nunquam vagari ſine compare, quod ſi contigerit alteram interimi, protinus altera perſequitur percuſſorem, in mediis quoq; fori turbis agnitum. Addunt quidam ab hoc ictum ſerpentẽ intra quatuor horas emori. Nihil autẽ vetat, quo minus trahatur adagium ad hoſtem clanculariũ, & tanto peſtilentiorem, quod clanculum citraq; dolorem infundat venenum hæc ſerpens, neq; poſt morſum appareat vulnus in corpore: tantũ ſomnus letalis obrepit, quẽadmodum deſcribit Nicander, atq; hinc exiſtimant quidam morſum illius *ἀμυδρότατον* ab eodem poeta vocari.

Arbore deiecta quiuis ligna colligit.

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. i.
Ruente quiuis ligna colligit arbore.

Meminit huius prouerbii Theocriti Scholiaſtes, ſed pro *πεσούσης* ſcriptum eſt *πειρώσης*, mendoſe. Si quem fortuna præcipitem dederit, in hunc paſſim omnes incurrunt, & quiſque quod poteſt diripit. Iam enim ſibi putant impune fore. Exemplum huius adagionis eſt apud Iuuenalem de Seiano.

Nihil

Digitized by Google

Nihil eſt ab omni parte beatum.

QVOD ſcripſit in Odis Horatius:

-Nihil eſt ab omni
Parte beatum.

Prouerbiale habet ſentẽtiam, quam Græci ſic efferunt:

Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντα ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. id eſt,

Felix per omnia nemo eſt mortaliũ.

Hunc ſenarium citat Ariſtoteles lib. Rhet. 2. inter exempla ſententiarũ. Eſt aliquoties & apud Theognidem. Clearchus apud Athenęum adducit hunc verſum:

Ἀμώμητος δ' οὐδεὶς ἔγεντο βροτοῖς.

id eſt,

Nil vſquam eſt hominum carpere quod nequeas.

Menander apud Plutarchum, περὶ εὐθυμίας.

Ἆρ' ἐστὶ συγγενής τι λύπη καὶ βίος. id eſt,

Num quæpiam intercedit his cognatio,
Vita ac dolori.

Ad hanc ſentẽtiam pertinet quod alibi diximus, omnibus galeritis innaſci criſtam. Theſeus priusquã veniret in Atticam, inſtituit ſacra quædam, quæ ludis ac lætitia peragerentur, quædam contra, quæ mœrore luctuque. Cæterum cum adpuliſſet in Atticam quoniam multos reperit ſqualidos, ac mœſtos ob mortẽ Regis Ægei, qui deſperato filii reditu præ dolore ſemet e ſaxo præcipitem dedit, multos contra lætitia geſtientes ob filii reditum, inſtitutum eſt, vt in ὀσχοφορίᾳ, (id eſt nomen Feſto à geſtandis ramis) non nuntius ipſe, ſed caduceum coronaretur, deinde qui ſacris interfuerunt, emitterent has voces, εἰα αἰ, id eſt, eia, heu, quarum prior gratulationis eſt, & in bellicis pæanibus cani ſolet, quod liquet ex Ariſtophanis Pace, vbi crebro repetuntur illa, ὦ εἶα, εἶα μάλα, ὦ εἶα, εἶα ὦ. altera luctus eſt. Vnde & αἰαι dictus Græcis & αἰάζειν. Hæc videlicet eſt imago vitæ mortaliũ. Hiſtoria refertur a Plutarcho in vita Theſei. Pindarus in Iſthmiis hymno tertio, ad tempus torquet ſententiã, αἰὼν δὲ κυλινδομέναις ἁμέραις ἄλλ' ἄλλοτ' ἐξάλλαξεν Ἄτρωτοι γε μὰν παῖδες θεῶν, id eſt, Seculum autem voluendis diebus, nunc huc, nunc illuc ſeſe flectit. Cæterum dii extra telorum iactum ſunt. Nam interpres admonet hic παῖδες θεῶν eſſe dictum pro θεοί. Simile quiddã habet in Pythiis hymno ſeptimo. Φαντί γε μὰν οὕτω κεν ἀνδρὶ παρμονίμαν θάλλοισαν εὐδαιμονίαν, τὰ καὶ τὰ φέρεσθαι, id eſt, Aiunt ſane ſic viro ſtabilem florere felicitatem, ſi hæc & hæc ferat, hoc eſt, ſi ferat tum proſpera, tum aduerſa. Perpetua felicitas minatur ſubitum exitiũ, quod temperatũ eſt, ſolet eſſe diuturnius. Interpres in hanc ſententiam adduxit verſum Homericum.

Τὸν περὶ μοῦσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε. id eſt,

Vnice amans dederat cui muſaq; bonumq; malumq;.

Extat autem hoc carmen Odyſſeæ θ. de Demodoco. Rurſum Pindarus hymno quinto, πόνων δ' οὔτις ἀπόκλαρός ἐστιν οὔτ' ἔσεται, id eſt, Laborum autem exors nullus eſt nec erit. Ac mox τὰ καὶ τὰ νέμων, id eſt, hæc ſortiens, videlicet bona cũ malis. Interpres adducit & alium Pindari locum, qui eſt in Pythiis hymno tertio, ἓν παρ' ἐσλὸν πήματα σύνδυο δαίονται βροτοῖς ἀθάνατοι, id eſt, Ad vnum bonum duo ſimul mala partiuntur mortalib. immortales. Adducit & illud Homericum, q alibi retulimus ex Odyſſeę ω.

Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει. id eſt,

Digitized by Google

Dolia namq; Iouis duo ſunt in limine poſta.

Huc pertinent & illa, de quibus nobis alias dictum eſt. Vbi mel, ibi fel: vbi vber, ibi tuber,& huius generis alia. Nec alienum arbitramur ab hac ſententia, quod priſci Romani duas diuas coluerunt, Angeroniam atque Volupiam, alteram ab angoribus dictam, alteram à voluptate,& Angeroniæ quidem pontifices in ſacello Volupiæ ſacrum faciunt, ſignificantes dolores ac voluptates in vita hominum inuicē mixtas eſſe. Addunt Angeroniæ ſimulacrum in ara Volupiæ fuiſſe collocatū, quod dolor comes ſit voluptati, & voluptas dolori, hac figura, vt os habeat obligatum atq; ſignatum, hoc ænigmate ſignificantes, eos qui dolores & anxietates animi diſſimulant, patientiæ beneficio ad maximam peruenire voluptatem. Huiusmodi ferme Macrobius lib. in Somnium Scipionis primo. Deſinam ſi Æſchyli verſum aſſcripſero, quem Iulius Pollux lib.6. cap. 11. teſtatur extare apud Ariſtophanem:

Ὀξυγλυκυῖαν τ' ἄρα κοκκιεῦς ῥοάν.

id eſt,

Et dulciter acre temperabis punicū.

Huius enim pomi grana gratam quandam habent acrimoniam. Ad eundem modum temperata eſt vita mortalium.

Felicium multi cognati.

Τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς.

id eſt,

Cognatus vnus quilibet felicium.

Id hodieque vulgo dicunt, locupletum plurimos eſſe cognatos. Huc alluſit Terentius in Phormione. At ſi talentûm rem reliquiſſet decem, primus eſſes, memoriter progeniem veſtram vſq; ab auo atq; atauo proferens. Pindarus in nemeis hymno 10. ſic extulit, γνώμην. Οἴχεται τιμὰ, φίλων τητωμένῳ φωτί, παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν, id eſt, Perit honos, viro priuato amicis, pauci autem mortales in rebus aſperis fidi. Plato in epigrammate:

Ἦ μόλις ἔγνως
Τοῦτ' ἔπος, ὡς οὐδεὶς οὐδὲν ἔχοντι φίλος.

id eſt,

At tandem expertus noſti verbum vetus illud,
Quod qui nil habet, huic nullus amicus adeſt.

Amantium iræ.

Τῶν φιλούντων ὀργαὶ, id eſt, Amantium iræ. Vbi qui non ex animo indignantur inuicem, aut de iracundia neutiquam duratura. Terentius in Andria. Amantium iræ, amoris redintegratio eſt. Et iuxta Græcam ſententiam:

Ὀργὴ φιλούντων μικρὸν ἰσχύει χρόνον.

id eſt,

Puſillo amantum durat ira tempore.

Atque huiusmodi diſſidiola, quæ nōnunquam incidunt inter amicos, modo abſit amaritudo, quaſi renouant amicitiā excuſſo diuturnæ cōſuetudinis tœdio. Quod elegāter indicat & Mimus ille Publianus.

Diſcordia fit carior concordia.

Primum recte valere, proxima forma, tertio loco diuitiæ.

PLATO libro de Legib. ſecundo: λέγεται γὰρ, ὡς ἄριστον ὑγιαίνειν, δεύτερον δὲ κάλλος, τρίτον δὲ πλοῦτος, id eſt, Aiunt enim optimum, ac potiſſimum eſſe bonam valetudinem, proximā formam, tertium diuitias. Meminit huius adagii aliis quoq; locis. Stobæus citat

citat hęc ex Sclerio quodam ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἀνδρὶ θνατῷ, δεύτερον δὲ φυὰν καλὸν γενέσθαι, τρίτον δὲ πλουτεῖν ἀδόλως, εἶτα τὸ τέταρτον ἡβᾶν μετὰ τῶν φίλων, id eſt, Bona valetudine eſſe optimum eſt homini mortali. Proximum ſpecie honeſta præditum eſſe. Tertium opes habere citra fraudem. Quartum ætate vigere cum amicis. Plato autem libro De legibus primo effert ad hunc modũ, ἡγεῖται μὲν ὑγίεια, κάλλος δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἰσχύς, τέταρτον δὲ πλοῦτος, οὐ τυφλὸς ἀλλὰ ὀξὺ βλέπων, id eſt, Primum locum obtinet bona valetudo, ſecundum forma, tertium robur, quartum opes, haud cæcæ, ſed acutum cernentes. Hic ordo votorum olim popularibus etiam cantilenis celebrabatur, teſte Platone in Gorgia. Fertur inter Græcas ſententias huiuſmodi ſenarius.

Οὐκ ἔσθ' ὑγιείας κρεῖττον οὐδὲν ἐν βίῳ.

id eſt,

Quam bene valere, melius in vita nihil.

Item alter huic ſimilis:

Ὑγίεια καὶ νοῦς ἐσθλὰ τῷ βίῳ δύω.

id eſt,

Recte valere & ſapere, duo vita bona.

Quo ſpectat etiam illud Iuuenalis:

Vt ſit mens ſana in corpore ſano.

Et Horatius:

- Valeat poſſeſſor oportet.

Ariſto Sicyonius pæana ſcripſit in laudem ſanitatis, vt refert Athenæus libro quintodecimo:

Ὑγίεια πρεσβίστα μακάρων

Μετὰ σοῦ ναίοιμι τὸ λειπόμενον βιοτᾶς,

Σὺ δέ μοι πρόφρων σύνοικος εἴης. id eſt,

Sanitas antiquiſſima dearũ, Tecum viuam quod reliquum eſt vitæ. Tu vero mihi ꝓpitia cõuictrix eſto. Ac mox, μετὰ σεῖο μάκαιρα ὑγίεια, τέθηλε πάντα, καὶ λάμπει χαρίτων ἔαρ, σέθεν δὲ χωρὶς οὔτις εὐδαίμων, id eſt, Tecum diua ſanitas florent omnia, ac renidet gratiarum ver. Abſq; te vero nemo felix. Ariſtoteles libro Rhetoricorũ ſecundo, exemplum ſententiæ, quæ non egeat epilogo, hoc eſt, addita ratione, quod ſic omnib⁹ perſuaſum ſit, refert. Ἀνδρὶ δ' ὑγιαίνειν ἄριστόν ἐστιν ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, id eſt, homini bene valere optimum eſt, vt mihi quidem videtur. Videtur eſſe ſenarius, ſed corruptus. Ariſtoteles Moralium ad Eudemium lib. 1. narrat aliquem in veſtibulo templi, quod eſt in Delo Apollinis, hanc ſcripſiſſe ſententiam, Eidem non adeſſe omnia, bonitatẽ, honeſtatem, ac iucunditatẽ, ac quod iuſtiſſimum eſt feciſſe honeſtiſſimũ, optimum autem bene valere, omnium vero iucũdiſſimum, potiri quod quis amat. Philoſophus vero felicitatem cum ſit optima & pulcherrima, tamen eandem iudicat eſſe iucundiſſimam. Hæc enim diuidit vulgus, cum re vera ſint coniunctiſſima. Locus erit prouerbio, quoties ſignificabimus aliud alio prius eſſe, & iis, quæ potiora ſunt, maiorem curam deberi.

Fœnum eſſe. Ambroſia alendus.

FOENVM eſſe, & Ambroſia alendus. Vtrumq; prouerbiali figura dixit M. Tull. alterum in indoctos, ac brutos homines, alterũ in egregios, vt intelligas illos pecudibus, hos diis æquandos. Nam fœno victitant boues. Ambroſia cibus eſt apud Homerum, deorum αἰεὶ ἐόντων. Cicero libro de Oratore ſecundo. Sic ego, Craſſo audiente, primum loquar de facetiis, & docebo ſus, vt aiunt, oratorem eum, quem cum Catulus nuper audiſſet, fœnum alios aiebat eſſe oportere. Rurſum idem eodem libro

bro. Iocabatur, inquit, Catulus, præſertim cum ita dicat ipſe, vt ambroſia alendus eſſe videatur. Horatius, prælautas opiparasq; cœnas, Deûm cœnas vocat.

O noctes, cœnæq; Deûm.

Nectar & Ambroſiam indicans. Nam hæc illis tantum à poetis tribuuntur, ſi quando domi cibum capiunt, alioqui ſi contingat, aliquo ad optimam victimam inuitari, nidore carnium magis delectantur.

Spes alunt exules.

Αἱ ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας, id eſt, Spes paſcunt exules. Vbi quis excuſſus à priſtina fortuna ſemper id agit vt reſtituatur. Ab humano ſumptum ingenio, quo fieri videmus, vt nullus ita ſit exul, quin & velit, & ſperet futurum, vt aliquando poſtliminio redeat in patriam. Eodem animo ſe fuiſſe teſtatur Ouidius apud Tomitanos exulans. Ne Iudæos quidem hodie ſpes deſtituit. Euripides prouerbialem ſententiam fuiſſe ſignificat. Citatur autem a Plutarcho, libello quem de exilio conſcripſit:

Αἱ δ' ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας, ὡς λόγος,
Καλῶς βλέπουσί γ' ὄμμασιν, μέλλουσι δέ. id eſt,
Spes exules alunt, vt habet adagiũ,
Oculisque ſpectant blandulis, ceſſant tamen.

Ἱππομανεῖν.

Ἱππομανεῖν, dicebãtur prouerbiali conuitio feminæ viroſæ ac libidine præter modum prurientes. Ariſtoteles lib. De animalibus ſexto. *αἱ μὲν οὖν αἱ ἵπποι θήλειαι ἱππομανοῦσιν. ὅθεν καὶ ἐπὶ τὴν βλασφημίαν τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐπιφέρουσιν ἀπὸ μόνου τῶν ζώων τὴν ἐπὶ τῶν ἀκολάστων περὶ τὸ ἀφροδισιάζειν*, id eſt, Igitur equæ furiunt in equos. Vnde ab vno animante ductũ eſt vocabulum, quod in mulieres cõuitio dicitur, circa Venerem intemperantes.

Ouium mores.

Προβάτων ἦθος, id eſt, Ouium mores. In ſtupidos ac ſtolidos iaci ſolitum. Ariſtophanes in Pluto:

Ἀλλὰ προβατίου βίον λέγεις. id eſt,
Mihi immo vitã prædicas ouiculæ.

Ariſtoteles libro De natura animalium nono, quamobrem ita prouerbio dici cõſueuerit, indicat: *Διαφέρει κατά τε δειλίαν καὶ πραότητα, καὶ ἀνδρείαν καὶ ἡμερότητα, καὶ νοῦν τε καὶ ἄνοιαν. τό τε γὰρ τῶν προβάτων ἦθος, ὥσπερ λέγεται, εὔηθες καὶ ἀνόητον. πάντων γὰρ τῶν τετραπόδων κάκιστόν ἐστι. ἕρπει εἰς τὰς ἐρημίας πρὸς οὐδέν. καὶ πολλάκις χειμῶνος ὄντος ἐξέρχεται ἔνδοθεν, καὶ ὅταν ὑπὸ τοῦ νιφετοῦ ληφθῶσιν, ἂν μὴ κινήσῃ ὁ ποιμήν, οὐκ ἐθέλουσιν ἀπιέναι, ἀλλ' ἀπόλλυνται καταλειπόμενα, ἐὰν μὴ ἄρρενας κομίσωσιν οἱ ποιμένες, τότε δὲ ἀκολουθοῦσιν*, id eſt, Differunt autem & timiditate, manſuetudineque, & ferocia placiditateque, intelligẽtia ac ſtoliditate. Nam & ouium ingenium, quẽadmodum aiunt, ſimplex ac ſtultum. Siquidem eſt omnium quadrupedum inertiſſimum. Prorepit in deſerta, nulla de cauſa, ac ſæpenumero hybernis mẽſibus foras è ſeptis digreditur. Cumque à niuibus occupatum fuerit, ni paſtor compulerit, diſcedere non vult, ſed relictum ceſſanſque perit, niſi paſtores mares adduxerint. Nam ita demum conſequuntur. Proinde Ariſtophanes taxans vecordiam populi Athenienſis, oues illos vocat in Veſpis:

Ἐκκλησιάζει προβάτων συγκαθήμενα.
id eſt,
In concione pecus ouillum conſidet.

Nec

Nec hoc prætereundū loco, quod Diogenes Cynicus opulētum quendam, cæterum indoctum, πρόβατον χρυσόμαλλον, id eſt, Ouem aureo vellere dixit. Et Plautus in Bacchidibus, Quis has huc oues adegit? in ſenes ſtultos. Huc reſpiciēs Origenes enarrans Leuiticum, ouis immolationē interpretatur affectuum ſtultorum & irrationabilium correctionem.

Muris interitus.

Κατὰ μυὸς ὄλεθρον, id eſt, Iuxta muris interitum. Ælianus lib. De naturis animalium 12. capite 10. tradit murem minime viuacem eſſe, ſed ſua ſponte deffluentibus inteſtinis ocyus emori, atque hinc natum prouerbium, κατὰ μυὸς ὄλεθρον, id eſt, Iuxta muris interitū. Addit hoc vſum Menandrum in Ithade. Quadrare videtur in homines imbecilla valetudine aut in μικροβίους. i. Breuis æui, quos μινυνθαδίους appellat Homerus. Aut in eos qui paullatim extabeſcunt. Veriſimile eſt enim, mures ſic emori quemadmodum naſcuntur in Ægypto: vt aliqua pars ſit viuus mus, altera nihil niſi limus.

Ante lentem augere ollam.

Πρὸ τῆς φακῆς αὐξάνειν τὴν λοπάδα, id eſt, Ante lentem augere ollam. Prouerbiali figura dictum, pro eo quod eſt, ſpes ingentes in animo cōcipere priusquam res ipſa teneatur. Aut polliceri quod ipſe nondum habeat, aut præpropere ſibi placere, quaſi iam poſſideat ea, quæ procul etiamdum abſunt, vt teneantur. Velut ſi quis vitæ ſtrepitum augeat ſpe magiſtratus, quē incertum eſt an ſit impetraturus. Citatur adagium ex Cratete apud Athenæū: μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξων εἰς στάσιν ἄμμες βάλῃς, id eſt, Ne ante lenticulam augens ollam, aut patinam, in ſeditionem nos mittas. Citatur & à Plutarcho commentario De præceptis bonæ valetudinis, eiusdem Cratetis nomine, his quidē verbis: ὁ μὲν οὖν κράτης διὰ τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν οἰόμενος οὐχ ἥκιστα τὰς στάσεις καὶ τυραννίδας ἐμφύεσθαι ταῖς πόλεσι μετὰ παιδιᾶς παρῄνει, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδα αὔξων ἐς στάσιν ἄμμες βάλῃς. Αὐτὸς δέ τις ἑαυτῷ παρακελευέσθω, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδα αὔξων ἀεί. μηδὲ πάντως ὑπερβαίνων τὴν καρδαμίδα καὶ τὴν ἐλαίαν, ἐπὶ τὸ θρῖον καὶ τὸν ἰχθὺν εἰς στάσιν ἐκ πλησμονῆς τὸ σῶμα καὶ ταραχὰς ἐμβάλλειν καὶ διαρροίας, id eſt, Crates igitur cum exiſtimaret in ciuitatibus ſeditiones ac tyrānides potiſſimum è deliciis ac luxu naſci, per iocum admonuit, ne præ lenticula ſemper augens patinam, in ſeditionē nos coniicias. Sed ſeipſum adhortetur quiſque, ne ſemper præ lente augens patinam, neve modis omnibus, præterito naſturtio & olea, ad farcimen & piſcem deſciſcens, ex repletione corpori ſeditionem conciter, ac tumultum & diarrhœas. Crates eo detorſit dictum, vt apparet, poetæ cuiuſpiam, vt pertineat ad homines impendio ſumptuoſos. Alluſit autem ad morem plebis, quæ ſolida ſit excitare ſeditiones, ſi conſpiciat optimates ſibi præponi. Nam lopade adponebantur cibi lautiores, id quod licet colligere ex Luciani Saturnalibus. Lens legumen eſt viliſſimum ac plebeium.

Pudebat recuſare, & non audebam ſuſcipere.

M. Tullius in epiſtolis ad Atticum verſum hunc Homericum, ceu prouerbialem non ſemel vſurpauit:

> Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι   id eſt:
>
> *Detrectare pudor, formido ſubire*
> *Vetabat.*

Quo licebit vti, quoties incidit eiuſmodi negotium, vt aliud ſuadeat honeſtas, aliud vtilitas: & dedecoroſũ ſit non ſuſcipere prouinciam, rurſum periculoſum ſuſcipere. Poteſt accommodari etiam ad illos, qui rogati neque negare audent ob pudorem, neque præſtare tamen volunt quod rogantur, ob diuerſum animi vitium. Eſt autem hic verſus apud Homerum Iliados H. Vbi Hector quemlibet è Græcorum ducibus ad ſingulare certamen prouocat, & reliquis omnibus cunctantibus ſurgit Menelaus:

Ὣς ἔφαθ'. οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι.

id eſt:

Sic ait, interea tenuere ſilentia cuncti,
Detrectare pudor, formido ſubire vetabat.

Spharam inter ſeſe reddere.

PLutarchus in libello De cognoſcendo profectu: *μάλιστα δὲ εἰ τὸ φιλόνεικον καὶ δύσερι περὶ τὰς ζητήσεις ὑφεῖται, καὶ πεπαυμεθα τοὺς λόγους ὥσπερ ἱμάντας καὶ σφαίρας ἐπιδιδόμενοι πρὸς ἀλλήλους, τῷ πατάξαι καὶ καταβαλεῖν μᾶλλον, ἢ τῷ μαθεῖν καὶ διδάξαι χαίροντες*, id eſt, Maxime ſi quæſtionum ambitio contentioque remittitur, ſicque deſinimus argumenta, ceu lora ſphærasque ſic viciſſim inter nos reddere, vt magis gaudeamus ferire, aut deiicere, quam diſcere aut docere. Eſt apud Platonẽ in Euthydemo: *ὁ δὲ Διονυσόδωρος ὥσπερ σφαῖραν ἐκδεξάμενος τὸν λόγον, πάλιν ἐστοχάζετο τοῦ μειρακίου*, id eſt, Dionyſodorus tãquam ſphæram exceptum ſermonẽ rurſus iaculabatur in adoleſcentem. Meminit de luſus genere Iulius Pollux, libro De rerum vocabulis nono. Seneca quod Græci de ſphæra tradunt ad pilæ luſum refert, oſtendens eam cõmoditatem requiri inter dantem beneficium & accipientem, quæ eſt inter mittentem pilam & excipientem. Volo, inquit, Chryſippi noſtri vti ſimilitudine de pilæ luſu, quã cadere non eſt dubium, aut mittentis ſtudio, aut accipiẽtis. Tunc curſum ſuum ſeruat, vbi inter manus vtriusque apte ab vtroque & iactata & excepta verſatur. Neceſſe eſt autem luſor bonus, aliter illã colluſori longo, aliter breui mittat. Eadem beneficii ratio eſt, niſi vtriq; perſonæ dantis & accipientis aptatur, nec ab hoc exibit, nec ad illum perueniet vt debet. Si cum exercitato & docto negotium eſt, audacius pilam mittemus: vtcumque enim venit, manus illam expedita & agilis repercutiet. Si cum tyrone & indocto, non tam rigide, nec tam excuſſe, ſed languidius, & in ipſam dirigentis manum remiſſe occurremus. Idem faciendum eſt in beneficiis, &c. In eodem libro aliquanto poſt: Sicut in luſu eſt aliquid, pilã ſcite ac diligenter excipere, ſed non dicitur bonus luſor, niſi qui apte & expedite remiſit quã acceperat. Non diſſimile eſt, quem hodie pilæ vocãt, cuius meminit Horatius:

Namque pila lippis inimicum & ludere crudis.

Athenæus libro primo docet, ſphæræ luſum olim dictum *φαινίνδα ἀπὸ τῆς ἀφέσεως τῶν σφαιριζόντων*, quæ verba quid ſibi velint, non ſatis intelligimus, magis arbitramur dictum *ἀπὸ τοῦ φαίνομαι*, quod ſphæra miſſa emicet. Ibidem citatur carmen Antiphanis:

Σφαῖραν λαβὼν
Τῷ μὲν διδοὺς ἔχαιρε, τὸν δ' ἔφευγ' ἅμα,

Τὸν δ' ἐξέκρουσε, τὸν δ' ἀνίστησεν πάλιν
Κλαγκταῖσι φωναῖς.
id eſt:

Sumpta pila
Gaudebat huic dediſſe, at hunc fugit ſimul,
Excuſſit hunc, at erigebat alterum
Tuba in modum ſonante voce.

Quadrabit adagium in eos, qui ſe viciſſim dicteriis inceſſunt. Confine, ſicut opinamur, illi Perſiano:

Cadimus, inque vicem præbemus crura ſagittis.

Iuxta Senecæ ſententiam, quadrabit etiam in eos, qui ſibi mutuo adſentantur, & colludunt in diſputatione.

Animo ægrotanti medicus eſt oratio.

Celebratur hic verſus apud Græcos prouerbii vice, citaturque à Plutarcho ad Apollonium:

Ψυχῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι.
id eſt:

Ægroto animo medicus eſt oratio.

Sumtum apparet ex Æſchyli Prometheo:

Οὐκ οὖν προμηθεῦ τοῦτο γινώσκεις, ὅτι
Οργῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι.
id eſt:

Non hoc quidem te præterit Promethee,
Morbo quod ira medicus eſt oratio.

Et ira, iuxta Stoicos, nihil aliud eſt quam furor breuis. Huc alluſit Horatius in epiſtolis:

Sunt verba & voces, quibus hunc lenire dolorem
Poſſis, & magnam morbi depellere partem.

Ex opinione Stoicorum, cupiditates animi morbos appellat. His philoſophia medetur pharmacis verborum, id eſt, monitis ſalubribus. Et apud Terentium arguit ſeſe Menedemus, qui nō vt decuit tractarit ægrotum animum adoleſcentis. Vt enim in corporum morbis pro ratione valetudinis, alia atque alia adhibentur pharmaca, itidem in animi malis nō eadem adhibēda oratio. Sed interim blandius monendum, interim acrius iurgandum, nonnunquam diſſimulandum, & imprudenti pharmacon admouendum: Feruntur in eandem ſententiam & hi ſenarii:

Λόγος γάρ ἐστι φάρμακον λύπης μόνος.
id eſt:

Dolori enim medetur vna oratio.

Et:

Λόγῳ μ' ἔπεισας φαρμάκῳ σοφωτάτῳ.
id eſt:

Sermone flexiſti optimo me pharmaco.

Et:

Ο λόγος ἰατρὸς τῶν κατὰ ψυχὴν παθῶν.
id eſt:

Animo laboranti medicus oratio eſt.

Iſocrates in oratione De pace, eleganter vſurpauit hanc ſententiam: ὑμᾶς δὲ χρὴ, πρῶτον μὲν τοῦτο γινώσκειν, ὅτι τῶν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλαὶ θεραπεῖαι καὶ παντοδαπαὶ τοῖς ἰατροῖς εὕρηνται, ταῖς δὲ ψυχαῖς ταῖς νοσούσαις καὶ γεμούσαις πονηρῶν ἐπιθυμιῶν, οὐδὲν ἐστιν ἄλλο φάρμακον, πλὴν λόγος ὁ τολμῶν τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιπλήττειν. ἔπειθ' ὅτι καταγέλαστόν ἐστι τὰς μὲν καύσεις καὶ τὰς τμήσεις τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν, ἵνα πλειόνων ἀλγηδόνων ἀπαλλαγῶμεν, τοὺς δὲ λόγους ἀποδοκιμάζειν πρὶν εἰδέναι σαφῶς, εἰ τοιαύτην ἔχουσι τὴν δύναμιν, ὥστ' ὠφελῆσαι τοὺς ἀκούοντας, id eſt, Vos autem illud in primis ſcire oportet, quod aduerſus corporis morbos multa variaque remedia à medicis reperta ſunt, animis vero ægrotantibus,

ac prauis cupiditatibus oppletis, non eſt aliud remedium, quam oratio, quę non vereatur errantes increpare. Deinde deridiculum eſſe, cum medicorum vſturas ac ſectiones perferamus, vt à grauioribus cruciatibus liberemur, orationem reiicere priusquam liqueat an huiusmodi vim habeat, vt vtilitatem adferat audientibus. Verum vt amica, ſalubris, & in tempore adhibita oratio, remedium eſt efficax ac præſentaneum, ita ſermo inimicus ac peſtilens, aut non in tempore dictus, letale venenum eſt.

Si quid mali, in Pyrrham.

Εἴ τι κακὸν, εἰς πύῤῥαν, id eſt, Si quid mali, in Pyrrham, ſubaudiendum recidat, aut abeat, aut eiusmodi quippiam. Ad hunc modum malum, ſi quod timeretur, deprecabantur abominantes, & in hoſtium caput imprecantes. Vnde & illa figura Græcis pariter ac Latinis ſcriptoribus familiaris, hoſtibus noſtris hoc eueniat. Ouidius:

Hoſtibus eueniant conuiuia talia noſtris.

Idem tertio De arte amandi:

Hoſtibus eueniat tam fœdi cauſa pudoris.

Idem libro tertio Faſtorum:

Eueniat noſtris hoſtibus ille color.

Idem libro ſecundo Elegiarum:

Hoſtibus eueniat vacuo dormire cubili.

Hoſtibus eueniat vita ſeuera meis.

Idem libro tertio Elegiarum:

Eueniat noſtris hoſtibus ille pudor.

Rurſum Virgilius libro tertio Georg.

Dij meliora piis, erroremq; hoſtibus illum.

Idem in quarto Æneidos de Mezentio:

Dij capiti illius generiq; reſeruent.

Propertius:

Hoſtibus eueniat lenta puella meis.

Et Horatius in Odis:

Hoſtium vxores, puerique cæcos
Sentiant motus orientis auſtri.

Et Terentius in Heautontimorumeno, in ſene ſeipſum excruciante. Au. Obſecro te, iſthuc inimicis fiet. Item in Eunucho: Vtinam ſic ſint qui mihi male volũt. Originem prouerbii tradunt huiusmodi. Quondam Pyrrhæos, quotquot erant finitimi, graui odio perſequebantur. Vnde ſi quod malum aliquando videretur impendere, id abominantes, precabantur, vt in Pyrrhæos auerteretur dicentes: εἰς τὴν πυῤῥαίων, id eſt, In Pyrrhæorum regionem. Eſt autem Pyrrha, Lesbi inſulæ ciuitas auctore Stephano. Eſt & altera inter Prienen & Miletum. Neſcimus an librariis ſit imputandum, quod Plutarchus in Conuiuio ſapientum pro Pyrrham refert Prienen. Verba Plutarchi ſic habent. καὶ ὁ Θαλῆς γελάσας, εἴ τι κακὸν εἶπεν αὖθις εἰς Πριήνην, διαλύσει γὰρ ὁ Βίας, ὡς διέλυσεν αὐτὸς πρότερον, id eſt, Ac Thales ridens, ſi quid, inquit, mali rurſus in Prienen. Soluet enim Bias, quemadmodum ſoluit prius. Nobis videtur loci nomen data opera mutatum, quod Bias eſſet Prienæus, ita ioco Pyrrha mutata eſt in Prienen.

In tuum ipſius malum lunam deduces.

Ἐπὶ σεαυτῷ τὴν σελήνην καθέλκεις, id eſt, Aduerſus teipſum lunam detrahis. Maleficæ mulieres incantamentis quibusdam lunam in terram detrahere credebantur antiquitus. Vnde Virgilius:

Carmina vel cælo poſſunt deducere lunam.

Et

Et Horatius in Odis:

Per atque libros carminum valentium
Refixa cælo deuocare ſydera.

Et rurſum in Sermonibus:

- Lunamque rubentem
Ne foret his teſtis, poſt magna latere ſepulcra.

Item Iuuenalis:

Vna laboranti poterit ſuccurrere lunæ.

Creditum eſt olim, huiuſmodi ſagas oculis ac pedibus priuari ſolere. Aglaonice quæpiam, cum per Aſtrologiæ cognitionem defectus præſciret, iactabat ſe lunam è cælo detracturam in terram. Atque eius iactantiæ pœnas dedit, de quo dicetur in prouerbio. Lunam detrahere. Prouerbium igitur hinc ſumptum, dicebatur de iis, qui ſuis ipſorum artibus ſibi malum accerſerēt. Quod genus, ſi quis callidis rationibus effeciſſet, vt accerſeretur aliquis, deinde eueniret vt ab eo, quem accerſendum curaſſet, ſubuerteretur.

Coruus aquat.

Κόραξ ὑδρεύει, id eſt, Coruus aquat. Dici ſolitum, vbi quis non citra negotium, citraque ingenium conſequeretur ea quæ cuperet. Aut vbi qs rem nouis artibus tentaret efficere. Ductum ab apologo de coruo cum ſitiret, congeſtis lapillis aquā ex imo fundo in ſummam vaſis oram euocante. Quod Plinius vt rem geſtam memorat libro decimo cap. 44. ſed probabilius videtur, vt adagium referatur ad eam fabulam, quam Faſtorum libro ſecundo narrat Ouidius ad hunc modum:

Forte Ioui Phœbus feſtum ſolenne parabat,
Non faciet longas fabula noſtra moras.
I, mea dixit auis, ne quid pia ſacra moretur,
Et tenuem viuis fontibus affer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratera recuruis
Tollit, & aereum peruolat altus iter.
Stabat adhuc ficus duris denſiſſima pomis,
Tentat eam roſtro, non erat apta legi.
Immemor Imperij ſediſſe ſub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamque ſatur nigris longum capit vnguibus hydrum,
Ad dominumque redit, fictaque verba refert.
Hic mihi cauſa moræ, viuarum obſeſſor aquarum,
Hic tenuit fonteis, officiumque meum.
Addis ait culpæ mendacia Phœbus, & audes
Fatidicum verbis fallere velle deum?
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

Meminit huius & Hyginius, & Ælianus De naturis animantium libro primo. Proinde prouerbium magis videtur conuenire in ceſſatorem.

Conuenerat Attabas & Numenius.

Συνῆλθον ἀτταβᾶς τε καὶ νουμήνιος. id eſt:

Coniunctus eſt ſuo Attabas Numenio.

Quidam legunt Attagas. Dici ſolitum quoties improbus aggregatur cum improbo. Diogenianus tradit hos

hos inſigne par furum fuiſſe. Meminit huius Diogenes Laertius in vita Timonis Nicei. Nam hoc prouerbio notabat eos, qui putabant intellectu atteſtante ſenſibus eſſe credendum, cum ipſe nec rationi nec ſenſibus aſſentiendum putaret. Simillimum illi, quod alibi dictum eſt: Cum Bitho Bacchius.

Mali commatis.

Πονηρῦ κόμματος, id eſt, mali commatis, dicebatur improbus, contemptus & reiiculus quiſpiam. Sumpta metaphora à reprobatis nomiſmatis. Ariſtoph. in Pluto:

Ἔοικεν δ' εἶναι τῦ πονηρῦ κόμματος,
id eſt:
Videtur eſſe non probati commatis.

In ſycophantam dictum, iam ad paupertatem famemque redactum, poſteaquã Plutus oculos receperat. Interpres oſtẽdit, comma genus eſſe viliſſimi nomiſmatis. Sonat autem perinde quaſi dicas, malæ monetæ. Rurſum in eadem fabula:

- Γνώσεται
Ὅτ' ἐσ' ἐκείνου τῦ πονηρῦ κόμματος.
id eſt:
- Nouerit
Illum eſſe hunc improbati commatis.

Apud eundem in Ranis, τῶ κακίςῳ κόμματι. Idem in Concionatricibus.

Καὶ κακὸν γ' ἦμοι τὸ κόμμ' ἐγένετ' ἐκεῖνο id eſt:
At iſtud hercule comma mihi fuit malum.

Reddit cauſam, quod cum abiiſſet in forum empturus farinas, iamque peram ſuppoſuiſſet, præco clamauit, ne quis reciperet æreos nummos, ſed argento vẽderentur omnia. Ad hanc formam pertinent etiam illæ, ceu prouerbiales metaphoræ, κίβδηλος ἄνθρωπος, & κιβδηλεύειν, pro eo quod eſt, impoſturam facere, & κιβδηλία, pro impoſtura, quæ uoces reperiuntur cum alias frequentius, tum Platonis libro De legib. 11. ſi quis forte certius deſiderabit teſtimoniũ. Proinde qui morib. ſunt improbatis eos κιβδήλυς vocant, quaſi dicas adulterinæ monetæ. Appoſitius autẽ ad oris figuram, morum & indolis indicem refeuetur. Siquidem quemadmodum nummus inſpecta imagine dignoſcitur illico, probatus ne ſit an adulterinus, itidem ex ipſa ſtatim hominis forma deprehenditur ingenium, vel Euripide teſte, cuius hæc ſunt in Ione:

Γροῖν δ' ἂν ὡς τὰ πολλά γ' ἀνθρώπων πέρι,
Τὸ σχῆμ' ἰδών τις εἰ πέφυκεν εὐγενής.
id eſt:
Plerumque ſpecies ipſa ſimul aſpexeris
Hominem arguit, generoſus is ſit, an ſecus.

Beneuolus trucidator.

Εὔνυς σφάκτης, id eſt, Beneuolus occiſor. Conuenit in hos, qui cum ſummam afferant perniciem, tamen beneuolentiæ ſpeciem admiſcent. Tractum aiunt ab Oreſte, qui trucidata matre Clytemneſtra, parentale conuiuium velut in illius honorem exhibuit. Quidam & ad Antigonum Regem referunt, qui poſteaquã Semelen è medio ſuſtuliſſet, oſſa tamẽ illius ſummo cum honore curauit ad matrem deportanda. Sunt quibus magis placet, vt adagium ad Ptolemæum Philopatoris filium referatur: is matrem Berenicẽ in palatio ipſius vinculis conſtrictam, Soſibio tradidit adſeruandam, vbi illa non ferens

eam filii contumeliam, ſumpto veneno interiit. At ille perturbatus inſomniis, monumentum in medio vrbis extruxit, quod nunc ſepulcrum appellatur. In hoc vna cum matre maiores omnes ſuos compoſuit, & inter hos Alexādrum Magnum. Nec hoc contentus officio vir pius, templum eidem conſtituit in Ægialis, cui nomē inditum, Berenices ſeruatricis. Hæc ferme Zenodotus. Confine eſt illud, quod alibi receſuimus. Intempeſtiua beneuolentia nihil à ſimulata differt. Ita Flaccus:

Nil moror officium, quod me grauat.

Nec parum ſcire dixit Ennius apud Ciceronem lib. Offic. 2.

Benefacta male locata, malefacta arbitror.

Corytheo deformior.

Κορυθέως εἰδεχθέστερος, id eſt, Corytheo deformior. Aiunt Corytheum quempiam fuiſſe hominem inſigniter ſtultum, ac vęcordem, ad hoc forma infeliciſſima fœdiſſimaq;, cui liberi item fuerint omnes patrem referentes: vnde vulgaris dictus eſt iocus in hominem bardum, ac perinde deformem. Refertur adagium à Zenodoto.

Contra torrentem niti.

Contra torrentem niti dicuntur, qui fruſtra certant cum iis, quos vincere non queant. Sumptum à natantibus, qui ſolent ſecundo natare flumine, maxime ſi torrēs fuerit. Quod ſi contra nitantur, nihil promouerint. Vſurpat hoc adagium Aurelius Auguſtinus in epiſtola quadam ad diuum Hieronymum. Et laudatur à Iuuenale Criſpi prudentia, qui Domitiani violentiæ conceſſerit, & ingenio alioqui inſanabili obſecundarit.

Ille igitur nunquam direxit brachia contra Torrentem.

Item Ouidius:

Stultus ab obliquo qui cum diſcedere poſſit,
Pugnat in aduerſas ire natator aquas.

Gregorius theologus ad Eudoxiū rhetorem: Τὸ δὲ μὴ βιάζεσθαι ῥοῦ ποταμοῦ καὶ ἡ παροιμία παιδεύει, id eſt, non eſſe cogendum fluminis impetum, docet etiam proverbium.

Vſq; ad aras amicus.

Μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος εἰμὶ, id eſt, Vſq; ad aram ſum amicus. Tametſi non eſt huius inſtituti quęlibet apophthegmata colligere, tamen hoc ita commode dictum, & ſpecie vſquē adeo proverbiali, præterea ſic à magnis celebratum auctoribus, vt merito videatur in hunc ordinem cooptandum. Reſponſum eſt autem à Pericle, quem cum amicus quiſpiam rogaret, vt in cauſa quadam ſua gratia falſum deierarret: δεῖ μὲ ἔφη συμπράττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι βωμῶν, id eſt, Oportet me commodare amicis, ſed vſq; ad aras, ita refert Gellius. Commodius refert Plutarchus in libello, περὶ δυσωπίας, μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος εἰμὶ, id eſt, Vſq; ad aram ſum amicus. Admonet proverbium, nonnunquam, quo conſulamus amicorum commodis, eorumq; voluntati morem geramus, fas videri paululū à recto deflectere, verum eatenus, ne propter hominem amicum numinis reverentiam violemus. Olim iurantes arā manu contingebant. Porro quatenus & quouſq; ſit ab honeſto deflectendum amici cauſa, copioſe, docteq; diſputat Aulus Gellius lib. noctium Atticarum 1. cap. 3.

Codali Chœnix.

Κοδάλου χοῖνιξ, id eſt, Codali chœnix,

ſiue demenſum. De magnis menſuris dicebatur, auctore Suida. Neque præterea quidquam ſuper hac re mihi repertū eſt adhuc apud auctores. Cōiectare licet, ortum a ſeruo quopiam edaci, cui chœnix fuerit altius capax, & hac arte fraudarit herum. In collectaneis quæ titulo Heſychii circumferuntur, reperimus Cōdalum, a piſcem, aut eundem, aut certe adfinem Ceſtreo, quem Gaza vertit mugilem. Sed idem meminit alibi huius proverbii κωδάλυ χοῖνιξ, ſubindicans fuiſſe quempiam ædilem, qui maioribus menſuris ſolitus ſit vti.

Concha dignus.

Κόγχης ἄξιος, id eſt Concha dignus, Rem nullius precii concham dicunt Græci, quemadmodum Latini nauci aut floccum. Vnde quod contemptiſſimum, nulliusque rei ſignificabant, id κόγχης ἄξιον dicebant.

Conto nauiga.

Κοντῷ πλεῖν. id eſt, Conto nauigare, dicebantur, qui ſic rebus vterentur, quemadmodum vti conveniebat, aut qui vitæ genus ſuo accommodatum ingenio ſequerentur. Neque enim contus ad vllum alium vſum accommodatus, quam ad nauigationem. Itidem non ad quamuis vitam quiuis idoneus eſt. Vtaris licebit, ſi quem admonere voles, vt quaq; re vtatur ad id in quod inuenta ſit, vt quorſum ſeruas nūmos tuos non in hoc natos vt ſpectentur, ſed quo vitæ ſubſidio ſint: conto nauigandum eſt. Refertur à Suida.

Cydi pœnam debet.

Κύδυ δίκην ὀφείλει, id eſt, Cydi pœnam debet. κῦδος prima producta, gloriam ſignificat, eadem correpta, τὴν λοιδορίαν καὶ κακολογίαν, id eſt, Maledictum & conuitium. Vnde & verbum deduxere κυδάζειν, pro eo quod eſt conuitiari. Proinde cum quis ob rem friuolam veluti verbum aliquod temere dictum deferretur vexareturque, eum proverbio dicebant, κύδυ δίκην ἐκτετικέναι, καὶ κύδυ δίκην ὀφείλειν, hoc eſt, conuitii pœnam dependiſſe, & maledicti pœnam debere. Nam antiquitus mulcta dicebatur iis, qui petulantius in quempiam aliquid dixiſſent.

Cnips in loco.

Ὁ κνὶψ ἐν χώρᾳ, id eſt, Cnips in regione. Dictum in eos, qui ſubinde ſedem mutarent, & aliunde alio demigrarent. Cui vitio ſeſe obnoxium fuiſſe confitetur Horatius. Eſt autē σκνὶψ, ſiue κνὶψ, nam vtrunque reperimus, vermiculus innaſcens materiis. Is eroſo ligno, ſemper locū mutare nititur: Quidam efferunt proverbium hoc modo, κνὶψ ἐκ χώρας, id eſt, Cnips è regione, vt ſubaudias demigrat. Plinius lib. 16. cap. 41. inter peſtes materiarum teredinem commemorat, vermem grauiſſimo ad portionem capite, ſic appellatum quod dentibus erodat, ſed proprie vocari teredinem, quæ in mari materiam infeſtet. Addit huius generis Ceraſten vocari, qui ſimul atq; tantū eroſerit, vt circumagat ſeſe, generat alium. Hæc an huic proverbio congruant dubitamus, nam Græci tradunt κνῖπα eſſe animalculum volucre & ξυλοφάγον, non diſſimile culici. Id ſi verum eſt, non videmus qui cōſiſtat, quod ab Ariſtotele proditū eſt, auem ξυλοκόπτην, quem Latini, ni fallimur, picum Martium appellant, ob id roſtro fodere arbores, vt κνῖπας in ligno latentes evocet. Suidas ait à κνιπὸς, qui eſt genitiuus caſus huius nominatiui κνὶψ, dici nominatiuū κνιπὸς, eamq; vocem ſignificare, parcum, tenuiq; victu viuentem, nimirum

rum ad Cnipis exemplum, qui lignorum arroſu paſcitur, cibo nõ admodum lauto. Proinde conſentaneum videtur, adagium dici poſſe in ſordidos, duro, parcoq; victu vtentes.

Cyclobori vox.

Κυκλοβόρου φωνὴ, id eſt, Cyclobori vox. De clamoſis & vehementer obſtreperis dicebatur, aut quibus vox eſſet vitioſa raucaq;. Cycloborus fluuius quidam Atticę, non perpetuus, ſed torrens, ingenti ſtrepitu deflues, vnde ductum proverbium. Ariſtoph. in Equit.

Ἅρπαξ, κεκράκτης, κυκλοβόρου φωνὴν ἔχων. id eſt,

Clamoſus, auidus, voce Cyclobori obſtrepens.

Thaſium infundis.

Θάσιον ἐνέχεις, id eſt, Thaſium miſcuiſti: Dici ſolitum videtur, vbi quis vinum non aqua, ſed alio quopiam efficaciore vino dilueret. Nã Thaſia vina laudatiſſima quondam fuiſſe, teſtatur & Apul. apol. 1. Olitori, inquiens, & cauponi merito cõceſſum eſt, olus & vinum ex nobilitate ſoli commendare, vinum Thaſium, olus Phliaſium. Et Plin. cap. 7. naturalis hiſtoriæ libro 14. inter transmarina vina Thaſiũ Chiumq; in ſumma gloria fuiſſe ſcribit. Eſt autem Thaſus inſula iuxta Thraciam: vnde proverbium, Thaſus bonorum. In ea inſula narrant fuiſſe Staphylum, quem deperierit Bacchus. Sumptum eſt ex Ariſtop. Pluto, quo loco verſus hic eſt:

Εἰ Θάσιον ἐνέχεις, εἰκότως γε νὴ Δία.
id eſt,

Merito profecto, ſi Thaſion infuderas.

Anus quædam queritur adoleſcẽtem amatorem pridem ita ſibi ſolitum adulari, vt diceret illam ſuauiſſime olere. Ad id per iocum reſpondens Chremylus, negat eſſe mirum, ſi ita viſum fuit adoleſcenti, cum illi vinum Thaſium odoratiſſimum ꝓponere ſit ſolita. Interpres addit ἐνέχεις dictum pro ἐνέχεας, id eſt, infundebas, pro miſcebas.

Κλειτοριάζειν.

Κλειτοριάζειν vulgato conuitio dicebantur ii, qui puerorum amoribus oblectarentur, aut, vt ait Diogenianus, mulieres immodice libidinoſæ. Vnde natum ſit proverbium, non ſatis liquet, niſi quod Heſychius docet κλειτορὶς Græcis ſonare naturæ muliebris vicinam partem, vnde receptum vt κλειτοριάζειν appellarent libidinoſam contrectationem, atteſtante & Suida.

Claudiana tonitrua.

Feſtus Pompeius innuere videtur, Claudiana tonitrua in vulgi ſermonẽ abiiſſe, ſcribens ideo vocata Claudiana tonitrua, quod Claudius Pulcher inſtituerit, vt ludis poſt ſcenam factis, lapidum coniectus ita fieret, vt veri tonitrus ſimilitudinem imitaretur. Nam antea leues admodum & paruos ſonitus fieri ſolitos, cum claui, & lapides in labrum æneũ coniicerentur. Quadrabit adagium, ſi modo videbitur in adagionum gregem recipiendum, in homines immodice clamoſos, & odioſe obſtreperos. Similimum illi, quod alibi retulimus, Δωδωναῖον χαλκεῖον, id eſt, Dodonæum æs.

Claudi more tenere pilam,

M. Tullius adverſus Piſonem ſcribit in hunc modum: Græcus primum diſtinguere illa atq; diuidere, quemadmodum dicerentur, iſte claudus, quomodo aiunt, pilam retinere, quod acceperat teſtificari. Hactenus

tenus Cicero. Proverbium congruit in eos, qui quidquid à præceptorib. acceperint,ſiue id doctum ſit,ſiue indoctum nullo delectu, nulloq; iudicio tenere ſolent, ac ſequi. Sumpta metaphora à claudo diſſidente ſuis pedibus, & ob id pertinaciter columnis innitente. Niſi ſi cui magis referendum videtur ad luſum pilę,quã claudus ita demum accipit, ſi commode illi mittas. Alioqui pedibus tardus non poteſt vtcumq; miſſam accipere. Seneca lib. De beneficiis 7. Quid ſi me remittere pilam manco iubeas? hoc eſt, dare beneficium illi, qui non ſit idoneus ad accipiendũ. Plautus in Aulularia: Tum autem interdiu, quaſi claudus ſutor domi ſedet totos dies. Generatim conveniet in omnes, qui de alieno pendẽt iudicio, alienæq; innituntur auctoritati, quemadmodum iſti, quibus ſatis eſt dixiſſe: αὐτὸς ἔφη, id eſt, Ipſe ait.

Loripedem rectus derideat.

Et ſane quam elegans eſt, & plurimum habet figuræ proverbialis illud apud Iuuenalem,

Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.

Quo conveniet vti,quoties aliquis id aliis opprobrat mali, cui ſit ipſe obnoxius,aut aliena caſtigat vitia, à quibus ipſe non ſit immunis, perinde quaſi claudus claudo claudicationis vitium per cõtumeliam obiiciat. Oportet eum quam maxime vacare culpa, qui in alium paratus eſt dicere, & ſtultiſſimum eſt, in alium iacere, quod in ipſum poſſit retorqueri.

Quis enim *tulerit Gracchos de ſeditione querentes?*
Si fur diſplicieat Verri, ſi homicida Miloni?

Celebratur illud Leonis Byzantii, cui cum maledicus quiſpiam opprobaſſet vitium oculorum, ipſe gibbo deformatus: Humanum, inquit, cõuitium in me iecisti, cum ipſe Nemeſim in dorſo portes.

Cliſthenen video.

Κλεισθένην ὁρῶ, id eſt, Cliſthenem video. Cliſthenes hic male audiit, & comicorum conuitiis laceratus eſt, quod parum vir haberetur, ſeſeque cultu indecoro veluti in mulierem transfiguraret, Sardanapalum illum Aſſyrium imitatus. Ariſtophanes, ἐν θεσμοφοριαζούσαις,

Ὁρᾷς σεαυτόν; οὐ μὰ δί', ἀλλὰ κλεισθένην. id eſt,

Teipſum vides? non per Iouem, ſed Cliſthenem.

Suidas refert, & ait convenire in eos,qui leui,deraſaq; ſunt cute. Nam hic mos Cliſtheni, barba deraſa ſemper eſſe, quo iuuenis etiamdum videretur. Effertur & ad hũc modum, κλεισθένους ἀκρατέστερος, id eſt, Cliſthene intemperantior, de cinædo & deliciis effeminato, contrarium illi, ζήνωνος ἐγκρατέστερος, id eſt, Zenone temperantior.

Coturniſſare.

Κιγκλίζειν, proverbio dicebantur, qui pinguibus coturnicibus, aut turdis veſcerentur, aut qui riderent laſciue parumq; decore. Proinde & κιγκλισμὸν, riſum mollem & impudicũ appellant. Quadrabit igitur, vel in liguritores & cupediis addictos, vel in laſciuius ludentes. Sturni nihil nõ imitantur, & turdus à Plinio recenſetur inter aues, quæ ſermonem humanum imitantur. Nam auctores vocem hanc varie transferunt.

Cilicium exitium.

Κιλίκιος ὄλεθρος, id eſt, Cilicium exitium. De crudeli & immani dicebatur. Cilices enim ob pyraticam quam

Digitized by Google

quam exercebant, & aſſiduas hoſtiũ deprædationes, infames erant immanitatis & crudelitatis nomine. Quapropter & Attici vindictas acerbiores, κιλικίως appellabant. Meminit præter alios Heſychius. Similis formæ eſt quod apud Iureconſultos legimus Iſauricum pro crudeli immanique latrone.

Cilicii imperatores.

Κιλίκιοι ϛρατηγοὶ, id eſt, Cilicii duces. Dicebantur homines hirſuti, & pilis obſiti. Vnde & ſaga pilis contexta Cilicia vocantur. Auctor Diogenianus. Simpliciter autem κιλίκιοι dicebãtur, robuſti, ſordidi & magni, vnde & κιλικίζοντες dicuntur, qui prauis ſunt moribus, & κιλίκιοι λόγοι barbarica ſuffragia, quod illi ſortibus in galeam miſſis ſoleãt decernere. Memorantur κιλλικύριοι, qui cum eſſent ſerui, heris eiectis occuparunt regionem, κιλλικῶν ἀγαθῶ alias recenſuimus.

Ciuitates ludimus.

Πόλεις παίζομεν, id eſt, Ciuitates ludimus. Luſus genus quoddam eſt, in quo calculis ludebatur olim, quos antiquitus πόλεις, id eſt, vrbes vocabant. Neoterici χώρας, hoc eſt, regiones appellare cœperunt. Vſurpauit adagium Cratinus in Fugitiuis. Hic nimirum locus eſt, ni fallimur, quem Iulius Pollux citat lib. De rerum vocabulis 9. πανδιονίδα πόλιν βασιλέως τῆς περὶ κόλακος, οἶσθ' ἣν λέγομεν, καὶ κύνα καὶ πόλιν, ἣν παίζουσιν, id eſt, Pandioniam ciuitatem regis, ſupra modum adulatricis. Noſti quam dicimus, & canem & ciuitatem quam ludunt. Genus autem luſus deſcribit his verbis: ἡ δὲ διὰ πολλῶν ψήφων παιδιὰ, πλινθίον ἐστὶ χώρας ἐν γραμμαῖς ἔχον διακειμένας. καὶ τὸ μὲν πλινθίον καλεῖται πόλις, τῶν δὲ ψήφων ἑκάστη κύων. διῃρημένων δὲ εἰς δύο τῶν ψήφων κατὰ τὰς χρόας, ἡ τέχνη τῆς παιδιᾶς ἐστι περίληψις τῶν δύο ψήφων ὁμοχρόων, τὴν ἑτερόχροον ἀναιρεῖν, id eſt, Qui vero complurium calculorum dicitur luſus, lateruncułus eſt regiones in ſe continens, in lineis ſitas. Et lateruncułus quidem ipſe ciuitas appellatur. Cæterum vnuſquiſq; calculus canis. Porro cum calculi ſint duobus diſtincti colorib. luſus hęc ars eſt, vt cõprehenſis duobus calculis vnicoloribus, eum qui diuerſi coloris eſt, tollas è medio. Alluſit ad hoc proverbium Plato li. De Repub. 4. ἑκάστη γὰρ αὐτῶν πόλεις εἰσὶ πάμπολλαι, ἀλλ' οὐ πόλις, τὸ τῶν παιζόντων. id eſt, Nam illarum vnaquæq; plurimæ ſunt ciuitates, nõ ciuitas quemadmodũ dicere ſolent ludentes. Refert Zenodotus, quamquam idẽ adagii ſenſum non indicat. Quare cuique, quod vero proximum videatur, coniectãdum relinquitur. Quadraturum videtur, quoties ſuum quiſq; commodum quacunq; ſectatur via, & æmulo, competitorique modis omnibus tendit inſidias. Ab hoc in vſu manaſſe videtur, qui nunc vulgo ſcaccarius dicitur.

Ciſſamis Cous.

Κίσσαμις κῷος, id eſt Ciſſamis Cous. Hunc aiũt pecuariis gregibus ſupra modum diuitem. Verum anguillam quotannis apparere ſolitã, quæ pulcherrimam omnium pecudem raperet. Ea cum in ſomnis apparens hominem commonuiſſet, vt ſepeliret ſeſe, & ille negligeret, euenit vt tum ipſe tum vniuerſum illius genus radicitus interiret. Hæc ferme Zenodotus. Et hoc quoq; proverbiũ, Delium aliquem natatorem requirit. Apparet ad fine, quod alibi dictum eſt: Aderit Temeſſeus genius.

Digitized by Google

Carcini poemata.

Καρκίνου ποιήματα, id eſt, Carcini poemata. Dicebantur ea quæ viderentur obſcurius,& inſtar ęnigmatis dicta. Carcinus poeta quiſpiam fuit, cuius & alias meminimus in hoc opere, in quem iocatur Ariſtophanes in comœdia, cui titulus εἰρήνη.

Εὐδαιμονέστερος φανεὶς τοῦ καρκίνου στροβίλου. id eſt,

Qui viſus eſt felicior vel Carcini ſtrobilus.

Is finxit Oreſtem ab Ilio coactum, vt matricidium confiteretur, per ænigmata reſpondẽtem, auctore Suida, qui teſtatur prouerbium à Menandro vſurpatum in falſo Hercule. Stratonicus apud Athenæum lib. 8. cum audiſſet quendam imperite canentem, rogauit cuius eſſet cantio: cum is reſpondiſſet Carcini, πολὺ γε μᾶλλον ἔφη ἢ ἀνθρώπου, id eſt, Multo ſane magis, inquit, quam hominis. Nam καρκίνος Græcis & cancrum animal ſignificat. Itaque iocus ex ambiguo captatus eſt.

Carica victima.

Καρικὸν θῦμα, id eſt, Caricum ſacrum. De macilenta hoſtia, minimeque eſculenta dicebatur. Hinc ductũ, quod Caribus populis mos fuerit, canem immolare. Non incócinne torquebitur ad cibum adpoſitũ, inſipidum, & quem nemo velit attingere. Solent ſordidi quidam, data opera, cibos putres,& ingratos palato, ſuis apponere, partim quod minoris emantur, partim quo minus abſumatur epularum in conuiuio. Hos eleganter quis dixerit: τὸ καρικὸν θῦμα παρατιθέναι, id eſt, Caricum ſacrum apponere.

Callicyriis plures.

Καλλικυρίων πλείους, id eſt, Plures Callicyriis. De maxima quidem illa, ſed ſordida hominum turba dicebatur. Callicyrii dicebantur exulum ſerui, qui Syracuſis agricolationem exercebant, auctore Timæo. Quoniam autem ingẽs erat id genus hominum multitudo, prouerbio receptum eſt, vt ſi quos admodum numeroſos ſignificare vellent, καλλικυρίους appellarent. Ariſtoteles in Republica Syracuſanorum, oſtendit eam ſeruorum turbam ex omnigenis populis in vnum confluxiſſe. Erant autem eodem loco Callicyrii apud Syracuſanos, quo apud Lacedæmonios captiui, apud Theſſalos peneſtæ, qui vocantur apud Cretenſes Elarotæ, apud Ægyptios Hebræi. Solitum eſt adagium hoc potiſſimum vſurpari, ſi quando ſignificabant metuẽdam multitudinem, quæ numero freta, nonnunquam opprimit dominos. Nam & hi ſerui plures erant dominis, quamobrem etiam expulerunt illos. Hæc ferme referuntur à Suida.

Cera tractabilior.

Κηροῦ εὐπλαστότερος, id eſt, Cera tractabilior. De vehementer docili dicebatur, aut de ingenio facili, tractabiliq; & in quemvis habitum ſequaci. Horatius:

Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper.

Perſius quinta Satyra:

Artificemque tuo ducit ſub pollice vultum.

Rurſum Horatius:

- Argilla quidvis imitabitur vda.

Eſt autem hoc ceræ peculiare, vt manibus contrectata molleſcat. Et hinc variæ rerum formæ ſolent effingi. Erat & picturæ genus è ceris coloratis, quemadmodum è teſſellis lapidum ac lignorum. Quãquam rudis

nudis ætas ſimilior eſt argillæ quam ceræ: primo quidem fingi poteſt dū tenera eſt, verum vbi duruit ingenium, non facile refingitur in aliam ſpeciem, ſed quemadmodum dixit Plato libr. de Republica 4. κινδυνεύει γοῦν ἐκ τῆς παιδείας ὅποι ἄν τις ὁρμήσῃ, τοιαῦτα καὶ τὰ ἑπόμενα εἶναι, id eſt, Periculum eſt, ne ad quæcunq; ſe quis appulerit à pueritia, talia ſint & quæ ſequuntur.

Occiſionis ala.

Φόνου πτερόν, id eſt, Interfectionis ala, de ſubito interitu dici ſolitum. Sumpta metaphora ab alatis iaculis, quæ repente mortem afferunt. Quanquam magis probat Zenodotus, vt accipiamus φόνου πτερὸν dictū περιφραστικῶς, i. per circuitionem pro morte, quaſi ſit & ipſa alata.

Celmis in ferro.

Κέλμις ἐν σιδήρῳ, id eſt, Celmis in ferro. Dici conſueuit de iis, qui præter modum ſuis fiderēt viribus, tanquam inexpugnabiles inuictiq; cæteris. Celmis, vt ſcribit Zenodotus, vnus fuit ex Idæis Dactylis, qui cum matrem deorū Rheam violaſſet ſtupro, deinde à reliquis fratribus reiectus eſt. Ab hoc ferrum ſolidiſſimum cudi ſolebat. Ait huius hiſtorię mentionem factam apud Sophoclem in Satyris. Enarratur Apollonii de Dactylis Idæis inter quos & Celmis, refert hos verſus auctore Phoronide:

– Ἔνθα γόητες
Ἰδαῖοι Φρύγες ἄνδρες ὀρέστεροι, οἰκί' ἔναιον
Κέλμις, Δαμναμενεύς τε μέγας καὶ ὑπέρβιος Ἄκμων
Εὐπάλαμοι θεράποντες ὀρείης Ἀδρηστείης.
Οἳ πρῶτοι τέχνην πολυμήτιος Ἡφαίστοιο
Εὗρον ἐν οὐρείῃσι νάπαις ἰόεντα σίδηρον,
Ἔς πῦρ τ' ἤνεγκαν καὶ ἀριπρεπὲς ἔργον ἔδειξαν. id eſt,

– Illic habitabant
Montigenæ Phryges Idæi gens arte celebris
Celmus, Damnameneuſq; ingens, Æmonq; ſuperbus
Montanæ docti cultores Adraſteæ.
A quibus ars Vulcania primis eſſe reperta
Dicitur, & nigrū numeroſo in monte repertum
In varios vſus monſtrarunt cudere ferrum,
Impoſitumq; igni miro ſplendeſcere cultu.

Ceſtum habent Veneris.

Τὸν κυπρίδος κεστὸν habere dicūtur, qui nouis modis quemlibet in amorem ſui pelliciunt. Sumptum eſt autem ex Homericæ Iliados Ξ. quo loco Iuno concubitura cum ſuo Ioue, Venerem adit, atq; ab ea cingulum gratiarum & amorum cōciliatorem commodato petit. Hunc poeta deſcribit ad hunc modum:

Ἦ, καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα
Ποικίλον, ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο.
Ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστὺς
Πάρφασις, ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων.
Τόν ῥά οἱ ἔμβαλε χερσὶν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε.
Τῆ νῦν τοῦτον ἱμάντα, τεῷ δ' ἐγκάτθεο κόλπῳ,
Ποικίλον ᾧ ἔνι πάντα τετεύχαται, οὐδέ σε φημὶ
Ἄπρηκτόν γε νέεσθαι, ὅτι φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς. id eſt,

Sic ait, & ſoluit de pectore textile loτum

Picturatum, in quo lenimina cuncta ferebat.
Huic inerat deſideriũ, huic amor, huic mulicbris
Blãdiloquentia, qua quidem egregie ſapientem
Furtiuis adiuta dolis fallitque capitq;.
Quod manibus ſimul impoſuit, ſic ore locuta eſt:
Hanc cape nunc, ſinuiq; tuo ſuccingito zonam.
Contextam varie per quam quæcunq; parabis
Polliceor, nil tu fruſtra tentaueris vnquam.

Meminit huius & Theocritus in Adonidis epitaphio:

Σοὶ δ' ἅμα κεστὸς ὄλωλε. i.

Tecum vna & ceſtus periit.

Eſt igitur ceſtus Veneris, cingulus efficax ad illectamenta gratiarũ & amorum, quo illa dicitur Martem ſibi conciliare. Meminit huius & Martialis:

Collo necte puer meros amores,
Ceſtum de Veneri ſinu calentem.

Idem alibi:

Sume Citheriaco medicatum nectare ceſton,
Vſſit amatorem balteus iſte Iouem,

Rurſum alibi:

A te Iuno petat ceſton & ipſa Venus.

Duplex erit huius vſus adagii, ſiue cum dicemus cuipiam ceſtũ eſſe Veneris, quod neminem non inflammet amore ſui, ſiue cũ dicemus iam opus eſſe Veneris ceſto, aut ne illum quidem profuturum ei, cui per ætatem vires ac forma defluxerit, quique iam ἔξωρος eſſe factus videatur. Nã florens ætas ſuapte ſponte ſuſcitat amores, ſenectus aut muneribus aut pharmacis ſibi conciliet oportet, quãquam nec his rationibus efficere poteſt vt ametur.

Pontificalis cœna.

OLIM cœnas ſumptuoſas opiparasque pontificiales appellabant. Ad quod adludens Horatius in Odis:

Abſumet hæres Cecuba dignior
Seruata centum clauibus, & mero
Tinguet pauimentum ſuperbum
Pontificum potiore cœnis.

Quo quidem in loco interpres admonet, prælautas cœnas prouerbio pontificiales appellari ſolitas. Macrobius libr. Saturnalium tertio vetuſtiſſimam quandam põtificis cœnam deſcribit, ſummo apparatu, & omnigenis lauticiis affatim inſtructam. Plautus in Menæchmis conſimili figura Cereales cœnas dixit. Cerealeis inquiens, cœnas dat, ita menſam extruxit. Tantas patinarias ſtruices concinnat. Standum eſt in lecto, ſi quid de ſummo petas. Legimus & adipales cœnas, & adipoſas, & adiiciales. Terentius in Phormione, dubiam cœnam dixit, pro lauta, copioſaque.

Cepas edere, aut olfacere.

Κρόμμυα ἐσθίειν, id eſt, Cepas edere, dicebantur ioco prouerbiali, qui lacrymari viderentur. Natum à Biantis apophthegmate. Is enim Alyattæ regi ſibi per nuncium miſſum denunciati, vt quam primum ad ſe veniret, reſpondit ad hunc modum: ἐγὼ Ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν. id eſt, Ego iubeo Alyattam cepas edere. hoc eſt, κλαίειν καὶ οἰμώζεσθαι, id eſt, Flere & eiulare. Quibus verbis extremum regis contemptum indicabat. Ductum eſt hinc prouerbium, quod ceparum odor, vt eſt acris, conſueuerit lacrymas oculis excutere. Ariſtoph. κρόμμυον δ' ἄρ σοι ἐδῆ, innuẽs illum

Digitized by Google

illum vel citra cepas fleturum. Quẽadmodum autem idem efficit ſinapi, nihil vetat & hinc prouerbiũ ducere. Columella in carmine:

Seq; laceſſenti fletũ factura ſinapis.

Mox & cepæ meminit.

Atque oleris pulli radix, lacrymoſaq; cepa.

Simili figura neq; diuerſa ſententia dicti ſunt κρομμύων ὀσφραινόμενοι, id eſt, Cepas odorari qui flerent. Ariſtophanes in Ranis:

Τί δῆτα κλαίεις; κρομμύων ὀσφραίνομαι, id eſt,

Quid quæſo lacrymas? Cepe odoror ſcilicet.

Hæc ferme Suidas. At Plinius lib. 20. cap. 5. tradit eas & delacrymationi, & caligini oculorum mederi. Nec hoc pugnat cum his quæ diximus, ſiquidem educendo purgant. Xenophon in Sympoſio dixit κρομμύων ὄζειν, id eſt, olere cepe, quod in ſordidos & illotos congruit. Huic adfine eſt, σκοροδίζειν, pro moleſtia adficere, ſiue ad lacrymas adigere: Ariſtophanes in Equitibus ſub perſona populi Athenienſis: φάσκων φιλεῖν μ' ἐσκορόδισας, id eſt, dum ais te diligere me, alliaſti me. Quanquam ea vox: ἐσκορόδισας, id eſt, alliaſti, à Comico riſus gratia conficta eſt.

Scarabeo nigrior.

Κανθάρου μελάντερος, id eſt, Scarabeo nigrior. In fœdos & vehementer atros, ac fuſcos. Nam ſcarabeus animal inſigni & fœdo nigrore eſt, de quo inferius plura dicentur.

Chalcidiſſare.

Χαλκιδίζειν καὶ χαλκιδιάζεσθαι, dicebantur, qui rapaciores, & plus ſatis ad rem attẽti viderentur. Chalcidenſes in inſula Eubœa populi, comœdiæ veteris conuitiis notati ſunt, quod auariores eſſent. Heſychius indicat eam gentem male audiſſe ob fœdos puerorũ amores, & hinc natum prouerbii conuitium in ſimili morbo obnoxios.

Phicidiſſare.

Φικιδίζειν, id eſt, Phicidiſſare, dicebantur vulgo, puerorum obſcœnis amoribus dediti. Quidam malunt ad eos referre, qui litera ρ immodice & ad faſtidium vſq; cõſueuerint vti. Siquidem ea gens literam σ ſolita eſt in ρ commutare. Quo quidem vitio notantur & Eretrienſes, atteſtante prouerbio, Ἐρετριέων ρ. id eſt, Eretrienſiũ rho. Hodie iocus eſt vulgi in Picardos: cum Lutetianæ feminæ ob linguæ delicias, ρ vertant in σ. Maſia ſonantes pro Maria.

Canthàro aſtutior.

Κανθάρου σοφώτερος, id eſt, Cantharo aſtutior, aut callidior. Zenodotus ait, Athenis cauponem fuiſſe quempiam, nomine Cãtharum, quem ob maleficia & impoſturas ac proditiones, capitis affecerint ſupplicio, proinde vulgo receptum, vt in verſutos ac impoſtores diceretur. At vero ꝓpius videtur, ſi referatur ad animantis naturam, & ad apologum Æſopicum, quo narratur, quemadmodum ſcarabeus tanto aquila inferior viribus, tamen ingenio ſuperauit auium omnium reginam.

Canis tanquam Delum nauigans.

Κύων ὥσπερ εἰς Δῆλον πλέων, id eſt, Canis tanquam in Delum nauigãs. In ſupinum, otioſum, ſecurum, ac voluptuariam agentem vitam dicebatur. Nam Athenis facilis, ac tuta in Delum nauigatio. Vnde fiebat, vt

qui illuc ſoluerent, inter nauigandũ ſecuri, nihilque periculi metuentes canerent. Mos autem erat Athenienſibus, vt quotannis nauim ſolemni adparatu religionis cauſa, Delum mitterent, id quod indicat Plato in Critone. Vnde conſentaneum eſt, qui hac vectabantur, hymnos quoſdam in Apollinis laudem ſolitos decantare.

Caunius amor.

Καύνιος ἔρως, id eſt, Caunius amor. De fœdo amore dicebatur, aut vbi quis ea deſideraret, quæ neque fas eſſet concupiſcere, neque liceret aſſequi. Biblis Caunum fratrem impotenter adamauit, à quo cum eſſet repulſa, ſibimet necem conſciuit. Ouidius:

Biblis in exemplo eſt, vt amẽt conceſſa puellæ.

Adagium refertur à Diogeniano, præterea ab Euſtathio in Dionyſiũ.

Scarabei vmbra.

Κανθάρου σκιαί, id eſt, Scarabei vmbræ. Dictum eſt de inani metu, quod hoc inſectũ ſub noctem repentẽ aduolans horribili bombo, nonnunquam terrere ſoleat parũ attentum. Recenſetur à Diogeniano.

Papyri fructus non poſtulat magnam ſpicam.

Βύβλου δ' καρπὸς οὐκ αἰτεῖ μέγαν στάχυν. id eſt,

Byblus virens haud poſtulat ſpicam grauem.

Etiamſi Græcus ſenarius vitiatus eſt in αἰτεῖ. Apud Æſchylum in Supplicibus ita legitur:

Βύβλου δ' καρπὸς οὐ κρατεῖ στάχυν μέγαν. id eſt,

Fructus papyri haud ſuſtinet ſpicam grauem.

Dici ſolitum de iis, qui ſuis ipſorum bonis frui nõ poſſent, propterea quod Byblus ob culmos inualidos, ſpicam granis onuſtam ferre nõ poteſt. Proinde prodit quidem ſpicas, ſed inanes. Byblus autem iunci ſpecies, quam Latini papyrũ appellant. Apparet in Græco carmine αἰτεῖ, deprauatum pro κρατεῖ, quod indicat vel ipſa metri ratio.

Budoro more.

Βουδόρῳ νόμῳ. Aut vt alibi reperimus, Βουδόρων νόμῳ, id eſt, Budororum more, ſeu lege. Suidas ac Zenodotus interpretantur de iis, qui digni ſint, vt bouis ritu excorientur. Diogenianus exponit de admirandis. Βούδωρον, auctore Stephano, promontorium eſt oppoſitum Salamini. βούδεια Magneſiæ ciuitas, quam Homerus βούδειον appellauit. βουδινοὶ populi ſunt Scythiæ, ſic appellati, quod à bubus vehant, vtpote ἁμαξόβιοι, i. Plauſtris ædium vice vtentes: Vnde videtur bifariam adluſum ad etymologiã πρὸς τὸ, βοῦς δέρειν, καὶ τὸ βοῦς δοῦναι, id eſt, Ad Boum excoriationem, & boum donationem. Strabo libr. 10. commonſtrat Euboiæ flumẽ Budorum. Idem indicat montem Salaminis proſpectantem in Atticam. Ruſus Plinius lib. 4. cap. 12. inter Gelonos & Agathyrſos refert Budinos. Cæterũ quid hæc ad prouerbium faciant non videmus. Heſychius indicat βούδορον eſſe μοχλὸν, quo boues excoriantur. Locus erit prouerbio, ſi quis dicat cum improbo non argumentis, aut legibus, ſed βουδόρῳ νόμῳ, agendum, quemadmodum apud Terentiũ audit Sanio. Nam ſi moleſtus pergis eſſe, iam intro arripiere, atque ibi vſque ad necem operiere loris.

Bœo-

Digitized by Google

Bœotica auris.

Βοιώτειον οὖς, id eſt, Auris Bœotica. In pingui iudicio hominē quadrat. Bœotorum ſtoliditas compluribus prouerbiis locum fecit. Similimum illi: Auris Batana. Diogenianus meminit adagii. Sunt qui ſcribant, olim Anaxagoram recitantem apud Thebanos librum Thebaidos, cum vidiſſet attentum neminem, clauſo codice dixiſſe: εἰκότως καλεῖσθε βοιωτοὶ, βοῶν γὰρ ὦτα ἔχετε, id eſt, Iure vocamini Bœoti, qui quidē aures habeatis boum, videlicet adludens ad etymologiam nominis. βοῦς enim bos, & ὦτα aures, atque ex his Bœotorum nomen videtur compoſitum. Quin Homerus Iliad. 5. Bœotorū gentem pinguem appellat:

Πὰρ δέ οἱ ἄλλοι
Ναῖον βοιωτοὶ μάλα πίονα δῆμον ἔχοντες. id eſt:
Sed rura tenebant
Proxima Bœoti, quorum craſſiſſima gens eſt.

Notauit & Horatius Bœotorum tarditatem in epiſtola ad Octauium Auguſtum.

Quod ſi
Iudicium ſubtile videndis artibus illud
Ad libros, & ad hæc muſarum dona vocares,
Bœotū in craſſo iurares aere natū,

Quo loco demiramur, neminem interpretum quaſiſſe quid ſibi velit, quod Horatius pinguitudinem ingenii Bœotis tribuit, velut ei genti peculiarem, cum apud Latinos auctores nullum ſit huius rei teſtimoniū. Cognatum huic eſt, quod alibi commemorauimus, Bœotica cantio, quę ruſticana parumque modulata poteſt intelligi, vt craſſis auribus craſſa conueniat harmonia. Quamquam Euſtathius in Iliad. 6. de cantione nonnihil varians narrat hiſtoriam. Sunt, inquit, qui putent Bœotiam dictam à boue. Nam cum Europa Phœnicis filia à Ioue rapta eſſet è Sidone, Cadmus raptæ frater à patre miſſus eſt ad inueſtigandum ſororem. Eam vbi nuſquam inuenit, profectus eſt Delphos conſulturus oraculum. Deus reſpondit, ne ſolicitus aut curioſus eſſet de Europa, ſed ſequeretur ducem bouem, ibiq; conderet ciuitatem, vbicunque bos defatigata procumberet. Hoc reſponſo accepto per Phocenſium regionem fecit iter. Dein cum incidiſſet in vaccam iuxta Pelagonis paſcua hanc euntem ſecutus. Ea cum vniuerſam Bœotiam peragraſſet, feſſa procubuit, quo loco nunc eſt Thebanorum ciuitas. Cadmus cum eam iuuencam vellet immolare Palladi, miſit aliquot è ſuis comitibus qui è fonte Aretiade haurirent aquam ad ſacrificium. At draco eius fontis cuſtos, quam Marti ſacrum eſſe creditum eſt, nam & fons ipſe à Marte nomen habet, excitus ſtrepitu complures ex his qui miſſi fuerant confecit. Quod indigne ferens Cadmus draconem interfecit, & admonitu Palladis interfecti dentes ſeuit, vnde extiterūt illi terrigenæ fratres. Eam ob rem indignatus Mars, cum pararet Cadmum interficere, vetitus eſt a Ioue, qui Cadmo in matrimonium dedit Harmoniam, Martis ac Veneris filiam, hac lege vt priusquā ſponſam attingeret, ſeruiret apud illā ſeruitutē annuā. Tum vt nuptijs epithalamiū canerent Muſæ, ac deorū quisq; nuptiale munus daret Harmoniæ. Hæc Euſtathius. Equidem arbitramur hāc fuiſſe primū originem adagii, vtcunque poſtea detortum eſt ad alius vſus.

Conſtat

Conſtat autem Thebanos olim muſices fuiſſe ſtudioſiſſimos. Argumento eſt illud quod refertur de Alcibiade, qui mirantibus quod negligeret muſices ſtudium, lyram hoc lemmate damnabat, quod hominis vocem imitaretur plectrum, quod habitum formamq; liberalem mutaret in illiberalem. Tibiam gemino reiecit argumento, & quod ſic immutaret os hominis, vt vix à familiariſſimis agnoſcerentur, & quod homini propriã adimeret vocem, loquendiq; facultatem eriperet. Mox adiecit, cantent igitur Thebani, qui loqui neſciunt.

Botrus oppoſitus botro matureſcit.

Βότρυς πρὸς βότρυν πεπαίνεται, id eſt, Botrus iuxta botrum matureſcit. Huius prouerbii varius eſſe poteſt vſus. Vel vbi pares in negotio quopiã videri volunt aliqui, & tantũdem adferre momẽti, vt nullus alteri debeat concedere. Vel cum ſignificabimus mutuis officiis opus eſſe, vt ſit ſimillimum illi, quod alibi retulimus, χεὶρ χεῖρα νίπτει. Vel ſi quando dicemus, talem quemque euadere, cum qualibus habet conſuetudinem. Habet enim hoc aſſiduitas, vt vicinis vitia faciat communia. Quemadmodum teſtificatur ſenarius ille quem enarrator Pindari citat ex Ariſtarcho:

Χωλῷ παροικεῖς κἂν ἐνὶ, σκάζειν μάθῃς.
id eſt:

Claudo propinquus ſi vel vni vixeris,
Diſces & ipſe claudus ingredi breui.

Hoc quamquam alio loco nobis citatum eſt, nimirum in adagio, Si iuxta claudum, tamen quoniam ſcripturam offendimus nonnihil à priore diuerſam, libuit per occaſionem denuo referre. Translatum eſt adagium ab vuis, quæ mutuo oppoſitu maturitatem inter ſe viciſſim & dant & accipiunt. Quo reſpicit illud Iuuenalis:

Vuaque conſpecta liuorem ducit ab vua.

Adagium recenſetur à Suida.

Boues meſſis tempus expectantes.

Βοῦς ἄμητον ἐπιτηροῦντες, id eſt, Boues meſſem obſeruãtes. Dici ſolitum, vbi quis ingentium emolumẽtorum ſpe laborem ſumeret. Quidam ſic efferunt, Βοῦς εἰς ἄμητον, id eſt, Bos in meſſem. Subaudiẽdum reſpicit, aut eiuſmodi quippiam. Inde ductum, quod boues meſſis tempore, maiore laborant fructu, propterea quod inter trituram paſcuntur interim, & pabulũ largius apponitur. Contra cum vere aut hyeme proſcindunt aruum, hoc moleſtior eſt arãdi labor, quod nullo præſente fructu leniatur.

Bos Homolottorum.

Βοῦς ὁμολοττῶν, id eſt, Bos Homolottorum, dicebatur in plurima diſtractus ac veluti diſſectus negotia. Poterit & ad rem referri, vt ſi quis argumẽtum nimis minutatim diuidat, ita vt conſcindere & concerpere magis, quam diuidere videatur. Zenodotus prodidit Homolottos populos, diſſecto in minimas partes boue, fœdus iungere. Morem hunc Scythis fuiſſe teſtatur Lucianus in Toxaride.

Bos apud aceruum.

Βοῦς ἐπὶ σωρῷ, id eſt, Bos in aceruo. De ſplendide ampliterq; viuentibus, quiq; in vbere rerum affluentia, prolixius faciunt ſumtum. Aut quemadmodum ait Suidas de iis, qui in media rerum copia conſtituti, nõ ſinuntur præſentibus bonis frui. Translatum arbitramur à bubus triturã exercentibus, quibus quod os obligatũ habeant

habeant, nam id faciunt quidam, nō licet veſci tritico, ꝙ excutiunt, vt ſimile ſit illi: Tantalus inter vndas ſitiens. Simile quiddã refert Iulius Pollux libro 7. de ſeruis in piſtrino laborantibus, quibus machina rotunda circa ceruicem addebatur, ne manū ori liceret admouere. Id factum ne deuorarent farinam. Machinam appellant πωσικάπλω ſiue καρδοπεῖον, ꝙ arceret à deuorando. Quod bubus non faciebant Iudæi, hoc illi faciebāt hominibus.

Aut oportet tragœdias agere omnes, aut inſanire.

Η χρὴ τραγῳδεῖν πάντας ἢ μελαγχολᾷν. id eſt,

Aut furere oportet, aut agere tragœdias.

Dici ſolitū de iis, qui ſemper quaſi ſtupent frigentq; & nec gaudere poſſunt ex animo, nec dolere. Porro tragœdiæ vehementiſſimis conſtant affectibus, ita vt tragœdias agere videatur eſſe quiddã inſaniæ ſimilimum. Proinde Lucianus in commentario, cui titulus, πῶς δεῖ τὴν ἱςορίαν συγγράφειν, narrat Abderitis ex Euripidis tragœdia recitante tragœdo Archelao publicitus febrim obortam, eam ſeptimo poſt die tranſiſſe in inſaniam, ita vt omnes ingēti voce verſus quoſdam ex Archelai Andromeda pronūciarent. Quanquam Plato poetis omnibus ſacrum quendam tribuit furorem. Et Ariſtoteles in Problematis meminit de Maraco quopiam Syracuſano, qui tum meliora fecerit poemata, cum mente eſſet alienatus. Eodem ſpectat illud Horatianum:

Adde poemata nunc, hoc eſt, oleum adde camino.

Finitimum videtur illi, quod alio retulimus loco:

Η δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν.

Quem ſenarium Athenæus citat ex Terpſione doctore Archiſtrati. Nos alio retulimus loco.

Aufer Mothonem à remo.

Ἄπαγε τὸν μόθωνα ἀπὸ κώπης, id eſt, Aufer mothonem a remo. Admonet adagium nō obſtrependum, nec obturbandum importunius iis, qui rebus alioqui ſeriis ſunt occupati, veluti, ſi quis Reipublicæ curis ſollicito muſicam afferat, aut de capite periclitāti, verſus amatorios recitet. Mothon enim ſaltationis genus fœdæ, ſeruilis ac tumultuoſæ. Lacedæmonii vernas, hoc eſt, ſeruos domi natos, μόθωνας appellant: aut eos qui ingenuorum filios inſtituunt, quos Athenienſes vocant οἰκότριβας. Vnde & in viles ac ſordidos homines conuitium eſſe cœpit. Alii putāt Mothonem hominem fuiſſe quempiam ſaltatorem & ebrioſum. Sunt qui credant Atticos Mothones vocatos, quod hos domitos ad ſeruilia miniſteria compuliſſent. Ad hunc modum Græci grammatici de Mothone nugantur. Iuli⁹ Pollux libro quarto, tradit Mothonem genus eſſe ſaltationis moleſtum ac nauticum. Atque hinc ſane videtur ortum prouerbium, vt accipiamus ἀπὸ κώπης, pro eo, quod eſt, à remo profectum.

Aurum Colophonium.

Χρυσὸς ὁ κολοφώνιος, id eſt, Aurum Colophonium. Zenodotus oſtendit dici ſolitum de auro probatiſſimo, quod apud Colophonios aurum optimum ſoleat fieri. Citatque auctores Ariſtophanem in Cocalo, & Herodotum, qui ſpectatiſſimum aurum, & purum, vt veteres dicebant, κολο-

Digitized by Google

κολοφώνιον dixerint. Venuſtius fiet, ſi longius deflectetur, velut ad mores vehementer incorruptos, aut ingenium exquiſitum & eximium.

Aſini mortes.

Ονου θανάτους, id eſt, Aſini mortes, ſubaudiendum narrat. Dicebatur in eos, qui narrant abſurda, ridiculaque dictu, cuiuſmodi fuerit, ſi quis longa narratione perſequatur aſini pericula, quemadmodum Vlyſſis deſcripſit Homerus. Apuleius in Metamorphoſi ſua, plane ὄνου θανάτους commemorat. Adagium refertur a Suida.

Aſinus compluitur.

Ονος ὕεται, id eſt, Aſinus compluitur. Cephiſodorus apud Suidam in Amazonibus:

Σκώπτεις μ', ἐγὼ δὲ τοῖς λόγοις ὄνος ὕομαι. id eſt,

Rides, at aſini more, ego verbis compluor.

Vnde dictum apparet in eos, qui maledictis nihil omnino commouerētur. Quemadmodum aſinu sob cutis duriciem adeo pluuia nihil offenditur, vt vix etiam fuſtem ſentiat.

Aſperſiſti aquam.

Aſperſiſſe aquam dicitur qui dicto quopiam reddiderit animum, ac metum ademerit. Mutuo ſumptum ab iis, qui in deliquio quam Græci λειποθυμίαν appellant, aſperſa in faciem aqua ad ſui ſenſum reuocātur. Plautus in Bacchidibus: Euax, aſperſiſti aquam. Idem in Truculento: Aſperſiſti aquam iam rediit animus. Quod Terentius ſimpliciter: Reddidiſti animum.

Arcadiam me poſtulas

Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς, id eſt, Arcadiam me poſtulas. Diogenianus prouerbii duplicem oſtendit vſum. Conuenire enim vel in magna, vel inutilia petentem. Vnde ſit natum non indicat, qui huic ſcriptori fere mos. Cęterum Herodotus libro primo, ſatis docet natum ex oraculo:

Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς, μέγα μ' αἰτεῖς, οὐδέ τι δώσω. id eſt,

Arcadiam me oras, magnum petis, haud dabo quidquam.

Notat hoc prouerbium Cicero in epiſtola ad Atticum libro quatto: Quod mihi mandas de quodam regendo, Ἀρκαδίαν, tamen nihil prætermittam.

Arcadas imitans.

Ἀρκάδας μιμούμενοι, id eſt, Arcades imitantes. Zenodotus indicat dictū in eos, qui aliis nō ſibi laborant. Plato Piſandro ſcribit illum Arcadas imitari, quod comœdias à ſe conſcriptas aliis edendas traderet ob inopiam. Adagium hinc ductum, quod Arcades olim inter Græcos bellicoſiſſimi, ſuis auſpiciis, ſuoque titulo nunquam hoſtem vllum ſuperarant, verum aliis ſuppetias ferentes perſæpe. Vnde illud illis fatale videbatur, aliis vincere, non ſibi.

A quinque ſcopulis deſilire in fluctus.

Ἀπὸ πέντε ἅλλεσθαι πετρῶν εἰς κῦμα, i. A quinq; deſilire rupibus in vndam. Hoc vſurpari ſolet ab iis, qui iam impatientes præſentium malorum minantur ſemet in quodvis potius malum præcipitaturos, quam vt perpetiantur. Confine nimirum illi, quod alias retulimus. Suſpendio deligendam arborem. Ad hoc alluſit paſtor ille Virgilianus:

Præceps aerii ſpecula de montis in vndas
Deferar. extremum hoc munus morientis habeto.

Aqua

Aqua præterfluit.

Ὕδωρ παραῤῥέει, id eſt, Perfluit aqua, ſiue præterfluit. Zenodotus & Suidas admonent dici ſolitum de eo, qui nihil negotii recuſaret & quidlibet quod mandatum eſſet effecturũ ſeſe polliceretur, quippe vſque adeo promtus ad quidvis ſuſcipiendum, vt nec nauim perfluẽtem ingredi grauaretur, contempto aquæ influxu, cuius eſt adfluere, ac defluere.

Aquila non captat muſcas.

Αἰτὸς οὐ θηρεύει τὰς μυίας, id eſt, Aquila non aucupatur muſcas. Summi viri negligunt minutula quæpiã. Animus excelſus, res humiles deſpicit. Aut egregie docti, nonnunquam in minimis quibusdam labuntur. Et maximis occupati negotiis, ad puſilla quædam conniuent. Effertur & citra negationẽ adagium, αἰτὸς μυίας θηρεύει, id eſt, Aquila venatur muſcas, quoties magnis minima ſunt curæ. Huic non abſimile eſt, quod habet Gregorius theologus in Epiſtola ad Eudoxium rhetorem: μὴ ἀνάσχῃ ἀεροδύνῃ ἐν τοῖς κολοιοῖς αἰτὸς, id eſt, non ſuſtineres tenere prima inter graculos aquila.

Incaprificatus es.

Ἀνερίναστος εἶ, id eſt, Incaprificatus es. Suidas putat in mollem & infrugiferum cõuenire. Sũt qui referunt ad eos, qui tueri non queant id, quod nacti ſunt boni. Adagium vſurpauit Hermippus in Militibus. Eius rationem huiusmodi reddunt Suidas & Zenodotus. Aiunt mariſcis, qui caprifici fœtus eſt, innaſci vermiculum, quem Græci ψῆνα vocant. horum vim colligunt ruſtici, deq; fici ramis ſuſpendunt, ne videlicet fœtus ante tempus, & immaturi defluant. Nam vermes protinus per rimas irrepunt, atq; hoc modo matureſcunt fici. Theophraſtus libro De plantis ſecundo culices hos ficarios naſci putat è granis mariſcarum, quod ſimulatque euolarint illi, nulla grana inſint. Euolare penna fere, aut pede in pomo relicto. Sed complura de caprificandi ratione inibi, ſi cui libeat cognoſcere. Idẽ ſimilia ferme libro de cauſis plantarum 2. cap. 12. Plinius lib. 15. c. 19. Et Ariſtoteles lib. De natura animalium quinto. Vnde arborem, cui hoc maturitatis remedium adhibitum non fuerat, ἀνερίναστον appellabant, atq; hinc deinde transferebant in hominem inutilem, à quo nihil bonæ frugis eſſet expectandum. Vox compoſita eſt: ἐκ τοῦ α στερητικοῦ μορίου & ἐρινεοῦ, quaſi dicas: Incaprificatus.

Reparia ſtare.

Ἀντιπαριάζουσιν, id eſt, Repariaſtarunt. De iis dicebatur, quos pœniteret inſtituti, quique a conuentis diſcederent, ab hiſtoria natum. Parii cum aliquando à Thebanis bello premerentur, petierunt vt à bello deſiſterent, ſe ciuitatem in poteſtatem illorum tradituros. Hac lege cum deſtitiſſent Thebani, & Pariis interea ſpes auxilii fuiſſet alicunde oſtenſa, pactũ irritarunt, bellumque cum Thebanis integrarunt. Inde fictum prouerbiale verbum: ἀναπαριάζειν, pro irritare pacta, Pariorũ exemplo. Prouerbii meminit & Stephanus in dictione πάρος referens ex auctore Ephoro, niſi quod in hiſtoria variat. Cum enim Miltiades vehemẽter vrgeret Parios, iamq; tractari cœptum eſſet de delenda vrbe, ſylua quædam circa Myconum vltro cœpit ardere. Parii ſuſpicantes quod Datis

Digitized by Google

regiæ claſſis præfectus excitato igni ſignum ipſis dediſſet, reſciſſis conuentis noluerunt tradere ciuitatem. Adſtipulatur Æmilius in vita Miltiadis. Eſt autem Paros vna ex Cycladibus, quemadmodum & Myconus.

Mari è foſſa aquam.

Θαλάττῃ ἐκ χαράδρας ὕδωρ. i. Mari è lacu aquam, ſubaudiendum, infundis. Simile illi, βῶλος ἀρούρᾳ, id eſt, Gleba aruum. Ouidius in elegijs amatoriis:

In freta collectas alta quid addis aquas?

Cognatum illi, quod alibi recenſuimus:

In ſyluam vehere ligna, & oleum camino addere.

Hamaxiaa.

Ἁμαξιαῖα. Prouerbiali verbo dicebantur ampla, magnificaq;. Perinde ſonant, quaſi Latine dicas, Plauſtralia, id eſt, tanta, vt iuſtum plauſtri onus videri poſſint. Vnde, ἁμαξιαῖα ῥήματα dictitabant eo pacto, quo Flaccus dixit Seſquipedalia verba. Quod genus ſunt illa apud Ariſtoph. in Veſpis:

Ὀρθοφοιτοσυκοφαντοδικοταλαιπώρων τρόπων

Apud Plautum in Curculione militis nomen Therapontigonoplatagidorus, quo ſe trapezita ait ſæpenumero quatuor totas expleuiſſe ceras, dum ſcribit in ſuis rationibus. Extat iocus cuiusdam in Hermetē quampiam huiuscemodi ſeſquipedalium verborum affectatorem:

Gaudet honorificabilitudinitatibus Hermes

Conſuetudinibus ſolicitudinibus.

Athenæus libro decimo, referens olim taxatam fuiſſe Theſſalorū edacitatem, cænas illorum vocat ἁμαξιαίας, ſiue καπανικάς: affert carmen Ariſtophanis ἐν ταγηνισταῖς.

Τί πρὸς τὰ Λυδῶν δεῖπνα καὶ τὰ Θετταλῶν;

Et rurſus:

Τὰ Θετταλῶν μὲν πολὺ καπανικώτερα, id eſt:

Ad Lyda quid ſeu Theſſalica conuiuia?

Theſſalica ſunt multo magis plauſtralia.

Porro Theſſali vehicula dicunt καπάνας. Item libro ſeptimo, tradit apud Sicyonios congros capi permultos ἀνδραχθεῖς, hoc eſt, tantę magnitudinis vt iuſto pondere baiulum onerent, nōnullos etiam ἁμαξιαίους, hoc eſt, iuſtum onus vehiculi. Quin & αἰγιναῖα dicta ſunt ingentia, vel à talento quod apud illos habebatur maius ceteris: vel a ſarcinis negotiatorum, varias complectētibus merces, quæ Heſychius teſtatur Græcis dici αἰγίναια, Sic enim ſcriptum eſt, antepenultima acuta. Eas ſarcinas qui cōmercantur appellari αἰγινοπώλας. Addit & nomiſma quoddam argenteum ingēs dici Græcis αἰγίναιον.

Muſcum demetere.

Ἀμνία θερίζειν, id eſt, Muſcum demetere, dici ſolitum, vbi quis tener adhuc & intempeſtiuus durius tractaretur, aut tolleretur emolumentum prius, quam opportunum eſſet. Translatum ab iis, qui ſtatim vt ager obduci cœperit herba, demetūt, nec ſinunt adoleſcere gramen. μνίον enim muſcꝰ, & additione literæ ἄμνιον ſicut ἄσταχυς pro στάχυς.

Extis pluit.

Ἀλλᾶσιν ὕει, id eſt, Lucanicis pluit. Sermo prouerbialis de prodigioſa rerum

rerum copia, qui iocus etiam hac tempeſtate durat apud idiotas. Siquidem ἀλᾶς Græcis exti genus eſt, ex quo fruſtulatim conciſo farta cōficiuntur, quod cibi genus in Comicum iocum abiiſſe videtur, vnde viles & contempti ἀλαντοπῶλαι vocantur adagio. Confinis illi δραχμὴ χαλαζῶσα, id eſt, Drachma grandinans.

Aliis lingua, aliis dentes.

Ἄλλοισι γλῶττ᾽ ἄλλοισιν εἰσι γόμφιοι. id eſt,

His lingua, at illis ſunt molares inuicem.

De loquacibus & edacibus dici conſueuit. Quemadmodum non raro fit in conuiuiis: vt aliis garrientibus, & fabulis potius quam cibis intentis, alii interim taciti, ſtrenue quod adpoſitum eſt, deuorent. Venuſtius erit ſi longiuſcule detorqueatur, veluti ſi quis minetur ſe facto nociturum ei, qui verbis duntaxat læſerit. Poetis eſt lingua, qua inuehantur: at principibus ſunt molares, quibus eos conficiant.

Improbi conſilium, in extremum incidit malum.

Ἀπλώτοισι κακῶ βουλὴ πρὸς ὕστερον ἀτλω. id eſt,

Incidit extremam in noxam mens improba tandem.

Heroicus proverbialis in eum, qui poſteaquam diu peccauit impune, tandem in calamitatem incidit, vt pœnas omnium ſcelerum ſemel dependat.

Aliud noctua ſonat, aliud cornix.

Ἄλλο γλαὺξ, ἄλλο κορώνη φθέγγεται. id eſt, Aliud noctua ſonat, aliud cornix ſonat. Vel, alia noctuæ, alia vox cornicis. Accommodari poteſt vel ad eos, qui decertāt cum longe præſtantioribus, vel ad illos, inter quos ob morum, ingeniique pugnātiam, minime convenit. Siue cum eſt alius alio longe facundior. Quemadmodum enim auem etiamſi non videas, tamen è cantu licet dignoſcere, ita ſtilus diuerſus prodit ψευδεπιγραφίαν.

Reperire rimam.

PROverbiali figura dixit Plautus in Curculione: Aliquam reperietis rimam, in cauſatores, ac tergiuerſatores, qui nulla in cauſa tot fidei vinculis adſtringi poſſunt, quin aliquid inueniant quo elabantur. Similiter Horatius:

Centum adde catenas,
Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus.

Ductum ab auibus, aut muribus captis.

Album panem pinſo tibi.

Λευκὴν μᾶζαν φυρῶ σοι, id eſt. Albū panem pinſo, ſiue tempero tibi. Dici ſolitum, vbi quis magnarum rerū ſpes amplas oſtendit. Eſt enim maza panis genus. Porro Græcis album panem in deliciis fuiſſe, locis aliquot teſtatur Lucianus, nominatim in libello De mercede ſeruientibus: οὐδ᾽ ὄναρ λευκῆς ποτε ἄρτου ἐμφορηθείς, id eſt, Ne per ſomnum quidem vmquam albo pane ſaturatur. Et Diuus Hieronymus in epiſtola ad Nepotianum, ſimiam inter delicias ponit. Quid prodeſt, inquit, oleo non veſci, & moleſtias quasdam, difficultatesque ciborum quærere, caricas, piper, nuces palmarum, ſimilam, mel, piſtacea. Ac ne fuiſſe quidem Romæ piſtores ad Perſicum vſque bellum, annis ab vrbe condita, ſuper quingentos octoginta, teſtis eſt Plinius libro 18. cap. 11. vbi rationes aliquot

Digitized by Google

arte conditi panis oſtendit. Porro quod primũ è triticea farina redditur, candidius eſt, rurſum quod ex ordeacea poſtremum, id magis eſt album, vt indicat in problematis Ariſtoteles ſectionis 21. prob. 3. & 7. eiusque rei cauſam reddit. Græci panes elegantiores λευκοὺς appellabát, ſordidiores φαιοὺς, id eſt, fuſcos ſeu nigros. Sic Alexis apud Athenæum lib. 3.

Λευκοὺς μὲν ὀκτὼ, τοὺς δὲ φαιῶν τοὺς ἴσους.
id eſt,

Panes quidem albos octo, dein totidem nigros.

Huc pertinet illud, ex iure heſterno, panem atrum vorant. Narratur ibidem quiddam non illepidum de Diogene Cynico, qui cum placenta veſceretur, percontanti quid comederet, reſpondit ſe panem edere bene confectum. Hoc adiicere viſum, vt intelligamus, olim miras fuiſſe delicias in panibus conficiendis. Apud eundem libro 4. deſcribitur conuiuium Atticum, in quo commemorantur & panes λευκότεροι χιόνος. id eſt, albiores niue.

Candidum linum lucri cauſa ducis.

Λευκόλινον λίνον κερδῶν γαμεῖς, id eſt, Candidulum linum ob lucrum ducis vxorem. In eum quadrat, qui dotis cauſa ducit vel deformem vel anum. Porro linum vocat vxorem, vel quod apud veteres ſolæ mulieres lineis vterentur: vel quod viro alligetur matrimonio, & libera eſſe deſinat. Nam linon Græci nonnunquam vſurpant pro vinculo. λευκώλενος autem Iunonis epithetum apud Homerum, ab albis vlnis. Refertur à Diogeniano.

In capras ſilueſtres.

Κατ' αἶγας ἀγρίας, id eſt, In capras feras. Abominantis eſt ſermo & malum deprecantis, inque ſilueſtres capras auertentis, confine illi, quod alibi dictum εἰς πύῤῥαν, id eſt, in Pyrrham. Item illi:

Hoſtibus eueniant conuiuia talia noſtris.

Vſus eſt adagione Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 2. μυρτίλος γὰρ ἔφασκεν, ὥσπερ εἰς αἶγας ἡμᾶς ἀγρίας ἀποπέμπων τοὺς ζητοῦντας, ἡγήσανδρον τὸν δελφὸν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ μνημονεύειν τῆς λέξεως, id eſt, Nam Myrtilius aſſeuerabat, velut ad capras ſilueſtres nos relegans quærentes, Hegeſandrum Delphum in commentariis ſuis, eius dictionis meminiſſe. Ad capras ſilueſtres poſuit pro eo, quod difficilimum eſſet inuetu, aut quod nusquam eſt. Citauerat enim ex auctore teſtimonium, quod mox Plutarchus negat apud illum extare. Ad hoc proverbium alluſit Apuleius in aſino, fingens Pſychen à Venere mitti ad Arietes agreſtes.

Adſint dii beati.

Σὺν δὲ θεοὶ μάκαρες. id eſt,
Felices adſint ſuperi.

Sermo eſt bene ominantis in re quapiam aggrediũda. Sic enim præfari ſolent rhapſodi, hoc eſt, carminum Homericorum recitatores & interpretes. Quemadmodum & citharœdis centauris mos erat Apollinem, vt dexter adeſſet carmine invocare, ἀλλὰ ἄναξ μάλα χαῖρε, Id eſt, At multum ſalue rex. Quin & teſtamentum condituri prætabantur ominis cauſa τοῦτο καλῶς ἔστω, id eſt, Hoc bene ſit. Item apud Romanos dicturus in concione ſimili precatione vtebatur, vt felix ac fauſtum eſſet Reipublicæ, quod dicturus eſſet. Refertur apud Zenodotum.

In

Digitized by Google

In Aphannis.

Εἰς ἀφάννας, id eſt, In Aphannis. Stephanus tradit Aphannas locum quempiam eſſe Siciliæ, vehementer obſcurum & ignobilem, vnde & nomen adductum apparet. Hinc natũ proverbium, ἢ εἰς ἀφάννας, id eſt, Aut in Aphannis, de incertis, & quæ nuſquam ſunt. Zenodotus ait natum ex huiuſmodi caſu. Sybaritę quondam oraculum adeuntes, orabant vt ſibi victoriam aduerſus Crotoniatas cõcederet, idq; Crotoniatis ipſis præſentibus. Quidam autem Crotoniatarum per iocum reſpondit ad hunc modum: Iſtam quidem conſequemini in Aphannis. Sybarita credens id a deo reſponſum, admiratus eſt, quid ſibi vellet hoc verbo Aphannę. Proverbium ait quadrare in eos, qui ſe putant inuictos, & nulli tolerandos eſſe. Verum Stephani nobis magis probatur interpretatio.

Ad id quod erat opus.

Εἰς τὸ δέον, id eſt, In id, quod opus erat, ſubaudiendum, inſumpſit, aut ſimile quiddam. Natum aiunt ex oratione Periclis. Narrant hunc datis pecuniis impetraſſe ab Aſtyanacte Lacedæmoniorũ rege, qui iam bellum parabat, vt ex Attica diſcederet. Deinde cum eſſet populo rationem eius pecuniæ redditurus, puderetq; palam titulum inſumptæ pecuniæ proloqui, recte ſignificauit, εἰς τὸ δέον, inquiens, ἀνήλωσα τοσαῦτα τάλαντα εἰς τὸ δέον, id eſt, in vſus neceſſarios tantum talentorum inſumpſi. Hæc ferme referuntur a Zenodoto. Notauit adagium & Ariſtophanes in Nebulis:

Ὥσπερ Περικλέης εἰς τὸ δέον ἀπώλεσα.

id eſt,

Ita vt Pericles perdidi in quod oportuit.

Quo loco interpres varias affert hiſtorias, vnde proverbium ortũ putent, quæ ſi quis requiret, vnde petere poſſit, oſtendimus. Eleganter torquebitur per iocum in eos, qui ſic adminiſtrarunt pecuniam alienam vt non poſſint idoneam rationem reddere.

Adactum iuſiurandum.

Ἐπακτὸς ὅρκος, id eſt, Adactum iuſiurandum dicebatur, vel quod non vernaculum eſſet, ſed peregrinum, & aliunde aſcitum, vt indicat Zenodotus, vt ſi quis Græcus Scythico more iuret: νὴ τὸν ἀκινάκην καὶ νὴ τὸν ἄνεμον, id eſt, Per ventum & acinacem. Nam per ſuos deos vnaquæq; gens iurare conſueuit, vel quod non ſpontaneũ, ſed adactum vi: vel quod ſponte ſuſceptum nemine cogente, ſi Suidæ credimus, & etymologico. Sunt enim tria iuſiurandi genera, vnum quod ἐπώμοτον vocant, alterum quod κατώμοτον, tertium quod ἐπακτόν. Heſychius contra ἐφ' ὃν ἕτερος ἄγει, οὐκ αὐθαίρετος, id eſt, Ad quod alius adigit non ſpontaneum. Hoc inter adagia non recenſuiſſemus, niſi Zenodotus prior in hoc albo poſuiſſet.

Scabroſior leberide.

Κεντρωπέρας λεβηρίδος, id eſt, Aſperior leberide. De vehementer aſperis & inſuauibus. Nam leberis Gręcis dicitur exuuium illud vel ſerpentum, vel piſcium exuentium ſenectam, quod & σύφαρ vocatur: id autem aſperrimum eſſe conſtat, nimirum ob ſummam ſiccitatem. Refertur a Suida.

Procul auribus nuncius veniat.

Ἀπ' οὔατος ἄγγελος ἔλθοι. id eſt,

Procul abſit nuncius aure.

Sermo deprecantis nuncium male auſpicatum. Suidas ex Callimacho citat. Homer. item Iliad. σ.

Αἰ γὰρ δή μοι ἀπ᾽ οὔατος ὧδε γένοιτο.
id eſt,
Iſta velim mihi ſint procul auribus.

A puro pura defluit aqua.

Theognis in ſententiis Elegiacis:
Εἴ μ᾽ ἐθέλεις πλύνειν, κεφαλῆς ἀμίαντον ἀπ᾽ ἄκρης
Αἰεὶ λευκὸν ὕδωρ ῥεύσεται ἡμετέρης. id eſt,
Rurſum aqua de ſummo mihi vertice deflues vſq;
Limpida, ſi innocuum forte lauare pares.

Hoc diſtichon, quoniam ſubeſſe proverbium videbatur, adſcripſimus. Quadrabit in hominem vſquequaque inculpatum & innocentem, quem etiam ſi quis aliquando vocet in crimen, tamen non ſolum fama illius non contaminatur, verumetiam illuſtrior redditur. Nec ſine cauſa laudi tribuunt iſtud Catoni Cenſorio, quod toties accuſatus & vocatus in ius, nempe quater & quadragies, ſemper iudicium ſentẽtiis fuerit abſolutus.

A lupi venatu.

Ἀπὸ λύκου θήρας, id eſt, A lupi venatu. Dici ſolitum, vbi quis protinus re infecta diſcedit. Aut de negocio moleſto, & agreſti. Neque enim tutum eſt lupum inſequi, neque is facile capitur, cum reliquarum ferarum venatus non vulgarem afferant voluptatem. Meminit Suidas.

A ſubeunte portum naui.

Ἀπὸ καταδυομένης, id eſt, A ſubeunte, ſubaudi, naue lucrum capias. Admonet adagium celeritatem ad quęſtum plurimum valere. Et in negociatorem illud in primis competere, ὕπνος ἀπέστω, id eſt, Somnus abeſto. Sumptum à mercatorum diligẽtia, qui merces ſtatim emunt ab ipſis nautis in portum appellentibus Tum enim & minoris emuntur, & maiori diſtrahuntur lucro. Trahi poterit ad eam ſententiam, vt ſi quis dicat ſtatim arripiendam oblatam occaſionem lucri. Aut tum rogandum quempiam, vbi fortuna recentem aliquam commoditatem obiecerit. Nam ſumus plerique tum ad gratificandum benigniores. Perſius in 5. Sat. metaphoram variauit, cum ait:

Tolle recens primus piper è ſitiente camelo.

Id eſt, illico cum adhuc de via ſitit camelus, qui merces attulit. Proverbii meminit Suidas.

A bis ſeptem vndis.

Ἀπὸ δὶς ἑπτὰ κυμάτων, id eſt, A bis ſeptem vndis. In eos competit, qui à noxia quapiam purgati ſunt, propterea quod antiquitus mos eſſet, homicidio pollutos veſtes ſuas bis ſeptem inundationibus, immerſionibusque lauare. Teſtis Suidas.

Exigit, & à ſtatuis farinas.

Αἰτεῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα.
id eſt,
Sane cibum & ſignis ab ipſis exigit.

In eum dicendum, qui nullius miſertus, vndecumque quod poteſt, auellit, vel ab ipſis mortuorũ ſtatuis. Similimum illi, κἀπὸ νεκροῦ φορεῖς, id eſt, Et à mortuo tributum colligis.

Athos celat latera Lemniae bouis.

Ἄθως καλύπτει πλευρὰ Λημνίας βοός;
id eſt,
Athos obumbrat latera Lemnia bouis.

Vbi quis officit, aut moleſtus eſt, aut gloriam cuiuſpiam obſcurat, aut alioquin obſiſtit. Tradunt in Lemno bouis fuiſſe ſimulacrũ ingens, cãdido

Digitized by Google

do factum lapide. Id Athos mons tametſi longo diſſitus interuallo, tamen ob ſummam celſitudinem, obſcurat vmbra ſua. Eſt autem Athos Thraciæ mons ingens, adeo, vt vmbram iaciat ad ſtadia trecenta, teſte Stephano. Meminit huius Apollonius Argonauticon lib. 1.

> Ηρι δὲ νισσομένοισιν ἄθω ἀνέτελλε κολώνη,
> Θρηικίη, ἣ τόσσον ἀπόπροθι λῆμνον ἐοῦσαν,
> Ὅσσον ἐς ἔνδιον κεν ἐΰστολος ὁλκὰς ἀνύσσαι,
> Ἀκροτάτῃ κορυφῇ σκιάει, καὶ ἐς ἄχρι μυρίνης. id eſt,
> *Solis ad exortum vada ſalſa ſecantibus alto*
> *Vertice ſeſe oſtendit Athos, mons Thracius, is qui*
> *Diſſitus à ſacra tanto diſcrimine Lemno,*
> *Quantum alata die valeat transmittere nauis,*
> *Hanc tamen aerii contingit verticis vmbra.*
> *Quin longinquam etiam pertingit ad vſque Mirinen.*

Proverbii meminit & Plutarchus in Moralibus, cum alias tum in cõmentario, quem inſcripſit de facie apparente in orbe lunæ, teſtans vmbram porrigi per ſeptingenta ferme ſtadia. Theocriti Scholiaſtes verſiculum hunc citat ex Sophocle:

> Ἄθως σκιάζει νῶτα λημνίας ἀλός. i.
> *Athos obumbrat terga Lemnii maris.*

Præſentem mulge, quid fugientem inſequeris?

> Τὴν παροῦσαν ἄμελγε, τί τὸν φεύγοντα διώκεις; id eſt,
> *Præſentem mulgeto, quid inſequeris fugientem?*

Heroicus proverbialis admonens præſens lucrum non omittendum ſpe commodorum, quæ non item ad manum videntur eſſe. Sumptum ex Cyclope. Theocriti Scholiaſtes citat conſimilis ſententiæ verſum Heſiodium:

> Νήπιος ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν τ' ἀνέτοιμα διώκει. id eſt,
> *Stultus qui non prompta ſequens, iam prompta relinquit.*

Exiſtimat eundem habere ſenſum quod alibi nobis dictum eſt: τὸν τέλον ἐκ βῶν ἔλαυνε.

Quid ad Mercurium?

Τί πρὸς τὸν ἑρμῆν, id eſt, Quid ad Mercurium? Idem cum illo, οὐδὲν πρὸς ἔπος, & nihil ad Bacchum, Nihil ad rem. Nam Mercurius orationis auctor. Competunt in eos qui loquũtur aliena ab eo, quod agebatur.

Quid Achiuos à turre iudicatis?

> Τί τοὺς ἀχαιοὺς ἀπὸ τοῦ πύργου κρίνετε, id eſt,
> *Cur iudicatis Danaidas de mœnibus?*

Dici conveniet, quoties quis pronunciat de re non ſatis accurate cõſiderata. Ariſtides in Themiſtocle: τί ταῦτα τοὺς ἀχαιοὺς ἀπὸ τοῦ πύργου κρίνομεν. id eſt, Quid in his Achiuos de turre iudicamus? Sumptum apparet ex Iliados γ. quo loco Priamus in mœnibus Troianorum, arceſſitam Helenam percunctatur quinam eſſent, quos procul in Græcorum exercitu conſpiceret, & Agamemnonis formam laudat ad hunc modum:

> Ὅστις ὅδ' ἐστὶν ἀχαιὸς ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε,
> Ἤτοι μὲν κεφαλῇ καὶ μείζονες ἄλλοι ἔασιν,

Καλὸν δ' οὕτω ἐγὼν οὔπω ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Οὐδ' οὕτω γεραρὸν, βασιλῆϊ γὰρ ἀνδρὶ ἔοικεν. id eſt,
Ille quis eſt cedo, Graius homo, magnusq; bonusq; ?
Sunt alii hunc fateor ſuperantes vertice plures.
Verum aque pulchrum memini me cernere nunquam
Nec reuerendum aque. regem præferre videtur.

Nec inconcinne torquebitur ad eos, qui in tuto conſtituti, de iis iudicant, qui in periculo verſantur. Quemadmodum faciunt ii, qui in turre, aut vallo ſedentes, ocioſi ſpectant, iudicantque præliantes, ac in multis animi robur aut conſiliū deſiderant, quod ipſi nequaquam præſtaturi forent, ſi in eodem diſcrimine verſarentur. Ariſtides in Themiſtocle: οὐ μὴν οὐχ' ὅμοιον ἐν μέσῃ τῇ θαλάσσῃ περὶ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ λέγειν καὶ τὴν εὐψυχίαν τὴν αὐτοῦ δεικνύναι, καὶ καθήμενον ἔξω τῆς ζάλης ὑπὸ τῷ τειχίῳ, id eſt, Atqui non parui refert, ſi quis medio in mari, de iis loquatur, qui in naui ſunt, animique præſentiam demonſtret, ſedensque procul à procella inter parietes.

Quis vſus cepis putridi?

Τίς χρεία πυθομένου κρομμύου, id eſt, Quis vſus putrefacti cepis? De rebus, aut etiam hominib. reiiculis, & quorum nullus vſquam eſt vſus. Etenim cum cepe ſit herba, per ſe viliſſima, ſimul atque computruit, nihil eſſe poteſt abiectius. Cognatū illi Plautino: vitioſa nuce non emam.

Philoxeni non.

Τὸ φιλοξένου οὔ, id eſt, Philoxeni nō. Dicendum, vbi quis obſtinate vel inficiatur, vel recuſat: aut vbi quis alteri neſcit concedere, neq; quidquam ad gratiam loqui. Philoxenus poeta, quemadmodum alibi diximus, vſq; adeo non potuit carmina Dionyſii probare, vt maluerit reduci ad fodinas lapidarias.

Meos corymbos necto.

Τοὺς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω, i. Meos necto concinnos. Vbi quis reſpondet, quod nihil pertineat ad interrogata. Refertur ad hunc modum: χαίρεις ὑψιπύλη. τοὺς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω. οὔσοι λέγω περὶ τούτου. ὁ ἐμὸς ἀκοίτις ἐνθάδε, id eſt, Salue Hypſipyle. Meos corymbos necto. Non tibi loquor illa de re. Maritus meus hic eſt. Ex aliquo comœdiæ loco ſumptum apparet, in qua perſona quæpiam per diſſimulationem, diuerſa reſponderit. Quod genus eſt & illud apud Terentium in Phormione, cū Phædria rogatus, vbinam eſſet Antipho, reſpondens iterat ſalutationem, deinde, ait illum recte valere. Eſt conſimilis locus & apud Plautū in Mercat. Iam machæra eſt in manu. Nam ſi eo te introducam. Tollo ampullam, atque hinc eo, & reliqua. Nam locus longior eſt, quam vt citra tædium poſſit recenſeri. Confine ei, quod alibi receſuimus ἀμάας αἰτεῦν.

Compendiaria res improbitas.

Σύντομος ἡ πονηρία, βραδεῖα ἡ ἀρετὴ, id eſt, Compendiaria res improbitas, virtus longa. Qui ſemel addixit animum vitiis, is quidvis flagitii facile patrabit. At ſingulæ virtutes magno ſudore parandæ. Fitq; quadam natureę corruptione, vt quæ turpia ſunt, vel αὐτοδίδακτοι protinus arripiamus, quæ honeſta vix laboribus diutinis inculcentur. Plutarchus in apo-

Digitized by Google

in apophthegmatib⁹ tribuit hoc dictum Cleomeni. Cum prædo quiſpiam in agrum Lacedæmoniorum feciſſet incurſionem, atq; vbi captus eſſet dixiſſet, Ideo ſe hæc feciſſe, quod non eſſet quo aleret militem, proinde ad eos vertiſſe ſeſe, quibus ſupereſſet nec impartirentur, Cleomenes σιώπησις, ἔφη, ἡ πονηρία.

Vmbra pro corpore.

Σκιὰ ἀντὶ τοῦ σώματος, id eſt, Vmbra pro corpore. Quoties aliquis magnum quiddam videbitur aſſecutus, cum nihil tandem auferat præter titulum, aut ſpes meras. Mutuo ſumptũ ab Æſopica fabula de cane, qui dum vmbram carniũ, quod ea maior appareret, captat, veras amiſit carnes. Eam quidem iambico carmine Gabrias quidam, vtcunque complexus eſt hoc pacto:

Φέρων γε ποταμοῦ πλησίον κύων κρέας,
Κύψας ἑαυτὸν, ἄλλον εἰς ὕδωρ βλέπει.
Χανὼν δὲ λοιπὸν τοῦ κρέως λαβεῖν κρέας,
Ἀπεστερεῖτο καὶ τοῦ, οὗπερ ἐκράτει.

id eſt,

Iuxta fluentem deferens carnes canis,
Dum pronat os in amne cõſpicit alteras,
Et hians deorſum, vt haſce carnes prenderet,
Amiſit has quoque, quas tenebat antea.

Sinopiſſas.

Σινωπίζεις, id eſt, Sinopiſſas, id eſt, laſciuis. A Sinope ſcorto quodã nobili, celebratæq; laſciuiæ, cui nomen hinc inditum videtur, quod noxiis eſſet oculis. Athenæus libro quintodecimo, docet fuiſſe Æginẽſem. Fuit & Sinope Æſopi filia, cui nihil carius fuit virginitate.

Vitiat lapidem longum tempus.

Σήψει καὶ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος.

id eſt,

Saxa etiam longũ faciet putreſcere tempus.

Nihil in rerum natura ſaxo durabilius. At id quoque temporum diuturnitas abſumit. Quod poetæ nimirum innuunt, cum fingunt Saturnum temporis Deum ſaxũ Iouis loco ſuppoſitum deuoraſſe. Ouid. libro De Ponto quarto:

Gutta cauat lapidem, conſumitur anulus vſu,
Et teritur preſſa vomer aduncus humo.

Sileni Alcibiadis.

Σιληνοὶ Ἀλκιβιάδου, id eſt, Sileni Alcibiadis, apud eruditos & in prouerbium abiiſſe videntur, certe in collectaneis Græcorum prouerbii vice referuntur, quo licebit vti, vel de re quæ cum in ſpeciem, & prima, quod aiunt, fronte vilis ac ridicula videatur, tamen interius ac propius contemplanti, ſit admirabilis: vel de homine, qui habitu vultuq; longe minus præ ſe ferat, quã in animo claudat. Aiunt enim Silenos imagunculas quaſpiam fuiſſe ſectiles, & ita factas, vt diduci & explicari poſſent, & quæ clauſæ ridiculam ac monſtruoſam tibicinis ſpeciem habebant, apertæ ſubito numen oſtendebant, vt artem ſcalptoris gratiorem iocoſus faceret error. Porro ſtatuarum argumentum ſumptum eſt à ridiculo illo Sileno Bacchi pœdagogo, numinumq; poeticorum morione. Quandoquidem habent & illi principum noſtratium exemplo ſuos γελωτοποιούς. Proinde apud Athenæum libro quinto adoleſcens Critobulus irridens Socratem ſenem ac de-

 for-

Digitized by Google

formem, dicebat illum πολὺ τῶν σειληνῶν αἴσχιω, id eſt, multo Silenis deformiorem: locus autē eſt apud Xenophontem in conuiuio. Socrates, ὡς γὰρ καλλίων ὢν τούτο κωμπάζεις, Vt iſtud iactas quaſi ſis formoſior. Critobulus: νὴ δία, ἢ πάντων σειληνῶν ἐν σατυρικοῖς, αἴσχιστος ἂν εἴην, id eſt, Ita per Iouem, aut omnium Silenorum qui ſunt inter Satyros turpiſſimus fuero. Et Alcibiades apud Platonem in cōuiuio, Socratis Encomiū dicturus, eum Silenis huiuſmodi ſimilē facit, quod is multo alius eſſet propius intuenti, quam ſummo habitu ſpecieque videretur. Quem ſi de ſumma, quod dici ſolet, cute quis æſtimaſſet, non emiſſet aſſe. Facies erat ruſticana, taurinus aſpectus, nares ſimæ, muccoq; plenæ. Sannionem quempiam bardum ac ſtupidum dixiſſes. Cultus neglectus, ſermo ſimplex ac plebeius, & humilis, vt qui ſemper aurigas, cerdones, fullones & fabros haberet in ore. Nam hic fere ſumebat illas ſuas εἰσαγωγὰς, quibus vrgebat in diſputando. Fortuna tenuis, vxor qualem ne viliſſimus quidem carbonarius ferre poſſet. Videbatur mirari formas aduleſcētulorum, videbatur amare, & zelotypia tangi, cum eū ab his affectibus διὰ πασῶν abeſſe compererit etiam Alcibiades. Deniq; iocus ille perpetuus nonnullam habebat morionis ſpeciem. Cū ea tempeſtate, ad inſaniam vſq; ferueret inter ſtultos, profitendi ſapientiam ambitio, nec vnus eſſet Gorgias, qui ſe nihil neſcire iactitaret, & Ardelionibus huiuſmodi nuſquam non referta eſſent omnia, ſolus hic hoc vnū ſcire ſe dictitabat, quod nihil ſciret. Videbatur ineptus ad omnia, adeo vt quodam die quiddam apud populum adorſus agere, cum riſu ſit exploſus. Atqui ſi Silenum hunc tam ridiculum explicuiſſes, videlicet numen inueniſſes potius quā hominem, animum ingentem, ſublimem, ac vere philoſophicum, omnium rerum, pro quibus cæteri mortales currunt, nauigant, ſudant, litigant, belligerantur, contemptorem, iniuriis omnibus ſuperiorem, & in quem nullum omnino ius haberet fortuna, & vſque adeo nihil timentem, vt mortem quoque nulli nō formidatam cōtempſerit, in tantum vt cicutam eodem ebiberit vultu, quo vinum ſolet, vtque iam moriens etiam in Phœdonem ſuum iocaretur, admonens, vt voto ſe liberans Æſculapio gallum perſolueret, perinde quaſi ſumpto pharmaco, iam ſanitatis beneficium ſentiret, cum exiret è corpore, vnde omnes animi morbi ſcatent ac pullulant. Proinde non iniuria cū id tēpeſtatis plena ſophis eſſent omnia, ſolus hic morio, ſapiens oraculo pronunciatus eſt, & plus iudicatus eſt ſcire, qui nihil ſciebat, quam hi qui nihil neſcire ſe prędicabant, imo ob idipſum iudicatus eſt plus cæteris ſcire, quod vnus omnium nihil ſciret. Huiuſmodi Silenus fuit Antiſthenes, baculo ſuo, pera, pallioque maximorum regnum fortunas antecellens. Huiuſmodi Silenus fuit Diogenes, vulgo canis habitus. Verum in hoc cane diuinum quiddam animaduerterat Alexander Magnus, principum, vt videbatur, omnium κορυφαῖος & alpha, cum animi magnitudinem admiratus, optaturum ſe diceret, vt ni Alexander eſſet, Diogenes eſſet: cum hoc magis optare debuerit Diogenis animū, quod Alexander eſſet. Huiuſmodi Silenus fuit Epictetus, ſeruus, pauper, claudus,

Digitized by Google

dus, vt indicat illius epitaphium, ſed idem, quod eſt feliciſſimum, carus ſuperis, id quod ſola vitæ præſtat integritas cum ſapientia coniuncta. Hæc nimirum eſt natura rerum vere honeſtarum: quod habent eximium, id in intimis recondunt, abduntque: quod contemptiſſimum, id prima ſpecie præ ſe gerunt, ac theſaurum ceu vili cortice diſſimulant, nec profanis oſtendunt oculis. At vulgarium & vmbraticarum longe diuerſa oratio, ſumma ſpecie blandiuntur, quodque pulcherrimum habent, ſtatim obuiis oſtentant: ſin penitius introſpicias, nihil minus ſunt, quam quod titulo ſpecieque præ ſe ferebant. Adeo quidquid in omni rerum genere præclarum eſt, id minus in conſpicuo eſt. In arboribus flores & folia blandiuntur oculis, ipſa ſe late moles oſtentat. At ſemen, in quo vis eſt omnium, quam eſt res minutula, quam abdita, quam non lenocinans aſpectui, quam non oſtentatrix ſui? Aurum & gemmas in altiſſimas terræ latebras abdidit natura. In elementis, quæ vocant, quo quidque præſtantius eſt, hoc longius à ſenſibus eſt remotum, velut aer & ignis. In animantum genere quod eſt optimum & efficaciſſimum, id in intimis abditum habent. In homine quod eſt maxime diuinum & immortale, id ſolum cerni non poteſt. In quovis rerum genere, materia pars vilior, maxime patet ſenſibus, formæ vis & beneficium, vtilitate ſentitur, & tamen ipſa procul abeſt à ſenſibus. Rurſum in corporis phyſici temperatura, cum phlegma & ſanguis ſenſibus ſit familiaris & pateat, id quod plurimũ confert ad vitã, minime patet, nempe ſpiritus. Demum in vniuerſo, quæ maxime ſunt, ea non videntur, veluti ſubſtantiæ, quas ſeparatas vocant. Et quod in his ſummum eſt, id à ſenſibus quam maxime depoſitum eſt, nempe deus, adeo vt nec intelligi, nec cogitari poſſit, cum hic fons ſit vnicus omnium.

Sarone magis nauticus.

Σάρωνος ναυτικώτερος, id eſt, Sarone magis nauticus. Aiunt hunc fuiſſe deum quempiam nauticum. Vnde & Saronico mari cognomen inditum. Congruet in horrido cultu hominem, & moribus feris, quod genus nautas pleroſque videmus eſſe. Aut in negotiatorem per omnia maria volitantem. Meminit & Saronis, & ab hac cognominati maris Ariſtides in Themiſtocle: Οὐδ' ἵνα τ̃ πάντα χρόνον τὴν θάλατταν οἰκῶσιν, ὥσπερ τ̃ γλαῦκόν φασι τὸν ἀνθηδόνιον, ἢ τ̃ σάρωνα τὸν ἐπώνυμον τοῦ πελάγους, id eſt, Nec vti per omne tempus in mari habitent, quemadmodũ aiunt facere Glaucum Anthedonium & Saronem mari cognominẽ. Pauſanias in Corinthiacis Saronis facit mentionẽ qui Althepiæ regioni maritimæ imperarit. Huic diuerſum, quod ait in Ranis Ariſtophanes:

-Πῶς δυνήσομαι
Ἄπειρος, ἀθαλάττωτος, ἀσαλαμίνιος
Ὢν εἶτ' ἐλαύνειν.

id eſt,

-Quonam modo
Potero imperitus, & à mari alieniſſimus.
Salaminis expers, atque nauim agere rudis?

Aſſidua ſtilla ſaxum euacuat.

Ῥανὶς ἐνδελεχοῦσα κοιλαίνει πέτραν, id eſt, Stillicidium perpetuũ ſaxum exca-

excauat. Admonet, nihil eſſe tam durum, quod non emolliat: nihil tam arduum, quod non efficiat aſſiduitas. Quandoquidem ſtilla aquæ, nimirum res tam tenuis ac leuis ſaxum etiam duriſſimum exhauriat, quod vix ferre poſſis euincere. Plinius tradit, inueniri ſilices, formicarũ pedibus attritas, idq; grauiſſimũ exemplum eſſe putat, quantam vim habeat aſſiduitas. Menander apud Stobæum:

- Πάντα γὰρ
Ταῖς ἐνδελεχίαις καταπονεῖται πράγματα. id eſt,
- *Nam vinci ſolent*
Aſſiduitate qualibet negotia.

Ouidius:

Quid magis eſt durum ſaxo, quid mollius vnda?
Dura tamen molli ſaxa cauantur aqua.

Galenus περὶ κρασέων libro tertio, eandem ſententiam refert, carmine Heroico: οὕτω δή που καὶ τοῦτο καλῶς εἰρῆσθαι δοκεῖ.

Πέτραν κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ. id eſt,

Ita nimirum & illud recte dictum videtur.

Stillula mollis aqua lapidem aſſiduo cauat ictu.

Huc adferunt Homeridæ, quod cum poculum plenũ cæteri vix tollerent à menſa, ſolus Neſtor facile nulloque negotio ſuſtulerit, cum eſſet admodum ſenex, & viribus multis inferior, verum hoc illi dabat vſus, & exercitatio. Nam Homerus facit Neſtorem φιλοπότην. Homeri carmen ſic habet:

Ἄλλος μὲν μογέων ἀποκινήσασκε τραπέζης
Πλεῖον ἐόν, Νέστωρ δ' ὁ γέρων ἀμογητὶ ἄειρεν. id eſt,
Vix alii poclum poterant ſuſtollere menſa
Plenum, at grandæuus Neſtor facile abſtulit illud.

Quæ ſententia nõ ſolum accommodari poteſt ad aſſiduitatem, ſed huc quoque, quod ea facile facimus, quæ libenter facimus.

Salaminia nauis.

Σαλαμινία ναῦς, id eſt, Salaminia nauis, de præuelocibus dictitatũ eſt. Celebrat enim vel in primis nauale bellum aduerſus Xerxem geſtum apud Salaminem, ſiue quod ex triremibus, altera Salaminia vocari conſueuit, altera πάραλος. Ariſtophanes in Auibus ἱερὰς ἰαχὰς, πάραλος ἡ σαλαμινία. Vnde & Bacchus eo, quem modo citauim⁹ loco ἀσαλαμίνιον appellat ſeſe, quod bellicarum rerum ac remi ducendi eſſet ignarus. Adluſit autem poeta, ſicut opinamur, ad prouerbium quod alibi retulimus: δεῖ κώπην ἐλαύνειν τὸν εἰδότα, i. Oportet ducere rem_ eum qui norit. Plutarchus in vita Periclis nauim robuſtã & in qua velut in triariis, vltimum ſit præſidium, Salaminiam appellat: Οὐδ' αἰεὶ παριὼν εἰς τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἑαυτὸν ὥσπερ σαλαμινίαν τριήρη, φησὶ κριτόλαος, πρὸς τὰς μεγάλας χρείας ἐπιδιδοὺς, id eſt, Nec ſemper obambulans in turba, ſed veluti Salaminiam triremem, vt inquit Critolaus, ſeſe ad maiorem rerũ vſum præbens. Scholia quæ feruntur in Ariſtophanem, tradunt Athenis duas fuiſſe naues vſui publico deſtinatas, è quibus Salaminia ſubueheret ad iudiciũ euocãs, Paralus aueheret. Nam Theoris eos vehebat, qui voti aut religionis ergo Delphos, aut alio quopiã proficiſcerentur.

Pyrrhandri commentum.

Πυῤῥάνδρου μηχάνημα, i. Pyrrhandri com-

commentum, de callido inuento. Hic Pyrrhander ſycophanta quiſpiam fuit, inſignite verſutus, notæq; malitiæ: Ariſtophanes in Equitibus:

Καὶ νὴ δί' ἦν καὶ τοῦτο πυῤῥάνδρου τὸ μηχάνημα.

id eſt,

Ac per Iouem fuit quidē Pyrrhandrica iſta techna.

Ἄζηλος πλοῦτος.

Ἄζηλος πλοῦτος, vocabatur, cū quis ſuas dotes ignoraret. Veluti ſi qua formoſa cum ſit, putida eſſet tamen, ſibique diſpliceret. Aut ſi quis facundus, infacundus ſibi videretur. Porro felicitatis non minima pars eſt, vt quiſq; ſua norit bona. Proinde Maro:

O fortunatos nimium, bona ſi ſua norint, Agricolas.

Eſt finitimum illi: ὁ τυφλὸς πλοῦτος, id eſt, Cæcæ diuitiæ. Nam ζηλοῦν aliquoties idem eſt, quod admirari ac felicem ducere. Vnde ἀρίζηλον vocant conſpicuum & illuſtre. Cui diuerſum eſt ἄζηλον, ꝙ nemo miratur. Quis autem miratur quod eſt abditum ac retruſum? Plutarchus in vita Lycurgi facit Theophraſtū huius dicti auctorem: laudat enim Lycurgum, qui ſuis inſtitutis effeciſſet, vt apud Spartanos diuitiæ nec eſſent obnoxiæ furibus, ac prædonibus, quod ille vocat ἄσυλον, nec admirabiles, quod appellat ἄζηλον, nec omnino pro diuitiis haberentur, quod illi vocāt ἄπλουτον πλοῦτον, quaſi dicas opes inopes: Verum ipſa Plutarchi verba ſubſcribamus, vel in hoc, quo perſpicuum fiat, quantā gratiæ parte fraudetur, qui malit auctores in aliā linguā verſos legere, quam ſua lingua loquentes audire: Μέγα μὲν οὖν καὶ τοῦτο ἦν, μεῖζον δὲ τὸ τὸν πλοῦτον ἄσυλον, μᾶλλον δὲ ἄζηλον ὥς φησι θεόφραστος, καὶ ἄπλουτον ἀπεργάσασθαι, τῇ κοινότητι τῶν δείπνων. Addit inibi Plutarchus his ex rebus extitiſſe dictum illud celebre: Plutum ex omnib. ciuitatibus, quæ ſub ſole ſunt, in vna Sparta ſeruari τυφλὸν, id eſt, cæcum ac repoſitum, non aliter quam tabulam anima carentem & immobilem. Ex hiſce verbis ſimul & illud colligitur, idē pollere τυφλὸς ὁ πλοῦτος καὶ ἄζηλος ὁ πλοῦτος. Cæcum enim dicitur, non ſolum quod non videt, verumetiam quidquid luce caret. Quāquam autem feſtiuiter prouerbium detortum eſt ad Spartanorum frugalitatem, tamē quadrat potius in eos, qui ſuas opes ſibi poſſident, easq; recondunt, aut defodiunt etiam. Ariſtophanes in Cōcionatricibus ἀφανῆ πλοῦτον appellat nummos in arca reconditos. Nam domus & agri celari non poſſunt. Nullus vſus eſt picturæ repoſitæ, nihilo maior diuitiarū abſtruſarum. Nam in vſum paratæ ſunt opes. Sic Flaccus in Odis:

Nullus argento color eſt auaris
Abdito terris.

Et Pindarus in Nemeis hymno primo: Οὐκ ἔραμαι πολὺν ἐν μεγάρῳ πλοῦτον κατακρύψας ἔχειν, ἀλλ' ἐόντων εὖ τε παθεῖν, καὶ ἀκοῦσαι φίλοις ἐξαρκέων, id eſt, Non deſidero multas in ædibus opes habere abſtruſas, ſed his, quæ adſunt bene frui, ac bene audire, amicis ſuppeditans.

Dicas tria ex curia.

Εἴποις τὰ τρία παρὰ τῆς αὐλῆς, id eſt dicas tria de curia. Antiquitus qui iudicum ſentētiis fuiſſent ad capitale ſupplicium condēnati, prius quam ad mortem ducerentur, ea facultas concedebatur, vt vino, ciboque expleti, tria quædam quæcumque libitum eſſet dicerent. Quæ ſimul atque dixiſſent promulgata damnatione produce-

Digitized by Google

producebantur ad ſupplicium. αὐλῶ enim olim vocabāt eum locum, quo damnati ducebantur, quem neoterici ἀρχεῖον appellant. Apud Suidam legitur: παρὰ τῇ αὐλῇ, dandi caſu, id eſt, Iuxta curiam, ſiue iuxta ſeptum. Vſus adagii apud neminem adhuc reperitur. Eſt dici ſolitum, vbi quis petulantius loqueretur, ſed magno ſuo malo, aut exitium imprecaretur alicui. Adagium refertur à Zenodoto.

Pyrauſta gaudes gaudium.

Χαρὰν πυραύστου χαίρεις, id eſt, Gaudium pyrauſtæ gaudes. De momentaria, fluxaque voluptate. Oſtendimus alicubi pyrauſtam ad lucernas aduolantem, ambuſtis alis perire, vnde & prouerbium, πυραύστου μόρος, id eſt, Pyrauſtæ fatum. Cuius alibi meminimus.

Πτερυγίζειν.

Πτερυγίζειν dicitur, qui conatur & geſtit quippiam efficere. Sumptum à pullis auium, cum adhuc inuolucres ſunt alas mouentibus. Lucianus vſurpat pro indecore & ſcurriliter geſticulari, libello de mercede ſeruientibus. Ariſtophanes in Pluto:

Καί σύγε λέξαι μ' ὕπω δυνάσαι περὶ τούτου
Ἀλλὰ φλυαρεῖς, καὶ πτερυγίζεις.
id eſt:
Tu mihi nondum fari potis es ſuper hac re,
Sed nugaris geſticulando.

Et Diphilus apud Athenæum libro ſexto, inducit paraſitū hunc in modum loquentem:

Γέγηθα καὶ χαίρω τι καὶ πτερύσσομαι.
id eſt:
Lætorq; gaudeoq; & alas verbero.

Ante barbam doces ſenes.

Πρὸ τῆς γενειάδος διδάσκεις τοὺς γέροντας, id eſt, Ante barbam doces ſenes. Cum imberbis maiorem natu docet. Eſt autem figura prouerbialis, quod ait Perſius, Ante pilos:

- Et rerum prudentia velox
Ante pilos venit, dicenda, tacendaq; calles.

Hanc prudentiam, quam præcoquam, ſeu præcocem appellant, vulgo non admodum fauſti omnis habitam, oſtendit Apuleius in ſecunda Apologia, ſcribens hunc ſenarium nobilem & celebrem fuiſſe, poetæ cuiusdam, neque enim nominat:

Odi puerulos præcoci ſapientia.

Nec Fabio placet præcox ingeniorum genus, quod negat ad frugem ſolere peruenire. Pindarus in Pythiis hymno quinto, ſic laudat quempiā: κρέσσονα μὲν ἁλικίας νόον φέρβεται, γλῶσσάν τε, θάρσος δὲ τανύπτερος ἐν ὄρνιξιν αἰετός, id eſt, Præſtantiorem quam pro ætate mentem alit, linguamque: audacia vero pernix inter aues aquila.

Bellum Cononi curæ fuerit.

-Πόλεμος κόνωνι μελήσει.
id eſt:
-Curabit prælia Conon.

Hemiſtichium eſt heroici carminis, nec ſatis liquet vnde ſumptum. Porro Conon dux Athenienſium fuit multum in belli negotiis exercitatus. Primum nauali prælio ſuperatus à Lyſandro Lacedæmoniorum duce, redintegratis copiis, eundem terreſtri prælio vicit, & Athenarum libertatem reſtituit. Proinde conueniet ad hunc modum reſpondere, curanti negotium, quod ad ſe nihil attineat. Item Hector Andromachæ ſuæ Iliados 2.

-Πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει. id eſt,
-Viris curæ ſunt bella futura.

Et

Et Turnus apud Virgilium:

Arma viri, bellumq; gerant, queis bella gerenda.

Ante hac putabam te habere cornua.

Πρὸ τούτου σε ᾤμην κέρατα ἔχειν, id eſt, Antehac credebam tibi eſſe cornua. De his qui prius habiti fortes ac ſtrenui, poſtea cum res virum poſtulat, apparent ignaui. Vnde & Comicus cornutam beſtiam vocat hominem paratum ſe defendere: Cornutam beſtiam petis. Et Horatius:

Parata tollo cornua.

Apud eandem ſcurra iocatur in ſcurram accepto conuitio minitantem capite moto, cum in fronte fœdam haberet cicatricem. Quid faceres, inquit, ſi cornu tibi non eſſet. Deinde Dialectici cornutum appellant ſyllogiſmum, dilemma velut inexpugnabile.

Prius quam mactaris, excorias.

Πρὶν ἐσφάχθαι δέρεις, i. Prius quam mactaris, excorias. Dicendum, vbi quid præpoſtere fieri videtur. Videri poteſt ex Homero ſumptum, apud quem ſæpe excoriatur taurus prius quam occiditur. Figura, quã Grammatici ὕστερον πρότερον appellant. Finitimum illi, quod alibi retulimus: Actum agere. Nam id etiam adagium M. Tullius putat ad conſilii præpoſteri ſignificationem pertinere. Sic enim ſcribit in Dialogo de Amicitia: Præpoſteris enim vtimur conſiliis, & acta agimus, quod vetamur veteri prouerbio.

Prius quam aſſa ſit farina.

Πρὶν ὀπτῆσαι ἄλευρα, id eſt, Prius quam coxeris farinam, ſubaudiendum, inſpergis, aut ſimile quippiam. Euſtathi⁹ in Odiſſeę π. refert vtrunq; tum hoc, tum illud proximum. Solitum autem eſt, aſſis carnibus apud quoſdam inſpergere farinam.

Plures adorant Solem orientem, quam occidentem.

Πλείους προσκυνοῦσι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα ἢ δύνοντα, id eſt, Plures adorant ſolem orientem, quam occidentem. Iuueni magis adhæretur, quam ſeni. Plutarchus ſcribit, Pompeium hoc adagio minatum Cinnæ. Senſit autem Pompeius, ſe ſolem eſſe orientem, nimirum iuuenem indies magis fama creſcentem: illum occidentem, vtpote affecta iam ætate, & cuius dignitas gloriaque iam conſeneſceret. Cæterum quod Pompeius erat Cinnæ hoc Caius Cæſar poſt fuit Pompeio. Simile quiddam Athenęus libro tertio ex poeta quopiam, οὐκ ἀείδω τὰ παλαιά· καινὰ γὰρ ἀμὰ κρείσσω, νέος ὁ Ζεὺς βασιλεύει, id eſt, Non cano vetera. Noua ſi quæ ſunt, eadem & meliora ſunt. Iupiter, qui iuuenis eſt, regnat. Mos erat antiquis adorare ſolem, quem Deum exiſtimant, & à Perſis pręcipue colebatur, nomine Mithræ. Item apud Ægyptios Oſiridis, apud Græcos Apollinis, apud alios aliis atq; aliis nominibus. Hunc orientem ſalutabant religionis cauſa. Quem morem tradit Socrati fuiſſe Plato. Ferunt & ab elephantis adorari ſolem in exortu. Salutabatur & occidens, ſed à paucioribus. Habet & cuiusq; hominis ætas ſuam veſperam, quæ ſimul atque aduenit. iuuentæ gratia vertitur in tædium, Ita ſenex quidam apud Alexidem:

Ἤδη γὰρ ὁ βίος ἡμῶν ἑσπέραν ἄγει.

id eſt:

Mea quippe ſeram vita ducit veſperam.

Sub

Sub occaſum autem ſolis incumbunt vmbræ, vnde Euripidis:

Τί δ' ἄλλο, φωνὴ καὶ σκιὰ γέρων ἀνήρ.

id eſt,

Quid aliud, atq; vox, & vmbra vir ſenex.

Auro loquente, nihil pollet quæuis oratio.

Χρυσοῦ λαλοῦντος πᾶς ἀπρακτεῖται λόγος,

Πείθειν γὰρ οἶδε καὶ πέφυκε μὴ λέγων.

id eſt,

Auro loquente, ratio quæuis irrita eſt,

Suadere ſiquidem nouit, loquens nihil.

Prouerbium indicat munera vbique longe plurimum valere. Vulgatis iocus ait tinnulas rationes præcipuam habere vim ad perſuadendum, pecuniam indicans.

Pellenæa tunica.

Πελληναῖος χιτών, id eſt, Pellenæa veſtis. De priſco cultu. Pellene peruetuſta Achaiæ ciuitas, Protei patria, in quo diuerſæ veſtimentorum formæ fieri conſueuerunt, atteſtante Suida. Iulius libro De rerū vocabulis ſeptimo, prodidit læuas pellenicas olim nobiles fuiſſe, adeo vt Iunoniis ludis ac certaminibus victori lacerna pellenica præmii vice daretur. Adſtipulatur Strabo lib. Geogra. 8. Diuerſum igitur videtur illi, quod alibi diximus: Munus Leuidenſæ. Lepidius erit, ſi per ironiam adhibeatur. Veluti ſi cui pro laborioſis ac diutinis officiis vile munuſculum miſſum ſit, dicamus: πελληναῖον χιτῶνα contigiſſe. Romæ quoque veſtes xeniorum loco miſſitari ſolitas indicat Iuuenalis.

Aquilam cornix prouocat.

Αετὸν κορώνη ἐρεθίζει, id eſt, Aquilam cornix prouocat. Tradunt peculiare cornicibus eſſe irritare aquilā. Verum illa negligit prouocātem, intelligens nimirum ſibi ab illa noceri nō poſſe. Locus igitur fuerit adagio, ſi quando leuiuſculus quiſpiam homuncio, qui neque prodeſſe queat, neq; lædere, maximis viris oblatrat. Quemadmodum Menelaus apud Euripidem in Iphigenia Aulidenſi de vatibus:

Κοὐδὲν γ' ἄχρηστον οὐδὲ χρήσιμον παρόν.

id eſt,

At nihil habet nec vtile, nec inutile.

Lupus pilum mutat, non mentem.

Ο λύκος τὴν τρίχα, οὐ τὴν γνώμην ἀλλάττει, id eſt, Lupus pilum, non ingenium mutat. Senecta caniciē adfert improbis, non item aufert malitiam. Caneſcunt enim lupi, velut & equi more hominum per ætatem.

Laqueus laqueum cepit.

Ἄγρα ἡ πάγη ἔοικε λήψεσθαι πάγην, id eſt, Laqueum laqueus, ita vt videtur, ceperit. Vbi malus malum obſeruat. Veluti adulter adulterum, fur furem, perfidus perfidum, quod interdum vſu venit, vt dum duo ſibi viciſſim inſidias tendunt, vterque deprehendat alterum.

Ipſum oſtij limen tetigiſti.

Αὐτὸν κέκρουκας τὸν βαλβῖδα τῆς θύρας.

id eſt,

Ipſum attigiſti limen oſtii pede.

Dici ſolitu, quoties ad rem ipſam peruenitur. Ariſtophanes in Ranis:

Ἀλλ' ἴσθ' ἐπ' αὐτὴν τὴν θύραν ἀφιγμένος.

id eſt,

Sed noueris veniſſe te ipſas ad fores.

Gallus inſilit.

Αλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ, id eſt, Gallus inſi-

Digitized by Google

inſilit. Vbi quis ſemel victus, redintegrat certamen. A gallorum certaminibus ſumptum. Nam is huic animanti mos eſt, vt ad pugnam aſſiliat, quo magis lædat calcaribus ſuis, in hunc vſum à natura adfixis.

Nunc ipſa viuit ſapientia.

Αὐτὴ νῦν σοφία ζῇ, id eſt, Nunc ipſa viuit ſapientia. Applaudentis & adgratulantis eſt ſermo, ſi quid aliquādo videtur ſcite & arte dictum, factumve. Feſtiuius erit, ſi per ironiam efferatur in eos, qui res egregias ſtultiſſime tractant.

Nunc ipſa floret muſa.

Αὐτὴ νῦν ἀνθεῖ ἡ μοῦσα, id eſt, Nunc ipſa floret muſa. Superiori ſimillimū. Vbi quid erudite, facunde, venuſte dictum, aut ſcriptum videbitur, quaſi muſis bene fortunātibus. Et hoc venuſtius fiet per ironiam, vbi quis ſibi videtur mirifice dicere, cum dicat inſulſiſſime.

Onus nauis.

Ἄχθος νεώς, id eſt, Onus nauis. In inertes & inutiles iacere conueniet, Αὐτὸ τοῦτο ἄχθος νεώς. Confine illi:

-Ἐπώσιον ἄχθος ἀρούρης.

id eſt,

-Telluris inutile pondus.

Quadrabit & in magnum, eundemque moleſtum.

Naues enim longe plus oneris ferunt, quam currus. De Hamaxiæis alibi dictum eſt.

Marinam auditionem fluuiali abluit ſermone.

Ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀπεκλύσατο ποτίμῳ λόγῳ, id eſt, Salſuginoſum ſermonem potabili diluit oratione: vbi quod erat audire moleſtum, id diuerſa oratione velut edulcatur. Quod erat guſtus, id traductū eſt ad aures. Etenim quod palato aqua marina, id auribus oratio triſtis aut contumelioſa. Item, quod palato liquor fontanus, id auditui ſermo placidus ac benignus. Vſurpat adagium Plato in Phædro: Ἐπιθυμῶ ποτίμῳ λόγῳ οἷον ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύσασθαι, id eſt, Cupio ſermonem velut amarum potabili ſermone diluere. Item Athenęus Dipnoſophiſtarum libro tertio. Ἐπὶ τούτοις λεχθεῖσιν ὁ κυνουλκὸς πιεῖν ᾔτησε δικοκτον, δεῖν λέγων ἁλμυροὺς λόγους γλυκέσιν ἀποκλύσασθαι νάμασιν, id eſt, His dictis Cynulcus poſcit decoctam, dicens amaros ſermones dulcibus lymphis oportere diluere. Cynulcus vſus eſt voce Romana cum Græce loqueretur, ſiquidem Vlpiano indignanti, quod voce inſolenti ac barbara vteretur, reſpondit, ſe in vrbe Roma vſum eſſe vocabulo vrbis Romæ vernaculo. Nam illic ſic loquebantur, popoſcit frigidam, popoſcit calidā, aut decoctam, ſubaudientes aquam.

Arcadicum germen.

Ἀρκάδιον βλάστημα, id eſt, Arcadicum germen, de grandibus & ignauis dici ſolitum. Iuuenalis:

-Quod laua in parte mamilla
Nil ſalit Arcadico iuueni.

Arcades olim male audierunt ob ſtuporem ingenii. De quorum immanitate multa Athenæus libro 14. qui primi muſicam omnem in ciuitatem recipere noluerunt, nec vllas liberales diſciplinas, quarum cultu manſueſcunt hominū ingenia. Vnde & cæli vitio, & neglectu diſciplinarū, in ſummam motum immanitatem efferati ſunt. Lucianus in libello De Aſtrologia, tradit Arcades ob eam cauſam ſtupidos habitos, quod æte-

Digitized by Google

cæteris omnibus amplectentibus aſtrologiam, ſoli contempſerint, ſeſeque fecerint antiquiores ipſa luna. Vnde & προσελήναιοι dicti. Iidem epigrammatum iocis notati ſunt, vt βαλανοφάγοι, id eſt, glandibus victitantes. Nam is priſcorum hominum cibus erat nondum repertis frugibus. Epigramma ſic habet:

Πολλοὶ ἐν ἀρκαδίᾳ βαλανοφάγοι ἄνδρες ἔασιν. id eſt:

Multi in Arcadia ſunt, queis alimonia glandes.

Ariſtophanes in Auibus variis titulis irridet eos qui iactant antiquitatem ſuam:

Καὶ τοῦ διὸς αὐτοῦ

Ἀρχαιότεροι, πρότεροι τε κρόνου, καὶ τιτάνων ἐγένεσθαι.

id eſt:

Antiquiores & Crono, & Titanibus fuiſtis.

Hic Rhodus, hic ſaltus.

Αὐτοῦ ῥόδος, αὐτοῦ πήδημα, id eſt, Hic Rhodus, hic ſaltus. Vulgo iactatum de his, qui ſeſe de negotio quopiam iactarẽt inſolentius, cuius fides non extaret. Sumptum ex apologo, qui fertur inter Æſopicos. Adoleſcenti cuidã iactanti ſeſe, quod dum Rhodi eſſet, admirabiles feciſſet ſaltus, quidam ex auditoribus interpellato ſermone, ἰδοὺ ῥόδος, inquit, ἰδοὺ πήδημα, id eſt, Ecce Rhodus, ecce ſaltus. Conueniet igitur, vbi quis iubetur re pręſtare, quod alibi ſe feciſſe iactat. Ouidius:

-Sua narret Vlyſſes

Quæ ſine teſte gerit.

Arbitramur huic adfine, quod dictum eſt apud Theocritũ in Hodœporis:

Αὐτόθι μοι ποτίμιστο δὲ, καὶ αὐτόθι βουκολιάσδευ,

Mecum iſtic certa, ſimul iſtic paſcito tauros.

Quidam quũ tutum eſt, glorioſa loquuntur: vbi præſto periculũ, tergiuerſantur: his occini poterit hoc carmen. Simili figura Græci cum iubent protinus numerari præſentem pecuniã: αὐτοῦ καταβάλλε, id eſt, Hoc ipſo loco depone. Apud Athenæum libro ſexto: ἔπειτα γ' ἂν τἀργύριον αὐτοῦ καταβάλῃς, id eſt, Deinde ſi pecuniã præſentem numeraris. Quamquam in excuſis codicibus habetur, αὐτῷ, ſed mendoſe, ni fallimur.

Archidamicum bellum.

Ἀρχιδάμιος πόλεμος, id eſt, Archidamicum bellum. De bello ſæuo, crudelique dicebatur, epitheto ſumpto ab Archidamo duce Lacedæmoniorum, qui maximis copijs impreſſionem fecerit in Atticam, eamque decem annis diuexarit. Grauiſſimam autem noxam inflixit Acharnẽſibus, ſuccisis omnibus arboribus, vt teſtatur & Syneſius in Encomio Caluicij. Proinde cum funditus tolluntur omnia, bellum Archidamicum dicebatur. Meminit adagionis & Demoſthenicarum dictionum interpres, indicans extitiſſe apud Lyſiam. Archidami ſæuitiam memorat & Pauſanias in Laconicis.

Mortuum vnguento perungis.

Νεκρὸν μυρίζεις, id eſt, Mortuum vnguento perungis. De ſumptu ſuperuacaneo, ſiue cum ſero quid adhibetur. Moris erat apud priſcos, maxime Ægyptios, defunctorum cadauera ne putreſcerent, vnguentis perungere. Qui mos & his temporibus apud Principes durat.

Mortuus iacet pedens.

Νεκρὸς κεῖται βδέων, id eſt, Mortuus iacet pedens. Dici ſolitum, ſi quando pauper

pauper ſimularet opulentiam. Apud vnum Apoſtolium Byzantium reperitur.

Rudentes & remos cum armis commutauit.

Νήια καὶ κώπας ἀνθ' ὅπλων ἠλλάξαντο, id eſt,

Mutarunt armis remos & nautica vincla.

Conveniet vbi quis artem aut quęſtum ſolitum relinquit, gloriæ cupiditate cōmotus, velut ſi quis è nauta fieret miles, è negociatore ſacerdos. νήια funes nautici ſunt, κώπαι, ligna vnde remi parantur.

Niobes mala.

Νιόβης πάθη. id eſt, Niobes dolores. De maximis & acerbiſſimis malis dicebatur. Erat Niobe filia Tantali, vxor Amphionis, quæ filios habebat ſex, totidem puellas. Eo ſucceſſu inſolens contempſit Latonam, quæ nonniſi duorum mater eſſet, Apollinis ac Dianæ. Hanc enim fabulæ narrant, poſt occiſos liberos, quos permultos habebat, præ dolore in ſaxum converſam fuiſſe, illud innuentes, immodico dolore diriguiſſe. Id ſaxum quod fabulæ dedit occaſionem, in Sipylo Phrygiæ conſpici tradit Homeri Scholiaſtes, lacrymarum fontes emittens. Ouidius Metamor. lib. 6. fabulam elegantiſſime narrans, de ſaxo ſic loquitur:

Flet tamen & validi circundata turbine venti
In patriam rapta eſt, vbi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymis etiam nunc marmora manant.

Qui funditus pereunt, Græcis πανώλεις αἰμηρεῖς dicuntur, veluti cum peſtilētia nullum in familia reliquum facit.

Radit vſque ad cutem.

Ξυρεῖ ἐν χρῷ, id eſt, Ad cutem vſque radit. Grammatici citant ex Sophocle. De eo dicebatur, qui nimium exacte videretur agere cum aliquo. Sumptum à tonſoribus, qui quoſdam per pectinem radunt, relictis pilorum quaſi ſtirpibus, quoſdam citra pectinem ad viuam vſque cutem. Plautus in Captiui duo, Sed vtrum ſtrictimne dicam attonſurum eſſe, an per pectinem neſcio, verū ſi frugi eſt, vſque admutilabit probe. Loquitur de hero diligentius omnia percunctaturo, & tamquam ad cutem raſuro. Cognatum illi: Ad viuū reſecare.

Signum bonum, aut malum.

Σύμβολος ἀγαθὸς ἢ καὶ φαῦλος, id eſt, Signū bonum, aut certe malum. Vbi quis de re incognita diuinat incertus. Symbolum aiunt augurium appellari, quod ſumitur è ſternutamentis: id autem ad Cererem pertinebat. Et hominis primum occurſum, ex quo ſignum aliquod euētus captabant, ſymbolū appellabāt. Cæterum hic loquendi color antiquis olim familiaris erat teſtibus Homero & Platone, item apud Horatium Tireſia,

- Quidquid dicam, aut erit, aut non.

Duos inſequens lepores, neutrum capit.

Ο δύο πτῶκας διώκων, οὐδέτερον καταλαμβάνει, id eſt, Qui duos inſectatur lepores, neutrum capit. Huius proverbii ſenſus eſt. Qui ſimul duplex captat commodum, vtroque fruſtratur. Effertur in Græcorum collectaneis & citra figuram. Δυοῖν ἐπιθυμήσας οὐδετέρου ἔτυχες, id eſt, Ambo concupiſcens, neutrum adſecutus es.

Cui multum eſt piperis, etiam oleribus immiſcet.

Ο πολὺ ἔχων πέπερι, τίθησι καὶ λαχάνοις, id eſt, Qui multum habet piperis, etiam oleribus admiſcet. Cui rei cuiuſpiam largior adeſt copia, ea profuſius vtatur licebit. De puſillo parcius inſumendum. Vt, cui multum ſuppetit facultatum, huic licet opipare viuere. Nam piper oleribus admiſceri ſolere teſtatur & Martialis:

Vt ſapiant fatua fabrorum prandia beta,
O quam ſæpe petet vina, piperque coquus.

Nonnihil ſuſpicamur & hoc Apoſtolium a vulgi fęce hauſiſſe. Tametſi vtitur Hermolaus Barbarus in epiſtola quadam ad Picum. Huic ſimile quod alibi retulimus: Putre ſalſamentum amat origanum.

Domus amica, domus optima.

Οἶκος φίλος οἶκος ἄριστος. id eſt,

Eſt grata domus, domus optima ſemper.

Nuſquam commodius, nuſquam liberius, nuſquam lautius homini viuere contingit, quam domi. Quidam per iocum detorquent ad teſtudinem, de qua fertur apologus huiuſmodi: Iupiter cum animantiũ omne genus ad nuptias rogaſſet, veniſſentque reliqua, præter vnam teſtudinem (nam hæc peracto conuiuio, tum demum advenit) Iupiter admirans percunctatus eſt, quidnã illi fuiſſet in mora. Atque illa reſpõdit, οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. Iratus ille, iuſſit vt quocunque iret, domum ſuam ſecum circumferret. Vnde per iocum affectata obſcuritate ſic deſcribitur apud Ciceronem lib. de diuinatione 2.

Terra tardigradam, domiportam, ſanguine caſſam.

Nam terræ pro terrigenam, legẽdum opinamur. Quin & iura publica fauent priuato domus. Sic enim Caius Pandect. libro 4. tit. de in ius vocando, Plerique putauerunt nullũ de domo ſua in ius vocari licere, quia domus tutiſſimum cuique refugium ac receptaculum ſit, eumque qui inde in ius vocaret, vim inferre videri. Similia Paulus lib. 50. tit. de regulis iuris. Ad apologum adluſit M. Tull. in epiſt. quadam ad Dolabell. Hæc loca venuſta ſunt, abdita certe, & ſi quid ſcribere velis, ab arbitris libera, ſed neſcio quomodo οἶκος φίλος. Itaque me referunt pedes in Tuſculanum. Cui reſpondet illud, alibi à nobis poſitum:

Οἴκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα. id eſt,

Domi manendum eſt, fata cui ſunt proſpera.

Nam huic demum:

Οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος.

Alioqui cui ſit vxor rixoſa domi, & nihil quod edatur, huic domus carcer eſt. Cæterum Plutarchus hoc genus hominum ignauum, quod tecto gaudet, & vmbra, quodque ſemper amat deſidere domi, οἰκουροὺς appellat quaſi dicas, cuſtodes domus. Et in libello περὶ τῆς εὐθυμίας, non probat hanc οἰκουρίαν καὶ ἀπραγμοσύνην. Idem in Præceptis coniugialibus refert, Phidiam, Heleorum Venerem ita finxiſſe, vt teſtudinem calcaret, tacite ſignificans, vxoribus domi manẽdum eſſe, ſilendumque. Idem narrat, Ægyptiis hunc fuiſſe morem, vt nuptæ ſandaliis non vterentur, ne videlicet domo vnquam prodirent. Huc adſcribendum quod refert Plutarchus in vita T. Flaminii. Is dehortãs Achaicos, ne ſibi vindicarent inſulam Zacynthiorum, dicebat, κινδυνεύειν ἂν ἅσπερ

ὥσπερ αἱ χελῶναι πορρωτέρω τὴν κεφαλὴν τῆς πελοποννήσου προτείνωσιν, id eſt, Periculum ipſis fore, quemadmodū teſtudinibus, ſi longius à Peloponeſo proferrent caput. His non diſſimilia T. Liuius de bello Macedonico lib. 6. vbi ſic loquitur Quintius: Si vtilem poſſeſſionem eius inſulę cenſerem Achęis eſſe, auctor eſſem S. P. Q. R. vt eam vos habere ſineret: cæterum ſicut teſtudinem, vbi collecta in ſuum tegumen eſt, tutam ad omnes ictus video eſſe, vbi exerit partes aliquas, quodcunque nudauit, obnoxium atq; infirmum habere, haud diſſimiliter vobis Achæi clauſis vndiq; maris, quod intra Peloponeſum eſt, termino, eo & iungere vobis, & iuncta tueri facile: ſi ſemel auiditate plura amplectēdi hinc excedatis, nuda vobis omnia, quę extra ſint & expoſita ad oēs ictus eſſe.

Aſini caput ne laues nitro.

Ὄνου κεφαλὴν μὴ πλῦνε νίτρῳ, id eſt, Aſini caput ne laues nitro. Ne multum ſumptus operæve impendas in rem vilem, ac ſordidam. Finitimum illi: τὴν χύτραν ποικίλλειν, id eſt, Ollam variegare.

Aſini mandibula.

Ὄνου γνάθος, id eſt, Aſini mandibula. Convenit in edaces, alioqui ſtolidos, & ignauos. Cuiusmodi pingit Horatius:

Nos numerus ſumus, & fruges conſumere nati.

Heſychius citat ex Eupolide. dictumque in homines edaces. Addit & loci nomen eſſe:

In occipitio oculos gerit.

Ὄπισθεν κεφαλῆς, ὄμματα ἔχει, id eſt, In occipitio oculos habet. De verſutis & circumſpectis, quosque neutiquam procliue ſit fallere. Quod genus hominum Perſius Ianos appellat. Et Homer. à principe requirit, vt oculatus ſit πρόσσω καὶ ὀπίσσω, id eſt, A fronte & à tergo. Plautus in Aulul. Quæ in occipitio quoque habet oculos.

Lutum niſi tundatur, non fit vrceus.

Ὁ πηλὸς ἢν μὴ δαρῇ κέραμος οὐ γίνεται, id eſt, Lutum ni tundatur, nō fit teſta. Citra laborem nullus euadit in virum abſolutū. Et hoc, ni fallimur, Apoſtolius hauſit à vulgi fece, homo non perinde ingenio elegans atque palato: quemadmodum accepimus ab his, qui eum domeſtica conſuetudine nouerant.

Viri iureiurando, pueri talis fallendi.

Ὅρκοις ἄνδρας, ἀστραγάλοις δὲ παῖδας ἐξαπατᾶν, id eſt, Iureiurādo viros, talis pueros oportet fallere. Docet viris nulla re citius imponi poſſe, quā iureiurādo, quod nemo tam improbus eſſe credatur, qui id velit violare. Lyſandri Lacedęmoniorum ducis apophthegma, auctore Plutarcho.

Aues quæris.

Ὄρνις ζητεῖς, id eſt, Aues quæris. Rem vagam & captu difficilem ſequeris. Perſius,

An paſſim ſequeris coruos, teſtaq; lutoq;,

Item Ariſt. τὰ πετόμενα διώκειν, id eſt, Sectari volantia. Et ante hunc Plato in Euthyphrone: τί δὲ πετόμενόν τινα διώκεις, id eſt, Quid autem volantem quempiam inſectaris?

Mons cum monte non miſcetur.

Ὄρος ὄρει οὐ μίγνυται, id eſt, Mons cum monte non miſcetur. Non cōuenit inter pariter elatos aut pariter potentes. Etiam ſi Plin. tradit, duos montes cōcurriſſe, crepitu maximo aſſultantes recedentesq; magna hominum turba ſpectante, idq; luce.

Digitized by Google

Qui canem alit externum.

Ὃς κύνα τρέφει ξένον, τούτῳ μόνον λίνον μένει. id eſt,

Qui canem alit peregrinum, huic præter funiculum nihil ſit reliqui. Qui beneficium collocat in ingratum, perdit operam. Nam canis alienus relicta fune quo alligatur, priſtinum dominum repetit.

Cum Nybas coccyſſauerit.

Ὅτ' ἂν νίβας κοκκύσῃ, id eſt, Cum Nibas coccyſſauerit. Similimum illi: Ad Græcas Calendas. Tradunt in Theſſalonica Macedoniæ ciuitate vicum eſſe, cui nomen Nibas, vbi galli numquam vocem edant. Quēadmodum & cicadæ mutæ ſunt alicubi. Porro quod illic locus addit gallinaceo, id ars efficit, addito collo circulo è ſarmentis auri, ſi qua fides Plinio, qui hoc retulit lib. 29. c. 4. Heſychius addit, Nibades dici capras criſtatas, vt ab iis exſpectetur τὸ κοκκύζειν, quod eſt, gallinaceorum.

Ignis non extinguitur igni.

Πυρὶ οὐ σβέννυται πῦρ, id eſt, Igni non extinguitur ignis. Malum malo non tollitur: ira non ſedatur iracundia, ſed ferocitas ſedatur lenitate, malum patientia tollitur: iniuria beneficio vincitur, μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ alibi retulimus ex Platone & Plutar.

Ne terra quidem iuuit.

Οὐδ' ἀπὸ γῆς ὤνησεν, id eſt, Ne terra quidem profuit, id eſt, ne minimo quidem: perinde quaſi dicat, ne glebam quidem impetiuit: aut ne terræ quidem hoſpitio dignatus eſt: vt apud Maronem:

- Hoſpitio prohibemur arenæ?
Bella cient, primaq; vetant conſiſtere terra.

Nullus emptor difficilis bonum edit obſonium.

Οὐδεὶς δυσώνης χρηστὸν ὀψωνεῖ κρέας. id eſt,

Difficilis emptor haud bona emit obſonia.

Qui nimium vili ſtudet emere, ſemper merces vitioſas emit. Nam haud conveniunt, paruo emere, & rē egregie bonam emere. Conveniet in hos qui paululo labore conantur egregias aſſequi literas, quæ non cōtingunt, niſi maximis ac diuturnis vigiliis. Ni fallimur, ſubnotauit hoc proverbium Iulius Pollux lib. De rerum vocabulis 6. cum negat vocem δυσώνης vſurpatam ab auctoribus: ſed tantum reperiri in proverbio.

Non potes Thetidem ſimul, & Galateam amare.

Οὐ δυνάσαι Θέτιδός τε καὶ Γαλατείας ἐρᾷν, id eſt, Non potes ſimul & Thetidem & Galateam amare, id eſt, non potes idem diuerſa ſequi, velut literas & pecuniam, voluptatem & gloriam, mundum & Chriſtum. Nam Galateæ fluuio male convenit cum marinis fluctibus. Declarat hoc Luciani dialogus inter Galateam, ac Doridem. Suſpicamur & hoc è vulgi fęce hauſtum.

Lucrum malum, æquale diſpendio.

Celebratum Heſiodium dictum:

Μὴ κακὰ κερδαίνειν, κακὰ κέρδεα ἶσα ἄτῃσι. id eſt,

Ne mala lucreris, mala lucra æqualia damnis.

Vtinam hanc ſententiam cū mortales omnes, tum pręcipue negociatores, non ſcriniis, ſed pectori inſcriberent ſuo, decernerentque non eſſe lucrum, quod iactura bonæ mentis comparetur: neque quidquam vtile eſſe

eſſe, quod non idem ſit honeſtum. Verum his magis arridet illud Ennianum:

Vnde habeas quærit nemo, ſed oportet habere.

Sophocles Heſiodiam ſententiam latius extulit,

Οὐκ ἐξ ἅπαντος δεῖ τὸ κερδαίνειν φιλεῖν.
Ἐκ τῶν γὰρ αἰσχρῶν λημμάτων πλείονας
Ἀτωμένους ἴδοις ἂν ἢ σεσωσμένους. id eſt,
Non vndecumque lucra gaude quærere,
Pleroſque ſiquidem turpibus de quæſtibus
Auferre damnum, non ſalutem videris.

Feruntur in eandem ſententiam aliquot ſenarii proverbiales:

Κέρδος πονηρὸν ζημίαν ἀεὶ φέρει.
id eſt,
Diſpendio vſque eſt fraude quæſitum lucrum. Et
Τὰ δ' αἰσχρὰ κέρδη συμφορὰς ἐργάζεται. id eſt,
At turpe lucrum adducit infortunium.

Huc pertinet, quod alibi retulimus ex Iſthmiis Pindari: *τὸ δὲ πὰρ δίκαν γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά*, id eſt, Quod præter iuſtum eſt dulce, exitum habet amariſſimum.

Thericlei amicus.

Θηρικλείου φίλος, id eſt, Thericlei amicus. Dictum in biboſos. Thericles primus excogitauit poculum, vt citatur auctor Eubulus. Dictum eſt autem inuentum inuentoris vocabulo. Siquidem Græci vitreum poculum *θηρίκλειον* vocant, auctore Suida. Fertur apud eundem & illud *Θηρικλέους τέκνον κύλιξ*, id eſt, Thericlis filius calix. Huius dicti auctorē citat Athenæus Theopompū in Nemea. Antiphanes *θηρίκλειον ὄργανον* appellat. Sed plura ſuper hac re prodidit Athenæus lib. 11. oſtendens Thericlē Corinthium quempiam ætate Ariſtophanis Comici fuiſſe figulum, qui noua arte primus è terebintho tornatile poculum finxerit, quod à fictilibus non potuerit dignoſci. Cuius rei meminit Theophraſtus in lib. De plantis, poculum erat ſatis profundum, auriculis breuib. vt ad illa geſtari poſſet, ad vteri effigiem imitatū, quemadmodum refert idem Athen. & incertum vtrum poculo nomē ſit inditum ab homine, an homini à poculo. Alii malunt Thericleum dictū, *διὰ τὸ δορὰς θηρίων αὐτῷ ἐντετυπῶσθαι*, i. quod ferarum pelles illi fuerint inſculptæ. Pamphilus Alexandrin. mauult hinc dictum, quod Bacchus hoc poculo libans feras exturbare ſoleat. Sed nominis controuerſiam relinquamus. Illud conſtat, eiuſmodi poculi genus poſtea dictum Thericleū, inſuper & crateres dictos Thericleos. Similiter & intus lignea, foris inaurata pocula, nihilominus Thericlea vocata, quæ Callimachus *χρυσόκλειστα* dixit. Imo quidquid nouo artificio reperiſſet aliquis, Thericleū appellabatur. De patinis Thericleis meminit Plutarchus in apophthegmatis Scipionis minoris, tanquam de re ſingulari ac precioſa.

Theagenis hecateum.

Θεαγένους ἑκάτειον, id eſt, Theagenis hecateū. In ſuperſtitioſos ac ridicule meticuloſos dictum eſt. Hic Theagenes legitur vſque adeo fuiſſe ſuperſtitioſus, vt domi haberet Hecates ſimulacrum, nec vſquam pedem moueret, niſi illo conſulto. Vnde & *καπνός*, id eſt, fumus eſt cognomina-

Digitized by Google

minatus, quod magnifice pollice-retur, cum eſſet pauper. Qua de re meminimus alibi.

Fiducia pecunias amiſi.

IACTATVR & hodie, vereq; dicitur, fiducia pleroſq; mortalium falli. Videtur autem ex antiquorũ relictum prouerbijs: quandoquidẽ apud Theognidem legitur hic verſiculus:

Πίστει χρήματ' ὄλεσσα, ἀπιστίῃ δ' ἐσάωσα. id eſt,

Fiſo res periit, diffiſo ſalua remãſit.

Proinde non peſſime monet Epicharmus, *νῆφε, καὶ μέμνησο ἀπιστεῖν* id eſt, ſobrius eſto, & memineris diffidere. Quanquam nulli fidere, inhumanum eſt, omnibus fidere, ſtultum. Hoc honeſtius, illud tutius. Propter quod, vt idem ait Theognis,

Παῦροί τοι πολλῶν πιστὸν ἔχουσι νόον.
id eſt,

Paucis è multis fidus adeſt animus.

Aliud ſtans, aliud ſedens.

NVLLVS inficias iuerit, prouerbiali figura dictũ illud Saluſtianum in Ciceronem: Aliud ſtans, aliud ſedens loquitur. Quo licebit vti, cum ſummam incõſtantiam animi ſignificamus, quaſi tantillum momentũ atq; interuallum commutet hominis ſententiam. Homerus Iliados N. huiuſmodi verſiculo notat hominis inconſtantis ingenium:

Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει. id eſt,

Verum claudicat, inq; pedes vtroſque vacillat.

Eandem ſentẽtiam ſic effert Pindarus in Nemeis hymno tertio: *ὃς δὲ διδάκτ' ἔχει ψεφεννὸς ἀνὴρ ἄλλοτ' ἄλλα πνέων, οὔποτ' ἀτρεκεῖ κατέβα ποδί, μυρίαν δ' ἀρεταῖν ἀτελεῖ νόῳ γεύεται*, id eſt, Qui vero tenet ea quæ didicit, obſcurus homo, alias aliter atque aliter affectus, nunquam certo ingreſſus eſt pede, ſed innumerabilium virtutum imperfecto intellectu guſtum capit. Præfert autem Pindarus naturã inſtitutioni: ꝙ qui natura bonus ſemper ſui ſimilis eſt: qui vero nititur eruditione, cũ multa tentet, nec firmus, nec abſolutus eſt vlla in re.

Lingua amicus.

Ἀπὸ γλώττης φίλος, id eſt, Lingua amicus, qui verbis oſtendit, non re pręſtat beneficium. Aut qui nõ amat ex animo, ſed beneuolẽtiam oratione præ ſe fert. Quod genus inducitur Candidus apud Martialem. Et apud Homerum Odyſſeæ Σ.

Οἵ τ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσι. id eſt,

Qui recte dicunt, à tergo praua volutant.

Theognis in ſententiis:

Ἀλλὰ δόκει μὲν πᾶσιν ἀπὸ γλώσσης φίλος εἶναι,
Χρῆμα δὲ συμμίξῃς μηδενὶ μηδὲ ποῦν.
id eſt,

Sic facito, vt lingua cunctis videaris amicus,
At factis cuiquã te caue miſcueris.

Contra Sophocles in Antigone:

Λόγοις δ' ἐγὼ φιλοῦσαν οὐ στέργω φίλην.
id eſt,

Non diligo hanc verbotenus quæ diligat.

At idem Theognis paulo poſt damnat huiuſmodi genus amicorum:

Μή μ' ἔπεσιν μὲν στέργε, νόον δ' ἔχε καὶ φρένας ἄλλῃ. id eſt,

Nec me diligito verbis, cum mens alibi ſit.

Rurſum alibi:

Μή μοι ἀνὴρ εἴη γλώσσῃ φίλος, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ. id eſt,

Ne lingua mihi quis ſit amicus, ſed mage facto.

Simi-

Digitized by Google

Similimũ eſt huic quod alibi refert idem, *μίχελ προσηγορίας*, id eſt, vſq; ad ſalutationem.

Πρᾶγμα μὲν ἐστὶ ὁ φίλος πάνυ δύσκολον, εἰσὶ δὲ πολλοὶ
Καὶ σχεδὸν οἱ πάντες μίχελ προσηγορίας   id eſt,

Res perdifficilis quidē amicus, ſunt quia multi
Atq; adeo cuncti pene, ſalute tenus.

Saturni podex.

Κρόνου πυγή, id eſt, Saturni culus: de carnibus vetulis, iamque mancis & ſenſu vacantibus. Quidquid enim putre iam & effœtum intelligi volebant olim, id Saturnium vocabant. Meminit Diogenianus, nec tamen explicat. Suidas & Heſychius admonent, ita dictam carnem ob vetuſtatem ſtupidam, ac ſenſus expertem, a Saturno deo, qui multa prouerbia nobis dedit. Ad animum translatum nonnihil habebit gratiæ.

Qui vitat molam, vitat farinam.

Ὁ φεύγων μύλον, ἄλφιτα φεύγει. i.
Qui fugit molam, fugit farinam.
Aut:
Deuitat quicunq; molam, fugit ille farinam.

Nam omiſſo articulo videtur hemiſtichiũ carminis heroici. Qui refugit induſtriam, non fruetur emolumentis. Sunt qui molarum ſtridoribus offenduntur, cum ſine molis non liceat viuere. Sic quidam vxorum mores ferre non poſſunt, cum optent liberos. Dicunt & hodie vulgo, qui quærit oua, gallinarũ cacaliſinum, vt vulgo vocant, Latini glocire dicunt, ferat oportet. Finitimum illi: οὔτε μέλι οὔτε μελίττας, id eſt, Neq; mel, neque apes.

Ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω.

Ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω. Admonet iniquum non admittendum. Geometriam enim æquabilitatem accipiunt, vt apud Ariſtidem in Themiſtocle: ὅπου γε δεῖ καὶ τῆς ἰσότητος, καὶ γεωμετρίας, i. Vbi opus eſt & æquabilitate, & geometria. Idem in Pericle, εἰ δ' ἡ γεωμετρία καλόν, καὶ ἡ κατ' αὐτὴν ἰσότης, id eſt, Si honeſta eſt geometria, & quæ cum illa coniuncta eſt æqualitas. Vnde Lycurgus arithmeticen, ceu popularem, ac turbulẽtam eiecit è Lacedæmone: geometriam induxit, tanquam modeſtæ oligarchiæ, & legitimo regno conuenientem, teſte Plutarcho. Sed mea quidem ſententia, magis valebit perinde prouerbium, quaſi dicas: ἀνίπτοις ποσίν, id eſt, Illotis pedibus, hoc eſt, temere & imparatis. Nam hæc erant apud veteres prima philoſophiæ rudimenta, Muſica, & Geometria. Quibus diſciplinis ſi qui eſſent initiati, non admittebantur in ſcholam Platonis, cuius hanc ferunt fuiſſe inſcriptionem: ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω. Loquitur ad hunc modum & Taurus philoſophus apud Gellium: Nunc autem iſtis, qui repente pedibus illotis ad philoſophos diuertunt, non eſt hoc ſatis, quod ſunt omnino ἀθεώρητοι, ἄμουσοι, ἀγεωμέτρητοι, id eſt, Speculatiuæ, Muſicæ, Geometriæ ignari. Præcipuus autem admirator Geometriæ fuit Pythagoras, quem tradunt ob inuentum vnum problema, ſacrificaſſe diis. Id erat huiuſmodi, Datis duabus figuris adiicere tertiam ab his diuerſam, quæ alteri ſit æqualis, alteri ſimilis. Tum Philo, qui Geometriam ἀρχὴν καὶ μητρόπολιν appellarit omnium diſciplinarũ, quod hæc rerum intelligibilium ima-

imagines, veriq; veſtigia, tanquam in politiſſimo ſpeculo demonſtret, mentemq; purgatam paulatim abducat à ſenſu. Plato quoque dixiſſe creditur, deum ipſum γεωμετρεῖν, ſiue quod geometrica ſpeculatio animũ à rebus corporis abducat ad ea, quæ ſemper eodem ſunt modo. Deus autem ab omni materia puriſſimus eſt. Siue quod in Timæo principia mũdi diuiſit in tria, Deum, materiam, & ideam. Materia quiddã eſt omnium, quæ ſubſternuntur, maxime cõfuſum & incompoſitum. Idea exemplarium pulcherrimum. Deus cauſarum optima. Cum igitur ita condiderit mundum, ac ſemper ita ſeruet, vt materiæ ſit æqualis, ideæ ſimilis, videtur explicare Pythagoricũ illud problema, cuius modo meminimus. Hæc itaque, & alia id genus multa, Plutarchus Sympoſiacæ decadis octauæ problemate ſecũdo. Plato videtur æmulatus ſolemnem morem tale quippiã inſcribendi foribus. Spado quidam effeminatus, cum oſtio domus inſcripſiſſet: μηδὲν κακὸν εἰσίτω, Diogenes, At herus, inquit, domus, qua tandem ingredietur? Socrates apud Platonem in Theæteto diſputaturus de rebus ſubtilioribus, ἄθρει δὴ, inquit, περισκοπῶν, μήτις τῶν ἀμυήτων ἐπακούῃ, id eſt, Obſerua iam circumſpiciens, ne quis prophanus exaudiat. Imitatus eſt Pythagoram, qui ſic præfatur:

Ἀείσω συνετοῖς, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι. id eſt,

Cordatis cantabo, fores tamen obde profane.

Cuius alibi meminimus,

Serpens ni edat ſerpentem, draco non erit.

Ὄφις ἢν μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται. id eſt,

Serpens niſi ſerpentem edat, non futurus eſt draco. Potentes aliorum damnis creſcunt, & optimatum fortunæ non in tantum augerentur, niſi eſſent quos exſugerent. Quemadmodum inter piſces & beluas, maiores viuunt laniatu minorum. Quanquam nobis quidem & hoc dictum fæcem vulgi videtur olere.

Certamen non accipit excuſationes.

Ἀγὼν οὐ δέχεται σκήψεις, id eſt, Certamen non admittit excuſationes. Plato libro de legibus ſexto. ἀλλὰ γὰρ ἀγῶνα προφάσεις οὐ πάνυ δέχεσθαί φασιν, id eſt, Verum aiunt certamen nõ admittere cauſationes. Et: ἀγὼν πρόφασιν οὐκ ἀναμένει, id eſt, Certamen non exſpectat occaſionem. Cum agitur periculo, non conuenit tergiuerſari. Aut ſi mauis, In præſentaneo periculo non oportet occaſionem expectare quemadmodũ aliis in rebus. Veluti ſi quis in morbo capitali medicum operiatur inſignem, aut procul arceſſendum. Huc pertinet ꝙ legimus apud Quintũ Curtium libro ſeptimo. Sed neceſſitas ante rationem eſt, maxime in bello, quod raro permittit tempora legere.

Phallus Deo.

Φαλλὸς τῷ θεῷ, id eſt, Phallus Deo. Dici ſolitum, vbi parum quidem honeſta, ſed tamen apta tribuuntur, quaſi dicas: οὐρεῖν εἰς ἀμίδα, id eſt, In matellam immeiere. Plutarchus in commentario: περὶ τῆς φιλοπλουτίας, oſtendit hanc fuiſſe priſcorum in ludis ſolemnibus pompam, vt primo loco duceretur amphora vini, & clematis, id eſt, fabæ genus: poſt aliquis hircum trahebat: deinde nucum ſportulam geſtabat alius: poſtremo

Digitized by Google

ſtremo loco Phallus ferebatur. Ea erat effigies obſcœni membri virilis. Cur autem in myſteriis fuerit receptum, cauſam reddit Plutarchus in libro de Iſide & Oſiride. Columella in carmine ipſum Priapũ Ithyphallum vocat:

-Sed truncum forte dolatum
Arboris antiquæ numen venerare
Ithyphalli.

Et Pompeius oſtendit, Ithyphallum dici membrũ viri pudendũ. Vnde & hodie Itali ſi quem contemnunt, hoc nomine notant. Nonnulla de Phallis Herodotus lib. 2. Dictum eſt alibi de Phallis Bacchi, nempe in prouerbio: Erebinthius Bacchus.

Obturbas fruſtra velut vnda.

Ὀχλεῖς μάτην με, κῦμ' ὅπως.

id eſt,

Turbas me vt vnda inaniter.

Id eſt, Incaſſum mihi moleſtus es. Fragmentum carminis eſt ex poeta quopiam. Traductum ab vnda cautem aſſidue verberante. Quo pertinet illud Maronis:

Quam ſi dura ſilex, aut ſtet Marpeſia cautes.

Optimum obſonium labor ſenectutis.

Ὄψον ἄριστον πόνος τῷ γήρᾳ, id eſt, Optimum obſonium ſenectuti labor. Laborandum in iuuenta, quo ſeni ſuppetat commodius viuendi facultas. Diogenes rogatus, quid eſſe miſerrimum cenſeret, reſpondit ſenectutem inopem. Adagium autem videtur mutilum. Nos opinamur, πόνει, id eſt, labora legendum, vt intelligas, ſenectutis imbecillitatem exquiſitioribus cibis eſſe fulciẽdam, qui quo ſuppetant ſeni, paranda res eſt in iuuenta.

Omne æs alienum cepe, & mulcta allium

Πᾶν μοι χρέος κρόμμυα, καὶ τὸ τίμημα σκόροδα, id eſt, Vniuerſum æs alienum cepe, & mulcta allium. Subaudiendum εἴη. Cum quis obſtrictus multo ære alieno, optat vt paruo dependere poſſit quidquid debet. Nõnihil veremur ne & hoc Apoſtolius hauſerit, non ex auctoribus priſcis, ſed è ſuis combibonibus.

Oportet omnibus corydalis.

Πάσῃσι κορυδάλοισι χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι, id eſt, Omnibꝰ galeritis oportet criſtam ineſſe. Citatur ex Simonide, & vſurpatur aliquoties à Plutarcho, nominatim in vita Timoleontis, in hũc ſenſum: nullũ eſt mortalis ingenium, cui non ſit aliquod vitium admixtum, ceu perinde ſecũdum hominis naturam ſit non carere vitio, vt galeritæ naturale eſt habere criſtã. Plutarchi verba ſubſcribamus: ἐπεὶ δὲ χρεὼν ὡς ἔοικεν, οὐ μόνον πάσῃ κορυδαλοῖς λόφον ἐγγίνεσθαι κατὰ Σιμωνίδην, ἀλλὰ καὶ πάσῃ δημοκρατίᾳ συκοφάντην, id eſt, Quoniam autem oportet, vt videtur non ſolum omnibus galeritis criſtam ineſſe, quẽadmodum dixit Simonides, verum etiam omni democratiæ ſycophãtam. Meminit Corydi Ariſtophanes in Auibus, adfingens ex Æſopo lepidam fabulam. Ait enim hanc auem fuiſſe omnium antiquiſſimã, videlicet ante natam quam eſſet terra, cumque pater illius morbo periiſſet, nec eſſet ſepulchro locus, in capite ſepeliſſe patrem, vnde & criſta tumuli loco eſt. Inibi Corydo regnum decernitur. In eadem indicat Philocteti cuidã turbinato capite deformato, fuiſſe nomen Corydo. Cõgruit huic dictũ Cratetis, quod refertur apud Laertium,

tium, vix eſſe quenquã, qui prorſus omni vitio careat, ſed omnib. malis punicis aliquod ineſſe granũ putre.

Toto deuorato boue, in cauda defecit.

Πάντα ἐκπεπωκὼς τὸν βοῦν, εἰς τὴν οὐρὰν ἀπείρηκεν, id eſt, Toto deuorato boue, in caude defecit, hoc eſt, reliquo negotio peracto, in extremo fine delaſſatus eſt. Videtur eſſe ſenarius, ſed deprauatus. Sapit tamen vulgi fæcem & hoc.

Iuxta fluuium puteum fodit.

Παρὰ ποταμὸν φρέαρ ὀρύττει, i. Ad flumen puteum fodit. De ſtultam & inanẽ ſumente operam. Finitimũ illi, In ſyluam importat ligna. Putei fodiuntur ob aquarum inopiam.

Mutabilior Metra Eriſichthonis.

Μεταβλητότερος μήτρας τῆς ἐρισίχθονος, i. Mutabilior Metra Eriſichthonis. In eum congruit, qui ſecum non conſtat, ſed ſubinde aliam atque aliam perſonam ſumit. Extat in priſcorum fabulis Metram puellam in varias rerum figuras transfigurari ſolere. Res autem ſic habet: Eriſichthon quidam Theſſalus aſſumptis facultatibus ad extremam deuenit inopiam. Huic erat filia, puella præſtanti forma, nomine Metra. Quam vbi proſtituiſſet, adoleſcentes qui commeabant ad illam, varia munera deferebant, alius equos, alius boues, alius veruece̅s. Nam dũ temporis nõdum auri, argenti, gemmarumve erat vſus. Porro Theſſali per iocũ dicebant, Metram Eriſichthonis verti in ea omnia, quæ illi ab amatoribus filiæ donabantur. Atq; hinc prouerbium. Fabulam Eriſichthonis tractat Ouidius libro Metamorphoſeon octauo.

Catella Melitæa.

Μελιταῖον κυνίδιον, id eſt, Melitæa catella. Quadrat in eum, qui habetur in deliciis, ac lautius in otio alitur ad voluptatem, nõ ad vſum. Triplex enim canũ genus. Quidam habentur ad vſum venandi, quos appellant ἰχνευτὰς, quaſi dicas veſtigatores. Quidam ædium cuſtodiæ præficiuntur, qui dicuntur οἰκουροὶ, id eſt, cuſtodes domus. Quidã animi cauſa nutriũtur, & ad luſum duntaxat muliercularum, hos μελιταιεῖς, ſiue μελιταίους appellant. De quibus eſt illud Platonis: τὰ κυνίδια μιμούμενα τὰς δεσποίνας, id eſt, Catellæ dominas imitantes. Et Gorgo apud Theocritum in Syracuſiis, profectura duo mandat famulæ, vt infantem vagientem placaret, & catellũ reuocaret intro. Lucianus ſalſiſſime ludit in Stoicum barbatum, cui in eodem ſedenti vehiculo domina catellam committit, obteſtans illũ per ea quæ ſunt in vita dulciſſima, vt diligenter curet. Eſt in familiis diuitum huiuſmodi miniſtrorum genus, quos illi non ad miniſterium, ſed animi cauſa domi habent.

Ne cinerem vitans, in prunas incidas.

Μὴ πέφευγε φλόγα εἰς ἀνθρακιὰν πέσῃς, id eſt,

Ne cinerem fugiens in carbonariam incidas.

Ne ſic defugias malum hoc aut illud, vt in aliud longe maius incurras. Videt' heroicus deprauatus, cõſtabit, ſi pro πέσῃς legas κυλινδήσῃς.

Syrus cum non ſis, ne ſyriſſa.

Μὴ ὢν σύρος μὴ σύριζε, i. Cum non ſis Syrus, ne ſyriſſa. Ne ſumas perſonam parum decoram, ne velis alius videri, quam ſis. Aut cum ſis natus nge-

ingenuus, ne moribus agas ſeruum & barbarum. Nam Syri male audiebant ob morum molliciem. Eſt autem facetus iocus, ex amphibologia huius verbi συρίζω, quod ſignificat, & ſyriſſare, & fiſtula canere.

Ne moue feſtucam.

Μὴ κάρφος κίνει, id eſt, Ne moue feſtucam. Iocus prouerbialis, vbi quis omnis ſtrepitus impatiens eſt. Quoſdam videas vſque adeo moroſos, vt quidquid agas offendantur, etiam ſi ſtipulam dumtaxat moueas.

Cum paruula eſt, bona videtur ſpina.

Μικρὸ θὲν ἡ ἄκανθα ἀγαθὴ φαίνεται, id eſt: Cum paruula eſt ſpina, bona videtur. Pueritia ſemper amabilis. Quemadmodum ſpina quoque innoxia eſt, atq; adeo veſca etiam, donec ætate dureſcat. Sentit de aſparagis. Sic eſt rerum humanarum conditio, vt omnia ſuapte ſponte degenerent in peius. Citatur ex Diphilo.

Πολιός τεχνίτης ἐστιν ὁ χρόνος ὦ ξένε,
Χαίρει μεταπλάττων πάντας ἐπὶ τὰ χείρονα. id eſt:
Eſt canus artifex, ô Iuppiter, dies;
Nam gaudet omnes deteriores reddere.

Moſchus canens Bœoticum.

Μόσχος ᾄδων βοιώτιον, i. Moſchus canens Bœoticum. Moſchus hic citharœdus fuit imperitus, qui citra reſpirationem vocem in longũ producebat. Bœoticum autẽ vocat cantionis genus, veluti Phrygium aut Dorium. Quadrabit in multiloquos, ſed tamen inepte loquaces.

Filum contentionis tunc erat.

Μίτος ἔριδος τότ᾽ ἦν, id eſt, Filum contentionis tum erat. Dici ſolitum in pertinaces, cum vterque peruicax, neuterque cõcedit alteri. Eſt aliquoties in epiſtolis Hieronymianis, funiculum contentioſum ducere, nec apud alium legiſſe meminimus, præterquam apud Tertullianum in principio libri Aduerſus Iudæos. Apparet natum à Iuto, quo duobus hinc atque hinc funem tenentibus, vterque conatur alterum ad ſe trahere. Hinc & illud ductum arbitramur, quod alibi retulimus: Ne rumpamus, dum nimium tendimus funiculum.

Neq; cæcum ducem, neq; amentem conſultorem.

Μήτε τυφλὸν ὁδηγόν, μήτε ἀνόητον σύμβουλον, id eſt, Neque cæcum ducem, neque amentem conſultorem. Subaudiendum adhibeas. Diſce, ſed à doctis. Conſilium pete, ſed à conſultis. Contra Horatius:

Cæcus vti ſi monſtret iter, tamen aſpice.

Mus non ingrediens antrum, cucurbitam ferebat.

Μῦς εἰς τρώγλην οὐ χωρῶν, κολοκύντην ἔφερε, id eſt, Mus non potens ſubire antrum, geſtabat cucurbitã. In eum congruit, qui cum ipſe ſibi conſulere non poſſit, aliis conatur opitulari. Aut qui conatur maiora viribus ſuis. Videtur ab apologo natum, ſed anili, ni fallimur.

Non parans amicos, ne obliuiſcere veterum.

Νέους φίλους ποιῶν, λῷστε, τῶν παλαιῶν μὴ ἐπιλανθάνου, id eſt, Nouos parans amicos, optime, veterum ne obliuiſcere. Torqueri poteſt, & ad mutua ſtudia, ad quæ conuenit nonnunquam reſpicere, etiam poſteaquã diuerſæ te addixeris diſciplinæ. Veluti ſi moneas, qui ſe ad iuris ſtudium contulerit,

tulerit, vt obiter recurrat ad bonas literas. Vſurpatur ab Hermolao Barbaro in epiſtola quadam ad Picum Mirandulanum.

Etiam dormiens ſomniat.

Ὀνειροπολεῖ καὶ καθεύδων, id eſt, Somniat etiam dormiens, hodie quoq; vulgo dicitur, quoties ſignificat aliquem toto pectore rei cuipiam addictum, deditumque. Siquidem iis euenire ſolet, vt quæ interdiu voluerint animo, noctu ſomnient. Ariſtophanes in Nebulis:

> Ὀνειροπολεῖ γὰρ καὶ καθεύδων ἱππικήν. id eſt:
>
> *Et dormiens equeſtre ſtudium ſomniat.*

De iuuene dictum eſt, qui ſtudio alendorum equorum rem patriam omnem abſumſerat. Item paulo ſuperius, ὀνειροπολεῖθ' ἵππους, id eſt, Equoſque ſomniat. Dicet aliquis, quid miri ſi quis dormiens ſomniet? Sed ὀνειροπολεῖν non tam eſt ſomniare, quam ſomnia interpretari, & hinc ſpem concipere aut facere. Porro curam illam iuuenis ſomnium vult videri poeta. Ita bis ſomniat eadem & vigilans & dormiens. Plautus contra: Vigilans ſomniat, dixit. Terentius: Num ille ſomniat ea, quæ vigilans voluit? Et apud Horatium Europa ſic loquitur:

> *- Vigilans ne ploro*
> *Turpe commiſſum, an vitiis carentem*
> *Ludit imago Vana?*

Chordæ vice.

Ὡς ἀντὶ χορδῆς, id eſt, Tanquam chordæ loco. Conueniet, vbi quod alicubi diminutum videbatur, ſuppletum aliũde ſignificabimus. Plutarchus in Sympoſiacis prouerbii vice videtur vſurpaſſe: καὶ ταῦτα μὲν, inquiens, ὡς ἀντὶ χορδῆς κείσθω τοῖς ἀπὸ σοῦ πεφιλοσοφημένοις, id eſt, Atque hæc quidem chordæ vice addita ſint iis, quæ abs te ſunt erudite diſſerta. Sumptum eſt a Locrenſi fabula, quam expoſuimus in prouerbio: ἀκάνθιος τέττιξ, id eſt, Acanthia cicada.

In caput præcipitari.

Ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖσθαι, id eſt, In caput impelli, hoc eſt præcipitem dari, dicebant eum, qui per ſummam cõtumeliam expelleretur, vel potius qui funditus perderetur. Eſt in Luciani libello De mercede ſeruientibus. Vſurpauit non abſimili figura Terentius: Auctores erant, vt illam præcipitem darem, id eſt, vt exturbarem ædibus. Plutarchus in Stoicorum contrarietatibus: ὁ δὲ Χρύσιππος ἕνεκα τοῦ χρηματισμοῦ τὸν σοφὸν ἐπὶ κεφαλὴν εἰς Παντικάπαιον ὠθεῖ καὶ Σκυθῶν ἐρημίαν, id eſt, Chryſippus ſapientem fenoris gratia præcipitem dat in Panticapæum, & Scytharum ſolitudinẽ. Panticapæum vrbs Scythiæ ad Boſphorũ, auctore Stephano. Arbitramur idem eſſe, quod ait Seneca libro de Beneficiis ſexto. Alia detinebo diutius, alia expellam & capite agam. Notauit nonnihil adagii formã Phœnix Colophonius apud Athenæum, libro duodecimo de Nino rege Aſſyriorũ agens, qui præ corporis voluptatibus omnia contemnebat. Scazontes illius ſic habent:

> Ἀλλ' ἦν ἄριστος ἐσθίειν τε καὶ πίνειν
> Κἠρᾶν. τὰ δ' ἄλλα πάντα κατὰ πετρῶν ὤθει. id eſt,
>
> *Sed erat edendo, poculumque miſcendo*
> *Præſtans, reliqua autem cuncta abegit in ſaxa.*

Id eſt, prorſus contempſit.

Ἀντερ-

Digitized by

Ἄσπονδος πόλεμος.

M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum libro nono. Huius igitur belli ego particeps & ſocius, & adiutor eſſe cogor, quod & ἄσπονδον eſt cum ciuibus. ἄσπονδον vocat perpetuum, & atrox & irreconciliabile. Suidas oſtēdit, ἀσπόνδους ἐχθροὺς dici eos, qui in concordiam redigi non poſſunt. Sonat ferme, quaſi dicas inconfœderabiles, vt docendi cauſa ſic loquamur. Conueniet in ſimultatem ac diſſidiū amarulentum. Vſus eſt eo prouerbio diuus Chryſoſtomꝰ Homilia in Matthæum quadrageſimaſeptima. Item diuus Baſilius in epiſtola quadam ad Athanaſium: κἂν τὴν αἰτίαν ἐρωτῶσι τοῦ ἀκηρύκτου τούτου καὶ ἀσπόνδου πολέμου, ψαλμοὺς λέγουσι καὶ τρόπον μελῳδίας, τῆς παρ' ἡμῖν κεκρατηκυίας, id eſt, Quod ſi rogentur quæ cauſa ſit huius nec indicti, & ſine ſacris ſuſcepti belli, narrāt cantica quædam eſſe & ſpeciem melodiæ, quę apud nos obtinuit. Æſchines in oratione: περὶ τῆς παραπρεσβείας, ἐξ ὧν οὐκ εἰρήνη γένοιτ' ἂν ἐκ πολέμου, ἀλλ' ἐξ εἰρήνης πόλεμος ἀκήρυκτος, id eſt, Ex quibus non pax fieret è bello, ſed ex pace bellum nō indictum, hoc eſt, vehemens & atrox. Idem in eadem: εἰ δὲ ἔσονται τῶν πολέμων αἱ μὲν αἰτίαι τῶν πρέσβεων, αἱ δὲ δωρεαὶ τῶν στρατηγῶν, ἀσπόνδους καὶ ἀκηρύκτους τοὺς πολέμους ποιήσετε, id eſt, Quod ſi bellorum cauſæ quidem erunt oratorū, dona vero ducum, efficietis vt bella & ſacris careāt & denunciationibus. Etenim qui indicit, qui mittit fęciales, qui ſacrificat, ipſa mora fit lenior: & hoc conſilio probabile eſt huiuſmodi moras repertas, velut in iure citationem triplicem, litis conteſtationem, in matrimonio libellum repudii, & ſolennia verba, Tua tibi habe: quo dum hęc aguntur, reſidat impetus ille impotens.

Ab Eteobutadis ducit genus.

Ἐξ ἐτεοβουταδῶν ἕλκει τὸ γένος, id eſt, Ab Eteobutadis ducit genus. Dici ſolitum de iis, qui maiorib. illuſtribus & antiqua nobilitate ſunt oriundi, videlicet à Buto quopiam, qui ſacerdotes Athenis inſtituit. Et ab huius poſteris poſtea ſummi magiſtratus creabantur. Venuſtius erit, ſi per Ironiam ſumatur in hominē obſcurum, aut nobilitatis, & imaginum oſtentatorem.

Ergini cani.

Ἐργίνου πολιαί, id eſt, Ergini caniciés. De canicie præpropera, id eſt, quæ ante diem legitimum accidit. Erginus filius fuit Clymenis, vnus ex Argonautis. Cum autē Hypſipyle Thoantis Lemniorum regis filia funerales ludos manibus parentis propoſuiſſet, Erginus adoleſcens præter ætatis rationem iam canus, acceſſit inter reliquos decertaturus. Irriſus eſt autē à mulieribus Lemniacis, ob intempeſtiuā capitis caniciem, & prouerbio locum fecit, hoc inſignior, quod ſuperatis omnibus athletis pulcerrimam victoriam reportarit. Feſtiuius autem fiet, ſi per ironiam dicetur in ſenes iam canos, qui tamē iuuenes etiādum haberi velint, cauſantes eam caniciem non ex annis, ſed è curis, aut aliunde præmaturam accidiſſe. Poterit torqueri & in illos qui ætate iuuenes, iam tum ingenio moribuſque ſenem agunt. Et quibus rerum prudentia velox, Ante pilos venit, vt inquit, Perſius. Nulla vero res citius adcelerat ſenium quā animi curæ, amor, odium, inuidentia, metus ac mœror. Huc pertinet illud Theocriticum in Aitas:

Οἱ δὲ ποθεῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσι. i.
Verum quos amor angit, in vna luce ſeneſcunt.

Scholiaſtes adducit conſimilem verſum ex Odyſſeæ T.

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσι. id eſt,

Rebus in aduerſis venit accelerata ſenectus.

Pindarus item in Olympiis:

Φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολιαὶ
Θαμὰ καὶ παρὰ τὸν ἁλικίας ἐοικότα χρόνον. id eſt,

Naſcuntur & in iuuenibus viris cani, frequenter & præter ætatis conueniens tempus. Deſiderantibus omne tempus longum eſt.

-Sic piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum.

Et hodie prædicant nautæ in præſenti naufragii periculo derepente oboriri caniciem.

Ἐσκιμαλίχθαι.

Ἐσκιμαλίχθαι σε χρὴ, Hoc geſtu contumeliam, deſpectumque ſupremum ſignificabant. Eſt enim Græcis: *ἐσκιμαλίσαι*, medium digitum oſtendere, contractis cæteris, ignominiæ cauſa, aut ſtrepitu digitorum ſignificare contemptum. Vnde & apud Iuuenalem, quod alibi retulimus:

Mandaret laqueum, mediumque oſtenderet vnguem.

Suidas citat ex Ariſtophane ſenarium hunc. Extat autem *ἐν εἰρήνῃ.*

Ὁ δὲ *δρεπανουργὸς οὐχ ὁρᾷς ὡς ἥδεται,*
Καὶ τὸν δορυξόον οἷον ἐσκιμάλισεν.

id eſt,

At non vides, vt geſtiat falcis faber,
Medioque monſtret vngue lancearium?

Quid autem proprie ſignificet, *ἐσκιμαλίζειν*, qui ſcire cupiet, è Suida diſcat. Elegantius magiſque prouerbialiter, ad fortunam, ad eruditionē, aut aliud quippiam, quod plane contemnitur, detorquebitur.

Extrema extremorum mala.

Ἐσχάτων ἔσχατα κακὰ διαπεπρᾶχθαι, id eſt, Extrema extremorū mala acciderunt. In ipſo ſchemate ſita eſt prouerbii ratio, quemadmodum in initio operis admonuimus. Ad hanc formā pertinere videtur, quod apud Athenæum lib. 15. ſcripſit Hipponax, *κακῶν κακὰ*, id eſt, Malorum mala, pro ſummis malis. Item quod qui ſā Atticam, *ἑλλάδος ἑλλάδα*, id eſt, Græciæ Græciam dixit, quaſi dicas Græciæ florem. Quod genus ſunt & illa, *ἀγαθῶν ἀγαθίδες*. Et *δεινότερα δεινῶν*. Et *κύντερα κυνότατον*. Hunc ſermonis typū Græci videntur ab Hebræis mutuo ſumpſiſſe, qui vehementiam & *ἐπίτασιν* eiuſdem dictionis congeminatione ſignificant.

Cucurrit quiſpiam ne pluuia madeſceret, & in foueam præfocatus eſt.

Ἔτρεχέ τις μὴ βρεχθείη, καὶ εἰς βόθρον ἀπεπνίγη, id eſt, Cucurrit quiſpiam, ne conſpergeretur aqua, & in foueam præfocatus eſt. Vbi quis leuius malum incautius fugiens, in maximum incurrit. Videtur à vulgo ſumptum ab Apoſtolio, cuiuſmodi multa ſciētes prætermiſimus.

Heterognathus es.

Ἑτερόγναθος εἶ, id eſt, Heterognathus es. In edacem dici conſueuit, ꝙ ob voracitatem alternatim, vtraque mandibula cibum commanderet. Nam hinc dictum *ἑτερόγναθος*, quod nunc in hanc nunc in illam mandibulam cibum transferat. Heſychius tamen interpretatur de duris ac malis morigeris, translatum putans ab equis.

Vrbanus nihil æqui cogitat.

Οὐδὲν *φρονεῖ δίκαιον ἀνὴρ ἀστικός.*

id eſt,

Vrbanus æqui nil, boniue cogitat.

Admo-

Digitized by Google

Admonet ruſticam vitam innocentiorem eſſe, vt quę ſola cum ſolis habeat commercia terris. Cõtra qui degunt in vrbibus, propter contagia negotiorum & hominum aſtutiores euadere, vnde & aſtuti, παρὰ τὸ ἄστυ, dicti putantur. Poteſt & huc accommodari parœmia, quod eximiæ morum ciuilitati & vrbanæ blandiloquentiæ fere comes eſſe ſolet aſtutia. Contra qui moribus ſunt ſubagreſtibus, iis plerumque eſt fides certior, animusque ſyncerior. Verſus eſt Senarius, ſed deprauatus. Et Terentianus Demea ait: In aſtu aliud ex alio venire malum.

Patroclo ſordidior.

Πατροκλέους φειδωλότερος, id eſt, Patroclo parcior. In diuitem quidẽ, ſed oppido quam ſordidum ac parcum. Hic enim Patroclus poſteaquã ad ſummas opes euectus eſt, aut vt alii dicunt, ex quo natus eſt nunquã eſt vſus balneo, parſimoniæ cauſa. Taxatur ab Ariſtophane in Pluto:

Ἐκ πατροκλέους ἔρχομαι.
id eſt,
Ex Patrocli venio domo.

Plutum enim ſqualidum dixerat, & ſitus plenum. Prouerbii meminit etiam Eudemius.

Omnis herus ſeruo monoſyllabus.

Πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβον, id eſt, Omnis herus ſeruo monoſyllabum. Heris & potentibus breuiſſimo tantum verbulo eſt opus, vt vel annuant, vel renuant, ναὶ, ἢ οὔ. Sic volo, ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas. Seruis autẽ & impotentioribus, multis opus eſt verbis, vt exorẽt, aut perſuadeant. Effertur integre ad hunc modum: πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβον, τὸ δὲ ἱκετεύειν μακρόν, id eſt, Omnis dominus ſeruo monoſyllabũ. At ſupplicare longum. Adnotatum eſt à doctis, monoſyllaba & diſſyllaba nomina conuenire ſeruis: cuiuſmodi ſunt μῦς, quo nomine fuit ſeruus Epicuro. Cæterum Athenæus lib. 5. citat Herodicum, qui contemtus gratia grammaticos appellat μονοσυλλάβους, Γωνιοβόμβυκες, μονοσύλλαβοι. Quod in angulis latitent bombicum more, quodq; de minutiis vocularum tractent. De Lyſimacho dixit Demoſthenes, ni fallimur, regnũ ipſius nihil differre a ſcena comica, quod impendio delectaretur ridicule dictis, eoque ab hoc omnes diſcedere diſſyllabos, hoc eſt, hiſtriones. Notauit enim Bithen & Parin, qui nihil apud illum non poterant, vt Athenæus lib. 14. Rurſus nomina magnatum faciunt polyſyllaba, qualia ſunt, Ariobarzanes, & Nabuchodonoſor, & apud Plautũ Polypyrgopolinices, & Megalodorus.

Penicillare.

Πηνικίζειν μοι δοκεῖς, perinde valet quaſi dicas, fucum facere, quod idem dicitur φενακίζειν. Nam πηνίκη, Græcis comam non genuinam, ſed appoſititiam ſignificat, quam quidam galericulũ vocant. Hinc πηνικίσματα τέχναι, doli.

Cicadis pleni.

Τεττίγων ἀνάμεστοι, id eſt, Cicadis operti. In glorioſos ac ſtultos olim dicebatur, aut obſoletis, ac iam deſitis vtentes. Antiquitus enim Atticis mos erat, capillorum cicinnis aureas cicadas addere. Vnde & τεττιγοφόροι dicti ſunt, hoc indicio ſignificantes, αὐτόχθονας eſſe ſeſe, id eſt, indigenas, quemadmodum & cicadæ non aliunde commigrant, ſicut pleraque alia, ſed inibi naſcuntur vbi viuunt. Ariſtophanes in Nebulis:

Ἀρχαῖά

Ἀρχαῖά γε καὶ δὴ πολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα.
Καὶ κηκείδου, καὶ βουφονίων,
id eſt:
Priſca hæc ſane atque obſita canis,
necnon repleta cicadis,
Ac Cecide cum Buphoniis.

Cecides peruetuſtus quiſpiam fuit dithyramborum ſcriptor. Buphonia item, feſtum priſcum & iam olim ob vetuſtatē deſitum. Quæ ſane omnia prouerbiali ſchemate ſunt dicta.

Quid de puſillis magna proœmia.

Τί μικρῶν περὶ μεγάλα φροιμιάζῃ, id eſt, Quid de minutis rebus magna texis proœmia? Vbi quis in re nō magni momenti, verboſa vtitur prælocutione. Nam Athenis interdicebat præco dicturis in concione, ne vel præfatione, vel affectibus vterentur, rem modo exponerēt, ἄνευ προοιμίων καὶ παθῶν, id eſt, Abſque proœmiis & affectibus. Vt aliquot locis indicat Lucianus. Ad quod alluſit etiam Terentius. Etiam proœmium inceptat. Et Horatius:

Quorſum hæc tam putida tendunt?

Leuiter huc alludens Ælius Spartianus in Ælio Vero: Et quoniam, inquit, nimis pauca dicenda ſunt, nec debet prologus enormior eſſe, quam fabula, de ipſo iam loquar. Plutarchus in Apothegmatis Laconicis ad Cleomenem Cleombroti filium refert, qui cum alter quiſpiam vteretur oratione plus ſatis prolixa: Τί, inquit, μοὶ μικρῶν πέρι μεγάλα φροιμιάζῃ; ὅσον γὰρ εἴη πρᾶγμα, τοσοῦτον καὶ ὁ λόγος ᾧ χρῆσαι, id eſt, Quid mihi de paruis magna facis proœmia? Nā quāta res fuerit, tanta ſit & oratio, qua vteris.

Tunc canent cygni, cum tacebunt graculi.

Τότ' ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν, id eſt,

Tum canent cygni, cum tacuerint graculi.

Hoc eſt, tum loquentur eruditi, cum garrulis non erit loquēdi locus. Aut inter garrulos & obſtreperos nō eſt eruditis dicendi locus. Vſurpauit adagium Gregorius Theologus in epiſtolis: παῦσαι καταφλυαρῶν ἡμῶν τῆς σιωπῆς, ἤ σοι παροιμίαν ἐρῶ μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότε ᾄσονται κύκνοι ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. id eſt, Aut deſine tuis nugis obſtrepere noſtro ſilentio, aut tibi referam prouerbium, vt veriſſimum, ita breuiſſimum, Tunc canent cygni, cum tacebunt graculi. Ita nunc loquuntur, Cicero, Virgilius, Horatius, & tacent Pero, Philiſcus, Meuius, qui, viuis illis obſtrepebant, & tanto loquaciores, quanto indoctiores.

Malis ter mala.

Τοῖς κακοῖς τρὶς κακά: id eſt, Malis ter mala, hoc eſt, digna dignis eueniunt. Hanc parœmiam aiūt ab huiuſmodi quadam fabula profectam. Narrant Attagines aues cum primū è Lydia in Ægyptum eſſent deportatæ, atque in ſyluas dimiſſæ, coturnicis vocem edidiſſe, deinde euenit, vt deſiccato Nili fluminis alueo, peſtilentia regionem Ægyptiorum infeſtaret, magnamque hominum vim abſumeret. Inter hæc Attagines vocem edere cœperunt humanam & articulatam, aliquanto maiorē puerili dicentes hæc verba: τοῖς κακοῖς τρὶς κακά, id eſt, Malis ter mala. Atq; huius quidem fabulæ auctorem citat Athenæus lib. 9. Socratem in opere De finibus, ſic efferens adagium: τρὶς τοῖς κακούργοις κακά. Circumfertur inter Græcas ſententias & hic verſus:

Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ ἐσθλὰ καὶ διδοῖ θεός. i.
Viro bono bona largiuntur cælites.

Reſ. tun-

Referuntur & hi ſenarii ex poeta quopiam, in commentariis De audiendis poetis.

Εἰμαρμένον γὰρ τῶν κακῶν βουλευμάτων
Κακὰς ἀμοιβὰς ἐστι καρποῦσθαι βροτοῖς.

id eſt,

Conſilia ſi quis deſtinarit improba,
Huic neceſſe eſt præmium ferre improbum.

Canis peccatum, ſus dependit.

Τὸ κυνὸς κακὸν, ὗς ἀπέτισεν, id eſt, Canis malum, ſus dependit. Quoties pro iis, quæ peccauit alius, alius dat pœnas. Ex quonam euentu natum ſit, non liquet, nec admodum refert. Sapit enim vulgus.

Interſecta muſica.

Ἐκκεκόπτ' ἡ μουσική, id eſt, Interrupta eſt muſica. Veteres in conuiuiis eruditis confabulationibus vti conſueuerunt. Poſt cantores, hiſtriones, ſaltationes induci cœptæ. Vnde quidam moleſte ferentes interrumpi ſermones ſuos, dicebant: ἐκκέκοπται ἡ μουσική. Quæ vox in proverbiũ traducta eſt, quoties aliquis interueniens ſermonem inſtitutum interpellaret. Simile quiddam legitur apud Platonem, licet in præſentia locus non occurrat.

Chamæleonte mutabilior.

Χαμαιλέοντος εὐμεταβολώτερος, id eſt, Chamæleonte mutabilior. Chamæleon commemoratur inter animantia, quæ colorem mutant. Huius figuram diligenter deſcribit Ariſtot. lib. De naturis animantium 2. Quod ad coloris mutationem attinet, hæc tradit: τῆς δὲ χροιᾶς ἡ μεταβολὴ, ἐμφυσωμένῳ αὐτῷ γίνεται. ἴσχει δὲ καὶ μέλαιναν ταύτην οὐ πόρρω τῆς τῶν κροκοδείλων, καὶ ὠχρὰν καθάπερ οἱ σαῦροι, μέλανι, ὥσπερ αἱ παρδάλεις, διαπεποικιλμένην. γίνεται δὲ καθ' ἅπαν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἡ τοιαύτη μεταβολή. καὶ γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ συμμεταβάλλουσιν ὁμοίως τῷ λοιπῷ σώματι, καὶ ἡ κέρκος, ἡ δὲ κίνησις αὐτοῦ νωθὴς ἰσχυρῶς ἐστι καθάπερ ἡ τῶν χελωνῶν. ἀποθνήσκων δὲ ὠχρὸς γίνεται, καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ ἡ χροιὰ τοιαύτη ἐστί. id eſt, Mutatur autem illi color, cum inflatur. Fitq; is nunc niger, non abſimilis Crocodilorum, nunc pallidus, cuiuſmodi lacertarũ, nunc ruſum nigris variegatus maculis, qualis eſt pardorum. Accidit autem huiuſmodi mutatio coloris per omne corpus, ſiquidẽ & oculi & cauda, in eundem cum reliquo corpore abeunt colorem. Motus huius animantis admodum ſegnis, qualis eſt ferme teſtudinum. Palleſcit moriẽs. Exanimato color idem durat. Hactenus Ariſtoteles. His ferme cõſentanea tradidit Plin. lib. 8. cap. 33. illud addens, hoc animal toto corpore reddere colorem, quemcumque proximum attigerit, præter rubrum & album. Competit igitur adagium in hominem verſipellem ſiue inconſtantem, ac pro tempore ſeſe vertentem in omnẽ habitum. Plato in Ione: ἀλλ' ἀτεχνῶς ὥσπερ ὁ Πρωτεὺς παντοδαπὸς γίγνῃ, στρεφόμενος ἄνω καὶ κάτω. id eſt, Sed prorſus Protei in morem temet in omnem vertis ſpeciem, dũ ſurſum ac deorſum volueris. Ariſtot. Moralium Nicomachiorum 1. Chamæleontis vocem vſurpat ad exprimendum inconſtantiæ vitium.

Suus cuiq; crepitus bene olet.

Ἕκαστος αὐτοῦ βδέσμα, μήλου γλυκίον ἡγεῖται. id eſt, Vnuſquiſq; ſuũ ipſius crepitum malo ſuauiorẽ exiſtimat. Hoc eſt, nemo eſt cui ſua mala non videantur vel optima. Ariſtoteles Moralium Nicomachiorum 9. τὰ πολλὰ γὰρ οὐ τὸν ἴσον τιμῶσιν, οἱ ἔχοντες καὶ

οἱ βουλόμενοι λαβεῖν. τὰ γὰρ οἰκεῖα καὶ ἃ διδόασιν ἑκάστοις φαίνεται πολλοῦ ἄξια, id eſt, Pleraq; enim non eodem precio æſtimantur ab his, qui habent, & ab his, qui cupiunt accipere. Nam ſua cuiq; & quæ dat, videntur eſſe multi pretii. Hic locus magis congruebat proverbio, ſuum cuiq; pulchrum, ſed ea pagina iā exierat manus noſtras. Proverbium de crepitu ſuſpicamur ab Apoſtolio è vulgi fæce hauſtum. Nondum enim quenquā reperimus cui ſuus crepitus bene oleret. Illud verum eſt, homines vehementius abhorrere ab alienis excrementis & crepitu, quam a ſuis.

E poculo perforato bibere.

Ἐκ τετρημένης κύλικος πίνειν. id eſt, E perforato poculo bibere, dicuntur qui futiles ſunt, parumque feliciter continent arcana ſibi credita. Sapit & hoc vulgus.

In pulicis morſu deum inuocat.

Ἐν ψύλλης δήγματι θεὸν ἐπικαλεῖται, id eſt In pulicis morſu deum invocat, in eos dictum, qui quantumlibet leui de re grauiter perturbantur, perinde vt in maxima. Tractum ab Apologo qui fertur inter Æſopicos: Quidam offenſus dolore pulicis pedem mordentis ſubſedit, & Herculem ἀλεξίκακον, implorauit. Mox deſiliente pulice, male precatus eſt Herculi, qui cum in tantillo periculo vocatus nō tuliſſet opem, non videri veriſimile eum in grauioribus affuturum. Simile eſt quod refert Ariſtoteles Moralium Nicomachiorum 7. de vehementer timidis, οἷον ὁ δεδιὼς πάντα κἂν ψοφήσῃ μῦς. Veluti qui metuit omnia, ſi vel mus obſtrepat. Hanc timiditatem appellat θηριώδη, hoc eſt, ferinam.

Κίβδηλος, Id eſt, *adulterinum.*

Qvod ſimplex non eſt, neq; ſyncerum, id vulgato verbo Grȩci κίβδηλον vocant. Hinc ducto vocabulo, quod aliud præ ſe ferant, aliud tegāt, παρὰ τὸ κεύθειν τὸ δῆλον, vel quod Athenienſes ob ſummum in Chios odium, ſi cui male vellent, huius nomen nomiſmati ſolent inſculpere, addita litera, iiſque in terram ſubiectis dira imprecari. παρὰ τὸ τοὺς χίους βδελύττειν, id eſt, Sed proprie nummum ſubæratum κίβδηλον appellant. Et κιβδηλίαν inſynceritatem ſeu corruptelam, velut Ariſtophanes:

Πολλὴν ἀφεῖλε τοῦ βίου κιβδηλίαν.

id eſt,

Corruptionem vita ademit plurimam.

Et κιβδηλεύειν corrumpere fuco. Et qui pallent, κιβδηλιῶντας appellāt, quod aliquid morbi, vitiive ſubeſſe videatur. Quemadmodum in nummis quoque color nonnunquam arguit fucum. Conveniet igitur in amicitiam inſynceram, & fictam, aut in hominem blando vultu, ſed animo virulento. Veluti Piſides citante Suida:

Πραγμάτων πάντως δύο
Κίβδηλός ἐστιν ἐργάτης εἷς, ὁ λόγος.

id eſt,

Rerum duarum prorſus vnus auctor eſt,
Vulgo vt loquuntur, quiſquis inſyncerus eſt.

Aut in orationem inſynceram, vt Plato lib. De leg. 5. Τὰς δ' αὖ τιμὰς δεῖ σκοπεῖν καὶ τούτων τίνες ἀληθεῖς, καὶ ὅσαι κίβδηλοι, id eſt, Rurſum honores oportet conſiderare, quinam ex his veri ſint, qui adulterini. Rurſum eodem in lib. ὅπως μήτε αὐτὸς κίβδηλός ποτε φανεῖται ὁτῳοῦν, ἁπλοῦς δὲ καὶ ἀληθὴς ἐᾶ. id eſt, Vt neq; ipſe adulterinus aliquan-

liquādo cuiquam appareat, ſed ſimplex & verax ſemper. Hoc igitur a nummis traductum, ſi ad diuerſas res traducatur, proverbiale fiet. Sed huius rei mentionem fecimus in proverbio: πονηροῦ κέρματος.

Nemo malus hoc ſciet.

Οὐδεὶς κακὸς εἴσεται τοῦτο, id eſt, Nullus malus hoc ſciet, quoties rem egregiam & cognitu dignam ſignificamus. Plato De leg. lib. 5. ὅσον γὰρ δὴ τὸ νῦν ἐπιτατόμενον ἀγαθὸν ὂν τυγχάνει πάσαις ταῖς πειθομέναις πόλεσι, τὴν ἑπομένην κατασκευὴν προσλαβὸν, κατὰ τὴν παλαιὰν παροιμίαν, οὐδεὶς εἴσεταί ποτε κακὸς ὤν, ἀλλ' ἔμπειρός τε καὶ ἐπιεικὴς ἔθεσι γενόμενος, id eſt, Quantum enim bonum ſit, quod nūc pręcipitur, omnibus rebus publicis, ſi modo paruerint, ordinem & apparatum adducens, nullus vnquam iners & malus cognoſcet, quemadmodum veteri proverbio dicitur, verum & peritus, & moribus æquis pręditus. Huic confine eſt, quod idem poſuit in Lachete: οὐ πᾶσα ὗς τοῦτο εἴσεται, id eſt, Non ſus quiuis hoc norit. Natum apparet a myſteriis deorum, quę nō niſi ab initiatis, ac puris cognoſci fas erat.

Mœnia ferrea, non terrea.

Plato lib. De leg. 6. περὶ δὲ τειχῶν ὦ μέγιλλε, ἔγωγ' ἂν τῇ σπάρτῃ ξυμφεροίμην, τὸ καθεύδειν ἐᾶν ἐν τῇ γῇ κατακείμενα τὰ τείχη, καὶ μὴ ἐπανιστάναι τοῦ δὲ εἵνεκα. καλῶς μὲν καὶ ὁ ποιητικὸς ὑπὲρ αὐτῶν λόγος ὑμνεῖται, τὸ χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ δεῖν εἶναι τὰ τείχη μᾶλλον ἢ γήινα, id eſt, De mœnibus autem Megille equidem cum Sparta cōſenſerim, vt mœnia videlicet humi depoſita, dormire ſinamus, neque huius rei gratia rurſum velimus excitare. Recte quidem & poeticum dictum ſuper his canitur: Mœnia ærea magis, ac ferrea eſſe oportere, quam terrea. Proverbio iactatum fuiſſe videtur, & habet veluti ænigmatis figuram. Innuit autem non oportere tutamentum ciuitatis in mœnibus collocare, ſed in viris armatis, quorum conſenſus murorum inexpugnabilium vice, ciuitatem optime tuetur. Alludit autem Plato ad apophthegma Laconicum, cuius meminit Plutarch. Equidem arbitramur & Horatium huc leuiter alluſiſſe, cum ait:

Hic murus aheneus eſto.

Nemo nos inſequitur.

Plato lib. De leg. 10. ὡς οὐδὲν τοῦ παρόντος δεῖ προτιμᾶν βραχυλογίαν μᾶλλον ἢ μῆκος. οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς τὸ λεγόμενον διώκει, id eſt, Nam in præſentia nihil eſt cur breuiloquentiam prolixitati anteponamus. Quandoquidem nemo nos inſequitur, qui feſtinare compellat, quemadmodum vulgo dicūt. Hoc parœmiæ etiam hodie tritum manet, cum ſignificant liberum eſſe, diutius in re quapiam immorari: Nemo nos, inquiunt, impellit.

Mare proluit omnia mortalium mala.

Θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά. id eſt,

Hominum vniuerſa proluit pelagus mala.

Refertur ab Euſtathio in primum Iliados Homericæ. Extat autē apud Euripidem in Iphigenia Taurica. Natum eſt ab euētu huiusmodi. Refert Diogenes Laertius, Euripidem Platoni comitem fuiſſe peregrinationis cum Ægyptum adiret: vbi cum morbo ſuo corriperetur, comitiali, ni fallimur, ſacerdotes Ægyptii merſione marina ſanarunt

runt hominem. Hinc poſtea verſiculum hunc compoſuiſſe:

Κλύζει θάλασσα πάντα τ' ἀνθρώπων κακά. Tanquam aqua marina morbis omnibus mederetur. Quin hodie morſos à cane rabido, ſi nouies mergantur in mare, putant à rabie liberari.

Canere de Telamone.

Ἄδειν τὰ τελαμῶνος, id eſt, Canere cantionem Telamonis. De querulo ſermone dictum proverbium, quod Telamon impotentius fleuerit, Aiacem filium periiſſe apud Troiam, præſertim hoc genere mortis. Euſtathius enarrans carmen illud Homericum, quod eſt in Catalogo nauiū:

Αἴας δ' ἐκ σαλαμῖνος ἄγεν δύο καὶ δέκα νῆας, commemorat hanc parœmiam: καὶ τὸ ἄδειν τελαμῶνος παροιμιακῶς λεχθὲν ἀπὸ σκολιοῦ μέλους οὗ ἡ ἀρχὴ, παῖ τελαμῶνος αἶαν αἰχμητὰ. id eſt Et quod proverbio dicitur canere cātionem Telamonis, ab aliquo cantu, cuius initium: Fili Telamonis Aiax belliger. Similimum eſt illud, quod alibi retulimus: ἀδμήτου μέλος καὶ ἁρμοδίου μέλος. id eſt, Admeti cantilena, & Harmodii cantilena.

Argiua calumnia.

Ἀργεῖα φωρὰ, id eſt, Argiua inſectatio, de calumnioſis & delatoribus dici ſolitum. Nam Argiuos olim notauit antiquitas, tamquam ſycophātas, & litium auidos. Teſtis Euſtathius in Catalogum nauium, adagiū ex Pauſania citans. Teſtis & Diogenianus in Collectaneis.

Initio confidens, in facto timidus.

Evſtathius enarrans 7. Iliados librum huiuſmodi refert parœmiam: θρασὺς πρὸ ἔργου, ἐν ποσὶ κακός, id eſt, Audax ante negocium plerumque ignauus. Citat idem ex Epicharmo: κακὸς θαρρεῖ μάλ' αὐτό γ', ἐπεί γ' ἂν φεύγει, id eſt, Ignauus ſtatim admodum de ſe confidit, poſt autem fugit. Videmus hoc vſu venire vulgo, vt qui ſunt audaciſſimi, & magniloquentiſſimi, priuſquā appareat periculū. vbi res virum poſtulat, ibi ſint animi nullius.

Γοργὸν βλέπειν.

Γοργὸν βλέπειν, aliquoties apud Lucianum, pro acribus oculis obtueri. Sumptum è fabula Perſei & Gorgus. γοργὸν dictum putant παρὰ τῆς ὀργῆς, quod irati acribus oculis obtueātur. Item Homerus Iliad. θ. de Hectore:

Γοργοῦς ὄμματ' ἔχων ἠδὲ βροτολοιγοῦ ἄρηος. id eſt,

Gorgoneu oculis, quales & Martis atrocis.

μανικὸν βλέπειν alias commemorauimus.

Tolle digitum.

Αἶρε δάκτυλον, id eſt, Tolle digitum. Victum te fatere. Nam hoc ſigno, qui in conflictu ſuccubuiſſet, τὴν ἧτταν agnoſcebat. Perſius in Satyra 5.

Nil tibi conceſſit ratio? digitum exere, peccas.

Cognatum illi, quod alio dictum eſt loco. Dare herbam. Huc ni fallimur, reſpexit Diuus Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi, cum ait: En tollo manum, cedo, viciſti. Athenæus lib. 6. ex Antiphane refert hos verſus, in tragicos poetas:

Ὅταν μηδὲν δύνωντ' εἰπεῖν ἔτι,
Κομιδῇ δ' ἀπειρήκασιν ἐν τοῖς δράμασιν,
Αἴρουσιν ὥσπερ δάκτυλον τὴν μηχανήν.
id eſt,
Vbi nil habeant, quod dicere queāt amplius,

Sed

Sed prorſus hærent explicanda in fabula,
Repente tollunt machinam digiti vice.

Paulo aliter vſus videtur M. Tull. lib. in Verrem 6. Accurrunt tamen tutores, digitũ tollit Iunius patruus. Nam hic videtur eſſe geſtus comprobantis, aut ſe profitentis emptorem ſiue conductorem. Siquidem & hoc pacto olim ferebãtur ſuffragia, & in auctionibus eodem, qui volebat, declarat ſe emptorem aut conductorem.

Videberis, me videns, plane Martem videre.

Βλέπειν γὰρ ἀντικρὺς δόξεις μ᾽ Ἄρην.
id eſt,
Martem videre me, videberis palam.

De his, qui ſe ſtrenue pollicebantur opitulaturos, ac Martem quendam acturos. Eſt alicubi, apud Ariſtoph. Nam locus nondũ occurrit.

Bos in ciuitate.

Βοῦς ἐν πόλει, id eſt, Bos eſt in ciuitate. Dicitur vbi quis ad nouos honores evehitur. Lyſias bouis imaginem æream in arce collocauit Athenis. Ea res in vulgi iocum ceſſit. Nã in agris boum vſus eſt, non in vrbib. Quadrabit & in eos, qui præter meritum evehuntur ad ſummos honores.

Braſidas quidem vir bonus.

Βρασίδας μὲν ἀνὴρ ἀγαθὸς, ἁ δὲ Λακεδαίμων πολλὼς ἔχει κρέσσονας, id eſt, Braſidas vir bonus quidem ille, ſed Lacedæmon multos habet præſtantiores. Aduerſus eos, qui ſe non modo primos, verumetiam ſolos exiſtimãt. Natum ex apophthegmate, quemadmodum docet Plutarchus in Laconicis, & item in vita Lycurgi. Finitimum illi Multi Manij Ariciæ.

Hedera poſt anthiſteria.

Ἁ κισσὸς μετ᾽ Ἀνθεστήρια, id eſt, Hedera poſt Anthiſteria. Cũ ſero quidpiam adhibetur. Nam hinc habent nomen, quod eo menſe plurima è terra efflorescant. Apparet in iis ludis morem fuiſſe coronari hedera. De Anthiſteriis, id eſt, floralibus feſtis diximus in proverbio, θύραζε Κᾶρες, id eſt, Cares foras. Videntur illa fuiſſe quæ Latini vocant Bacchanalia. Hedera autem Baccho ſacra erat, vnde κιττοφόροι dicti, qui in ludis illis ferebant hederas. Convenit cũ eo, quod alibi retulimus: μετὰ τὴν ἑορτὴν, id eſt, Poſt feſtum.

Ex Academia venis.

Ἀκαδημίηθεν ἥκεις, id eſt, Ex Academia venis. De ſeuero & compoſito ſeu docto. Sumpta a Platonis ſchola. Quamquam & per Ironiam torqueri poterit in faſtuoſum, & vultu tetrico philoſophum agẽtem. Quin Athenæus lib. 12. ſignificat dictum in nitidos, & cultu inſigni, quod his Plato delectaretur mundiciis. Ita Antiphanes philoſophum elegãtius cultum vbi depinxiſſet, apud hunc ipſum: τί μακρὰ δεῖ λέγειν; ὅλως αὐτὴν ὁρᾶν γὰρ τὴν Ἀκαδημίαν δοκῶ, id eſt, Sed quid neceſſe eſt plura dicere? Ipſam videre videor mihi Academiam.

Senem erigere.

Γέροντα δ᾽ ὀρθοῦν φλαῦρον ὃς νέος πέσοι.
id eſt,
Erigere durum eſt, qui cadat iuuenis ſenem.

Haud facile dediſcuntur à ſenibus vitia, quæ pueri didicerint, & in omnem inhæſerint vitam. Et tamen in ſenecta quoque conandum, vt vitiis careamus, quantumuis inhæſerint.

Terra defoſſum habes.

Γῆ κρύψας ἔχεις, id eſt, Terra defoſſum habes. In eum, qui non impertit, neq; profert ſuas dotes. Sumptum ab auaris, theſaurū humo defodientibus. Quod apud Plautū facit Euclio. Itidē Horatius in Epod.

-Haud parauero,
Quod aut auarus vt Chremes terra premam,
Diſcinctus aut perdam vt nepos.

Seneſcit bos.

Γηρᾷ ὁ βοῦς, τὰ δ' ἔργα πολλὰ τοῦ βοός.
id eſt,
Bos conſeneſcit, at opera multa ſunt bouis.

Cum ob ætatis imbecillitatem aliquis inutilis redditur ad obeūdum munus. Nam diuitum vulgus haud aliter miniſtris vtitur, quam equis & canibus, aut paulo etiam inhumanius dū vſui ſunt, alliciūt, vbi ſenuerint, reiiciunt. Vnde conſultum eſt, vt vnusquisque ſibi paret, quo ſenectutem ſuam cōmodius foueat, alatque, ne tum cogatur ex aliena liberalitate pendere, cum a nemine non contemnetur. Ac meminerit Diogenis apophthegmatis, qui rogatus, quidnam eſſet in hac vita calamitoſiſſimum, reſpondit: γέρων ἄπορος, id eſt, Senex egens.

Sus acina dependes.

Ἀποτίσεις χοῖρε γίγαρτα. i.
Acinos ſus improba pendes.

Lues quod admiſiſti, reddes quod abſtuliſti non ſine fœtore. Quadrabit, vbi puſillum commodi magno dependitur malo. Natum apparet a ruſtico quopiam, qui verbis hiſce cōminatus ſit ſui paſcenti racemos.

Dum ceſſat boreas.

Aristoteles in Problematis ſectione 26. ꝓblemate 47. iuxta Theodori ſupputationem, teſtatur hunc verſiculum prouerbio celebrē fuiſſe,

Ἀρχομένου τε νότου, καὶ λήγοντος βορέαο.
id eſt,
Surgit vbi notus exoriens, boreasque reſidit.

Quo ſignificabāt tempus opportunum proſperæ nauigationi. Subauditur enim δεῖ πλεῖν, ſiue εὖ πλεῖν, propterea quod auſter minus vehemens oritur, deſinit autem perquam vehemens, diuerſum accidit in Aquilone. Atque huius rei philoſophus cauſam admodum probabilem reddit. Non enim, inquit, ad ſeptentrionem potius quam ad meridiem vergimus, & aquilo ſtat a ſeptētrionibus, auſter a meridie. Hinc fit, vt ille ſtatim vehementior proxima inuadat loca, deinde vehementiā ſuam ad longius remotos transferat, propinquis ortui mitior. Hic e diuerſo, ad meridiem poſitos, primum vrgeat: poſt vbi præteriit, mitior ad nos veniat. Licebit & longius detorquere prouerbium, nec id ſine gratia, ſi quādo ſignificabimus tempus adeſſe comodum & aptum gerendæ rei, vt cum illo congruat, quod alibi poſitum eſt: Cum pluit, molendum.

Inuulnerabilis vt Cæneus.

Ἄτρωτος ὑπάρχεις ὡς καινεύς, id eſt, Inuulnerabilis es, vt Cæneus. De his, qui lædi non poſſunt. Eſt in poetarum fabulis, Cæneum munere Neptuni nullo telo vulnerari potuiſſe. Cæterum iuxta fidem hiſtoriæ, Cæneum Theſſalum quempiam aiunt fuiſſe rei bellicæ cum primis peritū, adeo vt cum multis præliis interfuiſſet, nunquam vulnus acceperit. Deniq; cum Lapithis auxiliū ferret aduer-

aduerſus centauros, deprehenſus ſolus, ab hoſtium multitudine obrutus eſt, citraq; corporis vulnus extinctus. Itaque Lapithæ, cadauere integro reperto, ſparſerunt rumorem, Cæneum in omni vita inuulnerabilem fuiſſe. Venuſtius enunciabitur per comparationem.

Sale perunctus hic adiuuabitur.

Ἁλσὶν διασμηχθεὶς ὄναιτ᾽ ἂν οὑτοσί.
id eſt,

Acri ſale hic perlutus adiuuabitur.

In eos dicebatur, qui vel ætate, vel vino delirarent. Quidam ab vtribus translatum exiſtimant, qui ſale loti redduntur meliores, quod ſalis acrimonia, coriorum craſſitudinem emendet. Itidem temulentia laborantes mos erat ſale & oleo perungere, id aduerſus ebrietatẽ exiſtimabatur. Quidam a vaſis teſtaceis ductum malunt, quæ ſale imbuuntur, quo fidelius contineant liquorẽ infuſum. Sumptum eſt autem prouerbium ex Ariſtophanis Nebulis.

Atqui non eſt apud aram conſultandum.

Ἀλλ᾽ οὐδὲν δεῖ περὶ τὸν βωμὸν τὰς ἐπινοίας, id eſt, Atqui nihil opus iuxta aram cogitare. Conſultandum antequam incipias, in ipſo negotio ſera conſultatio. Sumptum a ſacrificis, qui pro ritu ſacrorum omnia præparant, priuſquam accedant ad aram. Nam in ipſis ſacris periculoſum exiſtimabatur, ſi quid parum rite dictum ac factum fuiſſet à ſacerdotibus, aut patrimis ac matrimis. Declarat M. Tull. in oratione De reſponſis Aruſpicum: An ſi ludus conſtitit, aut tibicen repente conticuit, aut puer ille matrimus & matrima ſi terrã non tenuit, aut thẽſam, aut lorũ omiſit, aut ſi ædilis verbo, aut nutu aberrauit, ludi ſunt non rite facti.

Mars haud concutit ſua ipſius arma.

Ἄρης τὰ αὑτοῦ ὅπλα οὐ σπελδίει, id eſt, Mars ſua ipſius arma non iactat. Commode feruntur quibus aſſueuimus, quæque nobis quadrant, etiam ſi ſint grauiſſima. Iactamus enim, quod incommode ferimus. Vnde Iuuenalis:

Nec iactare iugum vita didicere magiſtra.

Ita ſtudiorum labor qui occideret athletam, non grauat eruditum.

Smaragdus in luce obſcurus.

Ἀργυνόθος σμάραγδος, ἐν δὲ τῷ φάει σκοτεινός, id eſt, Inſignis ſmaragdus, in luce quidem obſcurus. In eos iaci ſolitũ, qui præpoſtere ibi ſemet occultarent, vbi maxime conueniebat edere virtutis ſpecimen. Plinius inter ſmaragdorũ varietates commemorat, qui dicti ſint cæci, quod colore ſint obſcuriore. Id vitii magis in ſole deprehenditur, cum ingens color ille ſuauiter virens, nec ſole mutetur, nec vmbra, nec lucernis, ac ne aquis quidem. Quemadmodũ idem docet Plin. lib. 37. c. 6.

Martis pullus.

Ἄρειος νεοττός, id eſt, Martis pullũ vocant ad bella magnopere propenſum. Ariſtophanes in Auibus.

Ἄρειος νεοττός, ὦ νεοττὲ δέσποτα.
id eſt,

Pullus Gradiui, o pulle rector, atque here.

Sentit autem de gallo, qui quod omniũ auium ſit pugnaciſſimus bellaciſſimusq;, vnde & criſta & calcaribus armatus eſt, Marti ſacer eſt. Vel

quod is olim fuerit adoleſcens Marti in deliciis habitus, qui conſueuerit obſeruare, Marte cum Venere cubante, ne quis deorum interueniret. Deinde cum illo dormiente Sol aduenisſet, Marsque turpiter eſſet deprehenſus, iratus Gallum adoleſcẽtem in auem commutauit, manentibus etiamnum priſtinæ naturæ veſtigiis. Narrat hanc fabulam Lucianus in Gallo. Prouerbii meminit & Laertius in vita Diogenis Cynici.

Vtrem mergis vento plenum.

Ἀσκὸν βαπτίζεις πνεύματος πλήρη, id eſt, Ventrem mergis vento plenũ. Competit in eum, qui fruſtra conatur, vt qui caſtigat inemendabilem, quod inflatus vter, quantumvis immergas, rurſum emicet. Natum videtur ex oraculo Sibyllæ, quod illa edidit de ciuitate Athenienſi:

Ἀσκὸς βαπτίζῃ, δῦναι δέ τοι οὐ θέμις ἐστί. id eſt,

Vter tingeris, ſed mergere nemo valebit.

Durus alloquiis.

Ἄτηκτος ἄνθρωπος προσηγορήμασιν, id eſt, Immobilis ſiue inflexibilis alloquio. Ductum à cera, quæ tractando molleſcit. ἄτηκτον autem dicitur, quod non queat liquefieri. Competit igitur in hominem inexorabilem.

Profectus ad apaturia.

Ἀπιὼν ἐς ἀπατούρια ἐπανῆκ᾽ ἐς θαργηλιῶνα, id eſt, Profectus ad apaturia, rediit Maio. Dici ſolitum in eos, qui licentius immorarẽtur negotio cuipiam. Athenis feſtum erat, quod Apaturia vocabant, id triduo peragebatur. Primum diem appellabant δόρπειαν, propterea quod ſub noctem conuenientes φράτορες cõuiuium agerẽt. Secundum appellabant ἀνάῤῥυσιν, quod in eo rem diuinam facerent Ioui Phratrio, ac Mineruę. Tertium κουρεῶτιν, quod iuuenes & puellæ in gentem tranſcriberentur. Meminit Suidas copioſius de hoc feſto, verum ea non multum attinent ad explicandum prouerbium.

Ego tibi de alliis loquor, tu reſpondes de cepis.

Ἐγὼ σκόροδά σοι λέγω, σὺ δὲ κρόμμυα ἀποκρίνεις, id eſt, Ego tibi loquor de alliis, tu reſpondes de cepis. Simillimum illi: ἀμάς ἀπῄτουν, cum aliud reſpondetur, quam rogaris, vel contra, cum inepte reſpondetur inepte ſciſcitanti. Confinia ſunt inter ſeſe cepæ, & allia.

Aurificem te futurum credebas.

Χρυσοχοήσειν ᾤου, id eſt, Aurificem te futurum arbitrabare. Natum aiunt ab huiusmodi quodam euentu. Inualuerat aliquando fama apud vulgus Athenienſium, in Hymetto mõte magna auri fragmenta videri quę à formicis illis pugnacibus ſeruarẽtur. Itaque quidam creduli ſumptis armis exierũt illas expugnaturi, qui cum re infecta, fruſtraq; ſumpto labore redirent in vrbem, irriſi ſunt a cæteris ciuibus, illud obiectantibus, σὺ δ᾽ ᾤου χρυσοχοήσειν, id eſt, Tu credebas te futurum aurum. Meminit huius rei Eubulus in fabula cui titulus Glaucus:

Ἡμεῖς ποτ᾽ ἄνδρας Κεκροπίδας ἐπείσαμεν,
Λαβόντας εἰς Ὑμηττὸν ἐξελθεῖν ὅπλα,
Καὶ σὺ ἐπὶ μύρμηκας ἡμερῶν τριῶν
Ὡς χρυσοτεύκτου ψήγματος πεφρικότος. id eſt,

Quoniam viris nos Cecropidis perſuaſimus,

Sumptis

Digitized by Google

Sumptu & armis montem Hymettum incurrerent,
Contraque formicas cibaria tridui
Ferrent, velut fragmentula auri fuſilis
Apparuiſſent.

In penultimo verſu aut mẽdũ eſt, aut defectus, fortaſſe pro συ legendũ σιτον. Itaq; certe conſtabit verſus:

Και σῖτον ἐπὶ μύρμηκας ἡμερῶν τριῶν.

Extat & apud Platonem lib. de repub. 5. Τί δὲ οἴει τούσδε ... Θρασύμαχος, χρυσοχοήσοντας ... ἢ λόγων ἀκουσόμενον, id eſt, Quid autem erat tuus Thraſymachus, ſi auri fuſor, ad eos, qui nunc hic ſunt, aduenilſet, ac non potius rationes auditurus. Æſchines. ... δῆλον ὅτι χρυσοχοεῖν ἐμάνθανεν, ... id eſt, Cũ hinc ſe ſubduxerit, perſpicuum eſt ꝙ aurum fundere didicit, potius quam id facere pative, quod ipſi ꝓpoſitum erat. Parœmia conueniet, vbi quis ingẽtes ſpes animo cõcepit, ſed diſcedit fruſtratus. Quod fere ſolet accidere iis, qui ſuo ſumptu mittunt, qui terras perueſtigent incognitas, aut qui in fornaces alchemiſticas omnia ſua profundunt.

Seiunctæ ſunt Merrha ac Siloam fluenta.

Χωρὶς τὰ μέῤῥα καὶ σιλωὰν ῥεύματα. id eſt,

Seiuncta ſunt Merrha, ac Siloam flumina.

De longo interuallo diſſitis inter ſeſe. Veluti ſi quis dicat, inter amicum & adulatorem plurimũ intereſſe. Finitimum illi, χωρὶς τὰ τῶν μυσῶν καὶ φρυγῶν, id eſt, Separatæ ſunt poſſeſſiones Myſorum & Phrygum. Apparet neotericũ eſſe prouerbium.

Ψευδόπυρα.

Ψευδόπυρα οἷον πῦρ. De minis ac terriculis inanibus: aut cum oſtenditur arte periculum, cũ re nullum ſit periculum. Tranſlatum à militari aſtutia, qua fit, vt ad territandos hoſtes noctu diuerſis locis ignes incendant, vt ingens exercitus eſſe credatur. Eos ignes adſimulatos, ψευδόπυρα vocant. Non habebit prouerbii gratiã, niſi transferas ad eos, qui ſummis verborum territare ſtudent aliquem, aut in fraudem illicere. Sic enim interdum falluntur & nautæ.

Pſyra Bacchum.

Ψύρα τὸν διόνυσον, id eſt, Pſyra Bacchum. Stephanus & Suidas citant è Cratino: ψύρα τὸν διόνυσον ἄγοντες, id eſt, in Pſyra Bacchum ducẽtes. Rurſum: ἐν νεμέσει, ψύρα τε τὴν σπάρτην ἄγεις, id eſt, Et in Pſyra Spartam ducis. Annotatum eſt & ab Hermolao Barbaro. Dictum adagium, vbi vinum appoſitum in conuiuio nemo guſtat, aut de ſordido apparatu. Pſyra puſilla quæpiam inſula eſt haud procul à Chio, in qua vinum non prouenit. Meminit & Strabo libro 14. Hanc Homerus Odyſſeæ γ. ψυρίην appellat. In Græcorum commẽtariis reperitur ſcriptum aliquoties ψυρᾶ finali circũflexo, ſed mendoſe, ni fallimur.

Caput vacuum cerebro.

Ω οἵα κεφαλὴ, ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει, id eſt, O quale caput & cerebrum nõ habet. De his, qui corporis ſpecie præcellunt, ingenio carentes. Natum ex Apologo, qui circumfertur inter Æſopicos. Vulgo quoque væcordibus & inſipidis aiunt cerebro vacuum eſſe caput.

Crudelis Bacchus.

Ωμηστὴς διόνυσος, id eſt, Crudelis

Digitized by Google

Bacchus. Baccho quōdam viuos homines ſacrificari mos erat. Vnde in crudeles conuenit, ſiue quod temulentia reddat feroces, & immites.

Hoc calceamentum conſuit Hiſtiaus, Ariſtagoras induit.

Τοῦτο ὑπόδημα ἔῤῥαψε μὲν ἱστιαῖος, ὑπεδύσατο δὲ ἀρισταγόρας, id eſt, Hoc calciamentum Hiſtiæus quidem conſuit, cæterū Ariſtagoras induit. Diogenianus admonet dici ſolitum in eos, qui callide ſua malefacta in alios reiiciunt. Adagium natum eſt ex huiuſmodi hiſtoria. Hiſtiæ⁹ quispiam patria Samius, Dario amicus, ab eodem in Perſidem miſſus eſt, illic diutius commoranti inceſſit patriæ reuiſendæ deſiderium. Verum cum à Rege commeatum impetrare non poſſet, ſcribit ad Ariſtagoram ex fratre nepotem, vt Iones ad defectionem ſolicitaret, videlicet vt hac occaſione dimitteretur. Excogitauit autem nouum literarum transmittendarum genus, cuius meminit & Aulus Gellius Noctium Atticarum libro 17. cap. 9. Seruo cuidam ſpectatæ fidei, diu oculos ægros habenti, capillum ex omni capite, tanquam medendi cauſa deradit, caputque eius leue litterarum formis compingit. His literis, quæ voluerat, ſcripſit. Hominem poſtea quoad capillus adoleſceret, domi cōtinet. Renatis pilis, ad Ariſtagoram mittit. Et cum ad eum veneris, inquit, mandaſſe me dicito, vt caput tuum, ſicut nuper egomet feci deradat. Seruus vt impetratum erat, ad Ariſtagoram venit mandatum domini adfert. Is non eſſe fruſtra ratus, capite deraſo literas legit, ac mente Hiſtiæi cognita, totam ferme Ioniam ad defectionem traxit. Darius poſteaquam hæc cognouiſſet, deſciuiſſe Iones, Hiſtiæum in conſilium adhibet, quem potiſſimum in Aſiam mittere oportebat ad res componendas. Is perſuadet vt ſe mittat, vtpote idoneum ad ſarciēdam defectionem Ionum. Itaque poſteaquam in Aſiam deueniſſet, iamque in ſuſpicionem veniſſet Sardium præfecto, tanquam auctor huius motus fuiſſet, hoc audiuit ab eodem: οὕτω τοι ἱστιαῖε ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα, τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔῤῥαψας μὲν σὺ, ὑπεδύσατο δὲ ὁ ἀρισταγόρης, id eſt, Sic hæ res habent Hiſtiæe. Tu quidem calceum hunc conſuiſti, cæterum Ariſtagoras induit. Meminit & Herodotus quinto & ſexto libro, in hunc modum efferens quemadmodum retulimus. Significabat autem eius conſilii primum fontem & auctorem fuiſſe Hiſtiæum, adminiſtratorem Ariſtagoram. Ea vox deinde, vt fit, vulgo cognita commenti nouitate, in populi fabulam abiit. Videtur magis conuenire, quoties in aſtutis & improbis conſiliis alteri alter auxilio eſt, mutuaque opera ſeſe iuuant. Nam dare conſilium, eſt tanquam calceum cōſuere, vti conſilio, & exequi, eſt velut inducere calciamentum.

Quæ non poſuiſti, ne tollas.

Ἃ μὴ κατέθου, μὴ ἀνέλῃ, id eſt, Quæ non poſuiſti, ne ſuſtollas. Citatur a Platone libro De legibus vndecimo tanquam ex poeta quopiam. Laertius refert inter Solonis leges, ſentiens, opinamur, de terminis agrorum non mouendis, quos maiores fixiſſent. Conuenit in furaces, & in eos, qui repetūt quod non crediderunt: item qui ſibi poſtulant, acceptum ferri, quod non præſtiterunt.

Bulbos

Digitized by Google

Bulbos quærit.

Βολβοὺς ζητεῖ, id eſt, Bulbos quærit. Iocus prouerbialis in eos, qui lux a Perſium:

Obſtipo capite defi unt lumina terræ.

Plutarchus in Sympoſiacis: καὶ γὰρ ὁ γελώμενος οὗτοσι & παροιμιώδης ἴφα, βολβοὺς ὢ μικρότητι διαφεύγει τ̀ κεραυνὸν, ἀλλ' ἔχων δύναμιν ἀντιπαθῆ, καθάπερ ἡ συκῆ καὶ τὸ δέρμα τῆς φώκης, id eſt, Etenim ridiculus iſte, inquit, & prouerbio obnoxius bulbus, haud ideo fulmẽ effugit, quod puſillus ſit, ſed quod vim habeat cõtrariam fulmini, quemadmodum & ficus arbor, & vituli marini pellis. Porro riſus prouerbialis, de quo meminit Plutarchus, ſumptus eſt, ex Ariſtophanis Nebulis, vbi Strepſiades Socratis ingrediẽs ſcholam, admiratur diſcipulos Socratis prono capite terram ſpectantes. Reſpondentiq; cuipiam.

Ζητοῦσιν οὗτοι τὰ κατὰ γῆς, βολβοὺς ἄρα
Ζητοῦσι, μή νυν τοῦτό γε φροντίζετε,
Εγὼ γὰρ οἶδ' ἵν' εἰσὶ μεγάλοι καὶ καλοί.

id eſt:

Quærunt habet quæ terra, Strepſiades. Bulbos ſcilicet
Quærunt, res ſed cura ne quid iſtius
Vos angat, ego enim noui vbi ſunt magni & boni.

Quod ſi quis malit referre ad id, quod eſt apud eundem poetam in Pluto, ταυτὸν θύμον φαγόντες, id eſt, Qui eaſdem mecum cepas ediſtis, equidem haud magnopere repugnarim. Significat autem tenues amicos, qui que, vt ait Terentius, paupertatẽ vna tulerunt grauem. Perſius item Satyra quarta, de ſordido & impendio tenaci, parcoque.

Hoc bene fit, tunicatum cum ſale mordent
Cepe, & farratam pueris plaudentibus ollam.

Extat apud eundem Ariſtophanẽ in Concionatricibus & alios de bulbo iocus huiuſmodi, κατεφαγον βολβῶν χύτραν, id eſt, Qui deuorauit bulborum ollam. Verba ſunt aniculæ ad iuuenem detrectãtem coitum, quod vnus duabus par eſſe non poſſet, καλῶς, inquit, ἐπειδ' ἂν καταφάγῃς βολβῶν χύτραν. Nam bulbos irritare Venerem teſtatur & Martialis:

Nil aliud bulbis, quam ſatur eſſe potes.

Et Columella in carmine:

Iam Megaris veniant genitalia ſemina bulbi.

Sunt autem multæ bulbi ſpecies, ſed omnes, inquit Dioſcorides lib. 2. habent acrimoniam, & calore Venerem ſtimulant, quemadmodum eruca, de qua Columella:

Excitet vt Veneri tardos eruca maritos.

Suidas duo de cepis adagia refert, κρόμμυα ἐσθίειν, id eſt, Cepas edere: & κρόμμυον ὀσφραίνεσθαι, id eſt, Cepas odorari, quæ ſuo reddidimus loco.

Exacta via viaticum quærere.

SEneca in libello De moribus: Quid enim ſtultius eſt, quam quod dici ſolet, via deficiente, viaticum quærere, aut augere? Quadrat in ſenes auaros. Laborat enim ea ętas plerumq; hoc vitio, vt quo minus ſupereſt vitæ, hoc magis ſit de victu ſolicita. Contra iuuentus huius ſtudii vel maxime negligens eſt. M. Tul. in Catone Maiore: Auaritia vero ſenilis quid ſibi velit, non intelligo. Poteſt enim quidquam eſſe abſurdius, quã quo minus viæ reſtat, eo plus viatici quærere?

Omiſſa hypera pedem inſequeris.

Ἀφεὶς τὴν ὑπέραν, τ̀ πόδα διώκεις. i. Omiſſa hypera, pedẽ ſectatur. Conuenit,

Digitized by Google

uenit, vbi quis omiſſis his quæ magis ad rem attinebant, leuicula quæpiam curat. Hyperæ nautici funes ſunt, quibus antennarũ cornua traducuntur. Pedem autem vocant imã claui partem. Verum hyperarum maximos vſus in nauigãdo. Suidas adagium citat ex Hyperide. Itẽ qui ſcripſit ſcholia in Demoſthenem, ex libro περὶ ζευγῶν primo.

Beccęſelenus.

Βεκκεσέληνος, prouerbio dicebatur ſtupidus ac delirus, ſideratus, aut admodum ſenex. Beccus Phrygũ antiquiſſima lingua panem ſignificat auctore Herodoto libro ſecundo, σελήνη lunã. Vnde Arcades, qui volunt mortalium omnium antiquiſſimi videri, προσέληνοι, dicuntur, tanquam antiquiores ipſa luna. Quod notat Apollonius libro Argonauticon quarto:

Ἀρκάδες οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται.

Pſammiticchus aũt rex, hoc argumento deprehendit, Phrygios omnium antiquiſſimos fuiſſe, quod pueri qui nullam vocẽ hominis audierãt, Bacchum ſonarent. Suidas hoc loco iocans, negat mirum videri debere, ſi caprarum vocem imitati ſunt, qui fuerunt à capra nutriti. Nam id aſſerit Herodotus. Vtitur Plutarchus libro primo De vitis Philoſophorum: καὶ γὰρ πλάτων ὁ μεγαλόφωνος, εἰπὼν, ὁ θεὸς ἔπλασε τὸν κόσμον πρὸς ἑαυτοῦ ὑπόδειγμα, ὄζει λήρου βεκκεσελήνου, κατά γε τοὺς τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας ποιητὰς, id eſt, Etenim Plato vocalis, cum ait: Deus condidit mundum ad ſuam ipſius imaginem, olet delirationem Beccęſelenam, quemadmodum loquuntur veteris comœdię ſcriptores. Sumptum eſt prouerbium ex Ariſtophanis Nebulis:

Καὶ πῶς ὦ μωρὲ σὺ καὶ κρονίων ὄζων καὶ βεκκεσέληνε.

id eſt:

Et quo pacto ſtolide tu, & Saturnia olens, & Beccęſelene.

Quo loco complura ſuper hac dictione referũtur ab interprete, ſi quis forte requirit.

Imperitus anaxyride indutus omnibus id oſtentat.

Ἀμαθὴς ἀναξυρίδα περιβέβληται πᾶσι ζώνην ἐνδύεται, id eſt, Imperitus ſubligaculum ſiue brachas indutus paſſim eas oſtendit. In eum cõgruit, qui propter inſolentiam etiam ineptiſſimis rebus effertur. Nam rerum imperitis quidquid peregrinum ac nouum eſſe videtur elegãs. Eruditi quidam putant Anaxyridem Græcis dici quas Latini vocant brachas, ſiue feminalia, quæ tegebant mediam corporis partem vnà cum feminibus. Brachæ igitur Barbaricæ veſtis genus erat, ſed præcipue Gallorum quorundam. Vnde & Gallia Brachata dicta eſt. Anaxyridem vero & Perſis in vſu fuiſſe declarat Strabo. Vidimus Venetiæ patritios iuuenes ſi quãdo peregrinantur, gaudere Gallicis ſubuculis, abſque veſte ſuperiore, quod idem domi non faciunt. Quadrabit & in eos, qui ſibi videntur aliquid, ꝙ Gallice loquantur inter Germanos, aut qui vocibus obſoletis, obſcuris aut peregrinis venditãt ſeſe. Subolet hoc ab Apoſtolio additum ex huius ætatis adagiis.

Mineruæ ſuffragium.

Ἡ ἀθηνᾶς ψῆφος, id eſt, Mineruæ ſuffragium. De exacto iudicio: contrarium illi, ὗς ἔκρινεν, id eſt, Sus iudicauit. Sed lepidius fiet, ſi per ironiam efferatur in ſtupidum, & nullius iudicii hominem.

Per

Digitized by Google

Per parietem loqui.

Διὰ τοίχου λαλεῖν, id eſt, Per parietem loqui. Dicitur qui ridicule quid facit. Siue quod obſtãte pariete neuter alterum audit, ſiue quod ad eum modum colloquuntur amantes: vt teſtatur Ouidius de Pyramo, & Thysbe.

Interuallo perit fames, & optime perditur.

Διὰ μέσου καὶ λιμὸς ἔρρει καὶ κάλλιστ᾽ ἀπόλλυται, id eſt, Intercapedine optime perit fames. Mora multis rebus affert remedium, & maxime iracundiæ. Inuenitur etiam hoc interpretamẽtum, vt ſit ſenſus: Extincto famelico, fames item pereat neceſſum eſt.

Statuam faucibus colas.

Ἀνδριάντα γαργαλίζεις, id eſt, Statuam colas gutture. De re maiorem in modum abſurda, quęque fieri nullo pacto poſſit. Veluti ſi quis hominẽ præpotentem & inuictum fruſtra conetur opprimere. Nec enim liqueſcit ſtatua.

Amens longus.

Ἄνους ὁ μακρός, id eſt, Amens qui longus, hoc eſt, quod vulgo dictitãt, prælongis mentem deeſſe, puſillis nimium adeſſe animorum. Sumtum videtur ex Sophocle, apud quem hi verſus ſunt in Aiace flagellifero:

– Οὐ γὰρ οἱ πλατεῖς,
Οὐδ᾽ εὐρύνωτοι φῶτες ἀσφαλέστατοι,
Ἀλλ᾽ οἱ φρονοῦντες εὖ.
id eſt:
– Non enim hi,
Qui porriguntur mole vaſta corporis,
Latoq; tergo, niti oportere maxime,
Verum mage illis, qui valent prudentia.

Videtur in eadem ferme ſententia fuiſſe Homerus. Tydeum fingẽs corpore puſillo, cæterum ſtrenuum. Sic enim ait Iliados E.

Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής. id eſt,
Strenuus in pugna Tydeus, ſed corpore paruus.

Idem habetur in obſcœno carmine:
Vtilior Tydeus, qui ſi quid credis Homero,
Ingenio pugnax, corpore paruus erat.

Et apud Statium:
Maior in exiguo regnabat corpore virtus.

Antiopæ luctus.

Ἀντιόπης θρῆνος, id eſt, Antiopæ luctus. Dici conſueuit, vbi quis immerens calamitatibus affligitur, deinde malis eximitur. Natum adagium ab Antiopæ fabula, quæ Nictei filia fuiſſe narratur. Ea cũ eſſet à ciue quodam vitiata, pater grauius iraſcens, ad fratrem Lycũ mittit, vt de ea ſupplicium ſumeret. At ille, quod vterũ ferre videret, miſertus pepercerat. Itaque peperit Zethum & Amphionem, quos ille in montem abiecit. Erat autem huic vxor nomine Dirce, quæ ſimul atq; ſenſit virum ſuum Lycum Antiopæ captum amore, puellam in montem abductam tauri ceruicibus alligat, ſuſpenſis à cornibus tedis ardentibus, parans illam hoc exitii genere conficere. Verum ad vociferationem Antiopæ concurſum eſt, cum à vicinis ruſticis, tum ab Amphione Zethoque, qui matrem agnitam eripiunt, & à Dirce pœnas ſumunt.

Fuge procul à viro maiore.

Ἄπελθε ἀπὸ μείζονος ἀνδρός.
id eſt:
Qui te fortior eſt, huic tu vitiare memento.

Caue

Caue à commercio potentium: habe commercium cum æqualibus. Ea enim optimatum familiaritas, aut ſeruum facit & turpem: aut ſi neſcias adulari, periculis obiicit. Cum paribus vt multo ſuauior, ita tutior etiã vita eſt. Pindarus in Nemeis: εἴδει δικάταν, χαλεπὰ δ᾽ ἔρις ἀνθρώποις ὁμιλεῖν κρεσσόνων, id eſt, Caue certamen congredi cum hominibus potẽtioribus. Congruit cum eo, quod alibi dictum eſt: Procul à Ioue, & fulmine. Et illo: Longæ regum manus. Herodotus in Vrania: καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἡ βασιλῆος ἐστὶ καὶ χεὶρ ὑπερμήκης, id eſt, Etenim potentia regis ſupra hominẽ eſt, & manus prælonga.

Abſque baculo ne ingrediare.

Ἄνευ ξύλου μὴ βαδίζε, id eſt, Abſque ligno ne ingrediare. Inermis ne ſis: verum ſemper ad manum ſit, quo depellas, ſi qs forte quærat lædere. Natum aiunt à Cleomene quodã Atheniensium duce. Is cum eſſet in inſaniã verſus, quod omnibus haberetur exoſus, baculum geſtans, obambulare conſueuit, quo propulſaret impetentes.

Anus cothoniſſat.

Γρᾶες κωθωνιζόμεναι, id eſt, Anus cothonizantes. De vetulis indecore laſciuientibus. κώθων enim temulentum ſignificat: inde fictum verbum κωθωνίζειν. Athenæus libro vndecimo variis auctoribus cothonẽ eſſe oſtendit poculi genus, vnde dicatur κωθωνίζεσθαι, pro inebriari, & κωθωνισμὸς ipſa temulẽtia. Et Heſychius admonet, Græcis hominem tumulentum appellari cothonem, quemadmodũ Latini lagenam vocant aut vtrem. Horatius in Odis, in anum vxorem pauperis Ibyci:

Te lanæ prope nobilem
Tonſæ Luceriam, non cythara decent,
Nec flos purpureus roſæ,
Nec poti vetulam fæce tenus cadi.

De anu ſaltante dictum eſt alias.

Nudo capite.

Γυμνῇ κεφαλῇ, id eſt, Nudo capite facere quæpiam dicuntur, qui palam, ac citra pudorem omnem faciunt. Qui rem pudendam faciebant, iis mos erat centonibus caput operire. Plautus in Captiuis duo: Ipſi de foro tam aperto capite ad lenones eunt, quam in tribu aperto capite ſontes condemnant reos. Neq; refert vtrum hic aperto, an operto legas per ironiam: nam ſenſus idem vtriusque lectionis. Vſus eſt hoc prouerbii titulo & Cyrillus, interpretans Ioannis Euangelium, & diuus Chryſoſtomus in Encomio Babylæ martyris. Tegit & Socrates faciem apud Platonem in Phædro dicturus vituperationem amoris.

In re mala, animo ſi bono vtare, adiuuat.

Maretur omnino Plautinus ille ſenarius ex Captiuis duobus, vt inter adagia recenſeatur:

In re mala, animo ſi bono vtare, adiuuat.

Fortiter ferendo vincitur malum, quod euitari non poteſt. Eandem ſententiam paulo ſecus explicat in Pſeudolo:

Bonus animus in re mala dimidiũ eſt mali.

Mulieris oculus.

Γυναικὸς ὄμμα τοῖς ἀκμάζουσι βέλος, id eſt,

Mulieris oculus ſpiculum iuuenibus eſt.

Et

Et Virgilius:

-Vtítque videndo
Femina.

Idem:

Vt vidi, vt perii, vt me malus abstulit error.

Illud alias recenſuimus, ἐκ τοῦ ὁρᾶν γίγνεται τὸ ἐρᾶν, id eſt, Ex aſpectu naſcitur amor.

Decempes vmbra.

Δεκάπους σκιά ἐστι, id eſt, Decempes vmbra eſt, id eſt, cenandi tempus. Veteres vmbris notabant horas diei. Lucianus in Gallo: Συνεχὲς ἐπισκοπῶν ὁπόσαπουν τὸ στοιχεῖον εἴη, id eſt, Aſſidue obſeruans quot pedes haberet linea. Olim qui vocabant ad cœnam, deſignabant ad quã vmbram ſolarii vellent adeſſe conuiuas. Itidem qui vocabantur ne venirent ante tempus, rogabant, ad quotam lineam eſſet veniendum. Porro vmbra decem pedum erat gratiſſima paraſitis, cœnæ ſpem faciens, quemadmodum & fumus largior exiliens è culina. Huius adagii vſum nullum videmus, niſi ſi quis ſignificare volens hominem vehementer edacem, dicat illi magnopere placere vmbram decempedem: Aut nihil agere quempiã niſi obſeruare vmbrã decempedem: quomodo vtitur Ariſtophanes in Concionatricibus:

Σοὶ δὲ μελήσει
Ὅταν ᾖ δεκάπουν τὸ στοιχεῖον
Λιπαρῶς χωρεῖν ἐπὶ δεῖπνον.

id eſt,

Verum hoc fuerit tibi curæ,
Vbi facta ſit vmbra decempes,
Ad lautam accurrere cœnam.

Ammianus libro 23. tradit, apud Perſas nullam horam præſcriptam ſumendi cibum præterquam regibus, ſed ſuum cuique ventrem ſolarium eſſe, & apud Plautum, ſi ſatis commeminimus, paraſitus quiſpiam deſtomachatur in eos, qui horologiorum vſum commenti ſunt, cum venter ſit optimum horologium. Adagium refertur à Suida.

Diagoras Melius.

Διαγόρας ὁ μήλιος, id eſt, Diagoras Melius. In ſceleratum ac fœdifragum & impium. Hic capta Melo vixit, & Athenienſium ſacrorum myſteria vſque adeo contempſit, vt complures auerterit à religione, deterrueritque ne iam vellent initiati. Præterea arcana illa myſteria, quæ nefas eſt profanis edere, ille impius in vulgus extulit modis omnibus irridens. Quas ob res ab Athenienſibus proſcriptus eſt, eamq; proſcriptionem palam in ærea columna poſuerũt, addito præmii loco talento, ſi quis hominem occidiſſet, ſi quis viuum adduxiſſet, duobus. Meminit huius Ariſtophanes in Auibus:

Ἢν ἀποκτείνῃ τις ὑμῶν Διαγόραν τὸν μήλιον
Λαμβάνειν τάλαντον, ἤν τε τῶν τυράννων τίς τινα
Τῶν τεθνηκότων ἀποκτείνῃ.

id eſt,

Si quis è vobis Diagoram Melium interfecerit,
Præmium feret talentum, ſiq; quis quem è mortuis
Interemerit tyrannis.

Sexdecim pedibus ſuperauit.

Haudquaquam alienum eſt à prouerbiali figura, quod in Pericle ſcripſit Ariſtides, nempe Periclem oratorem reliquos in dicendo ſexdecim præteriſſe pedibus, λέγων, inquit, ὡς ἑκκαίδεκα μὲν ποδῶν ᾕρει τοὺς ῥήτορας ἐν τοῖς λόγοις, μόνῳ δὲ πειθώ τις ἐπεκάθιζεν ἐν τοῖς χείλεσι, πάντα δὲ εἶναι φλυαρίαν πρὸς ἐκεῖ-

ἱκάνον, id eſt. Dicens illum ſexdecim pedibus viciſſe Rhetores dicendo, atque in vnius illi⁹ labiis inſediſſe ſuadelam quandam. Cætera vero omnia nugas præ hoc fuiſſe. Itaq; ſexdecim pedibus pro maximo interuallo dixit. Sumpta metaphora à ſtadiis curſorum. Locus autem hic de Pericle eſt apud Eupolim comicum, in comœdia cui titulus: Δῆμοι,

Κράτιστος οὗτος ἐγένετ' ἀνθρώπων λέγειν.
Ὁπότε παρέλθοι ὥσπερ οἱ ἀγαθοὶ δρομεῖς
Ἐκκαίδεκα ποδῶν ᾕρει λέγων τοὺς ῥήτορας.
Ταχὺς λέγειν μὲν, πρὸς δ' αὐτοῦ τῷ τάχει,
Πειθώ τις ἐπεκάθιζεν ἐν τοῖς χείλεσιν.
id eſt:

Hic inter homines plurimum vnus polluit
Dicendo, quoties præteribat, vti bonus
Agilisq; curſor, ſexdecim ſpatio pedum
Linquebat à ſe cæteros iam rhetores.
Sermone celer erat, celeritati aderat huic
Suadela quædam illius inſidens labris.

Hos verſus & Ariſtph. adducit in Acharnẽſibus ex Demis Eupolis adiunctis his duobus.

Οὕτως ἐκήλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων,
Τὸ κέντρον ἐγκατέλιπε τοῖς ἀκροωμένοις, id eſt:

Adeo monebat, atque ſolus rhetorum,
Aculeum in animis liquit audientium.

M. Tull. in Bruto: Quam deam, inquit, in Periclis labris ſcripſit Eupolis ſeſſitauiſſe. Huius immodicam eloquentiam idem taxauit in eadem comœdia:

Ἐντεῦθεν ὀργῇ Περικλέης ὁ Ὀλύμπιος.
Ἤστραπτ' ἐβρόντα ξυνεκύκα τὴν Ἑλλάδα. id eſt:

Pericles at indignatus hinc Olympius
Tonat, coruſcat, miſcet omnẽ Græciam.

Porro quod ad ſuadelam attinet id imitatus Ennius apud Ciceronem in Catone Maiore, M. Cethegum Suadæ medullã dixit. Ab huius prouerbii forma non diſcrepat illud Ariſtophanis: ἐκ τῶν νεφελῶν,

Τῶν Ἑλλήνων εἶναι λέγειν ἑκατὸν σταδίοισιν ἄριστον. id eſt:

Vt Græcorum dicat gentem ſtadijs præcedere centum:

Lepidius etiam erit, ſi pro pedibus paraſangas dixeris.

Saxum volutum non obducitur muſco.

Λίθος κυλινδόμενος τὸ φῦκος οὐ ποιεῖ. id eſt:

Muſco lapis volutus haud obducitur.

Qui non poteſt eodem in loco cõſiſtere, raro fit, vt diteſcat. Id totidẽ pæne verbis etiam hodie dicunt. Simile illud Fabii: Planta, quæ ſæpius transfertur, non coaleſcit.

Lityerſam cantionem canis.

Λιτύερσαν ᾠδὴν ᾄδεις, id eſt, Lityerſam cantionem canis. Lityerſes notus erat Midæ Regis. Hic cum ageret in Celænis, exceptos eos, qui aduenisſent, compellebat, vt ſecum meterent, deinde præſectis capitibus, reliquum corpus manipulis inuoluebat. Idem inſtituit, vt in honorem Midæ thericos, id eſt, æſtiuus, aut meſſorius hymnus caneretur. vnde

ductum

ductum proverbium, vt qui non ex animo canerent, aut qui coacti canerent, hi Lityerſam cantionem canere dicerentur. Menander in Chalcedonio:

Αδονζα λιτυέρσlw ἀπ' ἀρίςκ πίως.

Meminit huius fabulæ Iulius Pollux lib. De rerum vocabulis 4. capit. *περὶ ἀτμάτων ἐθνικῶν*. Sed hoc nouat, Lityerſam loris cędere ſolitum, quos metendo viciſſet, ſed cum aliquando incidiſſet in meſſorem ſe robuſtiorē, ab eo trucidatum fuiſſe. Quoſdam autem auctores eſſe, Herculis manu periiſſe. Proinde cantionem eam ad patris deſiderium leniendum fuiſſe repertam. Lityerſæ meminit & Theocritus.

Lydum in planiciem provocas.

Λυδὸν εἰς πεδίον προκαλεῖς, id eſt, Lydum in campum provocas. In eum competit, qui laceſſit iamdudum ad id propenſum, ac promptum. Notati ſunt Lydi, quod ad bellum capeſſendum æquo propenſiores eſſent. Herodotus lib. 1. docet Lydos æquitatu valuiſſe. Proinde Crœſus optat Iones equitatu venire oppugnatum Lydos. Finitimum ei, quod alibi recenſuimus, *τὸν ἵππον εἰς πεδίον*.

Sublata lucerna, nihil intereſt inter mulieres.

Λύχνου ἀρθέντος γυνὴ πᾶσα ἡ αὐτή. id eſt, Lucerna ſublata, nihil diſcriminis inter mulieres. Sentit Adagiū nullam mulierem non eſſe impudicam, ſi detur facultas ſine teſte peccandi. Recenſet Apoſtolius, & vſurpatur a Plutarcho in Præceptis connubialibus.

Lyſiſtrati diuitias habes.

Λυσιστράτου πλοῦτον πλουτεῖς, id eſt, Lyſiſtrati diuitiis diues es, Proverbialis ironia de magnopere tenuibus. A Lyſiſtrato quodam tractum, extremæ paupertatis homine.

Expecta bos aliquando herbam.

Μένε βοῦς ποτὶ βοτάνlω, id eſt, Expecta bos olim herbam. Dicendum vbi quid ſero contingit. Laborat enim bos in agricolando, ſed aliquādo guſtatura herbam enatam. Finitimum illi:

- *Et adhuc tua meſſis in herba eſt.*

Expecta anus.

Μένε γραῦ ἐμόν σε παῖδα φιλήσοντα, id eſt, Expecta anus meum filium, te ſuauiaturum. Nam priusquam adoleſcat puer, illa deceſſerit. Confine ſuperiori, cum ſera ſpes oſtenditur.

Magnus verſator in re puſilla.

Μέγας κυλικτὴς ἐν μικρῷ γε πράγματι. id eſt,

Verſator ingens in negocio leui.

Nam addita coniunctiuncula cōſtabit verſus. Quadrat in eos, qui arte parum honeſta ſibi diuitias parant. Natū ab Eudamidæ apophthegmate. Is erat Archidami filius, frater Agidis. Cum muſicus quidam feliciter videretur ceciniſſe, quiſpiam ex iis, qui aderant, rogabat Eudamidam, quid de eo ſentiret, reſpondit: *μέγας κηλητὰς ἐν μικρῷ πράγματι*, id eſt, Magnus delinitor in re parua, ꝙ exiſtimaret operoſam eſſe ſcientiam ſed nihil adferentē vtilitatis. Recēſetur à parœmiographis. Refertur à Plutarcho in Laconicis, niſi quod illic legitur, *κηλητὴς*, quod oratorum ſit delinęre, ac mouere affectus. Huic non diſſimile eſt, quod Muſonius ait apud Aulum Gellium libro quinto, capite primo, in eos, qui modulatu vocum, ac lenociniis ver-

borum excitant inanem applauſum auditorū: Scito, inquit, illic non philoſophum loqui, ſed tibicinē canere.

Surdaſter cum ſurdaſtro litigabat.

Δύσκωφος δυσκώφῳ ἐκρίνετο, ὁ δὲ κριτὴς ἦν κωφότερος, id eſt, Surdaſter cum ſurdaſtro litigabat. Iudex autem erat vtroque ſurdior, cum res agitur inter vndequaque ridiculos ac ſtultos. Extat in hanc ſententiam epigramma Græcum Nicarchi:

Δυσκώφῳ δύσκωφος ἐκρίνετο, καὶ πολὺ μᾶλλον
Ἦν ὁ κριτὴς τούτων τῶν δύο κωφότερος,
Ὧν ὁ μὲν ἀντέλεγεν, τὸ ἐνοίκιον αὐτὸν ὀφείλειν
Μηνῶν πέντ', ὁ δ' ἔφη, νυκτὸς ἀληλεκέναι.
Ἐμβλέψας δ' αὐτοῖς ὁ κριτὴς λέγει, ἐς τί μάχεσθε;
Μήτηρ ἔσθ' ὑμῖν, ἀμφότεροι τρέφετε.

Id Thomas Morus olim adoleſcens, ſcite vertit hunc in modum:

Lis agitur, ſurdusq; reus, ſurdus fuit actor,
Ipſe tamen iudex, ſurdus vtroq; magis.
Pro ædibus hic petit as, quinto iam menſe peracto.
Ille refert, tota nocte mihi acta mola eſt.
Aſpicit hos iudex, & quid contenditis? inquit,
An non vtriq; eſt mater? vtriq; alite.

Docui te vrinandi artem.

Ἐδίδαξά σε κυβιστᾶν, καὶ σὺ βυθίσαι με ζητεῖς, id eſt, Docui te vrinandi artem, & tu me vis demergere. In eos quadrat, qui benefacta malefactis retaliant, & beneficium acceptum in eius ipſius vertunt perniciem, a quo acceperunt. Sapit fęcem.

Pro eleganti medico malus poeta.

Ἀντὶ χαρίεντος ἰατροῦ, κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι ἐπιθυμεῖς, id eſt, Pro venuſto medico malus poeta dici cupis. In eum dici ſolitum, qui non contētus artis ſuæ profeſſione, in qua locum mediocrem obtinebat, pergit aliena profiteri, in quibus non perinde ſit exercitatus, nec parem proinde gloriam reportaturus. Periander quiſpiam non incelebri fama medicus, & eius artis vel cum primis doctus, ad poetices ſtudium deflexit, & ineptos quoſdam verſiculos ſcribere cœpit. Hinc vulgaris iocus increbuit. Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis tribuit hoc dictum Archidamo Ageſilai filio.

A remo ad tribunal.

Ἀπὸ κώπης ἐς τὸ βῆμα, id eſt, A remo ad tribunal. Dici ſolitum, vbi quis repente ab infima conditione provehitur ad honeſti muneris adminiſtrationem. Taxat Demadem oratorem Syrianus Hermogenis interpres, qui citra cognitionem artis, ſtatim ad agendas cauſas irrupetit: ἀπὸ τῆς κώπης ἀνίπτοις τὸ τοῦ λόγου χερσὶν ἐπὶ τὸ βῆμα πηδήσας, id eſt, Qui illotis vt aiunt, mānibus à remo ad tribunal irruit.

In cælum expuis.

Ἐς οὐρανὸν πτύεις, id eſt, In cælum expuis, id eſt, facis quod in tuum ipſius recidat caput. Aut obloqueris his, qui facile poſſint lædere. Siquidem qui in cælum expuit, primū videtur cælites ipſos adficere contumelia: deinde fit ſæpius, vt ſputum in ipſius faciem recidat. Confine illi: πρὸς κέντρα λακτίζειν, id eſt, Aduerſus ſtimulum calcitrare.

Vnus deus, & plures amici.

Εἷς θεὸς καὶ πολλοὶ φίλοι, id eſt, Vnus Deus, & plures amici. Proverbium admo-

admonet quam plurimos eſſe parādos amicos, quod hi ſecundū Deum plurimum opitulari poſſint. Quamquam Heſiodo non probatur πολυφιλία, neque rurſum ἀξενία.

Si caſeum haberem, non deſiderarem obſonium.

Εἰ τυρὸν εἶχον, οὐκ ἂν ἐδεόμην ὄψου, id eſt, Si caſeum haberem, non egerem obſonio. Dicendum, vbi quis minimis viliſſimisq; contentus eſt. Refertur apud Plutarchum in Laconicis, cum Lacon quiſpiam cauponi dediſſet parandum obſonium, atque is peteret caſeum & oleum, quibus illud condiret, Non opus, inquit Lacon, fuiſſet mihi obſonio, ſi caſeum habuiſſem. Si quis pro caſeo malit hoc loco butyrum, cum eo non pugnabimus : videtur enim butyrum magis congruere oleo.

In antrum haud legitimum, ſtimulum impingis.

Εἰς τρυμαλιὰν οὐχ ὁσίαν τὸ κέντρον ὠθεῖς, id eſt, In foramen haud licitū, ſtimulum trudis. Dicterium Sotadis in Philadelphum, qui ſororem Arſinoen exemplo Iouis vxorē duxerat, quo quidem dicto offenſus rex, capitis ſupplicium ſumpſit de eo, qui dixerat. Meminit Plutarchus in libello, De liberis educandis.

Quamquam non dixeris, tamen apparet è pelle.

Εἰ μὴ λέγεις, ἀπὸ τοῦ δέρματος φαίνῃ, id eſt, Etiam ſi non dicas, pelle præ te fers. Res ipſa redarguit mendacem, & oris habitus. Vnde illud Ciceronis, Niſi fingeres, non ſic diceres, videtur ex apologo natum.

Decipula murem cœpit.

Εἴληφεν ἡ παγὶς τὸν μῦν. id eſt, Laque⁹ murem cœpit. De recte meritoque deprehenſis, & malo dignis. Quaſi dicas: Lupus in foueam incidit, aut aper in caſſes.

Iisdem è literis comœdia, ac tragœdia componitur.

Ἐκ τῶν αὐτῶν τραγῳδία γίνεται καὶ κωμῳδία γραμμάτων, id eſt, Ex iiſdem literis comœdia, tragœdiaque componitur. Convenit in eos, qui eadem de re norunt diuerſa fingere, Aut qui eadem opera diuerſa poſſunt.

A fronte præcipitium, à tergo lupi.

Ἔμπροσθεν κρημνὸς, ὄπισθεν λύκοι, id eſt, A fronte præcipitium, à tergo lupi. Cum aliquis hinc atque hinc duob. maximis prēmitur malis, vt in vtrumq; inciderit, pereundum ſit.

Oſcitante vno, deinde oſcitat & alter.

Ἑνὸς χανόντος μετιχανεῖ ἅτερος, id eſt, Cum oſcitat vnus, ſtatim oſcitat & alter. Dicendum quoties exemplo peccati ſtatim provocatur aliquis ad ſimile facinus. Fit autem hoc occulta quadam naturæ vi, vt qui viderit oſcitantem, cogatur & ipſe oſcitare. Cuius rei cauſam etiam reddere conātur philoſophi. Simili modo trāſeunt & quidam animorum affectus. Socrates apud Platonē in Charmid. καὶ ὁ Κριτίας ἀκούσας ταῦτα, καὶ ἰδών με ἀπορῶντα, ὥσπερ οἱ τοὺς χασμωμένους καταντικρὺ ὁρῶντες ταὐτὸν τοῦτο ξυμπάσχουσιν, κἀκεῖνος ἔδοξέ μοι ὑπ' ἐμοῦ ἀποροῦντος ἀναγκασθῆναι καὶ αὐτὸς ἁλῶναι ὑπὸ ἀπορίας, id eſt, Hæc vbi audiuit Critias, meq; vidiſſet hæſitātem, quemadmodum ij, qui ex aduerſo vident oſcitantes, eodem affectu corripiuntur, itidē & ille mihi viſus eſt mea dubitatione cogi, vt & ipſe à dubitatione corriperetur. Oſcitantiam autem Latini vocant torporem, & indiligentiam. Qui cum ignauis viuit, facile

cile fit illorum ſimilis. Omnes enim procliues ſumus à labore ad libidinem, vt ait Comicus. Torpedo piſcis ſuo contactu protinus torpidũ reddit. Plato in Menone: δοκεῖς μοι ὁμοιότατος εἶναι ταύτῃ τῇ πλατείᾳ νάρκῃ τῇ θαλαττίᾳ, καὶ γὰρ αὕτη τὸν ἀεὶ πλησιάζοντα καὶ ἁπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ, καὶ σὺ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποιηκέναι ναρκᾶν, id eſt, Videris mihi ſimilimus eſſe iſti latæ torpedini marinæ. Nam hæc quoque ſemper eum, qui accedit ac tangit, torpidum reddit. Et tu videris mihi quoq; tale quiddam feciſſe, vt torpeam.

Inter cæcos regnat Strabo.

Ἐν τοῖς τόποις τῶν τυφλῶν λάμων βασιλεύει, id eſt, In regione cæcorum rex eſt luſcus. Inter indoctos, qui ſemidoctus eſt, doctiſſimus habetur. Inter mendicos, qui paululum habet nũmorum, Crœſus eſt. Sapit vulgi fęcem.

In area latitas.

Ἐν ἅλῳ δρασκάζεις, id eſt, In area occultaris. De eo, qui in eo verſatur negocio, vt non poſſit non eſſe conſpicuus. Aut qui ſic latitat, vt à nemine tamen non conſpiciatur. Nam in area nullæ latęebræ.

Cum licet fugere, ne quære litem.

Ἐξὸν φυγεῖν μὴ ζήτει δίκην, id eſt, Cum fugiendi poteſtas eſt, ne quære litem. Ab Alcibiadis apophthegmate natum. Is cum è Sicilia citaretur ab Athenienſibus, vt criminibus reſponderet, abdidit ſeſe, negans litigandum eſſe, ſi quo modo liceret effugere. Subiiciẽtibus aliis, Non igitur confidis patriæ de te iudicaturę. Imo, inquit, ne matri quidẽ crediderim. Metuerem enim ne ſors imprudens albi calculi loco nigrum immitteret. Alcibiadis ſentẽtiæ ſubſcriberet, quiſquis litium expertus eſt. Græcis vnico verbo dicũtur φυγοδικεῖν, qui litem detrectant.

In tergore bouis ſedit.

Ἐπὶ βύρσης ἐκαθέζετο, id eſt, In tergore bouis ſedit, id eſt, ſupplex implorat auxilia. Natum adagium à cõſuetudine vernacula Scythis, quẽadmodum teſtatur Lucianus in Taxaride. Nam apud hos ſi quis forte læſus eſſet, neque ſuppeteret vlciſcẽdi facultas, immolato boue carnes minutim ſectas coquebat, ipſe in tergore humi ſtrato ſedebat, manibus in tergum reductis. Idq; maximum ſupplicandi genus apud illos habebatur. Accedebat quicumque vellet opitulari, & carnium portione guſtata, dextroq; pede tergori impoſito, pollicebatur pro viribus auxilio futurum. Atq; hoc fœdus apud Scythas ſanctiſſimum habebatur.

Hoſpes indigenam.

Ἔπηλυς τὸν ἔνοικον, id eſt, Aduena inquilinum, ſubaudiendum, ἐξέβαλεν, id eſt, eiecit. Vſus fuerit, cum alienæ profeſſionis quiſpiam alium in propria vincit arte. Quod genus, ſi theologus in arte grammatica ſuperet grammatices profeſſorem. Aut ſi arrogatus, aut adoptiuus, filium eiiceret è familia, aut miles adſcitius eiiceret colonos.

Riſus Sardonius.

Σαρδόνιος γέλως, id eſt, Sardonius riſus. De riſu ficto, aut amarulento, aut inſano deniq;. Et ſenſus & origo proverbii adeo varie tractatur ab auctoribus, vt vereamur, ne riſus hic Sardonius non citra riſum legatur, tamen accingemur referre quædam. Zenodotus in collectaneis ſuis Æſchylum citat, qui huiuſmodi ferme tradiderit in opere de parœmiis, Gentem eſſe quandam Carthagi nenſium coloniam, quæ Sardonem regio-

regionem inhabitet, ei morem eſſe, ſenes ſeptuageſimum prætergreſſos annum Saturno ſacrificare, ridentes interim, ac mutuo ſeſe complexãtes. Nam turpe ducebant in funere, aut eiulatum edere, aut lacrymas ꝓfundere. Hinc adſimulatum riſum, Sardonium vocari cœptum. Timæus apud eundem Zenodotum ait, Sardoniis conſuetudinem fuiſſe, vt filii parentes iam grandæuos iuxta foſſam, aut præcipitium, in quo ſepeliendi forent, collocarent, atque inde fuſtibus cædentes, in eam darẽt præcipites. At illi interim pereuntes ridebant, exiſtimantes eam mortem felicem atq; egregiam, quod liberorum impietate interirent. Sunt qui dicant, in Sardorum inſula herbam naſci quandam, cui Sardoæ cognomen ſit, Apiaſtro ſimilem. Eam ſapore quidem eſſe dulcem, verum guſtatam, ora hominum in rictus dolore contrahere, vt veluti ridentes emoriantur. Hoc ſenſiſſe videtur Solinus, cumque hoc Seruius grammaticus enarrans hunc ex Virgiliana Thyrſide locum:

Imo ego Sardois videar tibi amarior herbis.

Atque his ferme confinia tradit Lycophronis interpres de riſu Sardonio. Seruium ſecutus Latinus Drepanus in Panegyrico, Serenos ergo, inquit, vultus induebamus, & ad illorum vicem, qui deguſtato Sardorum graminum ſucco feruntur in morte ridere, imitabamur læta mœrentes. Neq; rurſum deſunt, qui Sardoniũ riſum cognominatum autumãt, ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι τοὺς ὀδόντας, quod dentes aperiat atque renudet, cuiuſmodi riſus eſſe ſolet eorum, qui non ex animo rident. Hinc & iocus ille paraſiti Plautini conquerentis, quod ſuis dictis nullo pacto iuuenes arriſiſſent, ac non ſaltem canes fuiſſent imitati, vt dentes oſtenderent. Et Apuleius, Reſtrictis forte ſi labellis riſeris. Id genus riſum deſcripſit Homer. Iliad. O. de Iunone loquens:

- Ἡ δ' ἐγέλασσε
Χείλεσιν, οὐδὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι κυανέῃσι
Ἰάνθη. id eſt,

Illa quidem labiis ridebat, nubila porro
Frons minime renitebat:

Ad id facit quod ſcribit Ariſtophanes in Pace:

Ἠγριωμένους ἐπ' ἀλλήλοισι καὶ σεσηρότας.
id eſt,

Inuicem in ſe exaſperatis osq; diducentibus.

A canibus ducta metaphora, quibus hoc iræ indicium eſt, nudare dẽtes. Quem morem aiunt equis etiam ineſſe, ſi quãdo parant mordere: vnde vulgo nunc riſum huiusmodi, riſum equinum vocant. Rurſum alii perhibent, apud Sardinios fuiſſe receptum, vt ex captiuis pulcherrimos quosq; ac natu maximos, qui ſeptuageſimum exceſſiſſent annum, Saturno mactarẽt, ridentes in morte, propterea quod id forte ac virile videretur. Citatur auctor Clearchus, Carthagine ſolemnem fuiſſe morem, vt in magnis votis puerũ Saturni manibus imponerent. Huius ſtatua fingebatur ærea, manibus porrectis. Sub eo fornax erat, ea ſuccendebatur, puer itaque ignis vapore contractus ac tortus, ridẽtis ſpeciem exhibebat. Deniq; & Simonidẽ allegat Zenodotus nouæ fabulæ auctorem. Ait enim Talum quempiam æreũ virum priusquã in Cretam perveniret, in Sardiniã acceſſiſſe, vbi nõ paucos mortales neci dedit. Qui cum morien-

rientes ringerentur, riſus imaginem quandam exhibentes, prouerbio locum fecerũt. Addunt nonnulli, cum à Sardiniis in Cretam tranſmittere vetaretur, illum in ignem deſiliiſſe, quandoquidem ærei corporis erat, deinde Sardinios pectori ſuo admotos necare ſolitum. Emoriebantur autem velut in amplexu, ac ridentibus adſimiles, nimirum rictu incendii vi diducto. De hoc Talo ridicula narratur fabula. Aiunt enim hunc à Vulcano ex ære fuiſſe fabrefactum, Minoiq; dono miſſum ad Cretenſis inſulæ tutelam. Erat autem illi vnica duntaxat vena, eaque à ſumma ceruice, ad imos vſque talos porrecta. Ter in ſingulos dies inſulam obibat, excubias agens. Itaque & Argo nauem à Colchide cum Iaſone redeuntem vetuit in portum Cretenſem appellere. Sed a Medea deceptus periit, vt nonnulli dicunt, dato veneno, quod inſaniam immitteret, vt aliis placet, cum illa pollicita ſe illum immortalem redditurum, clauũ qui ſummæ venæ erat adfixus, eduxit, atque ita ſanguine totoque corporis humore defluente periit. Rurſum alii tradunt interiiſſe percuſſum arcu à Pæante circa talum. Dioſcorides libro ſexto inter venena ꝓdidit herbæ ſpeciem eſſe quãdam, quam quidam ranunculam appellant Latine, Græci batrachion: eam à regione, in qua copioſius prouenit, Sardoam, ſiue Sardoniam dicunt, quæ pota ſiue comeſa mentem adimat, labiisq; contractis riſus ſpeciem præbeat. Atque inde in hominum vitam ſiniſtri omnis veniſſe de riſu Sardonio ꝓuerbium. Meminit huius herbæ & Plin. lib. 25. circa fin. Strabo lib. Geographiæ 11. ſcribit in Cambyſenia, quæ flumen Alazonium accolit, aranearum genus quoddam naſci, quod alios ridendo cogat emori, alios flendo deſiderio ſuorum. Quidam addunt de Tarcotella, cuius morſum interitus cum riſu ſequatur. Quin & Ariſtoteles De partibus animalium lib. 3. ait, ictu etiam traiecta præcordia, in præliis riſum attuliſſe literis proditum eſſe, idque accidere calore, quem moueat vulnus. Mortuus eſt & Zeuxis pictor ridendo, dum ſine fine ridet anum à ſe pictam, & Chryſippus conſpiciens aſinum veſcentem ficis. M. Tullius Epiſt. fam. lib. 7. ad Fabium Gallum. Videris, inquit, mihi vereri, ne ſi iſtum habuerimus, rideamus, γέλωτα σαρδώνιον ſignificans futurum, vt ſi Cæſar rerum potiretur, multis adridere atque applaudere cogerentur, quæ magnopere diſplicerent. Lucianus in Aſino, σαρδώνιον γελῶντες ἔλεγον, id eſt, Sardonice ridentes aiebant. Riſum innuit contumelioſum & ſubſannantem. Idem alibi: ὁ δάμις δὲ τὸ σαρδώνιον ἐπιγελῶν ἔτι μᾶλλον παρώξυνε, id eſt, Damis autem Sardonio arridens riſu, magis etiam irritauit. In eodem ſenſu videtur vſurpatum & à Platone lib. De repub. 1. cum ſcribit Thraſymachum, quem amarulentum & arrogantem vbiq; facit, Sardonice riſiſſe, Καὶ ὃς ἀκούσας ἀνεκάγχασέ τε μάλα σαρδώνιον καὶ εἶπεν, id eſt, His ille auditis edito cachinno, valde Sardonice riſit, ac dixit. Homerus item aliquot locis huius riſus mentionem facit in Odyſſeæ Υ. narrãs quemadmodũ è procis quiſpiam, puta Cteſippus Vlyſſem in ædibus ſuis habitu ſpecieq; mendici ſedentem, arrepto è ſportula bouis pede petiſſet, atque ille capite commodum deflexo declinaſſet ictum:

Μείδησε δὲ, inquit, θυμῷ

Σαρδά-

Σαρδάνιον μάλα τοῖον.

Quo loco Euſtathius interpres admonet eum ridere riſum Sardonium, qui diductis modo labris rideat, cæterum intus aut ira, aut moleſtia diſcruciatus. Veteres enim riſum Sardonium vocaſſe, quoties aliquis deſpectim nō ſolum ridet, ſed etiam irridet: dictum autem παρὰ τὸ σεσηρέναι τὰ χείλη, id eſt, a diducendo labia. Quomodo fere rident, qui apud ſeſe perniciem alicui deſtināt, quemadmodum Vlyſſes mox ſublaturus è medio procos, idque iam tum in animo ſtatuens, riſit riſum quendam ſubamarulentū. Conſimilem riſum riſit apud Heſiodum Iupiter iratus Prometheo propter ignem furto ſublatum. Carmen adſcripſimus, quod quidem eſt in primo libro operis cui titulus, ἔργα, καὶ ἡμέραι.

Τὸν δὲ χολωσάμενος προσέφη νεφεληγερέτα ζεύς.
Ἰαπετιονίδη πάντων πέρι μήδεα εἰδὼς
Χαίρεις πῦρ κλέψας, καὶ ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσας
Σοί τ' αὐτῷ μέγα πῆμα, καὶ ἀνδράσιν ἐσσομένοισι,
Τοῖς δ' ἐγὼ ἀντὶ πυρὸς δώσω κακὸν ᾧ κεν ἅπαντες
Τέρπονται κατὰ θυμὸν ἑὸν, κακὸν ἀμφαγαπῶντες.
Ὣς ἔφατ', ἐκ δ' ἐγέλασσε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

id eſt,

Hunc animo inſenſus, qui nubila colligit, inquit,
Proles Iapeti multo technaque doloq;
Inter mortales vnus doctiſſimus omnes,
Impoſuiſſe mihi gaudes, ignemque tuliſſe.
Nempe ingens atroxq; malum, & tibi, poſtq; futurum,
Quis ego pro rapto igne malū dabo, quo ſimul omnes
Gaudebunt, propriumq; malum fouiſſe libebit,
Sic fatus, riſitq; parens hominumque, Deumq;.

Riſum hunc fatalem interpretantur, quoties imminet pernicies à fatis deſtinata. Cuiuſmodi fuit & ille procorum, quem deſcribit Homerus eodem libro, quem paulo ante citauimus, alioq; retulimus loco:

—Μνηστῆρσι δὲ παλλὰς ἀθήνη
Ἄσβεστον γέλον ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα,
Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελοίων ἀλλοτρίοισιν,
Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον, ὄσσε δ' ἄρα σφέων
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὠΐετο θυμός.

id eſt,

Diua procis mouit validum Tritonia riſum
Haud compeſcendum, ac animum ſtupefecit, at illi
Iam malis ſine mente quidem riſere alienis,
Carnis fruſta & cruda & ſanguinolenta vorantes.
Interea lacrymis implentur lumina, fletum
Senſit & ipſe animus.

Opinamur & Sardonium riſum accipiendum, quem Homerus Iliados H. tribuit Aiaci ſingulare certamen ineunti:

Τοῖος ἄρ' αἴας ὦρτο πελώριος, ἕρκος ἀχαιῶν
Μειδιόων βλοσυροῖσι προσώπασι.

id eſt,

Sic ingens Aiax ſurgebat murus Achiuûm

Terribili ridens vultu.

In vetuſtiſſimis quibuſdã in Heſiodum cõmentariis epigramma reperitur, quo prouerbium de riſu Sardonio non inelegãter explicatur, id eſt huiusmodi.

Σαρδώ τις ἐστι νῆσος ἰβηροτρόφος,
Ἐν ᾗ βοτάνη φθαρτικὴ γῆς ἐκτρέχει
Σελινοειδὴς σαρδάνη κεκλημένη.
Βεβρωμένη δὲ τοῖς ἀπείροις αὐτίκα
Σπασμούς τε ποιεῖ καὶ γελώτων ἐμφάσεις,
Καὶ πότμος εὐθὺς καὶ γελάσιμος μόρος,
Ἄλλοι δέ φασι σαρδανοὺς τοὺς βαρβάρους
Γηρῶντας αὐτῶν τοὺς γονάρχους ἐσχάτους
Ἄγειν λαβόντας εἰς ἀπόκρημνον τόπον,
Κτείνειν τε τούτους ἔν τε ῥοπάλοις καὶ λίθοις,
Ἔπειτα ῥίπτειν ἐκ πετρῶν τοὺς ἀθλίους,
Γελῶντας εἰκῆ παιδιαῖς πατροκτόνοις.
Ἄλλοις δὲ τοὺς θνήσκοντας ἀρέσκειν πλέον
Γελᾶν ὁρῶντας τεκνικὰς παροινίας,
Καὶ τὰς κυκλόστροφας καὶ στροφὰς τῶν πραγμάτων.

Id quoque nos noſtro more propter imperitiores Latinum fecimus, hoc modo:

Quædam inſula eſt vocata Sardo Hiberia,
In qua herba pernicioſa ſurgit è ſolo,
Cui Sardanæ nomen, apiaſtri præferens
Figuram, at ea comeſa ab imprudentibus
Mox ora contrahit, atque riſus exhibet
Speciem, deinde protinus mors occupat
Imitata riſum. Cæterum ſunt qui ferant
Gentẽ eſſe quandam Sardanorum barbaram.
Ætate qui feſſos parentes in loca
Prærupta raptos deferant, atq; ibi neci
Saxiſq; fuſtibuſq; dent miſerrimos
Ex arduis ſubinde præcipitent petris.
At inter iſthæc impiis rident iocis,
Luduntq; temere parricidis luſib⁹.
Aliis magis probatur hæc ſentẽtia,
Ridere eos qui ſic necantur, quippe qui
Spectent ſuorum pignorum vaſaniam,
Citasq; rerum & æſtuarias vices.

Pauſanias in Phocaicis tradit, Sardoam inſulam ſerpentes gignere innoxios. Præterea eam à venenis herbarum prorſus immunem eſſe, niſi quod vnam alit exitialem, apii ſpecie, quæ iuxta fontes quidem proueniat, non inficiat tamen fontium aquas: eam qui ederint, ait ridentes emori. Atq; hinc Homerum, & poſt Homerum alios adagium induxiſſe, vt dicerent eos ridere riſum Sardonium, qui riſum riderent τὸν ἐπὶ οὐδενὶ ὑγιῆ, hoc eſt, omnino inſanum. Itaque non abſurde videtur accipi poſſe riſus Sardonius, pro riſu demente, quoties inſtantibus malis inſane ridetur. Siquidẽ legimus C. Gracchum in ambiendo magiſtratu repulſum, aduerſus inimicos inſolentius ridentes inclamaſſe, eos Sardonium ridere riſum, ignaros quam magnis tenebris ex ſuis actibus circumfunderẽtur. Hoc in Gracchorum vita Plutarchus. Idem in commentario de ſuperſtitione: Ἐνταῦθα τοίνυν σκόπει, τὸν ἄθεον, γελῶντα μὲν μανικὸν καὶ σαρδόνιον γέλωτα, id eſt, Hic itaque conſidera eum, qui nullos credit eſſe Deos, inſanum quidem & Sardonium ridentem riſum. Interpres quiſpiam Heſiodi, riſum Sardonium interpre-

Digitized by Google

terpretatur, riſum πλατὺν, id eſt, amplum, vbi quis ore vehementer diducto ridet, quem eundem, opinamur, γέλωτα συγκρούσιον appellant, id eſt, riſum concutientem. Cui quidem interpretaméto ſuffragatur ipſius etymologia vocabuli, quam paulo ſuperius oſtédimus: ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι τοὺς ὀδόντας. Poſtremo nõ omnino videbitur abſurde Sardonius riſus accommodari poſſe, ad riſum luctuoſum ac triſtem, cuiuſmodi tribuit Homerus Iliados Z. Andromachæ, tanquam is indicium fuerit animi, morte Hectoris præſagientis:

Ἡ δ' ἄρα μιν κηώδεϊ δέξατο κόλπῳ
Δακρυόεν γελάσασα.

id eſt,

Illa ſinu accepit ſpiranti, flebile ridens.

Eudemus in collectaneis dictionum rhet. ait placere nonnullis, vt de riſu contumelioſo accipiat̃, vbi quis deſpectum contemptumq; ridet, de quo prouerbium etiam fertur: Ἀφ' ὕψους κατεγέλας μου, id eſt, E ſublimi me derides. Addit idé lapidis eſſe genus, qui riſus Sardonius appelletur. Suidas ſcribit hinc etiam verbũ effictum, vt σαρδάζειν dicantur, qui Sardonium rideant riſum.

Sed iamdudum libet à riſu Sardonio diſcedere, idq; faciemus, ſi prius illud addiderimus, epithetũ hoc Sardonium variis formis inueniri apud auctores. Apud Lucianum & Ciceronem σαρδώνιον legimus, apud Homerum σαρδάνιον, apud Virg. Sardoum, apud Lycophronis enarratorem σάρδιον γέλωτα, apud Plutarchũ σαρδιανός, εἴ τις ἐστι τῆς ψυχῆς σαρδιανὸς γέλως, id eſt, Si quis eſt animi Sardianus riſus. Stephanus indicauit dici σαρδωνικὸν, & σαρδιανικόν. Tametſi non omnia ab eadem voce manant. Nam à Sardo ſiue Sardon inſula, cui quondam nomen fuerat Ichnuſa, deducit̃ Sardonius, Sardous & Sardonicus. A Sardos Illyriæ ciuitate, ſignificitur σαρδῶνοι, vnde, ſicuti credimus, mutato ν in α, σαρδάνιοι. A Sardis Lydiæ oppido Sardianos & Sardianicus. Ex his ſuccurrit coniectura in epigrammate Græco, quod modo citauimus, non legendum fortaſſis, ἰσσηγυπτόφος, ſed [illegible]. Viiupauit adagiũ Saluianus libro 7. Sardonicis quodãmodo herbis, omné Romanorum populum putes ſaturatum: moritur & ridet.

Facta iuuenum, conſilia virorum, vota ſenum.

CELEBRATVR hic verſus moralis apud Græcos:

Ἔργα νέων, βουλαὶ δὲ μέσων, εὐχαὶ δὲ γερόντων. id eſt,

Facta iuuenum, conſilia mediocrium, vota ſenum.

Huius adagii meminit Ariſtophanes Grammaticus. Hyperides in oratione contra Autoclem ex Heſiodo citauit. Nam illius creditur eſſe carmen. Senſus pro ſe liquet, nempe ad rem gerendam adhibendos iuuenes. Nam viribus ætas ea præpollet. In conſilium adſciſcendos mediocris ætatis viros, propterea quod in his nonnihil detrito virium vigore, valet tamen vſu rerum aucta prudétia. Senes vtpote religioſi ſolent a ſuperis optima precari. Cæterum neq; viribus iam vtiles, neque mente ſatis conſtantes ætatis vitio. Euripides in Melanippo apud Stobæum:

Παλαιὸς αἶνος, ἔργα μὲν νεωτέρων,
Βουλαὶ δ' ἔχουσι τῶν γεραιτέρων κράτος.

id eſt,

Dictum eſt vetuſtum, Facta iuuenum, cæterum

Magis valent conſilia natu grandium.

Idem innuit Pindarus cum ait:

Νεότητι μὲν ἀρήγει θράσος δεινῶν πολεμῶν. id eſt,

Iuuentuti congruit audacia crudelium bellorum.

Itē Homerus Iliados Π. docet in bello requiri vires, in conſultationibus orationem:

Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ,

Τῷ οὔτι χρὴ μῦθον ὀφέλλειν, ἀλλὰ μάχεσθαι. id eſt,

Bella manu conſtant, at conſultatio dictis.

Illic pugnandum eſt, neque proſunt aſpera dicta.

Apud eundem Neſtor in conſiliis præcipuus, bello inutilis. Plutarchus in cōmentario, cui titulus: Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον. Καὶ μάλιστα σώζεται πόλις, ἔνθα βουλαὶ γερόντων, καὶ νέων ἀνδρῶν ἀριστεύουσι αἰχμαί, id eſt, Et maxime ſeruatur ciuitas, vbi conſilia ſenum, & iuuenum virorum præcellunt lanceæ. Æſchines in oratione contra Cteſiphontem teſtatur, hoc Solonis legibus fuiſſe cautum, vt in cōſultatione natu maximus primus diceret. Et apud Athenienſes olim fuiſſe morem, vt præco facturus dicendi facultatem ita ſonaret: τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων, id eſt, Quis vult concionari ex iis, qui quinquageſimum exceſſerunt annum?

Silentii tutum præmium.

Σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας, id eſt, Tutū ſilentii præmium. Ariſtides in defenſione Periclis ex Cio quopiam poeta citat. Plutarchus in apophthegmatis Auguſto Cæſari adſcribit, qui Athenodori conſiliū opprobrans ſubiecerit, ἔστι καὶ σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας· verſus integer talis videtur.

Ἀκίνδυνον γάρ ἐστι τὸ σιγῆς γέρας. i.

Vacat periclo præmium ſilentii.

Vſurpat Horatius Odarum lib. 3.

Eſt & fideli tuta ſilentio Merces.

Silēdo nemo peccat, loquēdo perſæpe. Iam olim in ꝓuerbio eſt, nobilis illa Simonidis ſentētia, quæ celebrat̃ & apud Latinos ꝓuerbii loco.

Nam nulli tacuiſſe nocet, nocet eſſe locutum.

Etiamſi Valerius Max. lib. 6. cap. 2. ſententiam hanc tribuit Xenocrati. Quid, inquit, Xenocratis reſponſum quam laudabile? Cum maledico ſermoni quorundā ſummo ſilentio intereſſet, vno ex his quærente, cur ſolus linguam ſuam cohiberet: Quia dixiſſe me, inquit, aliquando pœnituit, tacuiſſe nunquam.

Felicitas multos habet amicos.

Εὐτυχία πολύφιλος, id eſt, Felicitas multos habet amicos. Similimum illi, quod alibi retulimus:

Τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς, id eſt,

Felicibus cognatus eſt vel quilibet.

Notior eſt ſentētia, quā vt requirat interpretem. Contra in rebus aduerſis aut nulli, aut pauci ſunt amici. Pindarus in Nemeis Oda X.

Οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένῳ

Φωτί. παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν

Καμάτου μεταλαμβάνειν. id eſt,

Perit honor amicorum afflicto viro, paucique in rebus aduerſis fidi mortales ad laboris ſocietatem.

Stulto ne permittas digitum.

Εὐήθει δάκτυλον μὴ δείξῃς, ἵνα μὴ καὶ τὴν παλάμην καταπίῃ, id eſt, Stulto digitum ne oſtēderis, vt ne palmam etiam deuoret. Nihil permittendum

impru-

imprudentibus, quantûuis puſillum. Siquidem in maximis lædunt, ſi vel tantillum commiſeris. Sapit & hoc vulgus.

Opta vicino vt habeat, magis autem olla.

Εὔχου τῷ πλησίον ἔχειν, ἐπὶ πλέον δὲ τῇ χύτρᾳ. i. Opta vt proximus habeat, magis autem vt olla. Potiſſimum eſt habere domi, quib. eſt opus. Proximũ, vicinũm habere diuitẽ, a quo poſſis petere. Videtur è vulgi fęce hauſtum.

Habet & muſca ſplenem.

Ἔχει καὶ ἡ μυῖα σπλῆνα, id eſt, Habet & muſca ſplenẽ. Similimum illi:

Et pueri naſum Rhinocerotis habent.

Item: illi ἔνεστι καὶ μύρμηκι χολὸς, id eſt, In eſt & formicæ bilis. Olet fæcem.

Camelus deſiderans cornua, etiam aures perdidit.

Κάμηλος ἐπιθυμήσασα κεράτων, καὶ τὰ ὦτα προσαπώλεσεν, id eſt, Camelus dum affectat cornua, & aures inſuper perdidit. Conuenit in eos, qui dum peregrina ſectantur, ne ſua quidem tuentur. Sumptum ex apologo de camelis, qui per oratorem cornua à Ioue poſtularunt, ille offenſus ſtulta poſtulatione aures quoq; reſecuit, & hoc Apoſtolii videtur.

Hercules & ſimia.

Ἡρακλῆς καὶ πίθηκος, id eſt, Hercules & ſimia. De minime congruentibus. Simia dolis valet, Hercules viribus antecedit. Affine illi: Formicæ camelus. Nota eſt fabula de fratribus Perperis, quos Hercules comprehenſos à claua ſuſpendit. Eos ferunt verſos in Simios.

Aut manenti vincendum aut moriendum.

Ἢ μένοντα ἀποθανεῖν, ἢ νικᾶν, id eſt, Oportet aut manentẽ vincere, aut interire. Dici ſolitum, vbi certa ſtat ſententia, aut negotium aliquod abſoluere, aut immori. Translatum ab inſtituto Lacedæmoniorum, qui hoc animo prælium inibãt, vt aut victores redirẽt domum, aut victi occumberent. Celebratum eſt Lacænæ cuiuſdam apophthegma, quæ filio tradens clypeum dixerit: ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς, aut hunc, aut ſuper hunc. Laconice ſignificans, aut referẽdum clypeum, aut in eo moriendum.

Maritimus cum ſis ne velis fieri terreſtris.

Θαλάττιος δ᾽ ὤν, μήποτε χερσαῖος γίνου, id eſt:

Si ſis marinus, abſtine à terreſtrib.

Admonet non mutandam conditionem, ne in melius quidem. Verum vnicuique tuendum id vitæ genus, ad quod vel inſtitutus à natura videtur, vel in quod caſu incidit. Mutuo ſumtum ex apologo quodam Æſopico, qui fertur huiuſmodi: Cancer quidam relicto mari, cœpit in agro quodam paſci. Ibi forte conſpectus à vulpe, protinus arreptus ac deuoratus eſt. Itaque periturus ſero deplorauit ſtultitiam ſuam, quod marini generis cum eſſet ad terreſtrium animantium partes deſciſcere voluerit. Eſt apologus non diſſimilis de lupo tibiis canente, ac mox canibus irruentibus deplorante, quod ex coco factus eſſet tibicen. Hermolaus Barbarus ad Picum inuertit non inelegganter prouerbium: χερσαῖος ὢν μὴ ζήτει θάλασσαν, id eſt, Terreſtris cum ſis, ne quæſieris mare.

Thynni more.

Θύννου δίκην, id eſt, Thynni more, videre dicuntur, qui limis aut altero oculo oblique inſpiciunt. Aeſchylus apud Athenæum libro ſeptimo:

BIBLIOTECA ROMA VITTORIO EMANUELE

Τὸ σκαιὸν ὄμμα παραβαλὼν θύννου δίκην id eſt,

Oculum ſiniſtrum admoliēs Thynni modo.

Siquidē Ariſtoteles indicat Thynnos non cernere niſi læuo oculo, vt ibidem citat Athenæus, cum paulo ſuperius ex eodem auctore dixerit illum cernere dextro, ſiniſtro cæcutire. Plinius libro 9. cap. 15. dicit illos vtroq; hebetes eſſe, dextro tamē plus cernere. Refertur idem verſus ex eodem auctore apud Plutarchum in dialogo De cōparatione terreſtrium ac marinorum. Addit eum piſcem altero oculo cæcutire, eoque cum immigrant in mare adhærent terris ad dextram, cum emigrant, contra. Poteſt & ad eos referri, qui acriter ac diligenter inſpiciunt. Perſius:

Non ſecus ac ſi oculo rubricam dirigat vno.

Idq; AriſtotelesSectionis 31. probl. 3. & 4. vere putat euenire, propterea quod oculorum initia ab eodem dependeant. Vnde fit, vt altero occluſo, vis illa, quæ duos mouebat, ad vnum conferatur, hoc acrior, quo contractior.

Canis reuerſus ad vomitum.

Κύων ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, id eſt, Canis ad proprium vomitum. Quadrat in eos, qui relabuntur in eadem flagitia, à quibus aliquando ſunt expiati. Refertur in epiſt. D. Petri, his quidem verbis: *Συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς, τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου*, id eſt, Accidit autem illis illud veri prouerbii: Canis reuerſus ad proprium vomitum, & ſus lota ad volutationem cœni. Sumta videlicet metaphora à canibus reſorbentibus quod euomuerint, & ſuibus ab amne protinus ad cœnum recurrentibus.

Cani das paleas, aſino oſſa.

Κυνὶ δίδως ἄχυρα, ὄνῳ δὲ ὀστᾶ, id eſt, Cani das paleas, aſino vero oſſa. Cum res præpoſtere diſtribuuntur. Veluti ſi quis indocto munus mittat literarium, erudito floſculos, aut gladium, balteumve, militi librum. Siquidem munera hoc ipſo ſunt ingrata, quod apta non ſunt. Interdum vertuntur in contumeliam.

Præmouere venatum.

Προσοβεῖν τὴν θήραν, id eſt, Præturbare feram. Ariſtides in Pericle citat ex Platone, *ὥς τε οὕτω γ' ἂν ἄφνω αὐτὸς ἀποσοβεῖ τὴν θήραν*, id eſt, Igitur ad eum modum, quod ipſe ait, turbauit venationem. Cæterum verba Platonis in Lyſide ſic habent. *Ποῖός τίς οὖν ἄν σοι δοκῇ θηρευτὴς εἶναι, εἰ ἀνασοβοῖ θηρεύων καὶ δυσαλωτοτέραν τὴν ἄγραν ποιοῖ*, id eſt, Qualis igitur tibi videatur eſſe venator, ſi inter venandum excitet feram, & captum reddat difficiliorem? Dici ſolitum apparet, vbi quis non ſatis diſſimulat quod molitur. Quemadmodum vſu venit, vt fera tumultu excitata intellectis inſidiis, ſubducat ſeſe.

Rectam ingredi viam.

Τὴν ὀρθὴν βαδίζειν ὁδόν, id eſt, Rectam ambulare viā dicitur, qui nuſquam deflectit ab honeſto. Ariſtides in Pericle: *Ὥς τε βαδίζειν τεταγμένα καὶ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν σώζειν κατὰ τὴν παροιμίαν*, id eſt, Vt ordine incedatur & recta ſeruetur via, iuxta prouerbium. Philon de humanitate: *Ὁδὸν γὰρ οἷα λεωφόρον ἄγουσαν ἐφ' ὁσιότητα πάντων ἠπίστατο*, id eſt, Viam enim publicam quæ ad æquitatem duceret, didicerat hanc.

Digitized by Google

hanc. Plautus in Caſſina. Nunc ego pol in rectam redii ſemitam. Item paulo poſt. Sciens de via in ſemitam regredere. Iubet autem ancilla, vt qui imprudens verum effutiuerat, redeat ad ſimulationem, quam inſtituerat.

Αὐτόθεν κατάθου ἀλλῶς.

Αὐτόθεν κατάθου ἀλλῶς, id eſt, Hoc ipſo depone loco. Ariſtides in Pericle: περὶ μὲν δὴ λάλων ὦ Πλάτων καὶ ἀργῶν καὶ δειλῶν αὐτόθεν κατάθου ἀλλῶς, μή πού τις καὶ Τρῶας ἐγείρησι θεὸς ἄλλος, id eſt, Iam de loquacibus ô Plato, ignauis ac timidis, protinus depone, ne fortis aliquis Deus alius Troianos erigat. Interpres indicat prouerbium eſſe, ſumtumque à victoribus qui vetant, ne victus aliquo diſcedat, ſed inibi porrigat herbam, & victorem agnoſcat, ac victoriæ præmium perſoluat. Vſus erit quoties ſtatim & abſq; mora iubemus aliquid exhiberi, veluti probationem eius quod dixerit aliquis, vel promiſſum, vel ſpecimen artis in quo glorietur ſeſe pollere. Vſurpatur & apud Platonem.

Oſtium obdite prophani.

Θύρας ἐπίθεσθε βέβηλοι, id eſt, Fores occludite quique prophani. Sumpta eſt alluſio ex Orpheo, cuius hoc citatur carmen:

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας ἐπίθεσθε βέβηλοι. id eſt,

Fas quibus eſt audire loquar, Vos turba prophana.

- Obturate fores.

Iubet vt prophani oſtium auribus imponant, ne quid arcani ſermonis poſſit ingredi. Ariſtides in Pericle: λέγων δὴ ταῦτα πρὸς οὓς ἔξεστι. τῶν δὲ βεβήλων ὀλίγος ὁ λόγος πάντως, id eſt, Loquar hæc apud eos, quibus audire fas eſt. Prophanorum autẽ leuis omnino ratio eſt. Conueniet vti, ſi quando ſignificabimus nos de rebus arduis & arcanis locuturos eſſe. Huc reſpexit Horatius, cum ſcribit in Odis:

Odi prophanum vulgus, & arceo,
Fauete linguis, carmina non prius
Audita, muſarum ſacerdos
Virginibus pueriſque canto.

Ouidius:

Lingua fauens adſit noſtrorum oblita laborum
Quæ puto dedidicit iam bona verba loqui.

Ante ſacrificium præco clamore ſolebat iubere populum fauere linguis, hoc eſt, verba boni omnis loqui, vnde & fauentia dicitur bona ominatio. Item Seneca de philoſophia agens: Et ipſam vt Deos, & profeſſores eius vt antiſtites colite, & quoties ſacratum literarum mentio interuenerit, fauete linguis. Hoc verbum non vt plerique exiſtimant à fauore trahitur, ſed imperatur ſilentiũ, vt rite peragi poſſit ſacrum, nulla voce mala obſtrepente. Sed pluſculum habebit gratiæ, ſi per ironiam adhibeatur.

Ad reſtim funiculum.

Ἐπὶ σπάρτῳ σχοινίον, id eſt, Ad reſtim funiculum, ſubaudiendum addis, aut reddis, vbi quis iiſdẽ rebus abundat, aut ſimilia ſimilibus penſat. Cognatum illi: λίνον λίνῳ συνάπτεις, id eſt, Linum annectis lino. Veluti ſi quis mendacium attexat mendacio, dolum dolo, nugamẽtum nugamento.

Salem & fabam.

Ἅλα καὶ κύαμον, id eſt, Salem & fabam, ſubaudiendum propoſuerunt, aut ſi quod aliud ad ſententiam magis appoſitum verbum. Diogenianus admonet dici ſolitum de his, qui fingerent

gerent ſe ſcire quippiam, quod neſcirent, atque hinc eſſe natum prouerbium, quod olim mos fuerit, vt diuini ſalem & fabam proponerent.

Ἐκπερδικίσαι.

Ἐκπερδικίσαι, Græci prouerbiali metaphora vocant elabi, ac ſuffugere. Ariſtophanes in Auibus:

> Ὡς παρ᾽ ἡμῖν οὐδὲν αἰσχρόν ἐστιν ἐκπερδικίσαι.
>
> id eſt,
>
> *Quippe apud nos turpe non eſt, ſuffugere de caſſibus.*

Ductum eſt ab auibus, quæ nonnunquam elabũtur è retibus, ſeu laqueis. Aiunt autem perdicem præcipuæ calliditatis ad id, vt aucupũ manus effugiat. Qua quidem de re libet ipſius Ariſtotelis verba ſubſcribere, quæ ſcripta ſunt libro De natura animantium nono, καὶ οὐκ ἐν τῷ τίκτουσι καὶ ἐπωάζουσιν, ἵνα μή τις κατανοήσῃ τὸν τόπον πλείω χρόνον προσεδρευόντων. ὅταν δέ τις θηρεύῃ περιπεσὼν τῇ νεοττιᾷ, προκυλινδεῖται ἡ πέρδιξ τοῦ θηρεύοντος, ὡς ἐπίληπτος οὖσα καὶ ἐπισπᾶται ὡς ληψόμενον ἐφ᾽ ἑαυτὴν, ἕως ἂν διαδράσκῃ τῶν νεοττῶν ἕκαστος. μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπτᾶσα αὐτὴ ἀνακαλεῖται πάλιν, id eſt, Nec eodem in loco pariunt, & incubãt oua, ne quis animaduertat, ſi diutius in eodem aſſideant loco. Porro cum inter venandum inciderit quiſpiam in nidum, præuoluitur perdix ad pedes venantis, perinde quaſi capienda ſit, ad eumque modum illum allicit ad ſeſe quaſi capturum, donec interim pulli ſigillatim effugerint. Quod vbi factum eſt, & ipſa ſubuolãs pullos reuocat. Hactenus Ariſtoteles. Neque vero grauabimur adſcribere, quod in eandem ferme ſententiã ſcribit Plutarchus libro cui titulum fecit: πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, τὰ χερσαῖα ἢ τὰ θαλάττια, id eſt, Vtra animalia ſunt prudentiora, terreſtria an marina: Ἄλλην δὲ πανουργίαν ὁμοῦ μετὰ τοῦ φιλοστόργου πέρδικες ἐπιδείκνυντο. τοὺς μὲν νεοττοὺς ἐθίζουσιν μηδέπω φεύγειν δυναμένους ὅτ᾽ ἂν διώκωνται καταβαλόντας ὑπτίους ἑαυτοὺς βῶλόν τινα ἢ συρφετὸν ἄνω προΐσχεσθαι τοῦ σώματος, οἷον ἐπηλυγαζομένους. Αὗται δὲ τοὺς διώκοντας ὑπάγουσιν ἄλλῃ, καὶ περισπῶσιν ἑαυτὰς ἐμποδὼν διαπετόμεναι καὶ κατὰ μικρὸν ἐξανιστάμεναι, μέχρις ἂν οὕτω ἁλισκομένων δόξαν ἐνδιδοῦσαι μακρὰν ἀποσπάσωσι τῶν νεοττῶν, id eſt, Aliam vero calliditatẽ vna cum prolis amore cõiunctam perdices exhibent. Nam pullos adhuc inuolucres conſuefaciunt, vt ſupinos proſternãt ſeſe, glebam aut palearum tegumentum aliquod impoſitum corpori ſuſtinentes, atque ita veluti obtecti delitеant, ipſæ interim venantem alio abducunt hac arte. Alliciunt illum ad ſeſe, prouolantes ad pedes, ac paulatim prodeuntes, ac tamdiu ſpem oſtendunt capiendi ſui, donec eum procul à pullis abſtraxerint. Ex his verbis ſatis liquet, quid ſibi velit ἐκπερδικίσαι nimirum elabi, perdicum arte ingenioque. Interim alluſum eſt ad cauponẽ quendam inſigniter improbum, cui nomen inditum Perdix, quod claudicaret. Eius meminit Ariſtophanes in Auibus.

Munus Leuidenſæ.

Munus Leuidenſæ. Cicero prouerbiali nimirum figura vocat munuſculum vile, minimiq; pretii, cuiuſmodi vulgaribus amicis miſſitare diuites conſueuerunt. Sic enim ſcribit ad Dolabellam, lib. Famil. epiſt. 9. Oratiunculam pro Deiotaro quã requirebas, habebã mecum, quod non putaram. Itaque eam tibi miſi. Quam velim ſic legas, vt cauſam tenuẽ & inopem, nec ſcriptio-

Digitized by Google

ſcriptione magnopere dignam. Sed ego hoſpiti veteri & amico, munuſculum mittere volui Leuidenſe craſſo filo, cuiuſmodi ipſius ſolent eſſe munera. Seruius oſtendit Leuidenſam veſtis genus eſſe vile, raro, tenuique textu. Quondam inter hoſpitum xenia, veſtes in primis erant. Vnde & apud Iuuenalem queritur quiſpiam veſtes donari, villo craſſo, coloreque malo:

Et male percuſſas textoris pectine Galli.

Proinde M. Tullius orationem ſuã parum elaboratam atq; expolitam, Leuidenſæ munus appellat. Eleganter accommodabitur ad munus leuiculum, aut officium vulgare, nõ admodum ex animo, neque diligenter præſtitum amico cuipiam vulgari. Huic diuerſum eſt illud: πελληνικὸς χιτών, id eſt, Pellenæa tunica. Et συλόσωντος χλαμὺς, id eſt, Syloſontis chlamys.

Multi diſcipuli præſtantiores magiſtris.

M. Tullius libro Epiſt. familia. 9. ſcribens Varroni ſenarium quendam refert, haud dum ſcimus ex quo poeta. Cuius ſententia etiam hodiernis temporib⁹ vulgo celebratiſſima fertur. Aduenit, inquit, Dolobella. Eum puto magiſtrum fore.

Πολλοὶ μαθηταὶ κρείσσονες διδασκάλων. id eſt,

Plerique diſcipuli magiſtros antecunt.

Ad varios vſus poteſt accommodari, vel ad ſimplicem ſenſum, puta frequenter euenire, vt diſcipulus eruditione ſuperet eum, à quo literas, aut artem quampiam didicit. Aut per iocum, cum ſignificabimus, improbitate vinci, qui malitiæ doctor fuit: veluti ſi quis deciperetur ab eo, cui viam ac rationẽ imponendi demonſtraſſet aliquando. Siue cum quis ordine conditione que inferior, tamen plus valet, quam is, qui non parere, ſed imperare videtur.

Ad Herculis columnas.

Ἡράκλειαι στῆλαι, iam olim in prouerbio ſunt, vt admonet Pindari interpres. Sic enim vulgo dici ſolere, τὰ πέρα γαδείρων οὐ περατά, id eſt, Quæ vltra Gades, inacceſſa. Quo ſignificant, vltra columnas Herculis non eſſe quo progrediare. Columnas has Hercules ibi fixiſſe dicitur, cum boues veſtigaret Geryonis, tanquam illic eſſet ſuprema orbis meta. Pindarus in Nemeis: γαδείρων τὸ πρὸς ζόφον οὐ περατόν, id eſt, Non vlterior acceſſus ad occidentem, vltra Gadita. Item alibi:

Εἰ δ' ἐὼν καλὸς ἔρδων τ' ἐοικότα μορφᾷ,
Ἀνορέαις ὑπερτάταις ἐπέβα
Παῖς ἀριστοφάνευς, οὐκέτι πρόσω
Ἀβάταν ἅλα κιόνων
Ὑπὲρ ἡρακλέος περᾶν εὐμαρές.
Ἥρως θεὸς ἃς ἔθηκε
Ναυτιλίας ἐσχάτας.

Sentit Ariſtophanis filium ad extremam perueniſſe laudem, vltra quam nõ poſſit creſcere: qui quidem egregiæ formæ, facta adiunxerit illuſtria. Quod ſi quis præterea quidquã laudis requirat, id perinde eſſe, ac ſi quis vltra columnas ab Hercule fixas conetur tranſire. Ruſus in Olympiis hymno tertio:

Νῦν τε πρὸς ἐσχατιὰν θή-
ρων ἀρεταῖσιν ἱκάνων ἅπτεται
Οἴκοθεν ἡρακλέος σταλᾶν. τὸ πόρσω
Δ' ἐστὶ σοφοῖς ἄβατον
Κἀσόφοις. id eſt,

Nunc ſane ad extremos limites virtutibus perueniens Theron, attingit à do-

à domo Herculis columnas. Quod autem vltra eſt, ſapientibus pariter, & inſipientibus inacceſſum. Conſimilem in modum vſus eſt Gregorius Nazianzenus in Monodia, ſentiens Baſilium eo perfectionis peruenisse, vt longius progredi negatum eſſet humanæ naturæ. Heraclides Ponticus in allegoriis Homeri, improbos Homeri poematis interpretes exigendos putat: *ὑπὲρ ἡρακλέυς ἐσχάτας στήλας καὶ τὴν ἄβατον ὠκεανοῦ θάλασσαν*, id eſt, Vltra Herculis extremas columnas, & inacceſſum Oceani mare.

Ciceris emptor.

Equidem arbitramur & illud inter prouerbia referendum, quod ait Horat. in Arte poet. Ciceris & nucis emptor, infimæ ſortis hominem, deque ima plebe quempiam ſignificās:

Offenduntur enim quibus eſt equus,
& pater & res.
Nec ſi quid fracti ciceris probat &
nucis emptor,
Aequis accipiunt animis, donantve
corona.

Nemo quemquam ire prohibet publica via.

Prouerbii ſpeciem habet & illud Plautinum ex Curculione: Nemo ire quemquam prohibet publica via. Quo ſignificāt rerum communium æqualem omnibus vſum eſſe, neque cuiquam vertendum vitio, quod ius publicum concedit. Plautus ad ſenſum turpiculum deflexit, nempe ad vſum ſcorti publicitus proſtāntis. Videtur autem effictum ad imitationē Pythagorici ſymboli iubentis: *τὰς λεωφόρους βαδίζειν.* id eſt, Publicam ingredi viam, aut contra *τὰς λεωφόρους μὴ βαδίζειν.* Quo quidem reſpexiſſe videtur Flaccus in Arte poetica, cum ait:

Publica materies priuati iuris erit,
ſi
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem,
Nec verbum verbo curabis reddere.

Hinc belli initium.

Inter prouerbia quæ ſumuntur ex alluſionibus auctorum, nobis non videtur illud ſilentio prętereundum, quod ex Thucydide vſurpauit Lucianus in Pſeudomante: *καὶ κατὰ τὸν θουκυδίδην ἄρχεται ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη*, id eſt, Et iuxta Thucydidem, iam hinc belli initium. Id ad varios vſus poterit accommodari, ſiue cum ad incipiendum negotium adcingi ſignificamus, ſiue cum alicunde natam ſimultatem innuimus, ac tumultum rerum exortum. Ad eundem Thucydidis locum, non dubium quin alluſerit Ariſtoph. in Acharnenſibus:

Κἀντεῦθεν ἀρχὴ ἡ τοῦ πολέμου.

Atque illud, *κἀντεῦθεν*, eo loco frequentius iterat, quo magis conſentaneum, illum alluſione ad iocum abuſum fuiſſe.

Inanium inania conſilia.

Κενοὶ κενὰ βουλεύονται, id eſt, Inanium inania conſilia. *καὶ κενοὶ κενὰ λογίζονται*, id eſt, Inanium inanes cogitationes, cū quis ſua ſpe fruſtratur. Cognatum eſt, *μωρὰ μωρὸς λέγει*, id eſt, Fatuus fatua loquitur. Natum aiunt ex euentu. Nam Archias ſtipulatus à Demetrio quingenta auri talenta, vt Cyprum proderet, re deprehenſa, arrepto fune ex his, quibus tenduntur tentoria, ſuſpendit ſeſe. Refertur in Græcorum collectaneis.

Nutricum more male.

Καθ' ἅπερ αἱ τίτθαι γε σιτίζεις κακῶς
id eſt:
Paſcis profecto more nutricū male.

In

In vetuſtiſſimis quibusdam proverbiorum collectaneis reperitur, quæ quidam Plutarcho tribuunt. Exſtat autem apud Ariſtophanem in Equitib. qui quidem & metaphoræ rationem explicat his verſibus·

Καθ᾽ ὥσπερ αἱ τίτθαιγε σιτίζεις κακῶς.
Μασώμενος γὰρ τῷ καὶ ὀλίγον ἐντίθεις.
Αὐτὸς δ᾽ ἐκείνου τριπλάσιον κατέσπακας. id eſt,
Paſcis profecto more nutricum male.
Nam vbi manderis, paulum huic in os dein inſeris.
Ipſe at pra illo vel triplum glutis cibi.

Conveniet igitur in eos, qui de lucro paululum aliquid impertiunt sociis. Aut qui ſic facultates alienas adminiſtrant, vt maximam partem in ſuos convertant vſus, id quod hodieq; tutorum vulgus factitat.

Amphictyonum conſeſſus.

Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον, id eſt, Amphictyonicus conſeſſus. De frequenti grauium virorum conventu. Ductum à conventu illo Græcorum olim celebratiſſimo, qui Amphictyone Deucalionis filio, qui cum rerum potiretur, gentes Græcanicas dicitur convocaſſe, vt citatur auctor Theopompus in 8. hiſtoriarum lib. ac teſtatur Pauſanias in Phocaicis. Porro populi, qui in id conſilii convenire ſoleant, numerantur 12. Iones, Dores, Perrhæbi, Bœoti, Magnetes, Achæi, Phthij, Molienſes, Dolopes, Æneanes, Delphi, Phocenſes. Vel inde nomen inditum Amphictyonum, quod vndecunque ad id conſilium ex omni Græcia conveniretur, vt placet Anaximeni, & Androtioni in Atticarum deſcriptione rerum, apud Pauſaniam, in eo quem modo oſtẽdimus loco. Quo quidem & alia cõplura ſuper hac re non indigna lectu referuntur, ſi quis forte requiret. Nos ad enarrationem proverbii putamus hæc eſſe ſatis. Venuſtius fuerit adagium, ſi per ironiam torqueatur ad indoctorum conventum, qui ſibi tamen Solones eſſe videantur.

Etiam capillus vnus.

Celebratur & Mimus Publianus admodum proverbiali ſpecie:

Etiam capillus vnus habet vmbrã ſuam.

Quantumuis puſillum commodũ iuuat quantumlibet exiguum delictum nocet.

Xenocratis caſeolus.

Ξενοκράτους τυρίον, id eſt, Xenocratis caſeolus. De cibo, qui perquam diu durat, priusquam abſumatur. Quanquam nihil vetat, quo minus ad alia quoq; transferatur, puta ad veſtem, ad librum, ad pecuniolam, aut ſimile quidpiam, quo ſic parce, circumſpecteq; quispiam vtitur, vt quam diutiſſime duret. Sumptum adagium ab admirabili Xenocratis philoſophi frugalitate. Quem tradunt ſæpenumero obſonia iam rancida facta abiecisse, neque raro eveniſſe, vt cum cadum aliquem relinire vellet, iam vinum reperiret in acorem verſum. Proinde proverbiũ appoſite dicetur in ſordidos quosdam, quibus hic mos, omnem penũ eousq; ſeruare, quoad fuerit corruptus, perinde quaſi nefas ſit, rebus ſynceris, & integris frui. Adagium refertur in Stobæi collectaneis.

Bellum omnium pater.

Ὁ πόλεμος ἁπάντων πατήρ, id eſt, Bellum omnium pater. Lucian. vel-

uti proverbio iactatum refert, in cō-mentario de ratione conſcribendæ hiſtoriæ: μᾶλλον δὲ Θουκυδίδαι καὶ Ἡρόδοτοι καὶ Ξενοφῶντες, ἡμῖν ἅπαντες. καὶ ὡς ἔοικεν ἀληθὲς ἄρ' ἦν, ἐκεῖνο τὸ πόλεμος ἁπάντων πατὴρ, εἴγε καὶ συγγραφέας τοσούτους ἀνέφυσεν, ὑπὸ μιᾷ τῇ πληγῇ, id eſt, Quin potius Thucydides, Herodoti, Xenophontes nobis erant omnes. Adeo, vt verum eſſe videretur illud, quod dicitur, Bellum rerum omnium pater: ſiquidem tam multos ſcriptores produxit vnico ictu. Proverbium ideo dictum eſt, quod bellum omnium rerum nouandarum auctor eſt, vt ex eo veluti nata videantur vniuerſa. Niſi quis malit ad philoſophorum quorundam decretum referre, qui dixerunt, rerū ſummam è lite progigni.

Phaniæ ianua.

Φανίου θύρα, id eſt, Phaniæ ianua. Euſtathius in Odyſ. α. oſtendit dictum de his, qui ſimulant ſeſe congeſtas opes habere, quæ nuſquam ſunt. Ductum à Phania quodā, qui falſam de ſe præbuerit opinionem, quaſi multam diuitiarum vim domi conſtructam ac reconditam haberet. Diximus alibi de Phani ianua, in proverbio Phani oſtium, quod an idem ſit cum hoc, nec ne, viderint docti.

Ἐκλινίσαι.

Ἐκλινίσαι, Proverbiali figura dictū oſtendit Euſtathius in 3. Iliad. Sumpta metaphora à piſcibus, qui ſuffugiunt a retibus, quive ab hamo elabuntur. Nam lina retia dicuntur etiam Latinis, vt Maroni:

Humida lina trahunt.

Ineſt autem piſcibus quibusdam genuina quædam calliditas è retium extis elabendi, quemadmodum eleganter de Ceſtreo narrat Oppian. lib. 3. Sed carmen ipſum, quandoquidem auctor non admodum adhuc vulgatus eſt, aſcribere præſtat:

Κεστρεὺς μὲν πλεκτῇσιν ἐν ἀγκοίνῃσι
λίνοιο
Ἑλκόμενος, δόλον οὔτι περίδρομον ἠγνοίησεν.
Ὕψι δ' ἀναθρώσκει λελιημένος ὕδατος ἄκρου,
Ὀρθὸς ἄνω σπεύδων ὅσον σθένος ἅλματι κούφῳ
Ὁρμῆσαι, βαλὴς δὲ σκόφρος σὺν ἐμάτησιν,
Πολλάκι γὰρ ῥιπῇσι καὶ ὕστατα πείσματα φελλῶν
Ῥηϊδίως ὑπερῆλθε καὶ ἐξήλυξε μόροιο.
Εἰ δ' ὅγ' ἐφορμηθεὶς προτέρων στόλον αὖτις ὀλισθῇ
Ἐς βρόχον οὐκ ἔτ' ἔπειτα βιάζεται, οὐδ' ἀνορούει
Ἀχνύμενος, πείρῃ δὲ μαθὼν ἀποπαύεται ὁρμῆς. id eſt,

Ceſtreus dum trahitur ſinuoſis æquore textis,
Haud illum quæ ſuffugiat, latet, artiq; doliq;,
Subſilit in ſublime alacer, ſaltuq; citato
Viribus niti quantū valet omnibus, vndas
Emicat in ſummas ſublato corpore toto.
Ingenio fortuna fauet, nam ſubera ſæpe
Quæ ſummos tollunt funes, retinacula caſſis
Tranſilit, & fatum elabens fugit improbus atrum.
Sin primum expertus ſubſultum, in retia rurſum
Delapſus recidat, iam nec pugnare laborat
Anxius, aut fruſtra niti, doctuſque pericla
Nec iactat ſeſe, neq; ſurſum promicat vnquam.

De

De permultis item aliis piſcibus ad eundem commemorat modum, quibus artibus elabantur capti. Sed reliqua perſequi prælongum. Illud non iniucundum ſcitu, quod de piſce Torpedine narrat poeta Claudianus, quemadmodum illigatus hamo, ſubducat ſeſe, vi veneni per linum atque harundinem ad piſcatoris vſque manum immiſſa. Carmen ſic habet:

Si quando veſtita cibis incautior æra
Hauſerit, & curuis frænari ſenſerit hamis,
Non fugit aut vano conatur vellere morſu,
Sed propius nigræ iungit ſe callida ſetæ,
Et meminit captiua ſui, longeque per vndas
Pigra venenatis effundit flumina venis,
Per ſetam vis alta meat, fluctuſque relinquit
Abſentem vinctura virum, metuendus ab imis
Emicat horror aquis, & pendula fila ſecutus
Tranſit arundineos arcano frigore nodos,
Victriceműq; ligat concreto ſanguine dextram.
Damnoſum piſcator onus, prædámq; rebellem
Iactat, & amiſſa redit exarmatus habena.

Ariſtophanis interpres putat ab auibus traductum. Conſimili figura Perſius ſatyra 5.

Ne trepidare velis, atq; arctos rodere caſſes.

Αἰγυπτιάζειν.

Αἰγυπτιάζειν dicebantur aſtuti & impoſtores. Sumptum à moribus eius gentis. Theocritus ἐν συρακουσίαις.

- Οὐδεὶς κακοεργὸς
Δαλεῖται τὸν ἰόντα παρέρπων αἰγυπτιστί.

- Lædit ſceleratus
Aſtu Aegyptiaco obrepens iam nemo, nocetue.

De moribus Ægyptiorum teſtatur & illud ex Æſchylo, quod alibi retulimus:

Δεινοὶ πλέκειν τοι μηχανὰς αἰγύπτιοι.
id eſt,
Aegyptii miri ſtruendis artibus.

Citat hoc proverbium Syneſius in Encomio Caluitii. Quanquam nõnunquam αἰγυπτιάζειν, accipi ſolet, pro eo, quod eſt adurere, vt in hoc carmine:

Χροιὰν δὲ τὴν σὴν ἥλιος λάμπων φλογὶ
Αἰγυπτιώσει. id eſt,
Tuum colorem Phœbus ardens igneis
Flammis aduret.

Ne bolus quidem relictus.

Οὐδ' ἔγκαφος λέλειπται, id eſt, Ne bolus quidem relictus eſt, hoc eſt, nec vel puſillum. Euſtathius enarrãs 3. Odyſſ. lib. citat hunc Eupolidis verſum:

Οὐχὶ λέλειπται τῶν ἐμῶν οὐδ' ἔγκαφος.
id eſt,
Nec bolus è meis relictus rebus eſt.

Nam ἔγκαφος, id apud Græcos ſignificat, quod nos vulgata voce magis, quam Latina, morſellũ dicimus, à verbo κάπτειν, ꝙ eſt auide comedo.

Rex, aut aſinus.

Βασιλεὺς ἢ ὄνος, id eſt, Rex, aut aſinus, hoc eſt, aut victor, aut victus. Simile illi: ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι, aut ter ſex, aut tres tali. Euſtathius Odyſſeæ 6. enarrans librum, oſtendit metaphoram ductam ab his, qui ludunt ſphæra, quibus qui viciſſet, rex appellabatur, qui victus fuiſſet, huic aſino nomen erat. Plato in Theæteto:

ὁ δὲ ἁμαρτών, καθίζεται ὥσπερ φασὶν οἱ σφαιρίζοντες, ὄνος. ὃς δ' ἂν περιγίγνηται ἀναμάρτητος, βασιλεύει ἡμῶν, id eſt, Qui aberrarit, is deſidebit, quemadmodum dicunt ii, qui ſphæra ludūt, aſinus: qui vero nihil aberrans vicerit, rex noſter eſto. Iulius Pollux lib. de rerum vocabulis 9. ſphæra ludendi quatuor modos commemorat, quorum primus appellatur ἐπίσκυρος, alter φανίδα, ſeu φανίνδα, tertius ἀπόῤῥαξις, quartus οὐρανία. Quorum poſtremum, nam is ad proverbium proprie facit, deſcribit his verbis: ἡ δὲ οὐρανία. ὁ μὲν ἀνακλασθεὶς αὐτὸν ἀποῤῥίπτει τὴν σφαῖραν εἰς τὸν οὐρανόν. τοῖς δὲ ἦν ἁμιλλωμένοις φιλονεικία πρὶν εἰς γῆν αὐτὴν ἐμπεσεῖν, ἁρπάσαι. ὅπερ ἔοικεν ὅμηρος ἐν φαίαξιν ὑποδηλοῦν, ὁπότε μέντοι πρὸς τὸν τοῖχον τὴν σφαῖραν ἀντιπέμψειεν, τὸ πλῆθος τῶν πηδημάτων ἐλογίζετο, καὶ ὁ μὲν ἡττώμενος ὄνος ἐκαλεῖτο καὶ πᾶν ἐποίει τὸ προσταχθὲν, ὁ δὲ νικῶν βασιλεύς τε ἦν καὶ ἐπέταττεν, id eſt, Vrania vero luſus ſic habet: Aliquis reſupinans ſeſe, ſphæram in cælum mittit. Reliquis autē certamen erat vt eam prius quam in terram recideret, raperent, id quod in Phæacibus ſignificare videtur Homerus. Sane vero cum aduerſus parietem ſphæram miſiſſent, numerus ſubſultuum ceſebatur. Et qui victus fuiſſet, is aſinus appellabatur: & quidquid imperatum eſſet, faciebat. Rurſum qui viciſſet, is & rex erat, & imperabat. Hactenus Iulius. Porro locus, quem ex Homero citat, eſt Odyſſ. θ. ad hunc modum:

Τὸν ῥα περιστρέψας ἧκε στιβαρῆς ἀπὸ χειρὸς,
Βόμβησεν δὲ λίθος κατὰ δ' ἔπτηξαν ποτὶ γαίῃ
Φαίηκες δολιχήρετμοι ναυσίκλυτοι ἄνδρες
Λᾶος ὑπὸ ῥιπῆς, ὁ δ' ὑπέρπτατο σήματα πάντων. id eſt,

Verſatum hunc valida ſubmiſit in aera dextra.
Intonuit lapis. Aſt in humum formidine ſidunt
Phæaces gens gnara maris, ratibuſque ſuperba
Ob ſaxi iactum, verum id procul omnia ſigna
Transvolat.

Ab hac forma non videtur alienū quod eſt apud Plautum in Pœnulo: Rex ſum, ſi ego illum hodie hominē ad me illexero. Licebit vti cum ſignificabimus, iaciendam aleam, quæ vel ſummos reddat, vel infimos.

Stellis ſignare.

Ἄστροις συμμετρεῖσθαι τὴν ὁδὸν, id eſt, Stellis viam ſignare dicuntur, qui notulis quibuſdam & coniecturis rem alioqui perveſtigatu difficilem inquirunt. Euſtathius exponens quintum Odyſſeæ librum, admonet convenire in eos, qui longam ac deſertam ingrediuntur viam. Sumpta metaphora à nautis, qui in nocturna nauigatione viam ſtellarum obſeruatione coniectant. Quemadmodum apud Hom. Vlyſſes Odyſ. lib. 5.

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
Ἥμενος. οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Πληιάδας δ' ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα βοώτην,
Ἀρκτόν θ', ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν. id eſt,

At clauo ille ſedens, nauim mira arte regebat,
Numquam corripuit nutantia lumina ſomnus.
Verum Pleiadas ſpectat, ſeriq; Booten
Occaſus, Vrſamq; alio cognomine currum.

Alluſit

Alluſit huc eleganter M. Tull. lib. Acad. quæſt. 4. cum ait: Abſoluti ſapientis eſſe, non duci opinionibus, ſed certo verum tenere idq; ductu & indicio Cynoſuræ, quæ quod minore orbe circumferatur, vtpote polo vicinior, certius monſtrat viam, etiamſi minus ſit conſpicua. At nondum perfecte ſapientem, dum vbiq; quod probabile videtur, amplectitur, interdum errantem, veluti Helicen ſequi, quæ vt clarior eſt, & magis oculis perſpicua, ita non perinde certa viæ monſtratrix, quod latiore ambitu circũagatur, eo quod à polo ſeu vertice mundi longius abſit. Verba Ciceronis ſunt hæc. Nec tamen ego is ſum, qui nihil vmquam falſi adprobem, qui numquam adſentiar, qui nihil opiner. Sed quærimus de ſapiẽte. Ego vero ipſe & magnus quidem ſum opinator, non enim ſum ſapiens, & meas cogitationes ſic dirigo, non ad illam paruulam Cynoſuram:

Qua fidunt duce nocturna Phœnices in alto,

Vt ait Aratus, eoq; directus gubernant, quod eam tenent,

Qua curſu interiore, breui conuertitur orbe:

Sed ad Helicen & clariſſimos ſeptentriones, id eſt, rationes has latiore ſpecie non ad tenue elimatas. Eo fit vt errem, & vager latius. Scimus factam alibi huius proverbii mentionem, verũ quoniam nacti eramus quædam non indigna cognitu, viſum eſt hic repetere.

Sambucam citius,

Adagii ſpeciem præ ſe gerit Perſianum illud carmen?

Sambucam citius caloni aptaueris alto:

Cuius vſus incidet, ſi quando ſignificabimus, aliquem à diſciplina percipienda, ſiue munere gerẽdo nimis alienũ eſſe. Siquidem Sambuca organum eſt muſicorum, quod haud quaquam congruat caloni. Quamquam Athen. lib. 14. indicat & bellicum inſtrumentum diciSambucam, quod machinæ in morem admouebatur hoſtium mœnibus. Calones a. vocantur militum miniſtri, qui vallos ac ligna geſtitant. Vnde & nomẽ inditum autumnant grammatici. Porro, cum milites ſint imperiti muſices, multo magis calones. Quamquã poteſt nõ abſurde accipi de ſambuca militari machina, quæ ritu organi muſici, chordis quibusdam intenditur. Ad hanc intendendã haud quaquam idonei ſunt calones, vtpote ſtolidi, & ob id ipſum ad intima miniſteria retruſi, quod diſciplinæ militari prorſum rudes ſint & indociles. Vnde Perſius non citra ἔμφασιν addidit: alto, propterea quod homines prælongi etiã proverbio vęcordiæ notantur, αἰὼς ὁ μακρός.

Noſtra farina.

Eiusdem farinæ dicuntur, inter quos eſt indiſcreta ſimilitudo. Quod enim aqua ad aquam collata, idem ad farinam farina. Perſius in quinta Satyra:

- Noſtra paullo ante farinæ
Pelliculam veterem retines.

Perinde quaſi dicat. Noſtri gregis, noſtræ conditionis. Pertinet ad illã claſſem, Eadem cera, & idem puluis, de quibus alibi dictũ eſt. Simili tropo Seneca dixit. Eiusdem notæ lib. 3. epiſt. 24. His adiicias & illud eiusdẽ notæ licet, tantam hominũ imprudentiam eſſe, imo dementiam, vt quidam timore mortis cogantur ad mortem.

Nullo ſcopo iaculari.

Ἄσκοπα τοξεύειν, id eſt, Abſq; ſcopo iaculari dicuntur, qui nihil certi ꝓpoſitum habent, quod ſequantur, & ad quod inſtituti, conſiliique ſui rationes referant. Lucianus in Toxaride, ἐπειδὴ νῦν ἄσκοπα τετοξεύκαμεν, αὖθις ἑλόμενοι διαιτητὴν, ἄλλους ἐπ' ἐκείνῳ εἴπωμεν φίλους, id eſt, Quoniam in præſentia nullo propoſito ſcopo iaculari ſumus, denuo, adſcito arbitro, alia amicorum paria apud illum referamus. Perſius Satyra 3.

Eſt aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum?
An paſſim ſequeris coruos, teſtaque lutoq;?
Securus, quo pes ferat.

De pulmone reuellere.

Dubium non eſt quin ad prouerbiorum formam pertineat & illud Perſianum: De pulmone reuellere, pro eo quod eſt, ſtultũ, & arrogantem opinionem animo eximere:

Dum veteres auias tibi de pulmone reuello:

Tumorem, animiq; faſtũ in pulmone collocant, vnde μέγα πνεῖν apud Græcos. Et idem Perſius alibi:

Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet.

Quos non tollerent centum Ægyptii.

Οὓς οὐκ ἄραιντ' ἂν οὐδ' ἑκατὸν αἰγύπτιοι. id eſt,

Quos ferre nec centum queant Ægyptii.

De moleſtis dici ſolitum, ac moribus intolerandis, ſeu faſtu prætur-gidis. Inde ductum quod Ægyptii plerique geſtandis oneribus quæſtũ non ſatis honeſtum factitare cõſueuerint, vnde & ἀχθοφόροι dicti, in iocum prouerbialem abierunt. Refertur adagiũ ab Eudemo in collectaneis dictionũ Rhetoricarum, & item a Suida. Extat apud Ariſtophanem in Ranis ad hunc modum:

Δύ' ἁρμάτ' εἰσέθηκε καὶ νεκρὼ δύο,
Οὓς οὐκ ἂν ἄραιντ' οὐδ' ἑκατὸν αἰγύπτιοι.
id eſt,

Duo plauſtra, duoq; item impoſuit cadauera,
Quæ ferre nec centum queant Ægyptii.

Idem in Auibus:

Οὐκ αἰγύπτιος πλινθοφόρος.
id eſt,

Non Ægyptius lateriger.

Conſimili modo Lucillus apud Nonium:

Quem neq; Lucanis oriundi montibus tauri
Ducere pro telo validis ceruicibus poſſent.

Rurſum idem alibi:

Hunc iuga mulorum, pro telo ducere centum.
Non poſſint.

Ægyptius laterifer.

Αἰγύπτιος πλινθοφόρος, id eſt, Ægyptius laterũ geſtator. Suidas nominatim prouerbii titulo refert. Extat autem apud Ariſtophanẽ in Auibus: ibi quærit quiſpiam quis compoſuiſſet equũ Durium in arce Palladis, centum cubitorũ? Cui reſpondetur:

Ὄρνιθες, οὐδεὶς ἄλλος, οὐκ αἰγύπτιος
Πλινθοφόρος, οὐ λιθουργός. id eſt,

Aues, nec alius vllus, haud Ægyptius
Laterifer, aut faber lapidarius.

Quadrare videtur in ſordidũ atque infimæ ſortis hominẽ, in quem vſum etiam Carũ vilitas vſurpata eſt: aut in eũ, qui moleſtis negotiis premitũ. Admonuimus modo Ægyptios in vul-

in vulgi fabulam, ac riſum abiiſſe, quod aſinorum ritu vectãdis corpore oneribus quæſtum facerent. Ad quem laborẽ hoc exercitatiores illos fuiſſe, coniicimus, quod in effodiendis lacunis, limoq; exportãdo, ac lateribus argillaceis, huiuſmodi opera potiſſimũ opus erat apud Ægyptios, ob limum, quẽ inuehit Nilus. Nam illic paſſeres aut hirundines mõſtrarunt artem e luto cõſtruendi parietes. Argumento eſt, quod Hebræi cum apud illos agerent, adacti ſunt luto, lateribusq; geſtandis ſeruilem operam preſtare Pharaoni. De mulis marianis alibi reperies.

Cœnare me doce.

Δειπνεῖν με δίδασκε, id eſt, Cœnare me doce. Prouerbiali figura dictum eſt ab Ariſtophane in Ranis. Tempeſtiuiter vſurpabitur, ſi quando docere, præire, aut etiam refellere conatur aliquem imperitus negotii, de quo diſceptatur. Verba ſunt Bacchi ad Herculem de tragœdiis iudicantem, cum exercitatior eſſet in vorandis tauris, quam penſiculandis poetarum carminibus.

Rhamnuſius.

Ῥαμνούσιος, i. Rhamnuſius. Eudemus in dictionibus Rhet. admonet, id cognominis olim ceu prouerbio, additum ſapiẽtibus ac moderatis viris. Nec explicat adagii rationẽ. Vnde coniectare licet, vel ab eius gẽtis morib. dictum, vel a dea Rhamnuſia quæ modum in omni negotio docet adhibendum. Quemadmodum alias fuſius à nobis oſtenſum eſt.

Papæ Myxus.

Βαβαὶ μύξος, id eſt, Papæ Myxus. In glorioſos & iactabundos dici cõſueuit. Nam βαβαὶ ſtuporis & admirationis ſignificationem habet. Myxus aũt ſacerdos quiſpiam fuit Dianæ, glorioſus & magniloquus: qui ſe fingebat omnia mirari. Refertur à Suida, & Zenodoto.

Lenticulam angulo tenes.

Φακῦ γωνίας κρατεῖς, id eſt, Lentem angulo tenes. De negotio quod fieri nullo pacto queat, propterea ꝙ hoc leguminis genus angulis careat. Refertur a Suida, ne quis contemnat.

Patrocli occaſio.

Πατρόκλους πρόφασις, id eſt, Patrocli occaſio, ſiue pretextus. Diogenianus oſtendit dici ſolere de iis, qui cũ ob metũ non auſint proprias deplorare calamitates, deflent eas ſub pretextu luctus alieni. Plutarchus in cõmẽtario cui titulus, Quomodo quis ſe citra inuidiam laudare poſſit: καὶ μὴ δοκῶμεν πάτροκλον πρόφασιν, ἀφῶς δ' αὐτοὺς δι' ἐκείνων ἐπαινεῖν, id eſt, Ne videamur Patroclum occaſionẽ, ſed nos ipſos per illos laudare. Agit enim de iis, qui laudandis aliis ſuas ipſorum laudes inſinuant. Opinamur ſumptũ a Patrocli morib⁹, in quem aliquoties iocatur Ariſtophanes.

Exiguum oboli pretium.

Μικροῦ τοῦ ὀβολοῦ τίμιον, id eſt, Exiguum oboli pretium. Suidas citat ex Maryca Eupolidis, conuenire in homines nequã, nihilique. Quanquam nihil obſtat, quominus ad rem contemptam transferatur. Meminit & Eudemus. De ſimilibus multa retulimus antea, obolaris homo, homo treſſis, homo trioboli, homo vix dupondio æſtimandus. Iuſtinianus iuuenes primum ad iuris ſtudium ingreſſos dupondios appellari voluit, velut extremæ claſſis. Nã qui iam profeci-

feciſſent, prolytas ac lytas appellauit, quaſi dimiſſos.

Phœnicum pacta.

Φοινίκων συνθῆκαι, id eſt, Phœnicũ conuenta. Phœnices qui Carthagine potiti ſunt, cum primum ad eam appuliſſent regionem, poſtularunt ab iis, qui id temporis Libyam incolebant, vt ſibi liceret diem & noctem hoſpitio terræ vti. Quod cum impetraſſent, iamq; exacto conceſſi temporis ſpatio, iuberentur excedere finibus, recuſarunt, affirmantes ſe pactos vt ſibi fas eſſet illic noctesq; ac dies commorari: videlicet ambiguitatem vocum ad ſuum commodum detorquentes. Vnde prouerbium eſſe natum aiunt, de pactis inſidioſis & aſtutis. Auctores Suidas ac Diogenianus. Quin in totũ omnes Phœnices dicti ſunt, qui quæſtus eſſent auidi. Vnde Pindarus in Pythiis hymno ſecundo: Φοίνισσαν ἐμπολὰν, id eſt, Phœniciam negotiationẽ dixit. Et interpres citat in comico quopiã, εὐθὺς φοῖνιξ γίνομαι, id eſt, Protinus Phœnix fio. Item ex Sophocle.

Ὠνῶ ἴδη δὲ πρᾶσιν ὡς φοῖνιξ ἀνήρ.

id eſt,

Phœnix vt vir, cœpit emere ac vendere.

Poſtremo Plato libr. de Repub. 3. de his agens, qui putant magiſtratui conuenire mendacium, inquit: μηδὲν καλὸν, ἀλλὰ φοινικικόν τι, id eſt, Nihil pulchri eſt, ſed potius Phœnicenſe quiddam.

Puſillus quantus Molon.

Μικρὸς ἡλίκος μόλων, id eſt, Puſillus vt Molon. De vehementer breui ſtatura corporis homũcionibus. Suidas oſtendit duos fuiſſe Molones, nota corporis breuitate, quorum alter hiſtrio fuerit, alter fur, honeſti ſcilicet quæſtus vterque.

Per antiquum diem.

Διὰ παλαιᾶς ἡμέρας. De re admodum obſoleta priſcaque. Refertur à Diogeniano. Finitimum illi, quod hodie non inſcite iactatur in ſcholis philoſophorum: Magno Platonis anno.

Perierunt bona.

Ἔρρει τὰ καλὰ, id eſt, Perierunt honeſta. Hippocrates Mindaro Lacedæmoniorum duci fuit ab epiſtolis, eo interfecto ab Athenienſibus Hippocrates in Lacedæmonẽ huiusmodi ſcripſit epiſtolam: ἔρρει τὰ καλὰ, μίνδαρος δ᾽ ἀπέσσυται, ſignificans interfecto duce rem eſſe deploratam. Adagium recenſet Diogenianus, hiſtoriam recenſet Xenophon in παραλειπομένοις, libr. 1. Græca ſenario conſtant:

Periere honeſta, Mindarus ſublatus eſt.

Qui nimium properat, ſerius abſoluit.

Plato in Dialogo, cui titulus, De regno: πεποίηκε καὶ ἡμᾶς καὶ νῦν παθεῖν τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν πάθος. ποῖον; οὐχ ἡσύχως εὖ διαιρουῦντας, ἠνυκέναι βραδύτερον, id eſt, Fecit enim vt nunc quoquę nobis acciderit, quod prouerbio dicitur: Quodnam? vt dum parum recte per otium diuidimus, ſerius perfecerimus. Idem in 7. de repub. alluſit ad prouerbium: σπεύδων γὰρ ἴσως, ταχὺ πάντα διελθεῖν, μᾶλλον βραδύνω, id eſt, Dum feſtino, inquit, omnia celeriter percurrere, tardior ſum. Idem in Cratylo ſimile quiddam habet: ἵνα μὴ ὅπερ οἱ ἐν αἰγύπτῳ νύκτωρ περιιόντες, ὀψὲ ὁδοῦ, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τὰ πράγματα ἰόντες αὐτῇ τῇ ἀληθείᾳ, οὕτω πᾶς ἐληλυθέναι ὀψαίτε-

ψαίτεροι τοῦ δέοντος, id eſt, Ne nobis vſu veniat, vt quemadmodum qui apud Aeginetas noctu obambulant, ſerius perficiunt iter, itidem nos ad rem ipſa veritate ſerius quam oportet perueniſſe videamur. Scitum eſt & illud diui Auguſt. aduerſus Petilianum, iis qui perturbatione aliqua feſtinant, vſu venire nonnumquam vt veſtem aut calceos peruerſe induant, quæ res poſtea moram afferat. Idem vſu venit his qui multa ſimul agere conātur, neq; quidquam aſſequuntur. Plato lib. de Repub. 3. ὅτι εἷς ἕκαστος, ἓν μὲν ἂν ἐπιτήδευμα καλῶς ἐπιτηδεύοι, πολλὰ δ' οὔ, ἀλλ' εἰ τοῦτο ἐπιχειροῖ, πολλῶν ἐφαπτόμενος, πάντων ἀποτυγχάνοι ἄν, id eſt, Vnusquisq; recte, vnum ſtudiū exerceat, multa nequaquam. Imo ſi id tentarit, multa aggreſſus, omnibus fruſtrabitur. Idem eiusdem operis libr. 10. docet idem accidere iis qui non veritate, ſed fucis ac malis artibus, properant ad honorem: οὐχ οἱ μὲν δεινοί τε καὶ ἄδικοι δρῶσιν ὅπερ οἱ δρομεῖς, ὅσοι ἂν θέωσιν εὖ ἀπὸ τῶν κάτω, ἀπὸ δὲ τῶν ἄνω μή. τὸ μὲν πρῶτον ὀξέως ἀποπηδῶσι, τελευτῶντες δὲ καταγέλαστοι γίγνονται, τὰ ὦτα ἐπὶ ὤμων ἔχοντες καὶ ἀστεφάνωτοι ἀποτρέχοντες, id eſt, An non iſti artifices & iniuſti idem faciunt, quod ſolent curſores quidam, qui bene quidem currūt ab inferiore loco, à ſuperiore vero nequaquā. Primum quidē celeriter proſiliunt, cæterum in fine curſus ridiculi ſunt, atque auriculas in humeris habentes incoronati ſemet abripiunt. Monet adagiū inſtituendæ rei non tam celeritatem, quam curam adhibēdam eſſe, ne poſtea ſit in mora, quod in operis ingreſſu fuerit erratum. Item in re bellica plus efficit Fabii cunctatio, quam M. Minutii præceps temeritas. Siquidem is vnus Hannibalem multis iam prœliis inuictum, non viribus, ſed lentitudine ſuperauit. De quo præclare Ennius apud M. Tullium in Catone maiore.

Vnus homo nobis cunctando reſtituit rem.
Non ponebat enim rumores ante ſalutem.

Vltra catalogum.

Ὑπὲρ τὸν κατάλογον ζῇ, id eſt, Vltra catalogum viuit. De eo dicebatur, qui multum ætatis viueret, vt iam præſcriptum illum annorum numerum præteriſſe videretur. Eſt ni fallimur, apud Lucianum. Refertur à Suida.

Vltra peram ſapere.

Ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν, id eſt, Vltra peram eſſe ſolicitum. Prouerbiali figura dictum apud Lucianum in Timone: ὀλιγαρκῆ γὰρ καὶ μέτριον χρὴ εἶναι τὸν φιλοσοφοῦντα, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν, id eſt, Oportet enim philoſophum paucis cōtentum ac frugalem eſſe, neque quidquam vltra peram quærere. Quadrabit vel in philoſophum, vel in pauperem, ſed præcipue Chriſtianum. Confine illi: Vita doliaris.

Vir videbatur nauis ſupplicans ſcopulo.

Ἀνὴρ ἔοικε ναὸς ἱκετεύειν πέτραν.
Vir viſus eſſe nauis eſt obſecrans petram.

De ſtupidis ac ſtolidis, quibus aliud pro alio videtur, dictum indicat Suidas, ducta metaphora à naue, quæ impingit in ſcopulum.

Viro eſurienti neceſſe eſt furari.

Πεινῶντι κλέπτειν ἐστ' ἀναγκαίως ἔχον.
id eſt,
Famelicus vir eſſe furax cogitur.

Suidas prouerbii nomine refert, quod congruat in eos, qui extrema adacti neceſſitate, quid faciunt. Velut ſi qui confiteatur ſe mentitum, dicat, quid facerem, aut quid mentiendum erat, aut in ſummam veniendum infamiam, πειν ᾖ τι κλέπτειν. Aut ſi quis auidus gloriæ, aliena pro ſuis edat, cum ipſe de ſuo nihil poſſit egregium edere.

Vixit, dum vixit, bene.

Vixit, dum vixit, bene. Eſt in Hecyra Terentiana. Prouerbiale fuiſſe, vt ſenex indicat, rogans num præter vnam ſententiã nihil attuliſſet. Conuenit in eos, qui molliter, ac ſuauiter viuunt, atque faciunt ſumptus, vt non multũ iuuent hæredem. Eſt autem amphibologia in verbo viuere, quod interdũ ſimpliciter viuere eſt, vt apud Catullum:

Viuamus mea Lesbia, atq; amemus.

Fumantem naſum vrſi ne tentaueris.

Proverbii ſpeciem habet & illud apud Martialem.

- Rabido ne perditus ore
Fumantem naſum viui tentaueris
vrſi.
Sit placidus licet, & lambat digitosq; manusq;,
Si dolor & bilis, ſi iuſta coegerit ira,
Vrſus erit, vacua dentes in pelle fatiges.

Admonet non eſſe tentandos, qui poſſint nocere. Conſimili modo Syneſius in Encomio Caluitii ſcripſit. Canem naribus prendere, pro eo quod eſt, Prouocare mordacẽ, & nociturum. Hac parte corporis icta potiſſimum vrſos irritari docent beſtiarii.

E tribus malis vnum.

Τῶν τριῶν κακῶν ἕν, id eſt, Trium malorum vnum. Suidas prouerbium indicat apud Menandurm extitiſſe. Sumptum autem a Theramene, qui cuidam è tribus malis vnum indixerit, è quibus quod vellet eligeret. Vnde & Ariſtophanes apud eundem Suidam in Triphalete: ἐγὼ γὰρ ἀπὸ Θηραμένους δέδοικα τὰ τρία ταῦτα, id eſt, Ego enim a Theramene metui tria hæc. Quæ ſint autem ea tria, quære in prouerbio: τὰ τρία τῶν εἰς θάνατον. Id vſurpauit Alexander in Æpolis. Ariſtides ait oraculum ſolere tradi obſignatum, quod qui ſolueret prius quam fas eſſet, vnum è tribus malis illum manebat, aut oculorum orbatio, aut manus, aut linguæ iactura. Sunt qui dicant iis, qui ſententia capitali damnati fuiſſent, tria ſolere deferri, gladium, laqueum, & aconitum.

Quam facile vulpes pyrum comeſt.

Plavtvs in Moſtellaria: Tam facile vinces, quam vulpes pyrum comeſt. De re factu procliui. Quod nihil negotii ſit vulpi dentatiſſimæ, pyrum edere.

Contrahere ſupercilium, inflare buccas.

Ὀφρῦς ἀνασπῶντες καὶ γνάθους φυσῶντες, id eſt, Adductis ſuperciliis, & inflatis buccis. In faſtuoſos ac turgidos dictum Suidas admonet. Siquidem in ſuperciliis, ſicut alias oſtendimus, arrogantiæ ſedes. Horatius inflatas buccas ad iracundiæ retulit argumentum:

Quin Iupiter ambas
Iratus buccas inflet.

Diuus Auguſtinus in libris Confeſſionum: Buccis typho crepantibus. Quo loco nonnulli perperam typo legũt. Mirũ eſt autem Auguſtinum voce Græcanica tantopere delectatum, vt cũ faſtum dicere poſſet typhum

Digitized by Google

typhum dicere maluerit, niſi quod ea iam vſu Latio donata videbatur. Traductum à ranis, quæ per iram inflantur. Notus eſt apologus Æſopicus de rana per arrogantiam dirupta. Horatius:

Creſcentem tumidis infla ſermonibus vtrem.

Sus comeſſatur.

Ὗς ἐκώμασεν, id eſt, Sus ſaltauit, aut comeſſatur. Diogenianus oſtendit dici ſolitum de iis, qui præter decorum quidpiam facerent, quique rerum ſucceſſu præter meritum obiecto, ſemet inſolentius efferunt. Attingunt & Suidas & Zenodotus. Eſt autem Græcis κωμάζειν iuuenum amantium more coronis, cantilenis, ſaltationibus, cæteriſque iuuenilibus nugis laſciuire, & in domos alienas irrumpere. Irrumpunt & ſues, vnde Theocritus in Syracuſiis:

Ἀθρόος ὄχλος ὠθεῦνθ᾽ ὥσπερ ὕες,

id eſt,

Turba ſimul conferta ſuum more irruit.

Cæterum qui ruſticiore ſunt ingenio, mirum quam hæc dedeceāt. Locus erit vbi natura ſæuus, & agreſtis adfectat videri feſtiuus.

Dat veniam coruis, vexat cenſura columbas.

Non tam ouum ouo ſimile, quam illud prouerbii ſpeciem præ ſe fert, quod eſt apud Iuuenalem:

Dat veniam coruis, vexat cenſura columbas.

Pœna legum exercetur in humiles quoſpiam, & à quibus ob ingenii manſuetudinem aliquid emolumenti poteſt auferri. Rapacibus ignoſcitur. Sumptum eſt ab apophthegmate Anacharſidis, qui hoc dicto eluſit ſtudium Solonis in cōſcribendis legibus, quemadmodum refert Plutarchus in vita Solonis, τοὺς νόμους τοῖς ἀραχνίοις ὁμοίως ἔφασκεν, τὰ γὰρ ἐκεῖνα, ἐὰν μὲν ἐμπέσῃ τι κοῦφον καὶ ἀσθενές, στέγειν, ἐὰν δὲ μεῖζον, διακόψαντ᾽ οἴχεσθαι, id eſt, Leges aranearum telis adſimiles dicebat, propterea quod in illas ſi quod leuius, aut imbecillum incurrerit, hæret: ſin maius aliquid, diſſecat ac fugit. Ad eandem pertinet ſentētiam quod in Phormione ait Terentius:

Quia non rete accipitri tenditur, neque miluio,
Qui male faciunt nobis, illis, qui nihil faciunt, tenditur.
Quia enim in illis fructus eſt, in illis opera luditur.

Sutorium atramentum.

M. Tullius libro epiſtolarum nono ad Pætum: Iam pater eius accuſatus eſt à M. Antonio: ſutorio atramento abſolutus putatur. Subeſſe videtur prouerbium. Sentit, opinamur, hominem abſolutum fuiſſe, iudicū corruptela, non citra infamiam. Eſt enim huiuſmodi ſutorium atramētum, vt neque magnopere atram imprimat notam, neque nullam tamen illinat maculam. Infamiam enim atramenti ſymbolo poetę ſignificant, vt Horatius:

- Hic nigra ſuccus loliginis, hæc eſt
Aerugo mera.

Is quidem ſuccus quidam eſt, quē pleriſque mollium piſcium, maxime Sepiis ineſſe ſcripſit Ariſtoteles libro De partibus animalium quarto: eum tunica contineri membranea, emitti vero fiſtula quadam, quem effundunt in metu, & aquam infuſcāt, ne queāt deprehēdi. Ruſus Horatius:

Sed veluti tractata notam labemque remittunt.

Atra-

Atramenta, fere ſcriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt.

Cæterum quod Græci Chalcanthum appellãt, Cornelius Celſus fere vertit ſutorium atramẽtum, cuius frequẽter meminit in medicinis, pręſertim libro 5. Colligitur ex ære. Vnde Græcis nomen χάλκανθος, quaſi dicas flos æris. Vnde ſuſpicamur magis dici maculam, quam ægre poſſis diluere. Nam atramẽtum quod ſcriptorium vocant, facilius diluitur, nec inhæret corio. Plinius in epiſtola ſimili figura dixit: Vitelliana cicatrice ſtigmoſum.

Surda teſtimonia.

Κωφαὶ μαρτυρίαι, id eſt, Surda teſtimonia, dicuntur quæ feruntur per tabulas, propterea quod hæ rogatæ nihil reſpondeant. Vt non diſcrepet ab illo: Muti magiſtri. Vnde ſurdis agere teſtimoniis prouerbio dicuntur, qui vel procul abſentes, vel vita defunctos modo citant, ne queant deprehendi.

Perdere naulum.

Iuuenalis in Satyra, cui initium: Stemmata quid faciunt.

Præconem Charippe tuis circumſpice pannis,
Cum Panſa eripiat, quidquid tibi Nacta reliquit,
Iamque tace, furor eſt poſt omnia perdere naulum.

Domitius Calderinus, vt inter recentiores haudquaquam malus auctor, admonet prouerbium eſſe in eũ, qui cum multa amiſerit, reliquũ etiam velit perdere. Sumptam autem metaphoram à mercatoribus, qui cũ nauigant, ſi minus, quãtum cupiunt, lucrari poſſunt, ſtudent vt ſaltem recuperẽt ex mercibus diuenditis, quãtum pro vectura nauali ſoluerunt. Ariſtippus interrogatus à quodã, num eſſet vbique ridens: οὐκ ἂν, ἔφη, ἀπόλλυμι τὸ ναῦλον, εἴγε πανταχοῦ εἰμι, id eſt, Naulum igitur non perdo, inquit, ſi quidem vbique ſum. Refertur à Plutarcho in commentario, cui titulus: ὅτι διδακτὴ ἡ ἀρετή.

Siculiſſare.

Σικελίζειν, id eſt, Siculiſſare. Eudemus indicat antiquitus vſurpatum, pro eo quod eſt: Auſterum eſſe, tetricumque. Et eum quidem in modum Epicharmum vſum eſſe. Cæterum aliis placere magis referendum ad improbos & vafros. Non dubium quin ab eius gentis moribus ſit ſumptum. At Athenæus Dipnoſophiſtarum libro primo indicat, adagium natum ab Androne Siculo, qui morem inuexerit ad tibiam ſaltandi, geſticulandique.

Sedens columba.

Ἡμένη πελειάς, id eſt, Sedens columba. Suidas prouerbii titulo commemorat, indicatque dici ſolitum, de ſupra modum manſuetis ac ſimplicibus. Nam columbæ cum auolãt, fallunt cęteras pernicitate volatus: cum ſedent, nihil mitius, aut ſimplicius. Neque quidquam habent, quo ſe tueantur aduerſus miluios & accipitres, præter alarum velocitatem. Videtur dici poſſe & in eos, qui ſimplicitatem ſimulant, quo magis imponant, propterea quod mos ſit aucupibus, exoculatam columbam in reti ponere, quę ſubſultans, cęteras columbas alliciat. Ea Gręcis dicitur παλεύτρια, à verbo παλεύειν, quod eſt ſeducere, ſiue in laqueũ illicere. Ariſtophanes in Auibus de columbis loquens:

Και

Digitized by Google

Καὶ ἐπαναγκάζει παλαίειν δεδεμέ-
νας ἐν δικτύῳ.
id eſt,
Et cogit paleſtriam agere, alligatas
in reti.

Vide lector num legēdum ſit *ἠμμέ-νην*, id eſt, illaqueata, id enim patitur, quo fallat alias.

Simia barbata, ſeu caudata.

Πίθηκος *πώγων' ἔχων*, id eſt, Simia barbam portans. Ariſtophanes: *ἐν ἀχαρνεῦσι. ὦ πίθηκε τὸν πώγων' ἔχων.* Interpres admonuit alluſum eſſe ad illud Archilochium: *τοίην δ' ὦ πίθηκε τὴν πυγὴν ἔχων*, id eſt, Talem ô ſimia caudam habens. Dici ſolitum de ridiculis. Regulus Ruſticum Stoicorum ſimium dixit contumeliæ gratia, vt refert Plinius in Epiſtolis: opinamur quod barba & pallio Stoicum ageret verius, quam moribus. Idem Ariſtophanes alio quodam loco quoſdam *δημοπιθήκους* appellat, quaſi populi ſimias. Eſt autem hoc animal natura *γελωτοποιὸν*, nec in alium vſum videtur natum, cum nec valeat ad eſum vt oues, nec ad ædium cuſtodiam vt canes, nec ad onera geſtanda vt equi. Athenæus lib. 14. narrat Anacharſim philoſophum, genere Scytham, cum in conuiuium inducerentur homines ad riſum mouendum edocti, ſolum omnium non riſiſſe. Tandem cum inducerentur ſimiæ, cœpit ridere, rogatus cauſam. Hæ, inquit, natura ſunt *γελωτοποιοί*, illi fingunt.

Sibi canere.

Ἑαυτῷ *ψάλλειν*, id eſt, Sibiipſi canere, dicitur qui non ad alienum arbitrium facit quippiam, ſed animo obſequens ſuo. In Platonis conuiuio iubent tibicinam ſibiipſi canere. Et cantor quiſpiam, Antigenidas opinamur, iubet diſcipulū, quod populo non admodum gratus eſſet, ſibi canere & Muſis. M. Tullius in Bruto: Id enim eſt ſummi oratoris, ſummum oratorem populo videri. Quare tibicen Antigenidas dixerit diſcipulo ſane frigenti ad populum: Mihi cane & Muſis: ego huic Bruto dicenti vt ſolet, apud multitudinem, Mihi cane & populo dixerim. Diuus Hieronymus ad Iſmeniam refert, huius diſcipulum. Atque is non iuſſus eſt ſibi canere, ſed præceptori, qui poterat iudicare.

Si leonina pellis non ſatis eſt, vulpina addenda.

Ἂν ἡ λεοντὴ μὴ ἐξίκηται, *τὴν ἀλωπεκῆν πρόσαψον*, id eſt, Si leonis exuuiū non ſufficit, adde vulpinum. Cum viribus res obtineri non poteſt dolus adhibendus. Adagium natum eſt ex apophthegmate Lyſandri. Nam is, quemadmodum in eius vita memorat Plutarchus, irridere ſolitus eſt, qui velut ab Hercule prognati bellū apertis viribus, citraq; dolum gerendum eſſe cenſebant, cum ipſe magis exiſtimaret boni ducis officium eſſe, quo leonina pellis non attingeret, eo contendendum adſuta vulpina. Quod quidē propemodum indicat & Maro, cum ait:

- Dolus an virtus, quis in hoſte requiret?

Adagium refertur à Zenodoto. Huic adfine eſt quod apud Plutarchū in vita Syllæ Carbo dixiſſe memoratur. Cum enim Sylla non ſolum aperto Marte, ſed dolis bellum gereret, ait: *ὡς ἀλώπεκι καὶ λέοντι πολεμῶν ἐν τῇ Σύλλα ψυχῇ κατοικοῦσιν, ὑπὸ τῆς ἀλώπεκος ἀνιῷτο μᾶλλον*, i. Quod bellum gerens cum vulpe, ac leone, quorum vtrumque habitabat in animo Syllæ, a vulpe vehementius angeretur

retur. Apud Ariſtophanem quidam dicitur κυναλώπηξ, quod caninam impudentiam cum vulpina aſtutia coniunxiſſet.

Siculus miles.

Σικελὸς στρατιώτης, id eſt, Siculus miles. In peregrinum, ac mercenarium militem prouerbiali ioco dicebatur, propterea quod Siculi temporibus Hieronis exotico milite plerunque vterentur, auctore Zenodoto. Conueniet in hominem lucri gratia nullum miniſterii genus recuſantem. Adfine eſt illi, quod de Care dictum eſt alibi.

Pro bonis glomi.

Ἀντ' ἀγαθῶν ἀγαθίδες, id eſt, Pro bonis glomi. Dici cōſueuit, vbi quis beneficium, quod in alium contuliſſet, cumulate, cumque fenore reciperet. Agathides enim Græcis glomi dicuntur: verum alluſionis decus in voce Græca eſt, quod in ſermone Latino reddi non poteſt. Meminit Suidas.

Sine pennis volare haud facile eſt.

Manet etiam hodiernis temporibus vulgo celebre, quod eſt in Pœnulo Plautina. Sine pennis volare haud facile eſt. Idem in Aſinaria: Defraudem te ego? Age ſis, ſine pennis vola. Locum habet, cum deeſſe ſignificamus adminicula, ſine quibus negotium peragi non poſſit. Reperitur apud idoneos auctores. Accidere alas, pro eo, quod eſt, adimere materiam, facultatemque conandi quippiam. Et: Addere alas. Horatius ſimili forma dicit Decidere pennas:

Vnde ſimul primum me dimiſere Philippi,
Decisis humilem pennis.

Et Cicero ad Atticum libro quarto: Qui mihi pennas inciderant, nolunt eaſdem renaſci. Idem in Academicis dixit: Incidere neruos, pro adimere vires. Cognatum eſt illi, quod alibi retulimus: εἰς πῦρ ξαίνειν, id eſt, Ignē diuidere. Quod pro impoſſibili retulit Plato lib. De legibus 6. ὀλίγου ἂν ποιεῖν τὸν νομοθέτην τὸ τῶν πυρ ζόντων εἰς πῦρ ξαίνειν, i. Vt propemodum legum conditor faciat, quod ſolent, qui ludunt, in ignem impingentes ictum, hoc eſt, inaniter laboraret: quod ignis mox in ſe coeat. Eius generis eſt illud apud Platonem in Eryxia: καταμαθὼν ἂν αὐτὸν ἐγὼ ὅτι ἴσον εἴη πεῖσαι, ὥσπερ ἂν τὸ λεγόμενον λίθον ἑψῆσαι, id eſt, Vbi cognouiſſem tale eſſe hominis ingenium, vt illi ſuadere nihil aliud fuerit, quam lapidē decoquere. Hæc fatemur aliis locis tempeſtiuius potuiſſe dici, ſed nō omnia locis omnibus occurrunt.

Siphniaſſare.

Σιφνιάζειν, id eſt, Siphniaſſare. Suidas indicat prouerbio dici ſolere, pro eo, quod eſt manum admouere poſtico: ſumtum eſſe à moribus Siphniorum, qui libidinis cauſa id factitare conſueuerint. Eſt autem Siphnus inſula quæpiam, haud procul à Creta, cui quondam nomen fuerit Merope, vel hoc nobilis elogio, vna è Cycladibus. Refert eam & Plinius libro quarto, cap. duodecimo. Prouerbium indicat & Stephanus.

Iuxta melam.

Κατὰ μήλην, id eſt, Iuxta melam. Suidas oſtendit prouerbio dici ſolere, vbi quis incerta coniecturis proſequeretur. Sumta metaphora a medicis vlcus internū immiſſo per fauces inſtrumento quopiam explorātibus. Id enim inſtrumentum μήλην vocant, & μηλῶσαι, ad hunc modum tentare.

Non

Digitized by Google

Non idem ſunt ſcriptura, & Leucæus.

Γραφή τε καὶ λευκαῖος, οὐ ταὐτόν, id eſt, Scriptura & Leucæus non ſunt idem, aut non conueniunt. Vbi quis aliud ſcribit, aliud facit, aut dicit. Recte iacietur in eos, qui ſtare pactis nolunt. Nam hæc plerunq; ſyngraphis conſtant. Aut in eos, quorum vita non congruit cum libris editis. Verſus Græcus conſtabit ſi addas ἀεὶ γε. C oniicere licet Leucæum fuiſſe malæ fidei ſcribam.

Bellicum canere. Receptui canere.

Alias admonuimus, ferme prouerbiales eſſe metaphoras, quæ ſumuntur à bello, veluti Bellicum canere pro eo, quod eſt, animare atq; exhortari. M. Tullius Philipp. 7. Bellicum me cecinisſe dicunt: Item Canere claſſicũ dicitur, qui excitat diſſidium. Receptui canere, pro finire. M. Tullius Philippica 12. Quis enim reuocante & receptui canente ſenatu properet dimicare? Quintilianus libro 12. cap. quæ poſt finem ſtudia. Quare antequam in has ætatis veniat inſidias, receptui canet, & in portum integra naue perueniet. Signa canant apud Martialem, id eſt, iam congrediamur: & apud Plautũ, Collatis ſignis depugnare: apud eũdem Verſis gladiis depugnare. Quin hoc ipſum collatis ſignis haud dubie prouerbii ſpeciem habet, cum ſignificamus ſeriam & exactam de re diſceptationem, vt M. Tullius in epiſtolis ad Atticum. Vt cum Maphragone ſignis collatis. Apud Iuuenalẽ: -*Hæc tuba rixæ.* Id eſt, hoc belli initium.

Pithon formoſus.

Πίθων καλὸς, id eſt, Pithon formoſus. Cõueniet vbi quis per adulationem falſo laudatur. Pindarus in Pythiis hymno 2. καλός τοι πίθων παρὰ παισὶν αἰεὶ καλός, id eſt, Formoſus Pithon ſemper apud pueros formoſus. Interpres oſtendit ſumtum à pueris adulantibus ſimiæ, ſubinde dictitãtibus καλὸς πίθων. Videtur autem Pithon eſſe diminutiuũ huius dictionis πίθηκος, quaſi dicas ſimiolus. Taxat Pindarus oblique quedam, vel quod aliis in locis laudatus tolleret criſtas, vel quod ipſe adularetur Hieroni, laudans non laudanda. Eſt autem φιλαρεσκία peculiaris huic animanti, adeo vt laudes ſentiãt & ſpeculis delectentur, & ſuos catulos contrectari gaudeant, ipſæque ſuos catulos complexu enecent. Ad gratiam loqui veteres dicebant χαριτογλωττεῖν, quo verbo vſum Æſchylum in Prometheo vincto, docet Athenæus libro 4. Eodem referente qui iucunda potius quam vera loqui ſtudio habebant, ἡδυγλωττεῖν, dicebantur.

Semel rubidus, ac decies pallidus.

Ἅπαξ πυῤῥὸς καὶ δέκατον χλωρός, id eſt, Semel rubidus, ac decies pallidus. Suidas admonet dictum de iis, qui mutuum accipiunt, quos neceſſe eſt crebro tum rubeſcere pudore, tum metu palleſcere. Rubeſcere, dũ petunt mutuum, palleſcere, dum ſoluendo non ſunt, & metuunt, ne trahantur in ius, aut in neruum.

Semper ſeni iuuenculam ſubiice.

Ἀεὶ γέροντι νέαν ἐπιβάλλειν κόρην.

id eſt,

Semper puellam virginem ſubiice ſeni.

Senarius prouerbialis admonẽs, vt prouectioris ætatis viri puellã ducant magis, quã anum, ne ſi frigus acceſſerit frigori, languente Venere, ſteriles

les exiſtāt nuptiæ. Quamquam non inepte trahetur ad alios item vſus, quoties ſignificabimus ita rerū coniunctionem temperandam, vt quod alibi diminutum ſit, aliūde ſuppleatur: videlicet, vt ſeni conuictor adđatur iuuenis, quo ſenilis ætatis triſtitiam huius hilaritas moderetur: rurſum iuuentutis exultantiam, ſenilis ſeueritas tēperet. Item, vt loquaculus adiungatur, plus ſatis taciturno, audaculus timido, pauper diuiti. Prouerbii meminit Diogenianus.

Semper ſuperioris anni prouentus melior.

Ἀεὶ τὰ πέρυσι βελτίω,

id eſt:

Superior annus ſemper anteponitur.

Cum præſentia diſplicent, & anteferuntur anteacta. Diogenianus admonet id acclamatum ab Athenienſibus in rebus Macedonicis. Sumpta metaphora ab agricolis, qui ſemper de præſentis anni fructibus queruntur apud dominos. Huc pertinet illud Horatianum.

-Laudator temporis acti
Se puero.

Sacra nihil ſunt.

Τὰ θύματα οὐδὲν ἐστὶν, πλὴν γένεια καὶ κέρατα, id eſt. Sacra nihil ſunt prę- ter malas & cornua, de victimis macilentis. Trahetur inconcinniter ad cibum minime eſculentum. Refertur è Suida.

Scytharum ſolitudo.

Σκυθῶν ἐρημία, id eſt, Scytharum ſolitudo, pro ſummis calamitatibus, exitioq́; dictum eſt, apud Ariſtophanem: ἐν Ἀχαρνεῦσι,

Ἐξολέσθαι συμπλακέντα τῇ σκυθῶν ἐρημίᾳ, id eſt:

Impeditum deperire Scythicæ ſolitudini.

Quo loco commentator indicat prouerbium dici ſolitum de ingenti ſolitudine: ductū autem inde, quod Scythæ nullis certis ſedibus vtantur, ſed vagi ferantur in plauſtris. Eamq; ob cauſam, regio feris abundat. Meminit adagii & Q. Curtius libro rerum ab Alexādro geſtarum ſeptimo, apud quem Scytharum legatus ad hunc loquitur modum: Scytharum ſolitudine Græcis etiam prouerbiis audio eludi. Nos deſerta & humano cultu vacua magis quam vrbes & opulentos agros ſequimur. Vſurpat & Plutarchus in libro de Stoicis cōtrarietatibus, quemadmodum ante retulimus in prouerbio: In caput præcipitari.

Scindere glaciem.

Scindere glaciem, eſt aperire viā, & in incipiēdo negotio priorem eſſe. Translatum à nautis, quorum vnus aliquis præmittitur, qui flumine cōcreto, glaciem prærumpat, reliquiſque viam aperiat.

Viuus fueris, vel cepe ſolum accipiens.

Ζωὸς γενήσῃ, κρόμμυον μόνον λαβών,

id eſt:

Si cepe tantum ſumpſeris, iam vixeris.

Zenodotus & Suidas oſtendit in eos dici ſolitum, qui è re quapiam puſilla, magnam opinionem conſequuntur. Natum apparet ab ęgroto, qui medico porrigente cepe, reualuerit, herbam alioqui plebeiam, nec eam admodum ſalubrem corpori.

Sapientes tyranni, ſapientum congreſſu.

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ, i.

Cōmercio ſapiētium princeps ſapit.

Zeno-

Digitized by Google

Zenodotus citat ex Aiace Locrenſi, addens eundem verſiculum a Platone citatum eſſe Euripidis nomine. Certe huius nomine comperimus adductum lib. de Repub. 8.

Σοφοὶ τύραννοι τῇ σοφῶν συνουσίᾳ.

Quo magis admiramur quare Aul. Gellius citet ex Theæteto Platonis, niſi forte ſcribarum vitio pro Theage deprauatum eſt Theæteto, nam & in Theage refertur. Aulus Gellius lib. 13. oſtendit eundem apud vtrúq; fuiſſe, apud Sophoclem, in eiusdem nominis fabula, & apud Euripidem. Quemadmodum & alii nonnulli verſus apud Euripidem inueniutur, quos eosdem apud Sophoclem, & Æſchylum licet invenire. Porro verſiculum, quē modo citauimus, Gellius notæ vetuſtatis eſſe dicit, vt intelligas velut in proverbium abiiſſe. Atq; vtinam quam eſt grauiter ſimul & eleganter ſcriptus, tam placeret ętatis noſtræ principibus, in quos illud fere dixeris:

Μωροὶ τύραννοι τῇ κολάκων συνουσίᾳ.

Leonis exuuium ſuper crocoton.

Λεοντῆ ἐπὶ κροκωτῷ, id eſt, Leonis exuuium ſuper crocoton. Cum duo quæpiam copulantur, quorum alterum cum altero nequaquā congruit. Sumptum a Baccho, qui hoc ornatu deſcendit ad inferos apud Ariſtophanem, vt veſte muliebri, delicataq; indutus eſſet, eique veſti leonis exuuiū impoſitum geſtaret, quo videlicet Hercules creditus, formidabilis videretur inferis. Hunc igitur ad eum modum adornatum, ſic in Ranis ridet Hercules:

Ἀλλ᾽ οὐχ οἷός τ᾽ εἰμὶ ἀποσοβῆσαι τὸν γέλων
Ὁρῶν λεοντῆν ἐπὶ κροκωτῷ κειμένην. i.
Riſum profecto haud ſum potis compeſcere
Crocotom additum leonta conſpicans.

Nec aures habeo, nec tango.

Nec aures habere, nec tactum proverbio dicebatur, cui in manifeſtis ab omnibus reclamabatur. Hieronymus in præfatione declamationis, de matre & filia reconcilianda. Cum autem verear appellare declamationem, cum ipſe quodam in loco nominatim hoc argumentum exercitii cauſa confictum à ſe ſubſignificet? Poſteaquam enim, inquit, arguendo crimina, factus ſum criminoſus, & iuxta tritū vulgi ſermone proverbium, iurgantibus & negantibus cunctis, nec aures me credo habere, nec tango: id eſt, taceam neceſſe eſt, & quod audio, tāgoq; quaſi neſciam. Poteſt videri ſumptum ex Ariſtophanis Theſmophoriazuſis: *μήτ᾽ ἀκούω μήτ᾽ ὁρῶ*, id eſt, Neq; audio neque video.

Priusquam ſortiaris, communia deuoras.

Πρὶν λαχεῖν, τὰ κοινὰ κατεσθίεις, id eſt Priusquam ſortitio facta ſit, communia deuoras. In eum competit; qui non expectata partitione, rem inuadit. Ductam metaphoram indicat Suidas à conuiuiis, in quibus antiquitus mos erat, è cibis ſuam cuiq; portionem diſtribuere, quemadmodum ex compluribus Homeri locis licet coniicere, apud quem illud oppido quam frequens.

Καὶ οὔ πως ἰδνύετο δαιτὸς ἐΐσης.

Deinde receptum apud nonnullos, vt citra diſtributionem propoſitis in commune cibis, quisq; quantum vellet, ſumeret. Id quod indicat Plautus: Patinarias ſtruit ſtruices. Huius rei mentionē facit & Plutar. in Sympoſiacis, excutiens vtra conſuetudo magis probanda videatur. Porro proverbium ſumptum eſt ex Equitibus Ariſtophanis:

Ἐπεὶ τὰ κοινὰ πρὶν λαχεῖν καταπίνεις.
id eſt,
Quando publica, antequam illa ſortiaris, deuoras.

Res in foro noſtro vertitur.

Plautinus Tranio in Muſtellaria: Vbi egomet video rem verti in meo foro. Proverbialiter dictum, pro eo, quod eſt, poſteaquam intelligo fortunas noſtras commutari in diuerſum. Traductum a mercatoribus, in quibus rerum pretium pro tempore ſæpenumero commutatur. Aut certe a iudiciorum formulis, & explicandarum litium. Cui diuerſum eſt illud, In alieno foro litigare. Cognatum illi, Vt in foro, quod alibi dictum.

Quodcunq; in ſolum venit.

Quodcunque in ſolum venit, id eſt, Quicquid in rerum natura producitur. M. Tull. libro De natura deorum 1. Hinc quodcumque in ſolum venit, vt dicitur, effingis atq; efficis. Ridet atomos Epicureorum, ex quibus illi cuncta progigni credunt, quicquid vſquam naſcitur in vniuerſo. Idem in epiſt. ad Pœtum. Et Varro apud Nonium.

Quando id fieri non poteſt.

Nihil dici poteſt nec venuſtius, nec moralius ea ſententia, quæ extat apud Terentium in Andria: Quoniam id fieri, quod vis, non poteſt, id velis, quod poſſis: *ὃ δύναται θέλοις ὃ θέλεις, θέλε ὃ δύνασαι*, Plurimum decoris adiunxit ea verborũ conuerſio. Qualis eſt in illis: Non viuendum vt edas, ſed edendum vt viuas. Eſt autem adagium hoc finitimum illi: *δεῖ τὰ παρὸν εὖ ποιεῖν*, id eſt, Oportet id quod adeſt boni conſulere. Et Martialis inter felicitatis calculos commemorat, vt

Quod ſis, eſſe velis.

Quantum non miluus oberret.

Quantum non miluus oberret. Proverbialis eſt hyperbole, de homine ſupra modum locuplete, cui tantum ſit agrorum, quantum nec miluus pervolet. Perſius:

Diues arat Curibus, quantum non miluus oberret.

Id imitatus Iuuenalis Sat. 9. hunc in modum:

Tot miluos, intra tua paſcua laſſos:

Sic & apud Plutarchum tragicus quiſpiam,

Σπείρω δ' ἄρουραν δώδεχ' ἡμέρων ὁδὸν, Βερέκυντα χῶρον. id eſt,

Aruum colo bis ſex dierum iter, ſolo Berecyntho.

Plinius lib. 18. latifundia vocat, à quibus ait Italiæ perniciem inuectã fuiſſe, proinde veteres ita cenſuiſſe: Satius eſſe minus ſerere, & melius arare.

Ptolemaica lis.

Πτολεμαῒς ἡ δίκη, id eſt, Ptolemaica lis. Diogenianus indicat dici ſolitum in litium auidos. Anus quæpiã fuit Ptolomais, quæ quoad vixit, lites agitabat, nec vnquam à cauſis agendis erat feriata.

Provoluitur ad miluios.

Προκυλινδεῖται ἰκτῖνος, id eſt, Adorat miluium. Initio veris prodeunt miluii, qua re læti tenues, quod iam hyeme ſint leuati, provoluũtur, eosq; velut adorant. Accommodari poteſt in eos, qui noua ſpecie geſtiunt. Suidas proverbii loco commemorat. Item Iuuenalis:

– Durate atq; expectate cicadas.

Sumptum eſt autem ex Auibus Ariſtophanis, *προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις.* Cauſam adſcribit interpres in eadẽ, docens quatuor partes anni per aues denuciari hominibus. Ver attribuit miluis.

Prie-

Digitized by Google

Prienenſis iuſtitia.

Πριηνέων δίκη. id eſt, Prienenſis iuſtitia. Suidas oſtendit cōvenire cum ſignificamus, aliquem in iudicando plurimum excellere. A Biante Prienenſi ſumptum, cuius integritas in iudicandis cauſis in proverbium abiit vt dicatur, *δικάζειν Βίαντος τοῦ πριηνέως κρεῖσσον*, id eſt, In iudicādo pręſtantior Biante Prienenſi. Citatur ex Hipponacte iambographo, à Strabone lib. Geographiæ 14. & in vita Biantis à Diogene Laertio. Etiam Demodici Lerii Trochaicus:

Εἰ τύχῃς κρινῶν, δικάζειν τὴν πριηνίην δίκην. id eſt,

Si quam agas cauſam, Prienes fac vti tum more agas.

Hipponactis Scazon ſic habet:

Καὶ δικάζειν Βίαντος τοῦ πριηνέως κρεῖσσον. id eſt,

Si qua iudicas, Biantem fac Prienaeum vincas.

De Bochoris & Rhadamanti iudicio diximus alias.

Primum Mars in filiis laudatus eſt,

Τὰ πρῶτα ἄρης εἰς τοὺς παῖδας ἐπῃνεῖτο, id eſt, Initio Mars laudabatur ob filios. De iis, qui initio ſpecimen aliquod indolis egregiæ præ ſe ferunt, deinde paulatim in alios degenerant mores. Quemadmodum euenit Romanis olim ſtrenuis, & Martem generis auctorem virtute referētibus, poſt in degenerem prolapſis molliciem, vt non ſine cauſa Iuuenalis exclamarit.

- Sed vnde
Hæc tetigit Gradiue tuos vrtica nepotes?

Proverbium refertur à Suida.

Phrynichi lucta.

Τὸ Φρυνίχου πάλαισμα, id eſt, Phrynichi luctatio. Diogenianus indicat dictitari ſu[illegible]m de iis, qui aſtu, doliſque neg[illegible]um peragunt. Fuit is Phrynichus Lacedæmonum proditor, quem vetus Comœdia carbone notauit,

Pro malo cane ſuem repoſcis.

Ἀντὶ κακῆς κυνὸς σῦν ἀπαιτεῖς, id eſt Pro malo cane ſuem repoſcis, id eſt, pro re vili precioſam. Sus enim eſculentus, canis haudquaquam veſcus eſt. Refertur à Diogeniano.

Prudens in flammam mitto manum.

Divus Hieronymus quodam in loco proverbium vſurpat huiuſmodi: Prudens in flammam manum immitto, pro eo, quod eſt: Sciens expono me diſcrimini, maliſque obiicio. Sumptum videri poteſt ab hiſtoria Mutii Sceuolæ. Extat & apud Cic.

Proba eſt materia, ſi probum adhibeas artificem.

A Plauto dictum in Pœnulo non ſine proverbii ſpecie: Proba eſt materia, ſi probum adhibeas fabrum. Egregia quidem indoles, ſi recte inſtituatur. Felix ingenium, ſi præceptor contingat idoneus. Aut magnificum negocium, ſi modo ſcite tractetur. Metaphora notior eſt, quam vt ſit indicanda.

Illo reſpiciens, ſed hic remitte bona.

Æschylus in Ranis Ariſtophanis, cupiens redire ad ſuperos:

Ἐκεῖ φράσαιμ᾽ ἄν, ἐνθαδὶ δ᾽ οὐ βούλομαι. id eſt,

Dicturus illic, nam hic quidem haud volo eloqui.

Cui Bacchus ad hunc modum reſpondet:

Μὴ δῆτα σύ γ᾽ ἀλλ᾽ ἐνθαδὶ ἀνίει τ᾽ ἀγαθά. id eſt,

Minime profecto quin mage hic profer bona.

Interpres admonet adluſum ad parœmiam:

Ἐκεῖ βλέπουσα δεῦρ' ἀνίει τ' ἀγαθά.

id eſt,

Illuc tuens, at huc remitte commoda.

Conveniet cum aliud præ nobis ferimus, aliud facimus, aut cum aliis blandimur, in alios re beneficium conferimus. Quidam à Charitibus mutuo ſumptum exiſtimant, quarū vna à tergo reſpicit, & alteri munus offert, adridens alteri.

Rana aquam.

Βατράχῳ ὕδωρ, id eſt, Ranæ aquam, ſubaudiendum miniſtras. Vbi quid exhibetur, quo vel præcipue gaudet is qui accipit. Veluti ſi quem natura bibacem ad bibendi certamen provoces, aut homini loquaculo narrādi materiam & occaſionem ſubminiſtres. Diuerſum ab illo, *βατράχῳ οἰνοχοεῖς*. Recte accommodabitur, vbi quid datur abūdanti. Nam ranis affatim eſt aquæ. Apud Athenæum refertur hoc carmen in Syracuſanos:

Οἱ πίνουσι μόνον βατράχων τρόπον οὐδὲν ἔδοντες. id eſt,

Qui abſque cibo viuunt ranarum more bibentes.

Theocritus in Ergatinis:

Εὐκτὸς ὁ τῶ βατράχω παῖδες βίος, οὐ μελεδαίνει
Τὸν τὸ πιεῖν ἐγχεῦντα, πάρεστι γὰρ ἄφθονον αὐτῷ. id eſt,

O pueri ranæ vita eſt optabilis, vt qua
Non metuat, potans effundere, copia namque
Larga ſubeſt illi.

Paſtor taxat parſimoniam Ergodotæ, quod ſudātibus maligne præberet potum, cum ranis in otio viuentibus liceat bibere quantum libet. Sunt & hodie bibones quidam, qui ſibi videntur perire ſiti, quod nō in ipſis doliis habitent. Huic nō diſſimile eſt illud, Equum in planiciē. Illud autem diuerſum: *ἀσπάλακα εἰς Κορώνειαν*, id eſt, Talpam Coroneam. Eſt autem Coronea Bœotiç ciuitas, quæ talpam non gignit, & ſi aliunde inferatur, emoritur. Ita Stephanus, quemadmodum ſcarabeus in loco Thraciæ iuxta Olynthum, auctore Plinio.

Poſt bellum auxilium.

Μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία, id eſt, Poſt bellum ſuppetiæ. Quoties ſerius adhibetur remedium. Refertur à Suida. Natum eſt, aut certe vſurpatum à Diogene Cynico. De quo Laertius huiuſmodi fabulam narrat. Adoleſcens quiſpiam iactantior nuper vxore ducta titulum huiuſmodi inſcripſit ædibus ſuis, *ὁ τοῦ Διὸς παῖς καλλίνικος Ἡρακλῆς ἐνθάδε κατοικεῖ, μηδὲν εἰσίτω κακόν*, id eſt, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid introeat mali. Diogenes adſcripſit: *μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία*, id eſt, Poſt bellum auxilium, videlicet indicans, iam tunc receptum in eas malum, cum ipſe malus immigraſſet. Convenit cum Platonico illo, quod alibi commemorauimus, *μετὰ τὸν πόλεμον ἥκειν*, id eſt, Poſt bellum adeſſe. Brutus in epiſt. ad Lycios, *αἱ μηχαναὶ ὑμῶν μετὰ τὸν πόλεμον, ὡς ἡ παροιμία, ἐκομίσθησαν*, id eſt, Machinæ veſtræ poſt bellum, vt habet proverbium, allatæ ſunt. Item in epiſt. ad Myrenſes, *ἡ γὰρ ἐν πολέμῳ βραδύτης ἴσον ἔχει τῷ μηδόλως γενομένῳ τὸ ἄπρακτον*, id eſt, Nam tarditas in bello perinde eſt, ac ſi nihil omnino ſit factum, quod fruſtra factum eſt. Quintilianus in declamatione cadaueris paſti, duas habet ſententias non abſimiles proverbio: Quid quod medicina mortuorum ſera eſt? Quid quod nemo aquas infundit

Digitized by Google

ſundit in cineres? Sic indicat ſerum remedium. Siquidem ægroto mortuo ſero venit medicus. Et ædibus in cinerem redactis ſero infunditur aqua.

Pinguis venter non gignit ſenſum tenuem.

Diuus Hieronymus in epiſt. quadam citat huiuſmodi proverbium apud Græcos celebratum: Pinguis vẽter nõ gignit ſenſum tenuem. Quãquam fatetur id elegantius ſonare Græce quam Latine. Græcus autem ſenarius extat apud Græcos huiuſmodi:

Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον. i.
Subtile pectus venter obeſus non parit.

Refert & Galenus contra Thraſybulum, velut vulgo iactatum, καὶ τοῦτο ἁπάντων σχεδὸν ἀνθρώπων ᾄδοντων, διότι πάντων ἐστὶν ἀληθέστατον, ὡς γαστὴρ ἡ παχεῖα τὸν νοῦν οὐ τίκτει τὸν λεπτόν, id eſt, Et hoc ab omnibus prope hominibus canitur, eo quod omnium veriſſimum eſt, quod venter obeſus non gignit mentem ſubtilem. Apud Lacedæmonios infame erat, ſi quis corpore fuiſſet vehementer obeſo. Agatharchides apud Athenæum lib. 12. refert Anclidem ob delicias ſupra modum corpulentum, in concionẽ adductũ fuiſſe, atq; illic à Lyſandro vehementer obiurgatum, minimũq; abfuiſſe quin in exilium ageretur, idq; futurum minitatos Lacedæmonios, ni vitam frugalius inſtitueret. Et ibidem Menander de quodã obeſo loquitur, παχὺς γὰρ ὗς ἔκειτ᾽ ἐπὶ στόμα, id eſt, Obeſus etenim ſus premebat os viri. Admonet adagium, luxu corporis hebeteſcere mentis aciem. Quemadmodum ſcribit etiam Horatius:

— Nam corpus onuſtum
Heſternis vitiis animum quoque prægrauat ipſum.
Atq; affigit humo diuinæ particulam auræ.

Plutarchus apud Gellium oſtendit pueros multo paſtu ſtupidioris ac tardioris ingenii euadere.

Piſcem natare doces.

Ἰχθὺν νήχεσθαι διδάσκεις, id eſt, Piſcem natare doces. Perinde eſt, ac ſi dicas, doctum doces. Confine illi, quod alibi retulimus: δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις, id eſt Delphinum natare doces. Quod idem ad hunc effertur modum: τῷ δελφῖνι κολυμβᾶν συμβουλεύῃ, id eſt, Delphinem quemadmodũ natare oporteat conſulis. Auctor Diog.

Pitana ſum.

Πιτάνη εἰμί, id eſt, Pitana ſum. Zenodotus indicat dici ſolitum de iis, qui in extremas redacti calamitates ab iisdem denuo in priſtinam felicitatem reſtituuntur. Sic enim eveniſſe quondam Pitanæ Æoliæ ciuitati. Nam hanc à Pelaſgis in ſeruitutem redactam, Erythræi in libertatem priſtinam vindicarunt.

Piſtillo retuſius.

Proverbialis eſt hyperbole, quam in epiſtolis vſurpauit D. Hieronym⁹, Piſtillo retuſius, pro eo, quod eſt, minime acutum. Timon Miſanthropus Cleanthem ob ingenii tarditatẽ appellat, ὅλμον ἄτολμον, id eſt, Piſtillũ ſiue mortarium ignauum. Et Chryſippeum acumen, apud eundem per ironiam vſurpatur in ſtupidum. Et Cornutus ſyllogiſmus, pro ratione ridicula, friuolaque.

Partitio non præfocatio.

Μερὶς οὐ πνίξ, id eſt, Sortitio, non præfocatio. Olim cum ij, qui viribus præpollerent, cibum eriperent imbecillioribus, manus interim in illos iniicientes, excogitatum eſt, vt

ſortibus ex æquo diuideretur epulum, iamq; ab omnib. acclamari cœptũ, μερὶς οὐ πνῖξ, i. Partitio, nõ ſtrangulatio. Eaq; vox in prouerbiũ abiit. Quo licebit vti, ſi quando ſignificabimus, non eſſe locũ violentiæ, ſed ex æquitate iuris oportere tractari negotiũ. Plutarchus in collectaneis, ſi modo illius ſunt, citat his verbis, μερὶς οὐ μὴ πνιγῇ, i. Partitio eſt, non ſtrangulat. Admonet & Suidas hac forma prouerbium efferri.

Paries dealbatus.

Τοῖχος κεκονιαμένος, i. Paries dealbatus aut incruſtatus. Lucianus, Myronis & Praxitelis coloſſos ad huiusmodi ferme ſimilitudinem trahit in Gallo, ꝙ foris multo niterent ebore, multo fulgerẽt auro, variiſq; coloribus arriderent: præterea Iouis, aut Neptuni repræſentarent imaginem, aut ridentem dextra tenentes, vt plane numen aliquod eſſe viderẽtur, cũ intus nihil appareret, præter picem, clauos, araneas, mures, atque id genus ſordes alias, haudquaquam ad exteriorẽ illam imaginem reſpõdentes. Atq; huiusmodi principum eſſe vitam affirmat, quorum ſi ſtrepitum, & apparatũ inſpicias, nihil felicius, nihil deorum vitæ ſimilius, ſin curas, ſuſpiciones, odia contemplere, quibus intus diſcruciantur, nihil calamitoſius. Seneca Philoſophos, qui cum docerent honeſta, turpiter viuerent, ſimiles eſſe ſcripſit quorundam medicorum pyxidulis, quarum tituli remedium pollicerentur, cum intus venenum occultarent. E diuerſo, qui meliores ſunt intus, quam oratione, quamque prima illa vitæ ſpecie, quaſiq; fronte præ ſe ferunt, hos Plato Silenis aſſimiles facit, de quibus alio diximus loco.

Ollam alere.

Χύτρας τρέφειν, i. Ollam alere dicebantur, qui metum oſtenderẽt, quo deterrerent quempiam. Velut ſi quis præſidium alicubi collocatũ habeat, quo minus vicini res nouas moliantur. Sumptum id eſt a more ciuitatis Athenienſis, in qua ollas in tectis diſponere conſueuerunt, ad deterrendas vlulas, quarum illic maxima vis. Nam illarum ſtrepitum omne genus auium reformidat. Adagium refertur tum a Suida, tum a Diogeniano. Sumptum eſt ex Ariſtophanis Comœdia, cui titulus: Aues.

Ὅτι μὲν τε δεῖ μάχεσθαι λαμβάνειν τε
 τῶν χυτρῶν.
Τί δὲ χύτρα ὠφελήσει;
Γλαῦξ ἡ οὐκ ἐσέπεισι νῷν. i.
Pugnare ſane oportet ſimul & ol-
 las ſumere.
Sed quid iuuabit olla?
Vlula nos tum non adibit.

Oleum, & ſalem oportet emere.

Τὸ ἔλαιον καὶ τοὺς ἅλας δεῖ ὠνεῖσθαι, id eſt, Oleum & ſalem oportet emere. Refert adagium hoc Ariſtoteles Rhetoricorum libro ſecundo, tractans de locis & enthymematis. Proponit autem huiusmodi exemplum Antiſtrephontis: Sacerdos quædam diſſuadebat filio, ne quando verba faceret apud populum. Nam ſi iniuſta ſuaſeris, inquit, deos habebis iratos: ſin iuſta, homines. Id hoc pacto ἀντιστρέφει, id eſt, reciprocat filius. Imo expedit orationem habere apud populum. Quandoquidem ſi iuſta dixero, dii me amabunt, ſi iniuſta, homines. Atque huiusmodi genus argumentationis confine putat ꝓuerbio, quo iubemur, oleum, ac ſalem emere: τοῦτι δ᾽ ἐστὶ ταυτὸ τῷ λεγομένῳ τὸ ἔλαιον πρίασθαι καὶ τοὺς ἅλας, i. Hoc autem

Digitized by Google

autem idem eſt cum eo quod dici ſolet, oleum emere & ſalem, ſignificans opus eſſe nonnunquã remediis contrariis, nunc acrimonia, nunc lenitudine. Sal enim mordet ac ſiccat. Oleum lenit ac humectat. Sic medici oleum addunt ſali, ne plus ſatis erodat: & qui ſapiunt, admonitionis acrimoniam bonis verbis leniunt.

Tanquam ſuber.

Ὡς φελλὸς, id eſt, Tanquam ſuber, de iis, qui non norunt diſſimulare, aut qui neſciunt mergi aduerſis fortunæ ꝓcellis. Extat apud Pindarum. Tractum a natura ligni, quod non ſolum ipſum non mergitur: verumetiam alligatum aliis ne ſidant, ſuſtinet. Vnde retibus adſuitur, & natantibus ſubditur.

Obtrudere palpum.

OBTRVDERE palpum apud Plautum, eſt arte, fucoque decipere. Ego, inquit, iſtuc aliis dare condidici, mihi obtrudere non potes palpum. Vnde & Palpari pro adulari, & Palpones adulatores vocamus a ſimili metaphora. Metaphora tracta eſt ab equiſonibus, qui ferocientibus equis, plauſu manus adblandiuntur, vt oſtendimus alibi.

Ne quis vnquam Megarenſibus.

Μηδέποτε μηδεὶς μεγαρέων γένοιτο σοφώτερος, id eſt, Nunquam quiſquã ſapientior ſit Megarenſibus. Scomma prouerbiale, iaci ſolitum in ſtupidos. Dictum eſt autem per adulationem de Megarenſibus, auctore Diogeniano.

Nulla candidorum virorum vtilitas.

Οὐδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ὄφελος ἢ σκυτοτομεῖν, id eſt, Nullus candidorũ virorum vſus niſi ad cerdonicam. In molles & effeminatos dictũ, ac velut voluptatibus natos. Id enim innuit opinamur, per cerdonicam, iuxta illud Martialis:

- Quid ad te,
De cute quid faciat ille, vel illa ſua.

Cæterum ii negotiis gerendis inutiles. Contra qui nigra ſunt cute, & hiſpidi, hi magis allegendi ſunt ad adminiſtrãdam Rempublicam. Vnde & Herculem *μελάμπυγον* appellarunt, tanquam ſtrenuum, & a mollicie alienum, quemadmodum alibi demonſtratum in prouerbio: Ne in Melampygum.

Nox humida.

Νὺξ ὑγρά, id eſt, Nox humida. De malis ingruentibus dici ſolitum, auctor eſt Diogenianus. Quemadmodum de lætiore fortuna dicimus, exoriri lucem. Apud eũdem eſt *νὺξ δασεῖα*, id eſt, Nox ſpiſſa, de nocte hyberna. Quæ ſi cui non videbuntur in adagiorum numerum referenda, is ea reſcribat Diogeniano, ſi libet.

Quid ad farinas.

Τὶ *πρὸς τ' ἄλφιτα*, i. Quid ad farinas? i. quid attinet ad parãdas facultates? Nam *ἄλφιτα* pro victu, proq; re familiari ponere, poetis eſt familiare. Ariſtophanes in Nebulis:

Τι δή μ' ὠφελήσουσ' οἱ ῥυθμοὶ πρὸς τ' ἄλφιτα. id eſt,
Quid me numeri tandem ad farinas iuuerint?

Id recte detorquebit ad artes ſteriles, vt poeticen: *οὐδὲν πρὸς τ' ἄλφιτα*, ꝙ vulgo dicunt de pane lucrãdo, ſermone celebri magis, quam erudito.

Numeris Platonicis obſcurius.

PROVERBIALIS hyperbole videtur, quam vſurpat M. Tullius in epiſtolis ad Atticum, libro 7. Ænigma

Oppiorum ex Velia, plane nõ intellexi. Eſt enim numero Platonis obſcurius. Id ideo dictum, quod Plato numeris Pythagoricis obſcurat ſuam philoſophiã, ac veluti nebulas quaſdam offundit, præcipue in Timæo. Nam Pythagoras omnẽ ferme philoſophiæ rationem ad numeros traxit. De quibus permulta Macrobius in commentariis, quos edidit in Somnium Scipionis.

Nihil ex agro dicis.

Οὐδὲν ἐξ ἀγροῦ λέγεις, id eſt, Nihil è rure loqueris, id eſt, Nihil humile, neque triuiale. Quod enim parum elegans, parum expolitum, id ex agro profectum dicitur. Cõtra quod feſtiuum, ꝙ lepidum, id vrbanum ac ciuile vocant. Meminit Suidas.

Nihil graue paſſus es, niſi.

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν εἰ μὴ προσποιεῖς. id eſt,

Nihil graue accidit, niſi tibi vindicas.

Meminit Diogenianus. Nemo lędit, niſi à ſeipſo. Nemini fit iniuria, ſi eam exiſtimat ad ſe non pertinere.

Ne ſpina quidem vulnerabit bonos.

Μηδ᾽ ἄκανθα ἀμύξῃ τοὺς ἀγαθοὺς, id eſt, Ne ſpina quidem vulnerabit bónos. Nemo moleſtus fuerit innocenti. Nam ſpina natura pungit quemlibet. Sed vbique tuta eſt innocentia vitæque integritas.

Naæra & Charmione.

Νάαιρα καὶ χαρμιόνη. id eſt, Naæra & Charmione. De fidis amicis dici ſolitum ſcripſit Zenodotus, quique non dubitarent vel mortis eſſe comites amicis. Erat autem hoc amicitię genus laudatũ apud Ægyptios, quod appellabant *συναποθνησκόντων*, id eſt, commorientium. Quibus hoc neceſſitudinis genus placebat, ii hac lege copulabantur, vt ſi alteri fatale quidpiam accidiſſet, alter vltro mortis ſocium ſeſe adiungeret. Hoc fœdere cohæſerant Antonius & Cleopatra. Significat & Horatius libro ſecundo, Oda 17. ſimile quiddam erga Mecœnatem:

Ille dies vtranq;
Ducit ruinam, non ego perfidum
Dixi ſacramẽtum, ibimus, ibimus,
Vtcunq; præcedes, ſupremum
Carpere iter comites parati.

Rurſum alio loco:

Quid nos? quibus te vita ſit ſuperſtite
Iucunda, ſi contra grauis.

Sed vt redeamus ad prouerbium, Naæra & Charmione, duæ erant Cleopatræ reginæ pediſſequæ, quæ ſpõtaneam Cleopatræ mortem ſunt imitatæ: ac ſemiuiuæ repertæ ſunt, dominæ iam mortuæ coronam capite delapſam reponentes. Eſt quidem hiſtoria memoratu cum primis digna, nec iniucũda cognitu, verum eam ſi quis forte requiret, petat licebit ex Plutarcho in vita M. Antonii.

Neq; nullis ſis amicus, neq; multis.

Carmen illud Heſiodi, ſicut & alia pleraque ceſſit in prouerbium:

Μὴ δὲ πολύξεινον μηδ᾽ ἄξεινον καλέεσθαι. id eſt,

Nec multis, at nec nulli dicaris amicus.

Ariſtoteles libro Moralium nono, tãquam prouerbio iactatum citat, ac dictum probare videtur, propterea quod prorſum citra vllius amici conſuetudinem viuere ferinum atq; iniucundum eſſe videatur. Rurſum nec vehementer amare poſſumus ſimul multos, nec pluribus morem gerere. Quin & Lucianus in Toxaride

xaride narrat apud Scythas, *πολυφιλίαν*, id eſt, compluriun amicitiam non aliter infamem fuiſſe, quam apud alias gentes, vnius mulieris cũ pluribus viris cõſuetudinem. Quanquam diuerſa ſentit M. Tullius in libro De amicitia. Et Plutarchus in commentario: *περὶ πολυφιλίας*.

Nebulas diuerberare.

Νεφέλας ξαίνειν, i. Nebulas diuerberare, dicitur, qui vel in re ſtulta, vel quæ fieri non queat, fruſtra ſumit operam. Meminit Diogenianus. Suidas ſuſpicatur ductum ab eo qui dixit nebulas eſſe lanã expanſam, quaſi ſimiliter debeant carminari.

Myconius vicinus.

Μυκόνιος γείτων, id eſt, Myconius vicinus. In eũ, qui inuocatus ad conuiuium accedit. Nam hoc nomine Myconios notauit antiquitas, quod liguritores eſſent, & alienæ appetentes menſæ. Ad hunc modum Suidas. Zenodotus autem ait conuenire in ſordidos, atque humiles homunciones, propterea quod ea inſula, inter contemptas habita ſit, ob ſterilitatem, atque ob id gentem auidiuſculam, & alieni appetentiorem fuiſſe. Athenæus idẽ ferme teſtatur in primo ſermone Dipnoſophiſtarum, citans hũc ex Archilocho verſum, quo taxauit Periclen quendam, *ὡς ἄκλητον εἰσπλαίοντα εἰς τὰ συμπόσια μυκονίων δίκην*, id eſt, Velut qui inuocatus irruerit in cõuiuia Myconiorũ more. Idem addit Myconios, quod inopes eſſent, vtpote ſterilem inſulam incolẽtes, *ἐπὶ γλισχρότητι καὶ πλεονεξίᾳ*, fuiſſe notatos. Egeſtas enim facit auidos alienarũ rerum, vnde & Cratinus Iſchomachum quendam gulæ mancipium, Myconium appellarit.

Mortuos videns.

Νεκροὺς ὁρῶν, νεκρωσιν ἕξεις πραγμάτων. id eſt,

Tibi occident res, mortuos ſi ſomnies.

Refertur a Suida tanquam vulgo iactatum de diuinatione, quæ ſumitur ab inſomniis, ſuperſtitione multo omnium vaniſſima. Id tamen ita dictũ eſt, quod mors finis ſit omnium huius vitæ malorum.

Mortui non mordent.

Οἱ τεθνηκότες οὐ δάκνουσι, i. Mortui non mordent. Id etiam hac tempeſtate vulgo dictitant. Natum ex apophthegmate Theodori Chii, qui fuit Ptolemæi regis in arte Rhetorica præceptor. Hic enim in cõſilium adſcitus, cum deliberaretur, vtrum Pompeius ab Ægypto repellẽdus eſſet, an admittendus, cenſuit receptũ occidendum, addens hoc dictum: *νεκροὺς οὐ δάκνειν*, i. mortuos nõ mordere. Refert Plutarchus in vita Põpeii.

Adſciſce ad extremum ſcientiam.

Πέμπε εἰς ἔσχατον τὴν ἐπιστήμην, id eſt, Acceſſe ad extremum ſcientiam. Non ſtatim vtendum extremis ingenii viribus, verum vbi iam vrget vltimum periculum, tum ad artes confugiendum.

Miſerrimum fame mori.

Sententia etiam cantionibus apud veteres celebrata, teſte Platone, Miſerrimũ mortis genus, fame mori. Sumpta eſt autem ex Homericæ Odyſſeæ M.

Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,
Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν. id eſt,
Dura quidem miſeris mors eſt mortalibus omnis,

At periiſſe fame, res vna miſerrima longe eſt.

Plato lib. De republica tertio refert hoc carmē, veluti peſtiles moribus adoleſcentum, cum nulla mors ſit miſera, quæ honeſtatis gratia oppetitur. Accōmodari poterit in ſordidos quoſdā, qui quo parcāt nummis, defraudant genium ſuum: aut in eos, qui pereunt inſcitia veri.

I modo, venare leporem, nunc Itym tenes.

PLAVTVS in Captiui duo: I modo venare leporem, nunc Itym tenes, prouerbiali figura dixit. Id eſt, hanc interim cœnam, qualemcunq; certam habes, quære alteram, ſi potes potiorem. Itys enim auis, quem à Phaſide Scythiæ flumine Phaſianum vocant. Proinde cum iubebimus, vt qui nactus ſit commodi quidpiam, ad aliud ſeſe accingat, non intempeſtiuiter hoc vtemur adagio. Verum opinamur hunc Plauti locū, vt ſunt alii plerique, deprauatum eſſe: legendum autem, nec Itym, vt habent codices, nec Ichthyn, vt perperam mutauit quidam, cum nec auis, nec piſcis quidquam faciat ad venationem leporis, ſed Ictin. Nam eſt id animal de genere muſtelarum, quod in cuniculos immittitur, vt prædam eliciat. Latini Viuerram appellant. Suidas oſtendit idem animal inſidiari piſcibus. Meminit huius Ariſtoteles libro de naturis animantium nono, capite ſexto. Quanquam non indicat inſidiari leporibus, ſed auibus & aluearibus. Quod ſi recte conſtat ictin eſſe viuerrā, Plinius octauo libro indicat præcipuam viuerris gratiam fuiſſe, propter venatum leporum & cuniculorum. Iniiciunt, inqui s in ſpecus, qui ſunt multifores in terris, vnde & nomen animali, atq; ita eiectos ſuperne capiunt.

Minimo prouocare.

MINIMO prouocare, eſt contemptim ad certamen prouocare. Sumptum à geſtu prouocantium ad pugnam minimo digito porrecto. Horatius in Sermonibus:

- Ecce
Criſpinus minimo me prouocat. accipe, ſi vis,
Accipe iam tabulas, detur nobis locus, hora,
Cuſtodes, videamus vter plus ſcribere poſſit.

Elegantius ad res animi torquebitur. Vt vnus hic grāmatiſtes theologos omnes minimo prouocat.

Minore finire pomœrio, & his ſimilia.

PROVERBII rationem ſapiunt huiuſmodi ferme metaphoræ: Finire pomœrio: Præſtituere metam: Circumſcribere cancellis, & ſi quæ ſunt conſimiles. Varro in libris De re ruſtica: Eo melius feciſſe quoſdam, qui minore pomœrio finierunt, excluſis partibus, quæ non pertinent ad hanc rem. Idem eiuſdem operis lib. I. Ars ſit, an quid aliud, & a quibus carceribus decurrat ad metas. Cicero lib. de Oratore I. Exiguis quibuſdam finibus totum oratoris munus circumdediſti.

Mens peregrina.

Νοῦν τὸν ξένον, i. Mentē peregrinam habere dicūtur cogitabundi, nec ſatis ob id attenti ad ea, quæ coram aguntur. Iocus Ariſtophanis, ἐν ἀχαρνεῦσιν, in Euripidem tanquam dialecticis vtentem argutiis, id quod indicat etiam Fabius Quintilianus in Inſtitutionibus, his verſibus:

Quæ

Οὐκ ἔνδον, ἔνδον ἐστὶν εἰ γνώμην ἔχεις.
Πῶς ἔνδον, εἶτ' οὐκ ἔνδον; ὀρθῶς ὦ γέρον,
Ὁ νοῦς μὲν ἔξω συλλέγων ἐπύλλια.
Οὐκ ἔνδον, αὐτὸς δ' ἔνδον ἀναβάδην ποιεῖ
Τραγῳδίαν. id eſt:
Eſt intus, haud eſt intus idē ſi ſapis.
Quis nam intus & non intus? optime ſenex.
Nam mens foris abeſt colligens epyllia
Non intus, ipſe at intus eſt, tragœdiam
Scribens ſupinus.

Epyllia verſiculos dicit, voce diminutiua ab epos. Idem in Equitibus:

Πρὸς τέλος λέγοντ' ἀεὶ
Κεχήνας, ὁ νοῦς δέ σου παρὼν ἀποδημεῖ.
id eſt:
Vſq; ad loquentem inhias, at ipſa mens tua,
Præſens, pergere eſt.

In eundem ſenſum Terētius: Præſens, abſens vt ſies.

Mitior columba.

Πρᾳότερος περιστερᾶς, i. Manſuetior columba. Columbina ſimplicitas, ac manſuetudo, laudatur etiam in diuinis literis. Nam hoc eſt columba in auibus, quod ouis in quadrupedibus. Ipſa nulli animantium meditatur noxam, nec aliunde præſidium habet aduerſus miluios, quam à celeritate volandi. Adagii meminit Diogenianus.

Ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas.

Εἰς χοιρίδιόν μοι νῦν δάνεισον τρεῖς δράχμας. id eſt.
Ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas.

Dicebatur ab eo, qui mori decreuiſſet, aut qui vellet initiari. Nam initiandi conſueuerunt immolare porcum. Suidas ex Ariſtophane citat. Eſt autem in Pace:

Εἰς χοιρίδιόν μοι νῦν δάνεισον τρεῖς δραχμάς,
Δεῖ γὰρ μυηθῆναί με πρὶν τεθνηκέναι.
id eſt:
Qui porcū emam mihi mutua nunc tres drachmas,
Initiādus ſum prius, ac mortem oppetam.

Mulieris podex.

Γυναικὸς πυγὴ, id eſt, Mulieris podex. In ignauum ac deſidioſum dicebatur. Ignauum animal mulier, & quo minus habet mentis, hoc inhoneſtis voluptatib. eſt addictius. Amat otium, & fucorum in morem, quemadmodum ait Heſiodus, virorum laboribus queſita ſibi inſumit, id quod indicat etiam illud prouerbiū, ἐκεῖνος ὄνος Et omnino tales permultas habet Gallia. Atqui Hollandia innumeras habet, quæ ſua induſtria viros otioſos & voluptarios alunt.

Mulieris animus.

Γυναικὸς φρένες, id eſt, Muliebre ingenium. Diogenianus oſtendit dici ſolitum in ſtultos. Videtur autem magis quadrare in imbelles & inconſtantes. Vnde eſt illud Ennianum.

Vos etenim iuuenes, animos geritis muliebres,
Illaq; virgo viri.
Et Terentius:
Noui ingenium mulierum.
Nolunt, vbi velis, vbi nolis, cupiunt vltro.

Perendinum ventum prædicare.

Τὸν τριταῖον ἄνεμον προγινώσκειν, id eſt. Perendinum ventum præſcire dicuntur, qui coniecturis, quod multo poſt euēturum ſit, colligunt. Sumptum à nautis, aut à negotiatoribus: Pindarus:

Σοφοὶ

Σοφοὶ δὲ μέλλοντα τεσταῖον ἄνεμον ἔμαθον. id eſt,

Sapientes futurum perendie ventum nouerunt.

Id enim demum eſt ſapere, non ſolũ quod ante pedes eſt videre, verum id quoque, quod procul abeſt, proſpicere.

Caute loquacior.

Ῥαχίας λαλίστερος, id eſt, Caute loquacior. Prouerbialis hyperbole, in hominem immodice, ac permoleſte garrulum. Sumta metaphora à cautibus, quæ quoniam aſſiduis fluctibus tunduntur, multo rẽſonant fragore.

Lepori eſurienti etiam placenta fici.

Λαγῷ πεινῶντι καὶ πλακοῦντες εἰς σῦκα, id eſt,

Lepori eſurienti & placenta pro ficu.

Suidas tradit dictum de iis, qui cõpulſi neceſſitate, res etiam pretioſiſſimas abſumunt. Fortaſſis natum ab huiuſmodi quapiam fabula, qualem de ſe narrat Apuleius, quod adactus fame, placẽtas primum lambere, deinde etiam comeſſe didicerit.

Lex & regio.

Νόμος καὶ χώρα, id eſt, Mos ſiue lex & regio. Admonet prouerbiũ quemadmodũ & alias obiter indicauim⁹, ſeruiendũ & obſecundandũ eſſe moribus regionis, in qua verſeris. Zenodotus aſſcribit, vnicuique genti ſuas quaſdam eſſe leges, & inſtituta viuẽdi. Nam Perſarum mos eſt, vt inter pocula temulenti conſultent, ac reges ſuos pro numine adorent. Deinde qui ſunt pares oſculãtur inuicem: inferiores genam modo contingunt potẽtiorum. Natos pueros poſt quadriennium demum inſpiciunt. Gordii regem creant eum, qui ſit inter ipſos quam maxime corpulẽtus. Syrtaci coronam deferunt ei, qui proceritate corporis reliquos antecellat, atque, vt quidam narrant, cui caput ſit longiſſimum. Stymphali, mulierẽ eam in honore habẽt, quæ cum pluribus viris habuerit conſuetudinem. Montani Meſſagetæ, in viis coeunt. Sauromatæ inter pocula filias vendunt. Mazuſius abſtinet à mulierum congreſſu, niſi ſi quam bello cœperit. Tibareni, poſt vxoris partum, ipſi pinde quaſi pepererint, reuincto capite cubãt. Apud Cecertæos opifices onera geſtant, donec occurrat, qui emat. Sidones parentes deuorant excepto capite. Nam hoc inaurãt. Cęſiæ, aut iuxta alios Heniochi, natos lacrymis pſequuntur, defunctos gaudio. Bachirii ſi quando à morbo reualuerint, canibus ſemetipſos obiiciunt. Orgenipei, neque domos habent, nec animante veſcuntur. Sunt autem calui, non ipſi modo, verumetiam mulieres, idque aiunt accidere propter aquæ vim natiuã, quam bibunt. Thyſetæ diis oſſa ſacrificant, ipſi veſcuntur carnibus. Tauroſcythę homines immolãt. Byzoni mediterranei lacte bubulo victitant, nec vllo præterea veſcuntur cibo. Iberęs ouiũ loco, canum greges alunt. Æthiopes, qui dicuntur Colcenſes, hyænas. Quin hodie non pauciora ingeniorum & morũ diſcrimina. Ad ea quoad fieri poteſt accõmodare ſeſe, polypumque piſcem imitari, non minima prudentiæ pars eſt.

Aegis venit.

Αἶγις ἔρχεται, id eſt, Ægis venit. Suidas indicat prouerbio dici ſolitũ de iis, qui petulanter & impudenter agerent. Refertq; ex Pherecrate, οἱ μὲν κακο-

Digitized by Google

κακοδαίμων αἰγὶς ἔρχεται. Aegis autem Græcis ſignificat, pelliceum tegmen quod geſtãt Afri, præterea maris intumeſcentis vndas, ac procellas ventorum, idque lingua Dorica: vnde ἐπαιγίζειν reperitur, pro vehementer flare. Alii malunt eſſe quid è coronis contextum, aut rete ex coronamentis contextum. Sic ait vſurpatũ apud Herodotum lib. 4. & apud Lycurgũ. Nec deſunt, qui putent ſignificare ſacerdotem, quæ Athenis ſolita ſit ferre ſacram Ægidem, itaque ingredi ad eos, qui nuper duxiſſent vxores. Apparet in huiuſmodi ſacris multum fuiſſe licentiæ.

Multam ſyluam geſtas.

Λόχμην πολλὴν φορεῖς, id eſt, Syluã multam portas. Dictum in Phormionem militem quendã hirſutum, denſaque pilorum obſitum ſylua, cuius & alibi facta mentio. Quadrabit in agreſtẽ & ſtupidum, cuiuſmodi ferme ſunt milites. Refertur à Suida.

Leonem videre, hoſtium prælia portendit.

Λέοντας ἰδεῖν, δυσμενῶν δηλοῖ μάχας.
id eſt,
Cernere leones, hoſtium pugnam indicat

Translatum vel à ſomniorum cõiecturis, vel ab obſeruantibus auguria: Meminit Suidas. Huiuſmodi verſiculos indicantes quid quodq; portendat ſomnium, videmus diligenter commemoratos à Suida & Heſychio.

Larus in paludibus.

Λάρος ἐν ἕλεσι, id eſt, Larus in paludibus. Suidas ſcribit dictitatum de iis, qui faciles ſunt ad dandum. Ductum à Laro aue, quã eandem κέπφον appellari putant, quanquam Theodorus Gaza hanc fulicam vertit, illã gauiam. Ea quoniã facile decipitur, illiciturque, proinde prouerbio locum fecit.

Iſſa.

Ἴσσα, id eſt, Iſſa. Prouerbialis erat acclamatio in eos, quib⁹ ζ litera ſorte cecidiſſet, quique modis omnibus eſſent infortunati. Hæc Suidas, qui prouerbium citat ex Meſena Menandri, teſtatus, & alibi vſurpatum apud auctores. Coniectare licet, eã literam in ſortibus inauſpicatã fuiſſe. Martianus Capella in nuptiis Philologiæ & Mercurii, teſtatur hanc literam inuiſam fuiſſe Appio Claudio, quod dentes mortui, dum exprimitur, imitetur.

In tua ipſius harena.

In tua ipſius harena, id eſt, In tua ipſius arte. Sumtum à gladiatoribus, ſolitis in harena digladiari. Neque vero parui referebat horum, nota an ignota dimicarent harena.

In ſaltu vno, duos apros capere.

In ſaltu vno duos apros capere. Eſt eadem in re duos pariter deprehendere. Plautus in Caſina: Iam ego vno in ſaltu lepide apros capiam duos.

Ignis ad torrem.

Πῦρ ἐπὶ δαλὸν ἐλθόν, id eſt, Ignis ad torrem veniens. De negotio, quod raptim facileque conficitur, quaſi cum vltro ignis ad torrem transuolat, ob materiei ſiccitatem. Meminit Diogenianus. Simile fuerit: Ignis ad Naphthan. Eſt autem Naphtha bituminis genus, ad quod flamma vel è longinquo transuolat.

Hippolytum imitabor.

Ἱππόλυτον μιμήσομαι, id eſt, Hippolytum

lytum imitabor. Diogenian⁹ in prouerbiorum collectaneis ait dictitatum de iis, qui ſtatuiſſent pure, caſteque viuere. Nota eſt fabula, vel apud Euripidem, vel apud Senecam, quemadmodum is iuuenis odio fœminei generis, Dianæ ſtudiis ſeſe totum addixerit, deſpecto Veneris numine. Sic enim loquitur apud Euripidem:

Τὴν σὴν δὲ Κύπριν πόλλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω. id eſt,

Veneri tuæ, longum valere renuncio.

Nihil agere.

Svidas hunc verſiculum citat è Cratini fabula, cui titulus Horæ.

Καὶ ταῦτα πράττων φάσκ' ἀνὴρ οὐδὲν ποιῶν. id eſt,

Atque iſta faciens quidam ait, faciens nihil.

Admonetq; ſubeſſe prouerbium, quod quadret in eos, qui fruſtra laborent. Apud Latinos item nihil agunt, qui ſumunt inanem operam, vt apud Terentium. Cæterum hoc nihil agit. Celebratur & illud Attilii: Satius eſt otioſum eſſe, quam nihil agere.

Herculis cothurnos aptare infanti.

Herculis perſonam, aut cothurnos aptare puero, eſt minimis applicare maxima, quæ nequaquam vel congruant, vel deceant, veluti ſi quis rem humilem oratione tragica proſequatur. Quinctilianus libro 6. de peroratione. Nam in paruis quidem litibus, has tragœdias mouere, tale eſt, quaſi perſonam Herculis & cothurnos aptare infantibus velis. Plutarchus cõmemorat apophthegma quoddam Ageſilai, non ad modum ab hoc alienum. Cui cum ſophiſta quiſpiam hoc nomine laudaretur, quod res minimas dicendi artificio maximas efficeret, negauit is vel cerdonem bonum ſibi videri, qui paruo pedi magnum induceret calceum: ſignificans orationem oportere cum re congruere, non aliter, quam veſtis conuenire debet corpori.

Grues lapidem deglutientes.

Αἱ γέρανοι λίθους καταπεπωκυῖαι, id eſt, Grues lapillos deglutientes. Suidas ex Ariſtophane citat, oſtendens dici ſolitum de iis, qui ſumma prouidentia gerunt negotium. Idq; inde in vulgi ſermone veniſſe, quod gruibus hic mos ſit, vt quoniam admodum ſublimes volant, magnoq; ferantur impetu, neque poſſint deorſum aſpicere, lapillos geſtent, quos ſi quãdo fatigati cœperint inter volandum, ex alto deiiciant, quo videlicet è cadentium ſtrepitu percipiat, vtrum ſupra terram, an ſupra mare volent. Quod ſi lapillus in mare deciderit, pergunt viam, ſin in terram, interquieſcũt. Nec his diſſimilia refert Plinius lib. 10. cap. 23. Quando proficiſcuntur, inquit, conſentiunt. Volant ad proſpiciendum alte, ducẽ quem ſequatur, eligunt. In extremo agmine per vices qui acclament, diſpoſitos habent, & qui gregem voce cõtineant: excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede ſuſtinentes, qui laſſatis ſomno decidens, indiligentiam ſono coarguat. Cæteræ dormiunt capite ſubter alam cõdito, alternis pedibus inſiſtẽtes. Dux erecto prouidet collo, ac prædicit. Ac paulo poſt. Certum eſt, inquit, Pontum tranſuolaturas primum omnium anguſtias petere, inter duo promontoria Criumetopum & Carambim, mox ſaburra ſtabiliri. Cum medium tranſierint, abiici lapillos: cum attigerint continentem, & è

gutture arenam. Hactenus Plinius. Porro locus, quem Suidas citat, eſt in Auibus Ariſtophanis:

Ἐκ μὲν γε λιβύης ἧκον ὡς τρεῖς μυρίαι
Γέρανοι θεμελίους καταπεπωκυῖαι
λίθους, id eſt,
Venere gruum terdena ferme millia,
Libycis ab oris, deuoratis maximis
Saxis.

Interpres hoc loco eadem ferme quæ Suidas.

Fortuna æſtuaria.

Τύχη εὔριπος, id eſt, Fortuna Euripus, ſiue volubilis, quod viciſſim nunc huic fauere ſoleat, nunc illi. De qua Boætius:

Exæſtuantis more fertur Euripi.

De mari Euripo alio diximus loco. Quemadmodum autẽ mare habet acceſſus ac receſſus æſtuarios, ita nihil eſt in rebus humanis perpetuũ. Nullum autẽ mare crebrius aut celerius recurrit, quam Euripus. Pindarus in Pythiis hymno tertio metaphoram ſumſit à ventis: χρὴ πρὸς μακάρων τυγχάνοντ' εὖ πασχέμεν, ἄλλοτε δ' ἀλλοίαι πνοαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων. ὄλβος δ' οὐκ ἐς μακρὸν ἀνδρῶν ἔρχεται, id eſt, Oportet vbi contigerit a diis, frui. Cæterum alias alii ſunt vẽtorum flatus. Felicitas autem mortalium, non venit diu manſura. Interpres citat verſus Euripidis:

Κάμνουσι γὰρ οἱ καὶ βροτοῖς αἱ συμφοραὶ,
Καὶ πνεύματ' ἀνέμων οὐκ ἀεὶ ῥώμην
ἔχει. id eſt,
Quin & laborant calamitates hominibus,
Nec habent vigorem ſemper aura flamina.

Tua res agitur, cum proximus ardet paries.

Et hodiernis temporibus indocto vulgo paſſim in ore eſt, tum nobis eſſe cauendum, cum vicini domus ardet. Admonet prouerbium, vt ex alterius malo ſumamus exemplum, alienoque periculo diſcamus noſtris rebus conſulere. Sumtum eſt ex Horatianis epiſtolis:

-Ecquid
Ad te poſt paulo ventura pericula ſentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet.

Et Virgilius:

Iam proximus ardet
Vcalegon.

Fontibus apros, floribus auſtrum.

Dubium non eſt, quin ad prouerbiorum claſſem pertineat, quod eſt apud Maronẽ in carmine Bucolico:

Eheu quid volui miſero mihi, floribus auſtrum
Perditus, & liquidis immiſi fontibus apros.

Vbi quis optat nocitura. Nam ventus floribus inimiciſſimus, præcipue auſter, ob violentiam.

Ollaris Deus.

Χυτρεοῦς θεὸς, id eſt, Ollaris Deus. Dicebatur in hominem humilem & contemptæ ſortis. Ariſtophanes in Nubibus:

Ὅτε καί σε χυτρεοῦν ὄντα θεὸν ἡγησάμην. id eſt,
Quando arbitrabar te quoque ollarem Deum.

Magni Dii, ebore, auro, & argento ſculpebantur. At plebei illi & minutuli, quod genus ſunt Silenus & Priapus, qualibet materia fingebantur, ligno nonnunquam & luto, quo videlicet argento finguntur & ollæ. Vnde nõ inepte quadrabit in eum, q ſtudeat haberi inter aulicos optimates,

tes, ſed nec opibus pollens, nec auctoritate valẽs apud principem. Cognatum eſt illi: καὶ κόρκορος ἐν λαχάνοις id eſt, Et Corcorus inter olera: aut illi: οὐδὲν ἱερὸν. id eſt, Nihil ſacri. Refertur in Zenodori collectaneis.

Oetæus genius.

Οἰταῖος δαίμων. id eſt, Oetæus genius. Diogenianus ait ferociam & arrogantiam huic dæmoni vehemẽter inuiſam fuiſſe, nec inultam ſinere ſolitum: vnde tumidis ac præferocibus minitabantur Oetæum dæmonem. Collectanea vulgata prouerbium referunt ad auctorem Clearchum. Eſt autem Oeta mons finitimus Trachini atq; eodem nomine ciuitas Melienſium. Proinde ſimilis erit huius vſus prouerbii, qualis eſt illius: Aderit Temeſſæus genius.

Aequales calculi.

Ἴσαι ψῆφοι id eſt, Aequales calculi, ſi quando parum abeſt vt cõdemnetur aliquis, & tamen abſoluitur, aut cum nutat animus, ambigitq; vtram in partẽ ſe deflectat, rationibus hinc atque hinc velut ex æquo adhortantibus, ac deterrentibus. Quemadmodum eſt apud Terentium, Cum in dubio eſt animus, paullo momento huc vel illuc impellitur. Suidas oſtendit metaphoram ſumptam à priſca conſuetudine iudiciorum, qua reus æqualibus iudicum ſententiis abſoluebatur, at non citra periculum. Cur autem potius abſoluendum, quam damnandum reum veteres exiſtimarint, cum pares eſſent ſentẽtiæ, multas cauſas reddit Ariſtoteles in problemate quodam. Multis enim nominibus viſum eſt conuenire, vt reliquis paribus, reo magis, quã actori faueatur: vel quod accuſator accedit paratus, ac præmeditatus. Reus ad multa non præuiſa compellitur reſpondere. Vel quod conſentaneum ſit reum, vt qui maiore periculo dicat, ob metum quædam prætermiſiſſe potius quam actorem. Vel quod in ancipiti negotio potius ad eam partem oporteat vergere, vbi ſi forte erratum, peccetur leuius. At minus eſt malum abſoluere nocentẽ, quam innocentem damnare, præſertim in capitalibus cauſis, vbi ſi cõtingat errare iudicem, non eſt quo ſarciat in poſterum erratũ ſuum, extincto iam homine. Contra, ſi elabatur nocens, poterit alio iudicio pœnas dare. Vel quod accuſatio propior eſt ſuſpicioni maleuolentiæ, quam defenſio, quare cum in cæteris nihil appareat diſcriminis, de actore potius malè iudicamus, quam de reo. Hæc & alia quædam huiuſmodi tradit Ariſtoteles. Igitur vt tutiſſimo liberatur à cauſa, qui calculis omnibus abſoluitur, ita periculo proximus fuiſſe videtur, qui paribus calculis, iam quaſi fauore quodam elabitur.

Luſciniæ deeſt cantio.

Luſciniæ deeſt cantio. Prouerbialis allegoria, perinde quaſi dicas, Mulieri deſunt verba, poetæ verſus, oratori color, ſophiſtæ cauillum. Nulla enim auium æque canora, atq; luſcinia, etiam femina, ſicuti teſtatur Plinius lib. 10. cap. 29. Sed haud fuerit alienum ipſius verba ſubſcribere. Luſciniis, inquit, diebus ac noctibus continuis quindecim garrulus ſine intermiſſu cantus, denſante ſe frondium germine non in nouiſſimum digna miratu aue. Primum tãta vox, tam paruo in corpuſculo, tam pertinax ſpiritus, deinde in vna perfecta muſicæ ſcientia, modulatus editur ſonus.

Digitized by Google

ſonus. Et nunc continuo ſpiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc diſtinguitur conciſo, copulatur intorto, promittitur, revocatur, infuſcatur ex inopinato: interdum & ſecum ipſa murmurat: plenus, grauis, acutus, creber, extentus, vbi viſum eſt, vibrans, ſummus, medius, imus. Breuiterq; omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquiſitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Plautus in Bacchidibus:

Ego quoque pol metuo ne luſciniola deſuerit cantio,
Ego ex bono in bonum traductus ſum.

Ἐγὼ μὲν ἐκ τοῦ καλοῦ εἰς καλὸν μετελήλυθα, id eſt, Ego quidem è bono in bonum tranſij. Suidas indicat dici ſolitum de his, qui bonum inſtitutũ bono commutant. Innuit autem natum a quodam, qui ex bono citharœdo factus ſit poeta tragicus. Eſt enim poeta muſicæ confinis arti, vnde & muſicam artem poeticen vocauit Terentius. Sumptum eſt adagiũ ex Ranis Ariſtophanicis.

Anguillas captare.

Ἐγχέλεις θηρᾶσθαι, id eſt, Anguillas venari dicuntur, qui priuati compẽdii cauſa, cient tumultus. Inde ducta ſimilitudine, quod cum aqua ſtat immota, nihil capiunt, qui captant anguillas: cum vero ſurſum ac deorſum miſcent ac perturbant aquam, ita demum capiunt. Quadrabit in eos, quibus tranquillo Reipub. ſtatu, nihil eſt emolumenti. Proinde ſeditiones gaudent exoriri, quo ciuitatis publicum malum, in ſuum priuatum vertant commodum. Proverbium extat apud Ariſtophanem in Equitibus:

Ὅπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι πέπονθας,
Ὅταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ, λαμβάνουσιν οὐδὲν,
Ἐὰν δ᾽ ἄνω τε καὶ κάτω τὸν βόρβορον κυκῶσιν,
Αἱροῦσι. καὶ σὺ λαμβάνεις, ἢν τὴν πόλιν ταράττῃς. id eſt,

Namq; accidit tibi, quod anguillas qui aucupantur.
Vbi quieta ſtat palus, nil piſcium reportant,
Contra lutum ſi mouerint ſurſum, atq; item deorſum,
Capiunt, ita ipſe capis, vbi rem publicam inquietas.

Ego faciam omnia more Nicoſtrati.

Ἐγὼ ποιήσω πάντα κατὰ Νικόστρατον, id eſt *Ego cuncta more fecero Nicoſtrati.* Pro eo, quod eſt egregie. Nam hũc Nicoſtratum aiunt comœdiarum actorem fuiſſe talem, qualis apud Romanos prædicatur fuiſſe Roſcius. Itaque propter artis famam in vulgi ſermonem abiit. Suidas proverbii titulo recenſet.

Duplex cappa.

Διπλοῦν κάππα, id eſt, Duplex cappa, velut ænigma, quo malum aliquod ſignificabant. Siquidem gemino cappa, ſcribuntur κακά. Simili figura Plautus furem, trium literarum hominem appellauit.

Tria cappa peſſima.

Τρία κάππα κάκιστα, Id eſt,
Tria peſſima cappa.

Iactatum & hoc olim ænigmatis vice, quo trium gentium mores notati ſunt, Cappadocum, Cretenſium, & Cilicum. Auguſtinus in grammaticis indicat fuiſſe tortum in Cornelium Syllam, Cornelium Cinnã, & Cornelium Lentulum. Creditũq; eſt in libris Sibyllinis horum nomina tribus hiſce literis fuiſſe deſignata. Eſt item clauſula carm. heroici.

Digitized by Google

Temulentus dormiens non eſt citandus.

Proverbii ſpeciem habet, quod admonet Theognis, Sopitum ebrium non oportere excitari ſomno. Simillimum eſt autem illi: κακὸν εὖ κείμενον μὴ κινεῖν, id eſt, malum bene conditum ne moueas. Non eſt refricandũ odium, cui iam tempus induxit obliuionem. Non eſt renouandum animi vulnus, cui iam obduci cicatrix cœpit. Theognidis carmen ſic habet:

> *Μηδ' ὅδεντ' ἐπέγειρε σιμωνίδη, ὅντινα ἡμῶν*
> *Θωρηχθέντ' οἴνῳ μάλθακος ὕπνος ἔχει.* id eſt,
> *Ne cuiquam e nobis ſomnum depelle Simonida,*
> *Oppreſſum vino quem ſopor altus habet.*

Vtroq; nutans ſententia.

Δίχωλοι γνῶμαι, id eſt, Vtroq; claudicantes ſententiæ, aut animus huc atq; illuc verſatilis. Sic enim arbitramur legendum δίχωλος per ω magnum, vt ſit, vtroq; claudicantes. Nã in vulgatis libris per omicron ſcriptum reperitur. Conveniet igitur in hominem lubricæ fidei, & incertarũ partium, in quem congruet illud Homericum:

> *Ἀλλὰ μεταχλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει.* id eſt,
> *Claudicat inceſſu, pedibuſq; vacillat vtriuſq;.*

Dentata charta.

Dentata dicuntur mordacia. M. Tull. ad fratrem lib. 2. Calamo & atramento temperato. Dentata etiam charta res agetur. Et Seneca dentatos ſales eſſe non vult. Rurſus Edentula quæ morſu careant.

Daulia cornix.

Δαυλίαν κορώνην, Dauliam cornicem, luſciniam vocant poetæ: ſiue quod Tereus in Daulide Phocidis cum ea vixerit, ſiue quod illic Philomena mutata ſit in auem. Non videmus quid ſibi velit adagium, niſi forte dictum eſt in garrulos, aut canoros. Magis autem ſuſpicamur Zenodotũ, ſiue Zenobius is, ſiue quiſquis alius fuit, hoc proverbium fuiſſe commentum, quo locum faceret narrandæ fabulæ, quod idem in nõnullis aliis ab eo factum cõiicimus.

Cum muſis.

Μετὰ μουσῶν, id eſt, Cum Muſis: hoc eſt, Muſis bene fortunantibus, de doctis, aut iis, quę docte dicuntur: quẽadmodum oſtendit Suidas, cum illiteratus inter eruditos viuit, vt per Ironiam efferatur

Amicos tragœdos æmulatur.

Τοὺς ἑταίρους τραγῳδοὺς ἀγωνίζεται, id eſt, Amicos tragœdos ęmulatur. Suida. e Didymo citat, addens dici ſolitum de his, qui ſe accommodarent, & morum ſeueritatem ſumerent, ad æmulationem aliorum. Sumptum ab hiſtrionibus tragœdiarum, qui cum ſint leuiſſimi nebulones, tamen vbi Deum aut regem agunt in fabula, tum cultu, voce geſtuque maieſtatem quandam imitantur.

Æſopicus graculus.

Αἰσώπειος κολοιός, id eſt, Æſopicus graculus, dicitur, qui aliena ſibi vſurpat, aliorumque bonis ſeſe venditat. Vſurpat Lucianus in Pſeudologiſta. Horatius:

> *- Moueat cornicula riſum*
> *Furtiuis nudata coloribus.*

Extat apologus inter alios, qui Æſopi nomine circumferuntur. Pindarus in Nemeis hym. 3. οὐδ' ἀλλοτρίων ἔρωτες ἀνδρὶ φέρειν κρέσσονες, οἴκοθεν μάτευε.

Digitized by Google

μάτδοι, id eſt, Neq; rerum alienarum cupiditates viro meliores ſunt ad ferendum, è domeſticis inquire. Reprehendit ſuam digreſſionem poeta iubetq; vt quem ſuſcepit celebrandum, laudet è propriis virtutib. potius, quam ex alienis.

Aries cornibus laſciuiens.

Κριὸς ἀσελγαίνων, id eſt, Aries cornibus laſciuiens. Diogenian. oſtẽdit convenire in magnos, ac laſciuos. Pruriunt cornua arietib. bene paſtis, quod idem accidit bubus. Virgil.

Iam cornu petat, & pedibus qui ſpargat arenam. vitulum laſciuiente indicans. Heſych. indicat originẽ proverbii. In arce Palladis aries erat repoſitus ingens æreus, quem Plato comicus dixit, ἀσελγαίνων, non tam ob laſciuiam, quam ob ingentẽ molem. Confertur enim cum equo Durateo. Veteres enim non ſolum ἀσελγῆ dixiſſe, quod eſſet laſciuum & indomitum, verumetiam quod eſſet prægrande: quemadmodum Eupolis ἄνεμον ἀσελγῆ dixit pro magno vẽto. Hę ſunt grammaticorum cruces, ne æreus ille aries ſit formidabilis ob ingentia cornua. At quid vetát etiam ventum dici laſciuum & intemperantem, quod ſuo arbitrio ludit vbi velit? Nobis videtur adagium convenire & in ſtolidos, præter meritum euectos ad dignitatem.

Ductus per Phratores canis.

Αγόμενος διὰ φρατόρων ὁ κύων, id eſt, Ductus per Phratores canis. Vbi quis inciderit in eos, quibus pœnas det. Canis enim apud hos protinus occiditur. Apud Athenienſes populus in tribus erat diſtributus, vniuscuiusque tribus tertia pars φρατρία dicebatur, & huic præfectus φρατρίαρχος. In comitiis igitur ſi quis canis intercurriſſet, continuo petebatur à populo.

Calabri hoſpitis xenia.

Proverbium ſubeſſe videtur in his Horatii verſibus, quos ſcripſit in Epiſtolis:

Non quo more pyris veſci Calaber iubet hoſpes,
Tu me feciſti locupletem, veſcere ſodes.
Iam ſatis eſt. at tu, quãtum vis tolle, benigne.
Non inuiſa feres pueris munuſcula paruis.
Tam teneor dono, quam ſi dimittar onuſtus.
Vt lubet, hæc hodie porcis comedenda relinques.

Itaque Calabri hoſpitis munera recte dixeris, ruſticana, leuiaq;, quæque magis onerent accipientem, quam iuuent, aut quæ donantur cõtempta. Siquidem Calabri, quod pyris abundent, conſueuerũt ea hoſpitibus affatim apponere, deinde ſaturos, bellariorum vice domum adferre iubent. Quod ſi recuſes, caliẽ porcis obiiciuntur. Atqui iſtud haud eſt dare munus, ſed abiicere. Is demum dat, qui ſimul & precium muneris expendit, quod largitur, & eius meritum quem eo donat. Notatus eſt apud Athenæum Antiochus cognomento Illuſtris, qui quod erat reliquum pecuniæ ſolet effundere veriꝰ quam largiri, interdum in viis publicis ſtans dicere conſueuit: τίνι ἡ τύχη δίδωσι λαβέτω, id eſt. Cui fortuna dat, capiat, & abiecta pecunia diſcedebat.

In oſtio formoſus.

Εν θύραις καλὸς, id eſt, In oſtio formoſus. De iis, qui adamantur, vulgoque gratioſi habentur. Sumptum a veterum conſuetudine, qui formoſorum aut amaſiorum nomina, arbori-

bus, foliis ac parietibus inſcribant, ὁ δεῖνα καλός. Ad id alludens Ariſtophanes in Veſpis:

Καὶ νὴ δί᾽ ἂν ἴδῃ γέ που γεγραμμένον
Τὸν πυριλάμπους ἐν θύρᾳ δῆμον καλόν.
Ἰὼν παρέγραψε πλησίον κημὸς καλός.

id eſt,

Ac per Iouem ſcriptum vſpiam ſi viderit
Demum venuſtum in Pyrilampus oſtio,
Adcurrit ac Cemum venuſtum proxime
Adſcribit.

Idem ἐν ἀχαρνεῦσιν.

Υμῶν ἐραστὴς ἦν ἀληθῶς, ὥστε καὶ
Ἐν τοῖσι τοίχοις ἔγραφον ἀθηναῖοι καλοί.

id eſt,

Is veſtri amans haud ficte erat, nam in adium
Muris, venuſti Athenienſes ſcripſerat.

Alteri verſui Græco ſupereſt ſyllaba, tametſi ſic habet Aldina editio. ſuſpicamur inuerſum ordinem dictionum. Conſtabit ſi legas hoc modo: Ἐν τοῖς ἔγραφον τοίχοις ἀθηναῖοι καλοί, niſi magis placet, vt legamus: Ἐν τοῖσι τοίχοις ἔγραφον ἀθηναῖαι καλαί, quaſi blandientes ciuitati, hoc in illius mœnibus ſcripſiſſent. Apud Athenæum lib. 6. refertur ex auctore quopiam, quod qui Athenienſium rempublicam adminiſtrabant, aſſentabantur populo, dicentes cætera quidem omnia eſſe Græcorum cōmunia, verum illud eſſe proprium Athenienſibus, quod viam noſſent, quæ per[d]uceret in cælum. Quiſquis legerit en[c]omium Æſchynis, & Menonis ap[u]d Platonem, intelliget quā formoſos pinxerint Athenienſes, miro dic[e]ndi artificio illis blandientes. Interpres diſtichon hoc citat ex Callimacho:

Ἀλλ᾽ ἐνὶ δὴ φύλλοισι κεκομμένα τόσσα φέροιτε
Γράμματα, κυδίππην ὅσσ᾽ ἐρέουσι καλήν.

id eſt,

Litterulas tot ferte inſculptas frondibus hiſce,
Cydippem pulchram quot memorare queant.

Id imitatus Maro:

- Teneris, inquit, *incidere amores*
Arboribus: creſcent illæ, creſcetis amores.

Torquere licebit & in eos, qui falſo per aſſentationem laudantur.

Caput ſcabere, & conſimilia.

Caput ſcabere, vngues arrodere, geſtus hominis ſunt cogitabundi, & de mutando, cuius pœniteat, ſecum agitantis. Vnde trahuntur in vſum proverbialem. Horatius libro 1. ſatyra 10.

- Sed ille
Si foret hoc noſtrum fato delapſus in æuum,
Detereret ſibi multa, recideret omne, quod vltra
Perfectum traheretur, & in verſu faciendo
Sæpe caput ſcaberet, viuos & roderet vngues.
Sæpe ſtylum vertas, iterum quæ digna legi ſint
Scripturus.

Id imitatus Perſius:

Nec pluteum, inquit, *cadit, nec demorſos ſapit vngues.*

Idem alibi:

- Crudum Chæreſtratus vnguem
Arrodens ait hoc.

In ſuperiore taxat poetarū in ſcribendo negligentiā. In altero deſcribit adoleſcentem de mutanda anteactæ vitæ ratione cogitantem.

Cari-

Digitized by Google

Caricus hircus.

Καρικὸς τράγος, id eſt, Caricus hircus. Diogenianus indicat dictitatum de vilibus & contemptis. Heſychius indicat vſurpatum a Sophocle Carum populus quod paſſim in bellis mercenariam locarent operam, ceu vili vita, in contemptus proverbium abiit. Vnde & Plato καρικὸν ἀνθρώπιον, id eſt, Caricum homuncionem dixit, pro vili nihiliq;, quemadmodũ alio dictum eſt loco. Fieri poteſt, vt proverbium eo reſpiciat, quod Cares pro hirco ſolent immolare canẽ, vt indicatum eſt in proverbio, Caricum ſacrificium.

Bullata nuga.

Ventoſa, atque inania bullata dicuntur. Sumpta metaphora, ἀπὸ τῶν πομφολύγων, de quibus alias dictum eſt in proverbio, Homo Bulla. Perſius:

- Bullatis vt mihi nugis
Pagina turgeſcat.

Bullatas nugas appellans inanem perſtrepentium vocum congeriem, in quibus nihil ſubſit ſolidioris ſententiæ. Horatius nugas canoras vocauit in arte poetica:

Quam verſus inopes rerum, nugæq; canoræ.

Bolus ereptus è faucibus.

Bolus è faucibus eripi dicitur, quoties commoditas aliqua, quæ iam propemodum tenebatur, præter expectationem ſubito præripitur. Terentius in Seipſum excruciante. Crucior bolum tantum mihi eſſe ereptum ſubito è faucibus. Bolum autẽ dixit, quod Græci vocant βλωμόν. Metaphora per ſe liquet.

Scarabæus Aquilam quærit.

Κάνθαρος ἀετὸν μαίεται, id eſt, Scarabęus Aquilam quærit. Cum imbecillior, atque impotentior, mali quidpiam molitur, ſtruitque inſidias inimico longe potentiori. Eſt & altera lectio, ὁ κάνθαρος ἀετὸν μαιεύεται, id eſt, Scarabęus Aquilæ obſtetricatur. Senſus ferme idem eſt, ſiue legas μαίεται, ſiue μαιεύεται. Competit enim in humilem & imbecillum, qui viribus longe præpollenti, malitioſis inſidiis & clanculariis dolis perniciem machinatur. Ariſtophanes in Lyſiſtrata.

Ὑπερχολῶ γὰρ, αἰετὸν τίκτουσαν κάνθαρός σε
Μαιεύσομαι. id eſt,

Supra modum iraſcor tibi, Scarabeus Aquilam ego te
Quãdo oua paries obſtetrix iuuabo.

Super hac re fertur apologus quidam apud Græcus non inelegans, quem Lucianus indicat Æſopicum eſſe, cum ait in Icaromenippo fabulatum fuiſſe Æſopum, quemadmodum aliquando Scarabęi & cameli cælum conſcenderint. Porro quod ad fabulam Scarabęi, & Aquilæ attinet, ad hunc habet modum. Eſt iam olim aquilarum generi, cũ vniuerſa Scarabęorum gente vetus atque antiqua ſimultas, ac bellum prorſus internecinum, planeque quod Græci ſolent dicere, ἄσπονδος πόλεμος. Nam odio diſſident plusquam Vatiniano, adeo, vt nę Iupiter quidem ipſe: ὁ κράτιστος ἐστὶ μέγιστος, & qui totum nutu tremefactat Olympum, rem inter eos componere, ac diſſidium finire potuerit, ſi modo vera narrant apologi. Sed erit fortaſſis, qui Æſopicarum fabularum rudis, & ἀνήκοος admiretur, quid tandem negocij ſit çum Aquila Scarabæo. Quæ cognatio, quæ vicinitas, quæ adfinitas vſque adeo diſſimilibus intercedat. Nam inter hos qui vinculis eiuſmodi copulantur potiſſimum diſ-

ſidia ſolent oriri, pſertim inter principes, Ad hæc quænam tam atrocis odii cauſæ, poſtremo vnde tantum animorum Scarabæo, vt cum Aquilarum populo bellum ſuſcipere non dubitarit. Rurſum, qua contumelia tantopere fuerit offenſus Aquilæ θυμὸς ἀγήνωρ, vt hoſtem tam humilem non contempſerit, ac ſuo vel odio iudicarit indignum. Videlicet argumentũ ingens, longa eſt iniuria, longæ ambages, ac res omnino maior, quam vt humana facũdia queat explicari. Quod ſi muſæ, quæ grauatæ non ſunt olim Homero dictare Βατραχομυομαχίαν, nobis quoq; relicto tantiſper Helicone, dignentur adeſſe, rerũ ſummam pro virili conabimur exponere: quid enim tam arduum eſſe poſſit, quod illis auſpicibus non audeant homines? Sed quo res cognitu fiat illuſtrior, prius quã ad ipſum negotii caput veniamus ducis vtriusque mores, formam, indolem, ingenium, quam licebit pauciſſimis periſtringam. Primũ igitur illud ſuccurrit admirari, quid olim Romanis viris alioqui ſapientibus venerit in mentem, qui cum huius alitis ſymbolo ſeſe præter cæteras nationes iactent, ac diis proximos ducant, cumque huius auſpiciis tot victorias reportarint, tot egerint triumphos, tantum abeſt, vt bene meritæ gratiam referant, vt non toleranda etiam adficiant contumelia. Nam auem vnam omnium maxime maſculam, & inuicti roboris, emaſculant euirantque ac propemodum Tireſiam reddunt ipſi non admodum mares, ſiquidem apud Græcos plane mas eſt ἀετὸς. Idque, ni fallimur, longe magis quadrat in eum, cui ſummus ille pater & rex, hominumque deumque Regnum in aues vagas permiſit, expertus fidelem Iupiter in Ganymede flauo, Tum ei, qui cæteris diis procul abſiſtentibus, ſolus irato Ioui, triſulca tela porrigat, nihil etiam prouerbio deterritus: πόῤῥω Διός τε καὶ κεραυνοῦ. Neque vero ſine graui ratione factum arbitramur, vt inter tam multas auium nationes, tamque numeroſis tribus Aquila potiſſimum ſit viſa idonea, cui non ſolum auium δῆμος, verum etiam ſenatus populusque poeticus, ſuffragiis omnibus monarchiam decerneret. Nam quantum ad auium iudicium attinet, ad hanc partem pleræque propendebant, vt pauoni rerum ſummam committerent. Siquidem huius pulchritudini, ſplendori, ſublimitati, faſtuique plane regio, regnum deberi videbatur. Ac prorſum in hanc ſententiam itum fuiſſet, niſi quædam longo rerum vſu callidæ, cuiuſmodi ſunt cornices, coruique perpendiſſent, futurum, vt ſi pauonem rebus præfeciſſent, eueniret, quod complures iam annos in monarchis quibusdam videre datũ eſt, nimirum vt ſolo nomine ſtrepituque regem ageret, Aquila nihilo ſecius, vel ſine populi ſuffragiis, regnum gereret. Cæterum poetas viros ſapientiſſimos illud arbitramur perſpexiſſe, non alia magis imagine regum mores ac vitam effingi potuiſſe. In quouis enim rerum genere ſemper fuit eritque bonorum paucitas. Et aliud ſæculũ alios gignit. Sed paucis, ſi videtur, hinc ãtq; hinc cõtẽtionẽ admoueamus. Iam primum ſi quid ominis eſt in vocabulo, vt certe eſt, apte profecto Græcis ἀετὸς dicitur παρὰ τὸ ἀΐσσειν, quod eſt propemodum rapior impetu, & concitus feror. Quædam aues natura placidæ ſunt, ac mites, tum quæ feræ ſunt,

Digitized by Google

ſunt, tamen arte cultuq; cicurantur, ac manſueſcunt. Sola Aquila, nec eſt habilis ad vllam diſciplinam, nec vllo ſtudio poteſt manſueſcere. Tantum impetu naturæ præceps fertur, & quidquid valde libuit, idē poſtulat ſibi licere. Libet ne ſpectare pullum animo vere aquilino? Graphice depinxit Horatius.

Qualem miniſtrū fulminis alitem
Olim iuuentas & patrius vigor
Nido, laborum propulit inſcium,
Vernię; iam nimbis remotis
Inſolitos docuere niſus
Venti pauentem, mox in ouilia
Demiſit hoſtem viuidus impetus,
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atq; pugnæ.

Melius intelligunt hoc ænigma regiones expertæ. Deinde cum ſex aquilarum genera commemorentur, tamen illud inter omnes conuenit, quod roſtro ſunt vehementer adunco, nec minus aduncis vnguibus, vt vel ex ipſo corporis habitu poſſis intelligere, carniuoram eſſe auē, quietis, ac pacis inimicā, pugnis ac prædationibus natam. Et quaſi parū ſit carniuoras eſſe, ſunt & quæ oſſifragæ dicantur, & ſint. Age ſi quis iam phyſiognomon non omnino malus, vultum ipſum & os aquilæ diligentius cōtempletur, oculos auidos atque improbos, rictum minacem, genas truculentas, frōtem toruam, denique illud quod Cyrum Perſarū regem tantopere delectabat in principe γρυπὸν, nōne plane regium quoddam ſimulacrum agnoſcet, magnificum ac maieſtatis plenum? Accedit huc color ipſe funeſtus, teter & inauſpicatus, fuſco ſqualore nigricans. Vnde etiam quod fuſcum eſt ac ſubnigrum, aquilum vocamus. Tum vox inamœna, terribilis, exanimatrix, ac minax illa querulusq; clangor, quem nullus animantium genus non expaueſcit.

Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι
Ἢ τεὸν ἢ αἴαντος ἰὼν γέρας, ἢ ὀδυσῆος
Ἄξω ἑλών, ὁ δέ κεν κεχολώσεται ὅν κεν ἵκωμαι.

Aut illa non minus βασιλικὴ.

Μή νύ τοι οὐ χραίσμωσιν, ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν ὀλύμπῳ,
Ἆσσον ἰόνθ', ὅτε κέν τοι ἀάπτους χεῖρας ἐφείω.

Iam & viuacem eſſe Aquilam, ab auctoribus proditum eſt. Ea tamen cum ad extremam peruenerit ſenectutem, nihil adhuc ſitit, niſi ſanguinem, cuius ſuctu vitam omnibus inuiſam prorogat, nimitum roſtro ſuperiore adeo increſcente, vt carnes depaſci non poſſit. Atq; hinc ortum eſt adagiū illud notiſſimum, ἀετοῦ γῆρας, in ſenes ætate vinoſiores, cum alioqui omne ferme genus hoc auiū, quibus adunci ſunt vngues, aut non bibant omnino, aut certe perquā raro, ſiquidē Ariſtoteli crēdimus. Et tamen hæ ſi quando bibunt, aquā bibunt. Sola Aquila ſanguinem ſitit. Ergo roſtro intorto natura certe nō ſemper nouerca reliquis animantib. vtcunq; conſuluiſſe videtur, & inexplebili voracitati modum aliquem impoſuiſſe. Quemadmodum & hac ratione proſpexit, quod non ſinat aquilam oua parere plura tribus, nec pullos alere plures duobus. Atque adeo ſi Muſæi verſiculo credimus, quē teſtem adducit Ariſtoteles.

Excludit binos, adit terna, educat vnum.

Atque per hos ipſos dies, quibus incubat, incubat autem ferme tricenos, naturæ prouidentia cibū illis negauit, inuerſis interim & vnguibus,

ne videlicet omnium ferarum fœtus raperentur. Itaq; per id tempus pennæ albeſcunt inedia. Atque hinc odium in fœtus proprios. Sed parum βασιλικῶς erat instructa aquila, ſi tãtum adunco roſtro, ſi tantum aduncis vnguibus ad prędandum eſſet armata, niſi additi fuiſſent oculi pluſquam lyncei, & nec ad clariſſimum Solem conniuentes, quo quidem experimento fœtus ſuos an legitimi ſint, explorare dicuntur. Itaque prædam quamvis è longinquo ſpeculantur, quam deſtinent inuadere. Quanquam auium regi bini duntaxat ſunt oculi, roſtrum vnicum, vngues pauci, venter item vnicus. Veruntamen eſſet eadem fortaſſis aliquanto minus noxia, niſi ad arma dotesq; corporis aſtus accederet ingenii, hoc eſt niſi nocens per ſe ferrum veneno tingeretur. Vngues ſuos quoties ingreditur, contrahit, ne videlicet aciem deterat, minusque valeant in prædando, id quod habet cum leonibus cõmune. Neq; quemvis impetit, ſed eum duntaxat, quo ſe credat viribus eſſe ſuperiorem. Neque ſe repente præcipitem dat in terram, more cæterarum, cum prædam appetit, ſed ſenſim demittit, ne impetu illiſa offendatur. Ne leporem quidem, nam hunc maxime petit, aggreditur, niſi viderit in plana deſcendiſſe. Neque quouis graſſatur tempore, ne quis opprimat fatigatam: ſed à prandio ad meridianum ad prædandum prouolat, reliquis horis otioſa ſedet, donec hominum conuentu fora compleantur. Tum quod occiderit non inibi ſtatim deuorat, ne quis ſubitus hoſtium incurſus, incautam deprehendat in præda; ſed exploratis prius ac ſubinde refectis viribus, prædam in nidum velut in caſtra deuehit. Nam quibus artibus ceruum ſe præſtantiorem capiat, mox dicetur. Illud in primis memorandum ingenii documentum, teſtudinem raptam ex alto, ſpeculata locum idoneum, in ſaxum aliquod demittit, vt ad eum modum rupta teſta, carne veſci poſſit. Quanquam in Æſchylo parum aquilinis fuit oculis, cum in huius albicantem caluariam, ſaxum eſſe rata, demiſſa teſtudine, miſerum occideret, vt vel ob hanc vnam cauſam, optimo iure poetis omnibus conueniat inuiſam eſſe. Atque id quidem nunc aſſidue, veluti ſuo iure facit. Cæterum primitus teſtudinem dolis ad id pellexit, dum perſuadet illi futurum, vti ſua opera, volandi artem perdiſceret. Atque hac ſpe ſublatam in altum, deiecit in ſaxum, vt illius calamitatem tyrannico more verteret in ſuas delicias. Leporem potiſſimum venatur Aquila, vnde & leporariæ cognomen additum vni generi, perinde quaſi ducem Africanum, aut Numantinum appelles. Neque contemnit imbellem hoſtem, ſed eſculentum appetit, vt etiamſi parum gloriæ veniat ex victoria, non parum tamen auferatur emolumẽti. At fit aliquoties, vt cum maxime leporem captat, tum maxime capiatur icta pennato iaculo, dicatq; prouerbium, quod illi ferimus acceptum, τοῖς ἰδίοις πτεροῖς ἁλίσκομαι. Audet & cum ceruo confligere, inferior tamen futura, niſi vulpinam adderet pellem. Nam aſtu ſupplet, quod viribus eſt diminutum. Cõgreſſura cum hoſte, prius in puluere volutat ſeſe. Deinde cornibus inſidens ceruinis, puluerem pennis collectum, in oculos ſpargit, alis ora verberans, donec exoculatũ in rupes

det

det præcipitem. Sed eſt eidem acrior, multoque magis anceps cum dracone pugna, etiam in aere. Draco maleficis artibus oua conſectatur Aquilæ. Illa viciſſim hoſtem vbicunq; viſum rapit. Nam quod illi cum vulpe ſimultas eſt irreconciliabilis, nemo mirabitur, quisquis cognorit, quam olim regaliter illam acceperit. Inierat cum vicina neceſſitudinē, cumque incubanti paſtus deeſſet, proximę catulos in nidum ſuſtulit. Reuerſa autem vulpes, cumque catulorum ſuorū indignam ſpectaret laniationem: quod vnúm poterat, immortales teſtata eſt deos, atque inter hos præcipue Iouem φίλιον amicitię violatæ vindicem. Exaudiſſe videtur iſta vota Deus aliquis. Pauculis poſt diebus euenit, vt Aquila prunam carnibus è ſacrificio raptis hærentem, in nidum deuexerit imprudens: igitur abſente Aquila, igni paulatim ventis excitato, nidus conflagrare cœpit. Pulli territi, præcipites ſe dedere, nimirum adhuc inuolucres. Vulpes delapſos excipit, & in cauum delatos deuorat. Ac poſt id quidem temporis, nihil omnino conuenit inter Aquilam & vulpem, quanquam id ſane nō mediocri vulpinæ gentis malo: Quo tamen an dignæ videri debeant, quę quondam leporibus συμμαχίαν aduerſus Aquilam petentibus auxilium negarint, vt refertur in annalibus quadrupedum, ex quibus Homerus βατραχομυομαχίαν eſt mutuatus. Iam vero acre diſſidium eſt, & cum vulture, velut homotechno, & edacitatis æmulo, tametſi hoc quidem nomine, vt crudelior, ita & generoſior Aquila, quod non deuorat animal, niſi quod occiderit, nec per ignauiā alienis inſidit cadaueribus. Nam κίτταν iure habet exoſam, quæ miris artibus Aquilæ oua frangere ſtudet. Pugnat & cum ardeolis, quod hæc auis vnguibus freta, non vereatur eam aliquoties adoriri, idem dimicans acriter, vt in conflictu emoriatur. Neq; vero tam mirum, quod illi parum conuenit cum oloribus, aut nimirum poeticis: illud mirum, ab iis ſæpenumero vinci tam pugnacem beluam. Nec cum gruibus ſatis conuenit, ob id quod illis impendio placeat Democratia, a quibus tamen ingenio ſuperantur. Etenim cum grues è Cilicia demigrantes montem Taurum Aquilis plenum parant transmittere, ingentibus lapidibus, quo vocem cohibeant, in os ſumptis, noctu tacite trāſuolant, atque ita deceptis aquilis tuto traiiciunt. Sed peculiaris quædam cum Trochilo (nam id eſt aui nomen) ſimultas intercedit, non ob aliud, vt autumat magnus ille deambulator, niſi quod huic quoque regis ac βουληφόρου nomen tribuitur. Idque potiſſimum apud Latinos. Proinde ceu regni affectatorem extremo perſequitur odio. Quanquam non is hoſtis eſt, cuius vires metuat Aquila. Nam trochilus imbecillis eſt ac fugax, ſolertia tamen & ingenio præditus, fruticetis & cauis abdit ſeſe, vt quamvis a potentiore, facile capi non poſſit. Quin olim cum certamen volandi cum Aquila ſuſcepiſſet, vicit aſtu magis quam viribus. Denique cum Cybindo bellum gerit internecinū, adeo ut ſæpe numero cohærentes prędantur. Eſt autem cybindus nocturnus accipiter. Atq; in reliquis animantium ordinibus, alijs cum aliis partim bellū eſt, partim amicitia. Multos habet inimicos vulpes, attamen coruum habet amicum, cuius auxiliis aduerſus Æſalon

auem, catulos ſuos diuexantem, adiuuatur. Eidem bene cōuenit & cum ſerpentibus, cum æque cuniculis gaudeant. Crocodilus hoſtem habet ichneumonem, ſed cum trochilo familiaritas eſt, adeo vt illi liceat vel in ipſas belluæ fauces impune penetrare. Vni Aquilæ cum nullo prorſus animante, nec amicitia, nec affinitas, nec ſodalitas nec conſuetudo, nec fœdus, nec induciæ. Hoſtis eſt omnibus, & neminem non habet hoſtem. Siquidem non poteſt non omnium eſſe hoſtis, qui omnium malo viuit ac ſaginatur. Proinde ſibi conſcia, non nidulatur in plano, ſed in præruptis & excelſis rupibus, aliquoties & arboribus, ſed præaltis, videlicet tyrannicum illud ſecum voluens, Oderint dum metuant. Proinde cum ciconiæ ſacræ ſint Ægyptiis, adeo vt occidiſſe ſit capitale, apud Romanos ſacri anſeres, miluiis apud Britannos nemo noceat, ſuibus parcant Iudæi, nec delphines venabantur antiqui, neque lædere fas erat, ſed ſi quid in venatu peccaſſent, pauculis modo plagis puerorum more caſtigabantur. At in Aquilas vbique gentium eadem lex eſt, quæ in lupos, vt præmium ſit, qui communem omnium hoſtem occiderit. Ergo nec amat vllum, nec amatur ab vllo animante Aquila. Leonem animal tam immane retuliſſe gratiam homini de ſe bene merito, & vitam dediſſe, a quo pedis ſanitatem acceperat, prope creditum eſt ab omnibus. Draconem ſeruaſſe nutricium ſuum, & ad agnitam vocem accurriſſe, credunt permulti. Quin & aſpidem, ad menſam cuiusdam quotidie ventitare ſolitam, vbi ſenſit ab vno catulorum ſuorum hoſpitis filium interemptum, cum occidiſſe, violatiq; hoſpitii pœnam & de ſuo partu ſumpſiſſe, neq; præ pudore dein de in eas ędes reuerſam, retulit Philarchus, neque deſunt qui credant, ſcribēdum exiſtimauit Demetrius Phyſicus, recenſendum Plinius. Item pantheram ob catulos eductos è fouea, hominem officioſe produxiſſe, donec egreſſus ſolitudines in viam publicam rediiſſet. Ariſtophani grammatico puellam Stephanopolidem adamanti, riualis erat elephantus. Eamq; rem vt omnibus notiſſimam, & omnium ſermone celebratam retulit Plutarchus. Apud eundem draco quiſpiam perdite amat puellam Ætolidem. Nam Delphinum erga homines amor, erga Arionem ſeruatum, erga Heſiodum in litus deuectum, & virginem Lesbiam cum amatore ſeruatam, erga puerum vectum & reuectum officium, propemodum in confeſſo eſt. At virginē ab Aquila adamatam, nec hi credunt, qui credunt omnia. Nam fatale quoddā huius & in homines odium vel hinc colligas licebit, ꝙ Prometheo deorum omnium φιλανθρωποτάτῳ addita ſit in Caucaſo carnifex. Et tamen in tam multis vitiis eſt, quod laudare poſſis. Minime bibaces ſunt, minimeque ſalaces, quæ maxime ſunt rapaces. Nam quod Ganymedem rapuit Aquila, Ioui rapuit, non ſibi. Ergo cum innumerabiles ſint auium ſpecies, atq; inter has alię plumarū opibus, ac pictūris admirandæ, ſicuti pauones: aliæ cādore niueo inſignes, vt olores: aliæ contra decenti nigrore lucentes, vt corui: aliæ corporum proceritate præminentes, veluti ſtruthiones: aliæ fabuloſis etiam miraculis celebres, vt phœnix: aliæ fœcūditate cōmendatæ, vt columbæ: aliæ gratæ

lauto-

lautorum menſis, vt perdices, ac phaſides: aliæ loquacitate iucundæ, vt pſittaci: aliæ cantu mirabiles, vt luſciniæ: aliæ fortitudine animi præſtantes, vt galli gallinacei: aliæ deliciis hominum natæ, vt paſſerculi: tamen ex vniuerſis, vna Aquila viris tã ſapientibus idonea viſa eſt, quæ regis imaginem repræſentet, nec formoſa, nec canora, nec eſculenta, ſed carniuora, rapax, prædatrix, populatrix, bellatrix, inuiſa omnibus, omnium peſtis, quæ cum plurimum nocere poſſit, plus tamen velit quam poſſit. Nec alio iudicio leoni mandatum eſt regnũ inter quadrupedes, quo non alia bellua, vel immanior vel putidior. Canes cum ad multa ſunt vſui, tum ad hoc præcipue, quod pro rebus hominum excubias agunt. Boues agricolãtur. Equi & elephanti belligerantur. Muli & aſini geſtandis oneribus ſunt vtiles. Paraſitatur ſimia. Draco vel hoc vtilis nomine, quod vſum marathri monſtrarit ad oculorum aciem acuendam. Leo nihil niſi hoſtis ac deuorator omnium, nec niſi viribus ac metu tutus, planeque regium animal, quemadmodum & Aquila. Quod videtur perſpexiſſe, qui nobiles illos clypeos leonibus quam maxime hiantibus & explicatis ad prædam vnguibus inſigniunt. Sed ad Aquilã redeamus, cui ob dotes quas commemorauimus tam βασιλικὰς, ob tam egregia in omne animantium genus merita, ſenatus populusque poetarum, magno conſenſu decreuit, primũ, vt rex omnium, atque etiam θεῖος, id eſt, diuinus appellaretur. Deinde ſatis honeſtum inter ſydera locum dederunt, ac ſtellulis aliquot inſignierunt. Poſtremo munus inter cælites honorificum mandarunt, vt ſolus arma miniſtret irato Ioui, quibus orbem commouet vniuerſum. Quoque id impune poſſit, illud quoque tribuerunt, vt vna animantium, nec metuat fulmen, nec lædatur à fulmine, ſed iiſdem oculis fulmen emicans obtueatur, quibus aduerſum aſpicit ſolem. His addiderunt ſapientiſſimi illi Caſcique Romani, vt in legionum ſuarum vexillis, primas teneret Aquila, eſſetque vexillorum ipſorum ceu vexillifera, poſthabitis etiam lupis Romanæ gentis nutriciis, poſthabitis Minotauris, & apris, non extremæ rapacitatis belluis, poſthabitis denique & equis. Nam his quatuor animãtibus inſignita vexilla, quondam Aquilam ſequebantur. Paullo poſt, nec comites eos eſt paſſa, ſed illis in caſtris relictis, ipſa ſola prodibat in prælium. Hanc inquam vnam dignam cenſuerunt, quæ totius orbis monarchæ, ſceptra, ſigna, clypeos, domos, veſtes, vaſa, miniſteria decores, cũ tamen vulturũ, ni fallimur, augurio conditũ ſit Romanum imperiũ, non Aquilarum. Addidit hoc augurum collegium, vt ſi cuius ædibus inſederit Aquila, aut ſi pileum in caput alicuius immittat, imperium portendatur. Habes è ducibus alterum, nunc ad Scarabæum veniamus. Eſt animal, ac vix etiã animal, quippe cui ſenſus aliquot deſint, ex inſectorum infima gente, quod infami ſane vocabulo Græci κάνθαρον, Latini Scarabæum appellant, aſpectu tetrũ, odore tetrius, ſonitu teterrimum, alis cruſtacea vagina obtectis. Quin magis totus ipſe Scarabæus nihil eſt, niſi cruſtum. Naſcitur in excrementis, hoc eſt, animantium ſtercoribus, in iiſdem viuit, verſatur, oblectatur, deliciatur. Præcipuum huic ſtudium pilas quam maxime poteſt ingen-

tes componere, ceu paſtillos, non ex odoribus, ſed ſtercore, potiſſimũ caprino, nam id illi prorſus amaracinum olet. Eas miro conamine voluit auerſus, pedibus poſterioribus, quos habet longiores, ſuperne iniectis, capite in terram prono. Quod ſi quando cõtingat, vt aduerſus collem aliquem onus protrudant, elapſis ſubinde pilis, ac deorſum recurrentibus, putes te Siſyphum voluentem ſaxum videre, nec defatigantur, nec conquieſcunt, tantus operis ardor, donec in antrum ſuum deuexerint. In his pilis, vt ipſi nati ſunt, ita fœtus etiam ſuos educant, & teneros adhuc aduerſus hyemis rigorem nidulantes fouent. Scimus nulli non eſſe notũ Scarabæum, ut qui paſſim ſit obuius, niſi ſicubi nulla omnino ſunt ſtercora. Sed non eſt eadẽ omnium ſpecies. Etenim ſunt, quibus nigro quodam virore luceat cruſta. Plerique tetro nigrore horrent. Sunt non nulli grãdiores, prælongis, ac biſulcis armati cornibus, cacumine forcipibus dentato, ea cũ viſum eſt, ad morſum contrahunt, ſtringuntque. Sunt item rutili, & iidem prægrandes, qui terram aridam fodiunt, atque illic nidos ponunt. Sunt qui metuendo bombo, formidabilique ſtrepitu prouolent, vt imprudentem non mediocriter territent. Sunt & alia formarum diſcrimina. Verum illud commune eſt omnibus, è ſtercore ortus, e ſtercore victus, in ſtercore vita, deliciumque. Iam opinamur futurum, vt aliquis Romanis ducibus impenſe fauens Aquilæ vicem deploret, cui cum tam humili, tamque plebeio hoſte res inciderit, aui tam regali, quem vincere glorioſum non ſit, à quo vinci turpiſſimum, & cui abunde multum laudis contingat, quod cum Aquila decertarit, etiam ſi victus diſceſſerit. Apud Poetas pudet Aiacem Vlyſſis aduerſarii tã imbellis, & Aquila cogitur cum Scarabæo cõflictari? Rurſum alius magis etiam demirabitur, vnde huic inſecto viliſſimo, tantum animorum, tantum audaciæ, vt non ſit veritum cũ aue multo pugnaciſſima bellũ ſuſcipere. Tum vnde opes, vires, facultates, auxilia, vt tot iã annos bellum ducere potuerit. Verum ſi quis hunc explicet Silenum, & cõtemtum hoc animalculum propius ac veluti domi cõtempletur, tã multas in eo dotes haud vulgares animaduertet, vt omnibus diligenter penſitatis, propemodum Scarabæum ſe malit eſſe, quã Aquilam. Ne vero nobis reclamet & obturbet quiſquam prius atq; rem cognouerit. Primum in hoc Aquilæ præſtat etiam Scarabæus, ꝙ ſenectam quotannis exuit, ac ſubinde repubeſcit: Deinde in tãtulo corpore, quãtum animi robur, quam Heroica mentis vis, quantus ad inuadẽdum impetus, vt nihil iam ſit ad Scarabæum Homerica muſca. Nam hinc, ni fallimur, quibusdam Scarabæis nomen etiam inditum, vt tauri dicãtur. At cum tauris nec leones temere congrediuntur, tantum abeſt, vt id faciant Aquilæ. Iam vero nec ingenium vulgare, niſi quis ſine cauſa, vel natum olim, vel vbique celebratũ exiſtimet, Græcũ illud prouerbium, κανθάρου σοφώτερος, quo nimirum ſingularis quędam & incomparabilis tribui videtur ſapiẽtia. Neque noſtra refert, ſi quis cauilletur eum parum bene habitare, in domicilio deformi. Quanquam quod ad corporis quoq; formam attinet, abſit modo vulgaris & iudicium occupans imaginatio, non eſt quod contemni

contemni poſſit Scarabæus. Etenim ſi vere proditum eſt a Philoſophis, eam figuram quam vocant ſphæricam, non modo pulcerrimam eſſe, verumetiam modis omnibus optimam, nec aliam magis demiurgo illi placuiſſe, qua cælum hoc, rem omnium multo pulcerrimã fabricaretur, cur non & formoſius videatur Scarabęus, qui ad huius ſpeciẽ longe propius accedit, quam Aquila? Denique ſi equus in ſuo genere formoſus eſt, ſi canis in ſuo, qui minus in ſuo placeat Scarabæus? niſi omnes omnium formas noſtra metimur, vt quidquid ad hominis formam non acceſſerit, id cõtinuo deforme iudicetur. Nam colorem Scarabæi nemo, putamus, calumniabitur, vt qui gemmas etiã nonnullas commendet. Porro quod animantium excrementis, ad ſuam cõmoditatem abutitur, ingenii laus eſt, nõ crimen. Quaſi vero non idem faciant Medici, qui cum multorum ãnimãtium, tum hominis etiam excrementa, nõ illinunt ſolum, verum in potione miniſtrant in morbis. Nec pudet Alchemiſtas, ad quintam illam eſſentiam eliciẽdam, vti fimo. Nec agricolas, quo quidem hominũ genere nullũ fuit olim honoratius, ſtercoribus arua ſaginare. Sunt & populi, quibus ad incruſtandos domiciliorũ parietes, fimus pro gypſo eſt. Eodem cõtuſo, & ad ſolem exiccato, ad ignis alimẽtum vtuntur lignorũ vice. Cyprii boues ſuos humano ſtercore ſaginant, nec ſaginant tantum, ſed etiã medentur. Sed illi, inquis, res tam putida bene olet. Stultum vero ſit naſum hominis in Scarabæo deſiderare. Siquidẽ id homini peculiare, odore ſui fimi offendi, nec idem accidit in vllo cæterorũ animantium. Felicior itaq; nobis Scarabæus, non immundior. Quanquam homines quoque non tam res offendit, quam opinio: nam priſcis illis mortalibus, res ipſa non perinde atque nobis viſa eſt abominanda, quã auſpicatiſſimo vocabulo lætamen appellarunt. Nec dubitarunt Saturno Deo, Sterculei cognomen addere, nimirũ honoris cauſa, ſiquidẽ Macrobio credimus. Nam prodidit Plinius, Stercuto Fauni filio, hinc nõ nomen ſolum, verum etiam immortalitatem contigiſſe in Italia. Porro in Græcia res eadem duobus regibus ſummam peperit gloriam. Augeæ qui excogitarit, Herculi qui diuulgarit. Deniq; nunquam abolebitur regii ſenis memoria, quem Homerus, vt in Catone tradit Cicero, manibus ſuis lætificãtem agros, nec alia re quam qua delectatur Scarabęus, poſteritati cõſecrauit. Imperatorem Romanum nihil offendebat lotii pudor, cum emolumento coniunctus, cur Scarabæum à tantis commoditatibus tam leue deterreat incommodum, vt iam demus incommodum eſſe? Deniq; cum videamus Scarabęũ in ſtercore purum eſſe, ſemperq; cruſta nitida, contra, Aquilam etiam in aere putere, quæſo vter altero mundior? Equidem hinc etiam nomen inditũ arbitramur, vt κάνθαρος, veluti καθαρὸς ſit appellatus, niſi quis malit à Centauris dictum Cantharum. Nam ne putes Scarabæum ob naturã ſordidam à lautitiis abhorrere, idẽ roſis impenſiſſime delectatur, easq; vnice appetit, ſiquidem Plinio credimus. Quod ſi quis forte dotes has leues ac vulgares exiſtimet, illud certe nemo non fatebitur magnificum, & ingenti criſta dignum, quod antiquitus inter ſacras imagines, & in vatum myſteriis cũ primis habitus eſt Scarabæus,

rabæus, egregii bellatoris apertiſſimum ſymbolum. Siquidem, vt refert Plutarchus in commentario de Iſide & Oſiride, in Hieroglyphicis Ægyptiorum picturis regis ſimulacrum erat oculus, addito ſceptro, quo videlicet vigilantia, cum recta iuſtaq; rerum adminiſtratione coniuncta, ſignificabatur. Nam illis, opinamur temporibus, adhuc eiuſmodi reges erant multum Aquilæ diſſimiles. At Thebis ait idem imagines quaſdam fuiſſe repoſitas, quæ manibus carerent, eæ iudices repræſentabāt, quos oportet ab omni munerum corruptela quam maxime ſeiunctos eſſe. Atque inter has vnam oculis quoq; carentem, quæ iudicii præſidem adumbrabat, quod hunc oporteat omni prorſus affectu vacare, tantumque rem ipſam ſpectare, perſonam non reſpicere. Aderat, non corchorus inter olera, quod prouerbio dicunt, ſed inter ſacras imagines Scarabæus, ſigillo inſculptus. Et quid tandem per hoc nouum ſymbolum, nobis innuebant ſapientiſſimi homines? Rem videlicet haud quaquā vulgarem, nempe belli ducem egregium & inuictum. Nam hoc quoque Plutarchus indicat, ne quis ſic à nobis confictum exiſtimet. At dixerit imperitior aliquis. Quid Scarabæo cum duce belli? Permulta ſane congruunt. Principio vides, vt totus armis luceat Scarabæus, nullaq; pars, corporis non ſit diligenter cruſtis ac laminis communita, vt non melius armatus videatur Mauors Homericus, cum illum maxime ſua inſtruit panoplia. Adde nunc militarem adſultum, cum horrendo ac Panico bombo, cantuq; vere militari. Quid enim inſuauius claſſicorum ſonitu? Quid ἀμουσώτερον tympanorū ſtrepitu? Nam tubarum vocē, qua nunc reges tantopere delectantur, olim Buſiritæ non ferebant, quod aſino rudenti videatur adſimilis. At ei genti, inter abominanda habebatur aſinus. Adde laboris in voluendis oneribus patientiam, inuictum animi robur, ac vitæ contemtum. Ad hæc, negant in Scarabęorum gente feminam inueniri, ſed omnes eſſe mares. Verum quid magis congruere poteſt in fortem Imperatorem? Quin & illud ad rem apte quadrat, vt idem indicat Plutarchus, quod in delicatis illis pilis, de quibus dictum eſt, fœtus ſuos edunt, fouent, aiunt, educant, nec alius eſt locus naſcendi, quam cibi. Verum hoc myſterii non facile ſit interpretari. Rectius exponent imperatorii milites, qui norūt quid ſit ἐν ἀσπίδι ξυνιζῆσαι, qui norūt χαμεύνιας, qui in obſidione nudi duras hyemes, duriorem famem ſæpenumero pertulerunt, qui vitam ægram, non iam herbarum radicibus, ſeu fœdo victu produxerunt, qui menſes aliquot in nauibus exegerunt. Si quis huius vitæ ſordes perpendat, mundus erit Scarabæus, ſi quis miſeriam, eſt quod Scarabæo inuideat. At hæc eſt laudatiſſimorum Imperatorum ſors & conditio, ne quis forte contemnat. Denique non vſquequaque contemnendum exiſtimabit Scarabæum, quiſquis ſecū reputarit, Magos ac Medicos maximis hominum malis ab hoc animante remedia petere. Siquidem cornua Lucanorum, ſic enim appellant hoc genus, non modo geſtantur in crumena, verum etiam de collo ſuſpenduntur: nonnunquam & auro incluſa, aduerſus omnes infantium morbos. Quid quod in efficaciſſimis vixq; credendis remediis, ni Plinius auctor eſſet,

pæm

patem cũ Aquila vim obtinebit Scarabęus? Siquidem ὁ δῖνος ἐκεῖνος Scarabæus ſmaragdo gemmæ inſculptus, nec enim è quovis ligno fingit Mercurius, iuxta prouerbiũ, nec quavis gemma ſe dignatur Scarabæus, ſed ſmaragdo gemmarum nitidiſſima expreſſus, vt diximus, ſi de collo ſuſpendatur, at non niſi Cynocephali capillis, aut certe plumis hirundinis, aduerſus omnia veneficia præſentaneum adfert remedium, nec omnino minus efficax, quam moly, quod Vlyſſi quondam dedit Mercurius. Nec ſolum aduerſus hæc valet, verumetiam non vulgariter confert, ſi quis quocunque modo regem adire paret. Idem capitis grauedinem auertit, non mediocre per Iouē malum, præſertim potoribus. In his igitur tam mirandis rèmediis, ſapientes illi magi nullum faciunt diſcrimen inter Aquilam & Scarabæum. Proinde quis ipſum Scarabæum deſpiciat, cuius & imago lapillis inſculpta, tantam habet vim? Admonet nos gemmarum mentio, vt illud etiam adiiciamus, ſi quid Aquila ſibi placet cognomine gemma Aetite, nec hac laudis portione cedere Scarabæum. Nam huic quoq; nomen debet Cantharias, totam animantis ſpeciem mire referens, vt nõ effigiem expreſſam, ſed viuum ac verum Scarabæũ intra gemmam conditam dicas. Poſtremo ſi quid hoc ad rem pertinet, non paucioribus adagiis nobilitatus eſt ille fimo prognatus Scarabæus, q̃ rex auium Aquila. Nam ſi quis Aquilæ factioni ſtudens, neget hac parte cum ea conferendum eſſe Scarabęũ, quod olim apud Thebanos craſſos homines inter numina habebatur, non admodum refragabimur, modo meminerit hoc honoris aquilæ cum crocodilis & cercopithecis, denique & cum cepis, ac ventris crepitu eſſe commune, quandoquidem apud Ægyptios hæc omnia portenta diuinos honores inuenerunt. Et ſi quo calculo dignum eſt in hac collatione numinis inane vocabulum, non defuerunt, qui Scarabæo quoque tribuerint diuinitatem. Vtrumque diximus vtcumque depinximus. Supereſt iam vt tã atrocis belli cauſas repetamus. Olim in Ætna monte leporem quempiam inſectabatur Aquila, iamque contractis vnguibus, prędæ ſic imminebat vt afflatu propemodum exanimatum animal, & alioqui timidum, ad proximum Scarabęi cauum velut ad aſylum cõfugerit. Quandoquidem in rebus deſperatis, extremoque diſcrimine, præſidium vndelibet & petitur, & ſperatur. Erat autem is Scarabæus, quemadmodum inquit Homerus, ἠΰς τε μέγας τε. Nam in eo monte Scarabæorum natio feliciſſimæ ſobolis eſſe perhibetur, adeo vt hinc ὁ αἰτναῖος κάνθαρος prouerbio ſit nobilitatus, videlicet ob inſignē corporis magnitudinem. Ad huius igitur antrum cõfugiens lepus, ſupplex ad eius genua ſe prouoluit, obſecrãs atque obteſtans vt ipſius penates ſibi vitæ præſidio ſint aduerſus hoſtē immitiſſimum. Iam primum hoc ipſo ſibi nonnihil placebat Scarabæus, quod extitiſſet, qui ipſi ſuam vitam debere vellet, quique rem tantam a ſe præſtari poſſe crederet. Denique cui ſuum antrum, quod omnes homines obturatis naribus execrantes præterire ſolent, idoneũ videretur ad quod ſalutis cauſa, velut ad ſacram aram, aut principis ſtatuam confugeret. Confeſtim igitur prouolat obuiã Aquilæ Scarabæus,

& hu-

&huiuſmodi dictis furentē lenire conatur. Quo maior eſt tua poteſtas, hoc magis conuenit te parcere innoxiis. Noli lares meos innocentis auimantis interitu funeſtos reddere. Sic tibi tuus nid⁹ ſemp ab huiuſmodi calamitate ſit immunis. Generoſi regiiq; animi eſt, dare veniam & indignis. Proſit nihil cōmerito domicilii reuerentia, quod cuique tutum & inuiolatum eſſe vult ęquitas, ſinunt leges, adprobat conſuetudo: proſit deprecantis, ſi non auctoritas, certe ſtudium. Quod ſi genus noſtrum & Scarabeia deſpicis arma, At ſperato deos memores fandi, atque nefandi. Si nihil te mouent penetralium violatorum vices, in tuum caput aliquando rediturae, certe Iouem maximum reuereare, quem in vno facto ter offendes. Meus eſt hic hoſpes, offendes ξένιον, meus eſt ſupplex, & ipſe pro illo tibi, violabis ἱκετήσιον, deniq; pro amico deprecor amicus, offendes φίλιον. Scis quam certas iras concipere ſoleat iratus Iupiter, quam acriter vindicet laceſſitus, qui ſæuienti miniſtras arma. Nec omnia permittit ſuis, nec omnia condonat affectibus. Sed plura parantem dicere Scarabæum, Aquila vexatum alis, cōtemptim in terram præcipitat. Leporem fruſtra ſupplicem, ſub oculis Scarabæi crudeliſſime iugulat, laniat, atque laniatum in immitem nidum deportat, neque vel tantillum valuerunt apud eam nec preces, nec minæ Scarabæi: quem tamen haud aſpernata fuiſſet, ſi quantum audacia viribusque pollet, tantundem polleret prudentia: aut ſi in mentem veniſſet olim leonem in extremo vitæ diſcrimine, à mure ſeruatum fuiſſe, & omnium quadrupedum tyranno, quod dii vix dare poterant, id à tam infimo contemptoque animalculo per occaſionem datum eſſe: ſi cogitaſſet formicam beneficio prouocatam, columbę vitam dediſſe, admorſo aucupis calcaneo. Adeo nullus eſt tam humilis, tam abiectæ ſortis, qui non poſſit per occaſionem, & prodeſſe amicus, & nocere inimicus, vel potentiſſimo. Verum id temporis nihil horum ſuccurrebat Aquilæ, tantum præda potitur, fruiturque. Ea contumelia deſcendit altius in pectus magnanimi Scarabæi, quam quiſquam crediſſet. Stimulabat excelſum ac titanicum animū: hinc pudor, quod in cauſa tam æqua, parum ſua valuiſſet auctoritas: hinc miſericordia, ꝙ innoxiū animal & imbelle, tam immaniter eſſet laniatum: hinc dolor, quod ab Aquila tam ferociter, atque id tam impune, contemptus eſſet, haudquaquam, vt ipſi videbatur, cōtemnendus. Siquidem nulli ſua cuis eſt auctoritas. Iam ſuccurrebat & illud, fore vt vniuerſum Scarabæorum genus in contemptum veniret, ſi ſemel id factum Aquilæ ceſſiſſet impune. Ac tum quidem temporis, quoniam vlciſcendi facultas non erat, omnino regium quidquam exhibuit Scarabæus. Nempe hoc ipſum quod de Agamemnone, cæteriſq; regibus dixit Calchas:

Εἴπερ γὰρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ
καταπέψῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον,
ὄφρα τελέσσῃ,
Ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι.

Omnes igitur artes, omnes dolos in pectus aduocat. Nec vulgarē molitur pœnam, internecionem, ac plane πανωλεθρίαν in animo voluit. At cum ipſa quidem Aquila hoſte tam bellaci, Martem experiri, non ſatis tutum eſſe ducebat: non ſolum ob id, quod

quod copiis eſſet inferior, verumetiam quod Mars ſtupidus deus, ac vecors, nec minus cæcus quam ipſe Plutus, aut Cupido, plerumq; faueat cauſæ deteriori. Quod ſi maxime par viribus fuiſſet, ſi felicius pugnarent hi, quorum melior eſſet cauſa, tamē eſſe videbat, in quo grauiꝰ excruciāret Aquilam, & odium ſuum pleniore vindicta ſatiaret, ſi poſteritate ſublata, viuam etiam & ſentientem Aquilam longa morte exanimaret. Nulla in re grauius discruciantur parentes, quam in liberis. Adeo vt qui ſui corporis ſæuiſſimos negligūt cruciatus, filiorum tormenta nō ferant. Viderat aſinos per ignes obiectos, miro vitæ cōtemptu, pullis ſuis ſuccurrere: viderat exempla huius animi in animantib. permultis. Exiſtimabat ab his communibus affectibus, non eſſe alienam Aquilam. Deniq; ſuo generi tutius eſſe iudicabat, ſi inimicum tam pertinacem ab ipſa, quod aiunt, ſtirpe perdidiſſet. Audierat, opinamur, celebratum illud proverbium:

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας παῖδας καταλείπει.

Titillabat & blanda quædam ſpes, ſi facinus ſucceſſiſſet, futurum vt profligata Aquila, ipſe regno potiretur. Atq; vt dolor non ſolum fortes facit & intrepidos, verumetiam ſagaces, diligenter explorat, quo loco ſpem ſuę poſteritatis hoſtis recondidiſſet. Quo perveſtigato, Vulcanum adit, qui cum illi nonnulla familiaritas eſt, ob coloris ſimilitudinem: exorat, vt arma ſibi cudat, quę neq; ſint oneroſa volanti, & tamen aduerſus mediocrem vim tueantur. Armat à ſummo vertice ad imum vſq; calcaneum Vulcanus Scarabæū, his armis, quibus adhuc vtitur: nam antea muſcarum more inermis erat. Nidus erat ꝓcul illinc ſemotus, in excelſo præruptoq; ſcopulo, multa ſarmentorū ac ſtipularum vi congeſtus & cōmunitus. Huc nobis protinus egregius Scarabæus advolaritne an direpſerit parū liquet, certe pervenit. Sunt qui dicant tum cum pennis Aquilę feriretur, adhęrentem clanculum, ab inſciente Aquila in nidum deportatum eſſe. Et quo nec homines, quibus nō eſt aliud animal inſidioſius, nec ad nocendum, ingenioſius, pervenire potuiſſent, eo penetrauit Scarabęus. Inter ſtipulas in inſidiis abdit ſeſe, ac tempus nactus idoneum; Aquilæ oua protrudit è nido, aliud poſt aliud donec nullum reliquum faceret. Ea delapſa, comminuta ſunt, ipſi pulli informes adhuc miſerabiliter in ſaxa eliſi, prius orbati vita ſunt, quam vitæ ſenſum accepiſſent, nec hac tam atroci pœna contentus fuit Scarabęi dolor. Eſt gemma cū primis nobilis, quam ab Aquilæ nomine Græci vocant Aëtitem; non diſſimilis eſt ouo, ſexu quoq; diſtinguitur, nā in femina fœtū incluſum invenias, pulli propemodum ſpecie. Mira vis ad eliciendum partum. Quamobrem hodieq; parturientibus admouetur, quo partum acceleret. Huius itaq; generis par, Aquila ſolet in nido ſuo ponere, alioquin nunquam poſitura oua, aut certe non excluſura pullos. Tantum etiam theſaurum deiicit è nido Scarabæus, quo pariendi facultatem in poſterū eripiat, lapides acutis excepti ſaxis minutatim diſſiliere. Ne hęc quidē adhuc ſatis viſa ſunt irę Scarabæi, leuem calamitatē putat, niſi dolore quoq; ac lamentis hoſtis frueretur, itaq; rurſum abdit ſe penitus in ſtipulis. Redit Aquila, nouam ſui generis cladem conſpicatur, videt ſua

viſcera fruſtulatim diſcerpta, videt nobilis gemmæ non æſtimabilem iacturam, queritur, clangit, fremit, ſtridet, eiulat, obteſtatur deos: ac ſuis illis oculis, quos iam dolor etiam acuebat, hoſtem tam potentem circũſpectat. Atq; omnia potius in mente veniunt reputanti, quam Scarabæus ille contemptus. Dira minatur, dira precatur ei, quisquis tantę calamitatis fuiſſet auctor. Quantam interea voluptatem animo perſenſiſſe credis Scarabæum, dum hæc audit? Quid faciat miſera? Rurſum in fortunatas inſulas illi devolandum fuit, neq; enim aliunde importatur ἀετίτης, alterum par inueniendum. Nidus in locum multo ſemotiorem editiorẽque transfertur. Rurſus oua ponit, & huc, nihilo ſecius ignotus hoſtis penetrat, populatur omnia, totam ſuperiorem renouat tragœdiam. Rurſum hinc in tutiorem arcem demigrat Aquila, alia deponit oua, alios adhibet Aetitas. Rurſum adeſt Scarabæus. Nec modus nec finis fugiẽdi, atq; inſequendi, donec delaſſata tot cladibus ales, conſtituit ſacram mouere ancoram, ac ſuis diffiſa viribus ad deorum præſidia confugere. Iouem adit, exponit calamitatis ſuæ tragœdiam, hoſtem tam potentem, eumq;, quod eſſet grauiſſimũ, ignotum, vt tanta paſſæ, facultas etiam vlciſcendi eriperetur: Addit hãc ſuam perniciem ad ipſum quoque Iouem pertinere, periturum imperii munus, quod ille donaſſet, mutãdum armigerum, ſi, quemadmodum inſtituit hoſtis, pergeret, eſſe nonnihil aſſuetis ac notis vti miniſteriis, etiamſi nouitas in ſuffecto Ganymede feliciter ſucceſſiſſet. Mouet Iouem ſatellitis ſui periculum, præſertim cum à recens rapti Ganymedis officium hæreret animo. Iubet, ſi videatur, in ſuo ipſius ſinu deponat oua, aut illic, aut nuſquam omnino, in tuto futura. Paret ales, ac in ſummi Iouis ſinu extremam gentis ſuæ ſpem deponit, multum obteſtata, per feliciſſima illa oua, quæ quondam illi Leda pepererat, vt ſua, bona fide tueretur. Quid non efficit pertinax animi dolor? Vereamur, ne cui res ſupra veri fidem eſſe videatur. Ad ipſam ſummi Iouis arcem inuictus ſubuolat Scarabæus, neſcimus an numinis alicuius fauore adiutus. Paſtillum in hũc vſum, è ſtercoribus paratum, in ſinũ illius demittit. Iupiter, vt eſt ſordium inſolens, quippe in puriſſima mundi parte habitans, & a terreno cõtagio longiſſimo ſemotus interuallo, dum offenſus teterrimo odore, fimum è ſinu ſtudet excutere, oua Aquilæ deiicit imprudens, quæ videlicet ex alto delapſa, perierũt, priusquam terram contingerent. Atq; ita tandem cognitus eſt, ille tot cladium artifex, & hoc ipſum voluptatis cumulum addidit Scarabæo. Iuuit agnoſci. Contra Aquilæ (nam rem geſtam ex ipſo didicit Ioue) non mediocre doloris pondus adiecit, tam conteptus ſuæ calamitatis auctor. Quandoquidem eſt & hoc nonnullum mali ſolatiũ, ſi quis à magno ſuperetur hoſte. Hinc velut de integro dirum inter eos coortum bellum. Aquila pro viribus, vbicunq; conſpectam Scarabæorum gentem vexat, rapit, proterit, perdit. Viciſſim Scarabæus in Aquilæ perniciem neruos intendit vniuerſos. Itaq; prædandi, inſidiandi, iugulandi, nec mora, nec requies, nec vllus omnino finis futurus videbatur, niſi vtraq; gente pariter ſublata funditus, vt Cadmęam victoriam diceres, adeo gladiatoriis animis, vterq; in al-

Digitized by Google

in alterum affectabat viam. Nec vinci poterat Aquila, neq; cedere nouit Scarabæus. Tandem Iupiter in tantis rerum periculis ſuccurrendū putat, conatur priuatim inter eos rem componere. Quo magis conatur, hoc magis horum incrudeſcit odiū, gliſcunt iræ, feruefcunt pugnæ. Erat ille quidem haud dubie propenſior in Aquilæ partem, ſed è diuerſo mouebat exemplum longe pernicioſiſſimum, ſi cui licuiſſet impune *ἱκέσιον, φίλον*, aut *ξένιον* contemnere. Proinde facit, quod in extremo rerū diſcrimine ſolet, deos in concilium advocat, pauca prælocutus, rem, vt eſt geſta, proponit. Præconio Mercurii fit dicendi poteſtas, rogantur ac dicuntur ſententiæ. Variatum eſt ſtudiis. Dii contemptiores fere fauebant Scarabęo, ex maximis etiam Iuno vehementer huic ſtudebat, nimirum odio Ganymedis, Aquilæ rebus infenſa. Tandē in hoc ſenatusc ōſultum pedibus itum eſt, quod arguta voce pronunciauit Mercurius, Vulcanus in æs incidit, vti bellū ęternum Scarabæus & Aquila ſuo gerant arbitratu. Quod cuiq; acciderit incommodi, ob id in ius vocare non liceat, bello imputetur. Quod rapuerit, id iure belli poſſeſſurum, tantum, non placere diis internicionem vllius gentis. Proinde 30. dies, per quos incubat Aquila, temperetur à manibus, ſeruentur induciæ. Nec fas ſit Scarabæis per id tempus in publicū prodire, ne videlicet ad inediam ac fouendi laborem, belli quoq; tædiū accederet Aquilæ. Addidit illud ex ſuo ſtudio Iupiter, idq; reclamantib. nōnullis, Æquum eſt, inquit, ex tam immenſis terræ ſpaciis, vel exiguum angulum, velut aſylum ſupereſſe meo ſatelliti, quo tutus ſit a Scarabæorū incurſu. Neq; vero nouum exemplū induco. Sunt loca quæ lupū neſciūt: ſunt in quę non immigrent venenæ: ſunt in quibus non viuāt talpæ. Metabor & ipſe in Thracia iugerum aliquot ſpacium apud Olynthum, in quod ſi quocunque modo prudens, imprudens, volens, nolens, pedem intulerit Scarabæus, capitalis eſto: nec fas ſit exire ſemel ingreſſo, verū inibi torqueat ſeſe, donec emoriatur. Loco nomen tribuitur Cantharolethrus, vt vel ipſo monitus vocabulo ſciat Scarabæus actum fore de ſe, ſi contra noſtrum ſenatusconſultum non vereatur in eum locum irrumpere. Rhodo exultat Aquila, ne cui videatur inhumanum Olyntho excludi Scarabæum.

Sic ait, & totum nutu tremefecit Olympum.

Adfremebat omnis deorū conſeſſus. Valet in hodiernum vſq; diē ſenatusconſultum, ſemperq; valebit. Scarabæis & Aquilis durat exitiale bellū, per eos dies, per quos incubat Aquila, nusquam apparent Scarabęorum filii. Locum eum, quem deſignauit Iupiter, ſummo ſtudio vitat: quod ſi quis importet, protinus exanimatur. Eiusq; rei, ſi quis forte requiret, teſtimonium perhibet Plin. lib. 11. ca. 28. Atq; hoc quoq; grauior auctor Plutarchus in commentario De animī tranquillitate. Sed iamdudum ſat eſt ad proverbiorum negocium redeamus: Meminit huius fibulæ Comicus Ariſtophanes *ἐν εἰρήνῃ*, his quidem verſibus:

Ἐν τοῖσιν Αἰσώπου λόγοις ἐξηυρέθη,
Μόνος πετεινῶν εἰς θεοὺς ἀφιγμένος.
Ἄπιστον εἶπας μῦθον, ὦ πάτερ πάτερ,
Ὅπως κάκοσμον ζῷον ἦλθεν εἰς θεούς,
Ἦλθεν κατ' ἔχθραν αἰετοῦ πάλαι ποτὲ
Ὠ' ἐκκυλινδῶν, κἀντιτιμωρούμενος. i.

In fabulis id eſt repertum Aeſopicis,
Adiiſſe diuos vnicum è volucribus.
Haud credibilem ais fabulam pater pater,
Adiiſſe diuos animal obſcœnum atq; olens.
Peruenit olim inquam, ob ſimultatē aſperam,
Quæ illi fuit cum Aquila, oua voluēs illius,
Et expetens pœnas ab hoſte mutuas.

Admonet autem apologus, non eſſe cuiquam contemnēdum hoſtem, quamuis infima fortuna. Sunt enim homunculi quidam, infimæ quidem ſortis, ſed tamen malitioſi, non minus atri, quam Scarabæi, neque minus putidi, neque minus abiecti: qui tamen pertinaci quadam ingenii malitia, cum nulli omnino mortalium prodeſſe poſſint, magnis etiam ſæpenumero viris faceſſant negocium. Territant nigrore, obſtrepunt ſtridore, obturbant fœtore, circumuolitant, hærent, inſidiantur, vt non paulo ſatius ſit, cum magnis aliquādo viris ſimultatem ſuſcipere, quam hos laceſſere Scarabęos, quos pudeat etiam viciſſe, quosque nec excutere poſſis, neque conflictari cum illis queas, niſi diſcedas contaminatior.

Timidus Plutus.

Δειλὸς ὁ πλοῦτος, id eſt, Timidus Plutus. Huiusmodi enim & Ariſtophanes inducit Plutum, atque hunc imitatus Lucian. in Timone, omnia formidantem, nulliq; fidentem. Neque vero diſſimilem animi habitum opes adferunt diuitibus, cum contra paupertas ſecura in vtranq; dormiat aurem. Ariſtophanes vulgo iactatam indicat opulentiæ timiditatem, cum ait:

Ἀλλὰ λέγουσι πάντες ὡς
Δειλότατόν ἐσθ' ὁ πλοῦτος. id eſt,

Quin id omnes dictitant,
Timidiſſimum quoddā eſſe, diuitias.

Interpres admonet, Comicum adluſiſſe ad illud Euripidis:

Δειλὸν δ' ὁ πλοῦτος καὶ φιλόψυχον κακόν.
id eſt,
Res cupida vitæ, ſunt opes, pauidum malum.

Id ideo dictum eſt, quod diuitibus multi tendunt inſidias: nempe latrones, heredipetæ, principes, ſycophantæ, nonnunquam vxor, & liberi. Quam ob cauſam addidit Euripides φιλόψυχον κακὸν, vel quod ob diuitias magis illis libeat viuere, quam his, qui tenui ſunt fortuna: vel quod ob eas ſæpenumero de vita ſoliciti ſunt: Id eleganter explicans Iuuenal. ait:

Pauca licet portes argenti vaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus, gladium contumq; timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arūdinis vmbram:
Cantabit vacuus coram latrone viator.

In ſumma in omni negocio formidoloſior eſt diues, quam pauper. Cautius munit ædes furum metu. Metuit tempeſtates, propter frumēta, quæ habet in agris, propter merces, quas habet in mari. Metuit amicos, ne quid rogantibus donare cogatur. Metuit inimicos ne quid noceant. Timidius conuitiatur, metu mulctæ. Omnia circumſpectius, & facit & dicit, metu calumniæ, quæ potiſſimū diuitibus ſtrui ſolet, quippe quibus eſt quod auferri poſſit. Si bellum immineat, diues in primis diſcruciatur. Denique nec ſuperſtitione vacat, ne quod numen parum amicum, damnum immittat.

Panicus caſus.

Πανικὸν, Veteres vocabant ſubitum ani-

animorum tumultum, ſed inanem. Veteres enim exiſtimabant Panem deum repentinos terrores, & animi conſternationes immittere, lymphaticis ſimillimas, vſque adeo impotẽtes, vt non ratione modo, verum & mente careant. Sicuti non rarenter vſu venit, cum in exercitu nulla cõparente idonea cauſa, viri pariter atque equi perturbantur. Cuius rei meminit & Euripides in Rheſo:

Ἀλλ' ἢ κρονίου πανὸς τρομερᾷ μάστιγι φοβῇ

Verba ſunt Hectoris ad cuſtodes nunciantis, nouum tumultum in caſtris oriri: atque is motum Panicum eſſe reſpondet. Pindarus in Nemeis ſcribit non oportere fortibus viris vitio vertere, ſi fugiant in huiuſmodi tumultu:

Ἐν γὰρ δαιμονίοισι φόβοις φεύγοντι καὶ παῖδες θεῶν. id eſt,

In diuinis terroribus fugiunt & filii deorum.

Δαιμονίους φόβους appellans *τοὺς πανικούς.* Narratur idem deus concham illam tortilem ac turbinatam, quæ Græce *κόχλος*, id eſt, teſtudo dicitur, primus reperiſſe, eaq; perſonãs olim titanas contra quos bellabat, in fugam egiſſe. Pauſa. in Phocaicis: *Ἐν δὲ τῇ νυκτὶ φόβος σφίσιν ἐμπίπτει πανικός, τὰ γὰρ ἀπὸ αἰτίας οὐδεμιᾶς δείματα ἐκ τούτου φασὶ γίνεσθαι.* id eſt, Cęterum noctu irruit in eos pauor panicus, ſiquidem terrores nulla de cauſa exortos, aiũt ab hoc immitti. Hac de re copioſius diſſerit citatis aliorum etiam Grecorum teſtimoniis, Angelus Politianus in Miſcellaneorum annotatione 28. Hoc adagii ſubinde refertur a Cicerone in epiſt. ad Atticum: Ego, inquit, bellum fœdiſſimum futurum puto, niſi qui, vt tu ſcis, panicus caſus extiterit. Rurſum alibi: De Ventidio, panicon puto. Item alibi: Rumorem adferunt magnũ, Romæ dum ad Antonium frumentum omne portari, *πανικὸν* certe. Item alibi: Interim ſcis enim quędam *πανικὰ* dici item *τὰ κενὰ τοῦ πολέμου*, rumore adverſus noſtri, & Caſſio, qui Antiochiæ tenebatur, animus acceſſit, & Parthis timor iniectus eſt. Idem ad Tyronem: Etſi Atticus noſter, qui me quondam moueri *πανικοῖς* intellexit, idem ſemper putat: nec videt quibus prę ſidiis philoſophiæ ſeptus ſim. Et hercle quod timidus eſt ipſe, *θορυβοποιεῖ*, id eſt, tumultũ ciet, & panicis mouetur. Huc adluſiſſe putamus & Apuleiũ in aſino ſuo, cum Pſychę ad mortẽ ſpontaneã properanti, Panem obuium facit.

Nihil minus expedit, quam agrum optime colere.

Apud priſcos adagionis inſtar fuiſſe Plinius teſtatur lib. 18. cap. 6. Temerarium, inquit, videatur vnam vocem antiquorũ poſuiſſe, & fortaſſis incredibile penitus exiſtiment, nihil minus expedire, quã agrum optime colere. L. Tatius Rufus infima natalium humilitate, conſulatum militari induſtria meritus, antiquæ alias parſimoniæ, circiter mille ſiclos (ſiue quæ lectio quibuſdã magis adridet, ſeſtertium) liberalitate D. Auguſti cõgeſtum, vſq; ad detractionẽ hæredis exhauſit, agros in Piceno coemẽdo, colendoq; in gloriam: Internicionẽ ergo, famemq; cenſemus? Imo hercle iudico modũ, rerum omniũ vtiliſſimum. Bene colere neceſſarium eſt, optime damnoſũ. Hactenus Plin. Huc & Teren. adluſit, cũ ait in Phor. Noſtrapte culpa facimus, vt malos expediat eſſe, dum nimium dici nos bonos ſtudemus, & benignos. Item illud Horatianum:

In vitiũ culpa ducit fuga, ſi caret arte.

Citius, quam aſparagi coquuntur.

VELOCIVS quam aſparagi coquũtur. De re vehementer ꝑperata. Sunt quædam figuræ prouerbiales, q̃ Octauio Auguſto peculiariter adriſerunt: inter quas hæc quoq; refertur à Trãquillo cũ ſcribit eum ad exprimendum feſtinatæ rei velocitatẽ ſolere dicere: Velocius quam aſparagi coquantur. Idq; identidem in literis vſurpat. Eſt autem aſparagus herbæ genus ſpinoſum, & in medicinã vtile, & in cibos gratum, cuius ſumma priusquã dureſcant, leuiter coquuntur, tantum vt cruditas abſit. Dicitur autem aſparagus, ꝙ qui ſunt in his præcipui, non ſeruntur, vt Athenæus dixit. Docti quidam admonent, ſimile quiddam dici de ſalſamentis. Citius, quam ſalſamenta coquantur, eo quod quidam piſces ſale conditi, aut fumo ventove durati, crudi quoque comedantur, aut leuiſſime cocti. Quanquam hoc prouerbium apud Athenæum, vnde citant, nondũ reperimus. Confine illi, quod alibi dicetur. ἀφύα ἐς πῦρ, id eſt, Aphya ad ignem.

Amicitiæ perſonam.

Τὸ προσώπειον ἀφελεῖν τῇ φιλίᾳ, id eſt, Amicitię perſonam detrahere dicimur, cum aperte, quæ ſentimus animo, tum facimus, tum loquimur apud amicos, & quidquid in pectore clauſum eſt, id præ nobis ferimus. Vultus enim ab animo diſcrepans ꝑſona verius eſt, quam vultus. Et eleganter à Seneca dictum eſt in Cæſarem, vt perſonam malit, quam faciem: id eſt, vt videri malit, quam eſſe. M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum quinto ſcribit Epicurũ tantummodo perſonam induiſſe philoſophi. Martialis:

Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis.

Tam ſubito coruus, qui modo cygnus eras.

Non omnes fallis, ſcit te Proſerpina canum,

Perſonam capiti detrahet illa tuo.

Neque ſemper tamen perſona ſonat in malam partem. Etenim cum ſcribit M. Tullius in officiis, Ponit enim perſonam amici, cum induit iudicis: non ſignificat fictum amicum, aut fictum iudicem. Eſt autem traductum à perſonis hiſtrionum.

Vtere curru, de aſinis nihil laborant.

Ἀπολαύε τῆς ἁμάξης τῶν δ' ὄνων ὀλίγον μέλοι. id eſt,

Vtere plauſtris tuis, aſinosq; ne curaueris.

Verſus eſt trochaicus tetrameter. Hoc prouerbio monebant, vti ſuarum quisq; rerũ curam ageret, hisq; frueretur, alienarum negligens, atq; incurius. Hinc ducta metaphora, ꝙ quibus plauſtrum eſt domi, nihil neceſſe habent deportandis oneribus aſinos aliunde conducere.

Lybica fera.

Λιβυκὸν θηρίον, id eſt, Lybica beſtia. Refertur à Diogeniano. Dicebatur olim in hominẽ vafrum, callidũ, verſipellẽ, variis moribus, ancipitiq; ingenio. Quod genus portetum Ciceroto Catilinã fuiſſe teſtatur. Inde natum quod in Lybia variæ ferarũ ſpecies ſæpenumero miſceãtur: atq; ita noua quædam hinc monſtra ſpectaculo ꝑduci ſoleant, Romam à prouinciæ præſidibus deportata.

Semper affert Lybya mali quippiam.

EODEM fonte fluxit & illud: ἀεὶ φέρει τι Λιβύη κακόν, id eſt, Semper affert

fert Lybia mali quippiam, quod inde Romam, vt diximus monſtra deportarentur. Hinc & in mores, ingeniumq; gentis detorqueri poteſt, ſiquidem vt eſt regio venenorũ ferax, ita gentis peſtilens ingenium. Peculiariter conueniet in fœdifragos, ac pactorum nouatores.

Semper Africa noui aliquid apportat.

HVIC ſimillimum eſt illud Plinianum, quod in hiſtoria mundi refert, Libyam ſemper aliquid noui habere. Quod quide ideo dicebatur, quod in ſiticuloſa regione ad vnum aliquem riuum pluri mæ ferarum ſpecies bibendi gratia cõuenire coguntur: inibique varia mixtura violentæ Veneris, varias monſtrorũ formas, ſubindeq; nouas naſci. Porro Plinius ſumpſit ab Ariſtotele, apud quem refertur lib. de generatione animaliũ 2. c. 5. Anaxilas apud Athenæum lib. 4. feſtiuiter ad rem detorſit:

Ἡ μουσικὴ δ᾽ ὥσπερ λιβύη πρὸς τῶν θεῶν,
Ἀεί τι καινὸν, καθ᾽ ἐνιαυτὸν τίκτει θηρίον. id eſt,

At muſica itidem vt Afra terra per deos
Semper quotannis beſtiã aliquam edit nouam.

Scimus Græcũ verſum poſteriorem non conſtare, ſed ita habet editio Aldina, nec ſatis diuinam9, quomodo reſtitui poſſit, niſi forte pro καθ᾽ ἐνιαυτὸν legendum eſt ἐν αὐτῇ, tametſi ne ſic quidem conſtat metrum, fortaſſe θηρίον omittendum, & pro καθ᾽ ἐνιαυτὸν reponendum, καθ᾽ ἐνιαυτόν. Quadrabit in homines lubrica fide, ſemperque nouandarum rerum auidos.

Afra auis.

Λιβυκὸν ὄρνεον, id eſt, Libyca auis. Refertur a Suida de prægrandibus, quod ex ea regione deportetur aues immani magnitudine. Horatius de prælauta vſurpauit:

Non Afra auis deſcendat in ventrem meum
Iucundior, q̃ lecta de pinguiſſimis
Oliua ramis arborum.

Nam gallinas prægrandes olim mittebat Africa, quas eaſdẽ Numidicas aues appellant. Acron videtur de Struthione ſentire, quæ & ipſa auis mira mole corporis eſſe fertur. Noſtra quidem ſententia nõ inepte iacietur, & in hominem peregrino cultu notabilem. Et Plautus alicubi Pœnum auem vocat, ob manicas alarum inſtar vtrinque penſiles. Prouerbium extat in auibus Ariſtophanis. Interpres indicat conuenire in barbaros, ac meticuloſos. Sunt enim hommes prægrãdes fere timidiores. Teren. Hic nebulo magnus eſt.

Boni paſtoris eſt, tondere pecus, non deglubere.

HODIEQVE vulgo celebratum durat, vbi quis eſt exactor durior, atq; inſtantior. Quid? Num & pellem vis? Quaſi conueniat lana contentum eſſe. Id adagii Tiberius Cæſar auctore Suetonio aut repetit, aut certe vſurpauit: Nam is admonitus ab amicis, vt prouincialibus augeret vectigalia, reſcripſit, Boni paſtoris eſſe tondere pecus, non deglubere. Eſt autem deglubere, detrahere pellem. Tractum à ruſticis qui deglubere vocant, ſiliquam, aut folliculum excutere, & granum ſua nudare tunica, vnde & Catullus in obſcœnum ſenſum detorſit, vt dicat virum à muliere deglubi. Et Apuleiana Fotis ait ſe viuos homines ſolere deglubere. Tondent igitur, qui ita ſpoliant,

liant, vt ſortem relinquant, vnde res poſſit creſcere. Deglubunt, qui nihil reliqui faciunt. Nam lana detonſa renaſcitur. Cute detracta nihil eſt, quod deinde poſſis auferre. Alexander Macedonum Rex, cognomento Magnus, ſententiam eandem diuerſa extulit metaphora. Cũ enim quidam admoneret, longe plus vectigalium à ciuitatibus auferri poſſe, reſpondit ad hunc modum: καὶ κηπουρὸν μισῶ τὸν ἐκ ῥιζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα, id eſt, Et olitorem odi, qui radicitus herbas excidat. Denique hoc ipſum ἀπὸ ῥιζῶν καὶ ἀπορριζοῦν, & item apud Latinos radicitus, ſtirpium tenus, à ſtirpe, ab ima ſtirpe, atq; id genus aliæ metaphoræ prouerbii naturam reſipiunt.

Lucri bonus eſt odor ex re qualibet.

FACETA quidem, ſed tamen peſtilens illa vox Veſpaſiani, qui cum ex lotio vectigal faceret, homo turpiter auidus, ſuperque eo facto à filio admoneretur, quod è re tam putida lucrum faceret, paulo poſt collectam pecuniam, filii naribus admouit, rogauitque ecquid illa puteret? Vnde Iuuenalis:

-Lucri bonus eſt odor, ex re
Qualibet.

Ad quod adludens Ammianus libro 22. dixit: Et lucrũ ex omni odorantes occaſione. Iam & Ennianus ille verſiculus, non in ſermone modo, verum etiam in animos & vitam hominum penitus abiit.

Vnde habeas, curat nemo, ſed oportet habere.

Quin illud ab Horatio dictum: εἰρωνικῶς ſerio ſequimur.

O ciues ciues, quærenda pecunia primum,
Virtus poſt nummos.

Cephiſodorus apud Athenæum libro 3. docet apud poetas celebres ac ſapientes viros inueniri ſententias quaſdam improbatas, velut illud apud Archilochum, παντ' ἀνδρ' ἀποσκολύπτειν, id eſt, Queuis hominem excoriare ſiue ſpoliare. Apud Theodorum illud: κελεύειν μὲ πλέον ἔχειν, ἐπαινεῖν δὲ τὸ ἴσον, id eſt, Quod iubet plus æquo habere, laudare tamen quod æquum eſt. Apud Euripidem, τὴν γλῶτταν ὀμωμοκέναι φάναι, id eſt, Quod dixerit, linguam iuraſſe, quo de nobis alias dictum eſt. Apud Sophoclem.

Τοιαῦτα δ' ἴσθι πρὸς χάριν τι κοὐ βίᾳ
Λέγω, σὺ δ' αὐτὸς ὥσπερ οἱ σοφοὶ τὰ μὲν
Δίκαι' ἐπαίνει, τοῦ δὲ κερδαίνειν ἔχου.

id eſt,

Ad gratiam tibi iſta dico, haud impero,
At ipſe, vti ſolent facere prudentes viri,
Laudato iuſta, cæterũ lucro hæreas.

Idem alibi dixit: μηδὲν εἶναι σοὶ κέρδει κακόν, id eſt, Nullum eſſe malum, quod cum lucro coniunctum ſit. Apud Homerum, quod facit Iunonem inſidiãtem Ioui, quod Martem fingit adulterum. Hæc Athenæus. Mirum autem populum indignari poetis aut hiſtrionibus, ſi quando talia recitant in theatris, cum magis debuerit indignari quiſque ſibi, quod ea ſequeretur in vita, quorum commemorationem in theatro ferre non poterat.

Lucrum pudori præſtat.

Κέρδος αἰσχύνης ἄμεινον, id eſt, Lucrũ pudori præſtat. Plautus in Pſeudolo: Nimio illud quod pudet facilius fertur, quam illud quod piget. Eundem ſenſum aliter extulit Trinum-

Digitized by Google

nummo: Pol pudere, quam pigere, præſtat totidem literis. Sentētia bono viro indigna, eoq; illic a lenone dicitur, hic a ſene. Sed commode ad perſuadendum ſententiam etiam parum probam arripuit. Alioqui longe ſatius rei iacturā, quam famæ diſpēdium accipere. Huc alluſit Terētius in Phormione: Non te pudet vanitatis? Nō, dum ob rem. Quin & hodie vulgato prouerbio iubent valere pudorem, vbi de pecunia res agitur. Plutarchus in commentario de audiendis poetis, refert è poeta quodam, ſenarios hos:

> Τοῦ μὲ δικαίου τὴν δόκησιν ἄγνυσο,
> Τὰ ἔργα τοῦ πᾶν δρῶντος, ἔνθα κερδανεῖς.

id eſt,

> *Opinionem ſperniſto iuſti, ac virum*
> *Quidvis agentem ſequere, cum ſpes lucri.*

Refert & hunc ex Sophocle:

> Τὸ κέρδος ἡδὺ, κἂν ἀπὸ ψευδῶν ἴῃ.

id eſt,

> *Dulce lucrum, profectum & à mendaciis.*

Bæta tum hyeme, tum æſtate bona.

Βαίτη κἀν θέρει, καὶ ἐν χειμῶνι ἀγαθόν, id eſt, Bæta tum in æſtate, tū hyeme bona. Suidas qui huius adagii meminit, adſcribit Bætam veſtis pelliceæ genus, quod in vtrunq; tempus videatur adpoſitū. Nam hyeme depellit vētos, æſtate ſolem. Iulius Pollux libro de rerum vocabulis ſeptimo, inter veſtes coriaceas meminit & bætæ, quā ait tunicam fuiſſe prælongam, quæ totum contegeret corpus. Conuenit igitur de re ad multa vſui futura, veluti de literis, quæ iuuenes iuxta ac ſenes ornāt. Aut Philoſophia, quæ in rebus proſperis arcet ab inſolentia, in aduerſis præſtat, ne frangamur animo.

Anicularum deliramenta.

Γραῶν ὕθλος, id eſt, Anicularum deliramenta. De nugis inanibus, cuiuſmodi ſolent effutiri vetulę, cum iam ſexus vitio vitium ætatis accedens, nugacitatis morbū conduplicat. Extat prouerbium apud Platonem in Theæteto, ταῦτα μὲ γάρ ἐστιν ὁ λεγόμενος γραῶν ὕθλος, id eſt, Nam hæc quidem ſunt, quod dici ſolet, anicularū nugæ. Itidem Cicero in oratione pro domo ſua dixit anilem ſuperſtitionem.

Ante pedes.

ANTE pedes eſſe dicitur, quod obuium, quodque vel præſens adeſt, vel imminet. Terentius:

> *Iſthuc eſt ſapere, non quod ante pedes modo eſt*
> *Videre, ſed etiam illa, quæ futura ſunt*
> *Proſpicere.*

Sic Pindarus in hymno vltimo, τὸ δὲ πρὸ ποδὸς αἰεὶ χρῆμα πᾶν, i. Quidquid ante pedes, eſt ſemper melius. Lucian. in Pſeudologiſta: καὶ τὰ κοινὰ ταῦτα καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἀγνοοῦν, id eſt, Et quod hæc communia, quodque hæc paſſim obuia ignores. Philoſtratus in Phœnice: Βαδίζεις δὲ ποῖ, μετέωρος τε καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ἐν ποσί, id eſt, Quo vadis autem? ſublimi vultu, cunctaque deſpicens, quæ ſunt ad pedes. Et παρὰ ποδὶ dicitur, quod iam inſtat, imminetque ἐμποδὼν eſſe dicitur, quod obſtat, ἐκποδὼν contra, προκυλινδεῖσθαι τῶν ποδῶν eſt aliquoties apud Platonem, id eſt, ante pedes prouolui, quod veluti expoſitum eſt. Veluti de republic. 4. πάλαι ὦ μακάριε φαίνεται πρὸ ποδῶν ἐξ ἀρχῆς κυλινδεῖσθαι, καὶ οὐχ ἑωρῶμεν ἄρ' αὐτὸ ἀλλ' ἦμεν καταγελαστότατοι, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς χερσὶν ἔχοντες, ζητοῦσιν ἐνίοτε ὃ ἔχουσι, id eſt, Iamdudum o beate videtur rurſus

ſus ante pedes volui, nec videmus illud, ſed fuimus ridiculi, quemadmodum ſolent, qui cum manibus teneant aliquid, tamen quærunt quod habent. Non diſſimili figura Maro dixit, In manibus.

In manibus terra, nō hic te carmine longo,
Atque per ambages & longa exorſa tenebo.

Albo reti aliena captant bona.

PROVERBII ſpeciem habet, quod ait Plautus in Perſa: Nec iſti faxim vſquam appareant, qui hic albo reti aliena oppugnant bona. Rete vocat calumnias quadruplatorum, & paraſitorum. Album dixit, alludens ad codicillos, & dicas, ſyngraphasque, quibus lis intenditur, peragiturque. Nec omnino diſplicet, vt ad album prætoris, quo leges & litium formulæ proponebantur, reſpexerit. Nam leges etiam Solon aranearum textis ſimiles eſſe dixit.

Ad ſuum quemq; quæſtum æquum eſt eſſe callidum.

APVD Plautū eſt prouerbialis ſententia in Truculento, tū in Aſinaria:

Ad ſuum quemq; quæſtum æquum eſt eſſe callidum.

Quæ ſi transferatur paulo longius, pluſculum habuerit gratiæ. Velut alius eſt pecuniæ appetens, alius famæ ſtudioſus, alius voluptatum auidus, alius literarum ſitiens, alius pietatem ſectatur. Quisque aduigilat ad id quod expetit.

Vel acum inueniſſes.

APVD eundem Menæchmis prouerbialis hyperbole, de re diligenter veſtigata: Acum credo inueniſſes, ſi acum quæreres. Nam acus inuentu difficilima, quod ob exiguitatem facile fallat oculos quærentis.

Subuentanea parit.

Ὑπηνέμια τίκτει, id eſt, Subuentanea parit. De variis ac friuolis inuentis. Translatum ab auibus, quæ Veneris imaginatione concipiunt oua, ſed inania, hoc eſt, vnde nōn gignatur fœtus. Ariſtophanes in Auibus:

Τίκτει πρώτιστον ὑπηνέμιον νὺξ ἡ μελανόπτερος ᾠόν.

id eſt,

Parit primum ſubuentaneum nox nigripennis ouum.

Hos conceptus potiſſimum accidere in his auibus, quæ ſunt neq; veloces, neque aduncis vnguibus, cuiusmodi ſunt perdix, gallina, demōſtrat Ariſtoteles libr. de generatione animalium tertio, cauſam eſſe quod excremento magis abundant. Volaces & aduncas nec ſalaces eſſe, nec fœcundas, quod in his excrementi ſeminalis pars, in pennas & in vngues abeat. Concipiuntur huiusmodi fœtus aliquoties audita maris voce, ſicuti fit in perdicibus, aliquoties ex affrictu pulueris, aliquoties feminis ob inopiam maris inter ſe ſalientibus. Auctor & Plinius. Eaq; oua Græci *ὑπηνέμια*, id eſt, ſubuentanea, ſiue *ζεφύρια* vocant, a vento fauonio. Vnde quæ vana ſunt, *ἀνεμιαῖα* dicuntur. Plato in Theæteto: *ἀλλὰ φέρε δὴ αὐτὸ κοινῇ σκεψώμεθα γόνιμον ἢ ἀνεμιαῖον τυγχάνει*, id eſt, Sed age iam illud communiter diſpiciamus, ſolidus ne partus ſit an ſubuentaneus. Et Homer. *Κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν*, dicta inania, & ventis ſimilia ſignificās. M. Tullius in epiſt. ad Atticū, *ἀνεμοφόρητα*, vocat inania, quæ ventis ferantur, de gladiatoribus: De cæteris,

quæ

quæ ſcribis ἀνεμοφόρητα, facias me quotidie certiorem.

Phrynondas alter.

Φρυνώνδας ἄλλος, id eſt, Phrynondas alter. De improbo. Huius meminit Lucianus in Pſeudomante, inter nobiles facinoroſos. Phrynondas cum eſſet hoſpes Athenis, in negotiis Peloponneſiacis verſabatur, homo verſutus, maleficus, impoſtor, ſummus malarum rerum artifex, vt hominis vocabulum in rei tranſierit appellationē. Etenim quoties inſigniter malum & ſceleratum accipi volebant, Phrynondam appellabant. Sic Ariſtophanes in Amphiareo, citante Suida.

Ω μιαρὲ, καὶ Φρυνώνδα, καὶ πονηρὲ σύ.
id eſt,

Scelerate tu, ac Phrynonda, & impuriſſime.

Vſus eſt & Plato in Protagora. Meminit horum & Aeſchines aduerſus Cteſiphontem: οὔτε Φρυνώνδας, οὔτε Εὐρύβατος, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς πώποτε τῶν πάλαι πονηρῶν τοιοῦτος μάγος, καὶ γόης ἐγένετο, id eſt, Nec Phrynondas, nec Eurybatus, nec alius quiſquam veterum improborum vnquam talis magus, & impoſtor fuit.

Sus per roſas.

Ὗς διὰ ῥόδων, id eſt, Sus per roſas. Quamquā in aliis exēplaribus ſcriptum inuenitur, ὗς διὰ ῥοιδῶν. Nobis neutra ſcriptura ſatis probatur: ſed legendum arbitramur, διὰ ῥοιδῶν, ἀπὸ τῆς ῥοιᾶς, vt ſit nomen diminutiuum. Rhoeæ vero Græcis dicūtur mala punica. Eudemus prouerbium citat ex Cratetis fabula, cui titulus γείτονες, iudicans dici ſolere de agreſtibus, & intractabilibus. Quemadmodum ſus per mala commode duci non poteſt.

Aſinus auis.

Ὄνος ὄρνις. i. Aſinus auis. Eſt apud Ariſtophanem in Auibus. Sumptum ab omine quodam. Quidam enim conſultus de eo, qui aduerſa laborabat valetudine, forte fortuna conſpexit aſinum ſurgentem à lapſu, ſimulque alium quendam audiuit dicentem: βλέπε πῶς ὄνος ἂν ἀνέστη, id eſt, Vide quo pacto aſinus cum ſit, ſurrexit. Id ominis arripiens ille, protinus reſpondit, fore vt valetudinarius ille reualeſceret. Itaque iocatur Ariſtophanes, quaſi & aſinus auis eſſet, & augurii nonnihil haberet. Nec hoc prouerbium è Comœdia natum eſt, ſed à vulgo ad iocum detortum & à comico vſurpatum. Dicetur non intempeſtiue, cum ex iudicio quopiam ridiculo quidpiam colligimus.

Siſyphi artes.

Σισύφου μηχαναὶ, id eſt, Siſyphi artes. Dicebantur vafra, verſutaq; conſilia. Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν:

Εἶτ' ἐξάνοιγε μηχανὰς τὰς σισύφου.
id eſt:

Dein callidos deprome Siſyphi dolos.

Porro vt Siſyphus in aſtutiæ prouerbium abiret, Homericus ille verſus in cauſa fuit:

Σίσυφος ὃς κέρδιστος ἐπιχθονίων γένετ' ἀνδρῶν, i.

Siſyphus in terris, quo non aſtutior alter.

Rurſus Iliados ζ.

Ἔνθα δὲ σίσυφος ἔσκεν ὁ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν.

Ab hoc genus duxit Vlyſſes, quem Homerus vbiq; vafrum & callidum facit.

Homo Thales.

Ἄνθρωπος θαλῆς, id eſt, Homo Thales. Ironia prouerbialis in ſtultum, qui

qui ſapiens haberi ſtudeat. Ariſtophanes in Auibus:

Ανθρωπος Θαλῆς Μέτων.

id eſt,

Homo Thales Meto.

Idem in Nebulis:

Τί δῆτ' ἐκεῖνον τὸν Θαλῆν θαυμάζομεν.

id eſt,

Qua gratia illum proinde ſuſcipimus Thalem?

Fuit enim Thales vnus è ſeptem Græciæ ſapiētibus. Eſt & apud Plautum: Salue Thales: cum ſtultum ſignificet.

Sardanapalus.

Σαρδανάπαλος, id eſt, Sardanapalus. Huius cognomen ob inſignem hominis molliciem abiit in prouerbium. Ariſtophanes in Auibus: τίς ὁ σαρδανάπαλος ούτοσί, id eſt, Quis hic Sardanapalus? Fuit autem Sardanapalus Anacyndaraxis filius, rex Nini Perſicæ regionis, qui eodem die Tarſum pariter, & Anchialē, duas Ciliciæ ciuitates obtinuit: cæterum deliciis vſqueadeo effeminatus, vt inter eunuchos & puellas, ipſe puellari cultu deſidere ſit ſolitus. Apollodorus, vt citat Ariſtophanis interpres, tradit eius ſepulcro epitaphium huiuſmodi literis aſſyriis inſculptū fuiſſe: ἔσθιε, πῖνε, ὄχευε, ὡς τὰ ἄλλα οὐδενὸς ἐστὶν ἄξια, id eſt, Ede, bibe, vtere Venere, nā cætera ſunt nihil. Suidas hac forma refert ex Calliſthene: σὺ δὲ ὦ ξένε ἔσθιε καὶ πῖνε καὶ παῖζε, ὡς τἆλλα ἀνθρώπεια, οὐκ ὄντα τούτου ἄξια, id eſt, Tu vero hoſpes, ede, bibe, lude, tanquam cæteras res humanas, huius non faciens.

Quid tandem non efficiant manus?

ARISTOPHANES in Auibus:

Τί δῆτα πόδες ἂν οὐκ ἂν ἐργασαίατο.

id eſt,

Quid eſt, quod haud effecerint domum pedes?

Interpres oſtendit alluſum eſſe ad huiuſmodi prouerbium:

Τί δῆτα χεῖρες οὐκ ἂν ἐργασαίατο.

id eſt,

Quid deniq; eſt, quod manibus effici haud queat?

Admonet nihil eſſe rerum omnium, quod arte, quod induſtria non efficiatur. Cæterum quod ſcripſit Ariſtophanes, apte torſeris in milites ignauos, quibus omne præſidium & ſpes ſalutis non in manibus, ſed in pedibus ſita eſt.

Teſta colliſa teſtæ.

Teſta teſtæ collidi dicitur, cū duo confligantur vtriusque malo. Ariſtophanes in Pace:

Καὶ πίθος πληγεὶς ὑπ' ὀργῆς ἀντελάκτιζεν πίθῳ. id eſt,

At recalcitrans per iram teſta teſtā vulnerat.

Talis eſt fere conflictatio regum, inter ſe belligerantium, qualis ollæ cum olla colliſio. Nonnunquā perit vterque. Certe neuter abſque grauiſſimis damnis diſcedit.

Animus eſt in coriis.

ARISTOPHANES ἐν εἰρήνῃ:

Ημάρτομεν ταῦτ' ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε,

Ο νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ' ἐν τοῖς σκύτεσι.

id eſt,

In his quidem ſum lapſus, at veniā dabis,

Nam mens profecto noſtra tum in coriis erat.

Quanquam alias huius prouerbii meminimus. Similimum eſt illi Terentiano; Animus eſt in patinis. Item illud, quod legimus apud Athenæū libro Dipnoſophiſtarum primo:

Οὐδ'

Οὐδ᾽ ἂν λέγῃ τις, οὐδαμῶς καὶ θοινῶμεν ἄν,
Ὁ νοῦς γὰρ ἐστὶ τῆς τραπέζης πλησίον.

id eſt.

Ne quis loquatur, capere nunquam quibimus,
Nam mens quidem ipſa menſæ adhæret proxima.

Interpres admonet huius prouerbii, ἐπὶ σκύτη βλέπει, de his, qui iam ad bellum ſpectant: quemadmodum alio demonſtratum eſt loco. Licebit vti, cum ob ſolicitudinem erit aliquis ad id, quod agitur in præſentia, parum attentus.

Quibus nec ara, neque fides.

ARISTOPHANES ἐν ἀχαρνεῦσιν:

Οἷσιν οὔτε βωμὸς, οὔτε πίστις, οὔθ᾽ ὅρκος μένει.

id eſt,

Queis nec ara, nec fides, nec vlla durant fœdera.

De vehementer perfidis. Dictum eſt in Spartanos, quorum perfidiam taxauit Euripides:

Σπάρτης ἔνοικοι δόλια βουλευτήρια.

id eſt,

Spartæ incolæ doloſa conſultamina.

Nunc in aulicos nõ omnino peſſime quadrat.

Salem lingere.

Ἅλα λείχειν, id eſt, Salem lingere dicuntur, qui perquam tenuiter victitant. Sic enim Perſius:

Vare reguſtatum digito terebrare ſalinum,
Contentus perages, ſi cum Ioue viuere pergis.

Diogenes cum à Cratero prædinite quodam inuitaretur, vt ad ſe veniret. vſurus hoſpitio ſuo, ſuaque liberalitate, reſpondit ſe malle ſalem Athenis lingere, quam apud illum opiparis menſis frui. Itidem Plautus in Curculione: Hodie apud me nunquam delinges ſalem.

Pedere thus.

Βδεῖν λιβανωτὸν, id eſt, Pedere thus. Prouerbii ſpeciem habet. Accõmodabitur in hos, quorum & vitia placent, aut ipſis, aut aliis impendio amantibus. Facit enim hoc φιλαυτία, vt vnicuiq; ſua placeant, arrideantque etiam ſi ſint putidiſſima. Facit item hoc amor immoderatus, vt polypus etiam Agnæ delectet Balbinũ: veluti ſcripſit Horatius. Ariſtophanes in Pluto:

Οὐ λιβανωτὸν γὰρ βδέω.

id eſt,

Non ſoleo thura pedere.

Quadrabit & in aſſentatores, turpiſſima pro honeſtiſſimis laudantes.

Pro cæco exoculatus eſt.

Omnes huiuſmodi facetiarum formulæ pertinẽt ad adagiorum naturam, cũ videmur corrigere quod dictũ eſt: ſed altero verbo, quod vel idem polleat, vel magis etiam lędat: veluti ſi quis dicat: Non furatus eſt, ſed rapuit. Ariſtophanes in Pluto:

Μῶν οὐ κέκλοφας ἀλλ᾽ ἥρπακας.

id eſt,

Annon furatus es, ſed rapuiſti?

Idem in eadem fabula:

Αὐτὶ γὰρ τυφλοῦ ἐξωμμάτωται.

Ludit enim ſeruus ambigua voce ἐξωμμάτωται, quæ declarat & oculis donatum Plutum, & exoculatum.

Prius lupus ouem ducat vxorem.

ARISTOPHANES ἐν εἰρήνῃ:

Πρὶν κεν λύκος οἶν ὑμεναιοῖ.

id eſt,

Ante lupus ſibi iunget ouem.

De his, inter quos inſanabile diſſidium.

Conſimili figura dixit Horatius;

-Sed prius Apulis
Iungentur capreæ lupis:

Plau-

Plautus in Pſeudolo: Vt mauelis lupos apud oues linquere, quam hos domi cuſtodes. Ad rem relatum erit lepidius: quod genus ſi dicas, nō cohærere pecuniæ ſtudium, cum ſtudio literario, adque eam ſententiam accommodes prouerbium.

Sphondylæ fugiens peſſime pedit.

IDEM in eodem ferme loco:

Ὡς ἡ σφονδύλη φεύγουσα πονηρότατον βδεῖ. id eſt,

Vt feles quoties fugitat, male pedere ſueta eſt.

In eos quadrabit, qui diſcedunt non citra infamiam. Sphondyla inſecti genus, odoris teterrimi. Plinius lib. 27. cap. 13. meminit Sphondylæ ſerpentis, quæ radicibus arborum ſit infeſtiſſima: cæterū genus quodnam ſit, non explicat. Eſt autem ſerpētis huiuſmodi ſpecies, exiguo corpore, & ſubnigro, quæ emoriens grauiſſimum odorē emittit. Heſychius docet apud Atticos ſpondylen dici felem. Eſt apud Ariſtophanem γαλῆς δριμύτερον, de acido ventris flatu.

Nunquam efficies, vt recte ingrediantur cancri.

ARISTOPHANES in Pace:

Οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν,

Οὐδ' ἐπὶ τῷ πραχθέντι ποιήσεις ὕστερον οὐδέν.

id eſt,

Ambulet vt cancer recta, haud efficeris vnquam,

Nec quidquam efficies, vbi res erit ante peracta.

Hoc velut oraculum poeta facetus pronuntiat, quod a natura ſit inſitum, nullo corriges negotio. Nā cancris genuinum oblique ingredi. In quorum altero carmine tangit adagium, quod ſuperius dictum eſt: Actum ne agas.

Κορυβαντιᾶν.

Κορυβαντιᾶν, pro inſanire dixit Ariſtophanes in Veſpis:

Ἀλλ' ἢ παραφρονεῖς ἐτεὸν ἢ κορυβαντιᾷς. id eſt,

Aut vere inſanis, aut Corybantiaris.

Hanc vocem frequenter vſurpat Lucianus in Timone, epiſtolis ſaturnalitiis, Lexiphane, Hermotimo. Sumtum eſt à Corybantibus Cybeles cultoribus, qui ſacro correpti furore cymbala pulſant, alios item in ſimilem agētes rabiem. Quod idem alias vocat: κακοδαιμονᾶν, quaſi malo duci genio.

Calculo mordere.

Ψήφῳ δάκνειν, id eſt, Calculo mordere, dicuntur qui ſuffragio lædunt, aut vlciſcuntur hominem. Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσι:

Βλέπουσιν οὐδὲν ἄλλο πλὴν ψήφῳ δακεῖν. id eſt,

Spectant id vnum, vt mordeant ſuffragio.

Siquidem hac via potiſſimum plebei vindicabant, ſi quid eſſent offenſi, refragabantur in concione, cum calculis ferrentur ſuffragia. Proinde mordebant non dente, quod tutum non erat, ſed calculo.

Charybdis, Barathrum.

Hyperbolæ prouerbiales ſunt & hæ, cum hominem maiorem in modum edacem, bibacem, rapacem, heluonem, Charybdim, aut Barathrum vocamus. Ariſtophanes in Equitibus:

Καὶ τελώνην καὶ φάραγγα, καὶ χάρυβδιν ἁρπαγῆς. id eſt,

Et Telonen & Barathron, & rapinæ gurgitem.

Huc

Huic adſcribendum opinamur, quod Diogenes auctore Laertio, ventrem, τὴν βίου χάρυβδιν, id eſt, Facultatum Charybdim vocauit. Horatius de lurcone quodam:

Ingluuies, & tempeſtas, barathrũque macelli.

Lingua ſeorſum inciditur.

ARISTOPHANES in Pace:

Ἡ γλῶττα χωρὶς τέμνεται. id eſt,

Lingua ipſa ſeorſum inciditur.

Interpres admonet prouerbialiter dictum. Sumtum autem ex Homero Odyſſeæ γ.

Ἀλλ' ἄγε τέμνετε μὲν γλώττας.

id eſt,

Eia age iam linguas incidite.

Eiusque ſententiæ Calliſtratum citat auctorem. Rurſum in Pluto:

Ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι τούτων τέμνεται.

id eſt,

Præconibus horum lingua præcidi ſolet.

Calliſtratum, vt citat interpres, tradit olim in ſacrificiis linguam exſectam præconibus dari ſolitam. Nã aliqui ſunt qui dicant, ex victimis Mercurio deberi linguam. Eſt autem in Ariſtophanis verbis ἀμφιβολία, nõ inſaceta, quod lingua vtrolibet referri poteſt, vel ad boues, vel præcones. Interpres admonet adluſum eſſe ad prouerbiale dictum: ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι, id eſt, Lingua præconi. Quo recte videbimur vtiri, cum præmii nonnihil deberi ſignificabimus, qui in conficiendo negotio pro ſua virili in partem adiumento fuit, aut εὐαγγέλιον dandum læta nuncianti. Sic enim vocat Homerus mercedulam, quæ dari conſueuit lætum adferentibus nuncium. Apud Plutarchum Antipater, cum incidiſſet metio de Demade iam ſenio imbecilli fractoque, Velut, inquit, ex immolata victima, ſolus venter & lingua ſupereſt. Apparet linguã ceu prophanum membrum ſacris adhiberi non ſolere. Et Pittacus Amaſidi regi mittit è victima linguam, vt membrum peſſimum & idem optimum. Præcones autem habent linguam venalem, & in ſacrificiis admonebãt populum vt linguis faueret. Plautus in Prologo Pœnuli: Exerce vocem, quã per viuis, & colis. Nam niſi clamabis, ſtatim te obrepet fames.

Non capit ſomnum, niſi hoc, aut illud fecerit.

Svnt duæ figuræ prouerbiales, quibus intemperantem, atq; impotentem rei cuiuspiam cupiditatẽ ſignificamus. Altera eſt apud Ariſtophanẽ in Veſpis, huiusmodi:

Ἢν μὴ 'πὶ τοῦ πρώτου καθίζηται ξύλου,
Ὕπνου δ' ὁρᾷ τῆς νυκτὸς οὐδὲ παιπάλην.

id eſt,

Ligno niſi fors primo ille adſederit
Somni videt nil nocte, nec vel paſpalam.

Primum lignum, dixit primum gradum. Paſpalam autem Græci vocant minutiſſimum aliquem farinæ puluiſculum. Ad eundem modum Iuuenalis:

- Quibusdam
Somnum rixa facit.

Altera eſt apud Maronem in Bucolicis:

Quod ſi non aliqua nocuiſſes, mortuus eſſes.

Ventre pleno melior conſultatio.

Plutarchus Sympoſiacon libro ſeptimo, citat hoc carmen:

Γαστρὸς ἀποπλησθείσης βουλὴ καὶ μῆτις ἀμείνων. id eſt,

Conſultatio tum melior, cum expleueris aluum.

Cum

Cum fames interpellat, non vacat deliberare, propterea quod conſultatio moram deſiderat, & animi trãquillitatem, at fames bilem acuit. Poteſt & huc torqueri, prius agendũ quod inſtat & vrget, deinde de futuro deliberandum. Congruet & in illos, qui bene poti conſultant de rebus grauiſſimis, quem morem Herodotus libro primo tradit fuiſſe Perſis. Item Perſius:

Ecce inter pocula quærunt.
Romulidæ ſaturi quid dia poemata narrent.

Anno ſenior fio.

Quoties aliquid nobis magnopere moleſtum ſignificamus, ſeneſcere nos etiam vulgo dicimus. Ariſtophanes in Ranis:

Μὴ νῦν ποιήσῃς, ὡς ἐγὼ θεώμενος,
Ὅταν τι τούτων τῶν σοφισμάτων ἴδω,
Πλεῖον ἐνιαυτῷ πρεσβύτερος ἀπέρχομαι. id eſt:

Faxis caueto, quippe quoties conſpicor
Iſtiusmodi negotiorum quidpiam,
Diſcedo, crede, ſenior anno protinus.

Tædio vero, moleſtiaq; conciliari ſenium indicat etiam Homerus:

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσι id eſt:

Illico mortales inter mala multa ſeneſcunt.

Tauricum tueri.

Βλέπειν ταυρηδὸν, id eſt, Tueri taurine, pro eo, quod eſt, torue. Ariſtophanes in Ranis:

Ἔβλεψεν οὖν ταυρηδὸν ἐγκύψας κάτω. id eſt:

Itaque ore prono contuetur tauricum.

Plato demonſtrat hunc Socrati fuiſſe morẽ taurinis oculis obtueri. Et Virgilius bouem toruam vocat:

-Optima toruæ
Forma bouis.

Expedit habere plura cognomina.

Ariſtophanes in Pluto:

Ὡς ἀγαθὸν ἐστ᾽ ἐπωνυμίας πολλὰς ἔχειν. id eſt:

Vt expedit, ſi plura habeas cognomina.

Conuenit in eos, qui multa ſimul profitentur, quo quæſtum faciant vberiorem. Aut qui diuerſarum ſunt partium. Quemadmodum veſpertilio in apologis aliquando mus eſt, aliquando auis. Dictum eſt autem in Mercurium, cuius varia ferũtur cognomina. Vocatur enim στροφαῖος, vel quod bene vertat negotia, vel ꝙ ſubdolus ſit ac verſipellis: ἐμπολαῖος, quod auctionibus, ac mercimoniis præſit: ἡγεμόνιος, quod viæ dux, vt apud Homerũ Priamo: δόλιος, quod impoſturæ, præſtigiarumque repertor: κερδῷος, quod lucris augeat negotiatores: ἐναγώνιος, quod in certaminibus præconis vice fungatur: διάκονος, quod deorum miniſter. Feruntur item & Bacchi permulta cognomina.

Λιμοδωριεῖς.

Λιμοδωριεῖς. In prouerbiorum collectaneis, quæ Plutarchi nomine feruntur, huiusmodi reperitur fabula. Cum aliquando Peloponneſus annonæ laboraret inopia, quidam vrgente fame, collectis ſarcinis, inde demigrarunt, ii cum incertis ſedibus huc atque illuc vagarentur recepti ſunt in ciuitatẽ a Tripolitis. Tripolis autẽ ea in Rhodo eſt. Nomen igitur inditũ illis, vt dicerentur λιμοδωριεῖς.

Digitized by Google

Heſychius addit ex auctoritate Didymi, eos qui iuxta Oetam accolebant, ſic vocatos, quod ob terræ ſterilitatem frequenter cum fame rem habebant. Δωριεῖς Græce dici videntur a dono & eundo. Itaq; qui vagãtes famem adferebant λιμοδωριεῖς dicti ſunt. Alioqui Dores non ſunt in Peloponneſo, ſed inter Locros & Ætolos, auctor Strabo lib. 9. Quadrabit igitur in eos, qui fame adacti, aliquo demigrant. Feſtus Pompeius admonet homines exili re, tenuique fortuna dictos olim Canalicolas, quod circa canales fori conſiſterent.

Tribus bolis.

Plautus in Curculione. Si vis tribus bolis, velim chlamydem. Tribus bolis, dixit pro compendio, quaſi tribus verbis. Nam bolum Terent. accipere videtur pro eo, quod Græci vocant ψωμόν. Quod autẽ continuo deuoratur, tribus bolis edi dicitur.

Velut vmbra ſequi.

Ὡσπερ σκιὰ ἕπεσθαι, id eſt, Velut vmbra ſequi. Dicitur qui nusquã deeſt. Nam vmbra corpus adſectatur, velit, nolit. Plautus in Caſina: Decretum eſt mihi quaſi vmbra quoquo ibis tute, perſequi. Vnde adſeclas indiuiduos, vmbras vocamus, & vltro comitantes ad conuiuium, vt indicatum eſt alibi, in proverbio vmbræ. M. Tull. lib. Tuſc. quæſt. 1. Etſi enim nihil in ſe habeat gloria, cur expetatur, tamen virtutem tanquam vmbra ſequitur.

Ne nummus quidem plumbeus.

Nummum plumbeum hyperbola proverbiali, pro minimo pecuniæ ponunt. Plautus in Caſina: Cui homini hodie peculi nummus non eſt plumbeus. Idem in Trinummo: Cui, ſi capitis res ſiet, nummum nũquam credam plumbeũ. Confine illi, quod eſt apud eundem in Captiui duo:

Neq; ridiculos iam terunci faciunt.

Quamquam hoc alio dictum eſt loco.

Satietas ferociam parit.

Nicolaus Stobæus in collectaneis ſuis hanc ſententiam proverbii titulo citat: τίκτει κόρος μὲν ὕβριν, ἀπαιδευσία δὲ μετ' ἐξουσίας ἄνοιαν, id eſt, Parit ſatietas ferociam, imperitia cum poteſtate coniuncta, inſaniam. Tollit animos opulentia, quod ſi ad inſcitiam accedat poteſtas, iam res ad inſaniam vſq; procedit. Concinit cum illo: Fœnum habet in cornu. Pindarus in Olympiis inuertit ſententiam, dicens ὕβριν κόρου ματέρα. id eſt, Ferociam matrem ſacietatis. Sed reprehenditur ab interprete, qui magis adprobat Homeri verſum:

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν ὅταν κακῷ ὄλβος ἕπηται. Id eſt,

Fauſtum copia gignit, opes vbi prauus adeptus.

Cæterum hunc verſum non legimus apud Homerum, nec videtur illi γνήσιος, certe, quod conſtat, extat in ſententiis Theognidis.

Quid cæco cum ſpeculo?

Τί τυφλῷ καὶ κατόπτρῳ, id eſt, Quid cæco cum ſpeculo? Finitimum illi: Nihil cum fidibus graculo. Citatur à Stobæo verſiculus ex Epicharmo:

Τίς γὰρ κατόπτρου καὶ τυφλοῦ κοινωνία, id eſt,

Luminibus orbo, cum ſpeculo quid eſt rei?

Quorſum opus eſt libris illiterato? quo regnum iuueni ſtulto? quo diuitias ei, qui neſciat vti?

Digitized by Google

Miſeram meſſem metere.

MAlam metere meſſem, eſt pro maleſactis luere pœnas. Non admodũ abhorret ab eo, quod alibi retulimus: Vt ſementem feceris, ita & metes. Stobæus hoc carmen ciat ex Euripidis Ione:

Καὶ νῦν ἐφέλκετ᾽ ὦ κακοὶ τιμὰς βροτοὶ,
Καὶ κτᾶσθε πλοῦτον πάντοθεν θηρώμενοι,
Σύμμικτ᾽ ἄ μὴ δίκαια καὶ δίκαι᾽ ὁμοῦ,
Επειτ᾽ ἀμᾶσθε τῶν δὲ δύστηνον θέρος.

id eſt,

At nunc honores o ſceleſti accerſitis,
Et opes paratu aucupantes vndiq;
Promiſcue per fas, nefasq; poſtea
Meſſem metitis ob iſta triſtem, &
aſperam.

Æſchylus in Perſis:

Ὕβρις γὰρ ἐξανθοῦσ᾽ ἐκάρπωσε στάχυν
Ατης, ὅθεν πάγκλαυτον ἐξαμᾷ θέρος.

id eſt,

Florens enim ſpicam tulit ferocia
Noxa, vnde prorſum flebilem meſſem metit.

Plato in Phædro: ποῖον τινα οἴει μετὰ ταῦτα τὴν ῥητορικὴν καρπὸν ὧν ἔσπειρε θερίζειν, id eſt, Qualem putas poſtea rhetorice meſſem meſſura eſt, quam ſeminauit. Ariſtot. rheto. 3. citat ex Gorgia: σὺ δὲ ταῦτα αἰσχρῶς μὲν ἔσπειρας κακῶς δ᾽ ἐθέρισας, id eſt, Tu quidem hæc turpiter ſeminaſti, & miſere meſſuiſti.

Venimus ad ſummam lineam.

Evripides in Antigone:

Επ᾽ ἄκραν ἥκομεν γραμμὴν κακῶν.

id eſt,

Devenimus ſummam ad malorum
lineam.

Item Horatius:

Venimus ad ſummum.

De linea ſtadiorum, & luſus, dictũ eſt alibi non vno loco.

Saburratus.

PLautus in Ciſtellaria, noue quidem, ſed admodum eleganter dixit ſaburratus, pro onuſtus cibo. Sumpta metaphora a nauibus, quas onerant arenis, aut argilla, ne iactentur, vacillentq; in fluctibus. Quod inter adagia non retuliſſemus, niſi etiam vulgo paſſim diceretur. Plauti verba ſunt hæc: Idem mihi, magnæ quod parti eſt vitium mulierum, quę nunc quæſtum facimus. Quæ vbi ſaburratæ ſumus, largiloquę extẽplo ſumus: plus loquimur, quam ſat eſt. Venuſtius fiet, ſi longius detorqueatur: veluti ſi quis aures ſaburratas dicat, alicuius multiloquio. Aut animus philoſophiæ præceptis ſaburratus, ne rerum tempeſtate iactetur.

Palpari in tenebris.

Ψηλαφεῖν ἐν τῷ σκότῳ, id eſt, Manu tentare in tenebris. Dicuntur qui rẽ obſcuris veſtigant coniecturis. Ariſtophanes in Pace:

– Πρὸ τοῦ μὲν οὖν
Εψηλαφῶμεν ἐν σκότῳ τὰ πράγματα,
Νυνὶ δ᾽ ἅπαντα πρὸς λύχνον βουλεύσομεν. id eſt,

Antehac negocia,
Velut in tenebris manibus attentauimus,
Nunc ad lucernam cuncta penſitabimus.

Alluſit poeta ad Hyperboli artificium, qui ex lychnopola, id eſt, lucernario factus fuit Imperator. Vſurpat idem proverbium Plato in Phædone. Quod quidem & hodie dicitur de coniecturis incertis, ψηλαφᾶν.

Muſcas depellere.

MVſcas depellere, etiam hodie vulgato ioco dicitur, qui otioſo, atq; inutili fungitur officio. Ariſtophanes in Veſpis:

Αλλ᾽

Digitized by Google

Ἀλλὰ φυλάττει διὰ χειρὸς ἔχων καὶ τὰς μυίας ἀπαμύνειν. id eſt,

Imo cauet præ manu habens, etiam muſcas depellere curans.

Simia fucata.

Πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου, id eſt, Simia plena fuci. De deformi anu, fucata tamen, & meretriciis culta lenociniis. Nam ψιμύθιον Græcis appellatur color ille, quo quondam meretrices, nunc honeſtæ etiam, ſi diis placet, matronæ faciē oblinunt, quo ſenectam, ac formæ vitia diſſimulent. Ariſtoph. ἐν ταῖς ἐκκλησιαζούσαις.

Πότερον πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου,
Ἢ γραῦς ἀνεστηκυῖα παρὰ τῶν νεκρῶν.
id eſt,

Vtrum ne variis picta fucis ſimia?
An anus ab imis huc reuerſa manibus?

Poteſt ad rem accommodari, velut ſi quis turpem cauſam, orationis phaleris adornet, vt honeſta videatur. πιθηκίζειν eſt fucis, aut blanditiis fallere. Vnde πιθηκισμός. Ariſtophanes in Equitibus:

Οἴμοι τάλας, οἵοις πιθηκισμοῖς με περιελαύνεις. id eſt,

Me miſerum cuiuſmodi pithecisſmis me circumagis.

Ζοφοροδορπίδες. & *ſimilia.*

Plutarchus in Sympoſiacis oſtendit olim cognomina quædam prouerbiali ioco iactata fuiſſe in eos, qui ſerius ac cunctantius ad conuiuium accederent. Dictos enim tum καλυσιδείπνους, tum ζοφοροδορπίδας, tum τρεχεδείπνους. Quorum nominum rationem ſi coniectare licet, hanc eſſe putamus, quod qui cunctarentur adire, hi, quod aliis eſſent in mora, impedimento eſſe videbantur, quo minus illis cœnare liceret: deinde quod lentitudine ſua eſſent, vt conuiuium ad noctem vſque proferretur. Tertium cognomen κατ' ἀντίφρασιν, attributum apparet. Negat autem apud Plutarchū quiſpiam Pittacum ab Alcæo Zophorodorpidem appellatum, quod ſerius iniret conuiuium, ſed quod ſordidis ac plebeis computationibus gauderet. Antiquitus autem inelegans, ac parum vrbanum habebatur, ſi quis ad conuiuium rogatus, tardius aduenisſet. Vnde Polycharmus in apologia, qua vitæ ſuæ rationem reddit Atheniēſibus, illud in laudem ſuam interpoſuit: ἄνδρες Ἀθηναῖοι πάλαι καὶ πρὸς τούτοις οὐδέποτε κληθεὶς ἐπὶ δεῖπνον ὕστερος ἀφικόμην, id eſt, Ad hæc inſuper Athenienſes, numquam ad cœnam accerſitus, poſt tempus acceſſi. Huius opinionis Battus quidam ſcurra non illepide cauſam aperuit apud Cæſarem. Conſueuit enim is, qui tardius veniret ad conuiuium, ἐπιθυμοδείπνους appellare, quaſi dicas, conuiuiorum appetentes, propterea quod cum eſſent occupati negociis: ob cœnarum tamen cupiditatem non excuſarent iis, à quibus rogarentur. Huiuſmodi ferme Plutarchus. At Terentius in Se excruciante, indicat inciuile fuiſſe, ſtatim & ante tempus adeſſe conuiuam, cum Chremes ait illos iamdudum præſto eſſe domi ſuæ, ſeque ipſum in mora conuiuiis eſſe, nimirum indicans cōtra fieri ſolere. Apud Ariſtophanem in Concionatricibus huc alluditur aliquoties, ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἔρχομαι, id eſt Ad cœnam venio. In eadem, ἐπάσομαι μέλος τι μελοδειπνικόν, id eſt, Accinam melos aliquod cœnaticum.

Digitized by Google

Cui iſta adrident, meus ne gaudeat.

ARiſtophanes in Nubibus:

Οστις ὖν τύτοισι γελᾷ, τοῖς ἐμοῖς μὴ χαιρέτω. id eſt,

Proinde riſum cui iſta pariunt, is meus ne gaudeat.

Proverbii ſpeciem habet, quo licebit vti, cum ingens intereſſe diſcrimen ſignificabimus inter noſtras & aliorum rationes. Græcus verſiculus claudicat vna ſyllaba. Plenus erit, ſi pro γελᾷ legas γελάει. Contrarium huic illud Maronis:

Qui Bauium non odit, amet tua carmina Maui.

De iis, quæ eiuſdem ſunt farinæ, & ex æquo contemnenda.

Βωμολόχος, Βωμολοχεύεσθαι.

Βωμολόχοι, proverbiali conuitio dicebantur ſceleſti, & improbi. Quod nominis olim inditum videtur iis, qui obuerſantes circum aras, victimis tendere conſueuerunt inſidias: aut qui ob id rem diuinam facerent, quod ex aliorum accuſatione compendii nonnihil auferrent. Nam huiuſmodi mortalium vota Iupiter audit apud Lucianum in Icaromenippo. Dicuntur item βωμολόχοι, qui cũ res diuina peragitur, non faciunt vota diis, ſed nugas inanes deblaterant. Qui mos hodie magnatibus præcipue placet, & illud admodum ciuile putant, ſi inter ſacrificandum aſſidue cuipiam ad aurem obganniant. Ariſtophanes in Nebulis: καὶ βωμολόχος.

Idem in eadem fabula:

Εἰ δέ τις αὐτῶν βωμολοχεύσαιτ', ἢ κάμψειέ τινα καμπήν. id eſt,

Si quis eorum bomolochum egerit, & flexum aliquem flexerit.

Quanquam in hoc ipſo καμπὴν τίνα κάμπτειν ſubeſt proverbii color. Idem in Equitibus: ὦ δῆμε, νυνὶ βωμολόχον ἐξεῦρεν, ſentiens aduerſarium excogitaſſe quiddã egregie ſceleſtũ, quod βωμολόχον appellat, quaſi inſigniter adulatorium. Vox deducta videtur à βωμὸς altari, & λόχος inſidiis, quod nec illic deſint, qui cibos ſuffurentur, aut mendicando perant. Hinc translatum eſt ad abiecte adulantes ventris gratia. Vnde dicta ſunt βωμολοχεύματα καὶ βωμολοχεύματα pro ſordidis adulationibus. Interdum βωμολόχοι vox tribuitur aruſpicibus, diuinis, tibicinibus, & huic hominũ generi, quod nidorem altaris ſequitur. Denique vocis vſus tranſiit ad omnes, qui improbis artibus venantur quæſtum.

Prius, quam gallus iterum cecinerit.

Πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν ἐφθέγξατο. id eſt,

Prius atque gallus canet iterum criſtiger.

Græcus verſiculus conſtabit, ſi pro ἀλεκτρυὼν legas ἀλέκτωρ, id eſt, Admodum mane & Antelucano. A priſca conſuetudine ſumptum, qua noctis deliquium, & acceſſum diei, galli cantu metiebantur, gnomonibus horariis nondum repertis. Gallus autem tribus interuallis canit, prænuncians diem. Qua de re Plin. lib. 10. capite 21. Et hi noſtri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; ſomno natura genuit. Norunt ſidera, & ternas diſtinguunt horas interdiu cantu. Cum ſole eunt cubitum. Quartaq; caſtrenſi vigilia ad curas laboremq; revocant. Nec ſolis ortum incautis patiuntur obrepere. Diemque venientem nunciant cantu, ipſum vero cantum plauſu laterum. Hactenus Plinius. Cur autem id accidat gallis, Demo-

Digitized by Google

Democritus apud M. Tullium concoctionem in cauſa eſſe putat, quod id temporis cibus a pectore depulſus in omne corpus digeritur. Poetæ ad fabulam referunt, cuius meminit Lucianus in Gallo. Sed magis arridet Ambroſii Leonis Nolani ratio. Hic in quæſtionibus ſuis gallorum cantum a peculiari quadam ſalacitate proficiſci putat. Eſſe enim hoc animal præ cæteris gallinis deditum ac velut vxorium, mireq; ſollicitum de ſobole quam maxime propaganda, adeo vt vnus gallus compluribus gallinis præficiatur, tantamque turbam vnicus maritus impleat, tú pro feminis ac pullis acerrime depugnet. Porro cantum gallorum ab imaginatione Veneris proficiſci, vel illud ſatis arguit, quod priusquam ineundis gallinis maturi ſint, ſileant. Ex reliquis item auibus pleræq; in coitu, coitusve deſiderio vocem edunt, vt anates, paſſeres, hirūdines, perdices. Vox autem maris in auium genere tantam vim habet ad incitādam Venerem, vt quædam hac audita tantum, concipiant oua. Quo in numero ſunt perdices. Gallus itaque dilabente iam per viſcera cibo, ſomnoq; diſcedente, quo tempore corpora ſua ſponte concitantur ad Venerem, ſtatim gallinarum meminit, quoq; copioſior ſit fœtura, cantus illecebra provocat. Quod autem ſubinde canit, in cauſa eſt, quia galli ſomnus eſt interſectus, minimeque perpetuus, maximeque cum vigent ætate, vt intelligas, & hoc a ſalacitate proficiſci. Sed vt ad interpretationem adagii recurramus, veteres initium diei a prima mediæ noctis inclinatione ordiebantur, proximum tempus gallicinium vocabant, quod id temporis lucem multo ante præſentientes incipiunt canere. Tertium conticinium, cum & galli conticeſcunt, & homines etiam tum quieſcunt. Quartum diluculum, cum incipit dignoſci dies. Quintum mane, cum clarus iam dies exorto Sole. Itaque ſecundus gallorum cantus, multo Solis exortum antevenit. Hinc Iuuenalis:

Quod tamen ad galli cantum facit ille ſecundi
Proximus ante diem caupo ſciet.

ConſimiliterAriſtophanes in Concionatricibus:

– Πόθεν;
Οὐδ᾽ εἰ μὰ Δία τότ᾽ ἦλθες, ὅτε τὸ δεύτερον
Ἀλεκτρυὼν ἐφθέγγετο. id eſt,
Minime gentium.
Ne ſi quidem te illo adpuliſſes tempore.
Cum gallus iterum caneret.

Ne allii quidem caput.

PRoverbialis hyperbole, Οὐδὲ σκορόδου κεφαλὴν δέδωκεν, id eſt, Ne allii quidem caput dedit. Ariſtophanes in Veſpis:

Οὐδεὶς οὐδὲ σκορόδου κεφαλὴν τοῖς ἐ-
ψηφῖσι δίδωσι. id eſt,
Nemo vel allii caput addit coctis.

Conveniet in ſordidum, & impendio parcum.

Ruminare negocium.

Ἀναμασᾶσθαι τὸ πρᾶγμα, id eſt, Ruminare ſeu remandere negocium: dicitur qui ſuo cum animo verſat, etiam atque etiam expendens: ſumpta metaphora ab animantibus, qui cibum in os revocatum denuo mandunt, atque ita demum in alterum ventrem traiiciunt. Nam id non accidit niſi iis, quibus duo ſunt ventres. Ariſtophanes in Veſpis:

Μόλις τὸ πρᾶγμ' ἐγνώσαν ἀναμεμ-
ρυκώμενοι. id eſt,
Vix cauſa cognita eſt, vbi rumina-
uerant.

Id etiam appellant ἀνεμπιμπλάζειν. Vſurpat hoc adagium & Lucianus quodam in loco.

Mordere labrum.

Ἐσθίειν τὰ χείλη, id eſt, Comedere labra, vel hodiernis temporibus vulgo dicitur, qui ſtomachatur, animoque ringitur, ſumptum ab indignantium geſtu. Ariſtophanes in Veſpis:

Ὑπ' ὀργῆς τὴν χελύνην ἐσθίων.
id eſt,
Comedens labra præ iracundia.

Sic & Homerus Odyſſeæ υ.

Οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι
φύντες. id eſt,
At hi labra ſuis preſſerunt denti-
bus omnes.

Lesbiari.

Λεσβιάζειν antiquitus polluere dicebatur. Ariſtophanes in Veſpis:

Μέλλουσαν ἤδη λεσβιεῖν τοὺς ξυμπότας.
id eſt,
Quæ combibones iam ſuos contaminet.

Aiunt turpitudinem, quæ per os peragitur, fellationis, opinamur, aut irrumationis, primum a Lesbiis auctoribus fuiſſe profectam, & apud illos primum omnium feminam tale quiddã paſſam eſſe. Interpres huius rei teſtem citat Theopompum in Vlyſſe: ἵνα μὴ τὸ παλαιὸν τοῦτο καὶ θρυλλούμενον δι' ἡμετέρων στομάτων εἴπω σόφισμα, ὃ φασὶ παῖδας λεσβίων εὑρεῖν, id eſt, Vt ne vetus illud, ac vulgo iactatum inuentũ ore noſtro proloquar, quod aiunt Lesbios reperiſſe. Citat & Stratidem in Troilo:

Μήποτ' ὦ παῖ ζηνὸς ἐς τ' αὐτὸ μόλῃς
Ἀλλὰ παρῇς τοῖς λεσβίοις χαίρειν
ἐᾶ. id eſt.

Ne quando illi Iouis hucuſque peruenias, verum hoc Lesbiis relinquas, ac valere ſinas. Senarii duo videntur, ſed nonnihil deprauati. Innuit idem Ariſtophanes: ἐν ἐκκλησιαζούσαις.

Δοκεῖς δέ μοι καὶ λάβδα κατὰ τοὺς λε-
σβίους. id eſt,
Mihi at videre labda iuxta Lesbios.

Alluſit autem ad communem literam, quæ prima eſt & Lesbiis, & obſcœno verbo λειχάζειν. id, ni fallimur, tale quiddam eſt Græcis, quale fellare Latinis. Nam vox etiamnum manet, tametſi rem iam olim è medio ſublatam arbitramur.

Pyrrhichen oculis præ ſe ferens.

Πυῤῥίχην βλέπειν, i. Tumultum ac bellum vultu præ ſe ferre, inde dictũ, quod Pyrrhiche ſaltationis genus eſt, quod ab armatis pueris peragebatur, vt teſtis eſt Athenæus libro Dipnoſophiſtarũ 14. oſtendens in ea belli imaginem repræſentari, impetum & ardorem adorientium, & celeritatem fugiẽtium. Et Ælius Spartianus in Adriano, Militares, inquit, pyrrhichas populo frequenter exhibuit. Tranquillus itẽ Pyrrhiches meminit: Pyrrhichen ſaltauerunt Aſiæ Bithyniæq; principum liberi. Iulius Pollux libr. quarto, capite 14. inter varia ſaltationum genera cõmemorat ἐμμέλειαν tragicorum, κορδάκα comicorum, σικιννίδα ſatyricorũ, πυῤῥίχην ac τελεσίαν, quas ἐνόπλιους vocat, quod armati ſaltarent, vnde ξιφισμὸν dictũ indicat, quod gladiis perageretur, & ποδισμὸν, quod mira pedum celeritate corpus circũdegerent. Idem commemorat & alia ſaltationum genera quæ belli habebãt imagi-

Digitized by Google

imaginem: κῶμον & τετράκωμον, quã ait Herculi fuiſſe ſacrã. Rurſus aliam quam χαρκιῶ dixere, quæ & ipſa armis peragebatur. Plato De legib. ſeptimo, docet duo potiſſimum ſaltationis genera fuiſſe, alterum bellicũ ac tumultuoſum, q́ Pyrrhiche dicebatur, alterum moderatius, q́ ἐμμέλεια. Pyrrhichen deſcribit his verbis: Πυῤῥίχην ἄντις ὀρθῶς προσαγορεύοι τάς τε εὐλαβείας πασῶν πληγῶν, καὶ βολῶν ἐκνεύσεσι καὶ ὑπείξει πάσῃ, καὶ ἐκπηδήσεσιν ἐν ὕψει, καὶ συνταπεινώσει μιμουμένην. καὶ τὰς τοιαύτας ἐναντίας τὰς ἐπὶ τὰ δραστικὰ φερομένας αὖ σχήματα, ἔν τε ταῖς τῶν τόξων βολαῖς καὶ ἀκοντίων καὶ πασῶν πληγῶν μιμήματα ἐπιχειρούσας μιμεῖσθαι, τό τε ὀρθὸν ἐν τούτοις καὶ τὸ εὔτονον τῶν ἀγαθῶν σωμάτων καὶ ψυχῶν, ὁπόταν γίγνηται μίμημα εὐθυφερὲς ὡς τὸ πολὺ τῶν τοῦ σώματος μελῶν γιγνόμενον, ὀρθὸν μὲν τὸ τοιοῦτον, τὸ δὲ τούτοις ἐναντίον, οὐκ ὀρθὸν ἀποδεχόμενον, id eſt, Pyrrhichen recte appellaueris, quæ vitationes omnium plagarum ac iaculorum deflectione corporum, omnique cedendi ratione, ſubmiſſione ac ſubſultibus in altum imitatur. Rurſum his cõtrarios geſtus, qui conducunt ad corporis motus, agilitati parandæ idoneos, qui tum in arcuũ iaculationibus, tũ in haſtilium miſſionibus, denique in omnium plagarum impetitionibus ſimulacra pugnæ ſtudent imitari, ſimulque rectitudinem interim & robur bonorum corporum atque animorũ, quoties fit imitatio, quæ adhibita plerumque confert ad corporis membrorum firmitatem, rectum quidem hoc, quod autem his contrarium eſt, non vt rectum approbatur. Meminit & ſcholiaſtes in Iliados Homericæ π. commemorãs tria ſaltationum genera, Pyrrhichen, Sicinnim, quæ pertinet ad ſacra, & Scordaciſmum, qui ſit indecorus & prophanis conueniens. Pyrrhiche Crenſium erat, & in armis peragebatur. Vnde Homerus virum in belli muniis agilem intelligi volens, ſaltatorem appellat ὀρχηστῆρά περ ἐόντα. Hoc pugnæ genus eleganter depingitur ex Xenophonte apud Athenæum libro primo. Ἀνέστησαν πρῶτοι Θρᾷκες, καὶ πρὸς αὐλὸν ὠρχήσαντο σὺν ὅπλοις, καὶ ἥλλοντο, ὑψηλά τε καὶ κούφως καὶ ταῖς μαχαίραις ἐχρῶντο. τέλος δὲ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον παίει, ὡς πᾶσι δοκεῖν πεπληγέναι τὸν ἄνδρα. ὁ δὲ ἔπεσε τεχνικῶς πως, καὶ πάντες ἀνέκραγον. καὶ ὁ μὲν σκυλεύσας τὰ ὅπλα τοῦ ἑτέρου ἐξῄει ᾄδων Σιτάλκαν, ἄλλοι δὲ τῶν Θρᾳκῶν, τὸν ἕτερον ἐξέφερον, ὡς τεθνηκότα, ἦν δὲ οὐδὲν πεπονθώς, id eſt, Surrexerunt aũt primi Thraces, & ad tibiam ſaltabant, ſubſiliebantq; in altum, idq; leuiter, interim vtẽtes gladiis. Tandem alter alterum feriebat, ſic vt omnib. videretur hominẽ percuſſiſſe. Ille vero artificio quodã cadebat, moxq; omnes exclamabant. Tum is qui percuſſiſſe videbatur cũ alterum armis ſpoliaſſet, exibat, canens Sitalcam. Porro cæteri Thraces, alterum efferebant veluti mortuum, cum nullo eſſet affectus malo. Refert illic & alia ſaltationũ genera, ſi quis auet ea cognoſcere. Deniq; Homerus Iliados π. Cretenſem quempiam bello ſtrenuum, ὀρχηστὴν appellat, hoc eſt, ſaltatorem, ob Pyrrhichen, de qua diximus, Thracibus familiarem. Ita ſcholiaſtes commemorans tria ſaltationũ genera, Pyrrhichen bellicã, Sicinnim ſacris accommodam, & σκορδακισμὸν ſordidam ac prophanã. Ariſtoph. in Auib.

- Ἄγγελος.

Ἐλήλυθε πρὸς ἡμᾶς δεῦρο πυῤῥίχην βλέπων. id eſt,

- *Nuncius*

Digitized by Google

Accurrit ad nos, Pyrrhichen oculis tuens.

Vnde & pedi Pyrrhichio nomen, quod impetum habet militis ruentis in prælium, & vel à Pyrrho Achillis filio, quod Plin. lib. 7. c. 56. ſentire videtur, ſcribens, Armatam ſaltationem Curetes docuere, pyrrhichen Pyrrhus, vtramq; in Creta. Vel vt putat Athenæus, à Pyrrhicho quodam Lacedæmonio: ſunt enim bellaciſſimi Lacones, apud quos peculiaris erat hæc ſaltatio, quam mox à quinto anno pueri diſcebãt, quod illi vocant πυῤῥιχίζειν: & Pyrrhichiſtæ dicuntur hoc genus exercentes. Vel ab ignea vi nomen habet. Iulius Pollux eo quẽ mox citauimus loco, ait Pyrrhichen eandem eſſe cum Teleſia, & vtroſq; fuiſſe iudices hoc genus certaminum. Quin hoc ipſum, ſi quis tumultuantem, & ita excandeſcentem dicat πυῤῥιχίζειν, nõ carebit prouerbii ſpecie. Simili tropo Timocles apud Ariſtophanem.

Μισῶν λόγους ἄνθρωπος, οὐδὲ πώποτε
Ἀντίθεσιν εἰπὼν οὐδὲν, ἀλλ' ἄρη βλέπων.

id eſt,

Sermonis oſor homo, nihil cõtra loquens
Vnquam, ſed ore præferens Martem truci.

Itidem poetæ dicunt torua tuẽs: & Græci ὑπόδρα βλέπων.

Non eſt oleum in lecytho.

Ἔλαιον οὐκ ἔνεστιν ἐν τῇ ληκύθῳ.

id eſt,

Olei liquor nequaquam ineſt in lecytho.

Scilicet cum ſignificamus non eſſe precibus locũ apud inexorabilem. Refertur apud Ariſtophanem in Auibus. Eſt autem adluſio ad vocẽ. Nam ἔλαιον oleum ſignificat, & ἔλεος miſericordiam, & haud ſcimus an altera ab altera ſit deriuata.

Magis gaudet eo, qui ſenectam exuit.

Γέγηθε μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκδύς, id eſt, Gaudet magis, quam qui ſenectã exuit. De vehementer hilari, ac geſtienti gaudio. Ariſtophanes in Pace:

Ἥδομαι γὰρ καὶ γέγηθα, καὶ πέπορδα καὶ γελῶ
Μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκδὺς, ἐκφυγὼν τὴν ἀσπίδα.

id eſt,

Gaudeo ſiquidem, atq; lætor, atque pedo, & rideo,
Qui clypeum ſuffugerim, magis ac ſenectam qui exuit.

Ductum eſt à ſerpentibus & cicadis, qui ſtatis temporibus exuunt ſenectutem, ac veluti renaſcuntur.

Hic bonorum virorum eſt morbus.

Αὕτη γε χρηστῶν ἐστιν ἀνδρῶν ἡ νόσος.

id eſt,

At iſte ſane morbus eſt probi viri.

Suidas propemodum vt ꝓuerbiale citat. Extat autẽ apud Ariſtophanem in Veſpis. Vti licebit, cum id ꝓbro datur, quod magis laudi duci oportebat. Finitimum illi ex Euripidis Aulidenſi Iphigenia:

Καλόν γε μοι τοὔνειδος ἐξωνείδισας.

id eſt,

Mihi opprobraſti probrum honeſtum ſcilicet.

Βατταρίζειν.

Βατταρίζειν dicebantur vulgo qui balbutirent, quibusq; hæſitans eſſet & impedita lingua, ꝙ Græci τραυλίζειν appellant. M. Tullius ad Atticum libro ſexto: τῆς ξυναγωγῆς τῆς ἐμῆς ὁ ἀπλούστερος ἔδειξέ μοι τὰ ἐμὰ βαττορίζειν. Quod vitiũ ex humore immodi-

modico naſci docet Hippocrates. Probat Galenus cōment. 6. vnde in pueris ac temulentis fere accidit, quanquam addit & alias cauſas, indicans potiſſimum fieri in τ, & ρ, pro quibus ſonant τλ, vnde fit vt ægre ſuum ipſorum vitiū pronuncient, τραύλωσιν. De pueris cur magis balbutiant, quam viri, quęrit Ariſtoteles, Sectionis 11. problemate 30. Diſtinguit autem illic philoſophus, τραυλότητα, ψελλότητα, & ἰσχνοφωνίαν. Trauloſin autem definit, cum quis literam quampiam non poteſt exprimere, non quamlibet, ſed certam aliquam. Hanc Theodorus vertit blæſitatem. ψελλότητα vero, cum litera quæpiam aut ſyllaba ſupprimitur, veluti cum πιτλεύει, dicitur pro πιστεύει, hanc Theodorus vertit balbutiem. ἰσχνοφωνίαν vero, cum non valent expedite ſyllabam ſyllabæ contexere pronunciando, quam Theodorus vertit linguæ hæſitantiam. Quæ vitia frequentius accidunt pueris, vt dictum eſt, quam ſenibus ac vinolentis, vnde Flaccus balbam ſenectutem vocat. In cauſa putat Ariſtoteles virium imbecillitatem, quæ nō queat animo ſubſeruire. Etiamſi Tullius βατταρίζειν accipere videtur propemodum pro effutire. Inde tranſlatum ad eos, qui nugas deblaterant. Vnde βατταρισμὸν nugacitatem vocant, vocem a Batto quopiam Thebano mutuati, cui vox fuerit exilis, linguaq; parum articulata. Cui Pythia dixerit, Βάττ' ἐπὶ φωνὴν ἦλθες, id eſt, Batte ad vocem veniſti. Auctor Heſychius, addens quibuſdam videri vocē imitatitiam, qualis eſt φλοῖσβος, aliæque innumeræ. Dicunt & βαττολογίαν multiloquētiam, à Batto quopiam poeta, cui mos erat in poematis eadem ſubinde inculcare. Vtriuſque meminit Suidas. Verum hæc nihil ad ſenſum Ciceronis. Nobis magis apparet dictum fuiſſe βασσαρίζειν, pro dolo malo agere, quod apud Cyrenæos vulpes dicatur, βάσσαρας, teſte Herodoto, vt Latini quoque dicunt Vulpinari. Battarus enim dux fuit deducendæ in Cyrenen coloniæ. De pſelliſmo dictum eſt nobis alias.

Vnde excoquat ſeuum.

PLAVTVS in Captiui duo, prouerbiali dixit hyperbole. Vnde excoquat ſeuum ſenex, opes ſignificās copioſiſſimas. Tametſi locus hic nō videtur vacare mēdo. Ratio trochaici carminis admonet opimæ legendum, non optimæ. Plautinus verſus hic eſt, ita vt in vulgatis circumfertur codicibus: Quid diuitiæ, ſunt ne optimæ? Vnde excoquat ſeuum ſenex. Seuum autem, vel vt alibi ſebū, eſt pingue pecudū durius, quod Græci στέαρ appellant.

Iactare iugum.

IACTARE iugum, eſt incommode ferre ſeruitutis neceſſitatem. Tranſlatum à bubus nondum aſſuetis iugo. Iuuenalis:

Nec iactare iugum vita didicere magiſtra.

Simile illi: Contra ſtimulum calcitrare. Congeminatur enim infortunium, quod feras impatientius, minuitur animi æquitate. Quemadmodum ait Plautus:

In mala, animo ſi bono vtare, adiuuat.

Vt in Velabro olearii.

VT in Velabro olearii: Prouerbialis ſimilitudo de iis, qui conſpirarunt, remque gerunt ex compoſito. Plautus in Captiui duo:

-Vna res,

Omnes compacto rem agunt, quaſi in Velabro olearii.

Velabrum aũt, auctore Varrone, locus erat Romæ, quo olearii diſtrahebant oleum. Mos eſt aũt huic hominum generi, vt inter ſe de pretio conſpirent, quo pluris vendant.

Manticulari.

Festvs Pompeius oſtendit poetas hoc verbo manticulari vſos pro fucũ facere, ac ſubdole agere. Citatq; Pacuuium ita loquentem: Ad manticulandum aſtu aggreditur. Tractũ autumat à mãticulis, quas fures attrectare ſolent, nimirum quo furentur. Equidẽ magis arbitramur hinc ſumptam metaphoram, quod qui in cõuiuio diſſimulant, mantilibus tegunt faciem, velut extergentes. Vnde in Sermonibus Horatius:

-Mappa compeſcere riſum.

Plautus item in Captiui duo, pro pallio latebraque poſuit, qua dolus tegi poſſit: Nec mendaciis ſubdolis mihi vſquam mantellũ eſt meis: Nec ſycophãtis, nec fucis vllum mantellum obuium eſt. Equidem neſcimus num ad hanc pertineat formam, ꝙ legitur apud Origenem homilia in Ezechielem quinta: Qui dixit proximo ſuo: Ignoſcit nobis peccata noſtra Deus. Siquidẽ & in talib⁹ ſacramentis ludimus viciſſim nobis pollicẽtes: Mappam mittet Deus: id eſt, teget noſtra flagitia, miſſa mappa. Verum quoniam Græci codicis non adeſt copia, ſuper hac re præſtiterit Academicum agere. Docti, quibus adeſt, locum hunc excutient à nobis admoniti. Vtitur eodem dicto Tertullianus libro aduerſus Valentinianos: Sed mappa, quod aiunt, miſſa.

Auro habet ſuppactum ſolum.

Proverbiali figura dixit Plautus in Bacchidibus:

Sed diues ne eſt iſthic Theotimus? Etiam rogas? qui ſoccis habeat auro ſuppactum ſolum.

De prædiuite, cui tanta ſuppetat auri vis vt pedibus calcet. Solum enim pro infima crepidarũ parte poſuit, aut certe pro pauimento.

Ad aras.

Ἐπὶ βωμοὺς, i. Ad aras. Refertur in collectaneis, quæ Plutarchi titulo ferũtur, nec explicatur. Equidẽ opinamur perinde valere, quaſi dicas, ipſo in negotio, iuxta prouerbium, quod nobis alio dictũ eſt loco, quo vetamur ad aras conſultare.

Samiorum laura.

Σαμίων λαύρα, i. Samiorum laura. Dictitabat̃ in turpib. addictos voluptatib. Laura apud Samios angiportum quoddam erat, in quo cupediæ, popinariæq; lautitiæ venditabantur à mulierculis in hoc paratis. Extat & hoc adagium in commentariis, quæ Plutarcho inſcribuntur. Refert idem Athenæus ex Clearcho lib. 12. addens hoc inuentum fuiſſe Polycratis Samiorũ tyranni, eamq; ciuitatis corruptelam fuiſſe commẽtum ex Sardium cubito, qui Dulcis prouerbio dictus eſt, Auctore Platone.

Tænarium malum.

Ταινάριον κακὸν, id eſt, Tænarium malum. Si quid crudelius ſæuitũ eſſet in famulos, Tænarium malũ vocabant, propterea quod olim Lacædæmonii captiuos, qui in Tænarum confugerant, reductos capitis adfecerunt ſupplicio. Eſt autem hoc loco Tænarus oppidum quoddam Laconicæ, cuius incolæ Tænaritæ vocentur, & eiuſdem regionis promontorium, in quo ſpelunca, per quam aditus erat ad inferos.

Lesbius

Digitized by Google

Lesbius Prylis.

Ὁ λέσβιος πρύλις, id eſt, Lesbius Prylis: Plutarchus in adagiorum collectaneis, ſi modo non fallit titulus, tradit hoc prouerbium per ſimilitudinem ſumptum. Prylin enim fuiſſe Mercurii filium, ac diuinandi peritum. Quanquam πρύλις Græce, militem peditem ſignificat.

Agas aſellum.

Agas aſellum. Hoc adagii quoniam mutilum refertur, non ſatis liquet, quid ſibi velit. Refertur autem à Cicerone lib. De oratore 2. ad hũc quidem modum: In hoc genus coniiciuntur prouerbia, vt illud Scipionis, cum Aſellus omnes prouincias ſtipendia merẽtem ſe peragraſſe gloriaretur, agas aſellum, & cætera. Hactenus Tullius. Neque vero libet referre, quæ in hunc locum affert Omnibonus, interpres alioqui non omnino malus. Tamẽ viſum eſt ipſum adagium in medium proponere, quo doctis ſaltem veſtigandi miniſtraremus occaſionem. Fortaſſe legẽdum: Agaſo aſellum. Nam veteres elidebant vocales more Græcorum etiam in ſcriptura. Atque ita ſenſus erit, vnumquemque facere quæ ſe digna ſint. Deporãt nepotes, decoquit lurco, digladiatur miles, peierat leno, mentitur aduocatus. Siquidem hoc ipſum agaſonis vocabulum, in contemptus abiit prouerbium, id quod apud Græcos feſtiuius eſt, ob ſermonis ἰδίωμα. Nam Dores aſinum vocant, non ὄνον, vt cæteri, ſed κίλλον, & agaſonem, non ὀνηλάτην, ſed κιλλικτῆρα, veluti teſtatur Iulius Pollux libro De rerum vocabulis 7. Fortaſſis huc pertinet quod ſcripſit Flaccus Epiſt. 19. ad Lollium,

- Ad imum
Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum.

Samium comatum.

Τὸν ἐν σάμῳ κομήτην, id eſt, Samiũ comatum, dicebant eum, qui ante ignauus habitus, præclarius expectatione ſeſe geſſiſſet in negotio. Aiunt pugilem quempiam apud Samios fuiſſe, qui cum ab aduerſariis haberetur ludibrio, quod comatus eſſet, commiſſus cum illis, vicit. Vnde in prouerbium abiit, quoties quis certamen ſuſcipit cum iis, quos præter opinionẽ experitur ſeſe viribus ſuperiores. Non diſſimile quod admonuit Sylla. Cauẽdum à puero male cincto. Recenſetur in Plutarchi collectaneis.

Seruum haud veho.

Δοῦλον οὐκ ἄγω,
Εἰ μὴ νεναυμάχηκε τ περὶ τῶν κρεῶν, i.
Seruum haud veho,
Niſi qui prius pro carnibus certauerit,
Certamine in nauali.

Id eſt, non admitto ſeruum, niſi multis magniſque ſpectatum experimentis. Eſt autem carmen hoc apud Ariſtophanem in Ranis, à nobis alio citatum loco. Admonent interpretes duplicem eſſe lectionem: περὶ τῶν κρεῶν, & περὶ τῶν νεκρῶν, id eſt, pro carnibus, & pro cadaueribus. Pro carnibus accipiunt, pro vita, carnem enim corpus appellant. Porro ſerui cum pugnant, quoniã nullas habent poſſeſſiones, ꝓ vita dũtaxat dimicãt. Qui legunt νεκρῶν, hanc afferunt fabulam. In prælio nauali, quod actum eſt apud Arginuſas, ſuperiores extiterũt Athenienſes vetueruntq; ne cadauera cæſorum tollerẽtur, & hac quoq; de re digladiatum eſt. In hoc autẽ bello ſerui egregiã operam nauaſſe leguntur, quapropter & libertate donati ſunt. Recenſetur prouerbium in Plutarchi collectaneis.

Tertium

Tertium caput.

Τρίτη κεφαλὴ, καὶ τρίτῳ ἐγκεφάλῳ, id eſt, Tertium caput & tertio cerebro. In onerum baiulos dictum, qui non humeris modo, verum & capite geſtant onera. Extat in iiſdem, quæ modo citauimus, collectaneis. Apte torquebitur in homines variis diſtractos negotiis.

Vt Corinthia videris.

Ἀ κορινθία ἔοικας χοιροπωλήσειν, id eſt, Corinthia videris corpore quæſtum factura. In mulierem intempeſtiuius libidinantem. De mulieribus Corinthi proſtantibus dictum eſt alibi. Dictum eſt autem χοιροπωλεῖν, nouo quidem verbo, quod nobis indicat quæſtum facere corpore. χοῖρος enim naturam muliebré ſignificat. Extat & hoc in iiſdem collectaneis.

Cyrnia iactura.

Κυρνία ἄτη, id eſt, Cyrniũ malum. De magnis diſpendiis & explicationibus dicebatur. Cyrnus inſula quępiam eſt, è regione Apuliæ, cuius incolæ longæui perhibentur eſſe propter mel, quo plerumque veſcuntur, vicini Sardonicæ inſulæ. Nam eius illic ſumma copia, quemadmodum auctor eſt Stephanus. Hæc olim nauigantibus erat inacceſſa, propter prædonum, ac piratarum circa illa frequentiam. Atque hinc vulgo prouerbium increbuit. Plinius libro 4. cap. 12. nominat Cyrnum, ſed diuerſam à Corſica, cum Strabo tradat Cyrnum eſſe, quam Romani dicunt Corſicam, inſulam ægre habitatam, ob locorum aſperitatem, & regionẽ multis locis imperuiam, ſed præcipue quod qui montes obtinent, ac latrociniis viuũt, feris ipſis ſint efferatiores. E quibus ſi quando aliquot capti per duces Romanos, Romam deducantur, dictu mirum quam ferinum quiddam ac belluinum præ ſe ferant. Nam aut ſibi mortem conſciſcunt, aut ſi viuunt, ſtoliditate & amẽtia ſic fatigant dominos, vt quãtulocumque emptos, tamen emiſſe pœniteat. Talis olim Corſica, nunc vinis laudatiſſimis inſtruit Romanas delicias. Ob immanitatem igitur latrociniorum ac gentis feritatem dicta eſt κυρνία ἄτη, quemadmodũ dictum eſt Cilicium exitium, quod alibi retulimus. Meminit huius adagii ſuperius in Cyrnia terra.

Rapina Cotytiis.

Ἁρπαγὰ κοτυτίοις, id eſt, Rapina Cotytiis. Cotytia feſtum quoddam erat apud Siculos, in quibus ex more placentulæ quæpiam, & arborum fœtus ramis alligabantur, eaque diripienda proponebantur. Refertur in Plutarchi collectaneis, nec exponitur. Quanquam facile liquet dici ſolitum de bonis temere profuſis, direptisque.

Quæ ex antiqua.

Τὰ ἐκ παλαιᾶς, id eſt, Quæ ex antiqua, ſubaudiendum Tyro. Perinde valet, quaſi dicas ſummam moleſtiã, extremumq; malum. Tyrum enim, quę cognominata eſt vetus, dictione compoſita, παλαίτυρος, Alexander expugnatam, & ex inſula comportatis aggeribus redditam continentem, crudeliter tractauit, plurimisque affecit incommodis, vnde prouerbium, τὰ ἐκ παλαιᾶς, quo ſignificabant tantum malorum, quantũ antiqua Tyrus pertuliſſet. Recenſetur & in Plutarchi collectaneis, atq; item Zenodoti. Hiſtoria eſt apud Q. Curtium.

Triceps

Digitized by Google

Triceps Mercurius.

Τρικέφαλος ἑρμῆς, id eſt, Triceps Mercurius. Dictum videtur in ambiguos ancipiteſque, aut vehementer aſtutos. Ad hunc modum fingebatur antiquitus Mercurius, vel quod plurimam vim habeat oratio, vel quod idem Deus index viæ, proinde in ſingulis capitibus inſcriptionem habebat, quo duceret hæc via, quo turſum illa. Huiuſmodi Mercurii ſimulacrum primus poſuit Proclides, auctore Philochoro.

Danace.

Δανάκη, id eſt, Danace, ſic appellabatur nummulus ille, qui Charonti perſoluitur, naulum pro transmiſſione Stygiæ paludis, cuius meminit Lucianus in Charonte. Apuleius item in fabula Pſyches. Refertur in collectaneis Plutarchi, nec indicatur vſus. Nobis videtur recte vſurpandum, ſi quis iubeat ſenem parare δανάκην, innuens prope eſſe, vt emigret è vita. Aut ſi quem vſque adeo nihil reliquiſſe dicat, vt ne Danace quidē ſuperfuerit. In hunc ſenſum vſurpat Iuuenalis Satyra tertia, qui hunc nummulū trientem vocat.

-Nec ſperat cœnoſi gurgitis alnum
Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.

Vt bagas conſtitiſti.

Βάγας ἕστηκας, id eſt, Vt Bagas ſtabas. In ſtupidum & elinguem dicebatur. Bagas erat quiſpiam adſimilis attonito, ſtupidoq; & inſulſo. Commemoratur in Plutarchi collectaneis, haud ſcimus num legendum ſit Bagoas pro Bagas: is Eunuchus fuit. Et eſt hoc genus timidū, & imbelle.

Cancrum ingredi doces.

Καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν διδάσκεις, id eſt, Cancrum recte ingredi doces. De eo, qui docet indocilem. Refertur in iiſdem collectaneis. Finitimū, vel idem potius cum illo, quod paulo ſuperius retulimus ex Ariſtophane, in prouerbio: Nunquam efficies. Pertinet ad genus ἀδυνάτων. Æthiopem dealbas, &c. Siquidem animal hoc nō ingreditur niſi obliquo corpore, & in omnem partem mouet greſſum. Dictum putāt καρκίνον quaſi κάρα κινεῖν à mouendo capite. Dicitur & capite gignere.

Mare exhauris.

Θάλασσαν ἀντλεῖς, id eſt, Mare exhauris. De eo, qui conatur, quod effici non poſſit. Nam montes vtcunque perfodiuntur, at mare non poſſit exhauri.

Canes timidi vehementius latrant.

Q. Curtius lib. 7. demonſtrat huiuſmodi prouerbium apud Bactrianos vulgo iactatum fuiſſe: Canis timidus vehementius latrat, quā mordet. Thraſonum eſt turgidis minis dira moliri: At Chremes ad rem gerendam promptior. Sic & Athenienſes ad bene dicendum, quam ad grauiter agendum accōmodatiores fuiſſe leguntur. Nec & iaci promptum fuit dicere, nec Vlyſſi bellare. Et Lacedæmonii verbis parciſſimi, virtute longe præcelluerunt. Et apud Homerum Græci taciti pugnam incunt, ſed vim ſpirantes, cum barbari immani clamore accurrerent. Denique mulieres lingua melius, quam viri belligerantur. Q. Curtius eodem in loco ſubiicit allegoriā huic ſimilem: Altiſſima quæque flumina minimo ſono labi.

HOMERI VERSVS ALIquot prouerbiales.

Tantum honoris antiquitas habebat Homero, quemadmodū teſtatur

tur Macrobius, vt ſinguli pene verſus illius prouerbii vice celebrarentur, quorum nos nonnullos ſparſim in hoc opere recenſuimus, præſertim quos in auctorum literis vſurpatos deprehendiſſemus. Nunc itaq; nobis videmur facturi operæpretium, ſi ex omni Homericæ poeſis corpore, ſeligamus quoſdam verſiculos, qui prouerbii ſpeciē ita præ ſe ferant, vt dubitādum nō ſit, quin hi certe ex illorū numero fuerint, quos antiquitas adagionū inſtar vſurpauerit. Quanquam autem nullum fere carmen eſt huius poetæ, quod non poſſit ad aliquam prouerbii rationem detorqueri, tamen nos è plurimis pauca quædam decerpere maluimus: partim ne quis nos in re tanquam aſcita, nimium diligentes dicere poſſet, partim quod magis arrident in hoc genere, quæ ſibi quiſque velut adoptarit. Itaque ſat habuimus in paucis aliquot, quemadmodum accommodari debeant, viam oſtendiſſe. Atque in his ipſis, quāquam eum carminis vſum indicauimus, qui tum nobis ſcribentibus veniſſet in mentem, tamen nihil vetuerit, quo minus idem carmen ad varios vſus adſciſcatur. Neque vero idem permiſerimus in reliquis poetis, niſi quis in Marone licere putet, quem Latinum Homerum optimo iure dixeris: ſed facit hoc Homeri diuinitas quædam, vt deceat, quidquid ex illo quocumq; pacto mutuum ſumpſeris, etiamſi, quod in Centonibus fieri ſolet, ad longe diuerſam ſententiam verba detorſeris. Quanquam autem ſciremus his non adfuturam gratiam, niſi quis vſurparet Gręce, tamen ne nō intelligerentur à nonnullis, vertimus hęc quoque. Sed iam referre incipiemus.

Non probantis.

Ἀλλ' οὐκ ἀτρείδῃ ἀγαμέμνονι ἥνδανε
θυμῷ. id eſt,

At non Atridæ ſic eſt Agamemnoni viſum.

Vſurpatur à Luciano ceu prouerbialiter in Lapithis. Recte vtemur, vbi rem quidem fatebimur honeſtā factu, verum diuerſa placere iis, quorum libido plus valet, quam æquitatis ratio. Siue cū quis tyrannico more ſequitur, non quod dictet æquitas, ſed quod animo collubitum ſit. Siue cū vnus aliquis à cæteris omnibus diſſentit. Sumptum eſt autem ex Iliados Homericæ libro primo, vbi & iteratur hic verſiculus:

Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν
ἀχαιοί,
Αἰδεῖσθαί θ' ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα
Ἀλλ' οὐκ ἀτρείδῃ ἀγαμέμνονι ἥνδανε
θυμῷ,
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ
μῦθον ἔτελλε.

id eſt,

At reliqua Danaū placet hæc ſententia turba,
Sacrifico vt habeatur honos, ac ſplendida dona
Accipiant, at idē hoc Agamemnoni non ita viſum eſt,
Quin male dimittit, ac dicta fera inſuper addit.

Refutantis laudem immodicam.

Οὔτοι ἐγὼ θεός εἰμι, τί μ' ἀθανάτοισιν
ἐίσκεις. id eſt,

Nullum ego ſum numen, quid me immortalibus æquas?

Plutarchus in commentario, cui titulus: Quo pacto quis intelligat ſe profeciſſe, monet, vt hoc Homericū carmen ſemp habeamus in promtu, tanquam pharmacum aduerſus venenum

nenum adulationis, aut vbi quis nos magnificentius, quam pro merito laudat. Vſurpatur à Luciano in Icaromenippo. Carmen extat Odyſſeæ. Π. ſub perſona Vlyſſis loquentis ad Telemachum filium.

Cauentis clancularias inſidias.

Μή τις σοὶ φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ. id eſt,

Ne quis te à tergo fugientem cuſpide figat.

Cum ſignificamus circumſpectius agendum, ne quis noceat imprudẽti. Diogenes vſurpauit mutata vocula in adoleſcentem formoſum, qui incuſtodite dormiebat,

Μή τις σοὶ εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ.

Sunt autem apud Homerum Iliados Θ. verba Diomedis Vlyſſem fugientẽ reuocantis ad pugnam. Item Iliados χ.

Οὐ μέν μοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξεις.

Ἀλλ᾽ ἰθὺς μεμαῶτι διὰ στήθεσφιν ἔλασσον. id eſt,

Nunquam mi à tergo fugienti infixeris haſtam,

Sed prompto potius aduerſa in pectore torquē.

Hoc licebit vſurpare, cum quis non detractat apertum certamen.

Iubentis aperte loqui.

Si quem admonebimus, vt proferat doloris, aut odii cauſas, neq; celet in animo, non illepide dixerimus illud ex primo Iliados libro:

Ἐξαύδα, μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω. id eſt,

Eloquitor, ne celato, quo norimus ambo.

Pollicentis ſe promiſſa re praſtiturum.

Significantes promiſſorum fidem non irritam futuram, ſed re præſtituros nos, quod verbis ſimus polliciti, vſurpare poterimus verſus hos ex eodem libro:

Οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον οὐδ᾽ ἀπατηλὸν,

Οὐδ᾽ ἀτελεύτητον, ὅ,τι κεν κεφαλῇ κατανεύσω. id eſt,

Nec reuocanda, nec irrita, ſanaue dico futura

Quæcunque annuero, & promiſero vertice moto.

Dicuntur autem à perſona Iouis ad Thetidem.

In abſurde locutum.

Vbi quis videtur abſurdum quidpiam dixiſſe, ſiue cum verbum aliquod videbitur per imprudentiam elapſum, quod ſatius erat reticuiſſe, locus erit illi, quod pluribus locis apud Homerum reperitur, & nominatim Odyſſeæ libro primo:

Ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων. id eſt,

Dentis clauſtra tui quæ vox elapſa reliquit?

Laudatur hic verſus ab Aulo Gellio Noctium Atticarũ libro primo, capite decimoquinto, qui pulcre admoneat parce loquendum eſſe, quod natura linguam vallo dentium cinxerit, & ſepto labiorum, cum aures patulas dederit.

Quæ ſero cõtingunt, magnifica.

Quoties intelligi volemus famã, aut premium aliquod ſerius quidem contingere, verum hoc præſtantius, ac durabilius, quo diutius dilatum, vt tarditatẽ ſtabilitate, perpetuitateque compenſet, non alienum fuerit Homericum illud ex Iliados ſecundo libro vſurpare.

Ὄψιμον ὀψιτέλεστον, ὅυ κλέος ὔχ ἀπολεῖται.

Quem

Quem verſum Cicero ita vertit,

Tarda & ſera nimis, ſed fama & laude perenni.

Verba ſunt Chalchantis animum addentis Græcis vt perdurent: quamquam enim victoria belli decimo demum anno contigerit, eius famam tamen immortalem fore.

Conſulendum & conſiliis parendum.

Cum admonebimus quempiam, vt viciſſim & rectum conſilium aliis det, & ab aliis accipiat: aut vt & ſecum rem diligenter perpendat, & alienam ſententiam auribus attentis audiat, non intempeſtiuum erit illud ex eodem libro:

Ἀλλὰ ἄναξ, αὐτός δ' εὖ μήδεο, πείθεό τ' ἄλλῳ,

id eſt:

Ipſe age rex bene conſulito, & pareto viciſſim.

Non interpellandus famelicus.

Quoties innuemus non eſſe confabulandi otium, niſi prius placauerimus latrãtem & iratum, vt ait Horatius, ventrem. Aut vbi ſignificabimus aliquem, ſimulatque ſit adſecutus, quod expetebat, iam ad alia cõuerti, non inepte proferemus verſiculum hunc ex eodem libro, & alias apud Homerum ſolemnem.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο.

id eſt:

At poſtquam his potus exempta cupido, cibique.

Id Virgilius ita reddit:

Poſtquam exempta fames, & amor compreſſus edendi.

Fatis imputandum.

Cum hominem quempiam culpa liberabimus, eamque vel in fatum, vel in fortunam reiiciemus, vſurpare licebit quod inibi dicit Priamus ad Helenam.

Οὔτι μοι αἰτίη ἐσσὶ, θεοί νυ μοι αἴτιοί εἰσιν. id eſt:

Nil tibi ego imputo, verum ipſis magis imputo diuis.

Diu diſſimulatum aperientis.

In eum, qui quod diu diſſimulauit, tandem irritatus eloquitur, non inconcinne detorquebitur illud, quod in eodem loco dictum eſt de Vlyſſe:

Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει. id eſt,

Aſt vbi iam promit prægrandem è pectore vocem.

Malorum obliuio.

Qui deprecabitur omen aliquod parum fauſtum, aut qui iubebit obliterari memoriam malorum, non intempeſtiuiter vſurpabit illud ex eodem libro:

Τὰ δὲ πάντα θεοὶ μεταμώλια θεῖεν.

id eſt,

Irrita dii ſuperi ventis hæc omnia tradant.

Ex minimis initiis maxima.

Ad indicandum maximas ſimultates nonnunquam ex leuiſſimis iniuriolis naſci, non ſecus atque ex minutiſſima ſcintillula grauiſſimũ incendium, mire congruet illud ex eodem libro de Eride, id eſt, dea contentionis:

Ἥ τ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα

Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει. id eſt:

Quæ primam exigua ſurgit, verum illico cælum

Attingit capite, in terris veſtigia ponens.

Hunc locum Virgilius Æneidos 4. detorſit ad famam:

Parua

Parua metu primo, mox ſeſe attollit in auras,
Ingrediturq; ſolo, & caput inter nubila condit.

Alieno ferox præſidio.

SI quæras innuere, quod ferox ſit quiſpiam, & improba moliatur, id eum non facere domeſticis viribus fretum, verum alicuius potentioris fultum præſidio, qui clanculum illi ſuppeditat & animum & opem, quémadmodum vulgus noſtratium ſuſpicatur ducem Gelriæ tot iam annos negocium faceſſere nobis diſſimulatis Gallorum ſuppetiis, illud accommodes licebit eodem ex libro:

Οὐχ ὅγ' ἄνευθε θεοῦ τάδε μαίνεται, ἀλλάτις ἄγχι
Ἕϛηκ' ἀθανάτων νεφέλῃ εἰλυμένος ὤμους. id eſt,
Iſta quidem hic nequaquam audet ſine numine, verum
Adſtat diuûm aliquis, humeros caligine tectus.

Arripe negocii curam.

ADmonentes aliquem, vt diligenter negocium capeſſat, & gnauiter rem aggrediatur, vtemur hoc ex eodem loco carmine, quo Æneas hortatur aurigam ſuum:

Ἀλλ' ἄγε νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα Δέξαι. id eſt,
Quin age nunc ſcuticamq; manu, depictaq; lora. Corripe.

Æqua concertatio.

CVm ſignificabimus duos ex æquo paratos ad diſceptandum, rixamve, licebit accommodare carmen illud ex eodem libro:

Τὼ μὲν δὴ χειρῶς τε καὶ ἔγχεα ὀξυόεντα,
Ἀντίον ἀλλήλων ἰσχέτην μεμαῶτε μάχεσθαι. id eſt,
Illi inter ſeſe, iam iam pugnare parantes
Obtendunt, pariterq; manus, præacutaq; pila.

Incitare currentem.

QVi ſignificabit inſtigari quempiam ad id, ad quod ſuapte ſponte propendet, vſurpabit illud ex eodem libro; quamquam & alias apud eundem poetam occurrit:

Μάστιξεν δ' ἵππους, τὼ δ' οὐκ ἄκοντε πετέσθην. id eſt,
Cadit equos ſcutica; aſt illi vel ſpõte volabant.

Sumptum ab aurigis.

Ad vtrumvis paratus.

Hominem ad vtramq; fortunam inſtructum, ludicris pariter ac ſeriis accommodatum, aut qui norit cum bonis pariter ac malis convenire, notabimus hoc carmine, quod eſt in Iliados H.

Οἶδ' ἐπὶ δεξιὰ οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ, νωμῆσαι βῶν. id eſt,
Noui equidem clypeum dextra, læuaq; mouere.

Muneribus res agitur.

QVi dicet non eſſe locum recte factis, & æquis rationibus, ſed largitione & adſentatione rem omnẽ peragi, poterit illud accommodare ex Iliad. I.

Δώροισίν τ' ἀγανοῖσιν, ἔπεσσί τε μειλιχίοισι. id eſt,
Et donis permagnificis, & lenibus dictis.

Quo quidem in carmine muneribus nõ temere prior datus eſt locus.

Alieno auxilio potentes.

QVi alienis præſidiis freti facinus aliquod egregium, aut qui alieni

prætextu nominis aliquid faciunt,in eos adpoſite torquebitur ex eodem libro,quod ibi dictum eſt de Teucro fratre Aiacis Telamonii. Nam is ſub fraterno latitans clypeo,ſagittas aliquot mittit in Troianos:

Στῆ δ' ἄρ' ὑπ' αἴαντος σάκεϊ τελαμωνιάδαο. id eſt,

Conſtitit Aiacis clypeo ſeptemplice tectus.

Cauendum à potentiore.

Qvi ſe negabit rem habere velle cum homine longè potentiori, quique magnopere poſſit lædere, rectè accommodauerit illud eodem è lib.

Οὐ γὰρ ἐγώ γ' ἐθέλοιμι διὶ κρονίωνι μάχεσθαι. id eſt,

Cum Ioue ego ſane nolim certamen inire.

Subitum remedium periculi.

Cvm indicabimus rem in extremum diſcrimen adductam,actumq; fuiſſe ni ſubita ſalus,ceu deo quopiã immiſſa protinus affulſiſſet, illud ex eodem libro, tum alias ſæpe conveniet:

Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. id eſt,

Ni illico ſenſiſſet,genitor diuumque hominumq;.

Perplexus,animiq; conſternati.

In eum, qui periculoſo negocio conſternatur animo, nec rationem inuenit, qua explicet ſeſe, quadrabit illud ex eodem libro:

Νέστορα δ' ἐκ χειρῶν φύγον ἡνία σιγαλόεντα. id eſt,

Fugere è manibus miranda Neſtori habena.

Litem incipere.

In eum qui iam provocatus aggreditur conuitiis agere,congruet illud ex Iliad. κ.

Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ. id eſt,

Haſtam corripuit robuſtam cuſpide acuta.

Cui diuerſum illud: *Haſtam abiecit.* quod alibi retulimus ex Cicerone.

Auſculta & perpende.

Qvoties ſignificabimus nos aliquid dicturos, quod ad rem pertineat, quodque ratum ac certum futurum ſit, conveniet illud ex eodem libro, quamquam & alias apud eum poetam ſæpius obuium:

Ἄλλο δέ τοι ἐρέω,σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι. id eſt,

Immo aliud quiddam,tu mente recondito,dicam.

Non ſtatim decernendum.

Qvi ſignificabit interponendam moram prius, quam decernatur, & rem in poſterum diem reiiciendam, accommodabit illud ex eodem lib. quod Phœnici cum legatis ad recõciliandam gratiam miſſo ab Agamemnone reſpondit Achilles:

- Ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι

Φρασσόμεθα. id eſt,

- *Aurora vbi craſtina ſurget,*

Conſultabimus.

Hinc apparet ſumptum celebre Græcis proverbium: ἐν νυκτὶ βουλή, id eſt, In nocte conſilium, quod alio diximus loco.

Nemo cogendus amicus.

Cvm innues aliquem non eſſe ad negocium accerſendum, præter animi ſententiam,aut non eſſe collocãdum officium in eum,qui nec agnoſcat,nec accipiat libẽter, accommodum fuerit, quod eodem in libro de Phœnice dixit Achilles:

H

Ἠ, ἐθέλησιν, ἀνάγκη δ' ὄυ τι μιν ἄξω.
id eſt,
Si volet, inuitum hunc haudquaquam abduxero quoquam.

Evenit malo malè.

Cvm ſcelerato cuipiam evenit, quod omnes imprecabātur & optabant, locus erit illi ex eodem lib.
- Θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαράς. id eſt,
- *Explerūt inimica precamina diui.*

Verba ſunt Phœnicis narrantis omnia mala accidiſſe ſibi, qui pater olim fuerat imprecatus.

Nec dignus qui me intueatur.

Qvi contemnet omnino quempiam, vt ignauum, multoq; ſeſe inferiorem, non ineleganter illud ex eodem lib. detorſerit, quod in Agamemnonem dixit Achilles:
- Οὐδ' ἂν ἔμοιγε
Τετλαίη κύνεός περ ἐὼν, εἰς ὦπα ἰδέσθαι. id eſt,
- *Haud ille quidem auſit,*
Quamuis perfricta ſit fronte, mihi ora tueri.

Quod idem etiam hodie vulgo dictitant. Eſt autem indicium animi conſcii, non audere recta faciem intueri eius quem læſeris. Hinc eſt, quod Menelaus in Iphigenia Aulidenſi iubet in primis, vt Agamemnō obtueatur ſeſe, videlicet inde facti collecturus primum argumentum.

Cauendū ab eo, qui ſemel impoſuit.

Qvi ſe negabit habere velle commercium cum eo, à quo ſemel ſit deceptus, vſurpabit illud ex eodem lib.
Οὐδέ τι οἱ βουλὰς συμφράσσομαι, οὐδὲ μὲν ἔργον.
Ἐκ γὰρ δή μ' ἀπάτησε καὶ ἤλιτεν, οὐδ' ἂν ἔτ' αὖτις
Ἐξαπάφοιτ' ἐπέεσσιν, ἅλις δέ οἱ, ἀλλὰ ἕκηλος
Ἐρρέτω. id eſt,
Hoc ego cum nihil aggrediar, neq; enim expedit vmquam.
Quippe vbi fruſtratus ſemel eſt, ac fraude feſellit,
Non iterum mihi verba dabit ſtulto, ſemel illi hoc
Sit feciſſe ſatis, quin poſthac ille quieſcat,
Ac valeat.

Amicorum eſt admonere mutuum.

Sententia proverbialis videtur, quam legimus Iliad. Α.
- Ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστιν ἑταίρου.
id eſt,
- *Bonus eſt affatus amici,*
Admonitoris.

Hanc licebit vſurpare, ſi quando dicemus amici munus eſſe, vt amicū ſi quid erret, liberius admoneat.

Vnus multorum inſtar.

Qvod eodem in lib. dictum eſt in laudem medici, idem torqueri poterit ad quemcumq; virtute præſtantem. Carmen eſt huiuſmodi:
- Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.
id eſt,
Vir medicus multis aliis æquandus honore eſt.

Feſtiuiter hoc in Eryximachū torquet Alcibiades, cui iubenti negat ſe poſſe obſiſtere, quod vir medicus multorum inſtar ſit. Feſtiuius erit ſi trāsferatur ad res animi. Veluti Plato lib. De Repub. 4 ἐὰν τὸ λεγόμενον ἓν μέγα φυλάττωσι. id eſt, Si illud vnum magnum quod dicitur ſeruauerint. Indicat illud ἓν μέγα fuiſſe proverbiale. Vide proverbiū, Multa nouit vulpes, &c. Bona mens igitur πάντων ἀντάξιος ἄλλων, & eruditio & bona fama, πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

In voti compotem.

Vbi quis aſſecutus eſt quod affectabat

ctabat captabatque, veluti ſi quis ſacerdotii ſpe munus principi mitteret, eoq; ſacerdotio fauore principis potiretur, quadrabit illud ex eo. lib.

Καὶ βάλεν ἐδ' ἀφάμαρτεν ἀλιον βέλος ἔκφυγε χειρός. id eſt,

Attigit, eque manu non irrita miſſa ſagitta eſt.

Lupus in fabula.

Cvm forte fortuna in medio ſermone intervenit is, cuius mentio fiebat, conveniet illud ex Iliad. K.

Οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος, ὅτ' ἄρ ἤλυθον αὐτοί. id eſt,

Iamq; aderant ipſi nondum ſermone peracto.

Aliter cum aliis agendum.

Qvi ſignificabit cum aliis blandius agendum, cum aliis aſperius, vt cuiusq; fuerit ingenium, aut fortuna, dignitasq;, allegabit illud ex eodem libro:

Ἄλλον μειλιχίοις, ἄλλον στερεοῖς ἐπέεσσι Νείκεον. id eſt,

Verbis hunc placidis, contra aſperioribus illum

Increpuere.

Concordia fulciuntur opes etiam exigua.

Sententia proverbialis eſt ibidem huiusmodi:

Συμφερτὴ δ' ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν καὶ μάλα λυγρῶν. id eſt,

Coniuncti pollent etiam vehementer inertes

Hac conveniet vti, ſi quando ſignificabimus non eſſe contemnendam amicitiam aut ſimultatem multorũ, etiamſi fuerint alioquin imbecilles, & quorum ſingulos quiuis facile cõtemnat. Nam quemadmodum, vt ait Ouidius:

Et quæ non proſunt ſingula, multa iuuant,

Sic quæ non lædunt ſingula, multa nocent.

Extra periculum ferox.

In timidum & ita demum ferocẽ ſi procul abſit à periculo, velut in obtrectatorem clancularium, qui coram non auſit congredi, quadrauerit illud ex eodem loco:

Ἀνδρῶν δυσμενέων ὅτις ἐξ ἀπάνευθε πολεμίζειν. id eſt

Pugnare gnarus verum eminus & procul hoſte.

Simile eſt illud Demoſthenis in oratione de corona: οὕτως οἰκείως ἡμᾶς ἐδέχοντο, ὥστε τῶν ὁπλιτῶν, καὶ τῶν ἱππέων ὄντων, εἰς τὰς οἰκίας καὶ τὸ ἄστυ δέχεσθαι τὴν στρατιὰν ἐπὶ παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τὰ τιμιώτατα, id eſt, Adeo familiariter nos acceperunt, vt cũ adeſſent armati & equites, in ædes atq; in ciuitatem reciperent exercitum ad liberos & vxores, & ad ea, quæ ſunt cariſſima. Extra telorum iactũ ante recenſuimus, cui contrarium eſt Intra tela. M. Tull. in Verrem actione 4. Non ego à Vibone paruo nauigio inter fugitiuorum ac prædonum, ac tua tela veniſſem? quod Græci dicunt ἐντὸς βελῶν.

Quisquis is fuerit.

Qvemuis citra vllam exceptionem hominẽ indicabimus hoc verſiculo, qui eſt in eodem libro:

Ος θνητός τ' εἴη, καὶ ἔδοι Δημήτερος ἀκτήν. id eſt,

Qui modo mortalis ſit edens cerealia dona.

Veluti ſi quis dicat humanas leges alibi alias eſſe, cæterum legem naturæ omnium eſſe communem, ὃς θνητός τ' εἴη.

Digitized by Google

Iuuenta viribus pollet.

Ad vires plurimum momenti adfert ætas iuuenta. Ad id facit illud ex eodem loco de Ænea:

Καὶ δ' ἔχει ἥβης ἄνθος, ὅτε κράτος ἐστὶ μέγιστον. id eſt,

Flos quoq; adeſt aui, cuius tunc maxima vis eſt.

Ægre quidem, ſed facimus tamen.

Cum ægre quidem, & non ſine plurimis incommodis agimus quippiã, ſed tamen facimus adacti neceſſitate, conueniet illud ex Iliad. Z.

Καὶ μάλα τειρόμενοί περ, ἀναγκαίη γὰρ ἐπείγει. id eſt,

Quamuis afflicti nimium, ſed fatũ ita cogit.

Quod alibi diminutum, exæquatur alibi.

In eum, in quo deſideratur virtutis aliquid, ſed cuius iacturam alia quapiam dote compenſet. Veluti ſi quem intelligi velimus parum eloquentem, ſed admirabili tamen iudicio: aut qui ſit indoctus quidem, ſed bene nummatus, competet illud ex eodem loco, quem modo citauimus ex Iliad. K.

Ὃς δή τοι εἶδος μὲν ἔην κακός, ἀλλὰ ποδώκης. id eſt,

Qui ore quidem deformis erat, pedibus tamen acer.

Mutua defenſio tutiſſima.

Qui ſignificabit minus eos lædi poſſe, qui concordes ſeſe mutuo defendunt: contra omnium iniuriæ obnoxios illos, qui diſſident factionibus inteſtinis, accommodabit illud ex Iliad. ρ.

Πανώλεθροι δὲ πολὺ φθίνυθον, μέμνηντο γὰρ αἰεὶ

Ἀλλήλοις ἀν' ὅμιλον ἀλεξέμεναι πόνον αἰπύν. id eſt,

Multo turba minor periit, quod in agmine ſemper

Mutuam opem ſibi ferre, malumq; arcere ſtudebant.

Qui cum contemptu vitæ inuadunt.

In eos qui gladiatorio, ſicut ait Terentius, animo quempiam impetunt, vt aut perdant aut pereant, cõueniet illud ex Iliad. M.

Ἀγροτέροισι σύεσσι ἐοικότες, id eſt,

Similes agreſtibus apris.

Tradunt enim venatores, hos prouocatos recta impetere prouocantẽ, nec lancea vitata.

Aliis proſpiciens, non ſibi.

Si libebit in quempiam iocari, qui cum artem diuinandi profeſſus, aliis ſua mala prædixerit, ipſe ſuum malũ non potuerit præuidere, non inconcinniter accommodabimus illud ex Homeri Bœotia:

Ἀλλ' οὐκ οἰωνοῖσιν ἐρύσατο κῆρα μέλαιναν. id eſt,

At non auguriis fatum ſibi detulit atrum.

Quod imitatus Maro:

At non auguriis valuit depellere peſtem.

Dictum eſt de Eunomo Myſorum duce, perito quidem auguriorum, at nihilominus ab Achille occiſo.

Ne depugnes in alieno negocio.

Ubi ſignificabimus nos nolle noſmet admiſcere liti alienæ, quæ nihil ad nos pertineat, ſed permiſſuros, vt ipſi inter ſeſe ſuo decertent periculo, quorum agitur negocium, verſiculo fuerit locus ex eodem lib.

Οἴους ἀμφ' Ἑλένῃ, καὶ κτήμασι πᾶσι μάχεσθαι. id eſt,

Proq; Helena, proq; omni re decernere ſolos.

Dictum de Menelao & Paride ſingulari certamine congreſſuris.

Prudentia coniuncta cum viribus.

In eum qui norit idẽ & aliis imperare quid ſit agendum, & ipſe perſequi cum eſt opus, quod aliis imperat, apte quadrabit illud ex eodem libro:

Ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής. id eſt,

Et iuxta ductor bonus, & certamine pollens.

Sunt enim qui imperatorem agere norunt, at militem præſtare non norunt.

Pauciloquus, ſed eruditus.

In eum, qui pauca quidẽ, ſed tamen auditu digna loquit͂, conueniet illud ex eodem libro, ꝙ illic dicitur de Menelao breuiloquo Laconum more, verum ſuauiloquo & arguto.

Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος. id eſt,

Non is multa quidem, verum argutiſſima, quippe

Pauciloquus.

Duob. malis reſiſtere difficilimum.

Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ, καὶ λοιμὸς ἀχαιούς. id eſt,

Iam pariter ſubigit, bellumque & morbus Achiuos.

Si quando dicemus eundẽ hominẽ duobus, aut plurimis premi malis. Eſt apud Homerum Iliados α.

A fronte ſimul & occipitio.

Cum indicabimus admirabilẽ rerum omnium cognitionem, aut ſingularem prudẽtiam, quæ conſtat nõ præſentium modo ſciẽtia, ſed & memoria præteritorum, & futurorum proſpicientia, recte verſum hunc ex eodem vſurpabimus libro:

Ὃς ᾔδη τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα, id eſt,

Qui ſcit præterita, ac præſentia, poſtq; futura.

Virgilius vertit ad hunc modum:

Quæ ſint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Nocuit & nocebit.

Si quando demonſtrata præteritorum malorum cauſa comminabimur, futurum vt accedant maiora, niſi quis reſipiſcat, non intempeſtiuiter vſurpabimus verſum hũc Homericum ex eodem libro:

Τοὔνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν ἑκηβόλος, ἠδ' ἔτι δώσει. id eſt,

Phœbus ob hæc mala multa dedit, atq; inſuper addet.

Veluti ſi medicus, oſtenſo morbi periculo moneat ægrotum reualeſcentem, vt temperet ab immodica Venere, alioqui rediturum cum fœnore malum.

Ingens diſcrimen.

Quoties ingens diſcrimen inuenimus inter homines, aut res plurimum inter ſe diuerſas, aut immenſum interuallum inter ſeiunctos, eleganter accommodabimus illud ex eodem libro:

- Ἐπειὴ μάλα πολλὰ μεταξὺ
Οὔρεά τε σκιόεντα θάλασσά τε ἠχήεσσα. id eſt,

- Sunt in medio ſita plurima, monteſque,
Vmbroſi, fretaq; horriſono clamoſa fragore.

Qui paratus ad reſiſtendum.

Qui ſignificare volet ſe nequaquam detractare certamẽ, ſed abunde ſuppetere, quo partes tueatur ſuas, vſurpabit illud ex Iliados ν.

Τῷ μοι δούρατά ἐστι καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι

Kαὶ

Καὶ κόρυθες καὶ θώρηκες λαμπρὸν γανόωντες. id eſt,

Et mihi ſunt haſtæ tereses, clypeiq; rotundi,

Tum galeæ, tũ thoraces procul igne micantes.

In diſcrimine apparet qui vir.

De re periculoſa difficilique, & huiuſmodi, quæ virum cordatum ac ſtrenuum requirat, conueniet illud, quod eodẽ libro dicitur ab Idomeneo Cretenſium duce:

Ἔνθ' ὅ, τε δειλὸς ἀνὴρ ὅς τ' ἄλκιμος ἐξεφαάνθη.

id eſt,

Illic qui vir iners, qui ſtrenuus ipſa docet res.

Ad idem facit quod proximo carmine conſequitur.

Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλη. id eſt,

Cuius alias nobis facta mentio.

Non cedendum malis.

Si quando admonebis, nõ oportere cedere vel aduerſariis, vel inſultibus aduerſæ fortunæ, aut non eſſe certandum cum fugitiuis, non inſcite detorſeris illud ex eodem lib.

Οὐκ ἂν σοὶ αὐχέν' ὄπισθε πέσοι βέλος οὐδ' ἐνὶ νώτῳ,

Ἀλλά κεν ἢ στέρνων ἢ νηδύος ἀντιάσειε.

id eſt,

Ne feriat iaculum ceruicẽ aut terga, ſed ipſum

Aut ventrem, aut pectus feriat aduerſa ſagitta.

Ipſe ſibi perniciem accerſiuit.

In eum, qui ſibi pertinaciter accerſit malũ, cui veluti fato destinatus ſit, congruet illud ex eodẽ libro:

Τὸν δ' ἄγε μοῖρα κακὴ θανάτοιο τέλος δέ. id eſt,

Iſtum mortis in exitium mala Parca trahebat.

Vltra vires nihil aggrediendum.

Qui dicet non eſſe ſuſcipiendum negotium, ad quod peragendum non ſuppetant vires, non inconcinniter illud accommodauerit ex eodem libro:

Πὰρ δύναμιν δ' οὐκ ἔστι καὶ ἐσσύμενον πολεμίζειν.

id eſt,

Vires vltra nemo queat bellare, licet ſit

Quantumvis animo promptus.

Verba ſunt Paridis ad Hectorem.

Ocyor accipitre.

Admirandam celeritatem hyperbola prouerbiali licebit indicare, quæ eſt in eodem libro:

Θάσσονες ἰρήκων. i.

Pernices magis accipitre.

Venuſtius fiet, ſi ad famã, aut ingenium, aut nuncium, aut eiuſmodi quidpiam detorqueatur.

Ancipitis animi.

Animum ancipitem & incerti conſilii, licet indicare verſiculo, qui eſt Iliados ξ.

Ὡς ὁ γέρων ὥρμαινε δαϊζόμενος κατὰ θυμὸν

Διχθάδια. id eſt,

Sic ſenior verſans animo diſquirit, vtroq;

Nutans.

Id Maro ſic eſt imitatus:

Atque animum nunc huc celerem, nunc diuidit illuc.

Rurſum Iliados π.

Διχθὰ δέ μοι κραδίη μέμονε φρεσὶν ὁρμαίνοντι. id eſt,

Huc animus mihi verſanti inclinabat & illuc.

Omnia ex ſententia cedunt.

In magnopere fortunatos, quib. & recte & ſecus inſtituta feliciter cedunt, congruet illud ex Iliados ρ.

Τῶν μὲν γὰρ πάντων βέλε᾽ ἅπτεται, ὅτις
ἀφείῃ,
Ἢ κακὸς, ἢ ἀγαθὸς, ζεὺς δ᾽ ἔμπης
πάντ᾽ ἰθύνει. id eſt,
Spicula cuncta horum feriunt, ſeu
torſerit illa
Ignauus, ſeu vir fortis, quia Iuppi-
ter ipſe Dirigit.

Improbitas muſca.

In improbum, & ſubinde redeuntem, etiamſi turpiter repellatur, quadrabit illud ex eodem:

Καί οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆ-
κεν,
Ἥ τε καὶ ἐργομένη μάλα περ χροὸς ἀν-
δρομέοιο
Ἰσχανάᾳ δακέειν. id eſt,
Atque illi muſca vim intra præcor-
dia miſit.
Quæ quamvis de pelle viri ſic ſæpe
repulſa,
Aſſultat morſura tamen.

Deo, fortunæq; committo.

Qui fortunam experiri ſtatuerit, euentum negotii fortunæ committens, in hunc conuenerit illud ex eodem libro:

Ἥσω γὰρ καὶ ἐγὼ, τὰ δέ κεν Διῒ πάντα με-
λήσει. id eſt,
Torſero & ipſe, Ioui fuerint hæc o-
mnia curæ.

Conſilium in melius commutandum.

Si quãdo iubebimus mutare cõſilium, vtpote fœdum ac ſtultũ, aut reprehendemus quidpiam, vt inconſulte factũ, vſui fuerit ex eodem libr.

Τίς τοι νυ θεῶν νηκερδέα βουλὴν
Ἐν στήθεσσιν ἔθηκε καὶ ἐξέλετο φρένας
ἐσθλάς. id eſt,
Quis tibi conſilium ſubmiſit inuti-
le tandem
Diuorum, ſanamq; exemit pectore
mentem?

Alia dantur, alia negantur.

Quoties è duabus naturæ dotibus altera cõtigit, altera negata eſt, veluti ſi cui formæ decus adſit, deſit ingenii laus. Siue cum è duobus poſtulatis alterum duntaxat impetratur, quadrauerit illud ex Iliados π.

Τῷ δ᾽ ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ᾽
ἀνένευσεν. id eſt,
Annuit hoc illi diuûm pater, abnuit
illud.

Hunc verſiculum vſurpat Plinius in epiſtola quadã. Dictus eſt autem de Achille, qui in votis, quæ facit pro Patroclo ſuis armis inituro prœlium, duo quædam rogarat, alterum vt cum laude pugnaret, alterum, vt peracta pugna referret arma, incolumis & ipſe. Quorum alterum annuit Iuppiter, nempe vt fortiſſime pugnaret. Cæterum Achillis arma non retulit, nec incolumis rediit. Feſtiuiter abuſus eſt hoc carmine Stratonicus citharœdus, qui cum audiſſet quendam cithara canentem, ſubiecit hunc Homeri verſum:

Τῷ δ᾽ ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ᾽
ἀνένευσεν. id eſt,

Ac mox alio quodam rogãte, cur ita diceret, Quoniam, inquit, male canere cithara dedit, cæterum bene canere voce abnuit. Ita ferme Athenæus lib. 8.

Victoria non incruenta.

Facit hoc tum corruptela iudicum, tum patronorum rapacitas, vt fere litigantium vtræque partes plectantur,

Digitized by Google

ſtantur, adeo vt non raro pœniteat etiam eũ, qui vicit litem. In hos igitur conuenit illud ex Iliados ϱ.

- Οὐ δ' οἱ γὰρ ἀναιμωτί γ' ἐμάχοντο.

id eſt,

- Nec hi ſine ſanguine pugnam
Miſcebant.

Re opitulandum, non verbis.

CVM re opus eſt, nihil pſunt verba, veluti ſi quis egeat pecuniariis ſuppetiis, quorſum attineat huic aures explere dictis? Rurſum in cõſultationibus, in iudiciis, rationibus agendum eſt non vi. Ad id faciet Homericum illud ex Iliados π.

Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ.

id eſt,

Verba in conſilio, valet in certamine robur.

Apta prouincia.

IN eum, qui prouinciam ſuſcipit, ſuis aptam viribus, abſtinens a negotio, cui ſit impar, veluti ſi quis epiſcopatum accipiat, ſummum pontificium recuſet, cõueniet illud ex eodem libro:

Εἵλετο ἄλκιμα δοῦρε τά οἱ παλάμηφιν ἀρήρει,
Ἔγχος δ' οὐχ ἕλετ' οἶον ἀμύμονος Αἰακίδαο.

id eſt,

Quæ manibus quadrent, ingentes corripit haſtas
Qualibet, aſt haſtam ſolam nõ ſumit Achillis.

De Patroclo dictum, qui cum Achillis armis eſſet indutus, ab haſta tamen abſtinebat, quod ea grauior eſſet, quam vt quiſquam Græcorum regere poſſet prҫter vnum Achillem. Quod idem in Odyſſea de arcu Vlyſſis finxit Homerus.

Pudor & metus.

CVM abſtinetur a re quapiam, ꝙ ea tũ inhoneſta factu videatur, tum vero minime tuta, locum habet illud ex Iliad. ο.

Ἴσχε γὰρ αἰδὼς καὶ δέος. id eſt,

Nam pudor atq; metus vetuit.

De conglobata acie dictum, quæ ne ſe diduceret, partim pudor obſtabat, partim metus. Pudorem aũt ingens addere calcar ad fortiter agendum, indicat in eodem libro cũ ait:

Αἰδομένων δ' ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται. id eſt,

Plures ſunt ſalui, atque cadunt his, queis pudor adſit.

Qui obticeſcit.

IN eum, qui metu attonitus, aut ſtupefactus admiratione tacet, aut cui non eſt quod reſpõdeat, quadrabit illud ex Iliados ϱ.

Δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε.

id eſt,

Illum corripuit ſtupor, atque infantia linguæ.

Mors omnibus communis.

QVI dicet omnibus ex æquo moriendum, nec vllis viribus arceri fati neceſſitatem, citabit illud ex Iliad. σ.

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλῆος φύγε κῆρα. id eſt,

Nec vis Herculea fatum euitauit acerbum.

Alius aliis in rebus præſtantior.

QVI dicit aliũ alia dote præcellere, accommodabit quod in eodem libro dictum eſt de Polydamante & Hectore.

Ἀλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχεϊ πολλὸν ἐνίκα. id eſt,

His dictis, haſta longe præſtantior ille.

 Ean-

Digitized by Google

Eandem ſentẽtiam fuſius explicat Iliad. ν. Polydamas loquens Hectori:

Ἕκτορ ἀμήχανός ἐσσι παραὶ ῥητοῖσι πιθέσθαι.
Οὕνεκά τοι περὶ δῶκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα
Τοὔνεκα τῇ βουλῇ ἐθέλεις περιίδμεναι ἄλλων,
Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν, καὶ ἀοιδήν,
Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐσθλόν. id eſt,

Hector non potis es deflectere pectora dictu.
An quia dii donant factis precellere belli,
Vis in concilio reliquos pracedere ſenſu?
At non cuncta potes ʋnus ſimul omnia ferre.
Quippe Deus dedit huic ʋirtute excellere belli,
Huic laudem chorea, citharam illi, & carmina blanda,
Rurſum alii mentem praclaram in pectore, magnus
Iuppiter inſeruit.

In periculoſo negotio non eſt dormiendum.

VBI monebimus in re ardua non eſſe ceſſandum, cõgruet quod ſubinde repetitur apud Homerũ Iliad. π.

Ὀλίγη δ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. i.
-Exigua eſt interſpiratio belli.

Poterit trahi vel ad litẽ forenſem, vel ad ſimile negotium odioſum, & laboris plenum.

Mens laua.

FREQVENTER hominum mens læua eſt, & peſſima pro optimis ſequuntur, optima pro peſſimis repudiant. Ad hanc ſententiam facit illud Iliados σ.

Ἕκτορι μὲν γὰρ ἐπῄνησαν κακὰ μητιόωντι,
Πουλυδάμαντι δ' ἄρ' οὔτις, ὃς ἐσθλὴν φράζετο βουλήν. id eſt,

Conſilium Hectoreum laudabat inutile quiſque,
Nemo Polydamantis, at hic dabat ʋtile ſolus.

Verbis pugnas, non re.

FACILE eſt conuiciis altercari, verum re vincere difficile. Ad eam ſententiam quadrabit illud ex Iliados υ. ductum ab Ænea congreſſuro cum Achille:

-Ἐπεὶ σάφα οἶδα καὶ αὐτός,
Ἠμὲν κερτομίας ἠδ' αἴσυλα μυθήσασθαι. id eſt,

-Siquidem noui probe & ipſe,
Et petere probris inimicaque dicere dicta.

Paulo poſt repetit copioſius eandem ſententiam:

Ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ', οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο.
Στρεπτὴ δὲ γλῶσσ' ἐστὶ βροτῶν, πολέες δ' ἔνι μῦθοι,
Παντοῖοι, ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἔνθα καὶ ἔνθα
Ὁπποῖόν κ' εἴπησθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις. id eſt,

Ambobus ſiquidem probra dicere plurima promptum eſt,
Quorum onus haud portet centum ratis obſita remis.
Eſt hominum quia lingua ʋolubilis, omnigeniſque
Inſunt ſermones, ʋariique, & paſcua dictis,

Hinc

Hinc atq; hinc, multaq; vices, ſed qualia verba
Dices, talia redduntur tibi dicta viciſſim.

Ne quid moueare verborum ſtrepitu.

Qui monebit aliquem, ne ſæuis verbis ac minis deterreatur, quominus experiatur, accommodabit illud ex eodem libro, ab Apolline dictum Æneæ:

Ἀλλ' ἰθὺς φέρε χαλκὸν ἀτειρέα, μηδέ σε πάμπαν
Λευγαλέοις ἐπέεσσιν ἀποτρεπέτω καὶ ἀρειῇ. id eſt.

Quin rigido ferro magis obuius ito, nec vnquam
Te ſæuis dictis deterreat ille minisque.

Cibo opus duraturis in labore.

Inituri bellum, ne omnino ieiuni ſint, ne viribus deſtituantur. Id trahi poterit ad ſtudium literarum, ad exercitium pietatis, atque alia complura. Ad id congruent verſus Homerici, ex Iliad. τ.

Οὐ γὰρ ἀνὴρ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἄκμηνος σίτοιο δυνήσεται ἄντα μάχεσθαι.
Εἴπερ γὰρ θυμῷ γε μενοινάᾳ πολεμίζειν,
Ἀλλά τε λάθρῃ γυῖα βαρύνεται, ἠδὲ κιχάνει
Δίψα τε καὶ λιμὸς, βλάβεται δέ τε γούνατ' ἰόντι
Ὃς δέ κ' ἀνὴρ οἴνοιο κορεσσάμενος, καὶ ἐδωδῆς
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι πανημέριος πολεμίζει,
Θαρσαλέον νύ οἱ ἦτορ ἐνὶ φρεσὶν, οὐδέ τι γυῖα
Πρὶν κάμνει, πρὶν πάντας ἐρωῆσαι πολέμοιο, id eſt:

Nam quis ad occaſum vſq; valebit ſolis ab ortu
Impaſtus iugi durans confligere pugna?
Pectore enim quamuis ſit prōpto ad belligerandum,
Senſim membra grauant tamen, ac ſitis atra, famesq;
Corripiunt, genuaq; labant tendentis in hoſtem.
Rurſus erit quicumq; ſatur, vinoq; ciboque,
Is demum potuit confligere perdius hoſti.
Huic animus viget vſq; ferox, neq; membra laborant
Huic prius, ac victor bello ſubmoueret omnes.

Omnibus armis præſidiisq; deſtitutus.

Hominem inermem & omnibus deſtitutũ præſidiis indicabimus hoc verſu, qui eſt Iliados φ.

Γυμνὸς ἄτερ κόρυθός τε, καὶ ἀσπίδος οὐδ' ἔχεν ἔγχος, id eſt,

Et Clypeo ſimul, & galea nudatus, & haſta.

Fruſtra habet qui non vtitur.

Si quem increpare voles, quod ingenio, diuitiis, literis non vtatur, cum habeat, conueniet illud ex eodem Iliad. φ.

-Τίνυ τόξον ἔχεις ἀνεμώλιον αὔτως, i.

Cur fruſtra tibi iam geſtatur inutilis arcus?

In fugitiuum.

Vbi quis impotenti animi cupiditate ad rem quampiam inſtigatur, præcipue parũ honeſtã, vel magis ſi quis turpiter fugiat, in hunc quadrabit, ſi dixeris:

Τοῦτον ἡ κυνάμυια ἄγει, id eſt,

Hunc cynamya rapit.

Sic

Digitized by Google

Sic enim in eodem libro Iuno de Marte è prælio fugiente:

Καὶ δ' αὖτ' ἡ κυνάμυια ἄγει βροτολοιγὸν ἄρηα. id eſt,

Peſtiferum Martem rurſum exagitat Cynamya.

Id eſt, muſca canina.

Cum diis non pugnandum.

QVI monebit non eſſe pugnandum cum genio, cum ſuperis, cum magnis principibus, vſurpabit illud ex eodem libro:

Θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν.

id eſt,

Verum homines Diis inferiores.

De θεομαχῶν diximus alibi. Pindarus in Pythiis hymno ſecũdo, ſententiam hanc ſic extulit: Χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν, id eſt, Oportet aduerſus Deum non contendere.

Vindicta tarda, ſed grauis.

Vbi qui diu multa patrauit impune, tãdem in extremum malum adducitur, ſemelque dependit ſuperiora flagitia, congruet illud ex eodem libro:

Νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀποτίσεις.

id eſt,

Nunc cuncta lues ſemel adglomerata.

Verba ſunt Achillis ad Hectorem.

Omiſſis nugis rem experiamur.

Qui conuiciis amiſſis iubebit ipſa re periculum fieri, vter vincat, aut vincatur, non intempeſtiuiter accõmodauerit illud ex eodem libro:

Βέλτερον αὖτ' ἔρδοι ξυνελαυνέμεν ὅττι τάχιστα

Εἴδομεν ὁπποτέροισιν ὀλύμπιος εὖχος ὀρέξῃ. id eſt,

Sed præſtet pugnam committere cominus, vt mox

Vtri Iuppiter eſſe velit laudemque, decusque,

Perſpicuum fiat.

Metus infamiæ.

Cum dicemus nos hominum de nobis opinione, rumoribusq; commoueri, quo minus mutemus conſilium, conueniet illud ex eodem libro, præterea Iliados ζ quod frequẽter vſurpat Marcus Tullius in Epiſtolis ad Atticum:

Αἰδέομαι τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους. id eſt,

Troianos, ac Troianas, vereorque pudetque.

Verba ſunt Hectoris pudore nolentis in vrbem recipere ſeſe, ne quis opprobraret illi, imputaretq; Troianorum interitum.

Aliam ætatem alia decent.

Qui iam aliam ætatem ſignificabit, nec idem decere canum, quod iuuenem aliquando decuit, vſurpabit illud ex eodem libro, quanquam & alias iteratum.

Ἀλλ' ὅτε δὴ πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον. id eſt,

Verum vbi iam, canumque caput, incanaque menta.

Quod aliis vitio vertas, ipſe ne feceris.

Quod damnaturus ſis in aliis, in te admiſeris. Ad id faciet illud ex Iliados ψ.

Καὶ δ' ἄλλῳ νεμεσῶτον ὅς τις τοιαῦτά γε ῥέζοι. id eſt,

Imo adeo ſi quiſquam alius patrare pararet

Tale aliquid, damnaretis, vitioq; daretis.

Aut ipſe fuiſti, aut tui ſimilimus.

SI quando per iocum indicabimus

mus eundem aliquem fuiſſe, qui tamen ſe fuiſſe eat inficias, veluti, ſi quem incuſes, quod inter bibones compotauerit, isque ſeſe neget fuiſſe, verum alium quempiam: non illepide detorſeris illud ex eodem libro, quod de Patrocli ſpectro dixit Homerus:

Πάντ' αὐτῷ μέγεθός, τε καὶ ὄμματα καλ' εἰκυῖα,

Καὶ φωνὴν, καὶ τοῖα περὶ χροὶ εἵματα ἕστο. id eſt,

Cuncta ipſi ſimilis, vocemque, oculosque decoros

Corporis, atque modum, & talem geſtabat amictum.

Audiens non audit.

Sunt quidam, qui ſi quid parum placet, id ſcire diſſimulant, veluti cū negant ſibi redditas literas, quibus commonefiant officii ſui, quod tamen malint effugere, quam præſtare, in hos quadrabit illud ex Iliad. ψ.

Ὡς οὐκ ἀΐοντι ἐοικώς.

id eſt,

Diſſimulans audiſſe.

De Antilocho dictum, qui Menelaum reuocantem à curſu, cum audiret, perinde tamen quaſi non audiſſet, ita celerius etiam currebat.

Ἀντίλοχος δ' ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἔλαυνε,

Κέντρῳ ἐπισπέρχων, ὡς οὐκ ἀΐοντι ἐοικώς. id eſt,

Quin etiā curſum Antilochus magis accelerabat.

Inſtigans ſtimulis, audireque diſſimulabat.

Ex habitu bonum virum præ ſe fert.

Qui dicet ex ipſa oris figura videri probum hominem, citabit illud ex Odyſſeæ primo:

Οὐ μὲν γάρ τι κακῷ εἰς ὦπα ἐῴκει.

id eſt,

Ex ſpecie minime improbus ipſa

Eſſe videbatur.

M. Tullius in Verrem libro octauo. Is erat Apronius, qui vt ipſe non ſolum vita, ſed etiam corpore atque ore ſignificat, immenſa aliqua vorago eſt, aut gurges vitiorum turpitudinumque omnium.

Abſit clamor in colloquio, aut luſu.

Qui iubebit in conuiuio, colloquiove temperari à vociferatione, accōmodabit illud ex eodem libro:

Νῦν μὲν δαινύμενοι τερπώμεθα, μηδὲ βοητὺς

Ἔστω. id eſt,

Nunc hilares canemus, & omnis clamor abeſto.

Grata nouitas.

Si quando dices nuperrima quæque vulgo maxime placere, non intempeſtiuum fuerit illud ex eodem libro:

Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι,

Ἥτις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται. id eſt,

Cantio enim hæc hominum longe eſt celeberrima vulgo

Et gratiſſima, quæ nuperrima venit in aures.

Accinit huic Pindarus olympio. hym. 9.

Αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων. id eſt,

Lauda vinum vetus, ſed nouorum hymnorum flores.

Sentiens gratiores eſſe hymnos, qui res nuper geſtas celebrant, quam qui priſca tractant. Pleraque commendat nouitas potiſſimum apud imperitos. Contra in ſcriptis antiquitas conciliat gratiam, nouitas inuidiam: Vnde Flaccus in Epiſtolis:

Iadi-

Digitized by Google

At vero mortem communiter omnibus æquam
A dilecto homine, neq; dii depellere poſſunt,
Quem funeſta dies fati iamiam vrget acerbi.

Deus vndecunq; iuuat, ſi modo propitius.

Deus vbique præſens adeſt, ſi faueat: neque refert vbi gentium agas illo propitio. Ad hanc ſententiam accommodes licebit ex eodem libro:

Ῥεῖα θεός κ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαῶσαι,
id eſt:
Si libeat ſeruare procul quoq; numina poſſint,

Fatum immutabile.

Diuina decreta non commutantur, humanæ leges pro tempore variantur, quemadmodum & mores & voluntates. Ad id congruet illud ex eodem libro:

Οὐ γάρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων,
id eſt:
Non etenim diuûm mens vertitur aſtricolarum.

Sine ope diuina nihil valemus.

Manca eſt omnis mortalium induſtria, omniſque conatus, niſi fauor adſpiret diuinus. Ad id accommodare licebit Homericum illud ex eodem libro,

Πάντες δὲ θεῶν χατέουσ' ἄνθρωποι.
id eſt,
Mortalis diuûm auxilium deſiderat omnis.

Induſtriam adiuuat Deus.

In aggrediundo negotio, quędam humana ratione prouidentur, quædam fortunæ commoditas, ipſaque res ſuppeditat. Id eſt apud Homerum cum alias aliquoties, tum hoc quem modo citauimus libro:

Τηλέμαχ' ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται,
id eſt,
Hæc partim ipſe tuo perpendes pectore tecum,
Partim diuûm aliquis tibi ſuggeret.

Ætate prudentiores reddimur.

Si quando negabimus nobis eadem probari iam natu grandioribus, quæ quondam ob ætatis inſcitiam adriſerunt, ſed vſu rerum auctā prudentiam, congruet illud ex eodem libro.

Ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα.
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμὶ, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων
Πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός, i.
Eram adhuc puer, aſt vbi iam ſum
Grandior, & reddit me aliorum oratio doctum,
Ipſeq; grandeſcit mi animus.

Dicitur ad procos à Telemacho.

Otioſus eſto.

Si quem iubebimus animo otioſo eſſe, tantum curare cuticulam, negotium aliis curæ futurum, accommodabimus illud ex eodem libro:

Μή τι τοι ἄλλο
Ἐν στήθεσσι κακὸν μελέτω ἔργον τε ἔπος τε,
Ἀλλὰ μάλ' ἐσθιέμεν καὶ πινέμεν ὡς τὸ πάρος περ, i.
Tute caueto
Aut dicti, aut facti cruciet tua pectora cura,
Quin tranquillus, edasq; bibasque ita vt ante ſolebas.

Cedendum multitudini.

Qvi ſuadebit non eſſe pugnandum vni cum multis, & vbiq; multitudini morigerandum, adducet illud ex eodem libro:

Ἀλλά κεν αὐτοῦ ἀεικέα πότμον ἐπίσποι,
Εἰ πλεόνεσσι μάχοιτο. id eſt,
Arceſſet mox ipſe ſibi crudelia fata,
Si multis pugnare velit.

Iidem proci paulo ſuperius:

- Ἀργαλέον δὲ
Ἄνδρεσι καὶ πλεόνεσσι μαχήσασθαι περὶ δαιτί. id eſt,
- Cum pluribus ardua res eſt
Depugnare viris inter conuiuia ſolos.

Deus vlciſcetur.

Cvm ſignificabimus nobis in præſentia deeſſe facultatem depellendi, verum optare; vt ſuperi puniant aliquando, vſui fuerit illud ex eodem libro:

Ἐγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἐόντας,
Αἴ κέ ποθι Ζεὺς δῷσι παλίντιτα ἔργα γενέσθαι. id eſt,
Aſt equidem immortales implorauero diuos,
Si fors Iuppiter ipſe vices aliquando reponat.

In tempore cauenda pœna mali.

Qvoties admonebimus, vt multo ante occurratur malo, priuſquam oppreſſerit nos; aut ceſſandū à peccando, priuſquam ingruat diuina vindicta, vſui fuerit illud ex eodem libro:

Ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Φραζώμεσθ' ὥς κεν καταπαύσομεν.
id eſt,
Verum nos multo ante modum, finemq; velimus Ponere.

Verba vatis minantis procis Vlyſſis reditum.

Domeſticum malum.

Ad ſignificandum priuatum, ac domeſticum malum, quod ad alios nihil attinet, conueniet illud ex eodem libro:

Ἀλλ' ἐμὸν αὐτοῦ χρεῖος, ὅ μοι κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ. id eſt,
Porro malum noſtras quod in ædes incidit, vnum
Ad me pertinet.

M. Tull. in actione in Verrem ſ. domeſticum ac vernaculum crimen appellat, quod intra parietes admiſſum nondum peruenit in publicum rumorem.

Senum prudentia.

In ſenem plurimarum rerum vſu peritum, quiq; multa meminerit ſuperioribus acta ſæculis, quadrauerit illud ex eodem lib.

- Παλαιά τε πολλά τε εἰδώς. id eſt,
- Qui antiquaq; multaq; norat.

Premenda occaſio.

Qvi ſignificabit modis omnibus inſtandum eſſe, nec omittendam è manibus ſemel oblatam occaſionē, accommodabit illud ex Odyſſ. δ.

Ὑμεῖς δ' ἀσφαλέως ἐχέμεν μᾶλλόν τε πιέζειν. id eſt,
Vos premite, & vinclis magis arcte ſtringite captum.

Quod quidem detorquere licebit ad id, cum dicemus, impetus animi hoc magis ac magis eſſe coercendos rationis moderamine, quo magis efferueſcunt, & ad malum ſollicitant.

Cum principe non pugnandum.

Qvi ſignificabit arduum, principem à priuato ſuperari: aut difficillimum vincere naturam, vſurpabit illud ex eodem lib.

Ἀργαλέος γάρ τ' ἐστὶ θεὸς βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι. id eſt,

Prudentia coniuncta cum viribus.

In eum qui norit idē & aliis imperare quid ſit agendum, & ipſe perſequi cum eſt opus, quod aliis imperat, apte quadrabit illud ex eodem libro:

Ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής. id eſt,

Et iuxta ductor bonus, & certamine pollens.

Sunt enim qui imperatorem agere norunt, at militem præſtare non norunt.

Pauciloquus, ſed eruditus.

In eum, qui pauca quidē, ſed tamen auditu digna loquit̄, conueniet illud ex eodem libro, ꝙ illic dicitur de Menelao breuiloquo Laconum more, verum ſuauiloquo & arguto.

Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος. id eſt,

Non is multa quidem, verum argutiſſima, quippe
Pauciloquus.

Duob. malis reſiſtere difficilimum.

Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ, καὶ λοιμὸς ἀχαιούς. id eſt,

Iam pariter ſubigit, bellumque & morbus Achiuos.

Si quando dicemus eundē hominē duobus, aut plurimis premi malis. Eſt apud Homerum Iliados α.

A fronte ſimul & occipitio.

Cum indicabimus admirabilē rerum omnium cognitionem, aut ſingularem prudētiam, quæ conſtat nō præſentium modo ſciētia, ſed & memoria præteritorum, & futurorum proſpicientia, recte verſum hunc ex eodem vſurpabimus libro:

Ὃς ᾔδη τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα, id eſt,

Qui ſcit præterita, ac præſentia, poſtq; futura.

Virgilius vertit ad hunc modum:

Quæ ſint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Nocuit & nocebit.

Si quando demonſtrata pręteritorum malorum cauſa comminabimur, futurum vt accedant maiora, niſi quis reſipiſcat, non intempeſtiuiter vſurpabimus verſum hūc Homericum ex eodem libro:

Τούνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν ἑκηβόλος, ἠδ' ἔτι δώσει. id eſt,

Phœbus ob hæc mala multa dedit, atq; inſuper addet.

Veluti ſi medicus, oſtenſo morbi periculo moneat ægrotum reualeſcentem, vt temperet ab immodica Venere, alioqui rediturum cum fœnore malum.

Ingens diſcrimen.

Quoties ingens diſcrimen inuenimus inter homines, aut res plurimum inter ſe diuerſas, aut immenſum interuallum inter ſeiunctos, eleganter accommodabimus illud ex eodem libro:

- Ἐπειὴ μάλα πολλὰ μεταξὺ
Οὔρεά τε σκιόεντα θάλασσά τε ἠχήεσσα. id eſt,

- Sunt in medio ſita plurima, monteſque,
Vmbroſi, fretaq; horriſono clamoſa fragore.

Qui paratus ad reſiſtendum.

Qui ſignificare volet ſe nequaquam detractare certamē, ſed abunde ſuppetere, quo partes tueatur ſuas, vſurpabit illud ex Iliados ν.

Τῷ μοι δούρατά ἐστι καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι

Kai

Καὶ κόρυθες καὶ θώρηκες λαμπρὸν γανόωντες. id eſt,

Et mihi ſunt haſtæ tereſtes, clypeiq; rotundi,
Tum galeæ, tū thoraces procul igne micantes.

In diſcrimine apparet qui vir.

De re periculoſa difficilique, & huiuſmodi, quæ virum cordatum ac ſtrenuum requirat, conueniet illud, quod eodē libro dicitur ab Idomeneo Cretenſium duce:

Ἔνθ' ὅ, τε δειλὸς ἀνὴρ ὅς τ' ἄλκιμος ἐξεφαάνθη.

id eſt,

Illic qui vir iners, qui ſtrenuus ipſa docet res.

Ad idem facit quod proximo carmine conſequitur.

Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλη. id eſt,

Cuius alias nobis facta mentio.

Non cedendum malis.

Si quando admonebis, nō oportere cedere vel aduerſariis, vel inſultibus aduerſæ fortunæ, aut non eſſe certandum cum fugitiuis, non inſcite detorſeris illud ex eodem lib.

Οὐκ ἂν ἐν αὐχέν' ὄπισθε πέσοι βέλος οὐδ' ἐνὶ νώτῳ,
Ἀλλά κεν ἢ στέρνων ἢ νηδύος ἀντιάσειε.

id eſt,

Ne feriat iaculum ceruicē aut terga, ſed ipſum
Aut ventrem, aut pectus feriat aduerſa ſagitta.

Ipſe ſibi perniciem accerſiuit.

In eum, qui ſibi pertinaciter accerſit malū, cui veluti fato deſtinatus ſit, congruet illud ex eodē libro:

Τὸν δ' ἄγε μοῖρα κακὴ θανάτοιο τέλος δέ. id eſt,

Iſtum mortis in exitium mala Parca trahebat.

Vltra vires nihil aggrediendum.

Qui dicet non eſſe ſuſcipiendum negotium, ad quod peragendum non ſuppetant vires, non inconcinniter illud accommodauerit ex eodem libro:

Πὰρ δύναμιν δ' οὐκ ἔστι καὶ ἐσσύμενον πολεμίζειν

id eſt,

Vires vltra nemo queat bellare, licet ſit
Quantumvis animo promptus.

Verba ſunt Paridis ad Hectorem.

Ocyor accipitre.

Admirandam celeritatem hyperbola puerbiali licebit indicare, quæ eſt in eodem libro:

Θάσσονες ἰρήκων. i.

Pernices magis accipitre.

Venuſtius fiet, ſi ad famā, aut ingenium, aut nuncium, aut eiuſmodi quidpiam detorqueatur.

Ancipitis animi.

Animum ancipitem & incerti conſilii, licet indicare verſiculo, qui eſt Iliados ξ.

Ὡς ὁ γέρων ὥρμαινε δαϊζόμενος κατὰ θυμὸν
Διχθάδια. id eſt,

Sic ſenior verſans animo diſquirit, vtroq;
Nutans.

Id Maro ſic eſt imitatus:

Atque animum nunc huc celerem, nunc diuidit illuc.

Rurſum Iliados π.

Διχθὰ δέ μοι κραδίη μέμονε φρεσὶν ὁρμαίνοντι. id eſt,

Huc animus mihi verſanti inclinabat & illuc.

Omnia ex ſententia cedunt.

In magnopere fortunatos, quib. & recte & ſecus inſtituta feliciter cedunt, congruet illud ex Iliados ρ.

Τῶν μὲν γὰρ πάντων βέλε' ἅπτεται, ὅττις ἀφείη,
Ἢ κακὸς, ἢ ἀγαθὸς, Ζεὺς δ' ἔμπης πάντ' ἰθύνει. id eſt,

Spicula cuncta horum feriunt, ſeu torſerit illa
Ignauus, ſeu vir fortis, quia Iuppiter ipſe Dirigit.

Improbitas muſcæ.

In improbum, & ſubinde redeuntem, etiamſi turpiter repellatur, quadrabit illud ex eodem:

Καί οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν,
Ἥ τε καὶ ἐργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο
Ἰσχανάᾳ δακέειν. id eſt,

Atque illi muſcæ vim intra præcordia miſit,
Quæ quamvis de pelle viri ſic ſæpe repulſa,
Aſſultat morſura tamen.

Deo, fortunæq; committo.

Qui fortunam experiri ſtatuerit, euentum negotii fortunæ committens, in hunc conuenerit illud ex eodem libro:

Ἥσω γὰρ καὶ ἐγώ, τὰ δέ κεν Διὶ πάντα μελήσει. id eſt,

Torſero & ipſe, Ioui fuerint hæc omnia curæ.

Conſilium in melius commutandum.

Si quãdo iubebimus mutare cõſilium, vtpote fœdum ac ſtultũ, aut reprehendemus quidpiam, vt inconſulte factũ, vſui fuerit ex eodem libr.

Τίς τοί νυ θεῶν νηκερδέα βουλὴν
Ἐν στήθεσσιν ἔθηκε καὶ ἐξέλετο φρένας ἐσθλάς. id eſt,

Quis tibi conſilium ſubmiſit inutile tandem
Diuorum, ſanamq; exemit pectore mentem?

Alia dantur, alia negantur.

Quoties è duabus naturæ dotibus altera cõtigit, altera negata eſt, veluti ſi cui formæ decus adſit, deſit ingenii laus. Siue cum è duobus poſtulatis alterum duntaxat impetratur, quadrauerit illud ex Iliados π.

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατήρ, ἕτερον δ' ἀνένευσεν. id eſt,

Annuit hoc illi diuûm pater, abnuit illud.

Hunc verſiculum vſurpat Plinius in epiſtola quadã. Dictus eſt autem de Achille, qui in votis, quæ facit pro Patroclo ſuis armis inituro prælium, duo quædam rogarat, alterum vt cum laude pugnaret, alterum, vt peracta pugna referret arma, incolumis & ipſe. Quorum alterum annuit Iuppiter, nempe vt fortiſſime pugnaret. Cæterum Achillis arma non retulit, nec incolumis rediit. Feſtiuiter abuſus eſt hoc carmine Stratonicus citharœdus, qui cum audiſſet quendam cithara canentem, ſubiecit hunc Homeri verſum:

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατήρ, ἕτερον δ' ἀνένευσεν. id eſt,

Ac mox alio quodam rogãte, cur ita diceret, Quoniam, inquit, male canere cithara dedit, cæterum bene canere voce abnuit. Ita ferme Athenæus lib. 8.

Victoria non incruenta.

Facit hoc tum corruptela iudicum, tum patronorum rapacitas, vt fere litigantium vtræque partes plectantur,

Digitized by Google

ſtantur, adeo vt non raro pœniteat etiam eũ, qui vicit litem. In hos igitur conuenit illud ex Iliados ρ.

- Οὐδ᾽ οἱ γὰρ ἀναιμωτί γ᾽ ἐμάχοντο.

id eſt,

- Nec hi ſine ſanguine pugnam
Miſcebant.

Re opitulandum, non verbis.

Cvm re opus eſt, nihil ꝓſunt verba, veluti ſi quis egeat pecuniariis ſuppetiis, quorſum attineat huic aures explere dictis? Rurſum in cõſultationibus, in iudiciis, rationibus agendum eſt non vi. Ad id faciet Homericum illud ex Iliados π.

Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ᾽ ἐνὶ
βουλῇ.

id eſt,

Verba in conſilio, valet in certamine robur.

Apta prouincia.

In eum, qui prouinciam ſuſcipit, ſuis aptam viribus, abſtinens a negotio, cui ſit impar, veluti ſi quis epiſcopatum accipiat, ſummum pontificium recuſet, cõueniet illud ex eodem libro:

Εἵλετο ἄλκιμα δοῦρε τὰ οἱ παλάμη-
φιν ἀρήρει,
Ἔγχος δ᾽ οὐχ ἕλετ᾽ οἶον ἀμύμονος Αἰα-
κίδαο.

id eſt,

Quæ manibus quadrent, ingentes corripit haſtas
Qualibet, aſt haſtam ſolam nõ ſumit Achillis.

De Patroclo dictum, qui cum Achillis armis eſſet indutus, ab haſta tamen abſtinebat, quod ea grauior eſſet, quam vt quiſquam Græcorum regere poſſet præter vnum Achillem. Quod idem in Odyſſea de arcu Vlyſſis finxit Homerus.

Pudor & metus.

Cvm abſtinetur à re quapiam, ꝙ ea tũ inhoneſta factu videatur, tum vero minime tuta, locum habet illud ex Iliad. ο.

Ἴσχε γὰρ αἰδὼς καὶ δέος. id eſt,
Nam pudor atq; metus vetuit.

De conglobata acie dictum, quæ ne ſe diduceret, partim pudor obſtabat, partim metus. Pudorem aũt ingens addere calcar ad fortiter agendum, indicat in eodem libro cũ ait:

Αἰδομένων δ᾽ ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ
πέφανται. id eſt,

Plures ſunt ſalui, atque cadunt his,
queis pudor adſit.

Qui obticeſcit.

In eum, qui metu attonitus, aut ſtupefactus admiratione tacet, aut cui non eſt quod reſpõdeat, quadrabit illud ex Iliados ρ.

Δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε.

id eſt,

Illum corripuit ſtupor, atque infantia linguæ.

Mors omnibus communis.

Qvi dicet omnibus ex æquo moriendum, nec vllis viribus arceri fati neceſſitatem, citabit illud ex Iliad. σ.

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλῆος φύγε κῆ-
ρα. id eſt,

Nec vis Herculea fatum euitauit acerbum.

Alius aliis in rebus præſtantior.

Qvi dicit aliũ alia dote præcellere, accommodabit quod in eodem libro dictum eſt de Polydamante & Hectore.

Ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν, ὁ δ᾽ ἔγχεϊ πολλὸν
ἐνίκα. id eſt,

His dictis, haſta longe præſtantior
ille.

Digitized by Google

Eandem ſentẽtiam fuſius explicat Iliad. ν. Polydamas loquens Hectori:

Ἕκτορ ἀμήχανός ἐσσι παρὰ ῥητοῖσι πι-
θέσθαι.
Οὕνεκά τοι περὶ δῶκε θεὸς πολεμήϊα
ἔργα
Τοὔνεκα τῇ βουλῇ ἐθέλεις περιίδμεναι
ἄλλων,
Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐ-
τὸς ἑλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα
ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστὺν, ἑτέρῳ κίθαριν, καὶ ἀ-
οιδὴν,
Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον εὐρύοπα
Ζεὺς
Ἐσθλόν. id eſt,

Hector non potis es deflectere pe-
ctora dictu.
An quia dii donant factis præcelle-
re belli,
Vis in concilio reliquos præcedere
ſenſu?
At non cuncta potes vnus ſimul o-
mnia ferre.
Quippe Deus dedit huic virtute ex-
cellere belli,
Huic laudem choreæ, citharam illi,
& carmina blanda,
Rurſum alii mentem præclaram in
pectore, magnus
Iuppiter inſeruit.

*In periculoſo negotio non eſt dor-
miendum.*

VBI monebimus in re ardua non eſſe ceſſandum, cõgruet quod ſubinde repetitur apud Homerũ Iliad. π.

Ὀλίγη δ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. i.
-Exigua eſt interſpiratio belli.

Poterit trahi vel ad litẽ forenſem, vel ad ſimile negotium odioſum, & laboris plenum.

Mens læua.

FREQVENTER hominum mens læua eſt, & peſſima pro optimis ſequuntur, optima pro peſſimis repudiant. Ad hanc ſententiam facit illud Iliados σ.

Ἕκτορι μὲν γὰρ ἐπῄνησαν κακὰ μητιό-
ωντι,
Πουλυδάμαντι δ' ἄρ' οὔτις, ὃς ἐσθλὴν
φράζετο βουλήν. id eſt,

Conſilium Hectoreum laudabat in-
utile quiſque,
Nemo Polydamantis, at hic dabat
vtile ſolus.

Verbis pugnas, non re.

FACILE eſt conuiciis altercari, verum re vincere difficile. Ad eam ſententiam quadrabit illud ex Iliados υ. ductum ab Ænea congreſſuro cum Achille:

-Ἐπεὶ σάφα οἶδα καὶ αὐτὸς,
Ἠμὲν κερτομίας ἠδ' αἴσυλα μυθή-
σασθαι. id eſt,

-Siquidem noui probe & ipſe,
Et petere probris inimicaque dicere
dicta.

Paulo poſt repetit copioſius eandem ſententiam:

Ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθή-
σασθαι
Πολλὰ μάλ', οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος
ἄχθος ἄροιτο.
Στρεπτὴ δὲ γλῶσσ' ἐστὶ βροτῶν πολέες
δ' ἔνι μῦθοι,
Παντοῖοι, ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἔνθα καὶ
ἔνθα.
Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖον δ' ὑπ-
ακούσαις. id eſt,

Ambobus ſiquidem probra dicere
plurima promptum eſt,
Quorum onus haud portet centum
ratis obſita remis.
Eſt hominum quia lingua volubi-
lis, omnigenique
Inſunt ſermones, variique, & paſ-
cua dictis,

Hinc

Hinc atq; hinc, multaq; vices, ſed qualia verba
Dices, talia redduntur tibi dicta viciſſim.

Ne quid moueare verborum ſtrepitu.

Qui monebit aliquem, ne ſæuis verbis ac minis deterreatur, quominus experiatur, accommodabit illud ex eodem libro, ab Apolline dictum Æneæ:

Ἀλλ' ἰθὺς φέρε χαλκὸν ἀτειρέα, μηδέ σε πάμπαν
Λευγαλέοις ἐπέεσσιν ἀποτρεπέτω καὶ ἀρειῇ. id eſt.

Quin rigido ferro magis obuius ito, nec vmquam
Te ſæuis dictis deterreat ille minisque.

Cibo opus duraturis in labore.

Inituri bellum, ne omnino ieiuni ſint, ne viribus deſtituantur. Id trahi poterit ad ſtudium literarum, ad exercitium pietatis, atque alia complura. Ad id congruent verſus Homerici, ex Iliad. τ.

Οὐ γὰρ ἀνὴρ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἄκμηνος σίτοιο δυνήσεται ἄντα μάχεσθαι.
Εἴπερ γὰρ θυμῷ γε μενοινάᾳ πολεμίζειν,
Ἀλλά τε λάθρῃ γυῖα βαρύνεται, ἠδὲ κιχάνει
Δίψα τε καὶ λιμὸς, βλάβεται δέ τε γούνατ' ἰόντι
Ὃς δέ κ' ἀνὴρ οἴνοιο κορεσσάμενος, καὶ ἐδωδῆς
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι πανημέριος πολεμίζει,
Θαρσαλέον νύ οἱ ἦτορ ἐνὶ φρεσὶν, οὐδέ τι γυῖα
Πρὶν κάμνει, πρὶν πάντας ἐρωῆσαι πολέμοιο, id eſt:

Nam quis ad occaſum vſq; valebit ſolis ab ortu
Impaſtus iugi durans confligere pugna?
Pectore enim quamvis ſit prōpto ad belligerandum,
Senſim membra grauant tamen, ac ſitis atra, famesq;
Corripiunt, genuaq; labant tendentis in hoſtem.
Rurſus erit quicumq; ſatur, vinoq; ciboque,
Is demum potuit confligere perdius hoſti.
Huic animus viget vſq; ferox, neq; membra laborant
Huic prius, ac victor bello ſubmouerit omnes.

Omnibus armis præſidiisq; deſtitutus.

Hominem inermem & omnibus deſtitutū præſidiis indicabimus hoc verſu, qui eſt Iliados φ.

Γυμνὸς ἄτερ κόρυθός τε, καὶ ἀσπίδος οὐδ' ἔχεν ἔγχος, id eſt,

Et Clypeo ſimul, & galea nudatus, & haſta.

Fruſtra habet qui non vtitur.

Si quem increpare voles, quod ingenio, diuitiis, literis non vtatur, cum habeat, conueniet illud ex eodem Iliad. φ.

Τίπτε τόξον ἔχεις ἀνεμώλιον αὔτως, i.

Cur fruſtra tibi iam geſtatur inutilis arcus?

In fugitiuum.

Vbi quis impotenti animi cupiditate ad rem quampiam inſtigatur, præcipue parū honeſtā, vel magis ſi quis turpiter fugiat, in hunc quadrabit, ſi dixeris:

Τοῦτον ἡ κυνάμυια ἄγει, id eſt,

Hunc cynamya rapit.

Sic

Digitized by Google

Sic enim in eodem libro Iuno de Marte è prælio fugiente:

Καί δ' ἰαῦθ' ἡ κυνάμυια ἄγει βροτολοιγὸν ἄρηα. id eſt,

Peſtiferum Martem rurſum exagitat Cynamya.

Id eſt, muſca canina.

Cum diis non pugnandum.

QVI monebit non eſſe pugnandum cum genio, cum ſuperis, cum magnis principibus, vſurpabit illud ex eodem libro:

Θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν.

id eſt,

Verum homines Diis inferiores.

De θεομαχεῖν diximus alibi. Pindarus in Pythiis hymno ſecũdo, ſententiam hanc ſic extulit: Χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν, id eſt, Oportet aduerſus Deum non contendere.

Vindicta tarda, ſed grauis.

Vbi qui diu multa patrauit impune, tãdem in extremum malum adducitur, ſemelque dependit ſuperiora flagitia, congruet illud ex eodem libro:

Νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀποτίσεις.

id eſt,

Nunc cuncta lues ſemel adglomerata.

Verba ſunt Achillis ad Hectorem.

Omiſſis nugis rem experiamur.

Qui conuiciis amiſſis iubebit ipſa re periculum fieri, vter vincat, aut vincatur, non intempeſtiuiter accõmodauerit illud ex eodem libro:

Βέλτερον αὖτ' ἔσται ξυνελαυνέμεν ὅττι τάχιστα

Εἴδομεν ὁπποτέρῳ κεν ὀλύμπιος εὖχος ὀρέξῃ. id eſt,

Sed præſtet pugnam committere cominus, vt mox

Vtri Iuppiter eſſe velit laudemque, decuſque,

Perſpicuum fiat.

Metus infamia.

Cum dicemus nos hominum de nobis opinione, rumoribusq; commoueri, quo minus mutemus conſilium, conueniet illud ex eodem libro, præterea Iliados ζ quod frequẽter vſurpat Marcus Tullius in Epiſtolis ad Atticum:

Αἰδέομαι τρῶας καὶ τρωάδας ἑλκεσιπέπλους. id eſt,

Troianos, ac Troianas, vereorque pudetque.

Verba ſunt Hectoris pudore nolentis in vrbem recipere ſeſe, ne quis opprobraret illi, imputaretq; Troianorum interitum.

Aliam ætatem alia decent.

Qui iam aliam ætatem ſignificabit, nec idem decere canum, quod iuuenem aliquando decuit, vſurpabit illud ex eodem libro, quanquam & alias iteratum.

Ἀλλ' ὅτε δὴ πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον. id eſt,

Verum vbi iam, canumque caput, incanaque menta.

Quod aliis vitio vertas, ipſe ne feceris.

Quod damnaturus ſis in aliis, in te admiſeris. Ad id faciet illud ex Iliados ψ.

Καὶ δ' ἄλλῳ νεμεσσῶτον ὅς τις τοιαῦτά γε ῥέζοι. id eſt,

Imo adeo ſi quiſquam alius patrare pararet

Tale aliquid, damnaretis, vitioq; daretis.

Aut ipſe fuiſti, aut tui ſimilimus.

SI quando per iocum indicabimus

mus eundem aliquem fuiſſe, qui tamen ſe fuiſſe eat inficias, veluti, ſi quem incuſes, quod inter bibones compotauerit, isque ſeſe neget fuiſſe, verum alium quempiam: non illepide detorſeris illud ex eodem libro, quod de Patrocli ſpectro dixit Homerus:

Πάντ' αὐτῷ μέγεθός, τε καὶ ὄμματα
καλ' εἰκυῖα,
Καὶ φωνὴν, καὶ τοῖα περὶ χροῒ εἵματα
ἕστο. id eſt,
Cuncta ipſi ſimilis, vocemque, oculosque decoros
Corporis, atque modum, & talem geſtabat amictum.

Audiens non audit.

Sunt quidam, qui ſi quid parum placet, id ſcire diſſimulant, veluti cũ negant ſibi redditas literas, quibus commonefiant officii ſui, quod tamen malint effugere, quam præſtare, in hos quadrabit illud ex Iliad. ψ.

Ὡς οὐκ ἀΐοντι ἐοικώς.
id eſt,
Diſſimulans audiſſe.

De Antilocho dictum, qui Menelaum reuocantem à curſu, cum audiret, perinde tamen quaſi non audiſſet, ita celerius etiam currebat.

Ἀντίλοχος δ' ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἔ-
λαυνε,
Κέντρῳ ἐπισπέρχων, ὡς οὐκ ἀΐοντι ἐοι-
κώς. id eſt,
Quin etiã curſum Antilochus magis accelerabat.
Inſtigans ſtimulis, audireque diſſimulabat.

Ex habitu bonum virum præ ſe fert.

Qui dicet ex ipſa oris figura videri probum hominem, citabit illud ex Odyſſeæ primo:

-Οὐ μὲν γάρ τι κακῷ εἰς ὦπα ἐῴκει.
id eſt,
-Ex ſpecie minime improbus ipſa
Eſſe videbatur.

M. Tullius in Verrem libro octauo. Is erat Apronius, qui vt ipſe non ſolum vita, ſed etiam corpore atque ore ſignificat, immenſa aliqua vorago eſt, aut gurges vitiorum turpitudinumque omnium.

Abſit clamor in colloquio, aut luſu.

Qui iubebit in conuiuio, colloquiove temperari à vociferatione, accõmodabit illud ex eodem libro:

Νῦν μὲν δαινύμενοι τερπώμεθα, μὴ δὲ
βοητὺς
Ἔστω. id eſt,
Nunc hilares canemus, & omnis clamor abeſto.

Grata nouitas.

Si quando dices nuperrima quæque vulgo maxime placere, non intempeſtiuum fuerit illud ex eodem libro:

Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ'
ἄνθρωποι,
Ἥ τις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέλη-
ται. id eſt,
Cantio enim hæc hominum longe eſt celeberrima vulgo
Et gratiſſima, quæ nuperrima venit in aures.

Accinit huic Pindarus olympio. hym. 9.

Αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον ἄνθεα δ' ὕμ-
νων νεωτέρων. id eſt,
Lauda vinum vetus, ſed nouorum hymnorum flores.

Sentiens gratiores eſſe hymnos, qui res nuper geſtas celebrant, quam qui priſca tractant. Pleraque commendat nouitas potiſſimum apud imperitos. Contra in ſcriptis antiquitas conciliat gratiam, nouitas inuidiam: Vnde Flaccus in Epiſtolis:

Iudi-

Digitized by Google

Indignor quidquam reprehendi, nō quia craſſe
Compoſitum, illepideve putetur, ſed quia nuper.

Ac cæteris ferme in rebus fauor nouitatis ſuperiorum obliterat gratiam. Simile faſtidium eſt humani ingenii in his, quæ nobis ad manum ſunt. Miramur enim exotica, cum interdum domi habeamus meliora. Id potiſſimum vſu venit in medicis: noſtros faſtidimus, licet eruditos, belluam è longinqua barbarie profectam ſuſcipimus. Itidem pharmacopolæ magno emunt herbas è longinquo aduectas, cũ interdum meliores naſcantur in horto vicini. Id eleganter notauit Alexis apud Athenæum libro tertio:

Ἐρῶμεν ἀλλοτρίων, παρορῶμεν συγγενῶν. id eſt,
Alienum amamus, proximum contemnimus.

Mulier pudica ne ſola ſit vſquam.

Cum admonebimus non conuenire, vt pudica mulier ſola, citraque teſtes cũ viris colloquatur, vſui fuerit illud apud Homerum frequens de Penelope:

Οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο. id eſt,
Haud ſola, aſt illam famula bina comitata.

Fatale vita tempus exactum.

In decrepitos, quorum ætas iam exacta videbitur, quadrabit ex eodē libro:

Νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς ὑπερίονος ἠελίοιο
Ἤσθιον. id eſt,
Dementes, vt qui ſacros tibi maxime Phœbe
Abſumpſere boues.

Nam per ſolis boues, annos fatales, vt opinamur, innuit poeta.

Non luctu, ſed remedio opus in malis.

In malis non lamentis, ſed auxiliis vtendum. Ad id conueniet illud ex Iliados ω. quamquam aliis item iteratum locis:

Οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο. Id eſt,
Quippe nihil miſeri fletus lamentave proſunt.

Adhuc aliquis Deus reſpicit nos.

CVM in rebus vehementer afflictis, negabimus nos prorſus abieciſſe animum, verum eſſe ſpei nonnihil, conueniet illud, quod in eodem libro dicitur à Priamo:

Ἀλλ' ἔτι τις καὶ ἐμεῖο θεῶν ὑπερέσχεθε χεῖρα. id eſt,
Numen adhuc aliquod dextram mi obtendit amicum.

Mors optima rapit, deterrima relinquit.

Optima mors eripit è medio, relinquit deterrima. Proinde videmus quoſdam prorſus inutiles Tithoniā ætatem viuere, pauciſſimos egregio præditos ingenio, ad ſenectæ limen peruenire. In hanc ſententiam quadrat illud ex eodem libro:

Τοὺς μὲν ἀπώλεσ' ἄρης, τὰ δ' ἐλέγχεα πάντα λέλειπται,
Ψεῦσταί τ' ὀρχησταί τε χοροιτυπίῃσιν ἄριστοι,
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων ἐπιδήμιοι ἁρπακτῆρες. id eſt,
Suſtulit hos Mauors, reliqua at mala probra relicta
Mendaces, ſaltatores, primique choreis
Ducendis, agnis, atque hœdis diripiendis Strenui.

Celebre eſt illud Maronis:

Optima quaque dies miſeris mortalibus æui.
Prima fugit, ſubeunt morbi, &c.

Conci-

Concinit & Theocritus in Epitaphio Bionis:

Τοῖς νύμφαισιν ἔδοξεν ἀεὶ τὸν βάτραχον ἄδειν,
Τοῖς δ' ἐγὼ οὐ φθονέοιμι, τὸ γὰρ μέλος οὐ καλὸν ἄδει. id eſt,

Sic viſum eſt nymphis ſemper canit improba rana,
Huic neque ego inuideo, nec enim bona carmina cantat.

Domi manendum.

Inutile diutius abeſſe domo, relictis poſſeſſionibus. In eam ſententiã quadrabit illud ex Odyſſeæ Γ.

Καὶ σὺ φίλος, μὴ δηθὰ δόμων ἄπο τῆλ' ἀλάλησο,
Κτήματά τε προλιπὼν, ἄνδρας δ' ἐν σοῖσι δόμοισι. id eſt,

Tu quoque amice domo diuturnus abeſſe caueto
Rebus itemq; viris intra tua tecta relictis.

Item Heſiodus:

Οἴκοι βέλτερον εἶναι ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θύρηφι. id eſt,

Eſſe domi præſtat, quia damnoſum foris eſſe.

Refertur ex Euripide carmen hoc:

Μακάριος ὅς τις εὐτυχῶν οἴκοι μένει,
Ἐν γῇ δ' ὁ φόρτος καὶ πάλιν ναυτίλλεται.
id eſt,

Beatus is, qui in proſperis manet domi,
Nam ſarcina ſolo quæ tenetur, denuo Poteſt ſalo committi.

A ſacris abſtinendæ manus.

Vulgo quoq; creditum eſt, fatum inſtare ei, qui ſacris rebus, ac Deo dicatis manus iniecerit: aut qui pios homines, aut certe fungentes ſacris miniſteriis oppugnarit, veluti Pontificem Romanum, epiſcopos, abbates, etiam ſi parum fuerint piis moribus. Id propemodum iam olim dictum eſt ab Homero Iliados Ρ.

Ὁππότ' ἀνὴρ ἐθέλῃ πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι,
Ὅν τε θεὸς τιμᾷ, τάχα οἱ μέγα πῆμα κυλίσθη. id eſt,

Cum diuo certare viro ſimulatque cupit quis,
Cuiq; Deus bene vult, malum huic breue imminet ingens.

Turpis iactantia.

NON eſt generoſi animi iactare ſeſe de his, quæ fortiter, aut feliciter fecit. Super hoc ita Menelaus eodem in libro:

Οὐ μὲν καλὸν ὑπέρβιον εὐχετάασθαι.
id eſt,

Haud ſane pulcrum ſeſe iactare ſuperbe.

Prior occupat.

VBI quis lucrum celeritate præripuit cuipiam, conueniet illud ex Iliados χ.

Μή τις κῦδος ἄροιτο βαλών, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι. id eſt,

Ne quis præriperet iaculans laudemque decuſque.
Atque ita ſerior ipſe veniret, iamq; ſecundus.

Dictum de Achille, qui reliquis Achiuis innuit, ne quis iaculũ mitteret in Hectorem, quo ſibi gloriam totam ſeruaret.

Ne Dij quidem à morte liberant.

NEMO tam carus ſuperis, vt illorum fauore mortem euitarit. Huic ſententiæ ſuffragabitur Homericum ex eodem libro teſtimonium:

Ἀλλ' ἤτοι θάνατον μὲν ὁμοίιον οὐδὲ θεοί περ,
Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, ὁππότε κεν δὴ
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο. id eſt,

At

At vero mortem communiter omnibus æquam
A dilecto homine, neq; dii depellere poſſunt,
Quem funeſta dies fati iamiam vrget acerbi.

Deus vndecunq; iuuat, ſi modo propitius.

Deus vbique præſens adeſt, ſi faueat: neque refert vbi gentium agas illo propitio. Ad hanc ſententiam accommodes licebit ex eodem libro:

Ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαώσαι,
id eſt:
Si libeat ſeruare procul quoq; numina poſſint,

Fatum immutabile.

Diuina decreta non commutantur, humanæ leges pro tempore variantur, quemadmodum & mores & voluntates. Ad id congruet illud ex eodem libro:

Οὐ γάρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων,
id eſt:
Non etenim diuûm mens vertitur aſtricolarum.

Sine ope diuina nihil valemus.

Manca eſt omnis mortalium induſtria, omniſque conatus, niſi fauor adſpiret diuinus. Ad id accommodare licebit Homericum illud ex eodem libro,

Πάντες δὲ θεῶν χατέουσ' ἄνθρωποι.
id eſt,
Mortalis diuûm auxilium deſiderat omnis.

Induſtriam adiuuat Deus.

In aggrediundo negotio, quędam humana ratione prouidentur, quædam fortunæ commoditas, ipſaque res ſuppeditat. Id eſt apud Homerum cum alias aliquoties, tum hoc quem modo citauimus libro:

Τηλέμαχ' ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται,
id eſt,
Hæc partim ipſe tuo perpendes pectore tecum,
Partim diuûm aliquis tibi ſuggeret.

Ætate prudentiores reddimur.

Si quando negabimus nobis eadem probari iam natu grandioribus, quæ quondam ob ætatis inſcitiam adriſerunt, ſed vſu rerum auctã prudentiam, congruet illud ex eodem libro.

Ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα.
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμὶ, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων
Πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός, i.
Eram adhuc puer, aſt vbi iam ſum
Grandior, & reddit me aliorum oratio doctum,
Ipſeq; grandeſcit mi animus.
Dicitur ad procos à Telemacho.

Otioſus eſto.

Si quem iubebimus animo otioſo eſſe, tantum curare cuticulam, negotium aliis curæ futurum, accommodabimus illud ex eodem libro:

Μή τοι ἄλλο
Ἐν στήθεσσι κακὸν μελέτω ἔργον τε ἔπος τε,
Ἀλλὰ μάλ' ἐσθιέμεν καὶ πινέμεν ὡς τὸ πάρος περ, i.
Tute caueto
Aut dicti, aut facti cruciet tua pectora cura,
Quin tranquillus, edasq; bibaſque ita vt ante ſolebas.

Cedendum

Cedendum multitudini.

Qvi ſuadebit non eſſe pugnandum vni cum multis,& vbiq; multitudini morigerandum,adducet illud ex eodem libro:

Ἀλλά κεν αὐτῷ ἀεικέα πότμον ἐπίσποι,
Εἰ πλεόνεσσι μάχοιτο. id eſt,
Arceſſet mox ipſe ſibi crudelia fata,
Si multis pugnare velit.

Iidem proci paulo ſuperius:

- Ἀργαλέον δὲ
Ἀνδράσι καὶ πλεόνεσσι μαχήσασθαι περὶ δαιτί. id eſt,
- Cum pluribus ardua res eſt
Depugnare viris inter conuiuia ſolos.

Deus vlciſcetur.

Cvm ſignificabimus nobis in præſentia deeſſe facultatem depellendi, verum optare; vt ſuperi puniant aliquando, vſui fuerit illud ex eodem libro:

Ἐγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἐόντας,
Αἴκε ποθι Ζεὺς δῷσι παλίντιτα ἔργα γενέσθαι. id eſt,
Aſt equidem immortales implorauero diuos,
Si fors Iuppiter ipſe vices aliquando reponat.

In tempore cauenda pœna mali.

Qvoties admonebimus, vt multo ante occurratur malo, priuſquam oppreſſerit nos; aut ceſſandũ à peccando, priuſquam ingruat diuina vindicta, vſui fuerit illud ex eodem libro:

Ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Φραζώμεσθ᾽ ὥς κεν καταπαύσομεν.
id eſt,
Verum nos multo ante modum, finemq; velimus Ponere.

Verba vatis minantis procis Vlyſſis reditum.

Domeſticum malum.

Ad ſignificandum priuatum, ac domeſticum malum, quod ad alios nihil attinet, conveniet illud ex eodem libro:

Ἀλλ᾽ ἐμὸν αὐτοῦ χρεῖος, ὅ μοι κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ. id eſt,
Porro malum noſtras quod in ædes incidit, vnum
Ad me pertinet.

M. Tull. in actione in Verrem 5. domeſticum ac vernaculum crimen appellat, quod intra parietes admiſſum nondum pervenit in publicum rumorem.

Senum prudentia.

In ſenem plurimarum rerum vſu peritum,quiq; multa meminerit ſuperioribus acta ſæculis, quadrauerit illud ex eodem lib.

- Παλαιά τε πολλά τε εἰδώς. id eſt,
- Qui antiquaq; multaq; norat.

Premenda occaſio.

Qvi ſignificabit modis omnibus inſtandum eſſe, nec omittendam è manibus ſemel oblatam occaſionẽ, accommodabit illud ex Odyſſ δ.

Ὑμεῖς δ᾽ ἀπριάτην ἐν δεσμοῖς μᾶλλον πιέζειν. id eſt,
Vos premite, & vinclis magis arcte ſtringite captum.

Quod quidem detorquere licebit ad id, cum dicemus, impetus animi hoc magis ac magis eſſe coercendos rationis moderamine,quo magis efferueſcunt, & ad malum ſollicitant.

Cum principe non pugnandum.

Qvi ſignificabit arduum, principem à priuato ſuperari:aut difficillimum vincere naturam, vſurpabit illud ex eodem lib.

Ἀργαλέος γάρ τ᾽ ἐστὶ θεὸς βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι. id eſt,

Ardua res homini mortali vincere numen.

Ingens diſcrimen.

Ingens interuallum, veluti ſi quis ſentiat plurimum intereſſe inter pecuniæ ſtudium & ſapientiam, hoc verſu licebit ſignificare ex eodem libro:

Τόσσον ἄνευθ' ὅσσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
Ἤνυσεν ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείῃσιν ὄπισθεν. id eſt,
Tantum aberat, quantum curſu ratis acta diurno
Conficiat ſpatii, quam provehat aura ſecunda.

Aperte, ſimpliciterque loqui.

Simpliciter & apertè dicturos nos, citra ambages ſignificabimus hoc carmine, quod eſt in eodẽ libro,

Οὐκ ἂν ἔγωγε
Ἄλλα παρὲξ εἴποιμι παρακλιδὸν, οὐδ' ἀπατήσω. id eſt,
Non fucis te diſſimulans decepero fictis.

Rerum omnium viciſſitudo.

Variæ fortunæ vices, & nunc læta contingunt vnicuique, nunc triſtia. Ad eam ſententiam applicabitur illud ex eodem lib.

Ἀτὰρ θεὸς ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῳ,
Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ. id eſt,
Nunc huic, nunc Iuppiter illi
Nunc læta immittit, nunc triſtia.

Qui nocere poteſt, & idem prodeſſe.

In medicos imperitos, qui non raro venenum pro remedio miniſtrãt, quadrabit illud ex eodem lib. quod vſurpauit in Pſeudomante Lucian. eſtque pluribus apud Homerum locis:

Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. id eſt,
Pharmaca miſta, ſalubria multa, at noxia multa.

Idem quadrabit in hominem & bonis & malis inſtructum artibus, qui vel iuuare poſſit, ſi velit, vel lædere.

Arripienda quæ offeruntur.

Solemnis eſt, multiſque locis iteratus verſiculus hic:

Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον. Id eſt,
Quæque ſibi appoſitis, ſi quid foret vtile, promptas
Admouere manus.

Quem torquere licebit in tutores, qui rem nacti pupillorum manus iniiciunt, interque ſe partiti ſibi vindicant. Aut in ſimile hominum genus inuadentiũ & inuolantium aliena.

Principum fauor neceſſarius.

Vbi quis inuitis principibus, conatur extricare ſeſe è malo quopiã: aut lite, à qua non poſſit explicari, niſi adiutus illorum fauore, conueniet illud ex eodem libro dictum in Aiacem Oileum:

Φῆ ῥ' ἀέκητι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης. id eſt,
Iactabat ſeſe ſpatioſi ex æquoris altis
Emerſurum vndis, inuito numine diuûm.

Negocium non aptum.

Qui recuſat munus, aut prouinciã ſibi parum accommodam: aut qui negabit arceſſere velle ſeſe quempiã ad id muneris, ad quod gerendum idoneus non videatur, vſurpabit illud ex eodem lib.

Ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι. i.
Cæterum equos Ithacam non ducere.

Verba

Verba ſunt Telemachi recuſantis equos, quos Menelaus offerebat dono, quod Ithacenſis inſula non eſſet opportuna alendis equis, quippe petricoſa, minimeq; paſcuis apta.

Conuiua non conuiua.

In eum, qui accumbit quidem in conuiuio, verum ſpectator duntaxat eorum, quæ apponuntur: nam hoc pacto quidam ſordide magnifici cõuiuas ſuos tractant, quadrabit quod in eodem dictum eſt de Penelope:

Κεῖτ' ἄρ' ἄσιτος, ἄπαστος, ἐδητύος, ἠδὲ ποτῆτος. id eſt,

Incœnatus, & impaſtus potuq; ciboq;
Accubuit.

Vndecumq; lucrum captant.

In aduocatos, in calumniatores, in malos medicos, qui captant vndecumque, ſi quis incidit in caſſes, quem poſſint expilare, congruet illud, quod in eodem libro:

Αἰεὶ γὰρ περὶ νῆσον ἀλώμενοι ἰχθυάασκον
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν, ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός. id eſt,

Semper enim quaqua patet inſula, piſcibus hamo
Inſidiabantur, ventrem fames enecat atra.

Munerum corruptela.

In eum qui rem auro, doniſque aggreditur, non infeſtiuiter torteris illud ex eodem lib. dictum de Mercurio ſumente caduceum.

Εἵλετο δὲ ῥάβδον τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει,
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. id eſt,

Corripuit virgam, qua mulcet lumina ſomno,
Quorumcumq; velit, ſoluit quoq; lumina ſomno.

Quadrat enim pulchre in munera, quod de virga Mercuriali dictum eſt, quibus velut expergefiunt iudices, antea ceu dormitantes, & rurſum infeſti placantur, vt in cauſa velut obdormiſcant, conniueantque. Ariſtophanes in Concionatricibus, ait deos quoque capi donis, eoſque manibus ſtare ſupinis,

Ὅταν γὰρ εὐχώμεσθα διδόναι τἀγαθά,
Ἕστηκεν ἐκτείνοντα τὴν χεῖρ' ὑπτίαν,
Οὐχ ὥς τι δώσοντ' ἀλλ' ὅπως τι λήψεται. id eſt,

Nam cum precamur largiantur vt bona,
Manum ſupinam porrigentes ſtant velut
Nihil daturi, ſed recepturi magis.

Interpres admonet, ſtatuas deorum olim fere ſupinis manibus fingi ſolere. Supinam autem appellat repandam, velut ad excipiendum compoſitam.

Principes inter ſe noti.

Qvi dicet mutuam principum, aut eruditorum inter ipſos eſſe notitiam, etiamſi diuerſas, longeq; diſſitas habitent regiones, vſupare poterit illud ex eodem libro:

Οὐ γάρ τ' ἀγνῶτες θεοὶ ἀλλήλοισι πέλονται
Ἀθάνατοι, οὐδ' εἴ τις ἀπόπροθι δώματα ναίει. id eſt,

Non ignoti inter ſe ſunt dii morte carentes,
Quamquam ſemoti diuerſa in ſede morentur.

Periculum ne temere ſubeas.

Nemo longam nauigationem ſuſcipit animi cauſa, ſed adactus graui quapiam neceſſitate, aut nemo diu-

turnum, grauemq; laborem capeſſit temere. Ad id congruet illud ex eodem libro:

Τίς δ' ἂν ἑκὼν τόσσον διαδράμοι ἁλμυρὸν ὕδωρ. id eſt,

Quis tantum falſi laticis percurreret ultro.

Si Deus voluerit.

De re futura, cuius exitus pendeat à Dei fauore: nam etiam vulgo dicũt ominis cauſa, ſi Deus voluerit: id Homerico verſu licebit explicare, ſi quãdo iocabimur apud eruditos:

Αἴκε θεοί γ' ἐθέλωσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν. id eſt,

Diis ita ſi viſum fuerit, quos geſtat olympus.

Suadeo, quod ipſe facturus eſſem.

Cum alteri damus conſilium, quo nõ grauemur ipſi uti in ſimili cauſa, conveniet illud Calypſus ex eodem libro:

Ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω καὶ φράσσομαι, ὅσσ' ἂν ἐμοί περ

Αὐτῇ μηδοίμην, ὅτε με χρειὼ τόσον ἵκοι. id eſt,

Sentio, ſuadeboq; tibi, quibus haud grauer uti

Ipſa, mihi ſimilis ſi quando occurreret uſus.

Non abiicit animum.

De eo, qui ne afflictiſſimis quidem in rebus ſpem aut conſilium abiicit: quemadmodum apud Maronem; Latinus rerumque reliquit habenas, ſed de recipiendo ſe vtcumque cogitat, appoſite dicetur, quod inibi dictum eſt de Vlyſſe:

Ἀλλ' οὐδ' ὣς σχεδίης ἐπελήθετο πειρόμενός περ. id eſt,

Ac neque ſic licet afflictus obliuia cœpit. Nauigii.

Malis mala ſuccedent.

In eum, qui variis exercetur incõmoditatibus fortunæ, nunc morbo, nunc rapinis, nunc aliis, atque aliis malis, conveniet illud ex eodem libro:

Ἄλλοτε μέν τε Νότος Βορέῃ προβάλεσκε φέρεσθαι,

Ἄλλοτε δ' αὖτ' Εὖρος Ζεφύρῳ εἴξασκε διώκειν. id eſt,

Tradebat notus hunc boreæ quandoq; vehendum,

Nunc rurſum Zephyro iactandum tradit eurus.

Auſonius in epigrammate eleganter dixit: Catenatos labores, quod negocium ex negocio ſeritur. Cui contrarium eſt, quod ait Pindarus Olymp. 8. ἐσλὰ δ' ἐπ' ἐσλοῖς ἔργα θέλοι δόμεν. Optat vt Iupiter velit illi benefacta benefactis cumulare.

Hoſpitis habenda cura.

Qui dicet hoſpitum habendam eſſe rationem, vſurpabit illud ex eodem libro:

Αἰδοῖος μέν τ' ἐστὶ καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν

Ἀνδρῶν ὅς τις ἵκηται ἀλώμενος, ὡς περ ἐγὼ νῦν. Id eſt,

Nam diuis reuerendus & immortalibus ille eſt,

Quicumq; appulerit multis erroribus actus,

Nunc uti ego.

Diuitiæ non ſemper optimis contingunt.

Qui dicet opes non ſemper cordatiſſimis, ſed pro fortunæ arbitrio, nunc huic, nunc illi contingere, citabit illud ex Odyſſ. Z.

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν,

Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ. id eſt,

Iuppi-

Iupiter emetitur opes mortalibus ipſe,
Sic viſum vt fuerit, cuicumq; bono-ve, mal ve.

Dicuntur a Nauſiaca, ad Vlyſſem mendicantem : nec illum ob inopiam habet deſpectui, quæ fortunæ ſit imputanda, non homini, ſi is modo fuerit alioqui cordatus.

Munus exiguum, ſed opportunum.

Cvm munus indicamus, pretio quidem perpuſillum, ſed tamen accipienti pro tempore gratiſſimum, veluti ſi quis panem porrigat de vita periclitanti, citabimus illud ex eodē libro :

Δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε. id eſt,
Exiguum munus, gratum tamen.
Idem carmen extat in ξ.

Suo quiq; ſtudio gaudet.

Qvi dicet aliis ſtudiis alios teneri, & vnumquemq; ſuo victitare queſtu, proferet illud ex eodem libro :

Οὐ γὰρ Φαιήκεσσι μέλει βιὸς οὐδὲ φαρέτρη,
Ἀλλ' ἱστοὶ καὶ ἐρετμὰ νεῶν, καὶ νῆες ἐῖσαι.
id eſt,
Nam Phæacibus haud cordi iacula atq; pharetra,
Sed remi, tabulæq; ratis compactilis æquis.

Adfine illi : Tractant fabrilia fabri. Pinda. in Pyth. hym 10. καὶ γὰρ ἑτέροισιν ἑτέρων ἔρως ἔκνιξε φρένας. id eſt, Aliis aliarum rerum amor pupugit mentem.

Demittere ſeſe ad aliorum mediocritatem.

Vbi quis moderatur data opera res ſuas, ad aliorum mediocritatem. Veluti ſi quis præceptor tradat auditoribus, non quantum ipſe docere poſſet, ſed quantum illi capere poſſint, conveniet illud ex eodem libro de Nauſicaa ſic habenis moderante curſum mularum, vt pediſſequæ, & Vlyſſes pedibus conſequi poſſent :

Ἡ δὲ μάλ' ἡνιόχευεν ὅπως ἅμ' ἑποίατο πεζοί,
Ἀμφίπολοί τ' Ὀδυσεύς τε, νόῳ δ' ἐπέβαλλεν ἱμάσθλην. id eſt,
Hæc ita lora regens, pedes vt comes iret Vlyſſes
Tum comitum quoq; turba, modo, rationeq; certa
Inſtigat ſcutica.

Mihi curæ erit hoc negocium.

Cvm admonebimus quempiam, vt omne negocium in nos reiiciat ipſe ſecurus, nobis rem curę futuram, conveniet illud ex Odyſſ. H.

Ἀλλ' ἴθι σιγῇ τοῖον, ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω id eſt,
Quin tacitus procede, viæ huius ego fuero dux.

Aliud cura.

Cvm negabis eſſe cauſam, cur aliquis aut dubitet, aut ſolicitus ſit exempto ſcrupulo, accommodabitur illud ex eodem libro :

Ἀλκίνο' ἄλλο τί τοι μελέτω φρεσίν.
id eſt,
Alcinoe cures aliud.

Item Terentius,
Atqui iam reperi, aliud cura.

Moleſtus interpellator venter.

Venter improbus interpellator, non ſinit vnquam quemqiam obliuiſci ſui. Id ad ægeſtatem torqueri poterit, quæ mortales ad omnia tum facienda, tum ferenda ſolet compellere. Sic autem Vlyſſes in eodem libro :

Digitized by Google

Οὐ γάρ τι στυγερῇ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο
Ἔπλετο ἥτ' ἐκέλευσεν ἕο μνήσασθαι ἀνάγκῃ,
Καὶ μάλα τειρόμενον καὶ ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἔχοντα.

id eſt,

Non eſt improbior res altera ventre moleſto,
Quippe vel inuitum meminiſſe ſui iubet, & ſi
Valde animo crucieris, & angat pectora mæror.

Vulgus ſuſpicax.

Svſpicioſum vulgus, & pleraque malam in partem interpretatur. Homerus in eodem libro:

Δύσζηλοι γάρ τ' εἰμὲν ἐπὶ χθονὶ φῦλ' ἀνθρώπων.

id eſt,

Quippe homines plerique ſumus maxie ſuſpicioſi.

Nemo cogendus officii cauſa.

Nvllvs hoſpes retinendus aduerſum animi ſententiam, & inuitus. Nemo cogendus, vt cuiusquam vtatur beneficio, ſi nolit. Ad hanc ſententiam accommodabitur illud ex eodem libro.

Εἰκ' ἐθέλων γε μένοις, ἀέκοντα δέ σ' οὔτις ἐρύξει.

id eſt,

Si maneas ſponte, inuitum nemo retinebit.

Dicitur ad Vlyſſem ab Alcinoo Phæacum tyranno.

Malum bono penſatum.

Qvoties natura dotem aliquam egregiam largitur, eandem aliquo vitio penſat: aut cum quis beneficium ſuū aliquo vitiat maleficio, quadrabit illud ex Odyſſeę Θ. de Demodoco muſico dictum:

Τὸν περὶ μοῦσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε.
Ὀφθαλμῶν μὲν ἄμερσε, δίδου δ' ἡδεῖαν ἀοιδήν.

id eſt,

Hunc alios vltra dilexit muſa, deditque,
Atque boni, atque mali quiddā, nam lumina ademit,
At dedit emulcere ſuaui pectora cantu.

Omni certaminis genere.

Cvm innuemus omni certaminis genere congreſſum eſſe, veluti ſi quis dicat, in omni diſciplina disputatum acriter, conueniet illud ex eodem libro:

Πύξ τε παλαισμοσύνῃ τε καὶ ἅλμασιν ἠδὲ πόδεσσιν.

id eſt,

Et pugnis, pedibusque, & ſaltibus, atque palaſtra.

Item vbi quis oſtendit ſe nullum detractare certamen, ſed ad quodvis ingenii experimentum paratum eſſe, conueniet illud ex eodem libro:

Δεῦρ' ἄγε πειρηθήτω ἐπεί μ' ἐχολώσατε λίην,
Ἢ πὺξ ἠὲ πάλῃ, ἢ καὶ ποσὶν οὔτι μεγαίρω.

id eſt,

Huc age, quandoquidem grauiter mihi concita mens eſt,
Qui volet, experiatur, pugnis, ſiue palaſtra,
Siue pedum curſu malit, nihil ipſe recuſo.

Antiquis debetur veneratio.

Cvm ſummis & inuictis, vel cum antiquis non eſt certandū, qui velut extra aleam hominum poſiti videntur, ſed his vltro cedendum: veluti ſi quis neget ſeſe cū M. Tullio de eloquentia velle conflictari, cū mediocribus

Digitized by Google

eribus non recuſare, vſurpabit quod eodem in loco dicitur ab Vlyſſe:

Ανδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω
Οὔθ' Ἡρακλῆϊ οὔτ' Εὐρύτῳ Οἰχαλιῆϊ.

id eſt,

Cum maioribus haud ſubeam certamina, vel cum
Herculea virtute, vel Euryto OEchialenſi.

Flagitiorum turpis exitus.

CVM res perperam inſtituta, male cedit, conueniet illud ex eod. libro:

Οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα.

id eſt,

Haud bene ſuccedũt facta improba.

Dictũ eſt de Martis adulterio deprehenſo.

Patria ſua cuiq; iucundiſſima.

VNicuique ſua patria iucundiſſima, quæcunque contigit. Homerus Odyſſeæ I.

Ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος οὐδὲ τοκήων
Γίγνεται. id eſt,

Vt nihil eſt patria propriisve parentibus vllis
Dulcius.

Fuga tutior.

QVI dicit tutius eſſe fuga vincere libidinem, quam contra pugnando, poterit accommodare, quod de Charybde dictum eſt Odyſſeæ M.

Οὐδέ τις ἔστ' ἀλκή, φυγέειν κάρτιστον ἀπ' αὐτῆς.

id eſt,

Non eſt vlla medela, procul fugere optimum ab illa.

Alia committenda, alia celanda.

NON temere quidvis apud quemvis effutiendum, ac ne familiaribus arcana omnia proferenda ſunt, verum alia communicare conueniet cum amicis, aut vxoribus, alia celare. Ad hanc ſententiam quadrat illud ex Odyſſeæ Δ.

Ἀλλὰ τὸ μὲν φάσθαι, τὸ δὲ καὶ κεκρυμμένον εἶναι.

id eſt,

Dicendum eſt aliud, contra eſt aliud reticendum.

Femina nihil peſtilentius.

NIHIL femina peſtilẽtius, hanc ſententiam eodem in libro ſic effert Homerus:

Ὡς οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός. id eſt,

Vſque adeo nihil improbius, mulierq; peius.

Frequenter apud antiquos poetas male audit mulierum genus.

Cum amico non certandum æmulatione.

CVM amico, & benemerito nõ eſt ſuſcipiendum certamen, ne quid obſcuretur amicitia ꝓpter æmulationem, huiuſmodi comitem cõtentionum. Id innuit Homerus in Odyſſeæ Θ. cum Vlyſſes excipit Laodamantem, quod hoſpes eſſet:

Τίς ἂν φιλέοντι μάχοιτο.

id eſt,

Quis namque benigno cum hoſpite pugnet?

Locum etiam habuerit, vbi dicemus hoſpitis eſſe munus cedere iis, apud quos diuerſatur, etiamſi poſſit vincere. Nam inibi ſtatim ſubnectitur huiuſmodi ſententia:

Ἄφρων γὰρ κεῖνός γε καὶ οὐτιδανὸς πέλει ἀνήρ,
Ὅστις ξεινοδόκῳ ἔριδα προφέρηται ἀέθλων. id eſt,

Vir ſiquidem vecors eſt ille, nec vnius aſſis,

Quiſquis ad euentum certaminis euocat illum,
Quem penes hoſpitio fruitur, tecto-que iuuatur.

Aſpera vita, ſed ſalubris.

IN vitæ rationem, duriuſculam quidem, ſed tamen ad rectam morũ inſtitutionem idoneam, cõueniet illud Odyſſeæ I. dictum de Ithaca:

Τρηχεῖ' ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος.
id eſt,
Aſpera, ſed iuuenum nutrix bona.

Conſiliis ſimul & facto valens.

IN hominem conſilio pariter ac viribus excellentem, conueniet illud Odyſſeæ Ξ.

Οἷος ἐκεῖνος ἔην βουλευέμεν ἠδὲ μάχεσθαι. id eſt,
Is cuiusmodi erat ſeu pugna conſilio've.

Abhorrentis, ac deteſtantis.

CVM dicemus nos vehementer à vitio quopiam abhorrere, illud ex libro eodem vſurpare licebit.

Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσι. id eſt,
Is mihi iuxta inuiſus, vt atri limina Ditis.

Idem carmen extat in Iliad. I. ſub perſona Achillis. Hic ab Vlyſſe dicit.

Quod adeſt, boni conſule.

QVI admonebit oportere boni conſulere, quidquid à fortuna cõceditur, vſurpabit illud ex Odyſſeæ Ξ.

Ἔσθιε δαιμόνιε ξείνων καὶ τέρπεο τοῖσδε
Οἷα πάρεστι. θεὸς δὲ τὸ μὲν δώσει, τὸ δ' ἐάσει.
Ὅττι κεν ᾧ θυμῷ ἐθέλει. δύναται γὰρ ἅπαντα. id eſt,
Hoſpes ſume cibum, & quorum data copia, lætum his
Paſce animum, nam ſors dabit hæc, rurſum illa negabit
Vtcunq; eſt animo lubitum, valet omnia quippe.

His verbis Eumæus ſubulcus Vlyſſem inuitat, vt cibos viles & ruſticanos qualeſcunque eſſent, boni conſuleret. Transferetur ad omnem hominis vitam, quoties admonebimus, vt quemcunq; ſtatum ſors dederit, in eo læte tranquilleque viuamus. Apud Athenæum libro 10. refertur hic ſenarius:

Ἐπὶ τοῖς παροῦσι τὸν βίον διάπλεκε.
id eſt,
Quæ praſto ſunt, in hiis vitam necito.

Iſocrates in oratione de pace: στέργειν τοῖς παροῦσιν, ait pleriſq; hominibus eſſe difficilimũ: & hinc eſt, quod bellum malunt, quam pacem.

Officium ne collocaris in inuitum.

INSTAR iniuriæ fuerit, ſi quis officium collocet in inuitum. In eam ſententiam Homerus Odyſſeæ O.

Ἴσον τοι κακόν ἐσθ' ὅς τ' οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι
Ξεῖνον ἐποτρύνῃ καὶ ὅς ἐσσύμενον κατερύκῃ.
Χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν. id eſt,
Iuxta peccat vterq;, vel is, cui extruditur hoſpes
Inuitus, vel qui remoratur abire volentem.
Hoſpes donec adeſſe volet, tractare benigne
Conuenit, emittendus vbi diſcedere quæret.

Bona ſpes oſtenſa.

CVM bona quæpiam ſpes affulget alicũde, perficiendi q̃ propoſuimus, conueniet illud ex eodem libro:

Ως

Ως ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις. id eſt,

Sic fato felix à dextris aduolat ales.

Arrogantia non ferenda.

IN eos, qui intoleranda ſunt arrogantia, non inſcite torquebitur illud ex eodem lib. ab Eumæo dictum in procos:

Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἥκει. id eſt,

Horum vis q́; animusq́; ferox, contingit Olympum.

Idem in P. dicitur ab Vlyſſe ad Eumæum.

Domus optima.

INfeliciſſimum incertis vagari ſedibus, quemadmodum faciunt ſemper *ἀνέστιοι* peregreq; viuentes. Huic adſtipulatur eodem libro:

Πλαγκτοσύνης δ᾽ οὐκ ἐστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν

id eſt,

Nil miſerabilius, quam incerta ſede vagari.

Transferri poterit ad eos, qui circumaguntur, quibuslibet opinionibus, aut qui ſubinde mutãt amicos, aut inſtitutum vitæ.

Non omnibus contingit.

NON cuivis fit poteſtas cum regibus colloquendi: aut non omnibus contingit diuinarum literarum penetrare myſteria. Ad hunc ſenſum nõ inuenuſte deflectetur illud ex Odyſſeæ Π.

Οὐ γάρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς. id eſt,

Haud cuivis manifeſta videntur numina diuûm.

Auctoritas diuinitus.

DIVINITVS contingit, vt idem homo nunc magnifiat, nunc deſpiciatur. Ad id facit illud ex eodem libro:

Ῥηΐδιον δὲ θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,

Ἠμὲν κυδῆναι θνητὸν βροτὸν, ἠδὲ κακῶσαι.

id eſt,

Eſt procliue deis, amplus quos claudit Olympus,

Reddere vel deſpectum hominẽ, aut adiungere honorem.

Tollenda mali occaſio.

QVI ſuadebit, vt mali ſubmoueatur occaſio, non abſurde citabit illud ex eodem libro.

-Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.

id eſt,

-Quippe viros ferrum illicit ipſum.

Ita diuitiæ proliciunt ad luxum, conſuetudo puellarum ad amorem.

Vbi cognitum eſt quod erat occultum.

VBI res, quæ magno ſtudio celabratur, fuerit aliquo pacto deprehenſa, quadrabit illud ex codẽ libro.

Ἠτις σφιν τόδ᾽ ἔειπε θεῶν, ἢ εἴσιδον αὐτοί. id eſt,

Siue illis Deus hoc aliquis deprodidit index,

Siue ipſi videre.

Abſtinenda vis à regibus.

QVI dicet haud temere manum immittendam in reges, potẽtes, aut viros Deo dicatos, adducet illud ex eodem libro:

-Δεινὸν δὲ γένος βασιλήϊόν ἐστιν

Κτείνειν. id eſt,

- Res dira, at plena pericli eſt,

Regale occidiſſe genus.

Domeſticum diſſidium.

AD deteſtandam ſeditionem domeſticam, & mutuam contubernalium

lium inter ipſos diſcordiam, inſidiaſque, conueniet illud ex eod. lib.

Οὐκ ὁσίη κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισιν.

id eſt,

Impia res moliri inter ſeſe mala.

Qui eget, in turba verſetur.

ETIAM hodiernis temporibus vulgo iactatur fabula de cæco mendico, qui iubebat miniſtro, vt eo ſe duceret, vbi maxima eſſet hominum procella, addens ſententiam populari ioco celebrem: Ibi quæſtum eſſe, vbi ſit hominum frequentia. Homerus item Odyſſeæ ρ.

Πτωχῷ βέλτιον ἐστὶ κατὰ πτόλιν, ἠὲ κατ' ἀγρούς
Δαῖτα πτωχεύειν.

id eſt,

Mendico præſtat populoſa per oppida cœnam
Mendicare ſuam, quam ruri.

Officium humilius.

CVM quis recuſat munus tanquã humilius, parumq; ſeſe dignum, applicabit illud ex eodem Odyſſeæ ρ.

Οὐ γὰρ ἐπὶ σταθμοῖσι μένειν ἔτι τηλίκος εἰμί.

id eſt,

Nam vt maneam in ſtabulis iam non mea poſtulat ætas.

Verba ſunt Vlyſſis ad ſubulcum.

Vitanda potentum offenſa.

QVI dicet formidandos diuitũ, & principum offenſas, propterea quod quantumlibet leuiter offenſi, grauiter indignantur, &, vt ait Plautus, Plumbeas iras gerunt, accommodabit illud ex eodem lib.

Χαλεπαὶ δέ τ' ἀνάκτων εἰσὶν ὁμοκλαί.

id eſt,

Sunt formidandæ regum, offenſæq; minæq;.

Princeps indiligens.

INDILIGENS pœdagogus corrumpit puerum, malus præceptor vitiat diſcipulũ, rex improbus populum item corrumpit. Ad hanc ſententiam facit illud ex eodem libro.

Αὐτὰρ μῆλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες.

id eſt,

At corrumpit oues paſtor malus.

Dicuntur ab Eumæo ſubulco ad caprarium:

De alieno liberalis.

DE alieno facile largimur, de noſtris non item. Hanc ſententiã protulit Antinous in eodem libro:

-Ἐπεὶ οὔ τις ἐπίσχεσις, οὐδ' ἐλεητὺς
Ἀλλοτρίων χαρίσασθαι.

id eſt,

-Nam res largiri alienas
Haud res vlla vetat, neque enim piget.

Seneca epiſtolarum lib. 2. epiſt. 16. Non eſt quod mireris animum meum, adhuc de alieno liberalis ſum. Ita Mitio in Adelphis, Æſchino dicenti: Fac, ꝓmiſi ego illis: Reſpõdet: Promiſiſti autẽ? De te largitor puer.

Pauper ſed ingenioſus.

IN hominem tenui cultu, ſed egregio tamen corpore, quadrabit illud ex Odyſſeæ σ.

Οἵην ἐκ ῥακέων ὁ γέρων ἐπιγουνίδα φαίνει.

id eſt,

Quos profert ſenior pannis è vilibus armos.

Dictum eſt de Vlyſſe certaturo cũ Iro. Lucianus in Hercule Gallico, torquet ad ſenem ingenio, facundiaque præcellentem.

Iactantia comes inuidia.

QVI monebit, ne quis inſolentius iactet vel fortunę munera, vel natura

turæ dotes, ne, quando Nemeſis exaudiat, auferatq;, non intempeſtiuiter vſurpabit illud ex eod. libro.

Ἀλλ' ἔγε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι ὅττι διδοῖεν id eſt:

Poſſideat tacitus, ſi qua adſunt munera diuûm.

Verbotenus amicus.

In eum, qui ſimulat oratione beneuolentiam, cæterum longe diuerſa parans in animo, quadrabit illud ex eodem libro:

Θέλγε δὲ θυμὸν
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. id eſt:

Animum præmollibus iſti
Lenibat dictis, at mens diuerſa parabat

Nihil recuſandum quod donatur.

Si quando dices nullum eſſe recuſandum munus, quodcunq; offeretur, aut adripiendum eſſe, quoties obrigerit alicuius occaſio commoditatis, conueniet illud ex eodem libro.

Οὐ γὰρ καλὸν ἀνήνασθαι δόσιν ἐστίν.
id eſt:

Donum reiicere haud quaquam decet.

Nouit mala & bona.

In eum, qui per ætatem vſumque rerum, iam delectum habere poteſt fugiendorum atq; expetendorum, congruet illud ex eodem libro:

Δὴ γὰρ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα
Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια.
id eſt:

Iamdudum ſiquidem, noui que & ſentio cuncta
Quæ bona, quæq; mala.

Hac figura vel hodie nihil vulgatius.

Neq; enim ignari ſumus.

Vbi quis ad tolerantiam præſentium incommodorum, animat ſeſe præteritorum malorum recordatione, non infeſtiuiter vſurpabit illud ex eodem libro.

Τέτλαθι δὴ κραδίη καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης. id eſt,

Obdures anime, & quondam grauiora tuliſti.

Id æmulans Virgil. ait.

O paſſi grauiora, dabit deus his quoq; finem.
Durate, & voſmet rebus ſeruate ſecundis.

Conſimiliter Horatius in Odis:

O fortes, maioraq; paſſi
Mecum ſæpe viri.

Danda venia lapſo.

Qui dicet aliquando dandā veniā, ſi quid erratum ſit per incuriam, neq; enim hominis eſſe, vt ſemper exactā præſtet diligentiam, vſurpabit illud illud ex Odyſſeæ τ.

Ἀλλ' οὐ γάρ πως ἐστὶν ἀΰπνους ἔμμεναι αἰὲν
Ἀνθρώπους. id eſt:

Haud quaquam fieri potis eſt, vt peruigil vſque
Mortalis duret.

Non quiduis continget quod optaris.

Qui negabit omnia contingere homini quæ ſperarit, animoq; conceperit, accommodabit illud ex eodem libro.

Ἤτοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι, ἀκριτόμυθοι
Γίγνοντ' οὐδέ τι πάντα τελείεται ἀνθρώποισι. id eſt:

Friuola ſcilicet exiſtunt, & inania quædam
Somnia, nec quodcunq; vides, ſic euenit omne.

Atque hoc in loco ſubiungit pulcherrimum illud de duobus ſomniorum portis figmētum, quod in ſexto Virgil. retulit.

Gaudium

Gaudium dolori iunctum.

Cum pariter accidit, quod & gaudeamus, & doleamus, quod genus, ſi cui parentes opuléti vita deceſſerint, partim excruciatur morte ſuorum, partim gaudet hæreditatis obuentu, atque acceſſione libertatis, conueniet illud ex eodem libro:

Τὴν δ' ἄμα χάρμα καὶ ἄλγος ἕλε φρένα. id eſt,

Lætitia hic mærorque ſimul præcordia cœpit.

Mala ſenium accelerant.

Qui dicet ſenectam non eſſe metiendam annis, propterea quod ii, qui ſe multis laboribus, curisq; discruciant, ante diem conſeneſcunt, vſurpabit illud ex eodem libro:

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσι. id eſt,

Quippe repente homines curisque malisq; ſeneſcunt.

Vita mortalium breuis.

Qui monebit dandam operam, vt apud poſteros honeſtæ vitæ memoriam relinquamus, quę perpetuo viuat, nam hanc vitam anguſtis circumſcriptam eſſe terminis, accommodabit illud ex eodem libro:

Ἄνθρωποι δὲ μινυνθάδιοι τελέθουσι. id eſt,

Aſt hominis breuibus ſpatiis conſtringitur æuum.

Veriſimiliter mentiens.

In eum, qui falſum perinde quaſi verum ſit, narret, quadrabit illud ex eodem libro:

Ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα. id eſt,

Plurima narrabat figmenta ſimillima veris.

Dictum de Vlyſſe. Notatur & apud Platonem, quod Homerus Vlyſſem induxerit medacem, Achillem contra veracem.

Sibi malum repperit.

In eum, qui ſuo læditur inuento, quadrabit illud ex Odyſſeæ φ.

Οἱ τ' αὐτῷ πρώτῳ κακὸν εὕρετο οἰνοβαρείων. id eſt,

Qui ſibi perniciem, vel primum repperit ipſe

Vino victus.

Dictum eſt de Eurytione, qui primus inuenit vſum vini, peremptus à Lapithis.

Qui continet arcanum.

In eum qui celat arcanum ſibi cómiſſum, neq; cuiquam effutit, quadrabit illud in Odyſſeæ φ.

Τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος. id eſt,

Huic pennis dicta carebant.

Hoc eſt, haud longius auolabant.

Mortuis non conuiciandum.

Victo non inſultandum, nec in mortuum vltra congerenda conuicia. Huic ſuffragatur Homerus in eodem libro:

Οὐχ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι. id eſt,

Haud fas eſt ſuper occiſis iactare teipſum.

Vlyſſes ita, de procis extinctis.

Focus luculentus in ædibus.

Primum domus ornamétum eſt, vt luceat focus, proinde qui in ædes immigrant nouas, aut in diuerſoriũ ingrediuntur, ante omnia iubent ignem incendi. Quod ex Homeri χ. ſumtum videtur, apud quem Vlyſſes:

Πῦρ νῦν μοι πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω. id eſt,

Nunc

Digitized by Google

Nunc ante omnia mi luceſcat in ædibus ignis.

Item illud celebratum:

Αἰθομένȣ δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι. id eſt,

Scilicet accenſo domus eſt ornatior igni.

Quo quidẽ verſiculo videtur impendio delectatus Plutarchus, adeo ſubinde vſurpat, & in varios detorquet vſus: in commentario De virtute & vitio, refert ad opes, potentiam, gloriam, quæ tum fiunt iucundiora, ſi adſit animus à moleſtia liber. Rurſum in libello, quem Amatorium inſcripſit, detorquet ad amantis animum longe ſplendidiorem, ſi calor amoris eum inflammarit.

Qui iure perierunt.

In eos, qui ſuo merito pereunt, conueniet illud ex eodem libro:

Τούσδε δὲ μοῖρ᾽ ἐδάμασσε θεῶν, καὶ σχέτλια ἔργα. id eſt,

Hos fatum & malefacta, neci exitioque dederunt.

Dictum de procis.

Senum prudentia.

De ſenibus quidem, attamen ob rerum peritiam nõ inidoneis ad negotium aliquod conficiendum, apte dicetur illud ex eodem libro:

Καὶ πολιοὶ περ ἐόντες ἀναγκαῖοι πολεμισταί. id eſt,

Aetas cana quidem, ſed non inidonea bello.

Imperator bonus, & idem robuſtus miles.

Refert Plutarchus in commentario de fortuna Alexandri, ſi modo is liber illius eſt, cum in conuiuio propoſitum eſſet, quinam inter verſus Homericos maxime probandus videretur, aliis alios præferentibus, Alexander huic carmini palmam tribuit, quod extat Iliados γ.

Ἀμφότερον, βασιλεύς τ᾽ ἀγαθὸς κρατερός τ᾽ αἰχμητής. id eſt,

Dux bonus ac miles præpollens viribus idem.

Nam hoc & Agamemnonis laudem expreſſit, & Alexandri virtutem eſt vaticinatus. Quamquam noſtra quidem ſententia, nõ magnum habet momentum in principe corporis robur, plurimum autem conſilium & prudentia. Proinde grauiter Timotheus, cum rhetores Charetem quendam efferrent laudibus, iuuenẽ corporis viribus inſignẽ cenſerentq; eiuſmodi belli ducem Athenienſibus eſſe quærendum, Haudquaquam, inquit. Nam iſtiuſmodi quidẽ optarim, qui culcitras & ſtragulas ſit exercitui deportaturus, at ducem velim, qui à fronte pariter, atq; à tergo ſit oculatus, & quem à perpendendo quid vtile factum ſit, nulla impediat animi perturbatio.

Capram cæleſtem orientem conſpexerunt.

Αἶγα τὴν οὐρανίαν ἐπιτέλλουσαν ἰθεάσαντο, id eſt, Capram cęleſtem exorientem aſpexerunt. Hoc dici ſolitum in eos, quibus omnia feliciter, eque animi ſentẽtia ſuccederent: propterea quod antiquitus opinione vulgi comprobatum eſt, qui capram illam Iouis altricem, & ob id in ſyderum relatã numerum cõſpexiſſent, quidquid votis conciperent, eius compotes futuros. Qua de re latius dictum eſt in adagio ἀμαλθείας κέρας. Hoc autem extat in Plutarchi collectaneis. Idem in libello de poetis audiendis: εὐδαίμων πολύκαρπος ἐγώ, μὴν ἄγα πλουτοφόρον τρέφων, id eſt, Felix multo-

multorum agrorum poſſeſſor, cęleſtem capram opum largitricem aies. Quanquam apud Athenæum libr. 9. Antiphanes, opinamur, commemorat, capram cæleſtem inter animantia apta menſis: τράγος ὑλιβάτας, αἲξ οὐρανία, κριὸς τομίας, id eſt, Hircus ſylueſter, capra cæleſtis, aries caſtratus.

Capra ad feſtum.

Αἲξ εἰς τὴν ἑορτήν, id eſt, Capra ad feſtum. Dici ſolitū, vbi quis in tempore ad negotium aliquod accederet. Aut vbi quis commode in ſuam perniciem offert ſeſe. Nam in feſtis maxime Bacchi, caprā immolabant. Refertur in iisdem commentariolis.

Mox ſciemus melius vate.

Τάχ' εἰσόμεσθα μάντεων ὑπέρτερον.

id eſt,

Mox melius ipſo vate rem cognorimus.

Ad eum modum dicebant, qui rē non coniecturis diuinabant, ſed experimento deprehendere tentarent. Nihil enim experimento certius. In iisdem extat Plutarchi collectaneis. Sumtum autem ex Sophoclis Antigona. At Titus Liuius belli Punici ſecundi, libro ſecundo, euentum appellat ſtultorum magiſtrum.

Tinctura Cyzicena.

Βάμμα κυζικηνόν, id eſt, Tinctura Cyzicena. Dedecus non eluendum appellabatur apud Atticos. Dicebaturque in eos, qui metu quippiam indecore facerent. Nam Cyziceni duobus nominibus notati ſunt, timiditatis, & mollicici. Recenſetur in iisdem collectaneis. Meminit & Heſychius, addens Cyzicenos ob mollitiem notatos, quod Iones eſſent. Eadem fere Ariſtophanis interpres. Stephanus addit eos fuiſſe graues Tyrrhenorum prædationibus. Extat apud Ariſtophanem in Pace:

Αν δέῃ δ' ἐν μάχεσθ' ἔχοντα τὴν φοινικίδα,

Τηνικαῦτ' αὐτὸς βέβαπται βάμμα κυζικηνικόν.

id eſt,

Sicubi pugnare oportet, atque ferre palmulam,

Ipſum eum tinctura tingit mox ibi Cyzicenica.

Solent autem tincturæ inſignes à locis habere cognomen. Nec enim vbivis quilibet color tingitur feliciter. Simili modo dictum eſt καὶ βάμμα συρακούσιον, & βάμμα σαρδιανικόν. Id parœmia detorſit ad mores hominum. Eſt enim æſtimatio rumorq; conſequens hominū vitam, velut tinctura quędam. Vnde carbone notari dicuntur qui damnantur. Et notum eſt illud Ennianum apud Aulum Gellium: Quæ tincta malis, aut quę bona dicto. Ariſtophanis interpres indicat Lacedæmonios puniceis tunicis vti ſolitos, ne ab hoſte ſentirentur vulnerati, ob coloris ſimilitudinem. At ignaui mollesque palleſcunt. Addemus, quod eſt apud Herodotum libro quarto. Cum Æthiopum rex cōſpexiſſet à Rege Perſarum miſſam veſtem purpuream, rogauit tincturæ rationem. Eam cum ab Ichthyophagis didiciſſet: δολερὺς μὲν ἀνθρώπυς ἔφη εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτέων τὰ εἵματα, id eſt, Non ſolum ait homines eſſe ſubdolos, ſed & veſtes illorum eſſe doloſas.

Seruabis bouem.

Βυκολήσεις, id eſt, Bubulcus eris. Hoc velut ænigmate ſignificabant exilium. Siquide qui per oſtraciſinū eiicie-

Digitized by Google

ſiiciebantur, in Argiuam exulatum ibant. Ac illic bos erat æneus inſigni magnitudine. Refertur in Plutarchi collectaneis. Heſychius teſtatur extitiſſe in PhaſmateMenandri.

Embarus ſum.

Ἐμβαρός εἰμι, id eſt, Embarus ſum. Dictum eſt olim de inſano, deliroq;. Referunt autem adagionem ad huiuſmodi fabulam: Olim Piræus inſula fuit, id quod ipſum etiam vocabulum adhuc indicat, περᾶν enim transmittere eſt: in ea, cum Munych⁹ principatũ obtineret, templum inſtituit Dianæ, cui cognomen additũ Munychiæ. Dein cum vrſus Dianæ ſacer quidam ibi repertus, & ab Athenienſibus interfectus eſſet, fames ingruit: itum eſt ad oraculum, quæſitumque malo remedium. Reſpondit Deus, ita demum finem mali futurum, ſi quis filiam immolaſſet numini. Vnus autem repertus eſt Embarus, vſqueadeo demens, qui polliceretur ſe filiam immolaturum, ea lege, vt ſacerdotium in poſteros ſuos traduceretur. Itaque puellam ſolemni ritu ornatam ſacrificauit. Fit & huius mentio in Plutarchi collectaneis.

Colophonium ſuffragium.

Κολοφωνία ψῆφος, id eſt, Colophonium ſuffragium. Vſurpatur in epiſtola quapiam Platonis ad Dionyſium. Adagium eſt verbis magis, quam re diuerſum ab illo, quod in ſecunda retulimus Chiliade: τὴν κολοφῶνα ἐπέθηκεν, id eſt, Colophonem addidit. Adagionis originem explicant in hũc modum: Cum olim Colophonii domeſticis ſeditionib⁹ tumultuarentur inter ſeſe, euenit, vt aliquot ex illis mutatis ſedibus, ad Smyrnæos demigrarent. Dein accidit, vt cum bellum gererent Smyrnæi, ac ſæpenumero victi diſceſſiſſet, tãdem adhibitis Colophoniis, quos in ciuitatem receperant, extiterint ſuperiores. Vnde inſtitutum eſt, vt quemadmodum Smyrnæi non vicerant in bello, niſi Colophoniorum acceſſione, ita nec in ſuffragiis vincerent, niſi illorum calculum adiungerent. Proinde cum Ionii duodecim ciuitatibus imperarent, quarum vna Smyrna, in publicis conſiliis, ſi quando Smyrnenſium æquales fuiſſent calculi, pars ea vincebat, cui ſubſcripſiſſent Colophonii illi, quorũ opera vicerant in prælio. Nec abhorrent ab his, quæ refert Iabenus ſcriptor Græcus. Duodecim Ioniæ ciuitates conuenire ſolitas: id concilium Panionium dicebatur: in quo ſi forte calculis hinc atque hinc paribus nihil decerni poterat, acceſſebantur Colophonii, qui victoriam adferebant vtricunq; parti fuiſſent ſuffragati. Itaque prouerbium quadrabit, cum ſignificabimus iudicium, aut ſuffragium alicuius plurimum in re quapiam valere. Huius adagii nobis facta eſt mentio.

Mihi iſta cura futura ſunt, &c.

Ἐμοὶ μελήσει ταῦτα καὶ λευκαῖς κόραις.

id eſt,

Cura iſta mihi erunt, ac puellis candidis.

Senarius ex oraculo ductus in popularem ſermonem. Cum Brennus Gallicis copiis ingrueret in Delphos, Delphi cõſuluerunt oraculum, quid opus eſſet facto. Reſponſum eſt, hoc quod modo retulimus carmine. Paulo poſt viſus Apollo cum duabus puellis Pallade ac Diana. Nam & his fana ſunt apud Delphos. Conuenit vti, ſi quando ſignificabimus nihil

eſſe

eſſe periculi, negotium iis curæ futurum, ad quos pertinet. Refertur in Plutarchi collectaneis. Cicero vertit Græcum carmen De diuinatione primo:

Ego prouidebo rem iſtam, & albæ virgines.

Feſtum multas habens.

Εορτὴ πολλὰς ἔχουσα, id eſt, Feſtum multas habens, ſubaudiendum moleſtias, aut occupationes. Dictum in eos, qui magnas componerent ſarcinas, aliquo profecturi. Venuſtius erit, ſi deflectatur ad quoſdam, qui nihil agunt, quamuis exiguum, niſi magno molimine, longa cunctatione, miro apparatu, ita vt ſæpenumero tum ſe, tum reliquos omnes defatigarint apparando, priusquã quidquam incipiant. Natum ab iis, qui feſta ſolent adire. Nam iis mos, multam ſuppellectilem vna ſecum conuehere, vaſa, veſtes, ſacra, panes, atq; id genus alia multa, ne quid deeſſet, ad ſolemnitatem pertinens. Extat in iiſdem collectaneis.

Nihil aliæ ciuitates ad Crotonem.

Μάταια τἄλλα παρὰ κρότωνα τἄστεα, id eſt:

Sunt reliqua præ Crotone friuola oppida.

Theocriti interpres meminit hui⁹ prouerbii. Licebit accommodare ad rem, aut hominem vſque adeo præcellentem, vt reliqui cum hoc collati, nihil eſſe videantur. Natum fortaſſis eſt à pugilum Crotoniatarum excellentia, quorum erat Milo, de quo dictum eſt alias, nempe in prouerbio: Crotone ſalubrius.

Canis panes ſomnians.

Sunt quibus prouerbiali figura dictum videatur illud apud Theocritum in Piſcatoribus.

Καὶ γὰρ ἐν ὕπνοις
Πᾶσα κύων ἄρτως μαντεύεται, ἰχθύα κἠγών, id eſt,

Siquidem omnis
Panes in ſomnis canis ariolatur, at ipſe
Piſces.

Senſus eſt vnicuique ea per ſomnũ occurrere, quæ impenſe deſiderat, quibusque magnopere deditus eſt. Ariſtoteles non ſolum homini, verumetiam cæteris animantibus ſomnia tribuit, etiamſi id in canibus euidentiſſimum: quippe quos audimus ſæpenumero dormientes venationem ſomniare, quæ res haud difficile deprehenditur ex ratione latratus, quem edunt ſopiti. Proinde nobis rectius quadraturum videtur, ſi pro ἄρτως legatur ἀγρῶς, aut ἄγρας, id eſt, agros, aut venationes. Verum hoc tantum eruditis penſitandum proponimus, ſuper hoc pronuntiaturis, vbi codicem emendatiorẽ erũt nacti. Nobis adhuc non contigit. Ex ſomniis autem qui ariolentur euentura, ne noſtris quidem temporibus deſunt, quamquam non probat Ariſtoteles.

Canis.

Αδεις ἔχων, id eſt, Canis, pro eo ꝙ eſt, nugaris, ineptis, fruſtra loqueris. Eſt autem Atticæ linguę figura, ſicuti παίζεις ἔχων, id eſt, Ludis ſiue iocaris. Etenim qui canunt non agunt rem ſeriam, ſed tantum, vt aures deliniãt voluptate mox peritura.

Aethiops non albeſcit.

Αἰθίοψ οὐ λευκαίνεται, id eſt, Æthiops non candeſcit. De iis dici ſolitũ, q nunquã mutaturi ſunt ingenium. Quad-

Digitized by Google

Quidquid enim natiuum, id haud facile mutatur. Fertur Æſopicus apologus de quodam, qui empto Æthiopi, cum eum colorem arbitraretur non natiuum eſſe, ſed domini ſuperioris accidiſſe neglectu, aſſidua lotura faciem divexauit, ita vt morbum etiam adiungeret, colore nihilo quam antea fuerat, meliore. Fertur & epigramma Luciani nomine:

Εἰς τί μάτην νίπτεις δέμας ἰνδικὸν, ἴσχεο τέχνης.
Οὐ δυνάσαι δνοφερὴν νύκτα καθηλιάσαι. id eſt,
Abluis Æthiopem fruſtra, quin deſinis artem?
Haud vmquam efficies, nox ſit vt atra, dies.

Annas clibanum.

Ἀννᾶς κρίβανον, id eſt, Annas clibanum, ſubaudi reperit. Haud nos fugit, hoc alio loco relatum à nobis, verum quoniam toties alia nobis occurrit ſpecie in proverbiorum collectaneis, libuit admonere, trifariam eſſe ſcripturam. Alibi legitur, & quidem pleriſque in locis, ἄνθρωπος κρίβανον, id eſt, Homo clibanum. Quam equidem lectionem arbitramur eſſe deprauatam, Nec obſcurum, vnde deprauandi occaſio, iis qui Græcas literas norunt. Alibi inuenitur, ἄννος vt vir fuiſſe videatur. In quibuſdam eſt ſcriptum, ἄννας vt mulieris, aut certe barbaricū ſit vocabulum. Clibanum autem accipimus, non hunc vulgatum (quid enim hoc admirandum, aut nouum?) ſed teſtaceum illum, qui incluſo pane, ponitur in clibanis vulgaribus, in quibus panis, aut etiam piſces, aut carnes paulatim lento vapore decoquuntur.

Archilochum teris.

Ἀρχίλοχον πατεῖς, id eſt, Archilochum teris, ſeu calcas, de maledico dicebatur. πατεῖν autem dictū eſt, vel quod maledicus aſſiduus videatur in euoluendis huius poetæ carminibus, vel quod huius veſtigiis ingreditur. De Archilocho teſtatur & Horatius:

Archilochum proprio rabies armauit Iambo.

Equidem ſuſpicamur hoc idem eſſe cum illo, quod alibi poſuimus: ἀρχιλόχου πατρὶς, id eſt, Archilochi patria, deprauata voce, πατεῖς in πατρὶς.

Non ineſt illi dentale.

Γύης οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, id eſt, Gyes non ineſt illi. Dici conſueuit de quopiam ad rem aliquam parum vtili. Sumpta eſt metaphora ab aratro, cuius pars eſt γύης, eam nonnulli putant eſſe, quam Latini dentale vocāt. Ea quoniam præcipua videtur, ſi abſit, nihil confici poteſt aratro. In hūc ſenſum vſurpauit Heſiodus πρὶν ϗ γύης. Cæterum Homerus pro iugere poſuit, agrum πεντηκοντόγυον appellās, id eſt centum iugerum.

Gigantum arrogantia.

Γιγάντων ἀπόνοια, id eſt, Gigantum amentia. Dicebatur, vbi quis viribus ſuis fretus, temere, nulloq; conſilio res non tentandas moliretur. Tractum à notiſſima gigantum fabula. Proverbium admonet, inauſpicato cedere, quæcunque citra conſilium, aduerſus deos, aduerſus pietatem, aduerſus ius & æquum, per vim inſtituuntur. Horatius in Odis:

Vis conſilii expers, mole ruit ſua,
Vim temperatam dii quoq; provehunt
In maius.

Homerus item Iliad. ψ. elegantiſſima ſententia demonſtrat, in omni negocio nimio plus habere momenti rationem, conſiliumq; quam corporis vires.

Μήτοι δρυτόμος μέγ' ἀμείνων ἠὲ βίηφι,
Μήτι δ' αὖτε κυβερνήτης ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ
Νῆα θοὴν ἰθύνει ἐρεχθομένην ἀνέμοισι,
Μήτι δ' ἡνίοχος περιγίνεται ἡνιόχοιο.
id eſt,
Conſilio ſane multo, quam robore præſtat,
Hirſutam quicunq; parat ſuccidere ſyluam.
Conſilio rurſum nauclerus in æquore nigro
Dirigit vndiuagam nauim raptantibus auſtris.
Conſilio auriga aurigam vincitq; præitq;.

Ariſtoteles lib. de Rhetor. 2. citat hunc verſum trochaicum tacito au-ctoris nomine:

Θνατὰ χρὴ τὸν θνατὸν, οὐκ ἀθάνατα τὸν θνατὸν φρονεῖν. id eſt,
Non decet mortalis vt qui eſt, curet immortalia:
Sed magis mortalis vt qui eſt, cogitet mortalia.

Per ignem incedis.

Ἐν πυρὶ βέβηκας, id eſt, Per ignem incedis, id eſt, verſaris in periculoſo negocio. Eſt apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata,

Κἂν μὲ χρὴ διὰ τοῦ πυρὸς
Θέλω βαδίζειν. id eſt,
Velim & per ignem incedere, ſi fuerit opus.

Horatius in Odis:

Periculoſæ plenum opus aleæ
Tractas & incedis per ignes
Suppoſitos cineri doloſo.

Tradunt etiam in eum quadrare, cui celeriter abſoluendum eſt negocium. Qui per ignem incedit, minus læditur, ſi ſuſpenſis pedibus properet. Conſine quod ille dixit apud Senecam Declamator, Per ſpinas ingredior.

Fortis in alium fortiorem incidit.

Ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρείττονος ἀντιτυχεῖν.
id eſt,
Forti alius potior contigit, ac melior.

Dici ſolitum, vbi quis nimium fretus ſuis viribus, aliquando nanciſcitur, à quo vincatur. Sumptum putãt ab Hyllo Herculis filio, & Euchemo Ægeate. Ita Zenodotus. Suidas huiuſmodi verba recenſet, tacito auctoris nomine: ἔστι μὲν γὰρ ὅτι καὶ ταὐτόματον ἀντέπραξε ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν. ἔστι δὲ ὅτι πάλιν κατὰ τὴν παροιμίαν,

Ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρείττονος ἀντιτυχεῖν.

id eſt, Fit nonnũquam, vt iuxta prouerbium, ita per ſe res bonorum virorum conatibus obſiſtat. Fit rurſus interdum:

Forti vt contingat fortior, ac melior.

Sententia poteſt videri ducta ex Iliados χ. vbi Hector incidit in Achillem:

Πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφευγε, δίωκε δέ μιν μέγ' ἀμείνων. id eſt,
Fugit qui prius acer erat, cui iam acrior inſtat.

Inſania non omnibus eadem.

Μανία γ' οὐ πᾶσιν ὁμοία. id eſt,
- Haud eſt eadem veſania cunctis.

Hemiſtichium heroicum, ſicut & illud ſuperius, extat in eiſdem collectaneis. Senſus eſt, nullum eſſe mortalem, qui non in aliqua re deſipiat. Quamquam alius alio morbo laboret, hic auaritiæ, ille libidinis: hic ambitionis, ille inuidiæ. Quod copioſe demonſtrat Stoicus Damaſippus apud Horatium in Sermonibus. Et in hac hominis calamitate mira
ludit

ludit varietate natura. Inter hos, qui mente lapſi ſunt, alii ſibi videntur cornibus taurinis, alii naſo prælongo, alii vaſa fictilia, nonnulli ſe credunt eſſe mortuos, alii ſibi videntur eſſe principes, alii doctiſſimi Philoſophi. Argiuus ille ſolus plaudebat in theatro, credens ſe miros audire tragœdos. Athenæus libro 12. refert de quodam Athenienſi, qui perſuaſum habebat omnes naues, quæ appellerent in Pireum, eſſe ſuas, easque recenſebat, dimittebat, ac deducebat, & appellentes tanto gaudio excipiebat, ac ſi omnium rerum, quas vehebant, eſſet dominus: at ſi quid periſſet, non amplius quærebat: ſi incolumes perveniſſent, gaudebat, multa interim cum voluptate vitam agens, donec frater eius Crito è Sicilia aduectus, tradidit illum medico, cuius opera liberatus eſt inſania. Cæterum ad ſe reuerſus dicere ſolet, ſe numquam vixiſſe iucundius.

Hydrus in dolio.

Ὕδρος ἐν τῷ πίθῳ, id eſt, Hydrus in dolio. Proverbium hoc nondum apud vllum veterum auctorum reperimus, neque Græcum, neque Latinum, & haud ſcimus, an de vulgo ſumptum ſit, neque enim libet credere virum eloquentem, & in literis non poſtremi nominis ex ſeſe commentum eſſe. Nam refertur ab Antonio Sabellico in epiſtola quadam familiari. Addit & fabulam proverbii parentem, huiusmodi: Ruſticus quidam cum ſenſiſſet minui vinum in dolio conditum, admiratus quid eſſet rei, circumſpicere cœpit, num qua rima extillaret liquor, vbi nihil eiusmodi competiſſet, pergit vicinos in ſuſpicionem apud ſeſe vocare, ne ſeſe abſente vas relinerent, vinumque potitarent. Obſignat itaque diligenter dolium ad opus exiturus. At reuerſus ſignis illæſis, vinum nihilominus imminui videt. Tum vero fortunam agricolarum deplorare, quibus non in vite ſolum, verumetiam in doliis calamitas præſto eſſet. Ad extremum exhauſto dolio hydrus in imo repertus eſt vini potor. Ea res in vulgi iocum abiit. Admonet Plinius libro 10. capite 72. ſerpentes quamquam exiguo indigeant potu, tamen vinum, cum eſt occaſio, præcipue appetere. Iuuenalis de muliere vinoſa Sat. 6.

Tamquam alta in dolia longus
Deciderit ſerpens bibit & vomit.

Adagium ipſum haudquaquam inelegans, nec aſpernandum. Quod ſi quem nihil mouet recens auctor, licebit vſurpare, cum quis occulta calamitate premitur, cauſa atq; auctore non extante. Aut cum diuturni mali tandem auctor deprehenditur. Porro ſerpentem, quem Græci vocant hydron, Latini natricem vocant, quod in aquis degat. Ex vlcere huius morſu facto defluit copioſus humor aquoſus, & graue olens. Ita Dioſcorides lib. 6. Plinius lib. 6. ca. 23. tradit apud inſulas quasdam ante Perſidem, hydros marinos vicenũ cubitorum terruiſſe claſſem.

E maſſilia veniſti.

Ἐκ μασσαλίας ἥκεις, id eſt, E Maſſilia veniſti. Suidas ait dici ſolitum de iis, qui cultu parum viris decoro vterẽtur. Quod Maſſilienſes luxu perditi, muliebrem ferme in modum ornarentur, comis vnguento delibutis, capilliſq; religatis. Huic affine ꝙ refert Athen. Dipnoſophiſtarum li. 12. πλεύσειας εἰς μασσαλίαν, cuius nos alibi mentionem fecimus in proverbio.

verbio. Nauiges Maſſiliam, & quid ſuper hoc ſentiremus, explicuimus.

Tibicines mente capti.

Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 8. proverbio iactatum ſcribit apud priſcos, tibicinibus nihil eſſe mentis, λόγος γὰρ παλαιὸς, ὡς ὅτι

Ἀνδρὶ μὲν αὐλητῆρι θεοὶ νόον οὐκ ἐνέφυσαν,
Ἀλλ' ἅμα τῷ φυσᾶν χ' ὡ νόος ἐκπέταται. id eſt,

Dictum enim eſt peruetuſtum, quod

Dis tibicinibus nunquam mentem inſeruere
Sed ſimul ac flarint, auolat illico mens.

De hoc hominum genere plura diximus in proverbio. Tibicinis vitam viuis.

Dulce bellum inexpertis.

Et elegans cum primis, & multorum literis celebratum adagium eſt, γλυκὺς ἀπείρῳ πόλεμος: id eſt, Dulce bellum inexperto. Id ita reddit Vegetius libro de re militari 3. cap. 14. Nec confidas ſatis, ſi tyro prælium cupit, inexpertis enim dulcis eſt pugna. Citatur ex Pindaro γλυκὺ δὲ πόλεμος ἀπείροισιν, ἐμπείρων δέ τις ταρβεῖ προσιόντα νιν καρδίᾳ περισσῶς, id eſt, Dulce bellum inexpertis, aſt expertus quiſpiam horret, ſi acceſſerit cordi ſupra modum. Sunt quædam in rebus mortalium, quæ quantum habeant diſcriminis ac malorum, nõ intelligas, niſi facto periculo.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici
Expertus metuit.

Bella res & ſplendida videtur, inter aulicos obambulare proceres, in regiis verſari negociis, at ſenes, quibus vſu penitus cognita res eſt, ab ea felicitate libenter abſtinent. Suaue videtur, amare puellas, ſed iis, qui nondum ſenſerunt, quantum amori inſit amari. Ad eũdem item modum accommodari poterit, ad quoduis negocium multo cũ periculo, multiſq; coniunctum malis, quod nemo velit capeſſere, niſi iuuenis, & rerum imperitus. Siquidem Ariſtoteles in Rhetoricis hanc adfert cauſam, cur iuuenta ſit audacior, contra ſenecta timidior, quod illis imperitia rerum confidentiam pariat, his multorum experientia malorum timiditatem, & cunctationẽ. Quod ſi quidquã eſt in rebus mortalium, quod cunctanter aggredi conveniat, certe bellum eſt.

Argiuos vides.

Ἀργείους ὁρᾷς, id eſt, Argiuos vides, id eſt, ſtupentibus & attonitis oculis. Sumptum opinamur ab Oreſte, furiis agitato. Heſychius nonnihil lucis aperit, admonens eos, qui inter helotes eſſent alicuius auctoritatis, ac ſplendidi, ſolitos appellari Argiuos, ſunt enim helotes in Peloponneſo, & Peloponneſi primaria ciuitas eſt Argos. Ambitionis igitur erat, quod Argiui quam helotes appellari maluerint. Non ignoramus apud Lacedæmonios helotas vocari ſeruos, quod ex gente ſubacta ſeruos ſibi conſtituerint. Et fortaſſis ex his, quibus heri magis fidebant, Argiui dici maluerunt, quam helotes. Similem affectum & hodie deprehendas in quibuſdam, qui nati in obſcuriſſimo pago, præclare cuiuſpiam vrbis cognomen adſciſcunt. Ariſtophanes in Pluto μανικὸν βλέπειν dixit eodem ſenſu. Refertur à Suida proverbii nomine.

Argiui fures.

Ἀργεῖοι φῶρες, id eſt, Argiui fures. De palam improbis. Nam Argiui furacitatis

Digitized by Google

citatis infamia laborabant antiquitus. Extat & hoc apud Suidam. Videtur autem adluſum ad vocẽ ipſam. Argos enim Græcis ſignificat ignauum & otioſum. Tales vero ſolent ali furtis. Latini vulgo, ficto, ſicuti videtur, per iocum vocabulo Lauerniones appellant, homines furaces, quod fures ſub tutela Lauernæ deæ eſſent: in cuius luco obſcuro atque abdito, ſoliti ſunt furto ſublata prædamque defodere. Auctor Feſtus.

Mars rex.

Ἄρης τύραννος, id eſt, Mars rex. Suidas interpretatur congruere in principem, qui vi, non legibus Rempublicam tractat. Zenodotus ortum putat a Timotheo Athenienſium Imp. qui multa feliciſſime geſſit aduerſus Perſas & Aſianos, & ſub cuius ductu florebat Attica. Vnde dictũ eſt Mars rex. Heſychius proverbium recenſet tantum. Indicat Suidas aliquando Græcis *ἄρη* dici ferrum ipſum. Itaq; poteſt hic eſſe ſenſus proverbii: ferrũ rex, quoties res vi geritur.

Attagen.

Ἀτταγᾶς. Suidas indicat hoc cognominis, proverbiali ioco dici ſolere in ſeruos ſtigmaticos, quod hæc auis plumas habeat, variis colorum notis diſtinctas. Ariſtoph. in Auibus:

Εἰ δὲ τυγχάνει τις ὑμῶν δραπέτης ἐστιγμένος
Ἀτταγᾶς οὗτος παρ' ἡμῖν ποικίλος κεκλήσεται. id eſt,
Si quis è vobis erit fugitiuus atq; vſtus notis,
Attagen is ſane apud nos varius appellabitur.

Quamobrem eam auem ibidem appellat *πτερυγοποίκιλον*. Ad eundem modum *ταῶς*, id eſt, pauones appellant Græci nitidius cultos, & verſicoloribus amictos. Cæterum de Attagena plura dicemus in proverbio: Attagenis nouilunium.

Tenedius homo.

Τενέδιος ἄνθρωπος, id eſt, Tenedius homo. Plutarchus in adagionum collectaneis, ait dici ſolitum de homine tetrico, formidabilique aſpectu. Originem, ſicuti plerumq; alias, varie tradunt. Suidas ait regem quẽpiam Tenedi fuiſſe, cui nomen Tenes, qui legem tulerit, atq; induxerit morem, vt à tergo iudicis, adſtaret quiſpiam ſecurim tenens, vi delicet in hoc paratus, vt qui perperã quidin iudicio dixiſſet, opinamur mendaciũ aut falſum teſtimonium, eum protinus ſecuri feriret. Hoc interpretamenti ferme convenit cum eo, quod ante commemorauimus in adagio: Tenedia ſecuris. Alii tradunt in hũc modum, haud tamen cũ his pugnãtia. Cygnus Neptuni filius, pater Hemitheæ & Tenæ, nouercam liberis ſuis induxit. Evenit autem vt Tenes apud patrẽ inſimularetur à nouerca, quod ſeſe de ſtupro interpellaſſet, id cum ille verum eſſe crederet, iuuenem in capſam incluſit, vnaque Hemitheam ſororem, quod fraterni fati comes eſſe deſideraret, ſimulq; in mare præcipitauit. Id ſcrinium delatum eſt Leucophrynẽ, cui poſtea Tenedo commutatum vocabulum, videlicet à Tene Cygni filio. Qui progreſſu temporis nactus imperium eius loci, quod modo diximus exemplum induxit, vt in tribunalibus adſiſteret, qui ſecurim in caput accuſantis vibratam ſuſtineret. Quod ſi quis fuiſſet calumniæ conuictus, eum protinus viuum ſecuri diſſecaret. Id ſpectaculi quoniam formidabile videbatur, in proverbium abiit: vt Tenedius homo diceretur, qui minaci trucique eſſet

aſpectu. Pauſanias in Phocis variat nonnihil in narratione, qua de re nobis dictũ eſt alio loco in prouerbio; Tenedia ſecuris. M. Tullius lib. 2. epiſt. ad Q. fratrem. Tenediorum igitur libertas Tenedia ſecuri præciſa eſt, cũ eos præter me & Bibulum, & Calidium & Fauoniũ, nemo defenderit. Sentit libertatem rigide, & in totum negatam.

Tenedius patronus.

Τενέδιος συνήγορος, id eſt, Tenedius aduocatus. Eodem è fonte profectum eſt, & hoc dici ſolitum de eo, qui compendio cauſam expedit, litisque nodum ocyus diſſecat. Ductum à Tenedia ſecuri, de qua prius dictũ eſt, Suidas ait apud Tenedios duas ſecures ſuſpenſas oſtendi. Ariſtoteles apud eundem, illud addit, præter ea, quæ recenſuimus, in Aſſerina, is eſt locus quiſpiam in Tenedo, fluuiolum eſſe, in quo cãcrorum teſtis, nauigiorum vtantur vice. Eas ita diſſecant, vt ſecuris ſpeciem præ ſe ferant. Prouerbii meminit & Stephanus in locorum catalogo, addẽs dici ſolitum de aduocato rigido duroque, quod illic non eſſet tutum quidvis garrire in iudicio.

Εγκειῶτις ἡμέρα.

Εγκειῶτις ἡμέρα. Plutarchus in collectaneis, ſi modo verax eſt titulus, tradit hoc dici ſolitũ de his, qui conuiuium agunt, aut exhibent. Idque hinc manaſſe, quod olim apud Ceos mos fuerit, vt qui magiſtratum inirent, epulũ exhiberẽt populo. Quod ſi quando plures fuiſſent magiſtratus, dies inter ſeſe diſtribuebant. Itaque cum ſibi occurrerent, rogabant τίς ἡμέρα, id eſt, Quis dies? Ea vox in vulgi iocum ceſſit. Videtur autem vox ἐγκειῶτις, data opera ridicule cõflata ex his verbis, ἐν κείῳ τίς, id eſt, in Ceo quis, ſubaudi dies.

Verſatilis Artemon.

Ο περιφόρητος Ἀρτέμων, id eſt, Verſatilis Artemon. Extat in iiſdem collectaneis. Aiunt dici ſolitum de his, quorum gratia vehementer decertetur. Nam Artemonem adoleſcẽtem fuiſſe quempiam certatim adamatũ à mulieribus ob inſignem formam, quem ſuſpicamur ob id dictum περιφόρητον, vel quod circumferretur in ore omnium verſans, vel quod paſſim obambularet, velut oſtentãs ſeſe. Alii malunt Artemonem machinarium fuiſſe fabrum, in arte præcellentem, temporibus ferme Periclis. Qui cum claudus eſſet, paſſim ſuas machinas circumferebat. Athenæus in duodecimo Dipnoſophiſtarum libro referens hoc prouerbium citat Auctorem Chamæleontẽ Ponticum, qui teſtatur Artemoni περιφορήτῳ, cognomẽ additum, quod præ deliciis in lecto circumferretur, ſiue quod is poſtea cœperit voluptuariam ac mollem agere vitam, cum antea pauper fuiſſet. Ex Anacreonte citat hæc de eodem: Ψιλὸν μὲν ἔχων περὶ πλευρῇσι βοὸς νεόπλυτον εἴλημα κακῆς ἀσπίδος, ἀρτοπώλισι καὶ ἐθελοπόρνοισιν ὁμιλέων κίβδηλον εὑρίσκων βίον, πολλὰ πιερὸν μὲν ἐν δουρὶ τιθεὶς αὐχένα, πολλὰ δὲ ἐν τροχῷ, πολλὰ δὲ νῶτον σκυτίνῃ μάστιγι θωμιχθείς, κόμην πώγωνά τ' ἐκτετιλμένος, id eſt, Tenuem quidem habens circum latera bouis recentem amictum mali clypei, cum panum cauponib. & proſtibulis cõſuetudinẽ agens, inſyncerã inueniẽs vitã: ſæpe vt ſuperet, in haſta ponens ceruicem, ſæpe rurſum in rota, ſæpe vero coma barbaque reuulſus. Quibus ex verbis apparet dictum in homi-

hominem ſui diſſimilē, ac moribus inæqualibus præditum, qualem perhibent fuiſſe Alcibiadem, qui, vt refert Satyrus, apud Iones deliciabatur, vt illos quoque vinceret, apud Thebanos exercitamentis corporis erat quovis Bœoto Bœotior: apud Theſſalos rei equeſtris ſtudio ſuperabat ipſos: apud Lacedæmonios tēperans ac patiens, mágis ipſis Lacedæmonibus: in Thracia Thraces ſuperabat vinolentia. Id & cum laude fieri poteſt. Cæterū περίτριμμα probroſe dicitur, qui ſe per omne rerū genus voluit. Indicat Pollux libro 6. Plutarchus indicat, fuiſſe claudum quempiam, qui vehiculo circumferretur, cum alioqui meticuloſus eſſet ac plerumque deſideret domi duobus famulis ſcutum æreum ſupra caput ſuſtinentibus, ne quid ex alto decideret in caput. Quod ſi quando cogebatur exire vehiculo vtebatur, ſed humili, metu ruinæ. Huiuſmodi quædam refert Plutarchus in vita Periclis. Proinde dictum videtur in molles, ac meticuloſos. Quin & Plinius lib. 34. cap. 8. inter Polycleti opera meminit Artemonis, qui dictus ſit περιφόρητος. Adluſum autem eſt ad Artemonem nauticum, quo vela circumferuntur, & onera tolluntur è nauibus. Nam hodie nautæ ad vtrumque vtuntur antenna. Nam Artemon Græce ꝓprie eſt machina tollēdis oneribus apta, quam Latini, ni fallimur, trocleam appellant. Et ſic compoſita eſt, vt facile circumuoluatur.

Placiadæ.

Πλακιάδαι καὶ στέλεον, id eſt, Placiadæ etiam ſtelæum. Plutarchus in iiſdem commentariis oſtendit dici cōſueuiſſe de deprehenſis adulteris, & contumelioſe, ſicuti merentur, tractatis. Vicus eſt quidam Atticæ regionis, cuius incolæ Placiadę vocantur. Apud hos moris ęrat, vt qui fuiſſet in adulterio deprehenſus, ignominioſas pœnas daret, impactis in pudendam corporis partem raphanis, qui apud illos miræ magnitudinis eſſe dicuntur. Quod ſi raphani forte non fuiſſent ad manum, ſtelæo vtebantur, id eſt, ligonis ligno. Non ignoramus hoc alio nobis dictū loco, ſed mutilatum, eoq; duximus operæ pretium hic integre repetere.

Iuſtitiæ oculus.

Δίκης ὀφθαλμός, i. Iuſtitiæ oculus, dicitur ſyncerus & incorruptus iudex, aut ipſum etiam iudicium. Adagii meminit Suidas, Sumptum apparet ex illa Chryſippi deſcriptione apud Aulum Gellium lib. 14. cap. 4. in qua iuſtitiæ oculos tribuit acres, rectos atq; immotos: quod eū qui recte ſit iudicaturus, non oporteat huc aut illuc ab honeſto oculos deflectere. Celebratur hic ſenarius prouerbialis:

Ἔστι δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ.
id eſt,
Eſt oculus æquitatis omnia intuēs

Iuſtitia iuſtior.

Δίκης δικαιότερον, id eſt, Iuſtitia iuſtior. Prouerbialis hyperbole de vehemēter integris & incorruptis. Veteres enim iuſtitiam deam faciebāt: cuius imaginem eleganter depinxit Chryſippus apud Aulum Gellium.

Quantum ex Bacchanalibus.

Ὅσον ἐκ διονυσίων, id eſt, Quantum ex Dionyſiis ſiue Bacchanalibus. Suidas prouerbii loco refert, ſed perturbatius, vt adſolet. Antiquitus apud Atticos conſueuerunt annos ac

numerum accedentē a Dionyſiis numerare, quemadmodum ex Olympiadibus. Iterabatur autē Dionyſiorum feſtum tertio quoq; anno. Vnde Virgilius Trieterica vocat. Suidas ſic integre recenſet ἐξ αὐτοῦ σχεδὸν τοσοῦτον ὅσον ἐκ διονυσίων, id eſt, Ex hoc prope tantum, quantum ex Bacchanalibus. addit dictum de rebus vehementer expetendis, atque expectatis. Ad hoc facit quod refert ex auctore quodam ὦ διονύσια, αὐτὰ μὲν ὄζουσ' ἀμβροσίας καὶ νέκταρος, id eſt, O Bacchanalia, ipſa quidem redolent ambroſiam, & nectar.

Mercator eſt.

Ἐμπορός ἐστι σκήπτομαι, id eſt, Mercatorē ſe aſſimulat. Dicēdum in eū, qui ob timiditatem cauſas cōmentitias prætexit, ne cogatur ſubire diſcrimen. Suidas ex Ariſtophane citat, apud quem tum in Pluto, tū in Eccleſiazuſis quiſpiam inducitur, loquens in hunc modum, vt dicat ſeſe fingere mercatorem eſſe, quoties ad bellum ire iubetur, quod negotiatores non cogerentur exire: quoniam expediebat illos relinqui, quo de commeatu proſpiciant. In Pluto ſic habet locus:

Γεωργὸς εἶ; μελαγχολᾶν μ' οὕτως οἴει;
Ἀλλ' ἔμπορος; ναὶ σκήπτομαί γ' ὅταν τύχω. id eſt,

Num cultor agri es? me ne ſic furere putas?
Negotiator? Simulo ſi quando eſt opus.

Alter ſic habet:

Ἀλλ' ἔμπορος εἶναι σκήπτομαι. id eſt,

Quaſi ſim negotiator, ita memet gero.

Donum quodcunq; dat aliquis proba.

Δῶρον δ' ὅτι δῷ τις ἐπαίνει. id eſt,

Donum quodcunque probato.

Prouerbium admonet boni conſulendum eſſe munus, aut officium conſiliumve, quod offertur ab amico. Vnde natum ſit indicat Strabo geographus libro ſexto. Cum Achiui iuſſiſſent oraculo Crotonem condere, miſſus eſt Myſcellus quidam, qui ciuitatis futurum locum conſideraret. Is cū iam Sybarim ædificatam cerneret, videreturque is locus magis idoneus, repetiit oraculū, conſuluitque deum, num fas eſſet hanc pro illa condere. Numen ad hunc modum reſpondit:

Μύσκελλε βραχύνωτε παρὲς σέθεν ἄλλο ματεύων,
Κλάσματα θηρεύεις. δῶρον δ' ὅτι δῷ τις ἐπαίνει.

Eos verſus interpres vertit in hūc modum:

Terga breuis Myſcelle tuo de pectore omitte.
Cætera perquirens, fruſtra en venaris iniqua.
At rectum quodcunque datur, tu laude probato.

Extat idē in collectaneis adagiorum, ſed multo deprauatiſſimum. Quanquam ex vocum veluti ruinis huiuſmodi lectio colligi poterit:

Μύσκελλε βραχύνωτε περὶξ θεὸν ἄλλα ματεύων.
Οὐδαλα θηρεύεις, δῶρον δ' ὅτι δῷ τις ἐπαίνει.

id eſt,

Diuerſa inquirens à numine Myſcele gibber,
Captas friuola, quod datur, æqui conſule donum.

Miſcellus dictus videtur ob crurum exilitatem, quæ habeat murinis ſimilia, Brachynotus ob dorſum contractum. Diximus alias Crotonem ſaluberrimam fuiſſe, Sybarim peſti-

peſtilentem. Refert & alia Suidas de oraculis Myſcello redditis, ſed quæ non ad modum faciant ad enarrationem prouerbii.

Ithorus.

Ἴθορος Suidas ait vocem prouerbialem fuiſſe, in eum qui veluti inſtigator hortatorque foret aliis. Trãslatũ opinamur a nautis, quos remigantes naucleri vox animat ad gnauiter laborandum: ſiue ab equorum curſu. Plutarchus in Sympoſiacis decade ſeptima, ꝓblemate quinto ſcribit, ἱππόθορον appellatam cantionem ad incitandas equas. Conſimilia tradit de præceptis connubialib. Nam θορεῖν Græcis eſt impetu inſilire. Vnde & apud Homerũ θοῦρος ἄρης appellatur ab adſultu citato. Apparet Græcam vocem compoſitam ex ἰθὺ valde, & ὀρεῖν incitare.

Ne allia comedas, & fabas.

Ἵνα μὴ φάγῃ σκόροδα, μηδὲ κυάμους, id eſt, Ne edas allia, & fabas. Prouerbiali videtur ænigmate dictum, pro eo quod eſt, ne bellis, neve in iudiciis adſis. Nam in bellum inferebantur allia, commeatus militaris: In iudiciis fabas eſitabant, ne obdormiſcerent. Hæc quidem Suidas. Etiamſi magis putamus referẽdum ad calculos fabarios, quibus antiquitus ferebantur ſuffragia.

Mortuus per ſomnium, vacabit curis.

Θανὼν καθ' ὕπνους φροντίδων ἔσῃ δίχα, id eſt, Curis vacabis mortuus per ſomnium. Verſiculus vulgo iactatus apud Græcos, ex ſuperſtitioſa inſomniorum obſeruatione. Exiſtimabant enim eum, qui ſe mori ſomniaſſet, à curis moleſtiiſq; liberatũ iri. Quod mors finem doloribus imponere videatur, planeq; imponit his, qui hinc in meliorem demigrant vitam. Fortaſſis ad eandẽ pertinet ſententiam, quod alibi retulimus.

Νεκρὸς ὁρῶν, νίκησιν ἕξεις πραγμάτων.

Animus heptaboeus.

Θυμὸς ἑπταβόειος, id eſt, Animus heptaboeus, ſiue ira heptaboea, de forti magnoque & inuicto dictum. Epithetum ſumptum à clypeo Aiacis, quem Homerus ἑπταβόειον appellat, quod ſeptem boum tergoribus eſſet obductus, atque ob id impenetrabilis. Et Ouidius:

Dominus clypei ſeptemplicis Aiax.

Sumptum eſt adagium ex Ranis Ariſtophanis:

Ἀλλὰ πνέοντας δόρυ καὶ λόγχας καὶ λευκολόφους τρυφαλείας,
Καὶ πήληκας καὶ κνημῖδας, καὶ θυμοὺς ἑπταβοείους. id eſt,
Sed ſpirantes ſpicula & haſtas, albaſq; in vertice criſtas.
Adde his galeas, adde his ocreas, animoſq; ſeptibouinos.

Semper Ilio mala.

Ἀεὶ Ἰλίῳ κακά, id eſt, Semper Ilio mala. De vehementer calamitoſis & afflictis. Troianorum excidium poetis multa tragœdiarum argumenta miniſtrauit, atq; hinc prouerbium. Refertur ab Euſtathio in quartum Iliados librum. Stratonicus rogatus, cur nollet apud Ilienſes viuere, reſpondit: ἀεὶ Ἰλίῳ κακά, id eſt, Semper Ilio mala. Auctor Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum octaub. Quãquam is locus non vacat mendo.

Libera Corcyra, caca vbi libet.

Ἐλευθέρα Κόρκυρα, χέζ' ὅπου θέλεις, i. Corcy-

Corcyra libera, proin caces, vbi velis. Cum ſignificabimus libertatem quidvis agēdi. Citatur ab Euſtathio in Dionyſium, ſed magis quadrabit, vbi ſignificabimus impunitatem eſſe maleficis. Hic non abſurde putamus referri poſſe quod Plutarchus narrat. Chii quidam cū apud Spartanos peregrinarentur, à cœna non ſolum vomuerūt, verum etiam incacarūt in ſellas ephororum. Primum diligēter inquiſitum eſt, quinam eſſent tanti facinoris auctores, daturi nimirum pœnas ſi ciues fuiſſent. Cęterum vbi compertum eſt factum à Chiis, Spartani dicebant: Chiis licere intemperanter agere.

Decernetur equa Theſſalica.

Ἐπικρινεῖται ἵππος θετταλική, id eſt, Decernetur equa Theſſalica, de ſummo præmio dicebatur, propterea quod antiquitus prima laus fuerit equarum Theſſaliæ. Id quod ſatis indicat oraculum Æginenſibus redditum. Citat Euſtathius in ſecundum Iliados librum. Suidas refert, haud dum ſcimus ex quonam auctore: ἱππεῖς μὲν ἐν θετταλίᾳ καὶ θράκῃ, τοξόται δὲ καὶ τὰ κουφότερα τῶν ὅπλων ἐν ἰνδίᾳ καὶ κρήτῃ καὶ καρίᾳ, id eſt, Equites in Theſſalia Thraciaque, ſagittarii atquè armatura leuior in India, Creta & Caria. Finitimum eſt illi, quod alio dictum eſt loco: Pellenea tunica. Lepidius erit per ironiam.

Canis viuens è magdalia.

Κύων ζῶν ἀπὸ μαγδαλίας, id eſt, Canis viuens è magdalia. Euſtathius in Iliados librum quattum oſtendit dici ſolitum in paraſitos, & alieno victitantes cibo. Magdaliā dicit, quaſi furfurem, & manuum purgamētum. Cæterum apud alios auctores comperimus ſcriptam vnicā dictionem, velut apud Heſychium: ἀπομαγδαλιὴ, inquit, στέαρ ἐν ᾧ τὰς χεῖρας ἀπεμάττοντο ἐν τοῖς δείπνοις, βαλόντες δὲ τοῖς κυσὶν ἀναλύοντες ἀπὸ δείπνων, id eſt, Apomagdalia adeps, in quo abſtergebant manus in cōuiuiis, id proiiciebant canibus. cum a cœna diſcederent. Iulius item Pollux libr. De rerum vocabulis 6 cap. 14. οἱ δὲ παλαιοὶ ταῖς καλουμέναις ἀπομαγδαλίαις ἐχρῶντο, αἳ ἦσαν τὸ ἐν τῷ ἄρτῳ μαλακὸν καὶ στεατῶδες, εἰς ὃ ἀποψησάμενοι, τοῖς κυσὶν αὐτὸ παρέβαλον, ὅθεν καὶ λακεδαιμόνιοι κυνάδα τὴν ἀπομαγδαλίαν καλοῦσιν, id eſt, Veteres autem vtebantur apomagdaliis, ſic enim vocabant id, quod eſt in pane molle ac pinguius, in quod abſterſo obſonio ipſum canibus abiiciebant, vnde & Lacedæmonii apomagdaliam appellant cynada. Ariſtophanes in Equitibus:

> Ὑπερβαλεῖσθαί σε οἴομαι τύποισιν, ἢ μάτην γ' ἄν
> Ἀπομαγδαλίας σιτούμενος, τοσοῦτος ἐκτραφείην.

Iactat Halantopola ſuperaturum ſe Cleonem impudentia & malis artibus, aut alioqui fruſtra paſtum apomagdaliis euaſiſſe tantum. Cui reſpondet Cleon:

> Ἀπομαγδαλίας, ὥσπερ κύων, ὦ παμπόνηρε, πῶς οὖν
> Κυνὸς βορὰν σιτούμενος μάχῃ σὺ κυνοκεφάλῳ. id eſt,

Apomagdalias ritu canis, ſceleſte, quo ergo pacto tu victitans canis cibo, cynocephalo repugnas? Apomagdaliarum mētio fit & apud Plutarchum in Lycurgo, quo quidem loco an interpres aſſecutus ſit ſenſum ſermonis, nō ſatis nobis liquet. Græca ſic habent, δοκιμάζεσθαι δὲ τὸν βουλόμενον τοῦ συσσιτίου μετασχεῖν οὕτω φασί. λαβὼν τῶν συσσίτων ἕκαστος ἀπομαγδαλίαν

λίαν εἰς τὴν χεῖρα, τοῦ διακόνου φέροντος ἀγγεῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἔλαβε σιωπῇ καθάπερ ψῆφον, ὁ μὲν δοκιμάζων ἁπλῶς, ὁ δὲ κρίνων σφόδρα τῇ χειρὶ πιέσας. ἡ γὰρ πεπιεσμένη τῆς τετρημμένης ἔχει δύναμιν, κἂν μίαν εὕρωσι τοιαύτην, οὐ προσδέχονται τὸν προσιόντα, βουλόμενοι πάντας ἡδομένους ἀλλήλοις συνιέναι. τὸν δὲ οὕτως ἀποδοκιμασθέντα κεκαδδεῖσθαι λέγουσι, κάδδος γὰρ καλεῖται τὸ ἀγγεῖον, εἰς ὃ τὰς ἀπομαγδαλίας ἐμβάλλουσι, id eſt, Eum vero qui vellet eſſe conuiuii particeps, aiunt hunc in modum probare ſolitos: Vnusquisque conuiuarum apomagdaliam in manum ſumptā, veluti calculum tacite coniiciebat in vas, quod miniſter geſtabat in capite, alius quidem ſimpliciter probans, alius vero iudicans, vehementer manu premendo. Nam preſſa tantundem valet, quantum calculus perforatus. Quod ſi vel vnam talem cōpererint, non admittunt ingreſſum, volētes vt omnes lubentes inter ſeſe conuiuant. Porro qui hoc modo probatus erat, caddiſſatum appellabant. Nam caddus dicitur vas, in quod cōiiciunt apomagdalias. Lapus autem vertit hunc in modum: Qui autē ſe cōuiuii participem fieri velit, ſic probari. Deinde ſinguli apomagdaliam ſumentes in manum miniſtro vas ſuper capite ferente, ſilentio quaſi calculum immittebant, qui reprobaret ſimpliciter, qui vero approbaret, manu vehementer imprimēs. Nam quæ apomagdalia preſſa fuerit, perforati calculi vim habet. Quod ſi quam ex iis minus preſſam offenderint, non admittunt ingredientem: quippe qui velint omnes inuicem iucunde congredi. Qui vero ſic reprobatus fuerit caddiſcatum dicūt. Caddiſcus namque vas vocatur, in quod apomagdalias immittunt. Hæc ſi quis conferat cum his quæ ſcribit Plutarchus, intelliget Græcum exemplar quod ſecutus eſt Lapus, fuiſſe diuerſum ab eo quod nobis dedit nuper officina Aldi. Cæterum de apomagdaliis quæ ante conuiuium dabantur abſtergēdis manibus, meminit nonnihil & Athenæus libro 9. Item lib. 4. tradit, apud Arcadas fuiſſe moris, vt à cœna ſacrificarent, non quidem lotis manibus, ſed iure ſeu offa abſterſis, & quo ſe abſterſerat quiſq;, id ſecū auferebat: id faciebant ob terrores nocturnos, qui in compitis ſolent accidere. Sic ille. Et arbitramur ſane non inutile remedium aduerſus canes in compitis adorientes viatorem. Arbitramur huc reſpexiſſe Ariſtophanem in Equitib., cū Cleoni obiicit ꝙ aliis egregiis viris in exiliū actis ipſe delicatiſſimo hordeo abſtergeret manus:

Κἀκεῖνος μὲν φεύγει τὴν γῆν, σὺ δ' ἀχιλλείων ἀπομάττῃ. id eſt.

Atq; ille quidem patriam liquit, dū
tu abſtergeris Achilleis.

Interpres addit hordei genus Achilleum dici, veluti generoſius, quo minus mirum eſt Theologis Achilleum argumentum vocari quod efficax ſit, ac refutatu difficile.

Ficus poſt piſcem.

Σῦκον μετ' ἰχθὺν, ὄσπριον μετὰ κρέα, id eſt,

A piſce ficum, à carnibus legumina.

Athenæus in Dipnoſophiſtarum libro tertio meminit huius. Quadrabit, vbi dicemus aliis alia congruere. Quemadmodum & vulgo iubent ab eſu carnium apponi caſeum: ab eſu piſcium, nuces.

Ficus auibus grata.

Σῦκα φίλ' ὀρνίθεσσι, φυτεύειν οὐκ ἐθέλουσιν. id eſt,

Fici grata auibus ſunt, quæ plantare recuſant.

Carmen

Digitized by Google

Carmen heroicum citatur ab Athenæo cõtinenter eodem quo modo diximus loco. Quadrare videtur in voluptarios, ac fugitantes honeſti laboris, cũ tamen appetant emolumentum.

Ingredi Iunonium.

Βαδίζειν ἡραῖον ἐμπεπλεγμένον, id eſt, Incedere complicatum Iunonis ſacrum. Extat & hoc apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum duodecimo. Dictũ apparet in faſtuoſum, ac lentum quorundam inceſſum, quem notat & Horatius in Sermonibus:

Vt ſi Iunonis ſacra ferret.

Volentem bouem ducito.

Τὸν θέλοντα βοῦν ἔλαυνε, id eſt, Volentem bouem agito. Vtere illorum opera, qui ex animo faciunt. Stultitia eſt, venatum ducere inuitas canes, vt ait Plautus. Refertur ab interprete Theocriti. Diximus in prouerbio, Præſentem mulge.

Habet.

HAbet, prouerbialiter dicitur, cũ obtigit alicui quod expetiuit, aut quo dignus eſt. Habet quod amet, ſimiles habent labra lactucas. Sumtũ autumant ab aucupantibus, piſcantibus, aut venantibus: quibus reuerſis, ſic aiunt: ἔχεις τι; id eſt, Habes ne aliquid? Citatur ex Ariſtophanis Nebulis. Seneca tragicus in Agamemnone: Habet, peractum eſt. Terentius in Andria: Egomet cõtinuo mecum, certe captus eſt, habet. Donatus oſtendit, proprie de gladiatoribus dici, quos prius alii vident, quam ipſi ſe ſentiant eſſe percuſſos. Ex ea acclamatione natum videtur prouerbium.

Hercules hoſpitatur.

Ἡρακλῆς ξενίζεται, id eſt, Hercules accipitur. Dictitatũ, vbi quis diutius in conuiuio commorari videretur: propterea q͏̃ qui recepiſſent Herculem hoſpitio, conuiuioque, his multum temporis erat opperiẽdum, donec ille ſatur eſſet. Nam famelicum commouere parum erat tutum. Nec facile ſaturabatur edax, adeo, vt legatur ſolidos etiam boues vno deuoraſſe conuiuio. Vnde Græcis ἀδδηφάγος dictus eſt: & huic Larum auem conſecrarunt, & ipſam βουφάγον. Legitur & certamen iniſſe cum Lepreo quodam vter citius bouem conficeret. Hæc, aliaque permulta refert Athenæus libro 10. de huius edacitate, addens, & Thaſio cuidam athletæ, cui nomen Theagenes, tum & Miloni Crotoniatæ bouem vno die confectum fuiſſe. Tales conuiuæ contingant hoſtibus.

Etiam in Deorum cœtu.

Κἂν θεῶν ἀγορᾷ, id eſt, Etiam in Deorum cœtu ſeu concione. Quidã interpretantur de maiorem in modum probis, & æquis: quidam de vehementer maledicis. Addunt locum quempiam eſſe in Eleuſine, vicinum Anactoro, vocatum θεῶν ἀγορὰν, in quem non ingrediebantur, niſi bene ominantes: vnde de quopiam præter modum maledico dicebant, οὗτος κἂν θεῶν ἀγορᾷ δυσφημήσει, id eſt, Hic vel in Deorum concione male ominata loquetur.

Calliphanes.

Καλλιφάνης, i. Calliphanes. Ridicula quædam huius hominis ambitio, prouerbiali ioco fecit locum. Aiunt enim, huic fuiſſe poetæ morẽ, vt diuerſorum carminum & orationum initia conſcriberet, ad tres, aut quatuor verſus, eaq; pronunciaret, oſten-

Digitized by Google

oſtentaretque, quo commentum ignorantibus, multiſcius, & eruditus videretur. Meminit huius Athenæus Dipnoſophiſtarum libro primo, aitque cognomen fuiſſe Parabryconitis. Neque vero deſunt his noſtris temporibus id genus impoſtores literarii, quibus hoc modo ſtudium eſt, ex ſummis aliquot diuerſæ profeſſionis auctoribus locos aliquot inſignes, nec eos admodum vulgatos, ediſcere. Quibus inſtructi, non verentur in cõciliabulis quemvis quantumlibet eruditum adoriri. Atque illud aſſequuntur prompte decantandis illis locis ſuis, vt imperitis plane Solones eſſe videantur. Cum quibus tamen Solonibus, ſi tertium aut quartum congrediare, Deum immortalem, nihil infantius, nihil indoctius, videlicet theſauris illis ſemel effuſis.

Cauda blandiri.

Κέρκῳ σαίνειν, id eſt, Cauda blandiri, dicuntur, qui ſpe commodi cuipiam adulantur. Aristophanes in Equitibus:

Ος κέρκῳ σαίνων, ὁπότ' ἂν δειπνῇς ἀπιτηρῶν,
Εξίδιτῳ σου τ' ὄψον ὅταν σύ ποι ἄλλοσε χάσκῃς. id eſt,
Qui cauda adludens, cum cœnam obſeruat amica,
Te ſpectante alio, tua edulia deuorat ille.

Pro eodem frequenter vſurpat αἰκάλλειν, quod canum eſt, auribus, cauda, totoque corpore blandientium, in Equitibus:

Τὰ μὲν λόγι' αἰκάλλει με.
id eſt,
Oracula quidem blandiuntur hæc mihi.

Θωπεύειν item ab animante dictũ eſt, ſi Græco Etymologico credimus. Thos Græcis lupi genus eſt. Blandiuntur enim & lupi quidam more canum. Thoas refert Plinius libro 8. capite 34. de luporum quidem genere, ſed quod homini ſit amicum animal. An hinc dicatur θωπεύειν, dubito.

Crater litium.

Κρατὴρ κακῶν, id eſt, Cratera malorum. De re præmoleſta, ſiue de homine litium auctore. Ariſtophanes in Acharnenſibus:

Κρατὴρ κακῶν, τριπτὴρ δικῶν.
id eſt,
Crater malorum, ſector litium.

Calumniatorem ſignificans, & quadruplatorem.

Lampon iurat per anſerem.

Λάμπων ὄμνυσι τὸν χῆνα, i. Lampon iurat per anſerem. Ita loquebãtur, vbi quis decipere tentaret iureiurando. Lampon ſacrificus quiſpiã fuit, ac vates, & oraculorum auctor. Is ſolitus eſt per anſerem iurare, tanquã per auem auguralem. Vel quod olim ita inſtituerat Rhadamanthus, ne per Deorũ aliquem iuraretur, ſed per canem, anſerem, id quod Socrati familiare apud Platonẽ. Tradunt, hoc Lampone auctore factum, vt Athenienſes coloniam miſerint in Sybarim. Adagii meminit Ariſtophanes in Auibus: λάμπων δ' ὄμνυσιν ἔτι καὶ νῦν τὸν χῆν' ὅταν ἐξαπατᾷ τίς τι, id eſt, Lampon etiã nunc iurat per anſerem, vbi quis fallit in aliquo.

Palpo percutere.

Palpo percutere dicitur, qui blanditur, ac ſpem inanem verbis iniicit. Plautus in Mercatore: Liberum caput tibi faciam, paucos menſes. Palpo percutis. Egon' auſim vſquam quidquam facinus falſum proloqui? Idem

Idem alibi: Mihi obtrudere non potes palpum. Translatum ab equiſonibus, qui plauſu manus blandiuntur equis. Virgilius tertio Georgicon libro:

Tum magis atque magis blandis gaudere magiſtri
Laudibus, & plauſæ ſonitum ceruicis amare.

Horatius in Satyris:

Cui male ſi palpere, recalcitrat vndique tutus.

Eximere è manu manubrium.

Figura prouerbiali dixit Plautus: Eximere è manu manubrium, pro eo, quod eſt, iam parati facere quippiam, extorquere peragendi facultatem. Locus eſt in Aulularia, Capio fuſtem, obtrūco gallum, furem manifeſtarium. Credo ego ædepol illi mercedem gallo pollicitos coquos, ſi id palam feciſſet, exemi ex manu manubrium. Translatum ab eo, cui iam vibrato gladio percuſſuro, repente capulus excutitur è manibus.

Alybantis hoſpitis munera.

Τὰ δῶρα τοῦ ἐξ ἀλύβαντος ξένου, ἢ τὰ τοῦ ἀλυβαντίου ἑταίρου ξένια, id eſt, Munera Alybantis hoſpitis, aut Alybantii amici xenia. Euſtathius, interpres Homeri, putat recte prouerbio dici poſſe, quoties fit, vt aliquis falſo iactet ſe magna largitum eſſe, ſeu verbis dumtaxat, non re præſtet beneficium. Nam apud Homerum vltimo Odyſſeæ libro Vlyſſes ignoto habitu cum Laerte patre colloquens, adſimulat ſe Alybantium eſſe Aphidantis opulentiſſimi viri filium, & quondam Vlyſſem exceptum hoſpitio, muneribus ampliſſimis donatum à ſe dimiſiſſe:

Εἰμὶ γὰρ, inquit, ἐξ ἀλύβαντος· ὅθι κλυτὰ δώματα ναίω
Υἱὸς ἀφειδάντος πολυπημονίδαο ἄνακτος.
Αὐτὰρ ἐμοί γ' ὄνομ' ἐςὶν ἐπήριτος.

id eſt,

Sum ex Alybante oriundus, vbi mihi ſplendida tecta,
Regis Aphidantis proles Polypemonidai,
Eſt mihi nomen Eperitus.

Ac paulo ſuperius:

Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δώματ' ἄγων εὖ ἐξείνισσα,
Ενδυκέως φιλέων, πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων,
Καί οἱ δῶρα πόρον ξεινήια οἷα ἐώκει.
Χρυσοῦ μέν οἱ δῶκ' εὐεργέος ἑπτὰ τάλαντα,
Δῶκα δὲ οἱ κρητῆρα πανάργυρον ἀνθεμόεντα,
Δώδεκα δ' ἁπλοΐδας χλαίνας, τόσσους δὲ τάπητας.
Τόσσα δὲ φάρεα καλά, τόσους δ' ἐπὶ τοῖσι χιτῶνας,
Χωρὶς δ' αὖτε γυναῖκας ἀμύμονας ἔργα ἰδυίας
Τέσσαρας, εἰδαλίμας ἃς ἤθελεν αὐτὸς ἑλέσθαι.

id eſt,

Hunc equidem tecto induxi, accepique benigne,
Sollicitéque fouens, ex his, quæ plurima noſtris
Ædibus exuperant, atque hoſpita munera deinde
Adieci, tali dare qua decuiſſet amico.
Auri calati tribus ſeptena talenta,
Donaui pateram ex ſolido depictā argento.
Bis ſenas textas donaui ſimplice lanas,
Pallia ad hac totidem adieci, totidemque ſubuclas:

Inſu-

Inſuper ancillas nitidas, atque arte manuque
Quattuor egregias, ſibi quas delegerat ipſe.

Fungus.

Plautus in Bacchidibus, fungum dixit, pro ſtupido, impenſeque credulo. Vel quia fungus per ſe inſipida quæpiam res eſt, vel quod mollis, ac fragilis, vel quod ſubito prorumpat. Plautina verba ſunt hæc: Adeo me fuiſſe fungum, vt qui illi crederem? Idem in eadem fabula. Quicunque vbi ſunt, qui fuere, quiq; futuri ſunt poſthac ſtulti, ſtolidi, fatui, fungi, Bardi, buccones, blenni, ſolus ego omnes anteeo ſtultitia.

Eurycles.

Εὐρύκλης, Eurycles vulgato cognomine dicebatur, qui de ſe ſuiſque incõmodis aliquid diuinaret. Nam hoc nomine vates fuit quiſpiam, ἐπιστέρνομαντος cognominatus, hinc ni fallimur, quod ex aſtris vera prædiceret: παρὰ τὸ ἐπάζειν. Meminit & Suidas, quanquam apud hunc ἐγγαστρίμυθος ſcriptum eſt, id eſt, diuinus, ſiue ventriloquus. Refertur in collectaneis adagionum Plutarcho inſcriptis. Vſurpatur autem à Platone in Sophiſta. Taxans enim eos, qui perplexis & abſurdis rationibus produnt ſuam ineptiam, addit: οὐκ ἄλλων δέονται τῶν ἐξελεγχόντων, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες, ἐντὸς ὑποφθεγγόμενον ὥσπερ τὸν ἄτοπον Εὐρυκλέα, περιφέροντες ἀεὶ πορεύονται, id eſt, Non opus eſt aliis, a quibus redarguantur, ſed domi, quod dici ſolet, habẽt hoſtẽ, qui contradicat, intus ſubmurmurante, tãquam abſurdum illum Euryclem, circumferentes ſemper incedunt.

Si quis iuxta ciuitatem clypeus.

Εἴτις περὶ πόλιν αἰγίς, id eſt, Si quis circum vrbem clypeus. Hoc ſcommatis iaciebant in eos, qui ſparſim ac diſſolute ciuitatem obirent palãtes. Refertur in Plutarchi collectaneis, nec explicatur.

Rupta ancora.

Κράδης ῥαγείσης, id eſt, Rupta crada. Dicebatur de his, qui repente tãquam magnũ quiddam facturi prodiſſent: deinde falſa omnium expectatione, turpiter & indecore ſe geſſiſſent in negotio. Tranſlatum à tragœdiarum hiſtrionibus, qui, ſi quando numen inducendum eſt, derepente machinis quibuſdam ſublati, in ſumma ſcena apparere cõſueuerunt, veluti in aere pendentes, hamo quopiam à tergo in cingulum affixo ſuſpenſi. Nam his nonnunquam eueniebat, vt forte fortuna rupta ancora, qua ſuſtinebantur, deciderent, nõ ſine magno ſpectatorum riſu, ſuoq; tum malo, tum dedecore. Porro crada hoc loco non ficulnum ramum indicat, quemadmodum alias: ſed vncum illud æs, quo vincti tenebantur actores in machina. Iulius Pollux libro 4. cap. 19. docet κράδην appellari ſolitum in comœdia, quod in tragœdiis dicebatur μηχανή. Fuiſſe vero non diſſimile ficui, ſiquidem Attici ficum arborem κράδην vocãt. Quanquam quarumlibet arborum rami nonnunquam cradæ dicuntur.

Suam quiſq; homo rem meminit.

Plautus in Mercatore, Suam quiſque homo rem meminit. Sententia prouerbialis, notãs communem hominum morem, qui in alieno negotio dormitant, in ſuo quiſque & vigilat, & attentus eſt. Vnde recte monet apud Gellium Ennius:

Digitized by Google

Hoc tibi ſit argumentum ſemper in promptu ſitum,
Ne quid expectes amicos, quod per te facere poſſies.

In eandem ſententiam exſtat belliſſimus Æſopi apologus de Caſſita auicula: quæ negauit, vllũ eſſe periculum, donec res alienis manib. eſſet commiſſa. Alluſit ad prouerbium Plautus in Pœnulo: Ita ne tentas, an ſciamus nos meminiſſe noſtra? Eodẽ alluſit Terentius in Phormione: At ſi talẽtum rem reliquiſſet decem, &c. Quidquid cordi eſt, facile meminimus, & plerunque obliuionis mater eſt negligentia.

In vtrumuis dormire oculum.

Plautus in Pſeudolo: De iſthac re in oculum vtrumuis conquieſcito. Senſum habet eundem cum eo, quod ſuperius retulimus: In vtramuis dormire aurem. Captatus eſt autem à Comico iocus ex nouatione verborum. Proinde conſequitur illico. Oculum vtrum, an ne in aurem? Et reſpondet nouator? At hoc peruulgatum eſt nimis. Notatur interim cõmune hominum ſtudium in huiuſmodi dictis ſubinde nouandis.

Corinthiis non indignatur Ilium.

Κορινθίοις δ᾽ οὐ μέμφεται τὸ ἴλιον.

id eſt,

Incuſat haudquaquam Ilium Corinthios.

Hoc carmine clam exprobramus ignauiam alicui, qui ita ſe geſſerit, vt hoſtes nihil habeant, quod illi magnopere indignentur. Eſt autem carmen Simonidis, quod velut in contumeliam ſuam ſcriptum iniquo animo tuliſſe Corinthios ſcripſit Ariſtoteles libro Rhet. primo, quod in bello Troiano non admodũ egregiam operam nauaſſe viderentur. Poteſt & hoc detorqueri, veluti ſi quis ita inſulſe ſcripſiſſet aduers⁹ bonas literas, vt eas ſua infantia commẽdaſſet potius, quam infamaſſe: κορινθίοις. &c. Plutarchus in vita Dionis aliquanto diuerſius interpretatur adagium: Ἀράγε ὥσπερ ὁ σιμωνίδης φησὶν ὦ σόσσιε σενεκίων, τοῖς κορινθίοις οὐ μηνιεῖν τὸ ἴλιον, ἐπιστρατεύσασι μετὰ τῶν ἀχαιῶν· ὅτι κἀκείνοις οἱ περὶ γλαῦκον ἐξ ἀρχῆς κορίνθιοι γεγονότες συνεμάχουν προθύμως, id eſt, Sane quemadmodum inquit Simonides, Soſſie Senecio, Corinthiis nõ indignatur Ilium, quod vna cum Achiuorum copiis veniſſent ad bellũ: propterea quod illis quoque promptis animis fuiſſent auxilio, Glauci comites, & ipſi è Corinthiis oriundi. Ex his Plutarchi verbis liquet, illud ſentire prouerbium, leuius offendi oportere, ſi quãdo læſerint, qui quõdam ſint benemeriti, ſed præſentem offenſam ſuperioribus officiis condonare.

Maras.

Μάρας, id eſt, Maras. Hoc nomine ferunt fuiſſe quempiam apud Berœã, Syriæ ciuitatem, ditiſſimum quidem illum, verum nihilominus humanum, & officioſum in omnes tum ciues, tum hoſpites. Vnde vulgo receptum, vt id vocabuli tribueretur viris, qui ad multorum vtilitatem nati viderentur. De hoc longiuſcula narratur fabula in Græcorum collectaneis, ſed nobis ſat viſum eſt attigiſſe, ne male collocaremus operam. Nam prouerbium adulterinum, & ſuppoſititium eſſe videtur.

A Nannaco.

Ἀπὸ ναννάκου, id eſt, A Nannaco. Cum ſignificamus rem ab extrema vſq; antiquitate repetitã. Nannacus rex

rex ante Deucalionem fuiſſe narratur, qui diluuium futurum præuiderit. De quo mētionem fecimus & alibi. Meminit huius & Stephanus in dictione *ἰκόνιοι*, referens alterum ab eodem ortum proverbium, *ἐπὶ καννάκου κλαύσειν*, id eſt, Sub Cannaco flere. Etiamſi in Stephano pro *καννάκου* legimus *ἀννάκου*. Latini conſimili figura dicunt, Ab Aboriginum ſæculo repetita, & Perinde quaſi cum Euandri matre loquaris. Non diſcrepat ab hoc illud, *πρεσβύτερος κόδρου. καὶ ἀρχαιότερα τῆς διφθέρας λέγεις*, id eſt, Antiquior Codro, & antiquiora diphthera loqueris.

Aſinus ad tibiam.

Ὄνος πρὸς αὐλόν, id eſt, Aſinus ad tibiam. Dicendum, vbi quis ea, quæ ſcite dicuntur, nec animaduertit, nec intelligit, nec laudat. Sunt enim animantia quædam, quibus nonnullus muſices ſenſus ineſſe videtur, vt equis, auibus, ſerpentibus. Aſinum nihil mouet cantus: Germanum eſt illi: *ὄνος πρὸς λύραν*, id eſt, Aſinus ad lyram.

Oreſti pallium texere.

Ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν. id eſt,
Oreſti texere lanam.

Dicebatur qui munus pararet abuſuro. Nam Oreſtes per inſaniam veſtes dilacerabat. Eſt hemiſtichium heroici carminis decerptum ex Ariſtophane in Auibus:

Εἶτα δ' ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν, ἵνα
μὴ ῥιγῶν ἀποδύῃ. id eſt,
Poſtea Oreſti texere lanam, vt ne
horridulus ſpoliet quem.

Scholium admonet Oreſtem *λωποδύτην* quempiam ſimulando inſaniam in tenebris aggredi ſolere homines, eosque veſtitu ſpoliare. Vnde non inepte dicetur, vbi quis admonet dandum aliquid homini furaci, ne rapiat. Adagium non eſt natū ex Ariſtoph. ſed ab illo eſt affectatum. Nam hac periphraſi notat hyemem.

Pandeletias ſententias.

Πανδελετίους γνώμας, id eſt, Pandeletiam ſententiam, appellat in deterioribus Cratinus, vt citant, moroſam ac moleſtam. A Pandeleto quopiam ſycophanta, ex eorum genere, qui quo quæſtum faciant, dicas impingunt grandes, vt ait Phormio Terētian⁹, & ſimili ſtudio ferūt ſuffragia.

Sibyllæ viuacior.

Sibyllæ viuacitas proverbio locū fecit, Propertius Elegiarum lib. 2.

At me non ætas mutabit tota Sibyllæ.

Sibyllæ ætatem pro quantumuis longa poſuit. Hanc Virgilius Æneidos li. 6. longæuā ſacerdotem vocat. Et Seruius eum enarrans locum, adſcribit Apollinem amore Sibyllę captum, ei poſcendi quod vellet arbitrium dediſſe, illam hauſtis arenis, tantum popoſciſſe vitæ. Id Apollo fieri poſſe reſpondit, ſi Erythræam inſulam relinqueret, numquam eam reuiſura. Venit itaq; Cumas, vbi corporis viribus defecta in ſola voce vitam retinuit. Quod vbi cognouiſſent illius ciues, incertum inuidia, an commiſeratione, epiſtolam ad eam miſerunt, creta antiquo more ſignatam. At illa viſa terra patria, in mortem reſoluta eſt. Ita vati ſuæ verba dedit Phœbus.

E flamma cibum petere.

Terentius in Eunucho dixit in paraſitum, eiuſmodi eſſe, vt vel è flamma cibum peteret, hoc eſt, quiduis cibi cauſa paſſurum, facturumq;. Explicat proverbium Catullus in epigrammatis:

Digitized by Google

Bononienſis Ruſa Ruſulum fellat,
Vxor Menens, ſæpe quam in ſepulcretis
Vidiſtis ipſo carpere è rogo cœnam.
Cum deuolutum ex igne, proſequēs panem
A ſemiraſo tonderetur Vſtore.

Reddidit Harpocratem.

CAtullus in Epigrammatis prouerbiali ſpecie dixit: Reddidit Harpocratem, pro eo quod eſt: Impoſuit ſilentium. Carmen eſt huiuſmodi:

Gellius audierat patruum obiurgare ſolere,
Si quis delicias diceret aut faceret.
Hoc ne ipſi accideret patrui perdeſpuit ipſam
Vxorem, & patruum reddidit Harpocratem.
Quod Voluit fecit: nam quamuis irrumet ipſum
Nunc patruum, Verbum non faciet patruus.

Harpocrates Deus ita apud veteres fingebatur, vt digito admoto ori, ſilentium indiceret, qualis & apud Romanos dea Angerona.

Qui probus Athenienſis.

PLato lib. de legibus 1. refert prouerbium, τό τε ὑπὸ πολλῶν λεγόμενον, ὡς ὅσοι ἀθηναίων εἰσὶν ἀγαθοὶ διαφερόντως εἰσὶ τοιοῦτοι, δοκεῖ ἀληθέστατα λέγεσθαι. id eſt, Et quod vulgo dicitur, ex Athenienſibus qui probi ſint, eos egregie probos eſſe, veriſſime dictum videtur. Sentit autem Plato, in male inſtituta, maleque morata Republica qui boni ſint, eos natura & inſignite bonos eſſe. Quippe qui neque fingere putandi ſunt probitatem, nimirum inter improbos, quibus morum ſimilitudine poterant etiam commendari: neq; corrumpi queant deprauatis aliorum moribus, & vitiorum contagio. Simili argumento Simo Terentianus colligit probitatem filii ſui. Deflecti poteſt ad vitam aulicam, aut ſtudii genus ad perniciē inuitans.

Digna Cedro.

DIgna Cedro dicunt, quæ promerentur immortalitatem, & eiuſmodi iudicantur, vt poſteritati conſecrari debeant. Horatius in arte poëtica:

Speramus carmina fingi
Poſſe linenda cedro.

Perſius item,

Et cedro digna locutus.

Sumptum ab arboris natura, cuius ſucco, quæ ſunt illita, non ſentiūt cariem. Nam hac arte Numæ libros cum eſſent chartacei, duraſſe ad annos 535. terræ infoſſos, narrat Plin. lib. 13. cap. 13. Idem lib. 16. cedrum inter æternas materias commemorat. Dioſcorides ait maxime probari ſuccum huius arboris, craſſum, pellucidum, & odore vehementiore, quique non defluit, ſed guttis concreſcit, manetque. Vim habet diuerſam, viua corpora corrumpit, mortua ſeruat incorrupta. Vnde a nonnullis dictam eſſe tradunt, νεκρῶ ζωὴν, id eſt, Cadaueris vitam. Eodem pertinet illud:

Non ſcombros metuentia carmina, nec thus.

Item Martialis:

Ne nigram cito raptus in culinam,
Cordylas madida tegas papyro.

Et Horatius:

Aut fugias Vticam, aut Vinctus mitteris Ilerdam.

Telemachi olla.

Τηλεμάχου χύτρα, Id eſt, Telemachi olla. Meminit huius adagionis Athenæus libro 9. tradens Telemachum

Achar-

Digitized by Google

Acharnenſem fuiſſe quempiam, qui plerunque victitarit fabis. Vnde cõiicere licet in ſordidos dici conſueuiſſe.

Alia res ſceptrum, alia plectrum.

HAud omnino contenderimus eſſe proverbium, ſed tamen ipſe ſermonis habitus colorq; adeo ſimilis eſt proverbio, vt vix ſimilior ſit ficus ficui, quod Stratonicus citharœdus regi Ptolomæo reſpondit, pertinacius ſecum arte canendi diſputanti: ἕτερόν ἐστιν ὦ βασιλεῦ σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον, id eſt, Alia res eſt, ô rex, ſceptrum, alia vero plectrum. Locus erit vtendi, quoties diues ac potens, fortuna ſua fretus, velut ex æquo diſputat cum erudito, cum multo aliud ſit diuitem, aut fortunatum eſſe, aliud literatum.

Quæ dolent, ea moleſtum eſt contingere.

AMphis in Ampelurgo apud Stobæum.

Ἐν οἷς ἂν ἀτυχήσῃ ἄνθρωπος τόποις,
Ἥκιστα τούτοις πλησιάζων ἥδεται.
id eſt,
In quibus homo eſt non admodum felix locis,
Minime ſuaue eſt admouere ad hæc manum.

Vnusquisque inuitus audit ſua incommoda, maxime ea, quę ſint cum aliqua infamia cõiuncta. Veluti turpitudinem generis, vitium formæ: proinde ciuilitatis eſt, nemini ſuum refricare vulnus, nec vlcus tangere.

Aurum igni probatum.

Ὁ χρυσὸς τῷ πυρὶ δοκιμασθείς, id eſt, Aurum igni probatum dicitur is, cuius fides rebus aduerſis explorata ſpectataque eſt. Vtitur hac ſimilitudine M. Tull. in epiſt. famil. libro 9. Pindarus item in Nemeis hymno 4. Ὁ χρυσὸς ἑψόμενος αὐγὰς ἔδειξεν ἁπάσας, id eſt, Aurum coctum omnem nitorem oſtendit. Rurſum in Pyth. hym. 10. πειρῶντι δὲ χρυσὸς ἐν βασάνῳ πρέπει καὶ νόος ὀρθός, id eſt, Experiénti vero aurum in indice relucet, & mens recta. Theognis:

Εὑρήσεις δ᾽ ἐμὶ πᾶσιν ἐπ᾽ ἔργμασιν, ὥσπερ ἄπεφθον
Χρυσὸν, ἐρυθρὸν ἰδεῖν, τριβόμενον βασάνῳ.
id eſt,
Omnibus in rebus me comperies velut aurum
Purum, dulce, rubens, indice cum atteritur.

Idem alibi:

Εἰς βάσανον δ᾽ ἐλθὼν παρατριβόμενός τε μολίβδῳ
Χρυσὸς ἄπεφθος ἐὼν, καλὸς ἅπασιν ἔσῃ.
id eſt,
Venit vbi ad cotem, & confertur in indice plumbo,
Purum aurum cum ſit, totum erit egregium.

Eſt autem illud auro non citra miraculum peculiare, vt igni nõ ſolum non fiat deterius, ſed magis ac magis eniteſcat. Itidem is, qui vere bonus eſt, obiectus malorum procellis, illuſtrat animi virtutem, non amittit. Plinius libro 33. ſcribit ob eam præcipue cauſam aurum omnibus metallis prælatum, quod vni rerum nihil igni depereat, tuto etiam in incendiis durante materia. Quinimo, quo ſæpius arſerit, hoc magis proficiat ad bonitatem. Idque argumentum eſſe probi auri, ſi ſimiliter rubeat, vt ignis, atque ipſum obrizum appellant.

Lunam detrahere.

Τὴν σελήνην καθαιρεῖ, id eſt, Lunam detrahit. Conſueuit dici de eo, cui res vehementer aduerſæ viderentur. Interpres Apollonii in librum quartum, natum autumat ab Aglaonice

Hegemonis filia, quæ cum ob aſtrologiæ peritiam, lunæ defectus præſciret, iactabat ſeſe lunam è cœlo deducturam in terras. Eam vocem tam arrogãtem audiuit Nemeſis, moxq; pœnas ſumpſit. Atq; hinc proverbii origo.

Leonis veſtigia quæris.

Τοῦ λέοντος ἴχνη ζητεῖς, id eſt, Leonis veſtigia quæris. Dicterium in eum, qui verbis ferox eſſet, re timidus. Ductum ab apologo quopiam Æſopico, quo narrant venatorem quendã paſtorem obuium rogaſſe, nuncubi leonem vidiſſet, vt eum ſibi commõſtraret. Atque eum reſpondiſſe: Equidem tibi leonis veſtigia mox oſtendero, neq; enim procul abſunt. Tum ille, ſatis eſt, inquit, neq; enim vltra quidquam requiro. Convenit cum eo, quod alio poſitum eſt loco: ἄρκτου παρούσης τὰ ἴχνη ζητεῖς, id eſt, Cum vrſus adſit, veſtigia quæris.

Non vna vehit nauis.

Οὐ μία ναῦς ἄγει, id eſt, Non vna vehit nauis. Proverbii perſonam ante ſe gerit. Quo conveniet vti, quoties maiorem hominum multitudinem ſignificamus, quam vt eos vna nauis poſſit capere. Veluti ſi quis dicat, τοὺς ἀπαιδεύτους οὐ μία ναῦς ἄγει, id eſt Indoctos non vna nauis vehit. Eſt autem apud Theognidem:

Τοὺς δ' οὐχ εὑρήσεις διζήμενος, οὐδ' ἐπὶ πάντας
Ἀνθρώπους, οὓς ναῦς μὴ μία πάντας ἄγοι. id eſt,

Hos non inuenies homines ſcrutatus & inter
Omnes, quos ſane non vehit vna ratis.

Horna meſſis.

Plautus in Moſtellaria, hornam meſſem proverbiali figura dixit, pro maximo emolumento, quaſi tantum lucri, quantum eo anno ſit proventurum in agris. Comici verba ſunt hæc:

Iampridem me Caſtor frigida non laui magis lubenter,
Nec vnde me melius mea Scapha rerer adificatum.

Hæc dicuntur à perſona puellæ. Tum lena, optans vt ex eius forma, quam plurimum commodi capiatur.

Euentus, inquit, *omnibus velut horna meſſis ſuat.*

Id puella quippe ſimplex, quid ſibi vellet, non ſatis intelligens. Quid, inquit, ea meſſis attinet ad meam lauationem? Huic figuræ confine eſt illud eiuſdem in Curculione: Vindemia hæc huic anui non ſatis eſt ſoli: ſignificat adeo bibacem, vt vniuerſum vinum, quod eo ſit provẽturum anno, parum ſit illius ſiti.

Glaucus comeſa herba habitat in mari.

Γλαῦκος φαγὼν πόαν οἰκεῖ ἐν θαλάσσῃ, id eſt, Glaucus comeſa herba habitat in mari. Dictum apparet per iocum de iis, qui cum perierint, tamen vulgo credũtur viuere. De Glauco Græci fabulã adferunt huiuſmodi. Glaucus quiſpiam fuit Anthedonius piſcator, notandi peritia longe omniũ primus. Is quo magis eſſet miraculo, commentus eſt impoſturam huiuſmodi. Enatabat è portu ſpectantib. Anthedoniis, donec iam extra proſpectum eſſet. Ibi reuerſus in terram ſeceſſit in locum aliquem ſemotum, atque in eo dies complures commorabatur. Deinde cum videretur, redibat nans in portum ſpectantibus iis, qui ſtabant in littore. Mirantibus autem amicis ac ſciſcitantibus, vbinam gentium tamdiu commoratus eſſet,

Digitized by Google

eſſet, adſimulabat in marinis fluctib. interim verſatum eſſe ſeſe. Auxit miraculum altero commento. Hybernis menſibus, cum cæteri piſcatores nihil piſcium capere poſſent, ille ciues rogabat, quosnam piſces adduci vellēt. Quosq; iuſſiſſent, advehebat, videlicet iam ante paratos in hunc vſum, atque alibi concluſos. Evenit tandem, vt hic impoſtor a bellua quadam marina deuoraretur. Isque fuit eius comœdiæ finis. Porro cum non rediret ex more, populari fama iactatum eſt, Glaucum guſtata herba factum immortalem, & in mari vitā agere. Interpres Apollonii poetæ conſimilia tradit de Glauco, piſcatorem fuiſſe, qui cum aliquando multitudine piſcium, quos ceperat, defatigatus eſſet, onus in media abiecit via. Ibi vero res accidit mira dictu, vnus è piſcibus iam moriens guſtata herba reuixit. Id Glaucus obſeruans, eadem herba comeſa, immortalis eſt redditus. Tandem tædio vitæ ſemet abiecit in mare. Sunt qui prodant eum verſum in Deum marinum, ſunt qui in piſcem: de quo complura tradidit Athenæus lib. 7. apud quem alicubi citatur Alexis ἐν ἀπεγλαυκωμένῳ. Quod ſi reliquas fabulas Græculorum de Glauco cupis cognoſcere, lege 7. Athenæi lib. qui vſque ad nauſeam vomitumque garrit de Glauco piſce, de Glauco dæmone, ſed non licet tantum nugarum hic repetere. Hoc commentum animo pene reclamante adſcripſimus; ſubolet enim Græcum ſcriptorem, quisquis is fuit, in hoc finxiſſe proverbium, quo fabulam hanc liceret commemorare. Maluimus tamē hoc opere ludere, quam quibusdam parum eruditis anſam calumniandi præbere, quod prætererimus id, quod in excuſis etiam Græcorum commentariis habeatur.

Pergræcari.

Si apud Græcos proverbia ſunt: χαλκιδίζειν, λεσβιάν, κρητίζειν, & id genalia complura, quid eſto quo minus habeatur adagium apud Latinos, quod in Molleſtaria dixit Plautus: Pergræcari, pro eo quod eſt, genialem agere vitam? Nam quid ſit Pergræcari, ipſa Plauti verba ſatis indicant.

Dies, inquit, *noctesq; bibite, pergræcamini.*

Amicas emite, liberate, paſcite
Paraſitos, obſonate pollucibiliter.

Hactenus ille. Marcus Tullius in Verrem, actione 3. Fit ſermo inter eos, & inuitatio, vt Græco more biberetur. Græcorum gens male audit paſſim apud poetas Latinos, & item apud Ciceronem, non ſolum quaſi voluptatibus addicta & effeminata deliciis, verumetiam quaſi lubrica fide. Siue quod olim Romanis adhuc rudibus, & antiquam illam obtinentibus ſeueritatem, Græcorum elegātia luxus videbatur. Siue quod ſtudiorum æmulatio, ac mutuum odiū in cauſa fuit, vt eiusmodi probra de Græcis conſcriberent. Siue quod vere Græcorum nonnulli tales fuerūt, quales eos depingit Iuuenal. id quod non inficiatur & Lucianus in libro de mercede ſeruientibus, vt ex illis gentem omnem æſtimauerint.

Conos artoxya.

Κῶνος ἀρτοξύη, id eſt, Conos artoxya. De ſimilibus & inter ſeſe reſpōdentibus, quidam eruditi putāt Conon piſtorium eſſe inſtrumentum, non diſſimile Artoxyæ, quod panarium ſcalprum videtur ſignificare. Cæterum ex his, quę mox ſequuntur

apud Suidam, apparet, Conos munuſcula quæpiam fuiſſe, quæ pueris dono darentur apta ætati, cuiuſmodi ſunt armillæ. Proinde vide, ne cõpetat in eos, qui vili leuique munuſculo compenſant operam alicuius.

Ne ligula quidem dignus.

Κορδύλης οὐκ ἄξιος, id eſt, Ne ligula quidem dignus, dicebatur homo nequam, & nullius precii. Quod prouerbii durat etiam hodiernis diebus, apud Latinos vulgo iactatum. Tametſi magis arbitramur piſcis cordulæ vilitatem prouerbio feciſſe locum. Is eſt pelamis, niſi quod minor, vt teſtis eſt Plin. lib. 32. c. 11. Cordylarum vilitatem oſtendit Martialis lib. 11. Epigram. 50.

Prima tibi dabitur ventri lactuca mouendo
Vtilis, & porris fila reſecta ſuis.
Mox vetus & tenui maior cordyla lacerto,
Sed quam cum ruta frondibus oua tegant.

Mox poeta precioſa memorat, vt fallat ſodalem:

Mentiar vt venias, piſces, conchylia, ſumen,
Et cortis ſaturas atque paludis aues.

Iuxta nauem.

Κατὰ ναῦν, i. Iuxta nauem dicuntur, quæ digeſta ſunt ordine, quæq; quadrant ac congruunt, propterea quod inſtrumenta nauium ſuo quęque loco reponi ſoleant. Addubitamus quidem, num in his verbis ſit prouerbium, quæ adſcribuntur, κατὰ ναῦν ἄρμενα, id eſt, iuxta nauem carbaſa. Neq; enim omni nauigio quæuis vela congruunt.

Iuxta cubitum profecit.

Κατὰ πῆχυν ἐπιδίδου, id eſt, Iuxta cubitum profecit. De eo dicebatur, qui promotus eſſet ad meliora, ſiue cum quis ordine legitimo progreditur, ſiue cum magnis proficit acceſſionibus. Cubitus enim & modũ ſignificat, vt intelligas nihil tranſiliendum, & modum grandiuſculum, vt accipias incrementum amplius. Nã minuta latis digitis, aut palmorum porrectu metiri conſueuimus.

De tuo capite aguntur comitia.

Prouerbiali figura dixit Plautus in Aulularia:

Ibo intro, vbi de capite meo ſunt comitia.

Deliberatur. n. ducturus ne eſſet puellã, nec ne, quam amabat. Sumptum eſt à comitiis Romanorum, in quibus populi ſuffragiis noui magiſtratus creabantur. Itaq; cum ſtatuitur de re quapiam, à qua pendeat felicitas alicuius, tum de capite illius fieri comitia recte dicentur.

Vſq; ad rauim.

Qvemadmodum Græci dicunt ἄχρι κόρου, id eſt, Vſq; ad ſatietatem, ita Plautus, & quidẽ lepidius dixit, vſq; ad rauim, pro eo quod eſt, improbe, ſæpius, clamoſe, adeo vt vox etiã toties vociferanti rauceſcat. Eſt in Aularia ad hunc modum:

Huccine detruſiſti me ad ſenẽ parciſſimum,
Vbi ſi quid poſcamus, ad rauim poſcamus prius
Quam quidquam detur.

Cereri ſacrificant.

Item quemadmodum Græci dicunt, ἑστίᾳ θύουσι, id eſt, Lari ſacrificant, ita Plautus propemodum indicat apud Latinos dici ſolere, Cereri ſacrificant, ſi quando in conuiuio vinum

vinum deeſſet, ꝓpterea quod in huius ſacris nefas eſſet inferre vinũ, ſicut apud Græcos in quarundam dearum ſacrificiis, vt oſtẽdimus in prouerbio, νηφάλια ξύλα. Locus eſt in Aulularia his ferme verbis.

Cererin' mi Strobile hi ſunt facturi nuptias?

Qui? Quia temeti nihil adlatũ intellig o.

Inutilior Blace.

Βλακὸς ἀχρηστότερος, i. Blace inutilior, aut nequior. In hominem nihili, nulliuſque bonæ frugis dicebatur. Sumptum à piſce vſq; adeo vili, inſipido, ac male olenti, vt à canib. quoque faſtidiatur. Eſt autem piſcis non diſſimilis Siluro, ſi quid credimus Græcarum etymologiarum farragini. Nũquam enim audiuimus canes eſſe piſciũ auidos. Et ſi ſilurus is eſt, quem vulgus appellat Sturionẽ, hic inter piſces vel primas tenet. Addit locũ eſſe iuxta Cumas, paluſtrẽ opinamur ac ſterilẽ, cui nomen Blacia, vnde ſuſpicamur ortum prouerbiũ. Heſych. & piſcẽ pro blace blaciã vocat. Adiicit, in Alexãdria tributũ eſſe, dictum βλακεννόμιον, quod illic pendunt aſtrologi, eo quod blaces, hoc eſt, fatui ad illos commeent, petẽtes ex aſtris oracula. Illud conſtat, etiam homines ſtupidos, ignauos, molles & inſipidos dici βλάκας, vnde βλακεύειν, molliter & ignauiter agere, & βλακικῶς pro ſtulte & inſulſe. Apparet ab hac voce Latinos dixiſſe Flaccos, & flacidos, & flacceſcere, ἀλλὰ περὶ βλακὸς ἅλις.

Ἀλιτήριος.

Ἀλιτήριος, vulgo dicebatur, qui per vim raperet aliena. Natum ex euentu huiuſmodi. Temporibus Ætolici belli, tanta frumentariæ rei penuria incidit Athenienſibus, vt pauperes coacti fame captiuorum farinam diriperẽt, inde vox traduci cœpit ad hominem quocunque modo ſceleratum. Plutarchus in commentario de curioſitate, diuerſam huius nominis originem reddit. Nempe cum Athenis fame vehementer laboraretur, & qui iuſſi fuerant, frumentum non efferrent in publicum, ſed domi clanculum molerẽt ac noctu, curioſi quidam obambulantes obſeruato molarum ſtrepitu, eos ꝓdiderunt, atque hi quidem Aliterii dicti ſunt, quemadmodum & ſycophantæ. Verum ab hoc commento diuerſa memorat in Problematibus; volens Aliterium à fugiendo dictũ. Nam Græcis ἀλύω, vtrumque ſignificat, molo & fugio, eoque vocabulo ſcribit notatum eum, qui tantæ fuiſſet improbitatis, vt quiſquis eũ effugere valuiſſet, is felix haberetur. Ariſtophanes in Equitibus, Aliterios appellat eos, qui violarunt templum Palladis, ἐκ τῶν ἀλιτηρίων σέ φημι γεγονέναι τῶν τῆς θεοῦ, id eſt, Aio te eſſe de numero Aliteriorum, qui deæ arcem inuaſerunt. Interpres multa recenſens hoc quoque commemorat. Cylon quidam per tyrannidem occupauit arcem, ac deprehenſus eſt ſpoliare templum Mineruæ. At ipſe quidem effugit nactus opportunitatem, cæterum illius amicos qui ad aram deæ cõfugerant, inde retractos occiderunt Athenienſes. Vnde qui violaſſent ſupplices, ἀλιτήριοι dicebãtur. Etenim qui violatæ deæ templo ſupplices interfecerant, poſtea ſupplicio capitis affecti ſunt. Deniq; & Ceres dicta eſt ἀλιτηρία, & Iupiter ἀλιτήριος, ꝙ in publica fame ſeruaſſent molitores ne farina diriperetur.

Quin & illud admonent, ἀλιτηρίους dici, qui fruſtrantur ſpe ſua, nec perficiunt quod tentarunt. Ambiguitas hinc eſt, quod ἀλέω duo ſignificat, molo, & aberro, vnde & ἀλίτης erro. Porro vt ἀλιτήριος vſurpatur pro ſacrilego & impio, ita ἀλιτηριάζειν dicũtur, qui ſacrilegium committunt.

Piſcis nequam eſt, niſi recens.

PISCIS nequam eſt, niſi recens, manet in hunc vſq; diem vulgo celebre. Dicitur autẽ peculiariter in hoſpitem, aut vulgarẽ amicum, qui primo quidem aduentu non ingratus eſt, cæterum ante triduum exactum putet. Plautus: Quaſi piſcis itidẽ eſt amator lenæ, nequam eſt, niſi recẽs. Iocatur apud Alexidem quispiã citante Athenæo, quod cum nonnulli frugaliores abſtinerent ab iis quibus eſſet anima, ipſe nihil huiusmodi attuliſſet, nempe mercatus piſces mortuos. At hodie qui vendunt, tremore manus aſſimulant viuere, ante biduum mortuos.

Nihil homini amico eſt opportuno amicius.

GRatiſſimum eſt officium, quod præſtatur in tempore. Cõtra intempeſtiuum officium, plerunq; moleſtum eſſe ſolet. Plautus:

Nil homini amico opportuno amicius.

E diuerſo nihil differt ab inimicitia, intempeſtiua beneuolentia.

Aſinum in rupes protrudere.

PRouerbium olet, quod ſcribit Horatius in Epiſtolis:

Qui male parentem in rupes protruſit aſellum.

Quadrabit in quoſdam peruerſo natos ingenio, qui cum ipſi non ſapiant, nolint tamen bene conſulentium monitis obtemperare. Hi ſunt etiam vltro, quo tendunt impellendi, vt vel malo docti tandem agnoſcant ſtultitiam ſuam. Natum eſt a ruſtico quopiam, qui cum aſinum ſuum per Alpes niuibus obtectas duceret, isq; freno nõn obediret, iratus in rupes protruſit:

Et merito, quis enim inuitum ſeruare laboret?

Videris mihi labda.

Δοκεῖς δέ μοι καὶ λάβδα κατὰ τοὺς λεσβίους, id eſt, Mihi videre & labda iuxta Lesbios, fellatricem indicat velut ænigmate primæ literæ, quæ communis Lesbiis, & vitio quod ei tribuitur genti, quemadmodum indicauimus alibi. Sumptum ex Ariſtophanis Concionatricibus.

Poſtica ſanna.

PERSIVS poſticam ſannam, prouerbialiter appellat clacularíam irriſionem, a geſtu ridentium aliquem à tergo:

-- Poſticæ occurrite ſannæ.

Idem:

O Iane à tergo quam nulla ciconia pinſit,
Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas,
Nec lingua tantum ſitiat canis Appula quantum.

Nam huiusmodi geſtibus ab occipitio derident quidam.

Coruus ſerpentem.

Κόραξ τὸν ὄφιν, id eſt, Coruus ſerpentem, vbi quis ſuo ipſius inuento perit. Sumptum ex Apologo quodam Æſopi. Coruus eſuriens ſerpenpentem in aprico dormientem conſpicatus rapuit, à quo morſus periit. Cogna-

Digitized by Google

Cognatum ei, quod alias retulimus, κορώνη τὸν σκορπίον. id eſt, Cornix ſcorpium. Torquere licebit & in hominem ob edacitatem periclitantem, veluti Diogenes Cynicus, comeſo polypo crudo periit.

Cænei haſta.

Τὸ καινέως δόρυ, id eſt, Cænei haſta. Cæneus Elati filius, Lapitharum rex prius fuerat elegans puella, è puella cõuerſus eſt in virum, adnuente Neptuno, quem ad coitum admiſerat. Cui illud etiam donatum eſt, ne ſaucius vllis vulneribus fieri, ferrove occumbere poſſet, quemadmodum refert Ouid. 12. Transformationum libro. Ferunt hunc certaſſe cum Apolline. Præterea morem huic fuiſſe, vt qui ad ſeſe venirent, iuberet per ſuam haſtam iurare, vnde prouerbium arreptum, vt indicat enarrator Apollonii in argonautiton primũ librum. Quem locum adducit Euſtathius in primum Iliados librum. Is addit illum cum eſſet ætatis ſuæ hominum præſtantiſſimus, fixo in medio foro iaculo, præcepiſſe diis, vt numerarent, qua ferocia offenſus Iupiter pœnas de illo ſumpſit. Cum enim bellum gereret cum Lapithis, eſſetque inuulnerabilis, hoc pacto deuicit hominem, Lapithæ quercus & abietes in eum iaculantes deiecerunt illum in terram.

Pepones.

Πέπονες, id eſt, Pepones, prouerbiali conuicio dicuntur homines molles & effeminati, parumque viri. Homerus Iliados B.

> Ω πέπονες, κακ' ἐλέγχε', ἀχαιΐδες, οὐκ ἔτ' ἀχαιοί. id eſt,
> *O pepones, mala probra, Achiuæ, non enim Achiui.*

Euſtathius in ſeptimum huius operis librum, oſtendit ſimilitudinem ſumptam ab eo fructu, qui ſimulatque maturuit, dulcis quidem eſt, verum flaccidus, & inutilis. Quanquam eadem vox aliquoties non conuiciantis eſt, ſed blandius & amicius appellantis, veluti Iliados Z.

> Ω πέπον ὦ μενέλαε.
> *O Pepon, o Menelae.*

Ῥυπποκόνδυλος.

Græci prouerbiali conuicio ſordidos & impendio parcos, ῥυπποκονδύλους appellant, ducto cognomine ab iis, quibus ſordes in vnguibus inſident, nec tantillum ſumptus facere volunt, vt tonſori dent nummulum, qui repurget vngues. Nam ῥύπος ꝓprie ſordes eas ſignificat, quæ in ſummis vnguibus manuum ac digitorum colliguntur, & κόνδυλος articulum digitorum. Iul. Pollux lib. 6. c. 4. eoſdem vocat τρυγοβίους quaſi fece viuentes. Quidam adagium ſic efferunt: ἄχθομαι αὐτοῦ τῷ ῥύπῳ, id eſt, Moleſtæ ſunt mihi illius ſordes. Latini item immoderatã parſimoniam hoc eſt vitium luxui cõtrarium, ſordes appellant: hominem ei vitio obnoxium, ſordidum.

Iuuenari.

IVVENARI dixit Horatius, tum noue, tum ꝓuerbialiter, in Arte poetica. Græci item νεάζειν, νεανίζειν, νεανεύειν, conſimili modo vſurpant, pro eo quod eſt iuuenum more iactantius, inconſideratius, inconſultius agere, aut ſi quid aliud ei ætati peculiare videtur. Quod quo longius traducetur, hoc fuerit venuſtius: vt ſi quis orationem floridam phaleratamque dicat νεανίζειν. Eiuſdem eſt formæ γυναικίζειν, pro geſtu cultuq;

repræſentare mulierē. Ob inſcitam rerum & impotentes affectus ætas illa magis eſt lubrica, vnde νεανικῶς factum dicunt Græci, quod maiore impetu, quam iudicio geſtum eſt. Baſilius in epiſtola quadam: Καὶ ἐνταῦθα δῆλον ὅτι τοὺς οὔπω κατηρτισμένους τὸν ἔσω ἄνθρωπον οὐδὲ εἰς τὸ τέλειον ἐφθακότας τῆς ἡλικίας μέτρον, τούτους περιφέρεσθαι καὶ σαλεύεσθαι, ἡ παροιμία φησὶν, id eſt, Et hic nimirum, qui nōdū perfecti ſunt ſecundū interiorem hominem, nec adhuc ad perfectum ætatis modum peruenerūt, circumagi, ac fluctuare dicit prouerbiū. Reperitur & ἀκμάζειν, pro eo quod eſt iuuenilia facere. Sic vſus eſt Hyperides, in oratione contra Mantithæū, & Lyſias aduerſus Nicarchum tibicinem. Laberius citante Nonio pro eodem dixit, Adoleſcenturire. Incipio adoleſcenturire, & neſcio quid nugarum facere.

Laudant vt pueri pauonem.

Prouerbii faciē habet, quod ſcribit Iuuenalis in auaros, qui carmina laudant duntaxat, nihil autem largiuntur poetæ.

- Dicit laudator auarus
Tantum admirari, tantum laudare diſertos,
Vt pueri Iunonis auem.

Idem alibi:

- Probitas laudatur & alget.

Notior eſt metaphora quam vt oporteat explicare. Ouidius alicubi de pauo.

Laudatas oſtendit auis Iunonia pennas.
Si tacitus ſpectes, illa recōdit opes.

Δειληπτερίας.

Δειληπτερίας, olim appellabatur formidoloſus. Clearchus in Vitis, vt citat Zenodotus, ait quorundam epati vitiū quoddam accidere, quod eos timidos reddat, atq; hinc prouerbio iactatū cognominis ſcōma. Videtur autem compoſita vox, ἀπὸ τοῦ λειπεῖν καὶ ἧπαρ, quod palleant plerunque quibus epar eſt vitiatū, id quod apparet in amantibus. Pallor autem formidoloſis conuenit.

Emori riſu.

Prouerbiales hyperbolæ ſunt & illæ: Emori riſu, Defluere riſu, pro vehemēter ridere. Homerus Odyſſeę Σ.

- Αὐτὰρ μνηστῆρες ἀγαυοὶ
Χεῖρας ἀνασχόμενοι γέλῳ ἔκθανον.

id eſt,

- Deinde procorum ſplendida turba
Præ riſu emoriens nimio ſuſtollit ad alta
Aſtra manus.

Vſurpauit & Terentius in Eunucho: Omnes riſu emori.

Hipparchi murus.

Ἱππάρχου τειχίον, id eſt, Hipparchi murus, dicebatur res quæpiam, quæ magnis cōſtaret impenſis. Hinc natum, quod Hipparchus Piſiſtrati filius Academiam muro ſepſit. Atque huius rei nomine, magnam pecuniæ vim ab Athenienſibus exegit. Auctor Suidas.

Hodie nullus, cras maximus.

Ὁ νῦν μὲν οὐδεὶς, αὔριον δ' ὑπερμέγας. i.
Qui nullus hodie, cras erit vel maximus.

De eo, cui repente, præterq; ſpem ingens aliquis honos acceſſerit. Et vulgo, qui ex infima conditione ad dignitatem euehuntur, ex nihilo dicuntur emerſiſſe. Extat apud Ariſtophanem in Equitibus.

Samiorum mala metuis.

Τὰ σαμίων ὑποπτεύεις, id eſt, Samiorum

rum metuis mala. Dictitatum de iis, qui metuerent proditionem. Narrãt, Athenienſes olim in Samios, quoſcũque cœpiſſent, inclementius ſæuiſſe, atque alios interemiſſe, alios conſixiſſe ſama, id eſt ſupplicii genus. Samii viciſſim, ſi quos cœpiſſent Athenienſium, hos ad eundem modum excruciabant. Vnde prouerbium Samii literati. Nam Suidas indicat hoc dici ſolitum de his, qui metuerent immedicabiles calamitates. Idem indicat Samen dici genus calamitatis Samiæ, quod Athenienſes notas infames inuſſerint Samiis captis, mox Samii viciſſim Athenienſibus. Duris Samius ſcriptor multa tragice exaggerat de crudelitate Periclis, & Athenienſium in Samios, quæ Plutarchus putat magna ex parte conficta in inuidiam Periclis & Athenienſium. Simili figura dictũ eſt illud: *τὰ μαγνήτων κακά*

Pygmaeorum acrothinia coloſſo adaptare.

Ακροθίνια τῶν πυγμαίων κολοσσῷ ἐφαρμόζειν, id eſt, Acrothinia Pygmæorum coloſſo accommodare dicebantur, qui inanem ac ſtultam ſumerent operam, aut qui præter decorum minima maximis adaptarent. Veluti ſi quis rem friuolam & minutam ampliſſimis copioſiſſimisq; laudib. proſequeretur. Philoſtratus in Niceta: *ἠγνόησε δὲ ἀκροθίνια πυγμαῖα κολοσσῷ ἐφαρμόζων*, id eſt, Nõ intelligebat autem ſeſe Pygmæa acrothinia coloſſo accommodare. Quamquam Suidas hunc locum citans *πυγμαίων*. dicit, non *πυγμαῖα*. Meminit adagii Euſtathius in Odyſſeæ φ. Coloſſi dicuntur vaſtæ prodigioſæque magnitudinis ſtatuæ. Nam hinc vox Græcis dicta putatur, quod illarum proceritatem viſus humanus non adſequatur. Pygmæorũ qui longiſſimi ſunt, duos p d s & quadrantem non excedunt. Vnde & nomen inditum putant a cubitali proceritate. Eſt autem gens extremas Ægypti partes inhabitans, agricolationi dedita, bellum ſubinde gerens cum gruibus. Belli cauſa eſt, ꝙ grues ſublegũt ſemina, famemq; inducunt ei regioni. Ita ſcholiaſtes in tertium Iliados. Horum feminæ quinto anno pariunt, octauo ſterileſcunt. Pygmæorum meminit Iuuenalis Saty. 13. Et in hos plurimus iocus in Græcorum epigrammatibus. Porro acrothinia Græcis primitiæ dicuntur, quod hæ ſoleant è ſummo aceruo tolli. *ἄκρον* ſummum, & *θῖνες* frumentorum acerui dicuntur.

Dii tibi dent tuam mentem.

Dii tibi dent tuam mentem, in inſanum congruit. Quid enim precemur infelicius ſceleſtis hominibus? Martialis:

Dii mentem tibi dent tuam Philæni.

Horatius:

Quid facias illi? iubeas miſerũ eſſe libenter

Quatenus id facit

Contra Demea Terentianus: Mẽtem meliorem vobis dari.

Cura eſſe quod audis.

Ad prouerbii ſpeciem accedit Horatianum illud:

Cura eſſe quod audis.

Cor uenit in diuites, qui ita demũ felices fuerint, ſi id ſtudeãt eſſe, quod audiunt ab adulatoribus. Carmen Horatii ſic habet:

Tu recte viuis, ſi curas eſſe quod audis.

Iactamus iam pridem omnis te Roma beatum,

Sed vereor, ne cui de te plus, quam tibi credas.

Cautus

Cautus enim metuit, &c.

Q V I non ex animo, ſed mali metu, cõtinent à maleficio, in eos quadrabunt hæ prouerbiales eiuſdem metaphoræ:

Cautus enim metuit foueam lupus, accipiterque
Suſpectos laqueos, adopertum miluius hamum.

Nam aliis aliæ tenduntur inſidiæ, lupi fouea frondibus contecta capiuntur. Vnde apud Plautum ſeruus minatur ſe lenoni, cui nomen Lycus, foueam effoſſurum. Similis eſt illa de fuſte, Vertêre modum formidine fuſtis.

Si coruus poſſet tacitus paſci.

S I breuis apologus, auctore Fabio parœmiæ genus eſt, cur nõ illud etiam prouerbiis annumeremus, ꝙ ſcripſit Horatius:

Sed tacitus paſci ſi poſſet coruus, haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus, inuidiaeque.

Quidam exiſtimant mutuo ſumtum ex Apologo, quem in libro de Deo Socratis refert Apuleius, de coruo prædam nacto, quam vulpes ita intercepit, dum arte perſuadet illi, vt canere incipiat. Quadrat in eos, qui, ſi quid bonæ rei nacti ſunt, continuo iactant, oſtentantque, atque ad eum modum efficiunt, vt alii tum obſiſtant, quo minus eiuſmodi plura commoda nanciſcantur, tum quę nacti ſint, interuertant.

Clauam extorquere Herculi.

Q V I ſibi vindicare conatur, quod alius iam potentior occupauit, non infacete dicetur clauam velle Herculi extorquere. Idque iam pridem apud eruditos prouerbii vice celebratur. Natum eſt autem ab apophthegmate Maronis, cui cũ Zoili quidam vitio darent, quod nõ paucos verſus Homeri pro ſuis vſurpaſſet, reſpondit, hoc ipſum magnificũ eſſe facinus vel Ioui fulmen eripere, vel clauã extorquere de manu Herculis. Macrobius libro Saturnalium quinto, de Marone, qui ſic vſurpauit Homerica, vt fecerit ſua: Quia cum tria hęc ex ęquo impoſſibilia putentur, vel Ioui fulmen, vel Herculi clauam, vel verſum Homero ſubtrahere, quod & ſi fieri poſſet, alium tamẽ nullum deceret, vel fulmen præter Iouẽ iacere, vel certare præter Herculem robore, vel canere quod cecinit Homerus, hic opportune in opus ſuum, quæ prior vates dixerat, transferendo, fecit, vt ſua eſſe credantur.

Bis interimitur, qui ſuis armis perit.

M I M V S eſt prouerbialis, incertũ, cuius, (Senecæ titulo celebratur, ſed falſo) Bis interimitur, qui ſuis armis perit. Magis dolent incommoda, quibus ipſi dedimus occaſionem. Natum apparet ex Æſopico apologo. Hunc Gabrias quidam verſibus Iambicis complexus eſt ad hũc modum:

Βλέπει τὸ στῆθος αἰετὸς τρωθὲν πάλαι,
Ἀλγῶν δὲ λοιπὸν ἦσο πολλὰ δακρύων.
Βλέπων δ' ὀϊστὸν εἶπεν ἐπτερωμένον,
Βαβαὶ, πτερῶν μὲ τῶν πτερωτὸν ὀλλύει.

id eſt,

Quondam ictum pectus Aquila Vulnus inſpicit,
Multumque lacrymans, præ dolore conſtitit.
Pennatum Vt autem ſpiculum cernit, papæ,
Ait, alæ me aligeram graui exitio dedit.

Adagium Græcum, quod ex hoc item apologo ſumtum eſt, alio diximus loco.

Mulie-

Digitized by Google

Mulierem ornat ſilentium.

SOPHOCLES in Aiace flagellifero:

Γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει. Id eſt,

Decus addit vſque feminis ſilentium.

Sententia prouerbialis, quam Seruius in primũ Æneidos citat ex Sophocle. Mulier animal natura loquax, nulla re magis cohoneſtatur, quam ſilentio; maxime apud viros, cum de rebus ſeriis agitur. Sumtum eſt ex Homero, apud quem eſt non ſemel illud:

- Μῦθος δ' ἄνδρεσσι μελήσει.

id eſt,

- Fueritque viris oratio curæ.

Imitabor Nepam.

Imitari Nepam dicitur, qui retrocedit. Id erit prouerbialius, ſi torqueatur in eum, qui in deterius vſq; degenerat, *ἐπὶ τὰ καινδραβύλη.* Nam Nepa, quemadmodum auctor eſt Feſtus Pompeius, Afrorum ſidus, appellatur cancer, vel, vt quidã putant, ſcorpius, qui & ipſe retrogradus eſt. Nonius Marcellus negat eam vocẽ aliud ſignificare, quam ſcorpium, ex M. Tullio De finibus libro quinto, Serpere anguiculos, natare anaticulos, volare merulas, cornibus vti videamus boues, nepas aculeis, ſuam denique cuique naturam eſſe ad viuendum ducem. Citat & Manilium:

- Ad ſydera vectam
Erigionen, ictuque nepam, ſpolioq; leonem.

Hęc Nonius. At ſi nepa nihil aliud eſt, quam ſcorpius, mirum, cur Cicero maluerit dicere nepam. Quanquã ſcorpio quoque peculiare eſt retrocedere, ſi quid offendat, & cancer ictu vulnerat. Plautus in Caſſina, Retrouerſum cedam ad parietem. Imitabor nepam.

Quod alius condiuit coquus, aliter condiam.

VBI quis rem omnem nouat, ac perturbat, conueniet Plautinum illud ex eadem fabula, non dubium, quin prouerbiali dictum forma:

Ilo intro, vt id, quod alius condiuit
coquus, ego nunc viciſſim
Vt alio pacto condiam: quidquid
prandij eſt, vt paratum ne ſiet,
Sietque ei paratum, quod paratum
non erat.

Odi puerulos præcoci ſapientia.

Apuleius in apologia ſecũda, verſiculum hunc ex poeta quopiam citat, ceu vulgo celebrem:

Odi puerulos præcoci ſapientia.

Vulgo inualuit opinio, vt credat puerulos maturius ſapientes, aut nõ fore vitales, aut dementes futuros, ſimulatq; ad ætatem maturam peruenerint. Plinius lib. 7. refert Catonẽ Cenſorium velut ex oraculo prodidiſſe, ſenilem iuuentam præmaturæ mortis eſſe ſignum. Et apud Senecã lib. controuerſiarum 2. controuerſia prima, Ceſtius de ingenio Alfij Flauii prædicare conſueuit, tam mature magnum ingenium non eſſe vitale. Talem puerum Sophocles *ἀνδρόπαιδα* vocat Citatur autem hic verſiculus ab interprete Pindari in Pythiis hymno ſecundo, *τὸν ἀνδρόπαιδα δεσπότης ἀπώλεσα*, id eſt, Puerum virilem, dominus ipſe perdidi. *ἀνδρόπαιδα*, vocat, quod ætate puer, viri ſapientia prędicus eſſet. Adaptare licebit ad diſcipulum, qui in ipſis ſtatim rudimentis ſibi placeat. Ariſtoteles lib. Rhet. 2. refert hanc ſententiam ex poeta quodam:

Οὐ χρὴ ποθ' ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνὴρ
Παῖδας περισσῶς ἐκδιδάσκεσθαι σοφούς.

id eſt,

Qui-

Quiſquis ſapit, non vnquam oportet, plus ſatis

Docendo pueros, mox philoſophos reddere.

Δούρειος ἵππος.

Δούρειος ἵππος, id eſt, Dureus equus, de clādeſtinis inſidiis dicebatur, aut vbi repente complures apparerent, qui latebant antea. Sumptum ab equo Homerico, in quo Græcorum proceres abditi, repente proſilientes Troiam ceperunt. Hunc Homerus Durateum appellat, vt Odyſſeæ Θ. quod trabibus eſſet contextus:

Αἶσα γὰρ ἦν ἀπολέσθαι ἐπὴν πόλις ἀμφικαλύψῃ.
Δουράτεον μέγαν ἵππον, ὅθ' εἵατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες. id eſt,

Fatum enim erat, perituram vrbē, ſimul ingrederetur
Durateus præcelſus equus, qui clauſerat omnes
Primores Danaum, luctumque, necemque ferentes
Troianis.

Plutarchus in vita Themiſtoclis, narrat illum aliquādo dono rogaſſe equum à Philide nutritore equorū. Eum is vbi negaſſet, comminatum fuiſſe ſe breui ex illius domo facturum equum δουράτεον, ſignificans ſe crimina ipſius, ac domeſticorū prolaturum in lucem. Nec inſcitum fuerit, ſi quis ludum alicuius eruditi, Durateum equum appellet, quod ex eo breui tēpore ſummi viri prodierint. De laudatis viris, qui ſubito alicunde emerſerūt, apud eruditos frequens eſt, vt ex illius domo velut ex equo Troiano prodiiſſe dicantur. M. Tullius Philippica ſecunda, ad egregii facinoris ſocietatem retulit: In huius me conſilii ſocietatem tanquam in equum Troianum includi cum principibus non recuſo. Ariſtophanes in Auibus prouerbium detorquet in emphaſim roboris ac magnitudinis:

Ἵππων ὑπόντων μέγεθος ὅσον ὁ δούρειος.

Interpres admonet adluſum ad equum æreum inſigni magnitudine, qui in acropoli ſtabat Palladi dicatus à Charidemo, quod ipſa teſtabat inſcriptio. Verum is ad imitationem equi Troiani compoſitus erat. Mar. Tullius in C. Verrem 6. Troianum equum accipit pro extrema calamitate: Quem concurſum factum in opido putatis? quem clamorem? quē porro fletum mulierum, qui viderēt equum Troianum introductum, vrbem captam eſſe dicerent, &c. Portas, per quas introductus fuerat equus Durius, Homerus Iliados γ. σκαιάς, hoc eſt, ſiniſtras appellat, quod lęua mente Troiani equum illum induxerint in ciuitatem. Idem pro Muręna dicit equum Troianum intus eſſe, cum ſentit reipublicæ periculum eſſe à ciuili diſcordia. Intus, inquit, intus eſt inquam equus Troianus, à quo nunquam me conſule dormientes opprimemini. Idem pro M. Cælio. An equus Troianus fuerit, qui tot inuictos viros muliebre bellum gerentes tulerit, ac texerit?

Cum adſit via, ſemitam quæris.

Οὐδὲ παρούσης τὴν ἀτραπὸν ζητεῖς. id eſt,

Cum præſto ſit via, tu requiris ſemitam.

Citatur ab Euſtathio in Odyſſeæ N. Eſt autem ἀτραπός, ſemita, quæ diuerſa ſit à via plauſtrorum, quam regiam vocant. Conueniet adagium in

Digitized by Google

in tergiuerſatores, qui, quo præſens negotium ſuffugiant, diuerticula captant.

E culmo ſpicam conÿcere.

EVSTATHIVS Odyſſeæ ξ. enarrans hunc verſum, quem nos alio citauimus loco:

Αλλ' ἔμπης καλάμην γέ σ' ὀΐομαι εἰσορόωντα

Γιγνώσκειν.

Oſtendit Vlyſſem ad prouerbium alluſiſſe, quod plene ſic efferatur, ἐκ καλάμης δῆλος ἐστιν ὁ τεθερισμένος στάχυς, id eſt, Ex culmo perſpicitur ſpica demeſſa. Etiam in ſene apparet, cuiusmodi fuerit iuuenis. Meminit huius loci Ariſtoteles libro Rhetoricorum tertio, indicãs per metaphoram ſenectutem dictam culmum.

Βυσσοδομεύειν.

Βυσσοδομεύειν, frequenter eſt apud Homerum, non citra prouerbii ſpeciem, pro eo quod eſt, alto pectore moliri quippiam, & clanculum in animo ſtruere inſidias. Translatum à fundamẽtis ædificiorum, quæ profunde iaciuntur. Odyſſeæ P.

Ἐσθλ' ἀγορεύοντες κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον. id eſt,

Dicebant bene, ſed mente alta praua ſtruebant.

Idem alibi:

Δόλον φρεσὶ βυσσοδομεύων. id eſt,

Fraudem alta mente volutans.

Accerſitum malum.

Ἐπισπαστὸν κακὸν, id eſt, Accerſitum malum, dicitur, cuius ipſe tibi cauſam præbueris. Homerus Odyſſ. Σ.

Ἦ τάχα Ἶρος ἄϊρος ἐπισπαστὸν κακὸν ἕξει. id eſt,

Nã mox perditus Irus habebit, quod ſibi quærit,
Vltro malum.

Eurymnus.

Εὔρυμνος, id eſt, Eurymnus, dictus eſt olim prouerbio, qui per calumniã conãtes nodos amicos inter ſeſe committere. Nam hic, cum moliretur ſerere diſſidium inter Caſtorem & Pollucem, alterum apud alterum inſimulans, poſt deprehenſus, vtrique grauiſſimas pœnas dedit. Hoc autẽ fere ſolet accidere iis, qui malis artibus ſtudent dirimere eos, quos inſolubili vinculo natura copulauit, vt vxorem & maritum, parentem & filium, ac fratres. Fit enim, vt hi redeãt in gratiam, & præteritæ ſimultatis pœnas vtriq; repetant ab auctore. Id euenit Athenis Hyperbolo, qui Niciam, ac Alcibiadem conatus eſt committere.

A furiis oriundus.

Ἐριννύων ἀπορρὼξ, id eſt, A furiis profectus. Olim dicebatur extra, fœdaque ſpecie, quiq; μανικὸν βλέπει, quẽadmodum ait Ariſtophanes. Item quod noxium & exitiale ſit, id à furiis ortum aiunt, quemadmodum Aiax in tragœdia.

Ἆρ' οὐκ ἐριννὺς τοῦτ' ἐχάλκευσε ξίφος. id eſt,

An non mucronem hunc furia cudit tartari?

Similes videntur captiuis ex Pylo.

Ἐοίκασι Τοῖς ἐκ πύλου ληφθεῖσι τοῖς λακωνικοῖς. id eſt,

Captiuis mihi Similes videntur è Pylo Laconicis.

Eſt apud Ariſtophanem, ἐν νεφέλαις. Dici ſolitum de iis, qui vultu ſunt miſerando, nempe pallidi, ſqualidi, macileti. Pylus ciuitas quæpiam Laconicæ, quam obſeſſam Cleon expugnauit. Qui vero ſuperfuerãt à cæde, ſecum

tectum abduxit Athenas, extenuatos, confectos, pallidos, deformi ſpecie, ſicuti conſentaneum eſt accidiſſe, tũ ob diutinam obſidionem, præſertim in inſula deſerta, quæ rerum neceſſariarum copiam maligne ſuppeditabat, tum quod poſt expugnatam vrbem cõplures dies in vinculis habiti fuiſſent. Hæç ferme Zenodotus. De Pylo dictũ eſt nobis alias in prouerbio, Pylus ante Pylum.

Γύργαθον φυσᾷς

Γύργαθον φυσᾷς, id eſt, Gyrgathũ ſpiras, in inſanum, fruſtraque vociferantem iaciebatur. Gyrgathus lectus eſt, in quo paralytici, menteque capti, quique vocantur dęmoniaci, vincti iactant ſeſe, multa minitantes; ſed fruſtra. Conueniet igitur in atroces ſine viribus iras. Heſychius indicat Gyrgathon dici vas quoque, in quod piſtor coctos reponit panes. Græca vox à voluendo dicta videtur.

Byzeni libertas.

Βυζηνῶν παῤῥησία, id eſt, Byzeni libertas, vbi quis audacius, liberiusq; loquitur. A Byzeno quodam, Neptuni filio, cui mos fuerit mira in dicendo libertate vti. Stephanus commemorat *Βυζύλην*, Scythiæ ciuitatẽ, vnde Byzeni. Eius gentis peculiare eſt intrepide loqui.

Αχρειόγελως.

Αχρειόγελως, prouerbiali, noneq; cõpoſito verbo dicebatur nugator, quique rebus ineptis oblectaretur. Nã *ἀχρειόγελως* perinde ſonat, quaſi dicas, temere ridentem, quod vitii vel ſtultitiæ ſignum eſt, vel demẽtiæ.

Protinus apparet, quæ planta frugifera futura.

Αὐτίκα καὶ φυτὰ δῆλα ἃ μέλλει κάρπιμ' ἔσεσθαι.

Protinus apparet quæ fructum plãta datura eſt.

Vel in pueris elucet indoles futuræ probitatis. Protinus in diſcipulo præſentire licet profectum futurum.

Periit ſus.

Απόλωλεν ὗς, καὶ τάλαντον, καὶ γάμοι, id eſt,

Periit mihi ſus, & talẽtum, & nuptiæ.

Dici ſuetum, vbi quis fruſtratus perdidiſſet operam impenſam. Natum à quodam, qui, cum apparaſſet ad nuptias omnia, non eſt eas aſſecutus. Adfine illi, Oleum, & operam perdidi.

Αμφιθαλὴς ἔρως,

Αμφιθαλὴς ἔρως, id eſt, Vtrinquẽ florens amor, olim dicebatur, quoties vterque pariter eſſet incolomis, ac mutuo reſponderet amore. Nam dimidiati dicimur, quoties amicus diſtrahitur, velut altera pars noſtri. Exſtat apud Ariſtophanem in Auibus in calce fabulæ. Talem amorem in Eunucho optat Phædria: Vtinã eſſet mihi pars æqua amoris tecum. Congruit huic Pindaricũ illud in Pythiis, *φιλέων φιλέοντ', ἄγων ἄγοντα προφρόνως*, id eſt, Amans amantem, & ducens ducentem libenter.

Ex amphitheto bibiſti.

Αμφιθέτῳ ἔπινες, id eſt, Ex amphitheto bibiſti. Dicebatur in eum, qui meracius, ac largius potaret. Amphithetum enim erat poculi genus, ita factum, vt quauis ex parte poſitum ſtaret, nullumque certum haberet fundum. Probabilius eſt, quod inter varia addit Heſychius, Amphitheton eſſe poculum, quod ob magnitudinem ambabus tollitur, ac reponitur, id Hollandi nautæ vocant buſam.

Pronemi

Digitized by Google

Pronomi barba.

Προνόμου πώγων, id eſt, Pronomi barba, de prælonga dicebatur. Ariſtophanes in Concionatricibus:

Ἀργύῤῥιος γοῦν τὸν προνόμου πώγων᾽ ἔχων
Λέληθε. id eſt,

Hucuſq; latuit ergo Pronomi Argyrrhium

Geſtare barbam.

Pronomus tibicen quiſpiam fuit, prolixa barba, geſtamine nõ admodum appoſito profeſſioni. Quandoquidem tibicinum mollitiem etiam proverbia notant. Argyrrhius exercitus dux quiſpiam fuit effeminatus & cinædus, nihil habens viri præter barbam. Taxatur eodem in loco Epicratis oratoris cuiusdam barba, cui ob idipſum vulgari ioco cognomen inditum σακεσφόρον, teſte ſenatio, quem Ariſtophanis interpres citat ex Platone comico:

Ἄναξ ὑπήνης ἐπίκρατες σακεσφόρε. id eſt,

Rex barba Epicrates ſcutiſer.

Barbam ob ſimilitudinem ſcutum vocat, & alibi, ἅπασαν καὶ μέσον σάκος πρὸς τῶν γνάθων ἔχουσα. Ariſtophanes in eundem:

Κἀγὼ γ᾽ ἐπικράτους σοῦ ὀλίγῳ καλλίονα. id eſt,

Mihi barba multo pulchrior, atq; Epicratis.

Eſt frequens iocus apud Lucianũ in barbam philoſophorum. Itidem apud Horatium:

- Iuſſit ſapientem paſcere barbam.

Martialis item in huiusmodi quẽdam iocatur.

Omnibus veſtigiis inquirere.

Πᾶσιν ἴχνεσι ζητεῖν, id eſt, Omnibus inquirere veſtigiis dicitur, qui ſumma cura, ſummaque diligentia rem perveſtigat. Metaphora ſumpta eſt à venatoribus. M. Tullius actione in Verrem 4. Ex iſtis etiam tu retibus effugere te poſſe confidis? Cum te nos non opinione dubia, ſed tuis veſtigiis perſequamur, quæ tu in tabulis publicis ac recẽtia reliquiſti. Rurſus in eadem: Vt omnes mortales iſtius auaritiæ non iam veſtigia, ſed ipſa cubilia videre poſſint. Item actione 6. Illos ego accuſatores puto fuiſſe, qui huiusmodi hominum furta odore, aut alicubi leuiter preſſo veſtigio perſequãtur. Nam nos quidem quod facimus in Verre, quem in luto volutatum totius corporis veſtigiis inuenimus. In Oratione pro Cluentio: Quid? Albiana pecunia, veſtigiis ne nobis odoranda eſt, an ad ipſum cubile nobis ducibus venire poſſumus? Et paulo poſt: Cluentii nummus nullus iudici datus vllo veſtigio reperitur. In Piſonem: An vero tu parum putas inueſtigatas eſſe à nobis labes imperii tui, ſtrageſq; provinciæ? quas quidem nos non veſtigiis odorantes ingreſſus tuos, ſed totis volutationibus corporis, & cubilibus perſecuti ſumus.

Apros immittere fontibus.

Qvi ſibi accerſit, optatve perniciem adlatura, in hunc quadrat Virgilianum illud:

Et liquidis immiſi fontibus apros.

Neque enim id ſine proverbii ſpecie dictum apparet. Siquidem apri non tantum bibunt è fonte impreſſis pedibus, verumetiam volutant ſeſe.

E canis podice.

Ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ, id eſt, E canis culo. Dictum videtur à Luciano, pro eo, quod eſt, rebus anxiis atque anguſtis, quod ea pars arctior ſit huic animãti, quamobrẽ & excernũt difficilius.

cilius. Nam aſinum ſuum finit his verbis: ἐνταῦθα θεοῖς σωτῆρσιν ἔθυον, καὶ ἀναθήματα ἔθηκα, καὶ δία οὐκ ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, ἀλλ' ἐξ ὄνου περιεργίας, διὰ μακροῦ τινος, καὶ οὕτω δὲ μόλις οἴκαδε ἀνασωθείς, id eſt, Hic diis ſeruatoribus rem diuinam feci, donaq; ſuſpendi, nimirum non è canis podice, quemadmodum vulgo dici conſueuit, quin magis ex aſini curioſitate, poſt multum deniq; temporis, idq; etiam vix domum incolumis reuerſus. Vulgo iactatur & in Zenonem, teſte Laertio, quod in canis poſtico de Republica conſcripſiſſet, vel quod nimis anxie, vel quod inepte. Verum de hoc proverbio meminimus alibi.

E cantu dignoſcitur auis.

Refertur & hoc à quibusdam, etiã ſi nobis nondum apud idoneos auctores repertum. E cantu dignoſcitur auis, alioqui nõ indignum quod in proverbiorum ordinem adlegatur. Senſus congruit cum illo: Qualis vir, talis oratio. Iactatur vulgo ſimilimum huic: E plumis auem dignoſci, è cultu ſpectari vitam, & ingenium hominis.

Canis ſæuiens in lapidem.

Κύων εἰς τὸν λίθον ἀγανακτοῦσα, id eſt, Canis indignans in lapidem. Competit in eos, qui mali ſui cauſam imputant, nõ ipſi auctori, ſed alteri cuipiam. Veluti ſi quis iracundiæ vitiũ iuuentæ, non ſtultitiæ attribueret, vnde proficiſcitur. Plato lib. de Rep. 5. damnans eos, qui cæſorum cadauera deſpoliant, ait hos perinde facere, vt ſolent canes ſæuientes in lapidem, eo qui iecit omiſſo. Pacuuius apud Nonium in armorum iudicio. Nam canis cum eſt percuſſus lapide, non tam petit illum, qui in ſe iecit, quam eum ipſum lapidem, quo ictus eſt, petit.

Profundum ſulcum.

Βαθεῖαν αὔλακα, id eſt, Profundum ſulcum. Refertur & hoc in adagionũ collectaneis, addunt dictum de iis, qui cogitationibus rem expenderẽt. Sumptum eſt autem ex Æſchyli tragœdia, cui titulus, ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. In qua verſus hi dicuntur de Amphiarao:

Βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος
Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα
id eſt,
Sulco è profundo pectoris fructum metens,
Recta vnde cogitationes germinant.

Citatur aliquot locis in Moralib. à Plutarcho, & à Platone, 2. de Rep. lib. Adluſit ad hoc proverbium aliquot locis Marcus Tullius, vt in epiſtola ad Atticum lib. 4. Ne βαθύτης mea, quæ in agendo apparuit, in ſcribendo ſit occultior. Rurſus libro 5. Admirabere meam βαθύτητα, cum ſalui redierimus, tanta mihi μελέτη huius virtutis datur. Rurſum libro 6. epiſt. 1. Nam nulla re ſum delectatus magis quam meam βαθύτητα in Appio tibi, liberalitatem in Brutõ probari vehementer gaudeo. Nobis videtur recte quadraturum, & in eos qui ſe metiuntur non aliorum opinione, ſed ex recte, ſecusve factorum conſcientia.

Herniosus vſq; ad gulam.

Ψωλὸς μέχρι τοῦ μυρρίνου, id eſt, Herniosus vſque ad gulam: Quadrat in vehementer herniosum. Carmen eſt apud Ariſtophanem in Equitibus:

Ψωλὸν γενέσθαι δεῖ σε μέχρι τοῦ μυρρίνου.
id eſt,
Sic herniosum oportet ipſam vſq; ad gulam.

Ari-

Ariſtophanis interpres oſtendit fuiſſe & apud Diphilum.

Benignior pellace vulpe.

Ὦ πλεῖον ἴλαως αἱμύλης ἀλώπεκος.

id eſt,

Pellace quanto eſt blandior vulpecula.

De eo, qui commodi ſui cauſa ſimulat benevolentiam. Archilochi vulpeculam commemorat Plato lib. de Repub. 2. οὐκ ἂν ἐπειδὴ τὸ δοκεῖν, ὡς δηλοῦσί μοι οἱ σοφοί, καὶ τὴν ἀλήθειαν βιᾶται καὶ κύριον εὐδαιμονίας, ἐπὶ τοῦτο δὴ τρεπτέον ὅλως, πρόθυρα μὲν καὶ σχῆμα κύκλῳ περὶ ἑαυτὸν σκιαγραφίαν ἀρετῆς περιγραπτέον, τὴν δὲ τοῦ σοφωτάτου ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἑλκτέον ἐξόπισθεν, id eſt Itaq; poſteaquam opinio, quemadmodum declarant homines ſapientia præditi, etiam ipſam veritatē cogit, quod felicitatis eſt proprium, ad hanc ſane prorſus incumbēdum eſt, ac ſibi quiſq; ceu veſtibulum ac virtutis vmbram circumponere debet, ſed ita vt ſapientiſſimi Archilochi vulpē a tergo trahat. Hæc ibi Glauco, laudans iniuſtitiam, quo Socratē ad iuſtitiæ prædicationem excitet. Archilochi vulpeculam commemorat & diuus Baſilius, cum alias, tum in libello ad nepotes ſuos, & Philoſtratus in imaginibus: Multi ſunt apologi de vulpis aſtutia, ex his quis ſit Archilochi, non ſatis liquet.

Non vt prior lædam, ſed vt iniuriam retaliem.

Senarium hunc quidam ex Olynthia Menandri citant, quidam ex Therſita Chæremonis:

Ὡς οὐχ ὑπάρχων, ἀλλὰ τιμωρούμενος.

id eſt,

Vt qui prior nolim malo laceſſere.
Sed iā datum malo retaliem malum.

Convenit cum illo Terentiano: Sic exiſtimet, reſponſum, nō dictum eſſe.

Non nauigamus ad Hippolaitas.

Οὐκ ἱππολίκτας πέλοσας πλῶμες. Equidem ad hunc modum reperitur ſcriptum in vulgatis exemplaribus, verum ex his verbis non videtur quę ſententia poſſit exſcalpi. Quid ſi legas: Οὐκ ἱππολαΐτας πέλοσας πλῶμες. id eſt, Non nauigamus ad eximios Hippolaitas, vt ſit admonentis parcius vtendum eſſe rebus præſentib. neq; enim nauigari ad eum locum, vnde rerum eiusmodi copia exuberat, vt quod temere prodegeris, facile poſſis ſarcire. Nam in Græcorum commentariis hoc tantum adſcriptum inuenitur, ἐπὶ τῶν βραχέα κεκτημένων, id eſt, De iis, qui pauca poſſident. Hippola vero vetuſtiſſima ciuitas fuit Laconicæ, non procul à mari, quam olim conſentaneum eſt ob portus cōmoditatem, mercimoniis floruiſſe. Meminit huius Pauſanias in Laconicis his quidem verbis: καὶ ἐπὶ θαλάσσῃ ναός ἐστιν ἀφροδίτης καὶ ἄγαλμα ὀρθὸν λίθου. ἐντεῦθεν ἀπέχοντα τριάκοντα σταδίους, θριγκοὶ ἄκρας Ταινάρου καὶ πόλεως ἐρείπια ἱππόλας ἐστίν, ἐν δὲ αὐτοῖς ἀθηνᾶς ἱερὸν ἱππολαΐτιδος, id eſt, Et ad mare templum eſt Veneris, & ſtatua recta lapidea. Hinc recedenti 30. oſtia ſumma Tænari, & ciuitatis Hippolæ ruinæ ſunt. Et in his Mineruæ fanum Hippolaitidis. Meminit huius vrbis & Stephanus. Ne quā prætermittamus coniecturam, & illud excute lector, num pro Hippolaitas legendum ſit Hippobotas, id eſt populus Chalcidenſis, cuius meminit Plutarchus in vita Periclis, olim opibus, gloriaque cum primis clarus. Nam ipſum nomen, ab agrorum fertilitate inditum eſt,

quaſi dicas equorum altricem, quorum regionem pulſis indigenis, & deducta colonia occuparunt Athenienſes. Huius rei mentionem facit & Herodotus in Terpſicore.

Epiphyllides.

Refertur & hic ſenarius Ariſtophanicus, è comœdia, quæ inſcribitur Ranæ in proverbia:

Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ στωμύλματα.
id eſt,
Epiphyllides ſunt hæc & ampullæ mera.

Eum aiunt convenire in blandiloquos, & phaleris verborũ inſtructos magis quam egregiis factis. Epiphyllides enim Græcis dicũtur minutiores botri maioribus adhærẽtes. Callistrat. omnes minutulos racemulos Epiphyllidas appellari ſcribit, ꝙ ſub pampinis lateant. Nam hinc nomen, quod foliis adhæreant. Eſt autem id luxuriãtis arboris argumẽtũ. Theocritus in Aita meminit de puſtulis naſo innatis, quæ mendacem arguunt. Id ſuo loco dicetur.

Ἀπ' ἀκροφυσίων.

Ἀπ' ἀκροφυσίων, proverbialiter dicebant pro eo quod eſt, recens ab officina profectum, perinde quaſi modo productum à follibus, ærariaque fornace. Nam ab his ſumpta metaphora. Ariſtophanes:

Ῥήματά τε κομψὰ καὶ παίγνια ἐπιδεικνύναι
Πάντα ἀπ' ἀκροφυσίων καὶ ἀπὸ κινναβευμάτων. id eſt,

Dictaq; ſplendida, & luſus oſtentare, omnia à follibus & archetypis. Porro cinnabeuma vocatur exemplar, & ſimulacrum, ad cuius imitationem pictores ac ſtatuarii ſignum effingunt, ac repræſentant. Vnde quod nuper natum eſt, id ἀπὸ τῶν κινναβευμάτων venire dicitur.

Super te hæc omnia Leparge.

Ἀνὰ σοὶ τάδε πάντα λέπαργε. id eſt,
Super hæc te cuncta Leparge.

Hemiſtichium heroicum dici ſolitum in eum, cui ne poſt laborem quidem exhauſtum datur reſpirare. Tranſumptum à bubus, quibus perfunctis iam agricolandi labore, labor is etiam reliquus eſt, vt aratrum, reliquaq; inſtrumenta domum referant. Ea ſolent imponi, qui ſit è duobus robuſtior. Taurum autem λέπαργον appellat, ob candorem pili. Videri poſſunt verba aſini ſub onere collabentis ad bouem, qui rogatus vt ſarcinæ partem reciperet recuſauit, moxq; deficiente aſino, coactus eſt totam ſarcinam vna cum aſini pelle geſtare.

Laqueus auxiliari videtur.

Ἀμύνθη ὡς ἔοικεν ἡ πάγη, id eſt, Laqueus ita vt videtur & bono fuit. Dictitari conſueuit, quoties incommodum alicui verteretur in bonũ. Veluti ſi quis Turca bello captus, ſeruiret apud Chriſtianos, iſq; hac occaſione noſtræ religionis ſacris initiaretur. Aut ſi diues ad inopiam redactus, hac occaſione fieret ex luxurioſo ſobrius, ex impio pius. Huc pertinet quod philoſophus ille, Zenoni fallimur, dicebat, ſe tum proſpere nauigaſſe, poſteaquam naufragium fecerat.

Ἀμυστὶ πίνειν.

Ἀμυστὶ πίνειν, dicuntur qui hauſtim auideq; bibunt, nec inter bibendum ſpiritum reciprocant, ſed potum in aluum non ſecus atq; in dolium infundunt. Sonat autẽ ἀμυστὶ quaſi dicas, citra ſuctum. Traduci poterit ad eos qui ſermonem nullo delectu, nimis auide accipiunt. Aut qui immodica lectione obruunt ingenium, cum magis expediat, ſubinde cogitatio-

Digitized by Google

tationem admiſcere lectioni. Similis potatio Græcis dicitur ἄμυστις, quod inter bibendum labia non claudantur.

Amphidromiam agis.

Ἀμφιδρομίαν ἄγεις, id eſt, Amphidromiam agis. Adagium ad varios vſus poterit accõmodari: vel ad eos, qui pueros oſtentant, ac circumferunt, aut munuſcula captant, ambiuntque. Sumptum à priſca conſuetudine, qua mulieres, quæ in partu adfuiſſent, & obſtetricãdo iuuiſſent, quinta poſt die manus abluere ſolent, ac puerum curſu laribus circũferre. Eoque die munuſcula miſſitabantur a cognatis, ſepiæ plerumq; & polypi, decimo a partu die nomen indebatur infanti. De munuſculis huiusmodi meminit & Terentius in 1. Phormionis ſcena. Et Plautus in Truculento, in qua fabula Phroneſium meretrix Dinarcho cupiẽti accumbere in ſacrificio pro puero accititio, iubet potius illud agat, quod quinto die fieri conſueuit. Quamquam Heſychius & Amphidromiam ſeptimo die ſcribit celebrari ſolitam. Plato in Theæteto, τὰ ἀμφιδρόμια, vocat genere neutro. Idem facit Ephippus apud Athenæum li. Dipnoſophiſtarum 9.

Canens vitæ palmum.

Ἄδων τὴν σπιθαμὴν τοῦ βίου πρὸς ἄνηθον, id eſt, Canens vitæ palmum ad anethum. De parco dictum, qui re tenui leuiculaq; tranſigit vitam, atque interim exiſtimat ſe laute viuere. Morem hunc quibusdam eſſe videmus, vt cum nihil apponant in menſa, quod edi poſſit, ne ieiunum omnino conuiuium appareat, varias narrant fabulas, aut cantilenas, vt his modis ciborum obliuionem inducant conuiuis.

Qui non litigat, cælebs eſt.

Divus Hieronymus tamquam proverbio iactatum citat. Qui non litigat, cælebs eſt. Indicat adagium rixoſum eſſe omne coniugium, nec eſſe tranquillam vitam, niſi in cælibatu. Iuuenalis:

Semper habet lites, alternaq; iurgia lectus,
In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo.

Adſtipulantur huic ſententię verſus aliquot proverbiales,

Χειμὼν κατ' οἴκους ἐστὶν ἀνδράσιν γυνή. id eſt,

Mulier in ædibus atra tempeſtas viro.

Item,

Ζῆλος γυναικὸς πάντα πυρπολεῖ δόμον. id eſt,

Incendit omnem femina zelus domum.

Οὐδὲν γυναικὸς χεῖρον οὐδὲ τῆς καλῆς. id eſt,

Muliere nil eſt peius, atque etiam bona.

Sed Heſiodus, vt modeſtius, ita verius opinamur.

Οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζετ' ἄμεινον
Τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖτε κακῆς οὐ ῥίγιον ἄλλο. id eſt,

Sors potior muliere proba non obtigit vmquam
Vlla viro, contraq; mala nil tetrius vſquam eſt.

Præſtat vni malo obnoxium eſſe, quam duobus.

Ariſtoph. in Concionat. ſenarium hunc proverbialem refert.

Ἑνὶ γὰρ συνέχεσθαι κρεῖττον ἢ δυοῖν κακοῖν. id eſt,

Vni atq; geminis præſtat inuolui malis.

Quoties vtrumque malum euitari non poteſt, danda tamen opera, quo declinemus alterum, & in id, quod minus habeat incommoditatis, incurramus.

Chius.

Χῖος ἀποπατῶν, id eſt, Chius cacans. Ariſtophanis interpres in Pacem, indicat prouerbio iactatum in eos, qui contaminarent, conſpurcarentque ciuitatem. Nam hac occaſione conſueuerunt calumniã ſtruere Chiis. Vnde nõ perperam accommodabitur & in illos qui captata occaſione calumniãtur aliquem. Quẽadmodum lupus Æſopicus agnum accuſat, quod ſibi bibenti turbarit aquam. Ariſtophanes in ea quam modo citauimus fabula.

Η πόλις ἡ χίων διὰ τὸν σὸν πρωκτὸν
ὀφλήσει.

Probabile eſt adagium ab euentu natum, quem refert Plutarchus in apophthegmatibus Laconicis. Chii cum apud Lacedæmonios peregrinarentur, poſt cœnam vomuerunt in curia Ephororum, quorum apud eam gẽtem erat ſumma auctoritas, quin & in horum cathedras in quibus ſedere conſueuerunt, incacarũt. Ac primum quidem diligẽter inquiſitio facta eſt, quinam hoc deſignaſſet ſcelus, ſeueriter animaduerſuris, ſi quis ciuium hoc perpetraſſet. Vbi ſenſerũt id à Chiis factum, per præconem edixerunt, Chiis permiſſum eſſe intemperanter agere.

Furari littoris arenas.

Littoris arenas furari dicitur, qui rem ab omnibus neglectam & incuſtoditam tollit. Ouidius in Amorib.

Ille poteſt vacuo furari littore arenas,
Vxorẽ ſtulti quiſquis amare poteſt.

Conueniet cum illo, quod alibi retulimus ex Ariſtotele: ἐν θύραις τὴν ὑδρίαν, id eſt, In foribus aqualem. Aptius per negationem vſurpabitur prouerbium, vt, Quis littoris arenas furetur?

Colubrum in ſinu fouere.

Οφιν ἐν τῷ κόλπῳ θάλπειν, id eſt, Serpẽtem in ſinu fouere, dicitur, qui complectitur amore, ſtudioque proſequitur hominem ingratum, & aliquando per occaſionem nociturum. Sumptum eſt ab apologo quodam, qui Æſopi nomine fertur. Eum Gabrias quidã iambis expreſſit in hunc modum:

Εθαλπέ τις γεωργὸς ἐν κόλποις ὄφιν
Ωρᾳ κρύους. ἐπεὶ δὲ θέρμης ᾔσθετο,
Επλήξε τὸν θάλψαντα κἀπέκτεινεν τάχος.
Οὕτω κακοὶ ποιοῦσι τοὺς εὐεργέτας.

id eſt,

Sinu fouebat quidam agricola viperam
Gelu rigentem, at hæc calorem vt ſenſerat,
Ferit fouentem, moxq; perimit vulnere.
Ingrati ad hunc benemeritos tractant modum.

Eſt & alter apologus, de gallina fouente ſerpentis oua, quam admonet hirundo, ne in ſuam perniciem foueat.

Præter Sibyllam leget nemo.

Divvs Hieronymus irridens Iouiniani ſtylum, vt perturbatum & obſcurum, ſcribit Plautinarum literarum illud in eũ quadrare: Has præter Sibyllam leget nemo. Eſt autem hic locus in Pſeudolo Plautina, vbi quidam literas ab amica ſcriptas irridens, notulis male concinnatis, cuiuſmodi ferme ſcriptura mulierum.

Digitized by Google

Quærunt,inquit, hæ literæ ſibi liberos. Alia aliam ſcandit. Has quidem pol credo nemo niſi Sibylla legerit, interpretari alium poſſe neminem. An obſecro hercle, habentque gallinæ manus? Nam has quidem gallina ſcripſit.

Nihil profuerit bulbus.

Athenæus Dipnoſophiſtarum libro ſecundo ſenarium hunc prouerbii nomine refert:

Οὐδέν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ' ἔχῃς
id eſt,
Neruis carentem iuuerit bulbus nihil.

Martialis item:
Nil aliud bulbis, quam ſatur eſſe potes.

Bulbus autem ad irritandam Venerem valet. Licebit ad verecundiorem vſum trahere: Nil prodeſſe ſtudium, ni vis adſit ingenii.

Quæ dantur.

M. Tullius libro epiſtolarum ad Atticum ſexto: Ἀπογνοὺς ἀλόγως εἰ ἀπίσῃ ἐπειπὼν, Αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. Meq; obiurgauit veteri prouerbio: τὰ μὲν διδόμενα. Vtitur eodem & alio quodam loco. Nō admodum liquet quid ſibi velit, niſi quid coniicere licet, τὰ μὲ διδόμενα, verſum eſſe poetæ cuiuſpiam: eſt enim hemiſtichium iambicum, quod admonet, quod à fortuna datur, id boni conſulendum eſſe, & ferendum æquo animo, quod mutari non queat. Plato in Gorgia videtur indicare prouerbium: νῦν δὲ ἐψεύσθην καὶ ὡς ἔοικεν ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ, i. Nunc autem mendacio deluſus ſum, atque vt videtur, neceſſe eſt mihi iuxta vetus prouerbium, Quod adeſt boni conſulere, idque quod abs te datur accipere, δῶρον δ' ὅτι δῷ τις ἐπαίνει, alibi dictū eſt. Eodē pertinet: Vt poſſumus, quando vt volumus non licet.

Sidera addere cælo.

Addere cælo ſidera, pro eo quod eſt, adiungere, quibus ipſis ſumma eſt copia, prouerbiali ſchemate dictum, vel illud ſat ſigni fuerit, quod Ouidius ſecundo Elegiarum amatoriarum libro, duobus prouerbiis intertexuit:

Quid folia arboribus, pleno quid ſidera cælo,
In freta collectas alta quid addis aquas?

Pamphili furtum.

Παμφίλου νοσφισμὸς, id eſt, Pamphili ſublatio. Pamphilus hic veteris comœdiæ conuiciis notatus eſt, quod ærariū expilaſſet. Conuenit in peculatores, qui è publico ſuffurantur.

Pegaſo velocior.

Πηγάσου ταχύπτερος, id eſt, Pegaſo velocior. Hyperbole prouerbialis de præuelocibus. Nota fabula de equo alato. Ita Pindarus Olympia. hymno 9. καὶ ἀγάνορος ἵππου θᾶσσον καὶ ναὸς ὑποπτέρου, id eſt, Velocius & generoſo equo, & alata naue.

Crepitu probabis.

Πλαταγῇ δοκιμάσεις, id eſt, Plataga probabis. De iis qui ridicule explorant alterius in ſeſe animum. Sumptum à vulgari ioco puellarum, quæ impoſito pollici, medio[illegible] digito papaueris folio palmam i[illegible]unt: quod ſi crepuerit, amoris argumētum eſt, ſin minus, non amantis indicium. Id Suidas indicat fieri ſolere folio papaueris,

paueris, aut anemonæ, quod πλαταγώνιον dicitur, à πλαταγεῖν, id eſt, à ſtrependo. Alluſit ad prouerbiū Ammianus libro decimoquarto. Quod cum vere & ex animo dicitur, ſolet amor ex leui crepitu monſtrari. Vnde locus erit prouerbio, vbi ex dicto ſimplici deprehenditur animus hominis. Apud alios πλαταγὼν reperimus, pro inſtrumento, quo monemus ſtrepitum, & πλαταγεῖν pro crepitum mouere.

Multa docet fames.

Πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος.

Fames magiſtra eſt artium complurium.

Ouidius:

Ingenium mala ſæpe mouent.

Perſius:

Ingeniique largitor
Venter negatas artifex ſequi voces.

Multorum feſtorum Iouis glandes comedit.

Πολλῶν πανηγύρεων διὸς βαλάνων ἔφαγεν, id eſt, Multorum feſtorum Iouis glandes comedit. De ſene longoque plurimarū rerum vſu docto, perinde valet quaſi dicas, multas vixit Olympiadas. Quercus autem Ioui ſacra: vnde nuces iuglādes. Simili ioco & hodie dicunt noſtrates, Comedit multa oua paſchalia, ſenem indicantes.

Prodico doctior.

Προδίκου σοφώτερος, id eſt, Prodico doctior. Aiunt hunc Prodicum in diiudicandis litib. & arbitriis inter diſſentiētes amicos, acerrimi fuiſſe iudicii. Ariſtophanes in Centauro, citante Suidā:

Ἐγὼ γὰρ εἴτις ἠδίκησε, θέλω δίκην
Δοῦναι προδίκῳ. id eſt,

Ego namque, ſi quis præter æquum fecerit,
Prodicum volo negotiū cognoſcere.

Subeſt autem alluſio ad vocabulum nominis. Prodicus enim veluti præiudicatorem ſonat, qui ante de lite pronunicet, quam ad iudices delata ſit. Fuit huius nominis & ſophiſta quidam, cuius meminit Plato locis aliquot.

Mendico ne parentes quidem amici ſunt.

Πτωχῷ φίλοι οὐδ' οἱ γεννήτορες, id eſt, Mendico ne parentes quidem amici ſunt. Diuitiæ conciliant amicos. Paupertas nec illos habet amicos, quos natura coniunxit. Tantum valet in hominum vita, cuius momentum oportuit eſſe leuiſſimum, ſi res non ex noſtris cupiditatibus, ſed ex vſu metiremur.

Malus ianitor.

Πυλωρὸς κακὸς, id eſt, Ianitor malus, id eſt, indiligens præfectus, aut cuſtos. Natum à dicto Thericyonis cuiuſdam, qui cum videret Philippi copias, Iſthmicas anguſtias occupaſſe, ſic ait: κακοὺς πυλωροὺς ὑμᾶς ὦ κορίνθιοι ἡ πελοπόννησος ἔχει, id eſt, Malos ianitores vos ô Corinthii Pelopōneſus habet. Siquidem anguſtias locorum, Græci pylas, id eſt, portas appellant. Refertur à Plutarcho in apophthegmatis.

Audi chelidonem.

Ἄκουε χελιδόνος, id eſt, Audi chelidonem, id eſt, in tēpore curato tuā negotia. Quidā à ſuperſtitioſo quodam ortum autumant, cui nomen Chelidoni. Nam aiunt huic fuiſſe morem, obſeruatis prodigiis colligere rerum exitus. Atque huius opinionis

nionis auctor citat Mnaſeas Patrenſis ἐν τῷ περίπλῳ. Nonnulli malunt ad auem hirundinem referri, quod ſtridula ſit auis, ac lugubris, ſiue quod Veris prænunciet aduentum.

Ominabitur aliquis te conſpecto.

Σὺ δ' οἰωνίσαιτ' ἄν τις ἰδὼν, id eſt, Qui te conſpexerit, augurium poterit capere. Dici conſueuit in deformes, fœdoq; aſpectu. Veteres ex primo hominis occurſu ſumebant omen. Occurrere formoſo felix omen habebatur, occurrere deformi nigroque contra. Romanus quidam imperator, Hadrianum opinamur, vt erat omnium ſuperſtitionum obſeruantiſſimus, ex Mauri cuiusdam ſcurræ occurſu, mortem ominatus eſt. Ille iuſſus abire, dictum addit ominoſius: Totum viciſti, totum feciſti, nunc deus eſto. Nam imperatores defuncti, ſolemnibus quibusdam cæremoniis referebantur in numerum deorum. Iuuenalis:

Et cui per mediam nolis occurrere noctem.

Non admodum miſces.

Οὐ μάλα κυκᾷς, id eſt, Non admodum miſces, id eſt, non multum potes, neque prodeſſe, neque nocere. Pericles dictus eſt totam miſcuiſſe Græciam eloquentia ſua, quod arbitratu ſuo verſaret omnia. Et apud M. Tullium omnia miſcere dicuntur, qui immodica potentia perturbant rempublicam.

Aſini cauda.

Ὄνου οὐρὰ ταλίαν οὐ ποιεῖ, id eſt, Aſini cauda non facit cribrum: vbi quis ad hoc, aut illud dicitur inutilis. Cribrum è pilis equinis fieri conſueuit, non è villis aſininæ caudis. Suſpicamur hoc ex huius ætatis fæce ſumptum ab Apoſtolio.

Ipſo cratere.

Αὐτῷ κρατῆρι γίγνη κακά, id eſt, Ipſo cratere contingant mala. Dictitari ſolitum de iis in quos recidit quod per inſidias in alios moliebantur. Craterem enim quaſi malorũ fontem vocat, vnde Κρατὴρ κακῶν, id eſt, Crater malorum, de quo dictum eſt alias.

Gutta vini.

Σπιλαγμὸς οἴνου μυρίοις χεῦσιν ὕδατος οὐ μίγνυται, id eſt, Gutta vini nõ miſcetur aqua ſæpius infuſa. Cum paululo boni nimia mali vis admiſcetur. Diluitur enim, & euaneſcit, ſi pauxillum vini plurima corrumpas aqua.

Bos porrecto vltra Taygeton capite.

Ταῦρος ὑπερκύψας τὸ Ταΰγετον ἀπὸ τοῦ Εὐρώτα πίνει, id eſt, Taurus porrecto vltra Taygetum capite bibit ex Eurota, de re vehementer abſurda. Similimum illi: Quid ſi cælum ruat? Natum ex apophthegmate Geradæ Lacedæmonii, is ab hoſpite quopiam interrogatus, quæ pœna foret adulteris apud Lacedæmonios, negauit vllos eſſe adulteros apud Lacedæmonios. At inſtãs ille, quid ſi quis exiſteret, inquit, quam pœnam daret? Is, inquit, taurum maximum dependeret, qui producto vltra Taygetum montem capite, biberet ex Eurota; cumq; hoſpes adridens, & vnde taurus tam ingens? Lacedæmonius viciſſim, aut vnde apud Lacedæmonios adulteri? Refertur à Plutarcho in vita Lycurgi.

Ad cribrum dicta.

Τὰ κοσκίνῳ, i. Ad cribum dicta.

Ttt 5 Quæ

Quæ vera compertaq; videri vellet, ad hunc appellabant modum. Finitimum illi: τὰ ἐκ τρίποδος, ſumptum à diuinationis genere, quod ſuſpenſo circumactoque cribro peragebatur, quemadmodum alias indicauimus ex Ariſtotele & Luciano.

Iouis tergus.

Διὸς κῴδιον, id eſt, Iouis tergus. De re ſordida quidem, ſed tamen in vſum aliquem ſeruata. Nam olim victimæ pellem ſeruabant in pompis Eleuſinis circumferendam, vel ſubſternendam pedibus eorum, qui piaculo quopiam tenebantur ad expiationem.

Mala vltro adſunt.

Fertur & huiuſmodi ſententia in prouerbiorum collectaneis: διζημένοισι τ' ἀγαθὰ μόλις παραγίνεται, τὰ δὲ κακὰ καὶ μὴ διζημένοισι, id eſt, Bona vix accedunt iis, qui quærunt: mala vel non quærentibus obtingunt. Idẽ & vulgo dicunt idiotæ, neq; tamen nõ vere: Mala vltro adeſſe, vel inuocata. Et tamen paſſim vitiis noſtris adcerſimus bellum, lites, morbos, quaſi ſua ſpõte parum adſit malorũ.

A vicinis exemplum habent.

Ἐκ τῶν γειτόνων ἔχουσι τὸ παράδειγμα, id eſt, A vicinis ſumunt exemplum. Qui faciunt quidpiam aliorum exemplo prouocati. Vicinus enim vicino morbum ſuum affricat, & malorum commercio reddimur deteriores. Huc nimirum alluſit Terentius in Andria:

Quid iſthuc tam mirum eſt, de te ſi exemplum capit?

My ſortitus es.

Ἔλαχες τὸ μ, i. M. litera tibi ſorte obtigit. Ænigma in ſtultos. Nã Græce μωρὸς hanc initialem habẽt. Cum aliquando Dionyſio M. in ſortibus obueniſſet, quidam per iocum ait, μωρολογεῖς Διονύσιε. Stulta loqueris Dionyſi. At ille detorquens alio: μονομαχήσω μὲν οὖν, inquit, ſingulari proinde certamine depugnabo. Ad hũc quidẽ modum refertur in collectaneis Græcorum, ſed mendoſe, quod liquet ex Plutarcho, qui narrat Dionyſium reſpondiſſe μοναρχήσωμεν οὖν, quod interpretes verterunt, Monarchæ erimus, decepti ſcripturæ vitio. Legendum enim μοναρχήσω μὲν οὖν, vt μὲν οὖν ſit vnica dictio, quę non inferat tantum, ſed aduerſetur potius. Corrigit enim alterius diuinationem, & ſubiicit, imo potius ero monarcha, quis enim ſic loquitur, erimus monarchæ? Ad hæc μοναρχήσωμεν, nõ ſonat, erimus monarchæ, ſed ſimus monarchæ. Poſtremo ſi legas οὖν, vt ſit inferentis, non corrigentis, quid aliud dicit Dionyſius, quam ideo ſe fore monarcham, quod ſtultus eſſet?

In Pythii templo cacare.

Ἐν Πυθίου χέσαι, id eſt, In Pythii templo cacare dicebatur, qui rem nefariam & periculoſam faceret, ꝙ Piſiſtratus tyrãnus extructo templo inſcripſerat, ne quis inibi ventrem exoneraret, & aduenam quendam deprehenſum è medio ſuſtulit.

In terra pauperem.

Ἐν γῇ πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτοῦντα πλεῖν.

id eſt,

Egere præſtat in ſolo, quam diuitẽ
Sulcare fluctus.

Satius eſt paululum habere tuto, quam multũ cum periculo. Nec placebant cuidam opes de funibus pendentes, multo minus quas eripere, ventis

ventis in manu eſt. Prouerbium admonet certam fortunam, licet modicam, incertis quamlibet amplioribus anteponendam.

Inter pueros ſenex.

Εν παῖσι μὲν γέρων, ἐν τοῖς δὲ γέρουσι παῖς, id eſt, Inter ſenes puér, idem at in pueris ſenex. Conueniet in hominem grandiuſculum, maiorē quam vt puer videri poſſit, minorem quam vt vir. Dictum eſt autem ab ęmulis in Hermogenem rhetorem. Accommodare licebit in hominem ſic eruditũ, vt inter idiotas videri poſſit doctulus, inter eruditos indoctus.

In ſola Sparta expedit ſeneſcere.

Εν σπάρτῃ μόνῃ λυσιτελεῖ γηράσκειν, id eſt, Vna in Sparta expedit ſeneſcere. Dictum eſt, quod apud Spartanos ſummus honos ſenibus habebatur olim. Torqueri poterit ad quoslibet, penes quos virtus in precio ſit. Refert Plutarchus in Laconicis, ſed incerto auctore. Dictum eſt autem à quodam hoſpite, cum videret apud Lacedæmonios iuuenes tantum honóris habere ſenioribus. M Tullius in Catone maiore ſimilem ſententiã adſcribit Lyſandro: Lyſandrum, inquit, Lacedæmonium dicere aiunt ſolitum, Lacedæmone eſſe honeſtiſſimum domicilium ſenectutis. Nuſquam enim tantum tribuitur ætati, nuſquã eſt ſenectus honoratior. Nota eſt hiſtoria de ſene, cui cũ ingreſſo theatrũm nullus Athenięſium daret locum, ſoli Lacedæmoniorum legati caniciem illius reueriti, & aſſurgendi officio venerati ſunt, & inter ipſos honoratiſſimum locum ceſſerũt, cui facto cum applauderet Athenięſiũ populus, quidam è Lacedæmoniis dixit, Scire quidem populum Athenienſem quid deceat, ſed negligere. Narratur a multis, nominatim a Valerio Maximo libro quarto, capite quinto.

Ne maior thylaci adceſſio.

Lucianus in Encomio Demoſthenis: σοὶ δ᾽ ἴσως εὐλάβεια τὰ τῆς παροιμίας σκῶμμα ἐπὶ τῇ ἀσυμμετρίᾳ ἐπαγαγέσθαι, μή σοι μεῖζον προσκέοιτο τοὐπίσαγμα τῷ θυλάκῳ, id eſt, At tu fortaſſe vereris ne in te torqueatur illud prouerbiale dicterium de male reſpondente proportione, nempe, ne tibi thylaco maior ſit adceſſoria ſarcinula. Thylacus enim culeus eſt ſiue mantica parata geſtandis oneribus. Neque ignoramus in vulgatis exemplaribus eſſe τὐπίγραμμα, non τὐπίσαγμα. Verum niſi ſcripturam mutaris, nulla ſententia poteſt elici. Eſt autem ἐπίσαγμα à σάττω, velut oneris adſertura. Translatum autem à mulionibus, qui præter legitimum onus, vaſcula quædam ſuperimponunt. Ergo cum digreſſio longior eſt quam ipſa res, vti licebit hoc prouerbio. Baſilius idem aliis verbis expreſſit libro de Spiritu Sancto: ἢ οὕτω γε ἂν τὸ ἐπεισόδιον πολλαπλάσιον εἴη τῆς κεφαλαίου, id eſt, Ad iſtũ alioqui modum adceſſorium multo maius eſſet ipſo principali.

Acarnici equi.

Ακαρνικοὶ ἵπποι, id eſt, Acarnici equi, dicebãtur equi maximi. Finitimum illi, cuius meminit etiam Ariſtoteles, ἵππος θεσσαλική, id eſt, Equa Theſſalica. Virgilius item in Georgicis tribuit primum laudem equis Epiroticis.

Eliadum palmas Epirus equarum,

Acarnanes enim ſunt iuxta Epirum, quemadmodum & Theſſali. Conueniet vti de re quapiam eximia aut inſigni præmio.

Contri-

Contribulis factus ſerua ordinem.

Γεννητὸς γεγονὼς τήρει τὴν τάξιν, id eſt, Tribulis factus ſerua ordinem, id eſt, poſteaquam aſcitus es in ordinē aliquem fungere tuo officio, quemadmodum & cæteri faciunt. Natum à tribubus Athenienſium. Populus Atheniēſis diſtributus erat in tribus duodecim, ad menſium numerum, rurſum vnaquæque tribus in triginta genera, quemadmodum vocant, ad dierum numerum, vnde γεννητοὶ vocabantur, nō coniuncti ſanguinis propinquitate, ſed in eandem tribus partem aſciti.

Glaucus alter.

Γλαῦκος ἄλλος ἱππόβρωτος, id eſt, Glaucus alter ab equis deuoratus. Quadrabit in hominē alendis equis exhaurientem facultates ſuas. A fabula natum, qualis fertur & de Actæone.

Gorgonem Perſeus aggreditur.

Γόργονα περσεὺς ἐχειρώσατο, id eſt, Gorgonem Perſeus adortus eſt. Vbi quis egregium facinus inceptat. Notiſſima fabula eſt. Ne hoc quidem prouerbium adſcripturi eramus, ni repertum eſſet in Græcorum collectaneis.

Vincula Tyrrhena.

Δεσμοὶ τυῤῥηνοί, id eſt, Vincula Tyrrhena dicebātur odioſa negotia quibus diſtringebatur aliquis. Traductum à vinculis, quibus Tyrrheni captiuos vinciebāt grauibus & moleſtis.

Diu delibera.

Δηρὸν βουλεύου, i. Diu delibera. Non ſtatim aggrediundū negotium. Carmen integrum fertur huiusmodi:

Δηρὸν βουλεύειν, ἵν᾽ ἔχῃ καὶ πολλὸν ἀμείνων. id eſt,

Conſultato diu, multo vt præcellere poſſis.

Lente conſultandum, at vbi ſtatueris, mature quod opus facto faciendum eſt. Qui ſecus faciunt, iis non raro ſolet euenire Platonicum illud, vt feſtinantes in principio, ſerius perueniant ad finem.

Epimenideum corium.

Ἐπιμενίδειον δέρμα, id eſt, Epimenidia pellis. De re repoſita, miraculique loco ſeruata. In nonnullis codicibus ſcriptum offendimus, Epimelidiū, ſed deprauate, ni fallimur: adſcriptum erat huius pellem adſeruari abditam, ceu rem ſacram apud Lacedæmonios. Indicat autem Eudemus tractum ab Epimenide Cretenſi, qui legitur perpetuo ſomno dormiſſe quadragintaſeptem annos, neque paucos poſtea ſuperuixiſſe. Vnde conſentaneum eſt huius reliquias, vt miraculi monimentum ſeruatas fuiſſe.

Volaticum iuſiurandum.

Ταχυδάμοντες ὅρκοι. Ad eum modū appellabant iuſiurandum irritum, quod euaneſceret, auolaretque, ſimulatque pronunciatum eſſet, cuiusmodi ſunt amantium. Hæc ſententia magis adridet Suidæ. Quamquam Ariſtarchus apud Eudemum, κατ᾽ ἀντίφρασιν accipit, quaſi tardum oporteat eſſe iuſiurandum, neq; temere proferendum: neque enim ſtatim euaneſcere, ſi quid iuraris.

Superatus es à gallo quopiam.

Ἡττήθης ὑπό τινος ἀλεκτρυόνος, id eſt, Superatus es à gallo quopiam. Iocus prouerbialis in ſeruos qui dominos à tergo ſequuntur, ſupplices videlicet & abiecti, cuiusmodi ſolent eſſe galli

galli ſuperati in pugna. Nam hæc auis victa ſilere ſolet, canere ſi viciſſet, vt auctor eſt Cicero in Diuinationibus. Addunt gallum in pugna ſuperatũ vltro ſequi victorem. Sumtum eſt ex Ariſtophane, niſi nos fallit memoria. Refertur ab Eudemo.

Βαζακάρας.

Βαζακάρας. De pinguibus dictum & impotẽtibus. Eudemus meminit, addens eſſe legendum κατὰ συστολήν. Quibus verbis quid ſibi velit, nondum ſatis liquet, niſi ſenſit exprobratam ingenii tarditatem. Etenim quę viuido ſunt ingenio, caput erigunt. Capite eſſe deiecto hebetioris ac ſegnioris animi ſignũ eſſe ſolet. Nam Grę̃ca vox hinc dicta eſt. βατὰς enim vt indicat Heſychius, apud Tarentinos pronum ſignificat, & κάρα caput. Vnde βάτλαραι Thracibus dicũtur Bacchæ, Bacchi numine afflatæ, quæ & Baſſarides dicuntur, vt indicat Etymologicus. Hinc vox deducta ad meretricem, quæ ſe proſternit quibuslibet. Apud Athenæũm libro quarto, καρηβαρῶντες dicuntur, qui crapula grauatũ habent caput. Conueniet in temulentum ac ſomnolentum. Quemadmodum vſurpauit diuus Baſilius in epiſtola quadam.

Ex æquo partire.

Ἐξίσου δίδου πᾶσιν, id eſt, Ex æquo da omnibus. Translatum ab iis, qui conuiuium, aut hereditatem partiuntur. Quadrabit in iudicem, aut principem, quem oportet æquabile ius reddere.

Ἐπαύλια δῶρα.

Ἐπαύλια δῶρα dicebantur magnifica munera. Sic enim appellabantur apud Græcos, quæ poſtero poſt nuptias die, ſponſæ pater adducebat ſponſo ac ſponſæ, pompæ cuiusdam ſpecie. Præcedebat enim puer, candida toga, facem geſtans ardentem; poſt hunc longa ſeries adportãtium aurum, pulues, ſmegmata, lecticas, pectines, lectos, alabaſtros, ſandalia, ſcrinia, vnguentaria, interdum & dotem ipſam. Addunt & ipſum diem à nuptiis ſecundum ἐπαυλίαν, ꝙ ſponſa tum inducatur in cubile. Adagium accommodari poterit & in eos, qui iactant ſuam beneficentiam. Opinamur autem hæc eſſe, quæ iureconſulti vocant παράφερνα.

In pedes retrocedit.

Ἐπὶ πόδας ἀναχωρεῖ, id eſt, In pedẽ retrocedit, de eo qui metu dat locũ potentiori, & reuocat ſe in tutum, ab athletis aut gladiatoribus ſumtũ videtur. Hoc eſt quod Latini dicunt referre pedem. Quadrabit & in eos, qui mutant inſtitutum.

In armis acciſſat.

Ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ἀκκίζεται, id eſt, In armis acciſſat. In eum qui ſibi placet, ſeſeque quaſi contemplatur in armis ſuis. Conueniet in quemvis ſibi ſtulte placentem. Refertur præter alios etymologico. De Accone muliere, quę ad ſpeculum inepte ſibi blandiebatur, dictũ eſt alibi in prouerbio Acciſſare.

In Lipſydrio pugnas.

Ἐπὶ λειψυδρίῳ μάχῃ, Id eſt, In Lipſydrio pugnas. Lipſydrium locus erat haud procul à Parnethe, quem mœnibus cinxerãt tyranni, qui profugerant ex vrbe, prius condiderant Alcmæonidæ, ſed in hos obſeſſos, victosque à Piſiſtrati copiis obliqua cantio cani cœpta eſt huiusmodi: αἶ αἶ λειψύδριον προδοσίταιρον οἵους ἄνδρας ἀπώλε-

ἀπώλεσας, μάχεσθ' ἀγαθοὺς γε καὶ εὐπατρίδας ὅποτε ἔδειξαν οἵων πατέρων ἔσαν, id eſt, Heu heu Lipſydrion, ſociorũ proditor, quales viros perdidiſti, ad pugnandum idoneos & claros, cum oſtenderent è qualibus eſſent orti maioribus. Prouerbium dictum in ſtrenuos, & bellicoſos viros. Locus nomen habet ab aquarum copia.

Deſertum obtueri.

Ἐρημον ἐμβλέπειν, id eſt, Deſertum intueri, dicebatur, qui fixis & attonitis intueretur oculis. Metaphoram mutuati ſunt ab iis, qui pelagus immenſum, aut ſolitudinem taciti intuentur. Multis adeſt hoc oculorum vitium, vt paullo longius ſemota nõ exacte videant. Iis ſi quando dicendum eſt in hominum frequentia, quoniam in neminem certo figunt oculos, deſertum intueri videntur. Citatur Ariſtophanes ex Poliydo.

Eſto promus.

Ἔστω ταμίας, τἄλλα δ' εἰ βούλει κύων.

id eſt,

Sis condus, in reliquis canis eſto, ſi libet.

Aiunt dictum in eum, cui felicitas immerenti contigiſſet, peculiariter in eunuchos. Suidas indicat Athenis fuiſſe magiſtratum decemviris commiſſum, qui pecunias in arce Palladis poſitas ſeruarent, quas & ſacras & publicas appellabant, vno cum ipſo Palladis ſimulacro, ac reliquis templi ornamentis. Erant & Tamiæ triremium, qui præfectos triremibus ſolent comitari, veluti cuſtodes. Is magiſtratus interdum furacibus cõmittebatur, cum oportuerit incorruptos atque integræ fidei viros ad id adſciſcere, quaſi nihil referret qualis ſuſcipias prouinciã, modo commiſſa ſit. Solent autem reges gazas ſuas, & vxores eunuchis committere.

Ephemeri vita.

Ἐφημέρου ζωή, id eſt, Ephemeri vita. De iis, qui ſtatim emoriuntur aut pereunt, ab animantibus, quæ ſic appellantur, quod vltra diem non viuant. Ariſtoteles libro de natura animalium quinto, prodit ad hunc modum de Ephemeris: Hypanis, inquit, fluuius apud Cimmerium Boſphorum ſub ſolſtitio fert veluti folliculos acinis maiores, quib. quadrupedes volucres erumpunt, quod genus animalis in poſtmeridianum tempus vſq; viuit & volat, mox declinante ſole marceſcit & languet, mox occidente emoritur, vita non vltra vnum diem peracta, vnde ἐφήμερον appellatum. Retulit ſimilia Plinius libro vndecimo, capite trigeſimoſexto, niſi quod ait animal dictum ἡμερόβιον. Ariſtotelem citat M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum libro 1. addens Hypanim ab Europæ parte profluere in Pontum.

Canis mendico auxilians.

Κύων τῷ πτωχῷ βοηθῶν, id eſt, Canis mendico auxilians. Vbi quis nobis aduerſatur & diuerſis ſtudet partibus is, cuius auxilio nitebamur. Nam canes infeſti ſunt mendicis velut ἰματίχοις, niſi ſi quando fruſto panis corrumpuntur.

Iupiter aquilam delegit.

Ζεὺς αἰετὸν εἵλετο, id eſt, Iupiter aquilam delegit. Vbi quis adſciſcit ſibi præclaros, ſuiſque rebus accommodos. Poetæ fingunt aquilam Ioui fulmen porrigere, quod hæc auis omnium altiſſime ſubuolet, nec ictu fulminis lædatur. Eiuſdem vſus eſt opera in rapiendo catamyto puero.

Aut

Aut minus animi, aut plus potentia.

Η φρονεῖν ἔλασσον, ἢ δυνάμεως δεῖ μείζον, id eſt, Oportet aut minus animoſum eſſe, aut plus poſſe. Conuenit in feroces, quorum arrogantiæ non ſuppetant vires. Aut qui non timent irritare, quem vincere non poſſint. φρονεῖν accipi poteſt pro ſapere: qui ſunt humili fortuna, iis multa diſſimulanda ſunt, quandoquidem quod vident perperam fieri, non queant vetare, & quod ſentiunt fieri oportere, non poſſunt efficere. Plutarchus in Laconicis tribuit Archidamo Zeuxidami filio, cum filium videret præcipitantius & incõſideratius pugnãtem cum Athenienſibus: ἢ τῇ δυνάμει πρόσθες, ἢ τοῦ φρονήματος ὕφες, id eſt, Aut adde viribus, aut detrahe animo.

Felicitas à Deo.

Θεοῦ δὲ δῶρόν ἐστιν εὐτυχεῖν βροτούς.
id eſt,
Felicitas datur Deûm homini munere.

Vt res noſtræ bene cedant, id in nobis ſitum non eſt, ſed a ſuperum arbitrio pendet. Hominum eſt conatus, Dei euentus.

Hyſtricis ſeta.

Θρὶξ ὑστριχός, id eſt, Pilus hiſtricis, dici poterit, dicterium acriter in quempiam tortum. Ab animante ſumtu, cui mos irritato, pinnas aculeatas, quibus illi tergum inhorret, teli ritu eiaculari, etiam procul, idq; facit intenta cute. His igitur ora canum vrgentium figit. Eſt autem hyſtrix de genere Erinaceorum, niſi quod huic longiores aculei. India & Africa potiſſimum hyſtrices generat, vt auctor eſt Plinius libro octauo, capite trigeſimoquinto.

Alter Ianus.

Ἰανὸς ἄλλος, id eſt, Ianus alter. Quadrabit vel in prouidum ac circumſpectum, vel in ancipitem & perfidum. Perſius:

O Iane a tergo cui nulla ciconia pinſit.

Sumptum à Iano bifronte, cuius notior eſt fabula, quam vt ſit hoc loco percenſenda.

Veſte circumfers ignem.

Εἱματίῳ τὸ πῦρ περιφέρεις, id eſt, Veſte circumfers ignem, vbi quid ridicule fit. Aut vbi quis ſuum ipſius malum fouet, veluti ſcortum, aut adulatorem, aut fictum amicum.

Erinnys ex tragœdia.

Ἐριννὺς ἐκ τραγῳδίας, id eſt, Erinnys ex tragœdia. De fœdis aniculis. Sumtum ex Ariſtophanis Pluto, quo loco dictum eſt de Penia:

Ἴσως ἐριννύς ἐστιν ἐκ τραγῳδίας.
id eſt,
At forſan eſt Erinnys ex tragœdia.

Strabo Geographiæ lib. 4. tradit inſulas eſſe 10. in Oceano Gaditano, nomine Caſſiteridas, quarum vna prorſus inculta ſit, in reliquis habitare homines colore fuſco, tunicis vtentes ad talos vſque dimiſſis, pectoribus cingulo obuinctis, baculos manu geſtantes, in ſumma, perſimiles furiis tragicis. Quibus ex verbis apparet hoc habitu furias in tragœdiis induci ſolere.

Æqualitas haud parit bellum.

Ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ, id eſt, Æqualitas bellum haud parit. Æqualitate continetur concordia. Inæqualitas diſcordiarum eſt mater. Eſt Solonis apophthegma, quẽ admodũ ſcribit Plutarchus in huius vita, admonens dictum

dictum hoc fuiſſe vulgo celebre, τὸ ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ.

Piſcis primum à capite fœtet.

Ἰχθὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὄζειν ἄρχεται, id eſt, Piſcis à capite primum incipit putere. Dictum in malos principes, quorum contagione reliquum vulgus inficitur. Apparet ab idiotarum vulgo ſumptum.

Etiam Batilum deuorares.

Καὶ βαίτυλον ἂν καταπίνοις, id eſt, Etiam Bætylum deglutires. In voracem & omnia coquentem. Nam Bætylus dicitur ſaxum illud faſciis obuinctum, quod pro Ioue deuorauit Saturnus, vt teſtatus eſt Heſychius.

Malum vas non frangitur.

Κακὸν ἄγγος οὐ κλᾶται, id eſt, Malum vas non frangitur. Qui deterior, is nonnumquam viuacior, & in periculis tutior. Simili metaphora dicũt & hodie vulgo, malam herbam non perire.

Etiam quercus bacchatur.

Καὶ δρῦς μαινὰς ἐγένετο, id eſt, Etiã quercus Mænas facta eſt. De iis qui vix deliniuntur. Ab Orphei fabula, quercus ſua cithara demulcentis. Mænades enim ſunt mulieres afflatę Baccho.

Vita molita.

Ἀληλεσμένος βίος, id eſt, Vita molita, ſiue victus, vt ita loquamur, farinatus. Suidas indicat adagiũ varie accipi. Quoſdam vſurpare de vita priſcorum, qui glandibus veſcebantur, fortaſſis ob id quod illis ſeculis ignotus adhuc eſſet carnium & piſcium eſus, ſolaque glandium farina victitarent mortales. Alios de his quibus citra laborem vita laura cõtingeret, propterea quod aliquamdiu poſt frumenta reperta, farinæ faciendæ ratio neſciretur. Eſt autem farina paratior ſi cui libeat veſci. Alioqui proſcindẽdum aruum, ſerendum triticum, metendum, excutiendum, molendum, pinſendum. Nonnullos de iis qui in magna rerum, quas deſiderarent, affluentia, vitam agerent, vt adfine ſit illi quod alio poſitum eſt loco, οὐ γὰρ ἄκανθαι, id eſt, Non enim ſpinæ. Cæſar Commentariorum lib. 1. Trium menſium molita cibaria ſibi quemq; domo efferre iubent. Huc adludere videtur Ariſtophanes in Equitibus, cum Cleon populo blandiens ita loquitur.

Ἀλλ' ἄλφιτ' ἤδη σοι ποριῶ ἐσκευασμένα, id eſt:

At ego paratas tibi farinas iam dabo.

Cui reſpondet altera perſona:

Ἐγὼ δὲ μαζίσκας γε διαμεμαγμένας
Καὶ τοὔψον ὀπτόν, μηδὲν ἀλλ' εἰμὴ 'σθίειν.
id eſt,

Bene maceratas ego dabo tibi maſſulas,
Piſcemq; coctum, nil aliud, quam veſcere,

Hoc poſterius pertinet ad prouerbium, quod ante retulimus: Victus maceratus. Ruſſus in eadem fabula cum Cleon offerret μαζίσκας μεμαγμένας, alter reſpondet:

Ἐγὼ δὲ μυστίλας, μεμυστιλημένας.

panem intelligens iam iure maceratum, ac madefactum, & ob id paratum eſui. Ac mox offert vinum iam temperatum, vt ſtatim poſſit bibi:

Ἔχε καὶ πιεῖν κεκραμμένον τρία καὶ δύο,
id eſt:

Dilutum habe, quod ebibas, tria ac duo.

Nam olim vinum non bibebatur niſi

Digitized by Google

niſi aqua dilutum, quod apud Germanos inſuetum eſt. Optimam autem temperaturam exiſtimabant, ſi duobus vini cyathis duo aquæ adderentur. Porro quæ parata ſunt, ea gratiora eſſe paulo poſt declarat populus. Cum enim alter iactaret ſe ſuo periculo rapuiſſe quod dabat, alter coxiſſe, reſpondet:

Ἀπὸ σοῦ γὰρ, ἀλλὰ τοῦ παραθέντος ἡ χάρις.

ſignificans illi deberi gratia, qui cibum paratum appoſuerit.

Malum eſt bonum.

Κακὸν τὸ καλὸν γίνεται μὴ καιρῷ τύχῃ. id eſt,

Bonum malum fit, tempore haud datum ſuo.

Nihil gratum, quod intempeſtiuum. Pharmacum in tempore datũ, ſaluti eſt, ſecus datum, mortem adfert. Citatur apud Athenæum lib. 7. hic verſiculus ex Timone:

Ὥρη ἐρᾶν, ὥρη δὲ γαμεῖν, ὥρη δὲ πεπαῦσθαι. id eſt,

Tempus amandi, tempus habendæ coniugis, eſt quod

Rebus ab his tandem moneat deſiſtere tempus.

Caricum ſepulchrum.

Κάρικος τάφος, id eſt, Caricum monumentũ. De re magnifica ſumptuoſaque. Sumptum a Mauſoli ſepulchro, quod eſt apud Caras. Plin. lib. 36. cap. 5. oſtendit opus hoc inter ſeptem orbis miracula cõmemoratum, idque potiſſimum ob artificum famam. Patebat ab auſtro & ſeptentrione ſexagenos ternos pedes. Breuius à frontibus, toto circuitu pedes quadringentos vndecim. Attollebatur in altitudinem 25. cubitis. Cingebatur columnis 46. Ab oriente cælauerat Scopas, à ſeptẽtrione Byras, à meridie Timotheus, ab occaſu Leochares. Opere nondum abſoluto periit Artemiſia. Latini huiuſmodi monumenta vocant mauſolea. Martial. lib. 1.

Aere nec vacuo pendentia mauſolea.

Item Propertius lib. 3.

Nec Mauſolei diues fortuna ſepulchri.

Malum munus.

Κακὸν γὰρ δῶρον ἴσον ἐστὶ ζημίᾳ. id eſt,

Munus malum eſt perinde vti diſpendium.

Nocet, non iuuat, qui largitur noxia. Veluti ſi quis adoleſcenti ſubminiſtret pecuniam, aut ſtulto cõmittat imperium.

Inani ſpe flagrat.

Κεναῖσιν ἐλπίσι θερμαίνεται. id eſt, Inanibus ſpebus incenditur. In eum, qui fruſtra ſibi magna pollicetur. Spes enim ſtultis addit animos, etiãſi procul abſint. Sapiens etiam ſi ſperat, diſſimulat. Decerptũ apparet ex Sophocle, apud quem Aiax ita loquitur:

Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδενὸς λόγου βροτὸν
Ὅστις κεναῖσιν ἐλπίσιν θερμαίνεται.

id eſt,

Haud emero virum mente nulla præditum,
Quemcunq; inanes ſpes mouent & incitant.

Æſchynes contra Timarchum, ἐλπίδων κενῶν ἐμπλήσας, id eſt Poſteaquã illum impleſſet inanibus ſpebus.

Voluitur dolium.

Κεκύλισται ὁ πίθος, id eſt, Reuolutum eſt dolium. In eum qui commouetur alieno exemplo, ſiue inſtinctu ad ſtulte quid faciendum. Nam dolium facili impulſu quo velis voluitur. At ſapiens tetragono ſimilis, ſemper fixus & immotus. Apparet eſſe natum ab hiſtoria de Diogene in publico ciui-

ciuitatis tumultu voluente dolium, quam refert Lucianus li. de conſcribenda hiſtoria.

Ceram auribus oblinis.

Κηρὸν τοῖς ὠσὶν ἐπαλείφεις, id eſt, Ceram auribus oblinis. In eos qui recuſant audire vel æqua, vel iniqua. Natum ab Vlyſſis cera, qua ſuas ac ſociorum aures obturat apud Homerum, aduerſus Sirenarum cantilenas.

Corui luſciniis honoratiores.

Κόρακες ἀηδόνων αἰδοιμώτεροι, id eſt, Corui luſciniis honoratiores. Cum indocti doctis præferuntur, improbi probis, blaterones eloquentibus, rapaces ac furaces cordatis & integris viris. Aut cum plus tribuitur improbitati & audaciæ, quam eruditioni ac ſapientiæ.

Commune naufragium.

Κοινὸν ναυάγιον τοῖς πᾶσι παραμύθιον, Id eſt, Commune naufragium, omnibus ſolatium. Multo facilius fertur malum, quod nobis eſt cum omnibus, aut cum multis cõmune. Quin & hodie iactatur inter Scholaſticos: Miſerum eſt ſolatium habere calamitatis ſocium.

Cypariſſi fructus.

Κυπαρίττου καρπὸς, id eſt, Cypariſſi fructus, de verbis dictu magnificis, cæterum inutilibus. Proverbium fluxit a natura arboris, quam Plin. lib. 16. ſcribit, natu moroſam eſſe, fructu ſuperuacuam, baccis toruam, foliis amaram, odore violentam, ac ne vmbra quidem gratioſam. Hactenus Plinius. Atq; huiuſmodi cum ſit, tamen proceritate, vnde & conifera vocatur à poetis, ac perpetuo virore, neq; non naſcendi difficultate, nouu aliquem fructum polliceri videtur. Theophraſtus autem libro de cauſis plantarum 1. ſcribit ſemen cupreſſi a leo eſſe minutum, vt vix oculis percipi poſſit. Neq; enim huius eſſe fructum totum id quod pilæ ſpeciẽ gerit, ſed quod cono innaſcitur, perquam tenue & exile, laricis ſemini proximum, quod pilula ſua dehiſcẽte dilabitur, nec legi niſi ab experto poteſt.

Ματτυάζειν.

Athenæus, Dipnoſophiſtarum lib. 14. refert cibi genus, primum à Theſſalis repertũ, ſed quod Athenis quoque fuerit in deliciis, cum ſubeſſent imperio Macedonum, quorum lingua dicebatur ματτύα, a Græca voce μάττω, quod eſt pinſo, ſiue macero: vnde dicta ſit & μᾶζα, quæ & ipſa proverbio locum fecit, vt ὑπερμαζᾶν dicerentur, qui lautius viuerent: poſt quidquid eſſet opiparum & elegans in cibis, ματτύα, dicebant, etiam in auibus, piſcibus, oleribus ac fartis, & ματτυάζειν, qui ſuauiter viuerent. Citantur in teſtimonium verſus ex Alexide:

Σκευάζετ' εὐωχεῖσθε προπίνετε πίνετε
Λέπεσθε ματτυάζετε. id eſt,
Facite apparatus, & epulis incumbite,
Lepamini atq; mattyazete.

Cæterum Atticis λεπτοὶ dicuntur, qui intemperanter indulgent Veneri, huc ni fallimur alludẽtibus, quod λεπίζω ſonet deglubo, quæ vox & Latinis vſurpatione facta eſt obſcœna. λέπος enim Græcis pellem ſignificat. De Mattyis, qui plura volet cognoſcere, legat finem 14. li. quẽ modo citauimus, & mattyis explebitur affatim. Tot auctoribus Athenæus docet quid ſit mattya. Idem lib. 4. tradit apud Lacedæmonios ματτύην dicta bellaria, quæ poſt αἶκλον, id erat conuiuii genus, apud illos dabãtur, quæ quidem & ἐπαίκλα vocabantur.

Memi-

Digitized by Google

Meminit huius cibi & Martial. li. 9.

Mattya ſola iuuant.

Matiolœchus.

Ματολοιχὸς vulgato conuitio dicebatur liguritor, & in minimis etiam rebus exquiſitus. Quin & Heſychius indicat quod puſillum ſit, id Græcis dici μάτιον. Aiunt autem eſſe cibi genus. Equidem in cõmentariis Græcorum inuenitur μάτιον vocari, quod eſt minimum, aut genus menſuræ. Proinde quadrat in eos qui per fraudem minimis è rebus ſectatur compendium ἀπὸ τοῦ ματίου καὶ λοχᾶσθαι, niſi mauis a λείχειν. Vſurpatur ab Ariſtoph. in Nebulis, inter multa epitheta, quibus virum improbũ notat. Interpres tam varie exponit, vt ſatis fateatur ſe neſcire, ſcribẽs dici de eo, qui malignam dat menſurã, de parco ac ſordido, de eo, qui cogitat inania, ſiue nanciſcitur friuola.

Poſt Marathonem pugna.

Μετὰ τὴν μαραθῶνα μάχη, id eſt, Poſt Marathonẽ prælium. Vbi quis poſt calamitatem in aliam nouam rurſus incidit. Marathon locus eſt Atticæ, crebris cladibus inſignis, vbi acerrima pugna fuit cũ Perſis. Refert Herodotus lib. 6. Simile huic: μετὰ πόλεμον ταραχὴ, Poſt bellum tumultus.

Ne vities muſicam.

Μὴ κακουργεῖ τὴν μουσικὴν, id eſt, Ne vities muſicam, id eſt, ne loquaris diſcrepantia, ne noua moliaris. Plutarchus in Apopht. refert ita loquutum Emerepen, in Phrynidis cantoris organo duas ex nouem incidentem fides, quod ſeptem ſatis eſſe duceret.

Aſtutior coccyce.

Μηχανικώτερος κόκκυγος, id eſt, Coccyce aſtutior, dicebatur, qui aſtu ſibi conſuleret. Sumptum ab auis ingenio, oua ſubiicientis in nidos alienos, maxime palumbium, de qua abunde Plinius & Ariſtoteles.

Heſperidum mala.

Μῆλα ἑσπερίδων δωρεῖσθαι, id eſt, Mala Heſperidum largiri, qui magna ſplendidaque largirentur. Nota eſt fabula de malis aureis. Huc alluſiſſe videtur Maro noſter in Bucol. carm.

Aurea mala decem miſi, cras altera mittam.

Sola Lacænæ viros pariunt.

Μόναι λάκαιναι ἄνδρας τίκτουσι, id eſt, Solæ Lacænæ viros pariunt. Apud Lacedæmones fortiſſimi viri naſcebantur, & apud eoſdem matres ſeuere natos educabant. Natum eſt prouerbium ex apophthegmate Gorgus Lacænæ Leonidæ vxoris, cui cũ peregrina quæpiam dixiſſet: Μόναι τῶν ἀνδρῶν ἄρχετε αἱ λάκαιναι, id eſt, Solæ viris imperatis Lacedęmoniæ: reſpõdit: Μόναι γὰρ τίκτομεν ἄνδρας, id eſt, Solæ enim parimus viros. Refert Plutarch. in vita Lycurgi.

Myrteam coronam ambis.

Μυρρινοῦν, id eſt, Myrteam cupere dicebatur, qui tyrannidem, aut magiſtratum ambiret. Nam olim principes myrteis corollis coronabãtur, ſiquidem Suidæ credimus.

Prævertit ancora iactum deus.

Ἀλλ' ἀντίπιπτε τὴν ἐπ' ἄγκυραν θεός, id eſt,

Sed antevertit ancora iactum deus.

Cum res præter ſpem evenit. Traductum à nautis, quibus accidit ſæpenumero, vt cum parant ſeſe vt ancoram iaciant, in portum appulſuri, repellantur à ventis, & in mediam tempeſtatem revocentur.

Pro Delo Calauriam.

Ἀντὶ δήλου τὴν καλαυρίαν, id eſt, Pro Delo

Delo Calauriam. Eſt in fabulis, Neptunum cum Latona permutationē feciſſe, vt illa Calauriam inſulam Neptuno cōcederet, poſſideret Delum, proque dato Tænaro reciperet Pythonem. Eſt autem Calauria exigua inſula, haud procul à Creta. Pauſan. in Corinthiacis tradit Calauriam olim fuiſſe ſacram Apollini, Delphos Neptuno, hos inter ſe commutaſſe loca. Meminit eius rei Strabo quoque lib. 8. Trœzen, inquit, ſacra Poſidoni, id eſt, Neptuno eſt, vnde & Poſidonia dicta quondam. Eminet autem è mari ad 15. ſtadia: ne ipſa quidem obſcura ciuitas. Huius portui dicto Pogon imminet Calauria, exigua inſula, circuitu ſtadiorum 30. Hic erat aſylum Neptuno ſacrum. Et fama eſt hunc Deum commutatione facta cum Latona, data Delo recepiſſe Calauriam, cum Apolline vero pro Pytho recepiſſe Tænarum. Ephorus autem ipſum refert oraculum;

Ισον τοι, δῆλόν τε καλαυρέιαν τε νεμέσθαι,
Πυθῶτ' ἠγαθέην, κὴ ταίναρον ἠνεμόεντα. id eſt,

Nil refert Delos fueritve Calauria culta,
Pythosve excellens, an peruia Tænarus auris.

Ea res in proverbium abiit, quoties manus manum lauat, & officiũ officio penſatur.

Antiquior Codro.

Πρεσβύτερος κόδρου, de priſcis, & ob antiquitatem admirandis. Codrus antiquiſſimus Atticæ rex, cuius alibi nobis facta mentio. Ad hũc genus ſuum referebant, qui generoſi videri volebant.

Hirundo totos ſchœnos anteibit.

Περάσει τις χελιδὼν ὅλους σχοίνους παρελθεῖν. id eſt, Hirundo quæpiam totos ſchœnos præteribit. Vbi quis immēſo vincit interuallo. Nam σχοῖνος Græcis menſuræ genus, quæ ſicut exiſtimat Herod. lib. 2. 60. complectitur ſtadia. Quemadmodum & docet Hermogenes in libello, cui titulus: περὶ μεθόδου δεινότητος, oſtendens eſſe verbum Ægyptium, quemadmodũ paraſanges Perſicum. Etiamſi Plin. lib. 12. cap. 14. quadraginta ſtadia tribuit ſchœno, quæ efficiant paſſuũ 5000. Rurſus idem lib. 5. ca. 10. ſcribit ſchœnum patere ſtadia 30. vnde varietas videtur accidiſſe ſcribarum vitio. Quamquam ſuſpicamur hoc loco Chelidonem pro viro accipiēdum, cuius alibi facta eſt mentio, qui haud ſcimus, an curſu celeritateque præcelluerit.

Nihili cocio eſt.

Plautus in Aſinaria. Vetus eſt, nihili cocio eſt. Dictum videtur in eos, qui pollicentur in futurum, nec exhibent rem præſentem. Laberius apud Gellium cocionem pervulgato verbo dixit, quem veteres ariolatorem dixerunt. Dicuntur autem hæc apud Comicum à lena, quæ prædicabat ſibi oculatas eſſe manus, atq; id demũ credere quod videret. Quod autem alii legunt coactionem, id neque carminis ratio patitur, niſi vocalem elidas. Ex Feſto Pompeio propemodum licet cōiicere coctionem eſſe legendum. Ait enim coctiones appellatos a cunctatione, quod in emendis vendendisq; mercibus tarde perveniant ad iuſti precii finem. Proinde apud antiquos primam ſyllabā, per v literam, non per o, ſcribi ſolitam. Huic adſtipulatur, quod ſcribit Anneus Seneca libro epiſtolarum 11. diſſerens non eſſe ceſſandum à benemeren-

Digitized by Google

merendo, quod aliquando inciderimus in hominem ingratum. Et poſt malam, inquit, ſegetem ſerendū eſt. Sæpe quidquid perierat adſidua infelicis ſoli ſterilitate, vnius anni reſtituit vbertas. Eſt tanti, vt gratum inuenias, experiri & ingratos. Nemo tam certam habet manum, vt non ſæpe fallatur. Aberrent, vt aliquando hæreant. Poſt naufragia, maria tentantur. Fœneratorem non fugat à foro coactor. Cito inerti otio vita torpebit, ſi relinquendum eſt, quidquid offendit. Hactenus Seneca: Quo loco num coactor legendum ſit, nec ne, ſtudioſis expendendum relinquitur. Iuxta etymologiam cuntio ſiue cunctio, aut mutata litera contio dicendum eſſet, ni quod Feſtus Pompeius oſtendit eundem eſſe coctionem & cocionem. Is in dictione Arulator conſentit cum Gellio, confirmans eundem eſſe cocionem cum arulatore. Arulatorem autem dici à voce Græca αἶρε, id eſt, tolle, quod merces eas ſequatur, ex quibus ſi quid ceciderit lucri, poſſit tollere.

Non nauigas noctu.

Οὐ νυκτὶ πλοεῖς, id eſt, Non noctu nauigas. De eo, cui nihil eſt certi, quod ſequatur, propterea quod nocturnis temporibus certius nauigāt nautæ, propter ſtellarum notas, de quibus alias dictum eſt. Chryſippus, vt citant, negationem detraxit, νυκτὶ πλοεῖς, manente, ſicut quidem arbitramur, eadem ſententia. Nam quid alioqui fuerat memorandū, ſi Chryſippus citra negationem extuliſſet? quaſi vero non idem iuris ſit in quauis oratione. Quamquam autē nautæ noctu ſtellarum indicia ſequuntur, longe tamen certior interdiu nauigatio.

Mores hominum regioni reſpondent.

Καὶ τῶν φυτῶν τὰ σπέρματα, καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ βίοι ταῖς χώραις συνεξομοιοῦνται, id eſt, Et plantarum ſemina, & hominum mores ad regionis habitum reſpondent. Refertur & hoc in Græcorum proverbiis collectaneis natum ab apophthegmate, cuius meminit Plutarchus. Vt triticum in nōnullis agris degenerat in aliud genus, ſoli vitio, ita pro qualitate regionis variantur hominum ingenia. Montani aſperi fere ſunt & inhumani. Littorales ferme prædones & immites. Campeſtres molles & humani. Herodotus in calce libri vltimi, ſatis declarat primum è Cyri reſponſo natum eſſe. Etenim cum Perſæ rerum potiti poſtularēt, vt ex aſpera regione, quam tum incolebant, transferrentur in commodiorem ac feraciorem, annuit quidem, ſed admonitis, vt poſthac ſeſe pararent ad ſeruiendum, non imperandum: φιλέειν γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν χωρῶν μαλακοὺς γίνεσθαι. Οὐ γάρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς εἶναι καρπόν τε θαυμαστὸν φύειν, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια, id eſt Ex mollibus enim regionibus molles homines naſci ſolere. Neq; enim eiuſdem eſſe terræ fructum egregium producere, & viros in re bellica præſtantes.

Cum cane ſimul & lorum.

Σὺν τῷ κυνὶ καὶ τὸν ἱμάντα, id eſt, Vna cum cane lorum quoque. Clauſula eſt heroici carminis. Eudemus indicat dici, quoties ſimul omnia pereunt, vt nihil omnino ſit reliqui, ne ſpes quidem recuperādi quod periit.

Teipſum inſpice.

Μὴ τοὐμὸν ἀλλὰ καὶ τὸ σὸν φῦλον σκόπει.

id eſt,

Age non meum, verum & tuum
inſpicito genus.

Teucer in tragœdia quapiam in Agamemnonem ſibi generis vitium probro vertentē, quod nothus eſſet, regerit huiuſmodi cōuicium, quod & ipſe genus duxiſſet a Cliſthene effeminato. Stultum eſt in alterum dicere, quod in te poſſit retorqueri. Adagium refertur à Plutarcho.

Ne mihi vacuam abſtergas.

Theocritus in Syracuſis:

Μὴ φυῆ μελιτῶδες ὃς ἁμῶν κρέτπερς εἴη,
Πλὰν ἑνὸς, οὐκ ἀλέγω μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς. id eſt,
Ne quiſquam exiſtat Proſerpina, quem dominum, vno
Excepto, agnoſcamus, ego id non curo, caueto,
Abſtergas ne mi vacuam.

Subeſſe prouerbium videtur in eo ꝙ ait: Μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς. Subaudiendum autem γναθὸν, χεῖρα, aut ſimile quiddam. Apparet eſſe comminantis, aut timentis alapam, aut colaphum. Nam locus nondum ſatis liquet. Eruditis itaque relinquimus excutiendum diligentius. ἀπομάκται, dicuntur & plaſtæ, qui argillam oblinunt, dum fingunt imaginem. Solent quidam ſimulare officium, quaſi velint aliquid ſordium a mala abſtergere, & interim imprudenti illinunt aliquid ſordium. Quemadmodum inducunt Bacchū facie, gypſo, & vuarum ſucco oblita. Interpres tamen homo nec admodum doctus, nec diligens, mauult ſubaudiri menſuram, fortaſſe χοίνικα. Quod in mēſura redūdat, abſtergetur terete baculo. Fallit igitur qui nondū plenam abſterget, ita ſimulans aliquid redūdare. Sentit ſe non eſſe illi ancillā, vt ab eo debeat obiurgari. Heri offenſi defraudant ſeruos ſuo dimenſo, hoc eſt, ni fallimur, quod ait, non ſum ſollicita, ne mihi menſuram vacuam abſtergas.

Cum ſis nanus, cede.

Νάνος ὢν ὕπεικε, id eſt. Nanus cum ſis, cede. De puſillis dictum. Nani enim homunciones appellantur infra modū humani corporis, & prodigioſæ breuitatis. Iuuenalis:

- Nanum Atlanta vocamus.

Νάνος enim Græce dicitur quaſi μὴ ἄνω, quod non excreſcat in altum. Citatur Theophraſtus, qui ſenſerit nanos dici, quibus pudēdum membrum ſit iuſto maius, quod in hoc hominum genere inueniri probabile eſt. Quadrabit in tenues, & humilis fortunæ homunculos, ac quemadmodum ait Horatius, moduli bipedalis, qui potētes ſumptu conantur æquare.

Nocte lucidus, interdiu inutilis.

Ἐν νυκτὶ λαμπρὸς, ἐν φάει δ' ἀνωφελής. id eſt,
In nocte lucens luce vero inutilis.

De præpoſteris, qui ſapiunt, vbi nihil eſt opus, cum opus eſt, ibi dormiunt. Cæterū magis videtur competere in eum, qui inter indoctos videatur aliquid eſſe in literis, inter eruditos nihil ſapiat. Aut inuertendum eſt prouerbium:

Ἐν φάει λαμπρὸς, ἐν νυκτὶ δ' ἀνωφελής.

Sumptum à gemma quadam, cuius alibi fecimus mentionem.

E Tantali horto fructus colligis.

Ταντάλου κήπους τρυγᾷς, i. Ex Tantali horto fructum colligis, id eſt, ea conſectaris, quæ nuſquam ſunt, aut quibus frui non licet. Quod quidem appoſite dicetur in mundanis addictos

ctos voluptatibus. Nam ii dum his veluti temulenti fruuntur, egregie felices ſibi videntur. Verum ſimul atque reſipuerunt, iam velut experrecti, intelligunt omnia illa nihil fuiſſe, niſi mentis non admodum ſanæ ſomnium.

Telenico pauperior.

Τηλενίκου πτωχότερος, id eſt, Telenico pauperior. Nam is vſque adeo notæ paupertatis fuit, vt Seriphii verbum inde finxerint, dicantque τηλενικῆσαι pro euacuare.

Telenicia echo.

Τηλενίκειος ἠχὼ, i. Telenicia echo, recte dicetur oratio fatui. Sic.n. vocant crepitum vaſculorũ inanium. Sumpto epitheto ab eodem, de quo diximus Telenico. Quanquam Plutarchus inter argute dicta Epaminondæ, meminit Tellenis cuiusdam peſſimi tibicinis, cui diſſimilimus fuerit Antigenidas. Expendat igitur lector an ab hoc malit deductum prouerbium. Etenim de Tellenis cantilenis alias nobis dictum eſt.

Terebintho ſtultior.

Τερεβίνθου ἀνοητότερος, id eſt, Terebintho dementior, in ſtupidum ſibique placentem, quod arbor ea late porrigat ramos, quod eſt inſolenter oſtentantium ſeſe, ad hæc nigrore inſignis, foliis craſſis, ſucco itẽ pingui & reſinoſo, tum alias alia ſpecie. Parit quidem cum vite, ſed diſſimilem fœtum.

Mœnia Semyramidis.

Τείχη σεμιράμιδος, id eſt, Muri Semyramidis, de muris inexpugnabilibus dicebatur, egregieq; munitis. Ouidius lib. Metamorphoſeon 4.

Vbi dicitur altam
Coctilibus muris cinxiſſe Semyramis vrbem.

Manum admouere.

Τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν, id eſt, Manũ apponere dicebant, qui ſeſe inſinuarent in rei cuiuſpiam egregiæ cõmunionem. Trãslatum à ſacris, in quibus nonnunquam fieri ſolet, vt aliis rem diuinam facientibus, alius aliquis aduenies, admota victimæ manu, fiat & ipſe particeps ſacrificii.

Patris eſt filius.

Τοῦ πατρὸς ἐστὶ τὸ παιδίον, id eſt, Patris eſt filius. Ita loquuntur, vbi quis mores imitatur patrios. Et in genere, eius filium vocamus quemlibet, quem moribus expreſſerit, quod liberi vero parentes referre ſoleant. Hunc titulum Varro vni ex Menippeis indidit, citante Nonio Marcello. Varronis autem tituli fere prouerbiales ſunt. Philoſtratus in Ariſtide commemorat, ſophiſtam hoc prouerbio notaſſe Alexandrũ, quod patris ambitionem imitaretur.

Paruo emptas carnes.

Τὸ εὔωνον κρέας οἱ κύνες ἐσθίουσιν, id eſt, Paruo emptas carnes, canes edunt. Quidam putria emunt obſonia, ne pluſculũ inſumant nummorum. Ea cum nullus attingit, canib. aliquoties edenda ſeruantur. Sapit & hoc vulgus horum temporum.

Qui domi compluitur.

Τὸν οἴκοθεν βρεχόμενον οὐδὲ θεὸς οἰκτείρει, id eſt, Qui domi compluitur, huius ne deum quidem miſeret, vulgo Græcis iactatum. Senſus eſt eum modis omnibus ſuo malo videri dignum, qui ſit vſque adeo ignauus, vt nec domi ſuæ poſſit à pluuia tutus eſſe.

eſſe. Eiuſdem farinæ cum ſuperiore prouerbium.

Tragicus Theocrines.

Τραγικὸς Θεοκρίνης, id eſt, Tragicus Theocrines. Vſurpauit hoc adagiũ Demoſthenes aduerſus Æſchinem. Theocrines primum tragœdiarum auctor fuit, deinde calumniator, & ſycophanta. Vnde Demoſthenes in oratione pro Cteſiphonte, Æſchinem Tragicum Theocrinem vocat. Extat eiuſdem aduerſus hunc Theocrinem oratio, quanquam nonnulli Dinarcho tribuunt. Vſus eſt hoc prouerbio diuus Hieronymus, ni fallimur, in epiſtola ad Furiam de viduitate: Vbicunque viderent Chriſtianum, ſtatim illud de triuio, τραγικὸς Θεοκρίνης. Hoc conuicii iaciebant in Chriſtianum, quaſi ſanctimoniæ ſimulator magnificis verbis aliorum vitam criminaretur.

Tragicum malum.

Τραγικὸν πάθος, id eſt, Tragicum malum, dicetur ingens, cuiuſmodi finguntur in tragœdiis. Nam ab iis abſtinet comœdia. Quintilian⁹ duo facit affectuum genera: quoſdam enim atrociores eſſe, hos amat tragœdia, quoſdam mitiores, his vtitur comœdia: ac tragicos quidem πάθη vocant, comicos ἤθη. Tragœdia ſemper habet triſtem exitum, Comœdia lætum. Vnde Plautus citante Feſto Pompeio: Comœdice dixit pro ſuauiter Fuge, heus aſtitiſti & dulce, & comedice.

Cæcus auribus ac mente.

Τυφλὸς τά τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματ' εἶ. id eſt,
Tu ſimul & aure, & mente, & oculis cæcus es.

Quadrat in hominem plane ſtupidum.

Cæcum inſomnium.

Τυφλὸν ὄνειρον, id eſt, Cæcum inſomniũ, de re friuola vanaque. Quędam enim inſomnia portẽdunt aliquid, quædam inania ſunt, quemadmodum ſunt & bruta fulmina.

Aſinos non curo.

Τῶν δ' ὄνων οὔ μοι μέλει, id eſt, Cæterum aſinos nil moror. Congruit in eum, qui domeſticis contentus opibus, non quærit aliena. Nam cui plauſtrum eſt domi, huic non eſt opus aſinis conductitiis, carmen integrum alibi citauimus.

Plurium calculus vincit.

Τῶν πλειόνων ψῆφος νικᾷ, i. Pluriũ calculus vincit. Quoties in conſilio creditur multitudini. Plin. in Epiſt. queritur, numerari ſententias, non expendi. Et Liuius: Pars, inquit, maior meliorem vicit.

Piſtillo nudior.

Ὑπέρου γυμνότερος, id eſt, Piſtillo nudior. De vehementer tenui. Cognatum illi: πατταλου γυμνότερος, id eſt, Paxillo nudior. His enim cortex detrahitur.

Piſtillo caluior.

Ὑπέρου φαλακρότερος, id eſt, Piſtillo caluior. Prouerbialis itẽ hyperbole, de magnopere glabris. Nam ima piſtilli pars, calui cranium referre videtur. Transferri poteſt ad inſigniter egenos, aut ſimplices, ac diſſimulandi ignaros.

Aurum ſubæratum.

Ὑπόχαλκον χρυσίον, id eſt, Subæratum aurũ, dicetur homo nequaquã ſyncerus, ſed aliud præ ſe ferẽs, aliud intus occulens. Sumptum à nomiſmatis adulteratis.

Nihil

Digitized by Google

Nihil de vitello.

Νεοτῆς οὐδὲν μοι δέδως, id eſt, Nihil mihi de vitello dediſti. Quadrat in eos, qui impertiant deteriora, meliora ſibi ſeruantes. M. Tull. in libr. De diuinatione 2. narrat huiusmodi fabulam, vnde conſentaneum eſt hoc mutuatū eſſe prouerbium: Quidam ſomniarant ſe videre ouū ex lecti cubicularis faſcia pendens illigatum, id ſomnium cum ad coniectorem retuliſſet, reſponſum eſt theſaurum indicari: proinde foderet eo loco quo ſe ſomniaret ouum videre, vbi fodiſſet, reperit aurum argento circumtectum. Miſitque paululum ex argento coniectori, diſſimulans inuentum aurum. Coniector accipiens, Nihil ne, inquit, de vitello?

Queruli in amicitia.

Οἱ φιλομεμφεῖς εἰς φιλίαν οὐκ εὐφυεῖς, id eſt, Qui queruli ſunt in amicos, non ſunt ad amicitiā idonei. Conniuere ad amicorum vitia, hæc res & iungit, iunctos & ſeruat amicos. Sententia videtur deſumpta ex Herodoto. Conſtabit tamen trimeter ſi legas: οἱ φιλομεμφεῖς, εἰς φιλίαν οὐκ εὐφυεῖς. Nec tamen videmus quid ſit φιλομεμφεῖς. Si legimus φιλομεμφεῖς, addenda eſt cōiunctio, οἱ δὲ φιλομεμφεῖς, ita conſtabit verſus:

Qui querulus eſt, amicitiæ haud accommodus.

Cleomenes ſuperat cubile.

Ο κλεομένης τῆς κοίτης ὑπερέχει, id eſt, Cleomenes cubile ſuperat. De eo qui magis abundaret rebus ſuperuacaneis quam neceſſariis. Ductum apparet à quopiam, corpore, quam pro lectuli modo, maiore. Sicut & Iuuenalis:

Lectus erat Codro, Procula minor.

Vterque ambo.

Ο μὲν ἑκάτερος ἀμφότερος, ὁ δὲ ἀμφότερος οὐδέτερος, id eſt, Vterque ambo, ambo neuter. Inſtar ænigmatis eſt, cuius meminit Plutarchus in Moralibus, & extat in Græcis Epigrammatis. E duobus fratribus, quorum alteri nomen erat ἑκάτερος, alteri ἀμφότερος, ille bonæ frugis erat, hic nequam. Hos cum Philippus vidiſſet, hoc in eos iocatus eſſe fertur. Quadrabit in duos aliquos, quorum alterius nequitiam, alterius probitas compenſat.

Os ineſt orationi.

Ὀστοῦν ἔνεστι τῷ λόγῳ, id eſt, Sermoni ineſt os ac vigor. De oratione non inani, ſed ſolidas habente ſentētias. Dictum hoc Themiſtocli tribuitur, videtur è poeta quopiam deſumptū. Eſt enim iambicus Dimeter. Quintilianus item rerum inuentionē appellat orationis oſſa. Sumpta ſimilitudine ab amantiū corporibus, quæ oſſibus ſuſtinentur, colligantur neruis, veſtiuntur carnibus, & pelle, cohærent anima, mouentur actu.

Fluuius non ſemper fert ſecures.

Οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φέρει, id eſt, Non ſemper ſecures fert fluuius, id eſt, non protinus tibi ſperes idem, quod aliis feliciter ceſſit. Natum ab Apologo Æſopico: Cuidam cædenti ſyluam, ſecuris è manibus excidit. Mercurius inuocatus reddidit argēteam. Negāti ſuam eſſe, reddidit auream. Hanc quoq; ſuam eſſe neganti, ferream tandem reſtituit, & illas inſuper donauit. Alius quidam eundem euentum ſperans, data opera, paſſus eſt elabi ſecurim. Ea cum periiſſet, nec Mercurius imploratus adfuiſſet expoſtulāti, prior ille reſpon-

Digitized by Google

dit ad hunc modum: οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φέρει. Quanquam hic apologus varie narratur in aliis commentariis, nempe adfuiſſe Mercurium, & prolata aurea ſecuri rogaſſe, num ea eſſet quæ periiſſet, atque eo protinus affirmāte ſuam eſſe, Mercurium offenſum hominis impudentia, nec ferream reſtituiſſe.

Non eſt Dithyrambus, ſi bibat aquam.

Οὐκ ἔϛι διθύραμβος ἂν ὕδωρ πίνῃ. id eſt,

Haud Dithyrambus eſt, aquam ſi potitet.

Non adeſt hilaritas, cum deeſt vinum: languet poetarum ingeniū, ni vino concaleſcat. Vnde, teſte Flacco:

Laudib. arguitur vini vinoſus Homerus. Et:

Ennius ipſe pater, nūquam niſi potus ad arma

Proſiluit dicenda. Et:

Nulla placere diu, nec viuere carmina poſſunt,

Quæ ſcribuntur aqua potoribus.

Quin, vt refert in Sympoſiacis Plutarch⁹, Æſchylus tragœdias ſuas potando ſcripſit. Excitat enim vini calor inueniendi vim, quæ torpet nonnunquā in ieiunis, mouet phantaſias, addit impetus, ſubminiſtrat fiduciam. Addit Gorgiam non recte ſuam tragœdiam Marti tribuiſſe, cum Baccho magis ſit adſcribenda. Dithyrambi canebantur in honorem Bacchi, & ipſe διθύραμβος dictus eſt, quod bis natus velut è duabus ianuis prodierit.

Poſt acerba prudentior.

Παρὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος, id eſt, Poſt mala prudētior. Finitimum illi: Ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω.

Plato in Sympoſio: ἃ δὴ καὶ σοὶ λέγω ἀγάθων μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τούτου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων, γνόντα εὐλαβηθῆναι, καὶ μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν, ὥσπερ νήπιος παθόντα γνῶναι, id eſt, Quæ ſane & tibi dico Agathon, ne ab hoc fallaris, ſed meis doctus malis caueas, neq; quemadmodum habet prouerbium, ſtulti more malo accepto ſapias. Congruet in eum, qui ſuo malo redditus eſt cautior.

Pauſone mendicior.

Παύσωνος πτωχότερος, id eſt, Pauſone mendicior. Pauſon pictor quiſpiā fuit, inſigni tenuitate, quemadmodum apud Iuuenalem Codrus. Hunc notat Ariſtopha. in Pluto, apud quē cum Penia exclamaſſet: ὦ πόλις ἄργους κλύεθ' οἷα λέγει, id eſt, O vrbs Argos, quod ait audi: reſpondet Chremylus: παύσωνα κάλει τὸν ξύσσιτον, id eſt, Pauſonem adhibe tibi cōuiuam.

Vltra Hyperbolum.

Ὑπὲρ τὸν ὑπέρβολον, id eſt, Vincit Hyperbolum. Hyperbolus quiſpiam erat, mirum in modum appetens litium. Vnde conuenit in eos, qui ſimili laborant morbo. Plutarchus in vita Alcibiadis, Thucydides Peloponneſiaci belli lib. 8. & Ariſtophanes in Equitibus, oſtendit Hyperbolum fuiſſe hominem modis omnib. improbiſſimum, nec vlla re clarum, aut potentem, niſi vitio linguæ. Præterea M. Tull. lib. De claris oratoribus, ita ſcribit de Saturnino: Homo ſimilimus Atheniēſis Hyperboli, cuius improbitatem veteres Atticorū comœdiæ notauerunt. Ariſtophanes præter alia ſcribit, & hoc de Hyperbolo:

Ἄνδρα μοχθηρὸν, πολίτην ὀξίνην ὑπέρβολον. id eſt,

Impro-

Digitized by Google

Improbum virum, atq; ciuem vapam acidumq; Hyperbolum.

Sus in volutabro cœni.

Ὗς λυσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου, id eſt, Sus lota rediit ad volutabrum luti, cum quis iterat iam expiata flagitia, ſicut indicauimus alibi. D. Petrus epiſt. 2.c.2.Canis reuerſus ad ſuũ vomitũ,& ſus lota in volutabro luti. Aſſimile huic Prouerb. 26. de eo, qui iterat ſtultitiam ſuam, id eſt, peccatum.

Mendax Atraphaxis.

Ψευδῶν πλέα ἀτραφάξις, id eſt, Referta mendaciis Atraphaxis. De tumidis ac ventoſis. Atraphaxis oleris genus, quod celeriter in altum ſurgit. Latinis atriplex dicitur, adfinis, ni fallimur, betarum generi, quæ & ipſę ſubito grandeſcunt alioqui fatuæ. Id quod indicat & Theophraſtus in hiſtoria plantarum, libro primo, capite quinto. Eadem herba ab eodem, libro ſeptimo, capite primo, recenſetur inter eas, quæ celeriter proueniunt, ſępe die à ſatu octauo. Eſt caule grandiore, ſed molli carnoſaque. Suidas admonet dictum in Cleonem, qui falſo calumniaretur equites in concilio, cui cum fides haberi videretur, dictum eſt ψευδατραφάξιος πλέαν εἶναι τὴν βουλήν, id eſt, Conciliũ plenum eſſe mendaci Atraphaxi, quo dicto ſimul notata eſt & Cleonis in calumniando vanitas, & populi facilitàs in credendo. Eſt enim illud proprium calumniæ, è leuiſſimo malo ſubito maximam excitare tragœdiã. In hanc ferme ſententiam Suidas. Adagium ſumptum eſt ex Equitibus Ariſtophanicis.

Infligе plagam ab aratro.

Παῖε τὴν ἀπ' ἀρότρου, id eſt, Inflige plagam aratri, ſiue, impinge vomerem, cum iubebimus ſtrenue pugnare licet ſine arte. Natum aiunt ab huiuſmodi fabula, quam narrat Pauſanias lib. Eliac. 3. Glaucus quidam Caryſtius cum terrã aratro proſcindenti forte fortuna vomis excidiſſet ab aratro, ſublatũ aptauit manu vice mallei. Quod vbi conſpexiſſet pater Demylus, iuuenem produxit in Olympia, ad pugilum certamen: verum vbi iam artis imperitus, plagis afflictus pene deficeret, pater acclamauit, παῖε τὴν ἀπ' ἀρότρου, admonens, vt ſic peteret hoſtem, quemadmodum vomere ſolet vulnerare terram. Hac voce rediit animus iuueni, vicitque. Idem poſtea bis vicit Pythia, octies Nemea, item octies Iſthmia, auctor Pauſanias.

Summis ingredi pedibus.

Qui clanculum, aut cautim, ac pedetentim, quod aiunt, conantur aliquid, ſummis pedibus ingredi dicuntur. Græci iucundius efferunt aduerbio compoſito, ἀκροποδητί. Idem valent illa: Suſpenſo gradu, & ſuſpenſis pedibus. Traductum à geſtu eorum, qui ſic ingrediuntur, vt ſtrepitum pedum nemo ſentiat: aut qui viæ diffiſi, cautim & leuiter figunt veſtigia. Aliquanto diuerſius eſt, quod eſt apud Platonem in Lachete: καὶ οὐδὲ ἄκρῳ ποδὶ ἐπιβαίνοντας, id eſt, Ne ſummo quidem pede ingredientes, quod pertinet ad illam formam: Summis labris deguſtare, Summis digitis attingere.

Cælum digito attingere.

Prouerbiali nimirum hyperbole, digito cælum attingere dicuntur, qui longe ſupra mortalium conditionem, ac diis proximi eſſe videntur. M. Tullius

M. Tullius ad Atticum lib.2. Noſtri autem principes digito ſe cælum putant attingere, ſi mulli barbati in piſcinis ſint, qui ad manum accedant. Cognatum illi, quod alias ex eodem retulimus: In cælo eſſe. Ad conſimilem modum Horatius:

Quod ſi me lyricis vatibus inſeris,
Sublimi feriam ſidera vertice.

Ouidius;

Hunc tu cum placeas & vertice ſidera tangas.

Et apud Theocritum in Hodœporis;

Οτλι πόκ' ἤδη,
Ανυσάμελω τ̃ ἀμενὸν, ἐς οὐρανὸν ὔμμιν ἀλεῦμαι. id eſt,

Agnum quando tuli, vobis in ſidera abibo.

Lyſimachus cũ ad Thraciã perueniſſet, velut occupatis extremis regni finibus, Nunc, inquit, Byzantii ad me veniunt, poſteaquam ad cælũ attingo lancea. Eam vocem inſolentiſſimam ita caſtigauit Paſiades Byzantius, qui tum forte aderat, vt diceret: Abeamus, ne lanceæ mucro cælum pertundat.

Corinthiari.

Κορινθιάζεσθαι veteres vulgato ioco dicebant eos, qui ſcortationibus ac luſtris indulgerent, quive lenoniciũ exercerent. Sumtum eſt à meretricibus Corinthienſibus, de quibus ſuo loco dictum eſt. Tantus enim illic honos habebatur meretricibus, vt, quemadmodum ex auctoribus docet Athenæus, illic in templo Veneris proſtarent, atque in ſolemnibus precibus illud addi ſoleat, vt Dii augerẽt meretricum numerum. Quin & illud refert, meretrices facto ſacro Veneri, ciuitatem extremo periculo laborantem ſeruaſſe placata Venere. Prouerbii meminit huius Stephanus de vrbibus, Ariſtophanis allegans Cocalum.

Si tanti vitrum, quanti margaritum.

Divvs Hieronymus in epiſtola quadam ad Demetriadem virginem: Solent miſeri parentes, & non plenæ fidei Chriſtiani, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inveniunt, virginitati tradere, ſi tanti, vt dicitur, vitrum, quanti margaritum? Vtitur eodem compluſculis alibi locis, vſurpatur & à Tertulliano in libello ad martyres. Hoc dicto ſumma rerum inæqualitas ſignificabatur. Inter gemmas prima laus olim fuit vnionibus, vitrum viliſſimum: & tamen gemmas nonnihil imitatur. Si tanto ſtudio curas, vt viuat corpus, quam eſt danda opera, quo viuat animus? Si nihil non facis, quo placeas homini principi, quanto magis enitendum, vt placeas principi Deo. Si tantis ſudoribus parantur opes perituræ vel vſu, vel furto, cur non magis incumbimus, vt cæleſtes opes accumulemus? In his & huiusmodi locus erit prouerbio.

In culmo arare.

Ἐπὶ καλάμης ἀρῶν, id eſt, In ſtipula arare, dicuntur, qui labore numquam intermiſſo vim mentis exhauriunt: aut qui nunquam deſinunt ab amicis petere quod dent. Sumpta metaphora à nimium auidis agricolis, qui ſegetem non patiuntur vmquam interquieſcere: ſed aſſidua cultura ſuccum omnem ſoli exhauriũt, ſtatim à meſſe nouam ingerentes ſementem. Suidas citat ex Lyſia.

Taciturnior Pythagoreis.

Σιωπηλότερος ἔσομαι τῶν πυθαγόρᾳ τελε-

igitized by Google

τελισθέντων, id eſt, Taciturnior ero, quam hi, qui Pythagoræ ſunt initiati. De vehementer taciturnis vſurpari ſolet. Sumtum à Pythagoræ ſchola, in qua quinquenne ſilentium indicebatur auditoribus, quam ἐχεμυθίαν vocant, à cohibendo ſermone. Suidas prouerbii titulo refert in collectaneis.

Attagena nouilunium.

Ἀτταγᾶς νουμηνία, id eſt, Attagenæ nouilunium. Refertur à Suida: nec explicatur, niſi quod è diuerſis locis haud difficile coniectura colligi poteſt, dictum fuiſſe in turbã abiectorum & ſeruilium hominum. Siquidẽ Attagen auis eſt paluſtris, verſicoloribus plumarum maculis diſtincta: vnde ſeruum hominem ſtigmaticũ, & cui tergum ob plagarum vibices, variis punctis eſſet picturatum, Attagenam vocabant. Porro ad nouam lunam, ſic enim Græci vocant initiũ menſis, dum Kalendas nõ habeant, & ſerui diſtrahebantur apud Athenienſes, & militum delectus agebatur.

Viuus, videnſque.

QVOD in Eunucho dixit Terentius: Viuus, videnſque pereo, M. Tul. indicat prouerbiali figura dictum eſſe. Sic enim ſcribit in oratione pro P. Sextio: Ille Cyprius miſer, qui ſemper ſocius, ſemper amicus fuit, de quo nulla vmquam ſuſpicio durior ad ſenatũ, aut Imperatores noſtros allata eſt, viuus, vt aiunt, & videns eſt cum victu ſuo, ac veſtitu publicatus. Vſurpat aliquot locis & Diuus Hieronymus. Quin & illud quoque cum victu ſuo, ac veſtitu prouerbiũ ſapit.

Præſtat habere acerbos.

M. Tullius in dialogo de amicitia. Scitum eſt enim illud prouerbium Catonis: Multo melius de quibuſdã acerbos inimicos mereri, quam eos amicos, qui dulces videantur. Equidem, vt præclaram eſſe ſententiam fatemur; ita prouerbium eſſe negamus. Primum, quod nullam omnino prouerbii ſpeciem præ ſe ferat: deinde quod prouerbia vulgi ſunt, non huius aut illius. Vnde legendum arbitramur. Scitum eſt enim illud Catonis, aut illud verbum Catonis: tamen adſcribendum putauimus, ne quis indiligentia prætermiſſum exiſtimaret.

Columnas rumpere.

ÆLIANVS prodidit in Samo quondam fuiſſe animalia vaſta magnitudine, Neades vocantur, quorũ voce terra rũperetur. Vnde prouerbium natum in clamoſos & improbe loquaces, vt poſtes, & columnas dicantur rumpere. Vſus eſt eo Virgilius in Philiſtum fabulam, & obtrectatorem. Item Iuuenalis:

Frontonis platani conuulſaque marmora clamant.

Leporis vita.

Λαγὼς βίον ζῇν, id eſt, Leporis vitam viuere dicuntur, qui ſemper anxii trepidique viuunt. Quod id animal omnium prædæ expoſitum, ne ſomnum quidem capit, niſi oculis apertis. Demoſthenes in Æſchinem: Λαγὼ βίον ἔζης δεδιὼς καὶ τρέμων καὶ ἀεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν, id eſt, Leporis vitam viuebas, timens ac tremens, ac ſemper expectans vt vapulares. Vſus eſt & Plutarchus in libello, περὶ φιλοπλουτίας, quem pridem Latinũ reddidimus: λαγωοῦ δειλότερος ſcripſit Athanaſi⁹ in apologia 1. & apud Strabonem: Phrygiis leporib⁹ timidior, de quo dictũ eſt alias per occaſionẽ.

Viti

Victi non audent hiſcere.

Νικώμενοι ἄνδρες τῇ ἀγρυξίᾳ δέδενται, id eſt, Qui vincuntur ſilētio vincti ſunt. Plutarchus in libello, cui titulus, Quo pacto quis vtilitatem capere poſſit ex inimicis, citat ex Pindaro. Conuenit cum illo, quod alibi retulimus: Quid, niſi dolor victis? Eſt autem verbum perquam elegans ἀγρυξία, vbi quis non audet hiſcere, à verbo γρύζειν, de quo non ſemel dictum eſt.

Therſitæ facies.

Θερσίτειον βλέμμα, id eſt, Therſitica facies. De prodigioſe deformi dici ſolitum, quod Homerus ſcripſerit hunc omnium, qui ad Troiam veniſſent, fœdiſſimum fuiſſe. Ac totū hominem à capite, quod aiunt, vſq; ad pedes ita graphice depingit, & corporis vitia, & animi morbos, vt dicas, peſſimum ingenium in domicilio ſe digno habitaſſe. Locus apud Homerum Iliad. lib. 2. notior quam vt hic referat adducere. Venuſtius erit, ſi ad animum trāſferatur, veluti ſi de formoſo, ſed moribus improbo dicas: Si corpus aſcipias, Nireus eſt: ſi animum, plusquam θερσίτειον βλέμμα reperies. Adagii mentionem facit Suidas.

Picifer.

Κιττοφόρος, id eſt, Picifer, vulgare conuicium videtur in hominem infimum & deſpicatiſſimæ ſortis. Siquidem Demoſthenes in oratione pro Cteſiphōte dicit Æſchinem hoc nomine ab aniculis compellatum, quemadmodum & λικνοφόρον, quod picas & vannos capite baiularet. Nā his in myſteriis Bacchanalibus vtebātur, quod ea auis ſacra ſit Baccho, & vannus in omnibus myſteriis adhibeatur. Vnde Maro:

- *Et myſtica vannus Iacchi.*

In numerato.

In numerato habere, ſi ad animi rem transferatur, prouerbii rationē habuerit, velut Octauius Auguſtus, vt refert Seneca, pronunciauit de Vinitio oratore, quod ingeniū in numerato haberet: propterea quod in cauſis agendis ingenio eſſet præſentiſſimo, & quidquid aliis præſtaret diutina cogitatio, id illi prima ſtatim animi intentio daret. Sumptum eſt ab his, qui res ſuas ad certiſſimū calculum redegerunt, hoc eſt, ad pecuniam numeratam. Quinctilianus in ſexto: De actore, inquit, facile dicente ex tempore dictum eſt olim, ingenium eum in numerato habere. Vide prouerbium Numero dixiſti.

Quantum habet.

Quantum habet quisque, tanti fit. Quod ſcripſit Horatius in lib. 1. Serm. Satyra 1.

Nil ſatis, inquit, *quia tanti, quantum habeas, ſis.*

Item Iuuenalis ſatyra tertia:

Quantum quiſq; ſua nummorum ſeruat in arca,
Tantum habet & fidei.

Non recenſuiſſemus inter prouerbia, ne quis clamaret nos ſententias collegiſſe, non adagia, niſi D. Auguſtinus in libro de diſciplina Chriſtiana nominatim prouerbii titulo citaſſet. Vnde & illud prouerbium, inquit, Quantum habebis, tantus eris. Quanquam & Horatius ſatis indicat vulgo iactatam ſententiam eo quod eadem Satyra præceſſit:

At bona pars hominum decepta cupidine falſo.

Vſurpat & Apuleius in Apologia: Tanti re vera eſtis, quantū habetis. Videtur ex Euripide veniſſe in vulgi ſermonem. Cuius & hunc verſum inter cæteros refert Seneca:

Vbique

Digitized by Google

Vbiq; tanti quiſque, quantum habuit, fuit.

Imis ceris eradere.

IMIS ceris eradere, pro eo, quod eſt, Delere penitus, ſic vt nullum omnino memoriæ priſtinæ veſtigium extet. Sumtum ab his, qui in ceratis ſcriptitant tabulis, his mos eſt ita nonnumquam verſum ſtylum per ſummum ęquor ceræ ducere, vt qualiacunq; tamen prioris ſcripturæ remaneant veſtigia. Aliquoties funditus delent. Conueniet in profundam obliuionem vel amicorum, vel priſtinæ fortunæ, vel ſi quid eſt ſimile.

Macilenta manu pinguem pedem.

Heſiodus in opere quod inſcripſit Opera & dies, velut ænigmate quodam explicauit paupertatem:

Λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζοις.

id eſt,

Gracili autem manu pinguem pedem premas.

Manus enim gracileſcunt fame, pedes intumeſcunt frigore. Carmen ſic habet:

Μή σε κακοῦ χειμῶνος ἀμηχανίη καταμάρψῃ

Σὺν πενίῃ, λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζοις. id eſt,

Ne te deprendant inopem mala tempora brumæ,

Atq; pedem premere incipiat manus arida pinguem.

Venuſtius erit, ſi longius transferatur ad viaticum parandum ſenectuti, aut ſimilia.

Non ſemper erit æſtas.

AD eundem ferme ſenſum pertinet & illud ex eodem libro:

Οὐκ αἰεὶ θέρος ἐσσεῖται, ποιεῖσθε καλιάς. id eſt,

Æſtas non ſemper fuerit, componite nidos.

Non ſemper virebit ætas, para, quo ſe recipiat ſenectus. Aut, non ſemper erit proſpera fortuna, munias animum philoſophiæ decretis, quo fortunam aduerſam poſſis contemnere. Admonet & Cato agricolas, cogitent, quam longa ſit hyems. Notus eſt apologus de formicis exprobrantibus cicadæ, quod totam æſtatem nihil aliud quam cecinisset otioſa, eoque mendicaret in hyeme. Hoc dictum oportuit adoleſcētium pileis inſcribi. Neq; enim tantum admonet parandam eſſe rem in ſenectam: verumetiam eruditionem, virtutem, honeſtam famam, quæ pręſidia ſunt optima ſenectutis.

Cum exeſſus ſuum rodit pedem.

Conſimili figura ſignificauit egeſtatem in eodem opere.

Ὅτ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει.

id eſt,

Quando pedes edit ipſe ſuos is, qui caret oſſe.

Exoſſem vocat Polypū, quod oſſibus careat. Is creditus eſt nonnullis ſua brachia rodere, cum deeſt cibus. Eſt enim edaciſſimus, quamquam Plinius exiſtimat id illi accidere a conchis, verum præciſa renaſci credit, quemadmodum caudas lacertis. Alcæus apud Athenæum lib. 7.

Ἐδωδ' ἐμαυτὸν πολύπυς. id eſt,

Comedo meipſum more Polypi.

Vnde & *αὐτοφάγος* dictus. Verum hanc opinionem & Athenæus reiicit.

Centum plauſtri trabes.

Tam ſimile eſt prouerbio, quam eſt ouum ouo, quod ſcripſit Heſiodus in eodem opere, cui titulus, *ἔργα καὶ ἡμέραι*:

Ἑκατὸν δέ τε δούρατ' ἀμάξης.

id eſt,

Centum autem ligna plauſtri in compingitur vnum.

Eo tempeſtiuiter vtemur, cum ſignificabimus id, quod à nobis petitur, magno conſtare. Facile enim alienis vtimur, non expendentes quāti conſtiterint ei, qui prębet. Carmen Heſiodi ſic habet:

Ῥηΐδιον γάρ ἔπος εἰπεῖν, βόε δὸς καὶ ἅμαξαν;
Ῥηΐδιον δ' ἀπανήνασθαι. πάρα δ' ἔργα βόεσσι;
Φησὶ ἀνὴρ φρένας ἀφνειὸς πήξασθαι ἅμαξαν
Νήπιος, οὐδὲ τόγ' οἶδ' ἑκατὸν δέ τε δούραθ' ἁμάξης,

id eſt,

Nam dictu eſt procliue, dato plauſtrumq; bouesq;
At procliue negare. ſed en tauris labor inſtat,
Cogitat aſt animo diues, compingere plauſtrum
Stultus & haud nouit, centum id compactile lignis.

Itaque quoties ad id, quod molitur aliquis, pluribus adminiculis opus eſt, velut ad gerendum magiſtratum, ad ſcribendum librum, ad munus concionandi, ad inſtituendam familiam, ad longinquam peregrinationem, non inepte vſurpabimus Heſiodi verbum: *ἑκατὸν δέ τε δούραθ' ἁμάξης.*

Araneas eiicere.

Habet illud quoq; prouerbii ſpeciem, quod eſt apud eundem in eodem opere:

Ἐκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια,

id eſt:

Vaſis eiicias, quas nectit aranea telas.

Sic enim ſignificant inanitatem & inopiam etiam hodie. Ad eundem modum Catull.

-Nam tui Catulli
Plenus ſacculus eſt aranearum.

Quo dicto nunc nihil eſt vulgo vulgatius. Lucianus in Pſeudologiſta: *εὐρῶτος καὶ ἀραχνίων μεστὰ*, id eſt, Carie & araneis differta.

Muris circumcurrentibus.

Τῶν τοίχων περιτετειχόντων, id eſt, Parietibus circumcurrentibus. Plutarchus in Sympoſiacis decade ſeptima problemate quinto, indicat muliebre fuiſſe prouerbium, quo ſecretū ſignificabant, muris videlicet teſtes & arbitros arcentibus. At bonorum virorum huiuſmodi voluptates etiam ac luſus ait oportere eſſe, vt nihil egeant vallo parietum. Licebit vti, cum ſignificabimus aliquid ali monſtri, & ob id captari ſecretum.

Κερασβόλος.

In eodem opere problemate ſecundo, docet homines præfractos, & aſperis moribus, & intractabiles *κερασβόλους* vocari ſolitos, quam vocem haud ſatis commode verteris Latine. Sumptam autem metaphoram ab agricolis, apud quos ſemina quę prius quam in terram decidant, incidant in cornua boum, *κερασβόλα*, dicantur *παρὰ τὸ εἰς κέρατα βάλλεσθαι*. Hæc aiūt prouenire cæteris multo duriora, vnde & *ἀτεράμονα* vocātur. Qui ſcripſit etymologicon, indicat hanc vocem ſemel duntaxat vſurpatā à Platone, ſumptamq; à leguminibus, quæ nec igni, nec aqua molleſcant, cuiuſmodi quædam videmus admixta leguminibus minuta nigraque. Locus eſt apud Plat. lib. De legib. 9. Quo quidem loco videtur interpres ignoraſſe quæ ſint *κερασβόλα*. Vertit enim legumina fulminis tactu prædura, quaſi dictum eſſet *κεραυνοβόλα*. Porro cur id accidat, vt ſemina quæ in cornua boum impegerint, aut nō proueniāt, aut

Digitized by Google

aut proveniant ſicciora durioraq;. Plutarch. hanc affert cauſam, quod ea quæ à manu calida ſtatim excepta terra fouentur, magis adiuuātur calore, qui ſeminibus eſt amicus. At quæ in cornua incidant, proiecta magis videntur quam ſeminata, & mora frigus colligunt. Theophraſt. dubitat num friuolum ſit, quod de cerasbolis iactant agricolæ.

Reſpublica virum docet.

Πόλις ἄνδρα διδάσκει, id eſt, Reſpublica virum docet. Significat neminem ad rem gerendam idoneum eſſe poſſe, niſi qui ſit vſu exercitatus. Plutarchus citat ex Simonide, tametſi hemiſtichium carminis heroici. Quantumlibet diu verſatus in agro, non fies idoneus adminiſtrandæ reipublicæ niſi vixeris in foro, in curia, in frequenti populo. Alluſit huc Socrates Platonicus, cum inuitatus ad loca amœna in agris, reſpondit ſe cupidum eſſe diſcendi, arbores autē nihil docere.

Faber cum ſis.

Plutarchus in præceptis ciuilib. ſenarium haud dubie proverbialem, ex Euripide citat:

Τέκτων γὰρ ὢν, οὐκ ἐπράττες ξυλουργικά.

id eſt,

Cum ſis faber, opera haud facis fabrilia.

Congruet in eum, qui tentat ad quæ non eſt idoneus, vel ob imperitiam, vel ob naturam alienam, veluti ſi quis infans & ad perſuadendum ineptus, ſuſcipiat legationem, aut indiligens diſpenſet rem domeſticā: aut ſenex, ſiue inualidus militiam capeſſat. Iamdudum & illud Horatianum ceſſit in proverbium, quod hinc imitatum videtur.

- Tractant fabrilia fabri.

Aquam igni miſcere.

Inter proverbia, quibus ἀδύνατον ſignificamus, referendum & illud: πῦρ ὕδατι μιγνύναι, id eſt, Ignē aquæ miſcere. Plutarchus in libello, cui titulum fecit: περὶ πρώτου ψυχροῦ, adducit huius proverbii teſtimonium, ſtudens probare aquæ proprium eſſe frigiditatem, potius quam aëris. Pugnat autem vtraq; qualitate ignis cum aqua, quippe calidus & ſiccus cum humida & frigida. Narrat eodem in loco morem fuiſſe apud Perſas, vt ſupplex in fluuium deſcenderet, ignem geſtans, minitans ni conſequeretur quæ petebat, ſe ignē miſſurum in aquam. Atq; ad eum modum impetrabat quidem quæ rogabat, ſed mulctabatur, quod minatus eſſet ſe facturum id, quod eſſet contra rerum naturam. Nam aqua hoſtis eſt ignis, eumque ſemper extinguit. Id ſupplicandi genus apud barbaros maximum habebatur, & in quo nō eſſet fas recuſare quod petebatur. M. Tull. Philip. 13. Prius vnda cum flamma redibit in gratiā. Rurſus prius vndam flammamque, vt ait poëta quiſpiam, prius deniq; omnia, quam vt cum Antoniis Respub. aut Antonii cum Repub. redeant in gratiam.

Velut è ſpecula.

Ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς, id eſt, Velut è ſpecula. Similitudo proverbialis, cum quis rem velut oculis ſubiectam, totam vndiq; contemplatur. Siquidē ex alto commodiſſime ſpectantur omnia, propterea quod nihil obſtet, quod impediat proſpectum. Vtitur Plutarchus in libello, cui tit. De Romanorum fortuna.

Velut in cratere.

Ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ, id eſt,

Velut in cratere philoteſio. Proverbialis & hæc collatio, qua ſignificabimus res antea turbulentas componi, ſedariq;, & prius inter ſeſe inimicos in gratiam redigi. Dicitur autem crater philoteſius, quem in cõuiuiis porrigunt aliis alii, ceu amicitiæ ſymbolum, ac pignus. Veluti qui filiam alicui deſponderet futuro genero prælibans φιλοτήσιον κρατῆρα porrigebat. Scythæ quoque amicitias, quarũ ſunt pertinaciſſimi, cratere conciliabant, vt teſtatur in Toxaride Lucianus. Quin & Chriſtus ipſe noſtræ religionis princeps, arcanam illam cum ſuis amicitiam poculo conſecrauit.

Sero veniſti.

Ὀψ' ἦλθες, id eſt, Sero veniſti. Competit in eos, qui poſt tempus rem aliquam aggrediuntur, veluti ſi iam ætatis vitio frigidus vxorem paret ducere, aut grandior literas addiſcere. Natum ex oraculo, quod Pythia vates edidit cuidam conſulenti, num deberet ad rempublicam tractandam accedere: ὄψιμ' ἦλθες ἀρχὴν καὶ δημαγωγίαν διζήμενος, καὶ παρ' ἀωρον στρατηγίω κόπτεις θύραν. id eſt, Sero veniſti, me de principatu & reipublicæ adminiſtratione conſulens, & alieno tempore militię pulſas ianuam. Meminit Plutarchus in commentario, cui tit. εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον.

Prius antidotum, quam venenum.

Divus Hieronymus aduerſus Ruffinum reſpondens, Quomodo corũ præfationes librorum, quos neſcias, accuſes, quæ quodam vaticinio futuræ calumniæ reſponderunt, implentes proverbium, Prius antidotũ quam venenum, ſubaudi adhibes. Cõueniet vti, quoties aliquis ſe purgat antequam accuſetur. Antidotus enim aduerſus venena datur. Hanc nemo ſumit, niſi guſtato veneno. Quamquam ſunt qui ſe præmuniãt antidotis, ne noceat, ſi fors contingat ſumere toxicum. Quemadmodũ feciſſe legimus Mithridatem.

Statua taciturnior.

His etiam temporibus in proverbio eſt: Statua taciturnior. In hominem vehementer infantem, ac tacitum. Vſus eſt hyperbole Horatius in epiſt. ad Iulium Florum:

Statua taciturnius exit
Plerumq; & riſu populum quatit.

Itidem Iuuenalis diuitem quempiam, ſed infantem & indoctum, Mercurii ſtatuæ ſimilem facit.

Truncoq; ſimillimus Hermæ.

Conſimili forma D. Chryſoſtomus lib. περὶ ἱερωσύνης, 6. de tardo & ſtupido, τοῦτο δὴ τὸ ἡμέτερον, τῶν λίθων οὐδὲν διοίσει, id eſt, Tum illud quod Græci dicere ſolemus, a ſaxeis nihil differet. quod & alibi retulimus. Xenophon in Sympoſio: ἐκείνων γὰρ μὲν ἂν ἧττον φωνῆς ἀκούσαις, ἢ τῶν λίθων, id eſt, Illorum igitur vocem minus audias, quã ſaxearum ſtatuarum. Statuæ frequẽter habent ſpeciem ſapientum, & eloquentium virorum, ipſę tamen nihil loquuntur.

Hoc noueram priusquam.

Plutarchus in libello, cui titulus: Philoſophum maxime debere diſputare cum principibus, irridens eos, qui duplicem facerent philoſophiæ rationem, alteram in affectibus ſitam, quæ a Mercurio Hegemone, id eſt, ductore proficiſceretur: alteram in efferendo poſitam, quam Diactorus Mercurius, id eſt, nuncius largiretur: ἕωλον ἐστιν, inquit; καὶ τοῦτο πρὸ τοῦ τις εἶπε μὴ ἤδειν περὶ προφορικὸν γεγονέναι, id eſt, Friuolum & obſoletum eſt,

con-

Digitized by Google

coniungaturque cum illo: Hoc noueram antequam Theognis natus eſt. Vſurpat idem in eandem ſententiam, in libello, cui titulus: περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν πυθίαν, citans è comico quopiam. Aulus Gellius lib. 1. Noctium Atticarum, cap. 3. citat ex Lucilio. Contra patriam, inquit Cicero, arma pro amico ſumenda non ſunt. Hoc profecto nemo ignorauit, & priuſquam Theognis, vt Lucilius ait, naſceretur. Non eſt dubitandum, quin hic ſenarius ſit proverbialis, quo rem frigidam & ineptam ſignificabant. Apparet ſumptũ à Theognide tragœdiarum ſcriptore, quem frigidiſſimum fuiſſe teſtatur Suidas, & ni fallimur memoria, Plato. Nam fuit huius nominis alter quoq;, cuius extant ſententiæ.

Phocenſium deſperatio.

Φωκέων ἀπόνοια, ſiue φωκικὴ ἀπόνοια, id eſt, Phocenſium, ſiue Phocica deſperatio, de ſtultis & inſanis conſiliis dici ſolitum admonet Stephanus. Verum ex Plutarcho Cheronenſi coniicere licet dici ſolitum, vbi deſperatis rebus ad extrema conſilia veniretur. Natum eſt autem ex euẽtu huiuſmodi: Atrox odium & irreconciliabilis ſimultas, atque vt Plutarchi dicam verbis, ἄσπονδος πόλεμος erat inter Theſſalos & Phocenſes: quod hi primores illorum in ſuis vrbibus, ad vnum omnes eodem die trucidaſſent, illi viciſſim illorum obſides ducentos quinquaginta in crucem ſuſtuliſſent: Deinde Theſſali contractis omnibus copiis, per Locrenſes irruperunt, edicto promulgato, ne cuiquam prouectioris ætatis parceretur: pueri cum mulieribus in ſeruitutem abducerentur. Daiphantus itaque, qui fuit vnus è tribus, quibus Phocenſium res erat commiſſa, ſuaſit vti viri quidem Theſſalis obuiam irent, cum illis conflicturi. cæterum mulieres vna cum liberis, ex vniuerſa Phocide congregatas, in vno quopiam loco ſeponerent, congeſta ingenti lignorum materia: & adhibitis cuſtodibus mandarent, vt ſimulac intellexiſſent ſe victos in prælio, continuo pueros & vxores iniecto igni exurerent. Id reliquis comprobantibus, exurgens quidam negauit æquum fieri, ni conſilium hoc, vxorum quoque ſuffragiis comprobatum fuiſſet, quod ſi non placeret, non eſſe cogendas. Itaque mulieres, vbi rem cognouiſſent, ipſæ inter ſe habito conſilio, Daiphantum collaudarunt, qui rectiſſime conſuluiſſet Phocenſium rebus. Eadem autem videri & vxoribus & liberis eorum. His ita peractis, congreſſi cum Theſſalis Phocenſes, ſuperiores extiterunt. Ac decretum quidem illud Græci Phocenſium deſperationem appellarunt, quod etiam ſi feliciter ceſſiſſet, tamen temerarium parumque cordatum videretur. Huiuſmodi ferme Plutarchus. Similia fere narrat Pauſanias in Phocicis. Meminit & proverbii, quod ait ex hoc euentu dici ſolitum: ἐπὶ πάντων βουλευμάτων ἀναλγήτων, hoc eſt, de omnibus conſiliis quæ carent dolore. Meminit & Stephanus indicans dici ſolitum: περὶ τῶν ἀναλγῆ βουλευομένων.

Extremum occupet ſcabies.

Olim pueri curſu certantes, clamare ſolebant: Occupet extremum ſcabies, adhortantes hac voce ſingulos ad curſum, ac male precantes

ei, qui fuerit omnium poſtremus. Id deductum eſt in adagium, quo vtebantur, qui ſignificarent ſeſe quocunque modo velle vincere, neque cõmiſſuros, vt inter poſtremos ſint. Ita qui per fas nefasque rem augent, poſſunt alio vocanti reſpondere: Extremum occupet ſcabies. Quamquã nihil vetat, quo minus in bonã partem detorqueamus, vt ſi quis ſummis viribus adnititur, ne ab æqualibus, eruditione, aut recte factis, aut officiis ab amico ſuperetur, dicat: Occupet extremum ſcabies. Hoc igitur proverbium pueris acceptum ferimus, quemadmodum & illud: τὴν κ[illegible] [illegible]. Vſus eſt Horatius in Arte poetica:

Occupet extremum ſcabies, mihi turpe relinqui eſt.

Originem Acron indicat.

Ἡμερόκοιτος.

Vvlgari ioco fures dicti videntur, ἡμερόκοιτοι, quod interdiu dormiant, noctu vigilent. Sic enim Heſiodus in Operibus, ac diebus:

Μήποτέ σ' ἡμερόκοιτος ἀνὴρ ἀπὸ χρήμαθ' ἕληται. id eſt,

Ne ſolitus dormire die tua tollere poſſit.

Apte torquebitur in tollionem, & furacem. Eſt & piſcis eiuſdem nominis, vt indicat Suidas, Phoca opinamur.

Ne vni naui facultates.

Qvin illud etiam ad proverbiorum claſſem, ſi longius deflectatur, referendum videtur, quod eſt in eodem opere:

Μηδ' ἐν νηυσὶν ἅπαντα βίον κοίλῃσι τίθεσθαι. id eſt,

Ne bona tu pandis ratibus ſemel omnia mandes.

Ne quid aggrediaris, in quo ſint vniuerſa periclitanda. Non omnis ſtatim alea iacienda eſt. Periculoſa eſt nautica negociatio. Naufragium enim tollit omnia. Tutius eſt cum terra commercium. Alibi retulimus dictum Laconis, qui negabat ſibi placere diuitias, quæ penderent à funibus.

Vrit abſq; torre.

Verſum hunc ceu proverbialem ſubinde Plutarchus vſurpat:

Εὕει ἄτερ δαλοῖο καὶ ὠμῷ γήραϊ δῶκεν. id eſt,

Exurit ſine torre, grauiq; dat illa ſenectæ.

Nempe vxor improba, quæ moribus ſuis ſenium viro præmaturum conciliat. Idem lepide transferetur ad auaritiam, ad ambitionem, ad inuidiam, amorem obſcœnum, ſimiliaque animi vitia, quibus obnoxii torquentur & contabeſcunt.

Adhuc cælum voluitur.

Qvoties ſignificabimus adhuc ſupereſſe ſpem, & nondum omne tempus, quod melioris fortunę ſolet occaſionẽ adducere, exactum eſſe, cõueniet illud Theocriticum ex Charitibus:

Οὔπω μῆνας ἄγων ἔκαμ' οὐρανὸς, οὐδ' ἐνιαυτούς. id eſt,

Nondum defeſſus prouoluere deſiit æther

Menſes, atq; annos.

Quod enim vnus annus negat, alter vltro defert.

Multa rota voluentur.

Proverbialiter extulit & ad eandem pertinet ſententiam, quod proxime conſequitur:

Πολλοὶ κινηθεῖσιν ἔτι τροχοὶ ἁρματέοιο ἵπποι. id eſt,

Permultis voluetur adhuc ro[illegible] a [illegible] ta caballis.

Id eſt.

Id eſt, Multum adhuc temporis reſtat, multæque rerum incident mutationes. Quod quidem adagium & hodie noſtrati vulgo in ore eſt, Frigidius enim eſt quod quidam interpretantur de certaminibus Olympiacis, de quibus illic non agit poeta in carmine Bucolico.

Ne nomen quidem.

PRoverbiali figura dictum eſt, & illud in eadem Ecloga:

Βοὰς δ' ἐπ μηδ' ὄνομ' εἴη. id eſt,

Vlterius nec nomen erit belli atque tumultus.

Ceruum canes trahit.

INter adagia quibus ἀδυνάτων, ſeu præpoſterum quidpiã ſignificamus, adnumerandum & illud, quod eſt apud Theocritum in Thyrſide:

Τὼς κύνας ὁ ἔλαφος ἕλκει. id eſt,

Canes ceruus trahit.

Præpoſterum enim eſt, vt ceruus venetur canes. Carmen Theocriti ſic habet:

Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, καὶ τὼς κύνας ὤλαφος ἕλκοι. id eſt,

Poſtquam Daphnis obit, ceruus trahat ipſe moloſſos.

Ad conſimilem formam Virgil. in Pharmaceutria:

Nunc & oues vltro fugiat lupus.

Bubo canit luſciniæ.

ITem illud, quod proxime conſequitur:

Κὴξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. id eſt,

Buboque montanus philomelis occinat ipſis.

Cum infans ſuadere conatur eloquenti, aut ineruditus docere doctiſſimum.

Ne vidit quidem oleum.

Ecloga cui titulus: νομεῖς, ſcatet proverbialibus ſententiis ac figuris, quarum de numero primũ eſt illud:

Καὶ πόκα τήνῳ ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπεν; id eſt,

Et quando ille oculis oleum conſpexerat vnquam?

Conveniet in eos, qui ſunt artis alicuius prorſus rudes, & imperiti. Veluti ſi quis profiteatur rem medicam, qui numquam didicerit quidquam illius artis, venuſte notabitur hoc verſu:

Καὶ πόκα τήνῳ ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπεν;

Vngebantur enim athletæ, quo membris euaderent durioribus, vnde per oleũ ſignificant certamen. Quãquam ſcholia declarant quoſdã hoc ad arborem referre, quod in Olympiacis oleaſtro ſiue olea coronari ſolebant.

Et me mater, &c.

ITem illud, quod in eadem ſequitur:

Κἠμὲ γὰρ ἔφασ' ἁ μάτηρ πολυδεύκεος ἦμεν ἀμείνω. id eſt,

Me quoq; Pollucem mea mater vincere dixit.

Cum quis anteponitur, aut æquatur iis, cum quibus nullo modo conferendus eſt. Matres enim amore cæcutiunt in filios, & formoſiſſimos putant, qui ſunt deformes, fortiſſimos, qui ſunt ignauiſſimi. Porro Pollux pugil optimus fuiſſe creditur, teſte Flacco:

Caſtor gaudet equis, ouo prognatus eodem Pugnis.

Suade lupis, vt inſaniant.

RVrſum in eadem:

Πεῖσαι τοι Μίλων καὶ τὼς λύκως αὐτίκα λυσσῆν. id eſt,

Hoc quoq; Milo lupis mox perſuadeto rabire.

Vbi quis animum inducit ad rem ſtultiſſimam, quam non aggrederetur, niſi inſanus. Nam lupi inſaniunt vel ſua ſponte, veluti ſi quis tyrannū inſtiget ad crudelitatem, cū plus ſatis ſæuiat ſuopte ingenio. Rabies ꝓprie canū eſt, vnde Scholiaſtes Theocriti putat hoc veluti abſurdū proponi. Sed canes aliquando rabiunt, lupi nunquam non rabiunt.

Rore paſcitur.

IN hominem prætenui corpore, quadrabit illud ex eodem Idyllio, quod dictū eſt in vetulam macram:

Μὴ πρώκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ;

Dores enim rorem appellant πρώκα, ꝙ πρωὶ, id eſt, mane cadat. Porro cicadas rore ali, teſtis eſt Plinius libro 11. cap. 26. Ore carent, ſed habent in pectore fiſtuloſo quiddā aculeatum linguis ſimile. Eo rore lambunt. Cū excitatæ ſubuolant, reddunt humorem, quod ſolum argumentum eſt illas rore paſci. Neque enim ad excremēta corporis vllum foramen eſt. Vnde Maro:

Dumq; thymo paſcentur apes, dum rore cicadæ.

Venuſtius erit, ſi transferatur ad ingenium, ſiue ſtylum ieiunum & aridum. Aut per ironiam, in hominem vehementer obeſo corpore.

Tuam ipſius terram calca.

CVM iubebimus cuipiam, vt ſuo loco ſe contineat, neque ſe recipiat in noſtra, quadrabit illud ex eiuſdem Hodœporis:

Τὰν αὐτοῦ πατέων ἔχε τὰς δρύας.

id eſt,

Quin propriam calcans terrā, querceta teneto.

Conueniet, vbi parum fidemus alicui, nec volemus in domeſticā recipere conſuetudinem.

Ne faſcines.

Ἵνα μὴ βασκαίνῃς με, id eſt, Ne me faſcines. Dici ſolitum vbi quis rem ſuauem nactus, præſentibus impartit aliquid, ne ſolus fruens alios cōtriſtet. Indicat hoc Ariſtoteles ſectionis vigeſimæ, problemate 24. Vbi de menſa communi aliquis ſibi priuatim ſumeret aliquid, intuenti cōmunicans dicebat, ne me faſcines. Itaq; ſumpturi cibum prius edebant rutam, ceu remedium aduerſus faſcinum. Tum enim metuebant noxam faſcini, quoties vel auidius veſcerentur, vel alicuius incommodi ſuſpicione tenerētur, aut cibum haberent ſuſpectum quem cupiebant. Ita fiebat, vt ſemper cum perturbatione vel biberent vel ederent, flatu ſimul hauſto, qui ſi expellitur, ſimul exit cibus, ſi retinetur, mouet tormina. Itaque ruta prius comeſa, & ſtomachum & reliquum corpus calefacit, vt ſpiritus ille incluſus diſcuti atque abigi poſſit. Vnde & illud prouerbiale quiddam habet, ruta opus eſt, vbi ſignificabimus periculū cuiuſpiam incōmodi, quemadmodum de baccare, & apio diximus alias.

Non omnis fert omnia tellus.

VT Virgilianum illud, Non omnis fert omnia tellus, prouerbium erit, ſi traducatur ad diuerſas ingenii dotes, aut non quiduis à quouis eſſe petendum: ita prouerbii rationem habebit illud Theocriticum, ex Cyclope:

Ἀλλὰ τὰ μὲν θέρεος, τὰ δὲ γίγνεται ἐν χειμῶνι.

id eſt,

Illa quidem producit hyems, illa educat æſtas.

Cum ſignificabimus aliud agendum iuueni, aliud ſeni, aliis atq; aliis tempo-

temporibus diuerſis moribus vtendum. Quid autem quæque ferat tellus, eleganter deſcribit Virgilius in Georgicis, & Hermippus apud Athenæum lib. primo.

Dum virent genua.

Nec illud caret prouerbii ſpecie, quod eſt apud eundē in Thyonicho:

Ποιεῖν τι δεῖ οἷς γόνυ χλωρόν.

id eſt,

Quando virent genua, tum aliquid faciamus oportet.

Studendum bonis literis, dum adhuc viget ingenium. Ducenda eſt vxor, ſed iuueni. Conſimilem ad modum Horatius:

- Dumque virent genua,
Et decet, obducta ſoluatur fronte ſenectus.

Quanquam hæc ipſa figura, genu viget, prouerbialis eſt, quoties iuuentutem ſignificamus.

Neq; peſſimus, neq; primus.

Mediocritatem hoc pacto ſignificare licebit.

- Οὔτε κάκιστος
Οὔτε πρῶτος. id eſt,
- Neq; peſſimus, at nec
Primus.

Lepidius fiet, ſi ad ingenii laudem trāsferatur. Nam apud Theocritum in Thyonicho de milite dictum eſt, qui ſeipſum modeſte iactat.

Scit quomodo Iupiter duxerit Iunonem.

In curioſos, & quid quiſq; domi faciat perueſtigantes, conueniet illud ex Syracuſanis:

Πάντα γυναῖκες ἴσαντι, καὶ ὡς Ζεὺς ἠγάγεθ' Ἥρην.

id eſt,

Nouit femineum genus omnia, nouit & illud

Iunonem quo pacto duxit Iuppiter olim.

Scholiaſtes Theocriti putat ſignificari furtiuas Iouis, & Iunonis nuptias, quales deſcribit:

Εἰς εὐνὴν φοιτῶντε φίλους λήθοντε τοκῆας.
id eſt,

Coniugii ſubiere thorum clam vtroque parente.

Adiungit fabulam, quam retulit Ariſtoteles quodam in libro, quem ſcripſit de templo Hermiones. Iupiter inſidians ſororis pudicitiæ, cum forte vidiſſet illam ſemotam ab reliquis diis: nam ne diis quidem virginibus tutum eſt obambulare ſolas: ſeipſum vertit in cuculum, conſeditque in monte, qui prius dictus erat Thronax, nunc Coccyx dicitur. Eo vero die Iupiter excitauit ingentem tempeſtatem. Iuno itaque ſola peruenit in montem, conſeditq; eo loci, vbi nunc eſt Iunonis Teliæ, hoc eſt, perfectæ templum. Cuculus autem ob tempeſtatem horridus ac tremens deuolauit, conſeditque in Iunonis genibus. Eum Iuno miſerta texit veſte ſua. Hic rex deorum repente è cuculo factus Iupiter, Iunonem complexus eſt. Cumq; illa metu matris recuſaret coitum, Iupiter promiſit ſe ducturum illam in vxorem. Hinc natum exiſtimant prouerbium. Addit huius Iunonis ſimulacrum in templo fuiſſe collocatum hac imagine, vt in throno ſedens ſceptrum dextra teneret, in cuius faſtigio ſederet cuculus. Vix credimus hanc fabulā apud veteres inueniri, ſed ſuſpicamur ab otioſo quopiam grammatico fuiſſe confictam. Adeo ſapit anile quiddā. Huic ſimillimum eſt quod ſcribit Plautus in Trinummo: Sciunt quid in aurem rex reginæ dixerit, [illegible] id Iuno fabulata

bulata cum Ioue:quæ neque futura, neque facta,tamen illi ſciunt.

Vbi paueris,impera.

In eadem Ecloga:

- Παυσάμενος ἐπίταοσε.

id eſt,

-*Præcipito poſtquā ſatiaueris eſca.*

Ad eum modum reſpondent mulieres cuipiam obiurganti, quod loquaciores eſſent, & ſilentium imperanti. Conueniet vbi quis imperioſior eſt in eos, de quibus nihil eſt meritus.

Gallus in ſuo ſterquilinio plurimum poteſt.

Qvod ſcriptū eſt in ludicro Senecę,prouerbii ſpeciē habet:Intellexit, inquit, neminē parē ſibi Romæ fuiſſe, illicque non habere ſe idem gratiæ. Gallum in ſuo ſterquilinio plurimum poſſe. Alluſit ad Claudiū Imperatorem Lugduni natum. Hodieque de cane vulgo dicunt, cum in ſuo ſterquilinio plurimum audere. In alieno timidiores ſumus omnes, in ſuo quiſque regno ferocior eſt, & animoſior.

Iſthmum perfodere.

Iſthmum perfodere dicebantur, qui magno quidem conatu, ſed irrito molirentur aliquid. Ductum ab Iſthmo Corinthiaco, qui efficiebat, vt naues longo & ancipiti ambitu iuxta peninſulam circumagerentur. Vnde complures illum adorti ſunt, qua erat anguſtiſſimus, perfodere, nēpe Demetrius Rex, Dictator Cæſar, C.Princeps, Domitius Nero,infauſto, vt omnium patuit exitu, incepto. Auctor Plin. lib.4.c. 4. Tranquillus oſtendit, idem tentatum à Caligula. Philoſtratus in vita Apollonii negat Neronem deſtitiſſe victum operis difficultate:ſed quod timeret, ne admiſſum mare, perituram Æginam portenderet, aut res nouas in Imperio Romano coorituras: nam id prædixerāt Ægyptii vates. Quin & vetuſtiſſimus ſcriptor Herodotus libro hiſtoriæ ſuo primo, prodidit Cnidios Iſthmum qua anguſtiſſimo ſpatio, nempe quinq; ſtadiorum ſpectabat continentem, perfodere adortos, quo inſulam facerent, cæterum iſtos ſcopulos in fodientium oculos reſiliiſſe, deinde Delphicum Apollinem ab eis conſultum trimetris reſpondiſſe:

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε, μηδ' ὀρύσσετε.
Ζεὺς γὰρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἴ κ' ἐβούλετο.

Neque cingite Iſthmum mœnibus, neq; fodite.
Nam ſi Ioui id viſum, locaſſet in ſalo.

Deniq; Nicanor Seleucus aggreſſus eſt Iſthmum, qui dirimit Euxinum, & Caſpium mare, nec perfecit à Ptolomæo Ceranno interfectus.

Lingere ſalem.

Olim tenuis fortunæ hominibus ſal pulmentarii vice fuit,vti nūc quibuſdam eſt acetum. Quæ res & in prouerbium abiit, tametſi non ſatis liquet cuiuſmodi fuerit. Sed præſtiterit ipſius Plinii verba ſuper hac re ſubſcribere ex libri trigeſimi primi cap.7. Varro, inquit, veteres etiam pulmentarii vice vſos,auctor eſt. Eſitaſſe enim ſalem cum pane & caſeo, vt prouerbio apparet. Perſius in Satyra quinta:

-*Iura,ſed Iuppiter audiet.heu heu.*
Vare regustatum digito terebrare ſalinum,
Contentus perages,ſi viuere cū Ioue tendis.

Hoc eſt, vitam ages miſerrimam.

Sellis-

Digitized by Google

Selliſſare.

Σελλίζειν prouerbiali ioco dicebãtur, glorioſi, faſtuq; præturgidi. Suidas admonet ſumptum à moribus Selli cuiuſpiam, qui cũ re eſſet perquam tenui, tamen affectabat haberi diues. Torqueri poterit & in eos, qui ſe doctrinæ iactitant, ac venditant opinione, cum à literis ſint alieni. Heſychius indicat Græcis idem ſignificare σιλλίζεσθαι καὶ ψελλίζεσθαι. Qua voce ſemel atq; iterum vſus eſt Plato in Gorgia: : & ψελλὸς dicitur, qui ſigma craſſius profert, qua de re nonnihil attigimus in prouerbio, ἡ ψελλὴ ὑ πιπλεύει. Addit Heſychius nõnunquam σιλλίζειν, idem eſſe quod ἀλαζονεύειν, videl. adſtipulans Suidæ.

Cecidis & Buphonsorum.

Τὰ κηκείδου καὶ βουφονίων, id eſt, Cæcidis & Buphoniorũ, de re magnopere priſca, & ob vetuſtate iam pridem obſoleta, deſuetaq;. Ariſtophanes in Nebulis:

> Ἀρχαῖα γε καὶ δὴ πολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα,
> Καὶ κηκείδου καὶ βουφονίων.

id eſt,

> *Priſca hac ſane atque obſita canis, nec non oppleta cicadis,*
> *Ac Cecide cum Buphoniis.*

Siquidẽ Cecides peruetuſtus quiſpiam Dithyramboru poeta fuit, cuius ſcripta iam ſitum olebant, vnde in iocum vulgarem abierũt. Quemadmodum iure ridentur hodie, qui immodica & intẽpeſtiua affectatione vetuſtatis, è duodecim tabulis, ex Ennio, Lucilioq; petunt ſermonem, perinde quaſi cũ Euandri matre loquantur: nec vllum verbum elegans eſſe putant, niſi quod ſit ab vſu vulgi, & noſtro ſæculo ꝓcul remotum. Item Buphonia feſtum quoddam erat apud Athenienſes, ob vetuſtatem neglectum iam ac deſitũ, ſic appellatum a cæde boum. Adagio licebit per iocum vti cum ſignificabimus aliquid ceu nimis priſcum negligi.

Serenitati nubem inducit.

NON tam ouũ ouo ſimile, quam illud prouerbii faciem præ ſe fert, ꝙ refertur à Plutarcho in commentario de dignoſcendo adulatore ab amico, εὐδίᾳ γὰρ ἐπάγει νέφος, id eſt, Serenitati nubem inducit. De eo, qui inter pocula ludoſque virulentum aliquid admiſcet, quod offuſcata hilaritate frontẽ corruget, ſuperciliaq; contrahat. Ad eundem modum Horatius lib. 3. Ode 15. de anu deformi, quæ ſe puellarũ choris admiſcebat:

> *Et ſtellis nebulam ſpargere candidis.*

Μονόγραμμοι.

OLIM homines macie prætenues, veſculi, ac decolores, prouerbiali ioco μονόγραμμοι vocabantur. Lucilius. Vix viuo homini ac monogrãmo. Rurſum idem alibi: Quæ pietas monogrãmi. Nonius Marcellus dictum autumat à pictura, quæ priuſquam coloribus corporatur, vmbra fingitur. Non perperam quidẽ Marcellus; venuſtius tamen erit adagiũ, ſi ad veterum picturam reſpiciamus: quæ primitus omnium conſenſu, ab vmbra hominis lineis circumducta cœpit initium, quod vocant deliniare. Deinde ſingulis colorib. pingi cœptum eſt, eaſque picturas μονοχρωμάτους appellabant. Mox ars diſtinxit ſeſe, & inuenit lumen atque vmbras, vt quædam eminere, quædam abdi, premique viderentur, differentia colorum. Deinde adiectus eſt ſplendor, quem alium à lumine volunt eſſe, medium tamen inter lu-

Digitized by Google

men & vmbram: proinde eundē Tonon vocant. Nam commiſſuram ac tranſitum colorum, ἁρμογὴν appellant. Huiuſmodi ferme Plinius lib. trigeſimoquinto, capite quinto. Cōueniet igitur in hominem deformē, nullo aut eodem vultus colore, cuiuſmodi priſcorum erant imagines. M. Tullius libro de natura deorum ſecundo. Non enim venis & neruis & oſſibus continentur: nec eſcis, nec potionibus veſcuntur, vt aut nimis acres, aut nimis concretos humores colligant. Nec his corporibus ſunt, vt aut caſus, aut ictus extimeſcant, aut morbos metuant, ex defatigatione membrorum. Quæ verens Epicurus, monogrammos deos, & nihil agentes commentus eſt. Illi autem pulcherrima forma præditi, puriſſimaque in regione cæli collocati, ita feruntur, moderanturque curſus, vt ad omnia conſeruanda & tuenda conſenſiſſe videantur. Monogrammos appellat Cicero informes, nullaque ſpecie.

Aliorum medicus.

MAnet hoc dictum his quoq; ſæculis celebratiſſimum, quod refertur à Plutarcho in commentario de dignoſcendo aſſentatore ab amico, à poeta quopiam:

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.

id eſt,

Aliis medetur, ipſus vlceribus ſcatens.

Vtitur eo & in cōmentario, quem inſcripſit aduerſum Coloten. Cōueniet in hos, qui aliis ſapiunt, non ſibi, alios conſolari norunt, ipſi ſua mala non ferunt æquo animo.

Lapſana viuere.

LApſana viuere lepide dixeris eos, qui perparce, nimiumque tenuiter viuunt. Conſentaneum eſt enim iocum illum militarem in popularem fabulam abiiſſe, quo Cæſariani milites alternis verſibus exprobrabant, quod apud Dirachium lapſana vixiſſent. Eſt autem lapſana, olus ſilueſtre ac vulgare, paſſimque proueniens, trium foliorum, ex Braſſicarum ni fallimur genere. Verum ſi quis forte requiret, Plinii verba ſunt hæc libro 19. capite 8. Nec non olus quoque ſilueſtre eſt trium foliorum, Diui Iulii carminibus, præcipue iocis militaribus celebratū. Alternis quippe verſibus exprobrauere lapſana ſe vixiſſe apud Dirachium, præmiorum parſimoniam cauillantes. Eſt autem id cyma ſilueſtris. Hactenus Plinius. Idem libro 20. cymam inutilem eſſe dicit, & concoctu difficilem. Cymam autem interpretatur in caulibus dici delicatiorem, teneriorémque cauliculum, qui & in lappis & aſparagis gratiam habet. Dioſcorides ait Lapſanam Romanis & napium dici, cuius folia ſimul & caules elixi comeduntur: putat hanc ſtomacho magis amicam quam lapathum, cuius meminit Horatius, de cœna frugali loquens:

Aut herba lapathi prata amantis,
& graui
Malua ſalubres corpori.

Haud contra oſtium.

Οὐ κατὰ θύρας, id eſt, Haud contra ianuam, pro eo, quod eſt, non proprie ad rem, & apte ad id, de quo agitur, prouerbiali certe figura dictū eſt ab Ariſtotele lib. Phyſicorū quarto: Οὗτοι μὲν οὖν οὐ κατὰ θύρας πρὸς τὸ πρόβλημα ἀπαντῶσιν, id eſt, Iſti quidē igitur haud contra oſtium occurrunt quæſtioni. Argyropylus οὐ κατὰ θύρας vertit,

vertit, non recte, neq; non recte tamen id quidem. Perinde valet, quaſi dicas: Ad ſcopum. Illud expende lector, num hoc adagium illi ſit adfine τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, id eſt, Quis aberrauerit à ianua?

Climacides.

Κλιμακίδες, id eſt, Scalulæ, per iocum vocari poterũt, qui ſe diuitibus ad quiduis obſequii ſubmittunt, etiam ſi ſordiſſimum ſit. Sic autem vulgato conuicio ſunt appellatæ muliierculæ quædam Cypriæ, adulatrices apud Syros, quod regũ vxoribus ſubmitterent ſeſe, vt per eas ceu per ſcalas currum conſcenderent. Meminit Plutarchus in libello de diſcernendo adulatore ab amico. Et Athenæus libro Dipnoſophiſtarum ſexto. Et Valerius Maximus rerum memorabiliũ libro nono, capite primo.

Valeat amicus cum inimico.

Ἐρρέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ, id eſt, Valeat amicus cum inimico. Quadrat in eos, qui toti ad ſe ſpectant, nec amici rationem habent: cuiuſmodi fertur Timon ille Miſanthropos. Plutarchus in commentario quem modo citauimus, Εἰ μηδαμῆ μηδαμῶς ἐπαινοῦμεν τὸ, ἐρρέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ, id eſt, Si nequaquã placet illud. Valeat amicus cum inimico. Eſt autem Græcis hemiſtichiũ carminis trochaici.

Manica.

Μανικὰ Phrygio prouerbio dicebantur ingentia, egregiaque facta, ducta voce à Mane quodam priſco apud ipſos rege, quem ferunt virum fuiſſe præpotentẽ, & admirabili virtute præditum. Auctor Plutarchus in libello de Oſiride. Quin & latini inſanũ vocãt, quod eſt præter vulgarem modum. Inſanire libet. Et: Inſano iuuat indulgere labori.

Ruta cæſa.

Ne in rutis quidem & cæſis, haud dubie prouerbiali ſpecie dictum eſt à Cicerone libro de Oratore ſecundo, pro eo quod eſt: Nulla in parte. Sed dicet te, cum ædes venderes, ne in rutis quidem & cæſis, ſolum tibi paternum recepiſſe. Quo quidem loco illud obiter admonendum, in vulgatis Tullii codicibus perperam pro recepiſſe, legi reliquiſſe, id quod ſatis liquere poteſt ex Nonio Marcello, qui in dictione receptitius, hunc ipſum Ciceronis adducit locum. Eſt enim hoc loco recipere idem, quod excipere. Porro quid ſibi velint ruta cæſa, nam verba ſunt peculiaria iureconſultis, abunde patet ex Pandectarum lib. 19. Lege 18. Si ruta, inquit Vlpianus, cæſa excipiantur in venditione, ea placuit eſſe ruta, quæ, eruta ſunt, vt arena, & ſimilia, cæſa ea eſſe, vt arbores cæſas & carbones, & his ſimilia. Gallus autem Aquilius, cuius Mela refert opinionem, recte ait fruſtra in lege venditionis de rutis, & cæſis contineri, quia ſi non ſpecialiter venierint, ad exhibendum de his agi poteſt. Neque magis de materia cæſa, aut de cæmentis, aut de harena cauendum eſt venditori, quam de cæteris, quæ ſunt pretioſiora. Meminit & in Topicis de rutis & cæſis M. Cicero: Nam ne præterirem aliquid, quod ad argumentũ in omni ratione reperiendũ ꝑtineret, plura fortaſſe, quam abs te deſiderata erãt, ſum cõplexus: fecique quod ſæpe liberales venditores ſolent, vt cum ædes, fundumve vendiderint, rutis cæſis receptis, concedant tamen aliquid emptori ꝙ ornandi cauſa apte, & ſuo loco poſitũ eſſe videatur: Meminit & in Partitionibus. Et cũ ſignificabimus inclemẽtius tolli omnia, neque

neque quidquam fieri reliqui, venuſte dicemus; ne rutis quidem ac cęſis receptis, vt iureconſultorum more loquamur.

Aetna, Athon.

Ætnam & Athonem montes in moleſtiæ, tædiique prouerbium abiiſſe, teſtatur Lucilius apud A. Gelliũ lib. 16. cap. 9. etiam ſi locus is deprauatus habeatur. Lucilii verſus, quos adducit, ſunt hi:

Verum hic ludus ibi, ſusque omnia, deque fuere.
Susque & deque fuere inquam omnia ludus iocusque.

Illud opus durum, vt Setinum acceſſimus finem ἐπὶ τὸ λοιπόν, vt aiunt, Montes Ætnæ omnes atque aſperi Athones. De Ætna Siciliæ monte dictum eſt, quod gigantem ſua mole premat. iuxta poetarum fabulas. Siue quod crebris incendiis grauis ac perniciosus olim eſſet accolis. Vnde & M. Tullius in Catone maiore, dixit onus Ætna grauius. De Atho vero, quod ob ingentem celſitudinem, vmbra ſit moleſtus, quam in Lemnũ vſque trecentis diſſitam ſtadiis mittit, alibi diximus. Pomponius Mela tradidit huius cacumẽ altius, quam vnde cadant imbres: eius rei coniecturam ex eo colligi, quod de aris, quas in vertice ſuſtinet, non abluitur cinis, ſed quo relinquitur aggere manet. Obſtat & nauigantibus, quod toto longe dorſo procedat in pelagus, qua continenti adhęret. Vnde & a Xerxe perfoſſus. Athenæus libro decimo cõmemorat Eryſichthonem quendam inexpletæ voracitatis, vulgo dictum fuiſſe Βορᾶς ἄθωνα, id eſt, Voracitatis Athonem.

Immunem venire.

Immunem Latini vocant, quem ἀσύμβολον Græci, nempe eum, qui nihil confert ad conuiuium. Horatius in Odis:

Nardi paruus onyx eliciet cadum.
Non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis
Plena diues vt in domo.

Sed pluſculum habebit gratiæ, ſi transferatur ad res animi, puta doctrinam, verſus, aut ſimile quippiam. Aulus Gellius libr. 6. cap. 13 indicat vocem hanc in prouerbium abiiſſe: Ne omnino, vt dicitur, immunes & aſymboli veniremus, conuectabamus ad cœnulam, non cupedias ciborum, ſed argutias quæſtionum. Terẽtius in Phormione: Tene aſymbolum venire vnctum atque lautum è balneis? Apud Athenæum Ephippus eleganter dixit immuni manu:

Ἀλλότριον εἰσελθὼν ὄψον ἐσθίειν μάθη,
Ἀσύμβολόν τι χεῖρα προσβάλλῃ βορᾷ.

id eſt,

Ingreſſus alienum edere diſce obſonium,
Edulinque porrigere immunem manum.

Soterichi lecti.

Apparet Soterichi lectos in vulgarem iocum abiiſſe de re vili priſcaque & minime ambitioſa, & rudis artificii. Sic enim Seneca Ennianos de Cethego verſus irridens: Qui huiuſmodi verſus amant, inquit, liceat ſibi & eoſdem admirari, & Soterichi lectos. Aulus Gellius, nam ab hoc iſta referuntur libro 10. capite 2. Dignus ſane Seneca videatur lectione ac ſtudio adoleſcentium, qui honorem & colorem veteris orationis Soterichi lectis compararit, quaſi minimæ ſcilicet gratiæ, & relictis iam contemtisque. Coniicere licet Soterichum fabrum fuiſſe quempiã, cuius opera

priſcam

priſcam illam & rudem ſimplicitatẽ præ ſe tulerint. Nam Romæ poſtea argentea triclinia diuitibus in vſu fuiſſe, teſtatur Plinius libro 33. cap. 11. Huiuſmodi inter pictores fuiſſe Fuluium, Rutubam, & Placideianum, in ſermonibus indicat Horatius, libro ſecundo, Satyra 7.

Vel cum Pauſiaca torpes inſane tabella,
Qui peccas minus, atque ego, cum Fului, Rutubaque.
Aut Placideiani contento poplite, miror
Prælia rubrica picta, aut carbone.

Peribo, ſi non fecero.

VBI quis in eum redactus eſt locum, vt nec aggredi rem poſſit citra magnum incommodum, neq; tuto omittere, conueniet illud ex oraculo profectum: deinde populari, vt ſolet, ſermone iactatum: Peribo, ſi non fecero: ſi faxo, vapulabo. Refertur ab Aulo Gellio, lib. Noctium 3. cap. 3. è Plautina comœdia, cui nomen Fretum. Verſus Plautini ſunt hi:

Nunc illud eſt, quod Arietini reſponſum magnis ludis:
Peribo, ſi non fecero: ſi faxo, vapulabo:

Porro quæ nam ſit hiſtoria redditi oraculi, Gellius ipſe teſtatur ſibi non liquere, & in hoc hos Plauti verſiculos enotaſſe, vt hiſtoriam quæreret. Sunt autem verſus iambici tetrametri catalectici. Vnde dicitur verbum, adiectum, opinamur, ab interpretante, ſubmouimus. Nam in vulgatis codicibus ſcriptum eſt, magnis ludis dicitur.

Ex ſe fingit velut araneus.

PROVERBIALIS videtur & illa collatio, aranei ex ſeſe texentis telas, & hominis ex ſeipſo comminiſcentis mendacia. Sic enim Plutarchus in libello, cui titulus de Oſiride: Οἷα ποιηταὶ καὶ λογογράφοι καθάπερ οἱ ἀράχναι γεννῶντες ἀφ᾽ ἑαυτῶν ἀπαρχὰς ἀνυποθέτους ὑφαίνουσι καὶ ἀποτείνουσι, id eſt, Qualia poetæ & oratores, velut aranei gignentes ex ſeipſis à nullis ſuggeſta, exordia rerũ, producuntque. Plinius tradit minores araneas in terra cauernarum exigua veſtibula præpandere, minimas non texere: tertium genus erudita operatione eſſe conſpicuum. Orditur, inquit, telas, tantique operis materiæ vterus eius ſufficit: ſiue ita corrupta alui natura ſtato tempore, vt Democrito placet, ſiue eſt intus quædam laniſera fertilitas: tam moderato vngui, tam tereti filo, & tam æquali, deducit ſtamina, ipſo ſe pondere vſus. Texere à medio incipit, circinato orbe ſubtegmina adnectens: maculaſque paribus ſemper interuallis, ſed ſubinde creſcentibus, ex anguſto dilatas indiſſolubili nodo implicat. Nec abhorrent ab his, quæ Ariſtoteles refert libro de natura animalium nono, addẽs araneos, mox vt editi ſunt, fila mittere, non ex interioribus, velut excremẽta, quemadmodum ſentit Democritus, ſed de ſumma corporis parte, veluti corticem, aut in more Hyſtricis de cute ſpinas iaculantis. Non texunt autem, neque venantur, niſi feminæ. Mas fruendi comes eſt, non laborandi.

Boue venerari leporem. & ſimilia.

Τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, id eſt, Boue leporem venari, dicuntur qui rem abſurdam, ſtultam, ac præpoſteram aggrediuntur. Plutarchus in commentario de animi tranquillitate: Οὐδὲ γὰρ ὁ τοξεύων τῷ ἀπὸ τύχης

βουλο-

βουλόμενος καὶ τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, δυστυχής ἐστιν· οὐδὲ τῷ γαλέαις καὶ σαγήναις ἐλάφους μὴ λαμβάνοντι, μηδεὶς δαιμονίῳ ἐναντιοῦται μοχθηρῷ, ἀλλ' ἀβελτηρίᾳ καὶ παραφροσύνῃ τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειρεῖν, id eſt, Neq; enim qui in aratro velit iaculari, ac boue venari leporē, infortunatus eſt. Neque ei, qui piſcatoriis retibus ceruos non ceperit, vllus malus aduerſatur geni᷒, ſed ſtultitia & peruerſitas, aggrediuntur quæ fieri non poſſunt. Non quidvis eſt accōmodum ad omnia, veluti ſi quis homini ſtudiis & otio nato, bellum, aut rempublicam adminiſtrandam mandet τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν. Aut ſi quis ſtupido & inſulſo iudicia cōmittat. Citat in eodē libello verſus, ni fallimur, Pindari ἐν ἅρμασιν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ' ἰθύει τάχιστα δελφὶς, κάπρῳ δὲ βουλεύοντι φόνον κύνα δεῖ τλάθυμον ἐξευρεῖν, id eſt, In curribꝰ equus, in aratro vero bos; nauem autem præuertitur quam ociſſime Delphinus. At apro paranti mortem, canis eſt fortis inueniēdus. nam hæc quoque prouerbii ſpeciem habent.

Ab vno diagrammate.

Plutarchus, in libello de diſcrimine inter adulatorem & amicum: ὁ δὲ κόλαξ ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος ἀεὶ τὸ ἡδὺ, καὶ πρὸς χάριν εἰωθὼς ὑποκρέκειν, οὔτε ἔργον οἶδεν ἀντιτεῖνον, οὔτε ῥῆμα λυποῦν, ἀλλὰ μόνον παρέπεται βουλομένῳ, συνᾴδων ἀεὶ καὶ συμφθεγγόμενος, id eſt, Adulator autē ab vno diagrammate ſemper id, quod iucundū eſt, quodq; blandiatur ſolitus ſuccinere, neque facto reſiſtere nouit, neq; verbo contriſtare, ſed tantum obſecundat volenti, ſemper illi concinens & conſonans. Palam eſt prouerbii ſpecie dictum eſſe ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος, Eſt autem diagramma pictura, deſcriptioq; philoſophorum, qua rem exponunt oculis, vt perinde valeat, quaſi dicas de eadem formula.

Non filius Achillis.

Inter carmina nobilium poetarū, quæ à doctis vice prouerbiorum vſurpantur, hæc quoq; referri poſſe videntur:

Οὐ παῖς ἀχιλλέως, ἀλλ' ἀχιλλεὺς αὐτὸς εἶ. id eſt,

Haud ſatus Achille, verum Achilles ipſus es.

E tragœdia quapiam, aut comœdia ſumtum videtur. Eſt enim verſus trimeter iambicus. Vſurpatur à Plutarcho in eodem commentario, quē inſcripſit, qua ratione ſit adulator ab amico dignoſcendus. Ait enim adulatorē modis omnibus ſic amicum imitari, vt illud in eum dici poſſit: Οὐ παῖς ἀχιλλέως, &c. Itidem Terentianus Parmeno in Gnathonem Thraſonis orationi ſubſeruientem:

Hem alterum hunc ex hoc natum dicas.

Vlyſſes pannos exuit.

In eodem, quem modo diximus, commentario Plutarchus hunc Homericum verſum vſurpat, non ſine ſpecie prouerbiali, ex Odyſſeæ χ.

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις ὀδυσσεύς. id eſt,

Vilibus at pannis mox eſt exutus Vlyſſes.

Accommodare licebit iis, qui genere vitæ ſubito commutato, è pauperibus diuites, è ſqualidis nitidi, è triſtibus hilares exiſtunt. Nam Vlyſſes ſimul atq; pannos, in quibus mendicum apud procos egerat, exutus, magnificis veſtibus ornatus eſſet, repente viſus eſt alius. Plutarchus torquet

quet in adulatorem, qui Polypi more omnium ſtudiis ſeſe accōmodat: adeo vt qui paulo ante apud amicū philoſophiæ deditum, prolixā barbam ac pallium geſtarit, aſſidue verſans in libris, nihilque crepans niſi numeros, rectangulos & triangulos Platonis: ſi forte fortuna in amicum inciderit, voluptatibus addictū, continuo mutata figura velut à Circe transformatus, Sardanapalus fiat.

In durum & implacabilem.

In hominem impendio rigidum & implacabilem recte torquebitur illud Homericum, ex Odyſſeæ K.

Σοὶ δέ τις ἐν στήθεσσι ἀκήλητος νόος ἐστί.

id eſt,

At tibi non vnquam placanda in pectore mens eſt.

Plutarchus in commentario de dignoſcendo ab amico adulatorem, ait hunc verſum obiici ſolitum Antonio ab aſſentatoribus, quod Cleopatræ efflictim amanti, non reſponderet in amore.

Aſinus balneatoris.

Ὥσπερ ὄνος βαλανέως, id eſt, Vt aſinus balneatoris. Dictum eſt in eos, qui ex ſuis laboribus ipſi nihil fructus caperent. Plutarchus in libello: περὶ τῆς φιλοπλουτίας, Οὐδὲν εὐπάσχων, ὥσπερ ὄνος βαλανέως ξύλα καὶ φρύγανα κατακομίζων, ἀεὶ καπνοῦ καὶ τέφρας ἀναπιμπλάμενος, λουτροῦ δὲ μὴ μετέχων, μὴ δὲ ἀλέας, μηδὲ καθαριότητος, id eſt, Nihil inde capiens commodi, velut aſinus balneatoris, qui ligna & ſarmēta defert, ſemper fumo ac fauillis oppletus, numquam autem particeps balnei, neque teporis, neque mundiciei. Loquitur de diuite parco ac ſordido, qui cum ſit onuſtus diuitiis, non fruitur tamen.

Lychnobij.

Apparet λυχνόβιος prouerbiali ioco dictos, qui lucernariam vitā ducerent, vt torqueri poſſit vel in nocturnum potorem, vel hominem ſupra modum ſtudioſum, qui quemadmodum dictum de Demoſthene, plus abſumat olei, quam vini: vel in ſordidum & parcum, quaſi de lucernario oleo victitantem. Seneca libro epiſt. 22. epiſt. 122. dictum oſtendit in lucifugam quendam, cuius tota vita erat præpoſtera, adeo vt quidquid hominum vulgus interdiu ſolet facere, id ille faceret noctu. Sub noctem expergiſcebatur, diluculo ibat cubitum. In quem ita iocatus Varus lepidiſſimus fabulator, vt cum diceret admodū frugaliter viuere, quippe qui nihil inſumeret, niſi noctem. Et quibusdam illum ſordidum & auarum dicentibus, Vos, inquit, illū & Lychnobium dicetis. Eſt autem in loco vox ambigua, vt intelligas eum vſqueadeo ſordidum, vt lucernas etiam abſumeret: vel adeo parcum, vt lucernis victitaret. Cæterum adluſum eſt ad vitam hominis præpoſteram, cuiuſmodi deſcribit in eadem epiſtola, & Butam quendam Attilium.

Quaſi Sutrium eant.

Sutrium peruetuſtū Etruriæ oppidum. Id olim defecerat à Romanis, cum quibus inierāt ſocietatem. Camillus ad id delectus à ſenatu, vt eos cogeret ad fidem. Is ne in apparando commeatu multum temporis tereretur, vtque Sutrini ipſa celeritate opprimeretur edixit, vti ſinguli milites trium dierum commeatum ſecū exportarent. Id deinde verſum eſt in prouerbium, quod vſurpari conſueuit, quoties aliquis ſuo ſumptu

nauat

Digitized by Google

nauat operam aliis. Sic enim interpretatur FeſtusPompeius in fragmẽtis quibuſdam, quæ Romæ inueniuntur. Arbitramur eãdem eſſe hiſtoriam quam aliquanto aliter narrat Titus Liuius libro ab vrbe condita 6. Plautus in Caſſina. Tum quoque facito vt veniant, quaſi eant Sutrium. Iubet Alceſſimus; vt ſuos ad ſeſe mittat, ſed ſuopte cibo inſtructos. Notum eſt carmen Catulli, quo Fabullum ad cœnam vocat, ſed ita vt ipſe ſecum adferat quidquid ad lautam cœnam pertinet.

Αὐτολήκυθοι.

Αὐτολήκυθοι, vulgato verbo dicebantur, qui non ex animo, ſed vẽtris cauſa colerent amicos, inde conficta voce, quod ſponte ad Lecythum cõmearent, & inuocati præſto eſſent in conuiuiis. Eoſdem *τραπεζίας* quoq; vocatos fuiſſe teſtatur, & ab Eupolide, *τοὺς περὶ τάγηνον καὶ μετ' ἄριστον φίλους*, id eſt, Circum ſartaginem & poſt prandium amicos dictos fuiſſe. Plutarch. in libello cui titulus. Quo pacto quis dignoſcere poſſit adulatorẽ ab amico: *ἀλλὰ μὴ καθάπερ οἱ πολλοὶ τοὺς αὐτοληκύθους ἐκείνους λεγομένους καὶ τραπεζίας καὶ μετὰ τὸ κατὰ χεῖρας ὕδωρ, ἀκουομένους, ὥς τις εἶπε, κόλακας νομίζωμεν*, id eſt, Sed ne quemadmodum vulgus hominum facit Autolecythos iſtos, qui vocantur, ac menſales, quique tum demum audiunt, poſteaquam aqua manib. infunditur, ſicuti dixit quidã, exiſtimemus adulatores. Vſus eſt eo verbo Demoſthenes in oratione aduerſus Cononem. Interpretes varie exponũt, vel de his qui ad quiduis perpetiendum parati ſunt, vel de pauperibus, qui præter lenticulam nihil poſſident, vel de iis, qui faciles ſunt ad depromendam pecuniam, ꝙ quidam ſoleant in lenticulis pecuniam recõdere, atque aliis item modis, quorum nihil conuenit cum ſententia Plutarchi. Apud Athenæum lib. 4. vocantur *ἀλλοτριοφάγοι*, quib. dulce eſt aliena viuere quadra. Refert ibidem quiddam non illepidum: orta diſceptatione quænam aquarũ eſſet optima, cum alii præferrẽt Lernæam, alii Pirenæam, alii aliã, Carneus iuxta Philoxeni ſententiam dixit, *τὸ κατὰ χειρῶν ὕδωρ ἥδιστον*; ſuauiſſimam aquam quæ manibus infunditur, quod ea declaret cœnam eſſe paratam, cum conuiuator iubet conuiuas lauare. Congruit cum eo, quod alibi dictum eſt. Feruet olla, viuit amicitia.

Melitæus catulus.

Μελιταῖον κυνίδιον, id eſt, Melitæus catellus, dicebatur is, cuius opera nulli ſeriæ rei conducebat, ſed duntaxat animi cauſa alebatur, cuiuſmodi nõ mediocris eſt multitudo in diuitum familiis. Aliorum canum varius eſt vſus. Sunt quibus ædium cuſtodia delegata eſt, vt noctibus aduerſus fures excubias agant. Hi vocantur *οἰκουροί*. Sunt quorum opera in venatibus vtimur, qui *θηρευτικοὶ* dicuntur. Sunt quorum nullus eſt vſus, niſi vt cum otioſis ac delicatis matronis luſitent, qui noſtris quoque temporibus mirum quam ſint in deliciis. Atque ii *μελιταῖοι* vocantur, nimirum ab inſula Melita inter Corcyram nigram & Illyricum ſita. Auctor Plin. lib. 3. c. vlt. Itidem Strabo & Stephanus. Horum meminit Ariſtoteles Sectionis decimæ problemate 14. indicans eos omnibus membris puſillos gracileſque fuiſſe, & hac dote commendantur, quemadmodũ ſunt qui ſine nanis & pumilionibus non poſſunt viuere. Apud Lucianum in Lapithis *γελωτοποιὸς* Alcidamantem Cynicum,

Digitized by Google

Cynicum, μελιταῖον κυνίδιον vocat. Athenæus lib. 12. ſcribit Sybaritis vehementer in deliciis fuiſſe canes Melitæos. Qui quidem hoc eſſe vidētur in genere canum, quod nani, & pumiliones inter homines. At Maſſiniſſa merito laudatur, quod pro ſimiis & catulis maluit pueros alere, vſque ad annum tertium, deinde remittebat eos ſuis parentibus. Sed intolerabilius eſt, quod apud Britānos complures alunt greges vrſorum ad ſaltationem, animal vorax & maleficum. Cuiuſmodi ſunt & ſimiæ, licet minus voraces.

Illico hyems erit.

Ariſtoteles in problematibus ſectione 13. refert hunc verſum, nullo citato auctore, ſed veluti vulgo iactatum.

Εἰ δ' ὁ νότος βορέαν προσκαλέσεται, αὐτίκα χειμών. id eſt,
Illico hyems fit vbi Boream accerſiuerit Auſter.

Cauſam hanc adfert, quod Notus ſuapte natura nubem & imbrem affatim colligat. Proinde ſi hoc tempore Boreas adceſſerit, congelaſcunt omnia huius rigore, atque ita protinus hyems. Adiicit in eodem problemate carmen alterum conſimili fere ſententia:

Εἰ βορρᾶς πηλὸν καταλήψεται, αὐτίκα χειμών. id eſt
Molle lutum Boreas ſi prenderit, illico hyems fit.

Id tametſi vulgo ſimpliciter dictū apparet, tamen nos eo deflectere poterimus, vt dicamus ingens periculum imminere, ſi malū malo ſucceſſerit. Veluti ſi qui immodice diſcruciat ſeſe ſtudii laboribus amare etiam incipiat: aut ſi qui prius principi parum gratus fuit, in plebis etiam odium veniat, aut ſi regi vehementer leni, placidoque ſuccedat admodum rigidus, aut contra. Nam huiuſmodi ſubitæ mutationes, maximos rerum motus ſolent excitare.

Eundem calceum omni pedi inducere.

Galenus Therapeutices libro 9. ἐκεῖνοι μὲν οὔτι ζητοῦσιν οὔτι ἴσασιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἑνὶ καλάποδι πάντας ὑποδοῦσιν, id eſt, Illi quidem igitur neque inquirunt, neq; ſciunt. Quin magis iuxta proverbium, eodem calciamento calceant omnes. Loquitur de quibuſdam medicis imperitis, qui non habita ratione morborum, eadem remedia admouēt omnibus, cum diuerſa mala diuerſam curationem deſiderent. Non diſſimile illi, quod alio dictum eſt loco: Scis ſimulare cupreſſum. Ad hanc formam pertinet, quod adducit Hieronymus in 1. præfatione commentariorum, quos edidit in epiſtolam ad Epheſios: Nec ad inſtar imperiti medici vno collyrio omnium oculos velle curare.

Cochlea vita.

Κοχλίου βίος, id eſt, Cochleæ vita. De iis, qui parce paruoque viuunt, aut contracti à negociis, luceque forenſi ſemoti. Notum eſt animal, vnde ſumpta eſt metaphora. Plutarch. in libello: περὶ τῆς φιλοπλουτίας. σὺ δὲ τοσοῦτο πρᾶγμα ὑπομένεις, καὶ ταράττεις καὶ στροβεῖς σεαυτὸν, κοχλίου βίον ζῶν διὰ τὴν μικρολογίαν, id eſt, Tu verò tantū moleſtiarum ſuſtines turbās ac torquens teipſum, cum ob parſimoniam cochleæ vitam viuas. De Cochleis quæ cum caletur, ſucco victitant ſuo alias retulimus ex Plautina Captiui duo.

Bello parta.

Ἐκ πολεμίας, id eſt, Ex hoſtium regione. Vbi quis immodice inſumeret. Solemus enim celerius ac temere profundere, ſi quid hoſtibus ſit ereptum. Quod quidem adagium & hodie paſſim audiuimus vulgo dictitari in Lurcones & heluones. Plutarchus in libello, cui titulum fecit: ὑγιεινὰ παραγγέλματα· ἐμπίπλασθαι παρ' ἑτέροις τῶν πολυτελῶν, καὶ ἀπολαύειν, καθάπερ ἐκ πολεμίας ἀφειδῶς ἐπισπευδομένους, id eſt, Impleri apud alios, cibis ſumptuoſis, fruique velut ex hoſtili regione raptis, ampliter ſeſe cibo onerantes. Vſurpat idem Sympoſiacę decad. 7. problem. 6. Satyrus apud Athenæum lib. 4. id genus homines depingit his verbis: καταπατήσαντες τ' ἀγρὸν, διαρπάζοντες τὴν οἰκίαν, λαφυροπωλοῦντες τὰ ὑπάρχοντα, id eſt, Proculcantes agrum, diripientes domum, pro ſpoliis vendentes facultates. Nã λαφυροπωλεῖν, eſt prędas hoſtibus detractas ſub haſta vendere. Atque ea ſolent minoris æſtimari, veluti aliena. Hinc Græcis λαφύκται dicuntur, qui luxu prodigunt rem familiarem vt indicat Athenæus lib. 11. & eiuſmodi profuſio λαφυγμὸς dicitur, & λαφύσσειν prædari, aut intemperanter profundere ſeu deuorare, vt indicat Suidas. Nam λάφυρα ſpolia dicuntur, viuis hoſtibus detracta, quẽadmodum σκῦλα mortuis.

Panis lapidoſus.

Illud ſi quis proverbium eſſe negabit, cum hoc equidem non admodum digladiabimur, certe dignum eſt, vt aſſidua vſurpatione in adagiorum cõtubernium cooptetur, quod refertur a Seneca lib. de beneficiis 2. Panis lapidoſus. Sic enim Fabius Verrucoſus appellabat beneficium, ab homine duro aſpere datum, quem eſurienti neceſſarium ſit accipere, durum & acerbum eſſe. Ita quidam cunctatione, toruitate vultus, aſperitate orationis, oſtentatione moleſta, corrumpunt beneficium, vt nemo ſit accepturus, qui poſſit eo carere.

E patroclis domo venit.

Ἐκ πατροκλέους, id eſt, E Patroclis domo. In ſordidos, ſumptum à moribus Patroclis cuiuſdam Athenienſis, prædiuitis quidem, verum impẽdio parci ſordidique, quem vetus cõmœdia talem ferme depingit, qualem Plautus Euclionem, teſte Ariſtophanis interprete, cuius verba Suidas quoq; refert, qui & proverbium eſſe vult. Eſt autem in Ariſtophanis Pluto. Is cum eſſet ſqualidus, incultus & ſordibus oblitus, rogatus vnde veniſſet:

Πόθεν οὖν φράσον αὐχμῶν βαδίζεις.
id eſt,
Vnde igitur adeo ſordidus ſqualentque venias dicito.

Atque ille reſpondet:

Ἐκ πατροκλέους ἔρχομαι
Ὃς οὐκ ἐλοῦσατ' ἐξ ὅτουπερ ἐγένετο.
id eſt,
E Patroclis domo,
Qui haud lauit vnquam poſteaquã natus eſt.

Tam in procliui, quam imber.

Non abſque proverbii ſpecie dictum eſt illud à Plauto in fabula, cui titulus eſt Captiui duo:

Tam hoc tibi in procliui quam imber eſt quando pluit.

Nam procliue proprie dicitur, quod ex alto deorſum propendet. Arduum eſt autem onera ſubmoliri in altum, deorſum vero vel ſuapte ſponte devoluuntur.

Et

Et poſt malam ſegetem ſerendum eſt.

EQvidem non pugnamus eſſe proverbium, etiam ſi proverbii ſimilimũ eſt, illud epiphonema Senecæ, lib. epiſt. 11. Et poſt malam ſegetem ſerendum eſt. Quo licebit vti, quoties res parum ex animi ſententia ceciderit, & ſignificabimus non eſſe deſiſtendum a conatu. Quamquam Seneca loquitur de iis, qui refugiunt in vllum hominem beneficium collocare, quod ſemel inciderint in ingratum. Eiuſdem generis eſt, quod eodem ſubnectitur loco: Poſt naufragium maria tentantur.

Spes ſeruat afflictos.

PLutarchus in libello de ratione victus, indicat vulgatum fuiſſe proverbium, de ſpe, nec tamen explicat quodnam id fuerit: Τοὺς πλείονας δὲ μαλακίᾳ καὶ ἀκρασίᾳ συνήθειαν ἔχουσα παροιμίαν ἐλπὶς ἀναπείθει καὶ προστάγεται βαδίζειν ἀναστάντας ἱταμῶς ἐπὶ τὴν συνήθειαν, id eſt, Pleroſque vero ſpes intemperantiæ mollicieique patrocinante proverbio adducit huc, vt relictis ſtratis, ad conſuetam redeat vitam. Quod autem ſit illud proverbium, quod intemperantiæ ſuæ prętexunt homines, declarat in his quæ ſequũtur: ὡς οἴνῳ δὴ τὸν οἶνον, κραιπάλῃ δὲ κραιπάλην ἐξελόντας καὶ διαφορήσοντας i. Tanquã vinum vino, & crapulam crapula eiecerint ac diſcuſſerint. Ex his apparet Plutarchum alluſiſſe ad proverbium: Clauum clauo pellere. Quod quidem & hodie manet æque celebratum inter compotores. Addunt iocum de pilo canis rabidi, & experiuntur facetiam multis exitialem. Quamquam & obiter alluſum eſt ad hoc, quod extat in ſententiis è comœdiis, vt apparet, collectis:

Ἀνὴρ ἀτυχῶν, σώζεται ταῖς ἐλπίσι.
id eſt,
Spes ſeruat hominem, rebus in duris bona.

Notum eſt illud Naſonis:

Spes bona dat vires, animum quoque ſpes bona firmat.
Viuere ſpe vidi, qui moriturus erat.

Deinde Pindaricum illud apud eruditos pene ceſſit in proverbium:

Ἐλπὶς γηροτρόφος. id eſt,
Spes altrix ſenectæ.

Sic enim Plutarchus in libello de tranquillitate animi: καὶ τὴν μνήμην ἡδίονα καὶ βεβαιοτέραν τῆς πινδαρικῆς γηροτρόφου ἐλπίδος. id eſt, Et memoriam iucundiorem ac firmiorem, Pindarica ſpe, ſenectę altrice. Refert autem hunc Pindari locum Plato libro de Repub. 1. ὅτι ὃς ἂν δικαίως καὶ ὁσίως τὸν βίον διαγάγῃ, γλυκεῖα οἱ καρδίαν ἀτάλλοισα, ἡ γηροτρόφος συναορεῖ ἐλπίς, ἃ μάλιστα θνατῶν πολύστροφον γνώμαν κυβερνᾷ, id eſt, Propterea quod qui iuſte pieque vitam peregerit, huic dulcis cor exhilarans, ſenectutis altrix, familiaris eſt ſpes, quæ maxime verſatilem mortalium mẽtem gubernat.

Tria ſaluberrima.

IN eodem opere, quandoquidem nullo auctore refert, videtur & hoc proverbio fuiſſe iactatum. Sed præſtat ipſius verba tranſcribere: ὅθεν ἄριστα λέλεκται τροφῆς ἀκορεῖν, καὶ πόνων ἀοκνεῖν, καὶ σπέρματος φύσεως συντήρησιν, ὑγιεινότατα εἶναι, i. Vnde optime dictum eſt, veſci citra ſaturitatem, non refugere laborem, naturæ ſemẽ conſeruare, eſſe ſaluberrima

Admoto capite.

PLutarchus in libello, cui titulus, πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου, verſum hunc, qui apud

Homerum frequenter obuius eſt, ceu proverbialem vſurpat:

Ἀγχὶ σχὼν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι. id eſt,

Admota capite, reliqui ne audire valerent.

Admonet eo loco, ſi quid obiurgandus eſt amicus, vt id fiat primum in tempore, deinde comiter & amice magis quã aſpere, poſtremo clanculum ſemotis arbitris: ὅθεν ἄριστα μὲν ἔχει, τὸ ἀγχὶ σχὼν κεφαλὴν, id eſt, Vnde optimum eſt illud: Admoto propius capite. Pro eo Liuius lib. ab vrbe cond. 10. dixit conferre capita, Conſules velut delirabundi capita conferunt.

Cur ceſſatum eſt.

Eodem in commentario vſurpat & hunc Homeri verſum ex Iliad. Λ.

Τυδείδη, τί παθόντι λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς. id eſt,

Dic quidnam acciderit nobis, vt Martia virtus

Tydide exciderit animis?

Licebit vti, quoties communem culpam apud amicum agnoſcemus, & in re quapiam male ceſſatum eſſe ſignificabimus.

Abiiciendum procul.

Cvm vitium aliquod, aut rem alioqui noxiam admonebimus procul abiiciendam eſſe, conveniet verſus ille, ni fallimur, Homericus:

Εἰς ὄρος, ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. id eſt,

In montem tumidasve frementis in equoris vndas.

Sic & Horatius in Odis, libro 3. Oda 14.

Vel nos in capitolium,

Quo clamor vocat, & turba fauentium,

Vel nos in mare proximum.

Gẽmas & lapides, aurũ & inutile,

Summi materiam mali

Mittamus, ſcelerum ſi bene pœnitet.

Contra Theognis non opes, ſed ipſam paupertatem iubet, εἰς μεγακήτεα πόντον ῥίπτειν, id eſt, In immenſum mare proiicere. Item hominem vehemẽter peſtilentem in extremas inſulas deportandum dicimus.

Teſtudinem equus inſequitur.

Plutarchus in libello, quem ſcripſit aduerſus Stoicos: Πολλῷ δὲ τούτου σχετλιώτερον ἐστι, καὶ μᾶλλον ἀπήρτηται τῆς ἐννοιῶν, τὸ μηδὲν ὑπὸ μηδενὸς καταλαμβάνεσθαι, μὴ δ' εἰ χελώνην, τὸ τοῦ λόγου φασὶ, μετόπισθε διώκοι Ἀδράστου ταχὺς ἵππος, id eſt, Multo vero illud indignius, & a cogitationib. ſeiunctius, nihil a quoquam comprehendi, nec ſi teſtudinem, id quod proverbio dicitur, a tergo inſequatur Adraſti celer equus. Cõveniet vti, cũ rem præpoſtere & abſurde geri ſignificamus. Finitimum eſt illi, quod alias a nobis dictum eſt: Teſtudinem Pegaſo cõparas, & Citius teſtudo leporem præuertit.

Stultior Melitide.

Μωρότερος μελιτίδου, id eſt, Stultior Melitide. Melitides vnus eſt è feliciſſimis illis fatuis, quos Homerus ſuo carmine nobilitauit. Hic iam euerſa Troia, veniſſe legitur auxilium laturus Priamo, vt meminit Euſtath. decimum Odyſſeæ librum enarrans. Lucianus in Amoribus: μελιτίδην ἢ κόροιβον οἴει με πρὸς θεῶν, id eſt, Melitidem aut Corœbum me putas per deos? Proverbium refertur a Zenodoto, docens hunc comicorum conuitiis fuiſſe traductum ob ſtultitiã, nec potuiſſe numerare ſupra quinque, & ducta vxore nouam nuptam non attigiſſe, veritum ne ſe illa accuſaret apud matrem. Commemorat

eodem

Digitized by Google

eodem in loco & alium quendam inſigniter ſtultum, qui dubitarit ex vtro parente fuiſſet natus. De Melitidis ſodali Corœbo meminimus alibi. Pauſanias admonuit, Corœbum vna cum Butalione ac Melitide ab Ariſtophane inter fatuos numerari. Eadem Suidas, afferens hoc carmen ex Ariſtophane:

Τέως δ' ἀβελτερώτατοι κεχηνότες, μαμμάκυθοι, μελιτίδαι κάθηνται, id eſt,

Hactenus abiectiſſimi, inhiãtes Mamacutha, Melitida deſident.

Non pluit, &c.

Plutarchus in cauſis naturalibus, refert hunc verſiculum proverbio iactatum apud priſcos:

Μηκέτι νυκτὸς ὕει, ἥκει τίκη ἀγροτέρα σῦς. id eſt,

Iam non nocte pluit, quâ ſuû fœtum edit agreſtis.

Quærit autem, cur domeſticæ ſues ſæpius, idq; incerto tempore pariant contra feræ ſemel dumtaxat, atque iiſdem ferme diebus. Hi ſunt initio æſtatis, quæ pars anni minimum eſt obnoxia pluuiæ, præſertim apud Græcos. Non alium equidem videmus proverbii vſum, niſi ſi quis ſignificare velit exacto vere, aut autumno ſerenitatẽ fore. Quod ſi libebit longius etiam detorquere, per iocum licebit vti, cum ſignificabimus, vbi hoc aut illud evenerit, quod breui ſit evẽturum, finem malorum nobis fore.

Electro lucidior.

Ἠλέκτρου διαφανέστερος, id eſt, Electro pellucentior. De re magnopere dilucida, aut de forma ſupra modũ nitida, quod electrum miro quodam more pelluceat. Vnde Virgilius, liquidum appellat:

— Liquido ſe potest electro.

Lucianus in Amoribus: *ἠλέκτρου φασίν, ἢ τῆς σιδωνίας ὕελου διαφανέστερος*, id eſt, Electro, vt aiunt, aut Sidonio vitro pellucentior. Sidonium autem vitrum vocat, quod ea ciuitas artificio vitri fuerit olim nobilis.

Tam perit, quam extrema faba.

Feſtus Pompeius oſtendit proverbio dici ſolere, Tam perit, quam extrema faba, propterea quod extremæ fabæ plerumq; aut proterantur, aut decerpantur a prætereuntibus. Quadrabit igitur in hominem, ſeu rem omnibus omnium iniuriis expoſitam.

Tyria maria.

Tyria maria proverbio dicebatur, de re magnopere tumultuoſa, periculiq; plena. Feſtus Pompeius inde natum adagium indicat, quod Pœni Tyro oriundi adeo potentes maris fuerunt, vt per hos omnibus mortalibus nauigatio eſſet periculoſa. Citatq; Afraniũ qui ſcripſerit de quopiam, quod Tyria maria concitet, hoc eſt, ingentes turbas excitaret.

Altera manu fert aquam, &c.

Τῇ μὲν ὕδωρ φορεῖ, τῇ δ' ἑτέρῃ τὸ πῦρ, id eſt, Altera manu fert aquam, altera ignem. In eum torqueas licebit, qui cum coram ſit blandus, occulte noceat. Aut in bilinguem, & nunc laudantem, nunc vituperantem, aut in diuerſa ſentientem. Finitimum illi Plautino:

Altera manu fert lapidem, panem oſtentat altera.

Refertur adagium à Plutarcho, in commentario de primo frigore: *τῇ μὲν ὕδωρ ἐφόρει δολοφρονέουσα χερί, τῇ δ' ἑτέρῃ τὸ πῦρ*, id eſt, Altera quidem aquam geſtabat doloſa manu, altera vero ignem. Loquitur autem de muliere diuerſis & contrariis instructa.

Mirum eſt autem idem dictum hodie totidem verbis in ore eſſe vulgo.

Vapula papyria.

VApula papyria. Siſinius Capito ſcribit prouerbio dici ſolitũ, ſi quando voleb‹a›nt ſignificare ſe negligere minas aliquorum: hoc tantum reperimus in fragmentis Feſti Pompeii. Suſpicamur eſſe natum à Papyrio prætextato, à quo mater cõminando plagas, fruſtra conata eſt exſculpere, quid actũ eſſet in ſenatu. Proinde Papyri legendum, non Papyria, niſi mavis ſubaudire lege, vt ſit comminantis pœnam legis Papyriæ. Aut ni magis placeat, vt intelligas de Papyria, vxore Pauli Æmilii, quæ repudiata eſt à marito, cum repudii cauſam nemo ſcire potuerit. Quid enim facias? diuinandum eſt, vbi non ſuccurrunt auctores.

Quaſi millus cani.

SApit & hoc prouerbium, quod apud eundem ad populum dixit Scipio Æmilianus: Nobis, inquit, reique publicæ, præſidio eritis, quaſi millus cani. Nam millus eſt collare canum venaticorum, coriaceũ, cõfixum clauis ferreis eminẽtibus aduerſus impetum luporum. Ad hunc igitur modum, certum firmumque præſidium ſignificabimus.

Non liberat podagra calceus.

PLVtarchus in commentario περὶ τῆς εὐθυμίας, refert huiuſmodi ſententiam, ceu vulgo iactatam, alioqui ipſa quoque figura prouerbium præ ſe ferentem: Οὔτε ποδάγρας ἀπαλλάττει καλτίκιος, οὔτε δακτύλιος πολυτελὴς παρωνυχίας, οὔτε διάδημα κεφαλαλγίας, id eſt, Nec podagra liberat celceolus, nec precioſus anulus vnguiũ vitio, quam παρωνυχίαν vocant, Latini reduuiam, nec diadema capitis dolore. Plutarchus vtitur ad hunc modum, ſi diuitiæ, reliquaque fortunæ munera, non tollunt morbos corporis, quanto minus mederi poſſunt animi malis?

Vno digitulo.

VNO digitulo, ſummam negotii facultatem ſignificabant. Terent. in Eunucho: Qui mihi nunc vno digitulo fores aperis fortunatus, Næ tu iſtas faxo calcib⁹ ſæpe inſultabis fruſtra. Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi. Hanc igitur haſtam, quam totis viribus miſiſti, de qua nobis minaris, vno, vt aiunt, digitulo repellam. Huc pertinet & illud, quod alibi dictum eſt: Minimo prouocare, cũ ſignificamus, nos vel nullo negotio poſſe vincere.

Muli Mariani.

MVLI Mariani, Caſtrenſi prouerbio dicti ſunt varicoſi milites, qui ex C. Marii ducis inſtituto, in furca tabella interpoſita, ſua onera portare conſueuerunt, vt teſtatur & Feſtus Pompeius. At Plutarchus in vita C. Marii originem adagii bifariam refert: cum Mariús imperator milites curſu, variiſque ac longis itineribus geſtandiſque oneribus exerceret, atque illi tam aſſueti, non grauatim tacitique ea ferrent, caſtrenſi ioco ἡμίονοι μαριανοὶ, id eſt, muli Mariani dicti ſunt. Hinc translatum eſt in quosvis, qui facile parerent imperatis. Meminit adagii & Iulius Frontinus libr. Strategematon quarto hisce verbis: Caius Marius recidendorum impedimentorum gratia, quibus maxime exercitus agmen oneratur, vaſa & cibaria militũ in faſciculos

Digitized by Google

culos aptata furcis impoſuit, ſub quibus & habile onus & facilis requies eſſet, vnde & in prouerbium tractum eſt, Muli Mariani, nimirum ob laborum tolerantiam, quod Homerus, ἡμιόνους ταλαιργοὺς identidem appellat. Sunt qui diuerſam adagii originem referant. Cum enim Scipio Numantiam obſidens ſtatuiſſet inſpicere non arma modo militum, verum etiam equos, mulos, & currus, quo pacto hæc quisque ſibi haberet exercitata atq; apparata, Marium ꝓduxiſſe equum pulcherrime ab ipſo nutritum, præterea mulum habitudine corporis, manſuetudine ac robore, longe cæteris antecellentem. Itaque cum Imperator Marii iumẽtis delectaretur, ac ſubinde horum faceret mentionem, tandem factum eſt, vt iocoſa laude, qui in officio ſe præſtaret aſſiduum, patientem ac induſtrium, mulus Marianus diceretur. Et hanc alteram prouerbii originem refert Plutarchus in vita Marii, quam modo citauimus. Seneca in ludicro libello, quem ſcripſit in Claudium Cæſarem, mulos perpetuarios nominat. Feſtiuius erit, ſi detorqueatur in hominem immenſo ſtudio, aut perpetuis negotiis vehementer deſtrictum.

Oſculana pugna.

Feſtus Pompeius indicat Oſculanam pugnam prouerbio dici ſolitã, quoties victi vincerent. Idq; inde natum, quod Valerius Leuinus Imperator, prius à Pyrrho victus, paulo poſt eundẽ regẽ deuicerit. Citat Ticiniũ, qui huius adagii fecerit mentionem. Quãquam hic quoq; locus mutilus, ac truncus eſt apud Feſtum.

Oſce loqui.

Oſce loqui vetuſto prouerbio dicebantur, qui turpiter parumq; pudice loquerentur. Ab Oſcorum moribus alluſione ſumpta, quod apud eos ſpurcarum libidinũ impunitus vſus fuerit, vnde & obſcœna dicta quidam putant, quæcunq; factu dictuve turpia ſint, etiamſi refragatur Feſtus Pompeius. Citat autem Ticiniũ quendam, qui ſcripſerit ad hunc modum: Oſce, & Volſce fabulantur, quia latine neſciunt.

Sero molunt deorum molæ.

Plutarchus in commentario cui titulus: περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων. ὥστ' οὐχ ὁρῶ, τί χρήσιμον ἔνεστι, τοῖς ὀψὲ δὴ τούτοις ἀλεῖν λεγομένοις μύλοις τῶν θεῶν, id eſt, Itaq; non video, quidnam vtilitatis inſit iſtis deorum molis, quæ ſero dicuntur molere. Cæterum ex his, quæ præcedunt eodem in loco, colligere licet, dici ſolitum de his, qui licet ſerius, tamen aliquando pœnas dant malefactorum, vindici Deo.

Tribus verbis.

Tribus verbis pro pauciſſimis dicere prouerbiale eſt. Diuus Hieronymus in dialogo Luciferiani, & Orthodoxi, Tribus, vt aiũt, verbis, rem iſtam grandem diſſoluiſti. Item Geta Terentianus in Phormione negat quosdam tria inter ſe cõmutaturos verba. Pindarus in Nemeis hymno duodecimo, τρία ἔπεα διαρκέσει, id eſt, Tria verba ſufficiẽt. Tametſi nos non fugit hic interpretes ſuperſtitioſius philoſophari de tribus verbis. Marcus Tullius pro Cluentio. Accuſabat autem Scamandrum verbis tribus, venenum eſſe deprehenſum, &c. conſimili figura, ſexcenta dicimus pro multis: Proinde ſexcentas mihi dicas ſcribito. Contra verba

rem expedire dicitur, qui paucis explicat: & ne ſyllaba quidem attingere, qui nihil omnino meminit. Ita Galenus in Eraſiſtratum opinamur: πῶς δ' οὐκ αἰδεῖται, τὰς μὲν τῆς πέψεως ἀποτυχίας διαιρούμενος ὡς πολλαί τε εἰσὶ καὶ κατὰ πολλὰς γίνονται προφάσεις, ὑπὲρ δὲ τῶν αἱματώσεως σφαλμάτων, οὐδ' ἄχρι συλλαβῆς μιᾶς φθεγξάμενος, id eſt, Qui fit vt non pudeat, quod cum de concoctionis vitiis diſtinxerit, & quod multa ſint, & variis ex cauſis accidāt, de generandi ſanguinis defectibus, ne vno quidem verbo, ne vna quidem ſyllaba locutus ſit?

Incita equum iuxta nyſſam.

Κίνει τὸν πῶλον περὶ τὴν νύσσαν, id eſt, Stimula equum iuxta lineam ſiue metam, dicebatur vbi ſermo loquentis aberraret ab eo quod eſſet inſtitutum. Natum videtur ex Iliados Homericæ ψ. Vbi Neſtor multis verbis docet filium Antilochum quomodo debeat equos regere, addit & hoc:

> Ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω. id eſt,
>
> *Cæterum equum læuum, conſtringat linea meta.*

Sumptum ab equeſtri curſu, qui inter præſcriptas metas ac lineas agebatur, quas tranſilire nefas erat. Ad quod haud dubie Fabius alluſit, in vndecimo Inſtitutionū oratoriarum libro, referens Caſſium Seuerum lineam poſcere ſolitum, aduerſus eos, qui in aliena tranſirent ſubſellia, veluti qui præſcriptum limitem egrederentur. Finitimum illi: ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν, id eſt, Extra oleas. Item illi: ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν. Vſurpauit prouerbii titulo Gregorius Nazianzenus in oratione de ſancto paſcha: ἀλλά τι τούτων ἡμῖν τάχα ἂν εἴποιτις τῶν φιλεόρτων καὶ θερμοτέρων, κίνει τὸν πῶλον περὶ τὴν νύσσαν, τὰ τῆς ἑορτῆς φιλοσόφει, id eſt, Sed hic fortaſſis aliquis nobis dixerit ex his, qui amant dies feſtos, ac calidiores ſunt, incita equum iuxta Nyſſam, ac de feſto diſſere. Vtitur eodem prouerbio in oratione de natali IESV CHRISTI. Idem narrauit nonnihil in oratione contra Eunomianos: μηδὲ καθάπερ ἵπποι θερμοὶ καὶ δυσκάθεκτοι τὸν ἐπιβάτην λογισμὸν ἀπορρίψαντες, καὶ τὴν καλῶς ἄγχουσαν εὐλάβειαν ἀποπτύσαντες πόρρω τῆς νύσσης θέωμεν, id eſt, Ne velut equi feruidi & intractabiles, poſteaquam rationem ceu ſeſſorem excuſſerimus, & religioſam cautionem pulchre nos ſeptis cohibentem, procul à meta curramus.

Præſtat inuidioſum eſſe, &c.

NIHIL tam vulgari ſermone iactatum, quam hæc ſententia, præſtat inuidioſum eſſe quam miſerabilem. Nam inuidia fere comes eſt felicitatis, miſeratio calamitatis. Eſt autem apud Herodotum in Thalia, vbi Periander ita loquitur filio: σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ, ἢ οἰκτείρεσθαι, id eſt, Tu vero doctus, quanto ſatius ſit, inuidioſum eſſe quam miſerandum. Exſtat epigramma Græcum Palladæ in hanc ſententiam:

> Ὁ φθόνος οἰκτιρμοῦ κατὰ Πίνδαρον ἐστὶν ἀμείνων,
> Οἱ βασκαινόμενοι λαμπρὸν ἔχουσι βίον.
> Τοὺς δὲ λίαν ἀτυχεῖς οἰκτείρομεν ἀλλά τις εἴην
> Μήτ' ἄγαν εὐδαίμων, μήτ' ἐλεεινὸς ἐγώ.
> Ἡ μεσότης γὰρ ἄριστον, ἐπεὶ τὰ μὲν ἄκρα πέφυκεν
> Κινδύνους ἐπάγειν, ἔσχατα δ' ὕβριν ἔχει. id eſt,

Peior

Peior liuore eſt miſeratio, Pindarus inquit,
Nam ſunt felices quos petit inuidia.
Horum nos contra miſeret, quorum aſpera ſors eſt.
At mihi donari non cupio alterutrum,
Vt nimium felix, vel ſim miſerabilis illi.
Nam præſtat cunctis rebus adeſſe modum.
Quandoquidem celſa vicina pericula ſorti,
Imaq; deprimitur non toleranda ferens.

Eſt autem apud Pindarum primo hymno Pythiorum:

Ἀλλ' ὅμως κρέσσων γὰρ οἰκτιρμῶν φθόνος,
Μὴ παρίει καλά, νώμα δικαίῳ πηδαλίῳ στρατόν. id eſt,

Veruntamen melior eſt commiſeratione inuidentia.
Ne omitte honeſta, guberna iuſto clauo exercitum.

Rurſus in Nemeis hymno octauo, ὄψον δὲ λόγοι φθονεροῖσιν, ἅπτεται ἐσλῶν ἀεί, χερείνοσι δ' οὐκ ἐρίζει, id eſt, Obſonium eſt inuitis obtrectatio. Attingit autem honeſtos, cum deterioribus non contendit. Rurſus Pythiorum vndecimo;

Ἴσχει τε γὰρ ὄλβος οὐ μείονα φθόνον
Ὁ δὲ χαμηλὰ πνέων ἄφαντον βρέμει.
id eſt,

Habet enim felicitas haud minimam inuidiam.
At qui humilia ſpirat, in obſcuro fremit.

E naſſa eſcam petere.

Admodum certe prouerbiali figura dictum eſt Plauto, citante Feſto Pompeio:

Nunquam hercle ex iſta naſſa hodie eſcam petam.

Et Cicero ad Atticum libro quintodecimo, epiſt. vltima. Ex hac naſſa exire conſtitui, non ad fugam, ſed ſpem mortis meliorem. Eſt aũt naſſa piſcatorii vaſis genus, quo poſteaquam intrarit piſcis, exire nõ poteſt. Vnde prouerbialia fuerint & illa: In naſſam incidere, & E naſſa elapſus.

Nec mulieri, nec gremio credendum.

Idem Feſtus indicat huiusmodi prouerbium vulgo dictitatũ fuiſſe, Nec mulieri, nec gremio credi oportere, quod illa incerti, ac leuis ſit animi, & plerumque fiat vt in gremio poſita, cũ in obliuionem venerint, exſurgentibus procidant. Itidem ſinui cõmiſſa decidunt, niſi cingaris. Itaq; M. Tullius ſilentium promittens, ait: In ſinu eſt, nec diſcingor.

Vna cum templis & aris.

Plvtarchus locis aliquot in Sympoſiacis ſignificat antiquitus fuiſſe morem, vt quoties vnicuipiam deo res diuina fieret, omnibus ſimul vota fierẽt, videlicet ne Calydonii ſuis tragœdia renouaretur. Inuocantes autem deos, addebãt hæc verba ceu ſolemnia: ἅμα σὺν ναοῖς καὶ βωμοῖς, id eſt, Vna cum fanis & aris. Non admonet quidem ille palam, eſſe prouerbium, tamen ita videtur vſurpare, vt coniicere poſſis, prouerbio dici ſolitum, cum nihil omnino prætermiſſum volebãt ſignificare. Quẽadmodum & hodie vulgo dicunt, Vna cum veſtibus & calciamentis. Et Demigrarunt vna cum ſarcinis, & impedimentis.

Mercurius ſuperuenit.

Ὁ ἑρμῆς ἐπεισελήλυθεν, id eſt, Mercurius

rum inſigne eſt chlamys purpurea, quemadmodum indicat Donatus. Ita Lucianus de milite: τ̃ εὐπάρυφον λέγω τ̃ ἐγχλαμύδη, id eſt, Euparyphũ illum dico, illum chlamydatum: Vnde diuites omnes ſplendide cultos, εὐπαρύφους appellant Græci, ꝙ ipſum prouerbiale quiddam habet. Nã Paryphis veſtimẽti genus eſt, cuius meminit Iulius Pollux libro ſeptimo. Id vtrinque purpuram habebat aſſutã, quod virgæ purpureæ intertextæ veſti, Ionum lingua Paryphi vocantur. Idẽ admonet εὐπάρυφον nouę comœdiæ verbum eſſe. Cõtra tenues & humiles nullo cultu inſignes tunicati dicuntur. Cornelius Tacitus in dialogo de oratoribus: Quos ſępius vulgus imperitũ & tunicatus hic populus trãſeuntes nomine vocat, & digito demonſtrat. Similiter Horatius:

Vilia vendentem tunicato ſcruta popello.

Nam prætexta nobilium erat, & toga ciuium erat inſigne. M. Tullius contra Rullum: Iam vero qui metus erat tunicatorũ illorum. Item pro M. Cælio: Nobis quidẽ olim annus erat vnus ad cohibendum brachiũ toga cõſtitutus, & vt exercitatione ludoq; campeſtri tunicati vteremur.

Tranquillo quilibet gubernator eſt.

Seneca in epiſtola quadã ad Luciliũ: Alioqui gubernatoris artẽ adeo non impedit tempeſtas, vt oſtendat. Tranquillo enim, vt aiunt, quilibet gubernator eſt. Ait autem illic, fortunam aduerſam, ac rerum difficultatẽ, non ſolum non obeſſe ſapienti, verũ etiam virtutem in his maxime proferre ſeſe, quę rebus ſecundis ac pacatis latebat. Nõ magnum eſt adminiſtrare rempublicam, cum omnia in pace conſtant.

Neq; Lydorum carycas.

Μήτε λυδῶν κάρυκας· μήτε μαςίγων ψόφους, id eſt, Neque Lydorum condimenta, neque flagrorum crepitus. Conſtabit trochaicus tetrameter catalecticus, ſi addas articulum: Μήτε τ̃ λυδῶν, & καρύκκας per geminũ cappa legimus apud Heſychium & Athenæum. Heſychius indicat καρύκκην dici offam è ſanguine variiſque condimentis confectam. Athenæus hunc verſiculum

Εἰώθας εἰς ταυτὸν καρυκεύειν, μέλι,
Σεμίδαλιν, ὠὰ. πάντα γὰρ τἀναντία. i.
Miſcere in vnum conſueuiſti, mel, ad hæc
Similaginem, oua. Cuncta enim cõtraria.

Vnde καρυκκάζειν pro miſcere varias rerum ſpecies, & καρυκκεύματα pro cibis varie conditis, & καρυκκεία conditura exquiſitior. Sed quibus rebus quibusque modis genus hoc edulii conficiatur, ſerio declarat libro duodecimo, dicens hoc inuentũ eſſe Candauli, qui hinc ſibi nomen celebre peperit. Suidas refert adagium, nec exponit. Coniicere licet dici ſolitum, quoties mediocrem vitæ rationem, aut conditionem ſignificarẽt, quæ pariter & à ſummis deliciis, & ab extremis malis abeſſet. Legimꝰ enim Lydos luxu deliciisq; fuiſſe corruptiſſimos, adeo vt ludiis nomẽ dederint: de Tyrrhenis certũ eſt, ad tibiæ modos ſolere ſeruos cædere, ſummam molliciẽ cum ſumma ſæuitia cõiungentes. Venuſtius erit, ſi ad animi res transferatur, velut ad orationẽ, nec omnino ruſticã nec operoſius expolitã. Vnde καρυκκεύειν dicuntur, non ſolum qui variis cõdimentis inficiũt cibos, verum etiam, qui ſermonem multiplici verborum, & figurarum lenocinio condiunt.

Tanquam

Tanquam de narthecio.

Prouerbii ſimilimum eſt & illud Ciceronis in ſecundo De finibus bonorum libro, tãquam de narthecio, pro eo quod eſt ex parato, & ad manum. Nam narthecium, vocat pyxidẽ, vnde pharmacopolæ depromunt medicamenta. Verba Ciceronis ſic habent: Iam doloris medicamenta illa Epicurea, tanquam de narthecio promant, Si grauis, breuis: ſi longus, leuis.

Quod non opus eſt, aſſe carum eſt.

Catoniana velut & oracula videntur apud veteres in prouerbium abiiſſe, non ſecus atque illa Apollinis, Noſce teipſum, & Ne quid nimis. Quorum de numero commodiſſime dictum eſt, quod in epiſtola quadam ad Luciliũ refert Seneca, Quod non opus eſt, aſſe carum eſt. Vult autem Cato diligentem patrem familias vendacem eſſe, non emacem, & emere non quod opus eſt, ſed quod neceſſe eſt. Nam quod non opus eſt, inquit, aſſe carum eſt: hoc eſt, quantumvis paruo emtum, tamen carum eſt, ſi nec opus eſt eo. Vocat neceſſe, quo carere non poſſis, velut aratro: opus, quod vſui futurũ ſit, ſi quis habeat, ſed eiusmodi tamen, vt carere poſſis. Porro quod opus non eſt, id eſt prorſus ſuperuacaneum & inutile. Poteſt ad complures accõmodari ſentẽtias, vt ſi quis dicat artẽ quampiam minimo negotio poſſe diſci, quæ tamen nihil ſit frugis allatura, reſponderi poſſet: Quod opus non eſt, aſſe carum eſt.

Nunc tuum ferrum in igni eſt.

Eivs ferrum in igni eſſe dicebant, cuius negotium iam ageretur. Præmollitur enim ferrum igni ad cudendum. Ita Seneca in ludicro libello, quem ſcripſit de morte Claudii imperatoris. Hercules enim qui videret ferrum ſuũ in igni eſſe, modo huc modo illuc curſabat, & aiebat, Noli mihi invidere, mea res agitur: deinde ſi quid volueris inuicẽ faciã, manus manum lauat. Adluſit eo, ꝙ Hercules quoque ex homine factus eſſet Deus, id quod ambiebat Claudius. Alexander Magnus interrogatus quomodo potitus eſſet Græcia, reſpondit. μηδὲν ἀναβαλλόμενος, id eſt, Nil recraſtinans. Refert Homeri Scholiaſtes Iliados β.

Ne bos quidem pereat.

Iam ante prouerbiis aliquot nobis declaratum eſt quantum vtilitatis adferat bonus vicinus, quantum incommodi malus. Sed quæ conducunt ad vitæ felicitatem, iterum atq; iterum expedit inculcare, quo penitius infigantur animis. Neque enim ea res tantum habet locum in parãdis ędificibus aut fundo, ſed in omni penè vita: vt quod Portius Cato prodidit de cõmodo vicino habendo, nõ ſolum ad agricolas pertineat, verumetiam ad vnumquemque noſtrum. Etenim ſi qs iam prouectior ętate vitæ totius curſum relegat, cõperiet maximam bonorum malorumque partem à bonis maliſque vicinis fuiſſe profectam. Heſiodi carmen Columella tamquam prouerbiale refert:

Μηδ᾽ ἂν βοῦς ἀπόλοιτ᾽ εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. id eſt,

Nec bos intereat, vicinus ſi improbus abſit.

At leuis eſt bouis iactura, ſi cum his malis conferatur, quæ capiuntu ex improbis conuictoribus, ex fucatis amicis, ex vxoribus & famulis parum fidelibus. At Catonis quidem ſen-

ſententiã nonnullli reiiciendam eſſe duxerunt, quod in nobis ſitum non eſt, qualem habeamus vicinum, quẽ nonnunquam mors aliæq; diuerſæ cauſæ nobiſcum mutant. Id tametſi negari non poteſt, ſapienter tamen à Catone præceptum eſt, vt agricola quantũ in ipſo eſt, curet habere bonum vicinum, nec bonum tantum, ſed & commodum. Bonus enim eſſe poteſt, qui tibi commodus non ſit. Id vt contingat, duæ res potiſſimum adiuuabunt; diligentia in parando agro & commodi mores erga vicinum. Frequẽter enim habemus malum vicinum, quod ipſi nos præbeamus malos vicinos. Quemadmodũ igitur, vt eleganter ſcribit Columella, ſapientis eſt fortuitos caſus magno animo ſuſtinere, ita demẽtis eſt ipſum ſibi malam facere fortunam. Quod facit, qui nequã vicinum ſuis nummis parat, cum à primis cunabulis, ſi modo liberis parentibus eſt oriundus, audiſſe potuerit:

Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων
κακὸς εἴη.

Quod non ſolum de boue dicitur, ſed de omnibus partibus rei noſtræ familiaris, adeo quidẽ vt multi prætulerint carere penatibus, & propter iniuriam vicinorũ ſedibus ſuis profugerint. Niſi aliter exiſtimamus diuerſum orbem, vniuerſas gentes petiiſſe relicto patrio ſolo, Achæos dicimus & Hiberos, Albanos quoque, nec minus Siculos, & vt primordia noſtra cõtingamus, Pelaſgos, Aborigenes, Arcadas, quam quia malos vicinos ferre nõ potuerint. Ac ne tantum de publicis calamitatibus loquamur, priuatos quoque memoria tradidit, & in regionibus Græciæ, & in hac ipſa Heſperia deteſtabiles fuiſſe vicinos: niſi Autolycus ille potuit cuiquam tolerabilius eſſe contermimus, aut Auentini montis incola, Palatinis vllum gaudium finitimis ſuis Cacus attulit. Malumus enim præteritorum quam præſentium meminiſſe, ne vicinum noſtrum nominemus, qui nec arborem prolixiorem ſtare noſtræ regionis, nec inuiolatũ ſeminarium, nec pedamentum annexũ vineæ, nec etiã pecudes negligentius paſci ſinit. Iure igitur, quantum noſtra fert opinio, M. Portius talem peſtem vitare cenſuit, & in primis futurum agricolã præmonuit, ne ſua ſpõte ad eam perueniret. Hactenus quidem Columella declamatoria quadam eloquentia, ſimul & Catoni patrocinatus eſt, & nos docuit, quanta peſtis ſit malus vicinus. Tametſi Cato non ſolum de vicini moribus ſentit, verumetiam quam lauta ſit re. Vicini, inquit, quo pacto niteant id animaduertito. In bona regione bene nitere oportebit. Interdum enim nitor arguit agri bonitatem, in ſolo vero parum fertili declara induſtriam agricolæ. Porro quemadmodum diligens vicinus extimulat ad ſtudium bene colendi, ita vicinorũ luxus ex ignauia corrumpit vicini familiam. Itidem & præpotens vicinus opprimit propinquum pauperem, & ſupra modum tenues vicini ſemper aliquid abradunt, ſiue precibus, ſiue furto. Iam cum moroſis & improbis vicinis numquã rixa nõ eſt, nunc de finibus, nunc de damno dato, nunc de ſtillicidio, nunc de ſemita actuve, nunc de proſpectu, aut de lumine. Quod ſi fortuna nobis dederit talem vicinum, nec liceat mutare, reliquum eſt, vt noſtra commoditate reddamus illum ex malo bonũ, certe caueamus ne laceſſitus fiat incommodior. Turpiſſimũ enim

fuerit

fuerit ſi noſtris moribus ex cõmodo vicino faciamus incõmodum. Videlicet hoc eſt quod præcipit Cato: Vicinis bonus eſto. Et ne ſatis eſſe putares, ſi ipſe tẽperes ab iniuria vicini, adiungit: Familiã ne ſiueris peccare. Mox indicat, quid vtilitatis capiatur ex bonis vicinis. Si te, inquit, libenter vicinitas videbit, facilius tua vendes, operas facilius locabis, operarios facilius conduces. Si ędificabis, operis, iumentis, materia iuuabunt. Si quid bona ſalute vſus venerit, benigne defendent. Olim igitur qui fundũ proſcribebant venalem præconẽ edocebant, quibus dotibus eſſet ager commẽdabilis, quam ſalubri cęlo, quam commodo ſitu, quam fertili ſolo, q̃ bene ædificatis villis. Sed vir acerrimi ingenii Themiſtocles, cum fundum venderet, iuſſit huiuſmodi dotib⁹ & illud adiici, quod haberet bonum vicinum. Id factum primum riſu iocoque multitudinis acceptum eſt, mox intellectum eſt hanc agri commendationem eſſe præcipuam. Plurimum itaque refert ad totius vitæ commoditatem, qualem quiſque vicinum ſibi deligat, tum quo pacto, qui contigit, vtatur. Princeps qui ditionem ambit, quam ſine maximo negotio, ſummoque ditionis auitæ diſpendio tueri non poſſit, malam viciniam ſibi adiungit. Rurſum qui cordatos ac fidos cõſiliarios, qui magiſtratus integros & reipublicæ amantes adſciſcit, bonos vicinos adiungit. Neq; minimum intereſt quas nationes in adfinitatem adglutinet. Qui dotis aut honoris gratia ſponſam adſciſcit incommodis moribus, aut cui ſint cognati procaces, malos vicinos ſibi adiungit. Qui cum improbis init amicitiæ fœdus, malam viciniã acceſit. Prima igitur cautio ſit in deligendo, poſtrema in fugiendo quod corrigi non poteſt. Quanquam ne fuga quidem debet carere cautione. Alioqui in vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte, neque raro fit, vt odio mali præcipitemus nos in aliud grauius malũ. Raro pœnituit amicitiæ, qui iudicio delegit amicũ. Et ſæpe noſtra culpa fit, vt reſcindatur amicitia, quod amicis bonis vtamur non bene, tum quod parum cõmodos amicos nec ferre nouimus, nec emendare. Neque vero leuius peccant, qui cum inciderint in amicos peſtilẽtes, neſciunt ſeſe ſubducere, ſed aut hærent his, quos oderunt clanculum, aut non diſſuunt amicitiam, ſed abrumpũt. Obſtrepunt vndiq; quærimoniæ deplorantium ſibi ad ſtudiorum cultũ deeſſe Mecœnates. Atqui Mecœnas non ſtatim amplexus eſt Virgilium aut Horatium, nec Mæuio Bauiove fuit Mecœnas. Illud primũ agat adoleſcens, vt egregium aliquod ſpecimen ceu pignus de ſe præbeat, nõ periturum quod in ipſum cõferatur. Nec ſatis eſſe putet, quibuscunque rationibus abſtuliſſe munus vel prædã verius. Non eſt improbitate petendi ambienda benignitas, ſed literis ac moribus ſemper in melius proficientibus. Sic inuitat fundus agricolam ad vberiorem ſementem, ſi quod creditũ erat bona fide multoque cum fœnore reddat. Nec eſt ſubinde mutãdus patronus, vt relicto quem defatigaſti, quæras integrum, & vna quercu excuſſa, ſub alia colligas. Sic vni aut duobus ſeruiendũ eſt, quaſi ſis perpetuo iiſdem vſurus. Nunc quam multos videmus qui ſuis moribus & literas odio, & patronos pudore inuidiaq; onerant. Eſt quidem nonnulla gratitudinis pars literis, dictiſque celebrare nomen

Digitized by Google

men patroni, ſed magni refert quo quem modo laudes. Vana laudatio fidem abrogat etiam vera prædicantibus, itaque fit, non vt lector melius ſentiat de laudato, ſed peius de laudante. Immodicæ laudes conciliant inuidiam potius, quam gloriam. Iam qui laudibus vehunt ea, quæ bonorum ac ſapientum iudicio damnantur, laudando vituperant. Primum quod adfers ad Encomium ſit verum: deinde quod verum eſt ſic tractetur vt fiat etiam veriſimile. Abſint autem poetarum quorundam hyperbolæ, quibus ex homine cum libet, Deum faciunt: hæ virtutes potiſſimum depingantur, quæ fauorẽ ac beneuolentiam conciliant, quod genus ſunt pietas, integritas, pudicitia, modeſtia, benignitas, morum candor ac facilitas. Nihil eſt humano ingenio inuidentius, nihil hominum iudiciis moroſius. Proinde ſi quid attingẽdum erit earum rerum quas vulgus ſic miratur vt inuideat poſſidẽtibus, id arte tractandum eſt, ne faſcinatio ſit metuenda laudato. Nullus inuidet opulento, qui quod vel ex benignitate fortunæ, vel ſine fraude partum poſſideat, ſic habet, vt diſpẽſator ſit potius quam dominus. Neq; quiſquam inuidet potenti qui potens eſt reipublicæ cõmodis, qui quantum eminet dignitate, tantum ſe ſubmittit modeſtia, comitate vincens etiam humiles. Nullus inuidet formoſo, qui naturæ dono pudorem, ac pudicitiam adiunxit. Nullus inuidet valenti aut longæuo, qui magno plurimorum bono valet, ac viuit. Quod ſi cui deeſt ingenium aut ars ad hæc pro dignitate tractanda, abſtineat potius, quam velut malus pictor bonam formã imperitia ſua reddat deteriorẽ. Alexander ille fortaſſe moroſius, q̃ nullius manu pingi ſuſtinebat niſi Apellis. Nemo tamen egregio corpore, à Fuluo Rutubaq; pingi cupiat. Quod emittis in lucem publicam tale ſit, vt poſteritatis memoriam polliceatur. Deniq; ſic temperanda laudatio vt hoc officium non appareat eſſe tributum eius animo quem laudas, nulli enim minus expetunt aut ſuſtinent etiam laudari quam qui maxime promerentur: ſed ipſi potius virtuti, quam nolentem etiam ſequitur ſua gloria, ſed aliis ad ſimilia ſtudia prouocandis. Sic & vtiliter laudabitur qui promeritus eſt, & citra periculum inuidiæ, aut aſſentationis ſuſpicionem. In defunctorum autem laudes vberius effundenda eſt vis eloquentiæ, cum iam mitior eſt inuidia, & minor adulandi ſuſpicio. Hactenus oſtendimus quomodo ſtudioſi ſuis patronis commendari queant. Nunc paucis attingamus quibus rationib⁹ & ſtudiis ipſis fauorem omnium valeant conciliare. Multis enim in locis iam linguæ bonæque quas vocant literæ magna flagrant inuidia: quod quidem fit partim culpa maiorum, qui putãt auctoritati ſuæ detrahi ſi quid nouę eruditionis accedat iuuentuti, contentique his, quæ pueri didicerunt, alia nec doceri patiuntur, nec ſuſtinent diſcere, vel quia piget, vel quia pudet: partim etiam eorum vitio, qui hæc vetera noua inuehunt. Sunt enim in hoc ordine quidam intolerabili inſolentia, qui ſimulatq; tenuerint duodecim verba Latina & quinq; Græca, Demoſthenes ac Cicerones ſibi videntur, effutiunt ineptos libellos, nonnunquam & virulentos, liberales diſciplinas omnes miro faſtu aſpernantur, & in harum profeſſores ſcurriliter debacchãtur.

Poſtre-

Poſtremo res omnium & publice & priuatim erunt feliciores, ſi ſuo quiſque vicino bonũ vicinum pſtiterit. Vt ad prouerbiũ redeamus cõgruit illi, quod alibi commemoratum eſt, Aliquid mali propter vicinum malum, quod vſurpauit Demoſthenes in oratione contra Calictean: οὐκ ἦν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι χαλεπώτερον οὐδὲν ἢ γείτονος πονηροῦ καὶ πλεονέκτου τυχεῖν, id eſt, Non erat quidquam ô Athenienſes pernicioſius, quam improbum vicinum, nec ſuis contentum, eſſe nactum.

Caput artis, decere quod facias.

Quintilianus libro Inſtitutionum oratoriarum 11. videtur veluti vulgo celebratum adducere: Caput eſt artis decere quod facias. Ipſius verba ſunt: Vnum etiam his adiiciendum eſt, cũ præcipue in actione ſpectetur decorum, ſæpe aliud alios decere. Eſt enim latens quædam in hoc ratio & inenarrabilis: & vt vere dictum eſt, caput eſſe artis, decere quod facias, ita nec ſine arte eſſe, nec totum arte tradi poteſt. Hactenus Fabius. Id vſurpare licebit, non ſolum vbi quid fiet parum decore, veluti ſi cantillet aut luſitet ſenex, ſi præeat & obiurget iuuenis: verum etiam cum negabimus quibuslibet quiduis eſſe decorũ. Quod ſæpenumero videamus euenire, vt quod ab hoc dictum aut factũ placet vniuerſis, ſi idem tenet alius, etiamſi doctior peritiorq;, nemo tamen ferat. Id cũ quotidie videamus accidere, tamen vt accidat, ratio reddi non poteſt.

Domus recta.

Annæus Seneca libro epiſtolarum familiarum decimoſexto. Videbimus quod parum reciſum ſit, quod parum ſtructum, quod non huius recentis politura. Cum circũſpexeris omnia, nullas videbis anguſtias inanes. Deſit ſane varietas marmorum & conſciſſura aquarum à cuniculis interfluentium, & pauperis cella, & quidquid aliud luxuria, non contenta decore ſimplici miſcet. quod dici ſolet, domus recta eſt. Hacten⁹ Seneca. Quod ſi locus non vacat mendo, ſignificat vulgo domum rectam vocari, non quidem opulentam & ambitioſam, ſed cui nil deſit iuſtæ ſupellectilis. Ad eundem modum M. Tullius Græcorum linguam ambitioſæ meretrici confert, quæ multo luxũ ſuperfluat: Latinorum honeſtæ, ac pudicæ matronæ, cui nihil deeſt, quod ad honeſtam pertineat mundiciem.

Non eſt beatus, eſſe qui ſe neſciat.

Idem in eodem opere verſiculum hunc è poeta quopiam allegat Comico: Non eſt beatus, eſſe qui ſe neſciat, haud dubiũ quin populari ſermone iactatum, cum auctoris nomen nõ adſcripſerit. Sẽſus eſt, haud eſſe ſatis, vt adſit felicitas, ni felicitatem tuam intellexeris. Huc adludens Virgilius:

O fortunatos nimium, bona ſi ſua norint Agricolas.

Eodem pertinet, quod Martialis inter felicitatis calculos hunc quoq; commemorat.

Quod ſis eſſe velis.

Quid enim felicius libertate: Atq; videas non paucos qui ſortem deplorent ſuam, quod in principum aulis locum non inueniant: miſeros ſe putant, quod ſeruire non liceat. Verum vt beatus non eſt, qui ſe non putat beatum: ita bis miſer eſt, qui cum animi malis ſit infelix, tamen ſibi videtur felix. Etenim vt qui ſanus eſt, & ſibi videtur ægrotus, non fruitur ſuo bono: ita qui morbo tenetur, non intelligens ſuum malum, longiſſime abeſt

Digitized by Google

abeſt à ſanitate: quippe qui vſque adeo ſanus non ſit, vt ſit etiam inſanabilis.

Amicus certus in re incerta cernitur.

M. Tull. in Lælio, ſenarium hunc ex Ennio citat proverbii ſpecie:

Amicus certus, in re incerta cernitur.

Quo ſignificatum eſt, amici fidem in rebus aduerſis explorari. Nam quod cum periculo coniunctum ſit, id dubium appellant, pro quo Ennius poſuit incertum, affectans ἐναντίωσιν & παρονομασίαν, quibus ſchematis impendio delectatus eſt, atq; adeo non ipſe ſolum, ſed & omnis illa ætas vſque ad M. Tullium. Plautus item, cum amicum pronunciat, qui in re dubia iuuat.

Auarus niſi cum moritur, nil recte facit.

Omnes ferme Publianas ſententias videmus proverbiorum vice fuiſſe celebratas, nec iniuria ſane. Nihil enim illis fingi poteſt nec argutius nec iucundius, quorum hic vnus eſt:

Auarus niſi cum moritur, nil recte facit.

Etenim qui ſeſe pecuniæ ſtudio addixit nulli commodus eſt dum viuit. Sola mors voluptatem & emolumentum adfert heredi.

Bona nemini hora eſt.

Arriſit & hic:

Bona nemini hora eſt, quin alicui ſit mala.

Ita fortuna temperauit res mortalium, vt quod huic lætum eſt, alii pariat dolorem: quod alii lucro eſt, alii damnum adferat. Nemo diteſcit, niſi malo alterius. Nemo vincit in bello, niſi exitio alterius. Niſi mauis pro alicui legere, alicubi.

Sapiens ſua bona ſecum fert.

Ὁ σοφὸς ἐν αὐτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν.

id eſt,

Sapiens opes ſibi ſecum habet ſemper ſuas, à Biantis apophthegmate natum, qui rogatus, cur nihil exportaret rerum ſuarum ex incendio patriæ: Ego vero, inquit, omnia mea bona mecum porto: ſignificans ea, quæ vere noſtra ſunt intra nos eſſe, velut eruditionem ac virtutem. Vt rurſum quæ vere mala ſunt noſtra, non licet effugere, quantumlibet commutetur locus.

Citius Telegora donarim.

Telegoras apud Naxios prædiues quiſpiam ac præpotens erat, cui ꝙ quotidie multa miſſitarentur, vulgato ſermone receptum eſt, vt venditores paruo licitantibus dicerent: μᾶλλον προθέλοιμι τῷ τελεγόρᾳ δοῦναι; id eſt, Malim Telegoræ dare. Refertur apud Athenæum lib. Dipnoſoph. 8. ex Ariſtotele. Rem longius proſecuti ſumus in proverbio: Nullus malus magnus piſcis. Nec videtur quis vſus adagionis eſſe poſſit, niſi ſi dicamus officium rectius gratuito collocari penes probos ac magnos, quam mercede penes improbos ac viles.

Hecatæ cœna.

Veteres cœnam perparcam & impendio frugalem Hecatæ cœnam appellabant, quod apud inferos tenuiſſimo victu, minimoq; cibo, eoq; viliſſimo viuitur, iuxta poetarum figmenta. Siquidem vmbræ plebeiæ malua porroque victitant, Hecate Mænides ac Triglidas piſces, apud nos contemptiſſimos, habet in deliciis, vt ſibi ſacros. Vnde & Athenis locum eſſe dictum Triglam, atque inibi ſimulacrum Hecates Triglantinæ. Alii Triglam illi ſacram pu-

Digitized by Google

tant ob nominis rationem a ternione dicti, cum triformis ſit & Hecate. Extat apud Athenæum libro ſeptimo. Meminit & Lucianus alicubi. Verum illud expendat eruditus lector, an proverbium accipi poſſit de cœna illa, quam ſingulis menſib. in triuiis Hecatæ collocabant diuites, diripiebant pauperes. Cuius rei meminit etiam Ariſtoph. in Pluto,

Παρὰ τῆς Ἑκάτης ἔξεστι τοῦτο πυθέσθαι,
Εἴτε τὸ πλουτεῖν, εἴτε τὸ πεινῆν βέλτιον,
φησὶ γὰρ αὕτη
Τοὺς μὲν ἔχοντας καὶ πλουτοῦντας δεῖπνον κατὰ
μῆνα προσάγειν,
Τοὺς δὲ πένητας τῶν ἀνθρώπων ἁρπάζειν,
πρὶν καταθεῖναι. id eſt,

Hoc ex Hecate ſi vis didiciſſe licebit,
Vtrum potius, ditem eſſe, an egenũ, quandoquidem iubet illa
Hos quibus eſt res quoq; benignam menſe vno ponere cœnam,
Cæterum egenos hanc prædari prius ac deponere poſſunt.

Quo quidem loco in hanc ſententiam ſcribit interpres: olim in triuiis venerabantur Hecaten, quod eadẽ tribus nominibus appelletur, Luna, Artemis & Hecate. Cæterũ ſub nouilunium diuites mittebant cœnam veſpere, veluti cœnam Hecatæ in triuiis. Pauperes enim eſurientes diripiebant ac devorabant, quæ erat appoſita, dicentes quod Hecate comedillet. Itaque congruet, vbi res per tumultum diripitur.

Mens videt, mens audit.

Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, id eſt, Mens videt, mens audit. Hemiſtichiũ prius videtur carminis trochaici, tetrametri, catalectici. Refertur ab Ariſtotele quaſi vulgo iactatum, Sectionis 11. problem. 33. vbi propoſita quæſtione, cur noctu acrius audiamus quam interdiu, inter alias cauſas & hanc reddit, quod interdiu animus variis negociis diſtrahitur, qui niſi ſit præſens, nec corporis ſenſus officio ſuo fungatur, adeo vt mente alienata, nec corporis dolorem interdum ſentiamus: & ipſi ſumus experti in cruciatu dentium, aut calculi, multo leuiorem reddi doloris ſenſum, ſi poſſis animum in aliquam cognitionem alienam intendere. εἰρηται τό, νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. Noctu vero, quoniam oculorũ ſenſus quieſcit, & animi cogitatio tranquillior eſt, tum aurium meatus non minus patent nocte quam interdiu, nec minus capaces ſunt ſonorum, ſed eos facilius etiam renunciant animo, quod tum nullis actionibus diſtrahatur, nec oculorum ſenſu auocetur, quemadmodum in die fit, vt acutior ſit aurium ſenſus. Locus erit adagio, vbi iubemus quempiam attentum eſſe, quemadmodum dicimus, Hic eſto, & Iſthic ſum. De mente peregrinante nobis dictum eſt alias.

Thymbra victitans.

Θυμβροφάγοι, id eſt, Thymbra victitantes adagio dicebantur, vel qui tutius ac liberius vitam agerent, vel moribus eſſent parum blandis, vel qui hilariter citraque ſolicitudinem paruo contenti viuerent, quod Thymbra, quam eandem cunilam dicunt, herbæ genus ſit, quam Plinius non diſtinguit à Satureia, Columella diſtinguere videtur:

Et Satureia, inquiens, *Thymi referens, Thymbræq; ſaporem.*

Eſt autem ſaporis ſubamari, in agris paſſim provenit, & pratenſis ad reme-

Digitized by Google

remedia præſtantior eſt hortenſi, vt auctor eſt Dioſcorides, locis gaudẽs petricoſis. Hortenſis cibis aptior. Proverbium recenſuit Suidas & Heſychius. Fertur Epaminondas mire frugalem vitam egiſſe, itaque de prandio parco tenuique dixiſſe, τὸ τοιοῦτον ἄριστον, οὐ χωρεῖ προδοσίαν, id eſt, Tale prandium non recipit proditionem. Senſus autem dicti geminus eſt, vel quia nemo molitur inſidias rebus modicis, vel quia qui modicis contenti ſunt nõ facile corrumpuntur, vt prodant rempublicam. Amphis apud Athenæum lib. 10.

Εὐτελὲς γὰρ δεῖπνον οὐ ποιεῖ παροινίαν,
id eſt,
Vbi cœna frugi eſt, nulla debacchatio

Græcus trimeter videtur corruptus inverſione duarum dictionum: Reſtituetur ſi legas δεῖπνον γὰρ εὐτελές. & ſubdit ex Alexide, Ex prolixis cõuiuiis primum naſci ſcommata, è quibus fere plus eſt doloris quam voluptatis. Hinc maledictum. Id geritur ac reciprocatur in dicentem. Mox a verbis ad verbera. Nõ ita qui Thymbra victitant.

Doryphorematis ritu.

GRæci δορυφόρημα vocant ſatellitium illud ex barbarorum fęce conductum, quod olim tyrãni ad cuſtodiam corporis adhibebant, nũc à regibus magis faſtus quam tutelæ gratia alitur. In tragœdiis igitur ſic addebatur regum perſonis δορυφόρημα, vt adſtarent modo, nihil etiam loquerentur. Vnde qui taciti aſſidet, δορυφορήματος τρόπον adeſſe dicuntur. Sic Athenæus lib. 5. παρεμβαλόντος τινὰ λόγον πεισιστράτου, ἔδει γὰρ καὶ τοῦτον μὴ παρεῖναι δορυφορήματος τρόπον, id eſt, cum iniiceret ſermonem quendam Piſiſtratus: Neque enim oportet hũc adeſſe more Doryphorematis: hoc eſt, tacitum & nihil adferentem in medium. Vſurpatur a Luciano in libello De conſcribenda hiſtoria, his quidem verbis: σκοπῶ ὦ φίλων, ὡς μὴ μόνος ἄφωνος εἴην ἐν οὕτω πολυφώνῳ, μηδ᾽ ὥσπερ κωμικὸν δορυφόρημα κεχηνὼς σιωπῇ περιφεροίμην, id eſt, Igitur amici, ne ſolus eſſem mutus in tempore tam vocali, neq; veluti comicum Doryphorema hians cum ſilentio obambularem.

Muſicam docet amor.

PLutarchus adducit & hoc adagium trochaico verſu expreſſum.

Μουσικὴν ἔρως διδάσκει κἂν τις ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν. id eſt,
Muſicen docet amor, & ſi fuerit indoctus prius.

Senſus eſt amorem ad induſtriam excitare animum, artiumque & omnis elegantiæ magiſtrum optimũ eſſe. Socrates in conuiuio Platonis, putat animam immerſam corpori, velut expergiſci amoris ſtimulis, & hinc primos ad honeſta impetus capere, tamquam excuſſo veterno. Vnde deum hunc idem Plato παντὸς ἐπιχειρητὴν appellat, quod nihil non experiatur. Siquidem è taciturno reddit loquaculum, è verecundo ſtupidoque comem ac blandum, è negligente diligentem. Nam muſicen hic ſentit literas, quas antiquitas 9. Muſis dicabat. Adluſit ad proverbiũ Bion in Bucolicis, qui cum multis verſibus docuiſſet Muſas ſemper eſſe comites amoris, ſubiicit:

Μάρτυς ἐγὼν, ὅτι μῦθος ὅδ᾽ οὐ ψεύδεται πᾶσιν ἀληθής. id eſt,
Teſtis ego dictum hoc haud vmquã fallere quemquam.

Poteſt & ad verecundiorem vſum detorqueri proverbium, ſi dicas non mediocrem eſſe gradum ad diſcendum, amaſſe præceptorem: poteſt & ad pium, ſi dicas caritatem eſſe virtutem omnium magiſtram, quæ niſi adſit, nihil recte feceris.

Sicyon arrodens vxor lucernam texe.

Athenæus lib. Dipnoſ. 3. heroicum hunc vt proverbialem adducit.

Τὸν σικυὸν τρώγουσα γυναῖκα, τὴν χλαῖναν ὕφαινε. id eſt,

Arrodens Sicyon vxor ſubtexe lucernam.

Apparet eſſe verba mariti iubentis, vt vxor tenui contenta victu, peragéret opus ſuum. Nam Sicyon ſeu Sicyos bulbi genus eſt, aut certe peponis: nonnulli putant cucumeris. Hermolaus Barbarus Corollariis in Dioſcoridem cap. 366. videtur aliud diuinare, ſcribens ex Ariſtotelis ſententia, pleraſque textrices eſſe impudicas. An Sicyos Venerem temperet neſcio.

Tetigit lapidem à cane morſum.

Plinius lib. 20. cap. 5. de veneno rabidi canis agens: Tanta, inquit, vis mali eſt, vt vrina quoque calcata rabioſi canis noceat, maxime hulcus habentibus. Remedium eſt fimum caballinum, aſperſum aceto, & calefactum in vino appoſitum. Minus hoc miretur, qui cogitet lapidem à cane morſum vſque in proverbium diſcordiæ veniſſe. Hactenus Plinius. Cuius è verbis coniicere licet, vulgo creditum fuiſſe, ſi quis lapidem à cane morſum contigiſſet aut calcaſſet, eum iracundiorem euadere, & ad diſſidia propenſum. Fortaſſis ita dictitabant in hominem conuitiatorem ac rixoſum? Hic lapidem calcauit a cane morſum.

Erecti.

Athen. in Dipnoſophiſtarũ lib. 5. Καὶ τὸ θαυμαστόν, ὅτι παρειμένοι ἐκαρηβαροῦντες ὑπὸ τῆς μέθης, ὁπότε τι τῶν ἀξιομνημονεύτων εἰσεφέρετο, πάντες ἐξεγειρόμενοι, ὀρθοὶ τὸ δὴ λεγόμενον, ἀνεπηδῶμεν, id eſt, Et quod dictu mirum, cum depreſſi eſſemus, & capite grauato temulentia, quoties ſpectaſſemus aliquid eorum, quæ inferebantur, omnes expergiſcebamur, recti, quod dici ſolet ſurgentes. Accommodum erit, vbi ſignificabimus aliquem toto pectore attentum ad rem quampiam. Erigũt enim ſe totos, & ſummis nonnumquam inſiſtunt pedibus, qui auſcultant aut ſpectant auidius.

E clibano boues.

Proverbium ſapit, quod ſcripſit Ariſtophanes, ἐν ἀχαρνεῦσι,

Εἶτ' ἐξένιζεν παρετίθει δ' ἡμῖν ὅλους
Ἐκ κριβάνου βοῦς. id eſt,

Accepit inde, & appoſuit totos boues
E clibano nobis.

Vſus erit, quoties efferemus ſplendorem conuiuii, aut inſignem edacitatem. Conſimili figura vocabant Hecatombẽ, id quod aliquãto poſt ſequitur apud eundem poetam: καὶ πολυπόδων ἑκατόμβην, id eſt, Et polyporum hecatomben.

Sequitur perca ſepiam.

Athenæus lib. 7. nullo auctore, refert huiuſmodi proverbium: ἕπεται πέρκη μελανούρῳ, id eſt, Comitem ſibi ducit ſepia percam. lib. 10. ex Ariſtoph. adducit, nec addit in quem ſenſum ſoleat vſurpari, niſi quod videtur dictum de improborum ſocietate. Apud eundem paulo inferius adducutur hi verſus Numenii, qui de piſcibus prodiderit.

Digitized by Google

Φυκίδας ἀλφηστήν τε καὶ ἐν χροιῇσιν ἐρυθρὸν
Σκορπίον, ἢ πέρκαισι καθηγητὴν μελάνουρον.

Feri puer.

Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 15. demonſtrat olim proverbio ſolitum acclamari ἰη παιών, quo ſignificabant quempiam ſuo munere defunctum. Itidem ferme, quemadmodum nos abſolutæ virtuti gratulantes dicere ſolemus: Macte animo, macte virtute. Narrat enim cu quiſpiam è conuiuio diſceſſiſſet probe potus, ac magnopere ſomnolentus, cæteros in eum acclamaſſe ἰη παιών. Huius adagii fieri mentionem apud Clearchum in proverbiis, quod ab huiuſmodi natum eventu tradit: Cũ Latona Apollinem ac Dianam ex Chalcide Delphos deportaret, iamq; ad Pythonis ſpecum veniſſet, & draco concitus in eos provolaret, Latona puellam vlnis baiulans, Apollinis præſidium implorans, clamabat, ἴε παῖ, cum is forte fortuna arcum teneret, ac perinde valere, ἴε παῖ, quaſi dicas ἄφιε παῖ, id eſt, mitte ac percute fili. Nonnullos deflexis nonnihil vocibus efferre, ἰε παιών, idq; proverbio dici ſolere, quoties in reb. afflictis opem imploramus. Rurſum alii putant acclamari hoc pacto feliciter ſuo perfunctis munere, & eo quod expetebant potitis. Cæterum ob adſuetudinem non videri proverbium, quod his vocibus ſolemniter vterentur in ſacris Apollinis.

Ἰη παιὰν, ἰη παιὰν, ἰη παιάν.

Vnde & ἰαμβικὸν τρίμετρον ortum exiſtimant, quod & ipſum impetum ac celeritatem habet. Etenim ſi producas priorem in ἰη, carmen erit hexametrum heroicum: ſi corripias, iambicum. Porro quod apud Athenæum in ἰε & ἰη nunc aſpiratur, nunc tenuis eſt, neſcimus an librariorum incuria factum ſit. Ouidius in arte amandi videtur vſurpaſſe pro acclamatione, qua gratulantur victori votique compoti.

Dicite io Paan, & io bis dicite Paan,
Decidit in casses præda petita meos.

Pulchre fallit Vulpem.

Παλεύει καλῶς τὴν ἀλώπεκα, id eſt, Decipit pulchre vulpem. Suidas recenſet duntaxat, nec explicat. Apparet dictum in eum, qui dolis captaret aſtutum, cuique fruſtra tenduntur inſidiæ. Nam παλεύειν eſt arte illectare. Vnde & columbæ exoculatæ quas aucupes in reti ponunt, quo ſubſultantes, reliquas deceptas alliciant, παλευτρίαι dicuntur. Et qui feris tendunt caſſes, παλεύται vocantur. At vulpem dolo circumvenire difficile eſt.

Aut piſcem olet, aut florem.

Avt piſcem olet, aut timallum. Ambroſius Hexaemeron lib. 5. cap. 2. teſtatur dictum in eum, qui bene oleret, quod timallus piſcis ſit odore gratiſſimus, & æque fragrans eiuſdem nominis flos. Sed præſtiterit Ambroſii verba ſubſcribere. Neque te inhonoratum noſtra proſecutione timalle dimittam, cui a flore nomen inoleuit, ſeu Ticini vnda te fluminis, ſeu amœni Ateſis vnda nutrierit, flos es. Deniq; ſermo teſtatior, q̃ de eo qui gratam redolet ſuauitatẽ, dictum facete ſit, aut piſcem olet, aut florem: ita idem pronunciatus eſt, piſcis odor eſſe, qui floris. Quid ſpecie tua gratius? quid ſuauitate iucun-

iucundius? quid odore fragrantius? Quod mella fragrant, hoc tu corpore tuo ſpiras. Veru haud ſcimus an ꝑtimallo apud Ambroſiũ legi debeat tithymallus, cuius varia genera recẽſet Plin. lib. 26. c. 8. cuiusq; ſubinde meminit Dioſcorides locis diuerſis.

Equi dentes inſpicere donati.

Svnt quædam & hodie vulgo iactata, non indigna quæ veterib. adagiis annumerentur, quod genus eſt illud, non oportere equi dentes inſpicere donati. Cum ſignificamus æqui bonique conſulendum, qualecunq; eſt quod non emitur, ſed gratis donatur. Siquidem equum empturus dentes inſpicit, in quibus ætatis indicia certiſſima ſunt, ne circumueniatur. Ac inciuile ſit idem facere in equo donaticio. Vſus eſt tamen hoc prouerbio D. Hieronymus in præfatione commentariorũ, quos ſcripſit in epiſtola Pauli ad Epheſios. Parũ, inquit, eloquens ſum, Quid ad te: Diſertiorem lege. Non digne Græca in Latinum transfero, aut Græcos lege, ſi eius linguæ habes ſcientiam, aut ſi tantum Latinus es, noli de gratuito munere iudicare, & vt vulgare prouerbium eſt, equi dentes inſpicere donati. Hactenus Hieronymus.

Amicitias immortales eſſe oportet.

T. Liuius libro decimo de bello Macedonico & Aſiatico, cuius fragmentum debemus aureæ Magontiæ, ſcribit in hunc modum: vulgatum illud, quia verum erat, in prouerbium venit: Amicitias immortales, inimicitias mortales eſſe debere. Sic enim legendum eſſe, vel ipſe ſermonis tenor admonet. Recte quidem admonet prouerbium, verum eo rediere mores mortalium, vt ſimultates ſint immortales, amicitiæ plusquam vitreæ, plusq; poſſit vna Ate quam centum Litæ, atq; omnium tardiſſime ſeneſcat ira, beneuolentia ad quamvis leuem occaſionem intereat: quæ ſi ſarciatur, ne quidquam coit & reſcinditur. In hãc ſententiam citat carmen Ariſtoteles Rhetoricorum libro ſecundo, quod alibi, ni fallimur, retulimus:

Οὐδεὶς ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ.

id eſt,

Non eſt amicus quisquis amare deſiit.

Citat ibidem & alterum carmen:

Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν.

id eſt,

Ne maneat immortalis ira te penes,
Mortalis ipſe cum ſies.

Ad bonam frugem.

Qvi commutatis ad meliora ſtudia moribus reſipiſcunt, prouerbio dicebantur ad meliorem frugem ſeſe recipere. Vſurpat M. Tullius in actione pro M. Cęlio: Et ſe ad bonam frugem, vt dicitur, recepiſſe, grauesque homines atq; illuſtres fuiſſe. Itẽ Plautus in Trinummo, certum eſt ad frugem applicare animum. Lampridius in Heliogabalo, Milites ſe parſuros dixerunt, ſi ad bonam frugem rediret. Vnde frugi & bonæ frugi dicuntur, qui ſuo funguntur officio, præſertim ſerui quos ad operã præſtandam alimus. Vlpianus ad legem Aquiliam cap. Inde Neratius. Sed ſi bonę frugi ſeruus intra annum mutatis moribus occiſus ſit. Idẽ Titul. de quibus rebus ad eundem iudicem eatur. Cap. ſi quis ſeruum. Intereſſe fructuarij videtur, bonæ frugi ſeruũ eſſe. Rurſum in digeſtis lib. 11. Tit. de Seruis corrupis, paragrapho, Quod ait prætor. Sed vtrum ita demum tenetur,

Digitized by Google

re ut, ſi bonæ frugi ſeruum perpulit ad delinquendum. Plautus in Caſina: Credo pol eſſe, ſi tu frugi bonæ es. Rurſus in Pſeudolo, Cupis me eſſe nequam, tamen ero frugi bonæ. Nequam oppoſuit frugi. Nequã enim nulli eſt vſui Et ita frugi hominem dicimus, quemadmodum nequam, vtraq; voce indeclinabili. Columella de re rũſtic. lib. primo. Eiuſdem agilitatis homo frugi melius quam nequam faciet. Et in Declamationibus, frugi filius opponitur luxurioſo. Hinc & frugalis dicitur. Sumptum videtur ab agris, qui cultu redduntur frugiferi.

Per manus tradere.

QVOD ſucceſſione quadam ab aliis ad alios deuenit, per manus tradi dicitur: quod translatum videtur ab his qui nauim aut plauſtrum exonerent. Idem frequenter fit in militia, velut in Commẽtario belli Ciuilis primo: Saxa, inquit, prærupta multis locis iter impediebant, vt arma per manus neceſſario traderentur, militesq; inermes ſubleuati alii ab aliis magnam partem itineris cõficerẽt. Rurſus belli Gallici li. 7. Quidã ante portã oppidi Gallus per manus ſebi ac picis traditas glebas in ignem è regione turris proiiciebat. In eodẽ. Nonnullæ de muris per manus demiſſæ. Item libro 8. Tale conſilium ſui recipiendi inierunt: faſces vbi conſederant, per manus ſtramẽtorum ac virgultorum, quorũ ſumma erat in caſtris copia, inter ſe traditos, ante aciem collocauerunt. Verum hic nullus eſt tropus. Qui quoties accedit, tranſit in ſpeciẽ prouerbialem, quomodo frequenter obuiũ eſt apud auctores. Velut apud Fabiũ lib. 12. Non ea modo quæ cõſcripta ſunt hiſtoriis, aut ſermonibus velu per manus tradita, quæq; quotidie aguntur noſſe, verum ne ex quidem quæ a poetis ficta ſunt negligere. Itẽ Liuius ab vrbe cõdita 5. Etiamſi nobis cum vrbe ſimul poſitæ, traditæq; per manus religiones nullæ eſſent. Idem lib. 9. Tum diſciplina militaris iam inde ab initiis vrbis tradita per manus in artis perpetuis præceptis ordinatæ modum venerat. M. Tullius in oratione de prouinciis cõſularibus. Nam vt C. Iulius omnibus à ſenatu eximiis ac nouis rebus ornatus, per manus hãc prouinciam tradat ei, cui minime vos velitis. Quin & Iureconſultis per manus tradi dicitur, quod de manu in manum datur. Veluti Papinianus lib. Pandectarum 29. Titulo de iure codicillorũ, Quod per manus traditum eſt, codicillis hæreditatẽ dari nõ poſſe, rationem illam habet, & cætera. Plautus in Trinummo: E manibus dedit ipſe mihi in manus: de epiſtola loquitur. Fit autem iucundius, quoties ad res animi prouerbium accommodatur, quemadmodum cum dicimus inſtitutum, aut opinionem, aut conſuetudinem, aut diſciplinam aliquam, per manus traditam ad nos veniſſe.

De manu in manum.

VT nõ arbitramur idem eſſe cum ſuperiori, ita non vſquequaq; diſſimile eſt, quod ſcribit Cicero lib. Epiſt. fam. lib. 7. Totum deniq; hominem tibi trado de manu, vt aiunt, in manum, tuam iſtam & victoria, & fide præſtantem. Traduntur enim & qui commendantur. Terentius: Hãc in manum dat. Item Horatius:

– Vt tibi ſe laudare ac tradere coner.

Item:

Hunc hominem velles ſi tradere.

Mira de lente.

Rodulphus Agricola vir immortalitate dignus, libro Dialect. 3. teſtatur apud Græcos prouerbio dici ſolere, egregia de lente, quoties res humilis & puſilla magnificis laudibus attolleretur: perinde quaſi lentem minutum ac vile legumen ſplẽdidis encomiis efferas. Opinamur, Græcis efferri hunc in modum: δεινὰ περὶ φακῆς.

Non vna manu capere.

Οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον, id eſt, Non vna tantum manu capiendum. De re lubrica variaque, captuque difficili. Nam huiuſmodi ſolemus vtramque admouere manum. Vſus eſt Plato in ſophiſta: ὁρᾷς οὖν ὡς ἀληθῶς λέγεται τὸ ποικίλον εἶναι τοῦτο τὸ θηρίον, καὶ τὸ λεγόμενον, οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον, id eſt, Vides igitur vere dici, beſtiam hanc eſſe variam, neque (quod dici ſolet) vnica manu capiendam. Sumptum eſt à venatu, in quo feræ quædam miris artibus ex ipſis venantium manibus frequenter elabuntur, quibus adſimilem putat hominẽ ſophiſtam, ad elabendũ omnib. dolis inſtructum.

Omnes laqueos effugere.

In eodem dialogo non diſſimilem huic allegoriam adducit, veluti prouerbio iactatam: Difficile omnes laqueos effugere. Quod ipſum à venatu translatum eſt, in quo ſic vndique ſepiuntur exitus, vt neceſſe ſit feram in aliquas inſidias incidere: ὀρθὴ γὰρ ἡ παροιμία, τὸ τὰς ἁπάσας μὴ ῥᾴδιον εἶναι διαφυγεῖν, id eſt, Siquidem recte habet prouerbiũ, quo dicitur, haud facile eſſe omnes laqueos effugere.

Hoſtis domeſticus.

Rvrsvm in eodem domeſticum hoſtem prouerbio ſolitum dici teſtatur, vbi malum non aliunde proficiſcitur, ſed ex nobis ipſis naſcitur: velut cum quis ipſe ſe prodit, aut redarguit, ipſe ſua bili aut liuore ſeſe conficit: οὐκ ἄλλων δέονται τῶν ἐλεγξόντων, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον, οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες, id eſt, Non opus habent aliis qui redarguant, ſed iuxta prouerbium, cum domi hoſtem habeant, quique ſit aduerſaturus, &c. Agit de ſophiſta, qui cum ſit loquax, ipſe ex ſeſe præbere ſolet, quo reuincatur.

Capere ciuitatem.

Plato in eodem dialogo ſignificat prouerbio dici ſolere: Capere ſiue expugnare ciuitatẽ, qui rem difficilem eſſet aſſecutus. Neque enim ciuitas primo ſtatim impetu capitur. Illic hoſpes animat Theætetum, vt quod inſtituit, perſequatur, eo quod qui ad leuiores difficultates aut hæret, aut reſilit, nunquam aliquid perficiet in eo, quod eſt diſputationis caput. Verba Platonis ſic habent: Θαῤῥεῖν οὖν, ὦ Θεαίτητε, χρὴ τὸν καὶ σμικρόν τι δυνάμενον εἰς τὸ πρόσθεν ἀεὶ προϊέναι. τί γὰρ ὅγ' ἀθυμῶν ἐν τούτοις, δράσειεν ἂν ἐν ἄλλοις, ἢ μηδὲν ἐν ἐκείνοις ἀνύτων, ἢ πάλιν εἰς τοὔπισθεν ἀπωσθείς, σχολῇ που κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον, ὅγε τοιοῦτος ἄν ποτε ἕλοι πόλιν, id eſt, Confidere oportet Theætete, fore vt qui vel paululum aliquid potuerit, ſemper vltra progrediatur. Quid enim facturus ſit in aliis qui in his animum deſponderit? aut nihil in illis efficiens, aut retrocedere etiam compulſus: haud vnquam ille talis, vrbem, quod dici ſolet, ceperit. In bello facile eſt in excurſionibus, aut pagorum incendiis aliquid deſignare: at munitas vrbes expugnare perdiffici-

Digitized by Google

difficile eſt. Simile eſt illi: Timidi nunquam ſtatuerunt Trophæum.

Diuinum excipio ſermonem.

Plato libro de Republ. 6. demonſtrat prouerbii vice in ore fuiſſe vulgo: θεῖον ἐξαίρω λόγον, id eſt, Diuinum excipio ſermonem, quoties glorioſius aliquid dictũ eſſet, ominis gratia deos excipiebant, qui nihil non poſſunt, & quibus nemo præſcribit. Platonis verba ſubſcribemus: Οὔτε γὰρ γίγνεται οὔτε γέγονεν οὐδ' οὖν μὴ γένηται, ἀλλοῖον ἦθος πρὸς ἀρετὴν, παρὰ τὴν τούτων παιδείαν πεπαιδευμένον ἀνθρώπειον, ὦ ἑταῖρε. θεῖον μέντοι κατὰ τὴν παροιμίαν ἐξαίρω λόγον, id eſt, Neque.n.ſunt, neq; fuerunt, neque futuri ſunt mores aliter ad virtutem inſtituti, quam ad horum inſtitutionem. De humanis loquor amice, ac diuinum iuxta ꝓuerbiũ excipio ſermonem. Apparet eſſe fragmentum carminis iambici:

Θεῖον ἐξαίρω λόγον, fortaſſis ex Homero natum:

Θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται.

id eſt,

- Diui tamen omnia poſſunt.

Accommodari poteſt ad ſummos principes, veluti põtificem, aut cardinales, aut monachos.

Vna pertica.

Vna pertica, pro eo quod eſt eadem opera. Plinius ſecundus libro 8. epiſt. 2. Nam regione, inquit, tota, & nouitas remiſſionis, & forma laudatur, ipſis etiam, quos non vna, vt dicitur, pertica, ſed diſtincte gradatimque tractaui. Quanto melior & probior, tanto mihi obligatior abit, expertus non eſſe apud me: ἐν δ' ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός, id eſt, Vir malus ac fortis pretio ducuntur eodem. Sumptum videtur ab his, qui metiuntur agros, Perticam poſuit ꝓ decempeda. Nam Seruius Sulpitius, vt indicat Feſtus Põpeius, dixit perticam eſſe lineam, qua diuiduntur agri, & verſus eſt Homericus, libro Iliad. 9. quem alibi recenſuimus atq; expoſuimus.

Pulmo prius veniſſet.

Pulmo prius veniſſet, dictum eſt olim in lentos ac ceſſatores. Opinamur quod pulmo cũ perpetuo moueat, nunquam tamen loco ſe promouet. Plautus in Epidico: Dii immortales, ſoccos iuſſi adimere pedibus. Pulmo enim, quod perhibent, prius veniſſet, quã tu adueniſti mihi.

Qui multum obfuit.

Sicut eiuſdem artificis eſt egregie mentiri, & vera dicere, ita eiuſdem eſt prodeſſe plurimum, ac lædere. Id olim prouerbio iactatũ fuiſſe teſtatur Thucydides lib. 6. in oratione Alcibiadis: τοῦτον δὴ ὑπὸ πάντων προφερόμενον λόγον, ὡς εἰ πολέμιός γε ὢν σφόδρα ἔβλαπτον, κἂν φίλος ὢν ἱκανῶς ὠφελοίην, id eſt, Dictum videlicet illud, quod ab omnibus vſurpatur, quod ſi hoſtis cum eſſem, vehementer nocui, etiam ſi ſim amicus magnopere quiuero prodeſſe.

Non vulgari ancora nititur.

Demoſthenes in oratione ꝓ Cteſiphonte: Οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς, id eſt, Non eadem ancora nititur qua vulgus, ſignificans illum nouis, minimeq; vulgarib. præſidiis niti. Suidas admonet eſſe prouerbium, & ſubaudiendum ancoram.

Non pluris, quam ſimiae.

Simia ridiculum animal, & vulgo contemptum, non vni prouerbio lo-

cum fecit. Dion Pruſenſis in libr. De Troia non capta. Quos ego, inquit, non pluris facio, quam vt dici ſolet, ſimias.

Aſpis à vipera.

Tertullianus lib. aduerſus Marcionem 3. prouerbii titulo refert: Aſpis à vipera, cum peſſimus a peſſimo ſumit mali quidpiam. Deſinat, inquit, nunc hæreticus à Iudæo, aſpis quod aiũt à vipera mutuari venenum. Refertur aũt inter Diogenis apophthegmata, qui conſpicatus duas feminas inter ſe conferẽtes clam ſermonẽ, protulit verſiculum, è comœdia quapiam ſumptum:

Ἀσπὶς παρ' ἐχίδνης φάρμακον δανείζεται. id eſt,

Sumit venenum a vipera aſpis mutuo.

Vtriusque ſerpentis venenum immedicabile, pariterque noxium, niſi quod viperæ morſus magnis enecat cruciatibus, aſpidis adeo nullum adfert dolorem, vt nec voluptas deſit, ſi Plinio credimus. Eſt autem aſpidis genus, quod absque morſu, conſpuens hominem veneno, perimit, vnde Græcis dicta πτυὰς. Vſus erit quoties qui per ſe malus eſt, contagio mali fit deterior.

Neq; intus neq; foris.

Irenæus lib. 1. cap. 9. refert hoc prouerbium, dicens hoc quadrare in mulierculas quasdam, qui cum intelligerẽt ſe fuiſſe deluſas à diſcipulis Valentini, non tantum ſe committebant eccleſiæ, vt remedio pœnitentiæ reciperentur in cõſortium vnde diſceſſerant, ſed inter vtrumq; degentes, nec Valentinianis adhęrebãt, nec eccleſiæ ſeſe recõciliabant. Simili figura dicunt hodie, neq; caro eſt, neq; piſcis, de homine qui ſibi viuit, nec vllarum eſt partium.

De toga ad pallium.

Certe ſpeciem habet prouerbii quod refert Tertullianus in libello de pallio: Hæc nimirum indignitas erit a toga ad pallium. cuius duplex erit vſus: vel cum ad diuerſum vitæ genus ſeſe contulerit aliquis: vel cum à fortuna honeſtiore ad humiliorem, velut ſi quis è præfecto fiat pædagogus, è conſule rhetor. Toga Romanorum erat, pallium Græcorum: Poſt pallium cœpit eſſe geſtamen philoſophorum. Confine illi: Ab equis ad aſinos.

Fuit & Mandroni ficulna nauis.

Ἐγένετο καὶ Μάνδρωνι συκίνη ναῦς, id eſt. Fuit & Mandroni ficulna nauis. In eos dici ſolitũ, qui præter meritũ ad felicitatem atq; opes euecti, priſtinę conditionis non meminerunt, ſed præſenti rerum ſucceſſu inſolentius abutuntur, ita vt fere mos eſt τοῖς νεοπλούτοις, id eſt, iis, qui ad nouas diuitias ex infima fortunæ conditione prouehuntur. A Mandrone quodam ſumptum, qui indignus & immerẽs ex nauiculario factus eſt imperator. Nauim autem ficulnam per contemptum dixit. Nam ficulnum in genere vocant Græci, quidquid imbecille, aut contemnendum ſignificare volunt.

Lupus in fabula.

Hoc prouerbium ſolitum eſt dici, quoties is, de quo cõfabulatio eſt, de improuiſo interuenit. Quod inde ſumptum putat Donatus, interpres Terentii, ꝙ lupus ei quem prior viderit, vocem adimere dicitur, vt cum cogitatione in qua prius fuerat ſimul

&vo-

& vocē amittat & verba. Nec deſunt qui huius ſeu rei, ſeu opinionis cauſam philoſophicam reddere conentur, videlicet quod lupus natura ſit hoſtis homini, & ideo ſpiritus quoſdam ac vim natiuam ab illius oculis proficiſcentem in eum, quem conſpexit inopinato, vires illius obſtupefacere, atque hinc eſſe ſubitum ſilentium. Donatus huc pertinere putat quod alibi citatum eſt à nobis, Theocriticum illud λύκος εἶδες. Rurſum illud Maronis: Lupi Mœrim videre priores, cum vocem per ætatem ademptam paſtor quereretur. Sunt qui ex nutricum fabulis natum exiſtimant, quæ narrant ludificato puero terrore lupi, verum lupum a cauea paullatim veniſſe ad limen cubiculi. Nam eſt & in apologis, matrem, vt puerum vagientem compeſceret, lupum frequenter inclamaſſe, vt niſi deſineret plorare, deuorandum auferret. Tandem lupum ſpe prædæ veniſſe: ſed fruſtra hiantem abiiſſe; hac tantum ſententia doctiorem, non eſſe fidem habendam feminæ pollicenti. Nam hoc opinamur, ſenſit Donatus. Locus enim in libris euulgatis non videtur carere mendo. Tertiam opinionem reiicit Donatus, quæ putat hinc natum, cum in Neuiana fabula repræſentaretur, quomodo Romulus & Remus aliti ſint à lupa, repente verum lupum actioni interueniſſe, quo factum vt ſubitum eſſet totius fabulæ ſilentium, quod talis ſpectator inexſpectatus interueniſſet. Sic vſus eſt Terentianus Syrus in Adelphis, ſilentium iniiciens Cteſiphoni, quod Demea pater adoleſcentis, quem ruri eſſe credebat, præter exſpectationem adeſſet. Feſtiuius etiam vſus eſt Plautus in Sticho. Atque eccum, inquit tibi lupus in ſermone præſens eſuriēs adeſt. Loquitur enim de paraſito Gelaſino, qui fratribus de ipſo confabulantibus de repente interuenit. Addit enim prouerbio gratiam, adluſio ad hominis edacitatē, quemadmodum apud Theocritum, ad non en adoleſcentis, de quo dicitur, λύκον εἶδες. Vtitur & M. Tullius epiſt. ad Atticum libro 13. De Varrone loquebamur, lupus in fabula. Venit enim ad me. Fere fit autem vt quoties interueniat, de quo colloquimur, obmuteſcamus, propterea quod ſiue laudabatur, pudet in os dicere, quod recte narratur de abſente, ſiue vituperabatur, timemus offendere.

Prolixius Iliade.

Μακρότερα τῆς ἰλιάδος λαλῶν, id eſt, Prolixiora Iliade loquens. Refert Iulius Pollux, lib. de rerum vocabulis 6. c.26, adiungens ei, quod alibi docuimus, competere in homines vehementer garrulos, Τὸ ἐκ δωδώνης χαλκεῖον, & ἀράβιος αὐλὸς, ſic enim ibi refertur. Hunc in ſenſum vſus eſt & Æſchines in Demoſthenem, qui locus nobis alibi citatus eſt. Non diſſimile eſt huic, Ilias malorū. Sed quoniam hoc congruit immenſis malis, quod nunc referimus immodicæ loquacitati, ſeparare viſum eſt ob vſum diuerſum. Eſt autē Ilias nobile opus Homeri, quo Troiæ captæ hiſtoriā libris vigintiquatuor explicat, cum Virgilius duodecim libris complexus ſit, quod ex vtroque opere viſum eſt decerpere.

Apud nouercam queri.

Qui deplorant infelicitatem ſuā apud eos, qui nihil auxilii ſunt laturi, vel gauiſuri magis conquerentium malis, apud nouercā queri dicūtur, quod nouercę fere male velint priuignis. Ballio leno in Pſeudolo Plauti:

Nam

Nam iſtuc quod nunc lamentare, non eſſe argentum tibi,
Apud nouercam querere.

Leno pro ſe ſuppoſuit nouercam. Quod dictum Pſeudolus ſimulans ſe non intelligere.

Eho, inquit, *an vnquam huius nupſiſti patri?*

Animus habitat in auribus.

VETERES animo ſedem in oculis dedere, pleriquc in corde. At Herodotus in Polymnia, iuxta vulgi ſermonem vt videtur, docet animum habitare in auribus, quod qui bene audiunt, voluptate afficiantur, qui ſecus, exacerbentur. Herodoti verba ſubſcribem⁹: Καὶ νῦν τοῦτό γε ἐξεπίστασο, ὡς ἐν τοῖσιν ὠσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμὸς, ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσας, τέρψιος ἐμπιπλέει τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ τούτοισι ἀκούσας, ἀνοιδέει, id eſt, Et nunc illud ſane diſcito, quod in auribus hominum habitet animus: qui cum bona audierit voluptate corpus implet, cũ his diuerſa, moleſtia afficit. Opinamur hunc eſſe ſenſum adagii, quod ex his quæ audimus maxime placatur, aut irritatur animus. Nam hac potiſſimum iter eſt ad animum hominis. Comiter ac blande dictum, ſæpe atroces iras vertit in beneuolentiam, & aſperior ſermo prouocat capitales inimicitias. Quin & conuitio quidam iugulantur, non aliter quam ferro, aut veneno. Proinde peſtilentiſſimũ homicidarum genus eſt, quod hoc ſeculo potiſſimum regnat, qui venenum aſpidum portant in lingua, & qui idem peragunt lingua, quod ſicarii ferro.

Inſcitia confidentiam parit.

Ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, id eſt, Inſcitia quidem cõfidentiam, prudentia vero cunctationem parit. Extat apud Thucydidem libro Peloponneſiaci belli ſecundo. Diuus Hieronymus in epiſtola ad Euagriũ ita refert: Imperitia confidentiam, eruditio timorem creat. Refert & Plinius Epiſtolarum libro 4. Sicut ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, ita recta ingenia debilitat verecundia, peruerſa confirmat audacia. Vtitur eodem & Lucianus in Nigrino, vt dubium non ſit, quin hæc ſentẽtia fuerit olim vulgi ſermone pertrita. Cognitio rerum reddit hominem cunctantiorem ad aggrediendum negotium: hinc nimirum eſt, ꝙ iuuentus audacior eſt, quã ſenectus: &, vt docet Quinctilianus, fortius dicunt qui minus habent artis: cum interim cordatus orator ac periculũ intelligens initio trepidet. Et qui minus ſapiunt, minus habent pudoris. Et qui nondum didicere, quid ſit ſcire, nullius rei ſibi non arrogant ſcientiam. Denique maxime bellum adfectant, qui, quid ſit bellare, nunquam experti ſunt.

Non ſtatim finis apparet.

Herodotus in Polymnia, ſignificat hoc olim prouerbio dici ſolitũ: Non ſtatim cum principio apparere rei exitum: καὶ τὸ παλαιὸν, inquit, ἔπος ὡς εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ τὸ τέλος καταφαίνεσθαι, id eſt, Et vetus adagiũ, quo recte dictum eſt, nõ ſtatim cum initio apparere finem. Conueniet in quorundam præproperas ſpes, qui negotio vix cœpto, ſtatim arbitrantur ſe rem factam habere, cum ſæpe exitus non reſpondeat initiis. Vulgi iocus eſt in Batauum quendam, qui iuſſus ſumere catapotia, rogauit medicum quid eſſent effectura. Cum medicus reſpondiſſet fore, vt moueretur aluus, deuorauit, moxq; nondum

dum egreſſo medico, clamauit ſe cacaturire, nimirum ſuſpicans ſtatim apparere finem vna cum principio. Alter quidam eiusdem ſapientiæ, cũ à parentibus miſſus eſſet in Galliam, vt Gallice diſceret, cum illic egiſſet quatriduum, querebatur apud ſuos, quod nondum loqueretur Gallice, putans hanc vim habere ſolũ ipſum, vt quisquis adiſſet Galliam, illico Gallice loqueretur. Sunt & huiusmodi quidam, qui ſimulatque filius triduo verſatus eſt in ludo literario, mirentur eum nondum ſcire literas, queranturque operam ſimul & impenſam periiſſe. Poterit ad ſeria torqueri. Rebus honeſtis ſtrenue vacandum, vt olim liceat egregiorum laborum optimam meſſem metere. Semper in hac vita recte faciendum, olim non defutura pręmia, etiam ſi non contingant in hoc mundo.

Philippide tenuius.

Athenæus libro Dipnoſophiſt. 12. oſtendit Philippidem comœdiarum ſcriptorem ſic tenui fuiſſe corpore, vt etiam πεφιλιππῶσθαι, dixerint, pro macruiſſe. Refert autem prouerbiũ ex Ariſtophonte: ἐν ἡμέραις αὐτὸν τρισὶν ἰσχνότερον ἀποφανῶ φιλιππίδου, id eſt, Intra triduum graciliorem illum reddam Philippide. Rurſus ex Menandro:

Ο λιμὸς ὑμῶν τὸν καλὸν τοῦτον δακὼν
Φιλιππίδου λεπτότερον ἀποδείξει νεκρόν.

id eſt,

Veſtrum vbi fames formoſulum
hunc momorderit,
Reddat cadauer macrius Philippide.

Rurſus ex Alexide citat hoc dictũ: ψυκτηρίδιον Φιλιππίδου λεπτότερον, id eſt, Poculum Philippide gracilius. Accommodabitur nõ inuenuſte ad orationem ieiunam, aut diſputationem otioſæ ſubtilitatis.

Quæ ſemel ancilla, nunquam hera.

Vt vulgo iactatũ refertur in Græcis epigrammatis libro primo, titulo Palladæ:

Μή ποτε δουλεύσασα γυνὴ δέσποινα γένοιτο
Ἐστι παροιμιακόν.

id eſt,

Si qua ancilla ſemel fuit, haud vnquam dominetur,
Vt prouerbium habet.

Videtur ideo dictum, quod qui ex humili fortuna ſubuehuntur ad res amplas, ſoleant eſſe cæteris inſolentiores, minusque tolerabiles, quam qui felices naſcuntur.

Exurere mare.

Admonuimus ἀδύνατα ferme pertinere ad cognationem prouerbiorum. Quod genus eſt illud, quod refert Virgil. Æneidos libro nono:

- Maria ante exurere Turno,
Quam ſacras dabitur pinus.

Nec diſſimile eſt quod habet Propertius:

Tu prius & fluctus poteris ſiccare marinos
Altaque mortali detrahere aſtra manu.

Obedientia felicitatis mater.

ÆSCHYLVS in ἑπτὰ ἐπὶ θήβαις.

Πειθαρχία γάρ ἐστι τῆς εὐπραξίας
Μήτηρ, γυνὴ σωτῆρος, ὧδ' ἔχει λόγος.

id eſt,

Felicitatis mater obedientia,
Coniuxque, vt aiunt, ſoſpitatoris Iouis.

Fingit poeta Iouem ſoſpitatorem, cuius beneficio cõtingat ſalus: huic eſſe vxorem, cui nomen πειθαρχία. id ſonat obedientiam, ſed proprie qua paremus magiſtratibus ac principibus:

Digitized by Google

radix imitetur hominis formã. Vnde Columel. in carmine ſemihominem dicit:

Quamuis ſemihominis veſano gramine fœta
Mandragoræ pariat flores.

Eandem circeam appellant, quod radix illius amatoriis veneficiis credatur vtilis. Vnde qui ceſſant in officio dormitantque, multam mandragoram bibiſſe dicuntur. Sic vſus eſt Iulianus in epiſtola quadam ad Callixenem: Οὐ φαίνεται πολλὴν πάνυ μανδραγόραν ἐκπεπωκώς, id eſt, Annõ videtur multam hauſiſſe mandragoram? Vſurpat & Demoſthenes in Philippica 4. ἀλλὰ μανδραγόραν πεπωκόσιν, ἤ τι φάρμακον ἄλλο τοιοῦτον ἐοίκαμεν ἀνθρώποις, id eſt, Similes videmur his qui mandragorã biberunt, aut aliud ſimile pharmacum. Itidem qui dormiunt in negotio, ſub mandragora dormire dicutur. Lucianus in Timone: ὅπου γε καθάπερ ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδεις, id eſt, Quandoquidem veluti ſub mandragora dormis. Hoc non diſſimile eſt illi, quod alibi retulimus: Bibe elleborum.

Ne pictum quidem vidit.

QVEMADMODVM de vehementer ignoto dicimus, ne natum quidem noui, ſic dicimus, ne pictum quidem vidit. Multas enim vrbes & res, atque etiam homines nunquam nobis conſpectas. ex pictura vtcumque nouimus. Marcus Tullius libro De finibus bonorum vltimo. Dicis eadem omnia & bona & mala, quæ quidem dicunt, qui nunquam philoſophum pictum, vt dicitur, viderunt. Plautus in Aſinaria: Nam neque vnquam fictum, aut pictum, neque ſcriptum in poematis, vbi lena bene agat. Venuſtius etiam fiet, ſi longius transferatur. Rhetoricam ne pictam quidem vidit. Virtutem ne pictam quidem. Nam pinguntur hæc quoque.

In angulo.

Ἐν γωνίᾳ, id eſt, In angulo fieri dicitur, quod fit in occulto, reperitur eſſe apud Platonem in Gorgia: Τὸν λοιπὸν βίον βιῶναι, μετὰ μειρακίων ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τεττάρων ψιθυρίζοντα, id eſt, Reliquum vitæ degere cum adoleſcentulis tribus aut quatuor in angulo ſuſurrantem. Item Lucianus in concione Deorum: μηκέτι τονθορύζετε ὦ θεοί, μηδὲ κατὰ γωνίας συστρεφόμενοι, πρὸς οὓς ἀλλήλοις κοινολογεῖσθε, id eſt, Ne poſthac ſuſurros miſcete ô Dii, nec ad angulos conuerſi, aliis alii ad aurem conſpirate. Marcus Tullius lib. De oratore primo: Quibus ego de his rebus omnibus in angulis conſumendi otii cauſa, vt diſſerant, &c.

Calidum mendacium.

CALIDVM facinus, θερμὸν ἔργον, pro audaci dici, monuimus alias. Simili figura dici ſolere calidum mendacium pro audaci & imprudenti, docet Plautus in Muſtellaria:

Calidum hercle audiui eſſe optimũ
mendacium.

Aut non eſt mentiendum, aut eſt fortiter mentiendum: alioqui mox deprehenditur qui verecunde mentitur. Quemadmodum Æſchinus Terentianus: Non iſtas, quod ſciam.

Muti citius loquentur.

Ad ἀδυνάτων genus pertinet & hoc, quod habet Plautus in Perſa: Muti prius loquentur quam ego:

Ne

Ne hoc, inquit, *cuiquam homini dicerem, edictum eſt mihi*
Magnopere, nec cuiquam homini crederem.
Omnes muti vt prius loquerentur hoc, quam ego

In tranſennam inducere

In tranſennam inducit, qui dolo fallit. Plautus in Perſa:

Hunc ergo hodie hominem in tranſennam doctis ducam dolis.
Itaq; huic inſidiæ paratæ ſunt, prope aggrediar virum.

Ab aucupibus ſumptum eſt, qui intra cancellos eſcam ſpargunt inſidiantes auiculis. Vnde & hodie qui dolo captus eſt, intra tranſennā eſſe dicitur. Huic ſimillimum: In foueā, & in laqueum inducere, quorum alibi meminimus.

Ab tranſenna cibum petere.

Ab tranſenna cibum petere dicitur, q periculo proximus eſt. Plautus in Bacchidibus:

Nunc ab tranſenna hic turdus lumbricum petit.

In ſenem dicitur legentem epiſtolam, per quam erat fallendus. Ab eadem metaphora ſumptū, cuius modo meminimus.

Omnes adhibere machinas.

M. Tull. lib. Epiſt. ad Brutum, Ad reliquos hic quoque labor mihi acceſſit, vt omnes machinas adhibeam ad tenendum adoleſcētem, itē Plato de legib. li. 7. Οὐκοῦν φαμὲν ἅπασαν μηχανητέον μηχανὴν, id eſt. Itaque dicimus omnem adhibendam machinam. Rursū in eodē: πᾶσαν μηχανὴν προσφέρων, id eſt, Omnem machinā admouens. Sumptum eſt ab his, qui ſumma vi oppugnant arcem aut oppidum, nullum machinæ genus non admouentes, nihilq; relinquunt intentatum.

Leo cordula vinctus.

Lucianus in libello de mercede ſeruientibus, Νῦν δὲ τὸ τοῦ λόγου, λέων κρόκῃ δεθεὶς ἄνω καὶ κάτω περισύρομαι, id eſt, Nunc autem quod dici ſolet, Leo filo vinctus, ſurſum ac deorſum circumferor: cum quis exiguo commodo captus, apud aulicos oſtentatur paſſim, quod princeps tantum alat virum.

Sinapi victitare.

Triſtes ac ſupra modum tetrici ſinapi victitare dicuntur, quod hodieque vulgo tritum eſt. Plautus in Truculento:

Si ecaſtor hic homo ſinapi victitet;
Non cenſeam tam triſtem eſſe poſſe.

Ariſtophanes in Equitibus conſimili figura dixit, Tueri ſinapi,

Κἄβλεψε νάπυ, καὶ τὰ μέτωπ' ἀνέσπασε.
id eſt,

Toruum tuens, vt qui ſinapi victitant,
Frontem ſeueram contrahebat.

Interpres Ariſtophanis admonet napy ſemē eſſe, vnde fiat ſinapi. Hui⁹ vis eſt ciere lacrymas, eoque Ennius apud Macrobium triſte vocat.

Nec triſte quæritat ſinapi neq; mæſtum cepe.

De cepis alias nobis eſt dictum.

Arcus tenſus rumpitur.

Plutarchus in libello, cui titulum fecit, An ſit ſeni adminiſtranda Reſpub. Τόξον μὲν, inquit, ὥς φασιν, ἐπιτεινόμενον ῥήγνυται, ψυχὴ δὲ ἀνιεμένη, id eſt, Arcus, quemadmodum aiunt, cum intenditur, rumpi ſolet, contra animus cum remittitur. Refertur

Digitized by Google

autem in epitaphio Theophraſti, qui tantiſper viguit dum eſſet in labore, ſimulatque remiſit ſtudium, interiit.

Οὐκ ἄρα τοῦτο μάταιον ἔπος μερόπων τιν' ἐλέχθη
Ῥήγνυσθαι σοφίης τόξον ἀνιέμενον.
Δὴ γὰρ καὶ Θεόφραστος ἕως ἐπόνει μὲν, ἄπηρος
Ἦν δέμας, εἶτ' ἀνεθεὶς, κάτθανε παρμελής. id eſt,

Frangi ni ſtudii tenſum laxaueris arcum
Veridici ſane verba fuere viri.
Namq; opere aſſiduo valuit Theophraſtus, & idem
Laxato ſtudio, mēbra ſolutus obit.

Ne Apollo quidem intelligat.

Qvod vehementer eſſet obſcurum, & intellectu perdifficile, id negabant vel ab Apolline poſſe intelligi. Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 3. *Τί δ' ἡ ἐπιστολὴ δηλοῖ, νομίζω ἐγὼ μηδὲ τὸν πύθιον διαγνῶναι*, id eſt, Quid autem ſibi velit epiſtola, arbitror equidem, nec ipſum Apollinem intelligere. Adducit inibi ſenariū ex Antiphane.

Ταυτὶ δ' ὅτ' ἐστὶν οὐδ' ἂν Ἀπόλλων μάθοι. id eſt,

Nec Apollo, quid ſibi hæc velint, intelligat.

Deſtitutus ventis remos adhibe.

Cvm res non ſuccedit, vt volumus, ad alia præſidia confugiendum eſt, aut cū fortuna eſt aduerſa, tum magis adlaborandum. Refert adagium Hermolaus in epiſtola quadā Græca, quæ Politianicis admixta eſt: *καὶ τοῦ πνεύματος ἁμαρτών φασιν ἐπὶ τὰς κώπας χώρει*, id eſt, Et deſtitutus ventis, ad remos, quod aiunt, te confer.

In pace Leones.

Aristophanes in Pluto:

Οὗτοι οἴκοι μὲν λέοντες, ἐν μάχῃ δ' ἀλώπεκες. id eſt,

Cum leones ſint domi, iidem in Marte ſunt vulpeculæ.

Ariſtophanis interpres oſtendit proverbium iactatū in Lacones, qui in Aſia infeliciter rem geſſerant.

Οἴκοι λέοντες, ἐν Ἐφέσῳ δ' ἀλώπεκες.
id eſt,

Domi leones, in Epheſo vulpeculæ.

Ad hoc nimirum alluſit Comicus. Plutarchus in comparatione Syllæ & Lyſandri, refert hanc ſententiam tanquam vulgo iactatam in principes. Sic enim de Lyſandri frugalitate prædicat.

Ἀλλ' εἰ δέ τις ἄλλος ἐκπεφευγὼς τοῦτο τὸ περίακτον,
Οἴκοι λέοντες, ἐν ὑπαίθρῳ δ' ἀλώπεκες.
id eſt,

Immo ſi quis alius effugerat illud, quod vulgo circumfertur,
Domi leones, ſed foris vulpeculæ.

Olim fortaſſe ſic emergebant potentes, poſt & domi & foris leones eſſe cœperūt, aut ſi quod animal leone violentius. Conveniet in eos qui præpoſtere ſe gerunt, ibi feroces, vbi nihil erat opus, ibi fugaces, vbi res poſcebat virum, aut qui in ſuos ſæui, non itidem audent aduerſus inimicos, quod Ciceroni obiicit Saluſtius, videlicet, quod contumelioſus in amicos, ſupplex inimicis. Aut in illos, qui ſimulata manſuetudine perveniunt ad tyrannidem.

Certiſſima paupertas.

Sententiam proverbialem refert Iunius Columella. lib. de re ruſt. 12. cap. 2. Præparatis igitur receptaculis, oportebit ſuo quidque loco generatim, atq; etiam ſpeciatim nonnulla diſponere, quo facilius, cum quid poſtulabit vſus, recipere poſſit. Nam vetus proverbium eſt, paupertatem

e item certiſſimam eſſe, cum alicuius indigeas, vti eo non poſſe, quia ignoretur vbi proiectum iaceat, quod deſideratur. Hactenus Columellæ verba retulimus. Sentit autem, ni fallimur, ſi quis habeat domi, quod cum vtendum eſt, inueniri non poteſt, eum magis egere eo, quod habet, quam ſi non haberet. Etenim, qui non habet, rogat alicunde commodato: qui habet, vbi ventũ eſt ad articulum, quo ſit vtendum, nec ſuũ habet, quod vbi ſit, neſcit, nec alienũ habet, quo poſſit vti.

Mercator nauiga, & expone.

Strabo libro Geographiæ ſuæ 14. refert huiusmodi proverbium, ἔμπορε κατάπλευσον, ἐξελῦ, πάντα πέπραται, id eſt, Mercator adnauiga, expone, omnia diuendita ſunt. Ait natum à Cilicibus olim piraticam exercentibus, quorum præcipuus quæſtus erat ex mancipiis, quæ propter opportunitatem loci facile capiebantur, & celerrime diſtrahebantur, quod Delus quæ non procul aberat, emporiũ præſtaret, & amplum & pecunioſum, vt illic eodem die præſente pecunia, multa mancipiorum milia diſtrahi poſſent & auehi. In cauſa erat illud quoque, quod Romani ex Carthagine Corinthoque ſubuerſis vehementer locupletati fuerant, eoque pluribus mancipiis vti cœperunt. Si quid habet proverbium, præter rei geſtæ memoriam, poterimus vti, quoties ſignificabimus rei cuiuspiã eſſe tantam auiditatem, vt nulla copia ſufficiat, præſertim ſi quid mali ſit, quod expetitur.

Niſi crura fracta.

M. Tullius in Philippica 13. docet proverbio fuiſſe iactatum in C. Plancum, eum perire non poſſe, niſi crura ei fracta fuiſſent. Is incenderat curiam, ob quod facinus cum eſſet eiectus in exilium, tamen poſt armatus auſus eſt redire in vrbem. Adagium autem ductum eſt ab his, qui ob ſcelera ſubiguntur in crucem, tantaq; eſt malitiæ viuacitas, vt nec illic mori poſſint, niſi fractis crurib. mors acceleretur. Iocatur autẽ Cicero Planco fuiſſe fracta crura, cum legibus eſſet adempta poteſtas redeundi in ciuitatem. Et tamen vixit ac rediit. Adſcribemus M. Tullii verba. Sequuntur alii tribunitii, G. Plancus in primis, qui ſi ſenatum dilexiſſet, numquam curiam incendiſſet, quo ſcelere damnatus, in eam vrbem rediit armis, à qua exceſſerat legibus: ſed hoc ei commune cum plurimis diſſimilimis. Illud tamen verum, quod Planco proverbii loco dici ſolet, perire eum non poſſe, niſi crura ei fracta eſſent, Fracta ſunt, & viuit. Hoc tamen, vt alia multa, aquilæ fertur acceptum. Hactenus Tullii verba recenſuimus. In quorum poſtremis iocus eſt in aquilam, quo ſignificatur armata manus. Nam vexilla Romanorum præcipua habebant aquilam. Meminit & in oratione pro Roſcio Amerino: Sin autem ſic agetis, vt arguatis aliquem patrẽ occidiſſe, neque dicere poſſitis, aut quare, aut quomodo, ac tantummodo ſine ſuſpicione latrabitis, crura quidem vobis nemo ſuffringet: ſed ſi ego hos bene noui, literam illã cui vos vſque eo inimici eſtis, vt etiam eas omnes oderitis, ita vehemẽter ad caput adigent, vt poſtea alium neminem niſi fortunas veſtras accuſare poſſitis. Quidam putant hic ſignificari θ. de quo dictum eſt in proverbio θ. præfigere: ſed magis videtur

Digitized by Google

tur ſentire de τ. quod crucis habet imaginem, & in crucem ſuffixis ſolent frangi crura. Et hac quidem litera rei abſoluębantur, ſed interim actor referebat notam calumniæ & impudentiæ, qui crimen atrox obiecerit, quod nullis argumentis probare valebat.

Cuculus.

Olim qui fuiſſent in re quapiam parum honeſta deprehenſi, vulgari probro Cuculi dicebantur. Id ortum à vinitoribus, qui ſerius cœpiſſent putare vineam, nec hoc munus abſoluiſſent, priusquam audiretur ea auis, velut ceſſationem exprobrãs agricolis. Huius vocem imitantes viatores deridebant vinitores. Ita Plinius lib. 18. cap. 26. In hoc temporis interuallo 15. diebus primis agricolę rapienda ſunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non ſuffecerit, dum ſciat inde natam exprobrationem fœdam putantium vites per imitationem cantus alitis temporarii, quem cuculum vocant. Dedecus enim habetur opprobriumq; meritum, falcem ab illa volucre in vite deprehendi, vt ob id petulantiæ ſales etiam cum primo vere ludantur. Auſpicio tamen deteſtabiles videntur. Adeo minima quæque in agro naturalibus trahuntur argumẽtis. Porro quos Plinius petulantiæ ſales appellat, apud quaſdam nationes & hodie licet agnoſcere. Vernis enim menſibus, cũ auditur coccyx, ſi tamẽ hic eſt cuculus, id quod ſentit Gaza, coniugati mutuis ſalibus inter ſe ludunt, dicentes, tibi canit hæc auis, ſignificantes, vxorem parum vigilanter cuſtoditam. Quin & Plautus in Aſinaria, ſic facit vxorem conuiciantem marito in amica deprehenſo. At etiam cubat cuculus, ſurge amator, i domum. Ac mox: Cano capite te cuculum vxor ex luſtris rapit. Horatius ſermonum lib. 1. ſat. 7.

Tum praneſtinus ſalſo multumq; fluenti
Expreſſa arbuſto regerit conuitia, durus
Vindemiator & inuictus, cui ſæpe viator
Ceſſiſſet, magna compellans voce cuculum.

Hæc nimirum congruunt cum his, quæ ſcribit Plinius, probro ſolere obiici vindemiatoribus, ſi cuculus eos deprehendiſſet putantes vineam. Eum Horatii locum ſic explicat Porphyrio. Nam ſolent leuia ruſtici circa viam arbuſta vindemiantes à viatoribus cuculi appellari, cum illi provocati tantam verborum amaritudinem in eos effundant, vt viatores illis cedant, contenti eos cuculos iterum atq; iterum appellare. Acron hęc affert, Hoc autem ipſa re nouimus, quod viatores ſæpe vindemiatores cõuiciis agant cũ tranſierint, & illi reſpondent ita, vt cuculum eum appellent, quaſi pigrum, & recitant hoc cuſtodibus, eo quod ſemper aſſideant. In his Porphyrionis & Acronis verbis, videmus mendas aliquot ſubeſſe. Cum his convenit illud Plautinum. Etiam cubat cuculus, quod grauatim ſurgeret aſſeſſor puellæ. Quin arbitramur in conuitio cuculi, alluſum ad vocem cubandi. Vnde pro leuia in verbis Porphyrionis fortaſſe legendum lenti. Iam quod quidam ex cuculo faciunt cucullum, ex aui veſtem, nihil eſt neceſſe, cum hæc vox penultimam habeat productam, apud Plautum in carmine trochaico:

At etiam cubat cuculus, ſurge amator, in domum.

Ac mox:

Cano capite te cuculum vxor ex luſtris trahit.

Trochaicus eſt. In Pſeudolo pro generali conuicio videtur vſurpaſſe. Quid fles cucule, viues. Niſi forte lacrymantem ac ſingultientem amatorem cuculũ appellat, quaſi κοκκύζοντα. ſimiliter in Mercatore, Iſthæc filio nõ credam, qui obſequitur patri, huic non vt mero cuculo. Itidem in Perſa, Tua quidem cucule cauſa nõ hercle ſi os præciderim tibi, metuam morticine.

Arator niſi incuruus, præuaricatur.

PRoverbii ſpeciem habet, quod refert Plinius lib. 18. cap. 19. Arator niſi incuruus, præuaricatur. Præcipit vt arator aruum primum rectis ſulcis proſcindat, mox & obliquis ſubigat, id fieri vix poteſt, niſi toto corpore incumbat labori, vnde & Virgilio dictus eſt curuus arator. Cæterum prȩuaricari eſt à recto ſulco diuertere. Vnde & in cauſis præuaricari dicuntur, qui cauſam diuerſam adiuuant. Videlicet hoc eſt, quod ait Plinius, Inde tranſlatum hoc crimen in forum. Ibi itaque caueatur, vbi inuentum eſt. Transferri poteſt ad quemuis, vt leno niſi periurus eſt, præuaricatur. Miles niſi impius eſt, præuaricatur. Conveniet in negocium, quod abſque magnis ſudoribus peragi nõ poteſt.

Metiri digitis.

QVI rem accuratius expendit quã oportet, digitis metiri dicitur, veluti ſi quis cum amico rationem ineat, vter in alterum plus contuliſſet officiorum M. Tullius in paradoxo 3. Poetam non audio in nugis, in vitæ ſocietate audiam ciuem digitis peccata dimetientem ſua? Si ſunt vlſa breuiora, leuiora qui poſſunt videri, cum quidquid peccetur, perturbatione peccetur rationis atque ordinis. Alluſit huc Cicero, quod poëtæ carminis pedes digitis metiri ſoleant, vnde & Horatius:

Legitimumq; ſonum digitis callemus & aure.

Non optimus autem poëta videtur, qui non ſtatim aurium iudicio deprehendit carminis vitium.

Salem & caſeum edere.

PLinius lib. 21. cap. 7. indicat proverbium, quod tamen non refert. Siquidem inter laudes ſalis & hoc refert. Varro etiam pulmentarii vice vſos veteres auctor eſt, eſitaſſe enim ſalem cum pane, & caſeo, vt proverbio apparet. Coniicere licet tale fuiſſe dictum, nihil conuiuio deerat, habuimus ſalem, panem & caſeum. Aut ne ſis ſolicitus, quo me apparatu accipias, præter ſalem, panem & caſeum nihil requiram. De Xenocratis caſeo dictum alibi.

In agro ſurculario capras.

VArro de re ruſt. lib. 1. cap. 2. dictum hoc veluti legem agricolariam adfert: Colonus in agro ſurculario ne capras compaſcat. Deflecti poteſt ad eos, qui noxiarum rerum aut hominum admixtu corrumpunt teneram ætatem, veluti ſi quis ſacris virginibus adiungat iuuenes laſciuos, aut adoleſcentib. addat laſciuas puellas. Aut ſi quis ſtudiis admiſceat voluptates ſtudiis inimicas. Nam capra plantis omnibus non vulnere tantum, ſed & veneno dentium peſtifera eſt, præſertim oleæ & viti, vnde & Baccho immolatur vindictæ gratia, Mineruæ nihil caprini generis, quod vitis ille repertor dicitur: huic ſacra eſt olea.

Oper-

Digitized by Google

Oportet agrum imbecilliorem eſſe.

Columella lib. 1. cap. 3. teſtatur apud Afros huiuſmodi proverbium fuiſſe celebre, oportet agrum imbecilliorem eſſe quam agricolam. Hoc ænigma ſic explicuit Virgilius, ſpecie non minus proverbiali:

- Laudato ingentia rura,

- Exiguum colito.

Sed præſtat ipſa Columellæ verba adſcribere. Adhibẽdum modũ menſuramque rebus, idque vt non ſolum aliud acturis, ſed & agrum paraturis dictum intelligatur, ne maiorem quã calculorum ratio patitur emere velit. Nam huc pertinet noſtri poëtæ ſententia:

- Laudato ingentia rura,

Exiguum colito.

Quod vir eruditiſſimus traditum vetus præceptum numeris ſignauit. Quippe acutiſſimam gentem Pœnos dixiſſe convenit, Imbecilliorem agrum quam agricolam eſſe debere, quoniam cum ſit colluctandum cũ eo, ſi fundus prævaleat, allidi dominum. Nec dubium quin minus reddat laxus ager non recte cultus, quã anguſtus eximie. Conveniet in eos, qui ſtudent imperio proferẽdo, cum hoc ipſum quod habent non poſſint adminiſtrare, aut qui ſuſcipiũt munus, cui gerendo ſunt impares. Congruet cum eo, quod alibi retulimus, Spartam nactus es, hanc orna.

Ab ipſa meſſe.

Non eſt animus conuertere in hoc opus, quidquid aliquam prouerbii ſpeciem habet. Pauca, quæ ſe caſu obtulerunt viſum eſt non prætereire, præſertim ſi commodius & argutius dicta videbantur. Quod genus eſt illud apud Senecam epiſtolarum libro 3. epiſtola 22. Ab ipſa meſſe diſcedam? Agit enim de his, qui vel cõmodis, vel ſpe commodorum detinentur, quo minus ſemet explicent à negociis, quaſi deſerturi agrum, cũ inſtat meſſis. Quam multi ſunt in principum aulis, quos tædet eius vitæ, diſcruciantur que libertatis deſiderio, verum iſtis ad libertatem aſpirantibus reclamat cupiditas: Tam magnas ſpes relinquam? Ab ipſa meſſe diſcedam?

Cum ſarcinis enatare.

Nec minus commode dictum eſt in eadem epiſtola: Nemo cum ſarcinis enatat, id eſt, nemo ſeſe recipit in libertatem, niſi contemptis præmiis ſeruitutis. Non enim poteſt euadere occupationes, qui curarum auctoramentum non poteſt negligere. Congruit cum eo, quod alibi retulimus ex Martiale: Totis pilea ſarcinis redemi: rurſum cum apologo, quem adducit Horatius de vulpe paſta in camera frumentaria.

Doſones.

Plutarchus in vita Pauli Æmylii tradit Antigonum regem, Demetrii nepotem, eo quod benigne promitteret omnibus, nec præſtaret promiſſa, populari ioco dictum fuiſſe Doſonem, quaſi latine dicas Dabonem, quod ille quiduis petentibus reſpondere ſoleat δώσω, id eſt, Dabo. Tales ſunt χρηστολόγοι, de quibus alibi nobis dictum eſt. Ouidius:

Promittas facito, quid enim promittere lædit?

Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.

Huiuſmodi Doſonibus ſcatent aulæ principum. Cras, mox redi.

Humeris ſuſtinere.

Quorum auctoritas diligentiaq; plurimum valet in conſeruanda ſalute cuiuſpiam, ii dicuntur humeris ſuſtinere. Marc. Tull. pro L. Flacco:

Digitized by Google

De ſumma Reip. taceo, quam nos vniuerſam hoc iudicio, veſtris inquã humeris Iudices ſuſtinetis. Ammianus Marcellinus lib. 16. Vbi bellorũ inundantium molem humeris ſuis, quod dicitur vehens, ſcindebatur in multiplices curas. Huic affine eſt: Humeris referre. Cicero pro domo ſua: Dicebas te tuis humeris me cuſtodem vrbis in vrbem relaturũ. Ab hac metaphora dicuntur Atlantes Reipub. qui eam ſuis humeris ſuſtinent, alioqui collapſuram.

Arcem ex cloaca facere.

Qvi rem hominemve nihili laudibus magnificis attollunt, dicuntur arcem ex cloaca facere. M. Tull. pro Cn. Plancio: Nunc venio ad illud extremum quod dixiſti, dum Plancii in me meritũ verbis extollerem, me arcem ex cloaca facere, lapidem è ſepulchro venerari pro deo, neq; enim inſidiarum periculum vllum, neque mortis fuiſſe. Hactenus Cicero. In cuius verbis & illud prouerbii figuram habet: Lapis è ſepulchro, de homine nullius potentiæ.

Archimedes non poſſet melius deſcribere.

Archimedes Syracuſanus geometra fuit celeberrimus, nuſquam non intentus figuris geometricis, adeo vt pingens ſit interfectus. Ex quo prouerbii ſpecie dictum eſt illud, ꝙ eſt apud M. Tullium in oratione pro A. Cluentio: Si vt tu dicis, gratiæ conciliandæ cauſa, quadraginta iſtorum acceſſio milliũ quid valet? Si, vt nos dicimus, vt quadragena milia nummũ ſedecim iudicibus darentur, non Archimedes potuit melius deſcribere. Solẽt enim geometræ mathematicas figuras in puluere depingere.

Porta itineri longiſſima eſt.

M. Varro libro de re ruſt. 1. cap. 2. ſubindicat vulgo dici ſolere, Portam itineri eſſe longiſſimam. cuius arbitramur eundem eſſe ſenſum, qui eſt illius: Dimidium facti qui cœpit habet. Quin & hodie dicunt bonam itineris partem confectam ei, qui portam egreſſus ſit: ſemper enim eſt quod iter apparantem remoretur, & ſi nihil ſit negotii, remorantur amicorum affectus. apud noſtrates autem nõ creditur profectio futura felix, niſi dies aliquot dati fuerint cõuiuiis & compotationibus amicorum. Varronis verba ſubſcribemus. Vultis igitur interea prouerbium, quod eſt; Romanus ſedendo vincit, vſurpemus dum iſte venit? & ſimul cogitans portam itineri dici longiſſimam eſſe, ad ſubſellia ſequentibus nobis præcedit.

Deorum concio.

Θεῶν ἀγορά, id eſt, Deorum cõcio, ſiue curia. Heſychius indicat dici ſolitum in eos, qui libere magnaq; cũ auctoritate loquũtur, perinde quaſi dii loquantur hominibus. Addit Athenis eſſe locũ huius cognominis. Conueniet in diuites aut præpotentes, qui nonnunquam cum ſtultiſſime loquãtur, tamen freti opibus ac potentia, pro oraculo volunt haberi quidquid dixerint. Cognatum eſt illi, quod alibi retulimus: Argẽti fontes loquuntur.

Camarine loqui.

Hvic non diſſimile eſt, ꝙ extat apud eundem: καμαρινῶς λέγειν, i. Camarine loqui, pro eo, quod eſt, audacter, præciſe, & ſeueriter loqui. Vnde natum, nõ ſatis liquet, niſi quod Iuuenalis Camarinos inter vetuſtę nobilitatis familias recenſet:

Ne tu,

ed by Googl

Ne tu, inquit, *ſis Creticus aut Camarinus.*

Heſychius indicat militum zonas dici καμάρας. Itaq; fieri poteſt, vt ab horum ferocia prouerbium duxerit originem. Idē docet columnas quaſdam, in quibus erat depictus Aſiæ circuitus, dictas καμάρας. Fortaſſis ab hac oſtentatione dicti ſunt καμαρενῶς loqui, qui ſeſe iactarent barbarico more. Rurſum idem oſtendit καμαρεῖαν dici cubile, in quo ſunt plures cameræ. In ſuo quiſque cubiculo quæ vult loquitur.

Gloſſogaſtores.

QVI linguam habent venalem, ea loquentes quæ ventri cōducunt, Comicorum ſalibus taxati ſunt, dictique eo γλωσσογάστορες, voce ridicula ex lingua & ventre cōpoſita. Quadrabit in malos aduocatos, in aſſentatores. Auctor eſt Iulius Pollux libr. De rerum vocab. 2. Athenæus libr. 3. docet eiuſmodi homines à poetis aliquot dictos κνισοκόλακας & κνισολοίχους, quod ob culinæ nidorē adulentur, & nidorē liguriant: morbum dictum κνισολοιχίαν. Ita Iuuenalis:

Te putat ille ſuæ captum nidore culinæ.

Pereant amici, &c.

M. Tull. in oratione pro Deiotaro rege refert hunc verſiculū vt prouerbio iactatum:

Pereant amici, dum vna inimici intereant.

Dicit eandem ſententiam Græco quoq; verſiculo celebrari, quē nondum cōperimus. Niſi forte is eſt cuius fragmentum ante retulimus: ἐῤῥίτω φίλος σὺν ἐχθρῷ, id eſt, valeat amicus cū inimico. Ciceronis verba ſubſcribemus. Itaque cum eſſet ei nunciatum Domitium naufragio periiſſe, etiam te in caſtello circumſederi, de Domitio dixit verſum Græcū eadem ſententia, qua etiam nos habemus Latinum: Pereant amici, dum vna inimici intereant. Quod ille ſi eſſet tibi inimiciſſimus, nūquam tamen dixiſſes, ipſe enim manſuetus eſt, verſus inanis. Congruet in illos, qui nec amicis parcunt nec inimicis, modo quod impenſe cupiunt aſſequantur. Verſus autem non ſolū inanis eſt, verum etiam immanis, cum humanitatis ſit & inimicos inultos ſinere, ne lædas amicos. Neq; dubitemus cōtendere a Cicerone immanis ſcriptum, quod ſcriba deprauarit in inanis, cū manſuetus non reſpondeat inani, ſed immane, nec in hoc verſu quidquā ſit inane, hoc eſt, glorioſum aut friuolum, ſed feritas homine indigna. Quanquam carmen apud Ciceronem non ſatis conſtat ſuis numeris, conſtabit ſi legas:

Pereant amici, inimici dum intereant ſimul.

Talis eſt & ille, quē alibi retulimus,

Me mortuo terra incēdio miſceatur.

Plenis velis.

PAſſis velis, pleniſque velis agere dicuntur, qui toto impetu ſummoque conatu moliuntur aliquid. Ita M. Tull. ꝓ domo ſua ad Pont. Quid tandem ſi tu in illis Reipub. tenebris cæciſque nubibus & procellis ſenatū à gubernaculis deieciſſes, populum è naui exturbaſſes, ipſe Archipirata cum grege prædonū impuriſſimo plenis velis nauigaſſes, ſi quæ tū promulgaſti, conſtituiſti, promiſiſti, vendidiſti, perferre potuiſſes, qui locus terrarū vacuus extraordinariis faſcibus atq; imperio Clodiano fuiſſet? Hactenus Cicero. Philoſtrat. in

Polemone? ἐπεὶ δὲ ἤκουσεν εὐφράτου, τοῦ τυρίου, πληρέσιν ἱςίοις ἐς τὴν ἐκείνου φιλοσοφίαν ἀφῆκεν, id eſt, Poſteaquã audiuit Euphraté Tyrium, plenis velis ad illius philoſophiam ſe contulit. De ſimilib. figuris alias à nobis non ſemel dictum eſt.

Pecunia abſq; peculio.

Apparet olim fuiſſe prouerbium inter agricolas iactatum, Pecuniam ſine peculio fragilé eſſe. Refertur Pãdect. li. 32. tit. de legat. & fideicom. capite, Si chorus. His verbis, quæ mobilia mea erunt, do, lego, nummos ibi repoſitos, vt mutui darétur, non eſſe legatos Proculus ait. At eos quos pręſidii cauſa ſepoſitos habet, vt quibusdam bellis ciuilibus factitaſſent, eos legato contineri. & ſæpe audiſſe ruſticos ſenes ita dicentes: Pecuniam ſine peculio fragilem eſſe: pecuniam appellantes, quod præſidii cauſa reponerétur. Retulimus alibi prouerbium, quod admonet ne totam ſubſtãtiam vni credamus naui, ne nihil ſuperſit vnde damnũ ſarciatur, ſi nauis interierit. Ita ſolent ſenes ſummam aliquam ſeponere, ne nihil ſupereſſet, ſi res incendio, bello aut furto periret. Si libebit adagiũ alio deflectere, poterit accommodari ad eum qui non omnia conſilia ſua cõmunicat amicis. Aut qui felicitatis ſummã non ponit in rebus extrariis, ſed in animi bonis, vt illis caſu perditis habeat quo cõfugiat, nec deſpondeat animum. Quod enim proprie noſtrum eſt, peculium dicitur. Ea vero demum proprie noſtra ſunt, quæ fortuna non poteſt eripere.

Rana cum locuſta.

Impar certamen expreſſit hac figura Theocritus in Thalyſiis:

Βάτραχος δὲ ποτ' ἀκρίδας ὥς τις ἐρίσδω. id eſt,

Sic certo veluti ſi certet rana locuſtis.

Addit Scholiaſtes Græcis ranam dici βάτραχον quaſi βοάτραχον ob vocis aſperitatem.

Muſarum aues.

Μουσῶν ὄρνιθες, id eſt, In eadem Ecloga dicti ſunt poetę, ꝙ aſſidue modulentur ſua carmina.

Καὶ μοισᾶν ὄρνιχες ὅσοι ποτὶ χῖον ἀοιδὸν

Αντία κοκκύζοντες ἐτώσια μοχθίζοντι. id eſt,

Quotquot aues muſarum, audent certare poeta

Chio, Coccyſando, opera conantur inani.

Ad pedes, ad caput.

Non ſine ꝓuerbii ſpecie dictum videtur illud Theocriti in Paſtorib. de rebus copioſis & affluentibus:

Ὧν μοι πρὸς κεφαλῇ, καὶ πὰρ ποσὶ καῶεα κεῖνται.

id eſt,

Ad caput, adq; pedes, quarum me vellera cingunt.

Sermo eſt paſtoris iactantis opes ſuas, quibus vndiq; affluebat.

Pſydracia.

Theocritus in Aita,

Ψεύδεα ῥινὸς ὕπερθεν ἀραιᾶς οὐκ ἀναφύσω.

id eſt,

Non mihi naſcentur nares mendacia ſupra.

Scholiaſtes addit apud Siculos, qui ſupra nares haberent puſtulas albas, quas illi vocant ψυδράκια ſiue ἴονθους aut ὄνθους pro mendacibus haberi ſolitos vulgo. Quia & hodie vulgo

vulgo dicunt: Naſus tuus arguit mihi te mentiri. Idem iocus eſt vulgi de miraculis vnguium, quin & ipſas narium puſtulas Græci ψεύσματα vocant: vt indicat idem Scholiaſtes. Amàs hoc ænigmate ſignificat ſe nihil mentiturum de amica. Iones ψύδρακας appellant puſtulas. Hinc diminutiuum ψυδράκια, ἐξανθήματα, quod in ſumma cute efflorescant. Res ipſa plane ſuperſtitioſa eſt.

Cum ſacco adire.

PRouerbiali ſchemate dictum eſt quod adfertur ex Paulo libro Pand. 46. tit. de ſolu. & liber. cap. Quod dicimus, inquit, in eo herede, qui fideiuſſori teſtatus id quod ante aditam hereditatem ab eo ſolutũ eſt debere ſtatim ſoluere, cum aliquo ſcilicet temperamento temporis intelligendum eſt, nec enim cum ſacco adire debet. Hæc ibi. Non dubium eſt, quin hic ſermo fuerit vulgo iactatus de quovis qui poſtulat, vt ſtatim exhibeatur quod petit. Alioqui non ad omnia recipiẽda ſacco eſt opus, velut ad oleum aut vinum; Græcis θυλακίζειν dicitur, qui cum pera ſequẽs poſtulat aliquid, qui mos eſt mendicorum: vnde prouerbium, mendicorum peras ſemper eſſe inanes. θύλακος autem vas eſt farinarium. Heſychius indicat eam vocem fuiſſe peculiarem Tarentinis.

Manu longa, & manu breui tradere.

LIbro Pandectarum 46. tit. de ſolutionibus ſcribitur hunc in modũ, Pecuniam mihi debes aut aliã rem. Si in conſpectu meo ponere te iubeam, efficitur, vt & tu ſtatim libereris, & mea eſſe incipiat. Nam tunc quod à nullo corporaliter eius rei poſſeſſio detinetur, acquiſita mihi & quodammodo manu longa tradita exiſtimanda eſt. Simili figura dictum eſt breui manu dare, lib. Pandect. 23. tit. de iure dotium, capite. Licet ſoleat. Quoties autem extraneus accepto fert debitori dotis conſtituendæ cauſa, ſiquidem nuptiæ inſecutæ non fuerint, liberatio non ſequetur, niſi forte ſic accepto tulit, vt velit mulieri in totum donatũ. Tunc enim credendum eſt breui manu acceptum à muliere, & marito datum. Quæ ſi deflectas, plus habebunt veneris: veluti qui promiſſis agit, ac ſpem tantum oſtendit, longa manu dat, quod animo contueri poſſis, nõ ſtatim tollere. Contra, qui præſens ac ſtatim exhibet quod promittit, breui manu dat. Pueri aſtem oſtendunt elephanto, nec audent porrigere. De longis regum manibus alibi dictum eſt.

Iynge trahor.

QVI vehementi, & impotẽti deſiderio trahuntur ad aliquid, Iynge trahi dicuntur. Ita Pindarus in Nemeis hymno 4. ἴυγγι ἕλκομαι ἦτορ, id eſt, Iynge trahor animo. Interpres addit huiuſmodi fabulam, Iyngem aiunt fuiſſe filiam Echus, alii Pithus, quæ cum amatoriis venenis incitaſſet Iouem in amorem Ius, à Iunone irata verſa eſt in auem, qua mulieres vti conſueuerunt in amatoriis veneficiis, quemadmodũ indicat Theocritus in Pharmaceutria:

Ιυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα.

id eſt,

Per te Iynx meus ille domum vir quaſo trahatur.

Quidam Iyngem vertunt motacillam, quod caudã aſſidue moueat.

Dij omnia poſſunt.

Hemistichium Homericum: Θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id eſt,

At cæleſtes omnia poſſunt.

Quadrabit in eos, quibus promptũ eſt facere quidquid animo collibitum fuerit, ſiue iure, ſiue iniuria. Pindarus in Pythiis hymno 3. θεὸς ἅπαν ἐπὶ ἐλπίδεσσι τέκμαρ ἀνύεται, id eſt, Deus autẽ pro ſua libidine omnem exitum perficit.

Timidi mater non flet.

Probus Æmilius in vita Thraſybuli, teſtatur hoc velut ænigma vulgo iactatum, timidi matrem nõ flere, quod in bello qui contemnunt hoſtem, nihilque metuendum ducunt, quoniam ſibi parum cauent, fere pereunt, & matribus luctum afferunt cum orbitate. Contra qui nihil non metuit, neque quidquam omnino contemnit, in tutioribus vtens conſiliis, raro venit in periculum. Thraſybulus enim cum indixiſſet bellum triginta tyrannis, qui Athenas oppreſſerãt, & caſtellum Atticæ Philen occupaſſet, non plures ſecum habuit quam triginta cõmilitones. Hoc, inquit, initium fuit ſalutis Atticorum, hoc robur libertatis clariſſimæ ciuitatis. Neque vero hic non contemptus eſt primo à tyrannis, neque eius ſolicitudo, quæ quidem res & illis contemnentibus perniciei, & huic deſpecto ſaluti fuit. Hoc enim illos ad perſequendum ſegnes, hos autem tempore ad comparandum dato fecit robuſtiores. Quo magis præceptum illud omnium in animis eſſe debet, nihil in bello oportere contemni, nec ſine cauſa dici, Timidi matrem flere non ſolere. Quanquam ſatis conſtat hunc locum deprauate legi, vnde coniicitur ſic ſcriptum fuiſſe: Neq; vero hic modo contemptus eſt primo à tyrannis, ſed eius etiam ſolitudo. Itaq; modo deprauatum eſt in non, & ſolitudo in ſolicitudinem, & deprauatio deinde trahit deprauationem, vt anſa anſam. Sentit.n. Probus ipſum Thraſybulum, vt hominem mediocriter nobilem, ac diuitem deſpectui fuiſſe tyrannis. Deinde hoc magis fuiſſe contemptui, quod tam paucos haberet ſuæ factionis homines. Retulimus alibi de fortitudine, quæ erumpit in neruum.

Teuthidum more.

Themiſtocles, vt in ipſius vita refert Plutarchus, Eretrieo cuidam exprobrans ignauiam dixit: ἦ γὰρ ἴσφη καὶ ὑμῖν περὶ πολέμου τις ἐστὶ λόγος, οἳ καθάπερ αἱ τευθίδες μάχαιραν μὲν ἔχετε, καρδίαν δὲ οὐκ ἔχετε, id eſt, Sane inquit, & vobis aliquid de bello dicẽdum eſt, qui Teutidum in morem gladium quidem habetis, cor autem non habetis. Quidam Teuthidas putant eſſe, quas nos vocamus ſepias. Sepia autem de genere mollium eſt, & arbitramur huic generi cor non ineſſe.

Samii literati.

Plutarchus in vita Periclis citat hunc verſiculum ex Ariſtophane Comico:

Σαμίων ὁ δῆμός ἐστιν ὡς πολυγράμματος. id eſt,

Populus Samiorum valde literatus eſt.

Arbitramur hoc inde dictũ, quod cum Samii captiuis Athenienſiũ inuſſiſſent noctuã, Atheniẽſis viciſſim Samiorum captiuis inurebãt Samænam, quã in collectaneis opinamur dictam σάμαιναν. Id erat nauis genus

lato

lato ventre, à prora veluti ſuilli roſtri ſpeciem præferens, vnde & hic verſus iactatus eſt:

Ναῦς δέ τις ὠκυπόρος σαμίαινα ὑὸς εἶδος ἔχουσα, id eſt:

Nauis erat velox Samia, ſpecieq; ſuilla.

Dicta eſt Samæna, quod à Samiis reperta ſit. Conueniet igitur in cicatricoſos, & ſtigmatum plenos. Heſychius & Suidas addunt apud poetam dictum in Babylonios è piſtrino prodeuntes, ſtigmatibus notatos. Verũ Ariſtoteles etiam huius dicti monſtrat originem. Cum Samiorum gẽs eſſet afflicta a tyrannis, ob inopiam adminiſtrantium rempublicam, coacti ſunt aliquot è ſeruis admittere in conſortium adminiſtrandi magiſtratus. Sic Ariſtoteles. Seruile eſt autem ac noxiũ, ſtigmatis notari. Apud Plautum in Caſſina: Si hic literatus me ſinat. Literatum appellans notis iniuſtis inſignem. Plinius lib. 18. cap. 3. inſcriptos appellat. At nunc eadem illa, vincti pedes, damnatæ manus, inſcripti vultus, exercent. De Attagena diximus alias. Nec deſunt qui cauſam diuerſam afferant, quod apud Samios inuentæ ſunt vigintiquatuor literæ è Calliſtrato. Sic Andron in tripode. Idem Ionum literas tradidit Athenienſibus. Probabile eſt igitur à repertis traditiſq; literis, iocum fuiſſe verſum ad ſtigmata. Nam Samii ſimul & accipiebant, & tradebant infames notas. Nicanor Alexandrinus grammaticus populari ioco dictus eſt ſtigmaticus, quod de ſcripturæ diſtinctiunculis, quas Græci στιγμάς appellant, curioſe ſcripſerit.

Samii mores.

Σαμιακὸς τρόπος, id eſt, Samii mores. Quidam referunt ad calumniandi vitium, quod, vt dictum eſt, Samii notas & inurerent aliis, & paterentur ab aliis. Alii malũt referre ad nouam nauigii ſpeciem, quam apud eos reperit Polycrates tyrannus. Itaque quadrabit in eos, qui ſuos quoſdam habent mores à cæterorum moribus diſſidentes.

Λακκόπλουτοι.

Calliæ barbarus quiſpiam clam indicauit magnam auri vim in puteum quendam coniectam. Is & occidit indicem, ne proderet, & aurum ſuſtulit. Vbi res innotuit, in comœdiarum iocum verſa eſt, vt qui malis artib. ſubito diteſcerẽt, λακκόπλουτοι dicerentur. Refert Plutarchus in vita Ariſtidis. Attigit & Heſychius.

Abydus, Abydenus

Abydenorum mores in prouerbiũ abierunt. Nam Abydeni dicti ſunt Sycophantæ, ſeu molles & effeminati. Meminit adagii Pauſanias & Suidas, quorum hic oſtendit etiam res nihili, nugaſque meras Abydum dici, quemadmodum de Tricis & Apinis alibi retulim⁹: opinamur quod id temporis frigeret Abydus ob vetuſtatem. Vnde Sinopen meretricem Abydum vulgo dictam indicat Athenæus lib. 13. quod iam anus à nemine adiretur. Heſychius indicat quempiam apud poetam quendam ἀβυδοκόμαν dictum, quod de ſycophantia ſeſe venditabat. Suidas, ni fallimur, alicubi citat ex Ariſtophane. Zenodotus ſic effert prouerbiũ ἄβυδος πόλις, id eſt, Abydus ciuitas. Stephanus indicat prouerbium dictum ab Abydenis Mileſiis. Nam hinc profecta eſt Abydus Helleſpontica. Verum hæc propius attinent ad prouerbium quod ante retulimus: Ne temere Abydum.

Digitized by Google

e item certiſſimam eſſe, cum alicuius indigeas, vti eo non poſſe, quia ignoretur vbi proiectum iaceat, quod deſideratur. Hactenus Columellæ verba retulimus. Sentit autem, ni fallimur, ſi quis habeat domi, quod cum vtendum eſt, inueniri non poteſt, eum magis egere eo, quod habet, quam ſi non haberet. Etenim, qui non habet, rogat alicunde commodato: qui habet, vbi ventũ eſt ad articulum, quo ſit vtendum, nec ſuũ habet, quod vbi ſit, neſcit, nec alienũ habet, quo poſſit vti.

Mercator nauiga, & expone.

Strabo libro Geographiæ ſuæ 14. refert huiusmodi proverbium, ἔμπορε κατάπλευσον, ἐξελοῦ, πάντα πέπραται, id eſt, Mercator adnauiga, expone, omnia diuendita ſunt. Ait natum à Cilicibus olim piraticam exercentibus, quorum præcipuus quæſtus erat ex mancipiis, quæ propter opportunitatem loci facile capiebantur, & celerrime diſtrahebantur, quod Delus quæ non procul aberat, emporiũ præſtaret, & amplum & pecunioſum, vt illic eodem die præſente pecunia, multa mancipiorum milia diſtrahi poſſent & auehi. In cauſa erat illud quoque, quod Romani ex Carthagine Corinthoque ſubuerſis vehementer locupletati fuerant, eoque pluribus mancipiis vti cœperunt. Si quid habet proverbium, præter rei geſtæ memoriam, poterimus vti, quoties ſignificabimus rei cuiuspiã eſſe tantam auiditatem, vt nulla copia ſufficiat, præſertim ſi quid mali ſit, quod expetitur.

Niſi crura fracta.

M. Tullius in Philippica 13. docet proverbio fuiſſe iactatum in C. Plancum, eum perire non poſſe, niſi crura ei fracta fuiſſent. Is incenderat curiam, ob quod facinus cum eſſet eiectus in exilium, tamen poſt armatus auſus eſt redire in vrbem. Adagium autem ductum eſt ab his, qui ob ſcelera ſubiguntur in crucem, tantaq; eſt malitiæ viuacitas, vt nec illic mori poſſint, niſi fractis crurib. mors acceleretur. Iocatur autẽ Cicero Planco fuiſſe fracta crura, cum legibus eſſet adempta poteſtas redeundi in ciuitatem. Et tamen vixit ac rediit. Adſcribemus M. Tullii verba. Sequuntur alii tribunitii, G. Plancus in primis, qui ſi ſenatum dilexiſſet, numquam curiam incendiſſet, quo ſcelere damnatus, in eam vrbem rediit armis, à qua exceſſerat legibus: ſed hoc ei commune cum plurimis diſſimilimis. Illud tamen verum, quod Planco proverbii loco dici ſolet, perire eum non poſſe, niſi crura ei fracta eſſent, Fracta ſunt, & viuit. Hoc tamen, vt alia multa, aquilæ fertur acceptum. Hactenus Tullii verba recenſuimus. In quorum poſtremis iocus eſt in aquilam, quo ſignificatur armata manus. Nam vexilla Romanorum præcipua habebant aquilam. Meminit & in oratione pro Roſcio Amerino: Sin autem ſic agetis, vt arguatis aliquem patrẽ occidiſſe, neque dicere poſſitis, aut quare, aut quomodo, ac tantummodo ſine ſuſpicione latrabitis, crura quidem vobis nemo ſuffringet: ſed ſi ego hos bene noui, literam illã cui vos vſque eo inimici eſtis, vt etiam eas omnes oderitis, ita vehemẽter ad caput adigent, vt poſtea aliũ neminem niſi fortunas veſtras accuſare poſſitis. Quidam putant hic ſignificari θ. de quo dictum eſt in proverbio θ. præfigere: ſed magis videtur

ed by Google

tur ſentire de T. quod crucis habet imaginem, & in crucem ſuffixis ſolent frangi crura. Et hac quidem litera rei abſoluębantur, ſed interim actor referebat notam calumniæ & impudentiæ, qui crimen atrox obiecerit, quod nullis argumentis probare valebat.

Cuculus.

Olim qui fuiſſent in re quapiam parum honeſta deprehenſi, vulgari probro Cuculi dicebantur. Id ortum à vinitoribus, qui ſerius cœpiſſent putare vineam, nec hoc munus abſoluiſſent, priuſquam audiretur ea auis, velut ceſſationem exprobrãs agricolis. Huius vocem imitantes viatores deridebant vinitores. Ita Plinius lib. 18. cap. 26. In hoc temporis interuallo 15. diebus primis agricolę rapienda ſunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non ſuffecerit, dum ſciat inde natam exprobrationem fœdam putantium vites per imitationem cantus alitis temporarii, quem cuculum vocant. Dedecus enim habetur opprobriumq; meritum, falcem ab illa volucre in vite deprehendi, vt ob id petulantiæ ſales etiam cum primo vere ludantur. Auſpicio tamen deteſtabiles videntur. Adeo minima quæque in agro naturalibus trahuntur argumẽtis. Porro quos Plinius petulantiæ ſales appellat, apud quaſdam nationes & hodie licet agnoſcere. Vernis enim menſibus, cũ auditur coccyx, ſi tamẽ hic eſt cuculus, id quod ſentit Gaza, coniugati mutuis ſalibus inter ſe ludunt, dicentes, tibi canit hæc auis, ſignificantes, vxorem parum vigilanter cuſtoditam. Quin & Plautus in Aſinaria, ſic facit vxorem conuiciantem marito in amica deprehenſo. At etiam cubat cuculus, ſurge amator, i domum. Ac mox: Cano capite te cuculum vxor ex luſtris rapit. Horatius ſermonum lib. 1. ſat. 7.

Tum prænestinus ſalſo multumq; fluenti
Expreſſa arbuſto regerit conuitia, durus
Vindemiator & invictus, cui ſæpe viator
Ceſſiſſet, magna compellans voce cuculum.

Hæc nimirum congruunt cum his, quæ ſcribit Plinius, probro ſolere obiici vindemiatoribus, ſi cuculus eos deprehendiſſet putantes vineam. Eum Horatii locum ſic explicat Porphyrio. Nam ſolent leuia ruſtici circa viam arbuſta vindemiantes à viatoribus cuculi appellari, cum illi provocati tantam verborum amaritudinem in eos effundant, vt viatores illis cedant, contenti eos cuculos iterum atq; iterum appellare. Acron hęc affert, Hoc autem ipſa re nouimus, quod viatores ſæpe vindemiatores cõuiciis agant cũ trãnſierint, & illi reſpondent ita, vt cuculum eum appellent, quaſi pigrum, & recitant hoc cuſtodibus, eo quod ſemper aſſideant. In his Porphyrionis & Acronis verbis, videmus mendas aliquot ſubeſſe. Cum his conuenit illud Plautinum. Etiam cubat cuculus, quod grauatim ſurgeret aſſeſſor puellæ. Quin arbitramur in conuitio cuculi, alluſum ad vocem cubandi. Vnde pro leuia in verbis Porphyrionis fortaſſe legendum lenti. Iam quod quidam ex cuculo faciunt cucullum, ex aui veſtem, nihil eſt neceſſe, cum hæc vox penultimam habeat productam, apud Plautum in carmine trochaico:

At etiam rubat cuculus, ſurge amator, in domum.

Ac mox:

Cano capite te cuculum vxor ex luſtris trahit.

Trochaicus eſt. In Pſeudolo pro generali conuicio videtur vſurpaſſe. Quid fles cucule, viues. Niſi forte lacrymantem ac ſingultientem amatorem cuculũ appellat, quaſi κοκκύζοντα. ſimiliter in Mercatore, Iſthæc filio nõ credam, qui obſequitur patri, huic non vt mero cuculo. Itidem in Perſa, Tua quidem cucule cauſa nõ hercle ſi os præciderim tibi, metuam morticine.

Arator niſi incuruus, præuaricatur.

Proverbii ſpeciem habet, quod refert Plinius lib. 18. cap. 19. Arator niſi incuruus, præuaricatur. Præcipit vt arator aruum primum rectis ſulcis proſcindat, mox & obliquis ſubigat, id fieri vix poteſt, niſi toto corpore incumbat labori, vnde & Virgilio dictus eſt curuus arator. Cæterum pręuaricari eſt à recto ſulco diuertere. Vnde & in cauſis præuaricari dicuntur, qui cauſam diuerſam adiuuant. Videlicet hoc eſt, quod ait Plinius, Inde tranſlatum hoc crimen in forum. Ibi itaque caueatur, vbi inuentum eſt. Transferri poteſt ad quemuis, vt leno niſi periurus eſt, præuaricatur. Miles niſi impius eſt, præuaricatur. Conveniet in negocium, quod abſque magnis ſudoribus peragi nõ poteſt.

Metiri digitis.

Qui rem accuratius expendit quã oportet, digitis metiri dicitur, veluti ſi quis cum amico rationem ineat, vter in alterum plus contuliſſet officiorum M. Tullius in paradoxo 3. Poetam non audio in nugis, in vitæ ſocietate audiam ciuem digitis peccata dimetientem ſua? Si ſunt viſa breuiora, leuiora qui poſſunt videri, cum quidquid peccetur, perturbatione peccetur rationis atque ordinis. Alluſit huc Cicero, quod poëtæ carminis pedes digitis metiri ſoleant, vnde & Horatius:

Legitimumq; ſonum digitis callemus & aure.

Non optimus autem poëta videtur, qui non ſtatim aurium iudicio deprehendit carminis vitium.

Salem & caſeum edere.

Plinius lib. 21. cap. 7. indicat proverbium, quod tamen non refert. Siquidem inter laudes ſalis & hoc refert. Varro etiam pulmentarii vice vſos veteres auctor eſt, eſitaſſe enim ſalem cum pane, & caſeo, vt proverbio apparet. Coniicere licet tale fuiſſe dictum, nihil conuiuio deerat, habuimus ſalem, panem & caſeum. Aut ne ſis ſolicitus, quo me apparatu accipias, præter ſalem, panem & caſeum nihil requiram. De Xenocratis caſeo dictum alibi.

In agro ſurculario capras.

Varro de re ruſt. lib. 1. cap. 2. dictum hoc veluti legem agricolariam adfert: Colonus in agro ſurculario ne capras compaſcat. Deflecti poteſt ad eos, qui noxiarum rerum aut hominum admixtu corrumpunt teneram ætatem, veluti ſi quis ſacris virginibus adiungat iuuenes laſciuos, aut adoleſcentib. addat laſciuas puellas. Aut ſi quis ſtudiis admiſceat voluptates ſtudiis inimicas. Nam capra plantis omnibus non vulnere tantum, ſed & veneno dentium peſtifera eſt, præſertim oleæ & viti, vnde & Baccho immolatur vindictæ gratia, Mineruæ nihil caprini generis, quod vitis ille repertor dicitur: huic ſacra eſt olea.

Opor-

Oportet agrum imbecilliorem eſſe.

Columella lib. 1. cap. 3. teſtatur apud Afros huiuſmodi proverbium fuiſſe celebre, oportet agrum imbecilliorem eſſe quam agricolam. Hoc ænigma ſic explicuit Virgilius, ſpecie non minus proverbiali:

- Laudato ingentia rura,
- Exiguum colito.

Sed præſtat ipſa Columellæ verba adſcribere. Adhibẽdum modũ menſuramque rebus, idque vt non ſolum aliud acturis, ſed & agrum paraturis dictum intelligatur, ne maiorem quã calculorum ratio patitur emere velit. Nam huc pertinet noſtri poëtæ ſententia:

- Laudato ingentia rura,
Exiguum colito.

Quod vir eruditiſſimus traditum vetus præceptum numeris ſignauit. Quippe acutiſſimam gentem Pœnos dixiſſe convenit, Imbecilliorem agrum quam agricolam eſſe debere, quoniam cum ſit colluctandum cũ eo, ſi fundus prævaleat, allidi dominum. Nec dubium quin minus reddat laxus ager non recte cultus, quã anguſtus eximie. Conveniet in eos, qui ſtudent imperio proferẽdo, cum hoc ipſum quod habent non poſſint adminiſtrare, aut qui ſuſcipiũt munus, cui gerendo ſunt impares. Congruet cum eo, quod alibi retulimus, Spartam nactus es, hanc orna.

Ab ipſa meſſe.

Non eſt animus conuertere in hoc opus, quidquid aliquam proverbii ſpeciem habet. Pauca, quæ ſe caſu obtulerunt viſum eſt non prætermittere, præſertim ſi commodius & argutius dicta videbantur. Quod genus eſt illud apud Senecam epiſtolarum libro 3. epiſtola 22. Ab ipſa meſſe diſcedam? Agit enim de his, qui vel cõmodis, vel ſpe commodorum detinentur, quo minus ſemet explicent à negociis, quaſi deſerturi agrum, cũ inſtat meſſis. Quam multi ſunt in principum aulis, quos tædet eius vitæ, diſcruciantur que libertatis deſiderio, verum iſtis ad libertatem aſpirantibus reclamat cupiditas: Tam magnas ſpes relinquam? Ab ipſa meſſe diſcedam?

Cum ſarcinis enatare.

Nec minus commode dictum eſt in eadem epiſtola: Nemo cum ſarcinis enatat, id eſt, nemo ſeſe recipit in libertatem, niſi contemptis præmiis ſeruitutis. Non enim poteſt euadere occupationes, qui curarum auctoramentum non poteſt negligere. Congruit cum eo, quod alibi retulimus ex Martiale: Totis pilea ſarcinis redemi: rurſum cum apologo, quem adducit Horatius de vulpe paſta in camera frumentaria.

Doſones.

Plutarchus in vita Pauli Æmylii tradit Antigonum regem, Demetrii nepotem, eo quod benigne promitteret omnibus, nec præſtaret promiſſa, populari ioco dictum fuiſſe Doſonem, quaſi latine dicas Dabonem, quod ille quiduis petentibus reſpondere ſoleat δώσω, id eſt, Dabo. Tales ſunt χρηστολόγοι, de quibus alibi nobis dictum eſt. Ouidius:

Promittas facito, quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.

Huiuſmodi Doſonibus ſcatent aulæ principum. Cras, mox redi.

Humeris ſuſtinere.

Quorum auctoritas diligentiaq; plurimum valet in conſeruanda ſalute cuiuſpiam, ii dicuntur humeris ſuſtinere Marc. Tull. pro L. Flacco:

De ſumma Reip. taceo, quam nos vniuerſam hoc iudicio, veſtris inquã humeris Iudices ſuſtinetis. Ammianus Marcellinus lib. 16. Vbi bellorũ inundantium molem humeris ſuis, quod dicitur vehens, ſcindebatur in multiplices curas. Huic affine eſt: Humeris referre. Cicero pro domo ſua: Dicebas te tuis humeris me cuſtodem vrbis in vrbem relaturũ. Ab hac metaphora dicuntur Atlantes Reipub. qui eam ſuis humeris ſuſtinent, alioqui collapſuram.

Arcem ex cloaca facere.

QVI rem hominemve nihili laudibus magnificis attollunt, dicuntur arcem ex cloaca facere. M. Tull. pro Cn. Plancio: Nunc venio ad illud extremum quod dixiſti, dum Plancii in me meritũ verbis extollerem, me arcem ex cloaca facere, lapidem è ſepulchro venerari pro deo, neq; enim inſidiarum periculum vllum, neque mortis fuiſſe. Hactenus Cicero. In cuius verbis & illud prouerbii figuram habet: Lapis è ſepulchro, de homine nullius potentiæ.

Archimedes non poſſet melius deſcribere.

ARchimedes Syracuſanus geometra fuit celeberrimus, nuſquam non intentus figuris geometricis, adeo vt pingens ſit interfectus. Ex quo prouerbii ſpecie dictum eſt illud, ꝙ eſt apud M. Tullium in oratione pro A. Cluentio: Si vt tu dicis, gratiæ conciliandæ cauſa, quadraginta iſtorum acceſſio milliũ quid valet? Si, vt nos dicimus, vt quadragena milia nummũ ſedecim iudicibus darentur, non Archimedes potuit melius deſcribere. Solẽt enim geometræ mathematicas figuras in puluere depingere.

Porta itineri longiſſima eſt.

M. Varro libro de re ruſt. 1. cap. 2. ſubindicat vulgo dici ſolere, Portam itineri eſſe longiſſimam. cuius arbitramur eundem eſſe ſenſum, qui eſt illius: Dimidium facti qui cœpit habet. Quin & hodie dicunt bonam itineris partem confectam ei, qui portam egreſſus ſit: ſemper enim eſt quod iter apparantem remoretur, & ſi nihil ſit negotii, remorantur amicorum affectus. apud noſtrates autem nõ creditur profectio futura felix, niſi dies aliquot dati fuerint cõuiuiis & compotationibus amicorum. Varronis verba ſubſcribemus. Vultis igitur interea prouerbium, quod eſt; Romanus ſedendo vincit, vſurpemus dum iſte venit? & ſimul cogitans portam itineri dici longiſſimam eſſe, ad ſubſellia ſequentibus nobis præcedit.

Deorum concio.

Θεῶν ἀγορὰ, id eſt, Deorum cõcio, ſiue curia. Heſychius indicat dici ſolitum in eos, qui libere magnaq; cũ auctoritate loquũtur, perinde quaſi dii loquantur hominibus. Addit Athenis eſſe locũ huius cognominis. Conueniet in diuites aut præpotentes, qui nonnunquam cum ſtultiſſime loquãtur, tamen freti opibus ac potentia, pro oraculo volunt haberi quidquid dixerint. Cognatum eſt illi, quod alibi retulimus: Argẽti fontes loquuntur.

Camarine loqui.

HVIC non diſſimile eſt, ꝙ extat apud eundem: καμαρεναῖως λέγειν, i. Camarine loqui, pro eo, quod eſt, audacter, præciſe, & ſeueriter loqui. Vnde natum, nõ ſatis liquet, niſi quod Iuuenalis Camarinos inter vetuſtę nobilitatis familias recenſet:

Ne tu,

Ne tu, inquit, *ſis Creticus aut Camarinus.*

Heſychius indicat militum zonas dici καμάρας. Itaq; fieri poteſt, vt ab horum ferocia prouerbium duxerit originem. Idē docet columnas quaſdam, in quibus erat depictus Aſiæ circuitus, dictas καμάρας. Fortaſſis ab hac oſtentatione dicti ſunt καμαρινῶς loqui, qui ſeſe iactarent barbarico more. Rurſum idem oſtendit καμαρίαν dici cubile, in quo ſunt plures cameræ. In ſuo quisque cubiculo quæ vult loquitur.

Gloſſogaſtores.

QVI linguam habent venalem, ea loquentes quæ ventri cōducunt, Comicorum ſalibus taxati ſunt, dictique eo γλωσσογάστορες, voce ridicula ex lingua & ventre cōpoſita. Quadrabit in malos aduocatos, in aſſentatores. Auctor eſt Iulius Pollux libr. De rerum vocab. 2. Athenæus libr. 3. docet eiusmodi homines à poetis aliquot dictos κνισοκόλακας & κνισολοίχους, quod ob culinæ nidorē adulentur, & nidorē ligurriant: morbum dictum κνισολοιχίαν. Ita Iuuenalis:

Te putat ille ſua captum nidore culina.

Pereant amici, &c.

M. Tull. in oratione pro Deiotaro rege refert hunc verſiculū vt prouerbio iactatum:

Pereant amici, dum vna inimici intereant.

Dicit eandem ſententiam Græco quoq; verſiculo celebrari, quē nondum cōperimus. Niſi forte is eſt cuius fragmentum ante retulimus: ἐρρέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ, id eſt, valeat amicus cū inimico. Ciceronis verba ſubſcribemus. Itaque cum eſſet ei nunciatum Domitium naufragio periiſſe, etiam te in caſtello circumſederi, de Domitio dixit verſum Græcū eadem ſententia, qua etiam nos habemus Latinum: Pereant amici, dum vna inimici intereant. Quod ille ſi eſſet tibi inimiciſſimus, nūquam tamen dixiſſes, ipſe enim manſuetus eſt, verſus inanis. Congruet in illos, qui nec amicis parcunt nec inimicis, modo quod impenſe cupiunt aſſequantur. Verſus autem non ſolū inanis eſt, verum etiam immanis, cum humanitatis ſit & inimicos inultos ſinere, ne lædas amicos. Neq; dubitemus cōtendere à Cicerone immanis ſcriptum, quod ſcriba deprauarit in inanis, cū manſuetus non reſpondeat inani, ſed immane, nec in hoc verſu quidquā ſit inane, hoc eſt, glorioſum aut friuolum, ſed feritas homine indigna. Quanquam carmen apud Ciceronem non ſatis conſtat ſuis numeris, conſtabit ſi legas:

Pereant amici, inimici dum intereant ſimul.

Talis eſt & ille, quē alibi retulimus,

Me mortuo terra incēdio miſceatur.

Plenis velis.

PAſſis velis, pleniſque velis agere dicuntur, qui toto impetu ſummoque conatu moliuntur aliquid. Ita M. Tull. pro domo ſua ad Pont. Quid tandem ſi tu in illis Reipub. tenebris cæcisque nubibus & procellis ſenatū à gubernaculis deieciſſes, populum è naui exturbaſſes, ipſe Archipirata cum grege prædonū impuriſſimo plenis velis nauigaſſes, ſi quæ tū promulgaſti, conſtituiſti, promiſiſti, vendidiſti, perferre potuiſſes, qui locus terrarū vacuus extraordinariis faſcibus atq; imperio Clodiano fuiſſet? Hactenus Cicero. Philoſtrat. in

Digitized by Google

Polemone? ἐπεὶ δ' ἤκουσεν εὐφράτου, τοῦ τυρίου, πληρέσιν ἱστίοις ἐς τὴν ἐκείνου φιλοσοφίαν ἀφῆκεν, id eſt, Poſteaquã audiuit Euphratẽ Tyrium, plenis velis ad illius philoſophiam ſe contulit. De ſimilib. figuris alias à nobis non ſemel dictum eſt.

Pecunia absq; peculio.

Apparet olim fuiſſe prouerbium inter agricolas iactatum, Pecuniam ſine peculio fragilẽ eſſe. Refertur Pãdect. li. 32. tit. de legat. & fideicom. capite, Si chorus. His verbis, quæ mobilia mea erunt, do, lego, nummos ibi repoſitos, vt mutui darẽtur, non eſſe legatos Proculus ait. At eos quos prę ſidii cauſa ſepoſitos habet, vt quibusdam bellis ciuilibus factitaſſent, eos legato contineri. & ſæpe audiſſe ruſticos ſenes ita dicentes: Pecuniam ſine peculio fragilem eſſe: pecuniam appellantes, quod præſidii cauſa reponerẽtur. Retulimus alibi prouerbium, quod admonet ne totam ſubſtãtiam vni credamus naui, ne nihil ſuperſit vnde damnũ ſarciatur, ſi nauis interierit. Ita ſolent ſenes ſummam aliquam ſeponere, ne nihil ſupereſſet, ſi res incendio, bello aut furto periret. Si libebit adagiũ alio deflectere, poterit accommodari ad eum qui non omnia conſilia ſua cõmunicat amicis. Aut qui felicitatis ſummã non ponit in rebus extrariis, ſed in animi bonis, vt illis caſu perditis habeat quo cõfugiat, nec deſpondeat animum. Quod enim proprie noſtrum eſt, peculium dicitur. Ea vero demum proprie noſtra ſunt, quæ fortuna non poteſt eripere.

Rana cum locuſta.

Impar certamen expreſſit hac figura Theocritus in Thalyſiis:

Βάτραχος δὲ ποτ' ἀκρίδας ὥς τις ἐρίσδω. id eſt,

Sic certo veluti ſi certet rana locuſtis.

Addit Scholiaſtes Græcis ranam dici βάτραχον quaſi βοάτραχον ob vocis aſperitatem.

Muſarum aues.

Μωσᾶν ὄρνιθες, id eſt, In eadem Ecloga dicti ſunt poetę, ꝙ aſſidue modulentur ſua carmina.

Καὶ μοισᾶν ὄρνιχες ὅσοι ποτὶ χῖον ἀοιδὸν

Ἀντία κοκκύζοντες ἐτώσια μοχθίζοντι. id eſt,

Quotquot aues muſarum, audent certare poetæ

Chio, Coccyſando, opera conantur inani.

Ad pedes, ad caput.

Non ſine ꝓuerbii ſpecie dictum videtur illud Theocriti in Paſtorib. de rebus copioſis & affluentibus:

Ὧν μοι πρὸς κεφαλῇ, καὶ πὰρ ποσὶ κῶεα κεῖνται.

id eſt,

Ad caput, adq; pedes, quarum me vellera cingunt.

Sermo eſt paſtoris iactantis opes ſuas, quibus vndiq; affluebat.

Pſydracia.

Theocritus in Aita,

Ψεύδεα ῥινὸς ὕπερθεν ἀραιᾶς οὐκ ἀναφύσω.

id eſt,

Non mihi naſcentur nares mendacia ſupra.

Scholiaſtes addit apud Siculos, qui ſupra nares haberent puſtulas albas, quas illi vocant ψυδράκια ſiue ἴονθους aut ὄνθιας pro mendacibus haberi ſolitos vulgo. Quia & hodie vulgo

vulgo dicunt: Naſus tuus arguit mihi te mentiri. Idem iocus eſt vulgi de miraculis vnguium, quin & ipſas narium puſtulas Græci ψεύσματα vocant: vt indicat idem Scholiaſtes. Amâs hoc ænigmate ſignificat ſe nihil mentiturum de amica. Iones ψύδρακας appellant puſtulas. Hinc diminutiuum ψυδράκια, ἐξανθήματα, quod in ſumma cute effloreſcant. Res ipſa plane ſuperſtitioſa eſt.

Cum ſacco adire.

PRouerbiali ſchemate dictum eſt quod adfertur ex Paulo libro Pand. 46. tit. de ſolu. & liber. cap. Quod dicimus, inquit, in eo herede, qui fideiuſſori teſtatus id quod ante aditam hereditatem ab eo ſolutũ eſt debere ſtatim ſoluere, cum aliquo ſcilicet temperamento temporis intelligendum eſt, nec enim cum ſacco adire debet. Hæc ibi. Non dubium eſt, quin hic ſermo fuerit vulgo iactatus de quovis qui poſtulat, vt ſtatim exhibeatur quod petit. Alioqui non ad omnia recipiẽda ſacco eſt opus, velut ad oleum aut vinum; Græcis θυλακίζειν dicitur, qui cum pera ſequẽs poſtulat aliquid, qui mos eſt mendicorum: vnde prouerbium, mendicorum peras ſemper eſſe inanes. Θύλακος autem vas eſt farinarium. Heſychius indicat eam vocem fuiſſe peculiarem Tarentinis.

Manu longa, & manu breui tradere.

LIbro Pandectarum 46. tit. de ſolutionibus ſcribitur hunc in modũ, Pecuniam mihi debes aut aliã rem. Si in conſpectu meo ponere te iubeam, efficitur, vt & tu ſtatim libereris, & mea eſſe incipiat. Nam tunc quod à nullo corporaliter, eius rei poſſeſſio detinetur, acquiſita mihi & quodammodo manu longa tradita exiſtimanda eſt. Simili figura dictum eſt breui manu dare, lib. Pandect. 23. tit. de iure dotium, capite. Licet ſoleat. Quoties autem extraneus accepto fert debitori dotis conſtituendæ cauſa, ſiquidem nuptiæ inſecutæ non fuerint, liberatio non ſequetur, niſi forte ſic accepto tulit, vt velit mulieri in totum donatũ. Tunc enim credendum eſt breui manu acceptum à muliere, & marito datum. Quæ ſi deflectas, plus habebunt veneris: veluti qui promiſſis agit, ac ſpem tantum oſtendit, longa manu dat, quod animo contueri poſſis, nõ ſtatim tollere. Contra, qui præſens ac ſtatim exhibet quod promittit, breui manu dat. Pueri aſſem oſtendunt elephanto, nec audent porrigere. De longis regum manibus alibi dictum eſt.

Iynge trahor.

QVI vehementi, & impotẽti deſiderio trahuntur ad aliquid, Iynge trahi dicuntur. Ita Pindarus in Nemeis hymno 4. ἴυγγι ἕλκομαι ἦτορ, id eſt, Iynge trahor animo. Interpres addit huiuſmodi fabulam, Iyngem aiunt fuiſſe filiam Echus, alii Pithus, quæ cum amatoriis venenis incitaſſet Iouem in amorem Ius, à Iunone irata verſa eſt in auem, qua mulieres vti conſueuerunt in amatoriis veneficiis, quemadmodũ indicat Theocritus in Pharmaceutria:

Ιυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα
τὸν ἄνδρα.

id eſt,

Per te Iynx meus ille domum vir
quaſo trahatur.

Quidam Iyngem vertunt motacillam, quod caudã aſſidue moueat.

lato ventre, à prora veluti ſuilli roſtri ſpeciem præferens, vnde & hic verſus iactatus eſt:

Ναῦς δέ τις ὠκυπόρος σαμία ὑὸς εἶδος ἔχουσα, id eſt:

Nauis erat velox Samia, ſpecieq; ſuilla.

Dicta eſt Samæna, quod à Samiis reperta ſit. Conueniet igitur in cicatricoſos, & ſtigmatum plenos. Heſychius & Suidas addunt apud poetam dictum in Babylonios è piſtrino prodeuntes, ſtigmatibus notatos. Verũ Ariſtoteles etiam huius dicti monſtrat originem. Cum Samiorum gẽs eſſet afflicta a tyrannis, ob inopiam adminiſtrantium rempublicam, coacti ſunt aliquot è ſeruis admittere in conſortium adminiſtrandi magiſtratus. Sic Ariſtoteles. Seruile eſt autem ac noxiũ, ſtigmatis notari. Apud Plautum in Caſſina: Si hic literatus me ſinat. Literatum appellans notis inuſtis inſignem. Plinius lib. 18. cap. 3. inſcriptos appellat. At nunc eadem illa, vincti pedes, damnatæ manus, inſcripti vultus, exercent. De Attagena diximus alias. Nec deſunt qui cauſam diuerſam afferant, quod apud Samios inuentæ ſunt vigintiquatuor literæ è Calliſtrato. Sic Andron in tripode. Idem Ionum literas tradidit Athenienſibus. Probabile eſt igitur à repertis traditisq; literis, iocum fuiſſe verſum ad ſtigmata. Nam Samii ſimul & accipiebant, & tradebant infames notas. Nicanor Alexandrinus grammaticus populari ioco dictus eſt ſtigmaticus, quod de ſcripturæ diſtinctiuunculis, quas Græci στιγμὰς appellant, curioſe ſcripſerit.

Samii mores.

Σαμιακὸς τρόπος, id eſt, Samii mores. Quidam referunt ad calumniandi vitium, quod, vt dictum eſt, Samii notas & inurerent aliis, & paterentur ab aliis. Alii malũt referre ad nouam nauigii ſpeciem, quam apud eos reperit Polycrates tyrannus. Itaque quadrabit in eos, qui ſuos quoſdam habent mores à cæterorum moribus diſſidentes.

Λακκόπλουτοι.

Calliæ barbarus quiſpiam clam indicauit magnam auri vim in puteum quendam coniectam. Is & occidit indicem, ne proderet, & aurum ſuſtulit. Vbi res innotuit, in comœdiarum iocum verſa eſt, vt qui malis artib. ſubito diteſcerẽt, λακκόπλουτοι dicerentur. Refert Plutarchus in vita Ariſtidis. Attigit & Heſychius.

Abydus, Abydenus

Abydenorum mores in prouerbiũ abierunt. Nam Abydeni dicti ſunt Sycophantæ, ſeu molles & effeminati. Meminit adagii Pauſanias & Suidas, quorum hic oſtendit etiam res nihili, nugasque meras Abydum dici, quemadmodum de Tricis & Apinis alibi retulimꝰ: opinamur quod id temporis frigeret Abydus ob vetuſtatem. Vnde Sinopen meretricem Abydum vulgo dictam indicat Athenæus lib. 13. quod iam anus à nemine adiretur. Heſychius indicat quempiam apud poetam quendam ἀβυδοκόμαν dictum, quod de ſycophantia ſeſe venditabat. Suidas, ni fallimur, alicubi citat ex Ariſtophane. Zenodotus ſic effert prouerbiũ ἄβυδος πόλις, id eſt, Abydus ciuitas. Stephanus indicat prouerbium dictum ab Abydenis Mileſiis. Nam hinc profecta eſt Abydus Helleſpontica. Verum hæc propius attinent ad prouerbium quod ante retulimus: Ne temere Abydum.

Manuari

Manuari.

SICVT fures multis artibus inſtructi ſunt, ita ſtudium illorum variis nominibus appellabatur: velut inuolare & manticulari, pro eodē Laberius citāte Nonio Marcello dixit, Manuari. nec dubium quin ea vox à ioco populari fuerit iactata, quemadmodum & hodie, quoniam furandi verbum nimis odioſum eſt, mitiore verbo dicūt, digitauit, ſi quid furto ſublatum volūt intelligi, ſimul vt effugiant actionē iniuriarum. Quid ais? Appellas me furem? Nequaquā, ſed manuatorem. Huiuſmodi voces obſoletæ nō carent gratia, ſi in loco adhibeantur, nec ſine παρεμπιπλήξει, vt priſci loquebantur, aut vt vetere verbo vtamur.

Ad coronidem vſque.

Μέχρι τῆς κορωνίδος, id eſt, Vſque ad coronidem, cum extremum finē rei cuiuſpiam ſignificamus. A nauibus translatum putant literatores, quibus aliquid roſtri ſpeciem gerens ſolet addi. Nam Corone Græcis cornicem ſonat, coronis corniculam. Apud Homerū vſurpatur κορώνη pro anulo, aut ſi quid apponitur oſtio. Idem velut ornamenti gratia perfectis omnibus additur. Vnde Euſtathius indicat lætum rerum finē χρυσῆν κορώνην prouerbio dici ſolere. Plutarchus in lib. de fortuna Alexandri refert Philoxenum à Dionyſio coniectum in latomias, id erat nomen teterrimo carceri, quod tragœdiam quam illi caſtigādam tradiderit, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδος περιέγραψεν, videlicet circumducta linea ſignificans totam eſſe diſpungendam. Idem aduerſus Stoicos: Et ἐκ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος, id eſt, ab ingreſſu & initio vſque ad coronidem. Iucundius erit quoties trāsfertur ad animum, veluti ſi quis ſtudiorū coronidem dicat, aut moneat, vt egregiis cœptis auream addat coronidē: aut vitæ laudabiliter actæ iubeat auream imponi coronidem, hoc eſt, mortem piam. Quanquam coronis dicitur interdum, quod accedit abſoluto operi, vt Martialis, Multaque coronide longus, qualia ſunt in cōuiuiis, quæ Græci vocant ἐπιδορπίσματα, ſiue μεταδόρπια, quod cœnis addantur: Latini, ni fallimur, bellaria vocant. Cuius vocis eadem fuerit gratia, ſi ad res animi transferatur, velut ad acceſſionem quæſtioni propoſitæ additam, aut aliud ſimile. Poſtremo grammatici quoties perſona actoris eodē metri genere finit quo cœperat, Coronidem vocant: eamq; notant velut roſtri figurā exprimentibus lineis. Attigeramus hoc prouerbium, in eo, quod eſt: A capite vſque ad calcem, ſed tribus duntaxat verbis.

Sine vt incolumis redeat.

HAbet prouerbii ſpeciem, quod eſt apud Theocritū in Hodœporis:

Εἶπα λέγ' εἴτι λέγεις, καὶ τὸν ξένον εἰς πόλιν αὖθις
Ζῶντ' ἄφες. id eſt,

Dic age, ſi quid dicis, & hoſpes vt vnde profectus,
Viuus eo redeat, permittito.

Sic & hodie dicimus iis, qui verbis minacibus & conuiciis ferociunt: Eia ſine hominē viuere. Verba ſunt Laconis ad Comatam, qui de ſe arroganter in alterum cōtumelioſe fuerat locutus. Tametſi locum varie interpretatur Scholiaſtes.

Quiquis tarde venit ad cœnam.

THeocriti ſcholiaſtes indicat hos ſenarios prouerbio fuiſſe iactatos:

Ὅστις

Oτις ἐπὶ δεῖπνον ὀψὶ κληθεὶς ἔρχεται,
Η χωλός ἐστιν; ἢ οὐ δίδωσι συμβολάς.

id eſt,

Quiſquis vocatus tardius ad cœnam venit,
Aut claudus eſt, aut non dat ille ſymbolas.

Et Theocritus ſic habet:

Η μετὰ δαῖτα κλητὸς ἐπείγεαι.

id eſt,

An quoquam ad cœnam properas conuiua vocatus?

Et addit eos, qui vocati ſunt celerius ire, qui non vocati tardius. Etenim, qui vocatus ſe venturum promiſit, inciuile putat, ſi conuiuatori ſit in mora. Qui non vocatus venit, vel pudore tardior eſt, vel quod excluſus ſpe alterius conuiuii. Ita qui ſymbolam dedit, properat ne mulctetur damno, ſi poſt tempus venerit. Qui non dedit, huius rei ſecurus, vt lubet, ambulat.

Gargara bonorum.

Innumerabilem hominum rerumve vim priſci gargara dicebant, ficta voce, à ſtrepitu quem facit hominũ congregatorum multitudo, aut rerum effuſarum copia. Ariſtomenes ἐν βοηθοῖς apud Suidam, & Ariſtophanis interpretem:

Ενδον γὰρ ἡμῖν γάργαρα.

id eſt,

Nobis enim intus gargara.

Citatur & Tragicus quiſpiam, Sophron opinamur, qui ſcripſerit, χρημάτων τὰ γάργαρα, id eſt, Pecuniarum gargara. Vnde & γαργαίρω verbum, quod ſignificat perſtrepo præ multitudine. Vt Cratinus:

Ανδρῶν ἀρίστων πᾶσα γαργαίρει πόλις.

id eſt,

Vrbs vniuerſa hac optimis ſtrepit viris.

Rurſum ex fabula cui titulus λίμνας citatur hic verſiculus:

Ανδρῶν ἐπακτῶν πᾶσα γάργαιρ' ἑστία.

id eſt,

Viris adactis tota perſtrepit domus.

Cæterum, quod eſt apud Homerum, κάρκαιρε δὲ γαῖα πόδεσσι, id eſt, Pedibus quoque terra ſtrepebat, mutata literula κάρκαιρε dictũ pro γάργαιρε. Denique cancros exiſtimant dictos γαργάρους ob pedum multitudinem. Macrobius libro Saturnaliũ quinto, docet Gargara montem eſſe, & eiuſdem nominis oppidum monti ſubiectum in Myſia, vt apparet, quæ frugum eſt feraciſſima, vt hinc factũ ſit, vt qui immenſam rerum copiam ſignficare vellet, gargara nominaret. Exempla citat ex Alcæo, Ariſtomene, quæ ſcribarum inſcitia deſiderãtur. Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσι, riſus cauſa duas voces coniunxit, immenſam multitudinem ſignificantes ἀδ' ἀδωνήθην ψαμμοσιοκοσιογάργαρα. Siquidem ψαμμοσιόσια dicunt Græci, quæ vel æquant harenarum numerum, ad eam formam qua dicunt τετρακόσια & ἑξακόσια. Alexis apud Athenæum libro ſexto:

Εβόα καλῶν τὸν οἰκέτην
Εν' ὄντα καὶ μόνον, ὀνόμασι δὲ χρώμενον
Ψαμμακοσίοις. id eſt,

Famulum intonabat euocans
Vnum atque ſolum, cæterum vocabulis
Vtens ad id innumeris.

Loquitur de paupere oſtentatore diuitiarum, qui cum nõ haberet niſi vnum famulum tamen pro foribus euocabat eũdem variis nominibus, vt hoſpites crederent plurimos eſſe domi. Et huius compoſitæ vocis meminit Macrobius loco, quem modo citauimus.

Onobd-

Digitized by Google

Onobatis.

Apud Cumanos mulier in adulterio deprehenſa ducebatur in forũ, vt illic lapidi inſiſtens omnibus eſſet conſpicua. Deinde impoſitam aſino, atque ita per totam ciuitatem circumductam reducebãt ad lapidem, vt ibi rurſus eſſet omnibus ſpectaculo. His actis habebatur infamis per omnem vitam, & ignominiæ gratia ὀνοβάτις dicebatur, quod aſinũ equitaſſet. Lapis autem nefaſtus ac deteſtabilis habebatur, in quo ſteterat mulier. Quadrabit in quamvis proſtitutæ famæ. Aſinus apud Cumanos erat iocus prouerbialis, qua de re nobis dictum eſt alias. Illud hic adnotandum, quomodo decreuerit legum ſeueritas. Apud Hebræos adulter lapidatur. Apud Romanos aliquando minitabatur lex Iulia. Apud Cumanos ſumma ignominia ſupplicii loco erat. Nunc apud Chriſtianos ludus eſt adulterium. Verum ꝙ ad prouerbium attinet, refertur à Plutarcho in problematis.

Eamus Athenas.

Ἴωμεν εἰς Ἀθήνας. Eamus Athenas. Plutarchus in vita Theſei refert Athenienſes Minois violentia, ſimulque rerum inopia afflictos, iniſſe fœdus cum illo, his quidem conditionibus, vt quotannis in Cretam mitterẽt ſeptẽ pueros, ac totidem puellas, quos quidam exiſtimant à Minotauro ſolitos interimi. Ariſtoteles diſſentit, ſed cum vetuſti cuiusdã voti religione tenerentur Cretenſes, illas hominum primitias mittebant in Delphos: quibus eo proficiſcentibus, adiunxerunt ſeſe multi Cretenſium filii. Cæterum cum illic ob terræ ſterilitatem ægre ſibi pararent victum, venerunt in eam Italiæ partẽ, quæ quondã Iapygia dicta eſt. Hinc in Thraciam profecti, Bottiæi dicti ſunt. Vnde virgines Bottiæorum ſacrificio quodam abſoluto, canere ſolent, Eamus Athenas, his verbis teſtificantes deſideriũ patriæ quõdam relictæ. Huius ſententiæ citat auctorem Ariſtotelem in Republica Bottiæorum. Licebit vti, ſi quando nos melioris fortunæ relictæ pœnitebit.

Abderitica mens.

ABderitæ in ſtuporis inſaniæque fabulam abiere, quod perſpicuum eſt ex epigrammate Martialis lib. 10. de eo, qui damnatus in theatro repræſentauit Mutium Scæuolam, ac manũ impoſuit igni, ſed acrioribus paratis ſuppliciis, ni faceret.

Si patiens fortisque tibi durusque
videtur,
Abderitanæ pectora plebis habet.

De Bœotis, & Batauis alias nobis dictum eſt. Abderitanis autem naturã peculiarem fuiſſe mentis ſtuporem indicat M. Tullius in libris De natura Deorum. Et Plinius libro 25. cap. 8. docet huic vrbi vicina eſſe paſcua, in quibus equi paſti inflammãtur rabie, quemadmodum apud Potniam aſini. Eſt autem in Thracia, condita dictaque ab Abdera ſorore Diomedis, patria Democrati phyſici, iuxta Pomponium Melam. Stephanus ciuitatem dictam autumat ab Abderito filio Erimi, Herculi adamato, quem Diomedis equi dilacerauerant.

Maritimi mores.

NON abeſt à prouerbii ſpecie, ꝙ Plautus in Ciſtellaria dixit: Maritimos mores, pro variis & inconſtantibus, quales fere ſunt amãtium, qui cum ferantur impotẽtibus cupiditatibus, tamen ſibi nõ conſtant. Queritur autem apud Comicum adoleſcens

ſcens de amore mentem in varios affectus rapiente. Ita, inquit, mihi omnia ingenia ſunt: quod lubet, non lubet iam id continuo. Ita me amor lapſum animi ludificat, fugat, agit, appetit, raptat, retinet, iactat, largitur, quod dat nō dat, deludit. Modo quod ſuaſit, diſſuadet: quod diſſuadet, id oſtentat. Maritimis moribus mecum experitur. Quemadmodum autem mare nunquam conquieſcit, & ſubinde mutat faciem: ita ferunt homines maritimos nōnihil ex maris ingenio referre. De Euripo dictū eſt nobis alias.

Pecunia pedibus compenſantur.

Inter Catonis dicta, quæ prouerbiorum vice celebrantur, refertur & illud, Pecuniam pedibus compenſari, quod tamen in libris eius viri nōdum reperimus: ſed fieri poteſt, vt hoc M. Tullius ioco dixerit. Neque diſſimile veri eſt multas Catonis ſententias fuiſſe celebres, quas ille dixit tantum, non ſcripſit. Ciceronis ex oratione pro L. Flacco verba ſubſcribamus, Si te Craſſi agri delectabant, hic alicubi in Cruſtumino, aut in Capenati parauiſſes. Verū eſto, Catonis eſt dictum, pedibus cōpenſari pecuniam, longe omnino à Tiberi ad Caicum &c. Sententiam autem hanc eſſe arbitramur, ſi longius abſit fundus plus impédiorum eſſe domino, & minus ad eum redire lucri. Id damni ſarcitur pedibus domini, ſi non grauetur ſubinde fundum inuiſere.

Ne incalceatus in montes.

THEOCRITVS ἐν νομεῦσι:

Εἰς ὄρος ὄκχ᾽ ἕρπεις μὴ ἀνάλιπος
ἔρχεο βάττε
Ἐν γὰρ ὄρει ῥάμνοι τε καὶ ἀσπάλαθοι κομόωντι. id eſt,

Batte caue pedibus nudis perrepere montem,
Quippe rubis, tribulisq; viret mons vndique denſus.

Qui ſuſcipit vitæ genus, armet ſeſe aduerſus occurſura incommoda, ne pœniteat ſuſcepti.

Non incedis per ignem.

Οὐ γὰρ ἐπὶ πυρὸς βέβηκας, id eſt, Non incedis per ignem. Theocritus in Hodœporis:

Μὴ σπεῦδ᾽ οὐ γάρ τοι πυρὶ θάλπεο.
id eſt,
Non propera, neque enim igne caleſcis.

Scholiaſtes indicat ſubeſſe prouerbium, quo ſignificabant aliquem plus ſatis feſtinare. Nam paſtor, vt erat, protinus volebat canendi certamen inire. Alter non probans tantam celeritatem, prouocat ad locū commodiorem. Properant enim qui per ignem incedunt, & celeritas reddit elementum innoxium: quemadmodum nō læditur, qui manum per mediam flammam mittit, aut prunā ardentem ſubito manu correptam abiicit. Qui verſatur in re periculoſa, dicitur & ipſe per ignem incedere. De quo prius nobis dictum eſt.

Non ſoli Atridæ amant vxores.

Quoties ſignificabimus ſuam cuique dolere iniuriam, contumeliam aut damnum, nec oportere quemquam impune lædi, conueniet Homericus ille verſus ex Iliados I.

Ἦ μοῦνοι φιλέουσ᾽ ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων
Ἀτρεῖδαι. id eſt,
Num ſolis hominum Atridis affectus amorque
Vxorum eſt?

Eum Sextus Cœlius, citāte Vlpiano ceu

ceu vulgo iactatum adfert lib. Pandect. 48. Titulo ad legem Iuliam de adulteriis, lege, Si vxor. Virgilius imitatus eſt lib. Æneidos 9.

Nec ſolos tangit Atridas
Iſte dolor.

Auris Batana.

Quemadmodum Græci dicunt βοιώτιον οὖς, id eſt, Bœoticam aurem pro pingui, craſſaque, itidem Martialis Epigrammatum libro 6. Batauam aurem dixit agreſtem, inelegantem tetricamque:

Tu ne es, tu ne, ait, ille Martialis,
Cuius nequitias iocosq; nouit,
Aurem qui modo non habet Batauam.

Sic enim legit Domitius Calderinus, quamquam nonnulli mutarāt, pro Batauam, ſeueram. Erant Bataui Germaniæ populi, Cathorum pars, qui domeſtica ſeditione pulſi, extrema Gallicæ oræ vacua cultoribus, ſimulque inſulam inter vada ſitam occupauere: quam mare Oceanum à fronte, Rhenus amnis tergum ac latera circumluit. Gens tum bello valida, vt quæ Germanicis bellis eſſet exercitatiſſima, tum opibus pollens, quod Romana militia non exhauriretur, quandoquidem erat his cum Imperio ſocietas, vt viros tantum armaque miniſtrarent, quemadmodū copioſius prodidit Cornelius Tacitus lib. 20. Conuenit inter plerosque doctos, nec id refragantibus coniecturis, eam inſulam, cuius meminit Tacitus, eſſe quam nunc Hollandiam vocant.

Κρουνοχυτρολήραιον.

Hominem ſtulte nugacem Græci vocabant κρουνοχυτρολήραιον, voce ridicule compoſita, a κρουνός, quæ proprie dicitur aqua impetu ſcatens, & χύτρα olla, & ληρεῖν quod eſt nugari, Ollas autem ſtupidos appellamus. Refertur à Suida. Extat apud Ariſtopha. in Equitibus, quo dicto notaſſe videtur homines imodice nugaces. Nam & κρουνοὺς quidam fontes dici putant παρὰ τὸ λίαν ῥεῖν. Indicat hoc Vlpianus enarrās tertiam Demoſthenis Olynthiacam. Alibi retulimus prouerbium, Luſciniæ nugis inſidentes ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι. Sed poſt comperimus λέσχας Gręcis dici nonnunquam ſedilia quędam publica in quibus Athenienſes otioſi complures pariter ſedebāt, quibuslibet de rebus inter ſe nugantes, Qualia ſunt hemicyclia. In teſtimonium proferūt hoc carmen ex Homero:

Οὐκ ἐθέλεις εὕδειν χαλκήϊον ἐς δόμον ἐλθὼν
Ἠὲ ἐς λέσχην.

Fabarum arroſor.

Κυαμοτρώξ, id eſt, Fabarum arroſor dicebatur, qui in creandis magiſtratibus vendebat ſua ſuffragia, eoq; quæſtus gratia ſedulo verſabatur in comitiis. Priuſquam repertus eſt vſus calculorum, quos Græci ψήφους appellant, ſuffragia nigris & albis fabis ferebantur. Vnde fabis victitare dicebantur, quibus hinc erat quæſtus. Suidas citat ſenarium, ſed vt fere ſolet, tacito auctoris nomine:

Κρινεῖ δὲ τούτους ὁ κυαμοτρὼξ ἀττικός.
id eſt:
Hos indicabit non faba eſor Atticus.

Prouerbii meminit & Heſychius, indicans hunc morem fuiſſe apud Ætolos, vt cui alba faba obtigiſſet, is magiſtratum ſuſciperet. Vnde ferre ſuffragia, ſiue ſortiri, κυαμεύειν appellabant, & iudicem κυαμοβόλον. nā & in iudiciis quibusdam nō voce ſed calculis

calculis ferebantur ſententiæ. Manet in hodiernum vſque diem mos, vt in Epiphaniis rex conuiuii faba deligatur. Extat autem & apud Ariſtophanem in Equitibus:

Νῷν γάρ ἐστι δεσπότης
Ἄγροικος ὀργὴν, κυαμοτρὼξ. id eſt,
Nobis agreſtis eſt dominus ira, qui fabas
Arrodit.

Dici poterit & in tenuem parcũq;. Nam hinc ſumpta eſt metaphora in magiſtratus affectatores, aut ex ſuffragiis ſuis venantes quæſtum.

Manci pera.

NArrant locum fuiſſe vicinum Hymetto, cui nomen fuerit *κυλλοῦ πήρα*, id eſt, claudi mantica, in eo fuiſſe tẽplum ſimulque fontem, vnde feminę ſteriles bibebant & fiebant fœcundę. Suidas indicat & compoſite dici *κυλλοπήραν*, admonens eſſe proverbium in eos, qui artificio vim admouent naturæ. Heſychius oſtendit Ariſtophanem in Centauro, lupanar appellaſſe *κυλλοῦ πήραν*, quod huius nominis locus decliuis ſit ac præceps. Conveniet in illos, qui bulbis, aliisve medicamentis irritant libidinem. Quidam elleboro ſuccurrunt ingenio, & quibusdam medicaminibus memoriæ.

Vndarum in Vlnis.

Svidas refert hunc Senarium ex Ariſtophane:

Καὶ ταῦτ' ἔχοντες κυμάτων ἐν ἀγκάλαις.
id eſt,
Atq; id quidem cum eſſent in Vlnis fluctuum.

In vlnis vndarum eſſe dicebantur, qui in ſummis rerum difficultatibus verſabantur. Neque enim ſuauiter iactant maris vndæ, quos amplexæ fuerint. Adluſum eſt ad nutrices quę pueros in vlnis circumferunt, & agitatione mouent, vt fiant vegetiores, quod ipſum infantibus natura gratum eſt, ſomnosque conciliat. Verum alia eſt fluctuum iactatio.

Fluctus mutus.

Κῦμα κωφὸν, id eſt, Fluctum mutũ appellabant, qui nondum edebat fragorem, ſed iam incipiebat intumeſcere. Primum enim tacitis vndis inſurgit mare, mox exaſperata tẽpeſtate, procul fremit ac reſonat. Dici poteſt de bili hominis, quæ nondũ erupit in conuitium, ſed tacite inardeſcit. Veluti ſi dicas: Cede κύματι κωφῷ, deſine contendere, ne diſputatio exeat in rixam. Aut obſiſte κύματι κωφῷ, reprime iram efferueſcẽtem.

Caricum vinum.

Καρικὸς οἶνος, Suidas indicat fuiſſe proverbium de vino, vt opinamur, tenui, quod non adfert hilaritatem, qualis erat Carica muſa, de qua dictum eſt alias. Quidquid enim vile, lugubre, moleſtum, aut querulum, Caricum dicebatur. Sed haud ſcimus an apud Suidam pro οἶμος ſcriptum ſit οἶνος, niſi quod Heſychius neſcimus, quid attingit de Carica vite, velut inculta & incompoſita. Nam genus hoc militare, negligit agricolationem.

Οἰόλυκος.

HErodotus in Melpomene, hoc eſt, lib. 4. refert, cum Theres quidam adornaret longinquã nauigationem, ac filius ipſius adoleſcens negaret ſe futurum eius nauigationis comitẽ, τοιγαροῦν ἔφη αὐτὸν καταλείψειν ὄϊν ἐν λύκοισι, id eſt, Itaque relinquam eum, inquit, ouem inter lupos. Ex eo dicto nomen inditum eſt adoleſcentulo οἰόλυκος, voce compoſita ex oue & lupo. Dici poterit in hominem deſertum ac deſtitutum auxilio. Quod

ſi quis negabit hoc eſſe proverbium, patiatur appendicem eſſe eius quod alibi retulimus: Ouem lupo cõmiſiſti. Nam probabile eſt ab hac hiſtoria natum proverbium.

Ναικιοτοϱϐύειν.

Ναικιοτοϱϐύειν dicebantur qui ſtudio quidpiam eleuarent. Alii putãt ναικιοτοϱεῖς dici ſolitum ei, qui cum videretur confiteri, non confitebatur, perplexis verbis occultans mendacium, quod fere ſolent hæretici in diſcrimen adducti. Vox compoſita videtur à ναὶ, quod eſt affirmantis, & κίσση pica, & ῥέω, quod eſt fluo, quod inuoluta loquacitate negent, quod affirmare videntur, rurſus affirment quod negant. Meminit Heſych.

Cui nullum negocium erat, Harmenem muro cinxit.

Strabo lib. Geographiæ 12. refert huiuſmodi proverbium:

Ὅτις ἔργον οὐδὲν εἶχεν ἀρμένην ἐτείχισεν. id eſt,

Qui negocii nil habebat, Harmenæ murum addidit.

Eſt enim trochaicus tetrameter. Tradit autem Harmenem vicũ eſſe Sinopenſium, portum habentem. Cuius meminit & Stephanus, ſitum indicans in Paphlagonia, & à nonnullis dictam ἀϱμήνην, quod hic ſanè carminis ratio non patitur. Neuter indicat originem aut ſenſum adagii. Coniectare licet vicum fuiſſe frigidum, quem aliquis cinxerit muro vt fieret oppidulum æque frigidum. Non enim dixit ἔκτισεν, quod interpres videtur ſomniaſſe, qui vertit cõſtruxit, ſed ἐτείχισεν, hoc eſt, muro cinxit.

Nec animans, nec inanime.

Proverbiali figura dictum eſt apud Platonem lib. de leg. 8. πάντων τῶν τε ἐμψύχων καὶ τῶν ἀψύχων, id eſt, Omniũ & animantium & inanimorum, cum nihil omnino ſignificamus excipiẽdum. Simili figura dicimus, Iuuenumque, ſenumque, & bipedum ac quadrupedum nequiſſimus. Item: Nec diis, nec hominibus placet, Nec viuis parcit, nec mortuis. Locũ Platonis citauimus integrum in proverbio σκιαμαχεῖν.

Hic telam texuit, ille diduxit.

Apud Iulium Pollucem lib. 7. cap. 10. refertur ſenarius ſuppreſſo auctoris nomine ni forſitan Nicophanes eſt in Pandora:

Ὁ δ' ἐξυφαίνεθ' ἱστὸς, ὁ δὲ διάζεται.

Quanquam legendum arbitramur: ὁ μὲν ἐξυφαίνεθ' ἱστὸν, ὁ δὲ διάζεται, ſiue quod probabilius eſt διάζετο, nam vocem ἱστὸς etiam metri ratio reſpuit: Iam ſi nobis textor quiſpiã Græcus exponeret quid ſit διάζιον, quod vt indicat Pollux, Attici dicebant: προφοϱεῖον, non eſſet difficile proverbii ſenſum enarrare. Nã Suidas tantum habet: διάζομαι τὸ στήμονα. Heſychius paululum lucis addiderat, dicens: διάζιος, διαχίζιος, ſi διάζιος veniret a themate διάζομαι. Quid ſi διάζιον eſt ſtamini, quod ſupereſt, addere, ſenſus erit: Alter orſus eſt, alter perfecit.

Per fluuium traducere.

Διαβιϐάζειν τὸν ποταμὸν, i. Tranſmittere per flumen dicebantur, qui difficultatem explicabant rei, quam ineruditiores aut inualidiores explicare non poterant. Tranſlatum à torrentibus aut fluuiis profundioribus, quam vt cuiuis tutum ſit traiicere. Itaq; qui ſunt robuſtiores atq; exercitatiores, pueros, mulieres, aut alioqui imbecilles ſuſceptos in humeros tranſmittunt. Plato libro de leg. 10. ἐγὼ σφῷν ὥσπεϱ νῦν δὴ διεξάϱμενος διά-

διαβιβῶ τὸ ποταμὸν, id eſt, Ego vos quemadmodum modo feci, ſuſceptos, vltra fluuium transferam. Verba ſunt hoſpitis Athenienſis, qui diſputationem tradit Cliniæ & Mugillo, pollicens ſe affuturum, ſi quid haſerint. *Gangamon.*

Iulius Pollux lib. 10. cap. 40. docet genus eſſe retis inuolutis flexibus ſinuoſum ac perplexum, quod a Græcis dicatur γαγγάμων ἀπὸ τοῦ γῶ, quod eſt capio, vt indicat etymologicus, putans & γαγγάμην appellari, vnde & γαγγαμουλκεῖς dici, qui piſcantur hoc retis genere, & γαγγαμεῖς. Aut idem eſt cũ ſagena aut ſimilimum. Pollux citat Æſchylum, qui negocium inuolutũ & explicatu difficile, γαγγάμωνα dixerit, quemadmodum dicimus, naſſam. Vnde ventris locum circa vmbilicum γαγγάμωνα dictum, quod illic appareat circumuolutio quædã neruorum. Fortaſſis & interior aluus ſic appellatur, quod inteſtina in ſeſe complicentur, ne mox effluant ſtercora. *Sacer manipulus.*

Ἱερὸς λόχος, id eſt, Sacer manipulus olim dicebatur, quemadmodum dicimus ſacram ancoram iaciendam, aut rem ad triarios rediiſſe. Athen. lib. 13. declarat apud Thebanos exercitus partem fuiſſe quam illi ἱερὸν λόχον nominabant, eam conſtitiſſe ex amantibus & amatis, & ob id præcipuum belli robur in his fuiſſe ſitum, quod reddat fortiſſimos ad mortis etiam contemptum animans. Vſus erit, ſi quis dicat rem Chriſtianã hodie à monachis velut à ſacro manipulo pendere.

Poſtico diſcedere.

GAlenus περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων lib. 2. εἰ δ' ἐκ πολλῶν σύγκειται, τῇ κηπαίᾳ κατὰ τὴν παροιμίαν πρὸς Ἀσκληπιάδην ἀποχωρήσομεν, id eſt, Si ex plurib. conſtat, poſtico quod dici ſolet, ad Aſclepiadem receſſimus ſiue defecimus. Poſtico autem recedere dicitur qui furtim abit, aliis inſciis ſeſe ſubducens. Sic Horat. Poſtico falle clientem, quod & hodie non raro faciunt magnates. Idem alia forma dixit: In Ariſtippi furtim pręcepta relabor. Thomas Linacer vir incomparabili doctrina, κηπαίαν vertit per horti poſticum. Ædes quibus eſt adiunctus hortus duas habet ianuas, anticam, & poſticam. Antica ſpectat ad publicam viam, poſtica ducit ad hortum: per hanc elabebantur, qui clanculum abire cupiebant. Quoſdam pudet παλινῳδεῖν, ſed diſſimulãter tranſeunt in alienam ſentẽtiam, alii per occaſionẽ ſubducũt ſe negociis. In hos congruet proverbium.

Vtres Thylaci.

Ἀσκὸς καὶ θύλακος, id eſt, Vter & Thylacus dicebatur, qui cibo potuique indulgebat ἀσκὸς enim vter eſt vinarius. θύλακος vas farinarium. Athen. li. 11. refert hos verſ. ex Alexidis Heſione, qui dicũtur ſub perſona Herculis.

ᾔτησε κύλικα, καὶ λαβὼν ἑξῆς πυκνὰς
Ἕλκει, καὶ ἐντλεῖ, κατὰ τὴν παροιμίαν
Ἀεὶ ποτ' εὖ μὲν ἀσκὸς εὖ δὲ θύλακος
Ἄνθρωπος. id eſt,

Calicem popoſcit, ac datum, crebrò bibens
Trahitq; & hauſit, & vt habet prouerbium,
Semper bene vter, thylacus ſemper bene eſt Homo.

Itidem Horatius:

Si ventri bene, ſi lateri, pedibuſq; tuis, quid
Diuitiæ poterunt regales addere maius.

De lurconibus ac ventribus dictũ eſt alias non ſemel.

Ignarium dare.

Seneca lib. de Beneficiis 4. refert, vt vulgo iactatum, Vt doleat, inquit, tibi, vt poſtea conſideratius loquaris, quod dicere ſolemus, ignarium dabo. De lapide pyrete ſentit, ni fallimur, quem alii viuum, nonnulli ignarium vocant, quod plurimum habeat ignis, vt attritu digitos adurat, & alioqui ponderoſiſſimus. Itaque dicebatur ignarium dare, qui ſuggereret, quod dolore quodam reuocaret hominem à peccando, quẽadmodum lapis digito additus vel pondere vel attritu non ſinit hominem obliuiſci, cuius gratia ſumpſerat eum. M. Tullius haud abſimili forma dixit in Antonium Philipp. 2. Num expectas, dum te ſtimulis fodiam? hæc te ſi vllam habes partem ſenſus lacerat, hæc cruentat oratio. Terent. Noli fodere latus. Perſius:

Atq; aliquis cubito ſtantem prope tangens.

His enim geſtibus admonemus, quemadmodum & vellendo aurem, de quo nobis prius dictum eſt.

In morbo conſumat.

Seneca lib. de Beneficiis 2. Quingẽti, inquit, denarii ſunt, illud, quod dici ſolet, in morbo conſumat. Zeno cuidam promiſerat quingentos denarios mutuo admonitus ab amicis, hominem eſſe malæ fidei, tamen credidit, vel ob hoc quia promiſerat, & ſumma erat exilis. Solent igitur creditores cum ſentiunt nõ reddituros creditam pecuniam, nec exiſtimant operæ precium ob tantillũ legibus agere, dicere, habeat, conſumat in morbo. Qui ſermo dubium habet ſenſum. Poteſt enim ab amico dici, qui nolit deeſſe amico, quod im pendat ſi morbus inciderit: poteſt & ab inimico, qui malo viro morbum optet.

Vel Megaram vſq;.

Manet is ſermonis color & hodie, vbi quid ſignificamus magni precii, nobisque vehementer expetitum, dicimus, huius rei gratia vel in Indiam vſq; proficiſcere. Aut digna res eſt, cuius gratia vel in Hybernĩa vſq; nauigetur. Socrates apud Platonem in Phœdro: ἢ γὰρ ἂν ἀστεῖοι καὶ δημωφελεῖς εἶεν οἱ λόγοι. ἔγωγε οὖν οὕτως ἐπιτεθύμηκα ἀκοῦσαι, ὥς τε ἂν βαδίζων ποιῇ τὸν περίπατον μεγάραδε, καὶ κατ' ἡρόδικον προσβὰς τῷ τείχει πάλιν ἀπίῃς, οὐ μή σου ἀπολειφθῶ, id eſt, Nam profecto feſtiui & in publicum vtiles fuerint ſermones. Nobis ſane tanta cupiditas eſt audiendi, vt ſi pedibus vel Megaram vſq; ambules, ac mox iuxta morem Herodici, vbi ad mœnia acceſſeris, denuo abſcedas, non te ſim relicturus. Ambigue dictum κατ' ἡρόδικον. Incertum enim vtrum Herodicus quiſpiam hoc dixerit, an Herodicus aliquis in populi riſum abierit, qui cum tantum itineris confeciſſet, vel oblitus aliquid, vel mutata ſentẽtia, à mœnibus Megarenſibus redierit Athenas, quomodo Phædria Terentianus à diuerticulo redit in vrbem. Vnde hoc ipſum iuxta Herodicum prouerbii ſpeciem habet, in hominẽ incerti conſilii, aut qui ſero mutat ſententiam, cum deliberandum ſit antequam incipias. Simile illi: Dignum propter quod vadimonium deſeratur.

Omnem vocem mittere.

Πᾶσαν φωνὴν ἱέναι, id eſt, Omnem vocem mittere dicebantur, qui nihil omittebant, quo perſuaderent. Etenim qui totus eſt in hoc vt perſuadeat, nunc argumentatur, nunc obiurgat, nunc blanditur, nũc pollicetur, nunc minitatur: καὶ παντοῖος γίγνεται, vt flectat audientem, Plato de

leg.

leg. 10. *μηδαμῶς ὦ ξένε, ἀλλ' εἴπερ τυγχάνει γε οὖσα καὶ σμικρὰ πειθώ τις περὶ τὰ τοιαῦτα, δεῖ μηδαμῇ κάμνειν, τόνγε ἄξιον καὶ μικροῦ νομοθέτην, ἀλλὰ πᾶσαν τὸ λεγόμενον, φωνὴν ἱέντα, τῷ παλαιῷ νόμῳ ἐπίκουρον γίγνεσθαι λόγῳ, ὡς εἰσὶ θεοί*, id eſt Nequaquam ò hoſpes, ſed ſi forte fuerit vel exigua perſuadendi ratio, circa huiusmodi, haudquaquam oportet defatigari; præſertim legum auctorem, ſi modo vllius ſit precii, quin potius emiſſa, quod dici ſolet, omni voce, veteri legi ſuppetias ferre debet, docens rationibus eſſe deos. Idem in Phædro: *τούτου τοι ἕνεκα χρὴ πάντως τοὺς λόγους, ἄνω καὶ κάτω μεταστρέφοντα ἐπισκοπεῖν.* id eſt, Huius itaque gratia oportet, omnibus rationibus ſurſum deorſum verſatis, deſpicere, &c. Sumptum videtur ab incantamentis, in quibus ſi parum mouent preces, adhibent efficaciores. Id alicubi indicat Plato, tametſi locus in præſentia non ſuccurrit. Indicabitur cum occurrerit, Vide num omnem vocem, dicat omnem contentionē. Solent enim patroni cauſarum cum magno ſtudio cauſam agunt vocem intendere. Paulus Apoſt. ad Gal. c. 4. cum ait: *ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου*, tale quiddam ſenſiſſe videtur. Nam qui nunc obiurgat, nunc blanditur, nūc ſe prædicat, nunc ſemet demittit, nunc territat, nunc conſolatur, vtcumq; poſtulat eorum vtilitas, quos perire non vult, veluti doctus incantator mutat vocem ſuam, vt aliquo pacto perſuadeat.

Magadari.

Μαγαδίζειν ſiue *μαγαδεύειν*, dicebātur olim, qui bilingues eſſent, eodem ore laudantes ac vituperantes, blandientes & obiurgantes, pudice, & obſcœne loquentes. De magadide multa diſſerit Athenæus lib. 14. dubitans citharæ ne genus ſit, an fiſtulæ. Quidam eandem putant cum ſambuca, nonnulli & cum pectine. Verum hoc nihil ad proverbium, quando conſtat organum eſſe *δίφωνον*, quod ſimul emittit geminam vocem, grauem, & acutam, harmonia quæ dicitur *διὰ πασῶν*. Citatur ex Alexandride hic ſenarius.

Μάγαδιν λαλήσω, μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν. id eſt,

Magnum ac puſillum, prolequar
Magadin ſimul.

Ait vetuſtum eſſe genus, repertum à Lydis, nomen inditum eſt a Thrace quodam, cui nomen erat Magdus. Alii putant inuentum eſſe Sapphus. Pindarus magadin appellat *ψαλμὸν ἀντίφθογγον*, qualis eſt cantio, cum ſimul concinnunt viri & pueri impuberes. Hac de re nonnihil attigimus in proverbio, Ex eodem ore calidum & frigidum efflare.

Chalcenterus.

Χαλκέντερος olim dicebatur inſigniter patiens laborum, atq; indefatigabilis, velut habens ęrea inteſtina, qualem fabulæ narrant fuiſſe Talo cuſtodem inſulæ Cretæ. Hoc cognomen inditum eſt Didymo grammatico, ob incredibilem numerum librorum, quos ſcripſiſſe dicitur. Eadem de cauſa Origenes dictus eſt Adamantinus.

Origanum tueri.

Ὀρίγανον βλέπειν, dicebantur, qui robur & maſculum animum præferebant. Suidas refert hoc carmen ex Ariſtophane, vti coniicimus, licet metro deprauato:

Παρέξομ' αὐτὸν ἀνδρεῖον τὸ λῆμα, καὶ
βλέποντα τ' ὀρίγανον. id eſt,

Præbebo meipſum animo virilem,
ac tuentem origanum.

 Sum-

Digitized by Google

Sumptum ab acrimonia herbę, vt reſpōdeat illis alibi dictis, tueri ſinapi aut naſturtium. Quidam cunilam vocant, eius generis, quod Dioſcorides appellat heracleoticum. Nam eſt aliud genus dictum ὀνῖτις, eſt tertium quod Panaces Heracleum vocant. Ita Dioſcorides lib. 3. Plin. lib. 20. c. 14. tradit origanum non diſſimile pulegio ſilueſtri.

Thurium lema.

Θούριον λῆμα dicebant animū intrepidum & ad bellum paratū. Nam λῆμα genere neutro Græcis ſonat, voluntatem, animum ſiue propoſitum, aut dignitatem & auctoritatem, vox dicta à λῶ quod eſt volo. Nam λῆμμα quod ſcribitur per geminum μμ, venit à λάβω ſiue λαμβάνω, eſt argumentum, quod aſſumitur ad probationem. Thurion autem dicitur quidquid eſt vehemēs ac bellicum. Vnde Hom. θούριδα ἀλκὴν, id eſt, Thuriū robur appellat. Quin & ipſe Mars dictus eſt θοῦρος, à θορεῖν quod eſt inſilire. Suidas citat ex Ariſtopha. Inuenitur & θούριος λόγος, pro ſermone diuinitus afflato, ac vehementi, cum quis intrepide cum auctoritate loquitur.

Nec elephantus ebiberet.

Οὐδ᾽ ἂν ἐλέφας ἐκπίοι, id eſt, Ne elephantus quidem ebiberet. De poculo prægrandi, cum elephantus ꝓboſcide immēſam aquarū vim cum libet, hauriat. Athenæus libr. 11. citat ex Epinico:

Ελέφας ἐλέφαντ᾽ ὠθεῖται ῥυτὸν
Χωροῦντα δύο χόας, ὃν οὐδ᾽ ἂν ἐλέφας
ἐκπίοι. id eſt,

Duas choas capientem, vt hunc ne
elephas quidem
Ebibere poſſit.

Rhytus autē poculi genus eſt, ſpecie e cornu, quod videtur eburneum fuiſſe, impoſitum imagini elephanti. Subiicit autem: οὐδὲν ἐλέφαντος γὰρ διαφέρεις οὐδὲ σύ, id eſt, Nam nec tu quidem quidquā differs ab elephanto, vt eſſet quadruplex elephāti mētio. Prouerbium hoc poſterius ante retulimus, hoc loco non citato. Porro choa menſuræ genus eſt. Dicetur in librum inſulſum ac loquacem, quem ne patientiſſimus quidem perlegere ſuſtineat.

Sacer piſcis.

Ιερὸς ἰχθύς, id eſt, Sacer piſcis dicebatur, cui nemo nocebat, ſed ſui iuris erat. Suidas indicat eſſe apud Homerum. Quidquid enim ingens ac præclarum haberi volebant veteres, ἱερὸν appellabant, velut apud Homerum ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο, id eſt, ſacra vis Alcinoi. Per iocum dici poterit in hominem prægrandem & in precio habitum, cum ſit ſtupidus & infans. Meminit & Athenæus.

Φελλίνας.

Φελλίνας leuis dicitur, quaſi dicas ſuberinus. Nam φελλὸς cortex eſt arboris ſuperfluitans, qui Latinis dicitur Suber. Vnde & φελλεὺς dicitur locus aſper ac petricoſus, aptior ad paſcendas capras, quam ferendas fruges, quod terra veluti ſupernatet ſaxis. Vnde & φελλεύειν dicitur, ꝙ fluitat, nec habet radices. Quin & hodie lingua Britannica commodum hominem minimeq; difficilem, φελλία vocat. Hanc morum leuitatem Græci vocant εὐήθειαν, quæ vox in vitium ſonat. Plato lib. de Repub 3. εὐλογία ἄρα καὶ εὐαρμοστία καὶ εὐσχημοσύνη καὶ εὐρυθμία, εὐηθείᾳ ἀκολουθεῖ, οὐχ ἣν ἄνοιαν οὖσαν ὑποκοριζόμενοι καλοῦμεν ὡς εὐή-

Digitized by Google

ὡς σύνηθειαν, ἀλλὰ τὴν ὡς ἀληθῶς, οὕτω καὶ καλῶς τὸ ἦθος κατεσκευασμένην διάνοιαν, id eſt, Ergo ſermonis probitas, morum compoſitio, decus & concinnitas ſequitur εὐήθειαν, non hanc inquam, quam vitio blandientes, vocamus eo nomine, quaſi ſit morum bonitas, cum ſit amentia, ſed mentem vere moribus bonis pulchriſque inſtructam. De his nonnihil attigimus in prouerbio: Subere leuior. De profundo ſulco animi dictum eſt alias.

Ἴσον ἴσῳ.

Ἴσον ἴσῳ, id eſt, Par pari dicebant, vbi quid ex æquo moderatum ſignificabant. Sermo ductus à potoribus, qui frequenter de æqualitate diſputãt, interdum pugnis & enſibus. Sed olim æqualitas erat, vt tantundem adderetur aquæ quantum eſſet vini. Athenæus lib. II. ex Ariſtophanis fabula, cui titulus Philonides, citat:

Τοιγαροῦν ἐμοί μὲν ἀρτίως ὁ δεσπότης
Δι' ἀρετὴν τῶν Θηρικλείων δινωτὴν
κύλικ' ἀπέδωκεν
Ὑπεραφρίζουσαν, τρυφῶσαν ἴσον ἴσῳ
κεκραμένην
Προσφέρων ἔδωκεν.

id eſt,

Proinde iam nuper meus
In Thericleis mihi virtutis ergo præſtita,
Scutum herus pulchre rotũdum, deferens dono dedit,
Spuma inundans, delicatum, temperatum par pari.

Ex Stratone comico citat hoc carmen:

Ἑρμῆς ὃν ἕλκουσ' οἱ μὲν ἐκ προχοιδίου
Οἱ δ' ἐκ καδίσκου ἴσον ἴσῳ κεκραμένον.

id eſt,

Sors, quam trahunt alii quidem è prochidio,
Alii ex Cadiſco temperato par pari.

Primus trochaicus eſt imperfectus, & hic legendum arbitramur prochoidion, vtrumq; eſt vas vinarium, ἑρμῆς autem pro ſorte ponitur, quæ prima ducitur, vt alias docuimus. Idem eodem libro refert ex Hermippo:

Ἄντικρυς ἐκπιών
Ὡς ἄρτι ἤδη ἴσον ἴσῳ κεκραμένον.

id eſt,

Quem ſpiritu vno exhauſeram,
Suauiſſime, contemperatũ par pari.

Alibi retulimus par pari, verum non eſt idem prouerbium. Illud de penſatione dicitur, hoc de mixtura æquali. Velut vtinam natura vitam hominum miſcuiſſet ἴσον ἴσῳ, nunc nimio plus eſt mali quam boni. Hæc autem verba ἴσον ἴσῳ ponuntur velut abſolute, præter rationem conſtructionis, quemadmodum dicimus διὰ πασῶν.

Cothoniſare.

Κωθωνίζειν ſiue κωθωνίζεσθαι dicebantur, qui largius biberent, & potationem largiorem κωθωνισμὸν appellabant. Eam Mneſitheus medicus apud Athenæum lib. II. putat conducere valetudini corporũ, Plato corrigendis moribus, Seneca ingenio, excludunt tamen ebrietatem, nec id niſi raro fieri ſinunt. Ακροκώθωνες, ſiue vt ſcripſit quiſquis collegit etymologicon ἀκροθώρακες, dicti qui meracius biberent, quos Heſychius putat dictos ἀκροθώρακας. Adſcribit enim μέθυσοι. Verum ex Plutarcho in Sympoſiacis, & Ariſtotele in Problematibus, apparet ἀκροθώρακας dici, qui nondum prorſus ebrii ſunt, toto corpore rigato, ſed pectore ſummo duntaxat. Indicat & Iulius Pollux libro 6. ex auctore Hyperide

ride: & Athenæus citans eundem in oratione contra Demoſthenem. ἐπικωθωνίζεσθαι pro intemperatius bibere refert Pollux ex auctore Critia. Cothon auté poculi genus eſt, de quo nonnihil alias attigimus.

Τρυγόβιοι.

Homines ſordidos, ac parcos olim popularis iocus τρυγοβίους appellabat, quaſi fæce victitantes. Qui ſplendidiores ſunt, vbi ventum eſt ad fæcem, aperiunt aliud vas. Quidam adeo natura miſeri ſunt, vt non patiantur bibi vinum, niſi poſteaquam vel acuit vel euapuit. Adagium indicauit Pollux lib. 6. cap. 4. Euſtathius oſtendit perparcos τρυσιβίους dici, quod anxii cumque gemitu viuant. Ridetur apud Aulum Gellium libro 11. cap. 7. qui de nimium frugali quodã dixerit, Hic eques Romanus apludam edit & floces bibit. Priſci ruſtici frumenti furfurem appellabant apludam, flocem, vini fæcem è vinaceis expreſſam, quemadmodum fraces ex oleis.

Loquax talpa.

Homo nullius iudicii, ſed tamen impendio verboſus, loquax talpa dictus eſt populari cõuicio. Quod primum dictum eſt in Iulianũ Capellam, poſteaquam venerat in publicum odium: nam talpæ noſtri, vt cæci ſunt, ita ſunt æque muti. Idem dictus eſt πίθηκος ἐν πορφύρᾳ, id eſt, ſimia purpurata, cuius alibi meminimus. Refert Ammianus libro 17.

Non contis, aut ramulis.

Idem lib. eodem de Antonio quodam ad honorem menſæ regalis apud Perſas euecto & ad ius ferendæ ſententiæ admiſſo, non contis, inquit, aut ramulis, vt aiũt, id eſt, non flexiloquis ambagibus vel obſcuris, ſed velificatione plena, in rempubl. ferebatur, eoq; incitans regẽ. Quanquam pro ramulo, legendum arbitramur remulo: nam contis & remis impellunt nauim, qui ventos habẽt aduerſos. Pars eſt magis adagii, quod alibi recenſuimus, Velis remiſque, quam nouum adagium.

Extra calcem.

Idem lib. 21. Ne igitur extra calcẽ, quod dicitur, ſermo decurrẽs lectuꝛo faſtidium ferat, ad explicanda ꝓſpecta reuertamur. Quãquam arbitramur ſcripturam vitiatam, legendum aũt eſſe extra callem, pro extra viam, quod alibi nobis dictum eſt, vbi quis digreditur à re propoſita.

Ex perpendiculo.

Idem libro eodem, ex perpendiculo dixit, pro eo quod erat exacto iudicio, Palatinas inquit dignitates, velut ex quodam tribuens perpendiculo: & ſub eo nemo celſum aliquid acturus, in regiam repentinus adhibitus eſt, vel incognitus. Ad hãc formam & illa pertinent quæ cum alibi frequenter, tum apud Gellium ſunt libro ſecundo, cap. primo, ad amuſſim exigere, & librili perpendere, & ad ęquilibriũ æſtimare. Et apud Plinium libro 36. cap. 25. ad regulam ac libellam exigere. Præterea digitis metiri, trutina penſare, ad vnguem facere, aliaque quorum nonnulla ſuis locis indicauimus, quæ omnia plus habent veneris, ſi ad res animi transferantur. Sumpta metaphora à perpẽdiculo fabrorum, quo explorant vel æqualitatem ſoli, vel parietis rectitudinẽ. Amuſſis eſt penſilis, in imo plumbũ habẽs affixum, addi-

Digitized by Google

additur in medio regulæ quæ conſtat duobus gnomonibus, hac explorant æqualitatem ſoli. M. Tullius in Verrem actione tertia: Tu Verres hic, quod moliare, nihil habes, niſi forte vis ad perpendiculũ columnas exigere. Dicunt ei fere nullam eſſe columnam, quæ ad perpendiculum eſſe poſſit. Nam hercle inquit, ſic agamus, columnæ ad perpendiculum exigantur, &c.

Acolo non fico.

Ἀκόλῳ τὰ χείλη ὀ σύκῳ βύσαι, id eſt, Acolo non ficui immergere labra. Suidas indicat dictum, vbi pmitteretur proſpera valetudo, aut ſignificaretur rebus fortiter vtendũ. Nam ἀκόλους Græci vocant, minutas offulas. Interdum & fragmẽta panis, παρὰ τὸ μὴ κολλᾶσθαι, i. quod non cohæreant. Heſychius indicat ἀκόλους veſcẽtem reddere bilis expertes ac placidos, cum ficus incendat ſanguinem. Vidimus aliquos ſi quando bilẽ vellent eximere, dies aliquot nihil ſumere præter offulas pauculas ex aqua cum paululo butyri recentis decocta. Quidam addunt herbarum ac radicum pauxillum. Prouerbiũ hortatur ad victum tenuem.

Πεντάπλοα.

Athenæus lib. 11. cõmemorat poculi genus, quod olim πεντάπλοον dicebatur, quod in publicis ludis adhibeatur. Ephebi quidam curſu contendebant Athenas. Currebant autem geſtãtes viteum ramum onuſtum fructu, qui dicebatur ὄσχος. Initium curſus erat à templo Bacchi vſque ad templum Palladis, cui cognomen σκιῤῥάς. Victor in eo certamine capiebat calicem dictũ πεντάπλοον, atq; ita tripudiabat in chorea. Nomen inditum calici, quod in eo quinq; rerum ſpecies eſſent commixtæ, vinum, mel, caſeus, farina & paululum olei. Accommodari poterit ad orationem ex variis argumentis conſarcinatam. Simile quoddam vas erat fictile, quod Græci κέρνος appellant, Baccho ſacrum. In eo plures erant rerum ſpecies, ſed diſtinctæ cyathulis inter ſe connexis. Athenæus nominatim receſet circiter ſedecim. Vt igitur farraginem dicimus rem variam, atque ex diuerſis generibus conflatam, ita poterimus vel πεντάπλοον vel κέρνος, dicere. De copiæ Cornu dictum eſt alias. Nec his diſſimile eſt quod ſatyrã dixere priſci, de quo ſuo dicetur loco.

More Carico.

Σχήματι καρικῷ, id eſt, Figura ſiue modo Carico, fieri dicebatur, quod ſordide incompoſiteque fiebat, præſertim in rebus obſcœnis: quod tamen ad alia transferri poteſt, velut ad mores indecoros atque inciuiles, ad orationem incõditam. Legimus & πλοίῳ καρικῷ, id eſt, naue Carica.

Μυσικαρφὶ.

Μυσικαρφὶ, dicebantur agere, qui dure ac ſicce viuerent. Vox ficta videtur à mure & palea, quod mus in re puſilla vehementer laboret: niſi malumus dictũ à μύοσιν quod eſt ſicco, & μύσις præfocatio, quaſi ſi quis feſtuca præfocetur. Nam Heſychius indicat ſic hanc vocem pronunciandam, vt dicitur, ἀκονιτὶ, vſurpatam autem à Cratino in fabula, cui titulus, Horæ. Alii virum quempiam μυσίκαρφον dictum exiſtimant, qui ex ſe quidem nihil venuſtiorum dicteriorum afferre poterat, ſed tamen

Bbbb 5 liben-

Digitized by Google

libenter aliorum dictis adridebat. Et huius nominis mentionem factam, apud Ariſtophanē Comicum. Torquebitur igitur in hominē parcum ac ſordidum, aut in frigide iocoſum.

Μύτης.

Impendio tacitus, aut in Venerem ſolutior dicebatur *μύτης*, quaſi dicas mutitor, à *μῦ* mutorum ſyllaba, de quo nobis alias dictū eſt. Eſt huius nominis piſcis femina, quæ ſine mare non paſcitur. Hinc & in libidinoſos, aut ſupra modum vxorios. Rectius autem in viroſas feminas. Auctor Heſychius:

Qui inſpuerit in cauernam formicarum, &c.

Idem indicat vulgari ſermone fuiſſe iactatum, *ὡς ὁ πτύσας εἰς μυρμηκιὰν, οἰδεῖ τὰ χείλη*, id eſt, Quod qui inſpuerit in agmen formicarū, huic intumeſcant labra: Hoc ſeu vere fit, vt ex halitus repercuſſu virus aliquod afficiat conſpuentis os, ſeu temere creditū, torqueri poterit in eos, qui multitudinem imbecillam quidem, ſed tamen numeroſam, & concordē prouocant. Heſychius auctorē citat Dinolochum. Is fuit Comœdiarū ſcriptor, Epicharmi filius.

Nemo ſibi naſcitur.

Hæc ſententia Platonis ſic eſt ab eruditis omnibus celebrata, vt optimo iure poſſit inter prouerbia recenſeri. Eam primus Plato prodidit in epiſtola, quam ſcripſit ad Archytam: Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἕκαστος ἡμῶν οὐχ αὑτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γενέσεως ἡμῶν, τὸ μέν τι ἡ πατρὶς μερίζεται, τὸ δέ τι οἱ γεννήσαντες, τὸ δὲ οἱ λοιποὶ φίλοι, πολλὰ δὲ καὶ τοῖς καιροῖς δίδοται τοῖς τὸν βίον ἡμῶν καταλαμβάνουσι, id eſt, Quin & illud tibi conſiderandum eſt, quod quiſque noſtrū, non ſibi tantum natus eſt, ſed ortus noſtri partem ſibi vendicat patria, partem parentes, partem amici cæteri. Multa vero dantur & occaſionibus, quæ incidunt in vitam noſtram. Adducit hunc locum Marcus Tullius libro de Officiis primo. Sed quemadmodum, inquit, vt præclare ſcriptum eſt à Platone, non nobis ſolum nati ſumus, ortusque noſtri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici. Quam ſententiam cum dilucide, commode & elegāter vertterit Cicero, miramur quare Seneca dicere maluit: Nemo ſibi cōtigit. Nam videtur exprimere voluiſſe illud ἐγένετο, ſic enim ſcribit ad Lucilium lib. 5. epiſt. 32. Vis ſcire quid ſit, quod faciat homines auidos futuri? Nemo ſibi contigit. Videtur enim hoc imputare parentibus, quod non ſtatim expetimus optima. Subiicit enim: Optauerunt itaq; tibi alia parentes tui, ſed ego contra, omniū tibi eorum contemptum opto, quorum illi copiam. Vota illorū multos compilant, vt te locupletent. Idem ſtudii fuiſſe videtur Quintiliano, vt omnia ſecus diceret, quam dixerat Cicero. Quare fit, vt non raro dicat inelegantius, atq; etiam obſcurius.

Pireus non fert vaſa inania.

Ivlivs Pollux lib. 6. cap. 6. refert hoc ex Ariſtotele. Τὸν πειραιᾶ μὴ κεναγγίαν ἄγειν, id eſt, Pireum non vehere vaſa inania. Pireus portus erat Atticæ. Huc appellabant vaſa mercibus onuſta. Eodem conueniebant adoleſcentes conuiuium acturi, indicat hoc Antipho in Eunucho Terentiana: Aliquot adoleſcentuli coimus in Pireo in hunc diem, vt de ſymbolis eſſemus.

eſſemus. Eſt eiuſdem nominis portus Corinthiacus, vbi conſentaneum eſt maiorem fuiſſe luxum. Hinc ductum ſcomma in eos, qui gaudent ſemper cibo, potuq; diſtendi. Expendenum apud Pollucem legendum πειραιεία.

Cradophagus.

Ruſticum & ſordidum veteres κραδοφάγον per iocum appellabāt, quaſi κραδαιοφάγον. Nam κράδια vocant arboris fici folia. Iidem dicebantur ξαλαιοφάγοι quaſi priſco more glādibus viuentes.

Sapiens diuinat.

Donatus in Hecyram indicat prouerbium eſſe diuinare ſapientem, ꝙ ex coniecturis prudētęr collatis colligit verum, non ſolum de præteritis, verum etiam de futuris, quamquam in fabula, quidem Laches diuinans tota errat via. Cuius tamen coniecturam approbans Phidippus ait: plane hoc diuinat, nam id eſt. Reliqua pete ex prouerbio: Qui bene coniiciet.

Ιαμβίζειν.

Ιαμβίζειν priſci dixerunt, pro conuitiari, ac maledicere, voce ducta ab Iābe femina inſignite maledica: Probabilius eſt ab Iambo pede ductum, qui conuiciis repertus eſt, impetum ferientis atque impetentis exprimens. In quo congruit & illud, quod à breui orſus deſinit in longam, quēadmodum iniuria ex leuioribus initiis exit in grauem tragœdiam, quod indicauit & Homerus, ἥτ' ὀλίγη μ̀ τὰ πρῶτα, id eſt, Quæ primum exigua eſt. Vnde & hominem ad conuiciandum propenſum ἰαμβηλὸν appellant. Huiuſmodi ferme Suidas & Heſychius.

Teſtaceum flagellum.

Κεραμεικὴ μάστιξ, id eſt, Teſtaceum flagellum dicebatur oſtraciſmus, de quo nobis abunde dictum eſt in prouerbio Oſtraci conuerſio. Flagellum autem vocabant, quod hoc exigerētur in exilium, Teſtaceum, quod teſtulis ſoleant ea ferri ſuffragia.

Arietis miniſterium.

Κριοῦ διακονία, Arietis miniſterium, Suidas & Zenodotus ſic referūt, quaſi dici ſolitum de officio in ingratos collocato. Siquidem aries cornibus ferit paſcentem. Heſychius ita refert, quaſi cōgruat in eos qui ſpe cuiuſuis præmioli inſeruiunt indignis. Cum pueros inuitamus ad miniſterium, pollicemur aliquid, puta talos aut nuces. Itidem in apologo quopiam dixit Aries, iunge, dabo tibi talos. Addita ſtellula in editione Aldina indicat κατίλειψον eſſe verbum ſubditiū, legendū eſt κατάλειψον ab ἀλείφω. Huius obiter mentionem fecimus in prouerbio: Aries nutricationis præmium: Eſt aliud in ingratos prouerbium, quod ſuperius à nobis relatum eſt.

Αντ' εὐεργεσίης ἀγαμέμνονα δῆσαν ἀχαιοί, id eſt;

Pro benefactis vinxerunt Agamemnona Graii.

Reperitur citatum citra auctoris titulum. Interim in ſcholis Græcanicis inuenitur: in porticu Stoæ, quæ varia dicebatur & regis, complureſ fuiſſe Mercurii ſtatuas, partim à plebeis, partim à principibus poſitas, vna erat ex his quæ carmen hoc inſculptum habebat antiquis literis. Hinc venit in prouerbiū. Hoc quicquid eſt ſuo loco erat addendum, ſed iam ea charta exierāt manus.

In

In tuum ipſius caput.

Quoties in auctorem mali malũ retorquetur aut recidit, Greci dicũt, Εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλήν. Demoſthenes in oratione: περὶ παραπρεσβείας, οὐκ ἂν ταῦτα συνηύχετο οὗτος καὶ κατηρᾶτο τῇ πατρίδι, ἃ νῦν εἰς κεφαλὴν ὑμᾶς αὐτῷ δεῖ τρέψαι, id eſt, Hæc igitur optabat iſte, patriæque imprecabatur, quæ nunc vos oportet in ipſius caput vertere. Ita Cteſippus in Euthydemo Platonis: εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν, εἶπον ἄν σοι εἰς κεφαλήν, id eſt, Niſi dictu ruſticius eſſet, dicerem tibi in caput. Nam ſophiſta collegerat, eos procurare interitum adoleſcẽtis, qui vellent eum doctum euadere, cum nondum eſſet doctus: nã perit quod deſinit eſſe quod erat, & incipit eſſe quod non erat. Ita Maro:

- Quod Dij prius omen in ipſum
Conuertant.

Apud Ariſtophanem in Pluto, Penia ratiocinatur ſi omnes homines diteſcerent, fore vt Chremylus ipſe cogeretur arare, fodere, reliquosque labores exhaurire, vt iam afflictior viueret diues, quam ante hac vixerat pauper. Chremylus autẽ memor laborum, quos in paupertate pertulerat, abominatur hoc verbum, & in Peniæ caput reprecatur dicens: ἐς κεφαλήν σοι, id eſt, in caput tibi: vt ſubaudias, recidat. Celius ad M. Ciceronem, libro 8. At Domitius cum manus ad os oppoſuit, te ad 9. Kalend. Iun. ſubroſtrarii, quod illorum capiti ſit, diſſiparant periſſe.

Iracundior Adria.

QVI moribus parum eſt commodis, & irritabili ingenio, Adriæ comparatur prouerbio. Ita Flacci amica, qui cum fecerat diuortium:

Tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Adria.

Ipſe fatetur ſe ſubiracundo fuiſſe ingenio.

Iraſci celerem, at ſic vt placabilis eſſem.

Item in ſatyra, cuius initium, Iam dudum auſculto. Æſchines in Demoſthenem, dicit eum moribus fuiſſe adeo aſperis & inconſtantibus, vt cum Adria facilius ſit habere commercium quam cum illo: non quod illud mare ſit cæteris ſæuius, imo vix aliud mitius, ſed ita viſum eſt nonnullis, qui ſi nauigaſſent mare Britãnicum aut Danicum, faterentur Adriam indignum eſſe maris vocabulo.

Bos marinus.

Βοῦς ἐνάλιος, id eſt, Bos maritimus, de magnis, inſulſis & ad nihil vtilib⁹, quales ſunt phocæ, tantum paſcentes, nec operi, nec eſui vtiles, contra quã boues terreſtes. Refertur à Suida. Suſpicamur autem legendum βοῦς ἐναύλιος, vt ſit idem quod mox ſequitur βοῦς ἐν αὐλίῳ κάθῃ, id eſt, bos in ſtabulo ſedes. Sic enim refertur in collectaneis Tarrhæi ac Didymi. Eſtque hemiſtichium Iambici trimetri.

Bos in ſtabulo.

Βοῦς ἐν αὐλίῳ, id eſt, Bos in ſtabulo, dicebatur inutilis & in otio vitam agens. Heſychius indicat à Cratino dictum in fabula, cui titulus, Deliades, quamquam huius alibi meminimus.

Canis ad cibum.

Κύων ἐπὶ σῖτον, id eſt, Canis ad cibum. De iis, qui in ſuum properant exitium. Qui canem volunt occidere, cibo oſtenſo alliciunt. Heſychius indicat hoc eſſe ſimile illis: βοῦς ἐπὶ σφαγήν, καὶ ὗς ἐπὶ δεσμά, id eſt, Bos ad mactationem, & ſus in vincula.

Bos

Bos in quadra argentea.

Βȣ̃ς ἐπὶ πίνακος ἀργυρȣ̃, id eſt, Bos in quadra argentea. In eos qui perſonam ſuſtinent, officium aliquod egregium pollicentem, nec vlli tamẽ ſunt vſui, niſi ad voluptatem aut faſtum. Similimum eſt illi, quod alibi retulimus: Bos ſeptimus. Olim apponebantur bellaria, ſic effi ta, vt nouæ lunæ cornua præ ſe ferrent, ꝙ luna naſcens ac deſinens cornuta videatur. Quin & lunæ dicebantur huiusmodi bellaria. Qua de re Suidas citat epigramma:

Πῶς βȣ̃ς ὑπάρχων αὔλακας γῆς ȣ̓ τέμνεις,
Ἀλλ' ὡς πάροινος ἀγρότης ἀνεκλίθης;
Πῶς ȣ̓χὶ κ̀ σὺ πρὸς νομὰς ἀποτρέχεις
Ἀλλ' ἀργυρȣ̃ν εἴδωλον ἕστηκας τράγε;
Ἕστηκα τὴν σὴν ἐξελίγχων ἀργίαν.

id eſt,

Quidnam ſit, vt bos cum ſies, aruũ haud ares,
Sed ebrij in morem recumbis ruſtici?
Quin hirce tu quoque curris hinc in paſcua,
Sed potius hic imago ſtas argentea?
Hic ſto, tuam redarguens inertiam.

Meminit huius bouis Iul. Pollux libro ſexto, capite vndecimo, demõſtrans hoc cibi genus inferri ſolere Apollini Dianæ, Hecatæ, & Lunæ. Finguntur & hodie variæ animantiũ ſpecies in bellariis. Huic non diſſimile eſt, quod Galli vocant regem chartarum, qui titulo verius, quam opibus rex eſt.

Accepta candela.

Diphilus apud Athenæum libr. 15. in fabula cui titulus, ἀγνοία, Ἅψαντες λύχνȣ λυχνεῖον ἐζητȣ̃μεν, id eſt, adrepta candela, candelabrum quærebamus, cum res improuide geritur, oportuit enim candelabrum eſſe paratum, antequam candelam attingeres.

Vacuam inhabitare.

Κενȣ̃ ἐγκατοικεῖν δόμον, id eſt, Vacuam habitare domum dicũtur, qui ſpeciem rei magnificam oſtentant, cum ipſo bono vacui ſint. Plato trimetrum citat, haud dubium, quin vulgo iactatum, quandoquidem auctoris nomen tacet: καὶ ἄσκει ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτα ἀφεὶς, εἴτε ληρήματα χρὴ φάναι εἶναι, εἴτε φλυαρίας. Ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις, ζηλῶν ȣ̓κ ἐλέγχοντας ἄνδρας τὰ μικρὰ ταῦτα, ἀλλ' οἷς ἐστὶ κ̀ βίος, κ̀ δόξα, κ̀ ἄλλα πολλὰ ἀγαθὰ, id eſt, Eaque exerce vndecumque videberis ſapere, omiſſis iſtis ad oſtentationem facientibus, ſiue deliramenta ea vocari decet, ſiue nugas.

Ex quibus inanes incoles tandem domos.

neq; magnifacias viros: qui hæc minuta redarguũt; ſed illos potius, quibus adeſt res familiaris, & honeſta fama, aliaque multa bona. De vacuo gratiarum ſcrinio diximus alias.

Στηνιῶσαι.

Στηνιῶσαι eſt alterum aſperis conuitiis inceſſere. Athenis erat feſtum quoddam, in quo ius erat dicteriis & conuitiis in alios ludere. Vnde στηνιῶσαι, dici cœperunt, qui liberius in quempiam debacchabantur. Feſto nomẽ erat στηνία. στηνὸν enim proprie dicitur, quod aſperum auribusque moleſtum eſt. Ita Heſychius & Etymologus. Simile illi, de plauſtro loqui.

A ſexaginta viris venio.

Athenienſes mire delectabantur iis, qui riſum dictis aut factis mouere norũt, adeo vt ad hoc in diomeo, aut heracleo ſexaginta conuenirent, qui

Digitized by Google

qui in ciuitate nominabantur ſexaginta viri, quemadmodum nos dicimus duumviros, triumviros & decẽviros, magiſtratum ſignificantes, vt ſi quid ridicule dictum eſſet, vulgo ita loquerentur οἱ ἑξήκοντα τοῦτο εἶπον, id eſt, Sexaginta viri hoc dixerunt, aut ἀπὸ τῶν ἑξήκοντα ἔρχομαι, id eſt, a ſexaginta viris venio. Refert Athenæus li. 14. Erat Athenæis tribus quæ dicebatur διομεῶν, a Diomo quodam Colytti filio, vnde διομεῖον, vt ex Heſychio licet conficere. Poterit per ironiam dici in dictum illepidum, & agreſte, dictum ſexaginta viris dignum: aut in ſtulte dicacem, hic nobis venit à ſexaginta viris.

Capite geſtare.

QVOS tenere amamus, capite geſtare dicimur. Plato libro de Republica 10. καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σοφίᾳ οὕτω σφόδρα φιλοῦνται, ὥστε μόνον οὐκ ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς περιφέρουσιν αὐτοὺς οἱ ἑταῖροι, id eſt, Et huius ſapientiæ gratia tam vehementer amantur, vt amici tãtum non eos in capitibus circumferant. Translatum apparet à matribus ac nutricibus, quæ infantulos cunis impoſitos, capite portant. Simili figura Cicero dixit: Oculis ferre, pro vehementer amare: & in ſinu ferimus, quos ſingulari affectu proſequimur.

In frigidum furnum panes immittere.

Ἐπὶ ψυχρὸν ἰπνὸν τοὺς ἄρτους ἐπιβάλλειν, id eſt, In frigidum furnum immittere panes dicuntur & hodie, qui docet indocilem, qui monet auerſum, aut qui alioqui ſumit inanem operam. Refertur apud Herodotum libro quinto, cui titulus Terpſichore. Conſultis manibus Meliſſa apparens, negauit ſe indicaturam, vbi reconditum eſſet depoſitum, cum ipſa algeret nuda. Nihil enim ſibi profuiſſe veſtes, quibuſcũ fuerat ſepulta, quod non eſſent exuſtæ. Aſtruxit fidem ſuis dictis hoc indicio: ὅτι εἰς ψυχρὸν τὸν ἰπνὸν Περίανδρος τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε, id eſt, quod in furnum cum frigeret, Periander ingeſſiſſet panes. Hoc ænigma ſolus Periãder renunciatum intellexit, ſibi conſcius, quod cum exanimi coierat. Hoc ad prouerbii ſenſum opinamur eſſe ſatis, quo nobis licet caſtius, ac verecundius vti.

Mercurio dextro.

Heſychius indicat veteres in iactu quodã ſolere omnis gratia præfari Mercurium, quemadmodum in cõuiuiis, ἀγαθοῦ δαίμονος, καὶ Διὸς σωτῆρος, de quibus ſuo dictum eſt loco. Idem indicat in ſortibus ducẽdis, primam ſortem dici ſolere Mercurium. Per iocum vſurpare licebit vbi quid aggredimur noui. Qui de ſumma periclitantur, dicuntur, omnem iacere aleam, qui primum tentant aliquid, dici poſſunt Mercurium ducere. Iulius Pollux libro ſexto, capite nono indicat in κρεωνομίᾳ, id eſt, carnium partitione, primam carnium portionem ἑρμοῦ κλῆρον, id eſt, Mercurii ſortem appellari ſolere.

Ne Mercurio quidem credere.

Strabo libro ſecundo de narratione parum probabili: ἣν οὐδ' ἂν τῷ ἑρμῇ πιστεύσαι τις λέγοντι, id eſt, quam ne Mercurio quidẽ credat aliquis narranti. Tametſi locus mendoſus eſt, vt ſunt pleraque in hac prima editione. οὐδ' ſine controuerſia legendum eſt. Proprie conueniet in eos, qui longinquis peregrinationibus circumacti, narrare ſolent prodigioſa. At viatorum Deus habebatur Mercurius.

Mercuriale.

Ἑρμαῖον Græci vocabant lucrum præter expectationem oblatum, à primitiis quas olim in viis ponebãt Mercurio. iis viatores veſcebantur. Alii malunt ductum ab aceruis lapidum, quos in itineribus ambiguis Mercurio ſacros ponebant: Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurii, ita qui tribuit inſipienti honorem, quanquam hic varie translatus eſt Græcis Quidam ita ſunt interpretati: ὃς ἀποδεσμεύει λίθον ἐν σφενδόνῃ, ὅμοιός ἐστι τῷ διδόντι ἄφρονι δόξαν, id eſt, qui religat lapidem in funda, ſimilis eſt tribuenti ſtulto gloriam. Alii pro hermæo verterunt πολυάνδρειον, qui locus eſt multorum ſepulturæ deſtinatus, & lapidem accipiunt non quodvis ſaxum, ſed gemmam. Nec multum inter ſe diſcrepant, qui verterunt polyandrium, & qui hermæum. Nam & ſepulcra plebeiorũ habebant congeriem lapidum, vnde illud Maronis:

Monte ſub hoc lapidum tegitur Balliſta ſepultus.

In locum ſordidum, ac funeſtum, ſtulte mittas gemmam. Non enim ornat locum, ſed ſordidatur à loco. In Hermæum vero ſi mittas quemvis lapidem, nihil eſt gratiæ. Nec enim extat in turba lapidum, ſingulorum officium: ſi gemmam, multo ſtultior es. Sed illorum eſt argutiſſima ſententia, qui verterunt fundam. Non enim tantum perit officium tuum, ſed in tuum malum reſilit: veluti ſi ſtulto lapidẽ innectas fundæ, dediſti quo te feriat. Verum hæc non ſunt proprie huius inſtituti. Suidas citat hæc abſque nomenclatura: Οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους ἀγαπήσας τὸ ἑρμαῖον. οὐδὲ οἰηθεὶς ἄρα μηδὲν ἀδικεῖν εἰ ἑκὼν παρ᾽ ἑκόντος ὠνῶν ἐωνήσατο, id eſt, Nõ iuxta cæterorũ morem captus amore lucri, nec arbitratus ſe nihil peccare, ſi volens à volente quidvis mercatus eſſet. Idem refert hanc ſententiam tacito item auctoris nomine; Ἑρμαῖον ἐστὶ τῶν κακοήθων ἅπας ἐπιεικής, id eſt, Lucrum eſt improborum, quisquis eſt humanus, ac modeſtus. Bonorũ enim lenitas, inuitat malorum audaciam. Refert & illud ex Damaſceno vt apparet: καὶ ἐδόκει ἑρμαίῳ ἐντετυχηκέναι, ὁ μοὶ περιτυχών, id eſt, Videbatur ſibi in hermæum incidiſſe, quisquis in me inciderat. Recreat enim viatorem, vbi dubius de via reperit aceruum Mercurii. Idem aceruus dicitur λόφος ἑρμαῖος, id eſt, tumulus ſiue collis Mercurialis. Philoſtratus in ſophiſtis Hermæũ appellat theſaurum in ædificio repertum, & alias pro inſigni lucro forte obiecto vſurpat.

Filum neuiſti, & acu opus eſt.

Proverbii faciem habet verſiculus vt apparet anapæſticus, quem Iulius Pollux libro decimo refert ex Hermippi fatis.

Ῥάμμα ἐπίκλωσας, προσδεῖ, καὶ ῥαφίδος. id eſt,

Filum ductum eſt, opus eſt & acu.

Cum ſignificamus non ſatis eſſe cœpiſſe, niſi pari induſtria perficias. Didiciſti artem, ſupereſt exercitatio. Didiciſti grammaticam, reſtat dialectica. Didiciſti ſacras literas, reſtat bona vita.

Caluus cum ſis.

Gregorius Theologus in epiſtola quadam ad Euſtochium ſophiſtã, quem laceſſiuerat: καὶ οὐδὲ ἀπὸ τῆς παροιμίας τῆς ἰδιωτικῆς ἐπαιδεύθην φαλακρὸς ὢν κατὰ κελοῦ μὴ νυστάζειν ἀντιπρόσωπος, μηδὲ τὴν σφηκιὰν κατ᾽ ἐμαυτοῦ, γλῶσσαν πρὸς τὸ κακῶς λέγειν ἑτοιμοτέραν, i. Ac non ſaltem à prouerbio plebeio didi-

didicerim, cum ſim caluus non obuerſa fronte obnuere arieti, neque veſparum nidū in me prouocare, nimirum linguam ad maledicendum quam ab benedicendum promptiorem. De non irritandis crabronibus dictum eſt alias.

Argenteus puteus.

Φρέαρ ἀργυρεοῦν, id eſt, Argenteus puteus. Athenæus lib. vndecimo, indicat olim ingens poculum dici ſolitum puteum argenteum: nam cyathi puſilli erant. Sunt & hodie qui delectantur è profundis poculis haurire, atque vt inquit ille, proluere labra, habentes in ore prouerbium: Multa aqua ori admota probe macerari barbam. Iocus eſt a tonſoribus, qui raſuri prius calida macerant barbam.

Malo aſino vehitur.

Quibus res ſunt parum ſecundæ, mala aſella vehi dicūtur, ἐπ' ὄνυ πονηρᾶς ὀχούμενοι. Suidas ceu prouerbiale refert, in dictione πονηρός. Felices enim eximiis equis inſidere gaudent, quo celerius proueniant eo quo volunt, nec inſcite iacietur in hominē parum feliciter coniugatum.

Allium in retibus.

Σκόροδον ἐν δικτύοις, id eſt, Allium in retibus, de ſordido commeatu dicebatur, hinc natum, quod Attici quoties nauigationem, aut expeditionem adornabant, commercabantur allia, eaque retibus impoſita ſecum ferebant. Item in obſidionibus vrbium in precio erat allium, vnde illud citra nomenclaturā apud Suidā, ἀπόλλυμαι τὰ σκόροδα πορθούμενος, id eſt, Perdo allia in obſidione. Thraces præcipue delectantur alliis, vtpote calidis, cum regionem inhabitent frigidam. Quin & hodie nautarum deliciæ ſunt allium, non ingratus & ruſticorum cibus, vtcumque execratus Horatio. Locus erit adagio, ſi quē admoneas, vt philoſophiæ ſtudium aggreſſurus, paret ſeſe ad frugalem victum, ad vigilias ac labores, ſine quibus non paratur eruditio, σκόροδον ἐν δικτύοις.

Sybaritici ſermones.

Συβαριτικοὶ λόγοι, Heſychius narrat ἀκωπτοι quempiam, Sybaritam opinamur, apud Græcos ſummo ſtudio incubuiſſe, vt orationis quoque genus haberet lautum & opiparum, vnde iocum prouerbialem ortum, vt oratio nitidior & accuratior, Sybaritica diceretur. Ea ſolet carere fide. Nā veritatis ſimplex ac breuis eſt oratio: talis enim ſolet hominis oratio eſſe qualis vita. In exemplo ſunt Mecænas & Apuleius ille deliciis effæminatus, hic Afer & magus. De Sybaritarum apparatu dictum eſt in prouerbio Sybaritica menſa.

Maturior moro.

Πεπαίτερος μόρυ. De Hectore Æſchylus in Phrygibus ita loquitur apud Athenæum libro 2.

Ἀνὴρ δ' ἐκεῖνος ἦν πεπαίτερος μόρυ,
id eſt,
Porro vir ille, erat moro maturior.

Dici poteſt vel in hominem miti ingenio prēditum, vel in mollem, vel in vehemēter propenſum ad aliquid velut in virginem nupturiētem. Addit ex Nicandro huius arboris fructum primum omnium apparere. Additur & huic arbori vellicatio, ad maturitatem. Opinamur fici genus eſſe, cū ſcribitur per omicron, μόρον.

Flos cinis.

Diuus Auguſtinus libro aduerſus Petiliani literas 2. cap. 66. irridens quod

quod aduerſarius iactaret, quod ſuorum animabus impletum eſſet cęlum, corporum memoria terræ floruiſſent, reſpondit: Sane de corporibus eorum multorum terrarum flores videmus, ſed ſicut ſolet dici, flos cinis. Donatiſtæ ſuos qui ſibi manus attuliſſent, quive provocaſſent alios, vt ab eis occiderentur, ni mallent occidi, in numerum martyrum referebant, eorum monumẽta frequentantes: vnde flores illos cinerem vocat. Dici ſolitum videtur in fugacitatem humanæ vitæ. Hodie floret iuuentus, cras erit in ſepulchro.

Homo ſemper contradicens.

GAlenus lib. quo refellit Iulianum quendam calumniantẽ aphoriſmos Hippocrat's, refert hanc ſententiam vt vulgo celebratam: οὐδὲν ἐστιν ἀπεραντολογώτερον ἀνθρώπου, id eſt, nihil eſt pertinacius ad contradicendum, quã homo: ἀπεραντολογία eſt vitium quo quis garriendi finẽ neſcit facere. Cõvenit in eos, qui numquam fatentur ſe victos. Hoc vitio maxime laborãt ſtupidi & imperiti.

Inſanire cum inſanientibus.

Τοῖς μαινομένοις συμμαίνεσθαι, id eſt, Cum inſanientibus inſanire dicebatur, qui ſe moribus quorumlibet attemperabat. Vſurpauit Galenus lib. περὶ φυσικῶν δυνάμεων. I. Ἐπεὶ δ᾽ ἱκανῶς ἠδολεσχήσαμεν οὐχ ἑκόντες ἀλλ᾽ ὡς ἡ παροιμία φησὶ, μαινομένοις ἀναγκασθέντες συμμανῆναι, πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν οὔρων ἐπανέλθωμεν διάκρισιν, id eſt, Poſteaquam autẽ ſatis nugati ſumus haud ſponte, ſed iuxta proverbium, coacti cum inſanientibus inſanire, ruſus ad vrinarũ diſcretionem reuertamur.

Callipygos.

Καλλίπυγοι dicebantur eleganti forma præditæ. Athenæus lib. 12. ad huiusmodi fabulam refert originem proverbii, Duæ ſorores ruſtici cuiusdam filiæ, de formæ præſtantia inter ſe decertabant, in via publica. Adceſſit adoleſcens, qui formas admiratus, patri ſeni oſtendit. Is maiorem præferẽs, eius amore captus eſt. Profectus in vrbem, lecto cœpit decumbere. Morbi cauſam expoſuit fratri natu minori. Is rus profectus, conſpectis puellis, minoris amore correptus eſt. Pater virginum collocat eas huius filiis, quas ciues ob inſignẽ formã appellarunt καλλιπύγους. Harum opibus extructum eſt Veneri templum, quam & ipſam à puellis dixere καλλίπυγον. De quibus Cercidæ Scazontem citat.

Ἦν καλλιπύγων ζεῦγος ἐν συρακούσαις.
id eſt,

Par callipygon quondam erat Syracuſis.

Eoſdem appellant πυγάργους, vt alibi diximus in proverbio λευκόπυγοι.

Quod volumus ſanctum eſt.

DIvus Auguſtinus lib. contra Creſconium grammaticum 4: Non iam vt vetus proverbiũ fertur, quod volumus ſanctum eſt, ſed etiam quando volumus & quamdiu volumus. Alibi, ni fallimur, citat ex Ticonio Donatiano. Eſt hemiſtichium carminis heroici.

Ne crepitu quidem digiti dignum.

ATHENÆUS lib. 12. de Sardanapali epitaphio loquens: καὶ τελευτήσας δεικνύσιν ἐν τῷ μνήματος τύπῳ τοῖς δακτύλοις, οἷα καταγέλαστός ἐστιν ἄξια τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, οὐκ ἄξια ὄντα ψόφου δακτύλων, id eſt, Et mortuus declarat in monumenti ſtatua digitis, quam deridiculæ ſint res hominum, ne digitorum quidem crepitu dignæ. Mox Ariſtobulus apud eundem

dem indicat Sardanap. l. ſ. pulchro impoſitã fuiſſe ſtatuam, dexteræ manus digitis ea ſpecie compoſitis, qua ſolemus edere crepitum. Et geſtus is, & proverbium in hodiernum vſque diem manet apud noſtrates, cum aiunt ne huius quidem facio.

Coriaceum auxilium.

Σκυτίνη ἐπικουρία, id eſt, Coriaceum ſiue Pelliceum auxilium apud Atticos infirmum & imbecille dicebatur. Refertur apud Heſychium. Athenæus lib. 12. indicat dictum in quendam Sannyrionem macilentum, quod præter pellem nihil haberet. Apud eundem lib. 13. Antiphanes philoſophos macilentos notans: μετὰ σοφιστῶν νὴ Δία λεπτῶν, ἀσίτων, σκυτίνων, id eſt, Cum ſophiſtis per Iouem macilentis, impaſtis, pelliceis. Tales erant olim philoſophi.

Tanagræus cœtus.

Obeſum, ac prægrandi corporis mole ταναγραῖον κῆτος appellabant, à Tanagra Bœotiæ ciuitate, quã Homerus γραῖαν vocat, Lycophron Pœmandriam appellat, maritimam, ad quã delatus cœtus immani magnitudine proverbio locum dedit. Refertur ab Athenæo lib. 12.

Legatus non ceditur, neque violatur.

Scholiaſtes in Iliados quartum refert hoc proverbium: πρέσβυς οὔ τύπτεται οὐδὲ ὑβρίζεται, id eſt, Orator nec percutitur, nec violatur. Quod præconum genus olim habitum fuerit ſacrum. Id iure gentium receptũ eſt, vt legati publica fide veniant & redeant inviolati, etiamſi perferant atrocia, quales erant olim feciales ac patres patrati. Nunc in mediis etiam bellis caduceatoribus parcitur. Deflecti poterit ad bene monentem, ſiue recta conſulentem, ſiue concionantem libere. Legatus eſt, refert mãdata ſui principis, aut agit negocium publicum, non eſt fas illi vim admouere.

Herculani lecti.

Ἡράκλειοι στρωμναί, id eſt, Herculani lecti, dicebantur molles ac delicati. Teſtis eſt Athenæus lib. 12. quod dictu mirum eſt, cũ Cynici ſibi vindicent Herculem. Sed is, qui hæc loquitur apud Athenæum, hoc agit, vt perſuadeat Herculem mollem, ac voluptariam egiſſe vitam: cæterum quæ de illius laboribus feruntur apud poetas, mera eſſe figmenta. Sic homines blandiuntur ſuis vitiis.

Ἀποσκυθίσαι.

Athenæus libro 12. narrat, quod Scythæ, cum multis calamitatibus premerentur, per luſum, ac delicias omnibus populis, quibus imperabant detondebant comam: vnde cæteri raſuram ignominiæ ludibriique cauſa factam, appellabant ἀποσκυθίσαι. Quæ res atrocis belli cauſa fuit. Convenit in quoſdam aſperis moribus, quibuscum vix quiſquam habet commercium, niſi diſcedat cum ignominia.

Macilentior Leotrephide.

Λεπτότερος Λεωτροφίδου καὶ Θουμαντίδου. id eſt,
Gracilior Leotrephide ac Thaumãtide.

Leotrephides inſigni macilentia corporis comicorum ſalibus locum dedit, in quem Hermippi verſus referuntur apud Athenæum lib. 12.

Θύουσιν ἤδη βοΐδια
Λεωτροφίδου λεπτότερα καὶ Θουμαντίδου. id eſt,
Immolant nunc buculas
Exiliores Leotrephide ac Thaumãtide.

Nota.

Notatus eſt à multis & Cineſias poeta, procero, ſed tam gracili corpore, vt corticibus arborum circumcinxerit, ne inflecteretur, ob id ab Ariſtophane dictus φιλύρινος. Nobilitatus eſt & Phileta poeta, qui globos plumbeos pedibus addebat, ne ventis abriperetur. Tanta erat corpuſculi tenuitas. Congruet in homines exiles, ac prætenues. Iucūdius erit, ſi transferatur ad inopiam ingenii, aut dictionem aridam, ieiunam & exanguem.

Cape nihil, & ſerua bene.

Λαβὲ μηδὲν καὶ κράτει καλῶς, id eſt, Cape nihil, & ſerua bene. Videtur in eos dictum, qui cum doceant friuola, tamen iubent auditores meminiſſe. Galenus de Platonis & Hippocratis placitis lib. 3. οὕτω γὰρ μόνως οἶμαι πεισθήσεται τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον ὑπάρχειν αὐτῇ, τὸ λαβὲ μηδὲν καὶ κράτει καλῶς, id eſt, Siquidē hoc vno modo perſuadebitur, quod adſit illi illud proverbii, Cape nihil, & ſerua bene. Congruet in doctrinam inutilem ac falſam.

Μυιοσόβαι.

Et hodie vulgo dicuntur μυιοσόβαι, id eſt, muſcarum abactores, qui friuolis officiis cuipiam obſeruiunt, quod à Perſarum deliciis natum indicat Athenæus lib. 12. qui in conuiuiis μυιοσόβας adhibeant, quod nunc apud Italos plebeium eſt. Et μυιοσοβεῖν eſt abigere muſcas, quod quadrabit etiam in illos, qui tenere amant quempiam, vt minimo etiam illius incommodo offendantur, vt conveniat cum illo quod alibi retulimus ex Homero:

Ὡς ὅτε μήτηρ
Παιδὸς ἐέργῃ μυῖαν ὅθ' ἡδέϊ λέξεται ὕπνῳ. id eſt,
Non ſecus atq; genitrix.
Muſcam arcet puero ſomno mulcente cubanti.

Miſerior monomachis.

Non caret proverbii ſpecie quod ex Poſidippo Comico refert Athen. li. 4. τῶν μονομαχούντων ἀθλιώτεροι, id eſt, miſerior his, qui monomachiam exercent. Nam hi duriſſima lege cōmittuntur, vt aut alter, aut vterq; pereat. Carmen ſic habet:

Ὁ μὴ πεπλευκὼς οὐδὲν ἑόρακεν κακόν,
Τῶν μονομαχούντων ἐσμὲν ἀθλιώτεροι. i.
Vidit mali nil, nauigandi qui eſt rudis,
Ipſis monomachis miſeriores nos ſumus.

Hos Latini vocabant gladiatores, quo ſpectaculo cum nihil poſſit immanius eſſe, tamen olim Romanis erat in deliciis. Lepidius fiet, ſi trāsferatur ad contētionem cum homine improbiſſimo ſuſceptam, quaſi pugnam dicas gladiatoriam.

Zenonium eſt, & lentem coquere.

Timon Phliaſius apud Athen. lib. 4. καὶ Ζηνώνειον γε φακῆν ἕψειν, i. Zenonis eſt & lentem coquere. Zenon Stoicorum princeps fuit, qui docet ſapientem omnia recte facere, nec referre quid agat, ſed in minimis pariter ac maximis ſapientē eſſe ſui ſimilem. Ex quo conſequitur, ad lenticulā recte coquendam opus eſſe ſapientia Zenonis. Natū ex apophtheg. quod refert Diog. Laertius. Cū enim Zenon diſſereret, ſapientem omnia recte facere, quidā irridens obiecit, Igitur & lenticulam recte coquet. Zenon annuit & collectionem approbauit. Serio licebit vti, cum dicemus eſſe viri boni etiam in rebus minutiſſimis ſui ſimilem eſſe: aut egregiū artificem, in quacumq; materia declarare qualis ſit artifex.

Oliuam non comedas.

Chryſippus apud Athenæum lib. 10. in opere: περὶ τοῦ καλοῦ tradit huiusmodi ſententiam, μήποτε ἐλαίαν ἔσθι᾽ ἀκαλήφην ἔχων χειμῶνος ὥρᾳ, id eſt, Ne quando comederis oleam, cum habeas vrticam hyberno tempore. Opinamur illum ſentire de herba, non de piſce. Nec vſum adagii videmus, niſi ſi quando ſignificabimus extremam victus parſimoniā, vt nec vrticæ quidquam adhibeatur condimenti. Mox ſubiicit βολβοφακῆν velut delicias, cibi genus vt Græca vox indicat ex bulbis & lenticula confectum. βολβοφακῆν, βαβαί, βαβαί, Vrtica calida eſt, ſed minoris cōſtat quam oleum. Subindicat autem æſtiuis menſibus nec oleo nec vrtica opus eſſe.

Olla lenticulam attigit.

Epicharmus apud Athenæum eo, quem modo citauimus loco, χύτρα δὲ φακέας ἥψατο, Sed olla lenticulam attigit. Conveniet in eos, qui vehementer propenſi ſunt ad aliquid, vel ut huc nati, vt vltro nulla data occaſione ſe conferant ad id, quod appetunt. Olla fictilis videtur amare lentem, ac veluti vltro venire ad lentem. Simile illi, quod alibi retulimus: Ipſa olera olla legit, & equum in planiciem.

Qui non zelat.

Divus Auguſtinus aduerſus Adimantum cap. 13. indicat vulgo iactatum, qui non zelat non amat. Quod ſane & hodie fertur, cum negant illic eſſe amorem, vbi non eſt zelotypia. Verum eſt ex amoris vehementia naſci zelotypiam, ſed eadem interdum naſcitur ex inopia mentis.

Lens deus.

Apud Athenæum lib. 4. refertur hic trimeter, vt apparet proverbialis:

Φακός σε δαίμων, καὶ φακῆ τύχη λάβοι id eſt,

Te lens deus corripiat & fortuna lens.

Φακὸς dicitur lens cruda, φακῆ cocta, vt indicat etymologus. Conveniet quoties eadem ad faſtidium iterantur. Dæmon autem Græcis fortunam ſonat, vnde cacodæmones dicuntur infelices, & idem ſonat, τύχη, nec intereſt, niſi quod dæmon eſt mas, τύχη femina.

Trabs in omnibus.

Δοκὸς δ᾽ ἐπὶ πᾶσι πέπυκται, id eſt, Trabs in omnibus facta eſt. Videtur hemiſtichium ex poeta quopiā, quo ſignificatum eſt nihil eſſe tam certum quin obſtet ſcrupulus, cogēs nos ad exactiorem rei conſiderationem. Porro Græca vox δοκὸς anceps eſt ad trabem, quam δοκὸν malunt ſonare, & ad conſiderationem, quam δόκον. Notum eſt illud Socratis φρόντιζε, id eſt, ſollicite conſidera. Diverbium refert Galenus de Differentiis pulſuum lib. 3. Translatum apparet ab aratione, quam difficilem reddit trabs ſubinde occurrens in aruo proſcindendo.

Ex libro gubernatores.

Galenus in libro quem conſcripſit de ſuis libris; Ἀλλ᾽ οἱ μὴ μαθόντες παρὰ διδασκάλοις, ἐοικότες δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, τοῖς ἐκ βιβλίου κυβερνήταις ταῦτα ζητοῦσι, id eſt, Cæterum qui nō didicerunt ſub præceptoribus, ſed iuxta proverbium ſimiles ſunt gubernatorib. è libro, iſtiuſmodi quærunt. Idem libro de compoſitione pharmacorum 3. ἐοικότα τοῖς κατὰ τὴν παροιμίαν λεγομένοις ἐκ βιβλίου κυβερνήταις, id eſt, Adſimilis iis, qui proverbio dicuntur gubernatores è libro. De mutis magiſtris alibi dictum eſt.

Fra-

Fractis auribus.

GAlenus contra Thraſybulum: ὧν ἐστὶ τὰ θαυμαστὰ ταυτὶ συγγράμματα, νῦν ὑπὸ τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων περιφερόμενα. id eſt, Quorum ſunt admirandi iſti libri, qui circũferuntur ab his qui fractas gerunt aures. De pugilibus, ni fallimur, ſentit, qui poſtea facti medici ſcribunt libros: aut potius de libris imperitorum medicorum, qui leguntur à pugilibus, qui ſolent habere laceras aures more ſuum, oculos ſigillatos, totam faciẽ tuberibus notatam, ex arte quam exercent. Galenus enim crebro deſtomachatur in athletarum genus. Vſus eſt hoc adagio Plato in Gorgia, nec ſatis liquet quo ſenſu. Etenim cum Socrates dixiſſet ſe audire, quod Pericles reddidiſſet Athenienſes deteriores, nimirũ ignauos ac timidos, loquaces & auaros, vt primus mercenaria ſtipendia inſtituiſſet: Callicles reſpõdet: τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων ἀκούεις ταῦτα ὦ σώκρατες, id eſt, Ab his qui aures habent fractas audis iſta ô Socrates. Sentit de athletis & barbaris, quibus ignaui videntur à militari ferocia alieni. Hanc coniecturam noſtram tantiſper valere volumus, dum aliquid afferetur exploratius. De perforatis auribus dictum eſt alias. Cõveniet in hominem pugnacem, & vt notantem multos, ita notatum à multis.

Coruus albus.

DE raris inuentu dixit Iuuenalis:

Coruo quoq; rarior albo.

Ammianus in epigrammate:

Θᾶττον ἦν λευκὰς κόρακας πτηνάς
τε χελώνας
Εὑρεῖν. id eſt,
Aut albus coruus prius, aut teſtudo
Volucris, Inuenietur.

Galen. lib. περὶ φυσικῶν δυνάμεων 1. taxans Lycum quendam, qui nec Eraſiſtratum ſequeretur, nec ipſe verum afferret, ait, ὥστε ὁ λύκος οὔτ' ἀληθῆ λέγων φαίνεται οὔτε ἐρασιστράτεια. λευκῷ τοίνυν κατὰ τὴν παροιμίαν ἔοικε κόρακι, μήτε αὐτοῖς τοῖς κόραξιν ἀναμιχθῆναι δυναμένῳ διὰ τὴν χροιάν, μήτε ταῖς περιστεραῖς διὰ τὸ μέγεθος, id eſt, Itaq; Lycus, dum palam eſt eum neque vera loqui, neque eadem cum Eraſiſtrato, ſimilis videtur albo coruo, qui nec ipſis coruis admiſceri poſſit ob colorem, nec columbis ob magnitudinẽ. Conveniet in hominem ſui ingenii, & alienum à ſenſu communi. Sunt enim quos pudet vſquam cum quoquam conſentire, quaſi nihil verum ſit, niſi diuerſum ſit.

Aſino fabulam.

Galen. περὶ φυσικῶν δυνάμεων li. 3. τοῖς δ' ἄλλοις οὕτω γενήσεται τὸ γράμμα ἀνωφελὲς, ὡς εἰ καὶ μῦθον ὄνῳ τις λέγει, id eſt, Reliquis vero tam inutile fuerit ſcriptum, quam ſi quis aſino narret fabulam. Extat in Græcorũ collectaneis, ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει, id eſt, Aſino quiſpiã narrabat fabulam, at ille mouebat aures. Ad hoc alluſit Galen lib. de Differentia pulſuum 2. ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν γέρων ὥσπερ ὄνος ἔσειεν ἤδη τὰ ὦτα, id eſt, Ad hęc ſenex quidem ille, velut aſinus quatiebat auriculas, opinamur, quod non aſſentiretur: eſt nobis de his alias dictum nonnihil.

Sub aliena arbore fructum.

Ex aliena arbore fructum legere dicuntur, qui fruuntur aliorum laboribus. Ita Fabius apud Liu. li. ab vrb. cond. 10. Fabius, inquit, quam arborem conſeruiſſet, ſub ea legere alium fructum, indignum ducere. Finitimũ eſt illi: Alienam meſſem metit.

Milium terebrare

Κέγχρον τρυπᾶν, id eſt, Miliũ perforare

rare dicuntur, qui in re difficili, ſed prorſus inutili laborant. Galenus libro de Præſcientia, taxans ſophiſtas, qui putant philoſophiæ ſtudium vehementer inutile, ſic loquitur: Ἀλλ' ἁπάντων μαθημάτων ἀχρήςατον τοῦτο νενομίκασιν, ὁμοίως τῷ κέγχρον τρυπᾶν, id eſt, Quin potius omnium diſciplinarum hoc exiſtimant inutiliſſimum, perinde, ut milium perterebrare. Sic enim arbitramur legendum, cum in editis libris habeatur τὸ κέγχρον, i. minutum leguminis genus, quod haud facile perterebres gemmarum more, cum perterebrati nullus ſit vſus. Simile ſtudium fuit illius, qui grana milij è longinquo mittebat per foramen acus.

Lanam in officinam fullonis.

QVI præpoſtere rem gerunt, veluti ſi quis Theologo committat puerum in grammaticis rudimentis inſtituendum, lanam in officinam fullonis ferre dicitur. Fullonum n. ars, non rudem lanam, ſed iam contextũ pannum tractat. Galenus de Differentia pulſuum lib. 2. ὡς τις δὲ ἀκριβῶς τούτοις ἕπεσθαι βούλεται, γεγυμνάσθαι πρότερον χρὴ περὶ τὰς κατηγορίας. τὸ γὰρ τοῦ Ἀρκεσιλάου καλὸν, ὡς οὐδεὶς πόκον εἰς γναφεῖον φέρει. Τάξις γὰρ ἐστιν ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν, οὕτω καὶ μαθημάτων διδασκαλίας, i. Quod ſi quis hæc exacte velit aſſequi, prius exercitatum eſſe oportuit circa prædicamenta. Nam ſcitum eſt, quod dixit Arceſilaus: Nemo defert lanam in officinam fullonis. Quemadmodum .n. eſt ordo in operandis lanis, ita eſt & in diſciplinis. Refert hunc inter Academicos Laertius, qui ſolitus ſit non ferre eos qui liberales diſciplinas nõ ſuo tempore attingerent, ut ſi quis velit diſcere poeticen, aut rhetoricen ignarus grammatices.

De fumo ad flammam.

AMMIANVS Marcellinus lib. 14. Vtq; ſolet manum iniectantibus fatis hebetari ſenſus hominum, & obtundi, his illecebris ad meliorem expectationem erectus, egreſſusq; Antiochiam, Meleuo dictante, prorſus ire tendebat de fumo, ut proverbium loquitur vetus, ad flammam. De eo dictum, qui ſe à rebus dubiis, in præſens exitium coniecit. Alibi retulimus ex Plauto, Flamma fumo eſt proxima.

Calicum remiges.

Κυλίκων ἐρέται, id eſt, Calicum remiges dicti ſunt, qui aſſidue perpotarent, vinum pro remo ducentes. Ita Dionyſius cognomento æreus, apud Athenæum libro decimo in Elegiis:

> Κἄν τινες οἶνον ἄγοντες ἐν εἰρεσίᾳ Διονύσου.
> Συμποσίου ναῦται καὶ κυλίκων ἐρέται,

id eſt,

> *Si qui vina trahunt in remigio tibi Bacche*
> *Potandi nautæ, remigium calicum.*

Ingens poculum quaſi ſinus eſt, In hoc trahunt, non remis, ſed lingua, neq; raro faciunt naufragium, iactura cum pecuniæ, tum mentis.

Ab vnguibus incipere.

Ἐκ τῶν ὀνύχων ἄρχεσθαι, dicuntur, qui à leviſſimis minimeq; ad rem pertinentibus ordiuntur. Ita Baſilius in epiſtola quadam: καταγέλαστόν ἐστιν, ἐκ τῶν ὀνύχων ἄρχεσθαι, καὶ μὴ αὐταῖς αὐτῶν κεφαλαῖς διαλέγεσθαι, id eſt, ridiculum eſt ex unguibus initium ſumere, ac non potius cum ipſis illorum capitibus colloqui. Caput rei dicitur quod eſt illius præcipuum. Vſus erit quoties admonebimus, ut omiſſis parergis ac frivolis, agatur de cauſſa. Aut ſi quis velit emendare reipub. ſtatum, ordiatur,

ordiatur à principibus potius, quam ab humilibus, qui non multum afferunt momenti, vel ad perniciem civitatis, vel ad ſalutem.

Muſca.

Μῦαι olim dicebantur, qui delectabantur aliena menſa, quos Plautus muribus comparat ſemper alienum edentibus cibum. Apud Athenæum lib. 6. paraſitus quiſpiam ſe muſcæ confert.

Δειπνεῖν ἄκλητος μυῖα. id eſt,

Quod invocatus cœnitare amo, muſca ſum.

Advolat enim hoc inſectum ad cibum alienum, & ægre poteſt abigi. Apud eundem Hegeſander narrat, cum Alexander dixiſſet, ſe morderi à muſcis, ſic vocabat paraſitos, iamq; conaretur illas abigere: Cineſias unus eius ordinis, qui forte aderat, profecto aliæ muſcæ ſiticuloſæ magis urgebunt te ſemel guſtato tuo ſanguine. Exſtat apologus de erinacio, qui voluit vulpi μυοσόβης eſſe. Plautus in Mercatore deflexit ad hominem curioſum & ad omnia advolantem. Muſca eſt meus pater. Nihil pote illum clam haberi, Nec ſacrum, nec tam prophanum quicquam eſt, quin adſit ibi ilico.

Baon malus piſcis.

ATHENAEVS libro ſeptimo, teſtatur apud Atticos fuiſſe proverbium, μή μοι βαιὼν κακὸς ἰχθύς, id eſt, Ne mihi Bæon piſcis nequam. Nec indicat uſum proverbii, tantum oſtendit apud Epicharmum, βαίωνα, dictū piſcem quendam. Nomen inditum videtur à brevitate. Laudantur enim magni piſces. Dicetur in hoſpitem ingratum, ac moleſtum.

De ſportula cœnare.

ATHENAEVS libro octavo; Græci τὸ ἀπὸ σπυρίδος δεῖπνον, id eſt, cœnam è ſportula proprie vocabant, quoties aliquis ſibi paraſſet cœnam, eaque in ſportulam compoſita. iret apud alium cœnaturus. Quod genus & hodie durat inter homines frugi, qui nec gravari volunt ſumptu, nec alios gravare. Lepidius erit, ſi transferatur ad eum, qui ſic adit diſcendi gratia, ut ipſe uiciſſim afferat quod deceat, ut fiat eruditionis permutatio.

Tibicen vapulat.

EVBVLVS apud Athenæum libro nono, ait fuiſſe morem, ſi quid peccaſſet coquus, tibicinem ſolere vapulare. Philyllius apud eundem:

Ὅ,τι ἂν τύχῃ.
Μάγειρος ἀδικήσας τὸν αὐλητὴν λαβεῖν.
Πληγάς.

id eſt,

Quicquid coquus
Peccaverit, tibicen accipere ſolet
Plagas.

Proinde coquus quiſpiam apud eundem ait, ſe non rem priſcam, ſed ab ipſo inventam narrare, ἵνα μὴ, inquit, ὁ αὐλητὴς πληγὰς λάβῃ, id eſt, ne tibicen vapulet. Ob id opinamur, quod coquos lædere tutum non ſit, iuxta ſententiam aliquanto poſt apud eundem citatam:

Οὐδεὶς μάγειρον ἀδικήσας, ἀθῷος διέφυγεν,

id eſt,

Nullus homo læſus indemnis evaſit coquo.

Quamquam Græcus verſiculus non vacat mendo.

Execrationes ſerere.

Ἀρὰς ἐπισπείρειν, i. e. Execrationes ſerere, dicebantur qui diris devoverent aliquē: inde natum quod apud

Cyprios eſſet ſolemne, quoties ſererent hordeum, addito ſale, deuouere quibus male vellent. Tantum Heſychius. Docet Plin. quædam non feliciter ſeri, niſi cum conuiciis. Eſſe etiam genus, quod terræ infoditur, ac pede cõpreſſa additur execratio, Ne vnquam exeas. De Lindiorum ſacro diximus alias.

Aqua & terra reddamini.

Ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε. id eſt,
In terram vertamini aquamq;.

Pro eo, quod eſt, redigamini in nihilum, ac pereatis. Hemiſtichium hoc ſic refertur ab Heſychio, quaſi prouerbio iactatum. Sumptum eſt autem ex Iliados η. Nam his verbis Menelaus increpat Græcorum ignauiam, quod nullus auderet cum Hectore prouocante monomachiam ſuſcipere.

Ἀλλ᾽ ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Interpretatur Plutarchus in vita Homeri, & Alexander Aphrodiſeus libr. primo, problem. 77. reddit cauſam phyſicam cur ita locutus ſit Homerus. Ex terra & aqua gignuntur omnia, & in hæc reſoluũtur omnia. Ab hac forma nõ abhorret, quod ex Epicharmo citat Plutarchus in conſolatione ad Apollonium; συνεκρίθη καὶ διεκρίθη, καὶ ἀπῆλθεν ὅθεν ἦλθε πάλιν, γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα δ᾽ ἄνω. τί τῶνδε χαλεπόν; οὐδὲ ἕν. i. concreta ſunt, & diſcreta ſunt, & abierunt rurſum vnde venerant, terra quidem in terram, ſpiritus vero ſurſum. In his quid acerbum? nihil. loquitur de morte quæ eſt diſſolutio corporis & animæ. M. Tullius libro Tuſculanarũ quæſtionum tertio citat ex Euripide:

Reddenda eſt terra terræ, tum vita omnibus

Metenda vt fruges, ſic iubet neceſſitas.

Hanc ſententiam Antiochus ſcribit placuiſſe Chryſippo, ſed diſſentiente Carneade. Denique Ariſtoteles Rhetoricorum lib. ſecundo, ſubindicat, qui olim ſeruitutem profitebantur, eos terram & aquã domino tradere ſolitos, velut omniũ rerum ius abdicantes, & in herum transferentes, καὶ ὅτι, inquit, διδόναι γῆν καὶ ὕδωρ δουλεύειν ἐστί, id eſt, Et quod dare terram & aquam ſeruire eſt.

Mars communis.

Incertum ac varium belli euentũ notant hoc dicto: Ἄρης κοινός, id eſt, Mars communis. Sumptum eſt ex Homericæ Iliados Σ.

Ξυνὸς ἐνυάλιος καί τε κτανέοντα κατέκτα.

id eſt,

Communis Mars, inque vicem perimit perimentem.

Quod dictum Ariſtoteles libr. rethoricorũ ſecundo inter prouerbiales ſententias commemorat. Rurſus eodem libro:

Νίκη δ᾽ ἐπαμείβεται ἄνδρας.

id eſt,

Nunc his nunc illis cõtingit vincere.

Titus Liuius belli Punici libr. decimo, Cum tuas vires, tum vim fortunæ, Martemq; belli communem propone animo; vtrinq; ferrum, corpora humana erãt: nuſquam minus quam in bello euentus reſpondent. Rurſus ab vrbe cond. libro octauo. Quid illum facturum fuiſſe, ſi, quod belli caſus ferunt, Marſq; communis aduerſa pugna eueniſſet? Iterum eodem libro, Noſtra certamina Romani non verba legatorum, nec hominũ quiſquam diſceptator, ſed cãpus Cãpanus, in quo concurrendum eſt, &

eſt,& arma, & communis Mars belli decernet.Et in eodē alias:Ibi in conciliis Numitius imperator eorū, affirmando communem vere Martem belli, vtramq; aciem pari cæde proſtrauiſſe, &c. Rurſum libro ab vrbe cond.7. Samnitium, inquit, bellum ancipiti Marte geſtum. Apud eūdem frequens eſt, æquo Marte diſceſſum eſt, quoties neutri parti ceſſit victoria. M.Tullius Philippica vndecima: Sed, vt concedam incertos exitus eſſe belli, Martem cōmunem, tamen pro libertate, vitæ periculo decernendum.De Marte communi nōnihil attigimus in prouerbio: Omniū rerū viciſſitudo Porro ἐνυάλιος Homero Mars dicitur, ab ἐνυῶ quam belli fortunam eſſe putant.

Lex in manibus.

Ἐν χειρῶν νόμῳ, id eſt, Lege manuum dicitur, cum res vi geritur, nō ex preſcripto legum. Æſchines contra Timarchum: Φυλακτέον δὲ τοῖς μὲν ὀλιγαρχικοῖς καὶ τοῖς τὴν ἄνισον πολιτείαν πολιτευομένοις, τοὺς ἐν χειρῶν νόμῳ τὰς πολιτείας καταλύοντας, id eſt, His vero qui ſequūtur oligarchiam, & apud quos inæqualis eſt reipub. adminiſtratio, cauendi ſunt qui lege quæ eſt in manibus ſita, ciuitatis ſtatum labefactant. Manuum legem appellat violentiam, ſiue ius belli. Vſus eſt in hūc ſenſum Polybius hiſtoriæ lib. primo, τῶν δὲ πολεμίων οὓς ποτε κρατήσειε, τοὺς μὲν ἐν χειρῶν νόμῳ διέφθειρε, τοὺς δὲ ζωγρείᾳ πρὸς αὐτὸν εἰσαναχθέντας ὑπέβαλε τοῖς θηρίοις, id eſt, Ex hoſtibus quoſcunque deuiciſſet aliquando, alios violenta manu perimebat, eos vero qui viui capti ad eum adducebantur, beſtiis obiiciebat. Rurſus lib. ſecundo: Ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ συνέβη γάιον μὲν τὸν ὕπατον παραβόλως ἀγωνιζόμενον, ἐν χειρῶν νόμῳ τελευτῆσαι τὸν βίον, id eſt, Per idem hoc tempus accidit, vt Caius conſul dum audacius pugnat, manuū lege vitam finierit. De αὐτοκυρίᾳ dictum eſt alias. Apud Plautum ſeruus quiſpiam minitatur ſe manu litem acturum.

Nihil inanius quam multa ſcire.

Apvd Athenæum libro decimotertio, Hippon qui dictus eſt ἄθεος, citatur auctor huius verſiculi:

> Πουλυμαθημοσύνης τῆς οὐ κενεώτερον ἄλλο. id eſt,
>
> *Non aliud mage inane puta quam plurima ſcire.*

Citatur idem ex Timone:

> Πουλυμαθημοσύνης τῆς οὐ κενεώτερον ἄλλο.

Conueniet in eos qui malūt multa diſcere quam vtilia. Contra laudata eſt Hippiæ πολυμαθεία.

Κύκλῳ περιέλκειν.

Qvi arte circumagit quempiam, vt cum ſe putet aliquid egiſſe, nihil egerit, aut inde recidat vnde volebat extricari. κύκλου περιέλκεσθαι dicitur. Ita Plato in Charmide. ὦ μιαρὲ ἔφην ἐγώ, πάλαι με περιέλκεις κύκλῳ ἀποκρυπτόμενον, i. O ſcelerate inquam, iam dudum me in orbem circumagis non ſentientem. Fit enim hoc arte ſophiſtica, vt qui contra diſputat, poſt aſſeueret ambagibus circūactus quod prius negabat, aut contra. Metaphora ducta ab equis, qui circumacti, eo reducuntur, vnde prius reſiliebant pauidi. Similis ludus exercetur in Labyrinthis. Confine illi: In eaſdem anſas incidiſti.

Iouis lac.

Qvod inſigniter eſſet lautum in cibis, Iouis lac veteres appellabant. Eurip. apud Athen lib. 14.

Καὶ τυρὸς ὀπίας ἐστὶ καὶ διὸς γάλα,
id eſt,
Eſt ſucculentus caſeusq; & lac Iouis.

Apud eum frequenter inter ciborum delicias commemoratur, διὸς ἐγκέφαλος, de quo alias diximus. Perſæ, ſi quid eſſet exquiſite lautum, appellabant διὸς καὶ βασιλέως ἐγκέφαλον, id eſt, Iouis & regis cerebrum: propterea quod rex Perſarum ſolet dare præmium honorarium, ſi quis novum aliquod edulii genus reperiſſet. Clearchus apud eundem lib. 12. quanquam eadem multis aliis verbis commemorat. Videntur antiqui quidquid eximium videri volebant, Iovi tribuiſſe. Inde illud è Satyra.

Et Iouis auribus iſta Seruas.

Maſonica dicteria.

DICTERIA petulantius iacta, priſci Mæſonica uocabant, σκώμματα μαισωνικά, à Mæſone quodam hiſtrione comœdiarum Megarenſi, cujus inuentum eſt perſona, quam à repertore, Græci μαίσωνα vocabant, reperit enim perſonam famuli & coqui. Quin & veteres Græci coquum urbanum μαίσωνα vocabant, exterū τέττιγα. In comœdiis autem ſemper inducuntur coqui dicaces, præſertim apud Plautum. Id teſtatur Philemon alicubi:

Σφίγγ' ἄρρεν' οὐ μάγειρον εἰς τὴν οἰκίαν
Εἴληφ'. ἁπλῶς γὰρ οὐδὲν μὰ τοὺς θεοὺς
Ὧν λέγει συνίημι. id eſt,
Recepi in ædes non coquum, ſed maſculam
Sphingem, nihil enim per deos intelligo
Simpliciter, ex his quæ loquitur.

Convenit cum Hipponacteo præconio.

Neceſſitas magiſtra.

SVIDAS ex Carchedonio citat hoc prouerbium:

Χρεία διδάσκει, κἂν ἄμουσος ᾖ, σοφόν, id eſt,
Catum è rudi reddit magiſtra neceſſitas.

Tempus, rerum uſus, ipſaq; neceſſitas excitat ingenium ad diſcendas artes. Idem indicat Græcorum ſententia σοφίας πενία ἔλαχεν, & apud Ariſtophanem Penia iactat ſe artium inuentricem. A Perſio venter dicitur magiſter artis ingeniiq; largitor. Et vt ait Q. Curtius: Neceſſitas ignauiam acuit.

Beſtia beſtiam nouit.

ARISTOTELES libro Rhetoricῶn primo, inter ſimilitudinis & affinitatis prouerbia refert & hoc:

Ἔγνωκε δὴ θὴρ θῆρα. id eſt,
Nouit profecto fera feram.

Videtur fragmentum iambici trimetri, vtcumq; depravatum eſt apud Ariſtotelem. θὴρ, Græcis beſtia dicitur, ſed propriè fera aut noxia, quod genus ſunt apri, lupi, & viperæ. Vnde hominem moribus efferatis, ingenioq; agreſti, θηριώδη vocant. Congruet, ubi conuenit inter duos pariter improbos. Simile illi: Furemq; fur cognovit, & lupum lupus.

Cæci præſcriptio.

Τυφλοῦ παρακέλευσις, id eſt, Cæci iuſſio ſiue exhortatio, dicitur abſurda, quoties ipſe, qui præſcribit, non intelligit quid dicat. Socrates apud Platonem in Theæteto, redarguens abſurdam Theæteti præceptionem, iubentis, ut qui rectam haberent opinionem, rectæ opinioni aſſentirentur, confert illius orationem loro, aut piſtillo circumvolubili, ſed recti*
putat

Digitized by Google

putat dicendũ, Cæci iuſſioné: τυφλοῦ ἡ παρακέλευσις ἂν καλοῖτο δικαιότερον. τὸ γὰρ ἃ ἔχομεν ταῦτα προσλαβεῖν κελεύειν, ἵνα μάθωμεν ἃ δοξάζομεν, πάνυ γελοίως ἔοικεν ἐσκοτωμένῳ, id eſt, Sed rectius cæci præceptio dicatur: ſiquidem iubere, vt ea, quæ habemus, accipiamus, vt diſcamus, ea quæ opinamur; plane conuenit homini inſigni ter caliganti. Alias relatum eſt nobis illud Horatii: Cæcus vti ſi monſtret iter. Item; Cæca ſpeculatio.

Ibici equus.

Ἰβύκειος ἵππος, id eſt, Ibyci equus in iocum prouerbialem abiiſſe videtur, de iis qui nolentes præter ætaté ac vires ad periculoſum negotium adigerentur. Dicti originem refert Plato in Parmenide. Ibyco poetæ equus erat iam annoſus athleta, multis certaminibus detritus. Is cum ad certamé currui iungeretur, extimuit, videlicet expertus eiuſmodi ludorum aleam. Ridente populo Ibycus ſurgens, equus, inquit, domini ſimilis eſt; nam & ipſe iam ſenex ad amandum compellor: equo ſuo ſeſe comparans, quod ipſe non minus intempeſtiuus eſſet ad amores, quam vetulus equus ad certamen. Nam admonet hoc quoque Suidas, Ibycum vulgo male audiſſe ob adoleſcentulorum amorem. Hac imagine Parmenides queritur ſe ſenem adigi ad rerum difficilimarum explicationé: Huc alluſiſſe videtur Horatius in epiſtolis: Non eadem eſt ætas, non mens. &

Solue ſeneſcentem mature ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus & ilia ducat.

De Ibici gruibus dictum eſt alias.

In craſtinum ſeria.

Εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα, id eſt, In craſtinum ſeria. Plutarchus in vita Pelopidæ narrat hãc vocem apud Græcos abiiſſe in prouerbium. Originem dedit Archias vir opulentus ac potens, ſed parum ſobrius. Huic inter cõuiuium allata eſt epiſtola, qui pertulit, admonuit, vt ſtatim legeret: de ſeriis enim rebus ſcriptam eſſe, tum ille vino madidus riſit. οὐκοῦν, inquit, εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα, id eſt, in craſtinum igitur ſeria, ſimulquè acceptã epiſtolam puluillo ſuppoſuit, cui inſidebat, ac ſermoné cum Phillida cœptum pergebat. Quin & hodie inciuile eſt in conuiuiis tractare ſeria. Apud Hollandos recitatur fabula non aliena ab hoc adagio. Quidam in conuiuio accumbebat igni vicinior, ita vt ima veſtis adureretur. Id animaduertens è conuiuis quidã, habeo, inquit, quod tibi nuntiem. tũ alter, ſi quid, inquit, triſtius eſt, nolo audire in conuiuio, vbi conuenit feſtiua, lætaq; eſſe omnia. Non eſt, inquit, admodum lætũ, mox alter, poſt conuiuium, inquit, ſeria, vbi cœnatũ eſſet hilariter, Nunc, inquit, dicito quidquid voles. Oſtendit illi veſtem à tergo enormiter aduſtã. Ibi ſtomachari cœpit, quod non admonuiſſet in tempore. Volebam, inquit, at tu vetabas. μετὰ δεῖπνον σπουδαῖα.

Cuniculis oppugnare.

Ὑπονόμοις πολεμίζειν, id eſt, Cuniculis bellare, dicitur, qui non aperta vi, ſed diſſimulanter, ac dolis rem gerit. Contra qui palam agit quod agit, machinis agere dicitur. Caii Cæſaris potentia iam ad manifeſtam tyrannidem ſpectante, Carulus Luctatius vir ſummæ apud Romanos dignitatis, ſurgens in ſenatu ait: οὐκ ἔτι ὑπονόμοις Cæſar ἀλλ' ἤδη μηχαναῖς αἱρεῖ τὴν πολιτείαν, id eſt, Cæſar non iam cunicu

Digitized by Google

cuniculis, ſed machinis tollit rempublicam. Suffoſſiones clam fiunt, machinę, hoc eſt arietes, onagri, baliſtæ palam admouentur. Dictum Plutarchus refert in vita Caii Cæſaris. Plus veneris habebit, ſi ad res animi transferatur, veluti ſi quis dicat malos genios interdum oppugnare nos machinis, cum palam terrẽt aut illectant, interdum cuniculis, quoties falſa ſpecie pietatis imponunt obrepuntque incautis.

Exitij nulla ratio.

Ολέθρου οὐδεὶς λόγος, id eſt, Exitii nulla ratio. Refert Plutarchus in vita Eumenis. Ita cum ſatagens rerum ſuarum, ſuperiorem adiſſet Phrygiã, intra Celenas hybernauit: vbi quoniam reperit Alcetam, Polemonem & Docimũ de imperio contra ipſum decertantes: τοῦτο ἦν ἔφη τὸ λεγόμενον, ὀλέθρου δ' οὐδεὶς λόγος, id eſt, Exitii nulla ratio. Sentiẽs opinamur, cum imminet homini fatale exitium, Deum adimere conſilium ac rationem. Apparet eſſe hemiſtichiũ carminis Iambici ὀλέθρου δ' οὐδεὶς λόγος. Huic affine eſt, quod habet Quinctilianus libro quinto de coniectura loquens: Præterea, inquit, cur potiſſimũ illo modo ſit aggreſſus: qui & ipſe diligentiſſime tractatur pro eodem locus, an etiam ſi nulla ratione ductus eſt, impetu raptus ſit & abſq; ſententia. Nam vulgo dicitur, ſcelera non habere conſilium.

Qui lucerna egent infundunt oleum.

Plutarchus in vita Periclis refert Anaxagoram Pericli in adminiſtranda Republica magno adiumento fuiſſe, verũ vbi iam grauaret ſenectus, & à Pericle publicis intento negotiis negligeretur, decreuerat inedia finire vitam. Id vbi reſciuit Pericles, accurrit ad ædes philoſophi, precibusque & lacrymis conatus eſt illum ab inſtituto reuocare, idque ſua ipſius cauſa magis, quam Anaxagoræ. at ille iam agens animam dixit: ὦ Περίκλεις, καὶ οἱ τοῦ λύχνου χρείαν ἔχοντες, ἔλαιον ἐπιχέουσι, id eſt, O Pericles, & quibus lucerna eſt opus infundunt oleum: exprobrans illi neglectum amici, vnde non vulgarem capiebat vtilitatem, cum qui egent lucerna, ob vſum qualemcunq; curent illam, abſtergentes atq; infundẽtes oleum. Et quibus opus eſt fructu, ſtercorant agrum.

In ventrem inſilire.

Ες τὴν γαστέρα ἐνάλλεσθαι, id eſt, In ventrem irrumpere dicitur, qui curã omnem ad cibum ac potum confert. Ita Plutarchus de Lucullo in ipſius vita: Ατε δὴ μὴ διατελκῶς μηδὲ ἐπιδεικτικῶς λυκούλλου πολεμοῦντος, ἀλλὰ δὴ τοῦτο τὸ λεγόμενον εἰς τὴν γαστέρα ἐναλλομένου, καὶ ὅπως ὑφαιρήσει τὴν τροφὴν ἅπαντα πραγματευομένου, id eſt, Vtpote cũ Lucullus iam non palam, neque ad oſtentationem bellaret, ſed quemadmodum dici ſolet in ventrem impetum faceret, nihil non moliens, vt hoſti commeatum ſubtraheret. Non hic repetemus, quomodo locũ hunc vertit Leonardus Iuſtinianus. Sunt quos non alia ratione melius vincas quam ſi ventrem impetas. huc reſpexit Terẽtius cum ait, pugnos in ventrem ingere. Nam paraſiti nulla parte magis lædi poſſunt, quam ventre.

Sortem & vſuram perſoluere.

Καὶ τὸν τόκον καὶ τὸ κεφάλαιον ἐκτίνειν dicuntur, qui ſerius quidem, ſed grauius puniuntur, aut qui differũt vindictam, vt per occaſionẽ lædant grauius. Nam prorogatione creſcit vſura. Dion libello; περὶ τῆς ἀπιστίας, ὥσπερ τὰ θηρία πολλάκις ἠρεμοῦν κοιμώμενα καὶ ἡμερ-

ἢ ἐμπεπλησμένα, τὴν μὲν φύσιν οὐκ ἀποβέβληκεν τὴν αὐτῶν. παραπλησίως δὲ ἐκεῖνοι χρόνον τινὰ οὐκ ἔβλαψαν, ἔπειτα συμβάσης περιφάσεως, καὶ τόκον φασὶ καὶ τὸ κεφάλαιον, τῆς πονηρίας ἐκτίνουσι, id eſt, Quemadmodum noxiæ beſtię ſæpenumero quietem agunt, ſiue cũ dormiunt, ſiue cum cibo expletæ ſunt, quamquam naturam interim ſuam non exuerunt. Similiter & illi ad tempus aliquod non læſerunt, at vbi ſe dederit occaſio, & vſuram, vt aiunt, & ſortem malitiæ perſoluunt.

Ad incitas.

QVOS vrgeret extrema neceſſitas, his res dicebatur ad incitas rediiſſe. Plautus in Trinũmo; Hem nunc hic cuius eſt, ſubaudi ager, vt ad incitas redactus, id eſt, ad extremam inopiam. Idẽ in Pœnulo; Tace modo, profecto ad incitas lenonẽ rediget, ſi eas abduxerit, quin potius diſperibit ſaxo, quam vnam calcem ciuerit. Sed haud ſcimus an hic legendum ſit, vnum calcum ciuerit. Nonius Marcellus admonet incitam dici egeſtatem, & verum dicit, ſed non abſque tropo. Nam in his duobus locis, quæ retulit è Plauto, extremã quidem inopiam ſignificat, at non ſtatim vbicunque ponuntur incitæ, ſignificatur egeſtas. Lucilius incita dixiſſe videtur in neutro genere. Illud ad incita cum redit atque internecionem. Item, Commanducatus corrupit, ad incita adegit. At Iſidorus libro 18. vſurpauit genere maſculino. Calculi inquiens, partim ordine mouentur, partim vagi, qui vero moueri omnino non poſſunt inciti dicuntur. Cio, moueo eſt, inciti quaſi immobiles, quos Græci dicerent ἀκινήτους. Satis liquet prouerbium ductum à luſu calculorum, in quo erant certæ lineæ ad quas redactus calculus moueri iã non poſſet. Quadrabit & in eos, qui confutati manifeſtis argumentis, non habent quod reſpondeant, quod Dialectici vocãt metam Silentii.

Centro & ſpacio circumſcripta.

PLutarchus in præceptis ciuilibus: ἂν δ᾽ ἡ τὰ τῆς οὐσίας μέτρια, καὶ κέντρῳ καὶ διαστήματι περιγεγραφόμενα πρὸς τὴν χρείαν, id eſt, Quod ſi facultates modicæ fuerint, & centro & ſpacio circumſcriptæ ad vſum. Sentit fortunas tam anguſtas, vt niſi certa dimẽſione diſpenſentur, non ſint ad neceſſarios vſus ſuffecturæ. Veluti qui ſupputatione facta quantum habeant annui cenſus, ſubducunt quantum quoque menſe, quaq; hebdomade, quoq; die poſſint impendere. Quod ſi hoſpitis aduentus, aut ſimilis caſus fecerit ſumptus paulo largiores, id ſequentium dierum parſimonia ſarcitur, ne non conſtet ratio. Idem de futili loquacitate docet reſponſionem eſſe κέντρῳ καὶ διαστήματι circumſcribendam, ne quid reſpondeatur vltra quam requirit percunctatio. Quidam enim de vno interrogati, reſpondẽt de pluribus. Metaphora tranſlata eſt, a circulo qui fit circino circumducto: in medio, centrũ eſt immobile, hinc ſpatium vndique æquale ad lineam obeuntem. Vnde & circumſcripta dicuntur, quæ certis finibus continentur.

Roſcius.

ROSCIVS hiſtrio tam erat felix in agendis fabulis, vt quiſquis in arte quapiam inſignis eſſet, Roſcius vocaretur. Id indicat M. Tullius lib. de Oratore 1. Itaque hoc eſt iamdiu conſecutus, vt in quo quiſque artificio excelleret, is in ſuo genere Roſci⁹ dice-

Digitized by Google

diceretur. Idem in ſecundo de Oratore. Soleo ſæpe mirari eorum imprudentiam, qui agunt in ſcena, geſtum ſpectante Roſcio. Quis enim ſe commouere poteſt, cuius ille vitia non videat? Rurſus in Bruto: Et in ſcena Roſcium eſſe intelligat. Hic eſt ille Roſcius Ciceronis concertator, quem ornauit hoc elogio, vt diceret, Virum fuiſſe tam bonũ, vt vnus indignus eſſet, qui in ſcenam prodiret, & eundem tam præclarum artificẽ, vt ſolus dignus eſſet qui in ſcena verſaretur. Eodem igitur tropo, quo vehementer in conſiliis callidum Dædalum vocamus, in laboribus patiẽtem Herculem, in diſputando inuictum Achillem, in iudicãdo Ariſtarchum, patronum in cauſis agendis egregie dextrum, Roſcium licebit appellare.

Philoteſius crater.

Κρατὴς φιλοτήσιος, dicitur quo in conuiuiis conciliantur amicitiæ, qui mos etiamnum durat apud Germanos, quibus turpiſſimum eſt, poſt acceptum Philoteſium poculum, veterum offenſarum quamvis capitaliũ meminiſſe, ne iudices quidem admitterent actionẽ iniuriarum. Plutarchus in commentario de fortuna Alexandri, qui barbaros armis, Grecos ciuilibus inſtitutis conabatur ad humaniorem ac ſanctiorem vitæ rationem adducere, ὥσπερ, inquit, ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ μίξας τοὺς βίους, καὶ τὰ ἤθη, καὶ τοὺς γάμους, καὶ διαίτας, id eſt, Velut in philoteſio poculo miſcens vitas, mores, cõiugia ac viuendi rationes. Apud Plautum in Pſeudolo, ſeruus ebrius, Diis proximum putat, manu candida cantarum dulciferum propinare mitiſſimam amicitiam. Heſychius indicat hanc φιλοτησίαν ſolere adhiberi poſt cœnam, cum in ſignum amicitiæ ex eodem poculo, de eodẽ vino bibunt omnes. Aſconius Pedianus in actionem aduerſus Verrẽ tertiam, putat hoc eſſe, quod M. Tullius criminatur Verrem cum ſuis potaſſe more Græco. Nam vulgus exiſtimat illos Græco more bibere, qui largius ac cyathis grandioribus bibunt. At ipſe magis probat, vt intelligamus eos Græco more bibere, qui merum bibunt. Id autem ſolent facere Græci, vt cum in conuiuio libant, primum ſalutent Deos paululum è cyatho profundẽtes: dein amicos ſuos: totiesquè bibunt merum, quoties Deos aut caros ſuos nominatim vocant. Ita fermè Pedianus. Quidam putãt hunc craterem etiam ἀγαθοῦ δαίμονος appellari.

Cithara incitat ad bellum.

Plutarchus libro de fortuna Alexandri ſecundo, declarat hunc verſiculum apud Lacedæmonios ſolere decantari.

Ἕρπει γὰρ ἄντα τῶ σιδήρω, τὸ καλῶς κιθαρίσδειν, id eſt,

Vergit ad letale ferrum, lepide Cithara canere.

Quo ſignificabant certis cytharæ modis ſedari motus animorum, aliis addi vigorem ad prælium. Cum Alexander audiſſet Antigenidam tibia modos incinentem, qui vocantur Harmatii, adeo inflammatus eſt, vt ſimul cum armis exurgẽs manus iniecerit in proxime aſſidentes.

Bathyclis poculum.

Βαθυκλέους κύλιξ, id eſt, Bathyclis calix, dictũ videtur in eos, qui diuitiis ſuis ſoli fruuntur, nemini quidquam impartientes. Apud Plutarchũ in conuiuio ſeptẽ ſapientum Ardalus quidam ſic alloquitur Æſopum. Tu nunquam huc tranſmittes poculum ad

Digitized by Google

ad nos, cum videas iſtos tanquam Bathyclis calicem inter ſeſe transmittere, cęterum alii nemini impertientes. Cui reſpondet Æſopus. At ne hoc quidem poculum eſt publicum. Siquidem vni Soloni iam dudum aſtat. Bathycles Græcis ſonat profundæ gloriæ, quo nomine videtur fuiſſe quiſpiam diues ſibi viuens ſibiquè bibens.

Luna radiis non matureſcit botrus.

Plutarchus hunc Ionis ſenarium ceu prouerbialem adfert, differens, quod Luna quoniam radios habet imbecilliores quã ſol, excitare poſſit humores, concoquere non poſſit:

Μέλας γὰρ αὐταῖς ὐ πεπαίνεται βότρυς.
id eſt,
Neque enim his niger maturus efficitur botrus.

Conuenit in eos, qui conantur, ꝙ ob defectum virium nõ queunt, perficere. Refert idem in commentario de facie apparente in orbe lunæ. Accedet plus veneris, ſi volentes ſignificare diſciplinas humanas non præſtare felicitatem, dicamus: μέλας γὰρ αὐταῖς ὐ πεπαίνεται βότρυς. In αὐταῖς ſubaudiendum eſt, ἀκτῖσιν, id eſt, radiis.

Calliæ defluunt pennæ.

Callias apud Græcos quiſpiam fuit, qui per luxum, ac libidinem patrimonium abligurierat. In eum vulgaris iocus extitit: Καλλίας πτερορρυεῖ, id eſt, Calliæ defluunt pennæ. Solet enim hoc interdum auibus accidere, vel morbo, vel certis anni temporibus. Quemadmodum & quadrupedibus quibuſdam mutantur pili aut villi. Vnde & deplumati dicuntur ac detonſi, qui facultatibus exuti ſunt. Hoc verbum πτερορρυεῖν frequenter per iocũ vſurpatur apud Ariſtophanem in Auibus.

Ἐν πλάτει.

Ἐν πλάτει dictum, accipiendum interpretantur Græci, cum paululũ vltra præſcriptũ ſignificant eſſe concedendũ, præſertim in his, quæ ſunt humanitatis. Veluti ſi quis pollicitus ſolutionem ad diem Auguſti decimum, reddat poſtridie. Iulianus Pandectarum libro 46. Titulo de ſolut. & lib. cap. Ratum autem dominus habere debet, mox cum primum certior factus eſt, ſed hoc ἐν πλάτει, & cum quodam ſpacio temporis accipi debet. Et hunc Iuliani locum citat Vlpianus, eodem libro tit. rem ratam haberi, cap. Quo enim rurſus libro 13. titul. de condictione triticaria, cap. in hac actione. Verius eſt, inquit, quod Seruius ait condemnationis tempus ſpectandum: ſi vero deſierit eſſe in rebus humanis, mortis tempus. Sed etiam ἐν πλάτει ſecũdum Celſum erit ſpectandum. Non enim debet breuiſſimum vitæ tempus æſtimare. Iterum libro 22. titulo de probationibus. cap. penultimo, Nec hoc quæritur, num aliquis meminerit quo die aut quo conſule factum ſit, ſed num hoc aliquo pacto probari poſſit, quando id opus factũ ſit: & hoc Græci ἐν πλάτει, dicere ſolent, & cætera. Hactenus Pandectæ. Verum illud ἐν πλάτει, non norunt Caletii, qui ad horam vndecimam iuſſi claudere portas ciuitatis, ſtatim ad primum nolæ ictum occludunt, repulſis, & qui foris ſtant, & qui egredi cupiunt, vtriſq; portæ proximis. Cum denunciatur anathema qui ad diem pręſcriptum nõ ſoluerint, liberatur a fulmine, ſi ab eo die intra decimumquartũ liberarint fidem ſuã. Hæc ad iuris æquitatem pertinent.

Per

Per Satyram.

Variarum rerum mixturam ſparſim nulloq; ordine congeſtarum veteres Satyram appellabant. Apparet vocem primum deductam a laſciuia Satyrorum, temere nunc huc nunc illuc ſalientium. Hinc deflexa eſt ad cibi genus, quod ex diuerſis herbarum formis conflatum eſt: præterea ad lancem variis rerum generibus onuſtam, quæ ſic diis offerebatur, non adſimilis illi poculo, quod Græci πεντάπλοον, quintuplici rerum differentia, ſiue κίρν@ à mixtura vocabãt, de quo nobis ſupra dictum eſt. Feſtus ait, Saturam ſiue Satyram dici cibum variis rerum generibus conditum, aut legem aliis multis confertam legibus. Itaque in ſanctione legum adſcribi ſolere, neve per Satyram derogato, aut abrogato, cum ſignificant totam legem eſſe ſeruandam. Citat Annium Luſcum ex oratione quam habuit aduerſus Tyberium Gracchũ: Imperium quod plebs per Satyram dederat, id abrogatum eſt. Citat & C. Lælium ex ea quam pro ſe dixit. Poſtero die quaſi per Satyram legẽ ſententiis exquiſitis, in deditionem accipitur. Legem Satyram interpretantur, quæ eadem multas res complectitur: quemadmodum Iugurtha acceptus eſt in deditionem, ſed multis præſcriptis conditionibus, vt triginta daret Elephantos, pecus atq; equos multos, cum magno argenti pondere. Vſus eſt hoc adagio Iuſtinianus in præfatione Pandectarum: Et primo quidem, inquit, anno hoc opus tradebatur legentibus, non ſecundum edicti perpetui ordinationem, ſed paſſim & quaſi per Satyram collectũ, & vtile cum inutilibus permixtum, maxima autem parte inutilibus deputata. Itidem Salluſtius in bello Iugurthino. Quaſi per Satyram ſententiis exquiſitis in deditionem accipitur. Hæc Salluſtius dicit de Iugurtha, nec ſunt in cuiusquã oratione, nec ibi quiſquam aderat Lælius, vnde neceſſe eſt locum apud Feſtum eſſe mutilum. Verba Lælii ſunt omiſſa, ſimul cum nomenclatura Salluſtii.

Nec præceps fueris ad iurandum.

Non nullis haud vulgariter eruditis videtur & hoc adagiis annumerandum, quod refert Vlpia. lib. Pandect. 12. capit. 13. Titu. de iureiurando circa finem. Si quis, inquit, iurauerit in re pecuniaria per geniũ principis, dare ſe non oportere, vel intra certum tempus, & peierauerit, vel ſi dare oportere, vel intra certum tempus iurauerit ſe ſoluturũ, nec ſoluerit, Imperator noſter cum patre reſcripſit, fuſtibus caſtigatum dimittere, & ita ei ſuperindici, προπετῶς μὴ ὄμνυε, id eſt, ne fueris ad iurandum præceps. Habebit prouerbii ſpeciem, ſi quis hominem poſt acceptum malum admoneat, προπετῶς μὴ ὄμνυε.

Ex ſyngrapha agere.

Sunt & illæ formæ à iureconſultis ductæ verſæ in prouerbium. Ex ſyngrapha agere, obſignatis tabulis agere, pro eo quod eſt rigide parumque ciuiliter, ſed velut ex obligatione. Cicero pro Murena: pergitis ne vos tãquam ex ſyngrapha agere cũ populo?, Syngrapha Latinis ſonat conſcriptionem, quod vtriusque manu conſcripta vtriſque partibus tradi ſoleat, & in hoc ſyngraphę differunt à tabulis, quod tabulæ ab vna parte tantũ ſeruari conſueuerint. A chirographo, tabulis, codicillis differt Syngrapha, quod in illis non ſcribãtur niſi acta, in hac etiam contra fidem actionis pactio venit, & nõ numerata pecunia aut

Digitized by Google

aut non integre numerata pro temporaria voluntate hominum ſcribi ſolet. Ita propemodum Aſconius Pedianus in Verrinarum 3.

Iniuria ſoluit amorem.

IN Græcorum epigrammatibus proverbii titulo citatur ὕβρις ἔρωτας ἔλυσε, id eſt, iniuria ſiue contumelia ſoluit amores, quod contemptus amor plerumque vertitur in iram, ira in odium. Sic in comœdia Phœdria: Excluſit, revocat, redeam? Non ſi me obſecret. Item Horatius:

Nam ſi quid in Flacco viri eſt,
Non fert aſſiduas potiori te dare noctes,
Et quæret iratus parem,
Nec ſemel offenſa cedet conſtantia formæ,
Si certus intrarit dolor.

In epigrammate quæritur amans hoc dictum falſo iactari vulgo, quod ipſe ab amica excluſus non ſine convitio, cum iuraſſet ſe toto anno non rediturum ad illam poſtridie diluculo ſupplex ad eam redierit. Carmen ſic habet:

Ὕβρις ἔρωτας ἔλυσε, μάτην ὅδε μῦθος ἀλᾶται,
Ὕβρις ἐμὴν ἔγειρε μᾶλλον ἐρωμανίην. id eſt,
Falſum eſt quod iactant iniuria ſoluit amores,
Morbum quippe meum provocat illa magis.

In genere tamen verum eſt officiis mutuis tali benevolentiam, iniuriis extingui.

Quod pulchrum, idem amicum.

Τὸ καλὸν φίλον, id eſt, Quod pulchrum amicum. Inter proverbia cõciliantium amicitiam, refertur & hoc apud Platonem in Lyſide: καὶ κινδυνεύει κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶναι, id eſt, Ac propemodum apparet iuxta vetus proverbiũ, quod pulchrum eſt, amicũ eſſe. Qui commodi gratia amat, non amat vere, ſed quod pulchrũ eſt per ſe amatur. Unde Ariſtoteles, percunctanti qui fieret ut libentius colloqueremur cum formoſis quam cum deformibus reſpondit, eam percunctationem eſſe cæcorum. Nihil autem virtute pulchrius, eoque nec amabilius quidquam.

Mortuo leoni & lepores inſultant.

Extat epigramma Græcum, cuius argumentum ſumptum eſt ex Homericæ Iliad. χ. ubi Hectorem ab Achille iam interfectum circumſiſtũ: Græci mortuo inſultantes, nec quiſquam erat, qui extincto nõ aliquod vulnus infligeret. Sic enim habet Homerus:

Ἄλλοι δὲ περίδραμον υἷες Ἀχαιῶν,
Οἳ καὶ θηήσαντο φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν
Ἕκτορος, οὐδ' ἄρα οἵ τις ἀνουτητί γε παρέστη. id eſt,
At reliqui accurrunt Graii, cinguntque cadauer
Nec tamen aſtitit exanimi ſine vulnere quiſquam.

Ac paulo poſt:

Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε, καὶ οὐτήσασκε παραστάς. id eſt,
Dixerat hæc aliquis, ſimul & vulnus dedit aſtans.

Epigramma ſic habet:

Βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅττι καὶ αὐτοὶ
Νεκροῦ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί, id eſt,
Nunc telis petitote meum poſt fata cadauer,
Audet vel lepus exanimi inſultare leoni.

Dictum eſt alias de his, qui mordent mortuos, cum laruis luctatur, & cum vmbris depugnant.

Lingua non redarguta.

Plato in Theæteto: Ἀτὰρ ὡς ἔοικεν ἐὰν ἐπιχειρῶμεν, ἀπ' αὐτοῦ ἡμῖν τὸ Εὐριπίδειον συμβήσεται, ἡ μὲν γλῶττα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἡ δὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος, id eſt, at vt videtur ſi poſſis reſponderis, Euripideum quiddam nobis accidet, lingua quidem nobis erit irredarguta, mens autem non erit irredarguta. In eos quadrat, qui rationibus conuicti, non cedunt tamen, ſed tergiuerſantur reclamantes aduerſus ſuam ipſorum conſcientiam.

Pugno tenere.

Ἀπρὶξ τοῖν χεροῖν λαβέσθαι, id eſt, Pugno ſtringere dicitur, quod ipſo cõtactu ſentitur. Sic Plato in Theæteto: οἱ οὐδὲν ἄλλο οἰόμενοι εἶναι, ἢ οὗ ἂν δύνωνται ἀπρὶξ τοῖν χεροῖν λαβέσθαι, id eſt, qui nihil eſſe putant, quicquid non poſſint ſtrictim manib. apprehendere. Loquitur de his, qui non exiſtimant quicquam eſſe in rerum natura prę ter res corporeas, & ſenſibus expoſitas: actiones, generationes, & huius generis alia, quæ intellectu, nõ ſenſibus percipiuntur, exiſtimãt eſſe inania vocabula. Talis viſus eſt Platoni Diogenes, qui dicebat, ſe cyathos & menſas videre, cyathitates ac mẽſeitates, quas Plato commemorabat, non videre. Sed viciſſim audiuit, Nimirum oculos, quibus cyathi & mẽſæ videntur, habes: mentem, qua cyathitates ac menſeitates cernuntur, non habes. Tam craſſum ingeniorum genus Plato, veluti prophanum à philoſophiæ myſteriis iubet arceri. Verius enim ſunt, quæ non videntur, quam quæ videntur, & certius ea ſcimus, quæ ratione colligimus, quam quæ manibus contrectamus: ſenſuum enim iudicium fallax eſt.

Aut abi, aut exuere.

Plato in Theæteto ſignificat apud Lacedæmonios hunc fuiſſe morem, vt in publicis certaminibus nemiñe congererent ad congreſſum, ſed legem edicebãt ἢ ἀπιέναι, ἢ ἀποδύεσθαι, id eſt, aut abire, aut exui. Græcis autem ἀποδύεσθαι dicuntur, qui ſe parãt certamini, quod campeſtriati luctarentur olim, cætera nudi. vnde hæc ipſa vox, ἀποδύεσθαι, quoties transfertur ad rem animi, velut ad diſputãdum, aut repugnandum carni, proverbii vim habet. Ita frequenter vſurpat diuus Chryſoſtomus, ac D. Baſilius. Simile eſt id, quod alibi dicitur. Aut bibat, aut abeat.

Criſonem Himeræum præcurrere.

Prodigioſa celeritas Criſonis videtur locum dediſſe proverbio. Sic enim Socrates apud Platonem in Protagora, rogatus vt inſtitutam cũ Protagora diſputationẽ perageret: βουλοίμην ἄν χαρίζεσθαί σοι, εἰ ἐδυνάμην. Νῦν δὲ ἐστιν ὥσπερ ἂν εἰ δέοιό μου Κρίσωνι τῷ Ἱμεραίῳ δρομεῖ ἀκμάζοντι ἕπεσθαι, ἢ τῶν δολιχοδρόμων τῳ ἢ τῶν ἡμεροδρόμων διαθεῖν τε καὶ ἕπεσθαι, id eſt, Optarim quidem tibi morem gerere, ſi quod petis, meç facultatis eſſet. Nunc perinde eſt, ac ſi me roges, vt Criſonem Himeræum inſignem curſorem ſequar, aut dolichodromon quẽpiam, aut hemerodromon perpetuo æquẽ curſu ſequarque. Himera Siciliæ ciuitas eſt, quamquam eiusdem nominis eſt altera in Africa. Vnde Criſon dictus eſt Himeræus, celeritate currendi celebris, qualem refert li. 7. Plin. fuiſſe Philippidem & Caniſtiũ Lacedæmonium, cumq; his Philonidem Alexandri Magni curſorem.

Doli-

Digitized by Google

Dolichodromi dicebantur, qui perpetuo impetu 12. ſtadia decurrebāt. Hemerodromi, qui totum diem à mane vſque ad veſperam citra reſpirationem currebant. Plinius ſcribit puerum nouem natum annos à meridie vſque ad veſperam continuaſſe curſum. Vnde Græci poetæ ſolem appellant ἡμεροδρόμον, quod ſingulis diebus curſum ſuum peragat, quaſi vero noctu requieſcat in diuerſorio Thetidis.

Charadrion imitans.

Χαραδριὸν μιμούμενος, id eſt, Charadrion imitans, dici ſolitum de diſsimulante, ac rem vtilem occultante. Suidas refert hunc ſenarium Scazōtem ex Hipponacte:

Καὶ μὴν καλύπτει μῶν χαραδριὸν περνάς. id eſt.

Et num Charadrion quaſo venditor celat.

Item Ariſtophanes in Auibus:

Ἀλλ' ὡς δ' ὁ ἔποψ ὡς εὐθὺ εἰς τὴν λόχμην
Ἐμβὰς ἔπτηξε χαραδριὸν μιμούμενος. id eſt,

Alioqui vpupa vt videtur ſaltum ingreſſa abdidit ſeſe, Charadrion imitans. Quo loco interpres fere cū Suida conſentiens, narrat huic aui vim ineſſe medicam, vt illius aſpectu facile ſanetur, qui laborant ictero ſiue regio morbo, eamq; ob cauſam, qui vendunt, occultant eam, ne licitator remedium ſentiat priuſquam emerit. Addit eam auem mutare colorem ad ſimilitudinem eorum quibus admouetur, non deeſſe tamē qui ſentiant non aſpectum, ſed eſum auis, habere remedium. Vocē autem diſtingui accentu, nam ſi pronūcies vltima acuta χαραδριὸν declarari auē, ſi penultima acuta χαράδριον diminutiuum à χάραδρα ſignificari voraginem, ſiue terræ hiatum, quod in hunc delabens aqua melodiam quandam reddere videtur. Tantum ex his, quæ indiligenter à Suida ſunt congeſta, tradere licuit. Meminit huius auis & alias Comicus in eadem fabula: ὕδωρ ἐφόρουν κάτωθεν εἰς τὸν ἀέρα οἱ χαραδριοί, id eſt, aquam ex imo portabant in aërem Charadrii. Interpres addit aui nomen inditum, quod in voraginib. gaudeat verſari. Socrates apud Platonem in Gorgia, cum Callinicen eo pellexiſſet, vt fateretur beatam vitā non eſſe ſitam in copia rerum, ſed in perpetuo influxu: nam qui ſatur eſt, aut non ſitit, quoniam nec moleſtiam ſentit nec voluptatem, lapidis more viuit, potius quam hominis: ita ſubiicit: χαραδριοῦ τινὰ αὖ σὺ βίον λέγεις ἀλλ' οὐ νεκροῦ οὐδὲ λίθου. Rurſus tu Charadrii quandam narras vitam, non mortui, lapidiſve. Marſilius vertit auem, cum Socrates videatur ſentire de voragine, in quam cum perpetuo decurrat aqua, nunquam tamen expletur: niſi forte Charadrius auis eſt de numero voracium, quemadmodum & Larus, vt hinc nomen inuenerit à Charadra ductum.

Quantum pedibus potes.

Socrates in Gorgia Platonis ita loquitur: σωφροσύνην μὲν διωκτέον καὶ ἀσκητέον, ἀκολασίαν δὲ φευκτέον, ὡς ἔχει ποδῶν ἕκαστος ἡμῶν, id eſt, Temperantiam quidem ſectari atque exercere oportet. Contra intemperantiam fugere, quantum quiſque noſtrûm pedibus valet. Id quo longius transfertur à rebus corporeis, hoc magis accedit ad proverbium celeritatis. Quod in corpore ſunt pedes, hoc in animo ſunt affectus, quibus expetimus aliquid aut refugimus.

Vaſis inſtar.

Ἀγγείου δίκην, id eſt, Vaſis inſtar loqui dicitur, qui cum ob imperitiam ex ſe nihil poſſit adferre, ab aliis audita profert. Fons ex ſe liquorem habet, vas ni aliunde infuderis ſiccum eſt. Homines autem qui vacant eruditione, per aures implentur. Socrates in Phædro Platonis: ὅτι μὲν οὖν παρά γε ἐμαυτοῦ οὐδὲν αὐτῶν ἐννενόηκα, εὖ οἶδα, συνειδὼς ἐμαυτῷ ἀμαθίαν, λείπεται δὴ οἶμαι ἐξ ἀλλοτρίων ποθὲν ναμάτων διὰ τῆς ἀκοῆς πεπληρῶσθαι με δίκην ἀγγείου, id eſt, Nihil horum ex me ipſo excogitaui fateor, imperitiæ mihi conſcius. Super eſt igitur, vt alicunde ex alienis fluentis per aures fuerim impletus inſtar vaſis.

Vt lupus ouem.

Ὡς λύκος ἄρνα φιλεῖ, id eſt, Vt lupus ouem amat, qui ſui commodi gratia ſimulat amorem. Nam is vulgo dicitur amor, cum reuera ſit odium. Iuuenis enim cum puellam venatur, vt illi pudicitiam, theſaurum incomparabilem eripiat, vt pro honeſta fama turpi rumore traducat, vt parentibus, amicis ac bonis omnibus inuiſam reddat: denique vt quod eſt omnium cariſſimum, bonam mẽtem eripiat, quæſo quid deterius hoſtis faciat hoſti? Socrates citat carmen in Phædro, veluti populari vſu iactatum:

Ὡς λύκοι ἄρνα φιλοῦσ' ὡς παῖδα φιλοῦσιν ἐρασταί. id eſt,

Vt lupi oues, ita amat puerum Veſanus amator. Maro:

Torua leæna lupum ſequitur, lupus ipſe capellam,
Florentem cytiſum ſequitur laſciua capella.

Et Horatius:

- Non ego te tigris Vt aſpera,
Getulusue leo frangere proſequor.

In nauibus educatus.

Ἐν ναυσὶν τεθραμμένος, id eſt, In nauibus educatus dicebatur, qui rudis eſſet & alienus à moribus liberalibus, ſenſuque communi. Solet enim fere nauticum genus ſuo elemento reſpondere, quod à ciuilium hominũ commercio ſubmotum viuat. Ita Plato in Phædro: πῶς οὐκ ἂν οἴει αὐτὸν ἡγεῖσθαι ἀκούειν ἐν ναύταις τισὶ τεθραμμένων, id eſt, An non putas illum exiſtimaturum, ſeſe audire homines in nauibus alicubi, educatos. Plaut. in Ciſtellaria, mores agreſtes appellat maritimos, imo potius inconſtantes quod mare vicibus æſtuariis accedat recedatque. Plauti verba ſic habent: Ita me amor lapſum animi ludificat, fugat, agit, appetit, raptat, retinet, iactat largitur, quod dat non dat, deludit, modo quod ſuaſit diſſuadet, quod diſſuaſit id oſtentat, maritimus moribus mecum experitur, ita meum frangit amantem animum.

Magis quam Sol Heracliti.

Qui ſine ſpe reparationis deficiũt, eos Socrates apud Platonem de Repub. lib. 6. μᾶλλον τοῦ Ἡρακλειτείου ἡλίου ἀποσβέννυσθαι, hoc eſt, magis ipſo Heracliti ſole extingui dixit. Agit illic de ſenibus, qui ad perdiſcendas philoſophię difficultates idonei nõ ſunt in adoleſcentia defatigati. Heraclitus enim exiſtimauit ſolem ſcaphæ ſpeciem habere, eiusq; lumen deficere quoties cauum ad ſuperiora vertitur, ſed rurſus fieri lucidũ poſtquã invertitur. Non diſſimile ſomnium de ſole prodidit Xenophanes, qui putauit eum in occaſu perire, ſed exortũ nouum fieri ſolem. At ſenes numquam renouantur ad vigorem iuuenilem. Huc adluſiſſe videtur Horatius in Odis:

Damna

Digitized by Google

Damna tamen celeres reparant cæleſtia lunæ,
Nos vbi decidimus, &c.

Cænum barbaricum.

Βόρβορος βαρβαρικὸς, id eſt, Cœnum barbaricum, pro vehementi ſtupore mentis apud Platonem lib. de Rep. 2. ponitur. Laudat enim illic dialecticam, quæ ſola mente ignorantiæ immerſam erigit attollitque à vulgaribus opinionibus, ad ſolidam veri cognitionem: καὶ τῷ ὄντι inquit, ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινὶ τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα κατορωρυγμένον ἠρέμα ἕλκει καὶ ἀνάγει ἄνω, id eſt, Ac re vera barbarico quodam cœno demerſum animi oculum, paulatim trahit ſubuehitq; ſurſum. Barbarus à barbaro per contemptum dictum videtur.

Non è quercu aut ſaxo.

Οὐκ ἐκ δρυὸς ἢ ἐκ πέτρας, id eſt, Non è quercu ſaxove, cum ſignificamus non conſtare materia externa, ſed ex animi virtutibus. Veluti vulgus ciuitatem appellat, muros ac domos è lapidibusq; lignisque conſtructas. Eccleſiam appellat ſtructuram ſimili materia congeſtam, cum revera ciuitas conſtet hominum moribus, & eccleſia ſit animorum in vera religione conſenſus. Plato lib. de repub. 7. ἢ οἴει ἐκ δρυός ποθεν ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίγνεσθαι ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν, i. An exiſtimas è quercu qualibet, aut è ſaxo reſpub. fieri, ac non potius ex moribus eorum, qui in ciuitatibus verſantur.

Pſallium iniicere.

Ψάλιον ἐμβάλλειν, id eſt, Pſallium inicere dicuntur, qui ferocientem animum moderamine quopiam premunt, metaphora ſumpta ab equis animoſioribus. Plato lib. de legib. 3. ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν, ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην τὴν ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ, τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν, Id eſt, At tertius vobis ſeruator, luxuriantem etiam num frequentemq; conſpiciens principatum, veluti pſallium illi iniecit, Ephororum potentiam. De Lacedæmoniorum Republica loquitur, in qua quinq; Ephori ſunt inſtituti, ad temperandam regiam potentiam. Pſallium autem eſt circulus, qui fræno additur, vnde & pro fræno ponitur interdum. Niſi forte adluſit ad bubalos, qui circulo ferreo naribus iniecto circumaguntur. vnde proverbium naribus trahere, quod alio dictum eſt loco.

Principium, medium, finis.

Plato lib. de leg. 4. refert hoc quaſi vulgo decantatum, deum vniuerſitatem rerum omnium complecti, hoc eſt, principium, mediũ & finem. Ab illo enim omnium quæ ſunt, initium, incrementum, & ſumma: Ἄνδρες τοίνυν φῶμεν πρὸς αὐτοὺς ὁ μὲν δὴ θεὸς, ὥσπερ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων, ἔχων, εὐθείᾳ περαίνει, κατὰ φύσιν περιπορευόμενος, id eſt, Sic igitur illis loquamur Deus quidem ô viri, quemadmodũ & vetere proverbio dicitur, omnium quæ ſunt, principium, finem ac medium continens, rectum peragit curſum, ſecũdum naturam circumiens.

Orphica vita.

Ὀρφικὸν βίον, Id eſt, Orphicam vitam Plato libro de legibus 6. dixit vitam innoxiam, & à luxu ſanguinolentisq; dapibus puram. Huiusmodi ſiquidem vitę rationem Orpheus inſtituiſſe videtur, vt non ſolum ſanguine pecudum non inquinarent aras deorum, verum ne veſci quidem

Digitized by Google

vllius animātis carnibus ſuſtinerent, ſed libis ac frugibus melle conſperſis ſacra facerent, nec aliis ipſi veſcerentur. Platonis verba ſunt hæc: ἀλλ' ὀρφικοί τινες λεγόμενοι βίοι ἐγίνοντο ὑμῶν τοῖς τότε. id eſt, Sed orphica quædam, ut dicitur, vita tum erat veſtris illo ſæculo. Videtur Orpheus hoc conatus apud Thraces, quod Pythagoras tentauit apud Ionios, Numa apud Romanos.

Ambrones.

AMBRONES olim vulgo dicebantur, qui rapto maliſq; artibus viuerent. Originem indicat Feſtus Pompeius, admonens eam fuiſſe Galliarum gentem, quam cum mare inundans finibus ſuis depuliſſet, per aliena oberrantes rapinis ac prędationibus ſe ſuoſq; alere cœperunt. Manus erat formidabilis, non numero tantum: dicuntur enim fuiſſe triginta milia, verum etiam tum animorum ferocia, tum ratione pugnandi. Siquidem conferti rhythmis & concentu quodam in hoſtem ferebantur, ſubinde tonantes: Ambrones Ambrones: ſive vt hac voce ſuos in unum convocarent, ſive ut hoſtibus terrorem incuterent. Ab his victi fuerant Romani duces, Manlius & Cepio: ſed primum a Ligurib. fracti ſunt, mox a C. Mario proſtrati, tandem ad aquas Sextias vna cum Cimbris ac Teutonibus deleti ſunt. Ita ferme Iulius Florus in Epitoma libri 68. & Plutarchus in vita C. Marii. Simili modo Cilicis vocabulum abiit in convicium rapacitatis ac prædationis.

Vinaria angina.

DE ἀργυράγχῃ, id eſt, angina argentaria quæ multis præter Demoſthenem vocem intercipit, iam antea diximus. At Feſtus Pompeius indicat ioco iactatum in eos, qui vino præfocantur laborare vinaria Angina, quam οἰνάγχην poſſis dicere.

Titiuilitium.

TITIVILITIVM vox erat olim nullam quidem rem certam declarans, ſed velut interiectio contemptum extremum indicabat, qualis eſt apud Græcos: πιππαλά. Plautus citante Feſt. Pompeio: Non ego iſthuc verbum emptitem titivilitio, id eſt, re admodum vili. Locus autem eſt in Caſſina. Similis vox eſt apud eundem Feſtum Buttubatá, qua tamen uſus ſit Neuius, pro nugatoriis nihilq; rebus. Nonius autem putat pipulu, conuicii fuiſſe uocem. Plautus in Aulul. Ita me bene amet Lauerna, iam niſi vaſa reddi iubes, pipulo hic differam ante ædes.

Nihil poteſt, nec addi, nec adimi.

DE perfectis operibus ita vulgo dici ſolitum indicat Ariſtoteles libro moralium Nicomachiorum ſecundo: ὅθεν εἰώθασιν ἐπιλέγειν τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν, οὔτε προσθεῖναι, i. Vnde de operibus quæ bene habent, ita ſolēt prędicare, nec adimere poſſis, nec addere. Nā ut bene ſit aliqd præſtat mediocritas, tollit exceſſus aut defectus: exceſſum inducit, qui addit; defectum, qui adimit. De Lucilio ſcripſit Horatius:

Cum flueret lutulentus, erat quod
tollere velles.

De Demoſthene ac Cicerone dictum eſt, illi nihil poſſe demi, huic nihil poſſe addi.

Virtus ſimplex.

DVBITARI poſſit utrum verſus ſit vulgo iactatus, quem ut omnibus notiſſimum citra nomenclaturam

Digiti

ram retulerit Ethicorum 2. Ariſtoteles, an imprudenti exciderit verſus pentameter. Differens enim è ſententia Pythagoræ, errorem eſſe infinitum, virtutem finitam, quemadmodum in nemore mille modis aberratur a recta via, cum ea ſit unica: eoque vitium eſſe in procliui, virtutem in arduo, quemadmodum facile eſt a ſcopo aberrare, ſed ſcopum attingere difficile eſt: ſubiungit:

Ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, παντοδαπῶς δὲ
κακοί.

id eſt,

*Eſt ſimplex Virtus, omnigenum
Vitium.*

Extra fumum & undam.

ARISTOTELES eodem libro refert verſum Homericum ut vulgo decantatum:

Ὡς τοῦ μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔ-
Νῆα, id eſt, (εργε

A fumo nauium ſimul atque à fluctibus arce.

Ariſtoteles indicat eſſe verba Calypſus adhortantis Vlyſſem, ut neque nimium littori vicinus nauiget, fumum ſecutus, neque ſe profundo credat pelago, ſed in medio ſecet viam: quod ibi periculum ſit à ſaxis & vadis, hic ab undis. Argyropylus autē interpres ea verba tribuit Circe, quid ſecutus neſcio.

Communis tanquam Siſapo.

PROVERBIALI ſchemate ſine controuerſia dictum eſt. M. Tullius Philippica ſecunda: Domum dico? Quid erat in terris, ubi in tuo pedem poneres? præter unum Miſenum, quod cum ſociis tanquam Siſaponem tenebas. Senſit Antonium Miſenum non habuiſſe, ut veram poſſeſſionem, ſed ut venam redemptam ad quæſtum. Plinius libro trigeſimotertio, capite ſeptimo, docet minium, quod Græci μίλτον appellabant, nonnulli Cinnabar, apud priſcos non tantum ſummo in pretio, ſed etiam in magna religione fuiſſe. Nam feſtis diebus ſimulacra deorum minio oblinebantur, quemadmodum & triumphantes, quod tamen Galba ſenex in ſe fieri paſſus non eſt, ut refert Cornelius Tacitus. Siſapo autem Beticæ oppidum eſt, olim Romanis vectigale, venas habens miniarias. Neque enim temere Romam aliunde minium advehebatur. Negat autem Plinius ullius rei Romanis fuiſſe diligentiorem cuſtodiam. Neq; enim ibi fas erat perfici minium, excoquique, ubi naſcebatur: vena ſignata ad dena millia fere pondo annua, Romæ lauabatur. In vendendo lex præſcribebat pretii modum, ne in immenſum excederet. Sed multis modis adulterabatur, unde inquit, præda ſocietati. Et mox dominio adulterino: Hoc ergo adulteratur in officinis ſociorum. Ex his liquet eam regionem in multos ſocios fuiſſe diuiſam, quemadmodum & hodie metalla argentaria aurariave iuxta certos tractus à redemptoribus occupantur.

Modo palliatus, modo togatus.

IN hominem inconſtantem ac lubricæ fidei, diuerſarumque partium eleganter torquebitur, ueluti, ſi quis ſubinde mutato vitæ genere, cum Cidarim geſtet Theologicam, nunc cum paludamento militari incedat. M. Tullius Philippica quinta: Accipiet ne accuſationem, is, qui quæſtioni præerit Græci iudicis, modo palliati, modo togati? Pallium Græcorum eſt, ut toga Romanorum: utra-

Digitized by Google

quæ tamen veſtis pacis eſt, quemadmodum ſaga ſunt belli.

Neq; terræmotus timet, neq; fluctus.

ARiſtoteles lib. Moralium Nicomachiorum 3. docentes eos, qui non habitu virtutis, ſed immanitate quadā naturæ nihil omnino formidant, nequaquam appellandos eſſe fortes, ſed *μαινομένυς ϗ ἀναλγήτυς*, hoc eſt, inſanos & ſtupidos ſenſusque expertes, *εἴη δὲ*, inquit, *ἄντις μαινόμϑμος ϗ ἀνάλγητος, εἰ μηδὲν φοβοῖτο μήτε σεισμὸς, μήτε κύματα, καθάπερ φασὶ τὺς κελτὺς*, id eſt, Fuerit autem quiſpiam inſanus, ac doloris ſenſu vacans, ſi nihil metuat, neq; terræ concuſſiones, neque fluctus, quemadmodū de Celtis prædicant. Nihil enim horribilius mari cōmoto, terræ vero concuſſio videtur inferorum ad ſuperorum ſedem eruptionē minitari: Tāta autem erat quarundā Galliæ Germaniæque gentium immanitas, vt nec his terrerētur, quæ maxime ſunt natura horrenda. Quod autem Ariſtoteles *μαινόμϑμον* & *ἀνάλγητον* pro eodem uſurpat, arbitramur huc reſpexiſſe Diogenem, qui rogatus quis ipſi videretur Socrates, *μαινόμϑμος* inquit, videlicet, eo quod adverſus omnem corporis moleſtiam obduruerat, cum alioqui eſſet omnium iniuriarum tolerantiſſimus, niſi forte Diogenes hoc quoq; ſtupori tribuebat non virtuti, quod ne colaphis quidem provocari poſſet, ut vel tantillum exandeſceret.

Campana ſuperbia.

Fœlicitatis comes eſſet ſolet ferocia. Campaniam autem Italiæ quondā fuiſſe regionem longe beatiſſimam teſtantur, tum alii complures, tum Pli. lib. 3. c. 5. Hinc inquit, fœlix illa Campania eſt, ab hoc ſinu incipiunt uitiferi colles, & temulentia nobilis ſucco per omnes terras inclyto, atque vt veteres dixere, ſummum Liberi patris cum Cerere certamen: & cætera quæ ſequuntur, de fertilitate ſimul & amœnitate Campaniæ. Conſtat autem Capuam olim cum Roma de Principatu concertaſſe. Hinc Campana ſuperbia, & Campana arrogātia in prouerbium venit. M. Tullius in oratione ꝑ Rullo: Itaque illam Campanam arrogantiam, atq; intolerandam ferociam, ratione & conſilio maiores noſtri, ad inertiſſimum ac deſidioſiſſimum otium perduxerunt. Sic & crudelitatis infamiam effugerunt, quod vrbem ex Italia pulcherrimam non ſuſtulerunt, & multum in poſterum prouiderunt, quod neruis vrbis omnibus exectis vrbē ipſam ſolutam ac debilitatam, reliquerunt. In eadem aliquanto poſt, Capuam domicilium ſuperbię ſedemq; luxurię vocat. Itaq; electi coloni Capuæ in domicilio ſuperbiæ atq; in ſedibus luxuriæ collocati. Quemadmodum in oratione habita in ſenatu poſt reditum ſuum: Capuæ ne, inquit, te putabas, in qua vrbe domiciliū quondam ſuperbiæ fuit, conſulē eſſe, ſicut eras eo tempore. Rurſus in fragmēto orationis cōtra eundem: Qui locus propter vbertatem agrorū, abundantiamq; rerum omium ſuperbiam & crudelitatem genuiſſe dicitur. Ac mox: Si luxuries Annibalem ipſum Capuæ corrupit, ſi ſuperbia nata inibi eſſe, ex Campanorum faſtidio dicitur. Titus item Liuius libro primæ Decad. 9. ſcribit Campanis ingenitā eſſe ſuperbiam. Ad hæc Aulus Gell. lib. 11. c. 24. Næuianum epitaphiū, quod in ſeipſum timidius prædi-

prædicat, ait eſſe plenum Campanæ ſuperbiæ. Opinamur autem Næuiũ fuiſſe Campanum. Ita quemadmodum olim omnem inſignem perfidiam populus Punicam appellat, ſic cuiuslibet ferociam Campanam appellabat. At nunc de moribus gentis nihil dicemus.

Αὐτοβοᾶν.

Ante retulimus prouerbium *αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ*, i. ipſe ſui tibicen eſt. Huic ſimillimum eſt quod vnico verbo Græci dicunt *αὐτοβοᾶν*, ſi quis ſua voce ſe ipſum prædicat, hoc eſt, ipſe ſui præconem agit. Solent enim præcones hominum venalium artes ac dotes evulgare, quo magis emptorem irritarent. Ridiculum autem habetur, hominem ſui præconem eſſe. Congruit cum eo quod alibi diximus *οἴκοθεν ὁ μάρτυς*. Proverbium refertur apud Suidam. Simili figura dicunt Attici, *αὐτοῖς ῥήμασιν ἀπόλοιο*, vna cum ipſis dictis pereas, & Ariſtophanes in Equitibus: *τὸν παφλαγόνα αὐτοῖσι βουλαῖς ἀπολέσαιεν οἱ θεοί*, i. Paphlagonem ipſis cum conſiliis perdant dii. Et mox: *αὐταῖς διαβολαῖς*, i. e. una cum ipſis calumnijs.

Sterilem fundum ne colas.

Στεῖρον ἀγρὸν μὴ σπείρειν, i. Agrum ſterilem ne colas. Refertur inter leges Platonicas. Hoc ænigmate lex apud Platonem verecunde deterret à venere maſcula, ſi ſatis commeminimus. In octavo de Legibus, ait illos facere ſementem in petras. Poteſt tamen ad alios uſus accommodari. Ne doceas indocilem, ne fælicitatem quæras indiuitiis. Non enim pariunt homini beatitudinem. Plautus in Amphytrione. Nam uxorem uſurpariam perinde eſt præberier, ac ſi agrum ſterilem ſarriendum colloces.

Scarabeus citius faciet mel.

Ad τῶν *ἀδυνάτων*, claſſem pertinet, quæ referuntur in Epigrammate Palladæ, Citius mel facit ſcarabeus aut lac culex.

Θᾶττον ποιήσει μέλι κάνθαρος ἢ γάλα κώνωψ. id eſt,

Mel citius faciet ſcarabeus, & ante culex lac.

Terram video.

Qui moleſti prolixiq; laboris finem adeſſe ſignificat dicere ſolet, *γῆν ὁρῶ*, id eſt, terram video. Sumptum à navigantibus. Quinctus Curtius libro quarto. Haud ſecus quam profundum æquor ingreſſi terram oculis requirunt. Plautus in Mercatoro, Equidem iam me cenſebam eſſe in terra. M. Tullius in oratione pro L. Murena. Quod ſi portu ſolventibus, ij qui iam in portum ex alto invehuntur, pręcipere ſummo ſtudio ſolent, & tempeſtatum rationem, & prædonum, & locorum: quod natura affert ut eis faveamus, qui eadem pericula quibus nos perfuncti ſum⁹; ingrediuntur: quo tandem animo me eſſe oportet prope iam ex magna iactatione terram videntem, in hunc cui video maximas reipub. tempeſtates eſſe ſubeundas. Idem in Catone ſeniore: Quaſi terram videam: ſentiens inſtare vitæ finem. Diogenes cum prolixum volumen recitans tandem eo perveniſſet, ut libri finem videret, Bene habet, inquit amici, *γῆν ὁρῶ*, id eſt, terram video.

Incantatione quavis efficacius.

Πάσης ἐπῳδῆς ἰσχυρότερον, i. Quavis incantatione efficacius. Priſcis perſuaſum erat prodigioſam ineſſe vim vocibus incantatorum. Plato in epiſtola ad Hermiam, Eraſtum, & Cori-

quemur funditus eos perire patiemur. Rurſus ad eundem: Remp. funditus amiſimus. Item in eadem: Vides ne me non radicitus euellere omnes actiones tuas? Multum accedet gratiæ, ſi ad animum deflectatur: veluti ſi quis dicat ambitionem, auaritiam, ac libidinem, funditus ac radicitus ex animo reuellendam.

Myconiorum more.

Μυκονίων δίκην, id eſt, Myconiorũ more dicebantur ad conuiuium accedere, qui vltro venirent, non vocati. Myconus vna cycladum eſt: ipſa gens ob rerum inopiam cogebatur ſeſe conuiuiis ingerere: vnde iocus prouerbialis. Apud Athenæum Archilochus lacerat Periclem, quod inuocatus irrueret in conuiuia, μυκονίων δίκην, quem iocum & alibi retulimus. Myconiorum morum veſtigia videas & hodie in quibuſdam Hybernis. qua de re quidam olim fabulam non illepidam recitauit, imo non fabulam, ſed rem ipſo teſte geſtam. Hybernus quidam ignotus, ingreſſus aulam principis tẽpore prandii, non inuitatus accubuit menſæ regiorum ſatellitum. Qui videntes auem peregrinam, rogarunt cuias eſſet, profeſſus eſt patriam, rogarũt, num quod officium haberet in aula, nullum inquit, ſed habere cupio. Illi admirantes hominis impudentiam, iuſſerunt ſurgere atque abire, hoc inquit faciam, pranſus; quid multis? Vicit improbitate, nec locum in acie deſeruit Hybernus. Tandem ira verſa in riſum, rogarunt hominem qua tandem fronte auſus eſſet ignotus, & alienus ſeſe in regiam familiam ingerere; quoniam, inquit, ſciebam regem ſatis eſſe diuitem ad dandum mihi prandium.

Solem adiuuare facibus.

Alioqui retulimus τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζεις. Huic ſimilimum eſt, quod refert Gratianus ex Anacleto Papa, Cauſa. 6. q. prima, in eos qui hic vſurpant ſibi diuinum iudicium, quod nullus hominum poterit effugere. Nam incerta ſunt hominum iudicia, neq; ſecus ſeſe habent ad iudicia dei, quam fax ad ſolẽ. Si omnia, inquit, in hoc ſæculo vindicata eſſent, locũ diuina iudicia nõ haberẽt. Superuacuis laborat impendiis, qui ſolem certat facib. adiuuare &c. Quãquam in libris vulgarib. librarii pro facibus deprauarant faſcibus.

Cenſoria Virgula.

Tritiſſimum eſt apud eruditos, Cenſoriam virgam appellare iudicandi auctoritatem, præſertim cum ſupercilio, à magiſtratu Romano ſumptum. Cuius formæ eſt, quod ait Beatus Hieronymus in dialogo aduerſus Luciferianos: Nemo poteſt Chriſti palmam ſibi aſſumere, nemo ante diem iudicii de hominibus iudicare. Videtur autem Hieronymus alluſiſſe ad caput Deuteronomii 25. vbi iuſtitiæ palma dicitur, quæ à iudicibus tradebatur ei, qui probaſſet ſuã innocentiam, cauſamq; viciſſet.

Trochi in morem.

Βέμβικος δίκην, id eſt, Trochi in morẽ, de uerſatilibus, & incõſtantib. dici ſolitum. Eſt enim bembix trochus, quẽ pueri flagello circumagũt. Suidas citat ex Ariſtophane, βέμβικος οὐδὲν διαφέρειν δεῖ, id eſt, non oportet quicquam à trocho differre. Locus is eſt in Auibus. Heſychius dictũ putat in eum, qui in fuga non tenuerit rectam viam, ſed in orbem fuerit circũactus. Bẽbix autẽ magno impetu moue-

moueturr, ſed in orbem, vt fugiens nõ effugiat. Simili tropo ſtultorum inconſtantiam notat Syrach. ille ſapiens Hebræus, capite 33. Præcordia fatui quaſi rota curri, & quaſi axis verſatilis cogitatus illius. Apud Plautum interdum dicit͂ aliquis trocho aut rota figuli verſatilior.

Praſtat canem irritare quam anum.

Refertur ex Menandro:

Πολὺ χεῖρον ἐστιν ἐρεθίσαι γραῦν ἢ κύνα, id eſt, Irritabile enim ac vindex mulierum genus, partim ob rationis inopiam, partim ob animi humilitatem. Nam veræ magnanimitatis eſt quaſdam iniurias negligere, neque quoſvis homines dignari ira ſua. Eſt autem formidabile animal mulier cum ad ſexus vitiũ accedit ſenectus. Canis irritatus tantum oblatrat, interdum & mordet: at aniculæ præter linguæ venenum, interdum inſtructæ ſunt malis artibus veneficiis & incantamentis. Itaque nonnulli ingẽti ſuo malo experti ſunt eſſe veriſſimum, quod dixit Menander.

Pecunioſus damnari non poteſt.

M. Tullius in Verrem actione ſecunda, ait hoc omniũ ſermone percrebuiſſe, non apud Romanos tantum, verum etiam apud exteras nationes, in iudicij illorum temporum pecunioſum, quamuis ſit nocens, neminem poſſe damnari. Et in eundem oratione tertia: Reus eſt enim, inquit, nocentiſſimus. Qui ſi condemnatur, deſinent homines dicere, his iudiciis pecuniam plurimũ poſſe. Sin abſolvitur, deſinemus nos de Iudicijs transferendis recuſare. Huic affine quid aliquoties repetitur apud Saluſtium in bello Iugurthino, Romæ eſſe venalia omnia.

Inter manum & mentum.

Festvs Pompeius indicat eſſe proverbium apud Latinos, ſed ex illo Græco dictum: πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. Cuius originem ita refert: cum Chalcas vitem ſereret, quidam augur vicicinus præteriens, dixit illum errare. Non enim ei fas eſſe nouum vinum deguſtare. Tantum colligere licuit e fragmentis, quæ nobis quorũdam ſtoliditas ſupereſſe voluit ex auctore undiquaq; doctiſſimo. Prouerbium admonet in hominum vita nihil eſſe certi. Nam ſæpenumero fit, vt quod nos maxime tenere credimus, caſus aliquis inopinatus intervertat. Veluti cum quis manu tenet poculum, minimumq; ſpacij ſit inter manum & mentum, tamen interdum fit, vt is moriatur antequam bibat. Hoc prouerbium varijs modis effertur, eiuſque originem alij aliter prodiderũt, de quibus ſatis opinamur dictum eſt in prouerbio. Multa cadunt inter calicem ſupremaque labra. Hic ideo retulimus quod alijs verbis commemoretur à Feſto, in quibus non nihil eſt gratiæ ex proſonomaſia: Manum & mentum.

Colophonium calciamentum.

Κολοφώνιον ὑπόδημα, id eſt, Colophonium calciamentum dicebatur cauum. Nam antiqui fere ſoleis vtebantur, quę infimam pedum partem tantum munirent. Vnde quadrabit in hominem ſtolidum & incompoſitum, & ruſticanum. Per lutum ituris conuenit tale calciamentum. Venuſte itaq; dixeris, in ſordidis auctoribus verſaturo opus eſſe calceis Colophonijs. Huic contrarium vel calciamentum Sycionium, cui cognomen inditum à Sicyone ciuitate Pelopo-

Digitized by Google

loponneſi, vt indicat Stephanus, atque etiam Sextus Pompeius Feſtus, neuter tamen indicat vſum adagii. M. Tullius indicat Sicyonios calceos fuiſſe perbellos, ſed aptiores feminis & effeminatis, quam viris. M. Tullii verba ſubſcribemus: Quinetiam cum & ſcriptam orationem deſertus orator Lyſias attuliſſet ad Socratem, quam ſi videretur ediſceret, ac pro ſe in iudicio vteretur non inuitus legit, & cõmode ſcriptam eſſe dixit. Sed, inquit, vt ſi mihi calceos Sicyonios attuliſſes non vterer, quãvis eſſent habiles & apti ad pedes, qa non eſſent viriles: ſic illam orationẽ diſertam ſibi & oratoriam videri, fortem & virilem non videri.

Manduces.

Manduces dicebantur, vehementer famelici, aut qui minis inanibus terrorem incuterent. Feſtus Pompeius tradit in pompis olim inter cęteras ridiculas ac formidoloſas imagines ire ſolere effigiẽ, magnis malis, late dehiſcente rictu, & ingentem dentibus ſonitum facientem. Eam manducem appellabant. Apud Plautum in Rudentibus, ita loquit̃ Charmides paraſitus: Quid ſi aliquo ad ludos pro manduce me locem, quapropter? quia pol clare crepito dentibus. Enatarat paraſitus è naufragio, totusque horrebat præ frigore. Vnde paulo poſt dicit ſe omnia coruſca loqui. Aut de hac, aut de ſimili effigie ſentire videtur. Martialis cum ait:

Sum figuli luſus, rufi perſona Batauí.
Quæ tu derides, hæc timet ora puer.

Hoc genus imaginum Græci vocant μορμολύκια, quod lupina ſpecie terrent pueros, vt à plorando deſiſterent.

Vbi tu Caius, ibi ego Caia.

Plutarchus in Problematibus Romanis, quærit vnde mos ille natus ſit, vt qui ſponſam ad ſponſum deducerent illam hæc verba profari, ὅπου σὺ κάιος ἐγὼ κάια, id eſt, Vbi tu Caius, ego Caia. Dubitatque an priſci voluerint ſponſam his verbis depaciſci cum ſponſo, vt inter ipſos omnia eſſent communia, pariterque imperarent in familia, quaſi diceret, vt tu domus & auctor, ita ego domina domus atque hera. Forma ſermonis; ſumpta videtur à iuriſconſultis, qui pro quibusvis hominibus ponũt C. Seium & L. Titium, quemadmodum philoſophi Dionem ac Theonem. Vnde & illud prouerbiũ, quod alibi citauimus ex Varrone. Idem Actii, quod Titii, cum par duorum ius ſignificatur. An potius ominis cauſa Caia nominetur, quod fuerit quædam Caia Cecilia, mulier cum eleganti forma tum probatiſſimis moribus, antea dicta Tananquil: quæ nupſit vni è filiis Tarquinii, videlicet Tarquinio Priſco. Huic Caiæ Romani poſuerunt ſtatuam æream in templo Sancti. Sic enim ſcribit Plutarchus ἐν τῷ τοῦ σάγκτου ἱερῷ. Is erat Deus olim hoc nomine cultus apud Romanos, vnus è numero duodecim ſelectorum. Ibidem antiquitus erãt repoſita illius ſandalia & colus, quorum illa teſtabantur eam domi manentem familiæ curam habuiſſe, hæc induſtriam ſignificabat, quod muliebres operas diligenter obierit, lanificii ſtudioſa. Huius itaque nominis mentio ſponſam admonebat, vt talis eſſet ſuo marito, qualis Caia Cecilia fuerat ſuo. Inter priſcas nuptiarum ceremonias ſeruabatur, & illud quod inauſpicatum habebatur, vel ſponſum, vel ſponſam propriis appellare nomi-

Digitized by Google

in diſciplinam, niſi numerata mercede, mox acceptis nummis nõ præſtabant quod erãt polliciti: videmus interdum fieri à chirurgis ac medicis malæ fidei: ac fere comperiuntur eſſe impoſtores, qui ſtipulantur ingens præmium, nec admouent manum, niſi aut tota ſumma, aut maxima pars ſtatim numeretur.

A bonis bona diſce.

Ariſtoteles Moralium Nicomachiorum 9. oſtendens virtutem optime diſci conuictu bonorum, quod amici ſe mutuo corrigunt, ſi quid erratum eſt, & ſeſe viciſſim ad honeſtas excitant actiones, citat carmẽ veluti notum ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλά. Verſus autem eſt Theognidis, cuius meminit Xenophon in commentario de dictis ac factis Socratis. Aiebat enim inter vnguenta nullum oleum melius olere, quam quo vngebãtur athletæ. Amaracinum & foliatum fœminis eſſe relinquenda. Rogatus quid deceret olere ſenes, reſpondit probitatem. Dein rogatus vbi hoc vnguẽtum venderetur, Theognidis hemiſtichio reſpondet:

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεαι.

id eſt,

Qui bonus eſt, ab eo bona diſcito.

Itidem & noſter γνωμογράφος.

Diſce, ſed à doctis.

Aſinus ſtramenta mauult quam aurum.

Ariſtoteles lib. Moralium Nicomachiorum 10. diſputans non eandem omnibus eſſe voluptatem, cum aliis rebus delectetur canis, aliis equus, aliis homo, citat Heraclitum qui dixerit: ὄνους σύρματ' ἂν ἑλέσθαι μᾶλλον ἢ χρυσόν, ἥδιον γὰρ χρυσοῦ τροφὴ ὄνοις, id eſt, Aſinos ſtramenta malle quam aurum, quod aſinis pabulum auro ſit iucundius. Atq; hac quidem in parte aſini plus ſapiunt quam homines. Illi rem æſtimant vſu, nos inutilibus atque etiam noxiis rebus ex animi perſuaſione ingẽtia ſtatuimus precia. Notus eſt apologus de gallo, qui gemmam in ſterquilinio repertam contempſit. Gallus enim mauult putre granum, quam margaritam aut adamãtem. Ita qui ventris ſunt mancipia, compotationem temulentam omnibus diſciplinis liberalibus anteponunt.

Iocandum vt ſeria agas.

Eodem libro refert ſententiam Anacharſidis, qui taxarit eos, qui ſeria agunt vt iocentur, cum iocus in hoc interdum admittendus ſit, vt ſeriis rebus vacare liceat. Velut qui per omnem vitã magnis laboribus hoc agunt, vt fiant boni ſaltatores, aut egregii tibicines. Ariſtotelis verba ſunt hæc: σπουδάζειν δὲ καὶ πονεῖν παιδιᾶς χάριν, ἠλίθιον φαίνεται καὶ λίαν παιδικόν, παίζειν δ' ὅπως σπουδάζῃ, κατ' Ἀνάχαρσιν ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ, id eſt, Studere vero ac laborare ludẽdi gratia, ſtolidum videtur atque admodũm puerile. At ludere vt agas ſeria, iuxta Anacharſidis ſententiam, recte videtur habere.

Cyclopum more.

IN eodem rurſus libro Cylopicã vitam appellabat, vbi nullis publicis legibus viuitur, ſed quiſquis ſuo arbitratu res gerit: ἐν δὲ ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων ἐξημέληται περὶ τῶν τοιούτων, καὶ ζῇ ἕκαστος ὡς βούλεται, κυκλωπικῶς θεμιστεύων παίδων ἠδ' ἀλόχου, id eſt, In cæteris autem ciuitatibus ſuper his, hoc eſt educatione liberorum, nulla eſt habita cura, ſed quiſque viuit

vt

Oſtrei in morem hæret.

Ὥσπερ λεπὰς προσίχεται, id eſt, Oſtrei ſiue conchylii in morem adhæret. Ariſtophanes dixit in anum, quæ ægre à iuuene diuellebatur,

Ὦ Ζεῦ βασιλεῦ τὸ χρῆμ' ὅσον,
Ὥσπερ λεπὰς τῷ μειρακίῳ προσίχεται. id eſt,

O Iuppiter, quam fortiter concha modo
Iſthæc anicula adhæret adoleſcentulo.

Eſt concharum genus, quod capillamentis quibusdam inter ſe cohæret, quo tutius ſit aduerſus vndarum motus.

Hodie nihil ſuccedit.

Plautus Amphytrio in ſui nominis fabula citat adagii titulo: nihil eſt, vt dici ſolet, quod hodie bene ſuccedat mihi. Alluſit autem ad vulgi ſuperſtitionem, cui quidam dies credebantur rebus gerendis auſpicati, quidam infelices: Quod ſi vnũ atque alterum parũ ſucceſſit ex ſententia hinc æſtimantes totum diem, dicunt, hodie nihil ſuccedet, & ab omnibus negociis abſtinent.

Nec currimus, nec remigamus.

Ariſtophanes ἐν ἐκκλησιαζούσαις, facit mulieres hoc molientes vt occupent Rempub. quod hactenus ab omni functione ſubmotæ nihil egerint:

Νῦν μὲν γὰρ οὔτε θέομεν, οὔτ' ἐλαύνομεν. i.

Neq; currimus nunc, nec iuuamur remige.

Metaphora ſumpta eſt à nautis ad Reipub. gubernationẽ. Nautæ currere dicuntur, cum venti ſunt ſecundi, ἐλαύνειν, cum deſtituti vẽtis, remigio nauim impellunt, qui curſus dicitur ſecundarius ὁ δεύτερος πλοῦς. Sẽiunt ſe nec pace, nec bello ad vlla vocari munia. Apte torquebitur & in illos, qui fruſtra conantes nihil proficiunt, videlicet aduerſante fortuna.

Vt luti baiuli.

Ὥσπερ πηλοφορῶντες, id eſt, Vt lutum baiulantes. Apud Ariſtophanẽ in Concionatricibus quæruntur fœminæ, populum Athenienſem non convenire ad concionem, niſi dato ſingulis obolo, cum ante ſuo victu conſultarent de Repub. πηλοφορεῖν autem poſuit pro omnium quæſtuariarum artium ſordidiſſima. Apte torquebitur in eos, qui functionibus honeſtis ad abiectum quæſtum abutuntur.

Tam multa quam ſapiens.

Ariſtoteles lib. Rhetor. 3. admonens, ne orator nimium crebris enthymematibus vtatur, ſed tantũ intermiſceat, ſubiicit hoc carmen Homeri, ni fallimur, ceu vulgo iactatũ:

Ὦ φίλ' ἐπεὶ τόσα εἶπες ὅσ' ἂν πεπνυμένος ἀνήρ. id eſt,

Quandoquidem nobis tam multa locutus amice es,
Quam multa prudens vir diceret atq; peritus.

Conveniet in hominem multa loquentem potius quam opportuna, τόσα, inquit Ariſtoteles, ἀλλ' οὐ τοιαῦτα, tam multa, at non talia. Neq; enim perinde refert quam multa loquamur, ſed quam ad rem facientia. Quemadmodum philoſophus quidam dixit, non eos pro doctis habendos, qui multa didiciſſent, ſed qui vtilia.

Hoc iam & vates ſciunt.

Idem aliquãto poſt diſſerens quod in conſultationibus apud populum dicere multo ſit difficilius, quam in iudiciis cauſas agere, eo quod qui ſuadet, de futuris loquitur, qui accuſat

cuſat aut defendit de præteritis, & ad hæc legem habet pro fundamento, quo habito facile eſt reperire demõſtrationem: Subiungit Epimenidis Cretenſis ſententiam ὁ ἐπισηπτὸν ἤδη καὶ μάντισι, id eſt, quod, videlicet factũ, ſciri iam poteſt à diuinis. Addit Epimenidem ſolere non de futuris, quæ ſciri non poſſunt, ſed de præteritis vaticinari, verum occultis. Nam eſt hoc quoddam diuinandi genus. Apte torquebitur iocus in rem tandẽ compartam, quæ diu fefellerat.

Noui nummi.

Ex Plauto apparet non eſſe nouũ, publicam monetam in ſingulos annos cudi deteriorem. Sic enim præfatur in Caſinam.

Qui vtuntur vino vetere ſapienter puto,
Et qui libenter veteres ſpectant fabulas.
Antiqua enim opera & verba cũ vobis placent,
Æquum placere eſt ante veteres fabulas.
Nam nunc noua quæ prodeunt comœdiæ
Multo ſunt nequiores, quàm nummi noui.

Θρᾳτ́ίειν.

Dictum eſt à nobis in ſuperioribus κρητίζειν, abiiſſe in proverbium fraudulentiæ. Idem obſcurius indicatur per θρᾳτ́ίειν, quæ vox Græcis ſignificat turbare aut moleſtum eſſe Quod ſi reſpicias ad θρᾴττας, quæ ſunt ancillæ Thraciæ, ſignificat decipere, & Thraciis dolis tractare. Theodorus de Nicone Citharœdo dixit, θρᾴττει σε. Nicon autem erat Thrax. Hoc ſi neſcias, dictum amittit gratiam. Refert Ariſtoteles libro Rhetoricorum. Arbitramur huc alluſiſſe Ariſtophanem in Equitibus, vbi Nicias iuſſus audacter eloqui quod haberet, reſpondit: ἀλλ' οὐκ ἐνεργοῖ τὸ θρέττε, interpres admonet θρέττε barbaricã eſſe vocem, quæ fiduciam ſignificet, & ad audendum animet, quaſi quis dicat ſume Thracum audaciam.

Neq; dicta, neq; facta.

Μήτε δεδραμένα μήτε εἰρημένα. Non dubium quin proverbiali ſchemate vehementer falſa dicamus, neq; dicta neque facta. Quod genus illud, neque ſcriptum neque dictum. Nam de veris mendacio mixtis dicimus facta atque infecta. Ariſtophanes in Concionat. ἀλλὰ πέραινε μόνον, μήτε δεδραμένα, μήτ' εἰρημένα πω πρότερον. Age perora tantum, neque facta neque dicta vnquam prius. Comicus ioco monet, vt omnia noua dicat, q̃ vetera cum faſtidio audiantur. Egregie vero nouum ſit oportet, quod neq; dictum eſt antea neq; factum. M. Tull. in orationibus frequenter nouo more factum, ait, cuius nullum vnquam extitit exemplum.

Saluete equorum filiæ.

Apparet ioco vulgari fuiſſe iactatum, in eos, qui emolumenti gratia blandiuntur. Refert Ariſtoteles lib. Rhet. 3. In certamine mulorum cum is qui vicerat, dixiſſet exile precium pro carmine, Simonides recuſauit, indignans mulos celebrari ſuo poemate, verum vbi victor dediſſet ſatis magnum præmium, carmen tale fecit.

Χαίρετ' ἀελλοπόδων θυγατέρες ἵππων.
id eſt,
Saluetote volucripedum ſoboles equorum.

Siluit enim quod eſſent ex aſinis quoque nati, & quod honeſtius erat expreſſit, equorum filias appellans.

Multa.

Mithragyrtes, non daduchus.

Is qui in functione quapiam ſordidas contemptasque partes agit, Mithragyrtes dicetur, daduchus eſſe negabitur. Eoque Iphicrates Calliam μιθραγύρτην οὐ δᾳδοῦχον appellabat. Significans illum non fuiſſe initiatum ſacris, ſed tamen velle videri. Mithras apud Perſas ſol dicitur, quem illi deorum ſummũ iudicant. Vnde Mithragyrtæ dici videntur, qui obambulant cum ſimulatis myſteriis, ac rudibus imponunt. Nam hoc genus hominum & olim fuiſſe, declarat Apuleius.

Sibi parat malum qui alteri parat.

Verſiculum hunc Ariſtot. Rhet. 3. citat titulo Democriti Chij.

Οἱ τ᾽ αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων. id eſt,

Ipſe ſibi mala cudit quiſq; alii mala cudens.

Nemo poteſt alterum iniuria afficere, niſi prius lædat ſeipſum. Qui alium fraudat pecunia, ſeipſum ſpoliat bona mente, grauius ſeipſum lędit quam alterum: veriſſime itaque dictum eſt: Ipſus ſe lædit, alium qui lædere quærit.

Trabem baiulans.

Ariſtoteles libro Rhetoricorum 3. diſputans de quibusdam verbis, quæ non habent gratiam, niſi pronunciatione geſtuque adiuuentur, alioqui, inquit, γίνεται ὁ τὴν δοκὸν φέρων, id eſt, fit ille trabem geſtans. Id accidit in dictionibus, pręſertim nominibus propriis ac pronominibus, & vocibus crebro repetitiis, quæ tacitam habent Emphaſin: Vt Therſites contemnit Achillem: Et tu me aſinum vocas? Similiter & in aſyndetis, vt veni, vidi, vici. Et ſi qua ſunt ſimilia, quæ ſine commendatione actionis non habent eandẽ gratiam. Quod genus Terentianum illud: Excluſit, revocat, redeam? Et mox: Ego ne illam? quæ illum? quæ me, quæ non. Sine modo. Rurſus illud in Adelphis: Storax, non rediit hac nocte Æſchinus à cœna. Storax enim vocantis vox eſt, & ob id clarius pronuncianda, reliqua ſecum loquitur. Nihil addubitamus, quin aſſumptũ ſit ex fabula quapiam. Nam ὁ τὴν δοκὸν φέρων, finis eſt iambici trimetri. Qui trabe onuſtus eſt, non eſt idoneus ad geſticulationẽ, ſed oneri ſeſe accõmodet, oportet. Talis opinamur perſona riſus gratia alicubi producta fuerat in comœdia. Interdum inducuntur σκευοφόροι geſtantes ſarcinas. Cuiusmodi ſunt, quibus dicitur in Andria. Vos iſthæc intro auferte. Et in Hecyra Soſia: Tales aut nihil dicunt, aut geſtu non reſpondent pronunciationi. Vide, num Ariſtoteles ſentiat de Athlantibus, qui trabibus ædificium ſuſtinentibus ſupponi ſolent. Videntur enim laborare, cum nihil agant. Actio autem quaſi vita eſt orationis. Vitæ indicium eſt motus. Tale quiddam in tragœdiis erat δορυφόρημα, tantum adſtabat, nihil agens. Et fortaſſis pro ὁ δοκὸν φέρων ſcriptum erat ὁ δορυφορῶν, ſed nihil pronunciamus. Excutiant eruditi.

Quæ quis ipſe facit.

Ariſtoteles Rhetoricorum lib. 2. diſputans de affectibus, refert hoc dictum vt vulgo iactatum: ἃ γάρ τις αὐτὸς ποιεῖ, ταῦτα λέγεται τοῖς πέλας μὴ νεμεσᾶν, id eſt, Nam quæ quis ipſe facit, hęc dicitur vicinis non vertere vitio. Convenit cum illo Terentiano: Homine imperito nil quidq̃ eſt iniuſtius, qui nihil niſi quod ipſe facit rectum putat. Sunt enim qui damnent, quicquid ipſi non poſſunt aſſequi.

Digitized by Google

Cognatio mouet inuidiam.

Ariſtoteles eodem lib. docens inuidiam oriri erga vicina & cognata: nullus enim inuidet olim defunctis, aut diuerſi generis, aut immenſo interuallo ſuperioribus, inferioribusve: adducit huius verſiculi teſtimonium:

Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται. id eſt,

Etenim inuidere nouit ipſa affinitas.

Vnde qui eo altitudinis proceſſerunt, vt inuidiam gloria ſuperarint, extra omnem aleam, extraq; inuidię tela eſſe dicuntur.

Sapiens non eget.

Ibidem inter ſententias refert hoc carmen:

Χρὴ δ' οὔποτ' ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνήρ. id eſt,

Haud vnquam eget, qui mente ſana eſt praditus.

Siue quod magnæ ſint opes habere bonam mentem, ſiue quod ſapiēti facile eſt diteſcere ſi velit. Velut Ariſtippus eiectus naufragio, repetit à quibus humaniter exciperetur. Idem cum Dionyſius talentum petenti diceret, Nonne docebas ſapientem nō egere? Da, inquit, & reſpōdebo. Dedit rex, ac mox exegit reſponſum. Tum Ariſtippus, nonne verum dixi ſapientem non egere?

Lecythum habet in malis.

Ἔχειν λήκυθον πρὸς ταῖς γνάθοις, id eſt, Lecythum habere ad malas, tectum & ænigmaticum conuitium eſt in anus, quæ rugas illitis pigmentis diſſimulant. Qualis erat Phryne meretrix, iam vetula, nec tamen à quæſtu recedens. Ariſtophanes in Concionatricibus:

Φρυνίων ἔχουσαν λήκυθον πρὸς ταῖς γνάθοις. id eſt,

Phrinen gerentem Lecythum iuxta genas.

Lecythum appellat vaſculum vnguentarium vnde fucatur facies. Eadem ſolita eſt dicere, multos bibere fecem ob vini nobilitatem, quod ad illam ἴξωρον, propter ſcorti celebre nomen commearent amantes, quo gloriari poſſent ſibi cum Phryne fuiſſe rem.

Piſcis eget ſale.

Ἰχθὺς δεῖται ἁλός, id eſt, Piſcis eget ſale. De re abſurda & incredibili. Nec enim veriſimile eſt, piſces in mari agentes opus habere ſale. Hoc videtur à populo reclamatum Androcli Pitenſi, cum legem quandam reprehendens dixiſſet: δέονται οἱ νόμοι νόμου διορθώσοντος, id eſt, Egent leges lege correctrice, καὶ γὰρ ἰχθύες ἁλός. Nam & piſces ſale. Leges enim in hoc datę ſunt, vt ad harum regulam corrigantur hominum actiones. Quod ſi ipſę leges indigent correctione, leges nō ſunt. Idq; non minus abſurdum ſit, quam ſi piſces marini dicantur egere ſale. Refert Ariſtoteleles in Rhetoricis.

Baccæ egent oleo.

Ibidem mox ſubiicit aliud eiuſdem formæ, τὰ σέμφυλα δεῖται ἐλαίου, id eſt, Baccæ egent oleo. Neque enim credibile eſt illi opus eſſe oleo, vnde naſcitur oleum. E baccis autem oliuarum exprimitur oleum. Cognatum illi, quod ante retulimus: Ipſi fontes ſitiunt.

Auis ex auibus.

Ὄρνις ἐκ τῶν ὀρνίων, id eſt, Auis ex auibus, proverbii forma dictus eſt Ariſtophani per ironiam vir nobilis, quaſi bonus ex bonis prognatus,

Τὸν

Τὴν ἔποπα ὃς ὄρνις ἐγένετ᾽ ἐκ τῶν ὀρνίθων. id eſt,

Vpupam hance quæ prognata ab auibus eſt auis.

Qui de nobilitate gloriantur, repetunt ab auis & atauis gentis ſtemmata. Nam empta nobilitas, aut nuper parta, non perinde magni fit.

De lapidi volam.

Interpres Ariſtophanis indicat pueros ſi quando viderint aues, dicere ſolere, Da lapidi volam & cadent omnes. Convenit, vbi quis ſectatur quæ non poſſit aſſequi, aut minatur iis, quibus non poteſt nocere. In comœdia quiſpiam ait ſe velle ſtrepitu excitare aues: alter iocãs, reſpondet: τῷ σκέλει θένε τὴν πέτραν, id eſt, Tibia lapidem feri. Atqui interim aues nihil habent incommodi, ſed manus, aut pes percutiens ſaxum: eoque iubet alter, vt ipſe capite percutiat lapidem, quò ſtrepitus fiat duplex.

Ne quæras deus eſſe.

Μὴ ζήτει θεὸς γενέσθαι, id eſt, Ne quære fieri deus. In hominem vndequaque beatum in hac vita. Pindarus in Olymp. hym. 5.

ὑγίεντα δ᾽ εἴ τις ὄλβον
ἄρδει ἐξ ἀρκεῶν κτεάνεσσι, καὶ
εὐλογίαν προστιθείς, μὴ ματεύ-
σῃ θεὸς γενέσθαι.

Si quis autem opes cum ſanitate coniunctas auget, ac ſuis poſſeſſionibus contentus eſt, atq; his adiunxit honeſtam famam, ne petat à diis, vt fiat deus. Itidem apud noſtrates vulgo dicitur: Sat fortunatꝰ es. Quid tibi vis? Num poſtulas eſſe deus?

Operi incipienti fauendum.

Celebratiſſimum eſt, Honos alit artes, & virtus laudata creſcit. Ita Pindarus Olymp. hym. 6. ἀρχομένου δ᾽ ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές, In initio facinoris, oportet facie m illuſtrem addere: hoc eſt fauendum aliquid egregii facinoris aggredientibus, ſimul vt ipſis addatur animus, & alii ad æmulationem provocentur. Poteſt & hic ſenſus accipi. Qui famam affectat, hunc oportet ab egregio quopiam facinore auſpicari. Permagni ſiquidem refert, vnde nominis ſumas exordia.

Nec apud homines, nec in mari.

Ibidem & illud proverbiali ſchemate dictum eſt: ἀκίνδυνοι δ᾽ ἀρεταὶ οὔτε παρ᾽ ἀνδράσιν, οὔτ᾽ ἐν ναυσὶ κοίλαις τίμιαι, id eſt, Virtutes autem periculi expertes, neque apud homines, neq; in cauis nauibus habentur in pretio. pro eo quod erat, nusquam, quaſi dicas, neque terra, neque mari. Ipſa autem ſententia convenit cum illo Heſiodio decantatiſſimo:

Virtutem poſuere dei ſudore parandam.

Nemo magnam laudem parauit abſq; periculo: Eoq; Pindarus bellum appellat κυδιάνειραν, quod viris pariat illuſtre nomen. Tropus proverbialis eſt in his verbis, nec in terra nec in mari. Et pugnatur terra marique.

In hoc calciamento pedem habet.

Dictum ibidem & illud adagii forma: ἴστω γὰρ ἐν τούτῳ πεδίλῳ δαιμόνιον πόδ᾽ ἔχων, id eſt, Nouit enim ſe in hoc calciamento fortunatum habere pedem, pro eo, quod eſt, nouit has laudes in ipſum competere. Olim magnæ deliciæ erant in ſoleis & calceis. Nam pedilon Græcis eſt calcjamenti genus, varium & picturatum, dictum παρὰ τὸ τῷ ποδὶ προσκολλᾶσθαι, eo quod pedi applicetur. Vt autem non omnis calceus convenit cuilibet pedi, ita nec quæuis laus in quemuis congruit.

Digitized by

Bonum eſt duabus niti ancoris.

Rvrſus in eodem :

Ἀγαθαὶ δὲ πέλον-
τ' ἐν χειμερίᾳ νυκτὶ θοᾶς
ἐκ ναὸς ἀπεσκίμφθαι, δύ' ἄγκυραι.

Bonæ ſunt in hyberna nocte duæ ancoræ, ad laxandum è celeri naui, id eſt, bonum eſt duplici præſidio niti, ut ſi alterũ deſtituat, altero iuuemur: quemadmodũ is victor, quem laudat, geminam habebat patriam, ut ſi quid accidiſſet alteri, ad alteram ſe reciperet. De hoc dictum eſt nobis alias, ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν.

Domi pugnans more galli.

Ἐνδομάχας ἅτ' ἀλέκτωρ, id eſt, Domi pugnax more galli. In eum, qui ſemper domi deſidens, non audet, vel in bellum, vel in certamina proficiſci foras. Nã hoc animal pugnaciſſimum quidem eſt, ſed domi. Nihil autem confert Reip. nec ea certamina celebrantur. Ita quidem interpres: ſed addubitamus tamen an ſcriptum ſit, ἐνδομύχας, id eſt, domi abditus. ἐνδομάχης dictio noue compoſita, ab ἔνδον & μάχομαι. Hærebit in iſtos qui domi perpetuo rixantur, cum foris ſint placidiſſimis moribꝰ. Conuenit cum eo, quod alibi diximus: Domi leones.

Nec deus, nec homo.

Hoc ſchema prouerbiale frequẽter obuium eſt apud poetas, dijs hominibuſq; inuitis, proh deum atque hominum fidem. Ibi de diuinis atq; humanis cernitur. Horatius:

Non dij, non homines, non conceſſere columnæ.

Pindarus in Pythiis hymno 3. κλέπτει τέ μιν, οὐ θεός, οὐ βροτὸς, ἔργοις οὔτε βουλαῖς, id eſt, Nec deus illum fallit nec homo, nec factis nec conſiliis. Laudat Apollinem, qui cum omnia ſciat, nihil tamen mentiatur.

Apud matrem manere.

Παρὰ ματρὶ μένειν, dicebantur, qui per ignauiam ſemper domi manentes, nihil audent præclari facinoris. Pindarus Pythiorum Oda 4. μή τινα λειπόμενον τὸν ἀκίνδυνον παρὰ ματρὶ μένειν, id eſt, ne quis immunis a periculo relictus apud matrem maneret. Loquitur ni fallimur, de argonautis, qui audaci peregrinatione quærebant gloriam, Iunonis auſpicijs. Molles & effœminati temporibus Auguſtini μαμμήθρεπτοι dicebantur. Siue quod ab auijs eſſent educati, quæ nepotulos ſuos tenerius amant, quam ipſæ matres, ſiue quod Græci μάμμην diminutiue dicunt materculam, quin & hodie vulgus matris filium appellat adoleſcentem delicatius educatum, ac tales dicebantur Matriſſare.

Sine canibus & retibus.

Ἄνευ κυνῶν τε καὶ λίνων, id eſt, Abſq; canibus & retibus. Hoc quidẽ ſchemate Pindarus Numerorum Oda 3. ſignificauit ſummam celeritatem. Quis enim pedibus aſſequatur ceruos, niſi aut à canibus remorentur, aut implicentur retibus. Conueniet tamen in eos, qui clancularijs artibus capiunt prædam. Pindari verba ſic habent: κτείνοντ' ἐλάφους ἄνευ κυνῶν δολίων θ' ἑρκέων, id eſt, ceruos occidentem ſine canibus, ac doloſis retibus: Dicetur & in eos, qui non alienis præſidijs, ſed proprio Marte rem gerunt.

Et Scellij filium abominor.

Hic eſt affectus humanus, ut ſi quis vel hominem, vel quamcunque rem vehementer oderit, non ſolum à commemoratione, verum etiam a cognatis vocibus abhorreat. Id eleganter expreſſit Ariſtophanes in Auibus.

uibus. Ibi perſona quædam ſic loquitur:

Ἀριστοκρατείαν δῆλος εἶ ζητῶν.

id eſt,

Ariſtocratiam palã eſt te quærere.

Altera reſpondet:

Ἥκιστα, καὶ τὸν Σκελλίου βδελύττομαι.

Minimè, ſeipſum Scellij natũ quoq; Abominor.

Scellij filius dictus eſt Ariſtocrates. Hoc nomen iure inuiſum eſt deteſtanti Ariſtocratiam, quod ea vox abominandæ rei memoriã renouet.

Larinum verbum.

Λαρινὸν ἔπος, id eſt, Larinum verbum appellabant ingens atq; egregium, hinc orto prouerbio, quod in Lariſſa boues ſint prægrandes, ac præpingues. Alii putant Larinos dictos obeſos ac prægrandes, à Larino quodam paſtore ſupra modum mugno corpore Boues autem prægrandes paſci in Epiro, poſteritatem boũ Geryonis. Ariſtophanes in Auibus:

Ἀλλὰ λέγειν ζητῶ σε πάλαι

Μέγα καὶ λαρινὸν ἔπος τι. id eſt,

Sed tibi

Iam quæro dudum grande verbum dicere,

Atque Larinon.

Huc pertinet quod Græci rebus ingentibus bouem addunt, vt βουφάγος, edax, ſimili modo Latini veteres Lucam dicebant pro grandi.

Hernioſi in campum.

Κόκκυ, ψωλοὶ πεδίονδε, id eſt, Coccy, hernioſi in campum. Ariſtophanes in auibus refert prouerbii loco: τοῦτ' ἄρ' ἐκεῖν' ἦν τὸ ἔπος ἀληθῶς κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε. Quorum verborum hic ſenſus eſt: Hoc eſt verè, quod prouerbio dicitur, coccu, hernioſi in campum, ſubaudi venite, quid hæc auis canit paullo ante meſſem, velut agricolas prouocãs ad laborem metendi, unde Heſiodus ἦμος κόκκυξ κοκκύζει. Quod autem ψωλοὶ dixit pro agricolis, obiter taxauit Ægyptios, apud quos pleriq; ſunt execti, qui omnes ad vocem cuculi coguntur eſſe in agris. Fingit enim olim apud Ægyptios regnaſſe cuculum priuſquam fieret auis. Quin hodie parum viri, & ob hoc vxores cum aliis habentes communes, vulgo cuculi vocantur. Alias annotauimus ex Horatio, cuculos à viatoribus appellari ſolere, qui tum demum veniſſent ad colendam vineam, cum auditus eſſet cuculus. Canit autem iam adulto vere, quia ſero prorepit è nido, quẽ ſibi parat ſub hyemen in cauis arboribus, exuens ſe plumis, atq; his ſeſe inuoluens, cõgeſtis in commeatum malis ac pyris. Interpres Ariſtophanis admonet eſſe prouerbium κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε, cum ſegnes ipſum tẽpus prouocat ad induſtriam.

Μελλονικιᾶν.

Nicias traducebatur, quod cunctator eſſet in re militari, qualis apud Romanos fuiſſe narratur Fabius, eoq; iocularem vocem finxit vetus comœdia: μελλονικιᾶν ex μέλλειν, quod eſt, cunctari, & νικίας, qui fuit dux Athenienſibus. Ariſtophanes in Auibus:

Οὐχὶ νυστάζειν ἔτι

Ὥρα ἐστὶν ἡμῖν οὐδὲ μελλονικιᾶν,

Ἀλλ' ὡς τάχιστα δεῖ τι δρᾶν.

id eſt,

Porro oſcitandi tempus haud eſt amplius,

Nec more Niciæ decet cunctarier,

Sed oportet aliquid agere quam celerrime.

Fumus.

Καπνὸς dicũtur ꝓmiſſa magnifica qui

Digitized by Google

quidem, ſed inania. Vnde fumos vendere, & fumos offundere. Hoc nomen inditum Theageni cuidam, qui cum pauper eſſet, affectauit tamen haberi prædiues, ac magnificus negotiator, unde vulgo dictus eſt καπνός. i Ariſtophanis interpres auctorem citat Eupolim Comicum in fabula, cui titulus δῆμοι.

Pariter remum ducere.

Qvi ſimul remigant certis numeris impellunt remos, ut inter ſe conſentiant, alioqui nihil acturi. Hinc Ariſtophanes in Auibus dixit, ὁμορροθῶ, pro aſſentior, & eodem enitor quo tu. Vox compoſita eſt ab ὁμοῦ ſimul, & ῥοθέω impetu feror. ὁμορροθῶ, συνθέλω, συμπαραινέτας ἔχω. id eſt, eodem nitor, conſentio, collaudo. Interpres admonet hoc verbum eſſe ſumptum è fabula Sophoclis cui titulus πηλεύς.

Ipſis & Chijs.

Αὐτοῖς καὶ χίοις, Non obſcurum eſt has uoces ex ſolemni more vulgo iactatas, quoties aliquis ſibi bona præcabatur & amicis. Sic enim præcatur apud Ariſtophanem auis:

Διδόναι νεφελοκοκκυγιεῦσιν
Υγίειαν καὶ σωτηρίαν
Αὐτοῖσι καὶ χίοισι. id eſt,
Vt detis Nephelococcygienſibus
Bonam valetudinem & incolumitatem, Ipſis & Chiis.

Interpres oſtendit hunc ſermonis colorem ductum ex publica Athenienſiũ conſuetudine, qui in ſolemnib. comprecationibꝰ ac ſacrificiis bona à dijs precantes Reip. addebant καὶ χίοισιν. Atq; huius hiſtoriç teſtem citat Thepõpũ in 12. libro rerũ Philippic. fortaſſe quod è Chio nonnullam haberent Athenienſes commoditatem. Qui ſi uni bene precatur, nulla facta mentione amicorum aut bene meritorum, facete ſuccinetur: ϗ χίοισι.

Alas addere.

Ανεπτερῶν vulgo dicebantur, qui verbis alicui adderent animum, inq; bonam ſpem erigerent. Ariſtophanes in Auibus:

Οὐκ ἀκήκοας
Οἷ' ἂν λέγωσιν οἱ πατέρες ἑκάστοτε
Τοῖς μειρακίοις ἐν τοῖσι κουρείοισι
  ταδί.
Δεινῶς γέ μου τὸ μειράκιον Διειτρέφης,
Λέγων ἀνεπτέρωκεν ὥσθ' ἱππηλατεῖν,
id eſt,
Num tibi auditum illud eſt
Quod officinis vndiq; in tonſoriis
Cani patres loquuntur adoleſcentibus:
Mire Diotrephes & meo adoleſcentulo
Alas loquendo affixit, ut iam geſtiat
Equitare.

Narrant Diotrephen fuiſſe quempiam prædiuitem, qui maiorem in modum delectatus eſt alendis equis, vnde & poſtea Hipparchus factus eſt: huius hortatu exemploq; multi iuuenes accendebantur ad curas equeſtres: patres autem oderunt hoc ſtudii genus in filiis, quod immodicis conſtet impendiis.

Χηναλώπηξ.

Theagenes quod eſſet garrulus ac ſtupidus more anſerum, & verſipellis more vulpium, vulgari ioco dictus eſt χηναλώπηξ, voce compoſita ex anſere & vulpe. Quamquam Didymo magis probatur anſeris nomen additum, quod anitio ac præſertim anſerinis ſupra modum delectaretur, videlicet vulpium more. Anſeris iecur olim in ſummis erat deliciis. Huius adagii meminit Ariſtophanes in Auibus.

Reſpu-

Digitized by Google

Reſpublica nihil ad muſicum.

Hæc perſuaſio quemadmodum olim multorum animos occupauit, ita nunc quoq; multis inhæret, ut credant doctos ac probos viros non eſſe accommodos ad gubernandam Rempub. Plato abſtinuit, Socrates fruſtra tentauit, Demoſtheni ac Ciceroni parum feliciter ceſſit. Deniq; mater Neronis deterruit filium à ſtudio philoſophiæ, quod exiſtimaretur inutile geſturo principatum. Ad hæc D. Auguſtinus redarguit in epiſtola quoſdam, qui iactabant Euangelicam philoſophiam officere Rempub. adminiſtranti. Id venuſte expreſſit Ariſtophanes in Equitibus. Nam illic principatū recuſanti quod muſices eſſet imperitus ita reſpondetur:

Ἡ δημαγωγία γὰρ οὐ πρὸς μουσικοῦ
Ἔτ' ἐστὶν ἀνδρὸς οὐδὲ χρηστοῦ τοὺς τρόπους,
id eſt,

At gerere nunc Remp. non eſt viri,
Qui muſicus ſit, ac probatis moribus

Muſices nomine omnem liberalem eruditionē deſignabant veteres.

Verbis coquinariis.

Ῥήματα μαγειρικὰ, id eſt, Verba coquorum, venuſte dixit in eadem fabula pro verbis mollibus, blandis ac dulcibus. Coquorum enim eſt condimentis edulcare cibum per ſe ſubauſterum. Monetur illic quiſpiam ut populum Athen. blandiloquētia demulceat. Carmen ſic habet:

Ὑπογλυκαίνων ῥηματίοις μαγειρικοῖς,
id eſt,

Deliniens eos coquorum verbulis.

μαγειρικοῖς dixit, pro μειλιχίοις, hoc eſt, placidis ac dulcibus. Habebit gratiam, ſi quis dicat Epicuri philoſophiam demulcere vulgarium animos ῥήμασι μαγειρικοῖς, quod voluptatem aſſerat eſſe ſummum bonum.

Liba Coalemo.

Σπένδε τῷ κοαλέμῳ, i. e. Liba Coalemo. Competit in eum, cui ſua improbitas fuit bono. Fingit enim Comicus dæmonis nomen, improbitatem innuens. Perinde quaſi quis dicat, ſacrifica μωρίᾳ, ſi quis morionē agens, euectus ſit ad opes ac dignitatem. Nam Græcis κοάλεμος fatuum ac ſtultum ſignificat, à κοῶ pro νοῶ. Nam Callimachus pro ἐνόησεν dixit ἐκόησεν. Hinc ἀναλόγως, κοῦς, pro νοῦς, & ἀλέω quod mente erret. Simili figura gratii litaſſe dicuntur, qui fortunati ſunt in amicitiis conciliandis. Habent & temulenti Comum deum, & fures deam Lauernam. Itaque furtis ditato, facete diceretur: Liba Lauernæ.

Spirat Cacias.

De Cæcia vento nubes ad ſe pertrahente ſatis dictum eſt nobis in ſuperioribus. Ad venti naturam alludens Ariſt. in Equitibus dixit.

Ὡς οὗτος ἤδη καικίας, καὶ συκοφαντίας πνεῖ, id eſt,

Vt iſte ſpirat Cacias & ſycophantias iam.

Interpres admonet prouerbii, quāquam in Aldina editione, pro καικίας deprauate legitur κακίας, cum hanc vocem metri ratio non admittat. Cæcias autem poeta poſuit pro turbis ac litib⁹. Notatur enim ibi Cleon ut delator & criminator.

Latum & anguſtum.

Nemini obſcurum arbitramur prouerbiali ſchemate dictū eſſe apud Ariſtophan. in Equitibus ſub perſona Cleonis: cui cum eſſet obiectum, quod nutricum more male paruiſſet populum, qui paullulum præmanſi insereret in os, maximam partem ipſe deglutiret, reſpondet:

quod Socrates ſolet ab integro repetita diſputatione, quæ prius conceſſa fuerat rurſus in dubium vocare. Simile quiddam & hodie iactatur inter pueros, vbi quis quod dedit, repoſcit. Adeo dicta hujuſmodi per tot ſęcula, perque tot nationes ad nos vsque demanarunt.

Funiculum ad lapidem.

Τὴν σπάρτην πρὸς τὸ λίθον ἄγειν, id eſt, Funiculum lapidi admouere dicuntur, qui curam omnem adhibēt, ne quid geratur in Repub. ſecus quā oportet. Beatus Chryſoſtomus homilia in priorem ad Corinthios epiſtolam 35. σκόπει πῶς πάλιν ἐνταῦθα πρὸς τὴν σπάρτην τὸν λίθον ἄγει τὴν οἰκοδομὴν πανταχοῦ ζητῶν τῆς ἐκκλησίας, id eſt, Conſidera vt hic rurſus funiculum admonet ad lapidem, vbique quærens ædificationem eccleſiæ. Tranſlatum eſt ab Architectis, qui non credunt oculis ſuis, ſed ad perpendiculum explorant lapidum æqualitatem. Quod eſt exactæ diligentiæ.

Nummo addicere.

Apud Iuriſconſultos prouerbiale eſt, nummo addicere, pro eo quod eſt, minimo vendere. Eſt autem fucus, quo legibus imponitur prohibentibus donationes. Vlpian. lib. Pandect. 19. titu. Locati. Si quis conduxerit nummo vno, cōductio nulla eſt, quia & hoc donationis inſtar inducit. Idem lib. 1. tit. de re iudicata: Si quis & conduxit, & rogauit præcario vti poſſideret, ſi quidem nummo vno conduxit, nulla dubitatio eſt, quin & præcarium ſolum teneat. Verum addubitamus, num in his exemplis pro conduxit & conductio, legendum ſit condixit & condictio. Suetonius in Iulio Cæſare: Bello ciuili ſupra alias donationes ampliſſima prædia nummo addixit. Valerius Max. lib. 2. c. de Gratitudine: Pollinctoribus exequiarum apparatus Seſtertio nummo ipſis præbentibus eſt addictus. Itidem Plau. in Pſeudolo: Numquā hoc eris nummo diuitior. Nummo dixit, pro viliſſimo precio.

Vero Verius.

Cum nihil poſſit eſſe vero verius, tamen prouerbiali tropo dicimus vero verius quod prorſus indubitatum haberi volumus. Martialis in Gallicum quendam, cui ex more ſæpe repetebatur illud:

Dic verum mihi Marce, dic amabo:
Vero verius, inquit, *ergo quod ſit, audi.*
Verum Gallice non libenter audis.

Non diſſimili forma dicimus certo certius, quanquā nihil prohibet aliud alio certiꝰ eſſe. Vlpian. lib. Pandect. 23. tit. de Teſtamen. tutel. Teſtamento datos ſponſores non eſſe cogendos ſatisdare rem ſaluā fore, certo certius eſt.

Vento viuere.

Hodieque vulgo tritiſſimum eſt, vt eos dicant vento viuere, qui nullo viuunt impendio, & addunt: more ſiluri, quod pleriſq; creditū eſt, cum piſcem aura ſaginari, quod idem creditum eſt de Chamæleonte. Alexander Imperator lib. Codicis 5. tit. de Aliment. pupil. præſt. Nec ferendus inquit, eſt iuuenis, qui cum præſens eſſet, ſtudiiſque eruditus atq; alitus eſſet, ſi ea per alium ſe conſecutum non probet, ſumptus recuſet, quaſi vento vixerit, aut nullo liberi homini ſtudio imbui meruerit.

Tu as res tibi habeto.

CAius Iuriſcōſultus Pandec. li. 44. tit. de

tit. de Diuortiis, oſtendit fuiſſe receptum, vt diuortium his verbis perageretur: Tuas res tibi habeto, tuas res tibi agito. Quorum altero reddit dotem, altero abdicat ab ſe tutoris munus, in rebus vxoriis. Hæc autem forma verborum perſcripta eſt, ne vel non ratũ eſſet diuortium, ſi nullis ſolemnibus verbis perageretur, vel inauſpicatũ & odioſum, ſi verbis ciuilibus perageretur. Itidem in diſcutiendis ſponſalibus viſum eſt vti his verbis, Conditione tua nõ vtar. Hæc prouerbii gratiam habebunt, ſi cui ciuiliter renunciabimus amicitiam. Sed feſtiuius erit, ſi ad res animi trãſferantur, veluti ſi quis dicat, Monachi vitam profeſſus eſt, mundum iuſſit ſua ſibi habere, ſuas ſibi res agere. Item ſi quis ambiat conſortium noſtrum, quem iudicamus nobis inutilem huic apte dicetur: tua conditione non vtar, pro eo quod erat, non vtar tua familiaritate. Eleganter vſus eſt Plautus in Trinum. vbi Lyſiteles adoleſcens multa quæritur de miſeriis amantium, ac meditatur amorẽ eiicere ex animo. Apageſis, amor, tuas res tibi habe, amor mihi amicus ne ſuas vmquam. ſine tropo vſus eſt in Amphitryone: Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas.

Gamma Betam perſequitur.

PROCOPIVS libro tertio de bello Vuandalico refert Carthagine antiquum prouerbium a pueris iactari ſolere. Quod Gamma quandoq; Betam, & rurſus Beta Gammam perſequitur. Suſpicamur puerorũ luſum huc ſpectaſſe, quod inter vicinos frequenter oriatur diſſidium. Verum hic puerile dictum detortum ad rerum euentum, quod Gizericus Bonifacium expuliſſet: Poſtea Gilimerẽ Beliſarius. Prouerbium non eſt natum ex euentu, ſed puerorum Carthaginenſium ænigma fuit, velut oraculum eius quod accidit poſtea.

Pulchrum ſepulchri elogio.

NON videbatur in prouerbiorum claſſem referendum, niſi nominatim ꝓuerbii titulo referretur apud Procopium libro de bello Perſico I. ſub perſona Auguſtæ Iuſtinianum maritum ſic alloquentis. Igitur optime Imperator, volenti nunc viuere proculdubio nullo negotio licet, pecuniæ nobis magna vis, mare opportunum, nauigia multa. Cõſidera tamen ne ſeruato tibi contingat, vitæ iucunditatem cum mortis ad extremum acerbitate commutare, nobis autẽ antiquum ſane placet prouerbium, quã pulchrum eſt in ſepulcri elogio Imperatorem adſcribi.

Primum apes abigendæ.

AGATHIVS de bello Gothico libro tertio. Placebant hæc dicta Vlilago Herulorũ præfecto, vnde id vſurpatum prouerbium, & barbarũ & parui momenti, vtile tamen & alicuius energiæ: Identidẽ prædicabat primũ abigendas apes, deinde & mel ſubtrahendum. Senſit Buzes primum hoſtium copias aduẽtãtes eſſe ſubmouendas, quo poſſint Aſia potiri, ſumptum à curatoribus apum, qui quo mel eripiant ex aluearibus, apes fumo, aut alio quovis modo abigũt.

Optima quidem aqua.

Ἄριςον μὲν ὕδωρ, id eſt, Optima quidem aqua, videtur in prouerbiũ abiiſſe, quoties rei vehementer laudatæ præfertur aliquid melius: quẽadmodum Pindarus auſpicans hymnos Olympiacos, aquam quidem fatetur eſſe optimam, ſed aurũ præfert

fert

ſert, quod ignis in morem noctu luceat. Sunt enim hæc duo præcipua elementa, aqua & ignis: vnde aqua & igni interdicitur, quos vita indignos iudicamus. Ariſtoteles libro Rhet. 3. vt vulgo iactatum citat, ὄψον, inquit, λέγεται, ἄελπον μὲν ὕδωρ. Quędam enim, ob id præferuntur, quod ſint rariora. Alioqui aqua eſt magis neceſſaria, quam aurum. Meminit adagii Plutarchus in Commentario, in quo quærit, vtrum aqua an ignis ſit vtilior. Supra modum efferenti philoſophiam, is qui fateatur quidē philoſophiam eſſe rem præclaram, ſed qua potior ſit theologia, facete ſuccinet illud Pindarici carminis fragmentum, ἄελπον μὲν ὕδωρ.

Non oportet hoſpitem ſemper hoſpitem eſſe.

Ariſtoteles libro Rhetoricorum tertio, nullo auctore citat ceu vulgo iactatum: οὐ δεῖ τὸν ξένον, ξένον ἀεὶ εἶναι, id eſt, Non oportet hoſpitem ſemper hoſpitem eſſe. Hoſpites dicuntur ignari eius loci in quo viuunt. Sed turpe eſt diu in eadem ciuitate viuere, & ſemper eſſe peregrinum. Videtur iābicus trimeter correptus. Turpe eſt in eadem diſciplina diu verſatum eſſe, & nihil ſcire.

More Romano.

In eadem epiſtola M. Tull. non ſine prouerbii ſpecie dixit, more Romano, pro eo quod eſt, ſimpliciter & abſque fuco potius quam erudite. Tales enim fuerunt illi Romani priſci, Græcorum diſſimiles. De quo, inquit, homine tibi ſpondeo, non illo vetere verbo meo, quod cum ad te de Milone ſcripſiſſem, iure luſiſti, ſed more Romano cum homines nō inepti loquuntur, probiorem hominem, meliorem virum, prudentiorē eſſe neminem. Penes Romanos erat ruſticana veritas. Talem inducit libro de Finibus ſecundo. Quod noſtri quidem optime diſputant, nihil opus eſſe eum qui philoſophus futurus ſit, ſcire literas. Itaque vt maiores noſtri ab aratro adduxerunt Cincinnatū illum, vt dictator eſſet, ſic vos de Pelaſgis omnibus colligite, bonos quidem viros, ſed certe non ſemper eruditos. Idem ad Trebatiū libro ſeptimo. Balbus mihi confirmauit te diuitem futurum: id vtrum Romano more locutus ſit, bene nūmatum te futurum, an quomodo Stoici dicunt, omnes eſſe diuites, qui cælo & terra frui poſſunt, poſtea videro. Romano more dixit, pro indocto & ſimplici. Nam Stoici ſubtiliter definiunt diuitem ac pauperem. Ac mox ad eundem: Ego te Balbo cum ad nos proficiſcetur, more Romano commendabo.

Lacryma nihil citius areſcit.

M. Tullius libro de inuentione priore, præcipiens ne orator poſteaquam iudicis animum cōmouit ad miſericordiam, diutius commoretur in quæſtione, adducit Apollonii dictum: οὐδὲν θᾶττον ξηραίνεσθαι δακρύου, id eſt, Lacryma nihil citius areſcere, quod vehemens affectus facile vertitur in tædium.

Gallonius.

Etiam ipſa luxuries multos nobilitauit, vt Æſopum & Apitium. Mar. Tullius celebrauit Gallonium à Lucillio traditum, idq; locis compluribus. In oratione pro Cæcinna: Quid ergo eſt? Non vſque eo tamen vt in capita fortunasque honeſtiſſimorū virorum dominentur hi, qui relicta bonorum virorū diſciplina, & quæſtum & ſumptum Gallonii ſequi maluerunt.

Digitized by Google

luerunt. Item pro P. Quintio meminit Gallonii. Rurſus libro de Finibus ſecundo refert è Lucilio, O Publi, ô gurges, Galloni es homo miſer, inquit, cœnaſti in vita nunquã bene cum omnia in iſto conſumis ſquilla, accipenſere cum decumano. His Lucilius facit loquentem Lælium lepatho cœnare ſolitum, Gallonio lurconi, & omnia gulæ ventriſque delectatione metiẽti. Gallonii meminit M. Tullius libro de Finibus ſecundo. Sed qui ad voluptatem omnia referens viuit vt Gallonius, loquitur vt frugi ille Piſo, non audio.

Vultu ſæpe læditur pietas.

M. Tullius in oratione pro Roſcio obiter citat ſentẽtiam à ſapientibus iactatam. Etenim, inquit, ſi id quod præclare à ſapientibus dicitur, vultu ſæpe læditur pietas, quod ſuppliciũ ſatis acre reperietur in eũ, qui mortem obtulerit parenti, pro quo mori ipſum ſi res poſtularit, iura diuina atque humana cogebant. Prouerbiũ admonet pietatẽ erga parentes adeo religioſe colendam, vt non ſolũ non offendamus eos verbis aut factis impiis, ſed ne vultu quidem atrociore aut contumaciore.

Culleo dignus, aut non vno culleo dignus.

Cvm hominem enormiter ſceleroſum ſignificare volumus, eum culleo dignum dicimus. Hoc ſuppliciũ erat parricidis, id eſt, qui parentem occidiſſent. Quãquam apud priſcos parricidium dicebatur, quoties homo hominem occidiſſet, hoc eſt, par parem, videlicet eo ſeculo, quo crudelitas erat occidiſſe bouem, auem, aut gallum gallinaceum. Dein cum cepiſſet eſſe vulgare, vt homo occideret hominem, parricidii vox ad ſummæ impietatis ſignificationem deflexa eſt. Culleus autem erat ſaccus coriaceus, cui inſuebatur parricida, ſimul immiſſa vipera, ſimia, & gallo gallinaceo, atque ita proiiciebatur in profluentem. Mar. Tullius pro Roſcio Amerino: Quanto maiores noſtri ſapientius, qui cum intelligerent nihil eſſe tam ſanctum, quod non aliquando violaret audacia, ſupplicium in parricidas excogitauerunt, vt quos natura retinere in officio non potuiſſet, magnitudine pœnæ à maleficio ſummo arcerentur: inſui voluerunt culleũ viuos, atq; ita in flumen deiici. Oh ſingulaem ſapientiã iudicum, nonne videntur hunc hominem ex rerum natura ſuſtuliſſe & eripuiſſe, cui repente cælum, ſolem, aquam terramque ademerunt: vt qui eum necaſſet, vnde ipſe natus eſſet, careret his rebus omnibus, ex quibus omnia nata eſſe dicuntur, &c. Proin Iuuenalis impietatem cuiuſdam exaggerans, negat illi ſatis eſſe ſerpentem vnum, aut culleum vnum. Narrat Suetonius quoſdam ſtatuæ Neronis appoſuiſſe culleum cum elogio: Merueras, ſed ego quid poſſum?

Ratio quidem apparet, &c.

Plautus in Trinummo: Nequaquam. Argenti ratio comparet tamen, cui Staſinus, Ratio quidem Hercle apparet, argentum οἴχεται. Nam hæc eſt germana eius loci lectio, quam alii varie mendoſam cõminiſcuntur. Vſus eſt M. Tullius in Piſonem: Quas rationes ſi cognoueris, intelliges nemini plus quam mihi literas profuiſſe. Ita enim ſunt perſcriptæ ſcite & literate, vt ſcriba ad ærarium qui eas retulit, perſcriptis rationibus ſecum ipſe caput ſiniſtra

niſtra manu perfricans, cōmurmuratus ſit: Ratio quidem Hercle apparet, argentum οἴχεται. Itidem Geta Terētianus in Phormione. Non ratio nobis, ſed argentum deerat. M. Tullius ad Q. Fratrem libro ſecundo, epiſtola vltima: Quanquam ſunt facta verbis difficiliora. Eodem pertinet illud, Pulchre dixit.

Omnia præter animam.

Cvm nihil non datum ſignificamus, præter vitam, dicimus omnia tradita, prӕter animam. Mar. Tullius pro Roſcio Amerino: Quod ſi tibi cauſa nulla eſt, cur hunc miſerum tanta calamitate affici velis, ſi tibi omnia ſua præter animā tradidit, nec ſibi quicquam paternum, ne monumenti quidem cauſa reſeruauit, &c. Simili figura. Animam habere dicūtur, qui plusquam omnia debēt. Terent. Quid ſi animam debet? Rurſus: omnia debet, præter animam.

De reduuia quæritur.

Περὶ τῆς παρωνυχίας μέμφεται ὁ τῷ μείζονι ἔνοχος κακῷ, id eſt, De reduuia quęritur maiori obnoxius malo. Vbi quis prauo pudore, leuiſſimis malis quærit remedium, diſſimulans maiora. Hoc affectu ſunt complures, vt etiam apud medicum diſſimulent morbum, præcipue podagrici. Narrat Plutarchus quendam conſuluiſſe medicum de vitio vnguium, cū color argueret illum eſſe vitiato epate. At medicus intelligens ineptum hominis pudorem, nihil inquit, tibi periculi eſt a reduuia, ſed grauius malum vrget te. Huc alluſit M. Tullius in oratione pro Roſcio Amerino. Intelligo ante tempus hæc perſcrutari, & propemodum errare, qui cum capiti Sexti Roſcii mederi debeam, reduuiam curem.

Ad libellam debere.

Qvi pecuniam præſentem ac iuſti ponderis debet, ad libellam debere dicitur. Nam olim ad libram dabatur pecunia, non ad numerum. Inde illa vulgata, expendere, expenſum ferre, dependere, rependere, impendere, pro ſumptum facere, ſumptuum rationē reddere, ſoluere, reſoluere, & inſumere. Marcus Tullius pro Roſcio Amerino. Niſi planum facit HS. LIII. ad libellam ſibi deberi, perdit litem.

Hoc municeps aut vicinus nunciauit.

M. Tullius in eadem oratione: Soletis, cum aliquid huiuſcemodi auditis, Iudices, continuo dicere, neceſſe eſt aliquem municipem aut vicinum dixiſſe. Solent enim à vicinis ac municipibus vicinorū ac municipum ſcelera potiſſimū prodi. Quod & hodie vulgo dicunt, dedecus homini à conterraneis aut ciuibus oriri. Nam ſi quod fortunæ incommodum, ſi qua vitæ labes, ab illis quoniam ſciunt proditur.

Dea excogitauit.

Aristophanes in Equitibus:

Τὸ μὲν νόημα τῆς θεοῦ, τὸ δ᾽ κλέμμ᾽ ἐμόν. id eſt,

Excogitauit Dea, meum ſed furtum erat.

Non ſine prouerbii ſpecie dictum eſt in Rhetores, qui apud populum iactabant Mineruam ipſis quod ſuaderent miſiſſe in mentem, & tamen rerum geſtarum gloriam ſibi vindicabant. Color ſumptus eſt ex Homero, vbi quoties fati ratio reddi non poteſt, Pallas dicitur ſuggeſſiſſe. Pallas Athenienſium erat protectrix. Comicus autē ioci gratia, pro πρᾶγμα, poſuit κλέμμα, notans Cleonis rapacitatem.

Vſus eſt altera natura.

Nihil hoc dicto celebrarius, ἔθος ἄλλη φύσις, id eſt, vſus altera natura. Natura nihil efficacius potentiusve. Vnde Satyricus,

Cuſtode & curâ natura potentior omni.

Huic parem aut certe proximam vim habet aſſuetudo. Ariſtoteles libro Rhet. 1. diſputans de iucundis, docet ea iucunda eſſe, quæ vel ſecundum naturam ſunt, vel quod huic proximum eſt, conſueta. Nihil enim putat intereſſe inter naturã & vſum, niſi quod intereſt inter ſemper & plerumque. Perpetuum enim eſt, quod indidit natura, frequens, quod vſus affixit. Proinde ſanctiſſimum conſilium dedit, qui iuſſit vt à teneris ſtatim annis optima eligamus, quę poſt vſu futura ſint etiam iucunda.

Neceſſitas moleſta.

Mox eodem in loco citat ſententiam ceu vulgo iactatam, oſtendens eſſe moleſta, quę ſecundum naturam non ſunt. Vis autem pugnat cum natura, eoque moleſta omnibus neceſſitas. καὶ ὀρθῶς, inquit, εἴρηται, πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμα ἀνιαρὸν ἔφυ, id eſt, Et recte dictum eſt. Quicquid enim eſt neceſſarium natura, moleſtũ eſt. Verum optimis non adſueſcimus, niſi initio adhibeatur aliqua vis: ſed quod prius erat violentum, ac proinde moleſtum, adſuetudine primum fit leue, poſtea etiam iucundum.

Iucunda malorum præteritorum memoria.

Inibi refert & hanc ſententiam prouerbialem ex poeta quopiam:

Ἀλλ' ἡδὺ τῶν σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων.

id eſt,

Meminiſſe laborum ſuaue qui ſeruatus eſt:

Idem illud.

Καὶ μέγα γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ

Μνημένος, ὅς τις πολλὰ πάθοι καὶ πολλὰ ἐόργοι.

id eſt:

Magnopere eſt iucunda viro renouata dolorum

Mentio, qui permulta tulit, permultaq; geſſit.

Huius & alibi meminimus.

Suffragium optimum.

Ariſtoteles Rhethoricorum li. 1. videtur hoc attingere tamquam in foro iactatum, γνώμῃ ἀρίστῃ, id eſt, ſuffragio optimo. Cũ enim multa ſint probationum genera, quæ extra cauſam petuntur, ac Græcis dicuntur ἄτεχνοι, velut leges, teſtes, pacta, tormenta, iuſiurandum, optima probatio eſt ex cõiecturis, quę illi εἰκότα vocant: μάρτυρας μὲν μὴ ἔχοντι, ὅτι ἐκ τῶν εἰκότων δεῖ κρίνειν. καὶ τοῦτο ἐστὶ, τὸ, γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ, id eſt, Ei vero, qui teſtes non habet, hic erat locus, ex probabilibus ſignis eſſe iudicandum: & hoc eſt quod dicitur, ſuffragio optimo.

Tamquam ad aram.

De ſacra ancora dictum eſt alias. Illi ſimilimum eſt ad aram, cum extremũ refugium intelligi volumus. Inde ſumptum, quod olim, qui extrema neceſſitate vrgebantur, ad aras deorum ſoleant confugere, vnde nefas erat quemquam detrahere. M. Tullius in oratione pro Roſcio Comœdo: Quod item nuper in Erote Comœdo vsuvenit, qui poſteaquam è ſcena non modo ſibilis, ſed etiam conuicio explodebatur, ſicut ad arã confugit in huius domum, diſciplinam, patrocinium, nomen. Idem lib. 3. de natura deorum. Quod vos, inquit.

inquit, cum facere non poteſtis, tãquam ad aram confugitis ad deum. Idem actione in Verrem 4. Magiſtratuum autem noſtrorum iniurias ita multorum tulerunt, vt nunquam ante hoc tempus ad arã legum, præſidiumque veſtrum publico conſilio confugerent. Ouid. Epiſt. lib. 4.

Vnica fortunis ara reperta meis.

Plautus in Muſtellaria: Ad aram confugiſti.

Ad aſylum confugere.

Hvic cognatum eſt: ad aſylum confugere. M. Tull. actione in Verrem 3. Se quæſtorem prohibitum eſſe dicebat, quo minus è phano Dianæ ſeruum ſuum, qui in illud aſylum cõfugiſſet, abduceret. Hæc fient venuſtiora & παροιμιωδέστερα, ſi ad animi tes transferantur.

Equitandi peritus ne cantet.

Ἱππικὴν εἰδὼς μὴ ᾄδῃ, id eſt, Equitandi peritus, ne cantet. Sumptũ à poeta quopiam, in eum, qui profeſſus res ſerias verſatur in nugis. Equitatio militaris eſt, & ad bellum pertinet. Muſici ſunt imbelles ac voluptatum inſectatores. Gregorius Theologus in epiſtola ad Eudoxum rhetorem, ἱππικὴν δεδιδαγμένος μὴ ᾄδειν θέλει ἡ ποίησις, μήποτε γένηται, μὴ καὶ τῆς ἱππικῆς διαμάρτῃς, καὶ τῆς ᾠδῆς, id eſt, Eum qui didicit artem equitãdi, non vult canere poëſin, ne qua eveniat, vt ſimul & in equitando aberret & in canendo. Nondum liquet è quo poeta ſumptum ſit, ſed dictum videtur in Thebanos, qui duas artes præcipue diſcebant, equitandi & canendi tibiis, cum altera parum alteri congruat.

Sparta ſerui maxime ſerui.

Plutarchus in vita Lycurgi refert, ceu vulgo iactatum: ἐν Λακεδαίμονι τὸν ἐλεύθερον μάλιστα ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸν δοῦλον μάλιστα δοῦλον, id eſt, Apud Lacedæmonios, qui liber eſt, eum maxime liberum eſſe. Contra qui ſeruus eſt, maxime ſeruum eſſe. Apud Lacedęmonios ingenuis non erat fas diſcere aut exercere vllum opificium, aut negociationem, aut agriculturã, ſed hæc omnia per Helotas, id erat ſeruorum genus, quibus nefas erat vllam artem liberalem vel diſcere vel exercere, agebant, quos ipſos duriſſime tractabant. Cogebantur adeſſe conuiuiis, & illic inebriari, cantiones ridiculas canere, & ſaltationes indecoras agere, vt horum exemplo ingenui diſcerent, quam indecora fœdaque res ſit temulentia. Quin & Ephori cum inirent magiſtratũ, ſolent Helotibus bellum indicere, quo fas eſſet illos occidere. His rationib. ad tantam ſeruitutem adigebantur, vt nihil auderent iniuſſu dominorũ: adeo vt cum Thebani, qui eruptione facta in Laconicã quoſdam ex Helotibus cœperant, iuberent illos canere cantiones Terpandri, Alcmanis & Spondontis Laconici, reſponderint id heriles filias nolle. Generoſior Spartano, alias nobis dictum.

Veſpertilio.

Veſpertiliones videntur appellari, qui grauati ære alieno, luce domĩ ſe continẽt, ne à creditoribus appellentur, noctu prodeunt. Vlpianus libro Pandect. 21. tit. de Euictionibus: Si quis ita ſtipulanti ſpondeat, ſanum eſſe, furem non eſſe, veſpertilionem non eſſe, &c. inutilis ſtipulatio quibusdam videtur, quia ſi quis eſt in hac cauſa, impoſſibile eſt quod ꝓmittitur. Si nõ eſt, fruſtra eſt. Sed ego puto verius, hanc ſtipulationem fu-

rem non eſſe, ſanum eſſe, veſpertilionem non eſſe, vtilem eſſe: hoc enim continere, quod intereſt horũ quid eſſe, vel horum quid non eſſe. Hactenus Vlpianus. Quamquam hoc loco quidam pro veſpertilione legunt veſpillonem aut verſipellem. Aleiatus inter iureconſultos vndequaque doctiſſimus in commentariis ſuis de Rerum ſignificationibus, putat veſpertilionem dictum, quemadmodũ modo diximus, qui metu creditorũ interdiu latitat, noctu prodit. Nam animal hinc dictum, quod veſperi volet; indicat Nonius Marcellus. Adagium eſſe ſumptum videtur ex apologo quopiam, ſiue Æſopi, ſiue alterius illum imitati. (Nam Æſopo videtur indignus) qui narrat veſpertilionem, mergum & rubum, iniiſſe ſocietatem, vt conflatis ſortibus pariter negociarentur. Veſpertilionem contuliſſe pecuniam à fœneratoribus mutuo ſumptam, Mergũ aliud quippiam, Rubũ veſtem. Cũ omnes è naufragio nudi enataſſent, veſpertilionem metu creditorum interdiu latitare, noctu volare tantum; mergum obſidere littora, ac ſubinde collum demittere in fundum, ſicubi reperiat merces ſuas, vel eiectas in littus, vel in fundo hærentes: rubum prætereuntium adhęrere veſtibus, ſiquam forte ſuam repetiat. Poterat videri parum quadrare, ſeruum ære alieno grauatum eſſe, quis enim credat ſeruo? niſi legeremus apud Terentium, Dauum Getæ, quod debebat reddidiſſe. Nobis tamen videtur veſpertilionis nomen, & in fugitiuũ ſeruum competere, qui noctu ab hero ſolitus ſit ſubducere ſeſe, latitatq; vbi periculum eſt, ne agnoſcatur. Nã inibi mox proximo capite, pro veſpertilione ponit erronem ac fugitiuum, cum quis, inquit, ſtipulatur furem non eſſe, erronem non eſſe. priſci tamen ea voce ſecus vſi ſunt, videlicet pro homine ancipitis fidei, qui nec huius ordinis ſit, nec illius, cum vtroq; tamen colludat: eo quod veſpertilio ſit vtrumque, vt nec inter volucres, nec inter mures habeat locum. Alas habet, ſed pennas non habet: volitat, ſed ſub veſperam. Dentes habet, quod auium nulla. Varro in Agathone citante Nonio: Quid multa? factus ſum veſpertilio, neq; in muribus plane, neque in volucribus ſum. Veſpertilionis conuitium torqueri poterit & in amantes, qui noctu volitant, quos Plautus in Trinummo vocat tenebricolas. Elegãs, inquit, deſpoliator latebricolarum hominum corruptor.

In folle offerre.

CAlliſtratus lib. Pandect. 35. tit. 35. de condit. & demon. c. cum ſeruus: Nos, inquit, neq; conditionem meram putamus eſſe, quæ in datione exiſtit, neque meram conditionem, quæ in facto conſiſtit, ſed eam conditionem, quæ ex quadam mixtura conſiſtit. Nam non vtique ſi ille in folle reliqua obtulit, liber erit: non enim teſtator hoc ſenſit, ſed illud, vt rationes reddat, quomodo ſeruus reddere ſolet: id eſt, legendas offerre rationes primum, deinde computandas, vt explorari poſſit, computationes probæ an improbæ referantur, accepta, relata recte an nõ recte. Apparet in folle dictũ, pro eo quod erat, inexplorate, inexplicate & confuſe, ſicut qui ſyngraphas & pecuniã ſacculo incluſas offert.

Malus choraules, bonus ſymphoniacus.

DIvus Auguſtinus in epiſtola ad Aurelianum. Et refertur in decret s

Cau-

Digitized by Google

Cauſa 16. quæſt. 1. c. Legi epiſtolam: commemorat vulgo illud iactatum: Malus choraules, bon⁹ ſymphoniacus: vbi quis in ſuo genere contemptus, in præſtantiore habetur in precio: veluti ſi quis poëta ineptus profiteatur medicinam, & inter præclaros medicos habeatur. Auguſtini verba ſunt hæc: Ordini clericorum ſit indigniſſime iniuria, ſi deſertores monaſteriorum ad militiam clericorum eligantur, cum ex his, qui in monaſterio permanent, non tamen niſi probatiores ac meliores in clerum aſſumere ſoleamus: niſi forte ſicut vulgares dicunt, malus choraules, bonus ſymphoniacus eſt, ita ipſi vulgares de nobis iocabuntur, dicẽtes, malus monachus, bonus clericus eſt. Sumptum apparet ex M. Tullio, qui in oratione pro Murena ita loquitur: Itaque mihi videntur initio multo hoc maluiſſe: poſtquam id aſſequi non potuiſſent, illuc potiſſimum ſunt delapſi. vt autem in Græcis artificibus eos aulœdos eſſe, qui citharœdi fieri non potuerint, ſic nonnullos videmus, qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris ſtudium devenire.

Ne beſtiæ quidem ferre poſſent.

Proverbialis hyperbole eſt apud M. Tull. actione in Verrem 5. Poſtremo vt odor Apronii teterrimus oris & corporis, quem, vt aiunt, ne beſtiæ quidem ferre poſſent, vni iſti ſuauis & iucundus videretur. Conſine eſt illi, quod alibi retulimus. Balbinum polypus Agnæ delectat. Idem in Catil. inuectiua 5. Tantus enim illorum temporũ dolor inuſtus eſt, vt iam iſta non modo homines, ſed ne pecudes quidem mihi paſſuræ eſſe videantur. Paulo diuerſius dixit in epiſt. ad Attic. cuius initium: Quæris ex me, lib. 1. Et quod omnes non modo homines, verum etiam pecudes factum eſſe ſciebant.

Coſſi.

Olim vulgari conuitio Coſſi dicebantur homines natura rugoſi, à ſimilitudine vermium, qui lignis innaſcuntur. Ii natura rugas habent, vt ſe contrahant ac porrigant. Horum Plinius meminit compluribus locis, vt lib. 11. cap. 33. Rurſus lib. 30. cap. 13. libri vero 17 cap. 24. indicat huius generis grandiores in cibis, atque etiam in luxu fuiſſe antiquitus. Meminit & Hieronymus aduerſus Iouinianum lib. 2. Græci *ϖϱόϕρεις* vocant, qui cum ſint iuniores, tamen vultũ ſenium præ ſe ferunt. Auctor Feſtus Pompeius.

Circeo poculo.

De Circes virga nobis ante dictum eſt. Adſimili forma M. Tull. vſus eſt Circeo poculo, de homine ſubito in alium mutato, Actione in Verrem 1. Sed repente è veſtigio ex homine tanquam aliquo Circeo poculo factus eſt Verres, redit ad ſe, atque ad mores ſuos. In verbis Ciceronis tacita alluſio eſt ex ambiguo vocis. Nã Verris porcus eſt maialis nondum caſtratus.

Ne tempeſtas quidem nocere poſſit.

In homines inſigniter nudos & inopes, non ſine proverbii ſpecie dixit M. Tull. actione in Verrem 5. Cæteros Leontinos, quibus non modo Apronius in agris, ſed ne tẽpeſtas quidem vlla nocere potuit, expectare nolite. Etenim non modo incommodi nihil cœperunt, ſed etiam in Apronianis illis rapinis, in quæſtu ſunt compendioq; verſati, &c. Alluſum eſt autem in Apronii vocabulo ad aprum Calydonium. Et qui poſſi-

Digitized by Google

dent aliquid rerum, aut habent in agris, aut in mari his tempeſtas nocere poteſt. Cui vero nulla tempeſtas nocere poteſt, is nec in agris poſſidet quicquam, vt agricolæ, nec in nauibus, vt negociatores.

Ballio.

Nomina quædam ob inſignem improbitatem abierunt in proverbiũ: quod interdum à veris, interdum à fictis in comœdia perſonis ſumitur. Nam M. Tull. in actionibus ſuis ſubinde C. Fannium Chæream quendã Ballionem appellat, veluti pro Roſcio Comœdo. Qui iccirco capite & ſuperciliis, inquit, ſemper eſt raſis, ne vllum pilum boni viri habere dicatur. Cuius perſonam præclare Roſcius in ſcena tractare conſueuit, neque tamen pro beneficio ei par gratia refertur: nam Ballionem illum improbiſſimum & periuriſſimum lenonẽ cum agit, agit Chęreã: perſona illa lutulenta, impura, inuiſa, in huius moribus natura vitaq; eſt expreſſa. Rurſus in eadem: Vix mediusfidius tu Fauni à Ballione aut aliquo eius ſimili poſtulare auderes & impetrare poſſes: Ballionẽ inducit Plautus in Pſeudolo, lenonem impuriſſimum, rapaciſſimum, improbiſſimũ: nomen confictum eſt à βάλλειν, quod ſemper aliquid prædæ venetur leno: vel à βαλλίζω, quod laſciuiarum ac ſaltationum ſit architectus.

Canes venatici.

Qui venandi ſtudio tenentur, habent canes emiſſarios, qui veſtigiorum odore feras exploratas, & repertas latratu produnt. De Coryceis alibi diximus. M. Tullius actione in Verrem 6. Apponit de ſuis canibus quendam, qui dicat, ſe Diodorum Melitenſem rei capitalis reum velle facere. Ibidem aliquanto poſt: Qui ſimul atque in oppidum quodpiam venerat, immittebantur illi continuo Cybiratici canes: qui inveſtigabant ac perſcrutabãtur omnia. Duos fratres Cybiritas appellat canes, quod ad furandum Verres illorum oculis, ſed ſuis manibus vteretur. Solet autem canibus à regione cognomen indi, vt Melitæis. Ac ſuperius in eadem; Qui poſteaquam venerunt, mirandum in modũ canes venaticos diceres, ita odorabantur & omnia veſtigabant, &c.

Mercenarium præconium.

Laudes non ex animo tributas, ſed commodi gratia per adulationem oblatas M. Tull. actione in Verrem 3. Mercenarium pręconium appellat. Itaque cum a te caput illud tam multis verbis mercenario præconio eſſet ornatum, ecquis inuentus eſt poſtea prætor, qui illud idem eiiceret? Quamquam ſcimus in vulgatis codicib. pro præconio haberi procœmio, an recte, docti viderint.

Palmarium facinus.

Palmarium facinus, pro inſigni ac triumpho digno dixit Terentius in Eunucho: Tum hoc alterum, id vero eſt, quod mihi puto palmarium. Pro eodem M. Tullius dixit Palmas. Vt pro Sexto Roſcio Amerino: Si quemadmodum paratum eſſe audio teſtis prodierit, tum alias quoq; ſuas palmas cognoſcet. Rurſus Philippica II. Sexta palma vrbana, etiam in gladiatore, difficilis: ſed hæc iudicũ culpa, non mea eſt. Plautus in Muſtellaria, palmam item vſurpauit in malam partem, loquens de adoleſcente, qui ex moribus continentiſſimis degenerat ad mores corruptiſſimos. Is nunc in aliam partẽ palmam poſſidet.

Com-

Digitized by Google

Commouere ſacra.

Plautus in Pſeudolo Commouere ſacra dixit, pro eo, quod erat extrema experiri præſidia. Hinc dictũ apparet, quod rebus deſperatis, ſoleant homines ad deorum prȩſidia cõfugere. Velut hodie, Lutetiæ, cum ſupra modum inundat Sequana, corpus diuæ Genoueſæ à montis acuti templo defertur, ad ædem virgini matri ſacram. Sed vide num pro ſacra legendum ſit ſaga, vt intelligas arma, de quo iam diximus: Sequitur enim protinus, quo pacto & quãtas ſoleam turbellas dare. Deinde verba ſunt quaſi bellũ denunciantis: Nũc ne quis dictum ſibi neget, dico omni pube præſente in cõcione omni populo, omnibus amicis notisq; edico meis: In hunc diem, à me vt caueant ne credant mihi. Idem ſeruus & deinceps bellica loquitur.

Quaſi dies dicta ſit.

Olim rei ſolent eſſe mæſti ſqualidique, lugentibus ſimiles, quo iudices ad miſericordiam inflecterent. Hinc illud Plautinum in Aſinaria:

Quem videam æque mæſtum eſſe, vt quaſi dies dicta ſi ſiet.

Βιζυαῖζειν.

Stephanus ſcribit Βίζυην eſſe ciuitatem Thraciæ, ſiue vt Strabo refert vicum. Eius gentis improbi mores in proverbium abierunt, vt dicerẽtur βιζυαῖζειν, qui nihil ſani loquerentur. Tota enim natio Thracum multis nominibus male audiebat, ſed præcipue ob morum truculentiã ac perfidiam. Thrax erat Polymneſtor, qui victricia arma ſecutus, Polydorum obtruncauit, & auro vi potitus eſt.

Summo pede.

Ἄκρῳ ποδὶ, id eſt, Summo pede eadem figura dictum eſt, qua ſummo digito. Negatur ſummo pede attigiſſe diſciplinam, qui nunquam ingreſſus eſt, nec attigit limen illius. Extat apud Platonem in Lachete, cuius loci alibi, ni fallimur, fecimus mentionem.

Vſura nautica.

Apud Iuriſconſul. vſuræ nauticæ dicuntur centeſimæ magnæq;. Negociaturi ſortem interdum accipiũt mutuo. Quoniam autem, qui nauticam exercet negociationem, ſe ſuaq; ventis & vndis committunt, fœneratores maiorem vſuram exigebant. Interdum accipiebant mutuum in vna ciuitate, quod in alia redderent: veluti ſi negociator Venetiæ pecuniam acciperet, reddendam Brugis. Hoc genus negociationis, quod vtriusque periculo fit, à Græcis dicitur, ἀμφοτερόπλουν, Idque mutuum vocabatur δάνειον ναυτικόν. Vſus eſt Demoſthenes in Oratione aduerſus Dionyſiodorum: Dicebatur & ἔκδοσις, quo verbo vſus eſt Demoſthenes contra Aphobum, quod foris daretur. Porro de fœnore nautico titulus eſt in Pandectis lib. 22. Eam pecuniam Modeſtinus vocat traiectitiam, ſed non ſolus. Paulus appellat vſuras maritimas. Idem titulus eſt in Codice lib. 4. Hoc indicare, ſatis eſt parœmiographo. Qui quærit exactiora, inde petat.

Doribus Dorice loqui.

Proverbii faciem habet, quod Gorgo in Syracuſiis apud Theocritum reſpondet hoſpiti, admonenti vt deſinant turturum more garrire:

Δωρίσδεν δ' ἔξεστι δοκῶ τοῖς Δωριέεσσι.
id eſt,

Doriſſare tamen fas Doribus arbitramur eſſe.

Conveniet in homines natura loquaces, Aut cum oratio reſpondet

moribus & ingenio, Velut cum Pœnus fraudulenter loquitur, aut leno lenone digna.

Somnium hybernum.

Χειμέριος ὄνειρος, id eſt, Hybernũ ſomnium dicitur prolixa narratio, ſed inepta, quod hyeme noctes ſint longiores & proinde longiora ſomnia. Lucianus in ſomnio: μεταξὺ δὲ λέγοντος ἡράκλεις ἔφησε, ὡς μακρὸν τὸ ἐνύπνιον καὶ δικανικόν. εἶτ᾽ ἄλλος ὑπέκρουσε, χειμέριος ὄνειρος, id eſt, Sed interim dum hęc loquor Papæ dixerit aliquis ut longum inſomnium ac forenſe, mox alius ſubiecerit, Hybernum ſomnium. Dicanicum dixit, vel quod duæ perſonę inter ſe decertent, vel quod foréſes cauſæ multis clepſydris perorentur.

Alios tragædos prouocat.

Τοὺς ἑτέρους τραγῳδοὺς ἀγωνιεῖται, id eſt, Aduerſus reliquos tragædos ſeſe parat. Refertur ex Lycurgi ſophiſtæ oratione aduerſus Demadem. Didymus oſtendit dici ſolitum in eos qui ſeſe componunt inſtruuntq; aduerſus partem aduerſam. Tranſlatum videtur à certaminibus Baccho ſacris, in quibus tragœdorum feruebat concertatio.

Πομπεύειν.

Veteres πομπεύειν dicebant conuiciari, πομπείας conuicia, hinc natum quod in pompis Bacchanalibus quidam è curribus conuicia iaciebant in alios, & viciſſim ab illis impetebantur. Citantur hi verſus è Menandri Perinthia.

Ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν εἰσὶ πομπεῖαί τινες
σφόδρα λοίδοροι.

id eſt,

In curribus nonnulla ſunt dicteria
Acerba valde.

De plauſtro loqui dictum eſt alias.

Securim inijcere.

Securim iniicere dicuntur, qui vehementer lædunt, ac vulnerant. M. Tul. pro L. Murena: Sed tamen Serui, quam te ſecurim putas iniecisse petitioni tuæ, cum tu populum Romanum in eum metum adduxiſti. Atq; inibi paullo ſuperius, quod hic ſecurim dixit, velut exponens appellat plagam: Atq; ex omnibus illa plaga eſt iniecta petitioni tuæ, non tacente me maxima. Item pro Plancio: Quam grauiorem potuerunt Reipub. infligere ſecurim. Idem in epiſtola ad Q. Fratrem lib. ſecundo. Tenediorum igitur libertas, ſecuri Tenedia præciſa eſt. Et Demoſthenes Phocionem appellare ſolet ſuorum argumentorum ſecurim. Frequentia ſunt apud Plautum. Iniicere tragulam, iniicere pilum, iniicere telũ. Omnia tela in patriam intenta, dixit Cicero de prouinciis cõſularibus.

Sale nihil vtilius.

Reperitur & hoc à dictis prouerbii titulo commemoratum. Humano corporis nihil eſſe vtilius ſale & ſole. Salem etiam hodie omnibus cibis admiſcemus, olim apricatio vehementer laudabatur à medicis.

Apud equum & virginem.

Æſchines aduerſus Timarchum refert. Athenis fuiſſe quendam tantæ ſeueritatis, ut filiam quod impudice ſe geſſerit, nec integritatem ſuam ſeruarit uſq; ad matrimonium, deportarit in locum deſertum, atq; ibi una cum equo incluſerit haud dubie fame perituram. Eiusque domicilii

micilii ſolum ſua etiamnum ætate ſuperfuiſſe tradit, quod ex re diceba-tur πῦρ ἵππον καὶ κόρην, id eſt, apud equum & virginem. Dici poteſt in exemplum immodicæ ſeueritatis.

Ad vinum diſerti.

Cicero in Oratione pro M. Celio, ad vinum diſertos appellat, qui ad ſerias cauſas agendas inepti, inter pocula multa garriunt, ubi nihil opus. Qui ſe nunquam profecto ſi iſtum in locum proceſſerint, explicabunt, quam volent in conuiuiis faceti, dicaces, nonnunquam etiam ad vinum diſerti ſint. Alia fori vis eſt, alia triclinii. Notum eſt illud Flacci.

Fœcundi calices, quem non fecere diſertum?

M. Tull. alluſit ad morem priſcū, quo cauſę ad aquæ modum agebantur. Ea diuidebatur in tres partes, una infundebatur actori, altera reo, tertia iudici. At qui ad vinum diſerti ſunt, ad aquam fere muti ſunt.

Sicco iunco.

PRouerbii ſpeciem habet quod eſt apud Æſchinem, περὶ τῆς παραπρεσβείας, ὁλοσχοίνῳ ἀβρόχῳ, id eſt, iunco, ſiue fune ſicco. πηγὰς δὲ δὴ λόγων ἀφθόνους ἔχειν ἐπηγγέλλετο, καὶ περὶ τῶν δικαίων τῶν ὑπὲρ ἀμφιπόλεως, καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου τοιαῦτα ἐρεῖν ἔφη, ὥστε ἀπορράψειν τὸ Φιλίππου στόμα ὁλοσχοίνῳ ἀβρόχῳ, id eſt, Iam vero & rationum copioſos fontes habere ſe iactabat, atq; de iure Amphipolis, deq; belli origine talia dicturum, ut Philippi os ſicco fune obuincturus eſſet. ἄβροχος dici poteſt, vel ſiccum, quodq, non rigatur, vel quod laqueum non habeat. Nam iunci gaudent humido, & ex his interdum texuntur funes. Heſichius indicat ὁλόσχοινον, idem eſſe quod ὀξύσχοινον. id eſt, Iuncum marinum, ad hæc ὁλόπεροχον, id eſt, verſatilem. Deniq; & περιφερῆ λίθον, id eſt, rotundum ac volubile ſaxum. Itaq; perpendat eruditus lector, an ὁλόσχοινον ἄβροχον, intelligat orationem ſalſam, non aqua marina, ſed acribus ac pungentib⁹ rationibus. Quin & in illis verbis, πηγὰς λόγων, ſubeſt prouerbium, cum ingentem copiam ſignificabant. Frequens eſt apud Chryſoſtomum.

Supercilium ſalit.

QVoties bona quædam ſpes titillat animum noſtrum, dicere licebit nobis ſalire ſupercilium. Ita Pſeudolus apud Plautum in ſui nominis fabula, amanti dę argento quærenti, At id futurum unde? reſpondet, unde dicam, neſcio, niſi quia futurum eſt, ita ſupercilium ſalit. Sumptum à vulgi ſuperſtitione, qui futurorum auguria captat ex corporis affectibus, ut ſi quod membrum pruriat præter euidentem cauſam, ſi dexter oculus ſaliat, ſi auris dextra tinniat. Non me fallit aliter legi apud Plautum: Verum & ipſa ſententia & metri ratio docet eſſe legendum, ut à me poſitum eſt. Sic enim legendi ſunt ſenarii iambici.

Verum ego te amantem ne paue nō deſeram.
Spero alicunde hodie, me bona opera, aut hac mea
Tibi inuenturum eſſe auxilium argentarium.
Ad id futurum unde? unde dicam neſcio,
Niſi quia futurum eſt, ita ſupercilium ſalit.

Duobus digitis primoribus.

QVOD auide arripimus tota manu ſumimus, aut ut habet prouerbium ambabus. Contra qui parce ſumunt, duobus digitis accipiũt. Plautus in Bachidibus: Quid igitur ſtulte quoniam occaſio ad eam rem fuit, Mea virtute parta, ut quantum velles, tantum ſumeres. Hoc tu digitulis duobus ſumebas primoribus: ſentit de pollice & indice. Rurſus in Pœnulo: Tenetis rem, vix quidem Hercle, ita pauxilla eſt, digitis primoribus: Ad res animi translatum pluſculum habebit Veneris, ut, Tanta occaſio non erat tibi duobus digitis primoribus accipienda, ſed toto arripienda corpore.

Maduſa.

IN Pſeudolo Plautina ſeruus ebrius, ita loquitur: Ego nunc probe habeo maduſam. Feſtus Pompeius indicat apud priſcos maduſam dici ſolere temulentũ, dubitatq; utrum à Græcis deductum ſit, quibus ebrius eſt *μέθυσος*, an à Latino verbo madere, quod probe poti vino madidi dicantur. Quod ſi maduſa ſonat ebrium, non ebrietatem, abſurdus ſermo eſt, habeo maduſam. Vnde ſic arbitramur legendum.

Ego nunc probe habeo maduſa, ita victu ecurato.

Seruus in ebrietate videtur ſibi felix, ut ſolutus omni metu curiſque, & omnium triſtium oblitus. Dixerit aliquis, quid hæc ad prouerbia? Imo quemadmodum peregrina vocabula nouitatis commendatione in prouerbium abierunt, ita & obſoleta quædam.

Talum reponere.

Τὸν πεττὸν ἀναθέσθαι, id eſt, Rurſus talum ponere dicebantur, qui quod parum ex ſententia euenerat, curis ut aiunt poſterioribus corrigebant. Antiphon in oratione de concordia: ἀναθέσθαι δ᾽ ὥσπερ πεττὸν τὸν βίον οὐκ ἔστιν, id eſt, Vitam perinde atq; talum denuo ponere non licet. Vitam ſemel actam rurſus iterare non eſt datum. Licet tamen iuxta Mitionis Terentiani dictum, prioris vitæ lapſus melioribus factis corrigere. Amiſſa vita non eſt quòd corrigas.

Dorice concinere.

QVI diſſentiunt, dicuntur non concinere harmonia Dorica. Id prouerbio iactatum videtur in eos quorum oratio diſſentiret à factis. Plato in Lachete: οὐκ ἄρα πω κατὰ τὸν σὸν λόγον δωριστὶ ἡρμόσμεθα ἐγώ τε καὶ σὺ ὦ Λάχης. τὰ γὰρ ἔργα οὐ συμφωνεῖ ἡμῖν τοῖς λόγοις, id eſt, Nequaquam igitur iuxta ſermonem tuum Dorica concinnimus harmonia, ego ac tu Laches. Nam facta nobis haud conſonant verbis. Inter muſices genera Doricum maxime probatum eſt, ut medie temperatum inter Lydium & Phrygium.

Præſentibus rebus conſulendum.

PROCOPIVS belli Gotthici lib. I. Vetus nimirum me ſubit dictũ, quod utiq; præſentibus rebus ut conſulatur iniungit. Arbitramur eſſe idem, quod alias ex Platone retulimus δεῖ τὸ παρὸν εὖ θεῖναι. quod præteriit, in integrum reuocari non poteſt: conſultationem de futuris variæ interrumpunt occaſiones, quod urget inprimis curandum eſt.

Sal & menſa.

APVD priſcos hoſpitii ius fuiſſe ſanctiſſimum alias nobis eſt dictum. Id contrahebatur ſalis & menſæ cõſortio. Quemadmodum apud Germanos acceptus à propinante cyathus

Digitized by Google

thus adimit omne ius agēdi iniuriarum. Æſchines de perperam obita legatione: *τοὺς γὰρ τῆς πόλεως ἅλας καὶ τὴν δημοσίαν τράπεζαν περὶ πλείστου δή φησι ποιεῖσθαι*, id eſt, Etenim ciuitatis ſalem, publicamque menſam, ait ſe plurimi facere. Non exciderat hoc prouerbium antea cōmemoratum, verum hoc exemplum, hoſpitij publici religionem nobis commendat, eoq; commemorandum putauimus. Manent huius hoſpitalitatis publicæ veſtigia in hunc vſq; diem apud Germanos.

Saliares dapes.

Vetuſtiſſimum ſacerdotum genus, fuit apud Romanos Salij, dicti quod Ancylia, quæ credebantur cœlo delapſa, ſaltantes ferrent. Hinc opiparum conuiuium ac magnificum Saliare dicitur. Horatius in Odis:

Nunc eſt bibendū, nunc pede libero
Pulſanda tellus, nunc Saliaribus
Ornare puluinar deorum
Tempus erat dapibus ſodales.

Arbitramur autem Horatium Saliares pro pōtificales dixiſſe, hoc eſt, ſpeciem pro genere. Nā in omnibus ſacris adhibebatur apparatus ſplendidus ac magnificus, quæ cura delegata erat ſeptem viris epulonibus. Ariſtippus reprehenſus quòd homo philoſophus ſumptuoſe viueret, ſi inquit, hoc eſſet crimen, dij non paterentur in ſuis ſacris. De pontificali cœna nobis alibi dictum eſt.

Falſum probrum.

Sententia prouerbialis eſt apud Æſchinē in oratione: *περὶ παραπρεσβείας. τὸ γὰρ ψευδὲς ὄνειδος οὐ περαιτέρω τῆς ἀκοῆς ἀφικνεῖται*, id eſt, falſum probrum non peruenit ultra aures. Qui audit conuitium, cuius ſibi conſcius eſt, grauiter animo vulneratur. At qui falſo probro aſpergitur, non perinde commouetur. Non enim deſcendit altius in animum hominis rectæ conſcientiæ.

Ne inſciens quidem Verum dicit.

Aliquanto poſt addit hyperbolen prouerbialem: *συμπέπλεγμαι δὲ ἐν τῇ πολιτείᾳ, καθ᾽ ὑπερβολὴν ἀνθρώπῳ γόητι καὶ πονηρῷ, ὃς οὐδ᾽ ἂν ἄκων ἀληθὲς οὐδὲν εἴποι*, id eſt, In rep. vero inuolutus ſum cum homine, ſupra modum impoſtore & improbo, qui ne inſciens quidem quicquam veri poſſit dicere. Hoc tropo notat hominem inſigniter vanum. Alioqui ſolent etiam natura mendaces, interdum lapſu linguæ, ac per incogitantiam aliquid veri dicere. Fertur & hodie vulgo apud noſtrates de vano: Fortunatus eſt ad dicendum verum: quaſi nunquam loquatur verum, niſi imprudens. Quod enim accidit præter animi deſtinationem, fortunæ tribuitur.

Capillis trahere.

Τῶν τριχῶν ἕλκειν, id eſt, capillis trahere dicuntur qui vi perpellūt, quod & hodie dicitur auribus trahere. Æſchines in oratione, quam modo citauimus: *οὐ κατεχοίμην τὴν ὕβριν, ἀλλὰ παροξυνθεὶς ὅθ᾽ ἡμᾶς εἱστία ξενοδόκος τῶν ἑταίρων τις τοῦ Φιλίππου, ἑλκομένην τῶν τριχῶν, καὶ λαβὼν ῥυτῆρα μαστιγοίμι τὴν αἰχμάλωτον γυναῖκα*, id eſt, non perpeſſus fuiſſem contumeliam, ſed incanduiſſem cum nos exciperet conuiuio quidam è Philippi amicis excipiendis hoſpitibus præfectus, & capillis traxiſſem, & arrepto loro flagellaſſem captiuam mulierem. Plautus in Menæchmis, ſed quis hic eſt, qui me capillo hinc de curru deripit? Opinamur alluſum ad Palladē Homericam, quæ Achillem capillis reuocauit à pugna. Idem in Mercatore:

Me iſtam capillo pertracturum in viam, niſi hinc abducit. De naribus trahi, obtorto collo, obtorta gula, nobis alias dictum eſt. Quo longius à rebus corporeis recedet metaphora, hoc erit venuſtior, veluti ſi quis dicat: laſciuiam capillis trahendam & ieiuniis, laboribusq; caſtigandam.

Scytha malus.

TAnta erat barbaries immanitasque Scyticæ gentis, vt ipſa etiam appellatio ceſſerit in prouerbiū, quemadmodum hodie crudelem hominem appellamus Turcam, & immane facinus Turcicum. Æſchines in oratione: περὶ παραπρεσβείας, καὶ δέομαι σωσαίμε, καὶ μὴ τῷ λογογράφῳ καὶ σκύθῃ κακῷ ἔντι παραδοῦναι, Obſecro vt ſeruetis me, neue logographo, maloq; Scythæ me tradatis.

Mali principij malus finis.

Ἀρχῆς κακῆς τέλος κακόν, id eſt, Orſus mali finis malus. Iambicus dimeter ex Æolo poeta refertur. Quæ rectis conſiliis inſtituuntur, etiamſi qua incidat difficultas, tamen ſortiuntur aliquando lætum exitū: contra quæ pravis rationibus inceptantur, quamuis initio ſuccedant, tamē habent infælicem exitum.

Laureolam in muſtaceo quærere.

M. Tullius in epiſtolis ad Atticum: Bibulus cœpit laureolam in muſtaceo quærere, hoc eſt, ex friuolis negociis captare famā haud præclaram, neq; magnificam. Eſt autem muſtaceum ſiue muſtaceus libi genus, cui aliquid additur de virga lauri deraſum, ac decoquitur ſuppoſitis lauri foliis, vt indicat Cato lib. de agricultura. Vnde Plin. lib. 15. cap. 30. Muſtaceum dictum putat tertium lauri genus, quod ad eum vſum adhibebatur. Alioqui laurus erat triumphalis ornamentum ędium principalium ac pontificiarum. Hanc qui non poterant aſſequi laurum, in muſtaceo quærebant laureolam. M. Tull. Epiſtolarum ad Atticum libro 5. Epiſtola cuius initium: Saturnalibus mane: Bibulus, inquit, credo voluit hac appellatione inani nobis eſſe par. In eodem Amano cœpit laureolam in muſtaceo quærere. Cicero in prouincia res præclaras geſſerat, Bibulus frigebat. Idem ad M. Cælium Ruffum lib. 2. Qualemcunque triumphum laureolam appellat: velles enim, ais, tantummodo, vt haberem negotii, quod eſſet ad laureolam ſatis.

Si tu proreta.

Non tam ficus ficui ſimilis eſt, quā eſt ſimile prouerbio quod eſt apud Plautum in Rudentibus.

Si tu proreta iſti naui es, ego gubernator ero.

Quo licebit vti, quoties neuter alteri in negotio quopiam vult cedere. Nam prora ea pars nauis eſt, quæ in appellando percutit littus, puppis eſt poſterior, in qua ſedet, qui clauū regit. Habent enim nautæ ſingulis diſtributa munia, quorum præcipua ſunt proretæ & gubernatores. Vnde prouerbium. Prora & puppis. Prora Græca vox eſt, cui parti, qui præſidet πρωρεὺς & πρωράτης illis appellatur, vnde πρωρατεύειν, proram regere. Suſpicamur autem Plautum & alteram vocem Græce poſuiſſe, ut priori Græcę reſponderet κυβερνήτης. Nam ſi gubernator legas, verſus trochaicus antepenultimo loco habebit breuem ſyllabam, gubernator ero, quod carminis ratio nullo pacto recipit, Si tu proreta iſti

naui

Digitized by Google

naui es, ego κυβερνήτης ero. Verum hoc quicquid eſt eruditorum iudicio relinquimus. Honeſtior autem nauis pars eſt puppis. Vnde Virgilianus Æneas: Stat celſa in puppi. Et M.T. Cornificio libro duodecimo. Quamobrem mi Quinte conſcende nobiſcum, & quidem ad puppim.

Hedera laſciuior.

Non ſine prouerbii ſpecie dictum eſt, quod hederæ natura ſit omnia complexu ſuo vincire. Vnde Flaccus arctiſſimum amicæ complexum ſignificare volens ait in Odis:

Arctius atque hedera procera aſtringitur ilex.
Lentis adhærens brachiis.

Rurſus alibi: Laſciuis hederis ambitioſius. Sed complexu ſuo enecat arbores, quod idem amantibus faciunt laſciuæ puellæ. Vnde Romæ Flamini Diali nefas erat tangere hederam, atque adeo ne nominare quidem fas erat. Hoc ænigmate declarauit antiquitas, quāta puritas, quātaque caſtitas deceat ſacerdotem, atque adeo quanta libertas: nam amare mera ſeruitus eſt. Nec anulum ſolidum geſtare conceſſum erat, aut vllum omnino in corpore nodū habere, vt teſtatur Feſtus Pompeius.

Nugæ theatri.

Plautus in Comœdia Pſeudolo, nugas theatri appellat, quotidiana conuicia, quæ in meretrices, lenones & paraſitos iaciebantur à comœdiarum actoribus. Sic ibi Ballio leno rogatus quid ipſi dixiſſet quiſpiam? Nugas inquid theatri, quæ in comœdiis ſolent lenoni dici, quæ pueri ſciunt, Malum & ſceleroſum, & periurum aiebant eſſe me, ſic leno. His autē conuiciis non oportebat quenquam offendi, vt aiebat Socrates, nihilo Hercle magis quam in magno conuiuio, liberius dictis. Quin etiam totum hoc quod in comœdiis agitur, nugæ theatri dici potuerūt: veluti iuuenes amare, ſenes iurgare, ſeruos heris imponere, lenas ſitire & cætera. Aliquanto ſecus dictum eſt M. Tul. qui theatri vocem traxit ad ſignificationem oſtentationis. Velut in oratione pro Rabirio: Multas equidem C. Cæſaris virtutes magnas incredibileſque cognoui, ſed ſunt cæterę maioribus quaſi theatris propoſitæ & pœnæ populares, caſtris locum capere, & cætera. Vnde & Theatrica dicuntur quæ multitudinis fauorem captant.

Pleno modio.

Ante dictum eſt nobis plena manu fieri, quod largiter, minimeque maligne dicitur. M. Tull. ad Atti lib. 6. Epiſt. 1. ſimilima figura dixit, pleno modio: Si illa iam habent pleno modio, verborum honorem, inuitationem crebram &c. Nam antea dixerat, ſe publicanorum vſuras affatim laudaſſe.

Agninis lactibus alligare canem.

Ballio in Pſeudolo Plautina. Quia pol qua opera credam tibi, vna opera alligem fugitiuum canem agninis lactibus. Qui canem alligat inteſtinis agninis, is non modo canem amittit, verū & prędam vltro dederit fugitiuo. Sic q credit homini malę fidei, & rem perdit & fruſtra obligatum habet eum, qui non eſt ſoluendo. Lactes enim dicuntur inteſtina molliora.

Superauit dolum Troianum.

Apud Plautum in Pſeudolo, ſenex laudans ſeruum ſuum, quod arte noua,

Digitized by Google

noua, ſtructis inſidijs per ſubornatū quendam impoſuerit Ballioni lenoni, ita loquitur.

Superauit dolum Troianum, atque vicit Pſeudolus.

Sentit autem de equo Troiano è trabibus cōtexto: de quo iam ſæpius diximus. Quemadmodum autē Græci per ſubornatum Sinonem impoſuére Troianis, ita Pſeudolus p Harpagem impoſuit lenoni.

Laryngizein.

Λαρυγγίζειν Græcis dicuntur, qui non loquuntur naturali modo, ſed dilatato gutture effundunt immanē vocem. Quemadmodum & canunt nonnulli. Hoc vitium Demoſthenes obiecit Æſchini, quod non ex animo loquens, vocem præter naturam intenderet: Neque enim oratoris eſt, affectus clamore mouere, ſed argumentis, & rem velut oculis ſubiiciendo.

Oculis ac manibus.

QVOD omnibus modis compertum eſt, oculis & manibus deprehenſum dicitur. M. Tullius pro Cluentio: Cum manifeſte venenum deprehendiſſet, quod vir matris Oppianicus ei parauiſſet, & res non coniectura, ſed oculis ac manibus teneretur, neque in cauſa vlla dubitatio poſſet eſſe, accuſauit. Oculis magis creditur, quam auribus. Quidam porro adeo ſunt δυσπειθεῖς, vt niſi manibus contrectent, non credant.

Vt herba ſolſtitialis.

Apud Plautum in Pſeudolo amās de ſpe ſubito deiectus, ita loquitur: Quaſi ſolſtitialis herba pauliſper fui, repente exortus ſum, repentino occidi. De Ephemero animalculo nobis alias dictum eſt. Sunt qui hoc loco ſolſtitialem herbam intelligi velint Heliotropiū. Atqui tametſi Heliotropium circumagitur ad ſolem ſpectans, nuſquam tamen legimus, eam eodem die naſci ac mori. Vero propius eſt, Plautū ſentire de herba Ephemero, cuius aliquot locis meminit Dioſcorides, veluti libro quarto, capite 698. Item aliis nonnullis. Rurſus libro ſexto, capite 111. Is duo facit genera, alterum Colchicum, quod illic affatim prouenit, à quibus bulbus erraticus ſiue agreſtis dicitur, quod ſub exitum autumni florem effundit ſubcandidum, non diſſimilem croceo. Alterum, quod Irim ſylueſtrem appellant, foliis lilii ſed tenuioribus, caule pari, florem habet ceruleum amarum, cuius deſcriptionem habet Plinius libro 25. capite 13. Colchicon bulbi ſimilitudine allicit ignaros, & iugulat, quemadmodum & fungi. Sed præſens remedium eſt lac Bubulum. De hac herba non dubium eſt quin Plautus ſenſerit. Nā Dioſcorides ait prouenire ſub exitū autumni, hoc eſt, circa ſolſtitium brumale. Et Theophraſtus Ephemeron appellatam putat, quod vltra diē non viuat, idem prædicans de herba, quod Ariſtoteles de animante eiuſdem nominis.

In herbis.

IN herbis eſſe dicuntur, quæ nondum maturuerunt, ſed ſpem modo bonam de ſe præbent: dixit Marcus Tullius in oratione pro M. Cælio: Sed ego nō loquor de ſapientia, quæ non cadit in hanc ætatem, de impetu animi loquor, de cupiditate vincendi, de ardore mentis ad gloriam, quæ ſtudia iam in his ætatibus noſtris contractiora eſſe debeant, in adoleſcentia vero tāquam in herbis ſigni-

Digitized by Google

ſignificant, quæ virtutis maturitas, &quantæ fruges induſtriæ ſint futuræ. Hoc prouerbium alibi nobis dictum meminimus, ſed hunc locum adiicere viſum eſt. Ex quo ſi quid damni capit lector, eſt quod queratur: ſi quis cauilletur nos captare numerum, ſilebit, ſi perpenderit innumera prouerbia cæteris admixta, non referri.

Nullius coloris.

Alibi commemorauimus de modis omnibus ignoto ſolere dici, albus an ater ſit neſcimus. Huic ſimillimum eſt, ꝙ ait Harpax apud Plautum. Quem Pſeudolum, quas tu prædicas fallacias mihi, quem ego hominem nullius coloris noui. Vehementius eſt, quam ſi dixiſſet, albus an ater. Et paulo poſt, pro eo, quod dici ſolet, non noui hominem. Neq; iſtum, inquit, Pſeudolum mortalis qui ſiet, noui neque ſcio. Rurſus in eadem: Qui ſuum repetunt, alienum reddunt nato nemini. Idem in Rudentibus: Dominus huic ne fruſtra ſis, niſi ego nemo natus eſt. Rurſus in Muſtellaria: Curabitur, tanquam ſi intus nemo in ædibus habitet. Iterum in eadem: Natus nemo in ædibus fuit.

Et prædam & præmium.

Qvoties ſignificamus omnino quippiam auferendum, ſiue iure, ſiue iniuria, dicemus & præmium & prædam auferendum. Præmium datur pro meritis, præda per vim aut arte abducitur. Ballio in eadem fabula. Aufertur id præmiũ à me, quod promiſi per iocum. Cui reſpondet ſenex; De improbis viris auferri præmium & prædam decet. Sentiens malos quovis modo ſpoliandos, eo quod ſi quid male fit malis, benefactum eſt: Sicuti benedictum eſt, quod dignis maledicitur.

Ex natali emortualem facere.

In eadem fabula Ballio leno coactus reddere argentum dicit: Certũ eſt, mihi hunc emortualem facere ex natali die. Emortualẽ dixit pro triſti, ac funeſto, natalem pro læto ac felici.

Catone hoc contenti ſumus.

Inter ea quæ Cæſar Auguſt. quotidiano ſermone ſolet vſurpare, Suetonius & illud commemorat, quod quoties ſignificabat præſentem rerũ ſtatum eſſe boni cõſulendum, dicebat, contenti ſumus hoc Catone. Cato Vticenſis conatus eſt tueri præſentẽ Reipublicæ ſtatum excluſa tyrannide, at nõ ſucceſſit: vicit ea pars, quæ tyrannidem videbatur affectare. Auguſtus autem in hoc cum Catone ſentiebat, quod præſentẽ Reipublicę ſtatum nollet immutari. Itaque ipſi quodammodo ſui temporis Cato fuit. Retulimus ex Macrobio inter apophthegmata, Cæſarem Auguſtum aliquando veniſſe in ędes, in quibus habitauerat Cato. Hic cum Strabo in gratiam Auguſti incuſaret Catonis peruicaciam, quod ſibi necem conſciſcere, quam Iulio victori ſe ſubmittere maluiſſet: Auguſtus reſpondit, Quiſquis præſentem ciuitatis ſtatum mutari non vult, is & ciuis & vir bonus eſt. Eodem dicto & Catonis memoriam tutatus eſt, & ſibi conſuluit, ne quis in poſterum affectaret res nouas.

Edax triremis.

Ἀδδηφάγοι τελήρεις, id eſt, Edaces triremes, dicuntur quod magnis cõſtent impẽdiis. Translatum videtur ab egregiis equis &ad certamina aliis,

tis, quos oportet eſſe voraces, extat apud Lyſiam oratorem. Alcæus autem in comœdotragœdia, lucernas bibulas ἀδδηφάγους dixit, quod multum abſumant olei. Prouerbii ſpeciẽ hæc habebunt, ſi ad hominem prodigum immodiciq; impendii transferantur, quemadmodum edax currus, de quo nobis dictum prius.

Obolo dignus.

Ἄξιος ὀβολοῦ, id eſt, dignus obolo per iocum dicebatur, qui in aliquo numero vellet haberi. Tranſlatum à conſuetudine Reipublicæ Athenienſium, qua qui per ſenatum adſcribebantur in numerum virorum, & ob id δόκιμοι vocabantur, iis in ſingulos dies dabatur obolus ex ærario publico, quemadmodum tradit Ariſtoteles in Politicis. Alii malunt duos dari ſolitos. Et fieri poteſt, vt poſt duplicata ſit mercedula. Huius rei meminit Lyſias in oratione περὶ τοῦ ἀδυνάτου. Et haud ſcimus an huc alluſerit Ariſtophanes in Equitibus: ἀνὴρ γεγένηται τοῖσι πολλοῖς τοὐβολοῦ. ἀδύνατοι dicebantur, qui trium menſium ſpacio corpore claudicarent. Quemadmodum ἀδοκίμαστοι dicebantur, qui nondum erãt in virorum numerum adſcripti, nec dum obolo digni iudicati.

Areopagita taciturnior.

Ἀρεωπαγίτου σιγανώτερος, id eſt, Areopagita taciturnior dicebatur, qui cõmiſſum arcanum optime cõtineret. Alciphron in epiſtola quadam: ἔσομαί μοι καὶ νῦν ἀρεωπαγίτου σιγανώτερος, id eſt, Eſto mihi nunc Areopagita taciturnior, σιγανὸς enim dicitur, non qui tacet ipſe, ſed qui continet arcanum, nec effutit vſquam, tranſlatum eſt à vaſis ſolidis, nec vlla ex parte perſtillantibus. Athenis in Areopago cauſæ capitales audiebãtur, idque noctu, magna attentione. Et fortaſſis nefas erat illis, quæ ibi fuiſſent acta apud vulgus effutire. Extant & hodie apud Veſphalos reliquiæ generis iudicum. Certi vulgo dicuntur. Qui in hunc ordinem admittuntur, magna religione adiguntur ad ſilentium. Eſt enim ratio quædam deprehendendi crimina, quam nullus intelligit, pręter illos iuratos.

Veterata vaticinari.

Alibi retulimus ἀρχαῖα λέγειν, friuola loqui. Ballio in Pſeudolo Plautina ad atrocia conuicia, quibus à duobus impetitur, reſpondet, vetera vaticinamini. Conueniet in eos, qui nihil adferunt noui, ſed iam olim vulgo iactatum. Nam vatum eſt, aut aliquid noui dicere, quod nondum accidit, aut aliquid proferre, quod nulli cognitum eſt. Solent enim prognaſtæ quidam mira quædam diuinare de præteritis annis. Lenoni nihil eſt noui audire, ſceleſtus, periurus, ſacrilegus.

Eadem queri.

Ξυναυλίαν κλαίειν, dicuntur, qui ſimul iiſdem de malis queruntur, inde ſumptum, quod apud veteres interdum duo tibicines eandem cantionem ſonabant. Ariſtophanes in Equitibus:

Ξυναυλίαν κλαύσωμεν, οὐλύμπου νόμον. id eſt,
Modis Olympi concinamus triſtia.

Olympus quidam fuit Marſyæ diſcipulus. Is conſcripſit de lugubribus modis tibia canendis. At Marſyæ male ceſſit muſica. Diſcipulus igitur magiſtro accinit lugubria.

Digitized by Google

Schœnicolæ.

FESTVS Pompeius indicat olim ſchœnicolas appellata ſcorta plebeia, ac vilia, ab vnguẽto viliſſimo quo oblinuntur. Plautus in Pœnulo: Miſeras, ſchœno delibutas, ſchœnicolas ſordidas.

Luto lutulentior.

AVAROS quæſtusque ſupra modum auidos, impuros, ac ſordidos dicimus. Id Plautus ὑπερβολικῶς exaggerat in Pœnulo: Sed lenone iſthoc Lyco illius domi non lutum eſt lutulentius. Nonnunquam declarat hominem ſceleroſum & contaminatum potius quam ſordidum. Vt Cicero in oratione pro domo ſua ad pontifices. O cœnum, ô portentum, ô ſcelus. Et Piſonẽ alicubi lutum appellat. Sic enim appellat lutũ, quemadmodũ ſubinde vocat ſceleroſum, Labem ac maculam. Itidem ſubinde facem, procellam, ac tempeſtatem appellat tumultus auctorem.

Διακωδωνίζειν.

Διακωδωνίζειν, Demoſthenes dixit pro explorare, atq; examinare. Sumptum putant ab iis, qui noctu cum tintinabulo circumeunt excubias, ne quis dormiat, aut vt hoc ſigno declarent ſe vigilare. Siue ab iis, qui coturnices tintinabulo experiuntur, num ſint ad pugnam idoneæ, vt viſum eſt Ariſtarcho. Nec deſunt qui malint inde ductum, quod ad eundem modum explorari ſoleant equi, an tubarum, & armorum ſtrepitum laturi ſint. Simili modo conuiciis olim explorabantur initiandi myſteriis.

Ferrum & flamma.

CVM exitiale bellum ſignificamus, ferro flammaque rem geri dicimus, ſiue ferro, ignique. Marcus Tullius in oratione pro L. Flacco: O Dii immortales quid hoc miſerius, nos qui P. Lentulo ferrum & flammam de manibus extorſimus, imperitæ multitudinis iudicio confidimus. Mox in eadem: O nox illa, quæ pene æternas huic vrbi tenebras attuliſti, cum Galli ad bellum, Catilina ad vrbem, coniurati ad ferrum & flammam vocabantur. Rurſum pro Sylla: Cuius nuper ferrum retuderim, flammamque reſtinxerim. In oratione pro domo ſua, addit ſaxa: Deinde cum ille ſaxis, & ignibus, & ferro, vaſtitatem meis ædibus intuliſſet. Itẽ pro Plancio: Quorum vidiſti toto illo anno ferrum in foro, flammam in ædibus, vim in tota vrbe verſari.

Montes frumenti.

DE montibus auri nobis alibi dictum eſt. Sed quemadmodum muſca ad quasvis res transfertur, cum negamus quicquam tale eſſe, nulla mihi muſca in ædibus, ita montes ad quarumlibet rerum affluentem copiã transferuntur. Plautus in Pſeudolo: Quibus cunctis montes maximi acerui frumenti ſunt domi. Vox hæc montes ſupereſt ſermoni, niſi quod ex vſu vulgati addita auget copiæ ſignificationem. Itidem in vſum venit oppido pro valde, cum tantam rerũ copiam intelligerẽt agricolæ, quanta ſatis eſſet vel oppido. Plautus in Muſtellaria, Montem erroris dixit pro errore grauiſſimo. Nec ſalus hobis ſaluti iam eſſe ſi cupiat poteſt, Ita alium erroris montem maximum ad portum modo conſpicatus ſum, herus aduehit peregre; periit Tranio. Si legas ita mox alium, cõſtabit verſus trochaicus. In Milite dixit montes argenti: Tum montes argenti nõ maſſas habet.

Ἐξορ-

Ἐξορχεῖσθαι.

Qui fugiunt & ab eo quod agitur alio ſe vertunt. Græcis ἐξορχεῖσθαι dicuntur, ſumpta metaphora à ſaltationibus, præſertim ſacris, vnde ſubtrahere ſeſe inauſpicatũ erat: quemadmodum indicatum eſt in prouerbio, Omnia ſecunda, ſaltat ſenex. Notum eſt, quod refert Herodotus de Hipoclide, qui indecora ſaltatione excidit à ſpe nuptiarum & audiuit: ἀπωρχήσαό γε τὸν γάμον.

Periſtromata Campanica

Origenes opus quoddam varias tractans materias, στρωματεῖς inſcripſit, ſumpta metaphora ab auleis & ſtragulis picturatis, quibus olim diuites impenſe delectabantur. Quod ad hominem verſipellem transferri poteſt. Siquidem aulea explicata aut complicata, & rurſus aliter atque aliter complicata varias rerum formas præbẽt. Leno in Pſeudolo Plautina minitatur ſuis famulis hoc modo. Ita ego veſtra latera loris faciam vt valide varia ſint, vt ne periſtromata quidem æque picta ſint Campanica. Campania cum floreret opibus, præter modum luxui ac deliciis indulgebat. Campanicis periſtromatibus Plautus adiungit Alexãdrina tapetia. De Attagena dictum eſt alias.

Fors domina campi.

In creandis magiſtratibus nõ ſemper vincebat, qui potior eſſet, ſed cui fortuna fauebat. Nam à populi ſuffragiis tes omnis pendebat. M. Tull. in Piſonem: Sed omitto vt ſit factus vterque noſtrum, ſit ſane. Fors domina campi, magnificentius eſt dicere, quemadmodum geſſerimus conſulatum.

Fulmentum lectum.

Nonius Marcellus indicat prouerbium quoddã eſſe frequens apud Varronem: Fulmentum lectum ſcãdunt. Nec exponit quid ſit fulmentum, neque quis ſit prouerbii ſenſus, tantum indicat fulmẽtum dici neutro genere, & fulmentas fœminino.

Parthi quo plus biberint.

De Parthis vetere prouerbio dictum eſt, quo plus biberint, eo plus ſitire. Habet hoc temulentia, vt poſteaquam obſurduit palatum, magis ac magis cupiant haurire. Apte dicetur in auaros, ac ſtudioſos, creſcit enim diſcendi cupido cum eruditione.

Scrapta.

Scraptæ populari conuicio dicebantur mulieres nugaces nulliusque rei: à ſcreo, quod eſt oris purulẽtiam eiicio cum ſonitu. Vnde ſcrea pro rebus viliſſimis accipiebant. Fortaſſe quadrabit in anus, ſubinde ſcreantes, ac tuſſientes. Ita Feſtus. Nonius autem putat eſſe conuicium in deformes meretrices, citans hunc Plauti verſum ex Vidularia.

Scrapta, ſcrupeda, ſtrictiuila, ſordida.

Ex Phelleo.

Ex φελλέως ἥκειν, id eſt, Ex Phelleo venire dicebantur, qui ex humili fortuna aſperaque vita ad dignitatem emerſiſſent. Nam Græcis φελλεὺς dicitur locus aptus paſcendis capris, aſper, pumicoſus, ac ſterilis. Nam huiuſmodi paſcuis capræ delectantur. Ariſtophanes in Nebulis.

Ὅταν μὲν οὖν τὰς αἶγας ἐκ τοῦ φελλέως
Σὺ πατὴρ ὁ πατήρ σου διφθέραν ἐνημμένος.

Eſt huius nominis locus Atticæ montanus ac petricoſus, cuius meminit

minit & Stephanus, niſi quod montem Φιλλὰς vocat, fortaſſis ſcriptura mendoſa. De his nonnihil attigimus in proverbiis. Subere leuior, & Phellinas.

In foro Veritas.

Ἐν ἀγορᾷ ἀψευδεῖν, id eſt, In foro abſtinendum à mendacio. Lex erat apud Athenienſes, vt in foro rerum venalium vanitas omnis abeſſet. Theophraſtus in libris De legibus oſtēdit Agoranomis duo præcipue curāda, vt omnia in foro compoſite citraq; tumultum agantur, deinde vt abſtineant a mendaciis, non vendentes modo, verum etiam ementes. Hinc eſt quod apud Laertium Anacharſis ait ſe mirari, quod Athenienſes lege prohiberent in foro mendacium, cū nusquam frequentius aut imprudētius mentirentur.

Oculum excludere.

HAc figura vulgus adimit omnem ſpem petenti, vt dicat, ſi hoc impetraris, oculum mihi excludito, aut dentem extundito. Senex in Pſeudolo Plautina: Excludite Hercule oculū ſi dedero. Senſit quiduis potius futurum, quam vt ſeruo daret argentū pro amica filii. Itidem Phormio Terentianus: Vel oculum excludito, eſt vbi vlciſcar, locus.

Aut terra, aut mari.

PLautus in Pſeudolo, aut terra aut mari, dixit pro quacunque ratione. Sumptum eſt ab hiſtoricis, qui referunt res terra marique geſtas, & gentes terra marique expugnatas. Cicero pro Cluentio: Cuius tantæ res geſtæ terra marique extiterunt. Item pro lege Manilia: Quantas ille res domi militiæque, terra mariq; quanta feliciter geſſerit. Rurſus in eadem: Vt aliquando vere videremur omnibus gentibus ac nationib. terra marique imperare. Item in Verrem li. 2. Quam multæ mihi à Verre inſidiæ, terra marique factę ſint. Ad Atticum lib. 7. Qua aut terra aut mari perſequar eum, qui vbi ſit neſcio. Demoſthenes in clauſula orationis pro Cteſiphonte: εἰ δ᾽ ἄρα ἴχουσιν οὕτως ἀνιάτως, τούτους μὲν αὐτοὺς καθ᾽ ἑαυτοὺς ἐξώλεις καὶ προώλεις ἐν γῇ καὶ θαλάσσῃ ποιήσατε, id eſt, Quod ſi vſque adeo ſunt inſanabiles, iſtos quidem per ſe ſolos exitio pernicieque dignos terra marique reddite. Plauti verba ſunt hæc: Ego in hoc triduo aut terra, aut mari alicunde evoluam id argentum tibi. M. Tull. lib. De finibus 5. addit tertiū: Vna pars eſt diſſerendi, altera viuendi, tertia natura ſic ab his inueſtigata eſt, vt nulla pars cœlo, mari, terra, vt poetice loquar, prętermiſſa ſit. Addit poetice, quod poetæ tria tantum elementa referant, vt Ouidius:

Ante mare & terras, & quod tegit
omnia cælum.

Terentius: O cælum, ô terra, ô maria Neptuni. Plautus in Amphitrione. Ita mihi videntur omnia, mare, terra, cælum conſequi.

Ἐκφυλλοφορῆσαι.

QVibus ius ferēdi ſuffragia adimebatur, & ex albo iudicum ſubmouebantur, olim dicebantur ἐκφυλλοφορεῖσθαι, quemadmodum exauctorari dicebantur milites, quibus ius pugnandi adimebatur. Olim non calculis ſed foliis ferebantur ſuffragia, quaſi dicas à foliis ferendis excludi.

Nullam corporis partem.

Æſchines de perperam obita legatione: ὁ δ᾽ οὐδὲν ἄπρακτον ἔχων μέρος τοῦ σώματος, οὐδ᾽ ὅ, τι τὴν φωνὴν προΐεται, ὡς ἂν Ἀρχεδίκης τοὺς φόρους πλέξας τοῖς

ἔλαβεν, ὁ δ᾽ ἀγρεῖος ἐπιμελούμενος, δι-χειρίνει καὶ κατεπτύει δωροδοκίας, id eſt, At is, qui nullam corporis partem habet ocioſam, ne eam quidem qua vocem promit, perinde ac ſi eſſet Ariſtides, qui vectigalia præſcripſit Græcis, & iuſti cognomen meruit, indignatur ac deſpuit munerum acceptionem. Diſpiciat prudẽs lector, an pro ἄπρακτος legendũ ſit ἀπρατος, id eſt, ἀπρίατος, vt intelligas illi omnia membra fuiſſe venalia, etiam os & vocem. Tametſi dici poteſt ἄπρακτος, qui nihil exigit. Vt intelligas non manibus tantum, ſed toto corpore rapacem.

Dulce & amarum.

Plautus in Pſeudolo non ſine proverbii ſpecie dixit dulce & amarum, pro lætis ac triſtibus. Amans adoleſcens de epiſtola amicæ: Dulce amarumque vna nunc miſces mihi. Idem in eadem fabula: Dulcia atq; amara apud te ſum elocutus omnia. Scis amorem, ſcis laborem, ſcis egeſtatem meam. Idem in Truculento: Nunc poſteaquam ſcimus dulce atq; amarum quid ſit de pecunia.

Αἰξωνεύεσθαι.

Qvemadmodum multa proverbia retulimus è gentium moribus deſumpta, ita αἰξωνεύεσθαι olim dicebantur calumniandi morbo obnoxii, ꝙ is populus hoc nomine taxatus ſit veterum Comœdiarum ſalibus, quẽadmodum indicat Stephanus docens, Æxoniam eſſe Magneſiæ ciuitatem. Eſt autem & αἰξωνὴ vltima acuta, populus tribus Cecropidis, ab vtraque voce deducitur αἰξωνεύς. Citant teſtem Menandrum ἐν κανηφόρῳ. Plato in dialogo de Fortitudine, οὐδὲν ἐρῶ πρὸς ταῦτα ὧν ἔχω εἰπεῖν, μή με φῇς ὡς ἀληθῶς αἰξωνέα εἶναι, id eſt, Nihil ad iſta reſpondeo, cum quod dicam habeam, ne me merito dicas Æxonenſem eſſe. Marſilius vertit maledicum & calumniatorem.

Gallam bibere oportet.

Qvi plus ſatis indulgent ventri gulæque proverbiali ioco iubebantur gallam bibere. Is eſt fructus ſub autumnum adnaſcens arboribus, præcipue robori, ſpecie rotundæ nucis. De cuius natura multa prodiderunt Plinius, Dioſcorides, Galenus ac Theophraſtus. Vim habet aſtringẽdi exiccandiq;, & ob id vtilis ad multa. Inde illud Lucilii cum nepotes, ac lurcones iubet gallam bibere, & rugas inducere ventri, ſentiens coarctandos eſſe ventres. Refert Sextus Pompeius Feſt. Simile eſt Horatianum illud, cum ſcribit ventres nepotum inurendos candenti lamina.

Sontica cauſa.

Nævius poeta, citante Feſto Sonticam cauſam appellat admodũ grauem, in hoc trochaico catalectico:

Sonticam eſſe cauſam oportet, quã-
obrem perdas mulierem.

Translatum à 12. tabulis, quæ ſonticum morbum appellant non vulgarem, ſed tam moleſtum, vt reus nõ cogatur apud iudices comparere.

Macula, labes.

Frequens eſt apud M. Tullium λ vt hominem infamem ac ſceleroſum maculam, labem, ſordes, lutum appellet, pro eo Plautus citante Feſtõ ſuaſum dixit,

Quia tibi ſuaſo infeciſti propudioſã
pallulam.

Suaſum Feſtus putat eſſe maculam quæ fit in veſte alba è ſtillicidio fumoſo. Plautinus Trochaicus quadrabit in eos, qui famam honeſtam, vel a maioribus traditam, vel benefactis

factis partam, aliquo ſcelere contaminant.

Capere crines.

Plautus in Muſtellaria capere crines dixit, pro arripere occaſionem oblatam, & arreptam retinere. Sumptum vel ex illo deo, quem Græci vocant καιρὸν. Nam cum fingunt fronte capillata, occipitio caluo: vel ex hominum conſuetudine, qui crinib. remorantur, quem nolint abire. Si tibi acceptum eſt fore tibi vnicum, ſempiternum, atq; illum amatorem tibi proprium futurum in vita. Soli gerendum cenſeo morem, & capiendos crines, vt fama eſt, hominis, & in ſole pecuniam inuenire.

Nihil eſt miſerius, quam animus conſcius.

Sæpe etiam eſt olitor valde opportuna loquutus, vt habet proverbium. Apud Plautum in Muſtellaria Tranio ſeruus nequiſſimus ſententiam profert, quouis dignam Theologo, nihil eſt miſerius quam animus hominis conſcius. Et Horatius felix eſſe iudicat:

Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.

Celei ſuppellex.

Vilem & ruſticanam ſuppellectilem Celei fuiſſe dictam indicat Maro Georg. lib. 1.

Virgea præterea Celei viliſq; ſuppellex.

Item Ouidius lib. Faſtorum 4.

Sors ſua cuique loco eſt, qui nunc Cerealis Eleuſis
Dicitur hic Celei rura fuêre ſenis.
Ille domum glandes excuſſaq; mora rubetis
Portat & arſuris arida ligna focis.
Filia parua duas redigebat monte capellas.
Et tener in cunis filius æger erat.

Celeus rex erat Eleuſine, pater Triptolemi, cui Ceres quod eſſet ab illo excepta hoſpitio, commonſtrauit omnem agriculturæ rationem. Verba Plauti ſunt hæc. Quaſi ſuppellex Celionis, palus palo proximus eſt. Mirum eſt autem à Plauto primam ſyllabam in Celione produci, cum ab aliis corripiatur. Nam Celionem pro Celio dictum nihil eſt noui, ſic & ſcorpium dicimus & ſcorpionem.

Ampullacea.

Plautus in Menæchmis videtur ampullaceam vocare mulierem magnifice cultam, carmen ſic fertur; quando te auratam & veſtitam bene habet, ampulla ſpem. Recte perhibent, melius ſanam eſt mulier mentem ſumere. Ampulla ſpem, certum eſt deprauatas eſſe voces: Quidam reponunt ampulloſam, verum hanc dictionem Trochaici carminis ratio non patitur. Ampullaceam, & metro congruit & ſenſui. Plinius lib. 15. inter genera pyrorum commemorat ampullacea. Qui tamen locus haud ſcimus an mendo vacet. Verba Plinii ſic habent. Ab odore myrrhapia, laurea, nardina, à tempore hordearia, à collo ampullacea, & Coriolana.

Cyatho non emam.

Non abſque ſpecie proverbii Miles apud Plautum in Pœnulo dixit: Proh nebulæ, cuius ego cyatho ſeptem noctes non emam, loquitur de muliere faſtidioſa, ſed non perinde formoſa, & cyathum dixit pro minimo precio, cui res erat cum cyathis. Cyathus minimum erat poculum, crater amplius.

Rex ſum.

Qvemadmodum olim inſignem felicitatem ſignificantes dicebant,

Digitized by

deus ſum, aut in cælo ſum. Ita Plautus in Pœnulo dicit: Rex ſum, ſi ego illum hodie ad me hominem allexero. Verba ſunt Lyci lenonis, ſperãtis ſe diuitem fore, ſi quendam bene nũmatum ad ſe pertaxiſſet.

Cribro crebrius.

Scite dictum eſt Plauto, nec ſine proverbii ſchemate, cribro crebrius, pro eo quod erat, plurimis locis, ac paſſim. Villam integundam intelligo totam mihi. Nam nunc pellucet ea quam cribrum crebrius. Vulgus de futili ac loquaci dicit, tam ſolidus eſt quam cribrum.

Et operam & retiam perdere.

Plautus in Rudentibus. Iam nunc operam ludos facit & retiam. Id quidem citra tropum dictum eſt à ſene, qui Crippum ſeruum piſcatum miſerat, cum eſſet noctu orta tempeſtas grauiſſima. Venuſtius erit, ſi tropo adhibito dicatur in captatorem, cui non ſucceſſit aucupium. Porro retiã Plautus antique dixit pro rete. Affine eſt illi, quod alibi retulimus. Oleũ & operam perdidi, & Opera & impenſa periit.

Crœſi pecunia teruncium addere.

M. Tull. lib. de finibus 4. Itaque in quibus propter earum exiguitatẽ obſeruatio conſequitur, ſæpe accidit vt nihil intereſſe noſtra fateamur, ſint illa nec ne ſint, vt in ſole, quod à te dicebatur, lucernam adhibere, nihil intereſt, aut teruncium addere Crœſi pecuniæ. Teruncii nummi à tribus vnciis dicti vilitas proverbio locum fecit. Crœſus Lydorum rex inter prodigioſe diuites celebratur.

Priſcis credendum.

M. Tull. in libello De vniuerſitate: Credendum, inquit, nimirum eſt veteribus, & priſcis, vt aiunt, viris, qui ſe progeniem deorum eſſe dicebant. Incertum vtrum Cicero ſentiat eam ſententiam fuiſſe vulgo decantatam, an notet vocem priſci, qua declaramus homines extremæ antiquitatis, quorum origo, quoniam poſteris erat incogniaa, fere referebatur ad deos.

Omnes intus.

Theocritus in Syracuſanis:

Κάλλις', ἐνδοῖ πᾶσαι, ὁ τὰν νυὸν εἶπ'
ἀποκλάξας. id eſt,

Optime habet, cuncta ſunt intus,
fertur vt olim
Incluſa ſponſa ſponſus dixiſſe.

Scholiaſtes admonet eſſe proverbium, è tali caſu natum, vt coniicimus. Sponſus quidam perteſus ſpõſam excluſit ędibus; cumque illa pulſaret fores cupiens recipi, ſponſus reſpondit, ἐνδοῖ πᾶσαι, id eſt, oẽs ſunt intus; ſorte cum ſponſa ex more duceretur ad ædes ſponſi, ille occluſis foribus ita locutus eſt. Accommodari poteſt ad vſum magis ſerium, veluti ſi ambienti in amicorum numerum recipi, qui ſit indignus amicitia, reſpondeatur πᾶσαι ἐνδοῖ. Aut, quod vero propius eſt, cum ſignificabimus omnia eſſe in tuto. Siquidẽ ἀποκλείω non ſolum ſonat excludo, verum etiam includo, quod ſemotũ in tuto eſſe volumus, vnde ἀπόκλεισμα pro cuſtodia. Itaque fieri poteſt vt ſponſus ſponſa in thalamum recluſa cæteras ſubmouerit, dicens, omnes intus. Sponſo vna ſufficit, cæteras vt ſupervacaneas excluſit. κλάξ Siculis dicitur clauis, inde ἀποκλάζω pro ἀποκλείω.

Eſurienti ne occurras.

In eodem Idyllio proverbii faciem habet & illud in fine. Gorgo hortans ad reditum, quod maritus eſſet iracundus addiicit.

Πεινῶν

Πεινῶντι γὰρ μηδέ ποτ' ἐντύχῃς. id eſt, *Abſit vt vnquam occurreris eſurienti.*

Fames enim exaſperat iracundiã. Vnde apud Plautum aliquis iracundius loquentem rogat quampridem ediſſet. Apud eundem eſt.

Fames & mora bilem in narem cõciunt.

Opus ad opus.

ADdam & illud ex eodem, ἔργον ἐπ' ἔργῳ, quo nullum operæ finem ſignificamus. Verba ſunt mulieris de marito conquerentis, quod emiſſet lanam ſordidam ac rudem, in qua plurimum eſſet operis ſibi. Ita Maro de vita colenda:

Cui nunquam exhauſti ſatis eſt.

Tredecim cubitorum.

Homines inſigniter procero corpore, & hiſce temporibus populari ioco taxantur, vt ignaui & inutiles. Quod vt alia pleraque manaſſe videtur ab antiquitate. Sic enim in eodem carmine Proxinoa de marito loquitur, ἀνὴρ τρισκαιδεκάπηχυς, id eſt, vir 13. cubitorum: hyperbolicos ſignificans enormiter procerum, cum eſſet tam inſulſus, vt è mercatu pro nitro ſalem attulerit. De Caliga Maximini nobis alias dictum eſt. Priſci prælongos homines ridiculi gratia Longuriones appellabant. Varro in Tripalo apud Nonium, Ego nihil narro, adeo hæc ita curat, qui ante me eſt, neſcio qui longurio.

Volam pedis oſtendere.

Τὸ κοῖλον τοῦ ποδὸς δεῖξαι, id eſt, cauum ſiue volam pedis oſtendere dicuntur, qui in bello fugiunt, quod apud hiſtoricos frequentiſſime dicitur, Vertere terga, proverbium refertur ab Heſychio. Dicitur & hodie vulgo in fugaces, calcaneum oſtendere.

Factum transactum.

APud Iuriſprudentes ſolemnia ſunt hæc. Factum transactum, quoties ſentiunt nihil prætermiſſum, ꝙ ad negocii tractationẽ pertinet. M. Tullius in Catilinam inuectiua tertia: Atque illud quod faciendũ primum fuit, factum atque transactum eſt. Eſt alicubi & apud Terentium, alioſque complures melioris notæ ſcriptores.

Mæandri.

CVm res agitur non ſimpliciter, ſed vafris & obliquis conſiliis, Mæãdros dicimus, metaphora ſumpta à fluuio Mæandro, qui ſinuoſus ac flexuoſus labitur: vnde & nomen habere videtur, quaſi oberret quærens hominum conſortia. M. Tullius in Piſonem: Quos tu Mæandros dum omnes ſolitudines perſequeris, quæ diuerticula flexioneſque quæſiſti? vtitur & Prudentius in hymno, quod alibi nobis citatum eſt in proverbio Labyrintho. Fluuius eſt Lydiam flexuoſis recurſibus perfundẽs. De quo Plinius lib. 5. cap. 29. Mæander ortus è lacu in mõte Aulocrene, plurimiſque adfuſus oppidis, & repletus fluminibus crebris ita ſinuoſus flexibus, vt ſæpe credatur reuerti, Apamenã primum peruagatur regionẽ: mox Eumeneticam, ac dein Bargylioticos campos, poſtremo Cariam, placidus omneſque eos agros fertiliſſimo rigans limo: ad decimum à Mileto ſtadium, lenis illabitur mari. Eſt & picturæ genus Mæander, in morem labyrinthorũ flexuoſis ambagibus implexum, quod oris chlamydum addi ſolet. Vnde Maro Æneidos lib. 5.

Digitized by Google

Victori chlamydem auratam, quam plurima circum
Purpurea Mæandro duplici Melibœa cucurrit.

Maſculum.

MAſculus apud veteres non ſemper ſignificat ſexum, ſed interdum quicquid vegetum ſolidum ac robuſtum eſt, maſculum dicitur. Exemplum Nonius Marcellus citat ex Varronis fabula, cui titulus ὄνος λύρας, vincor non eſſe maſculum ad rem. Grammatici putant ab Horatio marem vitellum dictum, ſolidū ac firmum, de ouis oblongis ita loquitur in Sennonibus:

Namq; marem cohibent calloſa vitellum.

Virgilius quoq; maſcula tura dicit alba & meliora. Lepidius erit ſi ad incorporea transferatur, veluti cum excelſum fortemq; animū maſculum appellamus.

Intra labia riſit.

DE riſu Sardonio nobis alias dictum eſt. Similem deſcribit Theocritus in Thalyſia:

Καί μ' ἀτρέμας εἶπε σεσαρώς,
Ομματι μειδιόωντι, γέλως δ' οἱ εἴχετο χείλευς. id eſt,
Et me eſt affatus, diducto leniter ore,
Arridenti oculo, riſus vero labium intra
Hæſit.

Homerus riſum Sardonium dixit amarulentum. Hic deſcribit riſum modeſtum & amicum, qui ſi erumpat, Cachinus fit indecorus.

Pingui menſura.

Πίονι μέτρῳ, id eſt, Pingui menſura dixit in codē carmine, pro eo quod erat adfatim & largiter:

Μάλα γὰρ σφισι πίονι μέτρῳ
Ἁ δαίμων εὔκριθον ἀνεπλήρωσεν ἀλωάν.

id eſt,

Illis fortunante deo bona copia frugum
Arearum campos menſura impleuit opima.

Simillimum eſt illi, quod ante diximus:

Plena manu, & Ambabus manib.

Non habet cui indormiat.

Theocritus in Hodœporis:

Οὐδὲ γὰρ οὐ σισύραν τῷ δεσπότᾳ ἐς τυ κατεύδειν, id eſt,
Eum ara ſiquidem domino nec vellus erat,
Cui Indormiret.

Hoc colore Lacon paſtor deſignat extremam caprarii cuiuſdam inopiam, cui nec pellis eſſet hircina, in qua ſomnum caperet. Solent enim veteres in animantium tergoribus & diſcumbere & dormire. Apud Homerum proci in bubulis tergoribus agitant conuiuia. Et hodie dicimus, non habet lectū, aut non habet ſtramenta quibus indormiat.

Aſinus aſino, & ſus ſui pulcher.

Ονος ὄνῳ κάλλιςος, id eſt, Aſinus aſino pulcherrimus, ſimile ſimili placet. Alcimus apud Diogenem Laertium inter multa quæ colligit ex Platonis Philoſophi & Epicharmi Comici ſcriptis, quibus perſuadere conatur Philoſophum à Comicis multa fuiſſe ſuffuratum, & hos refert Senarios:

Θαυμαστὸν οὐδὲν ἐστὶ με ταῦθ' οὕτω λέγειν,
Καὶ ἁνδάνειν αὐτοῖσιν αὐτοὺς, καὶ δοκεῖν
Καλῶς πεφυκέναι. καὶ γὰρ ἡ κύων κυνὶ
Κάλλιστον εἶμεν φαίνεται, καὶ βοῦς βοί.
ὄνος τ' ὄνῳ κάλλιστον, ὗς δὲ τῷ συΐ.

id

id eſt,

Res mira nō eſt, iſt a ſi ſic proloquor,
Ipſiq; nobis ſi placemus inuicem,
Pulchreq; nati ſi videmur, nam & cani
Pulcherrimus canis videtur, bos boui,
Aſinus aſello pulcher eſt, & ſus ſui.

Conueniet ubi inter inhoneſtos ſimilitudo morum & inſtituti conciliat beneuolentiam, veluti cum miles placet militi, aleator aleatori, potator potatori, ſophiſta ſophiſtæ. Mirum eſt ab Epicharmo præteritam ſimiam, cum nullum animal ſibi placeat impenſius.

Pediculi Platonis.

Οἱ πλάτωνος φθεῖρες, id eſt, Platonis pediculi, in prouerbium abierunt, ut referente Laertio in vita huius philoſophi, teſtatur Myronianus in opere, cui titulum fecit de ſimilibus, hinc coniectans hoc morbo periſſe Platonem, quod vulgo pediculi Platonis appellarentur. Græci φθειρίασιν appellant. Morbus eſt fœdus & cruciabilis, quo periit & L. Sylla: tametſi de genere mortis variæ ſunt ſcriptorum opiniones. Myronianus nullum indicat uſum prouerbii. Suſpicari tamen licet, dictum in ſordidos, quod philoſophi minimum indulgeant nitoribus externis, dum circa mentis cultum toti ſunt occupati.

Vates ſecum auferat omen.

IN eos, qui nobis dira minitantur, aut acerba prænunciant, conueniet illud Theocriti in Bucoliaſtis;

Αὐτὰρ ὁ μάντις ὁ τήλεμος ἐχθρ' ἀγορεύων
Ἐχθρὰ φέροι ποτὶ οἶκον, ὅπως τεκέεσσι φυλάξῃ.

id eſt,

Telemus at vates, mihi qui canit omnia dira,
Dira domum referat, quo natis illa reſeruet.

Iurarat Cyclops per unicum oculum ſuum, qui videret omnia ſemperq; viſurus eſſet. At Telemus vates illi prædixerat fore, ut ab Vlyſſe exocularetur, hoc omen Cyclops reiicit in vatem, & illius liberos. Ita Virgilius:

Quod dii prius omen in ipſum
Conuertant.

Et ruſus:

Dii capiti ipſius generiq; reſeruent.

Itidem Homerus Iliad. Δ.

Σὺν σφῇσιν κεφαλῇσι γυναιξί τε καὶ τεκέεσσι.

Simile illi Platonico: In tuum ipſius caput.

Talia gignit bellum.

SEnarium hunc M. Tullius epiſt. ad Q. Fratrem lib. 2. ceu vulgo iactatum adducit.

Τοιαῦθ' ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται.

id eſt,

Similia bellū calamitoſum perficit.

Sentiens è diſſidiis eorum, qui Rempub. adminiſtrant, multa gigni abſurda, verba Ciceronis ſic habent: Summum otium forenſe, ſed ſeneſcentis magis ciuitatis quam acquieſcentis. Sententia autem mea in ſenatu eiuſmodi, magis ut alii nobis adſentiatur quam noſmetipſi. τοιαῦθ' ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. id translatum ad priuatam diſcordiam pluſculum habebit gratiæ.

Porcus Troianus.

GVlæ veteres architecti & hoc commenti ſunt, ut bos aut camelus, totus apponeretur, differtus intus variis animantium generibus. Hinc & porcus Troianus venit in populi

puli fabulam, cui hoc nomen inditum eſt, quod ita varias animantium ſpecies vtero tegeret, quemadmodum Durius equus texit armatos viros. Macrobius libro Saturna. 3. refert Cincium in oratione qua ſuaſit legem Fanniam de moderandis ſumptibus, obieciſſe ſuo ſæculo, quod porcum Troianum menſis inferrent. Conveniet in opipara conuiuia, aut in hominem variis deliciis expletum.

Pilus in medio.

Minimum diſcriminis ſignificantes dicimus pilum intereſſe, id vehementius eſt, quam ſi dicas culmum latum. Theocritus in Thyocicho:

Λασῶ δὲ μανις πόκα. θϱὶξ ἀνὰ μέσσον.

id eſt,

At me imprudentem capiet veſania tandem
Vix pilus in medio eſt.

Verba ſunt amantis ac metuentis, ne tandem amor exeat in inſaniam, à qua tam parum abſit, vt vix pilus ſit in medio. Conſimili tropo Plautus dixit in Muſtellaria: Pluma haud intereſt patronus an cliens probior ſiet, Homini cui nulla in pectore eſt audacia. Non intereſt pluma dixit, pro nihil omnino refert. Aſinius Pollio M. Ciceroni: Nullum enim veſtigium abs te diſceſſurus ſum.

Muſopatagos.

Μουσοπάταγος, dicitur qui percitus eſt & attonitus furore Muſarum. Ita Maro in Georgicis:

Quarum percuſſus amore
Sacra fero.

Transfertur ad eos, qui ſua poemata ſic amant, quemadmodum parentes liberos. M. Tull. ad Q. Fratrē libro ſecundo: Non me Hercle quiſquam μουσοπάταγος libentius ſua recentia poemata legit, quam ego te audio: Horatius.

Verſus amat, hoc ſtudet vnum.

Vt Phrygius amauit Pieriam.

Plutarchus in libro περὶ γυναικῶν ἀρετῶν oſtendit ad ſuam vſq; ætatem duraſſe conſuetudinem, vt vxores optarent ſic amari à viris, ὡς Φρύγιος ἠράσθη Πιερίας, id eſt, quemadmodū Phrygius amauit Pieriam. Id ortum eſt ab huiuſmodi hiſtoria. Ionum qui in Miletum commigrarant, nōnulli ſeditione mota aduerſus Nelei filios, ſeceſſerunt Myuntem, atq; ibi ſedem conſtituerunt, multis iniuriis affecti à Mileſiis, qui cum illis bellum agitabant ob defectionem, verum nec atrociter, nec excluſo omni commercio, ſed nonnullis diebus feſtis mulieres è Myunte Miletum itabant. Erat autem ex his qui ſeceſſerant vir quidam nomine Pythes, cuius vxor dicta eſt Hyppigia, filia Pieria: cum autem Mileti die feſto ſacrificaretur Dianæ, quam illi Neleidam cognominant, miſit eo vxorem filiam id præcatus, vt ſibi feſto liceret intereſſe. Ex Nelei vero filiis longe potentiſſimus erat Phrygius, is captus amore Pieriæ, cogitabat qua re poſſet puellæ quam maxime gratū facere. Cumq; illa dixiſſet nihil accidere poſſe gratius, quā ſi efficeret ſibi liberū frequenter Miletum commeare multis virginibus comitatam; ex his verbis Phrygius intelligens ab illa quæri pacem & amicitiam ciuibus ſuis, bellum compoſuit. Hinc Pieriæ nomen & apud Myuntios mire gratioſum eſſe cœpit, adeo vt puellæ quæ viris nuberent ominis cauſſa præcari ſoleant, vtinam ſic amer à viro, vt Pieriam amauit Phrygius.

Tota

Tota vlcus eſt.

In eodem dialogo, ad laudatam agriculturam, ita reſpondet Socrates: ἀλλ' ὐχ ὅλη ὥς φασιν ἕλκος, ἀεὶ λύπης ἀνθρώπων δυσαποκομένου, id eſt, Verum an non tota quod aiunt vlcus eſt, ſemper moleſtiarum occaſionẽ ex ſe gignens. Id quidem eſſe verum declarauit Vulteius Horatianus: cæterum quidquid nobis vehementer moleſtum eſt hulcus vomicã & Carcinoma ſolemus appellare. Quemadmodum de Cæſare Auguſto literis proditum eſt, quod Iulias, filiam & neptem, & Agrippam prius adoptatum, poſtea abdicatum, non aliter appellare ſolet, quam tres Vomicas ſuas ac tria Carcinomata, adeoque deteſtabatur mores illorum minime frugales, ut ad omnem illorũ mentionem ſoleat exclamare verſu Homerico.

Αἴθ' ὄφελον ἄγαμός τε μένειν, ἄγονός τ' ἀπολέσθαι. id eſt,

O vtinam celebs manſiſſem, orbusque periſſem.

Atque hic quoq; verſus inter prouerbiales merito referendus eſt, vſurpandus ab his, qui infæliciter duxerunt vxores, aut liberos pœnitendos ſuſceperunt. Conueniet & in hominem moleſtis moribus. Theocritus in epitaphio Adonidis, acerbum dolorem πολυκάρδιον ἕλκος appellat.

Αγριον ἄγριον ἕλκος ἔχει κατὰ μηρὸν ἄδωνις

Μεῖζον δ' ἁ κυθήρεια φέρει ποτικάρδιον ἕλκος.

id eſt,

Dirum dirum vulnus habet circa inguem Adonis.

Sed maius Cytheragerit ſub pectore vulnus.

Lucernam accendere poſſis.

Vehementem iram hac hyperbole exaggerauit Theocritus in Thyonicho.

Κἠφάπτ' ἤτ', ὡς μάξιως κεν ἀπ' αὐτῆς ἐκ λύχνον ἅψαις. id eſt,

Incaluitq; ira, facile accendiſſe lucernam.

Ex ipſa vt poſſis.

Verba ſunt amantis ac de proteruia puellæ conquerentis, quæ cum in conuiuio ſileret, quidam illi dixit, non loqueris, lupum vidiſti : illa ad nomen lupi vehementer incanduit. Aderat enim adoleſcens nomine lupus, quẽ adamabat. Irati dicuntur ardere. Similis hyperbole, licet ſordidior, & hodie fertur apud noſtrates ita loquentes: Adeo exarſit ira, vt ouum ad illius frontem poſſes decoquere.

Semper aliquem virum magnum.

Ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν, hoc hemiſtichium M. Tullius ut vulgo iactatum adducit in epiſtola ad Q. fratrem, cuius initium : Statius ad me venit. Quod autem expectationem tui concurſumq; eum qui erat futurus ſi una tecũ decederet, neq; antea viſus eſſet ſuſtulit, id mihi non incõmode viſum eſt accidiſſe. Exhauſtus eſt enim ſermo hominum & multæ emiſſæ iam eiuſmodi voces, ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν, quæ te abſente confecta eſſe lætor. Vnde ſumptum ſit hemiſtichium nondum liquet, niſi quod fortaſſe pro αἰεὶ legendum eſt, αἰτεῖ, id eſt, poſtulat, aut ἀιτεῖ, id eſt, poſtulat & requirit.

Ne ſi ad Iouis quidem aulam.

Qui metuunt malum, ad aſylum, ad Aram, ad arcem, ad ſtatuas principis, ad diuorum phana confugiũt. Verum à morte nullum eſt effugium. Id ita Sophocles expreſſit verſibus.

ὅπαι γὰρ ὁ καιρὸς τῶ θανεῖν ἐλθὼν τύχῃ

Οὐδ' ἂν πρὸς αὐλὰς Ζηνὸς ἐκφύγοι μολών.

id eſt,

Vbi mortis urget tempus, ad Iouis atria

Si fugeris, effugere non poſſis tamen.

Prouerbii ſpecies eſt in illis verbis, vel ad Iouis quidem atriũ, quod pro tutiſſimo poſuit refugio. Huc confugerat Aquila inſectante Scarabeo.

Oracula loqui.

Χρησμοὺς λέγειν, id eſt, Oracula loqui dicuntur, qui certa & indubitata loquuntur, Theocritus in Syracuſiis.

Χρησμὼς ἁ πρεσβῦτις ἀπώχετο θεσπίξασα.

id eſt,

Hæc anus abſceſſit, diuorum oracla locuta.

Τὰ ἐκ τρίποδος, alias dictum eſt, & Sybillæ folium. M. Tull. ad Brutum epiſtola cuius initium: Scripta & obſignata iam. Hæc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta. Idem de Finibus quinto: Quia cum à Zenone inquam hoc magnifice tanquam ex oraculo editur, virtus ad beatæ viuendam ſeipſa contenta eſt.

Non ab Hymetto.

CRaſſam philoſophiam ac ruſticanam, quam diſcimus ex congreſſu plebeiorum, non ex commentariis Zenonis aut Platonis, M. Tullius ad Q. fratrem lib. 2. appellat philoſophiam ab area Syra. Nos enim inquit, ita philologi ſumus, ut vel cum fabris habitare poſſimus, habemus hanc philoſophiam non ab Hymetto, ſed ab area Syra. Hymettus Atticæ mons eſt, unde Hymettia mella. Cui opponit aream Syram, ſubindicans ruſticanã ſimplicitatem. Nam paullo ante nonnihil attigerat de dicteriis argutis. Apparet id temporis M. Tullium in prædio quodam ædificaſſe. Quanquam haud ſcimus an hic locus, quoniam varius habetur in exemplaribus, mendo vacet. Diſpiciat eruditus lector, an pro area ſyra legendum ſit, ex hara Syra, ſic enim loquitur in Piſonẽ: ex hara productæ non ſchola. Syri barbarie nobiles erant id temporis, quemadmodum Attici lepore dictorum.

Cymbalum mundi.

PLinius maior in præfatione ad Imperatorem Veſpaſianum refert, Apionem grammaticum à Tyberio Cæſare Cymbalum mundi conſueſſe vocari: ob nominis celebritatem: cum publicæ, inquit, famæ tympanũ potius videri poſſet. Is Apion aiebat, eos ab ſe donari immortalitate, ad quos aliqua componebat. Huc Tyberius alludens appellabat illũ cymbalum mundi, quod hominem honeſta fama donaret, quæ per uniuerſum mundum amabiliter reſonaret. Plinius autem ob arrogantiam maluult illum appellari tympanum publicæ famæ, quod famam daret potius quam honeſtam famam. Nam reſonat & tympanum, ſed inamœno ſtrepitu. Alluſiſſe videtur huc, quod tympana fiunt è pelle aſinina.

In beato omnia beata.

A diuitibus omnia magnifice fiunt, à tenuibus frugaliter. Praxinoe in Charitibus Theocriti, laudans Ptolemæum, quod Adonidis feſtum magnificis ſumptibus apparaſſet, nõ niſi prouerbii ſpecie dixit:

Ἐν ὀλβίῳ ὄλβια πάντα.

id eſt,

In diuite ditia cuncta.

Vſus

Digitized by Google

Vſus erit, ſi dicas ab homine docto omnia docte fieri, à pio pie, à rege regaliter.

Digitum qua proferat.

Schemate prouerbiali M. Tullius dixit pro A. Cæcinna, digitum qua proferat non habet, hyperbolicos indicans illi nihil prorſus eſſe quod dicat agatve, locus ſic habet: Denique iſta nimia quæ dominatur in ciuitate potentia, in hoc ſolo genere quieſcit, quid agat, quomodo aggrediatur iudicem, qua denique digitum proferat non habet. Sumptum eſt à geſtu rhetorum, qui varius traditur à Quintiliano, ſimpliciſſimus eſt proferre digitum, quod plebeiorum eſt & ruſticorum.

Iouis germen.

Ex Διὸς ἔρνος, id eſt. Ex Ioue germē dicebatur inſigni virtute præditus, verba ſunt paſtoris ad paſtorem muſices pulchre peritum, cui honoris gratia clauam dono dedit. Claua autem geſtamen eſt Herculis, ex Ioue prognati, obſeruatum eſt à priſcis à poetis Iouis filios ſemper induci ciuiles & humanos, contra Neptuni truces & aſperos. Muſica autem ciuilitatis magiſtra eſt. Carmen ſic habet:

Οὕνεκεν ἐσσὶ
Πᾶν ἐπ' ἀληθείᾳ πεπλασμένον ἐκ Διὸς ἔρνος, id eſt,
Es ſiquidem tu,
Reuera factum ac prognatum ipſo ex Ioue germen.

Interpres tamen mauult eo referre, quod qui vera loquuntur, ex Ioue prognati dicūtur, adducens carmen Homericum.

Οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον οὐδ' ἀπατηλὸν,
ὅ, τι κεν κεφαλῇ κατανεύσω. id eſt,
Haud etenim fallax erit aut reuocabile quicquam
Quod capite annuero.

Paſtor ob id laudatur quod ingenue profiteatur ſe non conferendum cum inſignib. muſicis. Qualis inducitur & a Marone:

Me quoq; dicunt
Vatem paſtores, ſed non ego credulus illis.

Muſarum aues.

Μουσᾶν ὄρνιθας, id eſt, Muſarū aues, non abſque prouerbii ſpecie Theocritus in Thalyſia appellat poetas, quod Luſciniarum in morem aſſidue canant ſua poemata. Scholiaſtes admonet omnes aues canoras Muſarū aues appellari. Sentit autem ſibi diſplicere poetas, qui cuculorum more audent Homero occinere.

Nullus dies omnino malus.

Aſtrologi deſignāt quoſdam dies fortunatos aut infælices, ſed his, aut his rebus; nullo tamen die indulgendum eſt otio, quod nullus ſit adeo inauſpicatus, quin alicui negotio ſit fęlix, ſi quis recte vtatur conceſſo tempore, dies infauſtus gerendo bello, aut nauigationi, fælix eſt adminiſtrandæ rei familiari, Nullus autem dies nō proſper parandæ bonæ menti. Fatetur hoc Heſiodus: περὶ ἔργων καὶ ἡμερῶν.

Καὶ οὔ ποτε πάγκακον ἦμαρ.
id eſt,
Omni ex parte dies malus haud obuenerit vnquam.

Rectam inſtas viam.

Rem acu tetigiſti, huic ſimilimū eſt quod habet Plaut⁹ in Aſinaria. eſt ne hoc vt dico Libane? Lib. rectam inſtas viam, ea res eſt. Vt qui fallun-

tur

Digitized by Google

tur, dicũtur tota aberrare via, ita qui rem coniectant, dicuntur rectam inſiſtere viam: quod ſchema mire tritũ eſt & hodie vulgo illiterato. Simili ſchemate dictũ eſt in Caſſina, Nunc pol ego demum in rectam redii ſemitã, pro eo, quod erat, rem ipſam deprehendi.

Aeacidinæ minæ.

In eadem ita loquitur mercator: ſiquidem hercle Æacidinis minis animisque expletus incedit. Iratus ſi me tetigerit, iratus vapulabit: non ſine prouerbii ſpecie dictum eſt pro atrocibꝰ ac ſuperbiſſimis minis, verſus patitur vt pro Æacidinis legatur Æacinis. Nam id nonnulli diuinant, ſed ꝓbabilius eſt poetam ſentire de Achille Æaci nepote, quem Homerus vbique facit ſtomachabundum ac minitabundum: velut in primo ſtatim Iliados libro, vbi ſic incandeſcit in Agamemnonem, vt manum admoueat capulo, à cõuiuiis ad pugnas venturus, niſi Pallas eum capillis reuocaſſet. Quin & ipſum opus ab Achillis ira habet exordiũ μῆνιν ἄειδε θεά. Quod quidam afferunt de Æaco manium iudice, nõ videmus quid ad hunc faciat locum. Quicquid etiam inuictum & inſuperabile volumus intelligi, Achilleum dicimus.

Oleo nitidius.

Olei Nitor adeo venerat in prouerbium, vt myſticæ quoque literæ iubeant facie oleo vncta diſſimulare triſtitiam ieiunii. Plautus in Truculento de amica pulchre compta. Feruide vt tota floret, vt oleum nitide nitet. Oleum nitorem ac lucem addit rebus omnibus.

Herculis quæſtus.

Herculis quæſtum pro magnis impendiis dixit Plautus in Muſtellaria: Dapſiles ſumptus facit, perdidit patrem, vnus iſtic ſeruus acerrimus Tranio, is vel Herculis conterere q̃ſtum potis eſt. Alias dictum eſt, olim pleroſq; decimam lucri partem Herculi vouere ſolitos, Huius fauore perſuaſerũt ſibi rem fore auctiorem. Ex tam multis autem decimis oportuit immenſam pecuniarũ vim conflari. Quæſtum appellat facete, quaſi Hercules ſuum fauorem vendiderit.

Poſterius dictum.

Doctum doces, Memorem mones, Scienti loqueris, aliaque eius formæ antea retulimus. Eundẽ ſenſum feſtiuiſſime extulit Plautus in Aſinaria: cũ enim Demenætus quæritans de moribus vxoris dixiſſet, fateor eam eſſe importunam atque incommodam, reſpondit Libanus ſeruus, Poſterius iſthuc dixti, quam credo tibi, hoc eſt, ſciebam priusquam diceres. Nec apparet, quamobrem Nonius hic poſterius interpretetur minus. Ne id quidem caret prouerbiali ſchemate, quod mox ſequitur.

Tu primus ſentis, nos tamen prænoſcimus.

Dedecus ille domus ſciet vltimus, ait Satyricus, & Terentius, Is ſolus neſcit omnia, ſed aliena mala licet priores intelligamus nõ dolent nobis, ſenſus igitur mali primum ad illos peruenit, ad quos res attinet, notitia ad alios.

Agones.

Admonuimus Antigonum regem Demetrii nepotem militari ioco dictum Doſonem, quod omnibus polliceretur, dicens δώσω, nec præſtaret ſemper pollicita. Ita qui apud Romanos percutiebant victimam, Agones dicti ſunt, quod ex more prius-

Digitized by Google

priuſquam ferirent, populum rogabant, agon, id eſt, ago ne? Ouidius in Faſtis:

Semper agat ne rogat, nec niſi iuſſus agit.

Agonum meminit Lactantius Statii enarrator. Quadrabit in conctatores, qui ſemper deliberant, neque quicquam aggrediuntur.

Fungus putidus.

Senem iam delirum & inutilem Plautus in Bacchidibus fungum putidū appellat: fungi licet natura inſipidi, olim in delitiis erant, & adhuc ſunt apud Italos, ſed teneri ac recentes: vetulis nihil inſipidius. Verba Plauti ſic habent: Terræ odium ambulat. Iam nihil ſapit, nihil ſentit, tanti eſt, quanti fungus putidus. Quin & hoc ipſum terræ odium, prouerbii figurā habet, velut illud, telluris inutile pondus. Idem in Bacchidibus, inter ſtoliditatis conuicia ponit & fungos: Stulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, blēni, buccones. In Moſtellaria pro ſtolido fruticem appellat. Nec veriſimile loquere, nec verum frutex. In cæteris arboribus eſt nonnulla imago dignitatis ac prudentiæ. Frutex temere naſcitur, expers cultus, & aut nullum habet fructum, aut ſylueſtrem & inutilem.

Viuum noueris.

Antea retulimus, viuorum meminiſſe oportet. Id meretricula in Truculento Plautina detorquet in aliū ſenſum, amatorem pro mortuo ducens, qui deſierat eſſe dando. Dum viuit, inquit, hominem noueris, vbi mortuus eſt quieſcas: Te dum viuebas noueram. Pecunia iuxta Heſiodum anima eſt mortalibus, hac amiſſa, exanimis eſt homo.

Lippo oculo ſimilis.

Videmus quoſdam his moribus, vt eos æquo animo ferre non queas: rurſus ita induſtrios & ad obſequium expoſitos, vt quoties ſeſe offert occaſio, nō poſſis cauere, quin aliquid illis committas. Lippus oculus manuum contactu læditur, & tamē naturale eſt nobis illuc habere manum vbi dolet. Plautus in Perſa: Ego nec libenter ſeruio, neque ſatis ſum hero ex ſententia. Sed quaſi lippo oculo me herus meus, manum abſtinere haud quit tamen: Quin mihi imperet, & quin me ſuis negotiis præfulciat. Item in Bacchidibus: Lippi illic oculi ſeruus eſt ſimillimus. Si non eſt, nolis eſſe neque deſideres: Si eſt, abſtinere quin attingas non queas.

Tu in legione, ego in culina.

In Truculento Plautina militi atrociter minitanti cocus reſpōdet: Sis tu in legione bellator ſi vis, at ego in culina Ares. Auxit cocus bellatoris verbum. Mars enim Deus belli eſt. Quod autem dixit Ares pro Mauors, non eſt Plauto nouum Græcas voces admiſcere Latinis. Quanquā in nonnullis exemplaribus habebatꝰ aues, in nōnullis aries, ſed mendoſe.

Citius quam formica papauer.

Non caret adagii ſpecie, quod eſt apud Plautū in Trinummo: Confit citius, quam ſitu obiicias formicis papauerem. Verba ſunt Staſini ſerui narrantis quadraginta minas intra quindecim dies fuiſſe conſumptas, vtpote in comeſſationes, compotationes, balnea, in piſcatores, piſtores, lanios, coquos, olitores, myropolas, & aucupes diſſipatas, non aliter quā ſi papauer obiicias agmini formicarum. Mox enim diſtrahitur aceruus, dum vnaquæque ſuum arripit granulum.

Itidem

Itidem vt Acheronti.

APVD eundem in eadem fabula amanti repoſcenti quæ dederat, reſpondet ſcortum. Nam itidem vt Acheronti hic ratio accepti ſcribitur. Intro receptum, quando acceptum eſt, non poteſt ferri foras. Sentit nihilo magis ad amãtem redire, quod in meretricis domum eſt datum, quã redeunt ab inferis mortui, vnde iuxta Catullum negant redire quemquam.

Mus non vni fidit antro.

NIHIL hodie eſt decantatius apud vulgus, quam eum murem eſſe miſerum, cui non eſt niſi vnus cauus. Idem Plautus expreſſit in Truculẽto.

Sed tamen cogitato mus puſillus quam ſit ſapiens beſtia,
Aetatem qui vni cubili nunquam committit ſuam.
Quia ſi obſideatur vnum, aliunde præſidium gerit.

Locus erit adagio ſi quem admonebimus, vt ſibi plures amicos paret, aut vna cum opibus ſtudeat philoſophiæ, vt ſi fortuna quod ſuum eſt eripiat, in literis ſit præſidium.

Poſt rem deuoratam ratio.

QVEMadmodum de ſera ope dicitur, poſt bellum auxilia, ita de ſera parſimonia dicitur, poſt abſumptam rem ſupputatio. Staſinus in Trinummo Plautina: Sero atque ſtulte, prius quod cautum oportuit, poſtquam comedit rem, poſt rationem putat. Loquitur ſeruus herili filio ſupputãti rationem accepti, cum tota ſumma iam eſſet nequiter abſumpta. Nimirum hoc eſt, numerare præteritas vndas, cum venientes oporteat cenſere.

Cœna popularis.

QVEMadmodum Phormio Terentianus cœnam dubiam appellat, variis epulis inſtructam, vbi tu dubites quid ſumas potiſſimum, ita Philto Plautinus cœnam popularẽ appellat magnificam, egregieque lautam, atque adeo gratuitam quoque, quales ſolent exhiberi populo. Verba Plautina ſic habent: Quid tu ſi in ædem ad cœnam veneris, atq; ibi opulentus tibi par forte vt venerit, apposita ſit cœna, popularem quam vocant. Si illi congeſtæ ſint epulæ a clientibus, &c.

Apud menſam verecundari neminem decet.

SEquitur ibidem aliud prouerbiũ quod ex tanta antiquitate per manus traditum hodieque verſatur in ore omnium:

Verecundari neminem apud menſam decet.
Nam ibi de diuinis atque humanis cernitur.

Niſi quod vulgus addit, nec in lecto. Sententia eſt non philoſophi, ſed Staſini ſerui Comici: cum nuſquã magis habenda ſit verecundiæ ratio, quam in lecto & in conuiuio. Sunt tamen, qui ruſtico pudore moleſti ſunt conuiuæ, ſemper expectantes vt ipſis præminiſtretur, & quod datum eſt reponentes. Iam hoc ipſum de diuinis atque humanis cernitur, prouerbiale eſt, quo tropo ſignificabant de ſumma rerum agi. Dictum ſeruo dignũ, qui felicitatis puppim ac proram in ventris expletione collocarat.

Salillum animæ.

IN eadem ſcena Philto hominem vocat Salillum animæ, ſentiens hominis breuiſſimam eſſe vitam, videlicet quantulum ſalis cuique in conuiuio apponitur. Locus Plautinus ſic habet: Dei diuites ſunt, Deos decet opulẽtia. Et factiones, nos homunculi

culi ſumus Salillum animæ, quam cũ extemplo amiſimus, Æque mendicus atque ille opulentiſſimus cenſetur ad Acheronte mortuus. Quanquam extremo ſenario deſunt duæ ſyllabæ. Pelops cenſetur, aut cenſetur Crœſus, aut aliquid ſimile.

Nummus plumbeus.

QVEMadmodum aſſis, obolus, ac teruncius, ita & nummus plumbeus abiit olim in vilitatis prouerbium. Plautus in Trinummo: Cui ſi capitis res ſiet, nummum nunquam credam plumbeum. Idem in Caſſina, cui homini hodie peculi nummus non eſt plumbeus. Æreos nummos & hodie nouit Flandria, plumbeos Anglia. At Mar. Tullius libro ad Attic. quinto. Vatinium ſemiſſem hominem vocat viliſſimum & contemptiſſimum. Simul vero ſemiſſis homo contra me arma tulit. Et treſſis agaſo pro contemptiſſimo dictus eſt alibi. Plautus in Muſtellaria: Tace ſis faber, qui cudere ſoles plumbeos nummos.

Baſilica facinora.

ANte admonuimus quicquid magnificum eſſet appellari ſolere βασιλικον, vt valere βασιλικῶς. & magnificas ædes baſilicas appellabãt. Plautus in Trinummo de ſeruo nullius rei, ſed philoſophica quædã loquente: Dii, inquit, mortales, baſilica hic quidẽ facinora inceptat loqui. Notum eſt illud Pori reſponſum, qui roganti Alexandro, à quo fuerat bello ſuperatus, quomodo te tracto? βασιλικῶς, inquit. Roganti, nunquid aliud? reſpõdit, ἐν τῷ βασιλικῶς omnia comprehendi. Nihil enim humile decet reges. Duriuſculum eſt, quod Plautus dixit in Epidico: Dii immortales vt ego petii baſilice.

Nec caput, nec pedes.

NEgotium ita perturbatum, vt neſcias quo pacto vel expedias, vel amittas, veteres dicebant, nec caput habere, nec pedes. Sic enim Marcus Tullius iocatur reſpondens ſuo Curioni: Sulpitii tibi operam intelligo ex tuis literis non multum opus fuiſſe, propter res tuas ita contractas, vt quemadmodum ſcribis: Nec caput, nec pedes. Equidem vellem pedes haberent, vt aliquando redires. Antea nobis dictum eſt ex Platone ἀκέφαλος μῦθος. Sine capite fabula.

Emendus cui imperes.

CVique in ſuos ſeruos imperioſum eſſe licet, in alienos aut in liberos non item. Ita Plautinus Staſinus in Trinummo hero imperioſius reuocãti, quem herum eſſe neſciebat, aut ſcire diſſimulabat: Emere, inquit, melius eſt cui imperes. Item in Perſa: Emere oportet quem tibi obedire velis. Huc pertinet illud Theocritũ quod alibi recenſuimus, non ſum ſollicita ne mihi vacuam abſtergeas. Mulier indigne fert obiurgari ab illo, cui non erat ancilla nec vxor. Addit & illud συρακοσίαις ἐπιτάσσεις, id eſt, Syracuſanis mulieribus imperas, hoc eſt, non tuis, ſed liberis.

Sale & aceto.

PArcum tenueque prandium ſignificans Grippus piſcator in Rudẽtibus ait, Sed hic rex cũ aceto pranſurus eſt, ſine bono pulmento. Miſeris, obſoniorum loco ſal eſt cũ aceto. M. Tullius ad Papirium Pętum libro nono. Tyrotarichi meminit, ceu plebei condimenti. Id erat ius è caſeo confectũ, quod & hodie Itali vocant meneſtrã. Meminit & Pompilii piſcis viliſſimi, qualis erat & gobio. Quem inquit,

inquit, tu mihi Pompilum, quem denarium narras, quam Tyrotarichi patinam? De Pompilo piſce crebra eſt apud Plinium mentio. Denarium ſuſpicamur eſſe vocem deprauatam. Certe nobis nondum liquet quid ſibi velit. Acetum tamen nonnunquam vſurpatur in ſignificationem acuminis, vt Plautus: Acetum habet in pectore & Perſius: Mordaci lotus aceto. Varro in Seſquiulyxe citante Nonio: Alteram viam deformaſſe Carneadem virtutis, à cupis acris aceti, hoc eſt, magna ſubtilitate.

Caſſa glande.

Inter vilitatis adagia retulimus & illud, Caſſa nuce non emam. Simili mo tropo Plautus in Rudentibus dixit caſſam glandem: Promittens indicium quærit precium, alter licitatur, nummos trecentos. Grippus reſpondet, tricas. Lab. Quadringentos. Gr. Tramas putidas. Lab. Quingentos. Gr. Caſſam glandem. Lab. Sexcentos. Gr. Curculiunculos minutos fabulare. Caſſam glandem dixit, pro vitioſa glande, & inani putamine.

Veruecea ſtatua.

Plautinus Egio in Captiui duo, ſeruum ſtupidū appellat ſtatuam verueceam, quaſi dicas, brutum ac mutum hominem: Vos, inquit, ite intro, interim ego ex hac ſtatua veruecea volo rogitare, meo minore quid ſit factum filio. Quidam pro veruecea legunt verberea, quaſi verberonem plagis aſſuetum pro ſtatua marmorea dixerit verberea m. Certe dictionem verueceam non patitur carminis trochaici ratio: ſupereſſet enim vna ſyllaba, niſi in, cea, facias ſynæreſin.

Quam in tragœdia comici.

Vbi quis in aliena verſatur harena, inducti dicentur in tragœdiam Comici. Diuerſi generis ſunt Tragœdia & Comœdia, nec fas eſt tragicas perſonas in comœdiam inducere, nec contra. Plautus in Pœnulo: Quin ædepol indoctior ſum quā in tragœdia Comici. Nos legendum arbitramur inductior ſum. Alluſit enim Colabiſcus ad id, quod dixerat Milphio: Fac modo vt conducta tibi ſint dicta ad hanc fallaciam. Reſpondit iocans: Inductior ſum, ideſt, inſtructior ſum.

Non magis, quam canem.

Odium & contemptum vulgo declarant canis vocabulo. Hor. Odit cane peius. Et Plautus in Amphytrione: Valuiſtin' vſque? Expectatus aduenio? Soſ. Haud vidi magis. Expectatum eum ſalutat haud quiſquam magis quam canem. Sic enim legendum opinamur, vt conſtet ratio carminis trochaici, tetrametri, catalectici.

Gralatorius aut teſtudineus gradus.

Plautus in Amphytrione: Eleph. Non potuimus noſtros grādius grādire gradus. Amphi. Siue gralatorius, ſiue teſtudineus fuerit, certū eſt mihi hunc ſceleſtum perdere. Item in Pœnulo: Vinceretis ceruum curſu, gralatorem gradu. Gralæ dicūtur fuſtes quibus innixi quidam ingrediuntur, quos gralatores appellauit antiquitas. Græcis καλοβάται dicuntur, quē admodum ſchœnobatæ vocātur funambuli. Ii fuſtes quo ſunt longiores à gradu, cui pes innititur, hoc gradus ſunt maiores. Tantum elicere licuit, è corruptiſſimo loco apud Nonium, præſertim in editione Aldina. Idem Plautus in Menæchmis: Atq; eccum incedit, moue formicinum gradum. Formicæ videntur currere, cum minimum promoueant. Rurſus in Pœnulo:

ſulo: Viciſtis cochleam tarditu line. In eadem tardos appellat ſpiſſigradiſſimos, & tardiores quam ſint corbitæ in tranquillo mari. Ruſſus talium gradum dicit eſſe ſuccretũ cribro pollinario, quod Simila peranguſtia foramina, paulatim defluat.

Dædaleum remigium.

'Ad celeritatem ſignificãdum Plautus in Amphytrione dixit, remigiis Dædaleis, pro volatu. Non ocyus quiui ſi Dædaleis me tuliſſem remigiis.

Argentum accepi, imperium Vendidi.

Nihil hac ſententia decantatius: qui accipit beneficium perdit libertatem. Demænetus elegãter expreſſit in Aſinaria:

Argentum accepi, dote imperium Vendidi.

Nam pauper vxorem duxerat pulchre dotatam, ſed in quam nihil haberet imperii. Talis inducitur & Nauſiſtrata in Phor. Terentiana.

Deſpuere malum.

Manet & hodie in vulgi moribus, vt ſi quid audiant execrandum, quod ſibi nolint euenire, deſpuant velut abominantes. Id autem hæſit ex veterum ſuperſtitione, qui ſibi perſuaſerant deſputationem eſſe remedium aduerſus imminentia mala, præcipue aduerſus morbum comitialem: cui non hinc tantum eſt nomen inditum, quod in hominũ frequentia ſæpius oboriatur, verum etiam quod prohibeat comitia fieri, & in admouendis remediis ter expuere habebatur ſalutare. Velut etiã aduerſus incantationes, vt refert Plinius. Simili ſuperſtitione contra improbæ ſpei faſcinum, ter in ſinum expuebant. Plautus: Et illic iſti qui ſputatur morbus venit, cui reſpondetur, Ain' verbero mihi eũ morbum eſſe, qui me opus ſit inſputarier? Hic ruſſus alter. Ne verere, multos illic morbus homines macerat, quib. inſputari ſaluti fuit, atque illis profuit. Idem in Amphytrione: Teq; obſecro hercle, vt quæ locutus deſpuas.

Contrahere vela.

In eadem epiſtola dixit contrahere vela, pro eo, quod eſt reprimere ſeſe & cautius agere. Contraxi, inquit, vela perſpiciens inopiam iudicum, neque dixi quicquam pro teſtimonio, niſi quod erat ita notum atque teſtatum, vt non poſſem præterire. Itidem Horatius:

- Et idem
Contrahes vento nimium ſecundo
Turgida vela.

Sumptum eſt à nautis, qui vehemẽtius ſpirante vento vela contrahunt, quo tutius nauigent, vento languidiore pandunt, captantes auram.

Ἔσπετε νῦν μοι.

In eadem carmen Homericum feſtiuiſſime vſurpat ad continuationem narrationis.

Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὅπως δὴ πρῶτον ἔπεσε. id eſt,
Dicite nunc Muſæ, dixiſtis quippe priora.

In commemoratione rerum ridicularum habebit gratiam. in Aldina editione, hemiſtichium modo refertur, ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι. Neque enim ſemel habetur apud Homerum, licet finis non ſit idem, velut illud ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες. Iliad. 2.

In dierectum.

Qvibus precamur exitium, eos iubemus ire in malam crucem, ad coruos, ad cynoſarges: pro eodem

priſci dixerunt in directum, quod illi directos appellarent in crucem ſuffixos. Nonius citat ex Varrone, Apage in directum à domo noſtra iſtam inſanitatem. Directos dici putat quaſi in diem erectos. Fortaſſe ſcriptum erat in dium erectos, quod qui crucifiguntur, ſub dium exponuntur. Præſertim cum addat, à domo noſtra. Sub dium rapiuntur, quę domo efferuntur. Inſanitatem autē pro inſania dixit M. Tullius, ne quis mendum ſuſpicetur.

Nihil eſt, aut nihil curæ eſt.

Idem eodem libro, epiſtola cuius initium: Cum è Pompeiano: verſiculum Rhintonis vt vulgo iactatum refert: Illud tamen, inquit, velim exiſtimes, me hanc viam optimatum poſt Catuli mortem, nec præſidio vllo, nec comitatu tenere. Nam ita ait Rhinton vt opinor.

Οἱ μὲν παρ' οὐδὲν εἰσι, οἷς δ' οὐδὲν μέλει.

id eſt,

Nihili quidem hi ſunt, cæteris cura eſt nihil.

Sentit ſe non vti præſidiis magnatum; quod partim nihil poſſint, partim negligant res.

E terra ſpectare naufragium.

Alias nobis dictum eſt, de muris iudicare Achiuos, pro eo quod eſt in tuto ſpectare aliorum pericula. Idem alia metaphora feſtiuius extulit M. Tullius libro ad Atticum 2. epiſt. de Geographia: Nunc vero cum cogar exire de naui, non abiectis ſed ereptis gubernaculis, cupio iſtorū naufragia ex terra intueri, cupio vt ait tuus amicus Sophocles,

Κἂν ὑπὸ στέγης ἀκούειν ψακάδος εὐδούσῃ φρενί.

Quanquam hic verſiculus in aliis codicibus habebatur varius, ſed æque deprauatus in aliis erat omiſſus. Videtur eſſe verſus trochaicus catalecticus. Κἂν ὑπὸ στέγης ἀκούειν ψακάδος εὐδούσῃ φρενί: pro ψακάδος, quidam codices habebant ψάγαλος, quod quid ſit non intelligimus, ψακάδος non patitur carminis ratio. Senſus autem hic videtur eſſe, optat de tecto audire tumultus aliorum, ipſe vacuus & quietus animo.

Qui prior læſit.

In eodem lib. epiſt. Subito cum mihi dixiſſet, &c. vſurpat verſum Homericum, minitans vindictam ei qui prior laceſſeret. Nam nos quidem, inquit, ſi per iſtum tuum ſodalem Publium licebit, σοφιστεύειν cogitamus. Si ille cogitat tantum duntaxat nos offendere, & quod propriū eſt artis huius.

— ἐπεύχομαι
Ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅς τις πρότερος χαλεπήνῃ. id eſt,

Denuncio
Vlturum me hominem quiſquis prior irritarit.

Quod datur.

Nonius Marcellus citat hunc verſiculū è Cecilii Plotio: Patiere quod dant, quando optata non danunt. Danunt antique dictum eſt pro dant. Convenit cum eo, quod alibi retulimus ex Cicerone: τὰ μὲν διδόμενα, & huic ſimilibus.

Chimæra.

Hominem inconſtantem ac variis moribus, aut opus ſibi non cohærens, M. Tullius deſignat feſtiuiter illo verſu Homerico: Quod de Qu. inquit, fratris epiſt. ſcribis, ad me quoque fuit:

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

Quid

Quid dicam neſcio, nam ita deplorat primis verſibus manſionem ſuam, vt quemuis mouere poſſit: ita rurſus remittit, vt me roget, vt annales ſuos emendem atque edam. Epiſtolam ſibi inęqualem appellat Chimæram.

Nihil dulcius quam omnia ſcire.

M. Tullius ad Atticum lib. 4. epiſt. Delectarunt me: refert hunc Senarium ceu vulgo celebrem:

Οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντ᾽ εἰδέναι.

id eſt,

Nil dulcius, quam ſcire prorſus omnia.

Verſus corruptus conſtabit, ſi addas ἐστὶν, ſic:

Οὐδὲν γλυκύτερον ἐστὶν ἢ πάντ᾽ εἰδέναι.

Aut πάντα περὶ πάντων. Ac mox ſubiicit: quare vt homini curioſo, ita perſcribas ad me, quid primus dies, quid ſecundus, quid cenſores, quid Appius, quid illa populi Apuleia. Eſt & illud aliquoties obuium in epiſtolis M. Tullii πάντα περὶ πάντων.

Strumam dibapho tegere.

Strumam dibapho tegere, dixit M. Tullius ad Atticum pro eo, quod eſt infamiam aliqua dignitate oblitterare. Vatinii, inquit, ſtrumam ſacerdotii dibapho tegere. Dibaphon appellat purpurā bis tinctam. Struma eſt tumor corporis, veluti gibbus. Ea deformitas interdum purpura diſſimulatur. Idem ad M. Cælium libro 2. Nam Curtius noſter Dibaphum cogitat, ſed cū infector moratur. Dibaphi nomine deſignat magiſtratum, cui fas erat dibapho vti. Sed iocatur illi rem parum ex ſententia cedere, quod tinctor eſſet in mora. Eſt autem hæc vna ratio oblitterandæ infamiæ, ſplendore dignitatis hominum calumnias deterrere: mediocris enim fortuna patet inuidiæ.

Multa in medio.

Antea commemorauimus, multa cadunt inter calicem ſupremaque labra. Idem alia metaphora extulit M. Tull. ad Attic. lib. 6. epiſt. Et ſi nil ſani. Non quo me aliquid iuuare poſſes, quippe res in manibus, tu autem abes longe gentium.

Πολλὰ δ᾽ ἐν μεταιχμίῳ.

Νότος κυλίνδει κύματ᾽ εὐρείης ἁλός.

Ita Cicero ſentit multas rerum nouationes exorituras, antequam Attic⁹, qui procul aberat, poſſit opitulari. Senarii ſunt, quos ita vertas licet:

Sed interim in medio notus
Multas patentis voluit vndas æquoris.

Preces armatæ.

Idem lib. 9. epiſt. cuius initium: Tuas II Kal. πειθανάγκην appellat ſuaſionem cum neceſſitate viq; coniunctam. Quales ſunt principū preces; id quod eleganter Ouidius expreſſit in Ioue: Precibusq; minas regaliter addit. Ciceronis verba ſunt. Ego autem non tam γοητείαν huius timeo, quam πειθανάγκην. αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Plato, οἶσθ᾽ ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις εἰσίν, id eſt, non tam fucos huius timeo quam parendi neceſſitatem: nam tyrannorum preces, vt ait Plato, ſcis neceſſitati admixtas eſſe. Extat & ille minus celebris.

Cogit rogando qui rogat potentior.

Benefactis penſare delicta.

Eodem libro, epiſtola cuius initium: Certior à Pylio factus, citat hunc Senarium citra nomenclaturā, vt vulgo celebrem.

Ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τὸν δ' ἀπωθοῦμαι ψόγον. id eſt,

Aliis benefactis hocce depellũt probrum

Loquitur de Bruto & Caſſio, qui occiderant Cęſarem, locus ſic habet: Itaque idus Martiæ me non tam cõſolantur quam antea, magnũ enim mendum continent, & ſi illi iuuenes: ἄλλοις μ' ἐσθλοῖς, &c. Convenit cum illo *οὐ κακῶς δ' ὁρῶν λέγεις.*

Altius Oromedonte.

Theocritus in Thalyſia:

Ὥς μοι καὶ τέκτων μέγ' ἀπέχθεται, ὅς τε ἐρευνῇ
Ἶσον ὄρευς κορυφᾷ τελέσαι δόμον Ὠρομέδοντος. id eſt,

Sic mihi magnopere faber eſt inuiſus, in a tum
Qui ſtruit, annitens ſuperare iugũ Oromedontis.

Allegoria proverbialis eſt, deterrens ab inſolentia, ne quis ſe præponat iis, quibuscum nullo pacto eſt conferendus. Scholiaſtes indicat Oromedontem eſſe montem in inſula Co. Eſt alluſum ad poetam Coum. Nam paulo poſt, Homerum appellat poetam Chium.

Φαιδροπροσωπεῖν.

Hac voce M. Tullius videtur delectatus. Ita ſubinde vſurpat in epiſtolis: Eſt autem vultu fronteq; prę ferre hilaritatem ac benevolentiam, cum aliud geras in animo: Vnde illud Maronis:

Spem vultu ſimulat, premit altum corde dolorem.

Faciles partus.

Theocritus in Encomio Ptolemæi:

Ῥηίδιαι δὲ γυναῖκες, τέκνα δ' οὐ ποτ' ἐοικότα πατρί. id eſt,

Sunt faciles partus, ſed proles nam parentem
Ore refert nunquam.

Pater eſt iuxta iureconſultos quem nuptiæ deſignant, ſed proles nõ ſemper facie maritum parientis exprimit. Eoque iuxta Flaccum: Laudantur ſimili prole puerperæ. Quãquam & hic natura ludit varietate, quemadmodum ferme in omnibus. Proles non ſemper refert matrem aut patrem, ſed interdum auum paternum aut maternum, interdum auiam, interdum patruum, aut propatruum.

Præficarum more.

Præficæ dicebantur mulieres in hoc conductæ, vt in funere lamentarentur, ac defuncti laudes prædicarent, aliis plorãdi modum præirent, vnde & præficæ dictę ſunt, quaſi prę fectæ. Ab his iocus ſumitur in eos, qui ſimulant amorem, aut dolorem, cum lucri cauſa faciant quicquid faciunt. Lucilius citante Nonio:

Mercede quæ conductæ flent alieno in funere præficæ,
Multa & capillos ſcindunt & clamant magis.

Id in Arte poetica imitatus eſt Horatius:

Vt qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo.

Plautus apud Nonium in Friuolaria:

Superauere omnes argutando præficas.

Convenit & in illos, qui præ inuidia non ſuſtinent laudare, niſi vita defunctos. Næuius apud Feſtum: Hæc quidem, me hercle opinamur, præfica eſt, quæ ſic mortuum collaudat. Id familiare eſt vxoribus, vt maritum

ritum defunctum in alterius inuidiam ſine fine prædicent. Quadrabit & in illos, qui cum ipſi nihil habeāt, quod laudem promereatur, laudandis aliis affectat videri aliquid. Plautus in Truculento: Sine virtute argutum ciuem mihi habeam, pro præfica, alios quæ collaudat, eapſe ſeſe vero non poteſt.

Socratis gallus, aut callus.

Nonius Marcellus è Varrone citat Socratis gallum in ſignificationē caluiciei: inueniſſe ſe, cum dormire cœpiſſet tam glaber quam Socratis gallus, eſſe factum ericium cum pilis & proboſcide. Sentit quisquis illic loquitur, ſe cum iret cubitum, fuiſſe leui corpore, nec vllos habuiſſe pilos toto corpore. In ſomno transformatum in ericium, qui totus hirſutus eſt, & ſuum in ore proboſcidem habet. Aldina editio, pro gallo legit caluum. Lectio tolerabilis eſſet, ſi pro caluum legamus callum, hoc pacto inueniſſe ſe, cum dormire cœpiſſet tam glaber quam Socratis callus ſiue callum, eſſe factum Ericium, &c. Socrates corporis erat patientiſſimi, quod ad omnem laborem occalluerat, ambulabat nudis pedibus, dormiebat humi. Hinc iocus in Socratis callum. Non ignoramus quid narrent de gallo deplumato quem Diogenes immiſerat in ſcholam Platonis, ſed magis placet, vt legamus callum, facilis. n. tranſitus eſt, à c. in g. cognatam literam. In corporis partibus, quæ callum habent, non proueniunt pili, velut in pedum cauo, & vola manuum. Vulgus illiteratum ſignificans nihil eſſe quod det, oſtenſa vola manus dicere ſolet; Hunc mihi pilum euelle. Adagium conueniet in nudos & inopes.

Vt ex bulga matris.

Nonius Marcellus refert hunc Trochaicum tetrametrum catalecticum è Lucilio:

Ita vti quiſq; noſtrum è bulga eſt matris in lucem editus.

Id ad nuditatem inopiamq; referri poteſt. Poteſt & ad æquam omnibus vitæ conditionem. Natiuitas enim non diſtinguit Crœſum ab Iro, non regem à plebeio: Eædem ſunt voces reginæ parturientis & mendicæ. Idem vagitus Cæſaris emergetis & tenuiſſimi cuiuslibet. Neq; mundius eſt cauum, vnde ſe profert monarchæ filius, quam vnde prodit ancillæ proles. Feſtus indicat vocem eſſe gallorum, qui galliculos aut crumenas, vt ſacculos ſcorteos, hoc eſt, è pellibus factos olim appellabant bulgas. Lucilius Satyrica libertate matricem ſiue vuluam bulgæ nomē deſignauit. Quod Græci dicūt: Nudus tanquam ex matre, alibi nobis commemoratum eſt.

Eſurienti leoni prædam exculpere.

Nonius Marcellus ex Lucilio citat hunc verſum:

Vt eſurienti leoni ex ore exculpere prædam.

Verſus conſtat, ſi amoueas vt, aut quod vero propius eſt, pro vt legas, ti: & ſi in eſurienti corripiatur, ti, aut ſi legas eſuriente. Metrum durius eſt, quod nullam habeat cæſuram, ſed non abhorrens à compoſitione Lucilii: Adagium ſimilimum eſt illi, quod alias retulimus: Clauam extorquere de manu Herculis, & lupo agnam eripere.

Halopanta.

HAlopantam veteres appellabant omnia mentientem. Plautus in Curculione, Ædepol nugatorem lepide nactus eſt hunc Phedromus,

Halopantam an ſycophantam magis hunc dicam neſcio. Verba ſunt militis conquerentis de Curculione, qui anulo militis impoſuerat lenoni. Nonius Marcellus citans hunc Plauti locum hæc refert: Halopantam aut ſycophantam, hominũ genus nequam, quod ob ſuenda mendacia, miſerrima mercede conducitur. Feſtus hunc in modum: Halopanta ſignificat omnia mẽtientem: πάντα enim Græci omnia, ἀλιτόμενον fallentem appellant: Quantum autem tribuendum ſit eiuſmodi fragmentis non minus deprauatis quam decurtatis. Aldina editio habuit aliam etymologiam, ſed magis etiam mendoſam: nam ſi halopanta venit ab ἀλίω, ſiue ἀλιτολόομαι, neutra dictio habet primam aſpiratam, & utraq; corripit primam, cum apud Plautum ſit producta, ut exigit Trochaici carminis ratio. Rurſus ſi venit ab ἅλος conuenit quidem aſpiratio, ſed hęc quoq; vox habet primam breuem. Adde quod eſt noua compoſitionis forma à nomine, non à verbo, molli⁹ erat πανδυλήτης. Quoniam autem eſt in his vocibus duabus ſchema ὁμοιοτελευτικὸν, proprius alludit ad ſycophantam, halophanta: ἁλοφάντης autem dici videtur, qui defert eos, qui telonas conantur fraudare vectigalibus, quemadmodum ſycophantæ dicti ſunt qui deferebant exportantes ficus Athenis. ſi legamus ἀλλοφάντην, quaſi aliena loquẽtem varieq; mentientem, cõuenit quidem metri ratio, ſed abiicienda eſt aſpiratio primę vocalis. Metrum tamen conſtabit, ſi Græce pronuncies halophantem, aut ſycophãtem. Tum enim in primo loco erit anapæſtus pro ſpondeo. Plautus autem non raro græciſſat in comœdia. Verum hoc doctis relinquitur diſcutiendum.

Quadrat propria.

Et hodie vulgo dicitur: Nihil æque ſapere, ut cibum proprium domi ſumptum. Nonius citat hoc hemiſtichium ex Priapeis Catulli: De meo ligurire libido eſt. Ligurire dixit, pro guſtare cum voluptate. At dii Homerici malunt inuitari ad nidores hoſtiarum, quam viuere οἰκόσιτοι. Citat & ex Plauti Perſa. Turbucinari de ſuo, ſi quid domi eſt.

Manſum ex ore dare.

Qvos tenere amamus, his manſum ex ore dare dicimur, quod à matrib⁹ ac nutricibus mutuo ſumptum eſt. Lucilius citante Nonio:

Sperans, ſi ætatem eandem proferre poteſſet,
Manſum ex ore daturum.

Quanquam Marcus Tullius, & Aulus Gellius paulo diuerſius uſurparũt præmandere, quemadmodum antea monuimus.

Medullitus, oculitus.

Intimum affectum veteres variis modis exprimebant, ex corde, ex animo, toto pectore, de quo diximus, penitus, ex intimis præcordiis, medullitus, animatus, oculitus. Plautus apud Nonium in Cornicibus: Qui ancillam meam ſedulium oculitus. Amantium enim eſt oculum appellare, quod unice carum eſt. In Muſtellaria. Euge oculus meus. Rurſus: Volo placere meo Philolacheti, meo oculo, meo patrono.

Sapientia gubernatur nauis.

Dictũ eſt a ſapientiſſimis viris etiam in bellis plus habere momenti conſilia, quam vires. Idem eleganter expreſſit Titinnius, citante Nonio;

Sed in ſapientia gubernator nauim
torquet, non valentia.

Nonnun

Nouum cribrum, nouo paxillo.

Nequaquam obſcurum eſt, prouerbio fuiſſe iactatum, quod Nonius citat ex Varronis Eumenidibus, ubi dicitur primus Zeno nouam hæreſin nouo paxillo ſuſpendiſſe. Zenonem notat, qui primus Athenis inuexit ſectam Stoicorum, idq; nouis rationibus ac paradoxis. Idem in Bimargo: Nouum ut cribrum, nouo paxillo pendeat. Sic enim habet Aldina editio. Quadrabit in eos, qui noui quippiam comminiſcuntur.

Sarcinator ſummum centonem.

Apud eundem citatur hic verſus ex Lucilio: Sarcinatoris eſſe ſummũ ſuere centonem optime. Videtur eſſe verſus trochaicus, tetrameter, catalecticus: & conſtat eliſos, in ſarcinatoriis. Sarcinator, a ſarcina dicitur, non a ſarciendo. Conuenit cum illo quod alibi retulimus, Boni poetæ eſt in extremo actu eſſe optimum. Lucilianum tamen dictum germaniorem ac venuſtiorem habet adagii ſpeciem.

Prælio victus non bello.

Non ſtatim victor eſt, qui in uno alteroue negotii actu diſceſſit ſuperior, ſed qui totã cauſam euicit. Prælium enim eſt cõflictus bellicus, bellum totum hoc tempus dicitur, etiamſi ceſſetur à præliis, aut ſi intercedant induciæ. Sola pax finit bellum, induciæ dirimunt congreſſus. Nonius hos trochaicos citat ex Lucilio: Vt Romanus populus victus vi, & ſuperatus præliis ſæpe multis, bello vero nunquam, in quo ſunt omnia. Congruunt illi: Vir fugiens & denuo pugnabit.

Curre denuo.

Τρέχ' αὖθις, id eſt, Curre denuo. Hoc ita refertur à Luciano in tragœdia cui titulus ὠκύπους, quaſi ſit in tonſtrina natum. Quãquam totum hoc poemation mendis ſcatet, nec ullam habet micam ſalis Lucianici. Inducitur illic podagroſus iuuenis, qui tamen affectabat videri ὠκύπους, Is rogatus à ſene, unde accidiſſet pedis, reſpondit ſe, cum magna celeritate curreret, diſtrinxiſſe talum, atq; hinc eſſe cruciatum. Huic reſpondet ſenex:

> *Τρέχ' αὖθις ὥσπερ εἶπον ἢ καθήμενος·*
> *Πώγωνα τίλλει κουρέων ὑπ' ἀγκάλαις.*

Si legas, εἶπέ τις, ſenſus erit, curre denuo ſicuti dixit quidam, qui ſedẽs vellit barbam, ſed cubitis tonſorum, hoc eſt, qui curatur a tonſore. Podagroſi remedium petunt à tonſoribus, & tamen nolunt videri podagram, ſed pedem alioqui læſum, ut ex immodico curſu. Interim aliquis eorum qui tondentur, ſentiens fictam eſſe cauſam, reſpondet τρέχ' αὖθις. Nam id ſolet eſſe remedium in ſimili malo. Poſteaquam enim neruus incaluit violento motu, ceſſat dolor. Quod quotidie videre eſt in equis, qui poſt curſum aut non claudicant, aut leuius claudicant. Probabilius tamen eſt pro κουρέων legendum κουριῶν participium a verbo κουριᾶν, quod eſt hirſutum eſſe & tõſoris egere: quemadmodum aliquis dixit, qui ſedens in tonſtrina vellit barbam quam habet hirſutam ſub alis. Illic enim deſident otioſi & garruli. Horatius:

Cultello proprios purgantem leniter ungues.

Hæc noſtra diuinatio, ſi cui non placet, ſequatur quod magis arridet, res non eſt magni momenti.

Nutricis pallium.

Nutrices, quoniam tractant infantes, ſæpe veſtes habent, bua, ſaliua, mictu, ſoriaq; cõtaminatas. Vnde

Plautus in Bacchid. Si unam peccauiſſes ſyllabam, fieret corium tam maculoſum, quam eſt nutricis pallium.

Cum ramento.

TROPO prouerbiali cum ramento reddidiſſe dicitur, qui totum reddidit nulla ex parte decurtatũ. Sumptum apparet a fabris ærariis, qui ſibi ſeruant quod lima deraſerint. Plautus in Bacchidibus: Quia patri omne cum ramento reddidi, cum ramento additum ἐμφάσεως gratia, idem velut interpretatur, ſubiiciens omne oppido, hoc eſt, omne prorſus. Cum puluiſculo, & cum ærugine, alias nobis dicta ſunt. Plautus in Rudentibus: Conuerret iam hic me totum cum puluiſculo.

Mortuo vilior.

Nihil abiectius cadauere. Plautus in eadem fabula. Eia bonum habe animum. Vnde habeam? Mortuus pluris precii eſt quam ego ſum. Et in Perſa, quidam alterum per contemptum appellat morticinum: Non Hercle ſi os præciderem tibi, metuam morticine.

Quam Clinia ex Demetrio.

PLAUTUS in eadem fabula, Plura ex me audis hodie, mala quam audiuit unquam Clinia ex Demetrio. Quidam eruditi hoc loco pro Clinia legunt Lamia. Et verum eſt Lamiam fuiſſe ſupra modum adamatam a Demetrio rege Macædonum, quo nomine ipſe quidem male audiebat vulgo, ſed eam à rege fuiſſe conuiciis affectam, nuſquam legimus: præterea vocem Lamiam carminis ratio non admittit. Vero propius eſt ſumptum è comœdia Turpilii, cui titulus Demetrius, vel alia quapiam, ubi pater prolixius & acerbius obiurgat filium. Talis enim inducitur Clinia in Sene ſeipſum excruciante, qui à patre nimium ſæpe nimiumq; acerbe obiurgatus, tandem profugit in militiam. Et haud ſcimus an ad hanc fabulam alludat Plautus. Nam fieri poteſt, ut Terentius pro Demetrio ſenem appellarit Menedemum. Nec obſtat quod Terentius Plauto fuit poſterior, cum Græcus auctor fabulæ fuerit utroq; prior.

Pleno gradu.

QVI leuiter rem quampiam attigerunt, ſummo pede dicuntur ingreſſi: contra qui magno ſtudio inſtituerunt aliquid, pleno gradu dicuntur ingreſſi. Trebonius Cic. lib. 12. Nam illum paratum, ut video & ingreſſum pleno gradu, cohortari non intermittemus, quo in dies lõgius diſcẽdo exercẽdoq; ſe procedat.

Ad pila ubi ventum.

MARCUS Tullius in libello De re militari, ſi tamen non fallit titulus: Prima autem, inquit, & ſecunda acies, cum ad pila, ut dicitur, ventum fuerit, totum ſuſtinet bellum. Pilum autem eſt genus haſtæ Romanæ breuius. Itaq; cum de propinquo res geritur, ad pila ventum dicitur.

Velatis manibus orare.

QVI ſuppliciter orant, velatis manibus orare dicuntur. Sumptum ab antiquo more oratorum, quo qui pacem petituri venirent, ramum oliuæ prætendebant. Velatis autem dictũ arbitramur pro vittatis. Plautis in Amphytrione: Poſtridie in caſtra ex urbe ad nos veniunt flentes principes, vittatis manibus orant, ignoſcamus peccatum ſuum.

Cicadæ ſibi canent.

Οἱ τέττιγες ἑαυτοῖς χαμόθεν ᾄσονται, id eſt, Cicadæ ſibi ipſis ex humo canent. Hoc exemplum Ariſtoteles lib.

lib. 3. adducit ex Steſichoro ſchematis, quo quis dicit, quid non dicit. Nec aliud addit, unde poſſis dicti ſenſum deprehendere: niſi quod ſuſpicamur poetam his verbis comminatum iis, à quibus erat læſus, quos ſi vlciſci alioqui non poſſet, certe carminibus ſuis eſſet illos infamiæ traditurus. Adducit idem eiuſdem lib. 2. inter ſententias obſcurè dictas: ὅπερ στησίχορος ἐν λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ἄδωσιν. i. Quid quidẽ Steſichorus apud Locrenſes dixit, Non oportere cuiquam iniuriam facere, ne Cicadæ ex humo canant. Cicadæ poetarum habent ſymbolum, χαμόθεν dixit, ob inopiam & conditionis humilitatem. Vnumquodq; animal minatur his armis quibus à natura inſtructum eſt. Poetæ præter verſus nihil habent, quibus tamen hominem vel album, vel nigrum ad poſteros tranſmittunt. Vnde & Plato dicitur amicos admonere ſolitus, ne quem hominem poeticum ſibi redderent inimicum. Eſt enim, ut ait Flaccus, genus irritabile vatum, & in his ſunt, qui fœnum habeant in cornu. Doctis tamen nonnullis placet, alio ſpectare Steſichori dictũ. Quoniam cicadæ ſolent, Marone atteſtante, in arboribus canere, apparet Steſichorum ciuiliter hoc ænigmate Locrenſes admonere, ne per petulantiam à finitimorum iniuriis parum temperantes, tandem arma illorum in ſe concitent, qui cum exercitu fines illorum ingreſſi, quicquid arbuſtorum ſit in agris, hoſtiliter excidant, itaq; fiat ut cicadæ illis iam humi canere incipiant, ſublatis arboribus quibus inſideant. Fortaſſe tale quiddam refert Gregorius Nazianzenus, cuius in hoc opus commentarios vidimus Venetiæ.

Fama prodit omnia.

Æſchines in oratione contra Timarchum refert ſententiam Euripidis:

Φήμη τὸν ἐσθλὸν κἂν μυχῷ δείκνυσι γῆς.

id eſt,

Virum bonum fama aperit vel in terra cauis.

Interpretatur autem hoc ſenſiſſe poetam, non viuentium tantum virtutem illuſtrari fama, verum etiam ſepultorum. Terra corpus tegit, ſed fama non ſinit occultari quod quis bene geſſit in vita. Eodem in loco citat Heſiodi verſum, quem antea cõmemorauimus:

Φήμη δ᾽ οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα λαοὶ

Πολλοὶ φημίζουσι, θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή.

Quem locum citat & in oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας.

Bœotiſſare.

Inter conuicia quibus Æſchines lapidat Demoſthenem, etiam illud obiecit, quod Bœotorum more vociferaretur immodice & indecore: ταῦτα δέ μου μεταξὺ λέγοντος ἀναβοᾷ παμμέγεθες δημοσθένης, ὡς ἴσασι πάντες οἱ συμπρέσβεις ἡμῶν, καὶ γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς βοιωτιάζει, id eſt, Hæc loquẽte vehementer exclamat Demoſthenes, quemadmodum ſciunt omnes, qui nobis in ea legatione fuere collegæ. Nam præter alia mala etiam Bœotiſſat. In clamore fit alluſio ad boum mugitum: Quamquã βοιωτιάζειν accipi poteſt, pro fauere Bœotorum partibus.

Surculus ſurculum ferens.

Qvi ſinguli ſunt infirmi, tamen concordia iuncti multum habẽt roboris. Ita Ennius apud Feſtum. Vnus ſurus ſurum ferret, tamen defendere poſſent. Veteres enim, ut Feſtus admonet, ſurum dicebant, unde nos

dicimus ſurculum diminutiue. Nos non fugit carmen eſſe vitiatū etiam in Aldina editione, fortaſſe legendū. Si unus ſurum ſutus ferret, eum aut ſe defēdere poſſet, aut poſſent. Stirps habet robur, ſucculi nihil habent virium niſi iuncti.

Salacones.

Qvemadmodum Irus & Codrus ob inopiam in vulgi fabulam abierunt, ita & Salacon quidam extremæ paupertatis homo effecit, ut omnes fortuna tenui Salacones dicerentur, & ipſa paupertas Salaconia. Meminit Heſychius, ſed idem indicat, eodem nomine fuiſſe notatos faſtuoſos & arrogantes, unde ductum ſit verbum σαλακωνίζειν καὶ σαλακωνεύειν, pro eo quod eſt, fracto delicatoque gradu incedere. Addūt teſtem Theophraſtū, qui σαλακῶνα, dixerit eum, qui ſua profundit temere. Ex his colligere licet, adagii conuicium non hæſiſſe in quoſuis pauperes, ſed in eos duntaxat, qui faſtu luxuq; redacti ſunt ad inopiam. Vox autē dicta videtur, à verbo σαλάζειν, quod eſt labefactari & ad ruinam tendere.

Archilochi melos.

Ἀρχιλόχου μέλος, id eſt, Archilochi cantio, dicebatur hymnus, qui ad multos poterat accommodari, qualem ferunt Archilocho fuiſſe repertum, qui fuerit ante Pindarum & alios hoc genus lyricos, qui ſingulos propriis laudibus exornabant. Archilochi carmē erat idem in omnes, quod cithara canebatur. Citharœdus tantum ad ſingula cantionis interualla, victorum nomina voce ſua repetebat, veluti ſi Herculem laudabat, accinebat Tenella Calliuice χαῖρ' ἄναξ ἡρακλῆς. Aut aliud, ſi cum alium canebat. Huic non diſſimile eſt quod refert Horatius de pictore, qui depicta cupreſſo nautam rogabat, ecquid vellet addi. Quadrabit in rem priſcam ac rudem. Meminit Ariſtophanis & Pindari interpres. Sumptum eſt è Pindari Olympiorū Encomio ſeptimo, τὸ μὲν ἀρχιλόχου μέλος φωνᾶεν ὀλυμπίᾳ καλλίνικος. Quo quidem loco varia commenta refert enarrator, quæ repetere, non videtur ad hoc, quod agimus, neceſſarium.

Ολοίχινος.

Antea retulimus ex oratione Æſchinis περὶ ὁλοσχοίνου ἀόρχου, cum lexicographi pro ὁλοσχοίνου habeāt ὁλοσχοίνου. qui adiecit ſcholia in Demoſthenem, citat orationem Æſchinis aduerſus Demoſthenem περὶ παραπρεσβείας, & Theophraſtum in quarto libro. Apud Æſchinem reperimus ὁλοσχοίνου. Similiter Theophraſtus libro de plantis quarto, inter ea quæ proueniunt in aquis, facit (quod admonet ſcholiaſtes) tria σχοίνου, hoc eſt, ſparti ſiue iunci genera: quorum unum ſit acutum, quod appellant maſculum, id eſt, infrugiferum: alterum frugiferum, quod a nigro fructu vocant μελαγκρανίν: tertiū quod dicitur ὁλόσχοινος, pinguetudine, magnitudine, & calloſitate cæteris præſtans. Hoc ultimum putat accommodatius ad plectendos funes, quod mollius ſit & carnoſius. Dioſcorides libro quarto, paulo ſecus diſtinguit genera; ſed admonet tertium quod ὁλόσχοινος dicitur, eſſe cæteris aſperius & calloſius. Vt autem quidam pro χοῖρος ſciberent ἐχῖνος, ſuſpicamur in cauſa fuiſſe, quod Theophraſtus meminit carnoſitatis, quaſi nouum ſit audire carnem mali, aut ceraſii. Echinus tamen terreſtris, quem appellant Erinacium, in hoc conuenit cum holoſchœno, quod habet aſperitatem: unde & cutis detracta cum ſpinis,

Digitized by Google

ſpinis, vtilis eſt ad defricanda vaſa. Proinde dictum videtur de duro & procaci ſermone, quo velut os alicui percellim⁹. Hoc quicquid eſt appendicis, lectorem c lare noluimus.

Apologus Alcinoi.

Ἀπόλογος ἀλκινόυ, commemoratū in Græcorum collect. vt ante nobis commemoratum eſt. Originem autem tum diuinauimus ex Homeri Odyſſea, apud quē in conuiuio multa de ſe mentitur Vlyſſes; nec abſurdum eſſet commentum, ſi Alcinoi apologus dici poſſet ficta narratio apud Alciboum habita. Ariſtoteles tamen Rhet. 3. cum obiter meminit huius apologi, ſic loquitur, vt videri poſſit notaſſe ſcriptorem aliquem, qui finxerit orationē ad Penelopen, contexens omnia, quæ multis annis geri potuerint, ficta narrās pro veris. Fortaſſis ſcriptor cui nomē Alcinous, induxit perſonam Vlyſſis apud Penelopen plurima commemorantem, quaſi vel in bello, vel in itinere vere paſſus eſſet ea. Locus apud Ariſtotelē ſic habet: ἔτι πεπραγμένα δεῖ λέγειν ὅσα μὴ πραττόμενα ἢ οἶκτον ἢ δείνωσιν φέρει. παράδειγμα ὁ Ἀλκινόυ ἀπόλογος, ὅτι πρὸς τὴν πηνελόπην ἐν ἑξήκοντα ἔπεσι πεποίηται. Trapezontius interpres legiſſe videtur: ἔτι μὴ πεπραγμένα δεῖ λέγειν ὅσα πραττόμενα, &c. At ne ſic quidem locus videtur vacare mendis. Quare ſuſpendemus hic ſententiam: donec vel è Gregorii Nazianzeni commentariis in hos libros, vel aliunde compertius aliquid fuerimus nacti.

Doceat qui didicit.

PINdarus in Olympii Encomio, τὸ διδάξασθαι δέ τοι εἰδότι ῥᾴτερον, id eſt, docere porro facilius ei qui didicit: Iuxta illud: Diſce, ſed a doctis. Nemo facilius artem tradit alteri, quam qui eam exacte callet. Nouit enim multa in compendium contrahere, nouit obſcuris dare lucem. Proinde quod quidam tot ambagibus circumagūt ac detinent adoleſcentes in diſciplinis, in cauſa eſt aut quæſtus, aut liuor, aut imperitia.

Celeritas in malis optima.

Sophocles in Antigona:

Βράχιστα γὰρ κράτιστα τ' ἂν ποσὶν κακά.

Verba ſunt Chori ad Creontem in vario luctu domus cupientem è medio tolli. Nam cito perire quem vitæ tædet, non nihil eſt lucri. Nihil moleſtius quam diu animo diſcruciari, ſi quid mali imminet, quod vitari non queat. optimum eſt dare operam, vt ſit quam breuiſſimum.

Prima felicitatis pars ſapere.

IN eiuſdem fabulæ clauſula:

Πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας
Πρῶτον ὑπάρχει. id eſt,
Vt ſis felix longe primum
Sapere eſt.

De Creonte dictum eſt, qui dum mauult animo ſuo, quam rectis conſiliis obtemperare, & ſuos & ſe funditus perdidit. Magna fortuna facile vertitur in magnam calamitatem, ſi abſit ſapientia. Idem paulo ante cōtrariis expreſſit verbis de Hæmone loquens, qui ſibi mortē conſciuerat;

Δείξας ἐν ἀνθρώποισι τὴν ἀβουλίαν
Ὅσῳ μέγιστον ἀνδρὶ πρόσκειται κακόν
id eſt,
Monſtrans quod inconſulta temeritas viro
Adiuncta ſit longe malorum maximum.

Sero vidit iuſtitiam.

RVRſum in eadem:

Οἴμ' ὡς ἔοικας ὀψὲ τὴν δίκην ἰδεῖν. i.
Proh vt videris iuſta ſero cernere.

De Creonte dictum eſt, qui prius nec Tireſiæ, nec cuiquam ſuorum obtemperat, magnis doctus cladibus incuſat ſuam ſtultitiam. Eadem ſententia reperitur in clauſula tragœdiæ, ſed diuerſo ſchemate.

Μεγάλας δὲ πληγὰς τῶν ὑπεραύχων
Αποτίσαντες,
Γήρᾳ τὸ φρονεῖν ἐδίδαξαν.

id eſt,

Diui pœnas poſtquam atroces
De verbis ſumpſere ſuperbis
Ætate docent ſapere extrema.

Convenit cum illo: Sero ſapiunt Phryges.

Vindicta velox.

De ſera vindicta numinum aliquot prouerbiis teſtatũ eſt, quæ ſupra retulimus. Sed quod ait Sophocles expeditam Deorum vindictam, magis huc conducit, vt in aliquod prolapſi malũ, mature reſipiſcamus. Verba ſunt Chori ad Creontem:

Οσον γ' ἄναξ τάχιστα. συντέμνουσι γὰρ
Θεῶν ποδώκεις τοὺς κακόφρονας βλάβαι.

id eſt,

Rex iſta facito quã potes celerrime.
Noxa citipedes numinum improbos viros
Subito occupant iuncta ſimul compendio.

Id euenit Creonti, cui vindicta pœnæ prius adfuit quam abſolueretur Tireſiæ vaticinium.

Fato non repugnandum.

In eadem Creon ita loquitur:

Ανάγκῃ δ' οὐχὶ δυσμαχητέον.

id eſt,

Sed fata contra, quod id eſt perquam arduum,
Non eſt reluctandum.

Eandem ſententiam alias ex variis citauimus auctoribus. Nemo poteſt vitare quod Deus nobis immittit. Quod autem vitari non poteſt, ferendum eſt, nõ culpandum. Ducunt enim volentem fata, vt ait Tragicus.

Vati non conuiciandum.

In eadem fabula Creon Tireſiæ more natum incandeſcenti ac liberioribus dictis impetenti regem, loquitur:

Οὐ βούλομαι τὸν μάντιν ἀντειπεῖν κακῶς.

id eſt,

Vati viciſſim nolo proloqui male.

Quod Horatius ait: Genus irritabile vatum, non tantum ad poetas, ſed multo magis ad diuinos ptinet. Eblandiendum eſt, ſi quid ab eis velis exculpere, quos ſi prouoces, diuinant omnia mala. Conveniet vti, vbi quis nos impetierit impotenti conuicio, velut afflatus furore quodam, cui honoris gratia nolimus viciſſim maledicere, cum non deſit quod retorqueatur: aut cum libertatem eã tribuimus iræ, veluti furori cuidam. Cum irato enim nihilo ſanius decertes conuiciis, quam cum furioſo, finitimum eſt illi, quod ante retulimus. Omitte vatem. Præterea illũ: Ni pater eſſes, quod eſt in hac eadem fabula ſub perſona Hæmonis.

Vatum genus auarum.

In eadem ſcena Creon ita loquitur Tireſiæ:

Τὸ μαντικὸν γὰρ πᾶν φιλάργυρον γένος.

id eſt,

Genus omne vatum eſt appetens pecuniæ:

Hoc nomine olim male audiebãt augures & haruſpices. Vera non poteſt ſemper loqui, qui corruptus muneribus ad hominum gratiam loquitur.

Non mouenda loqui.

Eodem in loco iam irritatior Tireſia ſic minatur Creonti.

Digitized by Google

Ὀρσεῖς με τ' ἀκίνητα διὰ φρενῶν φρά-
σαι. id eſt,

Tu me excitas, vt quæ latent in pe-
ctore
Immota, cogar proloqui.

Vſus erit, quoties aduerſariorum improbitas eo nos compellit, vt quę decreueramus ſilentio tegere, efferamus. Creon enim illum conuicio tetigerat, dicens:

Σοφὸς σὺ μάντις, ἀλλὰ τ' ἀδικεῖν φι-
λῶν. id eſt,

Tu doctus augur, at ſuetus lædere.

Quod ipſum conuenit in hominem prudentem, aut eruditum, ſed improbum. Confine eſt illi: Non mouenda moues.

Mortuos rurſus occidere.

IBIDEM verba Tyreſiæ ſunt ad Creontem, ſuadentis vt Polynicis corpus ſinat condi ſepulcro:

Ἀλλ' εἶκε τῷ θανόντι, μηδ' ὀλωλότα
Κέντει, τίς ἀλκὴ τ' θανόντ' ἐπικτανεῖν.
id eſt,

Age, mortuo concede, nec qui extin-
ctus eſt;
Stimulato: quæ nam eſt fortitudo,
mortuum
Necare rurſum?

Cõfine eſt illi, quod alibi retulimus:
Iugulare mortuos.

Deo nemo poteſt nocere.

SENTENTIA pia eſt, ſed a Creonte impio animo dicta:

Θεοὺς μιαίνειν οὔτις ἀνθρώπων σθένει.
id eſt,

Violare, ſiue polluere diuos, nemo
quit mortalium.

Veteribus perſuaſum erat offendi diuos inferos, ſi mortuo negaretur ſepultura: offendi Iouem ſupplicium, ſi quis ſupplicem reiiceret. At Creon putabat nihil huiuſmodi rerum curæ eſſe Diis, quod illi non queant a quoquam lædi. Hoc carmen occini poteſt iis, qui indignum Deo putãt, in matrice virginis latitaſſe, & per vterum virginis exiſſe, vnde prodeũt homines cæteri: aut qui putant corpus domini pollui, quod in ſtomachum hominis immundum deſcendat:

Θεὸς μιαίνει, οὔτις ἀνθρώπων σθένει.
id eſt,

Neque ſol polluitur, tot cloacas ac
paludes luſtrans.

Auſcultandum bene loquenti.

TIRESIA in eodem ſermone:

Εὖ σοὶ φρονήσας, εὖ λέγω. τὸ μανθάνειν
Δ' ἥδιστον εὖ λέγοντος, εἰ κέρδος λέγει.
id eſt,

Tibi beneuolus, bene loquor, ſua-
uiſſimum eſt
A bene loquente, lucra ſi fert, di-
ſcere.

Eandem ſententiam, antea dixerat Hæmon:

Καὶ τῶν λεγόντων εὖ, καλὸν τὸ μαν-
θάνειν. id eſt,

Recte loquentem audire par eſt, ac
decet.

Conveniet cum illo: Audi quæ ex animo dicuntur. Item cum Heſiodo, quo probatur & is, qui paret recta monenti.

Fortuna nouacula.

EIVSDEM Tireſiæ verba ſunt ad Creontem admonẽtis, vt in ſummo diſcrimine poſitus ſapiat:

Φρόνει, βεβὼς ἂν νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης. i.

Sape, denuo nunc poſitus in noua-
cula Fortunæ.

Calamitati quam excitarat Eteoclis & Polynicis contentio, ſucceſſit hæc quam offenſis Diis excitauit Creon. Quanquam hic verſus obiter nobis alibi citatus eſt, in prouerbio: In acie nouaculæ.

Peruicacia ſtultitia dat pœnas.

IN eadem tragœdia Tireſia, Creontem admonens, ne præfractus ac rigidus perſiſtat in ſententia, ita loquitur:

Αὐθαδία τοι, σκαιότητ᾽ ὀφλισκάνει.
id eſt,

Præfracta mens amentia pœnas luit.

Intractabilis illa ferocia fere ſolet magnæ cuiuſdã calamitatis eſſe prçludium. Hoc Tireſiæ dictum eleganter expreſſit Hemon in eadem fabula, duplici metaphora, arborum & nautarum. Carmen ſic habet:

Ὁρᾷς παραῤῥείθροισι χειμάῤῥοις ὅσα
Δένδρων ὑπείκει, κλῶνας ὡς ἐκσώζεται.
Τὰ δ᾽ ἀντιτείνοντ᾽ αὐτόπρεμν᾽ ἀπόλλυται.
Αὔτως δὲ, ναὸς ὅστις ἐγκρατὴς, πόδα
Τείνας ὑπείκει μηδὲν, ὑπτίοις κάτω
Στρέψας τὸ λοιπὸν σέλμασιν ναυτίλλεται.
id eſt,

Vides, vt in torrentium decurſibus,
Quæ cedit arbor, ſurculos ſeruat ſuos.
At quæ reſiſtit, ſtirpe cum ipſa deperit.
Nauclerus itidem, qui tenens clauum, nihil
Concedit auræ & fluctibus, deuoluitur
Ac iam ſupinis nauigat nixus foris.

Nauigationis ſocius.

ANTE retulimus: In eadem eſſe naui, qui communi tenentur periculo. Ad hoc alluſit Iſmene, in eadẽ fabula, dicens ſe non recuſare, quo minus ſubiret eidem periculũ, quod ſubiret Antigone ſoror:

Ἀλλ᾽ ἐν κακοῖς τοῖς σοῖσιν οὐκ αἰσχύνομαι
Ξύμπλουν ἐμαυτὴν τοῦ πάθους ποιουμένη.
id eſt,

Sed in tuis non erubeſco me malis
Rate vecta eadem calamitati adiungere.

Nuncio nihil imputandum.

HIC fere eſt hominum affectus, vt triſtia nuncianti perinde indignentur, quaſi fecerit, quod factum nunciat. Creonti itaq; ſuccenſenti nuncio, quod parum læta afferret, ita reſpondet:

Ὁ δρῶν σ᾽ ἀνιᾷ τὰς φρένας, τὰ δ᾽ ὦτ᾽ ἐγώ.
id eſt,

Qui fecit, animum diſcruciat, aures ego.

Eiuſdem nuncii verſus eſt:

Στέργει γὰρ οὐδεὶς ἄγγελον κακῶν ἐπῶν.
id eſt,

Nemo hunc amat, qui verba nunciat mala.

Accõmodari poterit ad eum, qui lapſum admonet, vt magis ſibiipſi ſuccenſeat, qui crimen admiſit, quã ei, qui neceſſariam admonet correptionem. Nam correptio ad tempus moleſta eſt auribus, ſed ſceleris conſcientia perpetuo mentem fodicat.

Quod fieri non poteſt, nec incipiendum quidem eſt.

PRIUS retulimus, ἀδύνατα θηρᾷς, id eſt, impoſſibilia venaris. Quod aliis verbis expreſſit Sophocles in Antigone:

Ἀρχὴν δὲ θηρᾶν οὐ πρέπει τ᾽ ἀμήχανα.
id eſt,

Quæ efficere nequeas, nec vel ordiri decet.

Verba ſunt Iſmenes deterrentis Antigonem, ne Polynicen ſepeliat aduerſus regium edictum.

Cor calidum in re frigida.

EADEM Iſmene dehortans Antigonem ab audaci facinore ait:

Θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις.
id eſt,

Profecto tu cor calidum habes in frigidis.

Alibi diximus calidum facinus audax & præceps appellari. Frigida hic ſappel-

appellat, quorum feliciter perficiendorum exigua ſpes erat.

Fruſtrà niti dementia eſt.

RVRSVS in eadem ita loquitur:

-Τὸ δ'

Περισσὰ πράσσειν οὐκ ἔχει νοῦν οὐδένα. id eſt,

Fruſtranea agere inſignis eſt amentia.

Non ſolum Amentiæ eſt, iniuſta agere, verum etiam ſuperuacanea. Ex iniuſtis interdum aliquod eſt lucrum, ex ſuperuacaneis nullum.

Principi obtemperandum eſt in omnibus.

NON ſine prouerbiali ſchemate dictum eſt in eadem tragœdia, quod ait Creon:

Ἀλλ' ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν
Καὶ σμικρὰ, καὶ δίκαια, καὶ τἀναντία.
id eſt,
Sed principatũ ciuitas cui tradidit
Hic audiendus, ſiue læuia præcipit,
Siue æqua mandat, ſiue & his contraria.

Ciuitas non ciuitas.

HAEMON Creontem tendentem ad tyrannidem, ita tangit:

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός.
id eſt,
Quæ vnius hominis, illa non eſt ciuitas.

Dixerat Creon ipſius eſſe, non alterius imperare regioni. Hæmon negat eam eſſe ciuitatem, vbi ſumma à rerum penes vnum hominũ eſt. Polis enim Græcis, vel à verſando, vel à multitudine dicta videtur. Latini Rempublicã appellant. At Respubl. non eſt, vbi vnius arbitratu aguntur feruntur omnia. Itaque cum Creon reſpondiſſet ciuitatem cenſeri illius, qui imperat, ſubiicit Hæmon:

Καλῶς, ἐρήμης γ' ἂν σὺ γῆς ἄρχοις μόνος. id eſt,

Rectè, vnus vt deſerto in agro regem agas.

Regium eſt imperare liberis, neq; quicquam abſque ciuium conſenſu tentare.

Mens cœli, terræque regina.

Socrates apud Platonem in Philebo: *πάντες γὰρ συμφωνοῦσιν οἱ σοφοὶ, ἑαυτοὺς ὄντως σεμνύνοντες, ὡς νοῦς ἐστὶ βασιλεὺς ἡμῖν οὐρανοῦ καὶ γῆς*, id eſt, Omnes enim ſapientes conſentiunt hoc pacto ſeipſos honeſtantes, quod mens nobis regina cæli & terræ. Sentit ſapientia gubernari omnia potius, quã voluptate. Cum enim Philebus probaſſet felicitatem ex ſapientia & voluptate mixtam, quæri ceptum eſt vtra duarum plus haberet momenti ad beatitudinem. Quoniam autem Plato dicit in hoc omnes cõſentire, ſubindicat fuiſſe vulgo iactatũ. Conuenit huic, quod habet Hæmon Sophocleus:

Πάτερ, θεοὶ φύουσιν ἀνθρώποις φρένας.
Πάντων ὅσ' ἐστὶ χρημάτων ὑπέρτατον.
id eſt,
Pater, Dei mentem inſerunt mortalibus,
Quæ res opes exſuperat omnes maxime.

Primas iactare haſtas.

M. TVLL. libro de Oratore 2. primas iactare haſtas dixit, pro velitari, quod ad oratorem trãsfert, cuius dictio initio debet eſſe lenis ac ſedata, vt paulatim incandeſcat oratio. Notat ibi Philippum oratorem, qui ſolitus ſit ita ad dicendum ſurgere, vt neſciret primum verbum quod eſſet dicturus, ſed aiebat ſe poſteaquam cõcaleſeciſſet brachium, tum pugnare. Atqui non attendit, inquit, eos ipſos vnde ſimilitudinem ducit, illas primas haſtas ita tractare leniter, vt & venuſtati vel maxime ſeruiant,

uiant, & reliquis viribus ſuis conſulant. παροιμιῶδες erit, ſi ad diſputationis aut contentionis exordium transferatur. Idem vnico verbo dicitur Velitari.

Omiſſis fontibus conſectari riuulos.

In eodem libro non ſine prouerbii ſpecie dixit riuulos cōſectari, pro eo quod eſt minus ad rem pertinentia dicere, omiſſo eo quod eſt negotii caput. Hac metaphora videtur admodum delectatus Hieronymus. Marci Tullii verba ſic habent: Tamen tardi ingenii eſt, riuulos conſectari, fontes rerum non videre. Etiã ætatis eſt, vſusq; noſtri à capite quod velimus arceſſere, & vnde omnia manant videre.

Res palæſtræ & olei.

Quæ non ad ſerium negotium, ſed ad luſum & oſtentationem adhibentur, palæſtræ & olei dicũtur, cum in prælio maioribus opus ſit viribus. In palæſtra non armati, ſed vncti cõcertabant, tum quo difficilior eſſet apprehenſio, & elapſus facilior, tum quo corpus eſſet nitidius: certabant enim nudi M. Tullius lib. de Orat. 1. Nitidum quoddam genus eſt verborum & lætum, ſed palæſtræ magis & olei, quã huius ciuilis turbæ ac fori. Conſimiliter lib. 2. de Iſocratis diſcipulis agens. Sed eorum, inquit, partim in pompa, partim in acie illuſtres eſſe voluerunt. Eodem ſpectat quod ait lib. de legibus 1. Fanii autẽ ætate coniunctus Antipater, paullo inflauit vehementius, habuitque vires agreſtes ille quidem atque horridas, ſine nitore ac palęſtra, ſed tamen admonere reliquos potuit, vt accuratius ſcriberẽt. Hæc ibi. Quod prius dixerat oleum, hic vocat nitorem. Et in libro de claris oratoribus, vnctius vocat, quod eſt nitidius. Iam, inquit, erat vnctior quędam ſplendidiorque conſuetudo loquendi. Rurſus in Oratore ad Brutum: Numerus autem nondum depromebatur, neque habebat aliquam neceſſitudinem aut cognationem cum oratione: itaque ſerius aliquãto notatus & cognitus, quaſi quandam palæſtram & extrema lineamenta orationi attulit: palæſtram appellat venuſtatẽ ad oſtentationem adhibitam. In his porro verbis, nec illud abſq; prouerbii ſpecie dictum eſt, extrema lineamenta, pro extrema manu, metaphora ducta à pictoribus.

Operarii.

Ibidem non abſque prouerbii ſpecie operarios appellat, qui citra philoſophię cognitionem cauſas agunt. Architectus ex arte rationem operis præſcribit, operarii vero non iudiciũ ſuum, ſed tantum operam adhibent, iuxta præſcriptum. At qui philoſophiã callet ex ſe paratus eſt de quauis re recte dicere. M. Tull. de Mneſarcho loquens. Hos quos nos oratores vocamꝰ, nihil eſſe dicebat, niſi quoſdam operarios, lingua celeri & exercitata: oratorem autem niſi qui ſapiens eſſet, eſſe neminem. Rurſus in Bruto: Nam illud minus curo, quod congeſſiſti operarios omnes, vt mihi videantur mori voluiſſe nonnulli, vt à te in oratorum numerum referrentur. Huius generis oratores libro de claris oratoribus appellat vocales: Addamus, inquit, huc etiã, ne quem vocalem præteriſſe videamur, C. Coſconium Calidianum.

E ſchola cantilena.

Plautus, vt ante admonuimus, Theatri nugas appellat, quæ ſolent in comœdiis recitari. M. Tull. è ſcholis cantilenam appellat orationem decla-

igitized by Google

declamatoriam ac iuuenilem plus habentem oſtentationis, quam ſapientiæ: locus ſic habet eodem lib. Gerendus eſt tibi mos adoleſcentib. Craſſe, qui non Græci alicuius quotidianam loquacitatẽ, neq; ex ſcholis cantilenam requirunt, ſed ex homine omnium ſapientiſſimo atque eloquentiſſimo, atque ex eo, qui nõ in libellis, ſed in maximis cauſis & in hoc domicilio imperii & gloriæ ſit conſilio linguaque princeps.

A deo ficti.

Qvi vehementer ad aliquid natura compoſiti ſunt, hos proverbiali ſermone ad hoc natos, factos ſculptosque dicimus: inſignem autem naturæ dexteritatem M. Tullius eleganter expreſſit eodem libro: Sunt autem, inquit, quidam ita naturæ muneribus in iiſdem rebus habiles, ita ornati, vt non nati, ſed ab aliquo deo ficti videantur. Alluſit autem ad Pandoram, quam finxit Vulcanus, cæteris item diis ſua munera in vnam conferentibus.

E circulo.

Hominem è triuio, plebeium & contemptum appellamus. M. Tull. pro eo dixit è circulo. Circulum autem vocat conventiculum hominũ in foro aut in plateis confabulantium. Ita Craſſus eodem quem modo citauimus libro. Effudi vobis omnia quæ ſentiebam, quæ fortaſſe ſi quemcunque patremfamilias arripuiſſetis ex aliquo circulo, eadem vobis percontantibus reſpondiſſet.

Cauſa cadere, Formula cadere, Ex iure manu conſertum.

Qvemadmodum priſci iureconſulti dicebant aliquem ex iure manu conſertum vocari, cui lis intendebatur: ita cadere dicebatur, qui male agendo ius agendi perdidiſſet, vtrũq; fiet περιφραστικῶς, ſi accedat translatio: vtrumque eſt apud M. Tullium eodem libro ſub perſona Scæuolæ: Quod vero in extrema oratione quaſi tuo iure ſumpſiſti, oratorem in omni ſermonis disputatione copioſiſſime poſſe verſari, id niſi in tuo regno eſſemus, non tuliſſem, multisq; præeſſem, qui aut interdicto tecum contenderent, aut te ex iure manu conſertum vocarent. & aliquãto poſt cum Hypſeus maxima voce plurimis verbis à M. Craſſo prætore contenderet, vt ei quem defendebat cauſa cadere liceret. Gn. autem Octauius homo conſularis, non minus longa oratione recuſaret, ne aduerſarius cauſa caderet. Idem pro L. Murena: Et ſi turpe exiſtimas te aduocato illum ipſum quem cõtra veneris, cauſa cadere. Meminit & Quintilianus lib. 7. cap. 4. Apud priſcos ſuperſtitioſe ſeruabatur, vt qui in actione inſtituenda vel verbo lapſus eſſet, cauſa caderet, cuius ſuperſtitionis veſtigia non exigua adhuc reſident apud Anglos, interdum totum inſtrumentum reiicientes, ſi cognomẽ aliquod vna litera ſecus fuerit ſcriptum. Iuſtinianus Inſtitutionum iuris lib. 4. tit. De actionibus, §. ſi quis, Si quis inquit, agens in intentione ſua plus complexus fuerit, quam ad eam pertineat, cauſa cadebat: id eſt, rem amittebat, nec facile in integrum reſtituebatur, niſi minor erat viginti annis, &c. Proximo autem paragrapho vocem hanc, plus, oſtendit quadrifariam intelligi, re, tempore, loco & cauſa. Re, ſi quis pro decem aureis petat viginti. Tempore, ſi quis ante diem

vel ante conditionem petat. Loco, ſi quis Romæ petat, quod Epheſi promiſſum eſt: Cauſa, ſi quis ſtipulatus Stichum aut viginti aureos, petat Stichum pura actione, cum electio ſit promiſſoris. Pro eodem dici videtur rem amittere, litem perdere, & formula cadere. Iuſtinianus libro 4. tit. De exceptionibus, §. appellãtur: Cum temere, inquit, rem in iudiciũ deducebant, & conſummebant, qua ratione rem amittebãt. Horatius in Sermonibus:

- Et caſu iam reſpondere vadato
Debebat, quod ni feciſſet, perdere litem.

Quintilianus lib. 3. cap. 8. Neque ignoro multa transferri in omnibus fere cauſis, in quibus cecidiſſe quis formula dicitur, hæ ſunt queſtiones, an huic, an cum hoc, an hac lege, an apud hunc, an hoc tempore liceat. Seneca libro epiſtolarum 6. epiſt. 49. de philoſophis agens, qui vocum argutiis oſtendebant eruditionẽ. Quid enim, inquit, aliud agitis, cum eum quem interrogatis, ſcientes in fraudem inducitis, quam vt formula cecidiſſe videatur? Sed quemadmodũ illum prætor, ſic hos philoſophia in integrum reſtituit, ita Seneca. Quin hoc ipſum in integrum reſtituere, ſi à foro transferatur ad alia, παροιμιῶδες eſt. Poterit ita deflecti, vt dicatur cauſa cecidiſſe, qui ius obiurgandi filium amiſit, quod cum ſuo exemplo, aut largitione ad nequitiam ꝓvocarit. Illa porro ſermonis formula ex iure manu conſertum, ab ipſis 12. tabulis ſumpta videtur, quemadmodum indicat Aulus Gellius lib. Noctium Atticarum 20. cap. 9. Antiquitus inter quos erat de agro aut ſimili de re controverſia, in rem præſentem veniebant, & apud prætorem vindiciarum cauſa manus conſerebant, hoc eſt, alter alterius manum corripiebat. Sed cum propagatis Italiæ finibus, grauarentur prætores vindiciarum cauſa longius proficiſci, inſtitutum eſt, vt litigantes non ex iure apud prætorem manu conſererent, ſed ex iure manu conſertum vocarent, hoc eſt, alter alterum ex iure ad conſerendum manum in rem, de qua ageretur, vocaret: ſimulque profecti in agrum, de quo litigabatur, terræ aliquid ex eo, aut vnam glebam in ius in vrbem ad prętorem deferrent, & in ea gleba tanquam in toto agro vindicarent. M. Tullius libro epiſtolarum 7. ſcribens Trebatio iureconſulto: Tantum metuo, ne artificium tuum tibi parum proſit. Nam, vt audio, iſthic.

Non ex iure manu conſertum, ſed mage ferro
Rem repetunt, regnumq; petunt, vadunt ſolida vi.

Huiuſmodi vindiciarum formulam M. Tullius facetiſſime expreſſit in oratione pro L. Murena: itaque irati illi, quod ſunt veriti, ne dierum ratione pervulgata & cognita, ſine ſua opera lege poſſet agi, notas quaſdam compoſuerunt, vt omnibus in rebus ipſi intereſſent, cum hoc fieri belliſſime poſſet. Fundus Sabinus meus eſt, imo meus: deinde iudicium voluerunt. Fundus, inquit, qui eſt in agro, qui Sabinus vocatur, ſatis verboſe. Cedo, quid poſtea? Eum ego ex iure meum eſſe aio. Quid tum? Inde ibi ego te ex iure manu conſertum voco. Quid huic tam loquaciter litigioſo reſponderet ille, vnde petebatur nõ habebat. Tranſit iureconſultus, tibicinis Latini modo. Vnde tu me, inquit, ex iure manu conſertum vocaſti, inde ibi te revoco.

Digitized by Google

voco. Hactenus M. Tullius. Metaphora ſumpta eſt a bellis, in quibus manus cõſerere dicuntur, qui cominus confligunt, quemadmodum indicat M. Varro lib. De lingua Latina ſecundo.

Lapides flere.

De re vehementer miſeranda proverbiali hyperbole dici ſolet, eam eſſe tam lamentabilem, vt vel lapides cogantur ad fletum. M. Tullius in lib. de Orat. 2. Tu vero vel ſi teſtamentum defenderes, ſic ageres, vt omne omnium teſtamentorum ius in eo iudicio poſitum videretur: vel ſi cauſam ageres militis, patrem eius, vt ſoles, dicẽdo a mortuis excitaſſes, ſtatuiſſes ante oculos, complexus eſſes filium, flenſq; eum centum viris commendaſſes, lapides me hercle omnes & flere ac lamentari coegiſſes, vt totum illud vti lingua nuncupaſſes, non in duodecim tabulis, quas tu omnibus bibliothecis anteponis, ſed in magico carmine ſcriptum videtur, hæc ille. In verbis autem Ciceronis, ad proverbium alludit magici carminis mentio: Quod enim vehementer commouet animum, quauis incantatione efficacius dicitur, ſicut alibi retulimus.

Liber non eſt, qui non aliquando nihil agit.

Qvi in ſummo otio verſabantur ab omnibus feriati negociis, ii nihil agere dicebantur. M. Tullius eodem libro, ſub perſona Craſſi ad Scæuolam: Quid igitur, inquam, quando ages negocium publicum, quando amicorum, quando tuum? quando denique nihil ages? Tum illud addidi, mihi enim liber eſſe non videtur, qui non aliquando nihil agit, hæc ille. mox interpretatur quid declaret, nihil agere: In qua, inquit, permaneo Catule ſententia, meque cum huc veni, hoc ipſum nihil agere, & plane ceſſare delectat. Nam ceſſare dicuntur non tantum ij, qui deſiſtunt à negocio, ſed qui ſunt in otio. Expedit autem interdum nihil agere, vt cætera recte agamus. Alias oſtendimus eos nihil agere dici, qui inanem ſumunt operam.

In herba luxuries.

Rvſtici ſemina copioſius quam expedit herbeſcentia, dicunt luxuriare: eam præproperam lætitiam appellant luxuriem, quam immiſſis in agrum iumentis aut pecudibus corrigunt, quod illi vocant depaſcere. Maro:

Luxuriem ſegetum tenerà depaſcit in herba.

M. Tull. eodem libro, quem modo citauimus: Quod ſi hic noſter Sulpitius faceret, multo eius oratio eſſet preſſior, in qua nunc interdum, vt in herbis ruſtici dicere ſolent, in ſumma vbertate ineſt luxuries quædam, quæ ſtylo depaſcenda eſt.

Surculum defringere.

Simili forma dixit M. Tullius de Orat. lib 3. in eodem Surculum defringere, pro eo quod eſt, non callere totam diſciplinam, ſed ex ea paululum, quod ad rem præſentem faciat decerpere: quemadmodum iurecõſulti nonnunquam aliquam ſententiam aut fragmentum adducunt à Theologorum diſciplina. Locus apud Ciceronem hunc in modum habet: Atque hactenus loquuntur, etiam hac inſtituendi diuiſione vtuntur, ſed ita, non vt iure aut iudicio, vt denique recuperare amiſſam poſſeſſionem, ſed vt ex iure

ciuili ſurculum defringendo vſurpare videantur.

Mendacium vtile.

Diues ille apud Satyricum Iuuenalem dicit, Quid enim ſaluis infamia nummis? & Dorionem Terentianum non pudet vanitatis, dum ob rem. ſed honeſto propius eſt, quod ait Oreſtes in Electra Sophoclis:

Δοκῶ μὲν οὐδὲν ῥῆμα σὺν κέρδει κακόν.

id eſt,

Nullum reor verbum quod eſt lucro malum.

Convenerat enim, vt fingerent ipſum eſſe mortuum. Sentit igitur famam mortis viuo nihil nociturã, ſed ad id quod conſtituerant fore accommodum: venerant enim vlturi Agamemnonis mortem, idq; perfecerunt.

Equi generoſi ſenectus.

Ιππου γῆρας, alias dictum eſt, de his qui poſt res præclare geſtas ob ſeniũ reiiciuntur. Sed Sophocles in eadem fabula declarat generoſi equi ſenectutem, his verſibus:

Ὥσπερ γὰρ ἵππος εὐγενὴς κἂν ᾖ γέρων
Ἐν τοῖσι δεινοῖς θυμὸν οὐκ ἀπώλεσεν,
Ἀλλ' ὀρθὸν οὖς ἵστησιν, ὡσαύτως δὲ σὺ
Ἡμᾶς τ' ὀτρύνεις, καὐτὸς ἐν πρώτοις ἕπῃ·

id eſt,

Generoſus vt equus conſenuerit iã licet,
Animum tamen nunquam in periclis abiicit.
Sed auribus rectis ſtat, itidem tu quoq;,
Et incitas me, & ipſe cum primis ades.

Verba ſunt Oreſtis ad pædagogum ſenem, cuius conſilio & auxilio occidit Clytemneſtram & Ægiſthum.

Cunctatio noxia.

In eadem fabula Electra de Oreſte, qui reditum proferebat ita loquitur:

Μέλλων γὰρ αἰεὶ δρᾶν τι, τὰς οὔσας τέ μου
Καὶ τὰς ἀπούσας ἐλπίδας διέφθορεν.

id eſt,

Dum facere ſemper prorogat, quæ adſunt ſimul,
Simul & futuras perdidit mihi ſpes meas.

Proverbii ratio eſt in tropo, quo præſentes & abſentes dixit pro omnes.

In arduis cunctanter agendum.

Ibidem Electræ quærenti de fratre:

Φησίν γε, φάσκων δ' οὐδὲν ὧν λέγει ποιεῖ.

id eſt,

Dicit quidem, ſed è dictis facit nihil,

Ita reſpondet Chorus:

Φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ' ἀνὴρ πράσσων μέγα.

id eſt,

Qui facinus ingens tentat, ille lentus eſt.

Sentiens in arduis, ac periculoſis negociis non eſſe præcipitandum conſilium: huic rurſus ita reſpondet Electra:

Καὶ μὴν ἔγωγ' ἔσωσ' ἐκεῖνον οὐκ ὄκνῳ.

id eſt,

At his quidem haud cunctante me ſeruatus eſt.

Sentiens pernicioſam eſſe cunctationem, cum vrget præſens periculũ.

E paucis verbis ingens bonum, aut malum.

Ibidem Electra ſic loquitur ſorori Chryſothemidi,

Πολλά τοι σμικροὶ λόγοι
Ἔσφηλαν ἤδη καὶ κατώρθωσαν βροτούς.

id eſt,

Sermo profecto rebus in compluribus
Deiecit homines, ſimul & erexit, breuis.

Sen-

Digitized by Google

Sentit interdum ex paucis verbis perperam intellectis, magnos naſci errores, atque etiam erroris correctionem ex paucis recte intellectis. De leuiſſimæ rei grauiſſimis pœnis dictum eſt alias.

Vni cum duobus non eſt pugnandum

In eadem Chryſothemis, Electræ ſorori, & Choro concorditer hortãtibus ita reſpondet:

Δράσω, τὸ γὰρ δίκαιον οὐκ ἔχει λόγον
Δυοῖν ἐρίζειν. id eſt,

Facturà ſum, non æquum enim eſt, reſiſtere
Vnam duabus.

Adſine eſt illi: Ne Hercules quidem aduerſus duos. Huc alluſit & Catullus in epithalamio,

- Noli pugnare duobus.

Mala malis eueniunt.

Clytemneſtra obiurgans Electrã filiam, quod per eam traduceretur, vt viricida, viciſſim audit:

Αἰσχροῖς γὰρ αἰσχρὰ πράγματ' ἐκδιδάσκεται. id eſt,

E turpibus enim facta turpia diſcimus.

Significans quod filia de matre parum honeſte loqueretur, ei imputandum. quæ necando maritum, & filii necem moliendo, docuiſſet liberos odiſſe matrem. id paulo poſt dicit explanatius,

Τὰ δ' ἔργα τοὺς λόγους εὑρίσκεται.
id eſt,

Porro ipſa facta verba reperiunt ſua.

Scitũ eſt illud Socratis, vt ſe quiſque talem præſtaret re, qualis haberi cuperet. Fama enim è factis velut è fonte naſcitur, è bonis bona, è malis mala. Proinde qui factis ignominioſis ſibi peperit ignominioſam famã, ne ſuccenſeat male loquentibus, ſed ſibi qui ora aperuerit populo: nec moliatur vindictam in maledicos, ſed bene factis rumorem fœdum abolere ſtudeat.

Numinis ira ineuitabilis.

Apud Homerum Iupiter vxori minitans, appellat manus ſuas ἀάπτους quod lædant quoſcunque velit, cum à nemine viciſſim lædi queant. Simile eſt quod in eadem fabula dicit Oreſtis pædagogus,

Ὅταν δέ τις θεῶν,
Βλάπτῃ, δύναιτ' ἂν οὐδ' ἂν ἰσχύων φυγεῖν.

At vbi viro nocet deorũ quiſpiam,
Vitare poſſit nemo quamlibet potẽs.

Solent homines calamitates ſuas in hanc, aut illam cauſam reiicere, cũ pleraq; mala ſic præter omnem expectationem accidant, vt appareãt à ſuperis immitti.

Quo terrarum raperis.

Qui non ſunt attenti ad rem propoſitam, negantur eſſe domi. Qui longius aberrãt à vero, in alia regione eſſe dicuntur. Electra ſorori nuncianti Oreſtem viuere, qui dictus erat mortuus, ita reſpondet:

Οὐκ οἶδ' ὅποι γῆς, οὐδ' ὅποι γνώμης φέρῃ. id eſt,

In quod ſolum rapiare non intelligis,
Nec quo ferat mens.

Proverbium eſt in tropo. Sic in eum, qui aberrat à re propoſita apte dicetur illud: Quo nunc ſe proripit ille? Aut, In quam regionem abripitur? Tranſlatum videtur à nautis.

Bene natis turpe eſt male viuere.

Quidam arbitrantur ob hoc ipſum ſibi licere turpiter viuere, quod honeſtis maioribus orti ſunt, cum contra generis claritas, quaſi fax addita faciat, vt nobilium errata

plus habeant dedecoris quam obſcuro genere natorum. Hoc in eadẽ fabula ſic expreſſit Electra.

Ζῆν αἰσχρὸν αἰσχρῶς τοὺς καλῶς πεφυκότι. id eſt,

Natis honeſte, turpe viuere turpiter.

Quanquã Electra putat eos turpiter viuere, non qui ſunt improbis moribus, ſed qui viuunt in ſeruitute, cum ſint ingenui nati, ut cum illo conueniat: Vbi non ſis qui fueris, non eſt cur velis viuere.

Mortui non dolent.

EAdem in eadem fabula, ſignificans ſe ſpontanea morte quæſitutam malorum finem, ait.

Τοὺς γὰρ θανόντας οὐχ ὁρῶ λυπουμένους, id eſt,

Nam mortuum dolere video neminem.

Eoq; Plinius exiſtimat nullum beneficium à diis datum homini maius, quam quod cuique in manu eſt cum velit è vita excedere. Melius Socrates, qui docet eſſe nefas animam iniuſſu Imperatoris Dei à corporis præſilio decedere.

Latini tibicinis more.

IN M. Tullii verbis, quæ paulo ante retulimus ex oratione pro L. Murena, prouerbiũ inerat, cum ait, iureconſultum inſtructo petitore, Latini tibicinis more trãſire ad eum à quo petitur, & illum ſolemnibus verbis inſtructurum. Vnde nata ſit ſimilitudo, nõ admodum liquet, niſi quod probabilis coniectura videtur, ductum à priſcis illis Latinis, qui in pagis aut oppidis unico tantum tibicine fabulas agitabant, ad cuius modulatum vocem ac geſtum accõmodabãt hiſtriones, alioqui ob imperitiam non ſeruaturi carminis rationem. Is igitur tibicen poſteaquã uni actori præcinerat, cogebatur ad alterum huic reſponſurum tranſire, eique viciſſim incentu tibiæ metiri modulos, præire, atq; hinc rurſus ad alium, quod ruſticani homines abſq; præeunte tibicine non poſſent apte ſaltare verſus aut Mimos. Hanc coniecturam adiuuat locus, qui eſt apud M. Tullium in Oratore ad Brutum, ubi agit de verſibus ita compoſitis, ut poſſet oratio libera ſolutaq; videri. Quorum, inquit, ſimilia ſunt quædam etiam apud noſtros, velut illa in Thyeſte. Quem nam te eſſe dicam, qui tarda in ſenectute, & quæ ſequuntur, quæ niſi cum tibicen acceſſit, orationi ſunt ſolutæ ſimillima. Prior locus ex oratione refertur in prouerbio: Cauſa cadere.

In quadrum redigere.

SVperius ex Ariſtotele docuimus, virum conſtantis animi appellari tetragonum, quod ea figura ex omni parte ſui ſimilis eſt. Vnde quicquid congruit & aptum eſt, quadrate dicitur. Id M. Tullius in oratore deflexit ad orationem concinnam & aptis numeris compoſitam. Itaque poſtquam eſt nata hæc circumſcriptio, vel comprehenſio, vel continuatio, vel ambitus, ſi ita licet dicere, nemo qui aliquo eſſet in numero, ſcripſi orationem generis eius quod eſſet ad delectationem comparatum, remotumq; à iudiciis forenſiq; certamine, quin redigeret omnes fere in quadrum numerumq; ſententias. Metaphora ducta eſt à marmorariis.

Cadere in curſu.

CAdere in curſu M. Tullius dixit pro eo, quod eſt expetita laude fruſtrari, quemadmodum ſi quis ad lauream theologicam cõtendens emoriatur, priuſquam ad ſummum eius nominis faſtigium peruenerit. M.

Tull.

Digitized by Google

Tull. libro de claris Oratoribus de Galba loquens: Laudabant hunc patres noſtri, fauebant etiam propter patris memoriam, ſed cecidit in curſu. Nam rogatione Manilia Iugurthinæ coniurationis inuidia, cum pro ſe ipſe dixiſſet, oppreſſus eſt. Simili tropo dicimus eos è curſu reuocare, quos ab inſtituto ad aliud quippiam retrahimus. Et in curſu eſſe dicuntur, qui magno ſtudio cõtendunt aliquò. Metaphora ſumpta eſt a publicis certaminibus pedibus aut equis currentium.

Ne pudeat artem.

Verſus erat olim populari ſermone iactatus. Ne pudeat artem proloqui, quam factites. Multos non pudet turpi quæſtu viuere, cum pudeat nomen eius quæſtus profiteri. Quemadmodum ſi quis uſuram exercens vocari malit negotiator. Verſum citat M. Tullius eodem libro, Me autem ſiue peruulgatiſſimus ille verſus, qui vetat: Artem pudere proloqui, quam factites, diſſimulare nõ ſinit, quin delectet: ſiue tuum ſtudiũ hoc à me volumen expreſſit.

Δωριάζειν.

Δωριάζειν, olim dicebantur, qui corpore parum decore nudato incedebãt, ductum à virginibus quæ in Peloponeſo diſcinctæ, & abſq; tunicis eſſe conſueuerunt, tantum pallio tectæ utrinque feneſtrato, per quod patebant nuda corporis. Apud Lacedæmonios autem virgines certis diebus totæ nudæ incedebant. De Romanorum multitiis pellucentibus multa queritur Iuuenalis.

Aetoli.

Αἰτωλιταὶ dicti ſunt olim ioco prouerbiali, qui iuxta mores Ætolorum petaces eſſent & improbi. Alluſum eſt enim ad vocem, quemadmodum auidi munerum Dorice loqui dicebantur: ſic αἰτωλοὶ dicti videntur, quod omnia petant, παρὰ τὸ ὅλον αἰτεῖν. Meminit Stephanus.

Χαρωνῖται.

Olim Charonitarum cognomen apud Romanos populari ioco tributum eſt iis, qui defuncti commentariis tuebantur, quod perperam agebant. Hinc ortum. Cum M. Antonius oratione funebri prolataq; C. Cæſaris veſte populum in eius interfectores concitaſſet, arripuit Cęſaris commentarios, in quibus acta illius continebantur, iiſque aſſcripſit quæ libuit. Atq; horum auctoritate ſe facere ſimulabat quicquid agebat, aliis tribuens magiſtratus, alios ab exilio reuocans, alios è vinculis liberans. Hi omnes, quoniam ſe defuncti cõmentariis excuſabant, vulgari ioco dicti ſunt χαρωνῖται, ut refert Plutarchus in vita M. Antonii. Simili artificio quidam abutuntur teſtamentis, in quos competet itidem cognomen.

Iapeto antiquior.

Ιαπετοῦ ἀρχαιότερος, id eſt, Iapeto antiquior. Iuppiter apud Lucianum ſic alloquitur Cupidinem pueritiam excuſantem: σὺ παιδίον ὦ ἔρως, ὃς ἀρχαιότερος πολὺ τοῦ ἰαπετοῦ.

F I N I S.

APPEN-

APPENDIX ADAGIORVM, QVAE ADDITA SVNT.

Salmoneus alter.

SALMONEVS alter, Parœmiç ſpecie uſurpatur à Symmacho, de ſupra modum ſuperbo, & elato: verba eius ad Theodoſium Imperatorem, ubi deprecatur honorati vehiculi uſum, ſunt iſta: Abſit ut moderator vrbis liberæ atq; adeo deuotæ, tanquam Salmoneus alius inuehatur. Eunapius Sardianus in Chronographia de Eutropio eunucho, aduerſus quem inuectiuæ extant Claudiani poetæ: τὸ ἐκείνου κράτος εἰς τοσοῦτον δὲ κατέσεισεν ἅπαντα καὶ κατεβρόντησεν, ὥστε οὐ μόνον Ῥουφῖνος ἦν αὐτὸς, ἀλλ' ὁ τοῦ μύθου Σαλμωνεὺς μικρόν τι χρῆμα πρὸς αὐτὸν ἦν, id eſt, Illius potentia adeo concuſſit omnia & tonitru quodam perculit, ut non modo Ruffinus eſſe reipſa deprehenſus fuerit, ſed fabuloſus ille Salmoneus nihil fuerit præ iſto. Galenus Therapeutices primo in Theſſalum inuehens, dicit eum imitari Zoilum, qui Homeri ſimulachrum flagellare ſolebat, & Salmoneum Iouis æmulum, ſic enim inquit: καὶ οὕτω γε καὶ Ζωίλος ἔνδοξος τὸν Ὁμήρου μαστίζων εἰκόνα, καὶ Σαλμωνεὺς τὸν Δία μιμούμενος, id eſt, Hac ratione nobilitatus eſt Zoilus Homeri effigiem verberando, & Salmoneus Iouem imitando. & rurſus: οὐδὲ ζηλοῖ νοῦν ἔχων ἀνὴρ οὐδεὶς οὔτε τὸν Ὁμήρου μάστιγα Ζωίλον, οὔτε τὸν παραπλῆγα Σαλμωνέα, καί τοι τοῖς μὲν φιλολοιδόροις ζηλωτὸς ὁ Ζωίλος, τοῖς δ' ἱεροσύλοις ὁ Σαλμωνεύς, hoc eſt, Nemo quiſquã ſanæ mentis æmulatur Homeri flagellatorem Zoilum, neq; vecordem Salmonea, tametſi maledicis ſcurris in exemplo ſit Zoilus, & ſacrilegis Salmoneus. Heſiodus:

Σαλμωνεὺς ἄδικος καὶ ὑπέρθυμος
περὶ κῆρι.

id eſt,

Salmoneus plenus factus ac neſcius
aqui.

Qui & ipſe prouerbialis verſus in principem ſubditis grauem & ſuperbiæ immodicum, aut prætorem inſolentem & iniquum apte torqueri poterit. Salmoneus filius fuit Æoli Elidis reguli ex Laodice Aloei, qui curruum rotas æreis canthis obmunitas ſuper pontem æneum, quem conſtruexerat, agitaſſe, ad imitanda vera tonitrua, & immiſſis in homines facibus, neci eos dediſſe legitur, vnde Virgilius lib. Æneid. 6.

Vidi & crudeleis dantem Salmonea pœnas,
Dum flammas Iouis & ſonitus imitatur olympi.

Et Valerius Flaccus Argonauticorum 1.

Salmoneus nõdum ille furens, cum fingeret alti,
Quadrifida trabe tela Iouis.

Salmoneum fuiſſe induſtriũ mechanicarum operarum artificem putat Euſtathius Odyſſeæ λ. quando & alii quidam βροντεῖον ad imitanda cœli tonitrua leguntur excogitaſſe, vas ingens mugitum illum tonitrui per calculos immiſſos exprimens. Produnt & hiſtoriæ Archimedem Syracuſanum fulgurationes quaſdam igniuomas per ſpecula edidiſſe. Idem commemorat peritum quendam

dam

dam mathematicum adiumēto machinæ, inimici ſui ædes non aliter quam terræ motu vibratas concuſſiſſe, fulguritosque quoſdam radios in illum diſtriuxiſſe, ut confeſſione inimici & ἐνοσίχθων & περικέραυνος dictus fuerit Neptuni Iouiſq; illius terræ quaſſoris, huius fulguratoris, epitheſis. quod dictum de Arthmeſio intelligendum eſt, quem ſcribit Agathius hiſtoriæ lib. 5. domum Zenonis vicini ſui æmuli terræ motus concuſſione per diſpoſitos certis locis tubulos perculiſſe.

Pulmonis vitam viuere.

Plato in Philebo: ζῆν δὲ οὐκ ἀνθρώπου βίον, ἀλλά τινος πνεύμονος, id eſt, Non hominis, ſed pulmonis cuiuſpiam vitam viuere; de homine ſtupido & rationis mentiſq; parum compote. Poteſt appoſite dici in ebrioſum, & abdomini γαστριμαργίαις ἐπιθυμίαις (vt Aretes Cæſarienſis loquitur) addictum, farcire corpus ſolum promptum, ingenii viribus nuſquam uti. Eſt autem Pulmo marinum zoophyton, quaſi plantamine dicas, mixtæ inter frutices & animantia naturæ, ſuapte ſponte proueniens: quod inter teſtacea ponit Ariſtoteles, & hoc ipſo in loco Plato, quando ſubiicit: ἢ τῶν ὅσα θαλάττια μετ' ὀστρεΐνων ἐμψυχά ἐστι σωμάτων, id eſt, aut alterius marini generis, quod inter teſtacea corpora animantum eſt. Viſus eo eſt & Syneſius Ptolemaidos. Epiſcop. in lib. de Regno, βίον ζῶντες θαλαττίου πνεύμονος, id eſt, Vitam degentes marini pulmonis: loquitur autem de voluptuariis hominibus, qui in ganeæ libidinumq; uſu ſummum bonum ponunt.

Theſſalica buccea.

Θετταλικὴ ψῶμις, Theſſalia buccea vel turunda, pro ingenti ponitur, Athenæo teſtante, & Polluce libro ſexto. Hermippus in μοίραις.

Ο Ζεὺς ξυνέπλαττε τὴν θετταλικὴν ψῶμιν.

id eſt,

At iuppiter manſum efformabat Theſſalum. Philetetus in Lampadigeris θετταλότμητον κρέας χειροβαρές, ſuillæ carnis portionem Theſſalico more ſectam vocat fruſtum ingens quantum manu tolli poterat, inde nata dicti gratia, quod Theſſali in prægrandia fruſta carnes partiri ſolebant, unde & Crates in Lamia:

Ἐπεὶ τρίπηχυ θετταλικῶς τετμημένα.

id eſt,

Nam ſunt tricubita, more ſecta Theſſalo.

Nō abſimiliter à gentis polyphagia, Friſonicum ferculum pro magno, vulgare dicterium appellat. Alioqui Theſſali olim audiebant ſtrenui gurgites & inſigniter edaces, unde illud Antiphanis Comici:

Ἀεὶ γὰρ ὀξύπεινος εἶ, θετταλὸν λέγεις.

id eſt,

Vſque eſurit, nunquam ſatur: Tu Theſſalum depingis.

Theſſalicus ſaltus.

Θεσσαλὸν πήδημα, id eſt, Theſſalicam ſaltationē in prouerbium abiiſſe annotat in Dionyſium commētario, Euſtathius pro molli fortaſſis: nam & θετταλικὰ πτερὰ alæ Theſſalæ in luxus argumentum apud auctores nobilitantur, quod eius gentis togę utrinq; alarum ſpeciem prę ſe ferrent, extētioribus fortaſſe manicis, unde ἐντεθετταλισμένον, dixit in Maryca Eupolis Stephanum & Pollucem, de geſtantibus diffuſiores more Theſſalorum chlamydas, de quo annotatum eſt Heſychio, & Suidæ. Orator quidam has Theſſali-

cas alas, θετταλικὰ πτέρα, non πτερὰ, dixit, quod in certaminibus ſuis præmia proponerentur eiuſmodi chlamydes, celebratur & θετταλὶς calciamenti genus illi nationi peculiare. Memorat & θετταλὸν πτέρυγμα Stephanus aſtrigmēti genus elegantioris ad comptum faciens, quo angulos chlamydum, quos πτέρυγας exponit Heſychius, affibulare atque conſtringere ſolebant, ut arbitramur: Nec vero diſſimile eſt, hanc lectionem ab Euſtathio male interpolatam fuiſſe: Quicquid eſt, diuinatione quam aſſeueratione magis opus eſt, in re non explicita, donec aliquis exoriatur, qui ſcriptum hoc aperiat. Forte θεσσαλὸν πήδημα, id eſt, Theſſalicum ſaltum, pro ingenti, qualem grallatorium vocat Plautus, nō inepte expoſueris, ratione in ſuperiore adagio reddita.

Theſſalicum nomiſma.

Θεσσαλὸν νόμισμα, id eſt, Theſſalicum nomiſma prouerbiale eſſe annotatur à Suida & Heſychio, niſi quod apud hunc deſideratur vox altera, hoc modo reponenda: θεσσαλὸν νόμισμα, τῦτο περιμιαῖδες, πεσσόμενον ἐπὶ ἀπάτης, quæ lectio plena & integra in illo ſeruata eſt: Conuenit ergo in fraudem & fucum utroque auctore. Crediderimus nos Theſſalicum nomiſma adulterinum fuiſſe, parumque ſincerum aut probæ monetæ, atq; inde ortum adagium. Venuſte ad perſonam transferetur, ſi impoſtorem aliis fucum facientem, & improbi commatis hominē Theſſalicum nomiſma vocitemus. Suidas neſcimus quid de Theſſalonice urbe à filia Philippi regis cognomine appellata hoc loco refert.

Delphini in terra vires.

Δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία, id eſt, Vis Delphini in terra, videtur dici de eo qui vires ingenii in negotio, cui par non ſit, periclitatur, & iudicii lubricum ferre vult, ubi impos ſit. Plutarchus in Demoſthene, comparare & expenſo iudicio ſententiam ferre de Ciceronis & Demoſthenis orationibus, ac ſtylo male ſane hominis neq; vires ſuas exploratas habentis eſſe exiſtimat, idem namque agere illum, quod Delphinus velociſſimum agilliminumq; in mari animal, ſed in arida humo deſtitutum, ſui impotens citoq; exſpirans: unde Pindarus pernicitatem ſummam volens oſtendere, dixit θαλασσαῖον παραμεύσεται δελφῖνα, id eſt, marinum delphina ſuperat. verba eius ſunt ex Ione Chio ſumpta, κἀκεῖ γὰρ ὥς φησιν ὁ Ἴων δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία, id eſt, Illic namque contingit uti Delphinis robore in tellure, quod Ion dixit. Quadrabit non male in pauperem, qui litigare velit cum potentiore opibus affluente, qui litem in longum extrahere corruptelis poſſit, illo interim exhauſto, talis namq; δελφῖνος βία ἐν χέρσῳ nititur: Deniq; in quemuis ſupra vires tentantem aliquid, ſupra crepidam ſutorem, ſupra malleum fabrum.

Quadrante dignum.

Qvadrante dignum pro exiguo & vili non abſq; prouerbii ſpecie dictum inuenimus apud D. Hieronymum. Rideo aduocatum qui patrono egeat, quadrante dignam eloquentiam nare ſubſano. ubi dignam quadrante eloquentiam vocat quæ nullius penſi ſit, & vix unius æſtimādam aſſis, quod Catullus dixit. Huic confine eſſe annotant alii. Quatuor obolis æſtimas, quod diuerſo ſenſu exponit Suidas: τετλάρων ὀβολῶν, ἐπὶ τῶν πολλῆς ζημίας ἀξίων. Quatuor obolis

Digitized by Google

lis dignum, de rebus quantiuis pretii, quomodo accepiſſe videtur incertus auctor, cuius verba citat: τὴν παῤῥησίαν τὴν σὴν οἴει τεσσάρων ὀβολῶν εἶναι τὸ τῆς παροιμίας, οὐκ οἶσθα ὅτι καὶ Θερσίτης ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐπαῤῥησιάζετο, τοῦ δὲ Ἀγαμέμνονι τῆς Θερσίτου παροιμίας ἔλαττον ἔμελλεν, ἢ χελώνη μυιῶν, τὸ τοῦ λόγου, id eſt, Libertatem linguę tuam quatuor obolis dignam putas, iuxta proverbium, at ignoras etiam Therſiten inter Græcos libertate dicendi vſum fuiſſe, cuius deblateramenta nihilo pluris fecit, quam muſcas teſtudo, id quod dici ſolet, Agamemnon.

Draconis leges.

Δρακοντείους νόμους, id eſt, Draconianas leges dici inuenimus a Xenarcho apud Athenæum, nimia ſeueritate ſancitas, & quæ rigiditate immoderata, humanitatis iura æquitatisque diſſoluunt. Sic enim inquit:

Πῶς πότ' ὦ δέσποινα ποντία Κύπρις
Βινεῖν δύναιντ' ἂν τοὺς Δρακοντείους νόμους
Ὁπόταν ἀναμνησθῶσι, id eſt,
Qui carula o Venus queant
Dare liberis operam creandis, quoties
Legum Draconis ſint memores?

Draco Athenienſis vir bonus magnæq; prudentiæ tetricas leges ſanxit ſupplicio ferme capitis cenſitas, vt Aulus Gellius refert, qua de cauſa non atramento, ſed ſanguine ſcriptas eius leges (quas proprie θεσμοὺς dictas ſcribit Ælianus) quidam dixiſſe memoratur. Seueram igitur alicuius diſciplinam & inſtituta acerbiora Draconis leges nominabimus. Huc ſpectat illud Ariſtotelis in Rhetoricis: οὐκ ἀνθρώπου οἱ νόμοι, ἀλλὰ Δράκοντος, id eſt, Haud hominis, ſed Draconis ſunt leges.

Luſcinia Muſarum.

Ἀηδὼν μουσῶν, id eſt, Muſarum luſcinia. Convenit in hominem inſigniter eruditum, & præcipue in poetam carmine felicem. chorus apud Euripidem in Palamede:

Ἐκτάνετ' ἐκτάνετε τὸν πάνσοφον ὦ Δαναοί,
Τὰν οὐδὲν ἀλγύνουσαν ἀηδόνα μουσᾶν.
id eſt,
Necaſtis necaſtis omniſcium o Danai,
Muſarum luſciniam cunctis innoxiam.

Sentit de Palamede Vlyſſis dolo à Græcis ſaxis obruto: Fuit autem vir ille in philoſophia excellens, & ad pangendum carmen factus, quem Iliacum bellum verſibus ceciniſſe perhibent, ſed abolitum inductumque ipſius poematis nomen ab Homero inuidiæ ſtimulis agitato. Citat carmen prędictum Philoſt. in Heroicis. Notum eſt poetas μουσῶν ὄρνιθας vel ut Muſarum aues à Theoc. vocari: & Latini poetæ cygnos pro poetis accipiunt, vt Virgil. ibi: Cantãtes ſublime ferent ad ſydera cygni; & Horatius Pind. appellat Dircæum cygnũ. Idem non vſitata nec tenui penna ſe ferri per æthera gloriatur, & in albũ alitem mutari fictionem ab Anacreonte mutuatus: qui ait ἀναπέτομαι πρὸς Ὄλυμπον πτερύγεσσι κούφαις, id eſt, Euolo in cælum leuibus pennis. Et apud Ariſtoph. Cibeſias poeta optaţ fieri luſcinia, ſic inquiens:

Ὄρνις γενοίμην βούλομαι
Λιγύμφθογγος ἀηδών. id eſt,
Pennata auis fieri volo
Philomela canora.

Corinthia verba & Ionica.

Corinthia verba pro exquiſitis & ma-

& magnopere elaboratis & ad oſtentationem nitidis, vel etiam pro delicato & molli dicendi genere, poni videmus. Quint. libro 8. cap. 3. Sed ita demum, ſi non appareat affectatio, in qua mirifice Virginius. Corinthiorum amator iſte verborum. Corinthia opera olim laudatiſſima fuerunt & primæ nobilitatis, de quibus ita Pli. lib. 34. c. 2. Sunt ergo vaſa Corinthia quæ iſti elegantiores modo in eſculenta transferunt, modo in lucernas, modo in trullas, nullo mũdiciarum reſpectu. Cicero in oratione pro Sexto Roſcio, Domus referta vaſis Corinthiis & Deliacis. Strabo libro octauo, ἔτι μὴ ὁμοίως τοῖς χαλκώμασι τοῖς κορινθιουργέσιν, id eſt, æquali in pretio æſtimata fuerũt cum vaſis Corinthiis. Addit Lu. Florus, Æris notam pretioſiorem fecit opulentiſſimæ vrbis Corinthi iniuria, quia incendio peruſtis plurimis ſtatuis atque ſimulacris, æris auri argentique venæ in commune fluxerunt. Quod ſi ad mollicie mauis referri, ſuccurrit verbum κορινθιάζειν pro ſcortari, quodq; Corinthia ſcorta toties apud veteres ſcriptis nobilitata ſunt, vt apud Ariſtophanem eſt videre. Simili modo, ἰωνικὴν ῥῆσιν, id eſt, Ionicum verbum, pro diſſoluto & molli extulit Æſchylus, vnde Athenæus libro decimotertio. Dipno. καταλέξω σοὶ Κύνουλκε ἰωνικὴν ἵνα ῥῆσιν ἐκτείνας κατὰ τὸν Αἰσχύλον, id eſt, Commemorabo tibi Cynulce & proferã Ionicum dictum, vt Æſchyli more loquar. Heſychius ἰωνικὸν exponit τρυφερὸν Ionicum delicatum, aut effœminatum fractumque, quo nomine traducebantur Iones, ita enim emendandus eſt Græcus codex, ἐπὶ τέτῳ γὰρ ἐκωμῳδῶντο οἱ ἴωνες. Vnde & Horatius illud, Motus doceri gaudet Ionicos, ex Ariſtophanis Concionatricibus mutuatus eſt, vbi anus ita loquitur:

Ἤδη τὸν ἀπ᾽ ἰωνίας τρόπον τρίλλισμα κνησιᾶς. id eſt,

Miſcella pruris nunc Ionico modo.

Vtitur ita & Philoſtratus in Iconibus:

Ἁβρὸν μὲν αὐτῇ τὸ εἶδος καὶ μάλα ἰωνικόν. id eſt,

Forma illi delicata, valdeq; Ionica.

Dion Chryſoſtomus, καλὸς καὶ μέγας, πολὺ ἔχων ἰωνικὸν τοῦ εἴδους, id eſt, Formoſus & procerus multum Ionicæ venuſtatis ore præferens. Varro apud Nonium ἀχίλλειος, ἱεραλικὸς, ἰωνικὸς, κιναιδ⊙, id eſt, Achilleus, hoc eſt, venuſtus, laſciuus, Ionicus, cinædus, ſic enim interpolanda ſunt ex manuſcripto Nonio verba, quæ portentoſe hoc modo leguntur: ἀξιαὸς ἠρωικὸς ἰωνικὸς in dictione Cynędi.

In eandem lancem imponere.

Εἰς τὴν αὐτὴν τιθέναι πλάστιγγα, id eſt, Eidem bilanci imponere, prouerbialiter accipit Athenęus pro eodem in loco habere, aut æqualiter æſtimare. Sic enim ait libro primo Dipnoſ. εἰς τὴν αὐτὴν τεθεὶς πλάστιγγα τὴν μέθην τῇ μανίᾳ, id eſt, In eandem lancem cum inſania temulentiam componens. Sumptum à nummulariis aut ab inſtitoribus æqualia lancibus iiſdem ponderum momenta appendentibus. Huic finitimum eſt illud Simocati, οὐκ ἰσόρροπον ἔχουσιν οἱ ἔρωτες πλάστιγγα, id eſt, Amor nõ habet bilances æquilibrio æquales, & iterum: τὴν ἰσόρροπον πλάστιγγα τὸ θεῖον σοι ταλαντεύσεται, id eſt, Æqualem bilancem Deus tibi appendet.

Suilla abſumpta, bouem non expectes.

Qvando cunctationem damnoſam fore & vitæ periculo permiſtam indi-

Digitized by Google

indicare volumus, iuxta Lucani illud: Semper nocuit differre paratis, vſurpare licebit verſiculum hûc prouerbialem:

Φεύγετε δειπνήσαντες ὗς κρέα μηδὲ μένειν βοῦν. id eſt,

Exſpectare bouem expleti nolite ſuilla.

Refertur ab Athenæo ex Anticlidis hiſtoriis, quod cum Erythræi inſidiis adoriri Chios inter cœnãdum eosque interficere cogitarent, quidẽ recognita Chios verſu iſto admonuit, vt paratas ipſis inſidias fuga præuenirent priuſquã in tragicum choragium exirent epulæ.

Flamma perſequeris quem genueras.

In eum, qui damno afficit, quem paulo ante & opera & re adiuuerat, quadrabit apposite Senarius prouerbialis Æſchyli:

Σύ τοι μ' ἔφυσας, σύ με καταίθειν μοι δοκεῖς. id eſt,

Videris vrere igne me quem genueras.

Verba videntur eſſe Meleagri, quẽ Althæa mater, impoſito igni fatali titione, flammis conſumpſit, vel potius Penthei: nam hoc nomine fabulam docuit Æſchylus, in quem furiata Agaue mater deſæuiit, incenſis ædibus, vt refert Oppianus & Euripides: apud quem in Bacchis conſimilia loquitur Pentheus. Demet. a victoria Poliorcetes vocitatus variis caſibus vltro citroque iactatus, ad fortunam exclamaſſe hoc Æſchyli tamen legitur:

Σύ τοι μ' ἔφυσας, σύ με καταίθειν μοι δοκεῖς. id eſt,

Tu me extuliſti in lucem, at eadem nunc parens
Abolere flammis me nefariis paras.

Cubitale.

Πηχυαῖον dicunt Græci prouerbialiter, quod humile aut exiguũ quaſi cubitale dicas: Mimnermus Colophonius poeta apud Stobæum:

Τοῖς ἴκελοι πήχυιον ἐπὶ χρόνον ἄνθεσιν ἥβης
Τερπόμεθα. id eſt,

Tempore perfruimur cubitali, flore iuuentæ
Frondibus adſimiles.

Breue namque eſt cubiti ſpatium, quod *πῆχυν* & *πυγμὴν* dicunt illi, vnde & Pygmæorum pumilæ genti agnomen eſt. Contra *τετράπηχυν ἄνδρα* procerum & magnum vocauit Callixenus apud Athenæum, *μέσος δὲ τούτων ἐβάδιζεν ἀνὴρ μείζων τετράπηχυς.* Medius horũ incedebat larduus homo quadricubitus. Vſurpauit & Ariſtophanes hanc vocem pro magno, ibi. *τετραπήχεις καὶ γενναίους*, id eſt, quadricubitos & generoſos.

Coturnicis naturam induere.

Ὀρτύγων ἀναπλῆσθαι φύσιν, id eſt, Coturnicum induere ingeniũ, prouerbium dicitur in pugnaces & feroci ingenio homines, quique velut re præclare geſta criſtas attollunt. Natura coturnicum ea eſt, quod in ludicro certamine productæ (quod olim vſitatiſſimum fuiſſe ex Polluce & Ariſtophanis commentariis diſcimus) vel etiam inter ſe ipſæ concertantes depugnent collidantq; ſe mutuis ictibus, & caput ceruicemque arduam altius erigantur, in gallinaceis videre licet. Ariſtides ſophiſta de quodam deprecãte, ne Sparta muris cingeretur, ita extulit apud Philoſtratum, *μὴ δὴ σὺ τείχει ἐπιπληξώμεθα, ὀρτύγων ἀναψάμενοι φύσιν*, id eſt, ne capita illidamus mœnibus coturnicum aſſumpto ingenio.

Thea-

Digitized by Google

Theagenis munificentia.

Θεαγένους μεγαλοφροσύνη καὶ εὐεργεσία, i. Theagenis magnanimitas & liberalitas in prouerbiũ verſa eſt, de inſigni & effuſa benignitate. Eunapius vt opinamur, apud Suidam de Hegia ampliſſimæ ſpei iuuene, ἦν δὲ γάρ τι τῷ Ἡγίᾳ καὶ τῆς Θεαγένους μεγαλοφροσύνης φύσεως ἐν ταῖς εὐεργεσίαις, hoc eſt, Erat in Hegia magnanimitas quædã, Theagenis in munificentia poſita. Fuit autem hic Theagenes, non is, cuius apud Ariſtophanem pecuniæ prouerbio locum dedere ad oſtentationem magnæ, at reipſa exiguæ, ſed ſub Imperatoribus Romanis, præter Athenarum excelſo animo & honoris cupido, opibus præpotens, vtpote qui calamitatibus nonnullorum oppidorum, nedum egenis hominibus aliquot mederi potuerit, οὐ μιᾷ χειρὶ δωρούμενος, ἀλλ᾽ ἀμφοῖν κατὰ τὴν παροιμίαν, id eſt, non vna manu, ſed ambabus, iuxta prouerbium, elargitus: ἦν γὰρ φιλόδωρος τὸ καὶ μεγαλόδωρος εἰς ὑπερβολήν, erat enim ſupra modum donandi auidus, & quidem magna: Huius pater Archiadas, ſublata rapto ingenti pecuniæ vi, conſpicatus ſubtriſtem filium, iam tum puerum, bono illum eſſe animo iuſſit, nihilque faciendam illam iacturam, quando ſi in Palladis ludos cõſumenda ea fuerat, longe maiores ſumptus facturi fuerint, iſtud vero cum iactura certamen multo eſſe cũ honeſtius, tum ſplendidius. Ex quo apparet qualem habuerit magiſtrũ & magnanimitatis doctorem a puero Theagenes.

Tudiculam expoliuit.

Τορύνην ἔξεσεν, id eſt, Tudiculam dedolauit. Citatur a Demetrio Phalereo ex Sophone Mimographo, quem totidem ferme adagiis abundare, quot verſibus, ait. Videtur quadrare in hominem plus iuſto curioſum: vel qui operam minime neceſſariam & inutilem verborum fuco cõmendat: aut qui hominem agreſtibus moribus & ruſticano ingenio ac Demeam prorſus, ad elegantiores mores cultumq; ciuiliorem traducere conatur, talis enim τορύνην ξέειν apposite dicetur. Quidam male legerunt ἔζεσεν, quod eſt ebullit. Eſt autem τορύνη coquinarium inſtrumentum commouendis pulmentariis ollæque vertendæ idoneum. Tudiculam Latini vocant, quam qui velit expolire elegantius, næ ille in re omnium inutiliſſima operam cõſumit.

Iolaum implorat.

QVI ſibi diffiſus, alienam implorat opem, Ἰόλεω δεῖσθαι, id eſt, Iolao habere dicitur aut Ἰολεῶνα παρακαλεῖν, Iolái opem aduocare. Synesius ad Pylemenem: ἐξήλαται νῦν ἐπὶ πονηροὺς ἄνδρας τοῦ Ἡρακλείου τρόπον ἐκκαθαίρειν αὐτῶν τὴν πατρίδα, θεοῦ δὲ ἴδει δεῖται καὶ Ἡρακλέους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ἰόλεω συμμάχου καὶ παραστάτου, id eſt, Ablegatur ad malitioſos homines, Herculis more patriam ab illis expurgaturus, quam ad rem Deo nimirũ & Hercule, imo & Iolao opitulatore, ac ſubſidiario opus habet, Idem in Caluitiis encomio: Πρὸς δύο δέ, φησὶν ὁ λόγος, οὐδ᾽ Ἡρακλῆς, οἳ τοὺς Μολιονίδας ἐκ λόχου προσπεσόντας οὐκ ἤνεγκεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ὕδραν ἀγωνιζόμενος, τέως μὲν εἰς ἓν συνειστήκεισαν, ἐπεὶ δὲ ὁ καρκίνος αὐτῇ παρεγίνετο, κἂν ἀπεῖπεν εἰ μὴ τὴν Ἰόλεω συμμαχίαν ἀνεπηγάγετο. κἀγὼ μὴ δοκῶ παραπλήσιόν τι παθεῖν ὑπὸ Δίωνος, οὐκ ἔχων ἀδελφιδοῦν τὸν Ἰόλεων, id eſt, Aduerſum duos, iuxta prouerbiũ, ne Hercules quidem

quidē Molionidas ex inſidiis ipſum adortos haud ſuſtinuit,&cum hydra pugnam ingreſſus, quamdiu vnus vni aduerſus ſtetit, æquo Marte decertauit, ſed poſtquam hydræ cancer acceſſit, ſuccubuiſſet ille,ni Iolai opem contra imploraſſet. Similiter cumDione res mihi ſuccedit,patruele Iolao deſtituto. Apud Platonem in Phædone cum vrgenti Socrati, vt conuelleret argumentis aduerſarios Phædon, deprecatus iſte tenuitatem ſuam,reſpondiſſet duobus neHerculem quidem ſufficere,ſubiecit Socrates: ἀλλὰ καὶ ἐμὲ τὸν Ἰόλεων παρακάλει, id eſt, Quin tu me Iolaum tibi adſciſcito. Rurſus in Euthydemo, ὁ δ' ἐμὸς Ἰόλεως πατροκλῆς εἰ ἔλθοι, πλέον ἂν θάτερον ποιήσειεν, id eſt, At qui ſi meus Iolaus Patrocles acceſſerit, alterutrā certaminis partem integer ſuſtinuerit. Quibus ex locis Iolaum pro auxiliario & qui operam alteri accommodat, quemadmodum & Theſei nomen accipi clarum eſt. Euripides in Ione: Ἀσπιστὰς ἰολάος ὃς κοινοὺς αἰρόμενος πόνους, Δίῳ παιδὶ συναντλεῖ,id eſt, Armiger Iolaus qui communes ſubiens labores Iouis filio opitulatur. Nota eſt fabula, vel ex ſuperioribus Syneſii verbis, nam collato pede cū Hydra depugnanti Herculi,cūCancer mordicus calcem prehendiſſet, vt in Heraclea refertPanyaſis,Iolaus laboranti opem tulit. Quod in fabuloſis Palæphatus exponit ita, Hydram oppidum copiis oppugnante Hercule, Lernus regulus imperata facere nolens, auxiliarem militum manum duce Carcino impigro, & ſtrenuo homine, ſtipendio conduxit, quo bellum propulſaret: itaque viribus inferior Hercules, Iolaum Iphicli fratris filium, cum delecta Thebanorum manu, in auxilium vocat,eoque ſubſidio adiutus, hoſtile oppidum ſolo æquauit,copiasque omnes deleuit.

In meridie vitæ philoſophantes.

Ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου φιλοσοφεῖν, id eſt, In meridie vitæ philoſophari dicuntur prouerbialiter, qui prouecta ętate animum ad ſtudia applicant, Syneſius ad philoſophiam: οἶσθά τινας ἐν λογιστηρίοις ἀποδυσαμένους, καὶ πάντας ἀπὸ μιᾶς γέ του συμφορᾶς ἀναπεισθέντας ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου φιλοσοφεῖν,id eſt, noſti quosdā depoſitis ad rationariā mēſam veſtibus, aut accepto damno vel vnico edoctos, in meridie vitæ philoſophiæ incumbere. Non abludit hinc multum & M. Craſſi & Deiotari tetrarchæ Galatiæ conuitium: nam Craſſus videns illum extremo in ſenio nouam vrbem condentem, Quid, inquit, ô rex hora diei duodecima ædificare inceptas? ὦ βασιλεῦ δωδεκάτης ὥρας οἰκοδομεῖν ἄρχῃ. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς παρὰ πολὺ πρωΐας ἐπὶ πάρθους ἐλαύνεις, id eſt, atqui neque tu ipſe, ô Imperator matutinus admodum in Parthos expeditionem ſuſcipis. Vterque intempeſtiua molimina alteri facere obiecit,quod perſcriptum eſt ab Appiano in Parthico, & a Plutarcho in Craſſo,verbis plane iiſdem. vt & paginæ aliquot in vtraque hiſtoria nihil immutatis verbis leguntur, vter vero plagii inſimulandus ſit, difficile fuerit iudicium, quod eadem ætate (vt opinamur) vixerint. Poteſt ad q̄uis alieni temporis ſtudia aut negotia transferri, velut in ſenem intempeſtiuæ libid. ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου μαλακιζόμενον.

Ab hoc adagio non alienum eſt illud Alexidis Comici:

Ἤδη γὰρ ὁ βίος ὁ ἐμὸς ἑσπέραν ἄγει. i.
Nam vita ſeram veſperam trahit mea.

Ætatura

Ætatum curricula diei curſui cõparantur, & Nazianzenus ad Nemeſium: βιότοιο πρὸς ἕσπερον ἀλγινόεντος, id eſt, Miſeræ ſub veſpere vitæ.

Altera caduceum, haſtam altera.

Θατέρᾳ μὲν δόρυ, θατέρᾳ δὲ κηρύκειον φέροι χερὶ ὤν, id eſt, Altera manu haſtam, altera caduceum præferens. Prouerbium eſſe adnotat Euſtathius ex Pauſania de iis, qui armatas preces adferunt, amicæ admonitioni minas coniungentes. Ex hiſtoria natum quæ talis eſt. Gephyræi ad decimas Apollini Delphico votiuas perſoluendas ab Athenienſibus miſſi acceperant oraculum illud:

Ἀνδρὶ γεφυραίῳ οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος, id eſt:

Nõ domus eſt melior Gephyræo præ domo amica.

Admoniti inſuper vt præuia boũ veſtigia inſecuti, ibi locorum conſiderent, vbi delaſſatos boues conſpexiſſent: itaque oppugnante Athenienſes Eumolpo, ipſi ad Tanagram contenderunt, tradito in manũ fæciali ductori exercitus caduceo, ſub pacis legationibusque obtentu, ſubſequente à tergo armata iuuenum manu. Ibidem ex alterius lexici fide annotat Euſtatius eandem hiſtoriæ occaſionem paulo aliter, nimirum Gephyræos à Tanagræis bello infeſtatos, fæcialem præmiſiſſe, armatis pone inſecutis omnibus. Polybius libro quarto de Rhodis aſtu tali vſis loquens: πρεσβευτὴν μὲν Ἀριδίκην προεχειρίσαντο πρὸς τοὺς Βυζαντίους, Πολεμοκλῆν δὲ τρεῖς ἔχοντα τριήρεις ὁμοῦ συναπέστειλαν, βουλόμενοι τὸ δὴ λεγόμενον καὶ τὸ δόρυ δὲ τὸ κηρύκειον ἅμα πέμπειν πρὸς τοὺς Βυζαντίους, id eſt, Ad Byzantios legatum Aridicen delegerũt, ſimulq; cum eo Polemoclen tribus inſtructum triremibus emiſerunt, nolentes ſimul & haſtam & caduceũ, iuxta prouerbium ad Byzantios mittere. Adfine huic eſt & plane cognatum id quod decimo Æneidos dixit Virgilius:

Pacem orare manu, præfigere puppibus arma.

Porro ex ſuperiore oraculo conſtare poteſt ratio etiam adagii, quod apud nonnullos legitur: Domus amica, domus optima.

Dorice incedere.

Dorice incedere, hoc eſt, δωριάζειν dicuntur quę nudant bonam corporis partẽ depoſitis veſtibus, vt Ælius Dionyſius exponit. Nam in Pelopponeſo puellæ diſcinctæ & ſine tunica interdiu incedebant, quod & Pauſanias confirmat interpretans τὸ δωριάζειν, παραγυμνοῦσθαι, quod Doricum eſſet artus nudos ſpectantium oculis exhibere, nullo cinctus vſu. Anacreon Lyricus. Ἐκδῦσα χιτῶνα δωριάζει, id eſt, Exuta tunica Dorice ingreditur. Chorus apud Euripidem in Hecuba:

Λέχη δὲ φίλα μονόπεπλος
Λιποῦσα δωρὶς ὡς κόρα.

id eſt:

Dulceis linquo thoros ego ſimplicem.
Induta pallam Dorides.
Qualem ſolent Virgunculæ.

Sic & Spartanæ puellæ incedebant olim incinctæ καὶ ἀχίτωνες, ſupparum habentes vtroque in humero, quinis fibulis adſtrictum, quod inferius laxũ inceſſu femora nudabat, vnde Callimachus ἦσκεν ὅτ᾽ ἄζωστος, χαλεπόπορπος, id eſt, Erat quando incinctus & alterutro ex latere fibulis adſtrictus. Eodẽ ſpectat quod Lacænas φαινομηρίδας dixit Ibicus poeta, quod in inceſſu femora retecta oſtenderent, & Eu-

& Euripides ait incedere illas γυμνοῖσι μηροῖς καὶ πέπλοις ἀνειμένοις, id eſt, nudis fęminibus, & retracta palla: quin & Sophocles θυραῖον μηρὸν quaſi clathratum aut feneſtratū femur ipſis dat. D. Clemens pædagogi lib. 2. Lacęnę virginis more ὑπὲρ γόνυ ἐσταλμένη, id eſt, reductis ſupra genu veſtibus incedere, indecorum eſſe ait. Quadrabit hodie in leues parumq; caſtas.

Muſicus apparatus.

Μουσικὸν, id eſt, Muſicum pro mediocri vſurpari plurifariam apud auctores inuenimus. Damaſcius Syrus in hiſtoria, quam de philoſophis ſcripſit: τὴν δὲ τροφὴν ἐκληρώσατο μετρίαν τινὰ καὶ ἄθρυπτον, οὔτε διὰ πλοῦτον βλακεύουσαν, ἀλλὰ μέσην δὲ μουσικὴν καὶ τὸν δώριον τρόπον τῆς τύχης ἀληθῶς ἡρμοσμένην, id eſt, Victum ſortitus eſt moderatum & frugalem, neque ob egeſtatem præparcum, neque propter opes diffluentem, ſed medium atque muſicum, pro fortunis vere temperatum ad inſtar Doriorum modorū. Plutarchus in præceptis ſalubribus Timotheum Athenienſium ducem cœnaſſe dicit in Academia apud Platonem: μουσικὸν δὲ λιτὸν δεῖπνον, id eſt, Muſicam & frugalem cœnam: quod repetit idem in Symp. 6. his verbis: ἐδείπνισεν μουσικῶς καὶ ἀφελῶς, id eſt, tractauit illum muſice & abſq; graui apparatu, nimirum mediocriter. Similiter Athenæus lib. 10. ἑστιαθεὶς ἀφελῶς καὶ μουσικῶς, id eſt, conuiuio acceptus mediocri & Muſico. Euphron Comicus, ἁλὸς δὲ μουσικῶς, id eſt, Mediocri ſalis copia iniecta. Huc referri putamus illud Plauti in Muſtellaria, vbi ait, Muſice hercle agitis ætatem, ita vt vos decet. Vino & victu, piſcatu probo, electili: cum vellet innuere mediam viuendi rationem illos ſequi, neque viles & minimi pretii, neq; rurſus maximi dapibus victitando, ſed habito delectu media eligendo. Apud priſcos tria harmoniæ genera numerantur, inter quæ Lydios modulos, vt luctui & funeralibus aptiores reſpuit Plato, quemadmodum & Ionicos, vt ſolutiores & mollitie infames: Doricos laudat, ceu temperatis & modeſtis ingeniis congruos, quibus per ſimiles ſunt, quos Æolios nominabant: Huc ſpectant Pratinæ Phliaſii poetæ verſus ab adagii ſenſu haud alieni:

Μὴ σύντονον δίωκε μήτ' ἀνειμέναν,
Ἰαστὶ μοῦσαν, ἀλλὰ τὰν μέσαν νέμων
Ἀρουραν αἰόλιζε τῷ μέλει. id eſt,

Nec aſperum modum aut remiſſum
Ionicum
Sectare, ſed mediam tenens viam,
melos
Modulator Æolium.

Charixena non ſunt iſta.

Apud Ariſtophanem in Concionatricibus anus loquitur, οὐ γὰρ τ' ἀπὶ χαριξένης τάδ' ἐστιν, id eſt, Neq; enim ad Charixenam iſta pertinent. Euſtathius in Nauium catalogum ſcribēs, ait eſſe proverbiū à Charixena poëtria fidicina tractum, ſed non explicat. Scholiaſtes Ariſtophanis annotat Charixenam fuiſſe ſtolidam, & fatuam mulierculam, videtur dici poſſe cum indicare volumus, alia de re quam alter exiſtimet, ſermonem nobis eſſe.

Mantiſſa obſonia vincit.

Vetus eſt adagium, Plus eſt mantiſſa, quam obſonium, quando ſignificabimus dictū aliquod obiter aſperſum orationi, pluris nobis eſſe, quam reliquam orationis molem, veluti ſi epiſtolæ bene prolixæ breuis aliqua paræneſis adiecta

Kkkk

dicere licebit, pluris nobis eſſe eam mantiſſam, quam obſonium. Elegātiſſime eo vſus eſt Lucilius in Satyr. hoc hemiſtichio:

Mantiſſa obſonia vincit.

Ampullas loqui.

AMpullari dixit Horatius epiſt. 3. lib. 1. pro verbis tumidis vti, qualib. cothurnus Tragicus ſolet, ibi:

An tragica deſæuit, & ampullatur in arte?

Idem in Arte poetica Ampullas vocat verba grandiloqua & turgida, quorum egeno homini ineptus vſus eſt, ibi:

Proiicit ampullas & ſeſquipedalia verba.

Simili ratione Φυσήματα efferunt Græci proverbiali figura, ita Hyperides orator de Demea Demadæ oratoris è tibicina filio, dixit, os illi magna in ſuggeſtu crepanti obſtruens, οὐ σιωπήσῃ μεῖζον τῆς μητρὸς ἔχων τὸ φύσημα, id eſt, Num tacebis, qui amplius matre phyſema habes: φῦσα ꝓprie follem Græcis ſonat à flatus argumento: at φύσημα bullam ſpiritu inflatam & tumentem: vnde ad inaniem futilium hominum garrulitatē transfertur, ita quod Theodoritas poeta de Vulcano dixit, φυσητῆρσι μελιγίνοις χρῆσθαι, id eſt, Vtricularibus follibus vti, poterit conterqueri in blateronem, cuius pleni ſpirent mēdacia folles. Hinc non abludit oraculum de Athenienſibus editum: Μή μοι Κεκροπίδας αἰνήσεις, μέλλουσι γὰρ ἔσεσθαι, id eſt, Ne mihi Cecropidas laudetis, erunt etenim vtres, hoc eſt, elati & tumidi. Eſt autem Ampulla lecythi, aūt olearii vaſis genus grandi ventre tumens.

Aſciam cruribus illidere.

Aſciam cruribus ſuis illidere, proverbiali ſchemate dicitur, qui ſibiipſi malum arceſſit dedita opera, aut temeritate quapiam. Apuleius libro 3. de Aſino: Meque ſponte aſciam cruribus meis illidere compellit. Tranſlatum videtur à fabula, quæ memorat, Lycurgum Thracem ſuccidendis vinetis intentum crura ſibi amputaſſe impacta ſecuri. Conveniet in dicaces, qui virulenta lingua & conuitiis exitii auctores ſibi ſunt, vel ſaltem ingentis damni, qualem cōſtat fuiſſe. Sotadam qui amarulento dicterio perſtricto Ptolemæi inceſtu, regis in ſe iram, mox necem concitauit: ſimiliter Theocritus Chius ſophiſta appellitans Antigonum regē Cyclopem, funeſtam cruribus ſuis aſciam illiſit. Eſt autem aſcia fabrile inſtrumentum, ad cædendam materiam comparatum, cuius inuentio Dædalo attribuitur à Plinio. Simili metaphora Cicero dixit in oratione pro Plancio: Infligere ſecurim, pro damnum adferre.

Syri aduerſum Phœnices.

Σύροι πρὸς Φοίνικας, Aduerſum Phœnices Syri. Citatur adagium in Suidę collectaneis. Dici convenit in pariter fraudulentos & verſipelles, vtraque enim natio vafritiæ inſignis nomine male audiuit olim. Poteſt & ad diffidentię ſignificationē trahi, vt inter ſe male concordes & alterū alterius fidei diffidentem σύρος πρὸς φοίνικα, Syrum cum Phœnice cōmiſſum dicamus, eo quod hæ gentes cōterminæ propter mutuam ſimultatē raro amicitiam colant, aut ſibi inuicem credāt. Alioqui Syros & Iudęos, qui Phœniciæ attribuuntur, nationes ſeruituti natas, appellat Cic. in orat. De provinciis conſularibus.

Multis brachiis æqualis.

Πολλῶν βραχιόνων ἀντάξιος, id eſt Mul-

Multis brachiis æqualis, de induſtrio homine effertur adagium, qui ingenii ſolertia plus poſſit vnus præſtare, quam indefeſſa opera plures ſimul: qualis Archimedes, qui incredibilia re ipſa præſtitit, veluti cum cuncti Syracuſii nauim immenſæ magnitudinis τριάρμενον ab Hiero. Ptolemæo regi Ægypti extructam deducere de naualibus nequirēt, Archimedis induſtria ſolus Hieroneam deduxit, vt obſtupefactus ille exclamaret. Poſthac Archimedi de quauis re loquēti credendum eſt, vt prolixe narrat Proclus lib. 4. commentariorum in Eucliden. Extat adagii vſus ad Philoſtratum in Heroicis de Palamede: ἀλλ' ἐν πορθμείῳ ξὺν τῷ Οἴακι τῷ ἀδελφῷ ἐπέπλευσε, πολλῶν φασὶ βραχιόνων ἀντάξιον ἑαυτὸν ἡγούμενος, Id eſt, Traiecit Pontone vna cum fratre Oeace, multorū (quod dici ſolet) brachiorum inſtar ſeipſum ducens, ita Xenophon dixit, πολλῶν οἰκετῶν οἱ καὶ ἀντάξιον εἶναι, i. illum plurium ſeruorum vice habeo. Nec aliena eſt hinc ἑκατόγχειρος, hoc eſt, centimani appellatio, de ingenioſo & πολυμηχάνῳ, quomodo prædictum Archimedem Centimanum dictum adnotat Euſtathius, quod vno machinæ baliſtariæ tortu multa ſimul iacula in hoſtes diſtringeret.

Archimedeum problema.

Qvia in mentionem Archimedis incidimus, lubet ſubiicere, quod haud dubie proverbii intellectu à Cicerone dictum eſt, lib. 13. epiſt. ad Attic. ita enim habet: Abiit illud, quod tū me ſtimulabat, quod tibi dabam ἀρχιμήδειον πρόβλημα. Archimedeum problema appellat quæſtionem abſtruſam, ſolutu difficilem, ſolicitaq; indagine examinandam. Archimedis inuenta admiranda: & infinitam ſolertiam prædicat Vitruuius lib. 9. ſingularemque illius induſtriam ibidem narrat in expendendo ſcommate, quod & Rhemnius Fanius explicat verſibus. Archimedem ait Syneſius lib. De inſomniis, propoſciſſe locum ſibi extra telluris orbem, vbi cum vniuerſa terra ſe velut in lance appenderet, in terra namque poſitū, nullas aduerſus illam habere vires. Memoratur & dictum ipſius Dorica dialecto:

Πᾶ βῶ, καὶ χαριστίωνι τὰν γᾶν κινήσω. id eſt,

Quo ibo, & vniuerſam tellurem Chariſcioni commouebo. Leguntur de eius induſtria incomparabili ſenarii Piſidæ iſti ſic à me repoſiti:

Τὰς πέντε δυνάμεις Ἀρχιμήδης εἰς μίαν
Συνάψας ὁλκῷ εἰς τὸ κινῆσαι μόχλοις
Τῶν δυσπραγήτων ἐξοχῶν τὰ φορτία.

Quorum verſuum hic ſenſus eſt, Archimedem Geometricas omnes facultates (quæ num. 5. cenſentur) in vnum tractoriæ machinæ corpus coniunxiſſe, qua immenſi ponderis moles libraret verſaretque: legendū enim eſt ὁλκῷ, non autem ὅλῳ apud Suidam verſus iſtos adducētem.

Gratias Muſis commiſcere.

Extat apud Agathium hiſtoricum lib. 3. ταῖς μούσαις φασὶ τὰς χάριτας συγκαταμιγνύειν, id eſt, Muſis Gratias, quod aiunt, commiſcere, hoc eſt, operi hiſtorico & erudito, gratiæ & ingenii lenocinium aſpergere. Euripides in Hercule furente: οὐ παύσομαι τὰς χάριτας ταῖς μούσαις συγκαταμιγνύς, ἡδίσταν συζυγίαν, id eſt, Non deſinam Charites Muſis coniungere, copulam ſuauiſſimam. Vtitur & Dion Chryſoſtomus in oratione ad Alexandrinos. Non abſimile huic eſt apud Heliodorum libro quinto, Æthio-

Æthiopicæ hiſtoriæ Cnemon dicit ad Nauſiclem: καί μοι δοκεῖς καὶ τῆς δημιουργίας μάλιστα συνιέναι, τὴν ἑρμοῦ τῷ διονύσῳ σύγκατα δρῶν, καὶ λόγων ἥδυσμα τῷ πότῳ συνανακιρνῶν, id eſt, Videris mihi rei ſacræ rationem optime callere, qui Baccho Mercurium aſſocias, & orationis condimentum poculis permiſces. ita Plutarchus lib. 1. Sympoſ. de philoſophis, qui nõ minus ſatagunt literatis ſermonibus condire ſympoſii apparatum, quam vinum affuſa aqua diluere, dixit: οὐχ ἧττον ταῖς μούσαις Διόνυσον ἢ ταῖς νύμφαις κεραννύντες, id eſt, non ſegni' Bacchum Muſis quã Nymphis permiſcentes: nam vt vino affuſa lympha diluto temperies roburque corporis conſeruatur, ita colloquiis eruditionis ſale conditis animus paſcitur, propterea addit ibi Plutarch. ſeque ipſe exponit, Nymphæ namq; placidum mitemque eum corpori conciliant, at Muſæ melleum reuera & benignum animis præſtant: vtrũque aſſequũtur docti & Philoſophi, qui pocula diluere, pariq; ſtudio doctis fabulis coronare laborant. Plato etiam admonet alicubi vt temulentum Bacchum ſobriis deabus nymphis contemperemus. Huc aſpectat, quod incertum nympharum numerum Baccho attribuerit antiquitas, quod pluſculis aliquando lymphæ menſuris cicuranda ſit vini proteruia. Attingit adagii huius gratiam Martialis lib. 11. de Philoſtrato quodam loquens, qui potus per gradus præceps corruit, periclitatus ceruicẽ frangere, non paſſurus idem, ſi nympharum aquis proluere ſe maluiſſet, ſic enim inquit:

Non eſſet Nympha, tam magna pericula paſſus,
Si potius Veſtras ille bibiſſet aquas.

Niobes archetypum.

Νιόβης ἀρχέτυπον, id eſt, Niobes archetypum: De homine ſtupido & immobili, quem Saxeũ etiam dicimus, Lucilius de ſaltatore nihil agilitatis habente:

Ὀρχηστὴς νιόβην ἔμπνοον ἀρχέτυπον.
id eſt,
Orcheſtes Viuens archetypum Niobes.

Poteſt & dici de taciturno homine, & attonito, vnde verbum exculpere nequeas: quomodo apud Antiphanẽ Comicum loquitur quiſpiam ſaxeũ euadere ſe dictitans, cum audito immani piſcium venalium precio velut attonitus hiſcere nequiret, ſic enim ait: ἐμβλέπων γὰρ αὐτοῖς ἰχθυοπώλαις λίθινος εὐθὺς γίνομαι, id eſt, Quando intueor cetarios, confeſtim euado ſaxeus. Quod alludit ad fabulam de Gorgoneo capite, cuius aſpectus homines in ſaxa conuertebat, vnde illud Philoſtrati de Perſeo: καὶ τὸ δεῖμα τῆς γοργοῦς ἔχων ἀπέθετο, μὴ ἐντυχόντες αὐτῷ λαοί, λίθοι γένωνται, id eſt, Sepoſito Gorgonis terriculamento, ne lapideſcerent homines ipſi occurrẽtes. Neque abſurde præfracti ingenii hominem, quem expugnare nequeas, & ab opinione concepta depellere, viuum Niobes exemplar, ſeu archetypum dixeris. De Niobe in ſcopulum verſa, multa apud poetas mentio.

Pergæa Diana.

Ἡ περγαία ἄρτεμις, id eſt, Diana Pergæa, Adagium effertur, teſtante Suida, de circulatoribus & vagis erroribus, qui nullo in loco firmam ſedem collocare amãt, ἐπὶ τῶν ἀγυρτῶν καὶ πλανητῶν. Diana enim, quæ eadem eſt & Luna, inter 7. planetas vagatur, tanquam venatibus indulgens operam, vnde Anniuagæ epitheton apud Cicero-

ceronem. Quadrabit appoſite in circumforaneos mendicos & paululo meliores illis. Pergæo autem Diana e Perga Pamphiliæ oppido nomẽ habet, Stephano teſte. Huic ſimile legas apud alium Panagæam Dianã, non ſine temeritatis nota, immutata voce, neque reddita epicheti ratione, vt non immerito mirentur quidam, dictionem ab illo haud fuiſſe explicatam, cum nullibi apud auctores eam legas. Pergææ vero Dianæ meminit etiã Cicero in actione in Verrem 3. vbi inquit, ita Pergææ fanum antiquiſſimum & ſanctiſſimum Dianæ ſcimus eſſe: meminit & Philoſtrates lib. 1. de vita Apollonii, hymnorum, qui in Dianæ Pergeæ honorem canerentur.

Aere & rore paſtus.

Ἐν ἀέρι καὶ δρόσῳ σιτούμενος, id eſt, Aere & rore ſaginatus, Proverbii ſpecie dicetur de eo, qui frugali admodum & tenui victu vtitur. Plutarchus in Sympoſiacωn 4. decad. ἐν ἀέρι καὶ δρόσῳ λέγουσι καθάπερ οἱ τέττιγας σιτούμενον, hoc eſt, Aere ac rore cicadæ in morem enutritum, aiunt. Cicadas rore viuere auctor eſt Plinius, & Virgilius eo verſiculo:

Et paſtæ rore cicadæ. Et eo:

Dumq; thymo paſcentur apes, dum rore cicadæ.

Cuius rei argumentum eſt humor, quem reddunt, dum excitatæ ſubvolant. Cui conſonat Theocriti illud in Ecloga, cui titulus νομεῖς, id eſt, opiliones.

Μὴ πρῶκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ.
id eſt,

Aerione fouet vitam ceu rore cicada?

Philo Iudæus de Iudęis philoſophis vitam famelicam ducẽtibus: ἐθισθέντες ὥσπερ φασὶ τὸ τῶν τεττίγων γένος, ἀέρι τρέφεσθαι, τῆς ᾠδῆς, ὡς γε οἶμαι, τὴν ἔνδειαν ἐξευμαρίζούσης, id eſt, Aſſueti aere veſci, quemadmodum cicadæ ſolent, cantu (vt equidem exiſtimo) eſuriem mitigante. Huc reſpexit Nazianzenus ad Amphilochium, καὶ εἰσόμεθα εἰ ὄντως δρόσῳ μόνῃ τρέφονται τέττιγες, id eſt, Sciemus an reuera ſolo rore paſcantur cicadæ.

Gutta fortunæ præ dolio ſapientiæ.

In diuitum inexplebilem auri cupiditatem convenientiſſime quadrat Græcus ſenarius Greg. Nazianzeni:

Θέλω τύχης σταλαγμὸν ἢ φρενῶν πίθον. id eſt,

Præ dolio doctrinæ malo guttam opum.

Id mali affert pecuniæ ſtudiũ eoq; ceu veneno animum imbuit, ac velut Circeo poculo immutat, vt præ auro nihil admirentur homines, nihil nocturna diurnaq; cura in mente ſæpius voluant, quam qua ratione diteſcant, non ſapientiæ adiiciant, pecuniæ mancipia, Aloidis perſimiles, qui Marti quem captiuum in vinculis habebant, nihilominus ſacra offerebant; vſque adeo infinita illa & inſatiabilis habendi cupiditas cultores ſuos & admiratores demẽtat, &, vt loquitur Ennius, ſapientiam omnem expectarat, à quibus diuerſiſſima & ex diametro pugnãs eſt ſtudioſorum voluntas, qui ſapientiæ & eruditionis germanæ guttulam maximis etiam Crœſorum diuitiis anteponunt, vt rurſus eiuſdem auctoris iambicum ſibi ſumere atque arrogare poſſint:

Ῥανὶς φρενῶν μοι μᾶλλον ἢ βυθὸς τύχης. i.

Eſt gutta doctrinæ potior, quam magna opes.

Cæterum libet hic adiicere illud, tametſi ab adagio diuerſum, ꝙ Euſtathius obſeruauit: σταλαγμὸν quaſi gut-

lized by Google

guttam, conuicio vocati homuncionem puſillæ ſtaturæ.

Archilochum calcas.

Ἀρχίλοχον πατεῖς, id eſt, Archilochũ calcas: eſt enim hæc vera & genuina lectio, ad cuius præſcriptum conformari debet, quod ex Diogeniano referunt alii: Ἀρχίλοχον πατρεῖς pro, Ἀρχίλοχον πατεῖς, facillimo lapſu, litera ρ pro ι transſcripta. De cuius uſu ab iis diſſentire non diſſimulamus: nam Archilochum proterere aut calcare, eo ſenſu accipimus, quo Crabrones irritare, in maledicum conuitia facientem ei qui poſſit longe maiore vehementia mordere, iuxta illud, Genus irritabile vatum: qua ratione Leonides Epigrammatarius monet hoſpitem, ne Hipponactis maledicentiſſimi poetæ tumulum calcet:

Μήπως ἐγείρῃ σφῆκα τὸν κοιμώμενον.
id eſt,
Nec forte veſpam conſopitam concitet.

Conuenit & in pauperem cui cum locuplete aut magnatum aliquo res eſt, qui rebus illius plurimum officere poſſit. Euſtathius Odyſſææ 11. idem eſſe annotat, Ἀρχίλοχον πεπάτηκας, id eſt, Archilochum calcaſti, ac ſi quis dicat, ſcorpium calcaſti, aut anguẽ, aut aſperos tribulos. Archilochus namq; Lycambidas poematibus ſuis virulentis atq; dentatis ad laqueos compuliſſe legitur. Archilochum igitur calcare dicemus eum, qui quomodocunq; potentiorem laceſſit.

Inter Orci cancros adhæſit.

Intra Orci cancros hęrere dicitur prouerbio, qui arcte irretitus teneatur, ut nullibi effugium pateat amplius. Apuleius libro 6. de Aſino aureo de Pſyche loquens. Sed bene quod in meas potiſſimum manus incidiſti, & inter Orci cancros jam adhæſiſti, datura ſcilicet actorum contumaciæ tantæ pœnas. Pulchre Orpheus in hymnis: κακυτῶ ἀνυπόστροφον οἶμον vocat Cocyti irremeabilem ſemitam, quod ab inferis nulla ſit reditus ſpes, facilis deſcenſus auerni, Sed reuocare gradum ſuperaſque euadere ad auras, id demum laborioſiſſimum eſt. Dixit autem cancros, pro clauſtro, & quos diminutiue cancellos uſitatius dicimus.

Phœnicium mendacium.

Prouerbii ſpecie dicit Plato in tertio de Rep. ſub finem: μηδὲν καινόν, ἦν δ᾽ ἐγώ, ἀλλὰ Φοινικικόν τι, hoc eſt, Nihil inauditum, inquã ego, ſed Phœnicium quippiam. Nota eſt fabulã de Draconis dentibꝰ à Cadmo Phœnice ſatis, unde armata virorum ſeges extiterit, erato inde illis nomine a ſatione, σπαρτοὺς enim dictos conſtat, quamq; Steſichorus eos dentes à Minerua humi mandatos voluit. Androtion vero vocatos ait inde, ꝙ ſecuti è Phœnicia Cadmum, ſparſim habitare defixis ſedibus cœperint; Amphilocus quod inſitione quadã Thebanis ciuibus adiuncti fuerint, alii aliter, ut quiſque in re fabuloſa noui quippiam comminiſci inſtituit. Dicetur igitur de fabuloſo commẽto inſigniq; mendacio, & fidei portentoſæ narratione, illa ſpirare Φοινικικόν τι, id eſt, Phœnicium quiddam, aut Φοινικικὰ ψεύδη, hoc eſt, mendacia Phœnicia veriora eſſe, quam ſint iſtorum dicta. Vſus eſt adagio & Strabo lib. 3. τὸν δὲ χρησμὸν καὶ τὰς πολλὰς ἀποστολὰς ψεῦσμα Φοινικικόν, id eſt, Oraculum & frequentes eo miſſas legationes, exiſtimat eſſe Phœnicium commentum. Olimpiodorus in commen-

mentario in Gorgiā Platonis à Cadmi fabula ductum prouerbium ait. Poteſt etiam uideri profectum adagium à Phœnicum negotiatorum conſuetudine, quod genus hominū mendaciis ferme tranſigit mercaturas, euanidas atq; obſoletas merces interpoſito etiā iuramento, pro frugi & probis venundantes. Phœnices vero primi mercatus gratia alienas terras exoticasq; regiones adiiſſe leguntur, & peregrinas merces exportaſſe. Vnde & literarum inuentio illis tribuitur, per quas inter ſe mutuo ſenſa conſiliaque communicarent, hinc illud Critiæ apud Athenæum, Φοίνικες δ' εὗρον γράμματα λεξιλόγα, aut ut Euſtathius citat, ἀλεξιλόγα quod ſolatia quædam ſint animorū. Porro quod mercaturam exercuerint, fidem facit & illud Pindari Φοίνισσα ἐμπολά, id eſt, Phœnicia mercimonia: & Sophoclis illud:

Οὐλὴν ἔθου δὲ πρᾶξιν ὡς Φοίνιξ ἀνήρ.

id eſt,

Aſſueſce mercari & venundare, ut Phœnix negotiator.

Angularis bombyx.

Γωνιοβόμβυκες, hoc eſt, angulares bombyces, prouerbii facie dicuntur vanæ eruditionis oſtentatores, qui morbus in doctioribus plerunq; familiaris eſt, qualē deſcribit Agathius Vranium Syrum, qui ante regiam porticum obambulans, & in librariis officinis, magnifice crepabat, & in corona hominum altercabatur, nihil exacte ſciens, & tamen plurima ſe ſcire iactitans Herodicus Babylonius in quodam Epigrammate, grammaticorum rationem proſcindit dicterii iſtius aſpergine: Φεύγετ' ἀριστάρχειοι γωνιοβόμβυκες, id eſt, Fugite procul Ariſtarchei angulares bōbyces, aut obſtrepeti culices: βόμβυξ inſecti genus, ab obſtrepero murmure, quod βομβεῖν ſonat, nomen habens, quod & βομβύλιον.

Cadaueris inſtar venuſtus.

Χαρίεις ὥσπερ νεκρός, id eſt, Cadaueris modo venuſtus. Conuenit in macilentū hominem aut præ morbo lurdum. Citant Ariſtophanis commentaria ex Theopompi popinonibus.

Λεωτροφίδης ὁ τρίμετρος.
Εὔχρως τε φαίνεται δὲ χαρίεις ὥσπερ νεκρός,
id eſt,
Leotrophides ille trimeter
Colore viuido, & venuſtus ſcilicet
Inſtar cadaueris.

Fuit autem Leotrophides poeta dithyrambographus, genere Athenienſis, macilentus admodum & leuis, de quo iocatus in Cercopibus fabula Hermippus Apud Athenæum:

Ἀλλά γε θύουσιν ἤδη βοίδια
Λεωτροφίδου λεπτότερα καὶ Θουμάντιδος.

id eſt,

At immolant tibi mutilas nunc bucculas,
Exiliores Leotrophide & Thumantide.

Conſimili dicterio Phrynichus Comicus Lamprum quendam σκελετὸν μουσῶν, id eſt, Sceleton ſiue exarefactū Muſarum cadauer nuncupauit, hoc verſu, μουσῶν σκελετός, ἀηδόνων ἠπίαλος, ὕμνος ἅδου, id eſt, Muſarum ſceletos luſciniarum febris, inferorum hymnus. Quæ etiam in illiteratum, & inuenuſtum poetaſtrum quadrabunt.

Vulpis reliquia.

Ἀποπάτημα ἀλώπεκος, hoc eſt, Vulpis reliquiæ. Conuenit in verſipellem & fraudulentum veteratorem: ita exponit ex Dorotheo Athenæus,

ed by Google

næus, extat autem apud Eupolin Comicum in fabula, cui nomen Aureum genus, quanquam Etymologici auctor citat ἀποπύτισμα hunc in modum: τί γὰρ ἐς ἐκεῖνο ἀποπύτισμα ἀλώπεκος, id eſt, Quid illud eſt, vulpis quiſquiliæ, alluſum interim videtur etiam ad puſillam muliereculæ ſtaturam mediocri minorem, & veluti dentibus præmorſam, id enim ſonat ἀποτράγημα quaſi menſum dicas aut bucceam demorſam.

Nox gubernatorem prudentem terret.

Ὦ δῖνα τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ.
id eſt,
Docto gubernatori nox metũ parit.

In rebus dubiis parumq; explicitis, vir prudens caute timideq; gerere ſe debet. Periti quantumuis naucleri noctis tenebras ſuſpectas habent, quod illæ proſpectum adimãt, propter iniqua littora & latẽtes ſcopulos, ita & rerum publicarum adminiſtratores, quantumuis prudentes, oborto tumultu, præpediti metu omnia etiam tuta timent. Exercitus ductores territat ſæpe leuis occaſio, quando hoſtium conſilia minus liquida ſunt. Vſus tunc & prouerbialis Senarii quo Danaus apud Æſchylum utitur in fabula, cui nomen Danaides ſiue Supplices, φιλεῖ,

Ὦ δῖνα τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ.
id eſt,
Amat, nox atra nauclero ſcio parere metum.

Meminit & Plutarchus in libello aduerſus Colotem. Idem tamen auctor in Agamemnone ſcite dixit μάταιον ἐν νυκτῶν φόβων, hoc eſt, nocturnum pauorem vanum eſſe. Alluſit ad adagium Gregorius Nazianzenus ad Eudoxium rhetorem ſcribens: ἔῤῥει τὰ καλά, γυμνὰ τὰ κακά, ὁ πλοῦς ἐν τῇ νυκτί, πυρσὸς οὐδαμοῦ, id eſt, Bona diffluxère, mala nude ſe oſtendunt; nauigatio in nocte, facula nuſquam. Innuit plena eſſe periculorũ omnia.

Superdæ videmur, cum ſimus σαδῶσι.

PROuerbialis eſt ſententia Varronis ex Modio, & fabulæ nomen eſt, in eos qui ſua, qualiacunq; tandem ſint, mirifice approbant, ſuis operibus, ſuis inuentis impenſe fauent, cæco quodam ſui amore ducti.

Omnes videmur nobis eſſe belluli
Et feſtiui ſaperdæ, cũ ſimus σαπροί.
id eſt, marcidi, vel vetuſti.

Gauia in ſtagnis.

Λάρος ἐν ἕλεσι, id eſt, In ſtagnis gauia, Suidas annotat dici ἐπὶ τῶν ταχὺ ἀποδιδόντων, de cito reddentibus, ut accipiamus eos, qui celeri alui proluuio cibum ingeſtum reddunt: ut competat adagium in voracem, & inexplebilis gulæ hominem ac prodigum. Poteſt & corrupta videri lectio, & quidem procliui lapſu, ut pro ἀποδιδόντων, ſcribamus ἐπιδιδόντων, efferamusq; adagium de iis qui celeriter incrementum capiunt, quomodo veriſimile fit gauiam auem piſcoſis in amnibus, locisq; vliginoſis cito augeſcere in magna alimoniæ copia: alioqui quomodo in munificum & ad dandum procliuẽ quadret, id quod aliis ſenſerunt, non videmus. Siquidem in rapacium auium genere Larus cenſetur, neutiquã rapinæ ſuæ liberalis. Quo pertinet illud Matronis Parodi poetæ:

Χαιρεφόων πεινῶντι λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς.
id eſt,
Chærephon paraſitus famelica gauia aſſimilis.

Quod ſi ἀποδιδόναι pro victũ quærere

rere

Digitized by Google

rere accipi poſſit, non inuitus ἀπηχιώτων legerem, prono ſimiliter librariorum oſcitantiæ errore, ut torqueatur in eos, qui citra moleſtiam & facile, nulloque negotio victum comparent, quemadmodum lare affatim alimonia ſuppetit piſculentis locis.

Dium vides.

Ὁρᾷς τὸ Δῖον, οὗ βέλος διίπτατο.

id eſt,

Dium vides, cuius trãſmiſit iaculũ.

Cuius ſenſus eſt iſte: Vides ob oculos velut exemplum quoddã Dium, de ſe vindictam ſumens. Senarius prouerbialis vulgo celebratus, cuius uſus eſt longe elegantiſſimus. ὅταν τοῖς ὁμοίοις τὴν ἀπότισιν ὕβρεων ἀμυνώμεθα, cum talionem referimus, aut refricata malorum perpetratorũ memoria mẽtionem iuſtæ vindictæ ingerimus: verbi gratia, ſi iniuriam bello illatã occupato perfidioſe oppido, hoſtes viciſſim reponant, capta aduerſæ partis urbe aut ditione. Natum ab hiſtoria quam perſtringit Polybius hiſtoricus lib. 5. Ætoli nefario bello depopulati fuerant Iouis Dodonæi templum & Dium, quod eſt, Stephano teſte, Macedoniæ Oppidum Olympiaco certamine celebre: hanc illorum impietatem pari talione ulti fuerunt Macedones, Philippum regem eo inſtigante Arato, capta, hoſtiliterq; direpta copioſiſſima ditiſſimaq;, & Ætolorũ nundinis ac mercatu celeberrima urbe Thermo, in ſcripto oppidi muris elogio prioris iniuriæ exprobratorio.

Ὁρᾷς τὸ Δῖον, οὗ βέλος διέπτατο,

id eſt,

Dium vides, telo volantem vindice.

Quo dicterio maleficii, immo ſacrilegii, memoriam partim illis regeſſerunt atq; ob oculos poſuerunt, partim poſteritati cõſignarunt. Perottus interpres re nõ perpenſa male conuertit verſiculum ita: Vides numen, cuius iaculum volauerit? viſus legiſſe vel θεῖον, vel diuum adiectiue pro numine accipiens, cum tamen Dii oppidi mentio præceſſiſſet, quod ille intactũ tacito pede tranſmiſit.

Chilonius modus.

Χιλώνειος τρόπος, id eſt, Chilonium modum, vel Chiloniam loquendi rationem, pro Laconiſmo & breuiloquio, quo paucis verbis ſententiæ multum complectimur, dixit Ariſtagoras Mileſius, ut in Chilone ſcribit Laertius, & trãſcripſit iſtius verbis Suidas. Fuit autem Chilon Demageti filius Lacon genere, cui genti ſumma in loquendo breuitas tribuitur: docent autem hoc & Chilonis breues ſententiæ, quas Laertius enumerat.

Mercurij typus.

IN virum inſigniter eloquentem & omnibus doctrinæ numeris abſolutum, quadrabit illud Syneſii Cyrenei ex epiſtola ad Pylamenem ἑρμοῦ λογίου τύπος, id eſt, Mercurii eloquẽtiæ præſidis typus ſiue exemplar, ſic autem ſonant eius verba: πρόσειπε παρ' ἐμοῦ πάνυ πολλὰ τὸν σεβασμιώτατον Μαρκιανόν, ὃν εἰ προλαβὼν Ἀριστείδην ἑρμοῦ λογίου τύπον εἰς ἀνθρώπους ἔφην ἐληλυθέναι, μόλις ἂν ἔτυχον τῆς ἀξίας, ὅτι πλεῖόν ἐστιν τύπος, id eſt, Salutabis ex me pluribus verbis eximium Marcianum, quem ſi ego prior Ariſtide, Mercurii eloquẽtis typũ inter mortales veniſſe dicerem, non ſatis pro merito illum deſcripſiſſem, quoniã plus aliquãto eſt quam typus. Quin & ἑρμῆς λόγιος, abſq; adiuncto prouerbialiter de magnæ eruditionis homine dicitur. Iulianus parabates

Digitized by Google

ad Maximum philoſophum: ἡμεῖς δὲ σοι καθάπερ ἑρμῇ λογίῳ τοὺς ἡμετέρους λόγους ἐγχειρίζομεν, id eſt, Nos tibi tanquam eloquentiæ præſidi Mercurio noſtra ſcripta in manus tradimus. Idem ad Iamblichum ſcribens illum nominat: ἑρμοῦ λογίου μαθητὴν, εἰ δὲ βούλει τρόφιμον, hoc eſt, Mercurii eloquentiæ prę ſidis diſcipulū aut ſi mauis alumnum. Huc reſpexit Nazianzenus in Steliteutice priore Iulianū dicta, τίς ἑρμῆς στηλίτης, ὡς ἂν αὐτὸς εἴποις, τοῦτ' ἐπὶ τινῶν ἤγαγε, id eſt, Quis Mercurius eloquentiæ antiſtes quēadmodum tu dicturus eſſes, iſtud tibi iumentum redegit? Quod propterea dicit, quod Mercurium λόγιον frequenter in ſcriptis ſuis inculcaret, eſt autem ita legendum in Nazianzeni codice, pro λόγος.

Non abludit à typi metaphora quod Syneſius τῆς κακίας χαρακτῆρας nefarios homines appellat velut improbitatis & ſcelerum typos & characteres: & Nazianzenus epiſcopum ſanctæ vitæ exemplar: χαρακτῆρα τῆς ἐκκλησίας, id eſt, eccleſiæ typum nominat.

Archigenis indiget.

Archigenis indigere dicitur qui ſanæ mentis compos non eſt. Iuuenalis Satyra 13. Si non eget Anticyra, nec Archigenem quære, atq; eme quod Mithridates Compoſuit. Fuit Archigenes ex Apamea Syriæ magni nominis medicus Romæ ſub Traiano: cuius ſcripta paſſim in teſtimonium vocant Galenus, Aetius, & alii. Conſimili figura ἀσκληπιοῦ δεῖν, id eſt, Aeſculapio indigere, dixit apud Plutarchum Calliſthenes philoſophus & rhetor, qui in conuiuio Alexandri Macedonis, cum ingens poculum meraco vino plenum, ordine ad ipſum veniſſet, recuſauit ebibere, dictitans: οὐ βούλομαι πιὼν Ἀλεξάνδρου ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι, id eſt, Nolo Alexander bibendo Aeſculapii indigere, ut in libro de frenanda ira ſcribit Plutarchus, & iterum in prima Sympoſ. decade, ubi lepidius paulo dictum illius argutiuſque repetitur. Nolle ſe Alexandri poculum inaniendo Aeſculapio opus habere; nam ſcyphus, qui in orbē ibat, Alexandro cognominis dicebatur: indicare autem voluit vir prudens, ſe nolle in medicorum manus, contracta per temulentiam aduerſa valetudine, ac proinde etiam in pręſens periculum conīicere. Aeſculapius è Ioue & Coronidę nympha natus, medicinæ ſcientiam ab Api Ægyptio inuentam excoluit, diligētius & præceptis adauxit, ut teſtatur Clemens Alexandrinus. Aeſculapio indigere viſus fuit Polemon Laodiceus magni nominis orator, qui articulari morbo grauiter vexatus, Pergami in fano Aeſculapii obdormit, cui cū noctu apparuiſſet Aeſculapius, admonēs ut ne frigido potu uteretur, experrectus reſpondit; Quid tādem præcepturus eras optime ſi bouem laborantem curares, ut à Philoſtrato ſcriptum eſt. Hermocrates quoque Phocenſis Aeſculapio opus habuit, cum propoſitis illi à Seuero Impera.toris, thus popoſcit, dictans ſibi à Pergameno Aeſculapio imperatum eſſe, ut perdice uteretur thure ſuffito, ut idē refert. Porro duas fuiſſe Anticyras, alteram in Phocide, alteram apud Malienſes, ſcribit Demetrius Calletianus, ubi præſtantiſſimum veratrum naſci fert fama. Celebratur & Anticireus quidā nomine purgaſſe Herculem hellebori poculo poſt inſaniam, ut cōmemorat Stephanus: καὶ τὴν μανίαν αὐτοῦ καθᾶραι αὐτὸν ἐν ἀντικύρᾳ θεραπεύειν, hoc eſt, inſa-

inſaniæ ipſa per ſe anticyra medetur, vt ait Plutarchus lib. De compeſcenda iracundia. Diphilus Comicus apud Clementem : Ἀλλὰ μάκαρ ἀὴρ διὰ τῶν νεφέων διάπεμψον Ἀντικύραν, id eſt, At nobis diuine aër per nubila mittas Anticyram, expiatorium videlicet pharmacum. Alioqui & ἐλλέβορον, id eſt, elleborum, pro mera inſania vſurpare videtur Nicoſtratus Comicus apud Athenæum, ibi : ἀλύσεις, δακτυλίους, ἐνώδια, ὄφεις, περισκελίδας, ἐλλέβορον. quo loco nominat torques, annulos, monilia, angues, periſcelidas, elleborum, velut inſaniæ inſtrumenta, & ἐξελλεβορίζειν pro veratri purgatione vſurparunt veteres, inter quos Euclides Iambicus poeta ea voce vſus legitur apud Ariſtot. lib. de Poetica, οὐκ ἄν γ' εἰράμενος τὸν ἐκείνου ἐξελλέβορον, id eſt, haud aſſumpturus illius elleborum. Porro non abludit à proverbio Ariſtophanis illud in Pluto, vbi ait Caryon ſeruus de Pluto, quod viſum receperit : Ἀσκληπιοῦ παιῶνος εὐμενοῦς τυχών, id eſt, nactus Æſculapium medicum proprium.

Neſcit aranea ſobolem vt educat.

Ἀγνοεῖ δ' ἀράχνη παῖδας ὡς παιδεύεται,

Θρέψασα γὰρ τέθνηκε περὶ τῶν φιλτάτων. id eſt,

Aranea prolem neſcit vt ſuam educet,

Quas namq; eduxit, mortis illi cauſa ſunt.

Senarii proverbiales in eos qui malum ſibiipſis cudunt, moliẽtes quod in ſuum poſtea vertatur incommodum aut exitium. Aranea fœtus ſuos in ſuam ipſius perniciem parit & educat. Citantur à Suida.

Dormienti loquor.

Irriti & fruſtranei laboris ſignificationem habet illud Oreſtis apud Æſchylum in Agamemnone:

Κωφοῖς αὐτῶ, καὶ καθεύδουσιν μάτην

Ἀκαύτῳ βάζω. id eſt,

Inclamo ſurdis, irrita ſopitis loquor.

Quoties igitur incaſſum laboramus vel orando vel ſuadendo, vſus erit adagionis.

Phryx non minus, quam Spintharus.

Φρὺξ μηδὲν ἧττον σπινθάρου, id eſt, Non minus Phryx, quam Spintharus. De homine barbaro & inelegãte, ac ſeruilis condictionis. Spintharus traducitur in comœdiis homo ineptus, Heraclotes genere, Tragœdiographus, quem propterea fortaſſe proſciderunt vt barbatum, quod Heraclea eſſet oriundus, quemadmodum Tito Liuio Patauinitas fuit obiecta. Meminit tamen eius inter teſtimonia Laertius Diogenes. Extat in Auibus Ariſtophanis.

Telephus è perula.

Τήλεφος ἐκ πηρίδιου, Telephus è perula. Dici apparet in hominem tenui fortuna, ſed propter nomen aſcititium prçclarum, magnos ſibi ſumentem ſpiritus, veluti ſi quis Caroli nomine ſibi placeat, quod illud Imperatoris maximi decantatiſſimũ ſit nomen. Ariſtophanes, καί τοι πρότερον γ' ἐπτώχευες τήλεφος εἶναι φάσκων ἐκ πηριδίου, id eſt, Atqui antea mendicabas, Telephum te eſſe prædicans è perula ſcilicet. Fuit enim is Telephus mendicus, ſtipẽ quæritãs, manticam circumferẽs. Sunt qui referant hoc ad Telephum Myſorum regem ab Achille haſta vulneratum, de quo etiã Horatii illud ex arte poetica exponunt quidã. Theleph. & Peleus pauper & exul vterque, cum in

in Acharnenſibus meminit Ariſtophanes Myſi nominatim, eiusque ῥακώματα, hoc eſt, obſoletas plagulas dari alteri poſtulat Euripidem.

Fumus è ficubus.

Καπνὸς ἀπὸ συκῶν, id eſt, Fumus de ficubus, comico luſu vocatur calumnia aut criminatio ſycophantica. Quis neſcit Sycophantas (quos vocabulo delatores cenſentur) nomen habere ab eſu ficuum, quaſi dicas, ficuum edones. Refertur ab Euſtathio Odyſſeæ duodecimo.

E tragico Comicum drama.

Δρᾶμα ἐκ τραγικοῦ κωμικὸν, id eſt, Actus è Tragico Comicus, prouerbialiter à Syneſio vocatur, cum pro triſtibus initiis lætus ſuccedit euentus, præſens exitium incolumi ſalute commutatur. ſic enim inquit in longa illa ad Euoptium epiſtola, Τοῦτο σοὶ δρᾶμα ἐκ τραγικοῦ κωμικὸν, ὅ τι δαίμων ἡμῖν ἥρμοσε, κἀγὼ τοῖς πρὸς σὲ γράμμασι, id eſt, Hanc fabulam è Tragica Comicā & fortuna nobis concinnauit, & ego meis ad te literis inſerui. Heliodorus libro ſeptimo, εἰς κωμικὸν ἐκ τραγικοῦ τὸ τέλος κατέστρεφε, id eſt, Exitus cataſtrophen habuit è Tragica Comicam. E diuerſo dixit Agathius Scholiaſticus Epigramma libro ſeptimo.

Καὶ τραγικοῖς ἀχέεσσι τὸ κωμικὸν ἔργον ἀμείψας.

id eſt,

Comicum at is luſum Tragica feritate reponens.

Nemo non nouit tragœdiam in neces, ſuſpendia, exilia, aliasque calamitates deſinere, contra Comœdiam nuptias plerumque & optatos habere exitus. Alioqui τραγικὸς pro triſti & vitæ periculo coniuncto poni ſolet, vt apud Philoſtratum in Ariſtide: πῶς ἄν τις ἀσφαλῶς κινδυνευομένας τὰς δὲ τραγικὰς ἐννοίας μεταχειρίσαιτο, id eſt, qua ratione quis ſecure tractare queat periculoſas & Tragicas ſententias. Item pro ſupercilioſo & ſuperbo Plutarchus in Lucullo, τὸ φρόνημα τραγικὸν καὶ ὑπέρογκον, id eſt, faſtus tragicus & intolerabilis. Nazianzenus in epiſtola ad Anyſium: οὐ καλὸν οἶμαι πράττοντα τραγικῶς, πανηγυρίζειν κωμικῶς, id eſt, Non licuit arbitror, Tragice habentem Comice ludere: ꝙ ipſum vice prouerbii poterit eſſe, quando aliquis grauibus moleſtiis implicitus excuſat ſe, cur minus lætus ſit aut iocis ludat. Cui germanum eſt illud Syneſii libro De prouidentia: οὕτω πολλάκις τραγικὴ παννυχὶς εἰς κωμῳδίαν ἀπετελεύτησε, id eſt, Ita ſæpenumero Tragica pernoctatio in Comœdiam deſinit: quo voluit innuere per noctes debacchationes dirum & infelicem exitum minantes, ſæpe in riſum deſinere. Ælianus πάσχειν τραγῳδίας ἄξια, id eſt, quod Tragœdia digna pati, dixit, pro diras calamitates incurrere, at Plutarchus Luculli vitam ἀρχαίαν κωμῳδίαν nominat, id eſt, Antiquam Comœdiam, quod poſt militares & actos in Republica labores, deliciis luxuique ſe totum dediderit, quemadmodum Comœdia poſt initia, in lætum finē deſinit, & nuptias plerunque.

Thymo nemo veſcitur, vbi adeſt caro.

Οὐδεὶς κρέως παρόντος ἐσθίει θύμον.

id eſt,

Carnes vbi adſunt, nemo veſcitur thymo.

Prouerbialis ſenarius ex Antiphanis faceti ſſimi poetæ comœdia, cui nomen eſt Parœmia, quod prouerbii

Digitized by Google

uerbii ſcateat, Athenæo teſtante. Nemo libenter egeſtatem ſubit, modo liberius viuendi ratio ſe oſtendat: optima quam tenuia munera libentius quisque ſequitur: menſæ opiparæ famelicus aſſidere mauult, quam tenue ſalinum illingere.

Canina victitans, cynocephalum oppugnas.

CLEON apud Ariſtophanem in Equitibus ad fartorem inquit:

Κυνὸς βορὰν σιτούμενος, μάχει τῷ κυνοκεφάλῳ. id eſt,

Eſca canina veſcens, pugna prouocas canicipitem.

Prouerbiali figura dictũ torqueri poteſt in eos, qui gregales ſuos eiuſdem factionis & inſtituti ſcriptis impetunt. Contrarium huic eſt vulgare diuerbium. Aues cõcolores plerunque vna volitant, quo innuitur conſenſus hominum, idem vitæ genus, eadem ſtudia, eosdem mores ſequẽtium. Concordat cum hoc adagio vetus dictum, cuius pane veſcor, eius verba molior: æqua namque ratio eſt, nos illi non aduerſari amico, qui nos fouet, omnique ope & opera res noſtras promouet, à qua præclara nos mutuo demerendi ratione, qui diſcedunt, nę illi ferinam immanitatem æmulantur. Quisquis ergo aduerſus ſui ordinis hominem verbis aut ſcriptis inſurgit, is Canina eſca veſcens, Cynocephalum adoritur. Sunt autem Cynocephali quaſi Canicipites dicas, genus hominum, ſi non potius animalium, capitibus caninis, pro voce latratum edentium, vt libro ſeptimo, capite ſecundo, Plinius, & ex eo transſcripſit Auguſtinus de ciuitate Dei ſexto.

Ex eodem præſepi.

Ἐκ τῆς αὐτῆς οἱονεὶ φάτνης ἐδηδοκότες, id eſt, Ex eodem quaſi præſepi ediſſe dicuntur prouerbiali ſchema, qui eandem opinionem hauſerunt, eodem in ludo docti, iisdemque imbuti præceptis. Eunapiꝰ, ni fallimur, apud Suidam de Epicureis loquens: Μεσσήνιοι δὲ ἐν Ἀρκαδίᾳ τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς οἱονεὶ φάτνης ἐδηδοκότας ἐξήλασαν, λυμεῶνας μὲν εἶναι τῶν νέων λέγοντες, id eſt, Meſſenii qui in Arcadia ſunt, ciuitate pepulerunt quotquot ex eodem veluti præſepi paſti fuerant, iuuentutis corruptores eos eſſe dictitantes. Sentit de iis, qui Epicuri peſtiferam ſectam mordicus ſequebantur. Tracta ſimilitudo à iumentis, quæ communi pabulo ex eodem præſepi paſcuntur. Non abſimile eſt illud Petronii Arbitri de eloquẽtiæ ratione: Sed omnia quaſi eodem cibo paſta, non potuere vſque ad ſenectutem caneſcere.

Laconice cœnat.

Λακωνικῶς δειπνεῖν, id eſt, Laconice epulari, pro frugaliter & cibis parum exquiſitis vti, prouerbio dicunt Græci. Diphilus apud Athenæum libro ſecundo:

Δειπνεῖ δὲ καταδὺς, πῶς δοκεῖς, Λακωνικῶς,

Ὄξους δὲ κοτύλην, id eſt, Cœnat larẽ intra, qui putas Laconices, Heminã aceti. Laconum in victu frugalitas à Plutarcho in vita Lycurgi celebratur, quippe apud quos exoticis mercimoniis locus non erat, laudatur & à Critia κώθων λακωνικὸς, fictile poculum Laconicum, quo vtebantur.

Fabilibus victitat.

Κυάμους ἐσθίειν, id eſt, Fabilibus victitare dicitur prouerbialiter homo ſordidus, qui præ nimia parſimonia quosvis cibos eſitat, vt impenſis parcat.

cat. Cratinus Comicus citante Etymologici auctore: Δασυνὶ ἔχων τὸν ... proſcindit hominẽ agreſtem & auarum, vel inde, quod fabarum recremẽtis veſceretur. Sunt autem κηρύδια proprie τὰ ἀποβράσματα τῶν κυάμων, i. fabarũ furfures & repurgamẽta, quæ Pliniano vocabulo fabilia vocari poſſunt.

Murus Semiramidis.

Σεμιράμιδος τεῖχος, id eſt, Semiramidis murus prouerbiali figura effertur a Synesio in epiſtolis pro re inuicta & inexpugnabili: ... i. Cortinæ integerrimæ, qua viri a feminis ſecluſi eramus, vicẽ obtinebat, veli paulo ante diſciſſi validum ſegmentum, temperãtibus hominib. murus plane Semiramidis. Semiramis vernæ regii pellex fuerat, poſtea Nino potentiſſimo Aſſyriorum Regi amoribus illius illaqueato innupſit, tantumque potuit apud maritum illex feminæ philtrum, vt poſtulanti concederet vnius diei Imperium, id namque popoſcerat, vt liceret ſibi diem vnum regali in ſolio pſidere, diadema capite præferre, iuraque dare, annuente rege, iubenteq; cunctos illi eſſe obſequentes, primis imperiis modeſte vſa ſatellitum periculum facit, quos dictis morigeros experta nihilque tergiverſantes, Ninum maritum cõprehendi primò mandat, mox vinculis aſtringi, tãdem etiam obtruncari: quo peracto facinore Aſiæ rerum potita fuit, & Babylonem decantatiſſimam vrbem a Nino conditam, vel vt Ioſephus vult, inſtauratam muris validiſſimis cinxit, quorũ altitudo pedes ducenos, latitudo quinquagenos æquaret, in ſingulos pedes, ternis digitis menſura ampliore, quam noſtra, vt auctores ſunt Plinius & Strabo. Murus ergo Semiramidis pro validiſſimo præſidio & indubitato munimẽto paræmiacè accipitur. Haud ſcimus an ad iſtud adagium alluſerit Horat. vbi ait: Hic murus aheneus eſto, eo quod fabricati a Semiramide muri portas habuerint ahenças, certe vtriuſq; idem ſenſus eſt. Convenit cum hoc illud Nazianzeni de Baſilio dictum γίνεται τοῖς μὲν οὖν τεῖχος ὀχυρὸν καὶ χαράκωμα, id eſt, Fit iſtis murus validus & vallum quoddam. Poteſt huc referri & ἀδαμαντοπέδιλος κίων, quaſi adamante reuinctam columnam dicas, pro firmiſſimo munimine, quo Pindarus vſus eſt.

Crania bina gerit, & innumeros oculos.

Verſus eſt hexameter Cratini ab Hephæſtione citatus ex Fabula, cui titulus: πανόπται, veluti cuncta intuentes:

Κρανία δισσὰ φορεῖ, ὀφθαλμοὶ δ' οὐκ ἀριθμητοί. id eſt,

Crania bina, oculoſque gerit numerum fugientes.

Qui competit in cordatum hominem & prouidum, magno ingenio præditum & mira ſagacitate futura proſpicientem. Ductum opinamur ab Argo, quem oculeum totum nominat in Aulularia Plautus.

Os duodecim ſalientum.

Δωδεκάκρουνον στόμα, quaſi duodecim ſalientium os prouerbiali figura extulit Ioannes Zetzes, de homine lacteo eloquentiæ fonte manante, quod de Tito Liuio dixit Hieronymus, ſic enim ait:

Οὐδὲ δωδεκάκρουνον ἔχωμεν στόμα, καθὰ φησιν ὁ κωμικός. id eſt,

Neque

Neque vero nobis eſt duodecim ſalientum os, vti Cratinus inquit.

Vſus ita eſt & Philoſtratus de Dionyſio Mileſio loquens, quem nonnulli laudantes, δωδεκάκρουνον στόμα, duodecim ſcatebrarum os nominabant. Verſus Cratini Comici hi ſunt:

Αναξ ἄπολλον τῶν ἐπῶν τῶν ῥευμάτων
Καν χοῦσι πηγαὶ δωδεκάκρουνον στόμα,
Ιλισσος ἐν φάρυγγι, τί ἂν εἴποιμι. i.
Apollo, fontes verborum puri licet
Salientibus bis ſex os occupent
Iliſſus impleat fauces, quid eloquar?

Metaphora ſumpta à fonte Callirhoe Athenienſi, quem à duodecim ſalientum ſcabris δωδεκάκρουνον indito nomine vocarunt Triginta tyrãni, antea à nouena ſcaturigine per nouem tubulos manante ἐννεάκρουνος etiam dictus: vnde nouis nuptis lauandis aqua petebatur: puero gentili lauacrum geſtante, quem ab officio λουτροφόρον vocabant, quemadmodum ſcribunt Iulius Pollux libro tertio, & auctoritate Philoſtephani Harpocratiõ: de quo fonte loqui etiam Vitruuium libro octauo, capite tertio puto, vbi ſic ait, Ibi (de Athenis ſermo eſt) cum ex eiuſmodi locis & fontibus & in ἄστυ & ad portum Piræum ducti ſunt ſalientis, è quibus bibit nemo, ſed lauationibus & reliquis rebus vtuntur. Porro illud ipſum etiam quod ſequitur: εἴλισσος ἐν φάρυγγι, id eſt, Iliſus in faucibus, prouerbii vicem obtinet, de eo, qui locuplete rerum ac verborũ ſcatebra affluit, quãdoquidẽ Εἴλισσος (ſic enim potior lectio habet) i. Iliſſus Athenarum fluuius limpidus admodum celebratur, in cuius ripis Orithiam à Borea raptam fabulantur, & quem Moſis, quas ab amnis nomine εἰλισσιάδας nominat, ſacrũ eſſe ſcribunt Pauſanias, & Stephanus.

Quaſi Nauplius Caphareo rediens.

Ωσπερ ναύπλιος ἀπὸ τοῦ καφαρέως ἥκων. i. *Quaſi Nauplius Caphareo rediens.*

De homine immani & horrificam ſpeciẽ præferente, ita vſurpauit Dion Chryſoſtomus in Euboico: μικροῦ ἢ δοίκα, ὥσπερ οἶμαι τὸ ναύπλιον ὁρῶν ἀπὸ τοῦ καφαρέως ἥκοντα, i. Metu propemodum corripior, quaſi, vt arbitramur, Nauplium ſuſpectans à Caphareo redeuntem, loquitur de ruſtico vili penula & auino vellere amicto, qui extra vrbis commercia ruri abditus in receſſu delituerat. Nauplius Palamedis pater indignam filii necẽ grauiſſime ferẽs, cum vltionis repulſam in caſtris ad Troiam tuliſſet, mala varia excogitauit aduerſum Græcos, ſtupris excidisq; regnorum filii morte vltus, claſſem Troia capta reducẽ in Caphareo, aſperrimo Euboiæ mõte excitata pyra, in littus ſcopuloſum & naufragium pellexit: ex quo facto diritas hominis facile elucet, qui tot hominum millibus innoxiis auctor mortis extitit. Ammianus libro 22. Caphareus Euboicus ſcopulus, vbi Nauplius Palamidis claſſem concidit Argiuam. Citat Sophoclis verſiculum Ariſtides:

Ποίας ναύπλιος πάγας ὑποπήρας. i.
Quot Nauplii ignitas tendiculas.

Tela aranea.

Ἱστὸς ἀράχνης, i. Araneæ tela, pro re friuola & parui momẽti, prouerbialiter accipitur apud Theodoretum Cyri epiſcopum, lib. de prouidentia ſexto: τὴν ὑπ' αὐτῶν πλεκομένην κατηγορίαν, ἱστὸν ἀράχνης ἀποδείξωμεν, id eſt, Accuſationem ab illis contextã, araneæ telam eſſe oſtendamus, h. eſt, nihilo fortiorem quam ſit caſſis araneæ, inualidam nimirum & inanibus argumentis conſutam. Futiles ergo rationes & infirmas, ἱστοὺς ἀράχνης, i. araneæ

araneæ caſſes vocabimus appoſite, quod eos quicquid illabitur facile diſcindat. Proclus Conſtantinopolitanus Epiſcopus: πλέκοντες συλλογισμοὺς ἀράχνης ἀσθενεστέρους, id eſt, Texentes Syllogiſmos aranearum telis fragiliores. & iterum ὄντως ἱστὸν ἀράχνης ὑφαίνουσιν οἱ ταῦτα λέγοντες, id eſt, Qui iſta dictitant, reuera telam araneę contexunt. Nazianzenus in carminibus:

Ἱστὸν ἀραχναίοις νήμασιν αἶψ' ἴχειν.

id eſt,

Ducere Arachnæis ſtaminibus ſimilem.

Thales quoq; Soloni legum latori dixiſſe memoratur, vanam operam ab illo inſumi, ὅτι τοῖς ἀραχνίοις νήμασιν εἰσὶν ὅμοιοι οἱ νόμοι, &c. quomodo araneæ caſſibus ſimiles eſſent leges, quod à potentioribus ſoluantur.

Amiſit urbem, & pugionem recepit.

Πόλιν ἀπολωλεκὼς, τυρόκνηστιν εἴληφεν. id eſt,

Amiſſa urbe recepit pugiunculū. Prouerbium eſt in eum, qui pro luculēta, quam fecit iactura, exiguum quid reportat: veluti ſi negociator pro mercibus opulentis ad Indos ſpe diuitis lucri miſſis, vilem tegeticulā referat. Callippus, qui occiſo per inſidias Dione Syracuſarum tyrannidem inuaſit, non multo poſtquam imperium ſuſceperat, ad occupandā Catanam vicinum oppidum profectus, urbis Syracuſanæ imperio excidit, qua accepta calamitate, prouerbialem verſiculum hunc exclamauit:

Πόλιν ἀπολωλεκὼς, τυρόκνηστιν εἴληφεν. id eſt,

Pugiunculum recepit, urbem perdidit,

Refertur à Plutarcho in vita Dionis. Eſt autem τυρόκνηστις pugiunculi ſiue cultelli genus ſcalpendis caſeis comparatum, ſi vocis etymon ſpectemus παρὰ τὸ κνῆσαι τὸν τυρόν.

Nauſiclidis ſolitudo nec ver nec amicos.

Ναυσικλείδης ἐρημία μήτε ἔαρ, μήτε φίλους ἔχει.

id eſt,

Nauſiclidis ſolitudo neq; ver, neque amicos habet, Dici prouerbiali ſpecie autumo de homine cunctis vitæ præſidiis atq; adiumentis deſtituto. Apparet natum à Nauſiclide quopiam qui receſſerit ſolitarium in locum ob omni humano cultu alienum.

Labra, non palatum rigat.

Χείλεα μὲν τ' ἐδίηνε, ὑπερῴην δ' οὐκ ἐδίηνε. id eſt,

Labra quidem rigat, at nequit humectare palatum.

Extat apud Homerum Iliados 22. de Andromache, cui necem mariti Hectoris lugenti, ad pellendum ex animo mœrorem poculum oblatū erat, quod dolor non paſſus eſt altius deſcendere. Trahi poteſt eleganter ad uſum prouerbialem, quod indicat ibi & Euſtathius, in eum qui exiguum munuſculum largitur, quod humectandis quodammodo labris cedat aſperginis vice, nequeat tamen oris palatum imbuere, hoc eſt, vel animum explere, vel præſenti neceſſitati mederi. Competet etiam non abſurde in pollicitatorem ſtrenuū, qui verbis aureos tantum non montes polliceatur, diues nimirum promiſſis, quibus cor homini ſalire faciat, nihil tamē aut perparuum præſtet. eſt autem ὑπερῴη, aut, ut in manuſcripto Euſtathio ſcribitur ὑπερῷον oris

Digitized by Google

oris cælum conuexum, quod palatũ vocamus.

Embarus es.

Adagium iſtud non inficior annotatum eſſe ab aliis, attamen diuerſo plane ſenſu & origine expoſitum: neque enim de vecordi & deſiro, ſed è diuerſo de callido atque ingenioſo dici obſeruatum eſt. Refert namque Pauſanias vel ex eo Euſtath. in Bœotia, Embarum quendam ingenii dexteritate vel potius felici aſtutia ſortem oraculi hoc pacto eluſiſſe. Athenienſes vrſam, quæ in fanum Dianæ Munychiæ à Munycho Pyræi regulo ſic nuncupatæ, irruperat, occiderant (in Fauorini codice ἀναιρεθείσης ſepone, pro ἀναπεθείσης) animal illius numini ſacrum: quod factum conſecuta mox fuit peſtis, quã tum demum ceſſaturam oraculo cecinit Apollo, ſi quis Dianæ filiam immolaſſet, itaque Barus quidam ſiue Embarus, id ſe facturum cum Athenienſibus pepigit, ea conditione, vt generi ſuo gentilium quodammodo & hæreditarium ſacerdotium deferrent, communi omnium conſenſu, quod & factum eſt: at ille vafro conſilio gnatam de more comptam velut victimam mactaturus, in aditu (quo præter ſacerdotem acceſſus nulli patebat) abſcondit, & capram filiæ ornamentis indutam, illius loco immolauit: Atque inde proverbii occaſio manauit, vt cautum hominem & callido conſilio aliis imponẽtem Embarum vocitarent. Cõvenit prorſus cum adagio, Theſſalicum ſophiſma, quod ſimili de cauſa natum eſt: nam Diotimo Theſſalo (quem alii Aratum nominant) expeditionem ſuſcepturo oraculum præceperat, vt caueret necubi hoſtes illum anteverterent, opimioribus votis vſi: ſic ille ſuperare hoſtes prælio feſtinans, Apollini καταιβίῳ, ceu manium præſidi vel expeditionis auctori, perſoluturum ſe voluit centumuirale ſacrũ, ſed victoria potitus, & votiua ſacra perſoluturus, comperendinando ita diem de die exemit, vt in plures annos votis ſuis illuſerit, dictitans humanas victimas Deo non convenire, religionique omni repugnare. In hunc ferme modum ſcribunt Euripidis commentaria, in Phœniſſas, in nomine ſolo diſcrepat Euſtathius ex Pauſania & Suida.

Etiam è vite rubus naſcitur.

Κἀξ ἀμπέλου βάτος φύεται, id eſt, Etiam è vite rubus naſcitur. Proverbiũ eſt, quoties indicare volumus à nequam parentibus, bonæ frugis liberos, ex indocto magiſtro diſcipulum eruditum, è ſtolidis interdum cordatos naſci. Gregorius Nazianzenus ex oratione Athanaſio Alexandrino dicta: φυτεύεται δὲ ἀμπέλῳ βάτος ἠκούσατε, καὶ ἰούδας τῶν μαθητῶν εἷς ὁ προδότης, id eſt, Auditis vero etiam è vite rubum oriri, & inter diſcipulos vnus extitit proditor ille Iudas. Huic contrariũ eſt, quod de Eutherio dixit Marcellinus lib. 16. qui Armenus natus gente truculenta & improba, iuſti conſilii plenus fuit, & cum ſpado eſſet, nihil efferatis eunuchorum moribus conſonum habuit, ſic autem ait: Sed & inter vepres roſæ naſcuntur, & inter feras nonnullæ miteſcunt. Innuens nullam tam barbaram eſſe gentem, & ab humanitate omni alienã, quin bonos aliquos producat: ſic Scythia Anacharſin protulit inſignem philoſophum, Cappadocia improbitate morum infamis Baſilium illum vere magnum, Gregorium Nazianzenum & Aretum Cappadocem, cuius in Apoca-

pocalypſin extat commentarius, aliosque præclaros ſcriptores dedit.

Fronti ocream, tibiæ galeam applicat.

Vbi præpoſtere omnia fiunt, & quæ in poſtremum locum reſeruari deberent, primore in parte velut acie collocantur, & è diuerſo: prorſus quod dici ſolet ὕστερον πρότερον, vti licebit adagio illo Lucianico, in libello de errore in ſalutatione commiſſo: ὥσπερ ἂν εἴ τις κνήμῃ τὸ κράνος, ἢ περὶ τῇ κεφαλῇ τὰς κνημῖδας ἐπήσατο, id eſt, Non aliter quam ſi quis tibiæ caſſidem, aut capiti ocream adaptet. & alibi: τὸ πρῶτον ἐμπεσὸν, πρῶτον λεγέσθω, καὶ ἢν οὕτω τύχῃ, περὶ τῷ μετώπῳ μὲν ἡ κνημὶς, περὶ τῇ κνήμῃ δὲ ἡ κόρυς, id eſt, Quod primum occurrit, prius dicatur, & ſi vſus ita ferat, fronti ocrea, tibiæ galea applicetur: innuens, vt quidque in dicendo obuium eſt, ita nulla habita ordinis ratione inſerẽdum eſſe.

Muſarum fauus.

Μουσῶν εὐκόλων ἀνθρήνιον, id eſt, Fauus Muſarum propitiarum: Dicetur non inuenuſte de omnibus numeris abſoluto & carminis elegantia nulli ſecundo poeta. Dictum eſt poetæ cuiuspiã de Sophocle, vt refert Philoſtratus iunior in Iconibus, quanquam ibi corrupta voce ἀνθλῶν legitur. Conſtat autem Sophoclem ob carminis ſuauitatem μέλιτταν velut apem fuiſſe dictum, & νέαν σειρῆνα, id eſt, Sirenem nouam. Fauus mellis dulciſſimus eſt. Huc trahi poteſt illud Ariſtophanis: μέλιττα μούσης, χαρίτων θρέμμα, id eſt, Apis Muſarum & Charitum deliciæ, de erudito viro.

Annum in menſem contrahit.

De imperioſo homine, quique in repub. omnem paginam, omnesque partes ſibi ſumit, pro arbitrio ſtatuens atque immutans quicquid lubitum eſt, aptiſſime effertur ſenarius ille Philippidæ Comici, quem in Demetrio citat Plutarchus:

Ὁ τὸν ἐνιαυτὸν συντεμὼν εἰς μῆν' ἕνα.
id eſt,

Annum integrum qui contraxit in menſem vnicum.

Natum à Stratocle Athenienſi, qui Demetrio victori adulans decreto ſanxit, vt Martium menſem, Nouẽbrem dici ſciſcerent, vt myſteria Iacchi, quæ hoc menſe cum ſtatis nundinis celebrari ſolebant, Martio mẽſe fierent, iam Nouembris agnomen adepto in gratiam Demetrii. Qui ergo ordinem conſuetum in rebus pro lubito commutat, ſcite dicetur, Annum in menſem contrahere. Videtur quod non male quadrare poſſet in abbreuiatorem, qui prolixe & ad faſtidium vſque multis libris cõſcripta, in compendium contrahit, quomodo operoſam & prælõgam Trogi Pompeii hiſtoriam in epitomen concinnam redegit Iuſtinus.

Neronianas thermas refrigerat.

De inſulſo homine, in quo nihil eſt venuſtatis, nihil Mercurialis ſalis, dicetur eleganter illud Epigrammatarii, Neronianas refrigerat thermas, extat autem lib. 5. de Sabineo oratore inepto & frigido:

Si temperari balneum cupis feruens,
Fauſtine, quod vix Iulianus intraret.
Rogo, lauetur hic rhetor Sabineus,
Neronianas is refrigerat thermas.

Tertium verſum ex vetuſto manuſcripto codice paulo aliter lego, quã in impreſſis codicibus legitur. Apparet autem thermas Neronis feruen-

uentiſſimas fuiſſe, quarum fornicũ veſtigia adhuc hodie viſuntur Romæ, prope ædem S. Euſtachii, quarũ mentio fit apud eundem lib. 7.

Quid thermis melius Neronianis.

Eſt modus matulæ.

PROVERBIALIS eſt epigraphe è Satyris Menippæis Varronis apud Nonium Marcel. quæ admonet ſeruandum eſſe in poculis modum, neque ad ſatietatem vſque ingurgitandum. Vitandum enim omni in re eſt, quicquid nimium eſt. Hinc facete dictũ fuit à Pretello quodam, qui interrogatus, quidnam de Bœotiis ſentiret, reſpondit, quid aliud quam quod idem ſonarent dolia, ſi voce eſſent prædita. Inſcriptio autem ita habet: Varro: Eſt modus matulæ, περὶ μέθης, id eſt, de temulentia, ſolet enim primo loco adagium, aut diuerbium ponere, tum ſubiicere libri argumentum.

Muſas pathichiſſimi libelli,
Qui certant Sybariticis libellis.

Delphinum patina non capit.

Οὐδὲ λεκάνη δελφῖνα χωρεῖ, id eſt, Nõ capit Delphinum lanx eſcaria. Dictũ fuit atrogans, Græci ſupercilii plenum, Amphicratis Athenienſis rhetoris, qui Seleuciam Tigranis regiã veniens profugus, rogatus ab oppidanis, vt oratoriæ artis profeſſionem illic ſuſciperet, indignanter eos reiecit dicterio, haud dubii faſtus indice, ὡς οὐδὲ λεκάνη τὸ δελφῖνα χωρεῖν, hoc eſt quod neque patina delphinum caperet, reſpuens eos velut indignos, qui tanti oratoris vocem audirent. Delphin piſcis cetaceus, ac proinde magna mole corporis, vt omne Cetaceorum genus maior eſt, quam vt lance, aut catino contineatur. Trãsferri poteſt ad ingeniũ, quod tenue & exile altiſſimorum myſteriorum & reconditarum diſciplinarum capax non eſt. Extat autem dictum ſuperius apud Plutarch. in Lucullo.

Sol non inuidet Veſperæ.

Ηλιος ἑσπέρᾳ μὴ φθονεῖ, id eſt, Non inuidet ſol veſperę: Qui aliquo in artificio præ cæteris excellit, nihil derogatum ſuæ exiſtimationi putat, ſi tenuibus aliquid ex arte ſua accedat lucelli: εἶτα σὺ εἰ ἥλιον ἑσπέρᾳ φθονεῖν, ἢ μέλλειν αὐτῷ εἴ τις ἐστιν ἀστὴρ ἄλλος ἐν οὐρανῷ, hoc eſt, Deinde exiſtimas ſolem veſperæ inuidere, aut illum curare, ſi qua ſit alia ſtella in cœlo? Verba ſunt Philagri ſophiſtæ apud Phil. Homer. ſolem exoriri dicit, at non itidem ſtellas:

Ηλιος δ' ἀνόρουσε λιπὼν περικαλλέα λίμνην. id eſt,

Exoritur Titan linquens maris humida ſtagna.

Semel in laqueum Vulpes.

Απαξ ἀλώπηξ εἰς πάγην. id eſt,
Vulpes ſemel laqueum ſubit.

Iambicus dimeter proverbialis de aſtutis hominibus, quos haud procliue eſt, poſt primum errorem irretitos tenere, ſemel expertus quãtum opum hauriant lites, quantumque moleſtiarum pariãt, litium laqueos declinat, & cum piſcatore ictus ſapit poſtliminio. Prudentis nõ eſt denuo eundem in lapidem pedem offendere. Coniugii turbas repetentem naufrago comparat Græcum epigramma, iam ſecundo pelagus tentanti. Annotat Suidas etiam aliter efferri: ἀλλ' οὐκ αὖθις ἀλώπηξ. Non iterum vulpes, vt ſubaudiatur εἰς πάγην, in laqueum.

Pugna conſilia ſcindit.

Μάχη ἐπιμήδεα χέει, id eſt, Conſilia

lia abrumpit pugna. Hemiſtichium proverbiale,quo ſignificatur non ſolum in prælii cõflictu, vbi ad manus vtrinque ventum eſt, ſæpenumero recte prouiſa conſilia turbari & inutilia reddi, verum etiam, in quauis contentione animi impetum & acrimoniam retundi atque habeſcere. Acrior in diſputando altercatio ſæpius confundit ingenium,memoriam obliterat, & præcogitata argumentorum arma prorſus extorquet è manibus,induſtriamque expectorat. Extat apud Heſychium.

Megabyzi ſermones.

Μεγαβύσιοι λόγοι,id eſt,Megabyſia dicta, proverbiali ſchemate dicūtur ſuperba,& inſolentius ac velut elato magnumque ſpirante animo dicta, quaſi μεγαφύσιοι, cuiusmodi Thraſonica apud Romanas aures vocitātur. A Megabyzis ſatrapis regis Perſarum, in quo genere hominum ferocia plerunque & impotens ſupercilium ſpectatur,nata parœmia.Megabyci meminit non ſemel Herodotus. Sic Megabocchum appellat Cicero Pompeium haud vano inſolentiæ ſingularis conuitio, quod Bocchum Africæ potentem regem faſtu tyrannico imitaretur.

Quo curris potius quam ad ephebum?

Ποῖ τρέχεις, ἢ ἐπὶ τὸν ἔφηβον, id eſt, Quo curris potius, quam ad ephebum? De Apollonio Tyaneo dictū fuiſſe,proverbiique honore ſortitum teſtatur Philoſtratus lib. 1. commētar. de eius Philoſophi vita, idque ex oraculari reſponſo, quo Æſculapius per flaminem ſuum profeſſus fuerat, ſe gaudere ſub Apollonii ephebi teſtimonio valetudinem priſtinā hominibus reſtituere: quæ fama illico ita paſſim apud Cilices finitimosq; populos inualuit, vt eos qui ad Æſculapium voti cauſa, aut valetudinis ergo proficiſcerentur, percōctari ſoliti fuerint, ποῖ τρέχεις, ἢ ἐπὶ τὸν ἔφηβον,id eſt, Quo abis potius quam ad ephebum? volentes innuere, nil opus eſſe peregriuationem ſuſcipere, cum votis abunde ſufficere poſſet præſens Apollonius,tum pubertatis annos ingreſſus. Libuit iſtud docere,quoniam alii dicunt parum liquere,quid ſibi velit Cilicium iſtud adagium, eoque magis quod exiſtimet ab oraculo Apollinis,quo feſtinabatur vndique ſumptum eſſe. Cur autem non ſimiliter vt ille verterim, Quo properas, num ad ephebum? ne quis temeritatis me inſimulet,ratio reddenda eſt,quod apud Græcos eam vim habeat coniunctio,ἢ, vt vel comparatiui virtutem includat, vel ſubaudiri dictionē μᾶλλον poſtulet, quomodo & poſitiuo gradui idem apud illos familiare eſſe ſolet, id quod exemplo vno atque altero conuinci poſſit. Homerus Iliad. 1. βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι, id eſt, populum eſſe ſoſpitem volo potius quā extingui.

Manſum male reiiciat.

Citat Suidas ex Ariſtophanis Equitibus trochaicum hunc acatalecticum vt proverbialem.

Εἶτα φαύλως ὥσπερ εὗρες, ἀπόβαλοις τὴν ἐδωδήν. id eſt,

Manſum reiicias male, quod repereris non bene.

Oſtendit idem quadrare in eos, quibus præter expectationem faciliter & ex animi ſententia aliquid ſuccedit, eius enim hæc ſunt verba: ἐπὶ τῶν παρὰ προσδοκίαν εὐδοκιμησάντων. nam laboribus aliquid acquirere,ſtudium & propenſam hominis voluntatem atq; induſtriam teſtatur, ac te-

ac temere invenire fortuitum eſt, nec induſtriæ laudem meretur. Quo loco Suidæ codex mendoſus eſt, atq; ita emaculandus, ὡ τῆς αὐτῦ τῦ εὐφυῦς γνώμης ἔργον, pro καὶ τῆς τῦ. Dictū eſt autem ab equitum cœtu in Cleonem, qui rerum ad Pylum feliciter geſtarum gloriam ad ſe trahens, in Prytaneo reipub. impenſis vt aleretur, obtinuerat. Competit ergo in eum, qui facinus aliquod nulla ingenii ſagacitate aut prudentia peregit, ſed temere, magnamq; laudis partem inde velut ſingularis induſtriæ teſtimonium quærit.

Ειτι φαύλως ὥσπερ εὗρες, ἀπόβαλλοις τὴν ἐνθέσιν. id eſt,

Reiicere vt manſum ſic poſſis, vt es adeptus improbe.

Lepus leonem trahit aureo laqueo.

Ελκει λαγὼς λέων ζωγχρυσίνῳ βρόχῳ. id eſt,

Lepus leonem rethe ductat aurea.

Senarius eſt proverbialis, cuius in largitiones & munerum corruptelas vſus eſt. Natum dicterium a quodā logophthalmo (ita medici nominant eum, qui palpebris hiantibus leporū more indormit) qui principem datis muneribus corruperat.

Proteruia ignominiam præcedit.

Σωντριβὴ προηγεῖται ὕβρις, id eſt, Proteruia ruinam præcedit, qui integer eſt ſceleris, calamitoſam ignominiam non incurrit, neque capite aut fortunis oppugnatur, iuxta vulgare dictum, qui non peccat, nō luit in ære, culpa enim damnoſa eſt. Meminit huius proverbii Nazianzenus in eadem inuectiua, καὶ πρὸ μὲ συντριβῆς ἡγεῖται ὕβρις, αἱ παροιμίαι καλῶς φασι, πρὸ δὲ δόξης ταπείνωσις, ἢ ἵνα σαφέστερον εἴπω, ὕβρει μὲ ἕπεται συντριβὴ, ταπεινώσει δὲ εὐδοξία, id eſt, Præcedit ruinam proteruia, vt præclare loquitur parœmia, & gloriam humiliatio, aut clarius dicam, Proteruiam comitatur ruina, humiliationem gloria. Συντριβὴ capitis diminutio vocari poteſt iuriſconſultorum vocabulo, cum alicuius fortunæ & ſtatus affliguntur atteruntùrque.

Ventura per dioptram proſpicit.

De cordato homine, qui ſagaciter odoratur & prævidet imminens periculum, apposite dicetur illud Piſidæ:

Ταῦτα πρὸ πολλῦ τῇ διόπτρᾳ σὺ βλέπεις. id eſt,

Hæc ante multo per dioptram proſpicis.

Senarius eſt iambicus, Translatio petita ab inſtrumento geometrico, quo explorāt turrium & propugnaculorum altitudinem, librato per foramen ciſu, quod Græci a perſpiciendo διοπτῆρα & διόπτραν vocant. Quiſquis igitur propria induſtria rei euētum præſagit, ingenii dioptra rerum exitum proſpectare dicetur.

Caprarum nomina.

Αἰγῶν ὀνόματα, id eſt, Caprarum nomina: proverbium effertur de re friuola & inutili; nam cum ſimiles inter ſe capræ ſint, ſtulte operam collocat, qui illis nomina, quibus dignoſcantur imponit, quippe cum iſta creari ſoleant in differentibus ſpecie, diſcriminis gratia, quod in caprarum genere nullum eſt aut exiguum admodum. Qui ergo conſimilium rerum colluuiem congerit, Caprarum nomina recenſere illum dictitabimus. Refertur in Suidæ collectaneis.

Ruſticanus Oenomaus.

Αγροικος Οἰνόμαος, id eſt, Ruralis Oeno-

Oenomaus proverbio dicitur, qui magnos ſibi ſpiritus ſumit, & de preclara nobilitate aut inſigni eruditione ſe iactat, ruſticis alioqui moribus, & è plebe natus, aut proletaria doctrina imbutus. Demoſth. oratione de Corona vtrunq; ferme in Æſchine notat, quem patre ſeruo natum & ſubito oratorem factum inceſſit, cum ille pro Tromate Atrometum velut impauidum, parentem ſuum præferret, & pro Empuſa àſpectri cuiusdam ſimilitudine ſit dicta, matre Glaucotheam, Nymphę marinæ nomine vocitaret, deinde & Oenomaũ Sophoclis tragœdiam malum hiſtrionem male egiſſe Æſchinem inſimulat. Proinde his verbis inuehitur in eum, τῦτο δὲ καὶ φύσει κίναδος ἄνθρωπος ἐστιν, οὐδὲν ἐξ ἀρχῆς ὑγιὲς πεποιηκὼς, οὐδ᾽ ἐλεύθερον, αὐτοτραγικὸς πίθηκος, ἀρουραῖος οἰνόμαος, id eſt, Hic homuncio natura eſt vulpecula, qui nihil vnquam ſani fecit aut liberale quod fuerit, ipſiſſima Tragica ſimia, rure natus Oenomaus: quanquam Philoſtratus paululũ immutata lectione, non αὐτοτραγικὸς compoſita dictione, ſed fortaſſis ita, οὐδ᾽ ἐλεύθερον αὐτὸ, τραγικὸν, &c. diuulſum legiſſe videtur, cum in Ariſtide Sophiſta ita meminit, ὑπὲρ τοῦ τραγικοῦ πιθήκου, καὶ ἀρουραίου οἰνομάου, id eſt, De tragica ſimia & rurali Oenomao. Fuit autem Oenomaus Piſeę ditionis rex, Alxionis, Pauſania teſte, filius, vel vt alii fabulantur, Martis ex Storope Atlãtide, aut ſecundum alios ex Herpinna Aſopi, pater Hippodamiæ, qui inſigni crudelitate filiæ procos non paucos interemit. Heſych. annotat Ruſticanum Oenomaum à Demoſthene dictum Æſchinem, eo quod vicatim pagos circumiret, Sophoclis Oenomaum hiſtrionico habitu actitans.

Non propter pedis cum lyra diſſidium.

Refertur in Suidæ collectaneis proverbium in eos, qui aliã ob cauſam puniuntur, aut mulcta afficiuntur, quam ipſi exiſtiment: Ἀλλ᾽ οὐ διὰ τὴν ἐν τῷ ποδὶ πρὸς τὴν λύραν ἁμαρτίαν, id eſt, At non propterea quod pes lyræ haud reſponderit, aut ſi ita mauis, non propter pedes à lyra diſſenſum, vſus eſt Plut. in lib. De inutili verecundia; καὶ τοι οὐ διὰ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν ἀμετρίαν, ὡς πλάτων ἔλεγε, ἀλλὰ διὰ τὴν περὶ τὰ νόμιμα καὶ δίκαια πλημμέλειαν, id eſt, tametſi non propter pedis à lyra diſcordiam, vt Plato aiebat, ſed propter quod in legum obſeruatione & æquitate peccetur. Illud vero obſeruandum eſt, diſcrimen eſſe in lectione, ſed exiguũ inter ἁμαρτίαν errorem, & ἀμετρίαν immoderationem, quando videlicet rhythmi & modulati pulſus modum non obſeruant & legem ſuam.

Ventis & ſcripturæ in aqua credere.

Αὔραις πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς καθ᾽ ὕδατος, id eſt, ventis credere & literis in aqua deſcriptis: Proverbii vice dicitur, vbi fluxam in aliquo fidem & & lubricam notamus, & perfidiam perſtringimus. Nazianzenus ad Sophronium præfectum: ὡς αὔραις εἶναι μᾶλλον πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς καθ᾽ ὕδατος, ἢ ἀνθρώπων εὐημερίᾳ, id eſt, vt auræ potius fidẽdum ſit & literis aquæ inſcriptis, quam mortalium rebus proſperis. Competet in inconſtantiã & malam fidem, hoc modo, Quod feminarum auribus committitur, auræ te fidere & ſcripturæ in aqua cogita.

Amnis curſum cogere.

Βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμοῦ, id eſt, Amnis curſum inhibere. Proverbiũ dicitur de eo

de eo, qui duram & difficilẽ rem aggreditur & quaſi impoſſibilem: aut qui vitiis innutritum ad viam virtutis reuocare conatur, aut qui naturam inuitam atq; repugnantem alio compellit: Nazianzen. ad Eudoxium Rhetorem: τὸ δὲ μὴ βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμοῦ καὶ ἡ παροιμία παιδεύει, καὶ ἱπποσύνην διδάξαι μὴ ἀδεῖν ἐθέλει ὁ ποιητής. id eſt, Prouerbium docet, amnis alueum non eſſe ſiſtendum, & poeta vult equitandi peritum non cauere. Quo cuiuſq; ducit ingenium, eo applicare ſe debet, male namque coactum ingenium reſpondit. Pulchre ſe habuit olim Athenienſium lex, qua iuuenes priuſquam pubertatis annos attingerent, ad opificii delectũ ducebantur, propoſitis publice artium omnium inſtrumentis, in eam namq; artem erudiendi tradebantur, ad quam naturæ impulſu ferebantur propenſius. Laudat & Fabius certum ſtudiorum delectum facere, quod eo, quo natura vocat, duci ingenia conſultum ſit: neq; enim feliciter ſuccedit, quicquid extortum & inuita Minerua tentatur.

Anima ſicca ſapientiſſima.

Ψυχὴ ξηρὴ σοφωτάτη, id eſt, Anima ſicca ſapientiſſima. Adagium elegãs ex obſcuris Heracliti fontibus hauſtum, quo ſobrietatis virtus commẽdatur, velut ingeniorum & induſtrię parens. Verba eius recitat Galenus in libello. Quod corporis temperiei reſpondeant animi mores, atq; exponit obiter: Αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη, id eſt, Aridus fulgor, mens ſapientiſſima, vel aliter, Anima ſicca iubar eſt ſapientiſſimum: Dictum eſt inquit Heracliti, quo innuere voluit ſiccitatem prudentiæ auctorem eſſe, ſiquidem aſtra cum fulgido iubare micent, pariterq; ſint & arida, eximia prædita eſſe ſapientia veriſimile eſt. Hæc ille. Clemens Alexandrinus Pædagogi lib. 2. loquens, qua ratione euitando temulentiam animus reddatur purus ab omni labe atque adeo luminis capax, & perſpicax, etiam ſubiungit: αὐγὴ δὲ ψυχὴ ξηρὴ σοφωτάτη, καὶ ἀρίστη, ταύτη δὲ καὶ ἐποπτική, οὐδ᾽ ἔστι κάθυγρος ταῖς ἐκ τῶν οἴνων ἀναθυμιάσεσι, νεφέλης δίκην σωματοποιουμένη, id eſt, Iubar vero eſt anima ſicca ſapientiſſimum & præſtantiſſimum, idemq; & perſpicax, neq; madeſcit vini halitu, in modum nebulæ craſſeſcens. Syneſius lib. de inſomniis, ubi dicit calorem & ſiccitatem eſſe quædam animæ vehicula, addit: τὸ τε αὖ ξηρὴ ψυχὴ σοφή, πρὸς οὐδὲν ἄλλο τῷ Ἡρακλείτῳ τεῖνον εὑρίσκομεν, ἢ παχεῖα καὶ ὑγρὸν γινόμενον τοῖς χηραμοῖς τῆς γῆς ἐνδύεται ῥοπῇ φυσικῇ, πολεῦον καὶ ὠθούμενον εἰς τὴν καταγαιον χῶραν, id eſt, Illud vero anima ſicca ſapiens, quod Heracliti dictum eſt, nõ alio tendere inuenio, quam quod anima optima & vuida ſi fiat, naturali pondere in terræ cauernas demergatur, in ſubterranea loca detruſa. Quo in loco (ut in tranſcurſu id admoneamus) pro αὖ legendum cenſemus αὐγή, ſuperiorum auctorum teſtimonio. Heracliti verba annotat Stobæus capite de temperantia: Ἀνὴρ ὁκόταν μεθυσθῇ, ἄγεται ὑπὸ παιδὸς ἀνήβου σφαλλόμενος, οὐκ ἐπαΐων ὅκη βαίνει, ὑγρὴν τὴν ψυχὴν ἔχων, αὔη ψυχὴ σοφωτάτη, καὶ ἀρίστη, h. e. Temulentus male firmo greſſu nutans ab impubere puero ducitur ignarus quorſum eat, vuidam habens animam. Eſt vero ſicca anima ſapientiſſima & præſtãtiſſima. Vnde aſſeri poteſt duplex lectio: αὔη ψυχὴ σοφωτάτη, i. anima ſicca ſapiẽtiſſima, & αὐγὴ ξηρὴ

ψυχὴ σοφωτάτη, id eſt, Anima ſicca iubar ſapientiſſimum, eundem utraq; ſenſum obtinens Mens, cuius cœleſtis eſt origo, & quam non male diuinæ auræ particulam Flaccus nominat, multo cibo potioneq; madida, altum ſapere non poteſt, neque ad cœleſtium rerum contemplationem aſſurgere valet. Androcydis oratoris dictũ memorabile refertur apud Clementem Alex. Strom. lib. 7. vinũ & carnium ſagina, robur quidem adiiciunt corpori, ac animum reddunt languidum. Tribuit Ioannes Philoponus Plotino diuinam, ut ipſe ait ſententiam, qua dicit eos omnes, qui ſaginando corpori indulgẽt, parum abeſſe quin aroreſcant, hoc eſt, in plantarum naturam degenerent: cuius hæc ſunt verba: ὅσοι ἐμμανῶς κὸ τὰς θρεπτικὰς δυνάμεις ἐνεργοῦσι, οὗτοι κινδυνεύουσιν ἀποδενδρωθῆναι. In eandem ſententiam Euſebius apud Stobæum, Crapula corpus quidem opimum reddit, at vecordiam & ſtuporem conciliat, & rationem, quæ princeps animi pars eſt, obliterat. Nemo eſt adeo à ſenſu communi alienus, qui non libenter aſſentiatur illi diuerbio vulgato, Pinguis venter non gignit ſenſum tenuem, aut illi ſenario Nazianzeni.

Νοῦς λεπτὸς ὄγκον ἐκδιώκει γαστέρος.

Threicia hirundo labiis inſtrepit.

Χείλεσιν ἐπιβρέμεται θρηκία χελιδών, id eſt, Labris immurmurat hirundo Thracia. De indocto & barbaro dicitur. Hirundo obſtrepera auis eſt inepto garritu auribus moleſta. Exſtat apud Ariſtophanem dicterium de Cleophonte: Ἐφ' οὗ δὴ χείλεσιν ἐπιβρέμεται θρηκία χελιδών, hoc eſt, Cuius labris hirundo Thracia inſtrepit. Aliter de Pericle dictum eſt, eius labris inſidere Suadam deam.

Ignis in vepribus.

Πῦρ ἐν ἀκάνθαις, id eſt, Ignis in vepribus. De acri diſputatore uſurpauit prouerbialiter Nazianzenus, qui aduerſariorum argumenta ignis inſtar abſumit: ita enim de Baſilio Magno loquitur in Monodia: τοῖς δὲ γίνεται πέλεκυς κόπτων τὴν πέτραν, ἢ πῦρ ἐν ἀκάνθαις, οἶμαι ἡ θεία γραφὴ, ῥαδίως ἀναλίσκων τὰ φρυγανώδεις καὶ ὑβριστὰς τῆς θεότητος, hoc eſt, Fit illis bipennis cotem diſcendẽs, aut ignis in ſenticeto, iuxta ſcripturæ ſacræ dictum, abſumens haud difficulter ſarmẽtitias quiſquilias, deitatis violatores.

Argi tumulus.

Ἄργου λόφος, id eſt, Argi tumulus, prouerbialiter dicitur locus periculoſæ aleæ plenus, aut negotium difficile capitis diſcrimine obnoxium. Origo ſumpta ab accliui quodam colliculo, apud Argos copioſã olim & nobilem Peloponenſi ciuitatem, quem πρῶνα nominabant, ubi Danaus delectis iudicibus ex Argiuorũ Ægyptiorumq; primoribus, iudicio ſtetit, cauſamq; dixit necis à filiabus perpetratæ in fratris filios. Proditum enim eſt memoriæ Ægyptum necem filiorum ulturum veniſſe Argos cum exercitu, & Danaum re cognita expediuiſſe arma Argiuosq; in prælium eduxiſſe, ſed Lyncei interuentu rem fuiſſe compoſitam negotiumq; delectis ex utraq; gente arbitris delegatum, conſtituto ei rei in edito tumulo tribunali. Hecatæus hiſtoricus negat Ægyptum Argos appuliſſe, iudicii tamen locum in eo colle extitiſſe, non inficiatur. Meminit Euripides in Oreſte:

Θάσσοντ'

Θάσσοντ' ἄκραν,
Οὗ φασὶ πρῶτον Δαναὸν Αἰγύπτῳ δίκας
Διδόντ' ἀθροῖσαι λαὸν εἰς κοινὰς ἕδρας. id eſt,
Conſpicor collem editum
Vbi perhibent primum Danaum Aegypto necis
Cauſam ferentem, publica ad ſubſellia Egiſſe plebem.

Dinias hiſtoricus in rebus Argolicis meminit loci in hanc ſententiam. Confeſtim Melacharim loci dominum & Cleometram ſaxis obrutos interemerunt, cuius ſepulchrum etiamnum hodie demonſtrant in ſupremo colliculi vertice, quem πρῶνα nominant, ubi Argiui ſolent ius dicere. Videtur meminiſſe eiuſdem loci & Euripides in Bellecophonte fabula, his verbis.

Καὶ ξεστὸν ὄχλον Δαναΐδων ἑδρασμάτων. id eſt,
Circumq́; ſaxeum, notum ſedilibus Danaidum.

Veſpertinum amant, matutinum oderunt.

Addvcit ex Callimacho Cyreneo prouerbialem verſiculum Zezes.

Ἑσπέριοι φιλέουσιν, ἀτὰρ στυγέουσιν ἑῷοι. id eſt,
Veſpertinum adamant, ſed matutinum odere.

Quem annotat dici in homines lubricam in amicitia fidem ſeruantes, vacillanteſq́;, & ad quamuis fortunæ aurulam ſeſe vertentes. Nos in hæredipetas cōuenire putamus, qui ſenibus & aniculis palpantur, morti, hoc eſt, occaſui vicinis, quo ſibi hæreditatis aliquid attrahant. Ab hoc dicto diuerſum fuit Cn. Pompeii apophthegma dicentis: Plures adorare ſolem orientem, quam occidentem, quo innuere voluit, plus eſſe ſpei in iuuene, quam in defectæ ætatis ſene.

Byſſina verba.

Βύσσινα ῥήματα, id eſt, Byſſina verba, ſpecie prouerbiali dicuntur verba ſplendida & cum auctoritate ac maieſtate quadam prolata. Plutarchus in apophthegmate, Παρύσατις ἡ Κύρου καὶ Ἀρταξέρξου μήτηρ ἐκέλευε τὸν βασιλεῖ μέλλοντα μετὰ παῤῥησίας διαλέγεσθαι, βυσσίνοις χρῆσθαι ῥήμασι, id eſt, Paryſat. Cyri & Art. mater iuſſit eum, qui libere cum rege verba facturus eſſet, biſſinis uti ſermonibus: nam Chriſtophorus Longolius homo doctiſſimus ex collatione veterum codicum in ſuo Plutarcho hanc lectionem manu ſua annotauerat: alioqui ſermo eſt de rege cum popularibus libere transacturo, ſi βασιλέα legas. Exſtat idem apud Herodotum. Byſſina veſtis principatus auctoritatiſque primariæ ſymbolum erat. Sophocles in Laocoonte fabula loquēs de Ænea patrē Anchiſen ſucculante.

Πάρεστ' ἐπ' ὤμων πατέρ' ἔχων κεραυνίου
Νῶτον καταστάζοντα βύσσινον φάρος. id eſt,
Adeſt, in humeris efferens dorſo patrem
Sublime, pallium trahentē byſſinū.

At apud Æſchilum Antigone fratri puluerem mortuo inſpergit, quē byſſinæ veſtis ſinu exceperat, Græce eſt, κόλπῳ φέρουσα βυσσίνου πεπλώματος. Apud Ioſeph. lib. 6. belli Iudaici ſacerdotes, quorum magna erat auctoritas, byſſinis veſtibus amicti fuiſſe leguntur. Apuleius lib. 11. Byſſina quidem, ſed florida depicta veſte cōſpicuus. Aretas Cæſarienſis in Apocalypſin ait, Byſſum eſſe corticē Indicæ plantæ, ad linum redactū. Plinius lino byſſino ſecundam bonitatis palmam dat mulierem maxime deli-

deliciis. Pollux byſſum lini ſpeciem indici exponit, quod è ligni fructu Ponticæ nucis aſſimili, in modum lanæ, carpitur.

Charadrij vitam vicit.

Χαραδρίου βίος, id eſt, Charadrii vita, prouerbialiter dicitur de inexplebili gurgite, qui ut multam cibi potusq; ſaginã ingerit, ita mox eam deplere ſatagit, cuiuſmodi hominẽ μεσσηγυδορποχέσην nominat Hipponax, helluonem inſatiabilẽ, qui ventrem ſaburrat identidem atque exinanit, ut nouo onere eum inferciat. Plato in Gorgia, χαραδριοῦ τινὰ αὖ σὺ βίον λέγεις, id eſt, Charadrii vitam iterum ducis. Id ait Socrates Callicli perſuadens, felicem vitam in aſſiduo influxu eſſe poſitam. Charadrius auis, quam rupicem Gaza nominat, ſimul & edere & deiicere putatur, ſic enim annotationes Græcæ, quas vidi in Georgiam, habent: χαραδριὸς ὄρνις τις ὃς ἅμα τῷ ἐσθίειν ἐκκρίνει. Opinioni iſti ſuffragatur & Olympiodorus Alexandrinus in eum Platonis locum: ἢ ζῶον λέγει ὃ ἐσθίει καὶ εὐθέως ἐκκρίνει, ἢ αὐτὰ τὰ κοῖλα τῶν πετρῶν ἃ δέχεται τὸ ὕδωρ καὶ ἀποδίδωσι, id eſt, aut de aui loquitur, quæ & vorat & è veſtigio excernit alui proluuiem: aut de rupium cauernis, quæ affluentem aquarum vim recipiunt pariter & deponunt. Quod autem illorſum tendat Plat. oratio, verba Soc. proxime præcedentia liquide oſtendunt: ἀλλ' ἀνάγκην ἂν πολὺ ἐπιῤῥεῖν, πολὺ τὸ καὶ ἀπιὸν εἶναι, καὶ μεγάλ' ἄττα τὰ τρήματα εἶναι ταῖς ἐκροαῖς, hoc eſt, Neceſſe igitur eſt, ſi multum affluat, multum etiam defluere, ipſaq; exitus ora parentibus quibuſdam rimis dehiſcere. Nihil vero commune habet iſtud prouerbium cum ea Charadrii natura, quam præter Ariſtotelem & Euphroniũ refert Heliodorus Treccenſis epiſcopus Aethiopicarum rerum lib. 3. quod videlicet ab aurigi-noſis virus omne in ſe rapiat atque corriuet, faſcini cuiuſdam in modũ, unde in velatis caueis abſcondere eã propolæ ſolebant, ne emptor ante cõtractum ſentiret remedium. Quo alluſum eſt ab Hipponacte eo verſu, qui ſic emendandus venit in Suida:

Καὶ μιν καλύπτει, μὴ χαραδριὸν περνάς. id eſt,

Illum recondit: Nam Charadrium vendens.

Facilius quam Oreum deuicerint Bœoti.

Ῥᾷον τὸ ὠρεὸν ὑπερέβησαν οἱ Βοιωτοί. id eſt,

Citius quam Oreum deuicerint Bœoti.

Prouerbium dici admonet Suidas de iis qui limites ſuos tranſcendunt. Nos arbitramur efferri poſſe de expeditione celeriter confecta, vel etiam de re facta procliui. Oreon Eubioæ urbem conſtat eſſe in Bœotiæ confiniis, quam Bœoti noctu adorti in poteſtatem ſine magna difficultate redegeruunt, de iis namq; Appollodori verba interpretanda exiſtimo apud Steph.

Cuminum ſerere.

Κύμινον σπείρειν, hoc eſt, Cuminum ſerere dicitur prouerbio homo virulentæ linguæ, quique effreni oris petulantia maledicus conuitia diraſq; ſeminat. Demetrius Phalereus ſcribit Sophronem Mimographum eo uſum, κύμινον ἔσπειρας, id eſt, Cuminũ ſeuit. Natum à natura herbæ, quam eiuſmodi eſſe tradunt naturalium rerum indagatores, ut lætius prouenire putetur, ſi maledicta adhibeantur, diræq; imprecationes, dum ſeritur,

Digitized by Google

tur, quod ne quis ceu ridiculum exſibilet, apponam Theophraſti doctiſſimi philoſophi ex octauo de Plantarum hiſtoria libro verba: ἴδιον δὲ καὶ ὃ λέγουσι κατὰ τοῦτο, φασὶ γὰρ δεῖν καταρᾶσθαι καὶ βλασφημεῖν σπείροντας, εἰ μέλλει καλὸν ἔσεσθαι καὶ πολύ, id eſt, Peculiare eſt, quod de eo memorant, ferunt namque imprecationibus & maledictis opus eſſe, ſi qui ſerunt, illud copioſum pulchrumq; prouenire velint. Eadem naturæ lex eſt in ocymo, quod iniuriis maledictiſque terræ mandatum, fœcundius exiſtimauit antiquitas, non abnuente & Plinio.

Pallenicum tueri.

Παλληνικὸν βλέπειν, Pallenicũ tueri dicebantur qui magnos ſpiritus præferebant & maſculum animum. Varinus exponit παλληνικὸν βλέπειν, ἀντὶ τοῦ γενναῖον, generoſum obtueri. Sumptum videtur à pugna, qua occubuerunt in Pallanæis agris Athenienſes, Piſiſtrato ad tyrannidem aſpirante, vel potius a conflictu, quo Gigantes in Phlegræis campis (Pallene autem Thraciæ urbs vetus Phlegræ nomen mutauit) decertaſſe cum diis fabulæ produnt: hiſtoriam ex Theagene ita memorat Stephanus, Phlegrę incolæ gigantes dicebantur, ad quos profectus Hercules, gentis proteruiam & immanitatem accuſando, animos illorum efferauit in ſe, itaque correptis armis ad manus cum illis veniens, pro hoſpitali teſſera bellum inſerentes occidit. Contigit autem durante conflictu tonitrua & fulmina edi, inde nata fuit opinio, vulgi fabulæ locum dans, quod dii cum gigantibus debellaſſent ibi locorũ. Euſtath. Odyſſ. 9. παλληνικὸν βλέπειν dici annotat & βαλληνικὸν à Pallene, quæ & Ballenę Thraciæ oppido, & eſſe ænigma quod innuat inimicum etiam ſaxis licere ferire: χρεὼν εἶναι καὶ λίθοις βάλλειν τὸν ἐχθρόν.

Coſæ conſilium.

Τοὺς κόσα λόγους σώζε. Coſæ dicta dici inuenio, pro ſano & ſalubri conſilio. Fuit Coſas vir conſultus & iuſtus, è genere Pelleneus, eſt autem Atticæ oppidum Pellene, cuius oppidani bellum cum Salaminiis gerentes, cum vicinas gentes in belli ſocietatem aduocaſſent, initio cum illis pacto de partitione agrorũ, profligatis hoſtibus victores, vicinos ſuos excluſerunt, neque conuentis ſteterunt, illo initia rite cum ipſis pacta minime violanda, immo mordicus ſeruanda urgente: qua ex re orta paulo poſt peſte, criminis eos pœnitere cœpit, Coſæque conſilium magnifice laudarunt. Dici conueniet in fœdifragos aut alioqui imprudẽtes, qui ſanis conſiliis non obtemperãt, tales namque σὺν κόσα λόγους βούλοντο ποιῆ ἢ ἀποπτύειν, Coſę dicta nihil penſi facere aut deſpuere dicemus, refertur apud Suidam.

Iube factu procliuia.

Τῶν δυνατῶν ἐκέλευε· οὐ γὰρ παρὰ κενταύροισιν.

Præcipito factu procliue, nec eſſe. furentes

Centauros inter te certum eſt.

Verſus eſt ſpondaicus, quo imperioſi hominis & duriora nobis imponentis libidinem caſtigabimus, ſumptus ex Teleclide Athenienſi: verſus autem finem prouerbii ſpecie torquere apte licebit in clamoſos, q intempeſtiuis clamoribus pertinaciter cauſam obtinere volunt, immo pugnis interdum potius, quam æquitate, οὐ γὰρ παρὰ κενταύροις εἶ, neque vero inter Centauros verſaris aut res tibi eſt.

Extra

Extra callem.

Ἐκ πάτε, Extra callem, Euſtathius oſtendit eſſe parœmiam Odyſſ. 9. pro ἐκ ποδῶν, procul è pedibus, ubi denunciabimus periculi viciniam eſſe cauendam. Tranſlatum à fugitiuorum periculo, quos in trita pedibus ſemita errantes faciles herus deprehendere atq; aſſequi poſſit, maiore opera & difficilius in deuiis locis eos ſecuturus.

Inferorum triacadas.

In hominem plus æquo curioſum & recondita perueſtigantem atq; à communi hominum notitia abſtruſa cognoſcere laborantem, illud cōpetit: τὰς ἐν ἅδου τριακάδας ἐπιζητεῖ, Inferorū triacadas inquirit aut ſcrutatur: τριακάδα vocāt triceſimum cuiuſq; menſis diem, vocabulo a Thalete Mileſio primum excogitato, ſi Laertio credimus, aliis ἕνην καὶ νέαν vocitantibus, quem nos pridianam Calendarum facimus.

Simulacrum pictum.

De ſocorde homine & nihil proficiente, non inuenuſte dixeris illud ex Ariſtophanis Ranis:

Γεγραμμένην εἰκὸν᾽ ἑστάναι. Pictum ſimulacrū velut immobilem, quodāmodo verruceam ſtatuam Plautus dixit: nec abludit hic vernacula lingua ſtupidum nec quicquam promouentem hominem, ligneam ſtatuam nuncupans. Laudat autem Ariſtophanes, viriq; cordati eſſe dicit, ad felicem inclinare parietem potius, quam picti ſimulacri in modum ſtare, unico inductum ſchemate, græce ita habet: μετακυλίνδειν αὑτὸν αἰεὶ πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον μᾶλλον, ἢ γεγραμμένην εἰκὸν᾽ ἑστάναι λαβόνθ᾽ ἓν σχῆμα. Huc pertinet illud Syneſii ex libello de Dione ἀφωνότερος ἀνδριάντος γενέσθαι, hoc eſt, Euadere magis mutus, quam ſtatua.

Tantali philoteſia.

Ταντάλου φιλοτησία, id eſt, Tantali philoteſia dicebatur peculium amicitiæ beneuolētiæq; auſpex, ſed paulo grandius, quo plerunq; à cœna, & ſub ſomnum ſe inuitabant. Ferunt apud Indos morem fuiſſe, ut maioribus poculis præbiberent cubitum ituri, pronis in phialas capitibus ad conciliandam amicitiam, eiuſq; peculii initiatorē Tantalum faciebant, is namq; Philoſtrato teſte, φιλικώτατος ἐν ἀνθρώποις, incredibiliter inter homines beneuolentia, liberalitateque præcelluiſſe creditur. Itaq;, cum amicitiam cum quopiam conflare, aut iniuriæ ſuſpicionem obliterare volentes, poculo citis auſpicium ſancimus, dicemus, Ταντάλου φιλοτησίαν πιεῖν, Qui mos etiamnum in tota ferme Germania durat, ut hoſpitii finita iam cœna, ingens phiala meracioris generoſioriſque vini plena, apponatur. Carpit tamē D. Clemens lib. 2. pædag. iſtos qui ceu in dolium ingerunt affatim vinum Philoteſiæ nomine, ὥσπερ εἰς ἀμφορεῖς διαπυτίζοντας ἀλλήλοις, τὸν ἄκρατον φιλοτησίας ὀνόματι.

In aſtragalis nobilitas.

Ἐν τοῖς ἀστραγάλοις τὴν εὐγένειαν ἔχει.

In aſtragalis nobilitatem gerit.

Dicetur in hominem ſtemmata & fumoſas maiorū imagines iactantē, nulla re alia, quæ virtutē aut doctrinam commendet, ſpectabilem: Herodes Atticus ſophiſta ad Bradeam leuirum ſuum dixiſſe legitur apud Philoſtratum libro ſecūdo ſophiſtarum, cum ille magnifice creparet de generis ſui antiquitate & nobilitate

tate σὺ τὴν εὐγένειαν, τοῖς ἀστραγάλοις ἔχεις, tua nobilitas in aſtragalis ſita eſt. Solebant Romani generoſiores in calceis lunulas, antiquitatis inſignia, præferre, vt Plutarcho teſte, Arcadum more, qui ſe Luna priores iactitabant: & Philoſtratus in loco iam dicto, nobilitatis illud ſymbolū vocat: ἐπισφύριον ἐλεφάντινον μηνοειδὲς (male namque μονοειδὲς illic legas) eburneum ſupertalare luniforme. Vnde Iuuenalis:

Appoſitam nigra lunam ſubtexit aluta.

Quo ſpectat & Martialis locus libro ſecundo, parum ſcite hactenus ſcriptus: Non heſterna ſedet lunata lingula plauta.

Vbi non heſternam vocat veterem & antiquæ nobilitatis teſtem, voce non temere mutata ex manuſcripto.

Marſyæ mors.

DE immani & ſupra modum crudeli necis genere, μαρσύου θάνατος, hoc eſt, Marſyæ mors effertur. Eunapius de Hormiſda Saporis Perſarum regis filio natu maiore, qui ex venatu ad regiam regreſſus, cum conuiuarum accumbentium nullus forte, vti decuerat, aduenienti aſſurrexiſſet, ἠπείλησε τὸν Μαρσύου θάνατον αὐτοῖς ἐπιθήσειν, id eſt, interminatus illis fuit Marſyæ necem, qua re intellecta, ſatrapæ communi conſilio, poſt obitū patris, natu minorem fratrem regno prǽfecerunt, illo in caueam incluſo, ferreisq; compedibus obuincto, qui poſtea ope vxoris lima præfectis vinculis ad Conſtantinum Magnum profugus euaſit. Marſyas Hyagnidis filius, genere Phryx tibicen cum Apolline de artis præſtantia contendiſſe dicitur, victusque proteruiæ pœnas victori dediſſe, detracto membratim corio & arbori appenſa. Vnde Nonius Panopolites in dionyſiacis de tibicine hoc loquens ſic canit:

Clenea ex quo pœnas das impie Viſtur,
Ludibrium ventis pellis direpta mouetur.

Hoc cruciatus inhumani genere obiiſſe Valerianum Romanorū Imperatorem à Perſis captum, memorat Agathius hiſtoriæ libro quarto, addit idem Saporem necis id genus viſu miſerabile primum excogitaſſe, ex Orphei de Marſyæ ſupplicio hiſtoria adductum. Refert & Choſtoen regem Nachoragam profugum ita excruciaſſe, vt a ceruice ad imos vſq; pedes cutis detraheretur inuerſa, cū ipſis quoque genitalibus, & in vtris ſpeciem vento inſpirato diſtenta, ſcopulo adfigeretur. Commemorat & Procopius rhetor belli Perſici libro primo, Baſſicii corium deductū, inſtar vtris palea oppletum, ex altiſſima arbore fuiſſe ſuſpenſum. Et Ammianus Marcellinus libro 23. ſcribit eos cutes viuis hominibus detrahere particulatim vel ſolidis.

Quem Cos non nutrit, illum nec Aegyptus.

Prouerbium eſſe non admodum vetuſtum oſtēdit Iliad. 14. Euſtathius tale ὃν οὐ θρέψει Κῶς, ἐκεῖνον οὐδ' Αἴγυπτος. Quem Cos nutrire non queat eundem neque Ægyptus. Conveniet in eos, quibus plusquā mediocres fortunę faſtidio ſunt, invenias nōnullos qui in rebus etiam lautis atq; peramplis ſtomacho ſunt nauſeabundo, quo vix mare bonorum ſaturet. Eſt autem Cos inſula valde ferax, pecoris abundans, vnde illi & nomen eſt, Thracibus Conno minātibus ouem ſeu pecus.

Hinnu-

Digitized by Google

Hinnulus ne cum leone partiatur.

Quoties cum ditiore pauper, cum potentiore inferior opibus, cum doctiore indoctus congreditur aut rem habet, quadrabit illud Critiæ, qui ex triginta Athenarum tyrãnis vnus fuit: μὴ κατέναντι λέοντος νεβρὸς ὢν μοίρας αἰτεῖσθαι κρεῶν, id eſt, Ne cum leone hinnulus exiſtens carnium portionem ſortire. Admonet principũ potentiorumq; libidini concedendum eſſe. Referuntur eius verba à Platone in Charmide. Huic non diſſimile eſt: μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἅψομαι μάχης, id eſt, Conſerere pugnam cum leone Caprea nolim.

Quid delphino & boui commune.

De diſſimilibus minimeque inter ſe conſonis effertur, vt ſi quis imperitos & doctos conſociet: τί γὰρ δὴ δελφῖνι καὶ βοῒ φασὶ κοινόν, Quid enim commune habent bos & delphinus: Apparet contortum fuiſſe in Syllam Romanorũ Imperatorem, cum occupatis Athenis philoſophos audiret homo à philoſophia prorſus alienus. Refertur à Suida. Concordat cum illo: Quid graculo cum fidibus.

Alba præcordia.

Λευκὰς φρένας, id eſt, Alba præcordia habere dicitur homo ſtolidi ingenii & inſulſus, metaphora à coloris vitio tracta, ſiquidem Ariſtoteli Albus color maxime emouet oculorum ſenſum, vt inde emotæ mentis hominem ac bliteum, λευκόνουν & λευκὰς ἔχειν φρένας dicant. Ita Pindarus in Pythiis vſus eſt: πεύθομαι γάρ μοι Πελίαν ἄθεμιν λευκαῖς πιθήσαντα φρασίν, id eſt, audio etenim iniquum Pelian albis vſum præcordiis. Interpres annotat metaphoram ab aquis translatam, quæ quo minus profundæ ſint, limpidiores & lucido quodã candore pellucidæ videntur, contra profundiores nigreſcunt, vt ita λευκὰς φρενὰς τὰς ἐπιπολαίους ſuperficiaria quadam prudentia, haud profunda, præditas, Homero μελαίνας φρένας prudentiæ argumento nominante. Huc ſpectat quod Horatius Leuconoen vocat quandam Genethliacorum vanitati fidem adhibentem, nõ ſine ſtoliditatis morſu, vt in eum locum olim annotauimus.

De limine offendere.

De limine offendere dixit Tertullianus ſpecie prouerbii, pro in ipſo operis negotiive ſuſcepti primordio peccare, vt ſit idem, quod illud Fabii Quintiliani, in portu impingere. Vſus eſt in libro aduerſus Valentinianos. A manifeſto ad occultum retorquere, de limine offendere eſt.

Lapitha.

Λαπίθης, Lapitha ſalſe vocatur prouerbio homo factuoſus, quique vulgi animos commouere præſumit, & in ſui admirationẽ trahere, magnos ſibi ſpiritus ſumendo: ὁ αἰχμητής, παρὰ τὸ τοὺς λαοὺς εἰς ὄπιν ἄγειν καὶ ἐπιστροφήν, ὡς πείθει τινὰς ἀλαζονευόμενος, ſonat enim λαπίθης vocabuli etymon ſpectantibus, plebis perſuaſorem, quod de ſe iactabundus magnopere glorietur. ſic enim annotatum eſt ab Euſtathio Iliados quinto. Eo ferme ſenſu extuliſſe videtur Plutarchus in libello, quo Stoicos alieniori à communi hominum exiſtimatione inuexiſſe diſputat, cum ait: ὁ δὲ στωϊκὸς λαπίθης, ὥσπερ ἐξ ἀδαμαντίνης ὕλης ὑπ' αὐτῶν τῆς ἀπαθείας κεχαλκευμένος, id eſt, Stoicus iſte Lapitha fabricatus velut ex adamantina materia, impaſſibilitate quam ipſi innexe-

nexerunt. Porro Lapithæ heroicum genus fuere in Theſſalia, Centauris parduelle, a Lapith Apollinis & Stilbes nymphæ filio ortum ducentes.

Licynij & Licynium fulmen.

Λικνίως, Licynios prouerbiali ſpecie dici annotat Euſtathius Odyſſeæ decimo octauo, eos qui duris modis deſæuiunt, aſperiusque animaduertunt in quempiam, οἱ ἀγρίως κολάζοντες, eo modo, quo Iri mendici, helluones Sardanapali, Crœſi diuites dicuntur a Licynio quopiam: ſuſpicamur autem λικυμνίως legēdum, vel certe λικυμνίως, quam lectionem etiam Callimachus olim approbat, à Licymnio incendiario, qui multorum domos igne crudeliter corrupiſſe legitur. Quo ſpectat illud Ariſtophanis in Auibus.

Καταιθαλώσει συ λικυμνίαις βολαῖς, Telo Licymnio ille te corruperit. Docuit Euripides Licymnium fabulam, vbi fulmine conflagrauit.

Formicarum nidos inſpirauit.

Formicarum nidos inſpirare, quod eleganter vnica voce, μυρμηκιᾶν efferunt Græci, quaſi Formicari dicas, prouerbio dicitur, qui malū ſibi imprudenter accerſunt. Natum inde quod qui inſpirant, aut aperto ore loquuntur in formicarum antra ſeu cauernulas, his lingua vlcere intumeſcit atque inflatur, cuius rei cauſam aſſignāt venenatum aerem, quo illarum antra imbuūtur è paſtu ſerpentum: formicas namque mortuis anguibus veſci libenter inter confeſſa habetur. Quid quod Draco ex eſu formicarū & cantharidum, veneno diſtendi atq; in rabiem agi putatur, vt Iliados viceſimo ſecundo annotat Euſtathius.

Da panem & pugnum.

Δὸς ἄρτον τυχὸν κὴ κόνδυλον ὄψον ἐπ' αὐτῷ. id eſt,

Porrige, ſi poſſis panem, hinc obſonia pugnos.

Prouerbium expreſſis verbis docet eſſe Euſtathius Iliados ψ. quo ſignificetur pugnos plagasque illi deberi, qui moderatis contentus eſſe nolit: Poterit etiā eius eſſe vſus, quoties expectatione bonæ fortunæ diuerſa obtingit ſors.

Chius Coūm loqui non ſinit.

Χῖος παρεστὼς κῷον οὐκ ἐᾷ λέγειν. id eſt,

Hic Chius aſtans, non ſinit Coum loqui.

Senarius prouerbialis è Strattidis Comici fabulis. Competet in rabulam verboſum, qui multiloquio os prudentioris, doctiorisque obſtruit, nec patitur verba pro ſe facere. Chiorum ſcurrilitas, & illaudata leuitas ex auctoribus notiſſima eſt: at Coos inſula magni nominis, & decantatiſſimos viros permultos protulit. Niſi mauis referre ad iactuum teſſariorum vtilitatem, dignitatemq;, in quibus χῖος vnionem caniculamve deſignabat, infelix iactus; at κῷος ſeniorem, feliciſſimus omniū iactus.

Citius quam gradatim.

Θᾶττον ἢ βάδην. Cuius quam gradatim prouerbio dicunt Græci, cum inſignem celeritatem & properandi ſtudiū ſignificare volunt, Menander:

Τὸ δὴ λεγόμενον τοῦτο θᾶττον ἢ βάδην. id eſt,

Ocyſſime id curabo, quod dici ſolet.

Porro quod addit, τὸ δὴ λεγόμενον, clariſſime oſtendit prouerbiū fuiſſe, ne qs huc temere irrepſiſſe exiſtimet. Vſus eo eſt & Plutarchus in Fabio maximo, αὐτὸς δ' ἐκεῖνος ἀπαντήσεσθαι κατὰ

κατὰ τάχος, θᾶττον ἢ βάδην πρὸς τὸν υἱὸν ἐπειχθεὶς, id eſt, Pater ipſe ocius deſcendens ab equo, concitato quam potuit maxime greſſu ad filium approperans, ſiue ad verbum ſi mauis, citius quam greſſim. Suidas ex incerto auctore: ὁ δὲ θᾶσσον ἢ βάδην τήν τε κεφαλὴν ἐπισείων καὶ βαρβαρικῶς τινὰ ἐπιφθεγγόμενος ὅσα τῆς τε φωνῆς ἐν τῷ συντόνῳ, καὶ τοῦ βαδίσματος ἐν τῷ σεσοβημένῳ εἰκάσαι ἐπαπειλῶν, id eſt, Ociſſime ille caput quaſſãs, & barbara voce nonnulla locutus, quantum licuit coniectare, tum ex vocis contentione, tum ex inceſſus inſolentia, grauia minitabatur.

In aſini aures canere.

Εἰς ὄνου ὦτα ᾄδειν. In aures aſino canere, dicetur prouerbialiter qui indocto recitat poema omnibus numeris abſolutum, aut orationem in qua nihil reliquum fecerit rhetorica ars: aut ſi quis apud craſſas & Muſices ignaras aures artem omnem oſtẽtet Muſicus. Meminit adagii Dion oratione trigeſima ſecunda, eiusque occaſionẽ talem indicat. Ægyptio Muſico inſigni aſtans in ſomnis genus prædixiſſe viſus erat, quod in Aſini aures cantaturus eſſet, quo neglecto ſomnio, vt vano ac friuolo, accidit vt Syrorum rex Memphin, qui venerat, ipſum accerſeret, quod audiſſet à cunctis laudari ſummopere: acceſſit itaque & omni induſtria adhibita artis ſuæ præſtantiam oſtentare adnixus eſt, qui tacere ignominioſe iuſſus à rege Muſices ignaro recordatus ſomnii, hoc ipſum, inquit, eſt in aures aſini canere: quibus verbis per interpretem intellectis, rex vinctum hominem affici verberibus iuſſit, vnde natum poſtea bellum. Græce eſt: [illegible] ὁ εἰς ὄνου ὦτα ᾄδειν.

Alauda in nido latet gramen.

Citatur à Caſſiano Baſſo Scholiaſtico, librorum, qui de agricultura apud Græcos inſcribuntur, collectore, adagium hoc:

Ἐν κορυδοῦ κοίτῃ σκολιὴ κέκρυπται ἄγρωστις. id eſt,

Ramoſum gramen nido occultatur alauda.

Quo licebit vti, cum effugii aut ſubſidii ſpem oſtentabimus, veluti ſi potentior quiſpiam nos conetur opprimere, in legum & æqui præſidio fiduciam nobis repoſitam, aut in vetuſti iuris codicillis, indicare volentes, prouerbiali hoc verſu vtemur: vel ſi ſcriptorum auctoritate multiplici ac rationibus oppugnati ſignificemus, neque nos hac parte inermes eſſe, ſed ad manum habere in expedito tela, quibus nos defendamus: nimirum: Ἐν κορυδοῦ κοίτῃ σκολιὴ κέκρυπται ἄγρωστις, Solet autem alauda peculiari quodam amuleto nidũ ſuum luſtrare impoſitis graminis ramulis, quemadmodum aquila callitricho, cornix vel benaca ſupina, turdus myrtho, lauro palumbes, vt Zoroaſtræ magi auctoritate lib. 15. γεωπονικῶν legitur.

Alauda non eſt ſine criſta.

Οὐδὲ κορυδαλὶς ἄνευ λόφου, id eſt, Nec alauda absque criſta. Prouerbio vtemur, quoties ſignificabimus aliquem non carere ſuis vitiis, aut eximiam virtutem, raramque eruditionem fere expoſitas eſſe inuidiæ: ita accepit Eunapius Sardianus de Oribaſio medico loquens, qui ob inſignem artis peritiam magna inuidia apud multos inflagrauit, eius hæc ſunt verba. Οὐδὲ κορυδαλὶς ἡ παροιμία φησὶν ἄνευ λόφου, οὐδὲ ὀρειβάσιος ἦν ἄνευ φθόνου, id eſt, Neque ſine criſta (vt loquitur

quitur proverbium) eſt alauda, neq; Oribaſius abſque inuidia fuit.

Manu ignauus, mente præſens.

De homine cordato, qui conſilium in numerato habet, nō perinde manu ſtrenuus, proverbiale eſt illud Timocreontis Rhodii in ſuis epigrammatis:

ἁ ξυμβυλεύειν χὲρ' ἀπὶ: νῦς δὲ πάρα.

id eſt,

Mens præſens, ſed abeſt cōſilium manibus.

Refertur ab Hepheſtione grammatico.

Prudentia & ingenium, niſi manus famulatrices ſortiantur, inutiliter ſatagunt, contra robur, ingenii & moderatricis prudentiæ expers, amens fertur, omnia confundens. At vtraq; ſi iungantur & in vnum coëat, inuictum reddunt: Eam ob cauſam Ægyptii in Hieroglyphicis nautis Mercurium iuuenili ſpecie ſeni aſtātem pingebant, innuere volentes, doctum & ſapientem, niſi vires adſint, quæ grauis ætatis nomine deſignantur, nihil agere, quaſi alterum ſine altero inutile ſit. Eadem de cauſa Sphinx in templorum veſtibulis collocata apud eos fuiſſe legitur, ſacrū ſymbolum combinationis coniugiique harum virtutum, quando per feræ effigiē robur, per hominis prudentiam intelligi vellent, quæ coniunctæ, murus ſunt inexpugnabilis, & (quod dici ſolet) Semiramidis mænia, at diſiunctæ prudentia ſine viribus, & vires ſine prudentia, mole ſua cadunt. Præclarum eſt elogium Mithridatis Pontici apud Velleium Paterculum, Conſiliis dux, miles manu: & Dictis Cretenſis de Hectore teſtatur nunquam vires conſilio potiores fuiſſe: & Pacatus Drepanus Theodoſio id tribuit, quod dux ſit conſilio, miles exemplo: ſic de Fauno Aboriginum rege dixit Halicarnaſ. li. 1. *ἀνὴρ μετὰ τῦ δραστηρίυ καὶ συνετὸς*, vir pariter & impiger & cordatus.

Cerylus euadam.

Βάλλε δὲ βάλλε, κήρυλος εἴω, facias licet, Cerylus euadam. Dictum iſtud vulgo iactari ſolere apud Dores, annotat Euphronius & trāſcripſit Suidas, vſum tamen adagii neuter explicat. Videtur autem ſalacium & libidinoſorum dictum fuiſſe, qui nullū mortis genus deprecentur, modo in venere cupita, & in mediis amplexibus animam efflare liceat, in voluptate ſummum bonum ſtatuentes, nam Cerylus (ita inter Alcedines mas vocatur) in coitu intermori ſcribitur, & ſenio defectus à famellis ſubvehi lis. Non abludit ab adagio dictum Veſpaſiani in quendam Cerylum libertum, *ἐπεὶν ἀποθάνης αὖθις ἔσῃ κήρυλος*: Poſtquam interieris, rurſum fies Cerylus.

Melanurum Perca ſequitur.

Citatur parænia ab Athenæo lib. 7. incerto auctore, *ἕπεται πέρκη μελανούρῳ*, id eſt, Perca aſſequitur melanurum. Proverbii vſum non indicat, videtur quadrare in prudentes homines & callidos, qui alieno periculo ſuis rebus cauent, aut ex vnius patrocinio & ſententia toti pendent, vnum obſeruant. Natum ex ingenio vtriusque piſcis. Melanurus ex re ingenio vtriusque piſcis. Melanurus ex re nomen habens, quod cauda illi maculoſa ſit, imbecillus eſt (Oppiano teſte) piſcis, ſed qui nautinam debilitatem calliditate compeſcat, adeo vt naſſas & retium ſinus facile eludat, vnde ait:

Ἔξοχα γὰρ μελάνουρος ἐν ἰχθύσιν ἢ [illegible] ἄναλκις
Ἠ δὲ σαοφρονίαν. hoc eſt,

Inualidus mire, at prudenter callidus idem

Squamoſos inter piſces Melanurus.

Adagio viam aperit & Numenius in halieutico opere, Percę ducem Melanurum vocans.

Περκάων ἀγεμόνα μελάνουρον.

Meminit huius piſcis & Ouidius in halieutici fragmento, Quin laude inſignis caudæ Melanurus. Itaq; fallitur ille dum Melanurum ſepiam vertit, cum iis piſces nihil habeant commune, toto genere diuerſi: nec minus, quod de improborum ſocietate dici coniectat, cum ex Numenii verbis liqueat, Melanurum prę uium Percarum agmini ducem ſe præbere, easque vt tutiores ſint, illum comitari.

Omnem lapidem nitidum adorantes.

De iis, qui temere & ſine iudicio erga quosque afficiuntur elegans extat adagium apud D. Clementem lib. 7. Stromatum: οἱ αὐτοὶ δ' οὗτοι πᾶν ξύλον καὶ πάντα λίθον, τὸ δὴ λεγόμενον, λιπαρὸν προσκυνοῦντες, id eſt, illi ipſi quoduis lignum & quemlibet lapidem (quemadmodum dici ſolet) politum adorantes. loquitur de ſuperſtitioſis hominibus, quorum mētes prauitatis erroribus imbutas, numinis metus ita penitus perculit, vt ad quemuis vel facis vel ſulphuris aſpectum illico inhorreſcant. Transferetur venuſte ad iudiciorum moroſitatem; inuenias enim quosdam ita ſiniſtros eruditionis iudices, vt verboſum & volubili lingua verborum aliquantum hinc inde conſarcinantem, non minore admiratione quā virum ad miraculum vſque doctum ſuſpicant, & tantum non adorent: πάντα λίθον λιπαρὸν προσκυνοῦντες.

Sanguis & anima.

Αἷμα καὶ ψυχή, Sanguis & anima, proverbii ſpecie de re impenſe nobis grata & adamata effertur, translatum ab animantium rhoris, quib. id in ore frequens eſt. Antiphanes comicus:

Τ' ἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
id eſt,

Argentum & anima & ſanguis eſt mortalibus.

Citatur à Stobæo. Sanguis quia vehiculum & ſedes eſt animę, pro vita accipitur, qua nihil poteſt eſſe nobis dulcius.

Poſtes tranſcendere.

Ὑπερβάθμιον πόδα ῥίπτειν, hoc eſt, Poſtes tranſcendere, vel pedem iniicere tranſultorium, ſpecie proverbii vſurpatum inuenimus, pro incompoſite & extra modum in aliquam rem inuehi, immodiceque ſe gerere. Suidas ex auctore incerto: οὐδ' ὑπερβάθμιον πόδα ῥίπτων κατὰ τὸ λεγόμενον εἰς τὴν θεοσέβειαν, ἀλλὰ μέτρα ὁρίζων ἑαυτῷ τῆς ἡλικίας ἄξια, γνησίῳ καὶ καθαρῷ συνειδότι μεθ' ἐκεχειρίας ὁρίζων τὰ περὶ τὸν θεὸν, hoc eſt haud nimis alte velut tranſcenſis poſtibus, iuxta proverbium, in religionem inſultans, ſed præſcriptis ſibi certis limitibus ætati ſuæ cōgruis, cultum diuorum pura & ſincera cōſcientia adminiſtrans. Vſus eo fuit & Ariſtoteles alicubi & Aretas Cæſarienſis epiſcopus in Apocalypſea explanatione, interpretes vertit gradum limenque excedere. Diuerſum à ſuperiori eſt βαθμηδὸν ὑπερβάλλειν, pro ordine & quaſi per gradus vlterius pergere. Athenæus ἀπὸ τῆς ἐν τῷ λέγειν θερμότητος πρὸς τὰ ἐπόμενα τῆς βίβλου βαθμηδὸν ὑπερβάλλεται, i. Gradatim ad ea, quæ proxime ſequuntur quodam dicendi feruore tranſilit.

Hume-

Humeros licet perdas aquam incernendo.

Αν ἀπόλῃς τοὺς ὤμους ὕδωρ πτίσσων, ὕδωρ μένει, id eſt, Quamuis humeros perdas aquam incernendo, aqua tamen manet. Citat adagium Suidas in collectaneis ſuis, & annotat quadrare in eos, qui vanum ſumunt laborem. Crediderimus rectiꝰ competere in eum, qui ingrato homini diligentem nauat operam, aut in præceptorem ſtupidi & indocilis diſcipuli, cui quicquid inculcatur, diffluit velut in dolium futile congeſta aqua. Quanquam vero vulgati codices habeant πίσσων, conſtanter tamen πτίσσων legendum autumamus: eſt enim πτίσσειν contuſum hordeum pinſere cribroq; incernere, vnde & πτισάνης, hoc eſt, ptiſanæ vocabulum.

Scommata Dionyſiaca.

Διονύσια σκώμματα, id eſt, Dionyſiaca ſcommata, proverbialiter dicũtur ſcurrilia conuitia, quibus mores hominum flagellantur & perſtringuntur. Syneſius in Dione Pruſiæo: νῦν μὲν βάλλοντα σκορπίῳ καὶ Ζήνωνα τοῖς ἐκ Διονυσίων σκώμμασι, ὡς οὐκ ἀπ' αὐτῶν ἀξιοῦντα πάσης ἐλαύνειν γῆς καὶ θαλάσσης, id eſt, Nunc inceſſenti Socratem & Zenonem dicteriis Dionyſiacis, eorumque ſectatores terra marique proſcribendos mandanti. Suidas ex incerto auctore: ποτὲ μὲν βάλλων καὶ σκώπτων τοῖς ἐκ Διονυσίων σκώμμασι, id eſt, Interdum conuitians & Dionyſiacis ſcommatibus debacchans. Natum à prænimia licentia Bacchanalium feriarum, qui flagitiis & ſcurrarum dicacitate perſtrepebant.

Bifrons Mercurius.

De ſimulati ingenii homine dicitur, qui aliud coram in os, aliud aduerſus loquitur. Nazianzenus ad Nemeſium: Αμφιπρόσωπος Ἑρμᾶς δίγλυφος οἷα πρόσω τὸ μὲν, ἄλλο δ' ἐπισθεν. Qualis Mercurius bifrons, aliud poſtrinſecus. Hermę lapidei ligneive cippi erant in biuiis triuiisq; erigi ſoliti, ad indicanda viarum ferentium diſcrimina. Vlpian. in Demoſthenicam orationem, quæ eſt aduerſus Leptinem, Hermas iſtos quadrangulos fuiſſe annotat, ſuprema parte Mercurii faciem præ ſe ferentes, inferius inſcriptiones viarum oſtendentes. Thucydidis ſcholiaſtes in 6. ſcribit, quadratos & cubi formes poni conſueuiſſe, velut ſymbola quædam rationis & veritatis inconcuſſæ. Alioqui & τρικέφαλος Ἑρμῆς apud Etymologici auctorem Triceps Mercurius, viarum index legitur.

Cum Muſis certare.

Αμιλλᾶσθαι ταῖς μούσαις, id eſt, Cum Muſis certamen inire, dicetur proverbialiter, qui doctrinæ quam callet indubitata certitudine, cauſæque bonitate confiſus, cum doctiſſimo quoque congredi & in diſputationis palæſtram deſcendere non dubitarit. Galen. in fin. lib. 1. Therapeutices methodi: Αλλὰ κατὰ τὸν παλαιὸν αὐλητὴν ὦ ἱερὸν, ἁμιλλᾶσθαι ἂν ταῖς μούσαις: Equidem antiquiſſimi tibicinis exemplo ô Hieron, etiam cum Muſis concertarim. De Thamyra Thrace ſentit, ni fallimur, cui tamen peritiæ ſuæ confidentia parum proſpere ceſſit, orbitatis pœna victo inflicta, vnde hoc loco recte φιλόκαλον eum vt ambitioſum vocat Galenus: Non alieno hinc ſenſu τοὺς χοροδιδασκάλους μούσαις, dixit Philon Iudæus literatos viros, quaſi qui cum Muſis choros ductitarint.

Digitized by Google

Ilio indigna verba.

Ilio indigna verba dixit Euripid. non ſine proverbii ſpecie, verba parum fortia & imbellem animum prudentia: ſic enim apud illum loquitur Menelaus, ſuadens Helenæ vt vitæ ſuæ conſuleret, habita vtriusque ſalutis ratione:

Ἀνανδρ' ἄρ εἶπας, ἰλιὐτ' οὐκ ἄξια.

id eſt,

Imbelle verbum dixit, & haud dignum Ilio.

Fortia facinora in decennali potentiſſimæ vrbis Troianę obſidione à Græcis edita, veterum ſcriptis paſſim celebrantur.

Ignem ſtipula admouere non tutum.

Proverbii faciem habet illud Nazianzeni:

Πῦρ ἐγγὺς καλάμης, οὐκ ἀσφαλές.

id eſt,

Ignem ſi admoueas ſtipulæ, res plena pericli.

Iuuentus male creditur libidinum magiſtris, tenellæ ætati non tutus eſt vini vſus, quod rudis illa ætas flāmis exæſtuet inde ardentioribus, quam Ætnæi crateres.

Durei equi ſpeciem præfert.

Δυρείου τινὸς ἵππου εἰκόνα σώζει, Durei cuiusdam equi imaginem ſeruat. Dici poteſt de homine multifariis & diuerſis inter ſe vitiis obnoxio. Clemens lib. 2. Stromatum de Baſilide loquens, ſtatuente paſſiones animi ſpiritus quosdam rationali animi annexos: νυῦ δ᾽: inquit, τοῦτο μόνον παρασημειωτέον ὡς δυρείου τινὸς ἵππου κατὰ τὸν ποιητικὸν μῦθον εἰκόνα σώζει, ὁ κατὰ Βασιλείδην ἄνθρωπος, ἐν ἑνὶ σώματι τοσούτων πνευμάτων διαφόρων στρατὸν ἐγκεκολπισμένος, hoc eſt, Id ſolum nunc obſeruandum, quod Durei equi ſpeciem quandam obtineat, iuxta poëtarum fabulam, Baſilidæ, homo vno in corpore tot diuerſorum ſpirituū exercitum in aluo incluſum habens. Dureo equo ligneo ab Epeo fabricato, multos Græcorum proceres fuiſſe incluſos, ex hiſtoria notum eſt.

Agaſonem vincit.

Νικᾷ τὸν ἱππηλάτην, id eſt, Agaſonem vincit. Adagium oſtendit eſſe Suidas in refractarium hominem, qui monentis verbis obaudit, ſeque in præſens diſcrimen aut exitium coniicit. Originem adagii non cōmonſtrat: ac proinde ſine teſte nō auſim quicquam comminiſci.

Coturnicula animus.

Ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχειν, hoc eſt, Coturniculæ animum habere; proverbio dicitur homo puſillanimus & formidoloſus. Antiphanes Comicus in Ruſtico apud Athenæum:

Σὺ τί ποιεῖν δύνασαι ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχων.

id eſt,

Tu quid facere vales coturniculæ animo præditus.

Acceſſorium operis loco.

Πάρεργον ἔργον ποιεῖσθαι, id eſt, Acceſſorium in opus commutare dicuntur, qui plus collocant operæ in negocio leui, quod quaſi obiter in trāſcurſu delibandū erat, q̄ in primario præcipuoque inſtituto. Galenus initio lib. 1. de naturalibus facultatib. εἰ δὴ τούτους ἐξεταζόμενος διελέγχοιμι, μεῖζον ἄν μοι τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου γένοιτο. quod Thomas Linacer commode ita vertit: Ergo ſi ad hos refellendos digrediar, plus operæ in acceſſorio, quam in propoſito ſumam. Plato in epiſt. ἵνα μὴ πάρεργα ὡς ἔργα μοι ξυμβαίνῃ λεγόμενα, id eſt, Ne acceſſoria vice operum nominari mihi cōtingat. Polybius hiſtor. οἱ δὲ πολλοὶ τὰ μὲν ἔργα τῶν εὐτυχούντων οὐ πειρῶνται μιμεῖσθαι

μιμοῦνται τὰ δὲ πάρεργα ζηλοῦντες, ἐκ δὴ κατείζουσι τὴν ἑαυτῶν ἀκρασίαν, id eſt, Plerique homines facta magnatium imitari negligunt, at æmulando acceſſoria nihil ad rem facientia, ſuam ipſi produnt ſtultitiam. D. Clemens lib. 5. ex Agathone Tragico, duos ſenarios adducit: ὅπως μὴ τὸ τοῦ τραγῳδοποιοῦ.

Ἀγάθωνος πάθωμεν καὶ αὐτοί,
Τὸ μὲν πάρεργον, ἔργον ὡς ἡγούμενοι,
Τὸ δ' ἔργον ὡς πάρεργον ἐκπονούμενοι.

hoc eſt,

Ne impingamus & nos in illud
Tragici Agathonis
Operis loco ducentes acceſſorium:
Inq; opere ſatagentes vt acceſſorio.

Quos verſus recitat & Athenæus lib. 5. Greg. Nazian. elegantiſſime eo vſus eſt in funebri oratione in Baſilium dicta, de Saule loquens: βασιλείαν εὕρατο μεῖζον τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον ἐμπορευσάμενος, id eſt, Saul paternos aſinos inueſtigans, regno potitur, acceſſorium ipſo inſtituto negocio maius nactus: Idem in carmine:

Ἔργον πάρεργον οὐδαμῶς ἔργον λέγω.

id eſt,

Extrarium negocium, haud opus
vocem.

Non otioſum fuerit huc aſcribere Ploris Græci monachi dictum, qui interrogatus, cur obambulando cibum ſumeret, reſpondit: ὅτι οὐ βούλομαι τῷ βρώματι ὡς ἔργῳ χρήσασθαι, ἀλλ' ὡς παρέργῳ, id eſt, Quia nolo cibo vti tanquam opere, ſed tanquam operis acceſſorio.

Achaicum telum.

Ἀχαϊκὸν βέλος, id eſt, Telum Achaicum dicitur telum habile, & quod apte collineat. Coniecturam alicuius artificioſam & pulchre ſcopum attingentem, aut ſcomma appoſite mores cuiuſpiam perſtringens, licebit paræmiace vocare βέλος ἀχαϊκόν. Citatur à Suida. Apparet autem fuiſſe telum funditorib. gentis Achaicæ peculiare, aptum cumprimis in obſidione.

Herculis cornu.

Ἡρακλέους κέρας, id eſt, Herculis cornu, de affluentia bonorum omnium proverbialiter dicitur apud Dionem Chryſoſtomum oratione 2. de Fortuna, ibi: τοῦτο ἦν ἄρα καὶ χρυσοῦν γένος, καὶ νῆσοι μακάρων τινὲς αὐτομάτας ἔχουσαι τροφάς, καὶ ἡρακλέους κέρας καὶ κυκλώπων βίος, id eſt, Iſtud ipſum fuit & aureum ſæculum, & fortunatæ dictæ inſulæ, ſponte ſua proferentes alimentorum genus omne, & Herculis cornu, & Cyclopum victus. Adagium mere idem, cum Amaltheæ cornu, de cuiꝰ origine, quia varia ab auctoribus & prorſus diuerſa prodi videmus, non luſurum me operam putaui, ſi in ſtudioſorum gratiā philologia hac acceſſione per me adiuuaretur: vnde eluceſceret ratio cur Herculis cornu dicatur. Helenius Acron & Porphyrion grammatici in illud Horatii Odarum libro 1. Hinc tibi copia Manabit, ad plenum benigno Ruris honorum opulēta cornu. referunt adagii natalem ad cornu Fortunæ, quod Acheloo detractū victor Hercules Fortunæ donaſſe perhibetur, de quo ita Dion Pruſiæꝰ: οἱ δὲ τὰ κρείττω γράφοντες τὸ τῆς ἀμαλθείας κέρας ἔδοσαν σέρας πλήρεις καὶ ὀρνέων ζώων ὥραις, ὃ ἐν μάχῃ ἡρακλῆς Ἀχελώου ἀπέρρηξε, id eſt, Qui veritati magis cōſona pingunt, dant Fortunæ cornu Amaltheæ refertum omnigenis fructibus, quod in conflictu Acheloo defregit Hercules. ſubiicit poſt, τὸ δὲ τῆς ἀμαλθείας (ita enim legi debet) loco ἀμελείας, quæ vox incuriam denotat,

notat, *κέρας μηνύει τὴν τῶν ἀγαθῶν δόσιν τε καὶ εὐδαιμονίαν*, hoc eſt, Amaltheæ cornu indicat bonorum largitionē & felicitatem. Euſtathius in cōmentariis Dionyſii Afri paulo aliter fabulatur, Acheloum videlicet pro læuo cornu, per Herculem comminuto, Amaltheę cornu mercatoris loco illi rependiſſe, cuius beneficio bonorum omnium affluentia vtenti ſuppetebat, quam fabulam ita ſanant quidam, dictitantes, Herculem cunctos vbiuis gentium mortales ſibi beneficio deuincire volentem, cum intellexiſſet Acheloum fluuium errabundis flexibus magnam Ætoliæ partem lancinare, atque ita variis foſſis, aggeribus, alueorumque clicibus regioni iniurium, vim quodāmodo adhibuiſſe, & ad moderationē revocaſſe ſuperuacuos anni curſus, eaq; cultura feraciorem agrum reddidiſſe: qua ratione ſiniſtrum fluminis cornu incompoſitis ſinuoſisq; anfractibus inutile atque incolis infructuoſum, tractabile ac commodū præſtiterit: Atque iſta eſſe Acheloi cornua exponunt, ſuperatam & cōpreſſam amnis iniuriam, & repoſitā fœcunditatem. Palephatus narrat Herculem aliquādo Theſpiis Bœotiæ oppido commoratum fuiſſe apud feminam liberalis formæ, cui Amaltheæ nomen fuerit, propoſito Iolai nepotis hoſpitio, quod cum iſte iniquius ferret, cogitaretque peculium omne quod in cornu bubulo illa aſſeruabat in vſum Herculis, ſi quid emptitaret, furto auferre, factum eſt vt ſocii peregrinationis dicerent, Herculem habere cornu Amaltheæ, vnde promeret affluenter ea omnia, quæ ipſi forent vſui. Alii hanc ipſam Amalthæam anum faciunt ex mercimoniis opulentam, & quæ pleramque peculii ſortem è diuersis mercibus contractam, includere in cornu ab eius nomine nuncupatum conſueuerit, quod quia pecuniis refertum Hercules abſtulerit ſplendide inde victitans, proverbialis ſermo increbuit, ex Amaltheæ cornu cuncta bona Herculi ſuppetere. Fuerunt & qui aliam commenti ſunt fabulam, fuiſſe in Lybia ditiunculam ſupra modum feracem, forma loci bubulo cornu non abſimili à femina nomine Amalthea poſſeſſam, à cuius ſingulari fœcunditate fructuum genus omne copioſiſſimo proventu affundentis, natam parœmiæ originem autumant. Callimachi ſcholiaſtes Græcus, Amalthæam capram, quæ Ioui lac præbuerit, ſcribit ex altero cornu ambroſiam fundere, ex altero nectar, creditam fuiſſe. Theon Alexandrinus in Aratæis commentariis annotat Capram iſtam mulierem fuiſſe Arcadicam, Iouis nutricem, Iouemque alumnum beneficii memorem, nutricis mortuæ pellem complicatam ſibi circumpoſuiſſe, ac inter aſtra retuliſſe, eamque eſſe Amalthæam. Parmeniſcus ait Meliſſeo Cretæ regi Alumnum fuiſſe datum Iouem infantem, cuius filiæ Dodonides cum lacte carerent, illum capram geminos hœdos enixam puero adhibuiſſe, nomine Amalthæam, quæ eum educarit, eiusque fœcunditatem proverbio locum dediſſe. Muſæus (hunc enim fabulæ auctorem citant Hyginus & Baſſus Aratæi commentarii auctor creditus) tradit Iouis nutrices Themidem & Amalthæam nymphas ab Ope matre delectas fuiſſe, ac poſtremam Amaltheæ in deliciis habuiſſe capram incredibili

lactis

lactis copia ſcatentem, cuius ille ubera ſuxerit. Diodorus Siculus Bibliothecæ libro quarto refert. Hammonem Libyæ partis regem virgini præſtāti forma Amaltheæ dictæ ſtuprum obtuliſſe, procreata ex ea ſobole, ipſumq; propinquæ oræ præfeciſſe, quæ quod bouis cornu ſpeciem imitaretur, occiduum cornu nūcupata ſit & Amaltheæ cornu, quod vineis & fructiferis omnis generis arboribus abundaret, poſteris eam appellationem transferentibus ad optimam, & primæ feracitatis terram. Hactenus de origine Socrates (ut Ioannes Stobæus commemorat) Amaltheæ cornu dicebat eſſe Symbolum induſtriæ & ſedulitatis, illinc enim omnia manare bona illi, qui μάλθων, hoc eſt, ignauus & ſocors nō pergat eſſe. Cornu namque bouis animalis laborioſiſſimi, operarium ſignificare: uuas & alios fructus quibus cornu ſcateat indicare affluentiam bonorum ex agricultura prouenientium: Cornu autem illud à bono Genio & Fortuna bonorum largitrice, utrinq; ſuſtineri volunt. Philemon Comicus per iocum Amaltheæ cornu pecuniam eſſe ait, cuius hi leguntur ſenarii.

Τὸ τῆς ἀμαλθείας δοκεῖς εἶναι κέρας,
Οἷον γράφουσιν οἱ γραφεῖς, κέρας βοός.
Ἀργύριον ἐστι, τοῦτ' ἐὰν ἔχῃς, λέγε,
Πρὸς τοῦτ' ὃ βούλει, πάντα σοι γενήσεται. id eſt,

Tunc illud eſſe cornu Amalthea putas,
Cuiuſmodi pingit pictor, cornu bouis?
Argentea eſt moneta, quam qui poſſidet,
Huic copioſe pro votis cuncta affluunt.

Phocylides agrum cornu Amaltheæ accipit, quod ad victum neceſſaria & ſuſtinendæ vitæ alimoniam ſuppeditet, eo verſu: Ἀγρὸν γάρ τι λέγουσιν ἀμαλθείας κέρας εἶναι. Phocion Peripateticus lib. ſcripſit multa variaq; hiſtoria refertum, inſcripſit κέρας ἀμαλθείας teſte Gellio. Philoſtratus de Dione: Δίωνα τὸν προυσαῖον, οὐκ οἶδ' ὅ,τι χρὴ προσειπεῖν, διὰ τὴν ἐς πάντα ἀρετήν, ἀμαλθείας γὰρ κέρας ἦν τὸ τοῦ λόγου, id eſt, Dionem Pruſiæum haud ſcio quo nomine compellabo, propter mirificam in omni genere præſtantiam, erat enim iuxta prouerbium Amaltheæ cornu.

Lemnium obtutus.

Λήμνειον βλέπειν, id eſt, Lemnium obtueri, de truculēto & quaſi igneo aſpectu prouerbialiter dici oſtendit Euſtathius Iliad. primo, & exponit: δεινὸν καὶ πυρῶδες βλέπειν. Lemnii homines efferri & immanes ferebantur, qui natos ſibi ex Atticis fœminis liberos nefarie trucidarūt, teſte Herodoto: unde & Lemnia manus pro ſanguinaria, & Lemnium malum, de inſigni & ineuitabili malo natum eſt. Citatur ab Heſychio, addita cauſa, quoniam Lemno inuentus ſit ignis. Quid? quod primi ferrarias officinas, fabricatis exitio mortalium & ad cædes repertis telis, inſtituerunt, qua de cauſa & Sinties à nocendi argumēto nuncupati fuere.

Cum Protogene mortuo bellum gerit.

Bellum cum Protogene mortuo gerere, prouerbiali figura dicitur qui in mortuorum ſcripta inuehitur, mortuorum manes conuitiis impetit, aut quomodocunq; illis iniurius eſt. Extat apud Aulū Gellium libro 15. cap. ultimo. Demetrius Poliorcetes cognomento dictus à ſolertia

Iertia machinarum oppugnandis vrbibus repertarum, Rhodum obſidens, incendio ſtatuerat abolere ædes extra urbẽ, in quibus aſſeruabatur pulcherrimi operis imago, à Protogene illuſtri pictore facta, quod eam hoſtili urbi inuideret, re intellecta Rhodii legatos ad eum mittunt cum his verbis: Petimus, conſideres, ne turbę tibi ſit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum Protogene mortuo geſſiſſe. Huc ſpectat Philoſtrati Lemnii dictum quo Ælianum repercuſſit, qui accuſationem cuiuſdam retro tyranni ſcripſerat. Laudarem, inquit, inſtitutum tuũ, ſi viuũ accuſaſſes, viuentẽ namque tyrannũ inceſſere, viri eſſe duco, at mortuo inſultare cuiuſuis. Græce ita ſonat: εἶναι γὰρ δὴ τὸ μὲν ζῶντα τὸν τύραννον ἐπικόπτειν, ἀνδρὸς· τὸ δὲ ἐπεμβαίνειν κειμένῳ παντός. Eodẽ ſenſu Plancus fregit calumnias Aſinii Pollionis, qui orationes meditabatur à morte Planci edendas, ne reſpondere poſſet, dictitans; Cum mortuis non niſi laruas luctari, quod a Plinio in præfatione Naturalis Hiſtoriæ inſcripta relatũ eſt. In hanc ſententiam trahi poteſt illud Epigramma Græcum.

Βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅττι καὶ αὐτοὶ
Μικρὸν σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί.

id eſt,

Nunc poſt fata meum telis configite corpus,
Audet exanimum lepus inſeſtare leonem.

Mercurij catena.

Ἑρμαϊκὴ σειρὰ, id eſt, Mercurii catena, adagiali ſpecie uſurpatur ab Eunapio Sardiano de inuictæ eloquentiæ homine, qui quo velit linguæ lenocinio auditores rapere & tranſducere poſſit. Sic enim ait: ὁ δὲ πορφύριος ὥσπερ ἑρμαϊκή τις σειρὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἐπινεύουσα διὰ ποικίλης παιδείας πάντα ἐς τὸ εὔγνωστον καὶ καθαρὸν ἐξήγγελλεν, id eſt, at Porphyrius velut Mercurialis quædam catena in lucem protulit, variæ doctrinæ beneficio. Notum eſt de Herculis Ogmii catena auribus hominum inſerta, qua eos circumducebat, ex Luciani opuſculo: Herculem vero eundem cum Mercurio exiſtimauit religio Druidarum, & Ægyptiorum ſchola.

Vt egeni eruum.

Ὅπερ τοῖς σίτου ἀπόροις οἱ ὄροβοι, id eſt, Id quod in frumenti inopia, eruum: adagii uſus erit, cum ſignificare volumus, boni conſulenda eſſe qualiacunq; ſint deteriora, ubi non adſit meliorum copia. Glandium eſus mortalibus fuit gratiſſimus, ante repertas & à Triptolemo commonſtratas Cereales fruges. Solet autem uſuuenire famis tempore, aut ubi frumentum deeſt, ut legumina quæuis, viciam, lentem, eruum, aliaque χέδροπα in victum commutet vulgus, ad placandam eſuriei iniuriam, & ſuſtinendam vitam, ubi cætera deficiunt neceſſaria. Philoſtratus in Nicete: ἀλλ᾽ ἀπορίᾳ γενναίων σοφιστῶν ἐσπουδάσθησαν τοῖς ἐφ᾽ ἑαυτῶν Ἕλλησιν, ὃν τρόπον τοῖς σίτου ἀποροῦσιν οἱ ὄροβοι, id eſt, Inopia præcellentium doctorum, in pretio fuerunt habiti à Græcis ea tempeſtate, quemadmodum eruum magni fit apud illos qui frumento carent.

Priuſquam pinſueris, farinam ſubigis.

Πρὶν ἢ πτίσαι, τὰ ἄλφιτα, ſubaudi πέσσεις, id eſt, priuſquam pinſueris, farinam

farinam ſubigis aut maceras. Dicitur in homines prępoſteros, qui peruerſo ordine, quod poſtremo factũ oportuit, primum omnium faciunt. Præpoſtere agit qui ſubigere tentat, priuſquam triticum à glumis ſeparetur & pinſatur. Euſtathius in decimum ſextum Odyſſeæ perperam legens, πρὶν ὀπτῆσαι, quod ſonat, Priuſquam aſſaueris: occaſionem labẽdi dedit lectionem eius ſecutus minus venuſtam minuſq; explicatam. Simile iſti adducit Suidas, & ex eo proculdubio Euſtathius mutuatus tale Prouerbiũ: πρὶν ἢ τοὺς ἰχθῦς ἑλεῖν, σὺ τὴν ἅλμην κυκᾷς, i. e. Ante captos piſces mare agitas, aut ſalem aquæ miſces. Quod conuenit in præproperos homines, qui locuplete ſpe præcipiunt futuram adhuc victoriam.

Nondum incuruam ceruicem Iuppiter habet.

Extat inter Tyrræi poemata, quæ admonitoria ad bellicam virtutem Spartanæ iuuentuti ſcripſit, prouerbialis verſus:

Θαρσεῖτε, οὔπω Ζεὺς αὐχένα λοξὸν ἔχει,
id eſt,

Animũ conſtanter habete, Iuppiter haud dum etenim colla retorta gerit. Quo uti licebit apud deiectos animos & facile conſternatos, quos in rebus duris durare ſe & confirmare admonebimus. Metaphora tranſlata à ſupplicibus & depreſſa mente prædiris, quos incuruos ceruices Pacuuius vocat, quo ſpectant & verſus de ſeruitute apud Philonem:

Οὔποτε δουλείη κεφαλὴ εὐθεῖα πέφυκεν,
Ἀλλ᾽ αἰεὶ σκολιὴ αὐχένα λοξὸν ἔχει.
id eſt,

Haud ſolitum eſt ſeruile caput ſe attollere rectum:
Semper at obliquum colla retorta gerit.

Thmuitarum hircus.

Ο Θμουιτῶν τράγος, Thmuitarum hircus, de mulieroſo homine, in quẽ adhinniunt quodammodo ſcorta, ad unius nutum parata. D. Clemens in Protreptico, loquens de Apolline nobili inſeſſore, qui amicas multas habuerit, inter quas commemorantur, Æthuſa, Arſinoe, Zeuxippe, Prothoe, Marpiſſa, & Hypſipyle, ἐνεπίμπλατο γοῦν, inquit, γυναικῶν ἀκ ἧττον ἢ αἰγῶν ὁ Θμουιτῶν τράγος, id eſt, Mulierculis ad ſatietatẽ ſe expleuit, non paucioribus quam capris Thmuitarum hircus. Eſt autem Thmuis oppidum Ægypti, Stephano teſte. Euſebius & Nicephorus Philæ meminerunt. Thmuitarum epiſcopi viri ſanctiſſimi. Nemini vero dubium eſt, ſingula Ægypti oppida peculiaria habuiſſe olim numina animalia, quibus diuinos faciebant honores, Tentyritæ accipitrẽ, Combitæ crocodilum, lupum Lycopolitani, canem Bubaſtii, ouem Saitæ, capram & hircum Mendeſii, hircũ Thmuitæ colebant, cui veriſimile eſt, capras votiuas victimas & donaria ſacra offerebant affatim: Itaq, ganeonem inſignum aut notæ famæ mæchum pluribus abundare fœminis dicemus, quam olim capris Thmuitarum hircus.

Ventos paſcere.

Ἀνέμους ποιμαίνειν, id eſt, Ventos paſcere, hoc eſt inſtar ouium agere dicitur qui inanem ſumit operam, nihil operæ pretii faciens. D. Clemens lib. 1. Stromatum: ὃς δὲ ἐρείδεται ἐπὶ ψεύδεσιν, οὗτος ποιμαίνει ἀνέμους, καὶ διώκει ὄρνεα πτερωτά, id eſt, Qui mendaciis innititur, is ventos pa-

tos paſcit & volucres aues perſequitur.

Tenedia regula.

Τένεδιος κέραμος, id eſt, Tenedium fictile, Prouerbiali ſchemate dicitur de re fragili, & in qua contrectanda magna opus ſit religione. Dion Chryſoſtomus oratione 42. σχεδὸν οὖν παραπλήσιον πεπόνθασιν οἱ ἐμοὶ λόγοι τῷ κεράμῳ τῷ τενεδίῳ, καὶ γὰρ ἐκεῖθεν πᾶς μὲν ὁ παραπλέων ἐμβάλλεται κέραμον, τοῦ δ' εἷς ὑγιῆ διακομίζει ῥᾳδίως, ἀλλὰ πολλοὶ σπαστῆρον ποιήσαντες, ἢ συντρίψαντες, ὅτι ἀγνοοῦσιν ἔχοντες χαλεπαίνουσι αὐτοῖς, id eſt, Idem propemodum meis orationibus accidit, quod fictilibus Tenediis: illuc enim qui prænauigant aduenæ omnes, manum fictilibus immittunt, nemo autem ferè integrum perfert, ſed plerique omnes ea vel atterendo perfringunt, vel collidunt, ignorantes teſtacea ſeſe tractare. Loquitur de ſuis ſcriptis, quæ cũ omnibus in ore eſſent, multi libere de induſtria verba immutabant, vel ne memorię lapſum proderent, vel etiam inuiti quibus nihil eſſet peculii, unde librũ compararent, atq; verbatim ediſcerent. Transferri poteſt prouerbium ad orationẽ aut carmen, in quibus qui immutare & liberius tranſponere verba conatur, is facile impingit, ut aut orationis vim eneruet, aut ſanguinem deducat, aut curſum frangat. Anxietate ſumma & ſollicita cura hic opus eſt, quod interdum unica ſyllaba, imo litera momentum omne trahat.

Agreſtibus holeribus victitat.

De homine ſordido, qui ſuum defraudat genium, dictũ eſt illud Pherecratis Comici in fabula, cui ἄγριοι nomen, ἐν θρύσκοισι καὶ βρακάνοις καὶ στρεβίλοις ζῶν, ὑπόταν δ' ἤδη πεινᾶσι σφόδρα, ὡς περὶ τοὺς πολύποδας νύκτωρ περιτρώγειν ἐντὸς τοὺς δακτύλους, id eſt, Agreſtibus holuſculis ac carduis viuere, cumq; vehementer eſurienti, polyporum inſtar noctu digitos intus, arrodere. Apud Athenæum male legitur pro ἐν τοῖς, ἐν τῷ, & θρύσκοισι, pro θρύσκοις. Sunt autem θρύσκα & βράκανα teſte Heſychio, ἄγρια λάχανα, agreſtia quædam holera, στρέβιλοι vero cardui ſpecies. Poteſt etiam dici de homine egeno, qui omnis ſubſidii expers ad inhumana edulia adigitur. Porro quoniã iſtiuſmodi holera difficulter eliuntur, hinc Cratinus Comicus δυσβράκανον prouerbialiter dixit, quod intellectui arduum eſt, & ingenio ægre conſequi quis poſſit.

Leporem frondium crepitus terret.

Gregorius Nazianzenus in Diſtichis ſententioſis:

Φύλλων λαγωοὺς ἐκφοβοῦσιν οἱ κτύποι,
Ἄνδρας δ' ἀνάνδρους αἱ σκιαὶ τῶν πραγμάτων.

id eſt,

Lepus fragore territatur frõdium,
Vmbræq; rerum timidulos terrent viros.

Arduus & infractus animus non commouetur rebus aduerſis & reflante fortuna, neq; periculi tempeſtas illum aut honoris aura unquam de ſuo curſu vel ſpe vel metu depellit.

Aequalia reddere capita in pugna.

Nazianzenus in funebri oratione Baſilio Magno dicta, καὶ τὴν παρ' ἐμαυτοῦ ῥοπὴν χαριζόμενος, ἴσας ὑστέραν τὰς κεφαλὰς, τὸ τοῦ λόγου, κατέστησα, id eſt, Addito à me ſubſidii momento, æqualia in conflictu capita, iuxta prouerbium, ut eſſent, effeci. Quadrabit cum quis diſceptantibus arbiter

biter datus, nunc hunc, nunc illum auxiliaribus argumentis ſuppeditatis ſuſtinet in æquilibrio quodã contentionis, nam parua acceſſio in tali pugna, ἑτεραλκέα νίκην, id eſt, victoriam in alterutro declinantem tribuere poteſt. Locus videtur deſumptus Homero Iliad. undecimo, ubi Græci pariter & Troiani pari Marte depugnantes neutro alternante victoria ἴσας δ' ὑσμίνη κεφαλὰς ἔχεν, hoc eſt, æqualia in duello capita habebant.

Bubulcus antea, nunc caprarius.

Βοῦτας μὲν ἐλέγευ, νῦν δ' αἰπόλῳ ἀνδρὶ ἔοικας. id eſt,

Caprigeni gregis es ductor, paulo ante bubulcus.

Theocritus Idyllio primo. De iis qui in peius degenerant, ab equis, quod dicitur, ad aſinos: vel qui perſonam ſuſtinere nequeut aut tueri, quam præ ſe ferunt, vel qui placidos mores in aſperos commutant, humani prius & mites, nunc crudeles & efferati, denique ex Mitionibus Demeæ. Natum videtur a boum & caprarum ingenio, quod proceſſu temporis bubulci caprariiq; in conſuetudinem rapiunt, animantiumq; iſtorum mores imitantur. Boues ut ſunt placidi & manſueto ingenio, ita & eorum magiſtri: contra caprarii ſalacitate & intractabili feritate capras æmulari creduntur contagione in naturam abeunte.

Aeoliſare.

Αἰολίζειν, pro circumſcribere & decipere inter prouerbiales voces à gentium moribus ductas, refertur eo ꝙ Æoles ut impoſtores & fraudulenti traducebantur, quanquam & a variegatione effecta dictio videri poteſt, id enim αἰολεῖν ſignificat, & mẽdacia verborum fuco variari ſolent, quemadmodum veritatis ſimplex eſt gratia. Hierocles Alexandrinus, cuius in aurea Pythagorę carmina ſcriptum extat, μηδ' αἰολίξῃς ἴζυ ... , id eſt, Neq; in his rebus imponas aut fraudem facias. Hinc apud Theocritum Αἰολικὸν θάημα, miraculum Æolicum, legunt quidam pro ἀπατηλὸν, ἐκπληκτικὸν καὶ ποικίλον, fraudulentum & varium.

Cum Euandri matre loqui.

PRouerbiali ſpecie dictum eſt illud ab A. Gellio noctium Atticarum lib. I. Tu autem perinde quaſi cum Euandri matre nũc loquare, ſermone abhinc multis annis iam deſito veteris Hominem antiquarium, qui priſcæ ætatis vocabulis obſoletis uti gaudet, & Apuleianæ dictionis delicias iã deſitas, in uſum reuocare frequẽs inſiſtit, cum Euandri matre loqui non invenuſte dicemus, quo ſpectat Phauorini philoſophi admonitio ad adoleſcentem priſcarum vocũ cupidiſſimum. Inauditum atq; inſolens verbum tãquam ſcopulum eſſe fugiẽdum. Euandri vero Arcadis, qui ob fortuitam fratris cædem extorris patria in Latium deſcendit, ibiq; ſedem firmauit, mater fuit Nicoſtrata proprio nomine, ab aliis Themis quoq; dictà, Plutarchi teſtimonio, quoniam fatiloqua habebatur, unde & a carminum oraculis Carmenta fuit appellata. Non abludit hinc illud apud eundem auctorem lib. 16. cap. 10. Ego vero dicere atque interpretari hoc deberẽ, ſi ius Faunorũ & Aboriginũ didiciſſem: quaſi diceret, ſi vocabula vetera & primis Latii incolis uſitata didiciſſem. Aborigines autẽ ab Euandro Arcade literas accepiſſe primũ refert Cor. Tacitus, Annaliũ lib. II. Aborigines ante repertũ papyri uſum extitiſſe & ſcripturæ

loco

loco inciſis lignorum taleolis uſos fuiſſe conſtat, unde Symachi illud, Mallem Aboriginum more dictionem ſalutis alternæ ligno corticibus ſcribere.

Alba linea.

Alba linea fieri dicitur quod ſimpliciter fit,& abſq; varietate quadam picturata. Aul. Gellius libro 20. cap. ult. Multa & varia lectitâtes in quas res cumq; inciderent, alba (ut dicitur) linea, ſine cura diſcriminis, ſolam copiam, ſectati conuertebant: quo loco copiam pro multitudine ſola intelligimus, non autem pro variatione dictionis: Tranſlatio à tabulis monochromatis, ubi nulla pigmentorum varietas oculos ſatiare poteſt.

Puteus, ſi hauriatur, melior euadit.

Apparet prouerbium eſſe vetus, quo in Epiſtola ad Euſtathium medicum utitur Baſilius: καὶ γὰρ τὰ φρέατα φασὶν ἀντλούμενα βελτίω γίνεται, Etenim putei (quod aiunt) ſi hauriantur, meliores euadunt. Ferrum ſi exteratur niteſcit: aqua pigra ſi moueatur, nihilo fit deterior, & ingenium adoleſcentis, quo magis excolas exerceasq; hoc fit præſtantius, uſus eſt D. Clemens lib. 1. Strom. τὰ φρέα τὰ ἐξαντλούμενα, διαυγέστερον ὕδωρ ἀναδιδωσί, καὶ τὸν σίδηρον ἡ χρῆσις καθαρώτερον φυλάσσει, id eſt, Puteus exhauſtus limpidiorem reddit aquam, & ferrum uſus purius ſeruat. Philon Iudæus lib. de Gigantibus: πολλάκις δὲ καὶ πρὸς τὸ ἄμεινον ἐπιδίδωσιν, ὥσπερ φασὶ τὰς ἀπαντλουμένας πηγάς, καὶ γὰρ ἐκείνας λόγος ἔχει τότε μᾶλλον γλυκαίνεσθαι, id eſt, Sæpe etiam melior euadit, quemadmodum perhibent fontes, ſi hauriantur: hos etenim tunc dulceſcere magis vulgaris opinio eſt.

Otus & Othus.

Ὦτοι, id eſt, Oti, dicuntur prouerbii ſpecie vecordes homines ſtulteq; glorioſi: χαῦνοι καὶ κενόδοξοι, ut ex Ælio Dionyſio annotat Euſtathius ab auicula Oto, quam Aſionem Latini nominât, quæ geſticulabunda & ad laudes ſuas ſubſultabunda, eo modo capitur. Idem Odyſſeæ λ. ὤτους vocari dicit, qui facile quauis in re circumueniûtur, ac præcipue qui ſe patiuntur dictis facile protelari, argumentis quibuſuis improuide aſſentientes, nihilq; curioſius expendentes, eius hæc ſunt verba: οἱ ἐκ μόνης ἀκοῆς ἀπειρίαν τῆς ἀνεξετάστως ἀπάτην πάσχοντες. Auiculam hanc ſtolidam eſſe facileq; decipi annotat Etymolog. auctor, de qua ita Ariſtoteles: Otus noctuæ ſimilis, circa aures alarum quandam ſimilitudinem præfert. Verum Othus pro faſtuoſo homine & qui gradus (uti Plautus loquitur) grandit, prouerbialiter dici poteſt, aperiente huic rei viam Marcellino libro 22. ubi inquit. Grandiaque incedens tanquam Othus & Ephialtes, quorum proceritatem Homerus in immenſum tollit. Fabula de Otho & Ephialte Aloei filiis ex Homeri Iliad. 5. nota abunde eſt, qui maiora viribus aggreſſi, cœlumque aggeſtis temere montibus inuadere adorti, deiecti occubuerunt: fabulantur autem illos quolibet menſe nouem digitis excreuiſſe, Heginio teſte.

Calaturam olet.

Γλυφάνου ὄζειν, Scalprum aut cælû olere dicitur quod recenter fabricatum eſt. Theocritus idylo primo de poculo tornato recenter: Νεοτευχὲς ἔτι γλυφάνοιο ποτόσδον. Quod natum nuper redolet cælamina ſcalpri. Transferri poterit ad librum recens ab ali-

ab aliquo conſcriptum & è prælo profectum, aut ad carmen nuperum, *q* ſub incudem nondum reuocarit auctor. Sic induciæ quæ non diu durauerãt in bello nauali apud Ariſtophan. Acarn. ὄζουσι πίττης, Picẽ olent, propter triremium aliarumque nauium bellicum apparatum, quę pice illitæ nuper ad belli procinctum paratæ fuerant.

In Piſa animum confirma.

Qvoties animum alicui addere volumus ad diſceptationem, aut cũ in contentionis ſtudio, quod ἀγῶνα Græci dicunt, cõfirmare, ne labaſcat aut animo cõcidat, prouerbii huius vſus erit, quod apud Syneſiũ in Caluitii encomio extat: τήρησον ἐν πίσῃ, φασὶ, τὴν καρδίαν, id eſt, In Piſa animum (quod aiunt) confirma. Vbi auctor ille ob Caluitii deformitatem offenſus, ſeipſum durat, animatque, ne ea re commoueatur. Solebant apũd Piſam Elidos vrbem quolibet luſtro certamina, Olympia dicta, maximo Græci conventu celebrari, in quibus decertatur⁹ ad gloriæ immortalitatem parãdam, præſentem animum ac fortem ſumere debebat.

Cubitis adoleſcere.

Πήχεσιν αὐξάνεσθαι, id eſt, Cubitis adoleſcere aut incrementum capere prouerbiali tropo dicitur, qui in re quapiam aut arte magnos & repentinos profectus facit. Eunapius Sardianus de maxima loquens: πήχεσι δὲ ἐπὶ πᾶσαν σοφίαν αὐξόμενος, id eſt, Percubitos ad omnigenam eruditionem profectus, aut excreſcens. Ita diuitem repente ingentibus opibus ditatum, πήχεσιν ἐπὶ πλοῦτον ἀμήχανον αὐξηθέντα, id eſt, percubitos in immenſas opes adultum dicemus. Natum à Gigante quopiam, quem ſingulis menſibus cubito increuiſſe fabulæ loquuntur: quin & Antæum Libycum in ſexaginta cubitorum altitudinem excreuiſſe, vt veterum memoria prodidit, ſcripſit Plutarchus in Sertorio. Ad hanc adagii formulam, efficta eſt etiam illa Philoſtrati in Iconibus: δυνατοὺς ἀπὸ φαιῆς, καὶ τετραπήχεις ἐκ μικρῶν, id eſt, Prævalidos efficit & ex puſillis quadricubitos: & illa Cratetis Comici in Lamia: ἐπὶ τρίπηχυ θετταλικῶς τετμημένα, id eſt, Tricubitalia fruſta carnis Theſſalico more diſſecta: Prodigioſæ magnitudinis ſignificationẽ habent, & Philoxeni Cytherii guloſiſſimi votum apud Machonem Comicum, qui optauit τριῶν ἔχειν τὸν λάρυγγα πηχῶν, id eſt, guttur tres longum cubitus. Ariſtophanes quoque proceros deſignans, τετραπήχεις, inquit, καὶ γενναίους, id eſt, quadricubitos & ſtrenuos. Citatur & hoc modo adagium, κατὰ πῆχυν ἐπιδιδόναι, id eſt, Cubiti ſpatio increſcere. Suidas ex incerto, vt ſolet, auctore: ὁ δὲ φιλόσοφος ἀνεμπόδιστος εἰς ἐπίδοσιν διετέλει, καὶ ἐπεδίδου κατὰ πῆχυν, ὡς φασι, ἀτεχνῶς ἀρχὴ τοῦ πανικοῦ δυστυχήματος, id eſt, Philoſõphus liberaliter erogare pecunias non deſtitit, creſcebatque velut per cubitos (vt ita dicam) firmum illud propoſitum, donec repente in incredibilem calamitatem incidit.

Non eſt cuiuis recte tendere.

Οὐ παντὸς ἐστὶν ἀρτῦσαι καλῶς, id eſt,

Condire ſcite eſt hercle non cuiuslibet.

Venuſtum adagium eſt Cratini Comici lepidiſſimi in Glauco fabula, de rebus non vulgaribus, ſed arduis atq; operoſis. Huic adagio obnoxii ſunt quotquot ſcribunt carmen,

Digitized by Google

men. nam ſi eruditus fuerit paulo, & ad popularium aures minus attemperatum, ita vt vulgi captum excedat, obſcuritatis nomine damnatur illico: contra ſi leue ſit & triuiale ac ſuberis inſtar ſuperfluitans quodammodo, a doctioribus reiicitur, ὡς ἐκ βαρβάρων καλλιγεγραμμένα, vſqueadeo Cõdire recte non cuiusvis eſt.

Etiam mater & ſorores.

Quando citra diſcrimen aut exemptionem omnes promiſcue indicare volumus, prouerbii huius vſus erit, Ἀλλὰ καὶ μήτηρ καὶ ἀδελφαί, id eſt, Etiam mater, & ſorores. Vtitur loco modo citato Syneſius oſtendens nominatim adagium eſſe, ſic enim inquit, Ἀλλὰ καὶ μήτηρ, ἀλλὰ καὶ ἀδελφαί, φασὶ, τῷ κάλλει πολὺ νέμουσι τῶν ἀρρένων, id eſt, Imo etiam mater ac ſorores (quod aiunt) virorum pulchritudini multum deferunt: volens innuere, nullam tam ſanctam, tam caſtam eſſe, quæ non formæ venuſtæ & egregiæ lenocinio trahatur, citra exceptionem, etiamſi mater illa ſit aut germana.

Priusquam ignitus lapis enatarit.

Πρὶν ἢ τὸν μύδρον ἀναφῆναι, id eſt, Priusquam globus ignitus exiſtat. Quando aliquid nunquam futurum ſignificabimus, adagium conveniet, veluti ſi ſempiternam accepti beneficii memoriam pollicentes nunquã illius obliuionem nobis obrepturã dicamus: πρὶν ἢ τὸν μύδρον ἀναφλῦξαι, aut iuxta Callimachum μέχρις Φωκαίων ἐν ἁλὶ μένη μύδρος, Donec Phocenſum ignitus lapis in mari manſerit, beneficii perpetuo memores fore. Natum a Phocenſibus, qui diris execrationibus deſertores ſuæ claſſis proſecuti, lapidem ignitum in altum mare proiecerunt, adhibitoq; iuramento vouerunt, nunquam in Phocida reuerti, antequam è mari exiret ille lapis. Refertur his verbis ab Herodoto in Clio: καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν, καὶ ὤμοσαν μὴ πρὶν ἐς Φωκαίην ἥξειν, πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφῆναι. perſtrinxit hoc verſiculo Callimachus:

Φωκαίων μέχρις κεῖνη μένῃ εἰν ἁλὶ μύδρος. id eſt,

In pelago dum ſaxum ingens Phocenſe manebit.

Vſus eſt apposite Ariſtides in oratione in Romam panegyrica, vbi in fine ita precatur Deos: διδόντων τὴν ἀρχὴν τήνδε καὶ τὴν πόλιν τήνδε θάλλειν δι' αἰῶνος, καὶ μὴ παύσασθαι πρὶν ἂν μύδροι ὑπὲρ θαλάσσης πλεύσωσι, i. Dent Imperium hoc, & hanc vrbem florere ſempiternum in æuum, neque prius deſinere, quam igniti lapides in maris æquore ſupernatent. Sophoclis interpres annotat morem fuiſſe, vt iuraturi ignitos lapides (quos μύδρους vocant) tollerẽt, & fœdera tantiſper durare votis expoſcerent, dum illi rurſus apparerent, ſimulque cum dictis ſolere eas in altum pelagus porrigere, innuentes perpetuitatem pactorum. Huc ſpectauit Sophocles in Antigone:

Ἦμεν δ' ἕτοιμοι καὶ μύδρους αἴρειν χεροῖν
Καὶ πῦρ διέρπειν καὶ θεοὺς ὁρκωμοτεῖν.
id eſt,

Globos parati tollere igneos manu
Repare per pyram: eiurare calites.

Hunc ritum attigit & Plutarchus in Ariſtide, ὁ δ' Ἀριστείδης ὥρκισε μὲν τοὺς Ἕλληνας καὶ ὤμοσεν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων μύδρους ἐμβαλὼν ἐπὶ ταῖς ἀραῖς εἰς τὴν θάλατταν, id eſt, Sacramẽto adegit Græcos in Athenienſium verba iurare, votisve nuncupatis ignitos lapides in mare porrexit. Alluſiſſe videtur huc Macedonius in Epigrammate:

Ὁμοσα

Ὤμοσα τὴν δυσέρωτα κόρην, τρίσιν ὤμοσα πέτραις
Μήποτε μειλιχίοις ὄμμασιν εἰσιδέειν.
id eſt,
Virginis ore fera iuraui triplice ſaxo
Me placidis nunquam velle tueri oculis.

Suidas in dictione λίθος, ritum iurandi ad lapidem apud Athenienſes receptum, auctoritate Philochori & Ariſtotelis, comprobat, citatque locum Demoſthenis ex oratione aduerſus Cononem, πρὸς τὸν λίθον ἄγοντες, qui aliter legitur in vulgatis libris, qui habent βωμὸν, id eſt, aram, non λίθον, id eſt, lapidem.

Idem furnus, idem duxit trochus.

Αὐτὴ κάμινος, αὐτὸς εἵλκυσε τροχός.
id eſt,
Caminus idem duxit, atque eadem rota.

Senarius prouerbialis de iis, qui ſimilia efficiunt, teſtantibus Suida & Heſychio, quorum ille citat duplicem lectionem: καπνὸς ἢ τροχὸς, id eſt, fumus aut rota, hic vero mutilatum afferens adagium, prioribus tantum duabus vocibus conſtans, ſubiicit clarius petitam eſſe translationem a figuli rota. Meo quidem iudicio & dictum fuiſſe, & non ſine gratia vſurpari poſſe videtur de conſimilibus operibus, aut dicēdi ratione conformi & congenere: vel etiam de duobus hominibus ingenio ſimilibus aut improbitate paribus, &, q̄ dici ſolet, eodem in Ludo edoctis, tales namque:

Αὐτὴ κάμινος, αὐτὸς εἵλκυσε τροχός, quaſi qui eodem in furno cocti ſint, aut eadem rota currente effecti.

Clauis in lingua.

Ἀλλ' ἐστὶ καμοὶ κλεὶς ἐπὶ γλώσσῃ φύλαξ.

In prouerbii vſum ceſſit illud Æſchyli:

Et noſtra præfert lingua cuſtodem clauem.
Quoties fidam ſilentij ſpem pollicemur.

Citatur à D. Clemente Stromatum libro 5. Conforme huic adagio eſt illud Sophoclis in Oedipo Colonæo: ὧν καὶ χρυσέα κλῂς ἐπὶ γλώσσᾳ βέβακε προσπόλων, id eſt, quorum aurea clauis linguam coercet initiatorum, quod dixit propterea, quod linua veluti claue obſerata ſit, ne reuelet myſteria. Non abludit hinc Æſchyli illud, πιστὸν ταμιεῖον ἐπὶ γλώσσας, id eſt, Fidum penu vel ærariū linguæ. Huc ſpectat Lucianicus verſiculus:

Ἀρρήτων ἐπέων γλώσσῃ σφρηγὶς ἐπικείσθω.

id eſt,

Arcanum vt celet, claudenda eſt lingua ſigillo.

Præceptum eſt Iamblichi Pythagoræi, γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει, θεοῖς ἑπόμενος, id eſt, Linguam ante omnia contine, Dei exemplo. Diuerſum huic eſt illud apud Æſchylum in Perſis: οὐδ' ἔτι γλῶσσα βροτοῖσι. Ἐν φυλακαῖς, id eſt, Neque amplius hominibus, lingua in cuſtodia eſt, quaſi dicat, rem illam libere ab omnibus & palam dici citra diſſimulationem.

Groſſus maturus eſui ineptus.

Πέπων ἐρινὸς εἰς βρῶσιν ἀχρεῖος ὢν ἄλλους ἐξερινάζεις λόγῳ, id eſt, Maturus cum ſis groſſus eſui ineptus, alios loquela tua groſſos expolias. Extat apud Sophoclē in Helenes Nuptiis, & citatur ab Euſtathio Iliados viceſimo, vt prouerbiale, in hominem indo-

indoctum & inſcitum, qui ſe doctiores erudire præſumat, verſus ſuis numeris integri legũtur in tertio apud Athenæum, hoc modo: Πέπων δ' ἐρινὸς ἀχρεῖος ὤν: Εἰς βρῶσιν ἄλλους ἐξερινάζειν λέγῃ, id eſt, Maturus groſſus eſui ineptus, aliis vero groſſos excutis. Talem γέροντο διδάσκαλον compoſita voce dixit in Satyris Varro, qua notatur arrogantis ingenii adoleſcens, qui ſupra ætatem pluſquam ſenes ſapere velit: quæ dictio in duas perperã diuiſa apud Nonium Marcellinum legitur non vno in loco, Aldinis exemplaribus legentibus γέροντος διδασκάλου, pro vnico γέροντι διδάσκαλῳ. Eſt autem ἐρινὸς agreſtis ficus arboris fructus, groſſum vocãt, qui frugiferæ ficui appenſus, pediculis ex ea in groſſos emicantibus (vt annotat Suidas) efficit vt perficiantur eius fructus.

Verba ſine penu & pecunia.

IN oſtentatione opum immodicos, cum nec araneus illis in arca ſit, aut in crumena teruntius, & quorũ verba res non ſequitur, iuxta vulgi dicterium, convenit illud Plauti ex Captiuis.

Quibus ſunt verba ſine penu & pecunia.

Eſt autem elegans alluſio in vocibus cognatis penus & pecunia, illud in rebus ad vſum cõparatis, hoc in præſentibus opibus quæritur.

Terram ne legas nauigando.

INter Pythagoræ ſymbola, dignitate adagii ſimillima, huc aſcribendum videtur ab omnibus hactenus præteritum, Ἐπὶ γῆς μὴ πλεῖν: Nauigans terram ne radas. Quo innuere voluit, vectigalia ſimileſque redempturas incertas, & curarum tumultuumque plenas, contemnere, & abnuere nos debere. Sic enim exponit D. Clemens Stromatum libro quinto his verbis: δηλοῖ δὲ τὰ τέλη καὶ τὰ ὅμοια τῶν μισθωμάτων ταραχώδη, δὲ ἄστατα ὄντα παραιτεῖσθαι δεῖν: Monet etiam Horatius, vt cauti horreſcamus nimium premere littus iniquum.

Antica excluſum, poſtica recipere.

Τῇ αὐλείᾳ ἀποκλεῖν, τῇ δὲ παραθύρῳ εἰσάγειν, Per atrii ſeu veſtibuli oſtiũ excludere, per poſticum intromittere: competit adagium, vbi domum apertis verbis repudiatam, conniuenter admittimus: aut cum ſententiæ aut opinioni, cui ex profeſſo ſumus refragati, diſſimulanter aſſentimur, atq; ſubſcribimus. Plutarchus Sympoſiacωn libro primo, capite ſecundo, δέδια μὴ δοκῶμεν τῇ αὐλείᾳ τὸν τῦφον ἀποκλείοντες εἰσάγειν, τῇ παραθύρᾳ μετὰ πολλῆς ἀδιαφορίας, id eſt, Vereor ne faſtum primore oſtio excluſum, poſtico intromittere citra diſcrimen videamur. Similiter dixit Galenus libro ſecundo De natur. facul. τῇ κηπαίᾳ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀποχωρήσαμεν, Poſtico iuxta prouerbiũ digreſſi ſumus. Eſt autem anterior ędium ianua, Græci αὔλειος, at poſtica, quæ à via regia abſcedit aut in hortum excurrit, παράθυρος, a fallendi argumẽto, & Κηπαία velut hortenſis, deniq; etiam ψευδόθυρον dicta, qua voce præter Ammianum & Suetonium, vſus etiam eſt Cicero in Verrinis: Ea quemadmodum ad iſtum poſtea per pſeudothyrum reuertatur, tabulis planũ faciam. Poſticum in ea ſignificatione Horatio etiam notum eſt, ibi: Atria ſeruantem poſtico falle clientem.

Tragici cothurni ſtrepitus.

TRAGICI cothurni ſtrepitus ab Ammia-

Ammiano Marcellino [illegible] pro[illegible] verbi liter pro oſtentatione, & magnicrepa verborum iactantia: ſic enim ait lib. 20 de Lupicino armorũ magiſtro: Bellicoſum ſane & caſtrenſis rei peritum [illegible] ſuperciliũ erigentem ut cornua, de Tragico, quod aiut, cothurni ſtrepitu. Ut autem Comicorum proprius eſt ſoccus, ita Tragicorum cothurnus: ille vulgaria & plebeia tractat humili ſtylo: hic altiſonus heroum [illegible] que res & fortunas perſequi[illegible] de & pro ſublimi & grandiore genere accipitur, Virg. in Buc. carm.

Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno.

Propertius poeta alicubi:

Deſine & Aeſchylea componere verba cothurno.

Horatius odarum 2. ad Aſiniũ Pollionem:

Grande munus Cecropio repetes cothurno.

S[illegible] huic adagio eſt illud Theo[illegible] de M Arethuſio: [illegible]

[illegible]

Sacrum ignem inſuare [illegible].

[illegible]

[illegible] Phaſis mala eluat.

Malorum malitudinem oſtendere volentes, quibus obuiam iri ne[illegible] ctaque ratione medicari non poſſit, appoſite vſurpabimus illos Sophoclis verſus ex Oedipo tyranno.

[illegible]
Ν[illegible] ὅσα κεύθει. id eſt,

Nec Iſter ipſe (quod reor) nec eluat
Phaſis, malorum quicquid hæc celat domus.

Sunt autem nominatiſſimi fluuii & maximi, Iſter Germaniæ, & Phaſis C[illegible]os, vterque maximarum etiam n[illegible]um capax: ille prægrandibus ſeptem oſtijs in Euxinum ſe exonerat, hic Aſiam ab Europa diſterminat: [illegible] Aeſchilo dicitur.

Nihil [illegible] ſiccius.

Dionyſius Longinus in libello περὶ [illegible] adagium hoc vulgo vſitatum [illegible] ὑδρωπικοῦ, hoc eſt, Nihil (quod aiunt) hydropico ſiccius. Auarus quo plura habet, eo plura deſiderat; tam enim [illegible] deeſt quod habet, quam quod nõ habet, vt inquit Seneca. Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops, Nec ſitim pellit, niſi cauſa morbi ceſſerit venis. Notum eſt de Heraclito philoſopho, qui aqua intercute mitere affectus bubulo ſterquilinio ſe obleuit, addens ἐπομβρίας δεῖσθαι, ſe opus habere pluuio madore, aut vt Philoſtratus refert lib. 1. de vita Apollonii [illegible] αὐχμὸν, indigere ſe eo, qui pro madore ſqualorem induceret.

[illegible]

in Odyſſ. 17. homo ad omnia inutilis, niſi qui forte paſcendo pecori in ſuggerendis ſurculis operam præſtare foret idoneus. Natum a pompa Athenienſium, quam Panathenæa vocabant, in qua ſenes emeriti oleaginos termites geſtabant, teſtibus Philochoro & Xenophonte. Meminit & Iuncus in lib. de ſenectute, [illegible] ὡς φησὶ Ξενοφῶν ὁ φιλόσοφος, [illegible], id eſt, Lex illos ipſos decernit Mineruæ oleaginas virgulas deferre, vti teſtatur Xenophon. hinc eſt quod θαλλοφόρους ipſos ſenes nominat Ariſtophanes, ceu ad obeunda alia munera ineptos. Licebit itaq; ciuilibus negociis parum idoneum, aut aliis quibuſcunque, θαλλοφόρον appellare, Comico ſale.

Fructibus non ſtadiis certare.

Καρποῖς οὐ σταδίοις ἐρίζειν, Fructibus haud ſtadiis contendere, adagio dicitur, de loco exili quidem, ſed frugifero, exiguis quidem ſpaciis circumſcripto, fructuum tamen prouentu longe lætiſſimo. Antiphilus epigrammatarius de Chio inſula loquens,

> Καρποῖς οὐ σταδίοισιν ἐρίζομεν. id eſt,
> *Fructibus, haud ſtadiis certamen inimus.*

Licebit non male transferre ad librum, non magna quidem mole, ſed eruditionis omnifariæ plenum, Cuiuſmodi iudicium de Perſii ſatyris tribuit Martial. eo diſticho:

> *Sæpius in libro numeratur Perſius vno,*
> *Quam leuis in tota Marſus Amazonide.*

In Ialemos adſcribendus.

Εἰς τοὺς ἰαλέμους ἐγγραπτέος, inter Ialemos adſcribendum dicimus, qui inepte inſulſeque ſe gerit, Menander Comicus:

> Ὅστις δ' ἐρῶντος τόλμαν ἀφέλῃ [illegible]ται,
> Εἰς τοὺς ἰαλέμους τε τοῦτον [illegible].
> id eſt,
> *Audaciam cui dempſeris amans, perit,*
> *Totus is inter Ialemos adſcribier.*

Ialemus homo inamœnus, matriq; Calliopæ diſſimillimus fuiſſe perhibetur, nomen fortaſſis adeptus [illegible] ἀλέειν, ὅ ἐν [illegible], quomodo & [illegible] ſtolidus fatuusq; homo dicitur. Galenus lib. de præ[notione] Ἰαλέμους ἰατρούς inſulſos medicos vocat. Hermones rhetor. [illegible] τοῖς ἰαλέμοις τόποις, Mirum quantum negocii exhibeat Ialemis iſtis hac de re ſciſcitantibus.

Sunt qui Ialemum eundem eſſe cum Lino putant.

Cenſorium ſupercilium.

Cenſorium ſupercilium prouerbialiter dixit Luc. Seneca in declamationibus, pro eximia grauitate, & tetrica ſeueritate: vbi ait, Affectabat enim cenſorium ſupercilium, cum alius animo eſſet: quanquam in nõnullis codicib. legatur ibi, faciebat, pro affectabat, & alias, pro alius, ſed vtrunq; male. Cenſores Romæ erat magiſtratus quinquennalis, penes quos auctoritas maxima erat, ſummumq; arbitrium animaduertendi in mores ciuium, nam & ſenatores loco mouere, tribulis, hoc eſt, equitibus equos adimere, plebeios infamia notare, illis licebat.

Siphnia ara.

Σίφνιος ἀρραβών, id eſt, Siphnius arrabo. Prouerbium extat apud Heſychium & Suidam, quo digitus infa-

mis olim notabatur, a fœdis Siphnio [illegible], vnde [illegible] quod alii notarunt, [illegible] Syphnium arram oſtendere, [illegible] ſit, quod Martiali [illegible] [illegible] Po- [illegible] vocant & nummus aur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Siphnia pocu- la, [illegible].

Mugilis vitam degere.

[illegible] hoc eſt, eſuriem & inediam pa- [illegible] Eubulus in fabula Nauſiaca:

[illegible] βαπτίζεται,
[illegible]

Qui nunc diem, ſi diis placet, quar- tum lauas Ieiunus, improbi vitã mu- gilis agens. Euphron Comicus: *μι- δας* [illegible] *νῆστις* [illegible]. Mi- das mugil eſt, ieiunus obambulat. Amiphias Comicus *ἧττον ἂν οὐ νῆστις* [illegible] *ἀπελεύσεσθαι* [illegible]. Paulo minus ieiunus tu mugilis in morem mihi [illegible]. Alexis in Phryge [illegible].

[illegible],
[illegible] curro domũ.
[illegible]:
[illegible]
[illegible].

[illegible]

Sumpſere cœnam iſti, aſt ego inte- rim miſer
Inediam ob vrgentem fieri cogor mugil.

Citatur & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eſt, aut piſcium [illegible].

Briareus, alias lepus.

Βριάρεως φαίνεται, ὢν λαγώς, Bria- reus apparet eſſe cum ſit lepus. Com- petit in Thraſonica iactantia feroces, qui de ſe magnifice crepant de ſua virtute, lepore timidiores cũ res [illegible] viros. Poſidippus Comicus in [illegible]:

[illegible]
[illegible],
[illegible] ἐστι λα- γώς. id eſt,

Stipem merentum ductor iſte ſquã- meo
Thorace tectus, aut dracone ferreo
Briareus videtur, ſi feras res, eſt lepus.

Briareum centum manibus arma- uit fabula, Ioui auxiliarem a cæteris diis per inſidias appetito, vnde *ἑκα- τὸν τάχειρα*. Homerus centimanum,

Latini, & centumgeminum Virgilius vocant, nominis etymo robuſtum & prævalidum ſignificante; id enim eſt βριαρὸς, vnde & βριαρόχειρ, manu validus. Meminit eius Homerus: Ὃν Βριάρεων καλέουσι θεοί, ἄνδρες δέ τε πάντες Αἰγαίωνα. Lepore vero nihil eſſe meticuloſius fugaciusque, oſtendit & hyperbole proverbialis, λαγὼ ἢ λαγωοῦ δειλότερος, Lepore timidior. Nazianzenus in funebri oratione prætoris, publicanos ait Briarei manus pecuniis publicis immittere, innuens vndecunque hamatis manib. diripere reipub. vectigalia, ſic enim ait: τὰς βριαρέως χεῖρας ἐπιβάλλοντας τοῖς δημοσίοις.

Lari vita.

Λάρου βίον ζῆν Lari vitam viuere, pro lucri gratia maria omnia obire nauigando, proverbii ſpecie dixit Ælianus ſophiſta in ruſticis epiſtolis: ἐν πλοίοις ... λάρου βίον ζῇ, καὶ ἀνέμοις μάχεται διαφόροις. In vndis fluctuat, Larique vitam degit, cum ventis diuerſis dimicans. Dici conveniet de mercatore, qui augendi peculii gratia quouis terrarum nauigat, & ad extremos etiam Indos decurrit. Larus enim vorax auis è mari victū quæritat, aut lacubus, quam Gauiam Latini nuncupant. & Matron Parodus Chærephontem paraſitum laro aſſimilat famelico, ob inexplicabilē voracitatem, ſic enim ait: Πεινῶντα λάρῳ ὄρνι ἐοικότα.

Carpathius teſtem.

Καρπάθιος τὸν μάρτυρα, Carpathius teſtem, ſcilicet ἐπηγάγετο, accerſiuit, aut adduxit. Dicetur cum quis teſtem citat in ſuum ipſius malum & perniciem, veluti cum auctoris teſtimonium aut ſcripturæ locus, quem pro ſe adducit quiſpiam, diuerſum ſonat atque repugnat ipſius opinioni. Vſurpauit adagium Archilochus deflexum ab altero vulgatiore, Carpathius leporem. Eſt autem Carpathus inſula a Coo, in quam importati aliunde lepores, in tantam copiam excreuere, vt non frugibus tantum, ſed & vitibus eroſis exitium attulerint.

Scaperdam trahere.

Σκάπερδαν proverbialiter dici annotat Euſtathius Iliad. ρ. quicquid durum ſit & difficile; ita enim ſonant eius verba: τὸ δυσχερὲς πάντα σκάπερδαν λέγει παροιμιακῶς, ἀπὸ τοῦ ἐπιπόνου τῆς ὁλκῆς καὶ ἀνθολκῆς. Natum à ludicro contentionis genere, quod ita deſcribit idem auctor, & Heſych. nec non pollux Onomaſti li. 9. Collocatur in citro trabs humanam ſtaturam altitudine exæquans, perforata, per foramen traiecto fune, è cuius extremitate religantur vtrinq; adoleſcentes duo auerſi, qui valido niſu adurgentes alter alterum in ſublime attrahere ſatagunt, quo certaminis genere victoriam reportat, qui ſupremo ſtipiti alterum admouerit. Itaque à laborioſo molimine attractionis & aduerſarii retractionis σκαπέρδα de difficili & moleſtiæ pleno labore effertur, vt σκαπέρδαν ἕλκειν, id eſt, Scaperdam trahere dicatur; qui duram ſuſceperit prouinciam.

Inſanus appenſis pellibus non curatur.

Tatianus Aſſyrius in orat. aduerſus Græcos, οὐδὲ ὁ μεμηνὼς σκυτίδων ἐξαρτήμασι θεραπεύεται. Neq; furioſus pellium appendicibus curatur. Quemadmodum ab inſaniæ morbo non liberant coriaceorum ſegmentorum pendigines, ita ſtoliditatem non auferunt doctori alia inſignia, nec ingenii vanitatem, habitus ſacerdotalis

talis

talis. Eandem plane ſententiam habet cum illo Plutarchi, Calceus podagra non liberat.

Pica Sirenem imitans.

De inepto imitatore dictum eſt illud a Galeno lib. 2. de pulſuũ differentiis : ἀντιπάζειν σειρῆνα μιμουμένη. Pica Sirenis æmula. Doricum videtur eſſe proverbium, quid enim conſoni habet obſtrepera pica, cum arguta Sirenum fabuloſarum voce?

Ἀμαξεύειν.

Ἀμαξεύειν proverbialiter dicitur, vt annotat Iliad. V. Euſtathius, qui non recta via incedit, quod ſimili tropo exorbitare latine dicimus. nã ἄξονες etiam orbitas ſignificant, quas [illegible] Callimachus dixit. Sic [illegible] voluptatibus ſummũ bonum [illegible] ἀμαξεύειν dicem⁹, quod A[illegible]nus in libris de Ciuitate Dei [illegible]are ab itinere ſapientiæ & [illegible]litiæ. Quanquam & [illegible] re [illegible]s ac ſuccidere inceſſu [illegible] ἀμαξεύειν ſignificare, [illegible] & Pauſanias in Rhetori[illegible] annotant, id quod accidit [illegible] & inualido corpore nutan[illegible] ſeu cõchula genu muniens laxata eſt. Dicetur ergo nõ modo de iis, qui a vulgata vet[illegible]que opinione recedunt, & longo vſu receptam a doctis [illegible]tiam faſtidiunt, quomodo Cl[illegible] Samius olim, & nuper Cope[illegible], cœlum ſtare, ſedemque tell[illegible]cum rotari aſſeuerarũt, præter [illegible]nomorum omnium conſen[illegible] verum etiam de iis, qui inſtabil[illegible] ad quemuis argumentis [illegible]tũ vacillant, atque in alienam ſententiam manus dant.

[illegible] carens calix.

Citatur ab Euſtathio Iliad. λ. ſenarius proverbialis:

Ἀπυνδακωτὸς οὐ τραπεζοῦται κύλιξ.

id eſt,

Fundo carens menſis non infertur calix.

Non tamen exponitur eius vſus. Apparet di[illegible] eſſe in profuſe liberales, pr[illegible], aut loquaces blaterones, [illegible] modum neſciant, q[illegible] communione, vitæque [illegible] excludendos moneat. Q[illegible] & in prægrande poculum, q[illegible] a menſa exulare poſtulet hon[illegible]. Eſt autem πυνδαξ idem quod [illegible], vaſis alicuius fundus, q[illegible] Sophocles in Iphigenia [illegible] pro capulo gladii [illegible], vt Pauſanias lexico Euſtath[illegible] & He[illegible]. Porro ſenarius [illegible] verſus e Sophoclis Tri[illegible] ſumptus videtur, corru[illegible] apud Etymologici auctorem legitur, οὐ τραπέζης κύλιξ. Citatur adagium & a Demetrio Phalereo in hunc modum, ἀπυνδάκωτος ὁ [illegible] [illegible] κύλιξ [illegible], τραπέζης κύλιξ οὐ τίθεται. id eſt, vt verbum verbo exprimam, Fundindigus menſari non ſolet calix: pro eo, quod eſt, fundo carens calix, in menſa non apponi[illegible].

Alcinoi horti.

Ἀλκινόου κῆπος, id eſt, Alcinoi hortus. Parœmiæ ſpecie celebratur & Alcinoi pometum, apud Septimiũ Tertullianum lib. de pallio, Conſitum & amœnum ſuper Alcinoi pometum & Midæ roſetum, quod alibi in li. de corona militis ſic extulit: Centenariis quoque [illegible] ex horto Midæ lectis. Vt [illegible] de loco deliciaũ pleno dic[illegible] & tropice transferri poterit a[illegible] eruditum ac variæ lectionis di[illegible] excultum, vt dicamus non Alcinoi hortos cultiores eſſe, quam ſint huius aut illius com-

mentarii. Notum eſt ex Homero Alcinoi Phæacum regis affluentiſſimos culturæque diligentiſſimæ fuiſſe hortos. Iulianus ad Libanium: κῆποι δὲ τοῦ μὲν Ἀλκινόου καλλίους [illegible] λείπεται. Hortum imparem quidem Alcinoi pomario, ſed tamen Laertæ conſimilem. Conſimili ratione Alcinoi menſam dixit Gregorius Nazianzenus de oppipara & omni luxus genere referta:

Καὶ δόμον αἰγλήεντ' ἠδ' Ἀλκινόοιο τράπεζαν. id eſt,

Non ſi marmoreum dederis tectum, Alcinoiq; Menſam.

Et alibi in epiſtola ad Baſilium: ἀλλ' ὡς Ἀλκινόου τράπεζαν. ſic Ciceronianam menſam dixit Tertullianus lib. De anima, pro ſumptuoſa magnique pretii menſa. Quod, inquit, menſis Ciceronianis infertur, nam M. Tullius Cicero citream menſam quingentis millibus emit, vt idem ait lib. de pallio, aut vt Plinius, H S. decem millibus.

Iynges.

Iyngis voce pro illecebris & blandimento lenociniove quodam proverbialiter vtuntur paſſim auctores. Sophocles in Hippodamia, loquens de præſtantia formæ Pelopis:

Τοιάνδ' ἐν ὄψει ἴυγγα θηρατηρίαν,
Ἔρωτος ἀστραπήν τιν' ὀμμάτων ἔχων.
id eſt,
Iynga talem lumina efflant illicem,
Amoris igneum iubar in oculis cubans.

Quanquam apud Athenæum in
13 λύγγα, legitur, Æſchylus in Perſis:

Ἴυγγά μοι δή τιν' ἀγαθῶν [illegible] μνησθείς. id eſt,
Egeris mihi aliorum bonorum lenocinantium memoriam.

Heliodorus Emeſenus lib. 4. Æthiopicæ hiſtoriæ [illegible] id eſt, Aurum & gemmæ viros pelliciunt haud dubium obtinent apud ſemineum genus. Syneſius ad Herculianum, [illegible], id eſt, multo ante ipſe quodam tuarum in epiſtolis iyngum & deliciarum diluuio effeminatus ſum. Idem ad Athanaſium: [illegible] id eſt, Ipſam illam Galatheam tibi hic ſiſtam illecebris variis conciliatam: Suidas ex incerto auctore, ἡ δὲ Κλεοπάτρα [illegible], id eſt, Cleopatra fidebatur ſe iiſdem illecebris, quibus Cæſ. & Antonium ſ. quoque Aug. expugnaturam. Idem [illegible] Διογένους λόγοις τοῦ κυνός, id eſt, Tantum inerat illicium Diogenis Cynici verbis. Sic de Helena dictum eſt illud, [illegible] ἴυγγας, hoc eſt, tam validas & illices amoris iyngas habuit, vt cum Priamus illam agnoſceret eſſe belli cauſam, iraſci tamen illi nequiuerit, imo filiæ nomine eam compellarit amãter. Philoſtratus Iunior, ὑπὸ τῇ [illegible] ἴυγγι, id eſt, Sub ceſti pellacia. Lycophron etiam [illegible], igniuomam iyngem vocat amoris illicias, & Zetzes λογικὰς ἴυγγας, verborum iyngas appellat, quod animos verba attrahant quantumuis duros & inflexiles, quodam lenocinio. Vtitur etiam Pindarus ea voce pro cupidine & deſiderio, in Nemeis [illegible], id eſt, liquefit iynge ſeu amore pectus. Eſt autem lnx auicula plumis diſcoloribus, collo prælongo, lingua exerta, crebro motu ſe circumagens, & certum in or-

bem flectens, uropygiumque ſuccuſſans, unde & σεισοπυγὶς, a nonnullis vocatur, ab aliis κιναίδιον, ex eadem cauſa. Zezi etiam ἰυγλίς, Latinis motacilla: cuius uſus ad veneficia inſamis fuit atq; incantamenta, nam de trocho eam relegabant Veneficæ, & carmina quædam adiicientes circumgyrabant, aut etiam ipſam trocho adnectebant. Hinc fingit Pindarus in Pythiis a [illegible] è cœlo ad homines [illegible], & Iaſoni traditam, additis veneficii documentis, quibus Medeam irretiret. Fabulæ narrant Iyngem mulierculã fuiſſe Iunonis iuſſu in auem commutatam, quod pharmacis quibuſdam Iouem in ſuis amoribus [illegible], ut Nicephorus [illegible] [illegible] [illegible] bit eam ad veneficia [illegible], ut in ſui amorem Iouem pertraheret. Callimachus Iyngem Echus filiam facit, alii Pithus ſiue Suadelæ. Nicephorus Gregoras ex aliorum auctoritate ſcribit ἴυγγα fuiſſe citharam miræ concinnam, κιθάραν τι εὐμελεστάτην, atque inde prouerbiali figura ἴυγξ dici quiduis ſuaue & deſiderabile, πᾶν γλυκὺ καὶ ποθεινόν, ac Theocriti gloſſematarius annotat Iyngi auiculæ vim ineſſe natiuam amatorii philtri, ac propterea omnia ad amorem impellentia, gratioſa, pellacia, ad perſuadendum appoſita, ἴυγγας metaphorice dici, τὰ ἐπαγωγὰ καὶ χαρίεντα. Quin imò inuocationes & arcanæ quædam vires, quas mutare nefas erat, certis verborum legibus conceptas ἴυγγες dicebantur, quo ſpectat illud Syneſii libro de inſomniis, καὶ μήποτε αἰθερίων ἴυγγες αὐταί, quod Marſilius Ficinus

[illegible] Coni- [illegible] [illegible] ma- [illegible] [illegible] apud [illegible]

[illegible]

[illegible]

D[illegible] ex [illegible]

Tra[illegible]

[illegible] Iyng[illegible] id eſt, [illegible] incanta- [illegible]

[illegible]

Manum petens & pedem porrigis. Adagio utitur Hermolaus in Ruffinum. Eo uti poſſumus in hominem auerſi in[illegible] & [illegible]rum, qui aliud rogatus, aliud [illegible]dem diuerſam oſtendit [illegible]det. Conuenit cum illo [illegible] eſt. Falcem petenti, [illegible] culum.

Ab alno ſpe[illegible].

Ἀπ' αἰγείρου θέα, [illegible] Ab alno ſpectaculum. Dicitur de [illegible] non poſſit e prop[illegible], extrema adiumenta [illegible] Athenis extra th[illegible] arbor, ita tamen ut [illegible] pateret proſpectus e[illegible] bat, ut cui in theatro [illegible] non erat, in al[illegible]. Vti licebit, quando i[illegible] piam in peregrin[illegible] ſuis aliena [illegible]

& quaſi per tranſennam inſpicere, velut Iureconſultus extra Medicæ artis theatrum poſitus, velut ab alno, iuxta prouerbium, artis ſecreta deſpectat.

Binis tonderi forſicibus.

Διττῇ μαχαίρᾳ κείρεσθαι, id eſt, Gemina tonderi forfice. Prouerbiale conuitium de molliculis hominibus & effœminatis, quique ornandæ & componendæ corporis formæ ſtudii pluſculum impendunt. Citatur abſque auctore a Iulio Polluce Onomaſtici ſecundo. Eſt autem hoc loco μάχαιρα quæ & ψαλὶς forficula tonſoria: E diuerſo. Qui κηπουρικὸν tonſuræ genus ita dictum tondebãtur, hi teſte Heſychio, μιᾷ μαχαίρῃ κείρεσθαι, una forfice tonderi dicebantur, tametſi locus ille nonnihil apud eum ſit corruptus.

Agreſtis apis.

Ἀγρία μέλιττα, id eſt, fera, aut agreſtis apis, prouerbialiter dicitur de improbis præter modum & crudelibus, teſtante Suida, ab api quæ aculeum in vulnere relinquere ſolet. Fuit & Hegeſias Cyrenaicus philoſophus, cuius non ſemel meminit Cicero cognomento ἀγρία μέλιττα dictus eo, quod de morte diſſerens, in magna orationis contentione multos necem ſibi conſciſcere compulerit, atteſtante Valerio Maximo. E diuerſo Xenophon ob ſtyli ſuauitatem ἀττικὴ μέλιττα, id eſt, Attica apis nuncupatus fuiſſe legitur. Alioqui ἄγριον pæderaſten circa puerorum amores efferatum dixit Æſchines in oratione aduerſus Timarchum: & Menander ἄγριον κυβευτὴν aleatorem aleæ inſigniter deditum nominat.

In agrum ſeruus.

Εἰς ἀγρὸν μάνης, id eſt, in Agrum famulus. Conueniet dici ubi quid utiliter, & appoſite ſuo loco fit, nam famuli opera in agris neceſſaria eſt. Varinus ex Heſychio trãſcripſit. Eſt autem μάνης ſeruile nomen, unde & ad ſignificationem laruæ æneæ trãſfertur, πηλίνην ἢ χαλκῆν πρόσωπον, ut annotat Euſtathius. Quadrabit item ubi ſignificare volumus, ſuam cuiq; artem eſſe tractandam, non alienam inuolandam: veluti theologus ea, quæ ſacras literas reſpiciunt, medicus morborum curationes, fabri tractent fabrilia, ſic ruſticum opus verna exerceat.

Hic vellus non carpitur.

Ἐνταῦθοι πόκος οὐ κνάπτεται, id eſt, Iſtic vellus non carpitur, aut tondetur Conuenit adagium, ubi vir doctus ſordidam prouinciam, qualis eſt, erudiendæ iuuentutis detrectat, aut quando innuere volumus aliquẽ eſſe doctiorem, quam ut ab eo prima rudimenta, & artis tyrocinia petenda ſint: aut quando alienam & alterius loci operam a quopiam expoſcimus. Natum a Xenocrate Chalcedonio philoſopho, qui illiteratum hominem geometriæ, & aſtronomiæ prorſus rudem, ipſius ſcholam frequentantem hoc dicto abegit: παρ' ἐμοὶ πόκος οὐ κνάπτεται, id eſt, apud me vellus non deglubitur. Lanificium multos habet operarum gradus, tondetur enim primum, mox maceratur, deinde hamatis, aut dentatis inſtrumentis carpitur, poſtea in nerticum, & textorum officinam deditur, poſtremum in fulloniam ablegatur.

Quid Lecytho cum Strophio?

Τί λήκυθος καὶ στρόφιον, id eſt, Quid Lecytho cum Strophio? De rebus diſſimilibus & abſonis effertur. Citatur à Suida. Cui adſimis eſt & illa

pa̲ræ-

parœmia, τὶς ἡ κατοπ̃ς ... cum ſpeculo commercii cum gladio? Eſt autem Lecythus vas oleatium quod Capſacem vocat D. Cyprianus.

Flumina in terram commutat.

Χερσοὶ τὰ ῥεῖθρα, ... τὰς λίθους.

id eſt,

Amnes humum facit, mutat ſaxa in lacus.

Citatur ex Piſide. Quadrabit in præpoſtere omnia facientes: aut in magnicrepos qui ex cloaca arcem faciunt. Alluſum putamus ad hiſtoriam de Xerxe, qui rerum naturæ frenum quoddam iniicere tentauit: Athon montem nauigabilem faciens, & fluuios ſiccis pedibus permeabiles reddens: quamquam & ad magicæ vires referri poſſe origo videri queat, quomodo apud Petronium Arbitrum Genotra inquit de ſe gloriabunda, *His ego cellens*

A ... Idæos frutices in gurgite ſiſtam,

Et rurſus fluuios in ſummo vertice ponam.

Tydeus Corpore, animo Hercules.

De ſtaturæ quidem puſillæ homine, ſed animo infracto dicitur. Menander ... de Sapiro milite ... Herculeo animi robore: ... id eſt, Corpore exiguo Tydeus, tantopere ab Homero celebratus, animi vero conſtantia Tydeo ſuperio, quippe ... animo merit, ... neque ... Herculem ſecundo loco poneret, quod ad magnitudinem cōſtantiæ ... inet. Homerus Iliad. 5.

Τυδεύς ... μαχητής. id eſt,

Tydeus paruus erat, at bellator ſtrenuus armis.

Hinc Fabius Quint. lib. 2. Interim confert admirationi multum etiam infirmitas, ut cum idem Tydea paruum, ſed bellatorem dicit fuiſſe, & Grammatici nominis etymon deducunt à τύτθον, quod puſillum ſignificat ob corporis breuitatem. Statius Papinius de Tydeo:

Maior in exiguo regnabat corpore virtus.

Fuit autem Tydeus Oenei Ætolorum Regis ex Periboœo filius, qui Alcathoum & Lycopea patrueles patri ſuo inſidiantes in agro occidit, cum patruo Melane, quem imprudenter vulnerauerat.

Rureſtris locuſta.

Ἀρουραία μάντις, id eſt, Rureſtris vates aut locuſta, prouerbialiter dicitur, Suida teſte, de otioſo & reſide ſegni. Eſt autem μάντις locuſtæ genus tardum ægreq; vadens, viridi corpore, a cuius inceſſu nonnulli curioſi vanitate, furorum euentus captare ſoliti fuerant.

Hippocratis liberis cedit.

Τοῖς Ἱπποκράτους υἱέσιν εἴκειν, id eſt, Hippocratis liberis cedere, prouerbialiter dicitur de inepto & ſtolidi ingenii homine. Ariſtophanes in Nubibus:

Τοῖς Ἱπποκράτους υἱέσιν εἴξεις.

id eſt,

Hippocratis prolibus locum dabis.

Traducuntur in Comœdiis Hippocratis liberi ut rudes & indocti ... ſtio, ... denique ... Eupolis Comicus in fabula quam Δῆμοι inſcripſit:

Ἱπποκράτευς δ' παῖδες ἐμβόλιμοι πινούς,
Βληχητὰ τέκνα, κ' οὐδαμῶς τινὸς τρόπου. id eſt,
Sunt liberi Hippocratis nothi, inſitii,
Pecudes balantes, moribus nullis boni.

Meminit & Galenus in libello, quod animi mores corporis temperamento reſpondeant: Ἱπποκράτους, inquit, υἱεῖς ἐπὶ μωρίᾳ σκώπτουσιν οἱ κωμικοὶ διὰ τὴν ἄμετρον θερμήν, id eſt, Hippocratis filios ſtultitiæ nomine rident Comici ob immoderatum calorem. Indoctum itaque & ſtupidum, Hippocratis liberis vecordia cedere dicemus.

Vter follis plenus.

IN hominem faſtu turgidum & ſuperciliosum, elegans eſt dicterium prouerbiale Timonis Phliaſii, qui philoſophorum arrogantiam mordaci opere, quod a re σίλλους inſcripſit, conuellit atque exagitat. Κενῆς οἰήσιος, ἐμπλεῖος ἀσκός, id eſt, Vter, quē impleuit opinamur vana. Quadrabit & in ſui ingenii hominem, qui ſuo ſenſu abundat, nec a concepta opinione facile reſilit. Verſus eius hi ſunt:

Πείσω σὲ τ' ἐρίδων λεσχαὶ ὀμφὰς κεπλάνηθε;
Ἄνθρωποι κενεῆς οἰήσιος ἔμπλειοι ἀσκοί. id eſt,
Quæ vos ſeducunt rixæ, vel qui blaterones?
Ah vento ſi utres, quos implet opinio inanis.

Huc pertinet illud Syneſii in epiſtola ad Herculianum: καὶ φύσαις ἐμπλησθέντες ἰαλλομένοι θεῖα δόγματα, id eſt, Qui ventoſo folle inflati, diuina decreta conſpurcarunt. Idem in libro de Prouidentia: φύσαις τε ἐμπεπλησμένοι τὴν βασιλείαν καραδοκήσαντες, id eſt, Follis in modum vento pleni, impetium expectabant. Eunapius Sardianus: ἐδεξάμην δὲ καὶ αὐτὸς ἐλάσσω τὴν πεῖραν αὐτοῦ, κενοῦ φυσήματι ἀνευ φρενῶν ... hoc eſt, Feci & ego aliquoties illius periculum, qui inani flatu abſq; ingenio tumebat. Epicharmus Comicus, φύσει ἄνθρωποι ἀσκοὶ πεφυσημένοι, id eſt, Homines natura ſunt utres vento diſtenti.

Darij opes.

Δαρείου πλοῦτος, id eſt, Darii opes, de immenſis diuitiis prouerbialiter efferetur. Syneſius lib. de regno: Πλούτου θημῶνας ὑπὲρ τὸν πάλαι Δαρεῖον, id eſt, Opum cumuli, maiores quam Darius ille vetus poſſederit. Huc ſpectat & illa Crateris hyperbole in epiſtolis: πλουσιώτερος τῶν Καρχηδονίων φρονοῦντες, id eſt, Ditior iis qui Charraginenſium rebus ſtudeat.

Ex eodem lare.

Ἐκ μιᾶς ἑστίας, id eſt, ex uno & eodem lare, prouerbiali figura dictum eſt a Syneſio, pro eodem ex principio, in lib. de Prouidentia: ὡς ἐκ μιᾶς ἑστίας ... ἀπωκισμένα, καὶ μίαν εἶναι ... βλάστην τὴν ῥίζαν, id eſt, ut ex eodem lare ortum habeant, res tantopere diuerſæ, ſitq; una duorum germinum radix. Ariſtides, κοινῇ τοῦ γένους ἑστίᾳ, id eſt, communi generis lare, hoc eſt, origine. Ita accipiendum eſt illud, quod in Aratæo commentario malè redditum ſuſpicamur, Sophron in Mimo, qui Nuncius inſcribitur, à Veſta incipiens, omnes inuocant Iouem omnium principem: Græce arbitramur eſſe, ἀφ' ἑστίας, quod interpres communi vertendi ratione, à Veſta vertit, cum debuiſſet hoc pacto: Sophron in ipſo exordio a Iouis inuocatione

catione

[illegible]

Polypus ſcopulo adhæret.

[illegible]

dit [illegible] Polypis uſuuenit, quorum [illegible] adhærent, ſi [illegible] tentauerit. Et in libro [illegible].

[illegible] κέτρῳ [illegible]

id eſt,

Hærentem polypum crinali corpore ſaxo.

Transferri poteſt ad ſtudioſum ita libris ad[illegible] ut vix ſomni voluptas, aut [illegible]litas ſtudiū interpellare [illegible] Ioanne Pico Mirandulano [illegible] memoratur. [illegible]cem in bibliotheca [illegible] cibum & neceſſaria [illegible] locū afferre [illegible], ut [illegible]terim dum [illegible] capit, [illegible] poteſt & in [illegible] quadrat amoris caſſibus [illegible] animus [illegible] Plautū [illegible] cupidinis.

A[illegible] [illegible] exſorbere.

[illegible]

de qua [illegible]

At Co[illegible] [illegible]

[illegible]

Thyeſtea cœna.

[illegible] Thyeſtea menſa, [illegible] & [illegible] epulo [illegible] Athenagoras lib. de mort[illegible] ne: [illegible], id eſt, & Tragicas Thyeſt[illegible] Euſebius lib. 5. eccleſ hiſt. [illegible] norum Chriſtianorum, quæ eſt de martyribus in Gallia necatis: [illegible] ποδείας μίξεις, id eſt, Mentiti ſunt de nobis Thyeſtæas cœnas, & Oedipodios inceſtus nobis obiicientes. Oppianus Cilix in Cynegetico tertio, de onagro loquens, teſtes ſui catuli abſumentes, conqueritur de natura, quæ nō homines tantum in pignora ſua diro exemplo armauerit, verumetiam beſtias eadem immanitate imbuerit, ſic inquiens.

[illegible]

id eſt,

Appoſuitque feris epulum ferale Thyeſte.

Philon in oratione de dirarum imprecationibus: [illegible]

Ne frena tractes, inſcius cum ſis puer.

Quadrabit cum à negotio quopiam arduo deterrebimus ei prouinciæ imparem. Extat apud Clementē pædagogi tertio: μὴ ἡνίας κνίου τιμ[illegible], id eſt, Ne tractes habenas ſibi regendi imperitus, nec currum conſcendas aurigandi neſcius. Apparet alicunde ſumptum è tragœdia quapiam, vbi Phaethontem filium deprecatur pater, ne exitiale votum vrgeat, ſibiq; perniciem accerſat regendo ſolis equos. Vnde apud Ouidium Metamorphoſeon 2. Sol filium alloquitur paternos curſus depoſcentem:

Magna petis Phaeton, & quæ non viribus iſtis
Munera conueniunt, nec tam puerilibus annis.
Plus etiam quam quod ſuperis cōtingere fas eſt,
Neſcius affectas.

Non omnia per bouem obtinebis.

Μὴ πάντα κατὰ βοὸς ἕξεις.

id eſt,

Ne ſperes [illegible] opera bonis omnia poſſe [illegible].

H[illegible] eſt prouerbialis [illegible] admonet [illegible] ſ[illegible] lab[illegible] [illegible]us, [illegible] pro arbitrio omnia ceſſura, [illegible] nobis eſſe, quem[illegible] apud S[illegible] in Catilin. [illegible] Non votis neque ſupplicijs [illegible] auxilia [illegible] [illegible], ſed vigilando, agendo, b[illegible] conſulendo, proſpere omnia cedunt, vbi [illegible] ſocordiæ atque ignauiæ te tradideris, ne quicquam Deos imploras, [illegible] illud Æſchyli:

Τ[illegible] ὁ θεὸς συλλαμβάνει.

id eſt,

Q[illegible] laborat, huic manum porrigit Deus [illegible]

Τῷ [illegible] τὸ θεῖον.

id eſt,

Laboran[illegible] [illegible]ur diuinitus gloria laboris pr[illegible].

Torqueri ſol[illegible] exercitus duces, q[illegible] o[illegible] po[illegible] nō poſſe infeliciter [illegible] arbitrantes, cum [illegible] & [illegible] ſentia & forti[illegible] ſit. Crediderim idem eſſe cū eo quod ex Diogeniano citant alij, μὴ κατὰ βοὸς εὔχου, atque exponit: Ne contra bouem opta.

Bupali odium.

Βυπάλειον στύγος, id eſt, Bupalium odium, de inexpiabili acerbo prouerbialiter dicitur à Bupalo Chio ſculptore, vel ſecundum alios, pictore, qui acerrimam cum Hipponacte Epheſio clariſſimo poeta ſimultatē exercuit, ſed infelici conatu, quippe qui maledicorum verſuum morſus concoquere non potis, laqueo ſibi gulam [illegible] Leonides Ep[illegible]:

[illegible]
Τὸν [illegible], οὗ [illegible]
[illegible]
Ἱππώνακτος Βυπάλειον ἐς στύγος.

id eſt,

Hoſpes ſepulcrhum grandinans di[illegible] [illegible],
Horribile Hipponactis, cuius & cinis
Exercet odium Bupali iambis ſerit.

Bupalia pugna.

Βυπάλειος μάχη, id eſt, Bupalium duellum prouerbiali figura effertur a Iuliano apoſtata, pro virulento & dentato ſcripto, quo maledicentiæ, & ira-

&irarum habenas oẽs in quempiam effuderim⁹, ſic enim ſcribit in epiſtola ad Alypium Cæſaris fratrem, qua gratias illi agit de Geographica pinace elegantioribus formis ac lineamentis expreſſa: [illegible], id eſt, Singularique induſtria illud elaboraſti, adiectis & ſenariis iambicis, qui non Bupalium pugnam canunt, vt Callimachi Cyrenæi poetæ verſus vetus, ſed quales venuſta Sappho ſolet in Deorum hymnos concinnare.

Macreo beluam alit.

In hominem inuidum a liuore peritum conuertitur, quod ex Athen co detortum eſt, apud Euſtathium Odyſſeæ primo, de Macrea quodam Alexandrino, qui ænigmate ludere ſolebat, dictitans ſe beluam alere ſeipſam comedentem, [illegible]. Polypus piſcis carnem ſuam rodere dicitur, ſed ingenti inedia eo adactus: at inuidus alienæ felicitatis ſpectator, quamvis ipſe abundet, ſe conficit, & iuxta poetæ dictum macreſcit alterius rebus opimis, vt non mirum ſit, cur liuior epitheto, &quidẽ digniſſimo edax à poetis dicatur.

Andromachen ex anguibus concinnare.

[illegible], id eſt, Anguium plexu Andromachen exornare, prouerbio dicitur, qui admiracula omnia vndecumque congerit ad confirmandam ſuam cauſam, & exornandas fulciendaſq; rationes ſuas, vel qui operis molem multiplicis lectionis opibus, & omnis generis ſcriptorum auctoritatibus inſtruit, atque exædificat. Nicephorus Calliſtus libro 14. Id conſilii nobis eſt, vt ex omnibus quæ ad rem faciant colligamus, & interdum etiam ſpiris anguium implexis Andromachen adornemus. Græce eſt: [illegible]. Eſt autem hoc loco [illegible] ornamentum capitis, quod crinium volutis lubrico ſpiratum implexu, in modum anguium inter ambas faſtigiatur, quod Statius Papinius ſuggeſtũ comæ nominat, [illegible] genus in veteribus Italiæ monumentis frequens occurrit. Reſpexit huc Iuuenalis Satyra ſexta fœminarum æſtũ notans, quæ anguino illo plexu & ſtructura plocamorum proceritatem mentiebantur, vbi ait:

Tot premit ordinibus, tot adhuc cõpagibus altum
Ædificat caput, Andromachen à fronte videbis,
Poſt minor eſt.

Conſtat autẽ Andromachen Hectoris vxorem ſtatura longiſſimam fuiſſe, ex Ouidiano verſu.

Mariandynus tibicen.

[illegible], id eſt, Mariandynus tibicen, aut præcẽtor, dicitur luctuoſi carminis cantor, qui flebiles modos inſonat. Neque abſurde poetaſtrum inamœnum, atq; indocti carminis ſcriptorem, [illegible] dixeris, conſimili ratione, qua ineptam orationem, Caricam Muſam, & [illegible]. Citatur nominatim prouerbii vice ab Euſtathio in Dionyſianis cõmentariis: [illegible], id eſt, Sciendum apud Maryandinos frequẽtes fuiſſe tibicines lugubria concinnentes, quod & prouerbio

uerbio indicatur, in quo fit mentio Mariandyni eiulatoris. Chorus apud Æſchylū in Perſis. ... reduci, poſt ... tras ingenti ſtrage a Græcis Perſarum copias, loco gratulatorii carminis accentorum ſe dicit lugubre Mariandyni tibicinis carmen, his ...:

... ϐογγὸν σοι νόστου, τὰν κακοφάτιδα βοάν,
... μαριανδυνοῦ θρηνητῆρος πέμψω. id eſt,

... tuum clamore ... & male concinno Mariādyni tibicinis vlulatu te proſequar. ... Æſchyli verſu vti licebit apud ... qui pro expectato lęto nuncio, ... ſa omnia & triſtia apportat. Mariandyni gens eſt Pontica Paphlagoniæ conterminа, nomen habens a Mariandyno Æolenſi, vt Stephanus indicat. Æſchyli interpres ex Calliſtrato annotat, Tytium binos habuiſſe liberos, Priolaum & Mariandynum, qui in venatu perierit, inſignē artificem lugubris cōcentus, qui flebiles tibiis modos adaptarit, ſuamq; artem docuerit Hiagnin Marſiæ tibicinis patrem (quem Marſum nominat Euſtathius) & addit eam gentem ... tempora, in æſtiuis ... numeris auctorem ... Mariandynum proſequi. Apollonii Rhodii ſcholiaſtes annotat, Mariandynū Phinei filium fuiſſe ... ab aliis Cimmerii ... Quin & Mariandynos tibias aptiſſimas eſſe luctui, ... & cōſentit in gentis peritia Heſychius: huc referri & vulgatum illud: *Αὐλεῖ μαριανδυνοῖς καλάμοις ἰαστί*, id eſt, Spirat Mariandynis calamis Ionicos modos ſonās. Poteſt autē prouerbialis iſte verſus anapæſticos torqueri in hominem ſecum ... velut qui inter læta triſtia ... commemorat, aut lugubre carmen ... Nam vt Mariandynus ... tibicinibus dicata ... moribus, deli... Citatur ... quos ... nobis Henricus Stephanus, ... tem ... in luctu adhiberi ... tur Statius Papinius ... præſertim minoris ætatis ad tibiam efferri ſolere, eo verſu:

Tibia enim teneros ſolitum deducere manes.

Myſorum more inclama.

Μύσιον ἐπιβοᾶν, id eſt, Myſorum inſtar vociferari, prouerbiali ſpecie dixit Æſchylus in Perſis, pro eiulare & fletu omnia permiſcere, vbi Xerxes accepta clade mœſtus ita chorū alloquitur:

Καὶ στέρν' ἄρασσε κἀπιβόα τὸ μύσιον.
id eſt,

Conſcinde planctu pectus, atque Myſium inclama.

Apparet autem barbaros ob natiuam vocis aſperitatem olim ad funebris pompas ad ciendum luctum expetitos fuiſſe, ſic Phrygas & Myſios ad id muneris adhibet Euſtathius: ita & Carica Muſa vt inſuauis, pro epicedio & funebri carmine Platoni accipitur. Æſchyli interpres ita ſuccincte tradit: *... τὸ μύσιον, οἱ γὰρ μυσοὶ καὶ οἱ φρύγες ... εἰσι θρηνητικοί*, i. Myſium inclama, nā Myſi Phrygesque ciendo luctui appoſitiſſimi ſunt. Simonides: *Μύσια ἠπύοντα παρὰ ῥόον ἀργανθώνης*, i. Myſiū & flebile exclamātem ad Arganthones amnem.

Ter ſex iacit.

Τρὶς ἓξ βάλλειν, h. eſt, Ter ſex iacere prouerbio dicit̃, cui ex animi ſententia

tia ac pro votis omnia ſuccedūt proſperrime, inde nata prouerbii origine, quod antiquitus in trium cubitorum iactu, ſeniones iecisse, fortunatiſſimum erat & primæ palmæ victoriam apportabat, aliter quā putauit quidā tertium iactum feliciſſimum fuiſſe. diſerte namque teſtatur Suidas quod dixi, ita annotans: τρὶς ἕξ, νικητήριος βόλος, id eſt, Ter ſex, victor iactus eſt: & atteſtatur prouerbium, quod ancipiti voto, vel ſupremam, vel infimam ſortem depoſcit: τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς οἴνας, id eſt, Ter ſex aut tres vniones. Clariſſime vero extra cōtrouerſiam hoc ponit apud Æſchylū in Agamemnone nuncius in ſpecula relictus, qui conſpicatus in tenebris facem capti Ilii indicem, vti convenerat, ait ignem illum ter ſex iecisse, nimirum fauſta ac læta omni portendere ſignans, verſus hi ſunt:

Τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι,
Τρὶς ἕξ βαλούσης τῆσδέ μοι φρυκτωρίας. id eſt,
Feliciter cecidiſſe heriles res dabo,
Fax iſta quando iecerit ter ſex mihi.

Qui verſus, quoniam deprauati leguntur apud Suidam, admonēdus eſt lector æquus vitii duplicis, nam & male πεσόν πεθησομαι in priore ſcribitur, & in ſecundo βαλοῦσα τῆς ἐμῆς. Neque vacuus erroris eſt codex Euſtathii Romæ excuſus, apud quem in Odyſſeæ primo, pro τῆσδέ μοι legitur τῆς δίος.

Lacrymæ Symonidis.

Mœſtius lacrymis Simonideis, prouerbiali figura dictum eſt ab elegantiſſimo Catullo, de re flebili & miſeratione digna. Simonides poeta ex poetis, quos θρηνῳδοὺς vocant, præcipui nominis fuit, hoc eſt, qui nænias & carmina, quæ cum lamentatione mortuo extrema accinebantur (ſic enim Nęnias exponit Diomedes grāmaticus) ſcripſerunt. Vnde Horatius libro Odiſſeæ ſecundo, talia nominat Cææ næniæ munera. Sunt & qui elegiæ inuentæ gloriam illi tribuerunt; veteres autem in funere mortuorum elegiis ad ſepulturā vtebantur, vt Lucillius Tarrhęus ait. Calliō ū pentametrici ſiue elegiaci carminis auctorem facit. Verba autem Catulli ſunt, in epigrammate ad Cornificiū, Paululu quidlibet allocutionis Mœſtius lacrymis Simonideis. Fuiſſe autem Simonidem appoſitiſſimum cōcitando luctui, etiam Ariſtides oſtēdit in Epicedio his verbis exclamās: ποῖος ἐκεῖνα σιμωνίδης θρηνήσει; qualis Simonides hunc mœrorem digne lugebit?

Theatrum ſimul & aperit & claudit.

Prouerbiale eſt in eum, qui pollicetur dicturum ſe aut explicaturum aliquid opportunum & magni momenti, ſimulque alio orationem dirigit. Heliodorus libro tertio: ὥσπερ κατόπιν ἑορτῆς ἥκοντα, τὸ τοῦ λόγου, παρατρέχεις, ὁμοῦ τι ἀνοίξας καὶ κλείσας τὸ θέατρον, id eſt, Me veluti peracto iam feſto advenientem, iuxta prouerbium, prætereūs, & referās ſimul & claudens theatrum. Poteſt & in ſordidum torqueri, qui ſpem oſtentat domi, ſed mox reuocat.

Veluti Mineruæ calculus.

Ὥσπερ τις ἀθηνᾶς ψῆφος, id eſt, Velut quidā Mineruæ calculus: Prouerbialiter dictum eſt a Philoſtrato, vbi dicit Herodem Atticum, principem in oratoria virū honeſtaſſe ſua

praſen-

præſentia Ariſtoclem pergami docentem miſſis eo & ſuis diſcipulis, ſic enim inquit: καὶ τ Ἀριστοκλέα εἶδεν ὥσπερ τις ἀθηνᾶς ψῆφος, id eſt, vidit & Ariſtoclem, velut quidam Mineruæ calculus, nimirum ad faciendam fidem illius eruditionis, dignatus cum honorifica ſalutatione, eoque facto veluti comprobans præclaram de illo exiſtimationem. Vti ergo proverbio licebit, cum quis primarii iudicis calculo abſoluitur, aut quoties docti viri iudicium accedit ad laudem alterius, teſtimonioq; luculento huius eruditionē extollit: aut vbi bellicoſus aliquis Heros ſtrenuam ducis militisve virtutem liberali elogio exornat: vtrique enim & militiæ & doctrinæ Mineruam præfecit gentilitas: ὥσπερ τις Ἀθηνᾶς ψῆφος. Natalem proverbii referēdum puto ad iudicium Oreſtæ, qui cum pares eſſent calculi & damnatorii & liberantes, Mineruæ calculo alteri parti accedente abſolutus à crimine fuit, quod ita refert Ariſtides: ἐρίσην φυγόντα ἴσων τ ψῆφων γινομένων ἡ ἀθηνᾶ προσθεμένη τῇ παρ' αὐτῆς σώζει.

Ieiunium olet.

Νηστείας ὄζειν, id eſt, Ieiunium olere Græco proverbio dicuntur, quibus grauius eſt anima & pudidum olens, Ariſtot. Problemat. ſectione 13. Διὰ τί τὰ στόματα μηδὲν ἐδηδοκότων, ἀλλὰ νενηστευκότων ὄζει μᾶλλον ὃ καλεῖται νηστείας ὄζειν φαγόντων δὲ τυχεῖν, ὅτε εἰδέναι μᾶλλον, id eſt, Quid cauſę cur ora eorum qui nihil ederint, ſed ieiuni ſint, magis puteāt (id quo Ieiunium olere dicitur) poſtquā cibum ſumpſerint nequaquam, cum oportuerit tunc magis obolere. Cauſam aſſignat aëri, propter requiem feruefacto, qui ſpiritum & excrementa pituitoſa in putredinem agat. Cæcil. Comicus:

Quę mihi
Vbi domum adveni, aſſedi, exemplo ſuauium
Dat ieiuna anima.

Plautus in Mercatore:

Ieiunitatis plenus, anima fœtidat.

Sic enim citat Nonius Marcell. & legit vetus codex, pro quo vulgata editio habet: Iam plenus ętatis, animaque fœtida: Huc pertinet quod in Baſſam olidam anum ſcribit Martialis lib. 4. Epigram.

Quod bis murice vellus inquinatū;
Quod ieiunia ſabbatariorum,
Mœſtorum quod anhelitus reorum,
Quod ſpurca moriens lucerna teda.

Quæ poſtrema dictio in impreſſis libris perperam in Leda commutata legitur.

Sphingis ænigmata diſſoluit.

Epigrammaton lib. 3. Alcæi poëtæ proverbialis verſus legitur,

Νῦν σφιγγὸς γρίφους οἰδίπους ἐφράσατο. id eſt,

Nunc Sphyngis nodos Odipus explicuit.

Quadrabit in eum, qui inſigni dexteritate recondita auctorum ſenſa & tenebroſos locos poſſit explanare. Alexis Comicus in Orcheſtride:

Δαιμονίως ἀσπάζομαι
Γραῦν σφίγγα ἥτις ἐμὶν ὡς αἰνίγματα λέγῃ. id eſt,

Complector valde humaniter
Anum Sphingem, quæ ſoluat ænigmata mihi.

Huc ſpectat vrbanus Ciceronis iocus, ad Hortenſium, cum iſte diceret ſe Ciceronis ænigmata intelligere. Atqui debes, inquit ille, cum Sphingem domi habeas: acceperat enim a Verre auream Sphingem Hortenſius, patrocinii præmium, vti refert

Quintilianus. Comicus Straton in Phœnicide:

Σφίγγ' ἄῤῥεν, οὐ μάγειρον εἰσ' τὴν οἰκίαν
Εἴληφ' ἁπλῶς γὰρ τοῦ θεῶν μὰ τοὺς θεοὺς
Ὧν ἂν λέγῃ, συνίημι. id eſt,

Domum introduxi maſculã Sphingem,
Haud cocũ, adeo nihil, teſtor Deos, intelligo
Quæ loquitur.

Vbi Sphingem maſculam vocat cocum poeticis verbulis vtentem, identidem data opera, vt ea ratione obſcurior imperito hero illuderet. Finitimum huic eſt Epicharmi illud: Οἰδίπους πρὶν ὢν ποτ' ὢν αἰνίγματ' οὐ νοεῖς, id eſt, Iam olim Oedipus cum ſis, ænigmata haud capis. Sphingem fabulantur fuiſſe beluam canino corpore, vultu puellari, auis in modum pennatam, humana voce loquẽtem, conſueuiſſeque Thebanis ciuibus ænigma proponere, quod indiſſolutũ cum multis necis cauſa fuiſſet, tandem Oedipus Corinthius diſſoluit, exitialemq; beſtiam ſuſtulit; quã fabulam pluribus perſequitur Palæphatus. aliter eam exponit apud Nicephorum Philoſtorgius, Sphinx, inquit, de ſimiarum genere eſt, pectore ad collum vſq; glabro, reliquo corpore hirſuto, vbera muliebria habet, facies pluſculum rotunda eſt, & acuminata, a muliebri ſpecie nõ abhorrens, vox humana, ſed ſtridula nec articulata: beſtia indomita, maligna, aſtuta, hanc crediderim olim Thebas allatam, & cum in ciuiũ ad ſpectaculum commeantium vultus inſiluiſſet, eosq; vnguibus lancinaſſet, Oedipum ciuium ſuorum iniuria offenſum feram interemiſſe, nomenq; inde illuſtre retuliſſe. Cæterũ fabula Oedipo fortitudinis gloriam tribuẽs, alatam eam fingit, eo quod celeriter in obuios inſultum faceret: eadem illi pectus muliebre, corpus leoninum addit, illud propter glabritiem & femineæ formæ ſimilitudinem, hoc propter ferocitatem, quodq; vt plurimum quadrupes ingrediens leoninum inceſſum mẽtiatur: Sermonem quoq; illi aſſignat, ꝙ vox eius humanę ſit affinis, ænigmata vero, quod obſcurũ quiddam neque intellectum vociferetur. Neque otioſum fuerit, vt huc adſcribatur, quod D. Clemens cõmemorat Stromatum libro 5. apud Ægyptios pro templis ſtare dedicata Sphingum ſimulacra, quo ſignificent obſcurum minimeq; explicitum, & ænigmatis cuiusdam ſimile, quicquid de Deo loqui, aut opinari mortales inſtiterimus: nõ ignoro tamen aliter iſtud ſymbolum a Syneſio exponi, in libro de Regno, ad Theodoſium iuniorẽ, & iterum in Ægyptio.

Cyrenæus videris.

De homine quauis ratione inexpleto diciturAlexidis Comici illud, è Tyndareo id fabulæ nomen eſt:

Ἄνθρωπος εἶναι μοι Κυρηναῖος δοκεῖς.
id eſt,
Videris eſſe vir Cyrenæus mihi.

Proverbii vice vſurpauit Athen. li. 12. initio: Ἄνθρωπος εἶναι μοι Κυρηναῖος δοκεῖς, κατὰ τὸ Ἀλέξιδος Τυνδάρεω ἑταῖρε Τιμόκρατες, κἀκεῖ γὰρ ἄν τις ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἕνα καλῇ, Πάρεισιν ὀκτωκαίδεκ' ἄλλοι, καὶ δέκ' ἅρματα, id eſt, Videris eſſe homo Cyrenæus mihi iuxta Alexidis Tyndareum, ſodalis Timocratis, illic enim ſi quempiam ad cœnam voces, mox 18. alii adſunt & currus 10. Modeſte Timocratis ſtudioſi hominis inexplebilem in legendo, & ad editionem de poſcendis libris auiditatem perſtringit, qui perlectis iam

11. Di-

Digitized by Google

rt. Dipnoſophiſtarum commentariis, nondum ſatur, efflagitarat prædictis adiici librum de iis, quos luxu diffluentes ac deliciis addictos fuiſſe obſeruarat. Appoſite igitur quadrabit in hominem inexhauſtæ lectionis, aut voluptatib. nunquã ſaturum.

Ne corticem quidem dederit.

Verſiculus eſt proverbialis, Parthenii Etymologici auctore citatus.

Οὐδὲ πόσγει ῥίζης δρύφελα ποιμάδος. id eſt,

Herbæ littoreæ fragmina non dederit. vel ita:

Radicis nulli dederit fragmenta marinæ.

Quo licebit vti in hominem ſordidum & auarum, qui nulli aliquid largiatur, vt è pumice aquam citius elicias, quam à tali numulum. eſt autem δρύφελον cortex arboris delibratus, ſeu ab arbore reuulſus, aut etiam quisquiliæ quælibet & fragmenta, ἀπὸ τοῦ δρύπτειν quod lancinare ſonat. Conuenit cum eo, quod alibi citauimus, Ne ſalem quidem dederit.

Ne bæon piſcis moleſtus ſit.

Μή μοι βαιὼν κακὸς ἢ ἰχθύς, id eſt, Ne Bæon piſciculus mihi noxam pariat. Citatur ab Etymologici auctore, qui illud exponit de homine voluptuario & delicato ganeone, q vilia & communia edulia aſpernatus, cupedias ſectatur: cuiusmodi Philoxenus Cyterius fuit, qui appoſitum exiguum mullum percunctanti ſimilis auri admouit, vt ingenioſo commento prægrandem Dionyſio tyrãno in eadem menſa oppoſitum impetraret, vti refert Athenæus. Eſt autem βαιὼν piſciculus gobio perſimilis, alio nomine βίλεννος à mucoſitate, vt videtur, nomen ſortitus, quãquam apud Athenæum lib. 7. βίλεννος ſcribatur, vbi & alter exſtat in vulgatis codicibus error talis, ἐστὶ δὲ κωβιῶν τὴν ἰδέαν παραπλήσιος, p quo reponas, ex Euſtathio & Etymologici auctore κοβιῶ, vt dicat βλέννον piſcem, à βλέννα, id eſt, muco nomen habentem, gobio eſſe perſimilem. Vilem autem fuiſſe & ingrati ſaporis piſciculum, oſtendit Epicharmus ἀχαρίστους βαιῶνας, id eſt, inſipidos Bœonas vocitans. Lectio huius parœmiæ diuerſa eſt apud Athenæum, ſed quæ eodem ſenſu conſtare poteſt μή μοι βαιὸν κακὸς ἰχθύς, id eſt, Procul à me faceſſat Bœon malus piſcis. Competet in hominem aſpernabundum & delicati moroſique ingenii, qui communia & vulgaria faſtidiat.

Cum Vulpe habens commercium, dolos caue.

Senarius proverbialis citatur à Suida talis:

Κερδαίνοντι τὴν κερδὼ συνθῶν προσθῆκα. id eſt,

Cum Vulpe habens commercium, dolum caue.

Affine eſt illi Paulino: Cum prauo deprauaberis. A malorum conſortio cauendum eſt, ne aut impoſtura exitio tibi ſit, aut ne in mores tranſeat contagium: τὸ γὰρ ἐμφυὲς οὔτ' αἴθων ἀλώπηξ οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντο ἦθος, vt inquit Pindarus, hoc eſt, natiuum ingenium neque doloſa vulpes, neque rugibundus leo commutare valeant. κερδὼ autem vulpes dicitur, quaſi κερκώ, à caudæ quã ſpiſſam habet tractu, vel ab aſtutia, qua lucrum quæritur & emolumentum, quam κέρδος etiam nominant, vnde & κερδαλέος fraudulentus homo dicitur.

Pro pede Xenium.

Τοῦτό σοι ἀντὶ ποδὸς ξεινήιον. id eſt,

Iſtud habe xenium pede pro bouis.

d by Google

Verba ſunt Philætii bubulci Vlyſſis apud Homer. Odyſſ. 22. ad Cteſippum, quem ſagitta traiecerat, illi inſultantis, vt munus illud accipiat pro bubulo pede, quem ille mendicanti Vlyſſi impegerat paulo ante. admonet ibi Euſtathius vſurpatum adagium à primi nominis theologo, in eos, quibus malum pro malo rependitur.

Vti nutrices Lamiam.

Cvm inanes minas ad territādum ſolum compertas innuere volumus, vtemur illo Dionis Chryſoſtomi, ὥσπερ αἱ τίτθαι διηγούμεναι τὴν λαμίαν, id eſt, inſtar nutricum Lamiam pueris obiicientium. Eius verba hæc ſunt, oratione 55. μόνους δὲ θαυμάζεις τοὺς λέοντας (ita corrigendus eſt codex Græcus, qui habet:) λέγοντας καὶ τοὺς ἀετοὺς, καὶ τὰς σκύλλας, καὶ τοὺς κύκλωπας, οἷς ἐκεῖνος ἐκήλει τοὺς ἀναισθήτους, ὥσπερ αἱ τίτθαι τὰ παιδία, διηγούμεναι τὴν λαμίαν. id eſt, Solos miraris leones, aquilas, ſcyllas, & cyclopes, quibus ille ſtupidos homines demulſit, non aliter, quam ſolent nutrices pueros, Lamię aduentum narrantes. Lamiam quaſi λαιμίαν à prægrandi ingluuie nomē habere vult Etymologi auctor, diximus de ea in adagio Lamiæ turris antea: nunc & hoc addendum eſt ex Nicephoro Calliſto libro 18. cap. 9. Lamniam etiam λίγω vocari, ſic enim ait de Mauritio Imp. Illud inſuper auiſe parumq; ſimile veri addens Empuſam (ita enim nominant, quam λίγω quis dixerit) ſæpenumero infantem Mauritium è cubili, velut mox deuoraturam, extuliſſe, nullo accepto incommodo.

Immortales Gratiarum horti.

Ἀκήρατοι χαρίτων κῆποι, id eſt, Interitum neſciunt Gratiarum horti. Ariſtid. καὶ μὴν ἐν ἀκηράτοις χαρίτων κήποις, id eſt, In immortalibus Gratiarum hortis natū. Prouerbii facies ad gratitudinis ſignificationem trahi poteſt, nam beneficii collati memoria immortalis eſſe debet, ſemperq; in animo grato viuere, vnde & Gratiarū vni à virore perpetuo Thaliæ nomen fuit. Poteſt & ad perſonā transferri, ſi dicamus virum ſempiterna memoria digniſſimū, in Charitum hortis immortalibus viuere. A quo non abludit Sapphus poëtriæ inuectiua in indoctā & à Muſis Gratiisq; alienam feminam: κατθανοῖσα δὲ κείσεαι, οὐδέ ποτε μναμοσύνα σέθεν ἔσσετ' οὐδὲ πόκ' ὕστερον, οὐ γὰρ μετέχεις ῥόδων τῶν ἐκ Πιερίας, ἀλλ' ἀφανὴς κἠν ἀΐδα δόμοις φοιτάσεις, hoc eſt, Mortua iacebis, nec tui umquam à morte exſtabit memoria, quippe expers roſarum in Pieria naſcentium, ſed obſcura vmbra apud inferos maneis oberrabis. Quæ verba corrupte leguntur apud Plutarchum in 3. Sympoſiacωn. in Cod. Aldino, parumq; integre.

Phœnicis inſtar reuiuiſcere.

Κατὰ φοίνικα ἀναβιώσκεσθαι, id eſt, Phœnicis in morem reuiuiſcere, prouerbio dicetur, qui longa valetudine, aſſiduis curis, amore, ſolicitudine, carceris tædio emaciatus, nunc viuidior factus ad ſe redit. Ariſtides refert ad ſtatū ciuitatis, cuius ruinæ in nouam vrbis faciem reſtitutę ſint, reparatis etiam iis, quæ obſoleta forent; ita enim loquitur de Smyrna beneficio M. Aur. Imp. reædificata: ἡ πόλις ἀναφύεται μεταβάλλουσα τὴν ἡλικίαν, ἡ αὐτὴ παλαιά τε καὶ νέα γινομένη, ὥσπερ τὸν φοίνικα ἀναβιώσκεσθαι λέγουσιν αὐτὸν ἐξ αὑτοῦ, id eſt, Repullulat ciuitas depoſito ſenio, vetus eadem & noua, quomodo Phœnicem ex ſe reuiuiſcere fama loquitur; & alibi de eadem, γέγονε δὲ παλαιοτάτη καὶ νεωτάτη ἡ αὐτὴ ἑαυτῆς ἀνα-

Digitized by Google

ἀνανεωσαμένη, καθάπερ τὸ ὄρνεον φασὶ τὸ ἱερὸν, id eſt, Facta eſt eade vrbs & antiquiſſima & nouiſſima, reſumpta iuuenta, quod de ſacro alite dicitur. De Phœnice aue ita Ambroſius lib. de fide reſurrectionis. Auis in regione Arabiæ, cui nomen eſt Phœnix, rediuiuo ſuæ carnis humore reparabilis, cum mortua fuerit, reuiuiſcit. Euſebius Pamphili in vita Conſtantini: Αἰγύπτιοι ὄρνιν φασὶ μονογενῆ ὄντα τὴν φύσιν, ἐπικεῖν μὲν ἐπ' ἀρωμάτων αὐτὸν αὐτῷ τὴν πυρκαϊὰν ἐπιτελοῦντα ἀναβιώσκειν δὲ ἐξ αὐτῆς σποδιᾶς καὶ ἀναπτάντα τοιοῦτον οἷος καὶ πρότερον ἦν φῦναι, id eſt, Phœnicem volucrem Ægyptiam ferunt natura vnigenam eſſe, & ſuper aromatum aceruo emori ſuum ſibi rogum adolentem, poſtea de ſuo cinere reuiuiſcere, reſumptisq; pennis talem exiſtere, qualis antea fuerit. Nazianzenus in Carminum lib.

Ὡς δ' ὄρνιν Φοίνικα φάτις θνήσκοντα νεάζειν,
Ἐν πυρὶ κτεάνων πολλῶν ἐτέων μετὰ κύκλα
Πυρκαλιῆς κόνιος ξεῖνον γόνον αὐτογένεθλον. id eſt,

Phœnicem perhibent poſt fata reſumere vires,
Naſcentem ex igni, & decurſis pluribus annis,
De cinere annoſo faturam ſponte renaſci.

De hac aue ita ferme Artemidorus lib. de inſomniis 4. cap. 49. Phœnix vbi fatale ingruit tempus, evolát in Ægyptum, loco vnde profectus adſit ignorato, ſibique constructo è caſia myrrhaq; rogo, immoritur: ex eo cinere poſt ſtatum temporis curriculũ vermis enaſci putatur, qui grandeſcens in volucrem abit, fitq; iterum phœnix, moxq; emigrat ex Ægypto, locumq; vnde genitor advenerat volatu repetit. Eius verba leguntur apud Suidam in dictione φοῖνιξ, ſed a librariis corrupta, nam illa ἀφικνεῖται εἰς αἴγυπτον ἐκεῖ πῦρ, ex Artemidoro ita legi debent, ἀφικνεῖται εἰς αἴγυπτον ἐκεῖσε. Plura de hac aue qui ſcire deſiderat, legat opuſculum Lactantii, & alterum Claudiani, de Phœnice. Cornelium Tacitum annalium lib. 5. Plinium lib. 10. cap. 2. Solinum cap. 36. Ouidium in transformationum lib. deniq; Achillem Statium Alexandrinum in calce lib. 3. de amoribus Blitophontis & Leucippes.

Qualis hera, talis & canis.

Refertur a Clemente Alexandrino lib. pædagogi 3. οἵα γὰρ ἡ δέσποινα (φασὶν οἱ παροιμιαζόμενοι) τοιάδε καὶ ἡ κύων, id eſt, Qualis namque hera, iuxta proverbium, talis eſt & canis. Quadrabit in impudicæ aut ebrioſæ matris, libidinoſam aut temulentam filiam. Vſus eo eſt Gregorius Palama, in declamatione, qua corpus aduerſus animum ſe defendit, teſtaturq; ſe mereri veniam, raptum illius affectationibus οἵα γὰρ, φησὶν, ἡ δέσποινα, τοία καὶ ἡ κύων.

Gyaro dignum.

Facinus audax cum periculo coniunctum, quale ῥιψοκίνδυνον Græci vocant, velut proiectæ audaciæ plenum, verſu a multis vſitato. Iuuenal. dixit: Gyaro dignum, ita autẽ habet, *Aude aliquid breuib. Gyaris, & carcere dignum.* in quo præter aliorum grammaticorum expoſitionem, breuibus, epitheton eſſe nolo, vt exilitas inſulæ includi eo verbo videatur, ſed commate diſtermino, vt tria loca periculo vitę cõiuncta illi adeunda eſſe ſignificet, qui facin⁹ aliquod memorabile ſuſcipere velit. Sunt. n. Breuia loca maris vadoſa, naufragiis infamia, quorum etiam apud Virgilium men-

mentio eſt in 1. Æneid. ibi, In Breuia & Syrtes. Polybus ſimiliter vt Latini βραχέα nominat, vt libro 1. de parua Syrti loquens, ἐν ᾗ περιπεσόντες εἰς τινα βραχέα (ita locum corrige pro ἀβραχέα) διὰ τὴν ἀπειρίαν, εἰς πᾶσαν ἦλθον ἀπορίαν, id eſt, Ad quam in breuia incurrentes, propter locorum imperitiam, in ſummum adducti fuerunt diſcrimen. Gyaros vero inſula eſt inter Cycladas, quam immitem & ſine cultu hominum cauſatur Tiberius apud Cornelium Tacitum.

Mel ſummis digitis delibandum.

Χρὴ τοῦ μέλιτος ἀκροδακτύλῳ, ἀλλὰ μὴ κοίλῃ χειρὶ γεύεσθαι, hoc eſt, Mel ſummo digito, haud caua manu delibãdum eſt. Dionyſius Myleſius apud familiares ſuos identidem dicere ſolebat. Philoſtratus lib. 1. de Sophiſtarũ vitis commemorat. Translationibus aliisq; deliciis, quibus oratio ornatur, parce vtendum eſt, non affluẽter & ad faſtidium vſque. Voluptatibus modice frui pro re nata, illaudatum nõ eſt, modo ne totum te iis immergas. Vti adagio conveniet, quoties moderatum rei alicuius vſum laudabimus.

Polycleti norma.

Πολυκλείτου κανών, id eſt, Polycletæa norma, proverbii ſpecie effertur de homine omnibus numeris abſoluto, de opere ad vnguem facto, deq; re extra controuerſiam perfecta. Natum à Polycleti ſtatuariorum anteſignani commentario, quo abſoluti operis ſpecimen artificibus præſcripſit, itemque eiusdem ſtatua abſolutiſſima, quibus ambob. κανόνος nomen inditum fuit ab auctore: Sed operæ pretium eſt Galeni verba, quibus hanc rem perſequitur, apponere ex 5. lib. De Hippocratis & Platonis decretis: καθάπερ ἐν τῷ Πολυκλείτου κανόνι γέγραπται, πάσας γὰρ ἐκδιδάξας ἐν ἐκείνῳ τῷ συγγράμματι τὰς συμμετρίας τοῦ σώματος ὁ Πολύκλειτος, ἔργῳ τὸν λόγον ἐβεβαίωσε δημιουργήσας ἀνδριάντα κατὰ τὰ τοῦ λόγου προστάγματα, καὶ καλέσας δὴ καὶ αὐτὸν τὸν ἀνδριάντα καθάπερ καὶ τὸ σύγγραμμα, κανόνα, id eſt, Quẽadmodum in Polycleti regula perſcriptum eſt: nam cum eo in cõmentario Polycletus nos edocuiſſet ſymmetrias corporis, ſcriptum deniq; opere confirmabit, fabricata ſtatua iuxta libri præſcripta, inditoque illi ſimiliter, vt & commentario, Normæ peculiari nomine. Idem de corpore quadrato loquens in primo De temperamentis, quod non modo mediũ obtinere humiditatis ſiccitatisque, verum etiam optima formatione præditum vult eſſe ſupra Polycleti normã, ſic inquit: καὶ πῶς ἀνδριάς ἐπαινεῖται Πολυκλείτου κανὼν ὀνομαζόμενος, ἐκ τοῦ πάντων τῶν μορίων ἀκριβῆ τὴν πρὸς ἄλληλα συμμετρίαν ἔχειν, ὀνόματος τοιούτου τυχών, id eſt, Laudatur alicubi ſtatua Polycleti, Norma vocitata, creato inde nomine, quod exactam ad amuſſim omnium inter ſe membrorum commenſurationẽ habeat. Transferetur apposite ad animi dotes, ſi hominem omni virtutũ genere præditum Πολυκλείτειον κανόνα vocemus: Eo modo accipitur & per ſe κανὼν Græcis, vt Norma Latinis; Apud Suidam incerti auctoris verba citantur iſta, ἡ δὲ ἐφηβεία, κανὼν ἦν ὀρθοῦ βίου καὶ ὑγιοῦς, id eſt, Pubertatis anni norma erant recte inſtitutæ, ſanæque vitæ. Eunapius de Mariano: ἀνὴρ ἐς ἀρετὴν ἅπασαν, ὥσπερ τις κανὼν ἀπηκριβωμένος, id eſt, Vir ad omnes virtutes, veluti norma quæpiam affabre factus. Simili tropo Hieronymus ad Ruffinum dixit. Norma

Cato-

Catonianæ ſeueritatis. & Martialis lib.11. Regula morū. Affine etiam eſt illud Trebellii Pollionis, Valeriani vita cenſura eſt. Ad eundem modum capitur & *γνώμων*. Damaſcius de Iſidoro philoſopho Hypatiæ doctiſſimæ fœminæ marito: *ἅπαν τὸ θέατρον εἰς εἰπεῖν, τῇ ἐκείνου κρίσει γνώμονι διεχρῆτο τῶν ἄμεινον ἢ χεῖρον λεγόντων*, id eſt, Vniuerſum theatrum illius iudicio utebatur, ceu regula eorum, qui bene maleve dicerent. Thucydides de Themiſtocle: *τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων*, id eſt, Rerum præſentium exactiſſima norma, adhibito vel leui conſilio.

Pro virgine cerua.

Ἀντὶ παρθένου ἔλαφος, id eſt, Loco virginis cerua. Prouerbio hoc uti licebit, cum præter opinionem inſperatum quid accidit, veluti ſi quis opima ſpe excidat, & pro aureis tantum nō montibus exiguum quid referat: aut ubi quis criminis purus, reus tamen accuſatus, liberatur, auctore ſceleris deprehenſo: aut cum aliud pro alio fraudulēter ſubſtituitur. Exſtat apud Achillem Statium Alexandrinum libro ſexto de amoribus Clitophontis & Leucippes. Cuſtos, inquit, ut veriſimile eſt, obſtupuerat, inopinatæ rei nouitate commotus, iuxta parœmiam, pro virgine cerua conſpecta. Natum videtur à fabula Iphigeniæ, quæ cum in Aulidæ Bœotiæ ad aram Dianæ adducta ſtaret, futura deæ victima, ipſa quidem repēte euanuit, & in Tauricam deuecta eſt, immolata eius loco ſuppoſititia cerua. Hanc rem narrat apud Euripidem Iphignuntius:

Λέχλον εἰσιδόντες ἐκ θεῶν ἄιος
Φάσμ', ἥγμενδ' ὁρωμένου πίστις πελῶν.
Ἔλαφος γὰρ ἀσπαίρουσ' ἔκειτ' ἐπὶ χθονὶ
Ης αἵματι βωμὸς ἐῤῥαίνετ' ἄρδην τῆς θεοῦ. id eſt,

Spectrum intuentes à deorum quopiam
Inopinum, & ægre creditum ſpectantibus,
Nam cerua humi iacebat artubus micans,
Aram deæ cruore ſtagnantem imbuens.

Non alienum hinc eſt, quod Martialis iocatur in Miſitium quendam, à Cybales ſacerdotibus noctu præſectis virilibus orbatum, cum illi Achillem puerum concubinum ea parte mulctaſſe ſe credent decepti, proinde ſubiicit auctor. Suppoſitam fama eſt quondam pro virgine ceruam.

Fulmenta lectum ſcandunt.

Citatur à Nonio prouerbium Varroni frequens: Fulmenta lectum ſcandunt, quanquam in impreſſis codicibus, ut ubiq; ſcatent portentoſis mendis, ſingulari numero Fulmentum vitioſe ſcriptum legitur. Videtur autem quadrare, quoties præpoſtere aliquid fit, aut ubi hero imperare ſeruus, & ſupra patronum cliens habere præſumit arroganter. Nihil autem in rerum natura magis eſt præpoſterum, quam ubi fulcra ſuſtentando lecto deſtinata, onus ipſa lecti eſſe volunt, & ab eo portari quodammodo. Eſt autem fulmentum idem, quod fulcrū, aut pleniore voce fulcimentum, quod vel ex Plautino exemplo in Trinummo liquere poteſt, ubi vulgati codices fulcimenta præferunt, cum fœminino Fulmentas veriore lectione emendatiores libri habeant, hoc modo: Fulmentas iubeam ſuppingi ſoccis.

Tantali menſa.

Ταντάλου τράπεζα, id eſt, Menſa Tantali, effertur de re, qua frui non liceat. Melite Epheſia apud Achillē Statium libro quinto, amore Clitophontis incenſa, cum veneris fructum ſolicitaret apud illum identidem tergiuerſantem: Ne ego, inquit, totum Tantali menſæ non abſimilē nacta ſum. Præceſſerunt autem hæc verba. Tantone tempore, ut propter fluuium ſedeam, neque ſitim explere queam? nam cum ſedulo inſtare Melite, ut litando veneri nuptias cōfirmaret, amās ille amaſiæ ſuæ Leucippes deſiderio hoc dans, congreſſum connubiumq; cum Melite vitabat, diem ſemper eximendo. Nota eſt de Tantalo fabula in mediis undis ſitiente, & imminentibus ori ipſius pomis frui non potente: quam rem eleganter idem & breuiter expreſſit Petronius Arbiter:

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit
Tantalus, infalix, quem ſua vota premunt.

Vnum alueare.

Ἓν σμῆνος, id eſt, Vnum idemq; alueare. Prouerbium eſt de collegis, ſociis & coniuratis, qui eiuſdem ſodalitii ſunt, iiſdem ſtudiis addicti, aut ſimilibus ſceleribus operti. Citatur in Suidæ collectaneis.

Camelus pyrrhicham didicerit.

Ἡ κάμηλος πυῤῥίχην ἐμαθε κινησίου. id eſt,

Pyrrhicham Cineſia camelus didicerit.

Locus erit adagio, ubi quis repugnante natura & genio aggreditur quippiam, veluti ſi ſtipes quiſpiam literis operam dare velit, aptior tractandæ ſtiuæ, huic enim dicetur: *Diſcit camelus pyrrhicham Cineſia.* Fuit Cineſias poeta prælongus, tardo immobiliq; corpore, quippe tiliæ arboris aſſerculis circummunito ad greſſus firmitatem, ac proinde ad ſaltandum pyrrhichā, tripudii genus velocis, inepto. Pyrrhicha namque Laconum inuentum ab armatis adoleſcētibus obiri ſolebat, ad comparandum velocitatis habitū, quippe qua in bellis maxime opus ſit, cum ad perſequendum hoſtem, tum ad fugam euadendum, ſi contingat inferiores obtinere. Ariſtophanis interpretes ſcribunt Cineſiam poetam pyrrhichā compoſuiſſe, ad quā decurſus modulatus fieret, lege carminis conflata è breuibus ferme pedibus, qui vel inde ab ignea mobilitate pyrrhichii dicuntur, iidem & κινησίαι, vel ab auctore, vel à mobilitate, ut à Diomede grammatico ſcriptum eſt. Alluſum videtur ad verſum Ariſtophan. in Nebulis: ἢ πυῤῥίχην τὶς ἐμαθε τὴν κινησίου, id eſt, An Pyrrhicham Cineſiæ quis edidicit? Gratiæ multum accedet adagio, ſi paululum deflectatur hoc modo: Camelus citius pyrrhicham Cineſiæ didicerit, quam talis caudex literas. Eſt enim Camelus animal ſaltationi ineptū, tametſi nomen illi quaſi καμμηρον à femorum incuruatione eſſe velit Euenus apud Artemidorum. Neq; abſurdus eius uſus erit, quando ſignificabimus ſub inſtitutione viri literati, ſtupidum diſcipulum plurimum profeciſſe, ſub tali enim præceptore Camelus Pyrrhicham Cineſiæ didicit.

Eleuſina ſeruat quod oſtendat.

Eleuſina ſeruat quod oſtendat requiſentibus. In adagium cedere digniſſimum Senecæ dictum, quando ſignificabimus non ſemel & unica

vice

vice effundendas eſſe omnes eruditionis opes. Habent hoc vitii non nulli, ut omne ſuum myrothecion, uniuerſa pigmenta ſimul in unicam epiſtolam, aut orationem impendant, cum parcior ornatus laudabilior ſit. Seneca Naturalium Quæſtionum lib. ſeptimo. Eleuſina ſeruat quod oſtendat reuiſentibus. Rerum natura ſacra ſua non ſimul tradit. Habent illud ciuitates quæ ſpectaculorum & reliquiarũ oſtentus gratia, ſtatis annorum interuallis adeuntur, ut ſeruent in proximam panegyrin ſemper aliquid antea non ſpectatum. Eleuſin ſiue Eleuſina Atticæ locus Eleuſinæ Cæteris religioſo fano nobilis, quo prima frumenti ſatio inuecta fuerit. παρὰ τὸ ἐλθεῖν, ut Diodorus Siculus ait, vel ab Eleuſino Mercurii filio nomen habens, ut Etymologici auctor voluit. Atticæ ſacrarium eam vocat Apuleius.

Nemo comatus qui non præciditur.

Οὐδεὶς κομήτης, ὅστις οὐ ψηνάζεται.
id eſt,

Nullus comatus qui non præcidi ſolet.

Prouerbium eſſe vetuſtum, imo oraculare, manifeſtis verbis teſtatur Syneſius, quo ſignificetur, omnes qui impenſe mollitiei cutis operam nauant, aut calamiſtraturæ nimiũ ſtudium impendent, aut quomodocũque tandem corporis cultum & nitorem deamant, molles cenſeri, & pathicum quiddam ſi non corpore, animo ſaltem præferre, fractosq; eſſe. Verba eius ſunt in epiſtola ad fratrem de Ioanne quodam improbo homine & ignauo: χθὲς δὲ πάνυ λαμπρῶς συνηγόρευκε τῇ παροιμίᾳ, μᾶλλον δὲ τῷ χρησμῷ, χρησμὸς γὰρ ἀτεχνῶς, τοῦτό γε πάντως οἶσθα, τὸ οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ ψηνάζεται, id eſt, Heri apertiſſime prouerbii fidem comprobauit, vel oraculi potius, reuera nanque oraculum eſt, quod tibi non ignotum eſt: Nullus comatus qui non præcidi ſolet. Idem in libello de Coma: Τίς οὖν ποτ' ἐστὶν ἡ δὲ παροιμία καὶ τί βούλεται, οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ. τὸ δὲ ἀκροτελεύτιον, αὐτὸς σὺ πρὸς τὴν ἠχὼ τοῦ τριμέτρου συνάρμοσον, οὐ γὰρ ἔγωγε φθέγξομαι τὸ δεινὸν ἐκεῖνο καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα, id eſt, Quod eſt igitur prouerbium illud & quid ſibi vult: Nullus comatus qui non. nam poſtremam vocem, trimetri numeroſæ legi tu ipſe adoptato, neq; enim proferetur a me fœdum illud & re & nomine verbum. Quæ verba citantur à Suida in dictione κομῆται, non nominato tamen auctore. Idem alibi ſenarii poſtremum verbum immutatum citat hoc modo: οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ περαίνεται. Vtrobiq; tamen idem eſt ſenſus.

Smyrnæi mores.

Σμυρναῖος τρόπος, id eſt, Smyrnæi mores, prouerbiũ videtur competere in eos, qui deliciis luxuiq; indulgent, rurſus cum res poſtulat viros fortiter ſe gerunt; ita enim exponit ipſe Ariſtides in Smyrnæ encomio, tribuit namq; illis ἀβρότητας μὲν εἰς τὸ καθ' ἡμέραν, τολμήματα δὲ εἰς τοὺς πολέμους κρείττω ἢ πολλοῖς ἐλθεῖν λυσιτελεῖν, addit deinde ὥς τινα καὶ τῶν ποιητῶν ἤδη ποτὲ σμυρναῖον τρόπον τὸ τοιοῦτον εἰρῆσθαι, id eſt, In dies opipare viuunt, ſed in bello ferociores ſunt, quam ut multis expediat eiuſce rei periculum facere, uſq; adeo, ut nonnulli poetæ Smyrnæos mores tale ingenium vocent: ſubiicit deinde exemplum unũ de Chiis, qui vacuam ab oppidanis illorum urbem occupaturos ſe rati, viris in monte operi ruſtico intentis,

BIBLIOTE...
Digitized by Google

mox cum de monte decurrentes ſubito ciues conſpexiſſent, tanta trepidatione iniecta fugerunt, ut triremes pleraſq; iniquitate locorum amiſerint, impetum in ſe ciuium metuentes. Dicetur ergo de gente, aut homine bellicoſo, pacis tempore diſſoluto.

Capra cinnamomum.

Ἡ αἲξ τὸ κιννάμωμον, id eſt, Capra cinnamomum, videlicet ſequitur aut amat. Euſtathius dici teſtatur in eos, qui rem quampiam impenſe amant, & feruide depereunt. Cinnamomum ſurculus eſt Arabicus, miræ fragrantiæ, viti non diſſimilis, qui narib. admotus odoris gratia, voluptatis plena, lacrymas etiam inuitis elicit, ut ex Porphyrio annotat ille in Dionyſii Afri commentariis, adamaturque vehementer ab indigenis capris. Philoſtratus lib 3. de vita Apollonii originem adagii docet, cum namque oſtendat, Capram documentũ præbere bonitatis cinnamomi, ita ſubiungit: ſi quis capræ porrigat cinnamomi ſurculum, ea catuli inſtar admurmurat, abeuntemque ſequitur, naribus quantum poteſt admotis, atq; adeo repulſa non aliter, quam ſi pabulum denegatum foret, quiritatur.

Veteris monetæ.

Παλαιὸ κόμματος, id eſt, veteris monetæ eſſe dicitur quiſquis integrum adfert iudicium, haud corruptum, fuci corruptelæq; neſcius; deniq; quicquid probum eſt & rectũ, veteris monetæ eſſe dicetur, vetera namq; eo nomine bene audiunt, velut minime adulterina καὶ κίβδηλα. Symmachus epiſtol. lib. 2. Itaque ut ipſe nonnunquam prædicas, ſpectatorum tibi veteris monetæ ſolus ſuperſum, cæteros delinimẽta aurium capiunt. Vſus huius prouerbii durat etiamnum in lingua noſtra vernacula, incorruptum dicentibus nobis eſſe de veteri moneta. Ita ferme uſurpatur ἀρχαίως, hoc eſt, vetuſte, apud Demoſthenẽ in Philippicis, pro ſimpliciter & ſine fuco doloq;, ꝙ priſci ſeculi homines integri fuerint: ſic enim habent eius verba: οὕτω δ' ἀρχαίως εἶχον, hoc eſt, de verbo ad verbum, uſqueadeo vetuſte habebant.

Olim Pelaſgi Danaidæ poſtea.

Πάλαι πελασγοί, Δαναΐδαι δ' ὕστερον.

id eſt,

Olim Pelaſgi, Danaidæ poſtea.

Euripidis ſenarius in Oreſte fabula, prouerbii ſpeciem redolens, qui torqueri poteſt in locuplete genere ortos iam ad egeſtatem redactos, aut propemodum ſtirpitus extinctos. Pelaſgi, ſi Straboni credimus, numeroſa & valida olim gens fuit, quæ errabunda paſſim ſedes poſuit, leuiq; de cauſa eas mutauit, alio atq; alio commigrans, & in infinitam adaucta multitudinem celeriter defecit: ſiquidem maritimam Ioniæ oram inſediſſe, & Chium inſulam inhabitaſſe leguntur. Herodotus refert etiam Imbrum & Lemnũ inſulas Perſici belli temporibus à Pelaſga gente habitatas; memorat Strabo & cãpum Pelaſgicum in Theſſalia ad Lariſſam. Poſſederunt & Cretæ partem, ut ex Vlyſſis ad Penelopen verbis apud Homerum manifeſtum fit. Fuerunt & Pelaſgi in Achaia, cum & Æoliam in Aſia incoluerunt, tranſierũt & in Italiam eorum coloniæ. Lesbus quoq; Pelaſgia antiquitus ab incolis eius nominis dicta fuit. Conueniet itaq; in eos, quorum opes olim firmæ & potentes fuerunt, aut præpotens familia, nunc vero ea defecerint. Poteſt & haberi adfine illi

vulgato

Digitized by Google

vulgato de Mileſiis: Fuère quondam ſtrenui Mileſii.

Helena crater.

Ελένης κρατήρ, id eſt, Helenæ crater, de læto nuncio aut re quauis animo noſtro impenſe grata, quę ſollicitudinem leuare poſſit curaſq; diluere. Philoſtratus in Sophiſtis: καὶ τὰ ἄχθη σοι κουφιεῖ τῆς γνώμης ὥσπερ ὁ κρατὴρ τῆς ἑλένης τοῖς αἰγυπτίοις φαρμάκοις, id eſt, Leuabit tibi animi moleſtias, non aliter, quam Helenæ poculum Ægyptiis pharmacis imbutum. Intelligit de pharmaco Nepente. Locus eſt apud Homerum Odyſſeæ quarto:

Αὐτίκ' ἄρ εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον

Νηπενθές τ' ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων. id eſt,

Irarum cauſas abolens, fugansque malorum

Senſum, & triſtitia patiens obliuia, vino

Pharmacon immiſit.

De quo ita Plin. lib. 25. cap. 2. Nobile illud Nepenthes obliuionem triſtitiæ veniamq; afferens, & ab Helena utiq; omnibus mortalibus propinandum.

Spinas colligens.

Τὰς ἀκάνθας συνάγων, id eſt, Spinas attrahens. Frequens eſt apud Athenæum de moroſo homine & importune curioſo, qui in diſputationibus nunc hoc nunc illud inceſſit, & in controuerſiam trahit, talem autem ubiq; perſtringit Vlpianum Tyrium altercando moleſtum, ut lib. 3. Dipnoſophi: ἐξονυχίζεις πάντα τὰ προσπίπτοντα τοῖς συνδιαλεγομένοις, τὰς ἀκάνθας συνάγων ὡς ἂν ἐχινόποδας, καὶ ἀνὰ τρηχεῖαν ὄνωνιν αἰεὶ διασκοπῶν ἄνθεων τῶν ἡδίστων μηδὲν συναθροίζων, id eſt, Ad unguem expendis, quicquid diſceptantibus occurrit, ſpinas attrahens, quippe inter tribulos ſemper, ſpinoſam & Ononin conuerſans, nihil omnino amænorum florum colligẽs. quem locum reſpiciens Euſtathius ita legit lib. 2. Iliad. ἐξ οὗ παροιμία τὸ τὰς ἀκάνθας συνάγων ὥσπερ ἐχινόποδας, id eſt, Vnde prouerbium illud, Spinas adducens velut tribulos aculeatos, cum alluſum ſibi ſit ad diſtichõ, quod apud Plutarchum exſtat Sympoſ. lib. 1. cap. 4.

Ὡς ἂν ἐχινόποδας καὶ ἀνὰ τρηχεῖαν ὄνωνιν

Φύονται μαλακῶν ἄνθεα λευκοΐων.

id eſt,

Ceu ſcabros inter tribulos, & Ononin acutam

Tellure erumpunt mollia Leucoia.

Idem Athenæus lib. 6. ἐκ τούτων πάλιν τῶν λεχθὲν τὰς ἀκάνθας ἀναλεξάμενος οὐλπιανός, id eſt, Hic iterum è prædictis ſpinas colligens Vlpianus. Rurſus lib. 8. ὁ τὰς ἀκάνθας ἀγείρων οὐλπιανός, id eſt, Vlpianus ſpinas congregans. Porro ſuperiore diſticho concinne utemur, cum à Seuero homine & auſtero lepide dictum aliquod prodierit & iocoſus lepos: aut ubi ſcriptum tetricum quaſiq; aculeatum unis atq; alteris facetiis conditum temperetur.

Suilla harmonia.

Ὕειος ἁρμονία, id eſt, Suilla harmonia, prouerbii ſpecie de incondito & indocto clamore effertur alicubi ab Ariſtide: τὴν ὕειον ἁρμονίαν ἡρμοσμένοι, id eſt, Harmoniam porcinam modulantes, de ineptis & obſtreperis ſentiens, ac moleſto barbaroq; ſermone obgrunnientibus.

Monitor capros age.

Εμὲ νουθετῶν, αὐτὸς αἰπόλει, id eſt, Qui me admones, ipſe capras age. Quadrabit in conſultorẽ ineptum, q

alteri

alteri dictare conſilium parat, ipſe ſupra ſtiuam non ſapiens. Attigit iſtud Ariſtides in oratione: περὶ παραφθέγματος, hoc eſt, de inepto reſponſo: ὅπως καὶ γνῶς οἷος ὢν ἐμβροντήτοις, τῆς παροιμίας σοι λεγούσης αἰπολεῖν, id eſt, ut intelligas cuiuſmodi vir ſis qui me admones, cum prouerbium iubeat te capras paſcere.

Agamemnonium epulum.

Ἀγαμεμνόνειος δαὶς, ἢ τράπεζα, id eſt, Agamemnonium epulum, vel Agamemnonia menſa, prouerbialiter dicitur de iis, qui in exitiali menſa epulantur, ultimamque cœnam ſumunt. Torquebitur in eos, qui amicè accepti medicatum hauriunt poculum, aut venenatam offulam, & Claudii Cæſ. boletum edunt, quod multis ex purpuratorum collegio contigit, qui ab Alexandro pontifice eius nominis ſexto opiparè excepti Agamemnonia mēſa, paulo poſt interierunt. Refert Homerus Odyſſ. δ. quomodo Ægyptus adulter lautum apparatit conuiuium, velut excipiendo Agamemnoni inſtructum, quo illum nihil mali ſuſpicantē interemit, ſic enim ait: καὶ τὸν ἔπεφνε δειπνίσσας, ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ, id eſt, Cœna acceptum mactat, ceu ſub fœnile cadit bos. Aliter ἀγαμεμνόνειον δαῖτα, accipit Sophocles pro anniuerſario interfecti Agamemnonis epulo. Refertur ab Euſtath. Odyſſ. 4.

Ioui paria intonat.

In ferocem & ſuperbe grandiloquum, nihilq; mediocre ſpirantem, quadrabit illud Rhiani Cretenſis, apud Stobœum:

Ἴσα δὴ βρέμει, κεφαλὴν δ' ὑπὲρ αὐχένας αἴρει. id eſt.

Par Iouis imperio fremit, & capite arduus exit.

Cui cognatum eſt illud Soſiphanis apud eundem:

Ἂν δ' εὐτυχήσῃ μηδὲν ὄντες, εὐθέως
Ἴσ' οὐρανῷ φρονεῖτε.

id eſt,

Affulſerit ſi ſors egenis, illico
Attollitis cælo æ uum caput.

Ita ut idem ſit ἴσα δὴ βρέμειν, & ἴσα οὐρανῷ φρονεῖν, illud poteſtatis æqualitatem, hoc inimitabilem altitudinem inſimulat.

Tanquam Pauo circumſpectans ſe.

De philauto homine & qui ſibi quacunque tandem in re placet impenſius, ſuoq; ingenio indulget, aut qui forma ſua delectatur. Syneſius de Dione Pruſæo ſophiſticis politiciſq; argumentis admodum delectato: ἐν ἐκείναις ὑπτιάζει καὶ ἀγάλλεται καθάπερ ὁ ταὼς περιαθρῶν ἑαυτὸν καὶ οἷον θρυπτόμενος ἐπὶ ταῖς ἀγλαΐαις τοῦ λόγου, id eſt, In illis reſupinis gloriatur, in illis decorè oſtentat, pauonis in morem ſeipſum circumluſtrans, & quaſi ſuperbiens orationis ſplendore. Pauo ſuperba auis gemmantes ſuas pennas mirari ſolet, & ad laudes ſuas explicare opes. Philoſtratus in Hippodromo: ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ ταὼ τοῦ ὄρνιθος, ὡς ἀναπτερώσαντος αὐτὸν τοῦ ἐπαίνου, id eſt, Exorſus à pauone, ut qui laudatus pennas ſurrigat. Simocratus in epiſtoli: τὸ μηδικὸν ὄρνεον ὁ ταὼς καὶ τῶν μήδων τὴν ὑπερηφανίαν καὶ κληρώσας μέγα τι καὶ ὑπέρογκον ἐπὶ τῷ κάλλει φρονεῖ, id eſt, Pauo medica auis, Medorū etiam ſuperbiam, velut hæreditario iure, adepta, immenſam ob pulchritudinem ſuperbit. Ab hac aue etiā aliud prouerbium deducitur propter multicolorem pennarum varietatē, ut quicquid mirifice varium ſit, ποικιλώτερον ταῶνος, id eſt pauone magis varium dicatur. Syneſius libro de im-

de imperio ad Theodoſium Iuniorē: ποικιλώτατων καὶ πάγχρυ ὥσπερ οἱ ταῶ, id eſt, maxime varium & omnicolor, pauonum inſtar: Alexis Comicus in Crateua fabulæ nomē eſt à Crateua herbario ῥιζοτόμῳ, male enim apud Athenæum κρητεία legitur, ſeu Pharmapocola.

Ποίησατ' αὐτὸ ποικιλότερον ταῶ.

id eſt,

Sartaginem inſtruxit variam quā pauo magis.

Cliotophonti apud Achillem Statium vulgus Leucippes amicæ, ſuperare videtur inimitabilem illam pauonis pulchritudinem.

Collaria cadauera.

Νεκύες μεταυχένιοι, velut cadauera collotenus medio, prouerbialiter dicuntur ab Ariſtophane popinones perditi perpetuis comeſſationibus, luxuque tempus terentes, qui vitam gulæ deliciis metiuntur, atque æſtimant, quibus offarto præ ingluuie corpore pigris, & iuxta poetam vino ſepultis, neque pes, neque mens officium facit. Talis Philoxenus ille, quē gruinum collum voto expetiiſſe refert Athenæus, tricubitale guttur Machon Comicus. Eiuſdem generis fuit M. Apicius nō inuenuſte ab Eunapio ἀσωτείας πέρας vocitatus, velut helluationis extremus finis.

Veriora Bacidis dictis.

Ἀληθέστερα τῶν σιβύλλης ἢ βάκιδος, id eſt, Veriora Sibyllinis aut Bacidis oraculis. De rebus indubitatis minimeque controuerſis. Dion Chryſoſtomus: οὐδ' ἂν ἀληθέστερα λέγω τῶν σιβύλλης ἢ βάκιδος, id eſt, Ne ſi veriora quidem dixero, quam Sibyllæ dicta ſint aut Bacidis. Fuit Bacis ex iis, quos χρησμῳδοὺς velut fatidicos Græci nominant, vt in Theage oſtendit Plato. χρησμολόγον oraculorum cōcentorem appellat Suidas: carminibus luſtralibus expiaſſe illum fanaticas Lacænas relatum eſt à Theopompo, in nono Philippicarum. Pauſanias in Phocicis cōmemorat lecta ſibi eſſe Bacidis oracula, arreptitiumq; nympharum vocat: meminit eiuſdem & in Bœoticis. Philetas Epheſius tres enumerat Sibyllas, vnam Apollinis ſororem, alteram Erythræam, tertiā Sardianam: totidemq; Bacides, quorum primus oriundus fuerit Eleone Bœotia oppido, alter Athenienſis, tertius Arcas. Fuit autem is, quem diximus Lacedæmoniorum feminas ab inſania liberaſſe, Apollinis iuſſu immiſſum, genere Bœotius.

Cappari victitas, qui potes Anthia.

Πρὸς κάππαριν ζῇς, δυνάμενος πρὸς ἀνθίαν. id eſt,

Poteras vel Anthia, qui viuis Cappari.

Senarius prouerbialis in parcos, qui vilibus cōtenti frugaliter viuūt, cum poſſint ſplendidius. Quadrabit & in eos, qui triuialibus negotiis immiſcent ſe, cum arduis ſufficiant, aut qui literarum otium ſectantes, tenui conditione malunt contenti viuere, quam in aulis principum opima ſpe diuites. Plutarchus ſympoſiacωn capite quarto: ὁ δὲ τὸ στιχίδιον τοῦτο ποιήσας, πρὸς κάππαριν ζῇς, δυνάμενος πρὸς ἀνθίαν, τί βούλεται id eſt, Verſiculi illius vulgati auctor: Poteras vel Anthia, qui viuis Cappari, quid tandem ſibi vult? In libris excuſis καππάριον diminutiui forma legitur, ego, vt ſenarius conſtaret, κάππαριν reſtituo, niſi καππάριον per vnicum π mauis. Eſt autem Anthias non ignobilis

bilis piſcis, quem & ſacrum à felici nominis augurio Collionymum vocant. Adhuc huic eſt illud Ariſtinus βόρτης ὄζειν, μυρῶν ἔζειν, id eſt, Corium redolet, qui poſſit vnguenta.

Geminas chordas ferit.

Διπλῆ χορδεύειν, id eſt, Binis fidibus canere dicuntur, prouerbii ſpecie, qui duobus dominis ſeruiunt, aut qui ancipitem fouent ſententiam, neutro inclinantes. Ariſtides in oratione, quæ κατὰ τῶν ἐξορχουμένων inſcribitur: Ἀλλ' εἰσὶ μὲν κομψοί τινες εἶναι καὶ διπλαχορδεῖν, ἵν' ἐὰν μὲν ἕλωσι, ζῶσι τῇ κεκρατηκότες ὦσιν, ἂν δὲ φωραθῶσιν, ἔχωσιν ἀναχωρεῖν, id eſt, At lepidi belliq; homunculi, vt arbitror, ſunt, binasque chordas pulſant, obtineant, potiores hac parte ſint, ſin, deprehendantur, retrocedere queant.

Equum Scytha.

Τὸν ἵππον ὁ σκύθης, id eſt, Scytha equum, ſubaudi βδελύσσεται ἢ μυσάττεται, auerſatur aut faſtidit. Citatur à Suida prouerbiũ de eo, qui in propatulo rem quampiam reiicit & auerſatur, clam appetit. Id genus hominum neutiquam rarum eſt, qui munerum publicorum adminiſtrationem verbis deſpuunt, & ceu onus quavis Ætna grauius execrãtur, cum re ipſa nihil affectent magis, ambitionis pleniſſimi. Videtur etiam dici poſſe de eo, qui duplex vna & eadem ex re commodum captant. nam Scytha equo, & ad itineris expeditionẽ & ad paſtum vtitur, vt indicat D. Clemens in Pædagogo, nam conſcenſo equo auehitur, quo velit cumque, & vrgẽte fame è poto è ſecta vena ſanguine famem ſitimque placat.

Mandibulis alienis ridere.

Γναθμοῖς γελᾷν ἀλλοτρίοις, id eſt, Mandibulis alienis ridere. Huius parœmiæ formã ſua ætate etiam vſurpatam annotat in Odyſſeæ viceſimo Euſtathius, aliis quidem verbis, ſed tamen eodem plane ſenſu, nempe ξεναῖς γελᾷν παρειαῖς, hoc eſt, Peregrinis buccis ridere. dicit autem vtrumq; de riſu non vero, & ex animo profecto. illi namque, qui præ ira naſum criſpant, aut præ conſilii inopia animo hærentes in re nõ ridicula riſum cient, alienis maxillis ridere dicunt. ſic qui inuiti & vi adacti cibũ ſumunt, ἀλλοτρίοις γνάθμοις ἐσθίειν, id eſt, alienis mandibulis eſitare dicentur, tanquam quorum propriæ maxillæ torpeant, officiumq; ſuum detrectent. Homerus Odyſſeæ υ. de procis loquens, quibus iniuriarum ac proteruiæ ſummæ pœnas capite luituris, Minerua cachinnum ementitum iniecerit, & mẽte emotos reddiderit, ita ait:

Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελοίων ἀλλοτρίοισι. id eſt,
Illorum at riſus buccis alienis inerrat.

Poterunt hinc prouerbiales in vſum trahi figuræ, vt eũ, qui citra appetentiam edit, στόματι ἀλλοτρίῳ ἐσθίειν, hoc eſt, ore alieno manducare dicamus. qui inuitus manũ operi admoueat, ἀλλοτρίᾳ χειρὶ τινὰ δρᾷν, aliena manu quid agere: qui quod nolit aſpiciat: ἀλλοτρίοις ὄμμασι θεωρεῖν alienis oculis intueri: qui difficilis ſit in præſtanda alterius dictis opera, ἀλλοτρίοις ὠσὶν ἀκούειν, id eſt, alienis auſcultare auribus.

Vuæ paſſæ ſimilis.

Ἀσταφίδι ἐοικώς, id eſt, Vuæ paſſæ ſimilis, ſcommate prouerbii in ſenilẽ ætatem rugis cõtractam, & paſſa cute ſtrigoſam detorquetur, apud Gregorium Palamam Theſſalonicẽſem archiepiſcopum, qui animam ſic loquen-

Digitized by Google

quentem inducit, ὅτε δὲ τὸ πρεσβυτικὸν ὑπαγάγει κεφάλιον, μηδὲν εἰς τὰ φίδος, τὸ τῆς παροιμίας, ἀπῳκισμένος, ὡς νήπιον αὖτις λογίζομαι, id eſt, cum ruſus ſenilem ſubmiſerit caluam, nihil a paſſa vua (iuxta prouerbium) diſſidentem, iterum infantis loco habeor.

Imbrij & Lemnij.

Tergiuerſatores & qui ſibi conſcii iudicium declinabant atq; ſubterfugiebant, cauſantes ſe peregre abfuiſſe, prouerbialiter Ἰμβρίους, hoc eſt, Imbrios dici ſolere annotat ex Ælio Dionyſio Halicarnaſſæo Euſtathius, cuius hæc verba citat: ἴμβριοι, οἱ τὰς δίκας ὑποφεύγοντες, ἐπεί τινες εἰς δίκην καλούμενοι, ἐσκήπτοντο ἐν Ἴμβρῳ εἶναι, id eſt, Imbri dicuntur, qui iudicium ſubterfugiũt, eo quod aliqui in ius vocati in Imbro abſentiã prætendebant. Idem repetit & Heſychius, ſed addit eoſdem quoque λημνίους dici, velut abſentiam in Lemno prætexentes. Eſt autem Imbrus Æolica inſula, non procul à Lemno diſſita, è regione Tenedi.

Patroclum ſub ſpecie.

Πάτροκλον πρόφασιν, id eſt, Patroclum ſub obtentu aut prętextu, prouerbium dicitur de his, qui rei cuiuspiam gratia ſimulant ſe facere aliquid, quod reuera alioſum faciunt: aut qualiter alium qui laudant, vt ſuas in eo laudes recitent, atque inculcent, ii Patroclum obtendunt. Eſt autẽ elliptica oratio, vt plena ſit, πάτροκλον πρόφασιν τιθέναι, aut ſimile quid, hoc eſt: Patroclum obtentum facere, aut prætexere. Plutarchus in libello, quomodo ſe quiſpiam extra inuidiam laudare poſſit, ὅθεν σύμβολα δεῖ περιέχειν ἐκείνοις περὶ τῶν ἑτέρων ἐπαίνους ὅπως μηδοκῶμεν πάτροκλον πρόφασιν, σφᾶς δ' αὐτοὺς δι' ἐκείνων ἐπαινεῖν, i. Quapropter diligẽter attendendum eſt nobis circa alienas laudes, ne videamur, Patroclum obtendẽdo, nos ipſos per alios laudare. Occaſio adagii ex Homero petita eſt, Iliados decimonono, vbi Briſeida necem Patrocli legentem, reliqua feminarum turba ſequitur, non tam Patroclum, quam proprias ærumnas deflens, ſic enim inquit:

Ὡς ἔφατο κλαίουσ', ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες
Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν δ' αὐτῶν κήδε' ἑκάστη. id eſt,
Sic ait illacrymans, gemitum grex inſuper addit
Femineus, Patrocli obtentu, ſua funera lugens
Qualibet.

Ita paulo poſt Achille lacrymante, ſeniorum cœtus etiã illacrymat, memor pignorum domi relictorũ, quod Euſtathius reddit: οἱ γέροντες κλαίουσι πρόφασιν ἅ ἕκαστος οἴκοι ἔλειπον. neque enim propter Achillem lacrymis indulgebant, ſed memoriam recolentes quos parentes, quantum liberorum domi reliquiſſent. Hinc liquet errare eum, qui natum adagiũ putat è Patrocli cuiuſdam moribus, cuius ſordes in comœdia traducuntur.

Pyrrhonia hæſitatio.

Πυῤῥώνειος ἀπορία, id eſt, Pyrrhonia dubitatio, prouerbiali ſchemate vſurpat' de iis, qui nihil certi ſtatuunt, atque decernunt, ſemper ambigui. Galenus libro ſecundo de temperamentis: εἶτα ταῦτ' οὐ πυῤῥώνειος ἀπορία καὶ λῆρος ἀπέραντος, id eſt, Nonne hæc ſunt Pyrrhonis hæſitatio & infinitæ nugæ? Idem libro ſecundo de naturalib' facultatibus: ἀλλ' ἀπορητικοί τινες ἐξαίφνης καὶ πυῤῥώνειοι γίνονται, id eſt, Sed hæſitatores quidam ſubito, ac Pyrrhoni euade-

euadetis. Fuit Pyrrhon Elæus philoſophus, q deſperata veritatis inquiſitione, temere omnia diu multumq; rimatus, in ſingulis hæſitabat, vt idē Galenus in libello περὶ ὑποτυπώσεως ἐμπειρικῆς ſcribit, nihilq; reuera eſſe aiebat, ſed lege quadam, & conſuetudine omnia fieri, Laertio teſte. Huius ſectæ aſſeclæ ab auctore Pyrrhonii appellati fuerunt: idem & ἐφεκτικοί, quaſi ſuperſedentes, quod cunctarentur, ac ſuperſederent quicquā aſſerere, de quibus Philoſtratus, πυῤῥωνείους ἐφεκτικοὺς, ὄντας, &c. hoc eſt aiebat Phauorinus Pyrrhoniorum de rebus diffinire ſuperſedentium quæſtiones iudicari poſſe: ab his Ἐποχὴ nomen habuit, quam aſſenſionis retentionem vocat Cicero in Academicis. Idem & ἀπορηματικοί, ſiue ἀπορητικοὶ à perpetua hæſitantia, vt Σκεπτικοὶ, quod conſiderationibus ſemper vacent, nunquam inuentionem perficiant. Dicti fuerunt & Ζητητικοί, quod inquirāt ſemper veritatem. In horum familiam adoptarunt ſe Academici, qui nihil affirmabāt, & quaſi deſperata certi cognitione, quodcūque veriſimile videretur, ſequi volebant, vt in libro de finibus bonorum & malorum inquit Cicero. Idem libro De natura Deorum primo, Prudenter, dicit, Academicos in rebus incertis aſſenſionem cohibuiſſe.

Caricum ſchema.

Καρικὸν σχῆμα, id eſt, Caricū ſchema de libidinoſo effertur. Heſychius annotat venerei cōgreſſus ſpurcum turpemque modum ita nominari, atque inde ἐπὶ τῶν ἀκολάστων, laſciuos & ſalaces effrenata libidine prurientes, καρικὰ σχήματα εἰδότας, id eſt, Caricas figuras edoctos dicemus.

Libera in Cynadra aqua.

Ἐν κυνάδρᾳ ἐλευθέριον ὕδωρ, id eſt, Libera in Cynadra aqua. Prouerbiū eſt ad vitæ libertatem adhortatoriū; nam cū libertas res ſit ineſtimabilis, ſecurius dulciusque aqua viuitur in libertate, quam in magna rerum abundantia ſeruitur. Vere inquit Perſius liberum eſſe, cui vitam ducere licet vt voluit. Eſt autē Cynadra fons Argis, à perfugio canis, nomen habens. Meminit prouerbii Euſtathius Odyſſeæ υ. Annotat & auctor Etymologici Argis fuiſſe ἐλευθέριον ὕδωρ, id eſt, liberalem aquam, è qua ſerui, qui in libertatem aſſerebantur, poculum hauriebant: vnde etiam Cerberum canem inferni tricipitem bibiſſe, liberatumque fuiſſe fabulantur, à cuius forte perfugio fonti Cynadræ nomen creatum fuit.

Lippus oculus ſolis radios non fert.

Procul. Conſtantinopolit. epiſcopus: λημῶν ὀφθαλμὸς ἡλίου ἀκτῖνας καθαρῶς οὐ δέχεται καὶ ἀσθενοῦσα διάνοια πίστεως οὐ περιΐσταται ὕψος, id eſt, Lippus oculus ſolare iubar inoffenſe non admittit, nec imbecilla mens fidei faſtigium capit. Non illico perſpicua ſunt lectori medicos libros euoluenti, eius artis myſteria, niſi ea doctrina imbuto: Diuinarum literarum arcana non obuia ſunt prophano vulgo. Porro in Græco exemplari perperam ſcriptum eſt, λιμῶν pro λημῶν.

Fulicam cygno comparas.

De rebus aut perſonis maxime inter ſe diſſimilibus conveniet dici hos Paulini Nolani ad Auſonium verſus:

Si confers fulicas cygnis, & aedona parræ.
Caſtaneis corylos aquas, Viburnā cupreſſis.

Diſſ-

Diſſimillimæ ſunt inter ſe fulicæ colore fuſco, & cygni niueo: rurſus aedon ſeu luſcinia vocis amœnitate auium regina, & parra auicula inter oſcines a Feſto habita, ſed ſtridulo & ingrato ſono. Eadem imparitas ſpectatur in caſtaneis, arborib. proceris & humilibus corylis, quæ ab Auella Campaniæ oppidulo Auellanę fuerunt dictæ; itidem inter cupreſſos editas ac proceras admodum arbores, & breuia depreſſaque viburna, qua comparatione etiam Virgilius Romam vrbem reliquis Italiæ oppidis confert, vt eam tantum dicat caput præ cæteris efferre:

Quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi.

Lumbos fractus, vt Myſius aſinus.

Ὀσφυὶν κατεαγὼς ὥσπερ μύσιος ὄνος.

Delumbatus aſini inſtar Myſii, Citatur proverbii nomine ab Euſtath. Nauium catalogo, ſed non explicatur, contentus enim eſt addere, in Myſia rariſſimos eſſe aſinos, quibus rectum ſit dorſum circa lumbos, aut ilia. ita enim ὀσφὺς vocatur tertia & inferior dorſalis ſpinę pars ad clunes deſcendens. Videtur quadrare in molles & effeminatos, quos elūbes vocamus, Græci κατεαγότας, hoc eſt, fractos, de quo antea diximus. Porro in Euſtathio Romæ excuſo pro κατιγὼς legendum eſt ex manuſcripto exemplari, quod Bononiæ videre contigit, κατηγὼς.

Araneis abundat propter inopiam.

Homericus verſiculus eſt proverbialis Odyſſ. Π. quem Telemachus loquitur, interrogans, an thorus paternus etiamnum propter collecti inopiam ſcateat aranearum telis oblitus, ſic enim ait:

Χήτει ἐνευναίων κάκ' ἀράχνια κεῖται ἔχοντα. id eſt,

Hor(r)et Arachnæis vacuus ne coniuge telis.

Volens ſignificare deſertum iacere, atque neglectum, nam locis incultis ſtabulantur araneæ. Varius Imp. opera ſeruorum decem milliū pondo aranearum cum collegiſſet, ſqualoris vrbis Romæ manifeſtum teſtimonium ad poſteros tranſmiſit. Poeta quiſpiam pacem optans, voto à Deo exquirit ἀράχνας νήματ' ὑφαίνειν τοῖς ὅπλοις, vt araneę telas ſuas armis intexant. Heſiodus in præceptis ruſticis ita mandat: Ἐκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια, admonens doliorū eſſe ſatagendum, ne intus nidulētur araneæ. Proverbiali itaq; ſpecie dicemus: κάκ' ἀράχνια ἔχειν, id eſt, araneis abundare quicquid incultum deſertumq; iacet. Transferretur apposite ad ingeniorum culturam, aut ad interpretum oſcitantiam ſupinā, qui difficilioribus auctorum locis altum agunt ſilentium, & ſqualorem quendam conciliant: & Nonius Marcellus, & Varro corruptis tot locis deſcriptorum incuria, paſſim κάκ' ἀράχνια ἔχουσι. Ad ſuperiorem verſum alluſiſſe videtur Propertius in tertio:

Putris & in vacuo texetur aranea lecto.

Manus in Ætolis habet.

Τὼ μὲν χεῖρε ἐν αἰτωλοῖς, id eſt, Manus ambas habet in Ætolis, proverbium eſt Ariſtophanis de imprudenter petace, aut munerum corruptelæ obnoxio: nam Ætoli populi nomē habere videntur, deductū ab αἰτεῖν ὅλον, quod totum flagitent. ita Homerus Odyſſeæ ξ. egenum hominem, & mendicum ex Ætolia oriundum non temere fingit, ad vocis etymon

alludens, quod eſt, *αἰτῶ*, id eſt, poſtulo. Verſus Ariſtophanis eſt:

Τὼ μὲν χεῖρε ἐν αἰτωλοῖς, ὁ δὲ νοῦς ἐν κλωπιδαις. id eſt,

Manus quidem in Ætolis, at mens in Clopidis.

Quod proverbiale eſſe ſcomma annotat Euſtathius in ueteratorem improbum & munerum receptatorem, qui & flagitioſe manibus donaria efflagitet, & furaci animo opes inuolet. Eſt autem paragramatiſmus in Clopidas & Cropidas. nam Cropidæ tribus Athenienſis nomen eſt, at Clopidæ ἀπὸ τῆς κλοπῆς à furto nomen habere videntur.

Turtur cantat.

De inepto cantore extat proverbium apud Suidam, τρυγὼν ψάλλει, id eſt, Turtur pſallit aut canit, quanquam apud illum perperam ſcriptũ legitur: ἐπὶ τῶν φαύλως περιπτώντων pro ψαλλόντων. nam turturum vocis ſonus aſperior eſt, & inamœnum ſtridet, gemitui quam cantui propior, quod τρύζειν Græci dicunt, vnde & ad odioſam loquacitatem transfertur, Hinc Idyl. 7. Theoc.

Ἄειδεν κόρυδοι, καὶ ἀκανθίδες, ἔστενε τρυγών. id eſt,

Cantabant corydi, & ſpini, turturq; gemebat.

Poteſt & ad ineptum inepti carminis ſcriptorem transferri.

A lineis excidere.

PRoverbialiter vtitur Tellianus, A lineis excidere, pro eo quod eſt, ab inſtituto & propoſito aberrare, lib. aduerſus Hermogenem: Et hic à lineis tuis excidiſti, quibus circa perſonam Dei vſus es. Tranſlatione ſumpta à geometria, quæ lineis omnia perficit, ita concionatorem à propoſita materia latius euagãtem, a lineis excidiſſe dicemus. Sic è diuerſo, Lineæ inſiſtere dixit lib. 4 aduerſus Marcionem, pro in inſtituto permanere, ſic enim inquit: Puto me non temere hucuſque adhuc lineæ inſiſtere, qua definio nuſquã omnino alium Deum à Chriſto reuelatũ. Frequens autem vſus linearum ſpecie proverbii apud hunc auctorẽ eſt; nam & iiſdem dimicare lineis dixit, pro intra certa argumentorum ſepta permanere; & lineas aliquas producere, pro certam materiæ legem præfinire, & ad lineas & in gradum, lib. 1. aduerſus Marcionem pro ad propoſitum atque inſtitutum, & lineis claudere materiam, hoc eſt, ſtata quædam argumenta præfinire, intra quæ ceu cancellos quoſdam coërceatur liberior orationis euagatio. Ducta metaphora à certantium luctantiumve lineis, quas intra decertent. Hinc manauit vrbanus iocus Caſſii Seueri, qui aduerſus eos, qui in diuerſa ſubſellia transeunt, lineã popoſcit, vt eſt apud Fabium: velut obicem certum & præfinitum limitem, quem transgredi non liceat: ridiculum enim eſt, quod Cælius iſtud de longuriis interpretatur. Eodem ſpectat & Hieronymi illud in Luciferani dialogo: In gradum rurſus ac lineas regredere. Ab eadem metaphora fluxerunt & hæ loquendi formulæ apud Cic. pro Pub. Quintio: Si extra hos cancellos egredi conabor, quos mihi ipſi circundedi, li. De orat. 1. Et quaſi certarum artium forenſibus cancellis circumſcriptam ſcientiam. Neque ſilentio prætereũdum eſt, quod annotat Donatus in Eunuchum Terentianum: Longis lineis fieri, pro eo quod eſt, de longinquo.

Lapis molaris.

De homine ſtupido vecorde & cerebri

Digitized by Google

febri experte, proverbialiter dicetur λίθος μυλίας, id eſt, Lapis molaris. Plato in Hippia maiore: ἢ εἶμαι παρακάθησθαι λίθος καὶ τοῦτο μυλίας, μήτε ὦτα μήτ' ἐγκέφαλον ἔχων, id eſt, Non aliter quam ſi lapis aſſideas mihi, isq; molaris, & auribus & cerebro carens. Apud Ariſtophanem quidam λᾶας, id eſt, lapis audit, propter vecordiam inſignem & animi ſtupiditatem: διὰ σκληρότητα καὶ ἀναισθησίαν. vt exponit Euſtath. Ariſtides ex Platone: τί δὲ εἰ τοῦ Περικλέους υἱεῖ λίθω ἐγενέσθην, id eſt, Quid, ſi Periclis filii lapides fuerint, ita fere & Plautus in mercatore: Egomet credidi Homini docto rem mandare, is lapidi mando maximo.

Decumani malorum fluctus.

Κακῶν τρικυμία, id eſt, Malorum decumanus fluctus. De ingentibus calamitatibus effertur. Mercurius apud Æſchylum Prometh.

Οἷος σε χειμὼν καὶ κακῶν τρικυμία
Επεισ' ἄφυκτος. id eſt,
Tibi quanta tempeſtas, & ineuitabiles
Fluctus malorum decumani mox ingruent.

Theodoretus lib. De prouidentia 6. ὁ πλοῦτος πολλὰς ἔχων τὰς ζάλας καὶ φροντίδας παντοδαπῶς καὶ τρικυμιῶν εἴδη μυρία ἐπιβουλεύει τῇ ἀρετῇ, id eſt, Opes variis tumultibus & omnigenis curis refertæ, ac ſexcentis decumantum luctuum generibus, virtuti inſidiantur. Ibidem, ταῖς τῶν παθῶν τρικυμίαις ἐνδιδόναι, id eſt, affectuum, decumanis vndis cedere. Nazianzenus in diſtichis:

Κυβερνήτης ἴδμων φεύξεται τρικυμίας.
id eſt,
Doctus gubernator decimas vndas cauet.

Plato lib. De repub. 5. νῦν τὸ μέγιστον καὶ χαλεπώτατον τῆς τρικυμίας ἐπάγεις, id eſt, poſteaquam vix euaſi ſinas diſceptationum vndas, nunc maximum difficillimumque veluti decumani fluctus verticem ſuperingeris. Idem in Euthydemo, σῶσαι ἡμᾶς ἐμέ τε καὶ τὸ μειράκιον ἐκ τῆς τρικυμίας τοῦ λόγου, id eſt, ſeruatos nos velis me pariter & adoleſcentulum è diſputationis decumano tantum non impetu. Clemens Alexandrinus in pædagogo: δύεται εἰς βυθὸν ἀσχημίας ταῖς τῆς οἰνοφλυγίας τρικυμίαις ἐπικεχωσμένον, id eſt, Corpus immergitur in profundum turpitudinis, adobrutum quibusdã decumanis temulentiæ fluctibus. Τρικυμίαν tempeſtatem volunt eſſe grauem, qua tres vndarum cumuli in vnum cocunt, quam graphice deſcribit in epiſt. ad Euoptium Syneſius. Latini decumanum fluctum nominant. Lucianus in libel. De mercede ſeruientibus, τὰς τρικυμίας καὶ ζάλας καὶ ἐκβολάς, id eſt, Decumanos fluctus, procellas, naufragia. Plato in Euthydemo: δεόμενος τοῖν ξένοιν, ὥσπερ Διοσκόρω ἐπικαλούμενος, σῶσαι ἡμᾶς, ἐμέ τε καὶ τὸ μειράκιον, ἐκ τῆς τρικυμίας τοῦ λόγου, id eſt, Obteſtatus hoſpites, velut ipſos Dioſcuros inuocans, qui nos (me videlicet & adoleſcentem) è decumano ſermone fluctu ſeruatos velint.

Statua viatores omnes intuens.

Gregorius Nazianzenus eodem in loco in funerali oratione Athanaſii, proverbialiter, ſtatuam viatores omnes intuentem, appellat ſymbolum aut dictum aliquod diuerſimode interpretari quod poſſis, & quod ſpecioſis argumentis in hanc & in illam ſententiam deflecti, & ad diuerſa accommodari queat. Verba eius ſunt: ἡ πρὸς πάντας ὁρῶσα τοὺς παριόντας εἰκών, id eſt, effigies aut ſimulacrũ cunctos viatores aſpectans.

Anguilla in ſtrigmento.

Ἐγχελυς κατὰ γλοιοῦ, id eſt, Anguilla in ſtrigmento, de lubricæ fidei homine dicitur. Anguilla per ſe lubrica eſt, nec facile manibus ſtringitur, multo magis ſi ſtrigmento olei viuido, quod γλοιὸν vocant Græci, imbuta ſit. Exſtat apud Simonidem in Iambis: ὥσπερ ἐγχελυς κατὰ γλοιοῦ, velut anguilla in olei ſtrigmento: Simile illi eſt quod ex Ariſtophanis δαιταλεῦσι fabulæ nomen eſt, citatur ab Athenæo λεῖος ὥσπερ ἐγχελυς, id eſt, Inſtar anguillæ lubricus.

Faber cadit cum ferias fullonem.

ARnobius lib. 6. aduerſus gentes lepidum vſurpat adagium, quo vti licebit quoties ſignificabimus immerentem plecti aut perſtringi, veluti ſi quis in re ridicula, expoſita muri eſca lætifera, catellum imprudentem è medio tollat, eius verba ſunt: Nonne illud eſt quæſo, quod in vulgarib. proverbiis dicitur, fabrum cadere cũ ferias fullonem? Finitimum huic eſt quod apud Athenæum Philyllius Comicus in fabula, quæ πόλεις inſcribitur, extulit,

Ὅ,τι ἂν τύχῃ
Μάγειρος ἀδικήσας, αὐλητὴν λαβεῖν
Πληγάς. Id eſt,
Quicquid coquus
Deliquerit, cadi flagris tibicinem.
Eubulus Leda.
Ἤκουσ' ἐγὼ καὶ τοῦτο νὴ τὴν Ἑστίαν
Οἴκοι ποτ' ἂν ὁ μάγειρος ἐξαμαρτάνοι,
Τύπτεσθαι αὐλητήν. id eſt,
Ecaſtor audiſſe memini olim me domi,
Tibicinem cadi, vbi coquus peccauerat.

Leo prius, nunc leporem agit.

Λαγὼ βίον ζῇς ὁ πρὶν ἄτρομος λέων. id eſt,

Ferox leo olim, leporis æuum nunc agis.

Senarius eſt proverbialis, incerti auctoris, in hominem delicatum, qui priſtinam ferociam exuerit. Huc ſpectat illud Galeni lib. De prænotione: τὰ δ' ὑποπλήσσοντα λαγὼ βίον ζῶν ἀεὶ τρέμοντα καὶ τι πείσεσθαι προσδοκῶντα, id eſt, Metuentem leporis vitam viuere, ſemper trepidum ac pati quippiam ſpectantem. Dion in oratione de gloria: καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, λαγὼ βίον ζῶν, id eſt, Ac iuxta proverbium, leporis vitam viuens. Antiqui, λέοντα, id eſt, leones viros ſtrenuos appellarunt, ita Lycophron Herculem τριέσπερον λέοντα, id eſt, triueſperum leonem dixit. Q. Calaber Achillem κρύεργον λέοντα, id eſt, rigidũ leonem: & Euripides Oreſten ac Pyladen λέοντας διδύμους, id eſt, geminos leones. Eodem referendum eſt Chabriæ dictum: φοβερώτερον εἶναι ἐλάφων στρατόπεδον λέοντος ἡγουμένου, ἢ λεόντων ἐλάφου, hoc eſt, Formidabilius eſſe ceruorum agmen ductore leone, quam leonum, ceruo, quod Ariſtides refert. Euripides a Deo cuilibet animanti vnam in genere attributam eſſe naturam dicit:

Τί ποθ' ὁ Προμηθεὺς ὃν λέγουσ' ἡμᾶς πλάσαι,
Καὶ τ' ἄλλα πάντα ζῶα, τοῖς μὲν θηρίοις
Ἔδωχ' ἑκάστοις κατὰ γένος μίαν φύσιν,
Ἅπαντες οἱ λέοντες εἰσὶν ἄλκιμοι,
Δειλοὶ πάλιν ἑξῆς εἰσὶ πάντες οἱ λαγῳοί.
id eſt,
Quid, quod Prometheus condidiſſe quem ferunt
Nos atq; cuncta anima, ille beſtiis
In genere ſingulis naturam vnam dedit,
Cuncti leones præditi ſunt robore,
Formidinis pleni omnes ſunt lepuſculi.

Argi-

Argiuos exarmat oraculum.

Citatur à Plutarcho in eo, quem ἐρωτικὸν inſcripſit ſenarius proverbii vice ab ipſo vſurpatus:

Τόδ' ἐξοπλίζει τῦ πρὸς Ἀργείων λεών. i.
Exarmat Argiuam gentem hoc oraculum.

Accommodari poterit quando ſignificabimus argumento quopiam valido aut ſyllogiſmi ariete deſtrui atque euerti, quæ per ſe firma antea & certa videbantur. Videtur è Tragico quopiam deſumptum. Exarmare proprie beluas dicimur, quando vngulas aliave armamenta contra hoſtilem iniuriam à natura illis cóceſſa demimus, ne nocere queant. ſic Plinius exarmare accuſationem tropice dixit, pro infirmare eam & conuellere.

Turbinem felix proſpecta.

Ἐξώστην εὐτύχης ἄθρει, id eſt, Turbinem proſpecta felix exiſtens. Citatur ex Varronis Menippeis à Nonio Marcello. Cum res ſunt maxime ſecundæ, tum de aduerſa fortuna præcipue timendum eſt: quemadmodũ nautæ, licet proſpero fere vẽto oram ſoluant, ad manum tamen aut ſaltẽ præparata aduerſus tempeſtatem, ſi forte ingruat, inſtrumenta adminicularia habere debent, ne malo cedere cogantur. Sapientis eſt infortuniis ſe ante parare, quam opprimãt. Non abludit hinc Vectii Valentis reſponſum apud Cornel. Tacitũ, cum metueret à Claudio Oſtiæ agente, Aſpicere ſe tempeſtatem ab oſtia atrocem, cum de Meſſalinæ adulteriis quæſtionem acrem futuram innuere vellet, cunctis in aurem dormientibus. Ἐξώστης autem ventus eſt procelloſus, quaſi dicas quaſſatorem, παρὰ τὸ ὠθεῖν, id eſt, ab impellendo. Affine eſt illud:

Χρὴ δ' ἐκτὸς ὄντα πημάτων τὰ δείν' ὁρᾶν. id eſt,
Extra malum exiſtens, pericla proſpice.

Amaris pharmacis amara bilis proluitur.

Ἰατροὶ πικρὰν πικροῖς κλύζουσι φαρμάκοις χολήν. id eſt,

Medici Amaram amaris pharmacis bilem eluunt. Senarius eſt integer cum fine alterius, ex Sophocle ſumptus, vt indicat Plutarchus in lib. de facie in lunæ circulo apparente. meminit & in libro de Animi tranquillitate. ὥσπερ οἱ Σοφοκλέους ἰατροὶ πικρὰν χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ, id eſt, ad exemplum medicorum Sophocleorum, qui bilem amaram amaro pharmaco eluunt. Competit vbi res nobis erit cũ moroſo & difficili homine, cuius improbitatem ſimili aſperitate frangendam eſſe videamus. Finitimũ eſt illi: Cum Crete Cretizandum. Alluſiſſe huc videtur Symmachus in Epiſtola quadam. Plerumq; amara hauſtu ad ſalutem valent, & ſuccis triſtibus affecta refouentur. Quadrabit etiam vbi aſperioribus verbis iuuenilem audaciam aut calidum facinus caſtigandum eſſe iudicabimus.

Mulgens hircos, ſanguinem ducit.

Ποιμὴν ἀμέλγει, εἰ θέλει, καὶ τοὺς τράγους,
Ἀλλ' ἀντὶ γάλακτος, αἱμάτων πηγὰς ὕσει. id eſt,
Mulgere & hircos, ſi velit, paſtor poteſt,
Sed ſanguinis pro lacte ſalientes fluunt.

Leguntur apud Nazianzenum hi ſenarii proverbiales, qui ſalubriter monent, non eſſe exugendos ſubditos, vt ad vitalis vſque ſanguinis fon-

Digitized by Google

ſontes deſcendatur. Conuenit cum Tiberii dicto, tondendum eſſe pecus non deglubendum, quod Aemylio Recto Ægypti prætori grauiora conſuetis vectigalia imperanti reſcripſit, quę his verbis expreſſit Dion lib. 57. κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα ἀλλ' οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι, id eſt, Tonderi meas oues, non radi volo.

Canis clanculum mordens.

Κύων λαίθαργος, id eſt, Canis clanculum mordens, Proverbium de ſimulatoribus, qui benevolentiam & ſtudium ſuum ore prædicant, clam inſidiantur & detrahunt, & dolum blando riſu prętexunt. Citatur alicubi a Suida iambicus talis.

Σαίνεις δάκνουσα, καὶ κύων λαίθαργος εἶ.

id eſt,

Palpando mordes, clam canis dentē imprimens.

Alluſit huc Euſtathius Odyſſ. 16. obtrectatores nominans, λαιθάργως δάκνοντας, id eſt, in modum clancularii canis mordentes. Leguntur apud Laertium poetæ cuiuspiam verba, hypocritæ inſidias cauendas eſſe admonentia.

Πεφυλαγμένος ἄνδρα ἕκαστον, ὅρα μὴ κρυπτὸν ἔγχος ἔχων κραδίῃ φαιδρῷ σε προσεννέπῃ προσώπῳ, γλῶσσα δέ οἱ διχόμυθος ἐκ μελαίνας φρενὸς γεγωνῇ, id eſt, Caute obſeruans quemlibet virum, vide ne occultum corde gerens mucronem, nitida te fronte compellet, atque os bilingue ex atris præcordiis ſonet.

Mensura aquam bibens.

Μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἀμετρίως μάζαν ἔδοντες. id eſt.

Immodice vorat, & lympham modulo ebibit æquo.

Verſus oracularis, qui in proverbium abiit, de lucronibus & comeſſatoribus, qui ſe cibis vinoq; ingurgitant, atque parum vel adeo nihil inſumentes. Natum ex oraculo Sybaritis edito, quos immoderatus luxus Crotoniatis debellādos ſubiecit.

Crocum in Ciliciam,

Ἐς κιλικίαν κρόκον, id eſt, in Ciliciam Crocum, proverbiale eſt in eos, qui cumulate merces eo comportant, vbi magna ſit earum affluentia, aut qui divitibus opima munera largiunt. Citatur Suidas: ἐς αἴγυπτον ἄγειν σῖτον, καὶ ἐς κιλικίαν κρόκον, id eſt, in Ægyptum deferre fruges, in Ciliciam Crocum. Cilicia croci fœtura abundat apud Corycum Ciliciæ vrbem, & in Tmolo monte, vnde Virgilius in Battatis:

Cicilio crocus editus arvo.

Et in Georg.

Nonne vides, croceos vt Tmolus odores Mittit?

Reſpondent adagio noſtrati. In Noruegiā aſſeres comportat, quod ea regio admodum nemoroſa lignis abundantiſſima ſit.

Morſimi verſus quis deſcripſerit.

Ἡ μορσίμου τις ῥῆσιν ἐξεγράψατο.

id eſt,

Quis verba Morſimi velit deſcribere?

Adagium quo vtemur, cum quid putidius ineptiusq; eſſe indicabimus, quam vt edisci aut etiam prælo excudi mereatur. Suidas annotat dici ἐπὶ τῶν ἀπερριμμένων καὶ σαπρῶν βιβλίων, hoc eſt, de contemptis & rancidis infamibusque. Morſimus Athenienſis poeta fuit Tragicus, admodum frigidus, cuius tragœdiam canere in deuotionis cuiuſdam loco ponit Ariſtoph. vt idem illi ſit exploſu, quod Morſimi verſus ediſcere.

Piſandri galea & ſupercilium.

Πεισάνδρου λόφοι καὶ ὀφρύες, id eſt, Piſandri apices, galeæ & ſupercilia. Qua-

Quadrat in Thraſones q ſupercilijs & galea tenus formidabiles ſunt, & conflictus neſcio quos & duella crepant, ut Plautinus ille Pyrgopolinices facit, cum ferme tales poſt principia ſtent, Terētiani illius militis more, timidi atq; imbelles. Piſandri timiditas etiam prouerbio locum dedit, is procero corpore fuiſſe ſcribitur, ſed ſupra modum meticuloſus, unde & Aſinus Cnidius cognomento fuit dictus, utebatur autem galea tribus conis & apicibus inſigni, ſpecioſiſq; armis, ut vel ea parte fortitudinis nomen aucuparetur; ſic Miles glorioſus apud Plautū clypeum ſplendidiorem vult eſſe, quā ſolis radij ſunt, ut oculorum aciem hoſtibus præſtringat. Exſtat adagium apud Ariſtophanem.

Duro flagello mens docetur rectius.

Σκληρᾷ δ' μάστιξ παιδαγωγεῖ καρδίαν.
id eſt,

Durum flagellum eſt pædagogus ingenij.

Sententia monoſtichos prouerbialis apud Gregor. Nazianzenum, ſolet ita uſuuenire in rebus humanis, ut periculorum magnitudine cautiores plerumq; reddamur. Eſt & vulgo noſtrati nihil in ore frequentius iſto adagio. Graues caſus, docent rectiſſime.

Bibliotheca animata.

PRouerbiali tropo dictum eſt illud ab Eunapio Sardiano. βιβλιοθήκη ἔμψυχος καὶ περιπατοῦν μουσεῖον, id eſt, Animata bibliotheca & viuum Muſæum. Dici conueniet de homine valde erudito, & qui velut ex profeſſo de omnibus reſpondere, & inexplicabiles auctorum nodos diſſoluere poſſit, tanquam ex ſecretiore Muſarum adyto cuncta depromens. Loquitur autem de Longino Caſſio Porphyrii præceptore. Λογγῖνος δ' βιβλιοθήκη τις ἦν ἔμψυχος καὶ περιπατοῦν μουσεῖον, id eſt, Erat Longinus bibliotheca quædam ſpirans & viuum Muſæum: Sic enim malo reddere, quam ut Græce ſonat, obambulans Muſæum. Simili, loquendi genere Iſidorum, ἔμψυχον κίονα ἀσκήσεως, dixit Nicephorus Calliſtus, hoc eſt inſtituti monaſtici animatum columen, & Nazianzenus martyres nominat ἐμπνόους στήλας, quaſi ſpirantes columnas propter viuidæ fidei ſingularem conſtantiam. Porro Μουσεῖον, id eſt, Muſæum, menſa fuit Ægyptia, ad quam cunctis, quos tota paſſim Ægypto celebres eruditio faciebat, aditus patebat. ita enim ſcribit Philoſtratus de Mileſio Dionyſio loquens, quem ab Hadriano Imperat. adſcriptum fuiſſe equitum ordinibus, & iis, qui in Muſæo alebantur dicit, ſubiungit: τὸ δ' μουσεῖον ἦν τράπεζα αἰγυπτία ξυγκαλοῦσα τοὺς ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἐλλογίμους. idem de Polemone ſcribit quod illū Hadrianus κατέλεξε τῷ τοῦ μουσείου κύκλῳ εἰς τὴν αἰγυπτίαν σίτησιν, hoc eſt, Adlegit circulo Muſæi ut Ægyptiaco more illic aleretur: ex quo colligo Muſæum apud Ægyptios fuiſſe, quod ferme apud Athenienſes πρυτανεῖον Prytanæum, in quo viris bonis & de repub. præclare meritis victus quotidianus publico ſumptu præbebatur, ut ex Cicerone diſcas, qui honos erat vel maximus, unde Plutarchus vix alio nomine Luculli magnificentiam laudat magis, quam quod doctis viris ædes ipſius Prytanæum quoddam fuerint, ſic enim inquit: καὶ ὅλως ἑστία καὶ πρυτανεῖον ἑλληνικὸν ὁ οἶκος ἦν αὐτοῦ τοῖς ἀφικνουμένοις. Vtitur & Syneſius in epiſtola ad Orum,

οἱ δ' ἀληθεύοντες ἀπιστοῦνται, καὶ ἐν παρ' ἔργοις μοίρᾳ τιμῶνται, id eſt, Vere philoſophantibus fides derogatur, Cariſque in loco habentur.

Gubernatori ſomnolento ne benefacito.

In Suidę collectaneis adagium iſtud legitur, μήποτ' εὖ ἔρδειν γείτονα κύνα μήτε κυβερνήτην φίλυπνον, id eſt, Nunquam vicini cani, aut ſomnolento gubernatori benefacito. Admonet prouerbium inutiliter non eſſe conſumendum beneficium, unde vel ad te nihil rediturum ſit fructus, vel præſens detrimentum expectandum. Vicini canis bene paſtus redit ad priorem dominum, Gubernator ſomno deditus maximo periculo & fortunas negotiatoris omnes & vitam ipſam exponit.

Cedrus cecidit.

Ὀλολυξάτω πίτυς ὅτι πέπτωκε κέδρος. id eſt,

Ploret picea, quod cedrus cecidit.

Potentiorum ruina documentum eſt minoribus modeſtiæ, admonentur enim contrahere vela, quibus res ſunt minus validæ, quando fortunis exuuntur & de ſtatu ſuo deiiciuntur magnates. Cedrus arbor eſt longe reliquarum omnium proceriſſima, unde prouerbialis illa locutio apud Nazianzenum in Steliteuticis: τὴν ὑπὲρ τὰς κέδρους ἔπαρσιν καὶ τὴν εἰς τὸ μηδὲν εἶναι καθαίρεσιν, id eſt, Faſtigium ſuper cedros & deiectionem in nihilum. Idem in Monodia Baſ. καὶ ὀρῶν τε καὶ κέδρων ὑπερεκτείνεσθαι, id eſt, Increſcere ſuper montes & cedros.

Præ Nili cataractis.

Ὑπὲρ τοὺς Νειλώους καταρράκτας, id eſt, Præ Niliacis cataractis, de vehemēte eloquentia. Suidas de Chryſoſtomo: τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ καταρρεῖν ὑπὲρ τοὺς Νειλώους καταρράκτας, id eſt, Dum lingua eius vehementius præcipitat, quam Niliaci cataractæ. Ita Xerxes νειλώους ῥύακας, id eſt, Niloa fluenta, vocat orationem fluidam & uberē, à natura amnis Nili agros omneis fœcundos reddentis paſtinantiſque. Ariſto. in Rhodiaco refert ad ingentem & inauditum fragorem ac ſtrepitum; οἴομαι γὰρ οὔτε τοὺς ὑπὲρ Αἰγύπτου καταρράκτας, οὔτε τὴν τῆς ἔξω θαλάττης ῥαχίαν, οὔτε σκηπτοὺς πυρφόρους, οὐδ' εἴ τι πλεῖστον ἦχον κατ' ἀνθρώπους, τοσοῦτον εἶναι κακῷ καὶ κτύπῳ παραβαλεῖν, id eſt, arbitramur neque Cataractes ſupra Ægyptum, neque Oceani ſalebroſum littus, neque ignita quæ nubibus erumpunt fulmina, neque etiam quicquid maxime inter homines inſtrepit, huic malo & fragori cōparari poſſe. Cataractes locus dicitur in Nilo, uti per arduas & exciſas pluribus locis rupes Nilus inſurgit, & vires ſuas concitat, ac occurrētibus ſaxis fractus perque anguſtias eluctatus, cadit cum ingenti circumiacentium regionum ſtrepitu, ut lib. 4. natural. quæſt. ſcribit Seneca, eiuſque loci accolæ gentes, propter magnitudinem ſonitus, ſenſu audiendi carent, ut inquit Cicero in Somnio Scipionis. De eo ita Plin. lib. 5. Nouiſſimo cataractæ inter occurſantes ſcopulos non fluere immenſo fragore creditur, ſed ruere. Eſt autem cataractes limitaneus terminus Ægyptum ab Æthiopia ſeparans, ut apud Heliodorum Emeſenum declarat Hydaſpes Rex.

Equus ſeſſorem rapit.

Ἵππος τὸν ἐπιβάτην, id eſt, Equus ſeſſorem, ſubaudi ἀφαρπάζει, id eſt, abripit. Prouerbiali figura dicitur, cum orationis impetu abducimur & in aliam diuertimus materiam. Gregorius presbyter: ἐσχίων ὁ λόγος παρεκτ-

παρεκ-

Digitized by Google

ἁρπάσας τὸ λέγειν ὥσπερ ἵππος τὸ ἐπιβάτην εἰς τοὺς ἐπαίνους κατέστησε βασιλείου τοῦ μακαρίου, id eſt, Orationis curſus dicentem, veluti ſeſſorem equus, in laudes B. Baſilii abduxit. Horatius etiam orationem equo aſſimilat, & Græci ἔποχον velut equeſtrem vocant orationem numeris adſtrictam, quod quaſi equo inuecta ſublime ſpiret.

Abaridis ſagitta.

Ἀβάριδος οἰστός, id eſt, Abaridis ſagitta, de velocibus dicitur, ut & Pegaſus. Nazianzenus in funebri Oratione Baſilii: τὸ γὰρ ἀβάριδος οἰστὸν τί ἂν λέγοιμι τοῦ ὑπερβορείου, ἢ τὸν ἀργεῖον πήγασον, οἷς οὐ τοσοῦτον ἦν τὸ δι' ἀέρος φέρεσθαι, ὅσον ἡμῖν τὸ πρὸς θεὸν αἴρεσθαι, id eſt, Quid Abaridis Hyperborei iaculum recenſeam, aut Argiuum Pegaſum, quibus non tam ſtudio fuit per aerem volare, quam nobis ad deum mentes attollere. Abaris Scytha fuit Seuthæ filius, qui oracula Scythica compoſuit, & è Scythia in Græciam Athenas legatus venit, memoraturq; inquit Suidas eius fabuloſam iaculum è Græcia ad Hyperboreos uſq; Scythas deuolantis. Licebit in uſum hoc modo vocari, ſi dicamus non Abaridis ſagittam celerius deuolaſſe, quam alicuius literæ ad nos commeatint. Elegantiſſime Nazianzenus in epiſtola ad Baſilium: ὑπόπτερος σὺ καὶ μετάρσιος, καὶ τῷ ἀβάριδος οἰστῷ συμφερόμενος, id eſt, Ala te tu & ſublimipeta, & qui una cũ Abaridis iaculo per ardua raptaris: iſtud dici conueniet feſtiuiter in aſtrologum, aut in peregrinantem: maxime ſi pernicibus veredis celeriter auectus fuerit.

Circa montis radices verſari.

Περὶ τὰς ὄρους πρόποδας στρέφεσθαι, id eſt, Circa montis radices hærere dicitur prouerbiali figura, qui ad præcipua artis alicuius capita & myſteria non adſpirat, ſed in triuialibus & vulgaribus inhæret. Nazianzenus in Monodia Baſilii: ἔτι περὶ τὰς προπόδας τοῦ ὄρους στρεφόμεθα τῆς ἄκρας ἀπολειπόμενοι, ἔτι πορθμὸν διαπερῶμεν, ἀφέντες τὸ μέγα καὶ βαθὺ πέλαγος, id eſt, Adhuc verſamur ad montis radices, à cacumine abſtinente, adhuc fretum tranſmittimus, relicto profundo & ingenti pelago. Idem in carminibus metaphorice dixit, ὑπὸ προπόδεσσι γάμοιο, Sub connubii radicibus, pro initiis. Dicuntur autem πρόποδες montis imæ radices, unde in accliue aſſurgere incipit.

Arma Achillea.

Ὅπλα ἀχίλλεια, id eſt, arma Achillea, prouerbialiter pro certiſſimo præſidio, & haud dubia ope, ſeu potius pro inuicto eloquentiæ robore accipit Philoſt. in Sophiſta Polemone: χειροτονηθεὶς μὲν πρεσβεύειν ὑπὲρ τῶν σμυρναίων, ὡς ὅπλα δὲ ἀχίλλεια τὴν ἐκείνου πειθὼ αἰτήσας, id eſt, Delectus ut pro Smyrnæis legationem ſuſciperet, vim perſuadendi, quæ in Scopeliano erat, quaſi armaturam quandam Achillis poſtulauit. Eius uſus eſt, cum alienam viri docti eloquentiam optamus, aut patrociniũ principis quod ad iniuria maleuolorum nos tueatur: quemadmodum Patroclus Achillis armaturam flagitat apud Homerum Iliad. π. ut Troianos falſa armorum imagine deceptos bello abſterreret. Porrò ſententiam ſuperiorem aliquantulum obſcuram idem Philoſt. dilucidiorem reddit in Scopeliano his verbis: ἐχειροτόνησε δὲ ἡ πόλις, ὑπὸ πρεσβεύσαντος πρότερον, εὐξάμενος ἂν ὑπὲρ τῆς ἀγαθῆς τύχης, ἰδεῖν σφίσι οἱ τὴν τοῦ

σκοπελιανοῦ πειθὼ, καὶ περιβαλὼν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, δὸς δέ μοι ὤμοιιν τὰ σὰ τεύχεα θωρηχθῆναι, αἴ κ' ἔμ' ἀπως εἰσκώσι, id eſt, Habito delectu decreta fuit Polemoni legatio eius muneris tyroni itaque ille quod bene verteret precatus, popoſcit ſibi adeſſe Scopeliani perſuadendi vim, illumque in corona circumſtantium hominum amplexus, hoc verſu compellauit:

Indulgeto meis humeris aptarier arma
Nunc tua, ſi mereor.

His enim verbis deprecatur Achillem Patroclos, ut armaturam ipſius impetraret. Euſtathius eo in loco annotat iſtum verſum uſurpari poſſe, cum quis conſenſum alicunde & adminiculum quærit tum verbis, tum factis.

Vomentum in numero.

Vomentium in numero eſſe dicũtur prouerbiali ſpecie quotquot, non modo extemperaneam dicendi leuitatem ſequuntur, quæ cruda pleraq; & indigeſta eſfutit, in primoribus ſolum faucibus, non in pectore nata: verum etiam qui chartis illinunt, quicquid in æſtuis ingenii maleſeriati feruor ebullierit, cum ſcripta infigi oporteat urſino more, & lima addita expoliri. Ariſtides Smyrneus, cum Mar. Antoninus fama viri commotus ipſum audire diſſerentem geſtiret, dixiſſe legitur: τήμερον πρόβαλε καὶ αὔριον ἀκούσῃ, οὐ γὰρ ἐσμὲν τῶν ἐμούντων, ἀλλὰ τῶν ἀκριβούντων, id eſt, Hodie proponito, & cras audito: neque enim è vomentium numero ſumus, ſed exacta cura elaborantiũ, quod à Philoſt. in Sophiſtis traditũ eſt, & à Zeze repetitur. Idem Phil. in Fauorino iudicii ſui cenſuram interponens de oratione quadam falſo illi attributa, ſit inquit: Ἀλλ' εἶναι αὐτὰ μειρακίου φροντίσματα μεθύοντος, μᾶλλον δὲ ἐμοῦντος ἡγούμεθα, id eſt, Quin exiſtimamus eos eſſe luſus adoleſcẽtis cuiuſpiam temulenti, ſeu potius vomentis. Ita Cicero probri loco recenſet. Marc. Antonium orationem ab ipſo ſcriptam de ebrietate euomuiſſe. Syneſius in Dione, ubi ait iſtos qui ſibi indulgent in ſtylo, cæca & ſubuentanea parere, ſubiicit: οὐ γὰρ ἐν κόλποις τὸν εἰπεῖν λόγον, ὅτῳ καθ' ἡμέραν ἐμεῖν ἀνάγκη, id eſt, Nec enim incubando fouet intus orationem, cui quotidie vomere neceſſum eſt; ſit namque euanidus ſtylus & ἐξίτηλος, qui non congrua temporis mora dictionem elimat, uno, quod in fœtu immaturo ſolet accidere, abortit, eoq; fieri aſſolet, ut abortus eiuſmodi in habitum abiens nihil pariat uitale & integrum ac diuturnum. Huc ſpectat Lyſiæ oratoris dictum. οὐ βούλομαι ἐγὼ συγγράφειν ἃ ἐσχεδίασμαι, id eſt, Nolo ego conſcribere quæ feſtinatio præcipitauit.

Fures ipſi accuſant.

Οἱ φῶρες προεγκαλοῦσι, id eſt, Fures ipſi inſimulãt, aut accuſationem intentant. Ariſtides aduerſus eos qui taciturnitatem ferinam in ipſo criminabantur: Πρότερον μὲν οὖν ἐγὼ οὐκ ᾔδειν πρὸς τί ποτ' εἴη τὸ λεγόμενον, τὸ προεγκαλεῖν τοὺς φῶρας, νῦν δέ μοι δοκῶ γιγνώσκειν, ὅταν γὰρ οἷς ἀπαντᾶν ἐπὶ τὰς μελέτας καὶ τὰς ἀκροάσεις προσῆκον, τοῦτο παρέντες, ὡς οὐδεὶς ἴδοι ὀλίγων αἰσθάνονται, πῶς οὐ τὰ τῷ φύσει αὐτῶν ἑτέρων λογίζονται, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἥλιον καθεῖρξας φλέγοντος μύσαντες λέγωσι τὸ φαίνεσθαι οὐκ ἔχειν, id eſt, Ante hac ignorueram quid ſibi vellet, quod dici ſolet, Fures ipſos accuſare: nunc vero intelligere id mihi videor, nam cum illi quos æquum foret ad ſtudiorum

Digitized by Google

diorum exercitamenta & audiendas declamationes conuenire, ea poſtpoſita cura, cauſantur neminem eſſe qui declamet, quomodo non animaduertunt propriam vecordiam in alieno vitio? quemadmodum ſi quis radiante ſolis iubare occludat oculos, negetq; lucem exiſtere. Conueniet dici in iſtos, qui ſuam ipſorũ culpam, friuolo prætextu excuſant, & cum ipſi iuſtæ reprehenſioni ſubiaceant, in alios crimen deuoluunt: poteſt & aliter in uſum vocari hoc modo. Inſimulas me neglecti officii & proteruiæ, qui tuos penates nõ inuiſerim illac iter faciens, cum tu ipſe accuſandus eo nomine venias, qui prior hac parte impegeris, nimirum iuxta prouerbium: Fur ipſe accuſat. Non raro uſu uenire ſolet, ut qui manifeſto crimine tenetur, priores accuſandi partes ſuſcipiat, ut ſuſpicionem offenſæ eximat, integritatemq; mentiatur.

Herculis ædem mulier non intrat.

Γυνὴ εἰς ἡρακλέους οὐ φοιτᾷ, id eſt, Mulier Herculis ædem non ingreditur. Quadrat prouerbium in eos, qui rei alicui indignæ manus iniiciunt & attrectant, velut ſi prophanus cerdo ad altiſſima ſacræ philoſophię myſteria, illota mente irrumpat: quadrabit & in indignos & adminiſtrandis reipub. muniis neutiquam aptos. Natum opinamur a veterum religione, quæ feminas Herculis indigetis fano excludebat, velut Dei illius opprobria, ob ſeruitium Omphale Lydorum reginæ præſtitum, quemadmodum viris non dabatur acceſſus in Bonæ deæ templum: Citatur a Suida.

Rete inflas.

Δίκτυον φυσᾷς, id eſt, Rete inflas, prouerbium eſt in incaſſum laborantes, qui temere rem impoſſibilem aggrediuntur. Quid enim ſtultius, qui vanior labor, quam rete foraminoſam vento conari diſtendere? Exſtat & iſtud in Suidæ dictionario.

Hydrargyro furacior.

Ὑδραργύρου κλεπτικώτερος, id eſt, Hydrargyro furacior, ſeu argento viuo. eſt enim hydrargyros, quod argentũ viuũ nominamus, Chrymeſtæ Mercurium, quod & ille furtorum magiſter, & epitheto etiam φώρος, i. furis apud Græcos notus fuerit: parœmię origo eo refertur, quod viuũ argentum cuncta quæ futilia ſunt recipiat & in ſe rapiat: vel quia ut fures potiſſimum inſidiantur auro, ita & argentũ viuum cætera fere metalla ut ignobiliora, ipſi innatantia reiicit, at aurum veluti mero quodã domino ſibi uſurpat ac poſſidet, ſordes tãtum illius expuens. Adagio uſus eſt eleganter Ioan. Zezes præſulum ſui temporis ſordidam auaritiã notans:

Ὑδραργύρου γὰρ εἰσὶ κλεπτικώτεροι τοῦ κλέπτου. id eſt,

Furaciores fure ſunt hydrargyro.

Summis auribus inſidet.

Qvod perfunctorie auſcultamus, quodq; difficulter credimus, & cum aurium faſtidio ἄκροις ὠσὶν ἐφιζάνειν, id eſt, Summis auribus inſidere ſpecie prouerbiali dixit Philo Iudæus, libro de vita theoretica: ἥ τις οὐκ ἄκροις ὠσὶν ἐφιζάνει, ἀλλὰ δι' ἀκοῆς ἐπὶ ψυχὴν ἔρχεται καὶ βεβαίως ἐπιμένει, id eſt, Quæ non primoribus auribus inſidet, ſed per aures in animum penetrat & firmiter immoratur. Conſimili modo dixit Seneca: Summo animo inhærere, pro ἐπιπολαίως & leuiter.

Ne ad Adonia quidem.

Cvm doctrina alicuius ita eleua-

mu,

mus, ut ne in triuialibus quidem & rebus communibus, talem doctorem depoſcere nobis dignaturi ſimus, uti licebit Cratini lepidiſſimi poetæ verſu è comœdia, quæ inſcribitur Bubulci:

Ον οὐκ ἂν ἠξίουν ἐγὼ
Εμοὶ διδάσκειν, οὐδ' ἂν εἰς ἀδώνια.

id eſt,

Quem ne digner quidem
Doctorem habere vel ſacris Adoniis.

Adoniis autem ſacris, quorum meminit Macrobius & Lucianus, nihil ſtultius excogitari poteſt, quæ præter fœmineos planctus vix aliud religionis cultusve diuini veſtigium habuerunt, at lacrymæ & lamenta, quibus omnia ſtulte permiſceant, fœmineo generi paratiſſime ſunt opes. Exſtat apud Athenæum. De Adonidis horto meminit eleganter Nazianzenus formam muliebrem illi comparans:

Κῆπος ἀδώνιδος ἤδε τὶς χάρις ἀλεξίκακος.

id eſt,

Gratia fœminea eſt effœtus Adonidis hortus.

Neque defraudat neque marginem excedit.

Ως μὴ τικρύσῃ, μηθ' ὑπὲρ χεῖλος βαλεῖν. id eſt,

Vt nec defraudet, neve excedat marginem.

Senarius verſus quem parœmiæ nomine adducit Heſychius, & habere moderationis temperamentique ſignificationem annotat. Sumptum à menſuris obſeruantibus, ita ut neque concutiant metreten, ut excidat quod menſum eſt, neque tantum effundant, quod ſuperfluas & margines excedat. Græci vocant κρουσιμετρεῖν in menſura defraudare aliquem quod improbi inſtitores faciunt, unde & κρουσίδημοι dicuntur metaphorice, vulgi impoſtores, apud Ariſtophanem. At χεῖλος proprie labrum denotat, & per tranſlationem ſupremam oram, atque marginem cuiuſcunque rei. Heſiodus de Pandoræ dolio, ἔνδον ἔμιμνε πίθου ὑπὸ χείλεσι, id eſt, Cum tenuit ſe intra dolii labra, & ἐπιχειλὴς vocant, quod eo uſque plenũ eſt ut ſuperfluat, ut ὑποχειλὴς quod infra margines non uſquequaque menſuram implet.

Hirundo æſtatem loquitur.

Ἡ χελιδὼν τὸ θέρος λαλεῖ, id eſt, Hirundo æſtatem loquitur, Ariſtophanis interpres in Equites fabulam eo loco, οὐχ ὁρᾶτ', ὤρα, νέα χελιδών, id eſt, Nonne videtis? noua hirundo: admonet prouerbium eſſe mutilum, ſed integrum tale eſſe: Νέα χελιδὼν ἐστὶν ἔαρος ἀρχή hoc eſt, Noua hirundo veris eſt initium. Sunt qui interpretis verba ita accipiunt, ut parœmiã perinde valere ſcripſerint, quaſi dicas, initium veris, hanc parœmiam imitatus eſt Philemon Comicus:

Ἡ μὲν χελιδὼν τὸ θέρος ὦ γύναι λαλεῖ. id eſt,

Æſtatis o mulier hirundo eſt nuncia.

Quadrat prouerbium in artificioſa coniectura, cum indicio non vano indubitatum de futuris euentum ominamur, verbi gratia, ſi viſa fuerint in freti anguſtiis cataſcopia prædatoria, quæ mari inſidiari incipiant, belli futuri ea ſunt præludia, nempe ἡ χελιδὼν τὸ θέρος λαλεῖ, aut ſi dicamus ſorori antes puellæ maminas nobilem ætatem loqui, nimirum hirundo illa veris eſt primordium. Alioqui νέαν χελιδόνα, id eſt, nouam hirundinem non inconcinne puto vocari

Digitized by Google

cari poſſe eum, qui noui quippiam, licet vetus, opinione tamen hominũ, afferat, quemadmodum hodie multi noua inuenta iactitant, quæ vel plane vetera ſint, vel è veteribus pendeant ſaltem: veluti hirundo naturæ lege, aut obſeruatione hominũ ſemper ver prænunciat, a primordio mundi ſemper nouum, cũ anni nouantis initio.

Quid cothurnus cum claua.

Τί κόθορνος καὶ ῥόπαλον ξυνηλθέτην.
id eſt,

Quid conueniunt cothurnus & claua.

Verba ſunt Herculis ad Bacchum apud Ariſtophanem in Ranis, crocoto muliebri indumento & cothurno mollium & delicatorum geſtamine indutum, quibus ſuperiniectũ erat leoninum tergus cum claua. De rebus incongruis & indecoris: veluti ſi ſacrificus militarem abollam geſter, & dilectis thorace & caligis incedat, pileoque pennis farto.

Adulter ad adulterum trahit.

Citatur in Suidæ commentariis adagium, ſed perfunctorie, ἕλκει μοιχὸς εἰς μοιχὸν, id eſt, Trahit adulter ad adulterum. Dictum arbitror in contagionem morum, nã flagitioſi alios ſuis flagitiis ſocios quærunt, vel potius in ſimilitudinem ingeniorum, ęqualis enim ęqualem delectat maxime.

Senis ira.

Γέροντος ὀργὴ, id eſt, Senis ira dicitur de ira languida, & facile quæ ſopitur, quod in ſenecta omnes affectus remiſſiores ſint & celeriter cadant. Soph. in commentariis Euripides.

Ὀργὴ γέροντος ὥστε μαλθακὴ κοπὶς
Ἐν χειρὶ θήχει, ἐν τάχει δ' ἀμβλύνεται.
id eſt,

Senilis ira, mollis inſtar guttula,
Pungit quidem, at retuſa hebeſcet illico.

Nazianzenus de ſene Euſebio, qui olim rigidior fuerat, nũc modeſtior miteſceret, ὥσπερ σίδηρος, inquit, πυρὶ τὸ γῆρας μαλάσσεται, id eſt, Vt igne ferrum, ita hic ſenio molleſcit. Diuerſum ſentit Ariſtophan. in Veſpis.

Τὸ γένος ἤν τις ὀργίσῃ
Τὸ τῶν γερόντων, ἴσθ' ὅμοιον σφηκιᾷ.
id eſt,

Qui ſenum genus
Prorïtat, ille in ſe crabrones concitat.

Ne ſol quidem ſciet.

Cum tutã ſilentio fidem obſtringimus, ac nemini conſilium noſtrũ detecturos, aut factum declaraturos innuimus, prouerbio locus erit. Heliodorus Emeſenus libro ſeptimo, Æthiopicæ hiſtoricæ. ἀλλὰ τούτου γε ἕνεκα θάρσει, ὡς οὐδ' ὁ ἥλιος τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου γνώσεται, id eſt, Quin de ea re animo ſis ſecuro, nam ſe ſol quidem, quod dicitur, ſciet. Sol mundi oculus a philoſophis appellatur, ꝙ omnia luſtret, vnde Homerus:

Ἠέλιος θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει.
id eſt,

Sol oculus rerum cuncta audit & omnia cernit.

Vnde Plinius libro ſecundo, natur. hiſt. Omnia intuens, omnia exaudiens, vt principi literarum Homero placuiſſe in vno video. Huc pertinet Polemonis Sophiſtæ dictũ, qui arthriticos cruciatus nõ ferens, cum ſe viuum in ſepulcro condi iuſſiſſet, ad familiares operã illi manantes dixit: ἔπαγε, ἔπαγε, μὴ γὰρ ἴδοι με σιωπῶντα ἥλιος, id eſt, Obſtrue, obſtrue, ne me tacentem ſol aſpiciat. Diuerſius dixit Antiochus philoſophus

phus de victoria Luculli aduerſus Tigranem, οὐκ ἰδῆ τοιαύτην ἄλλην ἑωρακέναι τὸν ἥλιον, id eſt, Dicebat ſolem non vidiſſe aliam maiorem victoriam.

Qui ſitiunt, ſilentio bibunt.

Οἱ διψῶντες σιωπῇ πίνουσιν, id eſt, ſitienloſi ſilentio bibunt. Qui aſpirant ad aſſequendos honores, nemine qui ambiat ſit particeps conſcio id affectant. qui amicam ambiunt re non communicata cum riuali, cum parentibus & neceſſariis tranſigant. Ariſtides eo vtitur in declamatione in puteum Æſculapii: ἀλλ' οὐ μὴ δεῖ γε κατὰ τὸ διψῶντων φασὶ πίνειν σιωπῇ, ἀλλ' ἐπικοσμήσαι τι τοῦ λόγου καὶ προσειπεῖν τὸν σωτῆρα θεόν, id eſt, Haud decet iuxta ſitibundos, quod aiunt, ſilentio bibere. ſed exornare oratione & ſalutare ſalutis auctorē Deum. Licebit diuerſo ſenſu vſurpare quando ſignificabimus non eſſe ſupprimendas & obliterandas inſignis viri laudes, vel ſimile quid, ſed claris verbis in lucem id omne efferendum: Idem in epicedio Eteonei pueri, ἀλλ' ὥσπερ οἱ διψῶντες σιωπῇ πίνουσιν, οὕτως ἐκείνῳ ἤρκει δέξασθαι τὰ λεγόμενα, id eſt, Quemadmodum ſilentio bibunt ſiticuloſi, ita illi ſatis erat dictata excipere.

Bubulum obtueri.

Βόειον ἐπιβλέπειν, id eſt, Bubulum obtueri pro defixis & intentis oculis obſeruare. Syneſius libro de caluitio: ὥστε βόειον ἐπιβλέπειν αὐτῇ, id eſt, vt bubulo obtutu aſpectet. Natum fortaſſis inde, quod grandes oculos bos habet, vnde βοῶπις, hoc eſt, Bouoculæ Iunonis epitheton apud poetam: cum exiles ocelli cōniuere magis videantur.

Cicadæ humi canunt.

Τέττιγες χαμόθεν ᾄδουσιν, id eſt, Cicadæ humi canunt. Prouerbio ſignificatur ingens vaſtitas. Ariſtoteles libro rethoricæ ſecundo ænigmatodes eſſe oſtendit: οἷον εἴ τις λέγοι ὅπερ Στησίχορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσιν, id eſt, Vt ſi quiſpiam dicat id, quod in Locris extulit Stheſichorus, non oportere conuiciari, ne cicadæ humi concinant: quo innuit temperandam eſſe à dicacitate linguam, eo quod vitia ſæpe concitent bellorū cauſas, vnde fit, vt regiones deuaſtentur penitus, excidioq; non arborum modo, ſed vrbium quoq;, Marti litetur. Meminit Euſtathius Iliados tertio: μεμνηται δὲ καὶ συμβολικοῦ λόγου ἐν ᾧ ἠπείλησέ τις ποιήσειν τοὺς τέττιγας τοῖς ἐχθροῖς χαμόθεν ᾄδειν, ἂν τὰ δενδροφόρα αὐτοῖς ἐκκόψῃ χωρία, ἵνα ἐξ ἀνάγκης οἱ τέττιγες ἀπὸ γῆς ᾄδωσι, id eſt, Meminiſſe operæpretium eſt & ſymbolici dicti, quo minatus fuit quiſpiam hoſtibus ſe effecturum, vt cicadæ humi canerent, nimirum exciſurum ſe arbores omnes regionis, vt neceſſario cicadæ humi canerēt. Natū inde, quod arbuſtis maxime gaudeant cicadæ, vnde in Bucolicis Virgilius:

Sole ſubardenti reſonant arbuſta cicadis.

Et Plinius libro 11. dicit, cicadas non naſci in raritate arborum.

Coloſſi fragmenta.

Κολοσσοῦ ἀποσπάσματα, id eſt, Coloſſi fruſta, prouerbiali ſpecie dici poſſunt commētaria viri docti, ſpecimen magnæ & incredibilis eruditionis præbentia: aut verſus aliquot & ſententiæ exceptæ, ſingularis ingenii teſtimonia: aut etiā diſcipuli literati, qui è ſchola inſignis præceptoris, velut ex equo Troiano prodierint omnes, ceu aſſulæ quæpiam & fruſtu-

fruſtulamenta eximii cuiusdam coleſſi. Herodes Atticus cum audiſſet Hadrianum Tyrium adhuc adoleſcentem declamantem, honorifico teſtimonio dixit, κολοσσοῦ ταῦτα μεγάλα σπαράγματα εἴη, Ingentia hæc fuerint Coloſſi fruſta:magnæ ſpei illum fore auguratus apud Philoſtratum legitur. Coloſſi moles ſunt ſtatuarum, turribus pares, vt inquit Plinius, ſic dicti, vel ab auctore, vt Sex. Pompeius vult, vel ἀπὸ τοῦ κολούειν τὰ ὄσσε, quod altitudine nimia officiant inſpectantium luminibus: vel a vaſta inanitate ſpecus cuiusdā interranei, quaſi κολλοσσα, hinc Coloſſica dicuntur, quæ magnæ molis ſunt onera. Strabo libro primo, καθάπερ ἐν τοῖς κολοσσικοῖς ἔργοις οὐ τὸ καθ' ἕκαστον ἀκριβὲς ζητοῦμεν, ἀλλὰ τοῖς καθόλου προσέχομεν μᾶλλον εἰ καλῶς ἔχει τὸ ὅλον, οὕτως κἀν τούτοις δεῖ ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν, κολοσσουργία γάρ τις καὶ αὕτη τὰ μεγάλα φράζουσα πῶς ἔχει, id eſt, quemadmodum in Coloſſicis mollibus vngularum partiū exactam ſtructurā non exploramus, ſed vniuerſo operi, an recte fabricatum ſit, attēdimus potius, & idem in iſtis iudicium eſt, ſiquidem & hæc Coloſſæa quædam fabrica eſt, rerum magnitudinem quomodo ſe habeāt declarans. Ita Vitruuius libro 10. Coloſſicotera comparatiui modo dixit, quæ immania ſunt. Sin autē, inquit, Coloſſicotera amplitudinib⁹ & oneribus onera in operibus fuerint, non erit ſucculæ committendum. Procopius de ſtatua grādi, κολοσσῷ ἐμφερής, id eſt, Coloſſo aſſimilis. Philon Iudæus De mundi fabricatione libro, ὡς γὰρ τῶν κολοσσιαίων μεγεθῶν τὰς ἐμφάσεις ἡ βραχυτάτη σφραγὶς τυποθεῖσα δέχεται, id eſt, quemadmodū enim perexiguum ſigillum accipere poteſt expreſſam Coloſſicæ molis effigiem, Coloſſicam magnitudinem ad horrorem tranſtulit Eunapius: ὥσπερ ὁ Ῥοδίων κολοσσὸς διὰ μέγεθος καταπληκτικὸς ἂν οὐκ ἔστιν ἐράσμιος, καὶ οὗτος διὰ τὸ ἀφιλοχρήματον θαυμαστὸν, οὐκ εἶχε χάριν, id eſt, ſicut Rhodiorum Coloſſus propter inuſitatā magnitudinem amabilis non eſt, ſed formidinem potius & horrorem incutit, ita & ille, quamvis contemptus opum admirabilem eū fecerit, gratioſus tamen non fuit. Huic adagio aſſine eſt illud Alexandri Seleucienſis Sophiſtæ apud Philoſtratum eundē, τεμμάχια σοῦ ἐσμὲν οἱ σοφισταὶ πάντες, i. Fruſtula aut particulæ tuæ ſumus omnes, quotquot ſophiſtæ dicimur: quod ad Herodem Atticum dixiſſe fertur, cum literatorū omnium columen facileq; principem illum vellet innuere: paulo diuerſiore ſenſu Æſchylus dictitare ſolebat, ſuas tragœdias eſſe fruſtula de magnis Homeri cænis: τὰς αὐτοῦ τραγῳδίας τεμάχη εἶναι τῶν μεγάλων Ὁμήρου δείπνων, vti refert in Dipnoſophiſtis Athenę⁹, cum ſignificaret ſe inſtruxiſſe ex ingeniorum affluentiſſimo fonte Homero ſuas fabulas. Iſocrates apud Plutarchum in vita ipſius ad Demoſthenem integram pro diſciplina ſtipem perſoluere nequeuntem οὐ τεμαχίζομεν, inquit, τὴν πραγματείαν, id eſt, artis oratoriæ inſtitutionem in fruſtula non partimur.

Atticus miles.

Ἀττικὸς πεζομάχος, id eſt, Atticus miles. Prouerbio dicitur in fortem ac ſtrenuū virum. Heliodorus libro ſecūdo Æthiop. Hiſtoriæ τὴν γυναῖκα νεκρὰν καὶ ζῶντα ἀποφεύγων ὁ γενναῖος καὶ ἀττικὸς πεζομάχος, hoc eſt, Terga dediſti mortuam feminam fugiens, tam ſtrenuus & Atticus miles. Poteſt ironice torqueri in meticuloſum, &

quori:

quovis lepore timidiorẽ, talem hominem nominando militem Atticũ. Porro in pedeſtri & ſtatario prelio laudati olim fuerunt milites, quos Attica mittebat.

Quid barbiton crocoto loquitur.

Τί βάρβιτος κροκωτῷ λαλεῖ, τί δὲ λύρα κεκρυφάλῳ. id eſt,

Quid barbitõ crocoto loquitur, quidve lyra calantica.

De re abſurda nihilque conſoni habente.

Citatur à Suida ex Ariſtophane, veluti ſi Manardus medicas rationes cerdoni alicuiaut craſſo ruſtico enucleet: vel ſi colores rhetoricos rudi eius artis fabrô exponat rhetor. Eſt autem barbiton ſiue barbitus inſtrumentum Lyricum fidibus intentum, plectro pulſatile, quod a grauioris fortaſſe ſoni modulis βαρύμιτον, quaſi grauichordum dicas, Pollux libro quarto nominat, quã lectionem ſaniorem iudico, quam quæ in Athenæo libro quarto, βάρωμον, legitur, & in decimoquarto βαρμός. De quo Halicarnaſſæus libro ſeptimo, βαρβίτοις κρέκοντες, id eſt, barbita plectris radiisve percurrentes. Theocritus βάρβιτον ἐς πολύχορδον, id eſt, barbiton multichordum.

Ex Ilio me ducis.

Cum ſignificamus præteritorum malorum memoriam refricari, aut ad triſtium rerum mentionem nos compelli. Heliodorus libro ſecundo, ἰλιόθεν με φέρεις καὶ σμῆνος κακῶν καὶ τὸν ἐκ τούτων βόμβον ἄπειρον ἐπίσειαν τὸν κινεῖς, id eſt, Ex Ilio me rapis, ac malorum examen, & infinitum ex illis bombum in te commoues. Ita Virgilianus Æneas: Infandum regina iubes renouare dolorem. Troianas vt opes, & lamentabile regnum, Eruerint Danai.

Nectar ſpirat.

De re impenſe ſuaui, aut quovis honore digna dicitur. Symmachus: Literæ tuæ olentes Platonicum nectar. Eubulus Comicus vinum Lesbiũ vetus, nectar ſtillare ait eo verſu, λιστοῖον γίγνεται νεκταροσταγῆ. quod non incommode transferri poterit ad orationem ſuauiloquam. Theocritus: ἀδὺ καὶ νέκταρος ὀσδει, id eſt, Fragrat nectaris inſtar. Martialis libro nono. Nomen nectare dulcius beato. Suidas ex incerto auctore, αὐτοὶ μὲν ὄζουσ' ἀμβροσίας καὶ νέκταρος, id eſt, Redolent ambroſiam & nectar: quod annotat ille competere in eos, qui merentur & digni ſunt admitti. Ariſtides, ἐδὶ τούτοις σεμνύνεται ὡς οὐδὲν ἀτιμοτέροις τοῦ νέκταρος, id eſt, his gloriatur atque ſuperbit tanquam nectare non inferioribus. Hermippus apud Athen.

Ὄζει ἴον, ὄζει δὲ ῥόδων, ὄζει δ' ὑακίνθου
Ὀσμὴ θεσπεσία κατὰ πᾶν δ' ἰχὶ ὑψόρεφες δῶ
Ἀμβροσία καὶ νέκταρ.
id eſt,

Spirat odor mirus, violaeque roſaeque rubentes.
Ambroſiae auguſtas nectarque impleuerat ædes.

Non alienum hinc eſt, quod Petronius Arbiter dicit. Mellitos verborum globulos, & omnia dicta factaque quaſi papauere & ſanſucco ſparſa. Porro nectar volunt eſſe Deorum potum, alii cibum, inter quos Anaxadrides Comicus, τὸ νέκταρ πανυμάτιον ἐσθίω διαπίνω τ' ἀμβροσίαν, id eſt, nectar præmanſum edo, ambroſiamque interbibo, & Alcman Lyricus ait Deos τὸ νέκταρ ἔδμεναι, id eſt,

eſt, nectar eſitare: ita Sappho Lyrica, Ἀμβροσίας κρατὴρ ἐκέκρατο, id eſt, Ambroſiæ poculum infuſum erat. at Homerus nectar deorum poculum agnoſcit, & Ibycus, qui ambroſiam cibum nouies dulcedine mel ſuperare ait.

In triclinio choa.

PRoverbiale ænigma exſtat apud Fabium Inſtit. orat. lib. 1. cap. vlt. ex Cæcilio Comico. Et in triclinio Choa, & in cubilo vola: quod detorſit ille in multibibam feminam, quæ citra pudorem in conuiuio calices detergeret, eandéq; importune garrulam vbi minime oporteat: ſiquidē vbique iuxta Sophoclem: γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει, hoc eſt, ſilentium addit feminis decus, ſed potiſſime cubiculo ſilentium debetur. Quadrabit igitur in biboſam anum & odioſe loquacem. Choa vocant Græci congium ſextariorum ſex capacem, vt ex Rhemnio Fannio conſtat. Epinicus apud Athenæum: ῥυτὸν χοεῖν δυοχόαν, ὃν οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι, id eſt, Rhytium duorum cogrotum capax, quod ne elephas quidem ebibat.

Alabandicum opus.

Ἀλαβανδικὸν σύγγραμμα, id eſt, Alabandicum ſcriptum vel opus, pro inepto ac barbaro dici proverbialiter inuenio, & Philoxenus ἀλαβανδιακὸν σολοικισμὸν ſolœciſmum Alabandicum nominat turpem & vitioſum: vtrunq; eſt apud Stephanum: Hermolaus Barbarus impolitos ac rudes carbunculos, Alabandicos dici annotat, vt Alabandicos libellos, ineptos & barbaros. nam in vniuerſum Cares omnes, inter quos ſunt Alabandæi, βαρβαρόφωνοι ab Homero nuncupantur, à barbarie & ruditate, quorum vecordia vel in eo eluxit, quod in gymnaſio, loco certaminibus & exercitationi corporis dedicato, ſtatuæ apud eos viſerentur, habitu cauſidicorum, contra in foro iudicatio, diſcos aut ſimile quid manibus tenerent, ordine plane præpoſtero. Alabando Cariæ vrbs, ab Alabando, quem indigetum deorum in numero colebant condita, inter duos colles vtrinq; in accliue ſurgētes ſedet, ita vt ſpeciem referat clitellarum inuerſarum: ita enim vertenda ſunt Strabonis verba ex li. 14. ὡς ὄψιν κατέχειν κανθηλίου κατεστραμμένου, quæ perperam interpres reddidit, vt ciſtæ inuerſæ aſpectum exhibeant: quanquam & Græcus codex non careat menda, pro κατεστραμμένου legens κατεστραμμένου, vnde emerſit iocus Apollonii dicentis eam eſſe σκορπίων κανθήλιον κατεστραμμένον, hoc eſt, ſcorpionum clitellas inuerſas. Scorpionum addens, propter iſtorū animalculorum abundantiam, ſugillat poſtea illos, vt molliciei ac deliciis deditos, & καπυριστάς, hoc eſt, libidine ferētes; ſic enim malo reddere, quam cum interprete, ſuffitos.

In aceruum metere.

Πρὸς τὸν σωρὸν ἀμᾶσθαι, id eſt, In aceruum metere, proverbium eſſe admonet Suidas in eos, qui ad magna aſpirant, aut res arduas ſuſcipiunt: vel qui edicta edictis, mandata mandatis accumulant. Sumpta à meſſorib. metaphora.

Pardus maculas non deponit.

Πάρδαλις οὐκ ἀποτίθεται τὸ κατάστικτον οὐδ' αἰθίοψ τὸ μέλαν, id eſt, Pardus pellis maculas non ponit, nec Æthiops fuſcedinem. Extat apud Nazianzenum in Steliteuticis. Vt panthera verſicolor maculas nō amittit, ita nec Æthiops colorem mutat.

Sex congios capit.

Ἓξ χόας χωρεῖται, id eſt, Sex congios

capit, proverbium eſt in ſtolidos & emotæ mentis homines. Ariſtophanes in Nebulis, ἐξ χόας χωρήσεται, ſubaudi, ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ, id eſt, Senos capit congios, nempe cerebrum hominis. Metaphora ab vtre aut teſta, citatur in Suidæ commentariis.

Aqua plorat, cum lauat, fundere.

PLautinum illud ex comœdia Aularia: Aquam hercle plorat, cum lauat, profundere, convenit in hominem præparcum & illiberalem nimis atque ſordidum, qui vſque adeo ſit non attentus ad rem modo, ſed miſer, vt illuuiem & ſordes aquę, qua fuerit ablutus, vereatur effundere, velut vſui aliquando futuras.

Supra clepſydram ducere.

Ὑπὲρ τὸ ὕδωρ ἐκκεχυμένον εἰπεῖν, id eſt, ſupra aquā infuſam dicere. Proverbium annotatur à Budæo, non explicatur tamen. ſonat autem idem quod, ſupra clepſydram loqui, & quod Quintilianus dixit, Aquam perdere, videtur dictum de garrulis, qui eloquentiæ multum habent, ſapientiæ parum, quique verboſitate nimia tempus extrahunt. Syneſius in Dione: ὕδωρ δὲ ταχὺ δεῖ διάττον ἀρρύμενον οὐ μεμετρημένον οὐδὲ πρὸς κλεψύδραν ταμιευόμενον, ἀλλ' ἐγὼ μὴ εἰ μήπω παύομαι, ἀλλὰ αὐτίκα πεπαύσομαι, id eſt, Aqua celeriter diffluit, non dimenſa, aut ad clepſydram expenſa: attamen ego ſi nondum finem facio, mox ſaltem deſiſtam. Philoſtratus in Pauſania ſophiſta: τοὺς τῆς κλεψύδρας μετέχοντας, id eſt, clepſydræ participes nominat, qui ad clepſydram declamabant, aquæ certa menſura repletam κλεψύδραν πεπλησμένην vocat, taleſque vulgari dicterio, διψῶντας, quaſi ſiticuloſos appellatos fuiſſe ſcribit. Solebant veteres ad aquæ ſtillicidium, orandi modum metiri productiore breuioreque tempore circumſcriptum.

Mare amnium non indiget.

NAzianzenus in Monodia in Baſilium, οὔτε γὰρ θάλαττα δεῖται τῶν εἰσρεόντων ποταμῶν, id eſt, Non indiget mare influentibus amnibus. Vtemur eo cum oſtendere volumus quempiam ita ſuis animi dotibus inſtructum & exornatum, vt per ſe abunde ſit laudatus, nec acceſſione alieni præconii aut externo adiumento opus habeat. Philoſophiæ doctrina imbutus, non indiget vno aut altero Iſocratis, aut Agapeti præcepto ad mores faciente; vir cordatus alienis non vſus habet conſiliis, ſuis abundans. Eo modo vtitur idem in epiſt. quadam ad Baſilium, ὥσπερ ὕδατος δεῖται θάλασσα, καὶ σὺ τοῦ συμβουλεύοντος, id eſt, Si aqua indiget mare, & tu conſultore opus habebis.

Rudens omnis diſruptus eſt.

Πᾶν πεῖσμα διέρρηκται, id eſt, Omnis rudens diſruptus eſt. Proverbium effertur de ſummo rerum diſcrimine, cum conclamatam eſſe ſpem ſignificamus. Heliod. lib. 7. Æthio. hiſtoriæ, πᾶν δὴ τοῦτο τὸ τοῦ λόγου πεῖσμα διέρρηκται, πᾶσα ἐλπίδος ἄγκυρα παντελῶς ἀνέσπασται, id eſt, Omnis, quod dici ſolet, rudens perfractus eſt, omniſq; ſpei ancora prorſus ſublata eſt. Metaphora à naui, quæ amiſſis funibus in mari iactatur vndarū ludibrio.

Vincat tuus tripes.

Heliodorus lib. 2. νικάτω ὁ τρίπους σοι, ἐγὼ δὲ ψεύδομαι τις ἀποφανθείην id eſt, Tuus tripes vincat, egoq; mendax vates inueniar. Conveniet vbi alicui proterue pertinaci veritatem dicti concedimus, velut herbam illi porri-

porrigentes victoriamq; permittentes. Sumptum a tripode oraculari, cui inſiſtens vates, fauſto numine ventura canebat.

Tanquam Gorgone conſpecta.

De repente attonito metuq; perculſo dicitur. Helio.li.4. ἡ δὲ ὥσπερ τὴν γοργοῦς θεασαμένη κεφαλὴν ἢ καὶ τῶν ἀπορωτέρων, ὀξύ τι καὶ μέγα ἀνέκραγεν, id eſt, Illa non aliter ac conſpecto Gorgonis capite, aut alio quopiam mõſtro, altum vociferata eſt. Gorgone, Phorcynis Ponti terræque filii natæ tulerunt, vt fabulantur Heſiodus in Theogonia, Hyginus & Baſſus in Aratæo commentario, oculo vno exemptili præditæ tres, alatæ, anguibus loco crinium implexæ, aprugnis dentibus, manus habentes æneas & alas quibus volarent, vt annotatum eſt à doctiſſimo ſcholiaſte Æſchyli, quarum nomina fuerunt, Stheno à robore, Meduſa à regni cura. Euryale ab imperio maris appellatæ, quarum meminit in Agamemnone Æſchylus:

Αἱ δὲ γοργόνων δίκην
Φαιοχίτωνες καὶ πεπλεκτανημέναι
Πυκνοῖς δράκουσιν. id eſt,
Illa inſtar Gorgonum
Atratæ, & angues inuoluta crinibus.

Gorgo autem & Gorgon ad incutiendum terrorem formidabilis fuiſſe fingitur horribili aſpectu, vnde Homerus Iliad. 11.

Τῇ δ' ἐπὶ μὲν γοργὼ βλοσυρῶπις ἐστεφάνωτο
Δεινὸν δερκομένη. id eſt,
Torua tuens Gorgon clypei lucebat in ære.

Tam vero teter & horrendus earum obtutus fuiſſe perhibetur, vt in ſaxa obriguiſſe homines ſolo aſpectu crediti fuerint. quo ſpectat illud Homeri γοργοῦς, aut vt Zenodotus maluit, γοργόνος ὄμματ' ἔχων, i. Gorgoneos torquens oculos. & Mart. lib. 9.

Auertam vultus, tanquam mihi pocula Gorgon
Porrigat, atq; oculos oraque noſtra petat.

Æſchylus in Prometheo de Thyphone loquens:

Ἐξ ὀμμάτων δ' ἤστραπτε γοργωπὸν σέλας. id eſt,
Vibrabat ex oculis Meduſeum iubar.

Vlyſſes apud Hom. Odyſſ. 11. pauidum fugiſſe ſe ait.

Μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου
Ἐξ ἀΐδος πέμψειεν ἀγαυὴ Περσεφόνεια. id eſt,
Ne mihi Perſephone coniux Plutonia tetrum,
Gorgonei capitis monſtrum ſubmitteret Orco.

Iambicus Gorgonem cupiditatem nominat, quę illectos vecordibus aſfectionibus homines, materiæ immergit, ſaxaq; efficit. Alexand. Myndius hiſtoricus apud Athen. in 5. refert Gorgona animal eſſe Lybicum, non diſſimile vitulo, quod diro minacium oculorum aſpectu intuenſ enecet.

De Gorgone lege Palephatum.

A vipera morſum culpas.

De eo qui alienæ calamitati inſultat, nondum expertus fortunæ ſæuitiam, extulit illud Ariſtidis in orat. καί μοι δοκεῖς κατὰ τὴν παροιμίαν, τὴν ὑπὸ τῆς ἐχίδνης δηχθεῖσαν αἰτιᾶσθαι μηδεπώποτε αὐτὸς δηχθείς, id eſt, Videris mihi viperæ dentibus ſaucium culpare, ipſe ſaucius antea nunquam, iuxta prouerbium. Adagii origo videtur ex Apologis ſumpta.

Philoxeni codicillus.

Φιλοξένου γραμμάτιον, id eſt, Philoxeni codicillus. Citatur proverbium à Suida,& exponitur de iis,qui repudiant oblatam cōditionem, aut poſtulata peruicaciter reiiciunt. Natū à Philoxeno Cytherio,dythyramborum ſcriptore Dionyſii tyranni deliciis, qui cum inepta huius poëmata & faſtidiret audire, & transverſo calamo iugulaſſet,in Latomias (ita appellatur carcer Syracuſis ab eo ipſo tyranno factus, è ſaxo in mirandam altitudinem depreſſo, & multorum operis penitus exciſo, vt teſtatur in Verr. Cicero) miſſus fuit, vnde liberatus iuſſu tyranni, ac Tarentum elapſus,ac per literas à Dionyſio vt rediret revocatus, reſponſo illum dignatus non fuit,ſed arrepto codicillo primum alphabeti elementum, quod eſt α,identidem inſcripſit,quo votum illius prorſus reſciſſa amicitiæ teſſera repudiaret: habet autem α negandi vim apud Græcos,inficiatoria particula.Philoxeni ergo codicillum aut Pugillares reſcripſiſſe dicetur apposite, qui rogatus non obtemperat,vel oblatis nuptiis nunciū remittit, vel denique ratione quauis abnuit ac reſpuit rogationem. Venuſtius eſt,quam quod ab aliis affertur: τὸ Φιλοξένου ὔ, id eſt, Philoxeni non.

In Ceo quis dies.

Ἐν κεῷ τίς ἡμέρα,id eſt, In Ceo quis dies. Heſychius annotat efferri proverbium de rebus dubiis haud certo compertis, ἐπὶ τῶ ἀσυγνώτων, quod in Ceo inſula non haberent ſtatas ferias,ſed pro arbitrio quisq; ſuo eas celebrarent, vbi commodum eſſet: vnde etiam proverbiale dictum manauit: Tibi ipſe Calendas edicito, de quo alibi egimus.

Quod ſal carni.

Cvm ſignificare volumus propriū aliquid eſſe & peculiare alicui rei, proverbii vſus erit,veluti ſi dicamus, veritatem proprium eſſe condimentum hiſtoriæ, non aliter, quam ſal carni ſit, aut poetices delectationē: vſus eſt Philon Iudæus lib. de mundi opificio,de piſcibus loquens, quibus ad conſeruationem corporis aſperſa ſit vitalis facultas: καθάπερ φασὶ τοὺς ἅλας τοῖς κρέασιν,ἵνα μὴ ῥᾳδίως διαφθείρoιτο, id eſt, quemadmodum ſal, vti dicitur, carni, ne facile cōputreſcat. Ita Varro lib. rei ruſticæ 2. Suibus animam datam pro ſale ait, quæ ſeruaret carnem. At ſal fatuus, de inſipido homine dicitur,quomodo Hecebolius ſophiſta legitur ſe humi ſtrauiſſe ante templi veſtibulum,exclamaſſeq; πατήσατέ με τὸ ἅλας τὸ ἀναίσθητον, id eſt, proculcate me ſalem inſenſibilem, quod refert Nicephorus Calliſtus.

Intus Hecuba,foris Helena.

De femina formoſa quidem, ſed maledica & improbis moribus prædita dicitur proverbio. Gregor. Nazianzenus in carmine aduerſus fucatas mulieres purpuriſſo oblitas:

Ἔνδοθι τὴν ἑκάβην, ἔκτοθι τὴν ἑλένην.

id eſt,

Turpem intus Hecubam,pulchram
Helenemq; foris.

Hecuba Priami vxor,præ ſenio turpiſſima,in canem conuerſa fingitur, Plautinus Menæchmus propter maledicentiam,ſic enim ait:

Non tu ſcis mulier, Hecubam quapropter canem
Grati eſſe prædicabant? Mu. *Non equidem ſcio.*
Me. *Quia idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis.*

Omnia

Digitized by Google

Omnia mala ingerebat, quemq; aſpexerat.
Itaq; adeo iure cœpta appellari eſt canis.

Huc ſpectat illud Iuuenalis ſatyr. 10. Sed torua canino Latrauit rictu, quæ poſt hunc (Priamum) vix erat vxor. Poterit & de fucata dici, quomodo vſus eſt Nazianzenus, quę larua potius & ſpectrum hominis videri queat, niſi ſtibii & purpuriſſimam gonium penicillo inſcriptum fœditatem obliteret. Transferri etiam poterit ad librum ſpurcitiæ plenum, ſpecioſum titulum præferentem, aut membranis ſumptuoſis magnifice exornatum.

Citius terra ætherem conſcendet.

IMpoſſibilis conatus ſignificationem habet illud, quod apud Euripidem Hercules loquitur: πρόσθε γὰρ κάτω.

Γῆς εἶσιν ἄστρα, γῆ τ' ἀνεισ' εἰς αἰθέρα,
Πρὶν ἐξ ἐμοῦ σοι θῶπ' ἀπαντῆσαι λόγον.

id eſt,

Citius humo inſigentur aſtra, & ætherem
Terra occupabit, quam verbis palper tibi.

Refertur à Philone ſemel atque iterum. Cui affine eſt Zenonis dictũ: ὅτι θᾶττον ἄσκον βαπτίσαι πλήρη πνεύματος, hoc eſt, Procliuius mergi poſſe vtrem vento diſtentum, cuius idem ſcriptor meminit.

Flamma ſine Vulcano.

Γυρκαϊαν ἀνήφαιστον καὶ ἄξυλον, quod ſonat: Incendium abſque Vulcano & lignorum expers, proverbio dici ſcribit Io. Zezes in omnigena hiſtoria, animi angores & curas animum coquentes exulcerantesque: nullum autem grauius eſt incendium quam affectus, qui ita animum lancinant: Sic de amoris igne dixit Virgilius docte: Eſt mollis flamma medullas. Et de eadem Didone iterum: Et cæco carpitur igni, ſecretum amoris incendium, qui torrebatur indicans.

Edentulæ maxillæ.

Ἀμύλοι γνάθοι, id eſt, Bucca edentula, proverbiale dicterium in eum, qui lædere aut fortunis officere alterius nequeat. Licebit & γέροντος ἀμύλους γνάθους, id eſt, edentulas aut exarmatas ſenis maxillas in contemptum ſenilium virium detorquere, vt ſi quis calamo conuitioque ſenem laceſſens, iniuriæque viciſſitudinem contemnens, dicat ſe nihili facere impotentis hoſtis ὥσπερ γέροντος ἀμύλους γνάθους, veluti ſenis edentulas maxillas. Integrum videtur adagiũ legiſſe Gregorius Theſſalonicenſis hoc modo:

Γέροντος ἀμύλοι γνάθοι βακτηρία.

id eſt,

Sunt ſcipio ſeni maxillæ edentulæ.

Verba eius hæc ſunt: ὅμως ἀλήθει γνάθοις ἀμύλοις, ὡς οἷόν τε, ἃς καὶ τις παροιμία ἔσθ' ἣ καὶ βακτηρίαν ἀπεικάζεται ἀνδρὶ γέροντι, hoc eſt, Attamen edentulis malis, vt poteſt, cibum molit, quas proverbium ſcipionis vice ſeni præbuit.

A cauda ad os transferre.

Ἀπ' οὐρᾶς ἐπὶ τὸ στόμα μετάγειν, id eſt, A cauda ad os transferre, apud Plut. in 9. Symp. proverbii vice poſitũ eſt. pro à calce ad initium transferre, vt quod poſtremum locum obtinere debuerat, ad primum mutato ordine transponatur, ſic autem inquit: αἱ γὰρ καλούμεναι ψυχραὶ τράπεζαι ἀπ' οὐρᾶς ἐπὶ στόμα μεταχθεῖσαι τὴν πρώτην ἀντὶ τῆς ἐσχάτης τάξιν ἔχουσι, i. Quas frigidas nominamus menſas, à cauda ad os translatæ, primum pro poſtremo ordinem obtinent.

Digitized by Google

Agnum demetere.

Αμνίον θερίζειν, id eſt, Agnum demetere. Proverbium citat Euſtathius Odyſſ. 9. efferrique annotat: ἐπὶ τῶ ἐκ διαλείμματος πημαινομένων de his, qui ad pœnam conniuent, multumque incommodum tempus differũt: Occaſione adagii petita ab agnis, qui primo vere inutiles lanitio relinquũtur, aſſeruanturque in æſtatem ad idoneum tondendis lanarum villis tempus. Quadrabit quando ſilẽtio præmittimus quippiam, data occaſione opportuniore loco ac tempore diſertius de eo prolixiusq; acturi.

Nil boni cogitat vir arrigens.

Οὐδὲν φρονεῖ δίκαιον ἐστυκὼς ἀνήρ.
id eſt,
Nil cogitat plane boni vir arrigens.

Proverbialem ſenarium citat Euſtathius ex Ælii Dionyſii rhetorico lexico, non explicat tamen, atque ita legit & Suidas fere hunc in modum: οὐδὲν μέγα φρονεῖ ἐστυκὼς ἀνήρ, id eſt, Nil magnum ſapit vir arrigens, ſed mãca paruinque integra. verſus lege. Significat autem quod libidinis furor prudentiam omnem expectaret honeſtique rationem ex animo deleat: quod ſi quis legat ἑστηκὼς, indicabit ſtantes, hoc eſt, in iram aliosve animi affectus arrectos iuſte iudicare non poſſe, ſiquidem legimus iudices olim ſediſſe, argumento ſedatioris animi & ab omni motu compoſiti. Porro verbum στύειν in pudendam ſignificationem transtulit Comicus, vnde & de Diana virgine dictum eſt, ὅτι στύμαλον μισεῖ, ἢ τοιτὰς αἰδεῖν πάσας, quod arrectionem inuiſam habeat, quin & lactuca ſeſſilis latifolia, ab Athenieſibus ἀστύτις dicebatur, quod nimius eius vſus impotentes in venerem reddat, qua de cauſa & Pythagorei ἀνύχιν eam vocarunt, quaſi caſtrantem & eunucham.

Herculis ira.

Herculis iram appellat Ariſtophanes in Veſpis, generoſi pectoris iram, magnoque animo dignam, quod quemadmodum Hercules laborioſiſſima quæque & difficillima certamina ſubiit, è quibus eo plus honoris aſſequebatur, quo eſſent moleſtiora: ita & generoſus eſt & Herculis ira dignus, potentiores inceſſere, quam plebeios homunculos, propterea inquit Comicus:

Ἀλλ' ἡρακλεῖος ὀργήν τιν' ἔχει τοῖσι μεγίστοις ἐπιχειρεῖν. id eſt,

At Herculeanam quandam iram habẽs, magnates adoriri ſe velle dicit, Theocritus de robuſto illud extulit Idyl. 4.

Φαντὶ νιν ἡρακλῆι βίην καὶ κάρτος ἐρίσδεν. id eſt,
Viribus Alcidæ hunc contendere poſſe loquuntur.

Philon Iudæus, ἡράκλειον εὐτολμίαν, id eſt, Herculeam confidentiam dixit proverbialiter ibi: τὴν ἡράκλειον εὐτολμίαν ἀπομιμούμενοι, id eſt, Herculeam ferociam imitantes, ad Ariſtophanicum verſum reſpexit Ariſtides, de Comico illo ſentiens, ἕτερος δ' αὐτῶν ἡρακλεῖος ὀργήν τιν' ἔχων, id eſt, Alius quiſpiam Herculis quadam ira percitus. Huic diſſimile eſt, quod Ouidius ait lib. De ponto 3. (Nobile nãque) Pectus & Herculeæ ſimplicitatis habes.

Deo præeunte, nullus officit obex.

Frequens eſt & proœmiæ vice vſurpatum ab Ariſtide θεῶ δείξαντος ἀρχὴν, id eſt, Deo præeunte, aut initiũ faciente, vt in Panegyrica oratione: Ἀλλ' ὥσπερ ἔφη πίνδαρος θεῶ δείξαντος ἀρχὴν

ἀρχὰν, οὐδὲν δὴ τὸ κωλῦον. id eſt, At ubi Deus initium oſtenderit, quod ait Pindarus, nullus officit obex. Idem aduerſus otii obtrectatores, θεοῦ δὲ φησὶ πίνδαρος δείξαντος ἀρχὰν, εὐθεῖα δὴ κέλευθος εὑρεῖν τὸ προκείμενον, hoc eſt, Monſtrante initium Deo, ut Pindarus inquit, prona eſt ſemita ad inueniendum quod propoſitum eſt. Huc pertinet ſententia prouerbialis, quam citat Suidas: θεοῦ παρόντος ἅπαν ἄπορον πόριμον, id eſt, Deo præſente fit expeditum, quicquid fuerat implicitũ, & illud Ariſtidæ: ἀνώδευτα παρέσχεν ὁ θεὸς εὔοδα πορεύσιμα, id eſt, Fit peruium auctore Deo, quod imperuium erat antea. Hinc Philon Iudæus libro: Quod omnis vir bonus idem ſit & liber: ἀναφθέγξεται γὰρ ἐκεῖνο τὸ σοφόκλειον, οὐδὲν τῶν πυθοχρήστων διαφέρον, Θεὸς ἐμοὶ ἄρχων, θνητῶν δὲ οὐδείς, id eſt, Exclamabit enim Sophocleum illud, oracularibus reſponſis nihilo inferius. Mortalium nemo, at Deus dux eſt mihi. Ad hanc claſſem ſpectat & Syneſii illud in epiſtolis: θεὸς ἡγείσθω παντὸς ἔργου καὶ λόγου, id eſt, Deus cuiuſuis & dicti & facti auſpex eſto. Certe religio omnis Deum opificem omnium agnouit ſemper, & ab illo captandum auſpicium unanimi conſpiratione conſenſit; unde Pauſaniæ auctoritate annotat Euſtathius in cuiuſlibet rei auſpicatu dici ſolere, celeuſmatis inſtar, θεὸς θεός, id eſt, Deus Deus: quod obſeruaſſe non temere videtur Plato in principio librorum de Legibus, ubi cum Athenienſis hoſpes dubie dixiſſet, videri à Deo aut ab homine quopiam inuectas eſſe leges, reſpondet Clinias: θεὸς ὦ ξένε θεός, hoc eſt, Deus, ò hoſpes, Deus eiuſce rei auctor eſt. Quod Platonis dictum repetit Theon Alexandrinus in Arateis commentariis, cauſam reddens, cur a Ioue exordium operis ſumpſerit Aratus, ita canens: Ἐκ διὸς ἀρχώμεσθα· quod Maro ad ſe recipit ibi, Ab Ioue principium. Nimirum & Pindarus alicubi dixit breuiter: Διὸς ἐκ προοιμίου, hoc eſt, Ab Iouis prooemio, innuens ab Ioue, hoc eſt, Deo rerum principio, conatus noſtri auſpicium eſſe ſumendum. b

Daphnis inter paſtores primus.

Δάφνις παρὰ ποιμέσι πρῶτος ἐγένετο, id eſt,

Daphnis inter paſtores primus euaſit.

Exſtat apud Syneſium in Epiſtola ad fratrem prouerbiali ſpecie dictũ: κἀκ τούτου Δάφνις παρὰ ποιμέσι πρῶτος ἐγένετο, τοῦτο τὸν Εὐθάλιον ἐπὶ μέγα τύχης ἐξῆρεν, i.e. Ex ea occaſione Daphnis inter paſtores primus extitit, hoc factum Euthalium ad amplas fortunas euexit. Vſum prouerbii ipſe auctor exponit propemodum. Quoties namq; opinionem alicuius augeſcere, ipſumq; admirationi eſſe volum' innuere, atque magnæ auctoritatis haberi, dicemus Daph. inter paſtores principatum obtinet. Prouerbii origo ex Theocriti Bucolicis, ubi de victore Daphni ita canit:

Κἠκ τούτου Δάφνις παρὰ ποιμέσι πρᾶτος ἔγεντο.

id eſt,

Daphnis ſe ex illo primus paſtoribus infert.

Quo alluſit Virgilius ibi:

Daphnim ad aſtra feremus.

Hiſtoriam de Daphnide pertexit Diodorus Siculus lib. 5. Is è Mercurio & Nympha Siciliæ indigena prognatus, & ab nymphis enutritus, multa boum armenta poſſedit, à quorum cura βουκόλος, id eſt, bubulcus dici cœpit, cumq; eſſet ingenio

acri, carmen ab auctore Bucolicum dictum, primus excogitauit, dicitur autem Syracuſius fuiſſe. De hoc paulo fuſius Ælianus lib. 10. omnigenæ hiſtoriæ. Daphnis, inquit, Bucolus amaſius fuit Mercurii, ſecundum alios filius, nomen ab euentu ſortitus, quod a partu expoſitus fuerit in laureto, quem boues in Sicilia paſcentem nympharum una deperiiſſe dicitur, cumq; illo primum iuuentæ florem delibaſſe inito pacto, ne cum alia congrederetur, quod ſi falleret, interpoſita oraculorũ orbitatis pœna: ſed cum non multo poſt adamatus a Regia puella, per ebrietatẽ pactum diſſoluiſſet, habita conſuetudine cum Regis filia, captus luminibus, Bucolicum carmen, calamitatis ſolatium, primus cecinit.

Addere gangrænam.

Addere gangrænam uſurpat Arnobius lib. 5. aduerſus gentes, pro geminare malum, aut veterem culpam nouæ noxæ acceſſione grauare, verba eius ſunt. In quo cum unam contrahere poſſetis culpã conſcriptione de ſuperis, tali addidiſtis (ut dicitur) gangrænam, cum deorum omnibus appellauiſtis, res turpes. Simili metaphora dictum eſt illud à Varrone lib. 3. de vita populi Romani. Quo facilius animaduertatur per omnes articulos populi hanc mali gangrænam ſanguinolentam permeaſſe. Ad eundem modum Lucilius in Satyr. Serpere uti gãgræna malo atq; herpeſtica poſſet.

Hectorem imitaris, ab Ilio nunquam recedis.

Locus eſt in paraſitum gulæ plus æquo editum. Marulli Mimographi, quem M. Antonini philoſophi & Cai temporibus vixiſſe teſtatur Iulius Capitolinus, cuius præter Æl. Spartianum meminit & D. Hieronymus aduerſus Ruffinum. Tu Hectorem imitaris, ab Ilio nunquam recedis. Alluſum eſt autem ad Ilii, quo Troia cenſetur, nomen ambiguum, cum ili inteſtino, per quod cibus receptus delabitur. Competet in ſtrenuum gurgitem, qui nunquam helluonari deſinat. Quadrabit & in ganeonem inexhauſtæ libidinis, quippe cum Ilium pro impudio ſeu interfemineo muliebri accipi ſoleat, atteſtante Heſychio, quo ſenſu detortum fuit illud Homericum ἴλιον εἴσω, id eſt, Intra Ilium.

In cauea non canit luſcinia.

Η ἀηδὼν ἐν οἰκίσκῳ μὴ ᾄδει, id eſt, In cauea non canit luſcinia, prouerbio ſignificatur ingenii libertate nihil eſſe præſtantius ad res agendas, propterea quod ſeruilis conditio animi ſinum coarctet quodammodo ac præcludat, præclare enim dictum eſt ab Homero Odyſſ. ρ.

> Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
> Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν. id eſt,
> *Dimidio ingenij non æquus Iuppiter orbat,*
> *Seruilis quem ſorte premit conditio vita.*

Recte quoq; Philon Iudæus, δουλεία τοῖς ἐλευθέροις ἀφορητότατόν ἐστιν, id eſt, Homini libero nihil ſeruitute intolerabilius eſt. Scopelianum ſophiſtam obſecrarant Claromenii, ut domi ſuæ profiteretur, ſperantes eius doctrina celebres fore Clazomenas, horum petitionem reiiciens ille, os obſtruxit percommode, dictitans, incluſam caueæ luſciniam non canere. Græca Philoſt. verba ſunt: τὸν ἀμείνως παρῃτήσατο τὴν ἀηδόνα φήσας ἐν οἰκίσκῳ μὴ ᾄδειν, hoc eſt, non inueniſſe

muſte deprecatus fuit, luſcinia, inquiens, non cantillat in cauea. Luſciniæ tale ingenium eſt, ut non niſi libero aere moduletur, capta, caueæque cancellis immiſſa obmuteſcat, quanquam audio inuentum eſſe apud nos, qui arte quadam erudiat luſcinias, ut in caueis cantent.

Ne ſalem quidem dederit.

Οὐδ᾽ ἅλα δοίη, id eſt, Nec vel ſalem dederit. Adagium eſt in hominem præparcum & ſordidum, qui neque minimum quid, & ne ſalis quidem micam largiri ſuſtineat, qui hoſpitibus dabatur omnibus. Exſtat apud Homerum Odyſſeæ decimoſeptimo, ubi Vlyſſes Antinoum conuitio lacerat, velut ſordidum ſupra modum & illiberalem.

> Οὐ σύγ᾽ ἂν ἐξ οἴκου σῷ ἐπιστάτῃ οὐδ᾽ ἅ-
> λα δοίης. id eſt,
> *De penore haud dederis micam ſalis Vpilioni.*

Vbi notandum quod Ariſtarchus ita legit quemadmodum citauimus, at Caliſtratus οὔδαλα, dictione proparoxytona ſcribit & exponit κόπρια ἢ λύματα, id eſt, ſterquilinia & ædiũ purgamenta, quæ ſcopis à pauimento euerruntur: ab οὖδος, quod ſonat ſolum ſiue pauimentũ; quod ab Euſtathio in illum locum annotatum eſt. Vſurpatur & à Dione Chryſoſtomo in oratione, quam inſcripſit Euboicum, quanquam in Græco codice vitioſe legitur, οὐδ᾽ ἀλλ᾽ δοίης.

Nec vola, nec veſtigium.

Exſtat apud Varronem in ταφῇ μενίππου, Hæc Numa Pompilius fieri ſi viderit, ſciet ſuorum inſtitutorum nec volam, nec veſtigium apparere. Et iterum in Cynicis περὶ ἐξαγωγῆς. Quorum in ſepulchris nec vola, nec veſtigium extat. Vtrumque citatur à Nonio Marcello. Idem eſt cum illo Plautino. Nec pes nec caput ſermonis apparet. Huc pertinet illud Æſchyli in Agamemnone fabula:

> Καὶ ποῖ τελευτᾷ καὶ καρανοῦται λό-
> γος. id eſt,
> *Qui finis, aut quod naſcitur verbis caput?*

Verba ſunt Electræ ad Agamẽnonem, quo uti licebit, cum indicamus incertos nos eſſe quo euadat oratio, aut unde orta ſit.

Spongia medebitur.

Σπόγγος ἰάσεται, id eſt, Spongia medebitur. Quadrabit quoties mutaturos nos ſententiam & antiquaturos pollicebimur. Vſus ſpongiæ notiſſimus erat in extergendis menſis præcipueq; abacis, in quibus ſcribebant, & inducta ſongia corrigebant, quomodo Auguſtus Aiacem fabulam in ſpongiam incubuiſſe dicit, ad exemplum Aiacis, qui in ferrum, uti refert Suetonius Tranquillus. Ariſtides in oratione quadam: εἴτε γάρ τι ἡμῖν λελήρηται, οὐδὲν δεῖ τῆς στησιχόρου παλινῳδίας, ἀλλὰ σπόγγος ἰάσεται, id eſt, Quod ſi quid nugati ſumus, nihil opus fuerit Steſichori palinodia, nimirum abunde medebitur ſpongia. Alluſit huc auctor epigrammatis incertus lib. 6. in quo Callimenes quidam Mercurio artis ſuæ inſtrumenta his verſibus dedicat:

> Καὶ βυθίην τρίτωνος ἁλιπλάγκτοιο χαμεύνην
> Σπόγγον, ἀκεστορίην πλαζομένης γραφίδος. id eſt,
> *Vnd. megique thorum Tritonis ſpongiam, in alto*
> *Decerptam, errantis quæ medicina ſtyli eſt.*

Clemēs Alexandrinus ἀναρφογγίζειν τῷ ξηροφαγία dixit, madorem ventriculi nimium aridis cibis ebibere atq; rapere, quod metaphorice licebit transferre ad orationem, quæ ſi nimis affluens ſit, exiccanda venit, ac molli illo madore exinaniēda: Græce non male dixeris: τὸ τῶ λόγων ὑγρὸν ἀναπαρογγίζειν.

Figura & triobolus.

Euſtathius Iliados decimotertio annotat prouerbialiter dici: σχῆμα καὶ τριώβολον, id eſt, Figura & triobolus, cuius uſus ſit in ingenioſos quidem, ſed niſi in literis remiſſos, & non niſi præmiolis quibuſdam expugnabiles, cui vitio dexterrimus quiſque obnoxius ferme eſſe deprehenditur. Nata parœmia à Phrynico tragico, qui tantum operæ ſtudiique collocaſſe in Tragicam ſaltationem perhibetur, ut nouum genus ſaltandi (σχῆμα vocant) excogitantibus triobolum præmii vice numeraret. Refertur ab aliis origo prouerbii ad Pythagoram, quem Iamblicus philoſophus ſcribit ingenioſo dextroq; diſcipulo, ſed ad diſciplinas excolendas tardiori, pro quolibet mathematico ſchemate triobolum pependiſſe, ut præmii inuitamento ſupinitatem diſcipuli caſtigaret, ſtudioq; diſcendi (quod libera & incoercita voluntate conſtat) faces quaſdam ſubderet.

In paguro ſapientia.

Ἐν παγούρῳ σοφία, id eſt, In paguro ſapientia prouerbium eſt, quo ſignificatur, ut arbitror etiam paruis rebus ſuam eſſe gratiam, & puſillæ ſtaturæ hominibus non deeſſe prudentiam, ut ad eum modum dicatur, quo illud, Ineſt & formicæ ſua bilis. Alioqui elegantiſſime lepidiſſimeq; Paguri ſapientiam habere dicetur, qui viribus ſuis diffiſus, cum fortiori congredi timet, ut ſi dicamus doctum quempiam, cui cum ſophiſtæ res ſit, imbecillitatis ſuæ conſcium, in idoneum tempus pugnam differentem, παγούρου σοφία, id eſt, Paguri ſapientia armare ſe debere. Pagurus cancri genus eſt, qui quotannis ſpoliatum ſe teſtea cruſta & aculeis omnique armatura ſentiens, latebris ſuis verno tempore tantiſper ſe continet, dum noua eaque durior teſta ſuccreuerit, nec ante hoc tempus, imbecillarum virium conſcientia, piſcem ullum aggredi audet. Hinc eſt quod conſilii prudentiæq; argumento Pagurum de collo Dianæ Epheſiæ ſuſpendiſſe antiquitas putatur. Huius prudentiæ meminit multis verſibus in primo Alieuticon Cilix poeta: & apud Epicharmum comicum in Purpura fabula, piſcator inquit: σοφίαι ἐν παγούροις μὲν θεῖς ἰχθύσι καὶ ἰχθυδίοις εὕρημα παντοδαπὰς τέχνας, id eſt, In Paguris diis inuiſis ſapientiam, inque piſciculis omnigenas artes deprehendi. Lycophron in Caſſandra appellat Phœnicem Achillis formatorem πάγουρον, non tam propter cutis aſperitatem ſenio contractam, quod Zezes & Euſtathius annotāt, quam propter innatam prudentiam, cuius ergo Peleus illum formandę Achillis filii pueritię præfecit.

Hecales cœna.

De frugali admodum tenuiq; apparatu effertur Hecales cœna, ab Hecale paupercula, cuius apud Ouidium fit mentio, & cuius egenam cœnam non aſpernatus fuiſſe Theſeus legitur. Iulianus Cæſar ad Iamblicum philoſophū: πάντως οὐδὲ τῆς Ἑκάλης ὁ Θησεὺς τὸ δεῖπνον τὸ λιτὸν ἀπηξίωσεν,

ναι, ἀλλ' ᾔδει καὶ μικροῖς εἰς τὸ ἀναγκαῖον ἀρκεῖσθαι, id eſt, Nimirum Theſeus nō detrectauit tenuē Hecales cœnulam, ſed norat etiam paruis eſſe contentus, cum ita ferret neceſſitas. Dicitur autem Hecaleanus Theſeum iam tum iuuenili in ætate hoſpitio ſolere excipere, proq; illius ad pugnam profecturi ſoſpite reditu vota diis nuncupaſſe: in cuius beneficii memoriā Theſeus inſtituit poſtea Hecaleſion feſtum: quo Ioui ab illius nomine Hecalo dicto ſacrificabatur. Callimachus ſcribit in opere, ꝙ ab anu inſcripſit, Hecalem habuiſſe illam φιλοξενίης εἵνεκα κλισίην, id eſt, hoſpitii lares cunctis parentes.

Alexandrinæ deliciæ.

Conſimili ſenſu Alexandrinas delicias dixit Fabius Quintilianus inſtitutionum oratoriarum lib. ubi parentum erga liberos ſuos indulgentiam ſeuere proſcindens: Verba inquit, ne Alexandrinis quidem permittenda deliciis riſu & oſculo excipimus, extremam intemperantiam turpemque luxum deſignans, luxus autem & intemperantiæ genetrix eſt opulentia. Nemini vero dubium eſt, Alexandriam copioſiſſimum & opibus mercibusq; omnigenis affluentiſſimum fuiſſe emporium, in hunc uſque diem.

Medica menſa.

Μηδικὴ τράπεζα, id eſt, Menſa Medica, pro exquiſite ſumptuoſa & ingentis apparatus menſa prouerbialiter accipitur a Syneſio lib. de Inſomniis: a Medorum deliciis, qui Perſidi contermini In eorum mores defluxère, ſiquidem apparatus Perſicos, pro opiparis dixit Horatius. & ſcribit Herodotus Perſas natali ſuo quemq; die opiparam apponere cœnam & prolixam diuerſis ferculorū miſſibus, idq; tam pauperibus quam diuitibus factitari: alioqui Perſarum Regi mille victimas quotidie iugulari, præter immenſam volucrum vim ex Heraclide Cumano refert Athenæus. Syneſii verba ſunt: παρατίθεται τράπεζαν, εἰ μὲν βούλοιτο σικελικὴν, εἰ δὲ βούλοιτο μηδικὴν, id eſt, Menſam apponit, ſi velit, Siculam, aut ſi malit Medicam. Vſurpat & Dion Chryſoſtomus in oratione triceſimatertia: ἅμα σκῆπτρα καὶ ἁλουργίδες, καὶ μηδικὴ τράπεζα, καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἐξέλιπεν, id eſt, Defecerunt pariter ſceptra, Paludamenta, menſa Medica, ipſorumq; proſapia. Thucydides libro 1. de Pauſania elatius ſe gerente, τράπεζάν τε μηδικὴν παρετίθετο. id eſt, Menſam apponebat Medicam; quanquam ſcholiaſtes Græcus περσικὴν legiſſe videtur, ſed exponit recte τρυφηλὴν, id eſt, opiparam deliciisq; affluentem. Diuerſo plane ſenſu, Μηδικὴν τράπεζαν, id eſt, Medicam menſam, extulit Athenagoras libro de mortuorum reſurrectione, pro immitibus cruentisq; epulis, reſpiciens, ut opinamur, ad crudele Aſtyagis Medorum Regis factū, qui Harpago amico conſiliorum omnium participi epulandum filium appoſuiſſe legitur apud Iuſtinum Trogi Pompeii epitomiaſten.

Vbi Athridarum ſchapha.

Ποῦ σκάφος τῶν ἀτρειδῶν, id eſt, Vbi ſcapha Atridarum, Adagio utemur, cum ſignificabimus non eſſe curioſos nos de re à nobis peregrina, quæ nihil ad nos pertineat, de qua non admodum ſit nobis laborandum: v. g. ſi dicat quis ſe melioribus ſtudiis addictum non curare aut ſolicite velle indagare, quid rerum agat Pontifex, ubi aſtiuet Turca, quid apparet

Digitized by Google

apparet Cæſar, quidve moliatur Gallus: pro ſenſu cecinit illud in Odis Horatius:

Muſis amicus triſtitiam & metus
Tradam proteruis in mare Creticum
Portare ventis, quis ſub arcto
Rex gelidæ metuatur oræ.
Quid Tyridaten terreat, unice Securus.

Vtitur Cicero lib. ad Atticum ſeptimo. Sed quoniam res eo deducta eſt, non quæram, ut ſcribis, τοῦ σκάφους τοῦ Ατρειδῶν. Videtur alicunde è Tragœdia ſumptum.

Iſthmum ſinapi bibit.

Prouerbii ſpeciem redolet, quod apud Artemidorum libro quinto Onirocriticô legitur: ἰσθμὸν τὸ νάπυ ἔπινεν, id eſt, Iſthmum ſinapi bibit aut momordit, ubi ille exponens viſum & euentum ſomnii cuiuſdam, quo is, qui viſus ſibi erat ebibiſſe liquidi ſinapi trituram, in ius vocatus, capite luerat, ſubiungit id quod illi acciderat, iam antea deſignatum fuiſſe prouerbiali dicterio modo dicto: ſic enim ſonant eius verba: καὶ μάρτυσι δὲ κέχρηται παροιμίᾳ ἀπὸ τοῦ λεγομένου, ἰσθμὸν τὸ νάπυ ἔπινεν, quo miror, quid Cornario viro alioqui doctiſſimo in mentem venerit, ut omiſſo verborum ductu, poſtremum iſtud verterit hoc pacto: Quis unquam ſinapi bibit? Vſus adagii eſſe poterit, quãdo aliquem criſpare naſum præ ira animoque ringi ſtomachabundũ ſignificabimus: vel quando ſcommatis dicacitatisve pœnas dat quiſpiam, & nunquam redituras per iugulum voces effutiens in capitis periculum ſe conicit, nam tunc mordax conuitiorum ſinapi appetit iuguli iſthmon. Eſt autem Iſthmus præter notam ſignificationẽ, interſeptum narium, & oris gulæq; interſepimentum, quod abſumptum iri ſinapis poculo denotabat ſomnium.

Icci cœna.

De præparca & frugali cœna dicitur parœmiace ἴκκου δεῖπνον, id eſt, Icci cœna, ut commemorat Euſtathius. Iccus Tarentinus fuit medicus: ὃς ἐπὶ βίου εὐτελείᾳ εἰς παροιμίαν κεῖται, hoc eſt, cuius vitæ parſimoniam parœmia notat: diciturque inquit: ἐπὶ τῶν ἀπεριττῶς δειπνούντων. Meminit Ælianus omnigenæ hiſtoriæ undecimo lib. Icci Tarentini non medici, ſed luctatoris, quem toto certationis tempore, temperantiſſimo & coercito victus genere uſum fuiſſe, Venerisque omnis expertem ſcribit. Græce eſt: κεκολασμένῃ τροφῇ διαβιώσας. Simile eſt illi quod ſupra adſcripſimus, Hecales cœna.

In cinere ſcribere.

Εἰς τέφραν γράφειν, id eſt, Inſcribere cineri. Suidas & ex eo Varinus exponunt de eo, qui inanem ſumit operam: Cinis namque impreſſos caracteres, quantumuis leuis aurulæ flatu facile confundit. Adnotant iidem auctores de rebus quoque impoſſibilib. dici. Citatur ex incerto auctore, apud quẽ uſurpari videtur, pro nihil penſi facere: Ἐγὼ δὲ τοὺς ὅρκους αὐτοῦ, τὸ τῆς παροιμίας, οἶμαι δεῖν εἰς τέφραν γράφειν, id eſt, Equidem illorum iuſiurandum cineri, iuxta prouerbium, inſcribendum eſſe reor.

Frumentum in populum.

Πυροὺς εἰς δῆμον, id eſt, Frumentum in populum. Prouerbiale dicterium in ambitus ſuſpectos & officiis muneribusve gratiam vulgi demereri ſtudentes, cuiuſmodi fuere, qui frumentum populo viritim diuidendo tyrannidis gratia id facere putabantur.

Digitized by Google

bantur, vt ciuium libertatem in periculum vocarent, occupatis tali libertate illorum animis. Cicero libro ad Atticum ſexto iocatur in eum, ꝙ elargitus fuiſſet in Athenienſes frumentum, tamquam qui ad tyrannidem viam quandam affectaret, itaq; ait: Sed heus tu πυρὰς εἰς δῆμον Athenis, placet hoc tibi? Memorat Velleius Paterculus Tiberium, eiusq; fratrem Caium, Gracchos, præmuniendæ regalis potentiæ gratia, frumentum populo dari inſtituiſſe. Quadrabit in omnes, qui quavis ratione gratiam captant popularem.

Iciens ictus eſt.

Βέβληται βάλων, id eſt, Iciens ictus eſt. Cōpetit in eum, qui ſibi ipſi malum accerſit. Ortum habet ab Hercule, qui in Olympia ſtatuam conſpicatus, eamq; latronem ratus eſſe, ſaxum eo contorſit, quod cum reſiliſſet, Herculem ipſum feriit. Effertur & ad hunc modum, πλήξας καὶ πληγείς, id eſt, Percutiens idem & percuſſus. Euſtathius Iliados λ. originem paulo aliter refert, quod nimirum inter Elidem & Piſam ſtatua ſteterit, arte dedalea ſe vertens, quā cùm Hercules lapide percuſſiſſet, virum ſuſpicatus, illa impulſa Herculem feriit. Eleganter vſus eſt adagio Philoſtratus in Iconibus de Capaneo loquens: καπανεὺς δὲ λέγεται κεραυνῷ βεβλῆσθαι, πρότερος μὲν οἶμαι κόμπῳ βαλὼν τὸν Δία, id eſt, Fulmine percuſſus fuiſſe dicitur Capaneus, qui prior (niſi me fallit opinio) iactantia Ioue͂ percuſſerat.

Mulctores reipublicæ peſtis.

Αμοργοὶ ſiue ἀμολγοὶ, ac ſi mulctores dicas, ꝓuerbiali dicterio nominabantur oratores, quod populi pecunias emulgerent atque exugerent quodammodo, vt ex Pauſaniæ lexico annotat Euſtathius Iliados λ. & iterum Odyſſ. θ. qui etiam μοργοὶ dicebantur, ab ἀμέργειν, quod ſignificat καρπολογεῖν, hoc eſt, vindemiari, atq; inde natum prouerbium, ἀμοργοὶ πόλεως ὄλεθροι, id eſt, mulctores ciuitatis pernicies. Oratores olim fœcundiore aliquanto prouentu & lucro, quam nūc aduocatorum turba, factiones ſeditionesq; venali lingua fouendo, & reipublicæ ærarium expilabant, & plebem exugebant tēporariis patrociniis. Hinc fit, quod tantas pecunias coegiſſe rhetores illi leguntur, cum Demades Athenienſis talenta decem accepiſſe memoretur, non alia de cauſa, quam vt tacēdo cauſæ ne officeret. vt apud Gelliū inquit C. Gracchus diſerte profeſſus, ſe ipſum quoque non gratis ad concionādum prodiiſſe, aliosq; omnes, qui verba ad populum faciunt, rei familiaris ſuæ pretium & præmium referre. Huc ſpectat oraculum, in quod ludit Comicus Ariſtoph.

Μή μοι ἀθηναίους αἴνειτε, ἀμολγοὶ ἔσονται. id eſt,

Ne mihi Cecropidas ſtudio laudetis inani,
Mulctores etenim fient.

Argentea fame conuiuari.

Αργυρέῃ λιμῷ ἑστιᾶν, ἢ εἰλαπινάζειν, id eſt, Argentea fame conuiuari epulative dicitur prouerbialiter, qui vere ſplendidam, hoc eſt, argenteis lancibus onuſtam, ſed obſoniorum inanem menſam apponit, extat apud Epigrammatarium libro ſecundo, titulo in Parcos.

Αργυρέῃ λιμῷ τις εἰς εἰλαπίνην με καλέσας
Ενταυ πενιχροὺς τοὺς πίνακας περιφέρων. id eſt,

Ad

Ad cœnam accitum eſuries argentea nuper
Me necuit, & uacuis lancibus aſſiduum.

Vbi ludit eleganter in voce πινάκων, id eſt, lâcium, quarum ſcrutatus etymon cū ſperaret eas fore ſibi πείνης ἄκος, id eſt, famis medelam, prorſus πειναλέας, id eſt, famelicas & inanes reipſa fuit expertus. Huc ſpectat Epigramma Martialis, cuius ego mentionem alio loco feci:

Auro, non dapibus, oneratur menſa, miniſtri
Apponunt oculis plurima, pauca gulæ.

Cum argentea fame eandem eſſe putant, quam idem Epigrammatarius pretioſam vocat libro 10.

Hic pretioſa fames, conturbatrixq; macelli.

Sic enim in duobus vetuſtiſſimis exemplaribus lego, reponendumq; cenſeo, pro quo vulgati libri habēt, conturbatorq; macellus. Pretioſam autem famem illic & conturbatricē macelli intelligo, qua exoticę delicię & gineata obſonia, inexhauſtis preciis alio ex orbe petebantur, quod Satyrice carpit Petronius Arbiter, ibi;

Luxuria rictu Martis marcent mania,
Tuo palato clauſus paruo naſcitur,
Plumato amictus auro Babylonico,
Gallina tibi Numidica, tibi gallus ſpado, &c.

Diuerſa ab hac eſt, ἀργυρεία λιμός, Id eſt, argentea fames, pro argenti pecuniæve inopia, apud Heſychium.

Qui celocem regere nequit, onerariam petit.

Competit in eum, qui maiora aggreditur quam ferre valeant humeri. Citatur ex Apuleio in libro de Republica his verbis. Qui celocem regere nequit, onerariam petit. Celox nauigium eſt breue, à celeritate qua pollet, nomen habens: at oneraria, grauis eſt & tarda de onere, cui ferēdo accommoda eſt. Celocem facili momēto quis regat & impellat, maiori arte ac labore in agendis onerariis opus eſt. Non abludit hinc Syllæ dictum inſultantis Marii Iunioris conſulis capiti, quod memorat libro primo Appianus: ἐρέτην δεῖ πρῶτον γενέσθαι, πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν, id eſt, Remigem prius eſſe oportet, quam tractando gubernaculo manum admoueas.

Aranearum plenus aluus.

Ἀραχνίων μεστὴν ἔχεις τὴν γαστέρα, i. Senarius prouerbialis apud Cratinum Comicum in fabula quæ Dolium, ſiue Setia inſcribitur. Prouerbio egeſtas & extrema inopia ſignificatur, ex quo detortū videtur Catullianum illud de ſe: Plenus ſacculus eſt aranearum. Staphyla anus apud Plautum in Aulularia, metuens ne ędes inanes à furibus aſportarentur: Ita, inquit, inaniis ſunt oppletæ, atque araneis.

De paxillo ſuſpendere.

Πασσάλου ἀνακρεμάσαι, id eſt, De Paxillo, aut clauo ſuſpendere, prouerbiale ſpecie dicitur, qui rerū non ſatagit, ſed negligentius quippiam curat: ſic exponitur ab Euſtathio. Metaphora ſumpta ab iis, qui non reponunt aliquid accurate, ſed velut aliud agentes, primo inſtrumento obuio appēdunt illud. Simili modo dictum eſt, ſed tamen diuerſo ſenſu, κρεμάσαι τὴν ἀσπίδα, id eſt, ſuſpendere, pro, quietem agere, & in pace verſari, quoniam pacis tempore ſcuta de parietibus ſuſpenduntur.

Inter

Digitized by Google

Inter Soſias & Tybios referre.

Εἰς σωσίας καὶ Τυβίους ἀποδιδόναι, id eſt, In Soſiarum, & Tybiorum numerum referre, prouerbii ſpecie dicemus quoties meritos proſtituim⁹, & in inferiorem quam meretur claſſem atque ordinem redigimus. Syneſius ad Euoptium: τοῦτον τῆς πάλιον τῆς ἀνεψιᾶς τῶν θυγατέρων, ὁ θεῖος ἡρώδης καὶ θυγατέρας, εἰς σωσίας καὶ τυβίους ἀπέδοτο, id eſt, Huius vel Cecrope lõge generoſioris conſobrinam auunculus Herodes ab oſtiis, in Soſias & Tybios elocauit, hoc eſt, ignobiles & plebeios terræ filios. Galenus in Therapeutices libro primo indicat Tybios emptitios fuiſſe ſeruos, quãquam ibi male per, i. ſcribantur, eius verba ſunt: καθάπερ γέται καὶ τίβιοι καὶ θρᾷκες ἀργυρώνητοι, id eſt, Getarum more & Tybiorum, Tracumque venalitiorum hominum Tibii à Phylarcho in Ponto ponuntur. ita quoque in Plinianis libris eſt, vt naturalis hiſtoriæ cap. 2. libri 7. Plutarchus ſympoſiacon 5. c. 7. καὶ τοὺς γε περὶ τὸν πόντον οἰκοῦντας πάλαι τυβεῖς προσαγορευομένους ἱστορεῖ φύλαρχος, οὐ παιδίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τελείοις ὀλεθρίους εἶναι, id eſt, quanquam Tybios dictos Ponti accolas, refert Plutarchus non pueris modo, ſed & adultæ ætati faſcino officere. Soſias vero in comœdiis ſeruiles eſſe perſonas nemo eſt qui ignoret.

Oreſtis ſomnium.

Ὀρέστειος ὄνειρος, id eſt, Oreſtæum ſomnium, de re fabuloſa & commẽtitia, futiliq; dicitur: ita vſurpat Galenus Therapeutices methodi libro primo, ὄνειρον ὀρέστειον διηγῇ θεσσαλέ, id eſt, Oreſtis ſomnium nobis narras Theſſale. Huic ſimile eſt illud Dionis Chryſoſtomi: ἐνύπνια ὁμολῶ ὁρᾶν ἀγροὺς καὶ κώμας. Videbar mihi videre inſomnia quæpiam agros & vicos, quos prædicabat.

Reperit patella operculum.

Adagii iſtius Græci, ſalientes latuerunt hactenus, donec diligentiorem aliquanto operam repaſtinandis Nonii Marcelli ſenticetis impendens ego, primus illos aperui: cum illic non vno in loco legatur nullo prorſus ſenſu. Varro heurenulo paſtopoma περὶ ἡ τῶν μυχάτων, pro quibus verbis ita legendum è manuſcripto vetuſto codice, adnotatum à nobis in Animaduerſorum libris fuit antea. εὗρεν ἡ λοπὰς τὸ πῶμα, περὶ γεγαμηκότων. Conſtat autem Varronẽ plerisque ſuis libris prouerbiales inſcriptiones dediſſe. Eſt igitur adagiũ iſtud εὗρεν ἡ λοπὰς τὸ πῶμα, id eſt, Reperit patella operculum, pure puteque idem cum eo, quod D. Hieronymus detorſit ad ſuũ vſum: Dignũ patella operculum: quo vtemur, ſi quando vecordi marito fatuam obtigiſſe vxorem ſignificare volumus, aut difficili homini rem eſſe cum moroſis.

Vitex floret, & botrus maturuit.

Ἡ ἄγνος ἀνθεῖ καὶ ὁ βότρυς πεπαίνεται, id eſt,

Flos vitice exit, & botrus maturuit.

Plutarchus libro ſecundo, Sympoſ. vbi de remora piſce agit, oſtendit verſiculum hunc vulgi ſermone tritum fuiſſe, quando addit, τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, id eſt, quod dici ſolet: ſed vſum non addit, neque originem adagii. Vti eo non intempeſtiue licebit, quãdo indicabimus tempus eſſe, vt iuuenis maturi ingenii ſpecimen edat, Ἄγνος eſt quam ſalicem Amerinam & viticẽ Latini nominant, cuius frondes thori loco ſubſtratæ Veneris impetum cohibere creduntur, vide

vnde & illi nomen à ſterilitatis argumento, quaſi ἀγόνῳ, hoc eſt, geniture inimico.

Nouus iſte Palæphatus.

Καινὸς οὑτοσὶ παλαίφατος, id eſt, Nouus iſte Palæphat⁹. Venuſte quadrabit in eos, qui fabuloſa, qualia fidem non inueniant, ſeria oratione veriſimilia facere, aliiſque approbare ſatagunt. Extat apud Athenæum de Cotto artem ſuam oſtentãte glorioſius, ἰδοὺ καινὸς οὑτοσὶ παλαίφατος, id eſt, En nouus iſte Palephatus. De quo ita Euſtathius in Odyſſeæ decimumnonum ſentit: παροιμιάζεται τοὺς πιθανολογοῦντας τὰ μὴ οἷα. πίστιν προσοχὴν ἔχειν, id eſt, Prouerbialiter torquetur in aſſertores rerum, quæ fidẽ non merentur. Palæphatus ſcriptor fuit fabuloſarum narrationũ, quas ad hiſtorias transfert, eiusque hodie extat: τῶν ἀπίστων liber de rebus incredibilibus, in quod opuſculum multa commentati fuiſſe dicuntur Heraclitus & Charax. Meminit eius & Virgilius in Ciri eo verſu: Docta Palæphatia teſtatur voce papyrus.

Aliud quippiam exorna.

Exſtat apud Syneſium in epiſtola ad Athanaum, prouerbiali ſchemate prolatum haud dubie: ἄλλο μέν τοι ποίκιλλε, id eſt, Aliud coloribus exorna: nam cum Vlyſſes euadendi è ſpecu Cyclopis modos omnes rimatus, ſpem Galatheæ amorum illi feciſſet, antrumque prius euertendum ab illuuie pecoris, ac thymiamate quopiam fragranti adolendum, & ſertis corollis ornandum inſtaret, quo ſic fugam captare liceret, ille nõ omnino ſtupide verba ſibi dari ſubdoratus: δριμύτατον μὲν ἀνθρώπιον, inquit, ἔοικας εἶναι καὶ ἐγκατατετριμμένον ἐν πράγμασιν· ἄλλο μέν τοι ποίκιλλε, οὐδὲ γὰρ ἐντεῦθεν ἀποδράσεις, id eſt, Callidiſſimus mihi videris homuncio, & in rebus verſatiſſimus, nempe aliud pigmentis exorna, neque enim iſthinc effugies. Sumptum a pictoribus, qui colorum delinimentis variis rem exorornant. Locus videtur alicunde ex poetæ tragici alicuius fabula, cui Cyclops nomen ſit, deſumtus. Non abſimile eſt illi, quod apud Plutarchũ in Sympoſia. octauo, Antobulus dicit: παῦε ποικίλλων πρὸς ἡμᾶς, id eſt, Deſine iſta apud nos variegarę: Sophocles in Trachiniis: οὐδὲν ξυνίημ' ὧν σὺ μὲ ποικίλλεις πάλαι, id eſt, Nihil horum capio, quæ tu dudum exornas, & lenocinio verborũ illecebriſque venuſtas. & iterum, Lychas ad Deianiram: τί ποτε ποικίλλας ἔχεις, id eſt, Quid artificioſe moliris, & exornas?

Lutea progenies.

Πηλογόνοι vocabulo Callimachi dicuntur vaſti homines & ignobiles, quaſi è luto prognati. παρὰ τὸ ἐκ πηλοῦ γεγονέναι, quales terræ filii habebantur, vnde Minutius Felix in octauo, qui liber falſo octauus Arnobio aſſcribitur, de Saturno loquẽs, Terræ enim, inquit, & cæli filius, quod apud Italos eſſet ignotis parentibus proditus, vt in hodiernum opinato viſos, Cælo miſſos, ignobiles & ignotos terræ filios nominamus: & Tertullianus in Apologetico, Terræ filios vulgus vocat, quorum genus incertũ eſt. Eodem ſenſu γηγενεῖς, hoc eſt, terrigenæ dicuntur, apud Alexin Comicum:

Ὀδ' ἕτερος τί ἂν τύχοιμι ὀνομάσας,
Βῶλος ἄρουρα, γηγενὴς ἄνθρωπος.
id eſt,
At alterum quo nomine obſecro
feram?
Is ipſe gleba eſt, ſtiua, terra & filius.

Quibus

Quibus verbis ſtupidum, inſulſum, & ignobilem proſcindit. Quid, quod γίγαντες, hoc eſt, gigantes, non alii quam ἐκ γῆς γεγενημένοι, id eſt, humo enati, ſonant græca voce. Haud diſſimili ſchemate γηλόφοι veteres dixerunt, craſſum, indocilem, telluris inutile pondus, teſte Ælio Dionyſio, qualis ille fuit qui è ſomno euigilare non potuit, niſi cõpunctus impreſſis altius aciculis, vt Euſtathius inſimulat. Translatio a terrei collis mole. Theodotius libro de prouidentia 5. ὡς γηλόφους τινὰς τῷ μεγέθει μιμεῖται, id eſt, Immani corporis mole colles repręſentat.

Inteſtina adolens ipſe carnes deuorat.

Plutarchus in Problemate, vbi de vmbris in conuiuia adducendis ſententiam exquirit, ſenarium, vt appatet, tritum adducit:

Ἄλλως γὰρ ἡμῖν προσπαίζουσιν οἱ λέγοντες,
Δελφοῖσι θύσας αὐτὸς ὀψωνεῖ κρέας.

id eſt,

Alioqui ioculare illud in nos contorquent,
Omenta ponens ipſe carnes deuorat.

Quadrabit in eum, qui deteriora aliis ponit, potiora ſibi reſeruat, exemplo Promethei, qui ſola oſſa adipe contecta Ioui apponebat, ſibi totius hoſtiæ carnes ſeruabat: aut qui facit quidem quod decet, ſed non ſine commodi ſui reſpectu. Eſt autem δελφὸς ſeu δελφύς, quod in porcino genere vulua à Latinis dicitur.

Præſente arbore, ligna omnes colligunt.

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται.

id eſt,

Præſente quercu ligna quiuis colligit.

Parœmia citatur à ſcholiaſte Theocriti.

Facile cuiuis eſt ſcribere, parata dicendi ſcribendive materia, cum res ſe vbertim ſuggerunt. recte namque dictum eſt ab Horatio:

Rem tibi Socratica poterunt oſtendere chartæ.

pro παρούσης, id eſt, ad manum præſente & parata, legẽdum cenſuimus, πεσούσης, id eſt, ruente vel lapſa.

Ventis mare & ignis ſeruiunt.

Ἀνέμοις θάλασσα καὶ πῦρ δουλεύει, id eſt, ventis mare ignisque ſeruiunt. E Menecratis Democritique fontibus hauſtum adagium, quo indicare illi voluerunt, ita comparatum eſſe diuinitus naturæ lege, vt mare, quamuis imperium in naues nautasq; obtineat, ignis, in ſubiectam materiã, ventis tamen obſecundare cogantur: quam ſententiam pluribus verſibus expreſſit in Alexipharmacis Nicander: θάλασσαν

Ἤν τε καὶ ἀτμεύειν ἀνέμοις πόρεν ἐννοσίγαιος
Σὺν πυρί, καὶ γὰρ δὴ τὸ πνοαῖς συνδεδμῆσθαι ἐχθραῖς.
Πῦρ μὲν ἀείζωον καὶ ἀχείμονον ἔτρεσεν ὕδωρ
Ἀργέστης, &c. id eſt,

Inſeruire dedit, ventis, maris arbiter, æquor
Atq; ignem: hic etenim flatu ſtridente domatur.
Nam viuax Euros ignis timet, & mare vaſtum.

Gratia non ducitur pœnitentia.

Breuius, concinniusque Græcis dicitur, χάρις ἀμεταμέλητος, id eſt, Gratia pœnitentiæ expers. Elogium breue & Theoph. auctore dignum, & cuius gloriam diſcipulo non

inuidit Ariſtoteles, quo ſignificatur gratiam pœnitentia non duci, neq; revocare collatum beneficium. ita Terentianus Simo ad Soſiam libertum beneficii memorem, dicit ſe haud mutare factum Conveniet eo vti, neque ſine venere, quando volumus ſignificare non pœnitere nos beneficii in hominem nō male merentem collocati. Antiph. Comicus apud Athenæum lib. I. eleganter:

Τί γὰρ τις ἂν ἄλλο πρὸς θεῶν πιεῖν ἕνεκα
Εὔξαιτο πλουτεῖν εὐπορεῖν τι χρημάτων
Η τοῦ δύνασθαι προσβοηθεῖν τοῖς φίλοις
Σπείρειν τι καρπὸν χάριτος ἡδίστης θεῶν. id eſt,

Qua gratia, teſtor deos, diteſcere
Quis optet, atq; effluere Gaza diuite?
Niſi vt ſuo ferat opem amico, & Gratia
Inter deas primaria fructum ferat.

Oreſtis inſaniam inſanire.

Simocatus in epiſtolis de paupertate loquens, malum calamitoſiſſimum illam vocat, qua cum nullus habere commercium deſideret, etiā ſi Oræſtea inſania laboret: οὐ γὰρ, inquit, τις ἐθέλει τηλικούτῳ κακῷ συνοικοῦν, οὐδ᾽ εἰ τὴν ὀρέστου μανίαν νοσεῖν κατακελεύει. Oreſtis inſaniæ pleni ſunt auctorum libri, qua dire ſcelerum vltrices furiæ illum agitarunt, parricidii reum.

Tria Theramenis cauenda.

Cvm periculum ingens denunciamus, aut cauendum eſſe negocium periculoſæ aleæ plenum admonemus, adagii vſus erit. Polyzelus Comicus in Demotyādareo fabula:

τριῶν ἐν οὖν κακῶν ἣν ἑλέσθαι, πότερά τι πῶς φίλοι; καὶ
Ξύλον τ᾽ ἐφ᾽ ἑλκειν, ἢ πιεῖν κώνειον, ἢ
Προδόντα τὴν ναῦν, ὡς τάχιστα τῶν κακῶν
Απαλλαγῆναι, τὰ δ᾽ ἐστὶ τρία θηραμένους
Αεὶ φυλακτέ᾽ ἐστίν. id eſt,

Tribus è malis vnum neceſſe legere erat,
Induere palum, vel cicutam obducere,
Vel naue prodita malis cito eximi,
Theramenis tria hac cauenda cenſeo.

Apparet verſus eſſe trimetros, quorum priores parum ſuis numeris cōſtant, corrupti nimirum. Ariſtophanes in Triphalete fabula:

Εγὼ γὰρ ἀπὸ θηραμένους δέδοικα τὰ τρία ζωή. id eſt,

Ego metuo mihi tria hac Theramenis.

Theramenes, cuius dubia in reip. adminiſtratione fides literis conſignata eſt, tria pœnarum genera Athenis inuexiſſe videtur, aut ſtipiti alligatum corpus lectori excarnificādum dare, aut cicutæ poculum ebibere, aut exilio ſolum vertere. Huc alluſit Menander Comicus eo verſu:

Εν γὰρ ἐκ τούτων τῶν τριῶν ἔχει κακῶν. id eſt,

Id namq; de tribus malis vnum obtigit.

Theramenes quomodo à triginta tyrannis è medio ſublatus ſit, quidque dixerit, ne Iſocrates ſuſcepto illius patrocinio periculum ſibi ipſe crearet, legas apud Plutarchum in vita Iſocratis. Non diſſimile eſt, quod refert Suidas, capitis reis tria apponi ſolere, gladium, reſtim, & cicutæ potiunculam, quæ nominabant τὰ τρία τὰ εἰς θάνατον, hoc eſt, Tria letalia, vel τὰ τρία τῶν εἰς θάνατον. hoc

Digitized by Google

hoc eſt, tria morti addictorum: cuius rei meminit in Æſopi fabula Alexis Comicus, quanquam etiam aliter illud efferatur: τὰ τρία τὰ παρὰ τῇ αὐλῇ, id eſt, Tria apud Prætorium ſiue iudiciarium forum, quod inde natum, quod capitalem ſententiam ſubituris fas eſſet, effari, libere cibo prius vinoq; expletis: Zenobius auctoritate Ariſtidis commemorat, oraculum Delphicum conſulentibus ſortes exhiberi conſueuiſſe annulo obſirmatas, cum admonitione iſta, ne ſtatum ante diem eas reſignaret, præuaricatoribus enim impendere è tribus vnum, aut oculorum orbitatem, aut linguæ iacturam, aut manus truncationem.

Vita ſuilla.

Spurcum & contaminatum viuendi genus, ὑώδης βίος, id eſt, Suilla vita à Clemente libro pædagogi 3. vocatur, vbi ait: τὴν μὲν τῶν φαύλων συνδιαίτησιν ἀνθρώπων ὑώδη γνωρίζων ὁ πάνσοφος διὰ μωσέως παιδαγωγὸς, χοιρείων ἀπηγόρευσε μεταλαμβάνειν, id eſt pædagogus ille omniſcius ſciens cōuerſationem cum improbis hominibus ſuinam eſſe, per Moyſen vetuit porcina veſci. ὑώδεις etiam ſtolidi craſſique ingenii dicuntur, vt apud Ariſtophanis ſcholiaſten Hippocratis libris leguntur traducti fuiſſe per ora hominum de ſtupiditate, hoc eſt, διαβεβλημένοι εἰς ὑωδίαν, & Eudemus de iiſdem ait: ὑώδεις καὶ ἀπαίδευτοι ἐκωμῳδοῦντο, id eſt, ſuilli & illitterati Comicorum ſalibus inceſſebantur. Ariſtophanis interpres de Phœnippo quodam, ὑώδης ἦν καὶ πορνικὸς, id eſt, Suinus & ſcortorum amoribus deditus eſt. Bœoti ὕωτες dicti fuerunt propter ingenii craſſitiem. Pherecratis etiam ὑηνίαν pro imperitia extulit, & Plato συηνεῖν pro indocte & inſulſe, ſuum more aliquid conari. Nazianzenus:

Αὐτοὶ δ' ἐν σφετέροις αἴσχεσιν εἰσὶ σύες.
id eſt,
Ipſi in ſuis ipſorum probris ſunt ſues.

Supra fumum clauus.

Ὑπὲρ καπνοῦ τὸ πηδάλιον, id eſt, Supra fumum clauus. Refertur ab Euſtathio Odyſſ. μ. Idem Odyſſ. π. indicat proverbialiter dici ſecuritatis aut incuriæ cuiusdam argumento, ἐπὶ τῶν ἀμελουμένων, de rebus iam ſecure ſepoſitis, quaſi ſupra fumum, ac proinde neglectis: Cui oppoſitum eſt illud Vlyſſis conſilium ad Telemachum filium, Ἐκ καπνοῦ κατέθηκα, id eſt, Extra famam depoſui diligentiæ nauatæ indicio, ſiquidem arma aut vtenſilia cum cura ſeponimus, ne fumo denigrentur, ſed ſplendorem ſeruent. Incuriam oſtendit qui illud ſcripſit:

Ἡ δ' ἀσπὶς ἐν τῇ φεψάλῳ κρεμήσεται.
id eſt,
Hic clypeus appendetur in fuligine. Nimirum neglectus propter diuturnam pacem atque obliteratus. Heſiodicum eſt: ὑπὲρ καπνοῦ θεῖναι πηδάλιον, id eſt, ſupra fumum ſeponere gubernaculum, pro nauigationi ſuperſedere: ſic enim ait:

Πηδάλιον δ' εὐεργὲς ὑπὲρ καπνοῦ κρεμάσασθαι, id eſt,
Clauum affabre factum ſupra fumum ſuſpendere. & iterum:
Αἶψα δὲ πηδάλιον μὲν ὑπὲρ καπνοῦ καταθεῖο. id eſt,
Absq; mora ſupra fumum ſepone temonem.

Gregor. Nazian. in epiſt. iocatur in Greg. Nyſſ qui reiectis ſacris li. & ſepoſitis, profanos in manus aſſumpſiſſet

pſiſſet: ἦ, inquit, ὑπὲρ καπνοῦ τέθεικας, ὡς τὰ πηδάλια χειμῶνος ὥρᾳ, id eſt, an ſupra fumum libros ſepoſuiſti, quemadmodum clauum ſolent brumæ tempore.

Fluctibus obloqui.

Πρὸς κύματα λαλεῖν, id eſt, Fluctibus obloqui proverbialiter dicitur, cui cum homine refractario ac moroſo res eſt. Refertur ab Euſtath. Odyſſ. 9. A quo non abludit illud Æſchyli apud Prometheum:

Ὀχλεῖς μάτην με κῦμ' ὅπως παρηγορῶν. id eſt,

Hortando me obturbas vt vnda inaniter.

Æſopicum onus.

Αἰσώπειος φόρτος, id eſt, Æſopicum onus pverbiali ſpecie dicitur, quod non vſquequaque grauat, ſed paulatim leuius redditur imminuiturque. Natum ab Æſopo fabulatore, qui mazas frixas, & commeatus in longum ita parati vim magnam humeris exportandam in ſe recepit, iniquius nimirum & portatu difficilius onus, qua de cauſa ludibrio ſannisq; omnium patuit primo; ſed cum indies decederet aliquid oneri, dimenſo dietim inde in cibum abſumpto, poſtea ob induſtriæ ſpecimen cunctis admirationi fuit, videntibus illis decreſcere onus, conſeruis, propter viæ moleſtiam & diuturnitaté ingraueſcere. Qui ſcholæ ergaſtulum ſuſcipit, docendi inſolens, ſubit quidem ille Æſopicum onus, ſed quod vſu fit leuius.

Lapis ad funiculum.

Λίθος ποτὶ σπάρτον εὐθετεῖται, id eſt, Lapis ad funiculum aptatur, proverbium accommodatur, cum quid rite fit & ex vſu, nec enim rubrica ad lapidis poſitum adaptatur, ſed pro rubricæ ſeu funiculi ductu, coria, in ædificiis ſeu lapidum ordines appoſité locantur. Vtitur eo Gregorius Palama: καὶ λίθος ποτὶ σπάρτον εὐθετεῖται, οὐ σπάρτον ποτὶ λίθον συνδιατίθεται. id eſt, Et lapis ad funiculum apte locatur, non autem funiculus ad lapidem componitur. Confine eſt illis, Bos currum trahit, non bouem curſus. Eſt autem σπάρτον is funiculus fabrorum cœmentariorum, quem ad perpendiculi normam extẽdunt, vt lapidum coria concinnius aptẽt, atque componant. Poteſt & inuerti adagium, cum quid præpoſtere adminiſtrari ſignificabimus. Euripidis ſcholiaſtes citat hoc modo adagiũ: τὸν λίθον ποτὶ τὰν σπάρτον ἄγε, id eſt, Funiculo lapidem applica. Refertur & ab Apollonii interpretibus. Doricæ parœmię nomine ita, ἡ δωρικὴ παροιμία, τὸν λίθον ποτὶ τὸ σπάρτον ἄγοντες, id eſt, Doricó proverbio dicitur, Lapidem ad ſparton agentes.

Capra anniculæ pera.

Citatur ab Euſtathio Odyſſ. 9. parœmia heroici verſus lege aſtricta eiuſmodi.

Αἰγὸς ἐπὶ πρωτογόνου ἐρυθρῆς πήρη ἀρίστη. id eſt,

Anniculæ capræ ruffa pera optima fertur.

Videtur autem conficta ad cõmendationem puellaris ętatis; ſunt enim πρωτῆνες anniculi agni, vt exponit Heſychius. Vſus eius accommodabitur, ſi quando eundem iuuenem præclaræ ſpei, & modeſtum laudabimus, qui poſtea ſenii vitio moroſior redditus intolerabilis euaſit.

Tibi ipſe calendas edicito.

Σεαυτῷ νουμηνίαν κηρύσσειν, id eſt, Tibi ipſi nouilunii diem, aut Calendas edi-

edicito. Licebit vti cum alicuius arbitrio permittimus quippiam, vt pro ſuo iure ſtatuat quod velit. Apparet olim, cum penes ſacerdotes ius omne eſſet intercalandi, ab iisque petenda eſſet feriarum omnis ratio, cõſuetudinem fuiſſe receptam, vt præconis publici voce in vulgus ederetur initialis cuiusque menſis dies, quem feriatum habebant. Eſt a. νεμηνία nouilunio dicatus dies mẽſis auſpex. Fit huius adagii mentio apud Heſych. & indicat natum à Cæi inſulæ incolarum conſuetudine, vbi pro libito ferias ſibi quisque diligebat, incerta, & confuſa dierum feſtorum ratione.

Diſſidii pomum.

De eo qui ſeminarium litium, & rixarum ſpargit, diſſidii auctor, prouerbialiter dixit Nicephorus Calliſtus libro 14. τὸ μῆλον Ἔριδος ἐς μέσον βάλλειν, id eſt, Contentionis pomum in medium proiicere. vbi craſſo errore lapſus eſt interpres ita vertens. Contentionis ouem, vehementer eã perſtringens, in medium protulit. Alluſit ad fabulam de pomo, quod Eris diſcordiæ dea in conuiuio deorum proiecit inter accumbẽtes deas, inſcriptum vt pulcherrimæ cederet, qua de re Lucianus legatur.

Xenocratis teſtimonium.

De minime vano & indubitato teſtimonio efferri poteſt, ſiquidem hoc de illo proditum legimus apud Laertium, quod cum nemini iniuriato teſtari liceret apud Athenienſes, ſoli huic iusiurandum remiſſum fuerit: ἦν δὲ, inquit, καὶ ἀξιοπιστος σφόδρα, ὥστε μὴ ἐξὸν ἀνώμοτον μαρτυρεῖν, τούτῳ μόνῳ συνεχώρουν Ἀθηναῖοι. Quo ſpectat illud Ciceronis ad Atticum. Quæ mihi res multo honorificior viſa eſt, quam aut illa, cum iurare tui ciues Xenocratem teſtimonium dicentem prohibuerunt, aut cum tabulas Metelli Numidici, cum hæ, vt mos eſt, circumferrentur, noſtri iudices aſpicere noluerunt. Ex quo ſimiliter Metelli tabulæ, pro incorruptæ integræque fidei tabulis, quibus etiam non inſpectis fides habeatur, in adagii vſum vocari poſſunt.

Vlyſſis vinculum.

Ὀδυσσεῖος δεσμὸς, id eſt, Vlyſſis vinculum aut ligaculum, dicitur (vt annotat Euſtathius Odyſſ. θ.) de rebus tuto ſepoſitis, ac diligenter opera obſeratis: ἐπὶ τῶν σφραγιζομένων ἀσφαλῶς. Occaſio adagii ſumpta ex Homero, loco iam antea citato, vbi Vlyſſes:

Θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴηλε
Ποικίλον, ὅν ποτέ μιν δέδαε φρεσὶ πότνια Κίρκη. id eſt,

Continuo firmum iniicit ille
Vinculum, quod quondam monſtrarat nectere Circe.

Vetuſti moris fuit vinculis munire, quod ab aliorum iniuria tutum eſſe volebant: recentior enim eſt clauium vſus, quas Laconum eſſe inuentum, ſunt qui annotant.

Vulgari piſci non inſunt ſpinæ.

Ἐν ξυνῷ ἰχθύϊ ἄκανθαι οὐκ ἔνεισιν, id eſt, Vulgari piſci non inſunt ſpinæ. Democriti adagium eſt. Vulgus hominum, non ita lædere poteſt aut fortunas aliorum euertere, vti magnates: neque argumentis obuiam ire poteſt: idem etiam diſſoluendis ſyllogiſmis ineptum eſt, Plutarchus Sympoſiacωn lib. 2. ἐν γὰρ ξυνῷ ἰχθύϊ ἀκανθαι οὐκ ἔνεισιν, ὥς φησιν ὁ Δημόκριτος, id eſt, Etenim quod dixit Democritus, vulgaris piſcis ſpinas non habet.

habet. Refert Ælianus omnigenæ hiſtoriæ lib. 10. Archytæ Tarentini apophthegma tale, vt difficulter inuenias piſcem ſpina carentem, ita & virum qui nihil habeat doloſi aut ſpinoſi, græce illud ſonat: ἔργον ἐστιν εὑρεῖν ἰχθὺν ἄκανθαν μὴ ἔχοντα.

Arundinea crura, & tabis propheta.

De prætenui homuncione & macilento, atque etiam morboſo dicetur illud Comici Platonis:

Καλάμινα σκέλη φορῶν, φθόης προφήτης. id eſt,

Arundinea habens cruſcula, tabis propheta.

Torſit ille in Cineſiam Euagoræ filium, poetam dithyrambicum, qui vſque adeo imbecillo & macro corpuſculo fuiſſe memoratur, vt tiliaceis aſſeribus circumquaque ſe cingeret, ne prælongum & exile corpuſculum vltro citroq; flecteretur, vnde φιλύρινος, id eſt, Tiliacei cognomentum illi apud Ariſtophanem. inciderat autem iſte ex laterali morbo in empyema, collecto in thoracem pute, quapropter vetuſto more, cauſa remedii contra pthiſin, inuſtus fuerat, vt ex Platone Comico refert Galenus aphoriſm. lib. 7.

Expiatis bona obtingunt.

Athenæus in primi Dipnoſophiſtarum initio, verſu hoc proverbiali vtitur ex Callimacho Cyrenæo deſumpto.

Τοῖς δ' ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασιν ἄμεινον. id eſt,

Dant bona cuncta Dei, ter vino ſumine tinctis.

Poſtularat autem Timocrates cõmunicari ſibi ſermones eruditos in menia variis de rebus habitos, neque patiebatur ſe excludi ab ea auditione, tãquam profanum, & myſteriorum cognitione indignum. Solebãt vero antea quam ſacra attingerent, luſtraliter ſe laudando aut circumferendo, quod ipſum antiquum eſt ſacrorum verbum pro purgare, Plauto quoque vſurpatum ibi:

Pro luuatore circumferam: quem morem expreſſit Virgilius in 6. ait:

Idem ter ſocios pura circumtulit vnda.

Spargens rore leui, & ramo felicis oliua,

Luſtrauitq; viros.

Licebit vti quando poſtulabimus participes fieri ſcientiæ reconditæ, aut cognitionis rei cuiuspiã arduæ, tanquam ſymmiſtæ: veluti ſi anatomicæ diſſectionis ſtudioſus, rerum quarundam difficilium explanationem ab Andrea Vulſalio, ea in arte extra omnem aleam peritiſſimo, efflagitet. Transferri etiam poteſt ad animum vitiorum ſentina liberum.

Nodorum vincula texentes.

Qvos non ineleganti voce Vitiligatores vocauit Cato, teſtante Plinio, eos non minore gratia ἐριδάντας & ἱμαντελικτὰς dixit Democrit. Abderita, illud quod iurgia ferant contentioſi, hoc vero, quod veluti nexus quoſdam vinculorum implicent, quibus alios inuoluant irretiantque. Clemens Stromat. libro 1. ἐριδάντης δὲ καὶ ἱμαντελικτὴς, ὡς ὁ Ἀβδηρίτης ἐκάλεσε φασίν, id eſt, quæ lectio apud Plutarchum 1. Symp. decade nõnihil corrupta legitur hoc modo: ἐριδαντείων δὲ καὶ ... καὶ ἱμαντελικτείων λόγων ἀφετέον, id eſt, Miſſas facere oportet eorũ fabulas, qui de lana caprina rixantur, & nodos texunt, vt eſt apud Democritum.

Tri

Tri puer ſenex.

Τριπαιδογέρων, quaſi dicas, iam tertio puerum ſenem, vetulum decrepitum prouerbiali ſchemate vocat Alcyphron, in epiſtolis, ubi Phœbiana delicata iuuencula ſenem ab intempeſtiuo amore deterret, acerbius illum his verbis increpans: ὦ πάυσῃ τριπαιδογέρων καὶ πάλαι γερόντιον παρῶν τὰς ἐφ' ἡλικίας ἀνθούσας ἡμᾶς, id eſt, nunquam ne deſines Tri puer & catioſe ſenex nos in ipſo ætatis flore conſtitutas puellas fodere? ſimili figura ferme, Triſeclisſenem vocauit Neſtorem Nævius, Quin & τριγέρων μῦθος, ab Æſchylo in Agamemn. fabula dicitur.

Coruus abſente graculo pulcher.

Adagium ſpirat quod in Theophylacti epiſtolis legitur: κολοιοῦ μὴ φανέντος καὶ κόραξ εὐπρεπὴς καταλογισθήσεται ὄρνισιν, id eſt, Non apparente graculo inter ſpecioſas aues numerabitur & coruus. Non inuenuſte eo utimur, cum duorum fiet comparatio ſimilis prope deformitatis. Elegantius ſonabit ſi ad ingenium trãſferatur, ut ſi dicamus: Saluſtii immanem illam in Ciceronem dicacitatem, merum eſſe luſum præ effreni illa Caleni Fuſii apud Dionem in eundem virulentia: κολοιοῦ ἀπόντος τὸ κόρακα εὐπρεπὴς εἶναι ὄρνεον.

Medium ſequere.

Prouerbiales ſunt Senarii Pratinæ Tragici poetæ Phliaſii apud Athenæum in 14.

Μὴ σύντονον δίωκε, μήτ' ἀνειμένην,
Ἰαστὶ μοῦσαν, ἀλλὰ τὴν μέσην νεῶν.

id eſt,

Ne ſequere mollem, quem vocant Ionicum,
Neue aſperum tonum, viam at mediam tene.

Quibus appoſite utemur ubi modum, quo ſine nihil recte fit, ſuadebimus, quemadmodum inter Harmoniæ genera, cum Lydii modi Lugubre quid ſonent ac flebile: Ionici mollibus ſeruiant: at Dorii velut inter utroſq; medii laudantur: ita in dicendi ratione inter grande illud, atque robuſtum genus, & alterum gracile, medium eum duobus floridorum, & picturatam ſequendum monet Fabius. Huic adfine eſt illud Damaſcii Syri in Philoſophica hiſtoria: τὸν δὲ περὶ τὴν ἐπιτράπεζαν μετρίως πως καὶ ἀφρυκτῶν, οὔτε κεκακωμένον διὰ πενίαν, οὔτε διὰ πλοῦτον βλακεύουσαν, ἀλλὰ μέσην καὶ μουσικήν, καὶ τὸν δώριον τρόπον ὡς ἀληθῶς ἡρμοσμένην, id eſt, Menſæ apparatus erat moderatus, & frugalis, neque ſordidior propter egeſtatem, neque diſſolutior propter opulentiam, ſed medius ac Muſicus, in modum Doricorum modolorum reuera concinnus.

Cras cerdo, hodie nihil.

Varronis eſt inter parœmiacos librorum titulos prouerbium non ſemel à Nonio Marcello citatum, quo mutationem & variabilem rem humanarum ſortem ſignificari autumo. Conforme illi eſt, imo idem plane, Anaxandridæ Comicis illud ex Anchiſe fabula:

Πολλοὶ δὲ νῦν μέν εἰσιν οὐ ἐλεύθεροι,
Ες τ' αὔριον δὲ σουνιεῖς, εἶτ' εἰς τρίτην
Ἀγορᾷ κέχρηνται, τὸν γὰρ οἴακα στρέφει
Δαίμων ἑκάστῳ.

id eſt,

Multi quidem ſunt hodie liberi parum,
Quos Sunienſes luce craſtina dies
Sequens videbit perfrui claros foro.
Sors namque clauum verſat hominum cuilibet.

Vbi per Sunienſes, negotiatores intelligi puto, à Sunio Athenarum emporio notiſſimo, ubi rerum venalium forum erat, Donato teſte: ut innuat repente quoſdam è ſeruis negociatores bona fortuna uſos euadere, mox etiam ciuilium rerum gubernaculis admoueri, hoc eſt, ex Iris Crœſos fieri. Exſtat apud Ariſtophanem ſimile prouerbium: Νῦν μὲν οὐδείς, αὔριον δ' ὑπερμέγας, id eſt, Qui nunc nullus, cras præmagnus. Conſimili figura ferme dixit Nazianzen⁹ in Athanaſium: χθὲς ἱερόσυλοι καὶ σήμερον ἱερεῖς, id eſt, Heri ſacrilegi, hodie ſacrifici: de iis qui ſacra intempeſtiue tractát, adhuc tyrones artis, aut qui doctores eſſe prçſumunt, vix diſcipuli. Poſtremum autem illud: οἴακα στρέφει δαίμων ἑκάστῳ, id eſt, Fortuna vertit clauum cuilibet, prouerbium ſapit, quo fortaſſis uſus ſit Varro ſimiliter, ut haud abſurdum ſit illud apud Nonium reponere in dictione Examuſſim, ubi ſic legitur, Idem οἴακων, hoc modo legendo, Idẽ οἴακα δαίμων, ut ex initiali voce notum tunc adagium agnoſci potuerit.

Puluere extrito decertat.

Κόνιν ἀποψησάμενος ἀγωνίζεται, id eſt, Extrito puluere decertat, aut in certamen deſcendit. Citatur prouerbium ab Euſtathio Iliados penultimo. Quadrat in eum, qui victus animum reſumit, & cum hoſte digladiatur. Transferretur ad animum, ſi quis in congreſſu literario herbam alicui dare coactus, nihilo animo deiectior ad conflictum redeat, quaſi deterſis pulueris ſordibus.

Hercules in Lydia.

Hercules in Lydia prouerbialiter dicitur, qui cultu corporis effematitior incedit, indecoro ſibi habitu utens, ut miles in toga talari conſpicuus. Multorum ſcriptis celebratur Hercules muliebrib. indutus apud Omphalem Lidiæ reginam. Ariſtides in oratione aduerſus eliminatores: Ἡρακλῆς ἐν Λυδοῖς ὠρχήσατο, id eſt, Hercules inter Lydos ſaltauit. Tertullianus libro de pallio, Quales ille Herc. in ſerio Omphales fuerit, iã Omph. in Herculis ſcorto deſignata deſcripſit, ubi pro ſerico Beatus Rhenanus Theriſtro legit: innuit autem non minus pudendum fuiſſe Herculi muliebrem cultum aſſumere, quã Omphalem Leonina pelle cingi.

Aſino gramen & baculus.

Sapiens præceptum eſt, ὄνῳ χόρτος καὶ ῥάβδος, δούλῳ ἄρτος καὶ μάστιξ, id eſt, Aſio fœnum & baculus, ſeruo panis & ſcutica. Refertur à Gregorio Palama Theſſalonicenſi, ignauiæ ſedentariæque deſidiæ iuſtiſſimum præmium: indicat namq; duriter habendos, qui nil recte faciunt, niſi urgeas flagris. Seruilia ingenia nõ niſi plagis emendantur, Phrygũ in morem: & quæ in prauũ indurucrunt, minis, verberibus, & Manlianis imperiis frangenda ſunt: contra generoſi ſpiritus dura omnia reſpuunt, laude excitantur, honoriſque ambitu quocunq; velis ducuntur.

Paruis parua dant dii.

Αἰεὶ τοῖς μικροῖς μικρὰ διδοῦσι θεοί.

id eſt,

Largitur paruis uſq; puſilla Deus.

Verſus eſt Pentameter ad Callimachum auctorem relatus. Ita ferme natura comparatum eſt, ut tenuis conditionis homines, tenui oblata ſorte non ſecus exultent, quam magna ſolent magnates. Artemidorus in libro de ſomniorum interpretationibus quarti calce: ἐπειδὴ ὅτι καὶ τὸ τυχὸν λαβόντες ἀγαπῶσι, καὶ ὑπερχαίρουσι,

Digitized by Google

χαίρουσι, ὀρθῶς ὧν καὶ τὸ καλλίμαχον ἔχετο, Αἰεὶ τοῖς μικροῖς μικρὰ διδοῦσι θεοί, id eſt, Hi namq; vulgare quippiam nacti amplectuntur illud, ac ſupra modum gaudent, propterea recte habet Callimachi dictum:

Dat ſemper paruis munera parua Deus.

Proinde monet vulgi prouerbium vernacula lingua. Auream quadrigam eſſe ambiendam, à qua ſi cõtingat voto excidere, rota ſaltem aut aureus radius obtingere poſſit, deſiderioq; ſatisfacere.

Agri podex.

Πυγὴ ἀγροῦ, id eſt, Agri nates, prouerbiale eſt, de reſtibili agri feracitate, metaphora à carnulentis natibus ſumpta: ſic & οὖθαρ ἀρούρης accipitur, quod Virgilius vertit, Vber glebæ, τὸ τῆς γῆς πιότατον, καὶ τροφῆς ἀναδοτικόν. Hom. etiam γουνὸν ἀλωῆς dixit. Varro ſumen terræ. Nonnulli efferunt adagium de hominibus immodice ruſticanis: Alii dici volunt de otioſis delicatisq;, qui non agro tantum aſſident magno in otio, ſed ſimpliciter quauis in re delicatius verſantur: ut Euſt. annotat. Heſychius etiam locupletes homines & latiſundis opulentos, ἀγροῦ πυγὰς, dici annotat, velut agris ſuffarcinatos.

Vna clamore Neadas ſuperat.

Μεῖζον μία τῶν νηάδων, id eſt, Vna clamore vincit Neadas. Ælianus lib. 17. De animalibus indicat adagium fuiſſe in clamoſas mulieres: eſſe autem νηάδας, id eſt, Neadas animantium genus, quorum clamore terra in hiatum diſcedat, auctoritate Aphorionis, qui etiam Samum deſertam ab incolis propter harum Neadum multitudinẽ, ſcripto prodidit. Neida in auem mutatam ex Pherecyde fabulatur Didymus. Ædonis & Zethi filiam. Perſtringit ſimili ratione feminarum verboſitatem Iuuenalis Satyra ſexta, ibi:

Vna laboranti poterit ſuccurrere luna.
Tot pariter pelues & tintinnabula dicas
Pulſari.

Retibus confert, nihil tamen capit.

Memorat adagium huiuſcemodi Heſych.

Δικτύοις μὲν εἰς ἰπνευτήριον, λαβεῖν δὲ μηδ.
id eſt,

Conferre retibus, nihil capere tamen.

Verſiculus eſt iambicus trimeter. Competere videtur in hominem alienis inſeruientem commodis, unde plus iacturæ, quam emolumenti ad ipſum redeat. Adagio huic obnoxii ſunt, qui typographis aſſiduam operam præſtant, nullo vel exiguo certe cum ſuo lucro.

Schema & gradus.

Doricum prouerbium eſt, σχᾶμα καὶ βᾶμα, quod communis lingua profert, σχῆμα καὶ βῆμα, id eſt, Habitus & inceſſus. Quo ſignificabatur, non protinus ad altiora artium penetralia eſſe prouolandum, & quaſi ſupra ſepta excedendum, ac præoccupanda veluti ſedilia certis ordinibus conſtituta. ſed pedetentim & ordine quodam pergendũ eſſe, ne prætereantur quæ præcedere debent rudimenta atq; initia, ſine quibus cognitis caſſa fiat, & concidat reliqua omnis traditio. Exſtat apud Etymologici auctorem.

Quam facile canis exſta edit.

Qvam facile canis exſta edit, prouerbiale dicterium eſt apud Anneum Senecam, in Apocolocyntoſi, ſeu, Ludo de morte Claudii Cæſ. ubi D. Auguſtus introducitur hunc in modum

dum ſententiam ſuam ediſſerés. Qui nobis non poſſe videtur muſcam excitare, tam facile homines occidebat, quam canis extra edit. Iſta namque lectio magis placet, quam vulgata, quæ legit, quam caneis excidit, ut annotatum eſt a me nuper in annotationibus in eum librum, fauétque illi ſcripturæ doctorum pleriq;. Dicetur de re expedita & oppido quam facillima factu, quo pertinet illud Horatii.

Vt canis à corio nunquam abſterrebitur uncto.

Io Saturnalia.

Dion lib. quinquageſimo octauo refert vulgatum fuiſſe dicterium, ἰὼ σατυρνάλια, hoc eſt, Io Saturnalia, quo uti licebit, ubi quis ſuæ conditionis immemor, auctoritatis ſibi pluſculum arrogat. Refert autem Dion, cum expeditionem in Britannos, velut extra orbé poſitos detrectarent legiones, nec A. Plautio egregiæ militaris famæ ſenatori, eius militiæ duci, obtemperarent, Narciſſum, Claudii libertum, ad imperatorem immiſſum ſuggeſtum conſcendiſſe, ſed verba facere pro concione ad milites tentantem, coercitum fuiſſe, acclamante undequaque exercitu notum illud diuerbium, Io Saturnalia, eo quod in Saturnalibus ſerui herili apparatu induti epulabantur. Græce eſt: συμβοήσαντες ἐξαίφνης τοῦτο δὴ τὸ θρυλλούμενον, ἰὼ σατυρνάλια, ἐπειδήπερ ἐν τοῖς κρονίοις οἱ δοῦλοι τὸ τῶν δεσποτῶν σχῆμα μεταλαμβάνοντες ἑορτάζουσι. Paulo diuerſius extulit Martialis lib. 11. clamant ecce mei Io Saturnalia, verſus:

Et licet, & ſub te præſide Nerua libet.

Nihil ad Perſium.

Prouerbialiter uſurpatum eſt à Cicerone libro de Oratore ſecundo: quo utemur cum diſcrimen ingens eruditionis inter duos notare volumus, ſic enim ait: Lælium Decimum volo, quem cognouimus virum bonum & non illiteratum, ſed nihil ad Perſium. Deflexum eſt autem è C. Lucilii Satyrographi verbis hiſce: Perſium non curo legere, Lælium Decimum volo: quibus ſignificare voluit ſe optare ſuis ſcriptis lectorem neq; indoctiſſimum, neq; rurſus doctiſſimum, quod ille nihil intelligat, hic moroſius aliquanto indicet ac plus intelligat fortaſſis quam ipſe auctor de ſe. hunc locum attigit & Plinius in præfatione naturalis hiſtoriæ, ita ſcribens. Præterea eſt quædam publica etiam eruditorum reiectio. Vtitur illa & Mar. Tullius extra omnem ingenii aleam poſitus, & (quod miremur) per aduocatum defenditur: Hæc doctiſſimum Perſium legere nolo, Lælium Decimum volo.

Rarum, carum.

Plato in Euthydemo: Τὸ γὰρ σπάνιον ὦ εὐθύδημε τίμιον τὸ δὲ ὕδωρ εὐωνότατον, ἄριστον ὄν ὡς ἔφη πίνδαρος, id eſt, Quod rarum eſt, Euthydeme, idem etiam magni fit, at aqua, tametſi res ſit longe optima, quod Pindarus ait, nihil vilius. Prouerbium eſt & vetuſtiſſimum, & hodie uſitatiſſimum, quod χυδαίῳ verſu omnibus in ore eſt: Quod rarum carũ, vileſcit quotidianum. D. Hieronymus alicubi: Omne quod rarũ eſt, plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere eſt pretioſius. Martialis lib. 1. Epigrammat.

Rara iuuant, primis ſic maior gratia pomis.
Hyberna pretium ſic meruere roſæ.

Facit namque faſtidium copia, ut inquit Liuius, & frigidius amamus ſemper ea, quibus ubi libeat, potiri fas

Digitized by Google

fas ſit: Huc ſpectat quod libro ad Herennium tertio Cornificius ait: Vſitatę res facile è memoria elabuntur, inſignes & nouæ manent diutius. Solis exortus, curſus, occaſus, nemo miratur, propterea quod cotidie fiut, at eccliſes ſolis mirantur, quia raro accidunt, & ſolis ecclipſes magis quam lunæ, quoniã hæ crebriores fiunt, docet igitur natura ſe vulgari, & uſitata re non exuſcitari, nouitate vero & inſigni quodam negotio commoueri.

Ne Vicini quidem ſentiunt.

Cvm indicare volumus ita geri tacite ac diſſimulanter quippiam, ut ne proximi qui ſe ſubodorentur factum, aut rem adeo triuialem eſſe & exigui momenti, ut ea nemo commoueatur, prouerbii uſus erit. Plato in Alcibiade priore, differens quantum ponderis trahant res magnatũ. Perſarum inquit, regi cum primogenitus naſcitur, cui hæreditario iure deſtinatur imperium, cuncti ſubditi feſtum diem celebrant: ἡμῶν ϑ γενομένων, τὸ τοῦ κωμῳδιοποιοῦ, οὐδ' οἱ γείτονες σφόδρα τι αἰσθάνονται, id eſt, at nobis in lucem editis, ne vicini quide (iuxta Comici dictum) magnopere id perſentiſcunt Non liquet nunc mihi è quo Comico petitum ſit.

Tanquam ouis meridians.

Socrates apud Platonem in Phædro, de ſupino otio animiq; veterno extulit prouerbialiter illud: ὥσπερ προβάτιον μεσημβριάζον, hoc eſt, tanquam ouis meridians, verba eius ita habent: κηλουμένους ὑφ' αὑτῶν δι' ἀργίαν τῆς διανοίας, δικαίως ἂν καταγελῷεν, ἡγούμενοι ἀνδράποδα ἄττα σφίσιν ἐλθόντα εἰς τὸ καταγώγιον, ὥσπερ προβάτια μεσημβριάζοντα περὶ τὴν κρήνην εὕδειν, i. e. Si viderint nos animi ueterno torpentes, merito derideant, arbitrati mancipia quæpiam in ſuum delata gurguſtium, tamquam oues meridiantes ad fonticulum indormire. Solent oues medium diem accedente ſole ad fontium aquas deſides iacere aut in umbra.

Ad Scirrhonem tendere.

Theætetus apud Platonem in cognomine ſibi dialogo: σὺ ϑ μοι δοκεῖς πρὸς τὸν σκίρωνα μᾶλλον τείνειν, id eſt, Videris mihi ad Scirrhonem potius ſpectare. Prouerbiali figura dictum de eo, qui efficacibus argumentis & ſcientificis demonſtrationibus, cuiuſmodi lineales neceſſitates appellat Ariſtoteles, compellit quempiam ad aſſenſum. Sciron latro fuit inſignis, qui cognominatas a ſe Scironidas cautes inſidens, compellebat viatores ex abrupta caute præcipites ſedare, ut in Bibliothecæs quinto ſcribit Diodorus Siculus. Euripidis ſcholiaſtes annotat ſolitum fuiſſe viatores ad abluendos ipſi pedes cogere, atq; ita inter lauandum improuidos de præcipitio impactis calcibus deturbare: huius meminit & Ouidius Metamorph. 7. & Propertius tertio.

Nec tamen eſt quiſquam ſacros qui lædat amantes,
Scirrhonis media ſi licet ire Via.

Vbi Scirrhonis viam appellat periculi plenam. Pauſanias in Atticis Scirrhonẽ memorat Pilæ regis Megaridis filium, qui de huius urbis imperio cum Niſo Pandionis filio contendens, belli ius & imperium omnę obtinuit, iudicante Æaco arbitro, an autem hic idem ſit cum latrone, ignoro. Cum hoc conſonat & quod mox Plato ſubiicit: σὺ ϑ κατ' ἀνταῖον τι μοι μᾶλλον δοκεῖς τὸ δρᾶμα δρᾶν, i. e. Tu

Tu fabulam agere mihi videris potius, qualem Antæus.

Dyitrephes doliares habens alas.

Διιτρέφης πυτιναῖα ἔχων πτερά. id eſt, Diitrephes doliares habens pennas. Dici videtur poſſe de locuplete homine, quem tamen non pudeat vilibus mercimoniis aut opificio vulgari, quod tractauit olim, inſiſtere. Ariſtophanes in Auibus:

Ὡς διιτρέφης γε πυτιναῖα μόνον ἔχων πτερά. id eſt,

Ceu Diitrephes vietorias tantum pennas habens.

Fuit autem iſte Diitrephes πυτινοπλόκος, hoc eſt, vietor, qui vitilibus dolia compingebat, qui ex ea re ditatus, tribunus euaſit Athenis. Vnde eius menſam alicubi in Heroibus fabulis traducit Ariſtopha. nouum hominem & neoplutum notans. ἀπὸ τῆς διιτρέφους τραπέζης, Diitrephis menſam nominans tenui lautiorem. Πτέρα autem hic dicuntur vitilium extremitates. Meminit Suidas ex Euph.

Circulator Cybelius.

Μητραγύρτης, hoc eſt, Cybeleius circulator, prouerbiali ſpecie dicitur homo contaminatus flagitiis & libidinib. temulentiæq; addictus. Plutarchus de Ptolemæo iuniore loquens, qui in palatio temulentus tympano comploſo obambulabat, δεινὸν γὰρ εἰ κλεομένης περιμένει μητραγύρτην βασιλέως σχολὴν ἀναμένων, ὅταν πρῶτον ἀπόθηται τὸ τύμπανον, καὶ καταπαύσῃ τὸν θίασον, id eſt, Graue & calamitoſum eſſe, ſi Cleomenes operiret feriatum otium Regis Cybeleii præſtigiatoris, ubi primum ille tympanum poſuerit, & cœtus tripudiantium dimiſerit. Metragyrtę dicebantur Phrygiæ Cybeles ſacris operati fanatici homines, qui tympani cōploſu ſtipem corrogabant, qui & diuiſim μητρὸς ἀγύρται, dicuntur, velut matris deorum præſtigiatores. Dionyſius Halicarnaſſ. libro ſecundo Peſſinuntiæ, inquit, deæ ſacerdotes ſunt, Phryx vir & Phrygia femina, quæ deam circumferunt μητραγυρτοῦντες per urbem, more patriæ ſuæ, ſimulacra picta circumpoſita pectori geſtantes, turba reliqua deam quæ ſequitur, tibiis circumſtrepente, ac tympana complodente: at Romanorum ciuium nemo μητραγυρτῶν, aut tibiis perſonans incedit, variegato amictu conſpicuus, aut orgiis Phrygio ritu deam colens. Reliqui vocem Græcam quę in impreſſis codicibus legitur, quod Euſebius lib. 2. Præparationis Euangelicæ locum Dionyſii citans: μηναγυρτοῦντες μηναγυρτῶν ſcribat, quæ vox idem cum priore denotat, niſi quod ex etymi ratione mēſtruum circulatorem intelligamus: nam quolibet menſe cœtus faciebant, ſtipemq; corrogabant, ut ex Suida quoque diſcimus: cum hac voce nihil habet commune Mithras, quæ Solis appellatio eſt apud Perſas, uti Lutatius Placidus in Statianis commentariis annotat his verbis: Sol apud Achæmenios Titan, apud Aſſyrios Oſiris, apud Perſas, ubi in antro colitur, Mithra vocatur. Vnde in fine primi Thebaidos ſic Papinius:

Seu te roſeum Titana vocari:
Gentis Achæmeniæ ritu, ſeu præſtat Oſirin
Frugiferum, ſeu Perſæi ſub rupibus antri
Indignata ſequi torquentem cornua Mithram.

Porphyrius libro quarto, De abſtinentia ab animatis, refert Symbolum quempiam cōtexuiſſe hiſtoriam Mithriacham pluribus

ribus libris, in quibus Mithræ myſteria & orgia explicarit: Meminit & Plinius libro 36. Mithræ Ægyptii regis, qui in Solis vrbe regnãs, primus obeliſcos Solis numini conſecratos poſuerit. Perſis quoque ſolemne erat iuramentum per Mithram.

Choros Tragicos moleſte fert.

Χορῳῖς τῶν τραγῳδιῶν ἄχθεται, id eſt, Tragicos Choros ægre fert. Suidas annotat dici de famelicis, quod moræ ſit impatiens venter, qui vero eſuriunt, hi choros, qui fermè prolixi ſunt, in longum extrahi moleſte ferant. Ariſtophanes:

Εἶτα πεινῶν τοῖς χορῳῖς τῶν τραγῳδιῶν ἄχθοιτο.

id eſt,

Deinceps eſuriens tragicos choros indigne ferat.

Fames implacabile malum eſt, moræq; diuturnitate inualeſcit magis eius impatientia. Pulchre Socrates illud prouerbiale extulit in Phœdone, οὐδὲν ὄρνεον ᾄδει ὅταν πεινῇ, id eſt, Nulla cantillat auis, quando eſurit, iacet voluptas omnis & animi gaudium, vbi eſuritur.

Dies digitus.

Δάκτυλος ἡμέρα, id eſt, Digitus dies. Adagio indicatur vitæ humanæ ſpatium eſſe exiguum, quaſique digitale. Hyperbole infra illam, Spithama vitæ. Alcæus poëta apud Athenæum: Πίνωμεν, τί τὸν λύχνον ἀμμένομεν; δάκτυλος ἁμέρα· κὰδ δ' ἄειρε κυλίχναις μεγάλαις, αἶς τὺ ποικίλαις, οἶνον γὰρ Σεμέλας καὶ Διὸς λαθικάδεα ἀνθρώποισιν ἔδωκεν, ἔγχεαι, κέρνα ἕνα καὶ πλέους, id eſt, Bibamus, quid lucernam moramur? Digitus eſt dies: accipe maioribus poculis, quæ tu obducas; vinũ namque Semeles Iouiſq; natus obliuioſum mortalibus dedit: infunde, miſce vnum atque plura: Huc alluſit proculdubio auctor Epigramm. quod in fine libri ſeptimi legitur:

Πίνωμεν βάκχου ζωρὸν πόμα, δάκτυλος ἀώς,

Ἢ πάλι κοιμιστὰν λύχνον ἰδεῖν μένομεν.

id eſt,

Ducamus Bacchi latices, digitus breuis lux,

Somniger aut quid te lychne manere iuuat?

Quamquam in Alcæi verbis pro ἀμμένομεν alii σβέννυμεν, hoc eſt, extinguimus, ſupponunt, cum prioris lectionis fides vel ex Epigrammate aſtrui poſſit.

Canibus oſſa prodo.

Μηνύω κυσὶν ὀστέα, id eſt, Canibus oſſa commonſtro. Prouerbium eſt de eo, qui inimico ſuum patefacit conſilium, velut ſi quis riuali amores ſuos detegat, aut litigator aduerſario actionem ſuam indicet. Exſtat Epigramm. libro ſeptimo:

Ἀλλὰ τί μηνύω κυσὶν ὀστέα, μάρτυρές εἰσι

Τῆς ἀθυρογλωσσίης οἱ Μίδεοι κάλαμοι.

id eſt,

Quid canibus prodo oſſa, loquacis præmia linguæ.

Quæ ſint, teſtatur læuis arundo Midæ.

De arundine Midæ fabula eſt apud Ouidium Metamor. vndecimo; quam perſtrinxit & Petronius Arbiter his verſibus:

Sic commiſſa ferens auidus reſerare miniſter.

Fodit humum, regiſq; latentes prodidit aures,

Concepit nam terra ſonum calamique loquentes.

Inuenere Midam, qualem conceperat index.

Inter

Inter lugentes iocari.

De eo, qui alieniore tempore intempeſtiue aliquid deſignat aut loquitur, competit quod parœmię nomine recitat Demetrius Phaleræus, ἐν πενθοῦσι παίζειν, id eſt, inter lugentes ludere, verba eius ſunt in capite de homœoteleutis, vbi affectatam vocum ſtructuram criminatur: οὐ μὰ τὸ δία πάθος κινήσει οὐδ' ἔλεον, ἀλλὰ τὸ καλούμενον κλαυσίγελωτα. τὸ γὰρ ἐν πενθοῦσι παίζειν, κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ τὰ τοιαῦτα ἐν τοῖς πάθεσιν κακοτεχνεῖν ἐστι, id eſt, Non hercule affectum mouebit aut miſerationem, ſed eum quē nominant mixtum fletui riſum; nam in affectibus talia vitioſe affectare, eſt idem quod inter lugentes ludere, iuxta prouerbiū. quo in loco turpes mēdæ in codicibus impreſſis inſederunt, ſiquidem male ποθος pro πάθος ſcriptū legitur, & ἔλαιον, pro ἔλεον, & ἐν πενθοῦσι loco ἐν πενθοῦσι. Quid, quod vox ipſa κλαυσίγελως, puerbialis eſt, de ſimulato fletu, qualis hæredū eſſe ſolet, iuxta Mimum Publianum, Hęredis fletus ſub perſona riſus eſt, qua vſum oſtendit Xenophontem Hermogenes rhetor capit. De Tenuitate: eſt autem locus Græcarum rerum libro ſeptimo: πάντας δὲ τοὺς παρόντας τότε γε τὴν ὄντι κλαυσίγελως εἶχεν, id eſt, Cunctos qui aderant tenui reuera permiſtus lacrymis riſus. Apollodorus apud Athenæum libro 13. refert duas fuiſſe Phrynas meretriculas, quarum alteri è fictis lacrymis cognomen dicit fuiſſe κλαυσίγελως, alteri a puditate σαπέρδιον.

Piſtillum exornatum.

Demetrius Phaleræus de frigiditate ſcriptorum diſſerēs, adagio hoc vtitur, vbi ait, idem eſſe frigiditatē, quod arrogātiam: nam vt homo arrogans, quæ in ſe non agnoſcit, ſibi tamen vendicat, tanquam adſint: ita qui humilibus rebus pondus orationis adiicit, ſimiliter agit ille, qui in re tenui ſuperbit: ὁποῖον τι τὸ ἐν παροιμίᾳ τῇ κοσμούμενον ὕπερον, τοιοῦτον δέ ἐστι καὶ τὸ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐξηρμένον ἐν μικροῖς πράγμασι, id eſt, cuiuſmodi eſt piſtillum exornatum, quod in prouerbio eſt, talis fuerit & tumor orationis in re exili. Dicetur de re præpoſtere aut inepte compta, aut oratione inepta floſculis quibuſdā parum appoſite picturata. Quadrabit & in hominem glorioſum aut operoſe veſtitū, in quo nihil ſit ſalis aut prudentiæ.

Formica ſemitam canit.

De eo, qui ſubtilitates omnes perſequitur, & minutiſſima quæque dictioni immiſcet vt elabatur: aut qui vltro citroque narrationem rei implicat, prima mediis, vltima primis inuoluens temere, prouerbio dicetur, μύρμηκος ἀτραπὸς ᾄδει, id eſt. formicæ ſemitas canit. Exſtat apud Ariſtophanem in Theſmophoriaz. de Agath. Comico dictum, quem ſugillat vt ſubtilia ac flexiloqua carmina ſcribentem: Formicę viam ſuam obliquant diſcurſu implicito.

Sirenas prænauigare.

Ὥσπερ σειρῆνας παραπλεῖν, id eſt, Sirenas præternauigare prouerbiali tropo dicitur, qui Philoſophiæ præceptis communitus voluptatum illecebras deſpuit, aut quomodocunque vitiorum occaſionem declinat. Socrates apud Platonem: ἐὰν δὲ ὁρῶσι, διαλεγομένους καὶ παραπλέοντας σφᾶς ὥσπερ σειρῆνας ἀκηλήτους, id eſt, Sin videant nos ſermones conferentes & illecebris immobiles præternauigare ipſos tanquam Sirenas quaſpiam.

Simi-

Similiter dixit in Sympoſio: βίᾳ οὖν ὥσπερ ἀπὸ τῶν σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὦτα, οἴχομαι φεύγων, id eſt, Fuga abeo, vim mihi adhibens, & tanquam a Sirenibus aures obſtruens. Notiſſima eſt ex Homeri Odyſſea fabula de Vlyſſe ſociorum aures cera claudente, vt periculum ſibi ſuisque imminens effugeret.

Οἴκοθεν οἴκαδε.

Οἴκοθεν οἴκαδε, id eſt, de domo in domum tranſire dicunt Græci, quoties ab amico amicus mun⁹ accipit, aut candide operam ſuam amico defert, ita vſus eſt Iulianus apoſtata in epiſto. qua fundum donat amico: νῦν δέ σοι δῶρον ὦ φίλη κεφαλὴ δίδωμι μικρὸν μὲν ὅπερ ἐστι, χαρίεν δὲ φίλῳ παρὰ φίλου οἴκοθεν οἴκαδε κατὰ τὸν σοφὸν ποιητὴν πίνδαρον, id eſt, Nunc, ô amicum caput, dono tibi, do fundum, exiguum quidem illum, ſed amico non ingratũ, de domo in domum, vt cum ſapiente Pindaro dicam. Exſtat apud Pindarum Olympiorum oda ſexta: δέξαιτο κῶμον οἴκοθεν οἴκαδε, id eſt, præconiũ accipiat de domo in domũ, hoc eſt, proprium haud peregrinum. Certe quicquid non aliunde accedit, ſed quaſi domi noſtræ natum & vernaculum nobis eſt, οἴκοθεν habere dicimus. Ariſtides in oratione de templo Zeziceno: καὶ τὴν φυλακὴν τῆς ἀρχῆς οὐκ ἀλλοτρίαν, ἀλλ' οἴκοθεν ὡς ἀληθῶς ἐποιήσαντο κοινωνήσαντες ἁπάντων, id eſt, Imperii tutelam non alienam, ſed reuera domeſticã conſtituerunt, rerum omnium communione. Idem in genethliaco Apellæ: ὑποβάλλει δ' αὐτῷ τοὔνομα τοῦ παιδὸς ὡς οἴκοθεν οἴκαδε γένους τε ὁμοίως καὶ λόγου τὴν ἀρχὴν δίδωσι, id eſt, Imponit illi filii nomen, adeoque dat quaſi de domo in domum & generis & exiſtimationis ex æquo principium. Non male ad vſum ita accommodabitur: Si tibi tuisve ſtudiis gratificari aut prodeſſe quid poſſum, ſiue libris ſiue pecunia, fac a me repetas ὡς οἴκοθεν οἴκαδε.

Mithæcus cum ſit, Agamemnonem ſimulat.

Μίθαικος ὢν Ἀγαμέμνονα ὑποκρίνεται, id eſt, Mithæcus cum ſit, Agamemnonis perſonam agit. Competet in eum, qui magnas opes iactat, inops cum ſit & re tenui: aut in indoctum, qui tamen eruditionis opinione ſe populo vẽditat. Themiſthi⁹ in prima oratione, quæ βασανιστὴς, quaſi Explorator inſcribitur, [de plagiario Sophiſta, & doctrinę, quę nulla erat, inani oſtentatore: εὖ ἴστε ὦ ἄνδρες ὅτι ἐξαπατᾷ ὑμᾶς ὁ πρόσωπον Ἀγαμέμνονος ὑποκρίνεται Μίθαικος ὢν ἔνδοθεν ἢ θεαρίων, id eſt, Non ignoratis viri optimi, hunc vobis imponere, & Agamemnonis perſonam hiſtrionice repræſentare, cum ſit intus Mithæcus quiſpiam aut Thearion Mithæcus ex fece poetarũ fuit, qui obſonãdi more Siculi rationem conſcripſit, at Thearion piſtor ſeu panifex, quorum meminit in Gorgia Plato: θεαρίων ὁ ἀρτοποιὸς καὶ Μίθαικος ὁ τὴν ὀψοποιΐαν συγγεγραφὼς τὴν σικελικήν. Meminit Mithæci & Athen. eiusque ὀψαρτυτικὸν citat libro ſeptimo, quod eſt de obſoniorũ conditura. Non abludit ab hoc adagio dictum Polemonis ad Sophiſtam quendam viles piſciculos & boletulos ementem: οὐκ ἔστι τὸ Δαρείου καὶ Ξέρξου φρόνημα καλῶς ὑποκρίνασθαι ταῦτα σιτούμενον, id eſt, Qui talibus victitat, magnos Darii & Xerxis ſpiritus aptus exhibere non poteſt, vt refert Philoſtratus.

Iuppiter pluet mel.

Galenus medicus lib. 3. περὶ τροφῶν δυνάμεως,

δυνάμεως, id eſt, de poteſtate nutrimentorum, ſcribit æſtatis tempore, ſi quando inſignis copia mellis paſſim in virgultis ac arborum foliis inueniretur, Ruſticos exclamare conſueuiſſe, ὦ ζεῦ βρέχε μέλι. O Iuppiter plue mel. quo verbo commode vti conveniet, quando omnia fauſta & felicia precamur. Angelus Politianus libro primo epiſtolarum ad Picium, diuerſum citat ex Tragœdia quapiam, ὦ ζεῦ βρέξον τὰς ταλαιπωρίας, id eſt, O Iuppiter plue calamitates. Sic exclamamus dum ob rei indignitatem etiã pernicioſis votis vtimur, ita quod Plato in dialogo, qui inſcribitur Alcibiades ſecundus, putat eſſe probi poetæ verſiculos illos,

Ζεῦ βασιλεῦ τὰ μὲν ἐσθλὰ καὶ εὐχομένοις καὶ ἀνεύκτοις ἄμμι δίδου, τὰ δὲ λυγρὰ καὶ εὐχομένων ἀπερύκοις.

hoc eſt,

Rex Iuppiter, optima quidem nobis & volentibus tribue.
Cæterum pernicioſa petentibus etiã quam longiſſime iubeas abeſſe.

Munus in Aetolis, mens autem in Clopidis.

Ariſtophanes in Comœdia, cui titulus ἱππεῖς τὼ χεῖρ ἐν αἰτωλοῖς ὁ νοῦς δ' ἐν κλωπιδοῖς, quod de Cleone dicitur, in omnes illos torqueri poteſt, qui numquam ceſſant, vel à petendo, vel ſi hoc parum ſucceſſerit ab alienis rebus ſublegendis. Poeta germana ſua feſtiuitate Ætolos ab αἰτεῖν, id eſt, ab aſſidue & importune petendo deriuauit, quamquam etiam Athenæus τὸ κλωπᾶσθαι & ἁρπάσαι libro ſexto, Dipnoſop. dicat eſſe Ætolicum. Cæterum cum Cropitæ populus ſit ex Leontide tribu: Poeta valde quam eleganter ρ in λ commutauit, vt κλοπὴν, id eſt, furtum exprimeret, cuius ꝑpetuo reum agit Cleonem: meminit adagii & Plutarchus, in libello de Curioſitate.

Αἰξωνεύεσθαι.

Stephanus in dictione αἰξωνία, quæ ciuilitas eſt Magneſiæ, ſcribit αἰξωνεύεσθαι prouerbio dici vanos accuſatores & ſycophantas. Æxones enim vt idem inquit, βλάσφημοι καὶ συκοφάνται κωμῳδοῦνται. Harpocration in dictionario 10. Oratore dictione αἰξωνεῖς ſcribit hoc adigio Menand. & Platonem Comicos eſſe vſos.

Βεργαΐζειν.

Stephanus in dictione βέργη, ſcribit βεργαΐζειν prouerbio dici, μηδὲν ἀληθὲς λέγειν, id eſt, nihil dicere, quod verum ſit. adagio ab Antiphane Comico Bercæo nato, qui prorſus incredibilia & vana quædam ſcripſerit.

Theſſalus miſſus.

Pauſanias in Græci Attica, Theſſalium miſſum egregie lautum cibũ ita dictum fuiſſe ſcribit, & Athenæus probat. libro Δ. Dipnoſoph. ὑπερπέριττοι δ' εἰσὶν οὗτος οἱ θετταλοί, κατὰ καὶ Ἕρμιππος φησὶν ἐν πολιτείᾳ οὕτω, id eſt, in menſis inſtruendis valde quam operoſi fuerunt Theſſali, vnde & Eriphus Comicus in Beliaſte ſic inquit:

Τὰ δ' οὐ κορίνθιος οὔτε λαῒς ὦ συρε
Οὐδ' ἐντραπίζων θετταλῶν ξένων τροφαί. id eſt,

Illa vero non Corinthius, non Laïs ò Syre
Neq; item lautorum Theſſalorum hoſpitium alimenta.

Idem Athenæus libro ιδ. Dipnoſoph. Theſſalos τῶν ἑλλήνων πολυτελεστάτους vocat,

In olis venari.

Apud Athenæum ex Menandri Tropho-

Trophonio Paraſitus: ἀήλλαστον ἐν τοῖς λοπαδίοις ἁλίσκεται tametſi mare nullo vnquam tempore attingat; in ollis tamen egregiam capturam aſſequitur. Proverbium in eos competit, quibus nullum vinum gratius eſt, quam alienum, qui vere dicuntur κόλακες: ſunt enim iuxta Anaxillam Comicum: τ' ἐχόντων οὐσίας σκώληκες.

Quatuor habens capita.

Athenæus lib. 10. Dipnoſ. ſcribit Menandrum de Byzantii vinoſis, atque temulentis mercatoribus dixiſſe τέτταρας κεφαλὰς ἔχειν, id eſt, quatuor habens capita. Siquidem ebriis omnia geminata videntur. Cuius rei rationem reddit Alexander Aphrodiſienſis lib. 1. problem. 121. Et Lactantius de Opificio Dei, cap. 9. Adagium ad eos pertinet, qui cũ ſe largius inuitarint, ſeſe putant nonnunquam pro vno multa capita geſtare.

Barbam ab vlnis puerorum vellere.

Lucianus in tragœdia, cui titulus ὠκύπους, πώγωνα τίλλ' ἀκυρίων ὑπ' ἀλέναις, Barbam velle à puerorum vlnis, hoc eſt, inanem laborem ſuſcipe, & perinde nihil profuturum. Nam quod barbæ genus à puerorum vlnis velli poſſit, ego nõ video. Barbam igitur à puerorum vlnis vellunt, qui ſumunt inutilem operam, rebus egregie cõmodis paſſim præteritis & neglectis.

Ocream capiti, tibiæ galeam adaptare.

Lucianus in Rhet. Ironicos Rhetorem ſic inſtituit: ἀλλὰ τὸ παρατυχὸν ἥμιστον πρῶτον λεγέσθω, καὶ ἢν ἔτι τύχῃ, περὶ τῷ μετώπῳ μὲ ἡ κνημὶς, περὶ τῇ κνήμῃ δ' ἡ κόρυς. Verum quodq; primum inciderit, primo loco dicatur: ad hęc ſi fors ita contigerit, fronti quidem ocrea, tibiæ vero galea apponatur. Proverbium indicat nihil ſuo loco, ſed omnia præpoſtere fieri. Adagio rurſus vtitur Lucianus in Commentario: ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος, id eſt, de errore compellationis, ὥσπερ ἂν εἴπῃς κνήμῃ τὸ κράνος, ἢ περὶ τῇ κεφαλῇ τὰς κνημῖδας ἐπιθήσεις. Saluſtius in bello Iugurthino præpoſteros homines vocat, qui maiorum acta, & Græcorum Militaria præcepta tum primum legunt, quãdo iam conſules facti ſunt. Nam gerere, quam fieri, tempore poſterius eſt Plinius ſcribit, Oryges eſſe contrario pilo, & ad caput verſos veſtitos, ita reperias quoſdam homines, qui nihil ament, niſi quod ſit præpoſterum.

Archilochi Vulpes.

Baſilius Magnus in Commentariolo ad Nepotes: καὶ τῆς ἀρχιλόχου ἀλώπεκος τὸ κερδαλέον τε καὶ ποικίλον ζηλωτέον. Archilocheæ vulpis verſutam atque variam calliditatem imitemur. Adagium in eos dicitur, qui pro re nata conſilium expeditiſſime capiunt, quemadmodum Archilochus in Apologis à ſe ſcriptis vulpem vbique callidiſſimam introduxit, Auctore Philoſtrato in Iconibus cap. de fabulis, meminit eius rei & Ammonius in libello de differentiis vocum, dictione κινδος.

Senator abſq; provocatione. Legatus ſine mandatis.

Cicero lib. 3. de legibus, ſed quæro quid hac re ſit turpius, quam ſine provocatione Senator, Legatus ſine mandatis. Adagia ſunt egregie venuſta de iis, qui cum nihil auctoritatis habeant, nullis denique ciuilibus muneribus fungantur, volunt

tamen, vt cõſueuit imperioſum hoc hominum genus, primi eſſe in omni loco & tempore: ad hæc ingenerata quadam inſolentia nihil non ſibi tribuunt. Nemo autem ignorare poteſt, ex iureconſultorum & hiſtoricorum ſententia, provocationes ad ſenatum fieri ſolitas, quanquam lege a Publicola lata, vt Liuius libro 2. Ab vrbe condita docet, priſcis Romanorum temporibus provocatio à magiſtratibus ad populum erat. Cæterum quod ad adagium pertinet, nemo Legatus eſſe poteſt, qui non reipublicæ ſuæ legitimis mandatis inſtructus atque alio miſſus ſit. Idem in 13. Philip. inquit, Senator voluntarius lectus ipſe à ſe, de iis, qui ſe negociis alienis adminiſtrandis etiam non accerſiti ingerunt.

Cantilena ex ſcholis.

CAntilena ex ſcholis. proverbio dicitur res nugatoria ac plane nullius vtilitatis, cuiusmodi Aul. Gell. ſcholica nugalia vocat. Cicero libro 1. de Oratore. Neq; ex ſcholis cantilenam requirunt. Ita D. Hieronymus in Procœmio 8. libro Commentariorũ in Eſaiam. Teſtamentum autem, inquit, Grunii Corocottæ Porcelli decantant in ſcholis puerorum agmina cachinnantium. Idem aduerſus Rufinum: Quaſi non Cyrrhatorum turba Mileſiorum in ſcholis figmenta decantent, & teſtamentum ſuis cachino membra concutiat.

Conchas legere.

Conchas legere proverbio dicuntur, qui ad animum remittendum nonnunquam ad ludicra quædam ſe demittunt. Ita Cicero in 2. de Oratore, ſed tamen ita narrare ſolet Scæuola, Conchas eos ad Caietam & Lucrinum legere conſueſſe, & ad omnem animi remiſſionem ludumq; deſcendere. Hic ſcimus non defuturos, qui nos dicant etiam gignere proverbia, qui ſi velint, hoc Angelo Politiano reſcribant, qui proverbio nominatim & appoſite vſus eſt in Miſcell. cap. 77. Atque eius viri auctoritas apud nos longe ſanctior eſt, quam vt metuamus ab eius incomparabili eruditione vel latum digitũ diſcedere. Valerius Maximus lib. 8. c. 8. de Scipione & Lælio: Ita animi quoque remiſſione communiter acquieſcebant. Conſtat namque eos Caietæ & Laurenti vagos, littoribus conchulas & calculos lectitaſſe.

Subulæ leonem excipere.

PRoverbio vtitur Seneca libro 11. epiſtolarum in fine, cuius vſus eſt, ſi quando rem periculo plenam leuib. admodum & infirmis præſidiis depellere volumus. Subula leonem excipit, qui frigidis rationibus fortiſſima argumenta conuellere nititur.

In eodem valetudinario iacere.

DE iis dicitur, qui eodem periculi genere & communi malo implicantur. Proverbio vtitur Seneca libro 3. epiſtolarum. Non ſum tam improbus, vt curationes æger obeam, ſed tanquam in eodem valetudinario taceam, de communi malo tecum colloquor, remedia communico. Cornel. Tacit. in dial. de Oratorib. Qui in eodem valetudinario hęc oſſa & hanc maciem probant.

Deos abſentes teſtes facit.

PLautus in Mercatore, Deos abſentes teſtes memoras, qui ego iſthuc credam tibi? proverbiales de eo, qui cum ſumma confidentia ſtrenue mentiatur.

Sic

Sic Aiax de Vlyſſe apud Ouidium:

Sua narrat Vlyſſes Quæ ſine teſte facit. Et Iuuenalis:

Solus enim hoc Ithacus nullo ſub teſte canebat.

Gallinaceus Euclionis.

Auſonius in præfatione Gryphi de ternario numero. Gallinaceum Euclionis proverbio dixit, qui ſoleat omnia diligentiſſime perquirere & inueſtigare, ne puluiſculo quidem relicto, donec id inuenerit, quod exquiſita cura conquiſierat.

Sapientes ſunt qui veteri vino vtuntur.

Qvod Plautus in Caſina de veteri vino dixit, hoc ad omnes antiquitatis commendationem pertinet. Homerus certe vetus vinum, diuinam potionem appellat Odyſſ. β.

Ἐν δὲ πίθοι οἴνοιο παλαιοῦ ἡδυπότοιο
Ἕστασαν, ἄκρητον θεῖον ποτὸν, ἐντὸς ἔχοντες.

Ouidius 2. de arte:

Qui properant, noua muſta bibant, mihi fundat auitum.
Conſulibus priſcis condita teſta merum.

Sapientiſſimi certe ſunt exiſtimandi, qui ſcriptorib. antiquis vtuntur, non iis, quos præpoſtere veteres vocant, quos vappę verius & feci quam vino comparaueris. Gnathæna, ſiue vt alii Phryne, vt eſt apud Athenæum lib. ιγ'. ἐπιδόντος δέ τινος οἶνον, ἐν ψυκτηριδίῳ μικρὸν, καὶ εἰπόντος ὅτι ἐκ καιδεκαέτης, μικρός γε ἔφη, ὡς τοσούτων ἐτῶν. Pindarus in Olymp. Od. 9. αἴνει δὲ παλαιὸν.

Etiam vetus arbuſtum transferri poteſt.

Seneca libro 13. epiſtolarum, Ægialius paterfamilias dicebat etiam vetus arbuſtum transferri poſſe. Adagium eſt, omnem tandem ætatem poſſe ad optimam quamque viuendi rationem transferri & accommodari, quando & ſenex Cato græcas literas didicit. Ita quod veriſſimum ſit hoc Publianum: Nulla eſt ſera ad bonos mores via.

Lacinia obtinere.

Cicero in 3. de Orat. Nam illud alterũ genus, quod eſt temporibus, locis, reis definitum obtinent atque idipſum Lacinia. Lacinia tantum obtinere dicuntur, qui rem non integrã intelligunt, aut aſſequuntur. Plautus in Aſinaria de amica amantem ægre dimittente: Lachrymantem lacinia tenet.

Clauſis theſauris incubare.

Clauſis theſauris incubare dicuntur, qui rem quidem poſſident, cæterum nec vti norũt, neq; frui poſſunt. Quintil. in x. Qui autem ſcierit, quo ſint quæque modo dicenda, niſi tanquam in procinctu paratam quidem ad omnes caſus habuerit eloquentiam, velut clauſis theſauris incubabit. Eſt autem ſapiẽtis verbum, Theſauri abſtruſi & abſconditæ ſapientiæ nullam eſſe vtilitatem.

Teucrum Pacuuii ediſcere.

Cicero in 1. de Orat. Mallem ediſcere Teucrum Pacuuii: de re magni negocii, & in qua conficienda oporteat ingentem laborem inſumere. Pacuuii Teucrum ſæpe citat Nonius Marcellus: eſt autem veriſimile, poema hoc fuiſſe arduum, & ex pari difficile, quod memoriæ non facile mandari potuerit.

Muſas hortari vt canant.

Avſonius in epiſt. ad Symmachum, eiuſmodi proverbialia ſcitamenta, quibus ſignificamus, nos eum inhortari, qui ſua ſponte atq; adeo non rogatus in negocium incumbat, ele-

Digitized by Google

ganter expreſſit, Muſas hortari vt canant, maria vt effluant, auras vt vigeant, ignes vt caleant.

Equus Troianus.

Equum Troianum proverbio dicimus tacitas inſidias & paucis intellectam impoſturam. Sic enim Cicero non ſemel vſus eſt, pro M. Cœlio. An equus Troianus fuerit, qui tot inuictos viros muliebre bellum gerentes tulerit? Pro Murena, Intus, inquam, eſt equus Troianus, à quo nunquam me Conſule dormientes opprimemini. Et in 2. Antoniana, in huius me conſilii ſocietatem tanquã in equum Troianum includi cum principibus non recuſo. Cæterum equi Troiani deſcriptio ex Homero & Virgilio notior eſt, quam vt hic recenſeri debeat. Macrobius ſcribit Cincium in ſuaſione legis Fanniæ ſæculo ſuo obieciſſe, quod porcum Troianum, hoc eſt, incluſis etiam aliis animalibus grauidum menſis inferrent.

Calcei Sicyonii.

Ὑποδήματα σικυώνια, Calcei Sicyonii, quemadmodum & Stephanus meminit, proverbio dicuntur de re pulchra quidem, ſed quæ virum parum deceat. Cicero in 1. de Oratore, vbi de Socrate loquitur: Quin etiam cum ei ſcriptam orationem diſertus orator Lyſias attuliſſet, quam ſi ei videretur ediſceret, & ea pro ſe in iudicio vteretur, non inuitus legit, & commode ſcriptam eſſe dixit, ſed, inquit, vt ſi mihi calceos Sicyonios attuliſſes non vterer, quamuis eſſent habiles & apti ad pedem, quia non eſſent viriles, ſic illam orationẽ diſertam ſibi & oratoriam videri, fortem & virilem non videri. Athenæus libro 4. meminit ſaltatores in conuiuiis Sicyoniis eſſe vſos. Nam σικυώνια, tantum plerique Græci vocant eiuſmodi effeminatum calceorum genus. Lucianus in Rhetore: ἱμᾶσι σικυωνίοις πίλοις τοῖς λευκοῖς ἐπιπρέπουσα, id eſt, Solea Sicyonia albis vinculis ornata. Lucret. in 4. de delicatiſſima mollicie ſcribens:

Languent officia, atq; ægrotat fama vacillans,
Vnguenta, & pulchra in pedibus Sicyonia rident.

Feſtus Pompeius citat hunc verſiculum Lucilii:

Et pedibus læua Sicyonia demit honeſta.

Proverbio vſus eſt & Picus ad Hermolaum Barbarum lib. 9. epiſtolarum Ang. Politiani.

Pygmæum imponere Coloſſo.

Philoſtratus Sophiſta Nicete, proverbio dixit. Pigmæum imponere Coloſſo, hoc eſt, rem minutam & abiectam ampliſſimam efficere. Cicero dixit arcem facere ex cloaca.

In cauea minus bene canit luſcinia.

Idem in Scopeliano dixit, in cauea minus bene canere luſciniam, quo proverbio commode vtemur, ſi quando ſignificamus, libertatem eſſe rem inæſtimabilem, & ingenia libera rebus omnibus agendis eſſe accommodatiora. Homerus Odyſſ. libro ρ. ſcribit, Iouem omnibus ſeruis dimidiam animi portionem abſtuliſſe, cuius & Plato in 6. lib. de legib. meminit: ἥμισυ γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν.

Problema Archimedeum.

Cicero libro 12. epiſtolarum ad Atticum πρόβλημα ἀρχιμήδειον vocat

cat quæſtionem reconditam & implicatam, quæ a nemine vel a paucis intelligi poſſit. Idem libro 7. ad Atticum, rem abditiſſimam numero Platonis obſcuriorem vocat. Vitruuius libro 9. capite 3. ſcribit Archimedem, ſi quid abſtruſum, & multo labore quæſitum, vix tandem inueniſſet, ſolitum exilire gaudio & currentem identidem exclamaſſe, εὕρηκα εὕρηκα, id eſt, reperi tandem, reperi. Exemplum incredibilis & nunquam intermiſſi ſtudii Archimedis recenſet Plutarchus in commentariolo, vtrum ſenſit adminiſtranda reſpub. ἀρχιμήδην δὲ τῇ σανίδι προσκείμενον ἀποσπῶντες βίᾳ καὶ ἀποδύοντες ἤλειφον οἱ θεράποντες, ὁ δ' ἐπὶ τοῦ σώματος ἀληλιμμένου διέγραφε τὰ σχήματα.

Byſſina verba.

Plutarchus in Apophthegmatibus: παρύσατις ἡ κύρου καὶ ἀρταξέρξου μήτηρ ἐκέλευσε τὸν βασιλεῖ μέλλοντα μετὰ παρρησίας διαλέγεσθαι βυσσίνοις χρῆσθαι ῥήμασι, hoc eſt, Paryſatis Cyri & Artaxerxis mater, iubebat eum, qui regem liberius eſſet adlocuturus, Byſſinis vti verbis. Byſſina verba vocat quæ nitorem habeant cum grauitate mixtum, imo quæ commouendi aſperitatem, iucundo quodam candore, atque adeo niuea quadam facilitate condiant. Ariſtoteles etiam præcipit cum principibus, aut rariſſime, aut iucundiſſime colloquendum eſſe.

Computatorum digiti.

Computatorum digitos eleganti proverbio dicimus, qui variis & incertis fortunæ caſibus obnoxii ſunt. Plutarch. in Apopht. ὀρόντης ὁ βασιλέως ἀρταξέρξου γαμβρὸς ἀτιμίᾳ περιπεσὼν δι' ὀργὴν καὶ καταγνωσθεὶς ἔφη, καθάπερ οἱ τῶν ἀριθμητικῶν δάκτυλοι, νῦν μὲν μυριάδας, νῦν δὲ μονάδα τιθέναι δύνανται, τὸ αὐτὸ καὶ τῶν βασιλέων φίλους, νῦν μὲν τὸ πᾶν δύνασθαι, νῦν δὲ τὸ ἐλάχιστον, id eſt, Orantes Artaxerxis regis gener, cum ob iracundiam honorato loco excidiſſet, quemadmodum, inquit, Arithmeticorum digiti, nunc myriades, nunc autem vnum tantum ſignificant, ita regum quoque amici ſiue purpurati, nunc omnia, nunc autem nihil omnino poſſunt. Laertius hoc Soloni tribuit.

Vita Charadrii.

Plato in Gorgia Charadrii vitã intelligit hominis intemperantis, qui nunquam expleri poſſit, & in quem omnia influunt vt rurſus effluant, vt Seneca dixit. Ita Socrates loquitur: χαραδριοῦ τινὰ αὖ σὺ βίον λέγεις, Charadrii quandam vitam referas. Charadrium autem Theodotus apud Ariſtot. vertit rupicem ſiue hiathicolã: nam vt interpres Ariſtophanis in Auibus docet: ὠνομάσθαι τὸ ὄρνεον παρὰ τὸ ταῖς χαράδραις διατρίβειν, auis hæc ita dicta eſt, quod hiatus & terrę voragines incolat. Itidem & intemperantes & incontinentes homines, qui nunquam expleri poſſunt, perpetuo ganearum nidorem ſequũtur, & neptorum proſeuchas incolunt. Suidas citat aliud proverbiũ ex Didymo: χαραδριὸν μιμούμενος, id eſt, Charadrium imitans, de iis, qui ſeſe occultare ſoleant. Siquidem a. hanc vendentes occultare conſueuerunt, ne prius emptori proſit, quã ſit vendita. Nam regio morbo laborantes quamprimum Charadrium aſpexerint, conualeſcunt. Plinius hoc ictero aui tribuit lib. 30. cap. 11.

Mittere lineam.

Plaut. in Muſtel. Non ego ita extemplo meum oſtendam ſenſum.

Digitized by Google

mittam lineam. Metaphora à pictoribus deſumpta lineam mittere dicuntur qui rem tantum adumbrant, & coniecturis quibusdam inquirendam proponunt. Siquidem ex linearum ductu iuſtum etiam picturæ artificium diſcimus. Vnde verſiculus ille paſſim celebratur: Linea, quæ veterem longe fateatur Apellem.

Volſellis pugnare non gladiis.

VArro lib. 5. de lingua latina proverbiali verbo vtitur; Volſellis pugnant non gladiis. quo commode poſſumus vti, vel aduerſus eos, qui parum viri ſunt, nempe qui volſellis ita ſint vulſi, iuxta ſententiam Ciceronis, vt nec vnicum pilum boni viri habeant, vel in eos, qui prorſus infirmis argumentis vtantur. Cæterũ de vulſis corporibus in Demonacte Luciani abunde diximus.

Fortes in tabula.

PLutarchus in Apopth. Laconic. ἐπεὶ δ' ἰδών τις ἐν πίνακι γραπτῷ λάκωνας ὑπὸ ἀθηναίων σφαττομένους, ἔλεγεν ἀνδρεῖοι γ' ἀθηναῖοι, λάκων ὑποτυχών, ἐν τῷ πίνακι εἶπεν. Quidam cum in tabula picta Lacones videret ab Athenienſibus interfici, atque ob id diceret, fortes equidem Athenienſes ſunt, Lacon forte fortuna incidens ſubiecit: Et in tabula quidem. fortes autem in tabula ſunt, qui fictitia fortitudine paſſim ſeſe venditant, cæterũ cum ad ſerium certamen peruẽtum eſt, tum non milites, ſed plane mulieres eſſe videas. Docti quidem in tabula ſophiſtæ ſunt, verum vbi eos excuſſeris, quam nihil niſi Antronios aſinos, aut ſi quid iis rudius, aut impolitius eſſe poſſit, inuenias.

Nondum omnium dierum Sol occidit.

ELegans adagium eſt, quo Philippus apud Liuium vtitur decadis 4. libro 9. Nondum omnium dierum ſolem occidiſſe, quando ſignificamus finem rei nondum apparere, ad quem adhuc multis & incertis periculis perveniendum ſit.

Etiam inter vepres roſæ naſcuntur.

AMmianus Marcellinus lib. 16. cũ de Entherio Eunucho loqueretur, ſic inquit, etiã inter vepres roſæ naſcuntur, & inter feras nonnullæ miteſcunt. Hoc geminum proverbium oſtendit, in omni hominum genere, quantumuis peruerſo ac deplorato, reperiri tamen aliquot bonos viros, & qui moribus minime ſint aſpernandis. Gregorius theolog. in vita Athanaſii dixit: φύεται καὶ ἐξ ἀμπέλου βάτον, id eſt, naſci etiam è vite rubũ. hoc eſt, ex optimo parente nonnunquam peſſimum filium.

Ne Sannione domi relicto.

IDem lib. 14. agitant familiarium agmina, tanquam prædatorios globos poſt terga trahentes, ne Sannione quidem, vt ait Comicus, domi relicto. Adagium ex Eunucho Terentiano dicitur in eos, qui cum in publicum prodeunt, magnifico & frequenti comitatu delectantur, quo potentiores eſſe videantur. Eiuſmodi multos in principum aulis inuenias, qui paſſim ſeruorum & comitum multitudinem contrahant, cum apud veteres, vt Athenæus docet, & Apuleius in 1. apologetica meminit, præſtantiſſimi quique Romani, paucitate famulitii (ſic enim ille inquit) gloriati ſint. M. Anton. 8. ſeruos habuit. Manius Curius cũ duobus tantum calonib. vteretur, pauciores ſeruos habuit, quam triumphos. M. Cato 3. tantum ſeruos in Hiſpaniam ex vrbe ſecum duxit. Idem auctore Plutarcho

Digitized by Google

tarcho quinq; tantum ſeruos in militia habuit, quod & de Scipione Æmiliano Plinius ſcribit, cum duobus tantum ſeruis, ſi quando etiam ad regem mitteretur, eſſe uſum.

Tunc canunt cycni, quando tacuerint graculi.

Basilius magnus in epiſt. ad Celeuſium: ἐγὼ δὲ παροιμίαν ἐρῶ, μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σωτομεῖ, ὅτι τότε ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. Prouerbio locus eſt, tum doctis opportunum eſſe, ut de bonis rebus quam poſſunt eruditiſſime diſſerat, quando imperitis prius tanquam aqua & igni interdictũ ſit ne loquantur. Eiuſmodi diſſimilitudinum plures prouerbiales formulas Auſonius ad Paulinum eleganter expreſſit.

Si vitulum tauro, vel equum committis onagro,
Si confers fulicas cycnis, & aedona parra,
Caſtaneis corylos aques, viburna cupreſſis.

Lamia turris.

Qvintus Septimus Forrens Tertullianus in libro aduerſus Valentinianos. Nonne tale aliquid dabitur in infantia inter ſomni difficultates à nutricula audiſſe, Lamiæ turres, &c. Prouerbium eſt, de re quæ fingitur eſſe mire formidabilis, cum tamen omni periculo careat: quemadmodum infantibus horribilia de Lamiis nutriculæ narrare conſueuerunt. Nonius Marcellus & Lactantius lib.1. cap. 22. diuinarum inſtitutionum, hos verſus, ex Lucilio poeta citant:

Terricolas Lamias, Fauni quas Pompiliuſque
Inſtituere Numa, tremit has, hic omnia ponit.
Vt pueri infantes credunt ſigna omnia ahena
Viuere, & eſſe homines, ſic iſti hæc omnia ficta
Vera putant, credunt ſigni cor ineſſe & ahenis.

De Lamiis & multa & abſtruſa quædã diximus in Lamiã Politiani.

Qualem demens ille Chlamydem diſperdit?

Tertulianus in libro de paulo citat ex Menandro Comico, mirum niſi prouerbiale, Qualem demens ille chlamydẽ diſperdit? quod in eos commode dicetur, qui rem ſuam viui videnteſque decoquunt, imo qui ſua ſponte ſeſe in maxima magna mala coniiciunt, cuiuſmodi plures reperias, qui cum neq; per ſe, nec ex aliis ſapiant, nõ iam chlamydem tãtum, ſed & ſeſe ipſos miſerandum in modum perdunt.

Deorum liberi ſunt inuulnerabiles.

Pindarus in Iſthmiis Oda. 3. in Meliſſum Thebanum: ἀτρεστοι μὲν θεῶν παῖδες, Deorum liberi ſunt inuulnerabiles: de potentioribus hoc commode dicetur, qui nuſquam nõ euadunt, ut Cicero de nobilibus dixit in oratione pro Quinto: Homines nobiles ſeu recte, ſeu perperam facere cœperunt, ita in utroq; excellunt, ut nemo noſtro loco natus aſſequi poſſet.

In Paro frigida quidem eſt aqua, ſed pulchra mulieres.

Interpres Ariſtophanis in Veſpis, Prouerbialem Verſiculum citat, nec eius uſum oſtendit: ἐν δὲ πάρῳ ψυχρὸν μὲν ὕδωρ, καλαὶ δὲ γυναῖκες, Paros habet quidem frigidam aquã, ſed formoſas mulieres. Ego quantum iudicare poſſum exiſtimo prouerbii uſum eſſe, ſi quando ſignificabimus

bimus diſpendium eſſe perpetuo cõpendio aliquo ſarciendum. In Paro tametſi frigida ſit aqua, venuſtas tamen mulierum hoc quicquid eſt diſpendii, abunde reponit. Quod ſi quis è numero doctorũ melius nouerit quis adagio locus ſit, is candide admoneat reperturus hominem gratum, tantũ abeſt, ut ingenuis admonitionibus obtemperare nolim.

Bellum cum Protogene mortuo gerere.

AVlus Gellius libro decimoquinto, cap. ult. ſcribit Rhodios Demetrio Poliorceti, qui tum eos obſidione cingebat, atq; extra urbis muros memoratiſſimæ illam Ialyſi imaginem, Protogenis manu factam abſumere igni parabat, per Legatos ita reſpondiſſe: Quæ, malum, inquiũt, ratio eſt ut tu imaginem iſtam velis incendio ædium facto diſperdere? Nam ſi nos omnes ſuperaueris, & oppidum hoc totum cœperis, imagine quoq; illa integra & incolumi per victoriam potieris: ſin vero nos vincere obſidendo nequiueris, petimus conſideres, ne turpe tibi ſit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum Protegene mortuo geſſiſſe: ad eos autem pertinet, qui cum laruis luctantur, & contempta memorabili lege Solonis, mortuos iam conuitiis inſectantur, quod Homerus etiam intellexit dum inquit, Iliad. lib. ω.

Κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀεικίζει μενεαίνων.

Et Agamemnon Iliados η.

Οὐ γάρ τις φειδὼ νεκύων κατατεθνηώτων
Γίνετ', ἐπεί κε θάνωσι, &c.

Et ex eius ſententia Virg. libro undecimo Æneidos:

Nullum cum victis certamen & æthere caſſis.

Quantum ubiq; poſſunt duo oboli?

BAcchus apud Ariſtophanem in Ranis, poſtquam accepiſſet ab Hercule duos obolos Charonti pro trãſmiſſione paludis perſoluendos eſſe, ſubiicit: ὦ μέγα δυνάσθον πανταχοῦ τὼ ὀβολώ, quantum ubiq; poſſunt duo oboli? prouerbiali nimirum dicto ſignificans, pecuniam in omni re plurimum poſſe: quæ niſi eſſet, non committerentur etiam tot diuerſi generis flagitia, ita quod rectiſſime dixerit Antiphanes:

Ὁ πλοῦτος ἡμῶν καθάπερ ἰατρὸς κακὸς
Τυφλοὺς βλέποντας παραλαβὼν πάντας ποιεῖ. id eſt,

Diuitiæ tanquam malus medicus quos acceperint videntes, excæcare conſueuerunt.

Echinus parturiens cunctatur.

Ἐχῖνος τὸν τόκον ἀναβάλλει, Echinus partum procraſtinat. Echini terreſtres, quos Erinaceos dicimus, exiſtimantur propter aculeos catulorum ſuorum partum morari ſolere, ac deinde aculeatioribus factis catulis ægerrime eniti. Vnde prouerbium, Budæo etiam teſte, in eos uſurpatur, qui ſubinde verſuram faciunt, hoc eſt, creditorem mutant, fœnus fœnore ſoluunt, nomen nomine expungunt, atque illi dum fidem ſuam ad aliquod tempus labefactari nolunt, ad extremum fortunis omnibus euertuntur.

Cauum pedis oſtendere.

Κοῖλον τοῦ ποδὸς δεῖξαι, Heſychius admonet ἐπὶ τῶν εἰς φυγὴν τετραμμένων, id eſt, de iis dici, qui ſint in fugã verſi, qui pedibus ſibi conſulant. Vt Turnus de Drance apud Virg.

An tibi mauors:
Ventoſa in lingua pedibusq; fugaciSemper erit? (cibus iſtis

Alexan-

Digitized by Google

Alexandrinæ delitiæ.

Qvintil.in 1. Verba ne Alexandrinis quidem delitiis permittenda, riſu, & oſculo excipimus. Alexandrinas delitias,luxum effeminatiſſimũ, & molliſſimum appellauit. Alexandrini ſiquidem apud omnes ſcriptores hoc nomine male audiunt,quod propter amœnitatem urbis cœlique clementiam immodice delicati fuerint. Ammianus Marcellinus libro 22. Alexandria vertex omnium ciuitatum, inibi ſunt auræ ſalubriter ſpirantes, aer tranquillus & clemens, atq; ut periculum docuit per varias collectum ætates, nullo pene die incolentes hanc ciuitatem ſolem ſerenum non vident, &c. Quam ex admirabile euentu condita ſit Alexandria, docet Stephanus, quæ per excellentiam etiam πόλις dicta fuit, ut Athenæ ἄστυ. Roma Vrbs.

Manubrium eripere.

Plautus in Epidico: Eripe manubrium è manu. Idem in Aul. Exemi è manu manubrium. Manubriũ eripere ſcitiſſimè metaphora dicuntur qui nocendi cauſam adimunt, q viam omnem obſepiunt, qua periculum ipſis imminere videatur.

Geometriam exercere in cilio.

Γεωμετρεῖν περὶ τὸ ἐπισκύνιον, Geometriam exercere in cilio. Iulius Pollux lib. 5. cap. 15. de mulieribus dixit, quæ formam aſcititiis lenociniis commendant, quod tandem ad omnes illos pertinet, qui fucis quibuſdam adulterinis, & quod Plautus ait, Exoticis condimentis ſeſe ſuaq; venditant. Prouerbii meminit & Hermolaus Barbarus lib 5. Corollarii in Dioſcoridem. Dictione γεωμετρεῖν antiqui, ut ex Platone atq; Plutarcho colligimus, non tantum in dimetiẽda terra uſi ſunt,ſed in omni negocio quod exactius & diligentius tractamus. ἐπισκύνιον autem extraneus ambitus eſt genæ ſuperioris, quam antiqui cilium appellarunt,& ex eo etiam ſupercilia, in quibus ſuperbia ſedem habet, Auctore Plin.li. 11. cap. 37. Demetrius Phalereus χαριτοβλέφαρος à venuſtate ſuperciliorum dictus fuit, Athenæo teſte libro γ. Dipnoſoph.

Simiæ ſanguinem profudiſſe.

Diodorus Siculus libr. 10. ſcribit in Pithecuſis eum honorem habere Simiis, quem Ægyptii canibus, tanquam diis ſuis exhibeant, viuere ſimul cum hominibus, cibum ab iis abſque omni metu capere, parentes iſthic liberis ſuis à Simiis,ut aliæ gẽtes à diis imponere nomina, qui Simiam occiderint, tanquam impium flagitium deſignaſſent, iis pœnam extremum ſupplicium eſſe conſtitutum, unde etiam prouerbio apud eos dicatur de iis, qui iam occiſi, & è medio ſublati ſint: ὅτι πιθήκου αἷμα πεπώκασι, id eſt, Simiæ ſanguinem eos profudiſſe.

De ſcammate egredi.

De ſcammate egredi, apud D. Hieronymum legitur, pro eo quod eſt propoſito digredi. σκάμμα locus certaminis eſt, in quo congrediuntur Athletæ, foſſa plerunq;, aut ſaltem lineis cinctus.

Hercules in Lydia.

Dicitur in eum,qui cultu indecoro & ſibi neutiquam accommodato utitur. Vlpianus.

Teſtudo volat.

De re abſurda aut impoſſibili dicitur. Claudianus libro primo, aduerſus Eutropium (qui cum eunuchus eſſet, tamen Romæ factus fuit conſul) multas huiuſmodi ἀδυνάτων ſpecies affert:

Iam teſtudo volat, profert iam cornua vultur,
Prona petunt retro fluuij vada, Gadibus ortum.
Armenij dixere diem, iam frugibus aptum
AEquor, & aſſuetum ſyluis Delphina vid. bo.

Ornamentum in luto, dignitas indigno.

Vt minime conuenit ornamentum aliquod in luto iacere: ita parum dignitas homini inſulſo & indocto, qui honorem & titulum ſuum defendere non poteſt Saluianus.

Pica Sirenem imitans.

Simile eſt illi: Sus Mineruam docet, de iniqua dicitur comparatione & abſurda imitatione. Stulte enim pica Syrenas imitatur, garrula potius & obſtrepera quam ſonora. Galenus.

Myrica citius poma ferens.

Si quis idem ſperat: laturas poma Miricas
Speret, & è medio flumine mella petat.

Prouerbialia hæc ἀδύνατα apud Ouidium leguntur.

Eburneis raſtris ſolum vertere.

Ligonibus aureis terram fodere.

Pro re inſigni & præclara abuti, ut ſi quis eruditione pollens, ea in rebus vanis, inutilibus & famoſis abutatur. Prudent. in Symn.

Ars a natura fortunam, fortuna artem.

Τέχνη τύχην ἔστερξε καὶ τύχη τέχνην.

Ariſtoteles eo uſus eſt indicare volens, ſummam eſſe affinitatem inter artem & fortunam, & alteram ab altera adiuuari.

Quorſum opus amicis, ſi modo foueat Deus.

Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ τί δεῖ φίλων.

Hunc ſenarium tanquam vulgo celebrem citat Ariſtoteles, ubi agit de homine beato, annon ille etiam egeat amicis. Qui putant eum omnia in ſe ſufficienter habere, nec ideo ullis opus habere amicis, hunc ſenarium aſſerunt. Contrarium tamen Ariſtoteles concludit. Veri enim amici eſt dare potius beneficium quam accipere; virtutiſq; proprium eſt benefacere, & pulchrius amicis benefacere, quam alienis: opus ergo amicis.

Amicus cum vitiis ferendus.

Conuenit cum eo: Mores amici noueris, non oderis: non enim, inquit Chryſoſtomus, fratres tantum ſumus, ſed & membra & corpus unum. Vide Saty. 5 Horatii 1. Sermon.

Amare fruſtra, odio ne ſis fruſtra.

Innuit apud omnes homines quærendam eſſe gratiam & amicitiam, quoſque ſine noſtro fieri poſſit damno: ſed nullum temere ſuſcipiendum eſſe odium, ſi non aliqua inde ad nos profectura ſit utilitas. Chryſoſtomus hoc dictum minime in Chriſtianis probat, qui libere alter alterum admonere debent, neq; odii cauſa tacere. Vult autem tum memores eius dicti nos eſſe, quando lingua noſtra videtur prouolatura in conuicia, & maledicta.

Amicus Plato, magis amica veritas.

Φίλος Πλάτων, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια.

Iſtud ſeu prouerbium, ſeu apophthegma, innuit nullum hominem tam carum nobis eſſe debere, ut in illius gratiam veritas ullo ſupprimatur modo. Galenus.

Caritate ſeptum eſſe oportet.

A nequitia, rapina, & ſceleribus virum bonum abeſſe oportet: caritate autem (ut inquit Saluianus) & bene-

beneuolentia, non armis ſeptum eſſe.

Vter.

PRouerbialiter homo faſtuoſus & ſuperbus a Græcis μολγὸς vel ἀσκὸς vocatur, quod ſcilicet in modum utris inflatus tumeat. Ariſtophanes.

Μὴ μοι Ἀθηναίους αἰνεῖτε, μολγοὶ ἔσονται id eſt,

Ne mihi Athenienſes laudate, utres ſunt.

Neſcit ſeipſum.

Contrarium eſt Delphico oraculo: Noſce teipſum. Competit in ſuperbos, arrogantes & homines inflatos. Notatur etiam Philautia, quod vitium, homines vel talpa cæciores in propriis erroribus reddit. Chryſoſtomus.

Aſinus de Aeſopi puteo.

Aſinus de Æſopi puteo, modo venis, & iam exclamas. In eum uſurpari poteſt, qui recens in aliquem locum venit, & ibi mira integer ignotos iactat. Tertullianus.

Plus & vivere, quàm ſerere.

IN auaros dicitur, qui nulla re exſatiari poſſunt.

Vicinum ſemper inueniens.

VTcunq; extenderit quis poſſeſſionibus ſuis vicinos & proximos, nunquam tamen ſolus ſupra terram habitare poterit: quamlibet enim cuncta peruadat, vicinum tamen ſemper inueniet. Dici poteſt in auaros, qui omnia ſibi ſubiicere conantur, vicinorum domos & agros. Saluianus.

Mappam mittere.

Mittere mappam, eſt certaminis incipiendi ſignum dare, in qua ſententia Suetonius in Nerone uſus eſt.

Proletarius ſcriptor.

QVi in plebe Romana tenuiſſimi pauperrimiq; erant, neque amplius quam M. D. æris in cenſum deferebant, proletarii ciues appellabantur. Trahitur & hoc vocabulum latius, ut dicatur proletarius ſcriptor, proletarius homo, pro homine infimi ſubſellii, & auctore paruæ eruditionis, & infimæ claſſis. Aul. Gell.

Minuunt præſentia famam.

QVod abſens terrori eſt, præſens ſæpe contemnitur. Claudianus:

Plus nominis horror,
Quam tuus enſis aget, minuunt præſentia famam.

Quod præſens eſt fere contemnimus: abſentia vero & peregrina admiramur, & magno ſtudio æmulamur.

Balneum ingreſſus depone odium.

Εἰς βαλανεῖον εἰσελθὼν, μὴ ζηλοτυπήσης τῷ συμβαίνοντί σοι εἰς τὴν μάκτραν, id eſt, Ingreſſus Balneum, ne certes odio cum eo, qui pedem habet tecum in eadem pelui. Sententia ad multa applicari poteſt: nempe in communibus locis, templis, theatris, balneis, conuiuiis, manibus nullum exercendum eſſe odium. Iul. Pollux.

Acum & filum ſumens, rupturam conſue.

Ῥαφίδα καὶ λίνον λαβὼν, τὸ δὲ ῥῆγμα σύῤῥαψον, acum & filum ſumens, rupturam conſue. Dici poterit, ubi quem volumus adhortari, ut ſtudeat paci, & argumenta colligat, modoſque excogitet, quibus inter offenſos animos concordiam reſarciat. Idem.

Talis quiſq; eſt, quales quibus cum familiaris.

Τοιοῦτος ἐστὶ, ὥσπερ ἥδεται ξυνών. Senarius eſt Euripis, quo indicatur familiarium vitam & mores, in eum quoque tranſire, qui eorum conſuetudine fruitur. Botrus oppoſitus botro matureſcit.

Aliud

Digitized by Google

Aliud homini, aliud humanitati ſatis.

Digna hæc ſententia Varronis eſt, quæ prouerbiis adnumeretur, qua pulſat eos qui conſuetudinem potius ſequuntur in loquendo, quam certas orationes. Humanitatem autem hic ponit pro curioſitate, ac ſi diceret: Natura quidem paucis contenta, ſed quod huic ſufficit, non ſatis eſt curioſitati.

Inſuere in ſaccum vel culeum.

Inſuere in ſaccum vel culeum, vulgo dicimus pro circumuenire aliquem vel ludere.

Pulchra apud pueros Simia.

Pulchra (inquit Galenus) ſemper apud pueros eſt ſimia, nos admonēs illuſionem eſſe ridiculam puerorum hoc animal illudentium. Poterit autem iſtud prouerbium quoq; ad locum, ſecus iudicandi, commode transferri.

Quaſi locum in balneis occupare.

In publicis locis primum occupans, ſolet plus iuris habere. Vnde & iureconſultus: Qui prior tempore, potior iure. Ad hunc morem alluſit Tertullianus ubi dicit: Sed quia prior eis venit, & prior virtutum documenta ſignauit, idcirco quaſi locum in balneis, ita fidem occupauit, poſteris quibusque præripuit.

Primus ſecundus tertius.
Primus medius nouiſſimus.

Prouerbia Græcorum ſunt in eos, quos laudibus efferunt. Sic Iſocrates laudat Alcibiaden: Τοιαῦτα δὲ τὴν ἀρετὴν, ὡς καὶ πρῶτος, καὶ δεύτερος, καὶ τρίτος χρόνος. Theocritus quoque Idyllio. 17. Ptolemæum laudans dicit eum virorum primum, medium & nouiſſimum: Ἀνδρῶν δ' αὖ Πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοισι λεγέσθω, καὶ πύματος, καὶ μέσσος, ὁ γὰρ προφερέστατος ἀνδρῶν. Virgilius:

--- *Nulli pietate ſecundus.*

id eſt,

Primus in pietate.

Spicilegium relinquere.

In varias trahi poteſt ſententias. Qui opus aliquod inſigne edidere, tale tamen, cui aliquid adiici poſſit, ſpecilegium reliquerunt. Vlpio & poſteris ſpecilegium tātum reliquit. Huc facit Antigoni Apophtegma, qui cum ſuis pecuniam imperaſſet, & quidam diceret, non talis erat Alexander: ἐκεῖνος (inquit) ἐθέριζε τὴν ἀσίαν, ἐγὼ δὲ καλαμῶμαι, hoc eſt, Ille demeſſuit Aſiam, ego ſpicas lego.

Terram & aquam poſcere.

Γῆν καὶ ὕδωρ αἰτεῖν, id eſt, Terram & aquam poſcere, & γῆν καὶ ὕδωρ διδόναι, id eſt, Terram & aquam dare. Græci dicunt pro bellum alicui inferre, & bellum cum aliquo ſuſcipere. Æſchines.

Non hodie, aut heri inſtitutum.

De more aliquo veteri, qui omnibus notus eſſe debet, vel de lege ex antiquo inſtituto. Sophocles.

Ad Sirenum ſcopulos conſeneſcere.

Pro, in re aliqua ad ſenium uſque demorari, aut miram quandam in ea percipere voluptatem, non ſecus ac ſi Sirenes ipſas canentes audiamus. A. Gellius & apud Sirenas, aut Lotophagos hærere dicitur.

Adamante notare.

Digitized by Google

De his, qui in perpetuam memomoriam ſeruantur. Claud.

Iret adhuc in verba dolor, niſi Iuppiter alto
Cœpiſſet ſolio: voces adamante notabat
Lene Iouis.

Verba finguntur adamante notari, tanquam Deus nihil loquatur, niſi ſerium dignumq; quod in perpetuũ memoriam conſeruetur.

Sparſis redemerunt crimina nummis.

Multos pecuniæ perdiderunt, anſamq; ad omne ſcelerum genus dederunt: deinde omnium malorum ſeminarium & radix, auri eſt & argenti fames: quod qui ſagatiori animo perpendunt, reiectis & contemptis pecuniis, in huiuſmodi vitia non incidunt, & ſparſis nummis crimina redemiſſe dicuntur. Saluianus. Simile quoddam apud Plutarchũ de vitanda vſura de Philoxeno legitur, qui cũ opulentiſſimam domum hęreditate nactus eſſet, & delicias ac voluptates indigenarum conſideraſſet. Μὰ τοὺς θεοὺς, εἶπεν, ἐμὲ ταῦτα τὰ ἀγαθὰ οὐκ ἀπολεῖ, ἀλλ' ἐγὼ ταῦτα, id eſt, per Deos, inquit, bona hæc me non perdent, ſed ego illa.

Nummum quærit peſtilentia, duos illi da & ducat ſeſe.

Admonemur hoc prouerbio, vt lites & fora iudicialia, quam poſſumus maxime fugiamus, & potius peſtilentiæ, id eſt, peſtilenti & pernicioſo homini poſcenti nummũ duos demus, quam propter vnum litem eo cõteſtemur, petituri aliter inprimis tempus, dein animi tranquillitatem, innocentiam & amicitiam. D. Auguſtinus.

Sapientia in exitu canitur.

Indicat finem vitæ ſpectandum eſſe: laudari enim penitus ante actæ vitæ prudentia non poteſt, niſi bono fine claudatur. cui adfine eſt illud Solonis: Finem vitæ ſpecta: figuratius tamẽ dicitur ſapientiam in exitu cani. Saluianus.

Multum nauigauit aqua.

Πολλὰ περὶ πλάνης. De eo, qui multas regiones peragrauit: & μεταφορικῶς de eo, qui multarum rerum experientiam habet. Ariſtophanes.

Familiaris dominus fatuum nutrit ſeruum.

Qui timeri, obſeruari, coli vult à ſeruis ſuis, rarius cum iis loquatur, rarius congrediatur: nulla ludicra cum iis exerceat: nimia etenim familiaritas contemptum parit, &, vt Plinius ſecũdus inquit, Mitium dominorum apud ſeruos ipſa conſuetudine metus exoleſcit. Bernard.

Vbi vber, ibi tuber.

Indicat opulentiæ comitem eſſe faſtum & ſuperbiam. Apuleius. Terentius in Hecyra. Quia paululum vobis acceſſit pecuniæ ſublati animi adſunt.

Conclamare vaſa.

Eſt ſignum mouendi dare. Militare olim inſtitutum erat, vt cornicis ſignum darent, quoties eſſent mouenda caſtra: id Cæſar vocat conclamare vaſa: nam tum quisque cogebatur colligere vaſa ſua, itinerique ſe apparare.

Pro aris & focis.

Crebro apud Romanos ſcriptores reperitur, pro aris & focis, quod idem ac ſacra & ꝓphana defendere. Origi-

Originem habent ex ſacramẽto militari: inter cætera enim milites etiã iurabant, ſe pro aris & focis pugnaturos. Aulus Gellius.

Gradum figere.

Sumuntur ab Athletis crebræ metaphoræ, vt: Gradum figere: conferre gradum: de gradu cedere: in gradum redire: de gradu pellere: de gradu primo præludere: eodem gradu occurrere. Gradum figere, eſt conceptam ſemel ſentẽtiam acriter defendere, & in ea perſiſtere, vel, vt Cicero ait, argumẽtum ſuum premere: quater eo ita Tertull. vſus eſt. Gradum conferre, quod Cicero & Quintilianus dicunt pedem conferre, eſt initium diſputationis facere & cominus aggredi. De gradu recedere, à ſentẽtia recedere, In gradum redire, ad ſententiam & propoſitum reuerti. Eodem gradu occurrere, pro eodem telo & argumento obuiam ire.

Vinculis Hippocratis adigere.

Quæ argumentis fortiſſimis roborata ſunt, vel ſcripturarum teſtimoniis, Hippocraticis vinculis alligata dicuntur. Hieron.

Vt ſportulam furunculus captare.

Cum quis per fraudem quod ſibi non debetur amplectitur, & alienum ad ſe trahit, vt ſportulam furunculus captare dicitur. Tertull. Natum ab amiculis & clientibus Romanorum potentiorum, a quibus mane ſalutabantur, & per vrbem incedebant ſtipati, quibus viciſſim ſub veſperam dabant honorarium aliquod munuſculum, ſportulam videlicet. Inter hos autem clientes & amiculos, cum iam dandum eſſet munus, alii clam ſe immiſcebant, vel ab abſentibus ſeſe ſubmiſſos mentiebantur, quos furunculos vocabant.

Totam ſpirare Arabiam.

Τὴν ὅλην ἀραβίαν ἀποπνέειν, id eſt, Totam Arabiam ſpirare, eſt, vnguenta precioſa, vt olim in vſu veterum fuit, aut nunc, moſchum olere. Arabia ponitur pro odoribus & vnguentis. continens pro contento. Lucretius.

Calathum Sycaminorum in malis habere.

Ariſtoteles ὤιεθαι αὐτὸν εἶναι συκαμίνων τάλαρον, id eſt, Videris eſſe ipſum Sycaminorum calathum, in eum dicitur, qui faciem & mala hypopio aut ceruſſa fucarit, quem ὑποπιασμένον Græci vocant.

Perſonam non faciem gerit.

Οὐ πρόσωπον ἀλλὰ προσωπεῖον φέρει. dici poteſt in homines pfrictæ frontis, quod nihil pudet, & maxime in mulieres meretrices, quæ faciem ſtibio, & ceruſſa fucant. Iul. Pollux.

Tabernariam exercet fronte.

Καπηλείαν ἀσκεῖ προσώπῳ. Superiori ſimile eſt, & in eoſdem dicitur. Pollux.

Formoſus ſine pulchritudine.

Ὡραῖος ἄνευ κάλλους. Non diſſimile ſuperioribus, in eos dicitur, qui pigmentis exoticam formam adſciuerunt. Ariſtoteles.

Omni fune remiſſo.

Πάντα κάλων ἀνείς, id eſt, Omni rudente remiſſo. Contrarium eſt eius quod habet: Πάντα κάλων σείειν. hoc eſt, Omnem mouere rudentem: hoc autem ſignificatur ſumma diligentia: illo vero ſumma omniſq; negligentia & ignauia. Pollux.

Sine perſona laſciuire.

Demoſthenes: Ἐν τοῖς πομπαῖς

ἄνευ

κιόντα προσωπεῖα κωμάζειν, id eſt, In pompis ſine perſona aut larua laſciuire. Dicitur in eos, qui nihil non palam & aperte facere audent, quibus imprudentia ipſa loco προσωπείου, id eſt, perſonæ, aut laruæ eſt.

Per eandem lineam ſerram reciprocare.

Competere videtur in eum, qui ſemper idem argumentum tractat & eandem cantilenam canit. Sumptũ à ſectoribus lignorũ, qui partes trabium ſecandas prius ſolent lineis diſtinguere: qui ſi ſemper hæreant in eadem linea, raro quicquam abſoluent.

Ad ſcamma producere.

Hoc eſt, In certamen prouocare. Ab Athletis ſumptum eſt, cuiusmodi multa in libro ad martyres apud Tertullianum ſunt, σκάμμα quid ſit, vide in adagio: De ſcammate egredi.

Ferrum virum attrahit.

Ελκει τ' ἄνδρα σίδηρος. In omni re & ad omnem rem multum valent oculi. Sic viſa ſolum femina ad amorem accendit, viſi inimici mouent dolorem, ferrũ viſum trahit ad bellum. Tertull. Græco dixit hemiſtichio, quod alicubi apud Homerum legitur:

Ελκει δέ τι ἄνδρα σίδηρος, id eſt,
Ferrum vero virum trahit.

Eloquentia male ſine moribus diſcitur.

Antiqui morum probitatem ſemper antepoſuerunt facũdiæ. Orator, inquit Cato, eſt vir bonus dicẽdi peritus. Lege Ciceronis præfationem libri de Inventione primi.

Vinalia ſine vino expediri non poſſunt.

Varro in libri de Lingua Latina præfatione. Multa, inquit, ſocietas verborum, nec vinalia ſine vino expediri, nec curia calabra ſine calatione poteſt aperiri: quibus dictis prouerbialibus ſeſe excuſat, ſi in libris ſuis quædam afferat, quæ abſuediora videantur. Non enim poteſt fieri, vt ille, qui nominum origines conatur explicare, non interdum dicat, quod ab omnibus non probetur.

Volſellis pugnare cum gladio.

Qui fragilia argumenta ad rem quampiam probandam afferunt, dicuntur volſellis cũ gladio pugnare.

Bene conſulit, ſed male facit.

Senarium prouerbialem ex Anaxandrida Ariſt. citat, ἡ πόλις ἐβούλευσ', ᾗ νόμων οὐδὲν μέλει, id eſt, Vrbs conſulit, cui nulla legum curæ eſt. Dicitur in omnes, qui recta quidem conſulere norunt, recta autem facere nolunt. Non abſimile huic, quod habet Cicero in Catone: Athenienſes ſciunt quæ recta ſunt, ſed facere nolunt.

Soracus malorum.

Κακῶν σώρακος, id eſt, Malorum corbis dicitur eadẽ prouerbiali forma, qua ἀγαθῶν ἢ κακῶν ἅμαξαι, id eſt, Bonorum vel malorum plauſtra pro ingentibus & malis copioſis. Ariſtophanes: κακῶν τοσοῦτον συλλήψομαι τὸν σώρακον, id eſt, breuibus malorũ ipſum mihi corbem refer.

Tanquam ſuper ſpinas incedere.

Ωσπερ οἱ ἐπὶ τῶν ἀκανθῶν ἐπιβαίνοντες, id eſt, Tanquam ſuper ſpinas incedentes, dicuntur à Luciano equites, qui obtortis cruribus, & contractis equitant.

Ex cubitis canere.

Επὶ ἀγκῶνος δειπνεῖν. Dicitur in delicatos & aulicos, qui quidvis ſibi permiſſum putant & decens.

Πτωχο-

Digitized by Google

Πτωχομύσ[illegible].

Significat Grammaticulum, vel Rhetorculum, vel potius rabulam forenſem, qui literas ob nihil aliud, quam ventris cauſa & ad quæſtum ſcire videntur.

Oreſtis ſomnium narrare.

Is dicitur, qui abſurda loquitur. Sic Galenus Theſſalo inſultat: Quieſcendum miſerrime in ſtratis tuis: namque haud vides, quæ tu putas noſſe probe. Oreſtis mihi ſomnium narras Theſſale.

Κριόμυζοι.

Licebit in imprudentes interpretari, quod ſcilicet more arietis tanquam cornibus quemlibet impetat, qui mos fere indoctorum eſt, κριὸς enim idem quod aries. Galenus.

Pituitam à naribus allio & cæpe detergere.

Vſurpatur à Galeno aduerſus ſtupidos, demonſtratiuæ methodi & dialecticę imperitos, nec non deprehenſos & argumentis conuictos.

Ne Mercurius ipſe quidem cum Muſis ſanarit.

Et hoc à Galeno in ſtupidos dictum legitur, & omnium rerum ignaros.

Sua fronte.

Sua fronte proponi dicitur, quo libere & aperte, non autem coacte aut occulte. Tertullianus.

Romana libertas, Latina libertas.

Summæ libertatis olim erat populus Romanus, vt qui nulli ſubeſſent regi, principi, aut Imperatori: ipſi vero infinitis nationibus, reginis & regibus imperarent. Nonnihil tamen inter Romanam & Latinam libertatem intereſt: plus enim Romana, iuris minus Latina habet. Saluianus.

Quicquid licet, minus deſideratur.

Quicquid inquit D. Hieronymus licet, minus deſideratur, ergo è contrario, quod non licet, fomentum accipit deſiderii. Ouidius:

Quod licet ingratum eſt: quod non
licet, acrius vrget.

Et alibi:

Nitimur in vetitum ſemper, cupimusque negata.

Omnium rerum, inquit Plinius, cupido langueſcit, cum facilis occaſio eſt.

Literarum radices amare, fructus dulces.

Indicat aditum ad literas eſſe difficilem multisque laboribus & vigiliis conſtare, ipſarum vero poſſeſſionem jucundam & dulcem. Hieronymus. Idem expreſſit Horatius in arte poetica:

Qui cupit optatam curſu contingere metam:
Multa tulit, fecitque puer, ſudauit & alſit.

Introite, nam & hic dÿ ſunt.

Laudabile Heracliti dictum: Introite, nam & hic dii ſunt: admonet vt libros quam familiariſſimos nobis reddamus, ſtudiaque colamus, ex quibus omnia arcana myſteria licebit haurire, & non Deos tantum videre, ſed etiam cum iis familiariſſime colloqui dabitur. Aulus Gellius.

Digitized by Google

In communi piſce non inſunt ſpinæ.

Ἐν ξυνῷ ἰχθύϊ ἄκανθαι οὐκ ἔνεισιν. Videtur competere in heluones & gulę nepotes, qui fraudatis aliis appoſita, quique priuſquam ſortiti ſunt, communia deuorant, abſumunt. Plutar.

Εὖ κακῶς.

Græci ſine connexione pro eo, quod eſt mediocriter, perinde atque ſi Latine dicas, bene male, quo licebit quoque vti, indicare volentibus, nobis vitam humanam, partim ex proſperis & lætis, partim ex triſtibus & aduerſis conſtare. Euripides.

Beta ſapientum.

Τῶν σοφῶν βῆτα. In eum competit, qui in aliqua re, nec primus nec infimus eſt. In Erathoſthenem dictum fuiſſe, auctor eſt Strabo, vt qui non primas, ſed ſecundas inter doctos teneret. Theocritus.

Omnis virtus eſt mediocritas.

Vetus Academia dixit virtutes omnes, quandam mediocritatem eſſe moderatam. Cicero.

Vt Æditus reſponſa numinis prædicat.

Proverbium in eum competit, qui aliquid abſens & memoriter dicit. Æditui enim, vt à numine oracula accipiebant, ſic ore conſulentibus referebant, non ex ſcripto. Macrob.

Qua in re clarus quiſq; eſt, ad eam properat.

Ἐν ᾧ βέλτιστος δοκεῖ εἶναι, αὐτὸς ἑαυτοῦ τοῦτο διατρίβει.

In quo quiſque ſibi excellentiſſimus videtur, in eo verſatur. Ariſtot. Sic Ouidius:

Scilicet eſt cupidus ſtudiorũ quiſq; ſuorum:
Tempus & adſueta ponere in arte iuuat.

Quot ilicis folia. Quot fluctus inſula.

Hyperbolæ proverbiales, quæ de immenſo numero, vel magna multitudine dicuntur. Plutarchus.

Ὅσον ὕδωρ κατ' ἀλιζόνος, ἢ ἄμφι πέτηλα.

Quot quercus foliis, quot fluctibus inſula abundat.

Leguntur etiam & tales hyperbolæ apud Homerum:

Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη, ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε. id eſt,

Non ſi tanta daret quot arenis littus abundat:

Ouidianæ hyperbolæ de immenſo numero hæ ſunt:

Gargara quot ſegetes, quot habet Methymna racemos,
Æquore quot piſces, fronde teguntur aues.
Quot cælum ſtellas, tot habet tua Roma puellas.

Et alio loco:

Quot lepores in Atho, quot apes paſcuntur in Hybla:
Cerula quot baccas Pallados arbor habet,
Littore quot concha: tot ſunt in amore dolores.

Ariſtoteles huiuſmodi hyperbolas pueriles vocat, quod ſcilicet pueros & homines iracundos deceant, non graues viros.

Deorum dona ſæpe non dona.

Citantur ab Ariſtot. hi ſenarii:

Πολλοῖς ὁ δαίμων οὐ κατ' εὔνοιαν φέρων
Μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματα, ἵνα
Τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας. id eſt,

Multos deus non beneuolenti pectore
Ad ſumma rerũ protrahit faſtigia,
Vt inde grauius poſtea miſeri cadant.

Digitized by Google

Indicant ſummæ felicitatis plerunque comitem eſſe inſignem calamitatem, nec temere eſſe, ſi quando homines nimia rerum omnium proſperitate vtantur.

Bene Claudianus:

Tolluntur in altum
Vt caſu grauiora ruant.

Ἀμπελουργεῖν, φορμοῤῥαφεῖν.

Est putare, vel in modum ſtoreæ aut ſportę conſuere. Inde, qui in anguſtias aliquas pelluntur, & in naſſã quandam inducuntur, proverbialiter dicuntur φορμοῤῥαφεῖν. Æſchyn.

Determinare foſſam.

Hoc eſt, Concludere aliquem intra circulum, vel certum aliquod ſpacium, extra quod egredi non debeat: Sic vſus Tertullianus: Hanc tibi foſſam determinauit ipſe, qui te nõ vult aliud credere, quam quod inſtituit, ideoque nec quærere.

Oculis clauſis agere, vel perſtringere.

Dicuntur qui indiſtincte & nullo iudicio agunt, & minime cernentes, quid facere oporteat. D. Aug. Quæ tandem vis, niſi cæcitas & vanitas animi cogit hominem clauſis (vt dicitur) oculis tanquam in alterum iacere, quod cum in eum iecerit, continuo redeat.

Cera & ære nobilis.

Cera & ære nobilis dicitur, cuius nomen & ſcriptis & ſtatuis celebratum eſt. Romani maiorum egregia facta & literis mandabant, & in foro ſtatuis honorabant. In cereis autem tabellis olim ſcribere ſolebant, & ex ære ſtatuas formare.

Hippodromica bona.

Ita vocat Chryſoſtomus, bona huius mundi, quæ more celeris equi cito diſcurrunt, & transvolant.

Sub tunica & ſinu.

Qvod occulte, non palam fit, id hodie proverbialiter dicitur fieri ſub pallio. Tertullianus paulo elegãtius exprimit: Sub tunica & ſinu.

Sub pallio condere.

Præcedenti aſſimile, de eo quod clam & occulte aſſeruatur, non autem palam oſtenditur. Galenus.

Ἔξω κακῶν.

Id eſt: malum foras, eadem forma dicitur qua, ἔξω βουλιμον, id eſt, Foras famem. Tertull. Vti licebit quoties deprecari malum aliquod, aut infortunium volumus, vt etiam exclamare ſolemus: dii meliora. Sic enim Græcorum εὐφημιν circumloqui Cicero ſolet.

Felix & fauſtum ſit lumen.

Varro auctor eſt, Græcos cum lumen infertur, dicere ſolitos, φῶς ἀγαθὸν, id eſt, fauſtum ſit lumen.

Elige vitam optimam.

Ελου βίον τὸν ἄριστον, ἡδὺν γὰρ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει, id eſt, Elige vitam optimam, hanc enim iucundam reddet conſuetudo. Pythagoræ ſententia ad virtutem commonentis. Plutarchus.

Cum aquila eſſe queas, inter graculos primas ne opta.

Convenit cum ſuperiori Pythagoræ dicto. Optima autem ſemper ſectanda ſunt, circa quæ deficere laudabilius eſt, quam in vilioribus ſuperare. Nazianzenus.

Lydia arena.

Λύδιον ψῆγμα, id eſt, Lydium pſegma, de re pretioſa, & auri plena dicitur. Baſilius in homilia ad nepotes, eſt ψῆγμα arena, ex qua aurum expurgatur, quæ apud Lydos copioſa eſt. Statius: *Vide Mida gazis & Lydo ditior auro.*

Pythia

Pythia Myſi talenta.

De theſauro maximo & diuitiis ampliſſimis.

Hortus altera ſuccidia.

Svccidium dicitur Lardum ſuillum, ponitur hic pro carnario, cuius vicem hortus implet: nam vt Plinius inquit, expedita res & parata ſemper, neque egent igni, qui hortos habet. Crudis enim cibis facile veſcuntur & coctu facilibus. Seneca.

Ad ſolarium verſari.

Dicitur in aſſentatores, & paraſitos, & amicos illos ollares, qui curioſe ſolent vmbram ſolarii obſeruare, & tempus cœnæ inde diſcere. Cicero.

Suaue me ſuffocet.

Paraſitorum & gnatorum proverbium eſt, de his, qui gulæ, luxui, & deliciis dediti ſunt, commode dici poterit, ſuaue eos ſuffocare. Chryſoſtomus.

Da mihi hodiernum, tu ſume craſtinum.

Hoc eſt, fruar ego hac vita, tu futura. Dictum, quod in ore habere ſolebant homines voluptatibus addicti. Chryſoſtomus.

Sal patriæ pluris facundius eſt, quam hoſpitis menſa.

Dictum Æſchinis, quo ſignificatur, plus deberi patriæ & ciuitati, quam amicis, aut vlli neceſſitati.

Centum viri vnum pauperem ſpoliare non poſſunt.

Paupertas omni caret metu, intrepide vbique verſatur, nullos metuens fures, nullos latrones. Vnde Horatius:

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Maxima paupertas propugnatione defenditur, quam nullus rex, nullus Imperator vincere poteſt. Chryſoſtomus.

Qui honorat, ſeipſum honorat.

Vvlgo dicitur honorem non eſſe apud honoratum, ſed apud honorãtem. Ariſtoteles.

Expumicare.

Pro, expurgare & expolire in vſu fuit. Vſus enim pumicis eſt in chartis læuigandis & ſordibus detrahendis. Tertull. Similia fere ſunt exaſciare, edolare interpolare, colophonẽ imponere, ad vmbilicum ducere.

Studium generat ſtudium, ignauia ignauiam.

Vbi ſemel bonum opus cœptum eſt, reſumendum eſt, donec habitum conſequamur: quem vbi ſemel conſecuti fuerimus, non erit quod ipſum deſerere poterimus, cuiuſque enim rei dulcedo cui adſueti ſumus trahit. Chryſoſtomus.

Ne hoc quidem male.

Οὐδ' οὕτως κακῶς, id eſt, Ne ſic quidem male. Quo licet vti vbi res, licet præter ſpem aut inſtitutum, non infeliciter tamen ceciderit. Plutarchus commentario περὶ εὐθυμίας. Originem habet à priuigno, qui cum aberrans à cane, quem lapide petebat, percuſſiſſet nouercam, οὐδ' οὕτως κακῶς dixit.

Ratio ſapienti pro neceſſitate.

Proverbialis ſententia, qua docetur, ſapientem nihil metu adactum aut neceſſitate, ſed conſilio omnia facere. Plinius Iunior.

Quod dubites, ne feceris.

Bene (inquit Cicero) præcipiunt qui vetant quicquam agere, quod dubites æquum ne ſit an iniquum, æquitas enim lucet per ſe, dubitatio autem cogitationem ſignificat iniuriæ.

Nihil deſperandum & nulli rei fidendum.

Nemo deſperet quod non habet, nemo confidat iis, quæ habet. Seneca in Thyeſte:

Nemo confidat nimium ſecundis:
Nemo deſperet meliora lapſis.

Indigentia mater ſanitatis.

A medicis ſumptum, qui parſimoniam & ciborum parcitatem commendant. Chryſoſtomus ad animam trahit, qui non corpora ieiunio ſolum roborari, ſed & animam à vitiis expurgari docet.

Domi militiæq;.

Pro quo Græci dicunt ἐν εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, id eſt, In pace & bello, de eo dicitur, qui & ſemper & nusquam nō vtilem ſeipſum præbet. Æſchin.

Eodem iugo vrgeri.

Pro eadem neceſſitate dicitur, ſumpta metaphora à iumentis iugalibus. Tertull. poteſt etiam dici tanquam in eodem luto hærere, ita eadem naui eſſe.

Mulum de aſino pingere.

Dici poteſt, quando exemplar & res efficta non multū inter ſe diſtāt: vel quando ineptiæ ineptiis repræſentantur, vel mendacia mendaciis aſtruuntur. Magna ſimilitudo inter aſinum & mulum eſt. Tertullianus.

Repente tanquam procella.

Hoc vtimur, cum ſignificare volumus, aliquid ſubito eueniſſe: εἶτ' ἐπὶ τούτῳ τῷ καιρῷ ῥήτωρ ἐξαίφνης ἐκ τῆς ἡσυχίας ὥσπερ πνεῦμα ἐφάνη, id eſt, Deinde ſubito rhetor illo tempore ex tranquillitate, ceu procella venti apparuit. Demoſthenes.

Vltra pedem.

Ὑπὲρ τὸν πόδα. Vltra pedem, id eſt, Vltra vulgarem modum & viuendi conſuetudinem. De ſumptuoſis dicitur.

Sufflaminare.

Vſus eſt Hieronym. pro cohibere, compeſcere & retardare: nam ſufflamen retinaculum eſt, quo vna rotarum religatur, ne currus in præceps ruat, ſi quando via eſt pronior. Vnde Iuuenalis:

Ipſe rotam ſtringit multo ſufflamine conſul.

Tempore pacis cogitandum de bello.

Ἐν εἰρήνῃ μελετητέον τὰ πολεμικά. Admonet prouerbium in tempore de neceſſariis proſpiciendum eſſe. Lucianus.

Panis prior prora.

Πρότερόν ἐστι τῆς πρῴρας τὸ φυρᾶσαι. id eſt, confectio panis prior eſt ipſa prora. Vti licebit tum, cum perſuadere volumus, vt id, quod maxime neceſſarium eſt, anteponatur ei, quod minus: tum vt ordine res quæpiam agatur. In hunc ſenſum tanquam adagio vſus eſt eo Demades rhetor, cum Athenienſes iuberent triremes è naualibus producere, easq; milite complere, deficientibus interim pecuniis bellorum neruis. Lepos dicti in hoc ſitus eſt, quod licet prora anterior & prior pars nauis ſit, tamen aliud prius eſt expediendum in bello nauali, vt ſcilicet de victu & cōmeatu proſpiciatur. Plutarchus.

Mithrii pœnas ſuſtinere.

Mithrii pœnas ſuſtinere, prō grauiſſimas pœnas ſufferre dicitur. Nazianzenus.

Pharus.

Eleganter vſurpatur hæc dictio Pharus a Tertulliano, eo modo, quo a poetis ara, arx, portus, anchora, & ſimilia. Fuit Pharus altiſſima Ægypti

pti turris, quę nocturnis ignibus naues ad portum dirigebat.

Intra quatuor eſſe.

Ἐντὸς τῶν τεττάρων εἶναι, Pro eo quod eſt, intra ianuam eſſe, in ædibus, vel in tuto, familiaris loquendi modus apud Græcos. Iul. Pollux. Simili ſchemate etiam dicitur, Intra quadrangulum eſſe, pro eo, quod intra propriam domum, vel in tuto.

In portu dormire.

Ἐν λιμένι καθεύδειν, Hoc eſt, in tuto & extra omne periculum eſſe, & tranquillam agere vitam. Chryſoſtomus.

Ager quam multos habuiſti, & quam multos habiturus es dominos.

Citatur à Chryſoſtomo ex his, quæ vulgo dicuntur: quod & ad domos, pecunias, veſtes, ornamenta, & terrrena omnia rectiſſime dici poteſt: indicat, quæ huius ſeculi ſunt relinquenda eſſe, ſolam vero virtutem & recte factorum conſcientiam nobiſcum ad ſupercęleſtem illam vitam commigrare.

Manuarium æs.

Manuarium æs, videtur vocare Gellius illud, quod in commune cōfert is, qui in certaminibus luſibusq; factus eſt inferior.

Briarei manus iniicere.

Hoc eſt, Furaces & violentas. Hinc qui iniuſtam opulentiam colligunt, & facultatibus præda & rapinis partis ditantur, dici poſſunt Briarei manus iniicere. Briareus gigas fuit, cui centum brachia & manus fuiſſe dicuntur, ſæuiſſimus & immanis pyrata. Nazianzenus.

Fluuii curſum non detorquendus.

Sentit proverbium, naturæ nō debere fieri vim, ſed ad quod vnumquodq; natum eſt, eo adhibendum.

Κωμωδοτραγωδία.

Comodotragodia res dicitur ex lætis ſimul & triſtibus conſtans. Haud illepide ſic appellatur vita humana, quæ nunc proſperis, nunc aduerſis rebus vtitur. Item & matrimonium. Porphyrius.

Pauca male parta, multa bene comparata perdunt.

Multum adfinis hæc Chryſoſtomi ſententia Plautinæ eſt:

Male partum male diſperit.

Ad oculos magis, quam ad veſicam pertinet.

De re dicitur, quæ voluptatem magis & oblectationem, quam lucrum creat. Veſica ponitur pro pecuniarū receptaculo: nam porcinæ & bubulæ veſicæ in eum vſum à veteribus haberi ſolebant. Varro.

Bos in lingua.

Pollucis ſententiam apud Hom. χρύσεα χαλκείων, &c. docentis fuiſſe commutationem rerum citra nummos, & ſic permutationem, nō venditionem comprobat. Paulus iureconſultus lib. Pandect. 18. tit. de cōtrahenda emptione. Plutarch. ſcribit Theſeum nota bouis nummum ſignaſſe, ex quo hoc proverbium, de iis, qui corrupti pecunia tacerent, vt Demoſthenes, cum dictus eſt argentaginam pati: addam illud Philoſt. in Sicopel. βοῦν ἀφωνίας ἐπὶ γλῶτταν βεβλημένος.

Conſcientia crimen prodit.

Conſcientia nihil aliud eſt, quam ſecretum, & quod falli nō poteſt facti noſtri iudicium, & mille teſtes, vt dici ſolet. Nam ſua quemque fraus, & ſuus terror maxime vexat, ſuum quemque ſcelus agitat, amentiaque afficit, ſuæ malæ cogitationes, conſcien-

ſcientiæque animi terrent. Cic. pro Sexto Roſ. Ame. Paulus Pandect. libro 40. tit. 9. qui & a quibus manumiſſi liberi: & imperator Antonin. Calpurnio Critoni reſcripſit, eo tẽpore, quo quis propter facinorum ſuorum cogitationem iam de pœna ſua certus eſſe poterat, multo plus conſcientia delictorum, quam damnatione ius dandæ libertatis eum amiſiſſe. Poſt ſub finem; conſcientia animam verberat.

Patere legem, quam ipſe tuliſti.

PAulus lib. Pandect. 32. tit. de legatis & fideco. cap. 32. ad hoc vulgo iactatum proverbium alluſiſſe videtur. Decet enim imperatoriæ maieſtati, eas ſeruare leges, quibus ipſe ſolutus eſſe videtur. Vnde Claudianus: In commune iubes, ſi quid cenſesve tenendum primus iuſſa ſubi: tunc obſeruantior æqui fit populus, nec ferre vetat, cum viderit ipſum auctorem parere ſibi.

Tonderi pecus, non radi debet.

IN principes grauiora conſuetis vectigalia imperantes. Tiberius Æmilio racto Ægypti prætori reſcripſit: Tonderi pecus ſe velle nõ radi. Cuius dictum iſtud receſet ita Dion. κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ' οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι, nimirum humaniter, haud mancipiorum modo tractandos prouinciales innuens. Sunt enim qui rem exactius, quam ſat eſt, ac moroſius excutiunt, & ad viuam cutem reſecant, quod alio proverbio ad viuum vſque radere dicitur, vt & Boni paſtoris eſt tondere pecus non deglubere.

Temporibus ſeruire decet.

LVcanus ad Calphurnium Piſonem,

Temporibus ſeruire decet, qui tempora cernis.

Ponderibus penſauit, cum ſi bella vocabunt,

Miles erit. ſi pax, poſitis toga geſtiet armis,

Nunc fore pacatum, bellantem caſtra decebunt.

Cicero lib. de finibus 3. commemorat inter præcepta veterum ſapientum, quæ conſtat proverbiorum vice celebrata: Quæque ſunt, inquit, vetera præcepta ſapientum, qui iubent tempori parere, & ſequi Deum, & ſe noſcere, & nihil nimis. Pro parere, ſunt qui parcere legunt, Aſſinia ſunt, Seruire ſcenæ, & Vti foro.

Pygmæi vel Thiodamas cum Hercule.

AMmianus lib. 22. vbi Iuliani imperatoris animi inuictam conſtantiã & ſuſurronum contemptricem laudat, proverbiali ſchemate illud extulit: Fruſtra virum circumlatrabant immobilem occultis iniuriis, vt Pygmæi vel Thiodamas agreſtis homo Lindius cum Hercule. Innuit enim Iulianum nihilo magis commotum fuiſſe biateronum aulicorum iniuriis dicteriiſque, quam Hercules Pygmæorum adſultibus exterritus fuerit, imo ea ipſa contempſiſſe riſiſſeq; velut Thiodamantis Lindii probra conuitiaq; inultus neglexit Hercules. Ad illud de Pygmæis alluſit Alciatus iuriſconſultus in Emblemate quodam, in eos, qui in nora virib. aggrediuntur, ſuæ imbecillitatis nõ conſcii, quod hunc in modũ habet:

Dum dormit, dulci recreat dum corpora ſomno.

Sub picea, & clauam cæteraq; arma tenet

Alcidem Pygmæa manus proſternere letho

Poſſe putat, Vires non bene docta ſuas:

Exci-

Excitus ipſe, Velut pulices ſic poterit hoſtem ,
Et ſæui implicitum pelle leonis agit.

De Theiodamante hæc eſt fabula. Cum in Theiodamantem Lindium terram aratro proſcindentem ex improuiſo incidiſſet famelicus Hercules, alterum ex iugo boum iugulat illo præſente, & deuorat, quam ille in iniuriam maledictus fuit aggreſſus. At iſte illum ſibi amariſſime conuiciantem cum riſu, & cachinis audit. Sunt qui Herculem bis integrum deuoraſſe bouem ſcribunt, ſemel apud Lindum urbem, & iterum apud Driopas Theiodamantis bouem

Amor fit ira iucundior.

Iſtud præterquam quod uſu verum eſſe intelligitur, teſtimonio etiam atq; auctoritate Plutarchi confirmatur, in commentario, quem ἐρωτικῷ vocauit: Quemadmodum enim, inquit, cum è nubibus exiit ſol, at poſt caliginem deniq; feruentior eſt: ita amor cum interceſſit ira aut ſuſpicio, pace facta, reconciliatiſq; animis iucundior eſt atq; acrior. Plautus præterea ſimulatum Amphitrioni Iouem idem induxit loquentem: verum iræ, ſi quæ forte eueniunt huiuſmodi, inter eos, rurſum ſi reuentum in gratiam eſt, Bis tanto amici ſunt inter ſe, quam prius. Hinc Terentius in Andria:

Amantiũ ira, amoris integratio eſt.

Voluptas malorum eſca.

Vox Platonis grauis in Timæo, πρῶτον μὲ ἡδονὴν μέγιστον κακοῦ δέλεαρ, A Cicerone in libello de Senectute, ita expreſſa: Diuinus (inquit) Plato eſcam malorum voluptatem appellauit, quod ea videlicet homines capiantur ut hamo piſces. Sed à Plauto in mercatore, in Latinum prius verſa: Demipho, Sapientum illum dictum te audiſſe reor ſæpius, voluptas eſt malorum eſca, quod ea non minus homines, quam hamo capiantur piſces.

Cœna ſine ſanguine.

Diphilus comicus, cœnam ſine ſanguine vocauit, quam Plutus terreſtrem appellauit. Ambo autem tenuem paupereműq;, hoc eſt, vilibus dapibus inſtructam menſam intellexerunt, ille ob quam ornandam nullæ cæſæ forent animantes, hic ob olera. Carmen autem ipſum Diphili ex Athenæi ſexto libro Dipnoſophiſtarum hic apponam:

Ὅταν μὲ καλέσῃ πλούσιος, δεῖπνον ποιῶν,
Οὐ κατανοῶ τρίγλυφ' οὐδὲ τὰς στέγας,
Οὐδὲ δοκιμάζω τοὺς κορινθίους κάδους.
Ἀτενὴς δὲ τηρῶ τοῦ μαγείρου τὸν καπνόν.
Κἂν μὲν σφοδρὸς φερόμενος, εἰς ὀρθὸν τρέχῃ,
Γέγηθα, καὶ χαίρω καὶ πτερύσσομαι.
Ἐὰν δὲ πλάγιος, καὶ λεπτὸς εὐθὺς νοῶ
Ὅτι τοῦτό μοι τὸ δεῖπνον ἀλλ' οὐδ' αἷμ' ἔχει.

Inducitur autem paraſitus ab eleganti facetoq; poeta ita loquens:

Piſces magni paruulos comedunt.

Id apud Græcos & maiores noſtros in uſu fuit, & adhuc hodie vulgo nos uſurpamus cum de iniuriis opulẽtorũ quærimur, ſignificamuſque nouum non eſſe, quod tenuiores exuãtur patrimonio à potentioribus, ſumptum ab animante immani, atq; experte omnis humanitatis. M. Varro in Menippeis libro, quem Margopolim ſiue περὶ ἀρχῆς inſcripſit, apud Nonium: Natura humanis omnia ſunt paria, qui pote plus urget, piſces ut ſæpe minutos magnꝰ comeſt, ut aues enecat accipiter. Polybius 15. li. hiſtoriar. οὐδ' ἂν καθάπερ οἱ τύραννοι,

τύραννοι, βραχεῖαν δέ τινα προβαλλόμενοι τῆς αἰσχύνης πρόφασιν, ἀλλ' ἐξ ἑτοίμου ἀναιδῶς καὶ θηριωδῶς οὕτως, ὥστε προσόμοιον εἶναι τὸν λεγόμενον τῶν ἰχθύων βίον, ἐν οἷς φασὶν ὁμοφύλοις οὖσι τὴν τοῦ μείονος ἀπώλειαν τῷ μείζονι τροφὴν γίνεσθαι καὶ βίον, id eſt, Nec faciunt (inquit) hoc more tyrannico, ſed modicum aliquem dedecoris prætextum præmittunt, & confeſtim impudenter ac ferociter ſic agunt, ut atrocitas ipſorum vitæ piſcium conformari poſſit, de quibus fertur, quod cum eiuſdem generis ſint, nihilo tamen minus minorum perditio, maiorum ſit cibus & vita.

Gutta cauat lapidem.

Hoc Ouidiano hemiſtichio ex quarto lib. de Ponto utimur, quoties temporum diuturnitate omnia abſumi ſignificamus:

Gutta cauat lapidem, conſumitur annulus uſu,
Et teritur preſſa vomer aduncus humo.

Chærilus: Πέτρην κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ.

Hunc verſum citat Simplicius in commentario ſuo in octauum librũ Naturalis auſcultationis, quem his verbis Lucretius protulit:

Nonne vides etiam guttas in ſaxa cadentes
Humoris, longo in ſpatio pertundere ſaxa?

Pro incerta ſpe, certa præmia.

SAluſtius in Coniuratione Catilinæ de Allobrogibus loquens, diuerſa conſilia animo voluentibus, inquit enim: pro incerta ſpe, certa præmia. Animaduertendũ præterea an, cum idem de bello Iugurtæ narrat ita: Metellum regi Boccho ſuaſiſſe, quãquam opibus ſuis confideret, tamen non debere certa pro incertis mutare, reſpexerit (ut puto) ad ſententiam verſus Heſiodi, valde celebratam, inquit enim ſapiens ille poeta:

Νήπιος, ὃς τὰ ἑτοῖμα λιπών, ἀνέτοιμα διώκει.

id eſt,

Stultus, qui parata relinquit, & imparata perſequitur.

Theocritus in Cyclope: τὰν παρεῦσαν ἄμελγε, τί τὸν φεύγοντα διώκεις. Mulge præſentem, quid enim fugientem ſectaris? Vbi ſcholiaſtes Heſiodi verſum citauit. Hoc age igitur, quod præſens, quodq; præ manu eſt, & in id tibi mens intenta ſit: de eo cogita, non interea inanes cupiditates & vana ſomnia ſequaris. Plautus autem apertius illam vertit, cum Pſeudolum, callidum ſeruum ſecum philoſophantem induxit, in aliiſq; multis dicentem; Stulti haud ſimus, fruſtra ut ſimus, quam quod cupienter dari, petimus nobis, quaſi quid in rem ſit, poſſimus noſcere. Certa amittimus, dum incerta petimus, atque hoc euenit, in labore atque in dolore, ut mors obrepat interim. Hoc autem prouerbio monemur, ut præſentibus commodis fruamur, & abſentium cupiditate nos non excruciemus. Iuxta hoc Philemonis comici, ἐὰν δ' εἰς ἔχομεν, τοῖς γε μὴ χρώμεθα. Eundẽ habet ſenſum quod alibi nobis dictum eſt,

Præſtat poſſidere, quam perſequi.

Cœna terreſtris.

Ἃ δ' οὐκ ἔχομεν ζητοῦμεν, ὧν μὲν διὰ τύχην,
Ὧν δ' αὐτοὺς ἐσόμεθ' ἐστερημένοι.

id eſt,

Si præſentibus non utimur,
Abſentia quærimus, his quidem noſtra culpa,
Illis vero per fortunam priuabimur.

Narrat

Narrat enim ſe diſſentire ab ingenio multorum, qui cum vocati ſunt ad cœnam à diuite aliquo, fortunatoque homine, ſtatim domum introeuntes laudant triglypha, tecta laqueata, corynthiaq; vaſa, coniectis in huiuſcemodi ornamenta ædium oculis, ſe namq; his rebus ſpretis, intentis oculis reſpicere fumum culinæ, quod ſi ille impetu quodam directo lat⁹ ſit, ſe gaudere, ac præ gaudio exultare. Contra autem, ſi obliquus ac tenuis, ilico cognoſcere cœnam, quod ei vehementer dolebat, ſanguinem non habituram. A ſigno igitur ille iudicat ſe male acceptum iri, neq; enim huiuſcemodi cœna ipſum delectabat. Plautinus contra ſenex in Captiuis, paraſitum ludit, oſtendens ſe huiuſcemodi cœnam ei daturum: Aſper meus victus ſane eſt, cui ille: Senteſne eſcas? Sequitur; Ægio. Terreſtris cœna eſt. Par. ſus terreſtris beſtia eſt. Æg. multis oleribus. Par. curato ægrotos domi. Nihil autem inimicitius eſſe oleribus paraſito, & hic declarauit, & apud eundem Græcum comicum in Mercatore, quidam qui accuſat alium & piſces & aues, & omnes demum delicatiores eſcas coementem, Inquit enim ſumptibus & voracitate illius fieri, ut ipſe, & uniuerſa ciuitas neceſſario ad olera redigatur, ac pugnent ſæpe, contendantque inter ſe de apiis, ut in Iſthmiis fieri ſolebat: quorum certaminum corona victoriæ præmium erat ex apio. Nam iocatus in hoc lepide eſt, Inquit: οὐκ ἔςιν ὑχθυηρὸν ὑπό σου μεταλαβεῖν. Συνῆκας ἡμῶν εἰς πελαχανατίω πόλιν. Περὶ τοῦ σελίνου μαχόμεθ' ὥσπερ ἰσθμίοις

Maſſilienſes mores.

Plautus in Caſina Maſſilienſes mores, quos miris laudibus Strabo, & Cic. in oratione pro L. Flacco efferunt, tanquam optimos & probatiſſimos dixit: Vbi, inquit, tu es qui colere mores Maſſilienſes poſtulas: Maſſilianam enim peregrinationē pro Attica diſciplinę gratia ſuſcipiebant Romani.

Ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται.

Græco hoc prouerbio uſus eſt Suetonius in vita Claudii, quo ſubobſcure ſignificare voluit, ſe remedium illi malo, quid ei feciſſet, inuenturum, ſublaturumq; Neronem, quo ſtulto conſilio imperium, ut res poſtea docuit, Britannico eripuiſſet. Suetonii verba hæc ſunt. Et ſubinde obuium ſibi Britannicum arctius complexus, hortatus eſt, ut creſceret, rationemq; à ſe omnium factorum acciperet. Græca inſuper voce proſequuntur, τρώσας καὶ ἰάσεται, hoc eſt, etiam læſus ſanatur, vel à nullo ſanari poteſt vulnus, niſi ab eo, qui inflixit. Prouerbium autem hoc ab Achille ortum eſt, qui eadem haſta, qua Telephum vulnerauit, ipſum poſtea ſanauit. Crebrum vero id eſt apud veteres auctores. Plutarchus in commentario, quem inſcripſit περὶ τοῦ ἀκούειν, de morſu quodam, qui in animi ingenioſorum adoleſcentium à Philoſophia excitatur loquens dicenſque, poſſe illum à ratione ipſa, quæ ipſum inflixit ſanari, non minus ac plagam illam Teleph. manifeſte ad hoc prouerbium reſpexit, cum etiam verbis ipſis uſus ſit, quamuis verſum etiam Euripidis addat, quo Poeta ille eandem rem tragice commemorarit. Verba Plutarchi hæc ſunt: οὐ γὰρ μόνον ὡς Εὐριπίδης φησὶ, τὸ τηλέφου τραῦμα πρίονος λόγχης θέλγεται ῥινήματι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκ φιλοσοφίας ἐμφυόμενον ἀφυέσι νέοις δηγμὸν αὐ-

 τὸς

τὸς ὁ πρίν πας λόγος ἴαται, hoc eſt, Neque vero, ut auctor eſt Euripides, ſolum Telephi vulnus ab eadem haſta, quæ illud infixerat, ſanatum exſtitit: ſed etiam ing nioſi adoleſcentis, qui in philoſophia probe eſt inſtitutus, acceptus morſus eadem oratione unde illatus eſt, emendari poteſt.

Tonitrus imbrem antecedit.

Hoc eſt poſt minas verbera, ductum verbum à lepida voce ſapientiſſimi viri, qui abſurdos aſperoſque mores uxoris patienter admodum tulit, quæ cum ipſi antea maledixiſſet, poſtea autem aquā in eum effudiſſet, Nonne inquit ille amicis hoc futurum dixeram: ὅτι Ξαντίππη βροντῶσα καὶ ὕδωρ ποιήσει. Vix enim Latine hoc pronūciari poſſe puto, ut maneat in ea lepos elegantiaq;, quæ in his verbis pronunciata percipitur.

Nam tonitrus imorem antecedere certum eſt.

Campas dictis abigi.

CAmpas dictis abigi. Plautus in Trinummo prouerbialiter dixiſſe videtur de iis, qui verba non curarent, ſed rem ipſam. Solent enim Campæ quibuſdam carminibus extingui. M. Catoni ſunt vermiculi æſtatis tempore olera & arbores infeſtantes, nos brucas appellamus.

Dignus qui ranis miniſtres.

Nos vulgo verbum hoc ſæpe uſurpamus, atque quoties vini miniſtratores reprehendimus, quod nimium aquæ ingerunt, vini ipſius vim penitus perdunt: Pherecrates apud Athenæum libro decimo, δειπνοσοφιστῶν; ἔρρ' ἐς κόρακας, βατράχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ.

Fumus pulchriorem perſequitur.

Hoc prouerbium non recens eſt, ſed multis ſæculis & apud diuerſas gentes celebratum eſt, ac viguit, quo fertur, fumum natura ſua formoſiorem totius domus ſectari. Ariſtophanes apud Athen rum libro ſexto δειπνοσοφιστῶν: ubi paraſitus in formoſis tencand s, cum ſe reliquos ſuperare dicere vellet, inquit in illis ſe fumum eſſe: ὑπερβάλλειν πληγάς, ἀκμαῖον, καὶ κονδύλους. πλέον δὲ πλακοῦντα, τοὺς καλοὺς πειρᾶν, καπνός.

Criſpiores apio.

APud epigrammatarios exſtat prouerbiali ſchemate dictum illud: οὐλότερον σελίνου, apio magis criſpum. Quo ſpectat illud Ariſtoteleum in Rhetorices tertio, σέλινον οὖλα τὰ σκέλη φορεῖ, apium criſpa habet crura. Et Lucianus in Amoribus: πολὺ τῶν ἐν λειμῶνι οὐλότεροι σελίνων, multo criſpiores pratenſi apio.

Hylam vocare.

IVxta Cium Miſium fluuium, cui ciuitas adiacet: Item Cius dicta, a nymphis raptus fuit Hylas ab Hercule adamatus, quam ingenti vociferatione vocans Hercules nihil profecit. Vnde prouerbium manauit, de vocantibus non audientes, Hylam vocare. vide Theocritum Edyllio 13. quod Hylas inſcribitur. Erudite deſcripſit eandem fabulam Apollonius Rhodius in fine primi libri Argonauticorum, qui ſic ait. Herculem, cum regionem Driopum accolarum Parnaſſi tranſiret, voluiſſe eripere bouem ad ſacrificium Theiodamanti Driopi, quod cum ille prohiberet, ab Hercule interfectum & regionem direptam. Atq; Hylam infantem adhuc Theiodamantis filium è cunis abreptum, in familia Herculis educatum, & ab Hercule adamatum, edoctum, ac tandem, cum aquam peteret, raptum à nymphis.

Αἴγειος

Digitized by Google

Ἀέργοις ἀεὶ ἑορτή.

Pigris ſemper eſſe feſtum.

OLim valde potentes fuere Tarentini, ſed deliciæ eos perdiderunt, quia plures apud eos faſti dies per annum quam alii celebrantur, inſtitutis propter ocium ac delicias continuis feriis, unde & vulgari prouerbio fertur: Pigris ſemper eſſe feſtum. Hoc uſus eſt Theocritus in Bucolicis, notatum eſt ſupra: ignaui ſemper feriæ.

Caracalla nummi.

Conuenit in eos, qui aliud præ ſe ferunt, aliud tegunt, quiq; fuco corrupti ſunt & palient, in blandos vultu, ſed animo virulento. Dion autem narrat Antonium Caracallam in uſu habuiſſe nummos adulterinos, plumbumq; argentatum, & æs inauratum, pro argento vel auro ſuis ſenatoribus dediſſe. Hinc natum eſt prouerbium.

Fabula Mileſia.

FAbulæ Mileſiæ prouerbio dicuntur ſermones nec veri, nec veriſimiles, nec in aliquem vitæ uſum parati & congruentes: ſed tantum ad voluptatem & extrahendum tempus, vel in conuiuiis, vel in cœtibus virorum ac feminarum, qualia ſunt etiam amatoria omnia. Ideoq; Lucianus ſermones amatoris vocat Mileſios, & Capella quaſdam poetarum fabulas. Scripſit nominatim de Mileſiis Ariſtides libros aliquos: *μιλησιακῶν*, & Apuleius aſinum, ex Luciani aſino deſumptum & concinnatum. Eiuſmodi narrant vetulæ pueris ad focum ne plorent, aut moleſti ſint. Mileſiæ a Mileto Ioniæ, quæ de luxu, & deliciis male audiuit, dicuntur.

Iyngem habet.

Vſus apud Græcos obtinuit, ut hi Iyngem habere dicantur, qui velut præſtigiis quibuſdam homines ad ſe amandum prouocant. Iynx enim auicula eſt oblongo collo & lingua, crebrò collum circumagitans, ea veneficæ ad excantationes utuntur, ut inquit Pindari interpres in Nemeis. Latinè torticam nominare poſſumus a torquendo collo. Quidam putant eam eſſe, quæ alio nomine vocatur *σεισοπυγὶς*, Latini motacillam vocarunt. Iynge verò trahi etiam prouerbiali figura dicitur à Theocrito Edyllio 2. verſu qui repetitur.

Ex πίνακ⊙ καὶ πλάτιας.

PRouerbium de re commentitia, quoniam in porticibus & tabulis depingi fabulæ ſolebant. Plutarchus in libello de particula ei inſcripta foribus Delphici templi. Cæterum iſta, inquit, prorſus ex portica & tabula.

Mel ſatietatem gignit.

DIonyſius Halicarnaſſeus in cōparatione Herodoti, & Thucydidis: Satietatem gignit, ait Pindarus, & mel, & dulces res venereæ. Iam verò illud in animo reputaui quam ſuauis & iucunda res ſit in hiſtoria, ſcriptionis varietas & immutatio. Laurentius Hunfredus de Nobilitate libro tertio. Sed quicquid nimium eſt, ingratum & iniucundum eſt, eiusque omnis in fruendo ſuauitas amittitur. Theocritus in Megara: καὶ ἀφροδισιώνς κόρ⊙ ἐστι, id eſt, & lætitiæ ſatietas eſt.

Ἐν τετράδι γεννήθηναι.

QVarta luna natos prouerbiali ſchemate dicimus, quibus ſiniſtra parumq; auſpicata rerum omnium ſunt initia. Quod ipſum non tam ad diem quartum, quam ad poſtremum lunę quadrantem refero. Inter

alia

alia in vita Ariſtophanis legitur: διὸ καὶ ἔσκωπτον ἀριστώνυμος, τε καὶ ἀμειψίας τετράδι λέγοντες, αὐτὸν γεγενῆσθαι, κατὰ τὴν παροιμίαν ὡς ἄλλοις ποιοῦντα, τὰ μὲν πρῶτα γὰρ διὰ καλλιστράτου καὶ φιλωνίδου καθίει δράματα, id eſt, quare ipſum exagitarunt, ſeu contempſerunt Ariſtonymus & Amipſias dicẽtes, quarta luna (quod aiunt) natum, quod aliis laboraret. nam primas fabulas per Calliſtratum & Philonidem exhibuit.

Aurum ex ſtercore colligendum.

Hoc utimur quotieſcunq; ſignificare volumus id, quod Plinius iam olim dictabat, nullum librum tam malum eſſe, quin parte aliqua prodeſſe queat. Rectè etiam olim dictum eſſe puto, non quis, ſed quid dicatur, conſiderandum. Modeſtiæ enim eſt, quod alicuius ſeculi commune linguæ fuit vitium, diſſimulare. Nec enim video aurum minori eſſe in pretio, quod in vaſe fictili hoc, illud in ſplendida arca cuſtodiatur. Nonne gallus Æſopicus dum vertit ſtercorarium, nitidam gemmam reperit?

Lydia arena.

Λύδιον ψῆγμα, ſpeciem habet prouerbii, quemadmodum illa: Lydius currus, Lydius lapis. Apparet autem id de re non vili aut contemnenda dici, cum & multum auri in Lydia prouenire receptum ſit, ut eſt apud Lucianum in dialogo, qui inſcribitur Contemplantes. Hoc uſus eſt Baſilius ad nepotes: Et ex Lydia harena fit aurum.

Aqua furtiua dulciores ſunt.

Extat inter Hebræorum prouerbia non diſſimile ſenario Græco: λυκεῖα ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος, id eſt, dulce pomum, cum abeſt cuſtos. His utemur, cum ſignificabimus impunitate malos ad peccandum prouocari.

Menſa Sicula, Aſiana, Perſica, & Italica.

Prælautæ & opiparæ dicebantur. Plato Politicorum lib. tertio: συρακουσίαν δ᾽ ὦ φίλε τράπεζαν, καὶ σικελικὴν ποικιλίαν, id eſt, Syracuſanam amice menſam, & Siculam in obſonii varietatem, non videris approbare. Idem in quadam epiſtola ad Dionis propinquos: ἰταλιωτικῶν τε καὶ συρακουσίων τραπεζῶν πλήρης. Lucianus in dialogo Simili ac Polyſtrati, καὶ τράπεζαι, inquit, ὑπὲρ τὰς ἐν σικελίᾳ, ac menſæ Siculis lautiores. Docet hoc libro duodecimo copioſè Athenæus, Perſicis & Aſianis deliciis nihil olim inquinatius nec mollius: de quorum deliciis in animos hominum impreſſa opinione, perpetuò inualuit. Macrobius libro Saturna. ſeptimo: modum cum ſeruat, qui ſui potens eſt, & in menſa Sicula vel Aſiana.

Dardaniæ artes.

Dardaniæ artes, pro magicis uſurpauit Columella lib. 10. Veniant (inquit) Dardaniæ artes. Dictæ autem ſunt a Dardano inſigni (ut tradunt) mago, cuius commentariis diligenter perlectis, longè doctiſſimus euaſiſſe Democritus memoratur. Conſule Plinium lib. 30. c. 1. Apuleius, vel ipſe Dardanus, vel quicunque alius poſt Zoroaſtrem. Euſeb. li. εὐαγγελ. προπαρασκ. ζ. οὗτος ὁ δάρδανος, ὁ μύθους θεῶν καταδιδάξας, τὰ μυστήρια.

Neptuni, ſiue Maris filij.

Scribit Gellius in 15. c. 21. ferociſſimos & immanes, & alienos ab omni humanitate tanquam in mari genitos, Neptuni filios dicere poetas conſueuiſſe. Apud Plutarchum autem in Dialogo: Sitne rationis vis in

beſtiis.

beſtiis. In marinis (inquit Ariſtotimus) nullum eſſe gratiæ ſenſum, amorem nullum, nec ingenii ſuauitatem: recteq; Homerus ait, Glaucum te genuit de immanſueto, & omnis ſocietatis experte dixit, quod beneuolum miteque nil mare gignit.

Omnia omnibus annuit.

Dicitur in valde ſenes, in quibus caloris naturalis inopia imbecillitatem, imbecillitas tremorem efficit, ita vt caput perpetuo motitantes, omnibus annuere videãtur. Catullus in nuptias Iuliæ & Manlii.

Vſque dum tremulum mouens cana tempus anilitas
Omnia omnibus annuit.

Nec mulieri, nec gremio credendum.

Nec mulieri, nec gremio credi oportere, prouerbium eſt, quod & illa incerti & leuis animi eſt, & plerunq; in gremio poſita, cum in obliuionẽ venerint exurgentium, decidunt. Feſtus.

Plauſtrum perculit.

Prouerbium ruſticum, quo plauſtrum perculiſſe dicuntur, qui negotium aliquod euerterunt ac perturbarunt. Meminit Donatus in Eunuchum, vbi ait ſeruus: Perculeris tu iam me, id eſt, impellendo perturbaueris. Et eo vſus eſt Plautus in Epidico: perii, plauſtrum perculi, id eſt, euerti ac perturbaui rem falſa emptione. Percellere enim eſt euertere, & ad terram deiicere.

Telum ira facit.

Idem ibidem. Telũ ira facit. Huic confine eſt eiusdem: Furor arma miniſtrat. Cui non diſſimile eſt apud Baſilium ad nepotes ſuos: τῇ τραγῳδίᾳ γὰρ οὐ πιστευτέον ἁπλῶς λεγούσῃ, ἐπ' ἐχθροὺς θυμὸς ὁπλίζει χέρα. Tragœdię enim nequaquam eſt credẽdum, dicenti, inimicitias armabit ira manus, Plaut. in Merc. Perii, ſeditionem facit lien, occupat præcordia. Virgil. 10. Æneid.

Spes addita ſuſcitat iras:
Tela manu iaciunt.

Aufidus Hadriam retro fugit.

Virgilius 11. Æneidos:

Amnis & Hadriacas retrofugit
Aufidus vndas.

Vbi Seruius admonet ſubeſſe prouerbium de re neque veriſimili, neq; conſiſtente. Alluſum eſt ad parœmiã: Surſum verſus ſacrorum fluminum feruntur fontes. Cum præpoſtere hoc fieri velit ſignificare. Aufidus amnis oritur ex montibus Hirpinis, & Canuſium præterfluit.

Lapides ad filum.

Vſurpauit Baſilius ad nepotes capite 6. cum iubet ad honeſtarum artium præſcriptum mores & ſtudia noſtra applicari, & corrigi. perinde, quaſi lapides iuxta Doricũ prouerbium ad filum, vt Lesbiam regulã dirigentes, κατὰ, inquit, τὴν Δωρικὴν παροιμίαν, τὸν λίθον ποτὶ τὴν σπάρτον ἄγοντες. Exſtat trochaicus apud Plutarchum in libro de Profectu eius ſententiæ πρὸς σταθμὴν πέτρον τίθεσθαι, μήτε πρὸς πέτρον σταθμήν, i. lapis amuſſi eſt applicandus, non amuſſis ad petram.

Pythia Myſii talenta.

Prouerbii ſpeciem habere videtur, & illi confine eſſe, Tantali talenta: Crœſi opes: dicitur enim vtrumque de immenſis opibus. Diuus Baſilius ad nepotes capite decimoquinto: τὰ πι-

τὰ πιθὶα τῶ μυσῶ, &c. At nobis niſi Pythiæ Myſij talenta, &c.

Rore paſcitur.

Si hoc referamus ad prouerbium, transfertur ad ingenium, ſiue ſtylum ieiunum & aridum, aut per ironiam in hominem vehementer obeſo corpore. Theocritus in Nomeo Batto: μὴ πρᾶγμας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ, id eſt, Nunquid rore depaſcitur vt cicada? Cicadas autem rore ali, teſtis eſt Plin. libro 12. cap. 26. Ore carent, ſed habent in pectore fiſtuloſo quiddam aculeatũ, linguis ſimile, eo rorem lambunt. Cum excitatæ ſubuolant, reddunt humorem: quod ſolũ argumentum eſt illas rore paſci. Neque enim ad excreméta corporis vllum foramen eſt. Virg. in Daphnide.

Dum iuga montis aper, fluuios dũ piſcis amabit,
Dumq; thymo paſcentur apes, dum rore cicadæ,
Semper honos, nomenq; tuum, laudeſq; manebunt.

Hæc ſunt τὰ ἀναγκαῖα, id eſt, neceſſaria, & prouerbii ſpeciem habẽt, quibus indicare licebit, quod in vita perpetuum nobis futurum intelligi volemus. Itidem Virg. hoc quod habetur quarto Æneidos:

Dum memor ipſe mei, dum ſpiritus hos reget artus.

Conando Græci Troia potiti ſunt.

In Syracuſiis anus dixit: Conando Græcos Troianis potitos fuiſſe, & omnia perfici conando, qua prouerbiali figura ſignificatur, conando, & experiendo, quantumvis etiã ardua, perfici poſſe.

Fac nidum in arbore.

Habetur in Edylio 35. & frequens hodie in populi ore verſatur, quum ſit ſermo de non temere mutandis veteribus amicis. Amicos enim ſubinde nouos amplecti, veteribus neglectis, turpe eſt. Inconſtantia in amore nihil crebrius, neq; vulgarius eſt in cõmuni vita, πολυφιλία, id eſt, ſubinde mutare amicos, veteres faſtidire, & nouos amplecti. Id olim perinde probroſum atq; infame habebatur, vt ſi qua mulier ſubinde alios atque alios viros admitteret. Is igitur qui bene audire apud homines honeſtos vult, non leuis neq; inconſtans in colendis amicitiis eſſe oportet.

Sternutauerunt amores.

Ex Thaliſia Theocriti apparet prouerbiale dictum fuiſſe, quod aliqui de ſigno bono, alii de diuerſo & malo intelligunt. Amores ſternutauerunt, hoc eſt, ſternutando ſignum præbuerunt, quod eſſet amaturus, ipſum euenit.

Bilis in naribus.

Idem in Thyrſide de Pada: eſt amarulentus inquit, Æpolos, & illi ſemper acerba bilis in naribus ſedet. Prouerbiale de homine bilioſo & iracũdo. Qui biloſi ſunt, hoc eſt, abundãt flaua bile, iracundi ſunt. Hic enim humor mobilis eſt, & acutus, quare facile irritatur & efferueſcit.

Orimalides cum Acylis ne contuleris.

Eſt autem hoc prouerbiale apud eundem in viatoribus quod magnã ſimilitudinem, & iniquam comparationem ſignificat. Lacon: οὐδὲ γὰρ τὰ ἀκύλα ὀρμαλίδες, id eſt, Neque agreſtia poma cum Acylis, ſcilicet æquaueris. Acyla autem fructus, ſiue nux πρίνου arboris, ſimilis nauci fagi. Dioſcorides libro 1. cap. 26. Orimalides poma montana, ab ὄρος mons. & μῆλον pomum.]

Anni-

Annulus aureus in nare ſuilla.

Significantes quippiam non in loco factum dictum, vt dicunt quidam: Annulus aureus in nare ſuilla: pro quo alii, in lenticula vnguentū, Habetur Prouerb. cap. 11. Circulus aureus in naribus ſuis. Id transferri commode poteſt in improbum & facinoroſum hominem, de virtute & honeſtate verba facientem, aut præcepta de moribus præſcribentem, cū id non deceat, niſi eum, qui ſit moratus & vitæ inculpatæ. Malum enim hominem etiam bene loquentē non eſſe audiendum cenſet Plato. Vide Gellium libro 18. cap. 3.

Sua cuique rei tempeſtiuitas.

Cum omnia ſuo tempore fiant, & hic quęratur, quid ſit bonum, videndum eſt, ne id alieno tempore quæratur: vt enim, inquit Eccleſiaſtes c. 3. aliud ſerendi, aliud metendi, &c. ſic aliud felicitatis, aliud infelicitatis tempus eſt. In hac vita tempus eſt miſeriæ, quod ſi quis in ea bonum quęrit, perinde facit, ac ſi velit ſemē tis tempore metere. Expectāda meſſis eſt, hoc eſt, futura vita: in qua nō, vt in hac, pro iure regnauit iniuria, ſed ſola dominabitur iuſtitia & veritas, ſublatis erroribus. Sed vitam illam non curantes voluptati indulgent. Vulgo ita fertur: Omnia tempus habent. Hoc cum aliis ſuperioribus cōfer. Noſce tempus. &: aliam ætatem alia decent.

Planus ſemel crura fregit.

Porphyrio in epiſt. Horat. ortum eſſe monet ab inſigni quodam impoſtore, qui ſæpe fingens crus ſibi fractum aliquando multos irriſit, quorum in vehicula tollebatur tandem vere fracto crure, quaſi etiam tum luderet, neglectus eſt. Hæc eſt pœna hominis mendacis, vt ſi quando cœperit verū dicere, careat apud omnes fide, de quo exſtat apologus apud Æſopum elegantiſſimus.

Abſens hæres non erit.

De iis, qui ob abſentiā ſuam quapiam vtilitate fruſtrantur. Tractum ab illis, qui cum propinquitate quadam legitimam alterius ſucceſſionē ſperare poſſint, eadem, dum abſunt, opportunis obſequiis, & delinimentis aliorum priuantur. Demoſthen. Xenoph.

De fumo ad flammam.

Gallus Cæſar, inquit Ammianus Marcell. in lib. 14. de flamma ad fumum, hoc eſt, de letalium inſidiarū periculo & timore ad ipſam plane necem tetendit. Et Plato de iuſto 8. Populus, inquit, liberorum hominū fugiens fumum, in flammam ſeruilis dominationis incidit. Notatur iſto ſtulta temeritas, & calamitas eorum; qui a ſimultate, vel dubio, vel minimo malo incertum & ingens odium & malum proruunt.

Nunquam lagenam crateri impone.

Μηδέποτ' οἰνοχόην τιθέμεν κρητῆρος
ὕπερθεν.
Πινόντων. ὀλοὴ γὰρ ἐπ' αὐτῷ μοῖρα
τέτυκται. id eſt,

Ne cratera ſuper potantum pone
lagenam:
Qui facit, eueniet mors illi cruda
repente. Heſiod. ἔργων.

Non ſimul omnia effundenda, & aliorum libidini prodigēda, quæ habeas, ne ipſe egens deinde & famelicus pereas: quod ita etiam vulgo efferunt: Nunquam exuas te, antequā cubitum eas. Thezes ita interpretatur: Nunquam priuatum publico, partem toti, deterius meliori præfer.

Vilior

Vilior enim ὀινοχόη cratere eſt. Nam κρατὴρ vas quoddam erat, vt lebes, in ſympoſiis adhibitũ, vino diluto repletum: οἰνοχόη, vero, οἷον κύλιξ, aut quid ſimile, quo ex cratere bibituri hauriebant. Proclus eo admoneri putat, ne iratos verbis prouocemus magis & irritemus: & nugaces homines, atq; importune garrulos tecto ne recipiamus. Aliis videtur Heſiodus deterrere omnes ab aſſiduis perpotationibus: ibi enim nihil aliud quam crateri œnochoe imponitur certe, Moſcopulus genitiuum pluralem abſolute ſumere videtur, his verbis: μηδέποτε πινόντων τινῶν συμποσιαζόντων.

Vbi vber, ibi tuber.

Nihil homini tam diuinitus datum, nihil tam ꝓſpere ſuccedit, quin admixtum ſit aliquid difficultatis. Apud. Florid. 4.

Oleo fraudare lucernas.

Dictum eſt ab Horatio ſat. 5. in Nattam hominem etſi nobili & honeſta familia natum, valde tamen ſordidum, qui ſe inungebat vili, rancido, & ad lumina relegato olei genere, (Ætius λυχνιαῖον, lucernarium appellat) atque ita lucernas ſuo alimento & fomento defraudabat. Turn. Aduer. 4. cap. 9. Simili nigratione facete dicemus ſordide & cibis ſine ſanguine victitantem, fraudare iumenta ſuo alimento, &c.

Eſt modus matulæ.

Satyra quædam Varronis inſcribebatur. Eſt modus matulæ, vel vt alii libri ſcribunt, modus matulæ, qua inſcriptione monebat adhibendum eſſe modum compotationi & ebrietati. Nam è matula potũ ſignificauit, cum cibum ſicciorem in vẽtrem, liquidiorem in veſicam deſcẽre cenſerent. Varro alio loco: Diuitum apotheca Chias ad communem reuocat matellam. Plautus:

> *Nolo in veſicam quod eat; in ventrem volo.*

Paludem & ſalinas emere oportet.

Τὸ ἕλος πρίασθαι καὶ τοὺς ἅλας, Quærenda bona aliquando ſunt, quamvis non omnino careant incommodo. Natum fortaſſe ab eo, qui cum ſalinas venales haberet, in quibus erat palus, ſalinas alienare ſine palude vt vellet, induci nullo pacto potuit. Ita Franc. Luiſinus Parergon. 1. è vet. codice & exemplari Veneto caſtigat & explicat id: Oleum & ſalem emere oportet.

Salaminia nauis.

De iis, quæ vilia non ſunt, nec omni tempore expoſita, quęque difficillimis temporibus neceſſaria reſeruantur, qualẽ ſe Pericles præſtabat; οὐδ' ἀεὶ παρελθὼν εἰς τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἑαυτὸν ὥσπερ Σαλαμινίαν τριήρη, φησὶ Κριτόλαος, πρὸς τὰς μεγάλας χρείας ἐπιδιδούς. Plutarchus in Pericle.

Noxa caput ſequitur.

Prouerbialiter hoc Gordianus Imper. pronunciauit in c. Licet, C. an ſer. pro ſuo facto poſt ma. tenea. Nam, vt M. Cato ait, nequiter factũ ſemper durat, & reum comitatur. Sic & Poeta:

> *Pœna poteſt demi, culpa perennis erit.*

Herculis clypeus.

Prouerbiali loco vtitur Iuſtinianus in Hexaſticho Digeſtis ꝓpoſito, οἷάτις Ἡρακλῆι πανώπλον ἄσπετα τεύξας. Sumptum apparet ex opere Heſiodi,

ſiodi, cui Titulus eſt, ἀσπὶς. Dicitur autem de re pulcherrima, & variis ornamentis inſigni.

Lex Africani.

Dicitur de re perplexa & obſcura. Sumptum à Reſponſis Africani iuriſconſ. difficilibus, Delium natatorem efflagitantibus. Lex Africani eſt, ergo difficilis, in ore omnibus eſt ea ratiocinatio.

Ab aula receſſit.

Vtitur Iuſtinia. in c. Ne in arbitris C. de Arb. Si enim, inquit, vera conſuetudo ſtipulationum, & ſubtilis, imo magis ſuperuacua obſeruatio ab aula conceſſit, cur non, &c. Dictum de re, quæ amplius in vſu non eſt. Metaphora ſumpta ab emeritis Palatinis iudicibus.

Leuato velo de cauſa cognoſcere.

Schemate hoc vtuntur Impp. in c. 5. C. de naufra. lib. 11. De ſubmerſis, inquiunt, nauibus decernimus, vt leuato velo iſtæ cauſæ cognoſcantur, hoc eſt, ſummatim. Eadem figura, quæ, de Plano cognoſcere.

Mus in pera, &c.

Hoc prouerbium cum nonnullis aliis ab Innocentio Pontifice citatur in cap. Etſi, de Iud. Iudæi, inquit, nobis illam retributionem impendũt, quam (iuxta vulgare prouerbium) mus in pera, ſerpens in gremio, & ignis in ſinu ſuis conſueuerunt hoſpitibus exhibere. Enarrantur & alia in iure Pontificio, Vno collyrio, inſtar empirici omnibꝰ morbis mederi, ca. Neceſſere, Diſt. 29. facibus ſolem adiuuare, c. Si omnia. 6. q. 1. quod de ſuperuacaneis & abſurdis dici conſueuit. Fruſtratim lupus comedit agnum. 13. q. 1. c. Eccleſias. Simile eſt illud ab Iuriſconſ. noſtri ſæculi crebro vſurpatum: Heret tanquam mus in pice, cum quis pendet ambiguus, incertuſque quo ſe explicet.

Canis in eadem dormitat tegula.

INterrogatus Empedocles, teſte Ariſtotel. lib. Moral. 2. c. 11. cur nam ſemper in eadem canis dormitet tegula, reſpondit canem ſimile quid habere tegulæ, & proinde ob ſimilitudinem eo tendere. Vſurpatum hoc ab Ariſtotel. prouerbii loco, de iis, quæ inſtinctu naturæ ſimiliter erga ſimilia affecta ſunt. Adiungit & illud ſignificantius: Graculus graculo aſſidet, ſemperque Deus ſimile agit ad ſimile. Luiſin. Parerg. 3. 10. cauſam facit, quod κεραμίδες, ſeu cretacea vaſa fere habeant canum & aliorum animalium effigies, ad quas tanquam viuas accurriſſe canes aliquando teſtatur Athen. 13.

Pauperi Vitulus eſt caſtrum.

PRo eo, quod quiſque ſuis quantumuis exundantibus fortunis, grauetur, hiſce difficilibus temporibus: Suus enim morbus cuique difficillimus eſt, inquit alicubi Plinius. Nec hoc hac tempeſtate vſurpandum apud afflictos, quod dici ſolet: De minimis non curat prætor.

Spinoſum aliquid in prato.

PRouerbialiter hoc dixit Iuſtinia. de Concep. *Digeſt.* §. *6.* Quaſi diceret: in re pulcherrima & venuſtiſſima turpe quiddam eſſe immixtum, quod illam dignitatem ac ſpeciem imminuat, vt ſi in prato viridiſſimo & amœniſſimo *ſpina & vepreculæ* ineſſent, quæ in ambulantium pedes offenderent. Et hoc tamen perraro, inquit, ne ex occaſione huiuſmodi lapſus oriatur aliquid in tali prato ſpinoſum.

Vnum *Non*

Digitized by Google

Non ſoli Atridæ vxores amant.

Refert Vlpian. in c.13. de adult. ex Homero: apud quem id ipſum reſpondit Achilles Vlyſſi, cum ab eodẽ rogaretur, vt in caſtra, vnde cauſa Bryſeidis ſibi ab Agamemnone ademptæ abierat, redire vellet. Sextus Cæcilius hoc dictum venuſte tranſtulit ad eos, qui vxores quamuis iniuſtas habent, vt adulterii accuſatio non minus ipſis, quam iis, qui iuſtas vxores habent, permittatur.

Cratetis Poetica.

Κράτητος ποιητικὴ, prouerbiali conuitio egeſtas & mendicabulum dicitur teſte Demetrio Phalereo. Occaſionem adagio dedit poematium Crateris philoſophi quo manticam ſuam deſcripſit.

Troia non producit Thracem.

Ἀνέρα δ᾽ Τροίη Θρηΐκιον οὔ πο φορέσει,
Threicium non Troia virum produxerit vnquam.

Significatur è degeneri proſapia haud naſci generoſum pectus. Diuerſa ratione dixit Flaccus: Nec imbellem feroces progenerant aquilæ columbam: extat apud Stephanum. Troiani ob luxum effœminati audierunt, at Thraces bellicoſi ſemper: vnde Thracia mortis domicilium Manlio Antiocho fingitur.

Domi ſuæ quilibet rex.

Qvoties vulgo ſignificamus nos, quæ volumus, libere, & inculpate in ædibus noſtris agere, dicimus nos domi regnum poſſidere: eo reſpicit illud Homeri:

Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ᾽ ἡμετέροιο.

Nec ab eo abludit hoc Iuuenalis:

Tu tibi liber homo, & regis conuiua videris.

Transferri poteſt ad animum. Artem enim, quam quis perfectè nouit, ſine imperitorum reprehenſione quiuis exercere poteſt. In ſuo opere auctor, niſi velit alterius limam, ſpongiam, ſtylum denique tolerato non debet.

Pro amphora vrceus.

Horatius initio de arte poetica ex eadem plane fornace ignem, illud affert: Amphora cœpit Inſtitui: currente rota cur vrceus exit? qua prouerbiali locutione ingenioſe & apte optimus ſententioſæ breuitatis magiſter ſecundum artis præceptum: aut, ſi malis primi præcepti appendicem, & ſimul maioris lucis gratia adductam ſimilitudinem concluſit. Præceperat, vt ſcripta, præſertim magnifica partibus ſibi ſuis, iiſque belle & apte compoſitis conſtarent, &, vt longa ἐπεισόδια, aliaque ambitioſa ornamenta ipſam rem principem obſcurantia & deformantia fugerentur. Laudabat pictores, qui hoc vitium ſua in arte ſtudioſe cauerent: Subiicit deinde, vtrumque, poetam & pictorem, ſi aliter fecerint, nihil aliud quam prodituros eſſe, ſuperbam ſuam inopiam, & imperitiam, non ſecus atque illi, qui amphoram magnum & amplum vas meditati & aggreſſi, vrceum tandem, minimum & alia longe forma vaſculum effingunt, & opus auſpicati, in opuſculum monſtruoſe deſinunt. Licebit commode torquere in omnes eos, qui oneri ſuſcepto impares ſuccumbunt: item qui temere ad aliena à re propoſita aberrant. Vtitur eodem Hieronymus ſæpius in Epiſt.

Dum vitat humum, nubes & inania captat.

Ex eadem officina prodit illud, quo licebit ineptum ſcriptorem irridere, qui ſermonem rei, aut perſonæ

non

non accommodat, ſed aut nimium abiecta & famulari oratione vtitur, vbi grandi & elata opus erat: aut contra.

Verum ita riſores, ita commendare dicaces
Conueniet Satyros, ita vertere ſeria ludo.
Ne, quicunque Deus, quicunq; adhibetur vt heros
Regali conſpectus in auro nuper, & oſtro,
Migret in obſcuras humili ſermone tabernas:
Aut, dum vitat humum, nubes, & inania captet.

Caſtigat Horat. poetas, qui præter decorum diis & heroibus tabernariorum & opificum orationem tribuunt: & contra opificibus magnificentiam verborum plane heroicam & cæleſtem. Metaphoræ rationem nos natura docet: vt ab Icaro aut aliunde non opus ſit eam arceſſere. Non inuenuſte idem quadrabit in eos, qui nulla in re medium tenent, ſed vt plurimum in alterutram partem peccant. Similiter, migrare in obſcuras tabernas, non male vſurpabimus pro, abiicere ſe & infimo hominum genere digna in ſe admittere.

Cinerem quærere.

Vſurpatum pro, eſſe abiectum, vile & ſordidum, ab actione vt opinor, qua eſt inter cæteras abiectiſſimas mediaſtini functiones. Pyrgopol. laqueo Melphidippæ & Palæſtrionis iam prope adſtrictus: ſatin hæc quoque me deperit? Meam laudat ſpeciem: ædepol huius ſermones haudquaquam cinerem quæritant. PA. Quo argumento? PY. Quia enim loquitur laute & minime ſordide. Tum ipſa nimium lepida nimiſque nitida fæmina. Alii putant militem iis verbis dicere, debere eorum ſermonum perpetuam eſſe memoriam, ſed ſequentia non videntur ſatis hanc interpretationem admittere. Aliorum iudicium facio.

Benefacta benefactis aliis pertegito, ne perpluant.

Monet Philto Lyſiltelem ſuum, vt cum ſe ſemel ad bonam frugem recepiſſet, porro pergeret, alioqui futurum vt totam recte anteactam vitam vna atque altera macula ſtatim deturpet, a lignorum ſtrue, quæ ſub dio poſita, ſi rara eſt aut exigua, lapſu pluuiæ ad imam vſque facem ſitu & putredine extabeſcit. Cicero Philip. 14. Nec diſperſis buſtis humili ſepultura crematos, ſed contectos publicis operibus, atq; muneribus, eaq; extructione, quæ ſit ad memoriam æternitatis ara virtutis.

Vtramque inflare tibiam.

Εἰς ἑκάτερον κύλον κινεῖν. In eos qui omnem monent lapidem. Ariſt. de Paraph. Simile, ὀρχεῖσθαι διπλυχα, ſaltare bifariam. Ibid. Et διπῆ κρούειν, bifariam pulſare. vide ſup. 71. Item, μέσον δυοῖν καθίζεσθαι, inter duas ſedere. Idem Sicula 2.

Aggeram plura etiam diuerſiſſima, ſed modo quo ante, μέτεστί μοι τοῦ πολέμου, pro, eius negotii non ſum plane rudis. Idem caprearum rupes. Claudian. extulit de regia crudelis & libidinoſi principis. Vide Suet. in Tiberio Satyrion bibiſſe, pro ad libidinem incitatum eſſe. Nota vis Satyri herbæ, & ætymon. Petron. Hieme Gallica frigidior. intelligit eam, quæ ad Septentriones vergit. Idem, In aquam hiante ore deſilire, pro, appetentem eſſe mortis. Senec. in Nat. quæſt.

Ὀμβελσαγχὶ δεῖπνος, prandium fetatum,

Digitized by Google

rarum, cuius nemo ſit particeps. Scaliger in Varr. ex Plutarch.

Clypeum poſt vulnera ſumere.

Nec hoc quidem relatum ab adagiorum ſcriptoribus abſq; controuerſia παροιμιώδες offendi. Dicitur autem de intempeſtiuo auxilio, & præſidio. Ouid de Triſtibus 1. 3.

Et quanquam ſero clypeum poſt vulnera ſumo,
Attamen hanc odiis exonerate fugam.

Conuenit huic Diogenianum illud, Poſt bellũ machinas. Quo longius trahetur, eo erit venuſtior eius vſus. Ad externa: Hic homo incipit eſſe parcior frugaliorque iam conſumptis opibus: clypeum poſt vulnera vt aiunt. Ad corpus: aſſidua κλινοπάλη eſſe tum & eneruatum corpus iam continentiam meditatur, clypeum nempe poſt vulnera. Ad animum: Hic filium ſuum peruerſa animi natura & improborum ſocietate perditum ad probam frugem videtur recepturus, vereor ne poſt vulnera, quod aiunt, clypeum ſumat.

Vulpes pilum mutat, non mores.

Reſipere adagium videtur illa ſenis bubulci ſententia, qua apud Sueton. Veſpaſianus Cęſar perſtrictus eſt, qui legata ſibi gratuita libertate, quam imperium adeptum ſuppliciter orauerat, proclamauerit: Vulpem pilum mutare, non mores. Senſus eſt titulis dignitatum & ampliſſimis fortunam muneribus corporis, non animi ſordes tolli in veteratore & auaro homine: fortunam improbis & ſubdolis ſplendorem & nitorem corporis conferre, non abſtergere animi illuuiem, ingeniique ſordes: exuere, hominem callidum pannis, nõ item vitiis; Vel ſenectutem addere annos, non etiam virtutes: Huic illud ſimile eſt, Lupus pilum mutat, non mentem. Hodie Flandris trita ſunt Lupus non emendatur ſenio. Et: Vulpes ætate fit aſtutior, non etiam melior.

Ocyma cantare.

Satyrographus ille diſertiſſimus (ſic enim a D. Hieronymo laudatur) qui teſte Fabio, multum vereq; gloriæ aſſequutus eſt vnico libello: lepidiſſima ἀλληγορία proverbiali: Ocyma cantare pro probris, conuitiisq; adſpergere, & maledictis inſectari dixit ſat. 4. vbi, cum genus & formã tanquam eximias naturæ dotes iactanter Alcibiades efferret, alioqui teneræ ætatis imbecillitate ad Rempublicam gerẽdam parum idoneus, præſertim rerum vſu deſtitutus & veri, rectiq; ſordidus auctor: Socrates eodem loco nihilo meliorem facit Baucide Pannucia. diſcinctum, ſocordemq; vernam maledictis grauiter impetente.

Dinomaches ego ſum. ſuffla, ſum candidus: eſto,
Dum ne deterius ſapiat Pannuccia Baucis,
Cum bene diſcincto cantauerit ocyma vernæ.

Senſus eſt. Lacta quantum vis, natales claros, egregiamque corporis pulchritudinem, ſi ingenium ſordidum ſit: & prudentia rerumq; ſolertia abſit: nihilo meliores vinoſa & ſuffarcinata aliqua anu, ætate & vino delirante (talis enim inducitur Baucis; quæ probe defricat conuitiis ſocordem & diſſolutum ſeruum dominatum. Ducta eſt allegoria à veterum more inter ſerendum ocymũ vſurpato: quod teſte Plutarcho & Plinio lib. 19. cap. 7. creditum eſt pro-

provenire copioſius & felicius, ſi maledictis additis ſereretur. Eodem plane ſenſu, eademq; figura proverbiali poſſumus dicere: Cuminum ſerere, quod etiam auctor eſt Plinius cum imprecatione ne exeat, poſtquā ſatum fuerit, terra adacta pauitur.

Gratiis lita.

Non potuit feſtiuius, aut magis proverbialiter dici, quam eſt à Platone Athenieſi philoſopho dictum, ad Xenocratem diſcipulum ſuum, qui ſemper teſte Laërtio lib. 4. tetrico vultu & ſeuero habitu incedebat, nulla animi hilaritate oſtenſa, nulla oris facetia, frontiſq; nitore triſtem ſeueritatem mitigante ac temperante. Volens igitur Plato ſeueri grauisque ac vultuoſi, ac proinde moleſti hominis mores comi quodā blandique feſtiuo habitus genere componi, ornarique, illum θύειν ταῖς χάρισι iuſſit, quod Gratiæ inducantur ſemper a Poëtis, liberali oris effigie, & renidenti facie, ſolutiſque Zonis. Et de inhumano ac barbaro: Nunquā ille Gratiis litauit.

Sicula aula.

Iuuenalis traducens ſæuitiam matronarum Romæ in ſeruos ancillasque mira libidine animi ad quamuis occaſionem inique & crudeliter verbis & verberibus debacchātium, earum domum translatione proverbiali Siculam aulam vocat. Aluit enim Sicilia priſcis ſæculis plurimos tyrannos miſerabiliter in humana corpora pro libidine graſſantes, vt Phalariden, Dionyſium, & id genus monſtra exitialia, Carmen Iuuenalis ex Sat. 6. hoc eſt:

Et cadit, donec laſſis cædentibus, exi,
Intonat horrendum, iam cognitione peracta,
Profectura domo Sicula non mitior aula.

Aptiſſime vtemur de ciuitate, vel domo iniqui crudeliſque principis ſatis ſuperbe & inſolēter omnia pro imperio gerentis, bonoſque capite & fortunis oppugnantis, vbi, vt canit Ouidius:

Victa pugnaci iura ſub enſe iacent.

Commode etiam dicetur, de ſchola plagioſi: alicuius magiſtelli ſæuitia & inſcitia furentis, qualem puer ego cognoui cuiusdam re & nomine Κολομύξου, planeque Scythæ: cuius ſchola non leuius perſonabat verberum ſtridore Sicula aula Phalaridis, aut Dionyſiorum. Vſque adeo ſuaue erat homini eiulantium puerorū voces audire, & longiſſimo temporis ſpacio cæſorum lachrymis ac gemitu miſerabili paſci. Nomen tacebitur, terra aquisque obruendum, Vulcanoque ſacrandum. Faceta eſt Diogenis χρεία & proxima proverbio, de gymnaſio Euclydis, οὐ σχολὴ ἀλλὰ χολή. Et Platonis ludum, non διατριβὴν, ἀλλὰ κατατριβὴν appellantis.

Alcinoo poma.

Mere proverbiale eſt illud Martialis poetæ faceti ſſimi pariter & lepidiſſimi, quod συΐχρόνῳ eius inique ſtudiis ſodalis αἰνίττεται, Satyr. 5. Alcinoo poma dare. Quando tenuis rei vel facultatum homo magis opibus abundanti, eiusque quod datur largiſſime diuiti, munus aliquod κειμήλιον, offert dedicatque: Vel cum tenuioris eruditionis vir ſummo excellentique ingenio viro, ſummaq; doctrina nobili ingenii aliquod leuidenſæ, vt ait Cicero, munuſculum nuncupat: quod nec ſic faſtidiri con-

uenit. Martialis lib. 7. ad Caſtricium modo, quo expoſuimus vtitur, cuius hæc ſunt verba:

Muneribus cupiat ſi quis contendere tecum,
Audeat hic etiam, Caſtrice, carminibus.
Nos tenues in vtroq; ſumus, vinciq; parati.
Inde ſopor nobis, & placet alta quies.
Tam mala cur igitur dederim tibi carmina, quæris?
Alcinoo nullũ poma dediſſe putas?

Iuuenalis Sat. 5. taxans Trebum amicum, qui ſe paraſitũ Virroni cuipiam opulento exhibebat, omni contumeliarum genere quotidianisq; probris à diuite illo vexatus, ad proverbium ſuperius alludit carminibus, quæ ſubiiciam: etſi poma Alcinoi de ſapore & guſtu ſuauibus & delicatiſſimis ſpecie pro genere vtendo, licebit dicere etiam proverbiali colore;

Vitro ſibi & reliquis Virronibus illa iubebit.
Poma dari, quarum ſolo paſcaris odore.
Qualia perpetuus Phæacum autumnus habebat.

Alcinoi pometum (ſic enim Tertullianus loquitur) graphice deſcribit Homerus Odyſſ. η.

FINIS.

INDEX

Digitized by Google

INDEX PROVERBIORVM SECVNDVM ORDINEM ALPHABETI.

Correctus, digeſtus, & locupletatus.

Eorum vero, quæ in appendice continentur, prouerbiorum Indicem, ſeriatim huic ſubiecimus.

A.

AB amicorum conuiuiis non diu abſtinendum. 451
ab Aboriginibus. 1009
ab aſino delapſus 296
ab aſino lanam 183
ab aſinis ad boues tranſcēdere 296
abderitica mens 1118
ab epulo hoc qui poſſum abeſſe 453
ab equis ad aſinos 296
ab Eteobutadis ducit genus 845
abhorrentis, ac deteſtanus 984
ab Hymetto profectū 104
abiecit haſtam 523
abiicere ſcutum ibid.
abiiciendum procul 1076
ab diagrammate 1070
ab impiis egreſſa eſt iniquitas 377
ab incunabulis 308
abiit & taurus in ſyluā 47
ab ipſa meſſe 1109
ab ipſo lare 274
a bis ſeptem vndis 820
abominādus ſcarabęus 745
a bonis bona diſce 1567
ab ouo vſque ad mala 597
abronis vita 608
abſque baculo non ingreditor 862
abſit clamor in colloquio, aut luſu 973
abſtinenda vis à regib. 985
ab tranſenna cibum petere 1104
ab vnguibus incipere 1143
ab vno diagrammate 1070
abydena illatio 607
abydum ne temere 327
abydus, abydenus 1115
acalanthis 456
acanthia cicada 195
a lineis excidere 1330
acanthida vincit corn. 361
a capite vſq; ad calcem 93
acarnici equi 1035
ac mox 1108
a carcere 629
a carceribus 266
acarnanius procellus 550
accepta candela 1133
accerſitum malum 1023
acciſſare 524
accipit & glebam erro. 539
aceruus bonorum 131
aceſei & Heliconis op. 650
aceſias medicatus eſt ibid.
aceſſæi luna 229
acetū habet in pectore 548
achiuos à turre iudic. 821
achilles 303
achilleum argumentū 303
a chytropode cibum 248
in acie nouaculæ 34
a cœlo ad terram 629
a colo non fico 1129
actii & Titii idem 426
actum agere 180
actum eſt 136
aculeo infixo fugere 28
acum inueniſſes 938
acu rem tetigiſti 599
adactum iuſiurandum 819
ad ambas vſque aures 534
adamantinus 303
adamuſſim 232. 610
ad aquam malus 264
ad aras 954
ad aſylum confugere 1185
ad bonam frugem 1094
ad calculos reuocare & ſimilia 216
ad clepſydram dicere 264
ad coronidem vſque 1116
ad cōſiliū ne acceſſeris 114
ad coruos 482
ad cribrum dicta 1033
ad Cynoſarges 785
addere manum 213
ad deorum aures peruenit 649
ad digituli crepitum 691
a deo ficti 1233
a deo fælicitas 1039
ad ephebum properare 456
aderit Temeſſæus geni’ 66
Quid ad farinas? 903
ad fælicem inflectere parietem 125
ad fælicius latus inflectere ibid.
ad finem vbi perueneris, ne velis reuerti 21
ad fractam canis 258
ad græcas calendas 229
ad Herculis columnas 879
ad oculos magis quam ad veſicam 1397
adhuc aliquis Deus reſpicit nos 974
adhuc cælū voluitur 1060
ad id quod erat opus 819
ad incitas 1149
ad libellam debere 1183
ad menſuram aquā bibunt citra menſuram offam comedentes. 608
admeti nænia 637
admoto capite 1075
ad nouercæ tumulum flere 370

adonidis horti 27
adorato circumactus 25
adoraturi ſedeant ibid.
a Dorio ad Phrygium 627
ad pedem 723
ad pedes ad caput 1112
ad pila vbi ventum 1224
ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas 907
ad priſtina præſepia 369
ad pugnam peracta re 731
adraſtia Nemeſis 642
ad reſtim funiculum 877
ad reſtim res rediit 198
adſciſce ad extremum ſcientiam 905
ad Scolon nec proficiſceris ipſe, nec alterum comitaberis 588
adſint dij beati 818
ad ſuum, quemq; quæſtum æquum eſt eſſe callidum 938
aduerſus ſolem ne loquitor 22
aduerſus ſolem ne meijto ibid.
ad vinum diſerti 1191
ad viuum reſecare 572
adulatore & amico nõ potes eodem vti 516
adulterinus 850
ad vmbilicum ducere 91
ad vnguem 232
ad vtrumuis paratus 961
æacidinæ minæ 1212
ædib' in noſtris quæ praua aut recta geruntur 275
ædilitatem gerit ſine populi ſuffragio 779
ægæum nauigat 781
ægæum ſcaphula tranſmittere 463
ægis venit 908
ægina primum pueros optimos alit 617
ægrotanti animo medicus eſt oratio 797
ægroto dum anima eſt, ſpes eſt 572
ægyptii centum non tollerent 886
ægyptii machinatum artifices 649
ægypti nuptiæ 770
ægyptius laterifer 886
ægre quidem, ſed facimus tamen 965
ægroto dum anima eſt, ſpes eſt 572
æoliſare 1291
æqua concertatio 961
æqua lance 196. 623
æqualem tibi vxorem quære 330
æquales calculi 912
æqualis æqualẽ delectat 86
æqualitas haud parit bellum 1039
æra lupinis quid diſtent 151
In aëre piſcari, venari in mari 182
æs alienum cepe, mulcta alium. 841
æſopicum nouus 1370
æſopicus graculus 914
æſopicus ſanguis 650
æſopum terere 639
æſtate penulã deteris 434
ætate prudentiores reddimur 796
æthiopẽ dealbas lauas 176
æthiopem ex vultu iudico 381
æthiops non albeſcit 992
ætna, athon 1068
ætnæus cantharus 652
ætoli 1239
a fabis abſtineto 19
afra auis 935
africa ſemper aliquid noui apportat ibid.
a fronte præcipitium, à tergo lupi ibid.
a fronte ſimul & occipitio 867
a furriis oriundus 1023
a gallo cãdido abſtineas 24
agamemnonii putei 650
agamemnonis hoſtia 638
agas aſellum 955
agathonia cantio 591
agones 1212
agninis lactibus alligare canem 1195
agnos canibus obiicere 737
agri padex 1367
agricola ſemper in nouum annum diues 723
agrippo ſterilior 624
agrum imbecilliorem eſſe oportet 1109
agrum optime colere 933
agros alienos irrigas tuis ſitientibus 780
aheneus 304
aiacis riſus 305
a ianua aberrare 254
alabanda fortunatiſſ. 484
alabaſtrus vnguenti putet 174
a lare ordiri 274
alas addere 1176
a laſſo rixa quæritur 260
alba auis 502
albæ gallinæ filius 63
alba faba 216
alba felicia 215
alba linea 1292
albo rete aliena captãt bona 938
album & nigrum nouit 212
album calculũ addere 214
album panẽ pinſo tibi 817
albus an ater ſis neſcio 282
alcinoi apologus 1227
alcinoi menſa 509
alea extrema 170
aleam omnem iacere ibid.
ale luporum catulos 478
aliam ætatem alia decent 972
alia committenda, alia celanda 983
alia æſtate, alia hyeme 315
alia dantur, alia negantur 968
aliæ aliorum inuentiones 565
alia Lacon, alia aſinus portat 518
aliam quercum excute 205
alia Menecles, alia porcellus loquitur 778
alia res ſceptrum, alia res plectrum 1011
alia vita, alia diæta 369
alia voce pſittacus, alia coturnix loquitur 617
aliena iacis 205
a linea incipere 265
aliena inſania frugi optimum 539
alienam metis meſſem 174

alieno

alieno choro pedem inferre 502
alieno auxilio potẽtes 961
alieno ferox præſidio ibid.
alieno periculo cautus 540
alienis vti ſoleis 1171
alienos rigas agros tuis ſitientibus 780
alienum arare fundum ibi.
alii ſementem faciunt, alii metent 204
aliis lingua, aliis dentes 817
aliis proſpiciẽs, nõ ſibi 965
a limine ſalutare 397
a linea incipere 265
alio relinquente fluctu, alius excepit 253
aliorum medicus, ipſe hulceribus ſcates 1066
alios tragœdos prouocat 1190
aliquid mali propter vicinum malum 41
aliquo numero eſſe 472. & ſeq.
aliter catuli longe olent, aliter ſues 358
aliter cum aliis agendum 964
aliud cura 981
aliud genus remi 668
aliud noctua ſonat, aliud cornix 817
aliud qdquam exorna 1360
aliud homini, aliud humanitate 1388
aliud ſceptrum, aliud plectrum 1011
aliud ſtans, aliud ſedens 838
alius aliis in rebus pręſtantior 969
allia & fabas ne edas 1001
allium in retibus 1136
alli caput 949
allium olfacere 606
aloës plus quam mellis habet 355
alpha penulatorum 574
altera manu fert aquam, altera ignem 1077
altera caduceum, haſtam altera 1248
altera manu fert lapidẽ, altera panem oſtentat 339
altera ſcabit caput, altera ferit malam 339
altera Hercules 301
alter Ianus 1039
alterum pedem in cymba Charontis habere 461
altius Oromedonte 1220
a lupi venatu 820
alybantis hoſpitis munera 1006
amæa azeſiam reperit 683
Amantes ſibi ſomnia fingunt 562
amantium iræ 792
amare & ſapere vix deo conceditur 516
ama tanquã oſurus, oderis tanquam amaturus 468
amaris pharmacis in amara bilis proluitur 1374
amazonum cantilena 457
ambabus manibus aurire 372
ambobus pedibus fugere 223
ambrones 1158
ambroſia alendus 793
amere fruſtra 1386
ameles angulus 711
ambulatio iuxta mare 114
amens conſoltor 843
amens longus 861
amici mores noueris non oderis 629
amici procul agentes, non ſunt amici 561
amicitia æqualitas 16
amicitia quæ deſiit, nunquam vera fuit 558
amicitia ſtabilium, felicitas temperantium ibid.
amicitias immortales eſſe oportet 1094
amicitiæ perſonam 934
amicorum communia omnia 15
amicorum eſt admonere mutuum 963
amico amicus 126
amico Hercule 61
amico oportuno homini nihil amicius 1016
amicos multos habet felicitas 874
amicos ne cito pares 18
amicos tragœdos æmulatur 914
amicus nemo cogendus 962
amicus neque nullis neq; multis 904
amicus ſalute tenus 819
amicus vſque ad aras 801
amicus alter ipſe 16
amicus certus in re incerta cernitur 1019
amicus magis neceſſarius, quam ignis & aqua 513
amicus cum vitiis ferendus 1386
amictu euitare 519
amor fit ira iucũdior 1399
amiſit vrbem & pugionem recepit 1263
amor Caunius 180
amor ex aſpectu naſcitur 111
a mortuo tributum exigere 370
amphyctionum conſeſſus 881
amphidroniam agis 1029
ampullas loqui 1250
ampullace 1203
amuſſi applica lapidem nõ contra 610
amuſſis alba 231
amyclas perdidit ſilentium 367
amyris inſanit 535
anagyrim commoues 56
a Nannaco 1008
anaxyrida oſtentare 860
ancilla ſemel, nunquam hera 1005
ancipitis animi 967
ancora domus 138
ancora non vulgari nitendum 1097
ancora rupta 1007
ancoræ iactum præuertit Deus 1048
ancoris duabus niti bonum 1174
ancoras tollere 636
ancoris duabus fultus 35
andramachon ex anguibus concinare 1313
androclides in ſeditione dux 520

angeronia Volupiæ comes 791
angina vinaria 1158
anguilla in ſtrigmēto 1352
anguillam captare 913
anguillam cauda tenes 187
anguſtior ſcytala laconica 486
anguſtum & latum 1177
angularis bombix 1255
anicularū deliramenta 937
anima ſicca ſapientiſſima 1172
anima & vita 562
animam debet 409
animo quicquid ſtatueris non eueniet 775
animum abiicit 980
animus bonus in re mala 862
animus eſt in coriis 940
animus heptabœus 1001
animus in auribus 1100
anim' in pedes decidit 357
animus mulieris 907
annacum plorare 697
annas clibanum 993
a Ninnaco 1008
annoſa vulpes haud capitur laqueo 408
annoſam arborem tranſplantare 175
anno ſenior fio 944
annum in menſem contrahit 1266
annus clibanum 425
annus producit, non ager 49
annus ſuperior ſemper melior 896
annulus Acorens 1407
anſam quærere, & conſimiles metaphoræ 160
ante bardam doces ſenes 828
antehac putabam te habere cornua 829
ante lentem augere ollam 795
ante myſteria diſcedere 458
ante pedes 937
ante pilos ſapit 845
antequam incipias conſulto 556
ante turbam trepidas 711
ante victoriam encomium canis 308
anthericum metere 183
anticyras nauiget 350
antica excluſum, poſtica recipe 1296
antidotum ante venenum 1058
antiopæ luctus 861
antiquior Codro 1044
antiquiora chao 704
antiquiora diphthera loqueris 200
antiquis debetur veneratio 982
antronius aſinus 619
annulus aureus in naribus ſuis 294
Medium per annulum trahatis oportet 369
a nuptiis pura 725
anus bacchatur 369
anus cothoniſſat 862
anus eriphus 695
anus hirciſſans 370
anus ſaltat 696
anus ſimia ſero quidē 604
anus ſubſultans multum excitat pulueris 696
anus velut equus profundā habebis foſſam ibid.
anus vnguento ne vtare ibid.
anus clibanum 425
apage hoſpitem in tempeſtate 640
a patella rapere 248
ad apaturia profectus 856
aperire ianuam 160
aperte, ſimpliciterq; loqui 978
apertis tibiis 234
aperte loqui 959
apes apum ſimiles 195
aphia in ignem 490
aphyarum honos 490.696
apicem ponere 543
Ne inter apia quidem ſunt 430
apinæ, Tricæ 96
apio mollior, aut mitior 300
apio opus eſt 764
a piſcibus abſtineto 25
apis hoſpitem, Siren amicum nunciat 694
apollo quid tibi cecinit 697
apologus alcinoi 580.1226
apros immittere fontibus 1025
apta prouincia 969
apud aram conſultare 855
apud campanos plus vnuenti, quam cęteros olei 500
apud equum & virginem 1190
apud fimum odorum vaporem ſpargis 178
apud matrem manere 1157
apud menſam verecundari non decet 1214
apud nouercam queri 1099
a puro pura defluit aqua 820
aqua hæret 188
aqua & terra redamini 1144
aquam plorat, cum lauat, fundere 1346
aquam bibens, nihil boni parias 631
aquam e pumice poſtulas 182
aquam igni miſcere 1057
aquam inaniter conſumis 181
aquam in mare ferre 309
aquam in mortario tudera 464
aqua optima 1180
aqua præterfluit 815
aqua ſtrāgulat fauces 444
aquę furtiuę dulciores 400
aquilæ columbam non gignunt 564
aquila in nubibus 371
aquilā cornix prouocat 831
aquila muſcas non captat 815
aquilam volare doces 188
aquilam teſtudo vincit 314
aquila triphas aſpiciens 393
aquilam Scarabeus quærit 917
aquilæ ſenecta 319
aquilæ ſenecta, Corydi iuuent 319

aqui-

Digitized by Google

aquilam noctuæ comparas 373
a quinque ſcopulis deſilire influctus 814
arabius tibicen 298
arabum gazæ 272
aram neque habent nec fidem 941
a radicibus 597
aranearum telas texere 176
aranearum plenus 1358
araneas eiicere 1056
araneis abundat propter inopiam 4120
arare littus 177
Citra arationem citraque ſementem 227
arator niſi incuruus præuaricatur 1108
aratro iacularis 675
arbelas profectus quid non fies 697
arbore deiecta quiuis ligna colligit 790
arbores cadunt poſt folia 711
arbor è fructu cognoſc. 381
arcadas imitans 814
arcadiam me poſtulas ibi.
arcadicum germen 831
arcanum celat 988
arcem ex cloaca facere 1110
archidamicum bellum 832
archigenis indiget 1258
archilochia edicta 505
archilochi vulpes 1371
archilochi melos 1226
archilochia patria 505
archilochum calcas 1254
archilochum teris 993
archimedeum problema 1251
archimedes non poſſet melius deſcribere 1210
archytæ crepitaculum 674
arctum anulum ne geſtato 18
arcus tenſus rumpitur 1104
ardens veſtis 767
a remo ad tribunal 866
arenæ copia 325
arena cedere 396
arenæ mandas ſemina 177
arenam metiris 175
arena ſine calce 550
areopagita 382
areopagita taciturnior 1198
argas 241
argentanginam patitur 292
argenteis haſtis pugnare 674
argenteus puteus 1136
argentea fama conuiuari 1357
argentum accepi, imperium vendidi 1217
argenti fontes 530
argi tumulus 1172
argi collis 675
argiua calumnia 852
argiui fures 996
argiuo clypeo dignus 336
argiuos exarmat oraculum 1333
argiuos vides 996
argiuum clypeum detraxit 705
argum fallere 225
aries cornib. laſciuiens 915
aries nutricationis mercedem perſoluit 627
arietem emittit 530
arietis miniſterium 1131
ariſtarchus ſcriptorum 218
ariſtylli more 1168
ariſtophanis & Cleantis lucerna 317
arrepta candela 1133
arripe negotii curam 961
arripienda quæ offeruntur 978
arma aululeia 1337
arrogantia non ferenda 385
arundinea crura 1366
ars amat fortuna 1385
ars, portus miſeriæ 299
aſciam cruris illidere 1250
artem quæuis alit terra 298
artem quam quiſque norit in hac ſe exerceat 516
artibus ſuis capi 52
artifex propus probæ materiæ 899
a ſacris abſtinendæ manus 975
a ſartagine rapere 248
aſciſce ad extremum ſcientiam 905
a ſexaginta viris venio 1133
aſini caput ne laues nitro 825
aſini cauda 1031
aſini lana 183
aſini mandibula 835
aſini mortes 814
aſino fabulam 1141
aſinos non curo 1048
aſino oſſa das, cani paleas 876
aſinum in rupes protrudere 1016
aſinum tondes 183
aſinum ſub fræno currere doces 174
aſinus ad lyram 172
aſinus ad tibiam 1009
aſinus apud Cumanos 287
aſinus aſino pulcher 1206
aſinus auis 939
aſinus auriculas mouens 172
aſinus balneatoris 1071
Si vel aſinus canem mordeat litem mouebit 366
aſinus compluitur 814
aſinus eſuriens fuſtem negligit 671
aſinus in vnguento 210
aſinus in paleas 616
aſinus in pelle leonis 147
aſinus inter apes 210
aſinus inter ſimias ibid.
aſinus myſteria portás 487
aſinus ſtram. mauult quam aurum 1167
a ſitiente camelo 820
aſparagi 933
aſpendius citharœdus 451
aſpera vita, ſed ſalubris 984
aſperſiſti aquam 814
aſpidis morſus 770
aſpis à vipera 1098
aſtutior coccyce 1043
aſſam farinam concupiuit 480
a ſubeunte portũ naui 820
a teneris vnguibus 308
athenienſem athenis laudare haud difficile 465
athenienſium inconſulta temeritas 345
athenienſis probus, egregie probus 1010
athon 1068

Digitized by Google

athos celat latera Lemniæ bouis 821
atlas cœlum 56
atlanticū mare cotyla exorbere 1307
attraphaxis mendax 1051
atrei oculi 687
atridæ non ſoli amant vxores 1119
attabas & Numenius conuenerunt 799
attagen 997
attagenę nouilunium 1053
attica bellaria 568
attica eloquentia 103
attica fides 339
attica muſa 360
attici Eleuſinia 618
atticus aduena 469
atticus aſpectus 382
atticus miles 1341
atticus in portum 408
atticus lepos 103
atticus moriens porrigit manum 675
atticum mel 103
atticus teſtis 337
atramentum ſutorium 891
auarus niſi quum moritur nil recte facit 1089
auctoritas diuinitus 385
audi chelidonem 1033
audiens non audit 973
audi quæ ex animo dicuntur 417
aues quæris 835
aufidus Hadriam retrofugis 1405
augiæ ſtabulum repurgare 576
à vicinis exemplum habēt 1034
auis alba 502
auis è cantu dignoſc. 1025
auis ex auibus 1173
auis vidit 494
aulœdus ſit, qui citharœdus eſſe non poſſit 542
aurea barba dignus 336
aurea æris permutare 75
aureę compedes 577
aureo piſcari hamo 506
aureos mōtes polliceri 372
aureus in Olympia ſtato 335
aurem vellere 301
aureum ſubæratum 1048
aures nec habeo, nec tāgo 897
auribus lupum teneo 200
auricula infima mollior 300
aurificem te futurum credebas 856
auris Bataua 1120
auris ſupina 221
auro loquente nihil pollet quæuis oratio 830
auro habet ſuppactum ſolum 954
aurum habet Toloſanum 433
aurum è ſtercore 1404
aurum igni probatum 1011
aurum Colophonium 813
aurum index homini 5?7
aurum indice exploratum 1011
aurum ſubæratum 1048
auſculta & perpende 962
auſcultandum beneloquēti 1229
auſtrum perculi 396
auſtrum floribus 911
aut abi aut exuere 1154
aut bibat aut abeat 417
aut cucurbitæ florem, aut cucurbitam 676
aut ipſe fuiſti, aut tui ſimilimus 972
aut manenti vincendum, aut moriendum 875
aut minus animi, aut plus potentiæ 1039
aut morere aut occide 656
aut mortuus eſt, aut docet litteras 420
aut piſcem olet, aut florem 1093
aut regem, aut fatuum naſci oportere 116
aut quinque bibe, aut tres, aut ne quatuor 524
aut terra, aut mari 1201
aut ter ſex, aut tres teſſeræ 554
auxilium poſt bellum 900
azanea mala 633

* * *

INDEX APPENDIcis proverbiorum.

A Balno ſpectat 1303
abaridis ſagitta 1337
ab aula receſſit 1409
ab Ilio nunquam recedens imitaris Hectorem 1352
abſens hæres nō erit 1407
à cauda ad os transferre 1349
acceſſorium operis loco 1284
achaicum telum 1285
achillea arma 1337
acum & filum ſumens rupturam conſue. 1387
adamante notare 1389
addere gangręnam 1352
ad oculos magis quam ad veſicam pertinet 1397
ad ſcāma producere 2008
ad Scirrhonē tendere 1371
ad Sirenum ſcopulos conſeneſcere 1388
ad ſolarium verſari 1395
adulter ad adulterum trahit 1341
ægyptus nec illum quem eos non nutrit 1277
aëre & cera nobilis 1394
aëre & rore paſtus 1253
agamemnonium epulum 1324
agamemnonem ſimulat, Mithæus cum ſit 1375
agaſonem vincit 1284
ager quam multos habuiſti dominos 1397
agnum demetere 1350
agreſtibus oleribus victitat 1290
agreſtis apis 1304
agri podex 1369
alabandicum opus 1345
alaudæ in nido latet gramen 1280
alba præcordia 1278
alcinoi horti 1301
alcinoo poma dare 1413
alauda non ſine criſta 1280
alexādrinę delicię 1355. 1381
alienis excidere 1338

B

B Vbulus antea nunc caprarius 1291

bacchæ

bacchæ morę 260
bacci ſimilis 241
balbus balbum rectius intelligit 395
ballio 1188
balneator 260
balneum ingreſſus deponę odium 1387
barbam vellere 593
barbam ab vlnis puerorum vellere 1377
barbarus ex triuio 450
barbæ tenus ſapientes 115
batalus 241
bathyclis poculum 1150
baſilica facinora 1215
baccæ egent oleo 1172
bene plauſtrum perculit 241
benefacta benefactis aliis præterito ne perpluant 1411
benefactis penſare delicta 1219
bene natis turpe eſt male viuere 1237
beneuolis trucidator 800
bene conſulit, ſed male facit 1391
bœon malus piſcis 1143
bœotica ænigmata 528
bœotis vaticinare 529
bœotica auris 810
bœotica auris 810
bœotica cantilena 528
bœoticum ingenium 428
bœotiſſare 1225
bellicum canere 895
bello parta 1074
bellorophontes litteras 1345
bellum cũ Protogene mortuo gerere 1384
bellum haudquaquam 638
bellum cononi curæ fuerit 828
bellum omnium pater 881
beſtia beſtiam nouit 1146
bæta tum hyeme, tum æſtate bona 937
bętica ſus 404
bęta ſapientum 1393
betizare, lachanizare 594
bibe helleborum 349
bibliotheca animata 1335
bifrons mercurius 1283
bipedum nequiſſimus 303
bilis in naribus 1406
binis tondere forficibus 1304
bis per omnia 106
bis pueri ſenes 206
bis dat qui cito dat 364
bis ſeptem 630
bis interimitur qui ſuis arma petit 1020
bithus contra Bacchium 629
byſſina verba 1382
bizeni libertas 1024
bocchyris 681
boliti pœnam 490
bolus ereptus è faucibus 917
bona nemini hora 1089
bona etiam offa poſt panẽ 591
bona terræ 775
bona ſpes oſtenſa 384
bona Porſenæ 325
bonæ leges ex malis moribus procreantur 421
bonæ fortunæ ſiue boni genii 263
bonus è pharetra dies 697
boni viri lachrymabiles 680
boni ad bonorum conuitia 413
bonis auibus, malis auibus 62
bonorum myrmeria 131
bonorum glome 599
bonum eſt duabus dicti amoris 1174
bonus cantor, bonus cupidiarius 609
bonus dux bonum reddit comitem 367
borea ceſſante 854
bos ad ceroma 180
bos ad lyram 172
bos alienus ſubinde foras proſpectat 421
bos ad præſepe 455
bos aduerſus ſeipſum puluerem 622
bos apud aceruum 812
bos conſeneſcit 854
bos cyprius 432
bos expecta aliquando herbam 812
bos ephippia optat 271
bos Homolottorum 812
bos in lingua 1397
bos in quadra argentea 1233
bos in ſtabulo 1132
bos in ſtabulo ſenex 1132
bos in vincula 682
bos laſſus fortius figit pedem 51
bos lente aut placide 442
bos marinus 1132
bos porrecto vltra Taygeton capite 1033
bos ſenex non lugetur 722
bos ſeptimus 421
bos ſub iugum 653
botius oppoſitus bot. matureſc. 812
bouem in faucibus portat 529
bouem volentem ducito 1004
boues meos nunquam abegerunt nec equos 688
boues ſolidi è clibano 771
boues è clibano 1092
boue toto deuorato in cauda 842
bouis in tergore deſedit 868
boues meſſis tempus expectantes 812
boue venari & ſimilia 1069
boui clitellas 739
brachas oſtendere 860
braſidas quidem vir bonus 853
braſicam iurare 640
briarei manus iniicere 1397
briareus, alias Lepus 1299
britannica menſa 508
bubo canit luſciniæ 1061
bubulum obtueri 1342
In buccam quicquid venerit 223
buccas inflare 890
budoro more 810
bulbos quærit 859
bulbus nihil profuerit 1038
bullatæ nugæ 917
bunas iudex eſt 658
bupali odium 1309

bupali

bupalia pugna ib.
burubara 334
buthus obambulat 653

C.

CAballus arare optat 271
Cadauer viuum 568
cadere cauſa formula 1231
cadere in curſu 1238
cadmea victoria 701
cæca dies, & oculata 341
cæca ſpeculatio 344
cæcias nubes attrahens 220
cæcior Leberide 142
cæcias ſpirat 1177
cæci præſcriptio 1146
cæco cum ſpeculo nihil 945
cæcum inſomnium 1048
cæcus auribus & mente 1048
cæcus cæco dux 343
cæcus dux 843
cœnare me doce 887
cœnæ deorum 794
cœneus invulnerabilis 854
cœnei haſta 1017
inter Cæſa & porrecta 143
cæſim ac punctim 169
caius caia 106
calabri hoſpitis xenia 919
calauriam pro Delo 1043
calcar addere currenti 100
calcar tollere 495
cœna popularis 1214
calceum eundem omni pedi induere 1073
calceus maior ped. 612
calciamenta portare 233
calculo mordere 543
calculis omnium 218
calculis vtrinque ponere 216
calculum reducere 216
calicum remiges 1142
calidam veruti partem 657
calidis l[illegible] teneri 784
calidum & frigidum ex eodem ore eſ. 339
calidum mendacium 11[illegible]
calidum prandium comeditti 54
caliga Maximini 35
caligare in ſole 622
caliiæ defluunt pennæ 1151
callidum eſſe æquum eſt ad ſuum quenque quęſtum 958
callicyriis plures 806
callipides 259
callipygos 1137
calliphanes 1004
callum ducere 778
calumnia Argiua 852
catuum vellis 703
caluus comatus 617
caluus quum ſis 1135
camarine loqui 1110
camelus deſiderás cornua, etiam aures perdidit 875
camelus ſaltat 651
camelus vel ſcabioſa compluriuṁ aſinorum geſtat onera 390
campana ſuperbia 1160
canalicolæ 945
cancellis circũſcribere 906
cancer leporem capit 595
cancri nunquam recte ingredientur 942
cancros lepori cõparas 362
cãcrum ingredi doces 957
candidorum virorum nulla vtilitas 903
candidum linum lucri cauſa ducis 818
canẽ alens externum præter linum nil habet 836
canem agninis lactibus alligare 1195
canem excoriatam excoriare 348
canens vitæ palmum 1029
cane peius & angui odit 734
canere ad myrtum 636
canere intus 451
canere ſibi 893
cane Teſienis 633
canere bellicum 895
canere de Telamone 852
canere receptui 895
canes veteres non temere latrant 122
canes timidi vehementius latrant 957
canes venatici 1188
canib. agnos obiicere 757
canidas paleas, aſino oſſa 876
canina facundia 580
caninã pellem rodere 595
caninum prandium 415
canis 990
canis ad cibum 1132
canis circum inteſtina 577
canis digna pabulo 632
canis digna ſede 632
vt Canis è Nilo 395
canis feſtinans cæcos parit catulos 496
canis in præſepi 407
canis in vincula 682
canẽ inteſtina guſtaſſe 577
canis maſcuii infinita cubilia 747
canis mendico auxilians 1038
canis panes ſomnians 992
canis peccatum ſus dependit 849
canis per Phratores 915
canis podicem inſpicere 1024
canis reuerſus ad vomitum 876
canis ſæuiens in lapidem 1026
canis tanquam Delum nauigans 809
caniſtrum caniſtrum vocat 527
canis vindictam 306
cannacæ res ſiue more 697
cantharo aſtutior 809
cantherium in foſſa 246
cantherius in porta 116
cantilenam eandem canis 622
cãtionem Lityerſam canis 864
cantionem Telamonis canit 852
cantoris hæſitantia tuſſis 730
capẽ nihil, & ſerua bene 1139
capere deſertam 1138
capere ciuitatem 1096
capere crines 1208
capillis trahere 1193
capillus quoque vmbram ſuam habet 881

capite

capite admoto 1075
capite ne quid ſuas 784
capite geſtare 1134
capitis & iguinis diſcrimẽ neſcit 663
cappa duplex 913
cappa tria peſſima ib.
capra ad feſtum 990
capræ libere ab aratro 753
capram cœleſtem oriẽtem conſpexerunt 989
capra cœleſtis 237
capra contra ſeſe cornua 56
capra gladium 53
capram portare nõ poſſum, & imponitis bouem 689
vel capra mordeat nocentẽ 365
capra nondum peperit, hœdus autem ludit in tectis 633
caprarius in æſtu 659
capra Scyria 408
caprea contra leonem 596
captantes capti ſumus 408
caput artis decere quod facias 1088
caput ſine lingua 426
caput ſcabere, & conſimilia 916
caput tertium 956
caput vacuum cerebro 857
carbone notare 215
carcini poemata 806
carcini ſtrobili ib.
carcinus quoque in rebus deſperatis 520
cardo rei 34
cares 242
in care periculum ibid.
cares ite foras 108
carizare cum care 91
carico more 1129
carica muſa 359
carica ſaltatio ib.
caricum ſepulchrum 1041
carica victima 806
caricum vinum 1121
caricus hircus 917
carne ipſe Delphis immolata veſcitur 756
carpathius leporem 475
carpet citius aliquis quam imitabitur 518
caſcus caſcam ducit 106
caſeum habens non eget obſonio 867
caſſa nuce non emam 333
caſſa glande 1216
caſſioticus nodus 609
cataſtrophe fabulæ 93
catella Melitæa 842
Catone hoc cõtenti ſumus 1197
catinus malorum 626
catena negotiorum 222
catenati labores 750
Catone hoc contẽti ſumus 1197
catulæ dominas imitantes 634
catulus leonem adlatrans 357
cauam Arabiam ſerere 462
cauda blandiri 1005
cauda de vulpe teſtatur 381
caudæ piles equinæ paulatim vellere 365
cauda tenes anguillam 187
cauẽdum ab eo, qui ſemel impoſuit 963
cauendum à potẽtiore 961
cauenda pœna mali in tempore 977
cauentis clancularias inſidias 959
caue thoracem 587
caunius amor 810
cauſa cadere 1233
caute loquacior 908
cautus enim metuit, &c. 1020
cecidis & Buphoniorum 1065
cedro digna 1010
cedẽdum multitudini 977
celei ſuppellex 1203
cœlum digito attingere 1051
celeritas in deſiderio mora eſt 709
celeritas in malis optima 1227
celerius quam Butes 658
celmis in ferro 807
cœnare me doce 887
cenſoria virgula 1163
cœnum barbaricum 1157
cenſura dat veniam coruis vexat columbas 891
centauris mens nõn ineſt 745
centones farcire 590
centro & ſpacio circũſcripta 1149
cẽtum plauſtri trabes 1055
cæpas edere aut olfac 808
cæpis iiſdem veſci 771
cæpis putridi null' vſus 822
cepphus parturit 496
ceram auribus obdis 1042
ceris rubris notare 218
cera tractabilior 806
cercopiſſare 672
cercopum cœtus 670
cercyræa ſcutica 495
cerealis cœna 808
cerebro vacuum caput 857
Cereri ſacrificant 1014
cerite cera dignus 427
certamen non accipit excuſationes 840
certiſſima paupertas 1105
ceruinus vir 672
ceruſæ miniatulæ 218
ceruus canes trahit 1061
ceſcon habitas 657
ceſtreus ieiunat 128
ceſtum habet Veneris 807
chalcenterus 1128
chalcidica vxor 758
chalcidiſſare 809
chamæleon de ſuo corio ludit 519
chamæleonte mutab. 849
chao antiquiora 407
charadrium imitans 1155
charetis pollicitationes 657
charybdin vitans in Scyllã incidit 190
charybdis 942
charmione & Nazzca 904
charontis ianua 698
chimæra 1218
chironium vulnus 698
chius 1030
chius ad coum 682
chius dominum emit 562
chius riſus 223
chnaumata omnia 771
chœnici ne inſideas 17
chordæ vice 844
choreæ Ionicæ 228
choro alieno pedem 502
chorus maior & concinentior

nentior 250
à Chytropode cibum 228
cibo opus duraturis in labore 971
cibum in matellam ne immittas 21
cibum è flamma petere 1009
cicada Acanthia 165
cicada cicadę chara, formica formicæ 89
cicadæ apem comparas 358
cicadam ala corripuiſti 378
cicada ſtridet 401
cicada vocalior 402
cicadis pleni 847
cicadæ ſibi canent 1224
ciceris emptor 880
cilicii imperatores 805
cilicium exitium 804
cillicon bona 603
cilix haud facile verum dicit 776
cimbicon 443
cimmeriæ tenebræ 641
cinæde mollior 301
cinclus 514
cinerem vitans in prunas incidit 842
cinnari bonorum direptio 725
cinyræ opes 787
circa cleplydram animus 491
circeo poculo 1187
circulum abſoluere 657
circulus res moralium 313
circumtondere comam 213
citeria 1168
ciſſamis cous 805
cithara incitat ad bellum 1150
citis quadrigis 167
citius vſura currit 168
citius quam formicę papauer 1213
citius quam aſparagi coquuntur 934
citius Teleg. donarim 1089
cito ſapientes non tuto ſapiunt 442
citra arationem, citra ſemẽtem 227
citra puluerem 226
citra vinum temulẽtia 118
ciuitas non ciuitas 1231
ciuitate ludimus 805
clamoſior lauro ardente 669
clancularias inſidias cauẽtis 959
claſſicum canere 895
clauam extorquere Herculi 1020
claudiana tonitrua 803
claudicare vtroque 838
claudi more tenere pilam 803
claudo vicinus diſces claudicare 423
claudus optime virum agit 731
claudus ſutor 804
claue findere ligna, & ſecuri fores aperire 655
clauo purior 599
clauus Trabalis 385
clauum clauo pellere 776
clauum rectum tenere 776
cleanthis lucerna 317
clematis Ægyptia 35
cleomenes ſuperat cubile 1049
cleon Prometheus 158
climacides 1067
cliſthene intemperantior 804
cliſthenem video 804
cnips in loco 802
coalemo liba 1177
cochleare creſcet 492
cochleæ vita 1073
coſta numerab. exta 196
codali chœnix 801
codro generoſior 701
codro pauperior 272
cœlo ac terræ loqui 225
cœlo delapſus 363
cœlum territat 570
cœna popularis 1214
cœnare me doce 887
cœno puram aquã turbans nunquam inuenies potũ 656
cœnum barbaricum 1157
cœnum è triuio 450
cœpas edere, aut olfacere 808
cognati multi felicium 792
cognatio mouet inuidiam 1172
cognomina plura expedit habere 944
colophonem addidit 542
colophonia ferocitas 447
colophonium calciamentum 1164
colophonium ſuffragium 991
colubrum in ſinu fouere 1030
columba ſedens 892
columnas rumpere 1053
comã geris cum ſis ſeruus 724
commeatus trium dierum 715
comitia de tuo capite aguntur 1024
cominus atq; eminus 169
comis mens non ineſt 745
comœdia ac tragœdia iisdem è litteris cõponitur 867
comœdiæ veteris licentia 318
commouere ſacra 1189
communis Mercurius 476
commune naufragium 1042
communis tanquam Siſapo 1160
compedes aureæ 577
compendiaria res improbitas 821
complura maſculi canis cubilia 747
compreſſis manibus 450
concha dignus 802
conciliant homines mala 468
concordia fulciuntur opes etiam exiguæ 964
connæ calculus 453
conon curabit prælia 828
conos artoxya 1013
conſcientia mille teſtes 430
conſilium improbi, in extremum incidit malum 817
conſilia inania inaniũ 810
conſilii & curſus non idem exitus 459

coa.

conſiliis ſimul & facto valens 984
conſilium in melius cômutatum 968
conſilium ne adeas inuocatus 114
conſputare 730
conſultor amens 880
conſilium res ſacra 458
conſulendum, & conſiliis parendum 960
contentionis filium 643
contingit & malis venatio 631
conto nauigare 802
contorquet piger funiculū 184
contra bouem ne opta 739
contra duo contraria pugnare difficile 208
contrahere ſupercilium 890
contrahere vela 1217
contra oſtium 1066
contra retiarium ferula 123
contra ſtimulum calces 623
contra torrentem niti 801
contribulis factus ſerua ordinem 1036
conuitio locum dare 160
conuiua non conuiua 979
copiæ cornu 236
copiis noſtris 245
coquinariis verbis 1177
corchorus inter olera 292
cor ne edito 19
cor calidum in re frigida 1230
coriaceum auxilium 1138
coryceus auſcultauit 97
corinthiari 1052
corinthia videris 956
corinthiis non indignatur Ilium 1008
inter Corinthum & Syciõnem 235
corinthum ire non eſt cuiuslibet 158
corinthus & collibus ſurgit & vallib. deprimitur 582
coronam ne carpito 24
coronam quidem geſtans 489
corpore effugere 518
corpus ſine pectore 427
cornea fibra 305
cornicum oculos cõfigere 149
cornicari 289
cornicibus viuacior 268
cornix ſcorpium 54
cornutam beſtiam petis 64
corui luſciniis honoratiores 1042
corrumpunt bonos mores colloquia mala 425
coruum deluſit hiantē 289
coruus albus 1141
coruus ſerpentem 1016
coruus aquat 799
coſſi 1187
cotem alis 180
cothoniſare 1127
coturnix Herculem 60
cothurno verſatilior 70
coturniſſare 804
corytheo deformior 801
crābe bis poſita mors 207
cradophagus 1130
creta notare. carb. not. 215
crœſo, Craſſo ditior 272
craſſa Minerua, craſſiore muſa 44
crator litium 1006
crepitu probabis 1031
cretenſis cretenſem 90
cretenſis cum Ægineta ib.
cretenſis mare 91
cretenſes ſacrum 90
cretiza cum cretenſi 91
cribro aquam haurire 178
cribro crebius 1204
cribro diuinare 405
criſonem Himeræum præcurrere 1154
criſtas detrahere 356
crobyli iugum 676
crocodili lachrymæ 590
crœſo ditior 272
crœſi pecuniæ teruntium addere 1204
crono & Titanibus antiquiores 704
crotone ſalubrius 582
crotoniatarum poſtremus reliquorum Græcorum primus 583
crudelis Bacchus 857
crumena nobilis 699
crumena te generoſum facit ib.
cubito emungere 570
cubito eodem 1416
cuculus 1107
cucurbitæ flor. aut cucurbitam 676
cucurbita ſanior 788
cucurbitas lippis 471
cucurrit quiſpiam ne pluuia madeſceret, & in foueam pręfocatus eſt 846
cui iſta arrident, meis ne gaudeat 948
cuiq; ſua patria iucundiſſima 983
cui multum eſt piperis, etiam oleribus immiſcet 834
cui nullum negocium erat Harmene mœnia addidit 1122
cui placet obliuiſcitur, cui dolet meminit 287
cuiusmodi portento me inuoluit fortuna 729
culicem elephanti conferre 776
culleo dignus 1182
cumani ſero ſapiunt 219
cum amico non certādum æmulatione 983
cum adſit via, ſemitā quęris 1022
cum adſit vrſus, veſtigia quæris 413
cum aqua fauces ſtrangulet 444
cum care carizas 91
cū cane ſimul & lorū 1045
cum ceſſat boreas 854
cum Deo quiſq; & gaudet & flet 788
cum Delphis ſacrificauerit, ipſe carnes abſumit 756
cum diis non pugnandum 972
cum diis pugnare 612
cum erugine 714
cumini ſector, cum aliis ſimilibus aliquot 443
cuminum conuitiis ſeritur 443

Digitized by Google

cum haſta, cum ſcuto 710
cum lacte nutricis 308
cum ſis nanus, cede 1046
cum laruis luctari 102
cum licet fugere, ne quære litem 868
cum minerua manum quoque moue 244
cum mula pepererit 728
cum muſis 914
cum Nybas coccyſſauerit 836
cum paruula eſt, bona videtur ſpina 843
cum plurimum laborauerimus, eodem in ſtatu ſumus 464
cum principe non pugnandum 977
cum puluiſculo 714
cum ramento 1223
cum ſacco addire 1113
cum ſarcitis enatare 1109
cunctatio noxia 1236
cuniculis oppugnare 1147
cupreſſum ſimulare 198
cupidinum crumena porri folio vincta eſt 114
cura eſſe quod audis 1019
cura aliud 981
curatore opus eſt 350
curetum os 789
cur non ſuſpendis te 696
curre denuo 1223
currentem incitare 99
currus bouem trahit 296
curſu lampada trado 94
è curſu reuocare, &c. 100
cutem vſque radit 833
curru vtere, de aſinis nihil laborans 934
cyatho non emam 1203
cyclaminon infodias Halenti 541
cyclobori vox 803
cyclopica vita 422
cyclopis donum 161
cyclopum more 1167
cydi pœnam debet 802
cygnea cantio 102
cymbalum mundi 1210
cyniræ opes 787
cynoſarges 786
cypariſſi fiuctus 1042
cyprio boui merendã 432
cyprius bos ibid.
cyrbes malorum 626
cyrnia iactura 956
cyrnia noxa 787
cyrnia terra ibid.
cythnicæ calamitates 786
cythonymi probrum ib.
cyziceni ſtateres ibid.

INDEX APPENDICIS proverbiorum.

Cadaueris inſtar venuſtus 1255
calatum Sycaminorum in malis habere 1390
calcei Sicyonii 1380
calend. tibi ipſi edicito 1364
camelus pyrrhichicam di diceri 1320
campas dictis abigi 1402
canibus oſſa prodo 1375
canina victitans, cynocephalum oppugnas 1251
canis clanculum mordens 1334
canis in eadem dormitat tegula 1409
canis quam facile exta edit 1369
canis talis qualis hera 1317
canit formicæ ſemitam 1374
cantilena ex ſcholis 1378
capita quatuor habẽs 1377
cappari victitas, qui potes Anthia 1325
capra cinnamomum 1322
caprarum nomina 1269
capræ anniculæ pera 1364
caprarius nunc, ante bubulcus 1291
caracallæ nummi 1403
caricum ſchema 1328
charitate ſeptum eſſe oportet 1386
caro vbi adeſt, nemo veſcitur thimo 1260
carpathius teſtem 1300
carum quod rarum 1370
cauum pedis oſtendere 1384
cedrus cecidit 1336
celocem qui regere nequit petit oneraríam 1358
cœna ſine ſanguine 1399
cœna terreſtris 1400
cẽſorium ſupercilium 1298
centum viri vnum pauperem ſpoliare nõ poſſunt 1395
cera & ære nobilis 1394
certa præmia pro incerta ſpe 1400
cerua virginis loco 1319
cerylus euadam 1261
charadrii vitam viuit 1274
charadrii vita 1351
charixenæ no ſunt iſta 1249
chilonius modus 1257
chius Coum loqui nõ ſinit 1279
choros tragicos moleſte fert 1373
cicadæ humi canunt 1342
cinerem quærere 1411
circa motis radices verſari 1337
circulator Cybelius 1372
citius quam gradatim 1249
citius terra ætherem conſcendet 1349
chlamidem demens qualẽ diſperiit 1383
clauis in lingua 1295
clauſis oculis agere 1394
clauſis theſauris incubare 1379
clypeum poſt vulnera ſumere 1411
cœlaturam olet 1292
collaria cadauera 1325
colloſi fragmenta 1342
coloſſo Pigmeum ponere 1380
computatorum digiti 1381
conando Græci Troia potiti ſunt 1406
conchas legere 1378
conclamare vaſa 1339
condere ſub pallio 1394
conſcientia crimen prodit 1397
contabeſcere ad Sirenum ſcopulos 1388
corinthia verba & Ionica 1243
coruus abſente graculo pulcher 1307
coſæ conſilium 1275

cothur-

cothurni tragici ſtrepitus 1314
cothurnus cum claua quid conueniunt 1341
coturnicis naturam induere 1245
coturniculæ animus 1284
crania bina gerit 1262
cras cerdo hodie nihil 1367
crateri lagenam nunquam impone 1403
crateris poëtica 1410
criſpiores apio 1402
crocum in ciliciam 1334
crura arundinea, & tabis prophetis 1366
cubitale 1245
cubitis adoleſcere 1293
cum aquila eſſe queas 1394
cum Euandri matre loqui 1291
cũ gladio volſellis pugnare 1391
cuminum ſerere 1274
cum muſis certare 1283
cum Protogene mortuo bellum gerere 1287
cum vulpe habens commercium 1315
curſus fluuii non detorquendus 1898
cygni canent quando graculi tacuerunt 1383
cygno fulicam comparas 1328
cynadra aqua libera 1328
cyreneus videris 1314

D.

DÆdaleum remigium 1217
dædali alæ 785
dædali execratio 762
dædali opera 551
da lapidi volam 1173
da mihi mutuum teſtimonium 328
danace 957
danaidum dolium 178
danda venia lapſo 987
dares Entellum prouo. 785
dare verba 213
da ſimul & accipe 695
daſypus carnes deſiderat 240
date mihi peluim 785
datilis cantilena 938
datiſmus ibid.
dathus bonorum 132
datyli dies 600
dat veniam coruis, vexat cenſura columbas 891
datum nollem, quod dedi 590
daulia cornix 914
dauus ſum non Oedipus 134
dea excogitauit 1183
de alieno liberalis 986
de alieno ludis corio 519
de alliis loquenti reſpondes de cepis 856
de aſinis nihil laboras 934
de aſini proſpectu 143
de aſini vmbra 140
de calcaria in carbonariam 600
decenipes vmbra 853
decernetur equa Theſſalica 1002
decipula murem cepit 867
de curru delapſus 533
dedi malum & accepi 517
de fece hauriſes 463
de fera comediſti 650
de filo pendet 394
de fructu arborem cognoſco 381
de fumo ad flammam 1142
de fumo diſceptare 142
de gradu deiicere 157
de guſtu cognoſco 381
de lana caprina 141
delius natator 251
delphica vmbra 140
delphicus gladius 555
delphinum cauda ligas 187
delphinũ natare doces ib
delphinum ſyluis appingit fluctibus aprum 595
de manu in manum 1095
demittere ſeſe ad aliorum mediocritatem 981
demorſos vngues ſapere 916
dentale non ineſt illi 993
dentata charta 914
dentem dente rodere 640
dente Theonino rodi 505
deo fortunæque comit. 968
deo nemo poteſt nocere 959
deo volente quiſque ridet atque flet 788
deorum cibus 863
deorum concio 1110
deorum manus 120
de pilo pendet 394
de plauſtro loqui 318
de pulchro ligno vel ſtrangulare 488
de pulmone reuellere 886
de puſillis magna prooemia 848
de reduuia quæritur 1183
deſerta cauſa 226
deſertam vincere, capere accuſare ib.
deſertum obtueri 1038
de ſportula cœnare 1143
deſpuere malum 1217
deſtitutus ventis, remos adhibe 1105
deteriorum victoria 250
deteſtãdis ac abhorrentis 984
de toga ad pallium 1098
de tribus capellis dic 774
de tripode 326
de tuo capite aguntur comitia 1014
deturbare gradu & ſimilia 158
deum eſſe, deum facere 235
deum fallere volenti multa ſcienda 749
deum ſequere 497
deuotionis templum 112
deus ex improuiſo appares 57
deus nullius indigens 737
deus ollaris 911
deus nos reſpicit 974
deus vleiſcetur 977
de⁹ vltro ſubiicit bona 536
deus vnus, 2m ei plures 866
deus vndecunque iuuat, ſi modo propitius 976
dextera non cuiuis iniicienda 18
dextero aut amico Herculé 63
dextrum pedem in calceo ſiniſtrum in pelui 785
diagoras Melius 863
diametro diſtare 416
dicendo dicere diſcunt 251

diem noctibus æquare 416
dies antiquus 888
dies datyli 600
dies nouerca & parens 355
dies poſterior prioris diſcipulus eſt 354
difficilia quæ pulchra 446
digitum non porrexerim 128
digitum qua proferat 1211
digitum medium oſtendere 593
digitum ſtultone permit. 874
digitum tolle 852
digitum transuerſum 193
digna, indigna, & ſimilia 450
digna cedro 1010
digna canis pabulo 632
dignũ propter quod vadimonium deſeratur 336
dignus pilo 335
dignus qui cum in tenebris mices 338
dii à morte ne quidem liberant 975
dii beati adſint 818
dii facientes adiuuant 244
dii laneos habẽt pedes 427
dii omnia poſſunt 1114
diis hominibusq; plaudentibus 62
dii tibi dent tuam mẽtem 1019
dii vinctis pedibus 427
dimidio vitæ nihil differunt felices ab infelicib. 445
dimidium plus toto 398
diolygium malum 655
diomedis & Glauci permutatio 74
diomedea neceſſitas 368
Dionyſium Thraſibulo dicitis eſſe ſimilem 716
Dionyſius Corinthi 64
dionis gry 343
diphthera antiquiora 200
diphtheram ſero inſpexit Iuppiter 420
diereſti 1218
diſcordia fit carior concordia 792
diſpendio æquale malum lucrum 836
dithyramborum poëtis inſanior 495
dithyrambus nõ eſt aquam ſi bibat 1050
diu delibera 1036
diu diſſimulatum aperientis 960
diues aut iniquus eſt, aut iniqui hæres 384
diues factus faſtidit lentẽ 703
diuinator ſapiens 1131
diuinitus 788
diuinum excipio ſermonẽ 1097
diuite vena 654
diuitiæ non ſemper optimis contingunt 980
diana Pergea 1253
ducere ſupra clepſydram 1346
dies digitus 1373
digiti computatorum 1381
dimidii pomum 1365
dignus qui ranis minitres 1402
dionyſiaca ſcommata 1283
dii paruis dant parua 1368
ditrephes doliares habens alas 1341
diues factus iam deſiit gaudere lente 703
doceat qui didicit 1227
doce me cœnare 887
docti eodem ludo 706
doctum doces & ſimilia 79
docui te vrinandi artem 866
dodonæum æs 29
doliáris vita 354
in Dolio figularem artem diſcere 243
dolium inexplebile 412
dolium pertuſum ib.
dolium voluitur 1041
domeſticum diſſidium 985
domeſticum malum 977
domeſticum theſaurum calumniari 261
domeſticus teſtis 527
domi habent, domi naſcitur 418
dominus domino, ſeruus ſeruo præſtat 551
domi leones 1105
domi manendum 975
domi manere oportet belle fortunatum 771
domi pugnans more galli 1174
domum cum facias, ne relinquas impolitam 248
domum imperfectam ne relinquito ib.
domum redire 590
domus amica, domus optima 834
domus optima 965
domus recta 1088
donum quodcunq; dat aliquis proba 1000
doribus dorice loqui fas eſt 1189
dorica Muſa 612
dorice concinere 1192
dorice loqui 1189
dormiens nullius rei eſt 445
dormiens ſomnias 844
dormienti dii conficiunt 228
dormientis rete trahit 228
doſones 1109
doryphorematis ritu 1091
drachmæ grando 772
drachmas tres da mihi mutuo ad porcellum 907
draco non fiet ſerpens ni edat ſerpentem 840
duabus anchoris fultus 33
duabus ſedere ſellis 284
ductus per phratores canis 909
dulce & amarum 1202
dulce bellum inexpertis 996
dulce pomum quum abeſt cuſtos 1082
dulcis cubitus 454
dum clauũ rectum teneam 776
dum virent genua 1063
duobus clauis figere 253
duobus digitis primoribus 1192
duobus malis reſiſtere difficile 966
duobus pariter euntibus 782

duo-

Digitized by Google

duobus pedibus fugere 254
duodecima artium 772
duos inſequẽs lepores neutrum capit 833
duos apros vno ſaltu capere 909
duos parietes de eadẽ dealbare fidelia 285
duplex cappa 913
duplices viros 772
durus alloquiis 856
durus & implacabilis 1071
dux cæcus 843
dux bonus bonum reddit comitem 367

INDEX APPENDICIS proverbiorum.

DA panem & pugnum 1279
daphnis inter paſtores primus 1351
dardaniæ artes 1404
darii opes 1306
decumani malorũ fluctus 1331
de fumo ad flãmam 1407
de limine offendere 1278
delphinis in terra vires 1242
delphinum patina non capit 1267
deo præeunte nullus officit obex 1350
deorũ dona ſępe non dona 1393
deorum liberi ſunt inuulnerabiles 1383
deos abſentes teſtes facit 1378
de paxillo ſuſpendere 1358
de ſcammate egredi 1385
determinare foſſam 1394
deus ſi faueat, quorſum amicis opus 1386
domi militiæque 1396
domi ſuæ quilibet rex 1410
dorice incedere 1248
dormienti loquor 1259
dormire in portu 1397
draconis leges 1243
dium vides 1257
dum vitat humum, nubes captat 1410
durei equi ſpeciem præfert 1284
duro flagello mens docetur rectius 1335

E.

EAdem ancora nixus 33
eadem cera 708
eadem menſura 44
eadẽ oberrare chorda 194
eadem penſari trutina 195
eadem per eadem 231
eadem queri 1198
eamus Athenas 1118
ea tela texitur 450
ebrietas abſque vino 118
ebur atramento candefacere 148
è canis podice 1025
è cantu dignoſcitur auis ib.
echini duo prius amicitiã ineant 596
echino aſperior 555
echinus aſper totus 734
echinus partum differt 596
è circulo 1233
è clibano boues 1092
è crumena nobilis 699
è creta raptus 1082
è culmo ſpicam coniicere 1023
edax currus 591
edax triremis 1197
edentulus ſeptennis 488
ede naſturtium 351
edentulus veſcẽtium dentibus inuidet 771
è dolio hauris 478
è duobus tria vides 770
effœminatorum etiam oratio effœminata 772
efficimus pro noſtris opib. mœnia 290
è fontibus haurire 479
effugi malum, inueni bonũ 770
è fimbria de texto iudico 381
è flamma cibũ petere 1009
egens in turba verſetur 986
è iure manum conſertum 986
electro lucidior 1077
elephanti celerius pariunt 370
elephanti culicem cõferre 776
elephanti ſimilis 241
elephãtum ex muſca facit 393
elephantum ſub alis citius celes 616
elephantus Indus haud curat calicem 421
elephantus nõ captat murem 393
eloquentia Attica 103
elleborum bibe 349
è Maſſilia veniſti 995
embarus ſum 991
emendus cui imperes 1215
emere malo quam rogare 127
emori riſu 1018
empedoclis ſimultas 648
emptor difficilis haud bonum edit obſonium 836
è mulctro bibere 479
è multis paleis paululum fructus collegi 110
è naſſa eſcam petere 1081
encomium ante victoriam 308
endymionis ſomnum dormis 391
eodem collyrio mederi omnibus 1162
eodem cubito 416
eodem in ludo docti 706
è Patroc. domo venit 1074
è paucis verbis ingens bonum aut malum 1236
è pelle apparet 867
ephelleo 1730
epeo timidior 706
epheſiæ litteræ 706
ephemeri vita 1038
epimenidum corium 1036
epimenidis ſomnus 392
epiphyllides 1028
è poculo perforato bibere 850
epops cum cygnis certat 357
equi dentes inſpicere donati 1094
equis albis præcedere 168
equi generoſi ſeneƈt' 1236

è ſtipula cognoſcere 416
equi ſenecta 452
equitandi peritus ne cantet 1185
equo ſeneſcenti minora cicela admoue 707
equum in planiciem 361
equus ex aſino 296
equus in quadrigis, in aratro bos 517
equus me portat, alit rex 292
equus Seianus 432
eraſinades 748
erecti 1092
eretrienſium rho 707
ergini cani 645
erynnis ex tragœdia 1039
eriſichthonis metra mutabilior 842
de ſchola cantilena 1232
è ſcopulis enauigare 781
è ſcurra diues 572
eſernius cum Pacidiano 630
è ſquilla non naſcitur roſa 564
eſt pylus ante pylum 705
eſto promus 1038
è ſublimi me derides 111
eſurienti ne occurras 1204
eſurienti leoni prędam exculpere 1221
& fama fuit & erat 736
e Tantali horto fructus colligis 1046
e tardigradis aſinis equus prodiit 705
e terra ſpectare naufragium 1218
etiam berylum deuorares 1040
etiam in deorũ cœtu 1004
etiam capillus vnus habet vmbram 881
etiam corchorus inter olera 293
etiam quercus bacchatur 1040
etiam ſi Cato dicat 1102
etiã ſi lupi meminiſſes 694
& me mater, &c. 1061
& me um telum cuſpidem habet acuminatam 113
& operã, & etiam perdire 1204
& poſt malam ſegetem ſerendum 1075
& prædam & præmiũ 1197
& puero perſpicua eſt 456
& Scellii filium abominor 1174
e tribus malis vnum 890
euenit malo male 963
euitata Charibdi in Scyllã incidi 198
eum auſculta, cui quatuor ſunt aures 121
eundem calceum omni pedi induere 1073
eupatyphus ex comœdia 1082
euripus homo 391
eurybatizare 112
eurycles 1007
eurymnis 1023
exacta via, viaticũ quærere 859
ex academia venis 853
ex agro, ſiue e rure 904
ex æquo partire 1037
ex amphithetro bibiſti 1024
examen virtutum 132
ex animo loqui 417
ex arena funiculum nectis 647
ex aſino equus 705
ex aſpectu naſcitur amor 111
ex bono in bonum 913
excorias priuſquã mactaris 829
excubiarum gratia canens 321
excubias agere aut ditari 759
excub. agere in Naupacto 111
excuſationes non accipit certamen 8?0
ex diametro oppoſita 416
execrationes ſerere 114
ex eodem ore calidum & frigidum efflare 33?
exercitatio poteſt omnia 503
ex fronte perſpicere 569
ex habitu bonum virum præ ſe fert 973
ex arena funiculum nectis 647
exigit & à ſtatuis farinas 820
exiguum malum ingẽs bo. 618
exiguum oboli precium 887
ex manibus palei 687
ex Iouis tabulis teſtis 338
ex ipſo boue lora ſumere 110
eximere e manu manubrium 1006
exitii nulla ratio 1148
exitium honeſtum 483
exitus flagitiorum turpis 983
ex iure manu conſertum 1233
ex lib. gubernatores 1140
ex minimis initiis maxima 960
ex natali emortualẽ facere 1197
exordiri telam 652
ex ore lupi 680
ex ouo prodiit 158
ex paleis inanibus triturã facis 687
expecta anus 865
expectat bos aliquãdo herbam 865
expedit habere plura cognomina 944
ex perpendiculo 1128
expertes inuidentiæ muſarum fores 112
ex Phelleo 1200
ex præſcripto 1?1
expuis in cœlum 866
ex pylo captiui 1028
ex quercubus & ſaxis nati 363
ex reliquiis coniicere 416
ex ſe fingit velut araneus 1069
ex ſtipula cognoſcere 416
ex ſyngrapha agere 1152
ex tempore viuere 314
extis pluit 816
extra calcem 1128
extra chorum ſaltare 632
extra cantionem 306
extra fumum & vndam 1139
extra lutũ pedes habes in

extra oleas 489
extra organum 778
extra periculum ferox 964
extra publicam viam ne deflexeris 22
extra quærere ſeſe 610
extra telorum iactum 155
extra viam currere 51
extrema extremorum mala 845
extrema manu 398
extremis digitis attingere 398
extremum occupet ſcabies 1059
ex tripode 326
extritum ingenium 730
ex vitibus non amputatis ne libaris diis 25
ex vmbra in ſolem 111
ex vno multa facere 459
ex vno omnia ſpecta 112
exurere mare 1101

INDEX APPENDICIS proverbiorum.

EBurneis raſtris ſolum vertere 1386
echinus parturiens cunctatur 1384
edentulæ maxillæ 1349
eleuſina ſeruat quod oſtendat 1320
elige vitam optimam 1394
eloquentia male ſine moribus diſcitur 1391
embarus es 1265
eodem iugo vrgeri 1396
equum Scytha 1326
equus ſeſſorem rapit 1336
equus Troianus 1380
eſca malorum voluptas 1399
eſt modus matulæ 1267
1408
etiam e vite rubus naſcitur 1265
etiam inter vepres roſę naſcuntur 1382
etiã mater & ſorores 1287
etiam vetus arbuſtũ transferri poteſt 1379
e tragico comicum drama 1260
euclionis gallinaceus 1379
ex cubitis cœnare 1391
ex eodem Lare 1307
ex eodem præſepi 1261
ex Ilio me ducis 1344
expiatis bona obtingunt 1366
expumicare 1393
extra callem 1275

F.

FAba cudetur in me 65
fabam, & ſalem 877
fabatum arroſor 1120
faber compedes quas fecit ipſe geſtet 65
faber fabro inuidet 89
faber quum ſis 1059
fabis abſtineto 19
fabri fabrilia tractant 1057
faciem perfricare 347
facies tua computat annos 654
faciles partus 1220
faciunt & ſphaceli immunitatem 113
facile cum valemus recta conſilia ægrotis damus 269
facta iuuenum, cõſilia mediocrium, vota ſenum 873
factum infectum fieri non poteſt 557
factum transactum 1205
factum ſtultus cognoſcit 40
falces poſtulabam 502
fallacia alia aliam trudit 507
falſum probrum 1193
fama prodit omnia 1225
famelicus non interpellandus 960
fame mori miſerum 905
fames perit interuallo, & optime perditur 861
fames & mora bilem in naſum conciunt 709
fames multa docet 1032
fames Melia 392
fames optimum condimẽtum 682
fames Saguntina 393
famelicus non interpellãdus 960
familia decem dierum 718
famis campus 393
farcire centones 590
farinæ noſtræ 885
farinam fugit quicunque molam deuitat 839
farinas exigit à ſtatuis 820
faſces ſubmittere 357
faſtigium imponere 92
faſtuoſus Maximus 110
fatale vitæ tẽpus exactum 974
fatis imputandum 960
fato non repugnandum 1128
fatum immutabile 976
fatuos non inuenit 319
fauere linguis 877
fecem bibat qui vinũ bibit 272
fele rapacior 109
felis Tarteſſia 109
felices quo differant ab infelicibus 445
felicia alba 283
felicibus ſunt & trimeſtres filii 301
felicitas à Deo 1039
felicitas multos habet amicos 874
feliciter ſapit qui periculo alieno ſapit 736
felicium multi cogna. 792
feli crocoton 110
felix Corinthus, at ego ſim Teneates 616
felix qui nihil debet 690
feneſtram aperire & ſimiles metaphoræ 160
feram præturbare 867
feras, non culpes quod mutari non poteſt 124
feri puer 1093
ferociam ſatietas parit 949
ferox alieno præſidio 961
ferreus, aheneus 304
ferrum & flamma 1199
ferrum natare doces 178
ferrum tuum nunc in igni eſt 1084
fertilior ſeges eſt alieno in aruo 271
feruet olla, viuit amicitia 200
ferulę manũ ſubducere 651

feſtina lente 434
feſtinantem vltro incitare 99
feſto die ſi quid prodegeris 109
feſtucam ne moue 843
feſtucam ex alterius oculo eiicere 277
feſtum multas habens 992
vt fici oculis incumbunt 710
ficos diuidere 444
fictilis homo 765
ficu ſimilior 695
ficulna machæra 324
ficulna mens ib.
ficulnum auxilium ib.
ficulnus 323. 462
ficulnus gladius 710
ficum cupit 526
ficum Mercurio 710
ficus auibus gratæ 1003
ficus ficus, ligonem ligonẽ vocat 527
ficus poſt piſcem 1003
fiducia pecunias amiſi 838
figuli opes 420
figulus figulo inuidet, faber fabro 89
filix innaſcitur agris neglectis 742
filo craſſo, tenui, & ſimil. 653
filũ contentionis tunc erat 843
filum neuiſti & acu op' eſt 1135
fimo ſuffitum facis 178
finire minore pomœrio 906
finem vitæ ſpecta 134
fingere cauſas 466
fixis oculis intueri 729
flagitiorum turpis exitus 983
flamma fumo eſt proxima 198
flammã citius ore preſſeris 616
flere ad nouercæ tumulum 370
flet victus, victor interiit 638
flocci non facio, aut flocci facio 333
flos cinis 1136
fluctus fluctum excipit 253
flumina quæque altiſſima minimo ſono labuntur 957
fluctus mutus 1121
fluuio riuulum inducere 780
fluuius cum mari certas 395
fluuius non ſemper fert ſecures 1049
fluuius quæ procul abſunt irrigat 780
focus luculentus in ędibus 981
fodere non didici 493
fœdum eſt & manſiſſe diu, vacuumque rediiſſe 714
fœmina nihil peſtilentius 983
fœnum eſſe 793
fœnum habet in cornu 64
folia cadunt, poſt cadent arbores 711
folio ficulno tenes anguillam 187
folium Sibyllæ 327
fons Dodoneus 340
fontes ipſi ſitiunt 310
fontibus apros, floribus auſtrum 911
fontibus omiſſis ſectari riuulos 1232
foras Cares, non amplius anthiſteria 108
foras famem 393
foras proſpectare 421
fores habet tritas ut paſtorum caſæ 764
foris habere pedem 632
formica camelus 212
formica formicæ chara 89
formicæ quoque ſua bilis 609
formoſus in oſtio 915
formoſus Pithon 895
fors domina campi 1200
fortes fortuna adiuuat 99
fortis in alium fortiorem incidit 994
fortiorem te vita 862
fortuna cui por. me inuoluit 729
fortunæ nouacula 1229
fortunam præſentem boni conſule 726
fortuna æſtuaria 911
fortuna Euripus 391
fortunam ſui cuiq; mores fingunt 579
fortuna quem nigrum pinxit 115
fortunæ committere 968
fortunatior Strobilis Carcini 109
fortunatum domi manere oportet 771
foſſa & vallum 30
in Foueam incidit quam fecit 52
fractis auribus 1141
frater viro adſit 327
fratrum irę acerbiſſimę 101
fræno egere 100
frænum mordere 166
fricantem refrica 329
frigidam aquam ſuffundere 418
frons occipitio prior 85
frons periit 347
frontem exporrigere, frontem contrahere 348
frugi homines omnia recte faciunt 506
fruſto panis 150
fruſtra canis 186
fruſtra habet qui nõ vtitur 971
fruſtra Herculi 642
fruſtra niti, dementiæ eſt 1231
fucum facere 213
fuga tutior 983
fuge procul à viro maiore 861
fugiẽtem quid inſequeris præſentem mulge 881
fugit amantem, inſequitur fugientem 608
fugitiuus 971
fuimus Troes 386
fuit & Mandroni ficulna nauis 1098
fulgur ex pelui 687
fulmẽt. lectũ ſcandunt 12[illegible]
fumantem naſum vrſi ne tentaueris 890
fumi vmbra 568
fumos vendere 138

fumum

fumum fugiens in ignem incidi 192
fumus 1175
funditus, radicitus 1162
fundum alienum arare 780
funem abrumpere nimium tendendo 222
funem reducere 390
fungus 1007
fungus putidus 1213
funiculum ad lapidem 1179
funiculum ad reſtim 877
funiculum muniatum fugiunt 108
funiculus curarum 222
funis nihil attraxit 384
furari littoris harenas 1030
furari neceſſe viro eſurienri 889
furemque fur cognoſcit, & lupus lupum 552
fures clamorem 108
furor fit læſa ſæpius patientia 222
fuſtem facile inuenerit, q cupit cædere canem 466

INDEX APPENDIcis Prouerbiorum.

Faber cadit cum ferias fullonem 1332
fabula Mileſia 1403
facilius quam orcum deuicerint Bœoti 1274
fac nidũ vna in arbore 1406
fame argẽtea cõuiuari 1357
familiaris dominus fatuum nutrit ſeruum 1389
farinam ſubis priuſquam pinſueris 1289
felix & fauſtũ ſit lumẽ 1394
ferrum virum attrahit 1391
figura & triobolus 1354
filii Neptuni, ſiue maris 1404
flamma ſine Vulcano 1349
flamma perſequeris quem genueras 1245
fluctibus obloqui 1364
fluctus quod inſulæ 1393
flumina in terram commutat 1305
fluuii curſus non detorquendus 1397
folia quot ilicis 1393
forficio binis tonderi 1384
formicarum nidos inſpirauit 1279
formicæ ſemitã canit 1374
formoſus ſine pulchritudine 1390
fortes in tabula 1382
fortuna artem amat, ars fortunam 1386
foſſam determinare 1394
frondium crepitus leporem terret 1290
fronti ocream, tibiæ galeam applicat 1266
fructibus non ſtadiis certare 1298
fructus litterarum dulces, radices amaræ 1392
frumentũ in populum 1356
fulicã cygno cõparas 1328
fumus pulchriorem perſequitur 1402
fundo carens calix 1301
fures ipſi accuſant 1338
furtiuæ aquæ ſunt dulciores 1404

G.

Galateam & Thetidem ſimul amare non potes 836
galerus aut nauis 743
galeritis omnibus oportet criſtam ineſſe 841
gallam bibere 1202
gallinacei in morem trepidas 493
gallonius 1181
gallorũ incuſare vẽtres 766
gallos quid execas 783
gallus inſilit 830
gallus in ſuo ſterquilinio plurimum poteſt 1064
gallus ſubmiſſis alis 494
gallus antequam iterum cantet 948
gamma Betam perſequitur 1180
gangamon 1123
gargara bonorum 1117
garrire optimus, &c. 675
gaudium dolori iunctum 988
gaudium pyrauſtæ gaudes 828
gello puerorum amantior 700
generoſioris arboris ſtatim plãta cum fructu eſt 149
generoſior ſparta 709
generoſior Codro 701
generoſus ex crumena 699
genius Oetxus 912
genius malus 60
genu ſura propius 154
ne genu quidem flexo 455
genua quum virent 1053
genuino mordere 505
genuinum frangere 506
gerræ 571
gigantum arrogantia 993
gladiator in arena conſilium capit 260
gladiatorio animo 150
gladio plumbeo iugulare 603
gladius Delphicus 555
gladius plumbeus in eburnea vagina 295
gladium acutũ auertas 22
gladium dediſti qui ſe occideret 779
gladium ne mulier 614
glande caſſa 1216
glandibus victitantes 832
glauci ars 700
glaucus alter 1036
glaucus comeſa herba habitat in mari 1012
glaucus poto melle reſurrexit 700
gleba aruum ibid.
glebam quoq; accipit erro 338
glomi pro bonis 894
glomi bonorum 599
gloſſogaſtores 1111
gnomon & regula 464
gordius nodus 384
gorgonem Perſeus aggreditur 1036
graculo cum fidibus nihil 173
graculus Æſopicus 914
graculus graculo aſſidetur 89
graculus inter muſas 2' 3
græca fide 338
græco more 10 3

gralatorius aut teſtudineus gradus 1216
grata nouitas 973
gratiæ nudæ 676
gratia gratiam parit 42
graue nihil paſſus 904
grauiora Sãbico patitur 63
grues lapidem deglutientes 910
gry 332
guſtu dignoſcere 3?1
guſtum dare ibid.
gutta vini 10?3
gygis anulus 71
gypſus lacte maceratus 353
gyrina rana ſapientior 453
gradum figere 1390

INDEX APPENDICIS Prouerbiorum.

GAllinaceus Euclionis 1379
gangrena addere 1352
gauia in ſtagnis 1266
geminas cordas ferit 1326
geometriam exercere in cilio 1385
gorgone conſpectu 1347
graculi quando tacuerunt, tunc cygni canunt 1383
graculo abſente coru⁹ pulcher 1367
græci Troia conando potiti ſunt 1406
grania bina gerit & innumeros oculos 1262
gradum figere 1390
gratia non ducitur pœnitentia 1361
gratis lira 1412
gratiarum horti immortales 1316
gratia muſis comiſcere 1251
groſſus maturus ciui ineptus 1295
gubernatori ſomnolento ne benefacito 1336
gutta cauat lapidem 1400
gutta fortunæ præ dolio ſapientiæ 1253
gyaro dignum 1317

H.

HAbet 1004
habet & muſca ſplenẽ 875
habitus virum bonum indicat 973
habuiſſe miſerum 387
hac nos Deus ducit 497
hæc Helena 148
hæc potior 249
hæreditas ſine ſacris 143
hæſitantia cantoris tuſſis 730
halcedonia ſunt apud forum 647
halopantą 1221
hamaxiza 816
hamaxobii 364
hamum vorare 506
hamus ſemper pẽdeat 384
hanc technam in te ipſum 53
harmodii cantilena 766
harpocratem reddidit 1010
haſta caduceum 766
haſta & ſcuto 710
haſtam abiicere 396
haſtas primas iactare 1231
haud annuncias bellũ 774
haud canit paternas cantiones 766
haud contra oſtium 1066
haud vnquam arcet oſtium 490
hecatæ cœna 1089
hecatæ ſacrificant 383
hedera laſciuior 1195
hedera poſt antiſteria 843
helenæ cibus 267
herbam dare 395
herculana balnea 553
herculana ſcabies 577
herculani lecti 1138
herculanus nodus 384
herculanus morbus 577
herculi dextro 61
herculei labores 768
hercules contra duos 208
hercules κεϱχωϕόϱος 109
hercules & ſimiæ 875
herculis columnæ 879
herculis cothurnos aptare infanti 910
hercules hoſpitatur 1004
hercules maiorum 750
herculis quæſtus 1212
heri & nudius tertius 611
hermionis vice 619
hermonium officium 646
hermoſus vſque ad gulam 1027
herouin filii noxæ 252
heſiodi ſenecta 679
heſperidum mala 1043
heterognathus 846
heteromolia cauſa 766
herus omnis ſeruo monoſyllabus 847
herum nemo bene gerit, niſi ſeruierit bene 27
hiberæ neniæ 571
hic bonorum virorum eſt morbus 952
hic Rhodus, hic ſaltus 832
hic telam texuit, ille diduxit 1122
hinc belli initium 880
hinc illæ lachrymæ 148
hinnulus leonem 139
hipparchi murus 1618
hipparchorum tabula 765
hippoclides non curat 406
hippolytum imitabor 510
hippomene magis impius 750
hipparchorum tabula 765
hipponacteum præconium 505
hircus Caricus 919
hirudo niſi plena non omittit cutem 595
hirundines ſub eodem tecto ne habeas 21
hirundinum muſea 436
hirundo totos ſchœnos antcibit 1044
hoc calciamentum conſuit Hiſtæus, Ariſtagoras induit 858
hoc iam & vates ſciũt 1199
hoc municeps aut vicinus nunciauit 1169
hoc noueram prius q̃. 1059
hodie nihil ſuccedit 1196
hodie nullus, cras maximus 1018
holerum appoſitiones 765
holitor opportuna loquẽs 236
holmus erit mihi cubile 708
homerici verſus aliquot prouerbiales 957

homio-

hominionis vice 619
hominum vniuerſa proluit pelagus mala 831
homo bombylius 652
homo bulla 544
homo fictilis 765
homo homini deus 58
homo homini lupus 60
homo ſemper contradicẽs 1137
homo Thales 939
homo treſſis 334
homo trioboli ibid.
homo trium literarum 715
honos alit artes 364
horna meſſis 1012
hoſpes indignam 869
hoſpes in tempeſtate aut hyeme moleſtus 604
hoſpes quiſquis profuturus eſt veniat 673
hoſpitibus aliquid relinquito 120
hoſpitem non ſemper hoſpitem 1181
hoſpitis habenda cura 980
hoſtimentum eſt opera pro pecunia 572
hoſtes ſemper tales me inſequantur 695
hoſtibus eueniat 798
hoſtis domeſticus 1096
hoſtium munera non munera 132
huius non facio 333
humeris ſuſtinere 1109
humi hauris 764
humida nox 903
humi ſerpere 764
hydram ſecas 405
hydra magis varius 71
hydrus in dolio 995
hymettia mella 103
hymettia noua, falerna, vetera 511
hypera omiſſa pedem inſequeris 159
hyperberetæa 757
hyperbolo peior 1050
hyperi vertigo 694
hypſea cæcior 143
hyſtricis fera 1039

INDEX APPENDICIS Prouerbiorum.

HAbenas ignarus non tractet 1308
habitus & inceſſus 1369
hadriam Aufidus retro fugit 1405
hæres abſens non erit 1407
harena Lydia 1404
harmonia ſuilla 1323
haſtam altera, altera caduceum 1248
hecales cœna 1354
Hectorem irritaris ab Ilio numquam recedis 1352
hecuba intus, foris Helena 1348
helenæ crater 1322
hercules in Lydia 1368
Hercules animo, Tydeus corpore 1305
Herculis ædem mulier non intrat 1339
Herculis clypeus 1048
Herculis cornu 1285
Herculis ira 1350
hinnulus ne cum Leone partiatur 1278
Hippocratis liberis cedit 1305
Hippocratis vinculis adligare 1390
hippodramica bona 1394
hircos mulgens ſanguinem ducit 1333
hircus Thmuitarum 1280
hirundo æſtatem loquitur 1340
homini aliud, aliud humanitatis ſatis 1387
honorat ſeipſum, qui honorat 1395
horti Gratiarum immortales 1316
hortus altera ſuccidia 1395
humeros licet perdas aqua in cernendo 1283
hydrargiro furacior 1339
hydropico nihil ſiccius 1297
hylam vocare 1402

I.

IAcere in fermento 762
iactantiæ comes inuidia 986
iactantia turpis 975
iactare iugum 953
iaculari ſine ſcopo 886
iaculo immiſſo fugere 21
ialemo frigidior 764
ialemo miſerior ibid.
à ianua aberrare 254
ibyci equus 1147
ibyci grues 374
idem Actii quod Titii 426
idem puluis 295
iecit achilles duas teſſeras & quatuor 705
ignarium dare 1124
ignauis ſẽp feriæ ſũt 634
ignaui vertitur color 113
ignem diſſecare 177
ignem igni ne addas 78
ignem ne gladio fodito 18
ignem palma 763
ne igniſer quidẽ reliquus eſt factus 410
ignis ad Naphtam 909
ignis ad torrem ibid.
ignis, mare, mulier, tria mala 501
ignis non extinguitur igni 836
iiſdem literis comœdia ac tragœdia cõponitur 167
iiſdem numeris 416
iiſdem veſcentes cepis 771
iliade prolixius 199
ilias bonorum 130
ilias malorum 129
ilico hyems erit 1073
ilienſis tragœdos conduxit 580
ilio ſemper mala 1001
illotis manibus 388
illotis pedibus ingredi ib.
illo reſpiciens, ſed hic remittit bona 899
imbre terra gaudet 553
imis ceris eradere 1055
imitabor Nepam 1021
i modo, venare leporem, nunc ityn tenes 906
immunem venire 1068
impari numero ſuperis ſacrificato 21
imperator bonus & idem robuſtus miles 989
Imperatorum multitudo Cariam perdit 663

impe-

Digitized by Google

impete peritum artis 669
impetere linguaꝫ 549
improbi cōſilium in extremum incidit malum 817
improbitas muſcæ 968
inabſurde locutum 959
in acie nouaculæ 34
in ære meo eſt 307
in aëre piſcari 182
in agro ſurculario capras 1108
in albo eſſe 299
in alia regione eſſe 1237
in alieno foro litigare 520
in angulo 1103
inania multa in bellis 748
inaniter aquā cōſumis 181
inani ſpe flagrat 1041
in antro Trophonii vaticinatus eſt 320
in antrum haud legitimū ſtimulum impingis 867
in annulo dei figuram ne geſtato 24
in apes irruiſti 760
in aphannis 819
in apio nondum eſt 430
in aqua hæret 188
in qua ſementem facis 177
in aqua ſcribis 178
in arduis cunctanter agendum 1236
in area latitas 868
in arena ædificas 177
in arenam deſcendere 396
in armis acciſſat 1037
in aurem dicere 139
in beatam 483
in beato omnia beata 1210
in bello peccare bis 777
in caducum parietem inclinare 652
incantatione quauis efficacius 1161
in capras ſylueſtres 818
incaprificatus es 815
in caput præcipitari 844
in Care periculum 242
incedis per ignem 994
incidit in foueam quam fecit 52
incitare currentem 961
in cælum expuis 866
in cælum iacularis 187
in coriis eſt animus 940
in cotyla geſtaris 759
in craſtinum feria 1147
incudi reddere 233
in culmo arare 1052
incus maxima non metuit ſtrepitus 777
in dextram aurem 337
in diem viuere 354
indignus qui me vel aſpicias 963
indignus qui illi matellam porrigat 233
in directum 1217
in dolio figularem artem diſcere 243
in dominum adferre dentes 478
induitis me Leonis exuuium 146
in durum & implacabilem 1071
induſtriam adiuuat Deus 976
in eadem es naui 445
in eandem naſſam 453
in eaſdem anſas veniſti ib.
in eburna vagina plumbeus gladius 295
in eodem hæſitas luto 188
in eo ipſo ſtas lapide, in quo præco prædicat 761
inelegantior Libethriis 261
in exitium 403
inexplebile dolium 412
in fermento iacere 761
infixo aculeo fugere 28
in flammam manum mitto prudens 899
inflare buccas 890
infligé plagam abarat. 1051
influit ꝙ exhauritur 537
in folle offerre 1186
in foribus adeſſe 518
in foribus vrceum 465
in foro veritas 1201
in frigidum furnum panes immittere 1134
in fugitiuum 971
ingens diſcrimen 966.978
in gradum reponere 158
in re mala, animo ſi bona vtare, adiuuat 862
inguinis & capitis diſcrimen neſcit 663
in arena ædificas 178
in herba eſſe 519
in herba luxuries 1235
in herbis 1196
in hoc calciamento pedem habet 1173
in holmo cubabo 708
in horas 355
iniecta aqua more balneatoris abire 28
iniquum petendum, vt æquum feras 534
initio confidens, in facto timidus 852
iniuria ſoluit amorem 1153
in ſyluam ligna ferre 309
iniurato credere 338
in laqueos lupus 408
in laqueum inducere 404
in lente vnguentum 295
in leporinis 1168
in limine deficere 226
in Lipſydrio pugnas 1037
in magnis & voluiſſe ſat eſt 708
in magis celeritas optima 1227
in manibus eſſe 938
in mari aquam quæris 394
in matellam immeiere 21
in mentem quicquid venerit 224
in mucronem incurrere 52
in morbo conſumat 1124
in nare bilis 709
in neruum ire 624
in nihil ſapiendo iucundiſ. vita 761
in nocte conſilium 499
innocuus alium aſpiciam, meū habentē malū 736
in numerato 1054
in occipitio oculos gerit 835
in omni fabula & Dædali execratio 762
inopi nullus amicus 792
in orci culum incidas 759
in oſtio formoſus 915
in pace Leones 1106
in Panticapæum 844
in parte vel ignem prædetur aliquis 762
in pedes retrocedit 1037
in periculoſo negocio non eſt dormitandum 970

in pl.

in planiciem equum 361
in portu nauigare 49
in portu impingere 225
in pulicis morſu deum inuocat 850
in puteo cum canibus pugnare 414
in pythii tẽplo cacare 1034
in quadrum redigere 403 1238
in quinque iudicum genibus ſitum eſt 709
in ſaltu vno, duos apros capere 909
inſana laurus adeſt 580
inſania aliena frui, opt. 539
inſania non omnibus eadem 994
inſanire cum inſanientibus 1137
in ſaxis ſeminas 177
inſcitia confidentiam parit 1100
in ſenem ne quod collocaris beneficium 419
in ſimpulo 512
in ſinu manum habere 751
in ſola Sparta expedit ſeneſcere 1035
in ſomnio quæcunque videntur 324
intempeſtiua beneuolentia nihil à ſimultate differt 315
in tempore cauenda pœna mali 977
in tenebris ſaltare 381
inter calicem & os 190
inter cæſa & porrecta 143
inter cæcos regnat ſtrabus 868
interrupta muſica 849
in tergore bouis deſedit 868
in tergoribus mens eſt 491
inter Corinthum & Sycionem 235
inter indoctos etiam Corydus ſonat 520
inter lapides pugnabãt 115
inter manũ & mentẽ 1164
inter malleũ & incudẽ 34
inter os & offam 190
inter pueros puer, inter viros vir 563
inter pueros ſenex 1035
in terra pauperem 1034
inter ſacrum & ſaxum 33
interſecta muſica 849
interuallo perit fames & optime perditur 861
in toga ſaltantis perſonam inducere 608
intra labia riſit 1206
intra pelliculam tuam te contine 277
in tranſennã inducere 1104
intra ſeptimam 759
intra ſuas præſepes 307
intra teli iactum 155
intriti, exedendum 65
in triuio ſum 100
in tua ipſius arena 909
in tuo luco & fano eſt ſitum 307
in regno tuo ibid.
intus canere 451
intus & in cute 793
in tuum ipſius caput 1132
in tuum ipſius caput inſpue 278
in vado 50
in venatu periit 408
in ventrem inſilire 1148
inueni, non quod pueri in faba 740
in via ne ſeces ligna 24
inuidus vicini oculus 775. 1162
in vino veritas 229
inuita Minerua 46
inuitis canibus venari 313
inuitos boues plauſt. inducere ibid.
inuito non confertur beneficium 984
inuitus Iupiter nouit 759
in voti compotem 963
inutilior Blace 1015
in vtramuis dormire aurem 336
inus dolores 762
in vtrumuis dormire oculum 1008
inuulnerabilis vt Cæneus
ioca ſeriaque 854
iocandum vt ſeria agas 1157
ionice, pro laſciue 223
io pæan, io triumphe 578
iouem eſſe credere, ſtultitia eſt 735
iouem lapidem iurare 640
iouis auribus ſeruare 649
iouis Corinthus 459
iouis germen 1211
iouis lac 1145
iouis & regis cerebrum 265
iouis quadrigis 167
iouis ſandalium 684
iouis ſuffragium 624
iouis taxilli ſemper feliciter cadunt 122
iouis tergus 1034
ipes mali 751
ipſa olera olla legit 310
ipſe dixit 625
ipſe ſemet canit 624
ipſe ſibi mali fontem reperit 53
ipſe ſibi perniciem accerſiuit 967
ipſi teſtudines edite, qui cepiſtis 65
ipſis & Chiis 1176
ipſo cratere 1033
iracundior Adria 1132
ira omnium tardiſſime ſeneſcit 287
ire per extentum funẽ 602
iratus Deus 61
irritare crabrones 53
iro pauperior 272
irriſibilis lapis 618
iſſa 909
iſthmum perfodere 1064
ita fugias, ne præter caſam 190
iter infortunatum, lepus apparens facit 753
iterum ad eundem lapidem offendere 149
iterum atque iterum ad Pythum via 756
iterum tranquillitatem video 487
ithorus 1001
itidem vt Acheronti 1214
ithym nunc tenes, i modo venare leporem 906
iubentis aperte loqui 959
iucunda malorum præteritorum memoria 1184
iucũdiſſima nauigatio iuxta terram 114
iucũda viciſſitudo rerũ 313

iugi-

iugulare mortuos 102
Iugum iactare 953
iunco ſicco 1191
iungere vulpes 140
iunonium ingredi 1004
iuppiter aliquando pluit, aliquãdo ſerenus eſt 355
Iuppiter inuit' nouit 1036
iuppiter non omnibus placet 678
iuppiter orbus 394
Iuppiter aquilam delegit 1038
iuppiter quomodo duxerit Iunonem nouit 1063
iuſiurandum adactum 819
iuſtitiæ oculus 999
ius in manibus 251
iuſtitia iuſtior 999
iuſtitia ipſa exigua res eſt 456
iuſtitia Prienenſis 899
iuuenta viribus pollet 965
iuuenum facta, virorum conſilia 873
Iuuenari 1017
Iuuenum lanceæ 874
Iuxtã cubitum profecit 1014
iuxta fluuium puteum fodit 842
iuxta melam 894
iuxta nauem 1014
iynge trahor 1113

ÌNDEX APPENDIcis Prouerbiorum.

IEci cæna 1356
Iiciens ictus eſt 1356
idem furnus idem duxit trochus 1295
ieiunium olet 1313
ignauia ignauiam generat &c. 1401
ignem ſacrum inflare illi nefas 1297
ignem ſtipulæ admouere non tutum 1284
ignis & mare ventis ſeruiunt 1361
ignis in ſinu 1409
ignis in vepribus 1272
ilio indigna verba 1284
imbrii & Lemnii 1327
immortales Gratiarũ horti 1316
in aceruum metere 1345
in Ætolis manum, mens autem in Clopidis 1376
in Ætolis manus habet 1329
in agrum ſeruus 1304
inania captat, dum vitat humum 1410
in aſini aures canere 1280
in abſtralagis nobilitas 1276
in cauea minus bene canit luſcinia 1352
in ceo quis dies 1348
in cinere ſcribere 1356
in communi piſce non inſunt ſpinæ 1393
in cubiculo vola 1345
indigentia mater ſanitatis 1396
indigno dignitas ornamẽtum in luto 1386
indirectum 1217
in eandem lancem imponere 1244
in eodem valetudinario iacere 1378
inferorum triacadas 1276
in lalemos adſcribendus 1298
in meridie vitæ philoſophari 1247
in naribus bilis 1406
innumeros oculos, & crania bina 1262
in ollis venari 1377
in paguro ſapientia 1354
in Paro frigida aqua, ſed mulieres pulchræ 1383
in Piſa animum confirma 1293
in portu dormire 1397
in prato ſpinoſum aliquid 1409
inſania Oreſtis inſanire 1362
inſanus appenſis pellibus non curatur 1300
inſuere in ſaccum vel culeum 1388
in tabula fortes 1382
inter lugentes iocari 1374
inter Orci cancros adhæſit 1254
inter Soſias, & Tybios referre 1359
inteſtina adolens ipſe carnes deuorat 1361
intra quatuor eſſe 1397
in triclinio Choa 1345
introite, nam & hic Dii ſunt 1392
intus Hecuba, foris Helena 728
iolaum implorat 1246
ionica verba, & Corinthia 1166
ioui paria intonat 1314
io Saturnalia 1320
ira fit iucundior amor 1399
ira telum facit 1405
iſthmon ſinapi bibit 1356
italicæ menſæ 1404
iuppiter incuruum ceruicem nondum habet 1249
iuppiter plue mel 1375
iyngem habet 1403
iynges 1302

L.

LAbore laborioſus 755
laborem ferere 756
labrax Mileſius ibid.
labores acti iucundi 541
labor ſenectuti optimum obſonium 841
labrum mordere 950
labyrinthus 755
lac gallinaceum 238
lachanizare 594
laciadæ 756
lac lacti ſimile 195
laconicæ lunæ 607
lacryma nil citius areſcit 1181
lampada tradere 95
lampon iurat per anſerem 1005
de lana caprina 241
lanam in officinam fullonis 1142
lanei pedes deorum 427
lapide empti 761
lapidem decoquere 894
lapidem elixas 176
lapides flere 1235
lapidi loqueris 185
lapis lydius ſiue heraclius 259

lapſana vibere 1066
laqueo ſuo captus eſt 52
laqueum effugere 196
laqueum mandare 592
laqueus auxiliari videtur 1028
laqueus laqueum cepit 830
à lare ordiri 274
largitio nō habet fundum 411
lari ſacrificant 382
latinum verbum 1175
laryngizein 1196
cum laruis luctari 102
larus 495
larus hians 754
larus in paludibus 909
larus parturit 371
laterem lauas 176
latè viuens 755
latine loqui 45
latini tibicinis more 1238
latum & anguſtum 1177
latum vnguem & ſimilia 193
latronum beneficium 161
lauares Peliam 756
laudant vt pueri pauonem 1018
laudare æquum, capere plus 936
laudas te ipſum 430
laodiceni 533
lauerniones 997
laureolam in muſtaciis quærere 1194
lauro clamoſior ardente 669
laureum baculum geſto 64
laurioticæ noctuæ 79
leæna non ſtatuar in machæra 739
leberide cæcior 142
leberide nudior 38
leberide ſcabioſior 819
lecytho pinguior 608
lecythum habet in malis 1172
legatus non cæditur, neq; violatur 1138
lemnia manu 753
lemniæ bouis latera athos celat 820
lemnium malum 377
lens Deus 1140
lente bos 51
lente gaudere deſii 770
lenticulam angulo tenes 887
lenti vnguentum infundere 293
lentiſcum mandere 241
leo chordula vinctus 1104
leonem ex vnguibus æſtimare 380
leonem radere 603
leonem larua territas 258
leonem ſtimulas 55
leonem videre, hoſtium p̄lia portendit 509
leonibus vulpes iungere 373
leonina ſocietas 325
leonis catulum ne alas 558
leonis exuuium induitis 146
leonis exuuium ſuper crocoton 897
leonis loco murem oſtendis 775
leonis ſenecta 768
leonis veſtigia quæris 1012
leontini ſemper circa pocula 128
leparge ſuper te omnia 1028
leporem non edit 448
lepores duos inſequens, neutrum capit 833
lepori eſurienti etiam placentæ fici 908
leporis vita 1053
lepos Atticus 103
lepus apparens infortunatum facit iter 753
lepus dormiens 420
lepus marinus 449
lepus pro carnibus 474
lepus pulpamentum quærit 240
lerna malorum 130
leui mali 585
lesbia regula 233
lesbiari 950
lesbiis digna 953
lesbius prylis 955
letale mulſum 353
leucæus & ſcriptura non idem 895
leui brachio 368
leuidenſæ munus 878
leua mens 570
leuiſſima res oratio 774
lex & regio 908
lex in manibus 1151
liba coalemo 1177
libera Corcyra, caca vbi libet 1145
liberæ capræ ab aratro 752
liber non eſt, qui non aliquando nihil agit 1234
liberorum amantior quam Gello 700
libetriis inelegantior 261
libya ſemper affert mali quippiam 935
ligna in ſyluam 309
lignum tortum, haud vnquam rectum 753
ligula non dignus 1014
limam addere 218
limen oſtii tetigiſti 830
lindii ſacrum 605
lineam ducere 165
lingere ſalem 1064
lingua amicus 838
lingua bellare 753
lingua his; at illis dentes 517
lingua iurauit 610
lingua lapſa verum dicit 212
lingua non redarguta 1114
lingua impetere 549
In linguam quicquid venerit 224
lingua præconi 943
lingua quo vadis 497
lingua ſeorſum inciditur 943
linum candidum lucri cauſa ducis 818
linum lino nectis 358
lippis ac tonſoribus notum 270
lippo oculo ſimilis 1215
lis litem ſerit 752
lis mea eſt 597
litæ 288
litem parit lis, noxa item noxam 366
litem mouebit, ſi vel aſinus &c. 367

Digitized by Google

litem incipere 962
litem ne quære, quum liceat fugere 868
littore loquacior 726
littori loqueris 185
littus arare 177
lityerſam cantionem canis 865
liuor quoque laudaret faciem 225
locrenſe pactum 609
locrenſis bos 710
loculi mendicorum ſemper inanes 746
locuſta bouem prius pariet 479
lolio victitant 451
longæ manus 862
longæ regum manus 76
longis tibiis canere 234
longum procemium audiendi cupido 1178
longum valere iuſſit 526
loquax talpa 1128
loripedem rectus derideat 804
lorum ex ipſo boue ſumere 110
lorum vna cum cane 1044
lotum guſtauit 680
lucernam accendere poſſis 1209
lucernam in meridie adhibes 602
lucernam olet 317
lucerna pinguior, & lecytho pinguior 608
lucerna ſublata, nihil diſcriminis inter mulieres 865
lucri bon' odor ex re qualibet 936
lucrũ pudori præſtat ibid.
lucrum cape à ſubeunte naui 820
lucrum malum æquale diſpendio 836
lucrum vndecunque captant 979
lucta phrynichi 899
lumen ſoli mutuas 310
lunæ radiis non matureſcit botrus 1152
lunam in tuum malum deducis 799
lunam detrahere 1011
lupi alas quæris 184
lupi decas 660
lupi etiaſi meminiſſes 695
lupi illum priores viderũt 324
lupi à tergo, præcipitium à fronte 867
lupi venatus 820
lupis parcere 494
lupus ante clamorem feſtinat 684
lupo agnum eripere poſtulant 685
luporum catulos alere 478
lupus aquilam fugit 684
lupus circum puteum chorum agit 514
lupus hiat 550
lupus lupum, fur furem cognoſcit 552
lupus mileſius 756
lupus in fabula 964.1698
lupus ouem prius ducat vxorem 941
lupus pilum mutat non mentem 830
luſciniæ deeſt cantio 912
luſciniæ nugis inſidentes 486
luſciniæ ſomnus 729
lutea pro vilibus 732
luteus ibid.
luto lutulentior 1199
lutum luto purgare 422
lutum niſi tundatur, non fit vrceus 835
lutum ſanguine maceratum 752
lux affulſit 684
lybica fera 934
lychnobii 1071
lydi mali, poſt hos Ægyptii 752
lydio more ibid.
lydius currus 514
lydius lapis 230
lydorum caricæ 660
lydum in placiniem prouocas 865
lydus in meridie 659
lydus cauponatur ibid.
lydus oſtium clauſit 659
lynceo perſpicacior 462
lyſiſtrati diuitias habes 865

INDEX APPENDICIS PROUERBIORUM.

Labra non palatum rigat 1164
lacinia obtinere 1379
laconice cœnat 1261
lacrymæ Simonidis 1312
lamiam vti nutrices 1316
lamiæ turris 1353
lapidem nitidum adorantes 1282
lapides ad filum 1405
lapis ad funiculum 1364
lapis molaris 1330
lapithæ 1278
[illegible] 1300
lecythio nihil cum ſtrophio 1304
legatus ſine mandatis 1377
legem patere quam ipſe tuleris 1358
lemnii & imbrii 13[illegible]
lemnius obtrans 1287
leonē ſubula excipere 13[illegible]9
leo prius, nunc leporem agit 1332
leporem frondium crepitus terret 1296
lepus leonem trahit aureo laqueo 1269
leuato velo de cauſa cognoſcere 1409
lex Africani ibid.
libera in Cynadra aqua 1328
liberi Deorum inuulnerabiles 1385
libertas Romana & Latina 1392
licynii, & licynium fulmen 1279
ligonibus aureis terram fodere 1386
lineam mittere 1381
lippus oculus ſolis radios non fert 1328
literarum radices amaræ, fructus dulces 1392
locuſta ruſtica 1305
lucernas fraudare oleo 1408
ludere inter lugentes 1374
lumbos fractus vt Myſius aſinus 1329
lumē felix & fauſtũ fit 1394

luſcinia

Luſcinia in cauea non canit 1352
luſcinia muſarum 1243
lutea progenies 1360
lydia arena 1394

M.

MAchæra tibi eſt, & nobis vrbina 722
machinamentum megaricum 550
machinas poſt bellum adferre 774
macilenta manu pinguem pedem 1055
macilentior leotrephide 1138
mactata hoſtia lenior 618
macte virtute 578
macula, labes 1202
madula 1192
mæandri 1205
meſonica dicteria 1146
mœnia Semiramidis 1047
magadari 1125
magdalia canem alens 1002
magis gaudet eo, qui ſenectam exuit 952
magis ipſe Phryx 699
magis impius Hippomene 750
magis mutus quam piſces 203
magis ſibi placet, quam Peleus in machæra 699
magis varius quam hydra 71
magiſtratum gerens, audi & iuſte & iniuſte 686
magiſtratus virum indicat 426
magna ciuitas, magna ſolitudo 588
magna loqui 502
magnetis more attrahere 309
magnetum mala 747
magnorum fluminum nauigabiles fontes 149
magno flumini riuulum inducis 780
magnum os anni 667
magnus verſator in re puſilla 865
mala attrahens vt Cæcias nubes 220
mala extrema extremorū 846
mala malis 1237
mala ſenium accelerant 988
mala vltro adſunt 1034
maleam legens, quæ ſunt domi obliuiſcere 584
mali bibunt improbitatis fecem 751
mali commatis 800
mali corui malum ouum 376
mali fontem ſibi reperit 53
mali principii malus finis 1194
malis auibus 62
malis ferire 593
malis mala ſuccedunt 980
malis non cedendum 967
malis ter mala 848
mali thripes, mali ipes 751
malo accepto ſtultus ſapit 40
malo aſino vehitur 1136
malo male euenit 963
malo nodo malus quærendus cuneus 77
malorum meminiſſe 481
malorum obliuio 960
malorum panegyris 749
malorum theſaurus 130
malo vni obnoxium 1030
malua mollior 300
malum bene conditum ne moueris 55
malum bono penſatum 982
malum conſilium 80
manere apud matrem 1174
malum eſt bonum 1041
malum Hercules 750
malum lucro coniunctum, non eſt malum 937
malum lucrum, æquale diſpendio 836
malum malo medicari 77
malum munus 1041
malum vas non frangitur 1040
malus cum malo colliqueſcit voluptate 558
malus ianitor 1032
malus choraules bonus ſymphoniacus 1186
malus nullus hoc ſciet 851
mamacuthæ 1077
manendum domi 975
manenti vincendum, aut moriendum 875
mancipi pera 1121
mandare laqueum 592
mandrabuli more res ſuccedit 104
mandragoram bibere 1102
mandroni fuit ficulna nauis 1098
manduces 1165
manere apud matrem 1174
mannii Ariciæ multi 749
manibus nihil non fit 940
manibus pedibusque 166
manica 1067
maniuoro vinculo 750
manſiſſe diu & vacuum rediiſſe, fœdum eſt 714
manſum ex ore dare 1222
mantica in tergo 277
manticulari 954
manubrium è manu eximere 1006
manuari 1116
manu longa & manu breui tradere 1118
manum admouenti fortuna eſt imploranda 516
manum admouere 1047
manum de tabula 127
manum prudens immitto in flammam 899
manum habere ſub pallio 750
manus conſerere 1238
manus in ſinu habere 751
manus longæ 76
manu ſerendum, non thylaco 783
manum habere ſub pallio 750
manum non verterim 128
manu vtraque adeſſe 372
manus manum fricat 42
maras 1008
mare aureum 372
mare cœlo miſcere 152
mare exhauris 957
mare inexpugnabile 501
mare prius vitē tulerit 594

mare proluit omnia mortalium mala 851
mare ſalſum eſſe è paucis guttis cognoſcitur 381
margites 556
mari e foſſa aquam 816
marinam auditionem fluuiali abluit ſermone 831
maritimi mores 1118
maritimus quum ſis, ne velis fieri terreſtris 875
maris communis 1144
mars haud concutit ſua ipſius arma 855
mars initio laudatus ob filios 899
mars rex 997
martem tueri 853
marte noſtro 245
martis campus 674
martis pullus 855
maſchalam tollere 277
maſculum 1206. 698
maſſiliam nauiges 567
matellæ immeiere 223
materiæ probæ probus artifex 899
matio læchus 1043
matrem ſequimini porci 1168
matris vt capra dicitur 746
matulam porrigere 223
mature fias ſenex 104
maturior moro 1136
maza eſurienti 591
mazam pinſuit à me piſtã 743
mazam ſcarabæo 744
maza poſt panem bona 591
mazonomum cautio 458
mea eſt pila 596
medicus multorum inſtar 335
medicus oratio 797
medis aliquid relinque 120
medium oſtẽdere digitum 593
medius teneris 187
medullitus 1222
medus his non inſidiabitur 759
megarenſes neque tertii, neque quarti 471
megarenſibus nunquam 903
megarenſium lacrymæ 606
megaricæ ſphinges 668
megaricum machinamentum 550
megaricus riſus 223
melampygum ne incidas 456
melanione caſtior 746
meliacum nauigium 746
melitæa fames 392
meliores nanciſci aues 668
mæliteus catulus 1072
melitide ſtultior 1070
melius nobis eſt quã heri 789
mallea præfocatio 313
melle poto Glaucus reſurrexit 700
melle litus gladius 353
melle temetipſum perungis 745
melis medulla 668
memorem mones & ſimilia 79
memoria iucunda præteritorum malorum 1184
ne mortuo terra miſceatur incendio 151
mendacem memorem eſſe oportet 557
mendacium vtile 755
mendax Atraphaxis 1051
mendici pera nõ impletur 607
mendico ne parentes quidem amici ſunt 1032
mendici loculi ſemper inanes 746
mendicus etiã plurimum in loco poteſt 520
menecles alia, porcellus alia loquitur 773
menſa communis 240
mens cœli terræq; regina 1231
mens cuique deus 497
menſe Maio nubunt malæ 163
mens eſt in tergoribus 491
mens læua 970
mens non ineſt centauris 745
mens peregrina 906
mens videt, mẽs audit 1090
mentam nec belli tempore neq; ſerito, neq; edito 582
in mentem quicquid venerit 124
mentis bonæ bona opera 281
mentiuntur multa cantores 523
mercator eſt 1000
mercator naui[illegible] & expone 1106
mercenarium præconium 1188
merces amico conſtituatur 1167
mercuriale 1136
mercurio dextro 1134
mercurius infans 746
mercurius non e quouis ligno fingitur 613
mercurius ſuperuenit 1081
mercurius vtriceps 957
merrhæ ac Siloam flumina ſeiuncta ſunt 857
meſſem miſeram metere 940
meſſena ſeruilior 724
meſſe tenus propria viuere 276
meſſis in herba 509
meſſis tempus boues expectantes 812
metam præſtituere 906
metiri digitis 1168
metu inanem metuiſti 529
metus infamiæ 572
metus & pudor 969
micare in tenebris 337
midæ diuitiæ 247
midas auriculas aſini 147
midas in teſſaris conſultor 740
mihi curæ erit hoc negociũ 581
mihi iſta curæ futura ſunt 591
mihi iſthic nec ſeruitur nec mititur 274
mileſia ſtragula 386
mileſia ſtromata 10.
mileſii quondam ſtrenui 385
mileſius lupus 756
miles ſiculus 894

militauit cum Eraſinade 748
milium terebrare 1141
milium torno ſculpere 747
miluium adorat 898
miluus quantum non oberret ibid.
mineruæ ſuffragium 860
cum Minerua manum quoque moue 244
miniatula cera notare 218
miniſtrabo mihi balneum 414
minimo prouocare 906
minis trib. inſumptis duodecim imputat 581
minore finire pomœrio 906
minus de iſtis laboro quã de ranis paluſtribus 787
minus habet mentis, quã Dithyramborum poetæ 495
minus animi, aut plus potentiæ 1039
minutula pluuia imbrem parit 113
mira de lente 1096
miſcebis ſacra prophanis 192
miſerior monomachis 1132
miſerrimum fame mori 905
mithragyrtes nõ daduchus 1171
mitior malua 301
mitior columba 907
mitte in aquam 483
mittere manũ in flammã 899
modio pleno 1195
modio demetiar 745
modius ſalis abſumendus, priusquam fidas 446
modo palliatus, modo togatus 1159
mœnia ferrea 851
mœnia ferrea, non terrea 851
mœnia Semiramidis 1047
molam qui vitat, vitat & farinam 839
moleſta neceſſitas 1184
moleſtus eſt, ſed jam aſſueuimus 740
moleſtum ſapientem apud ſtultos loqui 745
moleſtus interpellator venter 981
molli brachio, leui brachio 168
mollior cinædo, pepone, malua 301
molon 888
momo ſatisfacere & ſimilia 224
monoſyllabus 847
mons cum monte non miſcetur 835
monſtro cui me fortuna implicauit 729
montes frumenti 1199
mõtes aureos polliceri 372
mopſo Nila datur 630
morbũ morbo addere 78
mordere frenum 166
mordere labrum 950
mordicus tenere 168
more Carico 1129
more Romano 1181
more Ariſtyli 1168
more cyclopum 1167
more galli domi pugnas 1174
mores gemmei 765
mores regionũ reſpondent 1043
mors omnibus communis 969
mors optima rapit, deterrima relinquit 974
mortalis deus 236
mortui non dolent 1238
mortui non mordent 905
mortuis non conuiciãdum 988
mortuo mederi, ſenem admonere 105
mortuo verba facit 185
mortuo leoni & lepores inſultant 1153
mortuos rurſus occidere 1229
mortuo vilior 1224
mortuos videns 905
mortuum flagellas 180
mortuum vnguento perungis 832
mortuus iacet pedens ib.
mortuus per ſomnum vacabis curis 1001
morycho ſtultior 718
moſchus canẽs Bœoticum 843
motionẽ à remo auferre 818
mouere calculos 216
mouere Camarinam 58
mouebo talũ à sacra linea 37
mox ſciemus melius vate 990
mula vbi pepererit 229
mulctro bibere 479
mulgere hircum 140
muli aſinis quantum præſtant 784
muli Mariani 1078
mulierem ornat ſilentium 1021
mulier imperator, & mulier miles 623
mulieri deſunt verba 1309
mulieri ne credas, ne mortuæ quidem 748
mulieris animus 907
mulieris oculus 862
mulieris initiãdum 284
mulieris podex 907
mulier mala 502
mulier pudica ne ſola ſit vnquam 974
mulierum exitia 748
multa cadũt inter calicem ſupremaq; labra 188
multa dicere, & opportuna non eſt eiuſdem 116
multa docet fames 1032
multa in bellis inania 748
multa in medio 1219
multæ manus onus leuius reddunt 565
multæ regum aures, atque oculi 76
multæ rotæ voluuntur 1068
multam ſyluam geſtas 909
multa noris oportet, quibus deum fallas 749
multa nouit vulpes verum echinus vnum magnum 196
multas amicitias ſilentium diremit 451
multi diſcipuli præſtantiores magiſtris 879
multique bonique 252

multi bouem ſtimul. 286
multi manii Ariciæ 749
multis arundinibus opus eſt 328
multis ictib. deiicitur quercus 365
multis paraſangis præcurrere 560
multi te oderint, ſi teipſum amas 749
multitudo imperatorum Cariam perdidit 663
multitudini cedendum 577
mundus vnus non capit duos ſoles 493
muneribus res agitur 961
muneribus vel dii capiuntur 127
munerum animus optim' 663
munerum corruptela 979
munus leuidenſe 878
munus exiguum, ſed opportunum 951
murem capit decipula 867
murem pro leone oſtendit 775
muris circumcurrentibus 1056
muris interitus 795
murus aheneus 749
muſa nunc floret 597
muſarum apertæ ianuæ 623
muſarum aues 1112
muſæ eiuſdem æmulus 452
mus albus 663
mus apud Piſam 554
mus non ingrediens antrũ cucurbitam ferebat 843
mus non vni fidit antro 1214
muſcæ 1143
muſcæ improbitas 968
muſcæ quoq; ſplen eſt 875
muſcas depellere 946
muſco lapis volutus haud obducitur 864
muſcum demettere 816
muſicam docet amor 1091
muſicam neſcio 308
muſicam ne vities 1043
muſices occultæ nullus reſpectus 223
muſice viuere 538
mutis locus 914
vel mus mordeat virum improbum 366
mulopatagos 1208
mus picem guſtans 555
muſtelæ ſæuum 164
muſtelam habes 110
mutabilior metra Eriſichthonis 842
muti citius loquentur 1103
muti magiſtri 85
mutuas operas tradunt 329
mutua defenſio tutiſſima 965
mutus Hipparchion 687
mutus magis quam piſces 203
mutus magis quam ſcapha 704
mutuum fricant ſenes 329
mutuum muli ſcabunt 329
mutuum teſtimonium 328
myconius criſpus 444
myconius caluus ib.
myconius vicinus 905
myconiorum more 1163
myconius conuiua 444
myconus vna omnia 585
my facere 352
my ſortitus es 1034
myſorum ac Phrygum termini diſcreti ſunt 587
myſorum poſtremus 273
myſorum præda 431
myſorum vltimus nauig. 273

INDEX APPENDICIS proverbiorum.

Magni piſces paruulos comedunt 1399
male diſcitur ſine moribus eloquentia 1391
malorum eſca voluptas 1399
mandibulis alienis ridere 1326
manſum male reiicias 1268
manriſſa obſonia vincit 1249
manuarium æs 1397
manubrium eripere 1385
manu ignauus, mente præſens 1281
manum peteris, & pedem porrigis 1303
manus Briarei iniicere 1397
manus in Ætolis, mens in Clopidis 1329
mappam mittere 1387
mare amnium non indiget 1346
mare & ignis ventis ſeruiunt 1361
mariandinus tibicen 1310
mariandinis calamis Ionicos modos ſonare 927
maris filii 925
marſyæ mors 1277
maſſilienſes mores 1401
matreæ beluam alit 1310
matulæ modus eſt 1408
matutinum oderunt, veſpertinum amant 1271
maxillæ edentulæ 1349
manubrium eripere 1385
medica menſa 1355
mediocritas omnis virtus 925
medium ſequere 1299
megabyci ſermones 1267
melanurum perca ſequitur 1281
mel ſummis digitis delibandum 1318
menſa Alcinoi 1303
menſa Ciceronis ib.
menſæ Siculæ, Aſianæ, &c. 1404
menſura aquam bibens 1354
mercurii catena 1288
mercurii typus 1257
mercurius bifrons 1255
mercurius ipſe ne cum muſis ſanarit 1392
metere in aceruum 1345
mileſia fabula 1403
mineruæ calculus 923
minuunt præſentia famam 1387
mithecus cum ſit, Agamemnonem ſimulat 1375
mithrii pœnas ſuſtinere 1396

Digitized by Google

mittere lineam 1381
molaris lapis 1330
monetæ veteris 1322
monitor capras age 1323
morſimi verſus quis deſcripſerit 1334
mugilis vitam ducere 1299
mulctores reipublicę peſtis 1357
mulgens hircos ſanguinem ducit 1333
mulieres pulchræ, ſed in Paro aqua frigida 1383
mulieri, & gremio nō credendum 1405
mulier Herculis ædem nō intrat 1339
multa bene comparata &c. 1397
multa noris oportet, quib. Deum fallas 749
multi te oderint, ſi teipſum amas ibid.
multis brachiis æqualis 1250
multum nauigauit aquæ 1389
mulū de aſino pingere 1356
murus Semiramidis 1262
muſarum fauus 1266
muſarum Luſcinia 1243
muſas hortari, vt canant 1379
muſicus apparatus 1249
mus in pera, &c. 1409
myricæ citius poma ferent 1386
miſii pythiæ talenta 1395
myſorum more clamat 1311

N.

NAæra & Charmione 904
nam illi iam non ſunt, atqui ſunt, mali 729
nannacus 1008
nanus quum ſis, cedę 1046
nare ſine cortice 344
naſo ſuſpendere 337
naſturtium edere 351
naſturtium obtueri ibid.
naſus 274
naſum fumantem vrſi ne tentaueris 890
natum non nouit 283
naturam expellas furca, tamen vſque recurrit 666
nauci non facio 333
naues onuſtę conuitiis 356
naufragium cōmune 1042
nauibus atque quadrigis 167
nauigare cum deo 464
nauigare cum felicibus 125
nauigatio ad menſam 159
nauigatio iuxta terram 114
nauigationis ſocius 1230
nauis annoſa haudquaquā nauigabit per mare 667
nauem in portu mergis 226
nauis aut galerus 743
nauis vna non vehit 1072
naulum perdere 892
nauphracton tueri 743
nauſon naucrati 744
nauticæ vſuræ 1189
ne Æſopum quid triuiſti 639
ne à chytropode cibum mundum 248
ne alii quidem caput 949
ne altero quidem pede 416
ne Apollo quidem intelligat 1105
ne beſtiæ quidem ferre poſſent 1187
ne bolus quidem relictus 883
ne bos quidem pereat 1084
nebulæ in pariete 581
nebulas diuerberare 905
nec animans, nec inanime 1122
nec apud homines, nec in mari 1173
nec caput nec pedes 1215
nec aures habeo, nec tango 897
nec ara nec fides 941
nec Catonem quidem crederem 1102
nec catulus quidem relinquendus ex genere malo 419
nec cum bonis, nec cū malis amicis certandum 784
nec currimus nec remigamus 1169
nec deus nec homo 1174
nec cignus qui me intueatur 963
nec elephantus ebiberet 1126
neceſſarium malum 201
neceſſitas feriis caret 540
neceſſitas ingens telum 540
neceſſitas moleſta 1174
neceſſitas magiſtra 1146
neceſſitati ne dii quidem reſiſtunt 541
nec mulieri, nec gremio credendum 1081
ne contra bouem opta 739
ne cuiuis dextram inieceris 18
nec obolum habet 139
nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus 572
nec propius ferire 654
nec crepitu quidem digiti dignum 1137
ne nimium calidum hoc ſit modo 614
nec ſeritur, nec metitur mihi 274
nec ſibi nec aliis vtilis 615
nec ſi quercus loqueretur 780
nec vno dignus 334
ne decima quidem Syracuſanorum pars 584
ne de lite pronuncies 782
ne depugnes in alieno negocio 965
ne dii quidem à morte liberant 975
ne pudeat artem 1239
ne Execeſtides quidem viā inuenerit 646
ne faſines 1062
neglectis vrenda filix innaſcitur agris 742
ne genu quidem fluxo 649
negocium ex otio 743
negocium meum non eſt, multum valeat 744
negocium non aptum 978
negocium ruminare 1364
ne gry quidem 132
ne guſtaris quibus nigra eſt cauda 17

ne Hercules quidem aduerſus duos 208
ne incedis per ignem 1119
ne incalceatus in montes 1119
ne in neruum erumpat 642
ne inſciens quidem verum dicit 1193
ne inter apia quidem ſunt 430
ne allia comedas & fabas 1001
ne in tonſtrinis quidem 464
ne intra veſtibulum quidé 741
ne Iuppiter quidem omnibus placet 678
ne libariis diis, &c. 25
ne ligula quidem dignus 1014
ne maior thylaco acceſſio 1035
ne mercurio quidem crederem 1134
nemeſis adeſt 644
nemini fidas, niſi cum quo prius modium ſalis abſumpſeris 447
nemo bene merito bouem immolauit, præter Pyrrhiam 568
nemo bene imperat, niſi &c. 27
nemo cogẽdus amicus 962
nemo cogendus officii cauſa 932
nemo malus hoc ſciet 851
nemo natus 1197
nemo nos inſequitur 851
nemo omnibus horis ſapit 579
nemo quemquam prohibet ire publica via 880
nemo ſibi naſcitur 1130
nemo ſine crimine 579
ne moue feſtucam 843
ne moueto lineam 401
ne muſca quidem 475
ne my quidem 332
ne nimium calidum hoc ſit modo 614
ne nomen quidem 1061
neoptolemi vindicta 67
nepam imitabor 1021
ne paſſalum quidem 406
ne patris quidem nomen dicere poſſit 710
ne per ſomniũ quidem 144
nephalia ligna 742
nephalium ſacrum ib.
ne pictum quidem vidit 1103
ne pudeat artem 1239
ne puero gladium 604
ne præceps fueris ad iurandum 1112
ne propius ferire 654
ne quæras deus eſſe 1171
ne quære mollia, ne tibi contingant dura 646
neque cœlum neq; terram attingit 210
neque compluitur, neque ſole aduritur 615
neque cum malis, neq; ſine malis 741
neque dicta, neque facta 1170
neque enim ignari ſumus 987
neque intus, neque foris 1098
neque Lydorum caricas 1083
neque mel neq; apes 267
neque natare neque literas 165
neque nullis ſis amicus, neque multis 904
neq; peſſimus, neq; primus 1063
neque quantum luſciniæ dormiunt 729
neque terræmotus timet neque fluctus 1100
ne quicquam ſapit, qui ſibi non ſapit 245
ne quid moueare verborũ ſtrepitu 971
ne quid nimis 283
ne quid ſuo ſunt capiti 784
ne quis vnquam Megarenſibus 903
ne ramenta quidem, ne feſtuca quidem 406
ne inſciens quidem verum dicit 1193
ne rebus proſperis mihi venias 126
neruis omnibus 166
neruos incidere 894
ne ſacrificato ſine farina 25
neſcis quid ſerus veſper vehat 215
neſcit cap. & inguinis diſcrimen 663
ne ſi ad Iouis quidem aulam 1209
ne ſi bos quidem vocem ædat 780
ne ſpina quidem vulnerabit bonos 904
ne ſutor vltra crepidam 243
neſtorea eloquentia 103
neſtorea ſenecta 259
ne temere Abydum 327
ne tempeſtas quidem nocere poteſt 1187
ne terra quidem iuuit 836
ne teruncium quidem, &c. 334
ne tria quidem Steſichori noſti 742
ne via quidem eadem cum illo vult ingredi 500
ne vidit quidem oleum 1061
ne vitiés muſicam 1048
ne vni naui facultates 1060
ne vnquam viri ſenis 681
niba coccyſſante 836
nicoſtrati more 915
niger infamis 215
nihil ab elephante differs 741
nihil ad Bacchum 587
nihil ad fides 211
nihil ad Parmenonis ſuem 25
nihil ad uerſum 211
nihil agere 910
nihil aliæ ciuitates ad Crotonem 992
nihil cum amaracino ſui 113
nihili cocio eſt 1044
nihil eſt ab omni parte beatum 751
nihil eſt, aut nil curæ eſt 1211
nihil de vitellio 1049

nihil

nihil differs à Cherephonte 741
nihil dulcius quam omnia ſcire 1219
nihil eſt ab omni parte beatum 791
nihil eſt miſerius quam animus conſcius 1203
nihil ex agro dicis 904
nihil graculo cum fidibus 173
nihil graue paſſus es, niſi 904
nihil homini amico eſt opportuno amicius 1016
nihil inanius, quam multa ſcire 1141
nihil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri 394
nihil minus expedit, quam agrum optime colere 933
nihil poteſt nec addi nec adimi 1158
nihil profuerit bulbus 1031
nihil recuſandum quod donatur 987
nihil ſacri es 342
nihil ſanum ib.
nihil ſale vtilius 1190
nihil ſine ope diuina 976
niobes mala 833
ni pater eſſes 667
ni purges & molas, non comedes 740
niſi crura ei fracta fuiſſent 1106
niſi ſi qua vidit auis 494
niti contra torrentem 801
nitor 1231
nitro caput aſini ne laues 835
nix alba non eſt 394
nocte lucidus, interdiu inutilis 1046
noctua aliud ſonat, aliud cornix 817
noctua volat 62
noctuæ Laureoticæ 700
noctuinum ouum 457
noctu nauigare 1045
nocuit & nocebit 966
nodum in ſcyrpo quæris 595
nominis proprii obliuio ibid.
non ab Hymetto 1210
non abiicit animum 980
non abſque Theſeo 202
non admodum miſces 1033
non bene imperat, niſi qui paruerit Imperio 27
non capit ſomnũ, niſi hoc aut illud fecerit 943
non cedendum malis 967
non certatur de oleaſtro 766
non Chius, ſed Cius 488
non contis aut ramulis &c. 1121
non curat numerum lupus 600
non decet principem ſolidam dormire noctem 688
nondum ſacrificata deuorat 248
non è quercu aut ſaxo 1147
non è quouis ligno fingitur Mercurius 613
non eras in hoc albo 299
non eſt amicus qui deſiit 588
non eſt beatus, eſſe qui ſe neſciat 1088
non eſt cuiuslibet Corinthum appellere 158
non eſt curæ Hippoclidi 406
non eſt Dithyrambus, ſi bibat aquam 1050
non eſt eiuſdem, multa & opportuna dicere 116
non eſt laudãdus ne in cœna quidem 665
non eſt dormitandum in periculoſo negotio 970
non eſt meum negotium, multum valeat 744
non eſt oleum in lecytho 952
non ferẽda arrogantia 985
non filius Achillis 1070
non habet cui indormiat 1206
non huc nauigatur à bonis viris 159
non idem ſunt ſcriptura & Leucæus 895
non incedis per ignem 1119
non ineſt illi dentale 993
non interpellandus famelicus 960
non liberat podagra calceus 1078
non licet bis in bello peccare 777
non luctu, ſed remedio opus 974
non magis quam canem 1216
non magis quam lupis parcemus 494
non mouenda loqui 1228
non mouenda moues 267
non nauigamus ad Hyppolaitas 1027
non nauigas noctu 1045
non noſtrum onus, bos clitellas 739
non nouit natos 283
non omnes qui habent citharam, ſunt citharœdi 286
non omnia eueniunt, quæ in animo ſtatueris 775
non omnia poſſumus omnes 564
non omnib. contingit 985
non omnibus dormio 238
non omnibus ſeruio ib.
non omnino temere eſt, quod vulgo dictitãt 247
non omnis fert omnia tellus 1062
non oportet hoſpitem ſemper hoſpitem eſſe 1181
non perſuadebis, ne ſi perſuaſeris quidem 678
non pluit, &c. 612. 1077
non pluris quã ſimias 1097
non probantis 958
non pugnandum cum principe 977
non omnibus eadem inſania 994
non quiduis cõtinget quod optaris 987
non quiuis ſus hoc ſciet 851
non ſemper erit æſtas 1055

non ſine dijs 788
non ſoli Atridæ amant vxores 1118
non ſtatim decernendum 362
non ſtatim finis apparet 1100
non ſtatuat leæna in machæra 739
non ſum diuinus 134
non ſum ex illis Heroibus 613
non tam ouum ouo ſimile 194
non tam lac lacti ſimile 195
non tam aqua ſimili aquæ ibid.
nõ videmus manticæ, quod in tergo eſt 277
non vna manu capere 1096
non vna vehit nauis 1012
non vulgari ancora nititur 1097
noſce ipſum 297
nos decem Rhodienſes, decem naues 678
noſtro marte 245
noſtræ farinæ 885
noſtris ipſorũ alis capimur 262
notæ eiuſdem 885
notare vngui & ſimilia 218
nota res mala, optima 740
notum lippis ac tonſoribus 270
nouacula in cotem 35
noua hirundo 266
noua Hymettia, falerna vetera 511
noui nummi 1170
nouercale odium 521
noui Simonem & Simon me 613
nouitas grata 973
nouit hæc Pylea & Tyrtygias 678
nouit mala & bona 987
nouit quid album, quid nigrum 282
nouos parans amicos ne obliuiſcere veterum 843
nouum cribum, nouo paxillo 1223
nox humida 903
nuce caſſa non emam 333
nucem frangit qui è nuce nucleum eſſe vult 727
nuces relinquere 205
nuces abijcere & ſimilia 205
nucleum amiſi, reliquit pignori putamina 737
nudæ gratiæ 676
nudior paxillo 768
nudior leberide 38
nudo capite 862
nudo mandas excubias 737
nudo veſtimenta detrahere 182
nudus nec à centum viris ſpoliari poteſt ibid.
nudus tamquam ex matre 704
nugæ ſiculæ, Perſolæ 571
nugæ theatri 1195
nugas agere 186
nulla cādidorum virorum vtilitas 903
nullam corporis partem 1201
nullam hodie lineam duxi 165
nullius coloris 1197
nullius indigens deus 737
nullo in numero eſſe 472
nullo ſcopo iaculari 886
nullum animal, quod animal 475
nullum otium ſeruis 543
nullus dies omnino malus 1211
nullus emptor difficilis bonum edit obſonium 836
nullus malus magnus piſcis 563
numeris Platonicis obſcurius 903
numerus 533
numinis ita ineuitabilis 1237
nummo addicere 1179
nummum plumbeum non credam 945
nummus plumbeus 1215
nunc bene nauigaui, quũ naufragium feci 738
nunc contingat ſeruari ib.
nunc dii beati 669
nuntio nihil imputandum 1230
nuntius bonus honore dignus 774
nunc in regionem veni 738
nunc ipſa floret muſa 131
nunc ipſa viuit ſapientia ibid.
nunc leguminum meſſis 669
nunc tuum ferrum in igni eſt 1024
nunquam efficies vt recte ingrediantur cancri 542
nunquam ex malo patre bonus filius 251
nunquam expugnabit vrbem 1096
nunquam enim meos boues abegerũt, nec equos 689
nutricum more male 518

INDEX APPENDICIS Prouerbiorum.

NAuis Salaminia 1408
nauplius, quaſi Caphareo rediens 1263
nauſichlidis ſolitudo nec ver nec amicos 1264
ne ad Adonia quidem 1339
neadas ſuperas vna clamore 1369
ne bæon piſcis moleſtus ſit 1315
nec mulieri, nec gremio credendum 1405
nectar ſpirat 1344
nec corticem quidem dederit 1315
nec vola, nec veſtigium 1320
ne hoc quidem male 1395
ne Mercurius ipſe cum muſis ſanarit 1392
nemo comatus, qui nõ præciditur 1321
neptuni filii 1404
neque defraudat, neq; marginem excedit 1340
neque Phaſis mala eluat 1297
neronianas thermas refrigerat 1266
ne ſalẽ quidẽ dederit 1353

Digitized by Google

ne Sannione domi relicto 1382
neſcit aranea ſobolem 1259
neſcit ſeipſum 1387
ne ſol quidem ſciet 1341
ne vicini quidem ſentiunt 1371
nidum vnum in arbore vna 1406
nihil ad Perſium 1370
nihil deſperandum, & nulli rei fidendum 1396
nihil hydropico ſiccius 1297
nil boni cogitat vir arrigēs 1350
niliacis cataractis 1336
niobes archetypum 1252
nobilitas in aſtragalis 1276
nodorum vincula texentes 1366
nola in cubiculo 1345
nondum incuruum ceruicem Iuppiter habet 1289
nondum omnium dierum ſol occidit 1382
non eſt cuiuis recte condire 1293
non hodie, aut heri inſtitutum 1388
non omnia per bouem obtinebis 1309
non propter pedis cum lira diſſidium 1270
non radi debet, ſed tonderi pecus 1398
non ſoli Atridæ vxores amant 1409
norma Polycleti 1318
non tractet ignarus habenas 1309
nouus iſte Palæphatus 1360
noxa caput ſequitur 1408
nox gubernatorem prudētem terret 1256
nubes captat, dum vitat humum 1410
nummis ſparſis crimina redemerunt 1389
nummum quærit peſtilentia, &c. ibid.
nunquam crateri legenam imponas 1407
nutrit ſeruum fatuum dominus familiaris 1389

O.

Obedientia felicitatis mater 1101
obelo notare 216
obeliſco dignus 335
obliquus curſus 677
obliuionis campus 733
obliuio malorum 960
obolis quatuor non emam 719
oboli exiguum pretium 887
obolum non habet vnde reſtim emat 139
obolo dignus 1198
obolum reperit Parmentes 674
obſequium amicos, veritas odium parit 732
obtrudere palpum 903
obturbas fruſtra velut vnda 841
obuiis vlnis 733
occaſio dea 316
occaſio præmenda 977
occaſio mali tollenda 965
occaſione duntaxat opus improbitati 466
ocioſus eſto 976
occipitium oculos habet 835
occiſionis ala 807
otium ſeruis nullum 543
ocnos funem torquet 184
octipedem excitas 55
oculata dies 341
oculatæ manus 340
oculatus teſtis, & auritus teſtis 648
oculis ac manibus 1196
oculis fixis intueri 729
oculo vtroque dormire 1008
oculis effundere puluerem 730
oculis magis habenda fides quam auribus 74
oculitus 1222
oculum excludere 1201
oculus iuſtitiæ 999
oculus vicinorum inuidus 775
oculus dexter mihi ſalit 581
ocyor accipitre 967
oderint dum metuant 734
odi memorem compotorem 283
odi puerulos præcoci ſapientia 1021
odit cane peius, & angue 734
odium agreſte 471
odium nouercale 521
odium vatinianum ibid.
odor lucri bonus ex qualibet re 936
odorari 273
œdipi imprecatio 311
œnoe charadram 588
œſtro percitus 708
œteus genius 912
offa etiam bona poſt panē 591
officium humilius 986
officium ne collocaueris in inuitum 984
ogygia mala 731
olearii velabrum 953
oleo baccæ egent 1172
oleo incēdium reſtinguere 78
oleo nitidius 1212
oleo tranquillior 299
oleum & operam perdidi 179
oleum in auricula ferre 221
oleum non vidit 1061
oleum & ſalem oportet emere 902
oleum camino addere 78
olitor opportuna loquens 236
oliuam ne comedas 1140
ollæ amicitia 200
ollæ veſtigium in cinere turbato 22
olla ipſa legit olera 310
ollam alere 902
ollam exornas 180
ollaris deus 911
ollas lippire 471
ollas oſtentare 498
ominabitur aliquis te conſpecto 1033
omiſſa hypera, pedem inſequeris 859
omiſſis fontibus ſectari riulos

nulos 1232
omiſſis nugis rem experiamur 972
omitte vatem 734
omnem iacere aleam 170
omnem mouere lapidem 169
omnem rudẽtem mouere ibid.
omnem vocem mittere 1124
omne æs alienum cepe & mul. allium 541
omne tulit punctum 219
omnes adhibere machinas 1104
omnes attrahẽs vt magnes lapis 309
omnes intus 1204
omnes laqueos effugere 1096
omnes ſibi melius eſſe malunt quam alteri 154
omnia bonos viros decent 734
omnia chnaumata 731
omnia eſculenta obſeſſis 733
omnia ex ſententia cedunt 968
omnia idem puluis 295
omnia non poſſunt omnes 564
omnia octo 295
omnia præter animam 1183
omnia ſecunda ſaltat ſenex 779
omnia ſapientibus facilia 733
omnibus armis præſidiisq; deſtitutus 971
omnibus oris nemo mortalium ſapit 579
omnibus communis mors 969
omnibus neruis 166
omnib. veſtigiis inquirere 1025
omni certaminis genere 982
omni deuorato boue, in cauda defecit 842
omni pede ſtandum 778
omni telorum genere oppugnare 168
omnium calculis 219
omnium horarum homo 152
omnium rerum viciſſitudo 311
onobatis 1118
onus nauis 831
onus tollenti auxiliare 21
operam & tetiam perdidit 1204
operarii 1212
operi incipienti fauendum 1173
oportet omnib. corydalis 841
oportet agrum imbecilliorem eſſe 1109
oportet remum ducere qui didicit 110
oppedere, & oppedere contra tonitrua 319
opes concordia fulciuntur 964
opitulandum re, nõ verbis 569
optat ephippia bos piger, optat arare caballus 271
optat vicino vt habeat magis autem ollæ 875
optimum obſonium labor ſenectuti 141
optima quidem aqua 1170
optima mors rapit 974
optima domus 985
optimis diuitiæ non cõtingunt 980
opus ad opus 1205
oraculum 327
oracula loqui 1210
oram ſoluere 636
oratio effœminatorum etiam effœminata 722
oratio leuiſſima res 774
oratio pharmacum optimũ 797
oratio medicus ibid.
oratio vitæ ſpeculum 74
orciculus 759
orci galea 760
oreſti pallium texere 1009
origanum tueri 1126
ornatus ex tuis virtutibus 162
orphica vita 1157
oſce loqui 1072
oſculana pugna ibid.
oſcitante vno deinde oſcitat & alter 867
os caretoin 788
os ineſt orationi 1049
oſſa dea 247
os ſublinere 212
oſtii limen tetigiſti 830
oſtium mouet *Lydus* 639
oſtium obdite prophani 877
oſtrei in morem 1169
ouem lupo commiſiſti 164
ouis χ[illegible] 795
ouium mores 714
ouium nullus vſus 669
ouo prognatus eodem 531
ouum adglutinas 180
ouum ouo ſimile 194

INDEX APPENDICIS Prouerbiorum.

OBoli duo quantum vbique poſſunt 1322
ocream capiti, tibiæ galeã adaptare 1377
oculis clauſis agere 1394
ocyma cantare 1411
odium depone balneum ingreſſus 1387
œnamaus ruſticanus 1269
oleo fraudare lucernas 1408
olim pelaſgi, Danaidę poſtea 1322
omnem lapidem nitidum adorantes 1282
omnia omnib. annuit 1405
omni fune remiſſo 1390
omnis virtus eſt mediocritas 1393
onerariam petit, qui celocem nequit regere 1358
oreſtis inſaniam inſanire 1362
oreſtis ſomnium 1359
oreſtis ſomnium narrare 1392
orimalides cum Acylis ne contuleris 1404
ornamentum in luto, dignitas indigno 1316
os duodecim ſalientũ 1261

Digitized by Google

oſſa canibus prodo 1373
otus,& othus 1292
oues mendiantes 1371

P.

PActoli opes 272
paginam vtranque face-
re 573
palestra 1212
palinodiam canere 390
pallio manum tegunt 750
pallium orenii texere 1009
palmam ferre & ſimilia 119
palmarium facinus 1168
palpum obtruderet 903
palpari in tenebris 946
palpo percutere 1005
palumbem pro columba
775
pamphili furtum 1031
panagæa Diana 730
panaria ebrietas 128
pancratice valere 714
pandeletias ſententias 1009
panegyris malorum 742
panem ne frangito 24
panicus caſus 932
panidis ſuffragium 777
panis lapidoſus 1074
pannus lacer 559
papæ Myxus 887
papyri fructus non poſſu-
lat magnam ſpicam 810
parentem laudabunt infe-
lices filii 728
pardi mortem aſſimulat
592
pares cum paribus facilli-
me congregantur 89
parendum conſiliis 960
paratus ad vtrunque ib.
parat ſibi malum qui alteri
parat 1121
paries dealbatus 902
parieti loqueris 186
pari lance & ſimil. 416
pariter remum ducere 1176
parit puella, etiamſi male
adſit viro 670
parmula relicta 523
parni ſcaphula 604
parnœtes obolum reperit
674
paropſis malorum 627
par pari referre 43
parthi quo plus biberint
1200
partitio non præfocatio
901
partire ex æquo 1037
parturiunt montes, naſce-
tur ridiculus mus 371
parturit Latas ib.
parturit Cepphus ib.
paruo emptas carnes 1048
paſetis ſemiobolus 670
paſpalam non habet 406
paſſim cornos inſequitur
314
paſtillos Ruſſillus olet,
Gorgonius hircum 730
paſtoris boni eſt tondere
pecus non glubere 936
patella dignum opercu-
lum 423
paternas cantiones non
canit 767
patria ſua cuiq; iucundiſſi-
ma 983
patriæ fumus igni alieno
luculentior 84
patria ibi eſt, vbi bene
522
patris nomen non nouit
780
patrem ſuum nemo nouit
717
patris eſt filius 1047
patris mali nunquam bon⁹
filius 564
patrocli occaſio 887
patroclo ſordidior 847
patrua lingua 581
patruum eſſe patruos ſape-
re 581
patræcione calumnioſior
778
pauciloquus, ſed eruditus
966
pauone pictuatior 71
pauper, ſed ingenioſus
986
paupertas ſapientiam ſor-
tita eſt 198
pauſone mendicior 1050
paxillo nudior 768
paxillum paxillo pellere
77
pax redimenda 770
peccare bis in bello non li-
cet 777
peculium re non verbis
augendum eſt 636
pecunia abſque peculio
1112
pecunia anima 562
pecuniæ pedibus compen-
ſantur 1119
pecuniæ vir 704
pecuniarum cupiditas Spar-
tam capiet, præterea ni-
hil 688
pecunioſus damnari non
poteſt 1164
pedaria ſententia 426
pedem vbi ponat, non ha-
bet 193
pedere thus 946
pede ſummo 1189
pede tacito 443
pedetentim ib.
pedem dextrum in calceo
ſiniſtrum in pelui 785
pedens mortuus iacet
832
pede vtroque ſtandum
778
pedibus ſedecim ſuperauit
863
pedibus ingredior, natare
enim non didici 493
pedibus in ſententiam di-
ſcedere 665
pediculi Platonis 1207
pegaſo velocior 1031
petus Batys tibia canit 671
peleus in machæra 699
pelle præ te fers, etiamſi
non dicas 867
pellem caninam rodere
595
pelopis talenta 246
pellis Leonina 893
pellis vulpina ibid.
pellenæa tunica 830
penelopes telam retexere
174
peniciſſare 847
pennas decidere 894
pennas nido maiores ex-
tendere 278
penulam æſtate deteris 434
penſum perſoluere 124
pepone mollior 302
pepones 1017
per antiquum diem 898

per

per annulum medium trahi 369
perca ſequitur ſepiam 1092
per crambem 207
perdere naulum 892
perdicis crura 494
perdidiſti vinum, infuſa aqua 522
pereant amici &c. 1111
perendinum ventum prædicere 907
per enſes, per ignem oportet irrumpere 907
per extentum funem ire 602
per fluuium traducere 1122
perfricare faciem 347
perfricare os ib.
perfrictæ frontis ibid.
pergræcari 1013
per haſtæ cuſpidem 773
per harma aliquid facere 230
periculi ſubitũ remedium, 962
peribis ſi non feceris 1069
periculo alieno cautus 531
periculo alieno ſapiens ib.
periculoſum eſt canem inteſtina guſtaſſe 577
periculum ne temere ſubeas 979
periculum proræ ſelis 669
perierunt bona 888
per ignem incedis 994
periit ius 1024
periſtromata Campanica 1200
per manus tradere 195
per medium annulum traharis oportet 369
per nebulam, per caliginem per ſomnium 145
per parietem loqui 861
perplexus, animiq; conſternati 962
per publicam viam ne ambules 21
perq; enſes, perque ignem oportet irrumpere 549
per ſatyram 1152
perſpicere ex fronte 569
per tenebras aquæ apud quercum 479
peruicacia ſtultitiæ dat pœnas 1230
per tranſennam inſpicere 781
phalaridis imperium 429
phallus deo 840
phæra per præcipitium 202
phaniæ ianua 882
phani oſtium 683
phaſelitarum ſacrificium 671
phaſim vſque nauigauit 586
phicidiſſare 809
philippi gallus 670
philippe tenuius 1101
philotheſius crater 1150
philoxeni non 822
phocenſium deſperatio 1059
phocenſium execratio 264
phoci conuiuium 703
phœnicia commutatio 695
phœnice rarior 664
phœnicum more 888
phœnicum pacta ib.
phœnice viuacior 464
phormionis thori 735
phrynichi lucta 899
phrynondas alter 939
phrygium mancipium 342
phryx ipſe magis ib.
phryx plagis emendatur 342
pica cũ luſcinia certat 357
picem mus guſtat 555
picifer 1054
pictores liberi 781
pietas vultu ſæpe læditur 1182
pilam tenere more claudi 804
pila mea eſt 597
pileum donat, vt pallium recipiat 581
pili non facio 333
pilo dignus 334
piles pro lana 357
pilus in medio 1208
pingui menſura 1206
pingui Minerua 44
pinguis venter non gignit ſenſum tenuem 901
pinus in morem 688
pipere abundans, etiam oleribus immiſcet 834
pireus nõ fert vaſa inania 1130
piſcari in aere 182
piſcator ictus ſapiet 39
piſce ſanior 1082
piſcem aut florem olet 1093
piſcem natare doces 901
piſcibus abſtineto 25
piſcis eget ſale 1172
piſcis mutus 203
piſcis nequam eſt, niſi recens 1016
piſcis primum à capite fœtet 1040
piſcis repoſitus 116
piſcilli circumuolutio 461
piſtillo caluior 1048
piſtillo nudior ibid.
piſtillo retuſius 901
pitana ſum ibid.
pithon formoſus 893
placiadæ 999
placidæ bos 442
planta quæ ſæpius transfertur non coaleſcit 865
platonis numeris obſcuri 653
platonis magnus annus 897
plauſtra bonorum 132
plauſtra conuitiorum 318
plauſtri centum ligna 1055
de Plauſtro loqui 318
plauſtrum percellere 241
plectra cythara canunt 552
plena manu 449
plenilunio fiet 229
plenis velis 1111
pleno gradu 1124
pleno modio 1195
plumbeo iugulare gladio 603
plumbeum nummum non credam 945
plures adorant ſolem orientem 829
plures thryobolos 286
plurium calculus vincit 1048
plus aloes quam mellis habet 355

plus

Digitized by Google

plus potentiæ, at minus animi 1039
pluteum cædere 916
nunc pluit, & claro, nunc Iuppiter 355
podex lotionem vincit 430
podex mulieris 907
poetæ & pictores liberi 781
poetã malus pro eleganti medico 614
poetã ne tibi feceris inimicum 378
pollicem premere, aut vertere 347
pollicentis ſe promiſſa re præſtiturum 959
polypi 563
polypi caput 433
polypi mentem obtine 68
pomarius Hercules 661
pomœrio minore finire 906
pontificialis cœna 808
porcellus Acarnanius 550
porcum immola 352
porcus obeſus 901
porcus Troianus 1207
porrectis dormire pedibus 337
porro à Ioue atq; fulmine 156
porſenæ bona 325
portus miſeriæ ars 427
porta itineri lõgiſſima eſt 1110
poſt acerba prudentior 1050
poſt bellum auxilium 900
poſteriores curæ meliores 136
poſterioribus melioribus 135
poſterius dictum 1212
poſt feſtum veniſti 387
poſt fluuium 1123
poſt folia cadunt arbores 711
poſt Lesbyum caſtorem 258
poſt piſcem ficus 1002
poſtica ſanna 1016
poſtico diſcedere 1123
poſt mala prudentior 158
poſt Marathonem pugna 1043
poſt Panathnæa 387
poſt principia 156
poſt pythia 387
poſt rem deuoratam ratio 1214
præconium mercenarium 1188
præficarum more 1220
prœlio victus, non bello 1223
prçmanſum in os inferre 7:1
præmouere venatum 876
præſentibus rebus conſulendum 1192
præſens abeſt 685
præſentem fortunam boni conſule 726
præſentem mulge, quid fugientem inſequeris 821
præſtat habere acerbos 1053
præſtat inuidioſum eſſe quam miſerabilem 1080
præſtat vni malo obnoxiũ eſſe, quam duobus 1029
præſtat canem irritare quã anum 1164
præſtituere metam 906
præter caſum ne fugias 190
præter Sibyllã leget nemo 1030
præuertit ancoræ iactum deus 1043
præxillæ Adonide ſtupidior 722
preces armatæ 1219
præmẽnda occaſio 976
premẽre pollicem 347
priené nſis iuſtitia 899
primæ facie, prima fronte 396
prima felicitatis pars ſapere 1227
primas iactare haſtas 1231
primo rib. labiis deguſtare 397
primum apes abigendæ 1180
primum aut vltimum quid 504
primum experienti venia 390
primum Mars in filiis laudatus eſt 899
primum recte valere, proxima forma 793
primus & vltimus 30
princeps & æqua iniqua audit 267
primus veniẽs primus molet 740
princeps ſapit congreſſu ſapientum 896
princeps indiligens 986
principatus Scyrius 258
principes inter ſe noti 979
principium dimidium totius 95
principium, medium, finis 1137
principi obtemperandum in omnibus 1231
principium fauor neceſſarius 978
prior occupat 975
priſcis credendum 1204
prius antidotum quam venenum 1058
prius duo echini amicitiã ineant 596
priusquam aſſa ſit farina 829
priusquam gallus iterum cecinerit 948
priusquam mactaris, excorias 829
priusquam ſortiaris, communia deuoras 897
probæ materiæ probus artifex 899
pro beneficentia Agamemnonem vlti ſunt Achiui 632
pro bonis glomi 894
pro cæco exoculatus eſt 941
procridis telum 686
procul ab auribus nuncius veniat 819
procul à Ioue 156
procul à pedibus equinis 156
pro Delo Calauriam 1048
prodeſſe poteſt qui nocere 978
prodico doctior 1032
pro eleganti medico malus

lus poeta 866
pro nimium longum audiendi cupido 1178
profani fores occludere 877
profectus ad apaturia 856
profundum haurit 1026
prolixius Iliade 1099
pro malo cane suem reposcis 899
promeri canes 686
promus magis quam condus 594
promus esto 1038
pronomi barba 1025
procemia magna de parua re 848
properans nimium, serius absoluit 888
pro perca scorpium 632
propria vineta cædere 275
prora & puppis 30
proteo mutabilior 512
proverbium fecit 383
protinus apparet, quæ plāte frugiferæ futuræ 1024
prouinciam capere, aut tradere 582
prouoluitur ad miluos 858
prudentia coniuncta cum viribus 966
prudentia senum 977
prudens in flamma mitto manum 899
prudentiores ætate 977
pruriunt dentes, & similia 581
psallium iniicere 1157
psaphonis aues 1.6
psecas aut ros 730
quam apes apum similes 195
psydracia 1112
psyra Bacchum 857
psyrice facta 431
ptolemaica lis 898
publica via ingredi 877
publica via ne ambules 22
pudebat recusare, & non audebant suscipere 795
pudor & metus 96
pudor in oculis 467
pudori lucrum præstari 916
puer glaciem 498
puer puer, in consilio senex 563
pueros odi præcoci sapientia 1021
puero gladium 22
vel puero perspicuum 456
pugna peracta venire 731
pugna verbis non re 970
pugno tenere 1154
pulchra noxa 702
pulchre fallit vlpem 1093
pulchrorum etiam autumnus pulcher est 149
pulchrum sepulchri elogio 1180
pullus tuus semper paruus 670
pulmo prius venisset 1097
puluerem excutere 714
puluerem oculis offundere 730
punica fides 339
puniceis malis omnibus inest granum aliquod putre 842
punctis omnibus 219
punctis singulis ibid.
puncto non discedam 200
puta a nuptiis 725
purgatis auribus 599
purior clauo ib.
purpura iuxta purpuram diiudicanda 469
purpura voracior 560
purus puram defluit aquā 820
pusillus quantus Molon 888
puteum fodit iuxta fluuiū 842
puteus argenteus 1136
putre salsamentum amat origanum 560
pygmæorum acrotinia colosso adaptare 1019
pylea & Tyttygias hæc nouit 678
pylus ante pylum 705
pyraustæ gaudes gaudium 828
pyraustæ interitus 387
pyrrhandri commentum 827
pyrrichen oculis præ te ferens 954
pyrrhias bouem immolauit benemerenti 508
pythagoreis taciturnior 1052
pythagoræ symbola 19
pythia & Delia eadem 655

INDEX APPENDICIS PROVERBIORUM.

Pacis tempore de bello cogitandum 1396
pacuuii teucrum ediscere 1379
paguri sapientia 1354
palæphatus nouus 1369
pellenicam tueri 1275
paludem, & salinas emere oportet 1418
panem, & pugnum 1282
panis prior prora 1356
pardalis exuuium induere 1308
pardus maculas non deponit 1305
paruis parua dant Dii 1308
pascitur rore 1405
patere legem quam tu ipse tuleris 1318
patrocium sub specie 1317
pauca male parta, multa bene comparata perdunt 1397
pauo se circumspectans 1324
pauperi vitulus est castrum 1409
pectem porrigis, & manum petens 1303
peratii olim, postea Danaidæ 1322
perca melanurum sequitur 1281
per eandem lineam reciprocare 1391
pergæa Diana 1232
pericææ meniæ, &c. 1404
persium legere nolo 1370
personam, non faciem gerit 1390
phœnicis instar reuiuiscere 1310
phœnicium mendacium 1254

phar-

Digitized by Google

pharmacis amaris amarabilis 1333
pharus 1396
phaſis neq; mala eluat 1297
philoxeni codicillus 1348
phryx non minus, quam Spintharus 1259
pica Sirenem imitans 1301 1386
pigmei, vel Thiodamas cũ Hercule 1398
pygmeum imponere coloſſo 1380
pigris ſemper eſt feſtum 1403
pilum vulpes mutat, non mores 1412
piſandri galeam & ſupercilium 1334
piſces magni paruulos comedunt 1399
piſcis vulgaris ſpinas non habet 1365
piſtillum exornatum 1374
pituitam à naribus detergere 1388
planus ſemel crura fregit 1407
plato amicus, magis amica veritas 1386
plauſtrum perculit 1405
plus vertere, quam ferere 1387
pœnas Mithrii ſuſtinere 1396
poetica Crateris 1410
poculum Helenæ 1323
polycleti norma 1318
polyp. ſcopulo affixus 1307
poma agreſtia cum Acylis 1406
poma Alcinoo dare 1413
poma citius myricæ ferent 1386
poſtes tranſcendere 1282
poſtica recipere, antica excluſum 1296
poſtico diſcedere 1123
poſt vulnera clypeum ſumere 1411
præ nili cataractis 1336
præſente arbore, ligna oẽs colligunt 1361
pręſentia famã minuit 1387
præmanſum in os inſerere 751
primus inter paſtores Daphnis 1351
primus medius, nouiſſim' 1388
primus, ſecund. tert. ibid.
prius quam ignitus lapis enatarit 1294
priusquam pinſueris farinam ſubigis 1288
pro amphora vrceus 1410
pro aris, & focis 1389
problema Archidemicum 1380
prodit crimen conſcientia 1397
producere ad ſcamma 1391
pro incerta ſpe certa præmia 1400
proletarius ſcriptor 1387
pro pede xenium 1315
proteruia ignominiã præcedit 1269
pro virgine ſerua 1319
puerorum ab vinis barbam vellere 1377
pugna coſilia ſcindit 1268
pulchra apud pueros ſimia 1388
pulchriorem perſequitur 1402
pulegium apud Indos pipere precioſius 1370
pulmonis vitã viuere 1241
puteus ſi hauriatur 1292
puluere extrito decertat 1368
pythiæ Miſii talentã 1395 1403
pyrrhicham camelus didicerit 1320
pyrrhonia hæſitatio 1317
pygmeum imponere coloſſo 1380

Q.

Quadra propria 1222
quadratus homo 1166
quam Cliuia ex Demetrio 1224
quæ apud inferos 184
quæ apud ſagram 375
quæ circa ſalem & fabam 32
quæcunque mentiuntur ſomnia 324
quæ dantur 1031
quæ deciderunt, ne tollito 24
quæ dolent, ea moleſtum eſt contingere 1011
quæ ex antiqua 956
quæ non poſuiſti, ne tollas 858
quæ quis ipſe facit 1171
quærens oblonium, veſtem perdidi 616
quæ ſemel ancilla, nunquã herã 1101
quæ ſero contingunt, ſed magnifica 959
quæ ſuo aliis fiant 515
quæ ſupra nos, nihil ad nos 270
quæuis terra patria 521
quæ vncis ſunt vnguibus ne nutrias 22
qualis hera, talis pediſſequa 1102
qualis vir, talis oratio 261
qua apes apum ſimiles 195
quam curat teſtudo muſcã 717
quam in tragœdia comici 1216
quam facile vulpes pirum comedit 890
quam quiſq; norit artem in hac ſe exerceat 516
quando id fieri non poteſt 898
quantum habet 1054
quantum ex Bacchanalib. 999
quantum non miluus oberret 898
quantum pedibus potes 1155
quarta luna nati 63
quaſi dies dicta ſit 1189
quaſi locum in balneis 747
quaſi millus cani 1078
quaſi lutum eant 1071
quatuor aures habenti auſcuita 121
quatuor obolis nõ æſtimo 719
quauis re dignus 336
quem mater amictum dedit obſeruare 150
quem fortuna pinxerit 115
quer-

quercum aliam excute 205
quercus bacchatur 1040
quercus multis ictibus deiicitur 365
queruli in amicitia 1049
qui amant ſibi ſomnia fingunt 562
qui arat oliuetum 445
qui bene cõiiciet, hunc vatem‿ 558
quibus nec ara, nec fides 941
qui canem alit exterum‿ 836
qui circa ſalem & famam‿ 32
qui continet arcanum‿ 988
quicquid in buccam venerit 223
quicquid in linguam 224
qui cum contemptu vitæ inuadunt 965
quid ad farinas 903
quid ad Mercurium 821
quid cæco cum ſpeculo 945
quid diſtent æra ſupinis 151
qui domi compluitur 1048
quid niſi victis dolor 630
quid non fies profectus Arbelas 697
quid opus erat longis canere tibiis 234
quid, ſi cœlum ruat 221
quid tandem non efficiant manus 940
quid tibi Apollo cecinit 697
qui eget, in turba verſetur 986
qui apud inferos ſunt terniones 729
qui e nuce nucleum eſſe‿ vult, frangit nucem‿ 778
qui inſpuerit in cauernam formicarum 1130
qui lucerna egent, infundunt oleum 1148
qui iure perierunt 989
qui modus equitum 697
qui mori nolit ante tẽpus 115
qui multa rapuerit, pauca ſuffragatoribus dederit ſaluus erit 511
qui multum obfuit 1097
qui nimium properat, ſeri' abſoluit 888
qui nocere poteſt, idẽ prodeſſe 978
qui non litigat cœlebs eſt 1029
qui non zelat 1140
qui obticeſcit 969
qui omni in re, & in omni tempore 727
qui paratus ad reſiſtendum 966
quis parentem laudabit, niſi infelices filii 728
qui primus venit, primus molet 740
qui prior læſit 1218
qui probus Athenienſis 1010
qui quæ vult dicit 38
qui aberret a ianua 254
quis ſeſe non habet, Samũ habere poſtulat 322
quisquis is fuerit 964
quiſq; ſuam rem meminit 1007
quisquis tarde venit ad cœnam 1116
qui vſus cœpit putridi 822
quod adeſt, boni conſule‿ 984
quod alibi diminutum, exæquatur alibi 965
quod aliis vitio vertas, ipſe ne feceris 972
quod alius condiuit coquus, aliter condiam‿ 1021
quodcunque in ſolum venit 898
quod datur, accipe 1218
quod dedi, datum nollem 590
quod in animo ſobrii, id in lingua ebrii 463
quod in corde ſobrii, in lingua ebrii ib.
quod index auro, id aurum homini 587
quod non opus eſt, aſſe charum eſt 1084
quod pulchrum, idem amicum‿ 1151
quod recte datum eſt 1178
quod volumus ſanctum eſt 1137
quo properas, num ad Ephebum 455
quo ſemel eſt imbuta 576
quos nõ tollerent, centum Ægyptii 886
quo terrarum raperis 1237
quot homines tot ſententiæ 120
quot ſeruus habemus, totidem habemus hoſtes 536

INDEX APPENDICIS proverbiorum.

Quadrante dignũ 1243
quærere cinerem 1411
qua in re clarus quiſque‿, ad eam properat 1393
qualis hera, talis canis 1317
quam facile canis exta edit 1359
quantum vbique poſſunt duo oboli 1384
quaſi locum in balneis occupare 1388
quaſi Nauplius Caphareo rediens 1261
quatuor habens capita 1377
quem Cos non nutrit, illũ nec Ægyptus 1277
qui celocem regere nequit, onerariam petit 1358
quid barbiton Crocoto loquitur 1344
quid cothurnus cum claua 1341
quid delphino, & boui cõmune‿ 1278
qui honorat, ſeipſum honorat 1395
quid Lecytho cũ ſtrophio 1304
quidquid licet, minus deſideratur 1392
qui ſitiunt ſilentio bibunt 1342
quo curris potius quam ad Ephe-

Digitized by Google

Ephebum 1268
quod dubitas, ne feceris 1395
quod ſal carni 1348
quorſum opus amicis ſi faueat Deus 1385
quot fluctus inſulæ 1393
quot Ilicis folia ibid.

R.

Radit vſque ad cutem 833
ne ramenta quidem, ne feſtuca quidem 406
ramenta melior ibid.
rana cum locuſta 1112
ranæ aquam 900
rana Gyrina ſapientior 453
ranarum more 900
ranarum paluſtrium maior eſt mihi cura, quam rerum iſtarum 787
rana Seriphia 204
ſanis vinum præminiſtras 532
rapere a veru 248
rapina Cotytiis 956
rapina rerum Cinnari 725
rara auis 450
ratio quidem apparat argentum 1182
ratio ſapienti pro neceſſitate 1395
receptui canere 895
recoquere 233
rectam inſtas viam 1211
rectam ingredi viam 876
recurrere ſatius quam currere male 380
recuſare pudebat, & nō audebant ſuſcipere 795
reddidit Harpocratē 1010
refutantis laudem immodicam 958
regia vacula 725
regis cerebrum 866
regulus bipedum nequiſſimus 303
regum offenſæ vitandæ 986
regum aures, atque oculi multi 76
regum manus longæ ibid.
relicta parmula 523
relinque quippiam & Medis 120
rem ſuam quisq; meminit 1007
rem acu tetigiſti 599
rem factam habere 1030
rem factam ſtultus intelligit 40
remis velisque 167
remum ducat, qui didicit 110
remum ducere 1176
re opitulandum, nō verbis 969
repagula aperire 160
repariazare 815
reperire rimam 817
reperit deus nocentem 633
rerum omnium viciſſitudo 978 & 311
res ad Triarios rediit 35
res Cannacæ 697
res eſt in cardine 34
res indicabit 196
res vbi abeſt, optima eſt opinio 465
reſecare ad viuum 572
reſiſtere paratus 966
res in noſtro foro vertitur 898
res paleſtræ & olei 1232
reſpiciens illo, ſed hic remitte bona 899
reſpublica virum docet 1057
reſpublica nihil ad muſicū 1177
res ſalua eſt, ſaltat ſenex 779
res ſacra conſultor 458
res tuas tibi habeto 1180
reti albo aliena captas bona 938
rete hoc nihil attraxit 384
reti ventos venaris 179
rex aut aſinus 883
rex ſum 1203
rex tragicus Chartaceus 622
rhadamantheum iudicium 725
rhadamanthi iuſiurandum 726
rhamnuſia Nemeſes 642
rhamnuſius 887
rheginis timidior 725
rhinocerotis naſus 337
rhodienſes decem, naues decem 677
rhodiorum oraculum 645
rhodii ſacrificium 644
rhodus hic, hic ſaltus 832
riptaſis 522
rimam reperire 817
riſu emori 1018
riſus Chius 223
riſus de hoſte iucundiſſimus 540
riſus equinus 869
riſus Ionicus 223
riſus Megaricus ibid.
riſum cui iſta pariunt, in meis ne gaudeat 948
riſus Sardonius 868
riſus ſyncruſius 644
riuulum inducere 780
romanus ſedendo vincit 411
romano more 118
rore paſcitur 1062
roſam, quæ præterierit, ne quæras iterum 644
roſam cum anemona conſers ibid.
roſa non naſcitur è ſquilla 564
ros aut pſecas 730
roſcius 1149
rotæ multæ voluētur 1060
rudibus ſemel, ac decies pallidus 895
rubo areſacto præfractior 485
rubo neglecto vitis impetitur 323
rude donare 375
rudem accipere ibid.
rudentem omnem mouere 117
rudentes & remos cum armis mutauit 833
rudius ac planius 45
ruſilus paſtillos olet, Gorgonius hircum 730
ruminare negotium 949
rumor publicus nō omnino fruſtra eſt 1166
rupta ancora 1007
ruris fons 650
rurſus iterum tranquillitatem video 487
rus ciuitas 645
ruſticanum oratorem ne

contempſeris 645
ruſa caſa 1067
ruta opus eſt 1062

INDEX APPENDICIS Prouerbiorum.

Radices literarum amaræ fructus dulces 1392
rarum carum 1370
raſtris eburneis ſolum vertere 1386
ratio ſapienti pro neceſſitate 1395
receſſit ab aula 1409
recte conſpire cuius nō eſt 1204
repente tanquam procella 1396
reperit patella operculum 1359
reſponſa numinis, vt æditiuus prædicas 1393
rete inflas 1339
retibus confert, nihil tamē capit 1369
romana libertas 1392
rore paſcitur 1406
roſæ inter vepres naſcūtur 1382
rubus etiam è vite naſcitur 1265
rudente omne remiſſo 1390
rudens omnis diſruptus eſt 1346
rupturam conſue acum & filum ſumens 1387
rureſtris locuſta 1305
ruſticanus Oenomaus 1269

S.

Saburratus 946
ſacer manipulus 1123
ſacer piſcis 1126
ſacra hęc non aliter cōſtant 597
à ſacra linea mouere talum 25
ſacram anchoram ſoluere 37
ſacra nihil ſunt 896
ſacra haud ſacrificata decorare 561
ſacra prophanis miſcere 152
ſacrum ſine fumo 406
ſæpe etiam eſt bolitor valde opportuna locut' 236
ſaguntina fames 393
ſalacones 1226
ſalaminia nauis 826
ſale emptum mancipium 322
ſale & aceto 1215
ſale defricare 385
ſalem apponito 24
ſal & faba 32
ſalem & fabam 877
ſalem & caſeum edere 1118
ſalem & menſam ne prætereas 240
ſal & menſa 1192
ſalem & oleum oportet emere 902
ſalem lingere 941
ſale nihil vtilius 1190
ſalem vehens dormis 322
ſale perunctus, hic adiuuabitur 855
ſaliares cœnæ 1193
ſalillum animæ 1214
ſalis modius abſumendus priuſquam fidas 288
ſalis onus vnde venerat, illuc abit 322
ſaliares dapes 1193
ſaliua Mercurialis 576
ſaliuam imbibere 575
ſaliua prima 575
ſalmoneus alter 1240
ſalſamentum putre amat origanum 560
ſalſitudo non ineſt illi 547
ſalſuginoſa vicina 257
ſaluetenus amici 839
ſaluete æquorum filiæ 1170
ſambico grauiora patitur 63
ſambucā citius caloni 825
ſamii literati 1114
ſamii mores 1115
ſamiorum flores 724
ſamiorum laura 954
ſamiorū mala metuis 1018
ſamium comatum 955
ſanguine flere 592
ſanior piſce 108
ſapiens ſua bona ſecū fert 1089
ſapiens non eget 1172
ſapiens diuinat 1131
ſapientia gubernatur nauis 1222
ſapientia nunc viuit 838
ſapientia vino obumbratur 506
ſapientem apud ſtultos loqui moleſtum 745
ſapientibus omnia facilia 515
ſapientes tyranni, ſapientum congreſſu 896
ſapientum octauus 364
ſarcinator ſummum centonem 1223
ſardanapalus 940
ſardi venales 239
ſardonica tinctura 717
ſardonius riſus 868
ſarone magis nauticus 825
ſarpedonium littus 724
ſatanas ſatanam 77
ſacietas ferociam parit 945
ſatis quercus 158
ſatius eſt initiis mederi quam fini 95
ſatur impera 1065
ſaturnalia nō ſemper erunt 471
ſaturnia olet 470
ſaturnia tempora 704
ſaturniæ lemæ 470
ſaturni lacrymæ 470 & 471
ſaturni podex 839
ſaxum voluere 582
ſaxum volutum non obducitur muſco 864
ſcapha magis mutus 704
ſcaphula Virgulæa Ægæū transmittere 468
ſcabioſior leberide 819
ſcabere caput 916
ſcarabæo citius perſuaſeris 1108
ſcarabęus citius faciet mel 1161
ſcarabæus abominandus 74
ſcarabæi vmbræ 810
ſcarabæo nigrior 109
ſcarabæus aquilam quærit 917
ſcelii filium abominor 1174
ſcœnæ ſeruire 68
ſcientiam ad extremum adoerſe

adcerſe 905
ſchœnicolæ 1199
ſcindere glaciem 896
ſcipioni arundineo inniti 652
ſcit quomodo Iuppiter duxerit Iunonem 1063
ſcolon nec proficiſceris ipſe nec alterum comit. 588
ſcopæ diſſolutæ, ſcopas diſſoluere 233
ſcopo aberrare 411
ſcopum attingere 411
ſcopo nullo propoſito iaculari ib.
ſcorpium pro perca 632
ſcorpius ſub omni lapide 171
ſcraptæ 1200
ſcriptura & Leucæus non idem ſunt 895
ſcropha alba fœcũdior 725
ſcrupulum abeunti 21
ſcurra ſemel, nunquam paterfam. 572
ſcutica vna omnes impellit 758
ſcuto pacem petere 766
ſcutum abiicere 522 & 523
ſcyrius principatus 258
ſcytala Laconica anguſtior 485
ſcytha acciſſans aſinũ 524
ſcytala triſtis 485
ſcytha malus 1194
ſcytharum oratio 538
ſcytharum ſolitudo 896
ſecurim iniicere 1190
ſedecim pedibus ſuperauit 863
ſedens aliud quam ſtans 838
ſedens columba 892
ſeianus equus 432
ſeipſum vincere 104
ſeiuncta ſunt Merrhæ ac Siloam fluenta 857
ſellam oleo ne abſterſeris 24
ſelliſſare 1065
ſemel rudibus, ac decies pallid. 895
ſementem vt feceris, ita metes 358
ſeminare in ſaxis 177
ſemitam quæris, quum adſit via 1022
ſemper affert Libya mali quippiam 934
ſemper agricola in nouum annum diues 723
ſemper aliquem virum magnum 1209
ſemper aliquis in Cydonis domo 491
ſemper graculus adſidet graculo 89
ſemper Ilio mala 1001
ſemper feliciter cadunt Iouis taxilli 122
ſemper leontini circa pocula 128
ſemper me tales hoſtes inſequantur 695
ſemper ſimilẽ ducit Deus ad ſimilem 89
ſemper ſuperioris anni meliora 896
ſemper virgines furiæ 723
ſemper ſeni iuuenculam ſubiice 895
ſemiramidis muri 1047
ſenecta leonis præſtantior hinnulorum iuuẽta 768
ſenectuti labor obſonium optimum 842
ſenectus non ſola venit ib.
ſenem erigere 853
ſenem admonere 105
in ſenem ne quod collocaris beneficium 419
ſeneſcere in ſola ſparta expedit 1035
ſeneſcit bos 854
ſeneſco ſemper multa addiſcens 353
ſenes mutuum fricant 329
ſenex bos non lugetur 723
ſenex pſittacus negligit ferulam 105
ſenex ſecunda ſaltat 779
ſenior anno fio 944
ſeni baculus maxillæ 635
ſeni puellam ſubiice 895
ſenis doctor 105
ſenis mutare linguam ib.
ſenſum tenuem non gignit venter pinguis 901
ſenium mala accelerant 988
ſenum conſilia 875
ſenum prudentia 977 & 989
ſententia vtroque mutans 914
ſententia Pandeletia 1009
ſepta tranſilire 431
ſeptem cõuiuium, nouem conuicium 157
ſeptennis edentulus 488
ſepulchrum viuum 568
ſepulchri pulchrum elogio 1131
ſeptimus bos 431
ſequitur perca ſepiam 1092
ſera in fundo parſimonia 507
ſerendum & poſt malam ſegetem 1075
ſerere ne dubites 96
ſerenitati nubem inducit 1065
ſeriphia rana 204
nec ſeritus nec metitum mihi 274
ſermonem diuinum excipio 1097
ſero veniſti 1058
ſero molunt deorum molæ 1079
ſero veniſti, ſed in colonum ito 723
ſero ſapiunt Phryges 39
ſero vidit iuſtitiam 1227
ſerpens ni edat ſerpentem, draco non fiet 480
ſerpentem coruus 1026
ſerpentis oculus 401
ſeruabis bouem 989
ſeruatori tertium 691
ſerui dimidio mentis carẽt 536
ſeruilis capillus 514
ſeruire ſcenæ & ſimil. 68
ſeruire tempori ibid.
ſeruorum ciuitas 724
ſeruum haud veho 955
ſeruus Car. 242
ſeruus cum ſis, comam geris 724
ſeruus ſeruo præſtat, dominus domino 551
ſeſquipedalia verba 503
ſæuum vnde excoquat 958

ſexagenarios de ponte deiicere 207
ſibi canere 893
ſibi malum reperit 988
ſibi parat malum, qui alteri parat 1171
ſibi placet 83
ſibi pulcher 84
ſibi quiſq; amicus eſt 154
ſibi ſapere qui neſcit, fruſtra ſap. 245
ſi bouem non poſſis, aſinũ agas 694
ſibyllæ folium 327
ſibylla viuacior 1009
ſi caſeum haberem, nõ deſiderarem obſonium 867
ſicco iunco 1191
ſi coruus poſſit tacitus paſci 1020
ſi crebro iacias, &c. 79
ſiculæ nugæ, Gerræ, perſolę nugæ 571
ſiculiſſare 892
ſiculus omphacizat 604
ſiculus coquus 511
ſiculus mare 526
ſiculus miles 894
ſicyon arrodens vxor lacernam texe 1092
ſi deus voluerit 980
ſi dixeris quæ vis, audies quæ non vis 38
ſignum bonum aut malum 833
ſileni Alcibiadis 823
ſilentii tutum præmium 874
ſilentium multas amicitias diremit 451
ſilentium mulierem ornat 1021
ſi leonina pellis non ſatis eſt, vulpina addenda 893
ſiluus putris in quadra argentea 295
ſimia barbata ſeu caudata 893
ſimia fucata 947
ſimia in pelle leonis 146
ſimia in purpura 286
ſimia non capitur laqueo 411
ſimiarum pulcherrima deformis eſt 616
ſimia ſimia eſt, etiamſi aurea geſtet inſignia 287
ſimile gaudet ſimili 88
ſimilem ſimili adducit de' ibid.
ſimiles captiuis ex pylo 1023
ſimiles habent labra lactucas 422
ſimilior ficu 695
ſimonidis cantilenæ 721
ſimpulariæ 512
in ſimpulo ibid.
ſimul & da & accipe 695
ſimul & dictum & factum 736
ſimul ſorbere & flare difficile 515
ſimpliciter loqui 978
ſimul & miſertum eſt, & interiit gratia 789
ſimulare cupreſſum 198
ſinapi victitare 1104
ſine canib. & retibus 1174
ſine capite fabula 33
ſine Cerere & Baccho friget Venus 560
ſine cortice nabis 344
ſine farina ne ſacrificato 25
ſine ope diuina nihil valemus 976
ſine pennis volare haud facile 894
ſine riuali diligere 449
ſine ſanguine vincere 638
ſine ſacris hæreditas 143
ſine vt incolumis redeat 1116
ſi non adſunt carnes, taricho contentos eſſe oportet 591
ſinopiſſas 823
ſinui inſpuere 278
ſiphniaſſare 894
ſi quid mali, in pyrrham 798
ſi quis iuxta ciuitatem clypeus 1007
ſiren amicum nunciat, apis hoſpitem 694
ſiſyphi artes 939
ſi tanti vitrum, quanti margaritum 1052
ſi tibi amicum, nec mihi inimicum 452
ſi tibi machęra eſt, & nobis vrbina eſt domi 722
ſi tu proreta 1194
ſi vel aſinus canem momorderit, litem mouebit 365
ſi vinum poſtulet, pugnos illi dato 632
ſi vultur es, cadauer expecta 288
ſmaragdus in luce obſcurus 855
ſocratis callus aut Gallus 1221
ſoleis alienis vti 1178
ſolem orientem plures adorant, quã occidentem 829
ſolæ lacænæ viros pariunt 1043
ſolem adiuuare facib. 1163
ſolitudo ſcytharum 896
ſolidos e chumano boues 771
ſoli lumen inferre 601
ſol omnium dierum nondum occidit 285
ſolum vertere 545
ſolus amas 449
ſolus currens vicit 380
ſolus ſapit 548
ſomnio . catus 325
ſomnium hybernum 1190
ſomnium tuum tibi narro 736
ſomnus abſit ab oculis 703
ſomnus domat famem 649
ſontica cauſa 1202
ſophocles 535
ſorbere & flare ſimul 515
ſorex ſuo indicio perit 146
ſortitione nondum facta communia deuorat 897
ſortem & vſuram perſoluere 1148
ſoterichi lecti 1068
ſpartana diſciplina 567
ſpartæ ſerui maxime ſerui 1185
ſparta generoſior 709
ſpartam nactus es, hanc orna 600
ſpem pretio emere 569
ſpe inani flagrat 1041
ſpes tenuis 719
ſpes alunt exules 794
ſpes bona oſtenſa 984

ſpes

ſpes ſeruat afflictos 1075
ſphaceli faciunt immunitatem 113
ſphæram inter ſeſe reddere 796
ſphæra per præcipitium 202
ſphondyla fugiens peſſime pedit 942
ſpicam è culmo coniicere 1023
ſpicam magnam non poſtulat papyri fructus 810
ſpina cum parua eſt bona videtur 843
ſpinæ 622
ſpirat cæcias 1177
ſpithama vitæ 511
ſponde, noxa præſto eſt 282
ſpongia corrigere 218
ſpongia mollior 300
ſolum vertere 264
ſponſi vita 736
ſquillas à ſepulchro vellas 541
è ſquilla non naſcitur roſa 564
ſtadiis centum præcedere 864
ſtans aliud quam ſedens 838
ſtateram ne transgrediaris 17
ſtatua taciturnior 1058
ſtatuam faucibus colas 861
ſtellis ſignare 216
ſtentore clamoſior 539
ſterilior agrippo 624
ſterilem fundum ne colas 1161
ſtelichori ne tria quidem noſti 742
ſtilla aſſidua cauat lapidem 825
ſtylo appetere 219
ſtylum vertere 218
ſtimulatores boum multi, oratores pauci 286
ſtimulis fodere 100
ſtimulum in foramen non licitum trudere 867
ex ſtipula cognoſcere 416
ſtrabus inter cæcos regnat 863
ſtragula ſemper conuoluta habeto 24
ſtrobilis carcini fortunatior 806
ſtrumam dibapho tege 1119
ſtrychnum ebibit 35
ſtultior praxillæ Adonide 722
ſtultior Melitide 1076
ſtulto ne permittas digitum 874
ſtultus malo accepto ſapit 40
ſtultus opportuna loquens 236
ſtultus qui patre cæſo liberis pepercit 419
ſtultus ſtulta loquitur 74
ſtupa ſeniculus 735
ſuadæ medulla 668
ſuadeo quod ipſe facturus eſſem 980
ſuade lupis, vt inſaniant 1061
ſuam quiſq; homo rem meminit 1007
ſub aliena arbore fructum 1141
ſub alis quæ fiunt 515
ſub cultro liquit 763
ſubere leuior 570
ſuber 903
ſuber immerſibile 570
ſubitum remediũ periculi 962
ſnbligaculum, ſeu brachas oſtentare 860
ſub manu naſci 68
ſubmiſſis alis gallus 494
ſub omni lapide ſcorpius dormit 171
ſub pallio habere manum 750
ſub pollice ducere 806
ſubuentanea parit 938
ſub vnam Myconũ omnia 585
ſuccedunt mala malis 980
ſucco ſuo viuere 713
ſuem irritat 691
ſuem Veneri immolauit 777
ſuem repoſcis pro malo cane 599
ſuere capiti malum 784
ſuffenus, aut Meuius, tibi ne ſis 604
ſuffragium optimum 1184
ſui cum amaricino nihil 173
ſui tibicen 625
ſulcum profundum 1026
ſummam manum addere 92
ſummaria indicatura 725
ſumminis ingredi pedibus 1051
ſummis labiis 397
ſummis velis vti 534
ſumminis vnguibus ingredi 491
ſummo animo inhærere, id eſt deuiter 410
ſummo digito 398
ſummo digito caput ſcalpere 341
ſummo pede 1139
ſummum cape, & medium habebis 534
ſummum faſtigium imponere 92
ſummum ius, ſumma iniuria 409
ſuo gladio iugulari 52
ſuo iumento ſibi malum accerſere ib.
ſuo ipſius laqueo capi ib.
ſuo ipſius iudicio periit ſorex 146
ſuo quisque ſtudio gaudet 981
ſuorum obliuiſci 585
ſuper apio certamus 764
ſuperauit dolum Troianum 1195
ſuperatus es à gallo quopiam 1036
ſupercilium attollere 348
ſupercilium ponere ibid.
ſupercilium contrahere 890
ſupercilium ſalit 1191
ſuperis impari numero 21
ſuper te hæc omnia Lepargæ 1028
ſupinus 337
ſupremum fabulæ actum addere 92
ſurculus ſurculum ferens 1225
ſurculum defringere 1235

ſurdaſter cum ſurdaſtro litigat 866
ſurda teſtimonia 892
ſurdior Toronæo portu 721
ſurdior turto 722
ſurdo canis, fabulam narras 185
ſurdo oppedere 176
ſurgens e lecto, veſtigium corporis confundito 25
ſurſum verſus ſacrorum fluminum feruntur fontes 124
ſus acina dependens 854
ſus agreſtis vbi peperit, nō pluet 612
ſus commeſſatur aut ſaltauit 891
ſus cum Minerua certamē ſuſcepit 46
ſus Mineruam 45
ſuſpendio deligenda arbor 409
ſuſpende te 696
ſuſpicax vulgus 982
ſus periit 1024
ſus ſui pulcher, aſinus aſino 1206
ſus per roſas 939
ſus ſub fuſtem 694
ſuſtine & abſtine 666
ſus tubam audiuit 172
ſutorium atramentum 891
ne ſutor vltra crepidam 243
ſutrium ire 1071
ſuum cuique pulchrum 82
ſuus cuique crepitus bene olet 849
ſybariſſare 508
ſybaritæ per plateas 510
ſybaritica calamitas 509
ſybaritica menſa 508
ſybaritica oratio 265
ſybaritici ſermones 1136
ſybaris qui mori nolit ante tempus 115
ſycophantæ morſus immedicabilis 639
ſydera addere cœlo 1031
ſyloſontis chlamys 428
ſyloſontis opera ampla regio 428
ſyluam multam portas 909
ſyluæ ligna inferre 309
ſymphoniacus bonus malus choraules 1186
ſyncerum vas incruſtare 149
ſyncretiſmus 31
ſyracuſana menſa 510
ſyracuſanorum nè decima quidem pars 584
ſyrbenæ chorus 679
ſyrorum olera 552
ſyrus quum non ſis, ne ſyriſſa 842

INDEX APPENDICIS PROVERBIORUM.

Sacrum ignem inflare nefas 1297
ſalaminia nauis 1408
ſalem ne quidem dederit 1353
ſal fatuus 1348
ſubula leonem excipere 1378
ſaliuas & paludem emere oportet 1408
ſalmoneus alter 1240
ſal patriæ pluris faciundus quam hoſpitis menſa 1395
ſal quemadmodum carni 1348
ſanguis & anima 1282
ſannione domi non relicto 1382
ſanitatis mater indigentia 1396
ſapientes ſunt qui veteri vino vtuntur 1379
ſapientia in exitu canitur 1389
ſapienti ratio pro neceſſitate 1395
ſaperdæ videmur 1256
ſcaperdam trahere 1300
ſchema & gradus 1369
ſcommata Dionyſiaca 1283
ſcribere in cinere 1356
ſcriptor proletarius 1387
ſcripturæ & ventis in aqua credere 1270
ſcytha equum 1326
ſemel in laqueum vulpes 1267
ſenator abſq; prouocatione, legatus ſine mandatis 1377
ſenis ira 1341
ſenex tripuer 1367
ſerpens in gremio 1409
ſertam per eandem lineam reciprocare 1391
ſex conchios capit 1341
ſicula aula 1411
ſiculæ menſæ 1404
ſicyonei calcei 1380
ſimia pulchra apud pueros 1388
ſimiæ ſanguinem profudiſſe 1385
ſimulacrum pictum 1276
ſinapi Iſthmum bibit 1356
ſine perſona laſciuire 1390
ſine ſanguine cœna 1399
ſine pulchritudine formoſus 1390
ſine vino vinalia expediri non poſſunt 1391
ſiphnia arta 1298
ſirenas præternauigares 1374
ſirenem pica imitans 13[illegible]1
ſiticuloſi ſilentio bibunt 1342
ſmyrnei mores 1321
ſolis radios lippus oculus non fert 1328
ſolitudo Naucliſidis 1264
ſol ne quidem ſciet 1341
ſol nō inuidet veſpere 1247
ſol omnium dierum nondum occidit 1282
ſomnium Oreſtis narrare 1392 & 1359
ſoracus malorum 1391
ſ[illegible]arum & Tybiorum in numerum referre 1359
ſpartis redemerunt crimina nummis 1389
ſphingis ænigmata diſſoluit 1318
ſpicę legiū relinquere 1388
ſpina colligens 1323
ſpinæ non inſunt in communi piſce 1393
ſpinoſum aliquid in prato 1409
ſpintharus non minus quā Phryx 12[illegible]9
ſpongia medebitur 1353

ſtatus

ſtatua viatores omnes intuens 1331
ſternutauerunt amores 1406
ſtudium generat ſtudium &c. 1395
ſtupidior praxille Adonide 722
ſtultior Corœbo 735
ſtupa ſeniculus 735
ſua fronte 1392
ſua cuiq; rei tempeſtiuitas 1407
ſuaue me ſuffocet 1395
ſub pallio condere 1394
ſub tunica & ſinu ibid.
ſubula Leonem excipere 1378
ſuæ domi quilibet rex 1410
ſuſtaminare 1396
ſuilla abſumpta bouem nõ expectes 1244
ſuilla harmonia 1323
ſuilla in nare annulus aureus 1407
ſummaria indicatura 725
ſummis auribus inſidet 1339
ſupra clepſydram dicere 1345
ſupra fumum clauus 1363
ſycaminorum calathum in malis habere 1390
ſyri aduerſus phœnices 1250

T.

TAcito pede 443
taciturnior Areopagita 1198
taciturnior Pythagoreis 1052
talaria induere 96
talio gignit bellum 1207
tales reddimur, qualia ſunt noſtra colloquia 425
talum reponere 1192
talpa cæcior 142
tam in procliui quam imber 1074
tam multa quam ſapiens 1167
tam perit quam extra faba 1077
tanagræus cœtus 1138
tangere vlcus 273
tanquam ad aram 1184
tanquam conchylium diſcerpere 704
tãquam de narthecio 1084
tanquam heros in clypeo excipere 684
tanquam in phiditiis 707
tanquam in ſpeculo, tanquam in tabula 546
tanquam meum nomen, tanquam digitos 598
tanquam ſuber 903
tantalicæ opes 246
tantali horti 458
tantali lapis 721
tantali pœnæ 635
tantali talenta 246
tarditas cõſilio adiuta 314
tarichus aſſus eſt, ſimulatque viderit ignem 561
tarichus boni conſulitur, vbi deſunt carnes 591
tarichus non feret ſe digna 561
tauricum tueri 944
taurum tollet, qui vitulum ſuſtulerit 101
taurus in ſyluam 47
technam hanc in te ſtruxiſti 53
tecum habita 276
teipſum inſpice 1045
teipſum laudas 678
teipſum non alens, canes talis 626
telam hic texuit, ille deduxit 1123
telamonis canit cãtionem 852
telegoræ citius donarim 564
telemachi olla 1010
telluris onus 297
telenica echo 1047
telenico pauperior ib.
tellenis cãtilenas cane 633
telum ingẽs neceſſitas 540
telum & meum cuſpidem habet acuminatam 113
temeſius genius 66
tempori parere 497
tempus longum vitiat lapidem 823
tempus arguit amicũ 448
tempus index morum ib.
tempus noſſe 315
tempus omnia reuelat 573
tempus omnium pater 574
tempus omnium ſapientiſſimum ib.
temulentus dormiens non excitandus 914
tenebræ apud quercũ 479
tenedia bipennis 378
tenedius homo 957
tenedius patronus 958
tenedius tibicem 626
tenens teneris 408
teneri calidis balneis 78
tenuem nectis 719
tenuem ſenſum vẽter pinguis non gignit 901
tenui filo 651
tenui vena, tenui canale 654
tentantes ad Troiam peruenerunt Græci 497
ter 720
ter abſtergere 297
ter abſterſis dii dant meliora 348
terebintho ſtultior 1047
tergora tueri 491
termeria mala 66
terniones apud inferos 729
terra amat imbrem 553
terra defoſſum habes 854
terræ filius 362
terræ inteſtina 626
terræ onus 297
terra marique 168
terram pro terra 530
terra non profuit 836
terram vitro 1161
terra volat 129
terreſtria balnea 719
tertium caput 956
tertius Cato 364
teruncium non inſumpſit 334
teſſeram hoſpitalem confringere 418
teſta colliſa teſtæ 340
teſtaceum flagellum 1131
teſta non fit lutum, niſi tundatur 835
teſtimonia ſurda 892
teſtis domeſticus 527
teſtudinem equus inequi-

Digitized by Google

quitur 1076
teſtudinem Pelaſgo comparas 358
teſtudines edendę, aut non edendæ 420
teſtudines ipſi edite, qui cepiſtis 63
teſtudines vincunt ſapientiam, & virtutem 597
teſtudo intra tegumen tuta 534
teſtudo non curat muſcam 718
teſtudo leporem citius 361
teſtulæ transmutatio 460
Thetidem & Galateam ſimul amare non potes 836
tetigit lapidem à cane morſum 1092
te tua, me mea delectant 84
teuthidum more 1114
tales pro ſapiente 939
thaſium infundis 803
theſſus bonorum 132
theagenis hecateum 837
theagenis pecuniæ 720
theocrines tragicus 1048
theonina dente rodi 505
thericlei amicus 837
theritæ facies 1054
theſaurus carbones erant 379
theſaurus cinis 380
theſaurus malorum 130
theſſala mulier 123
theſſalorum alæ ibid.
theſſalica buccea 1241
theſſalicus ſaltus ib.
theſſalica equa decernetur 1002
theſſalorum commentum 122
Θ præfigere theta 216
thraces fœdera neſciunt 658
thracium commentum 410
thraſybulo Dionyſium diciris eſſe ſimilem 716
thrioboli multi, vates pauci 286
thriorum complurium ſtrepitum audiui 429
thripes mali 751
thunicum enthymema 658
thuniſſare ibid.
thurium lemma 1126
thus aulicum 137
thus pedere 941
thylaco non ferendum, ſed manu 783
thymbra victitans 1090
thmuitarum hircus 1289
theſſalus miſſus 1376
theutidum more 1114
thynni more 875
thyrſigeri multi, Bacchi pauci 285
tibiam tubæ comparas 358
tibicen vapulat 1143
tibicines mente capti 996
tibicinis vitam viuis 537
tibiis apertis 234
tibiis magnis ſpirat ibid.
tibiis longis canere ibid.
timidi mater non flet 1114
timidi nũquam ſtatuerunt trophæum 639
timidior es proſpiciente 368
timidior Piſandro ib.
vbi timor, ibi pudor 107
timidus Plutus 932
tinctura Cyzicena 990
tinctura Sardonica 717
tineas paſcere 716
tireſia cæcior 143
titanicus aſpectus 657
titanibus & Crono antiquiores 704
titanas imploras 544
tithymallus Laconicus 717
tithoni ſenecta 269
titiuillitium 1158
titio ad ignem 717
tollat te qui non nouit 319
tolle calcar 495
tolle tolle mazam ſcarabęo 744
tollenda mali occaſio 985
tollenti onus auxiliare 22
tollere criſtas 357
tollere cornua ibid.
toloſanum aurum 433
tonſoribus omnib. notum 270
tondere pecus, non deglubere 935
toronæo portu ſurdior 728
tota erras via 51
tota hulcus eſt 1208
tota manu 774
toto cœlo errare 51
toto organo 778
trabem baiulans 1171
trabs in omnibus 1140
tragicæ execrationes 311
thriorum ego ſtrepitum complurium audiui 429
tragica ſimia 716
tragice loqui 610
tragicum malum 1048
tragicum ſpirare 503
tragicum tueri 611
tragicus rex 622
tragœdias agere aut inſanire 811
tragœdias excitare 715
tragœdias in nugis agere ibid.
tragœdos amicos æmulatur 914
tragœdos alios provocare 1190
tragulam iniicere 715
tranquillo mari quilibet gubernator eſt 1083
tranquillum æthera remigas 180
tranſuerſum agere 715
thraſybulo Dionyſium eſſe dicitis 716
trahor Iynge 1113
tranſuerſo calamo 318
tredecim cubitorum 1205
trepidas ante tubam 711
trepidas in morem galli 493
treſſis homo 334
tria cappa peſſima 913
tria mala 501
ad Triarios res rediit 35
tria ex curia 827
tria ſaluberrima 1075
tria vides è duobus 770
tribulis factus ſerua ordinem 1036
tribus bolis 945
tribus minis inſumptis duodecim imputat 581
tribus verbis 1079
tributis potiora 716
tributum vel à mortuo auferre

ferre⁀ 466
tricæ, apinæ 96
triceps Mercurius 957
tricinus quæſtus 97
trimeſtres filii 301
triobolares 334
trioboli homo ib.
ex tripode 326
triſtis nota 215
triſtis ſcytale 485
trium dierũ commeatum 715
trium literarum homo ib.
trœzenem nauiges 568
trochi in morem 1163
troianum dolum ſuperauit 1195
trophonii antrum 320
trutina eadem penſari 195
trutina iuſtius 623
tuam ipſius terram calca 1062
tua res agitur, quum proximus ardet paries 911
tuas res tibi habeto 1179
tu in legione, ego in culina 1213
tuis coloribus te pingam⁀ 161
tuis veſtigiis 1025
tumulctus dormiens non eſt excitando 914
tumultus poſt bellum 1043
tunicati 1083
tunica pallio propior eſt 153
turbas me vt vnda inaniter 841
tuo te pede metire 276
turdo ſurdior 722
turdus malum cacat ſibi 53
turpe ſilere 662
turpia iactantia 975
turture loquacior 203
tuſſis pro crepitu 268
tute hoc intriſti, omne tibi excedendum erit 65
tute lepus es 240
tuum tibi narro ſomnium 736
tyro antiqua 956
tyrotarichus 1215
tyria maria 1077

INDEX APPENDICIS Prouerbiorum.

TAbernariam exercet ronte 1390
tabis propheta 1366
talenta Pythiæ Myſii 1405
talis quiſque es, quale quibus cum familiaris 1387
tamquam Gorgone conſpecta 1347
tamquam ouis meridianus 1371
tamquam pauo ſe circumſpectans 1324
tamquam ſuper ſpinas incedere 1391
tantali menſa 1320
tantali philoteſia 1276
tela araneæ 1263
telephus e perula 1259
telum ira facit 1405
tempeſtiuitas ſua cuique rei 1407
tempore pacis de bello cogitandum 1396
temporibus ſeruire decet 1398
tenedia regula 1290
terra citius ætherem conſcendet 1349
terram eburneis raſtris vertere 1386
terram & aquam poſcere⁀ 1388
terram ligonibus aureis fodere 1386
terram ne legas nauigando 1296
terricolæ lamiæ 1383
ter ſex iacit 1312
teſtes facit Deos abſentes 1378
teſtudo volat 1385
teucrum Pacuuii ediſcere 1379
theagenis munificentia 1246
theatrum ſimul & aperit, & claudit 1312
thermas Heronianas refrigerat 1266
theſauris clauſis incubare 1379
theſſalica buccea 1241
theſſalicum numiſma 1242
theſſalicus ſaltus 1241
theſſalus miſſus 1376
thiodamas, vel pygmei cũ Hercule 1398
thmuitarum hircus 1282
threicia hirundo labiis inſtrepit 1272
thyeſtea cœna 1307
thymo nemo veſcitur, vbi adeſt caro 1260
tibiam vtramque inflare⁀ 1411
tibiæ galeã, fronti ocream 1377
tibi ipſe calendas edicito 1364
tonderi pecus, non radi debet 1398
totam ſpirare Arabiam⁀ 1390
tonitrus imbrem antecedit 1402
tragici cothurni ſtrepitus 1296
tragicos choros moleſte⁀ fert 1373
triacadas inferorum 1276
tria theramenſis cauenda 1362
triobolus & figura 1354
tripuer ſenex 1367
troia conando Græci potiti ſunt 1406
troia non producit Thracem⁀ 1410
troianus equus 1380
tuber ibi, vbi vber 1389
tudiculam expoliuit 1246
tunc canunt cygni quando tacuerunt graculi 1383
turbinem ſenex proſpecta 1333
turtur cantat 1330
tydeus corpore, animo Hercules 1305

V.

VAcuam abſtergere 1246
vel muſcas metuit prætervolitantes 222
vacuam inhabitare 1133
vale charum lumen 673
valeat amicus cum inimico 1067
væ victis 631

valentes recte conſulunt ægrotis 269
vallus vitem decepit 493
valere pancratice 714
vapula papyria 1078
vas malum non frangitur 1040
vatem dixiſſe puta 326
vates optimus qui bene coniicit 558
vates ſecum auferat omen 1207
vatem omitte 734
vatinianum odium 521
vati non conuitiandum 1228
vatum genus auarum ib.
vbi amici, ibi opes 129
vbi bene es, ibi patria eſt 522
vbi cerui abiiciunt cornua 620
vbi cognitum eſt quod erat occultum 985
vbi per harma fulgurarit 230
vbi timor, ibi pudor 107
vbi tu Caius ego Caia 1165
vbi non ſis, qui fueris, non eſt, cur velis viuere 346
vbi paueris, impera 1064
vbi, quis dolet, ibidem & manum habet 499
vela ventis permittere 171
vela vertere, funem reducere 390
velatis manibus orare 1224
vel acum inueniſſes 938
vel puero perſpicuum ibid.
vel capra mordeat nocentem 366
velitari 1232
velle ſuum cuique 121
vel Megaram vſque 1124
velis equiſque 166
velocem tardus aſſequitur 314
vel muſcas metuit per turbationes 222
vel mus mordeat improbum 266
velut e ſpecula 1057
velut in cratere ib.
venari in mari 182
venatio datur & malis 601
venatum præmouere 826
veneratio debetur antiquis 982
veneris ceſtum habent 807
veneri ſuem immolauit 777
venereum iuſiurandum 598
veniat hoſpes quiſquis pro futurus eſt 673
venia primum experienti 390
veni in regionem 738
venimus ad ſummā lineam 946
venter auribus caret 714
venter pinguis non gignit ſenſum tenuem 901
venti campus 620
veſtito loqueris 185
ventorum ſtationes 619
ventos colis 178
vento viuere 1179
ventum perendinum prædicere 907
ventus neq; manere ſinit, neque nauigare 606
ventrem mihi o[illegible] 662
ventre pleno melior conſultatio 943
venus friget ſine Cerere & Baccho 566
vera fronte 569
verba importat Hermodorus 660
verba pro farinis 635
verberare lapidem 621
verbigerari 754
verbis pugnas, non re 970
verbis coquinariis 1177
verborum ſtrepitu, ne quid moueare 971
verbotenus amicus 987
verecundia inutilis viro egenti 661
ver ex anno tollere 1102
ver hyemem ſequitur 597
veriora iis, quæ apud Sagrā acciderunt 375
veriſimiliter mentiens 988
veritas odium, obſequium amicos parit 732
veritatem aperit dies 573
veritatis ſimplex oratio 153
vero verius 1179
verrucis offendi qui tubera habet 277
verſatilis Artemon 998
verſator magnus in negotio leui 865
verſus Homeri proverbiales 957
verſis gladii pugnare 895
vertumno inconſtantior 512
verucea ſtatua 1216
veru ſignare 218
veruti calidam partem 657
veſpa cicadæ obſtrepens 357
veſpero quid vehat neſcis 285
veſpertilio 1186
veſte circumferens ignem 1039
veſtigiis omnib. inquirere 1025
veſtis virum facit 784
veteraſa vaticinari 1198
vetulo cane latrante 105
via depellere, reducere, monſtrare, facere, ſternere, aperire, &c. 51
via cum adſit ſemitam quæris 1022
viam qui neſcit ad mare, fluuium ſequatur 685
vias nouit, quibus effugit Eucrates 713
viam rectam ingredi 876
via publica nemo, &c. 880
vicino opta vt habeat 875
vicina ſalſuginoſa 257
vicinus malus aut bonus 41
vicinus vocandus 561
viciſſitudo rerum iucundiſſima 313
viciſſitudo rerum omnium 978
victi non audent hiſcere 1054
victitant ſucco ſuo 713
victoria meliorum 250
victoria non incruenta 968
victis dolor 630
videris mihi Lada 1016
videberis, me videns, plane Martem videre 853
vilis cœna non gignit debacchationem 1091

vin.

vincere ſine ſanguine 638
vinaria angina 1158
vincula Tyrrhena 1036
vincula manimoro 750
vinculum Herculanum 384
vindemiam impune facere 491
vindicta tarda, ſed grauis 972
vindicta velox 1228
vineta propria cædere 275
vinaria angina 1158
vini gutta 1033
vino inſcribere mulieris iuſiurandum 178
vino ſapientia obumbratur 506
vino ſubſidere, ſupernatãt verba 463
vino vendibili ſuſpenſa hedera nihil opus 636
in vino veritas 289
vinum animi ſpeculum 290
vinum caret clauo 532
vinum dementat ſapientes ibid.
vinum equus poetæ 631
vinum noueris 1213
vinum & veritas 290
vinum quum adſit, acetum bibit 770
vinum, ſenem etiam vel nolentem, ſaltare compellit 532
vir fugiens haud moratur lyræ ſtrepitum 414
vir fugiens denuo pugnabit 415
virgiferos ſequi 685
virgines ſemper furiæ 723
virgula cenſoria 218
virgula diuina 72
virgultea ſcaphula Ægęum transmittere 463
viri aurei 324
viri boni lacrymabiles 680
vir in diſcrimine apparet 961
viri infortunati, procul amici 713
viri iureiurando, pueri talis fallendi 835
viri ſenis aſtaphis caluaria 710
virorum candidorum nulla vtilitas 903
viro eſurienti neceſſe furari 889
viro Lydo negocium non erat 683
viro malo ne comes vix fueris 367
viro ornat magiſtratum 426
viros bonos omnia decent 734
viro ſeni maxillæ baculus 635
virum improbum, vel mus mordeat 366
virtus gloriam parit 1173
virtus ſimplex 1159
virtutem & ſapientiam vincunt teſtudines 597
vir videbatur nauis ſupplicans ſcopulo 889
vita doliaris 354
vita & anima 562
vita macerata 355
vita molita 1040
vitæ contẽptum inuadunt 965
vita iucundiſſima in nihil ſapiendo 763
vita mortalium breuis 988
vitandæ potentum offenſæ 986
vita ſpinoſa 355
vita ſpinoſi 736
vitelliana cicatrice ſtigmoſus 892
vitiat lapidem longum tẽpus 823
vitioſa nuce non emam 333
viua vox 85
viuere in diem, ex tempore 354
viuerram tenes 906
viuit, aut mortuus eſt 676
viuit, incende ignem 714
viuorum meminiſſe oportet 101. 1213
viuum cadauer 568
viuum noueris 1213
viuum ſepulchrum 568
viuus, an mortuus ſit neſcio 283
viuus fueris, vel carpe ſolũ accipiens 896
viuus, videnſq; 1053
vixit dum vixit bene 890
vlciſcetur Deus 977
vltra catalogum 889
vltra Eurybatum 112
vltra fuſum, vel penſum 269
vltra Gades 879
vltra Hyperbolum 1050
vltra linum 779
vltra malleum 243
vltra peram ſapere 889
vltra res Callicratis 711
vltra vires nihil aggrediendum 967
vltro Deus ſuppeditat bona 712
vlulas Athenas portas 79
vlyſſes pannos exuit 1070
vlyſſeum commentum 712
vlyſſis remigium 757
vmbra amici, panis &c. 396
vmbra fumi 568
vmbræ in morem ſequi 945
vmbræ volitant 548
ne vmbram quidem eius nouit 396
vmbram ſuam metuere 222
vmbra pro corpore 823
vmbra territas 258
vnq cum ipſo caniſtro 479
vna cum ipſis manipulis 639
vna cum templis, & aris 1081
vna domus non alit duos canes 493
vna hirundo non facit ver 328
vna lauabor 686
vna myconus omnia 555
vna nauis non vehit 1012
vna pertica 1097
vna ſcutica omnes impellit 758
vncis vnguibus, quæ ſunt ne nutrias 22
vnctius 1232
vndarum in vlnis 1121
vndas numeras 175
vndecunq; lucrum captant 979
vnde excoquat ſæuum 953

vnguem

vnguem medium oſtendere 598
vnguento mortuum perungis 832
vngues arrodere 916
vngues demorſos ſapit ib.
vngui norare 218
vnguium, criniumque præſegmina ne commingito 22
vnico digitulo ſcalpit caput 341
vnica filia duos parare generos 285
vnicum arbuſtum haud alit duos erithacos 492
vni cum duob. non eſt pugnandum 1237
vni naui ne cõmit. omnia 1060
vni malo quam duobus 1029
vnione ſignare 216
vnius manus infirma pugna 566
vnius peccatum tota ciuitas luit 42
vno collyrio 1073
vno die conſeneſcere 845
vno digitulo 1078
vno dignus 335
vno faſce complecti 240
vnum ad vnum 498
vnus contra multos 208
vnum e tribus malis 890
vnus Deus, & plures amici 866
vnus homo non facit ciuitatem 328
vnus multorum 533
vnus multorum inſtar 963
vn' vir haud cernit omnia 566
vnus vir, nullus vir 210
vocales 1232
vocatus, atq; non vocatus deus aderit 536
vocem omnem mittere 1124
volam pedis oſtendere 1205
volam da lapidi 1173
volare ſine pennis haud facile 894
volantia ſectari 374
volaticum iuſiurandum 1036
volens nolente animo 685
volentem bouem ducito 1004
voluitur dolium 1041
voracior purpura 560
vorare hamum 621
vota ſenum, conſilia mediocrium, facta iuuenum 873
voti compos 963
vrbanus nihil æqui cogi 846
vrinandi artem docui te 866
vrceum in foribus 465
vriæ literæ 655
vrit abſque torre 1060
vrſus quum adſit veſtigia quæris 413
vrſi naſum fumantem ne tentaueris 890
vſque ad aras amicus 801
vſque ad rauim 1014
vſura ante vſuram 705
vſura currit citius quã Heraclitus 658
vſuræ nauticæ 1189
vſus eſt altera natura 1184
vt Bagas conſtitiſti 957
vtere curru, de aſinis nihil laborans 934
vterque ambo 1049
vt canis e Nilo 395
vt ex bulga matris 1221
vt fici oculis incumbunt 710
vt herba ſolſtitialis 1196
vtilis nec ſibi nec aliis 615
vti foro 68
vtinam domi ſim 712
vtinam male, quemadmodum inueniſti, eiicias ib.
vtinam mihi cõtingant ea, quæ ſunt inter Corinthum & Sicyonem 235
vt in velabro olearii 953
vt lupus ouem 1156
vt luti baiuli 1169
vt Phrygius amauit Pieriã 1208
vt poſſumus quando vt volumus non licet 344
vtramq; paginam facit 573
vtraq; manu adeſſe 167
vtrem cædis 180
vtrem excorias ibid.
vtrem mergis vento plenũ 856
vtrem vellis 180
vtres Thylaci 1123
vtre territas 258
vtroque claudicare 838
vtroque nutans ſententia 914
vtroq; pollice laudare 347
vulcani tripodes 552
vulcanus tibi vaticinat' eſt 622
vulcanium vinculum 711
vulgus ſuſpicax 983
vulpe pellace benigni 347
vulpes annoſa haud capitur laqueo 408
vulpes bouem agit 639
vulpes cum leonibus congregare 373
vulpes multa, echinus vnũ nouit 196
vulpes haud corrumpitur muneribus 408
vulpes non iterum capitur laqueo 606
vulpes quam facile pyrum comeſt 890
vulpi eſurienti ſomnus obrepit 649
vulpina pellis aſſuenda, ſi leonina non ſufficit 893
vulpinari cum vulpe 90
vultur ſi es, cadauer expecta 238
vultu ſæpe læditur pietas 1182
vulturis vmbra 685
vxor ſeni ſponſo regina eſt 331

INDEX APPENDICIS PROVERBIORUM.

Valetudinario in eodem iacere 1378
vbi Atridarum ſcapha 1355
vbi vber, ibi tuber 1359
1498
velo leuato de cauſa cognoſcere 1409
veluti Mineruę calcul' 1312

venari in ollis 1376
ventis, & mare, & ignis ſeruiunt 1361
ventis, & ſcripturæ, in aqua credere 1270
ventos paſcere 1289
ventura per dioptram proſpicit 1269
verba ſine penu, & pecunia 1296
veriora Bacidis dictis 1325
verſari circa radices montis 1337
veſpere ſol non inuidet 1267
veſpertinum amant, matutinum oderunt 1273
veteris monetæ 1322
vicini ne quidem ſentiunt 1371
vicinum ſemper inuenies 1387
vinalia ſine vino expediri non poſſunt 1391
vincat tuus tripes 1346
vinculis Hippocratis adligare 1390
vino veteri, qui vtuntur, ſapientes ſunt 1379
virum ferrum trahit 1391
vita Charadrii 1381
vita ſuilla 1363
vitex floret, & botrus matureſcit 1359
vitulus pauperi caſtrum eſt 1409
vltra pedem 1356
vlyxis vinculum 1365
vmbræ me prohibent 1308
vna clamore Neadas ſuperat 1369
vnum alueare 1320
vnum nidum vna in arbore 1406
vola nec veſtigium 1353
volſellis pugnare, non gladiis 1382
voluptas malorum eſca 1399
vomētum in numero 1338
vomer humo teritur 1400
vrbe amiſſa, recipit pugionem 1264
vrceus pro amphora 1410
vt Æditũus reſponſa numinis prædicat 1393
vt egeni eruum 1288
vti nutrices Lamiam 1316
vtramq; inflare tibiam 1411
vter 1387
vter faſtu plenus 1306
vt ſportum furunculus captare 1391
vulgari piſci non inſunt ſpinæ 1365
vulpes archilocheæ 1377
vuæ paſſæ ſimilis 1326
vulpes pilum mutat non mores 1412
vulpis reliquiæ 1255
vulpes ſemel in laqueum 1267

X.

Xenocratis caſeolus 881

INDEX APPENDIcis proverbiorum.

Xenocratis teſtimonium 1365

Z.

Zaleuci lex 758
Zenone moderatior 428
Zenonium eſt & lentē coquere 1139
zoili 602
zonam perdidit 196
zopyri talenta 758

FINIS.

INDEX

INDEX GRÆCORVM PROVERBIORVM.

Ἄβιωτος βίος 703
Ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω 839
Ἀδαμαντοπέδιλος κίων 1262
Ἀεργοῖς αἰεὶν ἑορτή 1403
Αἰγυπτιάζειν 883
Αἰδέομαι Τρῶας 148 & 972
Αἰκάλλειν 1005
Αἰξωνεύεσθαι 1202
Ἄκαπνα θύειν 406
Ἀκήρυκτος πόλεμος 845
Ἀκροθώρακας 1127
Ἀκροχειρίζεσθαι 398
Ἀλαοσκοπιὴ 344
Ἀλιτήριος 1015
Ἀλλοπρόσαλλος 71
Ἀλλοτριοφάγοι 1072
Αμας ἀπήτων 205
Ἀμνησία 482
Ἀμουσολογίας 589
Ἀμπελουργεῖν 1394
Ἀμφαξονεῖν 1301
Ἀμφιθαλὴς ἔρως 1024
Ἀμυστὶ πίνειν 1028
Ἀνάγκη Parcarum mater 540
Ἀναιματὶ 226
Ἀναπεμπάζειν 950
Ἄνδρα παῖδες 1021
Ἀνεμοφόρυτα 938
Ἀνεμωλία 938
Ἀνιδρωτὶ 226
Ἀντιπελαργεῖν 402
Ἄνω ποταμῶν 124
Ἄοινα συμπόσια 271
Ἄοινος μέθη 118
Ἀπ' ἀκροφυσίων 1028
Ἀποσκυθίσαι 1138
Απύθμβρα 412
Ἀσαλαμίνιος 825
Ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι 1258
Ἀσπιδαποβλὴς 396
Ἄσπονδος πόλεμος 845
Απαύρωτος βίος 49
Απμαγγελεῖν 47
Αὖθις αὖ 460
Αὐτοβοεὶ 737
Αὐτοβυᾶν 1161
Αὐτόχθονες 362
Ἄχνη 406
Ἀκονιτὶ 226
Ἀχρειόγελως 1024

B.

Βαλανοφάγοι 832
Βαβαλίζεσθαι 241
Βαβακόρας 1037
Βατταρίζειν 952
Βεργαΐζειν 1189. 1376
Βαλύπιον 490
Βομβύλιος 652
Βουλιμιᾶν 393
Βουφάγος 496
Βυσσοδομεύειν 1023
Βωμολοχεύεσθαι 948

Γ.

Γηγενὴς 362
Γηροβοσκεῖν 403
Γοργὸν βλέπειν 852
Γρύζειν 475
Γύης 993

Δ.

Δημοπιθήκοι 893
Διακωδωνίζειν 1199
Δὶς διὰ πασῶν 106
Δουλόπολις 724
Δούριος ἵππος 1021
Δωριάζειν 1239
Δωροδοκηστὶ 612
Δωροδοκεῖν 675

E.

Ἐγκεᾶπτις ἡμέρας 998
Ελίοσος ἐν φέρυγγι 1263

Ἐκλι

Εκλινίσαι 882
Εκπερδικίσαι 878
Ελλάδος ἑλλάς 599
Ελλεβορίζειν 349
Εν πλάτει 1151
Εξονυχίζειν 232
Εξορχεῖσθαι 1200
Εξωκακῶν 1394
Επαύλια δῶρα 1037
Επιμηθεύς 41
Επταβόειος 1001
Επτάφονος 30
Ερημοδίκια 227
Εσκιμαλίχθαι 846
Εὖ κακῶς 1393
Εχεμυθία 203
Εχιναλώπηξ 633

Z.

Ζάθεος 235
Ζοφοροδορπίδες 947
Ζωροποτεῖν 546

H.

Η ψελλὴ ἢ πιτλεύει 262
Ημερόκοιτος 1060
Η τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς 875

Θ.

Θ. *Praefigere* 216
Θαλλοφόροι 1297
Θεῖος ἀνήρ 135
Θρύπτειν 1170
Θυμβροφάγοι 613
Θωπεύειν 1005

I.

Ιαλεμίζειν 764
Ιαμβίζειν 1131
Ιη παιάν 1093
Ιλλεάσθαι 203
Ιππομαίνειν 794
Ισθμιάζειν 757
Ισόθεος 235
Ισον ἴσῳ 1127

K.

Καιρὸς *Deus* 316
Καθημερόβιοι 355
Καπνὸς 837
Καρβάζειν 360
Καρδαμίζειν 352
Καρδαμογλύφοι 443
Καρδόπειον 813
Καρηβαροῦντες 1037
Καταπεῖν 767
Κατὰ χειρῶν ὕδωρ 1072
Κερασβόλος 1056
Κίνδαλος 850
Κιγκλίζειν 659
Κιλλικτῆρα 955
Κιγκλίζειν 659
Κιχλισμός 804
Κλειτοριάζειν 802
Κορυβαντιᾶν 942
Κορυβαντεῖς 420
Κρόμμυζοι 1392
Κρονόληροι 462
Κρώζειν 248
Κύαμος 20
Κύειν *ib.*
Κύκλῳ περιέλκειν 1145
Κυναλώπηξ 1176
Κυνώπης 382
Κώθων 862
Κωμῳδοτραγῳδία 1397

Λ.

Λακκόπλουτοι 1115
Λαρυγγίζειν 1196
Λίχαι pro πυγῆς 271
Λευκηπατίας 1018
Λευκόπυγοι 456
Λῆρος 571
Λιμοδωριεύς 944
Λυδίζειν 659

M.

Μαγαδίζειν 340
Ματτυάζειν 1042
Μέγα πνεῖν 503
Μελλονικιᾶν 1175
Μητρόπολιν 839
Μινυνθάδιοι 795
Μονόγραμμοι 1065
Μυκτηρίζειν 337
Μυιοσόβαι 1139

Μυει-

Μυσικαρφὶ 1129
Μανδροκλέπται 659

N.

Ναυκιστοσεύειν 1122
Νεκρὸ ζωΐῳ 1010

O.

Ὀβελίζειν 218
Οἰκότριβας 813
Οἰκουρία 834
Οἰμώζειν 593
Οἰνόπται 417
Οἰόλυκος 1122
Οἰστροπλῆγες 708
Ὀλοίχειρος 1226
Ὄλμος ἀπολμὸς 708
Ὁμοτέχνοι 451
Ὀστρακισμὸς 460
Ὀζακύδαξ 76
Οὐδὲν πρὸς τ' ἄλφιτον 903
Ὄψινος 41
Ὀψοδαίδαλος 552

Π.

Παιπάλημα 672
Παλεύτρια 892
Παλίμβολον 672
Παλίμπαιδες 206
Παχυστομία 360
Πενταπλόα 1129
Περιτρίμμα 999
Πιθηκίζειν 947
Πολυκοιρανίη 663
Πολυφιλία 905
Ποιπιδειν 1190
Προσεληναῖοι 832
Προτένθης 575
Πτερυγίζειν 828
Πτωχαλαζών 276
Πτωχομούσος 1392
Πύγαργοι 456
Πυρριχίζειν 952

P.

Ῥυποκόνδυλος 1017

Σ.

Σάπερδι cum simia 1256
Σκοροδίζειν 809
Σκύτη βλέπει 492
Σοροδαίμονας 462
Σπηνιῶσαι 1133
Σπαλήβδην 240
Σύφαρ 38
Σχινοτρῶγες 341

T.

Τελχῖνες 614
Τριχοδείπνους 947
Τρικυμία 253
Τρίμινα 301
Τρυγόδιοι 1128
Τύπος 1257

Υ.

Ὑλεῖς 187
Ὑπερμαζᾶν 654

Φ.

Φαγνοπροσωπεῖν 1220
Φαλάρισμος 4[illegible]9
Φελλίνας 1126
Φειδίτια 707
Φίλαυτοι 155
Φρυγὸς ἄδειν 321
Φυσύμαξ 1250

X.

Χαριγλωττεῖν 895
Χηρωνίται 1129
Χειροδίκαι 6[illegible]4
Χειροτονεῖν 666
Χηναλώπηξ 1176
Χρηστολόγος 420

Ψ.

Ψιλὴ οὐ πτίσσει 263
Ψολόπυρα 857

Ω.

Ὠκύμοροι 387
Ὠζακυστάς 76

Τ Ε Λ Ο Σ.

INDEX PROVERBIORVM IVXTA LOCOS, AC IVXTA NVMEROS PRIMI INDICIS.

Cuius quidem numeri huic indici reſpondent.

ABERRANDI.

EXTRA calcem
quis aberret
toto cœlo erras
tota erras via
pugna conſilia
ſcindit
à lineis excidere ~.

Ab initio ad finem ~.

Ab ipſo lare
à capite ad calcem
prora & puppis
venimus ad ſummum
à carcere
à carceribus
ab ouo vſque ad mala
à linea incipere
ab incunabulis
à teneris vnguiculis
principium dimidium
quodcunque in ſolum
exordiri telam
ſcindere glaciem
ea tela texitur
toto organo
à cœlo ad terram
ne inter appia quidem
ſaliua prima
ianuam, feneſtram aperire
ſchema & gradus.

Abſurda indecora ſeu præpoſtera.

Fluuius qua procul, &c.
fruſtra habet
aſinus auis
herculis cothurnos
lumen ſoli mutas
rana aquam
ſoli lumen
ſus Mineruam
Mercurius infans
ſus cum Minerua
pica cum luſcinia certat
veſpa cicada obſtrepens
currus bouem trahit
cancer leporem capit
velocem tardus
virgultea ſcapha
ſilurus putris in quadra argentea
mali viri honeſta oratio
archilochi melos
agninis lactibus alligare canem
eodem collyrio mederi omnibus
ante pilos ſapere ~
odi pueros præcoci ſapientia
calceus pede maior
aratro iaculari
ſus ſaltauit
mulgere hircum
iungere vulpes
nocte lucidus
cum aqua fauces ſtrangulat
primas iactare haſtas
operarij
omiſſis fontibus inſectare riuulos
in herba luxuries
tuum tibi narro ſomnium
nil intra eſt oleam
iuppiter orbus
iugulare mortuos
mortuum vnguento perungis
ad conſilium ne acceſſeris, antequam voceris
aduerſus ſolem ne loquitor
more carico
accepta candela
lanam in officinam fullonis
nec aures habeo, nec tango
ſyncerum vas incruſtare
iuxta fluuium puteum fodit
per parietem loqui
priusquam aſſa ſit farina
priusquam maĉteris
prius antidotum antequam venenum
capra nondum peperit, hœdus autem &c.
anulus aureus in naribus ſuis
in mari aquam quæris
vmbram ſuam metuere
furari littoris arenas
canem excoriatam excoriare
nudo veſtimenta detrahere
nudo mandat
caput artis
gallos quid execas
in aere piſcari
piſcem natare doces
lupi alas
boue venari leporem
ſerenitati nubem inducit
dum virent genua
ceruus canes trahit
aquam igni miſcere
faber cum ſis
elephantum ex muſca
ebur atramento candefacere
exacta via viaticum
qui ſeſe non habet, ſumum petit
leonis exuuium ſuper crocoton
canherium in foſſa
ex natali emortualem facere
ocandum vt ſeria agas
poſt rem deuotatam ratio
trabem baiulans
ſolem adiuuare facibus
tarditas conſilio adiuta
caligare in ſole
teipſum non alens, canes alis
mari aquam è ſaſſa infundit
mus non ingrediens

Digitized by Google

ad menſuram aquam
aliorum medicus ipſe vulneribus ſcatet
anus eriphus
anus ſaltat
anus cothoniſat
in toga ſaltantis perſonam inducere
camelus ſaltat
lucernam adhibes
claue findere ligna, & ſecuri fores aperire
canidas paleas
vulpes bouem agit
ante barbam doces
daſypus carnes deſiderat
tute lupus es, & pulpamentum quaris
ſydera addere cælo
in pace leones
ſmaragdus in luce
nec vola, nec veſtigium
delphinis in terra vires
manum peteris & pedem porrigis
eburneis raſtris ſolum vertere
ligonibus aureis terram fodere
fronti ocream, tibiæ galeam applicat
oreſtis ſomnium narrare
piſtillum exornatum
flumina in terram commutat
priuſquam pinſueris, farinam ſubigis
fulmenta lectum ſcandunt
nouus iſte palaphatus
à cauda ad os transferre
inter Soſias & tybios referre
fluuij curſus non detorquendus
crocum in ciliciam
tanquam ſuper ſpinas incedere
aufidus Adriani retrofugit
calceti Sicyonij
vinalia ſine vino expediri non poſſunt
alcinoo poma dare
de ſcammate egredi
teſtudo volat.

Acceſſio puſilla aut nimia.

Cræſi pecunia ter vno
piſcis ſale eget
holerum additamenta
gleba aruum
gutta vini
ne maior thylaco
cubitale
mantiſſa obſonia vincit.

Ad rem pertinacia.

Nunc in regionem
ipſum oſtij limen
rem acu tetigiſti
ædibus in noſtris
omiſſis nugis rem
ab vnguibus incipe.

Adulatio.

Mercenarium præconium
saluete equorum filia
verbis coquinarijs
in hoſtio formoſus
refutantis laudem
haud quaquam difficile Athenienſem
cura eſſe quod audis
herculna ſcabies
ficum cupit
de fera comediſti
cauda blandiri
præſtat habere
benignior pellace
letale mulſum
iopeam
polycrates matrem
ipſe ſemet canit
magis ipſe Thryx
climacides
gloſſogaſtores
gallonius.

Æqualitas.

Æqua contertatio
in eadem lancea imponere.

Æquanimitas.

In re mala
magiſtratum gerens
iactare iugum
ad finem vbi perueneris.

Alijs alia placent.

Felix Corinthus
quot homines, tot ſententiæ
ſuum cuique pulchrum
balbinum Polybus agna delectat
ſuus rex reginæ placet
te tua, me mea delectant
velle ſuum cuique eſt
aſinus aſino, & ſus ſui pulcher
ad Syrenum ſcopulos conſeneſcere

Alibi diminutum, alibi redditum.

Claudus optime
non omnia poſſumus omnes
facta iuuenum, conſilia ſenum
mare ædin auditione fluuiali abluit
quod alibi diminutum
ſubijce ſeni iuuenculam
non omnis fert omnia tellus
ſenum conſilia, iuuenum
fructibus non flauijs certare
ſpicilegium relinquere
paludem & ſalinas emere oportet.

Aliena curantis.

Bellum cononi curæ fuerit
in alieno choro
ne depugnes in alieno negotio
quæ ſupra nos nihil ad nos
ædibus in noſtris, quæ praua, aut recta gerantur
vtere curru; de aſinis nihil laborans
ſtultior Morycho.

Alieno periculo.

Coctum de alio edere
de alieno ludis corio
non eſt meum negotium
alienam metis meſſem
innocuus alium aſpiciens; meum &c.
faber cadit cum ferias ſulleuent

Aliena à re.

Nihil aduerſum
nihil ad fides
nihil ad Bacchum
mira de lente
quid ad farinas
alia menecles
neque cælum, neque terram
quid ad Mercurium
ego tibi de alijs
falces poſtulabam
extra chorum ſaltare
vltra ſepta tranſilire
extra oleas fertur
incita equum iuxta nyſſam
haud contra oſtium
meos corymbos
omiſſa hypera
de curru delapſus
me mortuo terra
mihi iſtic nec ſeritur, nec metitur

non luctu, ſed remedio opus in malis
reſpublica nihil ad muſicum
quam in tragœdia comici
equus ſeſſorem rapit.

Alijs ſapere.

Alijs proſpiciens
facile cum valemus recta conſilia ægrotis damus
quarta Luna nati.

Amicitia.

Amicus non cogendus
amicitia ſtabilium
ama tanquam oſurus
amantium ira, amoris redintegratio
amici mores noueris, non oderis
nouos parans amicos
non potes Thetidem
vnus Deus, & plures amici
neque nulli ſis amicus
ne cuius dextram injice
nemo ſibi naſcitur
amicorum communia omnia
de manu in manum
amicitia æqualitas
amicus amico
amicus magis neceſſarium quã &c.
acca & charmione
qui circa ſalem & fabam
ſalem & menſam ne prætereas
intempeſtiua beneuolentia
præſtat habere acerbos
non ſunt amici, qui degunt procul
multas amicitias
abyt & taurus in ſyluam
vbi amici, ibi opes.
vſque ad aras amicus
amicorum eſt admonere mutuum
animo ægrotanti, medicus eſt, &c.
in ære meo eſt
ſyncretiſmus
con ſiliant homines
cum amico non certandum æmulatione
queruli in amicitia
amicus lingua
felicitas multo habet amicos
felicium multi cognati
menſa communis
panis fractio
ad felicius latus inflectere
nauigare cum felicibus
tempus arguit amicum
ne rebus proſperis mihi venias
feruet olla, viuit amicitia
ipſis, & ihijs
vultu ſæpe læditur
ſal & menſa
philoteſius crater
ſalute tenus amici
amicus certus in re incerta cernitur
olla amicitia
viri infortunati procul amici
plures adorant Solem Orientem, quam &c.
ad felicem parietem
nuda gratia
ſapientes Tyranni
amicitias immortales eſſe oportet
amicus cum vitijs ferendus
amare fruſtra, odio ne ſis fruſtra
fac nidum in vna arbore
tantali philoteſia

Amor.

Caunius amor
liberorum amantior
inuria ſoluit amorem
manſum ex ore
meidillimus
omnes intus
vt lupus ouem
vt Phrygius amauit
ceſtum habet veneris
ex aſpectu naſcitur
paruus ſemper tuus
aureæ compedes
muſicam docet amor
capite geſtare
qui non zelat
e creta raptus
lyge trahor
non ſoli Atridæ vxores amant
ſanguis & anima
ſternutauerunt amores
amor fit ira iucundior
capra cinnamomum.

Anceps, & dubius.

Neceſſarium malum
neque cum malis
Polypi caput
gaudium dolori iunctum
plus aloes
quid primum, aut vltimum
etiam capillus vnus vmbram habet
ad vtrumuis paratus
vtroque nutans ſententia
volens nolente animo
mala bona
vnica filia duos parere generos
inter pueros ſenex
aut cucurbita florem, aut cucurbita
oportet teſtudinis carnes, aut edere, aut &c.
aut mortuus eſt, aut docet literas
aut quinque bibat, aut tres, aut ne quatuor
excubias agere, aut ditari
in triuio ſum
ancipitis animi
haſta caduceum
Delphicus gladius
ijſdem è literis
qui nocere potes
nauis aut galerus
tertium caput
triceps Mercurius
pſeras aut res
altera caduceum, haſtam altera
gemina cordas ferit.

Aperte, & craſſe.

Premanſum in os inſerere
craſſa Minerua
craſſiore tuus
canibus oſſa proda
vomentum in numero
ſua fronte.

Approbandi.

Tremere pollicem
album calculum addere
creta notare
pedibus in ſententiam diſcedere
momo ſatisfacere
omne tulit punctum
punctis ſingulis
calculis omnium
vnione ſignare

Digitized by Google

alta felicia
alba faba
rectam inſtans viam
ne Iuppiter quidem
ſeruum haud veho
ſi tibi amicum

Arrogantia, inſtantia.

Mira de lente
ſine incolumis redeat
arcem è cloaca facere
gallus in ſuo ſterquilinio
tollere criſtas
attollere ſupercilium
nauphracton tueri
tollere cornua
arrogantia non ferenda
ſybaritici ſermones
tuo pede te metire
vltra peram
b[illegible]
[illegible] Laudiceni
al[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ſuperbia
[illegible]
[illegible] in muſtaceis quærere
palm[illegible] facinus
peri[illegible] campanica
pro [illegible] ſepulchri elogio
p[illegible] ianua
ſybaritica per plateas
cicadis pleni
ex academia
ingredi Iunonium
ſummis vnguibus
cælum irritat armis
ex [illegible] multa facere
cælum digito attingere
iouis ſandalium
imperitus ſubligaculum indutus
faſtuoſus maximus
tanquam argiuum clypeum
homo bambylius
de pulmone reuellere
ipſe dixit
auro loquente
ne mihi ſuffenus eſſem
pennas nido maiores extendere
ne ſutor vltra crepidam
canei baſia
gigantum arrogantia
magis ſibi places
hic Rhodus, hic ſaltus
Atticus in portum
Calliphanes
bullata nugæ
vino vendibili ſuſpenſa hedera non opus
relliſſare
diuinum excipio ſermonem
ampullas loqui
annum in menſem contrahit
ne Samnione domi relicto
Salmoneus alter
Briareus, alias lepus
Io Saturnalia
coturnicis naturam induere
vter faſtu plenus
Delphinum patina non capit
Mithecus cum ſit Agamemnonem ſimulat
antronius aſinus
fortes in tabula
otus, & Othus
ruſticanus Oenomanus
groſſus maturus eſui ineptus
ocyma cantare
ne[illegible]
Telephus è perula
I[illegible] galtas & ſupercilium
Icui patria intonat
tragici cothurni ſtrepitus
lapitha

Aſſiduitas.

Minutula pluuia
aſſidua ſtila ſaxum excauat
bis ſeptem plagis polypus
contuſus
dicendo dicere diſcunt
latum vnguem
taurum tollit, qui vitulum ſuſtulerit
velut vmbra ſequi
ne altero quidem pede
ſaxum volutum non obducitur muſco
multis ictibus deiicitur quercus
exercitatio poteſt omnia
ne genu quidem flectere
ſtudium generat ſtudium &
gutta cauat lapidem
polypus ſcopulo affixus

Aſperitas, moroſitas.

Ferreus, ahaneus
verſatilis Artemon
cornea fibra
ſcytharum oratio
pandelitiæ ſententiæ
thymbra victitans
ſcabioſior leberide
totus echinus aſper
durus alloquiis
echino aſperior
corinthus, & collibus ſurgit & vallibus deprimitur
etiam quercus bacchatur
Agamemnonis hoſtia
matiolechus
ne moue feſtucam
à la[illegible] quæritur
induratum, & implacabilem
ſcyta [illegible]
gratis iira
reperit patella operculum

Attentio, & contra.

Purgatis auribus
mens peregrina
præſens abeſt
erectis
auſculta, & perpende
con[illegible], & conſiliis parendum
ceram auribus obdis
ſummis auribus inſidet
ſurdis obloqui

Audacia.

Neque terræ motum timet, neque fluctus
fortes fortuna adiuuat
animus heptaboeus
aqua præterfluit
martis pullus
alter Hercules
Achilles
Achilleum argumentum
non abiicit animum
ne quid moueare
in diſcrimine apparet, qui vir
non cedendum malis
qui cum contemptu vitæ inuadunt
improbitas muſcæ
megabyzi ſermones
vbi vber, ibi tuber
gyaro dignum
qui calocem regere nequit, onerariam petit
cum muſis certare.

Auxilium infirmum.

Lunæ radiis non matureſcit botrus

per

per fluuium traducere
ſacer manipulus
coriaceum auxilium
ficulnum auxilium
fabula Leonem excipere
iolaum implorat
iſtis vellus non carpitur

Beneficium corruptum.

Terdiſi vinum
capra Scyria
panis lapidoſus
canina victitans, cynocephalū oppugnas

Bibacitas.

Angina vinaria
vinoſa
parthi quo plus biberint, plus ſitiunt
ranarum more
nec elephantus ebiberet
cothoniſſare
calicum remiges
argenteus puteus
colaria camuera
in ollis venari
menſura aquam bibens
Hectorem imitaris, ab Ilio nunquam recedis
quatuor habens capita

Bonæ fortunæ, copiæ, felicitatis aut ominis.

Aſinus in paleas
in voti compotem
nunc illa aduenit Daridis cantilena
procridis telum
albæ gallinæ filius
aut picem olet, aut florem
virgula diuina
gygis anulus
orci galea
bonis auibus
omnia ex ſententia cedunt
datyli dies
Diis hominibusque plaudentibus
ſemper feliciter cadunt Iouis taxilli
ſapiens ſua bona ſecum fert
contingit & malis venatio
iecit Achilles duas teſſeras, & quatuor
ex aſtris delapſus
mortalis Deus
ilias bonorum
cumulus meritorum
plauſtra bonorum
rex ſum
ſale, & aceto
ſale nihil vtilius
ſupercilium ſalit
tranquillo quilibet gubernator eſt
effugi malum, inueni bonum
inueni non quod pueri in faba
ſardis venales
thaſius bonorum
bonorum aceruus
horna meſsis
bonorum myrmecia
dathus bonorum
gargara bonorum
bona terra
bonorum glomi
copia cornu
lac gallinaceum
extu pluit
capram cæleſtem orientem conſpexerunt
bona fortuna, ſiue boni genij
oculus dexter mihi ſalit
bona ſpes oſtenſa
Deus vndecunque
lux affulſit
noctua volat
laureum baculum geſto
midas in teſſeris
boues meſsis tempus expectantes
bos apud aceruum
bos ad præſepe
felicitas à Deo
primum recte valere
Deum eſſe
lacinia obtinere
quæuis terra patria
mare animum non indiget
achaicum telum
ter ſex iacit
Italica menſa

Breuiloquia.

Tribus bolis
pauciloquus, ſed eruditus
minore finire pomario, & his ſimilia
vno faſce complecti
tribus verbis
chilonius modus

Cæcutientia.

Lolio victitant
ſaturnia lema
cucurbitas lippis
ollas lippire
hypſea cæcior
talpa cæcior
cæcior leberide
tireſia cæcior
in canu podicem inſpicere
cimmeriæ tenebræ
cæca ſpeculatio
cæcus cæco dux
neque cæcum ducem, neque amentem conſultorem
palpari in tenebris
è duobus tria vides
puluerem oculis offundere
nox humida
lippus oculus ſolis radios non fert

Calumnia.

Theocrines tragicus
aborere aliena captant bona
ſycophanta morſus
argiua calumnia
boliti pœnam
cydi pœnam debet
chius
pattecione calumnioſior
crater litium
fruſtra Herculi
ſamij mores
abydeni
falſum probrum
hoc municeps, aut vicinus nunciauit
fumus è ficubus.

Carpentis ſeipſum.

Domeſticum theſaurum
propria vineta cædere
aſciam cruribus illidere
carpathius teſtem
aranea neſcit ſobolem

Cauſa indefenſa.

Heteromolie cauſa
deſerta cauſa
ne de lite pronuncies
haud impune vindemiam facies
deſertum vincere, capere, accuſare

Cedendum multitudini.

Ne Hercules quidem
cedendum multitudini
extra publicam viam ne deflectas

Digitized by Google

plurium calculus
contra duo contraria pugnare difficile
vnus contra multos
vnus vir, nullus vir
vni cum duobus non eſt pugnandum
tria Theramenis cauenda.

Citra laborem.

Citra ſementem
dormienti Dij conficiunt
citra puluerem
ſub aliena arbore fructum
citra arationem
vltro Deus ſubijcit bona.

Clamoſus.

Septem conuiuium
clamoſior lauro
vſque ad rauim
claudiana tonitrua
apertis tibijs
cyclobori vox
ſarpedonium littus
ſtentore clamoſior
abydena illatio
columnas rumpere
abſit clamor in colloquio, aut luſu
iube factu preclinia
vna clamore Neadas ſuperat
ſuilla harmonia

Commodum interuerſum.

Alij ſementem faciunt, alij metent
mazam pinſuit à me
palmam præripere
abſens heres non erit.

Commodo magno emptum.

Vale charum lumen
ſalamina nauis.

Conatus.

Omnibus
aut terra, aut mari
commouere ſacra
cominus & eminus
manibus pedibusque & neruis omnibus
omnem vocem mittere
omni telorum genere
remis veliſque
ancoras tollere
omni pede ſtandum
ſuit haſta, cum ſcuto
omni certaminis genere
ſummis uti velis
in magnis, & voluiſſe ſat eſt
miſcebis ſacra prophanis
mare cœlo miſcere
terra marique.

Concordia.

Velut in cratere
concinnere
dorice concinnere
eadem queri
pariter remum ducere
concordia fulciuntur opes etiam exigua
mutua defenſio
tradunt operas mutuas
ut in velabro olearij
acum & filum ſumens ruptam conſue
balneum ingreſſus depone odium.

Coniectura.

Leonem ex vnguibus æſtimare
è fimbria de texto iudico
de guſtu cognoſco
de fructu arborem cognoſco
æthiopem ex vultu dijudicare
cauda de vulpe teſtatur
ex fronte perſpicuum
ex ſtipula cognoſcitur
è culmo ſpicam
è cantu dignoſcitur auis
effœminatorum etiam oratio effœminata
ſtellis ſignare
obelo notare
vnus homo non facit ciuitatem
multis irundinibus opus
vnus nummus non facit diuitem
ex vno omnia
domi coniecturam facio
prima facie
cribro diuinare
ſignum bonum, aut malum
vna hirundo non facit ver
omnibus veſtigijs inquirere
qui bene coniecit
rem acu tetigiſti
ſcopum attingere
crepitu probabis
qualis vir talis oratio
e pelle apparet
procinum apparet
leonem videre, hoſtium prælia portendit
mortuos videns
mortuus per ſomnium vacabis curis
mittere lineam
hirundo æſtatem loquitur
conſcientia crimen prodit.

Conſilium.

nihil eſt miſerius, quam animus conſcius
res ſacra conſultor
ſuadeo, quod ipſe facturus eſſem
coſa conſilium
nox gubernatorem prudentem terret
ratio ſapienti pro neceſſitate
nunquam crateri lagenam impone
quod dubites ne feceris
ut egeni eruum
archilochi vulpes
cum aquila eſſe queas &c.

Contagio morum.

Ne guſtaris quibus nigra eſt cauda
à bonis bona diſce
oſcitante vno
corrumpunt mores
ſi iuxta claudum
talis eſt qualis cum familiaris
ignem ſtipula admouere non tutum
ſtudium generat ſtudium &c.
cum vulpe habens commerciū
elige vitam optimam.

Contemptus & vilitatis.

tineas paſcere
homo treſſis
ne crepitu quidem digiti dignū
concha dignus
ne tegula quidem
titiuuilitius laconicus
ſemper me tales hoſtes &c.
incus maxima
aquila non capit muſcas
elephantus non capit murem
cœnum barbaricum
caſſa glande
fumus
fungus putidus
mithræ yrtes non Daducus
nummo addicere
nummus plumbeus

Digitized by Google

non magis quam canem
nihil eſt, aut nihil cura eſt
aquila tripas aſpiciens
aquilam cornix prouocat
aſinus compluitur
manum non verterim
quod non eſt opus, aſſe carum eſt
vapula papyria
aſinus eſuriens negligit fuſtem
pilo non facio
quam curat teſtudo muſcam
nauci non facio
ne teruncium quidem
ne nummus quidem plumbeus
ne umbram quidem
ne alij quidem caput
ne terra quidem innuit
ne ramenta quidem
nihil facit es
nihil ſanum
homo trioboli
exiguum oboli precium
holerum appoſitio
Syrorum multa holera
huius non facio
quatuor oboli
thryca, apina
nebula in pariete
trium literarum homo
vitioſa nuce
etiam chorchorus
inter indoctos
mandare laqueum
medium oſtendere digitum
minimo prouocare
antehac putabam te habere cornua
non pluris quam ſim
plumbeo iugulare gladio
hoc noueram priuſquam
theognis natus eſt
locrenſis bos
ſcarabæi umbram
bos homolottorum
ſeptimus bos
generoſus ex crumena es
indignus qui illi calceos detrahat
obolo dignus
ut luti baiuli
tituillitium
ſcrapta
ficulna mens
dupondij
tobolates
caſſa nuce
ne teruncium quidem inſumpſit
attagen
ſale emptum mancipium
ſiculus miles
ſeruorum ciuitas
de fece haurire
garica muſa
aſinos non curo
pomarius Hercules
malum Hercules
leuidenſa munus
cicernus Bacchus
ollaris Deus
ſoterichi lecti
cecidis & bulphoniorum
ficulnus
ficulnus gladius
in foribus vrceum
ſi cum Mercurio
merx vltronea putet
numerus
telluris onus
abominandus Scarabæus
minus de iſtis laboro
indus elephantus
cocleare creſcit
conna calculus
megarenſes neque tertij, neque quarti
ruſticanum oratorem
è flamma cibum petis
nyſorum poſtremus
caricus hircus
indoctior Philonide
calabri hoſpitis xenia
principatus Scyrius
ciceris emptor
cubito emungere
canis viuens è magdalia
non eſt cura hippoclidi
non admodum miſces
indignus qui illi matulam porrigat
tanquam conchylium
tragicus rex
vterque ambo
pannus lacer
quis vſus cepit
inutilior blace
nec vtilis, nec inutilis
indignus quem aſpiciat.

Carmina Homeri.

Extritum ingenium
barbam vellere
nihil cotio eſt
non pluris quam ſimias
fumi vmbra
fulgur ex pelui
oppedere contra to
dionu gry.

Appendicis.

Lutea progenies
arundinea crura, & tibi propheta
ager quam multos habuiſti dominos &c.
annulus aureus in nare ſuilla
cinerem quærere
proletarius ſcriptor
quadrante dignum
quidquid licet minus deſideratur.

Contra.

Cantherium in foſſa
in puteo conſtrictus
inuita Minerua.

Contrarium philautiæ.

Non eſt beatus eſſe, qui ſe neſciat.

Crudelitas & contra.

Opera ſyloſontis
phalaridis imperium
omnis herus ſeruo monoſyllabus
budoro more
lemnia manu
crudelis Bacchus
non magis parcemus
lutum ſanguine
non eſt oleum in lecytho
boni viri lachrymabiles
bupali odium
bupalia pugna
agreſtis apis
licynij & licynium fulmen
marſyæ mors
thyeſtea cœna
ſicula aula
neptuni filij.

Cum auxilio citra auxilium.

Frater viro adſit
ſine ope diuina
ne gladium tollat
non abſque Theſeo
duobus pariter

nihil profuerit bulbus
tradunt operas
alieno auxilio potentes
alieno ferox præſidio
titanas imploras
ancora domus
columen familiæ
noſtro Marte
ſine cortice
vnus vir nullus vir
multæ manus onus leuius red-
dunt
reconciliandum
chordæ vice
viuus fueris
papyri fructus
cor tuum noſtrum
ſine cantibus & retibus
ſi Deus voluerit
pecunia abſque peculio
tanquam heros in el peo
in piſa animum confirma
deo fauente nullus officit obex
deus ſi modo fauſtat, quorſum
amica opus.

Curioſitas.

Canis venatici
ſcit quomodo Iunonem duxerit
Iupiter
nihil dulcius quam omnia ſcire
milus omnia audiens
nihil inanius quam ſcire mul-
ta
Zenonium eſt, & lentem co-
quere
corycæus
multæ regum aures
nodum in ſcirpo
aliud homini, aliud humanita-
tis ſatis
inferorum triacadas
vbi Atridarum ſcapha
rudicam expoliuit
ſpinas colligens.

Damnandi.

Notari vngue
carbone notare
contra retiarium ferula
ni pater eſſes
calculo mordere
æquales calculi
non probantis
ne vomen quidem
Θ præfigere
in abſurdo locutum
abijciendum procul
niger infamis
ſpongia corrigere
limam addere
veru ſignare
ariſtarchus ſcriptorum ibi
cerula miniatulæ.

Decretum.

Murus aheneus
domeſticus teſtis
nullus dies omnino
ventis & mare & ignis ſeruiunt
Xenocratis teſtimonium.

Degenerantium in peius.

Se ipſum vincere
ab equis ad aſinos
mandrabuli more
heroum filij noxa
haud canit paternas
quis parentem laudat
a ceſtas medicatus
taurum tollet, qui vitulum ſu-
ſtulerit
camus Athenas
tripuer ſenex
Troia non producit Thracem.

Deprecantis, abominantis.

Deſpuere malum
vates ſecum auferat omen
in capras ſylueſtres
bæon malus piſcis
ſi quid mali in pyrrham
procul ab auribus nuncius ve-
niat
abhorrentis, ac deteſtantis
ilulis cubitus
felix & fauſtum ſit lumen
Iuppiter plue mel.

Deriſio.

Rhinocerotis naſus
è ſublimi me derides
naſo ſuſpendere
poſtica ſanna
in eo ipſo ſtas lapide
loripedem rectus.

Deſperatio.

Actum eſt
pinus in morem
perierunt bona
ad reſtim res rediit
ſuſpendio deligenda
ad porcillum
à quinque ſcopulis
omnibus armis præſidiiſque de-
ſtitutus.

Difficultatis.

Non eſt cuiuslibet Corinthum
adire
nauigatio ad menſam
non huc nauigatur ab honeſtis
viris
non ſus quiuis hoc ſciet
difficilia quæ pulchra
cum principe non pugnandum
ire per extentum funem
clauam extorquere
nemo malus hoc ſciet
non omnibus contingit
ægre quidem, ſed faciemus ta-
men
præter ſybillam leget nemo
centum plauſtri trabes
aranea mala
capere prouinciam
capere ciuitatem
omnes laqueos effugere
trabs in omnibus
archimedeum problema
inter orci cancros adhæſit
non eſt cuiuſuis recte condire
ſcaperdam trahere
amoris pharmacis, amara bilis
prouoluitur
nox gubernatorem prudentem
terret
vbi vber, ibi tuber
camelus pyrrhicam didicerit
teucrum Pacuuij ediſcere
argi tumulus
literarum radices amaræ
fructus dulces.

Differentiæ.

Pilus in medio
quiſquis is fuerit
myſorum, ac phrygum termini
ſeiuncta ſunt Merrha
quid diſtant æra lupinis
valeat amicus cum inimico
paſtillos rufillus
fulicam cygno comparat
coruus abſente graculo pulcher.

Differentia.

Pauper diuiti dans poſcit
mali viri munera inutilia
ne fidei credentium
rara fides
ſimul & da & accipe
nemini fidas

fiducia pecuniae
confringere teſſeram
non perſuaſeris, etiam ſi perſua-
ſeris
ne Mercurio quidem crederem
cæca dies, oculata dies
oculata manus
pluris oculatus teſtis
vnus, quam auriti decem
quot ſeruos habet &c.
hoſtium munera, non munera
homo homini lupus
etiam ſi cato dicat
lydus oſtium mouet
tuam ipſius terram
ſyri aduerſus phœnices
nox gubernatorem
prudentem terret
veſpertinum amant, matuti-
num oderunt.

Dignitatis.

Canis digna ſede
digna canis pabulo
dignus obeliſco
digna cedro
dignus Argiuo
dignum propter quod
dignus qui cum
quauis re dignus
regia vacula
batti ſilphium
decernetur equa
bos in ciuitate
ſapientum octauus
vtramque paginam facit
eſto promus
iuppiter aquilam
glaucus comeſa
antiquior codro
myrteam coronam
roſcius
medicus multorum inſtar
aurea barba dignus
iniurato credere
nectar ſpirat
Daphnis inter paſtores primus
æra & are nobilis
dignus qui ranis miniſtret.

Diligentiæ.

Adamuſſim
thynni more
iuxta melam
ad vnguem
refringere
recoquere
ad libellum debere
feniculum ad lapidem
factum tranſactum
pleno gradu
pluteum cadere
demorſus vngues ſapit
in quadrum redigere
in nocte conſilium
ruminare negocium
fixis oculis intueri
in occipitio oculos gerere
vnum ad vnum
incudi reddere
ruru fons
ithorus
caput ſcabere
Ariſtophanis, & Cleantis lu-
cerna
olet lucernam
non vna manu capere
metiri digitis
arator niſi incuruus præuari-
catur
non nauiges noctu
ſomnus abſit ab oculis
neque quantū luſcinia dormi-
unt
vel acum inueniſſes
grues lapidem deglutientes
frons occipitio
arripe negotij curam
mihi cura erit hoc negotium
mihi iſta cura
ex perpendiculo
folia cadunt poſt cadent arbo-
res
tranſuerſum vnguem
digitum tranſuerſum
puncto non diſcedere
non omnia per bouem obtinebis
omni fune remiſſo
gallinaceus Euclionis
conando Græci Troia potiti
ſunt.

Diſcordiæ.

Beta gammam perſequitur
res tuas tibi habeto
bellum omnium pater
domeſticum diſſidium
diſcidij pomum
mappam mittere.

Diſcriminis.

Apio opus eſt
ſub cultro liquit
ſus ſub fuſtem
in Pithij templo
vtinam domi ſim
fuge procul a viro
fuga tutior
poſt folia cadunt arbores
nunc contingat
de tuo capite
è canis podice
aſciſce ad extremum ſcientiam
in eadem eſt naui
de pilo pendet
periculum prora
inter ſacrum, & ſaxum
à fronte præcipitium, à tergo
lupi
flamma fumo eſt proxima
tua res agitur tunc
per ignem incendis
in neruum ire
nocuit, & nocebit
inter malleum, & incudem
in acie nouacula
res eſt in cardine
è naſſa eſcam petere
ruta opus eſt
longæ rerum manus
fortiorem te vita
ne vni naui
vndarum in vlnis
filum contentionis
caluum quum ſis
ouem lupo committis
obijcere canibus
ne in melampygum
ne temere Abydum
adſcolon nec proſiſceris ipſe
caue thoracem
apnum nauigat
ne in neruum erumpat
à bis ſeptem vndis
ne puero gladium
gladium acutum auertas
perque enſes, perque ignem o-
portet irrumpere
non certatur de olea
maleam legens
per haſtæ cuſpidem
lepus pro carnibus
ex ore lupi
certamen non accipit excuſatio-
nem
corpore effugere
in periculoſo negocio
ingens diſcrimen
pyrrhonia hæſitatio

Digitized by Google

nihil ad perſium
imbrij. & lemnij.

Diſſimilitudinis, & incongruentiæ.

nihil graculo cum ſidibus
nihil cum amatacino ſui
nihil aduerſum
nihil ad fides
nihil ad Bacchum
aſinus ad Lyram
quid caco cum ſpeculo
aſinus ad tibiam
aliud noctua ſonat
aliter catuli longe
alia voce pſittacus
graculus inter muſas
ſyrus cum ſis
aſinus in vnguento
aſinus portans myſteria
feli crocoton
cibum in matulam
ex diametro oppoſitus
alia res ſceptrum
caluus comatus
ſimia in purpura
leonis exuuium induere
ne puero gladium
in eburnea vagina plumbeus gladius
in lente vnguentum
congregare cum Leone
aufer Mothonem
canis in præſepi
ſeruus cum ſis
extra oleas
extra camionem
extra organum
quæ ſemel ancilla
in agro ſutculario
aſinus in pelle Leonis
ſimia in pelle Leonis
aſinus auriculas mouens
bos ad lyram
ſcarabæo vnguentum inuiſum
alabaſtrus putet huic
tu in legione, ego in culina
charixene non ſunt iſta
tunc canunt cygni, quando tacuerunt graculi
trimalydes cum Acylis, ne contuleris
pica Sirenem imitans
quid delphino, & boui commune
quid lecytho, cum ſtrophio
quid cothurnus cum claua
quid barbiton crocoto loquitur
quid lyra cantalica
pigmeum imponere coloſſo
hercules κροκωτοφόρος

Diuitiæ.

Crœſo, Craſſo ditior
mida diuitiæ
lyſiſtrati diuitiæ
pactoli opes
cynura opes
pelopis talenta
ad ambas vſque aures
ne decima quidem
vltra res Callicratis
zopyri talenta
diues aut iniquus
ſacietas ferociam parit
quantum non miluus
tantali talenta
noctua laureotica
dextro Hercule
quantum habet quiuque
pecunia vir
vnde excoquat
diuitiæ non ſemper
veſtis virum facit
magnum os anni
nullius indigens
euparyphus ex comœdia
attagine nouiiunium
arabum gaza
perſici apparatus
tantalica opes
herculis quæſtus
ad pedes ad caput
pythia Myſii talenta
pauperi vitulus caſtrum
alcinoi horti
lydia arena
darij opes
herculis cornu
mare amnium non indiget.

Diuitum prærogatiua.

Felicibus ſunt, & trimeſtres liberi
multitudo Imperatorum
citius Telegore donarim
nemo bene imperat, qui non &c.
bonus dux bonum reddit comitem
arbore deiecta
viua vox
annus producit
alijs lingua, alijs dentes
dij trephes doliares habens alas

Diuturnum.

Lapis ad funiculum.

Docilitas.

Aperta muſarum ianua
bos alienus ſubinde
vtinam domi ſim
duro flagello mens docetur rectius.

Domi viuere.

Teſtudo intra tegumen
domi manendum
domus amica
domus optima.

Elabendi.

Caſſes rodere
omnes laqueos effugere
reperire rimam
extra callem
plauſtrum perculit
formica ſemitam canit.

Error in initio.

In limine deficere
in portu impingere
cantherius in porta
de limine offendere.

Excellentia, inæqualitas.

Aquilam noctua comparas
cicade apem comparas
rana cum locuſta
roſam cum anemone
acanthida vincit cornix
cancros lepori comparas
teſtudo pegaſo
ſenecta leonis præſtat
victoria meliorum
deteriorum victoria
chorus maior & continnentior
ius in manibus
graſi pecunia teruncium
optima quidem aqua
bipedalis
camelus vel ſcabioſa
crotoniatarum poſtremus
plus apud campanos
aquila ſenecta, Corydi iuuenta
equis albis præcedere
culicem elephanti comparas
multis paraſangis
teſtudinem equus inſequitur
pica certat cum luſcinia
bubo canit luſcinia
ſi tanti vitrum

Digitized by Google

ſedecim pedibus
tibiam tubæ comparas
quanto aſinus præſtat
fluuius cum mari
hi unâ totos ſchœnos
hinnulus leonem
minerua ſolem
nihil ad Parmenonis ſuem
poſt leſbium cantorem
nihil aliæ ciuitates
indignus qui illi porrigat, &c.
nec dignus qui me intueatur
celmis in ferro
aquila in nubibus
mantica
multi diſcipuli
ſolus ſapit
formica camelus
hercules cum ſimia
nanus cum ſis cede
hac potior
corui luſcinijs
ſeruus ſeruo præſtat
antiquis debetur
acarnici equi
inter cæcos regnat
qui probus Athenienſis
unus multorum inſtar
alabanda fortunatiſſima
alpha penulatorum
acceſſes, & Heliconis ope
ambroſia alendus
gorgonem aggreditur
lydius currus
ne caprea contra leonem
prodico doctior
quo properas
alius alijs in rebus
non omnia poſſumus omnes
diuinum ſermonem excipio
friuola ciuitates reliquæ ad crotonem
dij omnia poſſunt
nec ad Adonia quidem
num vitat humum, nubes & inania captat
gratia muſis commiſcere.

Execrandi.

Tragicæ execrationes
diris agere
deuotionis templum
œdipi imprecatio
phocenſium execrationes
in omni fabula Dædali execratio.

Execratio.

Res paleſtræ & olei
umbratilis, & domeſtica exercitatio
nitor ac paleſtra
è ſchola cantilenam
puteus ſi auriatur

Ex euentu iudicium.

Mali principij malus finis
mox ſciemus melius
coctæ numerabimus exſtares indicabit
magiſtratus virum indicat
rem factam ſtultus cognoſcit
piſcator ictus ſapiet
poſt acerba prudentior

Exitium honeſtum.

De pulchro ligno vel ſtrangulare
ſapientia in exitu canitur.

Exilium.

Seruabis bouem
teſtaceum flagellum
terram pro terra.

Experientia, ſeu periclitationis.

In care periculum
in dolio ſigularium
in arenam deſcendere
primas iactare haſtas
velitari
quanta mus apud piſam
omnem mouere lapidem
omnem rudentem mouere
reſpublica virum docet
omnem iacere aleam
aut ter ſex, aut tres teſſeræ
rex aut aſinus
vela ventis permittere
deo, fortunæque committo
res ad triarios redijt
ſacram ancoram soluere
mouebo talum à ſacra linea
ſemper tibi pendeat hamus
fabri fabrilia tractant
aſinus ſedet
rex ſum
tentantes ad Troiam peruenerunt Græci
& poſt malam ſegetem ſerendum eſt
multum nauigauit aqua.

Ex ſeſe.

Domi habet, domi naſcitur
domeſticum malum
nihil paſſus graue
emere malo, quam rogare.

Facundia.

Attica muſa
lepos Atticus
cygnea cantio
tunc canent cygni, cum tacebunt graculi
neſtorea eloquentia
nihil ex agro ducis
nunc ipſa viuit ſapientia
nunc ipſa floret
muſarum aues
mella poetica
incantatione quauis efficacius
corinthia verba, & Ionica
byſſina verba
luſcinia muſarum
mercurij typus
muſarum fauus
mercurij catena
os duodecim ſalientum
præ nili cataractis

Fames.

Fames, & mora
miſerrimum fame mori
moleſtus interpellator venter
ceſtreus ieiunat
non interpellandus famelicus
ventre pleno melius
etiam batium deuorares
manduces
are & rore paſtus
choros tragicos moleſte fert
theſſalica buccea.

Feſtinationis.

Nauibus atque quadrigis
citis quadrigis
iouis quadrigis
equis albis præcedere
talaria induere
citius quam aſparagi coquãtur
celerius quam putes
ſimul & dictum, & factum
duobus pedibus
in foribus auſſe
velis equiſque
vir fugiens aut moratur lyræ ſtrepitum
ocyor accipitre
pegaſo velocior
ſalaminia nauis
parit puella etiamſi male abſit viro
ignem palma

aphya ad ignem
ne nimium calidum
intra ſeptimam
prius quam gallus iterum cecinerit
viuit, incende ignem
à ſubeunte portum naui
matura ſatio
prior occupat
ſacra celerius abſoluere
lupinum potum
vt canis è Nilo
duobus clauis figere
alienis vti ſoleis
criſonem Imæreum præcurrere
quantum pedibus potes.

Feſtinatio præpropera.

Qui nimium properat
canis feſtinans cæcos parit catulos
ante victoriam encomium canis
ante lentem augere ollam
æſtate penulam deteris
muſtum demetere
ſiculus omphaciſſat
præmouere venarum
odi puerulos præcoci ſapientia
non ſtatim finis
feſtina lente
citius quam formica papauer
dedaleum remigium
ante pilos ſapis
imberbis ſenes doces
ergini cani
vno die conſeneſcere
facilius quam morbum deuicerint Bœoti
quam facile canis exta edit
citius quam gradatim.

Fides, & grauitas.

Folium ſibyllæ
ex tripode
bonus magnusque
priſtis credendum
ſuffragium optimum
ſemper aliquem virum magnum
oraculum
ex adyto
iniuriato credere
legatus non cæditur, neque violator
ex Iouis tabulis
atticus teſtis
attica fides
iouis lapidem iurare
rhadamanti iuſiurandum
viri iureiurando
iouis ſuffragium
amphyctionum conſeſſus
pollicentis ſe promiſſa re præſtiturum
dictum ac factum
mineruæ ſuffragium
veriora his quæ apud ſagram
oculis magis habenda fides
domeſticus teſtis
venereum iuſiurandum
dignus qui cum in tenebris mices
de manu in manum
manu longa ſeu breui
cenſorium ſupercilium.

Fœminæ.

Fœmina nihil peſtilentius
ignis, mare, mulier
ſublata lucerna
mulieri ne credas
nec mulieri, nec gremio credendum
mulierem exitia
mulieris oculus
mulier pudica ne ſola ſit vſquam
qui non litigat, cælebs eſt
tanquam Chalcidica
teſſala mulier
in triclinio chia
in cubiculo nola
intus Hecuba, foris Helena.

Focus.

Focus luculentus.

Forma, deformitas.

Ominabitur aliquis
à furijs oriundus
leporem non edit
myconius caluus
piſtillo caluior
multam ſyluam geſtas
pronomi barba
traxenem nauiges
quod pulchrum, idem amicum
callipygos
perdicis crura
ex ouo prodijt
pulchrorum etiam autumnus pulcher eſt
ſimia eſt ſimia
therſitæ facies
corythes deformior
ſimearum pulcherrima deformis eſt
fumus pulchriorem perſequitur
herculis clypeus
tanquam pauo ſe circumſpectans
cadaueris inſtar venuſtus

Fortitudo.

Maſculum
Achilles
achilleum argumentum
naxia cos
adamantinus
aut manenti vincendum, aut moriendum
thurium lema
mœnia ferrea
infige plagam
in lyppſitio pugnas
ſola, Lacena viros pariunt
achillea arma
deorum liberi ſunt inuulnerabiles
tydeus corpore, animo Hercules
murus ſemiramidis
pallenicum tueri
atticus miles.

Fortunæ commutatio.

Teſſula tranſmutatio
alia vita, alia diata
nunc pluit, & claro nunc Iuppiter æthere fulget
cum Deo quiſque & gaudet, & flet
ipſa dies quandoque parens, quandoque nouerca
omnium rerum viciſſitudo
multa rota voluentur
fortuna æſtuaria
res in foro noſtro
flos cinis
cataſtrophe fabulæ
bene natis turpe eſt male viuere
vbi non ſis qui fueris, non eſt cur velis viuere
ad priſtina præſepia
à remo ad tribunal
dionyſius corinthi
nemo mortalium omnibus horis ſapit
pitana ſum
fors domina campi
inter manum & mentum
multa in medio

mars communis
circulus res mortalis
quod aliter condiuit coquus aliter condiam
bona nemini hora eſt
oſculana pugna
per manus tradere
de manu in manum
cedrus cecidit
cras credo, hodie nihil
computatorum digiti
nauſiclidis ſolitudo, nec ver, nec amicos
victoria ἑτεραλκής.

Fortunata ſtultitia.

Athenienſium inconſulta temeritas
dormientis rete trahit
in nihil ſapiendo iucundiſsima vita
malum vas non frangitur.

Fraus ab amico.

Vallus vitem decipit
canis mendico auxilians
aſcoiſſare
agamemnonium epulum
vulpis reliquia
nodorum vincula texentes.

Frugalitas.

Phormionis thori
à colo non ſito
allium in retibus
oliuam ne comedas
ſilicis Imperatores
vita doliaris
ſycion arrodens vxor lacernam texe
tanquam in phiditijs
hecatæ cœna
thymbra victitans
ſalem lingere
ſi caſeum haberem
Xenocratis caſeus
aſpera vita ſed ſalubris
ſalem & caſeum edo
anima ſicca ſapientiſſima
hecales cœna
in agrum ſeruus
cappari victitas, qui potes Anthia
eſt modus matulæ
hortus altera ſuccidia
indigentia mater ſanitatis.

Fruſtrata ſpes.

coruum deluſit hiantem
theſaurus carbones erant
bolus ereptus è faucibus
murem oſtendit pro leone
concupiuit aſſam
ne per ſomnium quidem
aliena iacis
larus parturit
cepphus parturit
parturiunt montes
lupus circum puteum
lupus hiat
aurificem te futurum
quærens obſonium
ne quære mollia
duos inſequens lepores
hic funus nihil attraxit
inani ſpe flagrat
fluuius non ſemper fert ſecures
ſpem precio emere
ſemper agricola in nouum annum diues
cretenſes ſacrum
nucleum amiſi, reliquit pignori putamina
prauertit ancoræ iactum Deus
in caducum parietem inclinare
fœdum eſt manſiſſe diu vacuumque rediſſe
non omnia eueniat, quæ in animo
ſcipioni arundineo
ab alno ſpectat
argiuos armat oraculum
minuunt præſentia famam
ſuilla abſumpta, bouem non expectes
da panem & pugnum

Fuerunt non ſunt.

Stultus opportuna loquutus
iam illi, iam non ſunt, ac qui ſunt mali
fuere quondam ſtrenui
fuimus Troes
omnia bonos viros decent
ſæpe etiam eſt holitor valde opportuna locutus
ſummaria indicatura
bubulcus antea, nunc caprarius
leo prius, nunc leporem agit
olim Pelaſgi, Danaida poſtea

Fucus.

Lecithum habet in malis
oleo vti cum
ſchenicolæ
theſſalicum numiſma
aliud quidpiam externa
catharum ſicaminorum in malis habere
formoſus ſine pulchritudine
caracalle nummi
geometriam exercere in cilio.

Garrulitas.

Archytæ crepitaculum
arabicus tibicen
turture loquacior
prolixius Iliade
cornicari
daulia cornix
hirundinum muſca
luſcinia nugis inſidientes
in mentem quicquid venerit
ad vinum diſerti
cicada ſine canens
citeria
muſarum aues
tam multa quam ſapiens
dodonæum æs
cante loquacior
littore loquacior
cicada vocalior
non eſt eiuſdem & multa & opportuna dicere
homo ſemper contradicens
tanquam ſuber
telenitia echo
balneator
moſcus canens Bœoticum
ſi coruus poſſet tacitus paſci
quicquid in buccam venerit
quicquid in linguam venerit
citra vinum temulentia
meliacum nauigium
interſecta muſica
lingua quo vadis
leuiſsima res oratio
ſaburratus
cane Tellenis
farcire centones
ſine capite fabula
chius chium loqui non ſinit
cicadæ humi canunt
treicia hirundo labijs inſtrepit
ſupra clepſydram dicere
turtur canat

Gratitudo.

Merces amico conſtituatur
qui lucerna egent, infundunt oleum
lingua præconi præciditur
pro bonis gleba

ſyloſon

Digitized by Google

ſyloſontis chlamys
lingua ſeorſum inciditur
gauſa in ſtagnis
immortales gratiarum horti.

Hæredipetæ.

Si vultur es, cadauer expecta.

Honos indigno habitus.

Bos in quadriga argentea
bos ſeptimus
aſinus in pelle Leonis
ſimia purpurata
malus cholaures, bonus ſymphoniacus
ſtrumam dibapho tegere
ornamentum in luto, dignitas indigno.

Hoſpitalitas.

Haud vnquam arcet oſtium
ſemper aliquis in cydonis domo
hoſpitis habenda cura
fores habet tritas.

Ignauia, & inſcitia.

Neque compluitur, neque ſole aduritur
neque natare, neque literas
neque tria quidem Steſichori noſtri
libethrijs inelegantior
barbarus è triuio
nec ſibi, nec alijs vtilis
claudi more tenere pilam
equi ſcietta
anus velut equus
ab aſino delapſus
libera capra
ne æſopum quidem triuiſti
nullam hodie lineam duxi
neglectis vrenda filix innaſcitur agris
domi pugnas more galli
ſupinus
ameles angulus
ignauis ſemper feriæ
mulieris podex
qui domi compluitur
ne vidit quidem oleum
pigris ſemper eſt feſtum
ſpartam habes, hanc tractes
circa montis radices verſari.

Ignoratio.

Nullius coloris
in alieno foro litigare
in tua ipſius arena
album in atris neſcio
non nouit natos
ne pictum quidem nouit
late viuens.

Illecebra mali.

Lotum guſtauit
periculoſum eſt canem inteſtina guſtaſſe.

Impoſsibilia.

Prius lupus ouem ducat vxorem
prius duo echini amicitiam ineant
prius locuſta bouem pariet
mare prius vitem tulerit
prius teſtudo leporem præuerterit
ſurſum verſus ſacrorum fluminum feruntur fontes
fontes ipſi ſitiunt
citius in naui cadens à ligno exciderit
aquilam teſtudo vincit
terra volat
citius elephantum ſub ala celes
capram portare non poſſum & imponis bouem
ab aſino lanam
ſimul ſorbere, & flare
ſine pennis volare
ſtatuam faucibus colas
nunquam efficies, vt recte ingrediantur cancri
ſambucum citius
lenticulam angulo tenes
ex arena funiculum nectis
aſini cauda non faciat cribrum
augiæ ſtabulum
veſte circumferes ignem
lupo agnum eripere
luſciniæ deeſt cantio
quid ſi cælum ruat?
bos porrecto vltra Taygeton capite
nec Deus, nec homo
vento viuere
ſcarabæus citius faciet mel
mulieri deſunt verba
tantali menſa
athlantiuum mare cotyla exſorbere
priuſquam ignitus lapis enatarit
andromachen ex anguibus concinnare
rete inflas
amnis curſum cogere
citius terra ætherem conſcendet
in aceruum metere
myricæ citius poma ferent.

Imperitia.

Dulce bellum inexpertis
operarij
vocales.

Impoſtura.

Dare verba
addere manum
os ſublinere
obtrudere palmam
fucum facere
circum tondere comam
noua hirundo
perſonam mauult, quam faciē
in laqueum inducere
obolum reperit parnetes
ëpheſia litera
embarus es
planus ſemel crura fregit.

Improbi.

Lydi mali
lerij mali
atoli
mali conmatis
bipedum nequiſſimus
tenedius tibicen
phrynondas alter
noui Simonem, & Simon me
beſtia beſtiam nouit
ambrones
ballio
eurybatiſſare
vltra Eurybatum
tria cappa peſſima
duplex cappa
diagoras melius
non capit ſomnum
lupi cecus
cum ſacco adire
oncbatis
cercopum cœtus
cercopiſſare
magis tenuius Hippamine
mare proluit omnia
qui omni in re, & in omni tempore
ſeruilis capillus
vlyſsis remigium
dij dent tibi tuam mentem
non es lauidanus
compenſaria res eſt improbitas
inſania non omnibus

ſacrum

ſacrum ignem inſlari nefas
ſiphnia arra
annulus aureus in nare ſuilla.
aurei equi ſpeciem præfert.

Impudicitia.

Oſce loqui
enobatis.

Impudentia.

Manci pera
faciem praſicare
nudo capite
atticus aſpectus
lingua non redarguta
perſonam non faciem gerit
ſine perſona laſciuire
tabernariam exercet fronte
ilio indigna verba
iynges.

Inanis metus.

Vmbra territas
utre territas
da lapidi volam
mure obſtrepente, etiam timet
panicus caſeus
metum inanem metui
multa in bellis inania
theagenis hecatæum
canes timidi vehementius latrant
aſperſiſti aquam
leporem frondium crepitus terret
lamia turris
vti nutrices lamiam.

Inanis opera.

aſinum tondes
ab aſino lanam
vtrem vellis
caluum vellis
æthiopem lauas
mortuum flagellas
aquam è pumice poſtulas
mortuo verba facis
littori loqueris
bulbos quæris
aquilam volare doces
delphinum natare
delphinum cauda ligas
nebulas diuerberare
aſini caput ne laues nitro
de aſini proſpectu
ad factam canis
de fumo diſceptare
de aſini vmbra
arenam metiris
arenæ mandas ſemina
de lana caprina
in aqua ſcribis
reti ventos venaris
ignem diſſecare
iſthmum perfodere
in arena ædificas
parieti loqueris
cribro aquam haurire
in aqua ſementem facis
danaidum dolium
fimo ſuffitum facere
bos ad ceroma mittis
ocnos funem
nudus nec à centum viris ſpoliari poteſt
operam & retiam perdere
ſterilem fundum ne colas
eundem calceum omni pedi
in ſaxis ſeminas
vtrem mergis
in aqua ſitire
inter lapides pugnabant; nec lapidem tollere poterant
cauam Arabiam ferere
aranearum telas texere
arare littus
è multis paleis parum fructus colligi
ouum adglutinas
penelopes telam retexere
oleum & operam perdidi
periit ſus
ollam exornas
ollas oſtentare
quid opus erat longis canere tibiis
nihil agere
cum diis non pugnandum
aſinum ſub fræno currere doces
apud nouercam queri
ferrum natare doces
cauda tenes anguillam
auſtrum perculi
cui nullum negotium erat, Hermenem muro cinxit
milium terebrare
vacuam inhabitare
in frigidum furnum panem immittere
coruus albus
lapidi loqueris
linum lino nectis
ſurdo oppedere
laterem lauas
anthericum metere
lapidem elixas
ſurdo canis
vtrem cædis
verberare lapidem
impete peritum artis
Laborem ſerere
a lupi venatu
alienum arare fundum
hylam inclamas
hic funis nihil attraxit
hydram ſecas
cotem alis
cum corÿco luctari
cum diis pugnare
cum plurimum laborauerimus, eodem in ſtatu ſumus
cum laruis luctari
canis
vtre territas
ſenex pſittacus negligit ferulam
mortuo mederi
ſenem admonere
vmbra territas
mari aquam addere
inaniter aquam conſumis
vndas numeras
in cœlum iacularis
in eodem hæſitas luto
voluitur luto dolium
vlulas Athenas
in ſyluam ligna ferre
contorquet piger funiculum
tranquillum æthera remigas
ventos colis
vento loqueris
nugas agere
actum agere
aquam in mortario
volantia ſectari
ſaxum voluere
ex inanibus paleis
fruſtra canis
milium torno ſculpere
obturbas fruſtra
memorata mones
cancrum ingredi doces
apud ſimium odorum vaporem ſpargis
inuitis canibus venaris
inuitos boues plauſtro inducere
contra torrentem niti
contra ſtimulum calces
leonem larua terres
ſenis mutare linguam

ſenis

ſenis doctor
herculei labores
quaſi ſutrium cant
aſinus balneatoris
mare exhauris
exurere mare
phrynichi lucta
muſcas depellere
aues quæris
humi auris
excubiarum cauſa canens
inſeuit, quod exhauritur
è tantali hortis
dentem dente rodere
oreſti pallium texere
ver ex anno tollere
barbam ab vluis puerorum vellere
caprarum nomina
dormienti loquor
ventos paſcere
in cinere ſcribere
araneæ tela
acceſſorium operis loco.

Inæqualis penſatio.

Ne verba pro farina
pro perca ſcorpium
vmbra pro corpore
palumbem pro columba
pilos pro lana
pro malo cane ſuem
malo bono penſare
diomedis, & glaudi
ad fractam canis
oonos artoxya
ſi vinum poſtulet, pugnos illi dato
in parte vel ignem prædetur aliquis
amiſit vrbem, & pugionem recepit.

Incertus euentus.

Mars communis
inter os & offam
multa cadunt inter calicem & ſuprema labra
in herba eſſe
neſcis quid ſerus veſper vehat
nullo ſcopo iaculari
ſi crebro iacias, aliud alias ieceris
ſol omnium dierum, nondum occidit.

Incitare.

Alas addere
cithara incitat ad bellum
claſſicum canere
ſtimulus fodere
cubito ſtantem tangere
fodere latus
aurem vellere
cur ceſſatum eſt?
frigidam aquam ſuffundere
fers puer
ignarium dare
ad ſcamma producere
hinnulus ne cum leone partiatur.

Inconſtantiæ, perfidiæ, verſutiæ.

Ventorum flatio
panagæa Diana
cothurnus
vnica filia duos parare generos
chimæra
lachryma nil citius areſcit
modo palliatus, modo togatus
pedibus vtriſque claudicare
vtraque nutans ſententia
venti campus
mutabilior Methra eriſichthonis
chamæleonte mutabilior
polypi mentem obtine
mulieris animus
euripus homo
cnips in ligno
cothurno verſatilior
aliud ſtans, aliud ſedens
duabus ſedere ſellis
duos parietes de eadem dealbare fidelia
duplices viros
de toga ad pallium
duodecim artium
theſſalorum commentum
phœnicum pacta
locrenſe pactum
thracium commentum
hoc calciamentum conſuit Hiſtiæus, Ariſtagoras induit
thraces fœdera neſciunt
quibus nec ara, neque fides
altera manu fert lapidem, altera panem oſtentat
repariazare
maritimi mores
lingua iurauit
punica fides
græca fida
non idem ſunt ſcriptura, & locus
dædali opera
admirabiles in nectendis machinis ægyptij
multa nouit vulpes
magnus verſator in re puſilla
ſimia non capitur laqueo
volaticum iuſiurandum
ſemper adfert lydia mali quippiam
ſemper africa noui aliquid apportat
veriſimiliter mentiens
lampon iurat per anſerem
magis varius, quam hydra
ſiſyphi artes
pyrrhandri commentum
megaricum machinamentum
vlyſſeum commentum
vias nouit, quibus effugit Eucrates
libyca fera
è poculo perforato bibere
expedit habere plura cognomina
ſi leonina pellis non ſatis eſt, vulpina addenda
non cominus, ſed eminus
veſpertilio
trochi in morem
fons Dodonæus
vtroque claudicare
Protei more
dextrum pedem in calceo, ſiniſtrum in pelui
multa mentiuntur, quibus Deum fallat
ex eodem ore calidum, & frigidum efflare
ex ſe fingit velut araneus
obliquus curſus
cantharo aſtutior
caſtoreus modus
pardi mortem aſſimulat
ſphondyla fugiens
vultus vitiligitia
pergea Diana
pardalis exuuium induere
deos abſentes teſtes facis
ſenis ira

Inculpatus.

Ratio quadrata, quadret, &c.
aurum indice exploratum
purior clauo

à pure

à pure pura deſluit aqua
aurum igni probatur
aurum colophonium
ne momus quidem ipſe poſſet carpere
ſol non inuidet veſpere
maſ ilienſes mores
amicus Plato, magis amica veritas.

In deliciis.

Porcellus acarnanius
mus albus
melitaus catulus
alexandrina delicia
agri podex
ex cubitis cœnare
expumicare
criſpiores apio
totam ſpirare Arabiam
ſicula menſa
pigris ſemper eſt feſtum
quem cos non nutrit, illum nec Ægyptus
byſſina verba.

Indeprehenſos.

Folio ficulno tenes anguillam
medius teneris
decipula murem capit
in laqueos lupus
in area latitas
in eaſdem anſas veniſti
laqueus laqueum capit
laciada
hinc illa lacryma
vbi cognitum eſt, quod erat occultum
hac Helena
culleo dignus
hydrus in dolio
tempus omnia reuelat
cuculus
anguilla in ſtrigmento
determinare foſſam.

Indiligentiæ.

Princeps indiligens
ſi quis iuxta ciuitatem clipeus
malus ianitor
phani oſtium
à limine ſalutare
vt canis è Nilo
per tranſennam inſpicere
per ſatyram
ſummo pede
ſummis labijs deguſtare
extremis digitis
primoribus labijs
molli brachio, leui brachio
compreſſis manibus
pulmo prius veniſſet
oculis clauſis agere, vel perſtringere
de paxillo ſuſpendere.

Induſtria.

Dij facientes adiuuant
cum Minerua manum moue
manu admouenti fortuna implorandà
ni purges & malas, non comedes
neque mel, neque apes
qui vitat molam, vitat farinã
manum admouere
optimum obſonium labor ſenectuti
lutum niſi tundatur, non fit vrceus
ſerere ne dubites
qui arat oliuetum
quid tandem non efficiciant manus?
proba materia eſt, ſi probum adhibeas artificem
artem quæuis alit terra
ex vmbra in ſolem
muli Mariani
ars porticus miſeria
multis brachijs æqualis
aurum è ſtercore colligendum.

Infacundia.

Canere ad myrtum
ialemo frigidior
peius Babys canit.

Infortunii ſiue exitii.

Aſinus inter ſimias
nouacula in cotem
vita ſpinoſa
aqua & terra reddamini
aſinus inter apes
in apes induxiſti, irruiſti
tria è curia dicas
ad aquam malus
canis in vincula
mitte in aquam
ad cynoſarges
ad coruos
in puteo cum canibus pugnare
in beatam
in oriculum
charontis ianua
terreſtria balnea
aurum habet Toloſanum
equum habet Seianum
tragicum malum
moſtelam habet
cadmea victoria
fortunatior Strobolis
iſſa
mens læua
genius malus
mala vltro adſunt
per medium annulum trahaeris oportet
è tribus malis vnum
extrema extremorum mala
ogygia mala
diolygium malum
labore laborioſius
lemnium malum
magnetum male
malis mala ſuccedunt
tenarium malum
tam perit, quam extrema fama
viuus videnſque
ilias malorum
lerna malorum
ſemper Ilio mala
ſybaritica calamitas
alio relinquente fluctu, alius excipit
cyrbes malorum
noctua inter cornices
hodie nihil ſuccedit
malorum theſaurus
malorum panegyri
per tenebras quæ apud quercū
grauiora Sambyco
malo aſino vehitur
miſerior monomatis
qua ex antiqua
cuiuſmodi portento me inuoluit fortuna
my ſortitus es
ſeruabis bouem
inus dolores
niobes mala
antiopæ luctus
cythnica calamitates
cyrnea iactura
argycollis
arda damicum bellum
ardens veſtis
ægypti nuptiæ
militauit cum Eraſiuado
qui multum obfuit
excubias agere in Naupacto
lepus apparens

Digitized by Google

rupta ancora
commune naufragium
obedientia felicitatis mater
mariandinus tibicem
ſimia ſanguinem profudiſſe
tenedia regula
oreſtis inſaniam inſanire

Ingenij malitia & inſtitutio.

Lupus pilum mutat, non mores
naturam expellas furca tamen ipſa recurrit
lignum tortum, haud vnquam rectum
æthiops non albeſcit
qui ſemel ſcurra, nunquam paterfamilias
podex lotionem vincit
occaſione duntaxat opus improbitati
ſaliuam imbibere
quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit &c.
pardus maculas non deponit
coloſſi fragmenta
eloquentia male ſine moribus diſcitur
inteſtina adolens, ipſe carnes deuorat
figura & triobolus
vulpes pilum mutat non mores.

Ingratitudo.

Viuum noueris
ale luporum catulos
alies nutricationis mercedem perſoluit
qui canem alit externum
hirundines ſub eodem tecto ne habeas
pro beneficentia Agamemnonem vlti ſunt Achiui
pro perca ſcorpium
nemo bene merito bouem immolauit &c.
ſimul & miſertum eſt, & interijt gratia
in ſeneta ne quid beneficium collocaris
arietis miniſterium
numeros licet perdas aquam in comendo.

Ingrata ob vetuſt.

Piſcis nequam
piſcis repoſitus
quantum ex Bacchanalibus
antiquiora Diphthera loqueris
ab aborigenum ſeculo
à nannaco
res cannaca
antiquior quam claos
per antiquum diem
pellenaa tunica.

Initium laudatum.

In hoc calceamento pedem habet
operi incipienti fauendum
cum paruula eſt, bona videtur ſpina
primum agina pueros optimos alit
primum Mars in filijs laudatus eſt.

Iniuſtitia.

Stateram ne transgrediaris
malum lucrum, æquale diſpendio
fabarum arroſor.

Inſalubritas.

Qui mori nolit ſybari ante tempus
herculanus morbus
herculana ſcabies
cadaueris inſtar venuſtus.

Inſidiæ.

Canis ad cibum
cauentis clancularias inſidias
oportet omnibus corydalis
tragulam inijcere
ab tranſenna cibum
in tranſennam inducere
pulchre fallit vulpem
cuniculis oppugnare
punicis mali omnibus granum aliquod putre
equus Troianus.

Inſtans.

Ante pedes
in manibus eſſe
conclamare vaſa.

In ſtupidos.

Ede naſturtium
nihil ab elephante differs
porcus obeſus
ſacer piſcis
tanagræus cetus
mamacutha
loquax talpa
bos marinus
nihil differs à chærephonte
mens non ineſt centauris
becce, elenus
ſaturni podex
caput vacuum cerebro
margites
rana gyrina ſapientior
ouium nullus vſus
ouium mores
fœnum eſſe
tibicines mente capti
ne quis vnquam Megarenſibus
midas auriculas aſini fungis
aut regem, aut fatuum naſci oportet
ſtultior Melitide
neſcit capitis, & inguinis diſcrimen
vir videbatur nauis
terra inceſſit
larus hians
lucerna pinguior
bœotica ſus
bœoticum ingenium
Bœotica auris
aſinus ſtramenta mauult, quàm aurum
colophonium calceamentum
in nauibus educatus
vaſis inſiat
verueia ſtatua
tredecim cubitorum
antiquiores crono & Titanibus fuiſtis
ſalſitudo nihil ineſt illi
bibe elleborum
ſtrychnum bibit
porcum immola
ſquillas è ſepulchro
minus habet mentis, quam Dithyramborum &c.
piſtilio retuſius
embaris ſum
phryx plagis emendatur
ſeruilior Meſſena
ſtultior corœbo
ſtultior Morycho
ſtupidior praxille
corpus ſine pectore
antronius aſinus
archadicum germen
arcadas imitans
aſinum in rupes
ſoles Tarteſia

ſtulto

ſtulto ne permittas
non ineſt illi dentale
ſeptennis cum ſit, nondum edidit dentes
ſtultitia eſt Iouem putare eſſe
vt Bagas ſtas
deſertum obtueri
terebintho ſtultior
cæcus auribus
bis pueri ſenes
ſaturnia lema
auris Batauа
abderitica mens
neronianas thermas refrigerat
archigenis indiget
pulmonis vitam viuit
phryx non minus, quam ſpintharus
ne Mercurius ipſe quidem ſanarit
alba præcordia.

Intemperantia, libido.

Myconius vicinus
vnico digitulo ſcalpit caput
bacceli ſimilis es
hermioſus vſque ad gulam
batalus
tibicinis vitam viuis
ſamiorum flores
ſponſi vita
meile te ipſum perungis
ſamiorum larua
ſamium comatum
ſardanapalus
vale charum lumen
lesbijs digna
lesbiari
corinthiari
lydus in meridie
lydus cauponatur
pepones
lydo more
videre mihi labda
adonidis horti
vt corinthia videris
agathonia cantio
ſummo digito ſcabere
chalcidiſſare
phicidiſſare
ſiphniaſſare
cliſthenem video
ſinopiſſas
ſus per roſas
aries cornibus laſciuiens
caprarius in æſtu
quæ ſub alis ſiunt
e maſſilia veniſti
complura maſculi canis cubilia
lentiſcum mandare
perniciſſare
nil boni cogitat vir arrigens vita charactrij
circulator cybelius
voluptas malorum eſca
lumbos ſi actus, vt Myſius aſinus
vtramque inflare tibiam
carieum ſchema.

Intempeſtiua, inepta.

Saturnalia non ſemper
ibyci equus
in craſtinum ſeria
ſimulare cupreſſum
intempeſtiua beneuolentia
in lente vnguentum
æſtate penulam deteris
menſe Maio nubunt mala
mentam belli tempore neque ſerito, &c.
roſam, quæ præterierit, ne quæres iterum
foras cares, non amplius antheſteria
anus hirciſſans
anus bacchatur
feli crocoten
apage hoſpitem
quid de puſillis magna proœmia
tragœdias in nugis agere
annoſam arborem tranſplantare
ne vnquam viris ſenis
moleſtum ſapientem apud ſtultos loqui
maiium eſt bonum
in pace leones
mita de lente
cum Euandri matre loqui
alabandicum opus
inter lugentes iocari
monstor capras age
morſimi verſus quis deſcripſerit
clypeum poſt vulnera ſumere.

Internicio.

Funditus, radicitus
ne igniſer quidem reliquus eſt factus
ne bolus quidem relictus
pinus in morem
perdere naulum
cum cane ſimul & lorum
fuimus Troes
qui iure perierunt
omitte vatem
ruens omnis diſruptus eſt
multores reipublicæ peſtis
hippodromica bona.

Inuidia, æmulatio.

Cognatio mouet inuidiam
eſurienti ne occurras
inuidus vicini oculus
figulus figulo inuidet
inimicus & inuidus vicinorum oculus
vnicum arbuſtum non alit duos erithacos
vna domus non alit duos canes
Zoili
edentulus veſcentium dentibus inuidet
expertes inuidentiæ
iactantiæ comes inuidia
turpe ſilere
optat ephippia bos piger, optat arare &c.
fertilior ſeges eſt in alieno aruo
præſtat inuidioſum eſſe quam miſerabilem
alauda non eſt ſine criſta
maſta beluam alit
à vipera morſum capias.

Ira.

Lucernam accendere poſſis
in fermento iacere
ſcutlus mutus
iracundior Adria
mordere frenum
mordere labrum
telum ira facit
bilis in naribus
herculis ira.

Iteratio, citra tædium.

Bis terque quod pulchrum
honeſti nulli ſacietas
vnediones.

Iteratus error.

Eadem oberrare
iterum ad lapidem eundem offendere
non licet bis in bello peccare
vulpes non iterum capitur laqueo
cauendum ab eo, qui ſemel impoſuit

venia primum experienti
ſus in volutabrum
canis reuerſus ad vomitum.

Iudicandi.

In quinque iudicium genibus ſitum eſt
panidis ſuffragium
ſus tubam audiuit
auris Batana
coruus albus
caci praſcriptio
quod index auro, id aurum homini
lydius lapis
gnomon, & regula
tenedius homo
tenedius patronus
manum ferula ſubduximus
nouit quid album, quid nigrum
nouit mala & bona
purpura iuxta purpuram diiudicanda
amuſsis alba
lesbia regula
naſus
cenſoria virgula
veteris moneta
pulchra apud pueros ſimia
poſtes tranſcendere
omnem lapidem nitidum adorantes

Iuuenta.

Iuuenta viribus pollet
iuuenari.

Iuſtitia.

Æqua lance
rhadamanti iudicium
orphica vita
rectam inſtans viam
virtus ſimplex
partitio non praſocatio
homines frugi
exigua res ipſa iuſtitia
trutina iuſtius
iuſtitia oculus
iuſtitia iuſtior
mars rex
bachyris
eadem penſare trutina
rhamnuſius
prienenſis iuſtitia
rectam ingredi viam
dum clauum rectum teneam
adamuſsim
ne moueto lineam
ex aquo partire
aqualitas haud parit bellum
qua non poſuiſti, ne tollas
a ſacris abſtinenda manus
nemo quemquam ire prohibet publica via
zaleuci lex
dat veniam coruis
quod alij vitio vertas, ipſe ne feceris
vrbanus nihil aequi cogitat
draconis leges.

Laceſſentis.

Arietem emittit
cominus atque eminus
non vt prior ladam
nunquam enim meos abegerunt, nec equos
tangere bulcus
temulentus dormiens non eſt excitandus
thuniſſare
irritare crabrones
vt lupus ouem
inſuere in ſaccum, vel culeum.
Lætitia, vide Triſtitia.
Languor, vide Vehementia.

Laudata.

Cianis in lingua
ſilentij tutum pramium
mulierem ornat ſilentium
alia committenda, alia celanda
qui obticeſcit
qui continet arcanum
muti citius loquentur
areopagita taciturnior
veluti Mineruæ calculus
ſapientes ſunt, qui veteri vino vtuntur
mare omnium non indiget
primus, ſecundus, tertius
primus, medius, nouiſsimus
ne ſol quidem ſciet
ne vicini quidem ſentiunt
qui ſitiunt ſilentio bibunt.

Lautitiæ.

Iouis cerebrum
iouis lac
deorum cibus
attica bellaria
herculana balnea
in cotyla geſtaris
mellis medulla
optimum condimentum fames
afra auis
anima, & vita
cotuniſſare
Lydorum carica
qui poſſum ab hoc epulo abeſſe
thaſium infundis
nectaris flos
veneris lac
cœna popularis
in leporinis
non ab Hymetto
laconice canat
theſſalus miſſus.

Libenter.

Accepit & glebam ceu obuijs vlnis.

Liberalitas.

Quod recte datum eſt
pingui menſura
pleno modio
bis dat, qui cito dat
ambabus manibus
promus magis, quam condus
larus in paludibus
colacis charax
bona perſena
de alieno liberalis
plena manu
communis Mercurius
theagenis munificentia
charitate ſeptum eſſe oportet.

Libertas, veritas.

In vino veritas
quod in corde ſobrij, in lingua ebrij
vinum animi ſpeculum
lingua lapſa verum dicit
emenaus cui ſapenes
oracula loqui
vera fronte
vero verius
de plauſtro loqui
iubentis aperte loqui
obſequium amicos, veritas odium parit
byzens libertas
& fama fuit, & erat
aperte ſimpliciterque loqui
veritas ſimplex oratio
ad cribrum dicta
curetum os
in vino veritas
ficus ficus, ligonem ligonem vocat
audi qua ex animo dicuntur
profundum ſulcum

Digitized by Google

os ineſt orationi
libera corcyra
liberi poeta
ter
alba linea
veritas Bacidis dictis
libera in cynaara aqua
aa ...nem tenuere
amicus Plato, magis amica veritas
in cauea non canit luſcinia
libertas Romana
latina libertas
domi ſua quilibet rex
lenato velo ae cauſa cognoſcere
quod ſal carni

Longæuitas.

Neſtorea ſenecta
vitra penſum viuere
vltra catalogum
vltra linum
cornicibus viuacior
heſiodi ſenecta
tithoni ſenecta
phœnice viuacior
ſibylla viuacior
facitis tua computat annos
alterum pedem in cymba charontis habere
viri ſenis aſtaphis caluaria
mature fias ſenex
mala ſenium accelerant
ſexagenarios de ponte deijcere
vitiat lapidem longum tempus
mors optima rapit
in ſola ſparta expedit ſeneſcere
fatale vita tempus
ſenex bos non lugetur
vinum cadauer
danace
epimenidum corium
idem Accij, quod Titij
viro ſeni maxilla baculus
ſeneſcit bos
phœnicis inſtar reuiuiſcere

Lucrum ex ſcelere.

Vſura nautica
tributis potiora
lari vita
aqua furtiua dulciores ſunt
briarei manus inijcere.

Luxus & mollicies.

Vita macerata
pontificalis cœna
pergræcari
ſemper leontini iuxta pocula
thericlei amicus
ſale perunctus hic adiumabitur
è clibano boues
theſſalorum ala
ſapientia vino adumbratur
ſine Cerere & Baccho friget Venus
heterognathus
ſiculiſſare
ficus auibus grata
aſini mandibula
chorea Ionica
matrem ſequimini porci
ionice
porcus Troianus
græco more bibere
decempes vmbra
venter auribus caret
ventrem mihi obijcit
vtres Thylaci
pyreus non fert vaſa inania
bos in ſtabulo
herculani lecti
abronis vita
epiſcythiſſare
ſybaritica menſa
ſyracuſana menſa
vixit dum vixit
nauiges in Maſsiliam
teneri calidu balneis
amazonum cantilena
amphidromiam agere
ex amphitheto bibere
maſibalam tollere
vinum ſenem etiam vel nolentem ſaltare &c.
vinum caret clauo
coronam quidem geſtans, cæterum ſiti proditus
cerylus euadam
binis tonderi forficibus
ne Dean piſcis moleſtus ſit
dorice incedere
alexandrina delitiæ
nemo comatus, qui non præciditur
hercules in Lydia
in communi piſce non inſunt ſpina
theſſalicus ſaltus
ſuaue me ſuffocet
thmuitarum hircus
ad oculos magis, quam ad veſicam pertinet
volſellis pugnare, non gladijs
nectar ſpirat.

Magnifica promiſſa.

Aureus in olympia ſtato
aureos montes polliceri
ſolidos è clibano
charetis pollicitationes
album panem pinſo
modio demetiar
verba importat Hermod.
alybantis hoſpitis munera
heſperidum mala
cillicon bona
nicoſtrati more
ſponde, noxa præſto eſt
montes frumenti
theagenis hecateum
theatrum ſimul & aperit, & claudit.

Magni momenti.

Vel Megaram vſque
dignum propter quod vadimonium deſeratur
ſal patriæ pluris faciendus, quã hoſpitis menſa.

Maledicentia.

Execrationes ſerere
meſonica dicteria
vltra hyperbolum
archilocum calcas
cuminum ſerere.

Mali retaliatio.

Neoptolemi vindicta
termeria mala
dedi malum, & accepi
qui quæ vult dicit, quæ non vult audit
eodem bibere poculo
pro pede xenium.

Malum conduplicatum, aut renouatum.

Ignem igni ne addas
ignis non extinguitur
oleum camino addere
oleo incendium reſtinguere
hydram ſecas
malum malo medicari
morbum morbo addere
lutum luto purgare
pro caco exoculatus
præſtat vni malo obnoxium eſſe quam duobus
poſt Marathonem pugna

lis litem ſerit
de fumo ad flammam
litem parit lis
eſt Pylus ante Pylum
fallacia alia aliam trudit fal-
laciam
illico hyems erit
tumultus poſt bellum
addere gangrenam
neque phaſis mala eluat
ſoracus malorum
in eodem valetudinario iacere.

Malum vertens bene.

Nunc bene nauigaui cum nau-
fragium feci
laqueus auxiliari videtur
bellum haudquaquam lachry-
moſum
è tragico comicum drama.

Malum aſſuetum.

Callum ducere
neque enim ignarus ſum
nota res mala
vſus eſt altera natura
ſcarabeus citius faciet mel.

Malum accerſitum, aut retortum.

Ilienſis tragœdum conduxit
ſuo iumento ſibi malum accer-
ſere
qui inſpuerit in cauernam for-
micarum
ſuo ſibi hunc iugulo gladio
ſuo telo
ſuo ipſius laqueo captus eſt
ſuo ipſius iudicio perijt ſorex
incidit in foueam quam fecit
captantes capti ſunt
in venatu perijt
hanc technam in te ipſum ſtru-
xiſti
ex ipſo boue lora ſumere
talia gignit bellum
ſecurim iniicere
ſibi parat malũ qui alteri parat
nemo læditur niſi à ſeipſo chius
dominum emit
viro Lydo negocium non erat
mala attrahens, vt cæcias nubes
ne quid ſuo ſint capiti
arculam me poſtulas
in cœlum expuis
in tuum ipſius malum lunam
deduces
lunam detrahere
eutycles
dares entellum
ipſe ſibi perniciem accerſiuit
accerſitum malum
atlas cœlum
coruus ſerpentem
omnes attrahens, vt magnes la-
pis
bis interimitur qui ſuis armis
perit
colubrum in ſinu fouere
hoſtis domeſticus
pyrauſte gaudet gaudium
capra gladium
prudens in flammam mitto
manum
calidum prandium comediſti
malum conſilium conſultori
peſſimum
bœotis vaticinare
camelus deſiderans cornua et-
iam aures &c.
ſibi malum reperit
cœno puram aquam turbans,
nunquam, &c.
bellorophontes literas
ale luporum catulos
phoci conuiuium
puer glaciem tractat
turdus ipſe ſibi malum cacat
tute hoc intriſti, omne tibi exe-
dendum
faber compedes quas fecit, ipſe
geſtet
ipſe ſibi mali fontem reperit
ipſi teſtudines edite
bos aduerſum ſe ipſum pulue-
rem mouet
echinus partum differt
noſtris ipſorum alis capimur
œnoe charadram
capra contra ſe cornua
carpathius leporem
calidam veruti partem
cornix ſcorpium
cornutam beſtiam petis
cicadam ala corripuiſti
irritare crabrones
octipedem excitas
anagyrim commouet
ſuem irritat
leonem ſtimulas
fontibus apros immittere
leonem radere
malum bene conditum
mouere camarinam
pyrauſtæ interitus
ipſa olera olla legit
ipſo cratere
docui te vrinandi
fecem bibat, qui vinum bibit
de fumo ad flammam
iſthmum ſinapi bibit
aſciam cruribus illidere
icciens ictus eſt
ſemel in laqueum vulpes
formicarum nidos inſpirauit
proteruia ignominiam præce-
dit
pauca male parta, multa bene
comparata perdunt.

Malum male vitatum.

Fumum fugiens ignem incidi
de fumo ad flammam
euitata charybdi in ſcyllam in-
cidi
ne cinerem vitans, in prunas in-
cidas
cucurret quiſpiam ne pluuia,
&c.

Malum immedibile.

Chironium vulnus
podex lotionem vincit
aceſias medicatus eſt
non liberat podagra calceus
inſanus appenſis pellibus non
curatur
decumani malorum fluctus.

Malus vicinus.

Salſugineoſa vicinia
aliquid mali propter vicinum
malum
ſi iuxta claudum habites, di-
ſces, &c.

Manſuetudo.

Mactata veniet lenior hoſtia
auricula infima
ſedens columba
ſpongia mollior
appio mollior
oleo tranquillior
mitior columba
cera tractabilior
pepone mollior
mitior malua
cinædo mollior.

Memoria.

Iucunda malorum præterito-
rum memoria
ſtimulos fodere

Digitized by Google

ſedere latus
cubito tangere
ignarium dare
iucundi acti labores
qua dolent, ea moleſtum eſt contingere
vbi quis dolet, ibi & manum habet
aurem vellere
tanquam meum nomen
ex Ilio me ducis
adamante notare.

Metus ex conſcientia.

Fures clamorem
lupus aquilam fugit
lupus ante clamorem feſtinat
conſcientia mille teſtes
fures ipſi accuſant.

Metus pœnæ.

Funiculum fugiunt miniatum
metus infamia
manum de tabula
abſque baculo ne ingrediar
cautus enim metuit, &c.
in tempore cauenda pœna mali
ſamiorum mala metuis
volam pedis oſtendere.

Minantis.

Æacidina mina
ferrum & flamma
& meum telum
ſi tibi machæra eſt
complurium thriorum
ollam alere
calcar tollere
qui paratus ad reſiſtendum
ne mihi vacuam abſtergas.

Mira noua.

Agamemnonij putei
annus clibanum
cyziceni ſtateres
carnici poemata
cornicum oculos
glauci ars
cercyrea ſcutica
tenui filo
agas aſellum
ad id quod erat opus
magna ciuitas, magna ſolitudo
ut Æditums reſponſa numinis prædicat
ab aula receſsit.

Mixta.

Copia cornu
centones
aurum è ſtercore colligendum.

Modeſtia, moduſque.

Noſce te ipſum
in ſe deſcendere
intra tuam pellem te contine
ter abſtergere
ſecum viuere
emungens acrius elicit ſanguinem
furor fit læſa ſæpe patientia
bonus animus læſus grauius multo iraſcitur
contrahere vela
in tuum ipſius ſinum inſpue
tecum habita
efficimus pro noſtris opibus mœnia
manu ſerendum, non thylaco
ita fugias ne præter Caſam
demittere ſeſe
arabius tibicen
ne vicies muſicam
nihil minus expedit
ne quid nimis
dimidium plus toto
vbi paueris impera
domus recta
neque Lydorum carycas
neque peſsimus, neque primus
funem abrumpere
ne ſupra pedem calceus
meſſe tenus propria viue
iucundiſsima nauigatio
iucunda viciſsitudo rerum
iniquum petendum
ſummum cape, & medium habebis
paſtillos Ruſillus
arcus tenſus rumpitur
oportet agrum imbecilliorem eſſe quam agricolam
lapides ad filium
mel ſummis digitis delibandum
eſt modus matula
muſicus apparatus.

Moleſti, intolerabiles.

Lippo oculo ſimilis
ne beſtia quidem ferre poſſent
tota bulcus eſt
muſca improbitas
onus nauis
quos non tollerent
ægyptius laterifer
in culmo arare
anno ſenior
vt fici in oculis
athos celat latera
maniuoro vinculo
athna Athon.

Multi.

Non vna vehit nauis
quod ilicis folia
quod fluctus inſula.

Munerum corruptela.

Argentaginam patitur
bos in lingua
bouem in faucibus
lupi illum videre priores malis ferire
muneribus vel dij capiuntur
virtutem & ſapientiam vincunt, &c.
dorica muſa
munerum corruptela
muneribus res agitur
argenteis haſtis pugnare
qui multa rapuerit, pauca ſuffragatoribus, &c.
vulpes haud corrumpitur muneribus
ſaluete equorum filia
pecunioſus dominari non poteſt
frumentum in populum
lepus leonem trahit aureo laqueo
manus in Ætolis habet.

Munus, non munus.

Mali viri munera inutilia
pauper diuiti dans, petit
cyclopis donum
hoſtium munera, non munera
malum munus
cum Delphis ſacrificauerit, ipſe carnes abſumit.

Munus aptum, aut ineptum.

Ranis vinum
non noſtrum onus
negocium non aptum
non quouis ligno Mercurius fiat
officium humilius
apta prouincia
nauis annoſa non nauigabit per mare
putre ſalſamentum
ad pedem
iuxta nauem
pigmeorum acrothinia coloſſo adaptare

veneri ſuem
bos ſub iugum
à Deo facti
ad hoc nati, ſculpti, facti labra non palatum rigat.

Munus boni conſulendum.

Munerum animus
nihil recuſandum
donum quodcunque
arripienda quæ offeruntur
equi dentes inſpicere
thymo nemo veſcitur, vbi adeſt caro
gubernatori ſomnolento ne beneſacito.

Mutandæ ſententiæ.

Palynodiam canere
calculum reducere
vertere vela
funem reuertere
conſilium in melius commutandum
imitabor nepam
talum reponere
antica excluſum, poſtica recipere
capra annicula pera
ſpongia medebitur
æqualia reddere capita in pugna
duro flagello mens docetur rectius
flamma perſequeris, quem genueras.

Mutati inſtituti.

Nuces relinquere
longum valere iuſſit
rudentes & remos cum armis commutauit
pro eleganti medico malus poeta
de calcaria in carbonariam
de toga ad pallium
à Dorio ad phrygium
maritimus cum ſis ne velis fieri terreſtris
vlyſſes pannos exuit
ad bonam frugem
qui multum obfuit
circeo poculo.

Neceſſitas.

Neceſſitas magiſtra
nemo cogendus amicus
fatum immutabile
fatis imputandum
diomedes neceſſitas
ingens telum neceſſitas
feras non culpes, quod vitari non poſſit
quod factum eſt, infectum reddi non poteſt
tranſuerſum agere
vocatus atque non vocatus
nec dij quidem à morte liberant
mors omnibus communis
omnia eſculenta
lepori eſurienti etiam placente fici
viro eſurienti neceſſe eſt furari
adactum iuſiurandum
volentem bouem ducito
nemo cogendus amicus
officium ne collocaris in inuitum
neceſſitas moleſta
ſontica cauſa
panis prior prora
eodem iugo vrgeri.

Nobilitas obſcuritas.

Virtus gloriam parit
auis ex auibus
cymbalum mundi
iouis germen
generoſior Codro
generoſior Sparta
ne patris quidem nomen dicere poſſit
terræ filius
matris vt capra
lychnobij
in aſtragalis nobilitas
cera & are nobilis.

Non ſolus ille.

Braſidas quidem
multi Manij Aricia
multique bonique.

Notus.

Hoc iam & vates ſciunt
rumor publicus
intus & in cute
principes inter ſe noti.

Nouitas.

In folle offendere
nouitas grata.

Homericus verſus.

Aliud genus remi
grata nouitas
quis modus equitum
pulchra apud pueros ſimia
calaturum olet
aſinus de Æſopi puteo.

Nugalia.

Nugæ theatri
cantilena ex ſcholis.

Nunquam.

Cum nibas acryſauerit
ad Græcas calendas
cum mula pepererit
plenilunio fiet
per harma.

Nupera.

Heri nudiuſtertius
da mihi hodiernum, tu ſume craſtinum.

Nuſquam.

Nec apud homines, nec in mari
vbi cerui abijciunt cornua in Aphannis.

Nuncius lætus.

Haud annuncias bellum
prouoluitur ad miluum
quid tibi Apollo cecinit?
vulcanus tibi vaticinatus eſt
ſirenem amicum nunciat, aut hoſpitem
helena crater.

Obliuio.

Hac non egrediatur verbum
vino inſcribere mulieris iuſiurandum
obliuionis campus
malorum obliuio
ne malorum memineris
odi memorem compotorem
ex libro gubernat
viuorum oportet meminiſſe
ollæ veſtigium in cinere turbato
imis ceris eradere
bibere mandragoram.

Obſcuritas.

Per nebulam
delius natator.
numeris Platonicis
Dauus ſum, non Oedipus
bœoticum ænigma
in canis podice inſpicere
ne Apollo quidem intelligat
non ſum diuinus
lex Africani
problema Archimedicum.

Obſecundantis.

Ad digituli crepitum
lex & regio

Digitized by Google

Deum ſequere
non ſtatuar leænam
obedientia fælicitatis mater
inſanire cum inſanientibus
bubulum obtueri.

Obtrectatio, & maledicentia.

Mortui non mordent
mortuus non conuitiandum
cum laruis luctari
iugulare mortuos
non impetam lingua
tuis te pingam coloribus
ſphæram inter ſe ſe reddere
infixo aculeo
vulgus ſuſpicax
pellem caninam rodere
zoili
archilochum teris
dente Theonino
carpet citius
genuino mordere
dentata charta
hipponactum præconium
archilochi patria
etiam in deorum cœtu
archilochia edicta
plauſtra conuitijs
naues onuſtæ conuicijs
morſus aſpidis
myſiricis ſeta
cum protogne mortuo bellum gerere.

Occaſio.

Repagula aperire
ianuam aperire
capere crines
occaſio premenda
anſam quærere
eximere è manu
feneſtram aperire, & ſimilia
gladium dediſti
tollenda mali occaſio
nunc tuum ferrum in igne eſt
non ſemper erit æſtas.

Ocium.

Liber non eſt, qui non aliquando nihil agit
nihil agere
rureſtris locuſta
tanquam ouis meridiana
pigris ſemper eſſe feſtum.

Occulta.

Fauere linguis
terra defoſſum
occulta muſices
qui apud inferos
niſi ſi quia vidit auis
attici Eleuſinia
in tenebris ſaltare
monſtrum alere
mutis circumcurrentibus
ſummis ingredi pedibus
in aurem dicere
oſtium obdite prophani
in ſimpulo
in angulo
admoto capite
vrit abſque torre
ſphingis ænigmata diſſoluit
ſub tunica & ſinu
ſub pallio condere.

Occupatio ocium.

Ne ad aures quidem ſcalpendas ocium eſt
nullum ocium ſeruis
feſtum multas habens
vincula tyrrhena
cum licet fugere
pigris ſemper eſt feſtum
æſopicum onus.

Odium.

Odium agreſte
odium vatinianum
odium nouercale
oderint dum metuant
odit cane peius
empedoclis ſimultas
archidamicum bellum
cui iſta arrident
ne via quidem eadem
fratrum inter ſe ira
ira omnium tardiſſime ſeneſcit
cui placet obliuiſcitur, cui dolet meminit
à te, lita
& Scellij filium abominor
non magis quam canem
vt lupus ouem
principum fauor.

Ominandi.

Si tu proreta
cum muſis
adſint dij beati
mercurio dextro
in morbo conſumat
in tuum ipſius malum lunam deduces
introite, nam & hic dij ſunt.

Omnia.

Anguſtum & latum
dulce, & amarum
nec animans, nec inanime
ioco, ſeriaque
etiam mater, & ſorores
eleuſina ſeruat, quod oſtentat.

Originis.

Ex tardigradis aſinis equus prodijt
ex quercubus nati
nunquam ex malo patre bonus filius
è ſquilla non naſcitur roſa
ex minimis initijs maxima
exiguum malum, ingens bonum
bona leges ex malis moribus procreantur
hinc belli initium
piſcis primum à capite fœtet
ab impijs egreſſa eſt iniquitas
mali corui malum ouum
è circulo
generoſioris arboris ſtatim planta cum fructu eſt
magnorum fluminum nauigabiles fontes
hinc illa lacryma
etiam è vite rubus naſcitur
ex eodem lare
etiam roſa inter vepres naſcuntur
Troia non producit Thracem.

Paraſiti.

Muſca
olla feruet
myconiorum more
quadra propria
ad ſolarium verſari.

Paupertas.

Obolum non habet
leberide nudior
iro, codro pauperior
nudior paxillo
telemico pauperior
nudus tanquam ex matre
araneas eijcere
cum exoſſis ſuum rodit pedem
macilenta manu pinguem pedem
pedem vbi ponat
cinclus
piſtillo nudior
paupertas ſapientiam ſortita eſt

pauper ſed ingenioſus
multa docet fames
zonam perdidit
animam debet
ſaguntina fames
melica fame
famis campus
aquam bibens
non eſt dithyrambus
pauſone mendicior
qui eget, in turba verſetur
hacala pauperior
fames magiſtra
ad incitas
centro & ſpatio circumſcripta
ne tempeſtas quidem
non habet cui indormiat
omnia præter animam
tunicati
mendico ne parentes quidem amici ſunt
bipedalis
canalicola
theagenis pecunia
cleomenes ſuperat
certiſſima paupertas
cœna ſine ſanguine
mugilis vitam degere
cœna terreſtris
agreſtibus oleribus victitat
araneis abundat
crateris poetica
aranearum plenus aluus
in prato ſpinoſum aliquid
centum viri vnum ſpoliare non poſſunt.

Penſatio beneficij, vel officij.

Manus manum fricat
botrus oppoſitus
da mihi mutuum teſtimonium
ſenes mutuum fricant
pro Delo calaurium
fricantem refrica
eodem cubito
eadem menſura
par pari referre
hoſtimentum eſt opera pro pecunia
pro bonis glomi
vt ſementem feceris
benefactis penſare delicta
gratia non ducitur pœnitentia
qui honorat, ſe ipſum honorat
in pare frigida quidem aqua, ſed pulchra mulieres
benefacta benefactis alijs pertegito, &c.

Perficiendi, ſiue abſoluendi.

Tenedia bipennis
colophonem addidit
colophonium ſuffragium
ſummum faſtigium imponere
circulum abſoluere
ſummam manum
ſupremum fabula
ad vmbilicum ducit
ad coronidem vſque
ſeruatori tertium
domum imperfectam ne relinquas
domum cum facias, ne relinquas impolitam
omnia octo
ad Herculis columnas
ad phaſim vſque
omni deuorato boue, in cauda defecit
bellicum canere
receptus canere
hic telam texuit, ille diduxit
filum neuiſti, & acu opus eſt
ſummum ſuere centonem
luna radijs non matureſcit botrus
nihil poteſt nec addi, nec adimi
quadratus homo
vltra gades
claſſicum canere
rudem accipere
rude donare
finem vitæ ſpecta
prouinciam capere
curſu lampada tradere
polycleti norma.

Perfidia.

Superauit dolium Troianum
græca fide
punica fides
altera ſcabit, altera ferit
ex eodem ore calidum, & frigidum efflare
magadari
altera manu fert aquam, altera ignem
altera manu fert lapidem, altera panem oſtentat
ventis & ſcripturæ in aqua credere.

Perplexus.

Ventus neque manere ſinit neque nauigare
auribus lupum teneo
gangamon
in aqua hæret
in puteo conſtrictus
perplexus, animique conſternatus
ne Execeſtides quidem
labyrinthus
de gradu deijcere
peribis, ſi non feceris
nec currimus, nec remigamus
nec caput, nec pedes
edentula maxilla
mithræ pœnas ſuſtinere
tanquam Gorgone conſpecta
ſtatua viatores omnes intuens.

Perſpicacitas.

Lynceo perſpicacior
ſerpentis oculus
adorari, & ſimiles
manubrium eripere
abaridis ſagitta
ventura per dioptram proſpicit
pharus.

Perſpicuitas.

Et puero perſpicuum
notum lippis ac tonſoribus
tanquam in ſpeculo
rudius ac planius
electro lucidior
velut è ſpecula
archimedes non poterat melius deſcribere
mens videt, mens audit.

Pertinacia.

Alios tragœdos prouocat
oſtrei in morem
mordicus tenere
toto corpore, omnibus vnguiculis
gladiatorio animo
niſi crura fracta fuerint
vincat tuus tripes
gradum figere.

Philautia.

Non videmus manticæ, quod in tergo eſt
quod volumus ſanctum eſt
papa Myxus
amicus tragœdos æmulatur
tragice loqui
turpis iactantia

Digitized by Google

ne magna loquaris
argenti ſontes loquuntur
fœnum habet in cornu
colophonia ferocia
oleum in auricula
ab Et. cbutadis
ne tacta veſtibulum quidem
aut minus animi, aut plus potentia
mendax atraphaxis
verrucis offendi, qui tubera habet
auris ſupina
quæ, quis ipſe facit
ſuum cuique pulchrum
ſuo quiſque ſtudio gaudet
feſtucam ex alieno oculo eycere
ſuus cuique crepitus
pedere thus
in armis accipſat
& me mater, &c.
te ipſum laudas
te ipſum inſpice
patria fumus
multi te oderint
ſine riuali diligere
ſapere videmur cum ſimus.

Potentes.

Preces armatæ
piſces magni paruulos comedunt
deorum liberi ſunt inuulnerabiles.

Prælongi.

Torcus obeſus
caliga Maximini
clematis Ægyptia
amens longus
nullus malus magnus piſcis
pinguis venter
puſillus quantus Molo.

Præter ſpem bonum, aut malum.

Coturnix Herculem
omnia ſecunda
homo homini Deus
Deus ex improuiſo apparens
mercuriale
deorum manus
negocium ex ocio
jaciunt pp naceli immunitatem
mopſo niſa datur
glaucus poto melle reſurrexit
Linares peliam

ſubitum remedium
ne hoc quidem male
pro virgine cerua
matulæ modus eſt
manſum male reycias
non propter pedis cum lyra
diſſidium
deorum dona ſæpe non dona.

Probrum gloriam.

Fractis auribus
non omnino temere
ſutorium atramentum
ſcarabæo nigrior
cythonymi probrum
cerite cera dignus
hic bonorum virorum eſt morbus
quem fortuna pinxit
vitelliana cicatrice ſtigmoſum
probrum honeſtum
cur non ſuſpendis te
ſmyrnei mores
verba ſine penu, & pecunia.

Procliuitas.

Currentem incitare
bene plauſtrum perculit
à vicinis exemplum
in planiciem equum
muſtela ſcuum
calcar addere currenti
vna ſcutica omnes impellis
lydum in planiciem
ſphæra per præcipitium
vno digitulo
ſuade lupis vt inſaniant
in numerato habere
tarichus aſſus eſt
titio ad ignem
maturior moro
olla lenticulam attigit
ignis ad torrem
incitare currentem
quam facile vulpes pyrum comeſt
tam in procliui quam imber
tanquam de narthe
mercator nauiga
vna pertica
monitor adiuuas
ignem ne gladio fodito
muſas hortari, vt canant
præſente arbore ligna omnes colligunt.

Proficientium in melius.

Ab aſinis ad boues

diues factus deſiit
ſatis quercus
effugi malum, inueni bonum
iuxta cubitum profecit
meliores nanciſci
melius nobis eſt quam heri
ex bono in bonum
fuit & Mandroni ficulna nauis
hodie nullus, cras maximus
i modo venare
etiam inter vepres roſæ naſcuntur
etiam vetus arbuſtum transferri poteſt
benefacta benefactis alijs pertegito, &c.
cubitu adoleſcere.

Profuſio.

Calliæ defluunt pennæ
opus ad opus
gallorum incuſare ventres
proteruiam fecit
relinque quippiam
è dolio hauris
vna cum ipſo caniſtro
largitio non habet fundum
plena manu
cupidinum crumena
feſto die ſi quid prodegeris
bello parta
glaucus alter
carichum ſepulchrum
cui multum eſt piperis etiam oleribus immiſcet
non nauigamus
drachma grande
qualem demens ille clamydem diſperſit?
fundo carens calix
nunquam crateri lagenam impone

Proprij commodi ſtudium.

Tunica pallio propior eſt
intus canere
aſpendius citharœdus
ne quicquam ſapit, qui ſibi non ſapit
ad ſuum quemque quæſtum æquum eſt eſſe calidum
anguillam captare
vna lauabor
manum admouere
vndecunque lucrum
genu ſura propius

omnes ſibi melius eſſe malum quam alteri
ſibi quiſque amicus
ſimonidis cantilena
mihi ipſi balneum
ſibi canere
aſtutior coccyce
opta vicino, vt habeat
veniat hoſpes
ſuam quiſque homo rem meminit
mercator eſt
ciuitates ludimus
quæ in re clarus quiſque eſt ad eam properat.

Proximis vtendum.

Viam qui neſcit ad mare, & cætera
vt poſſumus, quando vt volumus non licet
bona eſt etiam offa, poſt panem
ſi non adſunt carnes, taricho contentos eſſe oportet
auledus ſit, qui citharœdus eſſe non poteſt
ſi bouem non poſſis, aſinum agas
præſentem fortunam boni conſule
quæ dantur
præſentem mulge
quod datur accipe
quod adeſt, boni conſule
pro incerta ſpe, certa præmia.

Prudentia.

Mus non vni fidit antro
alter ianus
ſapiens diuinat
non oportet hoſpitem ſemper hoſpitem eſſe
homo Thales
acetum habet in pectore
ſapiens non eget
in holmo cubabo
perendinum ventum
amyris inſanit
non pluit poſt noctem, quæ ſus agreſtis pepererit
lesbyus prylis
timidi mater non flet
qui bene coniiciet
omnis virtus eſt mediocritas
familiaris dominus fatuum nutrit ſeruum
bibliotheca animata
in pagure ſapientia
anima ſicca ſapientiſſima
crania bina gerit
manu ignauus, mente præſens
melanurum perca ſequitur
ſirenas prænauigare
turbinem felix proſpecta
vulpes ſemel in laqueum
tempore pacis de bello cogitandum.

Prudentia ſenilis.

Vetulo cane latrante
multorum Iouis feſtorum glandes comedit
annoſa vulpes
cum auſculta
anus ſubſultans
prudentia ſenum.

Homerici verſus.

Ætate prudentior
ſine cortice nabis
ſeneſco ſemper multa addiſcens.

Prudentia coniuncta viribus.

Conſilijs ſimul & facto valens
prudentia coniuncta viribus
imperator bonus, & idem robuſtus miles.

Pudicitia.

Hippolytum imitabor
melanione caſtior.

Pudor.

Ad menſam verecundari neminem oportet
pudor in oculis
pudebat recuſare
pudor & metus
verecundia inutilis, viro egenti
tinctura Sardonica
tinctura Cyzicena
vbi timor, ibi pudor.

Puniri pro alio.

Tibicen vapulat
canis peccatum ſus dependit.

Rapacitas & Auaritia.

A mortuo tributum exigere
laudare aquum, capere plus
olitorem odi, qui radicitus herbas excidat
malum lucro coniunctum, non eſt malum
lucrum vndecunque captat

Homerici verſus.

Exigit à ſtatuis
nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus
lucri bonus odor ex re qualibet
fabarum arroſor
mendici pera
mendicorum loculi
larus
feles Tarteſſia
fele rapacior
nondum ſacrificatum cibum à chytropode rapias
à patella
à veru rapere
à ſartagine
communis tanquam Siſapo
nullam corporis partem
veterata vaticinari
lauerniones
vna cum ipſis manipulis
cum puluiſculo
lucrum pudori præſtat
manticulari
charybdis barathrum
megarica ſphinges
boni paſtoris eſt tondere pecus non deglubere
canis circum inteſtina
rapina codicis
ne à chytropode
per ſepe ſacra non ſacrificata deuorat
vulturis vmbra
veracior purpura
nouit hæc Pylea
edax currus
laudant vt pueri
atticus moriens porrigit manū
pamphili furtum
non curat numerum lupus
argiui fures
vorare hamum
polypi
candidum linum
nutricum mere
pecuniarum cupidi
dolium inexplebile
larus hians
labrax Mileſius
butus obambulat
ſerpens ni edat
priuſquam ſortiaris communia deuoras
bona perſena
partitio non præſecatio
aquam plorat, cū lauat fundere
cyreneus videris

Digitized by Google

vicinum ſemper inuenies
vt ſportum furunculus captare
ſparſis renouarunt crimina nummis
gutta fortunæ præ dolio ſapientiæ
tonderi pecus, non radi debet
hydrargyro furacior
nihil hydropico ſiccius
quantum vbique poſſunt
duo oboli
corticem ne quidem dederit
mulgens hircos ſanguinem ducit
plus verrere quam ferere
manus in Ætolis, mens in clopidis.

Raritas.

Phœnice rarior
vbi per armas fulgurarit
lac gallinaceum
rara auis
alba auis
nocturnum ouum
rarum carum
pulegium apud Indos pipere precioſius.

Refugium.

Quo curris potius quam ad Ephebum?

Repellentis.

Aliam quercum excute
tollat te, qui non nouit
quære hoſpitem
fatuos non inuenit
philoxeni codicillus.

Rigor.

Summum ius ſumma iniuria
ex ſyngrapha agere
ad libellam debere
cenſoria virgula
olitorem odi, qui radicitus herbas excidat
ad viuum reſecare
radit vſque ad cutem
duro flagello mens docetur rectius.

Riſus.

Ionica chorea
ionice
intra labia riſit
riſus Ionicus
riſus Megaricus
riſus Chius
riſus Sardonius
Aiacis riſus
riſus ſyncruſius
ſtultior Melitide
emori riſu
mandibulis alienis ridere.

Rixoſus.

Rhodij ſacrificium
ſpirat cæcias
inſana laurus adeſt
lindij ſacrum
litem mouebit
eretrienſium Rho
canina facundia
litem incipere
ne allia comedas
ptolemaica lis
ſyrbena chorus
vltra hyperboreum
tetigit lapidem à cane morſum
ignis in vepribus.

Salubritas.

Crotone ſalubrior
cucurbita ſanior
valere prancratice
ſaniores piſce
tria ſaluberrima.

Scurrilitas.

Equitandi peritus ne cantet
à ſexaginta viris vento
ſcommata Dionyſiaca.

Secundæ experientiæ.

Poſterioribus meliora
poſterioribus cogitationes meliores
danda venia lapſo
deſtitutus ventis remos adhibe
nummum quærit peſtilentia, &c.
multum nauigauit aqua.

Securitatis & tutæ rei.

Ad aſylum confugere
ara
bonum eſt duabus niti ancoris
extra fumum, & vndam
è terra ſpectare naufragium
mortuo leoni & lepores inſultant
ne ſi ad Iouis quidem aulam
primus apes abigenda
pugno tenere
tanquam ad aram
teſtudo intra tegumen tuta
in vado
duabus ancoris
in portu nauigare
modus hic non inſidiabitur
ocioſus eſto
chœnici ne inſideas
thymbra victitans
hermionis vice
in terra pauperem
mœnia Semiramidis
in tuo regno
in tuo luco & fano
in tuas preſepes
aliud cura
in diem viuere
canis tanquam delum
porrectis dormire pedibus
in vtramuis dormire aurem
in dextram aurem
in vtrumuis dormire
halcedonia
vita molita
equus me portat
extra lutum pedes habere
extra periculum
procul à pedibus equinis
extra telorum iactum
porro à Ioue atque fulmine
poſt principia
non vulgaris ancora
quid Achiuos ex turre iudicatis
quaſi millus cani
mater timidi non flet
legatus non cæditur, neque violatur
clauſis Theſauris incubare
dormire in portu
intra quatuor eſſe
vlyſſis vinculum
vinculis Hippocratis adligare
alauda in nido latet gramen
quorſum opus amicis, ſi modo faueat Deus
ſupra fumum clauus
pro aris & focis.

Semper.

Non hodie, aut heri inſtitutum
noxa capit ſequitur
tonitrus imbrem antecedit
domi militiaque.

Senium præmaturum, aut mors.

Praſtat canem irritare quam anum
vno die conſeneſcere
ſenium accelerant mala
origni cani

vn-

vue paſſa ſimilis
omnia omnibus annuit.

Sera pœnitentia.

Sero ſapiunt phryges
cumani ſero ſapiunt
malo accepto ſtultus ſapit
piſcator ictus ſapiet
factum ſtultus agnoſcit
mus picem guſtans
poſt acerba prudentia
ſera in fundo parſimonia
quod dedi, datum nollem
ſatius eſt recurrere, quam male currere
optimum frui aliena inſania
hedera poſt anthiſteria
poſt bellum auxilium
atqui non eſt apud aram conſultandum
mortuus mederi
in meridie vita philoſophantes.

Serum remedium, aut tempeſtiuum.

Satius eſt initijs mederi, quam fini
ſero veniſti
poſt bellum auxilium
ſenem erigere
mortuus mederi
aquam infundere cineri
in meridie vita philoſophantes.

Seruire tempori.

Seruire ſcenæ
uti foro
aut bibat, aut abeat
gladiator in arena
polypi mentem obtine
ſpartam nactus
omnium horarum homo
ſub manu naſci
aut abi, aut exuere
temporibus ſeruire decet
gutta cauat lapidem, &c.
ſua cuique rei tempeſtiuitas.

Seruitus.

Argentum accepi, imperium vendidi
ſparta ſerui maxime ſerui
leo eborcula vinctus
famij literati
cum ſarcinis enatare
veribus confert, nihil tamen capit
aſino gramen, & baculus.

Similitudinis, & congruentiæ.

Noſtra farina
nos erat in hoc albo
non ſum ex iſtis heroibus
patris eſt filius
aphyarum honos
terra amat imbrem
ſcopa diſſoluta
boni ad bonorum conuiuia vltro accedunt
ſimile gaudet ſimili
malus cum malo colloqueſcit voluptate
aqualis aqualem
æqualem tibi uxorem quære
cicada cicadæ chatra
ouum ouo ſimile
quam apum apes ſimiles
non tam aqua ſimilis aqua
gregis noſtri
eiuſdem notæ
uxor ſeni ſponſo regina eſt
vno collyrio mederi omnibus
non tam lac lacti ſimilis
furemque fur cognoſcit
ſemper ſimilem ducit Deus ad ſimilem
ſemper graculus aſſidet graculo
ſimiliter ficu
aut ipſe fuiſti
omnia ſimilia
erobyli iugum
eadem cera
ficum poſt piſces
ouo prognatus eodem
catulæ dominas imitantes
ſimiles habent labra lactucas
qualis hera, talis pediſſequa
aſpis viſcera
aut piſcem olet, aut florem
ſequitur perca ſepiam
arator niſi incuruus præuaricatur
patella coperculum dignum reperit
matella immittere
conto nauigare
ſurdaſter cum ſurdaſtro litigat
caſcus caſcam ducit
omnia idem vulpis
omnia ſub vnum Myconum
idem Accij quod Titij
attabas conuenerunt
eundem calceum omni pede aptare & inducere
nauſon Naucrati
noui Simonem, & Simon me
cretenſis cum Æginota
cretenſis cum cretenſe
ver hyemem ſequitur
cretenſis Cretenſem
chius ad Coum
vulpinari cum vulpe
clauum claue pellere
cum care cariſſas
thrypes mali
balbus balbum rectius intelligit
eſernius cum Pacidiano
bithus contra Bacchum
non filius Achillis
ab vno diagrammate
eodem in ludo docti
muſa eiuſdem æmuli
iiſdem veſcentes cepis
bonus cantor, bonus cupedinarius
mars haud concutit ſua ipſa arma
ſtultus ſtulta loquitur
inanium inania conſilia
malo nodo, malus cuneus quærendus
pares cum paribus facile congregantur
formica formicæ chara
vbi tu caius, ego caia
aſinus aſino, & ſus ſui pulcher
aut abi, aut exuere
doribus dorice loqui fas eſt
nouum cribrum nouo paxillo
mons cum monte
mores hominum regioni reſpondent
vinalia ſine vino expediri non poſſunt
adulter ad adulterum trahit
ferrum virum attrahit
mulum de aſino pingere
ars amat fortunam, fortuna artem
beta ſapientum
ex eodem præſepi
idem furnus idem duxit trochus
qualis hera, talis & canis
paruis parua dant Dij
vnum alueare
canis in eadem dormitat tegula

Simu-

Simulatio, diſſimulatio.
Salem & fabam
plures triobolos
thyrſigeri multi
multi qui boues
non omnes qui habent citharam
aſinus apud cumanos
flere ad nouerca tumulum
megarenſium Lachryma
acciſſare
haſitantia canteris
tuſſis pro crepitu
cretenſis mare
ſimia fucata
ſimia barbata
ſileni Alcibiadis
vulpi eſurienti ſomnus obrepit
audiens non audit
illo reſpiciens ſed hic remitte bona
patrocli occaſio
melle litus gladius
altera manu fert aquam, altera ignem
barbatenus ſapiens
alia Lacon, alia aſinus illius portat
paries dealbatus
demens felix
charadrium imitans
de reduuia quæritur
non omnibus ſeruio
non omnibus dormio
lepus dormiens
mortuus iacet pendens
crocodili lacrymæ
beneuolus trucidator
extra quærere
æſopicus graculus
aurum ſubaratum
ulis diſſimulatum
ſimia in purpura
ſcytha aſinum acciſans
poſtico diſcedere
bifrons Mercurius
equum ſcytha
canis clanculum mordens
patroclum ſub ſpecie.

Solitudo.
Ne muſca quidem
nullum animal
ſcytharum ſolitudo.

Solicitudo.
Tantali lapis
mens eſt in tergoribus
animus eſt in corijs
ſimiles videtur captiuis ex Pilo
arctum annulum ne geſtato
cor ne edito
in via ne feces.

Somnolentia.
Endymionis ſomnus
vltra epimenidem
ſalem habens dormis
non decet principem ſolidam dormire noctem.

Sordes, & parſimonia.
Tribus minis inſumptis duodecim imputas
cumini ſector
ficus diuidere
nullus emptor vilis bonum edit
obſonium è Patrocli domo
coclea vita
philippide gracilior
cradophagus
macilentior Leotrophide
immunem
lapſana viuere
nihil de vitello
chœnici ne inſideas
è pelleo
in ventrem
luto lutulentius
pediculi Platonis
lingere ſalem
rore paſcitur
victitant ſucco ſuo
patrocho ſordidior
nephalium ſacrum
caninum prandium
cereri ſacrificant
cyprio boui merendam
tolle tolle mazam
pſytice facta
paruo emptas carnes
pſyra Bacchum
ſacrum ſine fumo
nephalia ligna
carica victima
phaſelitarum ſacrificium
in ſinu manum habere
lari ſacrificant
canens vita palmum
tantali pœna
conuiua non conuiua
ſacra nihil ſunt
ne ſalem quidem dederis
ſabilibus victitat
oleo fraudare lucernas
ieiunium olet
icci cœna
vita ſuilla.

Spes pertinax.
Ægroto dum anima eſt ſpes eſt
ſpes alunt exules
adhuc cœlum voluitur
adhuc aliquis Deus reſpicit nos
ſpes ſeruat
ab ipſa meſſe diſcedam
in herbis
nondum omnium dierum ſol occidit
nihil deſperandum, & nulli rei fidendum.

Stupidi.
Simulacrum pictum
agaſonem vincit
hyppocratis liberis cedit
niolles archetypum
vitam pulmonis viuit
rore paſcitur
ne Mercurius quidem ſanarit
pituitam à naribus detergere
ſex congios capit
lapis molaris.

Reliqua vide in ſtupidos.

Subitum exitium.
Occaſionis ala
muris interitus
eadem tibi & Pythia & Dalia

Subitus interuentus.
Mercurius ſuperuenit
lupus in fabula
etiam ſi lupi meminiſſes
repente tanquam procella.

Sumptuoſa.
Hipparchi murus
cœna popularis
edax triremis
in beato omnia beata
ſaliares cœna
italica menſa
vltra pedem
argentea fame conuiuari
medica menſa.

Surditas.
Surdior Toroneo
ſurdior tardo
in aſini aures canere
hylam vocare
campas dictis abigi

Sudi-

Digitized by Google

fluctibus obloqui.
Taciturnitas laudata, vide Laudata.
Taciturnitas illaudata.
Bacchi more
magis mutus quam piſcis
rana Seriphia
caput ſine lingua
muti magiſtri
ne γρῦ quidem
mutus magis, quam ſcafa
mutus Hypparchion
acanthia cicada
reddidit Harpocratem
ſtatua taciturnior
taciturnior Pythagoreis
amyclas perdidit ſilentium
doryphorematis ritu
iunco ſicco.
Tędium ex iteratione.
Longum proœmium audiendi cupido
terram video
iterum atque iterum
iterum tranquillitatem
lens Deus
iouis corinthus
crambe bis poſita
eandem tundere incudem
cantilenam eandem canis
eadem per eadem
hyperi vertigo
date mihi peluim
parui ſcaphula
ſardi venales
callicyrijs plures
non miſſura cutem, niſi, &c.
linum lino nectis
ad reſtim funiculum
rhodiorum oraculum
mel ſatietatem gignit
per eandem lineam ſerram reciprocare.
Tarditatis, & cunctationis.
Nemo nos inſequitur
plenilunio fiet
per arma
agones
gralatorius aut teſtudineus gradus
romanus ſedendo vincit
feſtina lente
pedetentim
manu ferendum
placide bos
cauda pilos equina vellere
tacito pede
non ſtatim decernitur
celerius elephanti pariunt
bunas iudex eſt
acceſſit luna
laconica luna
machinas poſt bellum afferre
ſero veniſti
cuculus
quiquis tarde venit ad cœnam
coruus aquat
proiectus ad apaturia
poſt feſtum veniſti
callipides
diu delibera
ſic eſt ad pugnam
ad aras
amas Axeſiam
hercules hoſpitatur
expecta bos
aſpecta anus filium meum te oſculaturum
hyperberetea
inter caſa & porrecta
quæ ſero contingunt
myſorum vltimus
interuallo perit fames, & optime peruitur
ſummis ingredi pedibus
pulmo prius veniſſet
agnum demittere
terram ne legas nauigando
ſufflaminare
in meridie vita philoſophantes.
Temeritas.
Exitij nulla ratio
ne præceps fueris ad iurandum
oportet remum impellere, qui didicit
quam quiſque norit artem in ea ſe exerceat
cœnare me doce
illotis manibus
ædilitatem gerit
inſcitia confidentiam parit
ne incalceatus in montes
aſciam cruribus illidere
herculis ædem mulier non intrat
pro amphora vrceus
ſenator abſque prouocatione, Legatus ſine mandatis.
Tenacitas.
Auarus niſi cum moritur, nihil recte facit
itidem vt Acheronti.
Temperantia.
Zenone moderatior
neque defraudat, neque marginem excedit.
Tempeſtiua.
Hernioſi in campum
alia æſtate, alia hyeme
nunc leguminum meſſis
bata tum hyeme, tum æſtate bona
cum ceſſat boreas
noſce tempus
aliam ætatem alia decent
capra ad feſtum
munus exiguum ſed opportunum
audi chelidonem
oleum & ſalem
iouis tergus
nihil homini amico
domi Mileſia
phallus Deo
ſacra hæc non aliter conſtant
vitex floret, & botrus mateſcit
ſua cuique rei tempeſtiuitas.
Timiditas.
Vmbram ſuam metuit
timidior es proſpiciente
timidior piſandro
epeo timidior
plutus timidus
timidi nunquam ſtatuerunt tropheum
abiecit haſtam
vel muſcas metuit
rheginis timidior
ante tubam trepidus
ignaui vertitur color
in pulicis morſu deum inuocat
mulier Imperator
ceruinus vir
gallus inſilit
vir fugiens denuo
leonis veſtigia
initio conſpiciens
lingua bellare
cum adſit vrſus veſtigia quæris
cum adſit via
numquam expugnabit vrbem
in fugitiuum
ne mij quidem facere
corinthijs non indignatur Ilium

Digitized by Google

verbis pugnas
in pedes retrocedere
myſorum præda
animus in pedes
trepidat in morem
quem mater amictum dedit obſeruare
nulla candidorum virorum vtilitas
teuthidum more
non incedis per ignem
domi leones
coturnicula animus
abenas ignarus non tractet
in ſalemos adſcribendus
nondum incuruam ceruicem Iuppiter habet
cauum pedis oſtendere

Tolerantia.

Socratis callus
chalcenterus,
adamantinus
patere legem quam tu ipſe tuleris
pigmei vel Thiodamas cum Hercule.

Toruitas.

Non è quercu, aut ſaxo
origanum tueri
martem tueri
titanicum tueri
areopagita
pallenicum tueri
quaſi Nauplius Capharco rediens
lemnius obtutus
vter.

Totum vt nihil reliqui.

Omnia chnaumata
cum puluiſculo
vna cum ipſis manipulis
vna cum templis
ruta caſa
cum ramento
& prædam, & premium
mæandri
principium medium finis
tibi ipſi calendas edicito.

Triſtitia, lætitia.

Irriſibilis lapis
ſinapi victitat
animus habet in auribus
in antro Trophonij
harmodij cantilena
argiuos vides
admeti nænia
arctum anulum ne geſtato
cor ne edito
ne ſi ad Iouis quidem aulam
canere de Telamone
lityerſam cantionem
tragicum tueri
tauricum tueri
atrei oculi
titanicus aſpectus
cepas edere
ſuperatus es à gallo quopiam
triſtis Scytale
areopagita
erinnys ex tragœdia
ne ſis patruus mihi
frontem exporrige
magis gaudet
contrahere ſupercilium
ſanguine flere
ſarone magis nauticus
lachryma Simonidis.

Tuta, vide Securitatis, & tutæ rei tumulus.

Tyria maria.

Vanitas.

Quæ apud inferos
cilix haud facile verum dicit
cretiſſa cum Cretenſe
mendacem memorem eſſe oportet
mentiuntur multa cantores
fumos vendere
ne ſi bos quidem vocem edat
libera nenia
epiphyllides
tantali horti
thus aulicum
in foro veritas
ne inſciens quidem verum dicit
neque dicta, neque facta
ſomnium hybernum
alcinoi apologi
anicularum deliramenta
aſini mortes
ſubuentanea paris
cypariſſi fructus
cæcum inſomnium
calidum mendacium
doſones
angularis bombyx
fabula Mileſia
oreſtis ſomnium
phœnicium mendacium.

Vehementia, languor.

Oeſtro percitus
non contis, aut ramulis
martem tueri
pyrrhichen oculis
manum habere ſub pallio
vulgari piſci non inſunt ſpinæ
myſorum more inclama
flamma ſine vulcano.

Veneficia.

Manci pera
theſſala mulier
iyngem habet
dardaniæ artes
vmbra me prohibent.

Vices officii.

Penſum perſoluere
contribulis factus.

Victoria vtrinq; dictis.

Fiet victor
teſta colliſa teſtæ
victoria non incruenta.

Vincere, vt vinci.

Palmam ferre
ſolus currens
extremum occupet ſcabies
inuulnerabilis vt Ganeus
herbam dare
arena cedere
haſtam abijcere
mea eſt pila
quid niſi victis dolor
victi non audent hiſcere
tolle digitum
quaſi locum in balneis occupare
manuarium æs
puluere extrito decertat

Vltio malefacti.

Canis vindictam
ornatus ex ſuis virtutibus
reperit deus nocentem
ſero iupiter diphtheram inſpexit
ſemper virgines furiæ
mali bibunt improbitatis fecem
ſus acina dependens
placiada
hipparchorum tabula
habet
longæ regum manus
ſcarabeus aquilam quærit
promeri canes
ciſſamus cous
improbi conſilium
ibyci grues

Digitized by Google

dij laneos habent pedes
ostaus genius
aderit Temeſſæus genius
adraſtæa Nemeſis
ad deorum aures peruenit
bos laſſus fortius figit pedem
euenit malo male
ſalis enus vnde venerat illuc abijt
habet & Muſca ſplenem
ductus per fratoras
inuitus Iuppiter nouit
in tergore bouis deſedit
ineſt & formica & ſerphobilis
ſtultus qui patre caſo liberis pepercit
nunc dij beati
ſuper te hæc omnia
anus ſimia ſero quidem capitur
boliti pœnam
vel capra mordet
in me hæc cudetur faba
qui prior læſit
ſortem & vſuram perſoluere
æſopicus ſanguis
deus vlciſcetur
flagitiorum turpis exitus
virum improbum vel mus mordeat
male parta, male dilabuntur
malis ter mala
miſeram meſſem metere
canis ſæuiens in lapidem
canis peccatum
fortis in alium fortiorem incidit
ne ſpina quidem vulnerabit bonos
ſui cuique mores
fumantem naſum
vindicta tarda
vitandæ potentum offenſæ
aratro iaculari
dulce pomum
ſero molunt deorum molæ
dum vides.

Vinculum inſolubile.

Vulcanium vinculum
herculanus nodus.

Vis iniuſta.

In rupes
ne quis malos ingreditor
chordas non mouendas mouere
ferro diuidere
ius in manibus
capillis trahere
cyclopum more
oculum excludere
prophani fores
leonis catulum ne alas
lex in manibus
leonina ſocietas
atticus aduena
mars rex
rus ciuitas
hoſpes indigenam
priuſquam ſortiaris, communia deuoras
non mouenda moues
in antrum haud legitimum ſtimulum impingis
abſtinenda vis
ceſcon habitas
cyclopica vita
cyrnia terra
martis campus
in caput præcipitare.

Vita hominis miſera, & breuis.

Homo bulla
ſpitama vita
dimidio vita
fictilis homo
ſtupa ſeniculus
vita mortalis breuis
ephemeri vita
vt herba ſolſtitialis
ſalillum anima
dies digitus.

Votum.

Vtinam contingat mihi
omne æs alienum cepa
alia dantur, alia negantur
canis panes ſomnians
etiam dormiens ſomniat
ne contra bouem opta
adoraturi ſedeant
non quoduis contingit quod optaueris
quæcunque in ſomnio videntur
qui amant ipſi ſibi ſomnia fingunt
quid non fies, profectus arbelas
ſemper ſuperioris anni prouentus melior
quæcunque mentiuntur ſomnia
arenæ copia
voti compes
expiatis bona obtingunt.

Vſura.

Citius vſura currit
eſt Pylus ante Pylum
felix qui nihil debet
animam debet
ſemel rubidus, ac decies pallidus
echinus parturiens cunctatur

FINIS.

LOCI

LOCI SECVM CONGRVENTIVM, ET PVGNANTIVM MATERIARVM.

Quæ in hoc Indice continentur.

Diuitiæ
paupertas
munerum corruptela
forma, deformitas
tædium ex iteratione
iteratiō citra tædium
moleſti intolerabiles
ingrata ob vetuſtatem
nupera
iteratus error
error in initio
garrulitas
breui loquentia
clamoſus
rixoſus
taciturnitas illaudata
laudata
infacundia
facundia
munus, non munus
exitium honeſtum
malum immedicabile
induſtria
ignauia, inſcitia
ingratitudo
gratitudo
ſimulatio, diſſimulatio
libertas, veritas
ſeruitus
vanitas
curioſitas
crudelitas & contra
timiditas, ignauia
inanis metus
audacia
fortitudo
cedendum multitudini
liberalitas
tenacitas
hoſpitalitas, & contra
profuſio
rapacitas, auaritia
ſordes & parſimonia
perficiendi, abſoluendi
ab initio ad finem
ſimilitudinis, & congruentia
diſſimilitudinis, & incongruentia
munus aptum aut ineptum
inſortunij, exitus
bona fortuna copia felicitatis, aut ominis
malum acceſſitum
ſera pœnitentia
ſerum remedium
damnandi
approbandi
iudicandi recte
alia alijs placent
aberrandi
cæcutientia
perſpicacitas
perſpicuitas
obſcuritas
ſurditas
attentio, & contra
obſecundantia
correctio dicti
commodum interuerſum
impoſſibilia
abſurda, indecora, præpoſtera
inanis opera
difficultatis
procliuitas & contra
nunquam
ſemper
nuſquam
penſatio beneficij, vel officij
malum conduplicatum, aut nouatum
malum male vitatum
malum aſſuetum
mali retaliatio
inæqualis penſatio
alibi diminutum, alibi redditum
fruſtrata ſpes
deſperatio
præter ſpem bonum aut malum
malum vertens bene
ſubiti interuentus
magnifica promiſſa
votum
ſpes pertinax
excellentia, inæqualitas
differentia
æqualitas
vincere & vinci
victoria vtrinque
non ſolus ille
ſecuritas, & tuta rei
contemptus & vilitatis
dignitatis
proximis vtendum
inconſtantia, perfidia, verſutia
mutanda ſententia
mutati inſtituti
fortunæ commutatio
temperantia
intemperantia, libido
modeſtia moduſque
arrogantia, iactantia
philautia
contrarium philautiæ
manſuetudo
aſperitas, moroſitas
occaſio
ſumptuoſa
frugalitas
luxus & mollicies
lauticia
fames
feſtinationis
feſtinatio præpropera
tarditatis & cunctat.
ſalubritas
inſalubritas
diuturnum
hædipeta
ſenium præmaturum, aut mors
longæuitas
iuuenta
vita hominis & miſeria, & breuis
prudentia ſenilis
prudentia
alij ſapere
prudentia coniuncta vir.
inſtans
anceps, & dubius
perplexus
decretum
in deprehenſos
metus & conſcientia

vinculum inſolubile
vltio malefacti
metus pœna
aliena à re
aliena curantis
ad rem pertinentia
laceſſentis
inſidia
coniectura
calumnia
obtrectatio & maled.
cauſa indifenſa
carpentis ſeipſum
neceſſitas
triſtitia, lætitia
ſollicitudo
nuncius latus
minantis
vehementia, languor
amor
amicitia
adulatio
in delitijs
odium
ira
inuidia, æmulatio
diffidentia
fraus ab amico
diligentia
aſſiduitas
indiligentia
ſomnolentia
occupatio, ocium
iuſtitia
iniuſtitia
rigor
vis iniuſta
inculpatus
temeritas
pudor
impudentia
pudicitia
impudicitia
originis
nobilitas, obſcuritas
degenerantium in peius
initium laudatum
proficientium in melius
proprij commodi ſtud.
lucrum ex ſcelere
internitio
ſubitum exitium
totum vt nihil reliqui
obliuio
memoria
elabendi
ex ſeſe
domi viuere
fœmina
æquanimitas
ſolitudo
ignoratio
nouitas
notus
occulta
vices officij
fides & grauitas
perfidia
conſilium
cum auxilio, citra auxilium
intempeſtiua, & inepta
tempeſtiua
ſeruire tempori
deprecandi, abomin.
execrandi
ominandi
beneficium corruptum
riſus
deriſio
impoſtura
fortunata ſtultitia
citra laborem
incitare
diſcriminis
alieno periculo
experientia. ſeu pericl.
ſecunda experientia
imperitia
conatus
pertinacia
incertus euentus
ex euentu iudicium
muti
in ſtupidos
prælongi
improbi
ingenij malitia & inſtit.
malus vicinus
aperte & craſſe
raritas
concordia
diſcordia
fuerunt, non ſunt
exilium
acceſſio puſilla, aut nim.
fucus
vſura
probrum, gloria
munus boni conſul
libenter
refugium
docilitas
diuitum prærogatiua
repellentis
mira noua
omnia
illecebra mali
exercitatio
contagio morum
commodo magno
tumultus
potentes
magni momenti
ſcurrilitas
auxilium
bibacitas
honos indigno
maledicentia
nugalia
mixta
paraſiti
puniri pro alio
beneficia
tolerantia
toruitas
fucus
ocium

FINIS.

POSTE-

POSTERIOR HIC INDEX RES, ET VERBA SCITV digniora toto opere contenta, demonſtrat.

A.

ABarmentari 48
abdera à quo condita 1118
abdera vnde dicta ibid.
aborigenum ſcribendi mos 1291
academia diſputationum locus 786
acanthis auis affinos habet inuiſos 361
acarnanes & Ætoli quomodo euerſi 42
achilles appellati inſigni fortitudine duces 303
aciei Romanæ ordo 36
acopi frutex 56
acrea Iuno 53
adagia vnde ſumantur 2
adagium vnde dictum 3
adeſſe gaudet, ſed laboranti Deus 516
adoleſcenturire 1018
adoleſcentia & vinum duplex voluptatis incendium 78
adorans vacuus, & rei diuinæ intentus 25
adulterii pœna apud cumanos 1118
adulterii pœna apud varias gentes ibid.
ægyti oppida peculiaria numina habuerunt animalium 1289
ægyptiorum ſimulacrũ 117
ægyptii muſici dictũ 1280
æmilii Paulli dictum 723
æmulatio honeſta qualis 89
æqualitas amicitiæ mater 400
aër momenti multum habet 49. & ſeq.
æſculapius medicinam excoluit 1250
æſchyli dictum 1343
æſcyli mors 920
agaſo 955
agaſonis fabula 244
ageſilai dictum 571
agreſte, quod nõ purgatũ 25
agri fœcundi imitandi 44
alabando, Cariæ vrbs vnde dicta 1345
alabandeorũ vecordia ibi.
albutii ſententiæ 63
alceſtis mors 637
alcibiades tibias abiecit de ſpecta oris deformitate 298
alcibiadis ingenii dexteritas 69
alcibiadis mores 999
alexandria πόλις dicta per excellentiam 1385
alexandri dictum 687
alienis malis prudẽtior 41
aliterii 1015
allegoria metaphoræ ſpecies 3
amaltheæ capræ fabula 237
amaltheæ cornu 1285
amaracinus 173
amazonum mos 731
ambroſia deorũ cibus 1344
ambroſia ſecundum quoſdam mel nouies dulcedine ſuperat 1345
amerinæ ſalicis natura 1359
amicitia non dirimenda 24
amicorum abſentium, non minus, quam præſentiũ memores eſſe oportet 102
amoris mater ſimilitudo 88
amphicratis ad Seleucianos dictum 1267
amphictyones vnde 881
amuſſis 1128
anacharſidis dictũ 290. 1201
anagyraſionis lucus 56
anaxagoræ opinio 57
anaxagoræ ſententia de infinito 29
ancæi fabula 189
angeronia 792
angeroniæ ſimulacrum ib.
anima quid ſecundum Empedoclem 87
anima quid ſecundum Platonem ibid.
anima quid ſecundum Zenonem 88
animam Dei iniuſſu è corporis præſidio decedere nefas 1238
animalia quæ apud quoſq; ſint ſacra 922
animalium inter ſe inimicitiæ 921
animalium inter ſe amicitiæ ibid.
animum vnumquodq; minatur his armis quibus à natura eſt inſtructũ 1225
animus fortis & cõſtans 158
animus principis 117
animi ſedes quæ 1100
animi peculiaris ſedes in oculis 111
annus magnus 229
anſer Romanis ſacer 922
anticyre 1258
antigeridas tibicem 1150
antinoi caſus 189
antigoni de Alexandro dictum 1388
antiopæ fabula 861
antron cauernis, & ſpecub. abundat 619
anthiſterion 108
anuli ſuperſtitioſi 71
apaturia 856
apellis dictum 127
apellis & Protogenis factũ 165
aphe 226
aphya veneri ſacra 490
applauda 1128
apologus de ſimiis 287
apollo Lucius 660
apollinis ſimulacrum 121
appianus & Plutarchus eadẽ ætate floruerunt 1247
aprilis veneri ſacer 164
aqua, ſi hauriatur, dulceſcit 1292
aquila auium regina 918
aquila cur Ioui fulmina miniſtrare fingatur 1038
aquilarum natura 919

Digitized by Google

aquilarum & vulpium inimicitiæ 921
aquilæ in Romano exercitu vexillum 923
arati Theſſali votum 122
archidami dictum 1039
archyta in mechanicis excellens 674
archytæ dictum 1366
areopagum cauſarum capitalium iudicium 1198
ariſtagoræ hiſtoria 858
ariſtotelis dictum 319
ariſtidee adagiorum ſcriptor 5
ariſtippi dictum 1172
ariſtomenis Meſſenii mira vis 535
ariſtoteles prouerbia ſcripſit 5
arrogãtia ſacrum morbum 578
ars citharœdica 298
ars inopiæ portus 299
artemon 998
artes liberales vnde dicantur 443
artifex quiſque ſuo delectatur opere 82
arulator 1045
aſciæ inuẽtor Dędalus 1250
aſinus Cnidius Piſander cur dictus 1335
aſpidis venenum venenorum peſſimum 790
aſpis 1098
aſparagi 934
aſphodelus 399
aſſiduitatis vis 826
aſſis 334
aſtyagis crudelitas 1355
athalantæ fabula 593
athenienſes rei nauticæ ſtudioſi 528
athenienſis lucri cupidiſſimi 675
athenienſium numiſma 62 & 79.
athonis montis altitudo 1068
athlantes 1110
athlantis fabula 56
atriplex 1051
attaginum fabula 848
attagen 1053
attica regio Oggygia olim dicta 731
attici Mothones cur dicti 813
auaritia in ſenibus inſanabile vitium 578
aures Memoriæ Deæ ſacræ 301
auri vires 688
auſcultationis peculiaris commoda 85

B.

Baccho ferula, & obliuio conſecrata 284
bacchus è Iouis femore genitus 394
bacchus quare dictus Morychus 718
bacchus obliuionis filius 284
bacchus fici & vitis arborum inuentor 718
bacchanalia celebrantium mos 54
bætylus 1040
balnea apud veteres habita ſacra 553
banda 484
barbam auream quibuſdã ſignis antiqui addere cõſueuerunt 336
barba Trezenis portus 568
barbarum vnde dicatur 1157
barbiton quid 1344
baſſiani imperatoris lachrymæ 591
bataui qui nunc ollãdi 1120
beneficium ingratũ, quod diu inter manus dantis hæſit 364
beneficia quomodo multi collocant 42
beneuolentia ciuium ad res gerendas non mediocre telum 540
blitei 594
bocchyris inſtituta 6:1
bæoti corporum exercitamentis valent 5:8
bona, quæ vere bona noſtra induſtria parantur 602
bonæ Deæ templum viris ingredi nefas 1339
bonorum conſuetudo 42
bos ad ceronſa 1:9
bos Apollini ſacer 297
bottiæi dicti 1118
brabantes agricolæ induſtrii 177
brenni dictum 630
briareus vnde dictus 1299. & ſeq.
bruti ſpectrum 60
bucolicum carmen vnde dictum 1352
bulga 1221
bulla 544
buthus ſolidos boues vorare ſolitus 653
buphonia 848
buxus materies maxime æterna 613
byontini & Carthaginenſes inimici 42
byſſina veſtis principatus inſigne 1273

C.

Caduceus Mercurii monſtrifica virga 73
cæca teſtimonia 341
cæcum 827
cænei hiſtoria 854
cænei fabula 1017
calauria 1044
calendæ diis ſuperis dicatæ 21
calidum 614
calones 885
calippi hiſtoria 1264
callinous elegiaci carminis inuentor 1312
callirhoes Athenienſium fons 1263
caliſthenis ad Alexandrum dictum 1258
calumniæ morſus perniccioſiſſimus 639
camelus vnde dictus 1320
campæ 1402
canalicolæ 944
canes à Lygurgo prolati 50
canendi artem ingenui nõ diſcebant 3:8
canes eos amant, quorum ſaliua guſtarint 5:6
canes venali temere non latrant 122
canis fabula 306
canis habens oculos, cor cerui 348

cauna-

cannacus, ſeu Annacus ſupra annos trecentos vixit 697
cantherius 226
canum genera 1073
capræ cerebrum contra infantium morbos 369
capro deo ſalſamentis rem diuinam faciunt Phaſelitæ 671
capparo cani de publico paſtus decretus 307
capua de principatu cum Roma contendit 1160
caracis fabula 376
cares tibiis in luctu vtuntur 359
carius nihil emitur quam quod roganti datur 127
carmenta Euandri mater cur ſic dicta 1291
carneadis academici factū 349
carpathus inſula leporibus deuaſtata 1300
carum mores 242
caſtor & Pollux 158
cataractes Nili 1336
catena Homeri quid 543
catonis dictum 714
clio ceres monſtrauit agriculturæ rationem 203
cœlum 51
celox nauigii genus vnde dictum 1358
ceraſtæ 802
ceres amæa dicta 683
ceroma 179
ceſcus ciuitas mentis inops 657
ceſtreus 128
ceſtrei piſcis natura 882
chabriæ dictum 1332
calcis vnde dicta 758
charadrii auis proprietas 1381
chamalæon aëre victitat 1179
charetis dictum 657
charybdis 191
chærophon cur noctua dictus 741
chirographus quomodo differat à ſyngrapha 1152
chœnix quid 17
chryſippus prouerbia ſcripſit 5
cicadæ mutæ in Rhegino agro 195
cicadæ rore paſcuntur 1406
ciceronis menſa 1302
ciceronis ad Hortenſium dictum 1313
ciconia pietatis ſymbolum 402
ciconiæ Ægyptiis ſacræ 58 922
cii nec meretrices, nec tibicinas in ciuitate recipiebant 489
cilicia croco abundantiſſima 1335
cilicium 804
cineſiæ gracilitas 1139
cinnamomum 1322
cipreſſi deſcriptio 1042
citeria 675
citharœdi præmium 43
clauium vſus à Laconibus inuentus 1365
cleãtes prouerbia ſcripſit 5
clearchus adagiorum ſcriptor 5
cleon Athenienſis capta Pylo ſuam ipſius ciuitatem furto ſpoliauit &c. 278
coarmentari 48
cocio 1044
coccyx 1107
cœli conditio 49
collionymus piſcis qui, & cur ita dictus 1326
colonetæ 723
colophon 542
colores naturales duo tantum apud priſcos 282
coloſſica pro ingentibus 1343
columnæ Herculis 879
columnæ Dodoneæ 29
combes fœcunditas 758
comœdice ꝑ ſuauiter 1048
commoditas incommoditati coniuncta 267
cōmutatio Phœnicum 695
comus temulentorum deus 1177
concordiæ ſymbolum 150
concupiſcentiæ ſedes iecur 45
confugium in egeſtate eſt ars 299
conſilium ſacra res 81
conticinium 949
conuiuarum numerus 157
conuiuii ſpecies 703
coqui dicaces 1146
coqui dictum Dionyſio ius nigrum comedenti 683 & 707
corbitæ 743
corinthiorum ſacrificium 53
coronas geſtare mos erat in compotationibus 489
coronis 1116
corſica 787
corui ſalutatoris, fabula 179
corycum 98
corycus ciliciæ vrbs 1334
cos inſula vnde dicta 1277
coturnicum pugna 1245
crabro 54
cras 789
cramben ante omnia ſumere apud Ægyptios, & Sybaritas ſolenne 208
M. Craſſi ad Deiotarum Regem dictum 1247
crateris dictum 613
cratinus Epeus dictus 706
cretenſes quales 91
criſon Himeræus 1154
crocodili natura 598
crocoton matronæ diuites vtebantur 109
croton 582. & ſeq.
cteſiphontis Pancratiaſtæ factum 139
cuculus ægyptiorū rex 1175
cumani leonē ignorant 1147
cunila 1090. 1126
curſus ſecundarius 1169
cyclaminon 541
cyma 1066
cynadra cur dicatur 1328
cynocephalus 1268
cynoſarges Græcarum gymnaſium 786
cypſelidæ dicuntur reges corinthi 335
cyrenei curribus valent 528
cyri dictum 1045
cyrnus 956

Digitized by Google

cyzicenorum nummi 787

D.

Danaes fabula 760
danaidum puellarum fabula 178
dæmon adagiorũ ſcriptor 6
danunt pro dant 1218
daphnidis hiſtoria 1351
dardanus magus 1404
darii dictum 682
dearmentar 48
decumanus fluctus 253
dedalus aſciæ inuẽtor 1250
defunctorum laudes in cœna 665
deglubere 935
delphinus in natando velox 187
delphines antiqs ſacri 922
demetrius cur Polionetes dictus 1245
deiotari dictum in M. Craſſum 1247
dei vice fungitur, qui graui periculo ſuccurrit 59
demetrii dictum 499
democritus ſibi oculos ademit 111
democriti dictum 552
demonactes feſtiuiter dictum 140
demochatis dictum 613
dæmonibus corpora aërea tribuunt Platonici 693
demoſthenis cognomẽ 241
demoſthenis dictũ 40. 159
demoſthenis factum 292
demonacis dictum 280
dentale 993
dentes lentiſci ſucco figuntur 341
depontani ſenes 207
deſiſtendum à luxo cum ad huc eſt iucundum 596
deum inuocandi, in initium operis, apud antiquos mos 1351
deum antiquitas quem exiſtimabat 58
diana Munychia 991
diana Neſeida 1208
dianæ Epheſiæ de collo cur pagurum ſuſpenderetur 1354
dibaphum 1219
dictum in Cleonem 172. in Pompeium & Cæſarem 236. in Cæſarem & Ciceronem 284. in Stratonicum citharœdũ 297. Ariſtotelis in mendaces 319. in Lampen. Æginetam 394. Coqui Dionyſio ius nigri commedenti 707. 683. Alexandri 687. Philippi Macedonum regis 688. Platonis 1154.
didymus Chalcenterꝰ quare dictus 1125
didymus grammaticus cur adamantinus dictus 303
dies albus 215
digitare 1116
digiti Mineruæ ſacri 301
dignitatis ſplendor hominum calumnias deterret 1219
dii ſupinis manibus fingebantur 979
diitrephes 1176
diluculum 949. Dioclis dictum 294
dinonis Tarentini ſententia 249
diobolare 719. Diogenis dictum 505. 594
diogenianus adagiorum ſcriptor 6
dionyſius Syricuſanorum tyrannus, Corinthi pueros docuit 64. 299
dionyſius Siculus Æſculapio auream barbam detraxit 593
diphthera 200
diſcendum quamdiu viuas 354
diuinatio prudentium tantum eſt 559
diuinatio & auguria à metu & ſpe reperta 562
diuitiæ cæcæ 199
diuortium quibus verbis perageretur 526. 1180
dodonea ſylua 175
dolii duo in limine Iouis 356
draco piſcis 40
dubium 1089

E.

Eccleſia 1157
echini terreſtris, & marini hiſtoria 197
educatio ad virtutem 50
elarotæ 806
elegantis eſt ſcire quid cui conueniat 294
elegiæ ad ſepulturam canebantur 1312
ellebori vſus 284
elleborum pro inſania 1259
elephanti partus 370
eleuſina ſacra 318
elogium ſtatuæ Neronis appoſitum 1182
empedoclis mores 648
empuſa 513
ephemerus 1038
ephialtis proceritas 1292
epicuri imago in tabulis, & anulis 102
epichyſis 512
epimenidis cretẽſis ſomnꝰ 392
erebinthus 20
eruditio nemini contigit, niſi labore parta 602
eſuriẽti offa carior auro 591
eteoclis fabula 643
euander ſcripſit deos octo rerum ſummæ imperare 295
euentus ſtultorum magiſter 40. 990
euphorbi fabula 633
europæ fabula 811
exanimare 1333
execrationis templum 112
exilium Apollinis 637
exorbitare 51
ex præſcripto viuere 1300
extemporanea dictio vitanda 1338
extremum 67

F.

Fabarum apud Ægyptios religio 20
fabarum vſus in ſuffragiis 19. & ſeq.
fabas tangere, aut nominare Flamen dialis prohibitus 20
fabæ crudæ etiam eſurienti ſaccarum ſapiunt 682

fabis

Digitized by Google

ſabis Pythagoras veſci ſolitus 20
fabii pictoris ſentētia 244
fabula proſpicientis Herculem 368
facium vſus in certaminibus 94
facies truculentæ & horrēdæ depingi in clypeis ſolent 492
facta recte, ſunt prædicanda 365
fama à factis velut è fonte naſcitur 1237
fames iracundiam exaſperat 1205
famem eiicere 393
fata numinum toleranda 124
fauentia 877
ferocia ex ſatietate 64
ferula Baccho & Sileno ſacra 651
ferula cedebantur & pueri, & milites 623
ficulnam 1098
ficulnus deus 324
ficus Mercurio ſuſpendi ſolita 710
fidem facientia apud Ciceronem 291
figura corporis relucet in oratione 74
fimi vſus apud diuerſos homines 925
flaccus, flacidus, flaceſcere 1015
flamen Dialis quid geſtare vetitus 1195
floces 1128
foliis olim ſuffragia ferebantur 1201
fons Azaneæ 633
fontes pernicioſi 53
formicæ prægrandes 131
formicæ ſerpentum carne veſcuntur 1279
fortes viros ob robur leoni ob prudētiam vulpi Plutarchus comparat 606
fortuna mediocris patet inuidiæ 1220 & ſeq.
fortuna rectæ inſtitutionis perſuaſionis & prouidētiæ ſoror 579
fortuna omnis in ſenſu ſapientis habitat 580
fortuna nemini dat bonam mentem 572
fortuna ſecunda nocentior aduerſa 315
fortunati dies 215
fortunę tribuitur, quod accidit præter animi deſtinationem 1193
fraces 1128
frequens quod affixit vſus, perpetuum quod indidit natura 1184
frigere 566
frons animi ianua 569
frons genio ſacra 301
frons pudori ſacra 347
frons triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, ſæueritatis index 348
frugalis 1095
frugi 1094 & ſeq.
fumum acerrimum ex ficulno ligno 323

G.

Galbæ cuiuſdam fabula 238
gallicinium 949
galli gallinacei poſt pugnā ſuam decantant victoriā 625
gallorum auium natura 948 & ſeq.
gallus ſacer 24
gargara mons 1117
generis claritas quaſi fax addita 1237
genua Miſericordæ ſacra 301
genus hominum quale in conuiuiis coniungi, aut non coniungi debeat 90
geradæ dictum 1033
gladiatoris ſors 150
glans apud Hiſpanos in delitiis habita 160
glauci hiſtoria 1051
glauci fabula 1012
gorgon animal Libycum 1347
graculus 173
gralæ 1216
græci abſque ſoleis accumbebant 1178
græcia nequaquam nouit fidem 339
græcorum compotationes 43
gygis fabula 72

H.

Habitus Lacedæmoniorum in bello 990
halcyon 647
harmoniarum quinq; ſpecies 107
harmoniæ genera 1249
harpocrates 1010
hæreditas quinq; modis ſacris aſtringitur 143
hebræi 806
hecatæ ſacra vrtica marina 25
hecatæ triglantina 1089
hecalus Iuppiter cur dictus 1355
hæderam tangere Flamini Diali nefas 1195
hecuba in canem conuerſa 1348
helotæ 1185
heraclitus aqua intercute laborauit 1297
heracliti opinio de ſole 1156
hercules quarta luna natus 63
hercules idem cum Mercurio 1288
hercules quo ornatu deſcēdit ad inferos 146
hercules quadraginta tres varro enumerat, &c. 302
herculis cum Hydra pugna quid 1247
herculis templa fœminis ingredi nefas 1339
herculis columnæ 879
herculis fabula 60
herculi lucri partem decimam vouere pleriq; ſolebant 1212
herculi malum ſacrificatur 661
hermæum 1135
hermione templum Cereris & Proſerpinę ſacrum 619
herodicus 1124
herodis Attici dictum 286

Digitized by Google

heſychius Adagia ſcripſit 6
hippola 1027
hippurus piſcis nulli pretii 293
hiſtæi hiſtoria 858
hiſtoria vnde dicta 74
hominis menſura 277
homo ſomniû,vmbræ 545
honeſtarum rerum nulla ſatietas 100
horarum nuncius gallus 24
horatii Coclitis ſtatuæ hiſtoria 81
honor virtutis præmium 365
hoſtimentum 572
hoſtis 573
humor marinus 177
hyberni hominis non illepida fabula 1163
hydra Herculis 130
hylæ fabula 181
hymettus mons mellificio nobilis 104
hypanis flumens 1038
hyperæ 860

I.

Ialemus qui & Linus 1298
iâbi pedis proprietas 1131
ianuæ Muſarum candidæ 112
ibyci poetæ mors 374
ictis 906
ichnuſia 873
idea 840
idus diis ſuperis dicati 21
iecur anſeris in ſummis deliciis erat 1176
ignis cœleſtis ferula à Prometheo exceptus 651
imbrus 1327
impius abnegare virtutis diuinitatem 152
improborum ciuitas 724
inæqualitas diſcordiæ bellique mater 400
induciæ bellum nô finiunt 1223
infelicitas ſtultitiæ comes 579
ingenia ſumma ſępe in occulto latent 236
ingenui canendi artem nô diſcebant 298
ingenui tribus nominibus quæ tribus literis notabant,vti ſunt 715
inſania antiquitus ſquillis expiabatur 541
inſanus pro magno 1067
inſomniorum portæ 648
interceſſio 666
inus tabula 762
ionica conſuetudo 323
iouis in cuculum verſi fabula 1063
iouis ſumma mens omnia complectes 700
iſter Germaniæ fluui' 1277
itis auis, quæ & phaſianus 906
ityphallus 841
itys 906
iudices cur ſententiam laturi ſedant 1350
iudicum imago apud Thebanos 926
Iulius Cæſar maluit in frigidulo oppido primus eſſe, quam Romæ ſecundus 542
iumentum 52
iunius menſis Iunoni dicatus 164
iuno Acræa 53
iunonis Teliæ ſimulacrum 1063
iuppiter cur Hecalus dictus 1355
iuramentum 640
iuuenum affectus immoderati 280
iyngis vſus in veneficiis 1303
iynx 1115

L.

LAbyrinthus vnde dicatur 755
Lacedæmones circa leges diligentes 528
lacedæmoniorum reſponſum 64
laconis cuiusdam dictum 501
lacte,& mola ſalſa ruſticiis ſacra faciunt 663
lactes 1195
lęna 434
lagena 862
lactuca marina 717
lagophthalmi qui 1269
lais Corinthia 159
lamachi dictum 777
lapſana 1066
lapſus primus caſui, iteratus ſtultitię tribuitur 194
laribus primitiæ immolabantur 275
lathyrus 20
latomiæ 1348
laudare vita defunctû 665
laudes fortium virorum tibicines olim decantabât 624
laura Saini angiportum 954
laurios auri venis frequens 700
laurus aduerſa venenis 63
laurus in amatoriis maleficiis incendebatur 669
lauretum liuiæ quando exaruit 63
lectionis peculiaria commoda 85
leges ſumptuariæ 383
lemnii cur Sintiens dicti 1287
lemuria 163
lentiſci ſuccus 341
leotrophides 1255
leporariæ aquilæ 920
lesbii&Cumani ſtolidi 147
lethe vnde dictus 20
lethum 101
leuidenſa veſtis 879
libertas ſeruis in Saturnalibus 108
libes Pſaphoni rem diuinâ faciunt 116
lina 812
lindonium 645
lingua à maledictis temperate 549
linus qui & ialemus 1298
literæ apud Samios inuêtæ 1115
literæ muti præceptores 65
liuiæ Auguſti Vaientanum reuiſcenti quid acciderit 63
londinum 645
longinus Caſſius Porphyrii præceptor 1335
longurio 1205

Digitized by Google

loquacitas in mulieribus inſanabile morbum 578
lucas 1175
lucernæ ſymbolo vita repræſentata 684
lucius Apollo 660
lucius Sicinius Dentatus, qua de cauſa Achilles appellatus 303
luporum interfectorib. Attici præmiâ dabant 494
luſciniæ non, niſi libero aere cantant 1352
lyceum græcorum gymnaſium 786
lydi primi omnium caupones & inſtitores extiterunt 229 & ſeq.
lygurgi lex 229. 607
lygurgi inſtitutio in conuiuiis 284
lyſimachus Ariſtidis filius à virtute paterna degenerauit 706

M.

MActus virtute 618
magicæ voces quæ 706
magiſtratus officium 274
mala amoris ſymbolum 594
mancipia laudatiſſima 342
mandragora 1002 & ſeq.
mane 684. 949
M. Tullius M. Tullii filius plurimum à paternis virtutibus degenerauit 706
margetis dictum 556
mare ſalſum eſſe, vt diſcas nihil opus eſt totum ebibere 381
manes aſphodelo victitant 399
manſuetudo par pietatis 25
manticulari 954
manuum geſtus velut altera lingua 128
manumittendi Athenis ſerui capitis pilos deradebant 534
marii interitus 52
maritima vſura 1189
marullus mimographus quo tempore floruerit 1352
marſyæ interitus 1277
mariandynæ tibiç 1310
maſſilia vnde dicta 568
mathematicæ diſciplinæ 161
matrimonii ceremoniæ 1165 & ſeq.
mauſolei deſcriptio 1041
melancholicorũ inſomnia diuinatione carent 80
melanurus piſcis latine oculata 17
meleſias Thucydidis filius à virtute paterna degenerauit 706
melia arboris genus 746
melicerta à Corinthiis Palemon dictus 762
mellis infima laudatur pars 508
mendaces quid lucri faciãt 319
mẽdicitas inexplebilis 607
menedemi dictum 204
menſa apud antiquos ſacra 562
menſam inanẽ tolli apud Romanos nefas erat 382
mercurii plura cognomina 944
mercurii ſigillum buxi ligno ſcalpendum 613
mercurius & Hercules idẽ 1288
menſon perſonæ inuentor 1146
metius & Polymneſtor 125
metragyrtæ 1372
metus & ſpes diuinationẽ, & auguria repererunt 562
micare 338
midas vermiculus 740
midæ fabula 147. & ſeq.
mileſiorum luxus 162
milo adagiorum ſcriptor 6
milonis Crotoniatæ factũ 101
miluus apud Britannos ſacer 922
minerua ingenii tutrix 45
minerua diſciplinarũ præſes 46
mithæcus rei coquinariæ ſcriptor 1375
mithras Perſis ſol. 1171
1372
miſericordiæ ara 643
modiperator 417
moly herba 268
momus 224
mores principis 233
mores hominis deus, ſine fortuna 579
morſimus tragicus poeta ineptiſſimus 1334
mortales Deum imitantur cum ſunt benefici 59
morycus poeta tragicus 719
mos in funerib. 102. in iudiciis 181. Thracum in ſacrificiis 306. Athenie. in Leneo feſto 318. Apud Argiuos 336. Phœnicum in Luctu 359. Romanorum 382. Sybaritarum 568 in ſacrificiis 562. in ſolutionib. æris alieni 624. gallorum gallinaceorum 625. Romanorum in epulis 636. Atticorũ 665. Phaſelitarum in ſacrific. 671. Regis Perſarum 689 Scytharum 697. Athenienſium 1198 Heliogabali 295. Eudionis 296. antiquorum 287
motacilla quæ & Lynx 1303
motacillæ vſus in veneficiis ibid.
mothon 813
mothones cur Attici dicti ibid.
motus vitæ argumentum 84
mulæ partus 228
mulier irata 54
mulier mala malorum thelaurus 130
muli perpetuarii 1239
mundus ſuis cultorib. dat verba 213
munus exiguum à tenui amico miſſum vt maximum accipiendum 663
munichia Diana cur dicta 1265
mus acrius audit 148
mugilis inter piſces vel ociſſi-

ciſſimus 314
muſica 1177
muſtela in venatione inſelix omen 110
myrtea corona vtebantur reges 1043
myxus Dianæ ſacerdos 887
in ſacris 234. Romanorum in ludis 239. Macedonum 341. in compotationibus 264. & 284. in ſacris 275

N.

NAres indicium iracundiæ 709
narrix 995
nauium varia inſignia 743
naupactus 111
naxia cos duriſſima 304
neadas 1053
neceſſarii 441
neceſſitas dea parcarum mater 541
natura moleſta 1184
neceſſitas feris caret 540
nectar deorum potus, vel cibus ſecundum alios 1344
nefas guſtare Heroum reliquias 24
neida in auem ſui nominis mutata 1369
neleidam Diana 1208
nemeſis dea iactantiæ vltrix 503. 642
nemini mortalium datum eſt vt cuncta noſcat 565
nemini ſua fortuna ſatisfacit 345
nemo ſapiens niſi ſanus 350
nepa 1021
neptumni filii truces 1211
neptumni fabula 345
nequam 1095
neſſi centauri fabula 767
neronis ſtatuæ elogium 1182
nicoſtrata Euandri mater 1291
niuem non eſſe albam dixit Anaxagoras 394
noctis diuiſio apud Romanos 948
noctu cur acrius, quam interdiu ſoni audiantur 1090
noctua Mineruæ ſacra 62
non omnibus idem pulchrum 121
nonæ diis ſuperis dicatæ 21
nox pudore vacat 673
nubere menſe Maio Romanis inauſpicatum 163
nulla ætas ad diſcendum ſera 105
numeri impares efficaciores 525
numidica auis 935
numiſma Peloponeſiorum 597
numiſma Tenedi regis 378
nuptiarũ ceremoniæ apud Athenienſes 205
nuptiarum pompa qualis 1037

O.

OBeliſci & pyramides ſummis viris erigebantur 335
obſcena 1079
occaſiones mali vitandæ 96
occultare natiuos mores difficile 667
ocni fabula 184
octo certaminum ſpecies olympiis 295
oculi in amore duces 711
oculum appellant amãtes, quod charum vnice eſt 1222
oculus domini ſaginat equum 86
œneus Meleagri pater 202
œnomaus hiſtrio 1270
oſtium 708
officium officio prouocatur 42
offuciæ 214
ogygia Thebanorum regio dicta 731
olere probitatem ſenes decet 1167
olei ſumma pars laudatur 508
oleum mare tranquillat 300
oleum nitorem addit 1212
ollæ 1126
olympias Marſyæ diſcipulus 1198
omnes cupimus, at non licet diteſcere 345
omnium dulciſſimum eſt accipere 127
onager 518
opes magnæ ſunt bonam habere mentem 1172
opiniones de anima ſecundum Platonem, Empedoclem, & Zenonem, &c. 87
oppido 1199
opportunitatis vis 316
opus eſſe 1084
optima à teneris eligenda 1184
oracula Delphis quomodo reddi ſolita 1365
oratio animi ſpeculum 261
origenes Theolog. adamantinus dictus 1125
oreſtis iudicium 1313
oſiris mors 25
oſiris ſol dictus apud Aſſyrios 1372
oſſifragæ aquilæ 918
othis & Ephialtis proceritas 1292
oues laudatæ 97
ouum aceto maceratum 369

P.

PAguri natura 1354
palma 119
palenum qui & Melicerta 762
pallas Athenienſium protectrix 1185
pallas Poliades 650
palamedes belli Troiani ſcriptor 1243
pallium Græcorum veſtimentum 1159
pallium 1098
palpari 905
panderæ nomen vnde 41
pandoræ pyxis 132
panegyris 749
panionium concilium 991
paralus Periclis filius ſtupidus 706
paraſiti conuiuæ fabula 157

paræ-

Digitized by Google

paroemia a ſententia quomodo differat 4
paroemiæ, quæ optimæ 2
paroemiarum genus antiquiſſimum 6
parricidium 1182
paſetes magus 670
pauper numquam probus 702
pax finit bellum 1223
pecunia vt pecuniã pariat præter naturam eſt 371
pecunia amiſſa exanimis eſt homo 1213
pecuniæ vires 674
pectis 360
pelaſga gens errabũda 1322
paneſtæ 806
petheus ſero Bacchum reuereri cœpit 40
perſona 934
perdicia 356
perdicis aſtutia 878
pericli concionanti noctua aduolauit 62
perpetuarii muli 1079
perpetuum, quod indidit natura 1184
perſarum mores 908
perſarum immanitas 1277
perſæ per Mithram iurare ſoliti 1372
pertica 1097
pes 860
pharus 1396
phaſiani ab Ægyptiis oriũdi 586
phaſis Colchidis fluuio 1297
phlegra ciuitas, quæ & pallene 1275
phidiæ venus 834
phileta 1139
philippi Macedonum regis dictum 688
phocenſium factum 264
phoci hiſtoria 703
phœnices & Cares tibiis in luctu vtuntur 359
phœnices Herculi coturnicem ſacrificant 60
phœnicum commutatio 695
phœnix Achillis formator 1354
phœnicis auis mors, & ortus 1317
phorci filiarum fabula 760
phrygis fabula 673
phrynes dictum 1172
pica auis Baccho ſacra 1054
pictura, muta poeſis 85
pieriæ hiſtoria 1207
pietas ſecundum Plutarch. 281 & ſeq.
prioris dictum 1285
pipolo 1158
piræus vnde dictus 991
piſander aſinus Cnidius dictus 1335
piſces vocales 203
piſtores Romæ, quando eſſe cœperunt 817
pittheus Theſei auus 1166
platonis dictum 1154
platonis philoſophia numeris obſcurata 45
plutarchus proverbiorum collectanea ſcripſit 5
plutarchi opera adagiis ſcatent 6
plutarchus & Appianus eadem ætate floruerunt 1247
pluto diuitiarum deus 199
poeſis, muta pictura 85
poeſis, philoſophiæ admixta 114
poeſis, non abſq; fabula, & mendacio 597
poetarum verſus, in conuiuiis cani ſoliti 2
politæ ſacellum 66
polygnoti Thaſii pictura 184
polypi natura 68 & ſeq.
polypus nitium narium 83
poſterior dies, prioris eſt diſcipulus 358
præficæ 665
primitiæ diis antiquitus conſecratæ 248
princeps Dei imago 117
princeps ſolidam noctem dormire non debet 688
principis animus 117
principis officium 601
priſci hominibus, locis, ædibus binos attribuebãt genios 61
priſci philoſophi à vero aberrauerunt 51
promethei, & Epimethei fabula 40
proſerpina Azeſia dicta 683
protagoræ ſophiſtæ fabula 376
protogenis & Apellis factũ 165
proverbia, qui olim ſcripſerunt 5
proverbia vnde ſumantur 2. 13
proverbia mutilata 9
proverbia ad quæ conducant 7
proverbiorũ vſus antiquiſſimus 6
prudentia vitæ vſu, multaque experientia paratur 355
prudentia ſua vnicuique deus 579 & ſeq.
pſeudarbata reg. oculus dictus 76
pſittacus quando diſcat 150
pudicitia theſauris incomparabilis 1156
pueri Athenis & Romæ quod diſcebant 165
pueris qualis honos apud Argiuos 336
pumicis proprietas 182
puſtulæ in naſo mendacib. adnaſcuntur 1112
pygmei 1019
pygmei vnde dicti 1245
pylus 705
pyramides, & obeliſci ſummis viris erigebantur 335
pyrrhi dictum 63
pyrrhonis facta 1327
pythagoras fabis veſci ſolitus 20
pythagoræ auctoritas 625
pythagoricorum iusiurandum 726

Q.

QVare homines dii dicti ſunt 235
quadrangulus ſui ſimilis 1166
quadrantalis 554
quercus Ioui ſacra 175
quæ ocyſſime conſeneſcũt 227

quæ conſeneſcunt tardiſſime ib.
qui Herculi decimam conſecrat, &c. 61
quiritari 544
quod bonũ, idem ſimplex 507
quod malum, id varium eſt ibidem
quo ornatu Hercules deſcendit ad inferos 146

R.

RAtio non omnium paris habenda 154
raiæ piſcis natura 314
ranunculi herbæ proprietas 870
recipere 1067
regulus qui & trochilus 921
remuria 163
res mortalium circulus 313
reſponſa Delphici oraculi 280. 295
rhadamanthi cõſilium Luciano datum 28
rhamnuſia 644
riſus interdum improbum demonſtrat 141
robur in neruis 166
roma, per excellẽtiam vrbs dicta 1385
romanorum iuſiurandum 640
roſa priſcis in precio 644
rubicon flumen 170

S.

SAcra Eleuſina 318
ſacra in honorem Cereris 619
ſacra in honorem Bonę deę ibid.
ſacra facere pro ſalute laborantis vel in parentalibus 143
ſacra res conſilium 80
ſacrificia in honorem Hylæ 181
ſacrificia ſine vino, quibus deis fierent 742
ſacrificium Fecialis 33
ſacrorum mos 1
ſalacitas murium mira 663
ſalamonia paupertas 1226
ſalmoneas mechanicarum artifex 1240
ſalpæ torpor 278
ſal ſeruat 24
ſalſum 54
ſalſitudo vitibus inimiciſſima 594
ſaltaginoſa vicina 177
ſambici pœna 63
ſambuca 885
ſamæna 1115
ſanctus Romanorum Deus 1165
ſanſucum 173
ſapientes ſeptem apud Gręcos 364
ſapientiæ myſteria obtecta 45
ſapiens in eodem bis non labitur 194
ſapientum filii vt plurimũ ſtupidiſſimi 706
ſarcinator vnde dictus 1223
ſardanapali ſepulcrum 1138
ſardanapali epitaphiu 940
ſardo, ſiue Sardon inſula 717
ſaronicum mare vnde 825
ſaturno, quomodo ſacrificabatur 574
ſcarabæi natura 923
ſcarabæi omnes mares 926
ſcarabæi in Ætna monte pręgrandes gignuntur 927
ſcipio foſſa & vallum aduerſus vim Carthaginenſium 30
ſciron 1371
ſcopeliani dictum 1352
ſcorpio piſcis 39 & ſeq.
ſcytharum de vitæ felicitate iudicium 697
ſcythæ ſupra modum iracundi 538
ſcythæ equino ſanguine pro cibo, & potu vtuntur 1526
ſcythia cur feris abundet 806
ſcyllæ, Nyſi regis filię fabula 191
ſecundarius curſus 1169
ſenectæ vitium 52
ſenectuti ſors, otiũ, & quies 804
ſenes probitatem olere debent 1107
ſenes depontani 207
ſenſuum iudicium fallax 1154
ſententia manuum porrectione antiquitus comprobata 666
ſæpia corde caret 1114
ſepulturæ magna apud veteres religio 371
ſepulchra & ſacella mouere nefas 267
ſertorii factum 220
ſeueritas Lacedæmoniorũ 162
ſermo hominis indicium 74
ſeruis dimidium ingenii aufert Iuppiter 1352
ſeruorum nomina diſſyllaba e monoſyllaba 847
ſibyllæ Erythręæ vaticiniũ 638
ſibyllæ tres, & earum nomina 1351
ſicophantæ vnde dicti 1269
ſiculi natura dicaces 505
ſilicernium 461
ſilphium 480
ſilurus piſcis qui, & fluuio 1015
ſilurus piſcis aura victitat 1179
ſimia 1024
ſimiæ natura ridiculæ 893
ſimiarum copia in Mauruſia 552
ſimiarum honos apud Pithecuſios 1315
ſimilitudo amoris mater 58
ſimilitudo morum, & inſtituti beneuolentiam conciliat 1207
ſimonides elegiæ inuentor 1312
ſimulacrum Ægyptiorum 117
ſimulacrum Apollinis 121
ſimulatio diuturna eſſe nõ poteſt 381
ſinope meretrix Abydus dicta 1115
ſinties Lemnii cur dicti 1287

ſiphnus

ſiphnus inſula 1299
ſiſapo 1159
ſocrates ſubtilium nugarũ antiſtes 186
ſocrati peculiaris genius 61
ſocratis effigies, mores, & encomium 824
ſocratis iuramentum 640 726
ſocratis dictum 270. 649 683
ſocratis dictum de proprio amore 82
ſophocles vnde dicatur 535 & ſeq.
ſophon mimographus adagiis ſcatet 1246
ſol mundi oculus à philoſophis appellatur 1341
ſolis apud varias gentes variæ appellationes 1372
ſolonis ſententia 134
ſolonis lex 285
ſolonis dictum 559
ſomni dei regia 641
ſomniare 145
ſomnia turbulenta 293
ſomnus primus &c. 337
ſomnus famem, & ſitim extinguit 649
ſordes 1017
ſors ingenium probi nõ vitiat 50
ſortes 216
ſpartanorum mores 709
ſpartanorum habitus 1248
ſparti genera 1226
ſpeculi quomodo imagines reddant 546
ſphingis ſimulacra pro tẽplis ab Ægyptiis dedicatur 1313
ſphingis ſymbolum 1281
ſpiſſigradiſſimus 1217
ſplendor 1065
ſpurius 780
ſtaphilius vinum oſtendit aqua diluere 522
ſtater 786
ſtatera Æquitatis ſymbolum 17
ſtephanus Thucydidis filius ſtultus 706
ſterculeus Saturni cognomen 925
ſtercutus Fauni filius ib.
ſtudio ſuo quiſque ducitur 83
ſtultitiæ comes infelicitas 579
ſtylus graphiarius 218
ſubulcos Ægyptii nec in tẽpla reſpiciunt, nec ad matrimonium admittunt 173
ſuffragia ferebantur fabis 19
ſuidas proverbia ſcripſit 6
ſupercilia ſuperbiæ ſedes 1385
ſupplicandi mos apud Perſas 1057
ſutus 1225
ſus abominandus apud Ægyptios 173
ſybaritæ gallum gallinaceum non alunt 509
ſibyllæ Cumeæ fabula 1009
ſycophantæ ficulnei gladii dicti 710
ſyllæ dictum de Mario 1358
ſymbolum pietatis ciconia 402
ſymbolum 833
ſympuuium 512
ſynanche 292
ſyngrapha quomodo differat à chirographo, tabulis & codicillis 1152

T.

TAlentum Atticum minus ſexaginta, magnum octoginta libras valebat 247
tali fabula 869
talorum luſus 682
talus 869
tanaquil, quę & Caia 1165
tantali fabula 635
tarcotellæ vis 870
tauri in Epiro quando non appareant 47
telchines 614
telegoræ fabula 564
temperantiam ſectari, intẽperantiam fugere 1155
templum execrationis 112
temporis & opportunitatis obſeruatio 516
tempus omnium ſapientiſſimum 574
tenedi lex 997
tenedi regis numiſma 378
tenæ fabula 379
teſſera 418
teſtudines in Carmania 66
tetragonum ex omni parte ſui ſimilis 1238
thaletis ad Solonẽ dictum 1264
thalia vna gratiarum vnde dicta 1316
theætetus adagiorum ſcriptor 6
themis Euandri mater 1291
themiſtocles fuit nothus 786
themiſtocles cur habitus indoctior 636
themiſtoc. dictum 42. 501
theophraſt. adagia ſcripſit, quæ Zenobii nomine circumferuntur 5
theonidis mulierculæ fabula 611
theotimi fabula 673
theramenis pœnæ 1362
thericles 837
theſſali equeſtris rei ſtudioſi 528
theſſali magi & venefici 123
thiodamantis fabula 1398
thraſilai dulcis inſania 763
thurini Veronii ſupplicium 137
thyeſtes filiorum nomina 1307
thymbra 613. 1090
thynnus 638
tibiarum in luctu vſus 319
timallus 1094
timocreontis epitaphium 293
timotheus Athenienſium imperator mars rex dictus 997
timotheus cantor 99
titam Achæmoniis ſol dictus 1373
tithonis fabula 269
titiuilitium 1158
tmolus Siciliæ mons croco abundantiſſimus 1334
toga Romanorum, pallium Græ-

Græcorum veſtes pacis, ſaga autem belli 1098 1159
torpedinis natura 883. 314
tradere 1095
traiectitia pecunia 1189
triarii ſextus ordo 36
tria aurea præcepta 282
trieterica 1000
triobolus numiſmi 79
trochea 999
trochiſus qui & regulus 921
troiani quando de reddenda Helena cōſultare cœperunt 39
tutiæ veſtalis virginis factū 178
tyrannus portentum 76
tyrotarichus 1216 & ſeq.
tyrrhenorum ſuperſtitio 17

V.

VAdum 50
M. Varro argumenta fabularum à proverbiis ſumpſit 6
natū genus irritabile 378
vectii valentis dictum 1333
velabrum 954
velitari 1232
venationi infelix omen muſtelæ nomen 110
veneris iactus in talorum luſu feliciſſimus 80
venus Phidiæ 834
verecundia in lecto, & in conuiuio 1214
veritas temporis filia 574
veritate nihil robuſtius 8
veritatis conſideratio 256
vermis è vetuſtiore niue naſcitur 387
verum à pueris, ebriis, & inſanis auditur 291
veſica 1397
veſtæ fabula 275
veſtigia domini agris ſtercus optimum 86
vexilla Romanorum, quib. animalibus inſignita 923
viaticum honeſtiſſimum honeſta ars 298
victoriæ ſymbolum 62
victimas, fas non erat contingere, niſi peractis myſteriis 561. & ſeq.
vigilantia Epaminondę 688
vindiciarum forma 1234
vini temperatura 524
vinum pueris à Platone prohibitum 78
vinum & adoleſcentia duplex incendium voluptatis ibid.
vinum in medio ſaluberrimum 508
vinum lac ſenum 389
vinum lac veneris 567
virgis famem ex ædib. Grę-ci eiiciebant 393
viri boni, deorum ſunt amici 15
virtutis aliquid ſimile in beſtiis ineſt 46
virtus ad beate viuendum ſe ipſa contenta eſt 1210
vipera 1098
vipera bis exuit 38
vita curis non abbreuianda 25
vita infelix vbi 182
vita quid ſignificet 703
vitæ indicium motus 1171
viticis proprietas 1359
vitis carica 1121
vitiis ſeruire grauiſſimum 543
vitium ſenectæ 52
viuere 890
viuerra quæ 906
viuerra, quæ & ictis, cur ſic dicta ib.
vlixis & Diomedis factum 369
vmbilici 91
vnda decumana 259
vnguenta amaracina 173
vnus non eſt numerus ſecūdum Philoſophos 335
voca 203
volupia 792
voluptati mœror comes 356
voluptas quare ſummum bonum à philoſopho dicta 1166. 1177
vox nulla piſcibus quare 203
vſuræ maritimæ 1159
vitiligatores 1366
vtres ſale periuncti meliores 855
vtris 862
Vulcani, Martis, Veneris fabula 314
vulgus diligentior iudex 244
vulpinari 90
vultures, ex Ægyptiorum opinione, omnes fœminæ 219
vultus animi iudicium 963
vultus, habitusque interdū inſanum demonſtrat 341
vxores formoſæ aureæ cōpedes dictæ 570
vxores in alterius inuidiā mortuum maritum laudant 1220 & ſeq.

X.

XEnia munera 75
xenophanis ſomnium de ſole 1156

Z.

ZEnodotus adagiorū ſcriptor, qui & Zenob. 5
zenonis iuſiurandum 641
zephyro flante canunt cygni 183
zoilus Homeri ſimulachrū verberare ſolitus 1243
zythum 533

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google